I. I. 27/6

55 | 1670
6° Vol

NAZIONALE

Digitized by Google

Dono dell' Avv.
Mario Becchis
TORINO, li 15/9/11

Digitized by Google

LIBER VI.

DE DOTE

LVCRIS DOTALIBVS,

ET

ALIIS DOTIS APPENDITIIS.

Digitized by Google

Imprimatur,

Si videbitur Reuerendiſs. P. Magiſtro Sac. Pal. Apoſt.

I. de Ang. Archiep. Vrb. Viceſg.

Stante relatione *D. Michaelis Angeli Zacchariæ in Romana Curia Aduocati* ex noſtra commiſſione, vt nihil contineatur Catholicæ fidei & bonis moribus contrarium

Imprimatur.

Fr. Hyacinthus Libellus Sac. Pal. Apoſt. Magiſt. Ord. Præd.

Digitized by Google

J. I. 27/6

THEATRVM
VERITATIS, ET IVSTITIAE
SIVE
DECISIVI DISCVRSVS

Ad veritatem editi in forenſibus controuerſijs Canonicis & Ciuilibus, in quibus in Vrbe Aduocatus, pro vna partium ſcripſit, vel conſultus reſpondit

IO. BAPTISTA DE LVCA
VENVSINVS,

Per materias ſeù titulos diſtincti iuxtà ſeriem de qua proximè.

LIBER SEXTVS
DE DOTE, LVCRIS DOTALIBVS, ET ALIIS DOTIS APPENDITIIS.

BIBLIOTECA NAZIONALE - TORINO

ROMAE,

Typis Hæredum Corbelletti: M. DC. LXX.

SVPERIORVM PERMISSV.

Digitized by Google

Digitized by Google

VTRIVSQVE SIGNATVRAE, GRATIAE, ET IVSTITIAE TRIBVNALIBVS.

IOANNES BAPTISTA DE LVCA
FELICITATEM.

DOTIS tractationem offerri Tribunalibus aſſiſtentibus Principi GRATIAM, ET IVSTITIAM miniſtranti, Dignum, et congruum eſt; Dicitur namque Princeps Reipublicæ Maritus, obtinens iure dotis quidquid pertinet ad Principatum, ex hiſce duabus, GRATIÆ, AC IVSTITIÆ partibus conflatum; Cumque in publicam lucem ediderim THEATRVM VERITATIS, et IVSTITIÆ, eiuſdem Principis nomini, ac tutelæ conſecratum; Par quoque eſt, vt Vobis qui in his virtutibus exercendis, ac protegendis, præſentia & conſilio ei aſſiſtitis, Hanc operis partem in mei obſequij teſtimonium dicem.

Digitized by Google

Digitized by Google

INDEX

Titulorum ſeù Materiarum totius operis.

LIB. I.

De Feudis.
Et bonis iuriſdictionalibus, et Bulla Baronum.

LIB. II.

De Regalibus,
Hoc eſt
Officijs venalibus, locis Montium, alijſque iuribus cum Principe ſeù Republica, Vectigalibus, & gabellis, ſalinis, & mineralibus, monetis, vijs publicis, fiſco, et alijs de quibus in cap. *vnico quæ ſint* Regalia.

LIB. III.

De Iuriſdictione.
Et foro competenti.
Par. II.
De Præeminentijs, & Præcedentijs.
Sub quibus.
De iure Cathedratico, Metropolitico, Nobilitate, Ciuilitate, et alijs iuribus honorificis.

LIB. IV.

De Seruitutibus Prædialibus.
Vſufructu, et vtroque retractu.
Par. II.
De Emphyteuſi.
Par. III.
De Locatione & Conductione.

LIB. V.

De Vſuris, et intereſſe.
Par. II.
De Cambijs.
Par. III.
De Cenſibus.
Par. IV.
De Societatibus Officiorum.

LIB. VI.

De Dote,
Lucris dotalibus, et alijs dotis appenditijs.

LIB. VII.

De Donationibus.
Par. II.
De Emptione & Venditione.
Par. III.
De Alienationibus,
Contractibus, Obligationibus, & pactis in genere.
Par. IV.
De Tutoribus,
Procuratoribus ad negotia, Adminiſtratoribus & aliena negotia gerentibus.

LIB. VIII.

De Credito, & debito,
Creditore, & debitore.

LIB. IX.

De Teſtamentis,
Codicillis, & vltimis voluntatibus.
Par. II.
De Hærede, et Hæreditate.

Par.

Par. III.
De Legitima,
Trebellianica, & alijs detractionibus.

L I B. X.

De Fideicommmiſſis,
Primogenituris, & Maioratibus.

L I B. XI.

De Legatis.
Par. II.
De Succeſſionibus ab inteſtato.
Par. III.
De Renunciationibus.

L I B. XII.

De Beneficijs Eccleſiaſticis
in genere.
Par. II.
De Canonicis & Dignitatibus.
Capitulo, electione, & actibus capitularibus.
Par. III.
De Parocho, et Parochijs.

L I B. XIII.

De Iure patronatus,
Par. II.
De Penſionibus eccleſiaſticis,

L I B. XIV.

De Matrimonio,
Sponſalibus & Diuortio.
Par. II.
De Decimis.
Oblationibus, et Eleemoſynis.
Par. III.
De Regularibus,
Et Monialibus, alijſque Clericis & Eccleſiaſticis perſonis.
Par. IV.
De Cenſuris.
Miſſis, anniuerſarijs, et alijs materijs Eccleſiaſticis.

L I B. XV.

De Iudicijs & Iudicialibus.
Hoc eſt.
De Sententia & re iudicata, executione, Attentatis, Iudice, Notario, Aduocatis, Procuratoribus, expenſis, et alijs ad materiam iudiciorum.
Cum relatione Curiæ Romanæ circa forenſia.

L I B. XVI.

Supplementum Miſcellaneum.
Super omnibus dictis materijs, circa eaquæ pendente impreſſione diſputata ſunt; et cum obſeruationibus ad plures diſcurſus omnium titulorum.

INDEX ARGVMENTORVM

Quę in hoc Libro de Dote continentur.

Diſc. I.

Romana dotis.

An pater teneatur dotare filiam ipſo inſcio vel inuito nubentem; Et quatenus teneatur, An hæc obligatio ſit ſubſidiaria, quoties filia non ſit de ſuo prouiſa, vel potius eam dotare teneatur quamuis diuitem & prouiſam, Et quales dicantur nuptiæ dignæ vel indignæ, & qualis ætas attendi debeat ad effectum excuſandi filiam poſteà indignè vel inæqualiter nubentem.

Diſc. II.

Eadem.

De congruæ dotis taxa generaliter facienda; Et quomodo ſpecialiter in caſu filiæ, inſcio, vel inuito patre non indignè nubentis.

Diſc. III.

Eadem.

An pro dote ex interuallo per iudicem conſtituta filiæ ſine patris conſenſu nubenti, debeantur vſuræ dotales ab initio contracti matrimonij, vel ſolùm à die petitionis, & ad quam rationem.

Diſc. IV.

Romana dotis.

An filia vel ſoror ſemel dotata ius habeat contrà patrem vel fratres amiſſa dote ob inopiam viri, cui liberè & ſine cautionibus ſoluta eſt, ad nouam dotem petendam; Et an hoc ius ſit tranſmiſſibile ad hæredes; Et qualis actio ad id competat, præſertim contra tertios poſſeſſores bonorum patris vel fratris.

Diſc. V.

Romana pecuniaria de Marerijs.

Fœminæ per ſtatutum excluſæ, an ius habeant petendi dotem, quamuis matrimonium carnale vel ſpirituale non contrahant; Et quatenùs tale ius non habeant, quæ actio eis competat aduerſus creditores fratrum pro alimentis.

Moniales Turris Speculorum Vrbis an dicantur veræ Moniales, & an quod datur Monaſterio pro ingreſſu dicatur dos; itaut ipſæ ſint dotatæ.

Diſc. VI.

Romana dotium de Gottifreddis, ſeu Ceuis.

Subſidia dotalia ex alicuius extranei teſtatoris diſpoſitione præſtanda, vnius, vel plurium perſonarum filiabus, ex fructibus bonorum ab hærede vel fideicommiſſario poſſeſſorum, An debeantur dictis puellis ordine ſimultaneo, itaut ad fructus ſingulorum annorum omnes æqualiter concurrant, vel potius ordine ſucceſſiuo, vt iuxta ætatis prærogatiuam prius vna, & poſtmodum altera prouideatur.

Diſc. VII.

Romana ſubſidiorum dotalium.

Diſponente ſtatuto, vt ſubſidia dotalia ex pietate præſtanda non conueniant puellis habentibus de proprio vltrà certam ſummam; Cuinam incumbat onus probandi affirmatiuam vel negatiuam exceſſus.

Et ſi reperiatur eidem puellæ conſtituta dos in maiori ſumma, quam non conſtet fuiſſe exactam, cuinam incumbat onus probandi exactionem: Et aliqua de fraudibus, quæ in propoſito committi ſolent.

Diſc. VIII.

Romana dotalium ſubſidiorum.

Subſidia dotalia certo generi perſonarum, vel ſub certis modis præſtanda, ſi non ità præſtentur, ſed adhuc diſtribuantur, licèt diuerſo modo, An denuò præſtanda ſint, vel potius tale implementum ſufficiat.

Diſc. IX.

Romana electionis puellarum.

Electio puellarum, quibus pia ſubſidia dotalia præſtanda ſunt ex diſpoſitione teſtatoris, An ſit libera hæredis, vel eius, cui onus eſt adiectum, & quando reſtrictio ad certum genus demandata vni ex hæ-

hæredibus vel legatarijs cenſeatur alijs repetita.

Diſc. X.

Romana legati dotium.

Subſidia dotalia pręſtanda per locum pium puellis ab alio nominandis, cui teſtator talem dederit facultatem, An danda ſint libera, vel potius ſubiaceant vinculis & conditionibus, quibus ſubiacent ſubſidia, quæ ab ipſo pio loco generaliter diſtribuuntur; Et an hæc facultas conſumatur per ſolam nominationem, ac reſpectiuè admiſſionem ad ſubſidium non ſequuto matrimonio cum ſolutione dotis.

Diſc. XI.

Ariminen. dotis.

Dos præſtanda per ingredientes Monaſterium, an poſſit vltra conſuetam taxam augeri, Et an exceſſus de facto ſolutus vel depoſitatus repetatur.

Diſc. XII.

Bononien. detractionum.

Legatum puellæ pro dote, quæ congruaſit nuptijs carnalibus, An debeatur integrum ſi ingrediatur Monaſterium, vbi minor ſumma ad congruam dotem ſufficit, Et àn exceſſus per puellam legatariam, donari, vel cedi poſſit ad fauorem alterius, quàm Monaſterij.

Diſc. XIII.

Eugubina dotis.

Dos per ſtatutum præſtanda fœminæ excluſæ per maſculos excludentes, An peti poſſit ſine matrimonio per puellam innuptam, atq; in eo ſtatu cælibi in propria domo viuere volentem.

Et quando hæc dos ſuccedat loco legitimæ.

Diſc. XIV.

Romana legati.

Legatum vel alia hominis diſpoſitio de dote præſtanda, An ſit pura vel conditionalis, itaùt non ſequuto matrimonio peti poſſit, nec nè. Et quatenus peti non poſſit, ad quem interim ſpectent fructus.

Diſc. XV.

Spoletana donationis.

Diſpoſitio de dote alicui puellæ præſtanda, An dicatur pia ſeù aliàs priuilegiata, Et in ſpecie ad effectum, vt donatio facta abſenti nemine pro donatario ſtipulante ſit valida & perfecta.

Diſc. XVI.

Ianuen. promiſſionis dotis.

De promiſſione dotis, vel alio contractu in eius cauſam facto per mulierem abſq; ſolemnitatibus Statutarijs, àn valeat, itaùt dos in hoc ſit priuilegiata.

Diſc. XVII.

Tyburtina donationis.

De eadem materia præcedentis, An ſcilicèt, & quando mulier in cauſam dotis validè ſe obliget, ſeù aliàs contrahat ſine ſolemnitatibus, & quando neque iſtæ ſufficiant.

Diſc. XVIII.

Fulginaten. donationis.

De eadem materia, An ſcilicèt donatio vel alia diſpoſitio in cauſam dotis vel augmenti ſubiaceat ſolemnitatibus Statutarijs, vel potiùs ab eis exempta ſit.

Diſc. XIX.

Romana dotis de Vrſinis.

De eadem materia ſolemnitatum adhibendarum, necnè, in promiſſione dotis, vel alio contractu in eius cauſam facto per mulierem maiorem.

Diſc. XX.

Ciuitatis Caſtelli dotis.

De conſtitutione dotis filiæ facta per matrem cum eius dote, An dicatur inualida ex eo quod ipſa mater indotata remaneat.

Diſc. XXI.

Perusina cenſus.

An minor vel eius curator dare poſſit in dotem abſque ſolemnitatibus eius bona æſtimata, præſertim cenſus, ad effectum videndi, An extinctio cenſus facta per debitorem cum viro valeat in mulieris præiudicium.

Diſc. XXII.

Romana pecuniaria de Santacruce.

De antiquo Statuto Vrbis dotium moderatorio, An locum habeat in clericis, & àn ſit lex Papalis vel lex Populi à Papa confirmata; Et de vſu fauorabili Statutorum laicalium in eccleſiaſticis, alijſque ad materiam huiuſmodi Statutorum, cum clericis vel aliàs exemptis, Et plura de iſtis legibus dotium moderatorijs.

Diſc. XXIII.

Romana ſeù Nepeſina dotis.

De Conſtitutione Sixtina dotium moderatoria, An locū habeat in muliere forenſi nubente ciui vel incolæ Romano.

Diſc. XXIV.

Romana reſidui dotis.

Dos in capitulis matrimonialibus, ſeù apoca dotali conſtituta, an per ſubſequens inſtrumentum inter dotantem, & virum, ſine legitimo ipſius mulieris interuentu, & conſenſu minui poſſit; Et quid vbi diminutio ſequatur per viam declarationis, quod maior ſumma conuenta eſſet ſimulatè ad pompam, an talis declaratio præiudicet.

De Conſtitutione Sixtina dotium moderatoria annullante dotis exceſſum, an tollat mulieri quodcumque ius ex eius cõſtitutione reſultans, vel potius tale ius habitualiter acquiratur, ſuſpenſo ſolùm vel impedito exercitio actionis, donec obtineatur derogatio, itaut iſta retrotrahatur ad ipſum initium conſtitutionis dotis, non curata intermedia diminutione.

Promiſſio viri vel ſoceri, quod *mulier* pro ſumma diminuta *non moleſtabit* dotantem, quomodò *intelligatur*, an ſcilicet durante *ſolùm* eo matrimonio, vel ſemper ac indefinitè.

Diſc. XXV.

Recanaten.

De eadem materia declarationis factæ ex interuallo ſuper diminutione dotis, & quod maior ſumma eſſet ſimulata, & ad pompam, An & quando importet recognitionem ſeù probationẽ veritatis, vel potius diminutionem dotis iam conſtitutæ, vt mulieri non præiudicet.

Diſc. XXVI.

Tudertina reſidui dotis.

De eadem materia dotis ſimulatæ, & ad pompam in maiori ſumma conſtitutæ; Et àn frater qui tenetur ſorores dotare de bonis paternis, poſſit eas inæqualiter tractare, vni maiorem, alteri minorem dotem conſtituendo.

Diſc. XXVII.

Romana augmenti dotis.

De augmento dotis per virum vxori conſtituto in tempus diſſoluti matrimonij per ipſius viri præmorientiam, An ſubiaceat *Conſtitutioni Sixtinæ* dotium moderatoriæ.

Conditio præmorientiæ vel reſpectiuè ſuperuiuentiæ, An intelligatur de illa de facto, quæ etiam momento temporis verificetur, vel poſtulet ſuperuiuentiam duraturam ſpectato effectu; Et quando huiuſmodi augmenta vel aliæ donationes inter coniuges dicantur ex cauſa onerosa, & in compenſationem inæqualitatis, ratione ætatis vel alterius circũſtantiæ.

Diſc. XXVIII.

Neapolitana dotis.

De dote promiſſa ſorori per fratrem patris hæredem beneficiatum, An hæreditario vel etiam proprio nomine promiſſa cenſeatur, itaut ei ſuffragetur necnè beneficium inuentarij, præſertim in Regno Neapolitano propter decretum generale vulgò nuncupatum *quatuor Aularum*, Et de iſtius decreti materia.

Diſc. XXIX.

Beneuentana dotis.

Promiſſio dotis facta per matrem, An cenſeatur fideiuſſorio nomine patris vel fratrum hæredum patris, itaut ipſa ad ſolutionem directè cogi non valeat.

Exceptio non adimplementi, præſertim renunciationis faciendæ per mulierem, àn retardet ſolutionem dotis. Et aliqua de præſcriptione ſtatutaria, vel iuris communis aduerſus dotem.

Diſc. XXX.

Romana pratenſæ legitimæ.

Dos data per patruum, vel alium, àn cenſeatur profectitia, vel aduentitia, & an dotatæ imputetur in legitimam ſibi in bonis paternis debitam; Et ſic an cenſeatur data intuitu ipſius dotatæ, vel eius patris ad iſtum releuandum.

Diſc. XXXI.

Romana dotis de Bonannis.

Dos data per patrem filiæ, cui ſtipulatum eſt reddi, àn ſit profectitia, vel efficiatur aduentitia, ad effectum præſertim, vt hypotheca ab initio cõtracta per matrimonij diſſolutionem non ceſſet, vndè non acquiratur ius intermedijs creditoribus, & ad alios effectus indè reſultantes.

Diſc. XXXII.

Romana cambij.

De eadem materia dotis per patrem conſtitutæ cum ſtipulatione *reddi filiæ*, an efficiatur aduentitia, et àn poſſit de illa diſponere inter viuos, vel per donationem cauſa mortis abſque conſenſu patris.

Diſc. XXXIII.

Romana reſtitutionis dotis de Mauris.

De eadem materia dotis datæ per patrem, vel auum paternum, àn ſit profectitia, vel aduentitia; Et de facultate mulieris de vna vel altera dote diſponendi per viam donationis cauſa mortis, cum conſenſu patris, vel aui, & àn iſte conſenſus ſit reuocabilis.

Diſc. XXXIV.

Spoletana reſtitutionis dotis.

An, & quando pater dotando ſimpliciter filiam, cenſeatur etiam dotaſſe de bonis maternis eidē filiæ delatis penes ipſum patrem dotis debitorem exiſtentibus, ad plures effectus, illum præſertim, an renunciatio, quam deindè filia facit patri, egeat necnè ſolemnitatibus ſtatutarijs, Ac ad alium effectum, an intrent termini textus *in l. fœminæ C. de ſecundis nuptijs* cum ſimilibus; Et aliqua de dote profectitia, quæ ſoluto matrimonio ad patrem ſuperſtitem reuerti deberet, ſed ex conſuetudine *Martini* defertur filijs, àn iſtis imputetur in legitimam aui.

Diſc. XXXV.

Romana reinueſtimenti.

Diſpoſitio fideicommittentis de dote conſtituenda fœminis ex bonis fideicommiſſarijs, an intelligatur in ſubſidium iuxta terminos *Auth. res quæ Cod. commun. de legat.*, vel potius ſit pura, ità vt etiam ab aliundè prouiſo peti poſſit.

Diſc. XXXVI.

Romana dotis de Capranica.

De congruitate dotis ſubſidiariæ conſtituendæ ex fideicōmiſſo in vim *auth. res quæ*; Et an excedere poſſit inuitis maſculis illam virilem, quam fœmina obtineret, ſi eſſet maſculus; Et quale tempus attendi debeat pro hac virili regulanda, an tempus delati fideicōmiſſi, vel illud dotationis.

Diſc. XXXVII.

Romana primogenituræ de Cardellis.

Ad materiam tex. *in Auth. res quæ C. de legat.*, àn ſcilicèt dos deſcendentibus teſtatoris debeatur ex fideicōmiſſo, quamuis eſſent aliundè prouiſæ, vel potius non niſi in ſubſidium; Et quid accedente eiuſdem teſtatoris ſeù fideicommittentis diſpoſitione ſuper huiuſmodi dote præſtanda.

Diſc. XXXVIII.

Piſtorien. dotis.

Ad eamdem materiam *auth. res quæ*, An præceptum teſtatoris de dote conſtituēda vel reſtituenda ex fructibus, non autem ex ſorte, ſuſtineatur; Et àn conſtitui vel reſtitui debeat ex ſola portione fideicommiſſarij conſtituere vel reſtituere debentis, vel etiam ex alijs portionibus.

Diſc. XXXIX.

Bonon. fideicommiſſi de Monterentijs.

De dote ſubſidiaria debita ex bonis fideicommiſſi *in vim Auth. res quæ*, àn competat puellis naturalibus tantùm, vel deſcendentibus per lineam naturalem; Et de huiuſmodi dotis taxa ſeù congruitate, quid ad eius effectum attendendum ſit, àn deferendum veniat paterno iudicio, & àn de viri inferiori qualitate pro taxæ congruæ diminutione habenda ſit ratio.

Diſc. XL.

Piſauren. Bonorum.

An bona pro dote extracta ex fideicommiſſo in vim *Auth. res quæ* redeant ad fideicommiſſum, vbi omnia bona dantur cum fideicommiſſi euerſione. Et de huiuſmodi ſubſidiariæ dotis congruitate vel exceſſu, cuinam, vnam, vel alteram ſpeciem probare incumbat.

Diſc. XLI.

Romana cenſus de Amadeis.

Ad eamdem materiam *Auth. res quæ*, ſuper ſuſtinendo ad fauorem tertij contrahentis cenſum impoſitum per fideicommiſſi poſſeſſorem pro filia dotanda, cui ſcilicèt incumbat onus probandi extare vel non extare bona libera, Et quæ ratio de bonis liberis patris in propoſito habenda ſit.

Diſc. XLII.

Romana fructuum de Cecchinis.

De congruitate vel incongruitate dotis extrahendæ à fideicommiſſo ex ſubſidiario remedio *Auth. res quæ*, & cui incumbat onus vnam vel alteram ſpeciem probandi; Et an idem remedium competat in bonis fideicōmiſſi pro vſuris dotalibus; Et aliqua de via executiua, ſeù alia actione pro dote exercibili contra tertium poſſeſſorem.

Diſc. XLIII.

Firmana fideicommiſſi.

Ad eamdem materiam *Auth. res quæ*, et de dotis

dotis congruitate vel incongruitate ad effectum ſubſtinendi alienationes in talē cauſam factas.

Diſc. XLIV.

Ianuen. dotis.

De eadem materia *Auth. res quæ* pro dotis reſtitutione, An locum habeat in fideicommiſſo particulari, Et quatenus ſic, àn procedat in ſola portione viri, qui eſt dotis debitor, vel etiam in portionibus aliorum.

Et aliqua ad materiam *text. in l. qui autem ff. quæ in fraudem creditorum*, præſertim in materia legitimæ, An poſſit debitor eam non agnoſcere, vel illam acceptare grauatam onere fideicommiſſi in præiudicium creditorum.

Diſc. XLV.

Romana ſeù Spoletana.

Ad eamdem materiam *Auth. res quæ* quando locum habeat in fideicōmiſſo tranſuerſalis, Et àn in fideicommiſſo ordinato per contractum.

Diſc. XLVI.

Romana reinueſtimenti conuentionalis.

An diſpoſitio *Auth. res quæ* locum habeat in dote reſtituenda, de cuius inueſtimēto conuentum fuit, deinde neglecto ſeù malè facto cum ipſomet viro.

Diſc. XLVII.

Romana dotis de Guidonis.

Ad eamdem materiam *Auth. res quæ*, An dos extracta à fideicommiſſo & conſtituta filiæ poſſeſſoris, ad idem fideicommiſſum reuertatur ſoluto matrimonio per mortem viri ſuperſtite etiam patre mulieris; Et iſta volente tranſire ad ſecundas nuptias, de quo tempore ex bonis liberis interim ſibi obuentis ſit prouiſa, An ius habeat petendi primam dotem ſubſidiariam ex fideicōmiſſo ſibi iam conſtitutam.

Diſc. XLVIII.

Perusina aſſecurationis.

De eadem materia *Auth. res quæ*, An bona fideicōmiſſaria per vxorem iure aſſecurationis conſtante matrimonio habita deſinant eſſe talia; Et quatenus ex illis dos reſtituta eſſet, An fideicommiſſum ſubintret in ius & hypothecam mulieris pro excludendis viri creditoribus poſterioribus ab eius bonis liberis, Et quid de fideiuſſore.

Diſc. XLIX.

Rauennaten. donationis.

Ad eandem materiam *Auth. res quæ*, An illa locum habeat fauore vxoris deſcendentis, non ſolùm pro dote per ipſam tradita, ſed etiam pro donatione propter nuptias ſeù dotis augmento ex cauſa alicuius inæqualitatis per virum ſibi factæ.

Diſc. L.

Romana Canonum.

Ad eandem materiam *Auth. res quæ*, An locum habeat in lucris dotalibus, Et an in parapherno.

Diſc. LI.

Romana fructuum dotis de Magdalenis.

Ad eandem materiam *Auth. res quæ*, An locum habeat pro fructibus, vel vſuris dotalibus, itaut pro eis actio competat ad bona fideicommiſſaria.

Et aliqua de dictorum fructuum curſu ob interpellationem factam poſſeſſori fideicommiſſi ex titulo hæreditario, An ſit operatiua contrà eundem tanquam fideicommiſſarium; Et quando depoſitum habeat vim ſolutionis, itaut impediat necnè curſum fructuum.

Diſc. LII.

Romana reſtitutionis dotis de Maurellis.

Ad eandem materiam *Auth. res quæ*, An illius remedium pro dote reſtituenda competat mulieri cōſentienti viro alienanti fundum dotalem ſeù alia eius bona propria.

Quando dos dicatur conſiſtere in ſpecie vel in quantitate; Et aliqua de obligatione patris conſentientis matrimonio filij, ad text. *in l. ſi cum dotem §. tranſgrediamur ff. ſoluto matrimon.*

Diſc. LIII.

Romana laudi ſeù taxæ dotis.

De taxa dotis ſubſidiariæ extrahendæ à fideicommiſſo in vim *Auth. res quæ*, An regulanda ſit ab illa, quam teſtator præſcripſit eius filiabus, & quomodò attendi debeat numerus filiorum, àn ſcilicèt omnium deſcendentium in genere, vel diſtributiuè in qualibet linea, itaùt ſufficiat puellam eſſe vnicam in linea propria non curato numero aliarum linearum.

Diſc. LIV.

Romana dotis ſeù reinueſtimenti.

Dotantes àn petere poſſint à viro, vt dotem

tem in pecuniā datam vel promiſſam, & ex pacto inueſtiendam cum eorum ſcientia & conſenſu, & non aliàs inueſtire teneatur, vt ſit cauta. Et aliqua de fideiuſſoribus dotium, àn & quandò præſtari debeant vel poſſint.

Diſc. LV.

Romana dotis ſeù canonum.

An dos dicatur conſiſtere in ſpecie vel quantitate, vbi hæc promiſſa eſt cum conuentione præſtandi pro ea tot bona ſtabilia, Et àn hæc dicantur eſſe ſolùm in facultate ſoluendi, itaùt ſit in arbitrio dotantis bona, vel quantitatem præſtare.

Diſc. LVI.

Romana dotis de Bolinis.

Dos àn dicatur conſiſtere in ſpecie vel in quantitate, & àn bona dicātur data æſtimata vel inæſtimata; Et aliqua de præſcriptione dotis.

Diſc. LVII.

Romana ſeù Ianuen. Reſtitutionis dotis.

An & quando bona & iura data in dotem æſtimata cenſeantur data loco quantitatis, vel potius tanquàm ſpecies, ad effectum videndi cuius ſit augmentum vel decrementum; Et quid accedente pacto, vt dotis reſtitutio fieri poſſit in eiſdem rebus.

Doti de iure communi non competit priuilegium viæ executiuæ, Et àn illud cōpetens ex Statuto Vrbis ſuffragetur mulieri forenſi pro dote conſtituta extrà Vrbē, ſi mulier ac dotis debitor in Vrbe morentur; Et remiſſiuè de alteratione monetæ, in qua dos conſtituta eſt, cuius commodo vel incommodo cedat.

Diſc. LVIII.

Romana ſeù Albanen. dotis.

De Statuto Vrbis tribuente prò dote viam exequutiuam etiam cōtra tertios poſſeſſores bonorum viri debitoris, an locum habeat, et ſit practicabile contra illum, qui in vim ceſſionis inualidæ obtinuit pro reſtitutione dotis bona viri debitoris cum eadem via exequutiua ab eius creditoribus, ac alijs tertijs poſſeſſoribus.

Diſc. LIX.

Nullius Baren.

An pro dote, ac fructibus dotalibus de iure competat via executiua, Et àn adſit aliqua differentia inter ſortem & fructus.

Et aliqua de beneficio deducto nè egeat competente fratri dotanti, vel clerico pro debito dotis.

Diſc. LX.

Romana dotis ſeù Locorum Montium.

Loca montium an cenſeantur data in dotem tanquam ſpecies vel pro quantitate, Et quatenus tanquàm ſpecies, ſi aliquod habeant vinculum, àn dotans teneatur illud tollere, vel cenſeantur data, proùt ipſe habet.

Diſc. LXI.

Fanen. dotis.

Dos ex certis creditis conſtituta, àn cenſeatur demonſtratiuè, vel taxatiuè, itaut in caſu deficientiæ competat necne actio contrà dotantem; Et de materia periculi nominis ceſſi, àn ſit cedentis vel ceſſionarij.

Diſc. LXII.

Fanen. dotis.

An mulier habeat aduerſus dotātem actionem petēdi dotem viro directè promiſſam ſeù conſtitutam ſinè viri vel eius hęredum ceſſione. Et àn mulieri petenti dotem à dotante obſtet exceptio adimplementi promiſſi per virum circà renunciationem, vel alia.

Diſc. LXIII.

Callien. ſeù Vrbanien. dotis.

Dotans àn teneatur de euictione, vel ad damna, et intereſſe ob non benè expreſſa vincula rerum datarum.

Et vbi vinculum eſt ad fauorem ipſius dotantis, àn dando in dotem bona, ſinè talis vinculi reſeruatione, cenſeatur remiſſum vel potius præſeruatum, præſertim onus ſubſtitutionis.

Diſc. LXIV.

Fulginaten. dotis.

De reuiuiſcentia priorum iurium, et actionum fauore dotis, euictis bonis datis inſolutum.

Diſc. LXV.

Foroſempronien. ſeù Fanen. dotis.

Exceptio exceſſiuitatis dotis an impediat illius exactionem ac proceſſum exequutiuum, et quando dos dicatur exceſſiua nec nè.

Diſc. LXVI.

Romana inofficioſitatis.

De dote inofficioſa per patrem vni filiæ conſtituta, quomodò & in qua parte per alios reuocetur. Et àn in eo, quod ex iſto capite per filios à ſorore auocatur,

tur,

tur, ius habeant creditores patris.

Diſc. LXVII.

Barchionen.

De præſumpta ſolutione dotis reſultante à lapſu temporis alijſque præſumptionibus & adminiculis.

Diſc. LXVIII.

Lauellen.

De probatione ſolutionis dotis ad effectũ, vt contra virum competat actio ad reſtitutionem.

Quando caſualis peremptio rei dotalis cedat damno viri vel vxoris, Et aliqua de lucro dotis conuentionali, et de intereſſe damni emergentis.

Diſc. LXIX.

Fulginaten. Arredi.

De præſumpta ſolutione dotis, Et de dote incerta remiſſa in voluntatem, ac arbitrium dotantis, vel alterius, àn valeat, & obliget.

Diſc. LXX.

Romana dotis, ſeù reſidui.

Viro, qui integram dotem non exegerat mandante eam integrè vxori reſtitui, *An ità dotans à debito reſidui liberatus* cēſeatur, vel potius viri hæredibus actio competat ad aſſequutionem.

Diſc. LXXI.

Romana dotis de alterijs.

Ad materiam textus *in l. ſi extraneus ff. de iure dotium.* Quando ſcilicet viro imputetur, cur dotem non exegerit, itàut mulier prò dotis quamuis inexactæ reſtitutione contrà eum vel eius hæredes agere poſſit, præſertim, vbi non exegit ab hærede.

Diſc. LXXII.

Senen. concurſus.

De materia dotis confeſſatæ, àn ſcilicèt & quando dicatur dos vera ad plures effectus, illum præſertim repetibilitatis.

Diſc. LXXIII.

Reatina dotis.

De eadem materia dotis confeſſatæ quando dicatur vera dos, itaùt confeſſio probet veritatem, Et àn ob conuentionem inter mulierem & viri hæredes, vt dotem retinendo, annuam præſtationem ſoluerent, cenſeatur inducta dotis donatio, ſeù aliàs prohibita ſit mulier dotem repetere, vbi præſertim à ſolutione conuentæ præſtationis deficitur.

Diſc. LXXIV.

Romana dotis de Zarottis.

De eadem materia dotis confeſſatæ, àn ſit vera dos, præſertim in præiudicium creditorum viri, Et quando præcedens promiſſio dicatur ſufficiens adminiculum veritatis.

Diſc. LXXV.

Placentina.

Confeſſio dotis facta per maritum in teſtamēto de certa ſumma relatiuè ad inſtrumentum dotale ex quo pateat illam eſſe longè minorem, àn probet illius veritatem, vel ſaltem ſubſtineatur tanquàm legatum in eo exceſſu.

Diſc. LXXVI.

Ianuen. compenſationis.

Dote in toto vel in parte reſtituta per patrem filio per actum tacitum compenſationis ſeù confuſionis actionum quia nēpè filius ſit in parte hæres, An liberetur cohæres, itaùt viro exiſtente non ſoluendo, mulieri competat actio aduerſus cohæredem, & ad bona ſoceri debitoris in alterius hæredis portionem obuenta.

Diſc. LXXVII.

Tuſculana iuris offerendi.

Ad materiam *text. in l. in rebus C. de iure dotium*, An ſcilicèt bona quæ data fuerunt in dotem æſtimata cum vera æſtimatione, ac loco quantitatis efficiantur de dominio mulieris, ac verè dotalia in excluſionem iuris offerendi competentis creditoribus poſterioribus viri.

Diſc. LXXVIII.

Senen. dotis.

Hypotheca dotis reſtituendæ, àn incipiat à die promiſſionis dotis factæ occaſione ſponſalium cum muliere impubere contractorum, ipſa muliere abſente, per eius patrem, vel potiùs tali caſu attendi debeat tempus matrimonij.

Diſc. LXXIX.

Aeſina dotis de Ghislerijs.

Hypotheca dotis reſtituendæ in bonis viri, vel ſoceri, quando incipiat, àn à die promiſſionis, & ſponſalium, vel à die matrimonij, in concurſu eorum, qui medio tempore inter promiſſionem, & matrimonium contraxerunt.

Et quid ſi de tempore promiſſionis, & ſpōſalium aderat canonicum impedimentũ poſteà ſublatum per diſpenſationem Apoſtolicam, An hypothecæ initium metien-

metiendum ſit ab initio promiſſionis, vel à die obtentæ diſpenſationis & ſublati impedimenti.

Diſc. LXXX.

Romana pecuniaria de Bolis.

An in concurſu creditorum patris ſuffragetur filiæ binubæ hypotheca reſultans ex dote conſtituta pro primo matrimonio viuente patre diſſoluto per mortem viri.

Diſc. LXXXI.

Romana dotis ſeù concurſus.

De concurſu mulieris agentis prò reſtitutione dotis ſuper frumento per virum collecto, cum creditoribus ex cauſa ſeminis, quamuis poſterioribus.

Diſc. LXXXII.

Romana concurſus de Aretuſia.

De hypotheca dotali poſteriori, àn vincat creditorem anteriorem ex cauſa adminiſtrationis, pro qua nulla conſtituta ſit expreſſa hypotheca; Et quid ſi hæc adminiſtratio fuerit ex cauſa appaltus veƈtigalium, àn intret priuilegium fiſci.

Diſc. LXXXIII.

Romana pecuniaria ſeù concurſus.

De priuilegio potioritatis competente doti aduerſus creditores anteriores expreſſam hypothecam habentes in bonis poſtea quæſitis, Et àn & quando pretiũ ſuccedat loco rei fauore dotis, quæ in hoc priuilegiata ſit necnè.

Diſc. LXXXIV.

Romana concurſus de Andoſillis.

De eadem materia, An ſcilicet hypotheca expreſſa dotis reſtituendæ potioritatem habeat aduerſus hypothecam anteriorẽ etiam expreſſam in bonis poſteà quæſitis, itaut dos fiſci priuilegio in hoc gaudeat.

Diſc. LXXXV.

Tyburtina Saluiani.

An emens bona à viro cum conſenſu & valida obligatione mulieris, ſe tueri poſſit aduerſus eiuſdem viri creditores cum hypotheca dotali, ac iuribus ipſi mulieri competentibus;

Et aliqua de *pragmatica prima ad Velleianum* ſuper obligatione mulierum in Regno Neapolitano; Et quid circà eam operetur iuramentum, et àn hæc nullitas opponi poſſit à tertiò; Et de forma probanti inſtrumentorum eiuſdem Regni.

Diſc. LXXXVI.

Callien. dotis.

De exceptione *cedendarum*, àn & quandò obſtet mulieri pro dotis reſtitutione agenti contrà vnum ex obligatis, Et àn pro rata ſoluta viro competat actio cõtrà eiuſdem viri patrem vel fratrem ad dotis reſtitutionem obligatum. Et àn dotis debitores conſtituendæ vel reſtituendæ, teneantur inſolidum.

Diſc. LXXXVII.

Romana dotis de Martolis.

An cõſenſus præſtitus per filium patri alienanti eius bona, importet remiſſionem hypothecæ dotis maternæ filio competentis, ſeù aliàs ei præiudicet.

An pro dote per virum confeſſata ſeù acceptilata detur actio mulieris hęredibus cõtrà eiuſdem viri bona in præiudicium creditorum, quamuis confeſſio ſufficienter adminiculata non eſſet. Et àn mulieris hæredes ad dotem reſtituendam agentes per viri creditores cogendi ſint agere contrà dotantem ſeù ad bona fideicommiſſaria patris, vel alterius aſcẽdentis eiuſdem viri.

Diſc. LXXXVIII.

Maceraten. pecuniaria.

Dos conſtante matrimonio, àn reſtitui poſſit, Et actus, qui deſuper ſequatur inter coniuges, àn importet reſtitutionem, vel aſſecurationem.

De iure offerendi competente creditori viri aduerſus mulierem poſſidentem bona pro dote; Et àn contrà mulierem poſſidentem pro dote detur prælatio competens creditori cenſuario; Et aliqua de tranſmutatione dotis à quãtitate ad ſpeciem.

Diſc. LXXXIX.

Vrbinaten. dotis.

An & quando dotans teneatur de euictione, ſiue àn promiſſa in dotem quota bonorum dotantis, intelligatur deductis debitis & oneribus necnè.

Diſc. XC.

Meleuitana fideicommiſſi.

An & quando ſubſtineantur onera doti adiecta, et qualis conſenſus mulieris requiratur pro validitate huiuſmodi onerum, quæ aliàs de iure non ſubſtinẽtur, Et quando mulier dicatur dotari de bonis proprijs, vel dotantis.

Ca-

Diſc. XCI.

Camerinen. dotis.

De pactis reuerſiuis doti adiectis, An & quando ſubſiſtant vel reijciantur, quod pendet à puncto, An & quando dos ſuccedat loco legitimæ, et quomodò dos ſuccedens, vel reſpectiuè non ſuccedens loco legitimæ detrahenda ſit.

Pactum reuerſiuum conceptum ad fauorẽ dotantis eiuſque hæredum, àn intelligẽdum ſit de quibuſcumque hæredibus, vel ſolùm de illis ſanguinis.

Diſc. XCII.

Romana dotis de Montanis.

An dos conſtituta in bonis fideicommiſſarijs ex ſubſidiario remedio *Auth. res quæ* recipiat pacta reuerſiua aliaque vincula & onera, Vel potius poſſit mulier, quæ oneribus & pactis præiudicialibus expreſſum conſenſum non accommodauit, illorum reiectionem petere.

Diſc. XCIII.

Romana pecuniaria, ſeù canonum.

An & quando *reſtitutio* dotis conſtante *matrimonio facta* per patrem viri vtriq; *coniugi* illum liberet, vel potius ea non obſtante, in caſu quo mulieri conſultum non remaneat, regreſſus competat contrà eundem ſocerum.

Diſc. XCIV.

Aeſina dotis.

Ad materiam *text. in l. vnica §. exactio C. de rei vxor. action.*, An ſcilicèt, et quã do mulieri agenti contrà hæredes viri ad reſtitutionem dotis obſtet exceptio redditionis rationum adminiſtratæ tutelæ, vel curæ.

Diſc. XCV.

Ariminen. gabellæ.

De quæſtione ſuper valida vel inualida obligatione mulieris dicentis ſe indotatam, tam *in iſto, quàm in* pluribus alijs cauſis diſputata.

Diſc. XCVI.

Romana nullitatis executionis.

An nullitas obligationis mulieris ob exceſſum medietatis dotis, ac indotationem exindè reſultantem per illam viuentem non oppoſita, opponi & allegari poſſit per eius hæredes.

Diſc. XCVII.

Aſculana hæreditatis ſeù dotis.

De materia dotis æſtimatæ, vel inæſtimatæ, Et quando bona per dotantem vno, vel altero modo in dotem data dicãtur.

Diſc. XCVIII.

Tudertina ſupplementi legitimæ.

An dos data per matrem in vita imputetur in legitimam. Et quid de dote data per patrem.

Diſc. XCIX.

Romana legati ſeù compenſationis.

Legatum factum à viro vxori de omni eo quod ipſe ob impenſas in rebus dotalibus factas ſeù debita ſoluta conſequi deberet, An impediat ne mulier legataria aſſequatur ab eiuſdem viri hæreditate reſtitutionem partis dotis ab eo habitæ; Vel potius dictum legatum cenſeatur factum animo compenſandi, et de eo quod ſupereſſet aſſequendum vltrà debitum; Seù quomodò aliàs talis diſpoſitio intelligenda ſit.

Diſc. C.

Hortana legati dotium.

De legato ſubſidiorum dotalium præſtandorum pauperibus puellis de familia, quibuſnam puellis conueniat, Et àn etiã coniunctis teſtatoris per cognationem; Et quid vbi non adſunt puellæ agnatæ, vel in ſatis tenera ætate nuptijs incongrua.

Diſc. CI.

Romana reſtitutionis dotis.

Ad materiam Statuti Vrbis 130. de dote per fratrem data, vt ad eumdem reuerti debeat, quomodo id intelligendum ſit, Et in qua ſpecie dotis, Et quid vbi mulier decedit cum teſtamento.

Et de ſtatuto Ianuæ circa facultatem competentem, vel denegandam mulieri diſponendi de dote, An intret vbi dotis conſtitutio iam effectum ſortita eſt cum matrimonio, quod poſteà detectum eſt nullum, vndè dos remanet merè putatiua.

Diſc. CII.

Beneuentana dotis ſeù pecuniaria.

De conſuetudine Ciuitatis Neapolis nuncupata *Capuana & Nidi* aliàs *more nobilium*, ſeù *alla nuoua maniera* ſuper modo ſuccedendi in dote, et ſuper mulieris facultate de illa diſponẽdi in præiudicium filiorum vel aliorum.

Diſc. CIII.

Neapolitana ſucceſſionis.

De conſuetudine Neapolis quæ incipiat *Si qua moriens* diſponente, vt mulier diſponere nõ poſſit de dote niſi in decima parte, alijs nouem filijs reſeruatis, An intelligatur ſolum de diſpoſitionibus per

vltimam voluntatem, vel etiam de diſpoſitis per viam donationis; Et quando hæc dicatur inter viuos vel cauſa mortis. Et aliqua ad materiam *l. fœminæ C. de ſecundis nuptijs* de matre binuba.

Diſc. CIV.

Tranen.

De conſuetudine Barenſi ſuper ſucceſſione filiorum in dote materna, àn ſuccedant tanquàm hæredes, vel potiùs tanquàm filij ex perſona propria. Et quid vbi adſunt filij ex primo & ſecundo matrimonio.

Diſc. CV.

Bituntina fideicommiſſi.

De conſuetudine Ciuitatis Bituntinæ, àn deferat maternam dotem filijs, itàut in ea per matrem grauari poſſint necnè; Et iſta occaſione generaliter de conſuetudine Barenſi ſuper eadem materia.

Diſc. CVI.

Vrbeuetana fideicommiſſi de Clementinis.

An in dote quę ex Statuto filijs debetur vti filijs, poſſit mater ordinare fideicommiſſum inter eoſdem filios eorumque deſcendentes.

Et àn huiuſmodi Statuta ità diſponentia de filijs, locum habeant in nepotibus ex eis prædefunctis.

Diſc. CVII.

Turritana.

De ſucceſſione in dote iuxtà Conſtitutiones Cataloniæ; Et àn eodem iure viuatur in Regno Sardineæ.

Diſc. CVIII.

Bononien. ſucceſſionis dotis.

De Statuto Bononię ſuper ſucceſſione filiorum ex diuerſis matrimonijs in dote materna, àn ſit in ſtirpes, et pro numero matrimoniorum, vel potius in capita, et pro numero filiorum, Et àn ſiuè vno, ſiuè altero modo ſuccedant iure proprio tanquam vocati à Statuto, vel potiùs tãquam hæredes matris; Et aliqua de lucro, quod per idem Statutum viro ſuperſtiti defertur.

Diſc. CIX.

Maceraten. dotis.

De Statuto Maceratenſi ſuper modo reſtituendi dotem, àn in ea parte, in qua diſponit ad fauorem hæredum viri, ſuffragetur ipſimet viro viuenti, qui dotem reſtituere debet.

Diſc. CX.

Ianuen. fructuum.

Facto legato certæ pecuniarum ſummæ in cauſam legitimæ filiæ vel nepti pro dote & pro quando maritabitur, An interim donec nuptiæ ſequantur, debeantur fructus ſeù vſuræ.

Diſc. CXI.

Bononien. fructuum dotis.

De fructibus ſeù vſuris dotalibus per mulierem ſoluto matrimonio pro retardata dotis reſtitutione à viri hæredibus prætenſis.

Et àn percipiens fructus vel alimẽta ex bonis viri in eius domo, teneatur percep tũ imputare in ſortem.

Diſc. CXII.

Romana fructuum dotis de Sabellis.

An dotans teneatur viro pro tempore retardatæ ſolutionis dotis ad fructus ſeù vſuras dotales, quoties ſolutionem in iudicio obtulit promptè facturus, eo ipſo, quod per virum adimplerentur promiſſa, itaut non implementum eſſet cauſa retardatæ ſolutionis.

Diſc. CXIII.

Arianen.

An mulieri ſoluto matrimonio debeantur fructus, vel vſuræ dotales per dotantẽ, vel eius hæredes, præſertim vbi ſunt cõuentæ.

Diſc. CXIV.

Sabinen. fructuum dotis.

De vſuris dotalibus conſtante matrimonio regulariter debitis, àn currant, & debeantur, pendente dilatione conuentionali, et quando de illa conſtare dicatur, necnè. Et quid vbi dos promiſſa eſſet ad placitum, & requiſitionem viri.

Diſc. CXV.

Bitetten. bonorum.

De fructibus ſeu vſuris dotalibus, An ab illarum curſu excuſetur dotis debitor ob iuſtam credulitatem ſe non eſſe debitorem; Et an per receptionem ſortis cenſeantur remiſſæ; Et de illarum præſcriptione ſeù tacita remiſſione per ſilentium longi vel longiſſimi temporis.

Diſc. CXVI.

Præneſtina.

An per receptionem dotis in ſorte principali præiudicatum cenſeatur fructibus, ſeù vſuris dotalibus] decurſis, quin amplius peti poſſint. Et aliqua de eorumdem fructuum taxa ſeù quantitate, quando

do

do dos ſolui promiſſa eſt in bonis, non autem in pecunia.

Diſc. CXVII.

Romana ſaluiani.

De vſuris dotalibus debitis mulieri per virum etiam conſtante matrimonio in caſu aſſecurationis ob vergentiam, tàm de dote, quàm de lucro, & ad quam rationem illæ debeantur, ſeù ad quem pertineant, et pro qua rata percipiat fructus bonorum, in quibus mulier aſſecurata fuit. Et de fructibus dotalibus pro dote incerta, & illiquida ex poſt facto certificata.

Diſc. CXVIII.

Romana fructuum de Maſſettis.

De conuentione inter generum & ſocerum dotantem ſuper participatione certæ quantitatis fructuum per virum præſtādæ dotanti ex bonis in dotem aſſignatis, An locum habeat etiamſi bona *in ſorte* vel in fructu minuātur, *vel potius* vtriuſque eſſe debeat *diminutio* pro rata.

Diſc. CXIX.

Romana fructuum dotis de Cæſarinis.

De vſuris, ſeù fructibus dotalibus habentibus in Vrbe taxam à Statuto, An ea non obſtante taxari debeant ad rationem fructuum bonorum, in quæ conuentum eſt dotem in quantitate conſtitutam inueſtiri debere; Et aliqua de differentia inter inſtrumentum, & capitula, cui potius deferendum ſit.

Diſc. CXX.

Peruſina fructuum.

De fructibus dotalibus, àn debeantur mulieri viduæ ſoluto matrimonio, quamuis vir Madonnam & vſufructuariam reliquerat.

Et de *fructibus* bonorum extradotalium à viro *eiuſque hæredibus* perceptis, an mulieri reſtitui debeant, et quod ius vel actionem pro extradotalibus mulier habeat in bonis viri præſertim in concurſu creditorum.

Diſc. CXXI.

Sulmonen. fructuum dotis.

An & quando vſuræ dotales debeantur mulieri viduæ per hęredes viri pro dote reſtituenda. Et quatenùs ſint ſolutæ, an in ſortem imputandæ ſint; Et aliqua de damnis & intereſſe debitis per mandatarium non adimplentem onus inueſtimenti pecuniarum per eum ſuſcepti.

Diſc. CXXII.

Romana ſeu &c.

De fructibus dotalibus bonorum dotalium ſiuè vſuris debitis pro quantitate, ān & quando debeantur viro putatiuo, qui eos faciat ſuos.

Et àn doti putatiuæ præſertim reſtituendæ competant priuilegia dotalia illud præſertim *Auth. res quæ C. commun. de leg.*

Diſc. CXXIII.

Viterbien. ſeu Eugubina fructuum dotis.

An tertius, qui mulieri ſoluit dotem à dotante, ſiuè ab hæredibus viri debitam, prætendere poſſit vſuras dotales, quæ aliàs fauore mulieris, vel eius viri currerent; Et quid vbi tertius ſolutam pecuniam mutuatus eſt ſub vſuris, quas perſoluit, àn habeat actionem vt ſeruetur indemnis, Et quando hoc ius obtinendi vſuras dotales ſit ceſſibile.

Diſc. CXXIV.

Fulginaten. fructuum.

De vſuris dotalibus conuentis inter mulierem viduam, & hæredes viri pendente dotis reſtitutione, àn & quando licitè debeantur.

Diſc. CXXV.

Romana ſeu &c. fructuum dotis Monialis.

An pro dote Monialis promiſſa Monaſterio & non ſoluta, conueniri poſſint, ac licitè exigi vſuræ vel fructus, etiam poſt mortem Monialis, Et an ſolutæ imputētur in ſortem necnè.

Diſc. CXXVI.

Tyburtina Caſtri S. Angeli.

De pacto legis commiſſoriæ regulariter prohibito & inualido, àn valeat in cauſam dotis, eiuſque fauore.

Diſc. CXXVII.

Romana ſeu &c. alimentorum.

Facto legato per extraneum alicui puellæ monacandæ de ſubſidio dotali præſtando Monaſterio pro monacaggio, An ſub huiuſmodi legato veniant alimenta, quæ in anno probationis præſtanda ſunt Monaſterio, quando ſubſidium remanet otioſum, & fructiferum ſub depoſito.

Diſc. CXXVIII.

Romana dotis de Anguillaria.

De lucro dotis mulieris exteræ nuptæ viro Romano, An debeatur ad formam Statuti Vrbis, etiam ex dote promiſſa, & nō ſoluta, Et quid accedente pacto.

An in dote huiuſmodi mulieris, ad effectum lucri, attendenda ſit conſtitutio

Sixtina dotium moderatoria, & de pluribus concernentibus materiam lucri, ſeù antephati, etiam in Regno Neapolitano, et de prædicti Regni legibus vel conſuetudinibus ad hunc effectum.
Et de lucro Statutario Vrbis an debeatur pro dote promiſſa & non exacta, quomodo & quando.
Et aliqua de dotis, ac lucri dotalis fructibus debitis ex Statuto Vrbis quando intret eorum excuſatio.

Diſc. CXXIX.
Romana lucri dotis de Lenis.
Lucrum dotis àn debeatur ex illa parte, quę promiſſa eſt ſub certa conditione caducata, atque conſtante matrimonio effectum non ſortita; Et quatenùs debeatur, à quo, & quomodo.
Et de eodem lucro debito etiàm ex dote promiſſa quamuis non ſoluta, non tamē exigendo pendente dilatione conuenta ſuper ipſius dotis ſolutione.

Diſc. CXXX.
Romana quarti dotalis.
De lucro dotali debito ex Statuto Vrbis, àn procedat ad fauorem ſecundi viri, vel reſpectiuè ſecundæ vxoris ſuperſtitibus filijs ex primo matrimonio; Et quatenus procedat, àn intelligendum ſit firma remanente diſpoſitione *text. in l. hac Edictali C. de ſecund. nupt.* & quomodo detractio practicanda ſit. Et quid vbi cōjus præmoriens de bonis diſpoſuit, ſeù debita contraxit.
Et aliqua de lucro coniugi ſuperſtiti delato in ſolo vſufructu ob ſuperexiſtentiam filiorum, àn iſtis præmorientibus debeatur etiam in proprietate.

Diſc. CXXXI.
Romana lucri dotalis.
De eadem materia lucri dotalis debiti coniugi ſuperſtiti ex Statuto Vrbis, An locum habeat vbi coniux defunctus eſſet binubus, atque ſuperſunt ex eo filij prioris matrimonij, vel potius iſte caſus tanquàm mixtus remaneat extrà caſum Statuti; Et quomodo iſtud lucrum ex bonis dotalibus detrahi debeat.

Diſc. CXXXII.
Romana lucri iudæorum.
De pacto ſuper lucro dotis inito per coniugem binubum, an cenſeatur derogare nec ne diſpoſitioni *text. in l. hac Edictal. C. de ſecundis nupt.*, vel potius ad eius limites intelligendum ſit.
Et quid inter Iudeos attenta lege Moſaica, & an ipſi dicantur ciues qui ſecundum Statuta Ciuitatis viuere debeant.

Diſc. CXXXIII.
Romana cenſus.
De lucro, quod mulier ad formam Statuti Vrbis fecit ſuperſtitibus filijs ſolutum non de bonis viri, ſed de illis ſoceri, ad quem ea defuncta pertineat in proprietate.

Diſc. XXXIV.
Romana cenſus ſeù lucri.
De Statuto Vrbis 131. ſuper lucro regulariter obſeruando in toto diſtrictu, An cedere debeat Statutis particularibus locorum, vel particulari conſuetudini contrariæ.
Et quando Statutum particulare in propoſito dicatur contrarium vel incompatibile.

Diſc. CXXXV.
Nepeſina quarti dotalis.
De eadem materia diſcurſus præcedentis ſuper Statuto Vrbis 131. circà lucri ceſſationem ex Statuto, vel conſuetudine particulari.

Diſc. CXXXVI.
Piſauren. lucri dotis.
De lucro Statutario, àn debeatur viro ex dote per mulierem minorem ſinè curatore alijſque ſolemnitatibus conſtituta.

Diſc. CXXXVII.
Tudertina lucri dotalis.
Nubente muliere, ac dante in dotem eius bona partim libera, & partim fideicommiſſaria, An lucrum dotale ex Statuto in certa dotis quota debitum, debeatur ſolùm de bonis liberis ac prò illarum rata, vel etiam habita ratione fideicommiſſariorum, illud detrahendo integrum ab alijs bonis liberis.

Diſc. CXXXVIII.
Vrbeuetana lucri dotis.
De eadem materia *diſc. præcedentis*, An ſcilicèt dote in bonis, partim liberis, & partim fideicommiſſarijs conſtituta, de omnibus, & ad quam ratam debeatur viro lucrum ex Statuto vel pacto delatū.

Diſc. CXXXIX.
Comen. antephati.
De antephato quod mulier lucratur ex Statuto Comenſi, An debeatur filijs tanquam filijs vel potius tanquam viri hæredibus, Et quibus filijs illud deferatur, & àn etiam fœminis.

Diſc. CXL.

Romana dotis de Sfortijs.

De ſucceſſione filiorum ex matrimonio ſuperſtitum in lucro delato coniugi non binubo, quomodò & quando intret in præiudicium ipſius coniugis hæredum vel creditorum ad text. *in auth. vxore mortua & concordan.*

Diſc. CXLI.

Romana dotis & augmenti.

De regula, vt dos data primo viro cenſeatur etiam conſtituta ſecundo quamuis non appareat, An procedat etiam in augmento dotali per primum virũ mulieri dato; Et quandò iſtud augmentũ dicatur dos, vel potius donatio pura, ſeù donatio propter nuptias, quæ ſub dicta regula non cadat.

Dato expreſsè vel præſumptiuè in dotem vſufructu vel alio iure vitalitio, quid reſtituendum ſit per virum ſoluto matrimonio; Et incidentèr aliqua de lucro integrè percipiendo de bonis dotalibus ſuperextantibus, ſi alia deficiant, ita vt ex eis detractio fieri non poſſit.

Diſc. CXLII.

Appendix aliquorum diſcurſuum ſeù quæſtionum generalium ad eamdem materiam dotis.

De perſonis quæ ex diſpoſitione iuris tenẽtur dotare; Et de ordine ſeruando inter eos quiſnam prius, & quis poſteà, ſeù in ſubſidium; Ac etiam de concurſu pluriũ dotandarum, & ordine inter eas tenendo, quænam primo, & quæ ſecundo dotari debeant.

Diſc. CXLIII.

De Statutis dotium moderatorijs, àn valeant, & obligent, quomodo, & quando; Qua occaſione agitur de dote àn ſit de iure naturali, vel gentium, vel poſitiuo; Et incidenter de Statutis laicalibus compræhendentibus necnè actus iuratos, vel perſonas eccleſiaſticas in genere.

Diſc. CXLIV.

De taxa dotis, quomodo facienda ſit, & quando dicatur congrua, ſeù de paragio, & de quibus bonis in propoſito habenda ſit ratio.

Diſc. CXLV.

Ad materiam *Auth. res quæ C. commun. de legat.* de dote conſtituenda vel reſtituẽda ex bonis fideicommiſſi, quando locũ habeat, & quomodo; Et de alijs ad hanc materiam pertinentibus.

Diſc. CXLVI.

An bona feudalia, vel iuriſdictionalia, ſeù Regalia dari poſſint in dotem, Et quatenus dentur quis nam effectus exindè reſultet; Et quid de dote reſtituenda, An ei ſubiaceant dicta bona feudalia vel Regalia.

Diſc. CXLVII.

An bona emphyteutica dari poſſint in dotem, vel ſubiaceant doti conſtituendæ, & reſtituendæ, quomodo, & quando.

Diſc. CXLVIII.

An vſusfructus, vſus, ſeruitus, officia vacabilia, & alia iura perſonalia dari poſſint in dotem, & quatenus dentur quomodo cenſeantur data, & quid veniat in reſtitutione.

Diſc. CXLIX.

De Statutis prohibentibus alienationem vel tranſitum bonorum in forenſes, An capiant caſum dotis in cuius cauſam dari poſſint hæc bona viro forenſi necnè, quomodò, & quandò.

Diſc. CL.

Conſtitutio dotis, àn requirat ſcripturam, vel aliam formam ad eius conſtitutionẽ & probationem, Et quando dicatur conſtituta ipſo iure, muliere ſimpliciter primò, vel ſecundò nubente.

Diſc. CLI.

Dos quando ità conſtituta cenſeatur, quod efficacem actionem tribuat ad eius exactionem, & quæ actio vel remedium tàm viro, quàm mulieri competat ad dotis exactionem.

Diſc. CLII.

Dos ſemel conſtituta, An & quando minui poſſit vel augeri debeat; Et an alterari poſſit cum diuerſis pactis vel oneribus in diuerſo matrimonio.

Diſc. CLIII.

Dos quando cenſeatur data vel conſtituta animo donandi, vel potius animo repetendi, vel compenſandi cum eo ad quem de iure onus dotandi pertinet, vel cum ipſamet muliere.

Diſc. CLIV.

Quo nomine dos conſtituta cenſeatur, & de quibus bonis, An ſcilicèt de proprijs, vel ipſius dotatæ, ſiue an proprio, vel adminiſtratorio nomine; Et vbi per patrem, An, vt ſatisfieret paternæ obligationi, vel tanquam ab extraneo, ad effectum ſuſpiciendi, An dos dicatur profectitia, vel aduentitia, Et de effectibus exindè reſultantibus.

Diſc.

Diſc. CLV.

De pactis, vinculis, & oneribus quæ doti adijciantur quando valeant & obligent; Et incidenter de pacto ſuper futura ſucceſſione. Ac etiam remiſſione de altero legis commiſſoriæ.

Diſc. CLVI.

De Dote inofficioſa, eiuſque materia, Nec non de materia Dotis exceſſiuæ, & læſiuæ; Ac etiam de dote fraudulenta, erronea, nulla, vel reuocabili, Aut aliàs indebita.

Diſc. CLVII.

An & quando dotans teneatur de euictione, Vel teneatur de exigibilitate nominis debitoris dati in dotem, & quomodo.

Diſc. CLVIII.

Quando dos dicatur conſiſtere in ſpecie, vel in quantitate, Atque dicatur æſtimata, vel inæſtimata, & de effectibus exindè reſultātibus à dominio penes virum, vel mulierem reſpectiuè reſidente, & quale dominium tranſeat in virum in dote quæ conſiſtit in ſpecie.

Diſc. CLIX.

De dote confeſſata, an ſit vera dos, & quādo confeſſio probet dotem.

Diſc. CLX.

De fructibus bonorum dotalium, tàm naturalibus, quàm induſtrialibus, & ciuilibus, diſcretis tamen ab vſuris debitis prò dote quantitatis, quomodo viro debeantur, ac de illorum diuiſione inter coniuges, eorumque reſpectiuè hæredes.

Diſc. CLXI.

De vſuris ſeù interſurijs dotalibus prò dote conſtituta, vel reſtituenda quæ conſiſtat in quantitate; Et de fructibus pignoris dati pro dotis debito in quantitate, ad materiam text. *in cap. ſalubriter de vſuris*.

Diſc. CLXII.

De fideiuſſoribus dotium; Et in ſpecie; An & quando pater ſponſi teneatur pro dote ſe obligare, ac dotem aſſecurare, vel obligatus cenſeatur, Et quando dotem filio reſtituendo ab obligatione eximatur.

Diſc. CLXIII.

De exactione dotis à viro facienda, qualis actio ei competat, & ad quales diligentias teneatur, & quando etiam dotis inexactæ ſit debitor; Et quomodò exactio probetur vel dicatur legitimè facta vt dotis debitor liberetur.

Et de actione competente ipſi mulieri ad exigendam dotem à dotante.

Diſc. CLXIV.

Exactio dotis quomodo probetur, vel præſumatur, Et de dotis præſcriptione quando detur necnè.

Diſc. CLXV.

De augmento dotis vel ſupradote, An & quando ſubſiſtat, vel reſpectiuè habeatur tanquam dos eiuſque priuilegijs gaudeat.

Diſc. CLXVI.

De concurſu dotis tàm conſtituendæ, vel conſtitutæ quàm reſtituendæ, cum alijs creditoribus ratione anterioritatis vel potioritatis.

Diſc. CLXVII.

De Dote Monialium, ſeù aliàs vitam cælibem profitentium.

Diſc. CLXVIII.

De bonis extradotalibus, ſeù paraphernalibus, tàm in ſorte quàm in fructu, An ſcilicèt, & quando pro eorum adminiſtratione mulieri competat hypotheca legalis in bonis viri, Et quos fructus iſte reſtituere teneatur, vel reſpectiuè faciat ſuos.

SVMMA
SEV COMPENDIVM

Totius operis cum diſtinctione rubricarum, ſeù argumentorum in Summario ipſius compendij.

INDEX
CAVSARVM
Hoc titulo de Dote, ordine alphabetico iuxtà earum Diœceſes.

A

AEſina, *vid.* Æſina.
Arianen, ,diſc.113. fol. 375.
Ariminen. dotis,diſc.11.fol.35.
Ariminen. gabellę,diſc.95.fol.317.
Aſculana hæreditatis ſeù dotis, d.97. f.324.

B

BArchionen., diſc.67. f.224.
Beneuentana dotis,diſc.29.f.96.
Beneuẽt.dotis,ſeù pecuniaria, d.102.f.338.
Bitetten. bonorum,diſ.115.f.381.
Bituntina fideicommiſſi, diſc.105.f.351.
Bonon.detractionum, diſc.12.f.37.
Bonon.fideicõ.de Monterentijs,d.39.f.133.
Bonon.fructuum dotis, d.111. f.367.
Bonon.ſucceſſionis dotis, d.108. f. 360.

C

CAllien. dotis, diſc.86. f. 288.
Callien.ſeù Vrbaniẽ.dotis,d.63.f.214
Camerinen.dotis, diſc.91.f.306.
Ciuitatis Caſtelli dotis, diſc. 20. f. 59.
Comen. antephati, diſc.139.f.460.

E

AEſina dotis de Ghislerijs,d.79.f.264.
Æſina dotis, diſc.94.f.314.
Eugubina dotis, diſc.13.f.42.

F

FAnen. dotis, diſc.61.f.208.
Fanen. dotis, diſc. 62. fol.212.
Firmana fideicommiſſi,diſc.43.f.145.
Foroſẽpronien.ſeù Fanen.dotis,d.65.f.217
Fulginaten.arredi,diſc.69.fol.229.
Fulginaten.donationis,diſc.18.fol.55.
Fulginaten.fructuum,diſc.124.f.418.
Fulginaten. dotis, diſc.64. fol. 216.

H

HOrtana legati dotiũ, diſc.100.f.333.

I

IAnuen.dotis,diſc.44.fol.148.
Ianuen. compenſationis,d.76.f.256.
Ianuen. fructuum, diſc. 110.f.365.
Ianuen. promiſſionis dotis, d.16.f.49.

L

LAuellen., diſc.68. fol.226.

M

MAceraten. dotis, diſc.109.fol.363.
Maceraten.pecuniaria,d.88.f.294.
Meleuitana fideicommiſſi, d.90. f. 300.

N

NEapolitana dotis, diſc.28. f.92.
Eadem ſucceſſionis,diſc.103.f.341.
Nepeſina Quarti dotalis, d. 135. f.452.
Nullius Baren., d.59. f.200.

P

PEruſina cenſus, diſc.21.f.62.
Peruſina aſſecurationis, d.48.f.163.
Peruſina fructuum, d. 120. f.401.
Piſauren. bonorum, diſc.40.f.137.
Piſauren. lucri dotis, d. 136. f. 454.
Piſtorien. dotis, d.38.f.128.
Placentina, diſc.75.f.255.
Præneſtina, diſc. 116. f.390.

R

RAuennaten.donationis, d.49.f.166.
Reatina dotis, d.73. f.248.
Recanaten., d.25. f.82.
Romana augmenti dotis, d.27.f.86.

Cam-

Cambij, diſc.32. fol.105.
Canonum, diſc. 50. f.169.
Cenſus de Amadeis, diſc.41.f.139.
Cenſus, diſc.133.f.448.
Cenſus ſeu lucri, diſc.134.f.450.
Concurſus de Andoſillis,d.84.f.279.
Concurſus de Aretuſia,d.82.f.272.
Dotalium ſubſidiorum,d.8.f.27.
Dotis & augmenti, d.141.f.467.
Dotis de Alterijs, d.71.f.236.
De Anguillaria, d.128.f.430.
De Bonannis, d.31. f.103.
De Bolinis, d.56.f.191.
De Caſarellis, d.1. f. 1.
Eadem, d.2. f. 9.
Eadem, d.3. f.13.
De Capranica, d.36. f.122.
De Cardellis, diſc.37.
De Gotifredis, d. 6. f.21.
De Guidonijs, diſc.47. f.160.
De Martolis, d. 87. f.290.
De Montanis, d.92. f.310.
De Radijs, d.4. f.17.
De Sfortijs, d. 140. f.462.
De Vrſinis, d.19. f.57.
De Zarottis, d. 74. f. 253.
Electionis puellarum, d.9. f.29.
Fructuum de Cecchinis, d.42.f.141.
Fruct.dotis de Ceſarinis,d.119.f.398.
Fructuum dotis de Magdalenis, d.51. fol.171.
Fructuum de Maſettis, d. 118. f.396.
Fructuũ dotis de Sabellis,d.112.f.373
Inofficioſitatis, d.66. f.220.
Laudi ſeù taxæ dotis, d.53. f.182.
Legati dotium, d.10. f.32.
Legati, d.14. f.45.
Legati ſeù cõpenſationis,d.99.f.331.
Lucri dotis de Lenis, d.129.f.435.
Lucri dotalis, d.131. f. 445.
Lucri Iudæorum, d.132. f.447.
Nullitatis executionis, d.96.f.321.
Pecuniaria de Bolis,d.80.f.268.
Pecuniaria de Marerijs, d. 5. f.19.
Pecuniaria de Sãcta Cruce,d.22.f.65.
Pecuniaria,ſeù Canonum,d.93.f.312.
Pecuniaria ſeù concurſus,d.83.f.275.
Prætenſæ legitimæ, diſc.30.f.99.
Primogenit. de Cardellis,d.37.f.125.
Quarti dotalis, d.130. f.441.
Reinueſtimenti conuentionalis, d.46. fol. 157.
Reinueſtimenti, d.35.f.119.
Reſidui dotis, d.24.f.75.
Reſtitutionis dotis, d.101.f.335.
Reſtitutionis dotis de Mauris, d. 33. fol. 110.
Reſtitutionis dotis de Maurellis, diſc. 52. fol. 175.
Saluiani, d.117. f.393.
Seù alimentorum, d.127. f.428.
Seù &c., diſc.122. f. 409.
Seù Albanen. dotis, d.58. f.197.
Seù Canonum, d.55. f.189.
Seù Concurſus, d.81. f.270.
Seù fructuum dotis Monialis, d.125. fol. 421.
Seù Ianuen. reſtitutionis dotis, diſ.57. fol. 193.
Seù locorum montium,d.60.f.206.
Seù Nepeſina dotis, d.23. f.72.
Seù reinueſtimenti, d.54.f.185.
Seu reſidui, d. 70. f.233.
Seù Spoletana, d.45. f.153.
Subſidiorum dotalium, d.7. f.23.

S

SAbinen. fructuum dotis, d.114. f.378.
Senen.concurſus, d.72. f.241.
Senen. dotis, d.78. f.261.
Spoletana donationis, d.15. f.48.
Spoletanæ reſtitutionis dotis, d.34.f.115.
Sulmonen. fructuum dotis,d.121. f.404.

T

TRanen., diſc. 104. f.349.
Tudertina lucri dotalis,d.137.f.456.
Tudertina reſidui dotis, d.26.f.84.
Tudert. ſupplementi legitimæ, d.98.f.327.
Turritana, d. 107. f.359.
Tuſculana iuris offerendi,d.77.f.258.
Tyburtina Caſtri S.Angeli,d.126.f.423.
Tyburtina donationis, d.17. f. 51.
Eadem Saluiani, d.85.f.283.

V

VIterbien. ſeù Eugubina, d.123.f.414.
[illegible]
Vrbeuetana lucri dotis, d.138. f.458.
Vrbinaten. dotis, d.89. f. 297.

DE DOTE ET LVCRIS DOTALIBVS DISCVRSVS PRIMVS.

ROMANA DOTIS PRO PETRO CVM ANNA ET ANTONIO.

Caſus variè deciſus per Rotam, poſtea concordatus.

An pater teneatur dotare filiam ipſo inſcio vel inuito nubentem; Et quatenus teneatur, An hæc obligatio ſit ſubſidiaria, quoties filia non ſit de ſuo prouiſa, vel potius eam dotare teneatur quamuis diuitem & prouiſam, Et quales dicantur nuptiæ dignæ vel indignæ, et qualis ætas attendi debeat ad effectum excuſandi filiam poſteà indignè vel inæqualiter nubentem.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries cum deciſionibus cauſæ.*

2 *Pater tenetur dotare filiam non indignè nubentem.*

3 *Et de ratione, ob quam dicta concluſio procedit, et num. 16.*

4 *Ex quo iure dicta concluſio proueniat, illiuſque origo inquirenda eſt, et quarè.*

5 *De validitate vel inualiditate matrimonij ob defectum paterni conſenſus.*

6 *De exhæredatione ex eadem cauſa, et num. 12.*

7 *Concilium Tridentinum terminauit quæſtionem circa matrimonium.*

8 *Neque Concilium neque canones diſponentes de matrimonio agunt de dote.*

9 *Matrimonium datur ſine dote, ſed econtra dos non datur ſine matrimonio, licèt non ſoleat.*

10 *An in dote, quæ conſtituitur pro matrimonio carnali vel ſpirituali cadat ſimonia.*

11 *An pater teneatur dotare filiam ante annum 25. indignè nubentem.*

12 *De materia exhæredationis.*

13 *De differentia inter dotis obligationem & exhæredationem.*

14 *Quomodo procedat argumentum ab vna ad alteram.*

15 *De iure ciuili defectus paterni conſenſus eximit ab obligatione dotandi, ac etiam inualidat matrimonium.*

16 *Quæſit ratio, cui innitatur concluſio, de qua num. 2.*

17 *Quando filia ſine paterno conſenſu nubens excuſetur ac habeatur ſi cum illo nupſiſſet.*

18 *Conſenſus iniuſtè denegatus ſuppletur à lege vel à iudice.*

19 *Quando nuptiæ etiam non indignæ ſine paterno conſenſu dicantur parùm honeſtæ & peccaminoſæ.*

20 *Concluſio de paterna obligatione dotandi filiam ſine conſenſu nubentem intelligitur in ſubſidium.*

21 *Ac etiam iſto caſu debet eſſe minor, atque ex dicta cauſa moderari.*

22 *De iure naturæ ſeu lege inſtitiæ non tenetur pater dotare filiam diuitem, ſicut non tenetur alere filium aliundè prouiſum.*

23 *Reprobatur diſtinctio nuptiarum dignarum & indignarum, quia datur tertia ſpecies.*

24 *Quis dicatur indignus, referuntur plures opiniones.*

25 *Doctor copulari dignè poteſt cum Comitiſſa.*

26 *Expenditur opinio volentium poſt ætatem de conſuetudine congruam etiam ante annos 25. licitum eſſe indignè nubere remiſſiuè.*

DISC. I.

1 CVm Anna vnica filia Petri formoſa puella, vix annum 15. attingens, quam pater, Tum ob qualificatam nobilitatem, Tum etiam ob ſatis conſpicuã dotem ex propria, & materna, ac auita ſucceſſione in ſcutis ferè 100. m. conſtituendam, altiſſimis alicuius Magnatis nuptijs deſtinauerat, inſcio ſeu inuito patre nupſiſſet Antonio nobili Neapolitano, Atque poſt triennalem moram in dicta viri patria, dotem petijſſet; Hinc introducta cauſa in *Rota coram Veroſpio*, ſub die 18. *Iunij 1663.* prodijt reſolutio, per quam firmata patris obligatione dotandi filiam non indignè nubentem, quamuis eo inſcio, vel inuito id egerit, prouiſionaliter, ac ſine præiudicio alterius taxæ faciendæ, ſtatuit dotẽ ſcutorum 5500. iuxta taxam à Conſtitutione Sixtina præſcriptam, admittendo in deciſione deſuper edita limitationem ex parte patris deductam, vt huiuſmodi obligatio ſit iſto caſu ſubſidiaria, quatenùs nempè filia prouiſa non ſit de bonis proprijs in dotem imputandis.

Repropoſita verò cauſa *ſub die 2. Maii 1664.* approbando dictam limitationem vt paterna obligatio erga filiam ità nubentem ſit ſubſidiaria, taxauit dotem in ſcutis 10. m., in quos imputanda eſſent bona propria puellæ conſiſtentia in quodam legato eidem puellæ facto per Cardinalem patruum; Neutra verò partium dictæ reſolutioni acquieſcente, ac denuò aſſumpta diſputatione, *ſub die 1. Iunij 1665.* aucta fuit dos ad ſcutos 12. m. per patrem integrè ſoluendos, nulla ratione habita de bonis proprijs dotandæ, recedendo à præcedenter deciſis circa concluſionem ſubſidij, atque in hac vltima reſolutione perſtitum fuit 12. *Februarij 1666. coram Otalora in locum Veroſpij interim defuncti ſubrogato.*

Atque ſub dicta die 18. *Iunij 1663.* & 3. *Iunij 1665. coram eodem Veroſpio*, per ſeparatàs tamen deciſiones, ad fauorem dictorum coniugum contra patrem decreti fuerunt fructus ſeu vſuræ dotales iuxta taxam ſtatutariam ſeptem cum dimidio pro centenario, ab ipſa die contracti matrimonij; quarum deciſionum ſecunda reformata fuit *dicta die 12. Februarij 1666. coram Otalora*, ſubrogato, ſed pariter cum ſeparata deciſione, vt fructus prædicti vſquequò obtenta eſſet Apoſtolica derogatio Sixtinæ non deberentur niſi pro rata ab eadem Conſtitutione præſcripta ſcutorum 5500., vltrà quam prohibitum eſt dotem conſtitui, Editiſque coram eiſdem alijs deciſionibus ſuper puncto vſusfructus patri competentis in dictis bonis à patruo legatis, demum controuerſiæ finem dedit concordia, per quam pater de ſuo dotem conſtituit in ſcutis 12. m. remanente quoque ad fauorẽ filiæ dicto legato, cuius ſolum vſumfructum pater viuens haberè deberet, ſoluta etiam quadam ſumma in cauſam fructuum ſeù vſurarum dotalium.

Reſolutiones mihi pro patre ſcribenti, reflectendo ad ſolam veritatem placuerunt, atque probabiles viſæ ſunt, circa punctum paternæ obligationis in genere dotandi filiam non indignè eo inſcio vel inuito nubentem; Verùm circa non imputationem bonorum propriorum, ac etiam circa taxam, tam in ſorte quàm in vſuris à die matrimonij pro tempore, quo dos nec petita nec decreta erat, et quod magis iuxta taxam rigoroſam ſtatuti, non placuerunt.

Hinc proinde pro huiuſmodi veritatis notitia, quæſtionem iſtam diſtinguebam in tres inſpectiones; Primò ſcilicet ſuper dicta obligatione patris in genere dotandi filiam abſque eius conſenſu nubentem, vnà cum eiuſdem obligationis mode-

moderatione, vt intelligi debeat in ſubſidiũ. Secundò ſuper taxa, Et tertiò ſuper fructibus ſeu vſuris; De prima agitur *in præſenti diſc.*, de ſecunda *in ſequenti*, et de tertia *in altero poſt ſequentem*.

2 Quatenus igitur pertinet ad primam, licèt in ſtricta iuris ratione, eiuſque principijs attentis, omnino probabilius videatur, nulli fundamento innixam eſſe huiuſmodi paternam obligationem dotandi filiam ipſo inſcio vel inuito nubentem; Attamen, quia moderna caterua ſcribentium, præſertim verò Canoniſtarum, & Moralium, dilatando fortè præter intentionem, Canones & Concilium Tridentinum, contrarium firmat, atque hanc opinionem pluries Rota recepit, idcirco in hac parte reſolutiones prædictæ non improbabiles viſæ ſunt, ſuper dicta obligatione ſcilicet in genere.

Concluſionem etenim prædictam, de paterna obligatione dotandi filiam non indignè nubentem abſque eius licentia vel conſenſu, firmant *Ripa in l. 1. nu. 57. ff. ſolut. matrim.*, qui aſſerit ità cum *Bartolo* omnes ſentire, *Abb. in cap. Eccleſia S. Mariæ num. 20. de conſtit.* et cæteri relati per *Menoch. lib. 4. præſumpt. 189. num. 60.* vbi quod hæc opinio procedit ſine dubitatione de iure canonico, *Fontanell. de pactis clauſula 5. gloſs. 1. par. 1. num. 85. Sanchez de matrimonio lib. 4. cap 26. num. 11. & ſequen. Guttier. eodem tractatu cap. 80. nu. 13. Boſs. eodem tract. cap. 11. num. 191. & ſequen.*, *et in tract. de dote cap. 4. num. 119. & ſequen. Barz. dec. 29. Rota apud Merlin. dec. 457. nu. 7.*, & cæteri de quibus in dictis huius cauſæ deciſionibus.

3 Eã concorditer aſſignando rationem, quod filia tali caſu potius vtile negotiũ pro patre gerere dicitur, iſtum ſcilicet releuando ab eo onere, quo premebatur dignè filiam in matrimonium collocandi; Quodque iſta vtendo ea licentia, quã ſibi ius canonicum conceſſit, ſuum ius exercuit, neque exinde alicui pœnæ ſubiecta eſſe debet, vndè pragmaticè loquendo, ab iſta opinione videtur in foro non eſſe recedendum.

Verum pro parte ſcribens dicebam, quod his non obſtantibus, eiſque etiam regulariter admiſſis, adhuc ſuper tali concluſione ratiocinandum eſſet, ac inquirendum ex facti circumſtantijs, an id procedat ex pura & abſoluta diſpoſitione iuris canonici ita præcipiẽtis (quo

4 caſu de vlteriori ratione quærendum nõ eſſet *ad text. in l. non omnium ff. de legibus*) Vel potius procederet ex intentione Doctorum, ob iam dictam rationem, quod ita filia actum vtilem pro parte potius geſſiſſe dicatur, ad effectum ſcilicet congruè applicandi dictam regulam generaliter & in abſtracto veram ad cõcretum ſingulorum caſuum, ob quorum diuerſas circumſtantias diuerſimodè in vno ac altero caſu ſæpius iudicandum venit.

Ac etiam ad alium effectum dignoſcẽdi veritatem, vel fallaciam ſupra inſinuatæ limitationis, vt ſcilicet, poſita etiam dicta regula ſuper paterna obligatione, ea tamen intelligatur in ſubſidiũ, et quatenus filia non ſit aliundè prouiſa; Necnon ad effectum taxæ, de qua in ſecunda inſpectione *diſc. ſequen.* An ſcilicet iſte actus nubendi quamuis non indignè dicatur necnè ita malè geſtus, quod aliquam dotis aliàs de congruò debitæ diminutionem poſtulet, atque dictam paternam obligationem minuat.

Pro dignoſcendo igitur, quod noſtri maiores in hac materia dotis, ſumendo argumentum à validitate matrimonij, ſeu à pœna exhæredationis æquiuocauerint; Siue quod omnino intelligendi ſint cum temperamento iuſtæ cauſæ, de qua infra, quodque non ſolùm de iure ciuili, ſed etiam de iure canonico, et Conciliaribus Decretis huiuſmodi paterna obligatio ita intellecta verè nullum habeat fundamentum; Obſeruabam in propoſito filiæ nubentis viro digno, pa-

5 tre inſcio vel inuito, tres credere quæſtiones, Vnam ſuper validitate vel inualiditate matrimonij, quod ob defectum paterni conſenſus, plerique inualidum reputant, de quibus *Pontius de matrim. lib. 2. cap. 1. §. 1. & 2. Barboſ. in l. 1. ff ſolut. matrim. par. 4. Theſ. iun. lib. 1. q. 70. Borrell. in ſumma deciſ. tom. 3. tit. 1. de matrimonio num. 275. & ſequen. Merlin.*

6 *dicta deciſ. 475. num. 9. cum ſequen.*; Alteram ſuper exhæredatione, quam ex dicta cauſa incurri plenè diſcurrit *Barboſ. in dicta l. 1. par. 4. ex num. 31.*, et agunt alios referentes *Fontanell. de*

pact. clauſ.4.gloſ.2. Merlin.de legit.lib.4. tit.1. quæſt.6.; Et tertiam noſtram, ſuper obligatione ſcilicet de iure aliàs incumbente patri dotandi filiam de eius conſenſu nubere volentem, àn locum habeat, vbi eo inſcio, vel inuito nuberet.

Primam quæſtionem ſubſtulit *Sacrū*
7 *Concilium Tridentinum Seſſ.24. de matrim. in cap.1.*, ideoque non remanet amplius diſputandi locus, etiam in ijs partibus, in quibus prætendatur Concilium prædictum, vtpotè non receptum non obligare in ratione auctoritatiua legis, quoniam cum etiam antè illius editionem, in huiuſmodi ſatis diſputata quæſtione, ex mente Canonum probabilior eſſet opinio matrimonij validitati fauorabilis, vt benè probat *Bellarm. de matrim. cap.19. & 20.*; Hinc proindè ſatis attendenda eſt dicta Conciliaris determinatio, ſi non tanquam lex, ſaltem tanquam doctrina magiſtralis; Si enim auctoritas alicuius Collegij vel Academiæ, longè maior eſt illa ſimplicis Doctoris, Multo magis pro magna & magiſtrali auctoritate attendenda eſt determinatio tot inſignium Theologorum & Canoniſtarum in eo cætu congregatorū, pro conſtituendo œconomico concilio generali ad fidei controuerſias decidendas.

Verùm neque Concilium prædictum, neque antiqui canones, vel Sanctorum Patrum traditiones, ex quibus ante di-
8 ctam determinationē deſumebatur hæc opinio matrimonij validitati fauorabilis, aliquid ſtatuunt circa dotem ſeu paternam obligationem ceſſantem nec nè ex ceſſante paterno conſenſu, cum hæc omnimodā regulā recipiat à iure ciuili, neq; canones vel concilia in hoc ſe ingeſſiſſe videntur: Licèt enim dos non detur ſine matrimonio, à quo nomen & eſſentiam recipit, itaut eo non contracto nūquam ſit vera dos, ſed ſolùm deſtinata, eoque ſoluto etiam dos conſtituta deſinat eſſe talis, Nihilominus èconuerſò, matrimonium rectè datur ſine dote, quæ
9 noneſt ad eſſentiā matrimonij ad *text. in l.iubemus* Cod. *de repud. & l. ex his Cod. don. inter vir. & vxor. cum concord. per Fontanell. de pact. clauſ.5. gloſ.1.par.1. num.14. Arias de Meſa lib.2.var.cap.40. num.4.* apud quos habetur *Concilium Arelatenſe* regiſtratum *in canone nullum 30.qu.1.*, vel nunquam vſu receptum, vel contrario vſu abolitum eſſe; Siuè id intelligēdum ſpectato communi vſu de facto, quod ſcilicet poſſunt quidem, ſed non ſolent contrahi matrimonia ſine dote, vt aduertunt *Mantic. de tacit. lib.12. tit.3. n.5. Buratt. & adden. dec.* 844. *num.*10. *& 16., vbi cæteri,* et latius *infra diſc.*142.

Quinimò adeò canones neglexerunt ſuper hac dotandi obligatione aliquid ſtatuere, quod ex eorum intentione plurium ſententia eſt, eam tàm in matrimonio carnali quàm in ſpirituali eſſe
10 illicitam, ac ſimoniæ ſpeciem continere, vt liquet ex deductis *per Cyriac. controu.* 504. *num.*16. *cum ſequen. Tamburin.de iur.Abbatiſſ.diſp.5.quæſito 13. n. 28. cum ſequen.*, Licèt enim hæc opinio non ſit vſu recepta, ex ea conuincenti ratione quod dos non præſtatur pro aſſecutione matrimonij carnalis vel ſpiritualis tanquam pro ſacramento vel ſtatu ſpirituali, ſed in compenſationem alimentorum, et onerum temporalium, quibus maritus vel reſpectiuè Monaſteriū ſe ſubijciunt, *vt per Cyriac. & Tamburin. vbi ſuprà, et habetur in Ariminen. hoc tit.diſc.11. & dicto diſc.*142. Attamē id in propoſito eſt ſatis conſiderabile, ad effectum clarius dignoſcendi, nullam ex diſpoſitione iuris canonici reſultare dotandi obligationem diuerſam ab ea, quam ius ciuile præſcripſit, excepta illa dote, quæ loco alimentorum ſpurijs dāda eſt, neque ea, quæ percutiunt validitatem vel libertatem matrimonij influere ad materiam dotis, vt malè plerique vnos terminos cum alijs confundendo opinati ſunt.

Si etenim obligatio dotandi dependentiam haberet à libertàte ſeù validitate matrimonij, ſequeretur quod cum matrimonium ante annum 25. cum indigno contractum ſit validum, idcircò deberet etiam tali caſu adeſſe paterna obligatio dotandi filiam quamuis indi-
11 gnè nubentem, quod aſſerunt aliqui Morales, præſertim verò *modernus Boſſius dicto tract. de dote cap.4. num.*132., et tamen contrarium omnino verius eſt ac receptum etiam per Rotam, excepta illa merè ſubſidiaria dote, quæ præſtanda ſit loco alimentorum ad præciſos limites

mites neceſſitatis naturæ, non autem moralitatis & congruentiæ, *vt apud Buratt. dec.*498. quæ eſt in materia magiſtralis, vbi concordantes, et occaſione exhæredationis, agens etiam de dote *Merlin. de legit. lib.*4. *tit.*1. *qu.*6. *nu.*15.; Igitur ab iſta quæſtione percutiente ipſum matrimonium, malè infertur ad dotem, et qui id agunt laborant de æquiuoco claro, ac de terminorum confuſione, quia verè vnum cum altero non cōnectit.

De ſecunda quæſtione exhęredationis reſultantis nec nè à dignis vel non indi-
12 gnis nuptijs ob defectum paterni conſenſus, variant etiam inter ſe DD., vt liquet ex doctè ac plenè deductis *per Barboſ. in l* 1. *par.*4. *ſol. matrim.*, vbi de iuribus municipalibus Luſitaniæ, & Galliarum ità diſponentibus, cum alijs *per Merlin. de legit. dicto lib.*4 *tit.*2. *qu.*6., ſed paritèr id non influit ad materiam dotis, vndè propterea malè ab vno caſu ad alterum infertur, quoniam legitima videtur filijs debita de iure naturę, ideoque exhæredatio plura infert grauiſſima præiudicia irreparabilia, priuando ſcilicet eo iure quod ab ipſa natura delatū
13 eſſe videtur, ac etiam irrogando quãdam infamiæ ſpeciem, dum ità ſupponitur crimen poſitiuum ingratitudinis, ac pœna formalis reſultans à matrimonio, cuius libertas ità impedita videretur; Iſtæ autem conſiderationes ceſſant in dote; Tum quia hæc, iuxtà veram ac receptam ſententiam, non prouenit à iure naturæ, ſed à mero iure poſitiuo, vt infra *diſc.*143. Neque ex lege iuſtitiæ, ceſſante præciſa neceſſitate alimentorum ad eam pater obligatur vt infra; Tùm etiam quia hoc non eſt grauamen perpetuum irreparabile, ſicuti eſt exhæredatio, ſed ſolum temporaneum, dum filiæ ità non indignè nubenti, ſaluum ius remanet paternæ ſucceſſionis in legitima; Hinc proindè valet argumentum
14 ab exhæredatione ad dotem, hoc eſt, poteſt exhæredari, ergò & poteſt dos denegari, ſed non econuersò à dote ad exhæredationem, quia longè diuerſa eſt ratio, vt aduertunt *Barboſ. in d. l.*1. *par.*4. *& cæteri per Boſſium de dote dicto cap.*4. *num.*230.

Quarè nullam habent connexionem dictæ præcedentes quæſtiones cum tertia in præſenti diſputatione cadente, ſuper paterna ſcilicet obligatione dotandi filiam eo inſcio vel inuito nubentem; In qua proindè nil peculiare ſtatutum ha-
15 bemus de iure canonico, ſed ſolum procedendū eſt cū iure ciuili, cuius diſpoſitione attenta, certum eſt paternum conſenſum adeò requiſitum eſſe, vt etiam aptum ſit ad infringendum matrimoniū, *§. maſculi inſtit. de nupt. l in ſponſalibus ff. de ſponſal l.*2. *ff. de ritu nupt. Merlin. dicta dec.*457. *num.*9.; Multo magis ad tollendam dictam obligationem dotandi, quæ tali caſu ceſſat, vt cæteris allegatis aduertunt *Vaſquez de ſucceſſ. creat. lib.*1. *§.*10. *nu.*610. *Molin. de primogen. lib.*2. *cap.*16. *numer* 6. *Barboſ. dicta l.*1. *par.*4. *num.*33. *Menoch. dicta præſumpt.* 189. *num.*54. *lib* 4. *Theſ. iun. dicta quæſt.*70. *num.*4. *Borrell. in ſumm. deciſ. tit.*1. *de matrim. lib.*3. *num.*283. *cum ſequen.*

Ceſſante autem vtriuſque iuris diſpoſitione, aliud non ſubeſt fundamentum, cui innitatur dicta obligatio dotandi filiam, non indignè patre inſcio vel inui-
16 to nubentem, niſi illud iam dictæ rationis, quā omnes in id adducunt, quod ità ſcilicèt laudabilem potius, ac patri vtilem actum geſſiſſe dicitur filia, ſe collocando viro digno, atque ità liberando patrem à tali ſibi incumbente obligatione; Cū enim duplex ſit paterna obligatio, vna maritandi, & altera dotandi, idcirco per vnius implementum non debet ceſſare altera, quia obligatus præſtare duo, non liberatur præſtando vnū cum præſtare debet vtrumque.

Igitur eadem concluſio recipienda eſt ad limites dictæ rationis, cui vnicè innixa eſt, et quatenùs ea vrgeat, & non aliàs, et ſic vbi iuſta concurrit cauſa, quæ filiam ità nubentem excuſet, quodque pater ſe, nec offenſum, nec iniuriatum iuſtè dicere poſſit, ſed potius actus vtilis & laudabilis cēſeri debeat; Vt purà
17 pater eſt diù abſens, ſeu iudicij non benè compos, aut malè morigeratus, ſiuè vitam ſcandaloſam, ac aliàs puellæ honeſtati præiudicialem ducit, ſiue quod ob auaritiam vel ſocordiam negligat filiam iam excedentem ætatem de more regionis nuptijs congruam collocare, vel quod viro parùm digno ſeù inæquali collocare tentauerit cum ſimilibus; Et

tunc

tunc ſi filia dignè ſine tali patris conſenſu nubat, vtique laudabilem actum gerere dicitur, talique caſu, lege paternum conſenſum ſupplente, generalitèr & indefinitè petit eam dotem, quam ſibi, licèt diuiti ac aliundè prouiſæ, lex ciuilis decernit, perindè ac ſi nuptiæ de paterno conſenſu ſequutæ forent, atque in hoc ſenſu benè loquuntur *Facchin. lib.3. controu. cap.45. & Bonacin.*, *cum quo pertranſit Boſſius de matrim. cap.11. nu. 143., et de dote cap.4. nu.123.* cum quorum auctoritate proceſſit Rota in duabus vltimis ſupra enunciatis deciſionibus *coram Veroſpio, & Otalora*, quia tunc rectè procedit dicta ratio vtilis negotij pro patre geſti, latius expenſa in vltima deciſione 12. *Februarij* 1666. *coram Otalora*.

Irrationabile ſiquidem eſſet, vt puella ex actu prudenter, ac laudabiliter geſto, pœnas luere deberet, ac amiſſionis eius, quod aliàs lex ei decernit; Econuersò autem culpoſus vel negligens pater ſuæ culpæ vel negligentiæ commodum et vtilitatem reportaret, vndè proptereà conſenſus per legem ciuilem requiſitus, ità ſubintelligendus venit, perindè ac ſi concurreret, tanquàm ab eadem lege, vel iudice ſuppletus, Atque hic eſt caſus dictæ deciſionis 457. *Merlin.*, in qua Rota in iſta cauſa nimium ſe fundauit, quoniam patre negligente nuptui dignè tradere filias ætatem 25. annorum iam excedentes, vndè impunè etiam ſe proſtituere, vel indignè nubere potuiſſent, illæ cum conſilio & ope proximiorum, iudicis etiam officio implorato, viros dignos, & eorum conditioni congruos inuenerunt, et ſic actum prudentem, et laudabilem geſſerunt.

Idemque, ceſſante etiam culpa patris, vel alia iuſta excuſatione vt ſupra, recipiendum eſſet, vbi puella opportunam curaſſet amplecti occaſionem, prudenter ac veriſimiliter à patre potius deſiderandam, et quærendam, itaut de imprudentia vel malignitate pater redarguendus eſſet, ſi de conſenſu requiſitus
18 illum denegaſſet; Vt puta ob dignitatem vel aliam meliorem viri qualitatem, quia conſenſus de iure præſtandus, et quem irrationabile eſſet denegari, habendus eſt pro præſtito, tanquam à lege vel iudice ſuppletus *cap. nullus de Iure patr. Bart. & cæteri plenè per Mantic. deciſ.238. nu.9.*, et eſt aſſumptum ſatis frequenter practicatum in foro.

Econuersò autem, iuſta cauſa ceſſante, tunc etiam ijdem Canoniſtæ ac Mo-
19 rales, qui ex zelo libertatis matrimonij huiuſmodi ità nubentes nimium tueri ſtudent, fatentur, quod licèt actus de ſtricto iure ſit validus, attamen dicendus veniat culpoſus, ac parùm honeſtus vtpotè mali exempli, ac Reipublicæ præiudicialis, dicentes, in hoc ſenſu capiendas eſſe SS. Patrum traditiones ac Apoſtolica decreta pro dubitandi ratione enunciata apud *Merlin. dicta deciſ.457. num.5. & 11.*, Adeout plerique ſentiant, læthalis culpæ puellam ita nubentem ream effici, *Barboſ. in d. l.1. par.4. Theſ. iun. d. lib.2. quæſt. forenſ.80. num.4.7. & 8. Fontanell. de pact. clauſ.4. gloſ.2. num.4. cum ſequen., et num 78. & ſequen.*; Ideoque nulla, neque legalis, neque humana ratio exigere videtur, vt pater innocens ac offenſus duplicē iniuriam pati, ſeu iniuriæ pœnas luere debeat, filia verò ex actu culpoſo & inhoneſto, lucrum & commodum etiam in exceſſu reportare.

Proindequè, aut filia ita nubens eſt diues ſeù aliundè congruè prouiſa, et tunc nullam actionem aduersùs patrem habebit, vel ſaltem ſolam ſubſidiariam pro ſupplemento eius, quod ipſius bonis com-
20 putatis deficeret, iuxta dictam limitationem in primis huius cauſæ duabus deciſionibus canonizatam, omninò veram & recipiendam ex originali traditione *Couarr. de ſponſal. cap.3. §.8. num.8. in fine Guttier. de matrim. cap.80. num.13 verſ. ſecunda concluſio. Sanch. lib.4. diſp. 26. num.18. Fontanell. clauſ.5. gloſ.1. par.1. num.87.*, qui omnes mouentur à ratione naturali, non autem à particularibus legibus Hiſpaniæ, vt dicit *tertia deciſio 3. Iunij 1665. coram Veroſpio*.

Si verò non habet aliunde, tunc cum etiam nubenti indignè, ex quadam commiſeratione concedatur ius implorandi iudicis officium pro dote loco alimento-
21 rum ad neceſſitatem naturæ ex firmatis apud *Buratt. dicta deciſ.498.*; Hinc proinde, vt aliqua differentia dignoſcatur inter dignè & indignè nubentem, recipienda videtur pro regula dicta generalis concluſio initio tradita de paterna

na obligatione congruè dotandi iuxta terminos conuenientiæ, non autem ſolius neceſſitatis naturæ.

Adhuc tamen, cum aliqua moderatione eius, quod aliàs eidem filiæ de paterno conſenſu nubenti de congruo conſtituendum eſſet, vt aliqua, vt dictum eſt, dignoſcatur differentia inter culpoſam & non culpoſam, et nè culpa ſit omnino ab aliqua punitione immunis, ſaltem ratione mali exempli adeò Reipublicæ præiudicialis, regulando dictam moderationem prudentis iudicis arbitrio, iuxta maiorem vel minorem culpam, ſeu magis vel minus excuſabilem actum, vt aduertit *Fontanell. clauſ.4. gloſ.2. numer.27. in fine*, Spectata etiam conditione viri, àn ſit diues vel pauper, itaut tanquam culpæ particeps de pœna etiam participare debeat.

Sed quod ita parùm laudabiliter nubendo, actionem habere debeat contra patrem ad congruam dotem, quamuis ipſa ſit diues ac aliunde prouiſa, id meus intellectus non capit, non ſolùm ob auctoritatem *Couarr.* ac aliorum grauium auctorum, de quibus ſupra, ſed etiam ob omnino deficientem, quinimò expreſsè repugnantem rationem, tam naturalem, quàm legalem.

Siquidem de iure naturæ, ſeu ex debito iuſtitiæ, quemadmodum pater non
22 tenetur alere filium niſi in ſubſidium, et quatenus ipſe non habeat aliundè, ita non tenetur filiæ diuiti tradere dotem loco alimentorum ſubrogatam, vt idem *Boſs. de dote cap.4 num.24.*

Lex etenim poſitiua canonica ſuper hoc nihil ſtatuit, vnde paterna obligatio de dotanda filia etiam diuite & aliũdè prouiſa plenè comprobata in huius cauſæ deciſionibus præſertim vltima coram *Otalora*, prouenit ſolùm à diſpoſitione iuris ciuilis *in l. fin. Cod. de dotis promiſs.*, ita communiter intellecti, non ex aliqua ratione, ſed quia ita legi, ſeu verius noſtris maioribus legem interpretantibus placuit, vt plenius aduertitur *infra diſc.142.*; Igitur eſt purum priuilegium legis ciuilis, quo vti volens implere debet illã conditionem ſeù qualitatẽ paterni conſenſus, cum qua eadem lex illud concedere voluit, neque eiuſdem legis diſpoſitio diuidi poteſt, ſeparando conditionem ſeu cauſam, ſub qua & non aliàs ea emanauit.

Alia etiam viua ratione ponderata, quod iſto caſu filia non agit de damno vitando, nequè de conſulendo alimentorum neceſſitati, ob quam dici poſſet matrimonij libertati præiudicium inferri, ſed ſolùm agit de maiori ditatione ac lucro, quæ concedenda non ſunt delinquentibus & iniuriantibus aduersùs offenſum & iniuriatum, qualis eſt pater ità ſpretus; et conſequenter non videtur ſubeſſe ratio probabilis, quæ id ſuadere valeat; Ideoque obſeruabam, in dicta diſtinctione iuſtæ vel iniuſtæ cauſæ, conſiſtere genuinam veritatem, atque cum ea rectè conciliari auctoritates, quæ inuicem pugnare videntur, quoniam omnes rectè dici poſſunt veræ diſcretiuè in ſuiscaſibus, iuxtà vnam vel alteram diſtinctionis partem.

Ad effectum autem congruæ applicationis dictæ diſtinctionis, et quandò dicatur adeſſe nec nè iuſta cauſa puellam
23 nubentem excuſans, Ponderabam quoquè non benè per aliquos ex noſtris adhiberi duos tantùm terminos dignarum & indignarũ nuptiarum, quaſi quod ceſſante indignitate, reſultet quod nuptiæ dicendæ ſint dignæ, vt intret dotandi obligatio pura & non ſubſidiaria, ſed tres eſſe ſpecies, ſcilicet indignarum, non indignarum, et dignarum; Stant enim benè ſimul, virum non eſſe indignum, et talem, quod nuptiæ neque indignæ, neque omninò inæquales dici poſſint, et tamen non eſſe ità dignum, quod pater iuſtè nõ poſſit ſe dicere ſpretum ac iniuriatum, quodque non adaptetur dicta ratio actus vtiliter pro patre geſti, ſed quod potiùs actus cenſeri debeat parum honeſtus, mali exempli, ac Reipublicæ pernicioſus, vt ſupra, nàm aliàs iſte caſus nunquàm daretur, dum in caſu nuptiarum indignarum ceſſat omnis obligatio.

Vt enim liquet ex deductis per *Me-*
24 *noch. lib.4. præſumpt.185. num.85. cum ſequen. Sanch. de matrim. lib.4. diſp.26. ex num.22. Fontanell. de pact. cl.5. gloſ.1. ex num.91.* cum alijs plenius infra dicto *diſc.142.*, ſatis variant ſcribentes ſuper hac indignitate, et quis in propoſito dicatur vir indignus; Aliqui enim credunt eum talem dici, qui aliqua infamiæ nota laborat, ſecus autem ſi, licèt

pauper

pauper ac inæqualis, attamen eſt in ſuo genere honeſtus, cum id potius inæqualitatem quàm indignitatem importet; Alij verò aliquas indignitatis ſpecies enumerando, ad eas ſe reſtringunt; Et alij putant indignas dici nuptias, quoties ob aliquod canonicum impedimentum inter contrahentes validum matrimonium ſequi non poteſt; Omnes autem iſtæ opiniones ſunt parùm tutæ, cum verior ac recepta opinio ſit, illum dici indignum, cui attentis progenie, diuitijs, more regionis, alijſque circumſtantijs, mulier abſque parentum ac parentelæ dedecore & aliqua iniuria copulari non poteſt, quamuis vir eſſet aliàs in ſuo genere nobilis, dignus, & qualificatus, ob longè meliorem conditionem mulieris eiuſque parentelæ, ſiue in ratione nobilitatis, ſiuè in ratione diuitiarum, &c. *Sanch. Menoch. & Fontanell. loco cit. Boſſ. de matrim. cap. 11. nummer. 167. Merlin. de legit. lib. 4. tit. 1. quæſt. 6. num. 19. Marcian. iun. diſput. 77. num. 17. & ſequen. Rot. deciſ. 493. num. 45. cum ſequen. par. 4. rec. tom. 3. & dicto diſc. 142.*

Et nihilominus, etiamſi dictum requiſitum dedecoris ac iniuriæ poſitiuæ non reſultet, itaut nuptiæ indignæ dici non poſſint, reſultabit tamen, dici ſolùm nuptias dignas comparatiuè ad poſitiuè indignas, ac pro excluſione pœnalis indignitatis, non autem quod ita dignæ dici debeant, vt actus remaneat honeſtus & laudabilis, vtpotè rem vtiliter pro patre geſtam continens; Atque in hoc verſatur clarum æquiuocum aliquorum.

Vtputà, dicunt leguleì, extollentes dignitatem doctoratus, quod doctor li-
25 cèt plebeios habeat natales, efficitur tamen ità nobilis, quod ei dignè quælibet Comitiſſa copulari poteſt, itaut iſta ſuſcipiendo Doctorem in virum, non dicatur indignè nubere ex deductis *per Paſchal. de patr. poteſt. par. 2. cap. 5. num. 68. & 69. & alios*. Et tamen ſi vnica filia diuitis & qualificati Comitis ordinis equeſtris vel magnatitij, quæ Ducem vel alium Magnatem in virum congruè habere debet, inſcio vel inuito patre nubat ſimplici Doctori, aliam nobilitatem non habenti niſi illam reſultantem à doctoratu, de qua *ſub tit. de præeminentijs diſc. 35.*, neſcio, an inueniatur ſtultus, qui dicat, eam laudabiliter ac honeſtè egiſſe, atque rem patri vtilem geſſiſſe, cum id intelligatur, quando ità dignè nubit, quod à patre potius deſiderari ac procurari debuerit, itaut ipſius diſſenſus ſit potius imprudens ac irrationabilis vt ſupra; Et ſic non ex eo quod vir dici non poteſt indignus, ergo ſequitur eum cenſendum eſſe ita dignum, quod intret dicta ratio negotij vtiliter & benè geſti.

Applicando igitur omnem dictam theoricam ad hanc facti ſpeciem, excuſari non poterat hæc puella ex patris negligentia in eam non collocando in ætate congrua, dum adhuc in tenera erat ætate; Minuſque quod eam pater minùs dignè collocare tentaſſet, dum altis Magnatum nuptijs deſtinauerat, atque tractatus iam initiati erant; Prout eadē dicere non poterat vtilem ac laudabilē rem geſſiſſe viro digno nubendo, quoniam licèt vir eſſet nobilis, ac in ſuo genere digniſſimus, ipſi etiam puellæ, aliquo ſanguinis gradu coniunctus, itaut quando circa bona fortunæ aliaſque circumſtantias, æqualis vel parùm inæqualis fuiſſet eorum conditio, pares dici poſſent; Attamen id operari poterat, vt dicenda quidem non eſſet nupta viro indigno, non autem omnino æquali vel maiori, adeout rem vtilem & honeſtam fecerit, cum ad hunc effectum requiratur magna dignitas excedens conditionem mulieris, itaut ſit res veriſimiliter à patre deſiderabilis vt ſuprà, nam aliàs etiam nuptiæ æquales ſpreto patre initæ continere dicuntur iſtius iniuriam ac actum parùm honeſtum virginali pudori indecorum ac Reipublicæ præiudicialem, vtpotè mali exempli, multò magis ſtante inæqualitate reſultante ſaltem à bonis fortunæ iuxta *dictam deciſionem 493. par. 4. rec. tom. 2.*, vbi inæqualitas proueniebat ſolum à bonis & ſtatu accidentali fortunæ.

Vndè proptereà, ex his, ac etiam ex aliquibus alijs circumſtantijs credebam, reflectendo ad ſolam veritatem, probabilem quidem eſſe reſolutionem circa paternam obligationem dotandi iuxta rationem congruentiæ, Non tamen omninò probabilem in ea parte, in qua recedendo à limitatione in duabus primis

deci-

deciſionibus firmata, admittitur hæc obligatio etiam citra ſubſidium, non habita ratione bonorum, quæ per puellam poſſidebantur.

Potiſſimè quia dicta bona prouenie-bant à Cardinali patruo, quem licèt ex inaduertentia non exprimentem titulū dotis; ſatis probabile videbatur, dictum legatum feciſſe intuitu fratris magis dilecti, atque ad facilitandum matrimoniū magis qualificatum, per quod ſphera nobilium priuatorum excederetur, atq; de hoc habebantur etiam aliquæ probationes ad forum tamen non deductæ.

Iuxta dictam diſtinctionem, atque ad eius effectum, huius controuerſiæ occa-
26 ſione, obſeruabam verum eſſe, quod ſatis conſiderabilis eſſet exceſſus ætatis, quæ de more regionis puellarum nuptijs congrua eſt, itaut exceſſus prædictus indecorus reputetur, excuſandi ſcilicet filiam ſine patris conſenſu non indignè nubentem; Non autem ad alium effectum, vt poſt dictam ætatem, quamuis illa 25. annorum non excederetur, impunè licitum ſit etiam indignè nubere, quaſi quod ob abbreuiatam hominum ætatem, illa 25. annorum ita diminuta eſſet per conſuetudinem, quæ dicitur altera lex, legiſque vigorem habet, vt dicunt *Bald. Nouell. de dote par.6. priuil. 16. verſ. ſed quid ſi filia nu.6. Guglielm. de Benedict. cap. Raynutius* verbo *dotem num.34. Francb. in apoſtill. ad conſuetud.* In omnibus *Paſchal. de patr. poteſt. par.2. cap.5. num.64. Giurb. ad conſuetud. gloſ. 3. num.39. & ſequen. Boſſ. de matrimon. cap.11. num.199., et de dote cap.4. num. 109.*; Ad iſtum enim ſecundum effectū iſte eſt error manifeſtus, omni iuris ac rationis fundamento deſtitutus, vt habetur deductum infra *diſc.142.*, vbi de hoc puncto habetur formiter actum.

EADEM

Inter eaſdem partes.

De congruæ dotis taxa generaliter facienda; Et quomodo ſpecialiter in caſu filiæ, inſcio, vel inuito patre non indignè nubentis.

SVMMARIVM.

1 *AN dos per patrem viuentem filiæ præſtanda regulari debeat iuxtà qualitatem legitimæ.*
2 *De circumſtantijs, ex quibus per iudicē taxanda eſt dos congrua.*
3 *Quod mulieris potius quàm viri conditio attendi debeat, et nu.12.*
4 *An taxa aliàs congrua minui debeat ob defectum paterni conſenſus, et n.7.*
5 *De legibus Galliæ, et Luſitaniæ punientibus filiam ſine paterno conſenſu nubentem.*
6 *De earumdem legum validitate, et in quo differant à iure ciuili.*
7 *De concluſione, de qua nu.4.*
8 *Muliere nubente extero ad cuius patriā accedat, cuius patriæ mores in dotis taxatione attendi debeant.*
9 *Vxor ſequitur conditionem viri tam circa patriam quàm circa qualitatem, & alia.*
10 *De alijs rationibus, ob quas viri conditio & patria attendi debent.*
11 *Maior vel minor taxa reſpicere potius videtur intereſſe viri.*
12 *Declaratur propoſitio, de qua num.3.*

DISC. II.

IN diſputationibus, *vt in præcedenti*, habitis ſuper hac ſecunda inſpectione circà taxam congruæ dotis per patrem conſtituendæ filiæ eo inuito, vel inſcio nuptæ, cum poſtquàm Rota fecit vltimam taxam ſcutorum 12.mil., filia non acquieſceret, ſed prætenderet,
1 quod cum eſſet vnica filia patris poſſidentis ſcuta ferè 100.m., dotis taxa

facienda eſſet ad limites legitimæ, quam minor eſſe non debebat, Ad quod probandum pro ea ſcribentes cumulabant quamplures auctoritates penè omnes deſumptas *ex Mantic. de tacit.lib.12.tit.22. & ſequen.*, ſpecialiter autem tanquàm punctualem exagerabant illam *Alex.conſil.7. lib.2.*, vbi de filia quæ nupſerat ſinè conſenſu patris, *& conſil. 83. lib.4.*, quæ aliquam impreſſionem faciebat.

Verũ omninò fallacem dicebam huiuſmodi propoſitionem, quoniam nõ datur legitima viuentis, vndè receptiſſimũ eſt quod in dote de paragio per patrem viuentem conſtituenda, non intrat regula ſeù quantitas legitimæ, ſed ſolùm inſpicitur àn tunc dos eſſet de paragio, quod talem quantitatem excedere etiam poteſt, potiſſimè attenta incertitudine augmenti vel diminutionis bonorum paternorum de tempore mortis, qùod in legitima eſt attendendum, vt poſt antiquiores ab eis allegatos benè *Apont. conſ.65. lib.1. Merlin. de legit. lib.3.tit.1. quæſt.12. num.6. cum ſequen. & num.10. Rot.deciſ.195.par.2.recen.n.3. de Marin. ad Reuerter. deciſ.1. & 52.& latius infra diſc.143.*

Contrarię autem auctoritates firmantes, dotem de paragio, eſſe quidem poſſe vltrà legitimam, quatenùs hæc ad illud non ſufficiat, non autem minus, quodque iniquum videatur filiam à paterna ſucceſſione excluſam, minus legitima aſſequi debere, procedunt, vbi illa per Statutum extranea effecta nõ eſt, itaùt dos ſuccedat loco legitimæ, atquè agatur de dote conſtituenda poſt mortem patris per fratres vel alios agnatos illam ex Statuto à ſucceſſione excludentes, *vt Apont. dicto conſ.65., & alij apud de Marin. vbi ſupra*, atque in his terminis loquitur *Alex.* loco citato, ac etiam loquuntur cęteri deducti *per Mantic.* vbi ſupra, qui iſtam quæſtionem tractat, vndè meritò iſtud fundamentum ſemper neglectum fuit per Rotam.

Proceſſum autem fuit in huiuſmodi taxa cum regulis generalibus adhiberi ſolitis, vt ſcilicèt dos congrua ſeù de paragio taxanda ſit pro iudicis prudenti arbitrio, inſpectis facultatibus, natalibus, numero filiorum, more generali regionis, ſeù Ciuitatis, ac vſu particulari familiæ, et maiorum puellæ ex deductis *per Mantic. de tacit. lib.12. tit. 21. Menoch. de arbitr. caſu 149. Theſ. deciſ.192. Duran. deciſ.26.* latè *in Romana reſciſſionis trãſactionis 16.Iunij 1651 Corrado apud Salgad. in labyrint. dec.27. Romana dotis de Lancellottis 14. Iunij 1655. Zarata*, & in alijs deductis in huius cauſæ deciſionibus; Et propterea cum conſtaret puellæ maiores conſimilem filiabus vel ſororibus conſtituiſſe, ſeù ab eorum vxoribus accepiſſe, atque eſſet ſumma, attentis paternis facultatibus, & moribus Ciuitatis congrua, eam attendendam eſſe viſum fuit, non curata diuerſa qualitate viri, ob quam minor dos conſtituenda veniret, quoniam non viri ſed mulieris conditio attendi debet, procedendo cum auctoritate

3 te Rotæ *apud Roias deciſ.117. num.26.* aliàs *deciſ.245. par.8. rec. num.31.& ſequen.*, *et in Bononien. de Monterentijs 6.Martij 1665. Taia*.

Et quamuis in prima deciſione dictũ eſſet, taxam aliàs congruam, diminutionem pati debere ob dictam circumſtantiam deficientis paterni conſenſus, auctoritate *gloſ.marginalis in cap.fin.32.*

4 *quæſt.2.*, Nihilominùs in ſequentibus diſputationibus admiſſa fuit reſponſio data per ſcribentes in contrarium, quod ſcilicet nulla habenda eſſet ratio de dicta *gloſ.* marginali, vtpotè *Caroli Molinei*; Tum ob omnia eius opera generalitèr prohibita, itaùt auctor damnatæ memoriæ nuncupetur; Tùm clarius quia ipſe loquitur iuxtà leges ſeù mores Galliæ, quibus attentis, filia quamuis dignè

5 nubens inſcio vel inuito patre, dotem petere non poteſt, immò & exhæredari poteſt, ex ijs quæ habentur *apud Barboſ. in l.1.ff. ſolut matr. par.4.*; Ideoq; aliud petere non poteſt niſi eam dotem ſubſidiariam, quæ datur nubentibus etiam indignè pro neceſſarijs alimentis iuxta neceſſitatem naturæ non autem congruentiæ *iuxta deciſ.498. Buratt. nu.6. Maſtrill. dec.163. num.22.*, itaut in ea regione, deficiente paterno conſenſu, nulla dignoſcatur differentia inter dignas vel indignas nuptias ità exequatas, et quarum legum validitatem latè tueri conatur *Barboſ. loco citat.*, apud quem concordantes.

Obiter autem, abſque tamen maturo veritatis examine, obſeruabam de his legi-

legibus ſatis poſſe dubitari, quoties nu-
6 bens non eſt diues ac aliundè prouiſa, cũ tunc priuatio dotis aliàs debitæ iuxtà neceſſitatẽ congruentię aduerſari videatur matrimonij libertati, cui tamen non repugnant leges punientes indignè nubentem, quamuis matrimonium indefinitè ſit validum, ſiuè ſit dignum, ſiuè indignum.

Vt enim non ſemel habetur in ſua materia *ſub tit. de matrimonio*, præſertim *in vna Auenionen. ac etiam in Bonon. de Guidottis ſub tit. de fideicommiſſis, diſc.* 44. tunc libertas matrimonij lædi dicitur, quando generaliter ac indefinitè, legis vel hominis præceptũ prohibet matrimonium ſine alicuius conſenſu faciẽdum; Secùs autem vbi, non per viam pœnæ amiſſionis bonorum propriorum, ſeù aliàs iam quæſitorum, ſed per viam priuationis iurium in bonis alienis competentium, idem præceptum *reſtrictum* eſt ad certum genus, vel ad certum tempus ſeu certam *regionem*, vt ibi; Et hic eſt caſus, quia prohibitio iuris communis *reſtricta* eſt ad viros indignos, vndè remanet vniuerſum genus virorum æqualium, ac ſuperioris, et inferioris cõditionis, ità tamen quod indigni dici non valeant, cum quibus matrimonij libertas exerceri poteſt; Atque vbi nubẽs eſt diues aliundè prouiſa, tunc denegare dotem, non eſt irrogare pœnam ac priuationem, ſed eſt denegare exuberans lucrum, ad quod rectè adijci poteſt conditio etiam reſtrictiua, vtpotè inuitatiua ad lucrum, non autem irrogatiua pœnæ ſeu priuationis, et cum hac diſtinctione rectè procedunt auctoritates in huius cauſæ *ſecunda & tertia deciſione coram Veroſpio* allegatæ, ſuper inualiditate huiuſmodi legum municipalium.

Quidquid autẽ ſit de his ita obiter inſinuatis, atq; admittendo quod reuerà de *dictæ gloſæ* marginalis auctoritate nulla habenda eſſet ratio; Adhuc tamen, reflectendo poſt ſopitam litem ad veritatem, vltimæ reſolutiones in hac parte non placebant, neque intellectus in earum obſequium captiuari potuit; Poſito enim, quod in huiuſmodi taxa cum dicta regula procedendum eſſet, illa præſertim cõſuetudinis Ciuitatis & familiæ, itaut huic puellæ, licitè, ac honeſtè cum paterno conſenſu nubenti talis ſumma
7 congrua eſſet, Adhuc tamen omnino verum ac probabile videbatur primæ deciſionis aſſumptum, quod ceſſante iuſta cauſa, quæ paternum conſenſum ſuppleret, filiamque ſine illo nubentem excuſaret, cum tunc actus remaneret parùm honeſtus, atque Reipublicæ pernicioſus, idcircò id operari debeat aliquam dotis aliàs congruæ moderationem; Non quidem ex auctoritate *dictæ gloſæ marginalis*, cui ſolum dicta prima deciſio inniti profitetur, ſed ex ea viua ratione, vt aliqua dignoſcatur differentia inter filiam culpoſam ità parùm honeſtè nubentem, ac eam, quæ ſub paterna obedientia honeſtè ac licitè eumdem actum gerit, vt benè obſeruat *Fontanell. clauſ. 4. gloſ. 2. num. 27. in fine*, regulando moderationem maiorem vel minorem, iuxta maiorem vel minorem culpam, aliaſque facti circumſtantias, prudentis iudicis arbitrio ponderandas, *vt diſc. præcedenti*.

Et quemadmodum vbi filia ante annũ 25. indignè nubit, ob grauem iniuriam patri illatam, exhæredari meretur, atque amittit ius petendi dotem, excepta illa merè ſubſidiaria pro alimẽtis neceſſarijs iuxtà neceſſitatem naturæ, *vt in præcedenti*; Ità vbi iniuria non eſt adeò grauis, quia non indignè nupſiſſet, ſed adhuc adeſt iniuria & offenſa facta patri, tũc nõ videtur quæ ratio exigat, iſtam iniuriam minorem, proportionabiliter, et reſpectiuè, non debere in aliquo puniri, ſed omnino impunitam remanere, nulla conſtituta differentia inter culpoſam & non culpoſam, ac licitè honeſtèque agẽtem, ac eam, quæ illicitè & parùm honeſtè agit, quod ipſi diſcurſui vel rationi naturali, ac vſui communi repugnare videtur.

Minuſque placuit altera reſolutionis pars faciendi hanc taxam iuxta mores Vrbis, & conſuetudinem alia-
8 rum puellarum huius vel conſimilium familiarum in eadem Vrbe nubentium, ſtante facti præſuppoſito, ſufficienter ex parte patris iuſtificato, quod in patria viri, tàm attenta conſuetudine generali priuatorum nobilium illius ſpheræ, quàm etiam conſuetudine particulari eius domus ſuorumque maiorum, in dotibus acceptis & reſpectiuè datis, con-

gruitas circumferretur in ſumma ſcutorum 6. m.; Hoc enim præſuppoſito retento dicebam, aliud ad ſummum prætendi non poſſe, niſi conſtitui dotem de paragio, hoc eſt viri paribus in ea Ciuitate conſtitui ſolitam, non autem procedendum eſſe cum vſu Vrbis.

Ad id probandum plura deducebam fundamenta, illud præſertim ex recepta iuris propoſitione, quod mulier in omnibus viri conditionem ſequitur, ideoq;
9 plebea copulata viro nobili iſtius radijs coruſcat, atque nobilis efficitur, et econuersò nobilis nupta viro plebeo, in ordine popularium ac plebeorum potiùs, quàm in ordine nobilium reputanda eſt, *Tiraquell. de nobil. cap.* 18. *Menoch. de arbitr. caſu* 68. *Viuius dec.* 245. *Fab. de Ann. conſ.* 108. *Caualer. deciſ.* 6.; Prout mulier tranſire dicitur in ciuilitatem viri, eiuſque patriæ domiciliaria efficitur *Theſ. deciſ.* 123. *Cyriac controu.* 273. *&* 291. *& ſequen. Rouit. dec.* 75.; Atque in materia dotis & lucrorum ſtatuta & leges patriæ viri non autem mulieris attendi debent, *vt in Romana dotis de Anguillaria hoc tit. diſc.* 128., vbi de deciſionibus in cauſa editis.

Si ergo aſſumit qualitatẽ viri, atq; patriæ iſtius ciuis & domiciliaria efficitur, ibiq; viuit, Hinc ſequitur, quod nõ ipſius mulieris patriæ originariæ mores attẽdi debent, ſed illius patriæ, quam ipſa ſe copulando viro forenſi ſibi eligere & conſtituere voluit; Eo modo, quo habemus de illis puellis, quæ in ſæculo dignè nubentes habere deberent dotem ſcutorum 100. m., quia ſi eligunt vitam monaſticam, congrua & de paragio dicitur illa dos, quæ ſolita eſt dari Monaſterio, quod ipſa ſibi elegit, quamuis neque dictæ ſummæ centeſimam partẽ conſtitueret, nam ſufficit eam eſſe congruè ac de paragio dotatam in eo ſtatu, quem ipſa ſibi elegit vt infra *dicto diſc.* 143.; Prout apud *Buratt. dec.* 498. mulieri nobili nuptæ pedeſtri famulo data fuit illa dos, quæ viri conditioni congrua eſſet.

Item dos datur propter onera matrimonij, ad quorum limites ac proportionem conſuetudo induxit eam taxandi, et
10 ex qua ratione taxa eſt varia iuxtà locorum conſuetudinem, quia nempè in vno loco, ob victualium abundantiam vel modeſtiorem viuendi vſum, ſint minores expenſæ, quàm in alio, vbi vel ob victualium, aliarumque rerum carius pretium, vel ob maiorem luxum ac ſplẽdidiorem viuendi vſum, expenſæ ſint longè maiores; Et ideò cum coniuges viuerent in patria viri, vbi inter nobiles priuatos iſtius ſpheræ non ſunt tales expenſæ, quales in Vrbe, hinc proindè, non videbatur ſubeſſe congrua ratio, cur Vrbis, et non dicti alterius loci, in quo matrimonij onera ſupportãda erãt, conſuetudo attendi deberet.

Ad quod clarè comprobandum dabã exemplum practicum, de quo *in Romana dotis de Lancellottis* 14. *Iunij* 1655. *coram Zarata*, vbi de duabus ſororibus Romanis paris nobilitatis & patriæ, quibus æquè conſtituenda erat dos ſubſidiaria ex bonis fideicommiſſarijs in vim *Auth. res quæ Cod. commun. de legat.*, itaut non intrarent termini voluntariæ gratificationis, & tamen vni ſorori nuptæ extra Vrbem in parua Ciuitate cõſtituta fuit dos ſcutorum 6. m.; Alteri verò nuptæ in Vrbe illa ſcutorum 14. m. quoniam ità proportionabilitèr, ac reſpectiuè vtraque erat congrua.

Præterea idem eſt dos congrua, ac dos de paragio, quo barbaro termino deſumpto (fortè ex Conſtitutionibus Regni) vtitur etiam Rota *apud Caualer. dec.* 298. *num.* 5., vbi explicatur, quod ſit idem ac dotare iuxta pares; Cum igitur alij viri pares, ac aliæ mulieres pares & de eadem ſphera ſeu ordine non habeant in ea Ciuitate niſi dotem non excedentem ſcuta 6. m. Hinc proindè non agnoſcebam, quæ legalis vel humana ratio vnquam ſuadare poſſet, vt in congreſſu plurium virorum & mulierum iſtius ſpheræ, ſeu ordinis, illi qui licitè ac honeſtè nupſerunt cum parentum conſenſu, eſſe deberent adeò longè inferioris ordinis, quàm illi qui ità parùm honeſtè ac laudabilitèr geſſerunt.

Potiſſimè quia maior vel minor taxa in effectu non redundabat in vtilitatem mulieris, ſed potius viri, qui aliàs nõ inueniens in propria patria cũ modis cõſuetis vxorem paris nobilitatis niſi cum dote ſcutorum 5. m. vel 6. m., ita in aliena patria, non ſine aliqua culpa maiorem dotem ſibi parauerit, quo nil abſurdius.

Ipſius

Ipſius etenim mulieris nil intereſſe videtur, taxam eſſe maiorem vel mino-
11 rem, quoniam, Aut matrimonium longam habet durationem, itaut eo conſtante ſequatur mors patris, et ei ſaluum remanet ius ſucceſſionis ſaltem in legitima, quoties fauor agnationis et ſtatuto Vrbis 141. aliud non exigat, & interim dicitur prouiſa, vtpotè dotata de congruo iuxta conditionem viri & qualitatem loci, in quo viuit; Aut matrimonium breui diſſoluitur, patre adhuc viuente, et tunc ſaluum pariter remanet ius petendi pro alijs nuptijs, quas in Vrbe contrahere vellet, nouam dotem cõgruam loco, in quo ob ſtatus mutationẽ viuere deberet, ideoque ſemper ita potius videtur irrationabilis impinguatio viri culpoſi, qui innocentiſſimus tantam dotem non obtinuiſſet, cum de cætero etiamſi minor eſſet taxa, eius obligatio ſupportandi onera matrimonij, neque ceſſare, neque minui deberet.

Auctoritates verò, cum quibus in poſterioribus deciſionibus proceſſum fuit ſuper ſpectãda qualitate mulieris potius,
12 quàm viri, ad effectum præſentis controuerſiæ, id verè non probant, earumque applicatio extranea videtur; In deciſione ſiquidem 245. *par. 8. recent.* aliàs 117. *numer. 26. apud Roias*, agitur de caſu conuerſo, vbi ſcilicet mulier, vt virum ſuperioris ordinis ac digniorem ducat euertẽdo fideicommiſſum, conſtituat dotem excedentem ipſius conditionem, quia nubere debet pari, et hoc eſt, quod dicit *Fuſar. conſ.* 117. *num.* 6., cum quo ſimpliciter dicta deciſio pertranſit in ſola ratione motiuandi, dictaque deciſio poſteà reuocata fuit, vt liquet *ex dec.* 199. *poſt. Merlin. de legit.*, Idemque de nubendo æquali latius habetur firmatum *in Romana reſciſſionis tranſactionis 29. Maij 1648. & 16. Iunij 1651. coram Corrado poſt Salgad. in labyrint. dec. 24. & 27.*, Sed hoc nil commune cum terminis noſtris, neque eadẽ eſt ratio, ſed potius oppoſita.

Deciſio autem *in Bonon. de Monterentijs coram Taia* eſt in caſu ſuo ſatis probabilis, cum indignæ vel inæquales nuptiæ prouenerint, non ex culpa & electione ipſarum mulierum, ſed ex culpa, maliſque moribus patris, qui minores innocentes filias ità malè collocauit, vel in eo malo ſtatu conſtituit, ex ijs, quæ habentur in eadem cauſa *Bononien. de Monterentijs hoc eodem tit. diſc. 39.*

EADEM

Inter eaſdem partes.

An pro dote ex interuallo per iudicem conſtituta filiæ ſine patris conſenſu nubenti, debeantur vſuræ dotales ab initio contracti matrimonij, vel ſolùm à die petitionis, et ad quam rationem.

SVMMARIVM.

1 *Taxa ſtatutaria Vrbis ſuper vſuris dotalibus an locum habeat in matrimonio extra Vrbem.*

2 *Ad quam rationem taxentur vſuræ dotales in Ciuitate Neapolis, et pleriſque locis.*

3 *Statutum Vrbis defert vſuras dotis promiſſæ.*

4 *De tribus alijs requiſitis copulatiuè neceſſariis ad vſuras dotales.*

5 *Acceſſiones non dantur ſine debito principali.*

6 *Quandoque expedit filiæ eam non eſſe dotatam.*

7 *De ratione, ob quam viro debentur vſuræ de dote promiſſa & non aliàs.*

8 *Ducens vxorem indòtatam tenetur eam alere de ſuo.*

9 *De caſu, in quo ob incertitudinem dotis vſuræ non debentur remiſſiuè.*

10 *De deciſ. 457. Merlin., et aliis auctoritatibus deferentibus vſuras dotis nõ conſtitutæ.*

DISC. III.

IN huius cauſę deciſionibus 18. *Iunii* 1663., 2. *Maij* 1664. & 4. *Iunii* 1665. *coram Veroſpio*, non curata taxarum varietate per ipſam Rotam habita, indefinitè dictum fuit vſuras dotales per patrem deberi à die contracti matrimonij iuxta taxam ſtatutariam ſeptem cum dimidio; In vltima verò 12. *Februarii* 1666. *coram Otalora* reformatæ fuerunt dictæ deciſiones, decernendo vſuras ab initio vſque ad tempus obtentæ derogationis Sixtinæ pro ſola ſumma ſcutorum 5500. per eamdem Sixtinam præſcripta; Iſtaque diſputatio duas habuit partes; Vnam ſuper dictarum vſurarum debito in genere, an ſcilicet deberentur ab initio, vel ſolum à die, quo dos cōſtituta, vel ſaltem petita fuit; Et alteram ſuper earumdem vſurarum quantitate, et an locus eſſet nec nè taxæ ſtatutariæ Vrbis.

1 Super hac ſecunda potiſſimùm inſiſtebant aliqui ex ſcribentibus pro patre, ex eadem ratione occaſione taxæ ponderata *diſcurſu præcedenti*, quod ſcilicet cum huiuſmodi vſuræ iuxta diſpoſitionē *textus in cap. ſalubriter de vſuris* viro debeantur in reſtaurationem onerum matrimonialium, attendi debet locus, vbi onera ſupportata ſunt, maximè quia Statutum inductum eſt fauore ciuium & incolarum Vrbis in ea ſupportantium huiuſmodi onera, quæ ex more regionis grauia videntur, ideoque non retorquēdum contrà ciuem ad fauorem exteri in propria patria viuentis, ex ijs quæ in propoſito taxæ dotium per Conſtitutionem Sixtinam non procedentem ad fauorem exterorum contra ciues habetur *deciſ.*160. & 172. *par*,8. *rec. & non ſemel eſt deductum hoc tit.*

Ego autem pro eodem patre ſcribens, inanem credebam laborē ſuper hoc immorari, dum in patria viri taxa eſt ferè

2 vniformis; Fructus enim ſeù vſuras dotales ibi deberi ad ſeptem vel octo pro centenario dicit *Gramat. deciſ.*103. *nu.* 101.; Et generaliter ibi intereſſe non taxari ad minorem rationem, quàm ſeptem pro centenario habetur *apud Capyc. Latr. dec.*175. *num.*36. *Merlin. lib.*2. *controu.*16., et inſinuatur *ſub tit. de feud. diſc.*108.; Potiſſimè quia circa eamdem taxam circumferuntur ferè omnia ſtatuta & conſuetudines per Italiam; Vt de Regno Siciliæ ad ſeptem *Amat. reſol.*43. *num.*8. & 99.; In Ciuitate Anconæ ad octo. *Gratian. diſcept.*766. *num.*14. Aſculi ad ſeptem cum dimidio 471. *par.* 1. *recent.*, Rauennę ad ſeptem *Greg. dec.*93. Peruſij ad ſeptē vel octo *Gilian. ad ſtatut.* verbo *dotis fructus*, cum ſimilibus, quæ exquiri poſſent, ac habetur inſinuata infra ad materiā vſurarum dotalium *diſc.* 159.; Et generaliter de taxatione ad octo, quinimò ad decē *Corneus conſ.*251. *n.*7. *lib.*2., *Theſaur. deciſ.*45. *num.*3. *Cyriac. controu.*30. *nu.*20. *cum ſequen. Magon. dec. Florent.* 83. *num.*3. & *alii*, ideoque nullius vel ſatis modicæ operationis hæc inſpectio videbatur.

Conſtanter tamèn, etiam cum ſenſu veritatis, credebam à tempore contracti matrimonij, vſque ad illud, ſaltem petitæ dotis, nullas vſuras huiuſmodi debitas eſſe, neque in hoc deciſiones deſuper editæ adducere videntur fundamentum quod meum intellectum captiuare potuerit; Si enim ſpectamus ipſum Statu-

3 tum Vrbis huiuſmodi vſuras deferens, illud litteraliter agit *de dote promiſſa*, et ſic præſupponit promiſſionem, qua ceſſante, caſus rectè dici poteſt à ſtatuto omiſſus.

De iure autem, licèt ad huiuſmodi vſuras obtinendas non requirantur formalis mora, aliaque requiſita regulariter pro vſuris crediti pecuniarij neceſſaria, quoniam ipſa matrimonij onera ſtant loco huiuſmodi requiſitorum; Ac etiam quia iſtæ reuera non ſunt lucroſæ acceſſiones in pœnam moræ, ſed potius important reſtaurationem damni per virum paſſi in ſupportatione onerum; Nihilominùs præſupponitur agi de dote

4 iam promiſſa ſeu conſtituta, vt liquet *ex Surd. de alim. lib.*1. *qu.*42. *num. finali*, & *latius per Caſtill.*8. *tom. controu. cap.*50. *num.*6., apud quos, & alios apud eos, tria copulatiuè ponderantur pro huiuſmodi vſurarum curſu, nempè matrimonium, ſupportatio onerum, et dotis promiſſio ſeu conſtitutio.

Im-

impoſſibile ſiquidem eſt dari accidentia ſinè ſubſtantia, vel acceſſorium ſinè
5 principali, et ſic vſuras abſquè ſorte, quod ità contingeret, quoniam matrimonium dari poteſt ſine dote, neque ex eo quod initum eſt matrimonium, ergò cenſetur ipſo iure dos conſtituta; Potiſſimè quia pater iuſtè credere potuit, coniuges non eſſe dotem petituros, quia ſic eis magis expediret, Vel vt ità
6 patrem obdormitarent ad non diſponendum, ad effectum vt ſequeretur caſus mortis ab inteſtato ſeù reconciliationis, vt prudentius actum eſſet; Vel quia in Vrbe ex Statuto 141. filia fœmina contenta eſſe debet dote per patrem conſtituta, neque aliud prætendere poteſt ratione legitimæ vel ſupplementi, quoties ille diſponit ad fauorem agnationis; Ideòque huic filiæ expediebat ſe non eſſe dotatam, vt ſtatuto locus non fieret; Et de alio caſu, in quo ob ſucceſſionem feudorum filiæ non expediat ſe eſſe dotatam habetur *in Neapolitana ſeu &c. ſub tit. de feudis diſc.* 14.

Eatenùs enim viro debentur ipſo iure & ex mora irregulari huiuſmodi vſuræ dotales, quatenùs ità ab initio declarauerit animum in ſe non accollandi onera
7 matrimonialia de proprio ſupportanda, ſed correſpectiuè ad ſibi conſtitutam dotem, ex cuius fructibus reintegrari debeat, Sed vbi voluntariè atque contra communem vſum, parumq; laudabiliter mulierem indotatam duxit, tunc ipſe tenetur de proprio ad ſupportationem
8 onerum, ex deductis *per Fontanell. de pact. clauſ.6. gloſ.2. par.3. num.*13. *vbi concordantes*;

Igitur proprium debitum expleuit, neque *ſubeſſe* videtur ratio, ob quam pater *iuſtè credens ſe non eſſe dotis debitorem*, proindeque *bona fide* conſumens omnes ſuorum bonorum *fructus* & redditus, teneri debeat pro hoc tempore ad huiuſmodi rigoroſas ac exorbitantes vſuras, à quibus ſe illicò exemiſſet ſi ſciuiſſet ſe dotis debitorem, capiendo pecunias ad cenſum ad rationem quatuor pro centenario & minus, vt promptè & cum nimia facilitate potuiſſet; Neque ſcribentes in contrarium adducebant rationem, quæ captiuaret intellectum; Si enim in caſu longè minoris incerti-
9 tudinis pater ab huiuſmodi vſuris excuſatus fuit per Rotam apud *Peniam deciſ.* 522. *&* 539. *iuxtà Lugdunen. impreſſionem*, cum alijs infra in *Bicetten. diſc.*115. multò magis in præſenti.

Deciſiones deſuper editæ magnum conſtituunt fundamentum *in deciſione Merlin.* 457., vbi decretæ ſunt vſuræ contra patrem ad fauorem filiarum ſine eius conſenſu nubentium ab initio; Verū dictæ deciſionis in ſuo caſu veræ omni-
10 nò ceſſabat applicatio, ibi enim agitur de patre culpoſo non curante filias collocare infrà ætatem 25. annorum, vt ſupra *diſc.*1.; Et fortius agitur de dote ab initio cum iudicis auctoritate conſtituta, vnde viri rectè dicere poterant ſe noluiſſe ducere vxores indotatas, neque aſſumere in ſe & de proprio onera matrimonij abſque releuatione, et ſic caſus eſt omninò diuerſus, ac penitùs inapplicabilis vt ex lectura ad oculum.

Conſtitutum etiam fuit fundamentū in deciſione Senatus Cataloniæ relata per *Fontanell. de pact. clauſ.6. gloſ.2. par.6 num.*7., Verū vltrà quod de illa idem Auctor conquæritur, allegando in contrarium *Papon. conſ.*91. *& Coſt. de portione ratæ quæſtione* 208.; Dicebam quod pro iudicando, àn illa deciſio ſit iuſta nec nè, opus eſſet notitiam habere de tota facti ſerie, omnibuſque illius caſus circumſtantijs, ex quibus fortè illa reſolutio aliquod probabile habere potuit fundamentum, intrante etiam vulgari axiomate, quod exemplis non eſt iudicandum; Atque potiſſimè dura videbatur taxa dictarum vſurarū iuxta rigoroſam diſpoſitionem ſtatutariam contra patrē non habētem in bonis niſi caſalia & ſtabilia vix fructantia tria pro centenario, quod videbatur continere aliquam exorbitantiam, dum potuiſſet requiſitus ad dotationem occurrere ſoluendo pecuniā quam habebat, vel non habendo inuenire promptam potuiſſet ad moderatum intereſſe vt ſuprà.

RO-

ROMANA DOTIS DE RADIIS PRO RADIIS.

Diſcurſus pro veritate.

An filia vel ſoror ſemel dotata ius habeat contrà patrem vel fratres amiſſa dote ob inopiam viri, cui liberè & ſine cautionibus ſoluta eſt, ad nouam dotem petendam; Et an hoc ius ſit tranſmiſsibile ad hæredes; Et qualis actio ad id cõpetat, præſertim contra tertios poſſeſſores bonorum patris vel fratris.

SVMMARIVM.

1 *Caſus controuerſiæ.*
2 *Vbi dos conſtituta eſt cum vinculo inueſtimenti vel alia cautela, ſi liberè ſoluatur, dotans non liberatur.*
3 *Tutor liberè ſoluens creditoribus hæreditarijs tenetur de ſuo.*
4 *An dotans teneatur ad reiteratam dotem ex eo quod non fuerit ſollicitus de inueſtimento vel cautelis.*
5 *Filij primi matrimonij non poſſunt ſe opponere liberæ ſolutioni dotis ſecundo viro.*
6 *Conſumpta prima dote, an mulier nouam dotem petat.*
7 *Declaratur quando id petere poſſit.*
8 *Diſpoſitio* auth. res quæ *locum habet etiã in alimentis maſculorum.*
9 *Ius petendi dotem an tranſmittatur ad hæredes mulieris.*
10 *Quid vbi agitur de dote debita ex ſtatuto.*
11 *Soror pro dote an excludat creditores fratris vel actionem habeat aduerſus tertios poſſeſſores.*
12 *Declaratur quando id competat.*

DISC. IV.

1 EX N. Ponzardo, ſuperſtites fuerunt Lælius maſculus & Margarita fœmina, quam frater in matrimonium collocauit cum Antonio Radio cum dote ſcutorum 3700. in pecunia numerata liberè abſque cautione vel inueſtimenti cautela ſoluta, vndè diſſoluto matrimonio per mortem Antonij, Margarita ſe agnoſcens ob viri inſufficientiam indotatam, iudicium inſtituit contra fratrẽ pro noua dote aſſequenda, dictoque iudicio pendente, obijt in ſtatu viduitatis ſuperſtitibus ex dicto matrimonio tribus filijs intendentibus iudicium prædictum proſequi aduerſus tertios poſſeſſores bonorum paternorum, in quos Lælius prædictus omnia diſtraxerat, itaut contra eum inanis eſſet actio, ſed antequam opus aſſumerent, meum in hoc exquiſierunt iudicium, vndè reſpondendo, duas efformabam inſpectiones, Vnam ſcilicet ſuper competentia actionis in genere aduerſus fratrem, Et alteram, poſito quod iſta competeret, an eſſet exercibilis & operatiua aduerſus dictos tertios bonorum poſſeſſores.

Quoad primam, quando in dotis cõſtitutione conuentum eſſet de illius in-
2 ueſtimento vel alia cautela, deindeque dotans inueſtimentum vel aliam cautelã negligendo, dotem libere ſoluiſſet marito abſque legitimo mulieris conſenſu, Tunc probabilius, imò tutè pro muliere vel eius hæredibus reſpondendum eſſet, quia cum per conſtitutionem dotis cum illa cautela quæſitum eſſet ius ipſi mulieri, non potuit illud tolli, neque mulieri præiudicari ex ſubſequuta innouatione inter virum & dotantem, vnde ſolutio habetur pro non facta, vt punctualiter firmatur *apud Merlin. dec. 77. & 93.* quæ deciſiones in Curia ſæpius canonizatæ ſunt, ac paſſim receptæ, itaut in hac materia circumferantur tanquam magiſtrales ac tanquam rationabiles benèque fundatæ vbique recipiendæ videntur; Atque hinc reſultaret etiam actionis cõpetentia contra tertios bonorum poſſeſſores in vim hypothecæ conuentionalis

vel

vel legalis pro ipſa conſtitutione competentis ab eo tempore initium deſumentis, perinde ac ſi ſolutio ſequuta nõ eſſet, quia paria ſunt nullum & nihil.

Prout idem dicendum veniret, quamuis abſque dictis cautelis dos conſtituta eſſet, vbi in facto ſubſiſteret præſuppoſitum aliàs factum, quod de tempore conſtitutionis dotis mulier eſſet minor, atque Lælius frater eſſet eius curator, non quidem actione de dote pro illa de nouo per fratrem conſtituenda, ſed actionæ tutelæ tanquam ad damna & intereſſe ob culpoſam adminiſtrationem, negligendo illas cautelas, quæ de communi vſu per quemlibet diligentem patrem familias adhiberi ſolent, vt in ſimil bus terminis tutoris vel curatoris ſoluentis liberè creditoribus hæreditarijs, ac non
3 procurando ab eis conſuetas idoneas cautiones de reſtituendo prioribus *ex doctr. Bart. in l. fin. §. etſi præfatam nu. 1. vbi etiam Caſtr. de iure deliberan.*, *fuit firmatum dec. 211. num. 1. par. 10. recent.*; Atque tunc intraret etiam hypotheca legalis competens pupillo vel minori in bonis tutoris & curatoris, exercibilis cõtra tertium poſſeſſorem.

Verùm quia hæc omnia in facto ceſſabant, atque agebatur de dote ità liberè
4 in pecunia conſtituta & ſoluta, neque frater de dolo ſeu lata culpa conuinci poterat, dum vir communi opinione tunc idoneus reputabatur; Hinc proinde mea ſententia erat, vt nulla exinde competeret actio; Non quidem ad dotem iam conſtitutam, dum ex ſolutione eius quod debetur, quoties omiſſæ formæ ſoluendi defectus non concurrit, omnis obligatio ſoluitur, vt abſolutum ſupponitur *in dictis dec. 77. & 93. Merlin.*; Minuſque actione de dolo vel culpa, ob cautionem ab initio non exactam, quoniam iure cautum reperiri non videtur, fratrem ad id præciſe cogi, vbi præſertim iuſtam habuit cauſam credendi viro; Potiſſimè quia de iure prohibitum potius videtur huiuſmodi cautiones exigi, *vt toto tit. Cod. ne cautiones dotium dentur*, ex ijs, quæ in propoſito plenè colligunt ad materiam *Guttier. de iuram. par. 1. c. 21. Hẽrig. de fideiuſſor. c. 6. ex nu. 104. ad 239. Harprect. § in omnibus 1. inſtit. de fideiuſſor. Larr. dec. 7.* apud quos de declarationibus & limitationibus.

Quodque principaliter dos viro libe-
5 rè ſoluenda ſit, neque filij prioris matrimonij dotem reſtituere debentes cautionem vel inueſtimentum exigere poſſint à ſecundo viro, plenè firmatur *in Romana dotis 3. Decembris 1632. Dunozetto* inter ſuas *deciſ. 267.* vbi de fundamentis.

Et licèt priori dote amiſſa ſine dolo, vel culpa mulieris, adhuc iſta ex veriori
6 & magis communi ſententia implorare poſſit officium iudicis aduerſus patris vel aliorum aſcendentium hæredes pro nouæ dotis conſtitutione, quamuis peremptio ex mero caſu & abſque aliqua dotãtium culpa contigiſſet, multò magis vbi aliqua ſaltem leuis culpa conſiderari poſſit *ad text. cum ibi notatis in auth. quod locum Cod. de collationibus Barboſ. in l. 1. par. 4. num 140. ff. ſolut. matrim. Mangil. de euictione cap. 74. nu. 50. & ſequen. Fontanell. de pact. clauſ. 5. gloſ. 1. par. 1. num. 69. Giurb. dec. 5. num. 39. Gratian. diſcept. 65. num. 7. cum ſequen.*, *et 446. n. 1. & 689. num 19. Prat. obſer. 99. n. 6. apud quos concordantes & infra diſc. 142.*

Nihilominus huiuſmodi officii iudicis ſubſidiaria imploratio, quatenus ſcilicet aliunde mulieri conſultum eſſe non
7 poſſit, eatenus locum habet, quatenus ipſa, dum præſertim primum matrimonium diſſolutum erat, alias nuptias contrahere vellet, atque viduitatem pati nollet, quoniam dos non datur ſine matrimonio, à quo illa nomen ac eſſentiã recipit, itaut eo diſſoluto, etiam illa, dos, quæ occaſione ipſius conſtituta eſt, deſinat eſſe talis, ac remaneat nudum creditum pecuniarium, vt in propoſito vſurarum dotalium ac ad alios effectus aduertitur infra ſatis frequenter.

Ideoque mulieri, quæ dotem amiſit in ſtatu viduitatis exiſtenti, donec aliud matrimonium contrahere velit, aliud ius non competit niſi ad alimenta, pro quibus iudicis officium implorare poteſt *ex deductis per Giurb. dec. 5 & 6.* et ſic dum iſta mulier in ſtatu viduitatis deceſſit, nilupereſſe videbatur, quod ad eius hæredes tranſmittere potuerit, cum in hac parte filij conſiderandi veniant tanquã hæredes extranei, non habita ratione ſanguinis, quæ ſolùm efficere poteſt, vt eis ex perſona propria, quatenus aliundè prouiſi non ſint, competere poſſet ius implorandi officium iudicis pro alimẽ-

tis ex bonis aui vel alterius aſcendentis, poſſeſſis tamen à ſucceſſore vniuerſali ex diſpoſitione vel ratione textus *in auth.*
8 *res quæ Cod. commun. de legat.* militante in alimentis maſculorum, eodem modo, quo in illis fœminarum, vt aduertitur pluries *ſub tit. de feudis ad materiam Bullæ Baronum*.

Pro tranſmiſſione ad hæredes obſeruabam facere tradita *per Ruin. conſ.* 131.
9 *volum.* 4. *& Noal. de tranſmiſſ. cap.* 19. *num.* 20., vbi conſtituta regula, de qua *num.* 18., quod iudicis officium pro dote conſtituenda non tranſmittatur ad hæredes, eam limitat, quando ab ipſa muliere viuente inchoatum eſt iudicium; Sed cogitabam dictam limitationem intelligendam eſſe, quatenus ſequutum eſſet matrimonium, in quibus terminis loquitur *Ruin.* à quo *Noalius* totum deſumpſit; Eo etenim ſequuto, ſi iudicis officium pro dotis conſtitutione ab ipſa muliere viuente imploratum eſt, illud tranſmittitur, Nullo autem matrimonio contracto, ſola petitio nullius eſſe poteſt operationis, quoniam petitio prædicta deſeruire poteſt ad cogendum dotare debentem, vt paret dotem, eamque promptam habeat pro matrimonio contrahendo, & ſub illius conditione, qua non purificata, nihil remanet ad hæredes tranſmiſſibile, quia nullum ius efformatum erat, ex quo non datur dos ſine matrimonio.

Prout cogitabam, àn ſuffragari poſſet altera limitatio deducta *per Noal. vbi ſupra num.* 22. *&* 23. ſuper tranſmiſſio-
10 ne dotis debitæ vigore ſtatuti; Sed pariter obſeruabam in ea nullum fundamentum conſtitui poſſe, quia non ſequuto matrimonio, mihi videbatur huiuſmodi limitationem recipiendam ſolùm eſſe in caſu, quo dos à ſtatuto demandata ſuccederet loco legitimæ, qualis non eſt illa, quæ demandatur per ſtatutum Vrbis extantibus maſculis, *vt deciſ.* 123. *par.* 10. *recent.* ac ſæpiùs firmatur hoc tit.; Obligatio autem dotandi proueniens à Statuto cõditionem habet quatenus matrimonium ſequatur, *vt diſc ſeq.*; Ac etiam quia ſtatuto iam eſt ſatisfactum per dotem conſtitutam & ſolutam, vndè, iſtud ius petendi nouam dotem ob priorem conſumptam, reſultare potiùs dicitur à commiſeratione legis communis, quàm à præcepto ſtatutario. Ideòque licèt filij ſint commiſeratione digni, omniſque non ſcripta æquitas eis aſſiſteret, nihilominùs non videbatur, vbi in puncto iuris pro huiuſmodi prætenſione pedes figere poſſent, præſertim contrà tertios poſſeſſores titulo ſingulari dominij tranſlatiuo.

Hinc ſuperflua remanebat altera inſpectio ſuper actionis cõpetentia aduerſùs tertios poſſeſſores, in quos bona paterna titulo ſingulari per Lælium fratrẽ tranſlata erant; Siuè altera facilior concurſus ſuper eiſdem bonis paternis adhùc non alienatis, cum eiuſdem fratris creditoribus, quoniam ceſſante ſubſtantia debiti, extranea penitùs erat omnis quæſtio anterioritatis vel potioritatis; Vbi autem ſubſtantia debiti militaret quamuis mulieri pro dote aſſequenda in bonis patris vel alterius aſcendentis nulla competeret hypotheca, Nihilominùs quia huiuſmodi bona ſibi in radice affecta ſunt, idcircò competere
11 videtur beneficium ſeparationis bonorum, ſeù quædam actio perſonalis in rem ſcriptam, vnde præferenda veniret quibuſcumque fratris vel alterius deſcendentis creditoribus, hypothecarijs & priuilegiatis iuxtà deciſ. *Afflict.* 162. *Tappia deciſ.* 48. *Thor. in ſupplem. Compend. deciſ.* verbo *filia pro dote*, *Romana donationis* 18. *Iunij* 1657. *Meltio*, *Romana alimentorum* 9. *Aprilis* 1663. *Albergato*, *et habetur latius deductum in Romana reſtitutionis pecuniarũ ſub tit. de feud. ad materiam Bullæ Baronum diſcurſ.* 78.

Verùm, vbi conſtituta & ſoluta iam prima dote, agitur de hac ſecun-
12 da omnindò ſubſidiaria, adhùc de huiuſmodi aſſumpti veritate dubitabam, quotiès vt in præſenti bona paterna erant penes maſculum liberæ diſpoſitionis, quoniam ſicuti antequàm huiuſmodi officium imploraretur, ob iam adimpletum onus à iure vel Statuto iniunctum dotandi fœminam de paragio, bona liberè tranſire potuerunt in tertium, in quem iure dominij tranſlata fuiſſent, et contrà quem abſquè dubio huiuſmodi officij imploratio nõ videbatur exercibilis, ità etiam quoad creditores, quibus in eiſdem bonis ius quæſitum erat, priuſ-

priuſquam mulieri ex legis benignitate potiùs quàm rigore id competeret; Ideoque magna differentia eſt, vbi bona ſunt fideicommiſſaria, ad quæ ius creditoribus non acquiritur, niſi quando Bulla Baronum vel alia Principis prouiſio illud eis concedit, iuxtà caſum de quo *in dicta Romana reſtitutionis pecuniarū diſc. 78. & ſeqq. ſub tit. de feud.*, et caſum in quo bona ſunt libera, vt hoc ſecundo caſu nullum ius tali fœminæ competat.

ROMANA

PECVNIARIA DE MARERIIS PRO ILLIS DE ASTE CVM SORORIBVS DE MARERIIS.

Caſus diſputatus per A.C., et reſolutus vt infra.

Fœminæ per ſtatutum excluſæ, an ius habeant petendi dotem, quamuis matrimonium carnale vel ſpirituale non contrahant; Et quatenùs tale ius non habeant, quæ actio eis competat aduerſus creditores fratrum pro alimentis.

Moniales Turris Speculorum Vrbis an dicantur veræ Moniales, et an quod datur Monaſterio pro ingreſſu dicatur dos, itaut ipſæ ſint dotatæ.

De dote

SVMMARIVM.

1 *Caſus controuerſiæ.*
2 *Moniales Turris ſpeculorum Vrbis, an ſint verè moniales.*
3 *Quod datur illi Monaſterio an ſit vera dos & num. 10.*
4 *De dote demandata per ſtatutum fœminis excluſis quando debeatur.*
5 *Annua præſtatio dari ſolita pro extraordinarijs ſubuentionibus dicitur dos.*
6 *Pro alimentis non competit hypotheca.*
7 *Item neque pro dote vel pro legitima.*
8 *De differentia inter onus alimentorum aſcendentium & tranſuerſalium, quod prima ſpecies tranſfunditur ad ſucceſſores.*
9 *De potioritate competenti filiæ in bonis patris pro dote vel alimentis aduerſus creditores fratris.*
10 *De concluſione de qua num. 3.*

DISC. V.

1 CVm pretium Caſtri Righatti, aliorumque bonorum Baronis Cæſaris Marerij, deueniſſet in parte ad manus illorum de Aſte tanquàm creditorum Ioannis Antonij & Fratrum de Marerijs eiuſdem Cæſaris filiorum, cum obligatione de reſtituendo prioribus & potioribus, egerunt Geltruda & Laura de Marerijs Moniales ſeù Oblatæ in Monaſterio Turris Speculorum, tanquam filiæ & hæredes N. Vxoris dicti Cæſaris ad reſtitutionem pecuniarum pro credito anteriori ex cauſa dotium maternarum pro earum portione, Et introducta cauſa coràm A.C., non dubitabatur de dicti crediti dotalis veritate & anterioritate, Sed pro illis de Aſte ſcribens, negabam in actricibus illius pertinentiam, quia cum eſſent fœminę, remanſerant per Statutum Vrbis excluſæ, tàm à paterna, quàm à materna ſucceſſione per filios maſculos, quorum perſonam & iura creditores repræſentabant, vndè propterea nullum ius ipſis actricibus remanebat petendi iure ſucceſſorio

ceſſorio matris dicti crediti dotalis conſequutionem.

Reſpondebant agentes pro actricibus, Statutum excludere fœminas ſub conditione dotis, quæ propterea eis debebatur in bonis paternis & maternis cum beneficio potioritatis aduersùs creditores fratris. Cumque ex hac parte replicaretur, illas eſſe iam dotatas, eò quia per patrem viuentem, vel per fratres ſoluta eſſet ea ſumma, quæ huic Monaſterio dari ſolet per ingredientes, et quam non dubitatur dici dotem congruam ad ſatisfaciendum Statuto, quamuis de pingui ac magno patrimonio ageretur, Negabant actrices hoc aſſumptum, dicendo ſcribentes pro eis, dari non poſſe dotem ſine matrimonio carnali vel ſpirituali, à quo dos nomen & eſſentiam recipit.

In hoc autem Monaſterio nullum adeſt matrimonium ſpirituale, quoniam
2 illud ingredientes nullam formalem faciunt profeſſionem cum votis, ſed ſolùm promittendo quamdam obedientiam Præſidenti, donec in eo vixerint, Oblatæ potius quàm Moniales dicuntur in ſtatu ſæculari, cum libertate quandocumque exeundi, ac matrimonium etiam carnale contrahendi, itaut Conſeruatorij potius, quàm formalis Monaſterij nomen ille locus mereatur, quamuis donec ibi permanent, voto obedientiæ ac vitæ communis obſeruantiæ, adinſtar aliarum Monialium adſtrictæ viuant, *Nauarr. conſ. 81. de regular. lib. 3. in illis magnæ impreſſionis* aliàs *in paruis conſ. 6. lib. 3. de ſtatu Monac. Cyriac. controu. 504., vbi latè de conſimili loco.*

Adeoque in his conſeruatorijs non habentibus formalem clauſuram ac formam Monaſterii cum anno probationis & ſolemni profeſſione, verum eſt non dari veram dotem, quæ perneceſſe exigit matrimoniũ carnale vel ſpirituale, quod S. Congregatio Concilij longè poſt hæc ſcripta *in vna Senẽ. ſub die 19. Maij 1668.* cẽſuit legatum relictum puellis pro dote non congruere huiuſmodi oblatis in his conſeruatorijs vitam ducentibus, non obſtantibus ponderationibus *de Marin. reſol. 100. lib. 1.*

Non negabam ſtatum dictarum mulierum eſſe talem, atque in ſtricta iuris cenſura id quod huic loco dari ſolet per ingredientes quamuis irreuocabiliter, itaut eis morientibus vel egredientibus non reſtituatur, verè non eſſe dotem,
3 quamuis in ſenſu *Nauarr.* potius dicendæ venirent Moniales votis adſtrictæ, & cum quo *pertranſit Spada conſil. 111. lib. 3.*, quod tamen non ſubſiſtit, quoniam reuera nullum emittunt formale votum, ſed ſolum promittunt obedientiam, caſtitatem & obſeruantiã illius rigoroſi inſtituti cauſatiuè, donec ſcilicet ibi viuãt, licèt non ſine admiratione, ſtante libertate clauſuræ in adeò ſtricto ac rigoroſo vitæ inſtituto, non detur caſus diſceſſus, minuſque caſus ſcandali; Idque dici non poteſt importare profeſſionẽ ac formalem ſtatum religioſum, iuxta ea quæ latius occaſione militiæ Sãcti Stephani, ac aliarum ſimilium militiarum ſeu Congregationum habetur *ſub tit. de iuriſdictione diſc. 98.*

Dicebam tamen, non exindè reſultare effectum ab altera parte deductum,
4 quia Statutum *Vrbis* nõ excludit fœminas propter dotem per viam conditionis, ſed per viam modi, et ſic dotatio non debet præcedere, vel de neceſſitate impleri tanquam conditio, ſub qua & non aliàs excluſio effectũ ſortiri debeat, ſed ſolùm adiectũ eſt maſculis excludentibus onus dotandi fœminas excluſas, quando expoſcet occaſio matrimonij, ſine quo non datur dos, interim verò eos obligat ad alimenta, quibus cum ſumma dicto Monaſterio ſeu Conſeruatorio dari ſolita conſultum remanet, cum ibi alimenta percipiantur, ac omnia ad humanum vſum neceſſaria, itaut vis non eſſet in nomine vel titulo, ſub quo dos huic loco datur, ſed eſſet in effectu exindè reſultante, Vndè pro ioco dicebam, quod ſi actrices tunc iam decrepitæ vellent nubere, ius haberent petendi dotem ad formam Statuti, et pro ea admittebam quod vincerent in bonis parentũ creditores fratrum.

Doctus iudex hæc admittebat, Verũ adhuc relaxauit mandatum contra creditores poſteriores ad fauorem dictarũ
5 actricum pro illis extraordinarijs ſubuentionibus, quibus etiam Moniales profeſſæ & multomagis iſtæ indigent, non obſtante dote data Monaſterio, quia iſtud non omnia ad ſufficientiam ſuppeditare ſolet, vndè propterea iſtam ſubuentio-

uentionem dici etiam partem dotis punctualiter habetur *apud Merlin. dec.671. àliàs dec.30. par 7. recent.*,Atque in hoc quoad ea, quæ iuris ſunt, cenſui reſolutionem iuſtam, licèt ex hac parte impugnaretur ex facto, quod ſcilicet pro hac ſubuentione, vltra dotem Monaſterio traditam, quoddam prædium etiam aſſignatum eſſet, quod fuit cauſa vt Signatura committeret cauſam appellationis cum clauſula translatiua, vndè iudicatũ remanſit ſine effectu.

Quamuis autem ego tanquam Aduocatus excitaſſem difficultatem, quod pro alimentis contra tertium nulla compete-
6 ret actio, ex quo pro eis ex veriori ſententia nõ datur hypotheca, vt quicquid aliqui voluerint, verius probant *Couarr. de ſponſal. par.2. cap.8. num.14. Corduba in l. ſi quis à liberis num.81. ff. de liber. agnoſcen. Surd. de alimentis tit.8. qu.51. num.2.*, et hanc opinionem teneri per Rotam teſtatur eadem *dec.398. num.33. par. 9. rec.* atque Doctores contrarium tenentes errarunt, ſe fundantes in falſo præſuppoſito, quod pro dotis conſtitutione competeret hypotheca, vndè propterea inferunt à dote ad alimenta, ſed hoc præſuppoſitum non ſubſiſtit,
7 quoniam ſicuti pro legitima non competit hypotheca, ita neque pro conſtitutione dotis, pro qua ſolùm conceditur iudicis officiũ *Afflict. dec.162. Giurb. ad conſuet. Meſſan. cap.4. gloſ.4. num.10. Rota dec.130. num.2. poſt Merlin. de legitima*, et eſt ſæpius deductum *hoc tit. & in Romana reſtitutionis pecuniarum ſub titul. de feudis ad materiam Bullæ Baronũ diſc.78. & ſeq.*;Prout eos decepit alterũ aſſumptum verum, ſed malè applicatum, quod onus paternum alẽdi filios eſt reale; Siquidem illud procedit ad effectum vt non dicatur extingui cum perſona, ſed ſit tranſitorium ad hæredes & poſſeſſores bonorum titulo vniuerſali tanquam ad ipſa bona affecta, ad differentiam one-
8 ris alendi, quod incumbit tranſuerſalibus extinguendi cum perſona iuxta diſtinctionem, de qua benè *Franch. dec. 178. & 686.*, cum quibus etiam terminis procedit obligatio dotandi, cum hæc in propoſito æquiparentur, non indè tamẽ inferri poteſt ad hypothecam.

Nihilominus hæc difficultas in propoſito parùm releuabat, quoniam, vel
9 ex beneficio ſeparationis bonorum, vel ex quadam actione perſonali in rem ſcripta, quædã priuilegiata reſultat potioritas aduerſus creditores hæredis, vt latius occaſione dotis eſt dictum *in dicto diſc.78. de feud.* ac habetur etiam ſupra *diſc. præced.* Vndè propterea niſi factum vt ſupra præſuppoſitum huic parti aſſiſteret, iuſta videbatur determinatio.

ROMANA

DOTIVM

DE GOTTIFREDIS, SEV CEVIS

PRO

LVDOVICO CEVA DE GOTTIFREDIS

CVM

EIVS SORORIBVS

Caſus diſputatus coram A.C. cum ignoto exitu.

Subſidia dotalia ex alicuius extranei teſtatoris diſpoſitione præſtanda, vnius, vel plurium perſonarum filiabus ex fructibus bonorum ab hærede vel fideicommiſſario poſſeſſorum, An debeantur dictis puellis ordine ſimultaneo, itaut ad fructus ſingulorum annorum omnes æqualiter concurrant, vel potius ordine ſucceſſiuo, vt iuxta ętatis prærogatiuam prius vna, et poſtmodum altera prouideatur.

SVM-

SVMMARIVM.

1 C*Aſus controuerſia.*
2 *Regula* c. qui prior, *procedit etiam inter plures puellas ad idem dotale ſubſidium concurrentes.*
3 *De obſeruantia montium familiarum ſuper huiuſmodi ſubſidijs dotalibus.*
4 *Prior vocata, ſi patitur vt effectus pro ſubſidio deſtinati diſſipentur ſibi præiudicat.*

DISC. VI.

1 CVm Pontius Ceua, ordinato in deſcendentibus trãſuerſalis ſuper eius bonis perpetuo fideicommiſſo, mandaſſet quorumdam bonorum fructus aſſignari debere filiabus hæredis inſtituti, aliorumque in fideicommiſſo ſucceſſorum pro earum dote ſeu dotali ſubſidio; Plures autem filiæ à primo grauato ſuſceptæ contenderent aduerſus fratrem in fideicommiſſo ſucceſſorem pro dictis fructibus ad eorum fauorem cumulandis; Hinc orta eſt inter dotandas ſorores quæſtio; An omnes æqualiter & per concurſum de illis ſingulis annis percipiendis participare deberent, vel potius ordine ſucceſſiuo, vt ſcilicet prius fieri deberet cumulus ad fauorem natu maioris, quouſque illa ad mentem teſtatoris prouiſa ſit, et ſic ſucceſſiuè iuxta ordinem ætatis ac naturæ.

Et introducta cauſa coram A. C: ſeu Prælato ab eo deputato, ſcribens pro Ludouica natu maiore iam nupta Bruto de Gottifredis, cum ſenſu etiam veritatis, pro ea reſpondendum eſſe dicebam, quia cum teſtator omnibus fœminis prouidere voluerit, omnis æquitatis ac veriſimilis voluntatis ratio ſuadere videtur, vt natu maioribus prius conſulatur, quibus etiam aſſiſtit iuris regula *c. qui prior*, vt qui prior eſt in tempore, po-
2 tior ſit in iure, quam in his ſpecialibus terminis concurſus plurium filiarum eiuſdem patris recipiendam eſſe cenſuit Rota *apud Otthob. dec. 15. num. 20. cum ſeqq.*, vbi de dote relicta ſecundæ filiæ alicuius quæ maritabitur, an intelligatur de ſecunda in ordine ad natiuitatem vel in ordine ad maritationem; Licèt enim omnes ſint eiuſdem patris filiæ, æquale ius habentes ad implorandum iudicis officium pro dote ſibi conſtituenda, Nihilominùs antiquior ac potior reputatur obligatio erga primò quàm ſecundo genitam, et ſic ſucceſſiuè; Ideoque idem à pari in propoſito dicendum venit.

Clarius in propoſita facti ſpecie, dum pro huiuſmodi dotibus, vel ſubſidijs, tangi non poterant bona in ſorte principali, ſed id faciendum erat ex fructibus ad hunc effectum cumulandis, ex illis etenim ita ſingulis annis in tot partes diuiſis nunquam integra dos cuilibet conſtitui poſſet, cum diminutæ portiones de facili conſumantur in alimenta, et neceſſitates eiuſdem puellæ reſpectiuè, vndè impleri non poſſet finis per teſtatorẽ deſideratus, Ideoque ſanctius videtur, ac teſtatoris veriſimili voluntati magis adaptatum, vt illa, quæ prius nata eſt, prius prouideatur, cum ſequens ob minorem ætatem poſſit expectare, et ſi poſteà natis durum videtur tamdiu expectare, conquærantur de natura, quæ tardè illas produxit, atque hoc eſt minus inconueniens, quàm alterum, vt prius nata, ob participationem infantiũ, et in tenera ætate conſtitutarum, quæ poſſunt ante matrimoniũ mori, ſeneſcat, ac viduitatem pati cogatur.

Comprobat hanc veritatem genera-
3 lis obſeruantia Montium per familias erectorum, ſeù piorum locorum, aut aliarum diſpoſitionum ſuper huiuſmodi ſubſidijs præſtandis puellis de certo genere perſonarũ, quoniã primò natæ prius admittuntur, ex ea clara ratione, quod in æquali cauſa potior eſt habens beneficium temporis *ad not. in l. 2. Cod. de priuil. fiſci*, Eumdemque ſenſum habuit Rota *in Romana bonorum ſeù vſusfructus 1. Iulij 1652. & 5. Martij 1653. Zarata*, vbi de conſimilibus ſubſidijs ex vſufructu;

Benè verum, quod ſi primò nata per
4 aliquos annos negligeret exigere, et cumulare fructus, quos pateretur ab hærede vel alio percipi & conſumi, non deberet id præiudicare alijs puellis poſteà venientibus, ſed dictæ annualitates venirent ſibi imputandæ, vt punctualiter

litèr deciditur *in dicta Romana bonorum ſeù vſusfructus 23. Iunij 1653. Zarata*, et conferunt quæ infra *hoc eodem tit.* pluries habentur de fœmina ob negligentiam in bonis liberis, ſibi præiudicante in fideicõmiſſarijs ac beneficio *auth. res quæ C. communi de legat.*; Verũ ſatis difficile videtur in puella innupta huiuſmodi culpam conuincere dicti effectus quaſi pœnalis productiuam, Vnde *in vna Piſauren. de Oliuerijs*, ſuper puncto, an filiæ illius qui ad alienam familiam tranſijt participare debeant de ſubſidio relicto agnatis deſcendentibus, interrogatus etiam de hoc puncto, ita quoque prò veritate reſpondi.

ROMANA

SVBSIDIORVM DOTALIVM

PRO

SOCIETATE SANCTISSIMÆ ANNVNTIATAE VRBIS

Votum pro veritate.

Diſponẽte ſtatuto vt ſubſidia dotalia ex pietate præſtanda non conueniãt puellis habentibus de proprio
1 vltrà certam ſummã; Cuinam incumbat onus probandi affirmatiuam vel negatiuam exceſſus.

Et ſi reperiatur eidem puellæ conſtituta dos in maiori ſumma, quam
2 non conſtet fuiſſe exactam, cuinã incumbat onus probandi exactionem: Et aliqua de fraudibus, quæ in propoſito committi ſolent.

SVMMARIVM.

1 *Caſus controuerſiæ, et de ſubſidijs dotalibus Sanctiſſimæ Annuntiatæ.*
2 *In caſu dotis ſubſidiariæ quis teneatur probare negatiuam, vel affirmatiuã exiſtentiæ aliorum bonorum, et n. 4.*
3 *Puella non tenetur excutere bona intricata.*
4 *Datur diſtinctio circa concluſionem, de qua num. 2.*
5 *Qui non vult acquirere bona libera habetur pro poſſidente.*
6 *Fideicommiſſum, à quo dos ſubſidiaria extrahitur ſuccedit in iura dotatæ ad bona huic competentia.*
7 *Conſtitutio dotis non exigit ſcripturam, et etiam per coniecturas probatur.*
8 *Reus in ſua exceptione eſt actor.*
9 *Dotis exactio per viros negligi non ſolet.*
10 *Ceſſionarius nominis debitoris non habet regreſſum contra cedentem, niſi doceat de diligentijs.*
11 *De pœna mendacij, ac regula,* ſemel malus *&c.*
12 *Ex ſolo animo fraudandi reſultat pœna amiſſionis ſubſidij ex defectu intentionis officialium.*
13 *De ratione, ob quam rigoroſè procedendum eſt, et quando rigor vincere debeat æquitatem.*

DISC. VII.

1 CVm pia dotalia ſubſidia per inſignem Societatẽ Sanctiſſimæ Annuntiatæ Vrbis non niſi pauperibus puellis diſtribui ſoleant & debeant, Hinc ad huiuſmodi qualitatem metiendã, emanarunt ſtatuta diſponentia, nubendas habentes de proprio, vltrà alia piorum locorum ſubſidia, ſcuta 400., et monacandas ſcuta 500., ad huiuſmodi eleemoſynas admittendas non eſſe, Vtque officiales de hac veritate certi reddantur, ex laudabili vſu inductum eſt, vt inſtrumenta dotalia per acta Notarij eiuſdem ſocietatis confici debeant; Frequẽter autem contingit, quod puellæ, vel earum

earum parentes ſeu coniuncti, dictam ſtatutariam ac longè maiorem ſummam habentes, volentes tamen hoc ſubſidium extorquere, ac ſocietatem fraudare, exiguam ſimulant conſtituere dotem per acta dicti Notarij, aliam verò maiorem etiam aliquando diuitibus & nobilibus conuenientem conſtituunt per acta alterius Notarij remoti, et veriſimiliter ignoti, vel per ſcripturam priuatam, ſiue etiam ſine ſcriptura per actus facti, quam fraudem exagerat Rota *in Romana dotis 21. Februarij, et 29. Nouembris 1650. coram Corrado impreſſ. apud Salgad. in labyrint. deciſ. 22. & 23.*, ac de ea mentionē etiam facit in Romana manutentionis 27. *Martij 1658. Albergato, & in alijs*, quia reuera eſt nimis frequens, ſed ſatis raro detecta; Vbi verò detegitur, ſolent Societatis officiales ac miniſtri dictum ſubſidium adhuc non ſolutum denegare, vel vbi ſolutum eſt, curant tanquam indebitum repetere, Sed volentes fraudatores delictum ſubſtinere, atque in peccato perſeuare ac mori, excipere ſolent, aliam dotem ſummam ſtatutariam excedentem, tan-
1 quam nō exactam ac inexigibilem ideoque effectum non ſortitam, habendam non eſſe in conſideratione. Hinc proindè ortum fuit dubium, cuinam onus probandi incumbat; Cumque tunc ego eſſem vnus ex dictæ Societatis Prioribus, ac etiam fixus officialis tanquam eius Aduocatus, idcirco deſuper edidi diſcurſum vt ſequitur.

Iſta materia tanquàm concernens dotem ſubſidiariam, non debendam niſi in defectum aliorum bonorum, regulanda in iure venit cum terminis *auth. res quæ C. cōmun. de legat.*, quoniā ibi pariformiter dos ex fideicommiſſo detrahenda ſubſidiaria eſt, nō debenda niſi in defectum aliorum bonorum; Iſtis autem terminis attentis, primo aſpectu reſpondendum videtur contrà Societatem, vt ei ſcilicèt incumbat onus probandi excedentis ſummæ exactionem, dum partes actoris impugnantis dotem iam conſtitutam ac reſpectiuè traditam gerere di-
2 citur, ideòq; aliorum bonorum exiſtentiam probare tenetur iuxtà diſtinctionem in Rota & Curia Romana receptiſſimam, vt onus probandi ſit actoris, ſeù allegantis certam qualitatem prò fundamento intentionis, *vt in dictis terminis auth. res quæ deciſ. 210. numer. 7. 312. num. 26. & ſequen. par. 5. recent. dec. 242. num. 3. & ſeqq. par. 10. Romana dotis de Lancellottis 14. Iunij 1655. coràm Zarata & paſſim in alijs*; Dictaque exiſtentia probanda eſt cum effectu, quia ſola delatio ſeù potentia ad acquirendum, quæ nullatenùs vel difficultèr ad actum
3 reduci poſſit ad hunc effectum non ſufficit, cum non teneatur puella, bona intricata, & penes tertios poſſeſſores exiſtentia proſequi *Mantic. deciſ. 152. in fine Duran. deciſ. 145. num. fin. adden. ad Buratt. dicta deciſ. 920. in dicta dec. 242. par. 10. recent. & alibi*.

Accedit etiam motiuum per ora vulgi in hoc puncto volitare ſolitum, quod cum Statutum vtatur verbo *habere*, ibi, *quelle Zitelle che hanno ò haueranno 400. ſcudi*, iſtud intelligatur cum effectu, atque quod ſufficiat rem eſſe dubiam, vt in dubio fauore dotis ac puellarum ſit reſpondendum iuxtà vulgata axiomata.

Verùm his generalibus non curatis, cum ſequenti diſtinctione punctus pro
4 veritate mihi decidendus videtur; Aut nempè ſumus in caſu, quod Societas prætendat quod puella de tēpore cōtracti matrimonij, (quod ſinè dubio adhunc effectum eſt attendendum) haberet alia bona vel iura, ſed non conſtat fuiſſe per alium actum in dotem tradita vel promiſſa, et tunc eius onus eſſe videtur probandi dictam exiſtentiam effectiuam, itaùt verbum *habere* verificetur iuxtà ſuam proprietatem, & naturam, ac benè intrant concluſiones ſuprà deductæ, cum bona delata ſed non poſſeſſa ac difficilis recuperationis non repellant à dicto ſubſidiario beneficio vt ſuprà; Et ſi Societas prætendit dicta iura vel bona tunc puellæ competentia eſſe facilis recuperationis, ſed per colluſionem non curari, adhùc iſtam qualitatem probare tenetur, cum ipſa ſit actrix, atque hoc ſit fundamentum ſuæ intentionis; Licèt enim poſſit quis iura vel bona delata non agnoſcere *ad communiter not. in l. qui autē ff. quæ in fraud. cred.*, in eius tamen præiudicium habetur pro agnoſcente, quia miſeratione dignus
5 non eſt ille pauper, cui fortuna detulit bona, quæ ex propria voluntate vt negligentia agnoſcere non curat, ac in his ter-

his terminis *Hodiern. controu.31.nu.39. & ſequen. Peregr. de fideic. artic.42. numer.16.* *Rot. deciſ. 239. numer.9. & 14. par.5. recent.*

Sed etiamſi huiuſmodi bona intricata eſſent, itaut puella à culpoſa negligentia excuſari valeat, adhùc tamen facile eſt remedium conſulendi fraudibus, quoniam attentis eiſdem terminis *auth. res quæ*, vbi puella habet bona vel iura libera intricata, et penès tertios poſſeſſores exiſtentia, licèt eis non obſtantibus iuſtè admittatur ad dotem ſubſidiariam, tenetur tamen cedere eius iura fideicommiſſo vel alteri in ſubſidium dotan-
6 ti, vt de dote data reintegretur, Quinimò etiam ſinè ceſſione ſuper dictis bonis liberis ſuam reintegrationem obtinere poteſt *Peregr.de fideic.dicto art.42. num.18. Eugen. conſ.54. num.3. cum ſequen.lib.1., benè Rota in Peruſina fideicõmiſſi de Alphanis 8. Februarij 1627. corã Coccino*, et habetur *infra diſc.145.* vbi de materia *dicta Auth.res quæ* & in alijs, et ſic poterit Societas de ſubſidio dato ſe reintegrare, atque fraudem eludere, vt id quod recuperatur, alteri puellæ indigenti detur.

BIBLIOTECA NAZIONALE TORINO

Aut verò ſumus in caſu, quod per alium actum dicta bona vel iura excedentia in dotem data vel promiſſa ſint, itaut in effectu dos pro eo matrimonio in maiori quantitate conſtituta ſit, aliàs quàm per acta Notarij Societatis, vel ſinè ſcriptura per teſtes, quinimò per coniecturas & adminicula id poterit iuſtificari, cum dotis conſtitutio ſcri-
7 pturam non poſtulet, ſed etiam coniecturaliter & adminiculatiuè probetur *Maſcar.de probat.concl.565.num.5. & 6. Cyriac.controu.29.num.17 Rota dec.316. num.1. & ſequen. par.2. diuerſ.& 195. num.2. par..2. recent*, Multòmagis ad effectum probandi fraudem & ſimulationem, quia tanquam actus occulti & difficilis probationis leuioribus etiam præſumptionibus & adminiculis contentantur.

Et tunc omninò dicendum videtur, onus probãdi ineffectuationem incumbere puellis, quoniam per aliam dotis conſtitutionem iam probatam, fundata dicitur intentio Societatis, vndè tota puellarum defenſio conſiſtit in exceptione ineffectuationis, in qua reus dicitur actor, ideóque ſuum onus eſt il-
8 lam iuſtificare *l.1.vbi Bart.& cæteri ff.de except.Merlin. deciſ.396. num.9. adden. ad Buratt. deciſ. 298. litt. A. deciſ.25. num.2.par.7.recent.*, præſertim quia præſumptio ſtat pro exactione, cum viri non ſoleant matrimonij onera ſuppor-
9 tare, ac dotis exactionem negligere *ad communiter notat. in l. ſi extraneus ff. de iur. dot. Afflict. deciſ.13. deciſ.86. numer.10.par.11.rec.*; Ac etiam quia rem habere dicitur, qui actionem ad illam aſſequendam habet, atq; nomina debitorum præſumuntur ſoluendo, donec doceatur ex diligentijs eſſe minùs idonea, vt in fortioribus terminis illius, qui acceptauit nomen debitoris pro ſoluendo, vt regreſſum ſubſidiarium non habeat contrà cedentem, niſi doceat de diligentijs *Fontanell. deciſ. 124. & 125.*
10 *Altograd.conſ.37.num.28.& ſequen. lib. 1. Merlin. deciſ.639. deciſ.44., et 287. par.11.rec.& ſæpius.*

Et fortius, quia cum agatur de actibus occultis, qui inter ſanguine coniunctos ac plebeos ad fraudandam Societatem, in abſcondito, ac intrà domeſticos parietes fieri ſolent, impoſſibilis Societati redderetur exactionis probatio, vndè nimis lata via fraudibus aperiretur, atque lex potiùs verbis quàm rebus impoſita eſſet;

Hæc autem inter alias eſt pœna mendacis ac fraudatoris, vt præſumptiones
11 contrà eum vigeant, atq; ſemel detectus malus ſemper talis præſumatur *ad regul. tex.in cap. ſemel de regul.iur.in 6.*, de qua latè *Barboſ. axiom. 142. numer.1.* ideoq; ſicut detectum eſt quod ad fraudandam Societatem dotis conſtitutio in occulto facta eſt, ità præſumendum pariter eſt in occulto eius exactionem factam eſſe, ac propterea onus omninò videtur mendacis ac fraudatoris ab huiuſmodi mala præſumptione ſe exculpare probando contrarium.

Quinimò probata etiam per puellas dicta negatiua exactionis, adhuc dicto
12 pio ſubſidio indignæ remanere debent ex defectu intentionis dantis, quia ſi dictus actus ſimulatus tunc Officialibus innotuiſſet, atq; ità cum fraude non fuiſſet occultatus, vtique Officiales dictum ſubſidium denegaſſent, taleṁque puellam reputaſſent indignam, cum etiam

ex leuioribus culpis & mendacijs, iuxtà Societatis Statuta vel laudabilem conſuetudinem, in ſcrutinijs hoc ſubſidium ſoleat denegari, exindè intrat manifeſtus defectus intentionis ab initio ex ſolo actu fraudolento, etiam non probata effectuatione, dum eſt actus cum falſo præſuppoſito, qui propterea remanet inefficax ex defectu voluntatis quæ ab eſſe dicitur.

Multòmagis ſi dicta ineffectuatio prouueniret ex impotentia poſt dotis cõſtitutionem ſuperuenta, itaut imputari valeat puellis, vel earum viris, cur dotem debito tempore non exegerint, cum ad ſubſidiarium beneficium non admittantur, quæ dotem aliundè ex propria negligentia vel indulgentia non conſequuntur, vt non ſemel hoc tit. ad dictam materiam *auth. res quæ*, præſertim *dicto diſc.* 145., Et quemadmodùm ſi dote data in alijs bonis, iſtis chaſmate vel alio caſu peremptis, dictum ſubſidium peti non poſſet, quia ſufficit de tempore motrimonij puellam fuiſſe aliundè prouiſam, ſic à pari, quoniã eadem in vtroque caſu eſt ratio, et potiſſimè ex dicto motiuo deficientis intentionis, quod eſt fortiſſimum ac ineuitabile.

Eoque magis in hanc ſententiam deueniẽdum omninò videtur, quoniam ob excretum numerum puellarum non
13 poteſt omnibus conſuli, dum redditus non ſufficiunt, vndè ob fraudum multiplicitatem ac frequentiam, ſæpius contingit miſerabiles ac ſinceras puellas ſubſidio digniſſimas, per iſtas fraudolentas, ac aliundè prouiſas remanere excluſas, vndè eſt tollere panem filiorum, et dare canibus; Atque hæc eſt optima, immo neceſſaria ratio, ob quam iſtius Societatis conſpicua & prudentiſſima Congregatio ſatis inſiſtit Statutorum obſeruantiæ, quam vulgus ignarus rigorem indebitè vocat, quoniam eſſet aliàs offendere iuſtitiam, vt gratiæ fierent, atque tollere ſubſidia dignis, vt dentur indignis, ideoque pietas veram impietatem ac iniuſtitiam contineret, præſertim quia, vt abuſibus & fraudibus conſulatur, pro illis extirpandis, rigor eſt equitate fauorabilior, atque ordo eſt ordinem non ſeruare, et hæc fuit mea ſententia cum qua procedi ſolet.

ROMANA

DOTALIVM SVBSIDIORVM

PRO

EADEM ARCHICONFRATERNITATE SANCTISSIMAE ANNVNTIATAE.

Diſcurſus.

Subſidia dotalia certo generi perſonarum, vel ſub certis modis præſtãda, ſi non ità præſtentur, ſed adhuc diſtribuantur, licèt diuerſo modo, An denuò præſtanda ſint, vel potius tale implementum ſufficiat.

SVMMARIVM.

1 *CAſus cõtrouerſiæ, et quod pia ſubſidia Confraternitatis Annuntiatæ nõ dantur puellis de loco.*
2 *De ſubreptione vel obreptione.*
3 *Princeps in dubio non cenſetur velle te rtio præiudicare.*
4 *Subſidia dotalia regulantur iure alimentorum.*
5 *Alimenta præterita non debentur.*
6 *Fallit in debitis iure actionis, et declaratur.*
7 *Quando locus pius teneatur de culpa officialium.*
8 *In concurſu paris culpæ potior eſt conditio agentis de damno.*

DISC. VIII.

1 EAdem inſignis Archiconfraternitas Sãctiſſimæ Annuntiatæ, de qua *diſc. præced.* pijſſimo conſilio erecta ad conſulendum pauperum puellarum Vrbis honeſtati, mediante maxima ſubſidiorũ dotalium diſpenſatione, ſingulis annis in num. 500. & vltra ad rationem ſcutorum 50. pro qualibet in ſæculo nubenda, et 80. pro monacanda vltra veſtem, pluribus

bus laudabilibus ac prudentibus ſtatutis à Sede Apoſtolica etiam confirmatis regitur, inter quæ illud habetur, vt puellæ in Conſeruatorijs vel pijs locis exiſtẽtes, vtpotè ab eodem loco prouidendæ, ad huiuſmodi ſubſidiorum diſtributionẽ concurrere non poſſint, prout de facto ſeruatur; Verùm ab annis 60. citrà, ex officialum mera gratia & beneuolentia, duobus Conſeruatoriis Sanctorum Quatuor Coronatorum & Cathecumenarum ſingulis annis duæ dotes, vna pro quolibet loco, concedi conſueuerunt.

Cum autem Pompilius Condopolus in eius teſtamento eamdem Archiconfraternitatem hæredem inſtituiſſet cum onere conuertendi fructus bonorum hæreditariorum in huiuſmodi ſubſidia, ità tamen, quod inter ſingulas 15. puellas, duę ex dictis duobus Conſeruatorijs, vna ſcilicet ex quolibet eligi deberet, quod vel ex officialium negligentia, vel ex alijs cauſis ignotis longæuo ſpatio multorum annorum practicatum non fuit, Atque Pontifices pro tempore ad eamdem Societatem liberãdam à moleſtijs Fabricæ, indulgere ac remittere cõſueuerint omnes defectus, qui circa modum vel alias circumſtantias adimplendorum onerum ex officialium inaduertentia commiſſi eſſent, dummodo omnes redditus, deductis expenſis & oneribus, erogati ſint in dictum pium opus diſtributionis dotiũ, itaut generalis ac ſolemnis diſtributio, quæ fit in die Annuntiationis ſufficiat, idq; Prę deceſſorum veſtigijs inhærendo demum indulſerit *Alexander VII.*, Hinc orta fuit dubitatio, An dicto indulto nõ obſtante ius aliquod competeret præfatis Conſeruatorijs ſeu locis pijs petendi ſubſidia pro tempore decurſo eorũ puellis ex dicta diſpoſitione non diſtributa, cum pro tempore futuro, Societatis officiales, quamuis eis tam longæua contraria obſeruantia non leuem tribueret occaſionẽ ſuſpicandi de aliqua nouatione, Attamen benignè agendo non attenderẽt ad praxim deducere illas difficultates, quæ ex tam longo non vſu non improbabiliter fieri potuiſſent.

Dubitandi rationem mouebat non expreſſio facta Papæ de hoc iure dictis pijs locis competente, vndè propterea indultum, ſurreptionis, vel obreptionis vitio ſubiectum prætendi poſſe videbatur, quaſi quod ſi id fuiſſet Papæ expoſitum, denegaſſet vel difficilius conceſſiſſet, in
2 quo propriè obreptio ac ſurreptio conſiſtit *ad communitèr not. per Canoniſtas in cap. ſuper litteris & cap. in noſtra de reſcript. ex deductis per Menoch. de arbitr. caſu 201. Garz. de benef. par. 8. cap. 3. num. 20. Gregor. & add. dec. 150. Buratt. & add. dec. 510. dec. 363. p. 10. rec. et alijs frequenter.*

Alia etiam iuris recepta regula obſtãte, quod Princeps in dubio non cenſe-
3 tur velle tertio præiudicare, eiuſque ius tollere *ad latè congeſta per add. ad deciſ. 666. p. 4. rec. tom. 3.* quod præſertim procedit in Papa ità expreſsè profitente *per regulam Cancellariæ de iure tertio quæſito non tollen.*, maximè vbi tractatur de locis pijs pauperibus nimia commiſeratione dignis, quibus præſumendum non eſt Papam voluiſſe præiudicare, vt hanc ditiſſimã Societatem à debito onere ſubleuaret, Atq; ex his aliqui ex officialibus ordinariæ Congregationis dictæ Societatis de irreleuantia indulti prædicti ad hunc effectum dubitabant.

Contrarium ego eiuſdem Societatis Aduocatus, et tunc etiam vnus ex Prioribus in congreſſu dixi verius, non ſolùm ex indulti prædicti beneficio, ſed etiam eo de medio ſublato, ex ſola iuris diſpoſitione, Atque maturiori deſuper conſideratione habita, hanc ſententiam om-
4 nino veriorem cenſui, quoniam huiuſmodi ſubſidia ex pijs diſpoſitionibus pauperibus puellis diſtribui ſolita, regulanda ſunt iure alimentorum, quorum loco dos ſuccedit, vt ita puellæ matrimonio collocatæ, ac de alimentis prouiſæ honeſtatem conſeruare valeant, *ad text. in l. filia §. Titia ff. de condit. & demonſtr. l. vbi adhuc C. de iure dotiũ Surd de alim. tit. 1. quæſt. 10. num. 18. & ſeqq. ac cæteri.*

Alimenta verò præterita, et non petita non debentur, præſertim vbi alere
5 obligatus menſam tenuit paratam, omniaque cibaria & bona in alendorum vſum deſtinata in eumdem vſum iam cõſumpſit; Nihil enim intereſt alimentantis, an vnum vel alterum aluerit, dum ipſe ex perſonarum varietate vel diuerſa qualitate nullum reportat commodum & vtilitatem, itaut eius reſpectu effectus ſit idem, ideoque ſibi imputet alimentan-

dus, qui ius habebat accedendi ad menſã ac petendi alimenta, cur non acceſſerit, atq; non perceperit ea cibaria, vel bona, quæ ipſo non comparente, ab alijs conſumpta ſunt, vt de regula non petendi alimẽta præterita eſt recepta theor. *Bart. in l. libertis quos* §. 1. *num.* 3. *ff. de alim. & cibar. legat.* quam cęteri ſeq. ũtur, de quibus *Franch. dec.* 605. *in princ. Surd. de alim. tit.* 5. *qu.* 1. *num.* 43.

Et quamuis iſta concluſio procedat in alimentis debitis officio iudicis, non au-
6 tem iure actionis, qualia ſunt competentia ex legato, quæ licèt præterita debentur, atque ad hæredes tranſmittuntur ex deductis *per eumdem Surd. dicta qu.* 1. *num.* 39. *cum ſequen.* Attamen id recipiẽdum venit, vbi agitur de alimentis relictis certæ ac determinatæ perſonæ, quæ aliundè alimenta recipiendo, ſe in eo pauperiorem effecit, et econuersò hæres vel alter ad alimenta grauatus, ob illorũ non pręſtationem in lucro remanet, quorum vtrumq; ceſſabat in præſenti, quoniã ex non præſtatione huius ſubſidij loca pia damnificata non remanebãt, dum ex eiuſdem Societatis gratia & munificẽtia idem ſubſidium obtinuerunt, quod aliàs de iuſtitia prætendere non potuiſſent, neque Societas remanebat in lucro vel vtilitate, Tum quia omnes redditus quotannis ad ſuperabundantiam & vltra neceſſitatem in eumdem vſum ſubſidiorum dotalium erogauerat, itaut nil eius intereſſet iſtas duas dotes duabus huiuſmodi locorum puellis vel alijs in Ciuitate exiſtentibus diſtribuiſſe, Tum etiam quia ſi liberalitatem erga prædicta loca exercuit, multomagis id, quod de neceſſitate facere debebat, adimpleuiſſet.

Iſtas conſiderationes fortè non eſſe aptas conſiderabam ad excuſandam priuatam perſonam ſibi iniuncti oneris cõſciam, quod enim ſciebat debere vni, ſol-
7 uere non debebat alteri, ſed abſque dubio releuantiſſimæ mihi videbantur ad excuſandum locum pium culpæ incapacem ac rectum ab officialibus, quorum culpa & negligentia pręiudicare non debet pio loco, quoties non remanet in lucro, præterquam in ijs quæ verſantur circa officium à pio loco aſſumptum ſub fide officialibus præſtanda, vt eſt caſus *in Romana cenſus ſeu depoſiti* 8. *Martij & 21. Iunij* 1641. *Dunozetto* inter ſuas *dec.* 604. & 622. et de qua cauſa *ſub tit. de credito*, vbi ex culpa officialium, Mons Pietatis Vrbis condemnatus fuit ad iteratam reſtitutionem depoſiti malè reſtituti, ſed iſto caſu excepto, regula eſt, ex adminiſtratorum negligentia præiudicium ac damnum pijs locis nõ cauſari.

Nec obſtare dicebam quod ageretur in concurſu aliorum piorum locorum æquè priuilegiatorum, quoniam non minor fuit negligentia officialium Societatis in indagando ſpeciem & qualitatem puellarum quibus diſtributio facienda erat, quàm officialium dd. aliorũ locorum in indagandis pijs diſpoſitionibus ad eorum fauorem emanatis, et de quibus, ſtãtibus Officialibus & miniſtris Fabricæ Sancti Petri, facilè eſt diligentibus Adminiſtratoribus notitiam habere; In concurſu autem æqualis priuilegij ſeu æqua-
8 lis negligentiæ, potior eſt conditio agentis de damno, quàm alterius agentis de lucro, Atque hoc fuit meum votum, cui cæteri adhæſerunt, ac de facto omnis dubitatio quieuit.

ROMANA

ELECTIONIS PVELLARVM PRO SOCIETATE S. MARIÆ DE MONTE CARMELO DE MONTIBVS CVM MONASTERIO SS. QVATVOR CORONATORVM.

Caſus deciſus per Rotam pro Societate.

Electio puellarum, quibus pia ſubſidia

dia dotalia præſtanda ſunt ex diſpoſitione teſtatoris, An ſit libera hæredis, vel eius, cui onus eſt adiectum, et quando reſtrictio ad certum genus demandata vni ex hæredibus, vel legatarijs cenſeatur alijs repetita.

SVMMARIVM.

1 C*Aſus controuerſiæ.*
2 *De operatione relationis.*
3 *De dictione* pariter.
4 *Forma præſcripta per teſtatorem eſt ſeruanda.*
5 *Subſidia dotalia distribuenda ſunt ad electionem, et arbitrium eius, cui onus eſt iniunctum.*
6 *Voluntas teſtatoris deſumenda non eſt ex cortice, et formula verborum, ſed ſpectanda eſt ſubſtantia, et quod non adeſt peti non poteſt.*
7 *Relatio intelligitur rebus in eo ſtatu permanentibus.*
8 *Diuerſitas rationis exeludit repetitionem.*
9 *Ponderantur circumſtantiæ diuerſitatem inducentes, ac repetitionem excludentes.*

DISC. IX.

1 BOnincontrus inſtituto hærede vnico filio, huic quãdocumq; morienti ſubſtituit pro tertia parte Societatem Saluatoris ad Sancta Sanctorum, adiecto onere erogandi redditus in aliqua pia opera, quibus expletis, reſiduum ſingulis annis erogari voluit in ſubſidia dotalia præſtanda tot pauperibus puellis in die S. Andreæ ad rationem ſcutorum 30. pro qualibet; In alia verò tertia ſubſtituit ſocietatem Sanctæ Mariæ de Monte Carmelo de Montibus, adiectis quibuſdam alijs oneribus, quibus expletis, id quod ſupereſſet pariter erogari voluit in tot ſubſidia dotalia diſtribuenda in dictæ Societatis Oratorio in die ſolemnitatis dictæ B. Mariæ de Monte Carmelo, cum dote & forma ſuperius cũ Societate Saluatoris expreſſa; Pro reliqua verò tertia parte ſubſtituit Congregationem Oratorij quinque plagarum ſub diuerſis pijs oneribus ad rem non faciẽtibus; Ex interuallo autem, & cum diuerſo atramento, diſpoſitioni, vt ſupra ordinatæ in prima portione ad fauorem Societatis Saluatoris, adiecit apoſtillam marginalẽ, in qua dixit, pauperes puellas in corpore expreſſas eſſe debere de illis Monaſterij Sanctorum Quatuor Coronatorum; Hinc facto caſu ſubſtitutionis, orta eſt controuerſia, num ſtante relatione contenta in diſpoſitione ſuper tertia parte ad fauorẽ Societatis Carminis, quod ſcilicet ſubſidia dotalia per eã diſtribui debeant cum dote & forma ſuperius cũ Societate Saluatoris expreſſa, apoſtilla in dicta præcedenti diſpoſitione cõtenta afficeret dictam aliam Societatem, itaut puellis dicti Monaſterij tãtùm & non alijs ſubſidia diſtribui deberet, Atque pro eiuſdem qualitatis repetitione contra Societatem Carminis ſententiauit iudex primæ inſtantiæ, vndè introducta per appellationem cauſa *in Rota coram Bourlemont.*, et aſſumpta deſuper diſputatione.

Scribentes pro dicto Monaſterio Sanctorum Quatuor, pro ſententia prioris inſtantiæ ſubſtinenda, inſiſtebant in regulis generalibus in iure traditis circa operationem relationis, vt ſit repetitiua
2 qualitatis perſonarum eligendarum ex deductis *per Molin. de primogenitura lib. 3. cap. 5. num. 65. Menoch. conſ. 926. nu. 39. Fuſar. qu. 403. num. 39. dec. 61. nu. 1. 232. num. 17. & 240. pariter n. 17. par. 7. recen.* Ponderando etiam dictionem, *pariter* facientem eamdem operationem,
3 *Honded. conſ. 4. num. 83. lib. 1. Monac. dec. Florent. 46. num. 5. & 6. & dec. 47. num. 13. Fuſar. conſ. 37. nu. 15. Menoch. conſ. 244. num. 19. Bellon. iun. conſ. 26. num. 95. Rota dec. 194. num. 22. & 84. cũ ſequen. par. 5. recent.*; Ac etiam quod illa verba, *con la forma di ſopra eſpreſſa*, non poterant referri niſi ad genus perſonarum eligendarum, quoniam dos, tempus, et locus diſtributionis in hac ſecũda diſpoſitione deſcribebantur; Et his addebantur alia generalia ſuper æqualitate inter ſubſtitutos ſeruanda, et ſuper regula correlatiuorum, vt per additionem in primo cenſeatur addidiſſe etiam

in

Digitized by

in ſecundo *Iaſ. in l. finali num.2. & ſequen. Cod. de indict. viduit. tollen. Euerard. in Topica in loco à correlatiuis nu.9. Sebaſt. Medices de regulis iuris par.1.regula 9. num.48.*; Poſito autem quod te-
4 ſtator certum genus perſonarum præſcripſerit, ſeu cum certa qualitate, dicebant illam eſſe de forma *Calcan.conſ.8. num.23. Caſtill. lib. 4.controu. cap.45. n. 14. cum ſequen.* et hæc erant fundamenta, quæ pro dicto Monaſterio deducebantur.

In contrarium ſcribens pro Societate Montis Carmeli, dicebam regulam libertatis eligendi puellas ſibi benè viſas
5 huic aſſiſtere, vt in ſpecialibus terminis ſubſidiorum dotalium ab aliquo pio loco de præcepto teſtatoris diſtribuendorum puellis, quod iſtarum electio liberè pertineat ad eos, quibus diſtributio iniũcta eſt, firmatur, ſiue pro abſoluto ſupponitur per Rotã *apud Buratt. dec.129. 432. & 500. dec.131. & 213. par.5. recent. Romana electionis puellarum 23. Nouembris 1624. Pirouano, Romana legati dotium 10. Iunij 1661. Cerro* edita in cauſa, de qua *diſc. ſequenti,* in quibus omnibus, licèt ad aliud propoſitum, agitur de hac materia ſubſidiorum dotalium pauperibus puellis diſtribuendorum, atque hæc regula, vel firmatur, vel tanquã abſoluta ſupponitur.

Illa igitur ità conſtituta, diſputationis punctus in eo conſiſtere videbatur, An obſtaret limitatio deducta ex contraria
6 teſtatoris voluntate, cuius tota erat quæſtio, decidenda non ex regulis vagis & generalibus, ſiue ex formulis dictionum ac verborum, vt per alteram partem fiebat, ſed ſpectata eiuſdem voluntatis ſubſtantia ex toto diſpoſitionis contextu, alijſque facti circumſtantijs ac veriſimilitudinibus deſumenda, vt aduertunt *Mantic. de coniect. lib.3. tit.3. num.9. & cæteri apud Otthob. dec.254. num. penult. & finali, et ſæpius habetur ſub tit. de fideicommiſſis.*

Spectatis autem omnibus circumſtantijs prædictis, cum ſenſu etiam veritatis, iniuſtè dicebam repetitionem extẽdi ad huiuſmodi qualitatem puellarum in dicto Monaſterio exiſtentiũ; Primò quia quando teſtator in ordinatione teſtamẽti adiecit illa verba repetitiua, *con la dote e forma di ſopra eſpreſſa con la Compagnia del Saluatore*, non aderat qualitas prædicta, quæ deindè ex interuallo addita fuit per viam apoſtillæ marginalis, vndè reſultare videbatur, dictam relationem haberi non poſſe ad additionem, quæ tunc non aderat, quia relatio
7 intelligitur rebus in eo ſtatu permanentibus, atq; id quod non adeſt repeti non poteſt, vt cæteris allegatis benè firmatur *dec.47. num.2. par.3. recent. Adden. ad Buratt. dec.899. num.23.*

Aſſiſtentibus in idem regulis, et axiomatibus generalibus iuxta meum ſtylum præſupponi ſolitis, abſque allegationum inani conſarcinatione, vt modernorum pragmaticorum frequens eſt cõſuetudo, quod ſcilicet animus non trahatur ad ignorata vel tunc non cogitata, ſed regulari debeat rebus permanentibus in eo ſtatu, in quo erant de tempore explicatæ voluntatis, de cuius interpretatione agitur.

Secundò quia repetitio verificabatur in ſumma ſeu quantitate dotis, quam teſtator in præcedenti diſpoſitione ſpecificauerat, hic autem omiſerat, Neque verborum ſenſui congruere videbatur, vt illa verba, *con la dote e forma*, conuenirent qualitati perſonarum, cum potius percutere viderentur ſummam dotis, ac modum faciendi diſtributionem.

Tertiò clarius, et quod ſolùm pro meo iudicio attendendum erat, atque fuit potiſſima cauſa reſolutionis huic parti fa-
8 uorabilis, ponderabam diuerſam qualitatem locorum, necnon diuerſitatem rationis veriſimiliter à teſtatore, inſpecta eius qualitate, cogitatam, quibus concurrentibus repetitio excluſa remanet; *ad text. in l. legatum ſub conditione & l. vltima ff. de condit. & demonſtr. Altograd. conſ.83. num.77. & conſ.96. num.44. volum.1. Andreol. controu.19. num.5. Pænia dec.51. num.19. Romana fideicommiſſi de Donis 19. Februarij 1663. & 28. Ianuarij 1664. coram V. Comite, de qua ſub tit. de fideicommiſſis diſc.43.* vbi latius de excluſione repetitionis certæ qualitatis ob rationis diuerſitatem.

Teſtator etenim vtriq; Societati Sal-
9 uatoris & Carminis longo tempore inſeruierat in munere Secretarij, vndè de vtriuſque inſtitutis ac ſtylis erat informatiſſimus, rectè ſciens ſocietatem Saluatoris, licèt non haberet dicti Monaſterij

ſterij

ſterij Sanctorum Quatuor formale regimen, nihilominus ratione vicinitatis, aliquam habere affectionem, atque notabiles erogare ad eius cōmodum eleemoſynas, ſubminiſtrando præſertim in infirmitatibus pharmaca aliaque neceſſaria; Prout econuersò rectè ſciebat, quod licèt hęc Societas Carminis conſtitueretur, tàm per viros nobiles & Magnates, quàm per artifices ac populares, Nihilominus Oratorij cultus alięque functiones in diebus ſolemnibus explebantur ſolùm per artifices ac pauperes populares, principaliter allectos cum ſpe præmij diſtributionis huiuſmodi ſubſidiorum dotalium eorum filiabus, quæ in concurſu alijs extrà Societatem præferri ſolent, quinimo & inter illos de Societate conceditur prælatio Confratribus Oratoriū magis frequentantibus, vt ferè generalis eſt in Vrbe huiuſmodi Societatū cōſuetudo.

Rationabiliter igitur prudens teſtator ſubſidia dotalia per dictam ſocietatē Saluatoris præſtanda, diſtribui voluit *puellis degentibus in dicto Monaſterio ibi proximo*, et quod ab eadem ſubſidia conſequi ſolet, dum præſertim in illis de hac Societate per Viros nobiles & ciuiles conſtituta non vrgebat dicta ratio prouidendi pauperum Confratrū filias, quæ ratio econuersò militabat in dicta altera Societate; Idcircò qualitas, præſertim per viam additionis & ex interuallo, adiecta vni diſpoſitionis parti, ex clara diuerſitatis ratione, cenſenda non erat repetita in altera.

Eo etiam ponderato, quod prorſus inanis fuiſſet Societatum diuiſio cū præfinitione diuerſi tēporis & loci; Si enim teſtator hoc in animo habuiſſet, omnia committere poterat dictæ Societati Saluatoris, cui ex præmiſſis circumſtantijs id magis congruebat, nullatenùs verò cōgruum erat dictæ alteri Societati, tam ratione diſtantiæ, quam etiam quia nullam penitùs connexionem cum dicto Monaſterio habebat; Habita etiam alia conſideratione deſumpta ex quantitate ſubſidiorum omninò incongrua, vt huiuſmodi reſtrictionem pateretur, quoniam cum in dicto Monaſterio ſubſidia non præſtarentur niſi puellis volentibus in eo profiteri, ac ſpirituale matrimonium eligentibus, impoſſibile erat, vt ſingulis annis tot adeſſent puellæ monacandæ, quibus tàm vnius, quàm alterius portionis ſubſidia diſtribui poſſent ad rationem ſcutorū 30. pro qualibet, quod teſtatori tanquam informatiſſimo rectè innoteſcebat; Receptum verò axioma eſt, ex pretij quantitate deſumi diſponētis vel contrahentium voluntatem, et quid in conuentione vel diſpoſitione deducatur; Et ex his *ſub die 15. Iunij 1665.* prodijt reſolutio Societati Carminis fauorabilis pro libertate electionis illaque viſa eſt iuſta, et benè fundata, cui altera pars acquieuit, quadam concordia etiam ſubſequuta.

ROMANA
LEGATI DOTIVM
PRO
PRINCIPE BVRGHESIO
CVM
SOCIETATE B. MARIAE DE PLANCTV.

Caſus deciſus per Rotam pro Burgheſio.

Subſidia dotalia præſtanda per locum pium puellis ab alio nominandis, cui teſtator talem dederit facultatem, An danda ſint libera, vel potius ſubiaceant vinculis & conditionibus, quibus ſubiacent ſubſidia, quæ ab ipſo pio loco generaliter diſtribuuntur; Et an hæc facultas conſumatur per ſolam nominationē, ac reſpectiuè admiſſionem ad ſubſidium non ſequuto matrimonio cum ſolutione dotis.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *CAſus controuerſia.*

2 *Dos data per extraneum cenſetur donata, et ad eum non reuertitur.*

3 *De differentia vbi loca pia diſtribuunt ex præcepto teſtatorum perſonis incertis vel certis.*

4 *De circumſtantijs denotantibus voluntatem teſtatoris, vt certæ dotes non habeant vincula conſueta.*

5 *Facultas nominandi puellas ad ſubſidia non conſumitur per nominationem ineffectuatam.*

6 *Fallit.*

7 *An viduæ nominari vel eligi poſſint ad huiuſmodi ſubſidia dotalia.*

DISC. X.

1 ALOYSIVS ZANNIVS, ſcripta hærede Societate B.Mariæ de Planctu, eam grauauit ad erogandos ſuorum bonorum redditus in dotale ſubſidium ſingulis annis præſtandum ſex pauperibus puellis ad rationem ſcutorum 25. pro qualibet, quarum duæ eſſe deberent ad nominationem Principis Burgheſij eiuſque deſcendentium, vt famulorum ſeù vaſallorum filias ità gratificari valeat; Cumque ex dictæ Societatis Statutis, omnibus ferè alijs Societatis Vrbis communibus, puellæ nonnulla requiſita habere deberent, ac etiam cautionem præſtare de accepta dote reſtituenda in caſibus obitus abſq; filijs, vel diſceſſus ab Vrbe abſque licentia, ſeù vitæ parùm honeſtæ; Hinc orta eſt controuerſia ſuper dicta cautione præſtanda nec ne per dictas puellas nominãdas, Atque iudex primæ inſtantiæ pro huiuſmodi ſubſidiorum libertate iudicauit, itaùt dictæ puellæ nominandæ ad præfatam cautionem non tenerentur, ſed huic determinationi Societate prædicta non acquieſcente, et introducta per appellationem cauſa in Rota coràm Cerro *ſub die* 10. *Iunij* 1661., vna tantùm parte informante, ad fauorem Burgheſij nominantis ſeù puellarum nominatarum prodijt reſolutio, quæ iuſta benèque fundata videbatur, quoniam cum agatur de dote ab extraneo conſtituta, quotiès aliud cautum non eſt, cenſetur
2 donata, neque ad conſtituentem reuertitur *ad text. in l.vnica §. accedit Cod. de rei vxor.action., et l.finali Cod. de iur.dotium Mantic. de tacit.lib.13.tit.13.nu.3. cum ſequen., et punctualiter in his præciſis terminis Rota in Romana dotis 20. Martij 1596. coram Arigonio, et apud Duran.deciſ.171.num.6.*

In hac etenim parte Societas nihil dicitur dare de ſuo, ſed eſt nuda exequutrix obligata diſtribuere certis perſonis, quas variare non poteſt, ideoquè onus vel grauamen adijcere non licet; Et quamuis objceretur quod hæc ratio generaliter adaptari poſſet omnibus ſubſidijs, quæ dantur per huiuſmodi Societates & loca pia, cum in effectu omnia proueniant à pijs morientium diſpoſitionibus, vndè eſſet deſtruere omnia laudabilia inſtituta; Nihilominùs reſpondebam, vt etiam ſæpius reſpondere conſueui occaſione ſubſidiorum, quæ in adeò magna quantitate diſtribuuntur per inſignem Archiconfraternitatẽ Sanctiſſimæ Annuntiatæ, magnam eſſe
3 differentiam inter illa ſubſidia, quæ diſponẽtibus de puellis in genere loquentibus, diſtribuẽda ſunt pro libito Societatis, quæ poteſt vnas puellas excludere, et aliàs præeligere, Et caſum in quo præcisè certis puellis dare tenetur, vt primo caſu dotandæ dicantur habere ſubſidium potiùs ab ipſa Societate diſtribuente, à qua proindè conditiones & grauamina adijci poſſunt, ſecùs autem in ſecundo, in quo habere dicuntur, vel à teſtatore, vel à nominante, Societas verò dicitur nuda exequutrix ſeù organum ac inſtrumentum alienæ voluntatis, iuxtà diſtinctionẽ textus *in l.vnum ex familia §.ſed & ſi fundum ff.de legat.primo Duran.dicta deciſ.*171. *num.*4. *&* 7.

Nec obſtat teſtatorem mandaſſe puellas eligendas eſſe ex bonis parentibus, et cum alijs conſuetis requiſitis, quoniam id reſpicit qualitatem perſonalem, vt ſcilicèt puellæ eligendæ eſſent honeſtæ, atque huiuſmodi pijs ſubſidijs dignæ, non autem circà modum ſolutionis dotis, ac onera illi adijcienda, niſi quando teſtator generaliter mandaſſet maritagium fieri adinſtar aliorum, et ſic quod iſtas nominandas, alijs in omnibus

nibus exæquaſſet, vt ità diſtinguendo in his terminis habetur *in Romana electionis puellarum* 27. *Nouembris* 1624. *coràm Pirouano*, ac admittitur *apud Buratt. deciſ.* 432. *num.* 6. *& deciſ.* 500. *numer.* 2. *&* 3., in quibus proceditur cum diſtinctione ſuperius tradita, An ſcilicèt agatur de ſubſidijs, in quibus puellæ recognoſcant ipſam Societatem in auctricem ac benefactricem, vel potiùs alium, itaùt Societas ſit nuda executrix; Quodque vbi teſtator onera non adiecit, illa non ſint adijcienda, in his terminis licèt ad aliud propoſitum *Buratt. deciſ.* 129.

Aſſignãdo quoq; peculiarem rationẽ, ob quam de veriſimili teſtatoris volun-
4 tate conſtare videbatur non grauandi huiuſmodi puellas ad hoc onus cautionis, dum declarauit concedere hanc nominationem prædicto Burgheſio, ad effectum gratificandi filias vaſallorum in paruis caſtris extra *Vrbem* exiſtentium, quibus moraliter *eſt* impoſſibile huiuſmodi cautiones in *Vrbe* inuenire, ideoque *diuerſus* eſt caſus iſtarum puellarum ab alijs, quæ in Vrbe nubentes atq; incolatum habentes, de facili coniunctos carnales vel ſpirituales, ſeu beneuolos habere poſſunt huiuſmodi charitatem impartientes, Ac etiam ſæpè ex virorum bonis qualitatibus, quia ſint artifices benè auuiati, dos eis creditur abſque cautione, vndè aliàs hæc nominandi facultas penè impracticabilis remaneret.

Super huiuſmodi autem ſubſidiorum diſtributione per pia loca facienda ad aliorum nominationem, ſæpius præſertim in dicta Societate Annuntiatæ excitata fuit difficultas, An iuſta eſſet reſo-
5 lutio aliàs capta per Rotam *in dicta Romana electionis puellarum* 27. *Nouembris* 1624. *coram Pirouano*, quod ſcilicet nominandi facultas non conſumatur per nominationem illarum puellarum, quæ morte præuentæ, vel ob inhoneſtam vitam reiectæ, matrimonium non contrahunt, dictumque ſubſidium non obtinent, quamuis illud ad nominationem prædictam eis iam deſtinatum ſeu promiſſum eſſet; Et mea ſententia fuit, cui maior pars adhæſit, vndè propterea ita ſeruatur, facultatem prædictam non remanere conſumptam, ſed competere ius nominandi alias puellas, quoniam regula text. *in l. boues* §. *hoc ſermone ff. de verb. ſignif.* intelligitur, quatenus actus effectum ſortiatur, quod ita dici non poteſt, cum dos non detur ſine matrimonio, à quo nomen ac eſſentiam recipit, atque prius dicitur ſimplex deſtinatio futuræ dotis, quæ nunquam conſtituta dici poteſt; In idem conferentibus terminis iuris præſentandi, eligendi vel nominandi ad beneficium ſeu officium, quia non cõſumitur niſi ſequuto effectu, atque conferunt in ſimili deducta *per Seraph. dec.* 589.

Vno autem caſu dicebam mihi videri huiuſmodi facultatem pro ea vice
6 conſumptam cenſendam eſſe, quamuis non ſequeretur effectus, quando ſcilicèt puella nominata ob vitam inhoneſtam, ſeu alios defectus, qui de tempore nominationis ipſi nominanti innoteſcerẽt, à ſubſidio prædicto ſibi deſtinato excluderetur, cum tunc intrare videantur termini eligentis vel præſentantis ſcienter indignum, vt pro ea vice eligendi ſeu præſentandi ac nominandi facultate priuetur, neque ad nouam nominationem pro ea vacatione admittatur, itaut termini prædicti in omnibus in præſenti adaptabiles videantur.

Cogitabam quoque, occaſione frequenter agendi de huiuſmodi nominandi facultatibus in dicta Societate Annuntiatæ, quid ſi huiuſmodi facultatem ha-
7 bentes abſque reſtrictione generali ad eiuſdem Societatis ſtatuta, & requiſita, nominare poſſent viduas; Et ſtante contrario vſu commnni, itaut in Vrbe nullum videatur adeſſe exemplum, quod huiuſmodi pia ſubſidia viduis diſtributa ſint, probabilius negatiuè reſpondendũ videbatur, quoniam teſtatores dicto vſui eorum voluntatem accommodaſſe cenſentur, atque iuxta illum diſponere voluiſſe; Verùm in ſtricta iuris, vel rationis cenſura, contrarium potius dicendũ eſſet, vbi ageretur de vidua adhuc virgine, quia nempè vir contracto matrimonio ante illius conſumationem deceſſerit iuxta caſum, de quo *Capyc. Latr. conſult.* 127. *nu.* 53. *& ſeqq.*, vbi deciſum refert per Sacrum Conſilium Neapolitanum, ac meo iudicio benè, ſubſidia danda puellis maritandis, iſtis etiam conuenire; Quinimo ſi aliqua adeſſet vidua corrupta, iuuenis necnõ & formoſa ſine

dote, cuius honeſtas magno ſubiaceret periculo, adhuc ratio vel finis inſtituti deberet ei conuenire, ex ratione ob quã DD. magis communiter firmant, etiam filium teneri dotare matre ſecundo nubere volentem *vt infra diſc.*142.ſed contrarius communis vſus id prohibere videtur in huiuſmodi ſubſidijs quæ dantur per pia loca, dicta verò deciſio de qua *apud Capyc.Latr.* procedit in ſubſidijs debitis fœminis de familia ex diſpoſitione teſtatoris, vel ex inſtituto Montis alicuius familiæ quo caſu diuerſa eſt ratio.

ARIMINEN.

DOTIS PRO MONASTERIO ANGELORVM ARIMINI CVM .N.

Caſus deciſus per S. Congregationẽ Epiſcoporum, et Regularium prò Monaſterio.

Dos præſtanda per ingredientes Monaſterium, an poſſit vltra conſuetam taxam augeri, Et an exceſſus de facto ſolutus vel depoſitatus repetatur.

SVMMARIVM.

1 *Caſus controuerſiæ.*
2 *An ſit ſimoniaca dos quæ ſoluitur per moniales.*
3 *Monaſterium, an poſſit recipere puellas ſine dote vel minori, quàm ſit conſuetum.*
4 *Quando dicatur ſimoniacum id quod præſtatur pro admiſſione ad habitum, et ingreſſum in Religionem.*
5 *De taxa dotis Monialium.*
6 *Quando danda ſit dos duplicata.*
7 *Quando dotis depoſitum factum per ingreſſuram Monaſterium dicatur coactum, et repetibile.*

DISC. XI.

1 CVm conſueta dos, quæ præſtabatur per ingreſſuras Monaſteria Monialiũ Ciuitatis Arimini in sũma ſcutorum 350. reputaretur modica, minuſq; proportionata sũptibus,quibus ipſa Monaſteria ſubiacent pro Monialibus ſubſtentandis,Hinc zelantiſſimus Epiſcopus abſens à ſua reſidentia pro ſeruitio Sedis Apoſtolicæ in munere Nũtij apud Principem Electorẽ Coloniæ, limitatam dedit facultatem eius Vicario Generali nõ admittendi puellas ad habitum Monaſticum niſi cum dote ſcutorum 400.,Vndè volente N. eius filiam in dicto Monaſterio Angelorum collocare, Vicarius ad id petitus dixit nõ poſſe aliàs eius cõſẽſum prestare quàm cũ dicta dote, quã pater ad formam decretorum Sac. Congregationis depoſuit, facta eadem die clandeſtina proteſtatione coram Notario, ſe inuitum deponere dictam ſummam, et quaſi à Vicario coactum, nè labi ſineret bonum filiæ ſpiritum, animo repetendi exceſſum; Elapſo autem probationis anno, atque ſequuta profeſſione, comparuit pro repetitione excedentium ſcutorum 50.,in Sac. Cõgregatione Epiſcoporum & Regularium, à qua reſolutionem fauorabilem reportauit, ſed inſtantibus Monaſterio ac agentibus Epiſcopi iterùm audiri; Pro hac parte ſcribens dicebam à reſolutis omninò recedendũ eſſe,prout *de menſe Maij* 1665. cum iuſtitiæ fundamento receſsum fuit.

Quamuis enim per ſacros canones *in c. non ſatis & c.quoniã de ſimonia* prohibitũ
2 ſit pro admiſſione ad Monaſterium aliquid temporale recipi, vndè propterea plurium fuit ſententia vſum dotiũ, non ſolùm in matrimonio ſpirituali, ſed etiã carnali ſimoniacum ac peccaminoſum eſſe, Nihilominùs, vel de communi totius

tius Catholici Orbis cōſuetudine, vt aliqui credunt, Vel iuxta aliorum ſententiam ex Bulla *Clementis VII.*, Seu verius ex non benè adaptata ratione vel diſpoſitione dictorum canonum; Omninò verius ac receptũ eſt, per ingreſſuras Monaſteria ſoluendam eſſe dotem, adeò debitam, quod iuxta plures determinationes Sac. Congregationis, nec volẽs Monaſterium ſine magna cauſa maioris vti-
3 litatis vel ſeruitij, eam remittere vel diminuere poſſit, vt liquet ex deductis *per Tamburin. de iur. Abbatiſſæ diſput. 5. quæſit. 3. num. 1. & per tot. Cyriac. controu. 504. num. 21. cum ſeq.* vbi *num. 28. & ſequen.* etiam de dote matrimonij carnalis.

Et meritò, quoniam ſymonia tunc caderet, quando aliquid Prælato vel Superiori Monaſterij daretur pro admiſſio-
4 ne ad ipſam Religionem, ſeu habitum Monaſticum tanquam quid *ſpirituale*, cum tunc intraret commutatio rei temporalis cum *ſpirituali*, in qua propriè conſiſtit ſymonia, vt exemplificant *in l. finali Cod. de tranſactionibus Bald. nu. 3. Caſtrenſ. & Salicet. num. 2. Nauarr. conſ. 86. lib. 5. de Simonia Sanchez. conſ. moral. lib. 2. cap. 3. dub. 23. Suarez. de Religione tom. 1. lib. 4. tit. de ſimonia cap. 17. nu. 5. & 6.*, et de quo latius actum habetur *in Romana tranſactionis, ſeu Meleuitanna nullitatis profeſſionis de Corſinis ſub tit. de Regularibus*; Illud verò quod datur Monaſterio ſub titulo dotis, eſt recompenſa rei temporalis cum re temporali, pro onere ſcilicet, quod Monaſterium ſuſcipit ſubminiſtrandi Moniali victum ac veſtitum, aliaque neceſſaria, pro quibus pecuniam ac bona temporalia erogare oportet, ex qua etiam ratione abſque dubio licitus remanet dotium vſus in matrimonio carnali, in quo ratione Sacramenti eadem dubitatio caderet.

Poſito igitur debito dotis in genere, ſeu ſubſtantia, Quatenus pertinet ad illius taxam ſeu quantitatem, certa
5 determinataque regula non habetur, ſed totum pendet, vel à partium conuentione, vel à taxa per Superiorem facienda, iuxta locorum, & temporum, ac ſingulorum Monaſteriorum particulares circumſtantias, itaut nullo canone, Concilio, Apoſtolica Conſtitutione vel Sac. Cōgregationis decreto reperiatur, Epiſcopo vel alteri Prælato huiuſmodi dotes antiquitus minores, iuſta præſertim cauſa accedente, augere, ſeu quod ex partium conuentione idem fieri non poſſit, cum reuolutis occaſione iſtius cauſæ omnibus decretis in hac materia vſq; ad hæc tempora editis, ac diligenter collectis per *elaboratum collectorẽ Nicolium*, plura inueniantur prohibentia ipſis Monaſterijs vel eorum Superioribus conſuetæ dotis condonationem vel diminutionem, præterquam ex aliqua iuſta cauſa, non autem augmentum, quod ſæpius per decreta etiam generalia demandatũ
6 habemus vſque ad duplum, vt contingit in viduis vel corruptis Monaſteria ingredi volentibus, necnon in ſupranumerarijs, ac in tertijs ſororibus, et ſimilibus aliàs admitti prohibitis, in quibus dos duplicata demandatur; Adeoque conuentioni præſertim deferendum eſt, quod ſi quis à Pontifice vel Sac. Congregatione gratiam haberet ſoluẽdi minùs, deindè autẽ cōueniat ſoluere plus, adhuc ad ſummam conuentam tenetur, ac vrgeri poteſt, vt in dictis notulis *Nicolij* ſub verbo dos *num. 26.* adnotatur reſolutum fuiſſe per Sac. Congregationem *in vna Senogallien. de anno 1602.*; Monaſteria enim aſſimiliantur pupillis, quorum tutores (quibus Prælati, vel alij adminiſtratores æquiparantur) poſſunt vtilia facere non autem inutilia, idcircò conſuetam dotem, ceſſante iuſta cauſa, minuere prohibentur, non autem augere; Et his ſtantibus, cum ageretur de ſumma nedum conuenta, ſed depoſitata & ſoluta, prorſus vana remanebat huiuſmodi repetitionis prætenſio.

Dicebant agentes pro actore, dictum depoſitum fuiſſe coactum, ſtante quod Vicarius nolebat aliàs admittere puellã
7 ad habitum, vt iam proteſtatus fuerat; Verũ tunc iſtud motiuũ videretur alicuius conſiderationis, quando hæc puella aliquod ius ad dictum ingreſſum haberet, putà quia ex lege fundationis ſeu aliàs à Monialibus ac Superiore quamuis inuitis pro certa conſueta dote recipienda eſſet, vt in pleriſque locis nonnullæ familiæ hoc ius ex lege fundationis habent, cum autẽ in præſenti id non concurreret, totumque proueniret à voluntario contractu reciproco inter Moniales recipientes ac puellam ingredientẽ, in

quorum omnium reſpectiuè libertate poſitum erat non ingredi vel non recipere, hinc proindè nulla, nec vera, nec interpretatiua coactio cadere dicitur, præſertim Superioris, qui non contrahit, ſed ſolum interuenire, eiuſque conſenſũ præſtare dicitur pro auctorizando actũ, et nè Moniales illicita ſeu præiudicialia faciant, cum de reliquo contractus iniri dicatur inter Monaſterium recipiens, ac puellam ingredientem,

Eoque minùs ex dicta recuſatione Vicarij præſtandi conſenſum aliàs quàm cum maiori dote aliqua concuſſio vel iniuſtitia prætendi poterat, dum ipſe non erat Prælatus ac Superior iure ſuo, ſed iure alieno, et tanquàm mandatarius Epiſcopi, qui ei conceſſerat mandatum ità limitatum, vndè quandò ad requiſitionem patris puellæ recuſauit ſuum aſſenſum præſtare, nullum iniuſtitiæ vel coactionis actum geſſit, ſed ſolùm declarauit deficientem in eo poteſtatem aliàs faciend, Adinſtar procuratoris habentis mandatum limitatum, qui nullam iniuriam facere dicitur volenti cum eo contrahere, ſi recuſat id agere niſi ad limites mandati.

Omnemque penitùs dubietatem in præſenti ſubſtulit conſideratio, quam faciebam circà malitiam actoris, qui nullam conquærendi cauſam niſi de ſeipſo habebat, Cum enim iuxtà decreta generalia, puellæ non admittantur ad habitum Monaſticum niſi præuio integræ dotis depoſito, quod ità perſeuerat per totum annum probationis, nequè Monaſterio ſoluitur, niſi poſtquàm eo completo, ac nouo Monialium conſenſu accedente puella legitimè profeſſionem emiſerit, idcircò vbi etiam dictæ puellæ pater dicere poſſet ſe coactum ad deponendam ſummam exceſſiuam, recurrere debebat aduerſus Vicarij grauamen, ad ipſum Epiſcopum, vel ad Sac. Congregationem pro dicti depoſiti moderatione intrà dictum annum probationis, quandò res erat integra, cum tunc eo renuente ſoluere ſummam depoſitatam, liberum etiam fuiſſet Monialibus, puellam ad profeſſionem non admittere, cum hic, vt dictum eſt, ſit contractus merè correſpectiuus ex vtraque parte voluntarius, non autem expectare, quod res reduceretur ad terminos irretractabilitatis, atq; hoc fundamentum verè ſubſtulit omnem difficultatem vtpotè clarè conuincens actoris dolum & malitiam, maximè quia exceſſus erat modicus, iuſtam etiam habens cauſam, ob diminutos Monaſteriorum redditus, vel ſumptus adauctos, itaùt non eſſet augmentum valdè notabile pro more regionis excedens onera, quorũ intuitu hæc dos perſoluitur, vndè cadere poſſet ſuſpicio, vt ea incongrua ac longè excedens ſumma exigeretur pro ipſa admiſſione ad habitum Monaſticum, et ſic pro re ſpirituali, quo caſu intraret ea ſimoniæ ſuſpicio, quam aliqui rigoroſi ſcribentes in hac materia habuerunt vt ſuprà.

BONONIEN.

DETRACTIONVM

PRO

MARCHIONE THOMA, ET COMITE ALEXANDRO FRATRIBVS DE CAMPEGIIS.

CVM

COMITE ANTONIO DE PASELLIS.

Diſcurſus pro veritate, ac directione cauſæ.

Legatum puellæ pro dote, quæ congrua ſit nuptijs carnalibus, An debeatur integrum ſi ingrediatur Monaſterium, vbi minor ſumma ad congruam dotem ſufficit, Et àn exceſſus, per puellam legatariã, donari, vel cedi poſſit ad fauorem alterius, quàm Monaſterii.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *CAſus controuerſiæ.*

2 *Legatum dotis debetur puellis ingredientibus Monaſterium, etiamſi teſtator expreſsè ſenſerit de maritandis in ſæculo.*

3 *Ampliatur.*

4 *Contrarium verius vbi voluntas eſt expreſſa.*

5 *De ratione, ob quam hæc ſecunda opinio eſt verior.*

6 *In ambiguo procedit opinio, de qua numer.2.*

7 *Fallit ex coniecturis, et quæ iſtæ ſint.*

8 *Eatenus procedit concluſio, de qua nu.6., quatenus legatum cedat fauore Monaſterij, ſecus autem fauore alterius.*

9 *Declaratur, et quando cedat etiam fauore ceſſionarij.*

10 *Quando dicatur conſtare de voluntate reſtricta ad nuptias carnales.*

11 *Concluſio de qua nu.6. an procedat, vbi agitur de legato pro puellis in genere.*

12 *Affirmatiuè, vbi de certis de incertis, in quibus militet ratio affectionis.*

13 *Quid vbi in certis de incertis.*

14 *Attenditur quantitas dotis, et ex ea regulatur voluntas.*

15 *Quid importet diſpoſitionem eſſe latino vel materno idiomate conceptam.*

16 *De ratione, ob quam diſpoſitio generalis de omnino incertis intelligenda ſit de nuptijs potiùs carnalibus.*

DISC. XII.

1 IN Teſtamento, ſub quo deceſſit Antonius Volta, relictis Iſottæ & Antonię filiabus pro dote ſcutis 7000. auri pro qualibet, hæredes inſtituit filios maſculos eorumque deſcendentes, ſub perpetuo fideicommiſſo, vt conſuetus eſt Bononienſium mos, et in defectum maſculorum vocauit maſculos ex dictis filiabus procreatos, quibus etiam deficientibus filios & deſcendentes Vrſinæ ſororis, à qua deſcendunt fratres de Campeggijs, qui ad eorum fauorem dictum fideicommiſſum apertum eſſe prętendunt, vt liquet *ex deduct. in Bonon. fideicommiſſi de Volta ſub tit. de fideicõm. diſc.31.*; Quatenus verò admitteretur dicti fideicommiſſi purificatio, adhuc Paſellius deſcendens per medium fœmininum ex dicta Antonia, & poſſeſſor bonorum, opponebat de detractionibus, inter quas erat illa ſcutorum 7000. auri pro legato facto dictæ Iſottæ, quæ ingrediens Monaſterium, atq; contenta dote illi præſtari ſolita, iura dicti legati, omniaque alia auctoribus dicti Paſelli ceſſerat; Quare in congreſſu habito ſuper cauſæ directione actum fuit etiam de hoc puncto, An ſcilicet dictum legatum integrè deberetur, quamuis in cauſam dotis à teſtatore expreſſam non ceſſerit, Vnde diſcurrendo, vt frequens eſt mea conſuetudo, præmittebam theoricam generalem in materia cadentem, vt deindè ad applicationem in facti ſpecie deueniretur.

In hac igitur quæſtione, An quod ex cauſa dotis ad fauorem puellarum nu-
2 bendarum diſpoſitum eſt, debeatur ingredientibus Monaſteria, diſtinctio eſt, quod Aut conſtat de expreſſa diſponentis voluntate, vt non niſi nubentibus in ſæculo id quod relictum eſt debeatur, itaùt tota ſit quæſtio poteſtatis, nulla verò voluntatis; Et tunc plerique dictam poteſtatem negant, itaut huiuſmodi reſtrictione non obſtante, eaque vitiata, & habita pro non ſcripta, legatũ ſeù alias diſpoſitum ad fauorem ingredientis Monaſterium debeatur, quaſi quod talis reſtrictiua, vtpotè à vita religioſa auertens, tanquam turpis pro non ſcripta habenda ſit *per text. in auth. niſi rogati Cod. ad Trebell. & §. ſed & hoc præſenti auth de Sanctiſſimis Epiſcopis*, vt liquet ex deductis *per Martã de iuriſdictione par.4. centur.1. cap.80. Pontium de matrimonio lib.3. cap.7. num.9. Barboſ. de Epiſcopo alleg.83. num.27. Theſaur. iun. lib.1. quæſt. forenſ. 60. nu.4. cum ſequen. Maſtrill dec.153. Boſſ. de matrim. cap.11. num.624. & 672.*

Adeoque aliqui hunc poteſtatis defectum ampliarunt, vt ſi pro nuptijs car-
3 nalibus relicta eſſent mille, pro ſpiritualibus verò centum, adhuc velint integra mille

mille deberi, ex deductis apud allegatos, præſertim *Theſaur. dicta quaſt.60. Boſſ. loc. citat. num. 700. et in tract. de Dot. cap.4. num.157. Ciarlin. controu. 218. n. 45. Borell. in ſumma deciſionum lib.3. tit.4. de iure dotium num.*117., qui plures cumulant.

Verior tamèn, atque in foro recepta
4 videtur contraria ſententia, vt ſcilicet, vbi non conſtat reſtrictiuam ad nubentes in ſæculo, ſiuè excluſionem in toto vel in parte profitentium vitam cælibē & religioſam, principalitèr odio Religionis emanaſſe, teſtatoris voluntas ſeruanda ſit, vt relatis antiquioribus ciuiliſtis *in dicta auth. niſi rogati, et canoniſtis in cap. præſētia de probationibus* hinc indè certātibus *Couarr. lib.1. variarum cap. 19. ex num.7. Mantic. de coniectur. lib.11. tit.7. & tit.18. num.29. cum ſequen. Theſaur. iun. dicta quaſt.60. Maſtrill. dicta dec.153. Sanchèz de matrimonio lib.1. diſput.33. num.29. & diſput.34. num.13. Fontanell. de pact. clauſ.6. gloſ.3. par.3. num.6. cum ſequen.*, latè & benè *Giouàgn. conſ.57. ex num.10. lib.1. Borell. loco citato Rota in pluribus deciſionibus regiſtratis poſt Giouagn. conſ.55. & 57.*, quarum aliquæ ſunt *repetitæ dec.428. par.2. recen. & 398. par.4. tom.2. & apud Greg. dec. 301. Adden. ad eumdem dec.163. & paſſim*; Quod etiam generaliter receptum habemus in fideicommiſſis excludentibus vitam religioſam ſeù cælibem profitentes, vt ſatis frequenter habetur in ſua materia *ſub tit. de fideicommiſſis* præſertim *in Romana fideicommiſſi de Cuppis, et in Bonon. de Bonfiolis diſcur. 63. & 64.*

Idque ex duplici clarā ratione, Vna nempè, quod qui ſpiritu Dei ducuntur
5 ad vitam religioſam, terrena negligūt, ideòque improbabile eſt, quod ob illa, non ad ſuum priuatum commodum, ſed Religionis vel Monaſterij in genere acquirenda, ab huiuſmodi inſtituto retrahendi ſint; Et altera, quod cum quilibet ſit rei ſuæ moderator & arbiter, atque poſſit nihil relinquere, idcircò prohibitus eſſe non debet liberalitatē exercere in vno caſu & non in altero, vbi præſertim non conſtat id ex odio irrationabili Religionis emanaſſe, ſed aliam habet expreſſam cauſam, quæ etiam nō expreſſa in dubio præſumitur iuſta & rationabilis, vt in dicta materia fideicommiſſaria frequentiſſimè firmatum habetur, itaut iſte caſus voluntatis expreſſæ, in foro non videatur admittere amplius controuerſiam.

Aut verò volūtas eſt ambigua, quia nēpè diſpoſitio cōcepta ſit de dote ſimplici-
6 ter, ſiue pro nuptijs vel matrimonio, Et tunc licèt ſatis probabiliter *Giouagn. cōſ. 49. & ſequen.* probare ſtudeat, vt in proprio & naturali ſignificatu, non niſi carnalibus nuptijs huiuſmodi diſpoſitio conueniat; Contraria tamen eſt verior, ac magis recepta, ideoque legatum vel alia diſpoſitio etiam ſpiritualiter nubentibus debetur, niſi ex coniecturis vel facti circumſtantijs contraria diſponentis voluntas vrgeat, *vt per Rot. dec.398. par.4. recen. tom.2. Ciarlin. dicta controu.218. num.6. Boſſ. de Dot. cap.4. num.156. & per alios magis communiter.*

Coniecturæ autem ac præſumptiones multæ in propoſito ponderari ſolent, at-
7 que in hoc ſcribentes ſe inuoluunt, vt conſtat apud allegatos, apud quos de materia, præſertim apud modernum elaboratum Boſſium *de Matrim. c.11. à n. 663. ad 672. vbi de coniecturis*; Verius autem eſt quod iſta quæſtio non eſt iuris ſed facti, quia non dubitatur ex præſumptionibus & coniecturis à dicta regula recedi, ſed ſolùm quæſtio cadit, ān in ſingulis facti ſpeciebus coniecturæ ſint ſufficientes nec nè, quod à iudicis arbitrio pendet, vt generalitèr in materia præſertim fideicommiſſaria ſuper huiuſmodi coniecturatis voluntatibus receptum habemus; Vbi verò eis ceſſantibus inhærendum eſt regulæ, Tunc eatenùs illa recipienda eſt, quatenùs concurrente præſumpta diſponentis voluntate, in qua illa fundatur, concurrat etiā fauor Religionis ſeu Monaſterij, itaut vnum ſine altero non ſufficiat.

Ideoque ſi Monaſterium ingrediens renunciam faciat, ſeu aliàs diſponat ad
8 fauorem alterius, quàm Religionis, ſiuè iſtam incapacem ingrediatur, et tunc legatum vel alia diſpoſitio non cedit fauore renunciatarij, ſeu eius, in quem aliàs ingrediens diſpoſuerit, minuſue fauore venientium ab inteſtato, ſed remanet caducum, quia ceſſat alterum requiſitum fauoris Monaſterij vel Religionis, quod copulatiuè cum præſumpta

diſpo-

diſponentis voluntate requiritur, vt cæteris allegatis *Fontanell. de pact. dicta clauſ.6. gloſ.3. par.6. num.36. Ladereh. conſ. 152. num.3.*, *latiſſimè Giouagn. conſ. 48. cum ſequen. vſque ad 55. lib.1. & Rota in deciſionibus poſt eundem Giouagn. ibidem impreſſis*, *& dicta dec.398. par.4. tom.2.*

Qua theorica ita conſtituta, Quatenùs pertinet ad applicationem, vbi non obſtat ius legitimæ, in qua de diſponentis voluntate non curatur, cum tanquàm debitum legale ac neceſſarium, eo etiam inuito detrahatur, et quoad ratam prouenientem ex teſtatoris liberalitate, etiam cum ſenſu veritatis dicebam, quod verſabamur in caſu claro incompetentiæ dicti legati, præterquàm in ſumma tradita Monaſterio pro dote, cum quæſtio non eſſet cum ipſo Monaſterio, ſed cum renunciatario ſeù ceſſionario, ad cuius commodum dicta regula non intrat vt ſuprà; Quotiès tamèn
9 agatur de ceſſione ex cauſa lucratiua, et in gratiam ipſius ceſſionarij tantùm, Secùs autem vbi eſſet ex cauſa oneroſa & in gratiam potius cedentis quàm ceſſionarij, vt frequentèr contingit, quia nempè puella ingredi volens Monaſterium indigeat pecunia numerata, iuxtà formam decretorum generalium Sac. Congregationis depoſitanda, vnde non ſuffragaretur legatũ cõſiſtens in ſpeciebus, quod proindè cedere oporteat danti pecuniã, ſiuè conſtituenti illum redditum vitalitium, qui pro extraordinarijs indigentijs de cõſuetudine in Monialibus quodammodò neceſſarius videtur, itaùt pars dotis dicatur *iuxta deciſ.671. Merlini* aliàs *deciſ.30. par.7. recent. num.29. & ſeqq.*, tunc enim eſt conuertere legatum ad cauſam expreſſam ad commodum ipſius legatariæ, non autem ceſſionarij.

Et quãuis per alterã partẽ prætẽderetur præmiſſa ſibi non obſtare, attento quod ceſſionẽ habebat, nõ ſolùm ab ipſa puella ingrediente ſed etiam à Monaſterio, cuius potius ſe renunciatarium dicebat, Attamen obiectum parui momenti videbatur, quoniam puella priuſquàm profeſſionem emitteret, iam hæc iura ceſſerat ad fauorem matris ac ſororis, ex quarum perſona excipiens veniebat, vndè nihil acquiri potuit Monaſterio, cuius iura incipiunt poſt emiſſam profeſſionem, quando dicta iura iam à proficiente abdicata erant; Subſequens verò Monaſterij approbatio fuit ad quãdam ſuperabundantem cautelam, quæ verè nihil importabat; Potiſſimè quia neque volens potuiſſet Monaſterium iura ſibi delata & quæſita per ſpeciem donationis abſque cauſa in alium transferre, atque defectus poteſtatis maximum eſt argumentum voluntatis, et quid partes in conuentionem deducere voluerint.

Ponderabam vlterius in propoſita facti ſpecie, prætendi etiam poſſe alterum
10 requiſitum deficientis præſumptæ voluntatis, itaùt vbi etiam Monaſterium veniret, excludi poſſet, Tùm quia dicitur legatum præſtandum eſſe cum in ſæculo nupſerint, vndè verba videbantur vniuoca non niſi carnalibus nuptijs conuenientia; Tum etiam quia totus contextus teſtamenti oſtendebat, teſtatorem non niſi de nuptijs carnalibus cogitaſſe, ſpirituales verò potiùs abhorruiſſe, dum vniuerſam ſubſtitutionum machinam conceperat cum filijs ac deſcendentibus ipſarum filiarum, quas ità per neceſſarium antecedens carnalitèr nubendas eſſe voluit, ſeù in mente habuit; Ideoquè pro dicti legati incompetentia, quatenùs dotem Monaſterio traditam vel ius legitimæ excederet, concluſum fuit per omnes congregatos, ſed quæſtio hęc ad forum deducta non fuit, quoniã prius aſſumpta fuit altera ſuper fideicommiſſi purificatione, qua ceſſante iſta remanet inanis, et de qua cauſa fideicommiſſaria habetur in ſua materia *ſub tit. de fideicommiſſis dicto diſc.31.*

Item in hac materia dubitari ſolet, An regula prædicta in caſu huiuſmodi ambiguæ voluntatis conceptæ per verba æquiuoca ad fauorem ingredientium Monaſterium conſtituta, procedat ſolùm vbi agitur de diſpoſitione ad fauorem certæ ac determinatæ perſonæ, vel etiam vbi agitur de dotibus in genere relictis puellis incertis; Atque iſto caſu diſcrepantia eſt inter DD., ſiquidem
11 *Bald. in dicta auth. niſi rogati num.11.* vult non niſi puellis in ſæculo nubentibus hanc diſpoſitionem conuenire, ſequuntur *Bald. Nouell. de dote par.6. priuil.77. num.2. Ann. ſingul. 303. Megala reſol.*

reſol.146. Sanchez. de matrim. lib.1. diſput.33. num.32. Barboſ. de Epiſcopo alleg.83. num.27. apud quos cæteri; Contrarium verò ex *Ancharan.conſ.108. tenent Natt. conſ.296. Pont. de matrim.lib. 3. cap.7.num.11. Boſſ. eodem tract.cap.11. num.638. Diana par.5. moralium tract. 14. reſol.35.* latè *Ciarlin. controu.* 218.

Mihi verò in quadam facti contingẽtia, ad huiuſmodi contrariantes opinio-
12 nes conciliandas, ità diſtinguendum videbatur, quod aut diſpoſitio eſt generalis pro perſonis incertis, de certo tamen genere, in quo particularis affectio cadat, ratione ſanguinis, vel alterius peculiaris motiui, putà quia agatur de generica diſpoſitione ſuper dotalibus ſubſidijs præſtandis puellis de familia vel de parentela, et tunc alijs coniecturis in contrarium non vrgentibus, deciſio pẽdere videtur à ſumma ſeu quantitate ad hunc effectum deſtinata, ſi enim attento more regionis, ſolis nuptijs carnalibus congrua eſt, exceſſiua verò & incõgrua ſpiritualibus, pro quibus longè minor dos exigatur, et tunc magna eſt coniectura, teſtatorem de ſolis carnalibus ſentijſſe, vt aduertit cæteris allegatis *Giouagn. dicto conſ.57.*

Sed hoc non obſtante, monacandis etiam diſpoſitio conuenire debet, non in totum, ſed pro ſola ſumma talibus nuptijs ſpiritualibus opportuna, vt fuit ſenſus Rotæ *poſt eumdem Giouagn. conſ.55.*, atque ſentire videtur *Sanchez dicta diſput.33. num.32. in fine*; Ratio etenim, tam extenſionis quam reſpectiuè moderationis, eſt eadem, quod ſcilicèt diſponens, principalem reſpectum habere viſus eſt ad perſonas, vt eas ità prouideret, earumque honeſtati & collocationi conſuleret, non curato potius vno modo quàm altero, licèt ſumma ſeu quantitas deſtinata argueret, eum potiùs de vna ſpecie quàm de altera cogitaſſe, quia non per hoc ſpecies in mente nõ habita videtur excluſa, ſed veriſimiliter incluſa cenſenda eſt, ad limites tamen neceſſitatis vel congruentiæ, quæ in iſta conſideratur, cum eadem voluntas trahenda non ſit ad ditandum Monaſterium ab ipſo diſponente veriſimiliter nullatenùs cogitatum, itaut iudex induendo perſonam defuncti, ità eius voluntatem ſupplere ſeu declarare dicatur; Si verò dictum argumentum ex ſummæ incongruentia non vrget, tunc planum, eſt omnibus puellis de genere, ſiue vno, ſiuè altero modo nubant, idem ſubſidium deberi, niſi, vt dictum eſt, facti circumſtãtiæ aliter expoſcant, atque ità paſſim ſeruatur in Montibus familiarum, alijſque ſimilibus diſpoſitionibus.

Aut diſpoſitio eſt magis generica pro omnino incertis de incertis, vt frequens
13 eſt piarum diſpoſitionum vſus pro ſubſidijs dotalibus præſtandis pauperibus puellis Ciuitatis vel Parochiæ, ſeu alterius Vniuerſitatis, itaut, non ratio ſanguinis vel decoris familiæ, ſed ſola ratio pietatis fuerit cauſa diſponendi, et tunc, præſuppoſito etiam quod voluntas eſſet ambigua & per verba æquiuoca concepta, videndum eſt, an opus demandatũ ſit hæredibus, ſeu alijs priuatis perſonis, vel potius alicui pio loco,

Iſto etenim ſecundo caſu, ſi quis locus habet taxas diſtinctas inter maritan-
14 das & monacandas, vt exẽpli gratia eſt inſignis Societas Annuntiatæ Vrbis, per quam ſingulis puellis carnaliter nubendis dantur vltrà veſtẽ ſcuta 50., monacandis verò ſcuta 80., atque teſtator ſummam præſcribat, maritandis potius congruam, quia nempe relinquat annua ſcuta mille eroganda pro dotali ſubſidio 20. puellarum, vel ſimiliter, et tunc deſumi videtur voluntas, vt non niſi de maritatis ſentierit, vbi præſertim vrget qualitas teſtatoris, quod ſcilicet de huiuſmodi diſcretiua eſſet veriſimilitèr informatus.

Si vero iſta coniectura non vrgeat, quia indefinitè onus dotandi puellas pio loco adiectum eſſet, ſiue quod illud eſſet directum hæredi vel alteri, in quo dicta diſcretiua non eſt verificabilis, et tunc pro meo iudicio inſpiciendum eſſe dicebam, àn diſpoſitio latino ſermone vel
15 vulgari concepta eſſet, ſi enim in latino, quia dictum eſſet *pro dote*, ſeu *pro nubendo &c.* et certum videtur eſſe locum regulæ vtriuſque ſpeciei complexiuæ, quodque diſpoſitio ità conueniat maritandis ac monacandis; Si verò in lingua materna, et tunc recurrendum videtur ad communem vſum loquendi, et quæ nuptiarum ſpecies veniat ſub illis verbis vel terminis, quibus vſus eſt teſtator, putà quia in Italia dicatur *per mari-*

maritare &c., quia hoc verbum de communi vſu loquendi non conuenit monacandis, vt hanc diſtinctionem inter idioma latinum & vulgare ad incluſionem vel excluſionem Monialiũ in ſimili ponderat Rota *apud Caualer. dec.*417. *nu.*4.

Facilius enim iſto ſecũdo caſu diſpoſi-
16 tionis magis generalis pro omninò incertis de incertis fit hæc interpretatio reſtrictiua ad ſolas nuptias carnales, quã in præcedenti, in quo agatur de incertis de certis, Tum ex dicta diuerſitatis ratione, quod hoc ſecundo caſu diſponens principalitèr cogitauit ad prouiſionem perſonarum non curato modo, in primo autem cogitare potuit ad modum magis quàm ad perſonas ex zelo erga Rempublicam, vt hominibus repleatur, vel ex pietate erga pauperes, quæ de facili cum modico ſubſidio virũ inueniunt, ſed monacari non poſſunt. Tum etiam, quia vbi diſpoſitio eſt generalis pro incertis de incertis, ſemper illa adimpletur, quia nunquam deſunt pauperes puellæ, quibus dos pro ſolis nuptijs carnalibus ſuppeditari valeat, quod non eſt in altero caſu, in quo puellæ de familia poſſunt vitam religioſam eligere, vndè vel iſta diſpoſitio remaneret ſine effectu, vel reſultaret abſurdum, quod puellæ, quibus quoddam ius ab inſtanti natiuitatis quæſitum eſt, ità cogerentur à vita ſpirituali ac monaſtica ſe retrahere, Vbi autem diſpoſitio ſemper effectum ſortiri poteſt in ſua propria & naturali ſignificatione, tunc recurrẽdum non eſt ad priuilegiatiuas extenſiones vel interpretationes, maximè quia puellæ incertæ de incertis nullum peculiare ius habere dicuntur, neque de facili cadit iſto caſu dicta ratio, quod cogantur mutare propoſitum, et hanc in quodam cõgreſſu pij Loci dicebam mihi videri veritatem.

EVGVBINA
DOTIS
PRO
MAGDALENA DE GROTTIS
CVM
FRANCISCO, ET ALOYSIO FRATRIBVS.

Caſus diſputatus coram Prælato iudice commiſſario cum incerto exitu, credo ſopitus per concordiam.

Dos per ſtatutum præſtanda fœminæ excluſæ per maſculos excludentes, An peti poſſit ſine matrimonio per puellam innuptam, atque in eo ſtatu cælibi in propria domo viuere volentem,

Et quando hæc dos ſuccedat loco legitimæ.

SVMMARIVM.

1 *Caſus controuerſiæ.*
2 *Dos ſuccedens loco legitimæ peti poteſt per puellam etiam innuptam, et nubere nolentem.*
3 *De alijs effectibus reſultantibus ex dote ſuccedente loco legitimæ, qui ceſſant vbi ea non ſuccedit.*
4 *Quando dos dicatur ſuccedere loco legitimæ, examinatur diſtinctio Caſtrenſ.*
5 *Impugnatur diſtinctio deducta ex ordine verborum.*
6 *Datur melior diſtinctio.*
7 *Immorandum non eſt in formulis verborum, ſed in ſubſtantia voluntatis.*
8 *In dubio præſumitur ſuccedere loco legitimæ.*
9 *Examinantur circumſtantiæ, ob quas ſtatutum excludat ſimpliciter & dos nõ ſuccedit.*
10 *Aliquæ circumſtantiæ contrariæ.*

DISC. XIII.

1 Diù vixerant in ſocietate vitæ, Franciſcus & Aloyſius fratres de Grottis cum Magdalena ſorore cælibem vitam domi ducente, pro communi poſſidentes vtriuſque parentis bona, Cumque demùm Franciſcus ad diuiſionem prouocaret, petendo medietatem vniuerſi aſſis, Magdalena verò, cui Aloyſius alter frater adhærebat, inſtaret, vel admitti ad æqualem ſucceſſionem, vel ſibi aſſignari priùs congruam dotem, qua detracta, reliquum diuidi deberet; Hinc introducta cauſa coram A.C. ſeù Prælato ab eo deputato, inſpectis terminis iuris communis, nulla cadebat difficultas ſuper æquali admiſſione ſororis cum fratribus ad inteſtatam vtriuſque parentis ſucceſſionem; Verùm quæſtio erat ſtante Statuto Eugubino excludente propter maſculos fœminas, quas dote contentas eſſe diſponit, àn ſcilicèt huiuſmodi dos debeatur fœminæ quamuis innuptæ cælibem vitam in propria domo continuare volenti, vt prætendebat Magdalena, vel non niſi in caſu nuptiarum carnalium vel ſpiritualium deberetur, vt erat Franciſci prætenſio, ex eo fundamento, quod dum Statutum de dote præſtanda diſponit, iſta non datur ſinè matrimonio, à quo nomen ac eſſentiam recipit.

Pro Magdalena ſcribens dicebam, huiuſmodi quæſtionis deciſionem ex communi omnium ſenſu pendere ab alio puncto, ſuper quo omnes huiuſmodi controuerſiæ verti ſolent, An dos à Sta-
2 tuto demandata ſuccederet nec nè loco legitimæ, in caſu etenim affirmatiuo, certum eſt illam à fœmina quamuis innupta ſeù nubere nolente peti poſſe, vt in ſpecialibus terminis ſororis, quæ vitam cælibem in domo fratris ducere eligit *Galeot. lib.2. controu.15.*, et generaliter *Ladercb. conſ.25. num.7. Galuan. conſ.31. & cæteri communiter*, quinimò etiamſi ipſa mulier huiuſmodi dotem non petierit, ſed inupta deceſſerit, eam tranſmittit ad hæredes, quemadmodùm
3 ipſam legitimam, vt refert *Boſſ. de dot. cap.7. num.45.*, cuius naturam in omnibus ſortiri dicitur etiam in ſtricta iuris cenſura quoad curſum fructuum, licèt de æquitate illorum loco pro tempore præterito alimenta ſorori in domo præſtita Sac. Conſilium Neapolitanum rationabiliter ſubrogata eſſe cēſuerit apud *Franch deciſ.519. & 618.* & latè *ſubſtinet Galeot. dicto lib.2. controu.15. & 16.* cum alijs effectibus ex legitimæ qualitate reſultantibus, vt in propoſito paragij aduertitur *in Vritana ſeù Ianuen. ſub tit. de feud. diſc.108.*

Quatenùs igitur pertinet ad dictum punctum, à quo huius controuerſiæ deciſio pendebat, àn ſcilicèt dos per Statutum demandata ſuccederet nec nè loco legitimæ, communem ac receptam
4 dicebam diſtinctionem, quæ ex mente *Cuman. & Bart.* originata tribuitur *Caſtrenſ. in l. Titio centum §. Titio genero numer.8. in fine ff. de condit. & demonſtr.* latè comprobata *per Soccin. conſ.75. lib.3.* & alios, *de quibus Cyriac. controu.71.n.13. & controu.72. nu.10. Galeot. dicta controuerſ.16. Altograd. conſ.87. numer.11. lib.1. & conſ.17. num.3. lib.2. Capyc. Latro conſult.93. Merlin. de legitima lib.3. tit.1. quæſt.8. num.9. Rota apud eumdem deciſ. 106. 133 & 197.* & latiſſimè expenditur *à Boſſ. de Dot. cap.7. num. 43. cum ſeqq.* ac aliàs Rota frequenter, quia in effectu eſt receptiſſima, quidquid ingenioſè contra eam motiuauerit *Ladercb. conſ. 25.*, qui habet ſequaces *Galeot. dicta controu.15. num.16. Bellon. & Giouagn. relatos per Merlin. loco cit. numer.10.* & alios quos colligit *Boſſ. d. cap.7. num.48.*

Verba igitur Caſtrenſ. hæc ſunt, *Si Statutū dicat, quod extante maſculo filia non ſuccedat cum maſculo, et tūc Bartolus benè dicit verum, quia relictum eſt purum, aliàs non diceretur dotata, et ſic non eſſet excluſa à Statuto*; Ex his verbis concipiunt aliqui diſtinctionem, quod, Aut Statutum incipit ab excluſione, et poſteà mandat dotari, et dos non ſuccedit loco legitimæ, quia cum fœmina ſit excluſa à tota ſucceſſione, prætendere non poteſt legitimam, quæ eſt illius pars, ideòque dos adiecta à parte poſteà ſtare dicitur tanquam quid extrinſecum ac remotum à ſucceſſione, Aut incipit à dotatione, itaùt deindè ſequatur excluſio à ſucceſſione, et tunc ſuccedit loco

legi-

legitimæ, quia ipſa dos videtur cauſa proxima & intrinſeca excluſionis, vt poſt antiquiores ità dictam diſtinctionē concipit *Merlin. dicta queſt.*8. *num.* 9. ſequitur Rota *apud eumdē dicta dec.*133. *in principio, et dec.*197. *num.*2.

Iſte tamen diſtinguendi modus deductus ex ordine ſermonis nō videtur omninò tutus, Tùm quia regulariter fallacia & debilia eſſe ſolent argumenta deducta ex ordine per prius & poſterius, ſeu ex verborum formulis, Tùm etiam quia de facto fallacia conuincitur, ex quibuſdam ſtatutis vel iuribus municipalibus hunc ordinem tenentibus, quia prius excludunt, et deindè mandant dotari, et tamen receptum eſt dotem ſuccedere loco legitimæ *ex cumulat. per Boſſ. d.cap.*7. *num.*50., et præſertim habemus in Conſtitutione vtriuſque Siciliæ incipiente *in Aliquibus* dictum ordinem habente, et tamen eſt indubitatum dotem ibi inallodialibus loco legitimæ ſuccedere, cum dubitatio cadat in paragio debito ſuper feudo antiquo, *vt dicto diſc.*108. *ſub tit. de feud.*

5 Melior igitur ac tutior videtur alter modus, poſt alios relatus *per Cyriac. & Altograd. vbi ſuprà, et per Rotam apud eumdem Merlin. dec.*106., quod Aut Statutum ſimpliciter excludit fœminam, ſiuè ſit dotata ſiuè non, mandando indotatas dotari, non per viam conditionis, ſed per viam modi, et tunc, cum excluſio concepta non ſit ſub conditione dotis, iſta non dicitur cauſa proxima & immediata illius, et conſequentèr non ſuccedit loco legitimæ; Aut excludit ſolùm dotatam, ſiuè actu, ſiue deſtinatione, ita ut dotatio appoſita ſit tanquam cauſa, ſeu conditio excluſionis, et tunc dicitur cauſa immediata, proindèque aſſumit naturam legitimæ, perindè ac ſi ea in paragium ſeu dotem transfuſa & commutata eſſet; Ideòque nil referre videtur, àn dotatio præcedat vel ſubſequatur excluſionem, minuſque immorandū eſt in cortice ac formula verborum, ſed ſpectanda eſt ſubſtantia voluntatis ſtatuentium, àn ſcilicet dos ſit nec nè cauſa principalis ac immediata excluſionis, vel potius demandetur vt quid famulatiuum ſeu conſequutiuum, cum Statutorum interpretatio pari paſſu ambulet cum illa vltimarum voluntatum, in ordine ſcilicet non immorandi in cortice & formula verborum, ſed ſpectandi ſubſtantiam veriſimilis voluntatis.

6 Ideoque paruifaciendæ videntur ſubtiles conſiderationes Scriptorum, præ-

7 ſertim conſulentium, ſuper grammaticalibus intelligentijs verborum ac dictionum, quibus ſtatuta vtuntur, vt præſertim liquet *ex Gabr. conſ.*5. *num.*69. *& ſequen. Altograd. dicto conſ.*87. *num.*18., quoniam tàm ordo, de quo ſuprà in prima diſtiuctione, quàm verba ſeu dictiones denotantia potius modum quàm cōditionem vel econtrà, ſatis quidem deſeruire poſſunt pro coniecturis & adminiculis, ad vnam potiùs quàm alteram interprætationem capiendam, quoties contraria magis non vrgeant, adeòut adinſtar eorum, quæ ſæpius habentur ſuper interprętatione vltimarum voluntatum, iſta videatur potius quæſtio facti quàm iuris, in qua certa determinataque regula dari non valet, ſed totum pendet à iudicantis arbitrio, regulando ex ſingularibus ac indiuiduis facti circumſtantijs inſimul ponderandis, cum regula, *vt ſingula quæ non proſunt &c.*, inter quas ſunt præmiſſæ deducēdæ ab ordine prædicto, ſiuè à verbis & dictionibus, potiſſima verò eſt illa, quæ deducitur ab obſeruantia, ſiue indiuidua, ſiuè generali Regionis & locorum adiacentium, quoniam vt frequentiſſimè in materia vltimarum voluntatum practicatur, eadem verba ſeu adminicula, in vno caſu ſunt operatiua, in altero non, iuxtà ſingulas facti qualitates.

In dubio autem, vbi ſcilicèt verba ſunt ità ambigua, atque adminicula ità hinc indè influunt, quod omninò caſus

8 dubius remaneat, et tunc licèt non deſint multi contradicentes, de quibus *Merlin. de legit. lib.*3. *tit.*1. *qu.*6. *Mangil. de imput. qu.*54. *Capyc. Latr. conſult.* 93., Verior tamen atque in foro recepta videtur opinio, interprætandum eſſe, vt dos ſuccedat loco legitimæ, eiuſque naturā ac priuilegia obtineat, quoniā in dubio ea Statutorum interprætatio capienda eſt, per quam minus recedatur à iure communi, ſeu ad illud reuerſio fiat *Capyc. Latr. dicta conſult.*93. *num.*10. *cum ſequen. Ciarlin. controu.*45. *num.*33. *Greg. dec.*565. *num.*3., Quamuis mihi in proprio ſenſu magis placeat alia opinio, quā magis

magis communem profitentur *Ciarlin. & Mangil. vbi ſuprà*, quatenùs attendendum ſit verum legale principium, de quo ſæpius *ſub tit. de ſucceſſionibus*, et aliquando etiam *ſub illo de teſtamentis*, vt ſcilicèt ſpectandum ſit in propoſito ius antiquum, medium, ac etiam nouum noſtris Italiæ moribus adaptatum, iuxtà quod Statutorum interpretatio potiùs facienda eſt, quàm ius nouiſſimū Authēticorum, vel Codicis Iuſtiniani vtpotè in Græcia editum noſtriſq; moribus incongruum vt locis citatis, præſertim *ſub tit. de ſucceſſ.*

Iſta theorica ità conſtituta, quatenùs ad facti ſpeciem pertinet, videbatur
9 iſtud ſtatutum non reputaſſe fœminas omninò extraneas, ſed potius eas habuiſſe tanquam ſuas, Tùm quia in verbis intrare videtur prima pars dictæ diſtinctionis *Caſtrenſ.* quod ſcilicèt dos ſit cauſa excluſionis; Tum quia idem ſuaderi videtur ex pluribus circumſtantijs inſimul ponderandis, vt aduertit *Rota dec. 196 poſt Merlin. de legitima*, Prima nempè, quod Statutum nullibi habet reſpectum matrimonij, neque de illo aliquam mentionem facit, vndè reſultat argumentum, quod habuit dotis debitū tanquam purum, ac loco legitimæ ſubrogatum; Altera quia non prouidet puellas de alimentis pro tempore, quo eſſent innuptę, quod etiam eſt argumentum, vt dos purè ac ſtatim præſtanda ſit, ex ijs de quibus per *Boſſ. d. cap. 7. n. 74.*; Tertia, quia mandat eas congruè dotari, inſpecta qualitate perſonarum, patrimonij & conſuetudinis, quod pariter eſt magnum argumentum in idem tendens; Quarta ſatis fortis, quod mandat fœminas debere eſſe dote contentas, vt patet ex collectis per *Boſſ. d. cap. 7. num. 81.* neque quicquam petere etiam ratione legitimæ vel eius ſupplementi; Vbi enim ſtatutum de legitima mentionem facit, regula eſt fœminas cenſeri ſuas, pluribus hinc indè deductis, *Boſſ. d. cap. 7. nu. 71. ad 74.* atq; de hac & alijs præcedentibus coniecturis habetur *in Tyburtina hæreditatis coram Veroſpio impreſſ. dicta deciſ. 197. poſt Merlin. de legitima*, vbi cæteri cumulantur; Idque adeò verum, vt in aliquorum ſenſu, etiam in caſu, quo fœmina per Statutum extranea reputatur, per huiuſmodi mentionem à teſtatore factam cenſeatur ſuitati reſtituta, quod tamen mihi non placet, vt pluries actum habetur *ſub tit. de legitima & detractionibus, præſertim in Romana legitima de Vitali*.

Quinta erat coniectura, quia ſtatutū prouidet ſuper ſucceſſione ipſarum fœminarum, vt cæteris allegatis in ſpecie huius Statuti Eugubini aduertit *Andreol. controu. 81. num. 5. & 9.*

Sexta potentiſſima, quia niſi fœmina dotetur, Statutū mandat eam admitti ad ſucceſſionem pro virili, ergo dicebamur eſſe in caſu claro potius quā in coniecturali, vt ſtatutum ſit cauſa proxima & immediata excluſionis, vt in terminis conſuetudinis Neapolis idem diſponentis, *Capyc. Latr. dicta conſult. 93. nu. 13. cum ſequen.*

Et ſeptima demùm, quia ſtatutum non eſt ſimpliciter excluſiuum, ſed ſolùm temporaliter, donec extant maſculi, quibus deficientibus, niſi aliàs idem ſtatutum diſponat, ipſæ fœminæ reintegrantur, vt plenè habetur deductum coram *Buratto, Roias & alijs in Peruſina reintegrationis, de qua etiam ſub tit. de ſucceſſionibus*, vndè propterea impoſſibile eſt dicere fœminam extraneam, cùm ità remaneat verè ſua, obtinens integrā ſucceſſionem, partim de præſenti ſub nomine dotis, et partim ad tempus ſuſpenſam; Ex quibus omnibus inſimul ponderatis, quamuis ſingulæ ſuas difficultates pati poſſent, cum ſenſu etiam veritatis, dicebam mihi videri hoc ſtatutum non facere fœminas extraneas, ideòque de conſequenti dotem ſuccedere loco legitimæ, Quo poſito, ſequitur eam purè deberi, ac etiam non petitam tranſmitti vt ſuprà.

In contrarium verò obſtabat, quod dum ſtatutum vtitur termino dotis, ſeu
10 dotandi, differre videatur huiuſmodi obligationem ad tempus matrimonij, ſine quo non datur dos, quæ ab illo nomen ac eſſentiam recipit; Quemadmodū enim iuxtà veriorem & receptā opinionem ſtatutum tollere poteſt legitimam in totum, ſiue illam diminuere commutatam cum dote, quamuis hæc legitimæ naturam retineat, ita prohibitum eſſe non debet, vt eiuſdem legitimæ præſtationem ad certum tempus differat, itaut concurrente clara ſeu coniecturali ſta-

tuen-

tuentium voluntate, poſſint ſimul ſtare, dotem ſuccedere loco legitimæ, et tamē non poſſe peti niſi de tempore matrimonij, et quatenus iſtud ſequatur, ſed huiuſmodi voluntate non vrgente, minuſque alijs adminiculis ac circumſtantijs, ſolum argumentum deductum ex termino ſeu vocabulo dotis non ſufficit, vbi tot alia in contrarium vrgent, quoniam iuxta communem loquendi vſum, per quamdam improprietatem, etiam dos deſtinata pro puellis innuptis, talis dicitur, ac quamplura obtinet dotis priuilegia, vt in ſpecie huius ſtatuti, reſpondendo huic obiecto aduertit *Andreol. dicta controu. 81. num. 5.*, Et generalitèr idem remouetur *in allegata Tyburtina coram Veroſpio 197. poſt Merlin. num. 5.*, et ſic eſſet vnum ex adminiculis, quod cum alijs vnitum videtur conſiderabile, ſecus autem ſolum & de per ſe; Credo quod cauſa per concordiam ſopita fuerit.

ROMANA
LEGATI
PRO
CAROLO GALERATO
CVM
N. PVELLA.

Caſus diſputatus coram A.C. Et credo reſolutus pro Galerato.

Legatum vel alia hominis diſpoſitio de dote præſtanda, An ſit pura vel conditionalis, itaut non ſequuto matrimonio peti poſſit, nec nè. Et quatenus peti non poſſit, ad quem interim ſpectent fructus.

SVMMARIVM.

1 *Caſus controuerſiæ.*
2 *Fructus debentur de legato pecuniæ, quam teſtator ordinauit inueſtiri in effectus fructiferos.*
3 *Legatum dotis ſuccedentis loco legitimæ dicitur purum, et debetur etiamſi nuptiæ non ſequantur.*
4 *De diſtinctione inter conditionem expreſſam vel tacitam tali legato adiectam.*
5 *Declaratur theor.* Bart. in l. Titio centum.
6 *Vbi dos non ſuccedit loco legitimæ, illius legatum dicitur conditionale.*
7 *Fallit ex contrarijs coniecturis.*
8 *Quando dicatur diſpoſitio pura vel conditionalis.*
9 *De eodem, et præſertim an tempus faciat conditionem.*
10 *Traditur modus decidendi caſum in hoc dubio.*
11 *Fructus non poſſunt deberi, vbi non adeſt debitum ſortis.*
12 *Ex legato dotis non infertur ad alimenta.*

DISC. XIV.

1 Teſtatrix Carolum hæredē grauauit ad inueſtiendum in rem fructiferam ſcuta centum præſtāda N. puellæ, quando maritabitur, vel monacabitur, et in caſu obitus vel alterius impedimenti prædictæ puellæ, quaſdam alias vocauit, vndè elapſis pluribus annis poſt mortē teſtatricis, puella prædicta adhuc innupta Carolum hæredem pulſauit coram A.C. ad prædicti legati, vel ſaltèm fructuum decurſorum ſolutionem, quos in eo ſtatu petebat pro alimentorum ſubuentione, non obſtante, quod legatum conſiſteret in pecunia de ſui natura ſterili ac infructifera, quoniam ſtante præcepto teſtatricis de inueſtiendo in rem fructiferā, tunc in odium & pœnam non adimplentis, inueſtimentum habendum eſt pro facto, ideoque debentur fructus,

tanquam

tanquam damna & intereſſe loco illorum fructuum, quos produxiſſet inueſtimentum ſi factum eſſet, vt in ſpecialibus terminis inueſtimenti ordinati per teſtatorem *dec.446. par,1. recent. dec.159. poſt Pacif. de Saluiano, Viterbien. dotis 26. Iunij* 1641. *Dunozetto* inter ſuas *deciſ.627. Romana pecuniaria 15. Iunij 1665. Albergato & pluries in ſua materia ſub tit. de vſuris*.

Scribens pro Carolo reo conuento, atque diſtinguendo cauſam in duos punctos, Vnum nempè ſuper competentia actionis ad ipſum legatum in ſorte principali aſſequendum, Alterum verò ſuper dictis fructibus vel damnis, et intereſſe; Quatenus pertinet ad primam, licèt cauſæ qualitas tantam digreſſionem nõ exigeret, Attamen quia ſcribens pro actrice confundendo caſus multa in hac materia congerebat; Idcircò ad materiæ dilucidationem, ac oſtendenda æquiuoca, cum quibus procedebatur, deuiando à ſtylo, theoricam conſtitui ſuper huiuſmodi quæſtione, An ſcilicèt & quando legatum dotis eſſet purum vel conditionale, itaut non ſequutis nuptijs per legatariam peti poſſet, vel per eam morientem ad hæredes tranſmittatur, necnè.

Aut enim agitur de dote ſuccedente loco legitimæ, itaut eius legatum vel a-
3 lia diſpoſitio, neceſſitati potius quàm liberalitati deferri debeat, et tũc abſolutũ eſt ac receptum cenſeri purum non autem conditionale, et quatenus conditionem contineat, illam, prout & quodcũque aliud onus ex legitimæ priuilegio reijci; Solaque differentia eſt inter conditionem expreſſam ex legali priuilegio reijciendam, et cõditionem tacitam aliàs ex dotis vocabulo reſultantem, quod vbi
4 conditio eſt expreſſa, tunc cum illa reijciatur ex ſola diſpoſitione legis, legatum remanet purum ad limites ipſius legitimæ, non autem in exceſſu, vbi autem diſponentis volũtas non reſiſtit, tũc legatum dicitur purum, nedum ex diſpoſiſitione legis, ſed ex præſumpta voluntate diſponentis etiam in parte excedente, *vt per Mantic. de tacit. lib.11. tit.22. nu. 35. Fontanell de pact. clauſ.6. gloſ.3. par. 1. num.5. Menoch. conſ.251. nu 33. cum ſequen. & lib.4. præſumpt.146. Giouagn. conſ.41. & 42. lib.1. vbi latè*, et latius per modernum *Boſſ. de dot. cap.7. à nu. 94. ad fin.*

Ideoque iuxtà hunc ſenſum, ſeu cum hac diſtinctione capiendi ſunt reprobã-
5 tes theoricam *Bart. in l. Titio centum* §. *Titio genero*, quatenùs firmet diſpoſitionem cenſeri puram in totum ratione indiuiduitatis voluntatis teſtatoris, quæ præſumitur, quod ſcilicet illam accommodare voluerit diſpoſitioni legis.

Aut dos non ſuccedit loco legitimæ, vel quia relicta ab extraneo, vel etiam à parentibus, quorum reſpectu ex lege municipali filia extranea reputetur, nul-
6 lumque ius ad legitimam habeat, neque concurrant verba importantia reſtitutionem ſuitati, et tunc eo ipſo, quod legatum eſt pro dote, annexam habere dicitur conditionem matrimonij, ſine quo dos non datur, ideoque conditione huiuſmodi non purificata, dos neque petitur neque tranſmittitur iuxta receptam *theor. eiuſdem Bart. in d.l. Titio centum* §. *Titio genero nu.3.*, cum qua cæteri tranſeunt *ex deductis per Mantic. Fontanell. Giouagn. & alios vbi ſupra Gregor. & Adden. dec.346., dec.450. in princ. par.1. & dec. 291. par.11. recen. Romana domus 3. Iunij 1658. Beuilaqua & ſæpius*, in quibus potiſſimè de hoc agitur ad effectum tranſmiſſionis; Et in ſpecialibus terminis denegandi huiuſmodi actionem puellæ, quæ in propria domo cælibem vitam ducere velit *Sanfelic. dec.87., vbi concordantes*; Ideòque cum in præſenti ageretur de legato facto per teſtatricem extraneam, caſus erat planus contra actricem, Et clarius, quia legatum expreſſum habebat tempus nuptiarum, vndè dupliciter erat conditionale, ex diſpoſitione ſcilicet legis & hominis, vt in ſpecie *dicta dec.291. par.11.*

Verum quia hæc regula non admittẽs in foro amplius controuerſiam, immu-
7 nis non eſt à limitatione deducta ex cõtraria coniecturata voluntate diſponentis, idcirco ſuper huiuſmodi coniecturis omnes quæſtiones eſſe ſolent, Aliqui enim diſtinguunt, An verbum *dotis* diſpoſitioni vel exequutioni adiectum ſit, quaſiquod hoc ſecundo caſu à principio diſpoſitio ſit pura, in ſola exequutione dilata, vt eſt ſenſus *Baldi conſ.286. nu. 4. lib.3. & aliorum, de quibus Cyriac. con-*

trou.

trou.72. num.42. ; Alij verò ponderant, àn verbum exequutioni adiectum eſſet purè, vel ſub modo, vt tunc dicta limitatio procedat, ſecus autem ſi conditionaliter, quia tunc tempus incertum cum verbis conditionaliter prolatis importat conditionem.

Verùm neque vnam neque alteram opinionem recipiendam eſſe dicebam,
8 quoties agitur de legato vel alia diſpoſitione per vltimam voluntatem, in qua conditio matrimonij ſub verbo dotis ſubintellecta, cum ſit omninò incerta, quomodocumquè adijciatur, ſemper facit conditionem, quidquid ſit in contractibus, in quibus hæc diſtinctio adhiberi ſolet, *vt ex gloſ. Angel. Alex. & alijs in l. Seius Saturninus ff ad Trebell. Mantic. de coniect. lib. 11. tit. 18. n. 20. cũ ſequen. Gabr. conſ. 150. n. 3. cũ ſequen. Noal. de tranſmiſſione caſu 17. n. 54. cum ſequen. Merlin. de legitima lib. 3. tit. 1. qu. 8. num. 61. cum ſequen. Fontanella*, qui nimium effuſo ſermone ſe inuoluere videtur *clauſ. 6. gloſ. 3. par. 2. ex num. 1. & 19.* latè plures caſus diſtinguendo *Caſtill. lib 4. controu. 56. n. 71. Rota apud Gregor. dicta dec. 346. & dicta dec. 291. par. 11.*, et conferunt deducta *per Capyc. Latr. dec. 107.*, cum ijs, quæ in materia legati caducandi vel trãſmittendi et quando mors faciat conditionem necnè habẽtur *in Senogallien. & in alijs ſub tit. de legatis*, *et in Vritana, ſeu Ianuen. ſub tit. de feud. diſc. 108.*

Vt enim aduertitur *in dicta dec. 291. par. 11. rec.*, in qua diſpoſitio certam ætatem continebat, annorum ſcilicet 17., diſpoſitio duplicem conditionem tunc continere dicitur, vnam temporis ſeu ætatis, et hæc adiecta eſt exequutioni, Alteram verò matrimonij, et hæc adiecta dicitur ſubſtantiæ eo ipſo quod legatum eſt pro dote, quoniã hæc, diſponentis voluntate non refragante, per neceſſarium antecedens exigit matrimonium, ſine quo non datur. Et quidem vbi alia non vrgent adminicula, ſemper erroneum cenſui ex ſola contextura verborum inaduertenter per Notarios vel ſcriptores teſtamentorum, vno vel altero modo concipi ſolita, deſtrui debere ſubſtantiam voluntatis, quæ eſt non relinquendi niſi pro dote præſupponente de ſui eſſentia matrimonium carnale vel ſpirituale, ad cuius effectum aſſequẽdum illa neceſſaria eſſe ſolet.

Quando autem inſpicere expediret àn conditio adiecta ſit ſubſtantiæ vel executioni, adhuc in præſenti facti ſpecie, dicebam ceſſare quæſtionem, cum omnia regantur ab vno verbo, vndè ſub vnica oratione eſſe dicebantur, quo caſu tempus ſeu conditio nuptiarum dici-
9 tur adiecta ſubſtantiæ, ſecus autem vbi eſsẽt plures orationes in ſuo genere perfectæ; Et clarius vbi præcederet diſpoſitio pura, et deindè ex interuallo adijceretur tempus executionis, vt ità diſtinguendo firmatur apud allegatos, et benè etiam expendit *Merlin. lib. 2. contr. 45.* et ad aliud propoſitum aduertitur *dicto diſc. 108. ſub tit. de feud.*

Et in ſumma, cum hæc ſit quæſtio voluntatis, iſtius ſubſtantiæ inhærendum
10 eſt, non autem formulæ verborum, quæ ſolùm operatiua remanet tanquam vnũ ex adminiculis, quod ab alijs coadiuuãdũ ſit, ſiue alia coadiuuet, Vndè aliæ coniecturæ ac præſumptiones apud allegatos ponderari ſolitæ, illa præſertim ex intermedia prouiſione alimẽtorum ſeu interuſuriorum, vel altera affectionis teſtatoris, qui veriſimiliter eſſet etiam ſine nuptijs relicturus, ſiue illa deducta ex obſeruantia, quam plerique in propoſito ſatis ponderant, non ſingulariter, ſed vnitim pro iudicis prudenti arbitrio ponderandæ ſunt iuxtà coniecturalium regulam, ſpectatis ſingularibus facti circumſtantijs, ex quibus eædem coniecturæ ſæpius in vno caſu ſufficiunt, in altero autẽ non, itaut erroneum videatur ſingularũ certam ac determinatam veritatem firmare.

Quoverò ad aliam inſpectionem fructuum, non negabam concluſionem per ſcribentes in contrarium vt ſupra deductam, vt ſcilicet teſtatore demandante pecuniarum inueſtimẽtum in bona fructifera ad commodum alicuius, illud in odium non adimplentis haberi deberet pro facto, Negabam tamen actionis cõpetentiam ex eodem defectu non purificatæ conditionis, quoniam fructus ducuntur ſequela dominij ac acceſſiones
11 rei principalis, qua non debita, non poſſunt illi deberi; Non poteſt enim plus operari fictio quàm veritas, vndè ſi legatum conſiſteret in prædio vel alia re naturaliter fructifera, adhuc legataria non poſſet neque rem neque fructus prę-

tendere

tendere, multominus in præſenti; Vndè quando diſputant DD., an ex huiuſmodi legatis dotium debeantur fructus vel interuſuria, omnes recurrunt ad diſtinctionem, an illud ſuccedat necnè loco legitimæ ex deductis *per Galeot. lib.2. controu.15. num.48. cum ſequen. et habetur diſc. præcedenti*.

Motiuabatur quod huiuſmodi fructus deberentur pro eiuſdem legatariç alimẽtis, donec nuberet, Sed replicabam, quod cum ageretur de teſtatrice extranea ad alimentorum ſuppeditationem nõ obligata, non poterat ex hoc ad illa inferri niſi alia huiuſmodi voluntatis admini-
12 cula vrgerent, cum in extraneis ex legato dotium non inferatur ad alimenta, vt in ſpecie firmatur *in Romana legati vſusfructus 23. Iunij 1653. coram Zarata in fine*, vbi punctualiter de hoc diſputatum fuit, quoniam huiuſmodi inueſtimenta demandari ſolent pro quadã ſpecie multiplici, et ad dotis quantitatẽ augendam, atq; ſecundũ præmiſſa credo quod iudicatum fuerit.

SPOLETANA

DONATIONIS

PRO

IOANNA

CVM N.

Caſus diſputatus coram A.C. et pro Ioanna reſolutus.

Diſpoſitio de dote alicui puellæ præſtanda, An dicatur pia ſeù aliàs priuilegiata, Et in ſpecie ad effectũ, vt donatio facta abſenti nemine pro donatario ſtipulante ſit valida & perfecta.

SVMMARIVM.

1 *Fauore dotis acquiritur actio etiam abſenti*.
2 *Dos an dicatur cauſa pia*.
3 *Fauore piæ cauſæ acquiritur actio abſenti*.
4 *Et de ratione iſtius concluſionis*.

DISC. XV.

1 CVM Ioannæ tunc infanti & abſenti facta eſſet quædam donatio cauſa mortis pro dote, exorta eſt quæſtio ſuper eius validitate ac perfectione, quæ per donatoris hæredes impugnabatur ob donatariæ abſentiam *ad text. in l. abſenti de donationibus*, Verùm cum ſenſu etiam veritatis, ex pluribus fundamentis, huiuſmodi exceptionem iniuſtam, malèque fundatam dicebam, Primò ſcilicèt quia fauore dotis eſt ſpeciale, vt etiam abſenti acquiri poſſit, atque hæc eſt vna de limitationibus *text. in d. l. abſenti per text. in l.1. §. accedit Cod. de rei vxor. act., et l. vltima Cod. de iur. dotium in principio Merlin. deciſ.77. num.4. & 5.* aliàs *deciſ.497. numer.6. cum ſequen. par.4. recen. tom.2. & deciſ.266. num.2. poſt Zacch. de obligatione* in quibus concordantes.

Secundò quia agebatur de donatione facta infanti, quæ eſt altera limitatio tradi ſolita *ad text. prædictum*, licèt illa peculiarem materiam dotis non percutiat; Et tertio quia cum ageretur de dote relicta puellæ pauperi dicitur cau-
2 ſa pia *Bald. in l. cum his §. ſi mulier de condit. & demonſtr.* vbi latè *Iaſ. Tiraquell. de priuil. piæ cauſæ cap.3. Magdalen. de num. teſtium par.2. cap.2. num.55.*, ſequitur exindè donationem quamuis abſenti factam remanere validam ac perfectam, quoniam ea fieri dicitur Deo, qui eſt vbique præſens, atq; bona, piaque opera
3 acceptat, vt poſt antiquiores *Tiraquell. de priuil. piæ cauſæ cap.115.* vbi in ſpecie exemplificat in dote tanquàm cauſa

pia

pia *Ludouic. deciſ.Peruſ.*29. *Mantic. de tacit. lib.*2. *tit.*13. *num.*5.*cum ſequen.Andreol. contr.*197. *Rota apud Caualer. deciſ.*606. *num.*10., *deciſ.*63. *par.*11.*recent. & in Baren. donationis* 5. *Aprilis* 1647. *Dunozetto*, inter ſuas *dec.*773.*& in alijs*, ea etiam ratione ex pietatis cauſa pon-
4 derata, quod cum in huiuſmodi pijs diſpoſitionibus ſpectetur ſolùm ius naturale, neque attendantur iuris poſitiui ſubtilitates, donatio cauſa mortis ſubſtinetur in vim legati, vel ſimplicis relicti, et prout melius valere poteſt, quia ſola voluntas naturalis quomodocumque concepta ſufficit, dummodò tamen ſit perfecta & naturaliter probata, quod ſolùm in materia attenditur, vt ſæpius *ſub tit. de Teſtamentis*, ſeù in altero *de legatis* ad propoſitum fauoris piæ cauſæ non ſupplentis imperfectionem voluntatis tanquam imperfectionem iuris naturæ, ſupplentis verò omnes defectus ſolemnitatis vel iuris poſitiui.

I A N V E N.

PROMISSIONIS DOTIS.

Reſponſum pro veritate extra Curiam ſuppreſſis nominibus.

De promiſſione dotis, vel alio contractu in eius cauſam facto per mulierem abſque ſolemnitatibus Statutarijs, àn valeat, itaut dos in hoc ſit priuilegiata.

S V M M A R I V M.

1 *Caſus controuerſia.*
2 *Actus geſti per mulierem ſine ſolemnitatibus non attenduntur tanquā obligatorij, ſed benè tāquā probatorij.*
De dote
3 *Teſti mediatori in his materijs dotalibus eſt deferendum.*
4 *Mulier quando ſine ſolemnitatibus validè obligetur.*
5 *Fauore dotis mulier maior validè obligatur ſine ſolemnitatibus.*
6 *Referuntur dubitantes vel diſtinguentes, ſed reijciuntur, ſed quando id procedat.*

D I S C. X V I.

1 CVm tractaretur matrimonium inter Titium & Mæuiam cum dote per Caium patrē conſtituenda, Sempronia ſponſæ Mater, ad matrimonium facilitandum, oretenùs mediante perſona mediatoris in Sacerdotio conſtituti, promiſit pro dotis augmento ſcuta mille, quæ moriens in eius teſtamento perſolui mandauit; Stante autē Statuto Ianuen. *lib.*4. *cap.*20. inhabilitante mulieres ad contrahendum abſque certis ſolemnitatibus, Hinc orta eſt dubitatio ſuper dictæ promiſſionis validitate, de qua pro veritate interrogatus.

Reſpondi ſuperuacaneam videri dictam quæſtionem, in qua principaliter petebatur reſponſum, ſtante diſpoſitione teſtamentaria, per quam etiam pro exoneratione conſcientiæ mandatum fuerat hanc ſummam perſolui, cum ità illa deberetur ſaltē in vim legati, quod mater prohibita non erat facere filiæ ſeù genero, Siuè quod hęc diſpoſitio operatiua remanebat tāquàm cōfeſſio facta in recognitionem veritatis ac bonæ fidei, quam mulier paritèr, (vbi præſertim concurrunt adminicula, neque vrget contraria ſuſpicio deceptionis, et quod fiat ad faciendam fraudem Statuto), facere non prohibetur, vndè huiuſ-
2 modi actus ſine ſolemnitatibus etſi non obligatorij, attamen ſunt probatorij, vt plenè cæteris allegatis probat *Altograd. conſ.*5. *numer.*7. *& ſequen. volum.*1., ac firmauit ſæpius Rota præſertim *in Romana dotis* 10.*Iunij* 1600. *coràm Sacrato, alia Romana dotis* 23.*Februarij* 1628. *Gbislerio Romana fideicommiſſi* 8. *Iunij* 1648. *Arguelles Romana Mutui* 5.*Maij* 1659. *Cerro*, atque ad ſenſum probari videtur ex ipſamet naturali ratione, quia

cum

cum mulieres etiam fidem præſtent, atque concurrente ſinceritate actus propriam conſcientiam obligent, inhumanum videtur, ipſas non poſſe veritatem recognoſcere, atq; conſcientiam exonerare, ideoquè prudentis iudicis arbitrio ex facti circumſtantijs regulando, ſpectanda eſt ſinceritas actus, vt præſertim practicatum fuit *in dicta Romana Mutui*, ac actum pluries habetur *ſub tit. de contractibus ſeu credito*.

In propoſita verò facti ſpecie, vrgen-
3 tia concurrebant adminicula reſultantia, Tum ex atteſtatione teſtis mediatoris, qui nullum habens intereſſe, atque deponens de facto proprio, dum præſertim eſt qualificatus, pluſquàm ſemiplenè probat *Merlin. deciſ.608. num.24. Baratt. deciſ.775. num.3. cum ſequen.*, et habetur etiam *in Romana augmenti dotis pro Bolognettis infrà diſc.27.*

Tam etiam concurrente veriſimilitudine, dum agitur de matre augente dotem filiæ pro facilitando matrimonio ſibi grato, vndè propterea etiamſi dicta recognitio in teſtamento non concurreret, minuſque dotis priuilegium, de quo infra, adhuc tamen ex iſta circumſtantia actus eſſet ſubſtantialis, quoniam vbi mulier naturali ſtimulo rationabiliter impellitur ad aliquid agendum, actus
4 ſubſtinetur, atq; cauſa reputatur potius neceſſaria quàm voluntaria, vt in terminis obligationis matris ad debitum contractum per filium promotũ ad Epiſcopatum pro expeditione Bullarum habetur *dec.171. num.7. par.11. rec.*; Et in ſpecie obligationis pro dote plures colligit *Boſſ. de dot. cap.8. num.16. cum ſeqq.*

Cæterùm vbi hæc omnia ceſſarent, atque dicta mulier non eſſet mater, ſed extranea, quoties agitur de conſtitutione vel promiſſione dotis ante matrimonium, ſiue eo etiam contracto ſine congrua dote, itaut non agatur de augmẽ-
5 to merè voluntario ac ſuperfluo, quicquid aliqui dubitauerint, ex veriori magiſque communi opinione, recepta concluſio eſt, ſtatutarias ſolemnitates non requiri in mulieribus, quæ ſint maiores per actus etiam non ſolemnes in cauſam dotis validè ſe obligantibus ſeu aliàs cõtrahentibus *ad text. in l. promittendo ff. de iure dotium & l. finali Cod. ad Vellianum*, atque in hac parte recepta eſt theorica, *Salicet. dicta l. finali num.3. vt per Bald. nouell. de dote par.6. priuil.48. Lãberteng. de contractibus gloſ.21. verb. occaſione dotis num.4. & 5. Barboſ. in l.1. par.3. num.26. ff. ſolut. matrim. Andreol. controu.73. num.52. & ſequen. Altograd. conſ.34. lib.1. Franch. dec.182. Gizzarell. dec.4. num.24.* apud quos cæteri cumulantur, et hanc ſemper ſequuta eſt Rota, *vt apud Put. dec.160. lib.3. Caputaquen. deciſ.199. lib.3. dec.490. num.4. par.4. recen. plenè in Tiburtina donationis 17. Iunij 1652. coram Dunozetti* inter ſuas dec. 919. ac admittitur in alijs deciſionibus *in eadem Tiburtina editis coram Albergato, et Bourlemont*, quamuis dictæ præcedentis reuocatorijs, de quibus *in dicta Tyburtina diſc. ſequenti*, cum difficultas non ſit in regula, ſed ſit in limitationibus deductis, vel ex eo, quod cauſa dotis non eſſet vnica principalis contractus, *vt in dicta Tyburtina*, vel ex eo, quod eſſet augmentum merè voluntariũ conſtante matrimonio iuxtà caſum *in Fulginaten. donationis infrà diſc.18. & de quo Coccin. dec.433. & 479. In Romana dotis 5. Iunij 1648. Celſi* inter ſuas *deciſ.40. cum alijs in eadem deciſ.919. Dunozetti*.

Et quamuis aliqui crediderint diſpoſitionem text. *in d. l. finali Cod. ad Vellelianum*, ex quo iſta concluſio deriuat
6 procedere ſolùm circa ſolemnitatem inſinuationis, ideoque non ſupplere alias ſtatutarias ſolemnitates, ſine quibus perſona mulieris generalitèr ad contrahendum inhabilitata videtur ex motiuatis *apud Surd. conſ.361. nu.21. & Giuuagn. conſ.83. num.44. lib.1.*; Alij verò crediderint, id ſolùm procedere in muliere dotante ex cauſa neceſſaria, ſecus autem ſi voluntaria, vt ex auctoritate Rotæ *dec.22. poſt Pacũ ad Statutũ dixit Cyriac. controu.295 num.47.* Attamen dicta cõcluſio indefinitè recepta eſt, etiamſi ageretur de muliere extranea dotante, ſeù aliàs in cauſam dotis contrahente ex mera voluntate, *vt per Andreol. dicta controu.73. Cirocc. controu.51. cum ſequen. & Rota dicta dec.241. par.7.*, *et in allegata dec.919. Dunozetti* cum alijs, quos refert *Boſſ. de dot. cap.9. num.93.* cum diſtinctio inter cauſam voluntariam, vel neceſſariam ſolùm procedat in minore

ex-

ex ſola neceſſitate in cauſam dotis contrahentis ſine ſolemnitatibus, ſiue eadē diſtinctio recipienda veniat pro ea cauſa voluntaria, quæ conſideratur in augmento, quod conſtante matrimonio fiat mulieri cum congrua dote iam prouiſæ.

Cogitabam, an ſtante quod paternum onus eſt dotare filiam, iſte actus referri poſſet ad prohibitam donationem inter coniuges, quaſiquod ità ad fraudandam legem, vxor hanc ſummam donare voluerit viro ad eamdem aliàs obligato, ſed ceſſabat difficultas, Tum quia de tempore teſtamenti, in quo dicta mulier promiſſionē approbauit ac impleri præcepit, vir iam deceſſerat, vndè ceſſabat cauſa prohibitionis ac fraudis, Tùm etiam quia dos per patrem conſtituta congrua erat ad ſatisfaciendum ſuæ obligationi, iſtud verò augmentum neceſſarium fuit ad facilitandum iſtud matrimonium cum viro forſan in aliquo magis qualificato, aliàs non contracturo, ideoque mea ſententia erat, ſine dubio dictam promiſſionem adimplendam eſſe, neque cum iuſtitiæ fundamento poſſe impugnari.

TYBVRTINA
DONATIONIS
PRO
SORORIBVS DE SEBASTIANIS
CVM
FELICE DE VETERIBVS
Seù &c.

Caſus variè per Rotam deciſus.

De eadem materia præcedentis, An ſcilicèt, et quando mulier in cauſam dotis validè ſe obliget, ſeù aliàs contrahat ſine ſolemnitatibus, et quando neque iſtæ ſufficiant.

De dote.

SVMMARIVM.

1 *Caſus controuerſiæ, et de concluſione, quod in diſpoſitione in cauſa dotis non requiruntur ſolemnitates ſtatutaria.*

2 *Declaratur concluſio, quando cauſa dotis eſt vnica, ſecùs ſi plures aliæ cauſæ exprimantur.*

3 *Expenduntur aliqua auctoritates ſuper dicta limitatione.*

4 *Quod concluſio non procedat in augmento dotis poſt contractum matrimonium.*

5 *Expenduntur* Surd. & Giouagnon. *dictā limitationem tradentes.*

6 *Vnde reſultet priuilegium, de quo nu. 1.*

7 *Impugnatur limitatio de qua num. 2. & num. 10.*

8 *Datur diſtinctio, quando dicta limitatio recipienda ſit.*

9 *De ratione, ob quam dictum priuilegium doti tribuitur.*

10 *Impugnatur etiam dicta limitatio, et ad quid plures cauſæ adduci ſoleant.*

11 *Immorandum non eſt in cortice verborū, ſed in ſubſtantia voluntatis.*

12 *De diſtinctione inter vnicitatem & pluralitatem cauſarum.*

13 *In diſpoſitione ad piam cauſam non requiruntur ſolemnitates.*

DISC. XVII.

1 Delia de Veteribus quamdā ſummam dedit ad cenſū Ioanni Baptiſtæ de Sebaſtianis eius conſobrino, ea ſub lege quod ſequuta ipſius Deliæ morte, ſors mortis principalis dicti cenſus inter viuos donata cenſeretur ab fauorem Lauiniæ, Annæ, Thereſiæ, et Mariæ Hyacinthæ filiarum inuptarum dicti Ioannis Baptiſtæ, ob amorem ac merita, ſanguiniſque coniunctionem, atq; vt facilius, et congruentius nubere poſſent; Deindè verò pœnitens, præuia abſolutione à iuramento, in vltimo, cum quo deceſſit teſtamēto dictā donationem reuocauit, vndè introducta poſt eius mortē in gradu appellationis à ſētētia Ordinarij Ti-

 burtini

burtini cauſa in Rota inter dictas donatarias ac Felicem donatricis filiam & hæredem *coram Dunozetto ſub die 17. Iunij 1652.* ad fauorem donatariarum prodijt reſolutio, non obſtante oppoſita donationis nullitate ex defectu ſolemnitatũ, quia cum donatio eſſet in cauſam dotis, atque pro dictarum puellarum dotali ſubſidio, ſolemnitates in muliere maiore quamuis extranea, et ad dotandum non obligata, ex magis communi & recepta ſententia non requiruntur, vt ſatis luculentèr in eadem deciſione probatur impreſſa inter ſuas *deciſ.919.*, cum alijs per *Boſſ. de dote & cap.8. num.16. cum ſeqq.* ac latius *cap.9. à num.93. ad 126.*

Aſſumpta verò noua diſputatione *coram Albergato* in locum *Dunozetti* interim defuncti ſubrogato, *ſub die 31. Ianuarij 1659.* receſſum fuit à reſolutis, ex eo fundamento, quod dictum dotis priuilegium non impugnatum, ſed admiſſum, rectè procederet, quando cauſa do-
2 tis eſt vnica et principalis, ob quam donatio vel alter contractus fieret, secùs autem vbi ſunt plures, quarum nulla dici poteſt finalis, ſed omnes ſunt impulſiuæ, idque auctoritate *Caſtrenſ. conſ. 345. ſub num.1. verſic. ſed huic obiecto lib.1. Surd. conſ. 361. ſub numer.19. & 23. & Giouagn. conſ.84. num.46. & ſequen. lib.1.*

Conceſſa verò noua audientia, ad effectum videndi, àn ſtandum eſſet in primo vel in vltimo loco deciſis; In hoc ſtatu ad cauſæ defenſionem aſſumptus, attentè punctum conſiderando, etiam cum ſenſu veritatis, dum agebatur pro pauperibus nobilibus puellis, quibus nimis incommodum erat huiuſmodi litem ſubſtinere, putabam ex infrà dicendis fundamentis dictam limitationem ità generaliter ſumptam nullam habere ſub-
3 ſiſtentiam, Verũ non obſtantibus deductis *ſub die 6. Ianuarij 1660. coram eodem Albergato* perſtitũ fuit indeciſis, atq; expedita ad formã deciſionum ſententia, introductaque cauſa in gradu appellationis in eadem *Rota coràm Bourlemont*, in huius inſtantiæ diſputatione acrius inſtabam ſuper dictæ limitationis inſubſiſtentia, Adhuc tamen *ſub die 4. Aprilis 1661.* confirmatæ fuerunt præcedentes reſolutiones cõtra donatarias, ex eo potiſſimè fundamento, quod donatrix eſſet fœmina notoriæ leuitatis, quodque à Ioanne Baptiſta malis artibus ad id inducta eſſet, curando eam ad hunc effectum adducere ad Vrbem, vt ità clam à coniunctis actus ſequeretur, quodque cauſa dotandi eius filias vnà cum alijs poſita fuiſſet potiùs pro colore quæſito, atque huiuſmodi præſuppoſita verè fuerunt cauſa omnium prædictarum reſolutionum.

Quando tale factũ iuſtificatum eſſet, tunc non potuiſſem illas impugnare, ſed non videbatur, quod ex ſolis aſſertis notitijs extraiudicialibus interponendum eſſet iudicium ex actis ac probatis efformandum, Vndè quoad ea, quæ facti ſunt, relinquendo locum veritati; Quatenùs pertinet ad punctum iuris, atque ſecluſa dicta circumſtantia fraudis ac malæ fidei, quodque dotationis titulus eſſet color quæſitus, Atque agendo de iuris articulo in abſtracto, ac ponderando, tàm auctoritates quàm rationes, iſta limitatio tradita *per Surd. & Giouagn.* in eadem cauſa ſcribentes nullatenùs placebat.

Examinando ſiquidem auctoritates, *Caſtrenſ. conſ. 345. lib.1.* non agit de hoc puncto vnicitatis vel pluralitatis cauſarum, et àn dos eſſet cauſa finalis vel impulſiua, ſed agendo de inualida donatione inter patrem & filium in poteſtate dicit, quod quamuis iſta prohibitio ceſſet in caſu dotis ac donationis propter nuptias iuxtà terminos textus *in l. Pomponius Filadelphus ff. famil. erciſc.*, Attamen procedit, quandò verè datur in vnam ex his cauſis, non quando donatio remanet, etiamſi dictæ cauſæ non deſeruiat, nè ità effingendo cauſam non veram fieret fraus prohibitioni, ideòque potiùs ratio, quàm dictum applicari poteſt, quandò vt dictum eſt, conſtaret eſſe colorem quæſitum ad faciendam fraudem legi non deducta cauſa ad effectum; *Cyriac. autem controu. 295.*, qui in ſecunda *deciſ. coram Albergato* ad eamdem limitationem allegatur, pariter non facit ad rem, cum loquatur de donatione facta poſt contractum ma-
4 trimonium, et conſtitutam dotem, itaùt ageretur de augmento voluntario, in quo admittebam non intrare huiuſmodi priuilegium iuxtà *deciſiones 433. & 479. Coccini*, et admittit dicta prima

ma huius cauſæ deciſio *coràm Dunozetto*, ac vlterius Cyriacus tranſiendo ſimpliciter cum *deciſ.22.poſt Pichum ad Statut.*,credit hoc dotis priuilegium procedere ſolùm in muliere dotante ex neceſſitate, ſed decipitur, cum contrarium receptum ſit, *vt in Ianuen. diſc. praecedenti*.

Quarè remanent ſolùm *Surd. & Giouagn.*, quorum auctoritati in propoſi-
5 to deferendum non eſſe dicebam,Primò quia tanquàm Aduocati ſcribebãt in eadem cauſa illi inſeruiẽdo, vndè ſuſpecta vel ſatis leuis dicitur eorum auctoritas, vt aduertitur *apud Franch. deciſ.260. num.5.& 6. Rot. deciſ.438. num. 12.& ſeq. par.9. recent.*, atque ex his meis adnotationibus ſatis frequenter colligitur, dum plura deducunt Aduocati,et Conſulentes ad pecuniã ſeù cauſæ opportunitatem,quę ipſimet ſi eſſent iudices non admitterent, quod tamen, ſecluſo poſitiuo facti mẽdacio, in ijs quæ iuris ſunt rectè fieri poteſt, quia poſſunt in proprio iudicio decipi, vt frequens experientia docet,dũ plures cauſæ vincuntur quæ reputantur malæ, et econtra. Secundò ex facti diuerſitate, quia in eo caſu nulla dotis mentio habebatur, vt conſtat *ex Surd. antè num.14. verſic. non obſtat,& Giouagn.num.52.& ſequen.*; Tertiò, quia magnum conſtituunt fundamentum in generalitate ac prægnantia verborum Statuti Bononien., ob quã credunt etiam caſum dotis includi, *vt Surd. numer.22. & Giouagn. num.39. & ſequen.*; Quartò, quia in eo caſu mulier non erat donataria immediata, ſed mediata, nam donatio directè facta erat Thadæo, cui poſt mortem ſubſtituta erat fœmina, cuius ius erat incertum ac euentuale, dum præmori poterat, *vt per Giouagn. num.49.* Quintò quia ipſi credunt, excepta ſolemnitate inſinuationis, in reliquis dotem non habere priuilegiũ *Surd.poſt n.21.verſ.ſecundò reſpondeo*, *Giouagn. num.44.*, et tamèn hoc aſſumptum eſt falſum,quia in contrarium eſt magis communis & recepta, vt liquet ex auctoritatibus cumulatis *in dicta prima huius cauſæ deciſione coram Dunozetto*, et non negant aliæ contrariæ ac firmatur *in dicta Ianuen.*, quia *Bald.*, *Nouell. ac Barboſ. & cæteri* id firmãt indiuidualitèr in Statutis requirẽtibus ſolemnitatem conſiſtentem in interuentu proximiorum.

Dictumque priuilegium reſultat, non ex ſola diſpoſitione *text. in l.finali Cod.de
6 dotis promiſſione*, vt credunt prædictæ reſtrictionis ſequaces, ſed ex *text. in l. finali Cod. ad Velleian.*, qui latè expenditur *à Boſſ. de Dot. cap.9. num.93. cum ſeqq.*,et ex quo *Salicet.& ſequaces* credũt dotem eſſe generaliter priuilegiatam, et pro regula etiam in caſibus in iure non expreſſis, licèt hoc non ſubſiſtat, atque in contrarium ſit magis communis ac vera, *vt alibi hoc eodem tit*;

Et ſextò demũ quia *Surd.poſt n.12. & 23. in principio,et Giouagn. n.46.* dicunt, quod vbi plures cauſæ concurrunt, omnes dicuntur impulſiuæ,nulla finalis, et in hoc tranſeat eorũ dictum, Verũ nulla ratione vel auctoritate comprobant conſequentiam exindè ab eis deductam, vt proptereà ſolemnitates requirantur, cũ allegent *Gabr.* ac alios, qui iſtos terminos non percutiunt, nam Aliud eſt conſiderare cauſam formaliter finalem, ad effectũ ceſſationis vel reſolutionis actus ob eius ceſſationẽ,ſeu ad effectũ nullitatis ob falſitatẽ, quaſiquod in ea cõſiſtat tota volũtas, ad quẽ effectũ rigoroſè vnicitas exigi ſolet, Aliud verò ad hũc effectum, ad quem nulla iuris ratio, vel auctoritas hanc vnicitatem præciſè deſiderat.

Econuersò, vltra concluſionem generalem deductam ex generalitate *text. in d. l.finali Cod. ad Velleian.*; In indiuiduo iſta quęſtio concurſus plurium cauſarum aliàs tractata fuit in Rota *apud Seraph.
7 dec.202. repetita dec.125. par 1. diuerſ.* vbi licèt tres fuiſſent in hac opinione,attamen maior pars contrarium firmauit, dictaque reſolutio bis confirmata fuit *apud eumdem Seraph. dec.210. & 211.*, Vndè proptereà hæc auctoritas præualere debet dictis Cõſulentibus ad pecuniã ſeu clientis opportunitatem,atq; cũ pluribus minùs veris præſuppoſitis procedentibus vt ſupra, ideoque eis obijci poteſt vulgare axioma quod habemus in teſtibus *Falſus in vno, &c.*

Iſtis deciſionibus *Seraphin.* reſpondere conatur ſecunda deciſio 6. *Ianuarij 1660. coram Albergato* verſic. *neque applicantur*, quod in eo caſu ageretur de donatione facta per patrem filiæ in cau-

ſam

ſum præciſam dotis, quæ verè erat finalis ac pro certo, et determinato matrimonio, ſecus vbi plures aliæ cauſæ enunciãtur, atque eſt pro matrimonio incerto, quo caſu indubitatũ eſt illud nõ eſſe cauſã finalẽ, ſed impulſiuam, itaut etiam eo non ſequuto, donatariæ bona donata aſſequi deberent, ideoque remanet donatio pura & ſimplex, eamdemque reſponſionem ſequitur altera deciſio coram *Bourlemont*.

Aduerſus huiuſmodi reſponſionem dicebam, rationem prædictam, quod ageretur de donatione facta per patrẽ dotare obligatũ, ibi nullatenùs deduci, ſiquidem mera fatuitas fuiſſet dictã quæſtionẽ adeò acriter diſputare, ſi ageretur de dote de neceſſitate præſtanda per patrẽ filiæ, dum concurrente cauſa neceſſaria, caſus eſt planus etiam in minore.

Me tamen aliqualiter torquebat altera conſideratio, quod ſcilicèt hæc donatio facta non eſſet immediatè ac directè ipſis puellis, ſed potius directa eſſet in Ioannem Baptiſtam patrem, cui ſors principalis cenſus remittebatur poſt ipſius donatricis mortem, ex pluribus cauſis, amoris, beneuolentiæ, meritorum, conſanguinitatis, et vt facilius ac decentius eius filiæ nuberent; Sed duplici reſponſione mihi videbatur reuera obiectũ tolli, Primò quia licèt pecunia directè ab initio data eſſet Ioanni Baptiſtæ ad cenſum, nihilominùs ſequuta morte mulieris, ſors remittebatur, non ipſi, ſed dictis puellis, quæ propterea erant donatariæ; Si enim ſolum commodum Ioannis Baptiſtæ dicta mulier reſpicere volebat, ſufficiebat cum eo facere cenſum vitalitium, per quem omninò liberatus remanſiſſet, vnde ex hac circumſtantia deducebam ſinceritatẽ actus, excluſiuam illius fraudis ac machinationis, quæ fuit potiſſima cauſa reſolutionum.

Altera erat melior reſponſio iuris, quoniam *Bald. Nouell.*, qui in dotali materia magiſter dici poteſt, *par.6. priuil.*
8 *48. num.2.* ponit caſum in puncto, vbi ſcilicet mulier abſque ſolemnitatibus donat puellæ habenti patrem, et diſtinguit, quod, Aut ſumus in dubio, àn patris vel puellæ contemplatione donatũ ſit, et tũc reſpondendum eſt pro validitate actus, quia ipſa puella potius contemplata cenſetur; Aut conſtat ipſius patris contemplatione donatum eſſe, vt in præſenti Rota ſupponebat, et tũc ſi pater eſt diues ac idoneus ad filiam cõgruè dotandam, et actus ſubiacet ſolemnitatibus, quia reuera non puellæ, ſed patri donatum dicitur, atq; ceſſat fauor Reipublicæ pro puellis dotandis, qui eſt cauſa priuilegij, Aut non eſt idoneus, et tunc priuilegium intrat ob eamdem rationem militantem, ac aliam benè ponderatam *per Soccin.cõſ.*
9 *80. num.23. lib.4.*, ex cuius præſertim auctoritate Rota originaliter *apud Caputaquen. dec.199. lib.3.* concluſionem ſuper dicto priuilegio firmauit, quod ſcilicet, cum ſine dote matrimonia contrahi non ſoleant, eſſet ità reſtringere matrimonij libertatem, vel viduitatem in puellis inducere, cui optimæ doctrinæ, *Bald. Nouell.* rectè ad factum applicabili, deciſiones nullatenus reſpondent, eam ſub ſilentio inuoluendo.

Ad id verò quod dicebatur, et magis vrgebat quod etiam matrimonio carnali vel ſpirituali non ſequuto, huiuſmodi donatio effectum ſortiri debuiſſet, Reſpondebam in hoc aſſentiri, quod effectum non haberet, neque executionem mereretur, niſi in cauſam prædictam dotis.

De reliquo enim, ceſſante mala fide, quodque dotis titulus adiectus non eſſet pro colore quæſito ad fraudandum Sta-
10 tutum, vanum prorſus videtur aſſumptum prædictum, quod expreſſio pluriũ cauſarum debeat producere nullitatem actus, cum ſæpius plures cauſæ adijci ſoleant pro maiori actus validitate, ac ad magis exprimendum animum facientis, vt benè firmatur *in allegatis deciſionibus Seraphini*, ideòq; contra omnia principia iuris ſcripti & naturalis, inducta ad fauorem & cautelam retorquerentur in odiũ, vndè immorandum non eſt in cortice ac figura verborum, vt plurimum ex No-
11 tariorum imperitia ſeu formulario ità conceptorum, ſed in ſubſtantia veritatis, àn ſcilicet verè caderet cauſa dotis, quæ licèt ex parte donantis eſſet voluntaria, ex parte tamen donatariæ remaneret neceſſaria, quia ſine tali donatione, vel nullatenùs, vel non ita decenter & congruè nubere poſſet, et hoc eſt quod principaliter per iudicantem attendendum eſt, non curatis Notariorum formulis.

Di-

Diſtinctio enim inter cauſam vnicam
12 vel plures, ad effectum inſpiciendi, àn ſit finalis vel impulſiua, ſiue altera ad eũdem effectũ an ageretur de certo vel incerto matrimonio, percutit diuerſos effectus circa donationẽ propter nuptias, ſeu contemplatione matrimonij, ſiuè an eſſet donatio pura vel cauſatiua, non autem iſtum, in quo cum principalis ratio priuilegij conſiſtat in fauore honeſtatis, vt puellæ collocari poſſint, nil referre videtur, an agatur de certo vel incerto matrimonio, quinimò magis congrua eſt earum prouiſio, qua mediante viri ſcientes eas benè prouiſas appetant, ac matrimonia facilitentur.

Deducebatur etiam ex hac parte aliud releuantiſſimum fundamentum in prima
13 deciſione *coram Dunozetto* firmatum, quod ſtante earum paupertate, inſpectis natalibus ac nobilitate, hæc diſpoſitio dici poterat in cauſam piam ſolemnitatibus ſtatutarijs nõ ſubiectam, *vt dec.113. poſt Pacif. cum alijs per Rub. de teſtam. ad pias cauſas cap.29. num.446. & ſequen.*, cui motiuo contrariæ deciſiones ſatisfacere curant cum ſolo facto non probatæ paupertatis, quod verè non ſubſiſtebat, quia dilucidè iuſtificabatur id habere ſpeciem notorij, dum nõ ſubſiſtente huiuſmodi donatione, dictus cenſus totum ferè aſſem poſſeſſum à tribus nobilibus puellis innuptis abſorbebat, Verè autem cauſa reſolutionum, vt dictum eſt, fuit iam dicta, ſuſpicionis habitę de fraude & circumuentione, atque de donatricis nimia leuitate, ſeu iudicij imperfectione, qua poſita nil operatur pietas, cuius fauor ſupplet defectus ſolemnitatum vtpotè iuris poſitiui non illos voluntatis, qui dicuntur iuris natalis *vt ſæpius ſub tit. de teſtamentis*.

FVLGINATEN.

DONATIONIS PRO IVGHIS CVM VITTELLESCHIS.

Caſus variè deciſus per Rotam.

De eadem materia, An ſcilicet donatio vel alia diſpoſitio in cauſam dotis vel augmenti ſubiaceat ſolemnitatibus Statutarijs, vel potiùs ab eis exempta ſit.

SVMMARIVM.

1 *Caſus controuerſiæ, et de ſolemnitatibus requiſitis ex Statuto Fulginei.*

2 *Dictæ ſolemnitates non requiruntur, vbi donatio fit in cauſam dotis.*

3 *Limitatur, vbi eſt pro augmento non neceſſario.*

4 *Non requiruntur dictæ ſolemnitates in donatione oneroſa, vel quæ aliàs nõ eſſet pura donatio.*

DISC. XVIII.

1 Donauit prius Antonius Gallina Cõſtantinæ nurui pro augmento dotis quædam bona, quæ deindè donauit fratribus de Vitelleſchis, Vndè orta quæſtione, vtra donationum præualere deberet, prætendentibus ſecundis donatarijs de prima habendam non eſſe rationem, vtpotè nulla ob non ſeruatas ſolemnitates in donationibus requiſitas à Statuto Fulginaten. canonizato per Rotam *deciſ.89. poſt Gilian. ad Statut. Peruſin. & repetit. deciſ.293. par.4. recent. tom.2.*, Ac etiam quia tractabatur de futura ſucceſſiòne, et per viam hæreditamenti

menti per contractum, vel prohibiti, vel reuocabilis, Introductaque proindè cauſa *in Rota coram Albergato*, ac dato dubio, *Quæ donatio præualeat*, ſub die 23. *Ianij* 1659. prodijt reſolutio fauorabilis Conſtantinæ primæ donatariæ ſeù Iughis ab illa, ex donationis etiam titulo, cauſam habentibus, pro quibus ego ſcribebam, ex regula *text. in l. perfecta Cod. de donat. quæ ſub modo*; Et ad prætenſas nullitates reſponſum fuit, quoad reſultantem à defectu ſolemnitatum, quas exigit Statutum, illas neceſſarias non eſſe in cauſam dotis, cuius potiùs
2 quàm donationis erat contractus *ex deductis deciſ.* 168. & 241. *par.* 7. *recent.* cum alijs, de quibus *in Ianuen. & Tyburtin. proximè ſuprà*; Et ad alteram, quòd ageretur de donatione hæreditatis, ob ſublatā teſtandi facultatē, reſponſum fuit cum facto, quod ſcilicèt non eſſet omnium bonorum, neque per viam hæreditatis, vt in deciſione deſupèr edita.

Repropoſita cauſa ſub die 19. *Aprilis* 1660. *coràm eodem*, receſſum fuit à reſolutis, Tùm ex eo quod ageretur de donatione hæreditatis, de quo motiuo actum habetur *in hac eadem cauſa ſub tit. de donationibus*, Tum etiam quod non ſubſiſteret ſupradictum dotis priuilegium, ex eo quod Conſtantina donataria tunc eſſet iam nupta, et congruè dotata, ideoquè titulus augmenti dotis eſ-
3 ſet ſolùm color quæſitus iuxtà deciſiones *Coccini* 437. & 479. *cum alijs in Tyburtina donationis, diſcurſ. præcedenti*; Et quod magis circà iſtud motiuum dictæ reſolutioni impulſum dedit, fuit ea circumſtantia, quod illicò mulier prædicta eadem bona donauerat fratribus ex hoc titulo venientibus, vndè propterea excluſus remanebat titulus dotis, atque cum hac ſola reſolutione, vel ex cōcordia, vel alio accidenti, cauſa ſiluit, vndè propterea defuit occaſio vlterioris examinis ſuper iuſtitia & veritate, vnius, vel alterius reſolutionis.

Cogitabam tamen inſpiciendam eſſe temporis diſtantiam inter matrimoniū
4 cum conſtitutione dotis ac donationem prædictam; Cum enim ageretur de donatione facta per ſocerum nurui cum eius filio nubenti, videndum erat, àn hæc fuiſſet donatio ex præcedenti tractatu ſeù conuentione, ſinè qua fortè ob aliquā inæqualitatem, ſeù ex alia circumſtantia matrimonium cum tali dote non fuiſſet aliàs contractum, cum tunc reuera non eſſet donatio pura ſed cauſatiua, continens potiùs actum oneroſum & correſpectiuum, quàm ſimplicem liberalitatem, vndè quicquid eſſet circa ſolemnitates à Statuto requiſitas pro habilitatione perſonæ ex aliquo defectu intellectus per ſtatuentes reputatæ non omninò integræ ad contrahendum, vt ſūt mulieres vel minores, Attamen reſpectu illarum ſolemnitatum, quę requiruntur in donationibus, non ex defectu perſonæ, ſed ex ſuſpicione, quæ habetur de ipſo actu, receptum eſt, ceſſare huiuſmodi ſolemnitatum neceſſitatem in donationibus non omninò puris ac lucratiuis, ſed cauſatiuis & oneroſis, quāuis onus non reſpiceret commodum ipſius donantis ſed tertij, et quamuis onus eſſet tale, quod interim durante purificatione conditionis, ſub qua onus adiectum eſt, donatarius quamuis grauatus eſſet in lucro, iuxtà opinionem magis communem à Rota & Curia receptam, *vt deciſ.* 460. *n.* 7. *par.* 4. *recent. tom.* 2. *dec.* 118. *num.* 11. 192., 358., & 363. *part.* 6. *recent.*, et in alijs, de quibus pluries in ſua materia *ſub tit. de donationibus*; Multòmagis vbi intraret motiuum correſpectiuitatis, vt ſuprà, quod non ſolùm facit donationem cauſatiuam, ſed eam tranſire facit in diuerſam ſpeciem contractus oneroſi;

Donatio autem, quam deindè mulier fecit fratribus, tali caſu apta non eſſet tollere præexiſtentiam contractus iam perfecti ac validi, nam ſæpius mulieres etiam ipſam dotem alienant, ſed hoc non tollit primæuam ipſius dotis conſtitutionem, ſed potius influit in nullitatem ſecundi actus, ſolùmque dictus donationis actus conſiderabilis erat, tanquàm ſuſpicio ſeù adminiculum, quod dictus titulus augmenti dotis fuiſſet color quæſitus ad faciendam fraudem Statuto.

RO-

ROMANA

DOTIS DE VRSINIS
PRO
DVCISSA FRANCISCA VRSINA
ET
DVCE FRANCICCO MARIA BRANCACCIO CONIVGIBVS
CVM
DVCISSA N. VRSINA DE MVTIS.

Caſus reſolutus per A.C. et Signatura pro dictis coniugibus.

De eadem materia ſolemnitatum adhibendarum, necnè, in promiſſione dotis, vel alio contractu in eius cauſam facto per mulierem maiorem.

SVMMARIVM.

1 *Caſus controuerſiæ.*
2 *De ſolemnitatibus requiſitis ex ſtatutis Vrbis in donationibus.*
3 *Quando tutor, vel adminiſtrator, ſeù alter interueniens in conſtitutione dotis cenſeatur interuenire proprio, vel fideiuſſorio, ſeù adminiſtratorio nomine.*
4 *Correi quoad creditorem dicuntur principales debitores, licèt inter eos vnus eſſet principalis, alter fideiuſſor.*
5 *Solemnitates ſtatutariæ requiſitæ in contractibus mulierum non requiruntur in contractu dotis.*
6 *De obligatione matris in dotanda filia.*
7 *An æqualis ſit obligatio matris, et fratrum.*
8 *Solemnitates quando requirantur etiam in dote conſtituta per minorem.*
9 *De ſolemnitate ſubſcriptionis donationis requiſita per ſtatutum Vrbis.*
10 *Maritus dicitur in dote fouere cauſam oneroſam.*

De dote.

DISC. XIX.

1 Contracto matrimonio inter prædictos Brancaccium & Vrſinam, eadem Franciſca ſponſa, et Angela Caetana mater dotem conſtiluerunt ſcutorum 20. m. ex quibus 15. m. promptè aſſignata fuerunt ex effectibus antiquorũ fideicommiſſorum huius domus, quæ erat illa Comitũ Pitiliani, ter mille autem promiſſa fuerunt poſt mortem dictæ Angelæ matris, et reliqua bis mille poſt obitum Mariæ Ambroſiæ Monialis, quæ ſponſæ ſoror erat, vndè facto caſu mortis dictæ Angelæ, quæ hæredem inſtituerat altetam filiam primogenitam viduam ex Duce Muto, contra iſtam tanquam hæredem, coniuges iudicium inſtituerunt corã A.C. pro conſequutione dictorũ ſcutorũ 3. m., aduerſus quã petitionem, duo per hæredem prædictam opponebantur, Primò nempè, quod cum huiuſmodi promiſſio facta eſſet inſimul per eamdem Franciſcam ſponſam & Angelam matrem, iſtius obligatio intelligenda eſſet ſubſidiariè, ac potius fideiuſſorio nomine ipſiuſmet ſponſę ſeipſam dotantis; Vel quod ſaltem obligatio intelligenda eſſet, non inſolidum, ſed pro virili, vndè propterea non niſi ad medietatem iſtius ſummæ contra hæreditatem agi poſſet; Et ſecundò opponebatur de nullitate actus ob non ſeruatas ſolemnitates *ex Statuto Vrbis* 151. in obligationibus aliiſque mulierum contractibus adhibendas, Et addebatur etiã alia nullitas reſultans *ex Statuto* 149. per
2 quod diſponitur, donationes ſubſcribi debere per donatorem ac duos teſtes, quã formam ſeruari debere etiam in donationibus inter patrem & filium firmauit pluries Rota, et præſertim *dec.*217. *par.* 11. *rec.* aliàs *poſt Salgad. in Labyrint. dec.*3.

Contrarium his non obſtantibus, me ſcribente pro coniugibus, iudicatũ fuit; Primum etenim obiectum, quod promiſſio Angelæ matris eſſet fideiuſſorio nomine Franciſcæ principalis ſeipsã dotantis tollebatur ex facto, ex quo etiã

 ceſſa-

ceſſabat alterum de prætenſo exceſſu petitionis, quoniam ex inſtrumento poſteà celebrato conſtabat, vtramque diſcretiuè in dotatione interueniſſe, Franciſcam ſcilicet pro ſumma ſcutorum 15. m. prouenientium à legatis ac auito fideicommiſſo, Angelam verò pro iſtis 3. m. eamdemque Franciſcam pro reliquis 2. m., recaſuris poſt mortem Sororis oblatæ in Monaſterio Turris Speculorũ.

Ac etiam quia, tunc mater vidua interueniendo in dotatione filiæ ſub eius cura & educatione permanentis, adminiſtratorio, ſeu fideiuſſorio nomine ſe obligaſſe dicitur, quando filia habet de bonis, ex quibus veriſimiliter conſtituta dos extrahi valeat vt refert *Boſſ. de Dot. cap.3. num.*108., cum materna obligatio dotandi filiam ſit ſolùm in ſubſidiũ, vt actum habetur infra *in Beneuentana dotis diſc.*29.

Sed vbi eidem matri innoteſcit, filiam nil aliud habere, vltrà id quod iam pro-
3 miſerat, tunc exceſſus cenſetur conſtitutus de ſuo vt in ſpecie *Boſſ. d. num.*108. *circa medium in fine*; Maximè attenta ea circumſtantia differendi huius exceſſus ſolutionem poſt ipſius matris conſtituẽtis mortem, quaſi quod ita per contractum præuentiuè aſſecurare voluerit generum ac filiam de parte illius ſucceſſionis in ſua dote, quæ de iure naturæ quaſi debita videbatur, Vndè dicebam huiuſmodi quæſtionem, an interuentus matris vel alterius coniuncti eſſet principali vel potius fideiuſſorio, ſeu adminiſtratorio nomine, eſſe potius facti quàm iuris, vtpotè ex ſingularibus facti circũſtantijs decidendam, vt in propoſito dotis conſtitutæ per fratrem vel per patruum ac etiam matrem latius actum habetur *diſc.*154.

Et nihilominus huiuſmodi quæſtio in præſenti remanebat inanis reſpectu viri agentis, cum hic vtrumque promittentẽ agnoſceret in æquè principaliter debi-
4 tores; Vbi enim per duos ad fauorem tertij æquè principaliter fit promiſſio ſeù obligatio, quamuis vbi negotium ad vnum eorum tantùm pertinet, ille reuerà dicatur principalis, alter verò fideiuſſor, hoc tamen procedit inter ſe, non autem quoad creditorem, qui ambos dicitur habere in correos principaliter obligatos, vt vltra generalia, in ſpecialibus terminis dotis *Surd. conſ.*448. *numer.*1. *Rota in Beneuẽtana dotis* 11. *Martij* 1654 *Bichio*, et eſt in materijs indifferentibus propoſitio in foro quotidiana, et de qua præſertim *in Romana de Gaetanis & in altera de Monte Mellinis ſub tit. de feud. ad materiam Bullæ Baronum* ſuper puncto, àn bulla Baronum procedat in debitis ex cauſa fideiuſſionis *diſc.*100. & 101.

Ad alterum verò obiectum nullitatis reſultantis ab omiſſis ſolemnitatibus in contractibus mulierum generaliter requiſitis *per Statutum Vrbis* 151., Dicebã
5 hodiè ſatis receptam eſſe in Rota & Curia propoſitionem, quod vbi agitur de dote pro certo ac determinato matrimonio adhuc non contracto, itaut nõ intrẽt limitationes, de quibus ſupra *in Tiburtina & in Fulginaten. diſc. proximè præced.* talis contractus non ſubiacet ſolẽnitatibus ex generalitate *textus in l. finali Cod. ad Velleian.*, etiamſi ageretur de muliere extranea ex cauſa merè voluntaria dotante ex deductis *dec.*241. *par.*7. *recen.*, *in Tiburtina donationis* 17. *Iunij* 1652. *coram Dunozetto* inter ſuas *dec.*919. *cum alijs in dictis præcedentibus*, multomagis vbi agitur de matre conſtituente dotem filiæ, quam ipſa rectè ſcit in hac ſaltem rata non eſſe aliundè prouiſam ad ſupplendam eam ſummam, quæ inſpecta eiuſdem ac viri qualitate cõgrua iudicabatur, cum tunc videatur potius ex cauſa neceſſaria.

Quia in defectum patris vel aſcendentium ex latere paterno intrat obligatio
6 matris *per textũ in l. ſi quis à liberis* §. 1 *ff. de liberis agnoſcendis Mãtic. de tacit. alios colligens lib.*12. *tit.*16. *nu.*28. *Fontanell. de pact. clauſ.*5. *gloſ.*2. *num.*1. *Giurb. ad conſuetud. gloſ.*3. *num.*47. *Altograd. conſ.*59. *num.*2. *cum ſequen. lib.*1. *cum alijs per Boſſ. de dot. cap.*5. *à num.*11. *cum ſeqq.*, et omnes abſque controuerſia, quæ ſolùm inter DD. eſſe ſolet, exiſtentibus fratribus vtrinque coniunctis, àn ſcilicèt quemadmodùm æqualis eſt dotandæ ſuc-
7 ceſſio, ità æquale debeat eſſe onus dotationis, vt inclinare videtur *Soccin. iun. in l.*1. *ff. ſolut. matrim. num.*201., ſed contraria videtur recepta, vt apud allegatos, præſertim *Giurb. num.*49. propter ordinem præſcriptum *in d. text. in l. ſi quis à liberis*, vt *infrà diſc.*142.

Et

Et quamuis per ſcribentes in contrarium conſtitueretur fundamentum in
8 copioſa deciſione *Rauennaten. dotis 11. Aprilis 1644. coràm Corrado impreſſ. deciſ.262. par.9. recent.*, vbi latè firmatur, dotem in materia ſolemnitatum priuilegiatam non eſſe, niſi quando eius conſtitutio eſſet præcisè neceſſaria, facilis tamen erat reſponſio, deciſionem prædictam, omneſque auctoritates ibidem collectas procedere in terminis minoris, in quo duplex intrat impedimentum, vnum iuris communis, alterum Statuti, abſquè eo quod in iure reperiretur aliter prouiſum, Secùs autem in muliere maiori nullum impedimentum de iure communi habente de bonis ſuis liberè diſponendi, præterquàm in caſu quo remaneret indotata; Et fortius quia etiam in caſibus, in quibus lex mulieribus contrahere prohibet, dos reperitur expreſsè exempta, *vt in d.l.finali ad Velleian.*, ex quo deprompta eſt huiuſmodi concluſio *vt ſupra diſc.16.*

Demùm quoad aliam nullitatem deductam ex omiſſa ſolemnitate Statuti 149., dicebam illud eſſe ſatis leue fun-
9 damentum, Tum quia ſtantibus præmiſſis, huiuſmodi dotis conſtitutio non donationi ac liberalitati ſed potiùs neceſſitati referenda erat, Tum etiàm quia vbi reſpectu ipſius mulieris dotatæ actus dici poſſet lucratiuus, et tanquàm ſapiēs donationem cadens necnè ſub dicto Statuto, ceſſabat tamen quæſtio reſpectu viri, qui dicitur fouere cauſam onerosam, cum aliàs abſque tanta dote ma-
10 trimonij oneribus ſe non ſubieciſſet *ad text. in l. finali §. ſi à ſocero ff. quæ in fraud. cred. Fontanell. de pact. cl.5. gloſ.1. num.39. & ſequen. Giurb. ad conſuetud. cap.5. gloſ.5. par.1. num. 12. & ſequen.*, Et iuxtà præmiſſa iudicatum fuit per A.C., eiuſque iudicium canonizatum fuit per Signaturam Iuſtitiæ reſcribendo cum clauſula *ſinè præiudicio*, atque ità cauſa finem habuit.

CIVITATIS CASTELLI DOTIS PRO IOANNA CIAPPETTA CVM FAVSTINA DE MAGIS ET DOMINICO DE MVTIIS CONIVGIBVS.

Caſus diſputatus coram A.C. et Prælatis, ac variè reſolutus.

De conſtitutione dotis filiæ facta per matrem cum eius dote, an dicatur inualida ex eo quod ipſa mater indotata remaneat.

SVMMARIVM.

1 *Mulier non poteſt facere dotis conditionem deteriorem, vt indotata remaneat.*
2. *Iuramentum facit ceſſare diſpoſitionem legis Iuliæ.*
3 *Sed vbi remanet indotata, iuramentum nil operatur, et talis dicitur, vbi non remanet ſalua medietas.*
4 *Aliquando etiam modica alienatio facit mulierem indotatam.*
5 *Idque verum, etiamſi concurreret iuſta cauſa pro altera dote conſtituenda.*
6 *An procedat, vbi alienatio dotis fieret cum reſeruatione vſusfructus, et n.8.*
7 *De limitatione concluſionis num.3., vbi mulier eſt ſenex, et n.9.*
10 *Quando valeat actus etiamſi excedat medietatem dotis.*

DISC. XX.

1 IOANNA, et Laurentius coniuges deſponſando Fauſtinam communem filiam Dominico de Mutijs, omnia ferè eorum bona in dotem aſſignarunt, ſibi reſeruato vſufructu ad vi-

tam, ſed pœnitens Ioanna, renuebat dare eius bona dotalia, ex eo quod ipſa remaneret indotata, vndè introducta prius cauſa in partibus, et deindè in Curia coram A.C.; Pro dicta Ioãna ſcribens dicebam eius intentionem fundatam eſſe in regula textus *in l. Attilicinus ff. de pactis dotal.* per quam mulier prohibetur facere eius dotis deteriorem conditionem, itaut indotata remaneat, quamuis in huiuſmodi actu intercesserit iuramentum; Licèt enim iſtud tollat obſtaculum *l. Iulia de fundo dotali*, vndè propterea alienatio fundi dotalis
2 de iure ciuili inualida, ob iuramentum de iure canonico ſubſtineatur, *vt apud Caualer. dec.482. num.1. dec.269. nu.12. cum ſequen. par.9. recen.* Nihilominus id procedit, dummodò alienatio non ſit talis, quod notabilem læſionem inducat, itaut mulier indotata remaneat, tunc enim receptum eſt, iuramentum nihil o-
3 perari ob implicitum ſeu præſumptũ dolum ex tali læſione reſultantem *Adden. ad Gregor. dec.321. num.12. Giurb. obſer. 80. num.10. Theſaur. dec.223. Fontanell. de pact. clauſ.7. gloſ.2. par.6. & 7. n.36. cum ſequen. Martin. Andr. dec.79. Rot. dec.33. poſt Cenc. de cenſibus, et cæteri diligentèr cumulati per Andreol. contr.376. num.2. cum ſequen.*; Apud quos receptum eſt tunc huiuſmodi læſionem adeſſe, quãdo alienatio vel alter contractus excedit dotis medietatem, itaut mulieri ſaltem medietas ſalua non remaneat; Atque hoc iure paſſim viuitur in Curia, vbi præſertim Signatura Iuſtitiæ aduerſus mandata, quæ contra mulieres relaxantur, ſemper reſcribit cum clauſula, *ſalua medietate*; (Licèt me originaliter id exci-
4 tante, quandoque etiam modica alienatio vel obligatio infrà dimidiam inualida iudicata ſit ob dotis modicitatem, itaut medietas omnino incongrua eſſet ad neceſſariam ſubſtentationem, vt habetur alibi deductum *ex Cyriaco & Nouegrolo & alijs*, et quam reſtrictionem in præſenti etiam intrare dicebam ob dotis modicitatem).

Et quamuis in propoſito caſu, ſatis iuſta, et quodammodò neceſſaria eſſet cauſa, ob quam dotis alienatio facta eſſet, Attamen concurrente prædicta læ-
5 ſione, ob quam mulier indotata remanere dicatur, receptum eſt iuſtam cauſã in propoſito non ſufficere, vt in ſpecie alienationis pro excarcerando Viro, vel alia cauſa aliàs de iure permiſſa *Andreol. dicta controu.376.*, vbi plures cumulat; Et in terminis indiuidualibus pro conſtituẽda dote etiam propriæ filiæ *Cyriac. controu.295. num.39. & 42. cum ſequen.* cuius opinionem, præſuppoſito facto indotationis, admittit *Altograd. conſ.34. in fine lib.1.*, et videtur vera propoſitio, Tùm ex regula quod non debet diſcooperiri vnum altare, vt alterum cooperiatur, Tùm etiam quia in concurſu duarum dotium, potior eſſe debet conditio mulieris agentis de damno vitando, et nè bonis dotalibus iam poſſeſſis priuetur, quàm alterius agentis de lucro captando, et vt aliena bona obtineat, licèt hæc ſecunda conſideratio de cauſa lucratiua ſubſiſtat ſolùm reſpectu mulieris dotatæ, non autem viri fouentis cauſam oneroſam.

Neque ratio quod agatur de dotanda propria filia videtur in propoſito conſiderabilis, quoniam etiam patris, cuius obligatio ſtrictior in iure reputatur, onus eſt dotare filiam, quatenus ſit diues, ac ſibi remaneat quantum ſufficiat ad propriam ſubſtentationem, cum lex eũ non obliget ad necandum ſeipſum ac reducendum ad famis neceſſitatem pro filia dotanda ex latè *deduct. per Boſſ. de dot. cap.4. num.222.* multominus mater.

Iuxta præmiſſa iudicatũ fuit per A.C. denegando ad inſtantiam coniugũ executionẽ inſtrumenti dotalis, Verùm hæc ſententia per alterum Prælatum in gradu appellationis reuocata fuit, vndè introducta cauſa pariter per appellationẽ coram altero Prælato, coram quo magis formiter diſputatum fuit, difficultas reſtringebatur ad punctum, quod huiuſmodi bonorum dotalium alienatio ex cauſa alterius dotis conſtituendæ, non eſſet libera, et omninò abdicatiua emolu-
6 menti ab initio, dum erat, reſeruato vſufructu, cuius reſeruationem ſaluare actũ aliàs inualidum motiuabat iudex cum auctoritatibus loquentibus in terminis donationis omnium bonorum, quæ cum huiuſmodi reſeruatione ſubſtinetur ex *deduct. per Mant. de tacit. lib.13. tit.32. Franch. deciſ.568.*, et huic circumſtantiæ addebatur limitatio, quam *ex Vrſill. ad*
7 *Afflict. dec.154. num.1.* tradit *Fontanell.*

de

*de pact. clauſ.4. gloſ.9. par.5. num.*188., vbi ſcilicet mulier alienans dotem in tali ætate conſtituta eſt, quod veriſimilitèr non ſperatur amplius nuptura.

Reflectendo autem ad prædictorum motiuorum veritatem, cogitabam ea ſeparatim conſiderata nullius eſſe momenti,
8 reſeruatio enim vſusfructus non facit, quin mulier omninò læſa, et indotata remaneat, cum bonorum dominium, quinimò poſſeſſio ità translata dicantur in eum, in quem facta eſt alienatio; Neque auctoritates loquentes in terminis ſubſtinendi ob huiuſmodi reſeruationẽ donationem vniuerſalem omnium bonorum, ad propoſitum faciunt, cum huiuſmodi donationis inualiditas non reſultet à læſione, ſed à ceſſante facultate teſtandi, quæ ità per vſusfructus reſeruationem adeſſe dicitur, quoties tamen ille eſt talis, quod nedum ſufficiat ad alimenta, ſed etiam ad cumulandam aliquam bonorum partem, in qua teſtandi facultas verificabilis remaneat, vt benè *Mant. de Tac. lib.*13. *tit.*32. *num.* 16., et habetur in ſua materia *ſub tit. de donationibus*, ſed hoc nihil ad rem, in qua punctus eſt in læſione, vndè vtriuſque concluſionis penitus diuerſa eſt ratio.

Prout neque ſimpliciter vera iudicanda eſt prædicta altera limitatio, quam
9 *ex Vrſill.* ſimpliciter tradit *Fontanell. loc. cit.*, cum nullum iuris vel auctoritatis fundamentum habere videatur, ſiquidem *Vrſill.* nihil in hoc firmat, neque determinatè loquitur, ſed ſolùm ſe refert ad *Decium conſ.*536. *num.*3. non deſcendentem ad hos terminos talis alienationis, quæ notabilem læſionem inducat, atque mulierem indotatam relinquat, et *Fontanella* eſt ſimplex relator, vndè nulla adeſſe videtur matura, et determinata auctoritas; Minuſque aſſiſtere videtur probabilis ratio, quoniam quidquid aliqui dubitauerint, etiam in ſenibus ad filiorum procreationem non aptis, omninò receptum eſt matrimonium conſiſtere poſſe, vt eruditè *Rot. coram Merlin. deciſ.*229. *num.*21. *ad fin.*, ideoque pariformiter conſeruanda eſt eius libertas, quæ ita impedita remaneret, et fortius quam in iuuene aliquãdo ob formoſitatem ſine dote virum inueniente, quod in vetula nunquam datur; Ac etiã quia non ſemper ſolus vſusfructus ad neceſſaria ſufficit, ſed quandoque occaſione infirmitatis vel alterius accidentis, ſortis principalis diſpoſitionem habere oporteat; Et reuerà quantum pertinet ad obſeruantiam Curiæ, nunquam iſtam limitationem praxis recepit, nam in dies, ſiue agatur de mulieribus iuuenibus, ſiue de ſenibus reſcribitur *ſalua medietate*.

In propoſita verò facti ſpecie, ex eius
10 circumſtantijs, vtrumque motiuum inſimul ac vnitè conſideratum, mihi, quãuis pro muliere dotante ſcribenti, non leuem difficultatem inferebat, quod ſcilicet agebatur de matre habente virum, conſtituta in ætate, quod veriſimiliter alias nuptias contractura non eſſet, dotante vnicam filiam, ſibi reſeruato vſufructu, cum quo in futurum viuere poterat, eodem modo quo, non diſtracta ſorte principali, de præterito vixerat, itaut huiuſmodi contractus aliud continere non videretur, niſi quamdam anticipatam diſpoſitionem per contractum, illius ſucceſſionis, quam iuxta naturæ ordinem poſt parentum mortem filia habitura erat, ita iuſtitiæ vel ſaltem honeſtatis neceſſitate impellente, ideoque ſi iudicare debuiſſem, pro meo iudicio ex particularibus facti circumſtantijs, contra clientem reſpondiſſem; Licèt enim vrgere videretur conſideratio, quod potuiſſet dari talis indigentiæ caſus, vt ſolus vſusfructus non ſufficeret; Conſiderabam tamen, quod tunc ex dictis rationibus, ſiue ex altera deducta *ex text. in l finali Cod. de reuocan. donat.* iudicis officiũ rectè intrare poſſet, vt neceſſitati ſubueniretur; Idemque vbi moriente viro vellet ad ſecunda vota conuolare; Ideoq; conſului Ioannæ, quod acquieſceret cuidam honeſto temperamento, quod iudex, doctrina, prudentia, et integritate præditus proponebat, atque ita credo ſequutum.

PE-

PERVSINA
CENSVS
PRO
VALENTINO, ET ALIIS DE CIOPHIS
CVM
SEPTIS, ET NONIIS.

Caſus deciſus per Rotam contra Ciophos.

An minor, vel eius curator dare poſſit in dotem abſque ſolemnitatibus eius bona æſtimata, præſertim cēſus ad effectum videndi, An extinctio cenſus facta per debitorem cum viro valeat in mulieris præiudiciū.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries, Et an extinctio cenſus fiat cum viro, et num. 8.*
2 *Bona minoris dari non poſſunt in dotem æſtimata ſine ſolemnitatibus.*
3 *Quod procedit etiam in cenſibus, qui loco ſtabilium habentur.*
4 *Quando bona dicantur data eſtimata.*
5 *Ex lapſu 30. annorum præſumuntur ſolemnitates.*
6 *Ad quem effectum attendi debet concluſio de qua num. 2.*
7 *De concluſione, vt ad ratificationem requiratur certa ſcientia facti, et iuris.*
8 *An extinctio cenſus fieri poſſit cum viro.*
9 *Declaratur concluſio de adhibendis, nec nè ſolemnitatibus in contractu dotali inito per minorem.*
10 *Solemnitates non requiruntur in donatione neceſſaria.*
11 *Si ſemel dos eſt validè conſtituta, tunc poteſt denuò conſtitui ſine ſolemnitatibus.*

DISC. XXI.

1 Svperſtitibus ex N. de Septis, Virginia & Euphroſina puellis in pupillari ætate conſtitutis ſub tutela Catherinæ matris, hæc ad commodum pupillarum, de pecunijs paternæ hæreditatis acquiſiuit cenſum impoſitū per Matthiam Ciophi, deindèq; eadem Catherina maritauit dictas duas filias, Virginiam ſcilicèt Danzettæ, et Euphroſinam Tobiæ Nonio Nepoti illius celebris *Tobiæ*, qui auctor eſt conſiliorum, ac plurīū repetitionū ſuper inſtitutionibus, alijſq; legibus, cum dote ſcutorum 3000. pro qualibet, ex quibus 2500. declaratum fuit eſſe medietatem bonorum paternorum conſiſtentium in ſtabilibus & cenſibus, inter quos iſte deſcriptus fuit, reliquum verò ex maternis, dictoque matrimonio ſequuto Nonius Euphroſinæ ſocer cenſum prædictum vendidit Gratiano, cum quo Ciophus debitor, vel eius filij & hæredes illum extinxerunt; Diſſoluto autem ferè poſt 40. annos matrimonio per mortem viri, cuius ac ſoceri hæreditas detecta eſt non omninò idonea ad dotis reſtitutionem, defunctaque etiam muliere, eius hæredes, dictaque Virginia, ac eius etiam interim defunctæ hæredes, iudicium inſtituerunt contrà dictos Ciophos cenſus debitores pro fructibus, perindè ac ſi cenſus non eſſet extinctus, et allegata extinctione, plures tam per A.C. quàm per alios inferiores iudices hinc indè emanarunt ſententiæ, quarum vltima reuocatoria duarum editarum ad fauorem debitorum fuit pro actoribus, vndè commiſſa in Rota cauſa reſtitutionis in integrum aduerſus dictam ſententiam, quæ in iudicatum tranſacta prætendebatur, et diſputato dubio *coràm Zarata* ſub die 27. *Iunij* 1653. contrà Ciophos debitores pro iuſtitia & validitate dictæ rei iudicatæ prodijt reſolutio, quæ eſt impreſſa *deciſ.* 324. *par.* 11. *recent.*

Ex eo potiſſimùm fundamento, quod, Aut cēſus prædictus datus erat in dotem inæſtimatus, et cum tali caſu perſeueraret in dominio mulieris, non poterat cum ſocero vel viro fieri extinctio, Aut datus

datus erat æſtimatus, vnde tranſiſſe diceretur in dominium viri vel ſoceri, ac obſtabat nullitas ob non ſeruatas ſolemnitates, ſinè quibus bona minoris,
2 etiam pro ſeipſa dotanda dari non poſſunt in dotem *Bart. in l. ſi conſtante n.77. ff. ſolut. matrim.*, quam cæteri ſequuntur congeſti per *Surd. deciſ.* 278., *vbi Hodiern. in addit.*, *& deciſ.*287. *Fontanell. de pact. clauſ.*5. *gloſ* 7. *num.*24. *Leo deciſ. Valent.*31. *num.*2. *cum ſequen. lib.*1. *Cyriac. controu.*29. *num.*40. *cum ſequen.*, *& controu.* 508. *num.*5. *Altograd. conſ.* 31. *num.*3. *& ſequen. lib.*2. *Rota dec.*508. *par.*4. *recent. num.*6. cum alijs quos cumulat *Boſs. de dot. cap.*8. *numer.*70. Eo addito, vt id procedat etiam in cenſi-
3 bus, qui licèt tertiam ſpeciem conſtituere dicantur, attamen connumerantur inter ſtabilia ad effectum ſolemnitatum, quæ in alienatione requiruntur *Gratian. diſcept.* 367. *num.*26. *Rot. deciſ.* 441. *num.*2. *poſt Cenc. de cenſ.*, Et eſt paſſim receptum in terminis alienationis bonorum Eccleſiæ, *vt in ſua materia ſub tit. de alienat.*

Repropoſita cauſa *ſub die* 24. *Maii* 1665, quando ſolum poſt editam primam deciſionem Ego ſcripſi, perſtitum fuit in deciſis, vndè proptereà rei conuenti, pro quibus ſcribebam acquieſcere coacti ſunt; Reſolutiones tamen non placuerunt, Vel quia in puncto iuris contrarium verius videretur, Vel ſaltem, quod licèt ipſius iuris ſtricta cenſura ita exigeret, eſſet tamen magnus rigor benè ſpectatis facti circumſtantijs; Certum etenim erat, quod tam cenſus, de quo erat quæſtio, quam cętera bona data fuerant æſtimata, cum dos inciperet à quantitate, pro cuius ſolutione aſſignabantur bona, qui
4 eſt modus cognoſcendi, quod dos æſtimata data eſſet, ex deductis *dec.*52. *par.* 6. *rec.*114. *num.*2. *&* 144. *num.*10. *poſt Merlin. de pignor. Adden. ad Buratt. dec.* 961. & habetur ſępius deductũ *hoc eod. tit.* pręſertim *diſc.*158. Quo poſito indubitata reſultat illatio quod vir vel ſocer, vtpotè dicti cẽſus domini potuerũt illũ cedere alteri, cum quo perindè, ac ſi cum ipſis potuit fieri extinctio, cum eadem ſit perſona ceſſionarij ac cedentis.

Et licèt veram admitterem propoſitionem iam dictam, de bonis minoris non dandis in dotem æſtimatis abſque ſolemnitatibus ſtatutarijs, cum ſit ſpecies formalis emptionis & venditionis, diuerſæ à contractu dotis, Attamen ſtante
5 lapſu 30. & vltra annorum, huiuſmodi ſolemnitatum interuentus præſumendus veniebat *ex deductis per Gabr. de præſumpt. concluſ.*1. *Menoch. lib.*3. *præſumpt.*131. *cum ſequen. Adden. ad Greg. dec.*354. et eſt concluſio quotidiana in terminis fortioribus ſolemnitatum ſuper alienatione bonorum Eccleſiæ, ac etiam habetur inſinuatum alibi *hoc eodem tit.* in materia derogationis Sixtinæ ſuper exceſſu dotium *diſc.*143.

Et fortius quia huiuſmodi punctus, an dos rectè conſtituta eſſet, rigoroſè tra-
6 ctari ſolet, vel ad effectum lucri, de quo agit cæteris allegatis *Altograd. dicto cõſ.* 31. *lib.*2. *Boſſ. de dot. cap.*8. *num.*71., et habetur in ſua materia *in Piſauren. lucri dotis hoc tit. diſc.*136. quia viro volenti lucrum facere imputari poteſt, cur debitas ſolemnitates non adhibuerit; Vel ad effectum vindicandi ipſamet bona ſtabilia per veritatem, quæ à viro diſtracta eſſent; Secus autem ad effectum liberandi debitorem bona fide extinguentem debitum mulieris cum viro, quem videt dominum, ac poſſeſſorem cenſus, ſeu crediti, vtpotè in dotem dati, cum promptiora & faciliora ſint iura ad liberandum ſoluentem, quàm ad ſubſtinendam alienationem formalem bonorum verè ſtabilium, cum tunc ſufficere videatur ſoluiſſe bona fide creditori putatiuo ex deductis *per Caſſanat. conſ.*9. *num.*30. *cum ſeqq. Salgad. in Labyrinto par.*1. *cap.* 27. *num.*111. *cum ſeqq.*, potiſſimè ſtante tam diuturno temporis lapſu cum dicta extinctio ſaltem cauſauerit titulum putatiuum bonæ fidei inductiuum, abſque dubio ſufficientem, cum lapſu longiſſimi tẽporis, ad præſcribẽdã præſertim libertatẽ, et habetur *ſub tit. de cẽſibus diſc.*24.

Inſpecta pręſertim qualitate debitorũ, qui erant pauperes ruſtici, quos nimius rigor videtur cogere ad indagandum huiuſmodi iuris ſubtilitates, neque omnibus iuris peritis cognitas; Accedente etiam præſumpta ratificatione dictæ cõſtitutionis dotis per ipſam mulierem factam maiorem, et acquieſcentem per lõgæuum ſpatium annorum 30. & vltrà; Licèt enim deciſiones continuando ſtrictos

ctos rigores, inſiſtant in concluſione alioquin vera, et in Curia paſſim recepta, vt ad effectum ratificationis actus inualidi,
7 requiratur ſcientia certa, tam facti, quã iuris, *vt apud Dunozet. deciſ.805. nu.6. & in recen. deciſ.324. nu.18. par.11*

Replicabam tamen, concluſionẽ prædictam rectè procedere, ac recipiendam eſſe, quando ageretur de ratificatione alicuius particularis alienationis, vel obligationis omninò voluntariæ, ac regulariter illicitæ, itaut ratificatio tanquam reualidatio actus inualidi, ex nunc ſapere deberet omnino nouam alienationem ſeu obligationem iuxta ea quæ habentur *apud Gratian. diſcept.509.num.24. cum ſeqq. cum aliis deciſ.80.par.10.& dec.98. p.11. rec. & frequenter*; Secus autem vbi agitur de ratificatione cõſtitutionis dotis, quia cum ſit actus matrimonio connaturalis, atq; ex communi conſuetudine neceſſarius, quia licèt poſſint, non tamen ſolent contrahi matrimonia ſine dote, reſultat exindè, quod ex ſolo contractu matrimonij ſequitur ratificatio capitulorum matrimonialium, ſiue conſtitutionis dotis, quamuis hæc ab alio facta eſſet, ex deductis infrà in materia pactorũ dotaliũ, multomagis cõcurrẽte tũ diuturna obſeruantia, quodque vt dictũ eſt, tractatur ad effectum liberandi, nam etiam in caſu quo dos inæſtimata data eſſet, plurium ſententia eſt, cenſus ex-
8 tinctionem tanquam actum neceſſariũ licitè cùm viro fieri *ex deductis per Gratian. diſcept.985. num.1. cum ſequen. & Cenc. de cenſ. qu 39. num.45.*; Quidquid enim ſit de huius aſſumpti veritate in præſenti non examinata, ponderabile tamen id videbatur ad prædictum effectum per argumentum à fortiori.

Concluſio autem prædicta de inualiditate conſtitutionis dotis, per quam bo-
9 na data eſſent æſtimata, rectè procedit quoad ipſum actum ſeu circumſtantiam dandi bona æſtimata, cum ſit ſpecies voluntariæ alienationis, quam ita mulier facere dicitur cum viro conſiderato tanquam extraneo emptore, ſecus autem quoad ipſam conſtitutionem dotis in genere, quia nempe bona ſtabilia data ſint inæſtimata, pecuniæ verò & mobilia, quæ ſeruando ſeruari nõ poſſunt data ſint in quantitate, tunc enim ad effectum validitatis vel inualiditatis actus ſpectatur cauſa, àn ſcilicet eſſet neceſſaria vel voluntaria; Si enim eſſet voluntaria, quia nempè minor dotem conſtitueret extraneæ, ad quam dotandam de iure compelli non poterat, et tunc, quia eſt actus formalis donationis, abſque dubio non ſubſtinetur ſine ſolemnitatibus, vel iuris communis, vel ſtatutarijs, quarum defectum non ſupplet fauor dotis, quæ in hoc non reperitur in iure priuilegiata, vt cæteris copiosè allegatis firmatur *in Rauennaten. dotis 11. Aprilis 1644. Corrado impreſſ. deciſ.262. par.9. recent.* etiam pluribus relatis *Boſſ. de dot. cap.8. num.70. cum ſeqq.*; Licèt vt plurimum quæſtio ſit ſuper ſolemnitatibus ſtatutarijs, quoniã illæ iuris communis ſuppleri ſolent à iuramento, cuius virtus, vel directè, vbi intercedit Apoſtolica auctoritas, vel indirectè faciendo præſumere actum ſimulatum & doloſum, ſeu adimendo fidem ſcripturæ, frequentius per ſtatuta tolli ſolet.

Vbi verò actus dotationis eſt neceſſarius, quia nempè mulier agat de dotando
10 ſeipſam, ſiue frater de dotando ſororẽ, quam ex præcepto hominis, vel legis communis, aut municipalis dotare tenetur, et tunc ſolemnitates non requiri firmatur *apud Ottbob. dec.126. num.10. & 11. & dec. 242. num.5. par.9. recent.*, et refert *Boſſ. d. cap.8. num.74.*, licèt & iſto caſu minoris læſio ob non adhibitas ſolemnitates prætendi poſſet, vel circa dotis exceſſum, et incongruitatem, vel ad effectum lucri, vt habetur *in dicta Piſauren. diſc,136.*; Benè verùm, quod etiam in caſu dationis bonorum ſtabiliũ
11 æſtimatorũ, et cum pacto lucri, ſi ſemel pro vno matrimonio dos ità cum ſolemnitatibus benè conſtituta eſt, tunc abſque alijs ſolemnitatibus, pro ſecundis vel vlterioribus nuptijs, etiam minori ætate continuante conſtitui poteſt *Soccin. conſ.80. num.24. & ſequen. lib.4. & cæteri, de quibus Altograd. dicto conſ.31. num.1. cum ſequen. lib.2.* cum alijs, quos colligit *Boſſ. de dot. cap.8. num.75. cum ſeqq.*, et latius infra in materia ſecundæ dotis, quæ regulariter normam recipit à prima.

R O M A N A

PECVNIARIA DE SANTACRVCE

PRO

MARCHIONE TARQVINIO SANTACRVCE

CVM

CHRISTOPHORO CINCIO

Caſus deciſus per Rotam pro Cincio, et pendet.

De antiquo Statuto Vrbis dotium moderatorio An locum habeat in clericis, et àn ſit lex Papalis vel lex Populi à Papa confirmata; Et de vſu fauorabili Statutorum laicalium in eccleſiaſticis, aliaque ad materiam huiuſmodi Statutorum cum clericis vel aliàs exemptis, Et plura de iſtis legibus dotium moderatorijs.

SVMMARIVM.

1 *FActi ſeries.*
2 *Statuta Vrbis quamuis confirmata per Papam non comprehendunt Clericos.*
3 *Contrarium in ſpecie conſtitutionis dotis antiquitus deciſum.*
4 *Dubitatur de concluſione poſita nu.2.*
5 *Diſtinguuntur plures inſpectiones cauſæ.*
6 *De duplicitate perſonæ in Papa.*
7 *An reformatio dotium facta ſub Clem. VII. ſit Conſtitutio Apoſtolica.*
8 *Rubrica denotat naturam ſeu qualitatem legis.*
9 *Super exequijs & funeralibus Princeps laicus ſtatuere non poteſt cum ſuis declarationibus.*
10 *Concluſio de qua num.2. fundatur in deficiente voluntate Papæ, qua concurrente etiam virtuali & tacita veniũt* De dote. *Eccleſiaſtici.*
11 *Plures demonſtrationes, ex quibus dicta reformatio Clementis comprehendat clericos.*
12 *Demonſtrationes contrariæ.*
13 *De origine dotis, an iure gentium vel ciuili, et de validitate legum reformatoriarum dotis.*
14 *An dictæ leges dicantur aduerſari libertati matrimonij.*
15 *Dicuntur rationabiles, iuſtæ & fauorabiles.*
16 *Clerici non ſubiecti Statutis laicorum poſſunt volentes eis vti ad eorum fauorem in ratione priuilegiatiua.*
17 *Et de ratione.*
18 *Subditus contrahere non poteſt cum non ſubdito ſpreta lege ſui Superioris, et num.24.*
19 *Limitatur concluſio, de qua num.16.*
20 *Impugnatur ſeu declaratur dicta limitatio.*
21 *Contrahens abſque debitis ſolemnitatibus cenſetur nugari & non habere animum contrahendi.*
22 *Actus ſine ſolemnitatibus an producat obligationem naturalem, et obliget in conſcientia.*
23 *Ad regulandum animum contrahentium attendenda eſt opinio, quæ tunc vigebat.*
24 *De concluſione, de qua num.18.*
25 *Copia an probet ſi non reperitur originale, et quando.*
26 *De actione de dolo vel alia competente minori contra tutorem.*

DISC. XXII.

1 ANtiquata hæc prætenſio, quæ poſt ſilentium centum circiter annorum, contrà tertium, vel quartum hæredem, promptas iudicum aures inuenit, me docuit quàm cautè procedendum ſit, parumque fidendum de illis, qui longiſſimo temporis interuallo aliqua bona pacificè poſſidentes, à creditoribus, ac alienis prætenſionibus tuti videntur; Cum enim Proſper Cardinalis de Sanctacruce, tunc Epiſcopus Chiſſanenſis ac Nuntius Apoſtolicus] apud Regem Chriſtianiſſimum, maritando Erſiliam neptem Franciſco Cincio, conſtituiſſet

dotem ſcutorum 5000., pulſatus deindè ad ſolutionem, quandò ad Cardinalatus apicem euectus erat, oppoſuit de dictæ promiſſionis nullitate ob conſtitutionem dotium moderatoriam editam *ſub Clemente VII.*, per quam dotes taxantur in ſumma non excedente ducatos bis mille de carolenis importan. ſcuta 1500. monetæ currentis, vndè circà reſidualem exceſſum ſcutorum 3500. introducta fuit inter partes, prius coram A.C., & deindè in Rota lis, quæ per annos 80. & vltrà ſiluit, donec Chriſtophorus Cincius ceſſionarius Fiſci, qui ex notorijs huius familiæ Cinciæ calamitatibus ratione parricidij ſucceſſerat, illam de anno 1655. inſtaurauit, et aſſumpta deſuper diſputatione *coram Cerro ſubrogato in locum Millini*, coram quo pendebat, ſub die 18. *Iunij* 1655. prodijt reſolutio fauorabilis Chriſtophoro actori confirmata in ſecunda diſputatione 22 *Iunij* 1657., & in tertia coràm eodem Cerro 28. *Martij* 1664., Verùm adhuc conceſſa fuit tertia audientia, et pendet reuiſio.

Deciſionum deſuper editarum fundamentum fuit, quia de promiſſione dotis conſtat ex publico inſtrumento camerali obligatione vallato, quod fauore creditoris probationem probatam facere dicitur, donec de ſolutione doceatur, non obſtante prætenſa nullitate reſultante à dicta Conſtitutione, ſeù pragmatica dotium moderatoria, per quam
2 contractus aliàs geſti in exceſſu annullantur, omniſque actio tollitur, quia Statutum prædictum tanquàm laicale vtpotè conditum à populo Romano, nō compræhendit clericos & eccleſiaſticos, qualis erat dictus Cardinalis tunc in Statu Epiſcopali exiſtens, quamuis Statutum haberet confirmationem Apoſtolicam *Clementis VII.*, quia niſi appareat, explicitè, vel implicitè ex generalitate verborum de voluntate Papæ compræhendendi etiam eccleſiaſticos, confirmatio non alterat naturam confirmati, neque illud extendit, ſed retinet naturam Statuti laicalis, Vt in terminis Statutorum Vrbis etiam modernorum poſt reformationem factam *ſub Greg. XIII.*, et de illius mandato, quod non ligent eccleſiaſticos, niſi quando de eis fiat mentio ſpecialis, vel ita perneceſſe importent eius verba generalia, firmatum fuit præſertim *deciſ. 58. part. 6. recent.* quæ reputatur in materia magiſtralis, ſæpius in alijs canonizata, vt liquet ex deciſionibus relatis in illis huius cauſæ ſuprà recenſitis, quarum prima huc vſq; eſt impreſſa *poſt Zuffum de legitim. proceſſ. deciſ. 23.*

3 Et quamuis pro hac parte adduceretur deciſio indiuidualis *in Romana dotis 21. Februarij 1567. coram Robuſterio*, vbi in ſpecie deciditur hoc Statutum antiquum, locum etiam habere in dotibus per clericos & eccleſiaſticos conſtitutis, Nihilominùs vltrà dubitationem, quæ habita fuit de legalitate dictæ deciſionis, quæ circumfertur manuſcripta; Cum illa fundetur in opinione, quam tenebat Rota antiqua, quod ſcilicèt omnia Statuta Vrbis tanquàm Papalia compręhenderent etiam Eccleſias & Eccleſiaſticos, placuit ſequi opinionem modernam, non negantem poteſtatem, ſed ſe fundantem in deficiente voluntate Papæ non ampliandi per ſuam confirmationem naturam Statutorum laicalium, niſi in expreſſis.

4 Reſolutiones mihi pro Tarquinio reo ſcribenti, reflectendo etiam ad veritatem, minus probabiles viſæ ſunt, quodque probabiliter ſperari poſſet ac deberet receſſus, quoniam quicquid ſit de ſubſiſtentia huius modernæ opinionis in genere, quam antiqui curiales non laudabant, vt præſertim inſignis Aduocatus & poſteà Prælatus Andoſilla, ſtantibus Conſtitutionibus *Alexandri VI.*, *Pauli III.*, *Gregorij XIII.*, et aliorum Pontificum ſuper huiuſmodi Statutorum obſeruantia in omnibus Tribunalibus, nimis latè loquentibus.

Quatenùs pertinet ad terminos indiuiduales iſtius legis moderatoriæ, ad veritatem eruendam, dictarumque reſolutionum inſubſiſtentiam conuincendam, quinque efformabam inſpectiones,
5 quarum vna ad hunc effectum ſufficere videtur, multò magis eis omnibus inſimul conſideratis, Primò nempè, àn iſta lex dicenda eſſet potiùs directè ac immediatè Papalis per viam Bullæ ſeù Conſtitutionis Apoſtolicæ edita, quàm Statutum laicale populi à Papa ſolùm confirmatum; Secundò quatenus iuxtà dictam ſecundam partem eſſet Statutum

tum Populi, àn confirmatio Apoſtolica eſſet ita concepta, quod ſub ſe contineat voluntatem compræhendendi etiam eccleſiaſticos, cum præſuppoſita poteſtate pro abſoluta, dicta moderna opinio in ſolo defectu voluntatis fundata ſit; Tertiò àn huiuſmodi leges dotium moderatoriæ fauorabiles vel odioſæ, ac iuris correctoriæ cenſendæ ſint; Quartò àn poſito clericos & eccleſiaſticos huiuſmodi lege non ligari paſſiuè, ac vi coactiua, nihilominùs ea vti poſſint actiuè, et in ratione fauorabili ſeù priuilegiatiua; Et quintò demùm, àn poſito, quod non compræhendat eccleſiaſticos, operatiua tamen remaneat quoad ipſos ſponſos laicos, quibus dos à clerico conſtituta eſt, vtpotè dictæ legi ſeù Statuto ſubditos, vt actionem non habeant.

Quatenùs igitur pertinet ad primam, tàm ex tenore ipſius legis, quàm ex pluribus alijs circumſtantijs, omninò
6 probabilius videbatur, iſtam eſſe potiùs legem Papalem per viam Apoſtolicę conſtitutionis editam; licèt enim Papa in Statu Eccleſiaſtico duplicem gerat perſonam, vnam Summi Pontificis & Epiſcopi Eccleſiæ vniuerſalis, Et alterā Regis, ſeù Principis ſæcularis *ad text. in cap. cum inter* ſecundo *de electione in fine, vbi gloſ. in verb. Regia*, ideoquè ſtant ſimul, priuilegium clericale, et Conſtitutio à Papa, vel de eius ordine edita, quæ tantùm ſit laicalis non compræhendens Eccleſias & eccleſiaſticos, vt præſertim receptum habemus *in Conſtitutione Aegidiana*, quæ edita per Cardinalem Egidium Marchiæ, vel totius Italiæ Legatum, quando Sedes Apoſtolica reſidebat Auenione, confirmata fuit per *Sixtum IV.*, *et Paulum III.*, atque ad Vrbem ac vniuerſum Statum Eccleſiaſticum extenſa, non alterata tamen eius primordiali natura ſeu qualitate legis laicalis.

Nihilominus in præſenti euidenter
7 conſtare videtur *Clementem VII.* vtramque poteſtatem exercere voluiſſe, dictamque legem proferre, tam iure Regio, quā iure Pontificio, ex pluribus demonſtrationibus; Primò nempè ex rubrica indicante non eſſe Statutum Populi, ſed legem Papæ, ibi, *Reformationes & ſtatuta, adhortationes & præcepta Sanctiſſimi Domini Noſtri Clementis VII. ex decreto & deliberatione Concilii &c.*, et ſic non eſt lex edita per Populum de licentia, et auctoritate Papæ, prout ſunt generaliter Statuta Vrbis, ſed eſt lex Papæ emanata de conſilio, & conſenſu Populi; Rubrica enim ſeu inſcriptio declarat ac probat quid lex contineat, atque iſta dicitur
8 eius natura, qualē rubrica indicat *gloſ. in l. vnica verſ. retractare Cod. nè liceat tertio prouocare, et cæteri apud Surd. conſ. 163. num. 12. Fanen. nullitatis apocæ 13. Martii 1648. Roias* inter ſuas *dec. 359. & ſæpius*.

Quod clarius conuinci obſeruabam ex aliorum ſtatutorum rubrica ſeu inſcriptione, ibi, *Statutorum Almæ Vrbis Romæ auctoritate Sāctiſſimi D.N. Gregorii XIII. à Senatu Populoq; Romano editorū*, et ſic directè dicuntur edita per Populum ac Senatum, accedente probatiua auctoritate Papæ, tanquam licentia, ſine qua in Statu Eccleſiaſtico ex Aegidiana, etiā inter laicos ſubditos, Ciuitates & populi ſtatuta condere non poſſunt *vt apud Buratt. dec. 6. & paſſim*.

Idem quoque euidenter comprobat modus regiſtrationis dictæ legis, quoniam Statuta, ſiue antiqua, ſiue moderna, quæ leges Populi ac Senatus dici poſſunt, habent propria volumina, in quibus inſerta ſunt, contradiſtincta à Bullis & Conſtitutionibus Apoſtolicis, quæ etiā editæ pro regimine Status ſeu Principatus laicalis ſiue pro aliquo eiuſdem Status loco, in Bullario, et inter alias Apoſtolicas Conſtitutiones regiſtrantur, Atque ità de hac lege practicatum fuit, cum inter antiqua Vrbis ſtatuta regiſtrata non habeatur, ſed benè in antiquo illius temporis Bullario, ac inter alias Pōtificias Conſtitutiones, prout plures dabantur diſpenſationes conceſſæ per ſucceſſores Pontifices cum derogatione dictæ prohibitionis, in quibus dicta lex enunciatur tanquam Conſtitutio *Clementis VII.*, non autem tanquam ſtatutum Populi.

Et quamuis ex illius tenore conſtet, reformationes in ea contentas, tam circa dotes, quàm circa quamplura alia, conditas eſſe per plures de Populo ad id deputatos vnà cum Cardinali de Valle per Papam delegato, quod fuit potiſſimum Rotæ fundamentum, vt hoc eſſet Statu-

tum Populi, Attamen id parùm tutum videbatur, quoniam etiam Conſtitutiones *Pii V. & Sixti V.* ſuper huiuſmodi reformationibus editæ (et quas illam præſertim *Sixti* hodiè vigentem, et cui indies derogationes conceduntur, non dubitatur eſſe Conſtitutiones Apoſtolicas in Bullario inter alias Bullas, non autem in volumine Statutorum, et inter alia Statuta regiſtratas) editæ fuerunt lingua materna eodemque adamuſſim modo, quo iſta, quoniam Principes omnia facere dicuntur, quæ ab alijs de eorum mandato ſeu auctoritate fiunt, vt communiter firmant noſtri repetentes Inſtitutionum in proemio occaſione cõpilationis iuris ciuilis, quæ non ab ipſo *Iuſtiniano* directè ac immediatè facta fuit, ſed à *Triboniano, Theophilo & Dorotheo*.

Clarius & inconuincibiliter ex duplici alia circumſtantia contenta, non in ipſius Papæ confirmatione, ſed in ipſis reformationibus materna lingua ordinatis, quæ Populo referuntur, Vna nempè, quod inobſeruantibus infligitur pœna excommunicationis, quæ abſque dubio per Populum ſiue per ipſum Papam conſideratum tanquam Principem ſæcularẽ infligi non poterat; Et altera quia eædem Reformationes diſponũt circa exequias ac funera mortuorum, prohibendo conuocationem clericorum ſæcularium & Regularium, et Confraternitatum vltrà certum numerum, quod eſt quid ſpirituale concernens ſuffragium animarũ,
9 atque de directo lædens eccleſiaſticam libertatem, vt in puncto conſimilis Statuti Vrbis *Roman. ſingul.* 358. ac firmant *Medices de ſepulturis par.* 1. *quæſt.* 30. & *Bellett. diſquiſ. Clerical. tit. de exemptione Clericorum & ſtatutis* §. 3. *num.* 17. apud quos cæteri.

Aduerſus iſtas duas demonſtrationes, reſpondent deciſiones, quoad excommunicationem, illam inflictam non fuiſſe per laicos, ſed tantùm per eos enunciatam tanquam à Papa indictam; Verũ reſponſio non ſatisfaciebat, quoniam Papa & Sedes Apoſtolica dare non ſolet laicis vſum clauium, et inflictionem cenſurarum, minuſque viuę vocis oraculum ſuper his materijs meram ſpiritualitatem concernentibus; Atque recepta propoſitio eſt, quod ex conſuetudine Papæ eius voluntas deſumitur, *Mantic. deciſ.* 214. *num* 4. *Gregor. & add. dec.* 150., et quotidianum habemus in materia ſubreptionis; Et quoad alteram reformationis exequiarum, reſpondetur legem laicalem ſuper his ſubſtineri in concernentibus merum luxum ac pompam ſæcularem, prout ſunt veſtes lugubres, numerus famulorum aſſiſtentium, ſeu ſæcularium cum faculis & luminibus aſſociantium ac ſimilia meram pompam temporalem & vanitatem concernentia, et in hoc benè dicitur, vt ad mittunt ijdẽ *Medic. & Bellett. locis citatis*, ſed reſpõſio corruit ex defectu applicationis, quoniam, vt dictum eſt, reformatio percutit etiam numerum Clericorum & Religioſorum, et his deciſiones non reſpõdent.

Verùm vbi etiam dicendum eſſet Statutum laicale iuxta ſecundam inſpectio-
10 nem deſuper diſtinctam, adhuc tamen, cum retenta etiam dicta moderna opinione Rotæ, nulla difficultas adſit in poteſtate, ſed tota ſit in voluntate, quã ex eiuſdem modernæ Rotæ ſenſu opus non eſt eſſe expreſſam, ſed ſufficit, vt ſit implicita & deducta ex generalitate verborum, vel ex coniecturis & circumſtantijs, eodem modo quo habemus in vltimis voluntatibus, à quibus ad Statuta vel econtrà rectè arguitur, vt præſertim habemus receptum *in ſtatuto* 180. *de duabus conformibus*, quod nullam habet expreſſam mentionẽ clericorum & Eccleſiarum, et tamen quia mandatur ſeruari in omnibus Tribunalibus, idcircò ob huiuſmodi verborum amplitudinem receptiſſimum eſt, ità dictam voluntatẽ implicitè contineri, proindèque etiam eccleſiaſticos compræhendere, *Fenzon. ad idem ſtatut. num.* 29. & *ſeqq. Buratt. dec.* 197. 253 & 267. *Romana Canonicatus* 21. *Februarij* 1656. *Dunozetto* inter ſuas *deciſ.* 980. *Romana hæreditatis* 8. *Aprilis* 1659. *Meltio & pluries* cum ſimilibus.

In præſenti autem clarior ac fortior verborum generalitas adeſſe videbatur,
11 dũ diſponitur *ità ſeruari debere ab omnibus cuiuſcumq; ſtatus, gradus, qualitatis & præeminentiæ*, cum huiuſmodi verba præſertim vltimum circa præeminentiã, iuxtà loquendi ſtylum adijci ſoleant pro compræhenſione etiam Cardinalium; Et fortius ex qualitate Ciuitatis, eiuſque inco-

cola-

colarũ, ob quam de neceſſitate dicẽdum videtur talem voluntatem interueniſſe; Cũ enim Principatus ſit Eccleſiaſticus ac electiuus cadens in ſolis clericis, ſequitur exindè nullam ferè in Vrbe adeſſe domũ tam Magnatitiam & Domicellariam, quã nobilem, imò etiam mediocris qualitatis, quæ nõ curet habere clericum; Quinimò inuerſo more aliarum Ciuitatum, vt plurimum primogeniti atq; capita domorum vitam eccleſiaſticam aſſumunt, Vndè propterea ſi Papæ intentio non fuiſſet, etiam Clericos ac Prelatos ſub huiuſmodi lege compræhendere, illa fuiſſet de vento nunquam ferè verificabilis, cum nulla penè adſit puella, quæ non habeat fratrem, patruum, vel alium coniunctum clericum, à quo, legem fraudando, exceſſiua dos conſtitui poſſet, et nihilominus huiuſmodi obſeruãtia adeò enixè præcipitur, quod excluditur quæcumque via etiam indirecta, ibi, *per alcun modo ò via diretta ò indiretta*.

Econuerſò pro huiuſmodi voluntate
12 excludenda, prædictæ deciſiones in cauſa editæ, præſertim prima ponderãt *Conſtitutiones Pÿ V. & Sixti V.* ſuper eadem dotium moderatione editas, ex preſſam clericorum mentionem facientes, vndè propterea deſumitur argumentum diſcretiuæ, quod ſcilicet vbi Papa voluit dixit, ergò noluit vbi non dixit; Verùm hoc argumentum videbatur parui ponderis, quinimò clarè retorqueri ac fortiter probare contrarium; Cum enim *Conſtitutio Pÿ V.*, ad cuius limites deindè prodijt illa *Sixti*, edita eſſet de tempore ſatis proximo conſimili dubitationi habitæ vt ſupra *coram Robuſterio* ſuper clericorum & eccleſiaſticorum compræhenſione, quamuis pro illa iudicatum eſſet, Attamen ad omne dubium remouendum id expreſſum fuit, quod arguit eamdem fuiſſe prædeceſſoris voluntatẽ, Vrgẽte potiſſimũ ſupradicta ratione deducta ex qualitate Ciuitatis & à magna clericorum frequentia, ob quam, vt dictum eſt, aliàs lex remaneret de vento; Prout conſiderabam *dictæ deciſioni Robuſterÿ* ſatis deferendum eſſe, non ſolùm tanquam determinationi Rotali, ſed tãquam interpretationi ſeu probationi dictæ voluntatis tunc veriſimiliter notæ, dum ob temporis breuitatem annorum 30. memoria erat recens, vndè proptereà admiſſo etiam quod ageretur de Statuto merè laicali, adhuc ratione dictæ voluntatis ex tot circumſtantijs deductę, reſolutiones non captiuabant intellectũ.

Præterea his etiam ceſſantibus, omnem penitùs difficultatem remoueri credebam ex motiuo vſus actiui tãquam fauorabilis ac priuilegiatiui, de quo in quarta inſpectione, ad cuius tamen meliorem cognitionem congruum cenſui pręmittere tertiam ſuperius inſinuatam; An ſcilicet huiuſmodi leges dotium moderatoriæ cenſendæ eſſent exorbitantes & odioſæ, vel potius fauorabiles ac Reipublicæ vtiles.

Circa quam inſpectionem illud imprimis conſtituebam pręſuppoſitum, dubitari non poſſe de poteſtate ſtatuentiũ ſuper dotium moderatione, quinimo etiam de totali abolitione; Inter noſtros enim quæſtio eſt, àn dos proueniat à iure naturali ſecundario, quod idem eſt ac ius gentium primæuum, vel potius à iure gentium ſecundario, vel demùm à
13 iure ciuili, in quo variæ ſunt ſcribentium opiniones, quas refert & examinat *Barboſ. in 4. par. rubr. ſolut. matrim. nu. 23. & ſequen. Boſſ. de dot. cap. 2. nu. 138.*; *Bart. enim ibidem* tenet origine eſſe de iure gentiũ, Verũ de illius dicto dubitat *Bald. Nouell. de dote par. 3. n. 1.*, vbi *n. 8.* diſtinguit, vt origine ſit de iure gentiũ, ordinatione verò de iure ciuili, eamdẽque diſtinctionem ſequitur *Barboſ.*; Verùm neque hæc opinio tuta videtur, quoniam apud multas gentes ac nationes huiuſmodi contractus ignotus fuit, vt obſeruant *Petrus Gregorius ſyntagmatũ iuris par. 2. lib. 2. cap. 18. Fontanell. de pact. clauſ. 5. gloſ. 1. par. 1. num. 1. cum ſequen. Boſſ. d. n. 138.* vbi alios cumulat.

De iure ſiquidem gentium ſunt illi cõtractus, qui perneceſſe concernunt humanum commercium, cui quaſi à natura inſiti ſunt, omnibus gentibus communes, vt permutatio, commodatum, emptio & venditio, et ſimiles, quod perneceſſe non procedit in dote ſine qua dari poſsũt & dantur matrimonia, Ideòque potius dicendum eſt huiuſmodi dotis contractum non iure gentium generali originatum eſſe, ſed aliquarum gẽtium particularium moribus & vſu, ità dicto ad differentiam iuris ſcripti Romanorum, à quo formam ſeu modum accepit

cepit; Et conſequenter apud omnes receptum ac indubitatum eſt, à iure poſitiuo minui ſeu moderari, quinimò et in totum tolli poſſe, itaut de poteſtate ſtatuentium circa huiuſmodi leges dotium moderatorias dubitandum non ſit; Si enim magis cõmunis ac recepta ſtatuit, etiam legitimam per ſtatuta minui, imò etiam in totum tolli poſſe, cum tamen hæc magis à iure naturali vel gentium primæuo originata videatur, hinc proindè fortius idem dicendum eſt de dote, quæ vt dictum eſt non apud omnes gentes & nationes in vſu fuit.

Solùm de huiuſmodi legum validitate aliqua dubitatio habita fuit quoad matrimonium, cuius libertatem tales leges
14 reſtringere videntur, vt cenſuit *Hipolitus de Marſil. ſingul.* 589., quem ſimpliciter refert & ſequitur *Paſcal. de patr. poteſt. par.* 3. *cap.* 2. *num.* 29. atque dubitant cæteri, de quibus apud proximè allegandos; Verùm hæc dubitatio vtpotè nulli iuris vel rationis fundamento innixa, communi calculo reiecta eſt, vt cæteris relatis probant *Baez de non meliorando cap.* 2. *num.* 1. *& per tot Molina de ritu nuptiarum lib.* 2. *differentia* 7. *nu.* 70. *cum ſequen. Fontanell. dicta clauſ.* 5. *gloſ.* 1. *par.* 1. *num.* 20. *Boſſ. de matrimonio cap.* 11. *nu.* 250., et pro abſoluto habuit *Rota dec.* 117. *par.* 1. *diuerſ.*, magiſque de plano comprobant *dicta Apoſtolicæ Conſtitutiones Clementis VII. Pij V. & Sixti V.*, dum Summus Pontifex qui eſt ſupremus ac maior libertatis matrimonij defenſor, talem legem non ederet vel confirmaret ſi dictæ libertati præiudicaret & latius infra *diſc.* 143.

Quinimò huiuſmodi leges eſſe nedum validas, ſed etiam rationabiles, ac Rei-
15 publicæ vtiles & proficuas, proindèque fauorabiles firmant *Baez. loc. cit. num.* 5. *Fontanell. ibidem Giurb. ad conſuetud. Meſſanen. cap.* 4. *gloſ.* 7. *par.* 1. *in principio Leotar. de vſuris qu.* 40. *num.* 69. *Rota dicta dec.* 117. *num.* 5. *& per tot par.* 1. *diuerſ. dec.* 160. *num.* 6. *&* 172. *num.* 13. *cum ſequen. par.* 8. *recen. & dicto diſc.* 143.

Firmata igitur hac inſpectione, quod ſcilicet huiuſmodi lex, eam etiam capiẽdo tanquam Statutum merè laicale eſſet fauorabilis ciuibus, in quorum gratiam huiuſmodi leges ordinari ſolent, ex deductis *in Romana ſeu Nepeſina pro Brunetta diſc. ſequenti*; Pro abſoluto exindè infereba m ad quartam inſpectionem, vt ſcilicet etiam clerici & eccleſiaſtici poſſint habere huiuſmodi Statutorum vſum actiuum, non in ratione ſubiectiua ſeu
16 coactiua, ſed in ratione fauorabili ac priuilegiatiua, cum communis ac receptiſſima propoſitio ſit, clericos & eccleſiaſticos habere vſum actiuum Statutorum laicalium in ratione fauorabili & priuilegiatiua *Abb. in cap. Eccleſia S. Mariæ num.* 37. *de Conſtit. ibique Felin. n.* 31. *Surd. conſ.* 301. *num.* 24. *Graſſ. de effectibus Clericatus cap.* 2. *num.* 43. *Adden. ad Gregor. dec.* 279. *num.* 24. *Rota dec.* 251. *num.* 8. *par.* 8. *recen. &* 231. *num.* 12. *& ſeqq. par.* 10.

Idque duplicem habet viuam rationẽ ipſi eccleſiaſticæ immunitati fauorabi-
17 lem, Vnam nempè quod clericatus tanquam fauor ac priuilegium non tollit ciuilitatem, neque deterioris conditionis facere debet ciues illum habentes quàm eo carentes, quoniam ità contineret potius odium ac prǫiudicium, itaut in propoſito deterioris conditionis eſſent Cardinales & Epiſcopi, alijquè eccleſiaſtici, quam mercatores & artifices; Alteram verò fortiorem, quia vna ex maioribus quæſtionibus vertentibus in materia immunitatis inter eccleſiaſticos & ſæculares, ſeù ciuiliſtas & canoniſtas, eſt circa æqualitatem vel inæqualitatem; Siquidem laici dicunt, quod ſicut clerici non ſubduntur ſubiectione paſſiua Statutis & legibus laicalibus, ità neque ſub eis comprǫhẽduntur in parte actiua & fauorabili ob ǫqualitatem ſeruandam, quod tamen negant eccleſiaſtici, aſſerentes in hoc cõſiſtere immunitatis priuilegium.

Quidquid autem ſit de dicta quæſtione, hoc vnum eſt quod in præſenti ſequeretur totum oppoſitum, quoniam ita clerici non haberent vſum actiuum ac fauorabilem, Econuerſò autem ſentirent talium legum damnum & incommodũ, quoniam ſi dotes laicis conſtituunt, in ſenſu dictarum deciſionum, ad illarum ſolutionem cogi poſſunt, et econuerſò ſi ex eadem dotium cauſa eſſent laicorum creditores, illos ad ſolutionem exceſſus cogere non poſſent coram ſuo iudice laico, qui abſque dubio proprias leges laicales cum ſuis ſubditis attenderet, quam-
18 uis laicus cum clerico & non ſubdito contra-

contraxiſſet, quia non poteſt ſubditus ſpreta lege ſui Superioris contrahere cū non ſubdito *Feder. de Senis conſ.85. ſub num.4. Graſſ. de effect. Clericat. cap.2.nu. 191. Spereil. dec.10. num.4.* apud quos concordantes; Ideoque ex huiuſmodi opinione per aliquos retenta in gratiam immunitatis eccleſiaſticæ ac priuilegij clericalis, ità de plano reſultant vtriuſq; odium & præiudicium, et ſic totum oppoſitum eius quod volitum eſt.

Huic ſolido ac pro meo iudicio irrefragabili fundamento, deciſiones non
19 negando prædictam concluſionem de vſu actiuo & priuilegiatiuo, reſpondent id procedere *in clerico*, vel aliàs exēpto, qui ab *initio* contractus declarauit velle vti *Statuto* laicali, ſecus autem quando id tunc non declarauit, cum ita potius declaraſſe cenſeatur nolle vti, et conſequenter licitum non eſt ad illud recurrere quando conuenitur, ex auctoritate *Lamberteng. de contract. gloſ.2. verb. mulierum num.58.*, *et Rota in Senogallien. fructuum cenſus 1644. coram Ghislerio.*

Verùm hæc reſponſio corruere quoq; videtur ex defectu applicationis dictæ
20 propoſitionis ad factum, *Lambertēghus* enim loquitur de ſolemnitate ſtatutaria, quæ in ipſo contrahendi actu adhibenda eſt, vt frequentius eſſe ſolet illa interuētus iudicis & conſanguineorum, Tunc etenim duæ contrahendi viæ ſeu formulæ habentur, Vna de iure communi, Altera de iure ſtatutario, vndè rectè dici poteſt, quod clericus non adhibendo formam ſtatutariam, noluerit illa vti, ſed altera gaudēdo libertate contrahendi ſibi de iure communi competēte abſque his vinculis, atque in hoc admittebam veram dictam doctrinam, penitùs tamen negabam eius applicationem ad caſum cum non ageretur de ſolemnitate adhibenda in ipſo actu contrahendi.

Quinimò ex hoc potius deducebam in dotante deficientem voluntatem, quod ſcilicet conſcius legis moderatoriæ annullantis actum, ità in exceſſu potius nugari voluerit, ac non habere animum
21 contrahendi *Mantic. de tacit. lib.3. tit. 10. num.22. & ſequen.*; Et ex qua ratione prodijt reſolutio in Rota & Curia hodiè paſſim recepta, vt ex contractu nullo ob defectum ſolemnitatum, neque naturalis obligatio reſultet, ideoque con-
22 ſcientiam non afficiat ex deductis *deciſ.80. num.12. & ſeqq. par.10. recent. & dec.98. num.17. & ſeqq. par.11.*, vbi concordantes, atque reſpondetur cōtrarijs; Et ad quod mirificè conferre obſeruabam eam ponderationem, quod tunc Rota & Curia conſtanter tenebat vt Statuta *Vrbis* tanquam Papalia indiſtinctè omnes obligarent etiā eccleſiaſticos, ideoque ad regulandam voluntatem contra-
23 hentium, attendenda eſt opinio, quæ tunc tenebatur, non autem opinio noua moderno tempore tenta, vt ex deductis *apud Ottbob. dec.25. num.12.*

Demum his omnibus ceſſantibus, pōderabam quoque deficere actionem in creditore tanquam laico ac ſubdito, cum
24 lex non ſolùm prohibeat promiſſionem vel ſolutionem, ſed etiam receptionem, ibi, *promettere, e pagare, ò riceutre*; Verùm de hoc motiuo dubitabam, quoniā eadē lex excipit caſus, in quibus promiſſiones fierēt à *Baronibus* vel exteris ſub ea non compræhenſis; Ac etiam quia dum lex prodijt in gratiam ſubditorum, iſtis tantùm ſuffragatur, nam aliàs contra eos retorqueretur, ex ijs quæ habentur *diſc. ſequenti*. ideoque punctum fortiorem cogitabam eſſe in eccleſiaſticorū compræhenſione fauorabili ac priuilegiatiua vt ſuprà.

Fuit etiam in eadem cauſa diſputatum
25 de fide probante inſtrumenti, cuius vigore agebatur, dum non reperiebatur originale, ſed ſimplex copia collationata, quæ ex tunc in actis relicta fuerat, rehabito inſtrumēto publico producto, ſed dictum fuit talem copiam ſufficere ob concurſum multorum adminiculorū, de quibus præſertim in prima deciſione, Atq; mihi videbatur, quod in hoc benè diceretur, ſtantibus adminiculis; Aderat etiam motiuum præſcriptionis crediti vel ſaltem actionis, ſed hoc extra materiam dotalem, de qua in hoc propoſito Statuti, vel legis moderatoriæ latius infra dicto *diſc.143.*

RO-

ROMANA

SEV NEPESINA DOTIS
PRO
CRESCENTIA BRVNETTA
CVM N.

Caſus reſolutus per A.C. pro Creſcentia.

De Conſtitutione Sixtina dotium moderatoria An locum habeat in muliere forenſi nubente ciui vel incolæ Romano.

SVMMARIVM.

1 *Conſtitutio Sixtina dotium moderatoria non habet locum in mulieribus forenſibus nubentibus viris Romanis.*

2 *An iſta lex aduerſetur libertati matrimonij.*

3 *Derogatio dicta legi paſſim conceditur, et nemini denegatur.*

4 *Et in derogatione non attenditur vitium ſurreptionis vel obreptionis.*

5 *In taxanda congrua dote non habetur ratio de dicta conſtitutione, cuius derogatio vtpotè nemini deneganda ſupponitur.*

6 *De caſibus, in quibus leges dotium moderatoriæ non procedunt.*

7 *De aliq caſu ſuper Statuto moderatoria Spoleti.*

8 *Quomodo materia ſubreptionis regulanda ſit.*

DISC. XXIII.

1 CRESCENTIA Brunetta vidua Nepeſina, nubens N. Macrino, dotem ei conſtituit ſcutorum circitèr 10.mil., vndè diſſoluto matrimonio per mortem viri, atque volente muliere illius bona retinere pro dote & lucro, ſucceſſores ex ſubſtitutione facta vnico filio ſuperſtiti in pupillari ætate defecto, iurium ceſſionem reportare curarunt à Camera Populi, cui ſeù fabricæ Capitolinæ *Conſtitutio 59. Sixti V.* dotium moderatoria applicat in pœnam exceſſum dotis conſtitutæ vltrà ſummam ibi præſcriptam ſcutorū 5500., exindeque lite coram A.C. introducta; Scribens pro Brunetta dicebam caſum eſſe pro ea planum, qualem etiam iudex cenſuit, quoniam Rota alia occaſione diſputato formiter articulo firmauerat, iſtam Conſtitutionem vtpotè in gratiam ac fauorem ciuium editam, non complecti caſum, in quo mulier forenſis nubat ciui vel incolæ, cum ità iſti non dicantur depauperari ſed ditari, atque Ciuitas magis repleri diuitijs ab extrà venientibus, nam aliàs eſſet retorquere in odium ea, quæ inducta ſunt in fauorem contrà veriſimilem Papæ intentionem, vt firmatur *deciſ.* 160. *&* 172. *par.8. recent.*, *et deciſ.* 175. *part.9.*, ac etiam *in Romana dotis* 26. *Maij* 1663. *coràm Veroſpio* edita in cauſa dotis de Anguillaria, *hoc eodem tit. ad materiam lucri diſcurſ.* 128.

Et quamuis obſtare videantur verba eiuſdem Sixtinæ, quæ exigit vnum ex contrahentibus eſſe ciuem, ibi, *perche vno delli conſorti ſia Romano*, Et clarius ibi, *ſiano compreſi Baroni, cortegiani, ò foraſtieri, che apparentaranno con Romani tanto dando, e promettendo, quanto riceuendo e ſtipulando*; Nihilominùs ponderata dicta ratione, ex qua reſultat ſtatuentium ſeù Pontificis veriſimilis intentio, verba prædicta intelligenda ſunt diſcretiuè eodem themate retento, quatenùs ſcilicet ciuis vel incola grauetur, non quatenùs releuetur.

Attenta verò hac intelligentia, mihi ad veritatem reflectenti, difficultatem
2 inferebat, quod ita fortè conſiderari poſſet reſtrictio libertatis matrimonij, quam aduersùs huiuſmodi leges moderatorias ponderat *Hypol. de Marſilijs ſingul.* 589. et de qua *diſc. præcedēti*, quoniam viri, ciues, vel incolæ, ſcientes pingues dotes ab exteris habere poſſe, à Romanis verò non niſi exiguas, ità puellas ciues omnind ſpernerent, vndè iſtæ viduitatem pati cogerentur, atque difficultas eſſet conſiderabilis, niſi eam remo-

moueret reſponſio, quod licèt dicta Sixti adhùc hodie vigeat, itaut ſi contra eius formam exceſſiua dos conſtituatur, contractus de iuris cenſura ſinè dubio reputetur inualidus, nulliuſque
3 actionis productiuus, vt ſæpius pro abſoluto firmauit Rota, præſertim *in dicta Romana dotis de Anguillaria coram Veroſpio*, attamen de facto videtur huiuſmodi moderatio merè cæremonialis, et quaſi ab Aula receſſa, ſtante facilitate obtinendi derogationem, quæ ex Conſtitutione *Innoc. IX.*, etiam gratis concedenda eſt, ac nemini denegatur, vt ponderatur *in Romana dotis 29. Ianuarij 1652. coram Veroſpio deciſ.213. part. 11. recent.*, vbi etiam firmatur, quod ſtante facilitate Papæ ſuper huiuſ-
4 modi conceſſione, neceſſaria non eſt iuſtificatio cauſæ ibidem narratæ, neque intrat defectus ſubreptionis vel obreptionis, cum etiam cauſa non narrata, vel ea narrata non vigente, adhùc gratia conceſſa fuiſſet, vt etiam aduertitur hic infra in alio caſu, et latius *diſc.* 143.

Vndè propterea, vt ſæpius habetur
5 *hoc tit.*, & in illo *de feudis ad materiam Bullæ Baronum*, in taxanda dote congrua, nulla ratio huius moderatoriæ habetur, ſed proceditur cum regulis iuris communis, attentis ſcilicet qualitate perſonarum, quantitate patrimonij, more generali regionis, & conſuetudine particulari familiæ, cum præſuppoſito tamen huiuſmodi derogationis impetrandæ, et habetur *dict. diſc.* 143. & 144.

Quæ impetratio tamen ob nimiam dictæ Conſtitutionis generalitatem,
6 omninò neceſſaria eſt in quibuſcumque caſibus, etiam in illis, in quibus aliàs de iure, vbi huiuſmodi lex ſimpliciter maiores dotes dari prohiberet, non procederet, prout eſt caſus, in quo mulier non ab alio dotaretur, ſed diues, ac de bonis proprijs benè prouiſa ſe ipſam dotaret, vt in ſpecie *Baez. de meliorandis dicta quæſt.* 18. *in princ.*; Proùt quando maiorem dotem conſtituere oporteret pro compenſando aliquem defectum ſeù inęqualitatē naturalē vel accidētalē ratione deformitatis, corruptionis, ætatis, ignobilitatis, & ſimilium, quoniam illud plus ex huiuſmodi cauſa datum, in effectu non eſt voluntaria & ſumptuoſa dos ſed neceſſaria, et correſpectiua compenſatio, vt pariter in ſpecie *Baez. vbi ſuprà cap.* 17. *num.* 8. & 17. *Azeuedo ad lib.* 5. *recompilationum tit.* 2. *l.* 2. *n.* 11. *fol.* 36.; ſed ob huius Sixtinæ amplitudinem ſeruat praxis, quod indefinitè obtinentur derogationes, neque vnquàm dedit caſus in Curia, quod ſciam, ex huiuſmodi cauſis abſque derogatione exceſſiuam dotem canonizatam eſſe, præſertim verò ex prima limitatione, cum Conſtitutio in verbis contrarium diſponere videatur, ponderando caſum, in quo ipſæ mulieres eſſent hæredes, ſecundam verò limitationem in caſus occurrentia forſan probabilius eſſet ſubſtinere, quoniam ratio in qua fundatur, ſatis vrget.

In propoſito item huiuſmodi Statutorum moderantium dotis taxam diſputaui, pluries, præſertim *in vna Spo-*
7 *letana Pro Panuntia Coſta & Siſinio Polo coniugibus, cum Andrea Coſta*, in cuius caſu prætendebatur nullitas conſtitutionis dotis in exceſſu vltra ſummam taxatam à Statuto ſeu Pragmatica Ciuitatis Spoleti, non obſtante derogatione Apoſtolica conceſſa per Vrbanum VIII., ex eo fundamento quod dicta derogatio loqueretur de dote conſtituenda, et prò futuro matrimonio, ideoque inualida remaneret, ex eo quod matrimonium iam eſſet contractum, ac dos iam conſtituta, ideoque deducebantur ea quæ pluries habentur *ſub tit. de feudis* circa aſſenſum, ſeu Beneplacitum conceſſum ſuper futuris alienationibus feudorum, vel bonorum iuriſdictionalium, vt non ſuffragetur quoad alienationes iam factas cum ſimilibus; Verùm ſcribēdo pro dictis coniugibus coram A.C., cum ſenſu etiam veritatis, qualem etiam iudex agnouit, dicebam obiectum nullā habere ſubſiſtētiam; Tum quia ipſius Indulti Apoſtolici contextus clarè probabat in Papa explicitam ſcientiam eorum quæ præceſſerant, dum in eadem derogatione conceditur abſolutio à pœnis in eadem Pragmatica contentis, in quas partes incurriſſent ex præcedenter geſtis, Tum etiam ob eādem concluſionem de qua ſupra iuxta *dictam deciſ.* 213. *par.* 11. *recent.*, quod ſcilicet, cum in hac materia, non curata cauſa, tales derogationes paſſim concedantur, Hinc proindè non intrat defectus ſubreptionis

nis quæ continere dicitur quæſtionem facti & voluntatis potius quàm iuris,
8 ideoque dicitur materia arbitraria in qua prò iudicis prudenti arbitrio indaganda eſt veriſimilis Principis voluntas, an fuiſſet conceſſurus vel denegaturus, ſi expreſſum, vel reſpectiuè tacitum fuiſſet id quod obijcitur, iuxta ea quæ cæteris relatis habentur *apud Gregor. & Add. deciſ. 150., deciſ. 83. num. fin. par. 7. recent. & frequenter*; Voluntas autem Papæ faciendi eandem conceſſionem quando diuerſimodè narratum fuiſſet, certa videbatur, nedum ex dicta conſuetudine nemini denegandi; Sed etiam quia derogatio conceſſa fuerat in gratiam ſponſi qui erat ex fratre nepos Cardinalis Poli tunc Apoſtolici Palatij Præfecti, eiuſque intimi nimiumque beneuoli familiaris, vnde propterea idem Papa erat de omnibus geſtis benè conſcius, et conſequenter omnis ſubreptionis ſuſpicio ceſſabat.

ROMANA
RESIDVI DOTIS
PRO
AVRELIA COSTA
ET
MAVRITIO DE ASTE EIVS FILIO, ET HÆREDE
CVM
PHILIPPO COSTA

Caſus variè deciſus per Rotam.

Dos in capitulis matrimonialibus, ſeù apoca dotali conſtituta, an per ſubſequens inſtrumentum inter dotantem, et virum, ſine legitimo ipſius mulieris interuentu, et conſenſu minui poſſit; Et quid vbi diminutio ſequatur per viam declarationis, quod maior ſumma conuenta eſſet ſimulatè ad pompam, an talis declaratio præiudicet.

De Conſtitutione Sixtina dotium moderatoria annullante dotis exceſſum, an tollat mulieri quodcumque ius ex eius conſtitutione reſultans, vel potius tale ius habitualiter acquiratur, ſuſpenſo ſolùm vel impedito exercitio actionis, donec obtineatur derogatio, itaut iſta retrotrahatur ad ipſum initiũ conſtitutionis dotis, non curata intermedia diminutione.

Promiſſio viri vel ſoceri, quod mulier pro ſumma diminuta non moleſtabit dotantem, quomodò intelligatur, an ſcilicet durante ſolùm eo matrimonio, vel ſemper ac indefinitè.

SVMMARIVM.

1 FActi ſeries.
2 *Plus attenditur veritas, quàm ſimulatio in materia dotis ad pompam conſtitutæ.*
3 *Dos diminui non poteſt ex conuentione inter dotantem & virum in præiudicium mulieris, cui eſt ius quæſitum.*
4 *An agatur de primo caſu ſimulationis, vel de ſecundo diminutionis, pendet à facti circumſtantijs, et quæ regula in his detur.*
5 *De circumſtantijs oſtendentibus eſſe in caſu diminutionis.*
6 *Simulatio in dubio non præſumitur, et eſt probanda.*
7 *Habenti pro ſe regulam ſeu intentionem fundatam in inſtrumento, ſufficit obſcurare probationes prætendẽtis contrarium.*
8 *De Sixtina dotium moderatoria.*
9 *Reualidatio actus inualidi operatur, vt nunc,*

nunc, et non retrotrahitur.
10 *De materia retrotractionis ad ſuũ principium.*
11 *Derogatio Sixtina dicitur conditio certò extitura.*
12 *Aſſenſus ſuper officijs Romana Curia denegari non ſolet.*
13 *In contractibus ſuper feudis vel officijs an aſſenſus retrotrahatur.*
14 *De eadem materia retrotractionis.*
15 *et num.* 16.
17 *Feudatarius vendens feudum ſine aſſenſu, ſi reuocat alienationem, et deindè obtinet aſſenſum remanet alienatio valida.*
18 *De obtinente confirmationem actus inualidi.*
19 *Actus conſecutiui laborant eodem vitio, quo laborat contractus principalis.*
20 *Pater dotem ſemel filiæ conſtitutam licèt nulliter non poteſt eam diminuere, ſi ſequutum eſt matrimonium.*
21 *Et reprobatur gloſ. volens id procedere in dote data tantùm.*
22 *Soluto matrimonio, et dote reuerſa ad patrem pro noua dote oritur ex nunc nouum iudicis officium.*
23 *Dotes taxantur iuxtà conſuetas circumſtantias de iure conſiderandas, non curata Sixtina dotium moderatoria.*
24 *An dos ſemel conſtituta pro certo matrimonio, ſed non effectuato poſſit minui.*
25 *Quid vbi conſtituta vel relicta eſt pro matrimonio incerto.*
26 *Hæres etiam in iuribus ex propria perſona competentibus non poteſt venire contra factum defuncti.*
27 *In factis indiuiduis agi poteſt contra vnum ex pluribus hæredibus inſolidum, idemque in actione reali.*
28 *De ratione, ob quam hæres licèt beneficiatus teneatur ſeruare factum defuncti.*
29 *Obligatio indemnitatis viri vel ſoceri ad fauorem dotantis intelligitur durante iure ſuo, et ſic durante matrimonio.*

De dote

DISC. XXIV.

1 SVb die 24. Decembris 1616. cõcluſum fuit matrimonium inter Carolum de Aſte & Aureliam Coſtam, atque reſeruato Beneplacito Apoſtolico ſuper dotis exceſſiuitate, Octauius Aureliæ pater Ioanni Baptiſtæ Caroli abſentis patri, & pro eo ſtipulanti conſtituit dotem ſcutorum 16.mil.auri; Deindè verò ſub die 29. Martij proximè ſequentis anni 1617. inita fuit apoca priuata inter prædictos Octauium & Ioannem Baptiſtam, vtroque ſponſo abſente ac ignaro, per quam declaratum fuit, dotem reuera eſſe ſcutorum 14.mil.auri, reliquos autem 2.mil. fuiſſe ad pompam & honorificentiæ gratia; Et ſub die tertia Aprilis ſubſequentis obtentum fuit Beneplacitum Apoſtolicum ſuper huiuſmodi exceſſu ſeù derogatione Sixtinæ, in quo Beneplacito dos narratur ſcutorum 16.mil.; Sequuta verò morte Ioannis Baptiſtæ, hæredes à pingui eius aſſe ſeparantes æs alienũ, ſolos ſcutos 14.mil. aſſignarunt dictis coniugibus, per quos exindè motum fuit iudicium contra Philippum Octauij dotantis hęredem pro reſiduo ſcutorum 2.mil. auri, et introducta cauſa in *Rota coram Meltio*, datoque dubio, *An dictum reſiduum deberetur*, ſub die 8.*Iunij* 1643. affirmatiua prodijt reſolutio *de qua deciſ.*198.*part.*9.*recent.*, ſed conceſſa noua audientia, in repropoſitione plures excitatæ fuerunt difficultates, adeoque ſciſſa vota, quod cauſa per nouem vel decem vices abſque reſolutione propoſita & diſputata fuit, Demum verò ſub die 8.*Iunij* 1654. confirmata fuit dicta reſolutio, quod pariter conceſſa denuò audientia, ſequutum fuit in alia diſputatione 13.*Iunij* 1657., vt liquet ex tribus deciſionibus *coram Meltio* editis, ad quarum formam expedito mandato, et commiſſa per Signaturam cauſa appellationis in eadem *Rota coram Cerro*, cum clauſula, *Si quid exequendum*, aſſumptaque diſputatione ad inſtantiam Mauritij dictorum coniugum interim defun-

ctorum filij & hæredis, ſub die 11. *Decembris* 1658. contraria prodijt reſolutio, denegans dicti mandati exequutionem, ex eo fundamento, quod idem Mauritius actor eſſet etiam hæres dicti Ioannis Baptiſtæ aui, qui in mentionata apoca promiſerat Aureliam & Carolum petituros non eſſe reſiduum prædictum, cum ampliſſima obligatione indemnitatis, quam econuersò Octauius ad fauorem Ioannis Baptiſtæ fecerat, in euentum, in quem dicti coniuges vel eorum alter ipſum vel eius hæredes pro dicti reſidui reſtitutione moleſtarent, quaſi quod agenti obſtaret exceptio deducta ex text. *in l. vindicantem ff. de euiction. & in l. cum à matre Cod. de rei vindic.*, dictaque reſolutio in noua repropoſitione *coram eodem Cerro* confirmata fuit *ſub die* 5. *Iunij* 1660., vt liquet ex deciſionibus deſuper editis, atque in hoc ſtatu abſque vlteriori proſecutione cauſa pendet.

Diſtinctè igitur examinando vtriuſque puncti merita, dictarumque reſpectiuè deciſionum ſubſiſtentiam; Quatenùs pertinet ad primam controuerſiæ ſpeciem, àn ſcilicet dictum reſiduum ſcutorum 2.m. diminutum deberetur necnè, punctus eſt potius facti quàm iuris, àn ſcilicet declaratio in prædicta apoca cõtenta capiẽda eſſet in ſpecie declarationis ſeu probationis veritatis ab initio præexiſtentis, vel potius in ſpecie reductionis ſeu diminutionis illius dotis, quæ iam verè conſtituta erat; In primo enim ſenſu, nullum iuris dubium cadit, quoniam veritas potius quàm ſimulatio attẽdi debet, *vt in rubr. & nigro plus vale-*
2 *re quod agitur, quàm quod ſimulatè concipitur*, et in ſpecialibus terminis dotis maioris ad pompam ſimulatæ poſt alios allegatos *Criuell. dec.* 48. *Buratt. dec.* 775. *Duran. dec.* 98. *Maceraten. cenſus* 18. *Februarij* 1641. *Roias* inter ſuas *dec.* 125. *Altograd. conſ.* 5. *num.* 5. *& ſequen. lib.* 1. et cæteri concorditer, quia ſuppoſito facto nullum cadit iuris dubium.

Econuersò autem vbi, ceſſante probatione ſimulationis, declaratio prædicta
3 capienda eſſet, potius in ſpecie nouæ conuentionis ſuper diminutione, pariter de iure certum eſt, id fieri non poſſe inter dotantem & ſocerum, quinimò & virum in præiudicium mulieris ac iuris eidem quæſiti ad text. *in l. cum dos ff. de pact. dotal. in l. Atilicinus cum duabus ſequen. eodem tit.*, *Ripa in l.* 1. *num.* 88. *ff. ſolut. matrim. Franch. dec.* 205. *Fontanell. de pact. clauſ.* 7. *gloſ.* 3. *par.* 12. *num.* 59. *& ſequen.*, *Staiban. reſol. forenſ.* 3. *n.* 13. *cum ſequen.*, et cæteri communiter latius congeſti in prædictis huius cauſæ deciſionibus *coram Meltio*, atque admittunt omnes ſuperius allegati, quoniam, vt dictum eſt, tota eſt quæſtio facti, nulla verò iuris.

Ideòque ad dictum factum reſtricta diſputatione, iſtius conflictus erat in
4 præſumptionibus, veriſimilitudinibus, et adminiculis, quæ hinc indè deducebantur in magno numero, et ſuper quibus certa determinataque iuris regula dari non poteſt, cum in coniecturalibus totum pendeat à prudentis iudicis arbitrio ex indiuiduorum caſuum circumſtãtijs inſimul vnitis regulando, dum vt frequenter habetur *ſub tit. de fideicommiſſis*, ſæpè contingit, vt eædem ac minores coniecturæ ob perſonarum, locorum vel temporum circumſtantias, in vno caſu abundent, et in altero eædem ac maiores non ſufficiant.

Probabilius tamèn in hac facti ſpecie apoca prædicta in ſecundo ſenſu dimi-
5 nutionis potius ſumpta fuit, Tum ex notabili interuallo temporis quatuor ferè menſium contra omnem veriſimilitudinem & communem vſum, dum huiuſmodi apocæ declaratoriæ veritatis, vel præcedere ſolent vel confici eadem die, vt habetur apud eoſdem *Criuell.*, *Buratt.* & alios in contrarium ſuprà allegatos; Tùm ex alia inueriſimilitudine nullum adhibendi teſtem, cum tamen ſoleant in huiuſmodi conuentionibus adhiberi ijdem teſtes apocæ vel inſtrumenti dotalis, vel ſaltem mediatores & communes amici, ſine quibus huiuſmodi tractatus ad concluſionem reduci non ſolent, inſpecta præſertim qualitate, tam Octauij dotantis, quàm Ioannis Baptiſtæ ſoceri, qui ambo erant viri diligentiſſimi, ac peritiſſimi negotiatores, pluribus etiam alijs adminiculis concurrentibus magis proximis, cum alia in contrarium eſſent magis remota & generalia.

Et nihilominus dicebam huic parti
6 coniugum, pro quibus ſcribebam in vltimis diſputationibus, in quibus prodierunt

runt poſteriores deciſiones anni 1654. & 1657., non incumbere onus probandi coniecturarum & adminiculorum præponderantiam, cum ipſi haberent intentionem fundatam in inſtrumento dotali, quod abſque alijs adminiculis ſufficit ad faciendam probationem probatam, donec elideretur per contrarias probationes ſimulationis in dubio non præſumẽdæ, ſed per allegantem probandæ, *Greg. & Adden. dec. 195. & 409. & cæteri per Farin. qu. 162. num. 142. & ſequen.*

Ideoque dicebam vel coniecturas & adminicula vrgentia pro hac parte præ-
7 ualere debere tanquam ſtantia pro veritate *Greg. dec. 162. num. 11. dec. 677. nu. 4. part. 2. deciſ. 24. numer. 20. & 160. num. 17. par. 7. recen.*, Vel ſufficere etiãſi eſſent minores, vt deſtruant ſeu debilitent contrarias coniecturas & adminicula ſimulationis, vt iſtis ità conquaſſatis vel debilitatis, dubia ſeu imperfecta remaneat probatio allegantis limitationẽ, quam alteri parti habenti pro ſe regulã offuſcare ſufficit.

Maior autem diſputationis cardo in huiuſmodi cauſa fuit ſuper puncto iuris
8 per alteram partem excitato *ob Conſtitutionem 59. Sixti V.* dotium moderatoriã, annullantem quamcumque conuentionẽ in exceſſu vltrà ſummam taxatam ſcutorum 5500.; Ex hoc enim pro ea ſcribẽtes inferebant non intrare terminos textus *in d. l. Attilicinus cum concord.*, quoniam de tempore apocæ ob adhuc non impetratum beneplacitum Apoſtolicum ſuper *dictæ Sixtinæ* derogatione, nullum ius mulieri quæſitum erat, ſed res erat integra.

Quamuis autem ex hac parte reſponderetur huiuſmodi defectum ſanatum eſſe per derogationem poſtea obtentam
9 pro tota ſumma ab initio conuenta ſcutorum 16.m.; Replicabant tamen huiuſmodi derogationem operari ex nunc, ideoque retrotrahi non poſſe in præiudicium iuris medio tempore alteri quæſiti, cum hæc ſit natura ratificationis, vel cuiuſcũque alterius reualidationis actus inualidi, quod operetur ex nunc non autem ex tunc, et cum retrotractione *Afflict. dec. 286. Surd. dec. 69. & 245. vbi Adden. Salgad. in Labyrint. par. 2. cap. 10. num. 58. & cap. 21. num. 53. cum ſequen.* & cæteri communiter.

Reſtricta igitur potiſſimùm diſputatione ad hunc punctum retrotractionis, mihi videbatur, cum iuſtitiæ fundamẽto, iſtam admiſſam eſſe, cum dotis conſtitutio non eſſet purè & ſimplicitèr fa-
10 cta, ſed cum expreſſa reſeruatione dictæ derogationis, ad quam obtinendam dotans expreſſè ſe obligauerat, vndè dici non poterat, quod verſaremur in caſu conditionis voluntariæ, in qua certa iuris regula eſt non dari retrotractionẽ in præiudicium tertij, cui medio tempore ius quæſitum eſſet, ſed verſabamur in conditione caſuali vel mixta, dum agebatur de facto dependente à voluntate Principis, in qua ſpecie conditionis dicendum eſt dari retrotractionem etiã in præiudicium tertij, cui medio tẽpore ius quæſitum fuit, cum interim actus habere dicatur quemdam implicitũ ſtatum validitatis ad text. *in l. 1. & l. qui balneum in princip. & §. 1. ff. qui potiores in pign. habeantur*, vbi ſcribentes in proximis terminis plenè deducti *per Salgad. in labyrint. par. 2. cap. 20. ex numer 1. & num. 32. cum ſequen. Surd. dec. 245. nu. 8. & 9. Spad. conſ. 206. num. 6. cum ſeq. lib. 2. Rot. coram Gregor. dec. 227.* et firmant cæteri in duabus poſterioribus cauſæ deciſionibus *coram Meltio* relati.

Multomagis dum agebatur de conditione omnino extitura, et cuius purifi-
11 catio, tanquam pro certa ab initio haberi poterat, dum Papa huiuſmodi derogationes nemini denegat, vndè vt aliàs dictum habetur, iudices & tribunalia, non obſtante dicta prohibitione, ſolent paſſim taxare dotes in ea maiori ſũma, quæ inſpecta qualitate perſonarum congrua videatur, dilata ſolum executione poſt obtentã derogationem quodammodo hodiè cæremonialem tantùm, vtpotè omnibus abſque difficultate concedi ſolitam.

Replicabant ſcribentes in contrariũ, quod ſi hoc ità procederet, ſequeretur,
12 quod cum in alienationibus vel obligationibus feudorum emptitiorum, vt præſertim ſunt illa Regni Neapolis, Rex nõ ſoleat denegare aſſenſum feudatario habenti ſucceſſorem, quinimò ceſſante iuſta cauſa, neque de iuſtitia poſſit; Prout etiam in officijs emptitijs Romanæ Curiæ non habentibus admixtam iuſtitiæ adminiſtrationem, Papa non ſoleat denegare

negare aſſenſum ſuper alienatione vel obligatione per viam reſeruationis decreti, ſequeretur exindè, quod habenti feudum, vel reſpectiuè officium, ſufficeret illud vendere, vel hypothecare cũ aſſenſus reſeruatione ac obligatione obtinendi, ad effectum vt eo obtento, actus reualidetur cum retrotractione in præiudicium eius, qui medio tempore validè contraxit; Et nihilominus in contrariũ eſt magis communis ac recepta opinio,
13 quam praxis ſeruat, vt reualidatio non retrotrahatur, ſed ſecundus emptor, ſeu creditor validè & cum aſſenſu contrahẽs præferatur primo, quoniam anterioritas deſumitur ex aſſenſu, qui dicitur animare ſeu informare actum ex illius tempore regulandum ex deductis *per Frãch. dec.86. Salgad. dicta par.2. cap.20. num. 34. cum ſequen. Roccb. reſponſ.53. lib.1.* per quos reſpondetur, *Capyc. & Afflict.* contrarium ſentientibus, et habetur pluries ad materiam officiorum *ſub tit. de Regalibus* præſertim *diſt.*4. & 10.

Duas tamen dabam reſponſiones per
14 Rotam admiſſas præſertim in ſecunda deciſione 8.*Iunij* 1654., Primo nempè, non eſſe parem vtriuſq; caſus rationem, quoniam hic agitur de ſolo accidentali, et extrinſeco impedimento perſonali, In feudis autem, Officijs, Beneficijs, et ſimilibus, agitur de impedimento intrinſeco rei poſitæ extrà commercium abſque præuia Principis voluntate, ſinè qua nullum ius, neque in re neque in ſpe quæri dicitur ei, cui per priuatum fit ceſſio; Verùm hæc reſponſio non videbatur tuta, quoniam ſi habens im-
15 pedimentum perſonale illum inhabilitans ad contrahendum, nulliter agat, deindè verò cum ſolemnitatibus contrahat ad fauorem alterius, atquè poſt iſtum ſecundum validum ac perfectum contractum, ſequatur primi reualidatio, hic non retrotrahitur in præiudicium eius, cui medio tempore ius quæſitum fuit, quoniam hic ſecundus in effectu dicitur primus qui ius quæſiuit *Surd. deciſ.*245. *Hodiern. ad ipſum deciſ.*70.& non ſemel habetur ſub *tit. de feudis* præſertim *in Romana reſtitutionis pecuniarũ de Caſarellis ad materiam Bullæ Baronũ, diſc.*78. & in alijs, *ac etiam ſub tit. de emphyteuſi*, & in altero *de contractibus in genere*.

Tutior erat altera reſponſio, cui magis adhæret vltima deciſio anni 1657.,
16 quod ſcilicet præmiſſa difficultas retrotractionis cadit quoad tertium, cui medio tempore ius quæſitum eſſet, vel per bonorum alienationem, vel per hypothecam &c., Vbi verò agitur de ſolo præiudicio ipſiuſmet ab initio contrahentis, nihil refert, àn actus ſubſtineatur ex tunc, vel ex nunc, quamuis medio tempore voluntatem reuocaſſet, dum deindè reualidationi conſenſum præbuit *Surd. d.deciſ.*245. *numer.*8. *Hodiern. d.deciſ.*70. *num.*4. vt benè *Vrſill. ad Afflict. deciſ.* 335. *num.* 8., cuius doctrinam veram eſſe, reiectis contrarijs, firmat *Apont. deciſ.*6. *num.*4., vbi quod ſi feudatarius vendit feudum ſinè aſſen-
17 ſu, deindè reuocat alienationem, et poſteà obtinet aſſenſum, alioſque actus approbatiuos alienationis gerit, alienatio dicitur valida, tanquàm ſublato impedimento intermediæ reuocationis, à qua cenſetur receſſum.

Ad quod etiam confert *Bald. conſil.* 475. *num.*3. *lib.*1., quod ſi facto actu nullo, deindè partes obtinent confir-
18 mationem, ille valet, quià videntur ità denuò contrahere; Quodque noua voluntas ſufficiat pro validatione primi actus inualidi *Mantic. dec.*57. *num.*7. *Millin. dec.*115. *num.* 5.

Et licèt ſcribentes in contrarium ſatis inſiſterent in eo, quod impetratio dero-
19 gationis, alijque actus approbatiui primę conſtitutionis dotis in tota ſumma eſſent conſequutiui, proindeq; laborarent eadem infectione, quamuis eſſent mille; Replicabam tamen hanc eſſe veram concluſionem, quotiès dicta apoca capienda eſſet in altero ſenſu declarandi ſeù probandi ſimulationem ab initio, qua poſita, tanquàm ex deficiente voluntate, omnes actus conſequutiui eodem morbo laborant, et in his terminis procedunt auctoritates huiuſmodi concluſionem firmantes, ſecùs autem vbi à principio adfuit voluntas, deindè reuocata ob facultatem ex defectu ſolemnitatis competentem, quoniam eiuſdem ſolemnitatis adhibitio dicitur noua voluntas reuerſiua ad primam, et contrariæ intermediæ reuocatoria.

Præterea obſeruabam, omnes huiuſmodi difficultates non improbabilitèr proce-

procedere poſſe in extraneo ex mera vo-
20 luntate dotem conſtituente, cui licitum eſſet actum nullum reuocare, itaut non data noua voluntate reuocatio ſubſiſteret, quaſi quod ſciens ſuam promiſſionem non eſſe obligatoriam, nugari voluerit, vt eſt dictum ſupra *in Romana pecuniaria, ſeù dotis de Sanctacruce diſcurſ.22.*; Secùs autem eſt in patre de iure ad filiam dotandam obligato, cui dotem iam conſtitutam occaſione certi determinati matrimonij, non ſolùm eo durante, ſed etiam ſoluto ac prò ſecundo matrimonio, non data ſtatus immutatione, nullatenùs diminuere licet, quamuis ob defectum non impetratæ derogationis legis moderatoriæ coniuges non haberent actionem in iudicio experibilem, quoniã talis conſtitutio, etſi non ſit apta ad exactionem, donec à Principe reualidetur, rectè tamen deſeruit, ac ſuam operationem facit pro declaratione taxæ, quam ſemel factam amplius diminuere non poteſt *ad text. in auth. ſed quamuis Cod. de rei vxor. action.* qui latè expenditur *à Boſſ. de dot. cap.2. num.*106. *Fontanell. de Pact. gloſ.8. clauſ 5. part.*1. *n.*41. *cum ſeq.* vbi *communiter ſcribentes*,

Licet enim *gloſ.* ibidem intelligat illum textum in dote data tantùm, non au-
21 tem in promiſſa, attamen communiter reprobatur, quotiès matrimonium effectum habuit, vt aduertunt *Salicetus ibidem num.5. Boſſ. d. num.106. in fin.* & alij *apud Dec. conſ.35.*, quod reputatur in materia magiſtrale, et cum eo cæteri tranſeunt, *vt per Barboſ. in l. poſt dotem ff. ſolut. matrim. num.3. Baezz. de non meliorand. cap.16. numer.12. Paſchal. de patria poteſt.*, et cæteri, de quibus intrà, et admittit Rota *deciſ.299. num.5. & 6. par.6. recent.*

Qui DD. loquuntur in terminis fortioribus, dotis ſcilicet conſtitutæ pro
22 primo matrimonio, per eius diſſolutionem reuerſæ ad patrem, itaut prior conſtitutio, ex magis communi ac vera ſententia, quam ceſſante perfecta donatione Rota ſequitur, ſit omninò reſoluta, et filiæ non competat, niſi nouum iudicis officium ex nunc pro noua dote conſtituenda *Merlin. de legit. lib.2. tit.2. q.10. num.11. Duran dec.153. num.3. Rota dec.708. par.1. recen. dec.124. num.7. par.4. dec.108. num.9. cum ſequen.*, eadem *par.4. tom.2. & dec.299. par.9.* Multomagis vbi durat idem matrimoniũ, pro quo talis conſtitutio facta eſt, tunc enim caſus eſt longè fortior, atque de illo nemo dubitat, quia non ſolum adeſſe dicitur ius lucratiuum filiæ petentis ſibi non diminui dotem aliàs conſtitutam, ſed ius oneroſum ſeu correſpectiuum viri, qui aliàs matrimonium ſine tanta dote non contraxiſſet, vndè caſus eſt indubitatus; longè etiam fortior ex eo, quod in dictis terminis *auth. ſed quamuis*, vbi ſcilicet ſemel conſtituta dote pro matrimonio effectuato ac ſoluto, agitur de noua dote pro nouis nuptijs conſtituenda prohibetur eius diminutio niſi iuſta cauſa diminutionis perſonarũ, facultatum, vel alia ſimilis intercedat, qua concurrente rectè fit diminutio *Boſſ. & Fontanell. locis ſupra citat.* quod tamen dici non poteſt durante eo matrimonio ob intereſſe viri aliàs non contrahentis.

Et ex hoc præſertim fundamento nõ diminuendæ taxæ ſemel factæ, iuſtæ ac ſatis fundatæ viſæ fuerunt dictæ reſolutiones; Si enim iudices ac Tribunalia parentes, vel alios de iure dotare obli-
23 gatos, quamuis non conſentientes abſque tali derogatione condemnant ad taxam eis congruè viſam, differendo ſolum executionem poſt dictã derogationem tanquam conditionem certò extituram, vt præſertim practicatum fuit *in Romana dotis tit. diſc.1.*, multomagis ius dotandę quæſitum dicitur ex voluntaria conſtitutione, vt etiam non obtenta tali derogatione, ſit irreuocabilis, vel diminutionem pati non valeat.

Adeò ſiquidem taxæ per patrem ſe-
24 mel conſtitutæ defertur, vt minui nõ poſſit, quod *Dec. dicto conſ.35.* & cum eo tranſeuntes *Paſchal. de patr. poteſt. par.1. cap.4. ex num.69. Molfeſ. ad conſuetud. par.6. qu.2. num.19. de Marin. reſol. quotid.92. lib.1.* cum alijs *per Boſſ.* ibidẽ velint id procedere, quãuis dotis conſtitutio facta eſſet pro matrimonio deindè non effectuato, itaut reuera dos nunquam ſuum titulum ac eſſentiam habuerit, cum vtrumque recipiat à matrimonio.

Quinimò *Paſchal. vbi ſuprà num.94. ex Crot. in l. ſi conſtante ſecunda lectura*
25 *num.19. ff. ſolut. matrim.* dicit, quod ſi pater

pater

pater in teſtamento, etiam non pro certo & determinato matrimonio dotem filiæ in certa ſumma relinquat, nõ poſſit amplius eam minuere quamuis teſtamentum reuocaret & *Boſſ. vbi ſupra* refert *d. Auth.* procedere etiam ſi filia iterum non nubat, ſed ingrediatur Monaſterium. Licèt vtraque propoſitio mihi ex alia occaſione videretur minus vera, et à contraria obſeruantia reprobata, vtpotè nulli probabili fundamento innixa cum *Dec. ac Paſchal.* & ſequaces totum deſumant, et principaliter ſe fundent in perfecta & irreuocabili donatione dotis, quam pater filiæ fecerat, quo caſu extranei ſunt termini text. *in d. auth. ſed quamuis*, verè loquentis in dote profectitia ad patrem reuerſa, poſita enim donatione non dicitur amplius dos profectitia, ſed aduentitia de dominio ac patrimonio mulieris, ſiue vlterius nubat ſiue non; Retentis verò terminis profectitiæ, huiuſmodi aſſumpta nullum rationis vel auctoritatis fundamentum habere videntur, ac eſſet quodammodò prohibere commercium, ſiue matrimoniorum tractatus contra communem vſum, ſæpius enim parentes vni viro maiorem exhibent dotem, ſed eo tractatu non effectuato concludunt cum altero cũ dote minori, quia ſic facti circumſtantiæ exigant, vt infra latius ad *materiam dictæ Auth. ſed quamuis*.

Sopita igitur diſputatione in prima inſtantia *coram Meltio*, et expedito ad formam deciſionum mandato executiuo, atque vt ſupra dictum eſt commiſſa per Signaturam cauſa appellationis *in eadem Rota coram Cerro* cum clauſula, *Si quid exequendum*, aſſumptaque deſuper diſputatione ſub *die* 11. *Decembris* 1658. negatiua prodijt reſolutio confirmata 7. *Iunij* 1660., ex eo fundamento, quod cum Mauritius Aureliæ interim defunctæ hæres, qui pro executione inſtabat, eſſet etiam hæres Ioannis Baptiſtæ aui, qui per dictam apocam promiſerat releuare indemnem Octauium à quibuſcumq; moleſtijs per dd. coniuges inferendis, ſibi obſtabat exceptio doli deducta *ex tex. in*
26 *l. cum à matre Cod. de rei vindic.*, et *l. vendicantem ff. de euiction.*, quorum iurium diſpoſitionem hodiè receptum eſt procedere etiam quoad actiones hæredi ex perſona propria competentes, quamuis eſſet munitus beneficio inuentarij, quod iura propria præſeruat, eaq; omninò conſeruat à titulo hęreditario diuiſa, quoniã receptũ pariter eſt, id rectè procedere, quoties hæres docto de legitimo inuentario, doceat etiam per redditionẽ rationum ſe nihil habere in manibus de bonis hæreditatis, quæ interim præſumitur opulenta, vbi enim vires hæreditariæ ſuppetunt, regulariter inuentariũ nil ſuffragatur, cum illud ſolum præſeruet à damno, non autem vt hæres lucrum faciat, vt plenè deducitur in dictis deciſionibus *coram Cerro*, et ſunt quotidianæ receptæ propoſitiones.

Et quamuis Mauritius actor eſſet hæres Ioannis Baptiſtæ in ſola medietate, vndè propterea pro eo ſcribens dicebam in omnem caſum huiuſmodi exceptionẽ obſtare debere pro ſola eius virili; Reſpõſum tamen fuit, et in hac parte benè,
27 quod cum ageretur de facto indiuiduo non petendi, tunc ad illud, vel agendo, vel fortius excipiendo, agi poteſt contrà quemlibet inſolidum, Tum ex peculiari natura facti indiuidui, *quod præſtandũ eſt, Tum etiam quia ſic adeſſe dicitur eadem exceptio doli & circuitus; Licèt enim vera ſit concluſio hæredem non niſi pro ſua virili conueniri poſſe ad text. *in l.* 2. *Cod. de hæredit. action. cum concord. latè deductis in Ariminen. coram Arguell. deciſ.* 413. *par.* 9. *recen. & in alijs*, Attamen id procedit reſpectu actionis perſonalis, ſecùs autem hypothecariæ vel alterius rei perſecutoriæ, quam ad bona defuncti per vnum ſolum hæredem poſſeſſa creditor habens hypothecã pro eius arbitrio exercere poteſt, vndè in præſenti Octauius vel eius hæres replicare poterat ſe velle ſuam actionem experiri ad ſola bona Ioannis Baptiſtæ per Mauritium poſſeſſa, quod facit vt rectè intret dicta exceptio, ſaluo remanente iure hæredi ſic repulſo agendi ex beneficio diuiſionis contra cohæredem pro reintegratione. Et quatenus pertinet ad iſtas concluſiones, mihi videbatur deciſiones eſſe benè fundatas, ſed difficultas erat in applicatione ob cuius defectum iſtę vltimę reſolutiones reflectẽdo ad veritatẽ nõ placuerunt, ex ceſſante ſcilicet illarum præſuppoſito obligationis Ioannis Baptiſtæ eiuſque hæreditatis, cum nullatenus eſſemus in caſu dictæ obliga-

tionis

tionis ob claram ac omnimodam incompatibilitatem, ſiuè circuitum inextricabilem; Cum enim iſtæ vltimæ deciſiones non impugnent, ſed potius præſuppoſitiuè approbare videantur prædictas inſtantiæ præcedentis reſolutiones ſuper integra dote ſcutorum 16.m. conſequenda per Aureliam, ſequitur exindè quod iſta ſi viueret, vel alter eius hæres, reſiduum prædictum ab vno ex contendentibus omnino conſequi deberet, vel ſcilicet à patre dotante, vel à ſocero acceptilante ſeu remittente.

Vndè ſi verum eſſet dictarum deciſionum aſſumptum, quod Mauritius tanquàm hæres tã debitoris quàm creditoris non poſſet moleſtare dotantem quem ità deciſiones præſupponũt liberat, Hinc per neceſſe ſequeretur, quod hæreditas Ioãnis Baptiſtæ reſtituere deberet, imò per quamdam ſpeciem confuſionis reſtitueret iſtud reſiduum quamuis non habitũ, quod repugnat conuentioni contentæ in eadem apoca, in qua dotans promittit releuare indemnem ſpõſi patrem ab *onere reſtitutionis* eius quod non recepit.

Vbi enim hæres eo quia habeat in manibus bona hæreditaria debitoris, repellitur ob dictam exceptionem *l. vindicantem*, id non ſequitur ex eo quod tale creditum amittat, cum inuentariũ
28 iura propria omnino illæſa præſeruet, ſed ex eo quod poteſt ſibi ipſi ſatisfacere de illis bonis hæreditarijs, quæ aliàs vendere oporteret pro reintegratione illius tertij, qui ab ipſo hærede de bonis hæreditatis conſeruandus eſt indẽnis, et ſic ratione inanis circuitus poteſt ſibi ipſi tot bona hæreditaria appropriare iure imaginariæ ſolutionis, et ſi ſunt plures hæredes, ille qui ſolus eſt creditor, atq; per talem exceptionem repellitur, agere poteſt contrà cohæredes pro virili iudicio familiæ erciſcundę *Gregor. & Adden. dec.67. num.10. cum ſequen. & paſſim*.

Dato autem iſto caſu, oritur obligatio, quam econuerſo in eadem apoca Octauius fecit ad fauorem Ioannis Baptiſtæ, quod nunquam ab Aurelia filia, vel eis, ad quos ius dotis ſpectabit moleſtabitur pro reſtitutione, ad quam Ioannes Baptiſta vtpote de re non habita expreſſè declarauit nolle teneri; Ideoque dicebam, de neceſſitate dictam obligationẽ Ioannis Baptiſtæ intelligendam eſſe durante eo matrimonio, et ſic iure vel ſuo vel Caroli filij eiuſdemque muneris, donec eſſet eius nurus, verificabilem in ſolo actu negatiuo non petendi donec ad eos ius petendi competeret, cum aliàs implicantia & circuitus eſſent manifeſti.

Et quemadmodũ ſi ſoluto matrimonio Aurelia viueret cum ſecundo viro, quẽ poſteà duxit, ſeu alium haberet hæredẽ, quàm eum quem caſus præbet eſſe etiam hæredem Ioannis Baptiſtæ ſoceri, non dubitaretur agere poſſe contra Octauiũ dotantem vel eius libito contrà ſocerum acceptilantem, qui tali caſu pro indemnitate promiſſa regreſſum abſque dubio haberet contra eumdem dotantem, ità in præſenti, cum nulla videatur excogitabilis ratio differentiæ; Credebam tamẽ iudices iſta rectè percipientes, habentes tamẽ difficultatem in puncto principali ſubſtantiæ crediti, ad euitandam retractationem dictarum deciſionum *coram Meltio* hanc viam tenuiſſe, quia nempe mutatis votantibus, aliqui moderniores crederent apocam probare ſimulationẽ dotis in dicta sũma ſcutorum bis mille, quodq; in effectu ex cõuẽtione ab initio eſſet ſolum ſcutorũ 14.m., ceſſante enim hoc motiuo nullo pacto poſteriores reſolutiones ex dicto alio motiuo videntur ſubſiſtere.

RECANATEN.

PRO

COLVMBELLIS

CVM

TROGLIONIS, ET BONPLIANIS.

Reſponſum pro veritate.

De eadem materia declarationis factæ

ctæ ex interuallo ſuper diminutione dotis, et quod maior ſumma eſſet ſimulata, et ad pompam, An & quando importet recognitionem ſeu probationem veritatis, vel potius diminutionem dotis iam conſtitutæ, vt mulieri non præiudicet.

SVMMARIVM.

1 *CAſus controuerſiæ ſuper dotis ſimulatione vel diminutione.*

2 *Quæ regula tenenda ſit, ad effectum dignoſcendi, àn declarationes factæ ſuper dotis diminutione probent necnè ſimulationem.*

3 *Actus minus ſolemnis licèt ſit inefficax ad obligandum, attenditur ad probandum.*

4 *Veriſimilitudo ſatis in propoſito attendenda eſt, et ex quibus ea deſumenda veniat.*

DISC. XXV.

1 PRo matrimonio contrahendo inter Ioſephum Columbellam, et Ludouicam Troglionam ſub die 23. Septembris 1652 inita fuerunt capitula matrimonialia, in quibus Lucretia mater, tàm nomine proprio, vti principalis, quàm vti tutrix filiorum & hæredum Alexandri Troglioni eius viri, et ſub fideiuſſione Marci, et Mutij de Pomplianis ipſius Lucretiæ fratrum, promiſit dicto Ioſepho ſponſo & Fabio eius patri dotem ſcutorum 4. mil. ſub certis modis & temporibus ſoluendam; ſub die verò 19. *Octobris* 1653. inter dictos Ioſephum ſponſum ſinè conſenſu Fabij patris & Lucretiam inita fuit apoca, per quam Ioſeph declarat ſe per aliam apocam confectam antequàm dicta capitula matrimonialia inirentur conueniſſe de ſola dote ſcutorum 3. mil. ſub obligatione eiuſdem Lucretiæ tantùm, non curata fideiuſſione dictorum Mutij, et Marci, proindeque in executionem dictæ conuentionis declarando & recognoſcendo veritatem, liberat dictos fideiuſſores, atq; ſe contentũ vocat de ſola ſumma ſcutorum 3. mil., promittendo aliud non petere, Ortis autem poſtmodùm inter partes controuerſijs, concorditer per eas extrà Curiam exiſtentes de mea ſententia pro veritate conſultus poſtquàm ad plures annos ſcripſeram in *Romana reſidui dotis* de qua *diſcurſ. præcedenti*.

Reſpondi certum ac adæquatum reſponſum pro vna vel altera partium per abſentem de ſingulis facti circumſtan-
2 tijs non benè informatum dari non poſſe, cũ hæc ſit quæſtio potius facti quàm iuris, decidenda ex coniecturis & adminiculis, in quibus pariter certa regula dari non poteſt, ſed iuxta conſuetam coniecturalium naturam, tòtũ pendet ab indiuiduorum caſuum particularibus circumſtantijs, ex quibus eædem coniecturæ in vno caſu ſufficere ſolent, in altero verò non; Quamuis enim iuris regula ſit, dotem iam conſtitutam non poſſe ex interuallo inter virum & dotantem in mulieris præiudicium diminui, ex firmatis *in dicta Romana reſidui dotis*, atquè vt ibidem obſeruatum eſt, temporis præpoſteratio ſit magnum adminiculum quod huiuſmodi declarationes ita concipi ſolitæ, ſint ad legem fraudandam, atque ſub hoc pallio diminutionem prohibitam colorandam, cum veriſimiliter quando partium intentio ab initio eſt talis, fieri ſoleant apocæ eadem die, et cum interuentu eorumdem teſtium, qui interueniunt in capitulis, vel ſaltem mediatorum, qui matrimonium tractantes ſunt veritatis conſcij, ac vtriuſque partis confidentes.

Nihilominùs omnes iſtæ ſunt præſumptiones quas de iure prohibitum nõ eſt nedùm per contrarias probationes, ſed etiam per vrgentiores præſumptiones & adminicula elidi, ideoq; in ſumma totum pendet ex facto, Ideoque loco reſponſi, tranſmiſi copiam deciſionum editarum *in dicta Romana reſidui dotis* 8. *Iunij* 1643. & 8. *Iunij* 1654. *coram Meltio*, in quibus omnium latius magiſtraliter materia examinatur, multaque adminicula & coniecturæ hinc indè ponderãtur, vt ità cognita per vtriuſque ſapientes de partibus veritate theoricæ iuris, de facili fieri poſſet applicatio ad factũ, non dedi enim tertiam deciſionem *co-*

rum

ram eodem Meltio editam de anno 1657., cum in vltima ſolum agatur de puncto *Sixtinæ*, quia non cadebat in huiuſmodi caſu, dum in loco nulla aderat lex dotiũ moderatoria.

Et licèt ſapientes de partibus pro parte coniugum principaliter inſiſterent in nullitate dictæ apocæ vtpotè factæ per filiumfamilias ſine conſenſu patris per Statutum requiſito, Reſpondi tamen huiuſmodi quæſtionem eſſe altioris inſpectionis, àn ſcilicet talis conſenſus eſſet pro intereſſe, vel ad reintegrandam perſonam, eamque vel non ſufficere, vel non eſſe neceſſariam; Siquidem aut adminicula ſunt talia, quod præſeferant huiuſmodi ſecundam apocam ex tam longo interuallo factam, continere potius reductionem, ac non probare benè ſimulationem ab initio, et tunc parùm referre dicebam, àn dicta conuentio eſſet valida necnè præterquam quoad ius vel intereſſe viri pro fructibus dotalibus conſtante matrimonio, cum de reliquo ius mulieris eſſet ſaluum; Aut econuersò adminicula erant talia, quod probabiliter ſimulationem ſuaderent, et tunc parùm obſtabat defectus ſolemnitatum, ſatis conſiderabilis ad effectum obligandi necnè, ſecùs autem ad effectum proban-
3 di iuxta deciſionẽ *in Romana dotis* 1600. *coram Sacrato ſæpius canonizatam*, præſertim *in Romana fideicommiſſi* 8. *Iunij* 1648. *Arguell. Altograd. conſil.* 5. *num.* 7. *cum ſeq. lib.* 1.; Potiſſimè quia probabile eſt ad facilitandum matrimonium ità cõuentum eſſe inter dotantes & ſponſum ignaro iſtius patre, quoniam ſenes in hac materia, principaliter incumbere ſolent ſuper intereſſe ac maiori dote, iuuenum verò principalis ſollicitudo eſt ſuper matrimonio facilitando ac ſponſã obtinendo, vndè prudentes dotantes ad ſe à maiori incommodo eximendos, ità iuuenũ ardorem pro induſtria compenſare ſolent.

Ad veritatem autem prædictam indagandam, principaliter dictas partes ea-
4 rumque ſapientes admonui, ſtante quod agebatur de dote conſtituta puellæ patrem non habenti, inſpiciendam eſſe patrimonij quantitatem, perſonarum qualitatem, morem regionis, aliaſque circumſtantias attendendas ſuper dotis congruitate regulanda, ad effectum inſpiciendi àn vna vel altera ſumma eſſet magis veriſimilis & adæquata, cum tam in iſta materia, quàm in altera confeſſatæ dotis, veriſimilitudo ſit maximum adminiculum omnium aliorum regulatiuũ.

Dubitabant ſapientes de partibus, an ſponſus data validitate apocæ, per dotantes moleſtari poſſet ad eos indemnes conſeruandos, vndè propterea conabãtur ſuper inualiditate actus ex defectu paterni conſenſus inſiſtere; Verũ circumſcripto intereſſe fructuum pro tempore extantis matrimonij, in reliquis leuis erat dubitatio, dum ſponſus factum alie-
5 num non promiſerat, ſed ſolùm propriũ non petendi maiorem dotem, neque fideiuſſores moleſtandi, vndè quando ipſa mulier directè ageret, non videbatur eũ moleſtari poſſe pro facto alieno, quod non promiſerat; Non habuit autem iſta quæſtio aliquam terminationem vel diſputationis progreſſum huc vſque, ex eo quod deindè mulier ſub prætextu ſæuitiæ diuertità viro, vndè lis exorta eſt ſuper ſeparatione thori, quæ pendet in Rota, et de qua habetur in ſua materia *ſub tit. de matrimonio*.

TVDERTINA

RESIDVI DOTIS

PRO

ANNA MARIA DE CIOLIS

CVM

FRANCISCO LIVIO.

Caſus diſputatus coram A.C. et reſolutus pro Franciſco puto concordatus.

De eadem materia dotis ſimulatæ & ad pompam in maiori ſumma conſtitu-

ſtitutæ. Et an frater qui tenetur ſorores dotare de bonis paternis, poſſit eas inæqualiter tractare, vni maiorem, alteri minorem dotem conſtituendo.

SVMMARIVM.

1 *Caſus ſuper dote ſimulata.*
2 *Vbi concurrit cauſa ſimulandi, facilius admittuntur coniecturæ ad ſimulationis probationem, et de aliquibus coniecturis.*
3 *Pater poteſt inæqualem dotem filiabus conſtituere.*
4 *Sed frater non poteſt.*
5 *Declaratur, quando id in fratre procedat.*
6 *Quando frater adiicere poſſit pacta onerosa in dote, quam dat ſorori.*

DISC. XXVI.

1 ANSELMVS de CIOLIS plures habens ſorores, quas excluſas à paterna ſucceſſione dotare tenebatur, dum eſſet in pupillari vel minori ætate, aliquas ex eis maritauit cumdote ſcutorũ 4.mil., deindè verò factus maior maritauit Ludouicam Liuio, conſtituta eadem dote ſcutorum 4.mil., ex quibus ſolutis 3500., facta fuit quietatio ampliſſima cum pacto de plus perpetuò non petendo, vndè ſequuta dicti Anſelmi morte, ſuperſtite Anna Maria filia nupta Gualterio, inſurrexit Liuius petendo dictum reſiduum ſcutorum 500., dum ex quietantiæ inſtrumento clarè patebat ſola 3500. ſoluta fuiſſe; Et introducta cauſa coràm A.C., non negabatur ex parte reæ conuentæ reſiduum prædictum ſolutum non eſſe, dicebatur tamèn illud non deberi, vtpotè ſimulatè & ad pompam in inſtrumento adiectum, concurrente probabili cauſa ſimulandi ob viri honorificentiam, nè ſcilicet aliàs videretur minoris conditionis quàm eſſent aliarum ſororum viri, quibus dos ſcutorum 4.mil. effectiuè conſtituta erat, vt bene iuribus relatis ponderauit *Rot. in Romana reſidui Dotis*, 8. *Iunij* 1654. *Meltio*. Vndè ego & cæteri
2 prò rea ſcribentes, poſita probabili cauſa ſimulandi inferebamus, facilius ex adminiculis & coniecturis inferri ad probationem ſimulationis, pro qua octo coniecturæ ſeù adminicula ponderabantur, illud præſertim, quod eadem die conſtitutæ dotis, ſolutis effectiuè ſcutis mille tantùm, facta fuit quietantia ſcutorum 1500., vt in ſpecie obſeruatur *apud Criuell. deciſ.* 48., quem refert & ſequitur *Fontanell. de pact. clauſ.* 7. *gloſ.* 3. *p.* 12. *n.* 57. & 58.; Atq; huic adminiculo valdè famulabatur alterum de ſubſequuta quietantia finali, poſtquàm reliqua ſcuta 2500. ſoluta fuerunt, itaut eſſet actus geminatus, qui ex pluribus alijs probabilibus adminiculis, quæ in facto deducebantur, euidentem probationem facere videbatur.

Hinc proindè ſcribentes pro actore confugiebant ad defectum poteſtatis, dicendo non intrare diſputationem ſuper ſimulatione, cum hæc procedat, quandò eſt in arbitrio dotantis plus vel minùs dare in dotem, veluti quando dotat pater, qui poteſt filias inæqualiter tra-
3 ctare, neque per hoc, quod alicui filiæ pinguem dotem conſtituit, poſſunt reliquæ ab eo inuito conſimilem dotationem prætendere, quoniã ſufficit eas congruè ac de paragio dotare, neque prohibendus eſt pater ex beneuolentia, vel alia iuſta cauſa gratificari alicui ex filiabus de illis bonis, quæ extraneis etiam dare poteſt *Marant. diſput.* 10. *de Marin. reſol.* 93 *num.* 11. *lib.* 1. cum alijs *per Boſſ. de dot. cap.* 13. *num.* 29. *Greg. dec.* 63. *num.* 22. *Buratt. deciſ.* 640. *num.* 8. *Rota in Romana reſidui dotis* 8. *Iunij* 1643. & 8. *Iunij* 1654. *Meltio* & *ſæpius*.

Secùs autem dicebant in fratre dotante de bonis paternis ſorores excluſas à Statuto dotem demandante, quia tunc
4 tenetur æqualem dotem ſororibus conſtituere *Mantic. de tacit. lib.* 12. *tit.* 21. *n.* 35. *Merlin. de legitima lib.* 3 *tit.* 1. *q.* 12. *num.* 33. & alij quos refert *Boſſ. d. cap.* 13. *num.* 26. *Roias deciſ.* 125. *num.* 11. *Fontanell. de pact. clauſ.* 7. *gloſ.* 3. *par.* 12. *num.* 59. & *ſequen.*, vbi quod tali caſu ſimulatio etiam probata non ſuffragaretur in præiudicium ſororis, quæ minori doti non conſenſit.

Reſtricta igitur ad hunc punctum præcipua difficultate, Reſpondebam obiectum procedere in tutore, curatore,
5 ſeù alio adminiſtratore, qui nihil dando vel promittendo de proprio, ſolùm dotat de bonis paternis, quæ ipſis ſororibus ſunt communia, quoniam ei tanquam ſimplici adminiſtratori licitũ non eſt de alienis gratificari, atquè inter æquè dominos inæqualitatem ſeruare, et in his terminis loquitur *Paul. de Caſtr. conſ.275. num.6. lib.1.* cum quo pertranſit *Mantic. de tacit. loco citato*, et in eiſdem terminis curatoris loquitur *dicta dec.125. apud Roias*, et in quo sẽſu intelligendus eſt *Merlin. de legitima*, quatenus ad fratrem deſcendat, iſtum ſcilicet capiendo tanquam adminiſtratorem nihil dantem de ſuo, ſed de eo quod erat ſororum proprium & æquale, cum aliàs eſſet prorſus erronea propoſitio, dum prohibendus non eſt frater de bonis ſuis aliquam liberalitatem cum vna ſorore & non cum altera exercere; Sorori ſiquidẽ non gratificatæ ſufficere debet ſe congruè ac de paragio iuxta patrimonij vires ac morem regionis dotatam eſſe, ex eadem ratione, quæ viget in dotibus per ipſum patrem viuentem inæqualiter conſtitutis.

Vnde propterea habemus, quod in illa dote, quam frater conſtituit ſorori,
6 ex neceſſitate de bonis paternis adijcere non poteſt pacta reuerſiua vel alia onera, quæ omnia adijcit in ea dotis parte, quã ex liberalitate dat de ſuo, vltrà eam sũmam, quam inuitus officio iudicis dare cogeretur *Franch. dec.196.* cum quo cęteri pertranſeunt deducti *per Amat. reſol. 64.*; Eo magis, quia reliquæ dotes in maiori ſumma conſtitutæ fuerant, dum frater erat in pupillari vel minori ætate conſtitutus, vndè poſito quod ſola ſumma ſcutorum 3500. attentis viribus paternæ hæreditatis, ac more regionis eſſet congrua, exceſſus prædictus remaneret inualidus, itaut beneficio reſtitutionis in integrum poſſet minor illum reuocare ex deductis *per Odd. de reſt. in integr. qu.59. art.3. num.7. Fontanell. de pact. cl.5. gloſ.8. par. 8. Cyriac. controu. 508. num.43. Boſſ. d. tract. plures colligens cap.8. num.187. ad 196.* apud quos cæteri. Igitur multominùs trahi poterat in exemplum obligatorium ad aliam dotem pariter exceſſiuam conſtituendam.

Prætereà dicebam, quod vbi etiam prætenſus defectus poteſtatis concurreret, adhuc tamen poſita probatione ſimulationis, inferri non poterat ad iſtius deſtructionem, quodque in vim conſtitutionis talis dotis actio competeret, cũ hoc nullum rationis vel auctoritatis fundamentum haberet, neque *Fontanell.* in id ſpecialiter vt ſupra allegatus hoc dicit, cum ſolum loquatur de diminutione dotis iam conſtitutæ non faciendæ ex interuallo in præiudicium mulieris non conſentientis iuxta ſuperius deducta *in Romana reſidui dotis diſc.24.* et in hoc benè loquitur, cum de reliquo defectus poteſtatis facere non poſſit, vt actus non ſit factus, ſed ſolùm operari poteſt, vt eo non obſtante, integrum ſit mulieri officium iudicis implorare pro obtinendo congruæ dotis ſupplementum; Iudex autem his non obſtantibus in contrariũ decreuit, cumque amplius de cauſa actũ non audierim, credo quod concordia ei finem dederit.

ROMANA

AVGMENTI DOTIS PRO BOLOGNETTIS CVM MVTIS

Caſus deciſus per Rotam pro Mutis, deindè concordatus.

De augmento dotis per virum vxori conſtituto in tempus diſſoluti matrimonij per ipſius viri præmorientiam

tiam, an ſubiaceat *Conſtitutioni Sixtinæ* dotium moderatoriæ.

Conditio præmorientiæ vel reſpectiuè ſuperuiuentiæ, An intelligatur de illa de facto, quæ etiam momẽto temporis verificetur. Vel poſtulet ſuperuiuentiam duraturam ſpectato effectu; Et quando huiuſmodi augmenta vel aliæ donationes inter coniuges dicantur ex cauſa oneroſa, et in compenſationem inæqualitatis, ratione ætatis vel alterius circumſtantiæ.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *In conditionibus ſpectatur nudum factum, ac ſufficit eas momento temporis impleri non curata perſeuerantia, et num. 17. vbi declaratur.*
3 *Moribundus inter mortuos potius reputandus eſt.*
4 *De differentia inter caſum præmorientiæ & ſuperuiuentiæ.*
5 *In actibus correſpectiuis non ſufficit voluntas vnius, ſed attendenda eſt illa vtriuſque & nu. 20. vbi declaratur.*
6 *Donatio vel augmentum dotis factum in compenſationem alicuius inæqualitatis, dicitur actus correſpectiuus & oneroſus.*
7 *De nullitate dotis vel augmenti vltra ſummam præſcriptam in Conſtitutione Sixtina dotium moderatoria.*
8 *De ſolemnitatibus requiſitis ex Statutis Vrbis in donationibus.*
9 *Sæpè tribunalia reuocant reſolutiones ex nouis motiuis quamuis debilibus ob antiqua reiecta.*
10 *Augmentum reputatur ſicuti dos, et Sixtina locum habet etiam in augmento.*
11 *Lex dotium moderatoria eſt fauorabilis.*
12 *Quando augmentum factum per virum mulieri non cadat ſub Sixtina.*
13 *Dedecus eſt viri accipere vxorem indotatam, vel ei dotem augere.*
14 *Quando donationes vel augmenta, quæ fiunt per virum mulieri cenſeantur nec nè in compenſationem inæqualitatis.*
15 *De eadem materia.*
16 *Quando in donatione non requirantur ſolemnitates, de quibus num. 8.*
17 *Declaratur concluſio, de qua num. 2.*
18 *Subſtantia voluntatis attendenda eſt non figura verborum.*
19 *De coniecturis & inditijs, ex quibus intret potius limitatio, de qua n. 17.*
20 *Declaratur concluſio de qua num. 5.*
21 *Teſti mediatori eſt deferendum.*
22 *Contrarium, quod teſtes mediatores non probent, et declaratur.*
23 *Principales cenſentur certiorati ab eorum nuntijs & mandatarijs.*

DISC. XXVII.

1 Aſſumpto per quẽdã nobilẽ mediatorem tractatu matrimonij inter Vliſſem Bolognettum in ætate matura conſtitutum, et adoleſcentulam Iuliam Mutam, habentem ſolam dotem ſcutorũ 7. m., attenta eius conditione exiguam, mediator Vlixi propoſuit, ex parte coniunctorum ſponſæ deſiderari ex pacto dotis augmentum, quod ille adeò ægrè tulit, vt omninò diſſoluerit tractatum, ad aliquot dies per alios nobiles communes coniunctos reaſſumptum, qui cum maiori dexteritate proponendo caſum viduitatis dictæ Iuliæ, quæ aliàs ob teneram ætatem cogeretur, ſtante modica dote, ſecundas nuptias omninò impares contrahere, ex iſto motiuo Vliſſes ſuaſus, per apocam ſeparatam à capitulis matrimonialibus promiſit, quod in euentum eius præmorientiæ ſine filijs, hæredes vltra dotem ſibi dandam & reſpectiuè reſtituendam, computato lucro ſtatutario, et quibuſcumque alijs fortè debendis, augebunt totum id, quod deficeret ad ſupplendam ſummam ſcutorũ 12. m., dictoque matrimonio contracto, poſt breue tempus, vtroque coniuge circa principia morbi epidemialis adhuc non detecti grauiter & ad mortem ęgrotantibus, itaut eorum ſalus deſperata eſſet, magis tamen illa mulieris, caſus dedit, quod vir ad vnam circiter horam prius expirauit, vndè propterea mulieris hæredes prætendere cœperunt factũ eſſe caſum augmẽti prædicti ad eos trãſmiſſi, prout A.C. in prima inſtantia ad eorum

eorum fauorem iudicauit, relaxando mandatum executiuum, à quo commiſſa per ſignaturam cauſa *in Rota coram Beuilaqua*, cum clauſula executionis trāſlatiua *ſi quid exequendum*, et aſſumpta deſuper diſputatione *ſub die* 9. *Iunij* 1659. pro executione prodijt reſolutio confirmata in ſecunda diſputatione 19. *Aprilis* 1660., Conceſſaque noua audientia, atque in alijs diſputationibus dilata reſolutione, id honeſtæ concordiæ anſā dedit, qua mediante controuerſia finem habuit.

Dictarum reſolutionum fundamentū fuit, quod in conditionibus nudum factum ſpectatur, cumque augmentum
2 prædictum promiſſum eſſet ſub conditione præmorientiæ viri, dictum fuit nil referre quod illa ſequuta eſſet breui tēporis interuallo ante mortem mulieris, quoniam ſufficit conditionem momento temporis impleri, abſque neceſſitate perſeuerantiæ ſeu tractus ſucceſſiui *ad text. in l. ſi inter virum, et l. ſed & in illo ff. de reb. dub. l. quod certatim Cod. de poſthum. hæred. inſtituen. Bald. in l. vnica §. in nouiſſimo num. 5. Cod. de caduc. tollen. Tiraquell. in l. ſi vnquàm verbo ſuſceperit nu. 190. Seraph. dec. 589.* cum alijs allegatis in deciſionibus deſuper editis.

Et ad obiectum, quod ex parte hæredum deducebatur, quod mulier dici non poſſet ſuperuiuens, cum verè non ſit ſuperſtes ille qui ſtatim obijt, quia mo-
3 ribundus potius inter mortuos quàm inter viuos reputandus eſt, vtpotè de morte potiùs participans quàm de vita *ad text. in l. in ſtatu §. ſi ambo ff. de donat. inter virum & vxorem Caſtrenſ. in l. ſi inter ff. de reb. dub. & cæteri per Menoch. lib. 6. præſumpt. 50. num. 8. & Phanus. de momento temporis cap. 6. poſt num. 2. cum ſequen. Polidor. Ripa de actibus in artic. mortis cap. 1. num. 1. & 3. cum ſequen.*, Reſpondetur cum diſtinctione, quod grauamen hæredum ad præſtandum di-
4 ctum augmentum non eſt ſub conditione ſuperuiuentiæ mulieris, ſed ſub altera præmorientiæ viri, conſtituendo in hoc differentiam, quaſi quod primo caſu deſideranda eſſet ſuperuiuentia incolumis & cum effectu, quam ex reorum parte requiri dicebatur, ſecùs autem in altero.

Et quamuis ex hac viri parte multa indicia, quinimò & probationes darentur voluntatis viri, conſtituendi dictum augmentum ipſi mulieri, cum præſuppoſito incolumis ac duraturæ ſuperuiuentiæ, ad effectum, vt decenter in ſtatu viduitatis ſe ſubſtentare poſſet, vel alias dignas & æquales nuptias contrahere, ideoque conditionem reſpicientem certum effectum momento temporis non impleri; Reſpondetur tamen, huiuſmodi propoſitum ſeù voluntatem viri nullatenùs ſuffragari, niſi notificatum eſſet mulieri in idem concurrenti, quia in contractibus alijſque actibus cor-
5 reſpectiuis hinc indè oneroſis, non vnius tantùm, ſed vtriuſque voluntas ſpectanda eſt, neque attenditur id, quod vnus tantùm cogitabat, vel in mente habebat *ad text. in l. ſi repetundi de condit. ob cauſam l. inter ſtipulantem §. 1. de verborum oblig. cum concord. per Mantic. de tacit. lib. 2. tit. 4. Altograd. conſ. 13. numer. 15. cum ſeqq. lib. 2.*; Talis autem dicebatur huiuſmodi conuentio, vtpotè in compenſationem nimiæ inæqualitatis, quæ inter contrahentes aderat ratione æta-
6 tis, ad quam cauſam dictum augmentum potiùs, quàm ad alias eſt referendum, illudque non dicitur ex liberalitate & cauſa lucratiua, ſed tanquàm ſpecies permutationis ſeù venditionis illius inæqualitatis ex cauſa oneroſa, perindè ac ſi pretio comparaſſet *Bald. in l. 1. Cod. de donat. antè nuptias Honded. conſ. 48. num. 15. cum ſeqq. lib. 1. Mantic. de tacit. lib. 11. tit. 20. num. 24. Gratian. diſcept. 984. Rouit. deciſ. 100. num. 14. Capyc. Latr. deciſ. 22. Fontanell. de pact. clauſ. 5. gloſ. 1. part. 2. num. 86. & 87.* & cæteri communiter.

Conceſſa tamen vt dictum eſt aduerſas dictas deciſiones noua audientia, in hac diſputatione, non neglecto dicto motiuo voluntatis percutientis certum
7 effectum, ideoquè per momentaneam præmorientiam non impletæ, deductum quoque fuit nouum motiuum nullitatis huiuſmodi augmenti cum dilemmate, quod aut illud dicendum erat ab initio dos ſeù dotis pars, et nullitas reſultabat ex *Conſtitutione Sixtina* dotium moderatoria ſub decreto irritanti prohibente dotes conſtitui non poſſe vltrà ſummam ſcutorum 5500., quamuis ab ipſis viris ſub nomine augmenti, vel ex quacumq; alia

alia cauſa conſtituerentur; licèt enim Conſtitutio prædicta hodie in effectu videatur merè ceremonialis, quia paſſim conceduntur derogationes, quæ nemini denegantur, nihilominus in foro eſt receptiſſimum, neceſſariam eſſe impetrationem dictæ derogationis, itaut ea non obtenta actus remaneat inualidus, et in iudicio non exercibilis, ex deductis *diſcurſ.23.& 24., et 143.*

Aut tanquam collatum in tempus diſſoluti matrimonij tale augmentum di-
8 cendum non eſt dos, ſed ſimplex donatio, et tunc alia intrabat nullitas, dupliciter reſultans ex Statutis Vrbis 149. & 150. continentibus decretum annullatiuum, quorum primum in donationibus pro forma exigit ſubſcriptionem donatoris, et duorum teſtium in ipſa matrice, et alterum præcipit inſinuationem, quorum neutrum in præſenti concurrebat, et ex his nouis motiuis, Rota tales habuit difficultates, quod cauſa pluries propoſita reſoluta non fuit, vndè eadem Rota ità deſideſante, deuentum vt ſupra fuit ad concordiam, quæ controuerſiæ finem dedit.

Reflectendo autem ad huiuſmodi cauſæ veritatem, mihi pro reis ſcribenti, meliora videbantur priora motiua per Rotam reiecta, quàm poſteriora, quæ difficultatem dederunt, atque concordiam cauſarunt; Quamuis et iſta non eſſent omnino improbabilia, vndè frequenter edocemur quanta ſit in-
9 geniorum diuerſitas, niſi dicatur quod ſępius iudices, maiora præſertim Tribunalia, agnoſcendo reſolutionum inſubſiſtentiam, ad euitandum regreſſum per eamdem quamuis fortè planam viam, alias magis anguſtas eligant, per quas in effectu idem reſultet regreſſus, vt in ſpecie vidi practicatum *in Mantuana feudi ſub tit. de feudis diſc.10. & 11. & in Romana reſidui dotis diſcurſ.24.* & in alijs.

Quatenus enim pertinet ad fundamētum *Sixtinæ*, licèt ſcribendo tanquàm Aduocatus dicerem, illam in verbis cōpræhendere caſum controuerſum, ibi, *per cauſa & occaſione di accreſcer ſomma dotale*, ac ibi, *ſotto qualſiuoglia colore ſi ſia di donazione ò altro titolo etiam in perſona della donna*; Ac etiam quia de iure augmentum dicitur dos, omniaque iura de dote diſponentia, militant in
10 augmento *ad text. in l.ſi proprietati, et l.inter ſocerum §.cum inter ff.de iur.dot.*& in ſpecie augmenti facti per virum *Duran. dec.129. num.4. cum ſequen. & reliqui per Adden. ad deciſ.666. num.170. par.4. recen. tom.3.*; Maximè quia non
11 agitur de lege exorbitanti, et odioſa ſtrictè intelligenda; ſed de fauorabili, et benigna, vtpotè ad publicam vtilitatem emanata, vt generaliter de huiuſmodi legibus dotium moderatorijs *Fōtanell. de pact. clauſ.5. gloſ. prima par.1. num.2. Giurb. ad conſuetud. Meſſanen. cap.4. gloſ.7. par.1. Leotar. de vſuris qu.40. num.69.* Et ſpecialiter de Sixtina *Rota dec.160. num.6. & dec.172. nu.13. cum ſequen. par.8. recen.*, et de antiquioribus Conſtitutionibus *dec.117. num.5. par.1. diuerſ. et ſupra diſc.22. & infra diſc.143.*

Nihilominus videbatur caſum non venire ſub huiuſmodi lege, quoniam non agebatur de augmento purè ac ab
12 initio conſtituto, itaut eo matrimonio durante, mulier tantam dotem in dominio & bonis habere diceretur, ſed erat ſpes omnino euentualis ſub duplici conditione de facili defectura, vna ſcilicet præmorientię viri, & altera non ſuperexiſtentiæ filiorum, vndè propterea huiuſmodi ſpei certitudo collata erat in tempus diſſoluti matrimonij, quando titulus dotis iam euanuerat ac reſolutus erat, Et ſic verificari non poterat, quod dictum augmentum in eo matrimonio ſteriſſet in terminis dotis, Vel quia poterat nunquam adeſſe ob dictæ duplicis conditionis deficientiam, Vel quia ius oriebatur de tempore, quo ob matrimonij diſſolutionem non intrabat amplius titulus dotis, ideoque habebam difficultatem in motiuo.

Quouerò ad alias ſolemnitates requiſitas in donationibus ex Statutis 149. & 150, quamuis pariter ſcribens tanquā Aduocatus multa dicerem, atque cum copioſis allegationibus ad ſcripturæ ornatum ac indoctorum ſatisfactionem plures regulas generales deducerem, adhuc tamen dubitabam, principaliter autem inſiſtebam in dilemmate, quod, Aut hoc augmentum, iuxta ſenſum actorum, et deciſionis, erat in compenſa-

penſationem inæqualitatis, itaut diceretur de bonis mulieris ab initio tanquã pretium dictæ inæqualitatis compenſatiuum vt ſuprà, et intrabat *Sixtina*, cũ ità ipſa mulier de bonis ſuis viro daret vltrà ſummam taxatam; Aut negato dicto aſſumpto actus remanebat in terminis liberalitatis, et gratuitæ donationis, et tunc intrabat neceſſitas aliarum ſolemnitatum.

Ex duabus verò dicti dilemmatis partibus, probabilior videbatur ſecunda, vt eſſemus in terminis gratuitæ donationis, Tum ex facti enarrata circumſtantia, quod vir abhorruerat hunc terminum augmenti ob inæqualitatem petiti, itaut ob huiuſmodi petitionem primus tractatus diſſolutus fuerit, et meritò, quia dedecus eſt viri accipere vxorẽ
13 indotatam, vel eam dotare *vt egregiè Bald. in l. ſi voluntate in prima lectur. n. 6. Cod. de iur. dot.*, vbi etiam *Salicet., Aretin. in cap. ſuper eo il ſecondo num. 9. de teſtibus, et alij per Mantic. de tacit. lib. 11. tit. 20. poſt nu. 24.*; Tum etiam quia tunc huiuſmodi donationes ſeu augmẽ-
14 ta referuntur ad compenſationem inæqualitatis, quando hæc nullam aliam habet compenſationis cauſam, ſecùs autem ea concurrente, quia nempè vir, vel ætate, vel natalibus inæqualis, ſit diues, aliaſque habet qualitates, ob quas longè maiorem dotem mereatur, quoniam exigua, aliaſque incongrua mulieris dos inæqualitatem compenſat *Bald. nouell. de dote par. 10. num. 10. in princip. benè Lupus de donat. inter virũ & vxor. in rubr. num. 9. Surd. conſ. 164. num. 33. cum ſequen. & conſ. 196. num. 42. & ſequen. Capyc. Latr. dec. 22. num. 32. & ſequen.*

Idque præſertim, vbi in donatione, vel augmenti promiſſione, huiuſmodi
15 cauſa in ſpecie non exprimitur, vel ſaltem in genere ſub nomine ac titulo meritorum, quia tunc ad liberalitatem ac donationem potiùs actus referẽdus eſt, vt benè *Barboſ. in l. qua dotis num. 56. & 57. ff. ſolut. matrim.*; Licet enim *Gratian. diſcept. 984. num. 1.* cæteris allegatis contrarium firmet, quod ſcilicet data inæqualitate, ad iſtam compenſandam potiùs actus referendus veniat, quãuis non exprimeretur, atque deciſiones cum iſta auctoritate pertranſeant, Dicebam tamen in caſu *Gratiani* concurrere expreſſionem ſaltem meritorum in genere, in alio non verificabilem, qua circumſtantia excepta, ſolidiora videbantur fundamenta *Barboſæ*, dum dicta opinio fundatur ſolum in traditione *Bartoli in d. l. ſi voluntate num. finali*, à qua deriuant omnes illã ſequentes contra *Bald. ibidem*, ſed hæc traditio procedit, vbi agitur per viam dotis confeſſatæ ad excludendum delictum ſimulationis, vel fraudandi prohibitam donationem, ſecùs autem vbi explicitè proceſſum eſt per viam donationis, in qua nil prohibebat cauſam exprimi, ſi ea in partium animo fuiſſet.

Accedentibus etiam alijs contrarijs coniecturis, quia dum apud omnes receptum eſt, huiuſmodi donationes, quæ fiunt in compenſationem inæqualitatis dici oneroſas, et correſpectiuas tanquã pretium illius maioris qualitatis, quam ita mulier viro vẽdere dicitur vt ſupra; Reſultat exindè, tale pretium ab initio purè eſſe debere ipſius mulieris, et in eius dominio, ſiuè matrimonium diſſolueretur per mortem vnius, ſiue alterius, ac ſiue ſupereſſent filij, ſiue non, ideoque veriſimiliter non acceptaſſet mulier duplicem euentualem conditionem de facili defecturam vt ſupra.

Quamuis autem ex his probabilius videretur, huiuſmodi augmentum verè non fuiſſe in compenſationem inæqua-
16 litatis, itaut hæc fuiſſet eius cauſa finalis, quę faceret contractũ merè oneroſum, et correſpectiuum ad alios effectus indè reſultantes, negari tamen non poterat, eamdem ætatis inæqualitatem, fuiſſe ex parte viri cauſam impulſiuam ad prouidendum mulierem aliàs malè prouiſam, atque iuxta naturæ ordinem veriſimiliter ſuperuiuere debentem pro ſecundis nuptijs, vel pro congruo ſtatu viduitatis, ex parte verò mulieris fuiſſe finalem, et ſic fuiſſe donationem, vel in cauſam futuræ dotis, vel aliàs in propriam & cauſatiuam, proindeque non ſubiectam illis ſolemnitatibus, quibus ſimplices ac merè lucratiuæ donationes ſolum ſubiacent, vt ſæpius habetur in ſua materia *ſub tit. de donationibus*, ideoque quãdo cauſæ defenſio ad huiuſmodi fundamenta ſolum reduceretur, ſatis dubitabam.

Solidius verò mihi videbatur primũ fundamentum vt ſupra non admiſſum;
17 Licèt enim regulariter vera ſit propoſitio in deciſionibus firmata, quod in conditionibus ſpectatur nudum factum purificationis, quamuis momentaneæ, abſque perſeuerantiæ neceſſitate, Attamen id limitatur, vbi conditio diſpoſitioni adiecta reſpicit certum effectum, quia tunc momentaneum implementum non ſufficit, ſed neceſſaria eſt perſeuerantia, ex qua reſultat effectus in mente diſponentis habitus *ad text. in l. pater Seuerinam in princ. & §. conditionum ff. de condit. & demonſtr. cum concord. per Phænut. de moment. temp. cap. 29. num. 1. cum ſequen. & num. 20. benè Seraph. in eadẽ ſupra alleg. dec. 589. num. 3. cum ſequen. latè Cyriac. controu. 478. nu. 89. & 103. cum ſequen. & controu. 511. num. 71. & ſequen. & nu. 98. cum ſequen.* vbi ad plura infert.

Alia quoque in idem concurrente recepta propoſitione, vt non cortex & fi-
18 gura verborum, ſed ſubſtantia voluntatis attendi debeat ex deductis *per Cyriac. dicta controu. 478. n. 18. cum ſequen.*, vbi iſtam concluſionẽ latè exornat *Buratt. dec. 113. n. 7. Merlin. dec. 692. n. 46. Rota in Rom. fideiuſſionis 24. Maij 1660. corã Veroſpio*, vbi concordantes; Ideòq; parum ſolidas credebam cõſiderationes contentas in prima deciſione ſuper formalitate verborum, ſeu diſtinctione inter ſuperuiuentiam vel præmorientiam, cum iſti termini tanquam ſynonimi per DD. promiſcuè tractentur, neque vrgeat ratio cui hæc diſtinctio innitatur.

Spectata igitur ſubſtantia voluntatis, illa videbatur clara ſuper præſuppoſito incolumis ac duraturæ ſuperuiuentiæ
19 mulieris, cuius ſolam perſonam vir ità contemplatus eſt, atque prouidere voluit, Vel pro ſecundis nuptijs dignè contrahendis, Vel pro congrua ſubſtentatione in ſtatu viduitatis, ita eius decore exigente, cum vxor vidua conſeruet ſtatum et dignitatem viri, ac ſi eſſet in coniugio, nunquam verò in animo habuit ditandi ipſius mulieris hęredes, quos inſpecta ipſius viri conditione, nedum probabile, ſed indubitatum erat prorſus abhorruiſſe.

Ad oculum iſtam veritatem comprobari obſeruabam ex modo, et conditionibus prædictis, ſub quibus talis promiſſio concepta erat, illa præſertim præmorientiæ ſine filijs, ex qua duo reſultabant; Primò nempè dicta voluntas prouidendi vxori, vt vel vidua commodè, et cum conuenienti ipſiuſmet viri decore ſubſtentari poſſet, vel ſecundas nuptias contrahere, quorum neutrum noluit extantibus filijs, cum quibus ditiſſimis benè conuiuere potuiſſet; Et ſecundò, quod poſt diſſolutum matrimonium, ad prædictæ conditionis purificationem expectare oportebat per menſes, ex quorum lapſu certificaretur negatiua poſthumi, ſeu ventris prægnantis, ergo impoſſibile erat de ſola momẽtanea pręmorientia, prout nudi facti eſt, ſentire potuiſſe.

In idem conferre obſeruabam formulam dictæ promiſſionis, quam non fecit ipſe vir ſimpliciter & purè, dum promiſit, quod eius hæredes vnà cum dote reſtituenda augebunt, et ſupplebunt; et ſic pariter duo reſultant denotantia pręſuppoſitum ſuperuiuentiæ incolumis & duraturæ, Primò quia caſus reſtitutionis dotis iuxta formam Statuti non niſi ad ſex menſes poſt mortem contingere debebat, Et ſecundò quia poſt ſequutum alicuius obitum, plurium menſium decurſus, per neceſſarium antecedens, eſt ſupponendus, antequam hæredes adita hæreditate ac perfecto inuẽtario ad huiuſmodi actus deueniant ac vrgeri valeant.

Ad obiectum verò deciſionũ de animo ſolius promittentis non attendendo
20 in actibus correſpectiuis, facilis videbatur reſponſio, illud enim procederet, quando promiſſio eſſet pura, et perfecta, ita ut diuerſa voluntas extrinſecus ab ipſa promiſſione deduceretur, ſecus autem vbi promiſſio eſt conditionalis, atque quæſtio eſt ſuper interpretatione, ſeu intelligentia conditionis æquiuocæ in ipſa ſcriptura adiectæ per promittentẽ, cum tunc eius voluntas ſpectanda ſit; Et clarius, quia teſtes mediatores, vnus præſertim Prælatus ac iuris peritus, qui magis tractauit, et efficacius virum ſuaſerat, ità explicitè deponebant, quibus teſtibus mediatoribus deferendum eſt,
21 etiam vnico, vbi præſertim eſt qualificatus, in his terminis *Merlin. deciſ. 608. num. 24. Buratt. dec. 775. nu. 3. & 844. num. 14.*

*num.*14. *Duran. dec.*98. *Maceraten. cenſus* 16. *Februarij* 1641. *Roias* inter ſuas *deciſ.*125.

Et quamuis deciſiones dicerent non ſufficere, quid cum vna parte tractauerint mediatores, niſi conſtet id innotuiſſe alteri parti, eiuſque voluntatem
22 acceſſiſſe ex deductis *per Menoch. conſ.* 893. *num.*12. *&* 13. *dec.*225. *n.*4. *par.*4. *recen. In Romana laudi ſeù locorum Montium* 19. *Maij* 1641. *Veroſpio S. finali*; Nihilominus neque hanc reſponſionem recipiendam eſſe dicebam, quoniam dictæ auctoritates loquũtur in illis mediatoribus, qui huic exercitio principaliter incumbunt, ac proxenetæ potius dicuntur, et quorum officium ſolùm cõſiſtit in iungẽdo principales adinuicem tractantes, ac referendo hinc indè propoſitiones & reſponſiones, in quibus terminis loquuntur allegatæ auctoritates, et quorum mediatorum ex arte ſeu profeſſione id principaliter pro mercede agẽtiũ in matrimonijs mentio habetur in iu re in conſtitutione Græca regiſtrata *in modernis Codicibus Gotifredi ſub tit. de ſponſal. l. fin.*; Secus autẽ vbi de iſtis mediatoribus, nobilibus & qualificatis de vtriuſque partis voluntate conſcijs id gratuitò & in gratiam partium agentibus, vbi præſertim ſunt duo ab vtraque parte reſpectiuè deputati, cum tunc potus videantur conſiderandi tanquam arbitri, ſeu verius tanquam nuntij & mãdatarij, quia quælibet partium cenſetur vnum nuntium ſeu mandatarium ita deputaſſe ad tractandum ſeu concludendum, vndè ſufficit, quod vnus patefaciat voluntatem ſui principalis alteri mandatario, à quo altera pars cenſetur
23 de omnibus certiorata *Rom. conſ.* 481. *num.*7. *dec.*396. *num.*3. *par.*1. *&* 131. *num.*7. *par.*2. *diuerſ. Greg. & Adden. dec.*127. *num.*4. *Buratt. & Adden. deciſ.* 134. *num.*6. *&* 307. *num.*3., Atque ità docet praxis quotidiana, etiam in grauioribus Mundi negotijs, quæ per huiuſmodi nuntios ac mediatores tractantur, et coucluduntur, Multomagis in ſubiecta materia, quæ de ſui natura ità exigit, cum puellæ non exeant ad plateas ad tractandum cum viris, neque huiuſmodi negotia inter principales agantur, ſed ſemper cum opera mediatorum, qui ſint vtriuſque partis amici, vel reſpectiuè coniuncti, vndè propterea dum de veritate ſatis veriſimili euidenter conſtabat, ex hoc potius fundamento habente ſoliditatem facti, quàm ex alijs conſiſtentibus in ſubtilitatibus iuris, mihi videbatur, quod meliorem cauſam fouerent rei conuenti, quàm actores.

NEAPOLITANA

DOTIS

PRO

CLARA, ET FRANCISCO DE LOFFREDIS COMITIBVS POTENTIÆ

CVM

PATRIMONIO ET CREDITORIBVS PRINCIPIS MAIDAE.

Caſus ſopitus per concordiam, ſeu laudum.

De dote promiſſa ſorori per fratrem patris hæredem beneficiatum, An hæreditario vel etiam proprio nomine promiſſa cenſeatur, itaut ei ſuffragetur necnè beneficium inuentarij, præſertim in Regno Neapolitano propter decretum generale vulgò nuncupatum *quatuor Aularum*, Et de iſtius decreti materia.

SVMMARIVM.

1 CAſus controuerſiæ.
2 Frater dotando ſororem cum obligatione

gatione de proprio non gaudet beneficio inuentarij.

3 *Fallit in Regno Neapolitano ex decreto quatuor Aularum, & de dicto decreto.*

4 *Quando dos per fratrem data ſorori imputetur in iura eidem ſorori aduerſus fratrem competentia.*

5 *De quæſtione, an & quando hæres beneficiatus ſe obligans proprio nomine amittat beneficium inuentarij, referuntur opiniones hinc indè, et n.9. vbi diſtinguitur.*

6 *Quid contineat decretum prædictum quatuor aularum, et ad quid editum ſit.*

7 *Quæ requirantur, vt dictum decretum intret.*

8 *Demonſtratur, quod hæres contraxerit, proprio nomine.*

9 *Datur diſtinctio, per quam deciditur quæſtio, de qua num.5.*

10 *Quando concurrit nouatio, hæres tenetur & de ratione.*

11 *Intelligitur de vera nouatione, non de illa conuerſione dotis in mutuum, quæ fit in Regno Neapolitano, et de ratione.*

12 *Ceſſio translatiua reputari non poteſt per debitorem ſoluentem.*

13 *Hæres beneficiatus dicitur adminiſtrator hæreditatis.*

DISC. XXVIII.

1 MARCVS ANTONIVS Loffredus Maidæ Princeps, in eius teſtamento, ſcripto hærede Franciſco Carolo filio, Claræ filiæ legauit in cauſam dotis ducatos 45.mil. pro omni & quocumque iure legitimæ, paragij, vel alterius ſucceſſionis ſibi competentis in bonis paternis, ac et.ã in quodam legato ſeù fideicommiſſo particulari ordinato per Ferdinandum Ducem Feroleti; Sequuta verò morte teſtatoris, dictus Franciſcus Carolus frater & hæres, occaſione primarum nuptiarum per Claram initarum cum Duce Caſtri Sangri, dotem eidem conſtituit ducatorũ 42.mil. in diuerſis terminis & modis ab illis in teſtamento paterno præſcriptis, dictaque promiſſio ſimpliciter facta fuit cum eius obligatione in forma, nullatenùs enunciata qualitate hæreditaria; Defuncto verò dicto dotante, poſitoque eius patrimonio ſub concurſu creditorum, vt malo fato, vel ex alijs Dei iudicijs Baronum illius ditiſſimi ac fertiliſſimi Regni frequentior eſt conditio, in graduatione orta eſt controuerſia, An Clara prædicta, quæ ad alias nuptias cum Comite Potentiæ tranſierat, dicenda eſſet creditrix prædicti Franciſci Caroli, itaùt in iſtius bonis locum occupare deberet priuilegiatum, ſtante aſſenſu generali per gratiam conceſſo dotibus Neapolitanorum, de quo *in alia Neapolitana ſub tit. de feudis diſc.26.*, Vel ſolùm dicenda eſſet creditrix Marci Antonij patris, itaùt dicto Franciſco Carolo, ſeù creditoribus eius perſonam repræſentantibus, ſuffragaretur beneficium inuentarij, quamuis enim plerique alij articuli in iſta controuerſia caderent, hic tamen erat præcipuus, in quo cauſæ pondus conſiſtebat.

Pro fratre dotante ſeu creditoribus, vt non niſi hæreditario nomine fratrem dotem promiſiſſe cenſeretur, ideoquè inuentarij beneficio iuuari deberet, primo aſpectu reſpondendum videbatur; Licèt enim de iure cõmuni magis com-
2 munis opinio eſſe videretur contra fratrem, vt ſcilicet dotando ſororem in exequutionem legati paterni non potiatur beneficio inuentarij, vbi etiam de proprio ſe obligauit, vt probat *Capyc. Latr. conſult.31.*, qui ità dicit deciſum per Sac.Conſilium; Attamen, in Regno Neapolitano contrarium dicendum ve-
3 nit ex decreto generali eiuſdem Sac.Cõſilij nuncupato *quatuor Aularum* edito de anno 1623, quod pro lege receptum eſt, determinante nunquàm hæredem pro debito hæreditario ſe obligantem, cenſeri ſibi præiudicaſſe, atque beneficio inuentarij renunciaſſe, niſi expreſsè dicatur, cum ſpeciali ac indiuidua dicti beneficij renunciatione, cuius decreti vigore ità in eiſdem ſpecialibus terminis fuiſſe deciſum latè firmatur *per eumdem Capyc. Latr. dec.38.*, vbi, et apud *Adde 1.*, rationes ac auctoritates habentur.

Contrarium pro veritate interrogatus in ipſamet Ciuitate Neapolis, quamuis abſquè libris recreationis gratia ibi

in

in maiori hebdomeda anni 1665. exiſtens, dixi mihi probabilius videri, iſtam ſcilicèt dotis conſtitutionem, non hæreditario ſed proprio, ac particulari nomine factam cenſeri, proindequè inuentarij beneficium non ſuffragari, neque verſari in caſu decreti prædicti.

Pro huiuſmodi veritate dilucidanda, obſeruandum eſſe dicebam, duas in propoſito fratris dotantis ſororem cadere quæſtiones, Vnam ſcilicèt, An cenſeatur dotaſſe de bonis ſuis animo donandi, ità & talitèr, quod vltrà dotem ſoror conſequi valeat portionem bonorum paternorum, aliaque iura aduerſus eumdem fratrem ac alios competentia, vel potius animo imputandi ſeù compenſandi; Et alteram, poſito quod ſub huiuſmodi dote incluſa ſint bona & iura ipſi dotatæ, ex paterno legato vel aliàs competentia, An fratris obligatio cenſeatur facta nomine proprio & particulari, vel potiùs hæreditario.

Ad effectum primæ quæſtionis intrat
4 *recepta diſtinctio inter cauſam voluntariam & neceſſariam*, ſi enim fratri nulla dotandi neceſſitas incumbat, tūc intrat præſumptio, quod de proprio ac animo donandi dotaſſe cenſeatur, ſecùs autem in caſu conuerſo ex paterna diſpoſitione vel Statuto eum obligante, quia concurrente cauſa neceſſaria, huic potiùs actus tribuendus eſt, ex regula, quod nemo in neceſſitatibus liberalis exiſtit, *Surd. de Alim. tit. 6. quæſt. 12. num. 19. cum ſeq. Merlin. controuerſ. 3. in fin.* ac etiā quia actus referendus eſt potiùs ad ſolutionē debiti, quàm ad liberalitatem & donationem, pro cuius excluſione ſtat regula ex deductis *per eumdem Capyc. Latr. dicta deciſ. 38. num. 24. cum ſequen., ibiq; Adden. num. 20.*, et habetur actum in alijs *hoc eodem tit.*, Verū in pręſenti opus non erat huiuſmodi quæſtionem examinare, cum dotis promiſſio expreſſam contineret declarationem, quod fieret animo compenſandi cum paterno legato, omnibuſque iuribus dotatæ competentibus, et cum pacto ampliſſimæ renunciæ. Hæc tamen inſinuabam ſolùm ad tollenda æquiuoca ſcribentium hinc indè, per quos pleræque auctoritates de iſta prima quæſtione loquentes cumulabantur.

Quoverò ad alteram quæſtionem, cum difficultas reſtringeretur ad prædictum decretum Sac. Conſilij, quod eſt in viridi obſeruantia, Hinc proindè cauſæ punctum dicebam conſiſtere, non in illius ſubſiſtentia & firmitate, ſed in applicatione ſeù compræhenſione, àn ſcilicèt caſus controuerſus ſub eo caderet necnè; Pro quo dignoſcēdo pręmitte-
5 bam, in puncto iuris ſatis controuerſum eſſe, àn hæres beneficiatus, qui pro debito vel legato defuncti proprio nomine ad fauorem creditorum ſeù legatariorum ſe obligauit, cenſeatur inuentarij beneficio renunciare voluiſſe, itaùt eo non obſtante, tanquàm pro debito proprio, et ex nouo contractu teneri debeat; Atque affirmatiuæ auctor eſt *Angel. in l. cum hæreditas ff. ad Trebell. & conſ. 31*, quē ſequuntur plures collecti *apud Giurb. obſeru. 104. num. 8.*; Negatiuæ autem auctor eſt *Cinus in l. finali Cod. ad leg. falcidiam*, quam ſequuntur collecti per eumdem *Giurb. num. 9.*, itaùt ob ſcribentium varietatem, exindè multælites quotidiè orirentur, vt conſtat *ex deciſionibus Franch. 323. & 648. Minad. dec. 25.* & alijs *per Capyc. Latr. conſult. 31. & Thor. in compend. deciſ. part. 1. verbo hæres.*

Ad iſtas autem quæſtiones dirimendas, probus vir *Valenzuola* conſiliorum
6 auctor, qui tunc Sac. Conſ. Neapolitani Præſes erat, verioremque putabat poſteriorem opinionem *Cini* & ſequacium, cum dicto decreto generali totius Sac. Concilij iunctis quatuor aulis, vnam ex his opinionibus tanquàm pro lege firmare curauit, et ſic eſt deciſio quæſtionis in caſu & terminis, in quibus illa vertitur, quandò ſcilicèt quis, vel diſpoſitiuè, vel ſaltem enunciatiuè contrahit tanquā hæres, et ex cauſa debiti hæreditarij ad tollēdā dictā opinionū diſcrepantiā.

Ideoque dicebam, quod vt dici valeat verſari in caſu dicti decreti, duo co-
7 pulatiuè concurrerere debent, Primò nempè, quod contrahat tanquam hæres, vel ſaltem talem ſe enunciet; Et ſecundò quod ex cauſa hæreditaria, itaūt alter contrahens, qui eius obligationē ſuſcipit, ſciens illum hæredem, cogitare valeat contrahere poſſe nomine hæreditario, ac animo gaudendi dicto beneficio inuentarij & decreti; Secus autem, vbi hoc nomen ſeu titulus hæredis nullatenus enunciatur, quia tunc, præ-

ſertim

ſertim vir, cui dos promittitur, diuinare non poteſt, huiuſmodi accidentalem qualitatem, et an frater dotans, proprio vel adminiſtratorio nomine id gerat, dum talis adminiſtrationis titulus nullatenùs enunciatur; Atque hic erat caſus, dum frater, nec in diſpoſitiua, nec in proemiali, vel quacumque alia parte huiuſmodi accidentalem qualitatẽ enunciauerat, minùſque dixerat ſe id agere in exequutionem legati paterni, cuius, aliorumque iurium dotatæ competentiũ fiebat ſolùm mentio in ordine ad comprehenſionem, ac renunciationem, quod ſcilicet ob dotem, quam ipſe frater conſtituebat, dotata contenta eſſe deberet omnibus prædictis ad ipſius fratris fauorem renunciatis, vndè coniuges rectè credere potuerunt, dotantem, non hæreditarium, ſed proprium ac particulare negotium ità gerere voluiſſe, emendo ſcilicet hæc iura.

Quod ex ea demonſtratione ſatis
8 probabiliter conuinci obſeruabam, quod cum legatum eſſet ducatorum 45. m. in certis terminis ac modis à teſtatore præſcriptis ſoluendorũ, dos conſtituta ſolùm fuit in ducatis 42. m., ſub modis & terminis omnino diuerſis, vndè propterea deſumebatur, fratrem proprio, non autem hæreditario nomine contrahere voluiſſe; In ſupradicta etenim quæſtione hæredis proprio nomine ſe obligantis, quamuis multi ſimpliciter creditoris partes contra hæredem ſequantur, alij verò econuerſò ſimpliciter teneant contrariam, quam dictum decretum quatuor Aularum tanquam per ſpeciem legis amplius non controuertendæ firmare voluit.

Veritas tamen conſiſtere videtur in
9 diſtinctione amplexa per Rotam *in Sabinen. Cenſus 26. Ianuarij 1637. & 22. Iunij 1641. coram Pirouano, in Camerinen. legati 20. Iunij 1650. coram Bichio deciſ. 58. num. 5. & ſeqq. par. 11. recent. & in alijs*, et cum qua vtraque opinio rectè conciliari, ac reſpectiuè vera dici poteſt, ſpectandum ſcilicet eſſe, an obligatio hæredis compatibilis eſſet nec nè cum titulo hæreditario, et à qua incompatibilitate pendet punctus nouationis, ſi enim nulla adeſt incompatibilitas, tũc probabilior eſt opinio hæredi fauorabilis, quoniam nouatio hodiè non inducitur niſi expreſſè dicatur, vel niſi incompatibilitatis ratio ità ſuadeat, ſed potius præſumptio eſt hæredem ità explicare voluiſſe illam obligationem, quæ ſibi de iure inerat, et econuerſò creditorem fuiſſe ſollicitum de huiuſmodi obligatione, non omnino inani, ſed in aliquo proficua, ob actionem perſonalem, aliaque remedia exindè reſultantia, firmo tamen remanente præſuppoſito, quod vires hæreditariæ ſuppeterent, vt ratiocinatur *Rota dicta dec. 58. par. 11. rec.*, Secus autem econuerſò aliqua nouatione ob incompatibilitatem concurrente, cum tunc ad ſolum titulum hæreditariũ actus referri non valeat, et hic erat caſus, quoniam legatum diminutum erat in ſumma ducatorum trium millium, ac etiam multipliciter nouatum.

Concurrente ſiquidem nouatione ſubſtantiali, conſiſtente in remiſſione,
10 ſeu diminutione quãtitatis, tũc omnino probabile eſt, creditorem hæreditarium vel legatarium, ad id inductum eſſe, vt ità ſuum creditum poneret in tuto, atq; iuribus quæ habebat contra bona hæreditaria adderet illa contra perſonam, et bona propria hæredis, qui econuerſò ità ſuſciperet pretium periculi, cui ſe exponebat, atq; tanquam pretium fideiuſſionis ſeù aſſecurationis, quam faciebat pro hæreditate, obtineret illam debiti diminutionem, vndè concurreret hinc indè mutua compenſatio commodi & incommodi, quo caſu, cum ſenſu etiam veritatis, dicebam dictum decretum quatuor Aularum nullatenus intrare, cũ verè illud procedat in caſu ſimplicis quæſtionis dubiæ, ità canonizando vnam ac reprobando alteram opinionem, non autem, vbi tales facti circumſtantiæ ponunt caſum extra quæſtionem.

Et licet apud *Capyc. Latr. dicta dec. 38.*
11 *& dec. 115.*, concurrere videretur nouatio, dum præſertim in caſu deciſionis 38. id quod erat debitum ex cauſa legati ſeu dotis, conuerſum fuerat in diuerſũ debitum mutui, vndè in puncto iuris nouatio videbatur clara, Nihilominus illa eſt ſpecies nouationis potius verbalis quàm realis, atque in effectu vera nouatio dici non poteſt, cum id ſolum ità ex conſuetudine regionis practicari ſoleat pro quadam cautela, et ad effectũ vt ità inſtrumenta poſſint liquidari iux-

tà formam Ritus magnæ Curiæ Vicariæ abſque animo verè innouandi, vndè proptereà in ſubſtantia, et ſpectata potius veritate, quàm formula verborum, titulus dotis adhuc perſeuerare dicitur, etiam ad effectum vſurarum dotalium ex deductis per *Capyc. Latr., dictadec.* 38. *n.* 34. *cum ſequen. & dec.* 200. *n.* 23. vbi declaratur *deciſ.* 183. *Capiciij ſenioris*; et habetur infra *diſc.* 161. Secus autem ſi cõcurrit nouatio, non in cortice & formula verborum, ſed in ſubſtantia remiſſionis ſeudiminutionis partis debiti, cum tunc dici non poſſit fieri ex cauſa compatibili cum priori titulo.

Altera etiam concurrebat clara demonſtratio contrahendi proprio ac par-
12 ticulari nomine potius quàm hæreditario, quia dotans ceſſionem iurium ſorori competentium aduerſus paternam hæreditatem, non extinctiuè, et in eiuſdẽ hæreditatis liberationem reportauerat, ſed translatiuè ad commodum propriũ; Cum enim actio & paſſio eſſe non poſſint in eodem ſubiecto, neque dicatur quis creditor ſui ipſius, idcircò quando ſoluitur debitum hæreditarium, et de bonis ipſius hæreditatis, incongrua eſt ceſſio translatiua, cum ſolùm congruat extinctiua vim habens quietantiæ ex deductis per *Greg. & Adden. deciſ.* 68. *&* 75. *Buratt. & Adden. dec.* 420. *dec.* 135. *par.* 6. *recen.* & frequenter; Ac vlterius ſi ex hæredis diligentia vel creditoris beneuolentia aliquid de debito hæreditario minuitur, id ad commodum ipſius hæreditatis cedere debet, non autem ipſius hæredis, qui vbi beneficio inuentarij vult gaudere, non dicitur verus &
13 proprius hæres, ſed potius hæreditatis adminiſtrator *Mantic. dec.* 326. *Giurb. dec.* 43. *num.* 25. *Capyc. Latr. conſult.* 13. *num.* 2. *&* 3. *Rouit. dec.* 48. *num.* 11. *& ſequen.*, vt de ceſſione ad commodum *hæreditatis dec.* 384. *p.* 4. *diuerſ. Canaler. dec.* 374. & habetur actũ *ſub tit. de fideicomm. diſc.* 172. Vndè cum frater dotans, dictæ diminutionis vtilitatem, necnon iurium omnium ceſſionem ad proprium & particulare, non autem hæreditatis commodum reportaſſet, clarum videbatur, non hæreditario, ſed proprio ac particulari nomine ità contrahere voluiſſe, ideoque non intrabat decretum prædictum in ſolo caſu dubio prædictæ legalis quæſtionis intelligendum, vtpotè vnius opinionis canonizatiuum; Alia etiã differentiæ ratione ponderata, quod creditor hæreditarius ſi vires non ſuppetunt, conqueri non poteſt, dum ſequutus eſt fidem hæreditatis defuncti, ſecus autem vbi ſequutus eſt fidem ac promiſſionem ipſius fratris, nullo expreſſo titulo hæreditario patris, Et ſecundum præmiſſa cum aliqua moderatione per viam concordiæ cauſa finem habuit.

BENEVENTANA

DOTIS

PRO

VINCENTIA CARACCIOLA

CVM

GOFFREDO MORRA.

Caſus deciſus per Rotam pro Vincentia.

Promiſſio dotis facta per matrem, àn cenſeatur fideiuſſorio nomine patris vel fratrum hæredum patris, itaut ipſa ad ſolutionem directè cogi non valeat.

Exceptio non adimplementi, præſertim renunciationis faciendæ per mulierem, àn retardet ſolutionem dotis. Et aliqua de præſcriptione ſtatutaria, vel iuris communis aduerſus dotem.

SVMMARIVM.

1 *Caſus controuerſiæ cum enarratione exceptionum.*

2 *Obli-*

2 *Obligatio inſolidum reſultat ex dictione* quilibet.

3 *Ceſſio obtenta per tutorem an ei ſuffragetur.*

4 *Mater dotem conſtituens cum patre vel patris hæredibus cenſetur fideiuſſorio nomine ſe obligaſſe.*

5 *Prior eſt obligatio matris quàm fratrum in dotando.*

6 *Declaratur concluſio, de qua num. 4.*

7 *An & quando detur præſcriptio in dote conſtante matrimonio.*

8 *Dotans per viri acceptilationem obtinet liberationem.*

9 *Præſcriptio ſtatutaria non habet locum in dote.*

10 *Præſcriptio de iure non currit durante vita debitoris ob malam fidem, quæ influit etiam in primum hæredem.*

11 *Ex longæuo ſilentio reſultat præſumptio adimplementi circa promiſſam renuntiationem, vel præſumptio remiſſionis.*

12 *Exceptuatio non impletæ renunciationis promiſſæ per virum an repellat mulierem agentem pro dote.*

13 *Sententia vel decretum intelligendum eſt, prout de iure.*

14 *Mandatum exceſſiuum ſubſtinetur pro ſumma debita, in qua ex clauſula* ſi quid exequendum *poteſt ex integro relaxari.*

DISC. XXIX.

1 IVLIA MORRA collocando in matrimonium Lauiniam filiam, vnà cũ eius filijs ac reſpectiuè fratribus dotem promiſit ducatorũ 3500., quos eadem Lauinia, poſt longum interuallum effecta vidua, ceſſit aſſequendos dictæ Vincentiæ Sororiæ ob æquiualentiam ab iſta de ſuo datam, cuius ceſſionis vigore Vincentia mandatum exequutiuum obtinuit ab A.C. in eiuſdem Iuliæ bonis hæreditarijs contrà Marchionem Goffredum de Morra dotantis ex filio nepotem, ad cuius appellantis inſtantiam commiſſa cauſa per Signaturam in Rota *coram Bichio*, cum clauſula, *ſi quid exequendum*, aſſumptaq; diſputatione, *An mandatum eſſet exequẽdum*, plures ex parte appellantis opponebantur exceptiones, quarum prima erat, quod ceſſio Vincentiæ nomine proprio agenti ſuffragari non deberet, dum ipſa erat tutrix eius filiorum pariter Iuliæ ex altero filio nepotum & cohæredum, contrà quos voluntarias ceſſiones procurare non potuerat; Altera, quod Iulia dotans inſimul cum eius filijs patris dotatæ hæredibus, quorum prior erat obligandi dotatio, cenſeretur fideiuſſorio ſeù ſubſidiario nomine ſe obligaſſe, proindèque non poterat directè conueniri non facta principalium excuſſione; Tertia, quod ſtante longiſſimi temporis lapſu obſtaret, vel præſcriptio iuris communis, vel illa Statuti particularis reſtricta ad ſpatium 20. annorum, Quarta quod cedenti, et ſucceſſiuè ceſſionariæ obſtaret exceptio non implementi, dum in ipſomet inſtrumento dotali dotata promiſerat facere amplam renunciationem, Et quinto demùm opponebatur de exceſſu mandati relaxati contrà ſolum Goffredum, qui erat hæres pro medietate, ideòque non niſi ad ſuam virilem cogi poterat.

His non obſtantibus, me pro Vincentia ſcribente, pro executione mandati reſolutum fuit *ſub die 27. Iunij 1653.*, et reſolutio confirmata 10. *Martij 1654.* cum ſubſequuto effectu, itaùt cauſa vlteriorem proſequutionem non habuerit, dum ſuper his & alijs pluribus controuerſijs concordia prodijt, Atque reſolutiones iuſtæ videbantur, dum de credito dotali non dubitabatur vtpotè iuſtificato per publicum inſtrumentum, in quo continebatur obligatio inſolidum implicita ſub dictione, *cuiuslibet*, quæ cum ſit diſtributiua totius in ſingulos,
2 efficit, vt ſinguli promiſſores inſolidum obligati dicantur *ad text. in l. ſi pluribus ff. de legat. ſecundo Rota deciſ. 22. & 23. poſt Zaceh. de oblig.* et firmatur in prima huius cauſæ deciſione.

Exceptionibus autem, de quibus ſuprà, de plano ſatisfaciebam, Prima etenim tollebatur ex ſolo facto, quoniam
3 inſtrumentum ceſſionis explicitè cantabat ad fauorem Vincentiæ, proprio ac particulari nomine acquirentis cum bonis proprijs, non autem pupillorum datis amitæ filiorum tanquàm indotatæ in aliquo indigentiæ ſtatu exiſtenti, potiùs ex laudabili motiuo pietatis, et conuenientiæ

nientiæ quàm pro lucro & induſtria, vndè redargui non poterat de malo animo reportandi voluntarias ceſſiones cõtrà pupillos ſub eius tutela & adminiſtratione exiſtentes, in quibus terminis loquuntur DD. negantes in tutore facultatem obtinendi huiuſmodi ceſſiones; Vltrà quod extranea prorsùs erat hæc inſpectio, dum ipſius Vincentiæ filij ſub eius tutela vel cura viuentes de hoc non opponebant, ſed oppoſitio erat ex parte dicti Goffredi, cuius nil intererat, àn ceſſio eſſet ad fauorem pupillorum vel tutricis, dum ipſe pro ſua virili ſemper erat debitor, ſiuè vnius ſiuè alterius, ideoque erat mera exceptio de iure tertij, atq; in hoc parùm elaboratum fuit.

Altera videbatur magis releuans exceptio, de qua in ſecunda diſputatione potiùs quàm in prima actum fuit, cum enim prima dotandi cauſa ſit patris, et ſucceſſiuè eius hæredum, priuſquam ad maternam obligationem deueniatur, vera erat in puncto iuris concluſio per alterius partis defenſores deducta, quod
4 matre inſimul cum patre vel eius hæredibus dotante, eius obligatio iuxtà ordinem iuris cenſeatur fideiuſſorio ſeù ſubſidiario nomine, cum aliàs actus redoleret voluntariam donationem in dubio non præſumendam *ad text. in l. finali Cod. de dotis promiſſione, et poſt antiquiores Mantic. de tacit. lib. 12. tit. 19. num. 8. cum ſequen. Menoch. lib. 3. præſumpt. 15. num. 22. Paſchal. de patr. poteſt. par. 2. cap. 6. num. 3. Amat. reſol. 23. n. 10. Bottiglier. de ſucceſſ. ab inteſt. theorem. 96. num. 2. cum ſequen. Giurb. ad conſuetud. Meſſanen cap. 13. gloſ. 6. part. 1. latè Cyriac. controu. 495. Boſſ. de dot. cap. 4. numer. 86. Coccin. deciſ. 77. Meleuitana pecuniaria 10. Februarij 1653. Meltio*, et in alijs.

Dupli ci autem medio in hac facti ſpecie remouebatur obiectum, Primò nempè ex facto, quia non conſtabat fratres cum matre dotantes eſſe patris hæredes, ſed potiùs ex hac parte negabatur, vndè ceſſante hoc præſuppoſito qualitatis hæreditariæ, motiuum potiùs retorquebatur, quod ſcilicèt principalis obligatio
5 eſſet Iuliæ matris, illa verò fratrum eſſet ſubſidiaria, quoniam quicquid dixerit *Soccin. iun. in l. 1. ff. ſolut. matrim. numer. 201.*, vt deſumendo regulam ab ordine ſucceſſionis, æqualis eſſet dotandi cauſa inter matrem & fratres, In contrarium eſt verior & recepta, vt ſcilicè prius ſit onus matris, deindè fratrum e deductis *per Mantic. de tacit. lib. 12. tit. 1 num. 28. Coccin. deciſ. 77. numer. 5. Fontanell. de pact. clauſ. 5. gloſ. 2. num. 1. Giurb ad conſuetud. gloſ. 3. part. 1. num. 47. Altograd. conſ. 59. num. 2. cum ſequen. lib. 1* cum alijs *per Boſſ. de dot. cap. 5. num. 17 cum ſeq. et de Aliment. oblig. cap. 6. num* 536. apud quos cæteri & infra *diſc. 142.*

Et altera erat reſponſio, quod dicta concluſio, vt pluribus inſimul dotanti-
6 bus, ex quibus prius vnius quàm alterius ſit dotandi cauſa, cenſeatur prioris obligatio principalis, aliorum verò fideiuſſoria ſeù ſubſidiaria, rectè procedit inter ſe, ad effectum ſcilicèt, vt ille qui fideiuſſoris partes gerere dicitur, à principali repetere valeat, ſeù indemnis conſeruari debeat, ſecùs autem quoad coniuges, quibus per omnes tanquam correos ac dotantes promiſſio facta eſt, quoniam quoad iſtos dicuntur omnes principales debitores directè conueniendi, *Greg. & Adden. deciſ. 67. & 445. in proximis terminis Surd. conſ. 488. num. 2. Caualer. deciſ. 466. num. 1.* admittitur *apud Coccin. dicta deciſ. 77. &* benè firmatur *in ſecunda deciſione 10. Martij 1654.*

Ad tertiam exceptionem, pariter facilis erat reſponſio, quoniam quicquid eſſet de altiori quæſtione, àn vbi dos conſiſtit in quantitate, intret illius præ-
7 ſcriptio cõſtante matrimonio, in qua nõ improbabilis videatur affirmatiua, quoniam licèt vera ſit iuris regula, de qua in *l. in rebus §. omnis Cod. de iur. dotium Caualer. deciſ. 213. num. 7. deciſ. 197. numer. 8. poſt Zacch. de oblig. Camer.*, vt conſtante matrimonio non detur in præiudicium mulieris præſcriptio dotis, Attamen id recipiendum venit, vbi agitur de bonis ac fundis dotalibus in mulieris dominio exiſtentibus, ſecùs autem vbi de quantitate, quia ſicuti nedùm per ſolutionem factam viro, ſed etiam per eius acceptilationem, debitor
8 liberationem conſequitur, remanente mulieri actione contrà virum pro reſtitutione *ad text. in l. debitor & l. vir ab eo ff. de iur. dotium l. penult. §. ſi vir ſocero ff. ſolut. matrim.*, ita prohibitum non videtur debitori, mediante præſcriptione

cum viro completa, eamdem liberationem obtinere, vt ita diſtinguendo *Fontanell. de pact. clauſ. 6. gloſ. 1. part. 1. numer. 61. cum ſequen.*, *& ſentijt Rota apud Seraph. deciſ. 569. num. 2.*

Verùm nulla ſuberat neceſſitas aſſumēdi iſtā quæſtionem, vtpotè de plano ceſſantem ex facto, quoniam diſtinguendo
9 præſcriptionem ſtatutariam ab illa iuris cōmunis, Quatenus pertinet ad primā, quæ maiorem difficultatem facere poterat, ſtante quod non eſt vera præſcriptio, ſed præſumpta ſolutio, ideoque per ipſummet principalem debitorem allegari poteſt, ceſſabat difficultas, quia idem Statutum in hac parte vniforme Statuto Vrbis inducenti conſimilem præſcriptionem ex ſolo lapſu 16. annorum, excipit cauſam dotis in hoc priuilegiatæ, vt obſeruat *Fenzon. in commentar. Statut. Vrbis* 157., et eſt paſſim receptū;

Præſcriptio verò tricenaria iuris communis non aderat, cum hodiè ex tempore demendum ſit illud vitæ principa-
10 lis debitoris, qui ratione malæ fidei hodie nunquam pręſcribit ex diſpoſitione iuris canonici *in cap. finali de præſcriptionibus* paſſim recepta, etiam in Terris Imperij ac in foro ciuili, quinimò magis communis & recepta per Rotam eſt, vt hæc mala fides influat etiam in primum hæredem ex firmatis *in Biſuntina Cenſus 27. Nouembris 1645. coram Corrado impreſſ. dec. 373. par. 9. recent.*, vndè ex hac ratione rari ſunt caſus, in quibus præſcriptio iuris communis verificetur, atque ad perfectionem deueniat, vt pluries in ſua materia *ſub tit. de credito*, & *ſub tit. de iudicijs*.

Quartæ exceptioni reſponſio fuit, quod ex lapſu 30. annorū & vltrà cum ſubſequu-
11 ta acquieſcentia, reſultaret, vel præſumptio adimplementi ex parte renunciare debentis *Soccin. ſen. conſ. 46. nu. 3. lib. 3. & Soccin. iun. conſ. 48. num. 9. & 10. lib. 2. Mantic. dec. 13. num. 9. Rota dec. 159. num. 6. par. 1. recen. dec. 64. num. 3. par. 4.*; Vel oriretur præſumptio remiſſionis ex parte renunciatarij, vt dixit Rota *in Aſculana dotis ſeù pecuniaria 24. Ianuarij 1653. coram Cerro*; Vltra quod cum hæc eſſet promiſſio facta per virum, contra iſtum tantùm non autem contra mulierem iure proprio venientem; huiuſmo-
12 di exceptio obſtaret, ideoque dotis aſſecutionem non impedire, dixit Rota *in dicta Aſculana*, licèt hæc reſponſio mihi tuta non videretur, quoniā, etſi promiſſio ſoli viro facta eſſet, adhuc tamen vel per ſubſequutum matrimoniū dotis cōſtitutio per mulierem ratificata de iure cenſetur, vel ipſa mulier dicta dotis conſtitutione vti non poteſt, niſi cum ſua cauſa ſeu conditione, ſub qua concepta eſt, poteſt namque eam tanquam præiudicialem non acceptare, ſed tunc ius habebit implorandi iudicis officium pro noua dotis conſtitutione, non autem agere poterit ex illo contractu, per quē dotantes, non niſi cum ea qualitate ſe obligare voluerunt, cum obligatio trahenda non ſit vltrà animum ac voluntatem ſe obligantis, vt habetur infra *diſc. 154. ſeu 155.*

Quinta demum & vltima exceptio, facilis ac plana erat, dum actrix mandatum conſumare non intendebat contra
13 reum, niſi pro ſua virili, in qua licèt indefinitum, intelligendum erat, quod relaxatum eſſet, quoniam ſententiæ ac decreta recipiunt interpretationem à diſpoſitione iuris, vt benè firmatur in cauſæ deciſionibus præſertim prima; Vltra quod vbi etiam mandatum eſſet exceſſiuum, vtpotè adhuc non exequutum,
14 de ſtylo ſubſtinetur, ac exequutioni demandatur pro ſumma debita, et quatenus etiam eſſet in totum nullum, ſeu aliàs malè relaxatum, virtus clauſulæ, *ſi quid exequendum*, id operatur, quod iudex appellationis, præſertim Rota nouum mandatum ex integro relaxat, vbi de iure relaxandum eſt, vt firmatur in huius cauſæ deciſionibus ac etiam infra *diſc. 57.* atque ita paſſim ſeruatur, ideoque non ſubſiſtentibus exceptionibus, firma, benèque fundata remanebat actio, ex publico dotationis inſtrumento, et conſequenter iuſtæ fuerunt reſolutiones.

ROMANA

PRÆTENSAE LEGITIMAE

PRO

ANNA CIAPPONA

ET CONSORTIBVS

CVM

THOBALDO MARMIER.

Caſus diſputatus coram A.C. incertus eſt exitus.

Dos data per patruum, vel alium, àn cenſeatur profectitia, vel aduentitia, et an dotatæ imputetur in legitimam ſibi in bonis paternis debitam; Et ſic an cenſeatur data intuitu ipſius dotatæ, vel eius patris ad iſtum releuandum.

SVMMARIVM.

1 *Caſus controuerſiæ.*

2 *Tutor, vel alter adminiſtrator cõſtituendo dotem, àn cenſeatur proprio, vel adminiſtratorio nomine promiſiſſe.*

3 *In neceſſitatibus nemo liberalis exiſtit, et actus potius neceſſitati, quàm liberalitati eſt tribuendus.*

4 *Quando adminiſtrator cenſeatur etiam de proprio promiſiſſe.*

5 *Dos data per auum nepti an imputetur in legitimam filij, qui eſt dotatæ pater.*

6 *Extraneus dotans an cenſeatur dediſſe animo repetendi à parte vel eo, qui dotare tenetur.*

7 *Iſtæ ſunt quæſtiones facti decidendæ ex iſtius circumſtantijs.*

8 *Dos data per patruum vel alium coniunctum animo non repetendi cenſetur data intuitu patris puellæ, itaut iudicetur dos profectitia, et imputetur.*

9 *Et de ratione.*

10 *An ceſſet eſſe dos profectitia ob pactum reuerſiuum adiectum fauore patrui dotantis.*

11 *De eadem materia pacti reuerſiui, quando ſubſtineatur, vel immutet dotis naturam.*

12 *De circumſtantijs, ex quibus dos data per patruum cenſetur data intuitu patris.*

13 *De eadem materia, de qua num. 8.*

DISC. XXX.

1 TArquinius Bacchinellus tanquam patruus ac legitimus adminiſtrator Felicis ex Hieronymo fratre neptis, eam nuptui tradidit Roberto Burio cum dote ſcutorum 500. aſſignata. de eius bonis, cãdemque die Hieronymus prædictus ſponſæ pater, ſtante dictæ dotis conſtitutione, renunciauit dicto Tarquinio omnia iura ſibi competentia ſuper bonis communium parentum ac fratris; Deindè verò idem Hieronymus moriens in eius teſtamento dictę Felici, iam dotatæ reliquit ſcuta viginti pro omni & toto eo &c. nec vnquàm illa longo tempore viuens conquæſta fuit, vel aliud petijt, eaque defuncta, poſt annos 50. & vltrà, eius hæredes cõtrà illos Hieronymi iudicium inſtituerunt coram A.C. pro aſſequutione legitimæ, quæ ſatisfacta dicebatur per reos conuentos cum dote, quam Tarquinius patruus intuitu & contemplatione Hieronymi patris dederat.

Et ſuper hoc aſſumpta diſputatione, ſcribentes pro actoribus, ad excludendã huiuſmodi dotis imputationem, ſatis inſiſtebant in pacto reuerſiuo ad fauorẽ Tarquinij patrui adiecto, ſed caſus confundendo, plures cumulabant auctoritates diuerſos terminos percutientes, vndè ad ſatisfaciendum potius ſcribẽtibus quàm cauſæ neceſſitati ac valori, Scribẽs pro reis conuentis dicebam ad æquiuoca tollenda, reflectendum eſſe ad diuerſas queſtiones in propoſito cadentes; Quarum vna eſt, vbi ille, cuius proxima non eſt cauſa ſeu obligatio dotandi, eſt dotatæ adminiſtrator, puta tutor, vel curator &c. quem titutum in dotan-

do non exprimit, et tunc quicquid,
2 vel cauſæ inſeruiendo, vel ob particulares facti circumſtantias firmet *Soccin. iun. conſ.79. lib.3. num.47. 50. & per tot.*, quem referunt, et ſequi videntur, *Menoch. conſ.771. in princ. & Rot. deciſ. 131. num.1. poſt Merlin. de legit.*, probabilius videtur, dotationem ad titulum adminiſtratorium potius referendam eſſe, quia vbi duplex cauſa, vna voluntaria, altera neceſſaria dari poteſt, actus referendus potius eſt ad neceſſitatem, in
3 qua nemo liberalis exiſtere dicitur *iuxta theor. Bart. in l. vxorem §. pater naturalis num.1. de legat.3. Menoch. de arbitr. caſu 88. num.46. Millin. dec.433. Merlin. dec.113. Roias dec.144. num.2. & ſæpius Rota*, et conferunt dicta *per Capyc. Latr. dec.38. num.24. cum ſeqq.* & pluribur relatis *Ciroch. diſcep.36. nu.28. Boſſ. de dot. cap.3. num.108.*

Quod temperandum crederem, vbi
4 adminiſtrator, ſciens bona dotatæ ad tantam ſummam non aſcendere, exceſſiuam dotem conſtituit, quia illud plus donare cenſetur de ſuo *Boſſ. d. num.108. vbi concordan.*, dum ceſſat concurſus duplicis cauſæ, idque præſertim reſpectu viri, cui titulus adminiſtratorius expreſſus non eſt, cum hic fouens cauſam oneroſam, potius fidem ipſius dotantis quã patrimonij adminiſtrati veriſimiliter ſequi potuit ex ijs, quæ habentur ſupra *in Neapolitana dotis diſc.28.*

Alter caſus eſt, vbi quæſtio non eſt cum dotata, ſed inter dotantem & eum, cuius proxima eſt cauſa ſeu obligatio do-
5 tandi ſuper imputatione, quia nempe Auus dotando neptem prætendat illam imputandam eſſe in legitimam filij, qui eſt dotatæ pater, de qua plenè agit *Boſſ. de dot. cap.3. num.28. cum ſeq. Merlin. de legit. lib.2. tit.2. quæſt.8. & 9.*, vbi relatis vtriuſque ſententiæ ſectatoribus & fundamentis veriorem conſtituere videtur contra *Peregrinum de fideic. art.37. num.23.* qui allegabatur per ſcribentes in contrarium tanquam doctrina ſpecialis ad probandum, quod ex pacto reuerſiuo, de quo dotans ſibi conſuluit, reſultet animus donãdi dotatæ potius quã imputandi.

Tertius caſus eſt, an extraneus vel coniunctus, cuius proxima non ſit obligatio dotandi, dotaſſe cenſeatur animo
6 repetendi à patre vel altero, cuius proxima eſt dotandi obligatio, vel potius animo donandi, itaùt dotata vtrumque aſſequi valeat, de qua *Boſſ. d. cap.3. num.109.*, et tunc diſtinctio pendere videtur ab eo, an in huiuſmodi dotante concurreret necnè ſecundaria, ſeu ſubſidiaria obligatio dotandi, ſi enim nulla concurreret, itaut nil ad eum pertineret de puellæ prouiſione, et tunc niſi contrariæ coniecturæ vel adminicula aliud ſuadeant, cum vnica tantùm concurrat cauſa voluntaria donationis, ad iſtam actus venit referendus, ſecus autẽ vbi in defectum patris vel alterius, cuius magis proxima cauſa ſit, teneatur ipſe, quia tunc potius neceſſitati referre debet animo repetendi, vt de matre filiã dotante habetur *in Beneuentana dotis diſc. præced. & in alijs hoc eodem tit.*, qui caſus relatiuè tantùm & incidentèr inſinuabantur ad effectum reſpondendi doctrinis, quæ æquiuocando deducebantur vtpotè percutientibus dictas diuerſas quæſtiones nihil ſuper eis firmando, cum de ijs ex profeſſo non ageretur.

Et in quibus, vt etiam in ſequenti ad veritatem reflectendo, probabilius dici
7 poſſe videtur, eas eſſe potius facti quàm iuris, certam determinatamque regulã non habentes, ſed decidendas ex ſingulis indiuiduorum caſuum circumſtãtijs, vnã vel alteram voluntatem habentibus.

Quartus demùm eſt caſus, de quo erat noſtra quæſtio, àn ſcilicèt poſito quod
8 patruus vel alter coniunctus de proprio dotaret, non animo repetendi, vel in aliquod debitum imputandi, cenſeatur tamen id feciſſe potiùs intuitu & contemplatione ipſius puellæ, quàm patris, vel eius, cuius proxima erat cauſa ſeu obligatio dotandi, itaùt fingatur dotantem donaſſe patri, et ab iſto de bonis ità donatis per quemdam actum occultum tanquàm de bonis ſuis conſtitutam eſſe dotem quæ ita potiùs profectitia quàm aduentitia dicenda ſit; Et in hoc licèt non deſint contradicentes, magis tamen communis & vera videtur opinio fauorabilis patri, ſeù illi, qui dotare obligatus erat, vt liquet ex cumulatis plenè *per Surd. conſ.488. Merlin. de legit. lib.2. tit.2. quæſt.16. num.24. & ſequen.* et latiſſimè *Boſſ. d. cap.3. à num.28. ad 90.* vbi refert plures coniecturas ex quibus dicta con-

contemplatio deſumitur. *Otthob. dec.15. num.5. cum ſeq.* apud quos concordantes, Ex duplici ſatis probabili ratione, Vna
9 nempè, quod cum de communi conſuetudine mulieres cum ſola dote benè prouiſæ reputentur, atque imprudentia iudicetur vltrà dotem congruam priuare maſculos & familiam bonis, vt iſta ad ſuperfluitatem mulieribus darentur, idcircò non de facili admittenda eſt præſumptio ſuperfluæ & duplicatæ dotis, vnius nempè conſtitutæ à patruo vel altero coniuncto, et alterius conſtituendę per patrem, quem receptum eſt, etiam diuitem & aliundè dotatam teneri dotare ex *deduct. per Boſſ. de dot. cap.4. nu.24. & 100.*, *vt in Romana dotis de Caſſarellis diſcurſ.1. & in alijs hoc tit.*; Altera etiam magis euidenti ratione vrgente, quod patruo dotāti magis coniungitur pater qui eſt frater quàm puella neptis, quæ patruo mediante patre attinere dicitur, idcircò actus referendus eſt potiùs ad eum, qui magis approximat; Concurrente quoquè in idem communi vſu, quoniam patrui ſeù alij coniuncti, vt frequenter experimur in ijs qui ſunt celibes ac propria prole carent, prouidere ſolent fratrum filiās vel alias coniunctas, vt ità earum parentes vel fratres ſubleuent: Ideòque niſi particulares coniecturæ, ac facti circumſtantiæ diuerſam ſuadeant voluntatem, in dubio, cum ſenſu etiam veritatis, dicebam hanc opinionem omninò ſequendam eſſe.

Et licèt pro altera parte ſcribentes multum laborarent ad probandum, hanc
10 dici non poſſe dotem profectitiam, ſtante pacto, illam ſoluto matrimonio reddi mulieri, & in eius defectum ipſi dotanti, non autem dotatæ patri, Nihilominùs hoc nihil mouebat, ſiquidem dos, quæ à patruo vel alio datur intuitu potiùs patris quàm dotatæ, dicitur per Doctores profectitia ad effectum oſtendendi, quod ità puella de paternis bonis potiùs quàm proprijs dotata dicatur, non autem quod ſemper & de neceſſitate talis dos verè profectitia ad alios effectus cenſenda ſit; nam etiam illa dos, quæ verè per ipſum patrem & de ſuis bonis conſtituitur, quamuis regulariter profectitia dicatur *iuxtà text. in l. dos à patre Cod. de iur. dot.*, *cum ibi notat.*, attamen ob ſtipulationem reddi filiæ, ſeù ex alijs circumſtantijs importantibus veram donationem, effici poteſt profectitia impropria, ſeù aduentitia potiùs iudicanda eſt, *vt in Romana Cambij diſcurſ.32. & in alijs hoc eodem tit.*, et ſic ſtant benè ſimul, dotem prouenire à ſubſtantia paterna, vel directè & immediatè, vel mediante patruo ſeù alio patris contemplatione dotante, et tamen dotem eſſe aduentitiam, ideſt non ſubiectam illis effectibus, quibus dos profectitia vera ſubiacet.

Neque his repugnare dicebam pactum reuerſiuum, rectè compatibile etiam
11 cum dote data intuitu & contemplatione patris, qui etiam vbi dotat de ſuo, atque dos ſuccedit loco legitimæ, adhuc huiuſmodi pactum adijcere ſolet, ſubſtentabile tamen, quatenùs eo viuente matrimonium diſſoluatur, et reſolubile, vbi patre moriente dos ſuccedat loco legitimæ, ex cuius natura vel priuilegio huiuſmodi onera, et pacta reijciuntur; Doctrina verò *Peregrini loco ſupra citato* percutit caſum diuerſæ quæſtionis, imputationis ſcilicèt dotis datæ nepti per auum in legitimam patris, quia tunc pactum reuerſiuum de quo dotans ſibi conſuluit, ponderatur tanquàm coniectura diuerſæ voluntatis in auo dotante, quem cenſendum non eſt voluiſſe id aſſignare in computum legitimæ filij, et adijcere huiuſmodi pacta, quæ ſunt legitimæ incongrua, vndè propterea de vno caſu ad alium non rectè infertur.

Omnemque difficultatem in hac facti ſpecie ceſſare dicebam, ex duplici cir-
12 cumſtantia, Vna nempè quod eadem die, coram eiſdem Notario & teſtibus, et ſic per actum abſque dubio correſpectiuum dotans curauerat à patre dotatæ cedi & renunciari iuribus & prætenſionibus huic in eius bonis competentibus; Altera verò ex longæuo ſilentio ipſius mulieris, quæ ſuperuiuens per annos 30 & vltrà huiuſmodi legitimam non petierat; licèt enim plura exaduerſo iuridicè deducerentur dictum ſilentium excuſantia, et formalem præſcriptionem excludentia, itaùt dici non poſſet hoc ius petendi legitimam eſſe præſcriptum per tricennale ſilentium, vt regularitèr præſcribitur; Dicebam tamen id eſſe ſummè ponderandum pro obſeruantia interpratatiua, et pro adminiculo huiuſ-

modi

modi veritatis ipſi mulieri veriſimiliter cognitæ, quia cum auariſſimum ſit mulierum genus, veriſimile non eſt illam pro toto tempore eius vitæ ſuæ legitimæ aſſecutionem negligere voluiſſe, præſertim dum in facto docebatur illam non fuiſſe fortunæ bonis nimium prouiſam, ítaut occaſionem habuerit huiuſmodi maius emolumentum negligendi, vndè ex his adminiculis iuris præſumptionem coadiuuantibus caſus videbatur planus; Quid autem ſequutum ſit, incertum remanet, dum poſt primam, vel ſecundã diſputationem non audiui amplius de cauſa tractatum, forſan concordia illa terminauit.

Eamdem quæſtionem diſputaui *in vna Romana Saluiani pro hæredibus Ludouici Vlcij, cum Monaſterio S. Claræ Vrbis*, Cum enim quidam Alexander Bonellus, inſtitutis hæredibus duobus filijs in modico aſſe, reliquiſſet tribus eius filiabus pro dote ſola ſcuta centum pro qualibet, eos omnes tam maſculos quàm fœminas relinquendo ſub cura & protectione Iacobi patrui diuitis, eum rogando vt eos tanquam filios habere vellet, Atque hic dictas fœminas prouidiſſet eas collocando in Monaſterio cum dote ſcutorum 600. pro qualibet, prætendebant moniales poſt lapſum annorũ 50. conſequi à fratribus vel à tertijs poſſeſſoribus bonorum per eos diſtractorum dictum legatum ſcutorum 100. factum à patre ex eo prætextu, quod dotem habuiſſent à patruo ipſis dotatis donante, et ſuper hoc coram diuerſis Prælatis plures hinc indè prodierunt ſententiæ; Sed mihi iniuſta videbatur huiuſmodi Monialium prætenſio, cum omninò probabile videretur, patruum ſub illa maiori ſumma includere voluiſſe dictum legatum, ad ſubieuandum nepotes maſculos ſub eius cura & adminiſtratione viuentes, concurrente præſertim dicto longæuo ſilentio, attendendo tanquam interpretatiuo, ex eo etiam quod mulieres ità tamdiù expectare voluerunt mortem tam patrui, quàm fratrum, tanquam informatorum, et quia ſi dotans erat tutor, vel reſpectiuè curator fratrum, quibus ſaltem in dicta ſumma dotationis neceſſitas incumbebat, rectè intrabat regula, vt ad cauſam neceſſariam potius actus eſſet referendus.

13

ROMANA

DOTIS DE BONANNIS

PRO

MATTHIA BONANNA

CVM

CREDITORIBVS PATRIS DOTANTIS

Diſcurſus pro veritate ſeù directione.

Dos data per patrem filiæ, cui ſtipulatum eſt reddi, ân ſit profectitia, vel efficiatur aduentitia, ad effectũ præſertim, vt hypotheca ab initio contracta per matrimonij diſſolutionem non ceſſet, vndè non acquiratur ius intermedijs creditoribus, et ad alios effectus indè reſultantes.

SVMMARIVM.

1 *Caſus controuerſiæ.*
2 *Dotis profectitiæ dominium non abdicatur à patre, et quod dominium in filiam transferri dicatur.*
3 *Quando in dote profectitia procedat conſuetudo Martini.*
4 *Ad materiam* auth. ſed quamuis, *vt dos ſemel conſtituta minui non poſſit, et quid exindè ſequatur.*
5 *Hypotecha conſtituta pro dote matrimonij poſteà diſſoluti euaneſcit.*
6 *Secus ſi dos conſtituta eſt iure donationis, ac effecta aduentitia.*
7 *Quando dicatur profectitia, vel aduentitia, et nũm ſtipulatio* reddi filię, *faciat eam tranſire de vna ſpecie ad aliam.*
8 *Quando dos reuertatur ad patrem iure peculii, vel iure hæreditario.*
9 *De ſtipulatione* reddi filię, *quando non operetur effectum, de quo n.7.*
10 *De eadem materia.*
11 *Et de eadem.*

12 De-

12 *Declarans nihil diſponit, ſed ea quæ inſunt operi, vndè donator qui non poteſt reuocare poteſt declarare.*

DISC. XXXI.

1 DE anno 1618., occaſione vnius matrimonij, conſtituta fuit dos Matthiæ per patrem, quo ſuperſtite dicto matrimonio per viri mortem diſſoluto, dictaque Matthia vidua ad paternam domum reuerſa, poſt aliquorum annorum decurſum alias nuptias contraxit cum eadem dote, interim verò pater plura debita contraxit cum hypotheca, præſertim de anno 1621. cum creditoribus, cum quibus erat quæſtio, qui immiſſionem ex interdicto Saluiani vel alio remedio ad bona paterna per ipſam Matthiam poſſeſſa obtinuerunt, mediante ſententia in iudicatum tranſacta, et executioni demandata, quibus ità ſequutis, ex parte Matthiæ, conſultus fui, an iuſtitiam foueret, qua concurrente petere poſſet aduersùs dictos creditores reſtitutionem in integrum, ex capite iniuſtitiæ contrà rem iudicatam paſſim in Curia concedi ſolitam.

Reſpondi deciſionem pendere à puncto, àn prima dos de anno 1618. ſibi per patrem conſtituta, cenſeretur ei ex tunc validè & perfectè donata, itaùt effecta eſſet aduentitia ſeù profectitia impropria, vel potius aſſignata ſolùm eſſet
2 iure peculij, itaùt vera & propria profectitia remanſerit; Iſto enim ſecundo caſu, vel dominium à patre non abdicatur & in filiam non transfertur iuxtà vnam opinionem, vel ſi transfertur iuxtà alteram, id contingit reuocabiliter ſeù reſolutiuè, quia ſi matrimonium patre ſuperſtite diſſoluitur, ad eum tanquàm ex ceſſante cauſa dos iure peculij reuertitur, ſeù cum eius patrimonio conſolidatur iuxtà literalem *text. in l. dos à Patre Cod. de iure dotium cum ibi communiter notatis*, cuius diſpoſitio de plano etiam hodie procedit, quoties matrimonium diſſoluitur per mortem viri, quamuis filij ex eo ſupereſſent, cum eius limitatio deducta ex conſuetudine Martini, procedat ſolùm diſſoluto matrimonio
3 per mortem mulieris, ſuperſtitibus viro & filijs *Bald. & cæteri in eadem l. dos à patre. Fulgoſ. conſ.66. Theſ. deciſ.138. num.2 Rot. dicta deciſ.708. num.1. par. 1., et deciſ.108. num.6. cum ſequen. part.4. tom.2. recent. & deciſ.290. num.9. p.10.* et habetur in alijs hoc eodem tit.

Et licèt dos pro vnis nuptijs ab initio conſtituta, non ſuperueniente noua cauſa diminutionis, vel augmenti paternæ ſubſtantiæ, ſeù alio accidenti, ob quod iuſtè illa diminui vèl augeri de-
4 beat, non poſſit pro vlterioribus nuptijs diminutionem pati iuxtà *text. in auth. ſed quamuis*, Attamen id procedit, ad effectum non minuendæ quantitatis, et quatenus pertinet ad controuerſiam inter patrem & filiam, ſecùs autem quoad præiudicium eorum, quibus medio tempore ius in bonis paternis quæſitum eſſet per alienationem vel hypothecam, quoniam ex magis communi & recepta ſententia, vbi dos remanet in terminis veræ profectitiæ, ſoluto matrimonio,
5 hypotheca in eius conſtitutione contracta, ſiuè expreſſa, ſiuè legalis reſoluitur, ac euaneſcit, itaùt pro altera dote in ſecundis nuptijs contrahenda illa non reuiuiſcat, ſed ſolùm competat nouum iudicis officium tanquàm ex nunc, non aptum præiudicare illis, quibus medio tempore ius quæſitum ſit, vt cæteris allegatis firmatur *dicta deciſ.708. par.1. recent. deciſ.124. par.4. tom.1. & deciſ. 108. part.4. tom.2.*, atque non ſemel habetur *hoc eodem tit.*

Econuersò autem ſi dos ab initio iure perfectæ donationis conſtituta eſt, illa tanquàm aduentitia, ſeù profectitia
6 impropria, irreuocabilitèr tranſit in dominium filiæ, quamuis matrimonium diſſoluatur, et conſequenter ceſſante reuerſione iure peculij, ceſſat etiam prioris hypothecæ reſolutio, vt in eiſdem ſuprà allegatis deciſionibus habetur, et paſſim.

An autem hæc dos iuxtà vnam vel alteram ſpeciem iudicanda eſſet, dixi,
7 pendere à puncto, àn ſtipulatio in inſtrumento dotali contenta, *dotem reddi filiæ & ſuis &c.* huiuſmodi implicitam donationem operaretur necnè, de quo plenè *Boſſ. de dot. cap.3. numer.143.* Et in hoc dicebam, quod ſi illa ſimpliciter concepta eſſet ad fauorem filiæ, et ſuo-

ſuorum, alio non adiecto, probabilius pró illa reſpondendum veniret *ex theor. Bart. in l. poſt dotem num.27. ff. ſolut. matrim.*; licèt enim *Barboſ. in eadem l. poſt dotem num.43.*, neruosè probare conetur contrarium, eiuſque ſententia plures habeat ſequaces, et fortè in diſputatiua ratione melioribus fulcita ſit fundamentis, Nihilominùs in contrarium eſt magis communis & recepta ex deductis *per Surd. conſ.206. num.20. Mantic. de tacit. lib.12. tit.8. num.22. Redenaſch. conſ.75. num.13. & 15 Duran. dec.231. num.14 & ſequen. & num.20.* admittitur *deciſ.193. part.10. recent. num.13.* & in alijs, quoniam ad iſtum præſertim effectum durantis prioris hypothecæ fauore ipſius mulieris eſt opinio recepta, cum ſola controuerſia ſit in caſu
8 mortis ipſius filiæ abſque liberis, àn ſcilicèt pater dotem occupet iure peculij, vel potiùs in ea ſuccedat iure hæreditario inſimul cum alijs de iure ad ſucceſſionem vocatis, et cum onere qualitatis hæreditariæ circà debita & onera, ad quem effectum verè & propriè diſputat *Barboſ.*, cum iſto caſu æquitas aſſiſtat patri, in præcedenti autem eadem æquitas potiùs aſſiſtit filiæ.

Difficultas tamen erat, quod ſtipulatio non erat ſimpliciter ad fauorem filiæ concepta, ſed additum erat dotem reſtitui ipſi mulieri, ac cui vel quibus
9 de iure, per quam ſtipulationis formulam non induci donationem tenēt *Bart. in l. Vxorem §. teſtamento ff. de leg.3. Caſtrenſ. conſ.11 num.2. lib.1. Gabr. conſ.58. num.15. & ſequen., et num.48. lib.1.*, et hanc vti veriorem ſequuta eſt Rota *dicta deciſ.708. num.1. part.1. recent. 124. num.5. part.4. tom 1 & 108. num.8. par.4. tom.2.*, quaſi quod tunc ſtipulatum fuerit reddi filiæ, præſuppoſito ordine naturæ, quatenùs nempe patre prædefuncto, ipſi filiæ ſuperſtiti, vt dictus ordo veriſimilitèr exigit, reſtitutio facienda ſit.

Et quamuis contrarium in his terminis ſubſtinere conetur *Surd. conſ.206..*
10 *num.24. cum ſequen.*, præcedens tamen videtur magis communis & recepta, à qua in iudicando & conſulendo non de facili recedendum videtur, Tum ob auctoritatem *Bart.*, quæ magna eſt, Tum etiam ob illam *Rota*, Et fortius ob ipſam veriſimilitudinem ac naturalem rationē aſſiſtentem; Licèt enim in caſu dictarum deciſionum, ſtipulatio concepta eſſet per alternatiuam, non autem per copulatiuam, vt in præſenti; Attamen idem quod de alternatiua habetur, dicendum eſſe in copulatiua, obſeruat *Bart. in dicto §. teſtamento in fin.*, et meminit in ſpecie *Mantic. dicto lib.12. tit. 8. num.25.* vndè quatenus pertinet ad punctum iuris in abſtracto contrà ipſam mulierem requirentem potius reſpondendum videbatur.

Quia verò iſta quæſtio tota eſt facti & voluntatis in dubio ex iuris diſpoſitione, vno vel altero modo præſumen-
11 dæ, quatenus tamen particulares facti circumſtantiæ in contrariū non vrgeāt, cum de iure non dubitetur ſimplicem ac genericam præſumptionem iuris tantū per contrarias particulares præſumptiones vel adminicula tolli; Hinc proindè in hac facti ſpecie dicebam, non improbabiliter aleam tenteri poſſe ex duobus adminiculis donationem potius denotātibus, Primò nempè quia ſoluto matrimonio per mortem viri, pater non curauit dotis datæ reuerſionem, ſed ſciens permiſit ab ipſa filia recuperari, poſſideri & adminiſtrari; Et ſecundò fortius, quia Matthia collocando in matrimonium Catherinam filiam, dictamque ſuā dotem tanquam propriam obligando, ac de illa reſpectiuè diſponendo, totum id geſſit cum præſentia, conſenſu, et auctoritate patris non contradicentis, vt in puncto obſeruat *Surd. dicto conſ.206. num.27.*, quam doctrinam dicebam ſatis attendendam tanquam ſingularem non de facili habentem cōtradictorem, in his præciſis terminis, quamuis quoad propoſitionem ſeu regulam generalem eius opinio non eſſet tuta; Licèt enim iſti actus eſſent poſteriores debitis contractis ad fauorem aliorum, quibus debitor præiudicare non poteſt, nihilominus reſpōderi poſſe credebam obiectum rectè procedere, quando ageretur de actu inductiuo nouę diſpoſitionis ſeu deſtructiuo præcedentis rei claræ, ſecus autem vbi huiuſmodi actus attenduntur pro declaratione ſeu interpretatione vel coniectura voluntatis aliàs ambiguæ, et quæ etiam in ſolo puncto iuris talis prætendi poteſt, quia ea, quæ ſumuntur per

viam

12 viam declarationis ſeu interpretationis dicuntur ab initio ineſſe, adinſtar excuſſionis granorum à ſpicis iuxta *text. in Ladeò §. cum enim grana ff. de acquir. rerum dominio*, et eſt recepta concluſio in donatore, qui perfectam donationem inter viuos reuocare non poteſt, ſed declarare illam dubiam non prohibetur, vt frequenter in ſua materia *ſub tit. de donationibus*; Multoque minus prohibitũ eſt attendere eiuſdem donatoris actus tanquam præſumptiones & adminicula illius veritatis, quæ ab initio haberi potuerit. Inſinuabam tamen cauſam mereri quidem vt fortuna tentaretur, ſed eſſe dubiam, vtpote à ſubtili filo pendẽtem. Quid autem petens conſilium geſſerit, incertum remanet.

ROMANA

CAMBII

PRO

PETRO FRANCISCO BVSSIO

CVM

CONSTANTIA TOSCANELLA

Caſus diſputatus coram A.C. & credo per concordiam terminatus.

De eadem materia dotis per patrem conſtitutæ cum ſtipulatione *reddi filiæ*, an efficiatur aduentitia, et àn poſſit de illa diſponere inter viuos, vel per donationem cauſa mortis abſque conſenſu patris.

SVMMARIVM.

1 Caſus controuerſia.
2 De tacita donatione dotis reſultãte à ſtipulatione illam reddi filiæ.
3 Declaratur quando hæc donatio admittẽda ſit.
4 Et de eadem materia.
5 Donatio cauſa mortis an ſubſtineatur, vbi illa deducitur ex teſtamento condito per filiumfamilias cum clauſula, vt valeat etiam in vim donationis.
6 In caſu dotis conſiſtere poteſt donatio inter patrem, et filium.
7 Pater non habet vſumfructum in bonis quæ ab ipſius patris donatione in filium obueniunt.
8 An filia diſponere poſſet de dote ſic, vt ſupra donata ſine conſenſu patris.
9 & 10. Declaratur concluſio, de qua num. præcedenti.
11 Conſenſus patris àn requiratur pro intereſſe vel pro ſolemnitate.
12 Diſtinguitur inter actus inter viuos & per vltimam voluntatem.
13 Donatio cauſa mortis an ſit contractus vel vltima voluntas.
14 De eadem materia, de qua num. 8. & ſequen.
Et 15.
16 An mulier obligetur in conſcientia ex contractu geſto ſine ſolemnitatibus.
17 De eadem materia obligationis in conſcientia.

DISC. XXXII.

1 ACceſſit cuidam cambio, per virum ſeu alium contracto ad fauorem Toſcanellæ, Clara Buſſia Petri Franciſci filia, quæ moriens teſtamentum condidit, in quo diſpoſuit ac mãdauit iſtud debitum ſolui pro exoneratione conſciẽtiæ, quæ ad illud grauatam ſe credebat, vndè ſequuta eius morte, atque Toſcanella pulſante coram A.C. Petrum Franciſcum patrem recuſantem titulum hæreditarium, cum quo filia in teſtamẽto eum honorauerat, ſed prætendentem dotem (in qua totus Claræ aſſis conſiſtebat)

bat) ad ipſum, à quo conſtituta erat iure peculij reuerſam eſſe; Cum non dubitaretur de inualiditate obligationis ob non ſeruatas ſolemnitates ſtatutarias, atque actricis fundamentum reſtringeretur ad diſpoſitionem teſtamentariam, quam tamen reus conuentus inualidam, nulliuſque operationis quoque dicebat, dum agebatur de filiafamilias teſtamenti factionem non habente.

Aſſumpta ſuper his omnibus diſputatione, reſtricta fuit difficultas ad duos punctos, vnum nempè, An huiuſmodi dos, quamuis per patrem conſtituta, dicenda eſſet profectitia vera, vt ab iſto prætendebatur, vel potius profectitia impropria, ſeu aduentitia, vt erat actricis prætenſio, ſtante ſtipulatione in inſtrumento dotali per eumdem patrem facta *dotem reddi ipſi filiæ*. Et ſecundò poſita iſta ſecunda parte, ac præſuppoſita etiam de iure nullitate dicti teſtamenti vtpotè per filiamfamilias conditi, àn ſtantibus clauſulis in eodem contentis, ſubſtineretur tanquam donatio cauſa mortis, quamuis paternus conſenſus non interueniſſet.

Quoad primum, ſcribens pro Petro Franciſco patre, quamuis admitterem theoricam *Bart. in l. poſt dotem num.* 27.
2 *ff. ſolut. matrim.* ſuper tacita donatione dotis reſultante à ſtipulatione eam filiæ reddi, itaut in foro durum eſſet, ea reiecta, obtinere contrarium iuxta opinionem *Barboſ.* ex deductis *in Romana dotis de Bonannis diſc. præcedenti, et per Redenaſc. conſ.*75. *Merlin. de legitima lib.*2.*tit.* 2.*q.*13. *Duran. dec.*331. *Theſaur. dec.*190. & 237. cum alijs *per Boſ. de dot. cap.*3.*n.* 143. et alios apud eoſdem collectos, *et diſc.*154.; Dicebam tamen, id recipien-
3 dum eſſe in ijs caſibus, in quibus æquitas patri potius reſiſtit, quàm aſſiſtit, ob maiorem ſcilicet æquitatem in alia perſona concurrentem, quia nempè ageretur ad effectum, vt matrimonio per mortem viri diſſoluto, dos non reuerteretur ad patrem, ſed remaneret penes ipſam filiam, quæ ità præſeruata remaneret à præiudicijs, quæ aliàs data reuerſione pati poſſet ex paternis alienationibus vel hypothecis, ſeu aliàs, cum tunc æquitas potius pro aduentitia qualitate ad fauorem mulieris aſſiſtere videatur; Siue ad effectum, vt moriente filia, ſuperſtitibus filijs ex conſuetudine *Martini* in dote ſuccedentibus, euitetur imputatio in legitimam eis in bonis auitis debitam, cum pariter æquitas dictis filijs in concurſu extranei hæredis aui aſſiſtere videatur, et in his terminis verè ac propriè loquitur maior pars *DD. Bart.* theoricam tenaciter ſequentium.

Vbi verò agitur ad effectum controuerſum, quod ſcilicet, muliere ſine filijs
4 decedente, cogeretur pater, Vel ad inteſtatam ſucceſſionem filiæ ſecum admittere matrem & fratres, Vel ad debita & onera per filiam contracta ſeu adiecta in bonis ab ipſo ſolùm profectis iure hæreditario teneri; et tunc, tam inſpecta iuris ratione, quàm æquitate, ac veriſimili partium intentione, omninò probabilior videtur contraria opinio, quam latè veriorem probat *Barboſ. in d. l. poſt dotem num.*43. *cum ſequen.*, atque iſtam ex *Decian. conſ.*55. *num*,6. & *ſequen. lib.* 2. & *Curt. iun. conſ.*152. *n.*5. æquiorem ac rationabiliorē videri, teſtatur *Theſaur. iunior in addit. ad patrem* 150. & 190. et ſequitur *Galeot. lib.*2. *controu.*30. *n.*11. cū *ſeq.* atq; mihi ad veritatem reflectenti, videbatur idem dicendum, quamuis enim caterua DD. ſpectato numero in contrarium vrgeat, attamen ratio æquitatis ac veriſimilis intentionis, ſatis euidenter contrarium ſuadere videtur, præſertim quia vt plurimum huiuſmodi ſtipulationum formulæ proueniunt ex capite ac ſtylo Notariorum, quibus neque effectus indè reſultātes innoteſcunt, multominus ipſis principalibus, quorum partes verſantur ſolùm in quantitate & modo dotis, in reliquis autem ſe remittunt Notario, itaut traditio *Bart.* quamuis fundata in diſpoſitione text *in l. ſi cū dotem eodem tit. cum concord.*, quoddam legale iudaiſmum potius ſapere videatur ex nimia iuris ſubtilitate deductum, admittendum quidem ſaltem in reuerentiam communis opinionis in dictis alijs caſibus, in quibus, vel æquitas, vel communis vſus aſſiſtunt, nullatenùs verò in iſto, in quo, vt dictum eſt, tàm æquitas, quàm ratio & communis vſus naturalis, ac veriſimilis intentio nimis reſiſtere videntur.

Potiſſimè quia licèt DD. magis communiter, ſimpliciter & indefinitè ſequātur theoricam *Bart.*, nihilominus non omnes

omnes deſcendunt ad huiuſmodi diſtinctionem, qua perpenſa in his ſpecialibus terminis conſtat non adeſſe illam cõmunem, quam vulgus credit, cum maior pars verè percutiat dictos alios caſus vel effectus, quibus ob æquitatis, vel cõmunis vſus aſſiſtentiam ego quoque idẽ admittebam; Verùm iſte diſcurſus nihil valebat apud iudicem iuxta communem modernum abuſum immorantem in ſolo numerico maiori calculo DD. non perquirendo eorum intentionem, neque diſtinguendo quales fundatè & diſcurſiuè loquantur, ab ijs, qui potiùs tranſcriptores quàm DD. reputandi, cũ alienis dictis ſimpliciter ac indigeſtè pertranſeunt.

Quarè præſuppoſito quod ex dicta ſtipulatione *dotem filiæ reddi* de conſequẽti reſultaret donatio quæ dictam dotem impropriaret, eamque faceret profectitiam impropriam, ſeu aduentitiam, deuentum fuit ad diſputationem alterius puncti, An ſcilicet dicta teſtamentaria diſpoſitio, quæ iure teſtamenti ſeu legati abſque dubio ſubſtineri non poterat, ſubſtineretur tamen in vim clauſularum ſalutarium, tanquam donatio cauſa mortis, quæ filijsfamilias conceditur quamuis conſenſus patris non acceſſerit.

Et in hoc ſcribentes pro actrice tutã aſſerebant affirmatiuam, eiſque iudex,
5 doctus quidem & verſatus, ſed nimis ſcholaſticus atque iuris ſubtilitatibus mordicus inhærens, adhærere videbatur, quia ex huiuſmodi ſtipulatione, vt dos filiæ redderetur, non ſolum reſultare dicebant tacitam donationem, quæ iure ſpeciali dotis inter patrem & filiam quãuis in poteſtate ſubſtinetur ad *text. in*
6 *l. Pomponius Filadelphus ff. famil. erciſc. & cæteri, de quibus Bald. nouell. part.6. priuil.80. Mantic. de tacit.lib.13. tit.13. num.7. Surd.conſ.206.num.21.* cum alijs *collect.per Boſſ. de dot.cap.2. numer.117. Rota deciſ.108.num.23.par.4.rec.tom.2. benè Arias de Meſa lib.3. variar.cap.17. n.11.*, vbi contraria reſoluit; Sed etiam implicitam licentiam ſeù conſenſum diſponendi, quoniã, Aut dictus conſenſus requiſitus diceretur pro ſolemnitate ad habilitandum ac ità præceſſiſſe dicitur, Aut pro ipſius patris intereſſe, et hoc ceſſabat, quia licèt in bonis aduentitijs vndecumque filiofamilias obuentis pater habeat vſumfructum, *vt toto tit. Cod.de bon. matern.& de bon. quæ liber.*;
7 in illis tamen, quæ ab ipſomet patre iure validæ ac perfectæ donationis obueniunt, illam negant DD. ex deductis per *Ann.alleg.73. Franch.deciſ.4.numer. 17. Paſchal. de patr. poteſt. part.1. cap.3. num.56. Mantic.de tacit. lib.12. tit.8.numer.22. Merenda lib.14.controu.cap.28.*, qui hanc dicit magis communem; Ideoque in ſpecie liberum eſſe filiæ de hu-
8 iuſmodi dote diſponere ſine conſenſu patris, etiam per donationem cauſa mortis, eo quia talem conſenſum ità implicitè ab initio prçſtaſſe cẽſetur, firmat *Crauett. conſ.84. num.21.& ſequen.*

Quando ageretur de dote per patrem conſtituta ſub expreſſo titulo donationis, itaùt certa eſſet voluntas donandi, ſiue etiam eadem voluntas tacitè reſultaret ex coniecturis & adminiculis dedu-
9 ctis ex verbis vel factis poſitiuis ipſius dotantis, tunc mihi ad veritatem reflectenti, occaſione iſtius cauſæ, probabilius videbatur ex huiuſmodi donatione quemdam implicitum alienandi conſenſum reſultare, necnon recipiendam eſſe opinionem volentium in ea vſumfructũ patri non acquiri, licèt contrarium latè
10 ſubſtineant *Curt. iun. conſ.152. num.4. Decian. conſ.55. num.6. & ſequen. lib 2. Milanen. deciſ.3. num.90. & ſequen.*, et inclinare videtur *Theſaur. iun. in addit. ad deciſ.150. litt.B.*, quoniam pater donando in cauſam dotis, cenſetur ius vſusfructus etiam à ſe abdicare voluiſſe, rectè ſciens vſumfructum conſtante matrimonio eſſe debere viri pro matrimonij oneribus ſubſtinendis, ſolùmque ſupereſſet difficultas; àn conſenſus patris in donationibus cauſa mortis requiſitus eſſet ad integrandum pro ſolemnitate potiùs quàm pro intereſſe iuxtà vnam
11 opinionem, quam benè cæteris allegatis tuentur & probant *Clar. in* §. *donatio quæſt.6. num.5. Ann. alleg.142. per tot. Galeot. dicto lib. 2. controu. 30.*, et in terminis donationis cauſa mortis admittere & probare videtur *Merlin. lib. 2. controu. 99.*, quamuis ex profeſſo in terminis contractuum inter viuos ſub-
12 ſtineat ac veriorem probet opinionem, à Rota etiam receptam, vt conſenſus paternus à iure communi vel municipali, in filiorum contractibus requiratur

potius pro intereſſe quàm pro ſolemnitate, et ad integrandam perſonam; Ea differentiæ aſſignata ratione, quod do-
13 natio cauſa mortis, licèt in fieri ſpeciem habeat contractus, attamen in facto eſſe ac in effectu eſt potius vltima voluntas, ad quam filiusfamilias generaliter inhabilitatus etiam cum conſenſu paterno, ex legis indulgentia ad iſtã ſolam ſpeciem habilitatus eſt ſub iſto requiſito tanquam conditione ſeu adiecta qualitate habilitante.

Vbi verò non conſtat de voluntate donandi, ſeu etiam de tacita & coniecturali deducta ex adminiculis reſultan-
14 tibus à facto vel dicto ipſius donatoris, ſed ſolùm agitur de illa tacita & virtuali donatione, quæ ex mera iuris ſubtilitate, ſeu ex rigoroſa & literali DD. intelligentia deducitur à formula ſtipulationis per Notarium concepta, et tunc omnia prædicta merum figmentum videntur, quia cum vt ſupra inſinuatum eſt, frequentius ac ferè ſemper ipſæ partes ſolum cogitantes ad quantitatem & modum dotis, aliaque ſubſtantialia, in reliquis ſe remittant Notario, qui frequentius formularum & clauſularum vim non percipiendo, eas vno vel altero modo concipit, itaut ſubtilis ac improbabilis remaneat etiam illa prima præſumptio donationis, quæ ex huiuſmodi ſtipulationis formula reſultat iuxta *theor. Bart.* non improbabiliter per *Barboſ.* & alios impugnatam; Hinc proindè, ſi etiã dicti alij effectus admittendi eſſent, ità reſultaret magnus cumulus aliarum præſumptionum in idem contra recepta principia; Primò etenim præſumeretur donatio forſan per patrem nunquam cogitata; Secundò tacita ſeu præſumpta abdicatio vſusfructus; Et tertiò tacita ſeu præſumpta præſtatio conſenſus alienationi in extraneos, Atq; in his tribus ſpecialibus, vt reſultaret effectus, de quo erat controuerſia, oportebat addere duo alia iuris ſpecialia, Primò nempè quod conſenſus patris deſiderandus eſſet pro intereſſe, et non pro ſolemnitate, quod apud DD. eſt ſatis controuerſum vt ſuprà, Et ſecundò, quod ſubſtineri deberet tanquam donatio cauſa mortis ille actus, qui in mente ipſius fi[illegible] diſponentis verè geſtus non eſt in forma ſeu figura donationis, ſed potius in figura ſeu forma teſtamenti inualidi, ſubſtinẽdi iure donationis, ob clauſulas pariter ex Notariorum ſtylo ſeu formulario apponi ſolitas præter intentionem diſponentium præſertim mulierum & idiotarum, vim clauſularum non percipientiũ ideoq; magnus eſſet ſpecialitatum, et fictionum ac exorbitãtiarum cumulus cõtra omnia principia omnemque veriſimilitudinem.

Et ſi hæc donationis ſpecies ſubſtineretur, exindè reſultaret, quod lex in-
15 habilitans filiosfamilias ad teſtandum fatua eſſet, ac potius verbis quàm rebus impoſita diceretur, totumque conſiſteret in nuda verborum formalitate, quoties trebellianicæ prohibitio accedit, in cuius detractione tantùm aliàs conſiſtere videtur effectus diſpoſitionis directæ vel obliquæ, vt aduertunt *Rub. Alexãdrin. conſ.46. nu.6. Ann. dicta alleg.142. in fine Polidor. Rip. obſer.153. numer.1. & 2.* Sed quicquid ſit de veritate huius aſſumpti de per ſe ſimpliciter conſiderati, Adhuc tamen huiuſmodi circumſtantia magnifacienda videbatur pro cumulo tot præſumptionum ac ſpecialitatum contra omnem veriſimilem patris dotãtis intentionem, cuius ſubſtantia potius in propoſito attendenda videtur, cum hæc ſit quæſtio voluntatis & facti potius quàm iuris.

Maiorem difficultatem, tam apud iudicem, quàm apud me faciebat præceptum dictæ mulieris ſuper huiuſmodi
16 debiti ſolutione pro exoneratione conſcientiæ; Licèt enim tanquam Aduocatus dicerem, id paruipendendum eſſe tanquam falſum mulieris præſuppoſitum ad ſuggeſtionem forſan alicuius opinantis, iuxta conſuetas aliquorum zelantium inſipiduras, vt ex debito abſque ſolemnitatibus ſtatutarijs, quamuis in foro externo non experibili, reſultaret obligatio naturalis in foro interno, cum contrarium ſit magis communiter receptũ, ac ſæpius per Rotam firmatum, *vt dec.80. p.10. & dec.98. p.11. rec.* & in ſua materia *ſub tit. de credito & in altero de cõtractibus*; Attamen vim faciebat conſideratio, quod ita mulier agnoſcere voluerit bonam fidem, et veritatem, etiam in contrahere prohibitis attendendã iuxtà firmata *in Romana mutui 5. Iunij 1659. coram Cerro, et in alijs*, de quibus *ſub dicto*

dicto tit. de contractibus, & altero de credito, quia fortè creditor aliàs principali debitori vel correo ſuam pecuniam non credendo, ſed principaliter ipſius diſponentis fidem ſequutus ſit, huic & non illi verè pecuniam tradendo.

Lex enim in foro externo præſumit huiuſmodi perſonas ad contrahendum ſine certa ſolemnitate inhabilitatas, do-
17 lo & fraude ad id inductas cenſeri, et ex qua ratione oritur excluſio etiam obligationis naturalis & in conſcientia; Verùm hæc eſt nuda iuris præſumptio, quæ locum cedit contrariæ veritati, qua concurrente non dubitatur dictam obligationem naturalem adeſſe, cum leges prouideant huiuſmodi perſonis, vt non decipiantur, non autem vt decipiant, maximè vbi hæc veritas recognoſcitur per moribundum, dummodò tamen appareat huiuſmodi recognitionem ab ipſius diſponentis motu ac voluntate prouenire, cum ſæpius iſtæ ſoleant eſſe cautelæ præter ipſorum diſponentium intentionem apponi ſolitæ per Notarios vel alios ad legem fraudandam, ac ſubſtinendas diſpoſitiones aliàs prohibitas; quod tamen non præſumitur niſi ſaltem vehemens fumus concurrat, et ex hac difficultate credebam caſum eſſe honeſta concordia dignum.

ROMANA

RESTITVTIONIS DOTIS DE MAVRIS PRO FRATRIBVS DE MAVRIS CVM VGOLINO AMADORO.

Caſus deciſus per A.C., et Rotam pro Mauris poſtea concordatus.

De eadem materia dotis datæ per patrem, vel auum paternum, àn ſit profectitia, vel aduentitia; Et de facultate mulieris de vna vel altera dote diſponendi per viam donationis cauſa mortis, cum conſenſu patris, vel aui, et àn iſte cōſenſus ſit reuocabilis.

SVMMARIVM.

1 *Caſus controuerſiæ.*
2 *Dos profectitia ad patrem dotantem reuertitur, et de ea filiafamilias non diſponit.*
3 *Quando iuramentum in ſcriptura contentum non obliget, et num.17.*
4 *Veriſimilitudo imaginem habet veritatis, et è contra, inueriſimilitudo imaginem falſitatis.*
5 *Senes ſunt de facili ſubiecti fraudibus, et deceptionibus.*
6 *Quando ſubſcriptio arguat ſcientiam contentorum in ſcriptura ſubſcripta.*
7 *De conſenſu ſimulatè præſtito ad complacentiam, vt non obliget, et habeatur pro non præſtito ob ſimulationem officioſam.*
8 *De eadem materia conſenſus præſtiti cum ſimulatione officioſa, vt nō præiudicet*
9 *An conſenſus præſtitus per patrem filiofamilias diſponenti ſit reuocabilis, affirmatiuè in profectitijs.*
10 *De cautela, ob quam eſt irreuocabilis.*
11 *Secùs in aduentitijs.*
12 *An per huiuſmodi conſenſum cenſeatur patri præiudicatum in legitima, negatiuè.*
13 *Conſenſus præſtitus per virum mulieri diſponenti de dote præiudicat in lucro, et de ratione differentiæ.*
14 *Conſenſus per patrem ſimpliciter præſtitus filio habenti aduentitia & profectitia, cenſetur pro aduentitijs tantùm.*
15 *De eadem materia conſenſus.*
16 *De eadem concluſione, de qua num.3., vt iuramentum in donatione cauſa mortis non operetur irreuocabilitatem.*
17 *Dos quando dicatur profectitia vel aduentitia, et ex quibus data etiam à patre fiat aduentitia.*
18 *Dos data etiam filiæ emancipatæ dicitur profectitia.*

19 Dos

19 *Dos data per auum quando dicatur profectitia, et an dotandi obligatio aui paterni ſit pura vel ſubſidiaria.*
20 *Quale dominium dicatur adeſſe in dote profectitia penes mulierem.*
21 *Bona donata filio contemplatione matrimonij an transmittatur ad filios vel reuertantur ad donatorem ſuperſtitem de tempore diſſoluti matrimonij remiſſiuè.*

DISC. XXXIII.

1 Martius Maurus quædam bona donauit Dominico filio contemplatione certi matrimonij, quo per mortem viri diſſoluto, ſuperſtite Anna Maria vnica filia, ac ſubſequuta etiam morte mulieris, puella prædicta ſub aui paterni poteſtate & educatione vixit, donec ad nubilem ætatem deuenta in matrimonium collocata fuit cum Vgolino Amadoro pingui dote per eumdem Martium conſtituta ex tribus bonorum ſpeciebus, Vna nempè bonorum ex materna ſucceſſione ſeù dote obuenientium, Altera eorum, quæ ipſemet Martius Dominico puellæ patri matrimonij contemplatione vt ſupra donauerat, Et tertia eorum, quæ idem auus tunc de nouo in dotem conſtituit; Breui autem temporis interuallo dicta ſponſa ad mortem infirmante, cum vir eam induxiſſet ad diſponendum ad eius fauorem, hinc mediante opera cuiuſdam viri religioſi curatum fuit obtineri à Martio auo per chirographum ab eo ſubſcriptum præſtari conſenſum, vt de dote per viam donationis cauſa mortis liberè diſponere poſſet, cuius conſenſus vigore illam viro donauit; Quibus ad prædicti Martij notitiam deuentis, cum ipſe nonagenario maior, et ferè expueraſcens ſupponeret ſibi à dicto Religioſo ſuggeſtum fuiſſe quod eius cõſenſus expetitus eſſet ad effectum diſponendi tantùm de aliqua modica re pro anima, quodque in eiuſdem Religioſi fide ſubſcripſiſſet chirographum ab eo non lectum ob oculorum calligationem, quã in horis veſpertinis patiebatur; Hinc proindè Anna Maria adhuc viuente, conſenſum prædictum reuocauit, vtpotè ad falſas ſuggeſtiones extortum, atque ab eo verè in dicta forma non præſtitum, quam reuocationem notificari curauit, tam viro quàm forsàn eidem infirmæ, cuius morte ſequuta, idem auus iudicium inſtituit contra virum prędictum coràm A.C. pro dotis reſtitutione ad formam ſuæ obligationis, atque ſer. ſer., dicta mulieris diſpoſitione ſpreta, excepto quarto dotali, quod in vim Statuti vir ſuperlucratus fuerat, mandatum executiuum obtinuit, à quo commiſſa per Signaturam cauſa appellationis *in Rota coràm Albergato* cum clauſula translatiua *ſi quid exequendum*, aſſumptaque diſputatione ad inſtantiam filiorum & hæredum dicti Martij interim defuncti, ſub die 28. *Iunij* 1660. fauorabilis prodijt actoribus reſolutio ſuper integra dotis reſtitutione, excepto lucro, iuxtà ea, quæ A.C. iudicauerat, Verùm conceſſa aduerſus huiuſmodi reſolutionem audientia, cum in noua diſputatione aliqui ex DD. oſtendiſſent habere difficultates, itaut dilata eſſet reſolutio, id, vt frequenter contingit, cauſam dedit honeſtæ concordiæ, qua mediante controuerſia finem habuit:

Fundamenta deciſionis fuerunt; Primò pactum in inſtrumento dotali con-
2 tentum de dote reſtituenda ipſi dotanti, vel cui de iure, vndè propterea in deciſione dicitur dotem ad ipſum auum dotantem redire debere *ad text. in l.cum maritus* §.*finali ff. de pact. dotalibus & l.dos à patre. Cod.de iur. dot.*, Et ſecundò, quod cum mulier eſſet filiafamilias ſub aui paterni poteſtate exiſtens, etiam de bonis proprijs ac aduentitijs per vltimam voluntatem diſponere non poterat, minuſq; per viam donationis cauſa mortis ſinè conſenſu eius in cuius poteſtate erat *ad text.in l.filiusfamilias ff.de donat.*, *& l. tam is* §. *filiusfamilias. ff. de donat. cauſa mortis*, qui conſenſus in præſenti deficere dicebatur vtpotè cum minùs veris præſuppoſitis extortus à ſene nonagenario ob nuncium imminentis mortis dilectæ neptis nimis turbato, ac ignorante quid ageret, nulla præuia chirographi lectura, vt per aliquos domeſticos teſtes in facto iuſtificabatur, ſubſequuta etiam de facto reuocatione, vndè quamuis in eodem chirographo contineretur iuramentum de non reuocando,

dicitur

dicitur tamen illud nullius eſſe operationis, vtpotè ab ipſo Martio non præſtitum, dum non continebatur in ſubſcriptione, ſed in corpore ipſius chirographi ſibi ignoti, itaùt deficeret conſen-
3 ſus, ſinè quo iuramentum obligare non poteſt, aliaſque operationes facere *Mantic. de tacit. lib. 26. tit. 2. num. 36. cum ſequen. & cæteri per Rotam in Romana dotis 21. Februarij 1650. ſub S. finali coràm Corrado poſt Salgad. in labyrint. dec. 22.*

Dictaque hiſtoria ex parte Martij præſuppoſita, et per domeſticos etiam comprobata, viſa fuit ſatis veriſimilis, cum improbabile eſſet eum virum aliàs diligentem ac ſagacem, domus & familiæ ſuæ prouidiſſimum, habentem tres filios maſculos ac duas fœminas, quique in donatione contemplatione matrimonij vt ſuprà facta Dominico alteri filio ſibi conſulere voluit de bonorum donatorum reuerſione ad ſeipſum vel ſuæ domus cippum in caſu mortis abſque filijs, voluiſſe ità imprudenter liberam ac effrœnatam facultatem concedere puellæ diſponendi in extraneos de omnibus bonis notabilis valoris; Veriſimilitudo enim imaginem habet veritatis, ſicuti econuersò in-
4 veriſimilitudo illam habet falſitatis, vt in his terminis *Pariſ. conſ. 53. numer. 19. lib. 1. Andreol. controu. 14. num. 7.*, præſertim attenta qualitate ſenis expuera-
5 ſcentis, fraudibus ac deceptionibus de facili ſubiecti, ex deductis *per Andreol. dicta controu. 14. num. 4. & 5.*

Scribens ego pro actoribus, reflectendo ad veritatem, iuſtam credidi reſolutionem, non quidem ex primo fundamento ſtipulationis contentæ in inſtrumento dotali, quoniam, dum illa concepta erat pro ijs, quibus de iure, verificabilis non erat diſpoſitio *text. in l. dos à patre*, niſi in ea ſola rata, quam ipſe Martius auus de ſuo in dotem dederat, quod importabat quid modicum, non autem in ipſius dotatæ bonis aduentitijs prouenientibus ab vtriuſque parentis ſucceſſione, et nihilominùs etiam in dicta parte profectitia nil prohibebat de ipſius conſenſu per viam donationis diſponi potuiſse, vnde propterea iſtud fundamentum, vel non ſufficiebat, vel non erat neceſſarium; Siquidem aut conſenſus erat benè præſtitus, et irreuocabilis, aut non; ſi non erat benè preſtitus, vel erat reuocabilis, dùm nil releuabat ſtipulatio, ſiuè dos reuerſa eſſet ad auum iure peculij, ſiuè iure hæreditario, poſita nullitate diſpoſitionis, effectus erat idem; Si verò eſſemus in prima parte cõſenſus validi ac irreuocabilis, & tunc per iſtum remiſſum remanebat quodcumque ius ex dicta ſtipulatione reſultans.

Quare totum cauſæ pondus iuxtà ſenſum deciſionis conſiſtebat in altero fundamento infectionis dicti conſenſus, vtpotè cum falſis præſuppoſitis extorti, quod nullum continebat iuris articulũ, ſed totum cõſiſtebat in nudo facto, quod in noua diſputatione pro viro ſcribentes ſatis turbidum reddere conabantur, oſtendendo omninò improbabile eſſe di-
6 cti Martij præſuppoſitum, Tùm ex forma ſubſcriptionis, quæ ſimplex & breuis non erat cum ſolo nomine, ſed ſatis extenſa, ibi, *Io Marzio Mauro confermo & approuo quanto di ſopra ſi contiene in tutto, e per tutto, et in fede hò ſottoſcritto la preſente queſto dì &c.*, Iſta enim ſubſcribendi formula conuincit actum accuratè geſtum eſſe; Tum etiam quia dabatur altera ſchedula ſequenti die ab eodem Martio conſcripta, et ad infirmam per nuncium tranſmiſſa, in qua idem conſenſus præſtabatur donandi viro, ea ſolùm lege adiecta, quod hic teneretur dotem erogare in extinctionẽ æris alieni, cui idem Martius eiuſque filij acceſſerant, vndè deſumebatur, ipſum habuiſſe certam ac diſtinctam notitiam eius, quod in altero chirographo continebatur, et de qua etiàm notitia ſatis explicitè deponebat cum bonis rationibus ille Religioſus, qui infirmæ confeſſarius, fuerat etiam mediator, aliaque dabantur huius veritatis adminicula, cum releuantibus exceptionibus aduersùs teſtes domeſticos, præſertim quamdam mulierculam famulam, deponentes quod Martius abſq; lectura ſubſcripſiſſet chirographum, vndè reducendo cauſam ad hoc ſolum fundamentum facti, prout Rota in deciſione deduxerat, ſuas non leues pati poterat difficultates, præſertim quia vbi iuſtitia pendet à facto ambiguo habente hinc indè probationes & adminicula, atque res reducitur ad iudicis arbitrium, cum iſtud non de facili de iniuſtitia ſit conuincibile, exindè reſultat cauſam ſemper eſſe periculoſam.

Quarè

Quarè in ſecunda præſertim diſputatione ſuper deciſionis reuiſione, Ego pro actoribus ſcribens, agnoſcendo ſatis periculoſum eſſe in ſolo facto vt ſupra inſiſtere, conuolabam etiam ad ea, quæ ſunt iuris ſuper dicti conſenſus officioſa, et non culpabili ſimulatione, vel ſuper eiuſdem reuocabilitate, ſi non in toto, ſaltem in parte, in qua poſſet cauſa poni in tuto, ſed cum ob ſequutam concordiam à me quoque facilitatam defuiſſet occaſio nouæ diſputationis, idcircò non potuit veritas maturius examinari, neque ſuper ea iudicium efformari.

Quatenùs igitur pertinet ad primum fundamentum officioſæ ſimulationis cõſenſus præſtiti, dicebam, quod poſito etiam, vt iuxta aſſertionem Religioſi mediatoris, Martius chirographum, 7 prout iacebat legiſſet, rectè tamen id ſequi potuit, nè conturbaret dilectam neptem in diſcrimine vitæ conſtitutam, non autem vt illam deciperet iuxta ſatis punctualem ac bonam *deciſionem* 325. *Mantic.*, vbi in terminis viri conſentientis teſtamento vxoris, cum hæc non dicatur ſimulatio odioſa, ſeù doloſa & criminoſa, ſed officioſa nemini præiudicialis, Non quidem ipſi volenti diſponere, cum poſſet liberè conſenſus denegari, neque illa poſſit conquæri, ideoque potius in eo ſtatu beneuolum officium etiam ſimulando impartiri poteſt; Minuſque illi, in cuius fauorem diſponitur, cum agat de cauſa merè lucratiua, præſertim vbi ille qui præſtat conſenſũ declarat animũ nõ præſtãdi adhuc viuente diſponente, et ſic re integra antequam ius illi quæratur, Atque in dicta *dec. Mãtica n.* 3. benè ponderatur inueriſimilitudo, de qua ſuprà, quæ vnà cum alijs in deciſione ponderatis circa falſas ſuggeſtiones continentes delictum, rectè poſſũt abſque delicto referri ad probandum huiuſmodi non criminoſam, ſed potius laudabilem ſimulationem officioſam.

Atque ad idem ponderabam quoque bonam deciſionem *Franchi* 503. *nu.* 19. 8 *cum ſequen.*, vbi de oſculo tradito per ſponſum ſponſæ grauiter infirmæ, non verè ac animo oſculandi, ſed ex officioſa ſimulatione ad illam conſolandam, vt ità ſalutem recuperaret, quod habeatur pro non præſtito ad effectus præiudiciales ex huiuſmodi oſculo aliàs viro reſultantes, atque in hoc fundamento credebam conſiſtere huius iuſtitię cauſam, abſque neceſſitate recurrendi ad alia motiua odioſa.

In omnem autem euentum, quando ſuper hoc aliqua difficultas haberetur, ſubſiſtere dicebam ſaltem in parte, et reſpectu aliquorum bonorum, alterum 9 motiuum reuocabilitatis, quoniam vbi agitur de conſenſu per patrem præſtito filiofamilias diſponenti de bonis profectitijs, talis conſenſus eſt reuocabilis, vt ex *Din. & alijs antiquioribus firmat Bart. in l.* 2. *S.* 1. *num.* 5. *ff. de donat.*, quem cæteri ſequuntur communiter, et firmauit Rota *apud Seraph. dec.* 850. *num.* 2., atq; eſt principium certũ, ex ea clara ratione, quod vbi agitur de profectitijs non eſt filius qui donat, ſed pater, qui proindè cum agatur de donatione cauſa mortis poteſt eam quandocumque reuocare, præſertim re integra, et antequam ſequeretur mors diſponentis, per quam ius donatario quæſitum dicatur.

Etſi in aliquorum ſenſu dicendum eſt ex huiuſmodi conſenſu reſultare quamdam donationem implicitam inter ipſũ patrem conſentientem, et filium cui cõſenſus præſtatur, adhuc effectus eſt idem, quoniam exceptis caſibus in iure limitatis, inter patrem & filium non cadit va-10 lida donatio, niſi adhiberetur cautela tradita *per eumdem Bart. loco citat. in fine*, quod ſcilicet huiuſmodi conſenſus præſtaretur, non ipſi filio, ſed extraneo, cui filius vult donare, inter quem & patrem cadere poteſt donatio, quam tamẽ cautelam ponderabam operatiuam eſſe, quando ita donatio conciperetur, quod potius eſſet irreuocabilis inter viuos, itaut obſtaret ſola ratio inhabilitatis, quam ponderat *Bart.*, quoniam ſi eſt cauſa mortis, intrat reuocabilitas re integra ex natura actus quamuis aliàs validi, ideoque dicebam in illa dotis parte, quæ profectitia erat, conſiſtente ſcilicet in bonis ab ipſo auo in dotem traditis, et in alijs ab eodem prouenientibus ex donatione contemplatione matrimonij vt ſupra, (quæ ſtante pacto reuerſiuo probabiliter etiam profectitia dici poterãt) ſolidum remanebat fundamentum reuocationis, quod tamen non ſuffragabatur quoad

quoad partem dotis aduentitiæ prouenientis ex materna ſucceſſione, cum ex traditione *eiuſdem Bartoli in d.l.2.§.1.ff.*
11 *de donat. cauſa mortis*, iſte conſenſus ſit irreuocabilis; Licèt enim *Bart.* opinio aliquos habeat contradictores, itaut in ratione diſputatiua rectè impugnari poſſet, nihilominus, quia eſt magis cōmuniter recepta, durum eſſet in foro cōtra eam obtinere, idcirco id admittendo, dicebam donatarium prætendere non poſſe niſi hanc bonorum ratam, ex qua detrahenda erat legitima eidem auo de iure debita.

Dictę autē legitimæ præiudicatum dici non poterat per huiuſmodi conſenſum tanquam licentiatiuum, qui de iure non
12 operatur remiſſionem proprij iuris *ex deductis per Peregr. de fideic. art.52. nu. 13. Fuſar. quæſt.560.*; Et in ſpecie conſenſus præſtiti per patrem, vt non præiudicet in vſufructu *Gratian. diſcept.327. n.11. cū ſequen.*; Multomagis in legitimā, cuius peculiare ac notoriū priuilegiū eſt, vt ei præiudicatum vel renunciatum nō cenſeatur, niſi expreſſa & ſpecialis mentio fieret, vt ſæpè, *ſub tit. de legitim. & detractionibus* actum habetur.

Ea verò quæ deducuntur *per Tiraquell. de legibus connub. lib.1. gloſ.5 nu.*
13 *92.* in viro conſentiente vxori, vt de ſuā dote liberè diſponeret, quod ita in lucro ſibi præiudicet, non applicabantur ad propoſitum, quoniam vxor ſui iuris, nullo indiget ad teſtandum vel diſponendum viri conſenſu, qui aliàs nullam haberet operationem, ac omninò fatuus remaneret, ſecùs autem in præſenti, in quo habet ſuam operationem tanquam habilitatiuus; Alia etiam ſuffragante propoſitione, quam receptā habemus in proximioribus conſenſum ſtatutarium præbentibus, ſiue in curatoribus, alijſque huiuſmodi ſibi in proprijs iuribus non præiudicantibus *ex deduct. per Fuſar. d.qu.560. nu.26.*

Aduerſus dictum motiuum, per quod, extra donationem prædictam remanebat dos profectitia, nedum ob facultatem reuocandi, ſed etiam ob deficientē
14 conſenſum ab initio, qui ſimpliciter præſtitus cenſetur ſuper ſola parte aduentitia, quando adeſt, et in qua ſufficit eum verificari ac operatiuum remanere, cum data operatione, per quam fatuitas actus excludatur, capienda ſit præſumptio excluſiua donationis ac iacturæ bonorum propriorum, *vt benè Cephal. conſ.256. num.51. & per tot.*

Duo per ſcribentes in contrarium opponebantur, Primò nempè quod iſte conſenſus contineret iuramentum red-
15 dens irreuocabilem conſenſum, vtpotè reualidatiuum donationis inter patrem & filium, Et ſecundò, quod ea quæ dicuntur generaliter de profectitijs, ſeu de peculio, procedere non debent in dote, quæ non dicitur de dominio patris, ſed ipſius mulieris, allegando auctoritatem *Paul. de Caſtro conſ.11. numer.2. lib.1.*

Verùm ad vtrumque obiectum facilis erat reſponſio, Quatenus etenim pertinet ad iuramentum, illud non erat for-
16 miter & corporaliter præſtitum, itaut iurantem obligaret ad peccatum ac periurium in caſu contrauentionis, cum huiuſmodi aſſertiones in ſcripturis priuatis contentæ, quod vim habeant actus iurati, operentur quidem quoſdam effectus, non autem iſtum, quia quoad Deum, et vinculum peccati, ac reatum periurii requiritur actus præſtationis iuramenti per tactum, volentibus aliquibus de rigore neceſſarium eſſe, vt fiat ſuper libro Euangelij, licèt de cōſuetudine ſufficiat ſuper quacumque ſcriptura *ex deduct. per Couarr. in c.quamuis pactum §.1. num.2. Sanchez de matr. lib. 7. diſput.108. num.14. & alios*; Et nihilominùs cum ageretur de donatione cauſa mortis de ſui natura reuocabili, iuramentum nihil operatur, quia intelligitur iuxta eiuſdem actus naturam reuocabiliter præſtitum, vt apud *Seraph. dicta dec.850.*, et admittitur apud *Merlin. dec.664. aliàs dec.9. par.7. recent.*, vbi ſolum agitur, an iuramentum vnitum cum alijs clauſulis & pactis faciat tranſire actum in donationem inter viuos, ſed poſito quod conſtet illum initum eſſe per viam donationis cauſa mortis, caſus eſt indubitatus.

Quouerò ad alterū obiectū in eo contineri dicebam ęquiuocū clarum in terminis, quoniam vbi dos per patrem vel auū paternum non conſtituitur de bonis proprijs ipſius dotatę aliundè obuentis, ſed de illis ipſius dotantis, neq; cōſtitutio ſit per viam donationis expreſſæ

vel implicitæ iuxta deducta *in Romana cambij diſc. præcedenti* , Minuſque eſt correſpectiua , et in recompenſam iuriū
17 ab ipſa dotata renunciatorum iuxta deducta *eod. diſc. præced.* , tunc dicitur profectitia, et talis in dubio cenſenda eſt *ad text. in l. profectitia §. ſi pater & §. fin. ff. de iur. dot. l. dos à patre cum ibi notatis Cod. eodem*, et ex alijs quos refert *Boſſ. de dot. cap.3. n.10. cum ſeq. & infra diſc. 154.* ideoq; nulla ſubeſſe videtur differentia inter hanc dotem , ac reliquum peculiū profectitium ; Quinimò in dote concurrit aliquod plus pro qualitate profectitia , quoniam extra eius caſum regulariter non datur va'ida donatio inter patrem & filium , quæ datur in dote , et tamen niſi de animo donandi conſtet , hic titulus non intrat.

Prout peculium profectitium non datur niſi inter patrem & filium in pote-
18 ſtate , ſecus autem ſi ſit emancipatus, et tamen dos per patrem filiæ emancipatæ conſtituta , adhuc profectitia dicitur , quia, non ius poteſtatis, ſed nomen patris dotem profectitiam facit , vt in proximè allegatis iuribus *gloſ. in l. auia verbo profectitia Cod. eodem, Boſſ. d. cap. 3. num. 16. & dicto diſc. 154.*; Et quæ de patre dicuntur , recipienda veniunt in auo paterno , cuius ob patris prædeceſſum proxima & immediata ſit cauſa ſeu obligatio dotandi , quia eadem ratio in omnibus militare videtur.

Hinc proindè habemus, quod aui mediati , quatenùs adſit pater, iuxta vnam opinionem magis receptam , obligatio
19 eſt ſubſidiaria , ſed vbi agitur de auo immediato , obligatio eſt pura , etiamſi neptis eſſet aliundè prouiſa , quia verè loco patris eſſe dicitur, *vt ex Socin. iun. conſ.79. num.41. & 45. lib.3 Alciat. conſ. 49. num.3. lib.9. Penia dec.519. iuxta Venetam* aliàs 650 *iuxtà Lugdonenſem Boſſ. de dot. cap.4. num.12. cum ſeq. & de Aliment. obligat. cap.7. num.289. cum ſeqq., et infra diſc 142.* atque iſto caſu recipienda venit opinio *Barboſ.* volentis obligationem aui eſſe puram & non ſubſidiariam.

Et quamuis dotis dominium penes mulierem eſſe dicatur , attamen iſtud
20 dicitur quoddam dominium improprium , quod aliàs ciuile , vel vtile , ſeu bonitarium appellatur , reſolubile per matrimonij diſſolutionem patre ſuperſtite , ad quem dos iure peculij & conſolidationis reuertitur, itaut neque prioris hypothecæ vel actionis reliquiæ remaneant , *vt deciſ.708. par.1. rec.124. par.4. tom.1. & 108. part.4. tom.1.* & in alijs , ac in ſpecie ad effectum diſponendi , *Cephal. dicto conſ.256. num.51. & per tot. Cepoll. conſ. ciuil. 58. numer.22. lib. 1.* benè *Galeot. lib.2. controu. 30.*, itaut mulier dicatur domina ob ſpem conſolidationis per mortem patris iuxta ordinem naturæ veriſimiliter prius ſequendam , ſeu ob communionem actionis aduerſus virum pro repetitione , de qua *apud Boſſ. de dot. cap.3. nu.128. cum ſeq.*

Difficultas maior erat in ijs bonis, quæ ab eodem auo in dotem aſſignata proueniebant à donatione per ipſummet fa-
21 cta dotatæ patri contemplatione matrimonij , Verùm hic punctus pendebat ab eo , àn hæc donatio per matrimonij diſſolutionem euanuiſſet , vel potius filius donatarius in eius filios & hæredes eam tranſmiſiſſet , de quo agitur in ſua materia *ſub tit. de donationibus*, præſertim *in Parmen. donationis de Taraſconis diſc. 1.*, maximè quia in præſenti, ſubſequuta concordia ademit occaſionem maturius diſputandi , tam iſtam quàm dictas alias plures quæſtiones in cauſa cadentes, itaut cum vlteriori diſputationis trutina maturius iudicium efformari potuiſſet.

SPOLETANA
RESTITVTIONIS DOTIS
PRO
CAPITVLO TERRAE VISSI
ÇVM
IOSEPHO ANTONIO ODORISIO.

Caſus diſputatus coram A.C. & in alijs inſtantijs, et reſolutus vt infrà.

An, et quando pater dotando ſimpliciter filiam, cenſeatur etiam dotaſſe de bonis maternis eidem filiæ delatis penes ipſum patrem dotis debitorem exiſtentibus, ad plures effectus, illum præſertim, an renunciatio, quam deindè filia facit patri, egeat necne ſolemnitatibus ſtatutarijs, Ac ad alium effectum, an intrent termini textus *in l.fœmina de ſecundis nuptijs* cum ſimilibus; Et aliqua de dote profectitia, quæ ſoluto matrimonio ad patrem ſuperſtitem reuerti deberet, ſed ex conſuetudine *Martini* defertur filijs, àn iſtis imputetur in legitimam aui.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *Statutum generale vel Conſtitutio Egidianæ an & quando attendatur, vbi adeſt Statutum particulare.*
3 *Quod renunciatio quam filia facit patri de bonis maternis ſit potius recognitio veritatis, ideoque non exigat ſolemnitates ſtatutarias.*
4 *Pater dotando filiam cenſetur dotaſſe de bonis proprijs, non autem maternis, et de materia.*
5 *Vt id importet ſimplicem præſumptionem iuris contraria probatione vel contrarijs præſumptionibus elidibilem.*
6 *Reprobatur opinio quod ſit præſumptio iuris & de iure.*
7 *De coniecturis & adminiculis ex quibus cenſeatur etiam dotare de maternis.*
8 *De materia l.fœminæ C. de ſecund. nupt. obiter.*
9 *Donator vel alter contrahens declarare poteſt donationem dubiam quamuis irreuocabilem.*
10 *Diſpoſita in muliere binuba locum habent etiam in viros, et diſpoſita de filijs primi matrimonij procedunt etiã in nepotibus & deſcendentibus.*
11 *Legatum factum filio de omni & toto eo an capiat creditum dotis maternæ.*
12 *De conſuetudine Martini, et quod filij obtineant dotem maternam directè ab auo, in cuius legitimam imputant.*
13 *Filij ſuccedentes per neceſſè in bonis patris binubi obuentis ex dote eorum matris, àn exercere poſſint actiones directas & executiuas pro reſtitutione dotis in vim inſtrumenti dotalis.*

DISC. XXXIV.

1 Diſſoluto matrimonio per mortem mulieris inter Andream Tegliam, et Catharinam Iulianam loci Viſsi, duobus ſuperſtitibus filijs, Dominico ſcilicet maſculo, et Flora fœmina, quibus proindè delata fuit matris hæreditas conſiſtens in dote ſcutorum 400., dictaque Flora nubili effecta, Andreas pater eam nuptui tradidit Odoriſio cum dote ſcutorum 1200. vndè Flora ex interuallo ad menſem circiter patri dotanti amplam renunciam ac ceſſionem fecit de bonis maternis, fraternis, et alijs ſibi competentibus, ea tamen ad breue tempus obijt, ſuperſtite Ioſepho Antonio filio, deindeque obijt etiam Ioſeph alter filius, ſuperſtite dicto Andrea patre, qui prole deſtitutus ſecundam duxit vxorẽ, ex qua prolem non ſuſcepit, vndè moriẽs in teſtamento, relictis quadam vinea, et pecuniarum ſumma, necnon eius prothocolli ſcripturis, dicto Ioſepho Antonio ex filia nepoti pro omni & toto eo quod ab eius hæreditate & bonis aſſequi poſſet,

ſet, et deberet, hæredem ſcripſit Capitulum Eccleſiæ eiuſdem loci, vndè Ioſeph Antonius, poſtquam aſſequutus eſt legatum, in vim inſtrumenti dotalis, ac obligationis cameralis in eo contentæ, iudicium inſtituit contra dictam aui hæreditatem cum proceſſu executiuo coram A.C., à quo in omnibus iuxta petita obtinuit pro reſtitutione integræ dotis Catharinæ auiæ, aditaque Signatura iuſtitiæ, per iſtam ſuſpenſa executione cum clauſula translatiua, *ſi quid exequendum*, commiſſa fuit cauſa appellationis Prælato qui dictam ſententiam in parte probabiliter reformauit.

In diſputationibus autem acriter habitis tam in prima inſtantia, quam etiam in ſecunda, et in Signatura, pluſquam forte qualitas cauſæ ratione modicæ ſūmæ exigeret (eiſdem cadentibus difficultatibus in magnis ac in paruis) diſtinguendo dictæ dotis portiones, ex perſona ſcilicet Ioſephi maſculi & Floræ fœminæ; Quatenus ad hanc ſecundam pertinet, excipiente reo conuento de dicta ceſſione ſeu renuncia, replicabat actor
2 de eiuſdem renunciationis nullitate ob non ſeruatam formam ab Ægidiana Conſtitutione præſcriptam in contractibus minorum, qualis de eo tempore erat dicta mulier; Et quamuis ex hac parte negaretur neceſſitas dictarum ſolemnitatū ob adimpletas illas Statuti particularis loci, quod ceſſare facit dictam Ægidianam, ex recepta propoſitione, quod ſtatutum particulare præualet generali, illudque ceſſare facit, vt in terminis Ægidianæ *Ciroch. diſcep.* 70. *numer.* 11. *Grat. diſcept.* 9. *& Rot. deciſ.* 151. *quæſt.* 11. *recent. Rauennaten. bonorum* 20. *Maij* 1667. *&* 14. *Martij* 1668. *Carpinea*; Attamen ex parte actoris replicabatur, et benè, id procedere, quando vnum Statutum cum altero eſſet incompatibile, quia nempe Statutum particulare declararet validum ac firmum actum initum cum forma ab eo præſcripta, ſecus autē compatibilitate accedente, quia tunc vtraq; forma ſeruanda eſt, iuxta communem ac receptam diſtinctionem, de qua *Grat. d. diſcept.* 9. *numer.* 25. *Buratt. dec.* 333. *numer.* 8. *vbi Add. littera B.* cum alijs quos cumulat *Ciroch. d. diſcep.* 70. *numer.* 12. *& Rota dicta Rauennaten.*, & pluries in ſua materia *ſub tit. de contractibus*, et alibi, vndè licèt ſcribens tanquam Aduocatus Capituli rei conuenti plura deſuper deducerem ad ſcripturæ ornatum, reuera tamen motiuum, vt partibus de ſtylo inſinuaui, non videbatur habere ſubſiſtentiam niſi quando præſuppoſitus vſus in facto ſubſiſteret.

Credebam tamen, etiam cum ſenſu veritatis, tales ſolemnitates non requiri, cum dicta renunciatio in effectu non contineret gratuitam, ac voluntariam ſuorum bonorum, et iurium translatiuā ceſſionem redolentem ſpeciem donationis, quo caſu ſolemnitates eſſent neceſſariæ, ſed potius contineret recognitio-
3 nem veritatis ac bonæ fidei, quod ſub dote ſibi per patrem conſtituta iſta rata dotis ſeu ſucceſſionis maternæ compræhenſa eſſet, vndè propterea renunciatio ſeu ceſſio ſonaret potius in quietantiam ſeu declarationem ſuper debiti ſatisfactione, quo caſu, tanquam ſuper actu neceſſario, receptum pariter eſt nullas exigi ſolemnitates.

Aduerſus iſtud motiuum replicabant ſcribentes pro actore, iuris regulam eſſe in contrarium, quod ſcilicet pater dotādo filiam, potiſſimè vbi ſimpliciter & abſque alia expreſſione, cenſeatur dotaſſe de proprijs bonis, atque vt eius obligationi ſatisfaceret, non autem de maternis, quamuis penes ipſum patrem hæc exiſterent, eorumque debitor eſſet pro
4 dotis reſtitutione, iuxta textum expreſſum *in l. finali Cod. de dotis promiſſione*, cum quo tranſeunt communiter DD, quorum auctoritas fruſtrà deſideranda eſt, vbi claram ac neceſſariam legis auctoritatem habemus, et quam regulam cum pluribus ampliationibus ijdem DD. exornant, vt antiquioribus relatis patet ex plenè deductis *per Mantic. de tacit. lib.* 12. *tit.* 19. *Menoch. lib.* 3. *præſumpt.* 15. *Paſchal. de patr. poteſt. par.* 2. *cap.* 6. *Giurb. ad conſuetud. Meſſanē. cap.* 3. *gloſ.* 6. *par.* 1. *Bottiglier. de ſucceſſ ab inteſt. theorem.* 96. latè *Boſſ. in eius tractatu de dote c.* 4. *§.* 6. *ex nu.* 33 *cū plur. ſeqq. Fontanell. de pactis clauſ.* 5. *gloſ.* 1. *par.* 3., *et infra diſc.* 154. præſertim verò ad rem vt procedat, quamuis filia eſſet diues & aliundè prouiſa *Ludouic. deciſ. Peruſ.* 21. *nu.* 25. *Fontanell. clauſ.* 92. *gloſ. vnic. par.* 1. *n.* 11. ex alia regula ex eodem textu deſumpta de qua ſupra *diſc.* 1., quod pater filiam etiam diuitem

hac

ac prouiſam dotare tenetur;

Et ſecundò, vt neque ſuffragetur eiuſdem patris declaratio, quoties illa eſt ex interuallo poſt dotem iam conſtitutam, quoniam cum tunc filiæ quæſitum ſit ius, illud non poteſt deindè tolli vel minui, vt aduertunt ſuperius allegati, ac etiam *Ciriac. controu.*90. *num.*47. *Coccin. dec.*29. *num.*3., Adeo enim id verum eſt, quod plerique volunt, quod etiamſi pater ab initio expreſſè declaraſſet dotare de paternis & maternis, neq; id attendendum eſſet *Ludouic.dec. Peruſ.*21. *num* 23. *cum ſeqq. Fontanell. d. gloſ.vnic. par.*1. *num.*9. & 10. *vbi concord.*, quamuis hæc opinio meritò ſit magis communiter reiecta, ſed vbi talis declaratio non accedit ab initio, ſed ex interuallo, concordare videntur DD., vt id attendendum non veniat ex dicta ratione iuris iam quæſiti vt ex *Boſſ. d.cap.*4.*nu.*39. ad quod conferunt quæ ſuperius habentur *diſc.*22.*ſupra & infra diſc.*152.

Quamuis autem apud eoſdem plures habeantur limitationes, quarum aliquæ perſiſtendo in cortice auctoritatum applicari poſſent, præſertim circa renunciationem ſubſequutam, circa quam ad intelligentiam *deciſionis* 178. *Afflicti*, nimium ſe inuoluere videntur, Dicebam tamen ſcribens pro Capitulo
5 reo conuento, etiam cum ſenſu veritatis, leguleicam ſimplicitatem videri inſiſtere in generalibus DD. traditionibus circa huiuſmodi regulam, eiuſque ampliationes & limitationes, eaſque reſpectiuè ad ſolum ſenſum verborum indefinitè attendere, atq; cuicumque caſui applicare, cum potius iſta videatur quæſtio voluntatis, et ſic facti & applicationis magis quàm iuris, generalem proinde ac certam determinationem non recipiens, ſed pro iudicis prudenti arbitrio particulariter decidenda iuxtà ſingulorum caſuum particulares ſeù indiuiduas circumſtantias; Licèt enim regula iuxtà claram diſpoſitionem dicti textus nulla ab initio accedente contraria declaratione vrgeat contrà patrem, Nihilominus quidquid velint aliqui relati *per Menoch. dicta præſumpt.*15. *numer.*5., vt hæc ſit præſumptio iuris & de
6 iure, omnino verius eſt importare ſimplicem præſumptionem iuris, nedum cōtraria probatione expreſſa, ſed etiam præſumptiuà ex fortioribus præſumptionibus & adminiculis reſultante, elidibilem ex deductis *per Gabr. conſ.*156.*n* 25. *cum ſequen. lib.*1. *Altograd. conſ.*15.*numer.*39. & 40. *lib.*1. *Buratt. deciſ.*283. *num.*5. & 7. ac alios, de quibus ſuprà, præſertim latius *Boſſius*, qui diligenter hanc dotalem materiam tractauit more iuriſtæ potius quàm moralis, atque videtur ad ſenſum clarè probari ex ratione naturali ſeù humano diſcurſu.

Facilius verò, minoribuſque præſumptionibus accedentibus, quoties, vt in præſenti, bona materna conſiſtunt in quantitate, cuius ipſemet pater eſt debitor, qui dotem pariter in quantitate conſtituit, et ſic, vt dictum eſt, videtur quæſtionem potius cadere ſuper pondere & efficacia coniecturarum ſeu adminiculorum, et àn concludant necne, inſpectis qualitate perſonarum, quantitate patrimonij, more generali regionis, ſeù particulari domus, numero filiorum, ſtylo tento in dotatione aliarum filiarum, et ſimilibus, vt dictum eſt ex ſingulorum caſuum circumſtantijs; Ideoque prorſus erroneum eſt generalem ac vniformem regulam deſuper tradere, cum iuxtà ea quæ generaliter in ambiguis & coniecturalibus præſertim habentur *ſub tit. fideicommiſſis*, ſæpè contingat in vno caſu aliquas coniecturas ſeù præſumptiones approbari ac validas & efficaces reputari, in altero verò eaſdem iunctas cum alijs longè maioribus reijci ac inefficaces cenſeri.

Applicando igitur ad rem, cum pater conſtituiſſet huic filiæ dotem ſcutorū 1200. tam attento eius patrimonio, quā
7 more regiònis, ac etiam conſuetudine particulari, magnam & exceſſiuam, dum ipſius puellę mater ſolam dotem ſcutorū 400. habuerat, idcircò dum præſertim idem pater habebat filium maſculum veriſimiliter prædilectum, pro quo fortè æquiualens bonorum quantitas non remanebat, omninò veriſimile, immò certum videbatur, quod ſub huiuſmodi dote dictam modicam ratam ſcutorum 200. includere voluiſſet, vt benè in propoſito firmatur per *Rotam in Romana ſucceſſionis* 27. *Maij* 1636. *coram Albergato* me ſcribente edita, vbi firmatur, quod ſub renunciatione facta per filiam

patri

patri dotanti de bonis, ac hæreditatibus & ſucceſſionibus maternis, et fraternis, venirent etiam ea quæ ex diſpo-
8 ſitione *text. in l. fœminæ Cod. de ſecundis nuptijs* per parentem binubum filijs primi matrimonij reſeruari debent, quamuis regulariter ſub generali renunciatione non veniant, ex dicta veriſimilitudine reſultãte ab exceſſiua dote, aliàs patris qualitati incongrua, ſi de eius bonis tantùm atque ad limites legalis obligationis dotare debuiſſet, atque hic videbatur caſus præciſus immò fortior.

Et nihilominus obſeruabam difficultatem cadere, quando ageretur de ſola probatione præſumptiua ſeu adminiculatiua, quia nempe ex ſolis præſumptionibus ac adminiculis talis probatio deſumeretur, quæ tamen difficultas in præſenti omnino ceſſare videbatur, cum ex præmiſſis negari non poſſet id reddi probabiliter dubium, vnde propterea dicta renũciatio per patrem procurata, et per filiam non negata capienda eſſet
9 tanquam declaratio huiuſmodi ambiguæ voluntatis, ſtante recepta & frequenti propoſitione, de qua *apud Otthob. dec. 119. n. 8. & 195. n. 18. in Romana ſcutorum 30. m. 9. Aprilis 1660. & 21. Iunij 1661. coram Albergato impreſſ. poſt collect. Bondeni dec. 77. & 90.* & frequẽter in ſua materia *ſub tit. de donat.*, quod licèt donator perfectam donationem reuocare non poſſit, neque aliud facere, quod illi prçiudicet, attamen eam poteſt declarare, potiſſimè vbi talis declaratio veriſimilitudinis ac adminiculorũ fomẽtum habet; Et ſi hoc procedit, vbi agitur de ſola declaratione donatoris abſente vel ignaro donatario, multo magis, vbi illa per vtrumque fiat, ideoque mihi videbatur caſus omnino planus, et tamen adeò magnas habuit difficultates iuxta frequentem effectum adeo nimiæ varietatis ingeniorum.

Quouerò ad alteram portionem ſpectantem ad filium maſculum, quam nepos ex dicta filia primi matrimonij ab hæreditate aui binubi vendicare volebat iure illius neceſſariæ ſucceſſionis, quam defert dictus textus *in l. fœminæ Cod. de ſecundis nuptijs*, Non negabam dictæ neceſſariæ ſucceſſioni locum eſſe,
10 cum hodie receptum ſit, ea quæ de matre binuba ibi diſponuntur ad fauorem filiorum primi matrimonij, in patre quoque locum habere, vt pluries in ſua materia *ſub tit. de ſucceſſion.*; Prout admittebam diſpoſita in filijs procedere etiam in nepotibus ex eis prædefunctis, quoties agitur de bonis obuentis ex ſucceſſione immediata, cum ſola quæſtio cadat, vbi ex ſucceſſione mediata, ex deductis præſertim *in Romana ſucceſſionis de Comitibus dict. tit. de ſucceſſ.*

Vnica verò huius partis exceptio reſidebat in legato, quod auus vt ſuprà fe-
11 cerat huic nepoti illud acceptanti pro omni & toto eo, quod ex eius bonis & hæreditate prætendere poſſet, ſtante quorum verborum amplitudine ceſſabat ea difficultas, quæ cadere ſolet, quando de bonis tantùm dictum eſſet iuxta punctualiter firmata *per Rotam apud Buratt. deciſ. 283.*

Super hoc iudex primæ inſtantiæ difficultatem habebat, quod tale legatum referendum eſſet potius ad legitimam nepoti in bonis aui debitam, ideoque non poſſet facere hanc aliam operationem, Verùm non videbatur motiuum conſiderabile, quoniam excepta dicta rata ſcutorum 200. dotis maternæ, reliqua dos ſcutorum mille erat profectitia, dũ in inſtrumẽto dotali non con-
12 tinebatur talis qualitas alteratiua quæ illam tranſire faceret in aduentitiam, ideoque ſoluto matrimonio ſuperſtite patre, ad iſtum reuerti debebat *ad text. in l. dos à patre C. de iure dotiũ*; Et quamuis ob diſſolutionem matrimonij per obitum mulieris ſuperſtitibus viro & filijs, ex conſuetudine *Martini* dos non redeat ſed remaneat penes filios, de qua conſuetudine plenè *Boſſ. de dot. cap. 3. ex num. 172.* attamen quicquid ſuper hoc antiquiores acriter certauerint, ac hodiè etiam certent ſcholaſtici, in foro communis & recepta videtur opinio *Butrigarij & Bart.* vt filij tanquam vocati à dicta conſuetudine id non obtineant iure ſucceſſorio matris, ſed potius ex ſubſtantia aui, vndè propterea imputetur in legitimam ipſis in eiuſdem aui bonis debitam, ex plenè deductis *per Theſaur. deciſ. 237. numer. 4. cum ſeqq.* ac latè *Boſſ. de dot. cap. 3. à numer. 193. ad fin.*, plures auctoritates hinc indè deducens. *Michelor. de fratr. part. 1. cap. 40.*; Atque ceſſante ſtatuto vel qualitate aduentitia, quia

nia nempè dos effecta ſit de dominio mulieris, eiuſque proprium patrimoniũ ſupponitur abſolutum *apud Duran. deciſ.231. num.19. cum ſeqq.*; Et quidem prorſus irrationabile videtur, vt tantus fauor aliàs huiuſmodi filijs fœminarum concedi debeat, nam ità eſſent longè melioris conditionis quam nepotes ex filijs maſculis prædefunctis contra principia, dum ità obtinerent ex aui ſubſtantia dotem maternam ac legitimam.

Prætereà vbi etiam quoad merita aliqua deſuper cadere poſſet difficultas, adhuc tamen dicebam, etiam cum
13 ſenſu veritatis, nullatenus intrare poſſe iudicium executiuum in vim obligationis cameralis in inſtrumento dotali vtpotè iam impleto cum virtuali ſeu implicita ſolutione, quæ reſultare dicitur ex cõfuſione actionum, debitore ſuccedente creditori, iuxta ea quæ habentur *in Senen. hoc eodem tit. diſc.* 78. Nil obſtante quod ex diſpoſitione *dicti tex. in l. fœminæ C. de ſecundis nupt.* dictus vir binubus, ea quæ ex ſucceſſione vnius ex *filijs primi* matrimonij in eum obueniunt ex ſubſtantia primæ coniugis teneatur reſeruare filijs eiuſdem matrimonij, quoniam cum caſus ſucceſſionis contigiſſet priuſquam ſequeretur tranſitus ad ſecunda vota, ex quo iſta pœna ſeu neceſſaria ſucceſſio reſultat, iam dicta ſolutio ſequuta erat, eiuſque effectus conſumatus, vndè propterea nec theoricè, nec practicè videbatur adeſſe fundamentum cui inniteretur hic proceſſus executiuus in vim obligationis iam extinctæ; Multo magis quia parens liberum habet arbitrium diſponendi de huiuſmodi bonis inter filios vel deſcendẽtes primi matrimonij, quia ſufficit non egredi ipſum genus, vt probat idem textus, et communiter firmant DD., vndè filij primi matrimonij in hac ſpecie bonorum potius veniunt ex perſona propria tanquam iure cuiuſdam neceſſariæ ſucceſſionis ſiue fideicommiſſi inducti per legem, nunquam verò ex ſtipulatione dotali ad fauorem mulieris, vel eius hæredem, et ſic in actione directa iam impleta & extincta.

ROMANA

REINVESTIMENTI

PRO

DVCISSA CERAE

CVM

DVCE SILICIS

Caſus diſcurſus coram Arbitris, poſtea concordatus.

Diſpoſitio fideicommittentis de dote conſtituenda fœminis ex bonis fideicommiſſarijs, an intelligatur in ſubſidium iuxta terminos *Auth. res quæ Cod. commun. de legat.*, vel potius ſit pura, ità vt etiam ab aliundè promiſſo peti poſſit.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*

2 *Præceptum teſtatoris de dotandis fœminis intelligitur in ſubſidium iuxta diſpoſitionem iuris.*

3 *Declaratur, an procedat in fideicommiſſo tranſuerſalis.*

4 *Et quatenus etiam procedat, quando vtroque caſu etiam pro caſu ſubſidij diſpoſitio attendi debeat.*

DISC. XXXV.

1 CARDINALIS PETRVS Donatus Cæſius, erecta per contractum primogenitura ad fauorẽ, prius lineæ Marchionis Rignani ſeù Ducis Ceriç ex fratre nepotis, et deindè in iſtius defectum, ad fauorem ſecũdogeniti Ducis Aquæſpartæ, iniunxit onus cumulandi, et reſpectiuè multiplicandi ſingulis annis quam-

quamdam fructuum quantitatem, ad effectum prouidendi fœminis, quibus ex huiuſmodi cumulo ſeù multiplico voluit conſtitui poſſe dotes in ſumma per ipſummet præſcripta ſcutorum 12. mil., vndè facto caſu tranſitus dictæ primogenituræ ad Ducem Silicis ſecundogenitum Ducis Aquæſpartæ ob extinctam lineam Ducis Ceriæ, plures inter iſtius hæredes ac ſucceſſorem prædictum ortæ fuerunt controuerſiæ in duos arbitros compromiſſæ, vt præſertim liquet *ex Romana Contributionis de Ceſijs* de qua ſ*ub tit. de feudis ad materiam Bullæ Baronum diſc.*89.

Inter aliàs autem controuerſias fuit præſens ſuper multiplico prædicto, ex quo Duces Ceriæ pro tempore dotes filiabus vel reſpectiuè ſororibus conſtituerant, prætendente dicto ſucceſſore in primogenitura id fieri non potuiſſe, attento quod ipſi dotantes habebant bona libera, ex quibus congruas dotes filiabus vel reſpectiuè ſororibus conſtituere potuerunt, et quatenùs iſta deficerent, aderant bona plurium fideicommiſſorum aſcendentium, tàm lineæ paternæ, quàm maternæ, ex quibus prius dotes prædictæ conſtituendæ erant iuxtà diſpoſitionem *text. in authen. res quæ Cod. commun. de legat.* de qua infra *diſcurſ.* 145. & in alijs, cui receptum eſt ſubiacere bona fideicommiſſaria aſcendentium, nulla tenùs verò illa tranſuerſalium.

Quodque huiuſmodi præcepta de dotandis fœminis in genere ſub nomine
2 collectiuo contemplatis, itaùt non agatur de particulari legato facto ad fauorem certæ perſonæ nomine appellatiuo, ergà quam particularis affectio cadere potuiſſet, intelligenda eſſent in ſubſidium iuxtà diſpoſitionem iuris, cum qua præſumptio èſt voluiſſe teſtatorem ſe reddere conformem, deducebant ſcribentes pro d. Duce ſatis in Curia notam decíſionem Rotæ *in Praneſtina fideicommiſſi* 29. *Nouembris* 1647. *coram Corrado impreſſa deciſ.* 125. *part.* 10. *recent.* quæ reputatur magiſtralis paſſim in eadem Rota & tota Curia recepta, et in alijs decíſionibus canonizata, in qua allegantur *Fontanell. de pact. clauſ.* 5. *gloſ.* 1. *par.* 2. *num.* 11. *Fuſar. quaſt.* 531. *num.* 128. *& ſequen. Apont. conſ.* 45. *num.* 11. *cum ſequen. & cæteri per Giurb. obſeru.* 89. *num.* 4., quidquid teneant *Paſchal.* & alij relati *per Giurb. ibidem num.* 3., et his accedit pluribus relatis *Boſſ. d. cap.* 15. *numer.* 134. itaùt in fideicommiſſis aſcendentium, de quibus loquuntur tàm dicta deciſio quàm plures aliæ illius canonizatoriæ, hodiè nulla amplius cadat diſputatio, neque in dicto caſu aſcendentium ego & cæteri pro Duciſſa ſcribentes huiuſmodi concluſionem impugnabamus, reſtringendo diſputationem ad punctum, quod non ageretur de fideicommiſſo aſcendentis, ſed de illo tranſuerſalis, de quo dicta deciſio vel aliæ eius canonizatoriæ non agunt, licèt poſt hæc ſcripta viderim etiam in aſcendentibus controuerſum *vt in Romana dotis de Cardellis hoc eodem tit. diſcurſ.* 37. vbi particulariter de hoc articulo.

Vndè aſſumpta ſuper hoc puncto diſputatione, iſtius occaſione, reflectendo ad veritatem, ſtante quod pluries huiuſmodi punctum, non quidem in Rota, ſed coram A.C. & in Signatura *in Romana pro Petro Petruccio*, et in altera pariter *Romana pro Rattis*, diſputaueram, conſiderabam in hac facti ſpecie, dicti Ducis prætenſionem ex ſpecialibus facti circumſtantijs vt infrà non ſubſiſtere, Quatenùs tamen pertinet ad articulum in genere, anceps erã, quomodò inſpecta veritate iudicandum eſſet; Doctrinæ ſiquidem ac iudicaturæ magis vrgebant, vt in fideicommiſſo tranſuer-
3 ſalis dicta concluſio non procederet, ſed dos indefinitè detrahenda eſſet, Ità enim tenet *Borgnin. Caualcan. deciſ.* 5. *num.* 92. *& ſequen. par.* 3., quem ſequitur *Fuſar. quaſt.* 531. *num.* 142., qui teſtatur ità vidiſſe iudicari, atque *in dicta Romana inter Petruccium & N.*, me ſubſtinente cõtrariam opinionem iuxtà deciſionem *Preneſtin.*, per A.C. in contrarium iuxtà opinionem *Borgnini* iudicatum fuit, taleque iudicium canonizatum fuit per Signaturam Iuſtitiæ, Prout etiam iudicatum fuit in dicta alia *Romana de Rattis*; Vndè quamuis alia opinio mihi magis placeret, vtpotè melioribus rationibus ac fundamentis munita, videns tamen tot ſentire contrarium, dubitabam de proprij iudicij fallacia, quaſi quod tanquàm ſingulare deberet illi maioris partis cedere; Adhuc tamen intel-

lectus

lectus non acquieſcebat, cum nulla concurrere videretur congrua ratio, quæ id ſuaderet.

Siquidem ratio maior, ob quam in fideicommiſſo aſcendentis receptum eſt diſpoſitionem de dotibus præſtandis intelligendam eſſe in ſubſidium, conſiſtit in veriſimili teſtatoris voluntate non prouidendi fœminas, niſi quatenùs ad mentem iuris neceſſitas expoſcat, nàm aliàs fideicommiſſa, quæ ad perpetuam conſeruationem bonorum ordinata ſunt, ità de facili ac breui tempore euerterentur contrà omnem veriſimilitudinem; Ac etiam quia ità melioris conditionis eſſent fœminæ quàm maſculi, nam iſti pro eorum alimentis alijſque iuſtis cauſis ex bonis fideicommiſſi non prouidētur, niſi quando præciſa & ſubſidiaria neceſſitas cogat, quod pariter omni veriſimili intētioni repugnat; Attento etiam communi vſu non prouidendi fœminas niſi ad limites neceſſitatis, quæ omnes rationes ſi procedunt in aſcendente, de cuius ſanguine fœminæ dicuntur, ac maiorem habent teſtatoris affectionem, pariformiter ac multo magis procedere debent in tranſuerſali, qui non tantam habens affectionem erga naſcituros, potius in animo principaliter habuiſſe cenſetur ipſam fideicommiſſi ac bonorum conſeruationem, aſſumere tamen volens partes aſcendentis, ad eius inſtar fœminis quoque prouidere voluit, ſicuti maſculis prouidit, ſed cum eodem ſenſu conſeruationis fideicommiſſi quo magis fieri poteſt.

Alia etiam efficaciori ratione concurrente in extraneo ſeu tranſuerſali potius quàm in aſcendente, quod in iſto expreſſa diſpoſitio de dotibus præſtandis videtur ſuperflua, dum lex ità diſponit eo etiam inuito ac expreſſè prohibente, vt infra *diſcurſ. 145. & alibi*, ideoque in contrarium iuxta ſenſum *Paſchalis* & ſequacium argui poteſt, quod nè illa remaneat omnino inutilis & otioſa, ſed aliquid plus operetur, eſſe debet pura non autem ſubſidiaria, quo tamen argumento non obſtante contrarium eſt receptum; Ideoque multomagis recipiendū eſt in tranſuerſali, in quo iſtud ſuperfluitatis argumentum ceſſat, atque diſpoſitio remanet in aliquo operatiua.

Econuersò autem alia non vrget ratio differentiæ, niſi quod cum in aſcendente concurrat cauſa neceſſaria, ad iſtam potius diſpoſitio referenda eſt, quia in neceſſitatibus nemo liberalis exiſtit, vndè cenſetur diſponens explicaſſe id, quod de iure ineſt, cum eius diſpoſitione ſe conformando, quod non procedit in extraneo, in quo non niſi in cauſam voluntariam ac donationem actus eſt referendus; Verū hoc videtur leue argumentum deductum potius ex quadam iuris ſubtilitate, non attendendum in concurſu aliorum ſupradictorum, quæ ſunt magis hominis quàm legis, ideoque hæc opinio pro meo iudicio videtur verior, ac firmius tenenda, quam iu ſpecie tenuit *Menoch. conſ. 852. num. 2. cum ſequen.*

4 Verùm quamuis quoad articulum in genere iſta videretur veritas, Attamen quatenus pertinet ad propoſitam facti ſpeciem, ex eius circumſtantijs ac veriſimili teſtatoris intentione, contrariū videbatur dicendum, quod ſcilicet grauati ſeu fideicommiſſarij pro tempore exēpti remanerent à dicto inueſtimento, et reſpectiuè multiplico pro hac rata ſcutorum 12. m. erogandi in dotem filiarum, vel ſororum, Tum quia non agitur de diſſipandis bonis à teſtatore relictis in ſorte principali, vndè ceſſat præcipua ratio, in qua dicta ſubſidij concluſio fundatur; Tum clarius quia non eſt alienare bona fideicommiſſi, neque contra iuris regulam, illa extrahere iuxta terminos *auth. res quæ*, ſed ſolùm eſt eximere fideicommiſſi poſſeſſorem ab onere ſibi incumbente contra iuris regulam, qua ſpectata ſuos faceret fructus integros, quos inueſtire non teneretur, vt infra *diſcurſ. 187.*; Vndè propterea ſolùm ità ceſſare dicitur rigoroſum ac exorbitans teſtatoris præceptum, principaliter directum ad conſulendum ipſiſmet grauatis & poſſeſſoribus, qui obligati proprias filias vel ſorores dotare, ità ſubleuentur cum hoc ſubſidio paulatim cumulando ex fructibus, qui aliàs eſſent eorum proprij abſque neceſſitate ſe depauperandi de bonis liberis eaque in ſorte principali ad hunc effectum alienandi, et hæc videbatur vera & genuina voluntas prudentiſſimi ordinatoris, qui plusquam patris prouidas partes cum eius nepotibus implere ſtuduit,

duit, cum conſilio etiam doctiſſimi *Dominici Tuſchi* tunc eius Auditoris, Ideoque non intrabat ſolidum motiuum ſuperfluæ dotationis mulierum dotandarum, quæ habentes de proprio, ſeu patres idoneos, per quos quamuis aliũdè prouiſæ dotandæ ſunt, poſſent etiam hoc ſubſidium dotale aſſequi, dum non in gratiam ipſarum dotandarum, ſed dotare debentium; ità diſpoſitum erat, atque in effectu dos ita conſtitui vt ſupra dicitur de bonis proprijs ac liberis ipſorum grauatorum ſeu poſſeſſorum primogeni turæ pro tempore magis quã ex bonis fideicommiſſi, ita ſuſpendendo exorbitantem prohibitionem, ac onus inueſtimenti ad hunc certum effectum, tanquam per remotionem obſtaculi, ac propterea termini ſunt ſatis diuerſi.

ROMANA

DOTIS

DE CAPRANICA

PRO

HIACYNTHO, ET FRATRIBVS DE CAPRANICA

CVM

ISABELLA SORORE.

Caſus deciſus per Rotam pro fratribus.

De congruitate dotis ſubſidiariæ conſtituendæ ex fideicommiſſo in vim *auth. res quæ*; Et an excedere poſſit inuitis maſculis illam virilem, quã fœmina obtineret, ſi eſſet maſculus; Et quale tempus attendi debeat pro hac virili regulanda, an tempus delati fideicommiſſi, vel illud dotationis.

SVMMARIVM.

1 Facti ſeries.
2 *Dos prius detrahenda eſt ex fideicommiſſo aſcendentium à latere paterno quàm ex bonis maternis.*
3 *Dos fœminæ excluſæ à ſtatuto, vel à teſtatore non poteſt excedere eius virilem ſi eſſet maſculus.*
4 *De obligatione fratrum dotandi ſorores, et quod prius ſit illa matris.*
5 *Ad virilem metiendam quale tempus attendi debeat.*

DISC. XXXVI.

1 Svperſtitibus ex Andrea Capranica ſeptem filijs, Hyacintho ſcilicet ex primo, Carolo, et tribus alijs maſculis, ac Iſabella & alia fœmina ex ſecundo matrimonio, abſquè bonis liberis (cum ſi quæ adeſſent abſorpta remanerent ab ære alieno), ſed ſolùm cum bonis prouenientibus ex pluribus fideicommiſſis maiorum, præſertim Camilli ſenioris, mortuiſq; tractu temporis duobus ex dictis fratribus, Carolus vnus ex ſuperuiuentibus Iſabellam germanam ſororem nuptui tradidit Nerio cum dote ſcutorum ſex mille ſoluendorum ex bonis fideicommiſſarijs dicti Camilli, conſiſtentibus præſertim in quodam caſali nuncupato *Capocotta*, Hiacyntho autem altero fratre conſanguineo tantũ dictam dotem vtpotè exceſſiuam, ſuæque fideicommiſſariæ portioni præiudicialem impugnante, Hinc orta inter eos iudiciali controuerſia, et commiſſa cauſa *in Rota coram Roias*, quæſtio non erat ſuper dote in genere prædictæ Iſabellæ ex dictis bonis fideicommiſſarijs conſtituenda, quia cum ageretur de fideicommiſſo aſcendentis ex latere paterno, non dubitabatur illam deberi iuxta *text. auth. res quæ Cod. commun. de leg.*, ita ſaltem communiter per DD. intellectum, dum aliundè prouiſa non erat, vndè in facto ſubli-

ſubſidij probatio erat indubitata.

Non obſtante quod matrem adhuc viuentem haberet, Tum quia iſtius dos nō erat adeò pinguis, vt detracta eius congrua ſubſtentatione, ex illa poſſet hæc alia dos conſtirui, Tum etiam, quia iux-
2 tà ordinem deſumptum *ex text. in l. ſi quis à liberis ff. de liberis agnoſcendis*, materna obligatio eſt poſt ceſſatos omnes aſcendētes lateris paterni *Duran. dec.26.* vbi in ſpecie de ordine extrahendi prius ex fideicommiſſo aſcendentium ex latere paterno quàm à matrè viua, et generaliter *Mantic. de tacit. lib.12. tit.16. nu. 28. Fontanell. clauſ.5. gloſ.2. num.1. Altograd. conſ.59. num 2. cum ſequen. lib.1.* cum alijs relatis *per Boſſ. de dot. cap.5. nu. 11. cum ſeq.* & infra *diſc.142.* & 145.

Sola igitur quæſtio erat ſuper exceſſu, quodque iſta dos debita nō eſſet in ſumma conſtituta ſcutorum 6. m; Ego ſiquidem pro Hiacyntho ſcribens circa profeſſionis initia, negligendo ea quæ cum copioſis allegationibus dicebantur per coniugum defenſores ex generalibus & quotidianis regulis ſuper dotis congruitate regulanda, ex perſonarum qualitate, more Ciuitaris, et conſuetudine particulari familiæ; Dicebam in his deficere præcipuum ac magis ſubſtantiale requiſitum quantitatis bonorum ſeu patrimonij, ex quo dictum fideicommiſſum licèt aliàs nimis pingue, quoad portionem in hanc lineam deuentam, redactum erat ad quid modicum, itaut faciendo dictam Iſabellam ſucceſſionis capacem, perindè ac ſi eſſet maſculus, atq; vnà cum alijs ſuccederet, eius portio, vix dictæ dotis medietatem conſtitueret, ideoque vltra virilem prætendere non poterat.

Quamuis enim DD. longas retexant quæſtiones ſuper dotis taxa, num ſcilicèt ad menſuram legitimæ regulanda ſit, vel eam quoq; excedere valeat (vt magis receptum eſt, quoties legitimæ regula non ſufficiat ad congruam) nihilominus ex-
3 cedere non poteſt virilem, quam haberet ſi fuiſſet maſculus, de qua latè cæteris relatis *Boſſ. de dot. cap.13. per tot. & in ſpecie d. Auth. cap.15. num.106. cum ſeqq.*, quoniam ſtatutaria vel fideicommiſſaria excluſio fœminarum cum onere eas dotandi, inducta eſt fauore maſculorum, ideo in eorum odium retorqueri non debet, neque melioris conditionis eſſe debet ſexus excluſus minus dilectus, quàm excludens, ac magis dilectus, vt firmant *Afflict. in Conſtitutione Regni in aliquibus num.51. Adden. ad conſuetud. Neap. ſi moriatur*, verb. *paragium, vbi etiam Prouenzal. obſeruat.12. num.25. Gabr. conſ.20. num.77. & ſeq. lib.2. Petr. de Gregor. de paragio qu.32. num.41. Bottiglier. de inteſt. theorem.17. num.4. & 13. Galeot. lib.2. controu.16. num.5.*

Et iuxta præmiſſa iudicatum fuit ſub die 15. *Iunij* 1648. *coram Roias*, eademque reſolutio confirmata 9. *Martij* 1649. *coram eodem*, licèt hæc ſecunda deciſio regiſtrata non ſit inter eius impreſſas, ſed ſolùm prima, quæ eſt *dec.375.*, et verè fuit iuſta reſolutio, Tum ob præmiſſas auctoritates, contra quas nulla adducebatur, quæ contrarium firmaret, Tum fortius ob dictam viuam rationem.

Licèt autem objceretur, quod vbi virilis non ſufficeret ad dotem congruã
4 & de paragio, neque fœmina haberet aliundè, ſuccedere deberet obligatio fraterna; Facilis tamen erat duplex reſponſio, Primò nempe, quod fratrum obligatio intelligitur, quatenus ipſi ſint diuites, ac idonei ad huiuſmodi dotem conſtituendam, vltrà propriam congruã ſubſtentationem, vt latè more ſolito habetur per *Boſſ. in tract. de aliment. obligat. cap.8. num.536. cum ſeqq. & de dot. cap.5. ex num.47. cum ſeqq.*, cum etiã paterna obligatio, quæ eſt omnium prima & potiſſima cum hoc præſuppoſito procedat, vndè cum portio fratrum eſſet etiam modica, ad ſubſtentationem abſque dubio minus apta, illorum obligatio non intrabat; Et ſecundò clarius, quia dum matrem habebat, iſtius prior obligatio erat quàm fratrũ, Licèt enim *Soccin. iun.* crediderit dotandi onus regulandum eſſe ab ordine ſucceſſionis, ideoque ſicuti mater & fratres æqualiter ſuccedunt, ita æqualiter dotare tenentur, Nihilominùs hæc opinio nullos vel modicos habens ſequaces, communi ac frequentiori calculo reiecta eſt, ex deductis *per Barboſ. in l.1. par.4. ff. ſolut. matrim. Mantic. Fontanell.* cum alijs per *Boſſ. d. cap.5. num.51. cum ſeq.* et alios de quibus ſupra de materna obligatione loquentes & infra *diſc.142.*

Diſputatum etiam fuit ſuper tempore,

De dote. Q 2

5 re quo dicta virilis attendenda eſſet, an ſcilicet de illo mortis Andreæ patris, quando erat ſeptima, vel de illo dotationis, quando ob duorum fratrum mortem interim ſequutam effecta erat quinta; Et quamuis ego tanquam Aduocatus ſubſtinerem primum tempus attendendum eſſe, quando in ipſo inſtanti cuilibet propria portio delata fuit, ideoque concedenda non erat ſecunda detractio, ex ijs, quæ in ſimili proximè cõſiderantur *per Franch. dec. 87. num. 2. & 15.*; Contrarium tamen reſolutum fuit, attendendum ſcilicet eſſe tempus dotationis, atque reſolutio mihi quamuis in contrarium ſcribenti, iuſta, et rationabilis viſa eſt, Non quidem ex ſola regula generali, quæ in deciſionibus præſertim ſecũda cõſideratur, quod ſcilicet ad congruam dotem taxandam, non tẽpus mortis parentis, ſed illud matrimonij ſpectandum eſt, quoniã iſta videtur nimis vaga, atq; ipſiſmet dotandis quandoque præiudicialis, ſed meo iudicio melius, quia nolentes ex bonis fideicommiſſarijs conſtituere ſorori dotem de paragio, dũ cõtentã tur eã effingere maſculum, ac æqualem ſucceſſorem, iſta habilitatio (quæ in terminis conſuetudinum Neapolis *maſculiatio* dicitur) ſemel impreſſa ſuos effectus in totum operari debet, ideoque fœmina ſic habilitata, quẽadmodum pro ſua virili æqualiter cum maſculis ſucceſſit in fideicommiſſo aperto per mortem patris, ita æqualiter cum eiſdem ſuccedere debuit in duabus defectis portionibus, cum eadem ſit in omnibus ratio; Atque prædictis reſolutionibus ambæ partes acquieuerunt, licèt diſſoluto eo matrimonio per mortẽ viri, dictaque Iſabella ad ſecũdas nuptias tranſeunte, maiorem dotem habuerit ex aliorum maiorum fideicommiſſis per eoſdem fratres poſſeſſis, præſertim ex illo Lauræ de Valle pariter aſcendentis, circa quod in huius cauſæ diſputatione ſatis mirabar dictorum coniugum defenſores adeò obdormitantes fuiſſe, vt ſupplementum ex his alijs fideicommiſſis non petierint.

ROMANA

PRIMOGENITVRÆ

DE CARDELLIS

PRO

ASDRVBALE CARDELLIO

CVM

CAROLO FRATRE

Caſus diſputatus coram Arbitris, ſopitus per concordiam.

Ad materiam tex. *in Auth. res quæ C. de legat.*, an ſcilicet dos deſcendentibus teſtatoris debeatur ex fideicommiſſo, quamuis eſſent aliundè prouiſæ, vel potius non niſi in ſubſidium; Et quid accedente eiuſdem teſtatoris ſeu fideicommittentis diſpoſitione ſuper huiuſmodi dote præſtanda.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*

2 *In odium debentis facere multiplicum, illud habetur pro facto ac tenetur ad damna & intereſſe ac ſi factum eſſet.*

3 *De opinione Fuſarij & aliorum quod dos ex fideicommiſſo debeatur puellis deſcendentibus dotandis etiam aliundè prouiſis.*

4 *Contraria verior reprobata dicta opinione Fuſarij & nu. 8.*

5 *Deciſiones Rotæ attendi debent in eo quod principaliter decidunt, non in dictis incidenter.*

6 *Teſtatore mandante fœminas dotari intelligitur in ſubſidium, et quando ſecus.*

7 *Quando opinio Fuſarij dicto num. 3., etiam retenta non procedat.*

8 *De eadem concluſione, de qua num. 4., vt diſpoſitio auth. res quæ procedat ſolum*

lum in ſubſidium attentis auctoritatibus.

9 *De rationibus eiuſdem concluſionis, et de quibus propriè auth. res quæ loquatur.*

10 *De rationibus quibus innixa eſt dicta authentica.*

11 *Pater tenetur dotare filiam etiam diuitem & aliundè prouiſam.*

12 *Quid de auo alijſque aſcendentibus.*

DISC. XXXVII.

1 CONtemplatione matrimonij, Alexander de Cardellis donauit Aſdrubali filio domum habitationis cum annexis, & quoſdam cenſus aliuſque effectus, quorum fructus multiplicari deberent vſquequo, vna cum ſorte, conflaretur ſumma ſcutorum 40. m. quæ cũ dicta domo ſpectare deberet ad perpetuum fideicommiſſum particulare cum ordine primogenituræ ad fauorem primogenitorum deſcendentiũ, ſub diuerſis legibus & conditionibus, illa præſertim quod vbi dictæ primogenituræ poſſeſſores nõ haberẽt modũ aliũdè dotãdi filias fœminas, id ex fructibus, non autem ex proprietate ſequi deberet; Ex dicto Aſdrubale Alexandri patris quoque hærede, ac ſucceſſore vniuerſali in alijs bonis, fuit ſuperſtes Carolus, ac quo etiam defuncto, ſuperſtitibus, Aſdrubale iuniore ex prima, & Carolo poſthumo ex ſecunda vxore ſuſceptis, inter iſtos plures exortæ fuerunt controuerſiæ, per vtriuſque reſpectiuè tutores in tres qualificatos Prælatos compromiſſæ, per honeſtam tamen concordiam, non expectato laudo ſopitæ.

Inter plures autem punctos, de quibus coram Arbitris actum eſt principaliter tractatos in hac eadẽ cauſa *ſub tit. de fideicommiſſis, diſc.* 135. fuit ille, quod Aſdrubale primogenito petẽte ex bonis Caroli patris & Aſdrubalis ſenioris aui, reintegrari primogenituram de præfato multiplico, quod cum fructibus ab eis perceptis perfici debuiſſet, iuxta fir-
2 mata *in Rom. multiplici dec.* 85. & 668. *par.* 4. *rec. tom.* 2. & *tom.* 3. & *in eadẽ* 18. *Martij* 1654. *corã Meltio*; Excipiebatur ex parte Caroli ſecundo geniti, ponendos non eſſe in calculo ſcutos 7000, quos ex dictis fructibus Aſdrubal primus donatarius erogauerat pro dotando eius filiam, Non obſtante, quod alia adeſſent bona tam propria, quàm ab eodem Alexandro prouenientia, ex quibus dictã dos conſtitui poterat, quoniam dicebant pro eodem Carolo ſcribentes, tam ex diſpoſitione iuris *in auth. res quæ C. commun. de legat.*, quàm ex diſpoſitione eiuſdem fideicommittentis, dotem
3 deſcendentibus debitam eſſe ex bonis fideicommiſſi quamuis eſſent aliundè prouiſæ, ex auctoritate *Fuſar. de ſubſtit. qu.* 531. *num.* 145. & *ſeqq.* et magis ex profeſſo *conſ.* 7. quem ſequitur *modernus moralis Boſſ. in tract. de dote cap.* 16. *n.* 127. *cum ſeqq.*, et quam opinionem ſequi viſa eſt *Rota in Peruſina dotis* 1. *Iunij* 1665. *coram Carpinea*, quæ præſertim deciſio aliquam Arbitris inferre videbatur difficultatem:

Scribens pro Aſdrubale, cum ſenſu etiam veritatis, dicebam iſtam *Fuſarij* opinionem omninò reprobam maléque fundatam eſſe, cum in contrarium ſit
4 magis communis ac recepta, melioribuſque rationibus & fundamentis munita, et quam præſertim perpetuò ſequuta eſt *Rota*, non obſtantibus inſinuatis *in dicta Peruſina*, quoniam in eo caſu non intrabat quæſtio, cum ageretur de legato dotis per fideicommittentem facto nominatim nepti ex filio ſibi cognitæ ac dilectæ, ideoque dicta propoſitio inſinuatur ſolùm incidenter, et extra cauſæ neceſſitatem, quo caſu non dicitur deciſio, cum ipſa Rota antiqua, media, & moderna, perpetuò proteſtata ſit, ac profiteatur, deciſiones habendas eſſe pro talibus in eo ſolo puncto, qui prin-
5 cipaliter deductus ac deciſus fuit, non autem in ijs quæ incidenter in eiſdem deciſionibus dicuntur, vt *apud Seraph. deciſ.* 299. *in fine, deciſ.* 17. *num.* 9. *par.* 7. *recent. deciſ.* 285. *num.* 12. *par.* 9. *deciſ.* 196. *num.* 38. *par.* 11. & *in alijs frequenter*. Vndè propterea dicta deciſio, in ſuo caſu ob dictam circumſtantiam, iuſta, benèque fundata, nullam in propoſito auctoritatem facere videtur.

Quatenus igitur pertinet ad articulũ

ſeu

ſeu dictam *Puſarij* opinionem, in diſcurſu deſuper edito, quamuis fortè ob ſubſequutam concordiam ad trutinam non deducto, duas efformabam inſpectiones, Vnam, vbi duplex, legis & hominis diſpoſitio ſuper huiuſmodi dotibus conſtituendis concurrit, Et alteram, vbi ſola diſpoſitio legis vrget, nulla verò hominis.

In primo caſu, quamuis *Fuſar. dicto conſ.7.* & cæteri apud eum, credant, quod accedente diſpoſitione hominis,
6 ceſſet qualitas ſubſidij, alias per *dictam auth. res quæ* requiſita, ità vt indefinitè dos puellis deſcendentibus, quamuis patrem diuitem habentibus, ſeu aliàs de bonis liberis prouiſis debeatur, Nihilominus dicebam in contrarium eſſe magis communem ac receptam meliuſque fundatam, vt pluribus copiosè collectis firmatur *per Rotam in Præneſtina dotis coram Corrado impreſſà inter recent. par. 10. deciſ.125.* quæ reputatur in materia magiſtralis, ac paſſim in Curia recepta, vt frequenter habetur *diſcurſ.145.* & in alijs, quia in dubio cenſetur teſtatorem ſe conformaſſe diſpoſitioni iuris, et quatenus ſubſidiaria neceſſitas ità exigeret, ne aliàs contra veriſimilem eius voluntatem, ità ad breue tempus fideicommiſſi euerſio ſequatur, vt etiã pluries aduertitur *ſub titulo de feudis ad materiam Bullæ Baronum*, vbi examinando limitationem huic propoſitioni tradi ſolitam, quoties certa & determinata taxa per ipſum teſtatorem facta eſſet, iuxta inſinuata *dec.276. poſt Zacch. de oblig. cam.* ac etiã *per Boſſ. dicto cap.15. n.136.* aduertitur, neque hanc limitationem ſubſiſtere, quoties non vrgeat dicta circumſtantia, de qua *in dicta Peruſina dotis coram Carpinea*, quod ſcilicet ageretur de legato particulari facto nominatim alicui puellæ teſtatori cognitæ, in qua militare poſſit ratio perſonalis affectionis; Atq; ex hoc inferebam *Fuſario* parum deferendum eſſe, dum ipſe innititur dicto erroneo ac reprobo fundamento, quod ſcilicet diſpoſitio hominis indefinitè ad fauorem etiam diuitum puellarum, et quæ aliundè prouiſæ ſint, operari debeat.

Et vlterius vbi etiam præfato Auctori deferendum eſſet, adhuc tamen obſeruabam talem auctoritatem non facere ad rem ex duplici circumſtantia, Primò quod teſtator, non ſimpliciter & indeterminatè mandauit fœminas dotari, vt aduertit *Rot. d. dec.276. poſt Zacch. num.8.*, ſed expreſſè adiecit caſum ſubſidij, vndè propterea non intrabat quæſtio dubiæ ſeu ambiguæ voluntatis, àn voluerit necnè iuris diſpoſitioni ſe conformem reddere, vel potius eam ita alterare, dum ità voluntas remanebat expreſſa & literalis, quo caſu non intrant præſumptiones & argumenta *ad vulg. tex. in l. ille aut ille ff. de legat. tertio cum concordan.*; Et ſecundò quia idem *Fuſarius* admittit *dicto conſ.7. num. 12. & 18. in princ. & quæſt.531. n.151.*
7 cum quo etiam in hoc ſimpliciter pertranſit *modernus Boſſ. vbi ſupra*, vt ſcilicet id procedat quatenus penes grauatum qui ſit dotandæ pater, non adſint bona libera ab eodem fideicommittente prouenientia, iſto enim caſu dicit abſque dubio bona fideicommiſſaria tangi non poſſe, Atque hic erat caſus controuerſiæ, dum alia aderant bona per Aſdrubalem dotantem poſſeſſa, ab eodem Alexandro fideicommittente obuenientia, ideoque ex pluribus dicta hominis diſpoſitio, illam legis, in hac facti ſpecie, in nihilo alterabat.

Quo verò ad alteram inſpectionem, vbi ſcilicet ſola diſpoſitio legis accedit; Dicebam, quod attentis auctoritatibus, rebuſque iudicatis, ac etiam rationibus, & iuris principijs, omnino verius eſt, diſpoſitionem *dictæ auth. res quæ*, quatenus agatur de vlterioribus deſcenden-
8 tibus primum gradum quoad fideicommittentem non occupantibus, intelligendam eſſe in ſubſidium, quatenus ſcilicet dotandæ pater, vel alter, cuius de iure magis proxima ſit dotandi cauſa, non ſit idoneus, ſiue ipſamet puella nõ ſit aliundè prouiſa, vndècumque bona in eam obuenerint.

Spectatis enim auctoritatibus ita firmant plures collecti per eumdem *Fuſar. dicta quæſt.531. num.121.*, et antiquioribus relatis *Petra de fideic. quæſt.8. poſt num.460. Apunte conſ.45. num.1. & ſeqq. lib 1. Fab. de Anna conſ.85. num. 11. & 12. Rouit. conſ.41. nu.20. lib.1. Hodiern. contr.31. num.34. & 38.*, *latè Fontanell. de pact. clauſ.5. gloſ.1. par.2. num 9. & 10. Giurba obſer.89. num.2. & numer.4.* agit vbi accedat etiam præceptum teſta.

teſtatoris, atque iuxta morem integras auctoritatum columnas colligit.

Atque hanc opinionem perpetuò tenuit Rota antiqua & moderna, vt *deciſ. 737. par. 1. diuerſ. deciſ. 66. num. 4. par. 1. recent.*, quæ eſt eadem *apud Coccin. deciſ. 143. deciſ. 239. par. 5.*, *deciſ. 49. num. 1. & 7. cum ſeqq.*, *et 240. num. 7. cum ſeq. par. 6. dicta deciſ. 125. num. 1. par. 10.*, *apud Celſum deciſ. 108. num. 9. Romana cenſus 15. Iunij* 1663. *Vicecomite*, et in alijs frequenter, in quorum pleriſque ex ſupra allegatis id firmatur, etiam ſi teſtatoris diſpoſitio accedat, Vndè proptereà obſeruabam potius repræhenſione dignum eſſe *Fuſar. dicto conſ. 7. nu. 18. in princ.*, vbi reſpondendo *ad dictam deciſ. 737. par. 1. diuerſ.*, audacter dicit Rotam in hoc malè dixiſſe, cum potius eius eſſet clarus error, niſi referendum eſſet malitiæ Conſulentis, qui ad pecuniam ita cauſæ inſeruire vellet, quod tamen excluditur, dum etiam *in tract. de ſubſtit. dicta quæſt.* 531. cum eodem ſenſu proceſſit, contrarium tamen dicendo *conſ. 117. numer. 3.* vndè videatur quantum Conſulentium dictis fidendum ſit.

Inſpectis quoque rationibus, ac iuris principijs, idem quoque omnino verius eſſe aduertebam, Siquidem *dicta auth. res quæ*, et quam licèt ab *Irnerio* compoſitam, attamen pro textu recipimus, in
9 verbis explicitè loquitur de filiabus primi gradus, vel de neptibus, quæ ob patris prædeceſſum, primum locũ quoad auum occupent, ſecus autem quoad vlteriores deſcendentes mediatas, dũ idem tex. ſupponit ipſis dotandis debitam eſſe legitimam, vt aduertunt *Angel. in eadem auth. in princip.*, *Sfort. Odd. de fideic. quæſt. 46. art. 3. num. 39. Marta de ſucceſſ. par. 4. quæſt. 21. art. 10. num. 62. Hodiern. ad Surd. deciſ. 62. num. 40. & 47. & contr. 31. num. 32.*

Eſt benè verum, quod ex magis communi ſenſu Doctorum, præſertim modernorum, ac etiam Tribunalium, et præſertim Rotæ, vſu receptum eſt; *dicta auth.* diſpoſitionem locum etiam habere in vlterioribus deſcendentibus, et quamuis fideicommiſſum etiam detractionem iam paſſum ſit per alios primi gradus; Nihilominus cum id proueniat, magis ex ſenſu Doctorum, et Tribunaliũ, quàm ex ipſius textus littera, Atq; Doctores ac Tribunalia hanc reſtrictionem dederint, vtpote ab eiuſdem textus verbis deductam; Idcircò eam diuidere non poſſumus, vt aduertitur *dicta deciſ. 125. par. 10. recent.*, ideoque non eſt extenſio de caſu ad caſum, vt malè opinatur *Fuſar. dicto conſ. 7. num. 3. cum ſeqq.*, Sed eſt qualitas cum cuius præſuppoſito hanc propoſitionem habemus, magis ex traditione Doctorum, quàm ex ipſa lege.

Prætereà cõſiderando rationes quibus *dicta auth.* diſpoſitio innixa eſt, vt frequẽter in alijs *hoc eodem titulo* habetur præ-
10 ſertim *diſc.* 145. tres allegari ſolent, Vna eſt publicæ vtilitatis, quæ tamen magis cõmuniter reicijtur, quoniam ſi ità eſſet, ſequeretur quod indefinitè omnibus puellis quamuis tranſuerſalibus vel extraneis id competeret, cuius contrariũ omnino verius ac receptum eſt, vt ſcilicet non conueniat niſi deſcendentibus; Altera veriſimilis voluntatis teſtatoris, et hæc, minus etiam communiter tenta, omnino intelligenda eſt cum dicto præſuppoſito ſubſidij, & non aliàs, cum nullatenus probabile ſit, teſtatores, mediãte fideicommiſſo perpetuæ conſeruationi bonorum ſtudentes, ita fideicommiſſorum euerſionem adeò facilem ac breuem abſque neceſſitate voluiſſe; Tertia demum eſt verior, magiſque communiter recepta ratio, legalis neceſſitatis, qua teſtator tanquam aſcendens ſi viueret premeretur, et cum qua procedit idem *Fuſar.* vtroque loco; Hæc autem ratio in patre procedit indefinitè, ſiue filia ſit diues, et aliundè prouiſa,
11 ſiue non, ex diſpoſitione *text. in l. fin. C. de dotis promiſſ.* ſeu verius ex intellectu quem noſtris maioribus (incertum eſt quo ſpiritu) dictæ legi tradere placuit, ex ijs quæ habẽtur ſuper hoc deducta *in Romana dotis diſc. 1. & ſeq.*; Secus autẽ quoad vlteriores aſcendentes, quorum omnium, etiamſi viuerent, obligatio abſque dubio eſt ſubſidiaria, cum ſola quæſtio cadat in auo reſpectu neptis, quæ, patre prædefuncto, dicatur im-
12 mediata, primumque locum occupet, ex deductis *apud Peniam deciſ.* 655. *iuxta Lugdunenſ.* aliàs 519. *iuxta Venetam & per Gratian. diſcept.* 259. apud quos concordantes; Et conſequenter nulla ſuppe-

ſuppetit ratio cui hæc *Fuſarij* ac ſequacium opinio innitatur; Illa etiam viua & conuincenti ratione accedente, quod ita melioris conditionis eſſent fœminæ excluſæ à ſucceſſione, minuſque dilectæ, quàm ſint maſculi vocati, dum pro iſtorum neceſſitatibus à lege probatis, puta pro alimentis, vel redemptione ab hoſtibus, cum ſimilibus, non datur facultas diſtrahendi bona fideicommiſſaria, niſi in ſubſidium vt patet ex deduct. *per Fuſar de ſubſtit. quæſt. 535. cum plur. ſeqq.*, ideoque dicebam iſtam eſſe pro meo iudicio certam ac irrefragabilem veritatem.

PISTORIEN.

DOTIS

INTER ILLOS DE GALLIS.

Reſponſum pro veritate extra Curiam.

Ad eamdem materiam *auth. res quæ*; An præceptum teſtatoris de dote conſtituenda vel reſtituenda ex fructibus, non autem ex ſorte, ſubſtineatur; Et an conſtitui vel reſtitui debeat ex ſola portione fideicommiſſarij conſtituere vel reſtituere debentis, vel etiam ex alijs portionibus.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*

2 *Vbi ſuppleri poteſt ad dotes ex fructibus non eſt procedendum ad alienationem bonorum fideicommiſſi in ſorte.*

3 *Sed ſi fructus commodè ſupplere non poſſunt; ſperni poteſt præceptum teſtatoris de non alienandis bonis in ſorte prò dote conſtituenda.*

4 *Dubitatur an idem in dote reſtituenda, &c., et num. ſeqq.*

5 *De rationibus, in quibus fundatur diſpoſitio auth. res quæ, et de prima ratione publicæ vtilitatis & priuilegij dotis.*

6 *Authentica prædicta locum habet ſolum in fideicommiſſò aſcendentis, non autem tranſuerſalis.*

7 *Declaratur.*

8 *De ſecunda ratione præſumptæ voluntatis teſtatoris.*

9 *De tertia legalis neceſſitatis, quæ eſt verior, et an conueniat doti reſtituendæ.*

10 *De differentia inter dotem conſtituendam & reſtituendam.*

11 *Diſtinguuntur caſus, pro elucidatione quæſtionis, àn auth. res quæ locum habeat in alijs portionibus.*

12 *De obligatione patrui dotandi neptem.*

DISC. XXXVIII.

1 IACOBVS ordinato perpetuo reciproco fideicommiſſo inter filios & deſcendentes Angeli & Bartholomæi eius filiorum, expreſsè prohibuit alienationem bonorum in ſorte pro dotibus conſtituendis, mandando id faciendum eſſe cum fructibus pro quinque annis futuris in qualibet dote reſpectiuè. Diuiſo autem aſſe hæreditario in duas lineas prædictorum Angeli & Bartholomæi, atquè portione Bartholomæi ſubdiuiſa in Marium, Camillum & Hiacynthum eius filios, defuncto Hiacyntho abſquè bonis liberis, atquè petentibus Anna Maria eius vxore, & Aurelia filia ſibi dotem reſtitui, ac reſpectiuè conſtitui, Hinc orta eſt difficultas, àn id fieri poſſet ex bonis fideicommiſſarijs in ſorte principali, ſtante dicto teſtatoris præcepto, et quatenùs portio per Hiacynthum virum, et reſpectiuè patrem poſſeſſa non ſufficeret, àn actio competeret ad alia bona poſſeſſa, tàm per Marium, & Camillum eiuſdem lineæ, quàm per aliam lineam Angeli, atque ſuper his pro veritate abſque notitia requirentis intero-

interrogatus reſpondi.

Quoad primum, ſuper teſtatoris præcepto de non alienandis bonis in ſorte principali, ſed ſupplendo ex fructibus, quandò id commodè fieri poſſet pro prudentis iudicis arbitrio, quia nempè fructus eſſent in adeò notabili quantitate, quod cum aliqua competenti dilatione non notabiliter præiudiciàli onus poſſet ſuppleri, Tunc illud ſeruandum eſſet, cum etiam de iure ità cautum ſit, vt quoties ſcilicet commodè conſuli poteſt ex fructibus, permittenda non ſit diſtractio bonorum in ſorte principali,
2 vt probat textus *in l.mulier 22. §. cum proponeretur ff. ad Trebell.*, et poſt antiquiores ab eis relatos *Fuſar. quæſt.531. num.119. Fontanell. de pact. clauſ.5.gloſ. 1.par.2. numer. 76. Hodiern. controu.31. num.56. Giurb. obſeru.89. num.14.* Et in his terminis *Boſſ. de dot. cap.15.num.158. Seraph. deciſ.66. num.1. Rota deciſ.137. num.17. poſt Merlin. de pignor. in Romana Cenſus* 30. *Ianuarij* 1651. *Dunozetto inter ſuas deciſ.877. in fine & in alijs.*

Vbi verò id impleri non poteſt, certum eſt, iſta vel ſimilia teſtatoris præcepta ſpernenda eſſe, quia cum iſtis præſertim caſibus, ceſſante abſque dubio
3 alia ratione præſumptæ voluntatis, diſpoſitio *auth. res quæ* fundata ſit in vnica ratione legalis neceſſitatis, qua aſcendens fideicommiſſi ordinator premeretur ſi viueret ad dotem conſtituendam, vel reſtituendam, quod onus in eius bona transfuſum dicitur, exindè ſequitur in eius libito non fuiſſe huiuſmodi legalem neceſſitatem euitare, ac diſponere, quin leges locum non habeant in eius teſtamento *Iaſ. in eadem auth. numer.33. Surd. deciſ.62.* latè *Rouit. conſ.54. lib.1. Redenaſc. conſ.72. numer.33.*, et plenius *conſ.73. Rota deciſ.16. par.4. recent. tom 2. Merlin. deciſ.657. & 884. Giurb. obſer.89. num.17. & 18.*, vbi in ſpecie de præcepto detrahendi dotem ex fructibus et *Boſſ. d. cap.14. num.159.*

Iſta concluſio quoad dotē conſtituendam eſt veriſſima, et in iuris principijs fundata ex dicta ratione, quia ſi viueret teſtator, neptem vel quamcumque vlteriorem deſcendentem aliundè non prouiſam dotare cogeretur, etſi puella commodè expectare non poſſet, exaudiendus non eſſet à iudice cuius officium illa implorarct id negando vel dicendo velle hoc onus implere cum fructibus, idcircò quod dicere non poteſt viuus, minùs dicere poteſt mortuus; In dote autem reſtituenda, quamuis forus, præſer-
4 tim Rota & Curia Romana nullam inter hunc caſum & alterum conſtituendo differentiam, eamdem concluſionem receperit, nihilominùs in puncto iuris id minus verum videtur, iſtaque opinio mihi nunquàm placuit, vtpotè iuris vel rationis fundamento deſtituta.

Tres etenim rationes per noſtros alle-
5 gari ſolent, in quibus *dictæ authenticæ* diſpoſitio fundata ſit; Vna fauoris dotis, ſeu publicæ vtilitatis cōſideratæ per *tex. in l.1. ff. ſolut. matrim.*, ſed hæc modicos habet ſequaces, et verè ſubſiſtentiā nō habet, vt patet ex deduct. *per Hodier. ad Surd. dec.62. nu.17. cum ſeqq.* quoniam ſi ità eſſet, ſequeretur, quod indiſtinctè pro quacumque dote per fideicommiſſarios pro tempore conſtituenda, vel reſtituenda huiuſmodi remedium competere deberet, quamuis ageretur de fideicommiſſo tranſuerſalis vel extranei,
6 et nihilominus quidquid voluerint *Claper. & alij relati per Amat. reſol. 75. nu. 46. & Fontanell. de pact. clauſ.5. gloſ.1. par.2. n.6. & 7.*, omnino receptū eſt, *Authenticam prædictam* vtpotè de liberis loquentē non habere locū niſi in fideicommiſſo aſcendentium non autem tranſuerſalium, vt communiter ibidem repetentes, de quibus & alijs *Fuſar. q.531. n.95. cum ſequen.*, *et qu.532. n.38. cum ſebuen. Fontanell. & Amat. locis citatis Franch. dec.241. Rota dec.137. num.2. cū ſequen. poſt Merlin. Hodier. de pignor.* cum alijs *ad Surd. dec.62. nu.18.* & quotidiè, ita ut ſit concluſio hodiè præſupponenda non admittens in foro diſputationem *& infrà diſc.145.*

Excepto caſu, quod ageretur de fidei-
7 commiſſo ordinato per fratrem vel patruum, qui ſi viuerent, tenerentur ſororem vel neptem dotare *Menoch. lib 4. præſumpt.189. num.39. & ſequen. Fuſar. alios colligens qu.531. num 100. Caſtill. 8. tom. controu. cap.36. num.27.* & pluribus relatis *Boſſ. d. cap.15. num.204.*; Licèt et de hoc in ſtricta iuris cenſura dubitari poſſet, dum hæc eſt differentia inter dotandi vel alendi obligationem incumbentem aſcendentibus, et collateralibus,

vt in primo caſu, vtpote ratione ſanguinis, dicatur realis, ideoque transferatur in bona eorumque poſſeſſores iure ſucceſſorio, In ſecundo autem dicatur perſonalis; Verùm ſtantibus dictis auctoritatibus, ac aſſiſtente etiam æquitate, durum eſſet in foro contrarium ſubſtinere, et ſic iſta prima ratio non eſt tuta.

Altera eſt ratio præſumptę voluntatis
8 fideicommittentis, quod ſcilicet voluerit pro dotibus conſtituendis, vel reſtituendis, eius bona non obſtante fideicommiſſo diſtrahi poſſe, quæ ratio ceſſat, vbi conſtat de contraria voluntate expreſſa, quoniam in claris non intrant præſumptiones, ac ſemper præſumptum cedit vero *ad text. in l. ille aut ille ff. de legat. tertio*; Vltra quod iſta quoque ratio, reſpectu præſertim dotium reſtituendarum minùs fundata videtur *Hodiern. ad Surd. d. dec. 62. num. 11. cum ſeq.* vbi cū bonis fundamentis illam reijcit, quoniam cum mulieres, quibus per deſcendentes dotes reſtituendæ ſunt, teſtatori ſint extraneæ, nulla videtur ſuppetere veriſimilitudo, ob quam ipſe voluerit, ea bona quæ perpetuæ conſeruationi deſtinata ſunt in gratiam ſui ſanguinis & deſcendentiæ, ſeu verius in gratiam propriæ ambitionis, ad extraneos transferri.

Et licèt aliqui dictam voluntatem deduxerint ex eo, quod vocante teſtatore grauati filios, nepotes, & vlteriores deſcendentes cum perpetua propagatione, ità per neceſſarium antecedens præſuppoſuerit omnes iſtos vxores ducturos eſſe, ſine quibus id impleri non poteſt, et conſequenter dotes ab eis eſſe recipiendas.

Attamen parùm fundata videtur huiuſmodi conſideratio, Tum quia ſi vera eſſet, indefinitè procedere deberet etiā in fideicommiſſis tranſuerſalium vel extraneorum in hæredis grauati lineis & deſcendentijs ordinatis, cum adamuſſim eadem ratio vtrique caſui conueniat, et tamen abſolutè receptum eſt contrariū, Tum etiam quia nulla cogit neceſſitas contrahendi matrimonia cum dotibus diſſipationi ſubiectis, itaut pro earum reſtitutione confugiendum ſit ad huiuſmodi remedium deſtructiuum fideicommiſſorum, cum rectè dotes conſtitui poſſent in fundis dotalibus inæſtimatis à virorum diſſipatione immunibus, ſiue cum quantitatis inueſtimento, alijſque bonis cautelis.

Reſtringitur ergo *dicta auth.* diſpoſi-
9 tio ad vnicam prædictam rationem legalis neceſſitatis fideicommittenti incūbentis, ſi viueret, in eius bona transfuſæ, prout in hac ſola ratione fundatā eſſe firmant *Menoch. de Arbitr. caſ. 182. n. 66. & de præſ. lib. 4. præſ. 189. n. 5. 24. &* 103. et alij *per Fuſar. de ſubſtitut. qu. 531. n. 148. & infrà diſc. 145.* quæ ratio benè procedit reſpectu dotium conſtituendarum, nullatenus autem reſpectu reſtituendarum, in quibus legalis neceſſitas deriuat ſolum ab ea neceſſitate, quæ de iure incumbit patri faciendi filio donationem propter nuptias pro dotis cautela *ad text. in l. finali Cod. de donat. ante nuptias*, Siuè in alia neceſſitate deducta *ex text. in l. ſi cum dotem* §. *tranſgrediamur ff. ſolut. matrim.*; Hæc autem neceſſitas percutit ſolum patrem reſpectu filij primi gradus, vel ad ſummum auum reſpectu nepotis, qui præmortuo filio primum locum occupat, neque iure cautum eſt vlteriorem progreſſum in alijs deſcendentibus habere; Et vlterius neque pater ad id tenetur, niſi dos ſibi ſoluatur, vel filio de eius mandato & conſenſu, vt ad materiam *text. in d.* §. *tranſgrediamur* habetur infra *in Rom. reſtitutionis dotis de Maurellis diſc. 52.* & plenè *Boſſ. de dot. cap. 1. ex n. 1. ad 62. & infrà diſc. 162.*; Igitur nō videtur ſubeſſe ratio, in qua, refragante præſertim expreſſa fideicommittentis voluntate, iſta concluſio fundetur reſpectu dotium reſtituendarum in fideicommiſſis ordinatis per aſcendentes vltra patrem, et multo minùs in ordinatis per matrem vel aſcendentes ex latere materno, in quibus dicta legalis obligatio nō intrat per imaginationem.

Alia etiam diuerſitatis ratione inter
10 vnam, et alteram dotis ſpeciem concurrente, ob quam in vna facilius intrat æquitas, cui innitatur officium iudicis potius quam in altera, Vbi enim agitur de dote reſtituenda, de facili poteſt dotans ſibi præcauere, conſtituendo dotem in ſpecie ſeu fundis dotalibus, vel eam cum bonis cautelis ſoluendo, et quatenus negligat, mulieri adhuc vt plurimum cōſultum remanet contra dotantem cum actione ſibi competente ad nouæ dotis conſti-

conſtitutionẽ *iuxta dec.77.et 93.Merlini cum concor.ſupra diſc.4.*, quæ omnia ceſſant in puellis deſcendentibus à teſtatore filiabus perditorum parentum bona libera diſſipantium abſque eo quod caſum præuidere valeant ſuæque indemnitati conſulere.

Verùm quamuis ratocinando in puncto iuris reſpectu dotium reſtituendarum iſta videretur veritas, quia tamen hodiè proceditur cum ſolis doctrinis non curatis his ratiocinijs, idcircò inſinuabam me non audere id firmiter ac pro conſtanti aſſerere, eſſe tamen iſta ſatis conſiderabilia, ſaltem ad effectum vt in propoſita facti ſpecie facilius iudicis arbitrium interponendum eſſet contra mulierem agentem ad reſtitutionem, vt dilationem pati cogeretur, donec iuxta mentem teſtatoris, ex fructibus, vel aliàs cum minori,quo fieri poteſt præiudicio fideicommiſſi ſibi ſatisfieret.

Quo verò ad alium punctum actionis pro dote conſtituenda vel reſtituenda
11 competentis ad alias portiones, vltra obuentam in eum, qui conſtituere vel reſtituere tenetur, ad tollenda æquiuoca, in quæ modernis temporibus facilis eſt incurſus, confundendo caſum, in quo portio vnius defecta deuenerit in virum reciprocę in virum dotis reſtituendę vel reſpectiuè patrem dotis conſtituendæ debitorem, et caſum quo portio adhuc exiſtat penes cohæredem vel confideicommiſſarium;iſtos diſtinguendo quoad primũ,quamuis *Peregr.de fideic. art.42. n.5.* cũ quo pertranſit *Fuſar.dicta q.531. nu.42.conſ.166. num.4.* teneat actionem nõ competere niſi ad bona propriæ portionis,Contrarium tamen verius cæteris allegatis probant *Petra de fideic.quæſt.8. num.409. Caren. reſol.130. & firmauit Rota apud Merlin. deciſ.657. aliàs 312. par.6. rec.*, et hæc opinio videtur in iudicando & conſulendo recipienda,non ſolùm ob maiorem aſſiſtentiam auctoritatum, præſertim Rotæ, ſed fortius ob meliores rationes,et iuridica fundamẽta, quoniam vbi vna portio alteri coniungitur, tunc inſimul confunduntur, atq; totum reputatur vnica portio eiuſdem naturæ, perindè ac ſi talis ab initio conſtituta eſſet, vt occaſione filiorum in conditione poſitorum, qui ex Statuto vel coniecturis vocati cenſeantur ad portionem patris & non patrui, vel ad effectũ onerum aliſque ſimiles effectus habetur ſæpius deductum *ſub tit.de fideicommiſſis*; ac etiam quia ità coniunguntur ſeu concurrere dicuntur duo extrema habilia, *à quo, et ad quem*, à quo ſcilicet à fideicommittente, qui tanquam aſcendens ad id ex legali neceſſitate tenetur;et ad quẽ, ipſius ſcilicet poſſeſſoris,qui tãquam vir, ſeu pater, vel frater ad dotem reſpectiuè teneatur,quaſiquod in eis lex tollat fideicommiſſi obſtaculum, atque ad hunc effectum efficiat bona libera, eo modo, quo de Bulla Baronum habetur *in Romana Contributionis de Ceſiis ſub tit. de feud. diſc.89.*

Vbi autem non ſufficiente portione proprij parentis, vel viri ad dotem obligati, confugere oporteat ad cohæredis vel fideicommiſſarij portionem ſeparatam, atque ab alio poſſeſſam; Et tunc reſpectu dotis reſtituendæ caſus videtur indubitatus, Tum quia deficit vnum extremum habile ad quem, cum poſſeſſor nullam dotis obligationem habeat, Tum quia, exceptis filijs primi gradus, in quibus contra patrem vrgeat diſpoſitio vel ratio *text. in l.fin. Cod. de donat. ante nupt.* vel *text. in d.l.ſi cum dotem §.tranſgrediamur ff. ſolut. matrim.*, nulla penitus ratio aſſiſtere videtur doti præſertim reſtituendæ, reſiſtente etiam ipſamet ratione naturali, et commmuni obſeruantia, cum eatenùs fauore dotis reſtituendæ hoc remedium recipiendum videatur, quatenus ipſa lex vt ſupra tollat in debitore obſtaculum fideicommiſſi, ac fingat bona libera; Ea etiam ratione adiecta,vt commiſerandum ſit mulieribus nubentibus viris, quos vident poſſeſſores plurium bonorum, ab eorum maioribus prouenientium, quorum intuitu dotes eis de facili committunt, ſed dicendum non eſt quod fiduciam habuerint in bonis poſſeſſis ab alijs, itaut barbara, irrationabilis, ac iudaica videretur contraria ſentẽtia, contra quam meritò iudicatum fuiſſe per Sac. Conſilium Neapolitanum teſtatur *Hodiern.ad Surd. dec.62. & controu.9.*, vbi licèt doleat de reſolutione, non tamen videntur iuſtæ eius quærelę, cum nullam ad eius iuſtificationem adducat ſolidam rationem vel auctoritatem, doctrinæ ſiquidem allegatæ ſunt vagæ ac generales,atque ma-

gis proxima eſt illa *Rouiti conſ 54. lib.1.* vbi agit de portione conſolidata atq; iã vnica effecta cũ illa debitoris dotis,iuxta dictam primam partem diſtinctionis; Siue caſus *Hodiernæ* diuerſus eſt vtpotè in vxore filij primi gradus teſtatoris,qui fideicommmiſſum ordinauit, vt etiam pro veritate interrogatus reſpondi *in Iannen. infrà diſc.44.*

Reſpectu verò dotium conſtituendarum puellis de ſanguine & deſcendentia fideicommittentis, Aut agitur de illis portionibus, quæ poſſidentur per fratres vel patruos, contrà quos diuites,ac bona propria libera ad idoneitatem poſſidentes, ſoror vel neptis ſubſidiariũ iudicis officium pro dote ſibi conſtituẽda implorare poſſet, et tunc probabilius videtur *dictæ authentica* diſpoſitionem intrare, vt in ſpecie patrui *Merlin.deciſ.671.aliàs deciſ.30.par.7. recent.*, quia pariter concurrit vtrumque extremum à quo & ad quem; Et his ſtantibus in propoſito caſu reſpondi pro dote Aureliæ diſtrahi poſſe bona ſpectantia etiam ad portiones Marij & Camilli patruorum, non obſtante oppoſitione deſcendentium ex altera linea Angeli ob eorum ſperatum intereſſe, maximè quia dictorum patruorum conſenſus accedebat.

Aut de portionibus deuentis ad remotiores, quibus dicta dotandi neceſſitas ex propria perſona non incumbat, et tunc inſpiciendum dicebam, àn ipſa fœmina dotanda ſucceſſionis portionem dictarum aliarum portionum diminutiuam obtinere potuiſſet, ſi fuiſſet maſculus,atq; ſexus ei non obſtaret,et tunc pariter ex huiuſmodi portionibus dotem prætendere poſſet, dummodò ſuam virilem non excederet, et multomagis ſi ipſa eſſet proximior, per maſculos remotiores ratione ſexus excluſa, cum tunc de æquitate, ac in præmium excluſionis competere debet in huiuſmodi bonis dotatio, quamuis ſecundum extremum, ad quem non concurreret, ex ijs, quæ in ſimili habentur de remotiore agnato excludente fœminam à ſucceſſione aliàs ei debita, vt iſtam dotare debeat, *per Mantic. de tacit. lib.12. tit.16. num. vlt. Arthman. piſtor. lib.3. qu.37. Roſenthal. de feud. cap.7. concl.47. & infrà diſc.142.*

Si verò in bonis ad diuerſam lineam deuentis nullum ſucceſſionis ius mulier haberet, quamuis fuiſſet maſculus, quia nempè (vt in præſenti) aſſis hæreditarius diuiſus eſſet in duas lineas, atque perſonæ vnius ius ſucceſſionis non habeant in portionibus defectis alterius, niſi ea totaliter euacuata; Et tunc, tàm ex ratione, quàm ex communi obſeruãtia, omninò negatiuè reſpondendum cenſui, quoniã ità diuiſis lineis, duæ finguntur diuerſæ hæreditates ſeu fideicõmiſſa, quamuis ab eodem teſtatore proueniant, vndè propterea ad alias portiones pro dote conſtituenda actionem non competere, habetur per *Rotam apud Millin. dec.193.*, nam aliàs eſſet inuoluere totum Mundum, ſi poſt diuturnũ tractum, ac plures lineas diuiſas, fœminæ vnius lineæ depauperatæ, dotandæ eſſent per illos alterius effectos penitus extraneos, vel remotiſſimos.

Ideoq; concludebã in propoſita facti ſpecie per dictã Aureliã peti poſſe dotis conſtitutionem, quatenus portio Hyacinthi patris non ſufficiat, ex portionibus Marij, et Camilli patruorum, ex eo etiam quia ipſi ſunt patrui ad alimenta vel dotem iuxta æquiorem ac in foro magis receptam opinionem obligati, quamuis contraria opinio forſan in
12 ſtricto iure ſit verior & magis communis, vt ex profeſſo habetur latè *per Rotam dec.194.par.7. rec.* aliàs *apud Dunozettum dec.449.* et in his terminis *dec. 30. num.2. & ſequent. eadem par.7.* aliàs *apud Merlin. dec.671.* & plenè *per Boſſ. in tract. de alimentorum obligat. cap. 8. num.577. cum ſeqq.*, Secus autem in portionibus poſſeſſis per Sebaſtianũ & Nicolaum alterius lineæ, ac ſexto gradu ciuili à dotanda diſtantes, Atq; hanc dixi mihi videri veritatem.

BONON.

FIDEICOMMISSI DE MONTERENTIIS PRO PAVLA ET CAECILIA DE MONTERENTIIS CVM SEBASTIANO BOLOGNETTO DE MONTERENTIIS

Caſus variè deciſus per Rotam.

De dote ſubſidiaria debita ex bonis fideicommiſſi *in vim Auth. res qua*, àn competat puellis naturalibus tantùm, vel deſcendentibus per lineam naturalem; Et de huiuſmodi dotis taxa ſeu congruitate, quid ad eius effectum attendendū ſit, àn deferendum veniat paterno iudicio, et ànde viri inferiori qualitate pro taxæ congruæ diminutione habenda ſit ratio.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *Benef. auth. res qua competit etiam puellis deſcendentibus naturalibus tantùm vel ſpurijs.*
3 *Quid in dote reſtituenda vxoribus virorum naturalium, ſeu legitimatorum.*
4 *Etiam totum fideicommiſſum pro dote euerti poteſt.*
5 *In taxanda dote qualitas illegitimitatis minuit.*
6 *Defectus illegitimorum natalium influit in filios & deſcendentes ex tali ſic illegitimè nato.*
7 *Legitimati de conſenſu patris quoad eum habentur pro legitimis.*
8 *Quomodo dos deſcendentibus illegitimis taxanda ſit.*
9 *In dubio deferendum eſt patri circa taxam dotis.*
10 *In eadem taxa ſpectanda eſt conditio viri.*
11 *Declaratur concluſio, de qua num. 9.*
12 *Declaratur altera, de qua num. 10.*
13 *Quando filia turpiter vel malè agens excuſetur ob malam educationem, ſeu malam qualitatem parentis.*
14 *De reſtitutione in integrum competente puellæ contrahenti de ordine patris matrimonium præiudiciale.*

DISC. XXXIX.

1 SEBASTIANVS de Monterentijs, inſtituto hærede Hieronymo filio naturali legitimato, cum onere perpetui fideicōmiſſi in eius deſcendentia maſculina, in ipſius defectum, vocauit adoleſcentem eligendum arbitrio Præſidentium Montis pietatis; Cum autem dictus primus hæres inſtitutus, tanquàm in peccato progenitus, atque maternam potiùs qualitatem aſſumens, non ſolùm plura bona diſſipauerit, ſed malè viuens duas filias fœminas legitimas indignè duobus vilibus viris collocauerit, ſatis exigua dote eis conſtituta, Hinc facto caſu fideicommiſſi ob eius mortem ſinè maſculis, atque ſubſequuta per dictos Præſidentes electione ſucceſſoris in perſona Ioſephi de Bolognettis, inter iſtum dictaſq; puellas, orta eſt quæſtio ſuper immiſſione ad bona dicto fideicommiſſo ſubiecta, à dictis mulieribus pro earum dotibus retenta, obtentiſque per fideicōmiſſarium duabus ſententijs Auditoris Generalis Bononien., et A.C., introducta cauſa in Rota *coram Dunozetto*, tàm ſuper validitate dictæ ſubſtitutionis impugnatæ per dictas mulieres tanquàm inualidæ, vtpotè collatæ in alienam voluntatem alterius, quàm etiam ſuper earum dotibus taxandis, non iuxtà conſtitutionem ab earum patre factam, ſed proùt de iure, attentis ipſarum qualitate, bonorum quantitate, et more regionis, ſub die 27. *Iunij* 1657., in omnibus prodijt reſolutio dictis mulieribus contraria, firmando dictæ

ctæ ſubſtitutionis validitatem, ac etiam maiorem dotem prætendi non poſſe, niſi illam exiguam, quam pater eis conſtituerat, Tum attenta infima virorum qualitate, Tùm etiam ex eo quod eſſent deſcendentes ex filio naturali tantùm, et ſic inferioris conditionis, quamuis ipſæ ex legitimo matrimonio eſſent procreatæ, vt liquet ex deciſione deſuper edita, *inter illas Dunozetti deciſ.*1006., ad cuius limites emanata ſententia, et commiſſa aduersùs eam, iam tranſactam in iudicatum, cauſa reſtitutionis in integrum *coràm Taia*, in hoc ſtatu, me ad cauſæ defenſionem per dictas mulieres euocato, cum ſuper duobus punctis eſſet quæſtio iniuſtitiæ, cuius ratione de reſtitutione in integrum aduerſus rem iudicatam agi ſolet, vno ſcilicèt fideicommiſſi, et altero dotis.

Quatenùs ad iſtum pertinet, pro dictis mulieribus, cum ſenſu etiam veritatis ſcribens, dicebam de iure non dubitari, etiam naturales ac ſpurias deſcen-
2 dentes teſtatoris, de bonis fideicommiſſarijs dotandas eſſe ex beneficio *auth. res quæ*, quod etiam naturalibus & ſpurijs communicandum eſt, *Curt. iun. in eadem auth. num.*41. *Padill. ibidem num.*64.*cum ſequen. Giurb. obſeruat.* 82. *num.*9. plenè alios colligens *Redenaſc. conſ.*72. *n.*9. *& ſequen. Rota dec.* 30. *n.* 15. *par.* 7. *rec.* aliàs *apud Merlin. dec.*671. *Adden. ad Buratt. dec.* 641. *n.*28. cum alijs *per Boſſ. de dot. c.*15. *n.* 189. & infra *diſc.*145. Multomagis in præſenti, dum iſtæ mulieres erant ex legitimo matrimonio procreatæ, Et quod magis eſt, ex filio, in quo licèt natales eſſent infecti, attamen ſublata erat macula per legitimationem ab ipſomet patre procuratam per reſcriptum, itaut quoad ipſius procurantis præiudicia, verè legitimus habendus veniret, vt ſæpè *ſub tit. de fideicommiſſis* præſertim *in Bonon. de Naſcentorijs et in Bonon. de Victorijs diſc.* 68. *&* 69.

Quinimò non deſunt volentes, eiuſdē *authenticæ* diſpoſitionem, locum quo-
3 que ſibi vendicare in dotibus reſtituendis ipſorum naturalium tantùm, et fortius legitimatorū vxoribus, *vt per Molpheſ. conſ.*29. *Redenaſc. dicto conſ.*72. *num.* 13., qui de naturalibus tantùm loquuntur, et de legitimo benè *Rouit. conſ.* 63. *lib.*1., licèt quoad primam ſpeciem naturalis tantùm, reſpectu dotium reſtituendarum, videatur opinio erronea, omni penitùs fundamento deſtituta, vt agnoſcit idem *Redenaſc.*, in dicto nō minus erudito quàm affectato *conſ.*72., dū *ex nu.*49. conatur probare legitimationem, atque reiecto nominatim *Molpheſ.* probat *Cutell. in allegatione inſerta in fine primi tomi de donatione contemplatione matrimonij num.*78. *cum ſequen.*; Reſpectu autem legitimatorum per reſcriptū, veritas pendere videtur ab ipſius legitimationis qualitate, an ſit pura & generalis per Principem vel alium poteſtatē habentem, itaut eum verè legitimum faciat, vel ſit cum clauſula *ſine præiudicio venientium ab inteſtato &c.* ità & taliter quod ſit vel non ſit legitimus fideicommiſſi ſucceſſor, ac etiam vrgeat nec nè ratio legalis neceſſitatis in fideicommittente ſi viueret.

Quare poſita, ſubſtantia debiti, ſeu competentia iuris extrahendi has dotes ex fideicommiſſo, ob indubitatam deficientiam bonorum liberorum, tota diſputatio reſtringebatur ad taxā ſeu quātitatem, circa quam cum non ageretur de dote conſtituenda per patrem, vel alium viuentem, ſed de bonis fideicommiſſarijs eius, qui iam eſt mortuus, rationem habendam non eſſe dicebam de illa circumſtantia quantitatis patrimonij, quæ ſpectanda eſt in dote præſtanda per viuentem, in quo vrget potiſſima ratio, nè depauperetur, in bonis etenim fideicommiſſarijs, ceſſante concurſu maſculorū eiuſdem gradus, vel potioris iuris in ſuccedendo, etiam totum fideicōmiſſum euerti, atque ad congruam dotē
4 conſtituendam aſſignari poteſt, vbi totum eſt neceſſarium *Bald. in auth. res quæ num.*4. *Caſtr. num.*15. *& alii per Fuſar. qu.*531. *num.*54. *Mantic. deciſ.*152. *n.*3. *Ciriac. controu.*509. *Rot. dec.*189. 192. *&* 199. *poſt Merlin. de legit.* & habetur in alijs præſertim *diſc.*145.

Eſt benè verum, quod qualitas defi-
5 cientis legitimitatis eſt ſatis conſiderabilis ad minuendam taxam, aliàs in puellis de linea legitima facienda, quoniā ex communi vſu, ſolent illegitimæ inferioris conditionis reputari, atque filiæ naturales nobilium, artificibus vel alijs inferioris conditionis viris copulantur, etiamſi ipſæ puellæ ex legitimo matrimonio

monio procreatæ forent, ſi earum pa-
6 ter vel auus huiuſmodi defectu laboraret, itaut dici nō poſſint de linea legitima teſtatoris, cū naturales non dicantur de vera & nobili agnatione, atque defectus patris influat in filios, vel vlteriores deſcendentes *Tiraq. de nobil. cap.* 15. *num.* 10. *Paleot. de notb. & ſpur. cap.* 61. *n.* 7. & firmatur in dicta deciſione huius cauſæ.

Verū in præſenti dicebam, procedēdū eſſe cum præſuppoſito quod ageretur de
7 deſcendentibus per lineam legitimam, eò quia ipſemet teſtator, dictum filium naturalem legitimari curauit, deindeq; illum tanquam verè legitimum tractando, hæredem inſtituit, excluſis duabus eiuſdem teſtatoris filiabus ex legitimo matrimonio procreatis, vt generaliter de legitimato de voluntate patris habendo quoad eum pro legitimo plenè *in Romana reſciſſionis concordiæ* 15. *Iunii* 1648. *coram Corrado*, *Romana fideicommiſſi* 21. *Iunii* 1652. *&* 24. *Martii* 1653. *Veroſpio*, et in his ſpecialibus terminis *auth. res quæ latè Rouit. dicto conſ.* 63.;

Et nihilominus etiamſi de naturalibus tantùm ageretur, licèt aliquorum rigoroſa ſententia fuerit, alimenta ſeu dotem eorum loco ſubrogatam commenſuranda eſſe ad præciſam neceſſitatem naturę, Attamen recepta eſt benignior opinio,
8 vt commenſuratio fieri debeat ad neceſſitatem conuenientiæ, vt cæteris allegatis, in his ſpecialibus terminis dotis extrahendæ ex fideicommiſſo habetur *dicta dec.* 30. *par.* 7. *rec.* aliàs *apud Merlin. dec.* 671. Et generaliter *Lucidor. alios calligens in tract. de illegitimis cap.* 21. *nu.* 17. *&* 18. ideoq; procedendo etiam cum præſuppoſito, quod ageretur de naturalibus tantùm, adhuc incongrua erat dos per patrem conſtituta mille librarum pro qualibet importantium ſcuta 200, quibus vocatus ad fideicommiſſum prætendebat eas eſſe debere contentas.

Difficultas maior erat in duobus obiectis, Vno nempè, quod cum ageretur de taxa facta per patrem, deferendum eſſet paterno iudicio, pro quo in dubio ſtat præſumptio, cum præſuméndum non
9 ſit patrem malum conſilium pro filia ſumere velle, vt plenè congerit *Maſcard. de probat. concluſ.* 570. *Mantic.* 329, *Rot. dec.* 195. *par.* 2. *rec.* & ſæpius, *vt in dicta deciſione coram Dunozetto*; Et alterū, cui potiſſimè deciſio innititur, conſiſtebat in firma virorum qualitate, quorum vnus erat tabernarius, et alter molinarius, et ſic perſonæ viles, proindeque viri cōditionem in propoſito attendendam eſſe
10 firmatur in eadem deciſione allegando *Gabr. conſ.* 20. *numer.* 76. *& ſequen. lib.* 2. *Honded. conſ.* 64. *num.* 12. *& ſequen. lib.* 2. *Hodiern. in l. hac edictali qu.* 23. *n.* 33. *Rot. in Romana taxationis dotis* 24. *Martii* 1631. *coram eodem Dunozetto* inter ſuas *dec.* 204.

Neutrum tamen in propoſito obſtare debere dicebam, proindeque locum eſſe reſtitutioni in integrum, Non quidem primum de paterno iudicio, quoniam licèt vera ſit regula, attamen eſt nuda
11 iuris præſumptio contraria probatione vel fortioribus præſumptionibus elidibilis, cum ſæpius etiam detur caſus vt pater, vel ex imprudentia, vel ex maligno animo minus congruè cū filijs agat, vndè propterea paſſim in iure habemus materiam præteritionis, ac exhæredationis, & ſupplementi legitimæ; Et in ſpecialibus terminis augmenti præſtandi puellis ex fideicommiſſo, vbi patris taxa eſt modica *Fontanell. de pact. clauſ.* 5. *gloſ.* 1. *num.* 83. *Fuſar. quæſt.* 531. *num.* 117. *Rota apud Merlin. de legitima dec.* 110. *num.* 4. *cum ſequen.*, & ſæpius, quoniā ſemper præſumptio locū cedere debet veritati, neque vnum idemque iudicium diuerſo iure cenſeri debet, vndè quemadmodum quando illud eſt exceſſiuum fideicommiſſo præiudiciale, intrat moderatio pro iudicis prudenti arbitrio, atque reducitur ad congruitatem, ad cuius ſolos limites diſpoſitio dictæ authenticæ recipienda eſt, ità è conuersò.

Quo verò ad alterum obiectum infimæ qualitatis virorum, quando iſtæ mu-
12 lieres ex propria culpa, et iuſta cauſa non excuſante, indignos, vel inæquales viros elegiſſent, Ego illud admittebam tanquam verum, quia mulier nobilis plebeis copulata nuptijs plebea efficitur, non niſi dotem plebeis congruam obtinere debens iuxta *deciſionem Buratt.* 498. *cum aliis deductis in Romana dotis diſcur.* 1. *&* 2. vbi habetur, concluſionem de attendenda qualitate mulieris procedere in caſu conuerſo

ſo, vbi ſcilicet virum longè maioris qualitatis ſuſciperet, vndè propterea,exceſſiuam, et ſatis fideicommiſſo præiudicialem dotem conſtitueret, et hic eſt caſus *deciſionis* 117. *Roias*, et plenius *in Romana reſciſſionis tranſactionis coram Corrado poſt Salgad. in Labyrint. deciſ.* 24., *&* 27.

Id autem recipiendum non eſt, quandò ex patris culpa in maritando vel educando, filia excuſabilis eſſet, quia tunc non debet ipſa ferre patris iniquitatem,

23 Vndè propterea habemus quod ducēs vitam inhoneſtam, ſeù indignè nubens ob malam educationem, maloſque mores, et conuerſationes parentum, exhæredari non poteſt, minùſque alias pœnas patitur, vt in propoſito matris inhoneſtæ quæ filiam inhoneſtam dotare vel inſtituere cogitur *Surd. de alimentis tit.*7. *quæſt.* 4. *num.*12. *Giurb. ad conſuetud. gloſ.*3. *num.*37., Et generaliter de filia malè nupta per patrem, quod reſti-

24 tui debeat aduerſùs damnum paſſum, vel notabile lucrum amiſſum *Menoch. conſ.*425. *&* 1083. *Morott. conſ.*97. *Altograd.conſ.*77. *lib.*2. *Ciriac. controu.*451. *Rot.deciſ.*493. *part.*4. *recent. tom.*2., qui termini à ſimili videntur etiam in propoſito adaptabiles; Vndè cum pater iſtarum mulierum ſupponeretur vir perditus ac diſſipator, de filiarum educatione & congrua collocatione non ſollicitus, cum vnam ex eis ita indignè collocauerit, altera verò idem geſſiſſet neceſſitate impellente, dum patre defuncto, atq; bonis omnibus per fideicommiſſarium ſpoliata, ſeù eis in lite poſitis, nequè conſilium, neque bonorum ſubſidium habebat,cum quibus dignas & congruas nuptias contrahere potuerit, ſequebatur quod omninò excuſabiles eſſe deberent.

Propoſita cauſa 6. *Martij* 1665., nulla capta fuit reſolutio ſuper puncto fideicommiſſi, de quo *ſub tit. de fideicommiſſis diſc.*61.; Super iſto autem dotis decretū fuit quoddam augmētum; Audio tamen alteram partem non acquieſcendo curaſſe denuo committi caſum *coram Bourlemont.* coram quo prodierit reſolutio ſuper reformatione ſententiæ ad normam dictæ deciſionis coram Taia editæ, Ego verò in hac vltima diſputatione non ſcripſi.

PISAVREN.

BONORVM

PRO

IO: BAPTISTA CRIBELLIO

CVM

BALLEONIBVS

Caſus diſputatus coram Prælato, incertus eſt exitus.

An bona pro dote extracta ex fideicommiſſo in vim *Auth. res quæ* redeant ad fideicommiſſum, vbi omnia bona dantur cum fideicommiſſi euerſione. Et de huiuſmodi ſubſidiariæ dotis congruitate vel exceſſu, cui nā, vnam, vel alteram ſpeciem probare incumbat.

SVMMARIVM.

1 *CAſus controuerſia.*

2 *Bona fideicommiſſi pro dote diſtrahi poſſunt non obſtante prohibitione teſtatoris.*

3 *Etiam totum fidei commiſſum euerti poteſt & quando.*

4 *Bona ex cauſa dotis à fideicommiſſo extracta, àn ad illud reuertantur ſoluto matrimonio, vel remaneant libera.*

5 *Quid ſi poſteà dotare obligato vel viro ſuperueniant bona, diſtinguitur inter dotem conſtituendam & reſtituendam.*

6 *Dictæ concluſiones procedunt in dote congrua non in exceſſiua.*

7 *Quando bona cenſeantur data in dotem cum ipſo vinculo fideicommiſſi.*

8 *Cui incumbat onus probandi dotem eſſe congruam vel exceſſiuam.*

DISC. XL.

1 HVius controuerſię ſeriem cum integro ſtatu eiuſque reſolutione nec enarrare neque diſcurrere conceditur, cum iuxtà frequentem contingentiam, cauſæ ſollicitatore repetẽte vibere informationes facti cũ ſummarijs, non niſi duæ iuris informationes inter proprias notas reperiantur, in quibus agitur præſuppoſitiuè ad factum iuxtà ſtylum; Quantum tamen ex eis deſumere licuit, cum plures hinc indè in partibus atque in Curia emanaſſent ſententiæ, in gradu verò appellationis diſputaretur coràm Prælato Iudice Cõmiſſario, punctus principalis erat ſuper immiſſione, quam Balleoni tanquàm actores petebãt ad bona controuerſa in vim fideicommiſſi, quod prætendebant ad eorum fauorem purificatũ. Et quamuis etiam aduerſus fideicommiſſum multa ex hac parte deducerentur, attamèn omnem dirimiſſet quæſtionem punctus libertatis eorumdem bonorum reſultantis ex eo, quod auctrici Cribellij rei conuenti ea omnia data eſſent in dotem *in vim auth. res quæ*, cum eſſet deſcendens teſtatoris, vndè ſuper hoc præcipuè aſſumpta diſputatione, pro reo conuento, qui ex dicto dotis titulo de bonorum libertate contendebat infraſcriptas conſtituebam concluſiones.

Prima concluſio eſt quod ex fideicommiſſo aſcendentis pro conſtituenda dote deſcendentibus, ſiue agatur de aſcenden-
2 tibus paterni, ſiue materni generis, detrahi poſſunt bona non obſtante quacũque prohibitione alienationis, quinimò ſpeciali ac indiuidua prohibitione, ne darentur in dotem, quia cum dictæ ſtuthenticæ diſpoſitio fundata ſit in legali neceſſitate dicto aſcendenti ſi viueret incumbente, atq; in eius bonis transfuſa, non poteſt ipſe ex facto ſuo ab huiuſmodi obligatione ſe eximere, vt ſępius deductũ habetur præſertim *diſc.*145.ac firmatur *in Romana Caſalis Aguzzani corã Roias poſt Merlin. de legitima dec.*184. 189. *&* 192.aliàs inter ſuas *deciſ.*117.153.*&* 193.,à quibus deciſionibus quãuis receſsũ eſſet *coram Dunozetto* inter ſuas *dec.*836. aliàs *dec.*199. *poſt eumdem Merlin. de legitima*, non tamen receditur ab iſta concluſione hodiè abſoluta, et de qua *dicto diſc.*145.*&* *diſc.*38. ſed ex particularibus facti circumſtantijs.

Altera concluſio eſt, quod vbi mulier
3 non habet æqualem & contemporaneũ ſucceſſorem in toto fideicommiſſo, vel in ea portione, quæ ad eius patrem, ſeu ipſam obuenit, itaut non ſequatur abſurdum, quod ipſa tollat ius quæſitum maſculis æqualem ſucceſſionis cauſam habentibus, iuxta caſum, de quo *ſupra diſc.*36.; Sed agatur ſolùm de præiudicando vlterioribus ſubſtitutis ius in ſpe ſolum habentibus, tũc ſi totum fideicommiſſum vel reſpectiuè tota portio exigitur ad congruam dotem conſtituendam, totum etiam cum euerſione dari poteſt *Fuſar. qu.*531. *num.*54. *Mantic. dec.*152. *num.*3. *& in allegatis deciſionibus coram Roias, Fontanell. de pact. clauſ.* 5. *gloſ.*1. *par.* 2. *num.*79. *Cyriac. controu.* 509 et non negatur *in dicta deciſione* 836. *Dunozetti*, quoties dos attenta qualitate perſonarum ſit congrua, itaut non vrgeat ratio exceſſus ac malæ fidei ſupplantandi fideicommiſſum.

Tertiam conſtituebam concluſionem, quod bona ex huiuſmodi cauſa ſemel ex-
4 tracta cum effectuatione ſcilicet matrimonij, itaut dos nõ remanſerit in terminis ſimplicis deſtinationis ſine effectu, perpetuò libera remanent, itaut ſoluto etiam matrimonio ad fideicommiſſum amplius nõ redeãt, reprobata diſtinctione volentium libera tantũ remanere, vbi remanent matrimonij reliquiæ, vt plenè firmant poſt antiquiores ibidem allegatos *Merlin. de legitima lib.*3. *tit.*1. *qu.*9. *num.*45. *& ſequen. Fuſar. qu.*531. *nu.*90. *Fontanell. de pact. dicta clauſ.*5. *gloſ.*1. *par.* 2. *num.*49. *cum ſequen. Boſſ. de dot. cap.*15. *n.*248. *ad* 256. *Rota poſt Merlin. de legitima dec.*131. 184. 189. *&* 192. *In Fanen. bonorum* 21. *Iunij* 1655. *corã Zarata ſæpius confirmata diſc.*193., vt de illa habetur *ſub tit. de fideicommiſſis*, vbi huiuſmodi concluſio admittitur tanquam abſoluta, etiamſi ipſamet bona ex cauſa dotis conſtituendæ vel reſtituendæ à fideicommiſſo extracta, ex alijs titulis ad eumdem grauatum diſtrahentem reuerterentur, quoties tamen extractio legitimè facta eſt, quia nempè intraret ſub-

ſidium ex defectu aliorum bonorum.

Quod recipiendum eſt in dote conſtituenda, cum tunc attendatur tempus cõ-
5 tracti matrimonij, et an pater vel frater dotare obligatus ob inopiam ab huiuſmodi onere tunc exemptus eſſet, non curatis bonis poſtea ſuperuentis, quia etiamſi ipſimet mulieri ſuperueniant, nõ per hoc retractatur dotis extractio ſemel legitimè facta vt cæteris relatis *Boſſ. d. cap.15. num.253.* quoniam regula *vt ceſſante cauſa ceſſet effectus* inter alias limitationes illam habet præcipuam, vbi effectus eſt conſumatus, de qua benè *Tiraquell. in tract. ceſſ. cauſ. limit. 12.*

Secus autem vbi agitur de dote reſtituenda per virum, ob cuius inopiam mulier regreſſum habuit ad hoc remedium ſubſidiarium, tunc enim cum ipſe vir, qui dotem habuit, ſemper remaneat eius debitor principalis, neque inopia illum à propria obligatione excuſet, exindè ſequitur quod ſi eadem vel alia bona in eũ obueniant, tenebitur ex eis reintegrare fideicommiſſum, quòd ex facto & culpa ſua huiuſmodi alienationem ſentijt. Idque etiam aduerſus alios viri creditores poſtponendos mulieri, ex cuius hypothecis, iuribus, ac priuilegijs fideicommiſſum venire poterit tanquam eiuſdem mulieris legalis ceſſionarius, cum de iure fideicommiſſum iſto caſu gerere dicatur perſonã fideiuſſoris pro viro principali debitore ſoluentis, vt habetur *dicto diſc.145. & diſc.48.*

Non negabant ſcribentes pro altera parte prædictarum concluſionum veritatem in ſuis caſibus, in quibus eſſent congruè applicabiles, impugnabant verò applicationem, vt ſcilicèt procederent, vbi congruæ dotis neceſſitas ita exigeret, itaût puella virum æqualem
6 aliàs non inueniret, ſecùs autem in dote exceſſiua, pro qua indubitatum eſt hoc ſubſidiarium remedium non competere, neque fideicommiſſi euerſionem permittendam eſſe ex plenè deductis *dicta deciſ.836. Dunozetti* aliàs *deciſ.199. poſt Merlin. de legitima & diſcurſ. 145. & diſcurſ. ſeq.*, ex quo exceſſu inferebant, vt ad excludendum delicti m bona omnia cenſeri potiùs deberent da-
7 ta ad ſolam fruitionem, firmo remanente fideicommiſſi vinculo, vt *in eadem deciſ. Dunozetti* firmatur, vndè propterè quæſtio reducta fuit ad ſolum punctum congruitatis vel incongruitatis, et ſic erat quæſtio potiùs facti quàm iuris decidenda ex qualitate perſonarum, more regionis, et alijs circumſtantijs, ex quibus dotis congruitas regulatur ex *deduct. diſcurſ.144.* Si enim circumſtantiæ prædictæ concederent, quod ipſum ſolum ius fideicommiſſi pro vita mulieris dotatæ habens etiam æſtimationem ſpei ſuper libertate ob ſubſtitutorum deficientiam, eſſet ſufficiens ad congruam dotem, tunc Ego quoquè admittebam cenſeri eius conſtitutionem factam eſſe prout de iure fieri debebat, ſecùs autem econuerſò; Vndè concordabamus in concluſionibus iuris, totaque erat quæſtio facti, ex cuius circumſtantijs, præſertim ex aſſerta per actores inferiori qualitate viri, iudex ſatis contra iſtam partem dubitabat, et ego quoquè dubitabam, quoties dictum præſuppoſitum ſubſiſteret, præſertim quia huic parti incumbebat onus probandi congruitatem; Licèt enim in hoc puncto
8 incũbentis oneris probandi, præſertim in Rota & curia recepta ſit diſtinctio vt ſpectanda veniat perſona agentis, cui ſemper onus probationis incumbat, eodem modo, quo habemus de altera probatione facienda ſuper exiſtentia vel reſpectiuè deficientia bonorum liberorũ, vt patet ex *deduct. per Peregr. de fideicom. art.42. n.73. Rot. p.1. recent. dec 66. n.4. Mãtic. deciſ.152. n.5. Mareſcot. lib.2. reſol.73. in fin. & dicto diſc.145.* Ideoque vbi agitur de dote iam conſtituta & extracta, onus eſt fideicommiſſarij agentis, ac dotem iam conſtitutam impugnantis, probare ſuæ impugnationis fundamentum, Attamen id ceſſat, vbi ipſa conſtitutionis facies malam habeat præſumptionem, quia nempè omnia bona data ſint, atque actus importet omnimodam fideicommiſſi euerſionem, vt *apud Mantic. dec.329., & latius apud Dunozettum dicta deciſ.836.* aliàs 199. *poſt Merlin. de legit.* quod faciebat difficultatem ob quam credo contrà iſtam partem iudicatum eſſe vel concordatum.

ROMA-

ROMANA

CENSVS DE AMADEIS

PRO

FRATRIBVS DE AMADEIS

CVM

FRANCISCO DE ATTAVANTIBVS

Caſus variè per Rotam deciſus.

Ad eamdem materiam *Auth. res quæ*, ſuper ſubſtinendo ad fauorem tertij contrahentis cenſum impoſitũ pèr fideicommiſſi poſſeſſorem pro filia dotanda, cui ſcilicèt incumbat onus probandi extare vel non extare bona libera, Et quæ ratio de bonis liberis patris in propoſito habenda ſit.

SVMMARIVM.

1 F*Acti ſeries.*
2 *Declaratur concluſio, quod remedium auth. res quæ ſit ſubſidiarium, de quibus ſcilicet bonis habenda ſit ratio.*
3 *Acconcium reputatur neceſſarium & pars dotis, et in eo locum habet* Auth. res quæ.
4 *Cui incumbat onus probandi dotem eſſe congruam vel exceſſiuam, ac exiſtẽtiam vel non exiſtentiam aliorum bonorum.*

DISC. XLI.

1 DOminicus de Attauantibus Fauſtinam filiam nuptui tradidit Rauennæ cum dote ſcutorũ 5000., quamuis ad pompam alia 1000. ſimulata eſſent, ex quibus dedit 45000., partim in ſtabilibus, partim in mobilibus, pro reliquis verò 500. in pecunia proinhiſſis cenſum impoſuit ſuper domo ſpectante ad fideicommiſſum maiorum; Cumque dicti fratres de Amadeis, ad quos cenſus prędictus tractu temporis deuenit, fructus à Franciſco Dominici filio exigere non poſſent, iudicium inſtituerunt aſſociationis ad loca Montium ab eodem Frãciſco poſſeſſa, loco domus cenſuatæ ſubrogata, vtpotè ex eius pretio prouenientia, atque præuijs duabus deciſionibus 26. *Iunij* 1647. & 1. *Iulij* 1638. *coram Bichio*, ſententiam Rotalem reportarunt, quarum deciſionum prima videtur magiſtralis ſuper concluſione aſſociationis in vim clauſulæ conſtituti, vel pacti de capiendo exercibilis etiam contra tertium poſſeſſorem; Secunda verò eſt impreſſa *dec.*242. *par.*10. *rec.*; Commiſſa verò cauſa appellationis *Dunozetto*, *ſub die* 30. *Ianuarij* 1651. pro dictæ ſententiæ infirmatione reſponſum fuit, quæ deciſio eſt inter illas *Dunozett. dec.*877., atque poſt longum ſilentium reaſſumpta cauſa coram *V. Comite* in locum *Dunozetti* interim defuncti ſubrogato, *ſub die* 15. *Iunij* 1663. pro huius vltimæ deciſionis confirmatione reſponſum fuit, licèt ex diuerſis fundamentis.

In prima enim *coram Dunozetto* principale fundamentum conſtitutum fuit in exceſſu, quaſiquod dos ſcutorum 4000. vel ad ſummum 4500. deberet congrua reputari attenta qualitate perſonarum, earumque conſuetudine, ac alijs circumſtantijs in propoſito ſpectari ſolitis, ideoque deueniri non poterat ad alienationem rei fideicommiſſariæ non permiſsã niſi pro dote congrua, non autem exceſſiua, et non niſi in ſubſidium deficiẽtibus bonis liberis, quæ in præſenti adeſſe conſtabat ad congruam conſtituendam.

In ſecunda verò deciſione *coram V. Comite*, neglecto rationabiliter motiuo exceſſus, (quoniam ex ſolitis circumſtantijs, atque ob dotes moderno tempore excretas, verè oſtendebatur ſummam ſcutorum 5. m. potius modicam eſſe, ita ut honorificentiæ gratia opus fuerit alia ſcuta mille ad congruæ apparentiam ſimulare) totum fundamentum conſtitutum fuit in exiſtentia aliorum bonorum, dum docebatur Dominicum paulò antè huiuſmodi dotis conſtitutionem aliquas pecunias dediſſe ad ſocietatem officij, ac poſſi-

poſſidere quædam mobilia & iocalia eidem filiæ donata, ideò iſtas pecunias & reſpectiuè mobilia dare debebat, cum recepta hodièq; indubitata concluſio ſit ad hoc remedium ſubſidiarium *auth. res qua* contra bona fideicommiſſaria deueniri non poſſe niſi in ſubſidium.

Mihi in hac vltima diſputatione coram *V. Comite* ſolum pro actoribus in cauſa ſcribenti, reflectendo etiam ad veritatem, reſolutio non placuit ex defectu applicationis concluſionum ad factum; Licèt enim vera ſit propoſitio vt hoc remedium ſit merè ſubſidiarium deficientibus bonis liberis ipſius mulieris, vel patris, ſeu aliorum, quorum prior ſit cauſa ſeu obligatio dotandi, antè aſcendentem fideicommiſſi ordinatorem, Attamen ſuper huiuſmodi bonorum liberorum exiſtentia diſtinguendum eſſe dicebam inter illa, quæ poſſidentur per ipſã
2 mulierem dotandam, ſeu per virum dotis reſtituendæ debitorem, et illa, quæ poſſidentur per patrem, ſeu alium prius dotare obligatum; Primo enim & ſecundo caſu, de omnibus bonis liberis habenda eſt ratio vſque ad obolum, cum omnia præcisè prius pro dote conſtituenda vel reſtituenda capienda ſint, Secus autem in tertio, in quo pro meo iudicio æquiuocum manifeſtum eſt calculare adamuſſim ac præcisè totum id, quod pater de bonis liberis poſſideat vt in præſenti factum eſt calculando quamdam modicam pecuniarum ſummam à patre traditam ad ſocietatem officij, ad effectum conſequendi aliquem maiorem fructum pro eius magis congrua ſubſtentatione; Siquidem patris obligatio de filia dotanda de iure inducta eſt, quoties ipſe eſt facultatibus idoneus, itaut commodè & abſque omnimoda eius depauperatione filiam dotare valeat, nullo autem ſcripto vel naturali iure cautum eſt, vt omnino depauperando ſe ac alios filios præſertim maſculos quos habet, teneatur totum id quod de bonis liberis poſſidet dare pro dote filiæ, itaut neque obolus ad eius liberam diſpoſitionem remaneret, vt ſequeretur attento ſenſu dictarum deciſionum præſertim vltimæ, contra ea, quæ communi omnium voto firmantur *in l. qui liberos ff. de ritu nuptiarum*, *et l. finali Cod. de dotis promiſſione*, vt pater diues & idoneus ad menſuram virium, ac etiam numeri filiorum teneatur filias dotare vt *infra diſc.* 142.

Ideoque dicebam quod ſi de tempore iſtarum nuptiarũ vixiſſet auus vel atauus fideicõmiſſi ordinator diues ad dotationem idoneus, pater autem puellæ, alijs etiam præſertim maſculis oneratus, re adhuc exiſtente in fieri, aliud nõ haberet in bonis niſi iſtas pecunias, quas gratia maioris fructus volebat dare ad ſocietatẽ officij, ad eius vſum & ſubſtentationem neq; ſufficientes, itaut pauper potius dicendus eſſet, abſque dubio iudicis partes fuiſſent interponendi eius officium pro coactione aui vel abaui ad dotationem, ſtante patris inopia, abſque eo quod hic cogendus eſſet ad ſe depauperandum de illo modico, quod de proprio poſſidebat, et conſequenter idem dicendum ſuper extractione bonorum fideicommiſſi, cũ vera ratio *auth. res qua* fundata ſit in illa legali neceſſitate, qua premeretur fideicommiſſi ordinator ſi viueret.

Et quoad illa mobilia & iocalia valoris ſcutorum 400. quæ conſtabat à Dominico patre fuiſſe vltra dotem donata, mihi videbatur benè reſponderi in deciſionibus *Bichij* præſertim *ſecunda prima Iulij* 1648. *dec.* 242. *p.* 10. *rec.* hoc non fuiſſe donatiuum merè voluntarium, ſed pro acconcio, quod alij vocant corredum ſeu arredum, quod de conſuetudine vl-
3 tra dotem reputatur neceſſarium, et de appenditijs dotis, adeout etiam pro eo tanquam pro dote intret idem remediũ ſubſidiarium *dictæ authenticæ res qua*, atque bona fideicommiſſaria diſtrahi poſſunt *Fuſar. q.* 531. *num.* 39. *& ſequen. de Marin. reſol.* 17. *lib.* 2. *Giurb. obſer.* 89. *n.* 6. *Cutell. de donatione contemplatione matrimonij tom.* 2. *tract.* 2. *diſc.* 1. *ſpecial.* 8. *num.* 10. *Rota dec.* 556. *num.* 2. *par.* 1. *diuerſ.* & pluribus relatis *Boſſ. de dot. cap.* 15. *num.* 110. cum alijs in dicta *deciſ.* 242. *par.* 10.

Vbi ſatis doctè firmatur præſertim vera & recepta diſtinctio, ſuper onere
4 probandi vel congruitatem ac reſpectiuè incongruitatem, vel exiſtentiam, ac reſpectiuè deficientiam aliorum bonorum liberorum pro facienda vel ſubſtinenda diſtractione bonorum fideicommiſſi ex huius authenticæ beneficio, vt ſcilicet ſpectanda ſit perſona agentis, cui ſemper incumbat onus probãdi id quod alle-

allegat pro fundamento intentionis; Si enim mulier venit agendo, vt dos ex fideicommiſſo ſibi conſtituatur ſeu conſtituta ſoluatur, tunc tenetur ipſa probare, tam deficientiam aliorum bonorũ liberorum, quàm congruitatem; Si verò econuerſo fideicommiſſarius infringere velit dotem iam cõſtitutam ac alienationem ex tali cauſa ſequutam ex capite incongruitatis, vel exiſtentiæ aliorum bonorum, et tunc tenetur ipſe vnũ vel alterum probare, ac ità diſtinguendo firmant *Peregrin. de fideicom. art. 42. nu. 73. Rot. part. 1. rec. dec. 66. num. 4. Mantic. deciſ. 152. numer. 5. Mareſcot. var. l. 2. reſolut. 73. in fin.* & pluribus relatis *Add. ad deciſ. 150. p. 9. rec.* cum alijs quos refert *Buſſ. de dot. d. cap. 15.*, atque hoc iure viuitur in Curia, licèt ſuper hoc præſertim ſuper onere probandi exiſtẽtiam aliorum bonorum DD. ſatis variauerint, vt liquet ex deductis *per Cyriac. controu. 5. num. 110. & ſequen.* vbi multas refert opiniones, niſi quoad incongruitatem ipſe primus aſpectus haberet malam præſumptionem, quia nempè bona data eſſent cum totali euerſione fideicommiſſi, *vt in diſc. præcedenti* & *infra diſc. 145.*

ROMANA

FRVCTVVM DE CECCHINIS

PRO

CLEMENTIA CECCHINA ET FRANCISCO DE ASTE

CVM

GASPARE ALBERO.

Caſus reſolutus per A. C. pro Cecchina & Aſtio.

De congruitate vel incongruitate dotis extrahendæ à fideicommiſſo ex ſubſidiario remedio *Auth. res quæ*, et cui incumbat onus vnam vel alteram ſpeciem probandi; Et an idem remedium competat in bonis fideicommiſſi pro vſuris dotalibus; Et aliqua de via executiua, ſeu alia actione pro dote exercibili contra tertium poſſeſſorem.

SVMMARIVM.

1 *FActi ſeries.*

2 *Auth. res quæ procedit etiam pro fructibus dotalibus.*

3 *Via executiua competens aliàs pro dote an competat ad bona fideicommiſſi in vim authenticæ.*

4 *Authentica procedit in dote congrua non in exceſſiua, et quomodo hæc dos ſubſidiaria taxari debeat.*

5 *Cui incumbat onus probandi exceſſum & congruitatem, ſeu exiſtentiam, bonorum liberorum.*

6 *An & quando in dote taxanda ſpectanda ſit conditio viri.*

7 *An & quando procedat concluſio, quod præſumptio ſtat pro congruitate dotis conſtitutæ.*

8 *Et de alia concluſione, quod præſumptio ſtet pro iudicio paterno.*

9 *De via executiua competente contra tertium ex ſtatuto Vrbis.*

10 *Fructus dotales an dicantur deducti in inſtrumento dotali.*

11 *Quando pro fructibus dotalibus competat actio ad bona fideicommiſſaria, et contra tertios illorum poſſeſſores.*

DISC. XLII.

1 VSque ab anno 1596. Domitius de Cecchinis nuptui tradidit Lauram filiam Gaſpari Aluaro cõſtituta dote ſcutorum 15. mil., ex quibus ſoluti fuerunt octo, et diſſoluto matrimonio de anno 1637. per mortem viri, Laura prædicta ab iſtius hæredibus non niſi hanc ſummam repetijt, atque ad eamdem rationem lucrum dotale obtinuit, &

quam-

quamuis receptiſſimum ſit etiam pro
dote promiſſa deberi, deindeque mo-
riens in teſtamento inſtituto hærede
Gaſparo iuniore ex filio prædefuncto
nepote, dictum reſiduum nunquàm ſolu-
tum iure legati reliquit Dominico fra-
tri tunc Prælato poſtmodum Cardinali,
in quo hæc familia Cecchina finem ha-
buit, ac ſequuta demùm morte iſtius,
ſcripta hærede Clementia Mutina Be-
nedicti prædefuncti fratris vxore, hæc
vt ſolueret æs alienum quod vires hære-
ditarias excedebat, vendidit pro ſcutis
circiter 80. mil. Equiti Franciſco de
Aſte Annæ Cecchinæ filiæ viro caſalia
nuncupata *Boccone & Bocconcino*, ipſa
verò pro ſuis creditis dotis & ex alijs
cauſis retinuit, ac ſibi applicauit domum
ſitam in Campomartio, aliaque bona;
Quibus ſic ſtantibus, contrà vtrumque
Gaſpar iunior prædictus tanquàm hæ-
res dictorum Gaſparis ſenioris & Lau-
ræ pro ſorte & fructibus dicti reſidui
dotalis coràm A.C. inſtituit iudicium
executiuum, fretus diſpoſitione Statuti
Vrbis cap. 85., per quod conceditur do-
ti via executiua etiam contrà tertios
poſſeſſores bonorum debitoris.

Et aſſumpta diſputatione, facilis fuit
eius excluſio à iure petendi dictum reſi-
duum in ſorte, ſtante legato quod de
illo fecerat eadem Laura ad fauorem di-
cti Cardinalis, ideoque tota cauſa reſtri-
cta fuit ad fructus pro tempore conſtan-
tis matrimonij ſpectantes, non ad ipſam
Lauram, ſed ad Gaſparem virum, et qui
ſpatio annorum 38., quibus matrimo-
nium durauit iuxtà taxam ſtatutariam
importabant ſcuta circiter 20. mil., Sed
quia in facto ex hac parte reorum con-
uentorum docebatur nihil de bonis li-
beris in hæreditate dicti Domitij dotã-
tis remanſiſſe, dum tam caſalia prædicta
quàm domus, et alia bona per prædictũ
Cardinalem, in quo tanquam vltimo de
linea maſculina effecta fuerunt libera,
poſſeſſa erant iure proprio in vim anti-
quorum fideicommiſſorum à maioribus
ordinatorum; Idcirco actor conuolauit
ad ſubſidiarium remedium, *Auth. res quæ*
cum ageretur de dote conſtituenda fœ-
minæ deſcendenti fideicommittentis.

Scribentes igitur pro actore, conſti-
tuta cõcluſione in Rota & Curia paſſim
2 recepta, circa diſpoſitionem *auth. præ-
dicta* ſuper dote conſtituenda mulieribus
deſcendentibus teſtatoris, dicebant eiuſ-
dem *authenticæ* diſpoſitionem ita pro-
cedere pro ſorte principali, ſicuti etiam
pro fructibus ſeu interuſurijs dotalibus
iuxta *deciſionem 613. Franchi*, quam ſe-
quuntur *Paſchal. de patr. poteſt.* & cæ-
teri magis communiter, de quibus ha-
betur particulariter actũ *in Romana dotis
ſeu reſtitutionis pecuniarium de Caffarellis
ſub tit. de feudis ad materiam Bullæ Ba-
ronum diſc. 79. & in Romana fructuum
dotis de Magdalenis hoc eodem tit. diſc. 51.*
et plures hinc indè deducit *Boſſ. de dot.
cap. 15. n. 113. cum ſeq.* & infra *diſc. 145.*

Atque eamdem viam exequutiuam,
vel ex obligatione Camerali & pactis
3 exequutiuis, vel ex Statuto competen-
tem contra dotantem eiuſque bona, di-
cebant competere quoque contra bona
fideicommiſſaria per eundem dotantem
poſſeſſa, quia iſta etiam iuxta iuris or-
dinem deficientibus bonis liberis censẽ-
tur ab ipſo obligata, vt ſæpius firmauit
Rota præſertim *in Anconitana dotis 5.
Maij 1653. Veroſpio, Romana dotis de
Lancellottis 14. Iunij 1655. Zarata &
in alijs.*

In contrarium ego & cæteri pro reis
conuentis ſcribentes dicebamus, diſpoſi-
tionem *auth. res quæ*, non procedere
in dote exceſſiua, quia non debet eſſe in
arbitrio grauati, vt filiæ pompoſam
4 dotem conſtitueret fideicommiſſum in-
teruertere, vndè propterea quamuis
iſta congruitas reſtricta non ſit ad ne-
ceſſitatem naturæ, ſed regulanda veniat
à neceſſitate conuenientiæ, inſpectis,
qualitate perſonarum, quantitate patri-
monij, alijſque conſuetis circumſtan-
tijs, de quibus *diſcurſ. 144.* Attamen
in huiuſmodi taxa tanquam in dote ſub-
ſidiaria, et ex iuris beneficio quodam-
modo exorbitanti conceſſa ſtrictius pro-
cedendum eſt, & cum maiori circumſpe-
ctione, quàm procederetur in taxando
dotẽ per patrem filiæ vel aliàs de bonis
liberis, vt habetur *apud Caualer. dec. 245.
num. 1. & 298. num. 2. Romana reſciſſio-
nis tranſactionis 16. Iunij 1651. Corrado
impreſſ. poſt controuerſias Contrij dec. 142.
ſequendo conſ. 17. Aretini*, cum quo cæ-
teri pertranſeunt latè collecti *per Fuſar.
quæſt. 531. num. 160. & ſequen.*, et latius
*per Caſtill. 8. tom. controu. cap. 36. §. 7.
num. 1.*

n.1.& ſequen.,atque ad litteram probat idem text. ibi, *pro modo boneſtati perſonarum congruo*, Vndè cum doceretur attento eo tempore, quando dotes erant longè minores (modernis temporibus ad proportionem reliqui luxus adauctæ) in iſta familia, matrem, amitas, aliaſque huius dotatæ coniunctas non habuiſſe dotem excedẽtem dictam ſummam ſcutorum 8.m.per dictam Lauram habitam, dicebamus exindè ipſam remanere congruè dotatam, proindeque nullam ſibi remanere actionem aduerſus bona fideicommiſſaria, neque pro ſorte minuſque pro fructibus, qui tanquam acceſſorij deberi non poſſunt, vbi ipſa ſors debita non eſt. Cumque ſcribentes in contrarium non impugnando dictam limitationem in abſtracto vtpotè indubitatã, acriter inſiſterent in impugnando illius applicationem ad factum,dicendo, quod cum ageretur de dote iam conſtituta præſertim per patrem, cuius iudicio lex multum defert, præſumptio erat pro congruitate, donec incongruitas concludenter iuſtificaretur, atque idcirco huiuſmodi exceptionem tanquam altioris indaginis aptam non eſſe ad retardãdum proceſſum exequutiuum. Reſtrinxit proindè iudex difficultatem ad punctum, An & cui incumberet onus probandi congruitatem vel reſpectiuè exceſſum.

Et illud incumbere actori, ego, cum ſenſu etiam veritatis, dicebam videri abſolutum, prout iudex quoque ità iu-
5 dicauit, reos conuentos abſoluendo,quoniam in hac materia oneris probandi ea, quæ requiſita ſunt, ad hoc vt intret hoc ſubſidiarium remedium, tam circa congruitatem, quàm circa exiſtentiam vel carentiam bonorum liberorum, quãuis variè DD. ſenſerint, itaut *Cyriac.controu.5. num.110. cum ſequen.* multas referat opiniones, nihilominus probabilior, atque in Rota & Curia paſſim recepta eſt, vt ſpectanda ſit perſona agentis, cui incumbere debeat onus probandi id quod, ſiuè affirmatiuè, ſiue negatiuè allegat pro fundamento intentionis *Buratt. dec.920. num.vlt. dec.210. nu.7. & 312. num.26.par.6. recen. Romana Cenſus 26. Iunij 1647. & 1. Iulij 1648. Bichio* quarum ſecunda eſt *deciſ. 242. par.10.rec.*ac ſæpius *vt diſcurſ.præced. & diſcurſ. 145.*, vndè cum in præſenti altera pars gereret perſonam actoris, de plano reſultabat ſuum eſſe onus probare congruitatem inſpecto eo tempore penè improbabilem, ſtantibus præſertim multis exemplis iſtiuſmet Familiæ, quæ in contrarium dabantur.

Inſiſtebant igitur eius defenſores in conſuetudine Familiæ viri nonnulla deducendo exempla dotium in hac maiori ſumma conſtitutarum eiuſdem viri ſororibus, amitis vel coniunctis; Verùm de hoc nulla fuit habita ratio, et meritò, quoniam in propoſito receptum eſt, non
6 viri, ſed mulieris conditionem ſpectandam eſſe, quatenus illa viri melior eſſet, quia nubendum eſt pari, neque in libito mulierum eſſe debet, nubendo viris maioris conditionis fideicommiſſa interuertere, vt plenè firmatur *in dicta Romana reſciſſionis tranſactionis coram Corrado deciſ. 142. poſt controu. Contrij*; Secus autem vbi conditio viri eſſet inferior, cum tunc illa ſpectanda veniret ad effectum diminuendi non autem in caſu conuerſo, ex deductis *in Romana dotis diſc.1. & 2. & in alijs hoc eodem tit.*

Demum inſiſtebãt ſuper præſumptione militante pro dote iam conſtituta,ſeu
7 pro paterno iudicio,allegãdo *Gabr. conſ. 20. num.68. lib.2. deciſ.28. & 88. par.5. recen. & in Romana Caſalis Aguzzani coram Roias* inter ſuas *dec.117., 163. & 193.* quæ ſunt etiam repetitæ *poſt Merlin. de legitima.*

Facilis tamen erat reſponſio, quod ſcilicet obiectum procedere poſſet, quãdo conſtitutio dotis facta eſſet in eam cauſam, de qua erat controuerſia, et ſic expreſſè de bonis fideicommiſſarijs, itaut directè ageretur de impugnatione actus, eo modo quo factus erat, vt erat caſus, de quo *apud Gabr.*, vbi frater dotem conſtituerat, et deindè ob defectum minoris ætatis illam tanquam exceſſiuã impugnare intendebat, quia cum ageretur de directa impugnatione ſeu reſciſſione actus iam facti, atque exceſſus eſſet fundamentum intentionis agentis, rationabiliter dicitur illum eſſe ab allegante probandum; Idemq;erat caſus *dictarum deciſionum 28.& 88.par.5.recen.*, vbi non agebatur de dote ſubſidiaria ex hoc remedio, ſed de illa per hæredes, vel executores conſtituta filiabus primi

gradus

gradus teſtatoris, quam fideicommiſſarij vtpotè exceſſiuam impugnabant, et ſic pariter agebatur de impugnatione directa actus iam geſti, eo modo, quo geſtus erat.

Secùs autem vbi actus ex ſui facie geſtus apparet vno modo, poſteà verò qui vult eum ſubſtinere conuolat agendo ad alium diuerſum modum ſubſidiarium, vt in præſenti, quia dos per patrem ſimpliciter conſtituta cenſetur per eum tanquam patrem, et de eius bonis liberis, vt paternæ ſatisfaciat obligationi, vndè propterea ſi ipſe vel habens cauſam ab eo intendat talem actum ex capite exceſſus vel læſionis impugnare, vrget contrà eum præſumptio, vel ſi alij filij eumdem actum impugnarent ex capite inofficioſitatis; Secùs autē vbi actus non impugnatur tanquàm infectus, ſed ſolùm quia ob inſufficientiam bonorum dotantis effectum ſortiri non poſſit, vndè ex legis ſubſidiario beneficio conueniat, vt dotata ad bona fideicommiſſaria recurrat, tunc enim quia recurritur ad nouam actionem, ſeù nouum remedium ſubſidiarium, idcircò recurrens dicitur gerere partes actoris, atque tanquàm talis obligatus remanet iuſtificare omnia dicti remedij extrema ſeù requiſita; Alia etiam differentiæ ratione ponderata, quod vbi quis ſimpliciter ac de bonis ſuis dotat, de ſuis viribus confidens pluſquàm debeat (vt commune eſt omnium vitium,) libentius maiorem quantitatem conſtituit, quàm ſi de alieno dotem ſubſidiariam conſtituere deberet.

Et nihilominùs præſumptio, quæ ſtat pro iudicio paterno, ſeù pro actu iam facto, eſt iuris tantùm, excludenda non
8 ſolùm ex contrarijs probationibus, ſed etiam ex præſumptionibus ac adminiculis ex deductis *per Caſtill. dicto cap.* 36. §. 7. *num.* 15. *cum ſequen.*, et *in Romana Caſalis Aguzzani coràm Dunozetto* reuocatoria præcedentium ſuprà allegatarū *coràm Roias* inter illas *Dunozetti dec.* 836 & repetita *poſt Merlin. de legitima deciſ.* 199., vbi quod ſola præſumptio ex aſſignatione totius, tollit præſumptionem pro iudicio paterno aliàs militantem; Et propterea cum in præſenti doceretur de contraria huius familiæ conſuetudine, iſta videbatur præſumptio facti fortior & apta elidere dictam ſimplicem præſumptionem iuris;

Et clarius cōcurrente obſeruātia lōgiſſima, quia ſequuta morte Domitij dotantis, atq; detecta ſuæ hæreditatis inſufficientia, coniuges prædicti non curarunt actiones proſequi cōtrà bona fideicommiſſaria, ex quibus tunc in ſatis notabili quantitate promptam ſatisfactionem conſequi potuiſſent; Altero etiam obſeruantiæ actu poſitiuo accedente, quod diſſoluto dicto matrimonio, lucrum dotale datum ac reſpectiuè receptum fuit pro ſola ſumma ſcutorum 8. mil., ità agnoſcendo reliquum, ſtante inſufficientia dotantis tunc fortè adhuc militante, vel in partium intentione fuiſſe ad pōpam, vel agnouiſſe deficere ab initio ſubſtantiam dotis, quo caſu ceſſat concluſio de lucro debendo ex dote etiam promiſſa, vt habetur ad materiam lucri *hoc eodem tit. in Romana dotis de Sfortijs, et in altera Romana dotis de Anguillarijs diſcurſ.* 98., *et* 100.

Hinc opus non fuit diſcutere punctū
9 viæ exequatiuæ ex Statuto Vrbis competentis pro dote etiam contrà tertium poſſeſſorem, quam etiam in præſenti ceſſare dicebam, cum illud procedat cōtrà tertium poſſidentem bona debitoris, à quo poſt obligationem dotis cauſam habeat, ſecùs autem contrà tertium poſſidentem iure proprio ac independenter à debitore, vt benè firmatur *in Romana dotis* 12. *Ianuarij* 1643. *coram Ghiſlerio*, Ac etiam ponderabam ſtatutum prædictum concedere exequutionem inſtrumento, ac pro credito in eo contento, non autem pro ijs, quæ ſunt extrà illud *Penia deciſ.* 1251. *num.* 5., *et in dicta Romana dotis coràm Ghiſlerio*, idcircò cum fructus, de quibus tantùm erat quęſtio, non eſſent in contractum deducti, neque in inſtrumento continerentur, locus non erat Statuto;

Verū de hoc motiuo dubitabam, ſtante
10 quod ob clauſulam, *pro quibus omnibus &c.* etiā intereſſe, quod de iure venit in conſequentiam ex non implemento contractus, iure iſtius, ac actionis potiùs quàm officio iudicis debitum eſt, potiſſimè vbi eſt intereſſe tale, quod non indigeat extrinſecis iuſtificationibus, vt eſt illud lucri ceſſantis vel damni emergentis debitum in ſimplici credito pecuniario,

niario, cùm pro fructibus dotis abſque alia probatione ſufficiat matrimonium eiuſque onerum ſupportatio, vt ſæpius hoc tit. in materia iſtorum fructuum, ſed vt dictum eſt carentia actionis pro ipſo principali credito conſequẽdo ſubſtulit neceſſitatem diſputandi de his incidentibus.

Proùt ex eadem ratione ceſſauit neceſſitas diſputandi ac indagandi veritatem alterius motiui, quod excitaueram ſuper incompetentia actionis pro dictis
11 fructibus, præſertim ad dicta caſalia poſſeſſa per Equitem de Aſte, quoniam in Curia & Rota recepta eſt propoſitio, quod licèt diſpoſitio *auth. res quæ* locum habeat etiam in fructibus, nihilominùs practicanda non eſt in ipſis bonis in ſorte principali, ſed ſuper fructibus, et ſic ſors ex ſorte, & fructus ex fructibus, *vt in Romana fructuum dotis de Porcarijs ſeù Magdalenis hoc tit. diſc. 51. & diſc.* 145. ac etiam *ſub tit. de feud. diſcurſ. 79.* alijs, vndè dicebam, quod dum actor ius non habebat niſi ſuper fructibus iſtorũ bonorum, nil remanebat in quo ſuam actionem exercere poſſet, quoniam aut agebatur de fructibus perceptis per Cardinalem, et iſti erant conſumpti, neque pro eis aliqua competebat ratio ad alia bona eiuſdem, dum eos cum bona fide ſuos fecerat, et fortius in alijs fructibus ante litem poſt dicti Cardinalis mortem perceptis & conſumptis per emptorem, qui cum iuſto emptionis titulo & bona fide eos perceperat & ſuos fecerat, minuſque pro futuris, quia eatenùs fructus futuri ex bonis expreſsè vel tacitè hypothecatis cadunt ſub hypotheca, quatenus naſcantur in dominio debitoris, ſeù eius ſucceſſoris vniuerſalis, ſecùs in illis, qui naſcuntur, poſtquàm res exijt à dominio debitoris, atq; tranſijt in dominium tertij iuxtà text. expreſſum *in l. Paulus* §. 1. *ff. de pignor. cum concord. per Merlin. de pignor. lib. 2. quæſt. 53.*, ſed hoc fuit motiuum excitatum tantùm, non tamen examinatum, dum iudex dedit abſolutoriam ſimpliciter, vt puto cum iuſtitiæ fundamento, atque actor acquieuit.

De dote

FIRMANA
FIDEICOMMISSI
PRO
VINCENTIO ET ASCANIO DE FRANCHELVTIIS
CVM
MARGARITA SORORE.

Caſus diſputatus coram Prælato ſub incerto exitu.

Ad eamdem materiam *auth. res quæ* et de dotis congruitate vel incongruitate ad effectum ſubſtinendi alienationes in talẽ cauſam factas.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *Remedium* auth. res quæ *eſt ſubſidiarium etiam accedente præcepto teſtatoris de dotando.*
3 *Auth. prædicta non intrat pro dote confeſſata.*
4 *Item procedit in dote congrua non in exceſſiua, et congruitas metienda eſt à perſona mulieris.*
5 *Taxa pendet à Iudicis arbitrio non de facili conuincendo de iniuſtitia.*

DISC. XLIII.

1 NICOLAVS prædictus de anno 1580. inſtitutis Aſcanio & Io. Philippo filijs, perpetuum ſucceſſiuum fideicommiſsũ in eius deſcendẽtia maſculina ordinauit, adiecta ſtrictiſſima prohibitione alienationis cum ratione conſeruationis bonorum in familia excluſis fœminis, quas competenter dotari præcepit, vndè conſolidatis omnibus bonis in Aſcanio, ex quo deuenerunt in dictos Nicolaum & Petrum Nicolaũ filios,

nō veniebat, quoniā vt in proximè allegatis deciſionibus, ac in alijs firmatur, ad effectum huius dotis ſubſidiariæ, congruitas à perſona mulieris metienda eſt diminutiuè, non tamen ampliatiuè, vt pluries in præcedentibus.

Quamuis autem omnes dictæ concluſiones eſſent veræ, attamen ab initio dubitabam de huius cauſæ exitu, cum ageretur de reſtitutione in integrum aduerſus rem iudicatam ex capite *iniuſtitiæ* ex parte petentis probandæ, quod difficile conuinci poteſt, dum agitur de materia arbitraria, quoniam circà taxam certa & determinata regula nō habetur, ſed totum remiſſum eſt iudicis arbitrio, ex *ſupradictis* circumſtantijs quidem regulando, non tamen de facili conuincibili de iniuſtitia poſitiua, niſi quando exceſſus eſſet valdè notabilis, vndè dicebam, quod ſi iſta cauſa fuiſſet integra, de facili ſperari potuiſſet aliqua moderatio ad commodum fideicomiſſariorum, ſed in iſto ſtatu magis timendum quàm ſperandum erat, et puto quod talis fuerit euentus, niſi concordia controuerſiam terminauerit, dum de cauſa non audiui ampliùs tractatum.

IANVEN.

DOTIS

PRO

IOSEPHO MARIA, ET IOANNE MARIA DE N.

CVM

MARIA MAGDALENA.

Diſcurſus pro veritate extrà Curiam.

De eadem materia *auth. res quæ pro De dote* dotis reſtitutione, An locum habeat in fideicommiſſo particulari, Et quatenus ſic, àn procedat in ſola portione viri, qui eſt dotis debitor, vel etiam in portionibus aliorum.

Et aliqua ad materiam *textus in l. qui autem ff. quæ infraudem creditorum*, præſertim in materia legitimæ, An poſſit debitor eam non agnoſcere, vel illam acceptare grauatam onere fideicommiſſi in præiudicium creditorum.

SVMMARIVM.

1 *Caſus controuerſia.*

2 *Debitor àn poſſit in præiudicium creditorum non agnoſcere legitimam remiſſiuè.*

3 *Ex ſtatuto Ianuen. debitor non poteſt non agnoſcere hæreditates, ſucceſſiones & legata, et ſtatutum commendatur.*

4 *An dictum ſtatutum capiat caſum, in quo legitima acceptatur cum onere.*

5 *An de iure poſſit filius in præiudicium creditorum acceptare paternam hæreditatem cum onere fideicommiſſi ſuper legitima.*

6 Auth. res quæ *intrat abſque dubio in dote reſtituenda vxoribus filiorum primi gradus vel aliorum primum locum occupantibus.*

7 *An authentica procedat pro dote reſtituenda vxori ductæ ſinè conſenſu patris fideicommittentis.*

8 *An eadem authentica locum habeat etiā in fideicommiſſis particularibus, et quatenùs ſic, àn prius excuti debeant bona fideicommiſſi vniuerſalis.*

9 *Vbi poteſt conſuli cum fructibus, non ſunt detrahenda bona in ſorte.*

10 *Legitima & æs alienum non debent detrahi ex fideicommiſſo particulari ſi adſunt bona fideicommiſſi particularis.*

11 *Quando hæres poſſit impugnare factum defuncti.*

12 *Quod auth. non habeat locum in fideicōmiſſo particulari & de rationibus*

13 *An & quando auth. prædicta locum habeat in alijs portionibus vltrà illam obuentam dotare vel reſtituere debenti.*

DISC. XLIV.

1 IO. Maria teſtator tria particularia ordinauit fideicommiſſa in forma primogenituræ in ſingulis dictis tribus eius filijs, aſſignando cuilibet certa bona, et deficientibus Petro, et Octauio abſque prole maſculina vocauit Ioannem Mariam filium ſecundogenitum Federici, cui in fideicommiſſo ſibi relicto ſubſtituit Ioſephum Mariam primogenitum, et ſucceſſiuè deſcendentes, eoſdem verò omnes hæredes vniuerſales inſtituit, adiecta omnibus prohibitione legitimæ cum cautela vulgò nuncupata *Soccini* benè extenſa.

Petrus vnus ex dictis filijs abſque prole prædeceſſit teſtatori, poſt cuius mortem obijt Federicus alter filius, ſuperſtitibus dictis Ioſepho Maria & Ioanne Maria, ac demùm obijt Octauius abſq; filijs, vndè fideicommiſſum particulare ordinatum in perſona Federici deuenit ad Ioſephum Mariam primogenitũ, alia verò duo ex perſonis dd. Octauij & Petri iuxtà teſtatoris ordinationem deuenerunt in Ioannem Mariam eiuſdem Federici ſecundò genitum.

Contrà iſtos, ac ad bona & iura dictorum fideicommiſſorum per eos poſſeſſa iudicium inſtituit Maria Magdalena dicti Federici vxor, quam patre viuente ſinè iſtius conſenſu duxerat pro ſuarum dotium reſtitutione, ſuamque intentionem dupliciter fundabat, Primò nempè prò legitima dicto Federico eius viro ac debitori in bonis teſtatoris competẽte, Et ſecundò in remedio *auth. res quæ*, dum agebatur de fideicommiſſo patris, et ſic de reſtitutione dotis facienda per filium primi gradus, ſuper quibus ex parte reorum conuentorum pro veritate conſultus.

Quatenùs pertinet ad primum punctum legitimæ, conſiderabam in pro-
2 poſito non intrare quæſtionem ſuper materia textus *in l. qui autem, ff. quæ in fraudem creditorum*, An ſcilicèt illa ſicut procedit in hæreditatibus & ſucceſſionibus, ità locum habeat in legitima, in qua vtpotè ipſo iure delata non improbabilis videtur negatiua ex ijs, quæ habentur *in Romana Cenſus pro Argolo in Senen.* & in alijs *ſub tit. de Credito*, Minuſque intrare alteram in materia eiuſdem textus, àn ſcilicèt quemadmodùm limitatur fauore fiſci, ità pariter limitationem recipiat fauore dotis, quæ fiſco in multis exæquatur, cum omnes huiuſmodi quæſtiones ac ſimiles ſatis rationabiliter ſublatę maneãt in hac Ciui-
3 tate Ianuen. per *Statutũ lib. 5. rubrica ſek c. 19.* per quod prouidetur, debitorẽ non poſſe in præiudicium creditorum recuſare ſucceſſiones & iura ſibi obuenta, quæ ipſo iure agnita cenſeantur ad fauorem creditorum, de quo Statuto mẽtionem facit *Rocch. reſponſ. 83. num. 15. lib. 1.*, Et quidem eſt Statutum ſatis iuſtum ac rationabile vbique imitandum ac introducendum, cum diſpoſitio *text. in d. l. qui autem* videatur parùm iuſta & rationabilis, atque mirandum eſt de noſtris antiquioribus, quod dum legum ciuilium auctoritas potiùs ex vſus receptione quã ex Iuſtiniani poteſtate proueniat, ex ijs, quæ habentur *ſub tit. de ſeruit. diſc. 1.*, ità iudaico more talis lex manifeſtam tertij fraudem continens recepta ſit.

Verùm quia in præſenti non agebatur de legitimæ non agnitione vel recuſatione, dum filius vniuerſam paternam hæreditatem pro ſua virili agnouerat, ſolumque agebatur de vinculo, quod eidem legitimæ adiectum erat iuxtà cau-
4 telam vulgò nuncupatam *Soccini*, de qua plenè *apud Ottbob. dec. 100. Rot. dec. 175. part. 8. & 481. part. 9. recent.*, idcircò motiuabam dubitari poſſe quod ſtatutum vtpotè loquens de caſu ſimplici non agnitionis vel repudiationis, non capere iſtum caſum mixtum acquiſitionis cum onere, itaùt ceſſante ſtatutaria diſpoſitione, tanquàm in caſu omiſſo intret diſpoſitio iuris communis, Adhuc tamen credebam dictum Statutum, ſi non in diſpoſitione ac directè, ſaltem in ratione ac indirectè in idem ſuffragari.

Diſputant enim DD. an filius, qui poteſt non agnoſcere, vel repudiare paternam

ternam hæreditatem, ac etiam iuxtà
5 vnam opinionem etiam legitimam, poſſit in eorumdem creditorum præiudicium hæreditatem acceptare cum vinculo etiam legitimæ complexiuo, iuxtà dictam cautelam; Et negatiuam ſubſtinent *Carleual. de iudicijs tom.2. tit.3. diſput.25. num.18. & 19. Giptius in addit. ad Capyc. Latr. deciſ. 8. num.5. & 6., et cæteri per Salgad. in Labyrint. par.2. c.16. in diſcurſu ſeù ratione dubitandi*; Affirmatiuam verò tenent *Peregr. conſ.46. num.16. cum ſequen. lib.2.*, qui reputatur huius opinionis magiſter, *Caſtill. lib. 5. controu. 112. num.51. cum ſequen., Salgad. dicto cap.16. num.47. & ſequen., et num.82. & ſequen.*, atq; hanc ſequuta eſt Rota *in Bonon. ſeparationis bonorum 15. Iunij 1662., et 15. Iunij 1665. coràm Veroſpio*, Ex ea ratione quod qui poteſt facere plùs poteſt facere minus, vndè ſi poteſt non agnoſcere vel repudiare, poteſt etiam agnoſcere cum onere; licèt enim dictæ deciſiones ſint reuocatæ *coram Calataiu 25 Maij 1668. & 18. Martij 1669.* attamen prouenit, quia non adeſt onus, et ſic ex facto non autem ex iure vt in dicta cauſa ſub tit. de legitima & detraction.

Alia etiam ratione concurrente, quod cum in caſu cautelæ prædictæ filius nolens acceptare onus in legitima, cogatur reliquam hæreditatem amittere, hinc proindè magis conſultum eſſe poteſt eius creditoribus, vt ità debitor aſſequatur vniuerſam hæreditatem, Tũ ob fructus eius iure durante, Tum ob ſpem libertatis bonorum ob ſubſtitutionis caducationem, ità vt non intret illa ratio fraudis, quæ manifeſta eſt in caſu ſimplicis non agnitionis vel repudiationis; Et quamuis caſus daret ob celerem fideicommiſſi purificationem magis creditorum intereſſe, vt eorum debitor legitimam liberam haberet, quàm vniuerſam hæreditatem vinculatam, nihilominùs id non habetur in conſideratione, quoniam ad regulandam fraudem ſeù læſionem attenditur initium ſeù tempus geſti actus, quãdo enim hic poteſt ſe habere ad commodum & damnum, non curatur, quod iſtud caſualiter contingat, dum poterat illud etiam contingere ad notat. *in l. Præſes, et l. de fideicommiſſo Cod. de tranſact.*, Et quam ratio-nem communiter DD. cõſiderare ſolent ad effectum ſubſtinendi prohibitionem legitimę cũ dicta cautela *Soccini*, vel alia æquipollenti, ex iis quæ pręſertim habẽtur in *Lucana ſub dicto tit. de legitima & detractionibus*, vbi tamen oſtenditur rationem non eſſe tutam.

Quicquid autem ſit de iſtorum veritate in puris terminis iuris communis ac in abſtracto, in concreto tamen caſus controuerſi, Tùm ratione Statuti, Tum etiam ſubiectæ materię, contrarium omninò probabilius mihi videbatur ex ceſſante vtraque ratione prædicta; Ceſſat etenim prima, in qua potiſſimè ſe fundant *Peregr. & ſequaces*, vt qui poteſt facere plùs, poſſit facere minùs, ac etiam ceſſat altera maioris vtilitatis ex hæreditatis fructibus per creditores reportandæ, quia cum agatur de dote, quæ à viro viuente per mulierem conſtante matrimonio regulariter repeti non poteſt, atquè vt plurimum fructus in quotidianas vrgentias erogari ſoleant, neque de facili vxores inducantur, quamuis ex vergentia ad inopiam poſſint, ad vrgendum viros, eoſque ſpoliandum fructibus & quotidianis ſubuentionibus, eo modo quo faciunt extranei creditores, idcircò ſẽper ipſa præiudicata remaneret, ideoque magis expedit vt vir habeat legitimam liberam in ſorte principali.

6 Cæterum vbi etiam contraria ſententia ſubſtineri poſſet, adhuc tamen dicebam non exindè requirentes conſilij euitare poſſe prædictæ dotis reſtitutionem, quoniam in omnem euentum, admiſſa etiam ſubiectione legitimæ, ſtantẽ deficientia bonorum liberorum viri debitoris, remanebat regreſſus ad bona fideicommiſſaria ex ſubſidiario remedio *auth. res quæ Cod. commun. de legat.*, cuius diſpoſitio in præſenti de plano intrabat, cum ageretur de reſtituendo dotem vxori filij primi gradus, de quo caſu propriè agit text., itaut ceſſet illa quæſtio, àn reſpectu dotium reſtituendarum Authentica prædicta locum habeat in vlterioribus deſcendentibus vltrà filios primi gradus, ſeù eos liberos vlteriores, quos ob proximiorum prędeceſſum proxima & immediata ſit cauſa ſuccedendi cum iure legitimæ, vt plurium eſt ſententia, licèt in foro non recepta, de qua *Alciat. conſ. 164. num.3. & per tot. lib.9.*

Hon-

Honded. conſ.76. lib.1. numer.8. cum ſequen. Peregr. de fideic.art.42.ex num.30. Gabr.conſ.49. num.11. & 12. lib.2. Redenaſc. conſ.72. Caſtill.8.tom. controu.c.36., apud quos cæteri, & infra *diſc.145.* vndè propterea dicta quæſtio circa legitimæ onus inanis remanebat, cùm ſiuè vno ſiuè altero modo fundata eſſet intentio mulieris repetentis.

Et licèt in ſtricta ac vera iuris cenſura, ſtante illa facti circumſtantia, quod
7 hic filius inſcio ac forsàn inuito patre vxorem duxerat, cuius dos non patri, ſed ipſi filio abſque patris conſenſu tradita erat, mulier ità nubens, quamuis digna, iudicanda videatur hoc beneficio indigna ob eiuſdem *Auth.* ceſſantem rationem, tàm veriſimilis voluntatis, quàm fortiùs legalis neceſſitatis in dote reſtituenda, reſultante, vel à donatione propter nuptias iuxtà terminos textus *in l.fin. C. de donat. propter nupt.*, vel ab obligatione de qua *in l. ſi cum dotem §. tranſgrediamur ff. ſoluto matrimonio*, cum eatenùs vtraque obligatio intret, quatenùs filius de patris conſenſu nubat, atq; dos ipſi patri, vel de eius conſenſu filio ſoluatur, *vt diſc.145.& 162.*, Attamen quia contrarium in foro receptum eſt, potius ex eo quod ità noſtris maioribus placuerit quàm ex legalibus fundamentis & rationibus, idcircò durum opus dicebam velle id ſubſtinere.

Eſt benè verum, quod admiſſa etiam opinione, licèt in ſtricta iuris cenſura
8 minùs vera, vt diſpoſitio Authẽticę prędictæ locum habeat etiam in fideicommiſſo particulari, de qua *Fuſar. conſ.75. num.25. Cenſal. ad Peregr. art.42. verſ. Vndecimo declaratur & Rot. in deciſ. mox allegand.*, Nihilominùs omninò veriùs credebam, ad bona fideicommiſſis particularibus vt ſuprà ſubiecta, recurſum haberi non poſſe niſi in ſubſidium, et quatenùs bona hæreditatis ſeù fideicommiſſi vniuerſalis non ſufficerent prius diſcutienda; Licèt enim *Rota deciſ.312. numer.30. cum ſequen. part.6. recent.* aliàs *apud Merlin. deciſ.657. num.18. cum ſequen.& deciſ.189. num.8. poſt Zacch. de oblig.& in Anconitana dotis 9. Decembris 1648. Cerro dec.266. par.10. recent.* & in alijs dixerit diſpoſitionem *dicta Auth.* indiſtinctè pro dote etiam reſtituenda receptam eſſe, ſiuè vnum eſſet fideicommiſſum vniuerſale, ſiuè duo, vnum vniuerſale & alterum particulare, abſque eo quod diſcuſſio vniuerſalis præcedere debeat, ex ea ratione, quod cum hoc priuilegium non proueniat à voluntate diſponentis, ſed à diſpoſitione legis, non debet eſſe in voluntate teſtatoris diſponere in ijs in quibus eo etiam inuito lex diſponit; Quod *in dicta dec.266. par.10.* fortiùs procedere dicitur, quando ad vtrumque fideicommiſſum eædem perſonæ vocatæ ſunt, cum tunc nil referre videatur, àn bona vnius vel alterius diſtrahantur.

Attamen, admiſſo etiam quod in fideicommiſſis particularibus remedium prædictum recipiendum ſit, Adhuc parum probabilis, ſemper mihi viſa eſt hęc propoſitio, Ideoque pluries pro veritate reſpondendo verius credidi, quod ſicuti ad bona fideicõmiſſi vniuerſalis recurri nõ poteſt niſi in ſubſidiũ, et facta excuſſione aliorum bonorum liberorum, ità pariter idem ordo ſeruari debeat inter fideicommiſſum vniuerſale & particulare, ſiuè de conſtituenda, ſiuè fortius de reſtituenda dote ageretur; Si enim aſcẽdens viueret, atque iudicis officio cogendus eſſet ad neptem vel aliam deſcẽdentem dotandam, abſque dubio cogi non poſſet pati diſtractionem aliquorũ bonorum, quæ ob particularem affectionem, vel aliquam conſiderabilem qualitatem, quia nempè fuiſſent maiorum, ſiuè tanquam conſpicua &c. vellet pro ſe retinere, eorumque conſeruationem in poſteritate deſideraret, quoties congruã dotem ex alijs bonis offerret; Igitur plùs non debet operari fictio quàm veritas, neque maioris efficaciæ debet eſſe quædam legalis ac ſubintellecta obligatio cõtrà defunctum, quàm ſi haberetur contrà viuentem, potiſſimè verò in dote reſtituenda, in qua, vt hic & alibi ſæpius habetur, in vera iuris cenſura, in cæteris aſcendentibus (excepto patre) iſta legalis obligatio non adeſt, Quinimò nequè in patre niſi in certis caſibus, Vndè ſi in ſenſu Doctorum potiùs quàm legis hæc obligatio ità extendenda eſt, prorſus aſonum ac irrationabile videtur ità eam extendere, quod prohibendus ſit teſtator demandare conſeruationem aliquorum bonorum, in quibus particularem habeat affectionem, dum aliũdè conſuli poteſt. Et

Et ſi eadem lex diſponit, quod vbi commodè dos extrahi poteſt ex fructi-
9 bus, permittenda non eſt extractio in ſorte principali; Siuè vbi adſunt bona mobilia vel ſtabilia minoris valoris, permittenda non ſit alienatio rei magis cõſpicuæ ſeù qualificatæ, ex ijs, quæ habentur pluries *ſub tit. de fideicommiſſis*, ac etiam infra *diſc.*145. & in alijs, ità pariter.

Fortius quia receptum etiam in iure habemus legitimam detrahi non poſſe
10 de bonis fideicõmiſſo particulari ſubiectis, niſi in ſubſidium aliorum bonorum hæreditatis vel fideicommiſſi vniuerſalis, quoties non vrgeat ratio fraudis, quæ filijs fieret obtinendi legitimam in bonis deterioribus, quod etiam in ære alieno ſtatutum eſt ex deductis per *Gabr. conſ.*123. *num.*6. *lib.*2. *Honded. conſ.*66. *num.*11. & 12. *lib.*2. *deciſ.*47. & 77. *par.*5. *recent.* aliàs *apud Merlin. deciſ.*265. *Vrbinaten. prædij* 23. *Maij* 1653. *Bichio poſt Paitell. deciſ.*49. & *ſæpiùs*. Igitur nulla ratio exigit vt melioris conditionis eſſe debeat huiuſmodi ſubſidiaria dos præſertim reſtituenda, cui verè nulla lex aſſiſtit, ac potiùs ratio reſiſtit, quàm ſit legitima de iure naturæ filijs debita.

Adeoque lex morientium affectioni ſuper aliquorum bonorum conſeruatio-
11 ne aſſiſtit, quod licèt magis recepta ſit opinio, quæ hodie pro regula conſtitui poteſt, hęredem iuxtà terminos *textus in l. cum à matre Cod. de rei vindic.* & *l. vindicantem ff. de euiction.* teneri habere ratum factum defuncti, etiam in ijs, quæ ſibi ex iure ac perſona propria competunt, Attamen ſi ageretur de bonis fideicommiſſarijs, in quibus conſtet teſtatorem particularem cõſeruationis affectionem habuiſſe, iſta regula limitatur, atque fideicommiſſarius ea vindicare poteſt quamuis haberet hæreditariam qualitatem eius, qui alienauit eum obligantem ad reintegrandum poſſeſſorem aliundè, vt ex *Honded. dicto conſ.*66. *lib.*2. *num.* 27. & alijs, confutando in ſpecie *Gabr.* & *Gratian.* firmatur *in Bonon. fideicõmiſſi de Rubeis* 5. *Aprilis* 1647. *§. penult. coram Corrado deciſ.*41. *par.*10. *recent.*, *In Romana fideicommiſſi de Zuccaris* 4. *Februarij* 1650. *§. minùs obſtat coram Dunozetto* inter ſuas *deciſ.*846.

Quinimò aliarum cauſarum occaſione conſiderabam, quod licèt in foro
12 præſertim in Rota & Curia ex allegatis auctoritatibus paſſim receptum ſit dictum remedium locum habere etiam in fideicommiſſo particulari, nihilominùs vbi ex integro ac per rationes hic articulus diſputandus ac decidendus eſſet, videtur non de facili deduci poſſe pro huiuſmodi opinione probabile fundamentum; Licèt enim verum ſit, quod vbi dotandi obligatio non eſt ex ſola ratione charitatis, ſed etiam ratione ſanguinis, illa dicitur potiùs realis quàm perſonalis, atq; transfunditur in quoſcumque ſucceſſores aſcendentis bona poſſidentis, Attamen id procedit reſpectu ſucceſſorum vniuerſalium, defuncti perſonam in vniuerſo iure actiuo ac paſſiuo repræſentantiũ, quales ſunt, nedùm hæredes primi gradus, ſed etiã quicumq; ſucceſſores in fideicommiſſo vniuerſali, quę ratio ceſſat in fideicommiſſo particulari, quod legati magis quàm hęreditatis naturam habet, ideoq; nõ videtur quæ ratio ſuadeat vt teſtatore aliqua bona iure legati relinquente amico, hic excepto iure legitimæ debitæ filijs primi gradus ſeù æris alieni teſtatoris, non debeat in reliquo aſſe eſſe tutus quodq; idẽ dicendũ non ſit de fideicommiſſo particulari, quod idẽ eſt ac legatũ perſonis de ſua poſteritate factis, vbi præſertim adſunt inditia ceſſantis veriſimilis voluntatis, cuius ratione in dotibus conſtituendis, nullatenùs autem in reſtituendis hoc remedium admittendum veniret.

Quia verò hodiè contrà ſtimulum calcitraret qui hoc in foro ſubſtinere vellet ob tot rerum iudicatarum auctoritatem, idcircò in propoſita facti ſpecie, quatenùs bona fideicommiſſi vniuerſalis non ſuppeterent, dicebam euitari non poſſe eiuſdem mulieris actionẽ ad bona illius fideicommiſſi particularis, quod in perſona Federici viri ac principalis debitoris ordinatũ eſt; Cũq; illa ſufficerẽt ac abundarẽt, hinc proindè nulla penitùs actio vel contributio intrabat ex bonis aliarũ portionum, quoniam id, quod ex *Petra* & alijs, reiecta ſenten-
13 tia *Peregr.* firmatur *per Rotam apud Merlin. dicta deciſ.*657., aliàs 312. *p.*6. *recent.*, vt hoc remedium competat etiã

ad

ad bona aliarum portionum, procedit in illis portionibus, quæ in vim reciprocæ conſolidatæ fuerunt in eodem dotis conſtituendæ vel reſtituendæ debitore, penès quem totum effectum eſt vnica portio, in quibus terminis loquuntur *Rota vbi ſuprà & DD.* ibi deducti, ac etiam *Rouit. conſ. 54. lib.1.*, quicquid in hoc dicat *Hodiern. controu.9.*, in cuius caſu meritò contrarium deciſum fuit per Sac.Concilium, vt ipſemet teſtatur *ibidem, et in addit.ad Surd.dec.62.*, quia verè ad portiones per alios cohæredes poſſeſſas, et in diuerſas lineas obuentas hæc actio non competit, vt aliàs *hoc eodem tit.* deductum habetur præſertim *diſc.38.& diſc.145.*, Potiſſimè verò vbi portio fideicommiſſaria poſſeſſa per virum vel patrem dotis conſtituendæ, vel reſtituendæ debiorem eſt ſufficiens, cum tunc videatur caſus indubitatus, ex ea ratione in alijs ponderata, quod cum fideicommiſſarius durante ſuo iure iuxtà magis veram & receptam opinionem dicatur dominus, quamuis reſolubiliter, et cum dominio vinculato, lex ità pro ea rata, quæ dotis neceſſaria eſt, ſoluere videtur vinculum ab ipſamet lege adiectum, et quodammodò efficere bona libera, *vt ſub tit. de feud. diſc.89.* ideoque ſicuti extantibus alijs bonis liberis abſolutum eſt ad fideicommiſſaria recurſum haberi non poſſe ità à pari, et fortius. Et quamuis ex his nimis dura conſequentia reſultaret, quod ſcilicèt ità melioris conditionis remaneret ſecundogenitus habens duas portiones Petri & Octauij liberas, quàm primogenitus vocatus ad ſolam portionem Federici patris à dicta detractione abſorptam vel diminutam, nihilominùs id caſui ac fortunæ tribuendum erat, neq; iſta videbatur conſideratio ſufficiens, ob quam à iuris regulis eſſet recedendum, ideòque requirentibus conſului, vt concordiam eo meliori modo quo poſſent cum matre, vel nouerca procurarent.

ROMANA
SEV
SPOLETANA
PRO
MONTISTIS MONTIS PROVINCIARVM
CVM
ANCAIANIS.

Caſus diſputatus in Congregatione Baronum vbi pendet.

Ad eamdem materiam *auth. res quã* quando locum habeat in fideicõmiſſo tranſuerſalis, Et àn in fideicommiſſo ordinato per contractum.

SVMMARIVM.

1 F*acti ſeries.*
2 *Ad materiam Bullæ Baronum quale ius tribuat creditoribus, et àn operetur, vt tunc vel vt nunc.*
3 Auth. res quæ *procedit ſolùm in fideicommiſſis aſcendentium non autem tranſuerſalium, et de ratione.*
4 *Quando id limitetur, et qui teneant contrarium.*
5 *De differentia inter dotes conſtituendas & reſtituendas, et quare primis potiùs congruat auth. beneficium.*
6 *Quando ex fideicommiſſo etiam tranſuerſalis dos conſtituenda ſit.*
7 *An authentica locum habeat in fideicommiſſo ordinato per contractum.*
8 *De eadem materia & diſtinctione inter contractum ex cauſa lucratiua vel oneroſa, et correſpectiua.*
9 *De fideicommiſſo per plures fratres in eorum bonis per contractum ordinato, àn in eo intret authentica.*

DISC.

DISC. XLV.

1 Octo fratres de Ancaianis Domini Caſtrorum, Carmani, et Tenaliæ, aliorumque plurium bonorum poſſeſſores, de anno 1592. per contractũ in omnibus eorum bonis perpetuũ ſucceſſiuum fideicommiſſum ordinarunt cũ ſtrictiſſima alienãdi prohibitione, adiecta ratione perpetuæ conſeruationis bonorum in familia & deſcendentia, præſcripta etiam certa lege ſuper modo adminiſtrationis penès vnum eorũ ab eiſdem eligendum, qui vxorem accipere deberet infrà biennium, et qui facultatem haberet obligandi vel alienandi dicta bona vſque ad ſummam ſcutorum 7.mil. duntaxat.

Anno 1587. Vffredutius vnus ex dictis fratribus dictę adminiſtrationi prępoſitus vxorem duxit Virginiam Petrignanam cum dote ſcutorum 6000.,atq; anno 1597. *dicti* Vffredutius & fratres obtinuerunt *à Clemente VIII.* aggregari ad Montem prouinciarum de anno 1577. erectum *à Greg. XIII.* cum omnibus eius priuilegijs & prærogatiuis, et cum obligatione bonorum pro dotis monte ad montiſtarum cautelam aſſignatorum cum derogatione quibuſcũq; fideicommiſſis & vinculis;

Cumque tractu temporis ſuper dictis bonis vel eorum pretio orta eſſet controuerſia inter Montiſtas & dictam Virginiam ſeù eius filios creditores ex cauſa dictæ dotis ſuper eorum anterioritate vel potioritate, introducta cauſa in Congregatione Baronum, ſcribentes pro dictis creditoribus ex cauſa dotis fundamentum conſtituebant in anterioritate temporis, quæ in muliere vel filijs petentibus dotis reſtitutionem ſolùm attenditur cum quibuſcumque priuilegiatis ob conquaſſationem priuilegiorum *ad text. in §.bis conſequens auth.de æqual. dot. cum concord.* non obſtante vinculo fideicommiſſi, quod ceſſare dicebant, tum ex Bulla Baronum illa dirimente (dum communis debitor erat Baro) atque mandante creditoribus ſatisfieri iuxtà eorum anterioritatem & potioritatem; Tum etiam ex beneficio *De dote* *auth res quæ Cod. commun. de legat.* rectèque ſcientes hodiè receptiſſimam eſſe propoſitionem, vt illius text. diſpoſitio locum tantùm ſibi vindicet in fideicommiſſis aſcendentium, non autem tranſuerſalium, reſpondebant tamen id in propoſita facti ſpecie non obſtare ob eiuſdem fideicommiſſi ordinatorum contrariam voluntatem deductam ex eo quod in ipſo fideicommiſſi contractu expreſsè iniunctum eſt Vffreduccio, vt vxorem pro familiæ propagatione & conſeruatione ducere deberet, vndè ità per neceſſarium antecedens cogitatum fuit de receptione, ac reſpectiuè dotis reſtitutione, cum matrimonia contrahi non ſoleant ſinè dote, neque de facili vxorem inueniat, qui bona non poſſideat, ſuper quibus de dote reſtituenda vxorem tutam reddere valeat.

Pro Montiſtis econuersò ſcribens, cum ſenſu etiam veritatis, dicebam pro iſtorum anterioritate ſeù potioritate omninò reſpondendum videri, quoniã ipſi ius metiebantur a valida obligatione bonorum vſque ab anno 1597., de quo tempore ob Apoſtolicam derogationem fideicommiſſi, hypothecam eo non obſtante acquiſiuerunt, econuersò autem ob dictum fideicommiſſi vinculum cum ſtrictiſſima prohibitione alie-
2 nationis nullum ius dictæ mulieri quæſitum erat, non obſtante Bulla Baronum, quoniam iſta non tribuit ius vel hypothecam ab initio, ſed concedit facultatem Congregationi remouendi huiuſmodi obſtacula, eiſque non obſtantibus procedendi ad venditionem bonorum, vt de eorum pretio tanquàm libero ſatiſfaciat creditoribus iuxta eorum ordinem, qui tamen aliàs nullum ius in ipſis bonis haberent, et ſic operatur vt nunc, non vt tunc, neque retrotrahitur in præiudicium eorum, quibus antequàm Congregatio manus apponeret, ac ſine ipſius vel dictæ Bullæ auxilio & extraordinario remedio ius habebant, illudque coram quocumque iudice ordinario poterant experiri, vt latius habetur *in Romana reſtitutionis pecuniarum de Caffarellis ſub tit. de feudis* ad materiam Bullæ Baronum *diſc.78.*, Clarius verò in præſenti, dum de tempore, quo iſtis Montiſtis ius quæſitum fuit, edita non erat Bulla prædicta, vndè propterea caſus

V

ſus erat indubitatus, cum dici non valeat alterum creditorem anteriorem ſaltem ſub clypeo ac ſpe huius Bullæ contraxiſſe, quod eſt fortius argumentum in contrarium.

Quo verò ad alterum fundamentum deductum *ex Auth. res quæ*, conſtituebam concluſionem hodiè pro regula receptam, quam ſcribentes in contra-
3 rium non negabant, textum prædictum, ſiuè de conſtituenda, ſiuè fortius de reſtituenda dote agatur, locum habere ſolùm in fideicommiſſis aſcendentium non autem tranſuerſalium, Tum quia textus vtitur verbo *liberis* non congruo niſi deſcendentibus iuxtà magis communem & receptam opinionem, licèt etiam ac non improbabiliter dici valeat in propoſito id non niſi filijs primi gradus conuenire; Tum etiam quia potiſſima ratio eiuſdem textus conſiſtens in legali neceſſitate non conuenit niſi aſcendentibus, quorum obligatio per mortem non ſoluitur, ſed transfunditur in eorum ſucceſſores & bona, cum ſit obligatio ratione ſanguinis, illa verò tranſuerſalium ſecus, quia hæc ratione charitatis dicitur perſonalis, et per mortem ceſſat, vt firmant *Bart. Padill.* & cæteri repetentes *in eadem Auth.*, de quibus *Fuſar. quaſt.531. num.95. & ſequen., et 532. num.38. & ſequen. Franch. dec.241. Fontanell. de pactis clauſ.5. gloſ.1. par.2. numer.6. & 7. Amat. variarum reſol.75. num.13. Rota deciſ.137. num.2. cum ſequen. poſt Merlin. de pignor.*, et aliàs paſſim, itaut hodiè ſit propoſitio abſque auctoritatibus præſupponenda.

Reſpectu verò limitationis deductæ
4 ex contraria voluntate ordinatorum fideicommiſſi, deſumpta ex eo quod iniunxiſſent onus ducendi vxorem, dicebam hoc eſſe petere principium, atque dare limitationem, regulæ penitùs deſtructiuam; Omnes etenim fideicommiſſorum ordinatores, ſiuè tranſuerſales, ſiuè penitus extranei, eo ipſo quod ordinant fideicommiſſa in hæredum grauatorum filijs, nepotibus, et deſcendentibus legitimis & naturalibus pro familiæ vel ſanguinis conſeruatione, explicitè præſupponunt ducēdas eſſe vxores, quæ iuxta communem vſum abſque dote duci non ſolent nec debent, vndè in omnibus militat ratio huiuſmodi voluntatis, ob quam proindè plurium opinio fuit dictum ſubſidiarium remedium indefinitè intrare, ſiuè agatur de fideicommiſſo aſcendentis, ſiuè collateralis vel penitùs extranei, vt præſertim *Claper. deciſ.1. cauſ.1. quæſt.4. num.22. Faber. de error. pragm. decad.20. error.3. & cæteri relati per Amat. & Fontanell. locis citatis*, Et tamen hæc opinio eſt paſſim reiecta, tàm ex magis communi DD. ſenſu in contrarium, quàm etiam ex vſu forenſi; fortius verò in præſenti in hac facti ſpecie, in qua ordinatores prædicti, quandò præceptum ducendi vxorem dederunt illi, qui familiam propagaturus erat, iuditiosè dederunt etiam facultatem obligandi vel alienandi tot bona in ſumma ſcutorum 7.mil., cum qua dotem ducendæ vxoris abſque fideicommiſſi præiudicio aſſecurare poterat.

Vltrà quod vinculum fideicommiſſi nullum præſtare videtur impedimentū
5 vxoribus ducendis, ac dotibus obtinendis, cum dotantes rectè eorum indemnitati conſulere valeant, conſtituendo dotem in ſpecie ac fundis dotalibus inalienabilibus, vel conueniendo de tuto inueſtimento quantitatis, et quatenùs dotantes id negligant, vt plurimum mulieribus remanet regreſſus aduerſus eoſdem pro noua dote conſtituenda, Ideoque ducto argumento ab ijs, quæ frequentius accidunt, verè in dote reſtituenda non vrget illa æquitatis & commiſerationis ratio militans in dote conſtituenda puellis ex eadem linea ſeù familia procreatis, quæ caſum præuidere non poſſunt, neque aliàs ſibi conſulere.

Duplici etiam alia diuerſitatis ratione concurrente, Vna nempè, quod puellæ de familia vel ſanguine, ſi ob dotis carentiam ſe proſtituere coguntur, dedecus eſt familiæ ac memoriæ ipſiuſmet teſtatoris, cuius proindè veriſimilis voluntas aſſiſtere videtur in tali caſu, vtpotè per eum non cogitato, nec veriſimiliter volito ſub generica quamuis lata prohibitione, quæ ratio non vrget in mulieribus, quibus dos reſtituenda eſt, vtpotè à familia & ſanguine extraneis; Altera verò, quod fœminæ de familia & deſcendentia grauatorum patiuntur ratione ſexus iniuriam excluſio-

nis à ſucceſſione fideicommiſſi, in cuius compenſationem rationabile eſt vt hoc beneficium eis impartiatur, de quo cæteri conquæri non poſſunt, quia ſi fuiſſent maſculi, æqualem cum eis habuiſſent ſuceeſſionem, in eis proindè minorem extituram.

Et ex qua ratione omninò probabilius videtur huiuſmodi puellas etiam in
6 fideicommiſſis tranſuerſalium vel extraneorum dotis conſtitutionem petere poſſe, ipſius fideicommiſſi vinculo adhuc durante, in tot bonis, quæ congruam cõſtituant, vel ſaltem in ea virili, quam, ſi eſſent maſculi obtinerent, quia ſic non eſt præiudicare fideicommiſſo, dum illud ſaluum remanet, ſed eſt ſolùm diminuere portiones maſculorum ſuccedentium, cõtrà quos vrget dicta ratio ęquitatis; Ad inſtar eorum quæ *diſcurſ.*142. habentur de agnato excludente à ſucceſſione feudi vel fideicommiſſi filiam vel deſcendentem vltimi morientis; Licèt enim cum huiuſmodi dote non ſit omninò conſultum eo modo, quo cum dote libera ob filiorum ſucceſſionem ac virorũ lucra, nihilominùs ità melius honeſtati puellarum conſulitur, quàm ſi omninò derelictæ remanerent, neque conquæri poteſt ille, qui nihil rigoroſè obtenturus aliquid obtinet vinculatum.

Dicebam præterea tanquàm Aduocatus ſcribẽs ad cauſæ opportunitatem, quod vbi etiam eſſemus in caſu quo diſpoſitio prædictæ auth. intraret, quoties ageretur de fideicommiſſo ordinato per vltimam voluntatem, adhuc tamen idem remedium ceſſabat, dum agebatur de fideicommiſſo ordinato per contractũ, in quo dictum ſubſidiarium remedium
7 non intrare firmant *Petra de fideic. q.*8. *num.*440. *Menoch. lib.*4. *præſumpt.* 189. *num.*186. *Fuſar. quæſt.*531. *num.*80 *Donad. de renunt. quæſt.*27. *num.* 11. *cum ſequen. amplè Caſtill.* alios colligens 8. *tom. controu.cap.*36. *in principio num.*80. *cum ſequen.*, et dixit etiam *Rota apud Seraph. deciſ.*374. *num.*3. aliàs *deciſ.*449. *par.*1. *diuerſ. num.*4.

Verùm hoc fundamentum non videbatur tutum, quoniam in ijs caſibus, in quibus dictæ Authenticæ diſpoſitio intrat, illam locum habere indefinitè in quibuſcumque fideicommiſſis, ſiuè per contractum, ſiuè per vltimam voluntatem, firmant poſt alios ab eis allegatos *Lopez.in rubr. de donat. inter vir. & vxor.* 816. *numer.*14. *Odd. de fideic. quæſt.*38. *num.*59. *Peregr. conſ.*23. *numer.*21. *lib.*3. *& de fideic. art.*42. *num.*58. (licèt non figat pedes.) *Fontanell. ex profeſſò de pact. nupt. cl.*5. *gloſ.*1. *par.*2. *num.*93. *& ſequen. Giurb. obſeruat.*89. *num.*6. *Rot. deciſ.*128. *num.*3. *&* 4. *par.*5. *recent. & deciſ.*189. *num.*8. *&* 232. *num.*24. *poſt Zacch. de oblig.*, vndè liquet huic aſſiſtere longè maiorem calculum auctoritatum, præſertim quia ſuperius allegatæ in contrarium non omnes illi opinioni aſſiſtunt, dum *Fuſar. & Caſtill.*, iuxtà cõſuetum ſtylum, relatorum partes implentes, vtriuſque opinionis ſequaces colligendo ſuam opinionem non explicant, *et Rota apud Seraph.* id dixit motiuando, ſed vſque tunc oſtendit habere difficultatem, deindè verò contrarium poſitiuè firmauit, vndè duram prorsùs prouinciam aſſumeret, qui primam ſententiam in foro ſubſtinere vellet; Non tamen in hac facti ſpecie fuit opus huius articuli veritatem examinare, dùm ob aliquas difficultates ex facto potiùs reſultantes, præſertim ex quadam tranſactione ad ea, quæ facti ſunt cauſæ difficultas reſtricta fuit.

Reflectendo autem iſta occaſione ad
8 articulum prædictum, atque ad diſtinctionem quam plures ex allegatis, et alij antiquiores per eos deducti tribuere ſolent in propoſito inter cauſam lucratiuam & oneroſam; Cogitabam pro veritate, quod dicta diſtinctio per antiquiores verè tradita fuit, eo quia ipſorum ſenſus erat diſpoſitionem *dictæ auth.* non egredi filios primi gradus, quibus debita eſt legitima, ex qua dos conſtituenda vel reſtituenda eſſet, quaſi quod iuxtà ea, quæ in terminis legitimæ habemus, nulla ratio habeatur in eius præiudicium de diſpoſitis titulo lucratiuo, ſed tantùm de diſtractis ex cauſa verè oneroſa & correſpectiua; Verùm illa etiã in ſenſu moderniorum retenta, vbi agitur de diſpoſitione facta per patrem ad fauorem filij cum ordine fideicommiſſi, ex cauſa tamen oneroſa & correſpectiua potiùs quàm lucratiua, quia nempè filio aliqua bona aſſignata ſint in ſatisfactionem dotium maternarum, legitimæ, et alio-

aliorum iurium, quæ ipſe in bonis patris haberet, Et tunc, vbi agitur de deſcendentibus ipſius filij recipientis, et nulla videtur adeſſe ratio dubitandi, cur *dictæ auth.* diſpoſitio intrare nõn debeat, cum tàm dantes, quàm recipiens ſint deſcendentes, ſolùmque difficultas caderet reſpectu deſcendentium patris datoris, quia in effectu fideicommiſſum tali caſu conſtitui potiùs dicitur à recipiente quàm à dante, vnde alij filij & deſcendentes dantis conſiderandi veniunt tanquàm tranſuerſales; Vbi verò agitur de diſpoſitione inter patrem & filium ex cauſa lucratiua, et donationis cum onere fideicommiſſi, vt frequenter contingere ſolet in illis donationibus, quæ fiũt contemplatione matrimonij, Et tunc reſpectu deſcendentium à donatario, caſus pariter videtur planus fauore dotium, ſolùmque difficultas cadere poteſt reſpectu deſcendentium ex alijs filijs donatoris, contra quos videretur reſpondendum, quia verè, vt dictum eſt, dicta conſideratio cauſæ lucratiuæ vel onerosæ in ſenſu antiquiorum qui eam fecerunt percutit filios primi gradus in ordine ad legitimam, reſpectu verò vlteriorum deſcendentium, cum bona vni filio eiuſque poſteritati donata iure cuiuſdam diuiſionis in iſtius portionem aſſignata ſint, non videtur quod deſcẽdentes aliarum linearum aliquod ius habeant, etiãſi per viam vltimæ voluntatis diſpoſitio facta ſit, vt *diſcurſ.* 38. & aliàs actum habetur, multòmagis vbi per contractũ, per quem irreuocabiliter bona à patrimonio aſcendentis diſmembrata fuerãt, itaut etiamſi ipſe viueret, nec vellet nec poſſet eadem bona alijs deſcendentibus applicare, ideoque iſto reſpectu nullius conſiderationis videtur diſtinctio cauſæ lucratiuæ & onerosæ.

Vbi verò contractus eſſet inter extraneos, tunc nulla caderet difficultas, quoniam Aut venirent deſcendentes primi donatarij, & iſtorum reſpectu non intraret Authentica, dum ita agitur de fideicommiſſo ordinato per extraneum, Aut veniunt deſcendentes donatoris, et iſti, excepto caſu inofficioſitatis percutientis legitimam occupantium primũ gradum, de reliquo nullum ius habere dicuntur in bonis, quæ in extraneum legitimè tranſlata ſunt titulo particulari, ſolùmque difficultas reſpectu dotium conſtituendarum cadere poſſet contra extraneum aſcendentis ſucceſſorem titulo vniuerſali, contra quem dotandi obligatio de iure transfunditur.

Quare in propoſito fideicommiſſi ordinati per contractum, vnicus dubitandi caſus eſſe videtur iſte controuerſus, vbi
9 ſcilicèt plures fratres vel coniuncti omnia eorum bona in quadam communione ponentes, fideicommiſſum in ſingulorum deſcendentijs ex conuentione ordinauerint cum reciproca, num ſcilicet deſcendentes ex quolibet ad hoc ſubſidiarium remedium conuolare poſſint in bonis ſui aſcendentis reſpectiuè, et in hoc niſi ex facti circumſtantijs vrgeat ratio præſumptæ veriſimilis voluntatis, probabilior videtur negatiua, ob intereſſe aliorum, qui ſunt extranei; Et in quorum præiudicium ob ius ſperatæ cõuentionalis ſucceſſionis idem aſcendens ſi viueret nec volens poſſet vltrà deducta in conuentionem de bonis diſponere, vndè propterea ceſſat ratio, in qua principalitèr dictæ Auth. diſpoſitio fundata eſt; Neque econuersò vrgere videtur altera ratio, quod non poſſit quis ex facto ſuo tollere legalem neceſſitatem, atque ſe eximere à ſibi incumbente obligatione, quoniam id fortè recipiendum eſſet in diſpoſitione merè voluntaria & gratuita, non in iſta, quæ reſpectu aliorum contrahentium potiùs eſt onerosa & correſpectiua; Et quemadmodùm idem aſcendens poterat hæc bona proijcere in mare, vel aliàs inter viuos per actus irreuocabiles donare extraneis, itaut vltrà legitimam debitam ſucceſſoribus primi gradus, aliud ius non competeret, ità nulla videtur ſubeſſe ratio, cur huiuſmodi prouidum conſilium capere non poſſit, cum quo propriam poſteritatem de bonis proprijs ac etiam de alienis prouideret, potiſſimè verò reſpectu dotium reſtituendarum, pro quibus pro meo iudicio caſus videtur indubitatus, ſolùmque reſpectu conſtituendarum quædam reciproca omnium ita contrahentium reſultat veriſimilis voluntas in bonis à quolibet aſcendente cum ſuis deſcendentibus reſpectiuè, ſed adhuc occaſio non prębuit id in foro diſputare.

ROMA.

ROMANA

REINVESTIMENTI CONVENTIONALIS.

Diſcurſus in ratione motiuandi.

An diſpoſitio *auth. res quæ* locum habeat in dote reſtituenda, de cuius inueſtimento conuentum fuit, deinde neglecto ſeù malè facto cum ipſomet viro.

SVMMARIVM.

1 *Caſus controuerſiæ.*
2 *Inueſtimentum dotis conuentum ſi negligitur, non per hoc ceſſat beneficium* auth. res quæ, *& n.4.*
3 *Si datus eſt fideiuſſor dotis mulier non tenetur eum excludere, ac eo non obſtante vtitur beneficio dictæ Authenticæ.*
4 *Contrarium eius de quo num.2., et de rationibus; et in quibus perſonis vel caſibus propriè dicta authentica procedat.*
5 *De differentia inter dotes conſtituendas & reſtituendas.*
6 *Vbi etiam admittenda ſit authentica in dote reſtituenda quando non debeat recipi.*
7 *De pluribus caſibus in quibus mulier pro dote reſtituenda non gaudet beneficio* auth. res quæ *ob culpam vel negligentiam.*

DISC. XLVI.

1 Contracto matrimonio inter duos nobiles Romanos cum congrua dote, de cuius inueſtimento conuentum fuit in bona ſtabilia, cenſus tutos, vel loca montium, ſponſæ pater dotis promiſſor ex aliquo interuallo notabilem eiuſdem dotis ſummam inueſtiuit in quemdam cenſum cum ipſomet viro, cui de conſenſu mulieris cenſum prędictum tanquam fundum dotalem aſſignauit; Cumq; ſoluto matrimonio per mortem viri omnia iſtius bona ab hypothecis anterioribus abſorpta eſſent, vnde cenſus remanſit ſine fundo ac inanis, Hinc mulier regreſſum habere prætendebat ad bona per virum poſſeſſa ſpectantia ad quædam fideicommiſſa aſcendentiũ vtriuſque lateris, præſertim verò materni, cui prætenſioni ſe opponentibus vocatis ad dicta fideicommiſſa, eorumque poſſeſſoribus, oretenùs conuentum fuit inter partes acquieſcendi iudicio duorũ Aduocatorum, quorum vnus ego fui, ſed ex aliquibus accidentibus ad prætati iudicij interpoſitionem deuentum non fuit, atque controuerſia pendet.

Articulus me tenebat ſatis ancipitem, inſpectis enim auctoritatibus pro muliere reſpondendum videbatur ex duabus deciſionibus Rotæ in eodem caſu editis, *impreſſ. par.6. recent. deciſ.*210. *numer.*15. *& deciſ.*312. *num.*40. *& ſequen.*,
2 quarum ſecunda eſt *apud Merlin. deciſ.* 657., in quibus, præſertim latius in ſecunda, in ſpecie firmatur beneficium *auth. res quæ*, pro dote reſtituenda mulieri competere, quamuis ab initio conuentum eſſet de quantitatis in dotem promiſſæ inueſtimento poſtmodum neglecto, cum id conuentum cenſeatur ad maiorem cautelam & fauorem mulieris ac dotantis, qui poſſunt proprio fauori renunciare, neque ex eo quod aliquis ſibi prouidet de aliquo remedio extraordinario, quod deinde negligit, reſultat amiſſio iuris ordinarij, aliàs ex legis beneficio competentis, ex deductis in eiſdem deciſionibus, pręſertim ſecunda; Quodque huiuſmodi inueſtimenta conuenta cenſeantur pro abundantiori cautela, qua neglecta, non per hoc ceſſant alia iura & remedia generaliter cõpetentia, quando de dicta cautela conuentum non eſſet, eo quia inducta ad fauorem retorqueri nõ debent in odium, habetur etiam *in Romana Saluiani* 23. *Ianuarij* 1643. *coram Dunozetto* inter ſuas *deciſ.*699. *à n.*15. *ad finem*, quam vidi pluries practicatam in Congregatione Baronum, ad cuius materiam *ſub tit. de feudis* id quandoque inſinuatur.

In

In idem quoq; ponderabant ampliationem diſpoſitionis *dictæ auth. res quæ* tradi ſolitam, vt ſcilicet quamuis pro
3 dote fideiuſſor datus eſſet, non teneatur mulier iſtum excutere, ſed eo neglecto, non extantibus bonis liberis viri, habere regreſſum ad bona fideicommiſſaria aſcendentium *iuxta magiſtrale conſ.* 15. *Caſtrenſ. lib.* 1., *vt per Menoch. lib.* 4. *præſumpt.* 190.*nu.*29. *Surd. dec.* 62. *num.* 5. et nominatim reprobato *Petra* diſtinguente, an fideiuſſor eſſet idoneus necne *Fuſar.queſt.*532. *num.* 3. *Caſtill.* 8. *tom. controu. cap.* 36. *num.* 53.

Econuerſò vrgebant rationes fundatæ in principijs legalibus, quæ ex genio ſunt apud me longè maioris ponderis ac exiſtimationis; Vt enim pluries
4 ſupra & infrà ad hanc materiam aduertitur, de ſtricto iure diſpoſitio dicti textus locum habere ſolum deberet, ſiue de conſtituenda ſiuè de reſtituenda dote agatur, in filijs primi gradus, quibus ius legitimæ in bonis fideicommittentis competit, cum authentica prædicta, ſicut & omnes aliæ non contineant caſum legis ſed compendia per *Irnerium* de ſumpta ex iure authenticorum, ità ex communi vſu pro lege habita vt pote in antiquis Codicibus inter leges inſerta; In ipſo verò corpore, vnde iſta authentica deſumpta eſt, de filijs magis, quàm de alijs liberis agitur, Neque aduerſatur verbum *liberis*, quo *Irnerius* vtitur, cum illud etiam pro filijs vſurpari soleat, potiſſimè attentis illis primis temporibus, quando elocutio ſatis barbara erat, neque tanta notitia legum habebatur, minuſq; ad modernas verborum & vocabulorum veras & proprias ſignificationes adeò reflectebatur, Ac etiam quia citrà violationem textus, à quo eadem authentica deſumpta eſt, dictum magis generale vocabulum *liberorum* rectè adhiberi potuit vtpotè verificabilè illis nepotibus vel pronepotibus, qui primum locum etiam cum iure legitimæ ob parentum prædeceſſum in auo vel abauo fideicommiſſi ordinatore occupare poſſunt.

Eſt benè verum, quod reſpectu dotium conſtituendarum, fœminis quamuis vlterioris gradus deſcendentibus, aliundè non prouiſis, etiamſi littera tex-
5 tus non aſſiſteret, attamen aſſiſtit ratio, ſiue attendamus illam, minus tamen commune, præſumptæ voluntatis teſtatoris, ſiue alteram veriorem, magiſque receptam, legalis neceſſitatis, qua ipſe aſcendens premeretur ſi viueret, cum aſcendentium obligatio quodammodò realis videatur, atque ad hæredes ſiuè immediatos ſiue mediatos illius perſonam repræſentantes, atque in vniuerſo actiuo, & paſſiuo ſuccedentes, tranſmittatur, vt plenius ad iſtam materiam aduertitur *diſc.* 142. *&* 145.

Vtraque tamen ratio ceſſat in dote reſtituenda, cui aſſiſtere non videtur præſumpta voluntas teſtatoris, cuius nihil intereſt mulierem extraneam alicuius ex eius deſcendentibus vxorem imprudenter committentem viro illam dotem, quam tutè in ſpeciebus ſeù corporibus conſtituere poterat, remanere indotatam necne, dum ita poterat ab initio ſibi præcauere, quæ ratio non intrat in deſcendentibus, quæ dote conſtituenda indigent, & in quibus etiam vrget ratio ſanguinis, ac famæ & honeſtatis ipſius teſtatoris aſcendentis ſi non collocentur.

Minuſque vrget dicta alia magis vera & recepta ratio legalis neceſſitatis, qua teſtator, ſi viueret premeretur, quoniam excepto patre, in quo vrget legalis neceſſitas faciendi filio donationem propter nuptias pro dotis aſſecuratione, ſeù aliàs pro illa ſe obligandi iuxtà terminos *text.in l. ſi cum dotem* §. *tranſgrediamur ff. ſolut. matrim.*, *& in l. finali Cod. de donat. propter nuptias*, in alijs talis obligatio non militat, præſertim verò in matre alijſque parentibus lateris materni iuxta caſum huius quæſtionis.

Et nihilominus iuxtà communiter notata *in dicto* §. *tranſgrediamur*, etiam in patre, eatenus talis obligatio intrat, quatenus, vel ſibi, vel filio de eius conſenſu & mandato dos ſoluatur, vnde propterea per huiuſmodi aſſecurationem ſeu donationem in nihilo damnificatus remanet, dum ità habet in manibus æquiualentiam, atque cautè inueſtiendo dotem habitam, eius indemnitati rectè conſulere poteſt, Et conſequenter nulla ſubeſſe videtur legalis auctoritas, vel ratio, cui innixa ſit iſta propoſitio, quam hodie ex quadam noſtrorum indigeſta

tra-

traditione, more auium vnus, alterum ſequendo, adeo receptam habemus.

Verum vbi etiam, deferendo dictæ maiorum traditioni, vel cuidam non ſcriptæ æquitati fauore dotium ſeu mu-
6 lierum, quæ tamen tuta non eſt, cum aliàs indefinitè in quibuſcumq; fideicõmiſſis etiam non aſcendentium procedere deberet, Adhuc obſeruabam, ne tantum exorbitantiarum cumulum admittamus, id recipiendum eſſe in ſolo caſu quo mulieri hæc non ſcripta æquitas aſſiſteret, quia nempe huiuſmodi cautelas non præuidendo, ipſa vel dotans de poſitiua culpa redargui non poſſit negligendo præuiſam cautelam, ſed bona fide dotem viro committendo, Ac etiam aſſiſteret alia æquitas, quod ſibi aliàs conſultum non eſſet, vnde indotata remaneret, quamuis neque vna neq; altera ratio deſtricto iure procedat; Secus autem vbi vtraque ceſſat, quia iam præuidit cautelam, ſed neglexit, ac etiam mulieri adhuc remanet conſultũ cum regreſſu pro noua dotis conſtitutione aduerſus dotantem negligentem inueſtimentum, per cuius conuentionem mulieri ius quæſitum erat iuxta punctualiter firmata per *Rotam apud Merlin. dec. 77. & 93. cum alijs, de quibus ſupra in Romana de Radijs diſc. 4.*; Iuſtitiæ ſi quidem ac æquitati magis aſſiſtere obſeruabam, vt mulierem denuò de dote prouidere teneretur pater vel alter dotans, qui iam præuiſam & conuentam cautelam neglexit, quam, vt huius culpæ pœnas luere debeant omninò innocentes ad fideicommiſſum vocati, vnde propterea huiuſmodi extenſiones ex quadam inſipida æquitate ergà mulieres, omni ratione omnique legali fundamẽto deſtitutæ videntur; Verum quia iuxta currentem vſum, temeritatis ſpecies eſſet, vrgentibus auctoritatibus, et præſertim magnorum Tribunalium deciſionibus, ex huiuſmodi fundamentis, quæ per pragmaticos ratiocinia dicuntur, contrarium iudicare, et e contrà non poteram in obſequium dictarum auctoritatum captiuare intellectum, id circo edito ſolum diſcurſu in ratione motiuandi chara fuit occaſio, quæ huius compromiſſi diſſolutionem cauſauit.

Plures enim habemus in iure caſus, in quibus mulieri ob aliquam leuiorem culpam huius authenticæ beneficium
7 denegatur, ipſa ſcilicet negligente aſſecurari in bonis viri vergenti ad inopiã, ſeù conſentiente eiuſdem viri diſſipationibus, vel negligente ſibi ſatisfacere de bonis viri per ipſam adminiſtratis, ipſa ab hoc benef. excluditur, *juxtà conſ. 177. Romani nu. 4.* cuius auctoritate ac etiam *per text. in l. debitor ff. negotijs geſtis*, in terminis mulieris adminiſtratricis quæ potuit ſibi ſatisfacere, & non fecit *Fontanell. de pact. clauſ 6. gloſ. 1. par. 2. num. 66. Sud. conſ. 290. num. 23. Rota dec. 249. num. 32. par. 11. recent.* Et in terminis mulieris patientis bona libera viri aſſignari creditoribus poſterioribus *dec. 189. poſt Zacch. de obl. Mant. dotis 6. Iulij 1636. Coccino, Fanen. dotis 4. Iulij 1646. Cerro.* Et in terminis conſentientis viro alienanti bona libera dicta *dec. 189. num. 31. poſt Zacch. dec. 31 nu. 4. & dec. 50. num. 62. poſt Merlin. de pignor.*, Et de muliere negligente aſſecurationem in bonis viri, quem ſcit & videt vergentem ad inopiam *ex Peregr., fuſar. & cæteris Rota dec. 239. num. 10. par. 5. rec.* Ità & multo magis idem remedium ceſſare debet, quando ceſſante ratione æquitatis & commiſerationis ergà mulieres, ipſis conſultum eſt aduerſus dotantem ideoneum & iuridicè conueniendum ad iteratam dotis ſolutionem.

Et quamuis ponderarem dici poſſe quod vir ità reduplicatiuè conſiderandus eſſet, atq; duplicem gereret perſonã, vnam tertij cum quo inueſtimentum factum eſt, alteram vero eius cui idem iam factum inueſtimentum aſſignatum fuit, vndè quemadmodum ſi dotans facto inueſtimento cum tertio bona fide & ſine dolo quamuis illud deindi detegeretur minus idoneum, ceſſante culpa poſitiua redargui non poſſet, ità in præſenti, & conſequenter non eſſemus in caſu remiſſionis ſeù negligentiæ de quo agitur apud *Merlin. dicta deciſ. 67.* quod ſolum inueſtimentum omninò remiſſum eſſet, atque data pecunia libera; Attamen non videbatur releuans reſponſio dictumquè inueſtimentum videbatur quidam color quæſitus, quoniam cum iuxtà hodiè magis communem ac receptam opinionem, hypotheca dotalis incipiat à die conſtitutionis dotis nedũ

antè

antè ſolutionem, ſed etiam antè matrimonium, ſi vir fuiſſet reputatus idoneus, magis cautum erat mulieri cum anteriori titulo dotis quàm cum iſto poſteriori cenſus, ideoq; ſi in tempore antecedenti reputatus non fuit idoneus, vt ei dos crederetur, ſed conuentum fuit inueſtimentum, vtiq; minus tuta cautela fuit facere poſtea inueſtimentum prædictum cum eodem.

ROMANA
DOTIS
DE GVIDONIS.
PRO
MARIO GVIDONIO
CVM
NICOLAO MANNELLO.

Caſus diſputatus coram A. C. cum ignoto exitu.

Ad eamdem materiam *auth. res qua*, An dos extracta à fideicommiſſo & conſtituta filiæ poſſeſſoris, ad idem fideicommiſſum reuertatur ſoluto matrimonio per mortem viri ſuperſtite etiam patre mulieris; Et iſta volenre tranſire ad ſecundas nuptias, de quo tempore ex bonis liberis interim ſibi obuentis ſit prouiſa, An ius habeat petendi primam dotem ſubſidiariam ex fideicommiſſo ſibi iam conſtitutam.

SVMMARIVM.

1 C*Aſus controuerſiæ.*
2 *Quando dos conſtituta cenſeatur de proprio, vel de bonis fideicommiſſi.*
3 *Quid requiratur, vt bona pro dote à fideicommiſſo extracta ad illud non redeant, ſed remaneant libera.*
4 *Si mulier viuens non implorauit beneficium authenticæ petendo dotem ex fideicommiſſo, an id competat eius hæredibus.*
5 *Declaratur etiam concluſio, quando bona à fideicommiſſo extracta remaneant perpetuò libera, et ad illud non redeant.*
6 *Vbi ſoluto matrimonio per mortem viri dos ad patrem ſuperſtitem reuertitur, reſoluitur omninò illa dotis conſtitutio.*
7 *Ad materiam auth.*, ſed quamuis.
8 *In materia auth.* res quæ intrat *argumentum à ceſſante cauſa ſeù ratione.*

DISC. XLVII.

1 PAter, qui auiti fideicommiſſi poſſeſſor erat, dotem filiæ nubenti conſtituit in quantitate ſoluenda infrà ſpatium octo annorum cum diſtributione plurium ſolutionum ſingulis annis faciendarum, ſed antequam ſolutio ſequeretur, diſſolutum fuit matrimonium per mortem viri adhuc ſuperſtite patre, ad cuius domum reuerſa eſt mulier, qua volente poſt aliquod temporis interuallum ſecundas nuptias contrahere, cum interim ex materna ſucceſſione, vel aliundè nonnulla bona libera in eam obueniſſent, eiſque non obſtantibus prætenderet, mortuo interim patre, aſſequi dictam dotem in primis nuptijs ſibi cōſtitutam ex bonis fideicommiſſarijs, Hinc orta eſt quæſtio, an hæc petitio ſubſiſteret, vel potiùs reijcienda eſſet.

Pro fideicommiſſario ſcribens, etiam cum ſenſu veritatis, dicebam pro huiuſmodi prætenſionis reiectione reſpondēdum eſſe, potiſſimum ex defectu voluntatis extrahendi pro primo matrimonio dotem ex fideicommiſſo; ac etiam ex capite reuerſionis ſeù conſolidationis, quando talis voluntas adeſſet; Ex capite ſi quidem voluntatis, quia dos fuit
2 ſimpliciter conſtituta per patrem non exprimentem id agere de bonis fideicommiſſi, vndè potiùs ea facta cenſetur

de

de proprio iuxtà ordinem iuris, quoniã patris primaria eſt obligatio, idque clarius ex facti circumſtantijs, dum bona fideicommiſſi conſiſtebant in ſtabilibus, dos verò conſtituta fuerat in quantitate cum diſtributis ſolutionibus in ſeptem annis, vndè liquet patrem noluiſſe bona ſtabilia ad hunc effectum diſtrahere, ſed propriæ obligationi ſatisfacere ſingulis annis cum fructibus, alijſque acquiſitionibus.

Ad effectum autèm, vt bona dicantur extracta à fideicommiſſo ità & talitèr, quod ad illud ampliùs non reuertantur, exigitur vera & formalis extractio irreuocabilitèr & iure dominij, vndè ſi eadem bona fideicommiſſaria aſſignentur iure aſſecurationis vel pignoris aut alterius tituli reſolubilis, illa non deſinunt eſſe fideicommiſſaria, vt in ſpecie habetur *per Rot. in Bonon. fideicommiſſi de Clauarinis* 18. *Maij* 1643. *coràm Dunozetto* inter ſuas *deciſ.* 708., quæ in hac parte approbatur *in Fanen. bonorum* 21. *Iunij* 1655. *coràm Zarata*, *et in alijs* confirmatorijs editis in eadẽ cauſa, in qua diſputatus fuit hic punctus, an bona extracta à fideicommiſſo ex cauſa dotis in illud reincidant, ſi ex alio titulo ad manus eiuſdem grauati deueniant, et de qua cauſa habetur *ſub tit. de fideicommiſſis diſc.* 193.

3

Prout ſi mulier nubat non conſtituta dote in bonis fideicommiſſarijs, quamuis eam conſtituere vel ab alio conſtitui petere potuiſſet ſed ãtè petitionẽ decedat non per hoc eius hæredes petere poterunt huiuſmodi extractionem iuxtà veriorem ſententiam *Curtij in ead. auth. resquæ num.* 22., quàm reiecta contraria *Bald.* & ſequacium, magis communitèr ſequuntur *Padilla in ead. auth. num.* 71. *Petra de fideicommiſſis quæſt.* 8. *num.* 448. *& ſequen. Peregr. art.* 42. *n.* 42. *in fine*, Et hanc tenuit *Rota in Bonon. fideicommiſſi de Caualca* 13. *Maij* 1641. *coram Dunozetto*, inter ſuas *deciſ.* 615. ac verè *Bald.* qui contrarium pro tranſmiſſione tenet, dici non poteſt contrarius, quoniàm loquitur in terminis dotis ex fideicommiſſaria hæreditate paterna debita filiabus primi gradus loco legitimæ, quæ vtpotè ab inſtanti paternæ mortis quæſita ſinè dubio tranſmittitur, & ſic realitèr non percutit terminos huius dotis ſubſidiariæ & priuilegiatiuæ, atq; *Bart. in ead. auth.*, quandò agit huiuſmodi quæſtionem *num.* 8. ponit caſum de dote cum effectu tradita viro, & deindè reuerſa ſeù reſtituta, et ſic ſupponit formalem extractionem.

4

Verùm vbi ceſſante hoc defectu voluntatis, expreſsè vel præſumptiuè conſtaret dotem de bonis fideicommiſſarijs conſtitutam eſſe, dicebam concluſionẽ firmatam in allegata *Fanen. fideicommiſſi & in alijs*, ac hodie in Rota & Curia ſatis receptã, vt bona ex cauſa dotis ſemèl extracta & affecta libera perpetuò libertatem retineant, cum hæc amplius, ad antiquam ſeruitutem non reuertantur, rectè procedere, quotiès non verſemur in caſu, quo intrèt diſpoſitio textus *in l. dos à patre Cod. de iur. dotium*, quod ceſſante conſuetudine *Martini* diſſoluatur matrimonium ſuperſtite patre, ad quem dos ab eo conſtituta tanquàm profectitia reuertatur iure peculij ſeù conſolidationis, cuius operatio eſt, vt primus dotis titulus cum eis hypothecis alijſque iuribus euaneſcat, ac omninò reſoluatur iuxtà veriorem ſententiam, de qua cæteris allegatis *Rota deciſ.* 708. *par.* 1. *recent.* 124. *par.* 4. *tom.* 1. 108. *ead. par.* 4. *tom.* 3. 299. *par.* 6. *apud Duran. dec.* 153. *num.* 4. et in alijs, ac habetur non ſemèl deductum hoc tit., exinde ſequitur ea reincidere in ſuam antiquam cauſam, quoniam vbi bona fideicommiſſaria poſſidentur per ipſum patrem dotantem, omninò verius videtur ad hunc effectum bona prædicta regulanda eſſe iure aliorum bonorum, quinimò & fortius ex maioritate rationis; Et meritò dum ex veriori ſententia fideicommiſſarius donèc ſuum ius durat, dicitur dominus quamuis reuocabilitèr & cum vinculo fideicommiſſi, quod in iſto caſu lex tanquàm per remotionẽ obſtaculi tollere dicitur; Et idcircò, quemadmodùm ſoluto matrimonio per mortem filiæ ſuperſtite patre, quotiès dos aduentitiæ naturam non aſſumpſit, iure conſolidationis reuertitur ad ſuam cauſam, ſeù patrimonium, ità paritèr & fortius ducto argumento *ab auth. multò magis*, quià ſi reuertuntur bona magis affecta, & quorum diſmembratio minorem habet exorbitantiam, multò magis iſta reuerti debent.

5

6

Hinc propterea in iudicando & conſulendo, tanquàm ratione, ac æquitate melius munitam, omninò ſequendam dicebam ſententiam *Iacobi di Beluiſio* ſuper reuerſione ad fideicommiſſum reiecta contraria ſententia *Bart.*, potiſſimè quià *Bart.* verè non loquitur de dote ſubſidiaria priuilegiatiua, ſed de illa quæ extrahitur ex bonis paternis, vt ex eius lectura conſtat, & explicitè obſeruant *ibid. Iaſ. num.* 30. *& Caſtrenſ. num.* 12.; Ac etiàm quià *Bart.* procedit cum diſpoſitione vel ratione *text. in auth. ſed*
7 *quamuis Cod. de rei vxor. action.*, in qua paritèr omnes *Bart.* ſequaces ſe fundant, qui textus in propoſito retorquetur, quoniàm iuxtà veriorem ſententiàm, de qua in ſuprà allegatis Rotæ deciſionibus, per illum non corrigitur alter text. *in l. dos à patre*, neque inducitur, vt durare dicatur eadem prima dos ſeù hypotheca expreſſa vel legalis mulieri quęſita, ſed ſolùm diſponitur, vt pro vlterioribus nuptijs quantitas minui non poſſit tanquàm ex taxa ſemèl facta non alteranda niſi noua cauſa interim ſuperueniat, ob quam dictæ alterationi locus eſſe debeat, quià nempè auctis vel diminutis paternis facultatibus, ſeù aliàs immutato rerum ſtatu augeri vel reſpectiuè minui ſeù etiàm in totum denegari debeat, vt idem text. probat, & benè probare videtur *Angel. in ead. Auth. res quæ n.* 6. *in fine*, vbi ſequendo pro regula opinionem *Bart.* dicit ſecùs eſſe, ſi interim filia eſſet talis, quod ei dos concedenda non eſſet, puta ob eius demerita, quo caſu ſequitur opinionem *Beluiſ.*, Quodque immutato rerum ſtatu, immutanda ſit dotis taxa & eſt communis ſenſus omnium in *ead. auth.* vt liquet ex deductis per *Barboſ. in l. poſt dotem ac aliàs.*

Si igitur attendendum eſt tempus ſecundi matrimonij, quandò tanquàm ex integro ac ex nouo iudicis officio noua dos conſtituitur, ſequitur exindè, quod dum de hoc tempore hæc mulier ob bona libera interim ei ſuperuenta erat aliundè prouiſa, nullum ius habebat petendi dotem ex fideicommiſſo ex remedio *dictæ auth.* abſque dubio ſubſidiario, et non competente, niſi quandò aliundè mulieris prouiſioni conſultum eſſe non poſſit; Quodque in his terminis procedat argumentum à ceſſante ratione benè probant *Curt. iun. in ead. auth. num.* 28. *& ſequen.*, *& Menoch.* ex eo reaſſumens *lib.* 4. *præſumpt.* 188. *nu.* 190. *& ſequen.*, atq; videtur omninò rationi & æquitati adaptatum; Vndè niſi concordia litem terminauerit, puto quod iuxtà præmiſſa iudicatum fuerit, dum vltrà primam informationem cauſa vlteriorem progreſſum non habuit, Concluſio enim vt dos ſemel à fideicommiſſo extracta ad illud non redeat, procedit quando ille titulus durat, ſecus autem vbi eſt reſolutus itaut cauſa per quãdam ſpeciem omnimodæ reſolutionis ab initio reducatur ad non cauſam, vt ſequitur in ea reuerſione quæ reſultat ex dicta diſpoſitione *tex. in l. dos à patre C. de iure dotium.*

PERVSINA
ASSECVRATIONIS
PRO
BALDELLIS
CVM
CREDITORIBVS PATRIS.

Caſus diſputatus coram Prælato Iudice commiſſario, et credo reſolutus pro Baldellis.

De eadem materia *Auth. res quæ*, An bona fideicommiſſaria per vxorẽ iure aſſecurationis conſtante matrimonio habita deſinant eſſe talia; Et quatenus ex illis dos reſtituta eſſet, An fideicõmiſſum ſubintret in ius & hypothecam mulieris pro excludendis viri creditoribus poſterioribus ab eius bonis

nis liberis, et quid de fideiuſſore.

SVMMARIVM.

1 Caſus controuerſiæ.
2 Aſſecuratio non eſt vera reſtitutio, et de aliquibus effectibus.
3 Fideicommiſsũ in dote reſtituenda reputatur tanquam fideiuſſor, cui mulier tenetur cedere actiones, itaut ſi non poteſt obſtet exceptio cedendarum.
4 De differentia in propoſito inter dotem conſtituendam, & reſtituendam circa ſuperuenientiam bonorum, et reintegrationem fideicommiſſi.
5 Quando etiam in caſu dotis conſtituendæ detur fideicommiſſo reintegratio cũ bonis liberis.
6 Et de materia reuerſionis bonorum pro dote extractorum ad fideicommiſſum, et iſtius reintegratione.
7 An fideiuſſor viri, qui pro eo dotem reſtituit habeat regreſſum ad bona fideicommiſſi, vel econuerſo iſtud pro reintegratione agat contra fideiuſſorem.

DISC. XLVIII.

1 Mortuo N. Baldello, qui bona partim libera, partim fideicõmiſſaria maiorum poſſidebat, ac eſformato concurſu eius creditorum, cum aduerſus iſtos in bonis fideicommiſſarijs ſe tuerentur filij iure dominij vel ſeparationis tanquàm ad fideicommiſſum vocati, in bonis verò liberis ſe tueretur vxor ex iuribus anterioribus dotis & lucri, Replicabant creditores, dotem prædictam cum lucro iam ſatisfactam eſſe adhuc viuente viro in aliquibus bonis fideicommiſſarijs ob vergentiam viri ad inopiam ſibi aſſignatis, vndè proptereà deducebant receptam concluſionẽ, quod bona ſemel ex cauſa dotis conſtituendæ vel reſtituendæ à fideicommiſſo extracta remanent perpetuò libera, neque ad illud amplius reuertuntur.

Verùm, cum ſenſu etiam veritatis, iniuſtam dicebam iſtam creditorũ prætenſionem ex ceſſante facti præſuppoſito, quoniam dos reſtituendà vxori extracta non erat à fideicommiſſo, neque iſtius bona iure reſtitutionis data erant, ſed tantùm iure ſimplicis aſſecurationis, quæ ex veriori ſententia in foro recepta
2 non eſt reſtitutio vt ex *Angel. & Bald. in l. ſi coſtante 25. ff. ſolut. matrim. Franch. deciſ. 54. num. 2. Mant. de Tac. l. 11. tit. 30. num. 1. & 20.* dum bonorum fructus excreſcentes alimenta vxoris & filiorũ, cedunt commodo creditorum, atque non mulieris, ſed viri eſt bonorum augmentum vel decrementum, vndè proptereà bona non erant perpetuò & irreuocabiliter ac iure dominij à fideicommiſſo extracta, *vt in Bonon. fideicommiſſi de Glauarinis 28. Maij 1643. Dunozetto* inter ſuas *deciſ. 710.*

Clarius verò, quia vbi etiam hæc dos iure dominij ac veræ reſtitutionis ex fideicommiſſo extracta eſſet, id percuteret fauorem mulieris eiuſque hæredum ſuper bonorum libertate, quæ ſemel infixa perpetuò duraret ex regula prædicta, quam non impugnabam, vt bona ſic extracta remaneant perpetuò libera, neque amplius àd fideicommiſſum redeant, ſed hoc nil prodeſſet creditoribus in cõcurſu ad bona libera viri principalis debitoris, quia cum in propoſito fideicommiſſum dicatur legalis fideiuſſor viri, exindè ſequitur, quod tanquam
3 talis ſubintrat etiam ſine ceſſione in ius & hypothecam mulieris dimiſſæ, quæ fideicommiſſario opponenti tenetur cedere actiones & iura, et ſi non poteſt, ſibi obſtat exceptio cedendarum, quæ illam repellit ab actione moleſtandi fideicommiſſum *Peregr. de fideic. art. 42. num. 18. & ſequen. Fuſar. quæſt. 532. numer. 12. Eugen. conſ. 54. num. 3. & ſeqq. lib. 1. Fontanell. de pact. cl. 5. gloſ. 1. p. 2. num. 62. & 63., benè Rota in Peruſina fideicõmiſſi de Alphanis 8 Februarij 1627. coram Coccino*; Atque ſinè auctoritatibus probare videtur ipſa ratio naturalis, legalibus principijs innixa, potiſſimè quia in ſtricta iuris cenſura verè non ſubſiſtit propoſitio, quam forus ex ſenſu modernorum recepit, vt diſpoſitio *auth. res quæ* locum habeat in dote reſtituenda per vlteriorem deſcendentem, vt hoc tit. ſæpius præſertim *diſcurſ. 46.*; Et proptereà ſi hæc exorbitans opinio fauore dotis recipitur, omninò reci-

pienda venit hæc moderatio, per quam mulieri conſultum eſt, ac etiam fideicommiſſi reintegrationi in toto vel in parte conſuli poteſt.

Atque iſta inter alias eſt notabilis differentia inter dotem conſtituendam &
4 reſtituendam, quod ſi tempore quo dos conſtituenda eſt, pater vel ille, cuius prima ſit obligatio dotandi, non ſit idoneus, vndè oporteat recurrere ad hoc remedium ſubſidiarium, poſtquàm iſtud iam perfectè & irreuocabiliter executũ fuit, ſi patri vel ipſimet mulieri ſuperueniant bona libera, de illis ratio non habetur, nec propterea ad fideicommiſſum redeunt bona iam legitimè extracta, quoniam inſpecto eo tempore ob aliorum inſufficiẽtiam ipſum fideicommiſſum erat dotis conſtituendæ debitor principalis, ideò propriæ obligationi ſatisfecit; Sed vbi agitur de reſtituenda, ſemper fideicommiſſum eſt debitor ſubſidiarius, fideiuſſoris perſonam gerens, neque per ſolutionem deſinit vir eſſe debitor principalis, vndè ſi poſtmodum ei bona ſuperueniant, hæc affecta remanent reintegrationi, ad quam quicumque fideicommiſſarius tenetur pro omni damno, quod fideicommiſſum ex facto & culpa ſua patitur.

Niſi in caſu dotis conſtituendæ ageretur de bonis & iuribus ipſi dotandæ,
5 vel ei, qui prius dotare obligatus eſt iam delatis ſed intricatis, itaut apta non ſint promptæ dotationi, quia tunc eis non obſtantibus conceditur quidẽ mulieri, quæ expectare non poteſt, petere dotem ex bonis fideicommiſſi *Rot. deciſ.* 101. *num.* 12. *& deciſ.* 138. *num.* 4. *&* 5. *poſt Merlin. de pignor.* cum alijs *per Sperell. deciſ.* 165. *num.* 38. *cum ſeq.* ſed huic facienda eſt ceſſio, ſeù de iure habenda eſt profacta, pro reintegratione cum dictis bonis intricatis à tertio recuperãdis; Solumq; reſpectu patris cadere poteſt difficultas, ſtante quod hic, vbi eſt idoneus, tenetur dotare filiam quamuis nuptam, & diuitem ac aliundè dotatam, àn ſcilicèt præbente caſu, quod de tempore quo filia vult nubere, pater non ſit idoneus, vndè oporteat dotem ſubſidiariam extrahere à fideicommiſſo, deindè verò eidem ex induſtriæ vel fortunæ beneficio ſuperueniant bona, et idoneus fiat, itaut filiæ quamuis nuptæ & dotatæ aperiatur actio ad petendam dotem, àn hæc actio prodeſſe debeat ipſi mulieri ad duplicatam dotem comparandam, vel potius fideicommiſſo, vt ita per patrem idoneum reintegretur; Et quæſtionem hinc indè tanquàm ancipitem diſcurrit *Fontanell. clauſ.* 5. *gloſ.* 1. *par.* 2. *ex num.* 52., vbi negatiuam tueri videtur, ex ea ratione, quod ita obligatio ſoluta videatur; Probabilior tamen videtur contraria, quam tenent *Ruin. conſ.* 63. *num.* 19. *lib.* 2. *Peregr. art.* 42. *num.* 70. *Fuſar.* alios referens *quæſt.* 531. *nu.* 53., atque hanc approbare videtur *Rota* licèt incidenter *deciſ.* 355. *num.* 11. *& ſequen. par.* 6. *recent.*, Tùm quia non ſubſiſtit ratio ſolutæ obligationis patris, qui filiam quamuis nuptam & dotatam dotare tenetur *ex deduct. per Boſſ. de dot. cap.* 15. *num.* 127. *Rot. in Peruſina Dotis* 1. *Iunij* 1665. *Carpinea*. Tum etiam quia, dum vt ſupra dictum eſt, verè in ſenſu textus actio contra fideicommiſſum non procedit niſi in caſu illorum liberorum, quibus debita ſit legitima, quam text. minus ſufficientem ponderat, DD. verò & Tribunalia ex quadam æquitate eam ita extenderint, idcircò eadem æquitate retenta hæc opinio ſequenda videtur, cum ſic vtrique conſultum remaneat, neque iuſtum & rationabile videatur permittere fideicommiſſorum euerſionem in maſculorum ac familiarum perniciem pro ſuperflua mulierum ditatione, et duplicata dotatione.

Vndè propterea recipiendum etiam videtur id, quod in *eadem deciſ.* 355. in
6 cidenter quoque dicitur, quod ſi ipſamet mulier eſſet fideicommiſſi poſſeditrix, et de bonis fideicommiſſarijs in ſubſidium ſe dotaret, quod de bonis liberis ſibi ſuperuentis reintegrare teneatur fideicommiſſum, Quinimò & aſpera videtur eadem deciſio prædicta, quatenùs velit de bonis obuentis mulieri ab alio fideicommiſſo dotatæ haberi non debere rationem; Prout & ipſa moriente ſinè filijs, aſperum ſatis ac irrationabile videtur, id quod fateor eſſe receptum, quod hæc bona potiùs ad extraneos hæredes trãſire quàm ad fideicommiſſum reuerti debeant, ex duplici conſideratione, Vna nempè, quod ita melioris conditionis eſſet ſexus fœmininus ſpretus & excluſus. Et altera, quia ſi vlterior

terior aſcendens fideicommiſſi ordinator viueret, iudicis officio cogeretur ad ſubſidiariè dotandam deſcendentem, cui debita non eſſet legitima, cuius loco dos non ſuccederet, hic non prohiberetur adijcere pactum reuerſiuum, idcircò nulla videtur ſubeſſe ratio, quæ ſuadeat, cùr lex vel iudex cogendo ſucceſſorem ad faciendum id, quod facere deberet teſtator ſi viueret, ita quoque ſupplere non debeat illam voluntatem ſeù cautelam, quam veriſimiliter idem viuens haberet ſeù adhiberet ſi viueret & cogeretur, potiſſimè verò, vbi fideicommiſſaria diſpoſitio continet, vt frequentius, amplam alienationum ac detractionum prohibitionem, per quam ceſſante ratione per aliquos tradita veriſimilis voluntatis, iſtius ſubſidiarij remedij vnica remanet ratio legalis neceſſitatis, ad cuius tantùm limites illud practicandū eſt; Sufficit namque adimpleri finem legis, vt puella pro honeſtatis conſeruatione ac Reipublicæ beneficio virum dignum inueniat, atque reijciantur ea vincula, ob quæ de facili illum non inueniret, Nulla verò ratio patitur, vt eidem filijs carenti permittenda ſit bonorum fideicommiſſariorum diſſipatio vel diſpoſitio in extraneos, quæ maſculis vocatis & prædilectis eſt prohibita.

7 Credebam aliàs fideicommiſſi reintegrationem, de qua ſuprà in caſu dotis reſtituendæ peti poſſe aduerſus viri fideiuſſores, qui tanquàm voluntariè debitoris fidem ſequentes potius teneri deberent quàm fideicommiſſum, quod legalis fideiuſſoris perſonam gerit, et hinc potiùs placebat opinio *Petra*, vt quotiès iſti ſunt idonei, mulier eos excutere teneretur contra opinionem *Menoch. lib. 4 præſumpt. 190. num. 29. Fuſar. quæſt. 532. num. 3. Caſtill. 8. tom. cap. 36. numer. 53.*, Verū occaſione agendi de hoc pūcto in congreſſu habito in quadam cauſa *Bonon. fideicommiſſi de Luparis pro Comm. Inſulano*, de qua *ſub tit. de detractionibus & legitima*, comperij id parum ſubſiſtere, ex auctoritate *Paul. de Caſtr. conſ. 15. lib. 1. n. 3.*, Vbi firmat fideiuſſori ſoluenti dotem pro viro concedi regreſſum ad bona fideicommiſſaria pro reintegratione ex pluribus fundamentis, illo præſertim probabili, *verſ. ſexto quia contemplatione &c.* quod ſcilicèt fideiuſſor pro viro ſe obligauerit intuitu & contemplatione iſtius iuris ſeù remedij mulieri competentis, atque vt in eius locum ſubintrans, reintegrari poſſit, Aſſiſtente etiam æquitate, vt potius fideiuſſor legalis ratione ſanguinis obligatus ſoluat debitum deſcendentis, quē teſtator cupiens deſcendentiæ propagationem, cogitare potuit & debuit vxoratum ac dotis debitorem, quàm extraneus, qui ad matrimonium facilitandum pro amico fidem interpoſuit, vbi præſertim agitur de fideiuſſione gratuita, et officij cauſa facta, non autem cum mercede & more mercatorum, quo caſu crederem maturius in hoc procedendum.

RAVENNATEN.

DONATIONIS.

PRO

FIDEICOMMISSARIIS.

CVM

PLACIDIA.

Caſus reſolutus per A.C. & Signaturam Iuſtitiæ pro Placidia.

Ad eandem materiam *Auth. res quæ*, An illa locum habeat fauore vxoris deſcendentis, non ſolùm pro dote per ipſam tradita, ſed etiàm pro donatione propter nuprias ſeù dotis augmento ex cauſa alicuius inæqualitatis per virum ſibi factæ.

SVM-

SVMMARIVM.

1 Facti ſeries.
2 Auth. res quæ àn habeat locum pro donatione ſeù augmento dotis facto per virum mulieri in compenſationem inæqualitatis.
3 Quando donatio facta per vnum Coniugem alteri dicatur oneroſa, & ad compenſandam inæqualitatem.
4 Nubendum eſt pari, neque ob inæquales nuptias licitum eſt interuertere fideicommiſſum.
5 Ad quam donationem proptèr nuptias pater teneatur.
6 Examinatur concluſio de qua num. 2.
7 Caſus, in quo ob talem donationem intrare debeat authentica.
8 Et de alio caſu in idem.

DISC. XLIX.

1 Concluſo matrimonio inter Bernardinum & Placidiam cum dote ſcutorum 2. m., Stephanus Bernardini pater pro donatione proptèr nuptias ſeù dotis augmento, ac aliàs omni modo meliori dictæ Placidiæ donauit ſcuta 2. m., ad quorum ſolutionem in omnem caſum dotis reſtituendæ ſe obligauit; ſoluto autem matrimonio per mortem viri, cuius pater etiàm prædeceſſerat, Placidia prædicta ſtante deficientia bonorum liberorum in toto vel in parte, ex bonis fideicommiſſarijs maiorum dotis, ac lucri reſtitutionem obtinuit, deindè verò ex eiſdem petijt atq; ab A. C. obtinuit ſatisfieri de ſcutis 2. m. vt ſuprà per ſocerum donatis, dictumq; iudicium canonizatum fuit per Signaturam Iuſtitiæ occaſione denegandi appellationem ſuſpenſiuam, reſcribendo cū clauſula, *Sinè præiudicio &c.*

Fundamentum reſolutionis fuit quod huiuſmodi donatio ſeu augmentum
2 non fuiſſet ex cauſa merè voluntaria & lucratiua ſed potiùs correſpectiua, in compenſationem ſcilicèt alicuius inæqualitatis inter coniuges exiſtentis, ob maiorem àc magis conſpicuam nobilitatem ſponſæ, pro qua ſpecie donationis locum quoquè habere diſpoſitionem *Auth. res quæ* eodem modo, quo in dote reſtituenda *ex Fabr. in Cod. lib. 6. tit. 23. defin. 5. num. 10.* firmat *Fontanell. de pactis clauſ. 5. gloſ. 1. par. 2. num. 84.* quem referunt *Gratian. diſcept. 984 n. 8. Redenaſt. conſ. 72. num. 44 Capyc. Latr. deciſ. 22. num. 6. & 7. Boſſ. de Dot. c. 15. num. 112.*

Pro fideicommiſſarijs in Signatura tantùm poſt editum decretum ſcribens, id parum probabile dicebam ex facto, & ex iure; Ex facto ſiquidèm, quoniàm licèt non negaretur vxoris familiam antiquiori nobilitate maioribuſq; prærogatiuis in ea Ciuitate abſq; dubio gaudere, ſupponebatur tamèn ex hac parte, Virum eiuſque familiam adhùc eſſe no-
3 bilem, atq; potiri illis honoribus, & prærogatiuis, quibus cæteri illius Ciuitatis Nobiles gaudent, itaùt inæqualitas ſolùm conſiſteret in maiori antiquitate, & ſic in gradu àc accidenti, non autèm in ſubſtantia nobilitatis.

Quo poſito inferri non poteſt ad cauſam merè oneroſam, & correſpectiuam vtpotè ſpeciem permutationis, ſeù emptionis & venditionis illius inæqualitatis, itàut recipiens donationem eam recipere dicatur tanquàm pretium ſuæ melioris qualitatis, quam inæquali vendit, prout eſt quandò mulier nobilis nubit viro ignobili, cum enìm ſuæ nobilitati quodammodò præiudicare dicatur, atquè plebea ſeù ignobilis ità efficiatur, idcircò intrat ratio correſpectiuitatis ſeù compenſationis, ità paritèr quandò mulier iuuenis nubit viro ſeni, ſeù infirmo, aut aliàs defectiuo, cum ità magis ſe exponat incommodis compenſatis cum huiuſmodi donatione, quæ dicitur illorum pretium cum ſimilibus, ſed vbi non mutatur ſphera, quoniàm mulier nobilis nubit viro etiam nobili, & qui in Ciuitate nobilium honoribus & prærogatiuis gaudet, tunc licèt vna familia ſit altera antiquior, atq; maioribus gaudeat prærogatiuis, non indè tamèn inferri poſſe videtur quod concurrat illa inæqualitas, quæ pretium de condigno exigat tanquàm in contractu emptionis & venditionis ſeù permutationis, vt propriè concurrere dicitur in illis donationibus, quæ ad inæqualitatem compenſandam fieri ſolent, potiſſimè vbi huiuſmodi cauſa expreſſa

expreſſa non eſt, atquè alia concurrat circumſtantia inæqualitatis compenſatiua puta modicæ dotis vel à ſimili ex ijs quæ latius in materia habentur deducta *in Romana augmenti dotis de Bolognettis hoc eod. tit. diſc.* 27., quorum vtrumq; in præſenti concurrebat, dum nulla cauſa compēſatiua inæqualitatis expreſſa erat, atquè Vir attento more regionis, qualitate perſonæ & quantitate patrimonij præſupponebatur dignus maiori dote, contentus minori ob maiores prærogatiuas in muliere concurrentes, quod in ſpecie ponderatur per *Surd. & Capic. latr., ac alios, de quibus in dicta Romana augmenti dotis. diſc.* 27.

Cæterùm vbi etiàm talis adeſſet inæqualitas, quod donationem ſeù dotis augmentum de condigno tanquàm per viam correſpectiuitatis exigeret, non indè tamèn dicebam ſubſidiarium remedium *Auth. res quæ*, ad id extendendnm eſſe, cum nulla concurrere videretur congrua ratio, ſed potiùs obſtaret recepta propoſitio, de qua apud *Mantic. dec.* 329. *& deciſ.* 836. *Dunozetti alias dec.* 199. *poſt Merlin. de legitima* & latius *in Romana reſciſſionis tranſactionis* 29. *Maij* 1648. *&* 16. *Iunij* 1651. *coràm Corrado poſt Salgad. in labyrint. deciſ.* 24. *&* 27. quod nubendum eſt pari, neque ſub prætextu magis dignarum nuptiarum permittenda eſt interuerſio fideicommiſſi; Quod ſi procedit in muliere, quæ tamèn viri radijs coruſcat, àc licèt ignobilis nubens viro nobili efficitur nobilis, multò magis recipiendum eſt in caſu conuerſo, quià vir vxoris radijs non coruſcat, neque ex eius maiori conditione illa viri efficitur maior.

4

Deficiente etiàm ratione, in qua fundata eſt diſpoſitio *Auth. res quæ*, neceſſitatis ſcilicèt, qua premeretur aſcendens fideicommiſſi ordinator ſi viueret, quoniàm nulla iuris auctoritas vel ratio exigit, vt deſcendens volens inæquales nuptias contrahere, cogere poſſet vlteriorem aſcendentem ad faciendam huiuſmodi donationem, cum immò neque filio primi gradus id concedendum eſſet aduersùs patrem, cuius obligatio in iure ſolùm habetur ad faciendam illam donationem proptèr nuptias, quæ in effectu aliud non eſt niſi dotis aſſecuratio, cum fiat in totidem, atquè aliud non importet niſi alternatiuàm obligationem, vnum ex duobus mulieri reſtituendi, vel ſcilicèt dotem vel donationem, niſi expreſsè appareat de vtroque conuentum eſſe, quo caſu donatio non eſt illa, de qua agitur *in l. finali Cod. de donat. proptèr nuptias, & in Auth. dos data Cod. eodem, vt benè Peregr. conſ.* 128. *lib.* 5. *& plenè habetur per Rotam in Albanen. donationis coram Merlino* inter ſuas *dec.* 80.

5

Nequè rationem habendam eſſe dicebam de auctoritatibus, quæ in contrarium deducebantur, ſiquidèm *Faber* in quo *Fontanell.* profitetur eius dictum fundare, expreſsè dicit contrarium quod nubendum ſit pari, nequè prætextu inæqualium nuptiarum permittenda ſit fideicommiſſi interuerſio, *Gratian. autèm, Capyc. latr. & Redenaſc.* ſunt ſimplices relatores eius, quod dicit *Fontanella* obitèr id aſſerentes extrà caſum per eos tractatum, propriumq; iudicium non interponentes, vndè proptereà magnus eſt pragmaticorum abuſus ac error huiuſmodi auctoritates ponere in calculo; Si enim ipſamet Rota ſæpius proteſtata eſt eius deciſiones cenſendas eſſe tales in ſolo caſu ſeù articulo, qui principalitèr in diſputatione deductus fuit, non in ijs, quæ incidentèr in deciſionibus dicuntur, cum tamèn regularitèr etiàm aliæ concluſiones quamuis extraneæ non niſi maturè & accuratè in eis deduci ſoleant ac debeant, multò magis vbi agitur de ſimplicibus doctrinis relatiuis abſquè proprio Auctoris iudicio.

6

Remanet igitùr ſolus *Fontanella* in hac parte fide indignus, dum profitetur ſe fundare *in Fabro*, qui dicit oppoſitum; Vel illius dictum eſt ſaluabile in caſu per ipſum poſito ob illius particulares circumſtantias, dum agit de viro nobili, ſed ſene & valetudinario nubenti mulieri paritèr nobili ſed iuueni ac formoſæ, tunc enim donatio dici poterat neceſſaria tanquàm conditio, ſinè qua matrimonium aliàs ſequi non potuiſſet, imputari etenim illi viro non poterat, cur mulierem plebeam ac inferioris conditionis non duxerit, quoniàm ad hoc nemo cogendus eſt, minuſquè cur non nupſerit pari tàm in natalibus quàm in ætatæ & valetudine, cum id de directo aduer-

7

aduerſaretur fini procreationis filiorum ac obſequiorum maritalium, quibus ipſe in eo ſtatu ab vxore iuuene & valida indigebat, atquè impoſſibile erat, vt mulierem talis conditionis abſquè huiuſmodi compenſatiua donatione inueniret, ideoq; tanquàm in actu neceſſario doctrina videtur ſubſtentabilis, nõ tamen trahenda ad áctum merè voluntarium inæqualium nuptiarum ad ſolam pompam ſeù conditionis meliorationem, quoniam eſſet ita libito grauatorum fideicõmiſſa de facili interuertere, vt ſuprà; Verùm hæc nil valuerunt, quia fortè neque materialem lecturam habuerunt.

Reflectendo autem iſta occaſione ad
8 huius puncti veritatem, vno caſu putabam huiuſmodi propoſitionem eſſe ſubſtentabilem, etiàm vbi ceſſante neceſſitate, de qua in caſu poſito per *Fontanell. & Fabr.* ageretur de nuptijs merè voluntarijs cum nobiliore muliere contractis, quando ſcilicèt probabiliter dici poſſet in id concurrere veriſimilem fideicommittentis voluntatem, quodque ſi ille viueret, veriſimiliter id faceret ſeù laudaret, ac ratum haberet, quia nempè ageretur de domo ſatis prouiſa bonis fortunæ, parùm verò ditata bonis naturæ, ex quorum carentia iuxtà morem regionis diuitiæ parum valerent, Et econuersò per matrimonia, quæ cum nobilibus ac maioribus familijs fierent, domus in ſtatu nobili, & conſpicuo poneretur, atque exindè magna reſultarent commoda, vt in pleriſque præſertim Italię Ciuitatibus ſatis frequẽtèr practicatum videmus, quoniam licèt de iure vir vxoris radijs coruſcare non dicatur, atque filij paternam potiùs quàm maternam originem ſequentes ex patris qualitate regulentur, nihilominùs de facto de vxoris vel matris prærogatiua participant, atque id eſſe ſolet principium ſtatus nobilis & honorifici, cum inter modos probandi nobilitatem ille potiſſimùm numerari ſoleat reſultãs ex matrimonijs cum familijs nobilibus contractis, *vt in Meleuitana ſeù Valentina habitus ſub tit. de præeminentijs diſc. 32.*; Ideòque videtur materia pro iudicis prudenti arbitrio regulanda ex facti circumſtantijs, an ſcilicèt eſſent tales, quod actum reddant prudentem & laudabilem à fideicõmmittente ſi viueret veriſimiliter deſiderandum & laudandũ, influentemque in commodum & vtilitatem vlteriorum vocatorum ad fideicommiſſum, cum ita intrare videantur eædem rationes, ob quas tranſactio facta per grauatum ſeù fideicommiſſi poſſeſſorem afficit ſucceſſores quamuis independenter ex proprio iure vel perſona venientes cum ſimilibus.

ROMANA

CANONVM

PRO

IOANNE BAPTISTA CASTELLANO,

CVM N.

Caſus diſputatus coram A.C. cum incerto exitu.

Ad eandem materiam *Auth. res quæ*, An locum habeat in lucris dotalibus, Et an in parapherno.

SVMMARIVM.

1 CAſus *controuerſiæ.*
2 Auth. res quæ *locum habet etiam pro lucro dotali.*
3 *In Vrbe lucrum defertur filijs tanquàm hæredibus patris.*
4 *An* auth. res quæ *locum habeat in parapherno, et acconcio ſeù corredalibus.*
5 *De fructibus perceptis per mulierem viduam ſoluto matrimonio ex bonis viri.*

DISC.

DISC. L.

1 FRequentiſſimus eſt Curiæ ſtylus, præſertim in cauſis quæ agitantur in Tribunali A.C. vel alijs iudicibus extrà Rotam & Cameram, quod cauſæ diriguntur & diſputantur abſque Aduocatorum opera, quæ vt plurimum eſt ſubſidiaria, poſtquàm decretum contrarium prodijt, vel iudex excitauit legales difficultates, reputatas inſuperabiles, itaut chirurgorum officiũ eſſe ſoleat illud Aduocatorum, præſertim verò claſſicorum curandi & ſanandi cauſas iam vulneratas, vel malè inflexas, Atque hinc ſequitur, quod ſæpiùs ignorant facti ſeriem, et cauſarum euentum, Proùt in ſpecie contigit in præſenti cõtrouerſia, quoniam iudice reſtringente difficultates, ſuper illis ſtrictè interrogatus fui, Primò nempè, àn *authentica res quæ* fauore vxoris, cui dos reſtituenda eſt, procedat non ſolùm pro dote, ſed etiam pro lucro dotali; Secundò, an locum habeat in parapherno, quod in præſenti erat doti æquale, cum iſta importaret ſcuta 2.mil. & totidem illud, Et tertiò àn fructus percepti per vxorẽ viduam ex bonis viri ſpatio plurium annorum venirent in ſortem imputandi.

2 Ad primum dixi magis communem, ac in foro hodiè receptam eſſe affirmatiuam, vt latè firmant *Peregr. de fideicomm.art.*42.*num.*90. *&* 98. *Fontanell. de pact. clauſ.*7. *gloſ.*3. *part.*14. *ex num.* 70., *ex profeſſo Rouit. conſ.*55. *lib.*1. *Redenaſc.conſ.*72. *num.*37. *& ſequen.Giurb. obſer.*89. *num.*10. *Boſſ. de dot.cap.*15.*numer.*227. *Gregor. deciſ.*543. *Otthob. deciſ.*83., & aliàs Rota ſæpiùs; Et de arris Hiſpaniarum latè agit *Caſtill.*8.*tom. controu. cap.*36. §.4. *in principio*, Quod tamen recipiendum dicebam in illis lucris, quæ ex Statuto deferuntur, vel ſaltem ex communi conſuetudine, itaut neceſſaria vel quaſi dicantur, et ſine quibus matrimonia vt plurimùm contrahi non ſolent, ſecùs autem in merè voluntarijs, vt communis eſt ſenſus DD., de quibus apud ſuprà, et aliorum apud eos.

Verùm in hac facti ſpecie hoc remedium operatiuum non remanebat quoad formalem ac perpetuam extractionem bonorum à fideicommiſſo, ſed ſolùm quoad eiuſdem lucri fructus durante vita mulieris ex eorumdem bonorum fructibus percipiendos, ſtante ſuperexiſtentia filiorum, ob quam ex Statuto mu-
3 lier lucratur quartum in ſolo vſufructu, reſeruata proprietate filijs, non tanquàm filijs, prout de iure communi ſtatutum eſt, ſed tanquàm hæredibus patris, iuxtà opinionem, in qua reſidet Rota & Curia, *vt deciſ.*177.*par.*6.*recent. Otthob. dec.*178.*numer.*6. & paſſim; Idque adeò verũ quod etiamſi filij ſuperſtites matri prædecedant, non per hoc illa proprietatem aſſequitur iuxtà receptam *deciſionem Putei* 17. *de Conſtitutionibus Fenzon. ad ſtatut.*131. *num.*35.

Hoc autem poſito, dicebam locum non eſſe extractioni bonorum in proprietate, dum ſequuta morte mulieris huiùſmodi lucrum reuertitur ad hæreditatem viri, quæ tanquàm eiuſdem lucri principalis debitrix reintegrare tenetur fideicommiſſum, quod in dote reſtituẽda & lucris dicitur ſolùm fideiuſſor legalis à viro vel eius hæreditate tanquàm à principali debitore reintegrandus, vndè eſſet circuitus merè inanis.

Quoad alterum, ſumpto parapherno,
4 pro bonis, quæ mulier poſſidens de tempore matrimonij ſibi reſeruare, neque in dotem tradere voluit, ſed ſolùm viro in adminiſtrationem dare, Siuè etiã pro illis extra dotalibus, quæ conſtante matrimonio eidem mulieri obueniãt, Et in eis dicebam caſum indubitatum, vt *authentica res quæ* non intraret, quoniam bona paraphernalia ſunt ſeparata à dote, neque huius priuilegio gaudent *Greg. deciſ.*80. *num.*3., vndè eis neque littera neque ratio textus congruit; Quatenùs verò ſumatur hoc paraphernum iuxtà aliquorum loquendi vſum pro acconcio ſeù corredo, et tunc ſecùs dicendum eſt, cum hoc dicatur pars dotis, atque illius iure regulandum ſit ex *deduct. per Boſſ.d.cap.*15.*num.*110.; Solùm verò cogitabam caſum, in quo difficultas cadere poſſet, vbi ſcilicèt illud datũ eſſet inæſtimatum, itaut vſu conſumeretur in damnum & præiudicium mulieris, atque matrimonium tamdiù du-

raſſet, quod conſumptio ſequi debuiſſet, verùm adhuc vir remaneret eius debitor, quia nempè bona ſic data, in toto vel in parte diſtraxiſſet, cum tunc remaneat debitor pretij exindè habiti *Caſtren. in l. æſtimatis ff. ſolut. matr. Vrſill. ad Afſl. deciſ. 270. in fin.*, An ſcilicèt pro hoc pretio intret idem ſubſidiariũ remedium, quod pro reliqua dote; Et pro affirmatiua facit regula, quod iudicandum ſit de parte ſicuti de toto, dum hæc ſpecies bonorum dotis pars eſt vno et altero caſu reſtituenda; In contrariũ verò pro ratione dubitandi videtur, quod ea, quæ ponderantur aduersùs mulierem culpoſam ſeu negligẽtem pro eius excluſione ab hoc ſubſidiario remedio, poſſent in præſenti applicari, quaſi quod ſibi imputandum ſit, præſertim cum huiuſmodi bona corredalia vtpotè in iocalibus & rebus muliebribus in toto vel in maiori parte conſiſtentia penes ipſas mulieres potiùs quàm viros conſeruari ſolent.

Verùm conſiderabam ecõuersò in iure prohibitum non eſſe, quoties reciprocus coniugum conſenſus, et mulieris vtilitas accedunt, tranſmutare dotem, illamque de ſpecie reducere ad quantitatem, vel econtrà, et conſequenter rectè geſſiſſe dicitur mulier ad eius vtilitatẽ, expreſsè conſentiendo, vel tacitè per patientiam, quod vir huiuſmodi bona aliàs conſumptibilia venderet, ac reduceret ad quãtitatem ſoluto matrimonio reſtituendam, vndè propterea probabilior videbatur affirmatiua, ſed quoniam facti ſpecies huiuſmodi inſpectionem non exigebat, reliqui cogitandum pro quando caſus daret diſputare.

Quoad tertium dixi, inſpecto mero rigore, contrà mulierem, et pro imputatione reſpondendum eſſe ex deductis
5 in ſpecie *per Amat. reſol. 49. num. 90. Capyc. latr. deciſ. 97. Caſtill.*, qui latè cæteros cumulat 8. *tom. controu. cap. 49. numer. 31. cum ſequen.*, ſed vbi fructus congruam alimentorum metam non excedunt, hæc videtur nimis rigoroſa ſententia, rationi & communi vſui repugnans, et quæſpeciem iudaiſmi habere videtur, vt benè comprobat *Leotar. de vſuris quæſt. 30. numer. 49.* & habetur deductum *diſcurſ. 161.* in materia fructuum dotalium, et hanc ſaltem de æquitate recepit *Rota apud Seraph. deciſ. 1406. num. 6. Buratt. deciſ. 112. in Recanaten. manutentionis 27. Iunij 1642. coram Cerro deciſ. 120. part. 9. recent.* Potiſſimè verò in propoſita facti ſpecie recipiendum dicebam ſtante Statuto Vrbis deferente mulieri viduæ huiuſmodi fructus cum ſolo requiſito interpellationis, quod neque certam præciſam formam exigit, ſed impleri poteſt per æquipollens, per quod impletum dicitur ex longa patientia heredum, qui ſic videntur ſe habuiſſe pro interpellatis, *vt deciſ. 153. part. 4. recent. tom. 2. Adden. ad Gregor. deciſ. 269. n. 8. & dicto diſc. 161.*

ROMANA
FRVCTVVM DOTIS
DE MAGDALENIS
PRO
POMPEO MAGDALENO;
CVM
SAVO DE PORCARIIS.

Caſus variè deciſus per Rotam vbi pendet.

Ad eandem materiam *Auth. res quæ*, An locum habeat pro fructibus, vel vſuris dotalibus, itaut pro eis actio competat ad bonæ fideicommiſſaria.

Et aliqua de dictorum fructuum curſu ob interpellationem factam poſſeſſori fideicommiſſi ex titulo hæreditario, An ſit operatiua contrà eundem tanquam fideicommiſſarium; Et quando depoſitum habeat

habeat vim ſolutionis, itaut impediat, nec nè curſum fructuum.

SVMMARIVM.

1 F*Acti ſeries.*
2 *An* auth. res quæ *procedat in fructibus, ſeù vſuris dotalibus, et quando.*
3 *Interpellatio facta ſub vno nomine vel titulo àn afficiat ex alio titulo, et quando.*
4 *De depoſito per quod ceſſet curſus fructuum dotis quando dicatur benè factum, et de eius requiſitis.*
5 *Quis dicatur iudex competens depoſiti, et num.9.*
6 *Depoſitum debet eſſe integrum.*
7 *Item præcedere debet contumacia creditoris, & num.10.*
8 *Creditor non tenetur eſſe in loco deſtinato, vbi certò ſcit debitorem non eſſe impleturum.*
9 *Declaratur concluſio, de qua num.5.*
10 *De concluſione, de qua num.7.*

DISC. LI.

1 NVpta Fauſtina de Porcarijs Pompeo de Magdalenis conſtituta per Iulium patrem dote ſcutorum 4500.; Cum patre defuncto, Sauus filius & reſpectiuè frater poſt aditam eius hæreditatem cum benef. l.& inuentarij comperijſſet illam detractis bonis antiquorum fideicommiſſorum ad eũ iure proprio ſpectantium eſſe minùs idoneam, rationes reddere curauit reportata ſententia illum liberante à creditorum hæreditariorum moleſtijs, vtpotè nihil de bonis hæreditarijs habentem, vndè Põpeus prædictus, creditor non ſolùm pro dote in ſorte principali, ſed etiam in notabili ſumma fructuum dotalium, iudicium contrà eumdem Sauum coram A.C. inſtituit tanquam fideicommiſſarium pro dictorum fructuum ſolutione, quo iudicio pendente Sauus quoddam caſale fideicommiſſarium vendidit, ex cuius pretio modo de quo in diſcurſu ſortem principalem dictæ dotis in Mõte Pietatis depoſuit; Cumque per A.C. relaxatum fuiſſet mandatum ad fauorẽ Pompei, introducta per appellationem cauſa *in Rota coram Veroſpio*, de pluribus diſputari contigit; Primò nempè, ſtante deficientia bonorum liberorum patris dotantis, àn pro fructibus dotalibus decurſis competeret regreſſus ad bona fideicommiſſaria in vim *auth. res quæ*, eodem modo quo pro ſorte; Secundo àn interpellatio facta contra dictum Sauum hæredem patris dotantis afficiat eumdem tanquàm fideicommiſſi poſſeſſorem; Et tertiò àn à die facti depoſiti ſortis principalis ceſſauerit curſus fructuum.

Quatenùs pertinet ad primum, ſcribens pro Magdaleno creditore dicebã
2 in propoſito non intrare quæſtionem, de qua *Franch. deciſ.613. Paſchal. de patr. poteſt. part.2. cap.7. num.36. cum ſequen.*, et clarius *num.71. Apont. dec.34. num.9. benè Redenaſc. conſ.72. num.47. Marta de ſucceſſ. par.4. quæſt.21. art.10. num.51. cum ſequen. remiſſiuè Fontanell. de pactis clauſ.5. gloſ.5. part.2. num.117. latè Caſtill. 8. tom. controu. cap.36. §.5. Rota deciſ.145. poſt Merlin. de pignor. Boſſ. de dot. cap.15. numer.113.* cum alijs poſt hanc diſputationem plenius deductis *in Romana reſtitutionis pecuniarum ſub tit. de feudis ad materiam Bullæ Baronum diſc.79.* quoniam huiuſmodi quæſtionis difficultas verè & propriè cadit, vbi agitur de fructibus ſeù vſuris debitis à grauato ſeù prædeceſſore fideicommiſſario, qui deinde petantur à ſucceſſore ab eo independenter & iure proprio, obſtante tunc ea ratione, quæ fortior contrà petentem iudicari ſolet, vt propria negligentia ſibi, non autem tertio nocere debeat, quodque ità poſſent colludendo creditor dotis & poſſeſſor fideicommiſſi, iſtud vel in eo ſuccedentes ſupplantare; Et nihilominùs ceſſante huiuſmodi colluſionis probatione ſaltem adminiculatiua, ac negligentia poſitiua, magis communis & recepta opinio eſt pro creditore contrà fideicommiſſarium iuxtà *dictam deciſionem Franch.*, in materia magiſtralem, quæ licèt nihil decidat, attamen iuxtà communem ſenſum huic opinioni aſſiſtit, vt latius *dicto diſc.79. ſub tit. de feudis.*

Verùm in propoſita facti ſpecie dicebam caſum eſſe indubitatum, ac extrà omnem quæſtionem, quoniàm non agebatur de fructibus decurſis tempore prædeceſſoris fideicommiſſarij, ſed pro eo tempore, quo ipſemet Sauus reus conuentus fideicommiſſum poſſederat, vndè ad propriam vtilitatem conuerterat eos fructus, quos mulieri vel eius viro aliàs ſoluere debuiſſet, ſiuè quos non percepiſſet ex illa bonorum rata, quam ab initio diſtrahere debuiſſet pro huiuſmodi dotis reſtitutione, vndè proptereà caſus erat extrà quæſtionem tractatam per DD. vbi ſuprà.

Agnoſcebant ſcribentes pro reo conuento hanc ineuitabilem difficultatem, dicebant tamèn imputandum eſſe actori, cur non interpellauerit ad huiuſmodi ſolutionem reum prædictum, qui interim in bona fide credens omnes fructus bonorum fideicommiſſariorum eſſe ſuos, illos conſumpſit, aliàs non conſumpturus, non obſtante eorumdem fructuum dotalium petitione ac exactione in parte, quam actor ab eodē reo conuento fecerat, dicebant enim id cum eo ſequutum eſſe titulo hæreditario Iulij patris, priuſquam hæreditas detegeretur non ſoluendo, ac ſequeretur redditio rationū vt ſuprà, idcircò interpellatio facta dicto nomine ſeù tit. nō debet alio nomine ſeù titulo afficere ob pluralitatem diuerſarum perſonarum, quæ in vno eodemq; ſubiecto diuerſis reſpectibus in iure datur, vt vltrà generalia, in his ſpecialibus terminis fructuum dotalium habetur firmatum *per Rotam apud Ottbob. dec.* 103. in qua dicti ſcri-
3 bentes figebant firmiter pedes.

Verùm erat leue fundamentum, quoniàm vltrà quod *dicta deciſio Ot thob.*, ex alijs tamèn motiuis, effectum non habuit, ſed ab ea receſſum fuit *coràm eodem, vt* conſtat *ex dec.* 237. & 250., ibi agitur de fructibus dotis reſtituēdę, ad quorum ſubſtantiam inducendam ex Statuto Vrbis neceſſaria eſt pro forma interpellatio, ſinè qua huiuſmodi fructus mulieri viduæ, cui dos reſtituenda eſt, non debentur, vndè proptereà cum interpellatio dicatur cauſare moram atq; inducere ſeù efformare debitum, id circò non improbabilitèr facienda eſt ſub eo nomine vel titulo, ſub quo debitor conſtituitur, ſed hoc nil commune cum fructibus dotis conſtitutæ conſtante matrimonio, pro quibus nulla exigitur interpellatio vel mora, nequè Statutum in eis aliquam præſcripſit formam, cum abſolutum ſit deberi non ratione moræ, ſed ratione onerum matrimonialium, quæ loco interpellationis aliorumque requiſitorum ſtare dicuntur, atquè debētur etiàm ſinè mora, quinimò etiàmſi dotans iuſtam habuerit cauſam non ſoluendi ſortem, vt ſæpius deductum habetur hoc tit.; Et ex his *ſub die 7. Iulij* 1658. prodijt reſolutio actori fauorabilis, deindè in reuiſione etiàm confirmata, itaùt reus acquieuerit; Ità tamèn deciſum fuit cum eo æquitatiuo temperamento, de quo eiuſq; ratione latius *in dicto diſc. 79. ſub tit. de Feud.*, vt ſcilicèt diſpoſitio *Auth. res quæ* locum habere debeat etiàm pro fructibus; ità tamèn quod pro eis diſtrahi non poſſent bona fideicommiſſaria in ſorte principali, ſed fructus ex fructibus ſatiſfieri deberent, itaùt damnum eſſet potiùs poſſeſſorum quàm ipſius fideicommiſſi.

Reflectendo autèm ad dictum punctum interpellationis, quæ in caſu dotis reſtituendæ ad curſum fructuum neceſſaria eſt, àn ſcilicèt facta vni, hæreditario nomine debitoris dotis, operetur, ac eumdem afficiat tanquàm fideicommiſſarium, videbatur non ità indefinitè procedendum eſſe, vt Rota in allegata deciſione coràm *Ottbob.* proceſſit, ſed id regulandum eſſe à ſtatu hæreditatis de tempore interpellationis; Si enim tunc hæreditas erat probabilitèr idonea, itaùt eius inſufficientia tractu temporis ex nouo accidenti vel aliàs inopinatè detecta ſit, tunc excuſandus videtur hæres, qui erat etiàm fideicommiſſi poſſeſſor, dicendo ſe per interpellationem hæreditario nomine factam conſtitutum non eſſe moroſum & in mala fide fideicommiſſario nomine, quodque fructus bonorum fideicommiſſi tanquàm ſuos bona fide integrè perceperit & conſumpſerit, iuſtè credens debitum dotis eiuſq; fructus ex bonis hæreditarijs primariò obligatis ſolui poſſe; Sed ſi ipſe adminiſtrans hæreditatem, tunc erat conſcius de illius inſufficientia, vt in præſenti, ſecùs dicendum

dum videtur, quia ex tunc quandò interpellatus fuit, agnouit ob virium hæreditariarũ inſufficientiam ſe tanquàm fideicommiſſarium eſſe illius dotis debitorem.

Maior igitùr huius cauſæ difficultas
4 fuit ſupèr tertio puncto curſus fructuum prædictorum à die depoſiti, quod lite ſuper præmiſſis pendente coràm A. C. ſequutum fuerat ob eiuſdem depoſiti nullitatem ex pluribus deductam, Primò nempè ob incompetentiam iudicis, coràm quo debitor citauerat creditorẽ ad recipiendam ſolutionem, aliàs videndum mandari deponi, cum lite pendente coràm A. C. id geſtum ſit coràm ſecundo Collaterali; atq; de iure vbi agitur de depoſito iudiciali, ceſſante conſenſu creditoris, abſolutum eſt illud faciendum eſſe coràm Iudice competenti, aliàs factum coràm incompetenti habetur prò infecto, vt ad litteram probat *text. in. l. 4. §. condemnatum ff. de re iudic.& l. obſignationem Cod. de ſolut.*, *ac DD. communitèr congeſti per Rauden. dec. 13. num. 96. Giurb. dec. 38. num. 6. Cenc. de Cenſ. quaeſt. 111. num. 27. Prat. obſer. 25. num. 3.*

Examinant autèm DD. quis in pro-
5 poſito dicatur iudex competens, atque diſtinctio eſt, quod Aut agitur de depoſito, quod nulla præcedenti lite inter debitorem & creditorem fieri contingat, vt frequenter practicatur in depoſitis, quæ per cenſuum redemptores ad formam *Conſtitutionis Pij V. de Cenſibus* fieri ſolent, & tunc intrat quæſtio, àn adiri debeat iudex debitoris vel ille creditoris latè tractata *per Cenc. dicta qu. 111. Prat. dicta obſer. 26.* quæ tamèn in præſenti non intrabat, quoniàm ſecundus Collateralis tanquàm Iudex fori Capitolini erat competens vtriuſque partis, dum ambo erant Ciues Romani.

Aut lis præcedit, itaùt ea pendente, vel in eius exequutionem ac finem depoſitum faciendum ſit, et tunc receptum eſt faciendum eſſe coràm eo iudice, coràm quo cauſa pendet, qui ſolus dicitur competens, quià iudex cauſæ principalis dicitur etiàm competens acceſſorij *Cancer. variar. par. 2. cap. 3. num. 37. in fine Prat. dicta obſer. 26. num. 3.*

Ex ea clara ratione, quod deponere verè non eſt ſoluere, niſi in pœnam contumaciæ, ex quo creditor à iudice monitus ad recipiendam ſolutionem pro certa die & hora eſt contumax in recipiendo & obediendo *ad text. in l. ſi creditriei & l. acceptam Cod. de vſuris Greg. & Adden. dec. 146. & 214. Rota in Auximana Prædij 14. Ianuarij 1647. coràm Bichiu dec. 2. par. 10. rec.*; Contumacia verò incurri non dicitur per non comparentem coràm iudice incompetenti, qualis dicitur quicumq; aliàs competens in cauſa, quæ iam coràm vno pendeat.

Altera erat nullitas depoſiti ob illius
6 non integritatem tàm in ſorte quàm in fructibus, cum tamèn abſolutum ſit de iure depoſitum eſſe debere integrum, itaùt defectus in obolo ſufficiat ad eius infectionem *Cenc. dicta quaeſt. 111. n. 38. & ſequen. Prat. dicta obſer. 25. nu. 19. 24. & 26. Merlin. dec. 644. num. 3. cum ſequen.*

Tertia nullitas deducebatur ex defi-
7 ciente contumacia, ſinè qua vt ſuprà dictum eſt deponere nõ eſt ſoluere, neque depoſitum veræ ſolutionis effectũ operatur, quoniàm creditor citatus fuerat ſub die tertia menſis Iunij, quandò debitor nullam habebat pecuniam ab emptore cuiuſdã prædij ſolutam & in Mõte pietatis depoſitam ſub die 23., vndè impoſſibile erat, quod creditori in tempore præfixo comparenti ac ſolutionem recipere volenti debitor illã facere poſſet, nunquàm enim fictio ſuppletiua veritatis intrare poteſt, vbi ipſa veritas deficit, neque creditor dici poteſt contumax ob non comparitionem in loco deſtinato ad recipiendam ſolutionem, vbi certò ſcit debitorem eo die & loco non
8 habere modum ſoluendi, vt *deciſ. 471. num. 20. & 21. par. 9. recen.*

Quod etiã habemus in terminis oblationis iudicialis non conſtituentis creditorem in contumacia niſi conſtet tunc debitorem verè habuiſſe pecuniã promptam & conſignabilem *Staib. reſol. 143 lib. 2. n. 2. & 3.*; et conferunt deducta per *Rouit. deciſ. 88. n. 6.*, atque ad viuum melius probat ratio prædicta, Adducebãtur etiam, quidam alij defectus, ille præſertim aliquorum vinculorum extrinſecorum, quibus tamèn non multum inſiſtebatur.

His non obſtantibus *Rota ſub die 28. Ianuarij 1661.* pro depoſiti prædicti validitate

liditate reſpondit, et conſequentèr pro ceſſante curſu fructuum, quos certum eſt non deberi ſoluta ſorte, vel ea ità legitimè depoſitata cū depoſitum ſolutionis vim habeat, vt *in d. l. obſignatione cum concord.*, Reſpondendo autèm ad nullitates prædictas, quatenùs pertinet
9 ad primam deductam ex iudicis incompetentia reſultante tantùm ex pendentia litis, cum aliàs eſſet competens, reſpondetur, et in hac parte benè, quod lis non pendebat ſuper debito dotis in ſorte principali, ſuper quo de bonis etiam fideicommiſſarijs ſoluendo nulla vnquàm fuerat controuerſia, quæ ſolùm erat ſuper fructibus, et in his neque circà debiti ſubſtantiam, cum paritèr non impugnarentur, ſed circà debitorem, àn ſcilicèt deberentur ſolum ab hæreditate patris dotantis vel etiàm à fideicommiſſo, vndè propterеà ſolutio ſortis dicebatur quid diuerſum ab eo quod erat in lite, atq; ſupèr re diuerſa nō dicuntur attentata ea, quæ coràm diuerſo iudice fiunt ex deductis *per Lancellott. de attentatis par. 2. cap. 12. limit. 2. nu. 13. Greg. & Adden. deciſ. 345. & Rota ſæpius*; Eo etiàm addito, quod depoſitum quamuis malè factū reualidari dicitur per approbationem illius iudicis, coràm quo faciēdum erat, vt probatur per *Surd. conſ. 385. num 30. cum ſequen.*

Ad ſecundam verò nullitatem non integritatis depoſiti reſpondetur cum eadem diuerſitate debiti, quod ſcilicèt Aliud ſit illud ſortis ex ſorte principali bonorum ſoluendū, Aliud verò ſit illud fructuum ſoluendum ex fructibus, ideoq; vbi agitur de debitis diuerſis, ob defectum ſolutionis vel depoſiti vnius, non reſultat infectio depoſiti alterius, quod integrū factum eſt iuxtà doctrinā *Bart. in l. finali ff. quibus modis pignus vel hypotheca ſoluatur, vbi cæteri, de quibus Molin. de Pignor. lib. 4. quæſt. 83. num. 99.*, Et ad tertiam reſpondetur ſolùm quod intimatio vno tempore facta reproduci poteſt ex interuallo, neque tarditas reproductionis tollere poteſt illius veritatem àc effectum indè ſubſequutum.

Conceſſa aduersùs huiuſmodi deciſionem noua audientia pendet reuiſio, Atque ad præmiſſa pro veritate reflectēdo, quatenùs pertinet ad primam & ſecundam nullitatem, de illarum ſubſiſtentia dubitabam, cum in ordine ad primam bona videretur reſponſio deciſionis, dum ſcilicèt ſuper ſorte nulla aderat lis, proindeq; in propoſito dici poterat res omninò diuerſa ab ea, quæ ſub lite coràm alio iudice pendebat; Eademq; reſponſio influere videbatur in ſecūdam nullitatem reſultantē ex defectu integritatis; licèt enim verè non intraret doctrina *Bart. & ſequacium d. l. finali ff. quibus mod. pign. vel hypotheca ſoluatur*, cū ea procedat in duobus debitis omninò diuerſis reſultantibus à duabus diuerſis cauſis ſeù titulis vtriuſque debiti productiuis, quod in præſenti dici non poterat, dum debitum fructuum eſt vnum & idem cum illo ſortis tāquàm eius acceſſorium & conſequutiuum, atquè ab vno eodemque titulo ſeù cauſa vtrumq; productum eſt, Nihilominùs in eo diuerſitas eſſe videtur, quod vnum erat certum, liquidum & extrà litem, alterū verò illiquidum & ſub lite, ideò iſtud impedire non debet debitorem, quin alterum ſoluere poſſet, nequè creditor iuſtam habere dicitur cauſam recuſandi ſolutionem, quoties eius iura præſeruata remanent, potiſſimè vbi non eſt vnus & idem omninò vtriuſque debitor, ſed agitur de tertio ſubſidiariè cōuento pro debito per alterum contracto, et qui tertius prætendere poteſt ſe ad vnam debiti ſpeciem teneri, ad alteram verò non.

Ineuitabilis autèm pro meo iudicio
10 videbatur tertia nullitas reſultans ex non exiſtentia pecuniæ de tempore quo pulſatus creditor illius ſolutionem recipere debebat, quià cum admiſſio ad depoſitū dicatur actus ſubſidiarius geſtus in pœnam creditoris contumacis, qui non comparendo fingitur, quod oblatam ſolutionem recipere recuſet, hinc proindè legalitèr ac naturalitèr impoſſibile eſt dare huiuſmodi fictionem ceſſante primordio veritatis, quià ſi creditor ſtatuta die & hora comparuiſſet, ſolutio ſequi non poterat, vndè propterеà ceſſat mora ſeù contumacia, quæ eſt fundamentum depoſiti, et hoc non videtur habere reſponſionem, ſpreta prorsùs reſponſione, quæ in deciſione datur ſuper reproductione ex interuallo admittenda, quoniàm defectus non erat in omiſſa formula iudiciaria ſuper reproductione facienda, ſed erat ſupèr deficiente

ficiente

ficiente ſubſtantia pecuniæ, ac ceſſante poſſibilitate ſolutionis, ſinè qua verificabilis non eſt oblatio realis, quæ producit morã, in qua cõſiſtit depoſiti fundamentum, vndè repropoſita cauſa capta non fuit reſolutio, ac expectatur exitus.

ROMANA

RESTITVTIONIS DOTIS DE MAVRELLIS.

PRO

IOANNE FRANCISCO MAVRELLO.

CVM

THEODORA N.

Caſus diſputatus coram A. C., & ſopitus per concordiam.

Ad eandem materiam *Auth. res quæ*, An illius remedium pro dote reſtituenda competat mulieri conſentienti viro alienanti fundum dotalem ſeù alia eius bona propria.

Quando dos dicatur conſiſtere in ſpecie vel in quantitate; Et aliqua de obligatione patris conſentientis matrimonio filij, ad *text. in l. ſi cum dotem §. tranſgrediamur ff. ſoluto matrimon.*

SVMMARIVM.

1 *Caſus controuerſiæ*

2 *Ex quibus cauſis mulier agens ad dotis reſtitutionem priuetur beneficio* Auth. res quæ.

3 *Mulier agens contrà fideicommiſſum tenetur actiones cedere, et ſi non poteſt obſtat exceptio cedendarum.*

4 *Quando dos dicatur conſiſtere in ſpecie vel in quantitate, et de coniecturis probantibus conſiſtere in ſpecie.*

5 *De coniecturis oſtendentibus oppoſitum.*

6 *Ad materiam text.* in l. ſi cum dotem §. tranſgrediamur *ſuper obligatione ſoceri, diſtinguuntur plures quæſtionum caſus.*

7 *Pater tenetur facere filio nubenti donationem propter nuptias, et àn hæc donatio ſit in vſu.*

8 *De donatione, quam pater tenetur facere filio volenti ſe promouere ad ſacros ordines.*

9 *Pater tenetur ſe obligare pro reſtitutione dotis conſtituta filio.*

10 *De pluribus dictæ regulæ limitationibus, et primò àn procedat in filio emancipato, declaratur.*

11 *Procedit item in ſubſidium, et vbi aliàs non eſt conſultum in fideicommiſſis.*

12 *Datur cautela, nè ob dotes reſtituendas euertantur fideicommiſſa.*

13 *De alijs limitationibus concluſionis, de qua num. 9.*

14 Auth. res quæ *non prodeſt doti matrimonij indigni.*

15 *An pater teneatur pro dote ſoli filio ſoluta, vbi patris conſenſus acceſſit, Et diſtinguitur &c. & de alijs ad materiam remiſſiuè.*

DISC. LII.

1 FRatres Theodoræ illam in matrimonium collocarunt Carolo Domitio Maurello, in inſtrumento dotali ſuper dotis acceptatione, conſeruatione, et reſtituendi obligatione, contrahenti cum præſentia & conſenſu Iacobi patris, eique dotem conſtituerunt partim de bonis paternis, partim verò de proprijs eiuſdem dotatæ obuentis ex hæreditate Virginiæ auiæ vel amitæ, inter quæ data fuit quantitatiua portio cuiuſdam domus hæreditariæ dictæ Virginiæ pro rata ſcilicet ſcutorũ 530., Cum autem conſtante matrimonio domus prædicta per dictæ Theodoræ

ræ matrem & fratres vendita eſſet de conſenſu coniugum recipientium pretiũ in dicta rata ſcutorũ 530., ſequuta deindè diſſolutione matrimonij, Theodora deficientibus viri bonis regreſſum habuit, vel ad bona Iacobi Soceri, vel ad alia fideicommiſſaria maiorum, et ſuper his introducta lite coram A.C. contrà Ioannem Franciſcum dictorum bonorũ poſſeſſorem.

Pro iſto ſcribens, controuerſiæ deciſionem pendere dicebam à puncto, An
2 dos pro hac rata conſiſtere diceretur in ſpecie vel in quantitate, ſi enim eſſet iuxtà hanc ſecundam partem, ſequeretur nullam ex intentatis actionibus competere, illam præſertim, quam aliàs in caſu primę partis certius haberet ex ſubſidiario remedio *Auth. res quæ* ad bona fideicommiſſaria maiorum, quia ſic mulier, quæ alienauit, vel viro ſeù matri alienanti conſenſit, propria culpa & facto bona propria dotalia amiſiſſe dicebatur, quo caſu certum eſt dictum remedium non competere, cum illud denegetur etiam mulieri conſenſum præbenti viro eius bona libera alienanti, ſeù negligenti petere debitam aſſecurationem aduersùs eumdem dilapidatorem, ſuaque ſubſtantia abutentem, aut patienti eiuſdem viri bona libera, ſeù pecunias ex eis retractas ſolui creditoribus poſterioribus, vt de his ac ſimilibus *Rota deciſ. 40. par. 9. recent. repetit. deciſ. 50. poſt Merlin. de pignor.*, et *189. poſt Zacch. de oblig. deciſ. 31. num. 4. poſt eumdem Merlin. de pignor. 239. num. 10. part. 5. recent.*, *Mantuana dotis 6. Iunij 1636. Coccino*, *Fanen. dotis 4. Iulij 1646. Cerro*, et *in alijs*, ac non ſemel deductum habetur *in alijs hoc tit.* præſertim *diſc. 145.*

Et quamuis in contrarium ſcribentes reſponderent, prædictas & conſimiles auctoritates procedere in muliere ita culposè agente circa bona propria & libera viri, cuius ipſa eſſet creditrix dotis reſtituendæ, ſed non percutere terminos noſtros, Attamen inſipida erat reſponſio, quoniam iſte caſus erat fortior, magiſque culpoſus, dum poſito quod ageretur de ſpecie ſeù fundo dotali, cuius dominium penès ipſam mulierem remanet, reſidente ſolùm in viro quodam dominio improprio, quod ciuile ſeù vtilitarium dicitur, tunc ipſa facere dicitur plus, quoniam non ſolùm viro alienanti præbet conſenſum, qui ſolùm præiudicat quoad experimentum ſuæ hypothecę in illa re, non tamèn eam obligat ad euictionem, ſed in præſenti ipſa eſt quæ alienat, atque euictionem præſtare debet, vndè propterea non ſolum obſtat ratio exceptionis cedendarum, quæ in præſenti etiàm intrat, ſed etiàm exceptio circuitus ex regula text. *in l. vindicantem ff. de euictionibus*, quoniàm vt aliàs hoc eod. tit. dictum eſt, mulier agens pro dote reſtituenda contra fideicommiſſum, cum iſtud reputetur legalis fideiuſſor, illi cedere tenetur ſuas actiones, in quibus etiàm ſinè ceſ-
3 ſione iuris miniſterio fideicommiſſum pro ſua reintegratione ſuccedere dicitur *Pereg. de fideic. art. 42. num. 18. cum ſequen. Fuſar. quæſt. 532. num. 12. Eugen. conſ. 54. numer. 3. cum ſequen. lib. 1. Fontanell. de pactis clauſ. 5. gloſ. 1. par. 2. n. 62 & 63. benè Rota in Peruſina fideicommiſſi de Alphanis 8. Februarij 1627. corã Coccino*, vndè ſequeretur quod fideicommiſſum agere poſſet ad eamdẽ domum moleſtando emptorem qui ità regreſſum haberet contrà mulierem.

E conuersò autèm vbi dos conſiſteret pro hac rata in quantitate aſſignata ſupèr dicta domo tanquàm ſpecialiter hypothecata, et ex cuius pretio ſolutio ſequi deberet, et tunc admittebam dictum ſubſidiarium remedium competere, quãuis coniuges eiuſdem domus alienationi factæ per debitorem conſenſum accommodaſſent, quoniàm tunc geſtus eſſet actus neceſſarius, cõſentiendi ſcilicèt pro cautela emptoris venditioni ad effectũ aſſequẽdi ex pretio ſui debiti ſatisfactionem, quam principalitèr actus continere dicebatur, et conſequentèr admittebam omnia præmiſſa ceſſare.

Aſſumpta igitùr diſputatione ſupèr
4 hoc puncto, àn ſcilicèt dos conſiſteret in ſpecie vel in quantitate, quamuis non impugnarem regulas generales, de quibus ſæpius hoc eod. tit. ſupèr dignoſcẽdo, àn conſtitutio dotis ſit in certa quãtitate pro qua ſpecies ſequeretur vel ecõtrà cum ſimilibus, de quibus *Mantic. de tacit. lib. 12. tit. 28. Amat. reſol. 49. Buratt. & Adden. deciſ. 361. Giurb. ad conſuetud. Meſſan. cap. 15. gloſ. 1.*, *Rota in Vrbeuetana legati 4. Maij 1648. coràm*

ràm Bichio, & in alijs, Attamèn omnia hęc ponderanda ſunt ad ſolum effectum inducendi ſimplicem iuris præſumptionem abſquè dubio elidibilem, non ſolùm ex contraria vera probatione, ſed etiàm ex vrgentioribus præſumptionibus & coniecturis, ex quibus illa dos, quę iuxtà verborum formulam iudicanda eſſet in quantitate dicitur eſſe in ſpecie, et econtrà, *vt per Barboſ. in l. æſtimatis nu. 29. ff. ſolut. matrim. Trentacinq; variarum lib. 1. tit. de iure dotium reſol. 1. num. 25. Gratian. diſcept. 89. num. 2. Fontanell. de pact. clauſ. 5. gloſ. 8. par. 17. num. 30. Rota deciſ. 10. nu. 31. & ſeqq. par. 12. recent.* & admittitur *in Romana domus 10. Decembris 1663. Taia*.

In propoſita verò facti ſpecie multa concurrebant probabilius ſuadentia domum pro dicta rata iure dominij ac tanquàm ſpeciem per dotantes aſſignatam fuiſſe, Primò nempè ratione ſubiectæ materiæ ſeù qualitatis facti, quoniàm domus prædicta erat hæreditaria Virginiæ, cuius Theodora dotata erat hæres fideicommiſſaria pro tertia parte, quo ſtante non poterat eadem eſſe rei ſuæ creditrix pecuniaria proptèr manifeſtã implicantiam, niſi per alteram partem doceretur de precedenti alienatione in fratres dotantes, quorum ipſa pro pretio effecta eſſet creditrix pecuniaria.

Secundò quià dotantes tanquàm hæredes patris ad ſatisfaciendum propriæ obligationi à iure tàm communi quàm ſtatutario reſultantem quædam alia bona ſeù quantitates aſſignarunt cum promiſſione euictionis, alijſque obligationibus per dotantes tanquàm principales debitores fieri ſolitis, quod tàm in iſta rata quàm in reliquis vſquè ad ſummam ſcutorum 1980. aſſignatis ſuper bonis dictæ Virginiæ ad ipſam dotandam iure dominij ſpectantibus geſtum non erat, vndè ex hac diſcretiua liquidò cõſtabat, fratres in hac parte nihil dediſſe vel promiſiſſe de ſuo, ſed tanquam adminiſtratores ſeù geſtores explicaſſe actum aſſignationis nomine ipſius mulieris in hac rata ſe ipſam dotantis de bonis proprijs.

Tertiò quià pro hac rata ſcut. 530. ſuper domo nulla facta fuit expreſſio modi vel temporis ſoluendi, proùt de creditis pecuniarijs fieri ſolet, ſed proceſſum fuit cum ſimplici termino aſſignationis, & cum verbo *aſſignare*, quod dominij tranſlationem importat, *vt dec. 157. num. 28. par. 6. rec. Bituntina fideicõmiſſi 28. Iunij 1652. Albergato*; Quarto quià omnia alia reſtantia bona, tã æquè prouenientia à dicta hæreditate Virginiæ, quàm fraterna, aſſignãtur tanquàm ſpecies & pro fundo dotali, ideò talis etiàm cenſenda erat, ex regula vt vna & eadem res diuerſo iure cenſeri non debeat *Giurb. ad conſuetud. Meſſan. d. c. 15. gloſ. 1. num. 14. In dicta Vrbeuetana legati 4. Maij 1648. Bichio*, & admittitur *in dicta deciſ. 10. part. 12. recent.* Quintò quià nulla legitur obligatio ſponſi ſuper reſtitutione tanquàm de credito quantitatis, ſed ſolùm obligatio erat de dote conſeruanda & non diſſipanda, quod propriè iuxtà commune formularium conuenit doti conſiſtenti in ſpecie, cum pecunia ſine dubio detur viro ad conſumptionem, quoniam eſt de rebus, quæ ſeruando ſeruari non poſſint, nequè viro expedit recipere pecuniam, vt eam in arca otioſam conſeruaret; Et ſexto demùm, quià in caſu diſſoluti matrimonij expreſsè conuentum erat dotẽ reſtituendam eſſe in eiſdem corporibus, & proùt aſſignata fuerant, et cum expreſſa declaratione, quod cenſeantur data pro fundo dotali, ideoq; dicebam concurrere expreſſam probationem claræ voluntatis, qua accedente deſiderandæ non ſunt pręſumptiones & coniecturæ ad regulam vulgaris *text. in l. ille aut ille ff. de legatis tertio* latè exornatam *per Rot. dec. 44. num. 14. par. 11. rec.* & in his terminis aduertitur *dec. 39. poſt Merlin. de pignor.*, & *per Adden. ad Buratt. dicta deciſ. 361.*

In contrarium ponderabatur dictio,
5 *Super*, quæ iuxtà magis communem & receptam opinionẽ importat hypothecam, vndè pro altera parte ſcribentes inferebant, quod cum hæc rata ſcutorum 530. ſupèr hac domo aſſignata eſſet cũ dicta dictione importante hypothecam, implicabat eamdem aſſignationem factã eſſe in ſpecie ac iure dominij, cum non dentur in eadem perſona, & eadem re dominium & hypotheca, Et vlterius ponderabatur, quod reſpectu aliorum

bonorum, quæ in ſpecie data erant, portiones aſſignatæ in dotem diſtinctæ fuerant per partes quotitatiuas, hic autèm aſſignatio erat in quantitate, ex qua diſcretiua inferebatur ad id de quo erat quæſtio.

Primum obiectum ſatis leue videbatur, quoniàm dictio, *Super*, apta quidèm eſt importare hypothecam, quandò ſubiecta materia ſic patitur, quià nempè crediti pecuniarij ſolutio per debitorem ſuper bonis ſuis promittatur, ſed eam non importat per neceſſe, itaùt apta ſit tranſmutare dominium in non dominium & in creditum, præſertim quià proceſſum non eſt per viam promiſſionis, ſed per viam aſſignationis, quæ dominium potiùs importat.

Alicuius autèm ponderis erat alterũ obiectum reſultans ex dicta diſcretiua, ſed adhuc tollebatur ex differentia militante in alijs bonis, quorum certæ erãt quotæ ad quemlibet ſpectantes, ſupèr domo verò, cuius valor incertus erat, caſus dabat dotatæ ſucceſſionẽ competere pro hac rata quantitatiua, Nequè implicat, vt aſſignatio bonorum fiat per viam quanti *ad text. cum ibi notatis in l. ſi quis argentum Cod. de donat.* vbi quod facta donatione vel alia diſpoſitione de annuo redditu in quantitate, cenſentur deducta in contractum tot bona, cuius fructus tantum redditum importẽt *Socin. iun. conſ. 60. num. 33. & ſequen. lib. 4. Surd. conſ. 319. per tot.* ad materiam *tex. in l. ſi quis argentum C. de donat.* Et nihilominùs hæc erat vnica coniectura, quã dicebam præualere non debere tot alijs in contrarium vrgentibus, dum rei veritas oſtendebat hanc domum pro dicta rata non eſſe in dominio fratrum dotantium, ſed ipſius puellæ dotatæ.

Quià verò ex parte actricis motum fuerat iudicium nõ ſolùm ad bona fideicommiſſaria vt ſuprà, ſed etiàm ad illa ſoceri matrimonio conſentientis in vim
6 *text. in l. ſi cum dotem S. transgrediamur ff. ſolut. matrim.*, atq; pro eadem actrice ſcribentes in hac materia cum euidenti æquiuoco multa confundebant, id circò ad ſatisfaciendum potiùs iudicis curioſitati, atq; ad ſcribentium æquiuoca conuincenda, dicebam pro huius materiæ notitia plures quæſtiones diſtinguendas eſſe.

Quarum prima eſt, àn pater filio nubẽti teneatur facere donationẽ proptèr nuptias, vel loco illius ſe obligare pro dotis cautela & reſtitutione; Altera, àum filio recipiente dotem vel nubente de conſenſu patris, cenſeatur iſte de iure obligatus, itaùt contrà eum vel eius hæreditatem & bona pro dote reſtituẽda competat regreſſus, Tertia ecõuersò, àn ſolo patre dotem recipiente filius ſponſus remaneat etiàm obligatus; Et quarta, quid vtroque eamdem dotem recipiente.

Quoàd primam iure communi inſpe-
7 cto pater tenetur filio nubenti ſeù eius vxori facere donationem propter nuptias doti æqualem iuxtà *text. expreſsũ in l. finali, & auth. dos data, et auth. æqualitas Cod. de donat. antè nuptias*; Hæc autèm iuris diſpoſitio, vel non eſt amplius in vſu, vel & verius, non cœpit vſu recipi, quãdò iuxta legalem hiſtoriam inſinuatam *ſupra diſc. 1. & latius ſub tit. de ſeruit. diſc. 1.* populi legibus de nouo repertis vti conſueuerunt iuxtà *gloſ. communitèr receptam in dicta auth. æqualitas*, cũ qua cæteri pertranſeũt collecti *per Barboſ. in dicto S. transgrediamur num. 17. & 30. Rota apud Merlin. deciſ. 80.* aliàs *deciſ. 245. poſt Zacch. de oblig.*; Solumq; huiuſmodi donationis reliquiæ hodiè vigent in matrimonio ſpirituali per filium contrahendo, pro quo aliquod bonorum ſubſidium ſit neceſſarium, quià nempè ſufficiens Beneficium Eccleſiaſticum non habens, atq; ad Sacros Ordines promoueri volẽs indigeat ſufficienti patrimonio, ad cuius titulum ſit ordi-
8 nandus, quià pater ad id tenetur ex deductis *per Giouagn. conſ. 94. nu. 18. cum ſequen. lib. 1. Mangil. de imput. quæſt. 33. Barboſ. de Epiſcopo alleg. 19. de Marin. reſol. 37. & 87 lib. 1.*, apud quos habetur, àn huiuſmodi donatio ſit pura vel cauſatiua tàm ad effectum imputationis in legitimam quàm tranſmiſſionis &c.

Stante autèm huiuſmodi donationis
9 antiquatione in matrimonio carnali, *Bart. poſt Dinum in dicto S. transgrediamur ex nu. 4.* obſeruat illius loco patrem teneri ſe obligare ad reddendam cautam dotem, quæ filio conſtituitur in bonis ſuis; Et quamuis contrarium velint *Iacobus de Arena, Alberic., Cuman,* & cæteri relati per *Cannetium in c. volentes S. ſed*

non

non eſſet otioſum num.2. Maſtrill. dec. 46. num.7. & ſequen. Menoch. conſ. 33. nu. 24. & Barboſ. in eodem. §. tranſgrediamur n. 30. in fine, Nihilominùs magis communis & recepta eſt *theor. Bart.*, *vt per Bald. nouell. de dote par. 6. priuil. 20. numer. 1. & per tot. Paſ. hai. de patr. poteſt. part. 2. cap. 7. num. 78. Mantic. de tacit. lib. 11. tit. 19. num. 24. Merlin. de pignor.* alios colligens *lib. 3. tit. 2. quæſt. 49. numer. 23. Surd. & Hodiern. ad eum deciſ. 62. Leo deciſ. Valentin. 54.*, vbi latè comprobat eamdem obligationem procedere pro lucris, alijſque dotis appenditijs, quod etiam præſuppoſitiuè probat *text. in auth. res quæ Cod. commun. de legat.*, omneſque DD. & deciſiones firmantes dotis extractionem ex bonis fideicommiſſo ſubiectis, quamuis fideicommittentis expreſſa prohibitio accederet, cũ in caſu huiuſmodi prohibitionis, ob quã ceſſat altera ratio præſumptæ ſeù veriſimilis voluntatis, alia non adſit ratio quæ id ſubſtineat, niſi illa huius legalis neceſſitatis, qua teſtator premeretur ſi viueret, vt pluries ſupra in præcedentibus, ad materiam *dicta auth. res quæ.*

Conſtituta igitur iſta *Bart. ſeù Dini theorica* pro regula, ſolet primò limita-
30 ri, vt procedat quoad filium in poteſtate, ſecùs autem quoad emancipatum ex deductis *per Maſtrill. dicta deciſ. 46. num. 1. & ſequen. Paſchal. loc. cit. num. 84. Capyc. latr. conſult. 138. num. 7. cum ſequen.*, Verùm iſta limitatio ità ſimpliciter ſumpta non videtur omninò tuta, potiuſque de aliquo æquiuoco ſapit, quoniam aliud eſt agere de paterna ſubſidiaria obligatione tanquàm fideiuſſione legali pro dote filio tradita iuxtà terminos textus *in §. tranſgrediamur*, de quo infrà; Aliud verò de huiuſmodi obligatione, quam loco antiquæ donationis iuxtà *dictam theor. Bart.* pater facere tenetur, Ad primum enim effectum concordant ſcribentes qualitatem patriæ poteſtatis requiri, quia textus eam exigit ſeù ſupponit, ac etiam quia tunc cognita non erant peculia per ius Codicis poſteà diſtincta, ideoqne rectè intrat diſtinctio inter filium in poteſtate & emancipatum, Secùs autem ad ſecundũ, quoniam hic non eſt effectus patriæ poteſtatis, ſed potius matrimonij, cuius fauor ità exigit, vt benè *Barboſ. in dicto §. tranſgrediamur num. 29. cum ſequen.*, quem refert & ſequitur *Merlin. de pignor. d. lib. 3. quæſt. 49. num. 63. cum ſequen. & infra diſc. 162.*

Ideoque diſtingueudum venit, quod aut agitur de filio ſub patris nedum poteſtate ſed etiam educatione & regimine viuente, et tunc quia dos non niſi ipſi patri ſoluenda eſt, abſolutum remanet eum non poſſe recuſare illius cautelam; Aut agitur de filio ſeorſum viuente, ac ſe ſuaque adminiſtrante, itaut ipſi onera matrimonij ferenti dos non autem patri ſoluenda ſit, et tunc, Aut dotis cautelæ conſultum eſſe poteſt in ipſius filij bonis proprijs poſſeſſis iure liberi patrimonij, quia ſui iuris, vel iure peculij caſtrenſis vel quaſi, ſeù etiam aduentitij, et tunc ceſſat paterna obligatio, quæ ſubſidiaria dicitur, vt infrà, Aut non poteſt eſſe conſultum, itaut aliàs filius vxorem dignam non inueniret, et intrat obligatio prædicta, non ratione patriç poteſtatis ſed fauoris matrimonij, quod aliàs impedimentum reciperet, quamuis patri ità ſe obligare adſtricto, eiuſque indemnitati conſultum eſſe poſſit, vt infrà, ideoque in propoſito conſiderabilis non videtur diſtinctio inter filium in poteſtate vel ſui iuris, cum huiuſmodi qualitas ſolùm in propoſito conſiderabilis videatur in ordine ad præſumptionem bonorum propriorum ipſius filij militantem in illo ſui iuris non in altero in poteſtate.

Limitatur item regula prædicta ex eiſdem ſupra inſinuatis, quotiès aliundè dotis cautelç conſultum eſſe poteſt, cum hæc ſit legalis obligatio ſubſidiaria tantùm, vt benè contrarias opiniones conciliando firmat *Barboſ. in dicto §. tranſgrediamur num. 17. 29. & 31.*, quoniam etiam antiqua obligatio donandi, cuius loco hæc ſubrogata eſt, ſubſidiaria erat, ſequitur *Paſchal. de patr. poteſt. dicto cap. 7. num. 86.*, Verùm vbi res eſt in fieri, facilis eſt huiuſmodi quçſtionis determinatio, quoniam cum catenùs dicta obligatio procedat, quatenùs dos ſoluatur, vel ſibi, vel filio de eius conſenſu, poterit pater ſibi rectè conſulere cum eiuſdem dotis tuto inueſtimento in bona ſtabilia vel cenſus tutos, *vt per Neguſant. de pignor. 4. membr. ſecundæ partis num. 36. Barboſ. in eodem §. tranſgre-*

diamur num.32. Maſtrill. dicta deciſ.46. num.13. Paſchal.dicto cap.7.par.2. n.82. cum ſequen. Capyc. latr.conſult.138. n.5. & 14. & deciſ. 36. numer.3. Rota deciſ. 126. numer. penul. & fin. part.12. recent.

Hinc proinde aliàs in facti cõtingentia obſeruabam ità fortè conſuli poſſe
12 indemnitati fideicommiſſorum, nè ab huiuſmodi dotibus reſtituendis diſſipẽtur, vt ſcilicèt teſtator eius animum declaret nolle ex huiuſmodi cauſa poſſe eius bona diſtrahi, quodque quatenùs ipſius viuentis legalis neceſſitas cogeret ad huiuſmodi dotes aſſecurandas, intendebat dictæ obligationi non ſubiacere niſi ad limites legalis diſpoſitionis, quatenùs ſcilicèt dos de eius conſenſu ità præuentiuè explicato ſoluatur perſonis ab ipſo deſtinatis, ſeù cum modis præſcriptis, cum quibus ita in tuto ponatur, ità enim non videtur excogitabilis ratio, ob quam bona fideicommiſſi pro dote reſtituenda diſtrahi debeant, cum vtraque ratio ceſſet, veriſimilis ſcilicet ſeù præſumptæ voluntatis, ac altera legalis neceſſitatis *vt diſc.145.*

In pleriſque etiam alijs caſibus regula prædicta limitatur, præſertim vbi pater nolens huiuſmodi obligationi ſubia-
13 cere, offert facere donationem ad formam iuris iuxtà diſpoſitionem *text. in d. l.fin.*, quia tunc vnum de duobus eligendo, non poteſt ad aliud obligari, dummodò donatio fiat in ſtabilibus vel iuribus tutis, non autem in pecunia & mobilibus diſſipationi ſubiectis, itaut obtineatur finis, ob quem lex eam deſiderat *Leo dicta deciſ.54. num.5. & 23.*, vbi benè de materia *Barboſ.dicto* §. *trãſgrediamur num.30. Paſchal. dicto cap.7. numer. 85. Maſtrill. dicta deciſ.46. numer.14.*,

Ac etiam vbi filius indignas contraheret nuptias, vt firmat *Bart.in eodem* §. *trãſgrediamur*, quem ſequuntur *Bald. nouell., Barboſ. & cæteri*, de quibus ſuprà; Vndè benè ſequitur diſpoſitionem *auth. res quæ*, locum non habere
14 in dote reſtituenda vxori indignæ, vt in ſpecie obſeruat *Merlin. lib.2. controu. 38. numer.24. cum ſequen.*, cum huius *auth.* diſpoſitio in dote reſtituenda pendeat à dicta ratione; Ideoquè numquam meus intellectus captiuari potuit quoad dictæ *auth.* extenſionem ad fideicommiſſa ordinata per vlteriores aſcendentes ex latere paterno, et fortius ad ordinata per matrem vel aſcendentes ex latere materno, dùm hæc obligatio ſiuè reſultans *à* §. *transgrediamur* ſiuè *à l. fin.* non egreditur patrem vel auum qui ſit immediatus patre prædefuncto, vt de matre in ſpecie *Capyc. Latr. conſul.54. numer.21. apud quem cæteri*, et aduertitur *diſc.145.* & alibi.

Quouerò ad ſecundam quæſtionem, in qua propriè conſiſtebat caſus præſentis controuerſiæ, vbi ſcilicèt dos ſoli filio de conſenſu patris nubenti ſoluitur, et tunc ſatis DD. ſcinduntur, àn pater teneatur; Verùm ſiuè vnam ſiue alteram ſententiam tenentes, loquuntur vbi dos
15 cum præſentia & conſenſu patris ſoluitur filio, in quibus terminis affirmatiuam cõtrà patrem tenent *Corn.conſ.256. per tot.lib.1.latè Barboſ.in eodem* §. *tranſgrediamur num.9. cum ſequen. Fontanell. de pactis clauſ.7.gloſ.2.par.2.numer.71.*, & cæteri, de quibus *Merlin. de pignor. lib.3. tit.2.quæſt.49.num.42.Capyc. Latr. deciſ.36. num.7. cum ſequen. latè Boſſ.de dot. cap.12. ex num.1. ad 62.*

Contrariam verò fauore patris tenet *Manent. deciſ.52.num.10.& ſequen.Milanen. deciſ.19. num.25. & ſequen. Molpheſ. ad conſuetud. Neapolis tit.de renunciat. quæſt.19.num.21.& ſequen. Hodier. ad Surd.deciſ.47.in principio Capyc. Latr. deciſ.64.num.5. & 6., vbi Adden.num.1. Leo deciſ.54.*, et cæteri apud eoſdem; Sed omnes iſti loquuntur, vbi præſentia & conſenſus interuenit in ſolutione dotis, quæ fit filio, ſecùs autem vbi ſolùm interuenit in matrimonio, et in contractu conſtitutionis dotis, non autem in ſolutione, quia tunc concordare videntur patrem non remanere obligatum, ex ea ratione quod ſi dotantes cum patris præſentia & conſenſu ſolutionem facere curaſſent, ipſe inſtare potuiſſet ſibi conſignari, vel eam tutè inueſtiri, non autem dari filio ad perdendum *Neguſ. de pignor. part.2. membr.4. num.36. verſ.intelligendo tamen & num. 39. Mantic. de tacit. lib.11. tit.19. num. 25. Merlin. de pignor. lib.3. quæſt.49. num.44.*; Et ideò in propoſita facti ſpecie inferebam nullam aduersùs patrem competere actionem, quia licèt ipſe matrimo-

trimonio & contractui dotis conſenſum præſtitiſſet, attamen eo neglecto ſolutio facta erat filio.

Et clarius ex triplici facti circumſtantia, Primò nempè quod inſtrumentum dotale nullam continebat promiſſionem ſolutionis faciendæ in pecunia, ſed ſolũ aſſignationem ſuper ſtabilibus vt ſuprà, ſuper quibus rectè pater ſciebat dotem eſſe cautam, ideòque de alia cautela rationabiliter non curauit eſſe ſollicitus, vndè ſibi imputent dotantes, cur eo inſcio naturam dotis immutarunt, atque in pecunia dederunt id, quod ſuper ſtabilibus aſſignatum fuerat; Secundò quia dotantes ſolliciti fuerant de obligationibus ipſius ſponſi ſuper dote conſeruanda & reſtituenda cum verbis & clauſulis nimis amplis, et tamẽ nulla in inſtrumento legebatur obligatio patris veriſimiliter adijcienda, ſi talis fuiſſet partium intentio; Et tertiò demùm, quia præſentia & conſenſus patris continebat æquiuocum, atque aliam habebat cauſam, ad quam referri poterat, ad ſatisfaciendum ſcilicèt Statuto Vrbis diſponenti filiumfamilias contrahere non poſſe abſque præſentia & conſenſu patris, ad quam cauſam potiùs id referendum eſſe quàm ad obligationem firmat *Alberic. in l. vnic. num. 5. in fine Cod. de rei vxor. action.*, cuius dictum ſingulare appellat *Paſchal. de patr. poteſt. par. 2. cap. 7. num. 80. in fine Capyc. Latr. dicta deciſ. 64.*, vbi quod id procedat etiamſi interuentus eſſet in ſolutione.

Et quatenùs pertinet ad caſum controuerſum dicebam, quod quicquid eſſet de huius circumſtantiæ veritate in abſtracto, id eſt quando ea ſolùm interueniret, ſuper quo matura conſideratio adhibita non fuit, Nihilominùs in facti ſpecie, quæ diſputabatur (cum ſenſu etiam veritatis) dicebam caſum videri indubitatum, Tùm quia conſenſus in ſolutione non interueniebat, Tùm etiam ex dictis alijs circumſtantijs oſtendentibus id à partibus cogitatum non fuiſſe, cum tota iſta quæſtio ſit voluntatis vno vel altero modo in dubio præſumendæ, quæ iuris præſumptio fortiùs & abſque dubio iuxtà vnam vel alteram opinionẽ reſpectiuè recipienda eſt, vbi aliæ præſumptiones & circumſtantiæ particulares illam coadiuuant, cum tunc videatur caſus extrà controuerſiam;

In hoc igitur puncto regreſſus ad bona paterna ex dicto §. *tranſgrediamur* iudex huic parti annuebat, in alio verò ſuper regreſſu ad bona fideicommiſſaria in vim *auth. res quæ* actrici adhærebat, ſed concordia finem dedit controuerſiæ; De tertia verò & quarta quæſtione nullatenùs actum fuit vtpotè cauſæ omninò incongruis, de illis autem præſertim tertia agunt latè *Barboſ. in dicto §. tranſgrediamur*, et cæteri de quibus *Capyc. Latr. dicta deciſ. 36. & Merlin. de pignor. lib. 3. dicta quæſt. 49.* nec de facili datur occaſio diſputandi, cum frequentiùs inſtrumenta confici ſoleant cum cautelis has quæſtiones dirimentibus, & de eis tota materia habetur *dicto diſc. 162.*

ROMANA
LAVDI,
SEV
TAXÆ DOTIS
PRO
HELENA, ET FRANCISCA DE SIXTIS
CVM
ANDREA, ET PAVLO PETRO ETIAM DE SIXTIS.

Caſus diſputatus in Signatura Iuſtitiæ, et reſolutus pro mulieribus.

De taxa dotis ſubſidiariæ extrahendæ à fideicommiſſo in vim *Auth. res quæ*, An regulanda ſit ab illa, quam teſtator præſcripſit eius filiabus

liabus & quomodò attendi debeat numerus filiorum, an ſcilicet omnium deſcendentium in genere, vel diſtributiuè in qualibet linea, itàut ſufficiat puellam eſſe vnicam in linea propria non curato numero aliarum linearum.

SVMMARIVM.

1 *FActi ſeries.*

2 *Laudum editum in vim compromiſſi habentis pacta exequutiua, eſt executiuum.*

3 *Dos ſubſidiaria ex remedi* Auth. res quæ *non poteſt excedere virilem. ſi fæmina eſſet maſculus.*

4 *Exceptio dotis exceſſiuæ dicitur petitorij & altioris indaginis ideò non impedit proceſſum executiuum.*

5 *Laudum arbitratoris non poteſt defacili conuinci de nullitate, vel iniuſtitia, & de ratione.*

6 *Dotes tractu temporis adauctæ ſunt, ideò non attendenda antiqua taxa teſtatoris.*

7 *Numerus filiorum magnus vel paruus eſt notabilis circumſtantia pro regulanda maiori vel minori taxa dotis.*

8 *Quomodò numerus filiorum ſit attendendus, & de diſtinctione linearum.*

DISC. LIII.

PRopertius de Sixtis, de
1 annos 1615. inſtitutis quinque filijs maſculis, cum perpetuo reciproco ac deſcenſiuo fideicommiſſo inter eos eorumq; deſcendentes ordinato, tribus filiabus cõſtituit dotem ſcutorum termillæ monetæ Vrbini pro qualibet, et cuius fideicommiſſi mentio habetur *in Romana Cõmendæ ſub. tit. de fideicommiſſis*; Ex dictis autem quinq; filijs, duo obierunt abſquè prole, & ex tertio nempè Thoma fuerunt ſolùm ſuperſtites, Elena, & Franciſca; Andreas verò adhùc viuens, & Paulus Petrus filius Petri Pauli prædefuncti quamplures habebant filios tàm maſculos quàm fœminas in copioſo numero. Cumque dicti Andreas & Paulus Petrus omnia bona fideicõmiſſaria poſſiderent, dictæq; puellæ ex Thoma ſuperſtite, iure paternæ ſucceſſionis, vel in vim *auth. res quæ* peterent congruam dotem ſibi conſtitui, initum fuit compromiſſum in quemdam ſatis doctum ac probum Prælatum, qui pro omni & toto eo, quod dictæ puellæ, ſiuè iure ſucceſſionis, ſiuè iure dicti ſubſidiarij remedij, vel aliàs quomodocumque prætendere poſſent, conſtituit eis dotem ſcutorum termille monetæ Romanæ pro qualibet, cui laudo cum præfati maſculi bonorum poſſeſſores non acquieſcerent, adierunt Signaturam iuſtitiæ pro appellatione ſeù reductione ad arbitriũ, Et quoniàm tota diſputatio conſiſtebat circa iniuſtitiam, cuius ratione etiàm in exequutiuis & priuilegiatis intrat aliàs prohibita appellatio ſuſpenſiua, cum de reliquo lau-
2 dum editum in vim compromiſſi initi cũ obligatione camerali alijſque pactis exequutiuis, promptam haberet exequutionem, per appellationem ſeù exceptionem altioris indaginis non retardãdam, vt plenè cæteris allegatis firmatur *in Bonon. laudi 6. Iunij 1653. coràm Celſo* inter ſuas *deciſ.* 170. cum qua paſſim proceditur.

Hinc proindè ad dictam iniuſtitiam probandam, ſcribentes pro appellantibus inſiſtebant ſuper exceſſu duplicitèr deducto, Primò ſcilicet ex iudicio fideicommittentis, de cuius bonis verè iſta dos extrahenda erat, dum nulla ſupponebãtur adeſſe bona libera patris puellarum quoniam ille proprijs filiabus cognitis, ac dilectis conſtituit ſolùm dotẽ ſcutorum termille monetæ Vrbini pro qualibet importantẽ ſcuta bismille monetæ Romanæ, parùmplus; Et ſecundò ob exceſſiuum numerum filiorum, quibus rei conuenti onerati erant, quoniàm facta repartitione omnium bonorum in ſingulos, cuiuſlibet virilis etiàm maſculorum non aſcendebat ad tantam ſum-
3 mam, ideò intrare dicebant firmata *per Rotam in Romana dotis de Capranica, de qua hoc eod. tit. diſc. 36., & in duabus deciſionibus coràm Roias*, quarum prima ſolùm eſt impreſſa *inter ſuas deciſ.* 375., quod dos ſubſidiaria fœminis conſtituẽda ex dicto remedio *auth. res quæ* excedere non debet virilem, quam eædem

eſſent

eſſent obtenturæ ſi fuiſſent maſculi.

His non obſtantibus, ſcribens pro puellis actricibus, cum ſenſu etiàm veritatis, dicebam pro exequutione ſeù reiectione appellationis ſuſpenſiuæ reſpõdendum eſſe, proùt ſequutum fuit, reſcribendo cum clauſula *Sinè præiudicio legitimæ exequutionis*, quoniam exceptio
4 exceſſiuæ dotis dicitur concernere petitorium ac altioris indaginis, cum oporteat firmare ſtatum bonorum, & conſequentèr nõ dicitur exceptio apta impedire proceſſum exequutiuũ, vt in ſpecie *dec.* 105. *poſt Mangil. de ſubbaſt.*, & habetur infra *diſc.* 65. potiſſimè vbi agitur de taxa facta per Arbitratorem habentem in facultatibus procedẽdi etiàm de facto abſquè proceſſu ac tela iudiciaria & per ſolas extraiudiciales informationes, quia tunc cum præſumptio ſtet pro laudo, atquè exceſſus ſeù iniuſtitia
5 conuinci non poſſit ex inſpectione proceſſus & actorum, vt in merè iudicialibus fieri poteſt, ſequitur dictam exceptionem vtpotè per extrinſecas probationes iuſtificandam ſemper eſſe altioris indaginis atq; non aptam retardare proceſſum exequutiuum, vt benè ſiuè quoàd iniuſtitiam ſiuè quoàd nullitatem ob omiſſam citationem & ſimilia ponderatur in allegata *dec.* 170. *Celſi*.

Verùm vbi etiàm agendũ eſſet de ſolis meritis ſeù iuſtitia negotij principalis circa dictam taxã, adhùc laudum omninò iuſtũ dicendũ erat non obſtantibus dictis obiectis præſertim primo deducto ex taxa, quam ipſemet fideicommiſſi ordinator fecerat proprijs filiabus, ex
6 duplici diuerſa circumſtantia, Vna ſcilicèt temporis, quoniam de anno 1615. & ſic 50. annos retrò minores erant dotes tractu temporis, adinſtar valoris omnium bonorum adauctæ, vt in ſpecie aduertitur *in diſc.* 48. *num.* 29. *par.* 12. *rec.* vbi proindè quod deferendum non eſt taxæ factæ per teſtatorem, ſed illa regulari debet attento tempore dotationis, ac ſæpius habetur deductum in alijs hoc eod. tit. & ſub altero *de feudis* ad materiam Bullæ Baronum *In Romana reſtitutionis pecuniarum de Monaldenſibus ſeu Cafarellis*, vbi de taxa dotiũ antiquo tempore facta per fideicommiſſi ordinatorem in ſcutis 1500. vel bismille auri, qua ſpreta vnicæ puellæ ex vna linea conſtituta fuit dos ſcutorum 35. m., & tribus ex altera linea conſtitut ſcutorum 12. m. pro qualibet, atquè ità in dies abſquè difficultate ſeruat praxis, potiſſimè in hac facti ſpecie, in qua iſto medio tempore hæc familia in aliquo maiori ciuilitatis gradu conſtituta videbatur ob erectionem illius Cõmendæ, de qua *in dicta Romana commendæ ſub tit. de fideicommiſſis et ob alias circumſtantias*.

Clarius verò ſpectato numero filiorũ, quem abſolutum eſt attendi debere, cũ iſta circumſtantia reddat abſquè dubio
7 maiorem vel reſpectiuè minorem taxam, vt *ex Mantic. de tacit. lib.* 12. *tit.* 21. *num.* 30. *Rot. dec.* 18. *num.* 20. *par.* 5. *rec.* cum alijs *per Boſs. de Dot. cap.* 13. *n.* 18. & alijs habetur ſuprà & alibi *diſc.* 1. *&* 2. ac in deciſionibus in ea cauſa editis, Cum enim teſtator haberet octo filios, quorum quinque erant maſculi, idcircò præſens taxa, de qua erat controuerſia comparatiuè potiùs exigua reputanda videbatur, dum agebatur de dote conſtituenda duabus puellis, quæ reſpectu earũ patris ac in propria linea ſeù portione, de qua dotari debebant, erant vnicæ nullos habentes fratres, quæ circũſtantia eſt ſatis conſiderabilis quoad maiorem vel reſpectiuè minorem dotem taxandam ex deductis dicto *diſc.* 1. *&* 2. *vbi concordantes*.

Nequè obſtare videbatur copioſus
8 numerus filiorum ac filiarum prędictorum reorum conuentorum, & qui punctus apud aliquos maiorem inferebat difficultatem; In hoc enim aduertebam laborari æquiuoco claro, quoniam vt non ſemèl hoc eod. tit. habetur, præſertim *in Piſtorien. diſc.* 38. vbi teſtator ab initio plures lineas conſtituit in pluribus inſtitutis, tunc dicuntur tot lineæ diſtinctæ, atq; dotes conſtituendæ vel reſtituendæ ſunt ex bonis obuentis in portionem propriæ lineæ, perindè ac ſi eſſent tot diſtincta fideicõmiſſa in tot diuerſis patrimonijs reſpectiuè conſtituta, et conſequentèr illæ puellæ, quæ ſunt vnicæ in propria linea, ſiuè ſunt magis ciuiles, quià nempè tractu temporis bona fideicommiſſaria in iſtam portionem obuenta reddita ſint magis pretioſa, eſſe non debent æquales puellis de alia linea magis numeroſa ſeù in paupe-

riori

riori ſtatu conſtituta ob alienationem vel deteriorationem bonorum ſuæ portionis, vt quotidiè experimur etiàm in familijs nobilibus & magnatijs primæ claſſis diuiſis in plures lineas ab eodem ſtipite cũ æquali fortuna ab initio conſtitutas, quarum aliquæ tractu temporis ob diſſipata vel deteriorata bona propriæ portionis ſeù ob alia infortunia, in ſatis notabili differenti ſtatu ab altera conſtituta ſunt, ideoq; erroneum eſt ab vna ad alteram regulare taxam dotis, vt quotidiana experientia docet; Et vltrà quamplura exempla quæ in Vrbe deduci poterãt, inſinuabam iam dictum de Monaldenſibus *ſub tit. de feudis* ad materiam Bullæ Baronum, quoniàm illa quæ erat vnica in propria linea habuit dotem ſcutorum 35. m., & tres ex altera linea, ſtante earum numero, ac etiàm exiſtentia vnius maſculi habuerũt dotem ſcutorum 12. m. pro qualibet, & tamèn æqualis erat nobilitas, idem erat patrimonium indiuiſum, ac idem mos regionis ſeù Ciuitatis, Et hic erat caſus, cum puellæ actrices non peterent dotẽ ex bonis obuentis in portiones aliorum, ſed ſolùm ex portione obuenta in proprium parentem ac propriam lineam, in qua erant vnicæ, et hic fuit ſenſus Signaturæ in bina diſputatione deſupèr habita, dum rei conuenti primo reſcripto non acquieſcentes iterùm audiri voluerunt.

ROMANA DOTIS SEV REINVESTIMENTI.

PRO MARESCOTTIS.

CVM MARCHIONE DEL DRAGO.

Caſus diſputatus coràm Vicario, & reſolutus, vt in fine.

Dotantes àn petere poſſint à viro; vt dotem in pecunia datam vel promiſſam, & ex pacto inueſtiendam cum eorum ſcientia & conſenſu, & non aliàs inueſtire teneatur, vt ſit cauta. Et aliqua de fideiuſſoribus dotium, àn & quandò præſtari debeant vel poſſint.

SVMMARIVM.

1 F*acti ſeries.*
2 *Do dotis fideiuſſoribus prohibitis; & àn dotans poſſit denegare liberam dotis ſolutionem.*
3 Auth. res quæ *ſuffragatur etiàm habenti ſcientiam fideicommiſſi.*
4 *Probibitum non eſt ab initio de fideiuſſoribus conuenire.*
5 *Si dotans ſpretis cautelis dat dotem liberam, ad reiteratam ſolutionem cogi poteſt.*
6 An l. 1. & 2. Cod. nè fideiuſſor. dotium *ſint in vſu.*
7 *De pluribus dicturum legum limitationibus præſertìm de iure Canonico, & accedente iuramento.*
8 *Vocatus ad fideicommiſſum inbibere poteſt debitori cenſuario, nè cenſum liberè extinguat cum grauato.*
9 *Per Bullam Baronum non eſt conſultum caute-*

cautelis creditorum, quia tenentur accipere pecuniam vinculatam.

DISC. LIV.

1 Comes Mareſcottus quandò filiam in matrimonium collocauit cum Marchione del Drago, conuenit, vt certa pars dotis, quæ tota in quantitate conſtituta fuerat, inueſtiri deberet in bona ſtabilia ſeù loca montium vel cenſus tutos & idoneos de ipſius vel ſuorum ſcientia & conſenſu pro dotis cautela & ſecuritate, vt de facto ſequutum fuit faciendo inueſtimentum de prædicti dotantis conſenſu in quemdam cenſum tutum, Sed cum defuncto dicto dotante debitor cenſuarius ſortem reſtituere vellet, atq; cenſum redimere, proindeq; diſdictam ad formam Conſtitutionis *Pij V.* feciſſet, habita de his notitia per dicti Comitis filios & hæredes, obtinuerunt inhiberi tàm debitori cenſuario, quàm viro, nè pecuniam reſpectiuè ſoluerent, et reciperent, ſed ea deponere deberetur in Mõte pietatis vinculata ad effectum inueſtiendi cum ipſorum opponentium ſcientia & conſenſu iuxtà formam inſtrumenti dotalis, aduerſus quam inhibitionem ſe opponente viro, ac petente illius moderationem, aſſumpta deſuper fuit formalis diſputatio.

In qua pro eodem viro ſcribentes potiſſimè inſiſtebant *in rubrica & l. 1. & 2. Cod. ne fideiuſſor. dotium dentur*, in quibus prohibetur dotis fideiuſſores pe-
2 ti vel recipi, Ac etiàm pro eorum fundamento adducebant Rotæ deciſionem *in Romana dotis 3. Decembris 1632. coràm Dunozetto inter ſuas deciſ. 267.* in cuius caſu, cum Marchio Aſdrubal Matthæus nuptui tradidiſſet Mariam filiam Marchioni Pepulo cum dote ſcutorum 30. m. atq; diſſoluto primo matrimonio per mortem viri, mulier ſecundas nuptias contraxiſſet cum Marchione Ruino cum eadem dote adhùc non ſoluta per patrem, qui eam ſoluere volebat inueſtitam in tot locis montiũ; E conuersò autèm ſecundus vir peteret eam in pecunia liberè ſolui debere, iuxtà hanc ſecundam partem re-

De dote

ſolutum fuit cum dicta regula deſumpta *ex leg. 1. & 2. Cod. ne fideiuſſores dotium dentur*, quodque, ceſſante caſu vergentiæ ad inopiam, de quo latè *Boſſ. de Dot. cap. 12. num. 97. cum ſeq.* per dotantem, qui ad dotem liberè ſoluendam ſe obligauerat, prætendi non poteſt aſſecuratio.

Et quamuis replicaretur ex parte dotantis conſtare de inopia viri, nil de bonis liberis habentis, cum omnia per eum poſſeſſa ſubiacerent fideicommiſſis maiorum; Attamen reſponſum fuit id nullũ obſtaculum præſtare, dum agebatur de fideicommiſſis aſcendentium dotis reſtitutioni ſubiectis ex diſpoſitione *Auth. res quæ*, quam ibidem firmatur procedere, quamuis mulier vel dotans certam
3 ſcientiam fideicommiſſi haberent ex deductis *per Theſ. deciſ. 151. nu. 4. Menoch. conſ. 33. num. 35. & ſequen. Surd. dec. 62. num. 35. & ſequen. Fuſar. quæſt. 532. num. 15. & alios adductos in ead. deciſ. §. finali*, vbi quod hæc eſt opinio magis vera & recepta.

In contrarium ſcribens pro hæredibus dotantis, reſpondendo imprimis ad dictam deciſionem, quæ iuxtà ſtylum maiorem vim ac impreſſionem faciebat; Dicebam nos non verſari in caſu, cum ibi dos liberè & abſquè pacto inueſtimenti per patrem promiſſa eſſet in primis nuptijs, ex quibus ius perfectum ac inalterabile quæſitum fuerat mulieri, attẽto quod in eadem deciſione firmatur, dotem prædictam quamuis à patre conſtitutam, non eſſe profectitiam ſed aduentitiam vtpotè correſpectiuam ad renunciam futuris ſucceſſionibus, ideoq; nil commune habet cum hac facti ſpecie, in qua de tuto inueſtimento pro dotantis cautela fuerat ab initio conuentũ, quo caſu, quandò in deciſionibus daretur argumentum à contrario ſenſu, deciſio prædicta potiùs huic parti aſſiſteret, dum potiſſimum fundamentum conſtituitur in libertate ab initio impreſſa, quodq; de nullo inueſtimento curatum fuerit, vndè dici poterat patri dotanti, quod ſibi imputet; Secùs autèm in præſenti, in quo inueſtimentum ab initio in pactum fuerat deductum, cum tunc non videatur intrare diſpoſitio *dictarum legum 1. & 2. Cod. nè fideiuſſores dotium dentur*, dum fideiuſſorum
4

Aa con-

conuentio ab initio non eſt prohibi-
ta, vt firmant *Enrigius de fideiuſſor. cap. 6. num. 129. Merlin. de pignor. lib. 3 tit. 2. quæſt. 53. num 4. & 6. Boſs. de Dot. cap. 12. num. 74. & 95. cum ſeq. & habetur diſc. 162.*

Potiſſimè quià non agebatur de fide-
iuſſoribus, ſed de inueſtimento, quod
importare videtur quoddam pignus,
cuius conuentio per dicta iura non pro-
hibetur *Enrig. dicto cap. 6. num. 129. Merlin. dicta quæſt. 53. n. 6. Boſſ. d. cap. 12. n. 77. & dicto diſc.* 162. vndè propterea
per Rotã apud Merlin. deciſ. 77. huiuſmo-
5 di pactum de dando dotem vinculatam
ſeù inueſtitam adeò efficax & validum
reputatum fuit, quod ſi dotans coſpreto
dotem liberam viro tradat ipſius eſt pe-
riculum, atque viro non idoneo ad re-
ſtitutionem, ad reiteratam ſolutionem
à muliere cogi poſſit.

Vltrà quod obſeruabam huiuſmodi
iurium diſpoſitionem, vel ob rationis
6 carentiam, vel ob diuerſos noſtros mo-
res diuerſos ab illis Græcorum, per quos
huiuſmodi leges (quià ſic fortè illa tem-
pora ibi exigebant) editæ fuerunt, vſu
receptas non eſſe, cum in foro vel nun-
quàm vel raro earum obſeruantia pra-
cticata videretur, ideòq; illas vel vſu
non receptas vel contrario vſu abolitas
eſſe teſtatur *Vſembec. in addit. ad Bart. in ead. l. 2. relatus per eumdem Enrigium d. cap. 6. num.* 220., cum non videatur
ſubeſſe congrua ratio, cur ità mulierum
cautelæ, et nè virorum diſſipationibus
ſubiaceant, conſuli non poſſit.

Siue etiàm dicendum videtur, quod
7 licèt dictæ leges etiàm hodie vigerent,
nihilominùs contrarius vſus reſultet ex
multis limitationibus, quæ vtpotè in
omni ferè caſu adaptabiles contrariam
regulam generalem quodammodò con-
ſtituere videntur, quoniàm vt liquet *ex Enrig. dicto c. 6. & Boſſ. de Dot. c. 12. ex n.* 63. qui omnium latius hãc materiã tra-
ctãt, *& dicto diſc.* 162. multæ dãtur limi-
tationes, inter quas vltrà duas iã dictas
conuentionis ab initio ac præſtationis
pignorum, adeſt etiàm vna ſatis gene-
ralis, vt ſecùs dicendum ſit de iure ca-
nonico *per text. in cap. per veſtras de donat. inter Virum, & Vxorem,* vbi in ſpe-
cie *Abb. num.* 13., Et altera paritèr ſatis
generalis accedente iuramento, quam
firmãt relati per eumdem *Enrig. n. 202. Guttier. de iuram. cap. 21. num. 14. Fontanell. de pact. clauſ. 12. gloſ. vnica nu. 18. Gratian. diſcept. 233. num. 33. cum ſequen. & num. 40. cum alijs per Boſſ. de Dot. d. cap. 12. num. 72.* Et licet *Enrigius* de hu-
iuſmodi limitatione dubitet, & cùm eo-
dem idem probare conetur *Larrea deciſ. 7. num. 18. cum ſequen.*, vbi etiàm
per totã deciſionem paritèr latè agit de
materia, Nihilominùs limitatio omni-
nò recipienda venit, Tum ob maiorem
aſſiſtentiam auctoritatum, Tum clarius,
quià cum hæc ſit prohibitio proueniens
à mero iure poſitiuo nullã continens re-
pugnãtiam cum bonis moribus natura-
libus, non videtur ſubeſſe ratio ob quam
ſeruari non debeat iuramentum ſemper
attendendum, vbi ſeruari poteſt abſque
interitu ſalutis æternæ; Quibus limita-
tionibus aliæ plures accedũt *dicto diſc.* 162. relatæ, ex quibus regula prædicta
remanere videtur de vento, cum inter
alias numeretur illa, vbi non agitur de
fideiuſſoribus, ſed de correis, qui tam-
quàm principales principalitèr & in ſo-
lidum obligentur, dum hæc eſt hodiè
communis formula, cùm qua obligantur
fideiuſſores, qui proindè ſolùm reputan-
tur tales in ordine ad illum correum, ad
quem negotium pertinet, ſed reſpectu
creditoris reputantur correi, & princi-
pales debitores.

Poſita igitùr validitate conuentionis,
reſultare dicebam licitè inhiberi poſſe
debitori cenſuario, cum quo factum
erat inueſtimentum, nè ſortem princi-
palem reſtitueret niſi cum depoſito vin-
culato iuxtà actorum petitionem, cum
id non aduerſetur libertati extinguendi
8 cenſum ex deductis *per Gratian. diſcept. 636. num. 1. cũ ſequen. Cenc. de Cenſ. quæſt. 119. num. 63. Giurb. deciſ. 79. nu. 45. cum ſequen. Salgad. in labyrint. par. 1. cap. 27. nu.* 42. & pro abſoluto habetur *in Romana fructuum Cenſus 22. Iunij 1646. coràm Cerro confirmata* 30. *Maij* 1653 *corã eodem,* quæ auctoritates licèt loquantur
de iure inhibendi competente vocato
ad fideicommiſſum aduerſus iſtius debi-
torem cenſuarium, nè liberè ſolueret
grauato, nihilominùs eadem ratio in
omnibus militabat, nullaq; probabilis
differentia inter vnum caſum & alte-
rum militare videtur.

Iudex

Iudex difficultatem habebat in eo, quod pacto prædicto ſatisfactum eſſet cũ inueſtimento ſemel ſequuto ex regula *text. in l. boues §. hoc ſermone de verb. ſignif.*, ſed hoc videbatur leue motiuum etiam à ſcribentibus in contrarium neglectum, cum recepta ſit propoſitio vt regula text. prædicti locum non habeat, vbi conuentio non reſpicit actum momentaneum, ſed directa eſt ad certum effectum exigentem perſeuerantiã, ſeù tractum ſucceſſiuum, Ideoque viri defenſores non negabant eius obligationem ſuper inueſtimento pluries faciẽdo, ac toties quoties caſus daret, dicebant tamen nullam eſſe præſcriptam formã ſuper depoſito ſeù inueſtimenti forma, quod fieri deberet de ipſorum dotantium ſcientia & conſenſu, cum id in conuentionem deductum nõ eſſet, ideòque dicebant non poſſe impediri liberã reſtitutionem pecuniarum in manibus viri, et quod quando ipſe non inueſtiret, vel non benè, tunc ius haberent dotãtes illum cogendi ad faciendum inueſtimentum, tutum atque hoc motiuum magnam faciebat impreſſionem.

Ex eo potiſſimè, quod vir poſſidebat multa bona ſtabilia, ſuper quibus licèt fideicommiſſo ſubiectis dos aſſecurata dici poterat, Tùm quia agebatur de fideicommiſſo aſcendentis, vndè locus erat *Auth. res quæ* iuxtà punctualiter firmata in ſuperius allegata *dec. 267. Dunozett.* Tùm etiã quia vir erat Baro, vndè in vim *Conſtitutionis 41. Clementis VIII.* quæ vulgò dicitùr *Bulla Baronum*, doti conſultum erat, non obſtantibus fideicommiſſis, quibus eadem Bulla derogat, vt ſæpius ad materiam Bullæ Baronum *ſub tit. de feudis*; Et his ſtantibus iudex moderatus fuit inhibitionem, ſolùm decernendo eam afficere prout de iure, dictaque prouiſio placuit etiam Signaturæ, eò quia ſi fundamenta actorum ſubſiſtebant, inhibitio firma remanebat, atque cenſuarium debitorem affectum detinebat, vndè ad id ipſe debitor cogitare debebat, Verũ ceſſauit vlterior occaſio diſputandi ob ſubſequutum concordiæ temperamentum.

Reflectendo autem ad veritatem, motiuum prædictum ſuper cautela dotis in bonis viri quamuis fideicommiſſarijs, vel ex beneficio *auth. res quæ*, vel ex altero Bullæ Baronũ nullatenùs placebat, inanis enim fuiſſet ac de veuto deſeruijſſet dicta cautela conuentionalis, ſub qua contrahere voluit dotator prudentiſſimus rectè informatus de ſtatu & qualitate futuri generi, et ſucceſſiuè conſcius de his remedijs in Vrbe notorijs, de quibus tamen fidere noluit vtpotè periculoſis, vel ſaltem magis incommodis ac præiudicialibus; Quatenùs enim pertinet ad remedium Bullæ Baronum, illud eſt incõ-

9 modum ac præiudiciale in eo quod ad formam Bullæ creditor cogitur recipere pecuniam vinculatam, et cum cautione de reſtituendo principaliter emptori bonorum in caſu euictionis, et ſecundariò prioribus & potioribus creditoribus, quod vinculum minuit ferè ad dimidiũ de valore, vt in ſpecie pecuniæ ità receptæ de ordine Congregationis Baronũ *in Romana Cambiorũ 4 Decembris 1662. & 28. Ianuarij 1664. Veroſpio*, ac ſæpius *ſub tit. de feudis* ad materiam dictę Bullę Baronũ, et in altero *de Regalibus* ad materiam locorum montium vinculatorũ; Idemque ac maius incommodum verſatur circà aliud remedium *auth. res quæ*, Tum quia mulieri vel eius ſucceſſori, qui agendo recurrat ad hoc remedium incumbit onus probandi caſum ſubſidij cum negatiua bonorum liberorum, Tum etiam quia quæſtio eſt inter DD., àn illud competat habenti ab initio ſcientiã fideicommiſſi, et fortius negligenti cautelas, cum quibus occurrere poterat; Nil refragante, quod opinio recepta per Rotã eſſet, vt etiam in his caſibus dictæ Auth. diſpoſitio procedat, quoniã hodie quælibet opiniò nuncupatur communis, atq; Tribunalia modò vnam modò alteram ſequuntur, vnde cauſarum euentus rectè poni poſſunt inter caſus fortuitos, quibus iuſtum non eſt exponi eum, qui cum præuiſa cautela poteſt abſque litibus & incommodis habere liberum regreſſum ad eamdem ſuam pecuniam dotalem, ità in ſpeciem conuerſam, et in qua in ſubſidium omnes vincit etiam anteriores & priuilegiatos *ad text. in l. in rebus Cod. de iure dot.*

Neque eſt bona conſideratio, quod non exindè prohibendus eſt debitor nè ſoluat, ſeù vir nè recipiat, quodq; quatenùs deindè non ſequatur tutum inueſtimentum, cogi debeat vir ad illud im-

plendum, Tùm quia eſſet reducere rem ad ſtatum irreparabilis præiudicij, quia poſtquàm vir pecuniam conſumpſiſſet vel minùs idoneo debitori credidiſſet, ſerò medicina pararetur, Tùm etiam quia id eſſet de directo contrà illam rationem, ob quam noſtri crediderunt prodijſſe dicta iura prohibentia fideiuſſores dotium dari, nè ſcilicèt hæc eſſet occaſio rixarum & odiorũ inter coniuges, ideòque ſemper melius eſt malo occurrere nè ſequatur, quàm illud expectare, vt curare oporteat, Ac etiam quia *turpius eijcitur quàm non admittitur &c.* quæ omnia benè agnoſcebantur, ſed potius prudentialia motiua præualuerunt.

ROMANA
DOTIS
SEV
CANONVM
PRO
GVARNERIO CAVALLERINO
CVM
FERDINANDO DE BONAVENTVRIS.

Caſus deciſus per Rotam pro Ferdinando.

An dos dicatur conſiſtere in ſpecie vel quantitate, vbi hæc promiſſa eſt cum conuentione præſtandi pro ea tot bona ſtabilia, Et àn hæc dicantur eſſe ſolùm in facultate ſoluendi, itaùt ſit in arbitrio dotantis illa, vel quantitatem præſtare.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *An bona promiſſa in dotem ſint in obligatione vel in facultate ſoluendi.*
3 *De eadem concluſione cum diſtinctione.*
4 *De pluribus adminiculis, ex quibus dos dicatur conſtituta in ſpecie ſeù bonis, quæ ſint in obligatione.*

DISC. LV.

1 VICTORIÆ de Bonauenturis & Guarnerio Cauallerino eius viro ad cõputum dotis ſcutorũ ſex milliũ aſſignatus fuit cenſus ſcutorum 4.mil., reliqua verò ſcuta bis mille promiſſa fuerunt in tot bonis ſtabilibus ſitis in Vrbe eiuſque agro, quæ fructare deberent ad rationem ſcutorum quinque pro centenario, idemque ſeruari deberet in caſu quo dotantes dictum cenſum redimere vellent, cum conuentione interim ſoluendi fructus dotales, pro quibus, vel ex conuentione, vel mediante facto iudicis, certos canones Guarnerius poſſedit;

Cumque Ferdinandus prædictus, qui dotatæ frater pro Camillo patre & Cleria matre fideiuſſerat, depoſitatis dictis ſcutis 6.mil. in pecunia, petijſſet, atque ab A.C. obtinuiſſet ad dictos canones reintegrari, commiſſa per Signaturam cauſa *in Rota coràm Beuilaqua*, et aſſumpta deſuper diſputatione *ſub die 5.Maij 1659.* ad fauorem Ferdinandi prodijt reſolutio, ex eo potiſſimum fundamento circa cenſum ſcutorum 4.mil., quod cum ipſe eſſet fideiuſſor, rectè poterat illius extinctionem facere cum reſtitutione ſortis, potiſſimè quia erat etiã fundi cenſiti poſſeſſor, congerendo auctoritates firmantes fideiuſſori cenſus vel

vel tertio poſſeſſori fundi cenſiti licitũ eſſe cenſum extinguere.

Verùm in hoc putabam laborari æquiuoco, quoniam hic non erat fideiuſſor cenſus paſſiui, et ſic eius impoſitoris & debitoris, ſed erat fideiuſſor dotantis, qui erat creditor cenſus, eumq; aſſignauit viro translatiuè, et tanquàm ſpeciem redimibilem cum alijs bonis ſtabilibus, vndè propterea extrà caſum quæſtionis erant, quæ deducebantur per ſcribentes pro Ferdinando in deciſione etiam deducta ſuper facultate extinguendi cenſum, atque cogendi illius creditorem ad recipiendam ſortem, competente tàm principali debitori quàm eius fideiuſſori.

Quare ſolus cauſæ punctus, tàm pro dicta rata ſcutorum 4.mil. cenſus, quàm pro reliquis ſcutis 2.mil., conſiſtebat in eo, àn bona ſtabilia promiſſa in Ciuitate vel agro Romano fructantia ad rationem quinque pro centenario, eſſent in obligatione, itaùt dos conſiſteret in ſpecie, vel potiùs eſſent in facultate ſoluendi quantitatem, in qua eadem dos conſiſtere diceretur, itaùt eſſet in arbitrio debitoris ſoluere, vel pecuniam, vel eius loco dare tot bona; Et in hoc Rota adhærendo ſcribentibus pro Ferdinando credidit dotem conſiſtere in quãtitate, bona verò eſſe in facultate ſoluendi, vt ità facilius debitor ab obligatio-
2 ne eximi valeat *ad text. in l. ſi quis ſtipulatus fuerit decem in melle ff. de ſolut., vbi gloſ. Alberic. & cæteri Corn. conſ.132. num.10. lib.4. Altobrandin. conſ.115. numer.23. lib.1. Ladercb. conſ.7. num.1. & ſequen. Rota apud Buratt. deciſ.287. n.2. & ſequen. deciſ.655. num.4. part.4. rec.* vbi in ſpecie dotis promiſſæ in tot bonis *deciſ.52. num.6. & 7. par.6 rec. Merlin. de pignor. lib.2. tit.1. quæſt.19. n.88.* cum alijs in deciſione cumulatis.

Et reſpondendo ad doctrinam *Bart. in d. l. ſi quis ſtipulatus fuerit numer.3.*, quam Ego ſcribens pro Cauallerino adducebam; cui adhærent *Ruinus conſ.65. ſub num.8. lib 2. & conſ.134. num.5. lib.4. Pariſ. conſ.86. lib.5. num.3. & 4. & cæteri*, Reſpondetur eam ad facti ſpeciem non applicari, dum percutit caſum, in quo promittatur certa ſpecies, in qua cadere poſſit affectio, atque interſit eam magis quàm pecuniam vel alia bona habere.

Reſolutio, reflectendo ad veritatem, mihi placuit quamuis ſcriberem pro ſuccumbente circà ratam ſcutorum 4.mil. pro redemptione cenſus, quoniam licèt verum eſſet ſuprà inſinuatum æquiuocum in ordine ad fideiuſſorem, nihilominùs cum caſus præberet, quod idem Ferdinandus eſſet etiam poſſeſſor fundi cenſiti, hinc proindè ex reduplicatione perſonæ admittẽdus erat ad redemptionem, quam in pecunia à debitore vel poſſeſſore facienda, ſicuti ad præſcriptũ Bullæ Pianę negare non poterat cedens, ità non poterat negare ceſſionarius, qui in omnibus principalis creditoris perſonam repræſentabat, et ſic non erat retrouenditio translatiua tanquàm de ſpecie iuxta pactum contentum in inſtrumento dotali, ſed erat retrouenditio extinctiua ex natura cenſus facienda in eadem pecunia, in qua conſtitutus erat.

Reſpectu verò ratæ ſcutorum 2.mil. promiſſæ poſt mortem cuiuſdam auiæ, ſeù amitæ in tot bonis, reſolutio non placuit; non ex defectu concluſionum iuris, ſed ex defectu earum applicatio-
3 nis ad factum, Siquidem vt ijdem *Corn. & Aldobrand. ac cæteri admittunt*, vera eſt diſtinctio ſupradicta, quod Aut agitur de promiſſione bonorum in genere, itaùt non interſit creditoris ea magis quã pecuniam habere, et tunc doctrina *Bart.* non videtur tuta, ſed contraria eſt magis communis & vera, quod bona ſtare dicantur pro ſola facultate ſoluendi, Aut promiſſa eſt certa ſpecies bonorum, quàm potiùs creditoris habere interſit, et tunc doctrina *Bart.* omninò vera & recipienda eſſet, vt eadem deciſio admittit, vndè quæſtio videtur potiùs facti & voluntatis quàm iuris, qualis ſcilicèt fuerit voluntas partium, qualem in propoſito dicebam ex facti circumſtantijs claram reſultare, quod intellectum fuerit de ipſis bonis in ſpecie, nedùm ex reſtrictione ad agrum Romanum, ſed etiam ex promiſſa conſignatione poſt ſequutam mortem dictę mulieris in dicto agro poſſidentis plura bona ad ipſos dotantes recaſura, et ſic de iſtis in ſpecie partes ſentiſſe videbantur.

Quod etiam comprobari dicebam ex
4 alijs adminiculis & circumſtantijs, Primò

mò nempè quia ipſa dotis conſtitutio non incipiebat à quantitate, pro cuius ſolutione ſeù executione ſpecies deindè adiecta eſſet, ſed potiùs incipere dicebatur à ſpecie iuxtà communem diſtinctionem, cum qua diſcernitur, àn dos conſiſtat in ſpecie vel in quantitate, ex deductis per *Buratt.& Adden. deciſ.361. deciſ.39. poſt Merlin. de pignor.* cum alijs *per Boſſ. de dot. cap.16. num.23.* quoniam dictum fuerat promitti ſcuta 6. mil. videlicet ſcut. 4. mil. in vno cenſu, et 2. mil. in tot bonis &c. dictio enim, *videlicet* declarat ac reſtringit diſpoſitionem ad ſpeciem derogando generi, *Bellon. iun. conſ.56. numer.5. & ſequen. Gregor. deciſ.286. num.9.*

Item ex eo quod conuenitur huiuſmodi bona ſtabilia ſtare debere pro fundo dotali mulieris, quo caſu dicitur conſiſtere in ſpecie *Gratian. diſcept.745. numer.89. Caualer. deciſ.645. num.2. Adden. ad Buratt. dicta deciſ.361. Rota in dicta deciſ.39. num.3. poſt Merlin. de pignor., et deciſ.10. numer.29. part.12. recent.*; Et licèt iſtud adminiculum de per ſe non ſufficiat, neque omninò concludat dotem conſiſtere in ſpecie, quando aliundè probabilius appareat conſiſtere in quantitate, quia illa verba pro fundo dotali ſunt compatibilia, et rectè adaptari poſſunt ad quamdam ſpecialē hypothecam, ſeù etiam ad illam ſubſidiariam vendicationem, quæ in bonis æſtimatis conceditur *per text. in l. in rebus Cod. de iur. dotium* de qua cæteris relatis *Boſſ. d. cap.16. num.40. cum ſequen.*, Nihilominùs vbi caſus eſt dubius, et alia vrgent ſpeciem potiùs denotantia, tunc iſta verba videntur ſatis conſiderabilia.

Idemque dicebam in ordine ad pactū reſtitutioni dotis adiectum, vt nempè reſtituenda eſſet modo & forma aſſignatis, et in ipſis fundis dotalibus, quia licèt id non concludat perneceſſe dotem conſiſtere in ſpecie inæſtimata, ſed ſit compatibile cum quantitate, cuius loco bona æſtimata data ſint, referendo dicti pacti operationem ad eamdem ſoluendi facultatem, quam vir adinſtar dotantis pro eius commoditate haberet, reſtituendi ſcilicèt dotem, vel in pecunia, vel in tot bonis ita fructantibus, ac eodem modo quo ſibi conſtituta fuit ex deductis *per Surd. conſ.225. num.4. & 7. & conſ.365. num.7. & 8. Merlin. de pignor. dicto lib.2. tit.1. quæſt.19. num.88. & firmatur in dicta huius cauſæ deciſione* reſpōdendo huic adminiculo, quod ego deducebam; Nihilominùs vt dictum eſt, videtur adminiculum conſiderabile cum tot alijs vnitum, & potiſſimè cum ea circumſtantia iam dicta, quod ſtante dilatione præſtandi bona pro hac rata ſcutorum 2. mil. poſt mortem dictæ mulieris, videbatur de certa ſpecie bonorum, quæ dicta mulier poſſidebat partes ſentiſſe, Neque dubitandum veniebat de notabili intereſſe coniugum habendi magis bona quàm pecuniam ob difficultatem illa emendi tuta, et quod tanti fructarent, ſed cauſa vlteriorem diſputationis trutinam non habuit.

ROMANA
DOTIS DE BOLINIS
PRO
LIVIA BOLINA,
CVM N.

Caſus diſputatus coràm A.C. incertus eſt exitus.

Dos àn dicatur conſiſtere in ſpecie vel in quantitate, et àn bona dicantur data æſtimata vel inæſtimata; Et aliqua de præſcriptione dotis.

SVMMARIVM.

1 *PRæſcriptio ſtatutaria non procedit in dote.*

2 An-

2 *An in dote currat præſcriptio conſtante matrimonio.*

3 *Quomodò dignoſcatur, àn dos ſit conſtituta in ſpecie vel in quantitate.*

4 *Quando dos conſiſtens in quantitate aſſumat naturam conſiſtentis in ſpecie ad effectum præſcriptionis.*

DISC. LVI.

1 CVm Liuiæ viduæ petenti poſt annos circiter 40. ab hæredibus dotantis quãdam domum ſibi pro dote conſtitutam, opponeretur de præſcriptione, atque ad iſtam per iudicem reſtricta eſſet difficultas, ſuper qua cauſæ Patronus, iuxtà ſtylum, Aduocati auxilium implorabat, Dicebam pro actrice ſcribens, quod vbi etiam de hoc ſolùm videndum eſſet, quia nempè dos conſiſteret in quãtitate, adhuc tamen oppoſita præſcriptio non intrabat, ſiuè ſtatutaria, ſiuè iuris communis, Non quidem prima in Vrbe militans ex ſolo ſilentio 16. annorum, quia Statutum in verbis excipit caſum dotis, Minuſq; illa iuris communis, quoniam quidquid ſit, àn conſtante matri-
2 monio currat præſcriptio dotis conſiſtentis in quantitate ex ea ratione, quod ſicuti debitor liberationẽ cõſequi poteſt per ſolutionẽ factã viro vel per acceptilationem, ità non videtur prohibitũ eãdẽ liberationẽ ex beneficio præſcriptionis obtinere ex deductis *in Beneuentana dotis hoc tit. diſc. 29.*, ceſſabat præcipuum illius requiſitum bonæ fidei, quæ non datur in ipſo debitore viuente per quodcumque temporis interuallum ex diſpoſitione iuris communis etiam in Terris Imperij abſque dubio paſſim recepta, dictumque malæ fidei impedimentum ex magis communi & recepta opinione obſtat etiam primo hæredi ex firmatis *in Bituntina Cenſus coram Corrado deciſ. 373. part. 9. recent. num. 12. & ſeq.* & ſæpius.

Verùm quando etiam prædicta ceſſarent, quia forte allegaretur præſcriptio per tertium poſſeſſorem, cui dictum malæ fidei obiectum non obſtaret, adhuc tamen in hac facti ſpecie dicebam illam non intrare, quoniam non conſiſtebat dos in quantitate ſed in ſpecie ac fundo dotali, in vna ſcilicet domo, quo caſu abſolutum eſt conſtante matrimonio non intrare præſcriptionem mulieri præiudicialẽ *ad text. in l. in rebus §. cunis Cod. de iur. dotium Fontanell. de pact. clauſ. 6. gloſ. 1. par. 2. num. 63. Caualer. deciſ. 213. num. finali, et in deciſionibus editis in dicta Beneuentana dotis 27. Iunij 1653. & 11. Maij 1654. coràm Bichio in cauſa de qua 4. diſc. 29.*

Et licèt iſtius domus valor in inſtrumento dotali expreſſus eſſet, vndè præ-
3 tendebatur data æſtimata, itaùt dos in quantitate conſiſteret, atque ad huiuſmodi æſtimationem probandam ſcribẽtes in contrarium inniterentur diſtinctioni tradi ſolitæ, et de qua *Merlin. deciſ. 517. & Buratt. deciſ. 287.* & latè *Boſſ. de dot. cap. 16. per tot.* vbi concordantes, vt ſcilicèt attendatur quid præcedat, ſi enim præcedit ſpecies, et poſteà quantitas, tunc dos conſiſtere dicitur in ſpecie, quantitas autem adiecta cenſetur ad ſciendum valorem rei ob alios effectus, regulandi ſcilicèt quantitatem lucrorũ, ſeù ſciendi fundi dotalis deteriorationẽ cum ſimilibus, itaut dicatur æſtimatio impropria, ſi verò econuersò præcedit quantitas, & poſteà ſubſequitur ſpecies, tunc dicitur æſtimatio propria, vt ſcilicèt dos conſtituta dicatur in quantitate, in qua eius ſubſtantia conſiſtat, ſpecies verò data loco ſolutionis, et in hac ſecunda parte verſari dicebant, dum quantitas præcedebat, ibi, *promettono dare in dote alla Signora Liuia ſcudi 2. mil. in queſto modo, cioè vna Caſa.*

Nihilominùs reſpondebam ex huiuſmodi diſtinctione reſultare ſimplicem ac nudam iuris preſumptionem rectè attendendam, quando aliud in contrarium non vrget, ſecùs autem contraria probatione vel vrgentioribus coniecturis & adminiculis concurrentibus diuerſam voluntatem oſtendẽtibus, quoniã in effectu iſta eſt quæſtio voluntatis, atque poſſunt ſimul ſtare dotẽ incipere à quãtitate, et tamen cõſiſtere in ſpecie, vt *ex Mantic. Barboſ., Gratian. & cæteris* in ſpecie firmatur *deciſ. 10. part. 12. recent.* et habetur aliàs deductum *diſcurſ. 158.* vbi de materia.

In facto autem plura vrgebant dictã diuerſam voluntatem oſtendentia, Primò

imò quià ipſius domus datio directà erat non viro, ſed ipſi mulieri iuxtà verba ſuperius regiſtrata, et quamuis præcederet quantitas, attamèn ſequitur ſpecies cum reſtrictiua dictione *videlicet*, ex qua oſtenditur potiùs in ſpecie demonſtrata quàm in enunciata quantitate dotem conſiſtere; Secundò ex pacto, quod ſi domus excederet enunciatum valorẽ, fratres dotantes cedere voluerunt ad commodum mulieris, cui illud plus donare profeſſi ſunt, quod implicat cum vera æſtimatione, in qua fingitur duplicitas perſonarum in viro, vna ſcilicèt tertij extranei emptoris illius ſpeciei pro certo pretio, quod per actum occultum ſolutionis & immediatæ reſtitutionis dicitur ei tanquàm viro datum in dotem, et ſic donatio pluris cedere debuiſſet ad commodum viri tanquàm repręſentantis primam perſonam extranei emptoris; Tertiò ex licentia ex pacto data Agrippæ viro vendendi domũ prædictam ſub lege tamèn & conditione erogandi pretium in loca montium, cenſus, vel alia ſtabilia, quæ licentia neceſſaria non eſſet in caſu quo bona dantur æſtimata vera æſtimatione; Et licèt iſtud adminiculum non concludat per neceſſe, quoniàm etiàm in ſpeciebus, quæ dantur ęſtimatæ cadere ſolet prohibitio alienandi ſeù conuentio ſuper erogatione pretij vt ſuprà, pro aſſecuratione ſcilicèt & cautela dotis, itaùt quandò eſſet vnicum magnifaciendum non veniret, nihilominùs iuxtà conſuetam coniecturalium naturam ſatis attendendum eſt inſimùl & cum alijs, iuxtà regulam, *vt ſingula quæ non proſunt &c.* Quartò ex conuentione reſtitutionis eiuſdem domus eo modo & forma, qua data fuit, quod paritèr eſt æquiuocum, cum referri poſſint ad facultatem ſoluendi iuxtà ea, quæ habentur *in Romana dotis ſeù canonum diſc. præced.* ſed paritèr conſiderabile cum alijs vt ſuprà; Clarius verò ex quinto meliori adminiculo reſultante ex pacto reficiendi viro melioramenta, quę per eum fieri contingeret, cum id omninò improprium ſit, vbi agitur de vera æſtimatione, quãuis & ipſa ſpecies eſſet in facultate reſtituendi in caſu reſtitutionis, quoniàm cum tunc de iſtius tempore non autèm de illo conſtitutionis pretium attendendum ſit, non intrat hæc diſtinctio meliouamentorum à re meliorata, nequè terminus refectionis ſed totius rei in eo ſtatu quo reperitur vnus cõſtituitur valor augendus vel minuendus etiam ex intrinſeco vel accidentali augmento vel decremento, quod abſquè facto hominis ex ſolo tempore vel caſu reſpectiuè reſultet, cum ſequatur dominium, cuius eſt effectus & ſequela, quæ omnia inſimùl ponderata rem in claris conſtituere videbantur.

Et vlterius omnis difficultas in propoſito ceſſabat ob viri ſeù eius hæreditatis inopiam, cuius ratione indubitatũ dicebam mulieri vindicanti ipſam ſpeciem in dotem datam quamuis ęſtimatã obſtare non poſſe præſcriptionem, Tùm quià etiàm in caſu, quo dos verè in quãtitate conſiſteret, eatenùs iuxtà vnam opinionem admittitur conſtante matrimonio curſus præſcriptionis, quatenùs mulieri in bonis viri conſultum ſit, cum aliàs in ſubſidium ei competat beneficium reſtitutionis in integrum, vt habetur inſinuatum in allegata *Beneuentana dotis dicto diſc.* 29. Tùm clarius quià in ſubſidium illa ſpecies, quæ cum vera æſtimatione data eſt loco quantitatis fauore mulieris, dicitur ab initio in ipſa ſpecie data tanquàm fundus dotalis ex diſpoſitione *text. in l. in rebus Cod. de iure dotium* de qua *diſc.* 166. Atq; ita puto iudicatum vel concordatum, dum amplius de cauſa actum non audiui.

ROMA-

ROMANA

SEV

IANVEN. RESTITVTIONIS DOTIS.

PRO

MARIA CATANEA.

CVM

OCTAVIO ET PHILIPPO COSTA.

Caſus variè deciſus per Rotam.

An & quando bona et iura data in dotem æſtimata cenſeantur data loco quantitatis, vel potius tanquàm ſpecies, ad effectum videndi cuius ſit augmentum vel decrementum; Et quid accedente pacto, vt dotis reſtitutio fieri poſſit in eiſdem rebus.

Doti de iure communi non competit priuilegium viæ executiuæ, Et àn illud competens ex Statuto Vrbis ſuffragetur mulieri forenſi pro dote conſtituta extrà Vrbem, ſi mulier ac dotis debitor in Vrbe morentur; Et remiſſiuè de alteratione monetæ, in qua dos conſtituta eſt, cuius commodo vel incommodo cedat.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *De virtute clauſulæ* ſi quid exequendum.
3 *Reſolutiones Cauſæ.*
4 *Inſpectiones ſeù puncti diſputationis.*
5 *An alteratio pecuniæ cedat damno debitoris vel creditoris remiſſiuè.*
6 *Quomodo cognoſcatur quod bona data ſint in dotem cum vera æſtimatione loco quantitatis.*
7 *De differentia inter bona verè ſtabilia ſoli, & ſtabilia ficta conſiſtentia in locis montium vel iuribus.*
8 *Reduci non poteſt dos de quantitate ad ſpeciem, vel è contra ſine conſenſu mulieris.*
9 *Vir negligens tenetur vxori ad reſtitutionem.*
10 *Quando bona ſunt in facultate ſoluendi, tunc dos conſiſtere dicitur in quantitate.*
11 *Data dote in ſpeciebus cum pacto vt ſit in electione viri ipſas vel valorem reſtituere, cuius interim ſit augumentum vel decrementum, remiſſiuè.*
12 *Vbi bona ſunt in facultate ſoluendi attenditur valor de tempore ſolutionis.*
13 *Fideicommiſſum non obſtat doti conſtitutæ filiæ fideicommittentis.*
14 *De iure communi dos non habet viam executiuam.*
15 *In Vrbe illa competit ex ſtatuto.*
16 *Dictum Statutum procedit in omnibus Tribunalibus.*
17 *Quod habeat locum etiam in ſcripturis priuatis.*
18 *Quod habeat locum etiam cum forenſibus qui in Vrbe incolatum habent.*

DISC. LVII.

1 Concluſo matrimonio in Ciuitate Ianuen. inter Mariam Cataneam nobilem dictæ Ciuitatis, & Benedictum Coſtam nobilem Albinganenſem morantem in Vrbe cum Octauio patre occaſione negotiationis, conſtituta fuit dos librarum 60.m., in quorũ parte aſſignatus fuit quidam redditus ſuper datio Mercantiæ Mediolani pro rata librarum 13. m., pro alijs autem 25.m. aſſignata fuerunt quædam iura Hiſpaniarum ſub pacto dotantium obligatorio ad ea redimendum infrà quinquennium, reſiduum verò ſolutum fuit in pecunia numerata, ſuper quibus capitulis in dicta Ciuitate Ianuæ initis, cum prędictorum Benedicti ſponſi & Octauij eius patris ſpeciali procuratore, illinc ad aliquos menſes poſt iam effectuatum matrimonium initum fuit in Vrbe publicum

blicum inſtrumentum, in quo cum eiſdem dotantibus conuentum fuit, vt in caſu diſſoluti matrimonij licitum eſſet dotem reſtituere in eiſdem iuribus ſeù effectibus ſupra aſſignatis, adiecta in eo obligatione Camerali ſpōſi & patris pro dotis reſtitutione in forma; Diſſoluto autem matrimonio ad plures annos per mortem viri, Maria aduerſus Octauij ſoceri pariter defuncti hæredes ab A. C. mandatum executiuum obtinuit in vim obligationis Cameralis contentæ in inſtrumento dotali pro ſcutis 15. m. monetæ Rom., quos ex iudicio peritorum iuſtificabatur importare dictas libras 60. m. Ianuenſes; Sed commiſſa per Signaturam Iuſtitiæ cauſa appellationis *in Rota coràm Otalora* cum clauſula tranſlatiua, *Si quid exequendum*, aſſumpta deſuper diſputatione, de duobus ex parte hæredum opponebatur, Primò de incōpetentia viæ executiuæ, Et ſecundò de grauamine circa cōdemnationem ad reſtituendum dotem in pecunia pro rata conſiſtēte in dictis effectibus Hiſpaniæ, & Mediolani, Propoſitaque cauſa *ſub die 2. Decembris* 1665., reſolutum fuit mandatum A. C. vtpote relaxatum in vim obligationis Cameralis contentę in Inſtrumento per ipſam mulierem vt infrà impugnato, non ſubſtineri, eſſe autem illud ex integro relaxandum pro eadem ſumma ex priuilegio viæ executiuæ doti competente ex Statuto Vrbis 85., ſtante dicta clauſula, *Si quid exequendum*, cuius virtus & operatio eſt, vt nullo, vel
2 in parte iniuſto exiſtente mandato relaxato per Iudicem à quo, poſſit in toto vel in parte debita ex integro decerni & relaxari per iudicem ad quem, et talis eſt quotidiana recepta praxis, ità reijciendo prædictam aliā exceptionem, ac declarando dotem conſiſtere in quantitate non autem in ſpecie; Et conceſſa noua audientia, perſtitum fuit in deciſis coram eodem *ſub die* 18. *Iunij*
3 1666. Conceſſaque ad normam deciſionum expeditione, Signatura denuò commiſſit cauſam in *eadem Rota coràm Taia* cū clauſula paritèr tranſlatiua *qui ad legitimam*, & corā eodem ſub diebus 19. *Ianuarij*, & 14. *Martij* 1667. reſolutum fuit ad executionem procedendū eſſe, vnde debitores reſolutis acquieſcēdo, atq; derelictis antiquis motiuis conuolarunt ad aliud exceſſus ſeù reformationis dictæ ſummæ, ex eo quod dictæ libræ 60. m., attento tempore matrimonij non dictam ſummam ſcut. 15. m. ſed 13. m. circiter conſtituerent; Et ſuper hoc obtinuerunt fauorabilem reſolutionem ſub *die* 25. *Iunij* 1668., et in hoc ſtatu cauſa reperitur, forsàn abſque vlteriori proſecutione, dum egomet pro muliere actrice ſcribens, quamuis meus intellectus huic vltimæ reſolutioni non acquieſceret, conſului quod ipſa vtpotè mater agens cum filijs acquieſceret.

Tres igitur fuerunt quæſtiones in huiuſmodi diſputationibus principalitèr
4 habitæ, cū pleræque aliæ eſſent incidentes, atque in facto potiùs conſiſtentes, Primò ſcilicet, àn mulier teneretur accipere pro reſtitutione dotis dicta iura Hiſpaniarum & redditum Mediolani ſatis notabiliter deteriorata & ferè nullius valoris; Secundò circa competentiā viæ executiuæ; Et tertiò, àn alteratio librarum Ianuenſium cederet necne cōmodo mulieris, itaùt attendendum eſſet tempus reſtitutionis vel potius attendi deberet illud in quo eadem dos conſtituta fuit.

De hoc tertio puncto, vtpote reſpi-
5 ciente peculiarem materiam monetarū, actum fuit in hac eadem cauſa *ſub tit. de Regal. diſc.* 128. Quoverò ad primum, àn ſcilicet dicti effectus aſſignati eſſent loco quantitatis vel potius tāquam ſpecies; Attento tenore capitulorum matrimonialium, planum videbatur, atq; ijdem ſcribentes in contrarium agnoſcebant, iuris regulam aſſiſtere mulieri, dum integræ dotis conſtitutio incipiebat à quantitate, in cuius partis ſolutionem dicti effectus aſſignati fuerant, qui eſt verus modus dignoſcendi, àn dos cōſiſteret in ſpecie, vel in quantitate, et
6 àn bona vel iura per dotantem viro data fuerint æſtimata, cum vera æſtimatione necne, ex deductis poſt antiquiores *per Manticam de Tacitis lib.* 12. *tit.* 28. *num.* 5. *latè Boſſ. de Dot. cap.* 16. *per tot. Buratt. dec.* 287. *num.* 3. *deciſ.* 114. *num* 6. *poſt. Merlin. de pignor. cum alijs* deductis in dictis quatuor deciſionibus *coràm Otalora & Taia* et habetur ſæpius in alijs *hoc tit.* Potiſſimè attenta qualitate bonorum, quod ſcilicet non agebatur de veris ſtabilibus fundi, ſed de hu-
7 iuſmodi

iuſmodi iuribus incorporalibus importantibus idem ac noſtra loca montium Vrbis, quæ præſertim apud negotiatores, vt erat Octauius, habentur loco pecuniæ numeratæ, ac etiam quia pleraque dabantur adminicula ſuper eiuſdem Octauij obſeruantia, quod eadem iura agnouerit tanquam ſua.

Quare vnica ſolida difficultas reſtringebatur ad pactum in inſtrumento dotali vt ſuprà contentum ſuper dotis reſtitutione in eiſdem iuribus ſiue effectibus, pro quo obiecto tollendo tres dabam reſponſiones, quarum vna ſufficere videbatur; Primò ſcilicet quod cum per capitula matrimonialia ad plures menſes quæſitum eſſet ius mulieri in quantitate inuariabili, huiuſmodi accidentibus
8 non ſubiecta, non poterant deinde dotantes ac vir ſine ipſius expreſſo conſenſu dotis conditionem efficere deteriorē *ad text. in l. Attilicinus ff. de iur. dot. cum concordan., de quibus ſupra in Romana reſidui dotis diſc.* 22., ac in deciſionibus in ea cauſa editis *corā Meltio*; licèt enim illi termini eſſent diuerſi, quod ibi ſcilicet agebatur de minuendo quātitatē reducēdo dotem ſcut. 16. m. auri ad 14. m., hic verò agatur de illam reducendo à quantitate ad ſpeciem, adhuc tamen eadem propoſitio intrat, quoniam vt habetur *diſc.* 88. & 158., & in huius cauſæ deciſionibus, præſertim prima, pro huiuſmodi conuerſione facienda de quantitate ad ſpeciem, vel de ſpecie ad quantitatem, duo copulatiuè requiruntur; Primò expreſſus mulieris conſenſus, Et ſecundò eius vtilitas, quorum vtrumque ceſſabat.

Secundò quia cum in eodem inſtrumento conuentum eſſet, vt dotantes huiuſmodi iura redimere tenerentur infrà quinquennium, ex iſto pacto dotantium
9 poſt quinquennium coactiuo elici obſeruabam, virum eiuſque patrem ſuſpicatos eſſe de huiuſmodi iurium futura diminutione tractu temporis, atque magis expediens reputaſſe habere quantitatem, Idcircò intrabat negligentia & culpa poſitiua, tam viri, quàm ſoceri elapſo dicto præfinito tempore dictum ius non exercendo, ac ſucceſſiuè teneri debebant de proprio ad terminos *textus in l. ſi extraneus ff. de iur. dotium*, de cuius materia habetur *diſt.* 71. *&* 163.

Et demum tertiò clarius, quoniam reſtitutio huiuſmodi effectuum poſita fuerat in facultate viri eiuſque patris cū verbo, *poſſit*, quod affirmatiuè prolatum abſque dubio facultatem denotat, & cōſequenter dicta iura erant potius in facultate ſoluendi, quàm in obligatione *ad text. in l. ſi quis ſtipulatus fuerit decem in melle ff. de ſolut. cum ibi notatis*, de quibus
10 *in Romana dotis 5. Maij 1659. Beuilaqua* edita *in Romana Canonis ſeù dotis de Caualerinis ſeù Bonaucturis, de qua ſupra diſc.* 50., Vnde duo reſultabant, Primò quod ita ad euidentiam confirmabatur dicta iura data eſſe loco quantitatis, et ſecundò quod attendendus eſt valor de tempore reſtitutionis, cum ità ceſſaret
11 quæſtio, de qua *de Marin. reſol.* 91. *n.* 6. *&* 6. *& per tot. lib.* 1., cuius ſcilicet interim eſſet dominium vel periculum, quando in dotem data eſt ſpecies cum electione viri alternatiuè reſtituendi ipſam vel pretium, donec dicta electio ſequitur, cum iſti non eſſent termini caſui adaptabiles.

Cumque dicta iura poſita eſſent in facultate magis quàm in obligatione ſoluendi, exinde reſultabat effectus qui huiuſmodi quæſtionem reddebat inanem, quod ſcilicet medij temporis augmentū vel decrementum eſſe deberet poſſeſſoris ex ratione æquitatis, ac ſeruandæ
12 æqualitatis, quoniā ſicuti in caſu incrementi nō potuiſſet mulier à viro inuito petere dotis reſtitutionem in ipſis iuribus ſeù effectibus redditis melioribus, ità econuersò cogi nō debet ad illa recipiēda deteriorata, et conſequenter attendendus eſt valor de præſenti, vt in propoſito iuris offerendi, ſiuè retractus legalis aut conuentionalis firmatur *apud Theſ. dec.* 140. *Morot. de iure offerendi n.* 69. *& ſequen. Rouit. dec.* 24. *n.* 18. *Merlin. controu.* 93. *num.* 11. *lib.* 1. *& per alios*, de quibus in propoſito iſtorummet iurium & effectuū habetur *in Romana iuris redimendi ſub tit. de emptione & vēditione*, quoniā poſt iſtas deciſiones editas, ijdē de Coſta iudicium coràm A.C. inſtituerunt contrà Cataneos dotantes ad redimendum dicta iura, ſed determinatum fuit teneri redimere pro pretio quod currit de præſenti ex ſuperius inſinuata ratione.

Inſiſtebatur etiam nimium per ſcri-

bentes in cõtrarium ſuper vinculo fideicommiſſi, cui ſupponebatur dicta iura ſubiacere, & conſequenter quod non potuiſſent dari in dotem ęſtimata cum vera ęſtimatione ſapiente formalẽ alienationẽ, ſed erat leue refugium meritò reiectum, Tum quia erat exceptio de iure tertij nõ impugnantis ſed potius approbantis actum, dum ijdem fratres dotantes, vtpotè ad fideicommiſſum vocati hoc intereſſe habebant, Tum clarius,
13 quoniã agebatur de fideicõmiſſo facto per patrem, quod abſque dubio nullum præſtat impedimentum doti, quæ debetur filiæ primi gradus, cuius reſpectu non cadũt illæ quæſtiones vel difficultates, quæ ad materiam *text. in auth. res quæ Cod. commun. de legat.* cadunt in vlterioribus deſcendentibus, dum dos ſuccedit loco legitimæ, quæ filiæ debetur, Ac etiam quia pater tenetur dotare filiam quamuis diuitem & aliundè prouiſam, potiſſimè vt dictum eſt, quia dos conſtituta erat etiam per fratres non reclamãtes ſed adhęrentes, qui ſolùm in hoc dici poterant intereſſati, vnde propterea iſtud motiuum pro meo iudicio videbatur diſcurſu indignum, et tamen apud ſcribentes in contrarium illud habuit maiorem culturam, talis eſt ſolitus effectus varietatis ingeniorum.

Quouerò ad alium punctum, ſeù inſpectionem ordinis circa competentiam viæ executiuæ, Non negabum ego regu-
14 lam, quod de iure communi iuxtà veriorem opinionem ceſſante pacto vel ſtatuto hoc priuilegium doti non competit ex ijs, quæ habentur ſuper hoc articulo particulariter deducta *in Nullius Baren. de Continiſijs hoc eod. tit. diſc.* 59., Prout agnoſcebam difficultatem, quod ſuffragari non poſſet obligatio cameralis cõtenta in inſtrumento, dum iſtud potius impugnabatur circa pactum reſtitutionis dotis in eiſdem effectibus vt ſuprà, ideoq; competẽtia huius iudicij reſtrin-
15 gebatur ad ſtatutum 85. *Vrbis*, per quod via executiua conceditur doti etiam contrà tertios poſſeſſores, *vt diſc. ſeq.* habetur, et cum hoc fundamento proceſſit Rota.

Aduerſus hoc fundamentum replicabant ſcribentes in contrarium, Primò quod iſtud ſtatutum eſſet ordinatorium, ideoq; attendendum ſolùm in foro Ca-
16 pitolino, allegando in id deciſionem *Sabinen. coram Sacrato poſt Marcheſ. de commiſſ. par. 2. fol.* 32. Sed hoc erat æquiuocum manifeſtum, cum dicta deciſio loquatur de ſtatutis 82. & 83. vt patet ex eius contextu, licèt ex errore impreſſoris dicatur 85; Verius enim eſt, atq; receptum, ſtante præſertim declaratione Clementis VIII., de qua teſtatur *Saluſt. Tiber. in praxi lib. 2. cap. 37. num.* 13. illud eſſe attendendum in omnibus Tribunalibus Vrbis, *vt per Fenzon. ibidem nu.* 1. *Rota dec.* 196., *et* 232. *poſt Zacch. de oblig. Camer.*, *vtrobiq; num. 3. cum alijs per Adden. ad deciſ. 666. num. 152. par. 4. rec. tom.* 3., & ſupponitur tanquam abſolutum in *Romana dotis* 11. *Februarij* 1647. *coram Bichio*, vbi ſolùm diſputatur, àn iſtud ſtatutum tanquam laicale locum haberet contra clericos ſeù alios Eccleſiaſticos.

Replicabatur ſecundò quod dum ſublato de medio inſtrumento agebatur in vim capitulorum, intrare non debebat Statutum locum non habens in ſcipturis priuatis, ſed hoc pariter erat fal-
17 lax fundamentum, quoniam in ſpecie, vt hoc Statutum procedat etiam in ſcripturis priuatis aduertitur *per Fenzon. ibidem num.* 8., atque probare videtur eiuſdem Statuti contextus, dum præbet executionẽ inſtrumẽtis & quibuſcumq; alijs documentis, Et in terminis ſimilis ſtatuti Siciliæ, vt locum habeat etiam in ſcripturis priuatis, cæteris de more plenè collectis pro vtraq; ſententia habetur apud *Giurb. obſer.* 48. & 49. Atque talis eſt Curiæ praxis.

Obijciebant demùm, quod non ageretur inter ciues & incolas ſed inter forenſes, ac pro matrimonio contracto extrà Vrbem in Ciuitate Ianuenſi, non obſtante Vrbis incolatu vtpote occaſionali
18 ratione negotiationis, ideoq; non inducente ciuilitatem; Sed pariter erat leue obiectum, quoniam cum non implicet aliquem habere duplicem ciuilitatem, Vnam ſcilicèt originis, alteram verò domicilij, bene poterant ſimul ſtare, quod vir eiuſq; pater eſſent originarij Ianuenſes ſeù Albiganenſes ac etiã ciues domiciliarij Vrbis, dum docebatur de pluribus actibus huiuſmodi animum denotantibus, ipſeque vir in Vrbe natus erat, vt in terminis alteriùs Statuti ſuper lu-

cro dotali attendendi cum Ianuēſe, et in matrimonio in ea Ciuitate cōtracto habetur *in Romana lucri dotalis deciſ.*160., *et* 172. *part.*8. *recent.*, potiſſimè quia plura concurrebant ſuadentia animum partium contrahendi matrimoniū iuxta morem Vrbis, dum obtenta fuit derogatio Sixtinæ, ac etiam ſtante pacto in eiſdem capitulis conuento, de faciendo inſtrumentum in Vrbe iuxta clauſulas & pacta ibi apponi ſolita, iuxtà ea quæ in propoſito ponderantur *in Romana dotis de Anguillaria infrà hoc eodem tit. diſc.*128.

ROMANA,

SEV

ALBANEN. DOTIS.

PRO

THEOPHISTA SANCTORIA

CVM

ANNA MARIA PARITER SANCTORIA.

Caſus diſputatus coram A.C., et in Signatura, et reſolutus pro Theophiſta.

De Statuto Vrbis tribuente prò dote viam exequutiuam etiam contra tertios poſſeſſores bonorum viri debitoris, an locum habeat, et ſit practicabile contra illum, qui in vim ceſſionis inualidæ obtinuit pro reſtitutione dotis bona viri debitoris cum eadem via exequutiua ab eius creditoribus, ac alijs tertijs poſſeſſoribus.

SVMMARIVM.

1 F*acti ſeries.*
2 *Quando Statutum Vrbis tribuens doti viam exequutiuam procedat necne.*
3 *Procurator exigens executiuè à debitore mandantis, executiuè etiam conuenitur.*
4 *Declaratur quando id procedat.*
5 *Quando adeſt iuſtitia clara, multa conceduntur de æquitate, aliàs de ſtricto iure non competentia.*
6 *Sententia exceſſiua licèt vnica verborum ſtructura concepta, eſt appellabilis in totum, etiam pro parte, pro qua competeret via exequutiua.*
7 *De ſtylo Tribunalis A.C. & Signaturæ ſubſtinetur pro ſumma debita.*
8 *Quando hæc concluſio procedat.*
9 *Signatura ab aliquo moderno tempore conſueuit ſubſtinere pro ſumma debita etiam exequutionem factam, non tamen conſumatam.*

DISC. LVIII.

1 Contracto matrimonio inter Seuerum Sanctorium, et Hortenſiam de Brigantibus, eoque diſſoluto per mortem Hortenſiæ ſuperſtitibus Sigiſmundo, et duabus fœminis poſtea effectis monialibus, Seuerus tranſitum fecit ad ſecunda vota cum Barbara, ex qua ſuſcepit Annam Mariam, Defunctoque dicto Sigiſmundo, ſuperſtite Theophiſta vnica filia, cum bona dicti Seueri per creditores exequuta eſſent, itaut ipſe ad egeſtatem redactus eſſet, Theophiſta adhuc minor, ſub narratiua nimiæ difficultatis recuperandi dotē auiæ, inducta fuit ad dictæ dotis iura renunciandum ac cedendum pro modica ſumma dictæ Annæ Mariæ amitæ, quæ intra breue tempus dictæ ceſſionis vigore cum

cum via exequutiua competente pro dote ex Statuto Vrbis 85. etiam contra tertios poſſeſſores bonorum viri, iſta pro concurrenti quantitate integri crediti à creditoribus poſterioribus vel alijs poſſeſſoribus auocauit.

Effecta maior ac nupta Theophiſta, ſtante euidenti dictæ ceſſionis nullitate reſultante à Statutis 113.& 151., tàm ob defectum ſolemnitatum quàm cauſæ, iudicium exequutiuum in vim eiuſdem Statuti inſtituit coram A.C. ad eadem bona aui debitoris contra dictam Annã Mariam ceſſionariam eorum poſſeditricem, et poſt plures diſputationes obtinuit decerni mandatum exequutiuum à Signatura etiam canonizatum cum clauſula *ſinè præiudicio*, ideòque effectuatum.

In huiuſmodi autem diſputationibus, multa deducta fuerunt extra materiam dotalem, tàm circà nullitatem dictæ ceſſionis, quàm circà punctum ſucceſſionis auiæ, àn ſcilicet illa integrè deberetur ſoli Sigiſmundo maſculo, ex cuius iure veniebat Theophiſta, vel etiam duabus filiabus, quę renunciationem fecerant ipſimet Seuero patri; Sed hæc obiecta facili negotio ſuperata fuerunt, ac ſunt extra materiam dotalem.

Difficultas maior, quæ in ſtricta iuris cenſura videbatur fortis, ex quadam æquitate potiùs, tàm per iudicem quàm per Signaturam, reſpiciēdo ſolùm ad claram iuſtitiam negotij principalis, neglecta, vt frequenter hoc Tribunal laudabiliter potiùs practicare ſolet, conſiſtebat in ordine iudicij ac incompetentia viæ exequutiuæ ex dicto Statuto pro recuperatione dotis reſultantis, quoniam Statuto iam ſatisfactum fuerat, atque
2 dotis recuperatio effectum ſortita erat in perſona ceſſionariæ, tanquàm procuratricis in rem propriam repræſentantis perſonam principalis creditricis cedentis, vnde propterea ſatisfacto iam credito dotali, non agebatur ampliùs de puncto recuperationis dotis à viro debitore eiuſque bonis, ſed de nouo ac diuerſo iudicio inter cedentem & ceſſionarium pro reſtitutione eius, quod hic in vim inualidę ceſſionis recuperauerat;

Hinc proindè ſcribens pro Theophiſta actrice eram intricatus in probando in puncto iuris huiuſmodi remedij competentiam, circà quod aliud dicendum non videbatur niſi deducere propoſitionem ex laudabili ſtylo Signaturę magis quàm in puncto iuris receptam, vt procura-
3 tor, vel alter qui alieno nomine exequutiuè aliquid exegit, ex æquitatiua regula, *quod quiſq; iuris &c.*, exequutiuè etiam à principali conueniatur ad reſtituendum exactum, de qua in proximis terminis fideiuſſoris, vt executiuè exactus executiuè exigat *Bart. in l. fin. in fin. C. de vſur. rei iudic.* & cæteri collecti per *Henrig. de fideiuſſ. cap. 26. num. 8. Rot. deciſ. 395. numer. 7. part. 5. recent. deciſ. 221. num. 4. part. 6.* Atque hunc dicebam caſum, quoniam cum rea conuenta exequutiuè recuperaſſet iſta bona tanquam ceſſionaria & procuratrix actricis, ceſſato idcircò mandato in rem propriam, ſtante illius euidenti nullitate, ceſſionaria prædicta figuram faciebat ſimplicis procuratricis in rem, ſeù gratiam mandantis, et conſequenter locus erat dictæ propoſitioni.

Verùm pariter de ſtricto iure iſtud ſimile non omninò procedebat, quoniã
4 dicta propoſitio habet pro fundamento rationem, quod ſimplex procurator vel exactor, non proprio, ſed alieno nomine, atque ad commodum principalis ab initio exigere ſeù recuperare dicitur, ideòque cum nullam habeat retinēdi ſeù poſſidendi cauſam, merè calumnioſa videtur quæcumque exceptio vel appellatio; Secùs autem vbi recuperatio facta eſt ad commodum ſeù vtilitatem propriam, et ex iure, quod licèt aliàs alienum, effectum erat proprium, vndè proptereà reſolutio huius dominij ſeù acquiſitionis, itaùt ceſſionarius procurator in rem propriam, reſoluto iſto titulo, efficiatur ſimplex procurator in rem alienam, implicitum habere videtur punctum petitorij, ſuper reſciſſione vel annullatione ceſſionis, et conſequenter, reflectendo ad veritatem, in ſtricta iuris
5 cenſura, impracticabile videbatur hoc iudicium exequutiuum Statutarium.

Verùm euidens iuſtitia negotij principalis totum ſuperauit ex quadam æquitate, ob facti circumſtantias verè admittenda in huiuſmodi magnis Tribunalibus, quæ legum rigoroſis cancellis non credunt adeò ſe obligata, ſicuti iudices inferiores, vt in ſimili videmus quod ſenten-

ſententia exceſſiua aut vnico contextu
6 ſiue vnica verborum ſtructura concepta eſt appellabilis in totum etiam in parte pro qua aliàs proceſſus executiuus competeret, cum non poſſet vnus & idẽ actus indiuiduus pro parte valere & pro parte non, ex plenè *congeſt. per Giurb. deciſ. 101. num. 1. & 2. Rot. deciſ. 243. nu. 18. & deciſ. 424. num. 8. quæſt. 9. recent. Caualer. deciſ. 484. Add. ad Buratt. dec. 368. littera B.* & paſſim, Et tamen de ſtylo Tri-
7 bunalis A.C. ac Signaturæ ſubſtinetur pro ſumma debita *ex deduct. per Buratt. & Add. deciſ. 91. Royas dec. 440. in fin. Beneuentana Dotis 27. Iunij 1653. Bichio & frequenter.* Quinimo licèt receptum
8 ſit id procedere ante executionem, ſecus autem ea ſequuta, cum tunc exceſſus etiã in minimo vitiet in totum *ex deduct. per Gregor. & Add. deciſ. 198. Roias deciſ. 284. num. 2. & ſeqq.* & frequenter,
9 Attamen ab aliquo moderno tempore Signatura ex eadem æquitate conſueuit ſubſtinere pro ſumma debita etiam executionem factam, quoties non eſt conſumata, præſertim in re diuidua, ita vt ſit practicabile illam ſubſtinere in parte, quæ introductio mihi ſatis arriſit ad reſecandas calumnias ac inanes circuitus debitorum, ita attendendo magis facti veritatem quàm iuris ſubtilitates, Et ſic multa de æquitate in praxi conceduntur, quæ de ſtricto iuris rigore non procederent, ideòque mihi prò veritate placuit id quod in iſta cauſa practicatum fuit.

NVLLIVS BAREN.

PRO

FRATRIBVS DE CONTINISIIS

CVM

IO. ANDREA MIRTO.

Caſus variè deciſus per Rotam.

An pro dote, ac fructibus dotalibus de iure competat via executiua, Et àn adſit aliqua differentia inter ſortem & fructus.

Et aliqua de beneficio deducto nè egeat competente fratri dotanti, vel clerico pro debito dotis.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *Quando factum iudicis priuet nec nè poſſeſſione.*
3 *De actu facto in carcere quando ſit validus, et an ex actu nullo amittatur poſſeſſio.*
4 *Via exequutiua de iure non competit doti.*
5 *Aliqui tenent contrarium, ſed eorum opinio reijcitur.*
6 *De pacto executiuo ad formam Ritus M.C.V. àn afficiat Clericos, et n. 8.*
7 *Via executiua competit pro fructibus dotis & num. 13.*
8 *De eadem concluſione, de qua n. 6.*
9 *Bulla Pij de cenſibus àn recepta ſit in Regno Neapolis.*
10 *Pro dote conſtitui poteſt cenſus etiam ſine pecunia.*
11 *Quid referat creditum dotis conuerti in cenſum.*
12 *Quando dicatur facta dicta conuerſio.*
13 *De via executiua competente pro fructibus.*
14 *An eadem via competat pro alimentis.*
15 *De beneficio* deducto nè egeat, *àn competat fratri dotanti.*

DISC.

DISC. LIX.

1 PRo matrimonio inito inter Ioannem Andream Mirtum, et Cæſaream Continiſiam Oppidi Altamuræ Nullius prouinciæ Baren., Vincentius pater, Ioannes Baptiſta, et Pompeus fratres ſponſæ dotem cõſtituerunt ducatorũ 3. mil. ex quibus ſolutis ducatis 1900. remanſerũt debitores in ducatis 1100., pro quibus ſuper eorum bonis annuum cenſum conſtituerunt ad rationẽ ducatorum ſeptem pro centenario; Cum autem mortuo Vincentio patre Ioãnes Andreas vir conſequi deberet ducatos 600. ex cauſa fructuum decurſorum, pro iſtis, ac etiam pro ſorte principali liquidauit inſtrumentum iuxtà formam ritus Magnæ Curiæ Vicariæ in Tribunali Nuntiaturæ Neapolis contra Ioannem Baptiſtam clericum, et obtento mandato exequutiuo, eius vigore exequi fecit nonnulla bona ſtabilia, quæ præuia ſubhaſtatione eidem creditori tanquàm vltimo licitatori deliberata fuerunt, deindèque curauit eiuſdem Ioannis Baptiſtæ carcerationem, In quo ſtatu hic, vt à carceribus ſe liberaret, poſt interpoſitam à præmiſſis omnibus appellationem ad A.C., deuenit ad concordiam, qua mediante bona ſubhaſtata dicto creditori dimiſit, atque ad certam pecuniarum ſolutionem ſe obligauit ad fauorem cuiuſdam tertij, præuia tamen clandeſtina proteſtatione coràm Notario & teſtibus ſe inuitum ad huiuſmodi actum deuenire metu carcerum, vt ab iſtis ſe liberaret, animo tamen proſequendi appellationem, prout de facto proſequutus coràm A.C. Atque ſtante manifeſta nullitate tàm dictæ tranſactionis quàm aliorum coràm Nuntio vt ſupra geſtorum, obtinuit mandatum de manutenendo in prædictorum bonorum poſſeſſione, ſed commiſſa per Signaturam cauſa appellationis *in Rota coràm Cerro cum facultate manutenendi quem de iure*, datoque dubio, *An & cui dandum eſſet mandatum de manutenendo*;

Scribentes pro Mirto qui de facto poſſeſſor erat, nimis clarè fundatam dicebant iſtius poſſeſſionem, ideòque inculcabant iniuſtitiam manutentionis per A.C. conceſſæ Continiſio, Tum quia poſſidebat facto iudicis qui priorem poſſeſſorem ſua poſſeſſione priuauerat, eamque in alterum tranſtulerat *ad text. in l. iuſtè poſſidet ff. de acquir. poſſeſſione* cum ſatis notis concordantibus; Tum clarius vigore trãſactionis vim rei iudicatæ habentis, et per quam Continiſius ſi quam habuiſſet poſſeſſionem, amiſerat, deducendo receptam & quotidianam concluſionem, vt voluntariè facto proprio à poſſeſſione cadens nunquàm admittatur ad poſſeſſorium retinendæ, quamuis actus eſſet nullus, ſeù ope exceptionis elidibilis, ex pariter recepta propoſitione, quod poſſeſſio amittitur etiam ex actu nullo.

Econuersò Ego ſcribens pro Continiſio, ſub diuerſi tamen Curialis nomine, cum Aduocati munus non ſuſcepiſſem, atque de meo ſtatu adhuc indeterminatus in Curia manerem, Dicebam, quod licèt omnes præmiſſæ concluſiones generaliter ac abſtractè eſſent veræ, tales etiam abſque dubio erant limitationes, quæ vbique ſed præſertim in Rota & Curia ſinè auctoritatũ inani congerie poſſunt hodiè præſupponi, quod ſcilicèt

2 prima concluſio, vt factum iudicis poſſeſſionem vni tollat, et in alterum transferat, limitetur, vbi tale factum eſt nullum, vel euidenter & notoriè iniuſtum, cum tunc iudex reputetur potius priuatus prædo, eiuſque factum dicatur ſpoliatiuum, itaut priori poſſeſſori ratione ciuilis poſſeſſionis animo retentæ interdictum retinendæ ſeù manutentionis remediũ concedatur vt ſub tit. de iudicijs.

Proùt & altera concluſio, vt etiam ex

3 actu nullo voluntario amittatur ac reſpectiuè transferatur poſſeſſio, limitatur, vbi nullitas prouenit ex defectu cõſenſus, qualis deficere dicitur in carcerato, qui per vim & metum id facere cenſetur, vt à carcerum nexu ſe liberaret, quoties tamen carceratio eſt iniuſta, ſecùs tamen eius iuſtitia accedente, cum qua diſtinctione ex magis communi ac vero intellectu recepta eſt diſpoſitio *text. in l. qui in carcere ff. de eo quod metus cauſa* ex plenè deductis *per Merlin. deciſ. 506.* aliàs *deciſ. 26. part. 6. recent. latè Scannar. de viſit. Carcer.*, & in alijs frequen-

frequentiſſimè,cum paritèr ſit principiũ hodiè præſupponendum, & pluries actũ habetur in ſua materia *ſub tit.de credito*.

Præmiſſa igitur dicta certa iuris theorica vtriq; parti reſpectiuè aſſiſtente, totus diſputationis cardo reſtringebatur ad applicationem, quæ vnicè pendebat à validitate geſtorum vel inualiditate in Tribunali Nũtiaturæ vt ſuprà; Si enim mandatum exequutiuum à dicto Tribunali relaxatum eſſet nullum, vel notoriè iniuſtum, de plano reſultabat manutentionem debitam eſſe Continiſio priori poſſeſſori, cum ſubhaſtatio tanquàm actus conſequutiuus eſſet etiàm inualida, ac talis etiàm carceratio, ob quam reſultabat infectio tranſactionis, quæ in iniuſto carcere facta erat vt ſuprà.

Cum autèm creditum eſſet verum, itaùt circà iuſtitiam negotij principalis nil ſupereſſet opponendum, idcircò totus punctus reſtringebatur ad nullitatẽ iudicij exequutiui; quod de iure dicebam non competere, atq; illud quod competebat in vim pacti in inſtrumento contenti, practicabile non eſſe contrà Clericũ,& in Tribunali Eccleſiaſtico vtpotè fundatum in Ritu Magnæ Curiæ Vicariæ, et ſic in lege municipali iudicis laici clericos & Eccleſiaſticos non afficiente.

Quatenùs enim pertinet ad primum punctum incompetentiæ viæ exequutiuæ ex ſola iuris diſpoſitione, cum ex
4 magis vera & recepta opinione dos generalitèr non ſit priuilegiata niſi in caſibus,in quibus à iure id expreſsè ſibi attributum ſit, atquè nullibi in corpore iuris huiuſmodi priuilegium dotis conceſſum legatur; Hinc proindè receptum eſt,quod ſiuè agatur de dote conſtituenda ſiuè reſtituenda, via exequutiua non competit, vt firmant *Bald in l.1.ff.ſolut. matrim. antè num.3.Angel.in l.ſi cum dotem* §. *eo autèm tempore num.2. & ibidem Alex.num.6.ff.eod.Bald.nouell.par.9.priuil.7.in princ.Surd.de alim.tit.8.priuil.60. num.7.Gratian.diſcept.455.num.17.Theſaur.deciſ.26. num.3. Caſtill. deciſ.211. num.2.Fontanell.de pact.nuptial. clauſ. 8. gloſ. vnic.num.4.Giurb.obſeruat. 48.n.1. Adden. ad deciſ.666.num.165.par. 4. recent. tom. 3.Romana ſeu Ianuen. dotis 2. Decembris 1665.Otalora,de qua cauſa habetur ſupra diſc. 57.* in quibus auctoritatibus probatur,vt id procedat etiàmſi dos petatur in vim publici inſtrumenti iurati,nàm illud de iure communi non habet executionem paratam.

Et quamuis *Afflict. deciſ. 261.num.1.*
5 *vbi Vrſill.num.3.Cacheran.deciſ.25.n 20. Menoch.de adipiſcen.remed.4.num. 829. & Scaccia de appellat.quæſt. 17. limit. 8. num.2.* ac alij ſentiant oppoſitum, non tamèn eſt curandum,quià pleriq; abſquè auctoritate vel ratione id firmant, alij verò id aſſerunt *ex Bald. nouell.*,qui explicitè firmat regulam in contrarium.

Quouerò ad viam exequutiuam reſultantẽ ex pactis in inſtrumento adiectis, cum illa relationem haberent ad ritum M.C.Vicariæ, dicebam attendenda non eſſe, quià cum paria ſint forum ſortiri, ac legibus ligari, non poterat
6 clericus, neque volens huiuſmodi laicali Statuto ſe ſubijcere,dum præſertìm continet iudiciũ criminale & famoſum ratione periurij, continens proindè dedecus ac præiudicium totius ordinis clericalis, vt patet ex rationibus & auctoritatibus deductis in huius cauſæ deciſionibus,præſertìm ſecunda 26.*Maij* 1645. quæ eſt impreſſa *deciſ.448. par.9.recen., et repetita deciſ.* 180. *poſt Zacch.de oblig. Camer.*,in qua plenè reſpondetur *ad conſil. Abbat.33.lib.2.*, vbi de validitate pacti exequutiui per clericum concepti iuxtà formam Statuti laicalis, cum obligatio non proueniat ab auctoritate Statuti ſed à pacto, atque Statutum non ſtet auctoritatiuè, ſed ſolùm relatiuè, ſeù ſimilitudinariè.

Scribentes in contrarium, vltrà dictã reſponſionem deſumptam *conſ. Abbatis*, quod adducebant,inſiſtebant quoquè in via exequutiua competẽte de iure communi,non quidem pro ſorte, in qua admittebant magis communem,& receptã eſſe in contrarium vtſuprà, ſed pro fructibus,quibus vtpotè ſubrogatis loco ali-
7 mentorum competere idem priuilegium viæ exequutiuæ,quod ipſis alimentis cõceditur,firmant *Scacc.dicta quæſt.17.limit.8.num.5.Lancellott.de attẽtatis c. 12. limit.24. num. 11. Gratian. diſcept. 726. num.17. Adden. deciſ.666. num. 171. & ſequen.par.4.rec. tom. 3. Ro.. apud Merlin. deciſ. 875. num. 5.*

Rota verò ſub diebus *prima Iulij* 1644. & 26. *Maij* 1645. amplectendo

iſtam limitationem circa fructus, quam in vtraq; deciſione dicit veram, canonizando tamen regulam contrariam circa ſortem, præcipuum fundamentum cõſtituit in eo quod malè proceſſum fuiſſet ad formã ritus vtſuprà, proindequè aliquibus etiàm nullitatibus ex defectu citationis concurrentibus, iniuſtam declarando carcerationem, manutentionẽ Continiſio conceſſit, effectum etiàm ſortitam ex iudicio Signaturæ reſcribentis aduerſus Mirtum denuò appellantem de clauſula *Sinè præiudicio*.

Reſolutiones placuerunt, non autèm illarum fundamẽta, cum probabilius vi-
8 deretur ſubſiſtere validitatem pacti exequutiui quamuis concepti ad formam Statuti laicalis, cum executio non proueniat à ſtatuto ſed à pacto iuxtà *conſ. Abbatis*, quod videtur veriſſimum, præſertìm dũ tàm in dicto Tribunali Nuntiaturæ, quàm in alijs Curijs Eccleſiaſticis Regni huius Ritus forma ab antiquo practicari conſueuit, itaut dici poſſet tranſiiſſe in earumdem Curiarum ſtylũ ſeù ritum; Vnoq; ſolùm caſu ponderabam illum in Curijs Eccleſiaſticis contrà clericos practicandum non eſſe, quandò ſcilicèt non adeſt pactum expreſſam habens relationem ad dictam iudicij formam; Licèt enim tali etiàm pacto ceſſante, in Curijs laicalibus adhuc receptum ſit publica inſtrumenta ad formam dicti Ritus liquidari iuxtà *dec. 366. Franch.*, Nihilominùs cum id proueniat, non à partium voluntate, ſed ab efficacia Ritus, rectè intraret motiuum præiudicij Eccleſiaſticæ immunitatis practicando Statuta laicalia contrà clericos; Secùs autèm vbi accedit pactum expreſſum, nullatenus curata reſponſione, quam à me, ſcribendo datam, Rota in dicta ſecunda deciſione recepit, quod ſcilicèt Eccleſiaſtici nequè in ratione voluntaria & priuilegiatiua vti poſſunt Statuto, clericorum mentionem faciente, ſiuè illius iuriſdictionem prorogare, quoniam nequè Ritus agit de clericis, nequè pactum diſponebat, quod ipſe Ritus ſeruari debeat tamquàm Ritus Vicariæ, qui ſolùm ſtare dicitur ſimilitudinariè & adinſtàr.

Eſſet quidèm ſatis conſiderabile motiuum, quod iuxtà iuuenile acumẽ tunc deducebam ſuper huius iudicij famoſitate, quatenùs de facto eſſet tale in hominum opinione, itaùt aliquod dedecus exindè reſultaret, ſed illud nullam habet facti ſubſiſtentiam, quoniàm licèt antiquitùs ac in ſui origine quandò periuriũ reputabatur magnum crimen, ex eodem ritu pœna truncationis manus dexteræ puniendum, hoc iudicium abſq; dubio eſſet criminale ac famoſum, Nihilominùs hodiè antiquata pœna prædicta, cuius loco pecuniaria decem pro cẽtenario ſucceſſit, quamuis quoad diſtinctionem ipſius Vicariæ ciuilis & criminalis iudicium potiùs criminale quàm ciuile ibi reputetur, tamen atq; de facto communi hominum opinione dicitur ciuile, nullum penitus famę vel honeſtati præiudicium generans, vndè meritò hic rigoroſus Rotæ ſenſus nunquàm placuit Signaturæ Iuſtitiæ, quæ ſolùm ità motiuantibus inſignibus I.C. Cardinali Sacchetto Præfecto, & Andoſilla Prælato Decano, cenſuit admittendam non eſſe praxim ſolutionis pœnæ, non autèm impediendam eſſe alteram proceſſus exequutiui, potiſſimè quià inſtrumenta iuxtà commune formularium Notariorum Regni continent pacta exequutiua relationem habentia non ſolùm ad ritum prædictum, ſed etiàm ad obligationes penes acta, & ad morem penſionum domorum, ideoquè ſpectanda eſt ſubſtantia voluntatis partium, quod voluerint exequutiuè procedi, vt aduertitur *in Monopolitana & in alijs ſub tit. de credit.*

Conſiderabile ſolùm videbatur motiuum potiùs prudẽtiale ſeù conuenientię quàm legale à me paritèr excitatum, et in dicta ſecunda deciſione deductum, quod ſcilicèt quemadmodùm laici Officiales nolunt cõtrà laicos practicari formam obligationis cameralis, quamuis ex pacto conuentum eſſet, ità per argumentum à fortiori, admittenda nõ eſſet huius Ritus praxis in foro Eccleſiaſtico & contrà clericos, cum laici poſſint prorogare forum Eccleſiaſticum, eiuſq; legibus ſe ſubijcere, quod in caſu conuerſo nõ cõceditur; ſed nõ fuit opus ſuper hoc multũ inſiſtere, quia verè forma iudicij erat malè ſeruata, potiſſimè ex defectu legitimæ citationis: Vndè reſolutiones iuſtæ fuerunt ex iſto capite nullitatis, ac etiàm ex altero exceſſiuitatis, ob irrepetibili-

tibilitatem ſortis principalis, dum pro hac rata initus fuerat contractus cēſualis, de cuius natura eſt ſortem eſſe omninò demortuam ac irrepetibilem ex parte creditoris; ideoq; mandatum vtpotè vnica ſtructura pro ſumma debita & indebita relaxatum corruebat in totum ratione exceſſus, qui ſubſequuta præſertim exequutione quamuis in obolo totum vitiat.

Et licèt ſcribentes in contrarium dicerent in Regno receptam non eſſe *Bullā Pij V.* ſuper cenſibus, atque in viridi obſeruantia eſſe pacta reſciſſoria ob fructus per aliquos annos non ſolutos, nihilominùs hæc replicatio nil releuabat, quoniàm quicquid ſeruent Tribunalia laicalia, Rota & Curia Romana nunquàm recipere voluit hāc opinionem vt habetur in ſua materia *ſub tit. de Cēſibus diſc. 1. & in alijs*; Prout nullius momēti videbatur altera replicatio, quod non ageretur de vero contractu cenſuali ad formam dictæ Bullæ, ſed potiùs de conuētione fructuum dotalium conſtante matrimonio debitorum in reſtaurationem onerum matrimonialium iuxtà terminos *text. in cap. ſalubritèr de vſur.*, potiſſimè quià ſeruata non erat forma pecuniæ numeratæ, quoniàm vbi verba ſunt clara, non intrant gloſſæ & argumenta *ad text. in l. ille aut ille ff. de leg. 3. dec. 44. num. 14. par. 11. recent.*, vndè cum inſtrumentum expreſsè cantaret de cenſu ſupèr certare ſtabili fructifera conſtituto, caſus erat indubitatus; Nil obſtante omiſſione di-
10 ctæ formæ, quoniàm etiam vbi Bulla Pij eſt abſquè dubio in vſu, adhùc talis forma non eſt neceſſaria, vbi creditum prouenit ex cauſa dotis ex declaratione eiuſdem Pij, quæ licèt in gratiam Siculorum vltrà Pharum edita, attamen eſt generalis, vt firmant *Leotar. de vſur. quæſt. 60. nu. 33. Giurb. obſer. 35. Duard. de Cenſ. in proem. quæſt. 17. num. 3. & quæſt. 25. num. 52. & omnes*.

Quinimò dicebam prudenter ac ſeriò ex parte viri curatum eſſe creditum do-
11 tale conuerti in contractum cenſualem ſibi longè magis proficuum ob bonum effectū ad fauorem ipſius vel eius filiorum & hæredum reſultantem, quià ſoluto matrimonio deſinit eſſe dos, ac remanet creditum pecuniarium, in quo non procedit amplius diſpoſitio *dicti cap. ſalubritèr, vt ſæpius hoc eod. tit.*; ſed ſi creditum dotale conuerſum eſt in cenſum iure nouationis, ob quam fingatur ſolutio dotis & erogatio pecuniæ ſolutæ in nouum contractum, abſq; dubio currunt fructus etiàm ſoluto matrimonio, quià non eſt ampliùs creditum dotale, alijq; reſultant effectus viro proficui, ille præſertim in Regno Neapolitano, vbi in Tribunalibus laicalibus recepta eſt opinio (in Curia tamèn reprobata) quod pro fructibus Cenſus, quos ibi vocant *tertias* datur intereſſe, quod non datur pro alio intereſſe, vt paritèr *ſub dicto tit. de Cenſ.*, Et econuersò reſultant effectus debitori etiàm proficui ſperatæ liberationis à debito ob peremptionem fundi cenſiti, ac irrepetibilitatis ſortis principalis, alioſque effectus creditori præiudiciales circà anterioritatem, quā pro vſuris dotalibus habet à dię conſtitutæ dotis, pro fructibus autèm cenſus habet à die, quo iſte creatus eſt, quamuis ſors priorem anterioritatem retineret iuxtà magis receptam opinionem, de qua ſub *eod. tit. de Cenſ.*, & ſub altero *de credito*.

Benè verum, quod clarè conſtare debet de partium voluntate nouandi cre-
12 ditum dotale, illudque tranſmutandi in diuerſum contractum, non autèm id deſumendum ex ſola cenſus nuncupatione, quià nempè conueniatur de fructibus, qui nuncupantur cenſus, vt indigeſtè credidit *Duard. loco cit.*, quià nomen *cenſus* eſt generale conueniens cuicumq; annuę vel menſtruę pręſtationi, vt per *Milanen. dec. 2. Giurb. dicta obſer. 35., et benè Rota in Romana fructuum Cenſus 16. Nouembris 1648. §. penult. coràm Veroſpio*, vndè quæſtio eſt facti ex eius circumſtantijs decidenda, ſpectata potiùs ſubſtantia actus quàm figura verborum, ſiuè ſi dicta conuentio non fiat animo nouandi, ſed pro ea cautela, quæ ad effectum liquidationis ſeruari ſolet in Regno *vt diſc. 161.*

Terminata dicta cauſa cum manutentione Continiſio priori poſſeſſori conceſſa, Mirtus nouum aſſumpſit iudicium ſuper relaxatione mandati exequutiui pro fructibus tantùm, & ſub *die 24. Ianuarij 1646. coràm eod. Cerro* fauorabilem obtinuit reſolutionem ex ſolo fundamento viæ exequutiuæ cōpetētis pro fru-

fructibus dotalibus tanquàm ſubrogatis loco alimentorum, & ex priuilegio
13 quod iſtis competit, Et pariter reſolutio mihi quamuis in contrarium ſcribẽti probabilis viſa eſt in ſubſtantia, non autèm in ratione, cum non dubitaretur dictos fructus deberi, atq; pro eis competere proceſſum exequutiuum in vim pacti non reſtricti ad formam ritus vt ſuprà, Ac etiàm quià in Regno ex pragmatica prima de cenſibus, etiam in Curijs Eccleſiaſticis receptiſſimus ac generalis eſt ſtylus, vt pro fructibus cenſus detur via exequutiua paſſim in cauſis eiuſdem Regni canonizata per Signaturam Iuſtitiæ reſcribere ſolitam cũ clauſula *ſine præiudicio*, imò etiã in terminis fortioribus, quandò ſcilicèt iuxtà opinionem laicorum in vim pacti reſciſſorij relaxatum eſt mãdatum tàm pro ſorte quàm pro fructibus, quoniàm licèt iuxtà opinionem, quam conſtantèr tenet Curia, non intret repetitio ſortis, vndè propterea de ſtricta iuris cenſura decretum in parte iniuſtum tãquàm indiuiduum deberet eſſe in totum appellabile, quoniàm ſumma indebita, ratione indiuiduitatis aperit locum appellationi etiàm pro ſumma debita, Nihilominùs hoc Tribunal excuſando à poſitiua iniuſtitia iudices ob opinionem quę ibi habetur, reſcribere ſolet de clauſula ſinè præiudicio quoad fructus tantùm.

Non placuit tamèn dictum fundamentum viæ exequutiuę ex ſola iuris diſpoſitione attributæ fructibus dotalibus, non ex proprio priuilegio, ſed ex illo communicationis alimentorum ex auctoritatibus *Scacc. & Gratiani, & aliorum*, de quibus ſuprà, et quam propoſitionem ſæpius deindè eadem Rota firmauit, præſertìm *in Rauennaten. dotis 7. Februarij 1659. coràm Albergato*; Si quidèm non poteſt eſſe magis priuilegiatũ exemplum quàm exemplar, vndè cum via exequutiua concedatur alimentis pręſentibus vel futuris miſerationis gra-
14 tia debitis officio iudicis pauperibus, ſecùs autèm præteritis, ſeù futuris debitis iure actionis aliàs quàm ratione inopiæ, & miſerationis *Surd. de alim. tit. 8. priuil. 60. Buratt. deciſ. 208.* apud quos concordantes; Idcircò nulla ſubeſt ratio vel iuris auctoritas, ob quam huiuſmodi fructibus decurſis, ac iure actionis ſeù etiàm officio iudicis debitis viro nõ inopi, ac aliàs quàm miſerationis gratia competere debeat hoc priuilegiũ, quod denegatur ipſis alimentis, à quibus per communicationem ſeù ſimilitudinem illud deducitur; Ratio enim viæ exequutiuæ in alimentis, huiuſmodi etiàm fructibus in ſuis caſibus communicabilis, cõſiſtit in eo, quod agitur de materia deſiderante celeritatem, cum venter non patiatur dilationem, quæ ratio non congruit alimentis præteritis vel præſentibus debitis non inopi, et habenti aliundè ſe alere; Quatenus verò militaret dicta ratio, tũc, apud eoſdem *Bald.*, *Nouell.* & alios ſuprà allegatos regulam negatiuam conſtituentes, tunc receptiſſimum eſt etiàm pro dote in ſorte principali, ſiuè conſtituenda, ſiuè reſtituenda competere viam exequutiuam, quià nempè mulieri neceſſaria ſit prompta dos, vt nuptias cõtrahat, ac honeſtati conſulat, nequè poſſit ſinè irreparabili pręiudicio appellationis dilationes pati, idque non ex priuilegio dotis, ſed ex dicta ratione præiudicij irreparabilis reſultantis à dilatione.

Siluit deindè iſta controuerſia vſquè ad annum 1654., quandò idem Mirtus in eadem Rota *coràm eodem Cerro* denuò inſtetit pro relaxatione mandati, tàm contrà Ioannem Baptiſtam prædictum, quàm etiàm contrà Pompeum alterum fratrem nunquàm vſque ad hæc tempora moleſtatum; Atq; in hac diſputatione pro reorum conuentorum parte, alia non deducebatur exceptio niſi illa beneficij, *deducto* &c., quod triplicitèr ego & cæteri ſcribentes competere dicebamus, Primò *ex l. ſecunda ff. & Cod. quod cum eo*; Secundò ratione clericatus ex *cap. Odoardus de ſolutionibus*, Et tertiò quod ageretur de fratribus dotantibus ex liberalitate, ex deductis apud *Giurb. deciſ. 45. & alios*.

Verùm huiuſmodi exceptionibus nõ
15 obſtantibus *ſub die 23. Ianuarij 1654.* pariter actori fauorabilis reſolutio prodijt, vt liquet ex deciſione *impreſſ. poſt Caſtagn. modernæ impreſſionis de benef. &c. dec. 13.* Primã enim motiuũ de facili ſublatũ fuit ex facto, in quo doctũ eſt de emãcipatione præcedẽti, vndè opus non fuit aſſumere altiores inſpectiones

ſuper

ſuper efficacia iuramenti, ſiuè ſuper abſtentione à paterna hæreditate ac ſcientia iurium paternæ ſubſtantiæ, ſeù idoneitate bonorum propriorum cum ſimilibus in propoſito cadentibus; Quò verò ad alia duo motiua pariter reſolutio innixa eſt facto, quod ſcilicèt non conſtaret de paupertate, quinimò ex atteſtatione Communitatis potiùs conſtaret de communi opinione diuitiarum, vel idoneitatis, Vnum tantùm de iure firmando reſpectu Pompei clerici in minoribus nullum Eccleſiaſticum beneficium poſſidentis, quod dum non docebat de requiſitis à *Sac.Conc.Trid.* preſcriptis, inceſſus ſcilicèt in habitu & tonſura, et ſeruitij Eccleſiæ cui adſcriptus eſſet, non deberet ad beneficiũ *Cap.Odoardus* admitti, quod in iſta cauſa non fuit formiter diſcuſſum, cum poſt editam dictam reſolutionem partes concordauerint, de hoc tamen puncto agitur in ſua materia ſub *tit. de Credito*.

Reflectendo autem ad illam exceptionem, quæ fundabatur in eo, quod ageretur de fratribus dotantibus ex liberalitate, quia ad id de iure cogi non poterant, quamuis ſcriberem pro hac parte, Attamen ſatis dubitabam de veritate aſſumpti, quatenùs ageretur de fructibus ſeù alio iure vel intereſſe viri, cum ratio reuerentiæ vel liberalitatis percutere ſolùm videatur dotem in ſorte principali, Et quatenùs concernat ius vel intereſſe ipſius mulieris, quæ eſt ſoror, atq; fouere dicitur cauſam lucratiuã, ſecùs autem reſpectu viri, qui eſt extraneus agens de cauſa oneroſa & correſpectiua: Occaſio autem adhùc non dedit huiuſmodi punctum formiter diſputandi.

ROMANA
DOTIS,
SEV
LOCORVM MONTIVM
PRO
SOLINNIO TIBALDVTIO
CVM
IOSEPHO COSTACCIO.

Caſus diſputatus coram A.C. cum ignoto exitu.

Loca montium àn cenſeantur data in dotem tanquam ſpecies vel pro quantitate, Et quatenus tanquàm ſpecies, ſi aliquod habeant vinculum, àn dotans teneatur illud tollere, vel cenſeantur data, proùt ipſe habet.

SVMMARIVM.

1 F*acti ſeries.*

2 *Vbi loca montium data ſunt in dotem, àn debeant eſſe libera, et non admittantur vinculata.*

3 *Quomodò diſtinguatur, àn dos in ſpecie, vel in quantitate conſiſtat.*

4 *Dotans àn, et quando teneatur de euictione.*

5 *Mulier ex cohabitatione cum viro præſumitur informata de qualitate dotis.*

6 *An aliquod intereſſe viri adeſſe dicatur ſuper libertate, vel vinculo fundi dotalis, dum vinculum non minuit fructum.*

DISC. LX.

1 VNicam filiam breui viduatam Tibaldutius in Curia cauſarum Patronus denuò nuptui tradidit Coſtaccio, eadem prioris matrimonij conſtituta dote, in qua inter cætera erant loca 42. montium ſingulariter ſpecificata, cum declaratione, quod aſſignabantur ad rationem ſcutorum 105. pro quolibet loco, ità tamen quod remanere deberent pro fundo dotali, atque ad eamdem rationem ſcutorum 105. reſtitui; Quia verò ex dictis locis plura aderant non libera, ſed cuiuſdam euictionis vinculo affecta, idcircò recuſante genero recipere dicta per Socerum oblata loca vinculata, ſed illa petente libera, introducta deſuper cauſa coram A.C. ſeù Prælato per eum deputato;

Pro ſocero ſcribens, cum aliquo etiã ſenſu veritatis, Dicebam (licèt ob vnicã tantùm diſputationem iudicium omninò maturum efformari non potuerit) quod vbi promiſſa eſſent tot loca montium in genere non ſpecificata illorum qualitate, tunc abſquè dubio ſtante præ-
2 finitione pretij prædicti, conuentio intelligenda eſſet de locis liberis, nullatenùs autem adaptabilis habentibus aliquod vinculum, quamuis æſtimatio eſſet impropria, et ad ſolum effectum ſciẽdi quantitatem dotis pro regulando lucro, alijſque conſequentijs, quoniam recepta nimiſq; frequens propoſitio eſt, quod ex pretij quantitate deſumitur partium intentio, et quid in contrarium deductum ſit, vndè cum loca valutata eſſent quanti tunc currebant loca libera, pretium verò vinculatorum eſſet longè minùs iuxtà vinculorum numerum & qualitatem ex ijs, quæ ad materiam Locorum Montium habentur ſæpius deducta *ſub tit. de Regalibus*, præſertim *in Romana de Oricellarijs diſcurſ.* 30., planum exindè reſultaret non niſi de locis liberis intellectum eſſe, tàm pro indemnitate viri quàm ipſius mulieris.

In propoſita verò facti ſpecie ex eius pluribus circumſtantijs vnitim conſiderandis, contrarium probabilius dicendum videbatur; Siquidem cum agere-
3 tur de aſſignatione huiuſmodi iurium in ſpecie ac pro fundo dotali non autẽ pro quantitate, dum in ipſis ſubſtantiata erat dotis conſtitutio, ipſaque ſpecies præcedebat, quantitas verò ſequebatur, qui eſt communis & receptus modus, per quem æſtimatio vera & propria diſtinguitur ab impropria, vt non ſemel hoc tit; Idcircò diſtinguendo ius vel intereſſe mulieris ab illo viri, Quatenùs ad primum pertinet, multæ concurrebant circumſtantiæ ſatis probabiliter ſuadentes intellectum eſſe de illis locis, quæ dotans poſſidebat, et proùt ab eo habebantur cum vinculis, Primò nempè quia illa non erant promiſſa in genere, ſed indiuiduata, ideſt, tot Communitatum, tot Salis, et tot alterius ſpeciei, proùt ab eo poſſidebantur, vndè liquidò conſtabat dotantem noluiſſe ſe obligare ad acquirendum de nouo diuerſa loca montium libera, ſed voluiſſe ſolùm dare ea, quæ tunc habebat, itaùt aliud ius dotatæ non competeret, niſi illud euictionis, et hoc exerceri non poteſt, niſi quando illa ratione vinculi ſequeretur, qui caſus non euenerat, Vel, & verius actio quanti minoris, et hæc ſiue altera euictionis quando caſus veniret, nequè in ordine ad ipſam mulierem agentem de cauſa lucratiua competere videbatur, Tum quia vbi incœptum eſt
4 à traditione contra dotantem nõ competit euictio niſi expreſsè promiſſa ſit *ad text. in l.* 1. *Cod. de iur. dotium, vbi gloſ. Bart., Bald. & cæteri, de quibus Barboſ. in l. ſi æſtimatis num.* 17. *&* 20. *ff. ſolut. matrim. Fontanell. de pact. clauſ.* 5. *gloſ.* 8. *part.* 14. *num.* 2. *Merlin. de pignor. lib.* 3. *tit.* 2. *quæſt.* 44. *num.* 3. *cum ſequen. Boſſ. de dot. cap.* 17. *numer.* 15. *Rota apud Buratt. deciſ.* 745. *num.* 1. *apud Merlin. deciſ.* 310. *numer.* 1., *In Camerinen. dotis Eccleſiæ* 22. *Iunij* 1651. *coràm Meltio deciſ.* 62. *part.* 11. *recent.* & in alijs, Tùm etiam quia ex alijs circumſtantijs de quibus infrà ipſa mulier notitiam habebat de huiuſmodi locorum qualitate, idcircò intrabat regula *text. in l. ſi fundum ſciens Cod. de euiction.*

Altera igitur circumſtantia excludẽs mulieris actionem reſultabat ex eo quod pro primis nuptijs hæc eadem loca ita valutata, data, & reſpectiuè recepta ac poſſeſſa fuerunt, ex qua circumſtantia duo

duo reſultabant, vnum nempè ex regula *text.in auth.ſed quamuis Cod.de rei vxor. ction.* de qua latè *Boſſ.de dot.c.8 ex n.120. & diſc.152.*, quod pro ſecundis nuptijs cenſetur data eadem dos, quæ pro primis conſtituta fuerat cum eiſdem qualitatibus & conditionibus; Alterum verò præſumptæ & veriſimilis ſcientiæ ipſius mulieris, quæ cum viro cohabitan-
5 do cenſetur de qualitate dotis informata, *vt apud Buratt. dicta deciſ.745.numer.4.*, *vbi proindè num.7. & 8.* infertur ad excluſionem euictionis ex dicta regula textus *in l. ſi fundum ſciens*.

Quæ ſcientia, vltrà præmiſſa, ex eo etiam conuincebatur, quod ſoluto primo matrimonio, filia reuerſa eſt ad domum patris, atque ſecum aſportauit litteras patentes Montium à primi viri hæredibus reſtitutas, et in quibus litteris huiuſmodi iurium ſpecies conſiſtere dicitur, atque in ſtatu viduitatis tanquàm vnica filia cum patre conuiuendo de huiuſmodi locorum qualitate diſtinctã ſcientiam veriſimiliter habuit, ideòque dicebam alteratam valutationem, locis vinculatis verè incongruam, prudenter factam eſſe honorificentiæ cauſa, et quia vbi hæc iura dantur in fundum dotalem ſupponuntur inalienabilia, et pro dote ſemper conſeruanda, vndè ſi ad forum deducenda non ſunt, nil referre videtur, àn maiori vel minori pretio valutentur.

Quo verò ad ius vel intereſſe viri, quod fortius reputatur vtpotè fouentis cauſam oneroſam, ponderabam nil ſua intereſſe, àn maiori vel minori pretio dicta loca valutata ſint, quoniam in ſorte principali àn plùs vel minùs valerent, id percutit intereſſe mulieris, ſtante pa-
6 cto quod in caſu reſtitutionis eadem loca ità valutata danda eſſent, ideòque ſuum intereſſe erat ſolùm circà fructus, quorum nulla alteratio ratione vinculi ſequebatur, nàm idem eſt fructus locorum liberorum ac vinculatorum.

Eſt benè verum, quod adhuc in vinculo prædicto dici poterat virum habere formale intereſſe, tàm primarium, quàm ſecundarium, Primarium ſcilicèt in caſu euictionis ratione dicti vinculi ſequendæ ratione fructuum conſtante matrimonio, ac ratione lucri ſtatutarij eo diſſoluto, in integro ſcilicèt vſufructu, extantibus filijs, et eis non extantibus in quarta parte proprietatis; Secundarium verò intereſſe dicebatur illud idem, quod DD. frequenter conſiderant in muliere reſpectu donationis, quæ fit viro contemplatione matrimonij, quod ſcilicèt expediat dotem eſſe maiorem, et talem, qualis conſtituta fuit, vt ità filios ex matrimonio procreandos ditiores haberet ob ſperatam illorum ſucceſſionem, ex ijs quæ in dicto caſu conuerſo habentur *in Vrbinaten. & in alijs ſub tit. de donationibus*; Verùm vtrumque intereſſe prædictum vtpotè remotum, et cuius caſus non euenerat, neque timor imminebat, non videbatur conſiderabile ad effectum vrgendi patrem ad acquirendũ loca libera, ſed quod quando caſus euictionis cõtingeret, tunc inſpici deberet, àn illa præſtanda eſſet necnè ob veriſimilem eiuſdem viri ſcientiam, itaùt in eo etiam intraret dicta regula *text.in l. ſi fundum ſciens*, et propterea pro meo iudicio decernendum videbatur quod vir recuſare non poterat receptionem dd. locorum cum clauſulis tamen præſeruatiuis pro caſu euictionis quando contingeret, Verùm poſt vnicam diſputationem non audiui amplius de cauſa tractatum, forsàn concordia eam terminauit, vel quia pater de gratuitis defenſoribus ſe prouidere curauit.

FANEN. DOTIS

PRO

CAMILLO DE PAZZIS

CVM

IACOBO DE CASTRACANIS.

Caſus deciſus per Rotam pro Iacobo.

Dos ex certis creditis conſtituta, àn cenſea.

cenſeatur demonſtratiuè, vel taxatiuè, itaut in caſu deficientiæ competat necne actio cõtrà dotantem; Et de materia periculi nominis ceſſi, an ſit cedentis vel ceſſionarij.

SVMMARIVM.

1 *Caſus controuerſiæ.*
2 *Dotans præſtando in dotem nomen debitoris illud cedendo liberatur.*
3 *An argumentum ſuperfluitatis operetur, vt nomen debitoris cenſeatur promiſſum demonſtratiuè non taxatiuè.*
4 *Filiæ vel ſorori culposè dotem iam conſtitutam amittenti àn noua dos conſtituenda ſit, et num.11.*
5 *De materia quando deſtinatio ſtet taxatiuè vel demonſtratiuè.*
6 *Et quomodò id dignoſcatur, datur diſtinctio.*
7 *De dictione, li.*
8 *An & quando periculum nominis ceſſi ſit cedentis vel ceſſionarij præſertim in dote.*
9 *Vir in dote fouet cauſam onerosam, ideò magis priuilegiatus, quàm mulier fouens cauſam lucratiuam.*
10 *Vbi dotans eſt in dolo tenetur de euictione etiam in caſibus, in quibus aliàs non teneretur.*
11 *De concluſione, de qua num.4.*

DISC. LXI.

1 VIduatam Victoriam de Caſtracanis ex Raynerio de Nolphis, Iacobus frater nuptui tradidit Camillo de Pazzis, cui promiſit pro dote ſcuta 3.mil. aliàs per Caſtruccium ſponſæ patrem promiſſa & data primo viro prædicto, ex cuius bonis aſſequenda eſſe dixit; Cumque ob deficientiam bonorum liberorũ dicti Raynerij coniuges actionem ſubſidiariam intentaſſent ad bona fideicommiſſaria, et ab eis per Rotam excluſi fuiſſent ob eiuſdem Victoriæ culpam, ex eo quod paſſa eſſet pecunias hæreditarias liberè creditoribus poſterioribus liberari, ſeù ipſa ſic ſoluiſſet, vt liquet ex deciſione edita *in Fanen. dotis 4.Iulij 1646.coràm Cerro*, Idcircò actiones Camillus direxit contrà Iacobum in vim apocæ, ſed ſuccubuit corã A.C. et introducta per appellationem cauſa *in Rota coràm Veroſpio ſub die 31.Ianuarij 1656.* prodijt reſolutio priori iudicio conformis ad fauorem Iacobi, atque præcipuum reſolutionis fundamentum fuit, quod ipſum debitoris nomen ſolùm in
2 dotem datum eſſet, ideoque illud præſtando, ad aliud dotans non teneatur *ad text. in l.promittendo §.ſi à debitore ff. de iur.dotium Barboſ. in l.æſtimatis num. 10. verſ.ſecundus eſt ff.ſolut. matrim.* firmando ex verbis apocæ nomen prædictum, in quo dos conſtituta erat, taxatiuè potiùs, quàm demonſtratiuè promiſſum cenſeri, dum ab eo oratio incipiebat, illudque principaliter in contractum deductum erat.

Et quamuis cæteri pro viro actore ſcribentes ſatis inſiſterent in argumen-
3 to ſuperfluitatis, cuius ratione credebant promiſſionem prædictam demonſtratiuè potiùs ſtare debere, quoniam aliàs ſuperfluus fuiſſet Iacobi fratris interuentus, dũ poterat mulier ita ſeipſam dotare, ſeù nubendo ſimpliciter eadem dos conſtituta cenſebatur, Reſpondet tamen deciſio promiſſionem Iacobi non omninò inutilem eſſe, ſed rectè operatiuam quoad obligationem veritatis dicti nominis iuxtà aſſertiuam ab eo factã, quod ſcilicèt primo viro, à cuius bonis dictum fuit aſſequendam eſſe dotem verè per Caſtruccium patrem, cuius Iacobus erat hæres, data fuerint ſcuta 3.mil., et ex quacumque operatione quamuis in parte & non in toto ceſſare dicitur ſuperfluitatis argumentum.

Dicebant etiam dicti ſcribentes præfati Iacobi, promiſſionem operatiuam quoque remanere debere, ac demon-
4 ſtratiuè potiùs quàm taxatiuè interpretandam, ſtante eius legali obligatione iterum dotandi ſororem, cui dos malè cauta conſtituta fuit *iuxta dec.77.Merlini* cum alijs quæ habentur ſupra *in Romana de Piordijs diſc.4.* & in alijs *hoc tit.*, reſpondet tamen deciſio neque ius competere, ſtante quod dotis inexigibilitas ex bonis fideicommiſſarijs ad eã reſtituendam idoneis, proueniebat ex ipſius mulieris culpa, cuius ratione Rota

in

in ſupra enunciata *deciſ.* 4. *Iulij* 1646. *coràm Cerro*, eam reputauit indignam beneficio *Auth. res quæ*; Mulieri autèm propria culpa dotem amittenti, pater vel reſpectiuè frater ad nouam dotem conſtituendam non tenetur *ad text. in auth. quod locum Cod de collationibus Bart. in l. ſi cum dotem* §. *ſi poſt ſolutam num.* 2. *ff. ſolut. matrim. Bald. in l. finali num.* 9. *&* 10. *Cod. de dotis promiſſione Boer. dec.* 131. *num.* 5. *&* 8. *cum alijs in deciſ. deductis & per Boſſ. de Aliment. Oblig. cap.* 8. *ex num.* 558. *& diſc.* 142.

Mihi pro eodem actore ſcribenti, quatenùs pertinet ad punctum, an dictum nomen taxatiuè vel demonſtratiuè promiſſum eſſet, reflectendo ad veritatem, reſolutio non diſplicuit; Siquidèm de iure indubitatum eſt principium, quod vbi nomen vel alia res taxatiuè in diſpoſitionem vel conuentionem venit non tenetur debitor aliud præſtare niſi rem vel ius taxatum, tale quale ſit, cuius ceſſatio vel perēptio, creditoris vel recipere debentis damno cedit, itaùt ſuper hoc nulla cadere videatur iuris quæſtio, quæ ſolùm eſt facti & applicationis, quandò ſcilicèt eſſe dicamur in caſu taxationis, et quandò in illo demonſtra-
5 tionis, atq; ſuper hoc ſolum omnes ſcribentium controuerſiæ tàm in contractibus quàm in vltimis voluntatibus verſari videntur ex deductis *per Caſtrenſ. cōſ.* 338. *lib.* 1. *Dec. conſ.* 182. *&* 324. *Laderch. conſ.* 159. *Marcian. conſ.* 44. *lib.* 1. *Cyriac. controu.* 336. *num.* 11. *&* 12. *de Marin. reſol.* 124. *lib.* 2. *Rouit. deciſ.* 57. *benè Rota deciſ.* 11. *de Teſtamentis in antiquis dec.* 365. *num.* 34. *& ſequen. par.* 5. *recent. Romana legati* 22. *Iunij* 1650. *coràm Corrado dec.* 63. *num.* 21. *par.* 11. *recent.* & in alijs, de quibus non ſemèl *ſub tit. de legatis*.

In iſta verò facti ſeù applicationis
6 quæſtione, illa eſt recepta diſtinctio ad dignoſcendum, àn vno vel altero modo diſpoſitio concepta ſit, quod aut promiſſio ſeù diſpoſitio quantitatis ac modus ſeù locus ſoluendi continentur ſub vnica & eadem oratione, quæ omnia inſimùl complectatur, et tunc dicatur taxatiuè, Aut oratio ſuper diſpoſitione vel obligatione quantitatis eſt perfecta, modus autèm vel locus adijciatur in ſeparata oratione, ſeù ità & talitèr, quod vna res ab alia abſq; imperfectionis nota ſeparari valeat, & tunc demonſtratiuè potiùs, *vt bene Laderch. dicto conſ.* 159. *& Marcian. dicto conſ.* 44. *num.* 4 vbi obſeruat hoc non ità mordicus àc ſtrictè capiendum eſſe ſuper orationis vnicitate vel duplicitate, vt præciſè vna vel duæ orationes eſſe debeant, ſed hoc ſolum ſit inditium, àn diſponens ſeù promittens modum vel locum adijcere voluerit ſubſtantiæ vel executioni, vt primo caſu pro taxatiua, ſecundo autèm pro demonſtratiua ſtet præſumptio.

Hac autem diſtinctione ſic ſtante quatenus pertinet ad applicationem, verba apocæ clarè demonſtrabant potiùs verſari in prima quàm in ſecunda parte, tàm à præcedentibus, quàm à ſubſequentibus; præcedentèr enim Iacobus in dotem promiſerat illa eadem ſcuta 3.m., quæ primo viro data fuerunt cum dictione *li*, ad oculum demonſtra-
7 tiua, ibi, *promette li ſcudi 3.m. altre volte promeſſi e dati al quondam Ranieri &c.* ex deductis *per Surd. deciſ.* 125. *num.* 1. apud quem concordantes, de quibus etiàm in deciſione, Et deindè ſubſequitur dicendo, quomodò exigi debeāt, ibi, *quali ſcuti 3. m. ſi deuono cauare dalli beni del detto Ranieri*, vndè propterea non dabatur oratio perfecta & obligatoria, quæ diſtingui poſſet & ſtare de per ſe.

Eſt benè verũ quod hęc eſt nuda iuris præſumptio ad cuius effectum in dubio dicta diſtincto attendi ſolet ex contraria probatione vel fortioribus præſumptionibus & adminiculis elidibilis, iuxtà generalem regulam ſeù naturam præſũptionum, quæ ſunt iuris tantùm, quià ſemper lex cedit facto, vndè ſi aliæ circumſtantiæ ſuadent potiùs taxatiuam quàm demonſtratiuam, vel econtrà, nulla ratio habetur de formula verborum, vt pro abſoluto habetur apud omnes allegatos, atq; in hoc alij pro hac parte ſcribentes quoad ea, quæ iuris ſunt, benè dicebant.

Verùm difficultas erat in facto, quod ſcilicèt non concurrerent tales circumſtantiæ vel coniecturæ, quod huiuſmodi voluntatem ſuaderent; Ad argumentũ enim ſuperfluitatis benè reſpondetur in deciſione vt ſuprà, cumq; hoc reputetur leuiſſimum, ſufficit pro eo dirimendo

qualis qualis etiã modica operatio, etiã illa maioris declarationis, *vt in Romana fideicommiſſi de. Victoryſ apud Ottbob. dec.* 244. *&* 271. *,& ſæpius*; Et alterum obligationis aliàs dicto Iacobo incumbentis iterùm dotandi, adhùc minùs concludens videbatur non ſolùm ex reſponſione data in deciſione, quod ob mulieris culpam hæc actio non competebat, de cuius reſponſionis releuantia ſatis dubitandum videtur, vt infrà, ſed etiã quiàm cum ſaltem hæc eſſet prætenſio ſatis dubia & diſputabilis, probabile non eſt dictum Iacobum ità ex abrupto dictam obligationem purè ſuſcipere voluiſſe.

Putabam autèm reſolutionem videri parum tutam ex alio fundamento, quod cum tunc verè dictum nomen eſſet non ſoluendo, dum bona libera non aderãt, atq; ad fideicommiſſum regreſſus haberi nõ poterat, exindè ſequebatur quod licèt nomen eſſet verum de iurè, attamèn non erat tale de facto, quo caſu, ceſſante ſcientia viri recipientis, ob quam illius nominis valorem ſeù quantitatem in eo demonſtratam vir vxori donare cenſetur, periculum non eſt viri ſed promit-
8 tentis ſeù dotantis iuxtà *text. expreſſum in l. promittendo §. ſi à debitore ff. de iure dotium in l. ſi cum dotem §. ſi mulier ff. ſolut. matrim., vbi Bart., Barboſ. in l. æſtimatis nu.* 11. *cum ſequen. Franch. deciſ.* 108. *Galeot. lib.* 1. *controu.* 32. *num.* 20. *cum ſequen.*; Et licèt DD. contendant, àn dictarũ legũ diſpoſitio tanquàm fundata in ignorantia recipientis procedat in quocumq;, itaùt nullus adſit fauor dotis, vt ſentit *Bart.*, vel potiùs ſit dotis ſpeciale, vt aliorum eſt ſententia, Nihilominùs quidquid ſit de huius quæſtionis veritate, certum eſt in caſu dotis id eſſe receptum, non ſolùm fauore mulieris, ſed viri, qui magis in hoc cenſendus eſt priuilegiatus, quatenùs ſit priuilegium, quoniàm ipſe fouet cauſam one-
9 roſam *Barboſ. d. l. æſtimatis num.* 10. *cum ſequen. Galeot. dicta controu.* 32. *nu.* 78. *&* 87.; Et generalitèr quod reſpectu viri dos dicatur ſemper titulus oneroſus plenè congerit *Giurb. ad conſuetud. c.* 3. *gloſ.* 5. *par.* 1. *num.* 12. *cum ſequen.*; et *Fontanell. de pact. clauſ.* 5. *gloſ.* 1. *nu.* 39. *& ſequen.*, nam licèt varias referat opiniones tanquàm diuerſas, nihilominùs illæ continent potiùs limitationem quã negationem regulæ de viro fouente cauſam oneroſam, et in quo proindè ad rem noſtram magis dictorũ iuriũ diſpoſitionem recipiendam eſſe dicebam ex ratione deducta *per Barboſ. loc. citat.*, quod ſcilicèt cum debitor non ſoluendo habeatur perindè ac ſi non eſſet, prorsùs irrationabile videtur, vt ità dotans nihil præſtando ab onere dotandi liberationem conſequatur, et econuersò maritus abſquè dote matrimonij oneribus ſubiaceat, et habetur infra *diſc.* 163.

Eoq; magis reſolutio ex iſto capite diſplicebat, dum edita deciſione vidi, nullam huic motiuo dari reſponſionem; Verũ deindè facta meliori cõſideratione agnoui motiuum non eſſe adeò ſolidum vt credebam, nam ea quæ in dictis iuribus diſponuntur, ſeù ſuper eorum interpretatione DD. tradunt, procedere videntur in duobus caſibus, in quorum neutro verſabamur; Primò nempè vbi quis iam eſt debitor dotis conſtitutæ in quantitate, pro cuius ſolutione nomen debitoris dat in ſolutum, ſeù aliàs cedit pro ſoluto, quo caſu verè & propriè intrat quæſtio generalis ſuper periculo nominis ceſſi iuxtà terminos textus *in l. ſi nomen ff. de hæreditate vel actione vendita, & l. pupilli §. Soror., ff. de ſolut.*, qui caſus non erat noſtro applicabilis; Et ſecundò vbi quis dotare tenetur, atquè ad ſatisfaciendum ſuæ obligationi dotem in nomine debitoris conſtituit, quià ſi illud de facto non eſt verum, quãuis de iure eſſet tale, in effectu quoàd ipſum dotantem erat iam inutile, & cõſequentèr intrat dicta ratio, quod iniuſtum eſt, vt nihil præſtando liberationem à ſua obligatione dotans aſſequatur, & econuersò vir nihil recipiendo matrimonij oneribus ſe ſubiaceat; Idq; etiamſi dotans eſſet in bona fide, ac ignarus malæ qualitatis debitoris, quoniam ſi eſſet conſcius, tunc intrare dicitur actio de dolo, cuius ratione dotans, ſiue ſit de dotare obligatis, ſiuè de extraneis, ac ſiuè dos incipiat à promiſſione, ſiuè à traditione, indiſtinctè tenetur de
10 euictione ergà virum, qui paritèr non eſſet ſciens *ad text. in l. euictione Cod. de Iur. dotium, vbi Oddofred. Cinus, Baldus, Salicetus & cæteri, & Fontanell. de pact. clauſ.* 5. *gloſ.* 8. *par.* 14. *num.* 33. *cum ſequen.*,

quen., in quo ſecundo caſu paritèr non verſabamur, quoniàm frater non credidit ſe ad dotem obligatum, dum ſoror iam occaſione primi matrimonij dotem habuerat, quam, explicando ſolùm id quod de iure inerat, ſecundo viro aſſignauerat.

Benè verum, quod ſtante detecta primi viri inexigibilitate, ob quam iſta mulier indotata remanebat, credebam ei eiuſque viro competere ius implorãdi iudicis officium pro nouæ dotis conſtitutione aduerſus fratrem patris hære-
11 dem ob primæ dotis amiſſionem, non obſtante reſponſione deciſionis, vt hoc ius non competat mulieri culpoſæ, Tùm quià etiam iſto caſu competere videtur ſaltem illud ſubſidium, quod ad menſurã alimentorum conceditur filiæ culpoſæ viro indigno nubenti *iuxtà deciſionem Buratt.* 484., Tum clarius quià verè in hac facti ſpecie ceſſare videbatur dictæ limitationis applicatio, cum non eſſet culpa talis, ob quam mulier hoc beneficio indigna reputari debeat, dum Rota illã à ſubſidiario remedio *auth. res quæ* excluſit, ex eo quod ſoluiſſet liberè pecunias hæreditarias viri creditoribus poſterioribus, qui actus legalitèr dici poteſt culpoſus in ordine ad illum finem, ad quem eum ponderauit Rota, excludendi ſcilicèt à dicto remedio reſpectu dotis reſtituendæ uerè exorbitanti, ſed non indè dici poteſt culpoſus de facto, itaùt tanquàm ſapiens delictum inducere debeat priuationem iuris petendi nouam dotem ob primam amiſſam, cũ ſit res proueniens à mera ſubtilitate iuris in muliere excuſabili, ſiuè ab errore facti ob credulitatem, quam mulier de ſufficiẽtia bonorum viri habere potuit, confiſa fortè etiam in bonis fideicommiſſarijs, quç libera credebat, vndè actus potiùs cuidam ſinceritati ac bonæ fidei tribuendus videbatur promptè ſatisfaciendo viri creditoribus, nè illius anima & fama præiudicium paterentur, atque in concurſu culpæ, longè maior videbatur illa patris liberè ac in quantitate ſoluentis primo viro illam dotem, quam in fundis dotalibus dare poterat, vel ſaltem inueſtitam & benè cautam, potiſſimè reſpectu viri, qui nullam habens culpam immaginabilem, ità punitus remanebat cum ſupportatione onerum matrimonialium, eximendo hæredem patris, qui vt ſuprà culpoſus dici poterat, Ideoque, quicquid eſſet reſpectu ipſius mulieris fouentis cauſam lucratiuam, & quoad nouam dotem in ſorte principali eidem conſtituendam, attamen ſaltem quoàd reintegrationem viri in fructibus loco alimentorum caſus videbatur pro meo iudicio indubitatus, ſed vt dictum eſt, erat actio ex integro exercenda per viam implorationis officij iudicis ex diſpoſitione iuris non autèm ex dicta conuentione, qua ſolum attenta, credidi iuſte ità reſolutum fuiſſe; Incertum tamen eſt, an cauſa vlteriorem habuerit progreſſum.

FANENN.

DOTIS PRO GISBERTIS. CVM ALEXANDRO MARIOTTO.

Caſus deciſus per Rotam prò Gisbertis.

An mulier habeat aduerſus dotantem actionem petendi dotem viro directè promiſſam ſeù conſtitutam ſinè viri vel eius hæredum ceſſione. Et àn mulieri petenti dotẽ à dotante obſtet exceptio adimplementi promiſſi per virum circà renunciationem, vel alia.

SVMMARIVM.

1 F *Acti ſeries.*
2 *Mulier àn ſine ceſſione agat dire-*

*ctè contrà dotantes pro dote ſoli viro
promiſſa .*
3 *Declaratur .*
4 *Aequitas quandò admittenda vel reſ-
puenda ſit .*
5 *Mulieri agenti ad dotem an obſtet exce-
ptio implementi renunciationis pro-
miſſæ per Virum .*
6 *De correſpectiuitate quandò dicatur
adeſſe .*
7 *De promiſſione facti alieni præſertìm fa-
cta per virum occaſione matrimonij .*

ISC. LXII.

ROmulus de Giſbertis nu-
1 ptui tradidit Violantem
ex fratre neptem Ale-
xandro Mariotto, con-
ſtituta dote in duobus
prædijs valoris ſcut.3.m.
in apoca dotali inita cum ſolo viro, qui
promiſit Violantem, poſtquàm ſua vxor
erit, renũciaturam ad fauorem dicti do-
tantis eiuſq; hæredum omnibus eius bo-
nis paternis, maternis, fraternis, & alijs;
Cum autem vnum ex dictis prędijs poſ-
ſeſſum cum pacto redimendi redemptũ
eſſet depoſitato pretio, ad iſtud Alexan-
der timens per hæredes dicti Romuli
interim defuncti opponendam eſſe ex-
ceptionem non implementi curauit agi
per vxorem, atq; introducta per appella-
tionem à quodam decreto Ordinarij,
cauſa *in Rota coràm Celſo*, aſſumptaq;
diſputatione ſuper dicto pacto, tàm
excipiendo, quàm etiàm, vt idem ad
eius implementum cogi valeat; Scribens
pro dotantis hæredibus tres conſtitue-
bam inſpectiones, Vnam, àn pro dote
conſtituta ſoli viro, mulier actionem
habeat ſinè ceſſione contra dotantem;
Alteram, quatenùs habeat, àn ſibi ob-
ſtaret eadem exceptio non implementi,
quæ viro obſtaret; Et tertiam, àn vir,
qui factum alienum promiſit, ad illius
obſeruantiam teneretur.

Quatenùs pertinet ad primam, licèt
2 admitterem opinionem, quam cum co-
pioſis allegationibus ſcribentes in con-
trarium probare conabantur, vt ſcilicèt,
vel de æquitate ob circuitum inanem,
vel ob ſtipulationem Notarij pro mu-
liere, ſeù frequentius, præſertim in Cu-
ria & Statu Eccleſiaſtico, ratione obli-
gationis Cameralis continentis in ven-
tre ſtipulationem pro omnibus quorum
intereſt, mulieri concedatur actio exi-
gendi dotem ſoli viro promiſſam etiam
ſine ceſſione ex deductis per *Franch. dec.
33. Fontanell. de pact. clauſ. 6. gloſ. 1. p. 1.
Gregor. & Adden. dec. 97. Altograd. conſ.
31. lib. 1. cum alijs per Boſſ. de Dot. cap. 9.
num. 47.* apud quos & alios per eos alle-
gatos liquet, quod licèt contraria opi-
nio negatiuà in ſtricto iure ſit verior,
hæc tamèn ex dictis rationibus vel ea-
rum altera eſt frequentius in foro re-
cepta *vt infra diſt.* 163.

Nihilominùs dicebam, fruſtrà huiuſ-
modi quæſtionem aſſumi, cum ea pro-
cedat, quandò ſoluto matrimonio per
mortem viri, mulier aduerſus dotantes
agit, Quod etiàm ex rationis identita-
te recipiendum eſſet, vbi eo etiàm con-
ſtante mulieri potiùs quàm viro incum-
beret, ac intereſſet dotem exigi, vel ob
viri mortem ciuilem ſeù exilium, aut
longam abſentiam, ſeù ob inopiam,
cuius ratione mulieri iure aſſecurationis
datur dotis adminiſtratio iuxta termi-
nos *textus in l. ſi conſtante*; De reliquo
enim conſtante matrimonio dicebam
caſum eſſe extra quæſtionem *ob text. lit-
teralem in l. ſi pater Cod. de dotis promiſ-*
3 *ſione cum concord.* in ſpecie deductis *per
Caren. reſol. 63.*, vt ſcilicèt mulier nul-
lum habeat actionis exercitium contra
dotantem, qui ſoli viro promiſit.

Potiſſimè verò in hac facti ſpecie, in
qua ſoluto etiam matrimonio, adhùc pro
meo iudicio negatiua opinio iuxta *de-
ciſionem 33. Franch. & concord.* tenenda
eſſet ob ceſſantem rationem æquitatis
ſeù inanis circuitus, quoniam viro vel
eius hæredibus, à quibus de ſtricto iure
ceſſio mulieri facienda eſt, obſtaret ex-
ceptio non implementi, de quo infrà,
4 opiniones enim fundatæ in æquitate
ſeù in ratione inanis circuitus, rationa-
biliter in foro contrà iuris rigorem ma-
gis receptæ ſunt, quoties ius alterius nõ
ſit deterius, neq; eius intereſt magis ab
vno quàm ab alio exigi, cum tunc eſſet
mera iuris formalitas ex laudabili mo-
dernorũ ſenſu nõ admittẽda, Secùs autẽ
vbi ius alterius ſit deterius, eiuſq; inte-
reſt, cum tunc iniquitas eſſet exercere
æquitatem, quæ iniuſtitiam ſeù læſionẽ
produ-

produceret, conſtabat etenim affectatè à viro præuidente obiectum mulieris perſonam ſupponi, cum nulla ſubeſſet ratio, ob quam ipſe agere non deberet.

Quoàd ſecundam licèt ſcribentes in contrarium notitiam non haberent de
5 iam firmatis in *Beneuentana dotis coràm Bichio*, editis in cauſa de qua habetur ſupra *diſc.29.*, quod ſcilicèt exceptio renunciationis promiſſæ per virum non impediat mulierem ſoluto matrimonio agentem aduersùs dotantem, ſed inſiſterent ſuper ratione correſpectiuitatis cum regulis generalibus ſuper vnicitate vel pluralitate orationum, Nihilominùs excitando ex me magis ſtrictè obiectũ, ac deducendo in campum dictas deciſiones vtpotè ſatis punctuales, Dicebã, etiam cum ſenſu veritatis, illas nullatenùs obſtare ex defectu applicationis, cũ fundentur in tribus rationibus in præſenti non concurrentibus; Primo nempè, quod dotis conſtitutio iam perfectè proceſſerat, et deindè per capitulum ſeparatum vir renunciationem promiſerat, quod dici non poterat in præſenti, dum verè vna erat periodus, ſeù orationis ſtructura, vndè propterea correſpectiuitas erat indubitata, et de plano intrabant firmata per *Caualer. deciſ.64.*, vt in eiſdem deciſionibus admittitur (licèt hoc fundamendum mihi in ea cauſa pro obtinente ſcribenti parùm tutum
6 videretur, cum in eadem ſcriptura non detur ordo per prius ac poſterius, atque correſpectiuitas reſtricta non ſit ad orationis vnicitatem, quia non ſolùm contenta in eodem inſtrumento in capitulis ſeparatis, ſed etiam in inſtrumentis diuerſis eadem die coram eiſdem Notario & teſtibus cenſentur correſpectiua, quinimò quandóque ex adminiculis ac facti circumſtantijs etiã geſta in inſtrumentis initis ad dies iuxtà facti qualitates & circumſtantias, cũ in hoc non ſpectetur formalitas verborum, vel ordo ſcripturæ, ſed ſubſtantia voluntatis partium.)

Altera erat dd. deciſionum ratio ſolida implementi pręſumpti ob lapſum 30. & vltrà annorum cum obſeruantia; Et tertia melior, quod eam dotem in apoca matrimoniali à patre conſtitutam eidem filiæ reliquerat in teſtamento iure inſtitutionis, vt tenebatur, vndè ſucceſſit loco legitimæ ipſo iure reijcientis onus, quod pater viuens adijcere potuit doti filiæ conſtitutæ, donec illa dictam diuerſam naturam ſeù qualitatem aſſumeret, quod in hac facti ſpecie ceſſabat, dum agebatur de dote conſtituta per extraneum ad id non obligatum, aliàs non dotaturum, vndè correſpectiuitas erat indubitata, neque contractus diuidí poterat.

Demùm quoad tertium, quicquid di-
7 ſputent DD. in terminis generalibus ſuper promiſſione facti alieni ex plenè deductis *per Buratt. & Adden. deciſ.64. in Romana pecuniaria 24. Nouẽbris 1659. & 17. Martij 1662. corã Beuilaqua*, quæ eſt pro Duce Caffarello cum Chriſtopharo Cincio, de qua in ſua materia *ſub tit. de Credito vel ſub altero de Contractibus & obligationibus in genere*; In terminis tamen ſpecialibus huiuſmodi promiſſionis factæ per virum occaſione matrimonij cum eo initi & dotis ſibi conſtitutæ, paſſim in foro reiecta eſt deciſio *Afflicti*, atque recepta opinio, vt vir faciendo diligentias non excuſetur, cũ ſic aliàs dolis ac fraudibus lata via aperiretur ob faciles colluſiones inter coniuges, ac etiam quia ceſſat voluntas promittentis aliàs matrimonium cum eo viro non contracturi, neque talem ſeù tantam dotem promiſſuri *Franch. deciſ.624. per tot. Caualer. deciſ.64. Apont. conſ.10. num.20. cum ſequen.*, et *melius de poteſt. Proreg. tit.9. de ſucceſſ. mulierum in rubr. num.10. cum ſequen. Molpheſ. ad conſuetud. 1. tom. tit. de renunciat. quæſt.11. num.24. & ſequen. Thor. in compend. deciſ. par.1.* verbo *promittens curare & facere*. *Rota in Aſculana renũciationis 22. Maij 1651. & prima Iulij 1652. coram Cerro, quarũ prima eſt deciſ.150. par.11. recent.*, et in alijs frequenter, præſertim *in Aſculana dotis ſeù pecuniaria 24. Ianuarij 1653. coram Dunozetto* inter ſuas *deciſ.928.* vbi licèt dicatur, quod facto caſu ſucceſſionis, huiuſmodi promiſſio facta per virum non impediat mulierem ad eam aſſequẽdam, admittit tamen dotantibus competere contrà virum actionem ad damna & intereſſe ob nõ adimpleta promiſſa; Cauſa propoſita ſub die 28. *Iunij* 1660., iuxta præmiſſa pro Gisbertis prodijt reſolutio, vt patet ex deciſione deſuper edi-

ta

ta impreſſa inter illas *Celſi deciſ.330.*,ex eo ſolo fundamento, quod non conſtaret Mariottum virum ſaltem feciſſe diligentias ad quas quacumque opinione retenta tenetur abſque alia præmiſſorũ diſcuſſione;Incertum tamen eſt,an cauſa vlteriorem progreſſum habuerit.

CALLIEN.,

SEV

VRBANIEN. DOTIS

PRO

AGABITO PIER FRANCISCO

CVM

HÆREDIBVS POMPEII CLAVARII.

Caſus diſputatus coram Iudice Collegij Germanici.

Dotans àn teneatur de euictione, vel ad damna, et intereſſe ob non benè expreſſa vincula rerum datarum.

Et vbi vinculum eſt ad fauorem ipſius dotantis, àn dando in dotem bona, ſinè talis vinculi reſeruatione, cenſeatur remiſſum vel potius præſeruatum, præſertim onus ſubſtitutionis.

SVMMARIVM.

1 *Caſus controuerſiæ.*

2 *Habens aliquod ius in re data in dotem, cenſetur dediſſe ſolùm illud ius, quod habebat.*

3 *Habens ius, vel ſpem ſubſtitutionis in re data in dotem, àn cenſeatur dictam ſpem ita remittere.*

4 *De materia venditoris non exprimentis rei defectus.*

DISC. LXIII.

1 Olim Fabius Clauarius in eius teſtamento ſcripto hærede Pompeo fratre reliquit Virginiæ eiuſdẽ Pompei filiæ ſcuta 300. per hæredem præſtanda tempore nuptiarum, vel in tot bonis fructiferis, vel in pecunia in annuos cẽſus inueſtienda, ſub ea lege vt in dotem dari non deberent, ſed extrà illam ad vſum & fruitionem dictæ Virginiæ eſſe deberent eius vita durante, eaque finita reuerti ad eumdem Pompeum, qui nuptui tradendo filiam prędictam Agabito cum dote ſcutorum 3300., declarauit in ea compræhenſum eſſe dictum legatum à Fabio Virginiæ factum; Cumque ad aliquod tempus diſſolutum eſſet matrimonium per obitum mulieris filijs ſuperſtitibus, atque Agabitus reſiduum dotis vnà cum fructibus à filijs & hæredibus dicti Pompei etiam defuncti peteret, Excipiebant iſti de facto caſu reuerſionis vel ſubſtitutionis ad eorum fauorem dicti legati ſcutorũ 300. ob mortem legatariæ iuxta formam teſtamenti, quos propterea Agabitus vel iure proprio, vel tanquàm pater & legitimus adminiſtrator filiorum eiuſdem Virginiæ hæredum petere non poterat, Et ex hoc iudex Collegij Germanici competens in cauſa, dum vnus ex collitigantibus erat dicti Collegij officialis ſententiam abſolutoriam protulit, à qua interpoſita appellatione, et aſſumpta diſputatione in ſecunda inſtantia, in hoc ſtatu per Agabitum ad eius defenſionem aſſumptus, cum ſenſu veritatis, de qua ille prius quàm ad cauſæ opportunitatem coràm iudice ſcriberem, requiſierat, dicebam, quod, Aut agitur de fructibus dotalibus, quos iuxtà diſpoſitionem *cap. ſalubriter*, ipſe tanquàm vir ex hac rata dotis non ſolutæ in compenſationem onerum matrimonialium prætẽdebat à dotante, qui fructus ſoluerat mulieri ad formam teſtamenti, Aut de ipſa ſorte principali, num

num ſcilicèt per mortem mulieris ſpectaret ad Pompeum vel eius hæredes iure ſubſtitutionis, vel potiùs ad filios ex dicto matrimonio ſuperſtites matris hæredes, quorum nomine Agabitus tanquàm pater & legitimus adminiſtrator, ac etiam pro iure proprio vſuſfructus pro dictæ ſortis aſſequutione agebat.

Quoad fructus grauem ſentiebam difficultatem contrà requirentem, cuius prætenſio omninò incongrua videbatur, cum iuri ac rationi repugnare videatur, vt pro eodem debito duplicatum fructum ſeù vſuras duobus creditoribus debitor ſoluere debeat, vndè cum ſoluiſſet fructus legatariæ abſque dubio debitos loco damnorum & intereſſe ob non factum inueſtimentum, ſeù non factam traditionem bonorum fructiferorum ad formam præcepti teſtatoris, iam ſuæ obligationi ſatisfecerat, Nil obſtante, quod ita vir abſque hac dotis rata matrimonij onera ſupportauerit, vndè ſcribentes pro eodem viro in partibus inferebant ita dotem penitùs inutilem viro remanere, quoniam cum dotis promiſſor in iſtis ſcutis 300. aliud non haberet niſi vel proprietatem vel ſpem dictæ ſubſtitutionis omninò extituræ, cum etiam hæredes ſubſtituti vocati eſ-
2 ſent, ità cenſebatur ipſe dediſſe in dotem illud ius, quod habebat, et prout habebat, et non vltrà, *ad text. in l. quod in rerum §. ſi vſumfructum ff. de leg. 1. l. qui tabernas ff. de contrahen. empt. cum concord. per Gregor. deciſ. 225. num. 2. & 8. Cenc. de Cenſ. quæſt. 20. Ruta in Romana apothecæ ſeù pecuniaria 8. Iunij 1654. & 25. Iunij 1655. Bichio, quarum ſecunda eſt deciſ. 66. par. 12. rec. & ſæpius.*

Quouerò ad ſortem econuersò iniu-
3 ſta videbatur prætenſio hæredum dotantis, quia cum non ageretur de onere ſubſtitutionis ad fauorem tertij, quo caſu caderet inſpectio euictionis ſeù refectionis damnorum & intereſſe ob non factam expreſſionem huius vinculi, ſuper qua reliqui pro hac parte ſcribentes inſiſtebant, vt infrà, ſed ageretur de ſubſtitutione ad fauorem eiuſdem dotantis, Hinc proindè præſumptio eſt datum eſſe in dotem id quod ad ipſum ſpectabat, conſiſtens in dicta proprietate ſeù ſpe vel iure ſubſtitutionis ex iuribus ſuprà allegatis in concluſione, quod diſponens de re cenſetur diſponere de eo iure, quod habet, potiſſimè quia titulus dotis non remanebat in alio verificabilis, cum ex præcepto teſtatoris, cui præſumendum non eſt hæredem voluiſſe contrauenire quoàd fructus illi extrà cauſam ac titulum dotis remanere deberent, Vndè quemadmodùm habens ſolam proprietatem ſeù ſpem certam reuerſionis in aliqua re, illam donando, legando, vel aliàs de ea diſponendo, cenſetur donare vel legare pro eo iure quod habet, ità in præſenti; Ad quod conferre obſeruabam omnia, quæ in iure habentur de fideicommiſſario, qui certam ſcientiam habens fideicommiſſi, rem fideicommiſſariam emit, diuidit vel aliàs contrahit per ſpeciem contractus de ſui natura importantis libertatem ex deductis *per Fuſar. de ſubſt. quæſt. 593. 594. & 598.*

Cæteri ſcribentes pro hac parte inſiſtebant in obligatione venditoris ſpecificandi vincula & onera rei in contractum deductæ, quodque non ſufficiat aſ-
4 ſertio generalis & obſcura ſub inuolucro verborum allegando deducta *per Mangil. de euict. quæſt. 133. num. 13. & 14. adden. ad deciſ. 16. num. 24. part. 3. recent.* Econuersò autem ſcribentes pro altera parte laborabant in eo quod ſufficeret implicita narratio per relationem ad teſtamentum ex deductis *per Surd. deciſ. 265., vbi Adden.*, ſed hæc à caſu extranea credebam, magis autem videbatur proxima eſſe præcedentia, et cum eodem ſenſu procedebam ſcribendo ad cauſæ opportunitatem, incertus tamen eſt cauſæ exitus.

FVL.

FVLGINATEN.

DOTIS,

PRO

CONSTANTINO BRANCALEONE

CVM

CREDITORIBVS DOTANTIS.

Caſus diſputatus coram A.C. reſolutus prò Conſtantino.

De reuiuiſcentia priorum iurium, et actionum fauore dotis, euictis bonis datis inſolutum.

SVMMARIVM.

1 *Caſus controuerſia.*
2 *Euictis bonis in ſolutum datis prò dote reuiuiſcunt priora iura, et quando limitetur.*
3 *De ratione, ob quam in dote id generaliter procedat.*

DISC. LXIV.

1 CVm quædam bona data in ſolutum pro credito dotali conſiſtente in quantitate, fuiſſent euicta ex culpa hæredum patris, qui eadem bona dederant, atque ſuper bonis paternis adeſſet concurſus, prætendebant creditores doti poſteriores, Brancaleonem venientem ex iuribus anterioribus dotalibus eius matris, vel auctricis, eis vti non poſſe tanquàm extinctis per dationem in ſolutum, non obſtante quod bona inſolutum data euicta eſſent, quodque fauore dotis in caſu euictionis detur priorum iurium reuiuiſcentia, quoniam dicebant ſcribentes pro creditoribus id recipiendum eſſe, quando euictio ſequuta eſſet culpa ipſius patris dotantis ac debitoris, ſecùs autem dum ſequuta erat culpa hæredum, dictaq; diſtinctio arridebat iudici difficultatem proindè ad hunc punctum cum cauſæ Patrono reſtringenti; Quarè ſuper hoc ad ſcribendum ex parte Brancaleonis requiſitus dicebam, quod niſi viderem rationes vel auctoritates, quibus hæc difficultas inniteretur, non agnoſcebam eius fundamentum, quod etiam me informante idem iudex agnouit, vnde decretum fauorabile huic parti conceſſit, executioni etiam demandatum.

2 Certa enim eſt iuris regula, quod euictis bonis pro dotali credito in ſolutum datis, reuiuiſcunt primæua iura, prioreſque actiones, perindè ac ſi actus dationis in ſolutum ſequutus non eſſet, iuxtà text. clarum *in l. qui res 98. in principio ff. de ſolut.*, *vbi Bart. Caſtrenſ. & Angel.*, qui dicit iſtum text. limitare omnia iura mundi, idemque probat *text. in l. ſi cum dotem §. mulier il primo ff. ſolut. matrim.*, *vbi pariter Bart. & Angel.* et eſt communis traditio, de qua *per Surd. conſ. 145. num. 34. Fab. de Ann. conſ. 90. numer. 11. Mangil. de euict. quæſt. 145. num. 37. & 42.* omnium latius *Caſtill. deciſ. 5. num. 7. cum ſequen.*, *et Rota ſæpius* præſertim *in Romana dotis 11. Februarij 1647. Bichio*, vbi tunc ſolùm dicta concluſio limitatur, quãdo caſus euictionis ipſi mulieri, vel viro tribui poteſt, de cætero autem dicta altera limitatio attributa non legitur, neque aliqua iuridica ratio eam ſuadere videtur.

3 Dicti enim dotalis priuilegij ratio non conſiſtit in eo, àn euictio ex culpa dotantis vel ſine, euenerit, ſed in eo, quod nouatio ſeù liberatio regulariter oriens ex datione inſolutum dicitur nulla, quotiès agitur de dotis præiudicio, itaùt actus habeatur pro infecto, Ac etiã quia ex dotis peculiari natura & priuilegio creditũ non extinguitur, niſi res perpetuò ac irreuocabiliter maneat penès mulierem, vt apud allegatos præſertim *Caſtill. dicta deciſ. 5. num. 8. cum ſequen. & 13.*, *vbi cæteri*, et ſic ſpectatur effectus non curato modo ſeù cauſa euictionis, Et hæc dicebam, etiam cum ſenſu veritatis, atque ita iudicatum fuit, quoniam nihil refert àn euictio ſequatur ex facto obligati dotare, vel eius qui in exequutionem obligationis dotauit.

FOROSEMPRONIEN.
SEV
FANEN. DOTIS.
PRO
PETRO MARIA AMIANO.
CVM N.

Caſus reſolutus per A. C. & Signaturam pro Amiano.

Exceptio exceſſiuitatis dotis àn impediat illius exactionem ac proceſſum exequutiuum, et quandò dos dicatur exceſſiua nec nè.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *Exceptio dotis exceſſiua non admittitur in iudicio executiuo.*
3 *Dos debita ex ſtatuto non regulatur à legitima.*
4 *An & quandò in dote conſtituta per minorem requirantur ſolemnitates ſtatutariæ.*
5 *Qualis læſio attendatur in dote, et quandò eius conſtitutio dicatur læſiua, diſtinguuntur plures caſus.*

DISC. LXV.

1 PEtrus Maria Amianus ſuauiſſimis moribus præditus, circà mea Curiæ initia, nedùm arcta familiaritate, ſed etiam domus ac menſæ ſocietate aliquo tempore coniunctus, improbos huius profeſſionis labores, aliaq; Curiæ Romanæ incommoda perhorreſcens, cum quibus nimis caro pretio emuntur illi honores, quos abſquè violēto fortunæ vēto vel alio extraordinario auxilio, emeriti per viā virtutis aſſequūtur, volenſq; potiùs in priuata commoda fortuna tranquillam vitam ſuis moribus adaptatam ducere, Fanenſem Ciuitatem eius patriam repetijt, ibiq; vxorem duxit cū dote ſcut. 5. m. iuxtà morem regionis inter nobiles congrua ſibi promiſſa per tutricem fratris ſponſæ, qui patris hæres volens ſororem excludere in vim Statuti ad eam dotandam tenebatur; Cumq; aliquod notabile reſiduum à ſororio maiore facto ſolui cōtrouerteretur, coactus fuit viam iudicialem aſſumere, atque ſub meo patrocinio ex corde præſtito mandatum executiuum ab A. C. obtinuit, à Signatura Iuſtitiæ canonizatum cum clauſula *ſine præiudicio executionis*, ob quam ſubſequutam lis finem habuit.

Exceptio quæ ex parte dotantis aduerſus proprium debitū opponebatur, conſiſtebat in læſione reſultāte ab exceſſu conſtitutæ dotis, quam minorem cōſtituendam fore attento patrimonio cōtendebat, pleraq; enim alia, quæ opponebantur erant leuia, conſideratione indigna, vndè ad hanc exceptionem oppoſitio reſtringebatur; Sed pro eius reiectione dicebā, atq; per iudicem admiſſum fuit, quod quidquid eſſet de illius ſubſiſtentia in iudicio ordinario, in hoc tamen proceſſu executiuo in vim obligationis cameralis admittēda non erat, quoniàm in ſpecie vt exceptio exceſſus
2 admittenda non ſit in iudicio executiuo firmatum fuit *per Rotam in Tudertina dotis prima Iulij 1626. coram Merlino* inter ſuas *deciſ.233. repetita poſt Mangil. de ſubhaſt. deciſ.105. & Romana Caſalis Aguzzani 27. Iunij 1640. coram Roias* inter ſuas *deciſ.117. Merlin. de legitima lib.2. tit.1. quæſt.27. num.42.*, atq; clarè probatur ex viua ratione, quoniā exceſſus ſeù læſio in dubio nō præſumitur niſi probetur, cum præſumptio ſtet pro iuſtitia & validitate actus.

Ad faciendum autem dictam probationem, opus eſt firmare ſtatum hæreditatis, quod poſtulat altam diſcuſſionem, ideòq; huiuſmodi exceptio tanquam altioris indaginis non debet eſſe apta retardare iudicium exequutiuum de ſui natura per huiuſmodi exceptiones non impediendum; Multò magis quià non ſolùm dabatur ſtatus hæreditatis paternæ deſumptus ex inuentario, ex quo incontinenti conſtabat, quod regulando dotem ad menſuram legitimæ nullus aderat exceſſus, et tamen huiuſmodi regula præcisè neceſſaria non eſt, cum ſtante
3 Statuto excluſiuo, ac demandante fœmi-

nas congruè dotari, attendatur ſolùm paragium ſeù congruitas ſiuè infrà ſiuè ſuprà, dummodò non excedat virilem, præterquam vbi Statuta non excludunt ſimplicitèr ſed proptèr dotẽ ſuccedentem loco legitimæ, vt eſt in Regno Neapolis, quo caſu mortuo patre dos non poteſt eſſe minus legitima præterquam in Magnatibus, in quibus iuxtà vnam opinionem ſola ratio congruitatis attenditur ex deductis *per Apont. conſ. 65. lib. 1.* & alios frequentèr, atq; incidenter habetur in *Vritana ſeù Ianuen. ſub tit. de feud. diſc. 108. & infra diſc. 143.* ac alibi, quoniam eſt diſtinctio recepta.

Altera etiam vehemens præſumptio
4 excluſiua exceſſus in præſenti concurrebat, quod pater viuens alteram filiam collocauerat cum dote ſcutorum 7. m., vndè propterea donec doceretur de diminuto patrimonio, ac immutato rerũ ſtatu, magna vrgebat præſumptio pro validitate actus, Tùm ob ęqualitatem inter filios ſeruandam, Tùm etiam quià tutor regulariter rectè ſuum officium facere dicitur, quandò ſe accommodat ijs, quæ pater pupilli facere ſolebat, ac veriſimiliter feciſſet ſi viueret, multo magis dum longè intrà ſe continuit.

Opponebatur etiam defectus ſolemnitatum requiſitarum à Statuto in contractibus pupillorum vel minorum, ſed erat
5 leuis ęxceptio, quoniàm licèt receptum ſit quoad minores ac pupillos dotem non eſſe priuilegiatam quoad ſolemnitatum interuentum, cum priuilegium procedat ſolùm reſpectu mulierum, *vt latè deciſ. 262. par. 9. recent. & habetur pluries hoc eod. tit.*, Attamen procedit in conſtitutione dotis voluntaria, secùs autem in neceſſaria *vt dicto diſc. 262. par. 9. dec. 55. part. 6. Otthob. deciſ. 126. num. 9. Auximana dotium 6. Februarij 1654. Bichio* & in alijs. Eſt benè verum quod niſi adeſſet paternum exemplum ſuper maiori dote alteri filiæ conſtituta, atq; ſtatus hæreditatis ex inuentario firmatus incontinenti non doceret congruitatem, iſta exceptio mihi aliquam inferebat difficultatem, cum ageretur de actu, in quo minor vel pupillus lædi poteſt, quo poſito intrat neceſſitas ſolemnitatum, quæ ad hunc effectum deſiderantur, quoties dotis priuilegium eas non ſupplet, vt eſt cum mulieribus, læſio etenim etiam in dote neceſſaria, vbi pater pupilli eam non taxauit, vt erat in caſu *deciſionis Otthob.* ſemper adeſſe poteſt, non quidem in ſubſtantia ipſius conſtitutionis in genere, cum hic ſit actus neceſſarius omninò faciendus, ſed in quantitate ſeù taxa, ad cuius effectum ſolemnitates omninò deſiderandæ videntur, vndè in præſenti facti circumſtantiæ, illa præſertim paterni exempli, fuerunt potiſſima cauſa, vt exceptio non haberetur in conſideratione.

Quià verò ſtylus eſt, præſertìm Signaturæ etiam in executiuis guſtare ſũmariè de meritis ac bono iure cauſarũ, idcircò in præſenti diſputatum etiã fuit, àn & quæ læſio requiratur in materia dotis, vt illa exceſſiua dici valeat, cum pleriq; velint in dote quamlibet læſionẽ licèt intra dimidiam ſufficere; Alij verò velint hunc etiam contractum aliorum
6 iure regulandum eſſe, ideoq; requiri læſionem vltrà dimidiam iuxtà terminos *text. in l. 2. Cod. de reſcind. vendit.*, vt liquet ex deductis pro vtraq; ſententia *per Barboſ. in 4. par. rubr. ſolut. matrim. num. 25. & Arias de Meſa lib. 3. variar. cap. 19. & infra diſc. 156.*

Concluſiuè tamen ſtylum Curiæ dicebam, recedendum non videri à diſtinctione, quod Aut agitur de ipſa dotis cõſtitutione in genere, ſeù ſubſtantia, quià nempè quis dotem conſtituerit mulieri, quam dotare non tenebatur, et tunc Aut agitur de maiore habente liberam ſuorum bonorum adminiſtrationem, et non intrant termini læſionis, ſiuè ſit in modico, ſiuè ſit in magno, quoniam ea non datur in donatione, quam huiuſmodi dotatio continere dicitur; Aut in pupillo vel minore, et tunc actus dicitur abſque dubio læſiuus, cum læſio ſit in toto, dum huiuſmodi perſonis facultas voluntariè ac ſine cauſa donandi non conceditur à iure.

Si verò læſio non eſt circà ſubſtantiã dotis de neceſſitate conſtituendæ, ſed ſit circa quantitatem, quia prætendatur ſuprà vel infrà congruam conſtituta, et tunc licèt non deſint contradicentes, probabilior tamen ac recipiẽda videtur opinio *Bald. Nouell.*, cuius auctoritas in hac dotali materia magna eſt quam recipiunt *Barboſ. & Arias de Meſa vbi ſuprà*,

ſupra, vt requiratur læſio vltra dimidiã; Quod ſanè recipiendum videtur in maioribus liberam ſuorum bonorum adminiſtrationem habentibus, in quibus cadere poteſt ratio implicitæ donationis, quam circumuentus de reliquo facere poterat, ſecùs autem in minoribus vel alijs ſub aliena adminiſtratione viuentibus, quorum reſpectu quælibet læſio ſufficere videtur, quoniã ipſi vel eorũ adminiſtratores, ſicuti donationem expreſſam facere non poſſunt, ità neque hanc implicitam ſub alterius contrahentis circumuentione contentam.

Aut demum læſio prætenditur, nec circà ſubſtantiam dotis, nec circa eius taxam, ſed circa pretium bonorum, quæ in dotem data ſunt, quia nempe fundus valens decem detur pro 15. vel econtrà, et tunc recipienda videtur opinio indiſtinctè admittens læſionem, quamuis dimidiam non excederet per diſpoſitionem *text. in l. iure ſuccurſum* §. *vlt.*, & *l. ſi res* §. *primo ff. de iure dotium cum concord. per Barboſ. & Arias de Meſa vbi ſupra*; Quod ſanè recipiendum obſeruabam, vbi agitur de bonis, quæ in dotem data ſunt inæſtimata, & tanquam fundus dotalis, ſecus autem vbi bona data ſunt æſtimata cum vera æſtimatione, ac loco quantitatis, in qua dos conſiſtat, cum tunc ineſſe cenſeatur contractus emptionis & venditionis, in quo vir perſonam tertij ſeu extranei emptoris gerere dicitur, ideoq; regulandus eſt cũ terminis textus *d. l. 2. de reſcind. venditione, vt in ſpecie Barboſ in l. æſtimatis num. 21. & ſequen. Fontanell. de pact. clauſ. 5. gloſ. 8. par. 13. num. 51.*, vbi audaciam *Fabri* redarguit, quod tot maiores de errore imputare præſumat, niſi ageretur de actu geſto inter ipſos coniuges, vnde lęſio referenda veniat ad fraudandam prohibitam donationem inter coniuges qui propriè videtur ſenſus *text. in d. l. ſi res* §. *1. ff. de iure dotium*, *et habetur infra diſc. 156.*

De dote.

ROMANA

INOFFICIOSITATIS.

PRO

APOLLONIA MANZA

&

ANGELO VALENTINO
EIVS VIRO.

CVM

ANNA MANZA

&

CREDITORIBVS.

Diſcurſus pro veritate.

De dote inofficioſa per patrem vni filiæ conſtituta, quomodò & in qua parte per alios filios reuocetur. Et àn in eo, quod ex iſto capite per filios à ſorore auocatur, ius habeant creditores patris.

SVMMARIVM.

1 F*acti ſeries.*
2 *De actione inofficioſæ dotis competente filijs dotantis.*
3 *Quando dicatur inofficioſa re tantùm, & quando etiam conſilio.*
4 *Hæc actio non datur in vita parentis, & de ratione, & num. 6.*
5 *Quid eo mortuo conſtante matrimonio, pro quo dos eſt conſtituta.*
6 *Declaratur concluſio de qua num. 4.*
7 *Quale tempus attendi debeat ad regulandam inofficioſitatem.*
8 *An creditoribus ius competat ad id quod filij à dotata auocant iure inofficioſi.*
9 *Creditores non dant de inofficioſitate.*
10 *Creditores poſt dotationem non habent actionem aduerſus dotem & dotatam.*
11 *Creditores anteriores cum hypotheca ex cauſa lucratiua vincunt poſteriores ex cauſa oneroſa.*

12 *Quale ius ad dotem competat creditoribus Chirographarijs in præiudicium viri.*

13 *Quarè creditoribus prædictis non detur ius contra dotem in præiudicium viri, & detur filijs actio inofficioſa.*

14 *De pluribus diſtinctionibus ſuper actione de dote inofficioſa danda conſtante matrimonio vel non danda.*

15 *De ratione circuitus inextricabilis, ob quam creditoribus ius competit auocandi ratam inofficioſæ.*

DISC. LXVI.

1 MArtinus Manzius in Vrbe negotiator tres habẽs filios Michaelem, Annam, et Apolloniam, nuptui tradidit Annam Alexandro Caſanouæ cũ dote ſcut. 7500. partim ſoluta, partim verò debenda, Deinde verò, vt mercatorum àc negotiantium eſt frequens cõditio, paulatim fortuna decreſcente æs alienũ in ſumma ſcut. mille & vltrà ob negotij occurrentias cõtrahere coactus, moriens tot bona reliquit, quæ ad dictæ dotis reſiduum, ac æris alieni ſolutionẽ non ſufficerent, ſuperſtitibus dictis Michaele ac Apollonia innupta, inter quos ex vna, dictâque Annam ſororem ex altera, nec non creditores ad cauſam admiſſos, plures exortæ fuerunt controuerſiæ, de quarum progreſſu vel exitu ſum incertus, cum in cauſa non ſcripſerim; Solum verò ex parte Apolloniæ, ſeù Valentini eius viri, qui in cauſa propria ſcribebat, de duobus pro veritate interrogatus fui, Primò nempè, àn & quæ actio inofficioſæ dotis aduerſus dictam Annam competeret, Et ſecundo principaliter, an ad id quod dictus frater ac ſoror innupta ab altera ſorore nupta vindicarent ratione inofficioſitatis, aliquod ius vel actio creditoribus paternis competeret.

Ad primum reſpondi, planam eſſe regulam affirmatiuam, vt filijs aduerſus
2 inofficioſam dotem, ſiuè extraneæ, ſiuè etiam alteri filiæ datam actio competat vſque ad legitimæ ratam iuxtà *text. expreſſ. in l. 1. Cod. de in off. dotibus cum concord.*, et tanquam abſolutum poſt antiquiores ſupponitur *apud Merlin. de legitima lib. 2. tit. 1. quæſt. 20. Fontanell. de pact. clauſ. 5. gloſ 8. par. 2. num. 19. & 20. Pænia deciſ. 495.* latè *Boſſ. de Dot. cap. 14. per tot. & alij de quibus infrà*, Ea ſolùm differentia conſtituta inter dotem, quæ
3 filiæ conſtituatur et extraneam, quod primo caſu non intret præſumptio inofficioſitatis conſilij, ſed ſolùm illa rei, in extranea verò talis præſumptio eſt facilior iuxtà diſtinctionem, de qua *Rota apud Merlin. de pignor. deciſ. 72.*; licèt diſtinctio prædicta in donatione frequentius tradita rarò vel vnquam verificabilis videatur in dote, Tum ob pietatem vel ſaltem iuſtam cauſam, quæ in ea ob matrimonij ac Reipublicæ fauorẽ militãs, nõ de facili verificabilis eſt ea inofficioſitatis conſilij, quæ in merè voluntaria & gratuita donatione ergà extraneum conſiderari poteſt, Tum etiam ob intereſſe viri fouentis cauſam oneroſam, et in quo niſi conſtet eum eſſe fraudis ac mali conſilij conſcium & participem, diuerſimodè in iure ſtatuitur, ac in ipſa dotata fouente cauſam lucratiuam etiam quoad ipſius dotantis creditores, vt infra.

Solùm apud antiquiores difficultas
4 habita fuit, àn quemadmodum hęc actio abſque dubio regularitèr exercibilis non eſt in vita ipſius parentis, Tum ex eo quod non datur legitima viuentis, Tum etiam quià omnino incertum eſt ius filiorum, qui parenti præmori poſſunt, ac demum quia idem parens eo medio tempore inter dotationem & mortem tot bona acquirere poteſt, ex quibus poſita in calculo aſſis dote prædicta; abſq; iſtius præiudicio filiorum legitima ſuppleri poteſt, ex deductis *per Fontanell. vbi ſupra num. 15. & 40. Cyriac. controu. 510. Franch. dicta deciſ. 170. Arias de meſa lib. 3. variarũ c. 6. n. 6.* cum alijs *per Boſſ. de Dot. cap. 14. n. 24. & infra diſc. 156.*

Ità eiuſdem actionis exercitium im-
5 peditum eſſe debeat conſtante matrimonio fauore ſeù prò intereſſe viri de inofficioſitate non conſcij, vtpote fouentis cauſam oneroſam, & quia ſinè tanta dote matrimonij oneribus ſe non ſuppoſuiſſet, vt ex diſpoſitione ſeù ratione textus *in l. finali §. ſi à Socero ff. quæ in fraudem creditorum firmatur per Affiict. deciſ.*

deciſ. 86. qui ſic deciſum teſtatur ab eo Sac. Conſilio, et ſequuntur alij relati per proximè allegatos; Verùm hodiè, iſta opinione reprobata; paſſim recepta eſt contraria, de qua in foro amplius non dubitatur, vt etiam conſtante matrimonio hæc actio concedatur, atq; ſibi imputet vir, quare dotantis conditionem non benè perſcrutari curauerit, neque ad iſtũ caſum cogitauerit, *vt per Franch. deciſ.* 104. *Vrſill. ad Afflict. dicta dec.* 86. *Barboſ. in l.* 2. *ff. ſolut. matrim. par.* 1. *nu.* 172. *Merlin. de legitima dicta quæſt.* 20. *num.* 11. *Cyriac.*; *& Arias de meſa locis citatis*, qui vtriuſq; opinionis fundamẽta & rationes examinant, et latius hinc inde diſputat *Boſſ. d. cap.* 14. *ex num.* 28. *quam firmat num.* 39., *et infra diſc.* 156.

Quinimò etiam præcedens recepta concluſio, vt hæc actio non ſit exercibi-
6 lis viuente ipſo parente, qui dotauit, intelligenda quoque venit, niſi iuſta cauſa vrgeat, ob quam iudicis officium ab aliquo ex filijs etiàm in vita parentis implorari poſſit, quia nempe agatur de altera filia effecta nubili, quæ dote indigeat, neque incertam patris mortem expectare debeat, nè in viduitate ſeneſcere cogatur; Siuè quod etiam in filijs maſculis talis cauſa neceſſitatis concurrat, quod ius habeant contrà patrem viuentem.

Proùt in hac materia dubitari ſolet (dictaque dubitatio propriè in præſenti ſolum cadebat) quale tempus ad inof-
7 ficioſitatem regulandã ſpectari debeat, àn ſcilicet illud conſtitutæ dotis, vel potiùs alterum mortis parentis, ſeù illud in quo etiam in vita huius actionis exercitium vt ſuprà conceditur; Et in hoc *Rota apud Paniam dicta deciſ.* 495. nihil firmare voluit, Attendi verò debere tempus dotationis latè probare conatur *Fontanell. dicta clauſ.* 5. *gloſ.* 8. *p.* 2. *ex n.* 40. *ſequitur Boſs. d. cap.* 14. *n.* 16.; Contrarium tamen ac meo iudicio melius probat *Gomes ad leg.* 29. *Thauri nu.* 35. atq; hunc ſenſum habere videtur *Merlin. loco citato quæſt.* 21. *in fine*, licèt agat de donatione, vt ſcilicet tempus mortis vel exercitij huiuſmodi actionis attendi debeat, atq; hanc dixi mihi videri omninò probabiliorem, cum ad effectum inofficioſitatis re tantùm, ipſa res ſeù effectus ſpectetur, non autem conſilium, àn ſcilicet dotans iuſtam nec nè habuerit cauſam conſtituendi tantam dotem, proindeq; *Fontanella* ponderationes conſiderabiles videntur ad excludendam vel reſpectiuè includendam fraudem conſilij irritantem in totum, qui tamen caſus, vt dictum eſt, raró vel vnquam datur in dote præſertim filiæ.

Difficultas cõſiſtebat in ſecundo quæſito continente punctũ peregrinum, atq;
8 quantum mihi innoteſceret adhuc in foro non diſputatum, An ſcilicet moriente patre preſſo ære alieno poſt dotis conſtitutionem contracto, ad id quod filij ex iure legitimæ auocant à dotata ex iſta actione inofficioſæ dotis ius competat creditoribus; Et pro creditoribus ponderabam quod illa rata, quæ per actionem de inofficioſo per alios filios iure legitimæ à dotata auocatur vtpotè obtinenda de tempore mortis patris, dicatur de ipſius patris ſubſtantia, ex qua ſolũ de tẽpore mortis exiſtente detracto ære alieno, legitima debetur & cõſequenter affecta ſit creditoribus, qui ſiuè hypothecariam, ſiuè etiã perſonalem actionẽ habentes, ſemper vincunt filios agentes de legitima, quæ eſt ſolùm legalis ſeù neceſſaria ſucceſſio de bonis proprijs parentis, qualia non dicuntur, quatenùs ſe extendunt debita.

Contrarium verò dixi probabilius, quinimò certum mihi videri, quoniam de inofficioſitate dotis conceditur op-
9 poni poſſe ſolum per filios non autem per creditores, vt in ſpecie *Fontanell. de pactis clauſ.* 5. *gloſ.* 8. *par.* 2. *num.* 27. *cum ſequen. quem ſequitur Boſſ. d. cap.* 14. *n.* 20. *&* 31.; Et propterea aut agitur de creditoribus, qui de tempore cõſtitutæ dotis extabant, Aut de illis, qui poſteà ſuperuenerunt.

Iſti de hac ſecunda ſpecie abſquè du-
10 bio nullam habent actionem aduerſus dotatam, cui pro dote conſtituta maximè ſequuto effectu matrimonij competit hypotheca legalis *ad text. in l. vn. ca. §. & vt plenius Cod. de rei vxor. action. §. fuerat Inſtit. de action.*, Multo magis ſi accedat hypotheca expreſſa, et conſequenter vincit creditores poſteriores etiam hypothecarios, quamuis iſti foueant cauſam oneroſam, illa verò lucratiuam, quoniam quicquid antiquiores dubitauerint, hodiè, ceſſante fraude vel ſimula-

ſimulatione, magis communis & recepta videtur opinio, vt creditores anteriores quamuis ex cauſa lucratiua habentes hypothecam, vincant poſteriores licèt hy-
11 pothecarios & onerosos, vt præſertim latè firmatur *in Romana fideicommiſſi de Incoronatis 7. Iunij 1652. coram Albergato deciſ.262. part.11. recentior.* & de qua etiam habetur *ſubtit. de credito*, Et hic erat caſus controuerſiæ, dum debita contracta erant poſt conſtitutam dotẽ cum hypotheca etiam expreſſa, ac poſt ſequutum matrimonium, à quo tempore indubitatum eſt hypothecam initiũ ſumere, licèt probabilior ſit opinio, vt ea incipiat etiam à tempore præcedenti promiſſionis, *vt in Eſina & in Senen.diſcurſ.78.& 79., et in alijs*.

Quouerò ad creditores de tempore conſtitutæ dotis iam exiſtentes, Aut agitur de hypothecarijs, Aut de ſolam
12 perſonalem habentibus; Quoad primos, ſi dos conſtituta eſt in ſpeciebus, ſeù in pecunia, quæ identificè extet, et caſus eſt planus pro creditoribus per actionẽ hypothecariam ſeù aliud remedium ad ipſa bona agentibus, Aut agitur de habentibus ſolam perſonalem, et tunc licèt abſque dubio reuocatoriam habeant contrà filiam vel aliam dotatam vtpotè fouentem cauſam lucratiuam, et quæ de bonis dotantis non de illis creditorum dotanda eſt, Attamen conſtante matrimonio hæc actio non competit contrà virum tanquàm fouentem cauſam oneroſam, niſi conſtet dotationem fuiſſe in fraudem, cuius ipſemet vir fuiſſet cõſcius ac particeps iuxtà *text. expreſs. in l. finali §. ſi à ſocero ff. ſolut. matrim.*, quia fraudis participatio mordicùs ac rigorosè probanda non eſt, vt ſcilicèt ſub doloſa & fraudolenta præordinatione id fiat, ſed probata dicitur eo ipſo, quod vir ſcit dotantem eſſe obæratum, ac talem, quod tantam dotem abſque creditorum prçiudicio conſtituere nõ poteſt, quoniam ad hunc effectum non requiritur fraus conſilij, ſed ſufficit fraus præiudicij reſultans re ipſa *ad text. in l. omnes §. Lucius Titius ff. quæ in fraudem creditorum l. ſi quis cum aliter ff. de verb. oblig.*, lex enim reſpicit potiùs malum effectum quàm malum animum facientis, nam ei cui prçiudiciũ infertur nil refert àn actus fiat ex propoſito necnè ex deductis *per Bargal. de dolo lib.6. regul. 28.n.1. cum ſequen.*, et alios, dequibus *in Senogallien. Caſtrorũ ſub tit. de feudis diſc. 1., et infra diſc.156.* Ideòq; ceſſante bona fide, quæ vnicè impedit fauore viri, edictum *de ijs, quæ in fraudem &c.* non attenditur àn fraus ſit re & conſilio, vel re tantum, Vndè dicebam, quod ſi quoad virum melior eſt cõditio dotis quàm creditorum, qui de tempore conſtitutæ dotis extabant, multo magis quoad eos, qui poſteà ſuperuenerunt.

Et quod melior eſſet conditio filiorũ agentium de inofficioſa dote, quàm creditorum dotantis, ex eo probari obſeruabam, quod contra virum fraudis non participem conſtante matrimonio creditoribus actio non datur vt ſuprà, et tamen illa datur filijs ad dotem inofficioſam iuxtà magis communem & receptam opinionem reprobata *dec.86. Afflicti* ex ſuperius inſinuatis; Et quamuis hoc argumentum aliquorum ex noſtris
13 ingenia torſerit, diſcurrentium proindè quod, Vel dicta concluſio recipienda non ſit, ſed potius dicta *deciſio Afflicti*, Vel quod diſpoſitio *text. in dicto §. ſi à ſocero* omninò irrationabilis remaneat, quaſi quod durum ac inhumanũ videatur concedere filijs contendentibus de cauſa lucratiua id quod negatur creditoribus fouentibus cauſam oneroſam, vndè propterea ad huiuſmodi abſurdum vitandum plures diſtinctiones adhibere curarunt, illam præſertim, vt opinio fauore viri iuxtà *deciſionem Afflicti* recipienda ſit, vbi dos conſiſtit in pecunia bona fide conſumpta, opinio autẽ *Frãch.* ac aliorum ſequenda, vbi conſiſtit in ſpe-
14 cie vel quantitate adhuc inexacta ex deductis *per Barboſ. in l.2. ff. ſolut. matr. part.1. num.172. & ſequen.*, ac nimis fœcundo verborum apparatu *per Fõtanell. de pact. clauſ.5. gloſ.8. part.6. num.3. cum ſequen., et part.7. num.73.* & cæteris relatis *Boſſ. d. cap.14. num.40. cum ſeqq.*

Attamen indiſtinctè vtramque concluſionem recipiendam dicebam, atque diſtinctionem inter bona extantia vel non extantia ſolùm procedere reſpectu creditorum anteriorum habentium hypothecam, quibus etiam conſtante matrimonio datur ius agendi ad bona ſibi hypothecata; De reliquo enim fatua videtur diſtinctio inter pecuniam extã-

tem

tem ſeù bona fide comſumptam, quia dos, quæ per virum reſtitui promiſſa eſt, ſemper extare dicitur, vt nominatim iſtam diſtinctionem reprobãdo obſeruant *Barboſ. vbi ſuprà num. 174. in fine Molpheſ. ad conſuetud. part. 4. q. 26. num. 14. & ſequen. Merlin. de legitima lib. 2. tit. 1. quæſt. 20. numer. 16. Boſſ. vbi ſupra numer. 41.* dùm etiam ad bona extantia & in ſpecie conſiſtentia, creditoribus in ſola perſonali ius non datur aduerſus eos, in quos illa diſtracta ſunt titulo oneroſo, ceſſante recipientiũ mala fide, ob quam ſolum intrat Edictum *de ijs, quæ in fraudem &c.*, et hæc eſt ratio, in qua fundatur diſpoſitio *text. in d. §. ſi à ſocero*.

Abſurdum autem faciendi meliorem conditionem filiorum contendentium de legitima vel dote titulo lucratiuo, quã creditorum fouentium cauſam oneroſam, non videtur in propoſito conſiderabile, quoniam vt dictum eſt, diſpoſitio *text. in d. §. ſi à ſocero* nihil continet ſpecialitatis, nam etiam contra quemcumque tertium, cui bona debitoris alienata vel hypotheca ſint, ceſſante fraude non datur actio creditoribus chirographarijs quàmuis iam exiſtentibus, vndè propterea deterior eſſe non debet conditio viri, cui ceſſante probabili ſcientia debitorũ dotantis, itaùt eius allegata ignorantia craſſa potius vel ſupina dicenda eſſet, imputandum non eſt, cur non perquiſierit dotãtis creditores, quos cogitare potuit non adeſſe, vel quatenùs ſuſpicatus eſſet, ſciebat legis præſidio tutus eſſe, quæ ratio non vrget quoad dotantis filios, vel filias veriſimiliter cognitas, et aduertitur etiam *diſc. 166.*

Alia etiam differentiæ ratione ponderata, quod filij, qui dotem ſeù legitimam per huiuſmodi actionem de inofficioſo obtinent à dotata, vbi præſertim eſt ſoror, vt in hac facti ſpecie, obtinere dicuntur, non à dotante de illius bonis, ſed potiùs ab ipſa dotata tanquàm diuite, quæ ſorores vel fratres pauperes, ſeù ab extranea ab actorum parente beneficata, quæ eos dotare, vel reſpectiuè ſubuenire tenetur de alimentis, quorum loco dos vel legitima dantur.

Ponderabam demùm aduerſus creditores rationem circuitus inextricabilis, quoniam ſi creditoribus competeret actio ad bona per filios per actionem de inofficioſo auocata, tunc eo ipſo, quod ſunt in manibus creditorum, tanquàm bona debitoris affecta remanerent hypothecæ dotali anteriori, cuius ratione pulſari poſſent per dotatam, quæ poſtquàm denuò, ità hæc bona obtinuiſſet pulſari poſſet per filios cum hac actione, et ſic ſucceſſiuè cum circuitu perpetuo inutili, et hanc dixi mihi videri veritatem ponderando etiam axioma, vt quod *vni non nocet & alteri prodeſt, et econtra, &c.*

BARCHIONEN.

PRO

FRANCISCO FRIGOLO

CVM

HÆREDIBVS HIERONYMI DE TORRES.

Caſus diſputatus in Senatu Cataloniæ, et reſolutus pro Franciſco.

De præſumpta ſolutione dotis reſultante à lapſu temporis alijſq; præſumptionibus & adminiculis.

SVMMARIVM.

1 *De materia præſumptæ ſolutionis ex adminiculis tàm in debitis dotalibus quàm alijs.*

2 *De ratione ſpeciali cur in debitis dotalibus iſtæ quæſtiones ſint frequentiores.*

3 *Intrat facilius præſumptio in acconcio ſeù corredo.*

4 *Facti*

4 *Facti ſeries in caſu controuerſiæ.*
5 *An viro mandante totam dotem vxori reſtitui liberentur dotantes remiſſiuè.*
6 *De adminiculis ex quibus reſultat præſumpta ſolutio.*
7 *Deciſio cauſæ.*
8 *Quomodo adminicula ſint ponderanda.*

DISC. LXVII.

1 FRequentius in his dotalibus quàm in alijs indifferentibus debitis huiuſmodi quæſtiones prçſumptæ ſolutionis cadere ſolent, atque dotium debitoribus magis neceſſitas incumbit ad hanc præſumptiuæ probationis ſpeciem recurrere facilius intrãtem, vt patet ex deductis *per Maſcard. de probat. concluſ.* 1318. *Menoch. lib.*3. *præſumpt.* 135. *Surd. deciſ.*105. *Boſſ. de dot.cap.*10. & ſæpiſſimè ego diſputaui, præſertim *in Rota in Lauellen.* de qua *diſcurſ.ſeq.*, in qua prodijt deciſio *coram Corrado impreſſ. deciſ.86.part.11.recent.num.7.cum ſequen. repetita poſt controu. Contrij deciſ.94. num.5.& 6.*, *in vna Meleuitana pro illis de Caxar coram Albergato*, *in vna Bituntina pro Capitulo illius Cathedralis coram Emerix*, et in alijs; Non quod in hac materia aliquid ſpeciale ſtatutum ſit, cum in ea etiam procedatur cum terminis generalibus textus *in l.procula ff. de probat.*, de quibus vltrà ſuprà allegatos *Afflict. celebri deciſ.*13. *Merlin. deciſ.*124. *repetit. poſt Fenzon. ad Statuta Vrbis deciſ.*125. *Capyc. Latr. conſult.*46. *& alij frequenter*, ſed quia cum vt plurimum debitor & creditor ſint ſanguine coniuncti, inter quos beneuolè ac de bono & æquo procedi ſo-
2 let, puta inter generum & ſocerum, ſiuè inter ſororios, quos vulgò cognatos dicimus, non ſolent debitores eſſe adeo ſolliciti in reportando apocas de recepto ſeù quietantias, quemadmodum inter extraneos frequentius practicari ſolet, Ac etiam quia vt plurimum huiuſmodi prçtenſiones excitantur per coniugum filios vel hæredes cartas veteres reuoluentes, mortuis informatis, vt præſertim contigit in *dicta Bituntina*, in qua poſt annos 70. & vltrà contra dictum Capitulum habens cauſàm ab hærede hæredis, mortuis coniugibus, vnus ex filijs vel nepotibus prætenſionem non ſoluti reſidui dotis excitauit, Et quod magis, ibi agebatur de quodam reſiduo conſtituto iuxta morem in pannis lineis
3 alijſque ſupellectilibus, et iocalibus, quæ 5 ſub nomine ſeù vocabulo *acconcij*, vel *arredi*, ſeù *corredi* nuncupamus, contrà omnem veriſimilitudinem, cum puellæ eo ipſo quod nubili ætati approximant, earumque matres ad hoc principaliter cogitare ſoleant, atque in hac dotis ſpecie magis quàm in fundis ac redditibus cum muliebri ſimplicitate fundamentum cõſtituant, vnde vt plurimum huiuſmodi bonorum ſpeciem mulieres à paterna domo ad virum tranſeuntes ſecum ducere ſolent, ac penès ſe conſeruare, ad id principaliter reflectentes quàm ad reliquam dotem viro ſoluendam.

Præ cæteris autem pro D. Franciſco Frigolo Nobili Barchlonenſi ſuauiſſimo Curiali ſcripſi ſuper controuer-
4 ſia in illius Ciuitatis Senatu diſputata; Contracto ſiquidem matrimonio de anno 1595. inter Hieronymum de Torres ac Hieronymam filiam Antonij Frigolæ cum dote librarum 4.mil.pro quarum reſiduali ſumma librarum 1200.nõ ſoluta Antonius pater & Caſtellana mater conſtituerunt ad fauorem viri annuum redditum lib.60.; Diſſolutoque matrimonio, de anno 1632. per obitum viri, hic in teſtamento agnouit ſe debitorem integræ dotis, quam hæredibus mandauit perſolui mulieri, cui etiã aliud legatum fecit, vnde inter hæredes & mulierem prædictam in executionem dictæ diſpoſitionis ad quamdam conuentionẽ deuentum eſt, præſertim verò, vt annuus redditus librarum 50. vnà cum ſorte principali librarum 1000. eſſet ad liberam diſpoſitionem dictæ Hieronymæ, eaque non diſponente, traſmitteretur ad eius hæredes; Cumque ipſa moriens de anno 1636. hunc redditum reliquiſſet Franciſco fratri, hic per biennium & vltrà fructus à dictis hæredibus exegit, impedita verò deindè fuit vlterior exactio plurium annorum ſpatio propter bella & varios ipſius Principatus motus, quibus demùm ſedatis, Franciſcus in eo Cataloniæ Senatu hæredes prædictos, ſeù eis defunctis ſucceſſores pro dicta

ſorte & fructibus interim decurſis pulſauit, ipſi verò rei conuenti oppoſuerũt aduerſus eumdem vtriuſque parentis & dotantis hæredem de compenſatione cũ dicto reſiduali debito dotis librarum 1200. in ſorte vnà cũ fructibus ſeù vſuris dotalibus conſtante matrimonio decurſis, Atque ſuper huiuſmodi compenſatione de anno 1663. ſententiam fauorabilem reportarunt, non obſtante quod vir moriens in teſtamento ſe agnouerit debitorem ipſius, quam vxori reſtitui mandauit, quoniam ſtant ſimul, virum ob beneuolentiam erga vxorem, vel
5 agnoſcendo eius obligationem reſultantem à diſpoſitione *textus in l. ſi extraneus ff. de iur. doti*, ob negligentiam exigendo à dotantibus vel eorum hæredibus, ſe agnoſcere integræ dotis debitorem, eamque vxori reſtituere, et tamen ſibi remanere integram actionem pro reſiduo non ſoluto aduerſus dotantem iuxta caſum præciſum de quo intrà *in Romana dotis, ſeù reſidui diſcurſ. 70.* et in deciſione Rotæ in ea cauſa edita *coram Peutingerio*.

In gradu igitur reuiſionis dictæ ſententiæ, ex parte dicti Franciſci ad ſcribendum requiſitus, agnita dicta difficultate, ob quam in ſola diſpoſitione teſtamentaria prædicta periculoſum erat omnimodum fundamentum conſtituere, vt per eiuſdem Franciſci defenſores in partibus conſtitui ſupponebatur, magis tutum ac opportunum cenſui fundamẽtum conſtituere in prædicti reſidui præſumpta ſolutione deducta ex pluribus præſumptionibus & adminiculis, ideoque conſtituta ſupradicta theorica ex præmiſſis ac alijs auctoritatibus pleniori calamo in cauſis extra Curiam, genio tamen nimis repugnante, more tranſcriptoris colligi ſolitis, Dicebam, etiam cum ſenſu veritatis, ex facti circumſtanſtantijs non ſingulariter, ſed vnitim cõſiderandis cum ſolita vulgari regula, *vt ſingula quæ non proſunt, &c.* ſufficienter ac ad exuberantiam de huiuſmodi ſolutione conſtare.

Primò ſcilicèt longæuum ſilentium annorum 37., Secundò mors viri nulla mentione facta huius crediti reſidualis;
6 Tertiò eiuſdem viri diligentia in alijs negotijs; Quartò idoneitas dotantium; Quintò iſtorum ſubſequuta mors cum dicti viri ſuperuiuentia ad notabile tẽpus; Sexto fortiter dicta recognitio facta in teſtamento, dum non ſolùm dicitur, quod integra dos mulieri perſolueretur, ſed illa enunciatur habita & recepta, cuius contrarium eſt *in dicto diſcurſ. 70.*, vbi licèt vir mandaſſet dotem integram mulieri perſolui, aſſeruit tamen in eodem teſtamento ſummã non ſolutam; Septimo etiam fortiter, quod ſequuta morte viri, occaſione præſertim legati, diſcordiæ inter mulierem & hæredes exortæ fuerunt etiam cum lite formali per tranſactionem ſopita, vnde probabile eſt, quod ex tunc primi hæredes melius informati, de hoc oppoſuiſſent, ſeu exigere hoc reſiduum curaſſent; Et octauo, quod probatur in facto virum tenere libros ac memorias cum exigentijs & nominibus debitorum ibi adnotatis, quos libros dicti hæredes hæredum exhibere renuebant; Quibus omnibus ſimul iunctis, veritas videbatur palpari manibus, qualem quoque Senatus prædictus agnouit, infirmando dictam ſententiam, atque condemnando reos conuentos ad ſolutionem petiti
7 debiti; Omnia verò prædicta adminicula ponderata habentur in ſuperius allegatis auctoritatibus & deciſionibus; Super ſingulis autem tutum fundamentum conſtitui non poteſt, cum totum conſi-
8 ſtat in eorũ vnione, atq; in dicta regula, *vt ſingula quæ non proſunt, &c.*, quæ neque circà numerum ſeù concurſum ſemper eſt vniformis, cum in vno caſu aliqua ſufficiant, in altero verò eadem ac maiora non, ità exigentibus vnius vel alterius circumſtantijs iuxta regularem naturam quæſtionum facti potiùs quàm iuris.

LAVELLEN.

PRO

SCIPIONE RICCIARDO

CVM

PETRONIIS vulgò PATROGNIS.

Caſus deciſus per Rotam pro vtraque parte reſpectiuè poſteà concordatus.

De probatione ſolutionis dotis ad effectum, vt contra virum competat actio ad reſtitutionem.

Quando caſualis peremptio rei dotalis cedat damno viri vel vxoris, Et aliqua de lucro dotis conuentionali, et de intereſſe damni emergentis.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries cum deciſione caſus.*
2 *Lucrum dotis conuentionale debetur.*
3 *De expenſis funerum & vltima infirmitatis ex dote deducendis.*
4 *Vbi res data eſt in dotem cum vera æſtimatione, eius periculum cedit damno viri.*
5 *De præſumpta ſolutione dotis.*
6 *De materia intereſſe lucri ceſſantis, vel damni emergentis quando debeatur.*

DISC. LXVIII.

1 Secundas nuptias contraxit Tisbia vidua cum Scipione, cui vltrà pleraque bona in apoca dotali deſcripta, promiſit in dotem certam quātitatem, cum pacto lucri ad fauorem coniugis ſuperſtitis, hoc eſt partem in vna domo, et reliquum à dictis de Patrognis eius filijs primi viri hæredibus conſequendum, ex quibus certam ratam tunc cum ſubſequuta quietantia habuit; Soluto autem anno 1631. matrimonio, quod ſpatio annorum 14. durauerat per obitum Tisbiæ nullis ex eo ſuperſtitibus filijs, idcircò filij primi matrimonij eius hæredes poſt conſimile interuallum, de anno ſcilicèt 1646. Scipionem pulſarunt coram Ordinario, à quo ſententiam reportarunt condemnatoriam ad ſatis notabilem ſummam pro ſorte principali, ac etiam pro intereſſe ad rationem duc: ſeptem pro centenario, ex quibus dictum fuit bonificandam eſſe quamdam partē pro expenſis funerum ac vltimæ infirmitatis, à qua ſententia interpoſita appellatione ad A.C., hic eam reformauit, illam reducendo ad ſolam ſortem principalem, ex qua dictum fuit deducendam eſſe dictam ratam pro expenſis funerum & vltimæ infirmitatis, tātum neglecto lucro; Cumque ab hac etiam ſententia per vtramque partem denuò appellatum fuiſſet, commiſſa cauſa in *Rota coram Corrado* ſub die 26. *Nouembris* 1650. prodijt reſolutio, per quam Scipio declaratus fuit obligatus ad reſtitutionem ſortis principalis ad formam apocæ dotalis, ex quibus eidem bonificandæ eſſent quædam ſummæ pro lucro conuentionali, et pro expenſis prædictis, declarando eumdem ad nihil teneri ratione vſurarum ſeù interſuriorum, cum ſoluto matrimonio potiſſimè per mortem mulieris non dicatur ampliùs dos, pro qua deberi poſſunt vſuræ dotales ad formam *text. in cap. ſalubriter de vſuris*, ſed remaneat ſimplex creditum pecuniarium de ſui natura ſterile, niſi iuſtificentur requiſita lucri ceſſantis vel dāni emergentis, ſinè quibus iuxtà opinionem in Curia Romana inconcuſſam, vnum, vel alterum intereſſe prætendi non poteſt; Idemque firmatum fuit *coram Peutingero* ſubrogato in locum *Corradi* interim ad Cardinalatus apicē euecti ſub die 26. *Maij* 1653., deindeque, me procurante, dum agebatur inter vitricum & priuignos honeſta concordia huiuſmodi controuerſiam terminauit.

Reſolutio mihi pro Scipione ſcribenti, ad veritatem reflectendo, iuſta in omnibus viſa eſt, licèt quoad caput intereſſe damni emergentis, quamuis ad fauo-

fauorem proprij clientis, nimis rigoroſa; Quatenùs enim pertinet ad lucrum, ſtante conuentione expreſſa, nulla cadebat difficultas, cum iure prohibita non
2 ſit huiuſmodi conuentio præſertim reciproca *ad text. in l. vnica §. illo procul Cod. de rei vxor. action., vbi gloſ. verbo actionibus Roland. de lucro quæſt. 39. nu. 12. cum ſequen. Boer. dec. 248. num. 1. & per tot. Rota apud Peniam deciſ. 277. iuxta Venetam aliàs 359. iuxtà Lugdunen.*, Vndè mirabar iudicem ſecundæ inſtantiæ doctum & integrum illud non admiſiſſe, niſi dicendum eſſet, vt eſt probabile, id egiſſe bono animo, vt ità temperando actorum damnum ſuper amiſſione ſcutorum 1000. & vltrà, quæ ratione intereſſe eis deferebat ſententia primæ inſtantiæ, induceret partes ad acquieſcendum.

Circà expenſas funerum & medicina-
3 rum vltimæ infirmitatis, quamuis illæ longè maiores ex parte viri iuſtificarentur, nihilominus proceſſum fuit cum quadam epicheia fundata, Tum in dicto actorum damno circà intereſſe, Tum etiam quia habita ratione dotis, expenſæ funerum videbantur exceſſiuæ, quãuis inſpecta conditione perſonarum, ac diuitijs, quas Scipio durante hoc matrimonio quæſierat, eſſent congruæ, itaùt viderentur in ipſius viri potiùs quàm defunctæ gratiam ac honorificentiam factæ; Licèt enim de iure certum ſit huiuſmodi expenſas ad mulieris hæredes ſpectare, atq; factas per virum ex dote per eam reſtituenda deduci debere ex deductis *per Boer. dicta deciſ. 248. Greg. deciſ. 573. & in prima deciſione coram Corrado impreſſ. dec. 86. par. 11. rec. repetit. deciſ. 94. poſt controu. Contrij*; Nihilominùs id recipiendum eſt in illis expenſis, quæ ipſius mulieris conditione inſpecta ſunt neceſſariæ, iuxtà tamèn neceſſitatem congruentiæ deductam à loci conſuetudine, ſecùs autèm ſi vir ad eius potiùs honorificentiam ac decorem maiores ac ſumptuoſas expenſas faciat, quoniam illæ ſuæ potiùs in hac parte excedente quàm mulieris dicuntur, Nec nõ per Rotam habita fuit ratio, quod etiàm ipſe vir, qui aliquã partẽ dotis lucrabatur cõtribuere debebat, *vt per Boer. dicta dec. 248. n. 9. Greg. dicta deciſ. 573. paritèr n. 9. Roland. de lucro quæſt. 90. cum alijs in De dote dicta prima deciſione coràm Corrado.*

Quouerò ad condemnationem ad reſtituendum integrè illam dotis partem, quæ in quantitate conſtituta erat, conquærebatur Scipio inprimis de rata aſſignata in vna domo, quæ conſtante matrimonio ex caſu fortuito, & abſque aliqua ipſius culpa incendium paſſa fuerat, quaſi quod caſus damno mulieris cedere deberet, ſed iniuſta erat eius prætenſio, quoniam inſpecto tenore apocæ dotalis, conſtabat dotem incipere à quantitate, pro cuius ſolutione in parte domus prædicta aſſignata fuerat, vndè propterea dicebatur data ęſtimata vera ęſtimatione, qua concurrente, cum omnimodum dominium in ipſum virum tanquam tertium ac extraneum emptorem transferatur, de plano reſultat eius eſſe pericu-
4 lum, quod dominij ſequela dicitur, cum eius etiam eſſet augmentum *ad text. in l. cum dotem C. de Iur. dotium l. vnica §. cumque Cod. de rei vxor. action. Afflict. dec. 270. nu. 4. Barboſ. in l. æſtimatis n. 4. & ſequen. ff. ſolut. matrim. Seraph. deciſ. 1480. Buratt. deciſ. 41. vterq; num. 1*

Et quamuis tanquam Aduocatus inſiſterem non omninò clarè conſtare de huiuſmodi conſtitutione in quantitate, itaut ageretur de vera æſtimatione, dũ verba dici poterant æquiuoca, atquè idem ſuaderet ſubſequuta obſeruantia, dum eadem domus per eadem verba primo viro data fuerat, & tamèn rehabita tanquam ſpecies, nulla ratione habita de incremento vel decremento, itaùt ſpectato ſolo tenore apocæ dotalis in puncto iuris nõ improbabilitèr id eſſet ſubſtentabile, nihilominùs in hac parte omnẽ ſubſtulit quæſtionẽ aliquorum teſtium depoſitio dicentium talem fuiſſe tractatum àc partium voluntatem.

Conquærebatur etiàm vir quod de reliquatus ſolutione nulla daretur probatio, dum Rota ſe fundauit in probatione præſumptiua & coniecturali; Sed paritèr minùs iuſta videbatur eius conqueſtio, quoniam de iure receptum eſt quãcumque ſolutionem per coniecturas & pręſumptiones probari poſſe *ad notat. in l. Procula ff. de probat. ex deductis per Surd. deciſ. 105. Merlin. deciſ. 124.*, et in ſpecialibus terminis dotis, quinimò quod in ea facilius hæc probatio admittatur, ac leuiores ſufficiant præſumptiones

5 nes *ex Caſtrenſ.conſ.92 lib.2.Pænia dicta deciſ.277. num. 1. & vltimo iuxtà Venetam aliàs 359. iuxtà lugdunen. deciſ.63. num.3 poſt Merlin.de pignor. & in alijs*; Coniecturæ autèm plures in propoſita facti ſpecie concurrebāt in dicta prima deciſione ponderatæ, illa præſertim ſatis efficax, quod hæredes primi viri dictæ ſummæ debitores, erant idonei, ac promptæ & facillimæ exactionis, Scipio verò inſpecto eo tempore potiùs pauper, nimis tamèn induſtrius, itaùt exindè patriæ ditior effectus fuerit, ideoq; omninò improbabile, quod ſpatio annorum circitèr 15., quibus matrimonium durauit, dotis exactionem negligere voluerit, Accedente etiàm aliquorum teſtium depoſitione, ac aliquibus pecuniarum traditionibus in genere non expreſſa quantitate.

Licèt enim ego tanquam Aduocatus dicerem prædictorum teſtium dicta vtpotè percutientia tempus antè quietantiam ſcutorum 300. ad hanc ſummam referri poſſe, quodque in contrarium vrgeret dicta obſeruantia, quod ſcilicèt quemadmodùm de dicta ſumma quietātiam reportare curarunt, ità etiàm de iſta feciſſent, nihilominùs omnes coniecturæ & circumſtantiæ inſimùl ponderatæ cum regula, *vt ſingula, quæ non proſunt &c.* magnam habebant veritatis imaginem, atq; mereri videbantur iudicis arbitrium, in quo materia coniecturalis ſeù præſumptiua repoſita eſt, vt habetur ſupra *in Barchionen.diſc.præced. et in alijs*.

Econuersò ſatis cōquærebantur actores de reformatione ſententiæ Ordina-
6 rij ſuper intereſſe à die moræ, & conquęrendi occaſio potiſſimè reſultabat à conſuetudine ſiuè ſtylo Tribunalium ſæcularium Regni Neapolitani, vbi conceditur paſſim condemnatio ad intereſſe ratione lucri ceſſantis, abſq; eo quod probentur requiſita poſita per *Paul. de Caſtr. in l. 3. ff. de eo quod certo loco*, dum in regione præſupponuntur notoria, ex ijs quæ ſæpius habentur in ſua materia *ſub tit.de vſur*; Verū in hoc nō benè dicebant, quoniàm dum cauſa agebatur in foro eccleſiaſtico, in iſta præſertim materia vſuraria, ſequenda erat opinio Rotæ & Curiæ Romanæ, et in hac parte credo, quod benè iudicatum fuerit.

Quià verò ijdem actores conſtante dicto matrimonio pro eorum occurrentijs habuerant ab eodem Scipione ſcutos 300. ad cenſum ſub fructu rigoroſo in regione conſueto ſcutorum 10. pro centenario, nimis aſperum mihi viſum fuit, aliquam rationem de hoc intereſſe damni emergentis nō haberi; Licèt enim Rota ſequatur *deciſionem Mobed.ſecundā de vſuris*, vt pro intereſſe damni emergentis iuſtificare non ſufficiat illud à creditore paſſum eſſe, vt voluerunt *Ruin. & cæteri*, quorum opinionem in puncto iuris probabiliorem latè & benè probat *Leotar. de vſuris quæſt.75.* ſed iuſtificari oporteat moram fuiſſe cauſam proximā & immediatam damni, quià nempè creditor declarauerit velle illam pecuniam in extinctionem illius debiti fructiferi erogare, dum poterat in alios vſus conuertere *vt apud Coccin. dec. 498., deciſ. 325.poſt ſecund. volum. conſ. Farin. dec. 304. num.28. & fin. part. 9. rec.* vt ſæpius in ſua materia *ſub dicto tit.de vſuris & intereſſe*, Nihilominùs hæc eſt ſimplex præſumptio, quæ ex eiuſdem Rotæ ſenſu ceſſat, vbi etiàm abſquè explicita declaratione aliæ concurrunt circumſtantiæ erogationem talis pecuniæ in dictū vſum ſuadentes, *vt ſub eod. tit. de vſuris & intereſſe*, deductum habetur *in Eſina Cēſus diſ.14. in Taurinen diſ.32. & in alijs* frequentèr; Hæc autem veriſimilitudo magna concurrebat in hac facti ſpecie, ex ea præſertim circumſtantia, quod nō agebatur de damno paſſo cum tertio, ſed cum ipſomet debitore, vndè ſatis durum, ac humanæ rationi contrarium videbatur, vt idem pecuniam otioſam tamdiù retinere debuerit, pręſertim dum erat induſtrius eam in arca demortuā non retinens, et quod econuersò ex ſua pecunia ab eodem creditore, ergà quem moroſus erat, fructum rigoroſum exigeret, ideòq; omninò probabilius mihi videbatur locum eſſe, vel dicto intereſſe damni emergentis, vel compenſationi ſeù occultæ ſolutioni ab initio pro hac rata; Licèt enim in ſtricta iuris cenſura vera ſit concluſio in deciſione præſertim *coràm Peuting.* plenius deducta, quod debitore non declarante, locus non eſt compenſationi inter creditum purè pecuniarium & ſortem principalem cēſus, çum hæc quoad creditorem demortua

dicatur

dicatur,atq; ab inuito debitore repeti nõ poſſit, Nihilominùs vbi eiuſdem debitoris conditio aliæque circumſtantiæ huiuſmodi voluntatem probabilitèr ſuadent, vt in hac facti ſpecie, tunc indiſcretus rigor videtur in huiuſmodi concluſione ità mordicus inſiſtere, atque attendere legem ad litteram, quod ſemper damnabile cenſui, quià cũ ratio ſit anima legis, iſta diſcretè atq; ad rationis normam intelligenda eſt, præſertim vbi non agitur de reſiſtentia poſitiua legis claræ & expreſſæ, ſed de aliqua recepta opinione in præſumptionibus & argumentis potiùs fundata, vnde eidem Scipioni conſului, quod hunc rigorem temperando fructus dicti cenſus, vel in toto, vel in parte remitteret, vt ſequutum fuit per concordiam, quæ litem terminauit, me cooperante.

FVLGINATEN.

ARREDI.

PRO

FRATRIBVS DE GREGORIIS.

CVM

CLEMENTINA BERNABÓ.

Caſus diſputatus coràm A. C. incertus eſt exitus.

De præſumpta ſolutione dotis, Et de dote incerta remiſſa in voluntatem, ac arbitrium dotantis, vel alterius, àn valeat, & obliget.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *De præſumpta ſolutione dotis præſertìm acconcij.*
3 *Quod in his materijs deferendum ſit etiam teſtibus imperfectis & patientibus exceptiones.*
4 *Quandò dotis promiſſio vaga, & incerta ſubſtineatur; diſtinguuntur plures caſus.*
5 *In patre, vel alio obligato dotare promiſſio ſubſtinetur, et de effectibus à promiſſione reſultantibus.*
6 *Quid in extraneo non obligato dotare.*
7 *In vltimis voluntatibus diſpoſitio incerta dotis fauore ſubſtinetur.*
8 *Quid de promiſſione uaga facta per ipſammet mulierem.*
9 *Dos collata in arbitrium dotantis valet, quia intrat arbitrium Iudicis.*
10 *Quid vbi dictum eſt arbitrium eſſe omninò liberum.*
11 *Mulier nupta viro, qui contentus fuit eam indotatam accipere, àn hoc non obſtante petat dotem.*
12 *Quid vbi in arbitrium collata non eſt tota dos, ſed aliquod eius augmentũ.*

DISC. LXIX.

1 Clementinæ filiæ nuptæ Leonello Bernabò, Petrus de Gregorijs pater de anno 1633. conſtituit dotem ſcut. 4200. ſub diuerſis modis & terminis ſoluendam, adiecta etiam promiſſione capſarum arredi cum omnibus illis linteis, & alijs mobilibus, quæ videbuntur & placebunt Tranquillæ vxori dotantis, àc reſpectiuè matri dotatæ; Quo matrimonio ſequuto, tractuq; temporis diſſoluto per mortem mulieris ſuperſtite vnica filia paritèr Clementina nuncupata, iſta hæres etiàm Leonelli patris poſteà quoq; defuncti de anno 1655. contra filios & hæredes dicti Petri dotantis iudicium coram A. C. inſtituit, renouatum de anno 1662. quandò aſſumpta diſputatione, cum hæc tota conſiſteret in reorum conuentorum exceptione, dum actrix clarè fundatam habebat intentionem in inſtrumẽto dotali, idcircò pro reis conuentis ſcribens, deficiente probatione veræ ſolutionis, cuius notitia præterquã ex atteſtatione cuiuſdam famulæ ob vtriuſq; parentis mortem haberi non poterat; Dicebam etiam cum ſenſu veritatis, omninò admittendam eſſe ſolutionem præſumptã
2 deductam ex pluribus præſumptionibus & adminiculis, de quibus in *Barchionen.* *diſc.*

diſc. 62, ac etiam in Lauellen. diſc. praecedenti, quod ſcilicèt ob lapſum temporis & ſupportationem onerum concurrerēt idoneitas debitoris facilis ac promptæ ſolutionis, & diligentia creditoris, ſed ſuper omnia planius, et quod pro meo iudicio veritatem euidenter conuincebat, erat ſubiecta materia, ſeù qualitas bonorum, cum non ageretur de pecunia ſub certis terminis ſoluenda, & quæ ob caſuum contingentiam non de facili prompta habetur, vndè ſæpius per debitores ad plures annos differtur, ſed de linteis, ac alijs pro maiori parte iocalibus & ornamētis muliebribus, quæ iuxtà cōmunē cōſuetudinē ſemper dantur breui manu ipſis puellis per matres, dum vadunt ad virum, & in qua bonorū ſpecie magis quā in reſtanti dote mulieres inſiſtunt, dum ipſæmet Sponſæ pro maiori parte dum ſunt puellæ virum ſperantes vnà cum matribus ſibi præparare ſolēt, quæ cōſuetudo dandi hæc bona ſub nomine acconcij in Vrbe, àc arredi ſeù corredi alibi nuncupata, conſiderata fuit 1 *in Romana fideicommiſſi de Mutis 2. Iunij 1650 coràm Meltio deciſ. 41. num. 9. & 10. par. 11. rec.* & aduertitur *in Bituntina enunciata in Barchionen. diſc. 62.*

His accedebant duæ aliæ circumſtantiæ hanc præſumptionem fortiſſimè corroborantes, Vna nempè, quod idem dotans nuptui etiàm tradidit Placidiam ex fratre neptem, cui iuſtificabatur promptè dediſſe hoc arredum eodem tempore, quo ad virum iuit, vndè longè probabiliùs eſt idem factum eſſe cum propria filia, dum præſertim viuebat mater, Et altera, quod quædam antiqua famula deponebat de viſu, quod in ipſo diſceſſu à paterna domo, ſponſa ſecum tulit quāplura bona huiuſmodi, illa etiàm ſpecificando; Licèt enim eſſet vnica, & vilis, ei tamèn omninò deferendum eſſe dicebam, Tum ratione ſubiectæ materiæ, cum huiuſmodi bonorum traditiones non niſi intrà domeſticos parietes intèr
3 ſanguine coniunctos fieri ſoleant, ideò teſtes etiàm conſanguinei, vel aliàs exceptione elidibiles admittuntur, vt benè in terminis *Guttier. alleg. 11. num. 8. & 9.*, Tùm etiam quià licèt vnicus teſtis ex tot alijs præſumptionibus & adminiculis ad concludentem probationem ſufficit, vel ipſe ſaltem facit adminiculū cum tot alijs vniendum, et ex qua vnione ex regula, *vt ſingula quæ non proſunt &c.* mihi videbatur hanc veritatem reddi palbabilē; Quià verò dum hæc dicebantur, res non erat integra, ob iam ſequutum mandati exequtiui decretum, atq; iudex non erat facilis retractationis, puto quod reos conuentos oportuerit acceptare concordiam, per quam controuerſia finem habuerit, dum amplius de cauſa actum non audiui.

Dum autèm antequàm ad hanc defenſionem aſſumptus eſſem, in diſputationibus habitis, vt frequens eſt ſtylus inter ſoles cauſæ Patronos, excitatum etiā eſſet motiuum incompetentiæ actionis ad huiuſmodi dotis partem, ex quo illa non purè & ſimplicitèr promiſſa erat, ſed ad voluntatem Tranquillæ vxoris ſeù matris reſpectiuè, atq; ingenioſus iudex facilis ad aſſumendas iuris quæſtiones, ad hunc punctum principaliter difficultatem reſtrinxiſſet, quamuis pro meo iudicio crederem eſſe inanem laborem, atque veritatem in præmiſſo alio fundamento præſumptæ ſolutionis conſiſtere, Attamen vt parti ac iudici ſatisfacerem, aſſumpta deſupèr diſputatione, Dicebā diſtinguendam eſſe inſpectionem promiſſionis vagæ ſeù incertæ ab altera promiſſionis collatæ in alterius arbitrium ſeù voluntatem.

Primo enim caſu, quicquid diſputatiuè
4 ſcribentes dixerint, reſolutiuè iuxtà ſtylum foro accommodatum, inſinuabam tres caſus diſtinguendos eſſe, Primò nempè in promiſſione facta per patrem, vel alium de iure ad dotandum obligatum, Secūdò in promiſſione facta per extraneum, cui nulla dotandi obligatio incumberet, et tertio in promiſſione facta per eamdemmet mulierem.

Quoad primū receptum eſt, huiuſmodi promiſſionem quamuis vagam & in-
5 certam dotis fauore ſubſtineri, quià cū promittens eſſet de iure obligatus dotare, idcircò promiſſio ad iuris formam cenſetur de dote congrua per Iudicem declaranda *ad text. in l. cum poſt §. gener ff. de iure dotium*, et firmant communitèr ſcribentes, de quibus *Barboſ. in l. 1. ff. ſolut. matrim. par. 3. n. 45. & ſeq. Leotar. de vſuris quæſt. 28. n. 25. & 27. Mantic. de tacit. lib. 12. tit. 12. Bottiglier. de ſucceſſ. theorē. 29. n. 10. & ſequ.*; et *infra diſ. 151.*

Sufficit

ſufficit enim ità virum declaraſſe, quod noluerit vxorem indotatam ducere, vt propterea intret obligatio legalis.

Neque hac ſtante dici poteſt talem promiſſionem inanem remanere, cum ad plures effectus operatiua ſit, Primò nempè ob viri declarationē, vt ſuprà, et nè dotare obligatus ex huiuſmodi prætextu excuſetur; Secundò ob iudicium executiuum, vel alia remedia reſultantia ex promiſſione forsàn de iure non competentia, Et tertiò, quia ſic dotans redditur omninò inexcuſabilis à curſu fructuum ſeù vſurarum dotalium, à quibus donec dos peteretur, probabilius prætendere poſſet ſe excuſatum ex ijs, quæ habentur *in Romana dotis diſcurſ. 1. & ſeqq.*; Et licèt DD. pro maiori parte iſtum caſum exemplificent in patre, nihilominùs hic ſtare dicitur demonſtratiuè tanquàm ille, cuius frequentior eſt cauſa ſeù obligatio dotādi, ideoq; procedit in omnibus de iure obligatis, vt pro abſoluto ſupponit *Mātic. loco cit. num. 15. verſ. ſecundo extenditur*, et de fratre agit *Bottiglier. loco cit.*

In ſecundo autem caſu promiſſionis
6 factæ per extraneum, non leuis contentio eſt inter DD., vt liquet ex deductis *per Barboſ. dicta part. 3. legis primæ nu. 50.*, qui veriorem putat opinionem volentium promiſſionem eſſe inutilem per *text. in l. 1. Cod. de dotis promiſſione*, et huic adhęrere videtur doctus modernus *Leotar. dicta quæſt. 28.*; Contrariam tamen veriorem credit *Mantic. de tacit. dicto lib. 12. num. 15.* & per totum ex generalitate textus *in l. 3. de dotis promiſſione & in dicta l. cum poſt §. gener. ff. de iure dotium*; Quia verò cauſæ neceſſitas non exigebat, neque aliæ occupationes ac ſtylus concedebant, hinc proindè ità remiſſiuè hęc inſinuabā, ſuſpenſo iudicio ſuper veritate, dum potiſſimè quantum propria notitia importaret, caſus tanquàm rarus adhuc non reperitur in foro diſputatus & deciſus atq; habetur dicto *diſc. 151.*

Credebam tamen eſſe vnam de materijs remiſſis iudicis arbitrio ex facti circumſtantijs regulando, àn ſcilicèt probabile ſit promittentem ità potius iocosè ac nugatoriè agere voluiſſe, vel econuersò talis dici poſſet, quod virum bona fide promiſſis credentem induxerit ad cōtrahendum matrimonium, quod aliàs non contraxiſſet; Cum enim ità ſequi dicatur irretractabilis traditio ob matrimonium, quod ex defectu dotis retractari non poteſt, idcircò intrare videtur, vel actio de dolo ſeù præſcriptis verbis, vel æquitas canonica, de quibus latè cæteris allegatis habetur apud *Merlin. deciſ. 567. & 605.*, vbi licèt agatur de diuerſo contractu, in quo pro maiori parte ſuffragiorum neutrum ex his admiſſum fuit, Attamen fauore dotis, pro qua in dubio habemus reſpondendum eſſe, quando caſus contingeret ibidem deducta ſatis ad rem facere viderentur vt dicto *diſc. 151.*

Prout ad rē faciunt ea, quæ habentur
7 *per Afflict. dec. 31. n. 1. Menoch. conſ. 292. n. 9. cum ſequen., et eumdem Barboſ. dicta 3. p. leg. 1. n. 45.*, vt ſcilicèt in vltimis voluntatibus diſpoſitio quamuis incerta & vaga dotis fauore ſubſtineatur; licèt enim inter contractus & vltimas voluntates diuerſa militet ratio, neque ſtrictè ac præciſè de vno caſu ad alterum arguere liceat, videtur tamen id ſatis ſpectandum eſſe pro arbitrio regulando atq; ad effectum dignoſcendi dotem in hac materia eſſe aliqualiter priuilegiatam, vt facilius quàm in alijs contractibus intrent, vel actio de dolo, vel æquitas, de quibus in allegatis deciſionibus *Merlini*.

Super tertio caſu mulieris pro ſe ipſa
8 ità promittentis, pariter certant *Mantic. & Barboſ. locis citatis & Boſſ. de dot. cap. 8. num. 113.*; Primus enim credit veriorem ſtare pro validitate, Alter verò cui adhæret *Leotar. vbi ſuprà* tenet pro inualiditate, atquè ex eiſdem rationibus, de quibus in caſu præcedenti ſola relatione contentus, inſinuabam mihi pariter videri materiam remiſſam eſſe arbitrio iudicis, quod facilius in iſto caſu pro validitate intrare videtur, quia cum apud ſcribētes controuerſum ſit, àn muliere ſimpliciter nubente, cenſeātur omnia eius bona in dotem data, huiuſmodi promiſſio hunc effectū operari videtur, inducendi ſcilicet declarationem animi ac reddendi ita veriorem opinionem affirmatiuam, quæ aliàs abſque hoc actu minùs communis ac vera videtur, niſi præſumptiones & adminicula concurrant & latius de materia dicto *diſc. 151.*

Vbi

Vbi verò promiſſio non eſt vaga & incerta, ſed collata in alterius arbitrium ſeù voluntatem, tunc Aut agitur de tota
9 dote, aut de aliquo eius augmento alijſque appenditijs; Primo caſu quicquid ſit in cõtractu emptionis & venditionis vel ſimili, de quo plenè *Merlin. in allegatis deciſionibus 567. & 605. aliàs 172. & 248. par. 6. recent.*, ſpeciale eſt in dote, vt actus valeat, atq; illo, in cuius arbitrium collatio facta eſt non arbitrante vel non rectè, intret arbitrium boni viri *ad text. in d. l. cum poſt §. gener. ff. de iur. dot. & l. 3. Cod. de dotis promiſſione*, cum quibus communiter pertranſeunt DD., de quibus *Giurb. ad conſuetud. cap. 3 gloſ. 7. part. 1. num. 80. cum ſequen. Boſſ. de dot. cap. 9. ex numer. 82.* & tanquàm abſolutum ſupponit *Rota in Bononien. dotis 10. Martij 1651. §. ſolutionem coràm Peutingerio impreſſ. deciſ. 123. numer. 21. part. 11. recent. & dicto diſc. 151.*

Difficultas ſolùm in propoſito cadere ſolet, quando accedit proteſtatio, ſeù aliàs promiſſionis verba clarè diſponũt,
10 vt id collatum cenſeatur in omninò liberum arbirrium ſeù voluntatem, et tũc in extraneo non obligato dotare, abſolutum eſt promiſſionem inutilem eſſe, in patre verò vel altero dotandi obligationem habente aliqui dubitant relati per *Barboſ. d l. 1 part. 3. numer. 38.* qui ſinè dubio veriorem putat ſententiam promittenti fauorabilem, quia ſicuti quotidiè experimur, ſolent viri ob aliquam inæqualitatem ſeù ob fauores, quos à ſocero ſeù alio dotãte viro qualificato ſperant, mulieres omninò indotatas ducere, idcircò non videtur quid prohibeat eum huiuſmodi promiſſionis ſpecie, quę eſt aliquid plus, contentum eſſe; Neque id mulieri aliquod affert præiudicium, quoniam conſtãte matrimonio vir vxorem ità ducens, ad eam alendam, aliaque onera ſupportanda ſinè dubio tenetur, et pro caſu diſſoluti matrimonij ſibi remanet ius petendi à patre ſeù alio ad id obligato dotem ſeù legitimam;

Quinimò in ſenſu plurium, etiam ipſo matrimonio conſtante ius conceditur mulieri ad petendum dotis conſtitutionem, non obſtantè quod vir eam indotatam ducere contentus fuerit, quia ſua intereſt non eſſe indotatam, nè ſic à viro
11 ſpernatur, vt poſt *Bald. Caſtrenſ.*, et alios *in auth. res quæ Baez. de non melioran. cap. 5. num. 4. Barboſ. l. 1. part. 4. numer. 29. Fontanell. de pact. clauſ. 5. gloſ. 1. part. 1. num. 80. Giurb. ad conſuetud. gloſ. 3. cap. 3. num. 6. Boſſ. de matrimonio cap. 11. num. 184., & infra diſc. 142.*; Vndè proptereà cautela eſt, vt dotes per ipſos viros conſtituantur, vel ſaltem quod ipſi viri promittant eo matrimonio conſtãte vxorem nil petituram cum promiſſione releuationis à moleſtijs de proprio, ſtante quod in hac materia receptum eſt, promiſſionem facti alieni ſubſtineri, ac virum non excuſari ab intereſſe ob diligentias, vt *dicto diſcurſ. 142.* & alibi.

In ſecundo autem caſu, in quo con-
12 ſtituta dote in certa ſpecie vel quantitate promittitur aliquod augmentum, ſeù appenditia in alicuius arbitrium, ſeù voluntatem, pnta quia dicatur dotem conſtitui in mille, et in eo pluris quod ipſi dotanti vel alteri videbitur ſeù placebit, et tunc facilius admittitur, vt promiſſio ſit inutilis, quatenùs tertium non arbitretur, quia ceſſat inconueniens indotationis, ſed id eſt ad ſuperabundantiam, *vt ex Paul. de Caſtr. conſ. 11 lib. 1.*, reiecto nominatim *Menoch. conſ. 93.* firmat *Mantic. de tacit. lib. 12. tit. 26. n. 7.*, qnem ſequitur *Gratian. diſcept. 254. numer. 60.*; Et in his terminis, ad propoſitam facti ſpeciem applicando, nos verſari dicebam, quoniam iam conſtituta erat dos, atque collatio in arbitrium & placitum matris ſponſæ, percutiebat quoddam augmentum ſeù appenditiam, itaùt matre non arbitrante nihil peti poſſet.

Verùm adhuc dubitabam de motiuo, quoniam verba importantia arbitrium ac placitum non percutiebãt ipſam promiſſionem duarum capſarum arredi, ſed percutiebant quantitatem & qualitatem linteorum aliorumque bonorum in ipſis capſis ponendorum, Et fortius quia non eramus in extraneo, ſed in patre dotare obligato, Atque acconcium ſeù arredum de communi conſuetudine ſolet eſſe pars neceſſaria dotis, itaut huiuſmodi arbitrium adhuc tanquàm boni viri regulandum ſit. Credebam tamen, id pendere, in eo qui dotare obligatus eſt, à congruitate vel incongruitate reliquæ dotis

dotis iam conſtitutæ, ſi enim ea eſt congrua, itaût hæc promiſſio ſonaret in augmentum ac ſuperabundantem elargitionem, et tunc arbitrium boni viri non intret, ſecùs autem in caſu conuerſo, in quo in omnem euentum etiamſi de ſtricta iuris cenſura promiſſio eſſet inutilis, intraret actio vel iudicis officiũ pro congruæ dotis ſupplemento, vndè præſens quæſtio videtur potiùs facti quàm iuris ex particularibus indiuiduorum caſuum circumſtantijs prudentis iudicis arbitrio decidenda, ſpectata potiſſimùm potiùs ſubſtãtia veriſimilis voluntatis partium, quàm cortice, et figura verborum.

ROMANA DOTIS
SEV
RESIDVI,
PRO
HÆREDIBVS GEORGII VAGINARII
CVM
ARCHANGELA FONTANA.

Caſus deciſus per Rotam pro Hæredibus.

Viro, qui integram dotem non exegerat mandante eam integrè vxori reſtitui, An ità dotans à debito reſidui liberatus cenſeatur, vel potius viri hæredibus actio competat ad aſſequutionem.

De dote

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *Solutio facta à tertio ſi eſt acceptata, liberat.*
3 *Donatio in dubio non eſt præſumenda.*
4 *An mulier agat directè contrà dotis promiſſorem remiſſiuè.*
5 *Eſt in arbitrio viri dotem inexactam ſoluere, et actiones contrà dotantem retinere.*
6 *Ad materiam* textus in l. ſi extraneus, *et quando vir inexactam dotem reſtituere teneatur.*

DISC. LXX.

1 ISta præſertim cauſa me docuit, quàm ſæpius morientium voluntates, diuerſam, quinimò oppoſitam à Conſulentibus, vel iudicantibus interpretationem recipiant; Contracto ſiquidem matrimonio inter Georgium Vaginarium in Curia Aduocatum, et Magdalenam Puteam cum dote ſcutorum 4. mil. promiſſa per Archangelam matrem ac Balthaſſarem fratrem in pecunia promptè ſub ſtatutis terminis ſoluenda, defecerunt promittentes à data fide, vndè vir cum aliqua eius diſplicentia iudicium adiens, ex amicorum conſilio loco pecuniæ aliqua bona in partem recipere coactus eſt, cum reſidui promiſſione ſub certis terminis prorogatis, quibus fortè pendentibus, ſeù etiam elapſis, atque promiſſione non impleta, morte imminẽte ac prole deſtitutus, me tanquàm caro amico circà profeſſionis initia aſſiſtente, teſtamentum condidit, in quo duos ex ſorore nepotes legitimos ſucceſſores, et cum eis dilectiſſimam vxorem æquis portionibus inſtituit, cum onere ſubſtitutionis vxori ad nepotum fauorem iniuncto; Expertus autẽ quàm malè dotantes ipſum tractauerint, indequè inferens peius vxorem in ſtatu viduitatis ab eis tractandam fore, diſpoſuit quod licèt dos integrè ſibi ſoluta non eſſet, adhuc tamen vxori prædictæ tàm integra dos, quàm lucrum in tot locis montium tanquàm melioribus hæredi-

reditatis effectibus reſtitui deberent, proùt illicò ſequuta morte ſequutū fuit; Deindeque ſub omnium trium hæredum nomine coram A.C. iudicium inſtitutū fuit contrà dotantem pro debiti reſidualis ſolutione, pro qua relaxatum fuit mandatum, à quo interpoſita appellatione, et commiſſa cauſa per Signaturā, cum clauſula, *ſi quid exequendum in Rota coràm Peutingerio*, aſſumptaque diſputatione.

Pro rea conuenta ſcribentes, quorum aliqui ad veritatem quoque pro eadem reſpondere profeſſi fuerant, aduerſùs actionem clarè per hæredes fundatam in inſtrumento dotali, excipiebant de incompetētia actionis ipſi mulieri, quaſi quod ſemel de ſua dote ſatisfacta ius amplius non haberet pulſandi debitorem, ex regula, vt ſolutione eius quod debetur omnis tollatur obligatio, quam procedere dicebant, licèt à tertio facta eſſet ſolutio, quam dubitatur in iure, àn
2 creditor inuitus à tertio ſeù alio quàm debitore recipere cogatur ex deductis *per Cenc. de Cenſ. quæſt.* 105. vbi concordantes, ſed vbi talem ſolutionem recipere contentus eſt, tunc non dubitatur ei aliam actionem non competere; Atque hinc inferebant ad implicitam donationem ſeù debiti remiſſionem, quaſi quòd vir ſcienter ſoluens indebitum, illius repetitionem non haberet, ſed donaſſe cenſeretur.

Vnus tamen magis prouectus, agnoſcens præmiſſorum inſubſiſtentiam, reæ conuentę exceptionem fundabat in redditione rationum, ſtante quod Georgius aliqua bona Angelæ ſocrus adminiſtrauerat, vndè propterea inferebat ad pręſumptam ſatisfactionem ex bonis adminiſtratis, quodque integra reſtitutio in teſtamento demandata ſumenda eſſet, non tanquàm præſumpta donatio, ſed tanquàm adminiculū dictæ legalis præſumptionis, atq; tanquàm recognitio veritatis ac bonæ fidei.

Hoc vltimum motiuum fuiſſet ſatis conſiderabile, niſi factum illud de plano dirimeret, quoniam incontinenti docebatur plùs importare data ſeù impenſa quàm accepta, et in hoc ſolùm circà iuſtificationem impenſorum, atq; ſic potiùs in facto quàm in iure fuit diſputatio, præfato etenim fundamento ceſſante, nulla ratione habita de reliquis motiuis *ſub die* 12. *Maij* 1652., reſolutio actoribus fauorabilis prodijt, cum verè aliud motiuum nullū haberet iuris fundamentum, ac procederetur cum æquiuoco claro; Siquidem ea quæ dicebantur de creditore poſt ſolutionē nullā actionem habente, quamuis ſolutio per tertium facta eſſet, percutiebant caſum, in quo eadem mulier ex ſolo iure vxorio, et tanquàm creditrix ex cauſa dotis ageret, ſecùs autem dum ipſa inſimul cum alijs cohæredibus, ac diuerſam hæredis perſonam repræſentans hæreditario nomine agebat, quia vbi etiam vir ad nullam reſtitutionem obligatus de inexacto reſiduo illud tanquàm tertius mulieri creditrici ſoluiſſet, hoc operaretur, vt creditori actio ad reiteratam ſolutionem non competeret, ſed non induceret debitoris liberationem, dum actione negotiorum geſtorum vel de vtili in rem verſo ſoluenti cōpetit ius repetēdi, quotiès non conſtaret id actum eſſe animo
3 donādi in dubio non præſumendo, *Tiraquell. in l. ſi vnquam verbo donatione largitus n.* 206. *& ſeqq. Caualer. deciſ.* 603. *num.* 5. *&* 6. *deciſ.* 54. *part.* 5. *recent.* & ſæpius in ſua materia *ſub tit. de credito.*

Sed hæc pro actoribus ſcribens dicebam omninò ſuperflua, atque à caſu controuerſiæ extranea, quoniam cum dos conſtituta eſſet in quantitate, viro directè promiſſa, ipſi acquiſita erat actio,
4 ſuumque effectum ſortita adeò in ſtricta iuris cenſura tenaciter, quod mulieri ſoluto matrimonio, ſinè viri eiuſque hæredum ceſſione nulla competat actio ex deductis *per Francb. deciſ.* 33., Et licèt iuxtà opinionem in foro receptam huius actionis exercitium admittatur, attamen id procedit ex æquitate ac ratione inanis circuitus, vt deductum habetur *diſt.* 62. *&* 163.

Quodque in viri arbitrio repoſitum ſit, etiam in caſu quo de negligentia im-
5 putari non poſſit, vel actiones contra dotantes mulieri cedere, vel dotem inexactam de proprio mulieri reſtituere, dictaſq; actiones prò ſe retinere, eſt *text. in l. ſi ſocer* §. *Lucius Titius ff. ſolut. matrim. vbi ſcribentes*, de quibus *Francb. dicta dec.* 33. *num.* 7., Atq; in idem & pro excluſione donationis deducebam etiam *text. in l. penult. ff. de dote prælegata*, per

quem

quem *Surd. deciſ.*42. latè probat, quod legata per virum dote vxori non cenſeātur remiſſæ actiones contra dotantem, ſed hæredibus pro legati implemento ſufficiat eas cedere.

Fortius quia nulla concurrebant adminicula vel coniecturæ dilectionis ergà ſocrum, ſed potiùs ob lites habitas ac non impletam fidem circà dotis ſolutionem conſtabat de oppoſito, quodque ita ad fauorem dilectæ vxoris diſponere voluerit, nè pati cogeretur lites & incommoda ſuper huiuſmodi reſidui exactione, ſeù ſuper poſſeſſione illorum bonorum, quæ ipſe vir loco quantitatis quamuis inuitus ad dirimendas controuerſias receperat, vndè ità eſſet retorquere fauorem in odium, ac odium in fauorem.

Sed etiam quia de ſtricto iure potuiſſet vxor prætendere à viro integræ dotis reſtitutionem in pecunia, et eo modo, quo ipſe fecit, quoniam reſpectu ratæ exactæ dum dos conſtituta erat in quantitate, non tenebatur vxor recipere bona, quæ cum vera æſtimatione loco quantitatis in ſolutum receperat, vtpotè effecta de pleno dominio ipſius viri conſiderandi tanquam extranei emptoris; Atque reſpectu reſidui inexacti adhuc vrgeri potuiſſet ſtante negligentia in exigendo debito tempore iuxtà
6 textum *in l. ſi extraneus ff. de iur. dotium & l. ob æs ff. de pactis dotalibus, vtrobique DD., de quibus Franch. dec.*324 *Rota deciſ.*63. *num.*7. *poſt Merlin. de pignor. deciſ.*203. *num.*6. *poſt Zacch. de oblig. Camer. deciſ.*3. *poſt Salgad. in labyrint., et in alijs*; Licèt enim vbi agitur de tali dotante, cui reuerentia debetur, non de facili ex huiuſmodi negligentia detur actio contra virum, cui imputandum non eſt per mulierem, cur eius patrem vel matrē non vrſerit, vt diſponit idem *text. in d. l. ſi extraneus*; Attamen vel id ceſſabat in præſenti ob dotantis idoneitatem in bonis abſque neceſſitate vrgendi perſonam, quo caſu hæc excuſatio nō admittitur, vt dicta *dec.*3. *poſt Salgad.* & latius in *Romana dotis de Alterijs diſc. ſeq. & dicto diſc.*163; Vel ſufficere obſeruabā vt vir, qui peritiſſimus I.C. erat, ſe negligentem agnoſcendo, ità veritatem ac bonam fidem erga vxorem agnoſcere voluerit, quodque diſpoſitio congruam habeat cauſam, ad quam referri valeat excluſiua donationis ſemper excludendæ quoties dari poteſt alterius cauſæ relatio, vndè propterea dicebam caſum eſſe diſputationis incapacem, etiā vbi mihi non innoteſcerèt teſtatoris voluntas, multò magis quia ego certò ſciebam eam, vt ſupra dictum eſt, eſſe de directo in oppoſitū, quod tamen frequenter contingit, vt ita mortuorum voluntates interprætentur de directo in oppoſitum.

ROMANA

DOTIS DE ALTERIIS

INTER

LVCRETIAM RICCIAM, ET HÆREDES ANTONII ALTERII EIVS VIRI.

Diſcurſus beneuolus prò veritate.

Ad materiam textus *in l. ſi extraneus ff. de iure dotium*. Quando ſcilicet viro imputetur, cur dotem non exegerit, itàut mulier prò dotis quamuis inexactæ reſtitutione contrà eum vel eius hæredes agere poſſit, præſertim, vbi non exegit ab hærede.

SVMMARIVM.

1 F*Acti ſeries cum caſu controuerſiæ.*
2 *Viro imputandum eſt, quod dotem*

ab herede vel extraneo dotante ex neceſſitate non exegerit.
3 *Quid vbi dotans eſt extraneus ex liberalitate.*
4 *Datur diſtinctio pro intelligentia totius materia.*
5 *Maritus dicitur adminiſtrator dotis, & de qua culpa teneatur.*
6 *Dos danda in Regno Neapolitano fœminę excluſa àn ſit regulanda ad menſuram legitimæ.*
7 *Dos data intuitu renunciationis non dicitur ex liberalitate.*
8 *An diſpoſitio* text. in l. ſi extraneus *exigat, vt dotans interim mutauerit conditionem, & eſſet effectus non ſoluendo.*
9 *De quæſtione, cuius ſit electio ſoluendi dotem, vel cedendi actiones.*
10 *Quando dotans dicatur mutaſſe conditionem.*
11 *Quandò creditor agat antè diem & pendente dilatione.*
12 *Quid* de l. ſi extraneus, *vbi dotans eſt pater.*

DISC. LXXI.

1 DE menſe ianuarij 1654. contractum fuit matrimonium inter Antoniũ Alterium, & Lucretiam Ricciam deſuper initis capitulis matrimonialibus, in quibus Ranuccius in Curia Prælatus patruus & curator dictæ Lucretiæ ac Antonij Mariæ fratris Oppidi Montis realis in Aprutio tunc minoris, promiſit curatorio nomine Lucretiam ducturam eſſe in virum dictum Antoniũ, et deindè tam dicto quàm etiàm proprio nomine inſolidum promiſit dotem ſcut. 14500., ex quibus tunc ſoluta fuerunt 3000., alia 2500. ſolui promiſſa poſt mortem Paulinæ Maffeæ, & reſiqua 9000. infrà terminum ſeptem annorum, ſub pacto vt volentes dicti dotantes, poſſent loco pecuniæ dare inſolutum quoddam caſale in Vrbe, et cum alio pacto renunciationis faciendæ per dictam Lucretiam, dictaq; capitula de anno 1658. cum ſolemnitatibus ſtatutarijs per publicũ inſtrumentũ ratificata fuerunt per dictum Antonium Mariam ſponſæ fratrem factum maiorem.

Ex dictis autẽ ſcut. 14500. tenebatur dictus frater præcisè dare decẽ mille in executionem paternæ diſpoſitionis, alia verò 4500. promiſerunt de ſuo dicti Ranuccius & Antonius Maria, pro hac rata de pacto reuerſiuo ſibi conſulentes in caſu diſſolutionis matrimonij per mortem ſponſæ ſinè filijs.

Expirata verò dicta conuentionali dilatione, cum illa durante, mortuus eſſet Ranuccius, cui dictus Antonius Maria correus ſucceſſit, vir ſpatio annorum quatuor cum dimidio, in quibus ſuperuixit, contrà iſtum nullas adhibuit diligẽtias pro dicti reſidui aſſequutione, ſed ſolùm contentus fuit exactione fructuũ dotalium ad conuentam ab initio rationem ſcut. quatuor cum dimidio pro cẽtenario, vndè facto caſu eius mortis, dubitari contigit, àn dicta Lucretia ius haberet repetendi integram dotem ab hæreditate ac bonis viri, quamuis per iſtum adhuc exacta non eſſet; Cumq; de hoc extraiudicialiter ac beneuolè pro veritate videretur, hinc deſuper conſultus Reſpondi.

Quoad ſcut. 10. m., ad quæ dictus Antonius Maria tanquàm hæres patris ex neceſſitate tenebatur, cum in hac parte iure extranei dotantis ex neceſſitate iudicetur, dixi, planam videri affirma-
2 tiuam, vt in ſpecialibus terminis hæredis patris *Bald. in l. ſi extraneus ff. de iur. dot. in princip. Bald. nouell. de dote par. 8. priuil. 24. in fin. & priuil. 25. verſic. Prætereà, Boer. dec. 329. n. 3. verſ. fallit ſecundò Medices deciſ. Senen. examin. 36. n. 23. Francb. deciſ. 424. num. 5. Fontanell. de pact. clauſ. 6. gloſ. 1. par. 2. num. 77.*

Et in indiuiduo fratris dotantis ſororem, quatenus id faciat, non ex liberalitate, ſed ex neceſſitate *Faber. in Cod. lib. 5. tit. 7. de iur. dot. diffin. 9., quem refert & ſequitur Fontanell. loco cit. nu. 65.*

Et generalitèr de dotante, qui non ſit pater, ſemper ſentijt *Rota, vt dec. 114. num. 16. par. 7. recent. deciſ. 203. num. 6. poſt Zacch. de oblig. deciſ. 63. num. 7. poſt Merlin. de pignor., in quibus concordantes.*

Quouerò ad reliqua ſcuta 4500., quę
3 per fratrem ac patruum abſq; neceſſitate ſed voluntariè ac liberalitèr promiſſa fuerũt, àn ſcilicèt in hac parte vir excuſationem mereretur, ex eo quod dotan-

tes

tes ex liberalitate non vrſerit, eo modo quo iuxtà aliam opinionem reijcientem illam *Caſtrenſ.* indiſtinctè excuſatur vir, qui patrem non vrſerit, ſtante quod text. *in l. ſi extraneus ff. de iure dotium* iſtum dotantem patri aſſimilat.

Et pro viri excuſatione ſtant *Faber in Cod. dicto lib. 5 tit. 7. diffin. 9. in gloſ. 1. & 2. Franch. deciſ. 424. num. 7. & cæteri relati per Fontanell. loco ſuprà cit. num. 71.* Contrarium autèm verius putat idem *Fontanell. num. 72.*, et hæc ſecunda opinio fortè probabilior videtur proptèr bonas rationes ab eodem deductas ibi videndas.

4 Cæterùm tàm in caſu patris, quàm fortius in iſto fratris, vel extranei dotantis ex liberalitate, dixi pro meo iudicio quæſtionem videri potiùs facti quàm iuris, non recipientem proindè certam ac determinatam regulam generalem, ſed decidendam ex ſingulorum caſuum iudiuidualibus circumſtantijs, ex quibus pro iudicis prudenti arbitrio deſumatur, àn vir excuſatione dignus reputari debeat nec nè, atq; ità putabam contrariantes opiniones rectè conciliari poſſe.

5 Maritus enim dicitur legalis adminiſtrator dotis, pro adminiſtratione obligatus ad culpam, nedùm latam, ſed etiàm leuem *Campeg. de dote par. 2. c. 67. num. 1. Boſs. de dote cap. 11. num. 121. & cap. 19. nu. 140. & omnes*, Imò quandoq; etiàm ad leuiſſimam iuxtà caſuum diuerſitatem, Vndè ſi negligētia ſit talis, quod potiùs ſocordia dici valeat, latæ, vel ſaltem leuis culpæ gradum attingens, tunc non videtur quæ legalis vel humana ratio expoſcere debeat, vt mulier ſub legali viri adminiſtratione diù viuens, atq; de ſuis iuribus tempore habili ſub viri fiducia non ſollicita, ità debeat ab ipſa lege eluſa remanere contra omnia principia. Ideòq; qualitas dotantis, àn ſcilicèt ſit de illis, qui in ſolidùm vrgeri poſſunt nec nè, ſatis operatiua eſſe videtur in eo, quod excuſet ab illis exactis ac maioribus diligentijs, quæ cum extraneo dotante adhiberi debent, non autèm vt virum omninò ſocordem & culpoſum excuſet ab ea exactione, quam abſq; reuerentiæ violatione ſeù incongrua ſuffocatione commodè de tempore idoneitatis facere poterat, vt aduertit *Boſs. de dote cap. 19. num. 56. circà finem verſ. ſolùm in caſu &c.*

Ideò enim in ſenſu omniū excuſatur vir non exigens à patre vel à dotante ex liberalitate, quià eos vrgere non poterat in ſolidum, et ſi conueniſſet, nullus exindè ob dictum beneficium *nè vltrà quam &c.* ſequutus eſſet effectus, Ergò quandò hæc ratio ceſſat, quoniàm non obſtante dicto beneficio potuiſſet ex diligentijs commodè ſequi ſolutio, non videtur ſubeſſe congrua ratio, quæ illum excuſet.

Vndè propterea applicando ad rem, ſtante longæuo ſilentio annorum ferè quinq; abſquè minimo diligentiæ actu, et fortius ſi ſubſiſteret illud facti præſuppoſitum, quod dictus Antonius vir ſæpius à coniunctis monitus atquè increpatus eſſet, vt dotem exigeret, neque vlterius exactionem negligeret, ſatis de eius hæredum malo iure dubitari poſſe reſpondi.

Prætereà obſeruabam ſatis dubitari poſſe, quod nequè in hac rata verſaremur in caſu dotantium ex liberalitate ex pluribus; Primò quia non per hoc quod pater reliquit ſolùm pro dote ſcut. 10. m. ergò ſequitur reliquum à fratre datum eſſe voluntariè & ex liberalitate, quoniam caſus non erat in Vrbe, vbi ex Statuto 141. filia acquieſcere debeat paterno iudicio; Sed in Regno Neapolitano, vbi licèt per Conſtitutionem quæ incipit, *In aliquibus*, ſtantibus maſculis
6 excludantur fœminæ, dotandæ ſolùm de paragio, Attamen quandò fœmina dotatur per patrem in vita, dos præſumitur congrua, & non intrat præciſa quantitas legitimæ, de cuius ſupplemento dubitari poteſt, ſed quandò agitur de puella, quæ remanet de tempore mortis patris innupta, tunc exceptis magnatibus, in quibus iuxta vnam opinionem aliqua peculiaris cōſuetudo vel ratio vrget, abſolutum eſt dotem ſuccedere loco legitimæ, atq; ad eius limites regulandam eſſe, itaut ſi pater minus relinquat in teſtamento, competat ſupplementum, etiamſi ſumma relicta ſufficeret ad dotem congruam, quinimò etiamſi velit ingredi monaſterium, pro quo minor dos ſufficiat *Apont. conſ. 65. Galeot. lib. 2. controu. 8. num. 21. & cæteri Regnicolæ paſſim*, ac habetur incidenter

actum

actū ſub *tit.de feud.diſc.*168.*& infra diſc.* 144.ideoq; non per hoc quod pater reliquit pro dote ſola 10.m., ergò ſequitur per neceſſe reliquū cenſeri datum ex liberalitate, quę in dubio non pręſumitur, vndè ad id oſtendendū opus eſſet, quod hæredes viri firmarent ſtatum hæreditatis paternæ, cum reliquum dari potuerit pro ſupplemento legitimæ, & ſic tanquàm debitum neceſſarium.

Secundo quia frater & patruus ex pacto in eiſdem capitulis contento conuenerunt de renūciatione per dictam Lucretiam facienda ſucceſſionibus matris adhùc viuentis ac aliorum coniunctorum, tunc etenim non dicitur dotari ex
7 liberalitate, ſed potiùs hæc dotis pars cenſenda eſt debitum tanquàm pretium iurium renunciatorum, vt in Romana dotis 3. Decembris 1632. coràm *Dunozetto inter ſuas dec.* 267. quæ eſt magiſtralis ſæpius canonizata præſertim *corā eod. dec.*528.,*aliàs deciſ.* 110. *num.* 22. *& ſequen.par.* 8. *recen. in Ciuitatis Caſtelli dotis* 28. *Aprilis* 1662 *coràm* Emerix, & in alijs pluries.

Et tertiò quia cum dicta rata dotis promiſſa eſſet in ſolidum per Ranucciū patruum antè dilationis expirationem defunctum, prædictus Antonius Maria tanquàm eius hæres non gaudeat beneficio *vltrà quàm &c.*, ideoquè procedūt omnia, quæ ſuprà dicta ſunt de hærede patris, et ſic ex pluribus videbatur neq; in hac rata diſpoſitionem *d. l. ſi extraneus* ſuffragari.

Itèm cum ex dictis ſcut. 14500 ſoluti fuiſſent 5500., dum ſupponebatur remanere debenda ſolùm 9000., aliam dixi oriri poſſe dubitationem, in quam ſcilicet cauſam dicta rata ſoluta referenda eſſet, atque non improbabilitèr dici poſſe videbatur potius in cauſam reſidui promiſſi de proprio referri debere, quoniàm in dubio cenſetur potiùs ſolutum debitum proprium, quàm alienum, quale dici poteſt hæreditarium in hærede beneficiato, qui verè dicitur nudus hæreditatis adminiſtrator immunis à moleſtijs de proprio iuxtà notas propoſitiones.

Sola igitùr difficultas contrà mulierē in eo eſſe videbatur, quod *text. in d. l. ſi extraneus* loquitur contra virū, quoties agatur de debitore extraneo, qui facul-
8 tatibus defectus ſit, atq; ità exemplificat etiā *gloſ.* in poſitione caſus, vndè proptereà eatenùs vir ad dotē inexactā ſoluendam tenetur, quatenùs dotantis conditio immutata ſit, ſecus autèm ſi ipſe vel eius hæres ſit idoneus, quià tunc ſufficit viri hæredibus cedere mulieri actiones, vt firmant *Medices dec.Senen.exam.*36. *numer.*17. *Andreol. controu.*136. *numer.* 15. *Altograd. conſ.* 31. *numer.*2. *lib.*1., quaſi quod ratio dicti rigoris legalis conſiſtat, nè mulier indotata remaneat.

Verùm iſta modernorum traditio ità ſimplicitèr ſumpta potiùs indigeſta parùmq; fundata mihi videbatur, ſiquidem, licèt *text. in d. l. ſi extraneus* ponat caſum, in quo extraneus defectus eſſet facultatibus, itaùt quæſtio ſit de omnimodo periculo, non indè tamèn per neceſſe reſultare videtur argumentum à contrario ſenſu, quod ſi vir neglexit, ac fuit in culpa exigendi, non debeat teneri, quamuis dotans non eſſet defectus, quoniàm nullus ex noſtris ſenioribus hoc dixit, Et econtrà *Bald.*, *et Bald. nouell.*, *ac cæteri ſupra allegati* ſimplicitèr ac indefinitè tradiderunt, vt excepto caſu patris vel dotantis ex liberalitate, vir ad reſtitutionem dotis quāuis inexactæ teneatur, ad iſtam diſtinctionem non deſcendentes, atq; cum iſto ſenſu indefinitè quoquè proceſſit Rota in deciſionibus ſuprà allegatis, ac verè *Medices* incidenter potiùs referendo tenorē textus prædicti ità loquitur, non examinando hunc punctum, cum ipſe ſe referat ad caſum poſitū *deciſ.* 59., cuius præcipuus punctus conſiſtebat in ceſſante culpa viri, atq; *Altograd.* aliam non adducit rationē vel auctoritatem niſi illam *Medices* vbi ſuprà, magiſque ſtringere videtur auctoritas *Andreol. loc. cit.*, ſed pariter hic parùm digeſtè loqui videtur.

Quæſtio enim hæc tractatur *per DD.*
9 *in l. ſi ſocer* 45. §. *Lucius Titius ff. ſolut. matrim.*; quoniā cum text. agens de caſu diuortij ſequuti culpa viri cum muliere, cuius dos per patrem conſtituta adhùc exacta non erat, alternatiuè diſponat, *quod neceſſè habebit maritus, aut exactam dotem aut actiones ei præſtare*, Hinc proinde diſputant DD., cuius ſit electio, an viri vel mulieris; *Et Petr. de Bellapert.* dicit eſſe mulieris, Sed in contrariū

ſtat

ſtat communis opinio, vt electio ſit viri ſoluendi dotem vel cedendi actiones, vt ibidem firmant *Bald. antè num. 1. Alex. num. 3. Angel. num. 1. & Imol. num. 10.*

Omnes tamen iſti procedunt cum præſuppoſito quod vir dici non poſſit in culpa, eique imputari non poſſit, cur non exegerit, ſtante quod agebatur de dote conſtituta per patrem, quem vrgere non debebat, contrarium econuersò ſentientes, vbi non exactio eius culpæ tribui poſſet, quod explicitè ac ſatis benè aduertit *Paul. de Caſtr. in eod. §. Lucius Titius num. 9. in fin.*, vbi quod tunc liberatur cedendo actiones, atq; ſua eſt electio, quandò ei imputari non poteſt cur nõ exegerit, ſi verò poteſt imputari, tunc non liberatur cedendo, ſed erit debitor dotis, qualem indiſtinctè Rota ſemper cenſuit in ſuprà allegatis deciſionibus, ideoque non videtur, vndè moderni *Altograd. & Andreol.* dèſumant hanc diſtinctionem, quod ſi immutata non eſt conditio, ſufficiat ceſſio, ſi verò immutata eſt ſecùs, dum ſeniores hanc diſtinctionem facere non videntur, ſed ſolùm ponderant culpam, qua ceſſante dicunt ſufficere cedere iura, ſiuè debitor ſit ſoluendo, ſiuè non.

Verùm quicquid ſit de iſta quæſtione in abſtracto, Dicebam dubitari etiam poſſe, quod in concreto illa ceſſaret, quoniam non verſabantur in hærede idoneo ac facilis conuentionis, itaùt mulieris nil intereſſet ab iſto vel à viro dotem exigere, quià nempè æqualis eſſet vtriuſq; prompta exactio, qualis erat caſus *Altogradi dicto conſ. 31.*, vbì de hærede exiſtente cùm bonis hæreditarijs in eodem loco, quo caſu videtur intrare æquitatiua ratio euitandi inanes circuitus, dum mulieri æquè benè ac promptè conſultum eſt contrà dotantem ſicuti contrà virum, ſed agebatur de debitore exiſtente ac poſſidente bona extrà Statum Eccleſiaſticum, vndè non ratione inopiæ, ſed ratione difficultatis exi-

10 gendi non erat ità conſultum mulieri, quæ ità dici poterat ſaltem de facto remanere indotata, ideòque intrare videbatur illa ratio, ob quam datur hęc actio mulieri contrà virum ratione negligẽtiæ, quæ in propoſito videtur mulieri attuliſſe præiudicium, ac immutaſſe debitoris conditionem, et ſic intrat etiam diſtinctio, de qua ijdem *Medices, Altograd., et Andreol.* vbi ſuprà ob immutatum rerum ac debitorum ſtatum, dum Ranuccius poſſidebat in Vrbe & Statu officia & bona, vndè dici poterat facilis conuentionis, et poſteà in hoc Principatu effectus eſt non ſoluendo, Tum quia caſale quod ex pacto poſitum fuit in facultate ſoluendi poſteà in alios vſus conuerſum fuit, Tum fortius quando in facto ſubſiſteret prę́ſuppoſitum, quod adeſſent in Vrbe vel Statu bona Ranuccij, præſertim vaſa argentea, aulea, et alia mobilia notabilis valoris ſcutorũ circiter 6. mil., quæ ſequuta eius morte per manus eiuſdem Antonij viri & reſpectiuè; Sororis vendita fuerunt, eorumque pretium tranſmiſſum ad dictum Antonium Mariam dotantem & hæredem reſpectiuè, vndè rectè dici poſſe obſeruabam, dotãtem nempè Ranucciũ in hoc Principatu conditionem immutaſſe, ac effectum eſſe non ſoluendo, atque etiam virum in maxima fuiſſe negligentia redolente ſpeciem culpæ latæ permittendo hæc bona vel eorum valorem extrahi à Statu, ac tranſportari ad locum difficilis conuentionis, dum ad eius manus obuenerant; Licèt enim reſponſio dari poſſet, quod tunc durante dilatione non habebat actionis exercitium; Facilis tamen erat replicatio, quod creditor antè diem conuentionalem, licèt non habeat

11 actionem ad effectum aſſequendi, habet tamen actionem ad effectum aſſecurandi, quoties ex caſus contingentia immutatur rerum ſtatus ac debitoris conditio efficitur deterior *l. quæſitũ vbi gloſ. ff. de pignor. Stracca de decoct. par. 3. numer. 56. Salgad. in labyrint. part. 1. cap. 8. ex num. 29. Caualer. deciſ. 653. Rot. deciſ. 439. part. 9. recent. num. 52., Romana reſidui dotis 15. Iunij 1648. Cerro deciſ. 211. part. 10. recent. Romana dotis 31. Ianuarij 1652. Bichio deciſ. 3. poſt Salgad. vbi ſupra & deciſ. 217. par. 11. recent.*

Quid autem dicendum ſit de caſu, quo

12 agatur cum patre dotante, àn ſcilicèt attendi debeat opinio *Pauli de Caſtr. in d. l. ſi ſocer §. Lucius Titius num. 9.*, vel potius contraria iuxtà quæſtionem benè tractatam per *Franch. dicta deciſ. 424.* & alios, de quibus *Fontanell. dicta clauſ. 6. §. 1. part. 2. n. 68. cum duobus ſequen. & Boſſ. de matrim. cap. 19. num. 56.*, ſuperfluum

perfluum reputatum fuit agere in præſenti caſu vtpotè extraneo à quæſtione; In caſu autem prædicto Rota variauit, nàm in dicta *Romana dotis 31. Ianuarij 1652. coram Bichio impreſſ. poſt Salgad. in labyrint. deciſ. 3. & repetita deciſ. 217. part. 11.*, agendo de dote debita per patrem, firmat maritum negligentem teneri reſtituere etiam dotem inexactam, idemque in dote debita per matrem firmat in alia *Romana dotis 13. Maij 1652 coram Peutingero*; Et econuersò contrarium dicit in dote per patrem cõſtituta *in Romana dotis 22. Iunij 1661, et 3. Martij 1662. corã Veroſpio*, quæ ſunt in cauſa de qua *infra diſc. 128.*; Verũ reflectendo ad veritatem de dictis deciſionibus neque pro vna vel altera opinione aliquã rationem habendam eſſe obſeruabam, cum omnibus cauſis Ego ſcribens ſcirem obiter præmiſſam concluſionẽ in eis deductam eſſe, in nullo autem ex illis caſibus formiter diſputatam, cum alter eſſet diſputationis caſus; Credebam tamen veritatem cõſiſtere in ſuperius tradita diſtinctione, vt ſcilicèt quæſtio ſit potiùs facti quàm iuris decidenda ex particularibus facti circumſtantijs, et àn verè maritus dici poſſit culpoſus necnè, vt ſupra; fuerunt autem hæc ità diſcurſiuè deducta ad oſtendendum non eſſe ità planum bonum ius dictorum hæredum vt aliqui opinabantur, quodque propterea eis expediret vnitim cum muliere adhibere diligentias prò recuperanda dote à dotante, vt ſequutum fuit, atque ità ceſſauit occaſio diſputationis iudicialis, dum ex diligentijs vnitim adhibitis dos exactus in parte fuit & in parte poſita in tuto.

SENEN. CONCVRSVS

PRO

CREDITORIBVS ASCANII BRVGGIONI

CVM

RICCIARDA DE PTHOLOMEIS.

Caſus diſputatus in Rota Senen.

De materia dotis confeſſatæ, àn ſcilicèt & quando dicatur dos vera ad plures effectus, illum præſertim repetibilitatis.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *De viri confeſſione attendenda, et probante veritatem.*
3 *In cauſis extra Curiam non de facili effformari poteſt iudicium pro veritate.*
4 *Referuntur DD. tractantes de materia dotis confeſſatæ, et de adminiculis & coniecturis confeſſionem comprobantibus.*
5 *De regula, quod confeſſio non probat veritatem etiam in præiudicium viri confitentis, vel hæredum.*
6 *Quæ ſit ratio dictæ concluſionis, an ſpes futuræ numerationis, vel præſumpta fraus probibitæ donationis.*
7 *De iuramento, àn comprobet confeſſionem, et num. 13., et 14.*
8 *De limitatione concluſionis, de qua n. 5. ex adminiculis.*
9 *Quomodo procedendum ſit in metiendis adminiculis.*
10 *In ſpecie de adminiculo præcedentis promiſſionis, et num. 21.*
11 *Traditur regula pro adminiculis metiendis.*
12 *De iuramento de quo num. 7. quomodo attendendum ſit.*
13 *De eodem, vt ſatis attendatur qualitas perſonæ.*

14 De

14 *De eodem, et quale iuramentum validet actum aliàs nullum.*

15 *De diſtinctione àn confeſſio fiat antè, vel poſt matrimonium, & quæ alia fraus cadat.*

16 *De alia diſtinctione circa maiora, vel minora adminicula, an agatur de ſolo præiudicio confitentis, vel tertij.*

17 *Attendi debet regula*, vt ſingula quæ nõ proſunt, &c.

18 *Adminicula generalia, àn ſint attendenda.*

19 *Conſiderabile eſt àn adſint, necnè adminicula contraria.*

20 *Veriſimile, vel inueriſimile multum, ac principaliter eſt attendendum.*

21 *De adminiculo præcedentis promiſſionis de quo num. 10., et examinantur alia adminicula.*

22 *Inueriſimilitudo eſt magnum adminiculum fraudis.*

23 *Hæres ſoluens creditoribus tenetur ab eis exigere cautionem de reſtituendo prioribus.*

24 *Inueriſimilitudo reſultat à neglecta quietantia.*

25 *Malus ſtatus viri eſt magnum adminiculum fraudis.*

26 *Reſpondetur pluribus adminiculis aſſiſtentibus confeſſioni præſertim illi alimentorum.*

27 *De eodem adminiculo præcedentis promiſſionis de quo nnm. 21.*

28 *Hæres negligens exigere dotem efficitur eius debitor remiſſiuè.*

DISC. LXXII.

1 IVxta ſeriem, de qua infra in hac eadem cauſa *diſc.* 78., formato in *Rota Senenſ* ſuper bonis hereditarijs Gaſparis Bruggioni concurſu creditorum, inter quos erat Ricciarda de Ptholomeis vxor creditrix pro dotium reſtitutione in ſumma ſcutorũ 4800., ad iſtã excludendam plura per alios creditores opponebantur; Primò ſcilicet quod eius hypotheca deſumenda non eſſet ex tempore promiſſionis, ſed ex illo ſubſequuti matrimonij, cum creditores pro maiori parte eſſent hnius intermedij temporis; Secundò quod non conſtaret de ſolutione dictæ dotis aliàs quàm per viri, eiuſque reſpectiuè hæredum confeſſionem; Et tertiò, quod ſcripturis dotalibus, quibus mulier innitebatur, nulla fides adhibenda eſſet ob non ſolutam in tempore gabellam, in ea Ciuitate etiã pro dotibus ſoluendam, ita particularibus ſtatutis diſponentibus; De primo puncto actum eſt *dicto diſc.* 78.; De tertio agere nolui vtpote cõſiſtente in iure municipali quod in Romana Curia vel in Tribunalibus Regni Neapolitani, in quibus reſpectiuè diuerſatus fueram ignotum eſt, me in hoc remittendo, vt par eſt, Doctoribus regionis.

Quatenùs autem pertinet ad ſecundum, An ſcilicet confeſſiones, quibus mulier innitebatur, probarent necne veritatem dotis; Scribendo more Aduocati, ita requirentibus creditoribus, quibus tamen iuxta ſtylum ſincerè meum ſenſum inſinuaui, omnes confeſſiones impugnabam, etiam primam; Verùm inſpecta veritate, credebam pro rata ſcutorũ bis mille improbabilẽ eſſe creditorum oppoſitionem, cum iſtam ſummam
2 vſque à die ſponſalium atq; in ipſa apoca matrimoniali confeſſi fuiſſent tam Aſcanius vir quàm Theophilus eius pater, dictæque confeſſionis veritas, vel in toto, vel pro maiori parte comprobata remaneret à partitis publici banci.

Non tamen omnino improbabilem, licèt adhuc parùm tutam, ſatiſque periculoſam, qualem cauſæ euentus comprobauit, credebam impugnationem alterius confeſſionis ſuper reſiduo, vtpotè cõtentæ in quadam annotatione ipſius Aſcanij viri in dorſo apocæ dotalis ſine die, et anno, et poſt partitam gabellarij habentem datã de menſe Iulij 1640., et ſic longè poſt contractum matrimonium, dictaque confeſſio de recepto non erat à Hieronymo ſponſæ patre dotante, vt prima, ſed ab eius iam defuncti hæredibus; Vnde quamuis in cauſis quæ tractantur extra Curiam non de facili maturum iudicium pro veritate ſuper
3 earum reſolutionibus efformari valeat ob deficientem illam meliorem facti, eiuſque circumſtantiarum notitiam, quę ex contradictorijs, et communicatione iurium alterius partis, ac etiã ex diſcurſibus cum iudicibus obtinetur, procedendo tamen cum facti præſuppoſitis contentis in notulis tranſmiſſis; Quem-

admodum reſolutio illius Rotę, ac etiam aliorum iudicum reuiſionis fuit iuxtà votũ ſuper primo puncto metiendi hypothecam à tempore promiſſionis ſeù ſponſalium, non autem matrimonij etiã in præiudicium creditorum, qui hoc intermedio tempore contraxerunt, vt dicto *diſc.*78.; Ità pro hac partita reſiduali, reſolutiones non omnino placuerunt.

Scribendo igitur, præſertim impugnando deciſionem dictæ Rotæ Senen., in gradu reuiſionis, Cum tam in eadem deciſione, quàm in communicatis informationibus ſcribentium pro muliere cumularentur ferè omnia, quæ in hac materia dotis confeſſatæ per DD. tractata habentur, tàm in ordine ad vim iuramenti, quàm ad præſumptiones & coniecturas, ac lapſum temporis, penè tranſcribendo omnia quę poſt antiquiores ab eis relatos in hac materia congerunt
4 *Menoch. lib. 3. præſumpt. 12. Sanchez de matrim. lib. 6. diſput. 9. Fontanell. de pact. clauſ 14. gloſ. vnica part. 1. Boſſ. de dote cap. 10. Rot. in Anconitana dotis coram Arguelles deciſ. 82. 124. & 148. par. 10. recent.*, quæ ſunt mulieri ſatis fauorabiles, et in eadem apud *Ottbob. dec.* 167 & 190. in quibus cõcordantes, cum alijs de quibus *diſc. ſequenti, ac diſc.* 159. Idcircò ad eruendam veritatem, tollendaque ęquiuoca ex dictis deciſionibus & auctoritatibus, ac alijs apud eas reſultantibus.

Dicebam indubitatum eſſe hodie iuris principium, ſeù certam eſſe regulam, vt dos confeſſata non ſit vera dos, neque
5 ſola confeſſio probet eius veritatem, etiã in præiudicium ipſiuſmet viri confitentis eiuſque hæredum, vel aliorum ab eo cauſam habentium, quamuis de tempore confeſſionis nullum admixtum eſſet intereſſe tertij, multò magis iſto concurrente, vt patet ex deductis *per Gregor. deciſ. 67. & 188. Buratt. deciſ. 108. & 612. Rota deciſ. 55. & 259. par. 6. recent. latè deciſ. 22. & 23. poſt Saldag. in Labyrinth., deciſ. 26. & 36. poſt Zuff. de legitim. proceſſ. repetit. deciſ. 126. & 296. par. 12. recent.*, et frequenter, cum in hoc principio generali omnes concordent.

Diſcordantia verò eſt in eiuſdem regulæ, ſeù principij ratione, Aliquibus
6 opinantibus confeſſionis inefficaciam reſultare ab ea ratione, quod illa facta cenſeatur ſub ſpe futuræ numerationis, Alijs verò id referentibus ad fraudem prohibitæ donationis inter coniuges, Et alijs magis communiter ac probabiliter diſtinguentibus inter confeſſionem factam ante vel poſt matrimonium, vt prima referenda veniat ad primam rationem ſpei futuræ numerationis, quaſi quod tunc non vigeret legis prohibitio ſuper donatione; Altera verò ad ſecundam rationem prohibitæ donationis, cũ tunc dicta prohibitio inter coniuges vrgeret, vt dicto *diſc.* 159. latius.

Atque exinde reſultant tot declarationes ſeù limitationes, ſuper quibus noſtri nimis inter ſe variando ſe inuoluũt, circa lapſum biennij vel alterius temporis in iure ſtatuti ad allegandam exceptionem non numeratæ pecuniæ, ſiuè circa perſonas, quibus fiat confeſſio, àn ſcilicet ipſi mulieri, vel eius patri, aut
7 alteri dotanti, cum quo non vigeat ratio prohibitæ donationis, Et fortius ſuper iuramento, et àn illud eſſet vnicum aſſertorium tantùm, vel duplex, aſſertorium ſcilicet, et promiſſorium, ſuper quo præſertim nimium ſe diffundit modernus moralis *Boſſ. de dote dicto cap. 10. ex num. 73.*, vbi diligenter ac elaboratè congerere videtur omnes hinc inde articulum tractantes, ipſe verò cum religioſa pietate, in reuerentiam iuramenti, eius operationi ac efficaciæ nimium deferre videtur, ſequendo opinionem volentium, vt accedente præſertim duplici iuramento aſſertorio, et promiſſorio, confeſſio probet veritatem.

Cumque ſicuti certa & indubitata eſt dicta regula generalis, vt ſola confeſſio non probet dotis veritatem, ità vera, et recepta ſit limitatio, accedentibus adminiculis & coniecturis; Hinc proindè
8 ſcribentes nimium laborant, magnaſque retexunt quæſtiones ſuper ſingulorum adminiculorum efficacia, præſertim verò generalium reſultantium, tàm à iuramento, et lapſu temporis vt ſuprà, quàm à longæuo ſilentio, ac à ſuppeditatione alimentorum, aliorumq; onerum matrimonialium ſupportatione, cum ſimilibus, de quibus apud ſuprà allegatos, præſertim apud dictum diligentem ac elaboratum modernum *Boſſium in tract. de dote cap. 10. & infra dicto diſc.* 159.

Occaſione autem tam iſtius, quàm plurium aliarum controuerſiarum, quas

ſatis frequēter ego diſputaui in hac materia dotis confeſſatæ, præſertim *in vna Romana pro Hierunyma Maſſa* cū officialibus Cācellariç creditoribus viri ex cauſa
9 adminiſtrationis cuiuſdā officij, corā Proregēte Cācellariæ, et *in alia Romana* diſputata in Congregatione Montiū *pro Equite Aſcorneo* cū Montiſtis Mōtis credoprouinciarum, et in pleriſq; alijs ſimilibus, vltra eas de quibus *in diſcurſibus proximè ſequentibus, et latius dicto diſc.* 159. ſemper cēſui iſtam eſſe vnam de noſtris ſimplicitatibus, immorandi ſcilicet ſuper regulis ac propoſitionibus generalibus, ſiuè ſuper deciſionibus & doctrinis, aliqua adminicula canonizantibus, vel reſpectiuè reprobantibus, quaſi quod adminiculum ſemel approbatum, vel reſpectiuè reprobatum, ſemper in omnibus alijs caſibus debeat eſſe tale; Præſertim verò cum per Doctores, ac per
10 Rotam magni fieri ſoleat illud adminiculum quod reſultat ex promiſſione præcedenti, hinc proindè ſæpius practicaui adeò in hoc inſiſti, quod eo concurrente confeſſio ſufficiat, ac habeatur vt dicere ſolemus, pro Euangelio, et econtrà eo deficiente alia adminicula, et præſumptiones non ſufficiant, cum ſimilibus.

Veritas tamen pro meo iudicio in eo conſiſtere videtur, quod iſta cenſenda ſit quæſtio potius facti, quàm iuris, vni-
11 formem generalem determinationē nō recipiens, ſed adinſtar omniū aliarum facti ambiguarum quæſtionum, decidenda pro iudicis prudenti arbitrio regulando ex ſingulorum caſuum particularibus ſeù indiuiduis circumſtantijs, ex quibus, vel pro numero adminiculorum, vel pro qualitate perſonarum, locorum, et temporum, ſæpè contingit quod aliqua adminicula in vno caſu abundent, eadem verò ac maiora in alio non ſufficiant.

Vt præſertim conſiderandum eſt in iuramento, in quo præcipuè Morales cum conſueta religioſa pietate, nè dicam
12 ſimplicitate, tantam vim conſtituere ſolent; Non negatur etenim illius maximam vim eſſe ob ſtipulationem quæ cum Deo fieri dicitur, ac ob animæ & religionis vinculum, Sed punctus eſt in modo, et àn in iurante concurrat necnè talis intentio deliberata promittendi Deo, atq; ita vinculo contractus aliud vinculum religionis addendi; Id enim pendet, tàm à qualitate temporum & locorum, An ſcilicèt iuramentum, vt eſt apud nos in Italia, cum fortè damnabili ac prohibēdo vſu, redditum ſit adeò frequens in quibuſcumq; actibus & rebus etiam parui momenti, quod dici valeat illud eſſe ſpeciem clauſularum ex Notariorum formulario apponi ſolitarum; Vel è conuerſo, illud non niſi in grauibus rebus maturè ac deliberatè, et cum aliqua ſolēnitate præſtari ſoleat, vt erat antiquitus, quando, vt alibi aduertitur, debitor qui non ſoluendo in tempore, ſeù aliàs non adimplendo id quod cum iuramento promiſerat, in periuriū incurrebat, prò illo criminaliter puniebatur etiam cum amputatione manus dexteræ iuxta *ritum M. Curiæ Vicariæ Neapolis*, cuius pœnæ loco ſucceſſit hodiè pœna pecuniaria fiſco applicāda ad rationem decem pro centenario, atque dicitur iudicium criminale & famoſum non exercibile cum ijs quibus debetur reuerentia, ex deductis pluries, *ſub titulo de credito*, præſertim *in Nullius Baren.*, et in deciſione Rotæ in ea cauſa edita *coram Cerro impreſſ. deciſ.* 348. *par.* 9. *recent.*, *et repetita dec.* 180. *poſt Zacch. de oblig. Cam.*

Prout ſatis in propoſito attendenda
13 eſt qualitas perſonæ, àn ſcilicet ſit docta, qualificata, ac reſpectiuè proba & religioſa, rectè percipiens vim illius actus, et veriſimiliter non pręſtitura iuramentum ſuper mendacio; Vel è conuerſo ſit idiota, vel inexpertus iuuenis, vel ſimplex mulier apponens manus ſuper carta inſtrumenti quia ſic ſibi dicat Notarius tanquam pro quadam ceremonia adhiberi ſolita, non cogitando neque percipiendo quid agat; Atque in hoc & ſimilibus verſari debet periti ac prudentis iudicis officium, non autem ſolū inſpicere quid dicant Titius, et Sempronius, Vel quid in aliqua deciſione dictū ſit per Rotam aut aliud Tribunal, quoniam ſtant benè ſimul in ijs caſibus de quibus loquuntur DD., ſiuè agunt deciſiones, ob illorum circumſtantias, rectè delatum eſſe iuramento vel alteri adminiculo, et tamen deferendum non eſſe in caſu de quo agitur; Hinc proindè meritò Rota præſertim *in Romana dotis coram Corrado deciſ.* 22. & 23. *poſt*

Salgad. in Labyrint. negligit iuramentum, rectè diſtinguendo, quod Aliud eſt illud conſiderare tanquam reualidatorium actus veri, ſed infecti à ſola ſub-
14 tilitate, vel diſpoſitione iuris ciuilis, vt eſt in caſu expreſſæ donationis factæ per virum vxori, ſeù per patrem filio cũ ſimilibus, cum tunc aliud non agat niſi remouere impedimentum iuris poſitiui ſuper actu vero habente perfectam contrahentium voluntatem, Aliud verò vbi adijcitur ſuper actu quem lex præſumit fraudolentum, et ſimulatum, Tùm quia ità deficere dicitur voluntas, Tum etiam quia iuramentũ dicitur vinculum religionis, ideoque eſſe non debet fomentum mendacij & ſimulationis, ac nutritiuum delicti quod in mendacio adeſſe dicitur.

Ità pariter circà eam circumſtantiam, an cõfeſſio præcedat vel ſubſequatur ma-
15 trimonium, vt iuxtà magis communẽ diſtinctionem ità ſequatur iuris pręſumptio, quod primo caſu illa referenda ſit ad ſpem futuræ numerationis, in ſecũdo autem ad præſumptã fraudem prohibitę donationis vt *latius dicto diſ.* 159.; Hæc autẽ eſt ſimplex & nuda iuris præſũptio ſatis leuis, quæ nè dum contraria probatione, ſed etiam contrarijs adminiculis & præſumptionibus tollitur, quoniam ſtant ſimul confeſſionem fieri poſt contractum matrimonium in fide dotantis ſub ſpe futuræ numerationis, ſiuè, vt iuxtà frequentem vſum præſertim Regni Neapolitani, ità fieri pro conuerſione crediti in mutuum non animo verè nouandi, ſed pro quadam cautela, vt abſque alia extrinſeca probatione vel ſolemnitate inſtrumentum tanquam liquidum præſentari ſiuè incuſari poſſet iuxtà dictum ritum M. Curiæ Vicariæ, vt aduertitur apud *Capyc. Latr. dict. decis.* 38. et per alios Regnicolas paſſim, ac habetur *infra diſc.* 161. occaſione fructuum ſeù vſurarum dotalium ad terminos *tex. in cap. ſalubriter de vſur.* àn per huiuſmodi nouationem ceſſent necne.

Et èconuersò vt confeſſio fiat antè matrimonium ſed ſimulatè, vel animo ità occultandi prohibitam donationẽ, Vel frequentius, ac probabilius ad pompam, & prò ipſius viri honeſtate ſeù exiſtimatione, i.è videatur indotatam vxorem ducere, ſiuè inferioris conditionis eſſe, quàm ſint illi qui alias ſorores vel coniunctas mulieris duxerunt iuxtà caſũ de quo ſuprà *in Tudertina diſc.* 26. et caſus de quibus agitur *dictis decis.* 22. & 23. *poſt Salgad. ac decis.* 126. & 296. *part.* 12. *recent.* cum ſimilibus, quia nempè vir nobilis & diuesamore captus ſeù ex alio accidenti vxorem ignobilem vel pauperem ducat, ità curando actum cohoneſtare iuxtà mox allegatarum deciſionum caſus cum ſimilibus; Prout poſt matrimonium etiam, ſine animo faciendi prohibitam donationem huiuſmodi confeſſiones fieri ſolent ad fraudandum creditores, vel fiſcũ iuxta ea quæ habentur *apud Celſum dec.* 242. *n.* 4. & *dec.* 255. *nu.* 2. & 3. cum ſimilibus; Et quidem ad iſtas cauſas hodiè huiuſmodi confeſſiones frequentius referendæ veniunt, cum ita viri ſub nomine vxorum in poſſeſſione & dominio bonorum continuare videantur, cum enim receptiſſimum ſit ex iuramento quod paſſim vt ſupra in omni actu apponitur, donationem expreſſam validè fieri poſſe, fruſtrà ad has ſimulationes confugere oportet.

Igitur tota eſt quæſtio facti ſuper adminiculorum pondere, et efficacia, circà quod, vt ſupra, certa & vniformi determinatione non cadente, ponderare oportet ſingulorum caſuum qualitatem penſandam prò prudenti arbitrio, prò quo benè regulando ſolum prę oculis habendæ ſunt aliquę regulæ generales, non quidem vt illæ mordicus ac iudaicè attendendæ ſint, ſed prò quadam norma;

Quarum prima eſt, vt magna differentia ſit inter caſum in quo huiuſmodi quęſtio tractetur cum ſolo viro vel eius hęredibus, quorum tantum preiudicium
16 confeſſio concernat abſq; aliqua mixtura tertij, et caſum in quo agatur de præiudicio vel intereſſe tertij, vt hoc ſecundo caſu grauiora & efficaciora adminicula deſiderentur, ſecus autem in primo, quia non de facili quis admittendus eſt ad allegandum mendacium proprium vel proprij auctoris, vt benè ità diſtinguendo, cæteris allegatis, firmatur per Rotam in ſuperius citata *Ancconitana coram Arguelles decis.* 82., 124. & 148. *par.* 10. *recent.*

Altera regula generalis eſt, vt adminicula & præſumptiones non ſingulari-

ter

ter examinari debeant, ſed vnitim cum
17 vulgari axiomate, *vt ſingula quæ non profunt vnita iuuent* &c. neq; vt dictũ eſt vniformiter, ſed iuxtà perſonarum ac locorum, & temporum qualitatem; ex quibus modica adminicula in vno caſu ſufficiant, eadem verò & alia plura in altero non.

Tertia circà ipſa adminicula, vt ſcilicet ea generalia quæ per DD. ponderari ſolent ratione iuramenti, ſiuè
18 longæui ſilentij & ſupportationis onerum cum ſimilibus, ſint quidem conſiderabilia ad confouendum alia ſpecialia magis proxima, ità vt cum iſtis vnita aliquam faciant operationem, ſed ſola & de per ſe nihil valeant, vtpote vel vaga vel conſecutiua actus ſimulari.

Quarta videtur regula generalis, ad inſtar eorum quæ pluries habentur *ſub titulo de fideic. & alibi*, vt magna ſit differentia inter caſum ſincerum in quo aliqua concurrant adminicula affirma-
19 tiua, nulla vero negatiua ſeù contraria, Et caſum turbidum in quo contraria adminicula vrgeant; Iſto enim ſecundo caſu longè maiora & efficaciora deſideranda veniunt ob duplicẽ operationem quã facere debent, Vnã ſcilicet deſtruẽdi adminicula contraria, et alteram confouendi confeſſionem ac inducendi limitationem regulæ, et ſic requiritur magna præponderantia, dum aliàs, adminiculis hinc indè colluctantibus inuicem deſtructis ſeù debilitatis intrare debeat regula, vt aduertitur etiam ad aliud propoſitum ſuprà *in Romana reſidui dotis diſc. 22. cum ſimilibus*.

Ad metiendum verò vim ſeù efficaciã adminiculorum & præſumptionũ prin-
20 cipatum obtinet veriſimilitudo quæ reſpectiuè eſt omnium aliorum adminiculorum norma & regulatrix, vt benè ponderatur in allegatis deciſionibus 22. & 23. *poſt Salgad. et dec. 126. & 296. par. 12. rec.* quod ſcilicet atteta qualitate mulieris, vel eius coniunctorum, omninò inveriſimilis eſſet dos confeſſata eorũ viribus impar, & econuerſo prò veritate conſiderabam magnam veriſimilitudinẽ à perſonarum qualitate, ac more regionis reſultantem *in dicta Romana* diſputata in Cõgregatione mõtium *pro Aſcornio*, & in pleriſq; alijs ſimilibus.

Iſta ergò theorica generali ità præmiſſa & conſtituta, deſcendendo ad ſpeciem ſeù applicationem ad caſum præſentis controuerſiæ; Quatenus pertinet ad primam confeſſionem contentam in apoca ſponſalium ſuper ſumma ſcut. bis mille, quicquid ſubtilizando in contrarium diceretur, cum propoſitionibus ac doctrinis generalibus, res pro meo iudicio erat omnino plana, & incontrouertibilis pro muliere; Tum quia agebatur de confeſſione tempore non prohibito ante matrimonium; Tum quia non per ſolum ſponſum, ſed etiam per eius patrem illa emiſſa erat, nulla tunc militante ſuſpicione colludendi ſeù fraudandi creditores, ac etiam quia per partitas duplicis banchi iuſtificabatur veritas pro notabili parte, concurrentibus quoque eiſdem adminiculis, de quibus proximè infrà ſuper ſecunda confeſſione reliquatus, vt ſupra facta per ſolum virum ab hæredibus dotãtis notabili tempore poſt contractum matrimonium.

Pro huius autem ſecundæ confeſſionis verificatione, vltrà adminicula generalia reſultantia à iuramento contento in quodam alio inſtrumento, àc à diuturno ſilentio, cum alimentorum præſtatione, ſex adminicula ſpecialia deducebantur per ſcribentes pro muliere, ac ponderabantur per deciſionem Rotæ, efficacia quidem, quando fuiſſent ſincera, & nihil vrgeret in contrarium;
21 Primò ſcilicet præcedens promiſſio, quæ ſatis vehemens adminiculum reputari ſolet, vt apud *Fontanell. Barboſ. Sanchez, & alios collectos per Buſſ. dicto cap. 10. num. 141. & ſequen., & nu. 150. & ſequen. Rota apud Gregor. dec. 62. & 491. apud Dunozets. deciſ. 726., dicta dec. 82. 124. & 148. p. 10. rec. & dicto diſc. 159.*; Secundò veriſimilitudo, quod ſcilicet eſſet dos attenta perſonarum qualitate congrua, quod adminiculum vt ſuprà reputatur maximum, ac omniũ aliorum regulatiuum; Tertiò ob ſolutionem gabellæ; Quartò ob aſſecurationem obtentam per mulierem in bonis viri in duobus Tribunalibus, à quibus inhibitiones obtinuerat vſque ab anno 1640. aduerſus eiuſdem viri creditores; Quintò iuſtificatio, quod ferè conſimilis dos alteri ſorori minori conſtituta, verè ſoluta eſſet, vnde magna reſultabat veriſimilitudo, quod ſatisfacta eſ-

ſet

ſet dos anterior filiæ maioris natu, quam conſtat à patre prædilectã fuiſſe, vt pote in aliqua maiori quantitate honoratam; Et ſextò demum, in quo magnum in deciſione conſtituitur fundamentum, quod cõfeſſio verificaretur in parte notabili iuxta *deciſ.55 num.8.par.2.diuerſ. apud Greg. dicta deciſ.62. num.7. & in alijs dicto diſc.159.*

Quando, vt dictum eſt, dicta adminicula eſſent ſincera, itaut nil vrgeret in contrarium, admittebam, quod illa, attento numero & qualitate, ſufficerent etiam in præiudicium tertij, ſtante præcedenti abſque dubio ſincera promiſſione de tempore non ſuſpecto; Verùm aliqua probabilis dubitandi ratio reſultabat ex adminiculis contrarijs, quorum
22 præcipuum ſatiſque vehemens reſultabat ex magna inueriſimilitudine, dum confeſſio huius reſidui non erat ab ipſo patre dotante, ſed ab hæredibus contra omnem veriſimilitudinem; Tum quia, vt mihi ſupponebatur, nedum probatio, ſed neque fumus dabatur quod in hæreditate patris dotantis remanſiſſent pecuniæ ſeù merces, ex quibus promptè ſumma adeo notabilis ſcut. 2500. ſolui potuiſſet; Tum etiam quia ſatis improbabile eſt, quod hæredes, qui ſtante hodierno beneficio inuentarij dicuntur potius legales adminiſtratores, ſummam adeò notabilem ſoluere voluerint abſq; quietantijs etiam per publica documenta, cum hæredi incumbat onus reportandi etiam cautiones de reſtituẽdo anterioribus, quoties hæreditas non omni-
23 no, et notoriè idonea reputatur, ac aliàs tenetur de proprio *iuxtà theor. Bart. in l. finali §. Et ſi præfatum Cod. de iur. deliber. cũ deductis per Gratian. diſcept.532. num.6. Salgad. in Labyrint. par.3. nu.20. ſequen. Rota dec. 211. num. 1. par. 10. rec.*, et habetur pluries *ſub tit. de creditore*, ac ſub altero *de hærede*; Et de inueriſimilitudine reſultante à neglectis quietã-
24 tijs habetur per Rotam *apud Greg. dec. 188. num.2. dec.239. num.11. & ſequen. par. 4. rec. tom. 2. dec. 259. nu. 6. par.6. rec., et in alijs pluries.*

Magnum quoque adminiculum in contrarium reſultabat à malo ſtatu viri
25 ab anno 1640. citrà quod ponderatur *apud Buratt. deciſ. 108. dec. 23. num. 9. cum ſequen. poſt Merlin. de pignor. & in alijs relatis per Boſſ. dicto cap.10. n.159.* quod adminiculum efficacius reddebatur ex ſubſequuta de eodem anno 1640. aſſecuratione mulieris cum inhibitionibus pro repellendis creditoribus ac impediẽda bonorum executione & ſubhaſtatione; Vt enim ſatis frequens, et quotidiana praxis nos docet, iſta eſt cautela magis affectari ſolita per ipſoſmet viros debitores quàm per mulieres, vt ita eludant creditores, atq; ſe cõfoueant in poſſeſſione bonorum, quorum fructum ac vtilitatem ipſi cum vxoribus viuentes in effectu reportant.

Reſpondendo autem ſingulis adminiculis contrarijs; Quatenus pertinet ad duo generalia, quoad illud iuramenti ſatis dictam eſt ſuprà, Et quoad alterum
26 alimentorum, illud eſſe nimium leue aduertit *Fontanell. dicta clauſ. 14. gloſ. vnica par. 2. num.58. & ſequen.*, ac parvifecit *Rota dicta dec. 23. num. 17. cum ſequen. poſt Merlin. de pignor.* & in alijs, ac reuera eſt contemptibile, vtpote nimis vagum, & generale; Et quoad ſpecialia, illud præſertim præcedentis promiſſionis, non negabam eſſe vehemens, magis ex cõmuni traditione modernorum et ex auctoritate Tribunalium, quã,
27 quod verè in puncto iuris procedat, cũ illud deriuet à diſpoſitione *textus in l. in contractibus §. ſed quoniam in fine Cod. de non numerata pecunia*, quæ percutit caſum, in quo confeſſio referenda veniat ad ſpem futuræ numerationis, ſecus autèm vbi refertur ad fraudẽ ac ſimulationem, Ideoque hic eſt vnus de pragmaticorum claris erroribus, ſed quia etiam in his terminis hoc adminiculũ eſt in foro nimium receptũ, idcirco oportet quidẽ illud in reuerentiã auctoritatũ admittere, ſed aliud nõ inducit niſi præſumptionem, contraria præſumptione elidibilẽ.

Idem dicendum quoad veriſimilitudinem reſultantem à dotis congruitate, quæ maximum quidem induceret adminiculum, vbi confeſſio contineret ſolutionem factam ab ipſo dotante, ſed ratio dubitandi conſiſtebat in dicta qualitate confeſſionis ab hæredibus, maiorem inueriſimilitudinẽ præſeferente; Tertiũ adminiculum ſolutæ gabellę ex interuallo voluntariè & abſq; eo quod pulſaretur à gabellarijs talem notitiam non habentibus, cum aliàs egiſſent etiam ad pœnã

ob

ob ſolutionem debito tempore non factam; Prout, & quartum ſubſequutæ immediatæ aſſecurationis, potius retorquebantur, atque vehementia fraudis adminicula producebant, quod ſcilicèt id affectatum fuerit pro excludẽdis creditoribus iam vrgentibus; Vt etiam retorquebatur quintum iuſtificationis ſolutæ dotis alteri ſorori minori per publica documenta, ita enim conſtat dotantẽ vel hæredes fuiſſe diligentes in reportandis quietantijs etiam de ſummis minoribus per publica documẽta, quod veriſimilitèr pro hac notabili ſumma quoque factum eſſe; Et quò magis de tempore confeſſionis vir erat in malo ſtatu, eo magis pro meo iudicio augebatur ſuſpicio ſiue inueriſimilitudo, nã dicti hæredes, mulieris fratres, ipſamet veriſimilitèr procurante, ſollciti fuiſsẽt de inueſtimento huius ſummæ reſidualis adeo notabilis;Et demùm quoad ſextum adminiculum, in quo maximum ac potiſſimum fundamentum conſtituebatur verificationis in parte notabili, manifeſta fallacia conſiſtebat in applicatione ad caſum, illud enim rectè intrabat in prima confeſſione facta in apoca ſpõſalium ſuper ſumma ſcut. bis mille,cuius veritas per partitas banchi in parte notabili iuſtificabatur vt ſuprà, ſed inde inferri non poteſt ad iuſtificationem ſecundæ confeſſionis omnino diuerſæ ac diuerſo tempore emanatæ, atque in hoc conſiſtebat æquiuocum, quoniam concluſio procedit in verificatione ipſius identificæ confeſſionis nõ autem in alia.

Difficultatem autem mihi inferebat conſideratio nec per ſcribentes in cõtra-
28 rium, nec per deciſionem tacta, quod cum mortuo patre ceſſaret ratio reuerẽtiæ,atque vir non doceret de diligentijs contra hæredes, ſed potius ità acceptilando ab eis ſe ſatisfactum vocaſſet, ità intrabat diſpoſitio *textus in l. ſi extraneus ff. de iur. dotium cum* ibi notatis, de quibus præſertim *in Romana dotis de Alterijs diſc.præcedenti*, vt quoad mulierẽ dos haberetur pro exacta, Atq; ex hoc motiuo reſolutiones mulieri fauorabiles aliquam probabilitatem mihi habere videbantur,niſi facti qualitas iuſtam induceret excuſationem.

REATINA

DOTIS,

PRO

VICTORIA CANALIA.

CVM

BARTHOLOMÆO ET FRATRIBVS DE VECCHIATELLIS.

Caſus diſputatus coràm A.C. & reſolutus pro Victoria, poſtea vt credo concordatus.

De eadem materia dotis confeſſatæ quando dicatur vera dos, itaùt confeſſio probet veritatem, Et àn ob conuentionem inter mulierem & viri hæredes, vt dotem retinendo, annuam præſtationem ſoluerent, cenſeatur inducta dotis donatio,ſeù aliàs prohibita ſit mulier dotem repetere, vbi præſertìm à ſolutione conuentæ præſtationis deficitur.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries cum rationibus dubitandi.*
2 *Confeſſio dotis non probat eius veritatem etiam in præiudiciũ ipſius confitentis.*
3 *Quæ ſit ratio concluſionis, an ſpes futuræ numerationis vel fraus prohibitæ donationis, diſtinguitur.*
4 *Declaratur etiàm diſtinctio quando procedat.*
5 *Hæc exceptio eſt apta impedire obligationem Cameralem.*
6 *Ampliatur concluſio, etiàmſi confeſſio fiat pro exoneratione conſcientiæ, et pro recognitione veritatis.*
7 *Quid vbì accedit iuramentum, latè examinatur.*
8 *Vbì iuramentum non eſt operatiuum, attenditur tamen pro adminiculo.*
9 *Concluſio de qua num. 2. limitatur concurrentibus adminiculis, ex quibus probat*

probat etiam contrà tertiam.

10 *Quæ regula tenenda ſit in adminiculorum & coniecturarum pondere metiendo.*

11 *Magna coniectura eſt illa veriſimilitudinis.*

12 *De adminiculis vagis & generalibus.*

13 *Abuſus circà doctrinas.*

14 *De alijs adminiculis dotis veritatem comprobantibus.*

15 *Ex pacto non petendi dotis reſtitutionem non inducitur eius donatio, dum ad aliam cauſam poteſt referri.*

DISC. LXXIII.

1 Contracto matrimonio inter Bartholomæum Vecchiarellum ſeniorem & Victoriam Canaliam cũ dote ſcutorum 6250. in pecunia, & 500. in mobilibus per apocam priuatam à Nerio patre conſtituta, poſt ſequutum reſpectiuè matrimonium & obitum Nerij dotantis, intèr iſtius filios & hæredes, ac Bartholomæum virum deuentum eſt ad computorum ſolidationem, qua ſequuta, laceratiſq; apocis ſeù notulis de recepto, initum eſt publicum inſtrumentum quietantiæ, per quod vir de integra dote ſe ſatisfactum vocauit, eiuſque debitorem in caſu reſtitutionis ſe conſtituit.

Soluto matrimonio per obitum Bartholomæi ſuperſtite Vincentio communi filio, iſtoque etiam defuncto, ſuperſtitibus dictis Bartholomæo & alijs in pupillari ætate ſub tutela Pompei patrui magni, cum iſto Victoria, vt nepotibus rem gratam faceret, conuenit ſe contentam eſſe, vt eius dos cum reliquis bonis proùt de præterito, communicata remaneret, ſe declarando contentam ſolis alimentis iuxtà retroactam obſeruantiam domi recipiendis, & quadam annua præſtatione directè per ipſam ab affictuarijs cuiuſdam lacus hæreditarij percipienda, cum pacto regreſſus ad eius primæua iura in caſu inobſeruantiæ.

Cum autèm Bartholomæus vnus ex dictis nepotibus factus maior, ac vxore ducta, cum auia non benè ſe gereret, non ſolùm circà alimentorum congruam ſuppeditationem, ſed etiàm impediendo dictæ præſtationis exactionem, Hinc illa coacta eſt in domum Marchionis Canalij ex fratre nepotis ſe recipere, atq; iudicium propterea inſtituit corã A. C. contrà eumdem Bartholomæum & fratres tanquàm Bartholomæi ſenioris hæredes pro ſuæ dotis reſtitutione, ſed ex parte reorum tres opponebantur exceptiones, Vna non probatæ veritatis dotis, niſi per confeſſionem, quæ dotis veritatem non probat ob prohibitam donationem inter coniuges; Altera non redditæ rationis adminiſtratæ tutelæ, quam Victoria per obitum dicti Pompei per biennium circitèr adminiſtrauerat; Et tertia ex dicta conuentione inita cum tutore, per quam Victoria contenta fuerat, vt dos cum alijs bonis communicata remaneret, non obſtante quòd à dictæ annuæ præſtationis ſolutione aliquo tempore defectum eſſet, Vel quià iuſtæ concurrerent cauſæ ab iſta caducitate excuſantes, Vel quià in omnẽ euentum de æquitate ad eamdem caducitatem euitandam locus eſſe deberet purgationi, atq; ſupèr ſingulis huiuſmodi exceptionibus in iure probandis magnum allegationum cumulum faciebant ſcribentes pro eiſdem.

His tamèn non obſtantibus, ad mandati exequutiui relaxationẽ me pro Victoria ſcribente cum iuſtitiæ fundamento, ad veritatem etiàm reflectendo, proceſſum fuit, Quatenùs enim pertinet ad ſupradictas exceptiones ex parte reorũ oppoſitas, in quibus tota dubitandi ratio verſabatur, cum aliàs de plano fundata eſſet intentio actricis in publico inſtrumento camerali obligatione vallato, eas ſingularitèr examinando, illa redditionis rationum adminiſtratæ tutelæ abſque aliqua iuriſtarum opera per cauſæ Patronum tollebatur ex facto, in quo incontinenti docebatur plùs importare datum ſeù impenſum quàm receptum, nequè ad manus mulieris tot bona vel pecunias perueniſſe, vndè propterea locus eſſe poſſet limitationi, quæ ex mente DD. ratione cuiuſdam æquitatis ſeù inanis circuitus traditur ad regulam textus *in l. vnica §. exactio Cod. de rei vxor. action.*, ideoquè tota diſputatio reſtringebatur ad reliquas duas, præſertìm primam, quod non de vera ſed de con-

confeſſata tantùm dote ageretur.

Circà quam ego pro actrice ſcribens admittebam regulam ex parte reorum deductam, vt ſola viri confeſſio non pro-
2 bet illius veritatem etiam in ipſius confitentis vel eius hęredum, ſinè tertij mixtura, præiudicium, ob fraudem quæ aliàs legi fieri poſſet circa prohibitam donationem inter coniuges, vt *ex gloſ. in l. aſſiduis Cod. qui potiores in pignore habeantur*, aliiſque antiquioribus, in præciſis terminis præiudicij ſolius viri, vel eius hæredum *Coccin. deciſ. 499. num. 1. Gregor. deciſ. 67. numer. 2. Buratt. deciſ. 612. num. 1.*, vbi quod hanc opinionem perpetuò ſequuta eſt Rota antiqua & moderna, *et deciſ. 925. num. 1. deciſ. 55. numer. 1. & 259. num. 1. & 2. part. 6. recent. deciſ. 26. num. 2. part. 7. & latiſſimè in Romana dotis 21. Februarij & 26. Nouēbris 1650. coram Corrado impreſſ. poſt Salgad. in labyrint. deciſ. 22. & 23. deciſ. 126. part. 12. recent. numer. 2. cum ſeqq.*, ac in alijs frequentèr, cum hodiè in foro videatur propoſitio receptiſſima, vt aduertitur etiam *diſc. præced.*, *& latius diſcurſ. 159.*, vbi quod in hoc alia ſu-
3 pereſſe non videtur diſcrepantia inter DD., niſi circà rationem, in qua dicta regula fundata ſit, Aliqui enim volunt eam indefinitè eſſe illam præſumptę ſpei numerationis, Alij verò indefinitè illam fraudis, quæ aliàs fieret prohibitæ donationi; Verior tamen videtur opinio diſtinguens inter confeſſionem factā antè matrimoniū, vel in ipſo actu priuſquàm ſponſa ducatur ad domum ſponſi, ſeù matrimonium conſumetur, et confeſſionem factam conſtāte matrimonio, vt primo caſu ob ceſſantem legis prohibitionem potiùs cenſeatur facta confeſſio ſub ſpe numerationis, quàm animo donandi *Alex. conſ. 142. num. 5. volum. 5. Sanchez de matrimonio lib. 6. diſput. 9. numer. 4. Barboſ. in l. 1. ſolut. matrim. par. 6. num. 29. Menoch. lib. 3. præſumpt. 12. numer. 8. Fontanell. de pactis clauſ. 14. gloſ. vnica part. 1. num. 85. & ſequen. Hodiern. in l. hac Edictali quæſt. 24. num. 13. & 14. Coccin. deciſ. 411. & 451. vtrobique n. 1.*, & admittitur in allegatis deciſionibus *coram Corrado & alijs*;

Vbi verò agitur de confeſſione conſtante matrimonio, quamuis ſuper huiuſmodi rationis aſſignatione arduā quæſtionem eſſe inter DD., ac diſcerni non poſſe qualis eſſet communis, aſſerant *Gabr. conſ. 53. num. 8. lib. 2. Menoch. dicta præſumpt. 12. num. 58. Mantic. de tacit. lib. 11. tit. 20. num. 19. & Fontanell. dicta clauſ. 14. gloſ. vnica part. 1. numer. 62.*, Vndè *Rota apud Coccin. deciſ. 499. num. 2.* dicit articulum eſſe ſatis dubium, et intricatum, adeo vt ille vſque ad annum 1610. ſteterit indeciſus vt teſtatur *Beltramin. ad Gregor. dicta deciſ. 67. litt. A.*; Attamen hodiè in Rota & Curia recepta eſt opinio, vt cenſeatur potiùs animo donandi ac in fraudem prohibitæ donationis, vt *apud Gregor. dicta deciſ. 67. num. 7. & 188. num. 1. Buratt. deciſ. 108. num. 2. & 612. num. 1. deciſ. 55. numer. 10. & ſequen., et 259. num. 1. par. 6. recent.* & in alijs ſuprà allegatis, illamque eſſe magis communem & in puncto iuris veram poſt antiquiores ab eis allegatos tenent *Sāchez dicta diſput. 9. lib. 6. num. 5. Gratian. diſcept. 693. numer. 11. Fontanell. de pactis dicta clauſ. 14. gloſ. vnica par. 1. numer. 63. & 66. & cæteri apud Boſſium de dote cap. 10. num. 29. & 57.* & quam etiam magis communem fatentur ijdem *Menoch. dicta præſumpt. 12. num. 38. & Fachin. ex lib. 8. controu. 80.* qui contrariam ſequuntur, quam etiā latè ſubſtinet *Barboſa in d. l. 1. ſolut. matrim. par. 6. num. 3. cum ſequen.*

Eſt benè verum quod iſta quæſtio cū
4 prædicta diſtinctione ex magis recepta opinione decidenda, procedit ſolùm in dubio, et circà ſimplicem iuris præſumptionem, vno vel altero modo militantem, ideòque ceſſare debet ex contrarijs probationibus, vel præſumptionibus & adminiculis diuerſimodè ſuadentibus, ex quibus etiam confeſſio antè matrimonium ad fraudem prohibitæ donationis referenda ſit, et econuerſò etiam illa, quæ matrimonio conſtante facta eſt ad ſpem futuræ numerationis referatur, vt *apud Coccin. dicta deciſ. 449. num. 3.*, et latè in allegatis deciſionibus *coram Corrado deciſ. 22. & 23. poſt Salgad. in labyrint.* quæ dici poſſunt in materia magiſtrales *cum alijs diſc. præced. & diſc. 159.*

Effectus autem quæſtionis eſt circà admittendas necnè eas limitationes, quę in iure traduntur aduerſus exceptionem non numeratæ dotis, cum non intrent, quoties, non ex iſto capite, ſed ex alte-

ro fraudis ac prohibitæ donationis conſeſſio inutilis remanet, vt aduertitur *diſc. præced.*

Adeoquè vera eſt regula prædicta de
5 ſimplici confeſſione non probante dotis veritatem etiam in ipſius cõfitentis præiudicium, vt reputetur exceptio tantæ potentiæ, quod apta ſit retardare exequutionem obligationis cameralis vel alterius proceſſus exequutiui, vt in ſpecie dictum fuit *in allegata dec.126.par.12.*, *repetita deciſ.26.poſt Zuſſum de legitim. proceſſ.*, atque in hoc magnum fundamentum conſtituebatur per ſcribentes pro reis, qui vlterius progrediebãtur deducendo duas eiuſdem regulæ ampliationes per me neque impugnatas.

Vnam nempè, vt ea procedat, quam-
6 uis exprimeretur confeſſionem fieri in recognitionem veritatis & bonæ fidei, ac pro exoneratione conſcientiæ, quoniam vbi eſt ſimplex confeſſio aliundè non adminiculata, ſemper remanet in terminis voluntariæ confeſſionis, quæ quomagis verbis veſtitur, ſeù cohoneſtatur, eo magis ſuſpecta redditur, *vt ex Bald.conſ.398.lib.1.& conſ.14.lib.2.Hodier. in dicta leg. hac edictali quæſt.37. num.14.*

Alteram, quod regula procedat etiam
7 accedente iuramento, licèt enim ceſſante præiudicio tertij, et quatenùs pertinet ad illud ſolum confitentis DD. ſatis varient, aliquibus volentibus tunc iuramentum non eſſe operatiuum quando concurrerent inditia ſimulationis, quodquè confeſſio ad ſolam pompam facta eſſet, cum tunc ceſſet animus, ſinè quo iuramentum nullius eſt operationis, ſecùs autem vbi ſolùm vrget præſumptio fraudis circà prohibitam donationem, ſtante quod ex magis recepta ſententia legis ciuilis prohibitio circà donationem inter coniuges ceſſat accedente iuramento, Alij verò diſtinguant inter iuramentum aſſertorium & promiſſorium, vt primum non ſit conſiderabile, ſed benè ſecundum, vt latè diſcurrit *Boſſius de dote cap.10. num.79. cum ſeqq.* & aduertitur *diſc. præced.*; Nihilominùs magis cõmunis, ac hodiè in foro recepta eſt opinio contraria indefinitè firmans iuramentum in propoſito nullius eſſe operationis quomodocumque conceptum ſit, quia, etſi verior ſit opinio donationem iuramento firmatam etiam inter coniuges matrimonio conſtante ſubſtineri, intelligitur tamen, quando actus ſincerè geſtus eſt ſub ipſo donationis titulo, ſecùs vbi agitur de donatione ſubintellecta, ſeù præſumpta ſub receptæ dotis cõfeſſione palliata, quia iuramentum ſouere non debet mendacia, et fraudes, vt plenè omnibus contrarijs ſingillatim reſpondendo probat *Mantic. de tacit.lib.8. tit.21. num.54.*, atque hanc perpetuò ſequuta eſt Rota, *vt apud Buratt.dicta deciſ.611.873.& 925. dicta deciſ.55. numer.15.& ſequen.& 259. num.4.par.6. recent.*, et plenè cæteris allegatis *dicta deciſ.22.& 23. poſt Salgad.*, Atque ità ego pro veritate ſcribendo reſpondi in vna *Cæſenaten. dotis pro Buſſettis*, in qua ſcribentes de partibus totum fundamentum in iuramento conſtituebant, inſinuando in ea cauſa, quod vbi præſertim agitur de ſolo præiudicio confitentis, vel eius hæredis, abſq; mixtura tertij, iuramentum eſt conſiderabile tanquã ad-
8 miniculũ, cum alijs tamen coniungendum, ſeù pro alijs leuioribus coadiuuandis, quod ſcilicèt præſumendum non ſit virum voluiſſe cum iuramento aſſerere mendacium ſuper actu, quem explicitè cum ipſo iuramento validè & abſque peccato facere poterat, vt in ſpecie conſideratur *in Anconitana dotis coram Arguelles deciſ.82.124.& 148. part.10. recẽt.& in Romana dotis 31.Ianuarij 1652 coram Bichio poſt Salgad. in labyrint. deciſ.3. aliàs deciſ.217. part.11. recent.* atque hunc effectum operatur iuramentũ non autem validitatem.

Admittendo autem tàm regulã quàm ampliationes prædictas longè fuſiori calamo deductas per ſcribentes in contrarium, quorum proindè ſuperfluum, ac inanem laborem dicebam, dum ſunt cõcluſiones, quæ præſertim in Curia præſupponi poſſunt; Subiungebam tamen punctum eſſe in limitatione, quia ſicuti
9 vera eſt regula, ità vera & indubitata eſt limitatio, quotiès confeſſio non eſt pura, ſed adminiculata, concurrentibus enim adminiculis & coniecturis, abſolutum eſt illam probare veritatem, non ſolùm in præiudicium ipſius confitentis, vel eius hæredum, ſed etiam tertij, ſub cuius nomine frequentius in iure conſiderari ſolent ipſius confitentis creditores,

ac

ac etiam conſideratur fideicommiſſarij, contrà quos mulier ex beneficio *Authẽt. res quæ* pro confeſſatæ dotis reſtitutione actiones dirigat, vt ex ſuprà allegatis, ac inferius allegandis auctoritatibus & deciſionibus liquet, cum ſit principiũ abſolutum.

Vndè propterea iſta quæſtio non dicitur amplius iuris, ſed facti; ſuper pondere ſcilicèt ac efficacia coniecturarum, ſeù adminiculorum, circà quæ iuxtà adminiculatiuæ, ſeù coniecturalis proba-
10 tionis naturam, tàm in actibus inter viuos, quàm in vltimis voluntatibus, certa & determinata regula tradi non poteſt, ſed totum repoſitum eſt iudicis arbitrio regulando ex indiuiduorum caſuum circumſtantijs, ex quibus aliquæ coniecturæ in vno abundare poſſunt, eædem verò ac maiores in altero deficere; Illaque regula generalis ſolùm tradi poteſt circà præiudicium ipſius confitentis eiuſque hæredum, et illud tertij, vt primo caſu leuiora adminicula ſufficiant, in ſecundo autem maiora deſiderentur, cũ non de facili quis admitti debeat ad allegandum proprium, vel proprij auctoris mendacium, vt ex *Caſtrenſ. conſ.* 383. *num.* 2. *lib.* 2. & alijs ità benè diſtinguendo habetur in dicta Anconitana dotis *coram Arguelles dec.* 82. *&* 124. *part.* 10. *rec.* quæ ſunt deciſiones in hac materia paſſim receptæ, ac reputatæ magiſtrales confirmatæ apud *Otthob. deciſ.* 167. *&* 190. & aduertitur *diſc. præced.*

Inter coniecturas autem, ſeù adminicula apud allegatos ac alios ponderari
11 ſolitas illa, videtur prima & potiſſima, quæ omnium aliarum magiſtra & regulatrix eſſe debet, pendens à veriſimilitudine vel inueriſimilitudine ſuadente veritatem, vel reſpectiuè fraudem aut ſimulationem, quod pendet à qualitate perſonarum, temporum, & locorum, alijſque facti circumſtantijs, *vt per Coccin. deciſ.* 499. *num.* 7. *& ſequen. deciſ.* 24. *numer.* 14. *&* 160. *num.* 7. *&* 11. *part.* 7. *in allegatis Anconitan. coram Arguelles, in dict. Roman. coram Corrado dec.* 22. *&* 23. *poſt Salgad. & in alijs*; Iſta enim coniectura pro vna vel altera parte poſita omnes aliæ sũt generales ac de facili fal-
12 laces, itaut ſæpius leues reputari ſoleãt, proùt ſunt, generalis conſuetudo non contrahendi matrimonium ſinè dote, diuturna ſupportatio onerum matrimonialium, iuramenti interuentus, verificatio in parte, & ſimiles, de quibus apud allegatos, illæque ſunt famulatiuæ & conſiderabiles ad faciendum numerum, et pro regula, *vt ſingula quæ non proſunt, &c.*, ſed de per ſe non ſunt magni ponderis, *vt eod. diſc. præced. & diſc.* 159.

Applicando igitur ad caſum præſentis controuerſiæ, vtrumque generale principium aſſiſtebat actrici, Primum nempè, quod non agebatur de alicuius tertij præiudicio, ſed de illo ſolo confitentis, eiuſque hæredum, vndè minora ſufficiebant; Et ſecundum, quod nimis euidens cõcurrebat veriſimilitudo, quoniã agebatur de matrimonio inter perſonas diuitijs ac nobilitate æquales, atq; de dote congrua in regione inſpecta illarum perſonarum qualitate vſitata, dotans verò erat ad illius ſummæ ſolutionem idoneus, ac vir diligens & domus ſuæ benè prouidus, vndè omnis penitùs fraudis vel ſimulationis veriſimilitudo exulabat, cuius contrarium econuerſò concurrebat in caſu *dd. deciſionum* 22. *&* 23. *poſt Salgad.*, in quibus non obſtante iuramento, alijſque generalibus coniecturis, etiam quoad ſolum viri vel eius hæredum præiudicium confeſſio ſpreta fuit, quoniam agebatur de paupere puella habente ſolùm matrem pauperem, itaùt ad pia ſubſidia dotalia Societatis Annunciatæ & aliorum piorum locorum recurrere opus fuerit, et quam nobilis, ſeù ciuilis adoleſcens cum nimia inæqualitate amore captus duxerat ſub confeſſione dotis ſcutorum 4. mil., mulieris eiuſque matris conditioni omninò incongruæ ac impoſſibilis, confeſſio verò continebat veriſimilem cauſam ſimulandi, vt ità ſcilicèt imprudens iuuenis inæquale matrimonium cohoneſtaret; Eoſdemque terminos percutiunt aliæ *deciſ.* 126. *&* 296. *p.* 12. *rec. repetita dec.* 26. *&* 36. *poſt Zuff. de legitim. proceſſ.* vndè deciſiones prædictæ, quæ pro magno fundamento ex parte reorũ adducebantur, non faciebant ad caſum ob nimium diuerſas facti circumſtãtias, ſed potiùs per argumentum à contrario retorquebantur; Hic autem eſt ſæculi noſtri nimiũ deplorandus abuſus, infutu-
13 rum forsàn maior faciendus, quod ſpectan-

De dote Ii 2 ctan-

ctantur ſolùm doctrinæ, vel deciſiones, quia ſic dicant, non diſtinguendo circumſtantias particulares, in quibus loquantur, et ân intret necnè congrua applicatio, in qua vnicè conſiſtit tota iudicantis vel reſpondentis eruditio.

Poſito verò dicto principali adminiculo veriſimilitudinis, adducebam alia
24 generalia, iuramenti, conſuetudinis non contrahendi matrimonia ſine dote, longæui ſilentij cum ſupportatione onerũ, verificationis maioris partis, et alia huiuſmodi; Concurrente etiam alio fortiſſimo adminiculo particulari deducto ex nouo inſtrumento inito per Pompeum tutorem, virum ſatis prudentem & prouidum, atque de veritate veriſimiliter informatum, dum de tempore contracti matrimonij viuebat cum Bartholomæo ſponſo in communi cum alijs fratribus, quorum alter in Curia Prælatus vir prouidiſſimus & accuratiſſimus faciendo circa matrimonij initia quoddã notabile inueſtimentum in Vrbe, faſſus fuit in ea ſumma, quæ inueſtiebatur admixtam eſſe certam quantitatem huius dotis, vndè propterea veritas ex pluribus remanebat indubitata, qualem canonizauit nedùm iudex, ſed etiam Signatura Iuſtitiæ.

Demùm quoad tertiam exceptionem remiſſæ dotis atque excuſandi caducitatem vt ſupra, plana erat reſponſio ex ſo-
25 lo facto, quoniam inſtrumenti lectura oſtendebat conuentionem cum tutore initam, nullam continere donationem, ſeù remiſſionem ſortis principalis, ſed ſolùm dilationem, ac promiſſionem de non vrgendo ad reſtitutionem ſub conditione implementi tàm circà alimenta, quàm annuam præſtationem, vndè proptereà non eramus in caſu, in quo concedens ob ceſſationem à promiſſis ageret ad caducitatem tanquàm pœnam formalem, in quibus terminis dicebam cadere poſſe quæ plenè inculcabantur circà moræ purgationem, vel caducitatis excuſationem, ſed actrix ſuam intentionem fundabat in puro & liquido inſtrumento dotali, aduerſus quod rei conuenti excipiebant de pacto, in qua exceptione de iure reputandi erant actores, ideòque volentes vti tali pacto, atque ab eo vtilitatem reportare, tenebantur docere de implemento conditionum, ſub quibus illud initum erat *Gregor. & Adden. deciſ. 94. & 139. Buratt. dec. 14. num. 7. & 8. cum vulgaribus*, et ſic non tanquàm caducitas & pœna, ſed tãquàm impedimentũ purificationis pacti, quod erat excipientium fundamentum, atque in hoc verſabatur æquiuocum ſcribentium in oppoſitum, quid pro quo iuxtà frequentem abuſum capientium.

ROMANA DOTIS
DE ZAROTTIS
PRO
LVDOVICO SABATINO
CVM
CLARA ZAROTTA.

Caſus diſputatus in Rota, incertus eſt exitus.

De eadem materia dotis confeſſatæ, ân ſit vera dos, præſertim in præiudicium creditorum viri, Et quãdo præcedens promiſſio dicatur ſufficiens adminiculum veritatis.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *Vbi promiſſio præcedit, ân ſubſequens confeſſio probet veritatem.*
3 *Declaratur quomodò & quando id procedat.*
4 *Quandoque iſta coniectura retorquetur.*
5 *Quid vbi confeſſio ſit per vltimam voluntatem.*

DISC.

DISC. LXXIV.

1 INitum fuit matrimonium de anno 1638. intèr Paulinam & Ludouicum conſtituta dote ſcutorũ 5. m. per Alexandrum & Claram ſponſæ parentes, quibus peractis dictaq; dote non ſoluta, de anno 1645. Clara iudicium contrà Alexandrum virum ob eius vergentiam ad inopiam inſtituit, atq; ſententiam ab A.C. reportauit pro aſſecuratione dotis confeſſatæ cum præcedenti conſtitutione vſquè ab anno 1610. in ſumma ſcut. 16. m.; Cũque ſequuta poſtmodùm Alexandri morte, Ludouico prò ſibi promiſſæ dotis ſolutione ſuper bonis ſoceri ageret, opponebat Clara de ſuarum dotium credito anteriori, non obſtãte quod ipſa quoquè obligata eſſet, quià eius obligatio quamuis ex iuſta cauſa dotandi propriam filiam non poterat eam reddere indotatam, itaùt ſalua eſſe deberet ſaltem medietas dotis, cum qua omnia controuerſa bona abſorbebat, Et obijciente actore de non veritate dotis in dicta ſumma ſcut. 16. m., replicabatur de ſententia, per quam ſtatus dictæ dotis firmatus erat, vndè propptereà opus fuit ad iſtam ſententiam de medio tollendam ab ea appellare, & commiſſa cauſa appellationis *in Rota coràm Bichio*, datoq; dubio, *àn dicta ſententia obſtaret*.

Aſſumpta deſupèr diſputatione de menſe Ianuarij 1653., quamuis inani labore multa hinc indè inculcarentur ſupèr materia *text. in l. ingenuum*, àn ſcilicèt dicta ſententia tanquàm lata ſuper ſtatu dotis præiudicet omnibus etiàm non citatis, Nihilominùs cauſæ punctus erat in meritis ſeù iuſtitia negotij principalis ſuper veritate dotis prædictæ, quoniàm vt ego in congreſſu dicebam, Aut de iſta veritate ſufficientèr conſtabat, Aut non, ſi non conſtabat, parum referre videbatur, àn Ludouicus eſſet citatus nec nè, dũ ità ſententia prædicta remanebat euidentèr iniuſta, & conſequentèr neque afficiebat ipſoſmet citatos, Aut conſtabat, itaut aduerſus eius iuſtitiam nil releuans deduci potuiſſet per Ludouicum non citatum, quatenùs citatus fuiſſet, atq; tùnc licèt de ſtricto rigore ſententia non afficiat, nihilominùs de quadam æquitate fundata in ratione circuitus hic defectus non attenditur, vt habemus in fortioribus terminis euictionis non præſtandæ per venditorem non denunciatum, et tamèn ſi incontinenti conſtat de iuſtitia euictionis, hæc præſtanda eſt, vt in ſua materia *ſub titulo de emptione & venditione*, et eſt propoſitio recepta, à qua in ſimilibus arguitur.

Quatenùs igitur, reſecatis ſuperfluis, pertinet ad dictum punctum iuſtitiæ ſeù veritatis dotis, ſcribentes pro Clara non negabant incontrouertibilem concluſionem vt dos confeſſata non ſit vera dos neq; confeſſio probet veritatem, etiàm vbi de ſolo confitentis vel eius hæredum præiudicio ageretur, multo magis in præſenti, dum agebatur de præiudicio creditorum, quo caſu eſt principium magis abſolutum; Inſiſtebant autèm in eiuſdem concluſionis frequentiori ac magis recepta limitatione, vbi ſci-
2 licèt præcedit promiſſio, cui confeſſio ſubſequatur; licèt enim ſuper huiuſmodi coniectura tres habeantur opiniones, vna ſimplicitèr affirmatiua, altera ſimplicitèr negatiua, & tertia diſtinguens circà viri confitentis qualitatem, quas recenſet, ſed non approbat *Fachin. lib. 8. controu. 87.*, Prima tamèn opinio hoc firmans eſt magis cõmunitèr recepta, ſi agatur de præiudicio ipſius confitentis, ſiuè etiàm tertij, atq; opinio diſtinguens, ſeù altera negans, potius attendendæ ſunt tanquàm ſublimitationes ex facti circumſtantijs reſultantes; Ideoquè omnes dictas opiniones iuxtà caſuum contingentias veras eſſe dixit *Rota deciſ. 239. num. 16. par. 4. recent. tom. 2.*; Primam verò ſimplicitèr affirmatiuam eſſe regularitèr recipiendam ex diſpoſitione vel ratione textus *in l. in contractibus §. 1. Cod. de non numerata pecunia*, firmant cæteris allegatis *Ripa in l. fœmina num. 47. Cod. de ſecundis nuptijs Afflict. deciſ. 402.*, et *ibi Adden. Mantic. de tacit. lib. 11. tit. 20. n. 12. Sanchez de Matr. lib. 6. diſp. 9. n. 10. Fontanell. clauſ. 14. gloſ. vnica par. 1. num. 31. & ſequen. Gregor. deciſ. 62. n. 6. & 491. num. 7. Rota deciſ. 24. num 5. & 160. num. 1. par. 7. recent. deciſ. 53. poſt Merlin. de pignor. Ariminen. Caſtrorum*

17. Iunij

27. *Iunij* 1644. *Danozetto inter ſuas dec.* 726. *Romana domus* 22. *Iunij* 1654. *Meltio & ſæpiſſimè vt infra diſc.* 159.

Non impugnabam pro Ludouico actore ſcribens veritatem dictæ limitationis regularitèr ac alio in contrarium non vrgente ſatis conſiderabilem, dum præſertim frequentius illi accedere ſolent illa adminicula generalia, quæ de per ſe parum aut nihil valent, ſed in conſideratione habentur ad coadiuuandum aliquod adminiculum ſeù coniecturam particularem, prout ſunt, iuramẽtum, conſuetudo non contrahendi matrimonia ſinè dote, longæuum ſilentium cum ſupportatione onerum & ſimilia; Verùm dicebam limitationẽ prædictam
3 facere aliquam operationem, in conſtituendo quamdam ſpeciem regulæ præſumptiuæ transfundentis in actorem onus deducendi contrarias probationes vel præſumptiones, ex quibus abſq; dubio reſultat ſublimitatio, cum in effectu limitatio prædicta aliud non contineat niſi nudam iuris præſumptionem, quandò certitudinalitèr conſtat de præcedẽti promiſſione, cui ex interuallo ſubſequatur confeſſio, ſecùs autèm, ſi vt frequentèr in praxi ſum expertus, in eodem inſtrumento partes narrent promiſſionem præcedentem per annos vel menſes aliundè non iuſtificatam, quàm ex eorum aſſertione, quià in effectu eſt vnica confeſſio; Siuè etiàm conſtet, vt in hac facti ſpecie, de præcedenti promiſſione per ſcripturam priuatam nõ benè recognitam & iuſtificatã iuxtà diſpoſitionem *text. in l. ſcripturas Cod. qui potior. in pign. habentur*, itaùt ob antidatæ ſuſpicionem iuxtà dicti textus regulã apta non ſit tertio præiudicare *Gratus conſ.* 36. *ſub num.* 11. *Fab. lib.* 5. *tit.* 10. *diffin.* 9. *Buratt. deciſ.* 108. *num.* 1. *Caſenaten. bonorum* 16. *Decembris* 1647. *Peuting. deciſ.* 141. *num.* 4. *par.* 10. *rec.* quæ fundatur in ſufficienti iuſtificatione, per quam ceſſabat ſuſpicio antidatæ, qua non concurrente certum eſt nullius eſſe operationis, et latè in allegata *Romana dotis coràm Corrado dec.* 22. *&* 23. *poſt Salgad.*, *& in alia Rom. dotis coràm Beuilaqua & Meltio poſt Zuff. de legitimat. proceſſ. deciſ.* 26. *&* 36. *aliàs dec.* 126. *&* 296. *par.* 12. *rec.*, multò magis in præſenti, dũ vltrà malum ſtatũ viri confitentis, multa per cauſæ Patronum vſquè ad numerum 20. & vltrà deducebantur contraria adminicula fraudis & ſimulationis, illud præſertim deductum ex notabili quantitate dotis, ex qualitate dotantis, quem dicebatur eſſe inſignem I. C. & Aduocatum Venetum veriſimilitèr non fidẽdum de ſimplici ſcriptura priuata ſaltem non habente requiſita *text. in d. l. ſcripturas*, et ex qualitate loci, dum matrimonium initum erat in Ciuitate Venetiarũ, vbi Notariorũ copia habetur, atq; cũ nimia facilitate conuentiones in publica inſtrumenta reduci poſſunt & ſolent, cum huiuſmodi cartæ dotales per ſcripturam priuatam magis tolerabiles ac minùs ſuſpectæ videantur intèr ruſticos ſeù pauperes, ob Notariorum penuriam, vel ex motiuo euitandi impenſam pro inſtrumento neceſſariam, itaùt contraria adminicula eſſent fortè ſufficientia, quamuis ceſſante ſuſpicione antidatæ concludentèr de præcedenti promiſſione conſtaret, quoniàm hæc eſt ſimplex præſumptio contrarijs præſumptionibus & coniecturis elidibilis, vt *deciſ.* 23. *poſt Merlin. de pignor aliàs dec.* 419. *Merlini Fontanell. loc. citat. nu.* 39.

Quinimò concurrentibus contrarijs
4 præſumptionibus, iſta tanquàm affectata cautela, potiùs fraudis & ſimulationis ſuſpicionem auget *Greg. dec.* 188. *nu.* 1. *Rota deciſ.* 259. *num.* 4. *&* 5. *par.* 6. *rec.*, et iuxtà præmiſſa, vel capta fuit reſolutio, de qua tamèn non ſum omninò certus, vel cum dicta præcedens promiſſio nequè originalis exhiberetur, ſed eius tranſumptum ex Venetijs traductum eſſet, dilata fuit, vt originalis ſcriptura oculis ſubijcienda exhiberetur, aliaque hincindè pro veritate vel reſpectiuè fraude deducta melius iuſtificarẽtur; Incertumque eſt an cauſa vlteriorem diſputationis progreſſum habuerit, dum mortuo cauſæ Patrono ad cuius inſtantia ſcribebam, non audiui amplius actum de illa.

Quid autèm dicendum ſit, vbi præcedente promiſſione, ſubſequatur con-
5 feſſio, non per actum inter viuos, ſed in teſtamento, ſeù aliàs per vltimam voluntatem, An huiuſmodi confeſſio probet veritatem perfectè ac irreuocabilitèr, vel potiùs iure vltimæ voluntatis reuocabilis regulanda ſit, cum alijs effe-

ctibus

ctibus ex vna vel altera ſpecie reſultantibus, adhùc occaſio diſputandi defecit, Videri tamèn poſſunt deducta pro vtraque ſententia *per Fontanell. de pact. dicta clauſ. 14. gloſ. vnica p. 2. ex n. 33., & latiùs Caſtill. 8. tom. controu. cap. 36. §. 6. n. 34. Boſſ. de Dot. cap. 10. ex n. 87. & diſc. 159.* ſed diu poſt hęc ſcripta *in vna Bonon. reſidui dotis 18. Maij 1665. coram Otalora* dictum fuit totum reſolui in legatum.

PLACENTINA

PRO N.

Reſponſum pro veritate.

Confeſſio dotis facta per maritum in teſtamento de certa ſumma relatiuè ad inſtrumentum dotale ex quo pateat illam eſſe longè minorem, àn probet illius veritatem, vel ſaltem ſubſtineatur tanquàm legatum in eo exceſſu.

SVMMARIVM.

1 *Caſus controuerſia.*

2 *Confeſſio erronea non eſt attendenda, præſertìm vbì eſt relatiua, quià attenditur potiùs relatum.*

3 *An legatum factum ex falſa cauſa ſeù falſa credulitate ſubſtineatur.*

4 *Vbì confeſſio recepta dotis eſt in ſolum præiudicium viri minora deſiderantur adminicula, quàm ſi in præiudicium tertij.*

DISC. LXXV.

1 IOannes Petrus relicto integro vſufructu ſuę hæreditatis Mariæ vxori, donec ſtaret caſta & dotem non peteret, inſtituit hæredem quandam præbendam canonicalem; Vxore autèm nubènte legauit ei dotem, quam dixit eſſe lib. 3000., aſſerendo de ea conſtare ex inſtrumento rogato per quemdam Notarium.

Adimpleuit Maria dictas conditiones non nubendi neq; petendi dotem, proindequè pro toto tempore eius vitæ dictum vſumfructum obtinuit. Ea verò defuncta inſtituto hærede Capitulo, cum ex dicto inſtrumento conſtaret dotem eſſe ſolùm librarum 1200., orta eſt quæſtio inter dictum Capitulum & prouiſum de præbenda ſuper dotis reſtitutione, An ſcilicèt eſſent reſtituendæ libræ 3000. iuxtà teſtatoris aſſertionem, vel 1200. iuxtà inſtrumentum, atq; deſuper conſultus.

Reſpondendum cenſui contrà Capitulum, vt nempè non niſi ad libras 1200. agere valeat, quia erronea detegitur teſtatoris aſſertio facta cum expreſſa relatione ad inſtrumentum, quod eſt diuerſum, vndè potius relatum quàm referens attendi debet, etiàm in ijs, quæ à voluntate referentis pendent, dum agitur de
2 actu de præterito, vnde in referente præſumitur potiùs obliuio *Mant. deciſ. 352. num. 2. Merlin. deciſ. 718. nu. 12.*; Aut enim diſpoſitio capienda eſt tanquã confeſſio, aut tanquam legatum; Primo modo non eſt attendenda tanquàm erronea, quià errantis nullus eſt conſenſus, proindeq; confeſſio erronea nil operatur *l. nihil conſenſui §. nihil ff. de reg. Iur. l. non idcircò Cod. de iur. & fact. ignor. Greg. dec. 179. num. 5. Mantic. dec. 199. n. 7. cum ſequen. Buratt. deciſ. 912. in fin.*

Si verò capitur tanquàm legatum,
3 quidquid ſit de puncto, àn legatum factum ex falſa cauſa ſeù falſa credulitate ſubſtineatur ad terminos *text. in l. ſi ſic legatum 78. §. ſimili ff. de legat. 1. l. legaui §. penult. ff. de liberat. legat. cum concord. latè per Picard. in §. ſed ſi Vxori Inſtit. de legat. Craſ. §. legatum quæſt. 59. num. 3. Surd. deciſ. 161. num. 27. Rot. in Auenionen. legitima 17. Nouembris 1653. coràm Peuting.*, et in eius vltima reuocatoria anni 1658.; quandò etiàm dici poſſet, quod ſubſtineri deberet tanquã legatum, attamèn nequè illud petere poſſet, quia dicta diſpoſitio concepta eſt in ſolum caſum, quo vxor ad alias nuptias tranſiret, qui caſus non euenit, quià ipſa in ſtatu viduitatis continuando

maluit

maluit eligere integrum vſumfructum hæreditatis, quàm iſtud legatum, ergò non ſumus in caſu legati, ac nullum adeſt legatum, quod peti poſſet, quià Teſtator noluit legare niſi in dicto caſu.

Eſt benè verum, quod ſi ex parte Capituli deducerẽtur adminicula & coniecturæ ad probandam ſeù coadiuuandã veritatem dictæ confeſſionis, quod nempè licèt inſtrumentum cantaret de libr. 1200., attamèn mulier verè dederit viro lib. 3000., tunc dixi dictam ſummam exuberantem peti poſſe tanquàm creditum dotale probatum ex confeſſione adminiculata.

Nequè ad hunc effectum deſiderari
4 videntur ea vrgentia adminicula, quæ
in hoc propoſito deſiderari ſolent per DD., quotiès confeſſio dotis redundat in præiudicium creditorum viri vel alterius tertij ex amplè deductis ad materiã *per Fontanell. de pact. clauſ. 14. gloſ. vnica par. 1. Caſtill. de alim. alias 8. tom. controu. cap. 36. §. 6. vbi cæteri*, quoniam cum concernat ſolum præiudicium ipſius viri vel eius hæredum, minora adminicula ſufficiunt *Caſtrenſ. conſ. 383. num. 2. lib. 1. Rot. in Anconitana dotis 17. Iunij & 25. Nouembris 1647. coràm Arguelles deciſ. 82. & 125. par. 10. recent.* & in alijs de quibus in precedẽtibus *diſ.* 159.

Et ſic dicebam cauſam eſſe potius facti quàm iuris, àn ſcilicèt dicta confeſſio eſſet nuda, vel adminiculata, & qualis efficaciæ ſint adminicula, quæ concurrant, ſed ſi eſt aſſertio nuda nullis ſuffulta adminiculis, certum videbatur nihil operari debere ex præmiſſis.

IANVENN.

COMPENSATIONIS.

PRO; N.

Reſponſum pro veritate.

Dote in toto vel in parte reſtituta per patrem filio per actum tacitum compenſationis ſeù confuſionis actionum quia nempè filius ſit in parte hæres, An liberetur cohæres, itaùt viro exiſtente non ſoluendo, mulieri competat actio aduerſus cohæredem, et ad bona ſoceri debitoris in alterius hæredis portionem obuenta.

SVMMARIVM.

1 *CAſus controuerſiæ.*

2 *An dotis detur actio in ſolidum contra hæredes.*

3 *De confuſione actionum in eo qui eſt creditor & debitori ſuccedit.*

4 *An per reſtitutionem dotis per patrem viri factam conſtante matrimonio, ipſe aſſequatur liberationem.*

5 *Cohæres à viro cohærede volente detrahere dotem petit cautionem.*

DISC. LXXVI.

SEmpronius duos habens filios Titium & Caium,
1 exegit dotem Bertæ, quã
Titius Vxorem duxerat, atq; moriens hæredes reliquit eoſdem filios, qui æqualitèr paternam hæreditatem nulla facta prædictæ dotis mẽtione diuiſerũt.

Obijt Titius non ſoluendo, vndè facto caſu reſtitutionis dictæ dotis, Berta vel eius iam defunctæ hæredes agebant contrà Caium tanquàm hæredem Sempronij, qui dotem recepit cum obligatione reſtituendi cui dè iure; Cumq; non negaret Caius reſtitutionem pro medietate, ſolũq; diceret teneri pro ſola medietate, cũ prò alia vtpotè per quãdã compenſationem ſeù confuſionem iam reſtituta Titio viro & Creditori, nullã aduerſus eum competeret actio; Hinc proindè deſuper conſultus.

Reſpondi opus nõ eſſe in pręſenti diſputare quæſtionem, An dotis competat priuilegium agendi contrà vnum ex hæredibus inſolidum, in qua DD. variè
2 ſentiunt, vt conſtat ex deductis *per DD. in l. 2. Cod. de hæreditar. action., & l. cum*

l. cum ab vno ff. de leg. 2. Afflict. & adden. deciſ. 232. Franch. deciſ. 581. Surd. deciſ. 90. Gizzarell. & Adden. deciſ. 50.

Tum quià ob inopiam cohæredis, qui eius virilem conſumpſit, intrat ſubſidiaria contrà cohæredem ad totum; Ac etiam quia huiuſmodi quæſtio cadit in exercitio actionis perſonalis, ſecùs autèm in hypothecaria, vel aliàs rei perſecutoria in bonis Sempronij defuncti, cũ hæc pro toto credito exerceri poſſit cõtrà bona per vnum ex cohæredibus poſſeſſa *ad text. expreſſ. in l. vltima Cod. ſi vnus ex plur. hæred. Theſ. iun. lib. 2. quæſt. forenſ. 85. num. 4. de Marin. reſol. quotid. 163. lib. 1. Caualer. deciſ. 392. num. 4. & 453. num. 1. Rot. deciſ. 413. num. 29. par. 9. recen.*, Vndè propterea diſputatio eſſet de vento.

Punctus autem difficultatis erat, An per hæreditariam qualitatem ſuperuentam in Titio viro, diceretur per viam compenſationis, vel confeſſionis actionum ità validè facta reſtitutio medietatis dotis ad eius virilem ſpectantis, quod patris debitoris reliqua bona ad cohæredem obuenta remanſerint liberata; Et in hoc ſentiebam difficultatem contrà Caiũ Sempronij cohæredem, vt ſcilicèt Bertæ vel eius hæredibus competeret actio reſtitutionis dotis, quodque periculum decoctionis Titij viri cedere deberet damno paternæ hæreditatis, non autèm mulieris.

Licèt enim cohæredes diuidendo bona hæreditaria, cenſeantur etiàm pro virili diuidere debita & actiones paſſiuas,
3 uas, in quibus, ſi ipſe cohæres eſt creditor, inducta cenſetur ipſo iure confuſio ſpeciem habens ſolutionis *ad text. in l. Stichum §. aditio ff. de ſolut. l. debitori tuo Cod. de pact., l. licèt Cod. ad Leg. Falcid. l. fin. §. ſinuerò, vbi DD. Cod. de Iur. deliber.*, Attamèn id rectè procedit quoad ipſos cohæredes, vt vnus alterum à moleſtijs creditoris indemnem eximere teneatur.

Sed non per hoc inducitur liberatio reſpectu mulieris, cum tractetur de tacita reſtitutione voluntaria facta ſoli viro abſquè conſenſu mulieris conſtante matrimonio; Non poteſt enim plus operari tacitum quàm expreſſum, nequè maioris operationis eſſe debet fictum quàm verum; Vndè ſi pater vel alter pro eo conſtante matrimonio, lege vel iudice non cogente, voluntariè reſtituat filio
4 acceptam dotem, non liberatur, quamuis mulieris conſenſus accedat, multo magis eo non accedente, & per actum fictum, vt poſt antiquiores habetur apud *Barboſ. in l. cum dotem §. tranſgrediamur ex nu. 22. ff. ſolut. matrim. Afflict. & Vrſill. dec. 349. Franch. dec. 381. Sperell. dec. 164. Fontanell. de pact. nuptial. clauſ. 6. gloſ. 1. par. 1. & num. 51.*, apud quos habetur diſtinctio intèr reſtitutionem coactam & voluntariam, vt prima ex magis communi liberet, non autèm ſecunda & latius *infra diſc. 162.*

Quinimò etiàm in prima ſpecie res non caret probabili difficultate in ſubſidium, quia pater debebat eſſe cautus de inueſtimento ex deduct. ſupra *diſcur. 52. & infra dicto diſcur. 162.*, ac alibi, vndè cum verſemur in ſecunda ſpecie reſtitutionis voluntariæ, caſus videbatur planus.

Et in indiuiduo, quod defuncto pa-
5 tre, atq; vno ex filijs volente detrahere dotem ſuæ vxoris, cohæredes petere poſſint cautionem releuationis à moleſtijs, quas ipſo effecto non ſoluendo pati poſſent à muliere eſt text. *clarus in l. ſi filiæ §. 1. ff. famil. erciſc.*, per quem ità firmatur *per Rot. apud Caualer. dec. 426. num. 2.*, Ideòq; concludebam cohæredi ſolùm conſultum eſſe videri cum cautela obtinendi ab hæredibus mulieris iurium ceſſionem, cuius vigore in vim hypothecæ dotalis agere poſſet ad bona Sempronij per Titium alienata, quatenùs extarent.

TVSCVLANA IVRIS OFFERENDI PRO CÆCILIA & alijs de BROSIIS CVM PALLOTTIS.

Caſus diſputatus coram A.C. & alio Prælato; ac reſolutus prò Broſijs.

Ad materiam *text. in l. in rebus C. de iure dotium*, An ſcilicèt bona quæ data fuerunt in dotem æſtimata cũ vera ęſtimatione, ac loco quantitatis efficiantur de dominio mulieris, ac verè dotalia in excluſionem iuris offerendi competentis creditoribus poſterioribus viri.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *In bonis datis in dotem æſtimatis loco quantitatis datur creditoribus poſterioribus ius offerẽdi contrà mulierem.*
3 *De materia* text. in l. in rebus *remiſſiuè.*
4 *Quale ſit illud dominium quod inducit dictus* text. in l. in rebus.
5 *Non datur ius offerendi contrà mulierem in caſu aſſecurationis, et de ratione.*
6 *Impugnatur ratio, et quomodo creditoribus ſuccurratur.*
7 *Quid in hoc ſeruet praxis Curiæ.*
8 *Quando bona data in dotem æſtimata habeantur pro fundo dotali & de dominio mulieris.*
9 *Contrà Dominum in re ſua non datur ius offerendi.*
10 *Declarantur deciſiones de quibus dicto num.8. quando procedant.*
11 *An priuilegium* l. in rebus *competat hæredibus mulieris, et quid vbi ſunt filij.*

DISC. LXXVII.

1 Diſſoluto matrimonio per mortem mulieris, quod initum fuerat cum dote conſiſtẽte in quantitate, cuius loco in partem data fuerat quædam vinea ipſius mulieris, vel eius patris dotantis, defundoque deinde N. de Pallottis viro, ſuperſtitibus duobus filijs ex dicto matrimonio ſuſceptis, cum illi de Broſijs præfati viri defuncti creditores exequi curarent mandata obtenta contrà bona hæreditaria ſuper eiuſdem defuncti bonis, et præſertim ſuper dicta vinea, opponentibus dictis filijs de credito anteriori dotis eorum matris cuius erant hæredes, atque ità in dictorum bonorum poſſeſſione ſe confouentibus, creditores prædicti ex iure offerendi, quod poſteriori competit aduerſus anteriorẽ, realiter obtulerunt creditum in pecunia, ſed replicantibus poſſeſſoribus hoc ius non intrare quoad dictam vineam vtpotè dotalem, Hinc aſſumpta diſputatione coram A.C. prò creditoribus reſolutum fuit, idemque in hac parte confirmatum per Prælatum iudicem appellationis, et quidem iuſtè ac fundatè.

Poſito enim, quod dos ab initio conſtituta eſſet in quantitate, cuius loco dicta vinea data fuit æſtimata, exindè de 2 plano reſultat, creditoribus competere ius offerendi aduerſus mulierem, vel eius hæredes, poſt factum caſum reſtitutionis dotis huiuſmodi bona retinentes, quoniã iuxta cõmuniter notata *in l. æſtimatis ff. ſolut. matrim.*, ità occultari dicitur contractus emptionis, et venditionis, ſeù dationis in ſolutum, qui cum illo emptionis, et venditionis in omnibus fraternizat, per quem vir contrahere cenſetur tanquam extraneus emptor, ſibi ipſi de voluntate venditoris & dotantis ſoluens pretium, vndè dos non immutat ſuæ primæuæ conſtitutionis naturã, vt conſiſtat in quãtitate, pro qua facto caſu reſtitutionis mulier, vel eius hæres remanet in puris terminis creditoris quantitatis, viri damno, vel commodo cedẽte huiuſmodi bonorum augmento, vel decremento, vt in his ſpeciali-

cialibus terminis iuris offerendi aduerſus mulierem retinentem hæc bona per ipſam, vel dotantem viro data æſtimata cum dicta vera æſtimatione, etiã ſi eſſemus in caſu ſubſidij, ac intraret priuilegium *text. in l. in rebus C. de iure dotium*, antiquioribus relatis plenè habetur apud *Morotium de iure offer. num.6. Mantic. de tacit. lib.12. tit.27. num.22. & ſeqq. Rot. deciſ.590. num.24. & 25. part.4. recent. tom.3.* vbi alij cumulantur *add. ad deciſ.666. num.137. eadem part.4. tom.3. vbi num.126. & ſeqq.* ad ſatietatem cumulantur auctoritates ſu-
3 per dicto priuilegio ſubſidiario competente mulieri ſuper vindicatione, cum qua tanquã ex iure dominij vincit omnes hypothecas anteriores, quoniam licet ita lex fingat dominium, attamen eſt quędam fictio ad iſtum effectum tan-
4 tùm, non autem quoad immutandum naturam dotis, vel alios dominij effectus, Ad inſtar illius dominij quod fingitur perſeuerare in venditore faciente illius reſeruationem donec ſequatur ſolutio pretij cum importet ſolum cautelã potioritatis; Et quemadmodum ſi res ita in dotem data pereat, vel diminutionẽ patiatur, adhuc mulieri in creditorum poſteriorum excluſionẽ ius remanet integrum creditum dotale ſuper alijs bonis aſſequendi, ità, iuſtum, æquum, et rationabile eſt, vt eodem credito contenta eſſe debeat, *vt infra diſc.166.*

Caſus enim poſitus per DD. ſuper denegatione iuris offerendi aduerſus
5 mulierem, eſt quando illa poſſidet bona viri adhuc conſtante matrimonio iure aſſecurationis ex deductis poſt antiquiores *per Franch. & adden. deciſ.54. Fab. de Ann. conſ.59. Giurb. dec.16. Fontanell. de pact. clauſ.7. gloſ.2. part.3. numer.51.* & alij communiter, ex ea ratio-
6 ne per noſtros aſſignata, quod aſſecuratio datur mulieri, vt ità ex bonorum fructibus, ſe ac prolem, et familiam ipſumque virum obſequia maritalia pręſtare debentem alat, quod cum pecunia de ſui natura ſterili fieri nõ poteſt; Quæ tamen ratio frigida videtur, Tum quia pecunia per creditores offerenda in ſtabilia, vel iura fructifera inueſtiri poteſt, Tum etiam quia videtur hæc formalitas verborum, quoniam ſi non competit ius offerendi, adhuc tamen competit ius petendi, bona exequi, ac ſubhaſtari ad effectum, vt ex pretio ipſi mulieri alijſque creditoribus iuxta eorum ordinem ſatisfiat ad terminos *text. in l. à Diuo Pio ff. de exequ. rei iud. cum ibi communiter notat*, cum ea ſolùm cautela quam Curiæ praxis ſeruat, vt interim mulier non amo-
7 ueatur à poſſeſſione donec ſit ſatisfacta iuxta deciſiones *in Romana ſubhaſtationis de Alexijs coram Cerro dec.182. part.10. recent., 205. & 234. apud Poſtium de ſubhaſt. in addit.* & ſępius, cum in caſu dictarũ deciſionũ difficultas eſſet, vbi tertius poſſideret ex titulo particulari trãſlatiuo dominij, ſecus autẽ vbi iure crediti; Hoc autem in effectu ſonat in idẽ, ac ius offerẽdi, cum aliquo maiori circuitu creditoribus præiudiciali ob expenſas ſubhaſtationis ante omnia ex pretio deducendas, ex quibus in creditorũ præiudicium minuitur debitoris patrimoniũ, ideoque irrationabilis concluſio.

Conſtituebatur per ſcribentes in contrarium magnum fundamentum *in deciſ.46. part.6. recent.* in alijs etiam canonizata, præſertim *in Romana domus, ſeù domorum 5. Iulij 1655. coram Meltio*, quæ eſt *deciſ.80. part.12. recent. & in eadem 26. Nouembris 1657. coram Priolo*, vbi
8 in ſpecie firmatur bona ità data æſtimata loco quantitatis in qua dos conſtituta erat, dato ſubſidio ex dicto priuilegio *l. in rebus*, effecta eſſe de dominio mulieris eiuſq; fundo dotali; Hoc enim poſito planũ eſt ius offerendi non intrare, cum domino non detur facultas offerendi rei
9 ſuæ æſtimationem *ad text. in l. mulier ff. qui potior. in pign., et l. ſi culpa ff. de rei vendit., Rot. dicta deciſ.590. numer.23. par.4. recent. tom.3.*; Verùm hoc, reflectendo ad ſolam veritatem, dicebam eſſe leue fundamentum ex defectu applicationis ad caſum, in dicta enim *deciſ.46. par.6. recent.* principalis punctus erat in exceptione pręſcriptionis longi temporis, qua tertius poſſeſſor titulo particulari dominij tuebatur cum dicto titulo & bona fide, atq; ad colorandum dominij & iuſtę poſſeſſionis titulum ponderatur poſſibilitas à pluribus adminiculis corroborata, quod facto caſu aſſecurationis dotis ob viri vergentiam ad inopiam, ipſa bona in dotem data æſtimata, eidem ex nouo ſimili contractu emptionis & venditionis, ſeù dationis inſolutum

ſolutum data fuerint; Idemque erat caſus dictarum aliarum deciſionum *corã Meltio, et Priolo*, licèt diuerſus eſſet effectus, àn ſcilicèt mulier pro dote conſiſtente in quantitate prætendere poſſet necnè vſuras ad rigoroſam taxam ſtatutariam ſeptem cum dimidio, quod prætendere non poſſet ſi habuiſſet bona inſolutum.

Quidquid autem ſit de prædictarum deciſionum veritate in ſuis reſpectiuè
10 caſibus, in quibus quæſtio erat potius facti, et voluntatis quàm iuris, de plano ceſſabat applicatio ad caſum, in quo mulier prædeceſſit viro continuanti in retentione dotis ex Statuto Vrbis, quod extantibus filijs ei defert totius dotis lucrum cũ obligatione reſeruãdi filijs, vndè propterea coniungi non poterãt duo extrema neceſſaria pro dicto contractu emptionis & venditionis, ſeù dationis inſolutum, neque intrabant termini *dicti text. in l. in rebus C. de iur. dotium*, dum vir donec vixit non fuit debitor, neque adfuit occaſio vt mulier recurreret ad hoc ſubſidiarium beneficium.

Facto autem caſu mortis viri, et ſucceſſiuè nata actione ad fauorem dictorum filiorum communis matrimonij, ac hæredum mulieris pro repetitione dotis ab hæreditate paterna, quam ipſi ab initio repudiaſſe proteſtati ſunt, neque iſte contractus interuenire potuit ratione reciproci conſenſus creditoris & debitoris, cum debitor eſſet defunctus, eiuſque hæreditas iaceret; Minuſque ex beneficio dictæ *l. in rebus*, quale quale
11 illud eſſet, ac etiam vbi ſufficeret ad dictum effectum, quoniam dictum ſubſidiarium beneficium, ſeù priuilegium eſt perſonale non tranſitorium ad hæredes iuxta traditionem *Bar. in l. Neſennius, §. fundum num. 1. ff. de re iud.* & ſequuntur alij de quibus *Barboſ. in l. 1. ff. ſolut. matrim. part. 5. num. 80.*; Et licet *Alex. in dicto §. fundum* diſtinguere videatur inter filios & hæredes extraneos, attamen reprobatur *per Ruin. conſ. 163. nu. 2. & 3. lib. 4.* atque *Barboſ.* vbi ſupra indiſtinctè firmat concluſionem, idemque videtur ſenſus *Rota dicta deciſ. 590. n. 21. part. 4. recent. tom. 3.* licèt non omninò figat pedes, eodemque modo loquitur *Merlin. de pignor. lib. 2. quæſt. 19. n. 99.* ſed hic punctus non fuit formiter examinatus, vnde maturum iudicium ſuper eo efformari poſſet, quia cauſæ neceſſitas non exigebat, ſed habetur *infra dicto diſc. 166.*

SENEN. DOTIS

PRO

CREDITORIBVS ASCANII DE BROGIONIS.

CVM

ELISABETTA DE PTHOLOMEIS.

Diſcurſus pro veritate.

Hypotheca dotis reſtituendæ, àn incipiat à die promiſſionis dotis factæ occaſione ſponſalium cũ muliere impubere contractorum, ipſa muliere abſente, per eius patrẽ, vel potiùs tali caſu attendi debeat tempus matrimonij.

SVMMARIVM.

1 F*Acti ſeries.*

2 *Attento numero DD. antiquiorum magis communis eſt hypothecam dotalem incipere à die matrimonij.*

3 *Sed magis recepta eſt in foro & per res iudicatas contraria opinio, vt incipiat à die Capitulorum matrimonialium.*

4 *Siue agatur contrà dotantem pro dote promiſſa ſiuè contra virum pro dote reſtituenda.*

5 *Quid vbi de tempore promiſſionis inter ſponſos non poterat contrahi matrimonium.*

6 *Sponſalia contracta per parentes nomine filiorum abſentium non obligant etiã in ratione honeſtatis.*

7 *Qualis debeat eſſe ratificationis actus ad reualidationem neceſſarius, àn ſufficiat ſimpliciter negatiuus.*

8 *An ratio honeſtatis dicatur facere conditionem neceſſariam.*

9 *Ratificatio actus nulli operatur vt nunc.*

10 *Pro dote ſoluta ex tempore ſponſalium quamuis inualidorum certum eſt ab eo tempore hypothecam incipere.*

11 *Quando ſponſalia prædicta dicantur reualidata per ratificationem.*

12 *Pater contrahens ſponſalia nomine filij & promittens factum alienum tenetur ſaltem ad diligentias.*

DISC. LXXVIII.

1 De anno 1630. per ſcripturam priuatam inter Hieronymum de Ptholomeis nomine Ricciardæ annorum 10., et Eliſabettæ annorum 8. eius filiarum abſentium, et Aſcanium, ac Marium de Brogionis adultos præſentes, cũ conſenſu eorum patris, inita fuerunt ſponſalia de futuro, ſub conuentione cõtrahendi matrimonium, poſtquam quælibet dictarum puellarum reſpectiuè deuenerit ad ætatem 14. annorum, conſtituta dote Ricciardæ nubendæ Aſcanio in ſcutis 4500., et Eliſabettæ nubendæ Mario in ſcutis 3500., et in partẽ prioris dotis, ex tunc præfatus Hieronymus pater ſoluit Aſcanio ſponſo & eius patri numeratò ſcuta 2. mil., cum obligatione ſoluendi reſiduum tẽpore nuptiarum, ſe ad inuicem obligantes partes ad obſeruantiam non ſolùm cum obligatione bonorum & hæredum, ſed etiam cum ſtricto pacto pœnali.

Effectuatum fuit ſuis reſpectiuè temporibus vtrumque matrimonium, cumque intermedio tempore præfati Aſcanius & eius pater quamplura debita hypothecaria contraxiſſent, Hinc formato in eorum defunctorum bonis concurſu creditorum, orta eſt controuerſia ſuper loco aſſignando prędictę Ricciardæ pro eius dotis reſtitutione, An ſcilicèt de tempore ſponſalium, vel potiùs de tempore matrimonij, et ſic antè vel poſt creditores intermedios; Cumque illius Ciuitatis Prætor iuxtà laudabilem ſtylum motiua edidiſſet, in quibus ad fauorem hypothecæ dotalis concludere videbatur, vt ſcilicèt à die ſponſalium illa deſumenda eſſet, iuxta *deciſionem 677. Franchi*, et ipſam *Rotam Senen. apud Mart. Medices 76. & in alijs*, de quibus infrà, Atque ex parte creditorum expetitus eſſem dicto voto reſpondere, meũque proferre iudicium, Hinc proindè duo edidi reſponſa, Vnum more Aduocati cauſæ inſeruientis dicto voto reſponſiuum, Alterum verò continens diſcurſum pro veritate pro cauſæ directione, ac requirentium inſtructione, vt agnitis difficultatibus, opportunas deliberationes, prout ſibi præberet occaſio, facere poſſent.

2 In hoc igitur ſecundo reſponſo dicebã, quod in articulo genericè ſeù abſtractè ſumpto, àn ſcilicèt hypotheca dotalis initianda eſſet à die capitulorum matrimonialium, vel potiùs à ſubſequuto matrimonio, tanquàm ex tempore purificatæ conditionis, ſub qua præcedens promiſſio dicitur facta, ſpectato numero & grauitate DD. præſertim ratione antiquitatis, magis communis opinio eſſet, vt hypotheca à tempore matrimonij potiùs deſumenda ſit, ex ijs quos congerunt *Merlin. de pignor. lib. 3. tit. 2. q. 74. Staiban. reſol. 114. Prat. obſer. 22. n. 4. Conciol. alleg. 4.*; Verũ aduertebã in foro nimis difficile videri huiuſmodi opinionẽ ſubſtinere, nedum ob auctoritatem modernorum, qui magis communitèr contrariam tenent, ſed etiàm ob illam rerũ

3 iudicatarum, cum pro opinione doti fauorabili in omnibus ferè Europę Tribunalibus deciſum habeatur; Vt de Sacro Conſ. Neap. habetur *apud Franch. deciſ. 677. Sanfelic. dec. 99. Prat. dicta obſer. 22., et Adden. ad Capyc. latr. dec. 36. n. 10.*; De Senatu Luſitano *apud Gamm. deciſ. 355*; De Dolano *Criuell. dec. 133.*; De Catalano *Fontanella dec. 365.*; Et de eadẽ *Rota Senen. Mart. Medices dec. 76.*; Eandemq; opinionem ſæpè tenuit Rota præſertim *apud Baratt. deciſ. 844. Romana Saluiani 4. Decembris 1643. coram Veroſpio, Fulginaten. Cenſus 5. Iunij 1648. Celſo inter ſuas dec. 41. Romana dotis 5. Iulij 1649. Peuting.*, Atque inſinuabam ità fuiſſe deciſum per binas vices per Congregationem Boni Regiminis *in Eſina dotis, de qua diſc. ſeq.*, vbi referuntur *Cutell., Andreol.*

Andreol., *Prat.*, *Boſſ.*, et cæteri moderni iſtam opinionem tenentes, potiſſimè vbi non agitur de ſola hypotheca tacita ſeù legali, quo caſu aliqua maior viget dubitatio, ſed concurrit expreſſa, vt *in eadem Æſina* motiuatum habetur.

Et quamuis aliqui pro hac eadem parte in Vrbe conſulti motiuarent præmiſſa recipienda eſſe contra dotantem, ſeù promittentem, non autèm contrà virum pro dote reſtituenda, quod ſubdubius motiuauit *Theſ. iun lib.4. quæſt. Forenſ. 16. in fine*, Dicebam tamèn neq; in hoc conſtitui poſſe fundamentum, quoniàm hanc *Theſ.* dubitationem, in ſpecie per bona fundamenta reijcit *Altograd. conſ. 33. nu. 24., & ſequen. lib. 1.*, atq; apud *Mart. Medices dicta deciſ. 76. num. 9. verſ. Et ſi eſſemus*, minus dubitabilis reputatur caſus contrà virum quam contrà promittentem; Potiſſimè verò ac indubitantèr in hac facti ſpecie, in qua expreſſa aderat promiſſio inde finita ex parte ſponſi & ſoceri, de reſtituendo quicquid occaſione dotis ac dictæ conuentionis haberetur, vnde de plano intrare dicebam *deciſ. Mantic. 166.*, quã Laudant *Cutell.* & cæteri moderni de materia agentes, quando dicta obligatio in omnem caſum accedit.

Vnica igitùr dubitandi ratio, atq; creditorum defenſio conſiſtere videbatur in eo, quod de tempore huiuſmodi ſponſalium nullum matrimonium conſiſtere poſſet ob defectum ætatis puellarum, quaſiquod intraret eadem dubitandi ratio, de qua *apud Gamm. dicta deciſ. 355.* vbi de promiſſione dotis factæ occaſione futuri matrimonij ſub conditione diſpenſationis inter prohibitos ratione cõſanguinitatis; Verùm dicebam nequè hoc ſimile ſuffragari, quoniàm licèt *Gamma* loco citato in iſto fuerit ſenſu, Contrarium tamèn ab eo Senatu deciſũ fuit, et cum ea deciſione, licèt non diſcuſſo articulo ſed obitèr, pertranſeunt *Franch.*, *Cutell. Molpheſ.* & cæteri deducti *in eadem Æſina, diſc. ſeq*; in qua hic punctus formitèr diſputatus fuit, ac deciſus etiàm pro dote, licèt reuerà illius deciſionis præcipuum fundamentum fuerit, quod antequàm alia debita contraherentur, iam obtenta erat diſpenſatio, atquè poſt remotum impedimentum conſtabat de nouo conſenſu, Tum ex præſentatione diſpenſationis coram Ordinario, Tum etiam ex tranſmiſſione veſtium, gemmarum, & munerum, alijſque circumſtantijs ibi ponderatis, quæ omnia præcedebant debitum, de quo erat controuerſia.

Quarè magis ſolidum fundamentum videbatur illud inualiditatis ſponſaliũ, dum illa per ſolum patrem contracta erant ſinè præſentia, & conſenſu ipſarũ puellarum, quæ proindè inualida, & non obligatoria expreſsè declarat *text. in c. 1. de deſponſatione impub. in ſexto*, cum quo tranſeunt omnes ex deductis *per Sanchez. de matrim lib. 1. diſput. 23. nu. 17. Boſſ. eod. tract. cap. 3. num. 38. Guttier. eod. cap. 13. num. 11.*, Apud quos habetur, quod licèt, *Ancharen.*, *Imol.*, & alij per eos relati, velint quod ratione obedientiæ ac dilectionis paternæ, ad huiuſmodi actus ratihabitionẽ inducendã ſufficiat quod filij poſt vsũ rationis ac doli capacitatem habita ſciẽtia non contradixerint, quaſiquod ſolum ſilentiũ ad id ſufficiat; In contrarium tamèn eſt Theologorum & Canoniſtarum magìs communis & recepta opinio, vt ſcilicèt ad ratihabitionem huiuſmodi ſponſalium non ſufficiat ſolum actus negatiuus non contradictionis poſt ſcientiam, ſed requiratur actus poſitiuus, ſaltem cum factis & ſignis ratificationis explicatiuis.

Poſita verò dicta nullitate, ob quam nulla vrgere dicitur neceſſitas præciſa, vel moralis, ſeù cauſatiua contrahendi matrimonium, ſequitur ceſſare vnicam fundamentalem rationem, cui innititur modernior opinio doti fauorabilis, quod ſcilicèt ob huiuſmodi neceſſitatem conditio non dicatur merè voluntaria excludens retrotractionem, ſed neceſſaria vel mixta, eidem retrotractioni locum præbens.

Motiuabatur per iudices vt ſuprà, ſaltem concurrere neceſſitatem honeſtatis, per quam filia acquieſcere debet geſtis per patrem, eique non contradicere iuxtà *gloſ. finalem in cap. extrà de deſponſatione impuberum*, quam honeſtatis ſeù conuenientiæ rationem excludere meram voluntatem, ac inducere aliquam neceſſitatem ſaltem moralem habetur apud *Franch. dicta deciſ. 677.* & alios eius ſequaces; Verũ obſeruabã huiuſmodi difficultatem cadere poſſe retentis termi-

terminis *text. in dicto cap. 1. extrà de deſponſatione impuberum*, et niſi edita eſſet dicta modernior decretalis *in ſexto*, per quam expreſsè remouetur etiàm impedimentum vel obligatio honeſtatis, vt aduertit *gloſ. final. ibidèm S. porrò*; Vndè cum in hac facti ſpecie non conſtaret de alia ratificatione, quàm ex illa reſultante à ſubſequuto matrimonio, ſtante nullitate ſponſalium, ac omnimoda ceſſatione nullitatis, huiuſmodi ratificatio retrotractionem cauſare non poterat, ex vero ac recepto principio, quod ratifi-
9 catio actus nulli & non obligatorij, operatur vt nunc tanquàm nouus actus de præſenti geſtus ex deductis *per Surd. deciſ. 245. Ciriac. controu. 293. Salgad. in labyrint. par. 2. cap. 21. num. 53. cum ſequen. Rota deciſ. 35. num. 10. & 11. poſt Merlin. de pignor. & in alijs*.

Verùm his non obſtantibus adhùc du-
10 bitabam, præſertim verò circà ſummã ſcutorum 2.m. ex tunc, et de tempore ſponſalium perſolutam ac reſtitui promiſſam, cuius reſpectu dicebam pro muliere omninò reſpondendum eſſe, quoniàm etiamſi nullum matrimonium ſequutum eſſet, nullaq; concurreret ratio ſeù fauor dotis, adhùc tamèn huiuſmodi ſumma reſtituenda erat in vim hypothecæ expreſſæ ex tunc contractæ iuxtà dictam deciſionem 166. *Mantic.* vt punctualiter aduertit *Theſ. iun. lib. 2. quæſt. 34. in fine verſ. eſt benè verum*. Itaût in hoc apud me caſus eſſet indubitabilis.

Reſpectu verò reliquatus non niſi de tempore effectuati matrimonij ſoluti, quandò aliud in facto nõ iuſtificaretur, vrgere videbantur præmiſſa circà inualiditatem, ob quam ceſſante quacumque obligatione ſeù neceſſitate, etiam illa honeſtatis, futurum matrimonium remanebat omninò voluntarium, et conſequentèr ceſſante ratione, in qua fundata eſt ſecunda magis recepta opinio Modernorum, recipienda videretur prior opinio Antiquiorum, cum ità rectè verificetur ratio actus merè voluntarij, cui dicta opinio innititur, Non obſtante quod idẽ ratiocinium cadere debeto ret in altero caſu ſuprà exemplificato ſponſalium initorum intèr prohibitos, et tamen magis receptum videtur contrarium; Tùm quià ille punctus adhùc remanet dubius, vt expertus fui in allegata *Æſina*, in qua reſolutionis fundamentum vt ſupra conſtitutum fuit in ea circumſtantia, quod poſt obtentã diſpenſationem conſtaret de nouo conſenſu ſponſalium reualidatorio, antequàm alia debita contraherentur; Tum etiã quia ſaltem adeſſe videtur hincindè neceſſitas honeſtatis & conuenientię ob violatam fidem ab vtroq; ſponſo datam, ſaltem ratione contractus, ac etiàm quià virtus diſpenſationis eſt ſanare omnes defectus in radice, vndè propterea aliqua ſubeſſe videtur differentia inter vnũ caſum & alterum.

Adhuc tamen duplex mihi remanebat difficultas, Vna quod idem *text. in*
11 *d. cap. vnico S. porrò de deſponſatione impuberũ in ſexto*, declarat valida ſponſalia per parentes nomine filiorum abſentium inita, quotiè iſti poſteà ſcientes, expreſsè vel tacitè cum factis vel ſignis illa ratificauerint, vndè cum tunc Ricciarda eſſet iam in decimo anno conſtituta, & ſic in ſtatu quo dici poterat doli capax, attenta præſertim qualitate loci, vbi ingenia ſunt eleuata pręſertim inter nobiles, quodque puella reperiebatur educationis cauſa in Monaſterio, vbi puellarum ingenia magis acui ſolent, idcircò veriſimilitèr credebam eſſe de facili iuſtificabile, patrem tàm antè, quàm poſt inita ſponſalia ea dictæ puellæ cõmunicaſſe ac ſucceſſiuè interceſſiſſe ex parte parentum aliorumque coniũctorũ ſponſi, viſitationes, munera, aliaſq; beneuolas demonſtrationes, in huiuſmodi occaſionibus fieri ſolitas, vndè reſultaret ratificatio, præſertim ſtante ſubſequuto effectu præbente dictis actibus præcedentibus magnum adminiculum; qua ratificatione poſita, totum ratiocinium corrueret.

Altera verò difficultas erat, quod ſi
12 neceſſitas in propoſito ſpectanda eſt in ſponſo, àn ſcilicèt ille potuerit nec nè cogi, vel præciſè, vel ſaltem moralitèr ſeù cauſatiuè, iſta ex eius parte videbatur adeſſe ab initio, ſi non in ſtricta & præciſa ratione ſponſalium, donec abſentis ratificatio accederet, ſaltem in ratione contractus ſeù conuenientiæ ob datam fidem, quam inter nobiles nimis indecorum eſt violare, quæ neceſſitatis ſpecies adhùc conſideratur vt ſuprà, Ac etiàm quia dici poterat in eadem ratione

ne contractus vel cõuenientiæ neceſſitatẽ eſſe reciprocam, quià cam ſponſæ pater etiam ſub graui pœna conuentionali hincindè conuenta promiſerit factum eius filiæ, ſaltem remanebat in eo obligatio adhibendi diligentias faciendiq; omne poſſe, atque totum conatum adhibendi, vt filia adimpleret id quod per eum eius nomine promiſſum fuerat *ad text. in cap. ex litteris vbi DD. de Sponſalibus*, et habetur *ſub tit. de contract. & ſub altero de credito* frequentèr, de promittente factum alienum, de quo & occaſione promiſſionum, quæ per ſponſos fieri ſolent de renunciationibus per ſponſas faciendis, habetur etiam hoc tit., Vndè propterea adhuc mihi remanebat difficultas; Diſputatum etiam fuit de veritate huius dotis, et an ſola confeſſio illam probaret de qua ſupra in alia *Senen. diſc. 67*.

AESINA

DOTIS DE GHISLERIIS

PRO

ELEONORA GHISLERIA

CVM

COMMVNITATE RECINETI.

Caſus deciſus per Congregationem Boni Regiminis pro Eleonora.

Hypotheca dotis reſtituendæ in bonis viri, vel ſoceri, quando incipiat, àn à die promiſſionis, & ſponſalium, vel à die matrimonij, in concurſu eorum, qui medio tempore inter promiſſionem, & matrimonium contraxerunt.

Et quid ſi de tempore promiſſionis, & ſponſalium aderat canonicum impedimentum poſteà ſublatum per diſpenſationem Apoſtolicam, An hypothecę initiũ metiendum ſit ab initio promiſſionis, vel à die obtentæ diſpenſationis & ſublati impedimenti.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*

2 *A quo tempore initium ſumat hypotheca dotalis, et quod à die matrimonij.*

3 *Debitum dotis dicitur conditionale, et peti non poteſt non ſequuto matrimonio.*

4 *Contrarium quod incipiat à die promiſſionis etiàm ante matrimonium.*

5 *Hæc poſterior opinio in iudicando attendenda, et de rationibus.*

6 *Hypotheca etiàm tacita initium ſumit à die promiſſionis, et referuntur tenentes contrarium.*

7 *Vir contrahens ſponſalia cogi poteſt ad matrimonium, & quomodò.*

8 *Sponſalia contracta inter prohibitos contrahere matrimonium non ſunt obligatoria, & àn ſuperuenta diſpenſatione requiratur nouus conſenſus.*

9 *In ſponſalibus ius commune remanet incorrectum per Concilium Tridentinũ, et conſenſus præſumptus ſufficit.*

10 *Ad metiendam hypothecam, quod attendatur tempus diſpenſationis & ſublati impedimenti.*

11 *Contrarium, quod immò tempus promiſſionis per retrotractionem.*

12 *Et de ratione.*

13 *Declaratur quomodò dicta concluſio intelligi debeat.*

DISC. LXXIX.

1 DE menſe Iunij 1636. contracta fuerunt ſponſalia de futuro inter N. filium Antonij Ghiſlerij & Eleonoram, initaq; capitula matrimonialia cum dotis promiſſione, atq; obtenta de menſe iulij ſinè augusti ſequentis Apoſtolica diſpenſatione ſuper conſanguinitatis impedimento inter ſponſos militante, ſequutum

quutum fuit matrimonium de menſe ianuarij ſequentis cum promiſſæ dotis ſolutione Antonio patri,qui ad reſtitutionem in forma ſe obligauit; Hoc autèm medio tempore,de menſe ſcilicèt Octobris, idem Antonius fideiuſſit pro Titio in cenſu per iſtum contracto ad fauorem Communitatis Recineti, dictoq; Antonio defuncto, ob principalis debitoris deficientiam, concurrente dicta Communitate aduerſus dicti Antonij bona, cum alia abſorberentur à quibuſdã creditis abſq; dubio anterioribus, ſuper reſtantibus quæſtio reſtringebatur inter dictam Eleonoram & Communitatem, cum pro iſta nil remaneret, ſi illa pro dotibus eſſet anterior, Et introducta ad Communitatis inſtantiam cauſa in Congregatione boni Regiminis, aſſumptaq; diſputatione ſuper anterioritate, illius cardo totus erat in puncto temporis, à quo hypotheca dotalis initium ſumere deberet, àn ſcilicèt à die promiſſionis vel à die contracti matrimonij.

Pro Antonia igitùr ſcribens dicebã, intèr antiquiores, & medios noſtros DD. non leuem eſſe quæſtionem an hypotheca dotalis initium ſumat à die promiſſionis & capitulorum matrimonialiũ, vel à die ſubſequuti matrimonij, quotiès adeſt contractus intermedius cum hypothecario creditore initus, quo ceſ-
2 ſante inanis eſſet quæſtio; Si quidem *Cinus in l. aſſiduis Cod. qui potior. in pign.*, ſentire videtur,vt attendi debeat tempus matrimonij,quià dotis promiſſio dicitur conditionalis, atque ſub ſe tacitam continet conditionem, quatenùs matrimonium ſequatur, vnde propterea dotis exigendæ actio non oritur, nequè dotale inſtrumentum executioni demandari poteſt, niſi facta probatione matrimonij, quotiès contraria expreſſa conuen-
3 tio non accedit *Ann. ſingul.248. Franch. deciſ.366. Gait. de cred. cap.3 tit.1.n.906. & ſequen.*

Cumq; hæc ſit conditio voluntaria,
4 quià matrimonij perfectio à libera partium voluntate pendet, itaùt quæcumq; etiàm pœnalis conuentio non obliget ad factum præcisè *ad text. in cap. gemma de Sponſal.*, ideò intrat iuris regula deſumpta ex *tex. in l.1. ff. qui potior. in pign.*, vt in conditionibus voluntarijs & poteſtatiuis non detur retrotractio ſed tempus purificatæ conditionis attendatur, cum à matrimonio dos nomen ac eſſentiam recipiat,nec anteà dici poſſit talis, quià non datur dos ſine matrimonio,Et hanc opinionem ſequuntur *Salicet. in eadem l. aſſiduis Bald. nouell. de dote par. 10. nu.37. Neguſan. de pignor.4. membr. ſecundæ partis num.79. Barboſ. in l.1. ff. ſolut. matrim. par.3. num. 34. Mantica de tacitis lib.11. tit.19. num. 12. Gait. de credito c.4. quæſt.11. in appendice n. 1134. Gratian. diſcept. 800. Merlin. de pignor. lib.3. quæſt. 74. nu.8. & 16. Amat. variar. cap.5. num. 13. & 16. Staiban. iun. reſol. 114. Conciol. alleg. 4. & alij per eos relati.*

Contraria tamèn ſententia probabi-
5 lior, ac in foro magis recepta eſt, vt optimè *Franch. dec.677.*, quæ deciſio in hac materia circumfertur tanquàm magiſtralis, ſequuntur *Molfeſ. ad conſuetudines Neapolis p.6. de iure dotium quæſt. 2. ex nu.16. Theſaur. iun. lib.4. quæſt.20. Fontanell. de pactis clauſ.7. gloſ.2. nu.35. & dec.365. Criuell. dec.133. Gamma dec. 355. Sanfelic. dec.99. par.1. n.8. & ſequen. Cutell. de donat. tom.2. diſcur.1. ſpecial.13. num.19. Andreol. controu.355. Boſſ. de Dot. cap.2. ex num.108.*, ex profeſſo diſputato hincindè articulo, & vtriuſque ſententiæ ſequacibus diligẽtèr cumulatis *Prat. obſer.22.*, et iuxtà hanc ſententiam ſequendo deciſionem *Franchi* fuiſſe pluries iudicatum in Sac. Conſ. Neapolitano teſtantur *Adden. ad Capyc. latr. dec. 36. num.10.*, eamquæ ſepè ſequuta eſt Rota, vt *apud Buratt. deciſ.844. In Romana Saluiani 4. Decembris 1643. Veroſpio, Fulginaten. Cenſus 5. Iunij 1648. Celſo* inter ſuas *deciſ. 41. Romana dotis 5. Iulij 1649. Peuting.* & habetur *in Senen. diſc. præced.*

Vndè dicebam,quod licèt prima opi-
6 nio multos habeat ſequaces, ac maiori ſeniorũ auctoritate munita ſit, attamèn hæc ſecũda eſt magis in foro recepta,et meritò, quoniã legali ac humanæ rationi magis adaptata, ideóq; in iudicando & pro veritate conſulendo non videtur ab ea recedendum, cum etiàm in ſtricta iuris cenſura eidem aſſiſtat clara diſpoſitio *text. in l.1. ff. qui potiores in pign. &c.* vbi diſponitur dotis reſtituendæ hypothecam deſumendam eſſe, non ex die ſolutionis, ſed promiſſionis, quià licèt expreſſa vel tacita viri obligatio de dote

conſeruanda & reſtituenda ſub ſe conditionem habeat, ſi ſequatur ſolutio, iſta tamen ſequuta retrotrahitur, eo quia conditio cenſeatur mixta non autem voluntaria, cum non ſit in viri facultate promiſſam dotem non recipere.

Et quamuis *gloſ. in l. aſſiduis verbo hypothecam*, ſenſerit diſpoſitionem dicti
7 textus procedere in hypotheca expreſſa, ſecùs autem in tacita & legali incipienda à die ſolutionis, eamque ſequantur *Bald. ibidem, Soccin. conſ.41. num.16. lib.4. Rodriquez de concurſu Creditorum part.1. art.1. num.27.* & cæteri ſe mouentes ex rationibus relatis *per Merlin. de pignor. lib.3. quæſt.74. num.21. & ſequen.*; Contraria tamen ſententia, vt ſcilicèt etiam hypotheca tacita initium habeat à die promiſſionis, non autem ſolutionis, eſt verior ac magis communiter recepta, vt in *eadem l. aſſiduis Rainer. Cinus, Iacobus de Arena, Azzo, Bart., Salicet.*, et alij benè *Neguſant.* contraria diluens *4. membr. ſecundæ partis ſub n.80. Mantic. de tacit. lib.11. tit.19. num.12. Barboſ. in d.l.1. part.3. num.34. Gait. de credito cap.4. quæſt.11. num.1594. Merlin. de pignor. dicta quæſt.74. numer.26. & ſequen. Giouagn. conſ.26. lib.2. per tot. Altograd. conſ.33. num.14. lib.1. Pratus obſeru.22. Caualer. deciſ.446. num.6. Capy c. latr. conſult.29. num.17. & ſequen.*, *vbi num.27.* ampliatur etiamſi ſolutio ſequuta eſſet poſt diſſolutum matrimoniũ per mortem mulieris; Nil obſtante dubitatione excitata per *Theſaur. iunior. lib.4. quæſt.16. in fin.*, vt ſcilicet hypothecæ retrotractio ad diem promiſſionis intelligatur circà promiſſionem factam per dotantem non autem per virum de dote conſeruanda & reſtituenda, hæc enim dubitatio in ſpecie reijcitur per *Altogradum dict. conſ.33. num.23. & ſequen.*, vbi benè id probat, eo enim ipſo, quod vir dotis conſtitutionem acceptat, dicitur illicò ad omnia conſequutiua ſe obligare, et aduertitur etiam *diſc. præced.*

Eadem igitur ratio mixtæ conditionis, ob quam purificatio ad promiſſionis initum retrotrahitur, militat in præſenti, quia ſicut maritus conſtitutæ dotis ſolutionem recipere tenetur, ità per ſponſalia de futuro obligatus remanet ad matrimonium contrahendum, ad quod etiam iudicialiter, ac per realem & perſonalem diſtrictionem, quinimò
8 etiam aliquando per cenſuras, iuſta cauſa nõ excuſante, compelli poteſt *ad text. in cap. ex litteris il ſecõdo cap. requiſiuit & cap. ſicut de ſponſalibus Caualer. dec.415. num.1. 421. num.2.* & aliàs Rota frequentèr ex deductis per *Adden. ad deciſ.431. part.4. recent. tom.2. num.61. & ſequen., et ad Buratt. deciſ.311.*; Vndè maior neceſſitas in iſto quàm in præcedenti caſu ſubeſſe videtur;

Et vltrà dictam neceſſitatem legalem, in iſto magis quàm in primo caſu accedit etiam neceſſitas cauſatiua conueniẽtiæ ac honeſtatis optimè conſiderata per Sac. Conc. Neapolitanum *apud Franch. dicta deciſ.677.*; Vndè corruit contrariæ ſententiæ fundamentum, quod hæc eſſet conditio merè voluntaria, quia licèt ad matrimonium vtriuſque coniugis libera voluntas requiratur, itaùt vno ipſorum non obſtantibus iudicis præceptis & diſtrictionibus indurato animo perſeuerante in voluntate negatiua, Eccleſia abſtineat à præciſa coactione ex deductis per *Adden. ad dictam deciſionem 431. par.4. recent. tom.2.* & habetur in ſua materia *ſub tit. de matrimonio*. Nihilominùs id prouenit magis ab Eccleſiæ prudenti conſilio ob experimentum malorum ex coactis matrimonijs reſultantium, quàm ex libera voluntate eius, qui per contractum ad coactionem ſe obligauit. Atque excepto Sacramento, in reliquis videtur conditio habenda pro adimpleta, ex regula quod implementum promiſſum habetur pro iam ſequuto in odium & præiudicium eius, cuius facto & culpa non ſequitur, nam etiã ad præciſam & pœnalem receptionem ſolutionis creditor cogi non ſolet, ſed eo conſtituto in mora per iudicialem, ſeù realem oblationem, ſolutio quoad effectus indè reſultantes habetur pro ſequuta.

Quia verò inter ſponſos obſtabat eo tempore vinculum cõſanguinitatis, Replicabatur ex parte Communitatis præ-
9 miſſorum omnium applicationem ceſſare propter ſponſalium inualiditatem, ex qua de conſequenti reſultabat non intrare rationem neceſſitatis & coactionis, cum ſponſalia inter prohibitos contracta tanquàm inualida non ſint obli-

gatoriâ; Quod adeò verum dicebatur, vt obtenta etiam Apoſtolica diſpenſatione ac ſublato impedimento, adhuc iuxtà opinionem Theologorum, quam acriter diſputato articulo, ac reiecta illa Canoniſtarum ſequuta eſt Rota *deciſ.603. part.5. & 107. part.8. recent.* niſi nouus accedat conſenſus in tempore habili, ſponſalia contracta de tempore inhabili non obligent, Atque in ſpecie retrotractionis hypothecæ, ad id probandum adducebantur *Gamma dicta deciſ. 355. Theſaur. iun. lib.2. quæſt.34.*

Replicabam tamen abſque neceſſitate aſſumendi hunc articulum, iuris difficultatem ceſſare ex facto, dũ antequàm ad fauorem Communitatis obligatio de menſe Octobris contraheretur, obtenta fuerat diſpenſatio præſentata corã Ordinario, reportato decreto de exequẽdo, ex quibus actibus reſultabat nouus conſenſus nouorum ſponſalium inductiuus, qui etiam deducebatur ex tranſmiſſionibus ac reſpectiuè receptionibus continuorum munerum hinc indè, necnon ex tranſmiſſione ex parte ſoceri & ſponſi, gemmarum & veſtium ſponſalitiarum ſequuta antè dictum menſem Octobris; Neq; de iure dubitandum dicebam huiuſmodi conſenſum etiam factis & præſumptionibus induci, cum in ipſo quoque matrimonio attenta iuris Canonici diſpoſitione conſenſus tacitus, ſeù præſumptus ſufficiat, ſolùm ſublatus à S.C.T. propter certam formam ab eo inductã in matrimonio tantùm, et in locis, vbi illud eſt receptum, non autem in ſpon-
10 ſalibus, in quibus iuris communis diſpoſitio remanet incorrecta ex deductis per *Sanchez de matrimonio lib.1. diſput. 22. & ſequen.*, et latè *Boſſ. eodem tract. cap.3. num.78., et ſequen. & numer.114. cum ſequen.*; Atque ſublato impedimento, vt ad effectum hypothecæ attendi debeat tempus diſpenſationis expreſsè ad-
11 mittit idem *Gamm. vbi ſuprà num.3.*, et eſſe ſecuriorem opinionem dicit *Molſeſ. ad conſuetud. tom.2. in addit. ad p.6. quæſt.1. num.8.*

Verùm etiamſi diſpenſatio fuiſſet po-
12 ſterior, adhuc tamen tempus promiſſionis ſpectari debere contra ſingularem ſententiam *Gamm. dicta deciſ 355.* iudicatum fuit per Senatum in eo caſu, et ſimpliciter cum ea deciſione pertranſeũt *De dote Franch. dicta deciſ.677. in fin. Prat. dicta obſeru.22. Cutell. de donat. tom.2. diſcurſ.1. ſpecial.13. num.29.* licèt reuera iſti DD. non examinent articulum, atq; hanc opinionem dicit probabilem *Molſeſ. ad conſuet. part.6. de iur. dotium in addit. ad primam & ſecundam quæſtionẽ n.8.* licèt dicat tutiorem, vt attendendũ ſit tempus diſpenſationis, quod in præſenti etiam aderat, et quidem omninò veriorem dicebam hanc ſententiam doti fauorabilem; Tum ex vulgari recepta propoſitione, vt in dubio pro dote ſit reſpondendum, Tùm fortiùs ex ratione, quæ ſemper & præſertim in magnis Tribunalibus magis ſpectãda eſt; Licèt enim ſtante ſponſalium nullitate non intret ratio coactionis ac neceſſitatis præciſæ,
13 intrat tamen altera neceſſitatis cauſatiuæ reſultantis ex lege conuenientiæ & honeſtatis benè conſiderata apud *Frãch. vbi ſuprà*, quia non poteſt abſque dedecore ac offenſione datæ fidei recedi à matrimonio iam ſtabilito & promiſſo, atque quo magis adeſſet vinculum poſteà ſublatum per diſpenſationem non niſi cum ſumptu & incommodis obtinendam, eo maior eſſet offenſio; Et hæc videtur veritas, vbi interuallum non eſ-
14 ſet adeò notabile, quod facti circumſtantiæ & præſumptiones oſtenderent primam conuentionem iam euanuiſſe, habitamque fuiſſe inter partes pro derelicta, matrimonium verò deindè ſequutum eſſe ex nouo tractatu reaſſumpto, vt non ſemel in praxi vidi, et iuxtà præmiſſa determinauit dicta Congregatio Boni Regiminis, quæ pluries denuò audita Cõmunitate & acriter diſcuſſo articulo ſemper ſtetit in deciſis, idemq; fuit ſenſus Signaturæ Gratiæ, ad quam Communitas recurſum habuit.

ROMANA
PECVNIARIA DE BOLIS
PRO
FRATRIBVS DE BOLIS
CVM N.

Caſus diſputatus coram A.C. incertus eſt exitus, puto pro dictis de Bolis reſolutus.

An in concurſu creditorum patris ſuffragetur filiæ binubæ hypotheca reſultans ex dote conſtituta pro primo matrimonio viuente patre diſſoluto per mortem viri.

SVMMARIVM.

1 *Caſus controuerſia.*
2 *Dos à patre profecta ad patrem reuertitur, et hypothecæ reſoluuntur.*
3 *Etiamſi ſuperſint filij, et quando procedat conſuetudo* Martini.
4 *Dos conſtituta pro primo matrimonio eſt etiam conſtituenda pro ſecundo.*
5 *Sed non eſt eadem, neque competit prior hypotheca iam reſoluta.*
6 *Quando dicatur eadem, et durent priores hypothecæ.*
7 *Creditores anteriores cum hypotheca ex cauſa lucratiua, an & quando vincantur per poſteriores ex cauſa oneroſa.*

DISC. LXXX.

1 AD impediẽdos Fratres de Bolis, nè pro eorum credito exequerẽtur bona Americi, ſe oppoſuit iſtius filia habens conſtitutionem dotis pro ſecundis nuptijs prædictorum credito poſteriorem, cum exhibitione inſtrumenti dotalis initi de anno 1655. ſuper ſuæ dotis conſtitutione occaſione primi matrimonij per mortem viri diſſoluti, ità ſe anteriorem prætendendo; Sed pro creditoribus ſcribens coram A.C., minùs fundatam dixi huius mulieris oppoſitionem, quoniam dos pro primo matrimonio conſtituta, per illius diſſolutio-
2 nem ob mortem viri ſuperſtite patre, ad iſtum, reſolutis quibuſcumque hypothecis, iure conſolidationis reuerſa eſt iuxtà diſpoſitionem *text. in l. dos à patre Cod. de iur. dotium*, quamuis ex matrimonio filij fuiſſent ſuperſtites, quoniam conſuetudo, quæ vulgò dicitur *Martini*, ob
3 quam textus prædictus antiquatus, ſeù receptus non eſt, ex communi DD., ac Tribunalium ſenſu procedit, quãdo matrimonium diſſoluitur per mortem mulieris ſuperſtitibus filijs, quaſi quod conſuetudo inducta videatur potiùs fauore viri ob commodum vſusfructus in dote per eam filijs ſuperſtitibus tali caſu delata, vt cæteris allegatis habetur *dec. 708 num. 4. part. 1. recent.*, *plenius deciſ. 108. num. 15. cum ſequen. part. 4. tom. 2. In Firmana Codicillorum 1. Martij 1649. coram Cerro 290. part. 10. rec.*, et habetur alibi deductum.

Scribentes pro muliere adducebant deducta per *Gratian. diſcept. 882.*, *ac deci-*
4 *ſiones Rota in Romana dotis de Poliaſchis 20. Decembris 1629. & 18. Martij 1630. coram Dunozetto* inter ſuas *deciſ.* 134. & 151. in quibus firmari videtur filiæ ſecundas nuptias contrahere volenti eãdem deberi dotem, quæ pro primis conſtituta erat, vndè inferebant, quod eſſet eadẽ dos; Verũ replicabã hoc eſſe æquiuocum clarum, in quod alterius cauſæ occaſione in Signatura Iuſtitiæ expertus fueram quemdam magnum Prælatum, qui prius primarius Aduocatus fuerat cum dictis deciſionibus incidiſſe; In illis enim ſola contentio erat cum mulieris fratribus communis patris hæredibus ſuper dotis quantitate pro ſecundis nuptijs non diminuenda, conſtituendaque eodem modo, quo pro primis conſtituta erat, et benè pro ea deciditur, niſi conſtaret de intermedia bonorum deterioratione, ob quam diminutioni locus eſſet, ſicuti econuersò augeri deberet, ſi bona incrementum recepiſſent, iuxtà *text. in auth. ſed quamuis*, Ac etiam quia ob alias facti circumſtantias

vide-

videbatur eam dotem aduentitiæ potius quàm profectitiæ naturam habere, ſed poſita qualitate dotis profectitiæ, nullatenus inferri poteſt ad ipſius prioris
5 dotis exiſtentiam & durationem cum hypotheca alijſq; iuribus tunc ortis, quoniam licèt filia ius habeat pro vlterioribus nuptijs petendi eamdem quantitatē, non eſt tamen eadem dos, ſed omninò noua & diuerſa, ex nunc nouo iudicis officio conſtituenda, nouamque de tempore huius ſecundæ conſtitutionis hypothecam acquirens, vt firmatur in ſuprà allegatis deciſionibus, et *deciſ.* 299. *part.* 6. *recens. Duran. deciſ.* 183. *num.* 3. *&* 4. & in alijs, ex dicta viua ratione, quod prior actus omninò reſolutus eſt, tanquàm ex ceſſante cauſa, ſolumque habetur in conſideratione tanquàm taxa, ſeù declaratio congruitatis ſemel facta amplius non minuenda, niſi noua ſuperueniat cauſa; Ac aliàs ſequeretur, quod etiam diminutis patris facultatibus dos diminui non poſſet, ſi eſſet eadem, et tamen contrarium eſt omninò verius, vt clarè decidit idem textus, ibique firmant cõmuniter DD. & latius *infra diſc.* 152.

Niſi dos vt ſuprà non remaneret in
6 terminis profectitiæ, ſed alterata eius natura tranſiret in profectitiam impropriam ſeù aduentitiam, quia nempè pater, non iure ſimplicis conſtitutionis dotis, ſed iure perfectæ donationis eam filiæ dederit, et in his terminis procedit *conſ.* 35. *Decij*, quicquid cum manifeſto æquiuoco dixerint *Crot.*, et ex eo *Paſchal. de patr. poteſt.* firmantes inſupportabile paradoxum theoricæ principijs, ac totius Orbis praxi contrarium, quod ſi pater filiæ dotem conſtituerit etiam ſinè effectu, quia nempè matrimonium tractatum deindè effectuatum nõ ſit, vt ex tali conſtitutione perfectum ius filiæ quæratur aduerſus intermedios patris creditores, vel alios ſecũ contrahentes, quamuis diminutis deindè paternis facultatibus, filia alias nuptias cõtraheret, Siuè, quod magis eſt, ingrederetur monaſterium, pro quo longè minor dos neceſſaria eſt, quod abſolutè recipiendum non eſſe occaſione ipſius cauſæ inſinuabam, & habetur *diſcurſ.* 144. *&* 152., niſi concurreret donatio perfecta ab inito, in quibus ſolùm terminis recipiendæ ſunt omnes auctoritates in hoc propoſitò mulieri aſſiſtentes.

Adducebatur etiam ex parte dictæ mulieris quædam anterior donatio ſibi per patrem facta dè omnibus bonis præſentibus & futuris, ideoq; ſaltem ex hoc titulo pro ea ſcribentes inferebant ad prælationem, ex concluſione apud modernos magis communiter recepta, vt hypotheca anterior quamuis ex cauſa lucratiua vincat poſteriorem quãuis onerosam, congerendo in id ſatis copioſas allegationes tranſcriptas, *ex deciſ.* 262. *part.* 11. *recent. numer.* 8., vbi latè;
7 Verùm dupliciter huic nouo fundamēto reſpondebam; Primò nempè, quod cum ageretur de donatione vniuerſali omnium bonorum & iurium præſentiũ & futurorum, donatarius dicitur figurā ſeù ſpeciem hæredis facere, atque ſub nomine iurium futurorum veniunt tàm actiua quàm paſſiua, dum donata non eſt certa ſpecies ſeù quantitas, ſed vniuerſitas *Boer. deciſ.* 204. *num.* 41. *&* 47. *Cancer. lib.* 1. *variar. cap.* 8. *de donat. n.* 73. *Rota in Vrbeuetana reſtitutionis dotis* 22. *Maij* 1645. *coram Peutingerio*, apud quos concordantes, et habetur in ſua materia *ſub tit. de donationibus*, vbi de veritate ſeù declarationibus huius propoſitionis, ac etiam *ſub tit. de fideicommiſſis diſcurſ.* 141.

Et ſecundo quia in facto multa dabãtur adminicula & coniecturæ fraudis & ſimulationis, quæ de facili in hac materia admittuntur fauore creditorum fouentium cauſam oneroſam aduerſus filios vel coniunctos debitoris venientes ex cauſa lucratiua, quoniam licèt magis communiter recepta ſit dicta concluſio de hypotheca anteriori quamuis ex cauſa lucratiua vincente poſteriorem oneroſam, recipienda tamen venit, vbi agitur de donatione omninò ſincera, quæ nullam habeat fraudis, vel ſimulationis ſuſpicionem, vt ità diſtinguendo habetur in allegata *dicta deciſ.* 262. *part.* 11. edita in *Romana fideicõmiſſi de Incoronatis*, in qua ſcribebam, idcircò de ea particulariter actum habetur in ſua materia *ſub tit. de credito*.

RO-

ROMANA DOTIS

SEV

CONCVRSVS

PRO

MARGHERITA FABRIANA DE CONFARINIS.

CVM

CREDITORIBVS VIRI.

Caſus diſputatus in Tribunali Agriculturæ, incertus eſt exitus.

De concurſu mulieris agentis prò reſtitutione dotis ſuper frumento per virum collecto, cum creditoribus ex cauſa ſeminis, quamuis poſterioribus.

SVMMARIVM.

1 *Potioritas de iure conceſſa mutuanti ad refectionem, vel conſeruationem competit mutuanti ex cauſa ſeminis.*

2 *Sed non ſuffragatur contrà dotem anteriorem, & de ratione; Contrarium num. 4.*

3 *Quandò dos anterior non vincat poſteriorem mutuantem ad rem emendã.*

4 *De concluſione de qua num. 2., & de ratione.*

5 *De priuilegio potioritatis conceſſo piſtoribus creditoribus ex cauſa panis, et quomodò ſit intelligendum.*

6 *Deferendum eſt declarationibus factis per Papam in plena ſignatura Gratiæ.*

DISC. LXXXI.

1 PRo muliere habente hypothecam anteriorem in hoc puncto reſpondendum eſſe dicebam, quoniàm nullibi de iure cautum reperitur mutuantem in cauſam ſeminis habere illam potioritatem, quæ aduerſus anteriores cõceditur per *text. inl. interdùm ff. qui potiores in pign. habeantur, & in l. licet Cod. eodem*, cum textus prædicti nullam de iſto caſu mentionem faciant, nec alibi id cautum reperiri videatur; Et quamuis admitterem ex communi ſenſu DD. ob rationis identitatem, idem in iſto caſu receptum eſſe, quod de mutuantibus ad refectionem vel conſeruationem habetur, vt *per Mantic. de tacit. lib. 11. tit. 23. num. 11. Paſcal. de patr. poteſt. par. 4. cap. 6. num. 65. Gait. de credito c. 4. quæſito 11. nu. 1257. Amat. var reſol. cap. 3. n. 18. Merlin. de pignor. lib. 3. tit. 1. quæſt. 5. num. 146., apud quos cæteri*; Dicebam tamèn hoc eſſe priuilegium, vel per extenſionem, vel per ſimilitudinem à prædictis mutuantibus ad refectionem vel conſeruationem, idcircò maius eſſe non poteſt, nam ità, melioris conditionis eſſet exemplum quam exemplar, Vndè cum tales ità mutuantes in tempore poſteriores non præferantur dotis anteriori, ex
2 ea ratione, quod intèr æquè priuilegiatos, conquaſſatis priuilegijs attendenda eſt regula *text. in cap. qui prior, &c.* per *text.* ità clarè diſponentem *in §. his conſequens auth. de æqualitate dotis*, per quẽ poſt *gloſ.* & antiquiores ibidèm, et *in l. aſſiduis Cod. qui potior.*, et *in ead. l. interdùm*, reprobatis contrarium ſentientibus, firmant *Couar. lib. 1. var. cap. 7. n. 21. cum ſequen. Gratian. diſcept. 257. num. 33. Amat. dicta reſol. 3. nu. 27. Gait. d. cap. 4. quæſt. 11. num. 1987. Merlin. de pignor. lib. 3. tit. 1. quæſt. 31. per tot. præſertim nu. 16. verſ. mihi certè Gizzarell. deciſ. 1. nu. 49. & ſequen.*, et hanc veriorem ac magis communem admittit *Rot. coràm Buratt. deciſ. 223. num. 2. & 3.*, et abſolutè firmat *deciſ. 328. num. 23. & ſequen. p. 5. recent.*, per quos alij cumulantur; Atquè *Gaitus & Gratian.* præſertim exclamant contrà tenentes contrarium, ac noſtrorum temporum miſeriam, vt nequè certa veritas à contradictionibus immunis detur, vbi textus claros àc litteras habemus.

3 Ideòq; tunc demùm dos anterior per creditorem poſteriorem vincitur, quandò agitur de venditore qui eſt creditor in pretio ipſius rei, dummodò tamèn accedat cautela reſeruationis dominij, et non aliàs, Vel vbi agitur de mutuante ad

ad rem emendam, non ſolùm cum cautela generali neceſſaria, vt intret *text. in l. licèt*, vt ſcilicèt ad illum effectum expreſsè detur pecunia cum hypotheca, ſed etiàm vt accedat altera ſpecialis cautela conſiſtens in lege adiecta, quod res cenſeatur cum hoc vinculo per emptorē acquiſita, quod ſuper ea nullum ius alteri acquiratur, itaùt antequàm deueniat in debitoris dominium cenſeatur ità quæſita, & ad fauorem mutuantis affecta, cum tunc hypotheca anterior capiens etiàm bona futura non poſſit operari in re acquiſita niſi cum ſua cauſa, et proùt ad debitoris manus peruenit, de qua cautela *apud Buratt. dicta deciſ.* 223. *ac alios allegatos*, quæ in hac facti ſpecie conſiderabatur *& infra diſc.* 166.

Hæc deducebam in cauſa tanquàm
4 Aduocatus; Verùm reflectendo ad veritatem, ea videbantur dura, et cogitabam hanc ſeminis potioritatem, proùt & alteram meſſorum, aliorumq; operariorum, non habere ſolùm dictam rationem extenſionis à priuilegio in iure conceſſo mutantibus ad refectionem, et cōſeruationem, vel emptionem, illud conſiderando tanquàm ſimplex legis priuilegium, ſed eam potiùs reſultare à ratione deductionis, quaſiquod pro hac rata huiuſmodi fructus non dicatur de bonis debitoris, quoniā fructus dicūtur deductis expenſis, atq; in hoc ſenſu recipienda videtur contraria opinio, quam tenent *Neguſant. de pignor. ſecundo mēbr. primæ partis n.*16.*& 17.Rodriquez.de cōcurſu par.* 1 *ar.*7.*n.*18.*& alij deducti per Adden.ad Buratt.dec.*62.*n.*9. *Capyc. latr. cōſult.*117.*n.*41.*&*42., qui ad id benè aduertere videtur, *et habetur dicto diſ.*166.

Atq; in hoc ſenſu recipiendū videtur, ac ab irrationabilitate ſuſtineri poteſt priuilegium, quod de anno 1634. *Vrba-*
5 *nus.VIII.* conceſſit piſtoribus Vrbis ſuper potioritate aduerſus omnes & quoſcumque creditores quantumuis anteriores & priuilegiatos, etiàm dotem, ſuper quo priuilegio commentaria edidit *Antolinus* multa deducens circà hanc materiam concurſus & potioritatis creditorum ex cauſa ſeminis, & aliarum expenſarum, vt ſcilicèt piſtor, pro pane quem dedit exercenti artem agrariam præferatur anterioribus & potioribus, ac etiā doti; Non quidèm ſupèr alijs debitoris bonis, vt quandòque malè practicatur, ſed ſupèr ipſis frumento, alijſq; frugibus, in quarum cauſam panis datus eſt pro colonis, et meſſoribus, alijſque operarijs, idque pro ea rata, quæ eiſdem frugibus ſeminandis & colligendis congrua eſt, non autèm pro pane dato in annis antecedentibus pro alijs recollectis, ſiuè in aliam cauſam extraneam ab illis fructibus & bonis, ſuper quibus eſt concurſus, his enim caſibus priuilegium omninò exorbitans ac irrationabile remanet, verè nullatenùs attendendum, proùt excepto Præfecto Annonæ de facto, ad ſubſtinēdo piſtores quādoq; procedūte, alia Tribunalia nonniſi ità moderatè practicant, non ſolùm ob exorbitantiam ac irrationabilitatem, quod ità continere diceretur, ſed etiàm quià idem *Vrbanus* in plena Signaturæ Gratiæ occaſione cuiuſdam cauſæ ſupèr huiuſmodi concurſu diſputatæ, tale priuilegium ità generalitèr & indeficitè intellectum, iniquū ac irrationabile declarauit, atq; nūquàm id ſuæ intentionis fuiſſe, ſed ſolùm iuxtà dictam formam, ideòque declarationibus factis per Papam in plena Signatura ſupèr interpretatione Apoſtolicarum Conſtitutionum deferendū eſt ex dedu-
6 ctis *in Camerinen. penſionis coràm Roias deciſ.*217.*& in Romana hæreditatis* 28. *Aprilis* 1659. *coràm Meltio impreſſ. poſt colluctationes Bondeni dec.* 62. et de qua cauſa *ſub tit. de fideicommiſſis*, Huiuſmodi enim Statuta potioritatem etiàm aduerſus dotem concedentia tolerabilia ſunt, quando probabile habent rationis fundamentum, vt eſt in d. caſu piſtorum pro ea rata panis, quæ ad illius anni culturam & recollectam neceſſaria eſt, cum ſit ſpecies expenſæ neceſſariæ, ſinè quā ille fructus percipi aliàs nō poſſit; Proùt etiàm eſt Statutum *Aueniouen.* concedēs venditori potioritatem in ipſamet re vendita, etiàm aduerſus dotem, vt per *Hieronym.Laurent.deciſ. Auen.*96. *nu.*1., quoniàm nimis áſpera, & humanæ rationi contraria videtur iuris communis diſpoſitio, vt venditor, qui neglexit adhibere cautelam reſeruationis dominij in ipſa re ſua, vinci debeat, non ſolùm per dotem alioſque creditores anteriores priuilegiatos, ſed etiam per quemcumque anteriorem nullo priuilegio munitum *vt latius dicto diſ.* 166.

ROMA-

ROMANA

CONCVRSVS DE ARETVSIA

PRO

ANNA FELICE ARETVSIA.

CVM N. RIDOLPHINO.

Caſus diſputatus coràm Theſaurario, incertus eſt exitus.

De hypotheca dotali poſteriori, àn vincat creditorem anteriorem ex cauſa adminiſtrationis, pro qua nulla conſtituta ſit expreſſa hypotheca; Et quid ſi hæc adminiſtratio fuerit ex cauſa appaltus vectigalium, àn intret priuilegium fiſci.

SVMMARIVM.

1 *DOs poſterior præfertur anterioribus hypothecam legalem habentibus, & multò magis chirographarijs.*

2 *Fiſcus & dos pari paſſu ambulant, et conquaſſatis priuilegijs attenditur prioritas temporis.*

3 *Ceſſionarius fiſci potitur eodem priuilegio.*

4 *De fiſci priuilegio, vt agat contrà debitorem debitoris etiàm cum via executiua.*

5 *Hypotheca legalis competens ratione doloſa adminiſtrationis non vincitur ab hypotheca dotali poſteriori.*

6 *Declaratur quandò ceſſionario vel appaltatori fiſcali competat fiſci priuilegium circà hypothecam & alia.*

7 *De eadem.*

8 *Declaratur concluſio de qua num. 5.*

DISC. LXXXII.

1 CVm Ridolphinus Appaltator quorumdam vectigalium deputaſſet in adminiſtratorē N. Roccum, qui huiuſmodi adminiſtratione pendente vxorem duxit Aretuſiam dote recepta, ſequuta eius morte vel decoctione, formatoq; ſupèr eius bonis concurſu coràm Theſaurario, potiora dicebam iura dotis, cum Ridolphinus prædictus nulla munitus eſſet hypotheca, ideóq; tanquàm creditor chirographarius poſtponendus veniebat etiàm quibuſcumque priuatis & non priuilegiatis creditoribus hypothecam expreſſam vel legalem habentibus, multò magis doti, non ſolùm habenti hypothecam, ſed etiàm priuilegium potioritatis aduerſus quoſcūque creditores anteriores quamuis hypothecarios iuxtà claram diſpoſitionem *text. in l. aſſiduis Cod. qui potior. in pign. habeantur, & §. bis conſequens auth. de æqualitate dotis*, circà quorum litteralium textuum intelligentiam ſola cōtrouerſia eſt apud iuriſtas celeberrima circà hypothecam anteriorem expreſſam, in qua in ſcolis, ac ſtricto inre recepta eſt etiàm affirmatiua doti fauorabilis, in foro autèm contraria, ſed reſpectu hypothecæ legalis, quam alij tacitam dicunt, & fortius reſpectu actionis perſonalis nemo dubitat *vt infra diſ. 166.*

Non negabantur hæc per ſcribentes pro Ridolphino, cum eſſent principia nimis certa, ſed dicebatur ipſi tanquàm habenti cauſam à fiſco & conductori publicorum vectigalium ac rerum fiſcalium, competere aduerſus debitores ex cauſa adminiſtrationis eiuſdē appaltus fiſci priuilegia, inter quæ eſt illud hypothecæ legalis cum conquaſſatione priuilegij dotalis, itaùt inter fiſcum & dotem 2
tanquàm æquè priuilegiatos attendatur prioritas temporis iuxtà *text. in l. 2. Cod. de priuil. fiſci*; Quodque fiſci ceſſionarius potiatur eius priuilegio, verius ac magis communitèr receptum dicebant ex
3 deductis *per Ripoll. de Regalibus cap. 32. Aluar. de off. fiſcal. gloſ. 16. priuil. 36. num. 142. & ſequen. Barboſ. in l. poſt dotem nu. 59. & ſequen. ff. de iur. dot. Olea de ceſſione tit. 6. quæſt. 3. nu. 26. cum ſequen.*

Et his addebant Camerales, Ridolphino pro Cameræ intereſſe aſſiſtentes, quod ipſemet fiſcus in cauſa eſſe videbatur, dum ei tanquam Ridolphini appaltatoris creditori omnia eiuſdem bona & iura affecta erant, inter quæ iſtud nomen debitoris computandum erat, cumulando in idem priuilegia, quæ per DD. fiſco tribuuntur, vt aduerſus debitores

tores ſui debitoris directè agere poſſit
4 abſquè concurſu illorum requiſitorum, quæ aliàs de iure neceſſaria ſunt, vt aduerſus debitorem debitoris agatur, vbi præſertim eſt debitor ex cauſa ipſius appaltus ſeù gabellæ, aut alterius iuris ad fiſcū ſpectantis ex deductis *per Peregr. de iur. fiſci lib. 6. tit. 3. num. 26. Guttier. de gabellis quæſt. 164. nu. 19.* Quinimò quod poſſit exercere contrà talem debitorem debitoris illam viam exequutiuā & priuilegiatam, quæ ſibi competit contrà debitorem directum & immediatum probat *Ripoll. dicto cap. 32. num. 18. & ſequen.*

Dicebant itèm pro dicto Ridolphino ſcribentes, quod vbi etiàm ceſſaret priuilegium fiſci, adhùc ei competebat ratione adminiſtrationis hypotheca lega-
5 lis ex ſola iuris diſpoſitione reſultās, quæ adeò priuilegiata dicitur, vt non cadat ſub diſpoſitione *text. in d. l. æſſiduis, et in d. §. bis conſequēs*, ideòq; nō vincatur à priuilegio dotali, *vt per Gratian. diſcept. 935. n. 10. & à n. 34. ad fin.* vbi concordantes.

His tamèn non obſtantibus, pro muliere probabilius reſpondēdum mihi videbatur; Quatenùs enim pertinet ad primum fundamentum ex fiſci priuilegio deductum, illud competit aduerſùs con-
6 trahentes cum fiſco, vel aliquā eius adminiſtrationē ſuſcipientes, ſeù aliàs eius directos & immediatos debitores, quos Appaltator tāquàm fiſci ceſſionarius vel procurator in rem propriam exigere vellet; Secùs autèm quoad eos, qui ſunt debitores Appaltatoris ex contractu vel alio volūtario actu inter eos inito, quāuis occaſione appaltus, quià tunc fiſci priuilegium nō intrat, dum totum prouenit ex ipſius Appaltatoris electione, de qua malè facta ſibi imputare debet, ac etiàm cùr in ſuſcepto mandato ſeù adminiſtratione cautelam expreſſæ hypothecæ non exegerit, vt benè ità diſtinguendo *Peregr. de iur. fiſci lib. 7. tit. 3. nu. 34.*, Contraria verò procedunt in illis vectigalium officialibus, miniſtris, vel debitoribus, quos Appaltator iam deputatos inuenit, itaùt eorum miniſterium non proueniat à ſola electione, & actu merè voluntario ipſius.

Et ad ea, quæ deducebantur per Camerales de ceſſionario fiſci gaudente eodem priuilegio, vltrà quod non tranſeunt ſinè difficultate, vt conſtat ex eiſdem *Barboſ. Olea, & alijs ſuprà allegatis.*

Dicebā procedere in fiſci ceſſionario aduerſus debitores directos ac immediatos, cum ceſſionarius dicatur cedentis procurator in rem propriam eiuſque locum, gradum, & priuilegium regularitèr in omnibus occupet, atq; ipſius cedentis nomine iudicium inſtituere valeat; Solumque difficultas intrat circà priuilegia potioritatis, quod ſuas habet diſtinctiones, ſed quoàd hypothecā ab initio impreſsā, probabilius eſt illā exerceri poſſe; In pręſenti autèm non agebatur cum fiſci directo & immediato debitore, quem Appaltator tanquàm ceſſionarius vel procurator exigeret, cum hic debitor nullum contractum vel quaſi cū fiſco inierit, ſed eſſet debitor directus & immediatus Appaltatoris ex contractu cum eo inito.

Proùt nil referre dicebam fiſco obligata eſſe omnia bona & iura Ridolphini creditoris, inter quæ eſt iſtud nomen, quoniàm id procedit in quocumq; priuato creditore, cui nomina ſui debitoris ob hypothecam generalem obligata ſūt; Priuilegium autèm fiſcale in eo ſolùm cōſiſtere videtur, quod agit abſquè principalis debitoris excuſſione, alijſque requiſitis, & forsàn cum via ſummaria & executiua priuato nō cōpetente contrà debitorem debitoris, in quibus terminis loquuntur *Peregr.*, *Guttier.*, & *Ripoll. ſuprà alleg.*, ſed iure cautum non eſt, vt ille, qui priuati creditoris eſt debitor chiropragharius efficiatur hypothecarius ex eo quod ſuus creditor ſit debitor fiſci.

Reflectendo autèm ad veritatem, co-
7 gitabam hæc rectè procedere in illis Appaltatoris debitoribus, qui ſunt ex contractu vel alio merè voluntario actu, quamuis hic ab appaltu pendeat, eiuſque occaſione ſit initus, prout ſunt ſubconductores, vel etiàm illi adminiſtratores, quos ex quadam commoditate ac voluntaria electione ipſe Appaltator ſubſtituit; Secùs autèm vbi agitur de illis officialibus & inferioribus miniſtris, quos de natura appaltus, ac neceſſariò habere debet, cū tunc iſti videantur potius miniſtri vectigalis ſeù appaltus quā priuati debitores, atq; actus dicitur potiùs neceſſarius quàm voluntarius iuxtà diſtin-

ctionem, quæ habetur in officialibus, àn & quandò de ſubſtitutorum ſeù inferiorum miniſtrorum facto teneantur, cum ſimilibus.

Quouerò ad motiuum legalis hypothecæ per alios ſcribentes deductum ratione doli, Replicabam de illo non con-
8 ſtare, nequè in hac facti ſpecie concurrere illa requiſita, quæ concurrebant in caſu *Gratiani diſcept.*935.; Et nihilominùs, quandò etiàm concurrerent, diſtinctio àn adſit dolus nec nè, recipienda eſt in illis adminiſtratoribus, qui licèt à cauſa voluntaria initium habentes, adhùc legales dici poſſunt ob impoſſibilitatem principalis adminiſtrandi per ſe ipſum, vt eſt caſus hæredis grauati ſeù fideicõmiſſarij, in quibus terminis iuxta opinionem *Merlini de pignor.* & aliorũ, quam ſequitur Rota, reiecta contraria *Cyriaci, et Theſaur.iun. ac aliorum* intrat diſtinctio prædicta, vt ſcilicèt concurrente dolo & non aliàs competat hypotheca legalis, vt ſæpius in ſua materia *ſub tit. de fideicommiſſis*, Secùs autèm vbi agitur de adminiſtratore merè voluntario deputato per eum, qui per ſe ipſum bona ſua adminiſtrare poterat, tũc enim *Gratian.* non benè loquitur, eiuſque dictum nullum habet fundamentum, vndè proptereà cæteris allegatis eum in ſpecie reprobat *Merenda de cambio nundinali quæſt.* 18. *la prima*, cum quo pertranſit *Merlin. de pignor. lib.*3.*quæſt.*35. *& habetur in Anconitana ſub tit. de credito* vbi de dicta diſtinctione.

Et nihilominùs quandò etiam talis opinio recipienda eſſet, nullus tamen exindè reſultaret effectus, quoniàm hypotheca dotis reſtituendæ claram ac indubitatam in iure habet potioritatem aduersùs hypothecam anteriorem legalem ſeù tacitam, cùm ſola quæſtio ſit circà expreſſam; Et quamuis *Gratian.* quẽ ãtiqui Curiales qui eum practicabant dicebant ſolum bonũ collectorem, ex dolò inferat etiàm ad excludendam potioritatem doti competentem, nihilominùs id continere videtur æquiuocum manifeſtum, quoniàm auctoritates ac rationes in quibus ſe fundat, percutiunt caſum legalis adminiſtrationis, pro qua de iure ſimplicitèr & indefinitè etiàm abſque dolo competit hypotheca, vt eſt caſus tutoris adminiſtrantis bona pupilli cum ſimilibus, itaùt dolus vnam faciat operationem efficiendi hypothecam aliàs generalitèr competentem quodammodò expreſſam & priuilegiatam, quod nequè tranſit ſinè difficultate, in præſenti autem maturè non examinatã quia nõ oportebat, Nulla verò iuris auctoritas vel ratio ſuadet, vt in adminiſtratore nõ legali dolus duplicem operationem facere debeat, inducendi ſcilicèt hypothecam legalem, ac etiàm cum dicta potioritate, ſeù dotalis potioritatis excluſione; Ideoquè in propoſita facti ſpecie dicebam totam vim quæſtionis conſiſtere in facto, ſupèr qualitate ſcilicèt adminiſtrationis, àn hæc dici poſſet neceſſaria, & de natura appaltus iuxtà ſupradictam diſtinctionem, in cuius caſu non leuem habebam difficultatẽ contrà mulierem; Puto autèm per aliquod concordiæ temperamentum cauſam finem habuiſſe, quoniam vltrà primam diſputationem ampliùs non audiui de illa tractatũ, atq; de hoc agitur etiã *inf.diſ.*166.

ROMANA

PECVNIARIA SEV CONCVRSVS

PRO

LVCRETIA TRONTA.

CVM

LVDOVICA GVAZZONA.

Caſus diſputatus coram Prælato Conſultore Senatoris.

De priuilegio potioritatis competente doti aduerſus creditores anteriores expreſſam hypothecam habentes in bonis poſtea quæſitis, Et àn & quando pretium ſuccedat loco rei fauore dotis, quæ in hoc priuilegiata ſit nec nè.

SVM-

SVMMARIVM.

1 F*acti ſeries.*
2 *Quod mulier pro dote præferatur creditoribus anterioribus expreſſam hypothecam habentibus in bonis poſtea quæſitis, & num. 11.*
3 *In particularibus pretium non ſuccedit loco rei, ideoque potioritatis priuilegium competens in re non competit in pretio, & num. 7. & 8.*
4 *An fauore dotis pretium ſuccedat loco rei, et num. 7.*
5 *Dos non eſt generaliter priuilegiata, ſed ſolum in caſibus in iure expreſſis.*
6 *Idem de fiſco.*
7 *Quando pretium ſuccedat loco rei, vel res loco pretij, de quo nu. 3. & 4.*
8 *In venditione bonorum facta de mandato iudicis pretium ſuccedit loco rei.*
9 *Declaratur, quando id procedat, & quando non.*
10 *De praxi Congregationis Baronum, & aliorum Tribunalium in hac ſubrogatione.*
11 *Reijcitur opinio de quà num. 2., ac verius firmatur dotem non preferri anterioribus habentibus hypothecam expreſſam in bonis poſtea quæſitis.*
12 *Expenduntur huius opinionis rationes, ac fundamenta, et auctoritates.*
13 *In qua ſpecie bonorum poſtea queſitorum tale priuilegium procedat.*
14 *Expenduntur rationes, & auctoritates prædictæ opinionis doti fauorabiles.*
15 *Damnatur vſus procedentium cum ſolo numero doctrinarum.*
16 *Reſpondetur ad deciſiones de quibus num. 2.*
17 *Expenditur ratio, in qua fundatum eſt priuilegium fiſci in bonis poſtea quæſitis.*
18 *Quandò priuilegium de quò num. 2. admitti debeat.*
19 *Et de alio caſu, in quo idem priuilegium intret in bonis donatis contemplatione matrimonij.*

DISC. LXXXIII.

FOrmato concurſu in foro
1 Capitolino in bonis Petri Fabri mariti Lucretię Trontæ, retinere declarantis bona prædicta pro eius dote, factaque de mandato iudicis venditione bonorũ prædictorum, ità eorum qualitate exigente, Cum ad pretium concurrerent Ludouica Guazzona creditrix hypothecaria anterior, poſt plures ſententias ac decreta hinc indè coram vno ex Collateralibus, & coram Capitaneo Appellationum ac etiam Senatore, in quodam iudicio reſtitutionis in integrum, iuxtà illius fori inextricabilem labyrinthum, ac verè non commendabilem ſtylum reformatione dignum, deputato Prælato in Conſultorem Senatoris, plures erant controuerſiæ puncti in facto magis conſiſtentes ob magnum plurium contractuum & perſonarum inuolucrum; Quo uerò ad ea quæ iuris ſunt, cum ex parte Lucretiæ vxoris debitoris creditricis ex cauſa dotium, quamuis in tempore poſterioris, allegaretur potioritas aduerſus Ludouicam anteriorem, ex eo quod ageretur de bonis poſtea quæſitis iuxtà
2 firmata *per Rotam deciſ. 328. par. 5. rec., cum qua proceditur deciſ. 7. num. 5. & 6. par. 12. recent. & in Fulginaten. bonorum 23. Iunij 1664. corã Otalora*, Hinc defẽſores creditricis anterioris admittendo concluſionem, inſiſtebant in negando applicationem, ex eo quod non ageretur amplius de bonis, in quibus procedit concluſio, ſed de eorum pretio, in quo idem dici non debeat, ex regula, quod in particularibus pretium non ſuccedit lo-
3 co rei iuxtà deducta apud *Manent. dec. 58. & per Rot. in Romana concurſus 15. Iunij 1665. coram Emerix* edita in cauſa, de qua *ſub tit. de emphyteuſi diſc. 58.*, vbi in ſpecie firmatur potioritatem alicui creditori competentem ſuper ipſa re, locum ſibi non vindicare in pretio.

Atque excitata quæſtione, de qua *apud Neguſant. de pignor. primo membr. quintæ partis num. 48., & 4. membr. ſe-*
4 *cundæ partis num. 58. & ſequen. Barboſ. in l. 1. ff. ſolut. matrim. par. 6. num. 18. & ſequen. Mantic. de tacit. lib. 12. tit. 6.*

num. 9. & tit. 27. num. 12. latè Boſſ. de dote cap. 1. nu. 64. ad 74. nimium ſe diffundebant in probando magis communem & veram eſſe negatiuam circa dicti priuilegij incompetentiam ex regula, quam ex veriori, magiſq; recepta ſententia habemus, quod dos in iure non eſt generaliter priuilegiata, ſed ſolùm in
5 caſibus expreſſis, in reliquis autem vtitur iure communi ex collectis *per Boſſiũ de dote cap. 8. num. 14. Merlin. lib. 2. controu. 59. latè adden. ad dec. 460. p. 4 recent. tom. 2. ex num. 39.* Quod etiam receptum habemus in fiſco regulariter non priuilegiato niſi in caſibus expreſſis, in re-
6 liquis autem iure communi viuente *Peregr de iure fiſci libr. 7 tit. 3. Theſaur. dec. 213. Capyc latr. conſult. 65. Duran. d. 380. num. 7. & 8. & communiter.*

Scribens pro Lucretia, in vnica informatione deſuper edita abſque vlteriori diſputatione, vnde propterea iudicium ſuper tota cauſa efformari non potuit, (ſtante quod per ſcribentes in contrariũ ob authoritatem Rotæ vt ſuprà admittebatur potioritas in bonis poſtea quæſitis) tali concluſione præſuppoſita, principaliter inſiſtebam in dicto altero puncto pretij ſuccedentis loco bonorum, in quo agnoſcendo priuilegium dotale non ſuffragari, cum magis communis & vera videatur, dotem in hoc non eſſe particularitèr priuilegiatam, quoties nõ
7 agitur de ſubrogatione pretij alterius rei loco ipſius rei dotalis venditæ iuxtà diſpoſitionem vel rationem & adiuſtar *text. in l. in rebus Cod. de iur. dotium*, ſiue vbi non intrant termini illius ſubſidiariæ ſubrogationis, quæ conceditur contra fouentem cauſam lucratiuã iuxtà deducta apud *Duranum dec. 63., & Buratt. dec. 784. & 874. cum alijs in Romana hæreditatis ſeù officij ſub tit. de Regalibus diſc. 1.*, cum tunc non ſit priuilegiũ, ſed potius generalis diſpoſitio iuris quæ facilius intrat fauore aliquarum perſonarum priuilegiatarum.

Hinc proindè inſiſtebam principaliter, etiam cum ſenſu veritatis, in eo quod ageretur de pretio retracto ex bonis venditis de mandato iudicis ad effectum, vt ex pretio creditoribus iuxta eorum ordinẽ ſatisfieri valeat, tunc enim, tam theoricè, quàm practicè, etiam in bonis differentibus habentibus certã qualitatem non militantem in pretio, puta feudalibus, & emphyteuticis aliena-
8 ri vel hypothecari prohibitis ſine aſſenſu, ſiue in officijs aliiſque iuribus Regalibus, verius videtur pretium ſuccedere loco rei iuxta ea quæ poſt antiquiores ibi allegatos habentur apud *Surd. dec. 306. Francb. deciſ. 64. de Marin. reſol. 61. lib. 1. num. 2. cum. alijs de quibus in dictã diſc. 58. ſub tit. de emphyteuſi*, vbi examinãdo hunc articulum, ac reſpondendo *ad dictã deciſ. 58. Manente* ponderatur, tunc pretium non ſuccedere loco rei, quam-
9 uis iſta iudicis authoritate vendatur, quando creditoribus potioritatis priuilegium habentibus in ipſa re differenti, non autem in alijs bonis liberis & indifferentibus debitoris, adhuc remanet cõſultũ ſuper ipſa re, ſuper qua eius actiones exercere poſſint, abſque eo quod emptor priuilegiatum regreſſum habeat ad ſuam pecuniam in cauſam pretij ſolutã, quia tunc damnum remanet emptoris, qui ſibi imputet, atque iſti ſunt termini cum quibus proceditur *in dicta deciſ. 58. Manente* cum ibi allegatis, ſecus autem vbi, vel cum dicto potiori & priuilegiato regreſſu emptoris ad pretium, vel vbi ex eiuſdem emptoris priuilegio, ne in ipſis bonis iudiciali authoritate emptis aliquam moleſtiam habere poſſit (vt
10 contingit in ementibus in Vrbe à Congregatione Baronum, atq; in pleriſque Europæ Tribunalibus ex laudabili & rationabili ſtylo contingit in ijs qui emunt bona ad publicam haſtam) non datur ad ipſa bona regreſſus, neque aliàs potiori ſeù priuilegiato creditori conſultum remanet, quod etiam frequenter contingit, vt in præſenti, vbi agitur de bonis mobilibus, vel conſumptis, vel ità confuſis, quod talis regreſſus practicabilis non eſt ex deductis *dicto diſc. 58. de emphyteuſi.*

Vltrà verò difficultatem facti, quæ nõ leuis contrà hanc mulierem vrgere videbatur ſuper non veritate crediti dotalis, ſeù cuiuſdam alterius crediti pecuniæ datæ ad rem emendam, vnde inferebatur ad aliam potioritatem iuxta terminos textus *in l. licèt Cod. qui potior. in pign. habeantur*, Ego reflectendo ad veritatem, grauem habebam difficultatem etiam circà dictum punctum iuris potioritatis dotis in bonis poſtea quæſitis

ad-

11 aduerſus creditores anteriores habentes hypothecam expreſſam; Licèt enim ex ſententia *Butrigarij* cum quibus pertranſeunt *Peregr. de iure fiſci lib.6. tit.6. num.17. Cancer. var. reſol. part.1. cap.9. num.2. Boſſ. de dote cap.18. numer.50.* Et alij relati *per Bellon. iun. conſ. 41. num.14. & Gizzarell. deciſ.1 in principio* teneant dictam opinionem quam in ſupra allegatis deciſionibus tenuit quoque Rota, ducto argumento à priuilegio fiſci, cui dos exæquata eſt, quinimo in aliquibus magis quàm ipſe fiſcus priuilegiata; Attamen ob plura meliora, meoque iudicio nimium ſolida fundamenta deducta per *Bellon. iun.* vbi ſupra, et magis ex profeſſo per *Gizzarell. dicta deciſ.1.*, ac alios de quibus *diſc. ſeq.*, omninò probabilior, ac in foro recipienda videtur contraria opinio, vt indefinitè ob magis publicam cauſam cõmercij, creditores anteriores expreſſam hypothecam habentes præferri debeant in bonis antea ſiuè poſtea quæſitis, cum reuera prior opinio probabile fundamentum non habeat, vt benè examinant allegati, præſertim *Gizzarell. dicta dec.1.*, vbi refert ità deciſum per illud Sac. Cõcilium, nedum in eo caſu, ſed etiam in plerìſque alijs antea & poſtea, ex pluribus ſatis fundatis rationibus, illis præſertim æquitatis & commercij, ex quibus in foro paſſim receptum eſt diſpoſi-
12 tionem textus *in l. aſſiduis Cod. qui potior. in pign. habeantur*, locum ſibi vendicare aduerſus creditores ſolam hypothecam legalem, ſeù tacitam habentes non autem expreſſam anteriorem, quamuis in ſcholis & academijs, præſertim ex auctoritate *Repetentium* frequentius procedentium cum rigore litteræ textus, contrarium potius teneri videatur, vt etiam *diſc. 166.*

Si enim ſola ratio exæquationis ſufficeret, idem priuilegium concedendum eſſet Eccleſiæ, ac piæ cauſæ, et ſimilibus, quibus eadem exæquatio in iure conceditur, ac etiam ſuperuacaneum fuiſſet illud ſpeciale priuilegium adeo in iure magnificatum conceſſum doti *per textũ in l. in rebus Cod. de iur. dotium*, vt in ſubſidium mulier tanquam per reuerſionem ad ſuum antiquum dominium ac iure vendicationis vincat anteriores expreſſam hypothecam habentes in bonis per ipſam viro in dotem datis æſtimatis, cum vera æſtimatione faciente emptionem & venditionem, vt põderatur apud *Gizzarell. vbi ſupra*, vbi ad ſatietatem ſatis neruosè hæc opinio ſubſtinetur, cõcludendo hoc priuilegium in bonis po-
13 ſtea quæſitis non eſſe verificabile niſi ad limites dicti textus *in l. in rebus*, in bonis ſcilicet per ipſam mulierem vt ſuprà datis; Ac etiam quia cum priuilegiũ fiſci competat ex antiquo iure Digeſtorum *in l. ſi is qui ff. de iure fiſci*, ſpecies fatuitatis fuiſſet Iuſtiniani, ſeù verius Triboniani eius directoris cum tanta pompa & apparatu (ex eodem fortè motiuo, ex quo adulando dominanti Theodoræ tot priuilegia ſexui muliebri conceſſa ſunt) præſertim circa æqualem ſucceſſionem cum maſculis & agnatis iſta tribuere *in l. aſſiduis, et in l. in rebus* illa quoque extendendo ſeù declarando in *§. bis conſequens auth. de qualitate dotis*, ſi ex iure digeſtorum ratione dictæ exæquationis iam idem obtinebatur.

Et quidem ſi ponderantur rationes, nulla probabilis dictæ priori opinioni aſſiſtit, cum omnes deſumantur ex qua-
14 dam rigoroſa leguleitate deſumpta ex dicta exæquatione quæ non concludit; Et quoad auctoritates, licèt quamplures aſſiſtant, attamen, vt aduertitur apud *Gizzarell. dicta deciſ.1. num.17. cum ſequen.*, ſi benè ponderentur, pauci ſunt qui id ex profeſſo dicant, Alij verò, iuxta conſuetum legiſtarum ſtylum, vel ſunt collectores & relatores, vel tanquam aues vno ſaltante ſeù volatum accipiente aliæ ſequuntur; Quod præſertim videmus in propoſito apud modernos, Siquidem *modernus moralis Boſſius* articulum non examinando in hoc penè tranſcribit *Cãcerium dicto cap.9. num.2.*, in cuius fide ambulat; Iſte verò pariter articulo non examinato pertranſit principaliter *cum Aponte conſ.80. num.2. & ſeqq.* vbi incidenter loquitur, cum ipſe principaliter ibi diſcurrat & concludat contrà mulierem prætendentem potioritatem pro lucro ex ea circumſtantia, quod bona cõtemplatione illius matrimonij donata eſſent, atque caſus, de quo ipſe principaliter agit eſt circa lucra, vt aduertitur *infra diſc.166.*, obiter verò inſinuat dictum priuilegium, quod ex deductis per *Gizzarell. dicta dec.1.* omninò reiectum

eſt

eſt in illis Tribunalibus, in quibus idem
15 *Aponte* verſabatur; Vnde edocemur quàm caute procedi debeat in deferēdo ſcribentiū dictis,ità ſimpliciter, et quàm damnabilis ſit pragmaticus abuſus recētiorum inquirentium, àn plures ità teneant, atque efformando claſſes ſeù ſeries procedentium cum ſolo numero aritmetico, in quo totam vim conſtituere, atque eruditionem oſtentare affectant, vt ex *Nauarr.* aduertit idem *Gizzarell. dicta dec. 1. num.* 18., cum reuera iſta ſit irridibilis ſimplicitas continens quidem improbum laborem ſine ingenio, ac ſine iudicio.

Et quoad dictas Rotæ deciſiones; Si obſeruetur prima, *quæ eſt* 328. *part.* 5.
16 *rec.*, id incidenter articulo non diſcuſſo ac præter cauſæ neceſſitatem enunciatur,atq; deciſio extenſa eſt per Hiſpanum Scholaſticum *Queippum*, de quo etiam de præſenti conſtans, ac recens opinio in Curia habetur, vt purus ſcholaſticus, et academicus, diſputationibus ſolùm aptus, nunquam foro ſuum ingenium,ac iudicium accommodare potuerit; Aliæ verò deciſiones ſimpliciter ſequēdo prædictā, pariter articulo formiter non diſcuſſo id potius parū digeſtè aſſerunt; Vndè fundatè de hoc articulo dici poteſt idem, quod ego exagerabam *in Bononien. primogenituræ de Luparis*, de qua *ſub tit. de fideicommiſſis diſc.* 7. ſuper articulo, àn primogenituræ de iure communi, ac præſcindendo à particularibus legibus, vel ſtylis Hiſpaniæ, ſtare poſſint in ſuſpenſo, quoniā plures adducebantur deciſiones, in quibus negatiua firmatur, et tamen omnes incidenter, nulla verò, quæ formiter examinato articulo id decideret, vt ibi.

Non placet autem id quod dicit *Gizzarell. dicta deciſ.* 1. *num.* 33. *in fine*, quod priuilegium fiſci contentum *in d. l. ſi is qui ff. de iure fiſci*, ſit particulare, intro-
17 ductum ex ſola voluntate legislatoris, et quia ſic Iuriſconſulto placitū fuerit,id enim rectè dici poteſt de aliquibus legibus Codicis, ſeù Nouellis Authenticorū editis per Imperatores, quia ſic Principi placuerit, non autem de legibus digeſtorū fundatis in eo quod præuia diſcuſſione inter doctiſſimos Iuriſconſultos, ità magis probabile viſum fuerit, vt ferè omnium legum Digeſti contextus oſtendit; Tale autē priuilegiū probabilem habere videtur rationem, præſumptionis ſcilicet, quod nouæ acquiſitiones, quæ per rerum fiſci adminiſtratores fiunt, præſumuntur prouenire potius à pecunia fiſcali, ob quam in alios vſus erogatam, in redditione rationum debitores remanent, et nè aliàs aperiretur via fraudibus, erogando pecuniam fiſcalem,ſeù publicam in priuatas acquiſitiones ad commodum ſuorum creditorum, vt ità ab ære alieno liberentur; Et ſic videtur per legem introducta dicta præſumptio, ex qua de conſequenti reſultet dicta potioritas, potius in ratione iuris communis, quàm in ratione priuilegij ſine cauſa; Siuè quod fundetur in alijs rationibus, quas *ex Fabro*, et alijs expendit *Bellon. iun. dicto conſ.* 41. *numer.* 34., quia ſcilicèt fiſcus in bonis, quæ poſtea quæruntur, ante acquiſitionem,aliorum creditorum hypothecam præueniat,ſtantibus illis verbis textus, *præuenit enim cauſam pignoris fiſcus*, quę ratio ſeù intellectus etiam ſatis probabilis videtur;

Conſiderabam verò, tam occaſione iſtius cauſæ,quàm aliarum,ſemper tamē, vel incidenter, vel coràm inferioribus iudicibus, abſque eo quod adhuc occaſio præbuerit id formiter & ex profeſſo diſputandi in Rota, dictam exæquationē,
18 quæ doti conceditur cum fiſco recipiēdam videri, vbi eadem militaret ratio dictæ præſumptionis legalis per contrarias probationes non excluſæ, quia nempe poſtquam vir dotem habuit in quantitate ſeù bonis conſumptis, et ad quantitatem redactis, alia bona de nouo acquiſiuit, quoniam non conſtito de diuerſa cauſa acquiſitionis admittenda videtur præſumptio, vt illa ſequuta fuerit ex pecunia in dotem data, ſiue ex pretio bonorum dotalium diſtractorum, vnde propterea admittendo fauore dotis ſubſidiariam ſubrogationem rei loco pretij, intret diſpoſitio vel ratio textus *in d.l. in rebus Cod. de iur. dotium*, ſuper priuilegiatiuo regreſſu ad hæc bona tāquam propria magis iure dominij quàm iure hypothecæ, vt aduertitur etiā dicto *diſc.* 166.

Probabile quoque videretur idem
19 priuilegium extendere ad illa bona poſtea quæſita, quorum acquiſitionis cauſa.

ſa eſt, ipſum matrimonium, et conſequenter dos, quæ eius ratione datur, in illis ſcilicèt bonis, quæ contemplatione illius certi & determinati matrimonij ſponſo per eius parentes, vel coniunctos donantur; Cùm enim, vt pluries aduertitur *ſub tit. de donat.*, præſertim *in Vrbinaten.*, *et in Romana donationis de Iordanis*, ac in alijs, ac habetur etiam *infra dicto diſc.166.*, huiuſmodi donationes dicantur pars contractus dotalis & matrimonialis, quæ principalitèr procurari ſolent per ſponſæ parentes, vel coniunctos aliàs non contracturos, ſeù non cum tanta dote, atque in eis vxor & filij tale intereſſe habere dicantur, quod neque volens poteſt ſponſus donatarius eas remittere etiam ob ſolum intereſſe ſecundarium pinguiorum alimẽtorum, ſeù pinguioris ſperatæ ſucceſſionis, in quibus omnibus in ſubſtantia agi magis dicitur de lucro quàm de damno; Hinc proindè multomagis dicendũ eſt, huiuſmodi donationes ex parte ſponſæ procuratas, et deſideratas eſſe pro cautela dotis, in qua mulier agit de dãno vitando, et ſic rectè dicendum videtur in his bonis adinſtar fiſci, *dotem pignoris cauſam præueniſſe*, quod nempe iſta bona principaliter quæſita ſint in gratiam dotis pro eius cautela & aſſecuratione, ac illius intuitu, aliàs in debitoris patrimonio non extitura, itaut intrare videatur ratio textus *in l. interdum, ff. qui potior. in pign. habeantur, et in l. licet Cod. eodem*, Ideò autem id non admittitur apud *Apont. dict. conſ. 80., et apud Thor. in compend. part. 1. verb. creditor viri*, quia ibi mulier nõ agebat de dote, ſed de lucro; Adhuc tamen non potui deſuper maturum iudicium efformare, cum occaſio non dederit id formiter diſputandi, ac videatur *infra dicto diſc. 166.*

ROMANA

ÇONCVRSVS DE ANDOSILLIS

PRO

ANGELO ANDOSILLA

CVM

CREDITORIBVS RAPHAELIS NEPOTIS.

Diſcurſus in congreſſu pro veritate.

De eadem materia, An ſcilicet hypotheca expreſſa dotis reſtituendæ potioritatem habeat aduerſus hypothecam anteriorem, etiam expreſſam in bonis poſteà quæſitis, itaut dos fiſci priuilegio in hoc gaudeat.

SVMMARIVM.

1 C*Aſus controuerſiæ.*
2 *Quod dos poſterior præferatur hypothecis expreſſis anterioribus in bonis poſtea quæſitis.*
3 *Contrarium.*
4 *Declaratur, ſeù vtraque opinio conciliatur.*
5 *Quomodò habeamus vſum legum ciuiliũ et quomodò ſint illæ intelligendæ.*
6 *Qui dicantur Doctores pragmatici.*
7 *De alia ratione fraudis ob quam danda non eſt potioritas in bonis poſteà quæſitis.*

DISC. LXXXIV.

1 SEquuta morte Raphaelis Andoſillæ graui ęre alieno preſſi, iuxtà ſeriem, de qua plenius *in Romana donationis ſub tit. de feudis ad materiam Bullæ Baronum diſc.85.*; Cum inter creditores adeſſet Angela Palazzola ſecunda vxor ex cauſa reſtitutionis dotium, pro qui-

quibus Angelus patruus obligatus erat, adeſſent verò aliqui effectus, qui licèt verè prouenientes ex pecunijs, ac bonis eiuſdem Angeli patrui, attamen cantabant ſub nomine ipſius Raphaelis, de cuius proindè hæreditate dicebantur, atque adeſſent aliqui creditores dictæ doti anteriores cum hypotheca expreſſa, Hinc vt dicti creditores ſuper dictis effectibus excluderentur per mulierem quam prædicti Angeli, ac etiam eiuſdem Raphaelis filiorum expediebat ità ſatisfieri, nè aliàs regreſſum haberet vt poterat ad bona ipſius Angeli obligati, idem Angelus doctus ac ingenioſiſſimus I.C., rectè ſciens, quod quicquid diſputatiuè in ſcholis teneatur, in foro paſſim recepta ſit opinio, vt hypotheca dotalis ſiuè tacita ſiuè expreſſa, vincat ſolùm hypothecam anteriorem legalem, ſeù tacitam inductam ex legis beneficio, non autem expreſſam ex propria creditoris prouidentia reſultantem, *vt infra diſc.*166., cogitauit, àn ei ſuffragari poſſet limitatio, ex plurium ſententia recepta, ad inſtar fiſci circa potioritatem in bonis poſteà quæſitis, in quibus etiam anteriores cum hypotheca expreſſa dos vincat, atque habito deſuper aliquorum Aduocatorum congreſſu.

Ego qui tanquàm iunior primus erã in diſcurrendo, dubitabam de motiuo; Quamuis enim iuxtà currentẽ ſtylũ illud pro tuto habere deberem ob auctoritatem Rotæ dotis potioritatem firmantis in bonis poſteà quæſitis *deciſ.*328.*p.*5. *recent. num.*21., pluries canonizata præſertim *deciſ.*7.*part.* 12. *recent. num.*5. *&* 6., et poſt hunc congreſſum *in Fulginaten. honorum* 23.*Iunij* 1664. *coram Otalora*, ac tenent *Bald. Nouell. de dote p.*10. *priuil.*7.*num.*2.*&* 36., *et in repetitione leg.* 1. *ff. ſolut. matrim. num.*192. *Mantic. de tacit. lib.*11. *tit.*26. *numer.*23. *& cæteri*, quos longa ſerie recenſent *Gizzarell. deciſ.*1.*num.*10. *cum ſequen. Bellon. iun. conſ.* 41. *numer.* 14. *Andreol. contrau.*9. *numer.*10.

3 Attamen ex ſatis ſolidis rationibus, ac fundamentis in contrarium latè deductis per *Gizzarell. dicta deciſ.*1., quam reaſſumit *Gait. de credito cap.*4.*quæſt.* 11. *ex numer.* 1588., ac per *Bellon. iun. conſ.*41., cum quibus tranſit etiam *Merlin. de pignor. lib.*3. *tit.*68. cum alijs *diſcurſ. præced.*, non poteram pro veritate dictam opinionem ità generaliter, ac indefinitè mihi veram ſuadere, cum nulla probabilis ratio verè vrgere videatur, cur iuxtà opinionem hodiè in foro vbique indubitatam, hypotheca dotalis poſterior præferri non debeat anteriori hypothecæ conuentionali in bonis iam quæſitis tanquàm à dicta hypotheca affectis, et quod præferri debeat in quærẽdis, quę pariter in ipſo actu acquirendi contrahunt eamdem affectionem;

Et ſi conſiderentur auctoritates, modicum fundamentum in eis cõſtitui poteſt, quoniam, vt benè aduertunt *Bellon. iun. & Gizzarell.*, qui verè articulum radicitus enucleant, adeò vt ad eos rectè ſufficiat remiſſionem haberi, maior pars tenentium talem opinionem eſt de tenentibus alteram, vt dotalis hypotheca poſterior præſertim expreſſa indefinitè vincat anteriorem etiam expreſſam.

Credebam tamen huiuſmodi quæſtionem decidendam eſſe cum diſtinctione deriuata à ratione, quæ forsàn pro meo iudicio fuit cauſa conceſſionis priuilegij fiſcalis, de quo *in l. ſi is qui obligauerat ff. de iure fiſci*, et à quo per aſſimilationẽ ſeù extẽſionem illud trahitur ad dotem, licèt & in ipſomet fiſco idem priuilegiũ non procedere ſinè difficultate aduertat *Bellon. iun. dicto conſ.*41. *num.*27. *cum ſequen.*

Quod ſcilicèt meritò in bonis quæſitis poſt ſuſceptam fiſcalem adminiſtrationem, ſeù alium contractum cum fiſco initum, prælatio eidem concedenda ſit, quoniam à communiter contingentibus huiuſmodi acquiſitiones ex ipſa adminiſtratione ac fiſcalibus effectibus præſumptio eſt prouenire, vt quotidiana experientia docet in illis, qui appaltus camerales ſuſcipiunt, ſeù officium vel aliam adminiſtrationem habent, quoniam ex indè cum miraculi ſpecie multas acquiſitiones faciunt, quæ tàm de iure quàm de facto, non data alia cauſa, ex iſta prouenire præſumuntur, ex ijs, quæ in officialibus diſcurrunt *Apont. de poteſtate Proreg. & cæteri*, Atque iſta conſideratione habita, rationabile remanet tale fiſci priuilegium ab exorbitantia, et concuſſione ſaluabile, nàm aliàs infinitæ fraudes eidem fiſco fieri poſſent per ſuſce-

ſuſceptores appaltuum, aliarumque fiſcalium adminiſtrationum, vt plurimùm ingens negotium importantium.

Et ideò, ducto à ſimili argumento, ſi vir poſtquàm vxorem duxit, ac dotem habuit in quantitate, aliquas bonorum acquiſitiones fecit, ſiuè immediatè, ac de proximo (quo caſu res procederet magis de plano,) ſiuè etiam poſt aliquod interuallum, tunc non conſtito de alia acquirendi cauſa, ſatis probabilis intrare videtur præſumptio, quod huiuſmodi acquiſitiones factæ ſint cum pecunia dotali de ſui regulari natura, ac frequentiori contingentia inueſtimentis potius quàm diſſipationibus deſtinata, itaùt ſit locus potioritati, ſi non ex diſpoſitione, ſaltem ex ratione *text. in l. in rebus Cod. de iur. dot.*, et à ſimili.

Si verò conſtat de diuerſa acquiſitionis cauſa, itaùt dicta præſumptio per cõtrariam probationem, vel fortiores præſumptiones eliſa remaneat, tunc omninò contraria opinio mihi verior videbatur, non curatis dictis deciſionibus Rotæ, cuius auctoritas aliàs apud omnes magna eſſe debet, maior autẽ apud Romanæ Curiæ profeſſores, et maxima apud me, quoniam benè perpenſa *dicta deciſ.328. part.5. recent.*, euidenter patet id obiter dictum fuiſſe potiùs ex mẽte extenſoris, qui erat ingenioſus Hiſpanus, ſed purus Scholaſticus, vt illius temporis Curiales teſtantur, ac fortè de ſequacibus opinionis ſcholaſticorum indiſtinctè contra hypothecas etiã expreſſas anteriores, Et altera *corã Cerro* procedit ſimplicitèr, cum dicta deciſione præcedenti, non diſputato formiter nec examinato articulo, et alia *coram Otalora* tũc nõ prodierat, ſed idem dici poteſt, vndè quando formitèr articulus diſputaretur, omninò pro ſententia creditoribus anterioribus fauorabili reſpondẽdum crederem, vt etiam in præcedenti aduertitur, tam ratione fauoris publici commercij, quàm conſeruationis iuris gentium fundati in naturali dictamine ſeù æquitate, ex quibus forus vbique recepit generalitèr opinionem pro hypotheca expreſſa anteriori, ſpretis ſcholaſticorum ſubtilitatibus, quoniam multa habemus, quæ in ſtricta iuris cenſura, ac inſpecta littera legum vno modo determinanda eſſent, diuerſimodè in foro recepta ob repugnantem rationem, vel æquitatem, vt ad rem *infra diſc.166.* & alibi.

5 Et meritò, quoniam vt ſæpiùs deductum habetur præſertim *in Neapolitana ædificij, ſeù altius tollendi ſub tit. de ſeruitutibus diſc.1.*, ac alibi, leges ciuiles per Iuſtinianum compilatas in eam quã habemus formam, ſeruamus potiùs ex quadam voluntaria vſus receptione, quã ex neceſſaria Imperiali auctoritate; Vndè multa in corpore iuris habentur, quæ, vel ob illorum temporum conditionem quatenùs pertinet ad leges Romanorũ, vel ob morum & regionis diuerſitatem, quatenùs pertinet ad eas, quæ in Græcia editæ ſunt, rationabilitèr tunc ſtatuta fuerunt, quæ ad præſens vel ob temporum mutationem, vel ob regionis ac morum diuerſitatem irrationabile, ac inhumanum eſſet ſeruari; Ideoquè mea ſemper opinio fuit, cautè legendos eſſe ſcholaſticos in verborum legali cortice ac figura præcipuum fundamentum conſtituentes, nequè exindè multum laudare potui alioquin doctiſſimum ac ingenioſiſſimum *Fabrum* cum huiuſmodi literali rigore pragmaticorum damnatorem; Licèt enim pro genio, nedùm damnare, ſed abhorrere profitear nudos
6 pragmaticos, attamen ſub iſtorum nomine venire debent illi, qui ſolis aliquorum ſcribentium traditionibus in ſola fide parentum innitentes, ità credant eſſe de iure, quia ſic dicant Martinus, et Ioannes, ignorantes àn benè vel malè loquantur, et àn eorum dicta legalibus principijs aduerſentur necnè, non autem qui ſpreto rigore litterali legum, adhærent illis receptis opinionibus, quę noſtris moribus, ac naturali rationi, vel æquitati magis adaptatæ ſunt, vt benè *Garzias de expenſ. cap.17. num.17.*

Vndè cum in propoſita facti ſpecie conſtaret de acquiſitionibus aliàs quàm ex pecunia dotali, ac propterea dictæ præſumptioni locus non eſſet, idcircò licèt aliqui ex congregatis iuxtà ſtylum pragmaticum ſoli auctoritati innitentes contradicerent, maior pars in meam deuenit ſententiam, cui idem doctus & magnus I.C. principalis adhæſit, vndè determinauit opus non aſſumere, ſed ijs, qui doti anteriores erant, cum dictis effectibus fuit ſatisfactum.

Atque vltrà præmiſſa, conſiderabam
7 etiã rationẽ clari abſurdi, quod ſcilicet ità perditis ac diſſipatoribus lata via aperiri poſſet fraudandi creditores, ac diſſipandi bona aliena, ſeù etiam furandi, quoniam contracto magno ære alieno, poſſet quis ducere vxorem, cum notabili dote in quantitate etiam ficta, et ſimulata, vt ità cum hoc clipeo ſaluarentur bona parentum, vel aliorũ coniunctorum ex ſucceſſione probabiliter ſperata cum ſimilibus, vt aduertitur etiam dicto *diſc.166.*

TYBVRTINA

SALVIANI

PRO

TROIANO & alijs de CIACCIA

CVM

PICIS.

Caſus variè per Rotam deciſus, et pendet.

An emens bona à viro cum conſenſu & valida obligatione mulieris, ſe tueri poſſit aduerſus eiuſdem viri creditores cum hypotheca dotali, ac iuribus ipſi mulieri competentibus;

Et aliqua de *pragmatica prima ad Velleianum* ſuper obligatione mulierum in Regno Neapolitano; Et quid circà eam operetur iuramentum, et àn hæc nullitas opponi poſſit à tertio; Et de forma probanti inſtrumentorum eiuſdem Regni.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries cum cauſæ reſolutionibus.*

2 *Conſenſus præſtitus per mulierem alienationi factæ per virum de aliqua eius re quid operetur.*

3 *Diſtinguuntur ad hunc effectum plures caſus.*

4 *Qui principalitèr & inſolidùm vendunt, ac promittunt euictionem, reſpectu emptoris dicuntur principales venditores & correi, licèt negotium ſpectet ad vnum tantùm.*

5 *Creditor dicitur procurator ſui debitoris, et poteſt agendo, vel excipiendo deducere omnia iura huic competentia.*

6 *Debitor ſoluens eius creditori benè ſoluit quamuis ſit debitis inuolutus.*

7 *Conſtitutiones Regni circà formam probantem inſtrumentorum, àn & quãdo ſint in vſu.*

8 *De diuerſis ſpeciebus Notariorum in Regno Neapolis.*

9 *Creditores non habent ius in bonis, ex hæreditate, legato, vel fideicommiſſo delatis debitori, niſi hic agnoſcat.*

10 *An & quando lex laicalis annullet actus iuratos, vel potiùs iſti ratione iuramenti ſubſiſtant non obſtante legis prohibitione.*

11 *Quid in ſpecie* pragmaticæ primæ ad Velleian.

12 *De defectu poteſtatis Principis laici ſuper iuramento etiam apud Etnicos.*

13 *Nullitas contractus, àn & quando poſſit allegari à tertio.*

14 Pragmatica prima ad Velleian. *non alterat diſpoſitionem iuris communis.*

15 *De lege municipali tollente iuramentum indirectè, quia adimat fidem ſcripturæ, vel faciat præſumere dolum, &c. quomodò procedat, et in quo conſiſtat eius operatio.*

DISC. LXXXV.

1 VEndidit Torneſius Roncetto controuerſam domum, dictæquè venditioni conſenſum præſtiterunt, Angelella vxor, et Ioannes Baptiſta, et Aurelius filius, omnes cum viro, et patre reſpectiuè, principaliter, et inſolidum ſe pro euictione obligantes; Cumque Pici eiuſdem Torneſij creditores hypothecarij iudicium Saluiani inſtituiſſent ad dictam domum contrà illos de Ciaccia Roncetti hæredes, ſententia reorum abſolutoria prodijt ab A.C.; Introducta verò per appellationem cauſa *in Rota coram Cerro*, contrarium pro actoribus reſolutum fuit, vt conſtat ex deciſionibus deſuper editis ſub diebus 8. *Iunij* 1646., *et* 7. *Iunij* 1649., ad quarum deciſionum normam prolata ſententia, iſta in ſecunda inſtantia in eadem *Rota coram Veroſpio*, præuia vnica deciſione, confirmata fuit, cum aliqua ſolum reformatione ſummæ in præcedenti inſtãtia ad fauorem actorum firmatæ; Verùm denuò commiſſa cauſa per Signaturam *in eadem Rota coram Beuilaqua*, et propoſito dubio, *An dictæ ſententiæ eſſent confirmandæ, vel infirmandæ*, cum ex infrà deductis actorum defenſores agnoſcerent, quod poſita veritate crediti dotalis deciſiones non poterant ſubſtineri, non quidem ex defectu concluſionum iuris, ſed ex defectu applicationis ad factum; Hinc proindè conuolarunt ad motiuum, quod non conſtaret de credito dotali, cum inſtrumentum non eſſet in forma probanti iuxtà rigoroſam formam Conſtitutionum Regni, ideóq; dilata reſolutione negotij principalis, reſcriptum fuit, quod concederetur compulſoria, ad effectum extrahendi dictum inſtrumentum in forma probanti, quod clarè comprobat, Rotam iam agnouiſſe quod concluſiones, cum quibus proceſſum fuerat, quamuis alioquin in ſuo caſu veræ non tamen erant ad caſum applicabiles, nàm aliàs fatuum fuiſſet hoc reſcriptum, ſi præſuppoſita etiam veritate crediti, procedendum eſſet cum ſenſu deciſionum; Atquè in hoc ſtatu, quod ſciam cauſa ſilet.

Cum autem potiſſimum dictarum deciſionum fundamentum in eo conſiſteret, quod interuentus mulieris in alienatione bonorum viri, qui pretium percepit, operetur quidem remiſſionem hypothecæ dotalis ipſi mulieri compe-
2 tentis iuxtà terminos *text. in l. fin. C. de remiſſ. pignor.*, *et l. iubemus C. ad Velleian.*, non autem tranſlationem iurium dotalium in emptorem, ex deductis in ſpecie apud *Thomat. deciſ.* 109. *Andreol. controuerſ.* 162. *nu.* 3. & 4. apud quos concordantes; Atque in hac vltima diſputatione coram *Beuilaqua*, in qua ſolum, et in Signatura Ego ſcripſi, ſcribẽtes pro actoribus cumularent etiam dictum motiuũ formæ non probantis dicti inſtrumenti, nec non inualiditatem obligationis dictæ mulieris ex diſpoſitione *Regiæ pragmaticæ primæ ad Senatus Conſul. Velleian.*

Hinc proindè ſcribens pro reis conuentis, diſtinguebam cauſam in tres pũctos, ſeù inſpectiones; Primò nempè ſuper articulo principali in antecedentibus inſtantijs diſputato, quid ſcilicèt operetur dictæ mulieris interuentus ad fauorẽ emptoris poſita validitate actus, ac forma probante inſtrumenti dotalis, ex cuius viribus rei conuenti ſe tuebantur; Secundò circa formam probantem inſtrumenti prædicti; Et tertiò circa nullitatem deductam ex dicta *pragmatica*, An ſubſiſteret, et quatenùs ſic, An opponi poſſet per actores tanquam tertios.

Quò ad primam, ex auctoritatibus, quæ in dictis deciſionibus allegantur, colligebam proceſſum videri cũ aliquo æquiuoco, non in iure, ſed circa factum, pro quo tollendo dicebam, tres caſus in propoſito eſſe diſtinguendos; Quorum primus eſt, vbi mulieris interuentus in
2 contractu alienationis factæ per virum eſt pro ſimplici conſenſu, itaut ipſa ſe non obliget de euictione, illamque non promittat, neque eius iura cedat, et tunc iſte actus aliud non operetur niſi remiſſionem hypothecæ dotalis ſuper re vendita, itaut moleſtare non poſſit emptorem, non autem, vt cenſeatur huic ceſſiſſe iura dotalia, atque in his terminis loquitur *Thomat. dicta deciſ.* 109. *cum ibi allegatis*.

Alter caſus eſt, vbi muliere vendente rem inſimul cum viro, atque ambo fatentibus recepiſſe pretium, dubitari contingit, àn ex huiuſmodì venditione, ac reſpectiuè receptione pretij reſultet dotis ſatisfactio, itaut mulier impediatur eam denuò à viro, vel eius hæredibus exigere, Et in his terminis loquuntur *Natta conſ.352. num.6. Crauett. conſ.91. num.2. Rota in Ferrarien. manutentionis 28. Iunij 1641. coram Pirouano Andreol. dicta controuer. 162.*, et concordantes firmantes regulam fauore mulieris, vt ſcilicet, non docto de contraria veritate, totum pretium præſumatur perueniſſe ad manus viri, qui remaneat dotis debitor.

Neuter autem ex iſtis duobus caſibus adaptalibus erat terminis controuerſiæ, cui congruebat tertius, vbi ſcilicèt mulier interuenit in contractu tanquam principalis venditrix, atque cum viro ſe principalem euictionis debitricem inſolidum conſtituit, eius iura etiam cedendo; Et tunc duplex intrat inſpectio, Vna inter mulierem, et virum, et pariter intrãtiã dicta in secũdo caſu, quoniã cum ad virum principaliter pertineat negotium, atque ad eum præſumatur perueniſſe totum pretium, hinc proindè mulier quòad eum gerere dicitur partes fideiuſſoris, ideoque releuari debet *ad tex. in l. ſed Iulianus ff. ad Maced. cum concord. per Buratt. dec. 401. nu. 11.*, *Rota deciſ. 481. par. 5. recent.*, cum alijs de quibus infrà; Altera vero intèr ipſam, & emptorem, cui promiſſa eſt euictio, et tunc data validitate obligationis non intrat hæc diſtinctio, an negotium pertineat ad vnum, vel ad alterum, ſeù ad quem pretium perueniſſe præſumatur, cum hęc inſpectio cadat inter ipſos correos, ſeù coobligatos, ſed quòad credi-
4 torem omnes dicuntur euictionis principales debitores, & correi debendi *Gregor.*, *et Adden. deciſ. 167. num. 6. & 7.*, *et deciſ. 445. num. 2. Adden. ad Buratt. dec. 674. lit. A*, *apud quos concordantes*, et Rota ſæpius cum hodie ſit concluſio plana de qua pluries in ſua materia *ſub tit. de credito* ac etiam *ſub. tit. de feud. diſc.* 100. Et in ſpecialibus terminis *Poſt. obſer. 55. num. 41. cum ſeq.*

Poſita verò valida obligatione, per quam mulier dicatur principalis venditrix, ſeù principalis rea, et debitrix euictionis, de plano ſequi dicebam, emptorem vti poſſe eius iuribus anterioribus ad repellendos creditores poſteriores ipſum moleſtantes, quoniàm creditor, ſui iuris, vel pignoris conſeruandi gratia dicitur procurator ſui debitoris,
5 atquè non ſolum excipiendo, ad quem effectum eſt caſus indubitatus, ſed etiam àgendo, vti poteſt omnibus iuribus, ſuo debitori competentibus *ad tex. in l. ſi pignori ff. famil. ercíſc.*, *Rouit. deciſ. 29. nu. 4. Rota deciſ. 30. num. 10. poſt Merlin. de pignor.*, *deciſ. 7. num. 13. par. 9. recent.*, *Capyc. latr. conſult. 16. num. 14.*, *Gratian. diſcept. 507. num. 2. cum ſeqq.*

Nequè eſt nouum, vt mulier interueniat cum viro tanquam principalis venditrix, & correa euictionis, quamùis negotium principaliter ſpectet ad virum, à quò ipſa releuanda ſit, vt in ſpecie habetur in *Beneuentana dotis* 11. *Martij* 1654 *coràm Bichio*, de quà cauſa habetur actum ſupra *diſc.* 29., ideoque de plano corruebant deciſiones ex defectu applicationis, dum illæ innituntur ſupra allegatis auctoritatibus primum, et ſecundũ caſum, non autem iſtum percutientibus; Atquè ità bene examinando *dictam deciſionẽ Thomati* 109. diſcurrit ingenioſus amicus meus *Maſſinus in iſta Curia Aduoc. in addit. ad Guazzin. de cõfiſcatione q. 31. de dote nu. 109. apud quem concordantes*;

Si enim dicta mulier eſt benè obligata, atquè principalis correa pro præſtatione euictionis, ergò ſub hypotheca ad fauorem emptoris contracta, venit ſuum creditum, quod etiam agendo, multò magis excipiendo exerceri poteſt, vt ſuprà.

Ac etiàm ratione inanis circuitus clari, quoniam ſi actores obtinerent contrà reos conſideratos ſolùm ex proprio iure tanquàm emptores, iſti agerent contrà mulierem, quæ pro ſuo credito dotali anteriori agere poſſet contrà actores, eosquè à controuerſis bonis expellere, ideoquè caſus videbatur planus; Vt etiã cum ſenſu veritatis, dicebam in pleriſq; ſimilibus cauſis diſputatis coram A. C. præſertim in *vna Romana Saluiani prò Laurentio Ciantes*, in qua ſolum cadebat aliqua difficultas, quando ſubſiſtentiam habuiſſet aſſumptum actoris, in facto tamen non iuſtificatum, quod mulier iã

de

de credito dotali ſatisfacta eſſet ex alijs bonis viri. Tunc enim, debito perſolutionem iam extincto, nullum ſuberat ius de quo emptor excipere poſſet; Licet enim ſub hypotheca ſine dubio cadant etiam iura, & nomina debitorum, At-
6 tamen id intelligitur conditionaliter, & quatenùs nomen debitoris non diſſoluatur, cum non prohibeatur debitor ſoluere proprio creditori, quamuis debitis inuoluto, quoties non accedit inhibitio hominis, vel illa legis reſultans à decoctione ad *text. in l. nomen debitoris C. quæ res pignor. oblig. poſſ. cum concordant. per Buratt., & add. dec. 2. & dec. 793. nu. 13. Rot. deciſ. 357. num. 29. & ſeqq. par. 9. rec. repetit. dec. 100. poſt Merlin. de pignor.*, et ſæpe in ſua materia *ſub tit. de credit.*, Et in his termininis ſpecialibus cæteris relatis aduertitur *apud Andreol. dicta contr. 162. num. fin.*

Quòverò ad alterum punctum circà formam Conſtitutionis Regni incipien. *Inſtrumentorum robur*, et alterius incipientis *Baiulos omnes*, Dicebam quod
7 hodiè ſolemnitates per dictas Conſtitutiones requiſitæ, ſunt in viridi obſeruantia in ordine ad liquidationem inſtrumentorum ſeruata forma Ritus M. Cur. Vicariæ; De reliquo enim ad effectum agendi vel fortius excipiendi in alijs iudicijs, ſtylus inoleuit, vt etiàm copiæ extractę à notario rogato vel à legitimo conſeruatore ſcripturarum ſufficiant, vt habetur apud *Minadoũ, et Rouit.* ac alios me ſcribente deductos *in Bituntina fidei. commiſſi 20. Martij 1651. coràm Albergato dec. 377. p. 11. rec.*; Et ad obiectum omiſſę citationis excitatum pręſertim in prima deciſione *coràm Cerro S. finali*, quotiès extractio facta non eſt ab ipſo Notario rogato, vel à ſucceſſore in officio, in quibus caſibus receptum eſt eam non requiri, ſtante quod Notarius dixit extraxiſſe ab originali prothocollo exiſtente penès Notarij defuncti hæredes, qui non erant Notarij, ſed priuatæ perſonæ.

Reſpondebam aduertẽdum eſſe quod in Regno duplex habetur Notariorum ſpecies, Vna ſcilicet actitantium in iudicio, qui vulgò *Actuarij* ſeu *magiſtri Actorum* dicuntur, id habentes in officiũ
8 venale cõceſſum à Rege, vndè eis defunctis ſcripturæ tranſeunt in eiuſdem officij ſucceſſorem, et ſic ſcripturæ ſunt potiùs officij quàm perſonæ, eodem modo quo ſunt Notarij Vrbis et extra dicuntur Cancellarij. Altera eſt ſpecies ſimplicium inſtrumentantium, qui creati notarij per Regem conficiunt ea inſtrumenta, pro quibus voluntariè à partibus rogantur, vt eſt etiàm in Statu Eccleſiaſtico & alibi; Iſtis enim morientibus, eorum prothocolla remanere dicũtur in hæreditate, & ad commodum hæredùm, penès quos conſeruari ſolẽt.

Et licèt adſit Regia pragmatica diſponens hæredes prædictos teneri prothocolla conſignare publico Notario cum obligatione cõmunicandi eis emolumenta; Attamen, excepta Ciuitate Neapolis, intra Regnum parùm hoc ſeruatur, vndè quandò extractio ſit cũ narratiua ab actis exiſtentibus penes hæredes tanquàm conſeruatores ſcripturarum, videtur intrare eadem propoſitio de non requiſita citatione, eodẽ modo quo intrat quãdò agitur de extractione facta per ſucceſſorem in officio, vel per archiuiſtam ſeù conſeruatorem, atq; hic videtur vſus cõmunis; Attamen ad tollẽdas huiuſmodi quęſtiones, ego, met conſului, quod ad ſuperabundãtiam fieret formalis extractio cum compulſoria.

Demum quoad tertiam inſpectionem nullitatis obligationis dictæ mulieris reſultantis ex diſpoſitione *pragmaticæ prima ad Velleian.*, illa inanis eſſe videbatur, ſtante quod Ioannes Baptiſta & Aurelius filij, qui Angelellæ matri ab inteſtato ſucceſſerant, erant etiàm principales correi, ac debitores euictionis, ideòque cum iura maternæ dotis ad ipſos iure hæreditario obueniſſent, Hinc proindè poterat emptor ex eiſdem iuribus ſe tueri, ſi non tanquàm legitimus creditor mulieris, ſaltem tanquàm legitimus creditor dictorum filiorum, de quorum valida obligatione non dubitabatur, ſolumquè dubitatio cadere poterat, quod non conſtaret, àn illi maternam hæreditatem agnouerint, ſinè quo agnitionis actu creditores eius, cui delata eſt hæreditas ius non habent ad bona & iura hæreditaria, quæ de dominio debitoris non efficiuntur, niſi agnoſcan-
9 tur, cum ſucceſſionis delatio non ſit ius ſed facultas pendens ab animo principalis per creditores nõ exercibilis *ad text.*

cum

cum ibi notatis in l. qui autèm ff. quæ in fraudem creditorum DD. magis communitèr, de quibus Prat. obſeru. 15. & 16. Capyc.Latr.cum add. dec. 8.& 34.Salgad. in labyrint.Creditorum par.2.cap.10. nu. 103. cum ſeqq. Rota in Firmana fideicommiſſi de Formonis 9.Iunij 1634.coràm Panzirolo, quæ in Curia reputatur magiſtralis ſæpius canonizata, vt non ſemèl in ſua materia *ſub tit. de credito &c.*

Verùm credebatur hoc dubium euitabile ex eo quod conſiſtente dote in quantitate, atq; diſſoluto matrimonio per mortem mulieris, per retentionem factam à patre legitimo filiorum adminiſtratore inducta diceretur aditio, ex ijs, quæ habentur ſub eodem *tit.de credito* pluriès, præſertim *in Romana Cenſus pro Argolo*, cum in præſenti cauſa hic punctus adhùc diſputatus non eſſet, quià ſolùm inſtitum fuit ſupèr valida ipſius mulieris obligatione, & quod quandò etiàm inualida dici poſſet, non eſſet huiuſmodi defectus allegabilis à tertio.

Quod enim, non obſtante dicta Pragmatica, obligatio prædicta eſſet valida, ſatis inſiſtebant cæteri pro hac parte ſcribentes in iuramento, cui Princeps laicus diſpenſare non poteſt, ideóq; quo-
10 tiès non agitur de actibus contrà bonos mores naturales, ſiuè contrà bonum primariò publicum, ſed de materia concernente primariò fauorem priuatum, magis receptum eſt, actus iuratos non cadere ſub diſpoſitionibus iuris poſitiui, ſiue ſit commune ſiuè muncipale & ſtatutarium; Aut enim lex vel Statutum nullam facit mentionem de iuramento, et tunc certum eſt non venire actum iuratum, etiàm ſi ageretur de lege Papæ, qui iuramēto diſpenſare poteſt, quoniā ſi in eo non deficit poteſtas cenſetur deficere voluntas; Aut ſit expreſſa mentio iuramenti, et tunc quià non niſi ad Papam pertinet ab eo diſpenſare, idcircò in legibus laicalibus idem receptum eſt ex defectu poteſtatis, vt reprobata diſtinctione *Bart. in auth. Sacramenta puberum num. 15. Cod. ſi aduerſus venditionem*, àn ſcilicèt Statutum eſſet in rem, vel in perſonam, quam aliqui ſequuntur, & tueri ſtùdent pręſertim *Suarez. de Religione tom.2 tract. de iuramento lib.2.cap. 20.num.10.*, firmant Ciuiliſtæ communitèr in eadem *auth.Sacramenta puberū*, et Canoniſtæ *in cap.cum contingat de iure iur., & in cap.quamuis pactum eod.tit.in 6., de quibus Gabr. de iure iur. concluſ.5. Guttier.in ead.Auth. num.38. & ſequen. Sanchez.in Decal.lib.3.cap.9.num. 35.& ſequen., et cap.12.n.44.& ſequen.Barboſ. in l.1.ff.ſolut.matrim.par. 1.num. 70.& ſequen. Pic. ad ſtatut. gloſ. 23.* cum alijs magis ex profeſſo infra *diſ.143.*; Et in ſpecialibus terminis pragmaticarum Regni *Buratt.dec.44*, Et generalitèr Rota ſæpiſſimè, vt *dicto diſc.* 143. & in ſua materia *ſub dicto tit.de credito*, vbi de limitationibus, præſertim de vna notabili, de qua *in Bonon. Cenſus pro Creditoribus Crippæ*, vbi de viribus & validitate Statuti laicalis etiàm ſuper actibus iuratis, & contrà Eccleſiaſticos ſuper ſtatuto fori mercatorum de quo habetur etiam mentio *dicto diſc.* 143.

Dubitabam tamèn ego de hoc fundamento, quoniàm Pragmaticæ tenor oſtendit, huiuſmodi contractus per mulieres geſtos ad fauorem virorum præſumi dolo & metu extortos, quo caſù Statutum laicale operatiuum videtur etiàm ſuper actibus iuratis, quià non dicitur diſpenſare iuramento, nequè illud tollere directè, ſed indirectè, dum poſito dolo, vel metu, aut ſimulatione, tunc ex eiuſdem iuris Canonici diſpoſitione iuramentum corruit, et non remanet obligatorium tanquàm ex deficiente voluntate; Lex autèm laicalis non diſponit ſuper iuramento, ſed ſuper re temporali nempè ſuper præſumpta probatione doli, et metus, vel ſimulationis, ſiuè adimendo fidem ſcripturę *Abb.& Butr. in eod.cap.cum contingat. Bart.in l. omnes populi ſub n.25. Bald. in auth.Sacramenta puberum num.5. Seraph.priuil. Iuramenti 22.& cæteri, de quibus Rota deciſ.22.poſt Pic.ad Statut.Buratt.deciſ.612. nu. final. Adden.ad eum deciſ.422. num.18. Duran. deciſ.18.num.2.& ſequen.*, *in Vrbinaten. prædij 23. Martij 1653. & 13. Iunij 1654.coràm Bichio, quarum prima eſt* impreſſa *poſt Paiſell. dec.49. & in alijs* frequenter, vt latius *dicto diſc.* 143.

Et in terminis ſpecialibus huius Prag-
11 maticæ ex prædicta ratione metus vel doli præſumpti, quod procedat etiàm in actibus iuratis firmant *Merlin.lib.1.controu.56.num.14. Arias de Meſa lib.3. variarum cap.33. num. 18., qui cap. 31.& ſequen.*

12 *ſequen.* ſatis eruditè agit de defectu poteſtatis Principum ſæcularium ſupèr diſpenſatione iuramenti etiàm attentis legibus antiquis Ethnicorum, in quibus ſi aliquandò reperitur per Principes laicos iuramento diſpenſatum, id prouenisse obſeruat, eò quia illi Principes eodem tempore Pontifices etiàm erant, ideoque actus, Pontificiæ potiùs, quàm Regali poteſtati tribuendus eſt.

Solidius autèm credebam alterum fundamentum, quod hic defectus alle-
13 gabilis non eſſet, niſi ab ipſa muliere, vel ab eius hæredibus, non autèm à tertio à prædictis cauſam non habente, vbi præſertim non agitur excipiendo, vt ſe in poſſeſſione bonorum, in quibus moleſtatur, defendat, ſed agendo, & aliū moleſtando, dum iuris regula eſt vt nullitas à tertio non poſſit allegari ex deductis *apud Surd. deciſ.*108. *Rota deciſ.*206. *num.*7. *poſt Cenc. de Cenſibus deciſ.*88. *n.*8. *& 9. par. 7. recen.*, *& in alijs*.

Et licèt adhiberi ſoleat diſtinctio, de qua *Gratian. diſcept.* 691., & ſæpius in ſua materia *ſub dicto tit. de credito*, ac ſub altero *de contractibus & obligationibus in genere*; An ſcilicèt agatur de nullitate reſultante per viam reſciſſionis ac ope exceptionis, vel de altera ipſo iure, vt primo caſu procedat dicta concluſio ob implicitum ſtatum, quem interim habet actus, non annullandus niſi declarante ipſo minore vel altero, cuius fauore id inductum eſt; Secus autem in ſecundo, in quo nullitas tanquàm notoria, atq; à Statuto declarata poteſt à quocumque allegari; Nihilominùs ſuſpenſa in præſenti diſcuſſione dictæ diſtinctionis illaq; etiàm pro vera admiſſa, dicebam ceſſare obiectum ex defectu applicationis, quoniam Pragmatica non continet decretum irritans ſeù annullatiuum ipſo iure, ſed ſolùm iniungit iudicibus & Tribunalibus, nè permittant mulieres ex huiuſmodi obligationibus vexari & perturbari, igitùr non ſumus in caſu diſtinctionis.

Præterea omninò verius dicebam, in his terminis neceſſariam eſſe ipſius mulieris oppoſitionem, atq; tertium non
14 admitti ad huiuſmodi defectum allegādum, quoniàm receptum eſt, Pragmaticam prædictam non alteraſſe iuris cōmunis diſpoſitionem, atq; ſolùm intrare in illis caſibus, in quibus de iure Velleianum intrat, et econuersò ceſſare, vbi illud ceſſat ex deductis *per Rouit. & Scaglion. in eiuſd. pragmaticæ commentarijs*, quorum primus *n.*4. *& ſecundus nu.*24. in ſpecie aduertunt ad limitationem cōtentam *in text. in l. antiquæ Cod. ad Velleianum*, vbi ſcilicèt mulier aliquid pro illa obligatione recepit; Et ideò cum nemo reuelauerit, àn mulier aliquam dicti pretij partem habuerit, quod licèt non præſumatur, attamèn eſt poſſibile, quo caſu eadem agnoſcendo veritatem & bonam fidem, regulando voluntatem à poteſtate non eſſet oppoſitura, conſequentèr non videtur, cur tertio huiuſmodi oppoſitio ſimplicitèr ac indefinitè concedenda ſit.

Itèm vnica ratio, ob quam legibus ac Statutis laicalibus indirectè conceditur tollere vim iuramenti vt ſuprà, conſiſtit circà præſumptiuam probationē,
15 quam inducit de dolo, metu, vel ſimulatione, ſiuè circà probationem ac fidē, quam adimit ſcripturæ continenti iuramētum ex deductis infra *dicto diſ.*143., ſed in his omnibus huiuſmodi lex diſponere dicitur ſolùm præſumptiuè, inducēdo ſimplicem præſumptionem iuris cōtrarijs probationibus ſeù fortioribus præſumptionibus elidibilem, *Lambertēg. de Contract. gloſ.* 8. *verb. mariti num.* 99. *& cæteri per Adden. ad Buratt. dec.* 422. *nu.*19.; ſi enim aliunde quàm ex ſcriptura infecta per Statutum conſtat de veritate iuramenti præſtiti, ſiuè de ſinceritate actus, ac excluſione doli, vel metus, aut ſimulationis, tunc veritas attenditur, atquè iuramentum, non obſtante lege, remanet operatiuum, quoniàm aliàs eſſet formitèr & directè infringere ac tollere, quod non conceditur *vt eodem diſc.*143. Et propterea cū adſit iſta poſſibilitas ſinceritatis actus, quodque ab ōni dolo vel ſimulatione alienus fuerit, Hinc proindè reſultat veritatis argumētum, ex eo quod ipſa mulier donec vixit habendo actum tanquàm validum, conquæſta non fuit, atq; veriſimilitèr ſi viueret tanquàm veritatis conſcia non conquæreretur, idcircò ob iſtam implicitam validitatem militare videtur ratio dictæ regulæ.

CAL.

CALLIEN. DOTIS

PRO

FRANCISCO PEROTTO ARCHIEPISCOPO RAGVSINO,

CVM

N. VXORE LEONIDI EIVS FRATRIS.

Caſus reſolutus per A.C. contrà Franciſcum; & poſteà vt credo concordatus.

De exceptione *cedendarum*; ân & quandò obſtet mulieri pro dotis reſtitutione agenti contrà vnum ex obligatis, Et àn pro rata ſoluta viro competat actio contrà eiuſdem viri patrem vel fratrem ad dotis reſtitutionem obligatum. Et àn dotis debitores conſtituendæ vel reſtituendæ, teneantur inſolidum.

SVMMARIVM.

1 C*Aſus controuerſiæ.*
2 *Frater non tenetur pro debito fratris.*
3 *Qui ſe obligauit cum viro ad dotem reſtituendam, cum præſuppoſito, quod ſibi etiàm dos eſſet ſoluenda non tenetur de ſoluta ſoli viro.*
4 *Quælibet obligatio præſumitur diuiſa, & illa inſolidum non præſumitur, nequè inducitur ex obligatione Camerali.*
5 *An & quandò pro dote competat actio inſolidum.*
6 *An doti obſtet exceptio cedendarum.*

DISC. LXXXVI.

1 LEonidus de Perottis vxorem duxit N. conſtituta dote, pro cuius cautela in caſu reſtitutionis, principalitèr & inſolidũ cũ eo ſe obligauit Franciſcus eius frater Archiepiſcopus Raguſinus, inſtrumentum verò dotale continebat vt vtrique dos conſtituta ſoluēda eſſet; Cum autem eiuſdem dotis pars vtrique fratri ad formam conſtitutionis eſſet ſoluta, alterius verò partis ſolutio abſente Franciſco in ſua reſidentia facta eſſet ſoli Leonido, cui quædam bona alienanti dicta N. Vxor conſenſum præſtitit, cum euictionis etiam obligatione, Hinc facto caſu reſtitutionis dotis ob mortem viri mulier ſuas direxit actiones contrà Franciſcum, atq; obtinuit pro tota dote mandatum exequutiuum, in quo ſtatu occaſione recurſus ad Signaturam pro obtinenda commiſſione appellationis, etiam ad effectum ſuſpenſiuum, vt fieri ſolet etiàm in executiuis ratione iniuſtitiæ, ad cauſæ defenſionem aſſumptus fui.

Pro iniuſtitia igitùr dicti mandati oſtendenda, diſtinguebam inter eam dotis partem, quæ ſoli viro ſoluta erat,
2 & alteram, quæ vtrique; Quatenùs enim pertinet ad primam, grauamen videbatur clarum, quia de iure frater vrgendus nõ eſt pro debito fratris *ad text. expreſſum in l. 3. Cod. res intèr alios acta Buratt. dec. 810. num. 1.*, Et quamuis in præſenti adeſſet huius fratris obligatio, ea nihilominùs erat cauſatiua proptèr dotem, quæ vtriquæ ſolui promiſſa eſt, ideoquè obligationi prædictę locus non erat, dum impleta non fuit cauſa ſeù cõditio ſolutionis, Vt vltrà generalia, in terminis ſpecialibus dotis promiſſæ pa-
3 tri & filio ad reſtitutionem ſe obligantibus, vt per ſolutionem factam vni ſinè alterius iuſſu vel conſenſu alter obligatus non remaneat, eſt *text. expreſſus in l. ſi cum dotem §. tranſgrediamur ff. ſolut. matrim.*, vbi communitèr ſcribentes, *de quibus Barboſ. ibidèm nu. 7. cum ſequen. Paſchal de patr. poteſtate par. 2. c. 7. n. 89. cũ ſeq., Fontanell. de pact. clauſ. 7. gloſ. 2. p 2. n. 73. Surd. dec. 47. Capyc. latr. d. 36.* & infra *diſ. 162*; Si enim id procedit in patre qui de iure obligatus eſt dotem quæ filio conſtituitur aſſecurare, multò magis recipiendum eſt in fratre talem obligationem non habente, atq; ſe fortè nõ obligaturo, niſi cum præſuppoſito faciendæ ſolutionis etiam ſibi, qui in eius actu de inueſtimento ſollicitus eſſe poterat.

Quouerò ad aliam partem vtrique ſolutam

lutam, dicebam in primis videndum eſſe in facto, àn adeſſet obligatio in ſolidum, ſine qua iniuſtitia mandati relaxati pro tota ſumma videbatur certa in exceſſu vltrà ſuam virilem, quoniàm ceſſante ſolidi oblgatione, iſta regularitèr de iure cenſetur diuiſa etiàmſi accedat obligatio Cameralis, quæ corroborat
4 obligationem, eique circà exequutionē maius robur tribuit, eam verò non extendit ad ſolidum, quod expreſsè adijciendum eſt *ad text. in l.reos §. cum tabulis ff. de duobus reis Zacch. de oblig. Camer.quæſt.32.num.18. Rota poſt Paciſ. deciſ.138 in fine* & ſæpius; Neque in iure cautum reperitur doti præſertim reſtituendæ hoc priuilegium traditum eſſe, cum ſolùm ratione celeritatis, ac fa-
5 uore matrimonij nō improbabilitèr dicendum videatur tale priuilegium competere doti conſtituendæ; Si enim puella tres vel quatuor habeat fratres ad eā dotandam obligatos, qui vel ob abſentiam à loco, vel ob alias circunſtantias non ſint æqualitèr prōptæ conuentionis ad eam in matrimoniū collocandam, dicebam aliàs, (licèt adhùc occaſio non dederit practicandi,) præcluſum non videri iudicis arbitrium cogēdi vnum vel aliquos promptos & idoneos ad totum ceſſis iuribus contrà alios, Ad inſtàr eorum, quæ habemus in materia *Authētica res quæ*, quod licèt illud ſit remedium non competens niſi quatenùs deficiant bona libera, Nihilominùs ſi hæc ſunt intricata, ità & talitèr quod puella prōptè nubere non poteſt, datur actio contrà bona fideicommiſſaria ceſſis iuribus fideicommiſſo pro eius reintegratione,

De reliquo autē doti reſtituendæ hoc priuilegium iure tributum non legitur, vbi præſertim agitur de principalibus correis, cum ſola quæſtio in iure ſit circà hæredes regularitèr non niſi ad virilem obligatos *iuxtà reg.text. in l. 2. Cod. de hæred.action.*, de qua latiſſimè *Rota dec.127.poſt Merlin.de pignor., & in Ariminen.pecuniaria 22.Iunij 1646.coràm Arguelles dec.413.par.9.recen.ac pluries*, An ſcilicèt hæc regula limitetur fauore dotis, cui dubitationi anſā præbet *text. in l. cum ab vno ff. de leg. 2.*, àn illius diſpoſitio proueniat ex ſpeciali fauore dotis, vel potiùs ex voluntate teſtatoris, ſupèr quo DD. ſatis certant, vt conſtat ex deductis *per Surd.dec.90.Gizzarell. deciſ.50.aliàs 52., vbi de materia.*

Verùm ſiuè pro toto, ſiuè pro virili, adhùc niſi facti circumſtantiæ diuerſificarent, iuſtitia reo conuento aſſiſtere videbatur ob exceptionem cedēdarum, quià cum in contractu matrimoniali ſeù dotali, negotium principalitèr ſpectare dicatur ad virum, qui rei ac principalis debitoris perſonam gerit, alij verò licèt ſe principalitèr obligando quoad ipſam mulierem vel alium dotis reſtituēdæ creditorem dicantur correi & principales debitores, nihilominùs quoàd ipſum Virum ſunt fideiuſſores, ſe obligantes intuitu releuationis, quam de facili ad bona, quæ videbant tūc per virū poſſideri ceſſis iuribus obtinere poſſunt, Hinc proindè cum mulier in hac facti ſpecie conſenſum accommodaſſet alienationi aliquorum bonorum per virum factæ cum ceſſione iurium & obligatione euictionis, itaùt eorumdem bonorum poſſeſſor aduerſus ipſam mu-
6 lierem ſe tueri poſſet, intrare dicebam exceptionem cedendarum, quam licèt *Neguſant. de pignor., Soccin. & ſequaces* dicant non obſtare mulieri agenti ad repetitionem dotis, numerādo iſtud inter alia dotalia priuilegia, Nihilominùs talis opinio vtpotè minùs fundata magis communi DD. calculo reiecta eſt, vt *poſt Cin.Bald., & alios antiquiores in l. iubemus Cod.ad Velletan.Roman.conſ.472.nu. 1.Tuſcus litt.E. concluſ.386.nu.9.Caſtill. tom.7 controu.cap.168.§.vnico num. 22. cum ſequen., Olea de ceſſion.tit.5. quæſt. 3. num.10.*apud quos concordantes; Clarum enim æquiuocum videtur illud *Soccini, & Neguſant.* ac ſequacium ſe fundantium in diſpoſitione *text. in d. l.iubemus*, quoniàm illa procedit reſpectu tertij poſſeſſoris aliorum bonorum viri, & nè mulieri obſtet beneficium diuiſionis, non autèm quoàd correos vel fideiuſſores; Ità etiam euidētèr probante ipſamet naturali ratione ob infinitas fraudes, quæ aliàs fieri poſſent, nam aliàs mulier cum viro luxuriando & diſſipando ſupplantare poſſet fideiuſſores vel correos ſe obligantes intuitu bonorum, quæ vir habebat vel ſperabat.

Quid in cauſa actum ſit, incertum eſt, prout etiàm incertum, àn diuerſæ concurrerent facti circumſtantiæ, quæ

iudicem trahere potuerint in diuerſam ſententiam, cum de illa ſolùm diſputauerim incidentèr in Signatura cũ vnica informatione abſquè communicatione ſcripturarum, et iurium alterius partis ſuper ſolis præſuppoſitis factis per cauſæ Patronum, quibus vtſuprà attentis ſecũda reſolutio parum probabilis videbatur, niſi facti circumſtantiæ aliàs ſuaderent, credo quod cauſa terminata fuerit per concordiam.

ROMANA

DOTIS DE MARTOLIS

PRO

FRANCISCO MARTOLO

CVM

CREDITORIBVS GASPARIS MARTOLI PATRIS.

Caſus variè deciſus per Rotam.

An conſenſus præſtitus per filium patri alienanti eius bona, importet remiſſionem hypochecę dotis maternæ filio competentis, ſeù aliàs ei præiudicet.

An pro dote per virum confeſſata ſeù acceptilata detur actio mulieris hæredibus contrà eiuſdem viri bona in præiudicium creditorum, quamuis confeſſio ſufficienter adminiculata non eſſet. Et àn mulieris hæredes ad dotem reſtituẽdam agentes per viri creditores cogendi ſint agere contrà dotantem ſeù ad bona fideicommiſſaria patris, vel alterius aſcendentis eiuſdem viri.

SVMMARIVM.

1 *Caſus controuerſia.*
2 *Quandò confeſſio non probet dotis veritatem etiamſi accedat adminiculum præcedentis promiſſionis.*
3 *Creditor conſentiens alienationi rei hypothecatæ ſuper iſta hypothecam amittit, et num. 9. & 10.*
4 *An mulier creditrix pro dote cogi poſſit ad agendum ad bona fideicommiſſaria relictis bonis liberis pro alijs mediatis creditoribus, & num.* 12.
5 *Confeſſio adminiculata præiudicat tertio.*
6 *Si dos promiſſa eſt cum vinculo, et deindè ſit confeſſata tanquàm liberè ſoluta, àn confeſſio attendatur.*
7 *De adminiculis, quæ inſufficientia reputantur.*
8 *Ad materiam* textus in l. ſi extraneus, *et quandò vir pro dote inexacta teneatur.*
9 *Conſenſus præſtitus ex vno titulo vel iure non præiudicat quoàd ius competens alio titulo ad declarationem conclusionis de qua num.*2.
10 *Item dictus conſenſus præiudicat in iure tunc competente non autem poſteà ſuperuento.*
11 *Priuilegium aſſecurationis dotis competens mulieri* ex l. ſi conſtante *non competit filijs.*
12 *De concluſione de qua num.*4.
13 *An confeſſio probet dotem, vbi non ſit mulieri ſed ſocero vel alteri.*
14 *Vir qui de dote acceptilationem dotanti fecit, poteſt cogi ad reſtitutionem, & dicitur eius debitor.*

DISC. LXXXVII.

1 VEndito per Gaſparem Martolum cum conſenſu etiam Franciſci filij quodam Caſali, eiuſque pretio diſtributo creditoribus cum cautione de reſtituendo prioribus & potioribus, contrà iſtos Franciſcus, poſt ſequutam patris mortem, tanquàm creditor anterior ex cauſa dotium Cleriæ matris, mandatum exequutiuum ab A.C. obtinuit, et commiſſa per Signaturam cauſa appellationis *in Rota coràm Bicbio*, aſſumptaq; diſpu-

diſputatione Dubij ex eodem reſcripto emanante, *An mandatum eſſet exequendum*; Scribentes pro creditoribus plura opponebant, Primò nempè, quod non conſtaret de credito, niſi per ſolam confeſſionem Gaſparis viri, quæ regularitèr non probat veritatem etiam in præiudicium ipſius viri confitentis, multominùs in præiudicium creditorum, et fortius accedentibus contrarijs adminiculis, quorum duo præſertim deducebant, Vnum nempè mali ſtatus, in quo vir de tempore confeſſionis reperiebatur, dum vel erat decoctus, vel adeò ære alieno preſſus, quod talis virtualiter dici poſſet quamuis non detectus, quo caſu etiamſi concurrat illud adminiculum, quod vehemens reputari ſolet præcedentis pro-
2 miſſionis, adhuc tamen in præiudicium creditorum confeſſionem attendendam non eſſe, habetur *apud Menoch. lib. 3. præſumpt. 13. num. 24. Gratian. diſcept. 489. num. 22. Rot. deciſ. 239. & 15. part. 4. recent. tom. 2. & deciſ. 23. nu. 5. cum ſequen. poſt Merlin. de pignor.*; Alterum verò quod hæc dotis rata, quæ in præſenti controuerſia petebatur, promiſſa fuerat cum expreſſo vinculo inueſtimenti in bona ſtabilia vel loca montium, ideoq; omninò improbabile videbatur deindè ità liberè ſolutam fuiſſe.

Secundò opponebatur de remiſſione hypothecæ reſultante ex conſenſu, quem
3 Franciſcus creditor præſtiterat venditioni dicti caſalis, et liberationi pretij creditoribus iuxtà diſpoſitionem *text. in l. 2. Cod. de remiſſ. pignor. l. ſicut §. ſed ſi permiſeris ff. quib. mod. pignus, vel hypotheca ſoluatur Caualer. deciſ. 492. n. 1. & 528. num. 3.*

Et tertiò, quod idem actor haberet in manibus multa bona ſpectantia ad hæreditatem Scipionis eius aui & patris Gaſparis reſpectiuè, ad quæ proindè regreſſum habere poterat ex beneficio *Auth. res quæ Cod. commun. de legat.*, dum agebatur de dote reſtituenda per filium primi gradus, quo caſu abſolutum eſt intrare diſpoſitionem textus prædicti, ideòq; ratione æquitatis teneretur ad bona prædicta potiùs agere, et non moleſtare poſteriores creditores in bonis liberis, dum ità omnibus conſultum eſſe poterat, vt ex axiomate, *quod tibi non noces, et mihi prodeſt &c.* firmant *Anell.*
4 *Amat. conſ. 95. num. 12. cum ſequen. Molin. de primogen. lib. 4. cap. 7. num. 17. & ſequen.*, et alij *per Marin. reſol. 16. & 58. lib. 2.*, Pleraque alia deducendo diſcurſu parùm digna vtpotè conſiſtentia in nudo facto, ex quo etiam abſque aliqua Iuriſtæ opera per cauſæ Patronum tollebantur.

Econuersò ego & cæteri pro Franciſco ſcribentes, cum haberemus intentionem fundatã in inſtrumẽto dotali, itaut opus non eſſet ſuper actionis fundamento elaborare, inſiſtebamus proindè ſuper reſponſionibus ad obiecta; Et quatenùs pertinet ad primum negatæ veritatis dotis vtpotè confeſſatæ tantùm, admittendo veram regulam, dicebam ità etiam veram eſſe limitationem, concurrentibus coniecturis, ex quibus vbi vrgentes videantur, confeſſio veritatem probat etiam in præiudicium creditorũ, ac etiamſi confitens in malo ſtatu eſſet,
5 quoniam confeſſio adminiculata etiam tertio eſt præiudicialis plenè *Cammerat. reſp 45. lib. 1. Coccin. deciſ. 499. nu. 3. deciſ. 24. num. 19. part. 7. rec.*, et ſæpius ex ijs, quæ habentur ſupra pluries deducta & *infra diſc. 159.* ad materiam dotis confeſſatæ, atq; reſponſionem admiſit Rota cum fauorabili reſolutione *ſub die 31. Ianuarij 1652.* reputando ſufficientia adminicula reſultantia ex præcedenti promiſſione, ac etiam ex iuramento, ex longæuo ſilẽtio cum ſupportatione onerum, ex verificatione aliarum partitarũ, et ex ſentẽtia abſolutoria per dotantem reportata contra eumdem Franciſcum pro dicto reſiduo contrà eum agentem, vt liquet ex deciſ. deſuper extenſa, et quæ habetur impreſſa *poſt Salgad. in Labyrint. deciſ. 3. & deciſ. 217. part. 11. recent.*

Ad contrarium verò adminiculum
6 deductum ex pacto inueſtimẽti huic ratæ adiecto, reſpondebatur, ac Rota paritèr admiſit reſponſionem, hanc fuiſſe cautelam dotantis, qui poterat eam negligere, ideòque non eſt retorquendum in odium id quod ad fauorem creditoris introductum fuit, quam reſponſionem ſæpius etiam Rota admittere conſueuit ad materiam *Auth. res quæ*, et ſuper illius ſubſidiario remedio competente pro reſtitutione illius dotis, quæ ità vinculata conſtituta fuerat, et poſteà liberè ſo-

luta, vt *deciſ.210. numer.15. & 312.numer.41. part.6.recent.*; Quodque in omnem euentum culpæ ipſius viri tribuendum erat, cur à ſocero dictam dotem iuxtà formam promiſſionis debito tempore non exegiſſet, ideoque ad eius reſtitutionem perindè ac ſi exacta eſſet, vrgeri poſſet per diſpoſitionem *text.in l. ſi extraneus ff. de iure dotium l. ob res ff. de pactis dotalibus Fontanell. de pact. cl.6. gloſ.1. part.2. n.77. Cyriac. controu.110. num 5. deciſ.203. num.6. poſt Zacch. de oblig. cum alijs in eadem deciſione.*

Iſtæ reſponſiones quamuis à me tanquàm Aduocato deductæ, non omninò ſatisfaciebant, ideòque reſolutio, reflectendo ad veritatem, non placuit, quoniam adminicula, quæ pro comprobanda confeſſione adducebantur, erant nimis vaga & generalia cuicumq; ferè caſui adaptabilia, et quæ fortè ſufficere poſſent in præiudicium tertij habentis
7 intereſſe remotum, vt eſt illud fideicommiſſariorum cum ſimilibus, ſecùs autem vbi concurrit qualitas formalis decoctionis, vel ſaltem eius imminentiæ, cum huiuſmodi qualitas maximum præbeat contrarium adminiculum, ſatis fortificatum ab altero iam dictæ inueriſimilitudinis ſoluendi liberè viro ſuſpecto illam dotis partem, quam in tempore minùs ſuſpecto dotans vinculare voluit cum inueſtimento; Ex adminiculis etenim proximis aderat ſolùm illud ſententiæ abſolutoriæ per dotantem reportatæ, ſed non videbatur aptum præponderare prædictis in præiudicium creditorum, qui auditi non fuerunt in dicto iudicio non ab aliqua colluſionis ſuſpicione alieno ob dictæ ſententiæ iniuſtitiam, quoniam licèt dotans ſoluendo liberè illam dotem quam promiſit vinculatam, liberationem reportet ab ipſo viro, à quo ampliùs moleſtari non poteſt, Nihilominùs vbi mulieri vel eius filijs de reſtitutione in bonis viri non benè conſultum eſt, datur regreſſus contrà dotantem ex firmatis in ſpecie *per Rotam apud Merlin.dec.77. & 93.* & habetur deductũ ſupra *diſc.4. & alibi*; Aſſiſtente etiam æquitate, quod dum actor proſequendo cauſam obtinere poterat intentum à dotante, moleſtare non debebat hos creditores.

Neque rigor *text. in d.l. ſi extraneus cum concord.* admittendus videbatur, Tũ
8 quia non de facili reducitur ad praxim contrà ſocerum, cui reuerentia debetur, vt conſtat ex eodem textu cum ibi notat. et per *Rotam in Romana Dotis 22. Iunij 1661. & 13. Martij 1662. Veroſpio*, Tum etiam quia ille admitti ſolet, vbi dotans de tẽpore quo ceſſit dies ſolutionis, erat idoneus, itaùt abſque formali coactione perſonæ ac violatione reuerentiæ ad ſolutionem adſtringi potuerit, deindè verò effectus fuerit non ſoluendo, cum tunc ex quo mulieri vel filijs aliter conſultum non eſt, rectè dictus rigor admittendus veniat, ità exigente maiori æquitate ob damnum ex poſitiua negligentia reſultans, ſed vbi dotans adhuc eſt idoneus, tunc non de facili ille admittendus eſt, præſertim in tertij præiudicium, ex deductis *in Romana dotis de Alterijs diſcurſ.71.*; Atque meus timor non fuit vanus, quoniam repropoſita cauſa 2. *Iunij 1656. coram eodem Bichio*, à deciſis ex hoc fundamento ceſſantis veritatis crediti receſſum fuit, neq; cauſa vlteriorem habuit progreſſum ob ſubſequutam mortem Franciſci.

Quouerò ad ſecundum obiectum remiſſionis hypothecæ ob conſenſum à dicto Franciſco præſtitum, tàm ſuper alienatione caſalis, quàm ſuper ſolutione eius pretij creditoribus poſterioribus, cum ſenſu etiam veritatis, credebam illud non ſubſiſtere, atque ſolidas eſſe reſponſiones, quas dabam, per Rotam etiam in dicta prima deciſione admiſſas, quod ſcilicèt Franciſcus duplicem gereret perſonam, Vnam hæredis fideicommiſſarij Scipionis aui, Alteram verò creditoris Gaſparis patris pro reſtitutione dotis maternæ, tranſactio autem inter patrem & filium inita, ex qua dictus cõſenſus præiudicialis deducebatur, facta fuerat, ſpectata ſolùm prima perſona, iuxtà quam controuerſiam habebat cum patre prætendente ex bonis fideicommiſſarijs legitimam aliaſque detractiones, ſuper quibus concordatum fuit, atque aſſignatum dictum caſale, vt illud tanquàm à fideicommiſſi nexu exemptũ liberè vendi poſſet, vt creditoribus ſatisfaceret, ideoq; conſenſus prædictus fuit, ſpectata hac prima perſona omninò diuerſa ab altera, quæ nunquàm fuerat in
9 ſcena, ideoque conſenſus ex vno titulo

præ-

præſtitus præiudicium non facit quoad iura ex alio titulo competentia,ex deductis per *Surd.conſ.365.nu.21.& ſequen. Rot.deciſ.235.num.6. cum ſequen. part.6. recent.* cum alijs in cauſæ deciſione.

Potiſſimè quia de tempore huiuſmodi conſenſus Franciſcus dici non poterat creditor, dum ex Statuto Vrbis vir ſuperſtes totam dotem lucratur, filijs ex eo matrimonio extantibus reſeruandā, conſenſus autem per creditorem præſtitus alienationi bonorū debitoris importat remiſſionem hypothecæ pro eo credito, quod tunc competebat, non verò pro eo quod poſtmodùm ſuperue-
10 nit, ſeù tunc non competebat, nequè exercibile erat *Caſtr. conſ.375. numer.5. volum.1. Laderch. conſ.83. num.7. Surd. conſ.70.num.4.cum ſequen.* benè *Franch. deciſ.80.num.24. Gomes tom.1. var.c.12. numer.82.*& in prima deciſione.

Illud præſertim ponderando, quod actus ex quo dictus conſenſus deducebatur non fuit omninò voluntarius, vt debitori gratificaretur, ſeù bonorum emptori, vt eſt propriè caſus iurium ſuprà in obiecto allegatorum, ſed fuit per viam tranſactionis, ſub qua regularitèr non veniunt niſi ea, quæ in litem deducta ſunt,vndè cum ſuper dote nulla præceſſiſſet controuerſia, quæ cadere non poterat, donec pater viueret, idcircò iſtud creditum ſub tranſactione non cadebat.

Et quamuis replicaretur ſtante viri decoctione,dotis actionem de tempore
11 dicti cōſenſus fuiſſe exercibilē ex regula *text.in l. ſi conſtante,&c.* nihilominùs ſolida erat reſponſio, quam Rota admiſit in dicta prima deciſione, hoc ſcilicèt eſſe priuilegium mulieris non importās verum debitum reſtitutionis, ſed ſolùm aſſecurationis pro alimentis ipſius ac filiorum, ſed muliere mortua non tranſit ad filios *Gratian.diſcept.427.num.15.& 16. Amat.reſol.86.num.9. Rot.deciſ.607. num.53.& 54. part.4. recent.tom.3.*cum alijs in dicta prima deciſione.

Demum leue erat etiam tertium obiectum, quoniam licèt aliqui ex quadam æquitate in ea fuerint ſententia, contra-
12 ria tamen opinio eſt magis communis & recepta, vt cogi non debeat creditor anterior inuitus agere cōtra bona fideicommiſſaria, vt poſterioribus aditum relinqueret ad bona libera, præſertim vbi id redundaret contra ſeipſum, qui eſſet bonorum fideicommiſſariorum poſſeſſor, cum remedium *Auth.res quæ* ſit merè ſubſidiarium, nunquàm exercibile, vbi bona libera ſuperſunt, ex quibus dotis reſtitutio ſequi poteſt, vt firmant *Franch. deciſ.519. Cyriac. controu. 328.Salgad.*alios colligens,ac materiam latius diſcurrens *in Labyrint.part.2. c.5.*; Et quidquid ſit de ſtylo Regni Neapolitani vel de iure in feudis,ad quæ agendum non eſt, niſi prius diſcuſſis allodialibus, et de quo cum ſimilibus habetur actum *in Neapolitana pro D. Egidio Columna ſub tit. de credito*, in his tamen terminis dicti ſubſidiarij remedij hæc ſecunda opinio videtur omninò probabilior & recepta, ex ea manifeſta ratione, quod agens contrà fideicommiſſum pro dote reſtituenda tenetur illi tanquā legali fideiuſſori cedere eius iura, quæ etiam ceſſa cenſentur, vt ad materiam *Auth.res quæ* ſuprà nō ſemel deductū habetur, *& infra diſc.145.*et ideò ſi mulier ageret ad bona fideicommiſſi, iſtud poſſet pro eius reintegratione ex ceſſis iuribus anterioribus pulſare creditores poſteriores in bonis liberis, vndè dicta cōcluſio contineret circuitum merè inanē, ſed hæc omnia remanebant ſuperflua, deficiente ſubſtātia, ſeù veritate crediti, in qua totus erat cardo difficultatis.

Cogitabam circà dictum primum obiectum percutiens veritatem, ſeù ſub-
13 ſtantiam crediti, quod quidquid eſſet in terminis dotis confeſſatæ,quotiès ipſi mulieri ſit confeſſio, vel etiā ſponſæ patri, qui vna & eadem perſona cum filia reputatur, vndè magis communis & recepta eſt confeſſionem non probare, vt per *Fontanell.dicta gloſ.vnic.par.2.n.48. & Rot.apud Buratt. deciſ.108. num.4. & 612. numer.2.*, cuius contrarium tenent *Surd.conſ.290.num.52 Altograd.conſ.33. num.7.lib.1.*& alij apud eos; Licet ſecùs ſit vbi fiat alteri quàm patri, itaùt confeſſio nō redundet ad fauorem mulieris, vndè ceſſet ratio fraudis ſuper prohibita donatione, vt habetur per *Rotā apud Duran.deciſ.409.num.15.dec.483.nu.28. part.9.recent.ex Mareſcott.lib.1.variar. cap.8.cum alijs infra dicto diſc.159.*

Nihilominùs quia huiuſmodi difficultas procedit conſtante matrimonio, ac

ac viua muliere, cui vir ità legem fraudando donationem facere velit, idcircò ea ceſſabat in præſenti, dũ quietantia ſequuta erat ſoluto matrimonio per mortem mulieris, vndè ceſſante motiuo fraudis, nil Franciſci intereſſe dicebam, an Gaſpar per veram ſolutionem, vel per ſimplicem acceptilationem dictam quietantiam feciſſet, nàm certum eſt contrà
14 virum acceptilationem de dote facientem, actionem pro reſtitutione competere *ad text. in l. penult. §. ſi vir ff. ſolut. matrim., vbi Caſtrenſ. num. 1. & 2., & in l. ſi vir ff. de iur. dot. Gamma deciſ. 370. nu. 3.*, et hoc mihi videbatur magis ſolidum fundamentum; Verum illud deſtruebat malus ſtatus decoctionis, detectæ, vel imminentis viri, qui proindè acceptilando, potuit quidem ſibi ſuiſque hæredibus præiudicare, non autem creditoribus, quibus tunc premebatur, quoniam ità eſſet donare id quod ſuum non eſt, ſed alienum, Vndè propterea ex hoc motiuo ceſſantis veritatis crediti, ſicuti non omninò placuit prima reſolutio quamuis me ſcribente obtenta, ità non omninò diſplicuit ſecunda, quamuis ſuccumberem, et contrariũ ſcribendo acriter ſubſtinerem, quod in ijs, quæ in ſolo puncto iuris conſiſtunt, nõ eſt prohibitum Aduocatis Romanæ Curiæ, qui nullo pacto ſe ingerunt in ijs, quæ pertinent ad factum, et in quibus maximũ periculum verſatur animarum virorum forenſium, ſed inſinuant ſolùm ea quæ ſunt iuris; Atque hinc, vt ſæpius dicere conſueui, edocemur quàm cautè procedendum ſit in deferendo auctoritati Conſulentium in ijs conſilijs, quæ non ad veritatem, ſed ad pecuniam & cauſæ opportunitatem, atque ad clientis ſeruitium edita ſunt.

MACERATEN.

PECVNIARIA

PRO

FRANCISCO ROSELLIO

CVM

MARIA PALMVCCIA.

Caſus deciſus per Congregationem Boni Regiminis pro Maria.

Dos conſtante matrimonio, àn reſtitui poſſit, Et actus, qui deſuper ſequatur inter coniuges, àn importet reſtitutionem, vel aſſecurationem.

De iure offerendi competente creditori viri aduerſus mulierem poſſidentem bona pro dote; Et àn contrà mulierem poſſidentem pro dote detur prælatio competens creditori cenſuario; Et aliqua de traſmutatione dotis à quantitate ad ſpeciem.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*

2 *Ius offerendi non datur aduersùs mulierem poſſidentem bona viri ex cauſa aſſecurationis.*

3 *Prælatio competens creditori cenſuario quando intret.*

4 *Per aſſecurationem non transfertur dominium quod remanet penes virum, cuius eſt augmentum, vel diminutio.*

5 *Quando non dicatur aſſecuratio, ſed reſtitutio translatiua dominij.*

6 *Ius congrui ſeù prælationis datur in re data in ſolutum pro dote.*

7 *An & quando dotis reſtitutio conſtante matrimonio fieri poſſit.*

8 *De transmutatione dotis à quantitate ad ſpeciem.*

DISC.

DISC. LXXXVIII.

1 Conſtãte matrimonio inter Iulianum Flauianum & Mariam Palmucciam, de anno 1654., præuia narratiua conſtitutæ, ac traditæ dotis in quantitate ſcutorum 2000., pro iſtis Iulianus ad ſatisfaciendum Mariæ voluntati, eidem ceſſit quamdam poſſeſſionem nuncupatam *Sancti Pellegrini* cum omnibus eius iuribus in forma, Sed poſt aliquos annos ad *inſtantiam* Communitatis Maceratæ *creditricis* Flauiani dictum prædium exequutum & ſubhaſtatum fuit, illudque deliberatum Ciccolino illico declaranti in huiuſmodi emptione habuiſſe nudum nomen, totumque feciſſe cum pecunijs, et ad commodum Franciſci Roſelli, qui in vim dictæ declarationis & ceſſionis poſſeſſionem adeptus fuit, eãque per aliquos menſes de facto retinuit idem prædium locando; Maria verò recurſum habendo à prædictis geſtis coràm Gubernatore Generali Marchiæ ad Congregationem Boni Regiminis, ſtante quod agebatur de intereſſe Communitatis, tanquàm de facto ſpoliata ea non citata, nec audita petijt in dicto prędio manuteneri, cui petitioni ſe opponente Roſellio, cum ſubhaſtatio prædicta non poſſet à nullitate ſaluari, ſatis autem cupiens prædium obtinere cum noua ſolutione pretij, dum illud ſolutum Communitati poſteriori creditrici veniebat reſtituendum, de duobus opponebat, Primò nempè de iure offerendi ſibi competente tanquàm creditori poſteriori, Et ſecundò de iure prælationis ſibi pariter competente tanquàm creditori cenſuario *ex Bulla Pij V. de cenſ.*

Neutrum tamen ei competere replicabant agentes pro actrice, ſtante quod ipſa non poſſideret iure dominij & dationis in ſolutum, ſed iure ſimplicis aſſecurationis, quo caſu cum in eam non
2 tranſeat dominium, receptum eſt, creditoribus poſterioribus ius offerendi nõ competere, quamuis alia competant remedia *Franch.& add. deciſ.54. Fab. de Ann.conſ.69. Giurb.deciſ.16. Fontanell.de pact.clauſ.7.gloſ.2.part.3. num.51.*

Multoq; minùs cõpetere poterat prælatio reſultans ex Cõſtitutione *Pij V.*, dũ illa loquitur in caſu venditionis, ad ſummum extendenda ad illum dationis in
3 ſolutum, vt videtur in foro magis receptum ex auctoritatibus & deciſionibus congeſtis *per Cenc.de Cenſ. quæſt.66. numer. 24.*; Hinc proindè reſtricta fuit diſputatio ad punctum, an dictus contractus initus inter coniuges de anno 1654. importaret dationem in ſolutum, ac reſtitutionem, vel potiùs aſſecurationem.

Pro Franciſco ſcribens tanquàm Aduocatus, dicebam non intrare terminos aſſecurationis, quoniam iſta dicitur, quæ ob vergentiam viri ad inopiam cõceditur pro dote ponenda in tuto, vt ità mulier ex bonis ità per iudicem aſſignatis iure ſimplicis cautionis, ſeù pignoris
4 prætorij, ſe ac liberos alat, firmo remanente eorumdem bonorum dominio penès virum, cuius eſt eorumdem augmẽtum, vel decrementum poſteà contingens, vt cæteris allegatis *Fontanell. de pact.clauſ.7.gloſ.2.part.3.num.47. Giurb. deciſ.16. Theſaur.iun. lib.2. quæſt.65. de Marin.reſolut.20.lib.1.*& cęteri communitèr; Et quod aſſecuratio non ſit reſtitutio, nequè importet tranſlationem dominij remanentis penès virum, verius credidit *Rota apud Buratt.deciſ.3. nu.10. deciſ.38.nu.finali poſt Merlin. de pignor. in Bonon. fideicommiſſi de Glauarinis 18. Maij 1643. coram Dunozetto* inter ſuas *deciſ.708.num.1.& ſeq.*& in alijs; Proùt ſcribentes in contrarium admittebant, dum totum eorum fundamentum conſiſtebat vt ſuprà in negãdo formalem alienationem, qua ceſſante inferebãt ad excluſionem, tam iuris offerendi, quàm prælationis.

Poſita igitur natura ſeù quidditate aſſecurationis, illi repugnabat factum, quoniam de tempore quo prædium mulieri aſſignatum fuit, vir ad inopiam non vergebat, nequè eius ſubſtantia abutebatur, cum id poſteà ex infortunijs contigerit, neque iudicis auctoritas adita fuerat, ſed totum geſtum erat ex voluntaria conuentione concepta per viam
5 formalis ceſſionis & aſſignationis cum verbis & clauſulis importantibus tranſlationem dominij, de quibus poſt alios allegatos in his terminis *Giurb. deciſ.24.*

num.

num. 18. cum ſequen. Amat. reſol. 83. n. 12. de Marin. dicta reſol. 20. num. final.; Nam etiam in caſu quo concurrat inopia ſeù aliàs deteriorata conditio viri, itaùt intrẽt termini textus *in l. ſi cõſtãte*, quęſtio non leuis eſt inter DD., et de qua apud allegatos, àn hic actus importet ſimplicem cautionem & tenutam vel reſtitutionem, illaq; tota eſt voluntatis, quæ in dubio præſumitur potiùs iuxtà primam quàm ſecundam ſpeciem vt ſuprà; Sed hæc præſumptio cedebat veritati euidẽtèr ex inſtrumento inter partes inito comprobatæ, cuius inſtrumenti verbis & clauſulis attentis, reflectendo etiam ad veritatem, videbatur quod eſſemus in terminis formalis alienationis translatiuæ dominij, qua poſita de iure intrabat ius offerendi, eodem modo, quo illud in caſu reſtitutionis competit, vt in ſpecie *Amat. dicta reſol. 83. numer. 11. Giurb. deciſ. 16. num. 16.*, apud quos concordantes.

Ac etiam intrabat titulus prælationis, quam locum habere in re, quæ pro
6 dotis conſtitutione, vel reſtitutione detur æſtimata, quia in effectu eſt vera emptio & venditio, ſeù datio in ſolutum, firmant *Marant. ſenior conſ. 2. num. 10. & ſequent. Afflict. de iure prothomiſeos* §. 3. incipien. *licèt num. 7. Benedell. eodem tractat.* §. *cauſa verò dotis num. 8. Rendell. eodem* §. *cauſa dotis num. 2. plenè Tiraquell. de retract. lignag. gloſ. 14. num. 96. & 108 cum ſequen.*

Replicabant ſcribentes pro muliere, quod vbi etiam adfuiſſet partium volũtas faciendi dictam alienationem per viam reſtitutionis, adhuc tamen deficiebat poteſtas, quoniã conſtante matri-
7 monio non datur dotis reſtitutio; Verũ leuis erat replicatio duplicitèr; Primò quia id procedit in fauorem coniugis nolentis, vt ſcilicèt inuitus ab altero cogi non poſſet ad reſtitutionem, vel reſpectiuè receptionem, ſecùs autem vtroque volente, quia tunc nulla vrget iuris prohibitio, *Menoch. conſ. 378. num. 38. Giurb. dicta deciſ. 24. numer. 18.*, apud quos cæteri.

Et ſecundò quod id procedit, Vel vbi ex huiuſmodi præuentiuo reſtitutionis actu aliqua implicita donatio inter coniuges de iure prohibita reſultaret, aliudque inconueniens oriretur, Vel vbi bona reſtituta interim deteriorarentur, itaùt mulier indotata remaneret, ſeù aliàs pręiudicata, ex quo præiudicio, deceptionis, vel concuſſionis ſuſpicio ex huiuſmodi intempeſtiuo actu nullam iuridicam cauſam habẽte oriri poſſet, ſed his omnibus ceſſantibus, atque redundante actu in mulieris vtilitatem ex huius litis ſubſtentatione manifeſtè comprobatam, dum recuſando receptionem ſuæ dotis in pecunia, huius ſpeciei obtentionem affectabat, videbatur nullam concurrere cauſam dubitandi, omneſque ceſſare quæſtiones.

Quinimò dicebam, verè & propriè nõ
8 intrare terminos reſtitutionis dotis, ſed potiùs illos tranſmutationis de quantitate ad ſpeciem, quam tranſmutationẽ, receptum eſt, etiã conſtãte matrimonio fieri poſſe, dũmodò id ſequatur de communi coniugum conſenſu, atque mulieris vtilitas accedat ad *text. in l. ſi ei 26. l. ità conſtante 27. ff. de iure dotium l. mulieri, et l. cum maritus ff. de pact. dotal. Cyriac. controu. 251. num. 35. Rota deciſ. 74. nu. 11. poſt Merlin. de pignor.*; Et hic erat propriè caſus, dum verba inſtrumenti nõ importabant reſtitutionem, de qua nulla fiebat mentio, ſed verè & propriè dictam tranſmutationem, ideoq; verſabamur in caſu formalis alienationis.

Congregatio autem noluit hæc attẽdere, nequè ſuper huiuſmodi diſputationibus immorari, vtpotè reſpicientibus petitorium ac merita negotij principalis, ſed habendo ſpolium pro manifeſto, dum exequutiuè contrà tertiam fortè nequè citatam, proceſſum fuerat, conceſſit actrici manutentionem, innitendo ſimpliciter receptæ propoſitioni, quod in hoc iudicio non curatur de iuſtitia vel iniuſtitia, omneſque exceptiones quoquomodò turbidæ, reſpicientes merita cauſæ reijciuntur ad petitorium, ex latè collectis per *Poſtium de manuten. obſer. 42. & paſſim.*

VRBI.

VRBINATEN.

DOTIS,

PRO

PORTIA ANTONELLA, & ANTONIO VANNVCCIO CONIVGIBVS.

CVM

LVCRETIA VICTORIA MONTHIONA.

Caſus diſputatus coram A.C. & in Signatura.

An & quando dotans teneatur de euictione, ſiue àn promiſſa in dotem quota bonorum dotantis, intelligatur deductis debitis & oneribus necne.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *Vbi dotans eſt in dolo vel mala fide indiſtinctè præſtat euictionem.*
3 *Ceſſante mala fide intrat diſtinctio àn dos incipiat à promiſſione vel à traditione, cum alijs ad materiam.*
4 *Vbi euictio eſt expreſsè promiſſa, tunc illa indiſtinctè preſtanda eſt.*
5 *Idem in illis caſibus in quibus venditor eam præſtare non debet quia ſi eſt promiſſa præſtatur.*
6 *De* Deciſ. 13. Monterij, *vt res data in dotem cenſeatur libera ab oneribus.*
7 *An cenſus vel onera ſuper re donata vel legata ſpectent ad donatorem vel hæredem legantis, vel ad donatarium ſeù legatarium.*
8 *Non præſtatur euictio hæreditatis ceſſa, vel feudi aut alterius vniuerſitatis bonorum.*
9 *De dote conſtituta in [illegible]erſitate bonorum.*
10 *Quomodo controuerſia decidi debeat ſpectata ſubſtantia voluntatis magis quàm figura verborum.*
11 *Quod in omnibus actibus attendi principaliter debeat ſubſtantia voluntatis non formula verborum.*
12 *De coniecturis & circumſtantijs ſuadentibus qualis fuerit voluntas dotantis.*
13 *In caſu dubio deferendum eſt declarationi dotantis ſeù donatoris.*

DISC. LXXXIX.

1 FRanciſca Antonella duas habens filias, Portiam ſcilicet, & Claram, hanc ſecundam nuptui tradidit Andreæ Monthiono cũ dote ſcutorum 800., et vlterius promiſit, quod poſt ipſius Franciſcæ eiuſque viri obitum habebit etiam medietatem omnium ſuorum bonorum dotalium & extradotalium, quæ tunc habebat, compræhenſis tamen in dicta medietate præfatis ſcut. 800., pro quibus ex tunc aſſignauit tot bona partim ſtabilia partim mobilia cum obligatione euictionis, atque illinc ad triennium conſtituit dotem Portiæ alteri filiæ in ſcutis 1050.; Sequuta verò eiuſdẽ Franciſcæ morte, Lucretia Victoria dictæ Claræ prædefunctæ filia & hæres petijt medietatem bonorum, quæ dicta Franciſca de tempore præfatæ promiſſionis poſſidebat libera & exempta ab omni ære alieno, quod prætendebat ſoluendum eſſe ex reliqua medietate poſſeſſa per Portiam alteram ſororem, Vnde introducta lite prius in partibus, deinde coram A.C., obtinuit iuxta petita, quodque in calculo venire deberẽt etiã bona tunc per eamdem Franciſcam poſſeſſa & poſtmodum diſtracta, ſed adita Signatura, per iſtam agnita difficultate, quamuis ageretur de proceſſu executiuo in vim obligationis cameralis, commiſſa fuit cauſa appellationis cum clauſula tranſlatiua, *Si quid exequendũ*, et in hoc ſtatu cauſa pendet ſi nõ eſt concordata.

In diſputationibus igitur habitis coram A.C. & in Signatura, ſcribentes pro Lucretia Victoria actrice dicebant caſũ eſſe omnino planum; Licèt enim in hac materia euictionis prꝗſtandæ necne per dotantem, plures apud DD. habeantur quæſtiones ac diſtinctiones; Aut ſcilicet dotans dando rem alienam ſeù grauatã euictioni vel oneri ſubiectam, eſt in dolo & mala fide, et tunc ſiue ſit pater ſiue extraneus, ac ſiue dos incipiat à promiſſione ſiue à traditione, indiſtinctè euictio

2 ctio vel ſuppletio præſtari debeat iuxtà textum *in l. euicta Cod. de iur. dotium, vbi Oddofredd. Cin., Bald., Salicet., et alij relati per Fontanell. de pactis clauſ. 5. gloſ. 8. par. 14 nu. 33. cum ſequen.*; Aut dolus vel mala fides abeſt, et tunc intrat vul-
3 garis diſtinctio, de qua *in l. 1 Cod. de iure dotium, vbi communiter DD. relati per Fontanell. vbi ſuprà num. 17. Barboſ. in l. æſtimatis num. 17. & ſequen. ff. ſolut. matrim. Merlin. de pignor. lib. 3. quæſt. 44. num. 3. & ſequen. Boſſ. de Dot. cap. 17. per tot. Buratt. deciſ. 745. nu. 1. Rota dec. 176. par. 6. rec. dec. 150. par. 8. & dec. 62. p. 11. & infrà diſc. 157.* vbi de materia, An ſcilicet dos incipiat à traditione vel à promiſſione, vt hoc ſecundo caſu euictio præſtanda ſit, non autem primo, vnde propterea maior quæſtio eſſe ſolet circa applicationem, cum ſcilicet & quando dicatur incipere à traditione vel à promiſſione; Licèt neque huic generali diſtinctioni DD. acquieſcant, ſed ad alias procedant ſubdiſtinctiones inter patrẽ & extraneum, eamdemque mulierem ſeipſam dotantem, necnon, àn quæſtio ſit cum muliere fouente cauſam lucratiuam, vel cum viro fouente cauſam onerosam *ex deduct. dicto diſc.* 157.

Omnes tamen huiuſmodi quæſtiones procedunt, vbi verſamur in dubio, quia nempe euictio promiſſa non ſit, vnde intret difficultas, an ex iuris diſpoſitione illa præſtari debeat, Secus autem eius expreſſa promiſſione accedente, quoniã in claris ceſſant omnes quæſtiones, vt
4 communi calculo firmant ſcribẽtes ſuperius allegati & cæteri apud eos, ac tanquam abſolutum ſupponitur *per Rotam apud Buratt. dicta dec. 745. num. 1., & dicta deciſ. 176. nu. 7. par. 6. rec.* Quod generaliter habemus in omnibus illis caſibus, in quibus regulariter euictio de
5 iure præſtanda non eſt, quia nempe emptor ſciat rei defectum iuxtà terminos textus *in l. ſi fundum ſciens Cod. de euict.*, Sicut vbi euictio ſequitur de natura rei, regulariter non præſtanda, nam adhuc præſtanda eſt, quoties expreſsè promittitur, quinimò etiamſi implicitè ex verborum amplitudine alijſque coniecturis vel circumſtantijs eadem promiſſio concurrat, iuxta deducta *in Ariminen. euictionis caſtrorum ſub tit. de feudis diſc. 44.*; Et in ſpecialibus terminis dotis conſtitutæ in quibuſdam bonis, vt intelligatur de illis liberis, itaut debita & onera etiam realia transfundantur in dotantem, aliaque eius bona plenè firmatur *per Monterium deciſ. 13.* in qua auctoritate ſe fundauit iudex.

Mihi pro Portia rea conuenta ſcribenti, omnia hæc videbãtur à caſu quæſtionis extranea, cum non ageretur de
6 dote conſtituta in certa ſpecie, quo caſu intrant termini euictionis, et de quo agitur apud *Monterium dicta deciſ. 13.*, vbi de dote conſtituta in quadam domo ſimpliciter data abſque expreſſione oneris, quo illa grauata erat, quod notabilem rei partem abſorbebat, vnde propterea intrare videbantur termini quæſtionis diſputatæ *apud Cenc. de cenſ. q. 79. ex num. 16. cum ſeqq. de Marin. reſol. 12.*
7 *lib. 1. & Rota apud eumdem Marin. aliàs 143. par. 5. rec. Reuerter. & add. dec. 360.* An ſcilicet & quando donata vel legata re aliquo onere grauata, iſtud pertineat ad legatarium vel donatarium, vel potius ad hæredem vel donatorem reſpectiuè, et magis proximè *apud Decium conſ. 236. ſeù 237.*

Sed agebatur de conſtitutione dotis in quota ſeù vniuerſitate bonorum, nẽpe in eorum medietate, quo caſu non intrant termini euictionis, niſi quoad ipſam vniuerſitatem in genere non autẽ quoad ſingula membra ipſam vniuerſitatem conſtituentia *ad text. in l. 2. ff. de*
8 *hered. vel action. vendita*, vbi communiter ſcribentes, et ex qua ratione eadẽ regula intrat in venditione feudi, quod eſt vniuerſitas, vt eius euictio non præſtetur, niſi de illis corporibus, quæ expreſsè & nominatim deducuntur ad ſpeciem ex deductis *in Neapolitana ſeu Caputaquen. eod. tit. de feudis diſc. 32.*; Et in terminis donationis ita diſtinguendo inter donationem certæ rei, ac illam vniuerſitatis bonorum *ex Corn., & Mãtica*, et alijs relatis habetur *apud Andreol. controu. 240. num. 60.*; Ac in ſpecialibus terminis dotis, vt conſtituta in dotem
9 aliqua bonorum vniuerſitate, intelligatur detracto ære alieno, probat *text. in l. mulier bona ff. de iur. dotium, vbi ſcribentes, de quibus apud Buratt. deciſ. 254. n. 2. & 3. Duran. deciſ. 348. nu. 5. & 6, Amicus meus Conciol. alleg. 40. nu. 26. cum ſequen.*, vbi plenè ac elaboratè cętera cumulãtur.

Dice-

Dicebam autem, reflectendo etiam ad veritatem, quod licèt verba apocę dotalis, in quibus litteraliter inſiſtebatur, aliquam difficultatem inferrent, dum promiſſa erat medietas bonorum, quæ tunc poſſidebatur, vnde propterea in
10 calculo venire deberent ea quę ipſa dotans pro eius occurrentijs poſtea diſtraxerat, ſeù non deberent venire illa debita & onera, quæ poſtmodum contrahere coacta fuerat, Attamen cum iſta eſſet quæſtio voluntatis, et quidnam dicta mulier dotans in animo habuerit, dum præſertim agebatur de muliere populari huiuſmodi ſubtilitatum iuris ignara, neq; percipiente quid importet promittere euictionem necne, et quæ promiſſio veriſimiliter, pluribus adminiculis & circumſtantijs etiam ità ſuadentibus, erat potius, vt frequentius contingit, adiecta de ſtylo ſeù formulario imperiti Notarij non percipientis quid id importet, Idcircò immorandum non erat in cortice & figura verborum, ſed pro iudicis prudenti arbitrio ſpectanda ſubſtantia veriſimilis volũtatis, vt in omni-
11 bus humanis actibus tam inter viuos quã per vltimam voluntatem faciendum eſt, vt de actibus inter viuos cæteris relatis *Mantica de Tacitis lib.2.tit.7. Buratt.dec. 113.num.7. Merlin.deciſ.692.nu.46. Romana fideiuſſionis 24. Maij 1660. Veroſpio, & in alijs*, Et de actibus per vltimam voluntatem *idem Mantica de coniecturis lib.3.tit.3.num.9. Otthob.dec.254.n.final.*, et frequenter in ſua materia *ſub tit. de fideicommiſſis*; Et quidem iſte videtur maior ac frequentior error, quem in foro experiamur, iudaico ſcilicet more inſiſtendi in formalitate verborũ, ac in gramaticali ſignificatione illorum, non reſpiciendo ad qualitatem perſonarum, aliaſque facti circumſtantias, ex quibus ad euidentiam patere ſolet partes nec quidem à longè cogitaſſe ad ea quæ per Iuriſtarum ſubtilitates deducuntur ex verbis ſeù clauſulis & dictionibus ex Notariorum formulis ita conceptis.

Spectata igitur dicta ſubſtantia veritatis, obſeruabam reflectendum eſſe, quod agebatur de matre ſene alia prole
12 deſperata, duas habente filias, quarum vnam viro tradebat, alteram verò innuptã penès ſe retinebat, vnde propterea ea quæ maritabatur, eiuſque vir, iuſtè timentes, nè amor filiæ præſentis in caſu obitus præponderaret, atque inæqualitatem inter eas in materna ſucceſſione cauſaret, ità volueruut de æqualitate aſſecurari, vt ſcilicet nupta integram medietatem obtinere deberet, Quod ſatis comprobabat ea circumſtantia, dum idem adamuſſim curatum fuit promitti per patrẽ ſponſi, vt ſcilicet ipſe eũ æqualiter cũ alijs filijs tractaturus eſſet, itaut integram portionem haberet tanquam per aſſecurationem futuræ ſperatæ parentum ſucceſſionis; Ac etiam quia iuxtà intelllectum actricis duò reſultarent incõuenientia omnino inueriſimilia, Vnũ quod dos filiæ, primò nupræ, attenta perſonarum qualitate, ità efficeretur magna & exceſſiua; Et alterum quod alia filia, quæ penes matrem remanebat, atq; prædilecta probabatur, ità penè indotata remaneret, ſi debita & onera in aliã medietatẽ transfundẽda eſſent; Accedẽte etiam regula ſeu legali pręſumptione generali ſuper æqualitate à parentibus inter filios ſeruanda; Et nihilominùs dicebam ſufficere ex his caſum reddi dubium, vt deferendum veniret declarationi eiuſdem matris dotantis, quæ antequam decederet ità expreſsè declara-
13 uerat, cum etiam in contractibus irreuocabilibus liceat donatori ſeù alteri contrahenti in caſu dubio facere declarationem, cui deferendum eſt ex deductis *per Rotam dec.402.nu. 31. & ſequen. par.9. & dec.84.num.18. & ſeqq. par.10. rec., apud Otthob.deciſ.119. num. 7. & 8. Romana ſcut.30. m.9. Aprilis 1660. & 21. Iulij 1661. Albergato impreſſ. poſt collu-ctationes Bondeni deciſ. 77. & 90.*, Ideoque mihi parùm probabilis viſa eſt dicta determinatio, quodque veritas aſſiſteret prædictarum ſororũ omnimodæ æqualitati, ſpectata ſubſtantia veriſimilis voluntatis, neglectis autem verborum formalitatibus ac Iuriſtarum ſubtilitatibus; De alijs verò ad hanc materiam euictionis præſtandæ nec nè per dotantem habetur infra *dicto diſc.157.*

MELEVITANA

FIDEICOMMISSI

PRO

MARIETTINA, & CATHARINA de CASCIAR & CONSORTIBVS.

CVM

PETRO & IOSEPHO DE CASCIAR

Caſus deciſus per Rotam pro Mariettina & alijs.

An & quandò ſubſtineantur onera doti adiecta, et qualis conſenſus mulieris requiratur pro validitate huiuſmodi onerum, quæ aliàs de iure non ſubſtinentur, Et quando mulier dicatur dotari de bonis proprijs, vel dotantis.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *Reſolutio cauſa.*
3 *Hæres alienantis an poſſit impugnare factum ſui auctoris etiam ex iure proprio.*
4 *Dotans de bonis ipſius dotatæ non poteſt adijcere onera, vel pacta præiudicialia, et num. 7.*
5 *De conſuetudine Sicilia, & Inſulæ Meleuitanæ ſuper communione filiorum in bonis parentum et de portione filiali.*
6 *Diſtinguuntur plures caſus dotantium ad effectum facultatis adijciendi onera doti.*
7 *De eadem concluſione de quà num. 4.*
8 *Qualis conſenſus requiratur in muliere dotata de bonis ſuis.*
9 *Quando mulier dicatur dotari de bonis proprijs.*
10 *De eodem, et declaratur.*
11 *Quando mulier dicatur donare dotanti, vel alteri ad cuius commodum adiectum eſt onus.*
12 *Quid contineat pactum reuerſiuum adiectum fauore patris dotantis in dote profectitia.*
13 *Quid vbi dos data à patre efficitur aduentitia propter donationem.*
14 *Quando onus dicatur adiectum in continenti, vel ex interuallo.*
15 *De eodem, quando dicatur in continenti, licèt de facto ſit ex interuallo.*
16 *De priuilegio legitimæ, vt non recipiat onus.*
17 *Adijci poteſt onus in exceſſu ſuper legitima.*
18 *Et quando etiam ſuper legitima, et quomodò exceſſus attendatur.*
19 *An ad effectum adijciendi onus ſuper dote ad ratam legitimæ requiratur iſtius mentio ſpecialis.*
20 *De alijs caſibus diſtinctis ſupra num. 6. de quibus hic non agitur remiſſiuè.*

DISC. XC.

1 SAluus Cumbo eius filijs quorumdam bonorũ donationem fecit liberam & abſque onere, cum ſola facultate ſeruandi inter eos inæqualitatem, magiſque vnũ quàm alterum gratificãdi; poſt modum verò ad aliquos annos nuptui tradidit Amatam filiam Nicolao Ioanni Caſtellet, conſtituta dote in quibuſdam bonis, quam declarauit conſtitutam cenſeri, tam in computum ac ſatisfactionem dictæ donationis, quàm in bonis ſibi competentibus in communi ſubſtantia, necnon pro legitima, ac omni alia portione & iure &c. in paternis & maternis, et in quibus bonis in dotem datis in eadem apoca dotali cum ſolo viro abſente muliere inita, dictũ fuit ſuccedere debere iure fideicõmiſſi filios ac deſcendentes ex eo matrimonio procreandos; Cum autem Amata prædicta, mortuis parentibus, pro liberando virũ à carceribus ſer. ſer. aliqua ex dictis bonis dotalibus alienaſſet in auctorem Mariettinæ & conſortium, contra iſtos, eadem Amata defuncta, Petrus, & Ioſephus eius filij vel nepotes, tanquam vocati ad fideicommiſſum prædictum, iudicium immiſſionis inſtituerunt coràm Inquiſitore Meleuitano, à quo prodijt ſententia reorum conuentorum abſolutoria, vnde introducta cauſa per appellatio-

lationem *in Rota corã Beuilaqua*, datoq;
2 dubio, *An actoribus danda eſſet immiſſio, ſub die* 20.*Februarij* 1669.negatiua prodijt reſolutio,cõfirmata *ſub die* 19. *Iunij ſequentis* in diſputatione habita occaſione nouæ audientiæ de ſtylo conceſſæ, atque mihi pro reis conuentis ſcribenti, reflectendo etiam ad veritatem, reſolutiones viſæ ſunt probabiles, benèque fundatæ.

Tum ex motiuo facti, quo ſubſiſtente ceſſabat omnis alia quæſtio iuris,ob hæreditariam ſcilicet qualitatem in ipſis actoribus concurrentem parentum alie-
3 nantium, vnde intrabat vulgaris regula textus *in l. cum à matre Cod. de rei vendicat., & l. vendicantem ff. de euiction.* quam hodie receptum habemus obſtare hæredi etiam in iuribus ex propria perſona competentibus, donec docto de legitimo inuentario, redditiſque rationibus de bonis hæreditarijs, doceat nihil habere in manibus, vndè ex inuentarij beneficio hæredis perſonam exuat, ex ijs, quæ habentur *ſub tit. de fideicommiſſis*, ac etiam habetur ſuprà *hoc tit. in Romana reſidui dotis diſc.* 22.

Tum etiam, circumſcripta iſta hæreditaria qualitate, ex inefficacia dicti oneris, quod pater abſque expreſſo ac valido ipſius mulieris conſenſu adijcere non poterat in illis bonis, quæ magis
4 propria ipſius dotatæ erant, quàm dotantis, nullam proindè cum dotata liberalitatem exercendo,ideoque intrat vulgaris propoſitio, vt *quem non honoro, grauare non poſſim*; Siquidem parentes expreſsè profeſſi ſunt dictam dotem cõſtituere in cauſam dictæ donationis, vnde in hàc parte tractari dicebatur de bonis proprijs ipſius mulieris ante matrimonium & dotis conſtitutionem per validam ac perfectam donationem iuratam ſibi iam quæſitis, Ac etiam pro legitima ſeu portione ſibi debita in bonis paternis & maternis, quæ pariter ex vulgari diſpoſitione textus *in l. quoniam in prioribus Cod. de inoff. teſtam.* non recipit onus vel conditionem, cum legitima poſt ſequutam mortem parentum dicatur de bonis ipſorum filiorum, quibus de neceſſitate à parentibus quamuis inuitis debita eſt.

Scribentes pro actoribus non negando dictas propoſitiones, vtpote certas, ac notorias, fundamentum conſtituebant in conſuetudine dictæ Inſulæ, quæ
5 cum iuribus vel conſuetudinibus Regni Siciliæ vltrà viuit, vt ſcilicet bona per coniuges quęſita, dicantur illis, ac etiam filijs ex eo matrimonio procreatis communia, itaut tertia pars, quæ *filialis* dicitur, ſit filiorum, atq; loco legitimæ ſubrogata, reliquæ verò duæ portiones ſint vtriuſq; coniugis, ac ad eorum liberã diſpoſitionẽ ex deductis *per Giurb. ad conſuetud. Meſſanen. c.* 1. *gloſ.* 12. *n.* 1., *et cap.* 4. *gloſ.* 4. *nu.* 1. vbi quod dicta conſuetudo ſeruatur in toto Regno Siciliæ, Et in ſpecie quod ſeruetur in iſta Inſula Meleuitana firmant *Imola in cõſ. edito Melitæ impreſſ. apud Nepitam ad conſuetud. Catinen. ſeù Catanien. tit.* 3. *nu.* 153. *cum ſequen.*, ac etiam dixit *Rota apud Merlin. dec.* 347. *num.* 3. *&* 4., Vndè propterea inferebatur, quod iſta libertas prætendi poterat in ſola tertia parte cadente ſub portione propria & filiali, non autem in duabus alijs partibus pertinentibus ad parentes, ac ad eorum liberam diſpoſitionem.

Meritò autem hoc motiuum, quod erat vnicum actorum fundamentum, neglectum fuit ex defectu applicationis ad factum, Tunc enim dicebã illud procedere, quando parentes vniuerſum eorum aſſem huic filiæ pro eius dote conſtituiſsẽt,quo caſu intraret dicta portionum dictinctio; Verum cõtrarium conuincebat lectura apocæ ſeù inſtrumenti dotalis, quod ſcilicet hæc dos conſtitueretur in cauſam donationis vt ſuprà, ac etiam pro legitima & propria portione, et conſequẽter nihil datum erat de portionibus proprijs ac liberis ipſorum parentum, vnde quæſtio ceſſabat ex ſolo facto.

Et quoniam ijdem ſcribentes vlterius progrediebantur, quod ſcilicet in omnem euentum iſtud fideicõmiſſum ſuſtineri deberet ob conſenſum ipſius mulieris, qui licèt non adeſſet expreſſus, dum in apoca ſeu inſtrumento dotali non interuenit, adeſſe tamen diceretur implicitus ob ſubſequutũ matrimoniũ, per quod mulier acceptare ſeu ratificare dicitur conſtitutionem dotis cum viro factam cum omnibus pactis & conuentionibus adiectis, et ſuper qua propoſitione copioſas retexebant allegationes,

Idcir-

Idcircò pro huius materiæ dilucidatione, & quãdo huiuſmodi cõſenſus tacitus ſeù implicitus reſultet ac ſufficiat, vel potius requiratur expreſſus ac validus, aduertebam, reflectendum eſſe ad diſtinctionem plurium diuerſorum caſuum, quos ſex conſtituebam.

Primò nẽpè vbi agitur de patre fortius verò de alio remotiori dotãte fœminam de iſtius bonis proprijs, verè & de
6 facto, vel quæ ex iuris interpretatione propria cenſenda ſunt; Secundò vbi de dote conſtituta per patrem in vita cum ſubſequuto effectu, ipſo adhuc viuente; Tertio de conſtituta per eumdẽ patrem nullo contracto matrimonio, atque effectum ſortitura poſt eius mortẽ; Quartò de conſtituta per fratres mortuo patre; Quintò de conſtituta per matrem, vel alios aſcendentes, Et ſextò demum de conſtituta per alios coniunctos vel extraneos.

Primo caſu planum eſt, onera tali doti adiecta, ceſſante conſenſu, iuxtà modum de quo infra, non ſubſtineri ac haberi pro non ſcriptis, ex dicta ratione, quod *quem non bonoro grauare non poſſum*; Ac etiam quia prorſus irratio-
7 nabile eſt, vt non dominus grauare debeat dominum in re ſua, vt antiquioribus collectis habetur *apud Fontanell. de pactis clauſ.5.gloſ.10.par.1. num. 11. Amat.var.reſol.cap.28.num.5.& cap.64. num.8. latè Boſſ.de Dot.cap.7. Rota deciſ. 710.nu.1.par.1.rec. Romana dotis 3. Decembris 1632.& in Fauentina ſucceſſionis 21.Februarij 1639.corã Dunozetto* inter ſuas *deciſ. 267. & 528.*, Atque ad hunc effectum abſolutum eſt non ſufficere illũ tacitum ſeù implicitum conſenſum, qui reſultare dicitur à contractu matrimonij, vel alijs actibus, vt aduertitur *apud Millin.deciſ.317.num.7.& 8.*cum alijs in huius cauſæ deciſionibus, Quinimò neq;
8 ſufficit conſenſus expreſſus, niſi data in ipſa mulieri tali ſcientia certa & poſitiua, quod ita ipſa voluerit de bonis ſuis diſponere per organum eius patris, vel alterius dotantis, tanquam per donationem ita occultatam, factam ijs, ad quorum fauorem onera adiecta ſunt, quod rarò, præſertim in puellis, quæ à parentibus dotantur vel alijs, quibus reuerẽtia debetur, in praxi eſt verificabile.

Difficultas autem in propoſito cadere ſolet, quando dicatur mulier dotari de bonis proprijs necne, quoties nõ agitur
9 de proprijs per veritatem & de facto, vt ſunt e. g. bona materna ſeù alia aduentitia propria vel impropria, quorum dominium ſibi antè dotationẽ iam quæſitũ ſit, ac penès eam reſidet, ſed agitur de bonis, quæ naturalitèr ac de facto ſunt in dominio dotantis; Ex iuris autem fictione ſeu potentia cenſentur bona propria ipſius dotatæ, vt eſt quando dotatur de bonis quibem dotantis, ſed correſpectiuè ad renunciam quam faciat ad fauorẽ dotantis, legitimæ in ipſiusmet bonis competenti, ac etiam aliorum coniunctorum ſucceſſionibus, alijſque iuribus ſibi competentibus, vel competituris, cum tunc illa dos dicatur pretium ita præuentiuè ſolutum iurium, ve de præſenti competentium, vel in futurum ſperatorũ tãquam per ſpeciẽ implicitæ emptionis & venditionis seù alterius cõtractus correſpectiui, *vt in allegatis deciſionibus 267.& 528. Dunozetti*, in quibus allegantur *Gratian., Serapb.& cæteri*, ac etiam *in Romana pecuniaria 15. Iunij 1665. coràm Albergato* & in alijs.

Quod tamen mihi ſemper viſum eſt
10 diſcretè intelligendum eſſe, pro iudicis prudenti arbitrio, ex facti qualitate regulando, An ſcilicet iura quæ renunciantur ſint talia, quod iſtud pretium de condigno exigant, liberũ ab omni onere, quoniam rectè dari poteſt, quod iura renunciata tanti non valeant, et conſequenter quod iuſtum pretiũ ſit illa ſũma quæ detur ita vinculata, eodem modo, quo in dies habemus, vt pro debito, quinquaginta vel ſexaginta detur res habens valorem intrinſecum ſcut. 100., ſed ratione vinculi vel oneris valeat ſolum 50. vel 60., iuxtà quotidianam praxim locorum montium vinculatorum, vt habetur *ſub tit.de Regal.diſ.30.31.& 32.* cum ſimilibus; Improprium ſiquidem ac irrationabile eſt dicere, quod patre magnam dotem filiæ conſtituente de proprio, vt paternæ obligationi ſatiſfaceret, adijciente autem pro ſolita ac abundantiori cautela pactum renunciæ, quæ ob exiſtentiam maſculorum, vel ob alias circumſtantias, veriſimilitèr parùm vel nihil profutura ſit, id dotis naturam corrumpere debeat, illamq; efficere aduentitiam, ac de proprijs bonis ipſius

filiæ

filiæ conſtitutam ità & taliter quod diſ-
ſoluto matrimonio, ipſo patre viuente,
ad eum dos redire non debeat, quodque
filia diſponendi licentiam,ac libertatem
habeat,contrà omnem veriſimilem intẽ-
tionem patris vel alterius dotantis,nun-
quam cogitantis facere illum contra-
ctum emptionis & venditionis, ſeù aliàs
correſpectiuum, quem ità Iuriſtæ ſubin-
telligunt, cum id recipiendum ſit ad li-
mites ac proportionem iurium renun-
ciatorum, & pro quanti tunc illa æſti-
marentur uendi poſſe,quod frequentius,
vel nihil, vel quid ſatis modicum im-
portare ſolet, vt benè aduertitur *apud*
Millinum deciſ.213. num.1.; Ideoque er-
roneum videtur id ità ſimpliciter, ac in-
definitè capere, vt eo ipſo quod adeſt re-
nuncia, dicatur mulier dotari magis de
bonis proprijs, quàm de illis patris vel
aliorum dotantium, cum in eo exceſſu
dotari dicatur de bonis dotantis; Vt à
ſimili habemus ſuper inſinuatione alijſ-
que ſolemnitatibus non requiſitis in do-
nationibus correſpectiuis ac oneroſis,
quoniam intelligitur ad ratam ſeù men-
ſuram oneris, non autem in exceſſu, in
quo remanet in terminis puræ ac ſimpli-
cis donationis gratuitæ, vt in ſua mate-
ria *ſub tit.de donationibus* cum ſimili-
bus.

Eũdẽq; errorẽ continere videntur tot
diſputationes, quas Noſtri retexunt ſu-
per illa implicita donatione, quam ipſa
11 dotata facere dicatur de bonis ſuis, ſu-
per quibus præſens & non contradicens
patiatur adijci onera, illam deſumendo
ex formula ſtipulationis Notarij ſuper
dotis reſtitutione cum ſimilibus, ex ijs,
quæ cæteris relatis benè & compendioſè
reaſſumuntur per *Barboſ.in l.quæ dotis ff.*
ſolut.matrim.ex nu.9. poſt Menoch. lib.3.
præſumpt.10., quoniam ſatis difficile eſt
id ad praxim reducere,cum tales formu-
læ,à Notarijs magis,quã à partibus con-
cipi ſoleant iuxta ea, quæ habentur ſu-
prà *in Romana cambij diſc.32.*, ideoque
parùm probabilia videntur ea quæ in
propoſito habentur *apud Menoch. dicta*
præſumpt.10., et Sanfelic. deciſ.128. cum
ſimilibus, vt benè agnoſcit *Barboſ.* vbi
ſupra.

Quare applicando ad caſum; Quate-
nus pertinet ab bona propria ipſius mu-
lieris; quæ licèt à patre profecta, aduen-
titia dici poſſunt, vtpote donata iure
validæ ac iuratæ donationis, per quam
dominium ante matrimonium, ac do-
tis conſtitutionem illi iam quæſitũ erat,
planum dicebam, quod huiuſmodi pa-
ctum nullius operationis remaneret po-
tiſſimè dum neque conſenſus expreſſus,
neque præſentia ipſius mulieris acceſſe-
rant, ſed ſolum allegabatur conſenſus
præſumptus ex ſubſequuto matrimonio
reſultans.

Alter caſus eſt dotis conſtitutæ per
patrem de bonis proprijs cum ſubſequu-
to matrimonij effectu in eius vita,et quę
dos regulariter profectitia eſt; Et in
hoc intrat ſubdiſtinctio, An matrimo-
nium pro quo huiuſmodi dos conſtitu-
ta eſt, ſoluatur ſuperſtite ipſo patre vi-
uente,vel poſt eius mortem;Primo enim
caſu, ſi agimus de pacto reuerſiuo ad ip-
12 ſum dotantem, plana eſt illius validi-
tas, cum nil exorbitans contineat, ſed
ſolùm explicet id quod eſt de iure iuxta
terminos vulgaris *textus in l.dos à patre*
Cod.de iure dotium; Solumque duæ diffi-
cultates cadere ſolent, Vna eſt, vbi ma-
trimonium ſoluitur per mortem mulie-
ris ſuperſtitibus viro & filijs, quo caſu
ex conſuetudine *Martini* ceſſat diſpoſi-
tio dicti textus, An ſcilicet pactum ſit in
aliquo operatiuum necne, quod pende-
re videtur à circumſtantijs facti, et àn
id factum ſit, vt ità tollendo dictã con-
ſuetudinem fiat reuerſio ad ius commu-
ne; In dubio autem cum interprætatio
facienda ſit contra ſe fundantem in pa-
cto iuxta vulgarem regulam *textus in*
l.veteribus ff.de pactis, cenſendum vide-
tur adiectum ſolum eſſe gratia explican-
di quod eſt de iure, ex collectis *per*
Amat.reſol.48.num.3.

Alia verò difficultas eſt, vbi dos non
remanet in terminis profectitiæ,ſed trã-
ſit in aduentitiam iure explicitæ vel im-
plicitæ donationis, quam pater feciſſe
13 dicatur iuxta terminos textus *in l.Pom-*
ponius Philadelphus, et iſto ſecundo ca-
ſu, quia bona in dotem data perfectè
tranſeunt in filiæ dominium, per matri-
monij diſſolutionem non reſolubile,ita
ut non intrent termini textus in *d. l. dos*
à patre, minuſq; alij conſuetudinis *Mar-*
tini, idcirco intrat diſtinctio, àn pacta
& onera adiecta ſint incontinenti vel ex
interuallo; *Si* enim incontinenti, non
dubi-

Digitize

dubitatur de illorum validitate, cum in quacumq; valida ac perfecta donatione, quę fiat inter viuos cuilibet extraneo, pacta & onera adijci poſſint pro libito donatoris *ad text. in l.1. & l.quoties Cod.de donat., quæ ſub mod., et l.finali Cod.de reuoc.donat.*; Secus autem vbi ex interuallo, cum tunc intrare videantur eadem, quæ habentur ſupra in primo caſu præcedenti ſuper oneribus non adijciendis in re propria ipſius dotatæ, niſi accedente tali conſenſu, qui retrodonationem, ſeù diſpoſitionem importet iuxtà terminos textus *in l.ſi à ſocero Cod.de iure dotium*, Vnde propterea quæſtio eſt magis facti quàm iuris, àn ſcilicet adiectio pactorum, ac onerum ſit incontinenti, vel ex interuallo, quoties non inſtantaneè, atque cum vnica ſcriptura, ſed diuerſis temporibus & cum diuerſis ſcripturis id ſequatur.

Ad id autem dignoſcendum determinatio pendet ab eo, an primus actus ſit perfectus aliam non expectans perfectionem à ſecundo, vel potius ſit imperfe-
14 ctus, à poſteriori perfectionem expectans; Iſto enim ſecundo caſu dicitur incontinenti, non autem ex interuallo, quoniam ſecundus actus perficiens habetur pro primo, et vnico, alter verò reputatur ſolùm præparatorius, vt frequenter contingere ſolet quādo dos conſtituitur in apoca dotali, ſeù capitulis matrimonialibus, quæ inter partes priuatim fiunt ſub pacto conficiendi deſuper inſtrumentum publicum, cum pactis, conditionibus & oneribus in eo exprimendis ac adijciendis ex collectis per *Amat.reſol.64. numer.2.* benè *Rota apud Millin.dicta dec.213.n.2.* vbi quod ſufficit ſi dicatur cum pactis ſolitis, vel iuxta conſuetudinem.

Prout in ſenſu plurium, incontinenti dicitur, vbi dos conſtituatur occaſione ſponſalium de futuro ante contractum matrimonium, ex ea ratione, quod in-
15 terim actus dicitur conditionalis, et ſucceſſiuè imperfectus, expectans perfectionem à futuro matrimonio, vt in ſpecie cæteris relatis aduertunt *Amat.dicta reſol.64.num.3. Merlin.de legitima lib.3. tit.1.quæſt.9.num.17.& 19. Rota dec.381 n.3.part.2.recent.*; Quod tamen de ſtricto iure non trāſit abſq; difficultate, cum ex veriori magiſque recepta ſententia, iſta non dicatur conditio voluntaria ſed caſualis vel mixta, cuius purificatione ſequuta intrat retrotractio, ex ijs quæ in propoſito hypothecæ dotalis habentur ſuprà *in Senen.& in Æſina diſ.78.& 79.*; Adhuc tamen æquitas patri aſſiſtere videtur ex diſpoſitione vel ratione textus *in l. iure ſuccurſum ff.de iure dotiū cum cõcord.*, quod tamen maturè examinatum non fuit vtpotè extrà caſum controuerſiæ.

Verſabamur enim in ſecunda parte dictæ diſtinctionis, quod ſcilicet matrimonium diſſolutum eſſet poſt mortem patris dotantis, quo caſu certum eſt pacta & onera etſi ab initio valida re-
16 ſolui, ac ceſſare ex priuilegio legitimæ, ſiue conſuetudinariæ portionis filialis loco legitimæ ſuccedentis, à qua omnia onera & grauamina reijciuntur ad vulgarem textum *in l.quoniam in prioribus Cod. de inoff. teſtam.*, Ideoq; talia pacta ſunt ab initio valida, implicitumque ſtatum validitatis habent, quatenus contingat matrimonium viuo patre diſſolui, cum non detur legitima viuentis, ſed facto caſu mortis, per quem ius legitimę, vel dictæ cõſuetudinariæ portionis aperitur, tanquam immutato rerum ſtatu, Vel iuxtà vnam opinionem ex eiuſdem patris præſumpta voluntate, Vel iuxta alteram ex legis potentia, reſoluuntur ac ceſſant, vt poſt antiquiores ibi relatos habetur apud *Amat. dicta reſol.64. nu.4. & 5.*, et per alios communiter agentes de tertio proximè ſequenti caſu dotis conſtitutæ per patrem morientem, effectum ſortituræ poſt mortem vtpotè ſuccedentis loco legitimæ.

Idque planum eſt, vbi expreſſa vel coniecturata patris voluntas non reſiſtit, quoniam in dubio illa præſumitur iuris diſpoſitioni conformis; Difficultas autem eſt, vbi conſtat eius voluntatē fuiſſe, vt onus etiam poſt eius mortem duraturum eſſet, vtpote non ipſius, ſed
17 alterius commodum reſpiciens, vt propriè erat caſus præſentis controuerſiæ, dum ſupponendo pater ordinem naturæ, non curauit eſſe ſollicitus de pacto reuerſiuo ad ſui fauorem, ſed ſolùm adiecit quoddam fideicommiſſum ad fauorem filiorum, qui ex eo matrimonio erāt extituri; Et in hoc quoties onus non ſubſtinetur ratione conſenſus, ſeù volun-

tatis

tatis ipſiuſmet mulieris, ſed totum pendet à poteſtate patris dotantis, reſolutio pendet à quantitate eius quod in dotem datum eſt, an ſcilicet excedat necne legitimam filiæ debitam; Si enim non excedit, difficultas ceſſat, Siverò excedit, quod tamen in dubio non præſumitur, ſed per allegantem probandum eſt, vt in ſpecie firmatur in prima huius cauſæ deciſione, et tunc cōmunis ſenſus eſt, onus ſolum ſubſtineri in exceſſu, in quo pater habetur iure cuiuslibet extranei, ex collectis per *Amat. vbi ſupra Altograd. conſ. 18. lib. 2. num. 10. 30.* & per totum *Boſſ. de dot. cap. 7. numer. 18. Buratt. deciſ. 693. num. 7. & 8., et infra diſc. 155.*

Licèt, et hæc dici poſſit quæſtio facti & voluntatis, àn ſcilicèt ità ſtudioſè dos exceſſiua vltrà legitimam ſeù vltrà congruam, ad quam præciſè pater teneba-
18 tur, conſtituta ſit per quandam ſpeciē cautelæ *Soccini*, vt illud plus compenſaret onus, et ſic bona vinculata minus æſtimata ratione vinculi conſtituerent legitimam ſeù dotem congruam, eo modo quo exempli gratia, vt ſuprà dictū eſt debitor in mille daret creditori quindecim loca montium vinculata habentia valorem intrinſecum ſcutorū 1500. quę tamē ratione vinculi valent ſolùm 1000 iuxta ea quæ habentur *in Romana Cambiorum ſub tit. de cambijs diſc. 1. & 2.*, & in deciſionibus in ea cauſa editis, ac etiā *ſub dicto tit. de Regalibus ad materiam locorum montium, diſc. 30. 31., et 32.* cum ſimilibus.

Atque iuxta ea quæ in propoſito dictæ cautelæ vulgò nuncupatæ *Soccini* ſuper onere compenſando cum maiori emolumento, habentur in *Lucana & in alijs ſub tit. de legitima & detractionibus*;
19 Licèt enim id non pendeat à ſola poteſtate dotantis, ſed etiam à voluntate dotatæ, quæ poteſt id nō curare, ſed velle legitimam liberam, atque regulare priuilegium legitimæ ſit, vt eius mentio ſpecialis requiratur, et non ſufficiat acceptatio generalis teſtamenti vel alterius diſpoſitionis, *vt in dicta Lucana* & alijs in præfata ſua materia *ſub tit. de legitima*, et conſequenter præſumptus ſeu implicitus conſenſus mulieris reſultans à ſubſequuto matrimonio non ſufficiat, Nihilominus vbi non agitur de pacto reuerſiuo ad fauorem dotantis vel eius hæredum, minuſque de alio onere ad fauorem extraneorum, ſed de pacto quod ex communi vſu eſt quodammodò connaturale, vt ſcilicet dos debeat eſſe filiorum, de facili dictus conſenſus ſubintelligendus videtur, atque benignè in materia procedendum, neque intrat dictum priuilegium mentionis ſpecialis, potiſſimè, quia huiuſmodi pacta ſolent eſſe pars contractus vtpotè procurata à viro ità filios de materna dote aſſecurare volente, iuxta ea quæ in propoſito à ſimili habemus, *in Romana donationis de Iordanis ſub tit. de donationibus*, vbi de incluſione legitimæ in donatione contemplatione matrimonij, in qua cōtemplati ſint filij tanquam filij.

Verum quatenus pertinet ad applicationem, huiuſmodi inſpectiones ſeù quæſtiones ceſſabant in hac facti ſpecie, dum non conſtabat de huiuſmodi exceſſu, atque expreſsè dictum fuit dotem conſtitui pro conſuetudinaria portione, ſeù legitima, nedum ipſius patris dotantis, ſed etiam matris, et ſic verſabamur in caſu præciſo priuilegij legitimæ excludentis onera.

De tribus autem alijs caſibus ſuprà diſtinctis ſuperfluum fuit in præſenti agere, vtpote à caſu controuerſiæ omnino extraneis, ſolumque obiter inſinuatis pro
20 tollendis aliquibus æquiuocis, ſeu declarandis aliquibus auctoritatibus, quæ cum aliqua caſuum confuſione deducebantur; De ijs verò actum habetur *infra dicto diſc. 155.* vbi latius de iſta materia pactorum, ac onerum dotalium, ac etiā occaſione paragij debiti ſuper feudo filiabus feudatarij aliqua habentur *in Vritana ſeù Ianuen. ſub tit. de feudis diſ. 108.*, Totumque in ſubſtantia pendet ab eo, àn dos detur ex liberalitate, ac voluntate, àn verò ex neceſſitate loco legitimæ, ſeù portionis paternæ ſucceſſionis, aut ex obligatione iniunctà à Statuto excluſiuo in præmium ſucceſſionis ex deductis *dicto diſc. 155.*

CAMERINEN.

DOTIS

PRO

LVCA ALTINO

CVM

VENANTIO BIDVLLO.

Caſus reſolutus per A.C.& Signaturam pro Venantio.

De pactis reuerſiuis doti adiectis, An & quandò ſubſiſtant vel reijciantur, quod pendet à puncto, An & quando dos ſuccedat loco legitimæ, et quomodò dos ſuccedens, vel reſpectiuè non ſuccedens loco legitimæ detrahenda ſit.

Pactum reuerſiuum conceptum ad fauorem dotantis eiuſque hæredũ; àn intelligendum ſit de quibuſcumque hæredibus, vel ſolùm de illis ſanguinis.

SVMMARIVM.

1 *Caſus controuerſiæ.*

2 *Etiam in executiuis ratione iniuſtitiæ datur appellatio ſuſpenſiua.*

3 *Copula poſita inter filios & hæredes, àn ſtet qualificatiuè vel ampliatiuè, diſtinguitur.*

4 *Ponderantur rationes, ex quibus in pacto reuerſiuo dotis ſtare debeat qualificatiuè.*

5 *Statutum* Camerini *non facit fœminam extraneam, ideòque dos ſuccedit loco legitimæ.*

6 *Quomodò dignoſcatur, àn Statutum faciat fœminam extraneam, et dos ſuccedat loco legitimæ.*

7 *Pacta reuerſiua euaneſcunt per mortem patris in dote ſuccedente loco legitimæ.*

8 *Quid in dote debita per Statutum faciens fœminam extraneam, ita ut non ſuccedat loco legitimæ.*

9 *Dos debita fœminæ ex Statuto, quomodò ex hæreditate detrahatur, àn antè legitimam, vel ex ipſa.*

DISC. XCI.

1 FRANCISCVS ALTINVS nuptui tradidit Marianam filiam Bidullo cum dote ſcutorũ 1600. cum pacto, vt diſſoluto matrimonio ſinè filijs, vel cum illis, qui ad ætatem 25. annorum non peruenirent, dos reſtitui deberet dicto dotanti, vel eius filijs & hæredibus. Prædefuncto autem dicto patre dotante, ſuperſtite Alexandro filio, qui inteſtatam hæreditatem adiuit; obijt etiam Alexander inſtituto hærede Gabrielle patruele, quo etiam defuncto, eius hæreditas obuenit in Lucam filium, atque defuncta demùm Mariana ſinè filijs inſtituto hærede Venantio viro, cum adhuc reſiduum dotis prædictæ in ſumma ſcutorum 500. remaneret debendũ, egit Venantius contrà Lucam tanquàm hæredem mediatum Frãciſci, et ab A.C. non curato pacto reuerſiuo de quo oppoſitum fuit, mandatum exequutiuum obtinuit contrà bona hæreditaria, aduerſus quod interpoſita appellatione, habitoque recurſu ad Signaturam, in hac ſolùm ad ſcribendum requiſitus fui, atq; cauſæ Patronus, qui coràm Iudice à quo abſquè Aduocati interuentu cauſam tractauerat, inſinuabat iudicem ex duobus fundamentis non curaſſe pactum reuerſiuum in apoca dotali contentum, Primò nempè quia conceptum erat ad fauorem Franciſci patris, vel eius filiorum & hæredum, quorum neuter de tempore diſſoluti matrimonij fuerat ſuperſtes, intelligendo illud verbum *hæredum* non ampliatiuè, ſed qualificatiuè, quaſi quod conuenire non poſſet niſi illis, qui vtrãque hæreditariam qualitatem, ſanguinis ſcilicèt, et rei familiaris haberent. Et ſecundò quod cum hæc dos cederet loco legitimæ, pactum ſubſtineretur ſolùm viuente patre, cuius morte ſequuta, ex legitimæ priuilegio reſultante, vel à legis potentia, vel probabilius à præſum-

pta etiam ipſius patris voluntate, quodcumque onus aliàs adiectum reſecatum manebat.

Primum fundamentum mihi parùm tutum videbatur, itaùt quandò in eo ſo-
2 lo cauſæ pondus conſiſteret, iniuſtum remaneret decretum, proindequè per Signaturam reſpondendum eſſet de appellatione ad vtrumque ratione iniuſtitiæ, ob quam etiam in executiuis & priuilegiatis eſt in foro receptiſſimum, appellationem ſuſpenſiuam admitti, cum ſententiæ vel prouiſiones iniuſtæ nunquàm executionem mereantur, atquè leges communes, vel particulares viæ exequutiuæ priuilegium concedentes, ſemper intelligendæ ſint de ſententijs vel decretis validis & iuſtis, vt eſt, tàm in Signatura, quàm in Rota cæteriſq; Tribunalibus quotidianum.

Iſta etenim quæſtio, àn poſita copula inter filios & hæredes illa ſtet qualifi-
3 catiuè vel ampliatiuè, ſeù àn copulatiuè vel alternatiuè, cadit vbi agitur de feudis, alijſque materijs indifferentibus de ſui natura ſolùm congruis hæredibus ſãguinis & non tranſitorijs ad extraneos, Et nihilominùs etiam tali caſu, tunc demùm verbum hæres ſtare videtur qualificatiuè, quandò non adeſt copula, iuxtà eam opinionem, quam recedendo ab altera præcedenter tenta ſequuta eſt *Rota in Sarſinaten. feudi 22 Iunij & 18. Decembris 1645. corà Dunozetto* inter ſuas *deciſ. 748., & 760. repetit. poſt reſolutiones Contrij deciſ. 18. & 19. & in eadem apud Otthobonum dec. 265.* et habetur latè *apud Capyc. latr.* in eadem cauſa ſcribentem ad ſenſum iſtarum deciſionum contrà alias editas *coràm Coccino impreſſ. apud eumdem conſult. 75.*

Secùs autem vbi agitur de bonis indifferentibus de ſui natura ad quoſcumque extraneos hæredes tranſitorijs, cum tunc vna qualitas ſinè altera regularitèr ſufficiat ex deductis *per Mantic. de tacit. lib. 14. tit. 19. num. 24. cum ſequen. Peregr. de fideic. art. 32. num. 16. Rota dec. 38. numer. 8. part. 7. recent.*, et ſæpius, atquè tanquàm abſolutum ſupponitur in allegatis deciſionibus *Sarſinaten.*, in quibus pro firmanda ampliatione potiſſimum fundamentum conſtituitur in feudorum impropriatione, itaùt allodialium potiùs naturam habere viderentur propter cauſam oneroſam aliaſque circumſtantias; Vndè cum in præſenti ageretur de reſtituenda pecunia, et ſic re allodiali ac omninò indifferenti, nulla vrgere videbatur ratio, ob quam verbum, *hæres*, qualificatiuè potiùs ſtare deberet.

Et quamuis iſta ſit quæſtio voluntatis, in qua dictæ concluſiones iuxtà vnã
4 vel alteram opinionem procedũt ſolùm præſumptiuè, et ad conſtituendam in dubio regulam, ex contrarijs probationibus ſeù fortioribus præſumptionibus limitandam, cum ſemper pręſumptio cedat veritati, et lex cedat facto, Atque ſubiecta materia huiuſmodi reſtrictionẽ ſuadere videatur, cum improbabile ſit patrem voluiſſe grauare filiam vel eius filios ante præfinitam ætatem morientes fauore hæredum extraneorum, ex rationibus, quæ ſuper altero puncto, vt infrà ponderantur per *Merlin.* & alios volentes huiuſmodi pacti inefficaciam ſeù reſolutionem etiam in caſu quo dos non ſuccederet loco legitimæ, itaùt rationes prædictæ quando non ſufficerent ad effectum ab eis conſideratum, ſufficere tamen ſaltem viderentur ad hunc effectum huiuſmodi præſumptæ voluntatis extraneorum excluſiuæ; Nihilominùs cum regula ſit in contrarium, atquè poſita pacti efficacia, et duratione id non habeatur iure cautum, reflectendo ad veritatem, ponderabam huiuſmodi conſiderationem eſſe quidem notabilem in caſu quo alia concurrerent adminicula ad eumdem finem tendentia, ſolam verò & de per ſe non ſufficere; Ponderando à ſimili Statuta & conſuetudines, in quibus idem diſponitur, proùt ſunt conſuetudines more nobilium ſeù Capuanæ & Nidi Ciuitatis Neapolis, Conſuetudo Meſſanen., Conſtitutiones Cathaloniæ ac Sardineæ, de quibus in *Beneuentana, et in Turritana, et in alijs hoc eodem tit.*, quoniam moriente muliere ſinè filijs, vel cum iſtis antè certam ætatem deficientibus, indefinitè præcipitur dotis reuerſio ad dotantem eiuſque hæredes, ſiue ſint ſui ſiuè extranei, cum à Statutis ad pacta & econtrà licitum ſit argumentum, quæ tantùm motiuandi gratia ponderabam, cum cauſæ neceſſitas, vel opportunitas nõ exigeret, dum non cõſiſtebat in hoc pũcto difficultas, ideoq; nullũ deſupèr iudicium efformatum fuit.

Quare tota ac penè inſuperabilis difficultas erat in altero motiuo inefficaciæ ſeù reſolutionis dicti pacti reuerſiui per mortem patris dotantis, prout euentus docuit, quia Signatura reijciendo appellationem ſuſpenſiuam, reſcripſit cum iuſtitiæ fundamento, cũ clauſula *ſinè præiudicio*; Licèt enim in Ciuitate Camerini
5 adſit Statutum fœminarum. excluſiuum *lib.2.rubr.119.*, Attamen eius tenor clarè oſtendit, dotem ob quam fœmina excluditur, ſuccedere loco legitimæ, illamque non omninò extraneam facere, Tùm quià non eſt ſimpliciter & perpetuò excluſiuum, ſed potiùs cauſatiuum & temporale, dum ceſſantibus maſculis fœminæ reintegrantur, Tùm etiàm quià incipit à dotatione, vndè dos eſt cauſa excluſionis, quo caſu receptum eſt eã ſuccedere loco legitimæ iuxtà receptiſſimã diſtinctionem, quæ ex *Cumano & Bart.*
6 originata, cõmunitèr tribuitur *Caſtrenſ. in l. Titio centum* §. *Titio genero ff. de condit. & demonſtr.*, quam communitèr ſequuntur DD. collecti *per Merlin. de legitima tit.3. quæſt.1. Cyriac. controu.71. & 72. Rota deciſ.106.133. & 197. poſt eumdem Merlin. de legitima, & paſſim*, ac non ſemèl habetur alibi deductum.

Poſito autèm quod ſuccedat loco le-
7 gitimæ, receptum eſt huiuſmodi pacta per mortem patris reſolui ex diſpoſitione *text. in l. quoniàm in prioribus Cod. de inoff. teſtam.* ex cumulatis ad nauſeam *per Amat. var. reſol. cap.64. n 4. & 5. Merlin. de legitima lib.3. tit.1. quæſt.9. Rota dicta deciſ 197. poſt eumdem Merlin. Buratt. deciſ. 215.*, dum eſt principium indubitatum non admittens quæſtionem, ſolùm cadentem in ea dote, quæ per Statutum efficiens fœminam extraneam acceſſoriè iuxtà dictã diſtinctionẽ demandatur, àn ſcilicèt in ea ſubſtineã tur huiuſmodi pacta reuerſiua, vel alia onera.

In qua quæſtione diſtinctio eſt, quod
8 Aut agitur de dote conſtituta per fratres vel alios agnatos poſt mortem patris, vel alterius parentis fœminam excludentes, et tunc receptum videtur pacta adijci non poſſe, vel adiecta eſſe inefficacia, niſi talis mulieris conſenſus accedat, adeò vt quamdam donationis ſpeciem inducere videatur, vndè ſit potiùs lex ſucceſſionis conuentionalis, quã ipſa mulier in ſuis bonis adijcere voluit, quoniam maſculi ità nihil mulieri de ſuo dare dicuntur, ſed eſt dotatio neceſſaria tanquàm de bonis ipſius mulieris à Statuto delatis *Franch. dec.196. Amat. reſol. 28. nu.5. & reſol.64. nu.8. & 9. Hodiern. controu. 28. & 34., Dunozett. deciſ. 528.* apud quos concordantes, et eſt hodiè propoſitio plana; Aut agitur de dote cũ tali pacto vel onera conſtituta per ipsũ patrem viuentem, à cuius ſucceſſione fœmina per Statutum ſimplicitèr excluſa eſt, itaùt verſemur in caſu, quo dos non ſit cauſa excluſionis, ſed econuersò excluſio ſit cauſa dotis non ſuccedentis loco legitimæ vtſuprà, et tunc ſequuta morte patris, itaut contentio ſit inter iſtius hæredes ac illos mulieris poſt patrem morientis *Merlin. de legit. lib. 3. tit. 1. quæſt. 6. num. 12.* per multas rationes ſatis conſiderabiles, ac fundamenta ſubſtinet pactum remanere ſolũ operatiuum, quatenùs eius caſus patre ſuperſtite contingat, ſed per iſtius mortẽ reſolui, quodque dos tanquam filię patrimonium àc præmium excluſionis remaneat libera.

Contrarium verò ex profeſſo reſpondendo ſingillatim *Merlini* fundamentis ſubſtinet *Altograd. conſ.18. lib.2.*, atquè aliquandò cogitando incidentèr ad pũctum, vtriuſque opinionis fundamenta me tenebant ancipitem, nequè occaſio adhùc dedit diſputandi formitèr articulum, ac maturius reflectendi ad veritatem & expendendi potiſſimè auctoritates, quas congerit *Altograd.*, ideoque reſeruo iudicium.

In vna *Sutrina* pro Hieronymo Butio, de qua eiuſq; facti ſerie particularitèr habetur *ſub tit. de emptione & venditione* ſuper puncto, àn accollatio facta per emptorẽ ad fauorem tertij pro pretio, ceſſet euictis bonis emptis tanquàm à ceſſante cauſa, & quid in hoc operetur, vbi proceſſum eſt per viam delegationis, incidentèr occaſione videndi de iuſtitia euictionis ſequutæ ex cauſa cuiuſdam fideicommiſſi, àn ſcilicèt de tempore factæ alienationis eſſent conſumptæ detractiones competentes grauato alienanti, diſputatum fuit coràm A.C. ſuper dote, quam fideicommiſſi ordinator inſtituto ſolo filio maſculo reliquerat filiæ fœminæ, quomodo ſcilicet ad effectum firmandi ſtatum hæreditatis pro metiẽda

da quantitate legitimæ dicto grauato competentis, in cuius cauſam controuerſa alienatio prætendebatur facta, dictum
9 dotis legatum computandum eſſet, An ſcilicèt tanquam debitum hęreditarium àntè legitimã adinſtar reliqui æris alieni, vt ego pro fideicommiſſario in ordine ad ſubſtinendam iuſtitiam euictionis dicebam, vel tanquàm legatum poſt legitimam, vt prætendebant ſcribentes in contrarium, ſed malè & contrà proprium commodum.

Siquidèm in hoc puncto diſtinctio eſt, quod, Aut fœmina per Statutum excluſa retinet ſuitatem, et non reputatur extranea, itaùt dos ſuccedat loco legitimæ, et tunc quia illa in legitimæ detractione facere dicitur numerũ & partem, ac reputatur pro ſuccedente, computatur inter filios legitimã detrahere debentes, atque de ſua portione detrahitur dos, cum illa ſolùm differentia, quod ſi portio legitimæ ad dotem non ſufficit, ſupplendum eſt ad congruam, ſeù de paragio cõſtituendam de reliquo eſſe hæreditario, itaùt exindè aliorum filiorum portionibus in legitima non præiudicetur; *Si* verò portio excedit dotem, qua ſola Statutum eam contentam eſſe mandat, facit quidèm numerum, ſed ſatis inuoluta quæſtio eſt ad cuius fauorem faciat partem in illo exceſſu, àn ſcilicèt maſculorum, in quorum gratiam excluſa eſt, vel hæreditatis, à qua patitur excluſionem, de qua in ſua materia *ſub tit. de detractionibus & legitima*.

Aut per Statutùm priuatur ſuitate, itaùt reputetur extranea, vndè proptereà dos nõ ſuccedat loco legitimæ, & tũc quia receptum eſt, præſertim in Rota & Curia, repoſitum eſſe in arbitrio maſculorũ eam computare necnè, prout ipſis magis expedit, Hinc proindè aut volũt eã ponere in numero, et tũc de ſua parte detrahẽda eſt dos, ſolũq; remanet quęſtio in exceſſu, eodem modo, quo in præcedenti caſu, quandò remanet ſua, vt ſæpius, dicto tit., præſertim *in Romana legitimæ de Acciaiolis*, in altera *Romana de Vitali*, *In Romana fideicommiſſi de Marianis*, & alijs; Si verò maſculi nolunt eam ponere in numero, itaùt remaneat extranea dotanda ex obligatione reſultante à Statuto, et tunc dos reputanda eſt tanquam æs alienum, ſicut reliquum antè omnia detrahendũ, itaùt legitima ſit quota eorum quæ remanẽt, vt liquet ex deduct. per *Theſaur. deciſ. 159. num. 18 Cyriac. controu. 316. nu. 19. & 22. plenè Giorlagn. conſ. 9. lib. 2. nu. 14. cum ſequen. Merlin. de legitima lib. 1. tit. 4. quæſt. 6. num. 11. & 13. Rota apud eumdem deciſ. 4. & 5. vtrobique num. 1 & dec. 99. num. 10., & 100. num. 5. Greg. deciſ. 545. in principio & in alijs*, ex quibus liquet hanc eſſe magis communem ac receptam opinionem ſolidis innixam rationibus & fundamentis, reiecta contraria, quam *ex Bart. & Imol. ac alijs tenet Brun. de Statut. art. 13. quæſt. 3.*

Hinc applicando ad caſum dicebam, parti aduerſæ potiùs expedire modum calculandi à me ad cauſam facilitandam inſinuatum, quia ſic detracto dotis legato tanquàm ære alieno maſculus grauatus, ex cuius perſona collitigans proueniebat, integrum trientem ex reliqua hæreditate obtinebit, in caſu autèm cõuerſo non niſi idem triens prætendi poteſt inter vtrumque diuidendum, vnde ità id quod aliàs haberet integrũ, haberet dimidiatum cũ præiudicio euidenti, dum dotis legatũ dicti trientis dimidiũ longè excedebat, Hinc proindè ſæpius contingit, quod cauſarum defenſores neſcientes quid dicant, atque credentes benè agere, quotiès ſe opponunt omnibus, quæ per alterius pàrtis defenſores dicuntur, eorum principalibus præiudicant, atque cum magno feruore defendere curant id cuius oppoſitum omninò ſubſiſtere debet, ità, vt dictum eſt, agendo vt ſe opponant dictis per alterius partis defenſores, ignorando finem, ſeù oppoſitionis rationem.

RO-

ROMANA

DOTIS DE MONTANIS

PRO

CÆSARE & alijs de MONTANIS

CVM

N. SORORE.

Caſus diſputatus coràm A.C. & reſolutus pro muliere.

An dos conſtituta in bonis fideicommiſſarijs ex ſubſidiario remedio *Auth. res quæ* recipiat pacta reuerſiua aliaque vincula & onera, Vel potiùs poſſit mulier, quæ oneribus & pactis præiudicialibus expreſſum conſenſum non accommodauit, illorum reiectionem petere.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *Fratres dotantes ſororem ex neceſſitate non poſſunt adijcere onera & vincula.*
3 *Declaratur.*
4 *Mulier contrahendo matrimonium cenſetur approbare pacta dotalia.*
5 *Declaratur quomodo procedat.*
6 *Quod hæres grauatus poſſit adijcere onera & vincula doti conſtitutæ in vim* auth. res quæ.
7 *Damnatur regula vt bona ſemel pro dote à fideicommiſſo extracta non redeant.*

DISC. XCII.

1 Cum teſtator ordinato deſcendētibus fideicommiſſo, fœminis excluſis, eas congruè dotari mandaſſet, ità tamèn, quod dos excedere non poſſet ſcuta 5. m.; atquè fratres, ad quorum fauorem dictum fideicommiſſum apertum erat, in minori ætate conſtituti iſtam ſororem nuptui tradidiſſent cum dote ſcutorum 3500. ſub pacto reuerſiuo in caſu obitus abſq; filijs; Poſt aliquod tempus conſumati matrimonij, mulier timendo ob carentiam filiorum caſum pacti, iudicium inſtituit coram A.C. ſuper dicta vinculi deletione, ac obtinuit, ex eo fundamento quod cum iſta eſſet dos debita, tàm ex diſpoſitione iuris *in auth. res quæ Cod. cōmun. delegat.*, quàm ex diſpoſitione eiuſdem teſtatoris, Hinc proindè dicebatur dos neceſſaria, cui per dotantes ex neceſſitate non de ipſorum ſed de alienis bonis, onera & pacta præiudicialia adijci nonpotuerāt, quoties nō accedit expreſſus & validus ipſius mulieris conſenſus, per quem reſultet legitima renunciatio iuribus ſibi aliàs ſuper dotis libertate competentibus, ex ijs quæ habentur *in Meleuitana diſc. 90.*, Et in terminis dotis conſtitutæ ſorori per fratres loco legitimæ ſeù loco paragij delati à ſtatuto fœminarum excluſiui latè colligunt *Hodiern. controu. 34. num. 3. & per tot., ac etiam controu 28., Amat. reſol. 28. num. 5. & reſol. 64. nu. 8. & 9. Dunozett. dec. 528. & diſc. præced.* 2

Reſolutio non placuit, dicebam enim ſcribens pro fratribus, id rectè procedere, quandò per actricem aliàs quàm ex ipſa dotis conſtitutione doceretur dictā ſummam ſcutorum 3500. eſſe congruā, ac de iuſtitia ſibi debitam, itaùt etiàm ab inuitis dotantibus eam obtinere potuiſſet vel poſſet, quaſi quod tunc dotantes ex neceſſitate adijcere non poſſint onera & pacta mulieri præiudicialia & ſibi proficua, cum nihil dent de proprio, ſed potiùs de bonis ipſiusmet mulieris dotare dicātur; Secùs autèm vbi de hoc non docetur, cum tunc ipſe dotationis actus diuidi non poſſit, nequè in parte approbari & in parte reprobari, cum rectè dotātes dicere poſſint ratione dicti vinculi conſtituiſſe tantam ſummam, quam aliàs liberè non dediſſent; Cum enim vincula minuant de pretio iuxtà ea, quæ in propoſito locorum montium vinculatorum habentur præſertim *in Romana locorum montium de Sfortijs ſeù Oricellarijs ſub tit. de Regalibus ad materiam locorum montium diſc. 30. & in* 3

Romana Cambiorum de Valentibus ſub tit. de Cambij diſc.1.& ſeq.& in alijs; Stãt benè ſimùl, quod ei, qui eſt creditor in mille liberis, dentur 1500. vinculata, illudq; vinculum dicatur pars pretij, atq; ſit cauſa, vt cnoſtituatur maior ſumma, ideoquè non data dicta probatione non videbatur, quod hæc prætenſio eſſet experibilis.

4 Potiſſimè ſtante implicito conſenſu ipſius dotatæ, qui reſultare dicitur ex ſubſequuto matrimonio, per quod approbata dicuntur contenta in capitulis matrimonialibus cum viro initis ex deductis per *Rouit.deciſ.12. num.22. Demarin.reſol.166.nu.34.lib.2. Prat. obſer. 12. n.24.& ſequen.latè Vrſin.de ſaud.par.3. quæſt.1.art.6.per tot. Buratt.dec.283.n.8. Duran.deciſ.42.num.10.deciſ.41.nu. 18. poſt Merlin.de pignor. Romana dotis 27. Iunij 1653.& 10.Martij 1654. Bichio*, apud quos habetur magis communem & receptam videri opinionem affirmatiuam licèt à pleriſque impugnatam,

5 Quamuis enim reflectendo ad veritatẽ propoſitio non ſit tuta quotiès ageretur de præiudicio poſitiuo adimendi mulieri iura propria, itaùt talis implicitus cõſenſus importaret veram ac formalem proprij iuris renuntiationem ſeù donationem, vt aduertitur *d.ſc.præced.* Attamen id videtur ſatis conſiderabile ad effectum inducendi præſumptionẽ congruæ taxationis cum dicto onere, itaùt actrici incumbat onus probandi contrariũ, et quodque dicta ſumma ſinè huiuſmodi pactis ac oneribus ſibi debita eſſet, et ſic quod dictus præſumptus cõſenſus eſſet operatiuus quoad hoc accidẽs.

6 Conſiderabam præterea magnam eſſe differentiam inter eam dotem, quæ fœminis debetur ex bonis parentum, vel loco legitimæ, vel ex Statuto in præmium excluſionis à ſucceſſione, ac huiuſmodi dotem in bonis fideicommiſſarijs debitã ex ſubſidiario remedio *Auth. res quæ*; Primo enim caſu, vbi præſertim agitur de dote ſuccedente loco legitimæ, concurrit defectus poteſtatis etiàm in ipſomet parente defuncto, de cuius bonis dos conſtituta eſt, quia neque volens poterat aliquod onus poſt eius mortem adijcere ex priuilegio legitimæ libertatem præſeferente *ad text.in l.quoniàm in prioribus Cod. de inoff. teſtam. cum concord. eodem diſc. preced.*

Secus autèm eſt in altero caſu huius dotis ſubſidiariæ reſultantis potiùs ex intelligentia DD., quàm ex diſpoſitione ipſius *Authenticæ*, iſto enim caſu ex eorumdem DD. ſenſu ac Tribunalium præſertim Rotæ reſolutionibus, non poſſet quidèm fideicommiſſi ordinator huiuſmodi detractionẽ prohibere ex ratione legalis neceſſitatis, quæ in defectum eorum, quorum prior eſt dotandi cauſa incũberet vlteriori aſcẽdenti ſi viueret, vt ſæpius ad iſtam materiam *hoc eod.tit.*; Sed nulla iuris diſpoſitio vel ratio prohiberet ipſi aſcendenti ſi viueret ad ſubſidiariam dotem deſcẽdentis obligato adijcere pacta reuerſiua, aliaque onera; Ideòq; vbi per grauatum adijciũtur ad commodum non propriũ ſed hæreditatis ſeù fideicommiſſi, id videtur ſatis rationabile, congruum, et veriſimili fideicommittentis voluntati adaptatum, præſertim in caſu quo filij ex matrimonio non ſupereſſent, tùnc enim vrgere non videtur ratio retrahens viros à ducendis illis vxoribus, ex quarũ dote filij procreandi nihil ſperare poſſent, atque ceſſante iſta ratione impeditiua (cum detrimento honeſtatis) puellarum collocationis, nulla nec legalis nec humana ratio ſuadere videtur, cùr licitum eſſe debeat, dicto fine impleto, ſpoliare teſtatoris deſcendentiam vel familiam bonis ad iſtarum decorem perpetuò conſeruandum deſtinatis, vt in extraneos mulierum hæredes tranſeant, quodque ità melioris efficiantur conditionis fœminæ excluſæ ac minùs dilectæ quam maſculi vocati & prædilecti, dum iſti prohibiti ſunt bona prædicta ad extraneos hæredes tranſmittere.

7 Hinc proindè irrationabilis iudaiſmi ſpeciẽ ſemper cenſuerim, ceſſante etiam prouiſione teſtatoris vel pacto prudẽtèr per grauatũ dotantẽ adiecto, illã rigidã cõcluſionem in foro tamèn receptam, de qua in *diſc 40., 47.& 145.*, vt bona pro dote ex fideicommiſſo ſemèl extracta remaneant perpetuo libera, et ad illud nõ reincidant; Sancta enim res eſſet, vt ceſſantibus filijs dicta reincisio ſpeciali lege demandaretur, vt ego in pluribus fideicommiſſorum ordinationibus illam adijciendam conſulere conſueui.

ROMA-

ROMANA

PECVNIARIA

SEV CANONVM.

PRO

MONASTERIO S. MARIÆ MAGDALENÆ

CVM

FRANCISCO DE CASTRO

Caſus diſputatus coram A.C. cùm incerto exitu forſan concordatus.

An, & quando reſtitutio dotis conſtante matrimonio facta per patrem viri vtrique coniugi illum liberet, vel potius ea non obſtante, in caſu quò mulieri conſultum non remaneat, regreſſus competat contrà eundem ſocerum.

SVMMARIVM.

1 *Caſus controuerſia.*

2 *Vbi pater reſtituit dotem filio conſtante matrimonio coactus à Iudice vel à lege liberatur & num. 4.*

3 *Quid vbi reſtitutio eſt voluntaria, diſtinguitur.*

4 *Declaratur concluſio, de qua num. 2.*

5 *Quando dicatur reſtitutio facta ex cauſa neceſſaria.*

6 *Iocalia, & ornamenta muliebria præſumuntur eſſe penes mulieres, & ab eis conſeruari.*

7 *Quandò actus dicatur neceſſarius, et pater excuſetur necnè.*

DISC. XCIII.

1 IN concurſu ſuper quibuſdam canonibus inter Monaſterium creditorem Cleriæ, et Franciſcũ prędictũ creditorem Iulij de Bonauẽturis patris Camilli Cleriæ viri, anterioritatis deciſio pendebat à puncto, An reſtitutio dotis, quam Iulius conſtante matrimonio fecerat Camillo filio de conſenſu Cleriæ nurus eſſet valida, illumque liberauerit ab obligatione per eumdẽ tempore matrimonij in inſtrumento dotali contracta, necnè; Si enim reſtitutio erat benè facta, itaùt exindè plena Iulij liberatio ſequuta eſſet, potiora erant iura Franciſci creditoris Iulij, ſupèr cuius bonis erat quæſtio, ſecùs autèm in caſu conuerſo, cum non dubitaretur de anterioritate crediti dotalis, quatenùs ad illud Iulius adhùc teneretur.

Scribens pro Monaſterio, cuius intererat reſtitutionem eſſe malè factam, proindequè Iulium ſocerum liberationem nõ obtinuiſſe, Dicebam, quod quicquid in hac materia ſcribentes variauerint quoad iuris theoricam, Illa videtur vera & recepta diſtinctio, quod aut pater reſtituit coactus, vel cum coactione formali facta mediante iudicis auctoritate, vel cum pręſumpta, quià nempè ità lege diſponente cogi poterat, dum coactè facere dicitur, qui præueniendo formalem coactionem voluntariè facit, et tùnc magis cõmunis & vera opinio ſtare videtur pro liberatione, cum æquum non ſit, vt legis auctoritate ſoluens deceptus remaneat *Caſtrenſ. in l. 2. ff. ſolut. matrim. num. 10., vbi Iaſ. num. 12. cum ſequen. Ripa n. 27., & benè Herculan. n. 19.,* quem ſatis in propoſito extollit *Franch. deciſ. 381. num. 1.,* ſequuntur cæteri, de quibus *Fontanell. de pact. clauſ. 6. gloſ. 1. par. 1. num. 53. Barboſ. in l. ſi cum dotem S. tranſgrediamur num. 22. cum ſequen. & num. 28.,* cum hic videatur ſenſus *Ancharan. conſ. 238., Sperell.* agens in indiuiduo iſtius caſus *deciſ. 164. nu. 17. cum ſequen., & num 21.*

3 Aut reſtitutio eſt ex cauſa merè voluntaria, et tunc aut fit ſoli filio, & concors videtur opinio patrem non liberari, Aut fit etiam de conſenſu nurus, et tunc ſatis DD. variant, magiſq; communis opinio videtur etiam contrà patrẽ *Bald. nouell. de dote par. 7. priuil. 34. in principio Vrſill. ad Afflict. deciſ. 349. Franch. deciſ. 381.,* vbi in ſpecie reſtitutio facta erat de cõſenſu mulieris, et cum decreto iudicis, ſequuntur *Surd. de alimentis tit. 8. priuil. 34.,* & cæteri, de quibus apud *Fontanell.*

latè *Boſſ.de dot.cap.12.S.4.num.30.cum ſeqq.* & alios allegatos.

Verùm etiam in caſu neceſſitatis, vel præciſæ, vel habitualis vt ſuprà, adhùc
4 ſupereſt controuerſia, plerique enim põderant, àn ſoli viro ſinè conſenſu mulieris vel iſto accedente reſtitutio fiat, vt hoc ſecundo caſu reddatur magis tutus quàm primo; Alij verò conſiderant, àn filius eſſet in tali prudentiæ & œconomiæ ſtatu, quod pater iuſtè dotem confidere potuerit, itaut eius peremptio vel diminutio magis à caſu quàm à culpa & mala adminiſtratione prouenerit, Vel econuersò poſſet de dilapidatione, aut de imprudentia ſuſpicari, vt primo caſu reddatur excuſabilis, non autem in ſecundo, in quo videtur eſſe in culpa poſitiua non expectando formalem coactionem, et quatenùs iſta ſequeretur, non opponendo coram iudice de cautela inueſtimenti, deponendo ſcilicet pecuniam vinculatam pro tuto inueſtimento in bona ſtabilia, ſeù cum alia cautela per prudentem patremfamilias adhiberi ſolita, quam cautelam omnes conſulunt, etiam tenentes pro liberatione patris, ac etiam in caſu quo probabilis ſuſpicio de filij prudentia non haberetur.

Vndè propterea cum non ſemel iſtam materiam aliarum cauſarum occaſione tractaſſem, præſertim ſuper hac indiuiduali dote tã in iſta cauſa de anno 1653. in qua conueniebat cauſæ inſeruiendo ſubſtinere reſtitutionem eſſe malè factã, ac patrem non liberari, vtpotè ex cauſa voluntaria, quàm de anno 1660. corã eodem A.C. *in vna Romana dotis ſeù primogenituræ* pro Marco, et Fabio de Bonauenturis, in qua cum fundamento voti aſſettamenti, de quo agit *Sperell.dicta deciſ.164 & ſequen.* conueniebat ſubſtinere validitatem reſtitutionis, ac patris liberationem, Dicebam iſtam eſſe quæſtionem potiùs facti quàm iuris, non admittentem certam ac determinatam regulam, ſed decidendam iudicis prudenti arbitrio regulando ex facti circũſtantijs ſingulorum ac indiuidualium caſuũ iuxtà regulam coniecturalium, quoniam rectè dari poteſt, vt ædem circũſtantiæ in vno caſu ſufficiant in altero non, quia ſic perſonarum, locorum, vel bonorum diuerſa qualitas exigat.

Applicando igitur ad caſum controuerſiæ, quamuis more Aduocati cauſæ inſeruientis, in prima præſertim diſputatione ſubſtinerem hanc fuiſſe reſtitutionem voluntariam & ſinè cauſa, cum nihil hodiè in iure adeſſe videatur, quod non habeat apparentia fundamenta quæ cum doctrinis corroborentur, Nihilominùs, tàm in dicta diſputatione, quàm
5 maturius in altera de anno 1660., reflectendo ad veritatem, conſiderabam dubitandum non eſſe de iuſta & neceſſaria cauſa faciendi huiuſmodi reſtitutionem, dum ob grauia iurgia inter eos exorta, cum aliquibus inconuenientibus, non poterant in ſimul viuere pater eiuſque vxor cum filio & nuru, vt in ſpecie huius cauſæ *Boſſ. d.cap.12.numer.31.cum ſeqq.* Atque ad diuiſionem habitationis cum reſtitutione dotis deuentum fuerat mediante auctoritate Senatoris Vrbis ad id ſpecialitèr per Papam deputati;

Verùm ponderabã nõ eamdem regulã in vniuerſa dote ſtatuendam eſſe, ſed diuerſam iuxtà bonorum qualitatem, Aut enim agebatur de illa rata, quæ reſtituta fuerat in gemmis, veſtibus pretioſis, alijſque neceſſarijs ſeù congruis ornamẽtis & ſupellectilibus, et in iſtis abſque dubio pater excuſandus erat, cum in eis vtpotè ad vſum, ac ornamentum neceſſarijs adhiberi non poſſet illa cautela quam DD. conſulunt de tuto inueſtimẽto, neque rationabile eſt, quod pater cogere debeat filium & nurum ad inueniẽdum fideiuſſores, præſertim quia huiuſmodi bonorum ſpecies conſeruari ſolẽt potiùs per mulieres quàm per viros, atque apud eos extare præſumuntur, ideòque ipſis imputandum eſt, cur paſſæ ſint per viros diſſipari, nullaque ratio vrgere videtur patrem ad huiuſmodi obligationem, quotiès iuſta ſeparationis ac reſtitutionis cauſa accedit, vt de huiuſmodi mobilibus penès mulieres conſeruari
6 ſolitis *Fontanell. de pact. clauſ.6. gloſ.2. par.7. num.16. Rota deciſ. 225. num.15. & 16. part.6.recent. Romana ſeparationis dotis 28. Iunij 1641. coràm Cerro dec.44. num.10. part.9. recent.* & in alijs.

In ea verò rata, quæ conſiſtebat in
7 pecunia vel alijs bonis diſſipationi ſubiectis, ad vſum tamen vt ſuprà non neceſſarijs, itaùt iuſtè ac rationabilitèr inueſtimentum peti potuerit, non videbatur pater à culpa ieiunus, omittendo il-

ſum diligentiam, quam quilibet diligens paterfamilias adhiberet ſuper inueſtimento, quamuis iudicis auctoritas accederet, quoniã, vt quotidiè experimur, vt plurimùm iſtorum iudicum interuentus eſt pro ſimplici formalitate, et pro lucro illius modicæ propinæ ſibi præſtandæ, itaut non adimpleatur ille finis, ob quem lex cõmunis vel municipalis eius interuentum præſcripſit, ideòque pater debebat iudici replicare, et quatenùs eum imprudentem in hoc agnoſceret etiam appellare, et adire Signaturam, ſeù alios Superiores, atque facere totum id quod in ſe erat, et quod prudens paterfamilias feciſſet, dum euidens imprudentiæ actus videtur pecuniam ac bona diſſipabilia fidere coniugibus iuuenibus vt plurimum concordibus ad diſſipandum.

Quando autem pater cogi poſſit ad reſtituendum, et concurrere dicatur nec nè iuſta cauſa, quamuis ſimplices legulei plura excogitent ſomnia, præſertim circà diſtinctionem inter emancipatum, vel in poteſtate, quaſi quod prohibitio reſtitutionis pendeat à prohibitione donationis, quæ ità implicitè inter ſocerũ & nurum adeſſe videtur, ex deductis *per Barboſam eodem §. transgrediamur, et in l. 1. 2. part. & Sperell. dicta deciſ.* 164., Nihilominus veritas eſſe videtur, huiuſmodi quæſtionem totam eſſe facti, non admittentem certam & determinatam regulam, ſed decidendam eſſe pro iudicis prudenti arbitrio, ex ſingulorum caſuum indiuiduis circumſtantijs regulando; Licèt enim aliqui ducto argumẽto à iuribus Digeſtorum indiſtinctè velint nunquàm patrem ad id cogi poſſe, quotiès non agitur de filio emancipato, ſtante quod inter ipſum & filium dari non poteſt obligatio, ideoque ſufficere, quod ſubminiſtret alimenta *ex deduc. per Boſſ. vbi ſupra numer.* 31., Attamen hoc eſt æquiuocum non aduertentium ad ceſſantem dictam antiquam prohibitionem per ius nouiſſimum, quod induxit diſtinctionem peculiorum, quodque ſucceſſiuè excepto vero profectitio in reliquis valida obligatio, alijque contractus inter patrem & filium hodiè dãtur, et habetur de materia infra *diſcurſ.* 162.

AESINA DOTIS

PRO

MARCO ANTONIO DE NOBILIBVS

CVM N. eius matre.

Caſus variè deciſus per Rotam.

Ad materiam *text. in l. vnica §. exactio C. de rei vxor. action.*, An ſcilicet, et quando mulieri agenti contrà hæredes viri ad reſtitutionẽ dotis obſtet exceptio redditionis rationum adminiſtratæ tutelæ, vel curæ.

SVMMARIVM.

1 *De regula, vt mulieri dotem repetenti non obſtet exceptio non redditæ rationis adminiſtratæ tutelæ.*

2 *De eius limitatione, quæ redarguitur, et de rationibus.*

3 *Diſtinguuntur caſus pro dicta regula, ſeù limitatione.*

4 *An dicta regula fundetur in priuilegio ſpeciali dotis, vel in ratione iuris generali.*

5 *Quandò pro regula, vel pro limitatione ſit reſpondendum, datur diſtinctio.*

DISC. XCIV.

1 FRequens eſt in foro huiuſmodi quæſtio inter matres, quæ materno amore ductæ ob filiorũ pupillorum curã & educationem, viduitatem multaque incommoda ſuſcipiunt, ac patiuntur, eoſdemque tamen factos maiores, habent inimicos, et collitigantes, quoniam cum vitio ingratitudinis, hominibus ferè connaturali, pro acceptis beneficijs huiuſmodi gratias referendo eis denegant dotis reſtitutionẽ ſub prætextu redditionis rationum eorum admini-

miniſtratæ tutelæ vel curæ; Et quamuis lex ſollicita fuerit huic malo occurrere expreſsè declarãdo id quod aliàs ex eius mente, ſeù generali diſpoſitione iam ſtatutum erat, talem ſcilicet exceptionem aptam non eſſe ad impediendam dotis repetitionem, *vt in l.vnica* §. *exactio Cod. de rei vxor. action.*, Attamen DD. præſertim moderni, ac Tribunalia, adeò hunc textum limitarunt, quod ferè idē eſt ac ſi non adeſſet, quoniam ſub prætextu limitationis magis communitèr re-
2 ceptæ, vt id ceſſet, quando conſtaret ad manus mulieris occaſione adminiſtrationis perueniſſe tot bona, ex quibus potuerit ſibi de dotibus ſatisfacere, ſuper huiuſmodi præſumptionis, ſeù limitationis applicatione coguntur pauperes viduæ, nil aliud quàm dotem regularitèr habentes, longas ac diſpendioſas lites cū inexplicabilibus miſerijs ſubſtinere pro earum dotibus repetendis, vt ſæpius, ſiuè pro ipſis mulieribus, ſiuè contrà eas ſcribendo ſum expertus, præſertim *in Romana, ſeù Ianuen. reſtitutionis dotis, de qua ſupra diſcurſ. 57.*, vbi reſolutiones impeditæ ſeù adeò protractæ fuerunt principalitèr ex ſcrupoloſa iuris ſubtilitate ordinis iudiciarij & incompetentiæ viæ exequutiuæ, non aduertendo, quàm durum ac miſerabile ſit, viduam ſenem, vel ſeneſcentem, alia bona veriſimilitèr non habentem huiuſmodi lites cū ſcrupuloſis iuris ſubtilitatibus ſubſtinere debere, quodque magna ſit differentia inter ſatisfactionis præſumptionem de iure intrantem, contrà extraneum tutorem virum prouidum ac diligentem in bonis ſuis, et alteram in ea, quæ ſimplex mulier eſt ac mater, pro certo ſperans à filijs amoris correſpondentiam, atque veriſimilitèr non cogitans ad ſeparationem ſuarū dotium penès eoſdem ſeruato naturę ordine remanere debentium, Atque in hoc verſatur aliquis indiſcretus iuriſtarum rigor, quem numquam laudare potui; Hinc proindè mea eſt conſuetudo, nunquàm matribus conſulendi, quod filiorum tutelam ſuſcipiant, Quinimò expreſsè dicendi, quod omninò abſtineant, laudando tamen & conſulendo eorumdem educationem, ac permanentiam in viduitate, abſtinendo à ſecundis nuptijs, in quarum ſolùm caſu, et quandò in adminiſtratione admixta eſt victrici perſona, rigoroſis concluſionibus in foro volitare ſolitis locus eſſe deberet.

Vltrà igitur ea, quæ ad materiam dicti textus *in l.vnica* §. *exactio Cod. de rei vxor. action.* inſinuata ſunt in alijs præſertim *in dicta Romana, ſeù Ianuen. diſc. 57. & diſc. 163. cum ſeq.* quæ in præſenti etiam diſputatione deducebantur, cum poſt editas duas deciſiones ad fauorem filij denegantis matri dotis reſtitutionē ob dictam exceptionem non redditæ rationis adminiſtratæ tutelæ, ſiuè ob præſumptam ſatisfactionem ex eadem adminiſtratione reſultantem, altera deindè præcedentium reuocatoria ad fauorem matris edita eſſet ſub fundamēto aliquarum atteſtationum, ex quibus excludi videbatur ſatisfactionis prȩſumptio ex bonis ad eius manus obuentis, ſub die *5. Aprilis 1663. coram Beuilaqua*; Hinc proindè aſſumpta diſputatione, An ſtandum eſſet in primo vel in vltimo loco deciſis, euocatus fui ad ſcribendum pro ſubſtentatione præcedentium deciſionum, quamuis tota quæſtio eſſet potiùs facti quàm iuris, ſuper fide ſcilicèt præſtanda aliquibus imperfectis probationibus per mulierem adductis, ex quibus à præcedentèr deciſis receſſum fuerat.

Vnde diſtinguendum eſſe dicebam inter caſum, quo filij tanquàm viri hæ-
3 redes impedire velint matri dotis reſtitutionem ſub ſolo prætextu non redditarum rationum, et caſum, in quo eorū exceptio, non in ſola redditione prædicta conſiſtat, ſed in ſatisfactione deducta ex probationibus obuentionis bonorum & pecuniarum, ex quibus commodè ſatisfieri potuerit, cum iſti ſint caſus omninò diuerſi ſatis diuerſas habentes rationes.

In primo enim, de quo propriè agit *text. in d.* §. *exactio*, verè dici non poteſt
4 continere aliquod dotis ſpeciale priuilegium, ſed vt ſuprà inſinuatum eſt, ille textus proditus videtur ad maiorem declarationem eius, quod iam ex iuris regulis generalibus inerat in quocumque adminiſtratore, facilius tamen in matre dotem repetente practicandum, quod ſcilicèt cum creditum ſit liquidum ac certum, retardari non debet per exceptionem illiquidam & incertam ſolius

administrationis, quæ non facit debitorem, cum ex rationum diſpunctione administrator poſſit apparere creditor ex deductis per *Buratt. dec.* 123. *num.* 6., 443. *num.* 2., 595. *num.* 2., *et* 880. *in fin. Rot. deciſ.* 157. *part.* 11. *recent.*, quæ eſt in his terminis mulieris tutricis, et eſt propoſito nimis vulgaris, ac recepta, vt administrator antè redditas rationes dici non poſſit neque debitor neq; creditor; Si enim eſſet ſpeciale priuilegium dotis per dictam legem inductum, illud eſſe deberet indefinitum, nequè recipere poſſet ſupradictam limitationem, eatenùs intrantem, quatenùs non ex priuilegio, ſed ex generali iuris diſpoſitione, vel ratione id proueniat.

5 Quo poſito, quamuis admitterem regulam aſſiſtere mulieri, nequè de facili admittendam eſſe dictam limitationem, ex eo ſolo, quod conſtet pleraque bona & pecunias in notabili quãtitate ad eius manus occaſione adminiſtrationis obuenisse, niſi magnus fumus concurrat permanentiæ, quod ſcilicèt ſpectatis facti circumſtantijs, veriſimilitèr bona obuẽta detractis expenſis notabilitèr ſuperſint penès ipſam remanentia, nàm aliàs parùm refert, quod magna eſſet ſumma introitus, ſi æqualis ac maior oſtenderetur ſumma exitus, vt habetur ſupra dicto *diſc.* 57. *& dicta deciſ.* 157. *par.* 11. *recent.* Attamen quando, vt in præſenti, fundamentum exceptionis filiorum non cõſiſtit in huiuſmodi generalibus regulis ac præſumptionibus, ſed ex eorum parte plenè & concludentèr probata eſt, Vel pecuniarum & fructuum notabilis excreſcentia vltrà expenſas, Vel exiſtentia penès ipſam matrem, gemmarum, argentorum, aliorumque bonorum de ſui natura conſeruabilium, non autem in quotidianos vſus ac expenſas erogandorum, vt in hac facti ſpecie probatum ſupponebatur, ſolumque mater replicando prætendat eadem bona ipſis filijs factis maioribus reſtituiſſe, tunc quia excipiens perfectè & concludentèr ſuam probauit exceptionem, ille qui per replicationem elidere intendit exceptionẽ iam perfectam & benè probatam, indiget probatione pariter concludenti & perfecta, ex regula, quod quando reus benè probauit ſuam exceptionem, tunc actor qui vult exceptionem elidere cum ſua replicatione tenetur eam probare, eodem modo quo dicimus de reo obligato concludenter probare ſuam exceptionem; ad elidendam actionem benè probatam & fundatã *ex deduct. per Mãtic. deciſ.* 251. *Gregor. & add. deciſ.* 228. & paſſim, Intrat enim axioma, *exceptio clara, et replicatio turbida*, iuxtà vulgares auctoritates in huius cauſæ primis deciſionibus deductas, ideoque deferendum non videbatur atteſtationibus extraiudicialibus, alijſque imperfectis probationibus, præſertim quia quoad atteſtationes non ſolùm concurrebat defectus iuris ſuper ceſſante iuramento ac formali depoſitione in iudicio, ſed etiam defectus facti ob exceptiones, quæ perſonis atteſtantium dabantur.

Verùm quia repoſitum videtur in iudicis arbitrio, àn huiuſmodi extraiudicialibus atteſtationibus deferendum ſit ex adminiculis, ob quorum concurſum receptum eſt eis plenam fidem quandoque præſtari ex deductis per *Gregor. & Adden. deciſ.* 214., idcircò Rota cenſuit ſtandum eſſe in vltimo loco deciſis pro matre, atquè ſpectatis facti circumſtãtijs mihi quamuis pro altera parte ſcribenti reſolutio non improbabilis viſa eſt; Iſtæ ſiquidem dicuntur quæſtiones potius facti quàm iuris, certam, ac vniformem determinationem non recipientes, cum ea in ſingulis caſibus pendeat ex facti qualitate, ac particularibus circumſtantijs prudẽtis iudicis arbitrio penſandis, iuxta celebrem *text. in l.* 3. *ff. de teſtibus*, ideoque erroneum eſt in doctrinis, vel deciſionibus ità ſimpliciter, ac pro regula generali immorari, quoniam ſtant benè ſimul in vno caſu hanc exceptionem admitti, et in alio penè idẽtifico reijci, quia vnius, ac alterius aliqua diuerſa circumſtantia ità exigat.

ARI-

ARIMINEN.

GABELLÆ

PRO

LVCATELLIS ET MAIOLIS

CVM N.

Caſus diſputatus coram Theſaurario credo reſolutus pro hac parte.

De queſtione ſuper valida vel inualida obligatione mulieris dicentis ſe indotatam, tam in iſto, quàm in pluribus alijs cauſis diſputata.

SVMMARIVM.

1 *SEnatus Conſultum Velleianum ratione iuramenti vel iuſtæ cauſa vix & de raro eſt in vſu.*

2 *Etiam vbi iuſta cauſa & iuramentum concurrunt obligatio vel alter contractus mulieris, quæ ſic remaneat indotata, nõ ſubſtinetur & de ratione.*

3 *Quando dicatur mulierem remanere indotatam & reſultare talem læſionem, quod dictam operationem faciat, vbi ſcilicèt excedit medietatem dotis, & num. 10.*

4 *De ſtylo reſcribendi per Signaturam in mandatis executiuis relaxatis contrà mulieres* ſalua medietate dotis.

5 *Si obligatio vna vel plures excedunt medietatem dotis, àn vitientur in totum, vel ſolùm vitietur exceſſus.*

6 *Ad effectum regulandi dictam læſionem attendendus eſt ſtatus bonorum viri vel alterius, pro quo mulier ſe obligauit, quia læſio pendet à deficientia releuationis.*

7 *Item non attendenda ſumma, pro qua facta eſt obligatio ſed effectus.*

8 *Quandò cauſa excarcerandi virum, vel eum à carceratione preſeruandi dicatur iuſta pro mulieris obligatione, et quid vbi non eſt pro excarcerando, ſed pro habilitatione ad carcerem laxtorem.*

9 *De rationibus, ob quas dicta cauſa dicitur iuſta.*

10 *Declaratur concluſio, de qua num.3., et quandò corruat obligatio, etiamsì infrà dimidiam.*

11 *An concluſio de qua num.2. procedat in muliere vidua, vel inuxorata ſene, et de futuro nouo matrimonio probabilitèr deſperata.*

12 *Quale tempus in propoſito eiuſdem concluſionis attendendum ſit.*

DISC. XCV.

NIl fortè in hac dotali materia frequentius eſt in
1 foro, præſertim in Curia Romana quàm hic punctus validitatis vel inualiditatis obligationis mulierum de facili ſe obligantium pro viris excarcerandis vel à carceratione præſeruandis, aut ſub ſimili prætextu; Quamuis enim lex ex Senatu conſulto Velleiano huic mulierum damno conſulere ſtuduerit, Nihilominùs eius remedium ferè inane remanet, proùt & alterũ legis Iuliæ de fundo dotali, Vel ratione iuramẽti, quod attenta diſpoſitione iuris canonici vtrumq; ceſſare facit, Vel ob plures limitationes reſultantes à iuſta cauſa excarcerationis viri, & à fauore alterius dotis cõſtituendæ cũ ſimilibus. Quicquid autèm ſit de iſtis in genere, receptum eſt, quamuis iuſta cauſa accedente, ob quam Senatus conſultum Velleianum ceſſet, atque obligatio vel alter contractus mulieris ſubſtineatur, id eſſe intelligendum, dũmodò
2 mulier indotata nõ remaneat, quoniàm ex iuris ciuilis diſpoſitione, quod mulier eius dotis conditionem deteriorem facere non poteſt, communis DD. præſertim modernorum Schola recepit, atq; forus vbiquè admiſit, quod vbi mulier remanet indotata, iuſta cauſa non ſufficiat, nequè iuramentum ſuam conſuetam faciat operationem, ex ea ratione quod tali caſu reſultare dicitur ęnormiſſima vel ſaltem ænormis læſio, quæ iuncta cum muliebri imbecillitate, & cum mala præſumptione, quam Senatus conſultum Velleianum induxit, quemdam dolum vel mętum præſumptum induce re dicitur, cuius ratione tanquàm ex ceſſante animo, iuramentum quoquè nõ eſt operatiuum; ſolumq; dubietas cadebat

bat, quando huiuſmodi læſio talem effe-
3 ctum producens adeſſe diceretur necnè, quod paritèr hodiè ſopitum videtur, quoniàm ex recepta traditione *Theſaur. deciſ.* 323., receptum eſt, tunc mulierem ità læſam ac indotatam dici quandò ſibi non remanet ſalua medietas dotis ex deductis *per Theſaur. dicta deciſ.* 323. *Gratian. diſcept.* 108. *n.* 8. *& ſequen.*, *&* 723. *nu.* 10. *& ſequen. Fontanell. de pact. clauſ.* 7. *gloſ.* 2. *par.* 6. *Giurb. obſer.* 80. *num.* 10. *tum ſequen. Hodiern. ad Surd. deciſ.* 86. *Rota deciſ.* 17. *poſt Pic. ad Statut. deciſ.* 33. *poſt Cenc. de Cenſ. dec.* 79. *apud Martin. Andr.* & ſæpiſſimè, itaût hodiè ſit propoſitio præſupponenda & tãquàm abſoluta volitans per ora omnium forenſium etiàm infimæ conditionis, vndè quaſi in ſtylum
4 tranſijt modus reſcribendi per Signaturam in appellationibus à mandatis executiuis, quæ in vim validæ obligationis relaxantur contrà mulieres, quià licèt reſcribatur cum clauſula *ſinè præiudicio*, adijcitur tamèn altera, *ſalua medietate dotis*.

Dubitari autèm ſolet, àn vbi huiuſ-
5 modi obligationẽs totã dotẽ abſorbent, vel medietatem excedũt, annullentur in totum, vel ſolùm vitientur in exceſſu, quod in duobus caſibus diſputari ſolet, Vno ſcilicet, vbi vnica eſt obligatio ità exceſſiuè in vno contractu contenta, & ex eadem cauſa, et altero, vbi agitur de plùribus factis ſub diuerſis temporibus & ex diuerſis cauſis, quarum aliquæ ſint intrà dimidiam, aliæ verò illis ſuperadditæ cauſent exceſſum; In hoc ſecundo caſu magis communis & recepta videtur vt nouæ ſuperuentæ obligationes talem exceſſum cauſantes vitiatæ remaneant, neque aptæ ſint ad vitiandum præcedẽtes validas & legitimè initas; In primo autèm actus tanquàm vnicus & indiuiduus corruat in totum ob falſam cauſam ſiue fraudem, ac dolum, vel metum, quorum vel eorum alterius præſumptio ineſſe dicitut, vt cõſtat apud *Giurb. Fontanell.*, *Hodiern. ad Surd.*, *et Adden. ad Theſaur. locis citatis*, licèt quoad nullitatem in totum, vbi vnica eſt obligatio, Curia variare ſoleat, atq; ſæpius Signatura etiam iſto caſu reſcribere conſueuerit cũ clauſula *Sinè præiudicio ſalua medietate*, ſequendo opinionem *Theſaur. iun. lib.* 2. *quæſt.* 65., reiecta altera magis rigoroſa opinione *Fontanellæ*.

His ſtantibus in vna *Ariminen. gabellæ*, cum vir quemdam ſub appaltum ſuſcepiſſet à Romandiolæ Theſaurarijs importantem in totum ſcuta 59. m., cui obligationi acceſſit eius vxor, atque finito appaltu Theſaurarij pro reſiduali ſumma agerent contrà mulierem, ad ſolam eius dotis medietatem, abſquè controuerſia admittentes alteram medietatem ſaluã eſſe, prætendebat mulier nullitatem in totum, dum incontinenti conſtabat ſummam pro qua ſe obligauerat, non ſolùm excedere medietatem, ſed abſorbere totam dotem ac longè vltrà, itaût læſio non ſolùm remaneret ænormiſſima, ſed pluſquàm, et in totum, quo caſu abſquè dubio ineſſe dicitur dolus præſumptus, qui actum annullat in totũ.

Et quamuis ego pro Theſaurarijs ſcri-
6 bens reſponderem quod ad regulandam huiuſmodi læſionem ſpectanda non eſt ſumma in obligatione contenta, ſed ea penderet à deficiẽtia releuationis in bonis viri, ideòque ſolùm ſpectandam eſſe ſummam, in qua diſcuſſis viri bonis, illa remaneret de ſuo damnificata, cum nil interſit mulierẽ ſe obligare pro viro diuite, ſeù habente tot bona, quod ex illis indemnis conſeruari valeat iuxtà veriorem ac magis rationabilem opinionẽm, quam reiectis deductis apud *Martin. Andr. deciſ.* 79. ſæpius recepit Rota, præſertim *apud Duran. deciſ.* 141. *num.* 7. *dec.* 304. *num.* 7. *par.* 4. *recen. tom.* 2. *Romana Cenſuum* 27. *Aprilis* 1654. *coràm Beuilaqua*, Replicabant tamèn ſcribentes pro muliere, quod ſumma ſcutorum 59. m. erat adeò magna & exorbitans, quod abſq; dubio abſorbebat ac longè ſuperabat, tàm bona viri, quàm illa *ipſius mulieris*, ſiuè dotalia ſiuè *extradotalia*, idque primo aſpectu apud iudicem aliquam impreſſionem facere videbatur.

Verùm hoc erat æquiuocum mani-
7 feſtum, quoniàm licèt ſumma, pro qua coniuges ſe obligauerant, eſſet abſquè dubio longè excedens vtriuſq; bona, Nihilominus illa conflata erat ex pluribus annualitatibus pẽſionis pro ſubappaltu, cuius effectus & emolumenta veriſimilitèr ſummam prædictam excedere debere ſperabatur, cum huiuſmodi appaltus ſuſcipi ſoleant potiùs ad lucrum & induſtriam, ideòq; dicebam in propoſito ſpe-

ctandam

etiandam ſolùm eſſe ſummam reſidualem, in qua vir finito appaltu, atq; ceſſatis eius fructibus & emolumentis inter ſua bona pro tempore durationis calculãdis remaneret debitor, eo modo quo habemus de fideiuſſoribus tutorum vel aliorum magnas adminiſtrationes ſuſcipiẽtium, quià licèt obligatio apta ſit continere ingentem ſummam totius aſſis ſeù patrimonij adminiſtrandi, Nihilominùs obligationis effectus percutit ſolùm reliquatum, qui etiàm nullus eſſe poteſt, Et ideò in propoſita facti ſpecie cũ appaltus adhùc duraret, atq; incertum eſſet, qualis eſſet reliquatus, dum ſolùm agebatur de exequutione pro quadam paga, cui mulier pro eius dotibus ſe opponebat, cum ſenſu etiàm veritatis dicebam non poſſe exindè exequutionem impediri niſi cum dicta clauſula, *ſalua medietate*, cum actus haberet ſtatum implicitum validitatis, atque prætenſio læſionis in toto eſſet adhùc illiquida & non iuſtificata.

Retentis autèm præmiſſis concluſio-
8 nibus, et modificationibus, *in vna Veliterna* pro Euphemia Seraphia cum Cõmunitate illis Ciuitatis, Cum dicta Euphemia interceſſiſſet pro viro carcerato, non vt in totum excarceraretur, ſed ſolùm vt mutaretur de carcere ſtrictiori ad laxiorem vndè aufugerat, atquè diſputaretur de validitate dictæ obligationis, Dicebam pro muliere ſcribens, quod licèt vxoris interceſſio pro viro regularitèr prohibita ex Senatus conſulto Velleiano ſubſtineatur pro eo excarcerãdo, atq; iſta reputetur vna ex iuſtis cauſis ceſſare facientibus Velleianũ, Attamẽ quicquid ſit, àn hæc limitatio procedat ſolùm in carceratione ex cauſa criminali, vt motiuatur per Rotam *deciſ. 851. p. 4. diuerſ. in fine repetita deciſ. 17. poſt Pic. ad Statut.*, illaque admiſſa etiàm in carceratione pro debito, vt cõmunis ſchola admittere videtur ex deductis *per Giurb., et Fontanell., ac alios*, de quibus ſuprà, adhuc ea recipienda venit in caſu quo DD. loquantur, vbi ſcilicèt vir à carceribus ſoluitur, ac libertatem aſſequitur, quod noſtri extendunt etiam ad eiuſdem libertatis præſeruationem, vbi ſcilicèt imminẽte viri carceratione mulier ſe obligat pro ea impedienda, cum eadem ac maior ſubeſſe dicatur ratio,

9 quæ triplex conſiderari videtur; Vna ſcilicèt pietatis in liberando carcerato cum admixto fauore libertatis, Altera euitandi dedecus quod ex ipſa carceratione reſultat, Et tertia fortior ac magis proxima, vt maritus in libertate poſitus onera matrimonij ſupportare, debitum matrimoniale ſoluere, aliaque maritalia munia peragere poſſit.

Omnes iſtæ rationes ceſſabãt in propoſita facti ſpecie, in qua firmo remanente viro in carceribus, agebatur ſolùm de mutatione qualitatis carceris à ſtrictiori ad laxiorem, vndè cum adhibitis diligentijs in ea temporis ãguſtia, qua ſemper non otioſi Romanæ Curiæ Aduocati laborant, non reperiretur deciſio vel auctoritas, quæ ad iſtos ſpeciales terminos deſcenderet, dicebam procedendum videri cum traditione Rotæ *apud Mantic. deciſ. 251. num. 4.*, quod ſcilicèt habenti pro ſe regulam ſufficit eam allegare, vt habere dicatur intentionem fundatam, donec ab excipiente de limitatione iſta probetur, in dubio non præſumenda, Et ideò cũ regula aſſiſteret mulieri, ſufficere videbatur quod per creditores obligationis executionem petẽtes non probaretur limitatio in ſpecie, cum illa per DD. tradita in terminis excarcerationis non eſſet ad rem aptabilis; Incertum eſt tamèn, quid iudicatum fuerit, cum cauſa eſſet in partibus extrà Curiam.

Concluſio autèm prædicta de ſubſti-
10 nenda obligatione in medietate, eatenùs recipienda videtur, quatenùs agatur de tali dote, quod remanens medietas apta ſit ad alimenta & mulieris ſubſtentationem, ſi non commodam, ac ad terminos omnimodæ congruentiæ, ſaltem moralitèr neceſſariam; Ideoque ſi dos adeò modica ſit, quod eius medietas ad id ſufficere non poſſit, ſed integra vix ſufficiat, tunc dum quæcumque pars diſtrahatur, reſultat effectus, quod mulier remanet indotata, obligatio corruit in totum, vt firmant *Cyriac. controu. 216. num. 20 & 21. Nouegrol. alleg. 30. nu. 17. Andreol. cõtrou. 376. n. 6.*; Et licèt *Merlin. de pignor. lib. 2. tit. 1. quæſt. 18. nu. 72.* huiuſmodi *Cyriaci* traditionem impugnet, Nihilominùs nec auctoritatem nec efficacem rationem ad id adducit, dictaq; opinio alios etiàm habet ſequaces vt ſuprà,

pta, et fortiùs validæ rationi innixa eſt, vndè ſæpius me practicante recepta fuit tam per A.C. quàm per Signaturam præſertim *in vna Reatina pro Eliſabetta Berarda*, in qua ità A.C. iudicauit, et Signatura probauit, licèt in huius Tribunalis reſolutionibus fundamentum conſtitui non poſſit, neque certa regula conſtitui, cum ſæpè in modo reſcribēdi variare ſoleat etiam in his præciſis terminis, et fortè frequentius in reijciendo hoc motiuum.

Ad eamdem quoquè materiam *in vna Romana* pro Martio Alterio cum Portia
11 Vbertina de Griphonis diſputaui ac obtinui coràm A.C. vt regula prædictam de muliere nō faciēte ſuæ dotis deteriorem conditionem vtpotè procedens in muliere vxorata & conſtante matrimonio, in quibus terminis loquūtur omnes ſuperius allegati, et cæteri apud eoſdē, recipienda non ſit in muliere vidua ſe obligante pro filio vel alio, vbi præſertim eſt ſenex, & talis, quod huiuſmodi obligatio non impediat vlteriores nuptias, neque cogat ad viduitatem patiēdam, vt obſeruat *Vrſill. ad Afflict. deciſ. 154. num. 1.*, præſertim quià iſto caſu ceſſare videtur illa mala præſumptio deceptionis vel concuſſionis & metus, que militare ſolet in muliere ſe obligante pro viro; Quinimò vt etiàm in vxorata, quæ ſit ſenex vlteriores nuptias veriſimilitèr non ſperatura dicta concluſio non procedat obſeruat *Fontanell. de pact. cl. 4. gloſ. 9. par. 5. num. 188. & cl. 7. gloſ. 2. par. 6.* licèt ſuper hoc occaſio non dederit formiter diſputare atque iudicium maturum efformare, probabilis tamen videtur diſtinctio de qua *diſc. ſeq. in fine*.

Atque in eadem cauſa diſputatū fuit, poſito quod dicta concluſio de ſaluan-
12 da medietate recipienda eſſet, quale tempus attendi deberet, àn ſcilicèt illud contractæ obligationis, vel illud, in quo illius executio petatur, quià nempè de primo tempore læſio non adeſſet, militaret autèm de ſecundo ob deteriorationem bonorum eius pro quo mulier ſe obligauerat, vel etiàm bonorū eiuſdem mulieris hoc medio tempore ſequutam, et iſta eſt quæſtio inter DD. ſatis controuerſa, vt conſtat ex deductis hincindè *per Giurb. dicta obſer. 80. num. 18. cum ſequen.*, vbi vtriuſque ſententiæ ſequaces refert; Rota verò variauit, quoniam apud *Paniam deciſ. 620. nu. 7. iuxtà Lugdunen. aliàs 489. num. 11. iuxtà Venetam* ſequuta eſt opinionem *Afflicti* doti ac mulieri fauorabilem, vt ſcilicèt attendatur tempus exequutionis, quod clarius tenuit apud *Martin. Andr. deciſ. 79. n. 3.*; Contrariam verò ſententiam poſteà tenuit *deciſ. 304. num. 7. par. 4. recen. tom. 2. apud Duran. deciſ. 141. num. 7. & in dicta Romana Cenſuum 27. Aprilis 1654. corā Beuilaqua*, Verùm in propoſita facti ſpecie pro Alterio creditore dicebam verſari extrà caſum quæſtionis procedētis vbi caſualitèr & ex aliquo infortunio bonorum diminutio vel deterioratio interim ſequuta ſit, ſecùs autèm vbi ex volūtarijs & culpoſis alienationibus vel diſſipationibus, quas matrē colludendo cum filio, pro quo ſe obligauerat, ſupponebatur feciſſe vel paſsā eſſe, quia id non debet redūdare in præiudiciū tertij tūc bona fide ac validè cōtrahere credentis, dū ſpectato ſtatu dotis & bonorū mulieris videbat obligationem non excedere medietatem, Ad quod probandum ponderabam ea, quæ habemus circà ſubſidiarium remedium *Auth. res qua*, non concedendum mulieri conſentienti viro diſſipanti bona libera vel aliàs culposè agenti, non curato àn ex huiuſmodi denegato remedio indotata remaneat, vt infra *diſc. 145.* vnde mihi videbatur hāc eſſe quæſtionem potiùs facti, quàm iuris, certam ac determinatam regulam non admittentem, ſed iuxtà ſingulorum circumſtantias pro iudicis prudenti arbitrio regulandam & decidendam.

ROMANA
NVLLITATIS EXECVTIONIS
PRO
BONAVENTVRIS
CVM
ASCORNEIS.

Caſus diſputatus coràm A.C. ſeù Prælato Iudice deputato cum incerto exitu.

An nullitas obligationis mulieris ob exceſſum medietatis dotis, ac indotationem exindè reſultantem, per illam viuentem non oppoſita, opponi & allegari poſſit per eius hæredes.

SVMMARIVM.

1 *Caſus controuerſia.*
2 *De creditore agente contrà debitorem debitoris & vtente iuribus ſuo debitori competentibus.*
3 *De concluſione inualiditatis obligationis mulieris vltrà medietatem dotis, et de ratione.*
4 *De ratione, ob quam ius dicendi de nullitate ex dicta cauſa tranſmittatur etiàm ad filios hæredes.*
5 *Vbi vrget ratio doli vel metus, nullitas tranſit ad hæredes, ſecùs econtrà.*
6 *Diſpoſitio facta pro erectione primogenituræ dicitur fauorabilis, et non ſubiacet ſolemnitatibus.*
7 *Datur diſtinctio, iuxtà quam intelligenda eſt concluſio de iure dicendi de hac nullitate per hæredes.*
8 *Et cum eadem diſtinctione intelligenda eſt limitatio, quæ principali concluſioni traditur circa mulierem ſenem.*

DISC. XCVI.

1 Erecta per Iulium Bonauenturam de anno 1609. primogenitura ſcutorũ 20.mil. in deſcendentia Camilli filij cum conſenſu & obligatione Lauiniæ vxoris, cum illi de Aſcornijs creditores Camilli, Marci & Fabij filiorum prædicti Iulij pro eorum credito cambij contracto vſque ab anno 1625. in ſcutis auri 1845. agerent ad quædam bona à dicto Iulio prouenientia, in eis autem Ferdinandus & fratres prædicti Camilli filij ſe tuerentur cum credito anteriori ex cauſa dictæ primogenituræ per Iulium contracto de anno 1609., replicabãt actores dictam anterioritatem non obſtare ipſis exercentibus iura prædictorum Camilli, Marci, et Fabij eorum debitorum, qui tanquàm hæredes dictæ Lauiniæ matris erant creditores eiuſdem Iulij ex cauſa dotis reſtituendæ vſque ab anno 1581., Nequè de iure dubitari dicebant creditorem dici procu-
2 ratorem ſui debitoris, ac exercere poſſe omnia iura iam agnita ſuo debitori cõpetentia, præſertim vbi eſt creditor cum hypotheca, ſub qua veniũt iura & actiones, et ſic nomina debitorum, ad quæ creditor directè etiam ſine tribus requiſitis procedere poteſt, cum illa deſiderentur in creditore chirographario, qui in vim ſuæ hypothecæ & tanquàm ad nomen ſibi obligatum directè cõtrà debitorem ſui debitoris agere poteſt, vt eſt propoſito hodiè in foro recepta & plana de qua in ſua materia *ſub tit. de credito*.

Et quamuis in dicta erectione primogenituræ acceſſiſſet cõſenſus fortè etiàm obligatiuus dictæ Lauiniæ, ob quem eius hypotheca remiſſa erat, atque ipſa ad obſeruantiam vrgeri poterat, vndè intrabat regula *text.in l.vendicantẽ,&c.*; Replicabant tamen ijdem actores dictã obligationem mulieris eſſe inefficacem ac inualidam ſaltem quoad medietatem dotis, nè aliàs indotata remaneret, ideoque pro tali medietate, quæ ſalua remanebat, ipſi ex perſona dictorum debitorum hanc anteriorem hypothecam exercere poterant, vndè coràm A.C. ſeù Pręlato ab eo deputato quamuis pleraque alia motiua caderent in cauſa, principaliter aſſumpta fuit huius puncti diſputatio, àn ſcilicèt hæc nullitas, per mulierem viuentem nunquàm oppoſita, opponi poſſet per eius iam mortuæ filios & hæredes, et ex eorum perſona per creditores.

Negatiuam in hac facti ſpecie dicebã

videri probabiliorem, ſiquidem Doctores hanc nullitatem firmantes duas aſſignare videntur rationes, Vnam præſumpti doli vel mætus reſultantis ab œnormiſſima læſione, Alteram æquitatis ac publici fauoris, nè mulieres indotatæ remaneant, vt de vtraque ratiocinantur dè materia agentes *Gaill. lib. 2. obſer. 77. numer. 11. & ſequen. Gratian. diſcept. 108. numer. 8. & ſequen. Ceuall. comm. contra tom. quæſt. 727. num. 21. & ſequen. Amat. dec. Marchiæ 62. num. 15. Theſaur. deciſ. 223. nu. 9. Fontanell. de pact. nupt. clauſ. 7. gloſ. 2. part. 6. per tot. & part. 7. num. 36. & ſequen. Andr. deciſ. 79. Giurb. obſer. 80.* & cæteri apud eoſdem; Neutra verò ad rē applicabilis videbatur, non illa æquitatis ac publici fauoris, cum ſolùm conuenire videatur ipſis mulieribus, quinimò potiùs fauore matrimonij, vndè pluriū opinio eſt, concluſionem ex huiuſmodi æquitate, vel publico fauore deriuantem ſuper ſaluanda medietate dotis non procedere in muliere in tali ætate, vel ſtatu conſtituta, quod vlteriores nuptias probabilitèr cogitare, vel ſperare non potuerit ex deductis *per Fontanell. de pact. clauſ. 4. gloſ. 9. par. 5. num. 188. & clauſ. 7. gloſ. 2. part. 6.* & habetur *diſcurſ. præced.*

3

Et licèt pro ratione dubitandi cogitarem, quod ſicuti potioritatis priuilegium, quod ex dicta ratione æquitatis, vel publici fauoris mulieribus conceſſum eſt per *text. in l. aſſiduis Cod. qui potior. in pign. &c. & in §. his conſequens auth. de æqualitate dotis* tranſmittitur etiam ad filios, ita etiam & illud tranſmitti debeat; Nihilominùs videbatur argumentum non vrgere, Tùm quia eadē iura expreſsè dictum priuilegium trahētia ad filios, probare videntur id eſſe ex legis benignitate, eaque non expreſſa contrarium potiùs de iure dicendum eſſe, ideoquè in priuilegijs danda non eſt extenſio, ſed tantum attendendum quantum conceſſum. Tùm etiàm quia ratio non videtur æqualis, dictum enim potioritatis priuilegium adeò exorbitās non videtur, dum iuxtà opinionem in foro receptam, illud eſt ſolùm operatiuum quoàd hypothecam legalem, de cuius poſtpoſitione creditor conquęri non poteſt, quoniam eam non obtinet ex facto & prouidentia ſua, ſed ex mera

4

benignitate legis, Vndè ſicuti lex poterat non concedere, ità potuit abſquè iniuria modificare, quod dici non poteſt in præſenti, dum agitur de tollendo eo iure, quod creditor ex facto & prouidentia ſua ſibi comparauit, aliàs fortè non contracturus, Vnde propterea quādò ceſſat altera ratio malæ præſumptionis fraudis, doli, vel mætus, elidibilis ex contrarijs probationibus, vel fortioribus pręſūptionibus ſinceritatis actus, tūc eſt quodammodò lædere ius naturæ vel gentium, ideoq; credebam in tali caſu ceſſantis dictæ malæ præſumptionis, ob vim præſertim iuramenti, cui lex ciuilis omninò cedere debet, de dicta cōcluſione ſaluandæ medietatis ſatis poſſe dubitari, atquè obligationem ſubſtineri in toto.

Altera verò ratio annullationis actus ob præſumptum dolum vel mętum, apta quidem eſt, vt etiam muliere in vita non declarante, quotiès illa vrget, id hęredibus competat, dum ob deficientem voluntatem ceſſare dicitur ſubſtantia obligationis, quæ proindè habenda eſt ac ſi non eſſet in rerum natura, vt in ſpecie hanc nullitatem ex iſta ratione ad hæredes tranſmiſibilem firmat *Fontanell. de pact. dicta clauſ. 7. gloſ. 2. part. 6. num. 48.*, atq; videtur de iure abſolutum, Verùm hæc ratio in præſenti non intrabat, quoniam non agebatur de obligatione, vel alio contractu redundante ad fauorem viri vel extranei creditoris, itaùt fraudis, doli, vel mętus mala præſumptio de facili cadat ob quodammodò interuerſum ordinem naturæ, ſeù cōmunis conſuetudinis, iuxtà quem ſolent mulieres pro ſeipſis donec viuunt dotes conſeruare, vt ex earum perſona ad filios tranſeant, ſed agebatur de actu prudenti ac laudabili erectionis primogenituræ ad fauorem filiorum & deſcendentium, ergà quos non minor affectionis, vel obligationis ratio vrgebat virū, qui erat pater, quàm ipſam mulierem, quæ mater erat, vndè propterea adaptabilis non erat ratio prædicta, quæ cauſa eſt, vt nullitas ad hæredes quoq; tranſmittatur, vt in ſpecie præſumptæ ſinceritatis, ac ceſſantis malæ præſumptionis in donationibus, vel alijs actibus factis per mulierem pro erectione primogenituræ inter filios & deſcendentes, itaùt ne-

5

6

neque ſubiaceant ſolemnitatibus Statutarijs vel læſioni *ex Molin. de primogenitura lib. 2. c. 3. n. 5. & 28.* & altero *Molin. de iuſt. & iur. diſput. 579. n. 31. Rota in Romana renunciationis 14. Iunij 1649. coram Otthob.* inter ſuas *deciſ. 182. & in eadem 18. Martij 1650. coram Cerro deciſ. 23. part. 11. recent.*; Magna enim differentia eſt inter eas mulierum diſpoſitiones, vel obligationes, quæ ad fauorem viri vel extraneorum redundant, ac eas
7 quæ filiorum fauorem recipiunt, vt habemus in materia inofficioſitatis donationis, quæ indiſcretè in filiorum præiudicium extraneo facta de facili præſumitur inofficioſa re & conſilio ad effectum annullationis omnimodæ, ſecùs autem vbi inter filios, cum tunc regularitèr cenſeatur inofficioſa re tantùm pro ſolo iure legitimæ aliorum cum ſimilibus.

Ideoque concludendo, cum ſenſu etiam veritatis, dicebam iſtam quæſtionem eſſe potiùs facti & applicationis quàm iuris iuxtà ſingulorum caſuū particulares circumſtantias decidendam; Si enim actus eſt talis, quod ſubiaceat dictæ malæ præſumptioni, cuius ratione inualidus cenſeri debeat, et tunc ſit nullitas ad hæredes etiàm tranſmiſſibilis; ſecùs autem ſi è conuersò, probationes, vel fortiores præſumptiones concurrant ſinceritatem actus probantes, dictamque malam præſumptionem excludentes, itaùt iſto ſecundo caſu vrgente ſolùm ad fauorem ipſius mulieris quadam ratione æquitatis, ad iſtius tantum limites dicta concluſio reſtringenda ſit, atque iuxtà ſolum finem, quem dicta æquitas reſpicit, vt ſcilicèt eidem ſalua ſit pars dotis, vel in ſolo vſufructu, vel etiam in ſorte, vt facti qualitas & circumſtantiæ exigunt; Atquè cum hac diſtinctione intelligenda veniunt ea, quæ
8 in præcedenti diſcurſu inſinuata ſunt de huiuſmodi priuilegio non competente mulieribus ſenibus, ſeù aliàs de vlterioribus nuptijs veriſimilitèr deſperatis, quoniam ſi actus eſt talis, quod habeat dictam malam præſumptionem fraudis, doli, vel metus, ex quibus ſe obligandi, vel aliàs contrahendi voluntas tollatur, tunc prorsùs inſipida eſſet dicta limitatio, ſolùm recipienda in altera æquitatis & publici fauoris, et credo, quod iuxtà præmiſſa fuerit iudicatum, dum poſt vnicam ſcripturam deſupèr editam non audiui amplius de cauſa tractatum.

ASCVLANA

HÆREDITATIS SEV DOTIS

PRO

FRANCISCO LIVEROTTO DE SCALZACANIS

CVM N.

CARMIGNANA.

Caſus diſputatus coram A.C. incertus eſt exitus.

De materia dotis æſtimatæ, vel inæſtimatæ, Et quandò bona per dotantem vno, vel altero modo in dotem data dicantur.

SVMMARIVM.

1 F*acti ſeries.*
2 *Referuntur DD. de materia agentes, et ex quibus reſultet bona data eſſe æſtimata.*
3 *Mulieri magis expedit dotem conſiſtere in quantitate, ac bona dari æſtimata.*
4 *Standum eſt potiùs capitulis matrimonialibus quàm inſtrumento, quod declaratur num. 11.*
5 *Dictio,* videlicèt *eſt reſtrictiua & arguit dotem conſiſtere in ipſis ſpeciebus datis.*
6 *Quomodò decidenda ſit iſta quæſtio, àn dos conſiſtat in ſpecie, vel in quantitate.*
7 *Et quomodò adminicula ponderanda ſint.*

8 *Iniuſtum pretium eſt adminiculum.*
9 *Paupertas viri & quandò.*
10 *Voluntas faciendi maiorem dotem ad pompam.*
11 *Declaratur concluſio de qua num.4.*

DISC. XCVII.

1 INitum fuit matrimoniũ inter Liuerottum & Carmignanam cum capitulis matrimonialibus per ſcripturã priuatam initis, in quibus ſimplicitèr dicitur matrimonium cõtrahi cum dote florenorum quinq; millium ſequenti modo videlicet, termille in vno prædio, reliquum in pecunia certis terminis & modis ſoluen.; Ad quatuor autem, vel quinq; menſes deſuper celebratum fuit publicum inſtrumentum quietantiæ receptæ dotis, in quo dictum prædium viro, vxore præſente, aſſignatur cũ clauſula *ad habendum*, et promiſſione euictionis ſub pacto in iſtius caſum regreſſus ad primæua iura crediti dotalis, abſq; eo quod circà modum reſtituendi aliquid exprimeretur, ſed ſolùm relatiuè ad Statuta dictæ Ciuitatis, eo modo quo dictum fuerat in capitulis, pro quorum obſeruantia & executione partes declararunt dictum inſtrumentum conficere; Sequuto autẽ ad non multum longum tempus caſu reſtitutionis dictæ dotis ob mortem viri abſq; prole, Hinc inter Frãciſcum viri legitimum hæredem, et vxorem ſuperſtitem, duæ ortæ ſunt controuerſiæ circa dictam dotis reſtitutionem, Vna ſuper rata florenorum 400., quam hæres prætendebat ſimulatè & ad pompam promiſſam & cõfeſſatam eſſe, Et altera ſuper florenis 3000., pro quibus dictum prædium datum fuerat, àn ſcilicèt illud datum eſſet æſtimatum vera æſtimatione faciente emptionẽ, itaùt dos conſiſteret in quantitate per viri hęredem reſtituenda, vt mulier prætendebat, vel potiùs ipſum prædium datum eſſet inæſtimatum & tanquam ſpecies, itaùt ad eius reſtitutionem teneretur, vt hæredis prætenſio erat, non curata dicta valutatione tanquàm impropria ad ſciẽdum rei valorem;

Et introducta cauſa coram A.C., per iſtam in prima controuerſia florenorum 400. pro muliere iudicatum fuit ob non benè probatam ſimulationem, in altera verò prædij pro hærede, vt ſcilicèt ad aliud non teneretur niſi ad ipſius prædij reſtitutionem, ſaluis iuribus mulieris ſuper eiuſdem prædij culpoſis deteriorationibus per eam allegatis; Introducta verò cauſa per appellationem coràm Prælato, cui per Signaturam commiſſa fuerat, cum hic de viribus primæ ſententiæ in hac ſecunda parte ſatis dubitaret, credendo innixus inſtrumento, quod potius æſtimatum & loco quantitatis dictum prædium datum eſſet.

In hoc ſtatu ad ſcribendum pro hærede requiſitus, Dicebam quod vbi cum ſolo inſtrumento procedendum eſſet, ſiuè quod illud principalitèr attendendũ veniret ad probandam partium voluntatem, tunc probabilis erat dubitandi ratio, non ſolum quia totius inſtrumenti contextus in vniuerſum apertè ſuadere videbatur dationem inſolutum, ſed etiam quia idem probabant plures eiuſdem inſtrumenti partes ac pacta, illud præſertim regreſſus ad priora iura crediti in caſu euictionis, necnon clauſula, *quod ſi plus vel minus valeret cenſeretur donatum*, et clauſula *ad habendum* cum pleriſque alijs in idem tendentibus;

2 Suffragãte etiam regula generali, vt in dubio bona cenſeantur potiùs data æſtimata cũ vera æſtimatione faciente emptionem & venditionem, quia ſic magis expedit mulieri, ac dotis fauor exigit, ex ijs quæ poſt antiquiores ab eis allegatos in materia habentur *apud Barboſ. in l. æſtimatis numer.29. ff. ſolut. matrim., Trentaſinq; lib.3. var. tit. de iure dotium reſol.1. num.25. Fontanell. de pact. clauſ.5. gloſ.8. part.13. ex num.19. Gratian. diſcept.489. à num.1. ad 10. Mantic. de tacit. lib.12. tit.28. Giurb. ad conſuetud. cap.15. gloſ.1. p.1.* latè *Boſſ. de dot. cap.15. per tot. Rota apud Buratt. & adden. deciſ. 287. & 361. Merlin. deciſ.792. deciſ.39. & 114. poſt Merlin. de pignor. deciſ.39. part.8. recent.*, et in alijs, Quodque mu-
3 lieri magis expediat dotem conſiſtere in quantitate, ac bona dari æſtimata habetur *deciſ.231. num.13. part.9. recent.*, vbi allegantur *Honded. conſ.41. num.30. & 31. lib.1.* & alij.

Verùm aduertebam de inſtrumento prædicto nullam in propoſito rationem habe-

haberi debere, ſed procedendum eſſe cum capitulis matrimonialibus, quæ po-
4 tiùs attendi debent in concurſu inſtrumenti, quotiès non conſtat iſtud initum eſſe animo innouandi ſeù aliquid alterandi, quinimò econuersò potiùs conſtat de contrario, quod ſcilicèt inſtrumentum factum ſit ad ſolam memoriam & faciliorem probationē, ac exequutionem capitulorum, quoniàm iſta continere dicuntur verba partium, inſtrumētum verò continet verba notarij, vt in conſimili *Aſculana deciſ.114.nu.4.par.1. rec. Merlin.dec.608. num. 17. Penia dec. 1237 nu.19.& ſequen.adden. ad Gregor. deciſ.168.num.8.deciſ 34. per tot.& præſertim à num.29.par.12.rec., Bonon.fideicommiſſi 15. Martij 1660. Veroſpio*, de quibus vltimis deciſionibus ſeù cauſis in quibus illæ prodierunt, actum habetur, de prima ſcilicèt *ſub tit. de emphyteuſi*, et de ſecūda *ſub tit. de fideicommiſſis* pro Com.Io.de Pepulis, ibique iſta concluſio latius explicata & diſtincta habetur.

Inſpecto autèm capitulorum cōtextu, nil vrgere videbatur quod vnam vel alteram ſpeciem clarè cōcluderet, pleraq; etenim generalia, quæ hincindè ponderabantur erāt æquiuoca ad vtrumq; ſenſum referibilia, nam ex parte mulieris ponderabatur ea generalis circūſtantia, quod prius præcederet quantitas, deindè verò ſubſequeretur ſpecies, et econuersò ex parte hæredis ponderabatur,
5 quod quantitatis conſtitutio adiectam haberet reſtrictiuam dictionē, *Videlicèt*, quam in ſpecie ponderat Rota *in Romana dotis 15.Iunij 1612. coram Pamphilio poſteà Innocentio X.* atq; alibi hoc *eod. tit.* obſeruatum eſt.

Quamuis autem ego ad cauſæ opportunitatem ſcribens, cum doctrinis & de-
6 ciſionibus, Aduocatorum more, inſiſterem etiàm ſuper dictis generalibus, Ad veritatem tamèn reflectendo ponderabam, ac etiàm ingenuè iudici inſinuabam, iſtam eſſe quæſtionem potius facti & applicationis quàm iuris, non admittentem proindè certam ac determinatā regulam generalem, ſed deciſionem pendere à ſingulorum caſuum indiuiduis circūſtantijs, prudentis iudicis arbitrio ponderandis, more aliarum coniecturalium materiarum, qualem iſtam eſſe aduertunt initio allegatæ auctoritates de quæſtione agentes, præſertim Rota *deciſ.39.num.2 poſt Merlin.de pignor.benè in dicta Romana dotis 15.Iunij 1612. coràm Innoc.& dec.10.par.12. rec.n.31. & ſæpius*, Duas attendendo regulas generales in ambiguis & coniecturalibus ſemper à iudicante præoculis habendas, Vnam ſcilicèt, *vt ſingula quæ non proſunt vnita iuuent*; Et alteram, vt non cortex & figura verborum ſed ſubſtantia veriſimilis voluntatis principalitèr ſpectari debeat, cum ſæpius ipſa quoquè capitula per Notarios vel alios concipi ſoleant abſq; eo quod partes cogitēt ad vim verborum, eorumque operationem vtpotè ad ſolam ſubſtantiam dotis, eiuſque modum ſoluendi cogitantes.

Plura verò adminicula in hac facti
7 ſpecie ſuadere videbantur quod prædiū prædictum datum eſſet tanquàm ſpecies cum impropria æſtimatione, quorum ſingula ſola & de per ſe leuia erant, ac æquiuoca ad huiuſmodi operationem, nō apta, ſed ſimùl vnita aliquam probationem facere videbantur, vndè proptereà, vt ſæpius in materia præſertim vltimarum voluntatum ſub tit. *de fideicommiſſis* obſeruaui; prorsùs erroneum meo iudicio eſt, iudaico more inſiſtere in Conſilijs, ac Deciſionibus vel alijs auctoritatibus vnū adminiculū approbantibus vel reſpectiuè reijcientibus, quoniam ſtāt ſimùl illud in vno caſu nullius eſſe operationis, & in altero ſatis attendendum eſſe, prout perſonarum, locorum, & temporum qualitas, aliorumq; adminiculorum concurſus exigunt.

Primum enim adminiculum deduce-
8 batur ex incongruētia valoris dicti prædij, dum ſupponebatur longè infrà dimidiam ſummæ, pro qua aſſignatum erat, licèt enim iſta circumſtantia de per ſe nullius ſit ponderis, vbi præſertim alia vrgent veram æſtimationem ſuadentia, quià ſicuti datur læſio in emptione & venditione, ità nil prohibet eam dari in hoc actu dicti contractus ſpeciem habente, Nihilominùs in ambiguo eſt vnū de adminiculis excludentibus veram æſtimationem, quià nemo præſumitur fatuus, qui ſuum iactare velit, dando vel reſpectiuè recipiendo rē pro incongruo pretio. vt aduertunt *Trentacinq; dicto lib. 3. var.tit.de iur.dot.reſol.1.num. 15. Couarr.p.p. quæſt.cap.28. nu.9. Fontanell.*

dicta clauſ.5 gloſ.8.par.13.num.45.& ſequen.Mantic.dicto lib.12.tit.28.num.24., apud quos cæteri.

Alterum adminiculum deducebatur
9 ex qualitate viri, vel inopis, vel non ità pecunioſi, licèt ea viri inopia quam in propoſito ponderant aliqui DD. ex diſpoſitione vel ratione text. *in l.rebus Cod. de Iur.dot.* frequentiori calculo reprobata ſit, dum hoc ſolum eſt priuilegium ſubſidiarium, nè in rebus originariè mulieris vel dotantis illa per viri creditores vincatur, vt aduertunt *Couarr. Mantic., Trentacinq; Fontanell.* & cæteri ſuperius allegati, Nihilominùs omiſſa hac via, ponderabam exindè adminiculum deduci, non ex dicta ratione, ſed ex alia inueriſimilitudinis, quod ſcilicèt veriſimile non eſſet, virum pecunijs non affluentem ità prædium longè minoris valoris accipere voluiſſe, ſe exponẽdo oneri reſtituendi dotem in pecunia, quod eius vires explere non poterant, vndè ſe cõſtituebat in periculo omnimodæ ſupplantationis ac moleſtiarum etiam perſonalium, veriſimilitudo enim eſt in ambiguis maximum adminiculum.

Tertium ſpecialitèr ponderabam ex
10 illis probationibus, quæ ex hac parte deducebantur per mediatorum atteſtationes circà ſimulationem florenorum 400. ad pompam ſeù honorificentiam; Quidquid enim eſſet, àn dictæ probationes concluderent ad effectum obtinendi liberationem à dictæ ſummæ reſtitutione, Attamèn id ſatis ponderabile videbatur ad effectũ inſpiciendi partes reſpexiſſe ad conſtituendam maiorẽ dotis quantitatem pro communi honorificentia, ad quem effectum, vt pluriès ſum expertus, valutari ſolent bona, quæ dantur, longè plùs quàm valeant, vt ità ex ſumma initio conſtituta oriatur fama congruæ ac honorificæ dotis, qualis nõ eſſet ſi iuxtà præciſum ac verum valorẽ bona darentur; Quæ omnia inſimul ponderata cum alia circumſtantia reſultãte ex dictione, *videlicet*, & ex altera, quod ipſum prædium in dotem datum videbatur, ob illa verba, *promette per dote & in nome di dote dare vn campo*, quod non eſſet, ſi datum eſſet æſtimatum vera æſtimatione, quia ipſe ager dici non poterat datus in dotem, magnam probabilitatem inducere videbantur.

Econuersò difficultatem inferebat in-
11 ſtrumentum nimis cõcludens, et quamuis vera eſſet propoſitio de quā ſuprà, quod in diſcrepantia capitulorum & inſtrumenti, illis potius, quàm huic deferendum ſit, Attamèn id procedit, vbi capitula ſunt clara, itaùt inter vnam & alteram ſcripturam adſit incompatibilitas, ſed ſi capitula ſunt ambigua & capacia illius ſenſus, qui clarius explicatus habetur in inſtrumento, tunc iſtud eſt attendendum tanquàm interpretatiuũ potiùs quàm correctiuum, ex deduct. in hac materia *ſub tit. de fideic. diſc.* 179. vndè propterea quatenùs iudex ſecundę inſtantiæ iudicaret contrà ſenſum alterius iudicis inſtantiæ præcedentis, conſulebam huic parti, vt experiretur Rotæ iudicium, cum in his ambiguis & coniecturalibus materijs vtpotè arbitrarijs, certum ac determinatum iudicium non de facili dari valeat, incertum autem eſt quid ſequutum ſit, et de hac materia dotis æſtimatæ vel inæſtimatæ latius infrà *diſc.158.*

TVDERTINA

SVPPLEMENTI LEGITIMÆ AD PETITIONEM MARIÆ DOROTHEÆ DE CARROCCIIS.

CVM

MARIA LVDOVICA SORORE.

Reſponſum pro veritate.

An dos data per matrem in vita imputetur in legitimam. Et quid de dote data per patrem.

SVMMARIVM.

1 *Caſus controuerſia.*

2 *Dos data correſpectiuè ad rem propriam dotatæ non imputatur, quia non dicitur data de bonis dotantis.*

3 *Quo-*

3 *Quomodò ſit computandus vſusfructus.*
4 *An dos data per matrem imputetur in legitimam et conſtituitur regula affirmatiua.*
5 *De limitatione.*
6 *Declaratur illa propoſitio, quod in materia dotis omnes, excepto patre habentur pro extraneis.*

DISC. XCVIII.

1 NVpſit Maria Ludouica, filia Franciſci de Carroccijs iam defuncti, Herculi Clementi de Aſtancollis cum dote conſiſtente in medietate bonorum paternorum, vltrà quæ Eufroſina mater dedit ſcut. 300. in pecunia numerata prouenientia ex pretio aliquorum cenſuum extradotalium ipſius Eufroſinæ, quę hanc ſummam de proprio tradere dixit ad oſtendendum maternum amorem quo dictam eius filiam proſequebatur. Econuerſò autèm in eodem inſtrumento dotali dictus Hercules Clemens ſponſus nomine ſponſæ promiſit eam intuitu dd. ſcutorum 300. à matre de proprio datorum huic relaxare ad vitam vſumfructum medietatis domus paternæ ad dictam Mariam Ludouicam ſpectantis.

Obijt deindè Eufroſina condito teſtamento, in quo inſtituta hærede Maria Dorothea altera filia, dictæ Mariæ Ludouicæ reliquit ſcut. 100. pro omni & toto eo, quod ratione legitimæ vel ex quacumque alia cauſa in eius bonis prætendere poſſet, dictaq; Maria Ludouica dicto legato non acquieſcente, ſed petente ſupplementum legitimæ, dubitari contigit, àn deberent in iſtam imputari dicta ſcut. 300., quæ mater viuens ei dedit in dotem, atq; prò veritate conſultus.

Pro ea rata, quam importare poteſt vſusfructus medietatis domus correſpe-
2 ctiuè ceſſi Eufroſinæ, reſpondi imputationem prætendi non poſſe, quoniàm imputationis quæſtio cadit in bonis, quæ in filium de ſubſtantia parentis obueniunt, vt diſponitur *in l. quoniam nouella Cod. de inoff. teſtam.*, *in fin.* ibi, *Si ex ſubſtantia eius profecta ſit, de cuius hæreditate agitur*, Hoc autèm in iſta rata dici non poterat, dum illa potius eſt pretium dictæ ceſſionis, ideòq; Maria Ludouica eam habuiſſe dicitur tanquàm rem propriam, vt benè in terminis dotis per patrem vel fratrem datæ ſorori cum obligatione renunciandi futuris ſucceſſionibus, vel alijs iuribus proprijs, vt talis dos dicatur cõſtituta de bonis proprijs ipſius dotatæ tanquàm de pretio iurium donatorum, cæteris allegatis firmat *Rota in Romana dotis* 3. *Decembris* 1632. *Dunozetto* inter ſuas *deciſ.* 267. *& coram eodem deciſ.* 528. *aliàs deciſ.* 110. *num.* 22. *& ſequen. par.* 8. *recent. in Ciuitatis Caſtelli dotis* 28. *Aprilis* 1662. *Emerix in Romana pecuniaria* 8. *Iunij* 1665. *Albergato* & in alijs.

Neque ſatisfacere dicebam tres reſponſiones quæ dabantur per alium diſcurrentem, Primò ſcilicèt quod expreſsè diceretur dari ſcuta 300. in dotem quæ, vir promiſit reſtituere; Secundò quod hic vſusfructus ſpectaret potiùs ad virum quàm ad mulierem; Et tertio quod dicti vſusfructus valor non correſponderet ſummæ prædictæ.

Prima enim reſponſio nullius videbatur momenti, quoniàm etiàm quandò mulier ſeipſam dotando, vel alter pro ea dat bona propria, adhuc iſta dicũtur dari in dotẽ, quam vir reſtituere tenetur; Minuſq; ſecunda, quia nil prohibebat mulieri, vt ãtequàm nuberet alteri venderet bonorum ſuorum vſumfructum, atquè iſtius pretium ad pecuniam redactum daret in dotem, potiſſimè quia poterat viri vel mulieris morte matrimonium diſſolui, et tamèn adhuc ceſſus vſusfructus durare debuiſſet durante vita Eufroſinæ vſufructuariæ; Tertia verò reſponſio fuiſſet conſiberabilis, quandò integra ſumma prædicta prætenderetur eiuſdem naturæ, ſed ſolùm dicebam id procedere in ea rata, quæ dicti vſusfructus valori reſponderet, remanente dote data per matrem de proprio in exceſſu.

Qui valor iudicandus eſt, vel attenta
3 ætate Eufroſinæ ceſſionariæ iuxtà computationem *text. in l. hæreditatum ff. ad leg. falcid.*, vt credidit *Rota apud Caualer. deciſ.* 387., quod tamèn mihi nunquàm placuit, ac verè nullum habet iuris probabile fundamentum, licèt moderno tempore diſputando in Rota conſimilẽ articulum non deciſum ſed concordatũ, dicta

dicta deciſio magnam faceret impreſſionem qui caſus *eſt in Romana locorum montiũ de Oricellarijs ſub tit.de Regalibus ad materiam locorum montium diſ.30.*

Vel verius, quantum peritorum iudicio dictus vſusfructus ſpectata ceſſionariæ ætate veriſimilitèr æſtimatur, atquè in contractum venditionis deduceretur, iuxtà ea, quæ pro regulando iuſto pretio cenſuum vitalitiorum ſeù aliorum iurium ad vitam habentur *apud Leotar. de vſur.quæſt.49.nu.6.& per Rotam in Bonon. Saluiani 25. Iunij 1629. Virili, Romana domus 3. Decembris eiuſdem anni Pirouano,* et habetur deductum in dicta *Romana locorum montium deOricellarijs diſc. 30. ſub tit.de Regal.*

Cadebat igitur quæſtio in reſtanti sũma quam filia de ſubſtantia & bonis maternis abſquè dubio in dotem habuit, quod quantum eſſet ex dicta valutatione pendebat.

In hoc autẽ regula eſt pro imputatione
4 per textũ expreſſum *in l.quoniam nouella Cod.de inoff.teſtam.*, vbi tàm dotem datã à patre quàm à matre imputandam expreſsè diſponitur, ibi,*eodemq; modo cum pater vel mater pro filia dotem, vel pro filio antè nuptias donationẽ &c.*vndè proptereà text.nullam adhibet diſtinctionem intèr patrem & matrem.

Et licèt aliqui diſtinguant,àn mater id faciat ex dotandi obligatione ſibi imminente ergà filiam aliundè de dote non prouiſam, vel potius ex liberalitate àc titulo donationis, quia filia aliundè prouiſa eſſet, quaſiquod primo tantùm caſu intret imputatio, ſecùs autèm ſecundo, in quo dos dari dicitur potiùs iure donationis, quæ non imputatur ex deductis *per Merlin.de legit.lib.2.tit.2. quæſt. 20.Cutell.de donat.diſc.3.par.2.*, ad nimiam ſatietatem *Redenaſc.conſ.75.*, vbi etiàm imputationem dotis datæ per patrem elaboratè ac ingenioſè excludere conatur, quoties vel explicitè vel etiam implicitè dici poteſt eam ex motiuo liberalitatis ac donationis potiùs quàm iure neceſſitatis datam eſſe.

Nihilominùs quidquid diſputando dici poſſit in Scholis & Academijs, quibus magis conuenire videntur deducta per *Redenaſc.*, cum textus ſit litteralis; In foro tutè pro imputatione dixi reſpondendum viderì, niſi expreſsè conſtet de contraria dotantis voluntate, quod ſcilicèt eam rem non tanquàm filiæ dotem dare voluerit, ſed eidem donare tanquã extraneæ ob merita perſonalia vel alias accidentales circũſtantias,ob quas ſecluſo etiã naturali ſtimulo amoris materni adhuc datura fuiſſet;Iſta enim contraria voluntate ceſſante,intrat ratio *Bald.*magis cõmunitèr in foro recepta *in l. omnimodò §. imputatori Cod. de inoff. teſtam.*, quod ſcilicèt quamuis mater non compellatur de iure ad dotandum, Nihilominùs,quià dos ſuccedit loco alimentorum, atquè pinguior dos pinguiora alimenta, melioremq; filiæ collocationem producit,idcircò dicitur ità mater compelli, ſi non à præciſa ſanctione iuris ciuilis, ab ipſo tamèn ſtimulo naturali, et ab ipſo iure naturæ.

Quæ ratio licèt impugnetur ab aliquibus quos latè expendit *Redenaſc.* vbi ſuprà, attamèn eſt magis communitèr recepta,*vt apud Mangil.de imput quæſt.14. Merlin. de legit. & Cutell. vbi ſuprà Cyriac.controu.262.ex num.78.Fontanell.de pact.clauſ.5.gloſ.2.Carena* reſpondens*Redenaſco controu.215.*, qui præcedenti *cõtrou. 150.& 195.* agit de eadem cauſa, Et pro imputatione dotis habitæ a matre ſentijt *Rota apud Roias deciſ.24.nu. 5. & coràm Seraph.deciſ.568.n.12.*(licèt in his deciſionibus pro meo iudicio non magnum fundamentum cõſtitui poſſit, quoniàm apud *Seraph.*dicitur præſuppoſitiuè & per modum argumenti, et ſic incidentèr, et apud *Roias* ex auctoritatibus allegatis conſtat articulum non fuiſſe formitèr diſcuſſum.)

Ideoquè pro imputatione conſtituẽ
5 da eſt regula,limitanda tamèn accedente contraria expreſſa vel etiàm tacita & coniecturali voluntate, per quam conſtet datum fuiſſe ex ſolo motiuo liberalitatis vel meritorum perſonalium tanquàm ab extraneo non autèm ratione filiationis, et ex illo impulſu naturali,quẽ parens habere dicitur ad melius prouidendum proprium filium, et ſic quæſtio videtur potius facti & voluntatis quàm iuris,an ſcilicèt conſtet nec nè de tali voluntate,quæ tanquàm limitatio probanda eſt ab allegante, cum aliàs fundata ſit intentio habentis regulam *Mantic. dec. 251. num. 4.*; Atq; tali contraria voluntate accedente idem quoque in dote data

data per patrem procederet.

Aduertendo ad id, quod in hac mate-
6 ria multos ex noſtris incidere fecit in æquiuoca, quod licèt excepta dote data per patrē, quælibet alia, ſiuè à matre ſiuè ab alijs aſcendētibus, in quorū bonis cōpetat ius legitimæ, habeatur ac ſi ab extraneo data eſſet, Attamen id procedit ad effectum excludēdi eam communionem actionis repetendæ dotis, quæ in dote profectitia competit patri & filiæ, ſiuè ad effectum excludendi reuerſionē eiuſdem dotis ad dotantem iuxtà terminos *text. in l. dos à patre Cod. de iur. dot.*, cum hæc procedant in dote profectitia, quæ ſolùm dicitur conſtituta per patrē abſque titulo donationis eam facientis tranſire in aduentitiam, itaùt niſi mater vel alter dotans de pacto reuerſiuo ſibi conſulat, dos ſoluto matrimonio ſiuè per mortem viri, ſiuè per mortem mulieris non reuertatur ad dotantem, ſed remaneat penes mulierem ſuperſtitem, ad eius hæredes tranſmiſſibilis, quamuis ex neceſſitate data ſit, Atquè ad iſtos effectus cæteri omnes dotantes, excepto patre, habentur pro extraneis, pro quo etiàm ipſemet habetur, quandò accedit donationis titulus immutans naturam dotis, eamque de profectitia faciens aduentitiam.

Verùm hæc nil in propoſito releuant ad rem noſtram, quoniam ſemper dos per matrem conſtituta dicitur aduentitia, atq; mater habetur iure extranei etiàmſi dotandi neceſſitas vrgeat, ideoq; ità *text. in d. l. quoniā nouella* eſſet fatuus; Aliud enim eſt accipere iſtum terminū extranei in ſenſu merè ciuili, pro omni eo, qui non eſt ſuus, Aliud verò illum accipere in ſenſu naturali, pro eo ergà quē ſtimulus naturalis àc obligatio alimentorum (quorum loco legitima & dos ſubrogata ſunt) non impellat dotātem. Et iuxtà hunc ſecundum ſenſum iſte extranei terminus capiēdus eſt, quod ſcilicèt appareat, dotem, ſiuè à patre ſiue à matre, datam eſſe non ex dicto ſtimulo naturali, et ex ea paterna vel materna prouiſione, quam ipſa natura docet ergà filios, ſed ex mera liberalitate, vel ex meritis perſonalibus tanquàm ergà merè extraneum, atquè in hoc verſatur pluriū ſcribentium æquiuocum, itaùt ea, quæ cum maximo labore, nimioque ingenij acumine deducuntur per *Redenaſc.*, videantur quidem ſatis bona apud tyrones & Scholares gratia diſputationis in Scholis & Academijs, in foro autē meo iudicio paruipendēda, adeoquod in ſuo caſu niſi aliæ circumſtantiæ, vt probabilius eſt, ſuaſiſſent Arbitros ad cōcordiā, de qua ipſe teſtatur, illa eſſet nimis læſiua, et Hoſpitali Mediolani prçiudicialis.

Et quod verè dicta diſtinctio inter dotationem à matre factam ex neceſſitate vel ſine, contineat figmētum, liquet ex eiſdem verbis *text. in d. l. quoniam nouella* ſuprà regiſtratis, dum mandatur etiā imputatio donationis antè nuptias, quæ filio per matrem facta ſit, et tamèn hæc ſemper eſt voluntaria, quià nullibi iure cautum eſt matrem ad id teneri excepto caſu quo agatur de matre hçretica, et ſic in caſu nunquam vel rarò contingibili, ad quem legum diſpoſitio regulariter non eſt referenda *ad text. in l. nam ad ea ff. de legibus*.

In hac autèm facti ſpecie nil concurrere videbatur quod ſuaderet dictæ regulæ limitationem, licèt enim concurreret ſtipulatio dotem reddi ſoli filiæ, in quo adeo ſe diffundit *Redenaſc.*, Attamen hoc ſolum dubitandi anſam præbet (licèt in foro nullam vel ſatis modicam) in patre, ſed non intrat in matre, quià ſtipulatio nullam iuris alterationem continet, ſed ſolùm expreſſionem eius, quod de iure ineſt.

Poterant ad probandam donationem ſeù voluntariam dotationem ponderari illa verba, *Volendo dimoſtrare il materno amore, che porta &c.*, ſed paritèr nullius ponderis videbantur, quià vt dictum eſt, in matre nil refert, àn dos detur iure donationis nec nè, cum ſemper effectus ſit idem, niſi conſtet talem donationem ex alio motiuo quàm materno factam eſſe vt ſupra, cuius contrariū conſtabat in præſenti, dum expreſsè dicebatur fieri ex amore materno, vndè dicta verba potiùs clarè retorquentur.

Et ex his cenſui, inſpecta veritate, pro imputatione reſpondendum eſſe; Verùm quia ſuberat difficultas initio excitata, ſuper nō imputanda ea rata, quæ reſpōderet valori vſusfructus ceſſi, Hinc proindè iudicaui controuerſiam honeſta concordia dignam, potiſſimè quia tractabatur inter ſorores ac de modica

ſumma non merente litem, cuius expenſæ & incommoda victoriæ æſtimationem ſuperaſſent.

Præterea dicebam, tunc huiuſmodi quæſtionem intrare, quando, matre, vel alio parente legitimæ debitore dotante, nulla obſtaret expreſſa vel coniecturalis contraria voluntas, in cuius caſu omnia ceſſant, quoniam licèt in donatis ſeù aliàs datis filio in vita, regula ſit imputationis excluſiua, fallit nihilominùs vbi de diuerſa voluntate conſtat, ex plenè firmatis in Romana legitimæ 22. *Iunij* 1640., *et* 10. *Februarij* 1642. *coram Dunozetti* inter ſuas *deciſ.* 584. *&* 649. *& quarum prima eſt deciſ.* 242. *par.8.rec.*, ac habetur pluries in ſua materia *ſub tit.de detractionibus*; Hęc autem voluntas in pręſenti concurrere videbatur, dum mater ſui patrimonij rectè conſcia, reliquerat ſola ſcut. 100. pro ſupplemento ac toto eo &c. quia hæc ſumma iuncta cum alia data in dotē reſpondebat; Vnde propterea dicebam, tūc dictæ quæſtioni locum eſſe, quando matre moriente ab inteſtato, ſuamq; voluntatem non aperiente, iſta remaneret omnino ābigua, et non ageretur de impugnando maternū iudiciū, ſecus econuerſo, atq; cum iſta conſideratione caſus videbatur planus.

Ponderari poterāt pro excluſione imputationis deducta *per Surd.conſ.69.* ſtā te quod dicta dos non ipſi filiæ ſed viro data erat, Sed quidquid ſit de caſu de quo agit *Surd.* vbi de relicto per patrem per vltimam voluntatem, vndè obſtant indubitanter regulæ pro imputatione, ibi agebatur de legato facto filiæ iam profeſſę in Monaſterio cui dos promiſſa fuerat, vndè ex veriſimili voluntate non intrabat compenſatio, quia monialis nullum dominium nec actionem nec in re nec in ſpe habet ad hanc dotem, cuius contrarium eſt in dote matrimonij carnalis.

ROMANA LEGATI

SEV

COMPENSATIONIS

INTER

QVOSDAM MAGNATES

Diſcurſus pro veritate ad petitionem alterius Magnatis vtriuſq; partis beneuoli.

Legatum factum à viro vxori de omni eo quod ipſe ob impenſas in rebus dotalibus factas. ſeù debita ſoluta conſequi deberet, An impediat ne mulier legataria aſſequatur ab eiuſdem viri hæreditate reſtitutionem partis dotis ab eo habitæ; Vel potiùs dictum legatum cenſeatur factum animo compenſandi, et de eo quod ſupereſſet aſſequendum vltrà debitum; Seù quomodò aliàs talis diſpoſitio intelligenda ſit.

SVMMARIVM.

1 F*acti ſeries.*

2 *Legatum factum per virum vxori non cenſetur animo compenſandi cum debito dotis reſtituendæ.*

3 *An & quandò compenſatio fiat ipſo iure abſq; oppoſitione, vel potiùs iſta neceſſaria ſit.*

4 *Quomodò iudicandum, àn debitori cenſeatur relicta liberatio.*

5 *Declaratur, quandò intret quæſtio compenſationis, de qua num.* 3.

6 *Adminiſtrator non dicitur debitor vel creditor antè redditas rationes.*

7 *Legatum liberationis factum per tutorem pupillo, vel per adminiſtratorem intelligendum eſt de reliquatu.*

DISC.

DISC. XCIX.

1 Contracto matrimonio in Vrbe inter duos primi ordinis Magnates conſtituta dote in vniuerſo mulieris patrimonio cõſtituente formalẽ vniuerſitatẽ, vtpotè proueniẽte à Principis patris, et Cardinalis patrui, aliorũq; maiorum ſucceſſionibus, in iſtam vnicam fœminam de ſatis numeroſa familia superſtitem conſolidatis; Princeps maritus nonnulla debita hæreditaria, reportata à creditoribus iurium ceſſione extinxit, ac pleraque notabilia melioramenta in caſtris, aliiſque bonis dotalibus fecit. et econuersò diſtraxit quædam loca mõtium hæreditaria, ſe declarando debitorem pretij exindè habiti tanquàm de dote ſeù dotis parte.

Cum autẽ dictus Princeps in eius teſtamẽto, inſtituto hærede cõmuni filio primogenito, mandaſſet Principiſſam vxorem, donec viueret, nullatenùs moleſtari debere pro eo quod ipſe ex dictis cauſis conſequi debebat, reſeruato eidem hæredi talium iurium & actionum experimento contrà dictæ Principiſſæ defunctæ hæredes, Hinc orta eſt, extraiudicialis tamen ac beneuola controuerſia, nùm ſtante tali diſpoſitione, competeret Principiſſæ actio petendi reſtitutionem dictæ partis dotis, cuius viri hæreditas ex cauſa dictorum locorum montium diſtractorum debita erat, Vel potius legatum prædictum cẽſeretur factum animo compẽſandi cum dicto debito, itaùt huiuſmodi præceptum verificabile remaneret in ſumma excreſcentè per ipſum teſtatorem aſſequenda; Cumque vtriuſque partis Aduocati, alijque Sapientes deſuper cõſulti materiam tractarent cum terminis compenſationis, et cum ijs quæ ſcribentes deducunt in quæſtione, àn compenſatio penès eum, qui ſit eodem tempore debitor & creditor inducatur ipſo iure, vel potiùs ope exceptions; Seù cum altera quæſtione, An legatum cenſeatur factum animo compenſandi, de quarum vtraque ſub tit. de *legatis*, et ſub altero de *credito* frequentèr, atque in hoc varia pro vtraque parte deducerentur.

Hinc requiſitus de proprio iudicio pro veritate per quemdam alium Magnatem matri ac filio æquè beneuolum, ſtante, quod ego tunc eſſem omninò neutralis, Reſpondi quod procedendo cum dictis terminis compenſationis, cum quibus etiã Aduocati ac Sapiẽtes Principis hæredis proceſſerant, pro Principiſſa probabilius reſpõderi debuiſſet; In dicta enim quæſtione, àn ſcilicet legatũ
2 factum per debitorem creditori cenſeretur animo compenſandi, regula eſt negatiua, vt vltrà generalia, de quibus *Menoch.lib.4.præſumpt.*109.*& ſequen.*, in terminis ſpecialibus legati facti per virum vxori creditrici ex cauſa dotis per *text.clarum in l.vnic.§.primum itaq; Cod. de caduc.tollen.Galeot.lib.1.controu.*29.*&* 30.*Cavaler. deciſ.*318. *Buratt. deciſ.*291. *Otthob.deciſ.*248.*numer.*15.*& ſequen.deciſ.*63.*poſt Merlin.de pignor.in Bonon.dotis ſucceſſionis & legati* 28.*Ianuarij*, *et* 14.*Iunij* 1669. *Emerix*, et frequentèr etiam habetur *hoc tit. & ſub altero de legatis*.

Item quia exceptis caſibus limitatis, puta vſu mercatorum, vel pro impediendo curſu vſurarum cũ ſimilibus, ex ma-
3 gis communi ac recepta opinione, regula videtur, compenſationem non dari ſinè oppoſitione ex deductis *per Capyc. latr. deciſ.*25. *num.*28., ibique latius *Adden.num.*6.*cum ſequen. Andreol. controu.* 219.& admittitur *deciſ.*183.*&* 409.*p.*9. *recent.*, vbi pro compenſatione ipſo iure ex dictis limitationibus; Ac etiam quia non datur compenſatio debiti cum illo credito, quod iam præexiſtebat de tempore quo is qui iam erat creditor ſe conſtituit debitorem *Duran. deciſ.*404. *num.*11.*Otthob.deciſ.*118.*nu.*13.*dec.*332. *num.*24. *part.*10. *recent.*, et habetur de his omnibus particularitèr actum in ſua materia *ſub tit.de credito*; Et hic erat caſus, quoniam de tempore quo vir ſe conſtituit debitorem pretij dd.locorum mõtium dotalium, iam erat creditor ex dictis alijs cauſis, vndè procedendo cum his terminis, potiora videbantur iura mulieris.

Reſpondi tamen pro meo iudicio potiora videri iura hæredis viri, quoniam

vt benè aduertit *Scæuola in l. Aurelius 29 §. filio hæredi in fine ff. de liberat. legat.*, quomodò liberatio debitori legata cenſeatur, remiſſum eſt iudicis arbitrio ex facti circumſtantijs regulando, ibi *ex qualitate diſceptationis iudicem æſtimaturum*, et latè in his terminis liberationis legatæ proſequitur *Menoch. lib. 4. præſumpt. 164.*, itaùt dicatur materia coniecturalis, ac potiùs facti & voluntatis quàm iuris.

Quo præmiſſo, obſeruandum quoquè monebam, compenſationis quæſtionem
5 de qua ſuprà, cadere vbi agitur de debitis & creditis ex diuerſis cauſis diuerſiſque ſtationibus in vnam eamdemque perſonam obuenientibus, quia nempè mihi debitori Titij ex cauſa mutui, obueniat contrà eum creditũ ex cauſa ſucceſſionis vel ceſſionis, ſeù alterius contractus, cum ſimilibus; Secùs autem vbi debitum & creditum proueniunt ex eadem cauſa vel ſtatione, puta ratione ſocietatis vel adminiſtrationis, vndè adſint hinc indè data & accepta, Tũc enim non intrant dicti termini compenſationis, ſed potiùs alij adminiſtrationis ſeù contrapoſitionis in vnico negotio, itaùt dicatur calculus dati & accepti, per quem, iſtis inuicem contrapoſitis, dicatur ſolùm adeſſe illud debitum vel creditum, quod ex reliquatu reſultat, vt benè *Bald. in l. Meuius arbiter ff. famil. erciſc. in addit. ſeù in ſecunda Lectur. Munnoz. de ratiocin. cap. 21. num. 22. Galeot. lib. 2. controu. 63. num. 12.* & in terminis ſpecialibus inter virum & vxorem *Rota deciſ. 231. num. 28. par. 9. recent.* repetita *deciſ. 74. poſt Merlin. de pignor.*

Iſte verò mihi videbatur caſus, atq; cũ his terminis procedendum eſſe dicebam, cum enim non ageretur de dote conſiſtẽte in certis ac determinatis ſpeciebus, ſeù in certa quantitate, itaùt licèt ex quadam iuris fictione, et ad quoſdam effectus iuxtà vnam opinionem diceretur vniuerſitas, verè tamen ac de facto eſſet res particularis, ſed ageretur de dote cõſiſtente verè ac de facto in ampla vniuerſitate conſtituta ex pluribus hæreditatibus habentibus multa iura actiua & paſſiua, cum quibus eadem vniuerſitas in dotem data eſt, exindè ſequi dicebã, virũ cenſendum eſſe iſtius vniuerſitatis adminiſtratorem, qui, vt rem vtilem dictæ vniuerſitati ſeù patrimonio faceret, melioramenta præſertim neceſſaria, vel ſatis vtilia fecit, atque ęs alienum ſub grauioribus vſuris diſſoluit, et econuersò aliqua bona hæreditaria, vt ſuprà, in ſatis modica ſumma reſpectu erogati diſtraxit; Et ſic tàm debitum quàm creditum proueniebant ex eadem ſtatione ſeù cauſa adminiſtrationis, in cuius caſu recepta propoſitio eſt, non poſſe ali-
6 quem dici neque debitorem neque creditorem, niſi redditis, ac diſpunctis rationibus dati & accepti ex deductis *per Buratt. deciſ. 23. 443. & 595. & paſſim*; Igitur quandò vir mandauit vxorem nõ moleſtari pro eo, in quo ipſe eius creditor erat ex dictis cauſis, intellexit de reliquatu, in quo factis calculis dati & accepti, atque iſtis inſimul contrapoſitis remaneret creditor.

Abſonum enim eſſet dicere, quod ſi tutor, ad cuius manus pecuniæ, alijque effectus pupilli obuenerunt, illorum debitorem ſe conſtituendo, ipſe tamen plus de ſuo in tutelari adminiſtratione erogaſſet, relinqueret pupillo liberation de eo, quod cõſequi debet, iſta diſpoſito intelligi deberet de toto eo quod erogauit de ſuo, cũ obligatione ſoluendi totũ id, quod ex effectibus pupillaribus ad eius manus obuenerit, quoniam huiuſmodi diſpoſitiones intelliguntur de reliquatu; Eodem modo, quo non ſemel ſub tit. de credito, præſertim *in Romana pro Monte Pietatis cum Altouito*, habetur de fideiuſſore adminiſtratoris ſe obligante ad certã ſummã tantùm, quoniã intelligitur de reliquatu, non curato eo quod conſtet erogatum de proprio ad beneficium eius, cuius erat adminiſtratio iſta pendente, quia tunc non *diſpunctis rationibus*, non datur neque debitum neque creditũ; Et hic videbatur caſus, vndè propterea extranea videbantur omnia, in quæ ſcribentes hinc indè ſatis ſe inuoluiſſe videbatur, circà cõpenſationẽ ipſo iure inducendam, vel circà punctũ, àn iſtud debitum viri dicendum eſſet in ſpecie vel in quantitate, dum agebatur de diſtractione locorum montium, quæ dici poterant fundus dotalis, ſeù etiam, àn & quandò vir vel eius hæres retinere poſſit dotem ob expenſas in rebus dotalibus

ſibus factas, cum in nullo ex his terminis vt ſuprà verſari videremur, et hanc dixi mihi videri veritatem.

HORTANA

LEGATI DOTIVM

Conſilium pro veritate ad petitionem IVLII CÆSARIS COLVMNÆ PRINCIPIS CARBOGNANI.

De legato ſubſidiorum dotalium pręſtandorum pauperibus puellis de familia, quibuſnam puellis conueniat, Et àn etiam coniunctis teſtatoris per cognationem; Et quid vbi non adſunt puellæ agnatæ, vel in ſatis tenera ætate nuptijs incongrua.

SVMMARIVM.

1 *Caſus controuerſiæ.*
2 *Sub nomine* familiæ *qui veniant, et legatum ſubſidiorum dotalium puellis de familia quibus conueniat.*
3 *An præſumatur familiæ identitas ex idẽtitate cognominis.*
4 *Quid agendum ſit de iſtis ſubſidijs, vbi puellæ de familia non adſunt nubiles.*
5 *Subſidia relicta pauperibus in genere dantur cum aliquo cumulo illis de ſanguine teſtatoris.*

DISC. C.

1 LEgauit quidam teſtator de Caſtro Baſſanellæ de familia de Celeſtinis, quamdam ſummam, cuius fructus ſingulo quoque biẽnio per Communitatem dicti loci pręſtari deberent pro dotali ſubſidio vni ex pauperibus puellis gradu proximioribus familiæ ipſius teſtatoris, vndè cum non adeſſent puellæ nubiles de familia, ſed in tenera ætate nuptijs ac dotationi incongrua, prætendebant quædam aliæ puellæ nubiles, teſtatori per cognationem coniunctæ, ipſis dictum ſubſidium præſtari debere; Cumque ſuper hoc ob oppoſitionem illorum de familia inter Illos de dicta Cõmunitate aliqua eſſet diſcrepantia, eiuſdem loci Dominus meum pro veritate conſilium petijt, ad effectum præſcribendi normam pro omni tempore in futurum.

2 Reſpondi regulam aſſiſtere videri illis de familia, ſeù agnatione, quoniam licèt *familiæ* vocabulum in eius lata ſignificatione, etiam coniunctis per cognationem conueniat *ad text. in l. finali Cod. de verborum ſignif. plenè Tiraq. de retract. lignag. §. 1. gloſ. 9. num. 237. Tondut. quæſt. 47. num. 25. & ſequen. Rota deciſ. 101. num. 13. part. 6. recent.* & habetur deductum præſertim *in Romana protectionum ſub tit. de præeminentijs diſc. 13.* Nihilominùs in vltimis voluntatibus, atquè attento communi vſu loquendi non conuenit niſi illis de agnatione ac eiuſdem cognominis, quod ſolùm in huiuſmodi paruis locis attendendum videtur non curatis inſignijs, ſeù gentilitijs ſtemmatibus, quorum vſus inter perſonas inferioris conditionis haberi non ſolet; Atque hoc iure paſſim vtimur in materia fideicommiſſorum vel iuriſpatronatus, in quibus frequentius cadit hic articulus ſuper diſpoſitionibus factis ad fauorem illorum de familia, quoniam ſola quæſtio eſſe ſolet, àn intelligantur ſolùm de familia effectiua, vel etiam de contentiua, Et quatenùs quoquè de iſta, intrare ſolet quæſtio ſuper identitate, ex ijs, quę frequentèr deducta habentur ſub tit.

tit. de fideicõmiſſis, præſertim *in Romana primogenituræ de Capiſucchis, diſc.* 50. ideoq; concludebam legatũ non conuenire niſi illis de dicta familia Celeſtinorũ, ſeruato tamen ordine proximitatis gradus, dum teſtator proximiores vocauerat, ſub eo præſuppoſito quod conſtaret de identitate familiæ, à qua proueniebat teſtator, cum ſola nuncupatio in propoſito ſufficere non videretur, licèt in paruis locis non conſtito de diuerſitate, præſumptio ſit pro identitate, ex
3 deductis *per Fab. de Ann. conſ.* 88. *Capyc. latr. cõſult.* 3. *n.* 99. *cum ſequen. & habetur in dicta Romana primogenituræ de Capiſucchis, et in Meleuitana habitus de Mirò ſub tit. de præeminētijs diſc.* 32., licèt hæc ſola præſumptio non ſufficeret ad iſtum effectum, niſi conſtaret de dicta deſcendentia à ſtipite cõmuni, ſeù quod maiores illorum, qui aſpirant ſe tractauerint tanquàm coniuncti ex deductis per *Lotter. de Benef. lib.* 2. *quæſt.* 11. *num.* 100. *cum ſequen.*, et in dictis locis ac etiam pluries ſub tit. de *Iurepatronatus*, vndè in concurſu puellarum de familia teſtatoris vt ſuprà, certum dicebam puellas cognatas ad huiuſmodi ſubſidium aſpirare non poſſe.

Difficultas erat, vbi dictæ puellæ non adeſſent niſi ſperatæ & in potentia, ſeù
4 adeſſent, ſed in tenera & incongrua ætate, quid ſcilicèt de huiuſmodi fructibus, vt ſuprà ſingulo quoquè biennio diſtribuendis faciendum eſſet. Et tunc ſequendo praxim, quæ in pleriſque Italiæ Ciuitatibus habetur in Montibus familiarum deſtinatis ad maritaggium puellarum de familia, de qua ſpecie montiũ habetur præſertim *apud Capyc. latr. conſult.* 127., et aliquando hoc eodem tit., eram in ſenſu fructus cumulari debere pro pinguiori ſubſidio dd. puellarum de familia, ad hoc, vt quandò ad nubilem ætatem deuenerint, maius ſubſidium haberent, cum quo honorificentius collocari poſſent, quod videbatur teſtatoris veriſimili voluntati magis adaptatum, vt in proximis terminis *Eugen. conſ.* 78. *lib.* 2., ſtãte præſertim nimia modicitate fructuum ſingulo quoque biennio, ſatis exiguum ſubſidium conſtituentium; Vbi enim adſunt puellæ capaces indigentes, id curandum non eſt, quoniã pro vna ditanda non debent aliæ vocatę excludi, atque ſeruanda eſt voluntas teſtatoris in verbis, et prout iacet; Sed vbi iſta neceſſitas non ſubeſt, congruus, ac veriſimili volũtati teſtatoris videtur iſte
5 cumulus, ob maiorem honorificentiam exindè reſultantem; Vndè propterea videmus in praxi Signaturæ Gratiæ fundata in veriſimili teſtatoris voluntate, quod relictis ſubſidijs dotalibus ſingulis annis pauperibus puellis in quadam determinata ſumma diſtribuendis, conceditur plurium annualitatum ſeù ſubſidiorũ cumulus pro vna ſolùm puella de ſanguine teſtatoris, cui maius ſubſidium congruat ex deductis *apud Duran. deciſ.* 171.; Vbi verò nullæ adeſſent puellæ de famila, tunc nè Fabrica iuxtà ſuas facultates hos fructus tanquàm ob legatum non impletum ſibi applicaret, dicebam intrare æquitatiuum arbitrium pro dicti legati diſtributione, atq; iſtud benè regulatum interponendum eſſet ad fauorem coniunctorum teſtatoris potiùs quàm extraneorum ad quę cõferunt deducta per *Dian. part.* 4. *tract.* 4. *reſol.* 140. *& part.* 3. *tract.* 6. *reſol.* 29.

ROMANA

RESTITVTIONIS DOTIS

PRO

HÆREDIBVS FRANCISCI N.

Ad inſtantiam IOSEPHI MAGNI fideiuſſoris

CVM N.

Diſcurſus pro veritate, iuxtà quem per A.C. & Signaturam iudicatum fuit.

Ad materiam Statuti Vrbis 130. de dote

dote per fratrem data vt ad eumdem reuerti debeat, quomodò id intelligendum ſit, Et in qua ſpecie dotis, Et quid vbi mulier decedit cum teſtamento.

Et de ſtatuto Ianuæ circa facultatem competentem, vel denegandam mulieri diſponēdi de dote, An intret vbi dotis conſtitutio iam effectum ſortita eſt cum matrimonio, quod poſteà detectum eſt nullum, vndè dos remanet merè putatiua.

SVMMARIVM.

1 *EX Statuto Vrbis dos à fratre data ad fratrem reuertitur.*

2 *Fallit, ſi data ſit ex bonis paternis.*

3 *Item ſi data ſit correſpectiuè ad renunciationem.*

4 *An dictum ſtatutum procedat, quandò mulier decedit conditio teſtamento.*

5 *De eadem concluſione, eiuſque fundamentis, vt ſtatutum procedat etiam condito teſtamento.*

6 *De intelligentia Statuti deferentis dotem filijs, et quæ differentia inter tale Statutum, et iſtud.*

7 *De alia limitatione dicti Statuti.*

8 *De ſtipulatione reddendi mulieri, vel cui de iure quid operetur.*

9 *De alio caſu controuerſiæ ſuper Statuto Ianuæ.*

10 *Quod dos bonæ fidei putatiua habeatur prò vera dote ad omnes effectus & priuilegia.*

DISC. CI.

1 MOrtua Eliſabetta per Frāciſcum fratrem dotata, ſinè filijs condito teſtamento, in quo alterum quàm dotantem hæredem inſtituerat, inter dictum hæredem ac fratrem vel eius filios orta eſt controuerſia fundata in Statuto Vrbis 130., diſponente dotem à fratre conſtitutam ſorori, iſta ſinè filijs moriente, ad ipſum dotantem vel eius hæredes reuerti debere, cuius Statuti diſpoſitio in hac facti ſpecie de plano intrabat, cum ageretur de dote per fratrem de bonis proprijs ex ſola fraterna charitate, licèt quandòque obligatoria, conſtituta, vndè non intrabat difficul-

2 tas, de qua apud *Caualer. deciſ. 168. Merlin. deciſ. 32. num. 1. deciſ. 38. poſt Cenc. de Cenſ., et in alijs*, vbi ſcilicèt frater dotat non de ſuis, ſed de paternis vel maternis ad ſatisfaciendum Statuto excluſiuo fœminæ dotatæ à ſucceſſione, et in excluſionis compenſationem, quo caſu Statutum non intrat, quia mulier dicitur dotata de ſuo; Minuſque intrabat al-

3 tera difficultas, de qua *apud Dunozettum deciſ. 528., alias deciſ. 110. part. 8. recent.*, vbi ſcilicèt frater dotat quidem de bonis ſuis, ſed reportat à ſorore renunciationem parentum vel aliorum ſucceſſionem, quia tūc pariter Statutum non intrat, cum mulier dicatur etiam de ſuis bonis dotata, Ex quo id quod per fratrē de ſuo datur, dicitur potiùs pretiū iurium renunciatorū, vt in præcedētibus.

Quarè vnica difficultas in eo conſiſtebat, quod dicta Eliſabetta non deceſ-

4 ſerat ab inteſtato, ſed condito teſtamento, in cuius caſu Statutum prædictum non intrare motiuatur *apud Merlin. dicta deciſ. 32. numer. 15.*, atque ſuper hoc puncto de meo iudicio pro veritate interrogatus fui, àn ſcilicèt hoc motiuum ſubſiſteret necnè.

Reſpondi vſque tunc mihi incertum eſſe, àn hic punctus poſt dictam deciſionem *Merlini* ſub maioris diſputationis trutina poſitus eſſet, cumque dicta deciſio verè talis in propoſito cenſenda nō eſſet, nedùm quia vna tantùm parte informante edita, ſed etiam quia verè ac principaliter conſiſtit in alijs fundamētis *à num. 1. ad 13.*, hoc autem fundamentum motiuatur ex ſolo ſenſu aliquorum, *vt num. 14. & ſequen.*, ideoquè dici non poteſt deciſio Rotæ, ſed potius priuatum ſuffragium vt apud *Peniam deciſ. 5. in fine*, Idcircò liberum remanebat materiam diſcurrere per rationes & argumenta abſque nota temeritatis.

Dicebam igitur, motiuum prędictum

5 deduci ex theorica *Caſtren. in l. ſi cum dotem num. 11. ff. ſoluto matrim.* firmante, vt diſponente Statuto, quod filij in dote ſuccedant, illud intelligendum ſit iure hæreditario, et ab inteſtato, vel etiam ex teſtamento eorumdem filiorum fa-

uore

uore ordinato, ſecùs autem contrà voluntatem teſtatricis; Verùm aduerſus hãc theoricam duo dici poſſunt, Primò nẽpe quod de illa ſatis dubitari poteſt etiã in ſuo caſu, cum potiùs ſubſtantia volũtatis ſtatuentium ampliandi legitimam
6 filiorum ad totam dotem, quam cortex & figura verborũ atttendi debeat, vt de conſimilibus Statutis deferentibus filijs ſucceſſionẽ in dote habetur *infrà in Vrbeuetana fideic., & in Bituntina fideicommiſſi diſ.* 104.& 106.& in alijs ſuper ſucceſſione neceſſaria filiorum in dote; Et ſecundò quod *Caſtr.* loquitur, vbi Statutum vtitur verbo *ſuccedant*, quod de ſui natura hæreditariam qualitatem importat, ſecùs autèm vbi alio verbo vel termino vtitur, puta *habeant, obtineant, lucrentur, vt per Honded. conſ.* 16.*lib.* 2. *Oſaſcb. deciſ.*20.*n.*6.*cum ſequen. Merlin. de legit.lib.*4.*tit.*2.*quæſt.*3.*nu.*4.*deciſ.*653. *num.*7.*par.*2.*rec. Bituntina fideicommiſſi* 28.*Iunij* 1652.*Albergato* edita in eadem *Bituntina* de qua infra *diſc.* 104.

Dubitari tamèn poſſe ſubiungebam de hac ſecunda reſponſione, quæ non multum tuta videtur, non quia diſtinctio non ſit vera & recepta, ſed ex defectu applicationis, ex eo quod dici poſſet vt potius verſaremur in prima parte diſtinctionis, dum Statutum vtitur verbo *reuertatur*, quod tanquàm commune videtur eſſe eius ponderis & naturæ, quale eſt verbum *ſuccedat, vt deciſ.*710.*n.*4. *par.*1.*recent., et Merlin.dicta deciſ.*32.

Ponderabam etiàm, quod cum *Caſtrẽſ.* & ſequaces loquantur de filijs ſuccedentibus in dote materna, non videretur eius theorica applicabilis ad casũ huius Statuti ob longam differentiam, Primo enim caſu filij nihil dederunt de ſuo, ſed agunt de merè lucratiua ſucceſſione in bonis perfectè effectis de patrimonio mulieris, vndè exorbitantia adeſſe dicitur huic prohibẽdo liberam facultatem teſtandi, ſecus autem in ſecundo, in quo frater agit magis de cauſa onerosa & pro reuerſione bonorum ad ſuum antiquum dominum ſeù ad primã ſuam cauſam, itaùt Statutum inducere videatur præſumptionem, quod frater dotando, non liberè donare voluerit, ſed cauſatiuè, et ſub implicita reuerſione ceſſante cauſa, Adinſtar eius quod lex diſpoſuit de dote data filiæ iuxtà *text. in l. dos à patre Cod.de Iur.dotium*, qui vtitur eodem verbo, ſeù termino, *reuertatur*, vndè propterea hæc ſubſtantia voluntatis ſtatuentium attendi potiùs debeat, quàm formula verborum ponderata per *Caſtrenſ.* ob notabilem diuerſitatem vt ſupra.

Quamuis autem crederem motiuum eſſe validum, Attamèn requirenti, cuius intererat illud ſubſiſtere, inſinuabam poſſe dubitari de illius admiſſione ob dictas punctuales deciſiones ſeù doctrinas cõtrarias, quæ iuxtà hodiernum pragmaticum ſtylum per iudices aliud nõ examinando attendi ſolent, reijciẽdo rationes quæ ex iuris principijs deſumuntur tã-
7 quam Aduocatorum ratiocinia; potiſſimè, quià huiuſmodi Statutũ potiùs exortans reputari ſolet, ac ſtrictè intelligendum eſt, itaùt *Rota apud Gratian.diſcept.* 769.*num.*83.*& ſequen.* motiuauerit illud procedere, quotiès mulier decedit antè virum, ſecùs autèm in ſtatu viduitatis, quod motiuum neq; placet, cum nullum habere videatur rationabile fundamentum.

Demùm conſiderabam, quod quic-
8 quid eſſet de præmiſſis in genere, in hac tamèn facti ſpecie dici poterat dotem debitam eſſe fratri ſtante ſtipulatione reſtituendi *mulieri, vel cui, et quibus de iure & ex forma Statutorum erit reſtituendum*; Vndè cum Statutum mandet dotem reuerti ad fratrem, ità videatur pro eo expreſsè ſtipulatum eſſe *ad text. in l. cum maritus § finali ff. de pact.Cacheran. deciſ.*20.*num.*6.*Sanfelic.deciſ.* 128.; Verùm aduertebam poſſe dubitari de applicatione, quoniàm textus prædictus loquitur, vbi poſitiuè ſtipulatum eſt fratri reddi; Siuè quod applicari poſſet, vbi indefinitè Statutum huiuſmodi reuerſionem demandaret, atquè ſtipulatio ſimplicitèr concepta eſſet ad fauorẽ eius, cui Statuta mandant, ſed cum ſtipulatio eſſet alternatiuè concepta *ad fauorem mulieris, vel eorum, quibus de iure &c.* iſta formula nihil alterat, ſed vtpotè præſuppoſitiua nullam inducens diſpoſitionem, intelligenda venit diſcretiuè, et in ſuis caſibus, ſingula ſingulis congruè referendo, vt ſcilicèt quandò Statutum intret, cenſeatur etiàm ſtipulatum pro fratre, qui pro dotis recuperatione in ſuo caſu huiuſmodi ſtipulatione

ne iuuari poſſit, nàm aliàs eſſet præſupponere pro concluſione id quod eſt in quæſtione, Ideoque concludendo dicebam pro mea ſententia, probabiliores quidem videri partes fratris, potiſſimè ex dicta conſideratione deficientis applicationis theoricæ *Caſtr.* ob nimiam diuerſitatem intèr præſentem caſum & illum, de quo ipſe agit vt ſuprà; Verum quod nō audebam deſuper tutum efformare iudicium ſuper victoria, ſtante quod, vt dictum eſt, hodiè hæc dici ſolent ingenioſa Aduocatorū ratiocinia nō de facili attendenda, vbi vrget in contrariū deciſio vel alia auctoritas quamuis obiter id dicatur; Dicebam tamen caſum eſſe diſputatione dignum, et in quo honeſta concordia cadere poſſet, ſed iſta non deducta ad finem ex culpa alterius partis nimis tutam ſe credentis in allegatis auctoritatibus, pro fratris hæredibus ab A.C. iudicatum fuit iuxta votum, atq; Signatura canonizando iudicatum, reſcripſit cum clauſula *ſinè præiudicio*.

In propoſito autem huiuſmodi Statu-
9 torum prohibentium mulieri fratres habenti de dote diſponere, in vna *Ianuenſi* cum in ea Ciuitate adeſſet Statutum *lib. 5. rubr. 2. de fæmin. dotandis* diſponens quod fœminæ morientes, dote adhuc eis non relicta, vel conſtituta, nil ad hæredes tranſmittere poſſent petendum à fratribus, vel fratrum filijs, Vbi verò conſtituta, vel relicta ſit pro maritagio vel monacagio, liberam habeant diſponēdi facultatem ſi fratres vel fratrum filij maſculi non ſuperſint; Caſus autem dediſſet quod Anna Maria filia Hyeronimi nupſiſſet alteri Hieronymo cū congrua dote ex Magiſtratus decreto ad formam eiuſdem Statuti ex paternis bonis conſtituta, deindeq; tractu temporis ob perpetuum coeundi impedimentū viri etiā de tempore matrimonij, mulier obtinuiſſet ab Ordinario per ſententiam in iudicatū tranſactam, ac effectuatā dictum matrimonium inualidum declarari cum eius libertate alteri nubendi; Hinc, incertum eſt ex qua parte, pro veritate cōſultus fui, An præfata mulier, quamuis fratres, vel fratrum filios maſculos haberet, poſſet nec nè de dicta dote in extraneos diſponere.

Reſpondi affirmatiuè, quoniam Statutum ad litteram loqui videtur de dote legata ſeù deſtinata prò futuro carnali, vel ſpirituali matrimonio, vt clarè probant illa verba, *per Maritare, ſeù Monucare*, et ſic prò actu de futuro, Adeò vt ſi dictum matrimonium fuiſſet validum, eoq; conſtante, vel per mortem viri diſſoluto, mulier diſponere vellet tāquam de ſuo patrimonio, non videretur dubitandum id ei licitum eſſe.

Quo poſito, idem reſpondi dicendum eſſe iſto caſu, quoniam licèt dos nomen ac eſſentiam recipiat à matrimonio vero ſine quo non datur, vndè propterea detecto illud ità nunquam adfuiſſe, verè dici non valeat dotem extitiſſe, Attamen cum nullitas proueniret à viri impedimento cuius ipſa mulier erat ignara, et conſequenter quoad eam fuerit matrimonium putatiuum bonæ fidei; Hinc proindè dixi hanc dicendam eſſe dotem verè conſtitutam, per quam impleta eſſet conditio neceſſaria vt mulieri perfectè quæratur, vt in ſpecie quod dotis conſtitutio purificata dicatur per matrimo-
10 nium bonæ fidei putatiuum ad effectū vt mulieri perfectè, ac irreuocabiliter acquiratur probant *text. in* l. *ſi donaturus in principio, et l. ſi extraneus ff. de condict. ob cauſ. cum concor. per Bal. Nouell. de dote par. 11. in fine num. fin.*

Et generaliter quod dos bonæ fidei putatiua gaudeat omnibus priuilegijs dotis fauore ipſius mulieris quæ in bona fide verſata eſt, atq; omnes iam conſumatos effectus ex matrimonio retineat, quamuis poſteà iſtud nullum detegatur iuxta doctrinam *Bar. in l. ſi concubina ff. rerum amot.* firmant cōmuniter ſcribentes de quibus *Barboſ. in l. ſi cum dotem §. fin. num 4. ff. ſol. Matr., Arias de Meſa lib. 2. var. cap. 21. & 22. Boſſ de dote cap. 2. §. 2. num. 124., et ceteri relati infra diſc. 160. & 161.* occaſione fructuum vel vſurarū dotalium, *ac etiam diſ.* 145. occaſione agendi àn dos putatiua intret ſub diſpoſitione *Auth. res quæ C. Cōmun. delegat.*

Licèt enim *dicto diſc.* 145. fauore fideicommiſſi ex quadam non ſcripta æquitate mihi cōtrarium videatur probabilius, quando agitur fauore hæredis extranei, vel alterius in quem mulier præter filios diſponat, Attamen illa ratio non cadit in hac facti ſpecie in qua dos videtur proprium filiæ patrimoniū

loco legitimæ vel paternæ ſucceſſionis quodammodo ſubrogatum ac datum ſub matrimonij conditione in remunerationem excluſionis à ſucceſſione; Vnde ſi in alio caſu de quo ſupra in quo iſta ratio non vrget, huiuſmodi Statuta fratribus etiam de proprio dotantibus ſtrictam recipiunt interpræationem, multò magis in præſenti.

BENEVENTANA

DOTIS SEV PECVNIARIA

PRO

MICHAELE ET FRATRIBVS DE MORRA

CVM

GOFFREDO paritèr de MORRA

Caſus diſputatus coram A.C., et pro vtraq; parte reſpectiuè reſolutus, poſtea concordatus.

De conſuetudine Ciuitatis Neapolis nuncupata *Capuana & Nidi* aliàs *more nobilium*, ſeù *alla nuoua maniera* ſuper modo ſuccedendi in dote, et ſuper mulieris facultate de illa diſponendi in præiudicium filiorum vel aliorum.

SVMMARIVM.

1 *Caſus controuerſiæ.*

2 *De præſcriptione ſtatutaria Vrbis & Beneuenti.*

3. *De conſuetudine Capuan. & Nidi circà dotis ſucceſſionem.*

4 *Forenſes & non ſubditi poſſunt ex conuentione ſe ſubijcere legibus & Statutis particularibus loci.*

5 *Dicta conſuetudo procedit per vltimam voluntatem non per actum inter viuos, et num. 7.*

6 *De alia eiuſdem limitatione, vt non procedat in muliere vidua, minùſq; in bonis extrà territorium:*

7 *Declaratur concluſio, de qua num.5.*

8 *An mulier, quæ contraxit primum matrimonium iuxtà conſuetudines poſſit contrahere ſecundum morem Magnatum.*

9 *Declaratur limitatio de qua num.6.*

10 *De Statuto prohibente coniugi diſponere, vt intelligatur etiamſi in ſtatu viduitatis diſponat.*

11 *An & quandò dictæ conſuetudines capiant bona dotalia exiſtentia extrà territorium.*

DISC. CII.

1 CVm N. de Morra contendentium amita, prole carens, per viam donationis inter viuos factæ in ſtatu infirmitatis, et dum erat morti proxima de eius dote diſpoſuiſſet ad fauorem Goffredi, alijs neglectis, Atquè hic pulſaret fratres *de Morra* ad ſolutionem dictæ dotis pro eorum virili tanquàm hæredes dotantis, tàm pro ſorte principali, quàm pro fructibus in ſatis notabili quantitate decurſis, itaùt ſuper iſtis eſſet maior controuerſiæ effectus, de duobus rei conuenti excipiebant, Primò nempè quoad fructus de præſcriptione ſtatutaria duplicitèr concurrente, dum in Vrbe tanquàm loco iudicij adeſt Statutum inducens præſcriptionem, ſeù verius præ-
2 ſumptam ſolutionem ob ſilentium 16. annorum, et in Ciuitate Beneuentana contendentium patria in origine & domicilio adeſt conſimile Statutum cum ſola diuerſitate temporis, cum ibi exigatur ſilentium annorum 20.; Et quamuis vtrumque exciperet cauſam dotis, in qua proindè ſtatutaria præſcriptio non intrat, nihilominus huiuſmodi exceptuatio non compræhendit fructus, qui iure ſimplicis crediti pecuniarij regulãtur, vt per ſcribentes pro actore non controuertebatur, cum ſit propoſitio in Curia receptiſſima, ſolaque diſputatio fuit ſuper competentia reſtitutionis in integrum, quam actor ſibi prodeſſe

ex iuſtis cauſis contendebat, de quo puncto vtpotè ad dotis materiā nullatenùs pertinente actum habetur *ſub tit de credito*, vbi agitur de materia ſolutionis, ſub qua potiùs quàm ſub illa veræ præſcriptionis cadit hæc inſpectio præſcriptionis ſtatutariæ.

Altera reorum cōuentorum exceptio
3 erat circà ſortem principalē ob deficientē poteſtatē mulieris diſponēdi de dote, in vim conſuetudinis *Capuana & Nidi* aliàs nūcupatæ *more nobiliū*, ſeù *alla nuoua maniera*, iuxtà quam in inſtrumento dotali partes conuenerunt dotis ſucceſſionem ac alia regulari debere, qua conſuetudine attenta mulier moriens ſuperſtitibus filijs diſponere nō poteſt in eorum præiudicium, niſi de decima parte, in reliquis verò nouem habet, vt Regnicolæ dicere ſolent, os clauſum, manus ligatas, & arbitrium refrœnatum; Quandò verò moritur ſinè filijs, diſponere ſolùm poteſt de medietate alia medietate ad dotantes reuertenda, vt cōſtat de dicta cōſuetudine regiſtrata inter conſuetudines generales Ciuitatis Neapolis poſt cōſuetud. incipiē. *Si quis, vel ſi qua fol.* 132. *iuxtà compilationē Salerni*, et de qua agūt *Apont. conſ.* 9. & cæteri, de quibus infrà; Illaque in hac parte cōformis eſt cōſuetudinibus generalibus vt in conſuetudine incipien. *Si qua moriens*, et in altera incipien. *Et ſi teſtator*; Et quamuis contrahentes eſſent Beneuentani, nihilominùs vltràquod ſinè expreſſa conuentione dici poterant dictæ conſuetudini ſubiecti, dum ſunt nobiles de platea nuncupata *Nidi*, pro quibus ac illis alterius plateæ nuncupatę *Capuanæ* dictæ conſuetudines introductæ ſunt, Ceſſabat omnis difficultas ob expreſſam conuentionem, vt iuxtà conſuetudines prædictas matrimonium cenſeretur contractum.

De iure enim nō dubitatur poſſe forēſes ſeù non ſubditos ex cōuentione ſe ſubijcere Statutis aliàs nō obligatorijs, quæ
4 talia efficiuntur, nō in ratione auctoritatiua, ſed in ratione conuentionali, vt in terminis *Rouit. deciſ.* 100. *n.* 5. Et generalitèr *Abb. conſ.* 33. *lib.* 2. paſſim recepto, potiſſimè quià in toto ferè Regno inter nobiles receptum eſt ità contrahi matrimonia, quod in indiuiduo de hac Ciuitate Beneuentana conſtat *ex dec.* 588. *par.* 4. *recen.*, et ex alijs, de quibus infrà.

Non negabantur hæc per ſcribentes pro actore, ſed negabatur dictæ conſuetudinis applicatio ad caſum ex triplici
5 fundamento, Primò quod cum loquatur per verbum *diſponere*, intelligatur de diſpoſitionibus per vltimam voluntatē non autèm per contractum, per cuius viam controuerſa diſpoſitio facta erat, vt punctualitèr firmatum fuit *per Rotam deciſ.* 879. *num.* 1. *par.* 4. *diuerſ.*, prout eādem conſuetudinem intellexerunt *Napodan. in conſuetud. ſi qua moriens* verbo *diſponere Afflict. deciſ. deciſ.* 370. *Franch. deciſ.* 435. *Apont. conſ.* 8. 9. & 35. *Fab. de Ann. conſ.* 79. *Capyc. latr. conſult.* 123. & cæteri de quibus infra *in Neap. diſ. ſeq.*

Secundo quod eadem conſuetudo lo-
6 cum habere debeat in muliere vxorata, quæ viro ſuperſtite decedat, vt paritèr firmatur *dicta deciſ.* 879. *num.* 3. *par.* 4. *diuerſ.*; Et tertio quod eadem conſuetudo nō capiat bona extrà territorium Ciuitatis Neapolis ex recepta concluſione, de qua ſæpius *ſub tit. de ſucceſſionibus* ad materiam Statutorum excluſiuorum, & alibi.

Nullum ex his fundamētis ſubſiſtere dicebam, Nō quidèm primum, quoniàm licèt vera ſit dicta interpretatio, vt verbum *diſponere* intelligatur de actibus per vltimam voluntatem nō autèm per contractus, attamèn id intelligendū venit, quotiès actus fit ſincerè & abſquè fraude, ſecus vbi ex facti circumſtantijs conſtat, id geſtum eſſe ad fraudandam
7 legem, quæ ſic aliàs fatua remaneret, atq; impoſita diceretur potiùs verbis quàm rebus; Facilior enim eſt forma diſponendi per viam cōtractus quàm vltimæ voluntatis, cum in primo caſu duo teſtes cum Notario ſufficiant, in altero autèm ſeptem vel ad minùs quinque requirantur, vndè irridibilis, ac nunquàm operatiua dicta conſuetudo remaneret, ſi iuſta cauſa ceſſante, dum mulier eſt infirma & morti proxima, per viam donationis inter viuos facere poſſet id, quod per viam legati vel inſtitutionis hæredis facere non poteſt, vt in his terminis firmant *Affl. dicta deciſ.* 370. *nu.* 14. *Ann. alleg.* 55. *nu.* 8. *Io: Andre. de Georg. alleg.* 22. *latè Capyc. latr. conſult.* 123. vbi cæteri cumulantur & *in dicta Neapolitana diſc. ſeq.* Et in terminis ſimilium Statutorum *Ruin. conſ.* 163. *num.* 4. *volum.* 3.,

plenè Menoch. conſ. 971. Peregr. deciſ. 109., vndè cum in præſenti ageretur de pura & ſimplici donatione à nulla cauſa veſtita & facta per grauitèr infirmam proximam morti ad breue tempus indè ſequutæ cum *ſenſu etiàm veritatis*, dicebam non videri in caſu limitationis.

Potiſſimè quià licèt Regnicolæ admittant facultatem diſponendi intèr viuos etiàm per viam donationis, nihilominùs id firmant, dummodò hæc iuſtam habeat cauſam, atq; non fiat in fraudem exemplificantes in illis quatuor caſibus, qui per eorum ora volitare ſolent, nēpè vt nupta viuat, vt ſana viuat, vt libera viuat, vt caſta viuat, *vt ex Napodan. in ead. conſuetud.* & alibi habetur apud *Franch., Apont, Fab. de Ann., et alios de quibus ſupra & diſc. ſequen.*

Idque probari ponderabam ex eadem *dec 879.par.4. diuerſ.*, vbi reſpondendo ad hoc fraudis obiectum relatio habetur ad reſolutiones præcedentes, in quibus firmatum fuerat in eo caſu licitum eſſe mulieri quomodocumque diſponere, nō obſtante conſuetudine proptèr pactum contētum in capitulis matrimonialibus, per quod conſuetudini derogatum videbatur *vt dec.878.ead.par.4.*, et ſic potiùs motiuum fraudis admittitur, quatenùs ex facto difficultas non ceſſaret; Et vlterius in eo caſu iuſta cauſa donandi concurrebat, dum agebatur de donatione facta contemplatione certi matrimonij, vt in ſpecie dictam deciſionem ponderando obſeruat *Molfeſ. ad conſuetud.par.3.quæſt.5.in fin.*

Atq; ſi intèr Regnicolas ſatis eſt con-
8 trouerſum, àn mulier, quæ primas nuptias contraxit iuxtà iſtā conſuetudinē *Capuanæ & Nidi* poſſit ſecundas contrahere in pręiudicium filiorum more Magnatum, qui idem eſt ac diſpoſitio iuris communis, iuxtà quem, relicta filijs legitima, de reliquo liberè diſponere poteſt, et in totū ſi eos non habet, et in qua quęſtione affirmatiuā plenè ſubſtinet *Apont. conſ.35.per tot.lib.1.*, et aliqua etiàm dicit *conſ.8.Capyc.latr.conſult.91.num.12., et ſequen., apud quos cæteri*; Negatiuam verò *Camill.de Medic.conſ.161.cum duobus ſequen.Fab.de Ann.conſ.79.de Marin. reſol.274.num.22.cum ſequen. lib. 1.*, et latè pro vtraque diſcurrit *Molfeſ.ad conſuetud.par.6.quæſt.8.num.17.*, multò magis in præſenti; Quicquid enim ſit de veritate huius quæſtionis, quæ pro meo iudicio decidenda videtur prudētis iudicis arbitrio iuxtà facti circumſtantias, & àn contrahendi diuerſitas habeat nec nè iuſtam cauſam, ex cuius affirmatione vel negatione reſultare videtur fraudis incluſio vel reſpectiuè excluſio; vt videtur etiàm eſſe ſenſus *Apont.* acritèr ſubſtinentis affirmatiuam cum præcipuo fundamento vſus ità vigentis inter perſonas illius qualitatis,

Attamen relinquendo circa hunc articulum locū veritati, cum id ſolùm incidētèr ac ad aliud propoſitū inſinuaretur, dicebam exindè magnū reſultare argumentum, quod etiàm per mulierem validam, et per contractum correſpectiuum, qualis eſt ille dotis geri non poſſit actus merè voluntarius nō veſtitus à iuſta cauſa exēplificatus in quatuor caſibus ſuprà enunciatis, ideoquè multò minùs ceſſante cauſa facere poteſt donationem, dum eſt grauitèr infirma & morti proxima, quo caſu fraus de iure ineſſe dicitur, ex ijs, quæ in materia ſubinfeudationis vel refutationis feudi cum ſimilibus habentur latè deducta *in Senogallièn. caſtrorum ſub.tit.de feudis diſc.1.*

Minoris ſubſiſtentiæ dicebam ſecundum, ſalua enim reuerentia, quam enixè profiteri dicebam ergà Rotæ auctoritatem, hoc mihi videbatur, vt liberè
9 inſinuabam, æquiuocum clarum potiùs extenſoris deciſionis, quàm Tribunalis, vtpotè nullū penitùs habens fundamentū rationis vel auctoritatis, quoniam cōtrarium apud Regnicolas, de quibus ſuprà tanquàm abſolutū habetur in ſupradicta quæſtione, in qua præſupponitur mulier vidua, quæ mortuo primo viro cui iuxtà iſtas cōſuetudinēs nupſerat, ſecundas nuptias contrahere velit more Magnatum, Si enim ſubſiſteret hęc limitatio, prorsùs inanis fuiſſet labor dictum punctum adeò acritèr diſputare.

Quodque Statutum ſimplicitèr prohibens viro vel mulieri diſponere, intelli-
10 gatur tàm de vxorata quàm de vidua *iuxta conſ.101.Alex.lib.3.poſt Barboſ. in rubr. ſolut.matrim.p.4.n.22.*& alios, probabam auctoritate eiuſdē *Rotæ in Fanen. nullitatis apocæ 13. Martij 1648. coram Roias* intèr ſuas *deciſ.* 359.; Et inſpecie huius conſuetudinis, vt locum habeat in

vidua

vidua adducebam auctoritatem *Antonij de Alex.in apoſtill.ad conſuetud.ſi qua moriens verſ.hæc conſuetudo fol 194.& Frecciæ in alia apoſtill. ibidèm verſ. an iſta conſuetudo fol. 195.*

Demùm quoad tertium motiuum conſuetudinis non attendendæ in bonis extrà territorium, tunc illud intrare dicebam, quandò ageretur de ſola conſuetudine in ratione auctoritatiua, ſecùs au-
31 tem vbi accedit etiam ratio voluntatis partiũ,quæ etiàm non ſubditæ voluerunt iuxtà illam contrahere, tunc enim ex dicta ratione voluntatis veniunt etiàm bona extrà territorium, vt per *Rouit.dec. 100.num.6.vbi concordan.*; Ad quod cõprobandum adducebam firmata *per Rotam apud Merlin.dec.*447. aliàs *dec.* 355. *par.5.recent.*, vbi quod teſtamentum factum ad formam Statuti alicuius loci capit etiàm bona extrà territorium, non in ratione auctoritatiua ipſius Statuti, ſed in ratione voluntatis. Et vlterius cum diſpoſitio conſuetudinis non eſſet circà bona, ſed circà dotem, quæ eſt ius vniuerſale,ac nomen iuris, ideò dicebã, quod indiſtinctè venirent omnia ſub tali vniuerſitate compræhenſa vbicumque ſint, vt in his terminis *Franch.deciſ.*472. *nu.6.Apont.de poteſt.Proreg.tit.de ſucceſſ. mulier.num.*8.;Et de iure communi poſt *Salicet.* & alios firmant *Berous quæſt.* 109.*num.4.& Gabr.de Statut.concluſ.* 9. *num.*9.,licèt hoc fundamentum in Curia eſſet parùm tutum, quoniàm etiàm in terminis conſimilis Statuti diſponentis de dote, vt ſcilicèt mulier de illa extrà filios diſponere non poſſet, Rota recepit hanc diſtinctionem inter bona intrà & extrà territorium, vt liquet *ex Vrbeuetana coràm Merlino & Roias* inter vtriuſque impreſſas, nempè apud *Merlin. deciſ.*828.& 853.& *apud Roias dec.*157. & habetur actum infrà *in Vrbeuetana ſucceſſionis diſc.* 106.; Iudex autèm, qui in iſta cauſa ſatis ſe inuoluerat tàm ſupèr hoc puncto conſuetudinis in ſorte principali, quàm ſupèr altero fructuum ratione præſcriptionis Statutariæ, vel præſumptæ ſolutionis, poſt longam diſputationem quoddam fecit decretum, quod memoria non ſuggerit neutri partium gratum, vndè vtraque appellauit, et commiſſa fuit cauſa in Rota; Sed poſt diù neglectam proſequutionem concordia litem terminauit.

NEAPOLITANA SVCCESSIONIS

INTER

FERDINANDVM CARACCIOLVM DVCEM AIROLÆ ET ANTONIVM CAETANVM DVCEM LAVRENZANÆ SEV ALIPHÆ.

Diſcurſus arbitramentalis directus ad partes concordandas.

De conſuetudine Neapolis quæ incipiat *Si qua moriens* diſponente, vt mulier diſponere non poſſit de dote niſi in decima parte, alijs nouem filijs reſeruatis, An intelligatur ſolu de diſpoſitionibus per vltimam voluntatem, vel etiàm de diſpoſitis per viam donationis; Et quando hæc dicatur intèr viuos vel cauſa mortis. Et aliqua ad materiam *l. fæmina C. de ſecundis nuptijs* de matre binuba.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*

2 *De conſuetudine Neapolis prohibente mulieri habenti filios diſponere niſi de decima parte, vt verbum* diſponere *intelligatur per vltimam voluntatem.*

3 *Quandò donatio dicatur cauſa mortis vel inter viuos remiſſiuè.*

4 *Poteſt dari donatio inter viuos reuocabilis.*

5 *Vbi actus inter viuos dicitur color quaſitus & factus in fraudem prohibitæ diſpoſi-*

diſpoſitionis non attenditur in nouem partibus per conſuetudinem filijs reſeruatis.

6 *Iſti ſuccedunt tanquàm hæredes matris obligati ad debita.*

7 *In reliquis autem dicuntur habere naturam legitimæ, eiuſq; iure quoad onera voluntaria regulantur.*

8 *Per donationem non præiudicatur legitimæ filiorum, ſed bona donata ponuntur in calculo aſſis hæreditarij.*

9 *De differentia inter hanc conſuetudinem, et aliam magis generalem prohibentem diſponi de bonis antiquis.*

10 *De quatuor cauſis, ob quas iuſtè mulier dicitur diſponere de dote in præiudicium filiorum.*

11 *De quæſtione, àn mulier, quæ primo nupſit iuxtà conſuetudines poſſit contrahere ſecundas nuptias more Magnatum.*

12 *Reprobatur opinio dicentium conſuetudinem non procedere in muliere vidua.*

13 *An conſuetudo procedat vbi diſponitur ad fauorem Clericorum & Eccleſiaſticorum.*

14 *An filijs debeatur legitima de decima parte, quæ relinquitur ad liberam diſpoſitionem mulieris.*

15 *De duplicitate patrimonij ſeù hæreditatis, quæ fingitur in muliere, vbi hæc iura municipalia adſunt.*

16 *Fratri defuncto per conſuetud. Neap. ſuccedunt æqualitèr fratres non curata vnicitate, vel duplicitate vinculi in bonis obuenientibus à ſtipite omnibus communi.*

17 *Ad materiam text.* in l.fœminę *ſuper peculiari ſucceſſione filiorum primi matrimonij in bonis obuentis à primo viro, àn ſit correcta per conſuetud. Neap., et quando procedat.*

18 *Si filij primi matrimonij ſunt hæredes matris, àn eis ſuffragetur diſpoſitio dicta leg., et quando non.*

19 *An text.* in l.fœminæ *procedat in bonis ſponſæ donatis, à conſanguineis viri, et àn hæc donatiua ſponſæ acquirantur.*

DISC. CIII.

1 NVpſit Portia Carafa filia Ducis Andrię Ferdinando Caracciolo Duci Aerolæ cum dote ſcutorum 48.mil., ſed breui tempore poſt ſpatium ſcilicèt 18. menſium, matrimonium diſſolutum fuit per mortem viri ſuperſtite Franciſco filio infante ſub tutela eiuſdē Portię, cui legauit ſcutos mille vltrà alios 700. per eūdē ſibi donatos & reſpectiuè datos pro faſcijs, adhuc tamen non ſolutos occaſione dicti primi partus; Acceptauit Portia tutelam, ſed breui eam dimiſit ob tranſitum ad ſecūdas nuptias cum Alphonſo Caetano Duce Sancti Laurentij aliàs vulgò Laurenzani, cui conſtituit dotem ſcutorum 58.mil., hoc eſt priorem 48.mil. eodem modo quo per matrem & fratrem ſibi conſtituta erat in primo matrimonio, et augmentū 10.mil. ex bonis per eam acquiſitis tā ratione dicti legati quàm pro maiori parte ob gemmas & donatiua habita à primo viro eiuſque coniunctis.

Denuò autem dicta Portia viduata ſuperſtitibus ex hoc ſecundo matrimonio tribus filijs maſculis & vna fœmina, per annū circiter antequàm decederet, per donationem quam dixit inter viuos, ad eius tamen libitum quandocumque reuocabilem, Antonio ſecundogenito clerico in minoribus donauit annuos ſcutos 600. ad vitam, decurrendos à die declarationis per eam faciendæ, cum facultate diſponendi de ſcutis 4000. in ſorte principali, Ioſepho tertio genito militi Hieroſolymitano, non tamen profeſſo donauit annuos ſcutos 400. paritèr decurrendos, vt ſuprà cum facultate diſponendi in ſorte de ſcutis 2000., et Dianæ, quatenùs nuberet in ſæculo donauit ſcutos 10.mil. pro augmento dotis, quatenùs verò ingrederetur Monaſterium ſcutos mille, repetita expreſſa declaratione, quod non recedendo à natura donationis inter viuos, licitum eſſet eam quandocumque etiam per vltimam voluntatem reuocare, ac liberè diſponere de bonis vt ſuprà donatis.

Obijt eadem de anno 1652., atquè

dum

dum eſſet morti proxima, eadem die, et forsàn contemporaneè, coràm eiſdem Notario & teſtibus, per duos tamen actus ſeparatos ratificauit dictam donationem, declarando dictos annuos redditus currere debere a die eius mortis, cũ alijs declarationibus ad rem non facientibus, prę ſertim quod dicta donatio cenſeretur facta ex bonis ad primã eius dotem pertinentibus, eodẽq; tempore teſtamentũ condidit, in quo diſtinguendo eius aſsem in tres ſpecies, ſcilicèt dotem, augmentum, et bona extradotalia, in prima ſpecie ſcutorum 48.mil. (detracto eo, quod importaret enarrata donatio,) pro decima parte eiuſdem dotis, necnon in dicto augmento alijſque bonis extradotalibus hæredem vniuerſalem ſcripſit Franciſcum Laurenzani Ducem ſecundi matrimonij filium primogenitum, eum grauando pluribus legatis ad fauorem aliorum filiorum eiuſdem matrimonij, ac etiam ad fauorem Ferdinandi iunioris & Iſabellæ nepotum ex Franciſco filio primi matrimonij prædefuncto, declarando iſtud legatum nepotibus factũ cedere debere in compenſationem gemmarum, aliorumque bonorum à primo viro habitorum; In reliquis verò nouem partibus bonorum reſtantium ex dicta prima dote, ſe conformando conſuetudini Neapolitanæ, inſtituit dictos Franciſcum, Antonium, et Ioſephum filios maſculos ſecundi matrimonij, ac prædictos nepotes ex filio primi pro rata & portionibus ad quemlibet de iure ſpectantibus. Vndè ſequuto dictæ teſtatricis obitu, et non acquieſcente Ferdinando diſpoſitis per auiam, ſed prætendente totum id, quod de cõmuni, vel conſuetudinario iure ſibi deberetur ex perſona propria & Iſabellæ ſororis, cuius erat renunciatarius; Hinc orta deſuper controuerſia, illaque ſatis lentè per plures annos tractata, demum in me tanquàm vtriuſque partis beneuolum, abſque formali compromiſſo, ſed in ſolo verbo, ità me quoque vtrique conſulente, remiſſa fuit, vt viſis prætenſionibus hinc indè, panderem pro veritate difficultates, ac modum, quo mediante beneuola concordia ſequi poſſet, me nolente aſſumere partes iudicis vel Arbitri.

Duo erant huius controuerſiæ capita, potiſſimum verò ac principale, in quo difficultatis cardo reſidebat, erat illud dictæ donationis, àn ſcilicèt illa fieri potuerit de bonis dictæ primæ dotis in præiudicium iuris conſuetudinarij, per quod in cõſuetudine incipien. *ſi qua moriens*, mulier prohibetur de dote di-
2 ſponere, niſi de decima parte, alijs nouem eius filijs reſeruatis, ſtante quod ex receptiſſima illorum ſapiẽtum interpretatione, verbum *diſponere*, importat actus per vltimam voluntatem, non autem per contractum vel actum inter viuos, An potuerit facere donationem prædictam, quæ dicenda eſſet actus inter viuos à conſuetudine exemptus, itaùt conſuetudinaria diſpoſitio locum habere deberet in reliquis ducatis 28.mil., detractis 20.mil., quos ſupponebatur donationem importare; Vel potiùs nulla ratione habita de dicta donatione, ſucceſſio in integra dote ità regulanda eſſet, et qui punctus importabat differentiam ducatorũ 4500. circiter, quoniam ſi ſucceſſio regulanda eſſet ſuper integra dote, portio Ducis Aerolæ importaret ducatos 10800., ſi verò ſuper ſolis ducatis 28.mil. importaret 6300.

Super hoc ſcribentes hinc indè, ſatis certabant ſuper firmanda dictæ donationis natura ſeù qualitate, deducendo ea, quæ in propoſito donationis, àn cenſenda ſit inter viuos vel cauſa mortis,
3 atque circà coniecturas ac præſumptiones vnam vel alteram qualitatem ſuadentes plenè & ex profeſſo habentur deducta *per Rotam apud Merlin. dec. 664.* aliàs *dec. 9. par. 7. recent.* vbi habentur collecti *Menoch.* & cæteri quæſtionem tractantes, ac etiàm *apud Roias dec. 314.*, ità ſuper ſingulis coniecturis longas retexendo allegationes, quæ pro meo iudicio ad effectum præſentis controuerſiæ inanes ac ſuperfluæ videbantur, quoniam huiuſmodi quæſtio diſputari ſolet ad alios effectus generales ex vna vel altera qualitate reſultantes, puta detractionis falcidiæ faciendæ vbi eſt donatio cauſa mortis, non autem vbi inter viuos, necnon caducationis ſequendæ necnè per prædeceſſum donatarij, ac etiam ob neceſſitatem inſinuationis, aliarumque ſolemnitatum, in vna & non in altera ſpecie requiſitarum, cum ſimilibus, atque ad hos effectus videbatur attento tenore inſtrumenti, donationem inter viuos potiùs

potiùs dicendam eſſe, cum expreſſis verbis donatrix ità donare profeſſa ſit, vndè in claris non intrant præſumptiones & argumenta ad notam regulam *text. in l.ille aut ille ff. de legat.3.*

Et licèt reſeruata ſit facultas eam reuocandi etiàm tacitè per contrariam di-
4 ſpoſitionem, nihilominùs nullibi in iure prohibitum videtur fieri donationẽ inter viuos validam & perfectam, ſed reuocabilem ſeù reſolubilem *ad text. in l.1. Cod. de donat., quæ ſub mod.*, et habetur ſæpius in ſua materia ſub tit. *de Donationibus*, reuocabilitas enim eſt quidem connaturalis donationi cauſa mortis, nõ autem illi inter viuos, ſed hoc in dubio, et vbi aliud non exprimitur, quoniam de iure vltimis voluntatibus repugnat irreuocabilitas, ſed in actibus inter viuos ex eorum lege reuocabilitas non repugnat.

Difficultas igitur pro meo iudicio erat, àn poſito, quod eſſemus in donatione inter viuos ſed reuocabili, illa ſufficeret necnè ad effectum controuerſum, itaùt eſſet diſpoſitio per conſuetudinem prohibita vel permiſſa; Et in hoc ratione motiuandi dicebam probabilius videri pro Duce Aerolæ reſpondendum eſſe, quod ſcilicèt prohibitam diſpoſitionem talis donatio contineret, ponderando quod reuocabilitas percutiebat ipſam donationis ſubſtantiam in tempus mortis collatam, quod in effectu importat donationem cauſa mortis, ita ſub vocabulo donationis inter viuos velatam ad faciẽdum fraudem legi conſuetudinariæ, interim ſe nõ priuando dominio & poſſeſſione bonorum in vita, ſed ſub ſolo verborum cortice, diſponendo de dote vltrà poteſtatem.

Qua fraude ſeù colore quęſito accedẽte
5 quælibet diſpoſitio, etiàm per actus inter viuos prohibita dicitur, non ſolùm in terminis huius conſuetudinis, in qua fortior vrget ratio, vt infrà, ſed etiam in terminis alterius conſuetudinis generalis incipientis, *Etſi teſtator*, ex deductis per *Molpheſ. ad conſuetud. par.6. q.4. & 5.* latè *Capyc. latr. conſult. 123.*, vbi cõcordantes; Et benè in terminis conſimilium legum *Rota deciſ. 138. nu.22. par.5. recent.*, atque ad ſenſum docet ipſa ratio naturalis, quoniam ità diceretur lex irridibilis ac de vento, verbis potiùs quàm rebus impoſita, cum tàm de facili cum ſolis verborum formulis eludi poſſit; Potiſſimè verò vbi nedùm circũſtantiæ, cum quibus actus geſtus eſt, huiuſmodi fraudem redolent, ſed eius ſuſpicio etiam reſultat ex qualitate perſonarum, vt in præſenti, dum agebatur de matre binuba, in qua lex præſumit malum animum contrà filios primi matrimonij, vt illos ſecũdi ditaret *ad text. in l.hac Edictali & tot. tit. Cod. de ſecundis nuptijs*.

Clarius verò ac indubitanter in ſpecialibus terminis iſtius cõſuetudinis deferentis filijs nouem ex decem partibus
6 dotis maternæ ſibi à parẽtibus vel coniunctis conſtitutæ, non autem à ſeipſa auctæ; Licèt enim filij iuxtà receptam ſapientum Regni traditionem in huiuſmodi nouem partibus non ſuccedant ex perſona propria independentèr à matre tanquam vocati à conſuetudine, ſed tanquàm eiuſdem matris hæredes obligati ad debita per eam contracta, et ad obſeruantiam aliorum contractuum ex neceſſaria vel iuſta cauſa correſpectiuè initorum, Attamen in reliquis eædem nouem partes ſapere dicuntur naturam
7 legitimæ, quæ ità de triente vel ſemiſſe ad eas adaucta eſt, vndè propterea matri eſt prohibitum filios fideicommiſſo vel legatis grauare, alioſque actus merè voluntarios & gratuitos gerere in filiorum præiudicium, eodem adamuſſim modo, quo habemus in legitima, in qua filij ſuccedunt tanquam hæredes parentis, et tamen eiuſdem factum voluntarium impugnant, vt in terminis iſtius conſuetudinis *Franch. deciſ. 486. Spad. cõſ. 365. lib.2. Rota deciſ. 588. part.4. diuerſ.* & habetur deductum *in Beneuentana de Morris diſc. præced.*, Et in terminis conſimilis iuris municipalis ità diſponentis de tota dote vel aſſe habetur apud *Merlin. deciſ. 828. & 853.*, *In Vrbeuetana fideicommiſſi de Clemẽtinis 15. Iunij 1661 coràm Albergato*, de qua *infra diſc. 106.*

Et hoc poſito, nihil refert, àn per vltimam voluntatem, vel per donationem inter viuos mater diſpoſuerit, quoniam in præiudicium legitimæ, neque de iu-
8 re communi parenti conceditur donare, ſeù alios actus voluntarios ac liberales in vita exercere in præiudicium legitimæ

gitimæ filiorum per huiuſmodi actus nõ minuendæ, vndè propterea recepta propoſitio eſt, quod bona per parentem in vita donata habentur pro extantibus, et calculantur in aſſe pro regulanda legitima, detrahenda tamen ex reliquis bonis ſuperextantibus, quatenùs ſint idonea & non deteriora, aliàs in ſubſidium etiã ex ipſiſmet bonis donatis à tertio vindicandis *Surd.conſ.332. num.14. Rouit. deciſ.100.num.26.Rota dec.86. poſt Merlin. de legitima deciſ.137.num.2.par.6.recen. Romana legitimæ 25.Aprilis 1660.coràm Cerro*, et habetur pluries in ſua materia *ſub tit. de legitima & detractionibus*.

Igitur nil referre dicebam, àn hæc eſſet donatio inter viuos vel cauſa mortis, dum effectus eſt idem, proindèque dicta quæſtio in propoſito omninò extranea remanebat, rectè cadens in terminis dictæ alterius conſuetudinis magis generalis, incipientis; *Et ſi teſtator*,
9 prohibentis de bonis antiquis poſſe diſponi extrà coniunctos quamuis collaterales vltrà medietatem, atque in his terminis intrat inſpectio, àn donatio habeat necnè iuſtam & rationabilem cauſam, itaut dicenda ſit facta in fraudem, ſuper quo nimis inſiſtebant ſcribentes pro Duce Laurenzanæ, cum hoc videretur æquiuocum clarum confundendo vnam conſuetudinem cum altera, ex longè diuerſis rationibus inter eas militantibus.

Hinc proindè prudentèr noſtri Regni Sapientes in ſpecialibus terminis iſtius conſuetudinis, iuſtas diſponendi
10 cauſas etiam per actus inter viuos reſtrinxerunt ad quatuor, ſcilicèt, vt viuat, vt ſana viuat, vt libera viuat, vt caſta viuat, hoc eſt pro alimentis ſub prima cauſa ſignificatis, pro expenſis infirmitatis explicatis in ſecunda, pro ſe liberando à captiuitate vel à carceribus ſeù alia cauſa, ob quàm naturalis libertas impedita maneat, et pro contrahendis nuptijs, quas aliàs contrahere non poſſet, vt de dictis quatuor cauſis habetur *apud Napodan.in conſuetud.* ſi quis vel ſi qua, verbo *à matre, Franch.deciſ.435.nu.36. & ſequen.Fab.de Ann.conſ.79 numer.16. Molpheſ. ad conſuetud. part.3. tit. de ſucceſſ.ex teſtam.quæſt.1. num.34. & ſequen. Apont. conſ.79. de Marin. reſol.274. numer.22. & ſequen. lib.1.*

Apud quos habetur de quæſtione in
11 Regno famigerata ſuper intelligentia quartæ cauſæ, àn ſcilicèt mulier, quæ primas nuptias contraxit more nobilium Capuan., et Nid., ſecundas contrahere poſſit more Magnatum in præiudicium filiorum primi matrimonij, et quicquid ſcribentes varient, magis communitèr receptum eſt vniformem regulam generalem deſuper tradi non poſſe, ſed deciſionem pendere à ſingulorum caſuum circumſtantijs, àn ſcilicèt cõcurrat necnè iuſta cauſa variandi huiuſmodi modum nubendi, et tamen actus dotationis non eſt lucratiuus & voluntarius, ſed correſpectiuus, vndè propterea ſi quælibet iuſta & honeſta cauſa ſufficeret ad donandum, vtique apertè fatuos declararemus tot Sapientes, qui dictam quæſtionem adeò acriter diſputarunt.

Aliqui Romanæ Curiæ Iuris con-
12 ſulti, moti auctoritate *Rotæ deciſ. 879. part.4. diuerſ.*, in eo inſiſtebant, quod iſta conſuetudo locum habere deberet muliere decedente ſuperſtite viro, non autẽ vbi in ſtatu viduitatis; Verùm quidquid ſit de hac diſtinctione in terminis conſuetudinis *Martini*, ſeù etiàm in terminis Statuti Vrbis cum ſimilibus, in terminis tamen huius conſuetudinis obſeruabam, quod in Tribunalibus Neapolis, vbi materia eſt quotidiana, irridi mereretur, qui hoc aſſumeret, ob inconcuſſam contrariam obſeruantiam, et in ſpecie de vidua obſeruant gloſſatores eiuſdem conſuetudinis, vt etiam aduertitur *diſcurſ. præced.*

Proùt ijdem in eo ſatis inſiſtebant,
13 quod cum iſta conſuetudo eſſet laicalis, non percuteret hanc donationem vtpotè factam Antonio clerico & Ioſepho militi Hieroſolymitano, Verùm cum controuerſia decidenda eſſet iuxtà opiniones receptas in Ciuitate Neapolis eiuſque Tribunalibus, remanebat ſatis fragile motiuum, dum ibi difficultas ſolùm intrat, vbi agitur de ſucceſſione clerici defuncti, vt tanquàm conſuetudinibus nõ ſubiectus liberam habeat ſuorum bonorum diſpoſitionem, proùt de iure, non autem vbi ipſe moriens eſt laicus, quia dum eſt inhabilitata perſona ſubdita, nil refert, quod diſponat in non ſubditos, dum defectus eſt in diſpo-

nente iuxtà *deciſionem* 411. *Franchi n.* 4. paſſim receptam, vt etiã habetur actũ in *Neapolitana hæreditatis ſub tit. de fideicõmiſſis diſ.* 154.; Potiſſimè verò ex dicta ratione, quod conſuetudo non annullat actum in totum, et nè effectum ſortiatur in alijs bonis, ſed ſolùm præſeruat iſtas quotas ſeù ratas tanquàm filiorum legitimam ità per conſuetudinem adauctam, et ſic non eſt exercere iuriſdictionem cum clerico vel non ſubdito, ſed præſcribere legem in bonis ſui ſubditi; Ideoquè circà iſtum punctum planum videbatur bonum ius Ducis Airolæ pro ſucceſſione in nouem ex decem partibus integræ antiquæ dotis dicta donatione non curata, ac ſucceſſiuè clarum remanebat eiuſdem bonum ius non controuerſum per ſcribentes pro Duce Laurenzanæ in Curia circà fructus ab initio debitos pro rata bonorum fructiferorum, et ad eam rationem, ad quam ipſamet bona vel iura dotalia fructarũt, ad inſtàr fructuum legitimæ ex receptiſſima propoſitione regulandorum iuxtà normam ſeù diſpoſitionem textus *in l. curabit Cod. de action. empti*, ſiuè iuxtà fructus venientes in iudicio famil. erciſcundæ.

Prætendebat etiàm idem Dux Airolæ
14 legitimam de iure communi debitam in reliqua decima parte eiuſdem dotis tanquàm in bonis liberis auiæ moriẽtis, ſed hæc videbatur iniuſta prætẽſio nulli fundamento innixa, cum eadem res nõ debeat duplicem pati detractionem, dum legitima integræ dotis conſiſtebat in nouem partibus, ergò reliquum remanebat omninò liberum, iuxtà ea, quæ in ſpecie conſimilis conſuetudinis habẽtur infra *in Butuntina fideicõmiſſi diſc. ſeq.*; Iuſta verò erat altera prætenſio per aliam partem non impugnata ſuper legitima debita ex augmento dotis alijſque bonis extradotalibus quatenùs adeſſent, vt in ſpecie hãc legitimã deberi deciſum per Sacr. Conſilium teſtatur *additionator ad Capyc. latr. deciſ.* 12. *num.* 15. potiſſimè dum eadem teſtatrix tale debitum agnouerat expreſsè hãc legitimã relinquẽdo.

Verùm dubitabam vtramque prætenſionem ceſſare de facto, quoniàm cũ dicta donatio nõ laboraret aliquo defectu annullatiuo, ſed ſolùm remaneret nõ præiudicialis filijs poſt ſucceſſionem dotis, exindè reſultabat eam implendam eſſe ex illis bonis, de quibus donatrix diſponere poterat, dum donatio concepta non erat taxatiuè de bonis antiquæ dotis, et non aliàs, itaut deficeret voluntas, quoniam ipſa donatio fuit ſimplicitèr & indefinitè concepta, declaratio verò, vt ſatisfieri deberet de quibuſdam effectibus dotalibus, fuit ex interuallo, atquè potiùs demonſtratiuè quàm taxatiuè; Accedente etiàm ponderatione de præſtando pretium rei legatæ vel donatæ quotiès diſponens ſcit illam eſſe alienam, ſiuè non ad liberam diſpoſitionem, ex ijs, quæ habemus de æſtimatione præſtanda rei alienæ legatæ.

Adhùc tamen reſpectu augmẽti, alio-
15 rumq; bonorũ extradotaliũ, dubitatio prædicta ſubſiſtere non videbatur, quoniàm cum ità in muliere fingantur duæ hæreditates, duaq; diuerſa patrimonia, Vnũ ſcilicèt cõſiſtens in antiqua dote regulãda ad limites cõſuetudinis vt ſuprà, Alterum verò in bonis per ipſam quæſitis, ſiuè aliunde obuentis conſuetudini nõ ſubiectis, ac iure cõmuni regulandis, quæ patrimoniorũ diſtinctio in propoſito cõſimilis Statuti Vrbeuetani quoad bona exiſtentia in territorio vel extrà ponderatur *apud Merlin. dd. deciſ.* 828. *&* 853., *& apud Roiàs deciſ.* 157., exindè ſequitur, quod in hoc ſecundo diuerſo patrimonio debeatur legitima ad limites iuris communis, quæ abſorberi non poteſt per donationem, alioſque liberalitatis actus per parentem geſtos ex auctoritatibus ſuprà allegatis.

Vndè propterea iſta conſideratio de implenda donatione ex alijs bonis, operatiua ſolùm remanebat quoad excluſionem alterius prætenſionis eiuſdẽ Ducis Airolæ de iure claræ & non controuerſæ, ſed de facto inefficacis, ſuper æquali
16 ſcilicet ſucceſſione cum fratribus vterinis dicto Franciſco primogenito, qui per matrem hæres vniuerſalis inſtitutus fuerat, et ab inteſtato deceſſerat quoad bona à matre prouenientia; Licèt enim de iure communi fratri ad inteſtato morienti ſuccedant ſolùm fratres vtrinquè coniuncti, ac vtrinque coniunctorum filij ex beneficio repræſentationis, non autèm illi ex vno latere tantùm, Nihilominùs in bonis obuenientibus à ſtipite fratribus communi, per conſuetudinem incipientem *Si quis vel ſi qua*, non ſpectatur

tur duplicitas vinculi,ſed ęqualis eſt ſucceſſio cum beneficio repræſentationis, etiàm vltrà gradus à iure præſcriptos *Napod. ibidèm num.* 41. & 289. *Manic. decis.* 99.*Hodiern.ad Surd.dec.*239.*n.*15. *Prouenzal.in annot.ad eamdem conſuetud. obſer.*7.*Tbor.in compend. deciſionum p.* 1. *verbo frater vtrinq; coniunctus*, et cæteri communitèr; Sed vt dictum eſt hæc actio remanebat inanis, dum detracta legitima,detractiſq; bonis, de quibus in ſecunda prætenſione, nil remanebat in aſſe hæreditario vtpotè à præfata donatione abſorptum.

Demùm prætendebatur per Ducem Airolæ ſibi iure peculiaris ſucceſſionis tanquàm ſpecies detractionis antè omnia faciēdæ,deberi ducatos 1700.ex ſubſtantia primi viri eius aui in dictam defunctam iure legati obuentos vt ſuprà, iuxtà diſpoſitionem textus *in l. fœmina Cod.de ſecundis nuptijs*, quem textum
17 non eſſe correctum per conſuetudines Neapolis habetur *apud Franch.dec.*666. & 632.*De Marin.reſol.*273.*n.*30 *lib.*1., Idemq; dicebat reſpectu gemmarū, aliorumq;bonorum obuenientium ex donatiuis occaſione ſponſalitiorum eidem mulieri factis à viro eiuſq; coniunctis.

Quoad pecunias,ſcribentes pro Duce Laurenzanæ dabant manus, Verùm ego ſentiebam difficultatē circà ratam ducatorum 400., quā vir in teſtamento vxori debere declarauit pro faſcijs primi partus, diſtinguendo iſtud debitum pro faſcijs à donatiuo alterius ſūmæ ducatorum 300., quod occaſione eiuſdem partus vir ſibi fecerat; Prior enim partita videtur ex cauſa oneroſa, pro illis ſcilicèt expenſis, quæ ſub nomine faſciarum pro partu fieri ſolent, et quæ licèt viris incumbentes, per manus tamen mulierū explicantur, vndè propterea non videbatur intrare diſpoſitio *text.in l. fœmina* locum habens in ijs, quæ obueniunt ex liberalitate & titulo lucratiuo, non autèm ex cauſa oneroſa & correſpectiua.

Quouerò ad gemmas, duæ dabantur reſponſiones, Vna quod vbi filij primi matrimonij ſunt hæredes matris non
18 poſſunt opponere de huiuſmodi iure ex motiuatis per Rotam *apud Roias dec.* 371.*in fine*, Et altera, quod per conſuetudinem *Si qua mulier*, datur mulieri libera facultas diſponendi de paratis, et de lucris ac donatiuis;Neutrā verò ſubſiſtentiā aliquā habebre videbatur, non quidem prima,Tùm quià dum iſti liberi prioris matrimonij nil ex liberalitate parētis binubæ obtinebant, ſed ſolā ſucceſſionē neceſſariā ratione legitimæ, nō dicebantur ad factum volūtarium eiuſdem parentis obligati vt ſuprà, Tum etiàm quià per *Rotam apud Roias loco cit.* nil in propoſito firmatur, ſed ſolùm refertur id, quod per vnam partium obijciebatur *ex Gabr. de ſecundis nupt. concluſ.*2.*num.*4., vbi habetur(et benè)filios primi matrimonij non poſſe ex iure ſibi competen. *ex l. fœmina* vendicare à tertio bona à primo viro eorum patre obuenientia,de quibus mater titulo legati vel alio diſpoſuerat ex ratione doli ſeù circuitus deducta *ex text.in l. cum à matre Cod. de rei vendic. & l. vendicantē ff. de euic.*,eodem modo quo habemus de hærede grauati non impugnante factū ſui auctoris in bonis fideicommiſſarijs vel emphyteuticis, ſeù aliàs ipſi hæredi ex perſona propria debitis, dum tanquā hæres teneretur ſupplere de bonis hæreditarijs, vel etiàm de proprijs, quatenùs inuentarium non confecerit; Sed vbi quæſtio eſt inter ipſos cohæredes, et in iudicio famil.erciſcundę,in quo vnus hæres detrahere poſſit aliquid tanquàm proprium ſeù iure præcipuæ ſucceſſionis per legem ſibi delatæ, tunc iſta difficultas nullatenùs intrat,nequè adeſſe videtur ratio vel auctoritas, quæ id probet.

Et quoàd alteram reſponſionem dicebam, dictam conſuetudinem, *Si qua mulier*, expreſſam relationem habere ad pręcedentem conſuetudinem, *Si qua moriens*, vt conſtat ex eius verbis ibi, *proùt in proximo capitulo*, et ibi, *iuxtà tenorem capituli præcedentis*, vbi lucra & donatiua contradiſtinguntur ab illis bonis,quę obueniunt à parētibus vel agnatis & cognatis,et ſic an ſint bona antiqua nec nè, ad effectum ſucceſſionis vel reſtrictæ facultatis diſponendi,quæ in antiquis procedit, non autem in nouis, non tamèn inferri poteſt ad aliquam correctionem *d.l.fœminæ*, et concordantium, quas receptum eſt per conſuetudines Neapolis non eſſe alteratas vt ſuprà.

Inſiſtebant quoquè ſcribētes pro Duce Laurēzanæ hærede ac filio ſecūdi matri-
19 monij,quod ſaltem *dictæ l. fœminæ* locus

non eſſet in illis gemmis ac bonis, quæ non directè & immediatè ab ipſo viro obueniebant, ſed ab eius coniunctis, cũ hæc perfectè & irreuocabilitèr acquirãtur mulieri tranſmittenti ad eius hæredes, allegando plures auctoritates, de quibus intrà, eas tamèn quamuis diuerſos terminos diuerſaſq; quæſtiones percutientes inſimùl confundendo; Quarè pro æquiuoci dilucidatione, in diſcurſu difficultatum excitatiuo, dicebam duas in propoſitio per Doctores tractari diuerſas quæſtiones; Vnam ſuper huiuſmodi bonorũ acquiſitione ſimplicitèr, ſiuè mulier tranſeat ad ſecunda vota, ſiuè nõ, pluribus volentibus ei non acquiri perfectè & irreuocabilitèr, itaùt diſponere poſſit vel ad eius hæredes tranſmittere, ſed quoad vſum tantùm, reſidente dominio penès virum, cui vel eius hæredibus reſtituere teneatur; Alteram verò, àn ſupèr huiuſmodi bonis non ab ipſo viro ſed ab eius coniunctis obuenientibus intrent nec nè pœnæ ſecundò nubentiũ, præſertim iſta obligationis reſeruandi proprietatem filijs primi matrimonij.

De prima quæſtione agunt *Anna ſingular.* 152. *Guttier. lib.* 2. *quæſt.* 120. *Theſ. iun. lib* 3. *quæſt.* 15. *Fontanell. de pact. cl.* 7. *gloſ.* 3. *par.* 6. *num.* 92. *cum ſequen. Thor. in compend. dec. par.* 3. verbo *donatiua vel iocalia fol.* 313. *Rot. deciſ.* 548. *par.* 4. *diuerſ. aliàs apud Seraph. deciſ.* 1108. *Borell in Summa deciſ. tit. de donat. inter vir. & vxo. num.* 106. *cum ſequen.*, Et in iſta quæſtione admittendum dicebam magis communem & probabilem aſſiſtere mulieri; Verùm non erat iſte caſus controuerſiæ, vnde proptereà extraneæ remanebant dictæ auctoritates & ſimiles quæ allegabantur.

In caſu verò alterius quæſtionis non deſunt ſequentes *conſ. Romani* 405. ad fauorem paritèr mulieris, vt ſcilicèt iſte caſus tanquàm mixtus non veniat ſub diſpoſitione *l. fœminæ*, vt diſcurrit *Frãcb. deciſ.* 595. & incidentèr *deciſ.* 18. *num.* 7., quidquid ſit generaliter, ſeu, quæ opinio verior ac recipienda ſit in Curia, vbi quantum memoria ſuggereret non habetur caſus formitèr diſputatus & deciſus; Cum præſens controuerſia eſſet in Ciuitate Neapolis decidenda iuxtà opiniones in eo Sacro Conſilio alijſq; Tribunalibus receptas, Hinc proindè pro liberis primi matrimonij reſpondendum videri motiuabam ob plures deciſiones Sacri Conſilij iſtam opinionem firmantes, *vt apud eumd. Franch. dicta dec.* 595. *in fine Salernitan. deciſ.* 8. *Molpheſ. ad conſuetud. p.* 3. *tit. de ſucceſſ. ex teſtam. quæſt.* 22. *nu.* 2. *Thor. compend. dec. tom.* 1. verbo *donatio De Marin. reſol.* 273. *n.* 9. *lib.* 1. *Rouit. deciſ.* 12. *num.* 10., vbi quod poſt quamdam deciſionem factam iunctis duabus Aulis ità paſſim practicatur.

Iſta vtrique parti inſinuabam de iure videri probabiliora, non tamèn rigorosè, et ad eorum limites practicanda, ſed cum aliqua moderatione ac per viã amicabilis honeſtæ concordiæ, ad cuius ſolum effectum cum voluntate vtriq; parti æquè beneuola ità motiuabam.

TRANEN.

A petitionem

FRANCISCI IACOBI AMENDONI

Reſponſum pro veritate.

De cõſuetudine Barenſi ſupèr ſucceſſione filiorum in dote materna, àn ſuccedant tanquàm hæredes, vel potiùs tanquàm filij ex perſona propria. Et quid vbi adſunt filij ex primo & ſecundo matrimonio.

SVMMARIVM.

1 *Caſus controuerſia.*
2 *Lucra & bona ab vno coniuge obuenta ſpectant ad filios ex illo matrimonio procreatos.*
3 *Præceptum de non inferendis moleſtijs, de quibus intelligendum ſit.*
4 *Quomodò in dote ſuccedant filij diuerſorum matrimoniorum.*

5 De

5 *De eadem materia, àn ſcilicèt dos debeatur filijs vti filijs.*

DISC. CIV.

1 DVos habens filios ex diuerſis matrimonijs Antonia de Micco Barolitana, ex primo ſcilicèt Franciſcum Antonium Amendonum, & ex ſecũdo Ioſephum della Marra, moriens in eius teſtamento condito de anno 1644. eos hæredes æqualitèr inſtituit ſub præcepto, quod hæreditatem æqualitèr diuidere deberent abſquè lite & contradictione aliqua ſub pœna caducitatis ad fauorem Montis Pietatis eiuſdem loci, quem in portione contrauenientis ſubſtituit. Cumque filius primi matrimonij petijſſet ex dicta hæreditate detrahere præcipuum lucrum dotale per dictam teſtatricem habitum ex primo viro, quod in ea Prouincia iuxtà conſuetudines Barenſes ex iure Longobardorum emanatas, cum quibus ibi viuitur, nuncupatur *Mephium*, aliàs *Morgincap*, necnon donatiua aliaq; bona ex primo viro ſeù eius intuitu prouenientia, aliaſque deduceret prætẽſiones ex perſona propria competentes, Hinc prætendere cœperũt Adminiſtratores dicti Montis factum eſſe caſum ſubſtitutionis, ideòq; de facto litem intentarunt coràm Nuntio Apoſtolico Neapolis, coràm quo plures aſſumpti fuerunt articuli diſputãdi; Primò nempè an dictum lucrum ſeù mephium vnà cum donis alijſque bonis per primum virum eiuſque coniunctos traditis eſſent præcipua prædicti filij ex primo matrimonio, itaùt abſque præcepti contrauẽtione huiuſmodi detractio ab hæreditate peti potuerit; Secundò quid in dote pro eodem primo matrimonio conſtituta, nùm illa deberetur præcipua dicto primo filio abſque eo quod ille alterius participationem prætendere poſſet; Et tertio demùm, poſito quod vterque ſuccederet, quodque dici poſſet aliquam adeſſe cõtrauentionem, àn mater dictam ſubſtitutionem facere potuerit; Super his autẽ per Amẽdonum occaſione aliarum cauſarum in Curia pendentiũ clientem circà Aduocationis ſuſceptę initia pro veritate interrogatus fui de proprio iudicio, & qualem cauſam foueret.

2 Ad primum circà petitam detractionem tàm lucri dotalis quàm bonorum à primo viro ſeù eius occaſione obuentorum, Dixi ſuam cauſam videri in tuto, quoniàm de iure abſolutum eſt huiuſmodi lucra ſpectare ad filios primi matrimonij iure præcipuo per *text. in auth. hæ res Cod. de ſecundis nuptijs*, idemq; de plano procedit in reliquis bonis ex primi viri ſubſtantia in mulierem titulo lucratiuo obuẽtis ad *text. in l. ſecunda Cod. eod. tit.*, cum ſatis notis concordantibus; itaùt in vtraque bonorum ſpecie videãtur propoſitiones in foro præſupponẽdæ tanquàm abſolutæ; Quibus poſitis reſultabat ceſſatio contrauentionis, quoniam præceptum loquebatur de bonis ipſius teſtatricis, inter quæ iſta non dicuntur, ideòq; illa non capit ex deduct. *per Peregr. de fideic. art. 6. num 9. cum ſequen.* ac ſæpiùs in ſua materia *ſub tit. de detractionibus*, vbi de hærede detrahente citrà contrauẽtionem voluntatis teſtatoris bona ex antiquis fideicommiſſis ad ipſum hæredem ex perſona propria ſpectantia per defunctum eodem iure poſſeſſa; Licèt enim teſtator, quatenùs eius hæreditatis vires ſuppetant, diſponere poſſit de bonis proprijs ipſius hæredis, atquè in illis grauamina adijcere, nihilominùs id in dubio non præſumitur, niſi exprimatur *iuxtà deciſiones Duran. 93. & 119.*, præſertim *in Romana fideicommiſſi de Ceſijs ſub tit. de fideic. diſ. 134.*

3 Accedente quoque huiuſmodi præceptorum ac prohibitionum natura, vt niſi de contraria voluntate expreſsè cõſtet, intelligantur de moleſtijs iniuſtis, ac de facto, non autẽ de iuridicis, ex ijs, quæ cæteris allegatis plenè firmantur *apud Surd. deciſ. 194. Caſtill. de vſufr. cap. 15. Merlin. deciſ. 491. adden. ad Buratt. deciſ. 899.*, itaùt quoad iſtum punctum cauſa videretur plana.

4 Quoad alterum punctũ præcipuæ ſucceſſionis prætenſæ per filium primi matrimonij in dote pro eo conſtituta, contrà requirentem reſpondi; Licèt enim ex aliquarũ conſuetudinũ Barenſium diſpoſitione, præſertim ex S. incipien. *marito rebus humanis*, antiquitùs de hoc dubitaretur, nihilominùs *Maxilla* doctus I.C. Attellanus, Ciuitatis Barij incola in earum-

earumdem conſuetudinum commentarijs *in rubr. de iur. dotium S. mulier licèt &c. ex nu. 11. cum ſequen.* diſputata quæſtione ad partes, atquè vtriuſque opinionis fundamenta expendendo cum reſpõſionibus ad obiecta, concludit pro certo veritatem eſſe, mulierem poſſe primam dotem tradere ſecundo viro, atquè in ea vtriuſque matrimonij filios æqualitèr ſuccedere, et *num. 16. cum ſequen.*, *et num. 26.* teſtatur ità paſſim ſeruari in praxi; Ideòq; non docto per Amendonũ de contraria obſeruantia, dicebam eius prætenſionem prorsùs inanem remanere, cum ſufficiat punctum reduci ad caſum dubiæ quæſtionis, vt contrà eum reſpondendum eſſet, quoniàm Statuta & leges municipales ſeù conſuetudines in dubio interpretandæ ſunt, vt quominùs fieri poteſt corrigant diſpoſitionem iuris communis, à quo interpretationem recipere debent, vt in ſpecie obſeruat idem *Maxilla* loco citato, et eſt nimis vulgare axioma.

Supèr tertio autèm, àn mulier dictum fideicommiſſum pœnale vel aliud grauamen adijcere potuerit, tunc reſpondi negatiuè, ex eo quod dd. conſuetudinum vigore filij ſuccedant tanquàm filij in
5 dote materna vtpotè à conſuetudine vocati per *text. in S. mulier licèt, et S. ſi aliquis exhæres in rubr. de reg. iuris & S. dos à patre rubr. de iure dotium* ex quibus ità firmat *Maxilla in d. S. mulier licet nu. 35. cum ſequen.*; Hoc enim poſito reſultat, in ſucceſſione neceſſaria & tanquàm in legitima ità per conſuetudinem vel Statutum adaucta, mulierem non poſſe fideicommiſſi onus adijcere ex deductis *in Vrbeuetana fideicommiſſi & in Bituntina fideicommiſſi diſcurſibus proxime ſequentibus*, atq; ità tunc reſpondi.

Verùm maturius ad hunc punctum reflectendo occaſione conſimilis diſputationis habitæ *in dicta Bituntina fideicommiſſi*, ſuper intelligentia cuiuſdam conſuetudinis illius Ciuitatis, comperij in hoc me æquiuocaſſe, quoniàm iura prædicta et *Maxilla* eorum commentator percutiunt caſum, in quo mulier decedat ſuperſtite patre, tali enim caſu cõſuetudo aſſimilata conſuetudini generali, quæ vulgò dicitur *Martini* limitanti diſpoſitionem textus *in l. dos à patre Cod. de iur. dot.*, defert huiuſmodi dotẽ aliàs ad patrem reuerſuram filijs iure proprio abſque hæreditaria qualitate matris, in cuius dominio ac bonis verè talis dos nunquàm fuit, ideoquè meritò ſuper illa onus adijcere non potuit, Secùs autèm vbi patri ſuperuixit, itaùt dos effecta ſit ipſius mulieris proprium patrimonium, vt idem *Maxilla* aduertit, et eſt deductum *in dicta Bituntina diſ. ſeq.*, vbi de hoc puncto particularitèr videndum eſt, ſed poſita æquali ſucceſſione vt ſuprà, huiuſmodi quæſtio remanebat inanis, dum verè caſus dictæ pœnalis ſubſtitutionis factus non erat.

BITVNTINA

FIDEICOMMISSI

PRO

IACHETTIS

CVM

IOANNE BAPTISTA CAZZANO.

Caſus in hac parte deciſus pro Ioanne Baptiſta.

De conſuetudine Ciuitatis Bituntinę, àn deferat maternam dotem filijs, itàut in ea per matrem grauari poſſint necnè; Et iſta occaſione generaliter de conſuetudine Barenſi ſuper eadem materia.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *Tenor conſuetudinis Bituntinæ.*
3 *Reſolutio cauſæ, et de ratione vt dos acquiratur filijs.*
4 *De ſimilibus conſuetudinibus Neapolis & Barij.*

5 *Dos*

5 *Dos vbi debetur filijs ſuccedit loco legitima.*
6 *In tali dote non poteſt fieri fideicommiſſum.*
7 *Non placet reſolutio de qua num.3.,& de rationibus.*
8 *Statutum prohibens nè mulier diſponat de dote procedit tàm viuo quàm mortuo viro.*
9 *Dos in Regno ſuccedit loco legitima.*
10 *A quo filij talem dotem habere dicantur.*
11 *De conſuetudine Neapolis.*
12 *Et de altera Barij.*
13 *Ponderatur obſeruantia.*
14 *De verbo* aſſignare.

DISC. CV.

1 POſtquam Rota decreuit ad fauorem fratrum de Iachettis factum eſſe caſum fideicommiſſi ad eorum fauorem non obſtante prædeceſſu eorum matris ex beneficio tranſmiſſionis iuxtà ea quæ in hac eadem cauſa habentur *ſub tit. de fideic.diſc.*114. vbi præſertim de materia tranſmiſſionis;Occaſione detractionum faciendarum per hæredem filiorum Antoniæ teſtatricis, oppoſitum fuit de detractione dotis eiuſdẽ teſtatricis,in qua dicebatur per ipsã nõ potuiſſe fideicommiſſi onere grauari filios, quibus dos debita prætendebatur iure proprio in vim particularis conſuetudinis dictæ Ciuitatis in ſcripturam redactæ incipientis, *Quod ſi contingat*, per quam diſponitur per verba præciſa, *quod filijs*
2 *ad ætatem 18.annorum perductis tàm medietas dotium ex eadem conſuetudine interim tenenda per dotantem, quàm altera medietas tenenda per ſponſum, aſſignandæ erunt per eoſdem dotantem & ſponſum eiſdem filijs ex ipſo matrimonio procreatis, remanendæ irreuocabiliter & perpetuò apud eos*; Per quam conſuetudinem diſponi prætendebatur dotem filijs debitam eſſe tanquàm filijs non autem tanquàm hæredibus,ideoque per teſtatricem fideicommiſſo grauari non potuiſſe.

Aſſumptaque deſuper diſputatione, ob votorum diſcrepantiam per duas vel tres vices capi non potuit reſolutio, quæ demùm *ſub die* 28.*Iunij* 1652. *coràm eodem Albergato* prodijt reo fauorabilis,vt
3 ſcilicèt dos tanquàm præcipua & grauamini non ſubiecta veniret ſub detractionibus adinſtàr legitimæ, dictæque reſolutionis præcipuum fundamentum fuit verbum *aſſignare*, quo conſuetudo vtitur, vtpotè de ſui natura dominij tranſlationem importans ex deductis *per Menocb.conſ.*201.*num.*6.*cum ſequen.& lib.*2.*præſumpt.*93. exindequè reſultat dotem filijs vti filijs non autem iure hæreditario deferri iuxtà originalem diſtinctionem *Caſtrenſ.in l.ſi cum dotem num.*12.*ff.ſolut.matrim.*,quam ſequuntur cæteri relati per *Theſ.deciſ.*34.*num.*1.*cum ſequen. Honded.conſ.*16.*lib* 2.*Merlin. de legitima lib.*4.*tit.*2.*quæſt.*3.*num.*4. *Adden.ad Gregor.deciſ.*398.*litt.A.*; Ponderando etiam
4 à ſimili conſuetudinem Neapolitanam, de qua *Franch. deciſ.*537.*&* 606. *Apont. conſ.*61.*num.*26.*lib.*1.Necnon conſuetudinem Ciuitatis Barij, quæ eſt caput & Metropolis prouinciæ, in qua ſita eſt hæc Ciuitas Bituntina,quam refert *Maxilla ad eaſdem conſuetudines* §.*dos à patre num.*7. *& diſc.præced.*

Ponderando etiam illa verba, in quibus diſponitur dotem filijs aſſignandam, debere apud eos perpetuò & irreuocabilitèr remanere, iſta enim verba (dicebant alterius partis defenſores, et ſequitur deciſio) claram ſtatuentium mentem præſeferre videntur principaliter filijs proſpiciendi, illiſque iure proprio dotem deferendi, nàm alioquin ſi mater poſſet de ea diſponere, non verificaretur, quod apud eos irreuocabilitèr remaneret, allegando in id *Oldrad. conſ.*234.*num.*2.*Berou.conſ.*63.*num.*10. *lib.*3. *Surd. conſ.* 143. *numer.*23. *& deciſ.*253. *num.*8.

Quia tamen idem reus prætendebat, nedùm dotem vtpotè à conſuetudine delatam detrahere, ſed etiam legitimam de iure communi competentẽ filio ex cæteris bonis extradotalibus, Hinc Rota ſequendo in hac parte mea motiua, firmauit dotem prædictam vt-
5 potè à conſuetudine loco ſic auctæ legitimæ ſubrogatam, in illam cedere reſpectu aliorum bonorum in eodem territorio exiſtentium,nec propterea ex eiſdem aliam legitimam prætendi poſſe ex deductis *per Merlin. de legit. lib.*3.*tit.*1. *quæſt.*

quæſt.24. num.12. Theſ. lib.3. quæſt. forenſ.65.num.16. Hodier.in l.hac Edictali quæſt.22.num.8.,ac dixit ſæpè Rota præſertim *deciſ.167.178 & 188.* poſt eumdem *Merlin.de legit.*, vt liquet ex deciſione deſuper edita, et conferunt quæ habentur ſupra *in Meleuitana fideicommiſſi diſc.90.* de portione conſuetudinaria Inſulæ Meleuitanæ, ac maioris Inſulæ Sicilię, quam portionem ibi filialem dicunt ſubrogatam loco legitimæ.

Poſito autem quod ex conſuetudine dos debeatur filijs vti filijs, Egomet ad-
6 mittebam non potuiſſe per matrem adijci onus fideicommiſſi ad fauorem tranſuerſalium, cum ſolum mea credulitas circà huiuſmodi poteſtatem ſit fauore deſcendentium ex eiſdem filijs, ex ijs, quæ in his terminis habentur deducta *in Vrbeuetana fideicommiſſi diſc.ſeq.*

Reſolutio non placuit, atque ſi aliàs ad diſputationis trutinam punctus reducendus eſſet, probabilius crederem in contrarium iudicari debere. Siqui-
7 dem conſuetudo principalitèr directa non eſt ad filios, dotem eis deferendo, neque ad mulierem, diſpoſitionem ei interdicendo, vt facit conſuetudo Neapolitana, ſed principaliter directa eſt in dotantem,ac virum ſuper tēpore & quota, quibus ſoluto matrimonio dote frui reſpectiuè debeant, vt ſcilicèt ſoluto matrimonio per mortem mulieris, vir pro medietate, et dotans pro altera ſoluto matrimonio tenere debeant dotem, vti fruendam tandiù quandiù filij ex matrimonio ſuperſtites erunt in minori ætate, itaùt conſuetudo ſuper ſolo vſufructu ac tenuta diſponēdo, aliud in effectu non agat,niſi reformare iuris communis diſpoſitionem, tàm in adimendo viro ſuperſtiti medietatem illius vſusfructus, qui totus ei tanquàm patri competeret ex diſpoſitis *toto tit.C. de bonis mater.& de bon.quæ liber.* ità eā dotanti deferendo, quam etiàm in reſtringendo in eodem viro illum vſumfructum, qui aliàs perpetuus eſſe deberet.

Ideoque cum ità conſuetudo remaneat operatiua, atque iuris diſpoſitionem in præmiſſis corrigat, admittenda non eſt correctionum multiplicatio, neque exorbitantiarum extenſio ad ea, de quibus tanquàm acceſſoriè & conſecutiuè loquitur, cum filijs dotem deferat tanquàm ex ceſſante tempore, in quo penès alios eam eſſe diſponitur, ſed iuxtà iuris diſpoſitionem titulo ſucceſſorio matris iuxtà diſtinctionem *Decij conſ.386.numer.7.Caſtr. conſ.82.lib.1.Iaſ.conſ.127.lib.1. Honded. conſ.16.lib.2.*, qui ſic refert deciſum in ea *Aeſina dotis coram Blanchetto Gregor. deciſ.398.num.3. cum ſequen.Caualer.deciſ.20.num.3.& 7.deciſ.710.n.4.p.1.rec. dec.652.in fin.part.2.dec.140.par.3.*, Dictamque diſtinctionē amplectitur *Merlin.de legit.lib.3.tit.1.quæſt.25.num.40. & lib.4.tit.2.quæſt.3.num.3.& 4.*, Atque ità dicebam intelligendos eſſe *Paul. de Caſtr.*, *Surd.*, & alios ſuprà in contrarium adductos, quibus innititur deciſio, vbi ſcilicèt verba delatiua Statuti vel cōſuetudinis principalitèr directa ſunt in filios,ſeù verba prohibitiua directa ſunt in mulierem.

Comprobari hoc euidentèr dicebam ex eo, quod in caſu ſoluti matrimonij per mortem viri ſuperſtite vxore, conſuetudo diſponit dotem mulieri reſtituendam eſſe, ac ad eius dominium aſſignandam, nulla data filijs prouiſione, itaùt matri morienti in ſtatu viduitatis, tanquàm in caſu per conſuetudinem omiſſo, filij in dote ſuccedant matri ad limites iuris communis tanquàm hæredes; Si enim populi voluntas fuiſſet filijs prouidendi, id tàm in vno quàm in altero caſu egiſſet, cū nulla inter vnum & alterum ſubeſſe videatur differentiæ
8 ratio, vt in terminis Statuti prohibentis mulieri nè poſſit de dote diſponere, quod eadem ſit ratio ipſius moriētis ſuperſtite vel prædefuncto viro *Bald. in l.1. num.vlt. Cod. nè vir & vxor*, vbi *Caſtr.Salicet.& alij* benè *Ripa in rubr. ff. ſolut. matrim. num.72.*

Huic fundamento reſpondet deciſio, non poſſe à caſu omiſſo argui ad caſum diſpoſitum, attenta præſertim rationis diuerſitate, quia ſuperſtite muliere,huic potiùs conſuetudo prouidere voluit quā filijs; Verū parū ſolida videbatur reſponſio,cum ſit præſupponere id de quo quęritur, ſupponitur enim conſuetudinem in vno caſu filijs prouidiſſe, in altero non, ſed prima pars præſuppoſiti eſt illa quam dicebam non ſubſiſtere; Et ſic dictum argumentum ponderandum eſſe inſinuabam, non ad faciendum ceſſare di-

re di-

re diſpoſitionem conſuetudinariam claram, ſiuè ad eam extendendam ad caſum omiſſum, ſed ad illam interpretandam, indeque deſumendum populi ſtatuentis voluntatem, quod filiorum prouiſionem non curauerit, quia ſi id in animo habuiſſet, veriſimilitèr vtroque caſu prouidiſſet, cum aliàs data clara diſpoſitione in vno caſu & non in altero, admitterem argumentum non procedere, vt in propoſito habemus de conſuetudine *Martini* limitante diſpoſitionem *text. in l. dos à patre*, quando matrimonium ſuperſtitibus filijs diſſoluitur per mortem mulieris viro ſuperſtite, non autem quando per mortem viri, iſtaque reſponſio fuiſſet melior.

Ponderabã item quod in Regno Neapolitano filiabus per illius Conſtitutionẽ incipientem *in aliquibus* per maſculos
9 excluſis, ſublata non eſt legitima, cuius loco dos ſuccedit iuxtà receptam Regnicolarum ſententiam, de qua *Franch. deciſ.* 559. & 618. *Galeot. lib.* 2. *controu.* 15. & 16. *Capyc. latr. conſult.* 93., *et paſſim*, ac habetur *ſub tit. de feud. diſcurſ.* 108. legitimæ autem natura eſt, vt ſit libera, igitur hæc altera exorbitantia, ſeù iuris correctio non èſt admittenda, dum verborum ſonus id perneceſſe non ſuadet, ſed congruè cadere poteſt dictus alter intellectus, iuxtà quem conſuetudo remanet ſatis operatiua.

Vbi enim ex Statuto vel conſuetudi-
10 ne dos fœminæ conſtituta filijs ex matrimonio naſcituris iure proprio defertur, tunc quidquid dicat *Surd. conſ.* 206. *num.* 11. *cum ſeqq.*, illam obtinere dicũtur non immediatè & independenter ab ipſo Statuto vel conſuetudine, *vt Surd.* putauit, ſed à ſubſtantia aui, ſeù alterius dotantis ex iſtius tacita volũtate ac prouidentia, vt reprobato *Surdo*, latè habetur *apud Merlin. deciſ.* 433. *nu.* 9. *cum ſequen. Duran. dec.* 231. *num.* 7. *cum ſeqq.*, igitur ita erit omninò priuare filiam legitima, cum leges Regni aliud ei non deferant niſi dotem loco legitimæ ſuccedentem.

Et ad conſuetudines Ciuitatum Neapolis, et Barij in deciſione ponderatas, quatenùs ad primam pertinet, Dice-
11 bam, quod licèt hodiè illud Regnum poſt diuiſionem a Sicilia citrà pharum verè iuxtà teſtimonium omnium antiquorum feudiſtarum, ac etiam tenorem inueſtiturarum Papalium dicatur Regnũ Apuliæ, ex quadam verò nuncupatione vulgò dicatur Neapolitanum ob reſidentiam, quam ab antiquo tempore ob ſitus amænitatem & opportunitatem Reges facere conſueuerũt in ea Ciuitate, Attamen non exindè illa Ciuitas dicenda eſt Metropolis, itaùt eius conſuetudines influant in Regnum, cum illæ proprium territorium ſatis anguſtum non egrediantur, eaque ſit vna de Ciuitatibus ac membris Regni, ſicut aliæ; Et nihilominùs ea conſuetudo, quæ incipit, *ſi qua moriens*, expreſsè dirigit verba prohibitiua in mulierem, nè diſponere poſſit, niſi de decima parte dotis, alijs nouem filijs reſeruatis, quæ prohibitio in iſta conſuetudine non legitur, vndè caſus eſt diuerſus, atquè hoc non obſtante adhùc filij dictas nouem partes obtinent tanquàm matris hæredes, licèt fideicommiſſi onere non grauabiles *ex deduct. per Minad. in Conſtit. in aliquibus* 4. *notabili num.* 9. *cum ſeqq.*, *et Franch. deciſ.* 89, et de quo *in Beneuentana dotis & in Neapolitana ſucceſſionis diſc.* 103.

Quouerò ad conſuetudinem Barensẽ, retorquendo motiuum dicebam, iſtam
12 pro interpretatione omninò attendẽdam eſſe, quia hæc Ciuitas iuridicè dicitur Metropolis huius Prouinciæ, in qua Ciuitas Bituntina ſita eſt, vt teſtatur *Maxill. ad cõſuetud. Barici in proem. n.* 5.; Et meritò quia hic erat antiquus Ducatus Barij, antequàm illius regionis malo fato, tot prouinciæ, quæ plures conſpicuos Principatus independentes conſtituebant, in Regnum erigerentur, ideoquè rectè dicebam intrare receptã propoſitionem, vt conſuetudo vel Statutum Ciuitatis inferioris ab illo Ciuitatis dominantis ſeù Metropolis interpræatationem recipere debeat.

In dicta verò Ciuitate Barenſi adeſt conſuetudo in ſcriptis redacta, quæ doctam habuit commentatorem *Maxillam*, et quæ incipiens *Dos à patre* diſponit, vt dos à patre profecta muliere ipſo ſuperſtite ſine filijs moriẽte ad ipſum reuertatur, filijs autem extantibus infra minorem ætatem, reuertatur ad eumdem dotantem ab iſto tandiù tenendam, donec filij ad legitimam peruenerint ætatem, eis abſq; diminutione reddendã.

Quærit autem *Maxilla ibidem ex numer.7.*, àn hæc dos debeatur filijs tanquàm filijs, et concludit affirmatiuè moriente muliere viuo patre, quia tunc dos profectitia nunquã fuit in bonis & ſubſtantia matris, ſed tanquàm ex ſubſtantia aui iuxtà conſuetudinem *Martini*, ſecùs autem mortuo patre, quandò dos ſuccedens loco legitimæ fit proprium mulieris patrimonium, igitur iſta conſuetudo hanc partem potius comprobat, vt de ea *diſc.præced.*

His demùm addebam obſeruantiam in caſibus dubijs quamcumque controuerſiam dirimentem, et quam obſer-
13 uantiam dupliciter, affirmatiuam ſcilicèt & negatiuam ponderabam; Affirmatiuam nempè, Tùm quia cum hæc mulier vltrà dictum filium maſculum, alteram etiam filiam poſthumam reliquiſſet in infantili ætate defectam, idem reus tanquàm pater, ac pro medietate cum filio ab inteſtato ſucceſſor ex illius perſona prætendiſſet legitimam, illam ad ſolos limites iuris communis detraxit computata dote in patrimonio matris, Tùm etiàm quia cum eadem mater filio inſtituto interdicta patri adminiſtratione in bonis ſuis curatorem deputaſſet, hic vniuerſam ſubſtantiam computata etiàm dote, ipſomet viro approbante in inuentario deſcripſit, ac adminiſtrauit; Negatiuam verò, quia eiuſdem rei defenſores in prima inſtantia coràm Ordinario articularunt, ac probare curarunt dictæ conſuetudinis obſeruantiam iuxtà dictum intellectum à Rota tributum, Et quamuis plures inducti fuiſſent teſtes, attamèn probari non potuit, quæ omnia inſimul ponderata nimis claram hanc veritatem reddere dicebam.

Ad verbũ autem *aſſignare* dicebã quod per *Rebuff.in l.aſſignare* 96.*de verb.ſignif.* ſexdecim ſignificationes ei tribuũtur, in-
14 ter quas vna eſt, quam deciſio adducit, non tamen importans de neceſſitate dominium, ideoq; vt benè idem *Rebuff.* aduertit *verſic.vltimo*, illud capiendum eſt ſecundum caſus præcedentes, ſiuè ſecundum quod iuris ratio vel ſubiecta materia patitur, quod etiam aduertit *Rota deciſ.*157.*num.*28.*part.6. recent.*; Ac ità paritèr reſpondebam ad alia verba *perpetuò & irreuocabilitèr remanenda*, eodem ſcilicèt themate retento, et ad excludendum illum vſumfructum, quem aliàs vir tanquàm pater in bonis maternis filij de iure aliàs prætendere potuiſſet, præſertim quia conſuetudinis contextus in alijs partibus oſtendebat eam fuiſſe rudi ſtylo in ſcripturam redactam, neque extenſorem fuiſſe talem, quod huiuſmodi verborum vim ac efficaciam calleret, vel diſtingueret, vndè non cortex & figura verborum ſpectanda erat, ſed ſubſtantia voluntatis ex præmiſſis deſumpta; His autem deciſio non reſpondet, neque nouam diſputationem aſſumere opus fuit, dum data dotis imputatione in legitimam, oſtendebatur conſumptio abſque ſpe reintegrationis ob eiuſdem rei inſufficientiam.

VRBEVETANA
FIDEICOMMISSI DE CLEMENTINIS
PRO HIERONYMO
CVM
CATHARINA DE CLEMENTINIS.

Caſus deciſus per Rotam pro Catharina.

An in dote quæ ex Statuto filijs debetur vti filijs, poſſit mater ordinare fideicommiſſum inter eoſdem filios eorumque deſcendentes.

Et àn huiuſmodi Statuta ità diſponentia de filijs, locum habeant in nepotibus ex eis prædefunctis.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *FActi ſeries.*
2 *De Statuto prohibente matri, vt non poſſit diſponere niſi inter filios, quod ſit validum, et non poſſit mater eos grauare fideicommiſſo, et nu. 5. & 9.*
3 *An loquens de filijs habeat locum in nepotibus.*
4 *Expenduntur conſimilia Statuta, et quod Vrbeuetanum ab alijs differat.*
5 *Declaratur concluſio, de qua num. 2.*
6 *Rota profitetur attendere potius rationes, quàm auctoritates.*
7 *De validitate Statutorum prohibentium mulieri teſtari ſine certa ſolemnitate.*
8 *De ratione in qua fundatur ſtatutaria diſpoſitio, de qua num. 2.*
9 *De ead. declaratione, de qua num. 5.*
10 *Stante dicto Statuto non poteſt mater inter filios inæqualitèr diſponere, et de ratione.*
11 *Fideicommiſſum reciprocum non videtur grauamen.*
12 *An illud capiat legitimam.*

DISC. CVI.

1 EVgenia Benincaſa vidua Vrbeuetana, inſtitutis hæredibus vniuerſalibus, Monaldo & Iordano de Clementinis eius ex Cornelio filio prædefuncto nepotibus, perpetuum ſucceſſiuum fideicommiſſum maſculinum intèr cuiuſlibet deſcendentes ordinauit, àc etiam reciprocum lineare, itaùt vna linea maſculina defecta ſuccederet altera, fœminis sẽper excluſis, Vnde defecto vltimo maſculo de linea Monaldi ſuperſtite Catharina ſorore & hærede, Hieronymus deſcendens ex linea Iordani, prætendẽs factum eſſe caſum fideicommiſſi ad eius fauorem iudicium inſtituit in *Rota corã Albergato*, et aſſumpta diſputatione, *àn vi danda eſſet immiſſio*, *ſub die* 15. *Iunij* 1661., negatiua prodijt reſolutio.

Cuius fundamentum fuit Statutaria diſpoſitio præcipiens mulierem nec in vita nec in morte diſponere poſſe de
2 eius bonis, niſi inter filios æqualitèr ſub decreto annullatiuo in caſu cõtrarij, quo Statuto ſic ſtante, Siuè ex ratione quod filij habere dicantur bona materna, non ab ipſa matre, et ex eius iudicio, ſed condictione ex Statuto, Siuè ex altera, quod ità Statutum auxerit legitimam ijs debitam, vt quemadmodùm de iure eſt in quota, ita ſit in toto; Receptum eſt matrem inter filios diſponentem non poſſe eos aliquo fideicommiſſo grauare, quoniam ità eſſet Statuto fraudem facere, atq; per indirectum tollere id, quod directè tolli non poteſt, vt firmant *Ancharan conſ.* 112. *nu.* 8. *Caſtrenſ. conſ.* 442. *num.* 2. *lib.* 1. *& conſ.* 468. *ſub num.* 1. *lib.* 2. *Honded. conſ.* 14. *ſub num* 28. *lib.* 1. *Peregr. dec. Patauina* 68. *num.* 3. *cum ſeq. Franch. deciſ.* 486. *n.* 3. *& per tot. Spada conſ.* 365. *num.* 5. *& ſequen. lib.* 2. *Rota deciſ.* 578. *num.* 1. *par.* 4. *diuerſ. Merlin. de legitima lib.* 3. *tit.* 1. *quaſt.* 24. *num.* 15.

Quodq; ſtante huiuſmodi Statutaria diſpoſitione, bona dicantur ſpectare ad filios condictione ex Statuto, ac aliàs quàm ex iudicio materno, quod impugnare poſſunt, vltrà ſupra allegatos, in indiuiduo huius Statuti Vrbeuetani, formitèr diſcuſſo articulo firmauit *Rota apud Merlin. dec.* 828. *&* 853. *& dec.* 66. *par.* 9. *recen.*, quæ eſt eadem *apud Roias deciſ.* 157., vndè propterea dubitandum non erat de validitate huius Statuti pluriès in indiuiduo canonizati.

3 Et quamuis in littera loquatur de filijs vel filiabus, in præſenti autem non ageretur de filijs ſed de nepotibus ex eis prædefunctis, vnde dubitari poterat, àn tale Statutum vtpotè odioſum eis conueniat ex deductis in terminis Statuti Vrbis 142. *per Rotam in Romana fideicõmiſſi* 27. *Maij* 1642. *coràm Ghisler. deciſ.* 84. *par.* 9. *rec.* et de qua habetur actum *in Romana fideicommiſſi de Incaſatis* ſub tit. de fideicommiſſis *diſc.* 75.; Attamen quidquid eſſet in terminis aliorum Statutorum, in iſtis tamèn terminis præciſis, receptum eſt ſub nomine filiorum, etiàm nepotes alioſque deſcendentes venire, vt punctualitèr diſputata formitèr quæſtione firmatur *per Theſaur. iun. quaſt. forenſ.* 92. *l. b.* 1., & ſequuntur *Mareſcott. lib.* 2. *variar. cap.* 105. *num.* 51. *& ſequen. Merlin. de legitima dicto lib.* 3. *tit.* 1. *quaſt.* 24. *nu.* 32., *Adden ad deciſ.* 199. *num.* 16. *& ſequen. par.* 8. *recen.* qui alios cumulant.

Quando ageretur de fideicommiſſo, quod

quod mater vel auia grauando filios vel deſcendentes, ordinaſſet ad fauorem extraneorum, itaùt reſpectu filiorum eſſet merum onus, Ego pro Hieronymo ſcribens, admittebam propoſitionem ſaltem in obſequium tot auctoritatū ac deciſionum ità firmantium, præſertim illarum, quæ in ſpecie canonizant hoc Statutum Vrbeuetanum, de cuius validitate poſſet aliàs ſatis probabilitèr dubitari, dum diſponēdo de vniuerſo aſſe, auferre videtur matri liberam teſtandi facultatem, atquè in propoſito eſt ſingulare, aliorum conſimiliū Statutorum
4 exemplis non corroborandum; Siquidèm conſuetudo Neapolitana, de qua *Franch. dicta deciſ.*486.ità refrœnat maternum arbitrium in nouem ex decem partibus, itaùt ſibi remaneat decima portio in qua teſtandi facultatem exercere valeat; Et in his terminis procedit etiā Statutum ſeù Conſuetudo Beneuentana, *de qua Spad. dicto conſ.*365.*& Rota in eodem caſu dicta deciſ.* 588.*par.* 4.*diuerſ.*; Prout in caſu *deciſionis* 68.*Peregr.* reſeruatur mulieri quarta pars, de qua quarta ità reſeruata *Caſtrenſ. dicto conſ.* 441. *lib.* 1.*Theſ. deciſ.*269.*alter Theſaur. lib.* 1. *quæſt.*91.*&* 92.*& lib.* 3.*quæſt.* 65., per quem plura referuntur conſimilia Statuta, omnia tamèn ità diſponentia de parte, nullū verò de toto, Et ſi quod adeſt ità diſponens de toto, attamèn illud eſt reſtrictum ad certā ſpeciem puta ad dotem, vt ſunt conſuetudines Barenſis & Bituntina iuxtà vnam opinionem, quam ſequuta eſt Rota *in Bituntina fideicommiſſi* 28.*Iunij* 1652.*coràm Albergato* licèt mihi non arridentem, ex deductis in eadem cauſa *diſc.*104., et ſic nullum adeſt Statutum diſponens de toto aſſe, ſiuè dotali ſiuè extradotali, Attamèn, vt dictum eſt, captiuare oportet intellectū in rerum iudicatarum obſequium, ac maiorum noſtrorum auctoritatis.

Non placuit tamen reſolutio in hac facti ſpecie, in qua non agebatur de fi-
5 deicommiſſo merè odioſo & grauatorio ad fauorem extraneorum, in quibus terminis loquuntur omnes ſuperius recenſitæ auctoritates, innitentes rationi grauaminis ac odij filiorum exindè reſultātis, ſed agebatur de fideicommiſſo reciproco inter eoſdem nepotes, eorumque deſcendentes maſculos pro agnationis ac familiæ decore, in quibus præciſis terminis cum nulla obſtaret ſpecialis auctoritas, itaùt eſſet quæſtio omninò noua adhùc indeciſa, Hinc proindè ceſſante obſtaculo auctoritatum, quæ hodiè ex communi vitio magis attenduntur, dicebam omninò decidendum eſſe per ratiocinia, quæ magna Tribunalia & præ-
6 ſertim ipſamet Rota plus attēdere profitetur, ex deductis *dec.*62.*num.*12.*par.* 5. *recen.*163.*n.*7.*par.*7.*& in alijs per adden. ad deciſ.*460.*num.*18.*par.*4.*recen. tom.* 2.

Diſcurrendo igitur dicebam, Rotam antiquam apud Puteum *deciſ.*388.*lib.*1., agendo in ſpecie de validitate huius Statuti Vrbeuetani, ſtante dicta eius peculiari diſpoſitione de toto, itaùt non facilè conueniat ratio fauorabilis adauctæ legitimæ, ſed potiùs obſtet cōtraria ratio odij reſultantis ex impedita libertate teſtandi, tractaſſe materiam iuxtà terminos notatos per *DD. in l. ex facto ff. de vulg. & pupill.*, in ea ſcilicèt quæſtione, àn valeant Statuta mulieribus prohibentia teſtamenti factionem abſquè
7 alicuius licentia, conſenſu, vel interuentu, in qua ſatis certant hincindè DD. plenè cōgeſti *per Rotam in Viterbien. hæreditatis* 4.*Martij* 1641.*coràm Ghislerio* vbi canonizatur opinio pro Statuti inualiditate, licèt in eiuſdem cauſæ repropoſitione, confirmando reſolutionem ex alijs fundamentis, proteſtata ſit iſtud relinquere in ſuſpenſo, *vt in deciſione* 28. *Martij* 1642.*coràm eodem*, Tenentes autèm pro Statuti validitate illi innituntur fundamento, quod ſtatutum abſolutè non tollat teſtandi facultatem, ſed illam modificet ac reſtringat ad rationabile motiuum diſponēdi inter filios ob ſexus imbecillitatem, ob quam mulieres ſeductionibus ſubiectę de facili induci ſolent ad priuandum filios, ac diſponendum in extraneos præſertim ſecundos viros eorumque coniunctos, ducto argumento à diſpoſitione textus *in l. hac edictali Cod. de ſecundis nuptijs* cum ibi notatis, vt habetur in ſua materia *ſub tit. de teſtamentis*.

Et in qua ratione, licèt non expreſſa, deciſio *Putei*, agnoſcendo aliam difficultatem, fundatur; Proùt eam in eiſdem
8 præciſis terminis iſtius Statuti benè expri-

primit Rot. apud *Merlin. dicta deciſ. 828. n. 11. repetita poſt aliū Merlin. de legitima dec. 167. n. 10. & apud Roias dicta dec. 157. alias 188. n. 18. poſt eūd. Merlin. de legitima & dec 66. p. 9. rec.*; Eamdēq; rationem agnoſcit *Theſaur. iun. dicta quæſt. 91. lib. 1.*, occaſione firmandi, quod Statutum loquens de filijs, conueniat etiàm nepotibus; Inſulſa ſi quidèm videtur altera ratio adauctæ legitimæ, dum hæc ſupponit quotam diuerſam à remanenti hæreditate, ideoque adaptabilis non videtur toti. Et vlterius quià non videtur ſubeſſe ratio differentiæ inter vtrumque parentem, et cur legitima filiorum in bonis patris vel aui regulari debeat ad limites iuris communis, illa verò matris vel auiæ in toto, niſi iam dicta reſultans ex ſexus imbecillitate, et ad obuiandum abſurdo exindè reſultante tollendi bona ſanguini, ac dandi extraneis.

Hac igitur ratione retenta, quæ meo
9 iudicio vnicè Statuti validitatem ſubſtinet, ſequitur iuſtè prohibendum eſſe matri, nè filios fauore extraneorum grauet, iniuſtè autèm ac irrationabilitèr eidem eſſe prohibendum, nè prudens ac laudabile conſilium capiat conſeruandi bona in eius ſanguine & deſcendentia, Aliàs enim eſſet inducere operationem intentioni ſeù rationi Statuti de directo oppoſitam, cum enim iſta ſit impediendi, nè mater ex fœminei ſexus fragilitate ſeducta malum cōſilium capiat, auferendo bona filijs, & dando extraneis, ità iuxta prædictā opinionem, erit impedire prudentem prouiſionem ergà vniuerſum ſanguinem, ac facere, vt bona exeant à ſanguine, ac fiant diſſipabilia, et in extraneos tranſitoria; Ideoq; iſto caſu, qui eſt ſingularis, non deciſus, neq; à Doctoribus tractatus, dicta reſolutio, ad ſolam veritatem reflectendo, non placuit; Ideò etenim receptum eſt huiuſmodi Statuta loquentia de filijs conuenire nepotibus, quia eadem viget ratio affectionis & sāguinis, *vt per Theſaur. iun. loc. cit.*; Igitùr non videtur cùr & idem nō ſit dicendum fauore vlteriorum deſcendentium, cum ſatis laudabili motiuo conſeruandi agnationis decorem, ac impediendi bonorū diſſipationem, ac trāſitum in extraneos.

Difficultatem mihi inferebat conſide-
10 ratio, quòd ex recepta concluſione huiuſmodi Statuta prohibent etiàm diſpoſitionem inæqualem inter eoſdem filios, quod litteralitèr diſponit hoc Statutū; Verùm eam remoueri dicebā ex ea differentiæ ratione, quod vbi mater inter filios inæqualitèr diſponit, vnum honorat, alterum verò grauat, itaùt habens minorem portionem, iniuriatus & grauatus eſſe dicatur cū grauamine ac præiudicio certo, atque iſto caſu vrgere videatur eadem ratio ſeductionis, cum inconuenientibus diſcordiarum ac æmulationum inter fratres, quorum eſt concordia rara; Non ſic eſt in fideicommiſſo reciproco inter plures filios, eorumq; deſcendentes, quià cum incertum ſit,
11 quis prius mori debeat ſinè prole, omnes æquè agunt de commodo & incommodo, nàm moriens abſquè prole, qui proindè fideicommiſſo grauatus dicatur ad fauorem ſuperſtitis, poterat ſuperſtiti ſuperuiuere, atq; totum capere.

Ideoq; intrat concluſio, quod vbi actus poteſt ſe habere ad commodum & incommodum, non dicitur læſiuus & præiudicialis, quamuis caſus producat damnum, quià poterat producere lucrum ad communitèr *notat. in l. præſes & l. de fideicommiſſo C. de tranſact.*, vndè proptereà non deſunt graues Doctores, volentes fideicommiſſum reciprocum ordinari poſſe inter filios etiàm in ipſa legitima de ſui natura nō recipiente onus vel grauamen, quià videtur ſpecies fauoris ac prouidi conſilij potiùs quàm odij & grauaminis *ad text. in l. ſi pater puellæ C. de inoff. teſtam.*, cuius diſpoſitionem
12 remanere incorrectam *à l. quoniam in prioribus C. eodem* firmāt *poſt gloſ. & antiquiores Menoch. lib. 4. præſumpt. 196. num. 21. & conſ. 106. num. 16. & 20. Petra de fideic. quæſt. 15. num. 105. Capyc. latr. conſult. 127. num. 43. cum ſequen.*; Et licèt quoad legitimam de iure naturæ debitam, vtpotè loco alimentorum ſubrogatam, iſta propoſitio ſuos habeat contradictores, neq; videatur in foro recepta, præſertim in Curia, vbi excepta cautela quæ vulgò dicitur *Soccini*, de qua latè *Ottbob. dec. 100.*, aliud vinculum in legitima non admittitur vt in ſua materia *ſub tit. de legitima & detractionibus*, Attamèn ad effectum de quo agitur, et in iſto quod aliqui dicunt accidentali, ac à iure exorbitanti legitimæ augumento, videtur

videtur probabilius dictam opinionem eſſe recipiendam, ducto argumento ab ipſa ratione, quę huiuſmodi Statutariam diſpoſitionem ſubſtinet; Sed malum ſæculi noſtri fatum exigit quandoq; etiam in magnis ac ſupremis Tribunalibus ità pragmatico more iudicari.

TVRRITANA

PRO

IACOBO SANNA

CVM N.

Caſus diſputatus coram A. C., & reſolutus pro N.

De ſucceſsione in dote iuxta Conſtitutiones Cataloniæ; Et àn eodem iure viuatur in Regno Sardineæ.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*

2 *Tranſactio non datur in re clara, ſed exigit dubium quod dimidietur dando aliquid hinc indè.*

3 *Quod non oporteat cumulare allegationes in receptis propoſitionibus.*

4 *De Statuto Turritano circa ſucceſſionem in dote.*

5 *De Conſtitutione Catalonia nuncupata* de los impuberes.

6 *Quod dicta Conſtitutio ſit recepta in Regno Sardinea.*

7 *Habens pro ſe regulam dicitur habere intentionem fundatam donec plenè probetur limitatio.*

8 *Doctoribus atteſtantibus de conſuetudine non creditur.*

9 *Faciunt tamen adminiculum.*

10 *Quod eis deferatur in conſuetudine vniuerſali.*

11 *De ſimilibus conſuetudinibus in Regnis vtriuſq; Siciliæ.*

DISC. CVII.

1 DIſſoluto matrimonio per mortem mulieris ſuperſtite vnico filio poſtmodum defuncto in pupillari ætate, orta eſt cõtrouerſia inter dictæ mulieris dotantes, ac pupilli defuncti patrẽ de iure inteſtatũ ſucceſſorẽ ſuper ſucceſſione in dote, ſopita per cõcordiã initã inter dictos dotantes, ac tutores N. filiæ ſecundi matrimonij ac hæredis dicti patris interim defuncti; Verùm nolente dicta pupilla facta maiore præfatæ concordiæ acquieſcere, introductaq; per appellationem à ſententia vel decreto Ordinarij cauſa coram A. C.; Scribentes prò dicta actrice concordiam impugnãte, totamq; dictam dotem ſibi debitam eſſe contendente, clarè fundatam eſſe dicebãt eius intentionem in notoria diſpoſitione iuris nouiſſimi, cũ quo ãtiquatis omnibus legibus variè diſponentibus in materia inteſtatæ ſucceſſionis paſſim viuitur, vt ceſsãte aliquo pacto legitimè adiecto, matri morienti ab inteſtato, ſiue in dote, ſiue in extradotalibus ſuccedat filius vbi eſt vnicus, vt in pręſenti, quodq; huic pariter ab inteſtato moriẽti, dum ceſſat concurſus fratrum, et ſororum ac matris, tota ſucceſſio debita ſit patri ſuperſtiti qui ſucceſſionẽ agnouerat, vnde ceſſabat illa quæſtio quæ circa tranſmiſſionem non agnitæ ſucceſſionis cadere ſolet.

Hinc autem inferebant ad euidentem dictæ concordiæ inualiditatem, quamuis inita eſſet inter maiores liberam diſponendi facultatem, perfectumq; iudi-
2 cium habentes, quoniam ad eſſentiam trãſactionis requiritur dubietas ob quã aliquid hinc indè detur, ac reſpectiuè remittatur, ità præueniendo dubium litis euentum, ſecus autem vbi agitur de re adeo clara, cum in claris non detur tranſactio; Multò verò magis vbi agitur de tranſactione pupilli nomine inita per tutorem, cui poteſtas datur faciendi vtilia, et non aliàs, Atq; ſuper omnibus dictis propoſitionibus copio-

ſas retexebant allegationes.

Non negabam Ego ſcribens pro Iacobo, penes quem iura dotantium conſolidata erant, dictarum propoſitionum veritatem *inſpecta* iuris communis diſpoſitione, adeò vt dicerem inanem fuiſſe laborem, inanemque chartarum repletionem, tot allegationes ſuper eis vtpotè notorijs in tanta copia deducere, niſi
3 dicatur id fieri iuxta currentem abuſum ad ſatisfaciendum ignaro vulgo, ex his collectionibus inutilibus ac ſuperfluis iudicium frequentius efformanti.

Dicebam tamen, concordiam pupillæ potius vtilem fuiſſe, cum excepta legitima, reliquus beſſis bonorum dotalium totus dotantibus debitus eſſet, non quidem ex diſpoſitione iuris communis, ſed ex duplici iure municipali; Primò ſcilicèt magis particulari, ſeù locali Sta-
4 tuti Ciuitatis Turritanæ diſponentis, vt morientibus filijs ex muliere ſuperſtitibus in pupillari ætate, dos excepta legitima redeat ad dotantes, quod tamen Statutum non exhibebatur, ſed ſolùm ex hac parte ad illud probandum dabātur aliquæ atteſtationes Aduocatorum, et Curialium dictæ Ciuitatis; Et ſecundò ob Conſtitutionem Cataloniæ idem diſponentem vulgò nuncupatam *de los*
5 *impuberes*, de qua cæteris relatis *Fontanell. de pact. clauſ. 7. gloſ. 1. par. 3. num. 52. & ſeqq. Cancer. part. 1. variarum part. 1. cap. 1. num. 37. & ſeqq.*

Quodque in hoc Regno Sardineæ, præſertim verò in hac *Turritana Ciuitate*, necnon in illis *Caleris*, *et Alguerij*
6 vigeat etiam dicta Conſtitutio, adducebam teſtimonium *Queſadæ iunior. controuer. 20. num. 3.* vbi in fine ſupponit etiā dictum Statutum Turritanum, At etiam atteſtabantur dicti Aduocati, et Curiales.

His non obſtantibus, iudex in contrarium ſententiauit, procedendo cum generalitatibus, quod ſcilicèt cum intentio actricis eſſet clarè fundata in diſpoſitione iuris communis, replicatio autem fundata eſſet in limitatione deducta ex dicto iure municipali, iſtud in dubio non præſumendum concludenter pro-
7 bandum eſt iuxta vulgare axioma de quo *Barboſ. axiom. 198. Mantic. dec. 251. Fontanell. de pact. clauſ. 5. gloſ. 1. part. 2. num. 19. & ſeqq.*

Quodque dicta probatio non reſultaret ex dictis atteſtationibus, vtpotè extraiudicialibus parte non citata, minuſque ex dicta doctrina *Queſadæ*, ex alia propoſitione quod non defertur atteſtationibus *DD.* de conſuetudinibus, et Sta-
8 tutis, ac alijs quæ facti ſunt *Dec. conſ. 285 in fin. & conſ. 402. in fin. Maſcar. de probat. concluſ. 528., Mantic. deciſ. 357. n. 6. Rot. deciſ. 574. numer. 17. & ſeqq. part. 4. recent. tom. 3.* vbi etiamſi eſſet Doctor verſatus in regione *Otthobon. deciſ. 149. num. 14 & 15.* & ſæpius ſequendo *dec. 2. & 3. Mohedan. de conſuet.*

Quamuis autem dictæ propoſitiones generales ſint veræ, Attamen reflectendo etiam ad ſolam veritatem, credebam, vel iniuſtè, vel præcipitanter emanaſſe reſolutionem, Tum quia cum negari non poſſit dictas atteſtationes facere vehe-
9 mens adminiculū ex *deduct. per Maſcar. vbi ſupra numer. 5. Gabr. de probat. concluſ. 4. Capyc. latr. conſult. 98. numer. 19.*, concedi debuiſſent litteræ remiſſoriales iam petitæ ad id formiter probandum; Tum etiam quia per plures Curiales Inſulanos mihi ſupponebatur notoriū incontrouertibile, potiſſimè vero quia non agebatur de aliquo Statuto, vel conſuetudine locali, ſed de vſu vniuerſali in hac Inſula dictæ Conſtitutionis Cataloniæ *de los impuberes*, vt de hac diſtin-
10 ctione inter conſuetudinem localem, & generalem habetur *per Rotam dec. 193 num. 13. & 14. part. 6. recent.*

Ponderabam quoque pro adminiculo conſimiles conſuetudines Regnorum, ac reſpectiuè Ciuitatum exiſtentium ſub eadem Coronæ Àragoniæ ſub qua eſt etiam hoc Regnum Sardineę ex *deduct. ſub tit. de præeminent. diſc. 29.*, cum ità
11 videatur adeſſe quædam ſpecies cōmunionis licèt impropriæ ac remotæ, ob quam veriſimile eſt, vt vna pars imitetur alterius mores, vt de conſimili conſuetudine in pleriſque Ciuitatibus, et locis Inſulæ Siciliæ vltra pharum *Giurb. ad conſuetud. Meſſan. cap. 11. gloſ. 7.*, et in Ciuitate Neapolis conſimilis adeſt conſuetudo Nobilium vulgò nuncupata *Capuanæ & Nidi*, ſeù *More Nobilium*, aliàs *alla noua manera*, de qua ſupra *diſc. 103.* ac etiam in pleriſque alijs huius Regni Siciliæ citrà pharum Ciuitatibus, et locis, Atque longè poſt hanc diſputatio-

nem

nem idem tanquam certum, ac notoriũ mihi affirmatum fuit per alios doctos, ac verſatos Iuris Conſultos dicti Regni, dictæq; Ciuitatis Turritanæ Vrbem accedentes; Incertum autem eſt quid de cauſa ſequutum ſit, cum amplius de illa actum non audierim, vel quia ſit concordata, vel quia mutauerit defenſores, vt frequenter contingit ex mutatione cauſæ Patroni, quæ ſecum trahere ſolet mutationem Aduocatorum.

BONONIEN.

SVCCESSIONIS DOTIS

PRO

SEBASTIANO MARIA SICIGHELLIO.

CVM

FRATRIBVS DE BLANCHIS.

Reſponſum prò veritate.

De Statuto Bononiæ ſuper ſucceſſione filiorum ex diuerſis matrimonijs in dote materna, àn ſit in ſtirpes, et pro numero matrimoniorum, vel potius in capita, et pro numero filiorum, Et àn ſiuè vno, ſiuè altero modo ſuccedant iure proprio tanquam vocati à Statuto, vel potiùs tanquam hæredes matris; Et aliqua de lucro, quod per idem Statutum viro ſuperſtiti defertur.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *Recenſetur Statutum Bononien. ſuper reſtitutione dotis, et lucro per virum faciendo.*
3 *Filij ex vltimo matrimonio ſuccedunt tanquam filij in proprietate lucri ex Statuto delati viro ſuperſtiti, et numer.5.*
4 *Vbi Statutum vtitur verbo* lucrentur, *et non verbo* ſuccedant *dicitur vocare filios ex perſona propria.*
5 *In quo Statutum alteret diſpoſitionem iuris communis circa proprietatem, de qua num.3.*
6 *Quid de filijs aliorum matrimoniorum ſuperſtitibus ex matre binuba, quomodò ſuccedant in dote, et àn mater binuba poſſit relinquere plus filijs ſecundi matrimonij quàm primi.*
7 *Expenduntur fundamenta, ex quibus filij non cenſentur vocati.*
8 *An circà lucrum Statutarium intret diſpoſitio legis* hac Edictali.
9 *Rubrica ſatis confert ad intelligentiam legis ſeù Statuti.*
10 *In caſu etiam vocationis àn operetur licentia, quam mulieri dedit pater, vel alter à quo dos procedit.*

DISC. CVIII.

1 CONSTANTINVS de Macinellis, relicta dote librarum 20.mil. Mariæ Virginiæ filiæ, iſtam in reliquis bonis hæredem inſtituit, cum expreſſa facultate de eis pro arbitrio diſponendi inter filios, vnum vel plures gratificando, abſquè eo quod alij contradicere poſſent. Nupſit Maria Virginia Sicighellio, aſſignatis in dotem omnibus bonis ex paterna & materna hæreditate obuentis, ſub expreſſa mentione dictæ facultatis in paterno teſtamento ſibi attributæ gratificationem exercendi inter filios, Atque diſſoluto iſto matrimonio per mortem viri, ſuperſtite Sebaſtiano Maria vnico filio, conuolauit cum eadem dote ad ſecunda

vota

vota cum Ioſepho de Blanchis, eaque nuper defuncta condito teſtamento, in eo æqualiter inſtitutis hæredibus vniuerſalibus ſeptem filijs ex hoc ſecundo matrimonio ſuperſtitibus, dicto alteri filio ex primo matrimonio iure inſtitutionis ſolùm octauam partem reliquit dictæ dotis, in qua conſiſtebat totus aſſis hæreditarius, vndè prætendens hic impugnare maternum iudicium, atque medietatem dictæ dotis obtinere, regulata ſucceſſione in ſtirpes pro numero matrimoniorum, ſuper huiuſmodi prætenſione per ſapientes de partibus excitata, meum pro veritate conſilium petijt.

Dubitandi ſeù dictam prętenſionem promouendi rationem dabat Statutum Bononiæ *lib.4.rub.de reſtit.dotium*, quod
2 conſtituendo plures caſus ad rem non facientes, *in §. ſi verò ex ea fol.235. & ſequen.* diſponit, quod ſi ex vltimo matrimonio nulli ſupereſſent filij, qui tamen ſupereſſent ex vno vel pluribus pręcedentibus, vir lucretur tantam dotis partem, quantam importat quodlibet matrimonium, ex quo filij reſpectiuè ſuperſint, itaùt tanta ſit portio viri ratione lucri, quanta illa filiorum cuiuslibet matrimonij reſpectiuè, in ſtirpes & non in capita; *Et in ſequenti §. ſi verò ex vltimo fol.237.* diſponitur, quod ſi etiam ex vltimo matrimonio ſuperſint filij, iſti lucrentur in proprietate dictum lucrum vt ſuprà viro delatum, quod tali caſu ſit quoad ſolum vſumfructum, Et ex quo diſponendi modo oritur difficultas, àn Statutum vocare cenſeatur omnes plurium matrimoniorum filios in ſtirpes & non in capita, et àn ex perſona propria independenter à matre, itaùt ab iſta grauari non poſſint, eiuſque iudicium impugnare liceat.

Quoad filios vltimi matrimonij in
3 dicta portione per Statutum viro ratione lucri delata, Reſpondi probabilius videri ſucceſſionem eſſe neceſſariam, eoſq; cenſeri vocatos ex perſona propria ad illam proprietatem, quam ſi ipſi non extarent, pro eorum portione, vir lucratus eſſet, Tùm quia Statutum dirigit verba in ipſos filios, ac vtitur verbo *lucrentur*, non autem verbo *ſuccedant* iuxtà diſtin-
4 ctionem deriuantem ex recepta *theor. Caſtrenſ. in l. ſi cum dotem num.11. & 12. ff. ſolut.matrim.* de qua *Honded. conſ.16. numer.4. & ſequen. lib.2. Theſ. deciſ.34. in princ. Merlin. de legitima lib.3. tit.1. q.24. n.17. Adden. ad Gregor. dec.398. Rota deciſ.710. num.4. part.1. & 653. num.7 part.2. in Bituntina fideicommiſſi 28. Iunij 1652. coràm Albergato*, de qua cauſa habetur actum *ſupra diſc.104.*, Et de eadem theorica ſuper ſucceſſione filiorum in vniuerſa hæreditate matris bi: ubæ, habetur *in Volaterrana ſub tit. de ſucceſſ.*, ac in ſpecie huius Statuti aduertitur *per Monterentium eius gloſſatorem dicto §. ſi verò ex vltimo matrimonio littera C. verbo lucrentur*.

Quod Statutum in hac parte non exorbitat à iure communi, ſed potiùs cũ eo conformat, neque aliquod cauſat præiudicium mulieri morienti ſeù alij filijs, quoniam ſiuè adeſſent ſiuè non dicti filij ex vltimo matrimonio, ſemper dos pati deberet iſtam ſciſſuram ratione lucri, quod eis non extãtibus debitum eſſet viro, cui proindè filij dictam proprietatem auferre dicuntur tanquam filij iuxtà diſpoſitionem textus in *auth. vxore mortua Cod. de ſecundis nuptijs*, de qua *Surd. conſ.164. num.21. cum ſequen. Rota dicta deciſ.653. num.5. part.2. recent. Romana dotis 13. Iunij 1663. coram Albergato*, quæ eſt *in Romana de Sforzia* de qua habetur etiam actum *hoc tit. diſcurſ. 140.* atq; cum hoc præſuppoſito in terminis huius Statuti loquitur *Ruin. conſ. 8. lib.2.*

In eo autem Statutum alterare videtur iuris communis diſpoſitionem, quod
5 parens, qui lucrum fecit, vbi non eſt binubus, tenetur quidem moriens relinquere hoc lucrum filijs ex eo matrimonio ſuperſtitibus, ſed non prohibetur in vita de illo (citrà fraudem) diſponere, ex deductis in allegata *Romana dotis de Sforzia*, quod attento iſto Statuto facere non poteſt, quod tamen non percutit intereſſe mulieris morientis, vel aliorum filiorum, ſed illud viri eorum patris.

Quouerò ad aliorum matrimoniorum filios, contrà iſtos probabilius credidi reſpondendum fore, vt ſcilicèt nullam habeant Statuti vocationem, ſed ad limites iuris communis veniant tanquàm hæredes matris, iſtius iudicio (vltrà legitimam de eodem iure communi debitam) adſtricti; Quo poſito impugnare

non poterat filius primi matrimonij maternam diſpoſitionem ad fauorem filio-
6 rum ſecundi; Licèt enim plerique velint, ex ratione, vel diſpoſitione textus *in l.hac Edictali Cod. de ſecundis nupt.*, non poſſe matrem binubam plùs relinquere filijs ſecundi matrimonij quàm primi ex deductis *per Theſ.dec.170.Franch. deciſ.* 435. & latè agendo quæſtionem ad partes *Rouit.dec.*12.; Nihilominùs contrariũ, ceſſante fraude, quod ſcilicèt diſpoſita ad fauorem filiorũ ſecundi matrimonij directa non ſint ad commodum & vtilitatem ſecundi viri, videtur verius ac in foro magis receptum, ex benè deductis *per Rouit.dicta deciſ.*12., qui auctoritates & rationes expendit *Merlin. de legitima lib.4.tit.2.quaſt.3. Gregor.dec.173. & 443. deciſ.406. numer.18. & ſequen. part.9. recent.* & in alijs.

Potiſſimè verò vbi inter filios ſeruata non eſt magna inæqualitas, ex qua reſultare ſolet ſuſpicio, vt id in fraudem legis ad commodum ſecundi viri potiùs geſtum dicatur, ex plenè deductis *per Rotam dicta deciſ.406.part.9. & deciſ.305. part.10.recent.*, vbi de hac materia, dum in hac facti ſpecie, teſtamentaria diſpoſitio continebat idem quod ordo inteſtatæ ſucceſſionis à iure communi præſcriptus.

Plura verò ſuadere obſeruabam, ex quibus videbatur Statutum non vocaſſe filios tanquàm filios; Primò nempè quia quandò loquitur de illis, non vtitur verbo *lucrari*, prout vtitur, quando agit de
7 filijs ſuperſtitibus ex vltimo matrimonio in ordine ad portionem lucri viro delatam, vnde duplex intrat ratio, Vna diſcretiuæ, quod vbi voluit dixit &c., Et altera ex recepta propoſitione, de qua ſæpius *ſub tit. de ſucceſſ.* præſertim *in Fanen.ſucceſſionis*, vbi habentur deciſiones 6.*Aprilis* 1563. 26.*Iunij* 1665. & 26.*Iunij* 1666. *coram Albergato*, quod ſcilicèt in Statutis à iure communi exorbitantibus non datur extenſio de caſu ad caſum etiam ex identitate rationis.

Secundò ob diuerſitatem rationis, quoniam vt ſuprà dictum eſt, quoàd filios vltimi matrimonij, nihil ſtatuitur mulieri præiudiciale, quod diſponendi libertatem reſtringat, cum ſolùm ad limites iuris communis auferatur viro proprietas lucri, quam aliàs ſi filij non adeſſent obtineret, et ſic arguere non licet de vno caſu ad alterum; Tertiò, quia ſi talis fuiſſet Statuti intentio, id indeterminatè ſtatuiſſet, ſiuè mulier deceſſiſſet vidua, ſiuè viro ſuperſtite, ac ſiuè eſſet binuba, ſiuè non, vt videmus in Statuto Vrbeuetano, de quo *in Vrbeuetana fideicommiſſi ſupra diſc.*106., et in caſu, de quo *in allegata Bituntina diſc.* 104. *in dicta Volaterrana, ſub tit.de ſucceſſion.* et in alijs.

Et quartò ſatis clarè ob expreſſam eiuſdem Statuti diſpoſitionem *in §.Item dicimus fol.*248., vbi litteralitèr habetur, quod mulier poſſit de bonis dotalibus teſtari, ſeù aliàs diſponere, non obſtante quod filios habeat ex quocumque matrimonio, dummodò legitima eis reſeruetur; Ideoque filios in dote ſuccedere tanquàm hæredes matris tanquàm abſolutum frequentèr Rota præſuppoſuit, præſertim *in Bonon. ſucceſſionis 3.Martij 1651. coram Cerro, et 5. Maij 1653. coram Meltio, deciſ.117. & 311. part.11. recent.*, et comprobare videtur idem Statutũ *in §. & ſi dicta ſcrinea fol.*263., vbi agendo de bonis mobilibus, quæ viro data ſunt in dotem, conſiderantur filij tanquàm hæredes matris non tanquàm filij.

Neque credebam alicuius momenti eſſe, quod Statutum *in dicto §.ſi vero ex ea fol.*236. conſideret ſtirpes & matrimonia, quoniam id myſterioſè factum eſt in gratiam viri, et ad effectum regulandi eius lucrum, nè iſtud aliàs ſubiaceret diſpoſitioni *text.in d. l.hac Edictali*, per quam lucrum, quoties Statutum
8 non continet derogationem dictæ legi, quamuis in maiori quantitate taxatum, moderationem recipit, atquè excedere non poteſt eam portionem, quam detracta prius legitima, quilibet ex filijs præcedentium matrimoniorum obtineret, vt cæteris relatis *Boſſ.de dot.cap.2.ex numer.98.cum ſeqq.* cum alijs intrà *diſcurſ.*130. & 131. & in alijs, non indè tamen inferri poteſt ad ſucceſſionem iure proprio, ſiuè ad aliam iuris communis correctionem, vt tantam portionem obtinere deberet vnus filius ex vno matrimonio quantam ſeptem ex altero in concurſu inter eos.

Idem quoque ſuadere videbatur eiuſdem

dem Statuti rubrica, quæ oſtendit ſta-
9 tuentium intentionem fuiſſe ſolùm agē-
di de dotis reſtitutione per virum faciē-
da eiuſque parte lucranda, cum hoc ſo-
lùm contineatur in rubrica, quam rectè
ponderandam eſſe ad legis vel Statuti
intelligentiam aduertitur *in Firmana ſucceſſionis 14. Martij 1664. §. fin. coràm Beuilaqua*, de qua cauſa habetur actum *ſub tit. dè ſucceſſionibus*.

Atq; in ordine ad reliquam hæreditatē paternam & maternam, quamuis in
10 dotem conſtitutam, ſatis etiam obſtare videbantur, tàm licentia tradita per patrem mulieri, quàm etiam eius præſeruatio in ipſa apoca dotali, licèt iſta conſideratio non percuteret libras 20.mil., quas idem pater ſine tali facultate pro dote prælegauit, iſtam verò facultatem gratificandi magis filios vnius quàm alterius matrimonij in propoſito attendendam eſſe habetur plenè *apud Marin. reſol. 273. lib. 1.*

Ponderabam, quod ſi daremus filios non eſſe à Statuto vocatos ex perſona propria ſed tanquàm hæredes matris, à qua proindè grauari poſſent, ſequeretur quod melior eſſet conditio viri in lucro, quàm filiorum primi matrimonij, dum ille haberet ſuam quotam ad liberam diſpoſitionem, filij verò cum vinculo, quod minuit, vnde haberi dicitur illud minus, ſed hoc motiuum non percutiebat punctum ſuccedendi etiam iure proprio in ſtirpes, in quo erat totus punctus ex parte petentis conſilium, dum vir non erat in cauſa, atq; ſola controuerſia erat inter filios vnius & alterius matrimonij ſuper quotis; Ideoque reſpondi aliquam habere difficultatem.

MACERATEN.
DOTIS
PRO
FERDINANDO BVCCOLINO
CVM
PERVSINIS.

Caſus diſputatus coram A.C. cum incerto exitu, creditur tamen reſolutus pro Buccolino.

De Statuto Maceratenſi ſuper modo reſtituendi dotem, àn in ea parte, in qua diſponit ad fauorem hæredum viri, ſuffragetur ipſimet viro viuenti, qui dotem reſtituere debet.

SVMMARIVM.

1 *De Statuto Maceratēſi ſuper dotis reſtitutione.*
2 *Quandò intret æquitas ſuper dilatione danda vel deneganda in dotis reſtitutione.*
3 *Statutum concedens hæredibus viri dilationem ad reſtituendam dotem, àn ſuffragetur ipſi viro, de quo non loquitur.*
4 *Quando detur Statuti extenſio, ſeù intenſio.*

DISC. CIX.

1 Xorem duxit Ferdinandus Eliſabettam Peruſinam cum dote ſcutorum 1500. in diuerſis terminis & paghis promiſſa, et reſpectiuè ſoluta, ſub conuentione reſtitutionis ad formam Statuti Maceratenſis, quod *lib. 2. rubr. 31.* tres caſus ad propoſitum conſiderat, Primum, vbi viro defuncto per eius extraneos hæredes ipſi mulieri dos reſtituenda eſt, Alterum vbi eidem mulieri reſti-

tutio facienda eſt per hæredes, qui ſint etiam filij; Et tertium, vbi per hæredes extraneos dicta reſtitutio fieri debet nõ ipſi mulieri ſed alteri perſonæ, puta dotanti, vel eiuſdem mulieris hæredibus; In primo enim caſu, ſe conformando cũ iure communi diſponit ſtabilia, et alia conſiſtentia in ſpecie, ſtatim pecunias verò infrà annum; In ſecundo autèm, vt hæredes, in quibus etiàm filialis qualitas concurrat, gaudent eiſdem dilationibus, quibus dotans potitus eſt in ſoluenda dote reſtituenda eo modo quo recepta fuit, Idemq; in tertio, quamuis per extraneos hæredes reſtitutio fieri deberet non ipſi mulieri ſed alteri.

Rationabilis autèm videtur dicta diſtinctio, quoniàm vbi reſtitutio facienda eſt ipſi mulieri, æquius videtur iuris
2 communis formã ſeruari debere, nequè ipsã adſtringi ad maiorem dilationem, ob quam impediatur alias nuptias contrahere, ſiuè interim in ſtatu viduitatis abſquè dote miſerè viuere, quæ æquitas vincit alteram militantem fauore hæredum reſtituere debentium alteri quàm ipſimet mulieri, quoniam æquum eſt, vt æqualitas ſeruetur, atq; viri hæredes potiantur ea dilatione, qua dotantes potiti sũt, et in qua vir onera matrimonij ſupportauit, vt benè habetur deductum *in Fauentina dotis 6. Februarij 1651. coràm Roias* inter ſuas *deciſ. 441.*, et quæ æquitas benè per Statutum admittitur in caſu quo ipſimet mulieri reſtitutio facienda eſt per filios, quibus extantibus ceſſant præcedentes conſiderationes maioris æquitatis, dum interim mater cũ filijs viuere poteſt, nequè tali caſu reputantur laudabiles ſecundæ nuptiæ, pro quarum acceleratione locus eſſe debeat tãtæ æquitati, quæ alteram iam dictam fauore hæreditatis viri militantem vincat.

Cum autèm in hac facti ſpecie matri-
3 monium ſolutum eſſet per mortem mulieris abſquè filijs ſuperſtite viro, hic pulſatus ad reſtitutionem per eiuſdem mulieris vel dotantis hæredes opponebat de dilatione per Statutum conceſſa in tertio caſu de quo ſuprà, reſtituendi ſcilicèt in eiſdem terminis & modis ſub quibus receperat, ſed prætẽdebant actores Statutum prædictum non ſuffragari vtpotè non loquens de iſto caſu, quo per ipſummet virum ſuperſtitem reſtitutio facienda eſſet, ideoq; tanquàm in caſu omiſſo intrare deberet diſpoſitio iuris communis ex recepta diſtinctione, quod in Statutis vtpotè odioſis & à iure exorbitantibus nõ datur extenſio de caſu ad caſum, ſed tantum diſpoſitum, quantum in eis expreſsè legitur ex deduct. *per Gabr. conſ. 18 num. 48. & ſequen. lib. 2. Rot. dec. 43. n. 2. cum ſequen., & 175. n. 26. cum ſequen. par. 7. recen.*, et in alijs per ſcribentes in oppoſitum ſuper hoc generali receptiſſimo axiomate cumulatis.

Contrarium, cum ſenſu etiam verita-
4 tis, dicebam omninò probabilius eſſe, atq;ità credo quod iudicatum fuerit, dum amplius de cauſa tractatum nõ audiui, vt veriſimilitèr in caſu oppoſito cum recurſu ad Signaturam ſequutum eſſet, quoniàm licèt dictum axioma de non extendendis Statutis de caſu ad caſum regularitèr ſit verum etiàm concurrente identitate rationis, Attamèn id procedit, vbi in eodem Statuto expreſſa non eſt ratio, quæ ſi magis caſui omiſſo conueniat, tũc certum videtur intrare extenſionem, quæ potiùs dicitur cõpræhenſio, ſeù melius enucleatio alterius caſus, qui ſub eadem ratione latet, proindequè ratio per Statutum expreſſa vtpotè principalitèr in ſtatuentium intentione habita præponenda eſt verbis, eodem modo, quo anima præponitur corpori, vt benè cæteris allegatis *Alderan. Maſcard. de Statutorum interpratatione concluſ. 4. num. 167.*, *vbi num. 201.* fortius id procedere firmat, vbi aliàs ex ſtricta intelligentia & impedita extenſione ſeù compræhenſione, aliquid irrationabile reſultaret; Quodque etiàm in Statutis, vbi habent expreſſam rationẽ detur extenſio tãquàm ſpecies compræhenſionis habetur *in Reatina ſucceſſionis 15. Februarij 1658. corã Celſo* inter ſuas *deciſ. 248.*, ac ſæpiùs *ſub tit. de ſucceſſionibus*, vbi frequentius quàm alibi habetur tractata materia Statutorum præcipuè *In Fanen. ſucceſſionis*.

Cum igitur hoc Statutum habeat in corpore ſuam expreſſam rationem æquitatis, vt dote fruendum ſit pro illo tempore, quo ſine illa matrimonij onera ſubſtentata ſunt, in vno tantùm caſu limitandæ, vbi maior aſſiſteret æquitas mulieri ſuperſtiti, abſque dubio iſta ratio,

tio, ſi congruit vjri defuncti hæredibus etiàm extraneis potientibus iſto cõmodo in compenſationẽ incõmodi, quod eorũ auctor ſẽtijt, Multò magis ea aſſiſtit ipſimet viro, cui a mulieris defũctæ hæredibus aliqua maior reuerẽtia debetur, itaùt gaudeat beneficio *deducto nè egeat* et alijs quibus non gaudent hæredes, et qui propriè ac directè paſſus eſt illud incommodum, quod Statutum in hæredibus compenſare voluit, vndè aliàs eſſet intellectus omninò iniquus ac irrationabilis, continens verum iudaiſmum.

Quodque verè Statutum intellexerit compræhendere etiàm ipſum virum, licèt tanquam non multum benè compoſitum non exprimat, clarè probari obſeruabam ex illis verbis, *Si verò alteri reſtitutio fieri deberet, hæredes mariti eiſdem terminis reſtituãt quibus receperunt &c.*, Obſeruando illud verbum *receperunt* nõ verificabile in heredibus, qui ſoluto matrimonio dotem adhùc inexactam non exigunt, nec recipiunt, vndè conſtat virum eiuſque hæredes confundi, atq; pro vno & eodem capi; Potiſſimè quià rigor ſuper ſtricta intelligentia procedit in correctorijs, & odioſis, non autèm in fauorabilibus, ac rationẽ vel æquitatem habentibus, vt in præſenti, ob æqualitatem ſeruandam ex deductis *in dicta deciſione* 441. *coràm Roias*.

IANVEN.

FRVCTVVM.

Reſponſum pro veritate extrà Curiam ſuppreſſis nominibus.

Facto legato certæ pecuniarum ſummæ in cauſam legitimæ filiæ vel nepti pro dote et prò quandò maritabitur, An interim donèc nuptiæ ſequantur, debeantur fructus ſeù vſuræ.

SVMMARIVM.

1 *Caſus controuerſiæ.*

2 *De legato pro dote àn dicatur purum vel conditionale, & àn tempus matrimonij adiectum ſit ſubſtantiæ vel executioni.*

3 *De requiſitis ad intereſſe lucri ceſſantis.*

4 *Durante dilatione expreſſa non debentur vſuræ etiàm aliàs licitæ, et abſquè mora debitæ.*

5 *De fructibus legitimæ.*

6 *Quandò & quomodò debeantur vſuræ ex legato pecuniæ pro dote ſuccedente loco legitimæ.*

DISC. CX.

1 Petrus teſtator Liuiæ ex filio nepti in teſtamento, pro legitima, àc toto eo, quod ex hæreditate auiæ paternæ prætendere poſſet reliquit ſcut. ſeù petias 50. m. præſtandas de tempore nuptiarum, necnon domum aliaque bona ſubiecta fideicommiſſo, quod deindè in codicillis ademit, quatenùs eam mori contingeret poſt pupillarem ætatem, mandando ex dictæ legitimæ fructibus dictæ Liuiæ alimenta præſtari, vndè ortum eſt dubium, An pro dictis ſcutis ſeù petijs 50.m. Liuia petere poſſet fructus ſeù interuſuria à die mortis teſtatoris vſquè ad tempus nuptiarum, quandò teſtator legatum præſtari mandauit; Atque deſuper prò veritate conſultus reſpondi vt ſequitur.

Super huiuſmodi legatis, quæ pro dotibus, et ad nuptiarum tempus filiabus vel neptibus fieri ſolent, intrat quæſtio, àn illa ſint pura vel conditionalia, et àn tempus nuptiarum adiectum ſit ſubſtantiæ legati vel potiùs executioni præſtationis, ad effectũ caducationis & alios, ad quos effectus attendi ſolet, àn le-
2 gatum ſuccedat nec nè loco legitimæ, vt primo caſu cenſeatur purum, ſecundò autèm conditionale, niſi facti circumſtãtiæ vel coniecturæ diuerſam ſuadeant teſta-

teſtatoris voluntatem, ex latè in materià deductis *per Merlin.lib.2. cõtrou. 45. Mantic.de tacit.lib.11.tit 22.Boſſ. de Dot. cap.7.ex num.91.cum ſeq.Fontanell. de pact.clauſ.6.gloſ.3.p.1.Giouagn.conſ.41. & 42.lib.1. Rota in Bonon. legati 28. Iunij.1652.coràm Veroſpio deciſ. 291. par. 11.rec.*, atque ad hunc effectum attenditur qualitas legitimæ, in cuius cauſam legatum factum ſit.

Verùm ad effectum fructuum ſiuè vſurarum, iſta inſpectio non cadit, quoniàm pecunia de ſui natura ſterilis non parit fructus, nequè apta eſt producere acceſſiones, niſi quotiès concurrant requiſita ad intereſſe lucri ceſſantis vel damni emergentis deducta *per Caſtrenſ. in l.3.ff.de eo quod certo loco*, et de quibus
3 *Menoch.de arbitr.caſu 119.Maſcar. de probat. concluſ. 933. Viſcont. in concluſ.* verbo *intereſſè Carleual. de iudic. tom. 2. lib. 1. diſput. 8. ſect.1.2.& 6. Caſtill. tom. 2.controu.cap.1.Hodiern.controu.17. Adden. ad Buratt.deciſ.767.Rot.dec.29.poſt Merlin.de pignor.Leotar.de vſuris quæſt. 74.*, et ſæpe in ſua materia *ſub.tit.de vſuris* Atquè inter hæc requiſita illud eſt principale ac præcipuum moræ, ſinè qua ſaltem irregulari atq; à iure ſubintellecta nullo modo intereſſe dari poteſt, vndè cum in iſto caſu hæres nullatenùs de mora redargui poſſet ob dilationem ſibi à teſtatore datam, non videbatur agi poſſe de intereſſe.

Adeoquè verum eſt, vt accedente dilatione non poſſit tractari de intereſſe ſeù vſuris, quod etiã in caſibus moræ irregularis, ſiuè in illis, in quibus abſq; formali mora fructus ſiuè vſuræ debentur, vt cõtingit in vſuris dotalibus debitis viro in
4 cõpenſationẽ onerum matrimonij iuxtà terminos textus *in cap.ſalubritèr de vſur.*, Siuè in vſuris recompenſatiuis debitis per emptorem venditori rei fructiferæ in reſtaurationem fructuum, quos percepiſſet venditor, qui re & pretio careat iuxtà terminos *textus in l. curabit Cod.de action. empti*, et quæ vſurarum ſpecies moram non poſtulant; Attamèn ſi expreſſa dilatio accedit, adhuc illæ non conuentæ non debentur, vt de vſuris dotalibus *Abb. in cap.ſalubritèr & cæteri per Surd.de alim quæſt.42.num.50.Greg. dec.204.num.25.*, Et de alijs recompenſatiuis debitis venditori *Leotar. de vſuris quæſt.27.num.31. & ſequen.*, *vbi cæteri*, quià dilatio eſt pars pretij.

Neq; obſtat quod legitimæ fructus
5 debeantur ipſo iure ſtatim ſequuto obitu parentis abſquè alia interpellatione ex mora irregulari *Franch. & Adden. dec.12.& 13.Surd.deciſ.15.Merlin. de legit.lib.2.tit.1.quæſt.1.nu.11. & ſequen. Buratt.& adden.deciſ.165.*, quià id procedit in ea legitimæ quota & portione, quæ iuris miniſterio debetur ex omnibus bonis hæreditarijs, quatenùs ſint fructifera, et pro ea rata fructuum, quos ipſa bona producunt, quià tales fructus non ſunt interuſuria nequæ vſuræ conſequendæ iure creditoris, ſed ſunt illi fructus, quos iure dominij filius ex ea bonorum rata percepiſſet, ſi ſtatim ſibi tradita eſſent, ſecùs autẽ vbi hæreditas conſiſtit in pecunia vel alijs bonis & effectibus infructiferis, vt per *Ottbob.deciſ.81. num.5. & ſequen. in Auenionen. pecuniaria 10.Decemb. 1646.& 5.Aprilis 1647. coràm Veroſpio*, quarum prima *eſt dec.39. par.10.rec.Meleuitana bonorum 10.Maij 1652.Meltio deciſ.248.par.11.rec.*, *et in alijs*, et eſt concluſio veriſſima, quià ceſſat dicta ratio ſubrogationis interuſuriorum loco fructuum, quos verè bona hæreditaria produxerunt, vt in propoſito vitæ militiæ habetur *ſub tit. de feud. deciſ.108.*

Cæterùm in hoc puncto, deciſio pen-
6 dere videtur ex facto, in quo inſpicienda eſt qualitas bonorum hæreditariorum, ex quibus huic nepti legitima debita erat, àn ſcilicèt eſſent de ſui natura fructifera, vel potius in toto ſeù in parte conſiſterent in pecunijs & mobilibus alijſque bonis infructiferis, cum ad iſtam proportionem & naturam fructus legitimæ regulentur.

Itèm dixi inſpiciendam eſſe patrimonij quantitatẽ, àn ſcilicèt eſſet talis, quod dicta ſumma petiarum 50. m. àc valor aliorum bonorum relictorum adæquarent vel ſatis notabilitèr excederent, ſi enim excederent, tunc probabilius dixi dilationem eſſe partem pretij, quod ſcilicèt teſtator maiorem ſummam ſub dicta dilatione reliquerit in compenſationem fructuum medij temporis, eo modo quo de vſuris non debendis ex dilato pretio rei venditæ habetur, cũ ſimilibus.

Sed ſi ſumma relicta adæquaret, tunc

intrat

intrat regula de præſtandis fructibus ad normam & proportionem bonorum vt ſuprà & ad illam rationem, quā ipſorum bonorum fructus important, quamuis pater vel auus loco portionis bonorum pecuniam pro legitima reliquerit, quià tunc pecunia eſt pretium bonorum, ideòquà ex ratione *text. in l. curabit Cod. de action. empti*, fructus recompenſatiui debentur, vt in puncto legati dotis loco legitimę relicti in pecunia ad hūc effectū firmatur per *Rot. in dicta Auenionen. pecuniaria* 10. *Decembris* 1646. & 5. *Aprilis* 1647. *coram Veroſpio*, et *in Meleuitana Viridarij* 2. Maij 1652. *coram Peuting.*, et ſic deciſio pendebat ex facti qualitate & circumſtantijs, cum non conſtaret teſtatorem iuris diſpoſitionem voluiſſe alterare.

BONONIEN.

FRVCTVVM DOTIS

INTER

LVCRETIAM ACCVRSIAM DE BOLOGNETTIS

Et eius Filios.

Reſponſum pro veritate.

De fructibus ſeù vſuris dotalibus per mulierem ſoluto matrimonio pro retardata dotis reſtitutione à viri hæredibus prætenſis.

Et àn percipiens fructus vel alimenta ex bonis viri in eius domo, teneatur perceptum imputare in ſortem.

SVMMARIVM.

1 *Caſus controuerſia.*

2 *De agentibus de fructibus dotalibus mulieri viduæ ſoluto matrimonio.*

3 *Excuſatio Aduocatorum Curiæ Romanæ, ſi articulos non diſputant.*

4 *Diſtinguuntur plures caſus circà fructus ſeù vſuras dotales poſt ſolutum matrimonium.*

5 *Viro non debentur etiamſi matrimonij reliquiæ ſuperſint.*

6 *De muliere ſoluto matrimonio petente hos fructus aduerſus dotantes.*

7 *De eadem agente ad idem contrà hæredes viri pro vſuris aſſequendis.*

8 *De ratione ſaluante Statutum Vrbis & ſimilia Statuta circà hos fructus.*

9 *De Statuto Bonon., et quando dicatur adeſſe interpellatio.*

10 *An in propoſito ſuffragetur diſpoſitio* textus in l. in rebus.

11 *De vſuris per mulierem iam perceptis, et conſumptis, et quid de alimentis.*

12 *Quid de muliere ipſorum hæredum tutrice vel curatrice.*

DISC. CXI.

1 Contracto matrimonio intèr Lucretiā & Antoniū cū dote, partim in fūdis partim verò in mobilibus ęſtimatis, ac nominibus debitorum, eoq; per mortē Antonij diſſoluto, cum Lucretia, communium filiorum tutela ſuſcepta, per plures annos donec ad ſecunda vota pertranſijt, cū eiſdem filijs conuiuendo domi alimenta ſuſceperit, placuit Rotæ Bononienſi occaſione reſidui dotis in pecunia per dictos Antonij filios matri reſtituendi, decernere quod poſt annū luctus mulieri nulli fructus deberentur, quodque percepti, ſiue etiàm ſub nomine alimentorum præſtiti imputādi ſint in ſortem, vel quod expenſæ pro eius alimentis erogatæ nō ſint in rationibus admittendæ, Quare de ſuper pro veritate conſultus, àn huius deciſionis fundamenta ſubſiſterent, reſpondi vt ſequitur.

Adeò frequentèr ac variè punctus hic

per

per noſtros ſcribentes tractatus fuit, vt iuſtè dici valeat materiam eſſe de magis intricatis quas habeamus, itaùt docti quidem, et eruditi, ſed omninò otioſi Iuriſconſulti labor neceſſarius videretur, pro ſingulis ſcribentium opinionibus examinandis, eiſque iuxtà facti varietatem concordandis, ac materia dilucidanda; Qui autèm cupit ingentem nu-
2 merum de illa tractantium guſtare, ſummo labore ac eruditione, licèt non multa ſtyli felicitate, congeſtum, habebit apud *Caſtill. in tract. de alim.* aliàs 8. *tom. controu.cap.49. ex num.* 13. vbi deducuntur *Amat.var.reſol.c.49.Surd. de alim. tit.* 1. *quæſt.45. & conſ.* 194. *Giurba ad conſuetud. Meſſanen.*, *Barboſ.*, *Hermoſilla*, *et alij*, qui pleno calamo quæſtionem tractare, ac Doctores pro vtraque cumulare profeſſi ſunt, Non potuit autem auctor allegare *Leotardum in tract.de vſur. quæſt.30. & Giballin. eodem tract. par. 2. lib.4.cap.5.art.26.Boſſ.de Dot.cap.20. ex num.77.cum ſeq.* cum iſtorum opera forsàn poſt eius labores luci prodierint, quod etiam aliquibus Rotæ deciſionibus congruit.

Meum non eſt hoc opus aggredi, quia
3 nec eruditio patitur, neq; frequentes fori occupationes concedunt, indulgendum enim eſt Romanæ Curiæ Aduocatis, ſi iuris quæſtiones exterorum more non diſputant, ſed concluſiuè iuxtà receptas opiniones diſcurrunt, quoniam ſemper currenti calamo properãdo, atq; vt vulgò dicitur, *correndo la poſta*, ſcribere coguntur; Pro aliquali tamèn propoſiti puncti notitia diſtinguendi ſunt caſus, vt iuxtà cuiuſque diuerſas circumſtantias, veritatis notitia, quo magis fieri poteſt, habeatur.

Omiſſis ergò caſibus pro tempore cõſtãtis matrimonij, atquè ad tempus poſt
4 illud diſſolutum reſtringẽdo diſcurſum, Primus caſus eſt in viro petente fructus à dotis promiſſore ſoluto matrimonio, et tunc licèt pleriq; diſtinguere ſoleant, àn matrimonij reliquiæ (quales filij dicuntur) ſuperſint necnè, quaſiquod illis extantibus, adhùc vigeat eadem ratio *tex.in cap.Salubritèr de vſuris* vt patet *ex deduct.hinc inde per Boſſ. d.cap.20.nu.79. cum ſeq.*; Cõtraria tamèn opinio eſt magis recepta, & per Rotam Romanam præſertim omninò approbata, ex latè
5 deductis *in Romana fructuum dotis cor. Coccino impeſſ. poſt Fenzon.ad Statuta Vrbis dec.91.& repetit.dec.607.par.4.recen. tom.3.*, cum qua reputata magiſtrali ſæpè aliàs pertranſijt, præſertim *deciſ.94. num.2.& ſequen. poſt Merlin. de pignor. & in Romana fructuum dotis* 21. *Aprilis* 1651. *corã Cerro, et in eadem* 15. *Ianuarij* 1652. *coram Bichio*, in quibus recenſentur concordantes, et quarum ſecunda eſt impreſſa *poſt Zuffum de legitim. proceſſ.dec.4.*, et hanc ſubſtinet *Leotar.quæſt. 30.ex num.*1.; Superfluum tamèn eſt de hoc agere, cum non ſimus in caſu, inſinuatur tamen ad oſtendendum dictam deciſionem *Coccini 607.par.4.rec.tom.3.*, in qua prædicta Rotæ Bononienſis deciſio præcipuum reſolutionis fundamentũ conſtituere videtur, non percutere caſũ de quo agitur, ſed terminos diuerſos, cum nimis longa rationis diuerſitas militet inter virum & ipſammet mulierem, pro cuius alimentis dos ex iuris gentiũ, vel ciuilis ordinatione inducta eſt.

Secundus eſt caſus in ipſa muliere ſoluto matrimonio dotis fructus petente
6 aduerſus dotantem, et tunc communis eſt diſtinctio, àn aduerſus patrem vel fratres ad dotem loco legitimæ & alimẽtorum obligatos, vel aduersùs extraneũ agat, et àn ſuperſint filij necnè, de quo vltrà *Caſtill. alios cumulantem vbi ſupra cap.49.& 50.* agunt per eum non deducti *Altograd.conſ.32.lib.1.Leotar. dicta quæſt. 30. num. 30. Rot. apud Fenzon.ad Statut.dec.81.84.& 88.*, *In Bonon. dotis* 18.*Martij.* 1648. *coram Dunozetto inter ſuas deciſ.796.*, et in alijs, ſed paritèr extrà propoſitum eſt de hoc agere, cum non percutiat noſtros terminos.

Tertius eſt (*alijs omiſſis*), *caſus* noſter, mulieris viduæ agentis aduerſus vi-
7 ri hæredes ad fructus vel vſuras dotis pro tempore iſtius retardatæ ſolutionis poſt annum luctus, de quo præciſè agũt *Caſtill.* & alij initio allegati; Et in hoc varij varia ſentiendo, plures diſtinguere ſolẽt caſus, àn ſcilicèt mulier dictos hæredes interpellauerit, aliaſq; diligẽtias pro dote conſequenda adhibuerit, et àn habeat aliundè viuere, necnè, conſiderandoetiàm rationes lucri ceſſantis & damni emergentis, aliaſq; circumſtantias, quas maiori otio abundans apud præmiſſos de facili poterit diſtinctè videre.

Con-

Concluſiuè autem, more potiùs iudicantis quàm conſulentis (proùt pro veritate ſcribentem decet) per ſequentium caſuum diſtinctionem mihi videtur procedendum eſſe; Obſeruando nõ agi de fructibus futuris, quoniam fatuus eſſet ille, qui has inſpectiones aſſumeret pro tempore futuro, dum adhibendo cautelam deſumptam *ex theor. Caſtr. in l. 3. ff. de eo quod certo loco*, poteſt de facili ſibi conſulere, ac tollere omnem dubitandi occaſionem.

Attento igitur tempore præterito, Aliud eſt, vbi mulier agit, dictoſq; fructus petit, Aliud verò vbi excipit vel replicat de iam exactis ad effectum euitãdi illorum reſtitutionem vel imputationem in ſortem; Primo caſu in diſcurſiua ſeù diſputatiua ratione probabilior opinio videtur vt diſpoſitio textus *in l. vnica §. exactio Cod. de rei vxor. act.* adhuc maneat incorrecta & non obſtet vſurarũ prohibitio à iure canonico inducta, quia reuera iſtæ vſuræ nõ continent fœnus, neq; ſunt lucroſæ acceſſiones ex retardata pecuniæ ſolutione reſultantes, ſed ſtant loco alimentorum, quæ mulier, quamuis diues ex ſua dote, ſalua ſubſtantia, percipere ſolet, ac debet, maximè vbi ſunt ad ſummam cõgruam & ve-
8 riſimilem, alimentorum metam non excedentes; Et ex qua ratione ſaluãtur Statuta Vrbis aliorumq; locorum, etiàm per Sedem Apoſtolicã approbata huiuſmodi vſuras Viduis aliundè habentibus decernentia; Si enim hæc eſſet vſura, nullatenus talia Statuta valere poſſent quãuis habentia confirmationem Papæ qui non poteſt vſuris diſpenſare, et nihilominùs quidquid aduerſus eorum validitatem teneant plenè *Caſtill. dicto cap. 49. num. 36. & alij* per eum relati, vbique præſertim verò in Rota & Curia Romana paſſim recepta eſt contraria, vndè non videtur, quænam differentia conſtitui debeat inter poteſtatem iuris ciuilis, ac iſtorum particularium Statutorum.

Nil refragante inepta conſideratione per aliquos fieri ſolita, vt eatenus hæc Statuta valeant, quatenùs Apoſtolicæ confirmationis robur obtineant, ſi enim eſſet vſura de iure Diuino damnata, non poſſet Papalis auctoritas illam reddere licitam, vt benè obſeruat *Beltramin. ad Greg. deciſ. 93. num. 9*; Ideòq; conſuetudinem Neapolitanã paſſim approbant Regnicolæ apud *Capyc. latr. dec. 97. lib. 1. in fin.*, proùt alij aliàs de quibus *diſ.* 160., et cõſequẽter nõ benè aliqui ſentiunt vt iſti fructus venire debeant ſub nomine vſurarũ, et acceſſionũ, quoniã verè potius referendi ſunt ad licitũ titulũ alimentorũ, ex quorum ratione pacta etiam atq; conuentiones valere debent, cum à Statutis ad pacta ſit licita argumentatio, vt benè de his etiã diſcurrit *doctiſſimè Leotar. de vſuris quæſt. 30. ex num.* 39. & fauore mulieris veram firmat etiam *Arias de Meſa lib. 1. cap. 18. nu. 6. & d. diſ. 160.*

Verùm quamuis hæc magnam habeant probabilitatem, atque mihi vera videantur, duriſſimam tamèn prouinciam aſſumeret, qui vellet id in foro ſubſtinere, præſertim in Curia Romana, in qua ceſſante Statuto, vel requiſitis generalibus *Caſtrenſ.*, cuilibet priuato creditori ratione lucri ceſſantis vel damni emergentis proficuis, ſiuè duobus requiſitis particularibus dotis mulieri viduæ reſtituendæ, ſcilicèt interpellationis & inopiæ, iſtum punctum aſſumens videretur contrà ſtimulum calcitrare, cum contrarium perpetuò Rota ſenſerit, vt conſtat *apud Mantic. dec. 53. & 171. dec. 153. par. 4. rec. tom. 2. Penia dec. 1206. & 1237., & in alijs*, ac etiàm apud exteros ſit frequentiori calculo receptum ex deduct. *per Surd. de alim. dicta quæſt. 45. & conſ.* 144. *Hodiern. ad eumd. deciſ.* 240. *Amat dict. reſol. 49. num. 84. Capyc. latr. deciſ. 97. Caſtill. dicto cap. 49.*, niſi ratio damni emergentis vrgeat, quià nempè mulier pro ſe alenda æs alienum contraxerit, ob quod aliàs dotem diſſipare, ac indotata manere cogatur, quod etiam admittit idem rigoroſiſſimus *Caſtill. dicto cap. 49. num. 38. & ſequen.*, atq; admittit eadẽ Rotæ Bononienſis deciſio, itaut iſto caſu nequè ſpecialis interpellatio requiſita videretur, ſtãte quod dos de ſui natura mulieris alimentis eſt deſtinata.

Et quidem vbi mulier ad decurſorum fructuum conſequutionem agit, itaùt ceſſante dicta ratione damni de lucro potiùs contendere dicatur, tunc tolerabilis videtur dicta magis rigoroſa opinio, eatenus tamèn meo iudicio admittenda, quià eſt magis communis & recepta, cum de cætero ratio prohibitæ vſuræ,

vſuræ, in qua fundatur, verè ſubſiſtere non videatur ex ſuperius dictis, Et hac opinione poſita, non ſuffragatur in caſu
9 de quo agit Statutum Bonon., viduæ vſuras aduerſus viri hæredes decernens, quod in ſpecie canonizatum habemus *per Rot. dicta deciſ. 153. par. 4. rec. tom. 2.*, dum ſupponitur deficere duo requiſita, interpellationis, et inopiæ quæ à Statuto deſiderantur.

Circa verò interpellationem, admonendum cenſui, quod cum ex eadem cōtraria deciſione Rotæ Bononien. deducatur, Antonium virum deceſſiſſe non ſoluendo, itaùt ad ſubſidiarium remedium *Auth. res quæ* pro dotis reſtitutione cōuolare opus fuerit, requiſita eſſet interpellatio eiuſdē Antonij filiorum tanquā fideicommiſſariorum, et iſto titulo expreſsè facta, adeoùt neque ſufficeret ea, quæ ſub titulo hæreditario fratris facta eſſet, vt in ſpecie firmatur apud *Ottbob. deciſ. 103. num. 7. & ſeqq. & deciſ. 201. n. 6. cum ſequen.*, quæ deciſiones, quotiès agitur de dote reſtituenda admittuntur *in deciſ. 359. num. 4. & ſeqq. par. 12. rec.* vbi firmatur diſpoſitionem dictæ *Auth. res quæ* procedere nedum pro ſorte principali ſed etiàm pro fructibus ſeù vſuris dotalibus contrà bona fideicommiſſo ſubiecta cū temperamento, vt ſors ex ſorte fructus ex fructibus, dictaq; deciſio prodijt *in Romana fructuum dotis de Magdalenis ſeù Porcarijs ſupra diſc. 51.*

Proùt nullatenùs ſuffragari poteſt cōſideratio, quod cum ex Statuto Bonon. ſeruandum ſit ius ciuile, non debeat obſtare diſpoſitio iuris canonici, per quod ex magis communi ſententia huiuſmodi vſuræ dotales viduæ denegantur, iſta enim conſideratio procedit in illis differentijs, quæ in materijs indifferentibus ac merè poſitiuis vigent inter ius ciuile & canonicum, ſecùs autem in materia peccati deriuante à iure Diuino, quoniam etiam in terris Imperij ſola iuris canonici diſpoſitio ſinè dubio in huiuſmodi materijs eſt ſeruanda, ſiquidem etiam in Vrbe adeſt conſimile Statutum de ſeruando ius ciuile, et tamèn vanum eſt vſuras ex iſta ratione ſubſtinere, ideoquè hoc motiuum nullius penitùs eſt momenti.

Minùs ſuffragatur auctoritas *Surdi*, *Gratiani*, *Burſatti & Ciriaci*, quatenùs firment matrem ſibi de dote non ſatiſfacientem poſſe petere eos fructus, quos filij perceperunt ex bonis aliàs pro dotis ſatiſfactione diſtrahēdis, huic enim motiuo benè ſatisfacere videbatur dicta deciſio Bonon. *verſ. 3. & vltimo cū ſequen.*; Et quidem fallax eſt iſtorum opinio, niſi verè probentur requiſita *Caſtrenſ.*, quo caſu non intrat ratio particularis fructuum dotaliū, ſed ratio generalis lucri ceſſantis vel damni emergentis in quocumque priuato creditore conſiderabilis; Nil enim refert, àn debitor ob non factam ſolutionem commodum reportauerit, ſi in creditore non concurrit legitima cauſa, ob quam vſuras conſequi debeat, quià vtilitas in propoſito non ſpectatur ex parte debitoris ſed creditoris, *Leotar. de vſuris quæſt. 32. num. 30. quæſt. 78. num. 14., et quæſt. 80. num. 18. & ſæpè in ſua materia ſub tit. de vſur.*

10 Irreleuans paritèr videbatur alia ingenioſa conſideratio facta pro parte mulieris, quod cum vir de tempore matrimonij eſſet facultatibus minùs idoneus, dominium dotis in eum non tranſierit, quoniàm vltrà reſponſiones datas in deciſione, et multas alias, quæ dari poterāt, ea ſola ſufficere videbatur, quod quicquid ſit de hoc, cū agatur de mobilibus ac nominibus debitorū infructiferis, nō videbatur ad quid motiuum releuaret, quoniā data etiā perſeuerantia dominij in muliere, non per hoc intrat debitum fructuum in filijs hæredibus viri, maximè quià, nec tanquam hæredes conſiderantur, ſed tanquàm fideicommiſſarij maiorum iure proprio; Tunc autem motiuum eſſet ſatis conſiderabile, quandò dos conſiſteret in bonis ſtabilibus, vel alijs iuribus fructiferis puta cenſibus vel locis montium datis in dotē æſtimatis, quià in caſu ſubſidij intrat diſpoſitio *text in l. in rebus Cod. de iur. dot.*, Licèt enim hoc priuilegium verè procedat quoad effectum potioritatis, non autèm veri dominij, ac per retrotractionem, vnde augmētum vel diminutio bonorū eſt viri & nō mulieris ex dictis *ſupra in Tuſculana diſ. 77. & inf. diſ. 166.*; Nihilominùs probabilior omninò videtur opinio prædictorū ex quadam ſatis cōgrua æquitate, Vndè quatenùs pertinet ad punctum fructuum exigendorum, in

quibus

quibus mulier ſit actrix, niſi in facto verificaretur dicta duo Statuti Bononienſis requiſita, ſtante dicta magis communi & recepta DD. opinione, contrà tamen meam credulitatem ac opinionem, ſequendo illam aliorum pro deciſionis approbatione reſpondendum dixi, eo quia propria opinio cedere deberet magis communi & receptæ.

Altero autem caſu, quotiès ſcilicèt mulier non agit nec petit, ſed ſolùm ex-
11 cipiendo ſe tuetur aduerſus fructuum iam ſolutorum ſeù perceptorum imputationem vel reſtitutionem, et paritèr plures termini diſtingui ſolent, àn ſcilicèt mulier ex bonis viri pignoris cauſa retentis fructus perceperit propria auctoritate, vel ex conſenſu hæredum, et àn agatur de vſuris ab eiſdem hæredibus ſpontè ſolutis, vel vigore præcedentis pacti exactis, itaùt ità videantur habiti pro interpellatis iuxtà *dictam deciſionem 153. part. 4. recent. tom. 2.* ſæpè in alijs canonizatam, præſertim *in dicta Romana fructuum dotis 21. Aprilis 1651. coràm Cerro, et in eadē 15. Ianuarij 1652. coràm Bichio*, Verū de his ſuperuacaneū cenſui tractare vtpotè non verificabilibus in caſu controuerſiæ, in quo ſtrictè agebatur de prætenſa imputatione alimentorum quæ ob dotem non reſtitutam mulier in domo filiorum, qui erant dotis reſtituendæ debitores accepit.

Quamuis autem alimenta per mulierem percepta per multos DD. parificari videantur vſuris per hæredes ſolutis ſeù fructibus ex pignore perceptis ad effectū imputationis, itaùt iſti caſus promiſcuè pro æqualibus ac ſynonimis per eos habeantur ex deductis *per Surd. de alim. dicto tit. 1. quæſt. 45. Amat. dicta reſol. 49. num. 84. Caſtill. dicto cap. 49. Mantic. deciſ. 53. & 171. & Penia dictis deciſ. 2206. & 2234.*, apud quos concordantes; Deciſio tamen pendere videtur à facti circumſtantijs, conſiderando nempè àn mulier reſtantem dotem in fundis conſiſtentem penès ſe habuerit, eiuſque fructus cumulauerit, ſeù aliàs ditior ex eis facta ſit, itaùt hæc alimenta lucrum & acceſſionem importent, vel potiùs ſincera bonaq; fide (proùt mos eſt matrum viduarum cum filijs commorantium) nulla facta ſeparatione, in eodem ſtatu quo viuente viro viuebatur continuauerit, expendendo ſcilicèt pro eius condecentibus vſibus omnes fructus ex dotalibus fundis perceptos, atque pro rata deficiente alimenta ex filiorum redditibus ſumendo, itaùt ſi nunc iſta imputare vel reſtituere teneretur, diminutionem dotis in ſorte principali pati cogeretur.

Primo caſu adhùc nimis rigoroſa & improbabilis mihi videbatur prædicta Rotæ Bononienſis reſolutio, Tum ex rationibus ſuprà etiàm in caſu fructuum conſequendorum conſideratis, Tùm clarius, quoniam quæſtio ſuper fructibus vertitur in eo, àn illi in dubio ad fœnus & lucroſas acceſſiones vel potius ad alimentorum rationem referendi veniāt, quod dubium ceſſat, quia mulier ità declarauit cauſam licitam & honeſtam; Et quod magis ſtringit, eſt Statutum Bononiæ, per quod cum ſimplici formalitate interpellationis, ſatis de facili adimplenda, exceſſiuas vſuras ad rationem ſcutorū 7 pro centenario conſequi potuiſſet, vndè videbatur rigor nimis indiſcretus, atq; ab humana ratione & communi vſu valdè alienus, quia dos principalitèr deſtinata eſt, vt ex ea mulier alimenta percipiat, et ex qua ratione, id aliorum auctoritate optimè fundat *Leotar. quæſt. 30. numer. 41. cum ſequen.*, cum quo tanquàm ſimplex inſectator in effectu pertranſit *Giballin. loco ſupra citato*.

Verùm tali caſu, quatenùs in Rota Romana diſputari contingeret, ſatis de hac opinione dubitari poſſe aduertebā ob tot grauiū DD. auctoritatem, et quia dū mulier ex bonis viri vel filiorū, intuitu reſidui dotis alimenta percepit, vt fructus aliorum bonorum dotalium cumulum faceret, videretur ità eam verſatam non eſſe in bona fide, ſed potiùs vſuras ac lucroſas acceſſiones ſub ſpecioſo titulo alimentorum conſequi voluiſſe. Et in his vel proximis terminis procedunt *deciſiones Manticæ 53. & 171.*, quia mulier habens vſumfructum bonorum viri volebat iſtū cumulare, et de fructibus dotis viuere, vel econtrà, ideò Rota mandauit imputationem.

Alio autem caſu, quo mulier totius dotis fructus conſumpſit, vel quia permanendo in domo cum filijs alimenta perceperit, vel quia per hæredes viri aliqua congrua & alimentis proportionata

ſumma annua ſeù menſtrua ſoluta ſit, itaùt non de cumulo ac maiori locupletatione contendat, ſed ſolùm agat de euitando damno diminutionis ſuæ dotis, quod aliàs ità pati cogeretur, ſi alimenta bona fide in domo filiorum percepta imputaret, vel de èis debitrix remaneret, Et tunc ſinè dubio cenſui contrà reſolutionem reſpondendum, quoniã verè intrat ratio damni emergentis, quod ità mulier pateretur, remanendo cum adeò diminuta ſolutione indotata, vt benè conſiderant *Leotar. & Giballin. vbi ſuprà*, itaùt ſaltem ratio æquitatis intret, quam habuit etiam *Rota apud Seraph. deciſ.* 1406. *& Buratt. deciſ.* 112., atque contrarium aſſerere eſſet merum iudaizare, ac bonam ſinceramque mulieris fidem & beneuolentiam ergà filios irrationabilitèr punire, dum de facili poterat, vel interpellando, vſuras graues in vim Statuti aſſequi, vel bona fructifera alienare, ſeù ſibi adiudicare; Animus enim & propoſitũ diſtinguunt maleficia, atq; in vſura attẽduntur principalitèr in creditore deprauata intentio fęnerandi, ac lucroſas acceſſiones de ſterili pecunia reportandi, et in debitore ſuffocatio; Vtrumq; ceſſabat in præſenti, vndè ipſam naturæ rationem atque communem vſum eſſet offendere; Obſeruando vt dixi, quod in dictis *deciſionibus Manticæ* 53. *&* 171. ideò fructuũ imputatio mandatur, quia mulier habebat vſumfructũ, atq; dotis ſubſtantia manebat ſalua, ideoque vtroque caſu mihi pro veritate viſum eſt de alimentorum imputatione agendum non eſſe, ſed quod de primo poſſet dubitari, de ſecundo autem nullo modo.

Nullius autem fundamenti videbatur
12 cõſideratio, quod hæc mulier fuerit tutrix, atq; adminiſtrãdo bona potuerit ſibi ſatisfacere, quoniã intraret quidẽ motiuum quandò ſub adminiſtratione fuiſſent pecuniæ, quas otioſas mulier tenuiſſet, vel adeſſent fructus exuberantes bonorũ, de quibus potuiſſet ſibi ſatisfacere, ſed dum ſupponebatur non adeſſe niſi ſtabilia fructifera, implicat contradictionem, denegare alimenta, et opponere, cur ſibi non ſatisfecerit, quoniã ſi hoc feciſſet, priuaſſet filios illis fructibus, quos ex bonis non alienatis perceperunt in maiori ſumma, quàm importent alimenta, quarè eſſet lapidare de bonis operibus, ac redarguere de nimia charitate, &c. Et hæc mihi videbatur veritas.

ROMANA
FRVCTVVM DOTIS DE SABELLIS
INTER
PRINCIPEM SABELLVM;
ET
PRINCIPEM IVSTINIANVM.

Diſcurſus arbitramentalis.

An dotans teneatur viro pro tempore retardatæ ſolutionis dotis ad fructus ſeù vſuras dotales, quoties ſolutionem in iudicio obtulit promptè facturus, eo ipſo, quod per virum adimplerentur promiſſa, itaut non implementum eſſet cauſa retardatæ ſolutionis.

SVMMARIVM.

1 *Caſus controuerſiæ ſuper vſuris dotalibus non dandis per dotantem conſtituentem in mora virum creditorem per oblationem.*

2 *Vbi adeſt conuentio expreſſa dicta oblatio non excuſat.*

3 *De differentia inter vſuras dotales, et vſuras ratione moræ.*

4 *De rationibus, ob quas vſuræ dotales reputantur licitæ, ac debitæ, etiam ſine mora.*

5 *Fructus recompenſatiui per emptorem non*

non euitantur à ſola oblatione.

6 *Quandò culpa viri ſit conſiderabilis, et non implementum impediat curſum vſurarum dotalium.*

DISC. CXII.

1 CEdente die ſolutionis cuiuſdam ratæ dotis, Baſſani Princeps Iuſtinianus ſocer, Albani & Venafri Principem Sabellum generum iudicialitèr interpellauit ad docendum de adimplemento per eum in inſtrumento dotali promiſſo ſuper impetratione Regij aſſenſus in forma valida pro obligatione bonorum feudalium in Regno Neapolitano poſſeſſorum pro caſu reſtitutionis, vel aſſecurationis dotis, dum promptam habebat pecuniam verbaliter oblatam, cum proteſtatione, quod aliàs per ipſum non adimplentem ſtare diceretur quominùs ſequatur ſolutio, ob cuius proindè retardationem nullos fructus, vel vſuras dotales prætendere poſſet; Cumquè inter dicti aſſenſus exhibitionem, ac diem deſtinatæ ſolutionis aliquorum menſium interſtitium decurriſſet, orta eſt quæſtio ſuper fructibus dotalibus, quos agentes pro dotante non negabant regularitèr debitos eſſe, ſed dicebant regulam in præſenti limitari, dũ per ipſum virum ſtetit, quominùs ſolutio ſequeretur, atquè per iudicialem oblationem conſtitutus erat in mora ex deductis *in Anconitana dotis 1. Iulij* 1643. *coram Cerro dec. 228. p. 9. rec., et repetita dec. 70. poſt Merlin. de pignor.*, atq; in hac deciſione ſe fundabat dotantis Aduocatus, in quem, et me Aduocatum Viri, beneuolè remiſſa fuerat controuerſia ſine lite pro veritate cognoſcenda.

Verùm ex pluribus ponderabam dictam deciſionem non facere ad caſum, Primò quia ibi non agebatur de vſuris dotalibus fauorabilibus conſtante matrimonio viro debitis etiàm abſque mora, et non ratione iſtius, ſed in compenſationem onerum matrimonialium, ſed agebatur de vſuris odioſis ac pœnalibus ex ſola mora reſultantibus pro credito pecuniario quamuis originariè dotali, in quod ſoluto matrimonio dos conuerti dicitur, vndè propterea termini ſunt longè diſpares; Secundò quia ibi de facto debitor pecuniam depoſuerat, vndè concurrebat oblatio realis, atq; de facto pecunia in banco ſtetit otioſa pendente lite ſuper nullitate depoſiti, quam litem euentus dedit fuiſſe iniuſtam ex parte creditoris; Et tertiò demùm, quod ibi creditor expreſsè oblatam ſolutionem recuſauerat, vt in ſpecie reſpondendo huic deciſioni, iſtud vltimum fundamẽtum ponderatur *per Rotam in Bonon. fructuum dotis 10. Martij 1651. coram Peutingerio*.

Magis in ſpecie inſinuabam ſtare pro ſocero auctoritatem *Capyc. latr. conſult. 37.*, vbi ex *Gratian. diſcept. 143., nu. 48.*, cuius verba præciſa regiſtrat, firmat ex huiuſmodi iudiciali oblatione quamuis verbali reſultare excuſationem ab iſtarũ vſurarum curſu; Quod etiàm punctualitèr firmatum fuit per Rotam *in Romana dotis 10. Decembris 1660. coram Taia*, cuius deciſionis inter cætera pręcipuum fundamentum eſt, quod ſocer eſſet facultatibus nimis idoneus, ſummam debitam ac longè maiorem ſemper habens promptam in pecunia numerata, vndè veriſimilitèr ſtatuta die ſolutio ſequuta fuiſſet, niſi generi mora, vel non implementum illam impedijſſet, quæ ratio congruè adaptabilis erat ad hanc facti ſpeciem, dum dotans erat diues ac pecuniarum affluentiſſimus.

His tamen non obſtantibus, in contrario eram voto, in quod etiam doctus Collega deuenit, vndè vſurarum etiam ſolutio cum ſorte ſequuta eſt, ex eo potiſſimè, quod vltrà iuris diſpoſitionem accedebat etiam expreſſa conuentio ſuper huiuſmodi fructuum ſeù vſurarum dotalium ſolutione, donec ſortis ſolutio ſequeretur, cum dicta conuentione moderando magis rigoroſam taxam Statutariam.

Conuentione autem accedente, ſola
2 oblatio verbalis, quamuis in iudicio facta, etiam in quocumque credito indifferenti non ſufficit ad conſtituendum creditorem in mora, et impediendum huiuſmodi vſurarum curſum, ſed omninò neceſſaria eſt realis, cum operatio oblationis verbalis vbi facta eſt in iudicio, potiùs conſiſtere videatur in impediendo, nè debitor moram incurrat, ſeù quod in incurſa perſeueret, *vt ex Fabro* & alijs admit-

admittit idem *Capyc. latr. dicta conſult. 37.num.20.*, & cum eodem ſenſu procedit dicta deciſio coram *Taia S. placuit*, quæ vel cum dicta ſola auctoritate prodijt, nō multū fortè diſcuſſo articulo, vel verius in peculiaribus *facti* circumſtantijs fundata fuit, vt eius lectura oſtendit, vndè propterea ex ſolo facto dictarum auctoritatum applicatio ceſſabat.

Præterea obſeruabā quod *Capyc. latr.* cauſæ opportunitati tanquā Aduocatus in ſeruiēdo, ingenioſè curauit cū terminis generalibus clientem tueri, ipſeq; vtpotè iſtas partes gerendo eſt excuſabilis, vt econuersò ſatis de æquiuoco redarguendus eſſet, ſi in deciſionibus, vel aliàs in ſcribendo ad veritatem id aſſeruiſſet, ob ſatis notabilem differentiam in iure militantem inter vſuras ſeù interuſuria pro ſimplici credito pecuniario debita cuicumque priuato creditori, ac
3 fructus ſeù vſuras dotales; Primæ ſiquidem vſuræ dicuntur in iure odioſæ tanquàm pœnales ac debitæ ex ſola ratione moræ, à qua tanquàm delicto huiuſmodi pœna reſultare dicitur, ideòque de facili cauſa excuſans admittitur, nedum ex regula, vt quælibet cauſa à delicto vel mora excuſet, ſed etiam quia creditor contendere dicitur de cauſa lucratiua, et de conſequendis acceſſionibus, quæ contrà naturam dicuntur, vtpotè reſultantes ex pecunia de ſui natura ſterili ac fructuum non productiua.

Non ſic eſt in huiuſmodi vſuris dotalibus, quæ per virum matrimonij onera ferentem, et pro tempore illius conſtantiæ petuntur, quoniam iſtæ non debentur ratione moræ, et tanquàm acceſſiones lucratiuæ, ſed ſunt potiùs reſtauratiuæ damni, quod vir paſſus eſt in ſubſtentatione onerum, ad inſtar illarum recompenſatiuarum quæ debentur venditori per emptorem, qui retinuit rem & pretium, vel econtrà iuxtà terminos *text. in l. curabit Cod. de action.empti*, vt iſtos terminos parificando in ſpecie cæteris allegatis obſeruat *Leotar. de vſuris quæſt.28. numer.3., et 13. circà med. 16. & 19.in princ.* cum alijs *per Boſſ. de dot.cap.20.num. 28. cum ſeq.*, & eſt principium in foro præſertim in Rota & Curia receptum, itaùt præſupponi poſſit tanquàm indubitatum; duplicem ha-
4 bens euidentem rationem, vnā damni ex parte viri circà ſupportationem onerū abſq; dote, cuius intuitu illa in ſe ſuſcepit, aliàs nō ſuſcepturus, Et alterā lucri ex parte dotātis, ità releuati ab onere ſibi aliàs incumbente alendi mulierem; Hæc autem ſecunda ratio, vbi difficultatem pati poſſet in dotante extraneo, quem proindè aliqui (licèt minùs verè) ab huiuſmodi vſuris excuſatum volunt, indubitatè tamen applicabatur in hac facti ſpecie, in qua agebatur de patre, vt in ſpecie ponderatur *in Romana dotis 3. Iunij 1665. coram Veroſpio*, de qua cauſa *hoc tit. diſc. 1.& ſeqq.*

Et in dictis terminis emptoris, qui rem emptam fructiferam nō ſoluto pre-
5 tio retinuit, vt ad vſuras recompenſatiuas teneatur iuxtà terminos textus *in d. l.curabit*, quamuis retardata dici poſſit ſolutio ex facto venditoris ex parte ſua non adimplentis ea quę adimplere tenebatur, quia debebat tali caſu pro eius cautela ex futuro implemento deſiderata, pecuniam deponere, non autem verbaliter ſoluere retinendo rem & pretiū in manibus *Gregor.deciſ.297.num.2. Leotar.eodem tract.quæſt.27.num.24. & 29.* vbi concordantes, *et ſub tit.de vſur.*

Potiſſimè vbi adimplementum ex par-
6 te viri præſtandum, non eſt tale quod ſit cauſa impeditiua ſolutionis ſeù cauſa proxima & immediata alterius damni, itaùt aliàs debitor duplicitèr damnificatus remaneret; Vtpurà vendit dotans rē fructiferam, cuius pretium emptor deponit, ſeù aliàs ex pacto illud apud ſe otioſum retinet, viro in cauſam dotis ſoluendum, vt eius iura cedat, ſeù aliud adimpleat; Siue idem dotans ad hunc effectum pecuniam ad cenſum, *vel aliàs* ſub vſuris cum eadem lege ſuſcipit, quia tunc rectè non implementum viri, ſeù mora in recipiendo oblatam pecuniam impedire debet huiuſmodi vſurarū curſum, Tum quia ex parte dotantis oblatio dici poteſt potiùs realis quàm verbalis; Tum etiam quia ità duplici damno ſubiectus eſſet ex aliena culpa, Secùs autem vbi pecunia ſoluenda remanet penès eum, cum tunc de plano intret dicta ratio habendi eodem tempore rem & pretium.

Quatenùs verò pertinet ad auctoritatem *Rotæ in dicta Romana dotis coram Taia*,

Taia, relinquendo in ea facti ſpecie locum veritati, de cuius viribus ob reuerentiam Tribunali debitam meum non erat agere, dum in cauſa non ſcripſeram; Obſeruabam facilem eſſe illius applicationis euitationem ob diuerſas facti circumſtantias, illam præſertim, quod verè ſocer depoſitum fecerat, cuius nullitas ex quadam iuris ſubtilitate deducebatur, nullaque aderat vſurarum conuentio, vt in præſenti; Et quod magis eſt, ſponſus in domo ſoceri conuixerat, promptè recepturus ad horam quamcũque ſibi benè viſam eam dotem, quam ità reliquiſſe viſus eſt in depoſitum in banco quod dotans exercebat, et in quo etiam extranei pecunias, quas propriæ domi habent deponere ſolent, et quia huiuſmodi fructus cum pleriſque ſoceri prætenſionibus cõpenſati videbantur, et ſic potiùs ex facto quàm ex iure in eo caſu reſolutionem prodijſſet liquet.

ARIANEN.

PRO

MARCO TANCREDO

CVM

IOSEPHO BEVERE.

Caſus diſputatus in Signatura, et reſolutus pro Tancredo.

An mulieri ſoluto matrimonio debeantur fructus, vel vſuræ dotales per dotantem, vel eius hæredes, præſertim vbi ſunt conuentæ.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *De ratione, ob quam retardari non debet manutentio in poſſeſſione exigendi fructus, ſeù vſuras dotis.*
3 *Soluto matrimonio ceſſat diſpoſitio* cap. ſalubriter, *et non currunt amplius fructus, etiamſi adſint filij.*
4 *An valeat conuentio inter viduam, et hæredes viri ſuper vſuris dotis reſtituendæ remiſſiuè, et num 10.*
5 *Quid inter mulierem, et dotantem vel eius hæredem.*
6 *In Regno Neapolitano ex Conſtitutione* in aliquibus *dos ſuccedit loco legitimæ.*
7 *An in dote ſuccedente loco legitimæ vſuræ ex conuentione excedant fructus bonorum.*
8 *In taxandis iſtis vſuris ſpectatur mos regionis.*
9 *Recenſentur plures taxæ Statutariæ, ſeù conſuetudinariæ.*
10 *Declaratur concluſio de qua numer. 4. & 5.*

DISC. CXIII.

1 PRo matrimonio contracto de anno 1610. inter Mutium Tancredum & Apoloniam Beuere, Ioannes Laurentius ſponſæ pater dotem conſtituit ducatorũ 1800., ex quibus ſoluit 800.; reliqui verò mille promiſſi fuerunt infrà certum tempus, ad effectum inueſtiendi in emptionem ſtabilium vel annuorũ redditum, conuento interim fructu ad rationem octo pro centenario, ad quam rationem, defuncto dotante, eius filij & hæredes ſoluere continuarunt, non ſolùm Mutio conſtante matrimonio, verùm etiàm Apoloniæ viduæ; Ceſſante verò dicto Ioſepho per aliquos annos à ſolutione prædicta, Marcus Apoloniæ filius ac ceſſionarius ab Ordinario *Arianen.* obtinuit mandatum de manutenendo, à quo interpoſita per Ioſephum appellatione, et obtenta ab A.C. inhibitione, pro iſtius moderatione adita fuit Signatura iuſtitiæ, quæ illam conceſſit. Atque mihi prò Marco ſcribenti, reflectendo etiam ad ſolam veritatem iuſta viſa eſt reſolutio, Tũ ex natura ſummariſſimi poſſeſſorij manutentionis, in quo
2 regularitèr nõ intrat appellatio ſuſpẽſiua; Quod ſi procedit in omni caſu, quoties

ties de iniuſtitia pluſquàm euidenti non conſtat ob præiudicij reparationem in petitorio, et quià in hoc iudicio nō quæritur de iuſtitia vel iniuſtitia, ſed ſpectatur nudum factum poſſeſſionis, multo magis procedere dicebam in hac facti ſpecie, quià cum certum eſſet debitum in ſorte principali, idcircò quatenùs in progreſſu cauſæ ac diſputatione petitorij comperiretur iſtos fructus non deberi, nullum exindè damnum vel præiudicium ſoluenti reſultaret, ſed potiùs commodum, ità paulatim ac per diminutas ſolutiones debitum in ſorte principali extinguendo.

Tum etiàm ex claro bono iure actoris, etiàm in petitorio, ſuper dictorum fructuum curſu; Licèt enim ſoluto matrimonio receptum ſit non intrare diſ-
3 poſitionem textus *in cap. ſalubritèr de vſuris* ſuper illis vſuris dotalibus, quæ ſinè mora debentur, ac fauorabiles reputantur, vtpotè non acceſſiones lucratiuæ, ſed potiùs reſtauratiuæ onerum matrimonialium, quià cum dos nomen ac eſſentiam recipiat à matrimonio, iſto diſſoluto, quicquid ſit ad alios effectus, certum eſt, quod ad iſtum non dicitur amplius talis, ſed reſoluitur in purum creditum pecuniarium.

Idque adeò verum, vt licèt plurium ſententia ſit (non omninò improbabilis) id locum non habere, vbi ſuperſunt matrimonij reliquiæ, quales dicuntur filij per ſuperſtitem coniugem alendi, educandi, ac aliàs prouidendi, quaſiquod tunc vrgere videatur eadem ratio, ſeù cauſa huiuſmodi fructuum productiua, vt tenent *Cumia ſuper rit. cap. 94. num. 22 Borgnin. deciſ. 22. & 26. Altograd. conſ. 32. lib. 1. Leotar. quæſt. 30. num. 19. & ſequen.*, et cæteri relati per *Amat. var. reſolut cap. 49. num. 86. cum ſequen. & Boſſ. de Dot. cap 20. nu. 80.*; Contraria tamèn opinio in Rota & Curia eſt magis recepta, vt liquet *ex add. ad Gregor. deciſ. 573. in fine, dec. 91. apud Fenzon. ad Statut.* aliàs *deciſ. 607. par. 4. recen. tom. 3. dec. 94. poſt Merlin. de pignor. Romana fructuum dotis 21. Aprilis 1651. Cerro, & 15. Ianuarij 1652. Bichio quarum 2. eſt dec. 4. poſt Zuff., & Romana fructuum 16. Ianuarij 1660. Beuilaqua poſt Zuff. dec. 155. & poſt Contrium dec. 46.*, Et ex forenſibus, cæteris allegatis, probabiliorem etiam probat *Caſtill. de alimentis aliàs 8. tom controu. cap. 51. nu. 1. Bellon. iun. conſ. 64. n. 8. Medices deciſ. 15. num. 6. & ſequen. Boſſ. de Dot. cap. 20. nu. 79.*

Nihilominùs attenta etiàm hac po-
4 ſteriori opinione, eam procedere dicebam, vbi peterentur ex ſola iuris diſpoſitione, ſecùs autèm iure expreſſæ conuentionis, quam probabilius eſt ſubſtineri etiàm in caſu dotis reſtituendæ inter viduam & viri hæredes, quoniàm ſi receptum eſt in p. opoſito valere conſuetudines vel Statuta, vt habetur, *diſc. 161.* & alibi, atque de facto practicatur in Vrbe, valida etiam de conſequenti reputanda eſt conuentio, quotiès fraudis ac fœnoris coniecturæ non vrgeant, cum de pacto ad Statutum, et econtrà valeat argumentum, vt tam ex Iuriſtis quam ex Theologis *Boſſ. d. cap. 20. num. 50. cum ſeq. & dicto diſc. 161.*

Verum vbi etiàm iſto caſu aliqua ſupereſſe poſſet difficultas, illam tamèn omninò ceſſare dicebam in hac facti ſpecie, in qua non agebatur de muliere creditrice hæredum viri, qui in propoſito extranei debitores reputantur, ſed de eadem creditrice patris hæredum pro dote ſuccedente loco legitimæ, vel ſaltem loco alimentorum, quo caſu etiā ſinè conuentione fructus debentur, ſi nō tanquàm vſuræ dotales, vel tanquàm intereſſe crediti, attamen tanquam fructus legitimæ, ſeù tanquàm alimenta *Gabr. conſ. 139. nu. 14. lib. 2.. Mareſcott. lib. 2. variar. cap. 83. num. 52. Rota apud Fenzon. ad Statut. deciſ. 81. & 84. deciſ. 471. num. 1. par. 1. recen. & dicto diſ. 161.*

Quod indiſtinctè recipiendum eſt, ſiuè dos ſuccedat loco legitimæ, ſiue nō, quoniam vbi etiam non ſuccedat, itaùt Statutum faciat fœminam extraneam quoad effectum ſucceſſionis, non tamèn facit eam talem quoad obligationē alimentorum, quam *in iure* abſolutum eſt in deſcendentibus, à quibus illa debentur, non ſola ratione charitatis, ſed ratione ſanguinis, non terminari cum perſona, ſed afficere bona, & quoſcumq; horum ſucceſſores vniuerſales, vt ſæpius habetur deductum ad materiam *Auth. res quæ*.

Multò magis in hac facti ſpecie, in qua ſine dubio dos, quæ per Conſtitu-
6 tionem Regni quæ incipit *In aliquibus* reſer-

reſeruatur fœminis ab eadem Conſtitutione excluſis, ſuccedit loco legitimæ, eiuſque naturam ac priuilegia in omnibus obtinet, ac nihil ab ea differt niſi circà quantitatem, quotiès conſtituitur per patrem viuentem cum tunc ſubſequuto matrimonij effectu, ſufficiat eam ſpectato tali tempore fuiſſe congruam ſeù de paragio, quamuis inſpecto tempore mortis detegatur minor legitima, cum ab euentu potuerit etiam eſſe maior, ſecùs autèm in dote vel per patrem viuentem vel per hæredes debita pro matrimonio poſt mortem ſequuto, cum tunc exceptis Magnatibus receptum ſit non eſſe minùs legitima, cuius ſupplementum fœmina petere poteſt, cum & eam integram obtinere poſſit, quamuis nubere nolit, vt eſt apud Regnicolas receptum, et habetur *diſc.*144. *& in alijs*, ac etiam *ſub tit. de feud. diſc.* 108.

Opponebat reus, quod cum huiuſmodi fructus eſſent debiti, non tanquàm
7 dotales, ſed ratione legitimæ, exceſſiua erat eorum conuentio ad rationem octo pro centenario, cum tales fructus regulandi ſint ab illis bonorum, ex quibus legitima percipienda eſt, atq; ad eorum proportionē iuxta firmata apud *Otthobon.deciſ.*38.*&* 81.*& ſeq.*, vndè cum bona ſtabilia fructare præſumantur ad ſolam rationem quinque pro centenario, bona verò mobilia ſint infructifera, exindè inferebant, exceſſiuam remanere conuentionem prædictam, ideoque exceſſum ſpatio annorum 35.& vltrà ſolutum tanquàm vſurarium ipſo iure in ſortem imputandum eſſe eamque iam extenuaſſe, et conſequenter ceſſante ſorte agi non poſſe de fructibus, qui tanquàm acceſſorij dari non poſſunt ſinè principali, idque primo aſpectu iudicibus aliquam faciebat impreſſionem.

Duplex tamèn facilis erat reſponſio; Vna iam dicta, quod hæc exceptio tanquàm altioris indaginis & remouibilis per probationes faciendas in petitorio, ad iſtud remittenda erat, neque in hoc ſummarijſſimo iudicio admittenda, cum dubitandum non eſſet de potentia probationis huiuſmodi interuſuriorum ad iſtam ac maiorem rationem ob lucrum ceſſans vel damnum emergens, quod in hac ſumma eſſe potuerit, potiſſimè dum ex pacto in ipſo dotali inſtrumento cōtento hæc dotis pars deſtinata erat inueſtimēto in bona ſtabilia, vel in annuos cenſus in Regno vbi iuxtà *Bullam Nicolai V., et pragmaticam primam de cenſibus*, creari poſſunt, ac de facto creantur, præſertim ſpectato eo tempore, ad rationem decem pro centenario.

Et altera, quod in hac materia taxationis huiuſmodi fructuum ſeù vſurarum ſatis deferendū eſt cōſuetudini loci ſeù
8 regionis *Buratt.deciſ.*65. *nu.*3. *Rota dec.* 280.*num.*19.*par.*6.*recen. deciſ.* 247.*poſt Zacch.de oblig.Boſſ.dict.cap.*20. *num.* 54. circa medium, dictaque taxa Statutaria vel conſuetudinaria, habita forſan conſideratione onerum matrimonialium, quæ magna & ferè inæſtimabilia eſſe ſolent, vt plurimum non continetur intrà limites taxæ legalis deductæ *ex gloſ. in auth.perpetua Cod.de ſacroſāct.Eccleſ.*, ſed
9 eſt maior, vt videmus in Vrbe, in qua adeſt Statutum taxans ad ſeptem cum dimidio, Anconæ ad octo *Gratian. diſcept.*726.*num.*14., Aſcoli ad ſeptem cū dimidio *deciſ.*471.*par.*1.*recen.* Rauennæ ad ſeptem *Greg.deciſ.*93. In Sicilia vltrà ad ſeptem, *Amat. reſol.* 43.*nu.*8.*&* 99., et in dicto Regno Neapolitano paritèr ad ſeptem ac etiàm octo *Grammat. deciſ.* 103.*num.*101., quod admiſit *Rota dicta deciſ.*147.*poſt Zacch.Capyc.latr.dec.*175. *num.*36.*Merlin.lib.*2.*controu.*16.; Quodque huiuſmodi vſurarum taxatio ſubſtineatur vſque ad decem *Corn. conſ.* 251. *num.*7.*lib.*2.*Fenzon.ad Statut.*137.*n.*21. Et de taxatione ad octo, vltrà allegatos *Theſaur dec.*45. *n.*3.*Magon.dec.Florent.* 83.*n.*3.*Cyriac.controu.*30.*n.*20. *cum ſeq.*, et cæteri *vt dicto diſ.*161. cū, vt dictum eſt, huiuſmodi taxæ regulari magis videantur ab expenſis ac oneribus quàm à fructibus bonorum dotantis; Alia etiàm ratione accedente, quam ponderabam in materia fructuum recompenſatiuorū ex *l.curabit*, vt ſæpius in ſua materia *ſub tit. de vſuris*, dum dos in minori ſorte conſtitui poteſt correſpectiuè ad aliquam maiorem fructuum ſeù vſurarum conuentionem.

Cæterū reflectendo ad veritatē ſupra-
10 dictæ concluſionis iuxtà opinionē receptà à Rota denegandi vni vel alteri coniugi has vſuras, vbi ſoluti matrimonij reliquiæ ſuperſint, intellectus non quieſcebat,

ſcebat, non ſolùm ex bonis rationibus ponderatis *per Leotar. de vſur. dict. quaſt. 30. & Altograd. d. conſ. 32.*, apud quos videri poſſunt, ſed etiam ex diſpoſitione *Statuti Vrbis* 137., per quod litteralitèr habetur, etiàm ſoluto matrimonio virū facere ſuos fructus pignoris dotalis pro filiorum alimentis; Et licet Rota *dicta deciſ. 91. poſt Fenzon.* aliàs *deciſ. 507. p. 4. rec. tom. 3.* dicat Statutum loqui de ſola perceptione fructuum ex pignore, non videtur tamèn congrua reſponſio, quoniam ità eſt vſura percipere fructus ex pignore, ac acceſſiones ex credito, Vndè quemadmodùm dicti fructus permittūtur loco alimentorum, quæ filij potiùs obtinere debēt à materna dote de eorū patrimonio effecta, quàm à patre, cuius obligatio eſt de iure ſubſidiaria, ità nil prohibere videtur vt ad limites fructuū de honeſtis vſuris conueniatur, ob validum argumentum à Statuto ad pactum *Gregor. deciſ. 204. num. 23.*; Nequè de dicti Statuti validitate dubitandum eſt, Tum ob eius obſeruantiam, Tum ob confirmationem Apoſtolicam arguentē illud non continere vſuram, quam ducto argumento voluntatis à poteſtate, aliàs Papa non canonizaſſet, quià non potuiſſet, et poſita validitate Statuti ſubeſſe non videtur probabilis ratio differentiæ, cur valere non debeat conuentio *vt dicto diſc. 161.*

SABINEN.

FRVCTVVM DOTIS.

PRO ILLIS DE PEDACCHIA

CVM N.

Caſus deciſus per Rotam contrà dictos de Pedacchia.

De vſuris dotalibus conſtante matrimonio regulariter debitis, àn currant, et debeantur pendente dilatione conuentionali, et quandò de illa conſtare dicatur, necne. Et quid vbi dos promiſſa eſſet ad placitum, et requiſitionem viri.

SVMMARIVM.

1 *Caſus controuerſiæ ſuper vſuris dotalibus non debendis ex contraria conuentione.*
2 *Conuentio non probatur per teſtes, ſi contrarium conſtat ex inſtrumento, et num. 6.*
3 *Pendente dilatione conuentionali non debentur vſuræ dotales, etiam conſtante matrimonio.*
4 *Sed etiam ea pendente vir facit ſuos fructus pignoris.*
5 *Quid in caſu dilationis implicitæ, et tacitæ.*
6 *De concluſione, de qua num. 2.*
7 *Simulatio dotis ad pompam etiam leuioribus probationibus eſt contenta.*
8 *Teſtis vtrique parti coniunctus admittitur.*
9 *Teſtibus ſingularibus quando deferendum.*
10 *An debeantur vſuræ pro dote promiſſa ad omne viri beneplacitum pro tempore quo hic non petijt.*

DISC. CXIV.

1 POſt longum tractatum ferè vnius anni ſemper continuatum, concluſū fuit matrimonium cum dote ſcut. 2000., quam mater & fratres ſponſæ ſimplicitèr ac indefinitè in dotali inſtrumento conſtitutam, dicebant teſtes mediatores vtriuſque partis coniuncti, ſub ea lege promiſſam fuiſſe, vt iuxtà dotantium opportunitatem ſoluēda eſſet abſque fructuum curſu; Cumque vir ſoli inſtrumento innixus, dicta extrinſeca conuentione negata, fructus dotales à die contracti matrimonij peteret, introducta cauſa *in Rota coràm Beuilaqua*, ſub die 10. *Februarij* 1656., pro eo prodijt reſolutio, ex eo potiſſimùm fundamento,

mento, quod licèt teſtes mediatores de dicta conuentione, ac partium intentione deponerent, Attamen vtpotè non præſentes inſtrumento, neque illius tẽpus præciſum percutientes, ſed tẽpus tractatus præcedentis, non concludebant, quià per ſubſequens inſtrumentum recedi potuit à præcedenti tractatu ex de-
2 duct. *per Mantic. de tacit. lib. 2. tit. 4. n. 2. cum ſequen. Adden. ad Gregor. deciſ.* 186. cum alijs deductis in deciſione deſuper edita; Fundamentum quoquè in eo conſtituendo, quod teſtes nequè benè concluderent, vtpotè nun conteſtes, ſed in ſuo dicto ſingulares, quibus etiàm pro viro ſcribentes addebant exceptionem perſonalem parentelæ eorum fidem diminuentem.

Pro Pedacchijs dotantibus reis conuentis ſcribens ſaltem nimis rigidam, atquè à veriſimilitudine extraneã credidi reſolutionẽ, quoniã diſpoſitio *text. in cap. ſalubritèr de vſur.*, iuxtà communẽ paſſimq; receptum intellectum, deferens etiàm abſquè mora alijſque requiſitis viro matrimonij onera ferenti vſuras dotales, vtpotè dictorum onerum reſtauratiuas, ceſſat accedente dilatione conuentionali, qua pendente, niſi expreſſa dictarum vſurarum conuentio adſit, non debentur, quià dilatio dicitur pars pre-
3 tij ſeù contractus *Abb. in eod. cap. ſalubritèr num.* 303., *et cæteri, de quibus Surd. de alimentis tit. 1. quæſt. 42. num. 50. Staiban. de intereſſe quæſt. 1. num. 49. & ſeq. Boß. de Dot. cap. 20. num. 32. Greg. deciſ. 204. num. 25., vbi Adden. num. 32. Rota deciſ. 94. num. 6. poſt. Merlin. de pignor.*; Quod in conſimilibus fructibus ſeù vſuris recompenſatiuis debitis per emptorem venditori paritèr procedit ex eadẽ ratione, quod ſit pars pretij *Leotar. de vſuris quæſt. 27. num. 31. & ſequen.*

Quod ſanè recipiendum venit quoad
4 vſuras ſeù fructus qui agendo per virum à dotante peterentur, ſecùs autèm quoad illos, in quibus vir exciperet, quales ſunt fructus pignoris dotalis, quoniam ſi dotans rem pignori tradit cum dilatione ad ſoluendam quantitatem pro dote promiſſa, quamuis nihil exprimatur, contractus continere dicitur antichreſim de iure iſto caſu licitam *vt Leotar. vbi ſupra cum alijs diſ.* 161.

Adeoquè verum eſt, vt pendente expreſſà dilatione iſti fructus non currant niſi aliàs conuentum ſit, quod etiamſi
5 dilatio non eſſet expreſſa, ſed tacita, ſeù implicita per verba generalia & vrbana, nempè ad omnem commoditatem vel beneplacitum idem dicendum ſit, *vt per Gratian. diſcept. 726. num. 5. deciſ. 471. nu. 4. par. 1. recen. Adden. ad Buratt. dec. 159. num.* 14.; Et quamuis vbi accedit huiuſmodi conuentio vaga & collata in arbitrium dotantis intret arbitrium iudicis quoad ipſam dotem in ſorte, attamen in fructibus videtur benigniùs agendũ, Tum ex dicta ratione quod ſit pars pretij ſeù contractus, quia nempè aliàs dotantes tunc commoditatem non habentes, vel puellæ collocationem diſtuliſsẽt, vel tantam dotem non dediſſent, Tùm etiam quià id non percutit præiudicium dotis in ſorte, ſed illud viri, qui ſicuti indotatam in eius præiudicium ducere poteſt, ità nil prohibet, vt cum tali cõuentione ducat.

Quare ſola difficultas erat in dicto poſſibili receſſu à priori conuentione, qui tamèn in hac facti ſpecie videbatur omninò improbabilis, nequè congruè applicari videbantur auctoritates præ-
6 dictæ, quibus Rota innixa eſt, illæ ſiquidèm procedunt, quandò inter vnum & alterum actum longum temporis interuallum intercedit, itaut dici poſſit præcedentem tractatum quodammodò habitum fuiſſe pro derelicto, atquè ab eo per poſteriorem cõcluſionem receſſum, iuxtà caſum, de quo præſertim *ſupra in Romana augmenti dotis de Bolognettis diſ. 27. & de fideic. diſ.* 179., vndè iſta quæſtio circa diſcrepantiam inſtrumenti, à præcedentibus capitulis, vel ab alio tractatu per teſtes probato, videtur potiùs facti quam iuris, certam determinatã q; regulam non admittens, ſed iuxta ſingulorum caſuum indiuiduas circumſtantias prudentis iudicis arbitrio pro veriſimili partium intentione terminanda.

In hac autem facti ſpecie dictus poſſibilis receſſus omnino improbabilis erat, quoniam teſtes mediatores deponebant iſtius matrimonij tractatum habuiſſe longum ac ſucceſſiuum tractum vnius ferè anni, poſt plures negociationes tandem concluſum in patria cũ Agatha & Alexio fratre, ſub dicta lege, atquè pro cõcluſionis executione quod dictus

Alexius vnà cùm ſponſo ac vno ex mediatoribus acceſſiſſet ad Vrbem, vbi erat Dominicus alter frater, ad effectum ibi conficiendi inſtrumentum dotale, quodque in eadem Vrbe, cum inſimùl in caupona comederent ſponſus, dicti duo fratres ſponſæ & mediator, idem repetitum fuerit, immediatè verò poſt prandium, mediatore ad alia negotia ob tẽporis opportunitatem diuertente, ſtipulatum fuerit inſtrumentũ, vndè prorsùs inueriſimile videbatur, quod in dicto temporis momento abſque participatione matris ſub cuius obedientia ac regimine dicti fratres viuebant & abſquè aliqua participatione dicti mediatoris, vtriuſque partis coniuncti, ac ſinè dotis diminutione, receſſum fuerit à concluſione poſt tàm longum & continuatum tractatum habita, vt clarè ad ſenſum.

Aliàs dicebam, quod ſi iſte poſſibilis ac metaphiſicus receſſus, qui inter inſtrumentum & præcedentem tractatum ità de facili admittendus eſſet, ſequeretur quod nunquàm probari poſſet in hac materia ſimulatio illius maioris quantitatis, quæ ad pompam ac oſtentationem in inſtrumento dotali conſtitui ſolet, et
7 tamèn hæc probatio etiam per adminicula & præſumptiones admittitur ex deductis *apud Cruell.deciſ.49.Buratt. dec. 775. Duran. deciſ. 98. deciſ. 41. num. 2. poſt Merlin. de pignor. cum alijs in Romana reſidui dotis ſupra diſc.* 24. Et nihilominùs ille eſt caſus fortior, dum teſtes aliæque ſpecies extrinſecæ probationis expreſsè cõtrariabantur inſtrumento, quod in præſenti dici non poterat, dum id, de quo teſtes deponebant non aduerſabatur inſtrumento, ſed erat caſus omiſſus, & ſic præter, non contrà.

Exceptiones autèm, quæ dabantur contrà teſtes, erant leues; Illa etenim
8 coniunctionis ſeù parentelæ ceſſabat, dum erat æqualis ergà vtramq; partem, quo caſu non obſtat *glоſ. in l. non ſolùm §.primo per illum text.ff. de ritu nuptiarũ Francb.dec.95.num.2.Mantic.deciſ. 372. num.14.Rota deciſ.75.num.8.par.10.rec.*, et frequenter, potiſſimè attenta ſubiecta materia, cum huiuſmodi tractatus ac mediationes non niſi per coniunctos fieri ſoleant, ideoquè hanc exceptionem in proximis terminis paruifecit *Rota apud Buratt. deciſ.* 844. *num.*13.

Altera verò exceptio ſingularitatis tollebatur ex facto, dum de tractatu habito in Oppido *Turris* erant conteſtes, ſed quià ſæpius reaſſumptus fuit, tàm in Tarano, quàm in Turri, hinc proindè teſtes, ità in aliquibus ex dictis tractatibus & locis reſpectiuè erant ſingulares, dum quandò vnus, & quandò alter tractatum
9 prædictum proſequutus eſt, ideoq; erat ſingularitas adminiculatiua non obſtatiua, quæ fidem teſtibus non adimit ex deductis *per Farin.quæſt.64. nu.88. cum ſequen.*, atq; eſt propoſitio in foro ſatis vulgaris; Accedente quoquè eadem iam dicta ratione ſubiectæ materiæ, dum huiuſmodi tractatus vt plurimum per vnum probatum virum vtriuſquæ partis confidentem haberi ſolent, ideoq; etiàm vnicus ob qualitatem mediatoris vtpotè deponens de facto proprio, nullumq; habens in negotio intereſſe reputari ſolet teſtis idoneus *vt apud Buratt. dicta deciſ.844.num.*10.*&* 14., et habetur deductum in dicta *Romana augmenti dotis de Bolognettis diſ.*27.

Occaſione autèm iſtius cauſæ, reflecte-
10 bam ad eam quęſtionem, àn ſcilicèt huiuſmodi vſuræ dotales deberentur, vbi dos abſquè temporis præfinitione promiſſa eſſet ad omne viri beneplacitum vel requiſitionem, quo caſu vſuras non currere, donec vir requiſieritt, enent *Adden.ad Buratt.dicta deciſ.*159.*num.*14.*& Gratian.diſcept.*726.*nu.*5. allegantes *Caſtrenſ.conſ.*11.*num.*4.*lib.*1.*& Rota deciſ.* 571.*num.*4.*par.*1.*recen.*; Contrarium verò tenent idem *Gratian.diſcept.*143.*nu.*15.*Ludouic.deciſ.Lucen.*21.*num.*48. *Rauden.conſ.*39.*num.*15.*lib.*1. *Staiban. de intereſſe quæſt.*1.*tit.*3.*num.*8 *&* 9., et hæc videtur probabilior ac omninò recipiẽda opinio, quoniam verba prædicta nõ videntur adiecta, vt conditionem vel dilationem inducant, ſed potiùs admonitionem vt celerius fiat iuxtà *text. in l. cum ſtipulatus ſim* 113. *ff. de verborum oblig.*, *vbi Bart.& cæteri*, quia vir incipiendo ferre onera matrimonij cenſetur ità ſuum beneplacitum declarare ac dotantem interpellare, *vt ex Bart. in l.* 5. *ff.ſolut.matrim.*& alijs obſeruat *Leotar.de vſuris quæſt.*28.*nu.*23.; Auctoritates autem ponderatæ *per Gratian. & adden.* ad

ad Buratt. nõ percutiunt iſtos terminos, quoniam *Caſtrenſ.* loquitur de ſolutione conuenta intrà terminum arbitrio tertij declarandum, *Rota verò dicta dec.* 471. *par.* 1. *recen.* excitat ſolum motiuum factum à parte, ſed nihil firmat, alijq; allegati loquuntur de expreſſa dilatione, quinimò neque idem *Gratian.* determinatè loquitur, ſed incidentèr per verbũ *quicquid ſit*, vndè propterea huiuſmodi propoſitio nullatenùs recipienda eſt, niſi quandò facti circumſtantiæ ità ſuadeant iuxtà caſum de quo *in Romana dotis* 10. *Decembris* 1660. *coram Taia*, de quo ſupra *in Romana fructuum pro Principe Sabello diſ.* 112., quià nempè ſocer mẽſam nummulariam exercens, atq; pecuniam numeratam ſemper ſolutioni prõptam habens, promiſerit dotẽ ad omne beneplacitum viri, qui non habens fortè occaſionem inueſtiendi eam tanquàm in menſa nummularia depoſitam, ibi relinquere voluerit, quale verè eſt dictæ deciſionis in eo caſu ſolidum fundamentum cum alijs ad materiam *d. diſ.* 161.

BITETTEN.

BONORVM PRO ILLIS DE NICOLÓ CVM CAROLO MARIA CALÓ

Caſus deciſus per Rotam pro Calò & pendet.

De fructibus ſeu vſuris dotalibus, An ab illarum curſu excuſetur dotis debitor ob iuſtam credulitatem ſe non eſſe debitorem; Et an per receptionem ſortis cenſeantur remiſſæ; Et de illarum præſcriptione ſeu tacita remiſſione per ſilentiũ longi vel longiſſimi temporis.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *Deciſio cauſæ, et deciſionis fundamenta.*
3 *Debitum iuratum exigit præſcriptionem quadragenariam.*
4 *Quod iuſta cauſa ſeù credulitas excuſet à curſu vſurarum dotis vel lucri.*
5 *Quæ in præſenti eſſent iuſtæ excuſantes.*
6 *Vſuræ dotales conſtante matrimonio non debentur ratione moræ ſed propter onera matrimonij, et ideò incertitudo vel illiquiditas non excuſat.*
7 *Minuſq; excuſat non implementum creditoris vel aliud impedimentum adinſtar fructuum recompenſatiuorum* ex l. curabit.
8 *Quod in hac facti ſpecie intret excuſatio, et de ratione.*
9 *Quomodo doctrinæ & auctoritates intelligi ac applicari debeant.*
10 *De concluſione de qua ſupra num.* 3., *et quando dicatur debitum iuratum.*
11 *De præſcriptione in annua præſtatione ſeù fructibus debitis pendente ſolutione ſortis.*
12 *Datur diſtinctio terminorum qui in hac materia cadunt pro euitando debito vſurarum dotalium.*
13 *De materia præſumptæ ſolutionis fructuum ſeù vſurarum dotalium.*
14 *De materia præſcriptionis eorumdem fructuum ſeù vſurarum.*
15 *Preſertim àn & quando obſtet mala fides in principali debitore.*
16 *Mala fides præſumpta non obſtat, neq; in hoc ius ciuile correctum eſt per ius Canonicum.*
17 *Quod ſilentium longum decem annorum ſufficiat ad præſumptam remiſſionem vſurarum dotalium.*
18 *Contrarium quod requiratur tempus longiſſimum* 30. *annorum.*
19 *Quod vbi adeſt tempus longiſſimum omnes concordent.*
20 *Opinio auctoris quomodo iſta quæſtio decidenda ſit.*
21 *De differentia inter præſcriptionem præſumptam*

ſumptam, et iſtum caſum præſumptæ voluntatis gratuitæ dilationis.

22 *Donatio in dubio non præſumitur, ſed excluditur.*

23 *Quomodo aliæ circumſtantiæ in propoſito attendi debeant.*

24 *De coniecturis & adminiculis particularibus inducentibus præſumptam remiſſionem ſeù non agnitionem vſurarum.*

25 *An vſuræ dotales debeantur in eo quod excedunt onera matrimonij remiſſiuè.*

26 *Quod vir recipiendo ſortem ſibi præiudicet in vſuris debitis ex ſola diſpoſitione iuris.*

27 *Contrarium verius.*

28 *Vſuræ dotales dicũtur debitæ iure actionis & ex ſtipulatione ſtante clauſula generali* pro quibus omnibus, *vel ſimili.*

29 *Circà taxam ceſſante conuentione defertur conſuetudini, vel Statuto loci.*

30 *Taxa ad ſeptem prò centenario in Regno Neapolitano eſt probabilis, et de taxa Statutaria Vrbis.*

DISC. CXV.

1 Nito matrimonio vſque ab anno 1609. inter Annam de Nicolò, ac Propertium Calò cum dote ducatorum 5500. conſtituta per Octauium patrem, atque ſolutis ducatis 5000. circiter, illinc ad triennium eiuſdem Annæ fratres præfati Octauij patris interim defuncti hæredes, dederunt in cauſam reſidui quoddam prædium; Poſt ſilentium autem annorũ 28. Propertius præſupponendo ſe eſſe creditorem in ſumma reſiduali ducatorũ 294., pro iſta inſtrumentũ liquidauit in forma ritus M.C.V. in illa Regia Audientia Tranenſi, vnde dicti fratres ex dicto rigoroſo iudicio executiuo ſoluere coacti ſummam prędictam, iudicium inſtituerunt in Sacro Conſilio Neapolitano ſuper inofficioſitate dictæ dotis, ad effectum eius partem repetendi, dictoque iudicio pendẽte, Propertius ceſſit Carolo Mariæ filio fructus dotales pro dicto tempore decurſos pro dicto reſiduo, vnde ceſſionarius in Curia Archiepiſcopali Barenſi contra præfatos de Nicolò obtinuit immiſſionem in Saluiano ad quædam bona, confirmatam etiam in gradu appellationis ab A.C., et commiſſa cauſa *in Rota coram Cerro*, pro dictæ immiſſionis ac ſententiarum confirmatione reſpon-
2 ſum fuit ſub diebus 28. *Februarij* 1667. *et* 23. *Ianuarij* 1668., ſed conceſſa denuò audientia coram eodem, et repropoſita cauſa, 8. *Aprilis* 1669. dilata fuit reſolutio, atque in hoc ſtatu cauſa pendet.

Primæ deciſionis fundamenta conſiſtunt in generalibus, ſuper debito ſcilicet dictorum fructuum conſtante matrimonio iuxta vulgarem *textum in cap. ſalubriter*, ac ſuper eorum taxa ad rationem ſeptem pro centenario iuxta conſuetudinem regionis per teſtes probatam, atq; reſpondendo ad taciturnitatem longiſſimi temporis annorum 30. & vltrà, dicitur, quod cum ageretur de contractu iurato perpetuante actionem, idcircò ad inducendam præſcriptionem non ſufficit lapſus annorum 30., ſed requiritur
3 tempus quadragenarium iuxta firmata *in Bituntina cenſus coram Corrado deciſ. 373. num. 11. part. 9. recent.*; Secunda verò deciſio, immorando ſolùm in altero motiuo, quod per receptionem dictę ſortis reſidualis, cenſerentur remiſſi fructus, inſiſtit magis in facto quàm in iure, àn adeſſet necne proteſtatio ſeù declaratio dd. fructuum præſeruatiua.

In repropoſitione igitur, Ego ſcribens pro illis de Nicolò reis conuentis, inhærendo iam deductis in præcedentibus diſputationibus, quibus deciſiones non ſatisfaciunt, etiam cum aliquo ſenſu veritatis dicebam, huiuſmodi reſolutiones, vel parùm probabiles, vel ſaltem nimis aſperas, nimiumque leguleico rigori innixas videri ex pluribus fundamentis ac facti circumſtantijs, quæ vbi ſingularitèr ac de per ſe difficultates pati poſſint, eis tamen inſimul ac vnitim conſideratis, magna probabilitas huic parti aſſiſtere videbatur, ideoq; ex difficultatibus habitis in repropoſitione, credebam ſperari debere receſſum.

Singula enim fundamenta examinando; Præcipuum mihi videbatur illud iuſtæ credulitatis habitæ per dictos fratres, ſe non eſſe debitores, quinimò ius habere ad partis dictæ dotis repetitionem,

nem, ideoq; credulitatem prædictam, vbi etiam ex iudiciali euentu illa detegeretur erronea, probabiliter tamen & iuſtè
4 habitam ſufficere ad excuſationem à dictis fructibus ſeù vſuris dotalibus, vt in terminis fructuum dotalium, vt non debeantur ob litem cauſatam ab exceſſiua petitione firmatur per *Rotam in Anconitana dotis coram eodem Cerro deciſ.228. nu.15.& ſequen.par.9.recent.*; Et in terminis vſurarum ſeù interſuriorum ex Statuto Vrbis per viri hæredes debitorum mulieri pro lucro ſeù quarto, vt ab eis excuſet dubietas ſeù iuſta credulitas, quod lucrum prædictum non deberetur ad formam Statuti Vrbis, ſed iuxtà *Regiam pragmaticam primam de antephato Regni Neapolitani* firmatur *in Romana dotis 22.Iunij 1661. & 3.Martij 1662. coram Veroſpio* editis *in Romana dotis de Anguillaria ſeù de Albertinis*, de qua infrà *diſc.128.*

Ex eo autem dicti fratres iuſtam credulitatis cauſam habuerunt, quod facta fuit aſſignatio dicti prædij in cauſam reſidui de anno 1612., nullo conuēto
5 pretio, vndè probabiliter credere potuerunt illud abſorbere totum debitum, et quæ credulitas rectè confirmata fuit à ſubſequuto ſilentio viri per ſpatium annorum 28. poſt dictā aſſignationem, Vnde quicquid ſit de huius ſilentij effectibus in ordine ad præſcriptionem, vel remiſſionem, vt infrà, Certum tamen videbatur reſultare iſtum effectum eos confirmandi in dicta credulitate, confirmata etiam ab indubitato exceſſu ſeù inofficioſitate, ſuper qua litem etiam deinde vt ſupra inſtituerunt, dum ſupponebatur magis importare hanc dotē vni filiæ conſtitutam, quàm reliquum aſſem pro alijs decem filijs remanentem, atq; ità comprobata ad euidentiam remanere videbatur illa fatuitas patris, quā filij rei conuenti de tempore huiuſmodi conſtitutionis dotis pro certo ſupponebant, quamuis non benè iuſtificarent; Quodque huiuſmodi iuſta credulitas excuſet, ideoque viro imputandum ſit cur pretium dicti prædij in cauſam reſidui habitū certificari non curauerit, vt debitores ſcirent ſe in aliqua ſumma tales remanere, firmatur in ſpecie *apud Peniam deciſ.522. num.3. & 4. iuxta impreſſionem Lugdunen.* aliàs *dec.408. iuxta Venetam.*

Iſtud fundamentum ità ſimpliciter, ac indefinitè ſumptum, reflectendo ad veritatem, mihi videbatur minus tutum, quoniam huiuſmodi fructus ſeù vſurę nō debentur ratione moræ, ſed principaliter in recompenſam onerum matrimo-
6 nialium tanquam illorum reſtauratiuæ ac adinſtar illorum fructuum recompenſatiuorum ad quos tenetur emptor rei fructiferæ pendente pretij ſolutione, donec habet in manibus rem & pretium iuxta terminos *textus in l.curabit Cod.de action.empti*, Vnde propterea quicquid teneant *Caſtrenſ.conſ.11.nu.4.lib.1.Martius Medices deciſ.Senen.exam.7.num.43 & ſequen.& Rota apud Peniam vbi ſupra*, ac dubitari etiam videatur *apud Gregor. deciſ.573.num.6.& 7.*, magis communiter receptum videtur debiti incertitudinem vel illiquiditatem non tollere ſeù impedire huiuſmodi fructuum ſeù vſurarum curſum, Vt agendo de caſu quo dotis quantitas vel ſoluendi modus in tertij arbitrium collatus eſſet, ſiue quod cōſtituta dote in quātitate, data eſſet aliqua bona ſub futura æſtimatione, quod iſta, vel reſpectiuè certificatione ſequuta, ea retrotrahatur ad ſuum initium, atque fructus interim debeantur, in ſpecie firmant *Herculan. in l. de diuiſ. ſolut. matrim.num.7.Rodriquez de ann. reddit. lib.3. quæſt.7. num.48. ampl.6. Surd.de alim.dicto tit.1.quæſt.42.num.13.& conſ. 269.num.3.Ludouic deciſ.Lucen.21. n.49. Giurb.dec.72.num.2.& ad conſuet. cap.3. gloſ.5.num.50.& gloſ.7.num.83. Leotar. de vſur.quæſt.28.num.13. Staiban. de intereſſ.dicta quæſt.1. num.23.& ſeqq. Boſſ. de dot.cap.20. nu.33.cum ſeq. Rota in Bonon.dotis 18.Martij 1648.Dunozetto* inter ſuas *deciſ.796.& in eadem 10.Martij 1651. Peuting.Rauēnaten.dotis 11.Iunij 1660. Albergato*, atq; in ſpecie *Leotar. dicta quæſt.28. num.14.* confutat dictam opinionem *Caſtrenſis & ſequacium*, et habetur *diſc.161.*

Ac etiam adinſtar dictorum terminorum *legis curabit* de quibus *apud Leotar.quæſt.27.num.29.& ſeqq.Duran. deciſ.34.num.26. & ſequen.*, ac frequenter in ſua materia *ſub tit.de vſuris*, idem di-
7 cendum eſt, quamuis dotans iuſtam habuerit

buerit cauſam non ſoluendi, atque à mora excuſaretur ex facto & culpa ipſius viri, puta quia conuentam cautionem non præſtet, ſiue alia promiſſa non adimpleat, ex dicta ratione, quod huiuſmodi fructus non debentur ratione moræ, ſed propter onera matrimonij & in eorum reſtaurationem, vt iſtos terminos *capit.* ſalubriter *& l. curabit parificat Leotar. dicta quaſt. 28. num. 22.* & alibi.

Verùm in hac facti ſpecie ob eius particulares circumſtantias, etiam reflectendo ad veritatem, contrarium mihi probabilius videbatur, ex ceſſante ſcilicet æquitate, cui innixa eſt diſpoſitio di-
8 cti textus *in l. curabit*, vt emptor non ſit in lucro cum aliena iactura, percipiendo fructus ex re, cuius pretium non ſoluit, habendo vtrumque in manibus, quod adinſtar & per aſſimilationem dici poteſt in dotante, qui lucrum ità reportaret exemptionis ab illo onere, quod aliàs non ſequuto matrimonio ſibi incumbebat alendi filiam vel ſororem reſpectiuè, quam interim dote non habita aluit vir; Iſta ſiquidem æquitas in præſenti ceſſabat ob alteram maiorem æquitatem reſultantem ab exceſſu huiuſmodi dotis adeò imprudenter & inofficiosè conſtitutæ in aliorum filiorum in tanto numero ſupplantationem, dum agebatur de modico reſiduo, atque pars ſoluta longè excedebat id quod matrimonij oneribus ex more regionis congruebat, ideoque dato etiam quod in ſtricta iuris cenſura non iuſtificaretur vera dotis inofficioſitas, vel re & conſilio, vel re tantùm, ad effectum annullationis, vel reformationis reſpectiuè, Adhuc tamen id videbatur ſatis conſiderabile ad effectum faciendi ceſſare dictam æquitatem, cuius ratione, etiam ceſſante mora, iuſtaque excuſatione accedente, adhuc huiuſmodi fructus ſiue vſuræ debentur; Quarè iſtius præſertim controuerſiæ occaſione aduertebam ad id quod mea frequens eſt dicendi conſuetudo, quod in iudicando vel conſulen-
9 do erroneum ſit procedere cum regulis & concluſionibus generalibus, atq; deciſiones vel auctoritates aliquid firmantes cuicumque caſui indefinitè applicare, cum tota peritia conſiſtat in applicatione congrua ad caſum ſpecialem ſpecitatis eius particularibus circumſtantijs.

Alterum erat fundamentum diuturni, ac longiſſimi ſilentij, cui vt ſuprà dictum eſt, prima deciſio reſpondet cum terminis generalibus formalis præſcriptionis debiti iurati, vt non ſufficiat tēpus tricenarium, ſed quadragenarium
10 requiratur iuxta plenè deducta *dicta deciſ. 373. par. 9. recent.*, cum qua ſimpliciter proceditur, *vt ſupra num. 3.*

Iſta reſponſio dupliciter corruit, Primò ex defectu præſuppoſiti, quod ageretur de debito iurato; Licèt enim in inſtrumento dotali adeſſet iuramentum, quod hodie ſaltem de facto dici poteſt de clauſulis apponi ſolitis de ſtylo ac formulario Notariorum, abſque eo quod partes ad id ſpecialiter aduertant, eiuſque vim percipiant, vt antiquitus erat, vt alibi aduertitur, Attamen in dicto inſtrumento nulla continetur conuentio huiuſmodi fructuum, qui non ex partium conuentione, ſed ex legis diſpoſitione debiti dicuntur, Vnde quicquid ſit, àn propter clauſulas in eodē inſtrumento contentas dici valeat etiam ex iuris vel DD. ſubtilitate eos eſſe debitos iure actionis necne, vt infra in proximè ſequenti tertio fundamento, illud tamen certum videtur, vt ſuper ijs non adſit explicitum iuramentum, prædicti ac aliorum effectuum productiuum, cum dici non valeat partes iuraſſe ſuper eo quod non conuenerunt, neque cogitauerunt; Et ſecundò quia *in dicta deciſ. 373.*, ac in alijs ibi allegatis agitur de formali præſcriptione debiti expreſsè in conuentionem deducti, et quodammodò de ſui na-
11 tura impræſcriptibilis, vt eſt annuus cenſus, in quo ſors vtpotè non debita & irrepetibilis nunquam cadit ſub præſcriptione, quæ ſolùm capit fructus exigentes tot præſcriptiones, quot ſunt anni iuxta opinionem Citràmontanorum, quam Rota ſequitur; Et tamen in ca cauſa, in qua adhuc indeterminatus, àn Aduocati munus ſuſcipere deberem, ſcribebam, quamuis elaboratus deciſionis extenſor digrederetur, tàm ad iſtam concluſionem quàm ad alteram malæ fidei principalis debitoris influentis in primum hæredem, quæ paritèr ad rem in præſenti deduci potuiſſet, ipſa tamen deci-

deciſio de facto admittit prǫſcriptionem tricennalem, decernendo aſſociationem pro fructibus à 29.annis citrà, vt eſt cõſueta Curiæ praxis.

Extraneos autem dicebam huiuſmodi terminos præſcriptionis à caſu noſtræ controuerſiæ, in quo Ego fundamentum conſtituebam pro reis conuentis, non in formali præſcriptione debiti iam cõtracti & nati, ſed in remiſſione ſeù non agnitione ac voluntate, nè illud naſceretur; Ad quod clarius comprobandum tollendaque æquiuoca de facili reſultantia ex promiſcuo vſu diuerſorum terminorum, quem aliqui potius collectores quàm DD.in propoſito habere ſolent,
12 aduertebam in hac materia fructuum dotalium tres cadere diuerſos terminos ex parte dotantis debitoris adhiberi ſolitos, Vnum ſcilicèt præſumptæ ſolutionis ex longo ſilentio cum alijs adminiculis reſultantis; Alterum formalis præſcriptionis debiti iam contracti atque in eſſe producti; Et tertium tacitæ ſeù præſumptæ remiſſionis, ſeù beneuolæ & gratæ voluntatis viri creditoris patientis dilationem, nè tales fructus ſeù vſuræ currant, et ſic impedientis, ne debitum oriatur, qui termini ſunt inter ſe longè diuerſi, vtpotè per omnino diuerſas regulas metiendi.

Quatenus enim pertinet ad primum præſumptę ſolutionis, ille cadit indefinitè ſuper omnibus huiuſmodi fructibus etiam in ſtipulationem expreſ-
13 sè deductis, cum cadat quoque in ipſamet ſorte principali, neque in hoc deſideratur requiſitum bonæ fidei, ob quod ipſe principalis debitor nunquam præſcribit *ad vulgarem textum in cap.finali de præſcript.*, et quod iuxta vnam opinionem, de qua *dicta deciſ.373.part.9. recent.nu.12. & 13.* transfunditur etiam in primum hæredem, quoniam non eſt præſcribere, ſed præſumere ſolutionem, vt habetur pluries *ſub tit. de credito*, ac etiam hoc eodem tit. præſertim *ſupra in Beneuentana diſc.29.* in propoſito prǫſcriptionis Statutariæ facilius cadentis in fructibus quàm in ſorte ob differentiam, quam ita Statuentibus facere placuit.

Minuſque deſideratur alterum certi & determinati temporis requiſitum in formali præſcriptione neceſſarium, cum longum ſilentium ſit quidem vnum ex adminiculis & præſumptionibus, abſque tamen certa temporis meta, cum in huiuſmodi quæſtione, potius facti quàm iuris, totum pendeat ab alijs adminiculis & præſumptionibus pro iudicis prudenti arbitrio ex ſingulorum caſuum particularibus circumſtantijs regulando, vt in proppropoſito præſumptæ ſolutionis fructuum dotalium, ac etiam ipſius ſortis habetur *diſc.67. cum pluribus ſeqq.*, Et generaliter in quocũque debito pluries in ſua materia *ſub tit. de credito* iuxta celebres deciſiones 13. *Afflict.105.Surdi 124.Merlini cum ſimilibus*; Dari enim poteſt, quod alijs adminiculis & præſumptionibus vrgentibus, in vno caſu etiam breue tempus ſufficiat, et quod in altero longum vel longiſſimum ob deficientiam aliarum præſumptionum, ſiuè propter obſtantiã cõtrariarum ſit inſufficiens, vnde propterea nimium clarus Leguleicus error eſt, quem frequenter experimur, huiuſmodi quęſtiones regulare cum deciſionibus ſiue auctoritatibus diuerſos caſus percutientibus, illas indefinitè cuicumque caſui applicando, vt etiam in dote confeſſata, alijſque materijs adminiculatiuis, ſeù præſumptiuis frequenter cum eodem errore procedi videmus.

Quouerò ad alterum terminum præſcriptionis, certum eſt, quod cum non agatur de rebus corporalibus, ſed de iuribus & actionibus, non intrat vſuca-
14 pio triennalis cadens in mobilibus, neque præſcriptio decem annorum inter præſentes, et 20. inter abſentes, ſed cadit præſcriptio longiſſimi temporis 30. vel 40. annorum, iuxtà generalitatem textus in *l. omnes & l.ſicut Cod. de præſcript.30.vel 40.annorum*, vt in ſpecie cæteris relatis aduertitur *per Rotam deciſ.144.num.3. apud Poſt.de manut & Altograd.conſ.30.num.3.& ſequen.lib.1.* ac paſſim aduertunt *Alciat.,Menoch., et cæteri*, de quibus infrà in tertio termino præſumptæ remiſſionis, expreſsè proteſtãtes non agere de prǫſcriptione, quam in propoſito, tali etiam longiſſimo tempore accedente nimium difficile, ac rarum eſt ad praxim ſeù perfectionem deducere, Tum ob pupillarem ætatem creditoris, quæ illam obdormire facit, Tùm etiam ob reſtitutionem in integrum,

quæ ratione minoris ætatis, vel abſentiæ, aut iuſtæ ignorantiæ, ſiue ex alia cauſa ex clauſula generali, *ſi qua mihi*, iuxta opinionem in foro receptam, etiā aduerſus longiſſimam præſcriptionem conceditur; Ac etiam quoad hos fructus intrat eadem quæſtio inter vltramontanos & citramontanos, de qua dicta *deciſ.373. part.9.*, An ſcilicet vnica præſcriptio ſufficiat, vel potius tot requirantur, quot ſunt anni, dum dici poteſt etiam debitum conditionale quod ſingulis annis naſcitur, vt in præciſis terminis fructuum dotalium aduertitur *per Rotam deciſ.671. part.4. recent. tom.3.*

Prout intrat etiam inſpectio malæ fidei impeditiua præſcriptionis ratione peccati etiam per mille annos iuxtà *dictum text. in cap. finali de præſcript.*, ad

15 quem tamen effectum nimium refert, àn huiuſmodi fructus ſeù vſuræ in ſtipulationem expreſsè deducantur necne, vt primo caſu intret hoc impedimentum, ſecus autem in ſecundo, in quo fructus debentur ex ſola diſpoſitione iuris, vnde mala fides debitoris, vel non adeſt, vel illa eſt præſumpta, quæ non ſufficit, quoniam cum ratio dicti textus in *cap. finali* fundetur in peccato, requiritur mala fides vera & poſitiua, per quam aliquis certò ſciat ſe eſſe debitorem, non autem vbi adeſt ſolùm mala fides præſumpta, in qua ius ciuile remanet incorrectum, vt in his ſpecialibus terminis aduertunt

16 *Alciat. regul.1. præſumpt.32. in vltimis verbis, Menoch. lib.3. præſumpt.25. nu.9.*, et generaliter *poſt Bald. in l. vltima numer.11. Cod. vnde vi* & alios *Couarru. in regula poſſeſſor part.2. §.8. num.3. Rota deciſ.270. num.10. part.6. recent.* & communiter; Quemadmodum enim hæres in teſtamento ſcriptus quamuis certo ſciat ſe eſſe debitorem legatorum vtpotè cōtentorum in eodem teſtamento à quo ipſe ſuum ius metitur, adhuc præſcribit per tempus lōgiſſimum, quia dicere poteſt ità ſe fuiſſe conſtitutum in bona fide vel iuſta credulitate, quod legatarius noluerit agnoſcere legatum, ità debitor dotis dicere poteſt ſe bona fide credidiſſe quod vir exiturus non eſſet durus exactor etiam vſurarum, ſed quod gratuitam dilationem concedere voluerit.

Quamuis autem omnia præmiſſa, tam primum præſumptæ ſolutionis, quàm alterum formalis præſcriptionis terminum percutientia extranea eſſent à caſu controuerſiæ, dum neque in vno, neque in altero fundamentum conſtituebatur; Attamen citrà euagationis vitium ea inſinuabantur ad tollenda æquiuoca, cum quibus per ſcribentes in contrarium procedebatur, iſtos terminos confundendo, atque cumulando auctoritates, quæ eos percutiunt, vt ſcilicèt oſtenderetur illas à caſu extraneas eſſe, cum in huiuſmodi diſtinctionibus ſeù congrua applicatione omnes quæſtiones hodie reſidere ſoleant.

Tertius demum eſt terminus proprius ac præciſus, cum quo in iſta controuerſia dicebam procedendum eſſe, præſumptæ ſcilicet remiſſionis, ſeù verius non agnitionis, ac voluntatis concedendi dotis debitori hanc beneuolam dilationem abſque aliquo vſurarum grauamine, ſuper quo DD. nimium certare videntur ſuper tempore, àn ſcilicèt illud ſufficiat longum, vel requiratur longiſſimum; Quod enim ſufficiat longum de-

17 cem annorum, ſed non admittatur minus, tenent, *Bald. ſiue Dionyſius ſub nomine Baldi conſ.474. lib.3. Alciat. de præſumpt. regul.1 præſumpt.32. num.7.* & alij relati *per Menoch. lib.3. præſumpt.25.*, *et per Leotar. de vſuris quæſt.92. num.3. & ſequen.*, iſtam opinionem putantes veriorem.

Contrariam verò, quod non ſufficiat decennalis, ſed requiratur tempus longiſſimum 30. annorū tenent *Bart. Alex., Roman.*. et alij *in l. quæ dotis ff ſolut. matrim., vbi Barboſ. n.46. & ſequen*, iſtamq;

18 veriorem profitētur, et ſequuntur *Surd. de alim. tit.1. quæſt.42. nu.90. & ſequen. & n.110. Medices deciſ.60. & exam 37. Fontanell. de pact. clauſ.6. gloſ.2. part.6. num.21.* benè *Altograd. conſ.30. num.10. cum ſequen. lib.1. Rota apud Buratt. deciſ.159. num.2. & apud Gregor. deciſ.93.*, *in Romana Saluiani 4. Decembris 1643. Veroſpio, et in alijs*, pluresque pro vtraque ſententia cum ſolita indigeſta collectione abſque diſcurſu refert *Amat. reſol.43. num.19. cum ſequen.*, Et alios etiam plenè pro vtraq; ſententia colligunt *Caſtil. 8. tom. controu. cap.50. numer.39. & ſequen. & Boſſ. de dot. cap.20. num 72. cum ſeq.*

Omnes

Omnes autem concordare videntur, quod vbi præſertim non agitur de vſuris expreſſè in ſtipulationem deductis, tempus lõgiſſimũ ſufficiat, vt præſertim
19 *Fontanell.vbi ſupra num.*17., vbi quod tunc eſt ſine dubio, *Amat.dicto cap.* 43. *nu.*21., vbi quod omnes ferè id firmant, ſequitur *Caſtill.dicta controu.*50. *nu.* 43. apud quos alij, et præſupponitur in dictis Rotæ deciſionibus, Vndè patet quæſtionem eſſe inter tempus longũ & longiſſimũ, ideoq; iſto quoq; accedente, videtur extrà quæſtionem, vnde propterea, dum in hac facti ſpecie habebamus tempus longiſſimum, nulla ſuberat neceſſitas examinandi vnius vel alterius opinionis maiorem probabilitatem, dũ retenta etiam ſecunda magis rigoroſa contra debitorem, adhuc habebatur intentum.

Mihi verò omninò verius videbatur, adinſtar primi termini pręſumptæ ſolu-
20 tionis, iſtam eſſe quæſtionem voluntatis, et ſic potius facti quàm iuris, non recipientem certam ac generalem regulam, ſed decidendam prudentis iudicis arbitrio ex ſingulorum caſuum particularibus circumſtantijs, alijſq; adminiculis ac præſumptionibus coniungendis cum ſilentio, iſtud capiendo tanquam vnum ex adminiculis, non autem tanquam ſimpliciter ac de per ſe productiuum huius effectus, in quibus terminis & cũ quo præſuppoſito *Surd.*, *Fontanell.* & cæteri credunt requiri tempus longiſſimum, confundendo iſtos terminos remiſſionis cum illis præſcriptionis, ſeù etiam præſumptæ donationis, qui ſunt diuerſi diuerſam rationem habentes.

Pręſcriptio enim regulariter eſt in iure
21 odioſiſſima tanquam ſpecies pœnæ negligentiæ, ita auferendo rerum dominiũ vni, et dando alteri contendenti de locupletatione cum aliena iactura; Idemq; dicendum eſt de donatione, quæ ſupponit præcedens rei dominium in donatore, à quo ita abdicetur ac transferatur in donatarium pariter contendentem de lucro, ac locupletatione cũ alieno damno, vnde propterea lex ſeù legis præſumptio in donationibus reſiſtit, illæq; in
22 dubio non præſumuntur, omniſque poſſibilis intellectus capitur pro excluſione *ad tex.in l.cum de indebito ff. de probat.& communiter DD.de quibus Caualer. deciſ.*603.*deciſ.*41.*num.* 1. *& ſeq.par.* 9. *rec.*, *& frequenter*.

Non ſunt autem iſti termini noſtri, quoniam debitor ita ab huiuſmodi vſuris excuſandus, nihil acquirit de nouo, neque contendit de lucro ſeu locupletatione, minuſque diminuitur patrimoniũ creditoris, vel aliquod ius quæſitũ amittitur, itaut dicatur contendere de poſitiuo damno vitando, ſed agitur ſolùm de non quærendo id, quod aliàs quærere poſſet, et ſic de non quærendo, Siue de remittendo debitori quemdam iuris rigorem, atque cum eo exercendi beneuolentiam & gratuitam dilationem ſaltem ita veriſimilitèr opinatam ab ipſo debitore, qui aliàs non obdormitaſſet, neque curaſſet fieri tantum fructuum cumulũ, quod eius patrimonij ſupplantationem cauſare poteſt, ſed potius fuiſſet ſollicitus de ſolutione ſortis, ſiue de eorumdem fructuum ſolutione minutatim in ſingulos annos; Cumq; in hac materia coniecturali præcipuum ac maiorem locum occupet veriſimilitudo vel inueriſimili-
23 tudo, Hinc proinde nõ pro limitationibus vel declarationibus regulæ, vt plures ex noſtris, cũ diſcrepãtia inter ſe faciũt, ſed pro adminiculis, coniungendis cum tempore, conſiderandæ ſunt illæ circumſtantiæ quę per eos ponderari ſolent, nempè maioris vel minoris affectionis, et àn dotis debitor ſit ipſamet vxor, aut ſocer, ſeù ſororius, vel reſpectiuè extraneus, et an vir ſit diues id veriſimilitèr non curaturus, vel pauper, cum ſimilibus præſumptionibus & adminiculis, ex quibus pendet etiàm determinatio temporis, quod reſpectiuè maius requiritur, vel minus ſufficit, iuxta numerũ & qualitatem aliarum circũſtantiarum & adminiculorum, quæ attendi debent cum conſueta regula in coniecturalibus & ambiguis perpetuò attendenda, *vt ſingula, quæ non proſunt, vnita iuuent*.

Applicando igitur ad rem, plura concurrebant huius rigoris remiſſionem in creditore veriſimiliter inducentia, Tum ob diuturnum ſilentium etiam longiſſi-
24 mum, quod ſolùm in ſenſu plurium ſecundam opinionem magis rigoroſam tenentium, ſufficit; Tum etiam ob ſanguinis coniunctionem, dum agebatur cum fratribus vxoris, fortius verò (et in quo pro meo iudicio magnæ veriſimili-

tudinis fundamentum conſtituebam,) quod non agebatur de integra dote, ſiue de notabili parte, itaut partis ſolutę fructus nō ſufficerent ad onera matrimonialia, pro quibus vir dici poſſet damnificatus de proprio patrimonio, ſed agebatur de modico reſiduo adhuc illiquido ac incerto, atque dos iam ab initio ſoluta, attenta qualitate perſonarum ac more regionis, erat nedùm congrua, et ſufficiens ad onerum ſupportationem, ſed etiam exceſſiua, itaut in hoc reſiduo vir vſuras prætendens, magis de lucro, ac odioſis acceſſionibus contendere diceretur; Adeoùt pluriū ſentētia ſit, huiuſmodi fructus vel vſuras onera matrimonij
25 excedentes non deberi, vt *ex Vgolino, Rodriquez, et alijs plenè* ſubſtinet *Leotar. de vſuris quæſt.28.num.62.cum ſequen.*, *vbi num.66.* expreſsè negat aſſumptum *Fontanella de pactis clauſ.5. gloſ. 8. par. 15.num.6.& ſequen.& Auendani de cenſibus cap.10.num.9.& ſequen.*, vt huiuſmodi onera non recipiant æſtimationē; Quicquid enim ſit de veritate vnius vel alterius opinionis, atque admiſſa etiam illa *Auendani & Fontanellæ*, quæ in foro de facto magis recepta videtur ob plura inconuenientia ex huiuſmodi calculis & valutationibus aliàs reſultantia, ac etiam ex communi vſu, Adhuc tamen iſta quæſtio ſatis in propoſito conſiderabilis videtur, ad effectum facilius inducendi dictā præſumptionem, quodque vir ita magis de lucro, quàm de damno contenderet.

Magnum quoque adminiculum reſultare ponderabam ex dicta circumſtātia nimium exceſſiuæ vel indiſcretæ dotis vni filiæ conſtitutæ, ſtante magno numero aliorum decem filiorum, ac exiguitate patrimonij vnde propterea habebāt alij filij prętenſionem actionis inofficioſæ, ad exercitium etiam demum vt ſuprà deductam in Sacro Conſilio, ita enim vir, qui ſupponebatur ſagax & iuris peritus, prudēter curauit cognatos obdormitare, abſtinendo à petitione iſtius modici reſidui, quod veriſimiliter debitores putarunt negligendum fore, quæ omnia inſimul ponderata rem in claris ponere videbantur.

Tertium huius partis fundamentum, in quo in primis diſputationibus alij defenſores potiſſimum inſiſtebant, erat
26 accepta ſolutio ſortis, qua ceſſata non poſſunt amplius peti vſurę quoties non adeſt earū expreſſa ſtipulatio, ob quam illæ dicantur debitæ iure actionis, minuſq; adeſt Statutum eas decernens, ob quod vtpote debitæ condictione ex Statuto, iure actionis magis, quàm iudicis officio deberi dicātur, ſed agitur de vſuris dotalibus debitis ex ſola diſpoſitione legis, quas iuxta magis communem & veram opinionem, dicendum eſt, deberi potius officio Iudicis, quo caſu peti non poſſunt, cum acceſſorium ſtare non poſſit ſine principali iuxta communem diſtinctionem *DD. in l.centum Capua ff.de eo quod certo loco*, de qua in ſpecie *poſt Bald.in l.ſi marito §.finali ff ſolut.matrim. et in l. finali §. præterea Cod.de iure dotium*, ac alios antiquiores ab eis relatos tenēt *Gabr.conſ.145.lib.2. Surd. de alim. tit.1.quæſt.43.nu.9.cum ſequen. Gratian. diſcept.455.num.26.cum ſequen. Merlin. lib.1.controu.28.nu.13.*, *de Marin.reſol. 198.num.3.lib.1.* latè alios referēs Amatus *dicta reſol.43. num.53.& ſequen.Leotar.de vſuris quæſt.91. num. 14. cum ſequen.*, *vbi num.34. cum. ſequen.* alijs relatis nimium ſe diffundit in reijciendo illud fundamentum, in quo prima huius cauſæ deciſio inſiſtit, proteſtationis ſcilicet factæ per virum, recipiendo ſortem, vt ea tanquam contraria facto non ſuffragetur.

Iſtud fundamentum mihi videbatur parùm tutum, quamuis more Aduocati cauſæ inſeruientis, colendo motiua ab
27 alijs excitata, in eo quoquè inſiſterem, Tum quia Rota tenet contrariam ſententiam, potiſſimè vbi proteſtatio accedit, vt apud *Gregor.& Adden.deciſ.93. Penia dec.350.iuxta Venetam* aliàs *451. iuxtà Lugdunen.*, et rationibilius quidem etiam ſine proteſtatione, cum non agatur de odioſis ac lucroſis acceſſionibus, ſed de reſtauratione damni, iuxta ea quę in ſimilibus terminis fructuum recompenſatiuorum ex ęquitate *l.curabit*, benè diſcuſſo articulo habentur per *Rotam dec.315.par.4.rec.tom.2.* cuius fundamēta & rationes benè adaptantur, cum iſti termini ſimbolizent vt ſupra; Tum clarius, quia licèt huiuſmodi vſuræ in ſtipulationem expreſsè deductæ non eſſent, adhuc tamen probabilius dicendæ veniebant conuentionales, atque debitæ iure

actionis

actionis ob clauſulam, *pro quibus omnibus obſeruandis &c.* in inſtrumento con-
28 tentam, ob quam tanquam ſtipulationē generalē ad omnia damna & intereſſe, iſtæ vſuræ in ſtipulationem deductæ cēſentur *Amat. dicta reſol.43.num.7., de Marin.reſol.166.num.37.lib.2. Hodiern. ad Surd.deciſ.240.num.19. Leotar. dicta quæſt. 91.nu.21.Rota poſt Zacch.de oblig. Camer.deciſ.244.num.4. & 275.num.5., et in Romana fructuum dotis 10. Iunij 1648.coram Peuting.impreſſ. deciſ. 206. num.7.& 8. par.10.rec.*

Adhuc tamē iſta ſub quæſtione cadentia ità conſiderabilia videbātur pro debitoribus excuſandis; Quibus etiam accedebat alterum fundamentum, magis tamen facti quam iuris, quod creditor petendo in Regia Audientia dictum iā aſſequutum reſiduum, illud petierit ſub nomine reſidui, vnde fatebatur de reliquo ſe eſſe ſatisfactum, licèt hoc in facto controuerteretur, Atq; ex his, reflectendo ad ſolam veritatem, credebam in repropoſitione ſperandum eſſe receſſum à dictis reſolutionibus.

In quarum prima agitur etiam de eo-
29 rundèm fructuū ſeù vſurarum dotaliū taxa ad rationem ſeptem pro cētenario iuxta illius regionis conſuetudinem per actorem probatam per teſtes, poſitaque dicta legitima probatione, deciſio eſt benè fundata, quoniam in hac materia quidquid plures contradicant, receptum eſt iuri municipali ſcripto vel nō ſcripto deferendum eſſe, et ſic Statuto vel conſuetudini, vt apud *Buratt.deciſ.65.n.3. & deciſ.247.poſt Zacch. de oblig. Camer. deciſ.280.num.19.par.6.recent.Amat.dicta reſol.43.n.8.cū ſeq.& & inf.diſ.161.*

Difficultas enim in materia iuris municipalis eſt circa ſubſtantiā huiuſmodi fructuum ſeù vſurarum in caſu quo de iure illæ non debeantur, niſi ſub certis requiſitis, vt ſunt fructus qui ſoluto matrimonio decernuntur mulieri contra hæredes viri debitoris dotis reſtituēdę, ſeu fructus eidem mulieri debiti per dotantem pro dote conſtituta & non ſoluta, Et tamen etiam in his receptum eſt Statuta vel conſuetudines, vbi ſe continent intra ſummam iuſtam ac veriſimilem, ſubſtineri ex deductis *per Leotar. quæſt.79.num.36.Buratt.& adden. deciſ. 65.Greg.& Adden.dec.93.& paſſim*, dum hoc iure in foro viuitur; Sed vbi agitur de fructibus conſtante matrimonio, vt in præſenti, itaut Statuti vel conſuetudinis operatio non ſit circa ſubſtātiam, ſed circa ſolā taxam, tūc nulla cadere videtur difficultas, potiſſimè vbi agitur de ſumma moderata, qualis in ea regione, quinimo in Ciuitate & toto Regno Neapolitano reputatur iſta ad ſeptē pro
30 centenario, *vt apud Capyc. Latr. deciſ. 175.num.36.Merlin.lib.2. controu. 16.*, vbi quod quodcumque aliud intereſſe etiam ſimplicis crediti non dotalis non taxatur ad minorem rationem quàm ſeptē, præſertim verò & abſq; principio dubitandi attēto tempore huius matrimonij: Et videmus in Vrbe, vbi ob longè maiorem pecuniarum affluentiam inueſtimenta in bona ſtabilia, cenſus, vel loca montium ſunt longè minoris fructus, et tamen Statutum decernit fructus dotales ad ſeptem cum dimidio, quamuis huiuſmodi Statuti obſeruantia communiter referatur cuidam leguleico in diſcreto rigori, dum de facto cernitur inueſtimenta vix aſcēdere ad quatuor pro centenario, taxa verò ſtatutaria eſt antiqua *ſub Gregorio XIII.*, quando inueſtimenta in bona ſtabilia, cenſus & loca mōtium huiuſmodi fructum ac maiorē reddebant, vnde aliqua non leuis admiratio reſultat, quod non reflectatur ad moderationem; Verùm in præſenti non fuit opus de his agere, dum denegabatur ſubſtantia debiti, qua poſita, probabilem credebam reſolutionem circa taxam, circa quam plura habentur *infra dicto diſc. 161.* vbi generaliter de hac materia vſurarum dotalium.

PRÆ-

PRAENESTINA

PRO

IOANNE BAPTISTA FELLO.

CVM N.

Reſponſum pro veritate.

An per receptionem dotis in ſorte principali præiudicatum cenſeatur fructibus, ſeù vſuris dotalibus decurſis, quin amplius peti poſſint. Et aliqua de eorumdem fructuum taxa ſeù quantitate, quandò dos ſolui promiſſa eſt in bonis, non autèm in pecunia.

SVMMARIVM.

1 *Caſus controuarſiæ.*
2 *An teſtamentum ad formam* cap. cum eſſes *ſubſtineatur in Vrbe, et diſtrictu ſtante Statuto.*
3 *De Statuto Vrbis diſponente mulierem non poſſe diſponere de dote, niſi in decima parte.*
4 *Per receptionem ſortis cenſetur præiudicatum in vſuris dotalibus debitis officio Iudicis, contrarium num.* 8.
5 *Quid vbi accedit proteſtatio.*
6 *Secus vbi debentur ex Statuto, vel alias iure actionis.*
7 *Quando ceſſante Statuto dicantur debitæ iure actionis.*
8 *Declaratur concluſio, de qua num.* 4., *vt ex canonica æquitate non cenſeatur præiudicatum.*
9 *Idem in fructibus recompenſatiuis debitis* ex l. curabit.
10 *Iſti fructus recompenſatiui, ac vſuræ dotales parificantur.*
11 *Retenta opinione, de qua num.* 4., *àn tali caſu vir actionem habeat contra dotantem pro alimentis præſtitis.*
12 *Vbi dos promiſſa eſt in bonis, vſuræ debentur ad ratam fructuum ipſorum bonorum.*
13 *Declaratur, et de alio caſu in idem.*

DISC. CXVI.

1 De tribus ex parte Ioannis Baptiſtæ pro veritate requiſitus fui. Primò àn teſtamẽtum ab eius vxore conditum coràm Notario & duobus teſtibus ad formam *cap. cum eſſes* inter liberos cum pluribus pijs oneribus ſubſiſteret; Secundò àn legata excedentia decimam partem dotis deberentur, vel potiùs ad limites dictæ quotæ reſtringẽda eſſent; Et tertiò num ipſe recipiẽdo ſortẽ dotis ſimplicitèr & abſque proteſtatione, ſibi cenſeretur præiudicaſſe in fructibus ſeù vſuris dotalibus ante ſolutionem decurſis, Et in omnibus facilis ac plana viſa eſt reſponſio.

Quatenùs enim pertinet ad primum, quicquid eſſet in propoſito, ſtante Statuto Vrbis mandante ſeruari ius ciuile, vt
2 proindè teſtamenta ad eius formam ordinanda ſint, et non ſufficiat illa præſcripta *in cap. cum eſſes*, quamuis hæc in terris Eccleſiæ etiàm in prophanis vigeat, cum antiquitus id fuerit ſatis controuerſum, hodiè verò receptum ſit dictã iuris Ciuilis formam ratione Statuti ſeruandam eſſe, Nihilominùs in præſenti omnis difficultas ceſſabat, dum agebatur de teſtamento inter liberos, quod etiam de iure ciuili cum duobus teſtibus ſubſtinetur *ad text. in l. hac conſultiſſima §. ex imperfecto Cod. de teſtam.*, ac etiam reſpectu legatorum ad pias cauſas, dum præſertim erant pro miſſis celebrandis, paritèr lex ciuilis ſiuè cõmunis ſiue ſtatutaria ceſſat *ad text. in cap. relatum de teſtam.*, ac habetur ſæpius in ſua materia *ſub tit. de teſtam.*

Quoad ſecundum, licèt Statutum Vr-
3 bis reſtringat mulieris facultatem in diſponendo non niſi de decima parte dotis, nihilominus receptum eſt illud ſolũ reſpicere intereſſe viri ob lucrum Statutarium de integra dote, quam filijs reſeruare tenetur, non indè tamen deferre dotem filijs vti filijs, ſiuè eorum legitimam augere, vt eſt Statutum Vrbeuetanum cum ſimilibus, ſed filij tenentur eſſe hæredes matris, eiuſque diſpoſitionis implementum in eo quod excedit legitimã de iure communi debitam euitare non poſſunt,

poſſunt, *vt in Romana ſucceſſionis & alimentorum 9. Iulij 1606. coram Litta*, et in alijs, atque hoc iure viuitur.

Super tertio quæſito, ſuper illo, inter DD. nõ leuis eſt queſtio, quã tamẽ in Vrbe ac diſtrictu ceſſare dicebam, cũ illa procedat in illis vſuris dotalibus, quæ ceſſãte partium conuentione vel Statutaria diſpoſitone, debentur ex ſola diſpoſitione iuris communis, in quibus magis cõmunis & recepta videtur, eas debitas eſſe
4 officio iudicis, proindequè per receptionẽ ſortis cenſeri eis præiudicatum ex diſpoſitione *textus in l. centum Capua, vbi DD. ff. de eo quod certo loco, et poſt Bald. in l. ſi marito §. vltimo ff. ſolut. matrim., et l. fin. §. prætereà Cod. de iur. dot.* ac alios antiquiores ab eis relatos, tenent, ac magis communem & veram profitentur *Surd. de alim. tit. 1. quæſt. 43. nu. 9. cum ſequen. Gabr. conſ. 145. lib. 2. Gratian. diſcept. 244. num. 33. & diſcept. 455 nu 26. cum ſequen. Merlin. controu. 28. num. 13. & ſequen. lib. 1. Amat. reſol. 43. num. 53. & ſequen de Marin. reſol. 198. num. 3. lib. 1. Leotar. de vſuris quæſt. 91. num. 14. cum ſequen.*, vbi latè hanc ſententiam ab impugnantibus tuetur.

Adeoq; prædicti eam veram reputãt,
5 vt procedat, etiam ſi vir recipiendo ſortem proteſtaretur de vſuris, quoniam cum id non proueniat ab animo recipientis, ſed ex diſpoſitione iuris, proteſtatio nõ releuat *Gratian. dicta diſcept. 244. num. 36. De Marin. dicta reſol. 198. n. 3. Leotar. dicta quæſt. 91. ex num. 34.*, vbi latè ſe diffundit in probando quod proteſtatio nõ ſuffragetur, niſi debitor illi cõſentiat, licèt in caſu proteſtationis contrarium teneat Amatus vbi ſuprà.

Et quamuis contrariam ſententiam viro fauorabilem, vt per receptionem ſortis præiudicatum non cenſeatur, teneant *Roman. in l. Inſulam §. vſuras nu. 17. ff. ſolut. matrim. lupus in cap. per veſtras §. octauò infertur n. 6. Magon. dec. florent. 83.* & alij relati per *Amat. dicta reſol. 43. num. 35. & ſequen.*, atq; hanc tenere videatur *Rota apud Gregor. dec. 93. vbi adden. & apud Peniam dec 451.*, Attamen ſpectato numero Doctorum eorumque rationibus ac fundamentis, de ſtricto iure magis recepta videtur prima opinio, cum plerique ſecundam tenentes moueri videantur ex præſuppoſito minùs tuto, quod iſtæ vſuræ deberentur iure actionis.

Verum in propoſita facti ſpecie hu-
6 iuſmodi difficultas ceſſabat, quoniã cum eſſemus in diſtrictu, atquè per Statutum *Vrbis 137.* huiuſmodi vſuræ dotales expreſsè concedantur, exindè reſultat illas dici poſſe debitas iure actionis, vel ſaltem condictione ex lege, quo caſu iuxtà receptam diſtinctionem *DD. in dicta l. centum Capua* receptum eſt dictum præiudicium non reſultare, vt firmant ijdẽ *Surd. Merlin., Amat., Leotar., et cæteri* de ſupèr pro prima ſententia viro præiudiciali allegati *Gregor. dicta dec. 93. Rota in Romana Saluiani 4. Decembris 1643. Veroſpio & paſſim*, quoniàm iſto caſu eſt concluſio recepta, vt habetur etiam *diſc. præced.* & infra *diſ. 161.*

Atque ad effectum vt vſuræ prædictæ
7 dicantur debitæ iure actionis, ceſſante Statutaria diſpoſitione, deſideranda non eſt expreſſa & indiuidua conuentio, ſed ſufficit in inſtrumẽto dotali adeſſe clauſulam, *pro quibus obſeruandis &c.* vel aliam æquipollentẽ, quæ importet obligationem ad damna & intereſſe vt eſt clauſula *Aliàs, Amat. vbi ſuprà nu. 7. Leotar. dicta quæſt. 91. num. 21. Hodiern. ad Surd. dec. 240 nu. 19. de Marin. reſol. 166. nu. 37. lib. 2. Rot. deciſ. 244. num. 4. & 275. num. 5. poſt. Zacch. de oblig. Camer. in Romana fructuum dotis 10. Iunij 1648. coram Peuting. deciſ. 206. num. 7. & 8. part. 10. rec. & in alijs.*

Cæterùm quamuis neceſſitas quæſiti non exigeret, attamen huiuſmodi reſponſi occaſione inſinuabam, quod ceſſante etiàm Statuto prædicto, licèt in
8 ſtricto iure apud DD., ex diſpoſitione iuris ciuilis magis communitèr recepta eſſet dicta opinio viro præiudicialis; Attamen vbiquè, præſertim verò in Rota & Curia Romana abiecto iuris ciuilis rigore contraria opinio viro fauorabilis recipienda videtur, quoniam huiuſmodi vſurarum debitum reſultare magis videtur ex diſpoſitione iuris canonici *in c. ſalubritèr de vſur.*; Hoc autẽ poſito, atquè admiſſa etiã magis communi & recepta opinione, vt id cauſet hoc debitum ex ſolo officio iudicis, non autèm iure actionis, nihilominùs ex dicta canonica æquitate reſultare dicitur quoddam officium nobile, quod deficiente

ciente etiam actione, ac iudicis officio mercenario, remanet implorabile pro reſtauratione damnorum, quæ vir in ſupportatione onerum paſſus eſt, Seù verius ex ratione, vt dotans ità locupletari non dicatur cum aliena iactura, vt benè in his terminis pōderat *Magon.dicta deciſ.florent.*83., Et in ſimilibus terminis vſurarum recompenſatiuarum, quæ venditori debentur per emptorem
9 retinentem rem & pretium, latè ac magiſtralitèr ex profeſſo diſcuſſo articulo *Rot.dec.*315.*p.*4. *recent. tom.* 2. vbi quod iſto caſu de æquitate intret vel officium iudicis nobile, vel condictio ſinè cauſa; Ideoquè cum vſuræ dotales ac re-
10 compenſatiuæ in omnibus parificentur, vt admittunt ijdem dictæ prioris ſententiæ ſequaces, præſertim *Leotar. quæſt.*28.*ac eadem quæſt.*91., et habetur hoc eod.tit.deductū *in Romana fructuū pro Principe Sabello diſ.* 112. & in alijs, meritò Rota *apud Gregor. & Pœniam vbi ſuprà* & ſæpius hanc ſentētiam viro fauorabilem recepit, cum dicti DD.contrariam tenentes etiam in dictis vſuris recompenſatiuis per emptorem debitis dictam diſtinctionem inter debitas iure actionis vel officio iudicis ſequantur, quod ex optimis fundamentis deductis *dicta deciſ.* 315.*par.* 4.*rec.tom.* 2., verè non videtur recipiendum.

Agnoſcunt aliqui dictam rationem
11 æquitatis, ſed nolentes aſſumptam viā deſerere, dicunt vt viro concedi debeat actio negotiorum geſtorum, ſeù de vtili in rem verſo pro conſequendis à dotante alimentis præſtitis mulieri ab ipſo dotante alimentandæ, vt cæteris allegatis *Surd.dicto tit.*1.*quæſt.*42.*num.*16.*cum ſequen*, *et Leotar.dicta quæſt.*91. *num.* 47. *cum ſequen.*, quæ tamèn declaratio non ſemper viro proficua eſt, Tum quia ſimplicia alimenta ſolent minùs importare, cum non in eis tantùm onera matrimonij conſiſtant, Tum etiàm quia vbi dotans eſt extraneus, ſeù de illis, qui alimentare non tenentur, hæc actio non remaneret exercibilis, ſed de hoc parùm agere oportet, cum indiſtinctè à dicta opinione viro fauorabili in iudicando & conſulendo recedendū non ſit.

In propoſito itèm huiuſmodi vſura-
12 rum dotalium *in vna Spoletana* ſuper matrimonio contracto inter quemdam Ruffinum & Thadæam cum dote ſcut. 1500.cōſignāda in tot terris ad æſtimationem, pro veritate paritèr interrogatus fui, pendente dictarum terrarum cō. ſignatione, ad quam rationem vſuræ dotales deberentur, Et reſpondi deberi ad eamdem rationem fructuum ipſarum terrarum, quæ regularitèr non docto de contrario iuxtà *receptam gloſ. in auth. perpetua Cod.de Sacroſanct.Eccleſ.* præſumuntur fructare ad rationem quinque pro centenario, cum fictio ſuperare nō poſſit veritatem, ideoq; intereſſe ex cauſa non implementi excedere non poteſt id quod creditori intereſſet, ſi implemētum debito tempore ſequutum eſſet, vt in ſpecie *Rot.deciſ.*292.*num.*4. *par.* 1. *rec.& deciſ.*448.*num.*3.*par.* 2. ex quibus idem dixi in *dicta Romana fructuum dotis pro Principe Sabello diſ.* 112. & in alijs, niſi dos conſtituta eſſet in pecunia ſub inueſtimento in genere, quià cum
13 hoc etiàm in cenſibus ſequi potuerit, non excuſatur debitor à taxa ſtaturaria vel conſuetudinaria, *vt* in ſpecie habetur *deciſ.*471.*num.*3.*par.*1.*recent.*

Atq; ad eandem rationem fructuum ipſarum terrarum, in quodam voto edito *in vna Sabinen.* inter Franciſcum Taſchettam & Fauſtinam ſororem Caſtri *Peteſiæ*, huiuſmodi vſuras taxandas cenſui tanquam conſultor illius Officialis; Licet enim dos conſtituta eſſet in quātitate, cum pacto, vt eſſet in facultate dotantis illam præſtare in tot terris, quæ proindè eſſent potiùs in facultate ſoluēdi, itaut de ſtricto iure, donèc animum declararet, diceretur debitor quantitatis, atque ad taxam ſtatutariam vel conſuetudinariam teneretur: Attamen de æquitate mihi viſum eſt contrarium probabilius, quià in effectu creditoris nihil magis intererat, dum dotans voluit dotem dare in terris, vt ſequutum fuit, potiſſimè quià dum hodie ex immutato rerum ſtatu ſatis exceſſiua & indiſcreta eſt taxa Statutaria; Hinc proindè omnis poſſibilis intellectus capiendus eſt pro illius moderatione, et de alijs ad materiam latius *infra diſ.* 161.

ROMANA

SALVIANI

PRO

HIERONYMO IACOBILLO

CVM

PETRO PAVLO DE ROSIS.

Caſus deciſus per Rotam pro Petro Paulo.

De vſuris dotalibus debitis mulieri per virum etiam conſtante matrimonio in caſu aſſecurationis ob vergentiam, tàm de dote, quàm de lucro, et ad quam rationẽ illæ debeantur, ſeù ad quem pertineát, et pro qua rata percipiat fructus bonorum, in quibus mulier aſſecurata fuit. Et de fructibus dotalibus pro dote incerta, et illiquiquida ex poſt facto certificata.

SVMMARIVM.

1 *Caſus controuerſia.*

2 *In caſu aſſecurationis conſtante matrimonio ob viri inopiam debentur etiam fructus lucri dotalis.*

3 *Taxa Statutaria fructuum dotis reſtituendæ attendenda eſt in alimentis debitis in primis ſex menſibus.*

4 *Aſſecuratio non eſt reſtitutio, ideoquè fructus bonorum, in quibus illa facta eſt detractis neceſſarijs ad ſubſtentationem, ſunt viri, et cedunt commodo creditorum.*

5 *Subſtentatio præſumitur ſequuta ex bonis iure aſſecurationis poſſeſſis.*

6 *Quandò & ad quem ſpectet probare quod fructus bonorum ſufficerent, itaùt adſit necnè exceſſus.*

7 *Vſuræ dotales debentur pro dote vaga, et ſine certa quantitate conſtituta.*

8 *Contrarium tenent aliqui.*

9 *Quando hæc ſecunda opinio procedat.*

DISC. CXVII.

1 Aduersùs Hieronymum ex remedio vtilis Saluiani interdicti petentem immitti ad bona Martini Coronæ ſui debitoris poſſeſſa per Petrũ Paulum, ſe tuebatur iſte ex iuribus anterioribus vel potioribus Mariæ vxoris, eiuſdem Martini ac Sulpitiæ ex filia neptis, et introducta cauſa *in Rota coram Cerro* ſuper multis partitis ac punctis vertebatur diſputatio, quæ pro maiori parte conſiſtebat in nudo facto, Duæ autem partitæ potiſſimùm, ac magis notabiles habebant inſpectionem iuris ad Aduocatos pertinentem, Vna ſcilicèt ex perſona Sulpitiæ ſuper fructibus perceptis ex quibuſdam bonis fideicommiſſarijs, quod pendebat à puncto renunciationis factę per quoſdam vocatos ingreſſos Religionem, àn importaret caducitatem ac aperturam fideicommiſſi ad fauorem aliorum vocatorum, vel potiùs durante vita renunciantium, eorumdem bonorũ fructus commodo renunciatarij cedere deberet.

Altera erat inſpectio fructuum dotalium, qui conſtante etiam matrimonio à die aſſecurationis ob vergentiam viri ad inopiam, vſque ad diſſolutionem per eiuſdem viri obitum ſequutam prætendebantur ex perſona Mariæ vxoris ad rigoroſam taxam ſtatutariam ſeptem cum dimidio pro centenario, non ſolùm pro dote, ſed etiàm pro lucro ſeù quarto dotali, atq; in hac partita pro reo prodijt reſolutio ſub die 4. *Februarij* 1661. approbata 23. *Februarij* 1663. *coram eodem Cerro*, canonizando integrum dictum creditum fructuum iuxtà dictam taxam importantẽ ſcuta 3350., firmando deberi etiam in caſu aſſecurationis,

2 fructus lucri, auctoritate eiuſdem *Rota deciſ.259.num.9.part.4.diuerſ.deciſ.292. num.2.par.1.recent.apud Millin.dec.207. num.10. in Romana fructuum donationis propter nuptias 31. Ianuarij 1601. corã Iuſto* relata per *Fenzon. ad Statut.137. num.39.*

Atque inter fructus dotales prędictos pro tempore conſtantis matrimonij cal-

culati etiā fuerĩt iuxtà eamdem taxam
3 decurſi poſt diſſolutionem in primis ſex menſibus per Statutum præſcriptis ad reſtitutionem loco alimentorum ab eodem Statuto in hac dilatione demandatorum, quaſi quod hæc alimenta per hæredes viri non præſtita eamdem recipiant taxam, atque loco illorum ijdem fructus ſuccedant, vt dictum fuit *in Firmana ſeù Maceraten. dotis 19. Ianuarij 1623. corā Pirouano*, quod etiā poſt primam huius cauſæ deciſionem firmatum quoquè fuit *in Romana dotis de Anguillaria 3. Martij 1662. coram Veroſpio*, de qua cauſa habetur infra *diſc.* 128.

Edita prima deciſione, cum in ea ità ſimplicitèr præmiſſa firmarentur, nulla data reſponſione ad motiuum ex parte actoris deductum, Hinc proindè in ſecunda diſputatione, Ego pro dicto actore ſcribens, acritèr huiuſmodi reſolutionis improbabilitatē inculcabā, non quidē impugnādo ſimplicitèr ac indefinitè dictas propoſitiones, quas potius eſſe veras admittebam, quoties facti circūſtantiæ earum congruam applicationem reciperent, ſed ex eiuſdem applicationis defectu, quoniam cum aſſecuratio non
4 ſit vera reſtitutio, atquè in eius caſu fructus per DD. decernantur mulieri, non iure dominij, ſed ſolùm prouiſionalitèr, vt ex illis ſeipſam, ac liberos, eumdemq; virum ſubſtinere valeat, vt cæteris relatis *Boſſ. de Alimen. oblig. cap. 13. num. 842. cum ſeq.*, ſequitur exindè ſpectandum fore dicti finis implementum tantùm, itaùt ſi eo expleto fructus prædicti exuberarent, illi ad commodum viri, & ſucceſſiuè eius creditorum, non autem mulieris cedunt *Bart. in l. ſi conſtante 7. quæſt. num. 104 ff. ſolut. matrim. Mantic. de tacit. lib. 12 tit. 30. num. 9. Gratian. diſcept. 857. num. 24. & 29. Franch. deciſ. 617. Capyc. latr. deciſ. 27. num. 10. Giurb. deciſ. 16. numer. 8. Rota deciſ. 613. num. 3. cum ſequen. part. 4. recent. tom. 3. deciſ. 3. poſt Merlin. de pignor.*, et in alijs, quia videtur iuris principium certum, ex iam dicta ratione, quod cum aſſecuratio ex veriori ac magis recepta ſententia non importet reſtitutionem, vndè propterea dominiū bonorum penès virum reſideat, Hinc proindè nulla ſubeſt ratio, ob quam fructus excreſcentes commodo mulieris cedere deberent.

His non obſtantibus repropoſita cauſa *ſub die 23. Februarij 1663.* perſtitum fuit in reſolutis non negando dictas cōcluſiones iuris, ſed euitando earum applicationē ex facto, quia ſcilicèt ex parte actoris non benè probaretur dicta exuberantia cum regula generali *text. in l. accuſare Cod. de probationibus*, vt actori incumbat onus probationis, et cum altero generali axiomate, quod ſola contraria poſſibilitas ſufficiat ad excludendam perfectam & concludentem probationem.

Reſolutio mihi non placebat vtpotè nulli innixa facti vel iuris fundamento, quoniam cum mulier pro tempore conſtantis matrimonij poſſediſſet bona viri, ad quæ aſſecurata fuerat, atque percepiſſet fructus, qui ad congruam ſubſtentationem veriſimilitèr ſufficiens videbantur, neq; docebatur,
5 quod ex cauſa eorumdem alimentorum aliquod æs alienum contraxiſſet, ſeù bona extradotalia diſtraxiſſet, idcirco præſumptio eſt, quod ex eiſdem fructibus vixerit, dum regularitèr mulier non præſumitur habere alia bona, neque aliorum emolumentorum obuentio præſumitur, niſi appareat iuxta notata *in l. Quintus Mutius ff. de donat. inter Virum & Vxorem*, ideoquè non videbatur ſubeſſe ratio, ob quam mulier, ſeù ille qui eius perſonam repræſentabat, nunc re-
6 plicando, potiùs per viam actionis & cōſequutionis crediti, illud plus, quod vltrà fructus ex bonis perceptos ob rigoroſam taxam Statutariam exuberabat, percipere deberet, dum non docebat illud plus aliundè erogaſſe, dum ità reus videbatur actor in hac replicatione, ità enim reus non agebat de euitanda reſtitutione eius quod perceperat, et conſumpſerat, ſed potius de lucro, ac de ſe locupletando, et ſic actoris potius in hac replicatione quàm rei perſonam gerere dicebatur, vndè propterea ità regula *text. in l. actor* potius retorquenda veniebat.

Tunc autem reſponſio eſſet adæquata, quandò mulier dicto tempore tot fructus percepiſſet, qui dictæ taxæ Statutariæ reſponderent, creditores autem viri prætendentes illos excedere metam alimentorum, talem exceſſum, tanquàm peruiam repetitionis indebiti agēdo deduce-

ducerent, itaût mulier verè perſonam gereret reæ conuentæ contendentis de damno vitando, ſeù de effugienda reſtitutione vel imputatione eius, quod in exceſſu perceptum de facto cōſumptum eſſet, itaût nec verè nec interpretatiuè ſeù in æquipollenti talis exceſſus exiſteret, ſecùs autem, vbi contenderet de mero lucro, ac de augendo eius patrimoniū vt ſuprà, atq; hanc dicebam mihi videri genuinam veritatem probabilitèr agnoſcendam, cū punctus nō ſit in veritate propoſitionū legalium, ſed in facto.

In hac eadem materia fructuum dotalium, diſputatum fuit *in vna Rauennaten. dotis in Rota coram Albergato*, me ſcribente pro Camilla Victoria Malate-
7 ſta, et N. Leonardo eius viro atque *ſub die 11. Iunij 1660.* prodijt reſolutio eiſdem fauorabilis ſuper curſu fructuum ab ipſo initio contracti matrimonij ac ſupportationis onerum, quamuis nulla præceſſiſſet quantitatis dotis determinatio, dum ob lites inter ſorores vigentes conſtituta ſolùm fuerat ea dos, quæ per iudicem de iuſtitia determinata eſſet, atque ex bonis fideicommiſſarijs ex ſubſidiario remedio *auth. res quæ* detrahenda veniret; Vbi enim dotis ſubſtantia ab initio eſt in genere conſtituta, atque ità vir animum ſuum declarauit nolle ducere vxorem indotatam, minuſque ſinè correſpectiuo dotis beneficio matrimonij onera in ſe aſſumere, itaût ceſſarent ponderationes, quæ contrà virum mulierem indotatam ducentem militant, deductæ præſertim *in Romana dotis diſc. 1. & ſeqq.*, tunc receptum eſt vt ab initio fructus debeantur etiam pro tempore quo dotis quantitas incerta ſeù illiquida eſſet, quoniam poſita dotis ſubſtantia ſeù veritate in genere, certificatio ſeù liquidatio poſteà reſultans ad ſuum initium retrotrahitur, ex ea clara ratione, quod qui declarat nihil facit de nouo, ſed ſolùm quod iam factum eſt aperit ad inſtar excutientis grana à ſpicis iuxtà *text. in l. adeò 7. ff. de acquir. rerum dominio*, vt latius infra *diſc. 161.*

Ità enim dotis quantitas dicitur ab initio certa, quamuis nobis ob humani ingenij imbecillitatem eſſet obſcura, vt in ſpecie firmant *Erculan. in l. de diuiſione num. 7. ff. ſolut. matrim. Rodriquez de annuis redditibus lib. 3. quæſt. 7. nu. 48. Surd. de alimentis tit. 1. quæſt 42. numer. 13. & conſ. 269. num. 3. Boſſ. de dot. cap. 20. n. 33. cum ſeq. Giurb. deciſ. 72. num. 2.*, et *ad conſuetudines cap. 3. gloſ. 5. num. 50. & gloſ. 7. num. 83. Staiban. de intereſſe quæſt. 1. numer. 23. cū ſequen. Leotar. de vſuris quæſt. 28. num. 13.*, et dixit etiam *Rota in Bonon. dotis* 18. *Martij* 1648. *coram Dunozetto* inter ſuas *deciſ. 796.*, *et* 10. *Martij* 1651. *coram Peutingerio deciſ. 123. part. 11. rec.*; Atq; iuxtà præmiſſa vt ſuprà cum iuſtitiæ fundamento reſolutum fuit cum ſubſequuto effectu, et conferūt quæ habentur de curſu fructuū recompenſatiuorum ad fauorem venditoris etiam in caſu quo pretium eſſet ab initio incertum, *Gabr. conſ. 57. lib. 1. Hōded. conſ. 30. nu. 18. & 19. lib. 1. Leotar. de vſuris quæſt. 27. num. 25.*, et in ſua materia *ſub tit. de vſur.*

Et quamuis in his terminis dotalibus
8 non deſint tenentes contrarium ex deductis *per Caſtrenſ. conſ. 11. num. 4. lib. 1. Medices deciſ. Senen. exam. 7. num. 43. & ſequen.*, ac videtur etiam Rotā dubitaſſe *apud Pæniam dec. 522.*, vbi de incertitudine reſultante è futura bonorū æſtimatione, et *apud Gregor. deciſ. 573. num. 6. & 7.*, veritas tamen eſſe videtur in præcedenti opinione, quam deindè ſemper Rota ſequuta eſt, et benè comprobat *Leotar. dicta quæſt. 28.* niſi in caſu de quo ſupra *in Bitetten. diſc. 115.* ob illius facti circumſtantias.

Vno autem caſu ponderabam incertitudinem in propoſito ſuffragari poſſe,
9 quandò ſcilicet illa non eſſet circà dotis ſubſtātiā vel quantitatem, ſed circà ipſā dilationem, quia nempè dictum eſſet, dotē in quantitate conuenta conſtitutā ſoluēdā eſſe iuxtà terminos & dilationes arbitrio alicuius tertij declarandas, quia tunc conſtat de ſubſtantia volūtatis partium dandi ac reſpectiuè recipiendi dilationem conuentionalem, in cuius caſu cum illa ſit pars contractus huiuſmodi fructus non debentur, ideoque pro tempore ſaltem arbitrio boni viri ex facti circumſtantijs per iudicem regulando, hæc incertitudo excuſare debet, vt aduertit idem *Leotar. dicta quæſt. 28. n. 19. cum ſequen.*

Quid autem ſit, vbi ſumus in tertio vel alio, qui credit ſe non eſſe debitorem,

àn ſcilicet pẽdente huiuſmodi probabili credulitate,donec res certificetur,huiuſmodi vſuræ currant, habetur *in Romana dotis de Anguillaria infra diſc.*128. in qua inſinuatur alter caſus diſputatus *in Romana dotis pro Angela Caetana.*

ROMANA

FRVCTVVM DE MASSETTIS

PRO

ANDREA MASSETTO

CVM

MARGARITA ANGELVCCIA.

Diſcurſus pro veritate ad ordinandam concordiam iam ſequutam.

De conuentione inter generum & ſocrum dotantem ſuper participatione certæ quantitatis fructuum per virum præſtandæ dotanti ex bonis in dotem aſſignatis, An locum habeat etiàmſi bona in ſorte vel in fructu minuantur, vel potius vtriuſque eſſe debeat diminutio pro rata.

SVMMARIVM.

1 *Caſus controuerſiæ.*

2 *Quandò dicatur certa res ſtare taxatiuè vel demonſtratiuè.*

3 *Diminutio fructuum rei donatæ non præiudicat donatori in ſumma ſibi reſeruata.*

4 *Inter fouentes cauſam oneroſam diminutio cedit omnium damno pro rata.*

5 *Quid inter dotantem & virum.*

6 *In dote mulier dicitur fouere cauſam lucratiuam, ſed vir oneroſam, etiàmſi dotans non eſſet obligatus dotare.*

7 *De ratione, ob quam vſuræ dotales iuxtà diſpoſitionem* cap. ſalubritèr *debentur etiam ab extraneo dotante.*

DISC. CXVIII.

1 MARGARITA pro dote Catherinę filię aſſignauit Andreæ genero omnia bona, ſibi reſeruatis alimentis, vel loco illorum annuis ſcutis 40. ab eodem genero præſtandis, necnon facta aſſertione, quod inter alia bona adeſſet quædam apoteca in capitali ſcutorum 700. tenta in accommanditam ſeù affictum pro annuis ſcutis 63., ex iſtis eadem Margarita ſibi reſeruauit ſcuta 30. pro tempore eius vitæ. Cum autem expirato tempore dictæ accommanditæ, atque non reperto meliori ſocio ſeù conductore, dictus effectus fructaret ſolùm annua ſcuta 48.; Hinc orta eſt dubitatio,cuius damno dicta diminutio cedere deberet, àn ſolius generi, itaùt ſocrus integra ſcuta 30. ſibi reſeruata conſequi deberet, vel potius vtriuſque eſſe deberet diminutionis damnum, proportionabilitèr ac pro rata.

Præſuppoſito autem quod dictus effectus, ex quo talis reſeruatio facta eſt ſta-
2 ret taxatiuè non autem demonſtratiuè, vt oſtendebat tenor verborum; dũ prius præcedebat res,deindè verò ſubſequebatur quantitas iuxta receptam diſtinctionem *Caſtrenſ.conſ.*338.*lib.*1.,de qua *in Fanen.dotis hoc tit.diſc.*61. & alibi, præſertim *ſub tit.de legatis*; Eadem etiàm taxatione clarè deſumpta ex diſcretiua in eodem dotali inſtrumento contenta, dum alia ſcuta 40. loco alimentorum reſeruata erant indefinitè, non adiecto corpore vel effectu, ex quo detrahenda eſſent.

Dixi requiſitus pro veritate,quod vbi Andreas foueret cauſam lucratiuã, tunc iſtius damno diminutio cedere deberet, nõ autẽ mulieris dictam reſeruationem ſibi facientis, Ad inſtàr illius reſeruationis

nis, quam ſibi facit donator de bonis
3 donatis, quoniam diminutionem pati non debet ex illorum diminutione, quotiès id quod remanet eſt ſufficiens, ſolùmq; dubitatio cadit, quando bona reſtantia non ſufficiunt, àn ſcilicet donatarius teneatur ſupplere de ſuo, de quo præſertim actum habetur *ſub tit. de donationibus in Romana ſeù Albanen. vineæ pro Nunez.* vbi videri poteſt, cũ in præſenti extraneum eſſet iſtam quæſtionem aſſumere, Tum quià non eramus in caſu cauſæ lucratiuæ vt infrà, Tum etiam quià redditus etiam diminutus vtpotè importans ſcuta 48., excedebat ſummam ſcut. 30. reſeruatam.

Verùm quià aſſignatarius fouebat cau-
4 ſam oneroſam, qualem abſq; dubio fouere dicitur maritus in dote quam obtinet correſpectiuè ad onera matrimonij, ideò vbi redditus omnibus ad ſummam expreſſam non ſufficit, intrat diminutio pro rata ex deductis *per Coſt. de portione rata quæſt.* 31., idque iuxtà opinionem Margaritæ dotanti benigniorem, dum alias de ſtricto iure maritus
5 prætendere potuiſſet conſequi debere præcipua ſcuta 33., ſolumque reſiduum eſſe deberet dictæ dotãtis, cum inæqualis eſſet cauſa concurrẽdi, maritus enim, vt dictum eſt, fouebat cauſam oneroſam ſupportationis onerum matrimonialiũ, itaut concurreret iuſtitia verè commutatiua, cum eximendo etiàm virum à damno diminutionis pro rata, adhuc integri fructus non adęquarent onera, mulieri verò hæc participatio præſeruata videbatur ad quamdam maiorem frugalitatem, dum iam ſibi conſultum fuerat de alimentis, vel eorum loco de alia pręſtatione ſcut. 40., ideoq; intrare videri ponderabam terminos penſionis reſeruatæ ſuper beneficio curato ad fauorem reſignantis, quoniàm ſi contingat fructus diminui, itaut ad congruam titularis atq; ad penſionem non ſufficiant, certum eſt congruam eſſe debere præcipuam, ideòq; diminutionem cedere damno penſionarij, quamuis titularis ex illius dimiſſione Beneficium obtinuiſſet, quoniam de cauſa magis oneroſa agere dicitur ille, qui curæ onus ſubſtinet, ſic à pari.

Verùm his non obſtantibus concludebam, etiam in ſtricto iure pro æquali concurſu reſpondendum videri, quoniã vbi quis dat vel aſſignat alicui aliqua bona cum reſeruatione alicuius ratæ, tunc cenſetur datum vel aſſignatum illud minus, quaſiquod donatum non eſſet *Coſtell. de Donat. diſt. 1. ſpecial.* 39. *num.* 14. *Rota deciſ. 663. p. 3. rec.*, et habetur deductum in ſua materia *ſub tit. de donationibus*, ideoq; videbatur hic effectus conſiderandus in eo ſtatu, quo tunc erat, ità proportionabilitèr diuiſus.

Agentes pro muliere exagerabant, quod mater obligata non erat pro filia dotanda ſe omnibus bonis ſpoliare, vndè propterea exercuiſſe videretur liberalitatem, ac intrare deberent termini reſeruationis factæ ad fauorem donatoris; Verũ erat leue ac fortè cõtemptibile
6 fundamentum, quoniã dos dicitur cauſa lucratiua in ipſa muliere, quæ ex liberalitate dotantis aliàs non obligati eam obtinens donatario aſſimilanda eſt, atq; iſto reſpectu dos ac donatio in pluribus aſſimilantur, ſecùs autem quoad virum, cuius nihil intereſt dotẽ conſtitui à coniũcto vel ab extraneo, et an ab eo, qui dotare obligatus eſt, necnè, cum ipſe pariformitèr ſiuè ab vno ſiue ab altero ſẽpèr obtinere dicatur ex cauſa oneroſa & cõtractu correſpectiuo, et ex qua ratione reprobata opinione diſtinguentium inter patrem & extraneũ dotantem receptum eſt ad fauorem viri ab initio ſupportationis onerum currere fructus ſeù
7 vſuras dotales ex deductis *per Leotar. de vſuris quæſt. 28. Boſſ. de Dot. cap. 20. n. 28. cum ſeq. cum alijs diſ. præcedentibus, & infra diſ. 161.*; Adeoq; fauorabilis reputatur cauſa viri ex dicta ratione correſpectiuitatis, quod plurium ſententia ſit in eius præiudicium conſtante matrimonio exercibilem non eſſe actionem de inofficioſa dote alijs dotantis filijs competentem, licèt hæc opinio reputetur minùs vera & recepta, *vt infra diſc. 161.* vbi de hac materia dotis inofficioſæ.

ROMANA

FRVCTVVM DOTIS DE CÆSARINIS

PRO

CARDINALI, ET PRINCIPE FRATRIBVS DE SABELLIS.

CVM

HÆREDIBVS DVCIS CÆSARINI.

Caſus diſputatus coram A. C. incertus eſt exitus.

De vſuris, ſeù fructibus dotalibus habentibus in Vrbe taxam à Statuto, An ea non obſtante taxari debeant ad rationem fructuum bonorum, in quæ conuentum eſt dotem in quantitate conſtitutam inueſtiri debere; Et aliqua de differentia inter inſtrumentum, & capitula, cui potius deferendum ſit.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*

2 *Taxa conuentionalis fructuum dotis ad certum tempus vel in certa ſumma, àn ſit generalitèr attendenda, vel potius in caſu omiſſo intret ſtatutaria.*

3 *Vbi dos conſiſtit in quantitate, quam conuentum eſt inueſtiri, fructus debentur ad rationem fructuum inueſtimenti.*

4 *Quid ſit intereſſe.*

5 *Quid in propoſito interſit, àn inueſtimentum ſit præciſum necnè.*

6 *De ſola poſſibilitate maioris fructus conſiderabili, vt intret taxa ſtatutaria.*

7 *De materia intereſſe damni emergentis.*

8 *De quæſtione, àn ſit potiùs deferendum Capitulis quàm inſtrumento, vbi inter hæc adeſt diſcrepantia.*

DISC. CXIX.

1 Contracto matrimonio inter Ducem Iulianum Cæſarinum, et Margaritam Sabellam Filiam Principis Bernardini Sabelli cū dote ſcutorum 50.m., in quorum computum pro rata ſcutorum 10.m. aſſignata fuit quædam tenuta in territorio Placentino, ſub conuentione in capitulis matrimonialibus habita, vt in caſu alienationis, pretium inueſtiri deberet in bona ſtabilia ſeù loca montium vt cenſus tutos & idoneos, reſidualia vero 40.m. ſub certis ſtatutis terminis ſolui promiſſa fuerunt, conuentis interim fructibus ad rationem quatuor pro centenario, ac ſub ſola generica conuentione aſſecurandi, & in quocumque caſu reſtituendi; Illinc ad triennium occaſione extraiudicialis controuerſiæ ſuper quadam rata ſcutorum 15.m., quæ circà modum vel tempus ſoluendi in capitulis remiſſa fuerat declarationi faciendæ per Cardinalem Barberinum nunquàm declarantem, deuentum eſt ad inſtrumentum pro dd. capitulorum obſeruantia, maiorique firmitate, in quo generalitèr conuentum extitit de inueſtimento in ſtabilia, loca montium, vel cenſus, tàm de pretio retrahendo ex dicta tenuta, quàm de reliqua dote, illaq; manutenenda, et conſeruanda; Cumque dictæ dotis aliqua pars ſtatutis temporibus ſoluta non eſſet, Hinc orta eſt cōtrouerſia inter filias & hæredes dicti Ducis Iuliani ex vna, et Cardinalē ac Principē fratres de Sabellis filios dicti Principis Bernardini dotātis ex altera ſuper fructibus conſtāte matrimonio decurſis, de quorum fructuum ſubſtantia ſeù genere non dubitabatur, ſed ſola controuerſia erat circà quantitatem, prætendentibus actricibus illos debitos eſſe iuxtà taxam Statutariam ad rationem ſeptem cum dimidio pro centenario, Econuersò autèm prætendentibus reis conuentis illos deberi, vel ad conuentionalem taxam pendente termino ſolutioni deſtinato, vel ad rationem fructuum ſtabilium ſeù locorum montium vel cenſuum, in quæ pecunia ex conuentione inueſtiri debuiſſet, Et intro-

introducta cauſa coram A.C.

Scribens pro Sabellis reis conuentis, in congreſſu deſuper habito, dicebam
2 in taxa conuentionali, in qua aliqui huius partis defenſores inſiſtebant, tutum fundamentum conſtitui non poſſe, cum ſæpiùs Rota cenſuerit ex taxa conuētionali in certa dotis parte habita, ad reliquam partem, ſiuè ex eadem taxa pro certo tempore ad reliquum tempus poſteà decursū, tanquàm ad caſus omiſſos inferri nō poſſe, cū caſus omiſſi remanere dicantur extrà conuentionem, cadētes proindè ſub taxa ſtatutaria, vt in ſpecie *ex Peregr. conſ. 98. lib. 3. & Duran. deciſ. 419.*, habetur *apud Carill. dec. 179. & in eadem cauſa Romana fructuum dotis 10. Iunij 1648. & 5. Iulij 1649. Peuting.*, quarum prima eſt deciſio 206. *nu. final. par. 10. rec., et in Auenionen. coram Veroſpio deciſ. 39. num. 8. & 9. eadem par. 10.*

Quare defenſio reſtringebatur ad aliud motiuum conuenti inueſtimenti, quod
3 ſcilicèt prætendi non poſſet maior fructus, quàm importaret ille bonorum ſeù effectuum, in quæ ſoluenda pecunia inueſtiri debuiſſet, vt in ſpecie firmatur per Rotam *deciſ. 292. par. 1. & 448. par. 2. rec.*, ac etiam admittitur *deciſ. 471. ead. par. 1. rec.*; Et quamuis ſcribentes in contrarium ſatis inſiſterent in diuerſitate caſus, de quo dictæ priores deciſiones loquuntur, inueſtimenti ſcilicèt faciendi per virum pro aſſecuratione dotis, Attamen, cum ſenſu etiàm veritatis, dicebam poſita neceſſitate jnueſtimenti, iuſtitiam huic parti aſſiſtere, eumdemq; ſenſum habebat iudex, itaùt etiàm ſcribentes in cōtrarium in diſputationum progreſſu cederent, quoniàm punctus non erat, an dictæ deciſiones percuterent eumdem vel diuerſum caſū, dum fundamentum non conſtituebatur in ſola & ſimplici auctoritate, ſed fortiùs in viua & conuincenti ratione, tam vnum quàm alium caſum percutiente.

Aliud enim non eſt intereſſe, niſi quędam ficta ſuppletio veritatis, vt moro-
4 ſus debitor ſupplere debeat creditori id quod intereſt moram commiſſam non eſſe, ac ſolutionem debito tempore factam, ad communitèr *notata in l. vnica Cod. de ſententia pro eo quod intereſt cum concord. per Leotar. de vſuris quæſt. 71. n. 3. Staiban. de intereſſe lib. 1. quæſt. 3. n. 11. cum ſequen.* vbi recenſendo plures intereſſe diffinitiones, ità in effectu concludit; Et ideò cū fictio non poſſit ſuperare veritatem, ſequitur abſolutum eſſe, creditorem à moroſo debitore non poſſe ratione intereſſe plus prætendere quàm ſua intereſt factam eſſe in tempore ſolutionem, nam aliàs illud plus potiùs importare diceretur pœnam conuentionalem hodiè de canonica æquitate non exigendam.

Nequè alicuius momenti videbantur deducta per ſcribentes in contrarium, quod ſcilicèt Statutum ad huiuſmodi quæſtiones dirimendas, cum maturo conſilio præſcripſerit certam taxam regularitèr attendendam, iuxtà pondera-
5 ta in propoſito *apud Carill. deciſ. 179.*, quoniàm id rectè procedere dicebam, quandò quantitas in dotem promiſſa præcisè certo inueſtimento deſtinata nō eſt, cum tunc vir dicere valeat ſe voluiſſe ac potuiſſe ſoluendam pecuniam traſficis & negotiationibus magis lucroſis exponere, ideòq; hæc ſola poſſibilitas ei ſufficere videtur, vt attendi debeat taxa Statutaria, vt probatur *dicta deciſ. 471.*
6 *par. 1. rec.*, in cuius caſu cum conuentum eſſet de alternatiuo reinueſtimento in ſtabilia, loca montium, vel cenſus, dicitur taxam Statutariam vel conſuetudinariam intrare, quamuis excedentem metam fructuum bonorum ſtabilium vel locorum montium, ob poſſibilitatem inueſtiendi in cenſus ad eamdem ac maiorem rationem, quam dicta taxa importaret, quod in hac facti ſpecie (licèt eadem alternatiua contineretur) verificari non poterat, dum agebatur de ſumma adeò notabili erogāda in inueſtimentū tutum, quod etiàmſi viam cenſuum vir eligere voluiſſet, maiorem fructum reddere non poterat, quàm ad ſummam legalem ſcutorum quinque vix ab idoneis debitoribus in Vrbe reperibilem; Neq: contraria poſſibilitas ponderata in dicta deciſione videbatur ad rem applicabilis ex triplici ſatis diuerſa circumſtantia, Vna quod in eo caſu quæſtio erat de anno 1595., quando fructus etiàm locorum montium in ipſamet Vrbe erant lōgè maiores ferè in duplo; Secundò quià dicta quæſtio erat in Ciuitate Aſculana,

et ſic

et ſic in diuerſa regione vbi cēſus ad maiorem rationem conſtitui ſolēt quàm in magna Metropolitica Ciuitate, nam etiā de facto practicamus in ipſiſmet Ciuitatibus vel Oppidis intrà diſtrictum, ac propè ipſam *Vrbem*, quod cenſus etiam hodiè creātur ad octo & fortè plus pro centenario, et tamèn in *Vrbe* vix aſcendunt ad quatuor, ac frequentius eſſe ſolent in ſumma minori; Et tertio fortiùs quià in caſu dictæ deciſionis agebatur de modica ſumma floren. 800. conſtituente ſcuta monetæ 400., vndè de facili, vt etiam hodiè practicamus, in dictis paruis locis propè *Vrbem*, inueſtiri poterat in plures cenſus minutos cum dicto maiori fructu, quod impracticabile eſt in ſumma adeò notabili, quoniam vt obſeruantia docet, quo maius eſt inueſtimentum, eò minor ſolet eſſe fructus, quoties illud tutum faciendum eſt, Et ſic poſſibilitas in dicta deciſione ponderata verè non erat applicabilis, vt tàm iudex quàm ijdem ſcribentes in contrarium demùm agnoſcebant.

7 Atquè in propoſito dictæ poſſibilitatis, et àn inueſtimentum eſſet præciſum necnè, deducebam ea, quæ ad materiam intereſſe damni emergentis ſæpius habentur *ſub tit. de vſuris*, præſertim *in Æſina Cenſus diſc.* 14., quod creditor à moroſo debitore prætendere non poteſt intereſſe vſurarum, quas ipſe pro ſuis debitis paſſus eſt, ex eo quod diceret voluiſſe cum pecunia per debitorē ſoluenda eius debita extinguere, ſeù quod aliàs ea non contraxiſſet, niſi conſtet de declaratione ſeù præciſa deſtinatione in dictam cauſam, itaùt mora debitoris fuerit cauſa præciſa & immediata intereſſe per ipſum paſſi iuxtà *deciſionem Mohed. ſecundam de vſuris*, quam ſequitur Rota & Curia, reiecta ſententia contraria *Ruin. conſ.* 104. *lib.* 4. & ſequacium, quam ſubſtinet *Leotar. quæſt.* 75. *nu.* 14., idque non ex alia ratione niſi ex illa cōtrariæ poſſibilitatis, quod ſcilicèt potuerit creditor dictam pecuniam in alios vſus conuertere, ſecùs vbi ob certam ac præciſam deſtinationem in tale vel ſimile inueſtimentum dicta poſſibilitas ceſſat, et aduertitur infra *diſc.* 125. atq; hæc differentiæ ratio rectè congruere videbatur præſenti quæſtioni.

Difficultas igitùr reſtringebatur potiùs ad factum, quàm ad ius, àn ſcilicèt conuentio dicti inueſtimēti percuteret totam ſummam, vel ſolùm illam ſcutorum 10.m. proueniendam ex pretio dictæ tenutæ, Atq; attento tenore capitulorum matrimonialium, dicta conuētio verè iſtā tantùm ſummam percutiebat, ideoq; maior diſputatio fuit ſuper quæ-

8 ſtione, àn in concurſu inſtrumenti & capitulorum matrimonialium, iſtis vel illi deferendum eſſet, et in hoc regula erat pro actricibus ex deductis *per Greg. & Adden. dec.* 168. & in alijs plenè collectis *in deciſ.* 34. *par.* 12. *rec.* de qua habetur actum *ſub tit. de emphyteuſi diſ.* 13. & 14., ex ea clara ratione, quod capitula dicūtur verba partium, vndè in eis reſidet ſubſtantia voluntatis, inſtrumentum verò continet verba Notarij.

Non negabam, ſcribens pro reis, veritatem dictæ regulæ, Dicebam tamèn eam limitandam eſſe, quotiès intèr inſtrumentum & capitula aliquod notabile interuallum accedit, intrà quod partes prius conuenta in aliquo reformare potuerunt; Et clarius vbi aliqua interceſſit ratio ſeù cauſa nouandi, itaut non agatur de inſtrumento purè & ſimplicitèr inito pro firmiori obſeruantia & meliori probatione capitulorum, et non aliàs, vt erat caſus *in dicta dec.* 24. *par.* 12., et aduertitur *per Adden. ad Greg. dicta dec.* 168. *n.* 8., et benè *dec.* 137. *nu.* 8. & 9. *par.* 9. *rec.*, quod etiam habetur ex profeſſo deductum *in Bonon. fideicōmiſſi de Pepolis ſub tit. de fideicommiſſis diſc.* 179. & *alibi*, Atq; hæc omnia videbantur in facto verificabilia, quoniā inter capitula & inſtrumentum intercedebat ſpatium triennij completi, ac inſtrumentum continebat quamdam ſpeciem tranſactionis, ſeù nouæ conuentionis ſuper aliqua diſcordia inter partes exorta occaſione declarationis non factæ per Cardinalem Barberinum ſuper ſumma ſcutorū 15.m., eiuſdemq; inſtrumenti verba & clauſulæ oſtendebant verè non eſſe in caſu, quod illud pro nuda & ſimplici exequutione capitulorum abſquè aliqua alteratione initum eſſet.

Ponderando etiam, quod tunc dicta regula de attendēdo magis capitula quā inſtrumentum procedit, quandò ſunt inuicem incompatibilia, itaùt ſi attendendum

dendum eſſet inſtrumentum , oporteret dare præcedentis cõuentionis correctionem ſeù nouationem in dubio non præſumendam , ſecùs autem vbi verba capitulorum ſunt æquiuoca & apta recipere illum intellectum, quem magis clarè explicant verba inſtrumenti, quia tũc ſatis huic deferendum eſt, non tanquàm correctiuo ſeù innouatiuo, ſed tanquàm declaratiuo ac melius explicatiuo voluntatis partium in capitulis magis obſcurè deductæ, vt in ſpecie capitulorum matrimonialium benè aduertitur *in Romana lucri dotis* 30. *Martij* 1648. *corã Ghiſlerio*, et latius in *dicta Bonon. de Pepulis ſub tit. de fideicommiſſis diſc.*179., atque hũc dicebã caſum, dum in capitulis conuentum erat in genere de conſeruanda & aſſecuranda dote prædicta, quæ verba erant apta ad includendam iſtius inueſtimenti compræhenſionem.

Retorquebant verò argumentum ſcribentes in contrarium , quod ſcilicèt data poſſibili compatibilitate ſeù conciliatione, iſta ad excludendam correctionem ſeù nouationem capienda eſſet , dictamque compatibilitatem deducebant ex eo , quod in inſtrumento dicebatur virum debere, tam pretium ex dicta tenuta proueniendum, quàm integram dotem , in ſtabilia , loca montium, vel cenſus tutos inueſtire, ac manutenere & cõſeruare , vndè inferebant , quod verba prædicta intelligenda eſſent diſcretiuè ſingula ſingulis congruè referendo, ideſt inueſtire quoad ſummam conuentam in capitulis , reliquum verò ad eorumdem capitulorum formam manutenere & conſeruare ; Verùm etiàm iſta verba videbantur æquiuoca , et potiùs ipſimet inueſtimento conſecutiua ſeù famulatiua , cum pecunia ſit de rebus , quæ ſeruando ſeruari non poſſunt , ideò in ſtricta ſignificatione ei non conueniunt verba *manutenere & conſeruare*; Credo autem quod aliqua honeſta concordia controuerſiam terminauerit, dum de illa ampliùs actum non audiui .

PERVSINA

FRVCTVVM

Reſponſum pro veritate extrà Curiam ſuppreſſis nominibus .

De fructibus dotalibus, àn debeantur mulieri viduæ ſoluto matrimonio, quam vir Madonnam & vſufructuariam reliquerat .

Et de fructibus bonorum extradotalium à viro eiuſque hæredibus perceptis, an mulieri reſtitui debeant, et quod ius vel actionem pro extradotalibus mulier habeat in bonis viri præſertim in concurſu creditorum .

SVMMARIVM.

1 F*Acti ſeries .*

2 *Pro adminiſtratione extradotaliũ competit hypotheca , ſed non priuilegium potioritatis .*

3 *De Statuto Peruſino ſuper vſuris dotalibus ſoluto matrimonio .*

4 *Legatum vſusfructus vel alimentorum factum per virum vxori cenſetur animo compenſandi cum vſuris dotalibus .*

5 *Fructus bonorum extradotalium ſoluto matrimonio ſunt abſque dubio mulieris .*

6 *Declaratur .*

7 *De fructibus extradotalium conſtante matrimonio .*

8 *Pro dictis fructibus , vbi vir eos reſtituere tenetur , non competit hypotheca .*

DISC. CXX.

1 INter Mæuiam & Titium de anno 1617. contractũ fuit matrimonium cum dote ſcutorum 4000. , eoque conſtante, ex legato materno in mulierem obuenerunt bona ſtabilia fructifera , et cen-

cenſus valoris ſcutorum 4500., de quibus omnibus vir de anno 1629. per inſtrumentum dotale ſe debitorem conſtituit.

Obijt vir de anno 1643. condito teſtamento in quo Iuliam & Lauram filias hæredes inſtituit, vxorem autem ſeruantem vitam viduilem reliquit donnam, patronam, et vſufructuariam, in caſu verò tranſitus ad ſecunda vota mandauit dotem ac alia eius bona reſtitui; Cumque vna ex dictis filiabus paulo poſt mortem teſtatoris nupſerit inſimul conuiuẽdo cum eadem matre, et altera ſorore, cũ eo tamen, quod mater voluit ad eius vſum & diſpoſitionem habere quoddam prædium valoris ſcutorum 4. mil., ad effectum ibi quandoque rurandi, vt de facto fecit, deindequè nupta altera filia, plures dicti defuncti creditores detecti fuerint, Hinc pro veritate ex parte dictæ mulieris ac etiàm filiarum interrogatus fui, quid & quale ius illi competeret in bonis hæreditarijs dicti viri, tàm pro dotalibus quàm extradotalibus aduerſus hæredes vel creditores chirographarios, vel etiàm habentes hypothecam contractam poſt dictum annum 1629.

Pro congrua reſponſione diſtinguebã caſum in tres inpectiones, Vnam nempè ſuper dote ac bonis extradotalibus in ſorte principali, quatenùs ex eis aliqua diſtracta vel conſumpta eſſent, Alteram ſuper fructibus dotis, Et tertiam ſuper fructibus bonorum extradotalium.

Quoad primam, plana erat reſolutio ad fauorem mulieris ſtante hypotheca
2 expreſſa per inſtrumentum dotale vt ſuprà contracta, Et quando etiàm illa non adeſſet, adhùc effectus eſſet idem ob hypothecam tacitam, quæ de iure pro adminiſtratione bonorum extradotalium mulieri conceditur *iuxtà text. expreſſum in l. finali Cod. de pact. conuentis*, vbi communitèr ſcribentes, licèt non competat priuilegium potioritatis, quod *per text. in l. aſſiduis Cod. qui potior.* datur pro dote, ſed non pro extradotalibus, in quibus id iure cautum non eſt, ideoque priuilegia extendenda non ſunt, vt aduertunt *gloſ. in l. ſi ego §. dotis ff. de iure dotium Salicet in l. aſſiduis num. 13* & cæteri, de quibus *Pacif. de Saluiano inſpect. 3 cap. 4. numer. 133. Rodriquez de concurſu creditorũ p. 1. q. 1. n. 20. Merlin de pignor. lib. 3. q. 54. num. vltimo. & infra diſc. 168.*

Quoad ſecundam fructuum dotalium poſt ſolutum matrimonium, licèt in Ci-
3 uitate Peruſina adſit Statutum viduæ decernẽs poſt annum luctus huiuſmodi vſuras dotales ad rationem ſeptem pro centenario, nihilominùs ad inſtar Statuti Vrbis exigit interpellationem iudicialem, vel ſaltem extraiudicialem, vt aduertit *Gilian. ad idem Statutum* verbo *dotis fructus*, Vndè cum huiuſmodi interpellatio non adeſſet, eiuſque negatiua in facti nota tranſmiſſa præſupponeretur, dicebam nihil proindè prætendi poſſe, cum in terminis iuris communis receptum ſit abſque requiſitis inopiæ & diligentiarum pro dote aſſequenda ceſſante conuentione nullas vſuras debitas eſſe mulieri ſoluto matrimonio, quandò non dicitur amplius dos, ſed purum creditum pecuniarium ex deductis *per Leotar. qu. 30.*, et latius *per Caſtill. 8. tom. controu. cap. 49. Boſſ. de dot. cap. 20. nu. 78. cum ſeq.* apud quos cæteri & ſæpius *hoc tit.* prælertim *diſc. 161.*

Clarius verò, quia huiuſmodi vſuræ, quatenùs ſint debitæ, ſoluendæ erant ſingulis annis ex fructibus bonorum hæreditariorum, quorum ipſamet mulier vſufructuaria & adminiſtratrix per virum relicta fuit, vndè Aut eos percepit integros & ſatiſfactionem obtinuit, cum legatum non eſſet verificabile, niſi in eo quod ſupereſt detracto ære alieno, Aut paſſa fuit eoſdem à genero & filiabus cõſumi, et ſibi imputet, quia paria ſunt diſſipare vel diſſipanti cõſentire vt ex *Bald. in auth. contra cum rogatus ſub num. 8. C. ad Trebell. Rot. in Romana fideicommiſſi de Candidis 1. Decembris 1651. coram Veroſpio*, vbi in ea fuit ſententia, vt alienationes ac diſſipationes factæ per vnũ ex grauatis imputandæ ſint in omniũ quãuis non alienantium & non diſſipantiũ detractiones; Ac etiàm quia, licèt regularitèr legatum factum per debitorem
4 creditori ex cauſa voluntaria non cenſeatur animo compenſandi, nihilominùs ab hac regula de facili receditur ex coniecturis & præſumptionibus ex deductis *per Menoch. lib. 4. præſumpt. 110. Altograd. conſ. 68. lib. 1.* & alios communitèr, ac ſæpius habetur in ſua materia *ſub tit. de legatis*; In propoſita verò facti ſpecie

cie clarà videbatur teſtatoris voluntas, ſeù præſuppoſitum, cum vxor conuiuendo in domo tanquàm domina, patrona, maſſaria, et vſufructuaria quodam iure continuationis in priori ſtatu matrimoniali curare non deberet reſtitutionem dotis, iuxtà conſuetum naturæ ordinem filiabus reſeruandæ, dum in caſu tranſitus ad ſecundas nuptias mandauit dotem reſtitui; Accedente etiam obſeruantia tanquàm huius veritatis interpretatiua, dum mulier nunquàm interpellauit pro dotis reſtitutione, vndè proptereà concludebam; pro huiuſmodi vſuris nullam actionem ſibi competere aduerſus viri hæredes, multominùs aduerſus creditores.

Demùm quoad tertiam inſpectionem fructuum bonorum extradotalium, eam ſubdiſtinguebam in perceptos à viro cõſtante matrimonio, et perceptos per hæredes poſt diſſolutionem.

Hanc ſecundam ſpeciem non dubitatur ſpectare ad mulierem, nequè viri hæ-
5 redes illos poſſe prætendere ſuos, cum nullum deſuper percipiendi titulum habere viderentur, vt in ſpecie *Natta conſ. 75. num. finali Honded. conſ. 91. n. 18. lib. 1.* et alij abſque contradicente, quem adhùc videre conceſſum non eſt; Excitabam verò difficultatem pro meo iudicio ſatis releuantem, quod ſcilicèt quemadmodùm huiuſmodi fructus cõſtante matrimonio per virum percepti, atq; in promiſcuos vſus conſumpti, itaùt nec in ſpe-
6 cie nec in æquipollenti extare dicantur, reſtituendi non veniunt, vt infrà, ità paritèr dum mulier mortuo viro cum hæredibus in vitæ communione continuauit, atque fructus prædictos in promiſcuos vſus conſumi paſſa eſt, ex eadẽ ratione intrare videatur eadẽ implicita donatio ſeù interprætatio voluntatis teſtatoris demandantis quamdam vitę cõmunionem inter vxorem & filias, itaut nulla inter eas daretur diſtinctio mei & tui; Licèt enim neminem reperijſſem ad iſtos ſpeciales terminos deſcendentem, attamen ratio ſatis vrgere videbatur.

Et nihilominus cum iſtius quæſtionis effectus non eſſent pro moleſtandis filiabus, ſed pro excludendis creditoribus, eam prorsùs inanem dicebam, quoniam poſito etiam, vt huiuſmodi fructuum repetitio competeret, non per hoc dici poterat debitum defuncti, pro quo eius bona in præiudicium creditorum affecta eſſent, ſed eſſet debitum hæredum.

Quouerò ad perceptos ab ipſo viro viuente, dum ex eodem inſtrumento
7 dotali conſtabat bona extradotalia de expreſſo mulieris conſenſu in adminiſtrationem data eſſe, cum ſucceſſiua patientia continuationis ac perceptionis fructuum, Dicebam eſſe in claris, quod pro conſumptorum reſtitutione nulla ſibi competeret actio, cum maior quæſtio, quæ in iſta materia eſſe ſoleat, ſit potius facti & voluntatis quàm iuris, ſuper probatione ſcilicèt huiuſmodi voluntatis, et àn ſubſiſteret necnè diſtinctio *Bart. in l. penult. ff. ad leg. falcid.* ex deductis *per Theſ. dec. 187. Giurb. dec. 89. n. 28. Arias de Meſa lib. 2. variar. cap. 30. Fontanell. clauſ. 6 gloſ. 2. p. 7. Rota dec. 42. n. 9. part. 12. rec. & infra diſc. 168.*; Ideoquè inſinuabam videndum eſſe in facto, àn ex huiuſmodi fructibus aliquid extaret in æquipollenti, quia nempè vir ex eis aliquam feciſſet acquiſitionem bonorum, vel proprium debitum extinxiſſet, ſeù aliàs locupletior factus eſſet, ad quod ſolum mulieri actio daretur, reiecta diſtinctione inter fructus naturales, et induſtriales, ſiuè altera inter paucos & multos, de qua *Honded. dicto conſ. 91. lib. 1., Theſaur. dicta deciſ. 187. Arias de Meſa & cæteri de quibus suprà*, ac habetur deductum *in Romana dotis ſeù fructuum ſub tit. de Regalibus diſcurſ. 35. & dicto diſc. 168.*

Prætereà, cum non aduerſus hæredes, ſed aduerſus creditores huiuſmodi actio exerceri prætenderetur, adhuc inanis remanebat quæſtio, quoniam quicquid motiuauerit *Corn. conſ. 129. num. 5. in fine lib. 4.*, verius eſt pro huiuſmodi
8 fructibus nullam legalem hypothecam competere, vt probat *Gabr. conſ. 164. numer. 49. & ſequen. lib. 2.*, quem ſequuntur *Paciſ. de Saluiano inſpect. 3. cap. 4. numer. 502., et Arias de Meſa dicto cap. 30. numer. 18.* cum alijs *dicto diſcurſ. 168.*, atque videtur de iure clarum per dictum textum *in l. finali Cod. de pact. dotalibus*, per quem pro ſorte tantùm hypotheca cõceditur, vndè proptereà inanis remanebat effectus quæſtionis quoad creditores hypothecarios, ſolumque ad

ſummum prætendi potuiſſet concurſus cum chirographarijs, qui nulli vel ſatis modici erant.

Excitando autem ſolum motiuum, cogitabam, àn ex ratione *text. in l. in rebus Cod. de iur. dot.*, ad bona, quæ conſtaret ex huiuſmodi fructibus quæſita eſſe, competeret ſubſidiaria vendicatio iure dominij, ſed dubitabam, cum id reputari ſoleat priuilegium dotale ad hoc non extendendum, Ac vlterius, quod huiuſmodi ſubſidiaria remedia, quæ viuentibus ſub legali adminiſtratione cōpetunt, non de facili concedantur aduerſus fouentes cauſam oneroſam, ſed incongruum cenſui huiuſmodi quæſtionem aſſumere, dum incertum erat, àn aliqua adeſſet acquiſitio, ſed potiùs pro certo ſupponebatur negatiua, ideoque conſului, quod ab huiuſmodi prætenſione abſtineretur, et de alijs ad materiam *dicto diſcurſ.* 168.

SVLMONEN.

FRVCTVVM DOTIS

INTER

SIMEONEM DE SANITATE Ac IOSEPHVM, & IOANNEM BAPTISTAM pariter de SANITATE.

Diſcurſus arbitramentalis.

An et quandò vſuræ dotales debeantur mulieri viduæ per hæredes viri pro dote reſtituenda. Et quatenùs ſint ſolutæ, àn in ſortem imputandæ ſint; Et aliqua de damnis & intereſſe debitis per mandatarium non adimplentem onus inueſtimenti pecuniarum per eum ſuſcepti.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries, et de compenſatione duarum dotium eodem tempore conſtitutarum.*

2 *De damnis & intereſſe debitis per mandatarium, qui ſuſcepit onus inueſtiendi pecuniam ad cenſum & non fecit.*

3 *Et de caſu in quo debentur fructus fructuum.*

4 *Mulieri viduæ ſoluto matrimonio non debentur vſuræ dotis reſtituendæ, neq; in Regno Neapolitano adeſt ſuper hoc ius particulare.*

5 *Fallit quando mulier fecit diligentias & non habet aliundè.*

6 *Si in mulieris electione eſt obtinere dotē in pecunia vel bonis fructiferis, donec eligat, non debentur fructus.*

7 *Fructus ſoluti imputantur in ſortem dotis.*

8 *Debentur fructus, vbi ſumus in caſu, quod pro ſimplici credito pecuniario cuicumque priuato deberentur.*

9 *In dicto Regno iuxtà opinionem receptam in Tribunalibus laicalibus, data mora debetur intereſſe lucri ceſſantis abſque neceſſitate probandi requiſita.*

10 *Declaratur* deciſ. 97. Capyc. latr.

11 *Longæua obſeruantia ſoluendi fructus facit præſumere conuentionem.*

12 *An pro legatis quantitatis debeatur intereſſe ex eo quod pecunia interim fuerit fructifera.*

13 *De rationibus ob quas in hac materia dotali de facili excluditur vſura, et rigoroſè procedendum non eſt.*

14 *De æquitate mulier facit ſuos fructus perceptos.*

15 *De antephato debito etiam in ſorte ante Regiam pragmaticam.*

16 *Pro antephato non debentur fructus.*

DISC. CXXI.

1 INitum fuit matrimoniū de anno 1608. inter Camillum & Iuliam de eadem familia de Sanitate cum dote ſcutorum bis mille incontinenti ſoluta,

ta, non in pecunia, ſed mediante compenſatione conſimilis dotis per Camillū eiuſque fratres conſtitutæ Virginiæ ſorori, quam Paulus Iuliæ frater ac dotator in vxorem duxit, iuxtà illam dotium permutationem, de qua loquitur *Andr. de Iſern. ad Conſtitutiones Regni* incipien. *vt de ſucceſſionibus* verbo *Coniugatæ*, et loquuntur etiā *Fontanell. deciſ. 561. Bottiglier. de ſucceſſ. ab inteſt. theorem. 108. num. 25. De Marin. reſol. 126. num. 39. lib. 1.*, conuento etiàm lucro fauore mulieris in ducat. 200.

Diſſolutum fuit matrimonium de anno 1638. per obitum Camilli viri abſq; prole condito teſtamento, in quo ſcriptis hæredibus Fabio fratre ac Ioſepho & Ioanne Baptiſta ex alio fratre prædefuncto nepotibus, Iuliæ vxori iure legati reliquit vſumfructum tot cenſuum hęreditariorum in ſorte principali ſcutorū bis mille, necnon mandauit reſtitui dotem, vel in pecunia, vel in tot cenſibus ad eiuſdem Iuliæ electionem intrà annum; Cumque cenſus hæreditarij, vel omnes, vel pro maiori parte fructarent ad rationem ſeptem pro centenario, et fortè plus, hinc proindè hæredes prædicti ſpatio annorum circitèr duodecim Iuliæ ſoluerunt fructus ad rationem ſcutorum 280. ſingulis annis, hoc eſt 140. quantum importabat vſusfructus cenſuū iure legati, & 140. quantùm paritèr importaſſent fructus cenſuum, quos eadem iuxtà teſtatoris diſpoſitionem in dotis cauſam elegiſſet; Ab indè verò citrà, ijdem hæredes continuantes pręſtationē fructuum legati abſtinerunt ab vlteriori ſolutione fructuum dotalium, prætendēdo quod ſoluti tāquàm indebiti ac vſurarij ſortem extenuaſſent, atq; ità continuatum fuit vſquè ad obitum Iuliæ, cui mediatè vel immediatè ſucceſſit Simeon etiam de Sanitate.

In iſtum autem vſquè ab anno 1646. tanquam procuratorem Fabij prædicti abſentis Romanam Curiam ſequentis obuenerunt ducati mille per quemdam debitorem cenſuarium reſtituti pro redemptione cenſus, quos idem Simeon per litteras Fabio ſcripſit inueſtijſſe cum ſeipſo ad eamdem rationem ſeptem pro centenario, vel paulominùs, abſquè eo quod effectiuè ad aliquā formalem impoſitionem deuentum eſſet, vndè ſequuta demū morte Fabij, ſcriptis hæredibus ijſdē Ioſepho & Ioanne Baptiſta nepotibus, cum iſti, ac dictus Simeon beneuolè cuperent terminare dictas cōtrouerſias inter eos vertentes ex cauſa dotis & lucri, eorumque fructuum, ac reſpectiuè cenſus, quem Simeon aſſeruit creatum cum ſeipſo vt ſuprà, concorditèr meum votum deſuper petierunt.

Quatenùs igitur pertinet ad punctum cēſus, in quo Simeon erat reus, dixi diffi-
2 cultatem non leuem habere cōtrà ipsū, quoniàm cum pecunia per eum recepta deſtinata eſſet in fructiferum inueſtimētum cenſuum, atque idem Simeon procurator ſeu negotiorum geſtor, in ſe aſſumpſiſſet onus faciendi inueſtimentū, quinimò illud narraſſet tanquàm iam factum, ſequebatur exindè, quod licèt deberi non poſſent fructus tāquàm fructus cenſus nunquàm creati ſuper certo fundo fructifero iuxtà formam *Bullæ Pij V.*, vel ſaltem iuxtà illam *Bullæ Nicolai V.*, cum qua ſæculares Regnicolæ prætēdunt in eo Regno viui, adhùc tamèn ijdem fructus debentur tanquā damna & intereſſe, loco illorum fructuum, quos principalis percepiſſet ex cenſu, quandò procurator ſuum munus fidelitèr geſſiſſet, atq; ab eo præſuppoſitū inueſtimētum feciſſet, dum quoad ipſum habendum eſt pro facto, nè eius culpa & mendacium ipſi ſuffragentur in præiudicium principalis abſentis, ipſius fidem ſequentis iuxta firmata *per Rotam deciſ. 366. nu. penult. & finali p. 10. rec., Romana multiplici 18. Martij 1654. Meltio*, et ſæpius, cum ſit concluſio hodiè receptiſſima, de qua pluries in ſua materia *ſub tit. de vſur.*

Idquè adeò verum eſt contrà manda-
3 tarium ſuſceptum mandatum non adimplentem, quod licèt de iure prohibitus ſit anathociſmus, nempè intereſſe alterius intereſſe ſeù fructus fructuum, Attamen ſi procurator exegit à debitore ſui principalis fructus ſeù vſuras vnà cū ſorte inueſtiendas, tenetur etiàm de iſtis fructibus ad prædicta damna & intereſſe, quoniam quoad eū totū eſt ſors *Rouit. deciſ. 9. num. 17. cum ſequen. Rota in dicta Romana multiplici coram Meltio*, et in alijs in eadem cauſa ibidem allegatis.

Quouerò ad creditum dotis, in quo ecōuersò Simeon gerebat partes actoris, ſeù creditoris, duas efformabam inſpectio-

ctiones, Vnam ſupèr fructibus non ſolutis, et quæ per Simeonem petebantur cum præſuppoſito quod ſors adhùc vigeret, Et alteram ſuper iam ſolutis Iuliç viuenti; Quoad primam, ſpectata nuda iuris communis diſpoſitione, planam dicebam negatiuam, quoniam cum in Regno Neapolitano, vel in Ciuitate Sulmonæ nullum adſit ius municipale generale vel particulare deferens mulieri viduæ fructus ſeù vſuras dotis reſtituendæ per viri hæredes (cum conſuetudo vigẽs in Ciuitate Neapolis illius Territorium non egrediatur), itaùt procedẽdum ſit cum ſolis terminis iuris cõmu-
4 nis, iſtis attentis, magis communis ac recepta opinio eſt, nullos fructus deberi, quoniàm diſſoluto matrimonio non dicitur amplius dos, ſed nudum creditum pecuniarium de ſui natura ſterile, atquè diſpoſitio *text. in cap. ſalubriter de vſuris* procedit ſolùm conſtante matrimonio, et in cõpenſationẽ onerũ matrimonialium, quæ loco moræ, aliorumq; requiſitorum ſtare dicuntur, Vt in terminis mulieris viduæ non obtinentis à viri hæredibus vſuras dotis reſtituendæ quamuis matrimonij reliquiç ſuperſint, multò magis eis non extantibus, vt in præſenti, cæteris allegatis firmant *Couarr. lib. 3. var. cap. 1. n. 3. verſ. ſextò hinc Barboſ. in l. 2. ſolut. matrim. par. 1. num. 4. Surd. de alim. tit. 1. quæſt. 45. Hodiern. ad Surd. deciſ.* 240. *Capyc. latr. deciſ. 97. nu. 6. & per tot., vbi add. Amat. reſol. 49. nu. 84*, et hanc ſemper tenuit Rota, vt *apud Mantic. deciſ. 53. & 181. Greg. deciſ. 204. deciſ. 383. par. 5. rec. & ſæpiſſimè*, vndè liquet hanc eſſe magis receptam, quidquid alij in contrarium teneant, de quibus apud allegatos, *& per Leotar. de vſuris quæſt. 30. & infra diſc. 161.*

Et licèt iſta concluſio temperari ſole-
5 at, quandò mulier ſuas diligentias adhibuiſſet pro dote recuperanda, neq; aliundè haberet vndè viuere, ideoque æs alienum pro alimentis contraxiſſet, ſeù in futurum contrahere cogeretur, dũ dos mulieris alimentis ac ſubſtentationi deſtinata eſt, vt liquet ex eiſdem proximè allegatis, attamèn ceſſabat limitationis applicatio ad factum, dum non cõſtabat aliquas diligentias adhibitas eſſe, atq; mulier habuit vndè viueret tanquã prouiſa de vſufructu cenſuum, quem ex eiuſdem viri legato obtinuit ab eiſdem hæredibus.

Froùt licèt teſtator mandauerit pro
6 dote aſſignari cenſus fructantes ad rationem ſeptem pro centenario, nihilominùs cũ talis diſpoſitio eſſet alternatiua, vel in cenſibus, vel in pecunia ad electionem mulieris, ipſaq; non feciſſet electionem, hinc proindè interim dos conſiſtere dicitur in credito, cenſuum autem dominium continuauit penes hæredes, quorum abſque dubio fuiſſet periculum, et conſequenter eorum debuerunt eſſe fructus, cum hęc ſint correlatiua tanquam effectus & ſequela dominij, vt in ſpecie *Rota apud Mantic. dicta deciſione 171. n. 5.*; Et conferunt, quæ in materia dotis alternatiuè reſtituendę pro tempore pendẽtis electionis in propoſito augmenti vel diminutionis habentur *apud Marin. reſol. 91. lib. 1. & ſupra in Romana ſeù Ianuen. dotis diſc. 57.*

Et ſi etiam de ſpontè ſolutis ac per
7 mulierem conſumptis habetur, vt tanquã vſurarij ad indebiti in ſortem imputandi ſint ex deductis *per Caſtill. dicto c. 49. num. 31. & ſequen.* atque deciſum fuiſſe per Sac. Conſ. Neapolitanum habetur apud *Capyc. latr. deciſ. 97.*, de qua etiàm deciſione teſtatur *Hodiern. ad Surd. dec. 240. & controu. 38.*, multò magis vbi agitur de non ſolutis, in quibus mulier vel habens cauſam ab eo agere dicitur de mero lucro & locupletatione, ex illicitis ac vſurarijs acceſſionibus.

His tamen non obſtantibus, contrarium in hac facti ſpecie probabilius mihi dicendum videbatur; Licèt enim magis communis ac recepta ſit opinio prædicta vt ſcilicet diſpoſitio *text. in cap. ſalubriter* procedat ſolum in reſtaurationem onerum matrimonialium, atq; matrim. conſtante, nõ autèm eo ſoluto, quandò verè non dicitur amplius dos; Attamen id procedit ad effectum, vt ex ſola iuris diſpoſitione huiuſmodi fructus
8 prætendi non valeant, ſed nõ tollit, quod ſi pro ſimplici ac puro credito pecuniario indifferenti cum quocumque priuato creditore debeantur interſuria ratione lucri ceſſantis vel damni emergentis, eadem quoq; debenda non ſint pro credito dotali, quod vtpote in iure magis fauorabile & priuilegiatum, inferioris con-

conditionis eſſe nō debet quocumq; ſimplici credito priuato, *idem Couarr. loco citato Barboſ.d.l.2.num. 44. & 48. Surd. de alim. dicta quæſt. 45. num. 26. & ſeq. Larrea deciſ.37.nu.27. Amat. dicta reſol. 49.num. 56. Leotar. de vſuris quæſt. 30. num.54. Mantic. deciſ.53.*, *idem* rigoroſiſſimus cenſor *Caſtill. dicto cap.49.n.38. cum ſeqq. & infra diſc. 161.*

Cum igitur in Regno iuxtà opinionē
9 laicorum in illis Tribunalibus paſſim receptam, poſt moram detur intereſſe etiam non probatis requiſitis lucri ceſſantis vel damni emergentis, quorum probatio in Curia Romana omninò neceſſaria eſt, cum ibi habeantur pro probatis & notorijs *Rouit.pragm.1. de cenſibus num.48.Sanfelic.deciſ.124.nu.9. cum ſequen.Gait.de credito c.2.tit. 7. quæſt.2. num.1755.Capyc latr. deciſ. 21. in fine Merlin.lib.2. controu. 50. num. 27.*, vbi quod non taxantur ad minorem rationem quàm ſeptem pro centenario, atq; ità paſſim ſeruet vſus; Quinimò fortius ibi datur etiam intereſſe pro debito ex cauſa fructuum cènſus, quos ibi *tertias* vocant, atquè præſens controuerſia eſſet inter laicos in laicalibus Tribunalibus tractanda, Hinc planum videbatur, poſita mora poſt annum contracta, tàm ex diſpoſitione iuris, quàm ex præcepto teſtatoris eumdem terminum expreſsè præfiniētis, vt huiuſmodi intereſſe deberetur, ideòquè partium agentibus dicebam, quod ſi cauſa tractari debuiſſet in Curia, ſeù etiàm in partibus, in foro tamèn Eccleſiaſtico iuxtà Curiæ opiniones regulando, id pateretur non leues difficultates, dum Rota & Curia nunquā huiuſmodi Regnicolarum opinionem probare voluerunt, vt pluries habetur in dicta ſua materia *ſub tit.de vſuris*, ſecùs autem dum cauſa tractari debuiſſet in illis Tribunalibus laicalibus, vt aduertitur ſub *tit. de feud. diſc.108.*

Ideoq; ſemper non leuem admiratio-
10 nē mihi dedit dicta deciſio Sac. Conſ. relata per *Capyc. latr. dicta dec 97.*, niſi diceremus in eo caſu practicatū eſſe, id quod practicatum legitur per Senatum Cataloniæ *apud Fontanell. deciſ.91.num. 28.& deciſ.208. num.16.*, & per Senatū Panormit.*apud Maſtrill.dec.106.*, quod ſcilicèt ipſi fructus pignoris declarati ſunt indebiti atq; in ſortem imputandi, facta tamèn debita detractione interuſuriorū iuxtà receptum vſum debendorū.

Clarius verò in hac facti ſpecie ob eius particulares circumſtantias, ob quas etiàmſi cauſa tractanda eſſet in Curia Romana, non improbabiliter dici poſſet eos fructus deberi; Dum enim ex iudicio teſtatoris in ipſius mulieris electione poſitum erat, ſtatim elapſo anno obtine-
11 re cenſus fructiferos, ex quibus, ſalua ſorte, eoſdem fructus tàm de facili ipſa mulier obtinere potuerat, idcirco ſtāte obſeruantia decennali & vltrà, reſultare videbatur ſufficiens præſumptiua probatio huiuſmodi electionis, quodq; hæredes, nè cenſus hæreditarios ſcinderent, ſed vniuerſam adminiſtrationem eorum directè haberent, conuenerint nomine mulieris fructus pro hac rata exigere, eique eos præſtare iuxtà terminos textus *in l. cum de in rem verſo ff. de vſuris, et in l. ſi certis annis Cod.de pactis*, vtrobiq; ciuiliſtæ, et canoniſtæ *in cap. peruenit de cenſ.*, de quibus *Menoch. lib. 3. præſumpt.131. Cenc. de Cenſ.quæſt.81. De Marin.reſol.78.lib. 1.*; Et in ſpecialibus terminis fructuum dotis quod præſumatur dicta conuentio ex longæua obſeruantia *Rot. deciſ.153.num.10.& 15.cum ſequen.par.4 rec.tom.2.*; Idque magnum adminiculum etiam recipiebat, quià idē ſeruatum fuit cum vſufructu cenſuum legatorum, dum hæredes non diſtinxerunt cenſus, quos iure legati dicta mulier obtinere deberet, itaùt manu ſua eos exigeret, ſed ipſimet omnes effectus hæreditarios exigendo, fructus exactos pro hac rata præſtarunt.

Accedente etiam æquitate, de qua
12 *apud Gratian. diſcept.688 num. 22.* & non ſemèl in ſua materia *ſub tit. de vſuris*, præſertim *in Marſicana legati diſc. 29.*, quod ſcilicet quamuis ex legato pecuniario nō probatis requiſitis lucri ceſſantis vel damni emergentis, nulli fructus debeantur, Attamen ſi pecuniā, cum qua legatum implendum erat, hæres inueſtitam retinuerit in effectibus fructiferis, tunc ex quadam æquitate ijdem fructus cedere debeāt commodo legatarij, quod licèt ſolum & de per ſe conſideratum ſuas habeat difficultates ponderatas *in dicta Marſicana* & in alijs in dicta ſua materia *ſub tit. de vſuris*, dum in hoc ſpectatur intereſſe ex parte debito-

debitoris, ſed ex illa creditoris, nihilominùs conſiderabam in hac facti ſpecie hanc circumſtantiam èſſe ſatis ponderabilem cum dictis alijs vnitam, et ad facilius inducendam dictam veriſimilem conuentionem.

Spectata præſertim qualitate perſona-
13 rum, ob quam, vt pluries obſeruaui in dicta ſua materia *ſub tit. de vſuris*, ac etiam hoc eod.tit., ceſſant duo vſurę extrema, ſuffocatio ſcilicet ex parte debitoris, ac deprauatus fœnerandi animus ex parte creditoris, cum in præſenti ageretur de ſimplici muliere creditrice viuente ſub bona fide; Econuersò autē debitores eſſent viri ſagaces, litterati & induſtrij, atque ipſum creditum non erat de ſui natura fœnori expoſitum, vel vt retineretur in pecunia, vt mos eſt mercatorum & negotiantium, quorum intereſt eorum effectus inueſtitos non eſſe in ſtabilibus vel in cenſibus, in quibus ſors demoritur, vndè erogari ſolent in tales contractus, ex quibus intrà aliquod tempus pecuniam ad eorum liberā diſpoſitionem habere poſſint, in alias magis opportunas negotiationes, quas occaſio præberet cōuertendam, et ſic de facili intrat deprauatus animus fœnerādi, ac percipiēdi lucrum ex credito merè pecuniario ratione temporis, et ecōuersò intrat ſuffocatio in mutuatario indigente pecunia numerata, vel non de facili habente modum eam iam acceptam reſtituendi.

Quæ omnes conſiderationes ceſſant in dote de ſui natura deſtinata emptionibus ac inueſtimentis bonorum ſtabiliū ſeù cenſuum, ex quibus, ſalua ſorte, percipi poſſunt fructus ad mulieris alimenta, pro quibus principalitèr dos introducta eſt, vndè propterea, vt aliàs hoc eod.tit. actum habetur, merum leguleicum iudaiſmum continere videtur aliquæ ſcribentium ſubtilitates in hac materia de quibus omnium latius ac rigoroſius *apud Caſtill.dicto* 8. *tom.cap.* 49., vt in propoſito benè aduertit *Leotar. dicta quæſt.*30.; Præſertim dum habemus Statuta in Vrbe ac alibi per Sedē Apoſtolicam probata, huiuſmodi vſuras ex dicta ratione alimentorum abſquè alio requiſito præſcribentia, vt in alijs *hoc eod. tit.* ad iſtam materiam obſeruatum eſt, itaùt videatur aliàs mera formalitas verborum.

Hinc plana remanebat reſolutio alterius inſpectionis circà fructus iam ſolutos ipſi Iuliæ viuenti, et per eam in quotidianos vſus conſumptos, Tum ex præmiſſis rationibus, Tum clarius quià quoad ſpontè ſolutos, ac bona fide iam conſumptos in ea alimenta, quibus principalitèr dos deſtinata eſt, itaùt mulier non agat de lucro & locupletatione ex
14 vſurarijs acceſſionibus, ſed de damno vitādo, ne ità remaneat indotata, intrat æquitas admiſſa etiam per Rotam, quæ in hac vſuraria materia eſt omnibus Tribunalibus rigoroſior *apud Seraphi deciſ.* 1406. *& Buratt.dec.* 112., benè *Leotar.dicta quæſt.*30., atq; ad ſenſum probari videtur ex humana ratione ac generali vſu, nam aliàs eſſet aperire latam viam fraudibus ac deceptionibus debitorum dotium reſtituendarum, ità ſimplices mulieres illudentium, ac etiàm faciendo indirectè id quod directè etiàm cum iuſta cauſa & iuramento accedente fieri non poteſt, reddendi ſcilicèt mulierem indotatam, cum imputatione in ſortem illorum fructuum, qui pro alimentis & quotidianis vſibus ſoluti ac erogati ſūt.

Demum quoad lucrum, ſuper illius
15 debito in ſorte principali, nulla cadebat difficultas, ſtante pacto claro, de cuius validitate in terminis iuris communis non dubitatur, vt firmatur *in Lauellen.* 26. *Nouembris* 1650. *coràm Corrado, dec.* 86. *num.*12. *par.*11. *rec.* vbi concordantes; Et licèt in Regno per *pragmaticam primam de Antephato* ſtatutum ſit lucri ſortem ſemper reuerti debere ad hæreditatem viri ſub pœnali prohibitione partibus ac Notarijs alitèr conueniendi, Attamen cum dicta pragmatica edita ſit de āno 1617., atq; iuxtà nouæ legis regularem naturam futura tantùm reſpiciat, non capit iſtam conuentionem tāquàm præcedentem.

Super fructibus autèm ſeù vſuris hu-
16 iuſmodi lucri per dictum Simeonē mulieris hæredem prætenſis, habebam contrà eum difficultatem, probabilius credendo nō deberi ob ceſſationem moræ, quæ eſt vſurarum præcipuum ac eſſentiale fundamentum, dum non conſtabat de aliqua interpellatione, neq; intrabat ratio illius moræ, quæ vt ſuprà, vltrà legalem obligationem, conſiderata eſt in

dote

dote ob præceptum teſtatoris hæredibus iniunctum eam reſtituendi infrà annum; Procùt etiam ceſſabant omnes aliæ iam dictæ cōſiderationes, tàm circà fructus per hæredes perceptos ex cenſibus quos mulier in cauſam dotis ex iudicio teſtatoris eligere poterat, itaùt in nullo damno fuerint, quàm circà præsumptiuam conuentionis probationem reſultantem à longæua fructuum ſolutione per annos 12. iuxtà terminos *textus in l. cum de in rem verſo*.

Quamuis autē ex præmiſſis de ſtricto iure, dum præſertim cauſa decidenda erat iuxtà opiniones in illis laicalibus Regni Tribunalibus receptas, dictus Simeon mulieris hæres, excomputatis fructibus per eum debitis pro tara ſcutorū mille ex cauſa cenſus, prætendere poſſet fructus pro exuberanti ſumma aliorum ſcutorum 1000. per ſpatium annorum 15. tantundèm importante; Attamen cum ego eſſem Curiæ Romanæ profeſſor, vbi non de facili præmiſſa recipiuntur quoad fructus ſoluendos, ob ceſſantem dictam præcipuam rationem in laicalibus Regni Tribunalibus militantem, à Curia verò nunquàm receptam, præſtandi ex ſola mora intereſſe abſquè formali probatione aliorum requiſitorū lucri ceſſantis vel damni emergentis; Hinc proindè cum quodam æquitatiuo temperamento fui in ſenſu, quod nulla habita ratione de fructibus hincindè, haberetur ſola ratio ſortis principalis, itaùt ex ſcutis 2200. per mulieris hæredem à præfatis hæredibus viri aſſequēdis, detractis ſcutis 1000. ex diuerſa cauſa per dictum mulieris hæredem ex perſona propria debitis, reliqui ſcuti 1200. tantùm ſoluerentur, atq; ità credo quod partes concordauerint, dum amplius de caſu actum cum audiui.

ROMANA SEV &c.

Reſponſum pro veritate ſuppreſſis nominibus.

De fructibus dotalibus bonorum dotalium ſiuè vſuris debitis pro quantitate, àn & quando debeantur viro putatiuo, qui eos faciat ſuos.

Et àn doti putatiuæ præſertim reſtituendæ competant priuilegia dotalia illud præſertim *auth. res quæ Cod commun. de leg.*

SVMMARIVM.

1 *Caſus controuerſiæ.*

2 *An priuilegia dotalia competant doti putatiuæ, diſtinguitur inter bonam & malam fidem.*

3 *Vbi competunt, eſt fauor perſonalis mulieris.*

4 *Quid in caſu quo fides eſt media, et ſic non bona neque mala, et qualis iſta dicatur.*

5 *Quid de beneficio* Auth. res quæ *àn competat doti putatiuæ.*

6 *Dos relicta ſub conditione nuptiarum àn debeatur ob nuptias, et iſtis deletis repetatur.*

7 *An ad hæredes extraneos tranſmittantur bona extracta à fideicommiſſo pro matrimonio putatiuo.*

8 *Fructus perceptos à viro putatiuo ex bonis dotalibus, àn faciat ſuos vel reſtituere teneatur.*

9 *An viro putatiuo debeantur vſuræ dotales.*

10 *Quid vtroq; caſu vbi mala fides concurrit in vtroque coniuge.*

DISC. CXXII.

1 Cum quidam vir nobilis, mores tamen habens natalibus oppoſitos, occultato quodam indigno matrimonio, quod in remota regione, amoris

aut libidinis cauſa contraxerat, ad patriã reuerſus, dignum ac æquale matrimonium cum muliere paritèr nobili contraxerit, conſtituta dote, partim in ſpecie, partim verò in quantitate, cuius pars ſoluta fuit, altera verò pars debenda remanſit, Detecto poſt plures annos dicto præcedẽti matrimonio (vndè ipſe vir ſub alio prætextu cuiuſdam leuis delicti fugam arripuit) nè caſus ob perſonarum honeſtatem ad publicum forum deduceretur, Hinc prudentèr coniuncti beneuolè curarunt ab aliquibus Aduocatis veritatem exquirere, atq; iuxtà eorum reſponſa practicare dotis reſtitutionem, vt defacto ſequutum fuit; Petente ſiquidèm muliere reſtitutionem dotis pro rata ſoluta in quantitate ex bonis auiti fideicommiſſi *in vim auth. res quæ* ob deficientiam bonorum viri, prætendebant in eodem fideicommiſſo ſucceſſores hoc priuilegium competere non debere huic doti, quæ non vera ſed putatiua erat, Ac vlterius dictam ſolutã quantitatem, de cuius reſtitutione controuerſia erat, extenuatam remanere à fructibus dotalibus pro tempore, quo vir onera huius matrimonij ſupportauerat debitis pro alia rata non ſoluta; Econtrà verò dicebant agentes pro muliere, dictos fructus prætendi non poſſe per virum putatiuum, quinimò & illum teneri ad reſtituẽdos fructus veros perceptos ex ea dotis parte, quę in ſpecie ac in bonis ſtabilibus fructiferis data fuerat; Cumq; ego eſſem vnus ex aſſumptis, idcircò diſtinguendo inſpectiones, Primò nempè circà competẽtiam dicti beneficij *auth. res quæ*, aliorumq; priuilegiorum dotalium, deindè verò circà competentiam fructuum, vt ſupra,

Quatenùs ad primam inſpectionem pertinet, Reſpondi parum frequentèr iſtam quæſtionem in his ſpecialibus terminis tractatam eſſe, ac potiſſimè *Bald. Nouell.*, qui ſatis benè materiam dotalẽ tractauit, ſpecialius autèm iſtam dotis putatiuæ, quam omnium latius examinat, multas obſeruando differentias ac combinationes inter iſtam, ac veram dotem, ad hos terminos nõ deſcendere, fortè quià circà ea tempora huius *Authenticæ* diſpoſitio non adeò fimbrias dilatauerat, neque ità frequens erat, vt hodie contingit.

Quarè agendo de priuilegijs dotali-
2 bus in genere, illo præſertim tacitæ hypothecæ, ſeù altero potioritatis, vt exindè ad hos peculiares terminos ex rationis identitate deſcendi poſſet; Aduertebam diſtinctionem eſſe inter bonam, ac malam, et mediam fidem; Si enim mulier eſſet in mala fide poſitiua, certò ſciens matrimonij inualiditatem, tunc abſolutum eſt huic doti nullum priuilegium competere, quoniàm lex nõ adiuuat mala, neque præmiat delicta, *Bald. Nouell. p. 2. princip. p. 11. verſ. hactenùs n. 3. Barboſ. in l. ſi cum dotẽ §. finali n. 11. ff. ſol. matr. Cancer. lib. 3. variar. cap. 11. de Sponſal. n. 113. Fontanell. de pact. clauſ. 7. gloſ. 3. par. 1. num. 26. Merlin. de pignor. lib. 3. quæſt. 69. num. 11. & 14. & cæteri.*

E conuerſo autem vbi fuiſſet in bona fide poſitiua, credens matrimonium validũ ac legitimè contractũ, et tunc licèt *Bald. Nouell. vbi ſuprà num. 6.*, reſpectu præſertim hypothecæ legalis ac priuilegiatiuæ potioritatis deductæ *ex text. in l. aſſiduis*, vel ex altero *in l. in rebus cũ concord.* paritèr neget, quià verè non eſt dos, quæ nomen ac eſſentiam recipit à matrimonio, in contrarium tamèn eſt magis communis & paſſim recepta deriuata *ex gloſ. in d. l. ſi cum dotem §. finali verb. actionem, vbi Bart. num. 5. Alex. n. 3. Barboſ. nu. 4. & 5. Mantic. de tacit. lib. 11. tit. 19. num. 20. cum ſequen. Merlin. de pignor. dicta quæſt. 69. num. 2. cum ſequen. Caſtagn. in benef. deduct. quæſt. 1. fallent. 5. nu. 12. & ſequen. Arias de Meſa lib. 3. variar. cap 21. num. 16. & cap. 22. num. 3. & 4. Boſſ. de Dot. cap. 2. num. 124.* apud quos habetur generalis ac recepta traditio *Bart. in l. ſi concubina ff. rerum amotarum*, vt omnia priuilegia veræ dotis, competant etiàm putatiuæ bonæ fidei, quatenùs de ipſius dotis exactione agatur fauore mulieris, quoniam eſt fauor perſonalis fundatus principa-
3 literin ratione habilitandi eamdem ad nouum legitimum matrimonium contrahendum, itaùt non ſuffragetur hæredibus quamuis filijs, ad quos priuilegia veræ dotis, illud præſertim potioritatis tranſmittuntur, vt obſeruat *Bald. Nouell. d. verſ. hactenùs num. 4.*, quem in hoc cæteri ſequuntur.

Si verò mulier fuiſſet in fide media, quæ per DD. frequentius exemplificari

ſolet

4 ſolet in dubitante, atque conſcientiam quodammodò erroneam habente, ex deductis in propoſito præſcriptionis *per Couarr. in reg. poſſeſſor par. 2. §. 7. num. 2. Azor. 3. part. inſtit. moral. lib. 1. cap. 18. Gabr. de præſcript. concluſ.* 14. & alios; Et tunc licèt in ſpecie priuilegiorum dotalium tractatum non inueniſſem, credebam tamen idem dicendum eſſe, quod ſupra habetur in caſu bonæ fidei, ducto argumento ab altero legitimationis filiorum, quæ reſultare dicitur ex matrimonio putatiuo ſub fide dubia, quæ bonæ aſſimilatur, ex plenè cōgeſtis *per Botiglier. de ſucceſſ. ab inteſt. theorem. 4. n. 21. cum ſequen.* vbi cæteri cumulantur, licèt caſus non eſſet omninò æqualis, cum in illo legitimationis principalitèr ſpectetur fauor ipſorum filiorum omninò innocentium, quorum fauore vrget ratio euitandi in dubio delictum ac turpitudinem, ſeù delicti effectus & pœnas in eis, qui nullo modo deliquerunt, in iſto autem caſu agatur de fauore & priuilegio eiuſdem mulieris, quæ habens conſcientiam dubiam ſeù erroneam, à delicto non omninò immunis eſſe videtur, licèt vix in praxi in mulieribus facillimę credulitatis id verificari ſoleat, ſed quãnis argumentum non omninò curreret, adhuc tamen fauore mulieris credebam eſſe reſpondendum ſaltem ex axiomate generali, *vt in dubio fauorę dotis, &c.*

Et magis proximè, ducto argumento à fructibus per tertium poſſeſſorem quamuis non dominum perceptis, non reſtituendis, non ſolum in caſu bonæ fidei poſitiuæ, ſed etiam in iſto fidei mediæ, quoniam ſufficit abeſſe malam poſitiuam ex deductis *per Rotam deciſ. 3. part. 7. recent. num. 7. Buratt. & Adden. deciſ.* 184. *num.* 6. & paſſim, Priuilegia enim dotalia eſſe videntur fructus matrimonij, proindequè ad eos faciendum ſuos, mulieri quę in ſtatus matrimonialis poſſeſſione fuit, ſufficere videtur fides media.

Ea etiam conſideratione accedente, quod priuatio priuilegiorum ac iurium aliàs de iure competentium reputatur pœna, vt *apud Gregor. deciſ. 225. num. 13. vbi add. num. 20. Mantic. deciſ. 300.*, Ad pœnam autem incurrendam requiritur delictum certum ac poſitiuum, & ſucceſſiuè ad eam excuſandã quælibet cauſa, etiam, vt noſtri dicunt, fatua & beſtialis excuſat; Igitur fides media ſufficere debet, quia non eſt aliquid conſequi de nouo, ſed præſeruare nè amittatur id, quod aliàs mulieri vxoratæ in ſua dote viro tradita de iure competeret.

Firmata ex his generali competentia priuilegiorum dotalium, Hinc ex ratio-
5 nis identitate dicebam, rectè inferri poſſe ad hoc priuilegium *Auth. res quæ*; Circà quod paritèr diſtinguebam inter dotem conſtituendam, et reſtituendam, vt in hac ſecunda ſpecie de plano procederent eadem, quæ ſuprà, tàm in hypotheca legali, quàm in potioritate alijſque priuilegijs dicta ſunt, cum nulla vrgere videretur probabilis ratio differentiæ, et dum non habemus ſpeciales auctoritates in contrarium, ſaltem ſuffragari dicebam dictũ generale axioma, *vt in dubio fauore dotis &c.*; Concurrente etiam fauore matrimonij, ob quod in muliere facilitandum principaliter huiuſmodi priuilegiorum competentia admiſſa videtur perſonalis, neque ad filios tranſmiſibilis vt ſupra.

Vbi verò ageretur, non de dote reſtituenda ex fideicommiſſo per virum poſſeſſo, ſed de dote conſtituta ac detrahenda ex fideicommiſſo maiorum ipſius mulieris, Et tunc, Aut dotis conſtitutio facta non eſt, itaùt petatur poſt iam detectam matrimonij inualiditatem, et vana eſſet mulieris prætenſio, niſi vellet nouum legitimum matrimonium contrahere, pro quo dotem peteret, cum tunc eſſet caſus extrà quæſtionem, quia præcedens matrimonium putatiuum habetur ac ſi non adfuiſſet, niſi ob malam fidem poſitiuam mulieris aliaſque circumſtantias eſſet tale, quod eã tanquàm proſtitutam reputari faceret, ac indignam redderet, ità & taliter, quod ab aſcendente fideicommiſſi ordinatore ſi viueret, dotem petere nòn poſſet, cum tunc reddatur hoc beneficio indigna, vt ad materiam huius *auth. res quæ*, habetur infra *diſc.* 145.

Sed ſi dos iam de tempore bonæ fidei vel mediæ conſtituta eſt, atquè poſt detectam matrimonij nullitatem fideicõmiſſi poſſeſſor tanquàm ex ceſſante cauſa vendicare velit bona ad hunc effectũ data ex condictione ſinè cauſa, ſiuè excipiendo denegare extractionem dotis

iam legitimo tempore decretæ & conſti-
tutæ; Et tunc *reſpectu* ipſius mulieris
adhùc ſuperſtitis, de plano credebam
procedendum eſſe cum dicta diſtinctio-
ne bonæ vel malæ fidei, regulando me-
diam ad limites bonæ vt ſuprà, et cum
proximis terminis *text. in l.ſi donaturus*
in princip.ff.de condit.ob cauſam, et in l.ſi
extraneus verſ.niſi fortè eodem tit. cum
concord.per Bald.Nouell.in ſecunda parte
vndecimæ partis principalis conuenient.16
num.20., vbi quod dos relicta vel dona-
6 ta mulieri ſub conditione nuptiarum ei-
dem perfectè ac irreuocabiliter acquiri-
tur ob nuptias putatiuas bona fide con-
tractas, itaùt per detectam nullitatem nõ
reuocetur nec euaneſcat.

Et licèt *Bald.Nouell.loc. citat. differ.3.*
num.27. firmet, quod in ijs caſibus, in
quibus dotis veræ actio filiæ quæritur
& conſolidatur, idem non competat do-
ti putatiuæ, quæ licèt ſtipulata hæredi
patri & filiæ, ſoli patri vel eius hæredi-
bus competit, Nihilominus eius opinio
in propoſito recipienda non videtur,
dum ipſe eſt generalitèr in ſenſu in-
competentiæ hypothecæ, aliorumque
priuilegiorum, cuius contrarium eſt ma-
gis communitèr receptum ſuprà, vndè
quatenùs percutit fauorem ipſius mulie-
ris ſuperſtitis, omninò credebam dicen-
dum idem, quod de hypotheca alijſque
priuilegijs dictum eſt, atque recipien-
dam eſſe receptam propoſitionem, vt
dos ſemel à fideicommiſſo legitimè ex-
tracta ad illud amplius non reuertatur,
ſed perpetuò ac irreuocabilitèr mulieris
& ſuorum remaneat.

Benè verum, quod vbi non agitur de
fauore ipſius mulieris ſuperſtitis, minuſ-
7 que filiorum, qui ſicuti ex huiuſmodi
matrimonio putatiuo non malæ fidei
priuilegium ſeù effectum legitimationis
obtinent, ita & iſtud obtinere debent
ob grauem iniuriam aliàs ex huius dotis
reuocabilitate reſultantem, ſed ageretur
de hæredibus extraneis; Et tunc ob ceſ-
ſantem quamcumque rationem, proba-
bilius mihi videbatur pro fideicommiſ-
ſo reſpondendum eſſe, ſed cum nulla de-
ſuper haberetur auctoritas, nequè con-
trouerſi caſus neceſſitas huiuſmodi di-
ſputationem exigeret, cum ageretur ſo-
lùm de dote reſtituenda ipſi mulieri ſu-
perſtiti, idcircò circa hunc vltimum
punctum hæredum extraneorum nihil
determinando reliqui cogitandum.

Quouerò ad aliam principalem inſpe-
ctionem fructuum vt ſuprà, diſtingue-
8 bam etiàm inter fructus ab ipſo viro
perceptos, quorum reſtitutio ex parte
mulieris petebatur, et vſuras dotales aſ-
quendas ad formam Statuti ſeù *cap.ſalu-*
britèr decurſas contrà dotantem pro ra-
ta dotis nonſolutæ, de quarum imputa-
tione ex parte viri ſeù fideicommiſſa-
riorum opponebatur.

Circà primam ſpeciem perceptorum
vt ſuprà, cum illi eſſent conſumpti ac
amplius non extantes, intrat eadem di-
ſtinctio inter bonam & malam fidem,
quæ in ipſo viro adeſſet, vbi enim eſt
vir putatiuus bonæ fidei vel mediç, itaùt
abſit mala, et tunc receptum eſt eum ex-
cuſari à reſtitutione perceptorum, quã-
uis illi onera matrimonij excederent,
itaùt in exceſſu diceretur eſſe in lucro,
cum bona vel non mala fides hunc effe-
ctum producat in quocumq; tertio poſ-
ſeſſore, vt in iſtis ſpecialibus terminis
fructuum dotalium à viro putatiuo per-
ceptorum eſt *text.in l.Inſulam 43. S.fru-*
ctus ff.ſolut.matrim., et firmant poſt an-
tiquiores ab eis relatos *Bald. Nouell. di-*
cta par.11.part.2. combinatione 6. nu.23.
Barboſ. in l.ſi ante nu.8. & l.ſi cum dotem
S.finali Mantic.de tacit.lib.12.tit.30. nu-
mer.14.Fontanell. de pact.clauſ.6. gloſ.2.
par.1.n.18.cum ſequen.Cyriac.controu.32.
Boſſ.de do. edicto cap.2.num.125.circa fi-
nem; Si verò eſt in mala fide, et tunc
econuersò receptum eſt ad eorum reſti-
tutionem teneri, eodem modo, quo ge-
neralitèr in iure ſtatutum eſt de quocũ-
que malæ fidei poſſeſſore, cum ità nul-
lam habeat cautam vel titulum eos fa-
ciendi ſuos, nã aliàs eſſet locupletari de
alieno, atque reportare commodum &
præmium ex delicto, ſolumque iſto caſu
dubitatio cadit circà detractionem one-
rum matrimonialium, àn ea vir detra-
hat tanquàm impenſas neceſſarias ab ip-
ſamet muliere, vel à dotante aliàs fa-
ciendas, adinſtar poſſeſſoris malæ fidei
detrahentis expenſas neceſſarias, vel ta-
les, quas ipſemet dominus ſi poſſediſſet
ac fructus percepiſſet, facturus eſſet; Et
in hoc quamuis *Bald.Nouell. dicta p.11.*
in princip.num.16. negatiuam ſimpliciter
teneat, Affirmatiuam tamen ex *Paul. de*
Caſtr.

Caſtr. & alijs, rectè probat *Barboſ. in d.l. ſi antè num* 34., et hanc dicebam mihi videri veriorem, ex dicta ratione, quod etiam malæ fidei poſſeſſor detrahit illas expenſas, quas ipſe Dominus facturus eſſet; Cum temperamento tamen, vt id non intelligatur de omnibus illis expenſis, quæ aliàs inter onera matrimonialia computari ſolent, vt ſunt filiorum educatio eiuſdemque mulieris pōpoſæ veſtes & ornatus ac famulatus, et ſimilia, cum iſtæ potiùs ipſius viri decorem concernere videantur, ſed circà eas expenſas, quas mulier innupta in propria vel paterna domo viuens aliàs hoc medio tempore factura erat, vt eſt ſenſus *Barboſ.* & aliorum atq; comprobat dicta ratio ob quam hæc opinio recipienda eſt.

Ceſſabat autem neceſſitas diſputandi ſuper reſtitutione exceſſus, Tum quia detractis expenſis etiam neceſſarijs, ille non aderat ob fructuum exiguitatem, Tum etiàm quia non conſtabat de mala fide viri, quem pro eo agentes excuſabant, atque in bona fide verſatum dicebant cum epiſtolis & ſcripturis probantibus nuncium mortis primæ vxoris in remota regione exiſtentis, Et quamuis magna ſuſpicio adeſſet iſtas eſſe probationes confictas, nihilominùs id conuinci non poterat.

Reſpectu verò vſurarum à dotante aſſequendarum, cum iſti eſſent fructus ad-
9 hùc extantes, et non conſumpti, eoſque neque bonæ fidei poſſeſſor faciat ſuos, ex quo reintegra detectus eſt eius non titulus, ideoq; nullam habet cauſam eos percipiendi, planum dicebam prætendi non poſſe, niſi actione negotiorum geſtorum, vel de in rem verſo, quatenùs fructus ex alijs bonis percepti nō ſufficerent ad expenſas pro ipſa muliere à viro ſupportatas, et quas aliàs dotans ſupportare debuiſſet, ex ijs quæ DD. firmant in fructibus vel vſuris debitis ſpōſo de futuro cum alijs de quibus ſupra in fructibus perceptis mala fide.

Demùm in propoſito obſeruabam
10 hæc omnia procedere in viro malæ fidei, cum præſuppoſito quod mulier ac dotans eſſent in bona, ſi autem concurreret mala fides hinc indè, tunc fructuū reſtitutioni locus non eſt, ex eadem ratione, ob quam DD. firmant ſponſum de futuro eos facere ſuos, quia mulier tradens ſe ac ſua viro, quamuis non vero, vt in figura matrimonij cum eo viueret, ità iure cuiuſdam tacitæ donationis eius bona illi adminiſtranda, & vſufructuanda dediſſe cenſetur.

Hæc autem occaſione dictæ beneuolę extraiudicialis controuerſiæ in diſcurſiua ratione deducebam, non tamen quatenùs ad rem pertinet, ob aliorū Aduocatorum diſcordantiā facilè fuit controuerſiam cum concordia terminare, à me potiſſimè deſideratam ob prudens ac laudabile motiuum honeſtatis vtriuſque partis; Verùm idem bonus effectus optimè ſequutus eſt, quoniam ob vnius coniugis mortem ad breue tempus exindè ſequutam caſus remanſit ſub ſilentio ſepultus, et de vtroque puncto agitur infra *diſc.* 145. vbi de remedio *Auth. res qua*, *& diſc.* 160. *&* 161. vbi de fructibus & vſuris dotalibus.

VITERBIEN.

SEV EVGVBINA FRVCTVVM DOTIS

PRO

COMITE LAVRENTIO DE MARSCIANO

CVM

HÆREDIBVS HIERONYMI DE BENTIVOLIS.

Diſcurſus arbitramentalis pro veritate.

An tertius, qui mulieri ſoluit dotem à dotante, ſiuè ab hæredibus viri debitam, prætendere poſſit vſuras dotales, quæ aliàs fauore mulieris, vel eius viri currerent; Et quid

quid vbi tertius ſolutam pecuniã mutuatus eſt ſub vſuris, quas perſoluit, àn habeat actionem vt ſeruetur indemnis, Et quãdo hoc ius obtinendi vſuras dotales ſit ceſſibile.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *Inſpectiones, ſeù puncti cauſæ.*
3 *De Statuto* Viterbienſi *circà vſuras dotales.*
4 *An valeãt Statuta decernentia has vſuras.*
5 *An in hoc operetur quod Statuta ſint confirmata per Papam.*
6 *Statutum patriæ viri attendendum eſt, niſi aliter ſit conuentum.*
7 *Vbi requiritur interpellatio, illa ſufficit per æquipollens.*
8 *Fideiuſſor qui ſoluit principali, & cogitur accipere pecuniã ſub vſuris iſtas non repetit, niſi proteſtetur, ac interpellet, et quomodo.*
9 *Quandò ſufficiat citatio per edictum.*
10 *Vſuræ dotales non ſunt ceſſibiles tertio, Et de tenentibus contrarium.*
11 *Datur diſtinctio, et quando tertius obtineat has vſuras.*
12 *De refectione damnorum facienda tertio ſoluenti dotem actione negotiorum geſtorum.*
13 *Non datur fructus fructuum, ſiuè intereſſe alterius intereſſe.*
14 *Declaratur reſpectu creditoris, ſecùs autem reſpectu tertij, nam totum reputatur ſors principalis.*

DISC. CXXIII.

1 Inito matrimonio inter Hieronymum Bentiuolum, et Eleonoram de Marſciano cum dote per Comitem Alexandrum patrem conſtituta ſcutorum 7500., eoquè ad breue tempus diſſoluto per obitum viri, cuius hæredes, reſtituta reliqua dote, remanſerunt debitores in ſcutis 1545., præfata Eleonora conuolante ad ſecunda vota cum Ioanne Baptiſta Buſſio, Comites Alexander pater, et Laurentius frater eamdem dotem conſtituerunt, atque ſoluta illa parte, quæ à primi viri hæredibus reſtituta fuerat, sè obligarunt prò dicto reſiduo ab iiſdem aſſequendo, pro cuius ſolutione, defuncto Alexandro patre, Laurentius frater poſt aliquorum annorum decurſum conuentus fuit, vnà cum fructibus, et vſuris medij temporis importantibus alia ſcuta 1055., et ſic in totum ſcuta 2600., quæ non habẽs prę manibus accepit ad cambium ad rationem quinque pro centenario, facta proteſtatione, dictis hæredibus pupillis notificata in domo paterna, eorumquè tutori per edictum; Deindè verò pro eius reintegratione obtinuit ab A.C. immiſſionem in Saluiano ad quædam dicti primi viri bona, vt ſibi ſatisfieret ex fructibus, vnde poſt plurium annorum decurſum dicti hæredes facti maiores prætendere cœperunt integrum debitũ cum fructibus perceptis ſatisfactum eſſe, ideoque locum fore dictorum bonorum reſtitutioni, Cumq; ageretur inter auunculum, et neptes, Hinc comuniũ coniunctorum opera, curatum fuit huiuſmodi controuerſiam per duos partium Aduocatos amicabiliter per quamdam ſpeciem extraiudicialis compromiſſi diſcuti, ac terminari, atque ego electus ex parte Laurentij, poſt plures congreſſus aſſumpſiſſem onus deſuper efformandi diſcurſum, duæ erant cauſæ partes,
2 Vnam in puro facto, quantitatis ſcilicet fructuum, ex dictis bonis à die immiſſionis perceptorum, et ſuper hoc totum tractatũ fuit oretenus; Altera verò iuris ſuper quantitate crediti, et iſta tres habebat partes; Vna ſuper dictis fructibus, et vſuris dotalibus à die contracti matrimonij vſque ad diem ſequutæ ſolutionis dicti reſidui importantis vt ſupra ſcuta 1055., Alteram ſuper curſu fructuum ſeù cambiorum pro rata debiti reſidualis in ſorte ſcutorum 1545., Et tertiò ſuper curſu eorumdem cambiorum dictæ alterius partitæ ſcutorum 1055. ex cauſa fructuum.

Quo ad primam partitam, quæſtionem dirimebat Statutum Ciuitatis Viterbienſis expreſsè diſponens per hæredes viri infrà præfinitum tempus dotem
3 mulieri non reſtituentes deberi fructus, ſiuè vſuras ad rationem ſeptem cum dimidio

midio pro centenario loco alimentorũ, etiam abſque interpellatione, in qua dictum Statutum diſcrepat à Statuto Vrbis eaſdem vſuras ad eandem rationem decernente, cum requiſito tamen interpellationis de cuius Statuti validitate, et efficacia nullam habebamus difficul-
4 tatem; Licèt enim plerique de illa dubitent præſertim *Iaſ.in* §.*fuerat.inſtit. de action.num.*19.*Barboſ.in in l.2.in princip. num.*43.*ff.ſolut.matrim.*, et alij quos referunt *Caſtill. de alimen.* aliàs 8.*tom. controu.cap.*49.*numer.*36. *Theſaur. deciſ.*43. *Leotar.de vſur.quæſt.*79.*num.*44.; Attamen in contrarium eſt verior ac in foro magis recepta, vt *per Gratianum diſcept.* 726.*num.*14. *Amat.dicto.cap.*49.*num.*98. *Leotar.dicta quæſt.*79.*numer.*48, & hanc ſæpiſſimè canonizauit Rota præſertim *apud Gregor. & add. deciſ.*93. *Buratt. & add.deciſ.*65.*dec.*574.*par.*2. *recent.*, 153. *part.*4.*tom.*2.*coram Dunozetto deciſ.*796. & frequenter; Ità clarè comprobante Statuto Vrbis condito de mandato Papæ, ſeù ab eo in forma ſpecifica confirmato quod alias vtique ſequutum non fuiſſet ſi vſurariam prauitatem huiuſmodi Statuta continerent; Quamuis enim aliqui, Statuti Vrbis vel ſimilium validitatem
5 referant confirmationi Apoſtolicę, vndè propterea trahi non debeat in exemplũ, vt *per Gabriel.conſ.*153.*num.*3.*lib.*2.*Gratian.diſcept.*466.*nu.*12.& alios, Attamen vt aduertunt *add. ad Gregor. & Leotar. vbi ſuprà*, ac alij, iſta eſt magna leguleica ſimplicitas, quoniam ſi continerent vſuram concurreret defectus poteſtatis, neque præſumenda eſſet voluntas; Reuera enim talia Statuta non canonizant lucroſas acceſſiones pro credito pecuniario ratione dilationis, ſed ſolum ità abſque neceſſitate probandi extrinſecùs requiſita, decernunt tales fructus, vel vſuras, potius ratione damni emergentis quàm lucri ceſſantis, pro illis ſcilicet alimentis mulieris, quibus principaliter dos deſtinata eſt, et ex quibus mulier viuere debebat ex dote ſoluta & in veſtita, vt infra *diſc.* 161.

Difficultas ſolum cadere videbatur, tàm circà quantitatem, quàm circà neceſſitatem interpellationis, ſtante Statuto Ciuitatis Eugubij patriæ viri decernente huiuſmodi fructus ſeù vſuras ad rationem ſex pro centenario, ac deſiderante interpellationem; Licèt enim matrimonium contractum eſſet in Ciuitate Viterbienſi, attamen cum vir eſſet Eugubinus, atque ad eius patriam traduxiſſet mulierem ibi cum viro viuentẽ, exindè reſultat, non mulieris patriæ, ſed
6 viri ſtatuta attendenda eſſe, ex ijs quæ in propoſito lucri habentur infra *in Romana dotis de Anguillaria diſc.*128.; Verùm difficultas tollebatur ex facto quoniam in mandato procuræ quod vir dedit ad huiuſmodi matrimonij contrahendum, expreſsè dictum fuit illud contrahendum eſſe iuxta mores, et Statuta Ciuitatis Viterbij in omnibus, Vndè intrabat vulgaris regula *text. in l. ille aut ille* §.*cum in verbis ff.de leg.*3. latè exornata *per Rotam deciſ.*44. *num.*14 *par.*11. *recent.*, vt in claris non intrent præſumptiones & argumenta; Et vlterius quoad defectum interpellationis, ceſſabat etiam difficultas ex facto, quia durante viduitate tutores hæredum ſoluerant
7 mulieri alimenta vel vſuras, atque agnouerunt ſe pro interpellatis, vt benè aduertitur per *Rotam deciſ.*153.*part.*4.*rec. tom.*2., quæ paſſim recepta eſt *vt deciſ.* 527. *num.*2 *part.*5. *Octob. deciſ.*242. *numer.*25. *& frequenter*.

Quo verò ad ſecundam inſpectionem ſuper curſu cambiorum pro rata dicti debiti reſidualis in ſorte principali; Scribẽtes pro heredibus primi viri dicebãt, nullum ſupereſſe titulum cuius ratione ad dicta cambia teneri deberent, non quidem in ratione cambiorum cum iſte contractus cum eis initus non eſſet, minuſq; in ratione dannorum, & intereſſe, quoniam vbi etiam Laurentius qui ſoluit fuiſſet primi viri fideiuſſor de iure ab ipſo principali debitore releuandus, adhuc tamen non intraret ius petendi damna & intereſſe extrinſeca per ipſum paſſa quia nempè acceperit pecuniam ſub vſuris, niſi accedat etiam interpellatio principalis debitoris ità certificandi quod ex tunc niſi ſolueret ſubiaceret vſuris ex collectis *per Cenc.de cenſ.quæſt.*75. *nu.*7. in ſpecie *Rot. poſt eundem dec* 324., et tanquam abſolutum ſupponitur *apud Celſum deciſ.*152., *et apud Otthob. deciſ.* 269., in quibus ſolum agitur de puncto, an talis interpellatio debeat eſſe præcisè perſonalis, vel ſufficiat per æquipollens itaut reſultet effectus notitiæ, & de qua

quæ-

quæſtione habetur actum in ſua materia *ſub tit. de vſur. in Hortana diſc.* 34.

Hæc autem interpellatio, vel in forma præciſa, vel in equipollenti nō aderat, cū ſequuta eſſet contrà ipſas pupillas non habentes neq; velle neq; nolle, vndè non ſuffragaretur etiam ſi perſonaliter facta eſſet, multo magis facta domi, in qua neq; ipſæ de facto habitabant, & contrà Tutorem per edictum, ad quam ſpeciem citationis deueniri nō poteſt niſi prçuijs diligentijs, quibus non extantibus aliàs citatio ſequi non valeat ex deductis *per*
9 *Veſtr. & add. lib. 4. cap. 2. & cap. 3. Buratt. & add. deciſ.* 943. *Rot. deciſ.* 104. *par.* 6. *recent. Rouit. in rubr. de citat. num.* 3. *latè in Mechlinien nullitatis matrimonij coram Corrado deciſ.* 395. *par.* 9. *recent. & frequenter*.

Neq; pretendi poterant tanquam fructus ſeù vſuræ dotales debitæ ex diſpoſitione iuris communis iuxtà terminos *tex. in cap. ſalubriter de vſur.*, cum id ſolum locum habeat cōſtante matrimo-
10 nio contrà dotantes ad fauorem viri in reſtaurationem onerum matrimonialium ſub hac lege ſeù conditione aſſumptorum, dum vir iam ſatisfactus erat; Minuſq; ex dicto Statuto eoſdem fructus deferente mulieri viduæ loco alimentorum quæ ex dote obtinere debet, dùm ſtante integra ſatisfactione dotis, ipſa iàm prouiſa erat de alimentis à viro, et conſequenter dici non poterat amplius debitum dotale, ſed purum debitum pecuniarium quod tertius conſequi debet omninò extraneus.

Hinc proindè reſultat concluſio magis communitèr recepta & per Rotam pluries firmata, vt hoc priuilegium fructuum ſeù vſurarum dotalium tanquam cauſatiuum, ac reſtrictum ad certam cauſam ſeu rationem, ſit perſonale viri, vel mulieris, non ceſſibile tertio, iuxtà ſententiam *Baldi in rubr. Cod. de vſur. nu.* 5. quam cæteri ſequuntur collecti *per Surd. de aliment. tit. 1. quæſt* 42. *num.* 22. *& conſ.* 269. *num.* 9. *Gratian. diſcept.* 143. *num.* 39. *&* 427. *num.* 14. *Fontanell. de pact. cl. 5. gloſ. 8. par. 15. num. 34. & ſeqq. Olea de ceſſione iurium tit. 6. quæſt. 2. n. 40. & ſeq. Leotar. de vſur. quæſt. 29. n. 17. Boſſ. de dot. cap. fin. nu. 65. & ſeq. &* dixit Rota *apud Seraphin. dec. 517. num.* 3. & plenius *dec. 182. par. 4. recent. tom. 2. n. 12. & ſeq.*

Idq; etiam cum præſuppoſito expreſſæ ceſſionis; Multò magis ac extrà controuerſiam, dum nulla reportata fuerat ceſſio, ſed Laurentius ſoluit, vt propriam obligationem magis diſſolueret.

Et quamuis examinando hunc articulum, àn ſcilicet & quando vſuræ dotales à tertio ceſſionario peti valeant, ponderarentur auctoritates affirmatiuam ſimpliciter firmantes *ex Saliceto in auth. ad hæc C. de vſur.* quem plures ſequuntur relati *per Merlin. de pignor. lib. 3. quæſt.* 80. *num. 16. cum ſeqq.* vbi hanc opinionē latè tueri conatur contrarijs reſpondēdo; Attamen concordabamus, eam vtpotè minus veram atq; à Rota reiectam, ità generaliter ac indefinitè recipiendam non eſſe; Vt è contrà credebamus quod neq; recipienda eſſet, ità generaliter ac indefinite dicta præcedens opinio negatiua, ſed quod procedendum eſſet cum
11 diſtinctione iuditiosè ac fundatè tradita *per Leotar. de vſur. dicta quæſt. 29. ex num.* 16. & de qua *infra diſc.* 161.; Verum hæc inſpectio non ſuffragabatur, cū ea etiam retenta, adhuc ceſſaret applicatio ad caſum, cum non verſaremur in nullo ex illis in quibus etiam in tertio conceditur huiuſmodi fructuum ſeù vſurarum perceptio.

Vbi ſcilicet ipſi fructus ſeù ius eos percipiendi principaliter deductū eſſet in contractum, quia nempè vir vel mulier, recepto congruo anticipato pretio, tale ius ſeù commoditatem vendidiſſet, ad inſtar venditionis vel ceſſionis commoditatis penſionis quæ in dies practicatur, vel etiam fructuum ſeù commoditatis bonorum feudalium vel emphiteuticorum, et fideicommiſſariorum, ſeù aliàs alienari prohibitorum, cum tūc in effectu ſubſtantia talis iuris ceſſi non dicatur abdicari à cedente, neq; transferri in ceſſionariū, ità gerentem ſolum perſonam procuratoris in rem propriā ipſius cedentis, cuius vice ac nomine tales fructus perciperedicitur, iuxtà ea quæ in propoſito huiuſmodi ceſſionis commoditatis bonorum indifferentium habentur ſub *tit. de feudis diſc.* 61. *&* 62. *& alibi*.

Siue vbi ceſſio fructuum eſſet principaliter in gratiam ipſius coniugis cedentis, cuius damnum reſultaret ſi illi non currerent nec deberētur; Et in ſum-

ma

ma ſemper quoad non reſultet effectus prohibitus quod tertius ità effectus ſimplex creditor pecuniarius dotis conſtitutæ vel reſtituendæ pro eo ad propriũ commodum lucroſas acceſſiones non percipiat; Verum vt dictum eſt ex facti circumſtantijs nullus ex his caſibus vel equipollentibus ad rẽ applicabilis erat cum ſecundi viri vel mulieris nihil intereſſet àn creditum dicti Laurentij eſſet fructiferũ necnè, et ſic ceſſabant omnes rationes, ex quibus in tertio ſit ſubſtentabilis huiuſmodi fructuum ſeù vſurarum perceptio.

His tamen non obſtantibus, quamuis in ſuo caſu veris, concluſum fuit prò di-
12 cta rata debiti reſidualis in ſorte principali reficienda eſſe cambia decurſa & ſoluta, et reſpectiuè in futurum decurrenda ex æquitatiua ratione de in rem verſo, ſeù verius ex alia vtilis negotiorũ geſtorum iuxtà *text. claros in l. & in contraria ff. de vſur. l. at qui natura § non tãtum ff. de negot. geſt. & l. 1. C. mandati cum concord. per Leotar. de vſur. quæſt. 75. nu. 32.*; Cum enim niſi dictus Laurentius huiuſmodi ſolutionem feciſſet, vtiq; ad fauorem coniugum in damnum hæredũ continuaſſet vt ſuprà curſus fructuum dotalium ad maiorem rationem taxæ Statuti Viterbienſis ſeptem cũ dimidio, vel ſaltem ad minorẽ taxã Statuti Eugubini in ſex, idcircò negotium vtile prò dictis hæredibus geſtum fuit, diſſoluendo debitum cum pecunijs acceptis ſub minoribus vſuris quinque prò centenario, Atq; aliàs eſſet cum aperta iniquitate & ingratitudine locupletari cum damno & iactura tertij qui vtile negotium prò dictis debitoribus geſſit contrà principia iuris naturalis & ſcripti; Et ex qua ratione ità ſubſtentatus fuit curſus cambiorum quamuis alias poteſtas non adeſſet *in Romana partitorum locorũ montium* inter Falconerium & Farſettum de qua *ſub titulo de cambijs diſ. 14.*

Hinc tamen reſultabat contrà eumdẽ Laurentium reſolutio ſuper non curſu fructuum prò alia rata debiti ex cauſa
13 fructuum dotalium vt ſuprà medio tẽpore decurſorum, cum iſtud eſſet debitũ ſui natura infructiferum etiam ad fauorem ipſorum coniugum quatenus ſolutum non eſſet, ex iuris certo principio denegante fructus fructuum ſeù intereſſe alterius intereſſe de quo *latè Rota apud Merlin. deciſ. 409. aliàs deciſ. 301. par. 5. recent. Capyc. latr. conſult. 59. Andreol. contr. 210.* & frequenter in ſua materia *ſub tit. de vſuris*.

Et licet id procedat in principali creditore, in quo prohibita eſt ſuperfœtatio, ſeù anathociſmus, ſecus autem in tertio cuius reſpectu, tàm actiuè, quam paſſiuè totum debitum, ſiuè ſit ſortis, ſiuè fructuum reputatur vnius naturę ac ſortis principalis, quia vbi fideiuſſor ſoluit prò principali dæbitore ſortẽ & vſuras,
14 quoad ipſum reſpectu indemnitatis à principali obtinẽdæ totum dicitur ſors; Siuè èconuerſò ſi procurator, vel tutor aut alias adminiſtrator à debitore ſui principalis exigit totum debitum tã in ſorte quam in fructibus, vndè in actione tutelæ ſeù mandati pupilli vel mandantis debitor efficiatur, totum debitum dicitur ſortis, et conſequenter aptum producere fructus vel intereſſe abſque eo quod intrẽt termini anathociſmi vel ſuperfætationis ex claris iuribus & auctoritatibus collectis *per Leotar. de vſur. quæſt. 87. num. 1. & ſeqq. & per tot.*, *Fab. de Anna conſ. 48. Rouit. deciſ. 9. & communiter*; Attamen deficiebat extremũ neceſſarium dictæ proteſtationis ſeù interpellationis, ſine qua, vel iuxtà vnam opinionem perſonali, et in ea forma præciſa, vel iuxtà alteram in æquipollenti eumdem effectum certæ ſcientiæ producente, tales fructus tanquam damna & intereſſę pretendi neq; poſſunt per fideiuſſorem, cui de iure debita eſt omnimoda indemnitas, multò minus per tertium ità voluntariè alienam obligationem ſuſcipientem ac diſſoluentem, ideoq; in hac parte dubitabatur àn dicti hæredes ad dictum intereſſe teneretur licet ad dotalem determinationem deuentum non ſit,

FVLGINATEN.

FRVCTVVM

PRO

FLAMINIA DE LETIIS.

Reſponſum pro veritate.

De vſuris dotalibus conuentis inter mulierem viduam, & hæredes viri pendente dotis reſtitutione, àn & quandò licitè debeantur.

SVMMARIVM.

1 *CAſus controuerſia.*
2 *De conuentione inter mulierem, & hæredes viri ſuper vſuris pendente reſtitutione dotis.*
3 *Datur diſtinctio, ex quà pendet an conuentio ſit licita, necnè, et num. 9.*
4 *Reijcitur conſideratio de muliere inope.*
5 *De Statutis, et àn ab eis arguere liceat ad pacta.*
6 *An confirmatio Apoſtolica ſtatutorum in materia vſurarum dotalium ſit in aliquo operatiua.*
7 *Expenduntur rationes ob quas vſuræ dotales mulieri viduæ ſoluto matrimonio debeantur.*
8 *Quod intrent à ſimili termini tex. in* l. curabit C. de action. empti.
9 *Quomodo iſta materia regulanda & decidenda ſit & ſupra num. 3.*

DISC. CXXIV.

1 COntracto matrimonio inter Marcum & Flaminiam cum dote ſcut. 2000., eoq; per obitum viri diſſoluto, Thomas eius hæres mediatus, per viam concordiæ ſuper pluribus alijs controuerſijs initæ, in computum dictæ dotis ſoluit Flaminiæ ſcut. 500. in pecunia numerata, alia verò 1500. ſoluere promiſit infrà triennium, quà ſolutione pendente, ſtante quod dictus hæres poſſidebat bona fructifera, ac etiàm quod in Ciuitate Fulginaten. prompta, & proxima aderat occaſio inueſtiendi dictas pecunias in cenſus tutos, conuentum eſt ſolui fructus recompenſatiuos ad rationem quinque pro centenario; Vndè proptereà cum dubitari contingeret de validitate dictæ conuentionis, tàm reſpectu ſolutorum in ſortem necnè imputandorum, quam non ſolutorum, àn deberentur, prò veritate interrogatus reſpondi vt ſequitur.

Articulus eſt ſatis inuolutus ob varias Doctorum opiniones vidẽdas apud *Amat reſol.49. num. 88. Leotar. de vſur.*
2 *quæſt.30. ex num. 39. Caſtill. de aliment. aliàs 8. tom. controu.cap.49. num. 22. & 35. Boſſ. de Dot. cap.20.num.92. cum ſeq;* apud quos conſtat quamplures huiuſmodi conuentionis validitatem probare, ſed fortè magis communem eſſe pro inualiditate, pro qua aſſiſtunt regulæ generales, quoniam ſoluto matrimonio ceſſant eius onera, ceſſatque titulus dotis quæ reducitur ad purum creditũ pecuniarium, ex quo non poſſunt percipi fructus vel acceſſiones non docto de vero intereſſe damni emergentis vel lucriceſſantis abſque labe vſuraria, cum pecunia ſit de ſui natura ſterilis, vt ſæpiſſimè cenſuit Rota præſertim *in Romana fructuum datis 21. Aprilis 1651. coram Cerro, et 15. Ianuarij 1652. coràm Bichio*, quarum ſecunda eſt impreſſa *poſt Zuff. de legitim. proceſſ. deciſ.4.*, et in alijs frequenter, cum ſit propoſitio hodiè ſatis plana, præſertim in Curia Romana, cum qua cætera Tribunalia inferiora, preſertim Status Eccleſiaſtici, regulari debent ac ſolent.

Mihi verò non ſemel ac maturè ad ar-
3 ticulum reflectenti, probabilius omnind viſum fuit, ac videtur, vnam, vel alteram opinionem eſſe periculoſam, nequè certam vniformem determinationem dari poſſe, ſed vno vel altero modo iuxtà facti qualitates ac circumſtantias per circumſpectum iudicem reſpondendum eſſe, vt optimè in hac ſpecie aduertit *doctiſſimus Leotar. dicta quæſt.30. nu.41. & ſequen.*, quo duce, crederem iudicem non erraturum.

Si enim ageretur de muliere diuite, ſagaci, et induſtria, quæ nullam pro dote reſtituenda diligentiam adhibendo,

do, curauerit ſibi per hæredes conſtitui eas graues vſuras; quas fæneratores ac negotiantes extorquere ſolent ab indigentibus & ſuffocatis debitoribus, Et tunc quià verè dos ſuam immutat naturam, atq; conuertitur in purum mutuū ſub vſuris conſtitutum, veriusdicendū videtur conuentionem eſſe improbam, nequè dotis titulum vel cauſam in aliquo ſuffragari, quia concurrere videtur deprauata voluntas ex parte creditoris, & ſuffocatio ex parte debitoris, quæ ſunt duo vſuræ præcipua fundamenta.

Aut mulier ſuas adhibuit diligentias pro dote conſequenda ad effectum eam erogandi in emptiones bonorum ſtabilium vel cenſuum, ex quorum fructibus iuxtà conſuetam ac regularem dotis naturam ſibi alimenta ſuppeditare poſſet, quià tamèn exigere non potuit, coacta ſit aliquam dilationem hæredibus concedere, qua pendente conuentum fuerit de annua vel menſtrua præſtatione moderata, cenſuum ſeù ſtabilium fructibus vniformi, eiuſque alimentis congrua, et moralitèr neceſſaria; Et tunc omninò dicendum videtur fructus cōuentos eſſe licitos, potiùs tanquàm reſtauratiuos damni, quod aliàs mulier pateretur in ſe alendo, ſeù tanquàm alimentorum vices habentes, eorumque loco ſubrogatos; Iniquum enim eſſet, vt ob hæredū culpam & moram, mulier, cui iniuria infertur in non reſtituendo quod ſuum eſt, ità facere deberet ſuæ dotis conditionem deteriorem conſumendo ſortem principalem cum diminutis fructuum vel alimentorum ſolutionibus, cum lucro debitoris moroſi & culpoſi, qui interim pecuniæ vtilitate potitus eſt, vel percepit fructus ex illis bonis quæ oportuiſſet vēdere pro debito dotali diſſoluēdo.

Et licèt aliqui hoc admittant in mu-
4 liere inope non habente aliundè viuere, Attamèn iſta reſtrictio ad hùc irrationabilis & indiſcreta videtur, quia cū dos de ſui peculiari natura deſtinata ſit matrimonij oneribus ac mulieris alimoniæ, cogēda nō videtur mulier ex alijs bonis quærere ea alimenta, pro quibus illa pæculij pars ſub nomine dotis eſt deſtinata, vt benè obſeruat *Leotar. vbi ſuprà*.

Comprobatur hoc euidentèr per Statuta, quæ habemus in Vrbe, àc in Ciuitatibus Bononiæ, Florentiæ, Aſculi,
5 Anconæ, & alibi per Rotam ſæpiſſimè probata, mulieri ſoluto matrimonio dotis retardatæ fructus conſtituentia tanquam loco alimentorum ſubrogatos; A Statuto namquè ad pactum licitum eſt argumentum, atque ſi eſſet vſura, ſicut non poſſent deduci in pactum, ità nequè poſſent à Statuto demandari *vt diſ. præced. & infra diſc. 161.*

Et quamuis aliqui crediderint huiuſmodi Statutorum validitatē reſultare à cōfirmatione Apoſtolica, prorsùs tamèn inepta eſt huiuſmodi conſideratio, quià
6 ſi cōuentio eſſet de ſui natura illicita & vſuraria, non poſſet Papa illam reddere licitam, cum eius auctoritas non ſe extendat ad reddendas licitas vſuras de iure Diuino damnatas, vt benè aduertunt *adden. ad Gregor. deciſ. 93. & ſequitur Leotar. dicta quæſt. 30., et melius quæſt. 79. num. 48. & ſequen.*, Sed verius eſt ideò Statuta cenſeri valida, quoniam ità ſtatuūtur alimēta, ſuper quibus nulla ratio prohibet inter partes poſſe etiā conueniri, quoties conuentio ad ſummam honeſtam mori regionis, atq; alimentis congruam reſtricta eſt; Siue ità decernunt haberi prò probatis ea requiſita quæ deſideratur, Et ſic Statuti operatio eſt, non circa ipſarum acceſſionum canonizationem vbi illæ alias eſſent illicitæ, ſed circa factum ac probationes ex quibus reſultat acceſſiones eſſe licitas.

Applicādo igitur ad caſū controuerſiæ videbamur eſſe in his vltimis terminis, dùm mulier omnes adhibuerat diligentias etiam iudiciales prò dote conſequēda, conuentio autem fuerat quaſi coacta per viam concordiæ ad lites dirimēdas, atquè fructus erant in ſumma ſatis honeſta, atq; in regione vſitata alimentis congrua; Ideoq; pro validitate cenſui reſpondendum, prædictis duabus rationibus præſertim ponderatis; Primo ſci-
7 licèt quod prò alimentis ac ſubſtentatione mulieris, tàm conſtante matrimonio, quàm fortius eo ſoluto, et in ſtatu viduitatis dotis fructus deſtinati ſunt ſalua ſubſtantia ſeù proprietate; Et ſecundo quod hæredes viri in nullo damno eſſe videntur, ità vt aliàs, vt dictum eſt, ex mora & culpa commodum reportarent de alieno, dum hodiè à frequenter contingentibus, hæres ob inuentarij beneficium dicitur potius hæreditatis admini-

ſtrator, qui ità locupletaretur de non ſuo, percipiendo ſcilicet fructus illorum bonorum hæreditariorum debitoris, quæ aliàs diſtrahere oporteret pro hoc debito diſſoluendo, ſiuè ex inueſtimentis pecuniarum in hæreditate repertarum, cum ſimilibus; Licet enim in materia vſuraria non ſpectetur quid interſit debitoris, ſed quid interſit creditoris, cui proindè ſine titulo acceſſionum iuſtificatiuo, non licet ex mutuo vero vel interpretatiuo illas exigere ex eo quod debitor vtilitatem ex mutuo reportauerit; Attamen id procedit quando certũ eſt quod verſemur in nudo mutuo pecuniario vero, vel interpretatiuo, ità vt agatur de exigendo acceſſiones ex pecunia de ſui natura ſterili ratione temporis ſeù dilationis ad merum lucrum & fænus, ſecus autem vbi dubium eſt, àn verſemur in qualitate mutui necnè, et àn acceſſiones ſint merè lucratiuæ, vel potius ad alium titulum reſtauratiuum damni referri poſſunt, cum tunc ſatis interſit inſpicere àn debitor remaneat necnè ſoffocatus ac in damno.

Ad quod ponderabam à ſimili ea quę habemus in terminis ac materia *tex. in*
8 *l. curabit C. de action. empti* ſuper fructibus recompenſatiuis ex pretio non ſoluto, quoniam ex magis communi & recepta opinione idem procedit fauore emptoris pretium vel partem ſoluentis vẽditori retardanti traditionem rei fructiferæ, vt emptori debeantur acceſſiones pro pecunia tanquam reſtauratiuæ illorum fructuum, quos ex ipſa re pecepiſſet, neq; venditor dici poteſt in damno dum percepit fructus ex re, quã dimittere debebat, ex deductis per *Surd. conſ.* 101 *num.* 26. *Gregor. & adden. deciſ.* 347. *Leotar. de vſur. quæſt.* 27. *num.* 54. *& ſeqq. Ganauerr. deciſ.* 19. cum alijs de quibus pluries in ſua materia *ſub tit. de vſuris & intereſſe*; Ideoq; videtur quidam leguleicus indiſcretus rigor, regulas
9 generales deſuper ſtatuere, atquè cum eis indefinitè in omni caſu procedere, cùm verè ac propriè iſtæ ſint quæſtiones potius facti quàm iuris, prudentis iudicis arbitrio iuxtà ſingulorum caſuum particulares qualitates decidendæ vt ſuprà.

ROMANA

SEV &c.

FRVCTVVM DOTIS MONIALIS

Conſilium prò veritate ſuppreſſis nominibus.

An prò dote Monialis promiſſa Monaſterio & non ſoluta, conueniri poſſint, ac licitè exigi vſuræ vel fructus, etiam poſt mortem Monialis, Et an ſolutæ imputentatur in ſortem necnè.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*

2 *Conuentio vſurarum dotalium ſubſtinetur conſtante matrimonio, quo ſoluto euaneſcit.*

3 *Quid vbi conuentum eſt de inueſtimento pecuniæ dotalis in bona ſtabilia fructifera, diſtinguitur.*

4 *Prò dote data Monaſterio debentur etiã vſuræ dotales, et procedunt termini* cap. ſalubritèr de vſuris.

5 *Si creditum dotale transfunditur in cenſum, vel alium contractum fructiferum currunt fructus, etiàm ſi ſoluatur matrimonium.*

6 *In cenſu conſtituto ex credito dotali, non requiritur pecunia numerata.*

7 *Quandò pecunia erat certò inueſtienda in effectus fructiferos, debentur vſuræ, tanquam damna, et intereſſe.*

8 *De caſu, in quo vbi etiàm vſuræ non ſolutæ non eſſent debitæ, et non poſſent peti, attamen ſolutæ non repetuntur nec imputantur.*

DISC. CXXV.

NOn habentibus parentibus
1 vel coniunctis quibus incumbebat onus dotandi puellam profiteri volentem in Monaſterio pecuniam promptã prò dote ſeù elemoſina dari ſolita Monaſterio, cum tunc adhuc edita non eſſent decreta

creta

creta generalia S. Congregationis Epiſcoporum & Regularium ſuper depoſito huiuſmodi dotium faciendo, vel in arca exiſtente in Monaſterio, vel penes ædem ſacram, aut publicum idoneum comptorem antè ſuſceptionem habitus, de quibus infra *diſcurſ. 167.*, dotantes prædicti conſtituerunt ſuper eorum bonis ad fauorem Monaſterij annuum redditum redimibilem ad rationem octo pro centuario ſolutum ſpatio annorum circiter 50. & vltrà; Cumque Monialis non multo tempore vixiſſet, adeò vt dictus redditus ſolutio multorũ annorum ſpatio poſt mortem illius ſequuta fuerit, vndè quãdo illicita ac vſuraria eſſet exactio, fructus ſoluti ſortem extenuaſſent, imò aliquid remaneret repetendum; Hinc dotantium hæredes de hoc admoniti ab eorum ſapiente de partibus, conſilium à me pro veritate expetierunt, An ſcilicèt hæc prætenſio ità obtinendi liberationem à dicto redditu in futurum, ac etiam à reſtitutione ſortis iam extinctæ ſubſiſteret necnè.

Fundamentum dicti Conſulentis erat in concluſione occaſione dotis conſtitu-
2 tæ prò matrimonio carnali latè firmata *per Rotam in Romana fructuum dotis 21. Aprilis 1651. coram Cerro & 15. Ianuarij 1652. coram Bichio* quarum ſecunda eſt impreſſa *poſt controuerſ. Contrij deciſ. 155. & poſt Zuff. de legitimi proceſſ. dec. 4.* quæ reputantur in materia magiſtrales, ſæpius deindè canonizatæ, quod conuẽtio partium ſuper vſuris dotalibus per dotantem præſtandis viro pendente ſolutione dotis, duret ſolum conſtante matrimonio, non autem eo ſoluto, quamuis ex eo fuiſſent ſuperſtites filij quorum ratione vir, vel ex lucro ſtatutario, vel ratione vſusfructus ſibi de iure competentis in bonis maternis filiorum adhuc continuaret eſſe creditor, quoniã ità ceſſauit cauſa huiuſmodi vſurarum & conuentionum canonizatiua, conſiſtens in ſupportatione onerum matrimonialium in quorum reſtaurationem huiuſmodi vſuræ decernuntur *per text. in cap. ſalubriter de vſur.*; Ac etiam quia cum dos non detur ſine matrimonio, iſto ſoluto reſolutus eſt dotis titulus, atque remanet nudum creditum pecuniarium prò quo citrà vſuram acceſſiones conueniri ac exigi non poſſunt, vt alibi hoc eod. tit. pluries præſertim *diſc. 161.*

Idque ampliatur in eiſdem deciſionibus, etiam in hoc pluries canonizatis, quamuis in apoca dotali con-
3 uentum eſſet de dotis inueſtimento in bona ſtabilia, ſeù loca montium & cenſus, quoniam vbi inueſtimentum faciendum eſt ab ipſo viro creditore, atque ità conuentum prò ſola cautela dotatæ, ac dotantium, id in propoſito non attenditur, cum poſſit inueſtimentum non ſequi ex eo quod debitor prò cuius cautela illud conuentum eſt remictat, et liberè ſoluat, vndè vir poſſit eam pecuniam in alios vſus conuertere, ideoque ceſſet illud certum, et præciſum inueſtimentum, quod neceſſarium eſt ad obtinendum intereſſe damni emergentis vel lucri ceſſantis *iuxta deciſionem Mohedani ſecundam de vſur.* quam ſequitur Rota & Curia, vt pluries *ſub tit. de vſur., et intereſſe*; Tunc enim in damnum debitoris currunt fructus tanquam damna & intereſſe ratione conuenti inueſtimẽti, quando illud in ſe ſuſcepit debitor, cũ tunc non debeantur tanquam à debitore ob non datum, ſed tanquam à mandatario ob non factum, vt ità benè diſtinguendo habetur in dictis deciſionibus, ac etiam in dicta ſua materia *ſub tit. de vſur.* pluries.

Neque referre dicebant, quod non ageretur de dictis præciſis terminis dotis promiſſæ pro matrimonio carnali,
4 ſed de alia dote promiſſa Monaſterio pro matrimonio ſpirituali, quoniam aduertebant (et in hoc benè) quod permiſſio iſtarum vſurarum, ſeù fructuum deriuat ab eadem diſpoſitione *text. in c. ſalubriter*, ex identitate rationis, ac per aſſimilationem, vt per *Rodrig. quæſt. regular. tom 2. quæſt. 48. artic. 7. Barboſ. in collectan. ad* cap. ſalubriter *num. 6. Arias de Meſa lib. 3. variarum cap. 46. num. 28.*, ideoq; melioris conditionis eſſe non debet exemplum quam exemplar, ſiue acceſſorium, ac aſſimilatum quam principale.

His tamen non obſtantibus, contrarium reſpondi mihi verius videri, non quidem ex dictæ theoricæ, ſeù dictarum concluſionum fallacia, dum eas admictebam eſſe veras in caſu ſuo, vbi ſcilicet verſaremur in puris terminis *dicti cap. ſalubriter*, ac vſurarum dotalium, ſed ex defe-

defectu applicationis earumdem concluſionum ad caſum, in quo obſeruabam, intrare terminos nouationis, ac transfuſionis crediti ex cauſa dotis in contra-
5 ctum cenſus, ſeù annui redditus, quo caſu non curatur, àn matrimonium duret necnè, quoniam ceſſato titulo dotis, res tranſijt in diuerſum contractum perpetuò duraturum, quando ille legitimè, et cum ſuis debitis requiſitis initus eſt perindè ac ſi inter duos tertios; Ad inſtar bonorum dotalium, quæ viro dantur in dotem æſtimata cum vera æſtimatione, quoniam ſoluto etiam matrimonio vir continuat in eorum dominio, ac perceptione fructuum; Ac ad inſtar pretij rei venditæ conuerſi modo licito in cambium vel cenſum, quoniã attẽditur curſus & natura iſtius contractus, non autẽ primi emptioris & vẽditionis ex ijs quæ cæteris relatis habentur apud *Leotar. de vſur. quæſt. 27. numer. fin. cum ſimilibus*.

Et quamuis dictus contractus non haberet formã pecuniæ numeratæ ad præſcriptũ Cõſtitutionis *Pij V.* ſuper cẽſibus, Attamen id non præbebat impedimentum, dum ex declarationibus eiuſdem *Pij V.*, ex cauſa dotis rectè conſtituitur cenſus vel annuus redditus ſine pecunia,
6 quia dos eſt loco pecuniæ, vt literaliter in eadem Conſtitutione declaratoria, et aduertunt *Leotar. de vſur. quæſt. 60. numer. 33. & Cenc. de cenſ. q. 48. n. 13.*, Neq; ex eo quod titulus dotis per matrimonij diſſolutionem reſoluitur ceſſat alter cõtractus legitimè nouatus ac perfectus, dum dos attenditur tanquam cauſa iuſtificatiua contractus, qua ceſſante non ceſſat effectus iam conſumatus, ac in ſuo eſſe productus, cum hæc ſit vna ex receptis limitatibus, quæ dantur ad regulam *text. in cap. cum ceſſante, &c.*

Siue ceſſante etiam contractu cenſuali, vt dubitari poterat ob defectum fundi certi & capacis certis finibus deſignati, adhuc tamen huiuſmodi fructus deberi obſeruabam tanquam damna &
7 intereſſe, ac loco fructuum qui percepti fuiſſent ex inueſtimento, quod alias cum iſta pecunia ab initio ſoluta factum eſſet, ſtante quod agebatur de capitali quod iuxta huiuſmodi Monaſteriorum benè regulatam adminiſtrationem & gubernium non ſolet in currentes vſus erogari, ſed inueſtiri in bona vel iura fructifera, qua morali certitudine concurrẽte ceſſat rigor dictæ deciſionis *Mobedani* cum alijs ponderatis in ſupra allegatis deciſionibus *in Romana fructuum cenſus coram Cerro & Bichio*, vt aduertitur in *Aeſina cenſus ſub tit. de vſur. diſc. 14.*, et in alijs ibidem.

Præterea vbi etiam ob mortem Monialis reſoluta eſſet cauſa exigendi dictas acceſſiones, attamen dum ab initio, et in radice conuentio non erat illicita ac vſuraria, ſed id proueniebat ex accidenti, atque agebatur de corpore inanimato, incapaci doli ac deprauati animi
8 fœnerandi, dictaque exactio facta erat ſub bona fide per Adminiſtratores, qui ignari de cauſis vndè Monaſterij redditus proueniant, illos erogant in alimenta alioſque currẽtes & quotidianos vſus Monaſterij, aliàs non erogaturi, ſed illud minus impenſuri, exindè ſequitur quod non concurrente in ſpecie vel in æquipollenti locupletatione Monaſterij, quod alias contenderet de lucro, talis imputatio in ſortem admittenda non veniat, eodem modo quo illa non datur etiam creditore vſuras exigente cum mala fide quandò admixtum eſt intereſſe tertij prò cuius cautela ſortis reſtitutio ſub certa forma facienda eſt, vt aduertitur in ſua materia *ſub tit. de cenſibus*, cum ità per diminutas exactiones factas per Adminiſtratores deputatos ad exigendum ac erogãdum ſolum fructus ſeù annuos redditus, reſultaret inſenſibiliter alienatio capitalis, quæ in Eccleſijs ac Monaſterijs eſt prohibita; Et quemadmodum ſi Adminiſtratori ſeù Æconomo deputato ad exactionem fructuum, debitor etiam expreſsè in extinctionem ſortis aliquas diminutas faceret ſolutiones, id non præiudicaret Monaſterio non probata verſione ex defectu poteſtatis, ità vt ſuum ius ſaluum remaneat, ità fortius dicendum videtur in præſenti, nè quod expreſsè ac directè prohibitum eſt, ità tacitè ac indirectè ſequatur; Et proptereà cum tali caſu magis in culpa dicatur debitor qui ſciens per ceſſationem cauſæ debendi voluntariè ſoluit huiuſmodi acceſſiones, quàm ſit Adminiſtrator ignarus qui illos exegit, Monaſterium verò in nulla culpa ſit tanquam eius incapax, exindè reſultat quod damnum debet eſſe magis culpoſi quàm non cul-

culpoſi & innocentis; Ac etiam quia non data infectione conuentionis ab initio cum deprauato animo fænerandi, magis intrare videntur termini repetitionis indebiti quam imputationis ipſo iure in ſortem, quæ iuxtà opinionem magis rigoroſam à Rota & Curia tentā *de qua deciſ.69.part.9.recent.* & frequenter *ſub tit. de vſur.* intrat præſuppoſitis terminis indebitæ exactionis vſurarum cum mala fide ſaltem à iure præſumpta, cuius excuſatio deduceretur ſolum ob ignorantiam iuris clari, quæ in hac materia non attenditur, etiam ſi ageretur de ruſticis & mulieribus, vt pluries *eodem tit. de vſuris*, secùs autem in hac facti ſpecie ex dictis circumſtantijs ceſſare facientibus in creditore omnem malam fidem, ac fænoris ſuſpicionem; Et ex his concludebam, magnam ſentire difficultatem contrà petentes conſilium.

TYBVRTINA
CASTRI S. ANGELI
PRO
DVCE PARMÆ
CVM
DVCE BRACCHIANI.

Diſcurſus in Congreſſu.

De pacto legis commiſſoriæ regularitèr prohibito & inualido, àn valeat in cauſam dotis, eiuſque fauore.

SVMMARIVM.

1 *Caſus controuerſiæ, àn fauore dotis valeat pactum commiſſorium.*

2 *De tenentibus vnam vel alteram opinionem remiſſiuè.*

3 *Expēduntur ſingillatim plures Doctores vnam vel alteram tenentes per conciliatione.*

4 *Quod dos in hac materia non ſit in iure priuilegiata.*

5 *Datur diſtinctio vt accedente iuſtitia pretij valet pactum etiā extra cauſam dotis.*

6 *Vbi pretium eſt iniuſtum diſtinguitur, àn pactum fiat ex interuallo & non valet.*

7 *Si verò adiectum eſt ab initio adhuc eſt inualidum ſi cedit ad fauorem viri.*

8 *Secus ſi cedit ad fauorem mulieris, quæ efficiatur domina pignoris dati per dotantem.*

9 *Quomodo in iſtis quæſtionibus decidendis procedendum ſit.*

10 *Expendūtur deciſiones editæ in iſta cauſa, et àn obſtent concluſioni de qua num. 8.*

11 *In dote reſtituenda pactum commiſſorium eſt improbum.*

12 *Quando iuramentum ſubſtineat donationem inter coniuges, et quando non.*

DISC. CXXVI.

1 IN diſputatione habita in præſenti cauſa de qua in propoſito pacti commiſſorij habetur *ſub tit. de vſur. diſcurſ. 8.*, aliqui ex ſcribentibus pro Duce Parmæ, pro quo ego etiam ſcribebam, mordicùs in eo inſiſtebant, quod vbi etiàm dici poſſet pactum legis commiſſoriæ regularitèr inualidum ac vſurariū, adhuc tamen rectè ſubſtineri poterat, vtpotè conceptum ex cauſa dotis, eiuſque fauore, dum vtrumque creditum Alphonſinæ, pro cuius ſatiſfactione fructus Caſtri aſſignati fuerant, proueniebat ex cauſa dotis, propriæ ſcilicèt, et Catherinæ matris; Verùm ego, ac maior pars congregatorum credebamus in hoc motiuo nullum conſtituendum eſſe fundamentum, quoniam quicquid ſit de veritate huius priuilegij dotalis, de quo infrà, non eramus in caſu, ideoque intrabat manifeſtus defectus applicationis, quo-

quoniam vtrumque matrimonium iam diſſolutum fuerat, vndè euanuerat titulus dotis, atque totum effectum erat nudum creditum pecuniarium, in quo admixti etiam erant ſcuti 4.mil. pro lucris dotalibus Alphonſinæ reuera debitis per filios & hæredes Petri de Medicis viri, quorum nomine ac vice Ioannes Iordanus ſe conſtituit debitorem in compenſationem eius, quod iſtis debebat, ideoque concluſum fuit, cauſam defendendã eſſe ex alijs ſolidioribus fundamentis, de quibus habetur in hac eadem cauſa *ſub dicto tit. de vſuris diſc.8.*, vbi de facti Serie; Iſta verò occaſione, atq; vt ſatisfieret in congreſſu auctoribus motiui, diſcurſum deſuper edidi, vt ſequitur.

Quamuis moderni, præſertim *Surd. deciſ.248.nu.13. Merlin. de pignor. lib. 4. quæſt.123. num.11. cum ſequen.*, *et Leotar. de vſuris quæſt.70. ex num.64.* plures allegẽt Auctores, vnam vel alteram opinionem in hoc articulo tenentes, quia tamen plures ex eis non ità ſimplicitèr loquuntur, proùt allegantur, idcircò, vt huiuſmodi articuli veritas dignoſcatur, examinanda videntur ſingula dicta illorum, qui in propoſito deduci ſolent, ex quibus, ſiuè vnam, ſiuè alteram teneamus opinionem, vel amplecti debeamus diſtinſtionem, quæ mihi ſatis probabilis videtur, liquidò conſtabit, motiuum ad rem noſtram non applicari.

Bald. enim in cap.1. num.4. de feudo dato in vim legis commiſſoriæ, qui omnium
3 primus pro validitate pacti fauore dotis ſolet allegari, generalitèr dicit, vt pactũ valeat, quia eſt quædam permutatio, dicendo id eſſe ſpeciale in dote, *per text. in l. quamuis 45. ff. de ſolut.*

Affict. ibid. numer.5. paritèr loquitur, ſicut *Bald.* pertranſeundo cum *text. in d. l. quamuis*, vt fauore dotis valeat, non diſtinguendo caſus, ſed verè percutiendo illum inter vxorem & virum pro dote reſtituenda.

Alexander conſ.178. num.10. volum.7. firmitèr negat in dote hoc priuilegium, ſiuè agatur de cõſtituta ſiuè de reſtituẽda, et in caſu ſuo agebatur de pacto inter dotantem & virum.

Neguſant. de pignor. part.4. numer.8. generalitèr tenet eamdem *Alexãdri* opinionem, vt nempè pactum ſit nullum, neque in hoc aliquod priuilegium competat doti ſiuè agatur de conſtituta ſiuè de reſtituenda.

Tuſchus lib.6. verb. pactum concluſ.15 num.18. ſequitur paritèr *conſ. Alex.*, *vbi ſuprà*.

Bald Nouell. de dote part.6. priuil.54. tenet pro validitate pacti, ea motus ratione, quod hic ceſſet aſperitas creditoris, quia ſponſi ſolent erga ſoceros eſſe potiùs nimis faciles, Ac etiam quia commodum ex pacto reſultans non eſt ſolius viri ſed etiam vxoris, cuius ſoluto matrimonio res extitura eſt, Et ſic iſte percutit ſolũ caſum dotis cõſtituæ cum pacto quod directè reſpiciat fauorem mulieris, cui rei dominium tanquàm fundus dotalis quæratur, nàm aliàs nullum adeſſet mulieris commodum neque intraret ſecunda ratio, quam ipſe deducit.

Mantica de tacit. lib.11. tit.10. num.37. & ſequen., relatis opinionibus hinc indè, tenet in fine, vt quotiès pignus non excedit debitam quantitatem ac intereſſe, quod patitur vir in ſubſtinendis oneribus matrimonij pactum debeat ſubſiſtere, et ſic conſiderat ſolum caſum pacti inter dotantem & virũ, alios verò omittit, ſed neque iſto caſu ex auctoritate huiuſmodi Auctoris aliquod deducitur ſpeciale in dote, nam vbi pignus non excedit quantitatem debitam, itaùt dominij addictio vigore pacti ſequatur pro iuſto pretio, tunc pactum eſt generalitèr validum in quolibet priuato creditore, vt infrà.

Ferrer. in addit. ad Guid. Pap. deciſ.6. tenet pactum valere, quatenùs mulieris fauor concurrat, quia nempè pignoris dominium addicatur mulieri, itaùt fiat fundus dotalis.

Mudeus de pignor. tit. de pact. legis cõmiſſoriæ n.33. dicit attendendum eſſe, qua mente pactum conceptum ſit, àn ſcilicet tanquam pretium dilationis, vel potius vt dotans ſpõſi mores experiatur, vt primo caſu pactum ſit nullum, ſecùs in ſecundo, et ſic percutit ſolos terminos dotis conſtitutæ, quotiès tamen pactum adiectum eſt ab initio, ſecùs ſi ex interuallo.

Roderic. de ann. reddit. lib.2. quæſt.2. ex num.45. latè diſcurrit punctum, *& n.55.* concludit pro validitate, ſed loquitur in caſu, quo pignoris dominium mulieri do-

ri dotatæ quærendum erat, cum eadem tamen diſtinctione *Mudei*, àn ſcilicèt ab initio, vel ex interuallo.

Sixtinus inter conſ.ſacultat Marburgen.conſ.12. volum.2. à num.1. vſque ad 52. latè ſubſtinet validitatem pacti fauore dotis.

Trentacinque lib.3. var. tit. de pignor. cap.11. num.9. diſtinguit inter dotem reſtituendam & conſtitutã, primo enim caſu credit indiſtinctè pactum inualidũ, Secundò autem adhæret *Bald. Nouell.*, niſi conſtet adeſſe dolum & captionem, allegando pro eius ſententia *Lupum de vſur. commentar.2. in præfat. numer.19.*, Verùm hic auctor à me viſus nullam tenet ſententiam, ſolumque gerit partes ſimplicis relatoris *Auctoris dãnatæ mem. de vſur. quæſt.52. num.374.*

Surd.deciſ.248. num.13., ampliando regulam pro nullitate pacti, dicit idem procedere in dote in genere, deducit deindè varias opiniones, ſed ipſe nihil firmat, omnia enim deducit incidentèr & diſcurſiuè, cum in eo caſu de hoc non ageretur, aſſerit tamen ipſe pro hac ampliatione adeſſe textum clarum *in l.quãuis 45. ff. de ſolut.*

Merlin de pignor.lib.4.quæſt.123. numer.11. & ſequen. agens de puncto in genere, ſinè caſuum diſtinctione refert primo loco opinionem *Surd.*& aliorum pro nullitate, deindè adducendo ſecundo loco pro validitate auctoritatẽ *Manticæ vbi ſuprà*, ſuum iudicium non interponit, ſolumque aliqua diſcurrit ſuper intellectu textus *in d. l.quamuis*, ex quibus deducitur ipſum adhærere ſecundæ opinioni fauore dotis, ſed conſtat materiam apud eum fuiſſe parum digeſtam.

Leotar.dicta quæſt.70. ex num.64. relatis omnibus opinionibus *num.71. & ſequen.*, reiectis diſtinctionibus, ſtatuit regulam negatiuam contrà dotem, motus ex generalitate textus *in d. l. fin. Cod.de pact.*, ac etiam quia videtur quoque in viro dotis creditore conſiderabilis aſperitas, et captio, vt dotantem re pignori data ſpoliet.

Mihi autem præmiſſis auctoritatibus eorumque diuerſitate conſideratis, quã-
4 uis attentis regulis generalibus videretur in rigoroſam ſententiam *Leotar.* genericè deueniendum eſſe, ex ea ratione, quod *text. in d.l.finali* generalitèr pactũ huiuſmodi reprobans videatur caſum dotis quoque compræhendere, dùm nullibi dos in hac parte habetur in iure priuilegiata, Quinimò potiùs talis priuilegij excluſio deduci videatur *ex d.l.quãuis*, Vndè intrat regula quod dos iure communi in omnibus regulãda eſt, quotiès non reperitur ſpecialitèr excepta, Ac etiam quia perpenſis DD. auctoritatibus, maior pars pro hac ſententia ſtare videtur, dum *Alex.*, *Neguſ.*, *Tuſchus & Leotar.* explicitè illam generalitèr firmãt Alij verò in contrariũ non ità benè firmant pedes vt ſuprà; Attamen ob rationem aſperitatis & captionis verè aliquãdò ceſſantem, ac ob probabilem & veriſimilem voluntatem à ſubiecta materia & communi vſu deductam, aſpera, nimiſque rigida videtur opinio generalitèr negatiua *Leotar.* contra dotem, proùt periculoſa videtur opinio generalitèr affirmatiua pro dote, ſed quod potius cum ſequenti diſtinctione procedendum ſit.

Aut rei pignoratæ valor non excedit quantitatem debiti, itaùt pro iuſto pre-
5 tio addici dicatur iuxtà ſenſum *Manticæ*, ſeù etiàm conuentum ſit, vt pro iuſto rei pretio addictum cenſeatur, Et tunc pacti validitas eſt certa, non ex aliquo dotis peculiari priuilegio, ſed ex ipſa iuſtitia pretij, quæ captionem ac aſperitatem excludendo, pactum generalitèr ſaluat in quocumque caſu ſaltem in foro fori iuxtà ſententiã magis receptam apud legiſtas & Canoniſtas, de qua *Mantica dicto tit.10. num 20. & ſequen. Gait.de credito cap.4. quæſit.9.num.1123. Cyriac. controu.393. num.7. & 8.*, et alij relati *per Leotar.dicta quæſt.70. num.49. & ſequen.*, *et num.55. & ſequen.*, quicquid nimis rigoroſè ſentiant in contrarium Theologi, cum quorum ſententia concurrere videtur *idem Leotar.*; Atque priorem opinionem poſita iuſtitia abſolutè veram credebat Rota, vt aduertitur *dicto diſc.8. ſub tit.de vſur.*, vbi patet quod tota diſputatio ac reſolutionum fundamentum fuit ſuper iniuſtitia pretij, vel quia de tempore quo factus erat caſus pacti, debitum ex fructibus iã extenuatum erat in parte, ideoque longè inferius remanebat rei pretio, vel quia conſideratum fuit dari potuiſſe caſum, vt purificata conditione pacti in vlti-

mo anno, quandò debitum totum extinctum erat, etiam pro obulo caſtrum creditori acquireretur, quæ àn in ea facti ſpecie ſubſiſtant necnè, dicto loco videri poteſt; Sed hoc vnum eſt, quod data iuſtitia non dubitabatur de pacto, Vndè conſtat in auctoritate *Mantic.* circà hunc punctum nullum poſſe conſtitui fundamentum.

Aut ſumus in caſu, quo pretio credi-
6 tum excedente, in alijs priuatis creditoribus pactum non ſubſiſteret, itaùt de ſpeciali dotis fauore agendum ſit, et tùc diſtinguendo dotem conſtitutam à dote reſtituenda, Quatenus pertinet ad conſtitutam, Aut hoc paſtum adiectum eſt ex interuallo, aut ab initio; Si ex interuallo, amplectenda venit ſententia *Neguſ.*, *Leotar.*, et aliorum, in quam etiã deueniunt *Mudeus & Rodericus*, quia cum dotans eſſet iam effectus debitor certus ac ineuitabilis in pecunia, ob cuius differendam ſolutionem tale pactum inire cogitur, liquidò conſtare videtur illud eſſe præmium dilationis, in cuius ratione principalitèr conſiſtit vſura, neque actus eſt à captione & aſperitate alienus; Et quamuis in terminis generalibus huius pacti plerique ſcribentes, inter quos *Bald. Nouell.* vbi ſuprà, crediderint illud ex interuallo adiectum ſubſtineri, quaſi quod ceſſet illa ratio indigentis pecuniæ, ob quam debitor quibuſcumque pactis ſuffocatiuis facilè ſubijcitur; Incontrarium tamen eſt magis communis & recepta, vt conſtat *ex Roderic. & Leotar. dicta quæſt. 70. num. 1. & ſequen., et Rota in huius cauſa deciſionibus coram Meltio*, de quibus *dicto diſc. 8. de vſur.*, quia idem eſt indigere pecunia pro alijs vrgentijs, vel ad illius ſolutionem poſſe à creditore vrgeri, nàm dilatio habita vel negata operatur eumdẽ effectum, Vndè ſemper aderit in debitore captio, et in creditore aſperitas ac præmium dilationis.

Si verò pactum adiectum eſt ab ini-
7 tio, et tunc, Aut emolumentum pacti futurum eſt ſolius viri, quia nempè conſtituta dote in quantitate, atque in eadem duratura, Vir ſibi conſuluerit de pacto commiſſorio pignoris ſibi tanquã res æſtimata quærendi, et adhùc in eãdem ſententiam *Neguſ. & Leotar.* deueniendum videtur, quia nullus iſto caſu fauor dotis conſideratur, ſed vir reputatur tanquàm purus extraneus creditor, ſeù emptor rei, quæ dotalis non remanet, neque *Bald. Nouell.*, *Ferrer.*, *Mudeus*, *Roderic.* et alij tenentes partes dotis percutiunt hos terminos.

Aut emolumentum principale futurũ eſt mulieris, quia nempè res pignori da-
8 ta, et ex pacto in dominium dotatæ trãſferenda effici debeat fundus dotalis, et omninò recipiendam credo ſententiam *Bald. Nouell. & ſequacium*, de quibus ſuprà, et qui verè hunc caſum percutiunt; Ad quod ſentiendum non me mouet prima ratio *Bald. Nouell.*, quod nempè futuri ſponſi ſolent eſſe beneuoli ergà ſoceros, hæc enim eſt futilis, ac ſæpius fallax, ſed quia pater, vel alius coniunctus, qui à lege cogitur ad dotandum, nullam habet neceſſitatem dotandi potius in quantitate quàm in ſpecie, ſi enim non habet in patrimonio pecuniam promptam, nullibi lex ad eam præſtandam cogit, ſed ſufficit vt det congruam in parte bonorum, quæ poſſidet, Vndè proptereà liquet nullam ex eius parte conſiderari vrgentiam vel captionem, neq; in dotata aſperitatem, ſed potius dicendum eſt huiuſmodi contrahendi modũ eſſe nudam ipſius dotantis electionem, qui ad eius commodum, vel vt filiæ ac generi mores experiatur hunc dotandi modum alternativum eligere voluit, Et ſic in effectu iſto caſu non eſt pactum commiſſorium pignoris pro pecunia, ſed alternata conſtitutio intra certi tẽporis cancellos præfinita; Semper namque apud Forenſes damnabilem cenſui literalem, vel ſophiſticum legum rigo-
9 rem, verumque iudicandi & conſulendi modum credidi conſiſtere in perſcrutando finem, ob quem lex emanauit, atque iuditioſo quidem & legali, ſed groſſo & plano modo probabilem partium voluntatem inueſtigando, àn ſcilicet adſit necnè illa captio ac aſperitas, in quibus odio fæneratorum fundata eſt lex ad ſubſidium eorum, qui dilatione indigentes, vt pecuniam habeant, vel ad eam non cogantur, iniquiſſimis pactis ſtrangulari patiuntur.

Neque ad hunc caſum, pro vna vel altera ſententia adaptabilis eſt textus *in l. quamuis 45. de ſolut.*, quoniam ille percutit ſolùm caſum pacti ſuper dote reſti-

reſtituenda inter virum & vxorem, de quo infrà, et ſic non tàm ex dotis priuilegio, quod nullibi habemus à iure concesſum, quàm ex ipſa natura actus excluſiua illius aſperitatis, quæ improbum reddit pactum quod iſto vltimo caſu dicendum eſt ſubſtineri, niſi tales facti circumſtantiæ concurrant, quod captionẽ & aſperitatem præſeferant.

Neque obſtant deciſiones editæ in iſta cauſa de quibus *dicto diſc.8. ſub tit. de vſur.*, quoniam in eis conſideratur, quod ageretur de pignore dato per hæredes dotantis mulieri dotatæ pro ſatis-
10 factione dotis promiſſæ, et ſic quidquid ſit, àn verſemur in pignore ac veris terminis pacti commiſſorij, necnè, quod ſuas habet difficultates de quibus *dicto diſc.8.*, agitur de actu ex interuallo, et ſoluto matrimonio, quandò debitum effectum erat purum debitum pecuniarium, immò admixtum erat aliud debitum ex diuerſa cauſa, neque illud dotale erat directè tale, ſed potiùs competens ex ceſſione hæredum viri, et ſic extrà caſum concluſionis. Intelligendo tamẽ de eo, qui ex legis neceſſitate ex ratione ſanguinis, vel charitatis producta dotare obligatus non eſt præciſè debitor pecuniæ, ſed illam ex electione ſic alternatiuè promittit vt ſuprà, ſecùs ſi qui dotat ſit præciſus debitor pecuniæ, quia nempè ſit debitor mulieris vel parentis, atq; in debiti proprij compenſationem dotãdi onus aſſumat, quia cum tunc nulla vigeat ratio affectionis ergà dotatam vel altera ratio prudentis conſilij, quod *per Mudeum* in parente, vel alio coniuncto conſideratur, et è contrà ad ſit præciſa neceſſitas debiti pecuniarij excluſiua electionis, de qua ſuprà videmur eſſe in caſu priuati creditoris, ac in ratione captionis & aſperitatis.

Quatenùs verò pertinet ad caſum dotis reſtituendæ, itaùt pactum ſit inter virum & vxorem, vel eius hæredes, indiſtinctè probabilior videtur ſententia
11 *Neguſ.*, *et Leotar.* ac aliorum contrà pacti validitatem, quia ſemper tunc eſt verum quod debitum conſiſtit in pecunia, de neceſſitate ſtatuto tempore ſoluenda, itaùt non adimplementum in tempore ſit cauſa ſuffocationis ac præiudicij, Vndè vel dicendã eſt adeſſe aſperitatem & captionem, vel ſi ex beneuolentia vir ergà vxorem id agat, itaùt aſperitatis ac malitiæ ratio ceſſet ex facto, intrat tamen altera ratio prohibitiua donationis intèr coniuges.

Neque refragatur iſtum ſecundum defectum eſſe de facili ſanabilem cum
12 iuramento, quod donationem inter coniuges non obſtante iuris ciuilis prohibitione ex veriori ſentẽtia ſaluat, quoniam etſi iuriſiurandi religio hanc habeat operationem in donatione expreſſa, illa tamen caret in illis donationibus fictis & tacitis reſultantibus ex actu ſub alia imagine in fraudem dictæ prohibitionis geſto, vt ſæpius habetur ſupra hoc titul. in materia de dotis confeſſatæ, et in his terminis pacti inter virũ & vxorem loquitur *text. in d.l.quamuis*, quidquid ſit de illius vario intellectu tradito per ſcribentes, vt conſtat *ex Roderico & Merlino locis citatis*, Ideoque in iſta cauſa concludebam circumſtantiam dotis, vel non ſufficere, vel non eſſe neceſſariam.

ROMANA ſeu &c.

ALIMENTORVM

PRO N.

Votum.

Facto legato per extraneum alicui puellæ monacandæ de ſubſidio dotali præſtando Monaſterio pro monacaggio, An ſub huiuſmodi legato veniant alimenta, quæ in anno probationis præſtanda ſunt Monaſterio, quando ſubſidium remanet otioſum, et infructiferum ſub depoſito.

SVMMARIVM.

1 C*Aſus controuerſiæ.*
2 *Sub nomine dotis præſtandæ moniali veniunt etiam appenditiæ, et quæ ſint.*
3 *Qualis propriè dicatur dos monialis.*
4 *Quod ſub legato dotis non veniant alimenta.*
5 *An, et quandò procedat argumentum de dote ad alimenta, vel contrà.*
6 *De caſu in quo ſub legato dotis, vel ſubſidij dotalis veniant etiam alimenta, et aliæ appenditiæ.*

DISC. CXXVII.

1 CVm N. teſtator hæredem grauaſſet ad ſubminiſtrandum cuidam puellæ extraneæ, quatenùs vitam Monaſticam in aliquo monaſterio profiteri velit, ſubſidium dotale eidem Monaſterio præſtari ſolitum, dictaque puella determinante hanc vitam eligere, hæres ad formam decretorum generalium Sac. Congregationis præfati ſubſidij depoſitum fecerit, vndè propterea legataria habitum ſuſcepit; Hinc orta eſt controuerſia, An idem hæres teneretur in vim dicti legati ſuppeditare alimenta Monaſterio præſtanda in anno probationis, Et S. Congregatio Epiſcoporum & Regulariũ pro maiori parte affirmatiuè decreuit, aliquibus Cardinalibus diſſentientibus, vno præſertim eximio I.C. & ex alijs animi dotibus nimium qualificato, quo meum ſenſum expetente pro veritate ſuper huiuſmodi determinatione, et àn probabilis vel improbabilis mihi videretur.

2 Reſpondi, quod vbi ageretur de obligato addotandum de iure, tunc certum eſſet huiuſmodi alimenta ſub dicta obligatione quoque venire, quoniàm ſub dotis nomine, non venit tantum id, quod ſub eo titulo Monaſterio præſtatur, ſed veniunt etiam omnes appenditiæ ac expenſæ, de neceſſitate, vel honeſtate pro eodem monacaggio facienda; Quinimò & ille annuus ſeù menſtruus redditus vitalitius, qui de communi conſuetudine monialibus aſſignari ſolet pro extra ordinarijs indigentijs, quibus vt plurimũ Monaſterium non ſufficiẽtèr prouidet, vt in terminis dotis ſubſidiariæ detrahendæ ex bonis fideicommiſſi in vim *auth. res quæ* firmatur *apud Merlin. dec. 671. aliàs deciſ. 30. par. 7. rec. num. 27. cum ſequen.* & habetur infra *diſc. 167.*

Sed cum ageretur de legato facto per extraneum, nec dotare, nec alere obligatum, quod reſtrictum eſt ad dotem Monaſterio præſtandam, ſub cuius nomine de communi vſu non venit niſi id quod ad formam decretorum generaliũ deponitur poſt emiſſam profeſſionem
3 Monaſterio ſoluendum in compenſationem onerum temporalium, quibus idẽ Monaſterium ſe ſupponit pro Moniali ſuſtentanda donec vixerit ex deductis per *Tamburin. de Iur. Abbatiſſ. diſput. 5. quæſito 3. Cyriac. controu. 504. nu. 16. cum ſeq., et dicto diſ. 167*, idcircò probabilius mihi videri reſpondi, alimenta prædicta ſub huiuſmodi legato non venire.

Dos enim non datur ſine matrimonio carnali vel ſpirituali, à quo nomen ac eſſentiam recipit, & ſub cuius conditione legatum dotis ab extraneo factum cenſetur, itaùt vbi dos non ſuccedat loco legitimæ, peti non valeat niſi tali conditione purificata ex deductis *per Fontanell. de pact. clauſ. 6. gloſ. 3. par. 1. Boſſ. de Dot. cap. 7. num. 96. circa medium Mantic. de coniectur. lib. 11. tit. 22. Rota in Bonon. legati 28. Iunij 1652. Veroſpio impreſſ. deciſ. 291. par. 11. rec. Romana domus 3. Iunij 1658. Beuilaqua*, et habetur ſæpius *hoc eod. tit.*, Vndè propterea de ſtricta iuris cenſura, hæres ad illud ſoluendum cogi non poſſet, niſi quandò emittitur profeſſio, per quam matrimonium contrahi dicitur, ſed benè cogitur per annum antecedentem ad faciendum depoſitũ tanquàm requiſitũ neceſſariũ futuri monacaggij, ex quodã iudicis officio potiùs, quã ſtricto iure *vt dicto diſ. 167.*

4 Hinc proindè nulla iuris ratio ſuppetere videtur, vt ſub legato dotis vel dotalis ſubſidij veniant alimenta, quibus indiget puella priuſquam impleat eã conditionem, ſine quà legatum non debetur, nec peti poteſt; Etità in indiuidualibus terminis, quod ſcilicèt facto legato dotium vel dotalium ſubſidiorũ puellis extraneis de iure non dotandis

nec

nec alendis nō veniat onus alimentandi *Mantic.de coniec.lib 3. tit. 19. nu. 11.* & firmauit *Rota in Romana bonorum ſeù vſusfructus 23.Iunij 1653. §. penult. & finali coram Zarata.*

Quod etiam comprobari dicebam ex communi obſeruantia piorum locorum Vrbis, aliorumque Catholici Orbis Ciuitatum, quæ ex pijs diſpoſitionibus tenentur aliquibus puellis certa requiſita habentibus ſubminiſtrare ſubſidia dotalia pro monacaggio, quoniam preſtatur ſolùm id quod eſt deponendum, et Monaſterio ſub nomine dotis ſoluendum, idemq; obſeruant montes familiarum pro huiuſmodi ſubſidijs dotalibus in pleriſque Ciuitatibus erecti, præſertim verò & frequentius in Ciuitate Neapolis, obſeruantia verò eſt optima interpres ac interpretationum Regina, ad quam in omnibus ambiguis quæſtionibus recurrendum eſt.

Quicquid enim ſit de quæſtione ſuper
5 argumento procedente de dote ad alimenta vel econtrà, ex ijs quæ *ex Surd.* & alijs plenè ac elaboratè, ſed cum conſueto prolixo ſuperfluo ſtilo deducũtur *per Caſtill.8.tom.controu.cap.16.*, attamẽ omnes caſus per eũ tractati ac diſtincti, percutiunt obligationem de iure, non autèm àn ſub legato voluntario facto ſub vna ſpecie venire debeat altera contrà legatorum naturam.

Aliàs enim ſi ſub huiuſmodi ſubſidiorum dotalium nomine venire deberent omnes appenditiæ, ſequeretur quod etiàm præſtare oporteret acconcium, expenſas conſuetas, ac etiam annum ſeù menſtruum redditum vitalitium, cum hæc omnia vt ſuprà ſub nomine dotis veniant quod tamèn eſſet abſurdum nullum habens rationis fundamentum.

Vno autem caſu credebam ſub huiuſ-
6 modi legato, dd. alimentorum quoquè ac veſtium aliarumque expenſarum præcisè & ex ſola ratione neceſſitatis non autem congruentiæ ſuppeditationem venire, quandò ſcilicèt puella eſſet adeò pauper ac deſtituta parentibus, vel coniunctis,à quibus præmiſſa obtinere poſſet, quod ità reddatur aliàs impoſſibile implere illum finem, quem pius teſtator deſiderauit; Tunc enim ex ſupplenda vel ſubintelligenda veriſimili eiuſdem diſponentis voluntate, omnia prædicta demandata videntur, quoniàm qui aliquid præcipit vel deſiderat, præcepiſſe vel deſideraſſe cenſetur omnia ea, ſine quibus id obtineri non poteſt, eodem modo quo demandata iuriſdictione ad aliquid faciendum, conceſſa cenſentur omnia ea, ſine quibus illud factum explicari non poteſt, quia qui vult finem, cenſetur velle omnia media, ſinè quibus ille non habetur, et qui vult conſequens voluiſſe cenſetur antecedens ad id neceſſarium ex deductis *in Nazarena iuriſdictionis ſub tit. de iuriſdictione diſc. 20.* & alibi; Quod etiam in his ſpecialibus terminis agnouiſſe viſa eſt *Rota in allegata Romana bonorum ſeù vſusfructus coram Zarata* vbi conſideratur, an puellæ, quibus dotalia ſubſidia relicta erant, haberent patrem vel alios coniunctos, per quos alimenta ſuppeditari poſſent, atq; tali caſu intrare videtur idem iudicis arbitrium, ob quod contra iuris regulas huiuſmodi ſubſidia preſtanda ſunt per annum anteà quàm purificetur matrimonij ſpiritualis conditio de iure præcisè ac neceſſario purificanda priuſquã legatum peti poſſit, atq; hanc reſpondi mihi videri veritatem,itaut iſta ſit quæſtio potius facti quam iuris, ex ſingulorum caſuum particulari qualitate,et circumſtantijs decidenda.

ROMANA

DOTIS DE ANGVILLARIA

PRO

COMITISSA IVLIA ALBERTINA DE ANGVILLARIA.

CVM EIVS FILIIS.

Caſus varie per Rotam deciſus, poſtea concordatus.

De lucro dotis mulieris exteræ nupte

viro

viro Romano, An debeatur ad formam Statuti Vrbis, etiam ex dote promiſſa, & non ſoluta, Et quid accedente pacto.

An in dote huiuſmodi mulieris, ad effectum lucri, attendenda ſit conſtitutio Sixtina dotium moderatoria, et de pluribus concernentibus materiam lucri, ſeù antephati, etiam in Regno Neapolitano, et de prædicti Regni legibus vel conſuetudinibus ad hunc effectum.

Et de lucro Statutario Vrbis an debeatur pro dote promiſſa & non exacta, quomodo & quando.

Et aliqua de dotis, ac lucri dotalis fructibus debiti ſex Statuto Vrbis quando intret eorum excuſatio.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*

2 *Alimenta debita in ſex menſibus præſciptis à Statuto ad reſtisuendam dotem taxantur ad eamdem rationem fructuum.*

3 *Petens plus debito non conſtituit debitorem in mora.*

4 *Declaratur quando id procedat.*

5 *Lucrum dotis mulieri delatum tàm in Vrbe quam in Regno Neapolis pertinet ad filios tanquam hæredes patris.*

6 *In dicto Regno non debetur antephatum niſi de dote ſoluta.*

7 *In Vrbe autem etiam de promiſſis, et quandò id limitetur.*

8 *Quandò attendatur ſcriptura priuata ſuper conuentione reciproca & correſpectiua cum ſola ſubſcriptione vnius, & de ratione.*

9 *Quid differant leges Vrbis & illæ & Regni Neapolis circà lucrum dotale, et vbi mulier ſit conditio viri.*

10 *Ad effectum lucrorum & alios ſpectanda ſunt ſtatuta & conſuetudines patriæ viri.*

11 *De fructibus ſeù vſuris lucri, et quid ab eis excuſet.*

12 *Lucrum in Vrbe in quarta parte dotis tanquàm portio quotitatiua regulandum eſt à dote validè conſtituta.*

13 *Conſtitutio Sixtina dotium moderatoria locum non habet in dotibus conſtitutis per mulieres forenſes.*

14 *De diuerſis conſuetudinibus ſeù modis, cum quibus matrimonia in Ciuitate & Regno Neapolis contrahuntur.*

DISC. CXXVIII.

1 IN Ciuitate Neapolis concluſum, ac etiam per viri procuratorem contractũ fuit matrimonium intèr Iuliam Albertinam Neapolitanam, & Comitem Ioannem de Anguillaria Romanum, de quo matrimonio occaſione reſtitutionis dotis habetur etiam actum *ſub tit. de feud. ad materiam Bullæ Baronum diſ.* 97., conſtitutaq; dote ſcut. 30.m., in capitulis matrimonialibus de ſuper initis, ad publicum etiam inſtrumentum in eadem Ciuitate redactis, conuentum fuit vt quoad antephatum ſeruanda eſſet Regia *pragmatica* 1. *de antephato* edita per Ducem Oſſunæ de anno 1617.; Per apocã verò priuatam, quæ ibi *albaranum* dici ſolet, conuentum eſt, quod licèt in capitulis ac etiam in inſtrumento ad euitandas pœnas ab eadem *pragmatica* præſcriptas ità conuentum eſſet, Attamen vera partium intentio fuerit regulandi lucrum dotale ad formam Statutorum, et conſuetudinum nobilium Vrbis, iuxtà quæ in eiſdem capitulis ac inſtrumẽto dotali expreſſe conuentum fuit regulari etiam debere dotis reſtitutionem.

Soluto autem ad plures annos matrimonio per mortem viri, pleriſq; ex eo ſuperſtitibus filijs, plures inter iſtos patris hæredes, ac matrem, priùs coràm A.C., et deindè *in Rota coràm Veroſpio* exortæ ſunt controuerſiæ, Primò nempè circà dotis exactæ ac reſtituendæ quantitatem, quam mulier prætendebat ſcut. 10.m., filij vero dicebant ſolùm ſcut. 8600. circitèr; Secundò circà eiuſdem ratæ fructus ſeù vſuras & à quo tempore; Et tertiò circà lucrum dotale, eiuſq; fructus, prætendente muliere illud ſibi deberi in quarta parte dotis ad vſumfructum de integra dote ſcut. 30.m. ad formam Statuti Vrbis, èconuersò autèm filijs prętendentibus illud deberi ad formam Regiæ pragmaticæ, cuius diſpoſitione

tione attenta de ſola dote ſoluta debetur, non autèm de promiſſa.

Prima quæſtio dotis, potiùs facti quã iuris erat, cum tota penderet à iuſtificatione ſolutionum conſiſtentium in nudo facto, ſuper quo iuxtà Curiæ ſtylum, cauſæ Patroni hinc indè certarunt, cum Aduocati ſe non ingerant in ijs quæ facti ſunt, atq; Rotæ viſum fuit ſub die 22. *Iunij* 1661. iuſtificatam eſſe ſummam minorem ſcutorum 8600. circitèr, & in deciſis perſtitũ fuit *tertia Martij* 1662.

Altera quæſtio fructuum, pro hac rata, modicam paritèr iuris diſputationẽ exigebat, ſtante claro Statuto Vrbis 137. decernente fructus dotales mulieri viduæ per hæredes viri poſt interpellationem ad rationem ſeptem cum dimidio, vt etiam ſub eiſdem diebus reſolutum fuit.

Et quamuis agentes pro filijs, edita prima deciſione, dicerent ſe grauatos in tempore, dum fructus prædicti decreti fuerant ab initio, ſtante Statutaria dilatione ſex menſium, quæ de iure communi eſt per annum ad reſtituendã dotem conſiſtentem in quantitate, ex vero principio, quod pendente dilatione legali, vel conuentionali, ſicuti adeſſe nõ dicitur mora, ità prætendi non poſſunt vſuræ; Nihilominùs quià idem Statu-
2 tum hoc medio tempore decernit alimenta per ipſos hæredes mulieri præſtãda; Hinc proindè illis non præſtitis, niſi in facto de minori eorum valore doceatur, taxari ſolent hæc alimenta ad eamdem rationem Statutariam ſeptem pro centenario, vt *in firmana ſeù Maceraten. dotis* 19. *Ianuarij* 1623. *coràm Pirouano, In Romana Saluiani* 4. *Februarij* 1661. *coram Cerro, & in alijs*; Potiſſimè autem in hac facti ſpecie ob exiguam quantitatem ſortis, à qua vſuræ regulari debebant, nam etiam ſolutæ ad rationem dictæ rigoroſæ taxæ Statutariæ, inſpecta qualitate perſonæ, nequè ſufficiebant ad alimenta, quæ potius mulieri habere expediebat, dum aliundè prouiſa non erat.

Prætendebant ſcribentes pro hæredi-
3 bus, interpellationem illegitimè ſequutam eſſe, proindequè non cauſaſſe moram dictarum vſurarum productiuam, ob exceſſiuam petitionem plus debito, excuſantẽ à mora, cum ex parte mulieris integræ dotis reſtitutio in ſumma ſcutorum 30.m. petita eſſet *ex theor. Bart. in l. qui ſolidum num.* 1. *ff. de legatis ſecundo, et in l. non poteſt de regulis iuris, vbi Cagnol. num.* 6. *Guidopap. deciſ.* 496. *Peregr. conſ.* 61. *nu.* 16. *lib.* 4. *Grattan. diſcept.* 42. cũ alijs in prima deciſione, ſed obiectum de facili ſolutum fuit, quoniam petitio relatiuè facta erat ad normam capitulorum ac inſtrumenti dotalis, vnde proptereà, relato potiùs, quàm referenti in propoſito ſtandum eſt, vt in ead. deciſione firmatur.

Et vlterius dicebam, de iuſtitia per mulierem prætendi poſſe reſtitutionem integræ dotis etiam in exactæ ex diſpo-
4 ſitione *text in l. ſi extraneus ff de iur. dot.*; Quamuis enim in eodem textu, cũ quo DD. tranſeunt, magna differentia conſtituatur inter patrem & extraneum, quoniam non de facili viro imputandũ eſt, cur non vrſerit patrem, cui reuerentiam debebat, ſicuti in extraneo imputatur; Attamen vbi abſq; formali coactione, ac citrà reuerentiæ violationem, vir dotem exigere poterat à patre idoneo, atq; negligendo eius inopiã expectauit, adhùc tenetur, vt in eodem textu diſponitur, et firmatur in ſpecie patris *per Rotam in Romana dotis* 30. *Ianuarij* 1652. *coram Bichio poſt Salgad. in laberint. deciſ.* 3. *& repetit. deciſ.* 217. *par.* 11. *rec.* & habetur ſpecialiter actum *in Romana dotis de Alterijs diſc.* 71.; Licet enim Rota ex facti circumſtantijs iuſtè crediderit virum excuſatum, non tamèn id efficiebat petitionem dici exceſſiuam, ac illicitam, cum prætenſio eſſet probabilis, Tùm ex dicta diſpoſitione iuris, Tum clarius ex opinatione facti, quod ſcilicèt mulier iuſtè credere potuit infrà longum interuallum, quo matrimonium durauit, integram dotem exactam eſſe à dotantibus, et ſic circa factum alienũ; Theorica verò prædicta *Bart.* de petitione plus debito non conſtituente debitorem in mora, procedit in eodem creditore, qui rectè ſciens minùs conſequi debere, plùs illicitè, cum delicto petit.

Maior igitùr huius cauſæ controuerſia fuit ſuper lucro, quod vt ſuprà inſi-
5 nuatum eſt, viri hæredes prætendebant ſoluendum eſſe ad formam dictæ *Regiæ pragmaticæ*, proùt in capitulis ac in in-

ſtru-

ſtrumento dotali conuentum fuerat; Huius autem quæſtionis effectus nullus erat circà modum lucrandi, cum ſtante ſuperexiſtentia filiorum, etiam in Vrbe lucrum ſit in ſolo vſufructu, remanente proprietate penes filios, tanquàm patris hæredes; Quinimò & in ipſa hæreditate, itaùt etiamſi filij matri prædecederent, illa proprietatem non aſſequeretur, iuxtà opinionem, quam inconcuſsè ſeruat Rota & Curia vt alibi habetur *hoc eod. tit.*, vndè in hoc Statutum in caſu exiſtentiæ filiorum non diuerſificat à dicta Pragmatica, idem tamen indeſinitè diſponente, ſiuè ſuperſint filij, ſiue non, ideoq; ſola diuerſitas eſt vbi non ſuperſint filij.

Effectus autem erat maximus circa quantitatem, quoniam etiàm antè Pragmaticæ editionem in Ciuitate Neapolis
6 ac toto Regno receptiſſima erat opinio, vt antephatum deberetur ſolum de dote exacta, non autem de promiſſa, niſi per virum ſtetiſſet, quominùs exactio ſequeretur, *vt per Afflict. & adden. deciſ. 242. De Marin. reſol. 14. lib. 1. & alios*.

Attento autem Statuto Vrbis, receptum eſt, lucrum conſiſtens in quarta
7 parte dotis, de illa integrè deberi, quãuis promiſſa, & non ſoluta *iuxtà deciſionem 13. Achill. de Conſtit. Greg. & Adden. deciſ. 5. Romana lucri dotis prima Aprilis 1650. coram Albergato deciſ. 25. par. 11. rec.*, de qua *diſc. ſequenti* cum alijs quos cumulat *Boſſ. de Dot. cap. 2. num. 28.*, et paſſim; Ea ſolum cadente limitatione, quando ſubſtantia dotis deficeret ab initio, quià nempè mulier credens habere pinguius patrimonium, dotem conſtitueret in maiori ſumma, quæ deindè minor detegatur, itaut in veritate ſeù ſubſtãtia dicatur minor ab initio, vt per *Seraph. dec. 882. n. 2.* de qua habetur *deciſ. 117. par. 8. rec. nu. 6. & 7.*, eaq; relata per tranſeunt *Fenzon. ad ſtatut. 131. num. 27. & 28.*, *Rubeus tom. 2. ſingular. circa interpret. ſtatutorum ad dict. cap. 131. nu. 19. & 20. fol. 639.*

In hoc autem puncto *Rota ſub dictis diebus 22. Iunij 1661. & 3. Maij 1662.*, cenſuit lucrum deberi ad formam Statuti, non obſtante pacto diuerſo in capitulis ac inſtrumento dotali, quoniam ex antapoca, ſeù albarano eadem die confecto, conſtabat de contraria partium voluntate, quodq; dicta diuerſa conuentio ſimulatè adiecta eſſet, expreſſa etiàm cauſa ſimulandi, ad euitandas ſcilicèt pœnas Notario ac partibus ab eadem Regia Pragmatica comminatas, ideoquè de plano intrabat regula *plus valere quod agitur &c.*, frequenter in contractibus dotalibus practicata, vt ſupra *in Romana reſidui dotis, in Tudertina, et in alijs*.

Et licèt aduerſus dictum albaranum opponeretur, quod illud non eſſet ab vtraque parte ſubſcriptum vt in reciprocis & correſpectiuis conuentionibus
8 requiritur, Nihilominùs reſpondebam, et Rota reſponſionem admiſit, quod cum huiuſmodi antapocæ duplicatæ fieri ſoleant pro vtriuſque partis cautela, idcircò quælibet ſcriptura reſpectiue ſubſcribi ſolet ab vna partium pro cautela alterius, cui traditur, vt punctualiter obſeruatur apud *Burat. deciſ. 905. num. 7.*; Addita etiàm fide in hoc præſtanda procuratori viri, qui dictam ſcripturam ſubſcripſerat tanquam perſonæ ſatis qualificatæ, qualis erat Fabritius Sabellus tunc Archiepiſcopus Salernitanus, poſteà Cardinalis, qui nedùm viri procurator, ſed etiam matrimonij mediator fuerat, vnde multipliciter ei deferendum erat.

Concurrente etiam magna veriſimilitudine, quod id de conſenſu ac voluntate ipſius viri geſtum eſſet; Tum ob pactum in eodem inſtrumento dotali contentum de regulanda ipſa dote, eiuſque reſtitutione iuxtà Statuta ac mores Nobilium Vrbis, ob ſubſequutam generalem ratificationem & approbationem omnium à dicto procuratore geſtorum; Et fortius, quoniam ità viro magis ex-
9 pediebat, dum in Ciuitate ac Regno Neapolis, non accedente contraria expreſſa conuentione, ſola mulier lucratur antephatum in bonis viri ſuperſtitis, econuersò autem vir nullum obtinet lucrum; In Vrbe autem illud eſt reciprocum, quinimò ex parte viri maius, quoniam vbi non ſuperſunt filij, æqualis eſt conditio viri ac mulieris ſuper lucro in quarta parte dotis etiam in proprietate, ſed vbi ſuperſunt filij, vir totam dotem in vſufructu lucratur, mulier verò non niſi quartam partem obtinet in ſolo vſufructu.

In

In idem concurrente etiàm iuris diſpoſitione,quoniam vbi caſus eſſet omiſſus, quamuis matrimonium cum mulie-
10 re extera,et in iſtius patria contractum eſſet, ibiquè dos conſtituta, Attamen, tàm ad effectum lucri, quàm ad alios, ſpectanda ſunt Statuta vel conſuetudines patriæ vel domicilij viri *Alex. conſ.100.num.12.lib.3. Surd. conſ. 549. num.2.cum ſequen.Altogr. conſ.27.& 28. lib.2. Caren. reſol. 116. Rota deciſ. 272. num. 2. cum ſequen. poſt Zacch. de oblig. Camer.alias 172.par.8.recen., & ſæpius,* cum ſit propoſitio hodiè indubitata.

His firmatis, de conſequenti reſultare debebat condemnatio fructuum
11 ſeù vſurarum iuxtà taxam Statutariam, cum Statutum mulieri Viduæ aduerſus viri hæredes interpellatos pariformitèr id decernat in dote ac in lucro; Verum potiùs ex quadam æquitate ſub eiſdē diebus viſum fuit Rotæ illos denegare, ſub eo prætextu, quod cum ſatis dubium eſſet, àn tale lucrum vno vel altero modo deberetur, hæc dubietas excuſare debet à mora, vt in vtraq; deciſione habetur vtrobique §. finali, quod tamen nō omnimodū habuit probabilitatis fūdamentum,ſaltim à tēpore, quo in actis exhibitum fuerat dictum albaranum omnem dirimens quæſtionem, quodq; in omnem euentum negari non potuiſſent fructus pro illa rata, quæ cadebat inſpecta diſpoſitione Pragmatice iuxtà eorumdem debitorum prætenſionem.

Conceſſa verò aduerſus dictas deciſiones hæredibus prædictis noua audientia, ſub *die* 26. *Maij* 1662. quoad lucrū receſſum fuit à deciſis, illud reducendo ad quartam partem dotis taxatæ per Cōſtitutionem Sixtinam dotium moderatoriam in ſumma ſcutorum 5500.,vndè propterea lucrum remanebat in ſolis ſcutis 1375., taliſque reſolutionis fundamentum fuit,quod cum partes voluiſſent ſeruari Statuta, et mores Nobilium Vrbis, hinc ſequebatur quod inter iſtos
12 abſque dictæ Sixtinæ derogatione dos conſtitui nō potuit niſi in dicta ſumma, vltrà quam ob decretum irritās in eadē Cōſtitutione contentum, illius ſubſtantia deficere dicitur, cum certum ſit Statutum decernens lucrum in quarta parte dotis, intelligendum eſſe de illa, quæ validè ac ſubſtantialitèr eſt talis, dum lucrum eſt pars quotitatiua regulanda ex illo toto, quod eſt tale *iuxtà conſ. Romani* 314. paſſim receptum.

Et reſpondendo concluſioni in Rota
13 & Curia receptiſſimæ ex *deciſionibus* 160.& 172.*par*.8.& 175.*par*. 9. *recen*., vt dicta Sixtina dotium moderatoria non procedat in dotibus, quæ per mulieres exteras viris ciuibus conſtituuntur vt infra *diſc*.143., qualis erat caſus, dum dos in ſumma ſcutorum 30.m.conſtituta erat in Ciuitate Neapolis per mulierem Neapolitanam viro Romano. Dicitur id verum, vbi non obſtaret pactum, per quod partes voluerunt ſeruari Statuta & mores Vrbis,cum etiam forenſes & nō ſubditi poſſint ex pacto alicuius loci legibus & conſuetudinibus ſe ſubijcere, vt ſupra in *Beneuentana diſc*. 102.*& in alijs*.

Aduerſus iſtam deciſionem, Ego pro muliere in tota cauſa ab initio ſcribens, non impugnabam concluſionem in eadem deciſione firmatam, vt lucrum dicatur pars quotitatiua illius dotis, quæ validè ac iuridicè ſit talis; Minuſq; alterā, vt forenſes vel non ſubditi, ceſſante ratione præiudicij publici vel ordinis, poſſint ex conuentione ſe ſubijcere legibus vel Statutis,quibus aliàs non ſubiacerēt; Verum cum ſenſu etiam veritatis, dicebam, quod incongrua erat vtriuſq; concluſionis applicatio ad factum, quoniam circà ipſius dotis conſtitutionem factā extrà Vrbem ac per mulierem exteram abſquè dubio non intrabat prohibitio Sixtinæ, vndè propterea eo ipſo quod conſtituta fuit in dicta ſumma ſcutorū 30.m., perfectionem àc ſubſtantiam acquiſiuit; Conuentio autèm de attendendis legibus vel moribus nobiliū Romanorum, non percutiebat ipſius dotis conſtitutionem, circa ſubſtantiam, & quantitatem, ſed ſolùm caſum reſtitutionis, circà quam conuentio prædicta aliud continere non dicebatur niſi expreſſionem eius, quod iā de iure inerat, quoniàm vt ſuprà dictum eſt, in dotis reſtitutione vel ſucceſſione, et in lucris, leges vel conſuetudines patriæ ſeu domicilij viri ſpectandæ ſunt.

Ac alias maximum reſultabat præiudicium eiſdem filijs maternæ dotis ſucceſſionem iuxtà naturæ ordinem ſperare debentibus, quoniam deſtructa dicta

dotis ſubſtantia, in eo quod ſummam à Sixtina præſcriptam excedit, reſultaret exindè contrà dotantes nullam competere actionem pro reſiduali ſumma ſcutorum 21400. vnà cum fructibus tempore conſtantis matrimonij ad fauorẽ viri in notabili ſũma decurſis, quinimò potiùs aliquid repetendum eſſet de ſoluto, vndè imprudentiſſimum, ac fortè iniquum conſilium remanebat agentium pro dictis filijs pupillis, et reſpectiuè minoribus, dum ità eoſdem priuabant notabili emolumẽto ex ſolo motiuo priuandi quadam modica præſtatione in vſufructu matrem, quam ità priuatam, ac aliundè non prouiſam adhùc alere oportebat; Vndè experimur, quàm periculoſa ſint Conſilia eorum, qui abundantes acumine ingenij, carent tamen ſale prudentiæ, ideoq; meritò iſta facultas, non iuris ſcientia, ſed iuris prudentia dicta eſt.

Et ex his repropoſita cauſa ſub die 26. *Maij* 1663., recedendo ab vltimo loco deciſis, approbatæ fuerunt priores reſolutiones, decenendo lucrum in quarta parte integræ dotis, atq; poſt vltimam deciſionem ſequuta eſt concordia quam libenter conſului mulieri ob difficultatẽ quam ego habebam circa lucrum ex *dicta deciſ.* 882. *Seraphin.*, eo quia ob inſufficientiam patris dotantis ità videbatur deficere ſubſtantia dotis.

Occaſione autem dicti pacti contenti in inſtrumento dotali, vt matrimoniũ
14 initum cenſeretur more Nobilium Vrbis, quodque id in gratiam potius viri conuentum eſſet, inſinuabam, ità diſputationibus obiter exigentibus plures mores ſeù conſuetudines, quibus in hac dotali materia viuitur in Ciuitate Neapolis, non circa conſtitutionem dotis, circa quam excepto caſu aſſignationis, vel obligationis feudorum, ius commune in nihilo immutatum eſt, ſed circà eiuſdem dotis reſtitutionem ſeù ſucceſſionem ac diſponendi facultatem, ſuper quibus triplici more matrimonia contrahi ſolent; Primus eſt iuxtà conſuetudines generales Ciuitatis in ſcripturam redactas per *Napodan.*, *Molpheſ. Prouenzal.* & alios doctos viros commentatas, omnibus dictæ Ciuitatis eiuſq; diſtrictus ciuibus & incolis, tam nobilibus, quam ignobilibus communes, per quas in ſpecie dotis ſtatuitur, mulierem filios habentem non niſi de decima parte diſponere poſſe, et ſi filios non habeat, de medietate, alia proximioribus debita, quod viro magis præiudiciale videtur, quàm mos Vrbis, dum mulier moriens non poteſt ſibi pro libito gratificari, vt poteſt in Vrbe.

Alter eſt mos particularis dictus *nobiliũ Capuanæ & Nidi*, aliàs *alla noua manera* ſeù *more nobilium*, in ſcripturam pariter redactus ac impreſſus inter dictas conſuetudines generales iuxtà collectionem *Camilli Salerni Fol.* 131. & 132., et hic, de quo actum habetur *ſupra in Neapolitana, et in Beneuentana diſc.* 102. & 103. eſt magis præiudicialis, quia non ſolum continet eamdem reſtrictionem cõſuetudinum generalium, ſed plura diſponit circà ſucceſſionem filiorũ ſuperſtitum ex matrimonio per mulieris mortem diſſoluto in præiudicium viri ac patris reſpectiuè; Tertius verò eſt mos, qui dicitur *Magnatum*; aliud in effectu, iuxtà veriorem ſententiam non continens, niſi diſpoſitionem iuris communis, ac exemptionem à dictarum conſuetudinum generalium, vel particularium nexu, vt alibi aduertitur, vndè propterea prudenter vir, qui erat Romanus, atq; in Vrbe domicilium habiturus erat, voluit cum dicta declaratione ab huiuſmodi dubijs ſe eximere, atq; ad hanc ſolam rationem verè conuentio referenda erat.

RO-

ROMANA

LVCRI DOTIS DE LENIS

PRO

COLLEGIO SANCTI CAROLI AD CATENARIOS,

ET

PRINCIPE BVRGHESIO EI ADHÆRENTE.

CVM

ANNIBALE BENTIVOLO ET ALIIS.

Caſus reſolutus per Rotam pro Bentiuolo.

Lucrum dotis àn debeatur ex illa parte, quæ promiſſa eſt ſub certa conditione caducata, atq; conſtante matrimonio effectum non ſortita; Et quatenùs debeatur, à quo, & quomodò.

Et de eodem lucro debito etiàm ex dote promiſſa quamùis non ſoluta, non tamen exigendo pendente dilatione conuenta ſuper ipſius dotis ſolutione.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*

2 *Quando ſubſtantia donationis dicatur collata in tempus mortis, vel ſolùm iſtud cenſeatur adiectum pro dilatione.*

3 *Dos promiſſa àn caducetur per mortem ſponſæ antequam veniat conditio, ſub qua eſt conſtituta.*

4 *De obligatione conditionali, et quatenùs alter non faciat, quomodò intelligenda ſit.*

5 *Quandò promiſſio dicatur conditionalis per mortem.*

6 *Lucrum dotis tanquam portio quotitatiua non poteſt peti vel retineri de ea parte, cuius dilatio adhuc durat.*

7 *Lucrum quod debetur de integra dote totum detrahitur de bonis tali detractioni ſubiectis.*

8 *Actio perſonalis àn detur contrà tertium poſſeſſorem, Et quid ex priuilegio dotis circà auocationem.*

9 *An dotis priuilegia ſint ceſſibilia.*

10 *De priuilegio Eccleſiæ circà auocationem, Et an priuilegium dotis, de quo num. 8. competat contrà æquè priuilegiatum.*

DISC. CXXIX.

1 Cardinalis Lenius, Semideæ ex fratre defuncto nepti in matrimonium deſtinatæ Annibali Bentiuolo, dotem conſtituit ſcutorum 15.m., hoc eſt 10.m. de proprio, quos prŏptè in pecunia numerata ſoluit, reliquos verò ſcut. 5. m. promiſit quod relinquerĕtur per Cleriam ſponſæ matrem tempore obitus, quo relicto non ſequente in toto vel in parte, ſe obligauit aliàs Cardinalis de proprio; Cum autem caſus dederit, quod ſuperſtite dicta Cleria obierit ſponſa, Hinc proindè vir retento lucro ad formam Statuti Vrbis in quarta parte dictorum ſcut. 10. m. quos receperat, reliquos 7500. reſtituit eidem Cleriç matri, ac hæredi ab inteſtato, cuius morte poſt illam dicti Cardinalis ad plures annos ſequuta, dictus Annibal tunc immutato ſtatu, Romanæ Curiæ Prælatus, prætendens factum eſſe caſum conſequutionis lucri dictæ alterius ratæ dotis ad mortem dictæ Cleriæ dilatæ, iudicium inſtituit contrà Collegium S. Caroli, tanquàm poſſeſſorem aliquorum locorum montium comparatorum ex bonis hæreditarijs dicti Cardinalis pro erigendis aliquibus cappellanijs in ea Eccleſia, quam idem magnifico ſumptu in notabili parte conſtruxerat, atq; iuxtà eius prætenſionem ſententiam obtinuit ab A.C., quæ in gradu appellationis confirmata fuit per *Rotam coram Ghislerio ſub diebus 5. Aprilis 1647., et 30. Martij 1648.*, vt liquet ex deciſionibus de ſuper editis, quarum prima impreſſa *poſt Salgad. in labyrint. dec. 14.*, *& repetita dec. 43. p. 10. rec.*, dictæq; reſolutiones approbatæ fuerunt in alia inſtan-

ſtantia *coràm Albergato*, vt liquet ex deciſione 1. *Aprilis* 1650. pariter impreſſa *apud Salgad. loc.citat. dec.*18. *& dec.* 25. *par.*11.*rec.*

Cumque ab hac etiam ſecunda ſententia appellatum eſſet, atq; Signatura ob turbiditatem ſuper vlteriori executione denuò cauſam commiſiſſet *coràm Taia*, in hoc ſtatu ad cauſæ defenſionem euocatus fui, potius pro intereſſe Principis Burgheſij, ad quem ex eiuſdem Cardinalis diſpoſitione dictarum cappellaniarũ iuſpatronus pertinebat, vndè tàm in congreſſu Aduocatorum iuxtà laudabilem morem pro cauſæ directione deſuper habito, quàm ſucceſſiuè in eiuſdem cauſæ diſputatione, perpenſis dictis præcedentibus deciſionibus, alijſque facti circumſtantijs, Ad clariorem veritatis indagationem diſtinguebam cauſam in tres inſpectiones, Primò ſcilicèt, àn dicta dos ad effectum lucri, de quo agebatur dicenda eſſet ſcutorum 15.mil. vel potiùs 10.mil.tantùm, cum ex dotis ſubſtantia & quantitate penderet lucrum tanquàm pars quotitatiua; Secundò, poſito, quod cenſenda eſſet ſcutorũ 15.mil., itaùt ex dicta alia rata ſcutorum 5.mil. ità conditionalitèr promiſſa lucrũ quoque deberetur, àn illud potiùs detrahendum eſſet ex dicta reſtanti dote ſcutorũ 7500. Cleriæ ſponſæ matri reſtituta, abſque eo quod ad hæreditatem & bona Cardinalis actio competeret; Et tertiò demùm, poſito quod actio competeret contra hæreditatem & bona Cardinalis, àn contrà dictum Collegium tertiũ poſſeſſorem eſſet necnè exercibilis.

Quatenùs igitur pertinet ad primum, reflectendo ad veritatem, intellectus non acquieſcebat reſolutis, quoniam ſpectata ſubſtantia voluntatis partium potiùs quàm cortice & figura verborũ, vt in quibuſcumque viuentium ac morientium actibus interpretandis faciendum eſſe cæteris relatis admonent *Mantic.deconiectur. lib.*3. *tit.*3. *num.*9. *& de tacit.lib.*2.*tit.*7. *num.*1. *cum ſeqq. & Rot. apud Ottbob. deciſ.*254 *in fin.*, *apud Buratt.deciſ.*113. *num.*7., *in Romana fideicommiſſi* 24. *Maij* 1660. *Veroſpio & ſæpius*, liquidò conſtare videbatur, ſubſtantiam promiſſionis prædictæ pro hac rata collatam eſſe in tempus mortis Cle-
2 riæ matris cum præſuppoſito, quod adhùc duraret matrimonium, eſſentque extrema habilia, in quibus dicta cõuẽtio eſſet verificabilis, itaùt iſta aliud nõ contineret niſi quamdã aſſecurationẽ futurę maternæ ſucceſſionis, quæ ità de volũtaria in hac sũma fieret neceſſaria, ſub conditione tamen exiſtentiæ eius, cui relinquẽdũ eſſet, itaut eo pędecedẽte, tanquã ex deficiente ſubiecto habili, promiſſio euaneſceret, vt in terminis promiſſionis relinquendi habetur *deciſ.*40.*num.*4. *poſt Merlin. de pignor.* cum alijs *in Romana donationis de Andoſillis ſub tit. de feudis ad materiam Bullæ Baronum diſc.*85., ac etiam *in Parmen.donationis ſub tit.de donationibus*, et in alijs.

Et in terminis ſpecialibus dotis ità conſtitutæ, quod prædecedente ſponſa,
3 cui relinquendum erat, caducetur, *latè Riminald.iun.conſ.*600., qui per plura fundamenta id probat, et *Arthman. Piſtor.quæſt.iur.cap.*8.*num.*47.*cum ſequen.*; Potiſſimè vero quia in conuentione dicitur quod Cleria de tempore obitus relinquet ſponſæ eius filię dicta ſcuta 5.m. pro dote, et ſic ſupponitur titulum dotis de eo tempore eſſe verificabilẽ, quod per neceſſarium antecedens duo præſupponit, primò nempè exiſtentiam perſonæ legatarij, et ſecundo matrimonium, à quo dos nomen ac eſſentiam recipit.

Vndè obſeruabam, quæſtionem eſſe potiùs facti & applicationis quàm iuris, cum circà theoricas, ſeù propoſitiones legales nulla adeſſe videretur cõtrouerſia tota conſiſtens in applicatione; Admittebam ſiquidem propoſitionem hodiè in Curia receptiſſimam, in dictis deciſionibus *Ghislerij* late firmatam, quod lucrum Statutarium debetur etiam de dote promiſſa, quamuis non ſoluta, quotiès defectus ſolutionis non reſultat à deficiente ſubſtantia ab initio ex deductis *diſc.præced.*; Prout & alteram, quod lucrum ſit portio quotitatiua, quodque per dilationem ſolutionis partis in tempus mortis alicuius non minuatur eiuſdem dotis ſubſtantia, neque per prædeceſſum dotatę inducatur caducatio, quoties conſtitutio eſt pura & perfecta ab initio, mors autem dotantis vel tertij, reſpicit ſolùm exequutionis dilationem, ſecus autem vbi ipſius diſpoſitionis ſubſtantia in tempus mortis collata eſt, iuxtà

tà quotidianam diſtinctionem, de qua ſæpius in materia donationum *ſub eo tit.* præſertim *in dicta Parmen.*, credebam tamen ceſſare applicationem ad caſum.

Hinc proindè diſcrepantia erat in ſolo facto, quod ſcilicèt Rota credidit dotem eſſe purè, ac perfectè per Cardinalem conſtituta in ſcutis 15.mil., dilata ſolùm ſolutione huius ratæ ad tempus mortis Cleriæ, quo poſito admittebam conſequētiam exindè deductā; Ego verò credebam quod dicto præſuppoſito non aſſiſteret factum, quoniam, tam verba capitulorum, quàm inſtrumenti deſuper initi clarè oſtendere videbantur, Cardinalem promiſiſſe ſcuta 10.mil. de proprio, quodque reliqua 5.mil. relinquerentur per Cleriam, atq; vbi aliàs dictum legatū non ſequeretur, tūc ipſe de proprio teneri voluerit; Et ſic quod eius obligatio eſſet conditionalis, non oritura niſi poſt purificatam conditionem, vt denotat dicta dictio, *aliàs*, quæ condi-
4 tionem importat, *Barboſ. dict. 16 num. 3. & dict. 17. num. 2.*, perindè ac ſi dictum eſſet, *ſi Cleria relinquet, nolo teneri, et ſi non relinquet, tunc volo teneri*, vt rectè obſeruat *Bart. in l. 1. num. 12. in princ. ff. de condit. & demonſtr.* & ex eo *Soccin. conſ. 51. num. 9. in princ. lib. 1.*

Dicitur in prima deciſione §. *non obſtat*, dictam conditionem eſſe omninò
5 extituram, ideòque non facere conditionem *iuxtà text. in l. ſi pupillus §. 1 ff. de nouat., et in l. ea conditio ff. de condict. indebiti, et l. in illa ſtipulatione in fine ff. de verborum obligat. Ricciard. in §. ſub conditione nu. 7 ff. de verborum oblig.* cum alijs ibidem allegatis, Verum in hoc videtur æquiuocari, quoniam dictorum iurium diſpoſitio procedit, quandò tempus, vel conditio directa eſt ad mortem eius, cui præſtandum vel adimplendum eſt, cum illa omninò ſit extitura, ſecùs autem vbi adijcitur perſonæ debenti præſtare, vel adimplere iuxtà textus claros *in l. dies certus ff. de condit. & demonſtr. & l. hæres §. 1. ff. eodem*, et hæc eſt diſtinctio, cum qua proceditur in huiuſmodi puncto, àn ſcilicèt & quandò dies mortis faciat necnè conditionem, vt vltrà generalia in ſpecie benè probatur *per Riminald. & Arthman. Piſtor. vbi ſuprà.*

Aduersùs iſtas punctuales auctoritates in ſolidis principijs ac receptis propoſitionibus fundatas, nulla in dictis deciſionibus deducitur contraria auctoritas, neque negatur veritas opinionis dd. Auctorum in ſuo caſu, ſed ſolùm curatur eas euitare ex defectu applicationis, ſeù diuerſitate caſus, ex eo quod apud *Riminald. iunior.* promiſſum eſſet de tēpore mortis parentis præſtare aliqua bona vtrique coniugi, vndè propterea vtriuſque exiſtentia meritò requirebatur, ſecùs autem in præſenti, dum ſupponebatur promiſſionem alternatiuè factam eſſe mulieri vel viro, ideoquè dicitur ſufficere exiſtentiam vnius ex alternatis.

Iſta reſponſio meum intellectum non captiuabat ex pluribus, Primò quia *Riminal. iun. loc. cit.* decem ponderat fundamenta, quorum iſtud *num. 26. & ſequen.* tertio loco deductum videtur omnium leuius, vt ex eius lectura, idcircò non ex hoc, quod iſtud deficiat ex diuerſitate facti, exindè reſultat, quod de cæteris nulla ratio habenda ſit; Secundò quia in capitulis matrimonialibus promiſſio facta erat ſoli ſponſæ, vndè cum inſtrumentum deindè iuxtà cōſuetum ſtylum initum eſſet non animo nouandi, ſed ſolùm ad firmiorem capitulorum probationē ac exequutionem, hinc proindè capitulis potiùs quā inſtrumēto ſtandum eſt, cum illa continere dicantur verba partium, iſtud verò verba Notarij *Merlin. deciſ. 608. numer. 17.* & paſſim in alijs plenè deductis *in deciſ. 34 nu. 29. & ſeqq. part. 12. recent.* edita in cauſa, *de qua ſub tit. de emphyteuſi diſcurſ. 14.*, et eſt hodiè ſatis recepta propoſitio de qua etiam *ſub tit. de fideicommiſſis diſc. 179.*

Tertiò, quia cum præſertim ageretur de parte dotis in quantitate, illius implementum ità ſequi poterat cum muliere ac cum viro, cum vtriuſque eſſet communis actio, quinimò magis congruum, vt viro quantitas præſtaretur, ideòque prudentèr ità in inſtrumento dictum fuit, retento tamen præſuppoſito extremorum habilium, quod ſcilicèt vir de tempore purificatæ conditionis eſſet in ſtatu mariti, qui ius haberet ad aſſequendam dotem quæ ſuum titulum ſuamque naturam retineret, quod neceſſariò [illegible] ſupponit durationem matrimonij; A[illegible] enim attenta dicta reſponſione eſſet [illegible] re caſum quod vir poſt ſolutum matrimo-

monium ius vel actionem haberet ad dictum integrum dotale reſiduum petendum ac aſſequendum, quod eſt abſquè dubio abſurdum, vnde propterea mihi ac alijs congregatis dictæ reſolutiones minus tutæ videbantur.

Quia verò dignoſcebamus duram prouinciam aſſumi ſuper illarum directo receſſu, idcircò determinatum fuit (his non derelictis) magis inſiſtere in ſecunda inſpectione continente nouum motiuum à me excitatum, adhuc non diſputatum, quod ſcilicèt, vbi etiam præmiſſis omnibus ceſſantibus, dotis ſubſtantia ab initio perfecta diceretur in integra ſumma ſcutorum 15. mil., dilata ſolùm hac rata ad tempus mortis matris pro executione, et quandò, ac non prius huius ratæ lucrum debitum erat ex vera propoſitione in dictis deciſionibus benè deducta, quod cum lucrum
6 ſit portio quotitatiua, non poteſt vir illud prætendere de parte promiſſa ſub certa dilatione, niſi poſtquàm dies ceſſerit, itaùt ſibi non permittatur ſoluto matrimonio retinere alium partem receptam, ad cuius reſtitutionem tenetur, ſed expectare debeat præfinitum tẽpus, in quo ſicuti totum reſiduum obtinere poſſet, ſi matrimonium duraret, ità dictam quotam obtinebit.

Adhuc tamen dicti lucri debitor dicendus non erat Cardinalis, nequè contrà eius hæreditatem, vel bona competere deberet actio, ſed potius lucrũ prædictum detrahendum eſſet ex reliqua dote per eumdem virum in ſumma ſcutorũ 7500. reſtituta ipſimet Cleriæ matri ac hæredi mulieris defunctæ, vel ex ipſius matris hæreditate ac bonis hæreditarijs, quoniam poſita ſubſtantia dotis in hac rata ab initio, Cleria mater potiùs erat eius debitrix directa, Cardinalis autem erat debitor ſubſidiarius; Cum enim illa eſſet mater, iſte verò eſſet patruus, atque indubitatum ſit maternam obligationem primam eſſe in filia dotanda, itaùt quandò remotior coniunctus dotem conſtituit, etiàm alio nõ expreſſo, præſumptio ſit, iuxtà vnam opinionem, id actum cenſeri animo repetendi ab eo, cuius eſt prior cauſa dotandi, ſiuè ſubſidiariè & quatenùs ille non ſit ſoluendo, *ex deduc. per Mantic. de tac. lib. 13. tit. 13. ſub num. 15. cum ſeq.* *Gratian. diſcept. 769.*, ac alios de quibus *Boſſ. de dot. cap. 3. n. 109. cum ſeq.* et habetur infrà *diſc. 153.* ac alibi; Hinc proindè dicto animo ratam repetendi iſtam conſtitutam eſſe dicendum eſt.

Clarius autem vbi talis voluntas expreſsè declaratur, tunc enim eſt caſus extra controuerſiam; Et in his terminis verſamur, quoniam Cardinalis patruus ſuum animum declarauit dotandi de ſuo in ſola ſumma ſcutorum 10. mil., reliquũ verò promitti de bonis matris, cuius prior cauſa dotandi erat, in cuius ſubſidium tantùm ipſe teneri voluit, ità paciſcendo ad tempus mortis, nè dictam matrem viduam incommodaret, atquè præoculis habendo illam ſucceſſionem, quæ ſeruato ordine naturæ de bonis maternis dictæ filiæ quodammodò debita erat, ità per Cardinalis promiſſionem aſſecuratam.

Potiſſimè, quia materna hæreditas, non ſolùm cõſtituta erat de proprijs bonis dotalibus vel extradotalibus de tempore dicti matrimonij poſſeſſis per ipsã matrem, dictæque dotandi obligationi de iure obnoxijs, ſed etiàm erat impinguata de ipſamet dote per patruum data
7 iure hæreditario ſponſæ ad ipſam matrem, detracto lucro, obuenta, vndè in omnem euentum intrare dicebam concluſionem, de qua infrà *in Vrbeuetana lucri, et in Tudertina diſc. 137. & 138.*, ac in alijs, quod vbi ſcilicèt dos conſtat partim ex bonis proprijs, et liberis ipſius mulieris, partim verò ex vinculatis ſeù aliàs non debitis, quamuis lucrum tanquàm portio quotitatiua integræ dotis deberetur omnibus vtriuſque generis bonis computatis, attamen illud ex remanentibus bonis liberis ſolùm detrahendum eſt.

Atque alias nimia aſperitas videtur ità duplicem quodammodò violentiam iuris principijs, ſeù partium voluntati facere, Vnam ſcilicet, decernendo puram, ac ab initio perfectam illam conuentionem, quæ potiùs pro hac rata videbatur conditionalis; Et alteram ſuper exercenda ſubſidiaria auocatione contrà tertium, cum maximo iuris rigore ſuper bonis extranei dotantis magis ex liberalitate, vt in lucro relinqueretur illa materna hæreditas, quæ non ſolùm ad dictam dotationem prius tenebatur,

ſed

ſed ex eiuſdem ſpontanei dotatoris bonis impinguata erat, atq; de mero lucro contendebat potius quàm de damno.

Et quamuis per alteram partem replicaretur, priorem eſſe dotandi obligationem in Cardinali tanquàm hærede eius patris, cui vtpotè auo paterno priùs quàm matri talis obligatio incumbit, atque Rota ad ſubſtinendas reſolutiones huic replicationi plauderet, Attamen, non negata diſpoſitione iuris ſuper priori obligatione aui aliorumque aſcendentium ex latere paterno ad eorum etiàm hæredes ac bona tranſeunte priuſquam ad latus maternum deueniatur, vt infrà *diſc.* 142. *&* 145., Negabatur applicatio ad factum, quoniam qualitas hæreditaria non benè concludebatur, et quatenùs concluderetur, non iuſtificabatur idoneitas, quodq; Cardinalis paternæ hæreditatis bona poſſideret, ex quibus talē dotem conſtituere poſſet, cum obligatio intelligatur cū præſuppoſito idoneitatis ideoq; inopem, vel parùm idoneum patrem ſeù alium aſcendentem non afficit.

Demum his omnibus ceſſantibus, videbatur quod actori nulla actio competeret ad controuerſa loca montium, quoniam illa non erant identificè hæreditaria, cum acquiſita eſſent poſt mortem Cardinalis, ex eius tamen pecunia hæreditaria, vndè propterea exerceri non poterat hypothecaria, vel aliud remediū
8 rei perſecutorium, ſed ſolùm actio perſonalis pro auocatione ſubſidiaria, quæ regularitèr non datur contrà tertium iuxtà textum expreſſum *in l. pupillus ff. quæ in fraudem creditorum DD. communitèr, de quibus apud Theſ. iuniorem lib. 2. quæſt. forenſ. 16. num. 6.* & alios deductos *in dicta tertia deciſione coram Albergato deciſ. 18. poſt Salgad. & deciſ. 25. part. 11. recent.* vbi principalitèr de hoc puncto tractatur atque regula admittitur; Canonizatur tamen limitatio per DD. ibidem collectos tradita, quotiès agitur de aliqua cauſa priuilegiata, qualis per extenſionem à priuilegio fiſci reputatur illa dotis, vt latius in eadem deciſione;

Verū admiſſa ſine veri præiudicio ſubſiſtentia dictæ limitationis, ac examine declarationum, quas illa patitur, cum cauſæ neceſſitas non exigeret; Dicebam ceſſare illius applicationem ad factum, quoniam iſtud priuilegium per extenſionem à fiſco doti attributum, admittendum videtur fauore mulieris, cui aſſiſtit ratio ponderata *per text. in l. 1. ff. ſolut. matrim.*, nullibi autem cautum reperitur, vt illud competat viro agenti ſoluto matrimonio ad lucrum, cum DD. de hoc priuilegio agentes in eadem deciſione collecti hos terminos non percutiāt, atq; priuilegia dotalia regularitèr ad extraneos nō ſint tranſmiſſibilia vtpotè ſoli mulieri vel reſpectiuè ſolis filijs competentia.

Verùm de hac reſponſione dubitabā, quoniam in ea quæſtione, àn dotalia priuilegia, ſicuti ad extraneos non ſunt trāſmiſſibilia, ità non ſint ceſſibilia, quicquid
9 noſtri variauerint plures diſtinctiones deſuper tradendo, *ex deduct. diſc.* 123. *&* 161., illud receptum videtur, talia priuilegia tranſire in ceſſionarium, quoties ceſſio non eſt in ſolam gratiā iſtius, ſed principaliter in gratiam ipſius mulieris cedentis, qualis videbatur caſus, dum ex correſpectiua conuentione per Statutum ſubintellecta, ità mulier ab initio lucrum ſuper eius dote viro ceſſiſſe cenſetur diſtributiuè ſuper ſingulis bonis ac effectibus dotalibus in eius gratiā, quia ſi ex vnis effectibus vel vna bonorū ſpecie aſſequi non poſſet, illud integrū ex reliquis conſequi debuiſſet, vndè ob regreſſum aliàs in caſu non vſus priuilegij contrà cedentem competentem certum eſt priuilegium eſſe ceſſibile.

Dubitari tamen poſſe conſiderabam vt hoc motiuum rectè procederet, vbi dicta ratio regreſſus vrgeret cum ipſa muliere vel eius filijs, quibus lex priuilegia conceſſit, ſecùs autem, vbi effectus circa vſum vel non vſum dicti priuilegij redundat ad commodum hæredis extranei, ad quem non tranſmittitur, cum ità ceſſet ratio circuitus, in qua dicta concluſio ſuper ceſſibilitate fundata videtur, vndè propterea ſuper hoc puncto, quatenùs pertinet ad eius veritatem, remanſi indeterminatus, illum maturiori examini reſeruando, quandò occaſio præberet formitèr diſputandi, cum fortè ob quamdam concordiam, vlterioris diſputationis occaſio defecerit.

Altera erat reſponſio, quæ aduerſus dictam limitationem dabatur, fortè tu-
10 tior, vt hoc priuilegium ſubſidiariæ auoca-

auocationis regularitèr aliàs de iure nõ competentis, ceſſet contrà creditorem æquè priuilegiatum *Theſ.dicta quæſt.16. num.6. in fine Fontanell.de pact.clauſ.8. part.6. num.31.Gait.de credito cap.4. numer.1314. Rota in Romana reſidui dotis 15.Iunij 1648. coram Cerro deciſ.211. part.10. recent.in fine*; Eccleſia verò in hoc dicitur priuilegiata, *vt per Mart. voto 2.Gait.loc.cit.num.313.in fine*.

Iſtud verò priuilegium dicebam magis attẽdendum eſſe, cum illud ità in ſpecie habeatur in iure vel per DD. traditum, quod quantùm iſta occaſione inſpici potuit,non reperitur in ſpecie reſpectu viri agentis de lucro dotali; Verùm pariter dubitabam, quoniam regula, vt inter æquè priuilegiatos priuilegia con-
11 quaſſentur, procedit quando æqualis eſt vtriuſque cauſa, quia nempè ambo pariformitèr contendant de cauſa oneroſa vel lucratiua, ſecùs autem vbi vnus agit de damno, alter de lucro,vt in præſenti, quia cum lucrum Statutarium ſit reciprocum, ac viro delatum in compẽſationem obligationis præſtandi tãtumdem mulieri ſuperſtiti, necnon onerum matrimonialium, idcircò potiùs oneroſam quàm lucratiuam cauſam importare dicitur, *vt in Romana dotis de Sfortijs diſc.*140.

At etiam cogitabam neque intrare dictam quæſtionem ſubſidiariæ auocationis, cum Collegium gereret perſonã legatarij, nunquàm de bonis defuncti extantibus in ſpecie vel in æquipollenti ſe tuentis aduerſus creditores, ex ijs quæ in hac materia habentur deducta *in Romana legati ſub tit.de Regalibus ad materiam locorum montium diſc.*29.; Ideoq; nullum in hac tertia inſpectione fundamentum ſolidum conſtituẽdo, probabilia videbantur alia,pręſertim illud quod huiuſmodi lucrum potius extrahendum eſſet de bonis hæreditarijs maternis, illis pręſertim ex eadem dote reſtituta obuentis; Verùm aſſumpta diſputatione *coram Taia ſub die 31.Ianuarij* 1661. ex eiſdem antiquis fundamentis perſtitum fuit in aliàs reſolutis, non tamen ſatisfaciendo præmiſſis ſub ſilentio inuolutis.

ROMANA
QVARTI DOTALIS
PRO
MONASTERIO S. STEPHANI DE CACCO
CVM
ARMENTERIIS.

Caſus varie deciſus per Rotam.

De lucro dotali debito ex Statuto Vrbis, àn procedat ad fauorem ſecundi viri, vel reſpectiuè ſecundæ vxoris ſuperſtitibus filijs ex primo matrimonio; Et quatenus procedat, àn intelligendum ſit firma remanente diſpoſitione *tex.in l.hac Edictali C.de ſecund. nupt.* et quomodo detractio practicanda ſit. Et quid vbi coniux præmoriens de bonis diſpoſuit, ſeù debita contraxit.

Et aliqua de lucro coniugi ſuperſtiti delato in ſolo vſufructu ob ſuperexiſtentiam filiorum, àn iſtis præmorientibus debeatur etiàm in proprietate.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *Reſolutiones cauſa.*
3 *Diſtinguntur inſpectiones cauſa.*
4 *Declaratio Statuti Vrbis circa lucrum dotis in quibus caſibus procedat.*
5 *De caſu mixto in quò Statutum non intret.*
6 *Quod ſub dicto caſu mixto non veniat ille de quo in præſenti controuerſia.*
7 *Diſtinguuntur plures caſus pro intelligẽtia dicti Statuti, et qualis verè dicatur caſus omiſſus.*
8 *Statuta ſtrictè ſunt interpretanda, et non capiunt caſus omiſſos vel mixtos, ſed iſti*

iſti remanent ſub diſpoſitione iuris communis.

9 De abſurdo, quod ſequeretur ſi hoc Statutum extenderetur ad dictum caſum omiſſum.

10 De caſu in quo locum habeat Statutum.

11 Declaratur vt Statutum debeat eſſe compatibile cum diſpoſitione text. in l. hac ædictali.

12 Statutum in dubio non præſumitur derogare dictæ l. hac ædictali, ſed eſt intelligendum compatibiliter cum illa.

13 Vbi tam ex primo quàm ex ſecundo matrimonio ſuperſunt filij, lucrum debetur ſi matrimonium diſſoluatur per mortem viri.

14 Proprietas lucri non eſt filiorum iure proprio, ſed eorundem filiorum, tanquam hæredum patris.

15 An coniux accepto lucro quod verè non competebat, teneatur ad reſtitutionē fructuum perceptorum.

16 Ad excludendam hanc reſtitutionem ſufficit, quod abſit mala fides poſitiua.

17 Lucrum quod debetur vxori ſtantibus filijs quoad vſumfructum, non conſolidatur cum proprietate filijs præmorientibus.

18 Quod hæc opinio ſit dura, et de ratione.

19 De iure paria ſunt nullos filios ſupereſſe, vel ſupereſſe & prædecedere.

20 Firma Rotæ opinio eſt vt prius detrahatur legitima, et quod ſupereſt diuidatur ad normam dictæ l. hac ædictali.

21 Si mulier conſtante matrimonio fecerit alienationes rerum dotalium, vel æs alienum contraxerit, àn hoc ſit prius detrahendum.

22 Debitum contractum ex cauſa merè voluntaria & lucratiua non eſt prius deducendum.

23 Bona alienata, vel hypothecata ex cauſa lucratiua vel voluntaria, habentur pro extantibus ad effectum calculandi legitimam, quæ tamen in ſubſidium ex alienatis detrahitur.

24 Quod hoc procedat etiam in alienationibus factis pro filia dotanda.

25 Lucrum dotale defertur potius ex cauſa oneroſa quàm lucratiua.

26 Mulier nihil facere poteſt per quod viro præiudicetur in lucro.

27 Quid ſi debitum mulieris eſſet contractum ex cauſa correſpectiua & bona fide.

DISC. CXXX.

1 THOMAS ARMENTERIUS habens ex prima vxore duos filios, ſecundam duxit Antoninam cum dote ſcutorū 4. mil., eoque defuncto ſuperſtitibus ex hoc ſecundo matrimonio ſex filijs, Antonina ſecunda vxor obtinuit ex bonis viri ſcuta 1000. pro lucro dotali, quod ad formam Statuti eſt quarta pars dotis iuxta deducta ſupra *diſc.*128.; Prędefunctis autem omnibus ſex huius ſecundi matrimonij filijs, obijt etiam Antonina ſcripto hærede Monaſterio Silueſtrinorum S. Stephani de Cacco, aduerſus quod Armenterij filiorum primi matrimonij hæredes, iudicium inſtituerunt pro reſtitutione dictorum ſcutorum 1000. nedum in ſorte, ſed etiam in fructibus, ex eo fundamento quod in iſto caſu tanquam mixto non intraret Statutum, ideoque nullum lucrum debitum eſſet, atque iuxta petita prodierunt reſolutiones *Rotæ coram Taya 28. Nouembris* 1664. & 16. *Martij* 1665.,
2 neque quod ſciam cauſa vlteriorem progreſſum habuit, quia forſan concordata ſit.

In iſtis verò diſputationibus, quatenus ad hanc materiam lucri dotalis pertinet, tres erant puncti, Primo ſcilicet, an intraret Statutum necnè ad fauorem dictæ ſecundæ vxoris ſuper lucro etiam ipſa viuente, Secundò quatenus non intraret, àn iuxta actorum petitionem reſtituendi eſſent fructus percepti per dictam vxorem ex effectu hæreditario fructifero retento ex cauſa dicti lucri. Et tertiò econuersò, quatenùs Statutum intraret, dictoque lucro locus eſſet, àn ob præmorientiam filiorum illius matrimonij dicta mulier feciſſet ſuum dictum lucrum etiam in proprietate.

4 Quatenùs pertinet ad primum punctum, ſecunda deciſio ex mente ſolum aliquorum ex Dominis inſinuat motiuū deductum per ſcribentes in contrarium, quod ſcilicèt dictum Statutum duos tantum conſiderat caſus, Vnum nempè in

quo ex illo matrimonio ſuperſint filij, atque iſto caſu viro defert lucrum totius dotis, filijs tamen reſeruandæ in proprietate, mulieri autem defert lucrũ in bonis viri prò quarta parte dotis ad ſolum vſumfructum. Et alterum in quo nulli ex eo matrimonio ſuperſint filij, atq; iſto caſu vtriq; coniugi reſpectiuè defert lucrũ pro quarta parte dotis etiã
5 in proprietate. Omittit autem caſum mixtum in quo coniux præmoriens habeat filios primi matrimonij, nullos verò ex ſecundo, ſiue alterum in quo adſint filij tã ex primo quã ex ſecũdo, qui caſus vtpote omiſſi remanent extra Statutũ, ac ſub diſpoſitione iuris cõmunis, qua attenta nullum lucrum debetur, vt originaliter aduertit *Rot. deciſ.* 255. *p.* 4. *diuerſ.* ex cuius auctoritate id firmant *Gratian. diſcep* 197. *num.* 12. *Fenzon. ad idem Statut.* 131. *num.* 8. & 9.

Contrarium, etiam cum ſenſu veritatis dicebam ſcribẽs prò Monaſterio reo conuento eſſe verius non ex defectu ve-
6 ritatis dictæ concluſionis in caſu ſuo, ſed ex fallacia applicationis circa quã procedi videbatur cum æquiuoco, quod benè deinde, amplectendo infraſcriptam diſtinctionem à me traditam, in iſta cauſa neglectam, me quoq; ſcribente, eandemq; diſtinctionẽ repetente, agnouit *Rot. in altera Romana lucri Dotis ſub diebus* 14. *Maij* 1666. & 28. *Martij* 1667. *coram Cerro* & 20. *Februarij* 1668. *coram Calataiu*, et de qua cauſa habetur *diſc. ſeq.*

Plures igitur caſus in propoſito diſtin-
7 guebam, quorũ primus eſt de quo propriè loquũtur ſupra allegatæ authoritates, quando ſcilicet ſuperſunt filij ex ſecũdo matrimonio quod diſſoluatur per mortem mulieris binubæ habentis etiã filios ex primo, vnde ſecundus vir, in omnimodam excluſionem filiorum primi matrimonij, ad formam Statuti prætendat lucrari totam dotem, quam ſuis filijs reſeruare teneatur, et tunc benè dicitur iſtum caſum omiſſum eſſe à Statuto, ideoque nulli lucro locum eſſe, Tũ
8 ex generali regula ſtrictæ interpretationis Statutorum, non capientium caſus omiſſos, vel mixtos remanẽtes ſub diſpoſitione iuris cõmunis; Tum clarius ra-
9 tione abſurdi, ac maximæ irrationabilitatis, vt filij primi matrimonij per vitricum, ac filios ſecundi à dote materna omnino excluſi remanerent, atq; iſte eſt caſus in quo dictæ auctoritates etiam canonizantur *in Romana ſucceſſionis coram Corrado dec.* 406. *par.* 9. & *dec.* 305. *par.* 10. *rec.*, Verùm iſte caſus extraneus erat à pręſenti controuerſia, ideoq; fallacia applicationis erat clara.

Alter caſus eſt de quo in dicta alia
10 *Romana lucri diſc. ſeq.*, vbi pariter matrimonium diſſoluitur per mortem mulieris binubæ, ſuperſtitibus quidem filijs ex primo matrimonio, nullis autem ex ſecundo, vnde propterea ſecundus vir ſuperſtes petat lucrum, non in toto, ſed in ſola quarta parte in proprietate delata in caſum quo nulli ſuperſint filij, et tunc omnino verius eſt Statutum intrare, cum verificetur eius diſpoſitio in ſecunda parte, in quo nulli filij ex eo ma-
11 trimonio ſuperſint; Solumque id moderationem recipit, dummodo huius lucri detractio compatibilis remaneat cum diſpoſitione *tex. in l. hac Edictal. C. de ſecundis Nupt.*, ne ſcilicet ſecundus coniux ex bonis coniugis binubi præmorientis ſub nomine lucri, obtineat plus quam quilibet ex filijs primi, Licèt enim certent ſcribẽtes, an per huiuſmodi Statuta lucrum coniungi ſuperſtiti deferentia in certa quantitate, vel quota, ſeruanda ſint non obſtante diſpoſitione dicti *tex. in l. hac edictali*, atta-
12 men magis cõmuniter, præſertim verò in Rota, et Curia receptum eſt, ceſſante expreſſa derogatione dictæ legi, Statutum intelligendum eſſe compatibiliter cum ea, et non aliàs iuxta *deciſ. in Romana lucri Dotis* 16. *Decembris* 1580. *coram Blanchetto* quã ita declarat &, approbat *Rota in dicta Romana Succeſſionis* 14. *Iunij* 1647. *coram Corrado* adhuc nõ impreſſa & *in dicta altera Romana lucri Dotis coram Cerro* & *Calataiu*, atque videtur concluſio incontrouertibilis, cum nulla vrgeat probabilis dubitandi ratio, quinimo ita iuxta modum calculandi, de quò infra, duplex canonizatur opinio filijs primi matrimonij fauorabilis, ac ſecundo coniugi præiudicialis, primo ſcilicet circa præcipuam legitimę detractionem, & ſecundo vt ceſſante expreſſa derogatione, non cenſeatur derogatum dictæ legi, cum qua compatibiliter Statutum intelligendum eſt.

Ter-

Tertius verò eſt caſus primo ſimilis,
13 vbi ſcilicet tã ex primo quàm ex ſecũdo matrimonio filij ſuperſunt, ſecundum vero diſſoluatur per mortem viri ſuperſtite muliere; Et tunc nulla ſubeſt ratio dubitandi cur lucrum facere nõ debeat, cum mulier non poſſit prætendere lucrum totius dotis eius filijs reſeruandæ in excluſionem filiorum primi, vnde intret dictum abſurdum ſuperius conſideratum, cum aliud non lucretur niſi quartam partem dotis in ſolo vſufructu reſeruata proprietate, quæ neq;
14 eſt filiorum iure proprio, ſed eorumdem tanquam hæredum patris, in cuius hæreditate remanet *deciſ. 117. par. 6. rec. num. 7. & par. tot. vbi concordan. & apud Otthob. deciſ. 178. num. 6. & dec. 79. poſt Fenſon. ad Stat.* & ſæpius, ideoque nullum filijs primi matrimonij cauſatur præiudicium, ſeu longè minus quàm in ſecundo proximè ſupra exemplificato caſu, vt benè ratiocinatur *Gabr. conſ. 13. per tot. præſertim num. 26. lib. 2.*

Hinc proinde ceſſabat neceſſitas diſ-
15 putandi de ſecundo puncto fructuum, cum ita conſtet eos licitè perceptos eſſe, ſed quando etiam de ſtricto iure dicto lucro locus non fuiſſet, adhuc tamen aduertebam ex præmiſſis negare non poſſe caſum reddi probabiliter dubium, quod ſufficit ad excuſãdum à reſtitutione fructuum perceptorum & conſumptorum quos percipiens credebat eſſe ſuos, cum
16 ad hunc effectum ſufficiat bona fides, quinimo ſufficiat media, quodque abſit mala poſitiua ex deductis *per Buratt. & Add. deciſ. 184. Gregor. & Add. deciſ. 74.* & paſſim.

Quò verò ad tertium punctum, an ſcilicet præmorientibus filijs coniux ſuperſtes obtinens lucrum in ſolo vſufru-
17 ctu cum obligatione reſeruandi proprietatem filijs, iſtis defunctis eam quoq; obtineat. Et in hoc Rota antiqua innixa verbis Statuti deferentis lucrum in ſolo vſufructu, credidit dictæ conſolidationi locum non eſſe, ſed proprietatem remanere in viri hæreditate, vtpote ab ea nunquam auulſam, vt apud *Put. deciſ. 17. de Conſtit.* ſæpius canonizata præſertim *deciſ. 74., 79. & 80. poſt Fenzon. ad Statut. deciſ. 86. par. 8. rec. Otthob. deciſ. 79.* cum quibus in huius cauſæ deciſionibus proceſſum fuit.

His ſtantibus tunc non auſus fui, neq; nunc audeo contrarium aſſerere, ſed dicto intellectui ita recepto acquieſcebam,
18 ille tamen durus mihi videbatur, cum ita contra omnem iuris ſcripti ac naturalis rationem, melior eſſe deberet conditio mulieris ſterilis quàm fœcundæ, dum ita ſterilis obtinet proprietatem, fœcunda verò illa deſtituta remanet, ac etiam quia ceſſat ratio ob quam lex huiuſmodi lucrorum proprietate coniugem habentem filios priuat, fauore ſcilicet filiorum, quo ceſſante durum eſt fœcundæ matri, quæ ita afflicta & luctuoſa remanet per præmorientiam filiorum, aliam afflictionem addere, cum de iure
19 paria ſint, nullos filios ſupereſſe vel eſſe & prædecedere, vt cæteris relatis aduertũt *Fab. de Ann. conſ. 74. n. 13. & ſeq; Hodier. in l. hac Aedictal. quæſt. 21. num. 14. Capyc. Latr. conſult. 25. num. 69.*

In propoſito autem detractionis lucri Statutarij, vel conuentionalis compatibiliter cum diſpoſitione dicti *tex. in l. hac Aedictali*; In pleriſque cauſis diſputatis tam in Rota, quam coram A.C. & in alijs Tribunalibus, ac etiam in alijs in quibus ego fui Arbiter, vel Iudex, ſtante
20 quod Rota, et Curia Romana firmiter tenẽt opinionem apud alios non leuiter controuerſam, vt prius ad fauorem filiorum primi matrimonij detrahi debeat legitima tanquam præcipua, ac ſpecies æris alieni, et deinde id quod ſupereſt æqualiter diuidi debeat inter ſecundũ coniugem, ac filios primi matrimonij, ita vt non ſit maior portio coniugis ratione lucri, quã cuiuslibet ex filijs, Hinc proinde quando ita calculando integrũ lucrum obtineri non poteſt, illud reducitur, ſeu reformatur ad id quod talis portio importat, perinde ac ſi coniux eſſet vnus ex filijs, atq; ita in Curia paſſim vſu receptum eſt.

Dubitari autem contigit in quadam alia Romana lucri dotis, quæ pendet in Rota coram Bourlemont inter hæredes Gaſparis Griſciani, et Mariam Conſtan-
21 tiam Cappellinam, quid dicendum eſſet ſi mulier binuba conſtante ſecundo matrimonio alienationes bonorum dotalium feciſſet, ſiue æs alienum contraxiſſet, quomodo ſcilicèt hæc diuiſio facienda ſit, et an prius detrahi debeant bona alienata ſeu æs alienum.

Quando ageretur de ęre alieno cōtracto, ſeu de alienationibus factis bona fide, et ex cauſa verè oneroſa, et correſpectiua prò mulieris indigētijs, vel alijs iuſtis cauſis, et tūc aliqua probabilis dubitādi ratio cadere poſſet, adhuc tamē occaſio non dedit iſtū punctū formiter diſputare, neque ille cadebat in dicto caſu, quoniam ſub quæſtione ſolum erat æs alienum per mulierem contractum prò dotanda dicta Maria Cōſtantia nepte ex
22 filia primi matrimonij; Iſto autem caſu, etiam cum ſenſu veritatis, ſcribens prò hæredibus viri, Dicebam iſtud debitum detrahendum nòn eſſe vtpote contractum ex cauſa merè voluntaria, et lucratiua, cum auia materna non teneretur dotare neptem habentem matrem & patrem quorum prior cauſa dotandi eſt vt infra *diſc*.142. & conſequenter intraret concluſio quam receptam habemus in
23 materia legitimæ, vt bona alienata, ſeu hypothecata ex cauſa lucratiua, et volūtaria habeantur prò extantibus ad effectum calculandi aſſem, ac faciendi detractionem ex alijs bonis quatenus ſufficiant, ſi n minus in ſubſidium etiam de ipſiſmet alienatis, vt cęteris relatis *Surd. conſ.*332.*num.*14.*Rouit.deciſ.*100.*nu.*26. *Rot.deciſ.*86.*poſt Merlin. de legit.dec.*57. & 136.*par.*11.*rec. Romana legitima* 26. *Aprilis* 1660. *coram Cerro & in alijs*.
24 Quinimo in dictis *deciſ.* 57., *et* 136. firmatur id procedere etiam in alienationibus factis prò aliqua filia dotanda, multo igitur magis ad hunc effectum lucri quod ex Statuto, et fortius ex conuentione pro quota dotis conuentæ de-
25 bitum eſt viro magis ex cauſa oneroſa, et correſpectiua, quàm lucratiua, vt aduertunt *Surd.conſ.* 572. *num.* 71. & 72. *Eugen. conſ.*76.*num.*75. *lib.* 2. *Manzius conſult.*36.*num.*10.

Et generaliter quod mulier nihil face-
26 re poſſit, per quod præiudicetur viro in lucro Statutario, vel conuentionali bene *Caſtr.conſ.*82.*num.*2.*lib.*1.quod reputatur magiſtrale, *vt apud Bec. conſ.* 76.*num.*8.& *ſeq.Sud.d.conſ.*572. *nu.* 72. *Barzi.deciſ.*83.*num.*27.*Rot.apud.Duran. deciſ.*129.*num.*19.repetit.*deciſ.*138.*par.* 5.*rec. num.*23.*apud Dunozet.ſen. deciſ.* 162.*num.*8.repetit.*dec.*15.*par.*4.*rec. tom.* 2 & in alijs.

Et quamuis iſta generalitas conueni-
27 re quoque poſſet alteri caſui, in quo ex bona fide, et cauſa correſpectiua debitum contractum eſſet, ſeu facta alienatio, Attamen mihi ſupererat difficultas quod ita effectum ſortiri non poſſet diſpoſitio dicti *tex.in l. hac Aedictali*, dum filij prætendere non poſſent detractionem legitimæ niſi de eo quod ſupereſt detracto ære alieno, et conſequenter potior remaneret conditio coniugis binubi, vnde maturius cogitandum reſeruo, Vbi verò, vt in præſenti eſt ex cauſa lucratiua, & voluntaria, præſertim ad fauorem ipſorum filiorum, vel deſcendentium ex eis, ita clarè intrare videtur ratio fraudis, quodque in libito coniugis morientis eſſet Statutum, ac pactum eludere, atque ſupplantare coniugem ſuperſtitem ita de lucro prò quota conuentæ dotis paciſcentem.

ROMANA
LVCRI DOTALIS
PRO
ALEXANDRO BANCO
CVM
IACOBO SALVCCIO.

Caſus quoad lucrum deciſus per Rotam prò Banco.

De eadem materia lucri dotalis debiti coniugi ſuperſtiti ex Statuto Vrbis, An locum habeat vbi coniux defunctus eſſet binubus, atq; ſuperſunt ex eo filij prioris matrimonij, vel potius iſte caſus tanquam mixtus remaneat extrà caſum Statuti; Et quomodo iſtud

lucrum ex bonis dotalibus detrahi debeat.

SVMMARIVM.

1 Facti ſeries.
2 Reſolutiones cauſæ.
3 Refertur diſpoſitio Statuti Vrbis circa lucrum dotis.
4 De caſu mixto, in quò non intret Statutum.
5 Declaratur, qualis ſit iſte caſus mixtus.
6 Etiam in hoc lucro Statutario attendenda eſt diſpoſitio l. hac ædictali C. de ſecundis nupt.
7 Legitima detrahitur prius tanquàm præcipua, et quod ſupereſt diuiditur ad normam dictæ legis.
8 Lucrum dicitur portio quotitatiua dotis, ideò detrahendum de ſingulis bonorum ſpeciebus, ſed quid vbi aliqua non patiantur diuiſionem, vel detractionem.

DISC. CXXXI.

1 MOriens Caſſandra Poppia ſcripto hærede Iacobo vnico filio primi matrimonij, legauit Alexandro ſecundo viro ſcuta mille, atque ſequuta eius morte, petente dicto Alexandro, tam legatum, quàm lucrum dotale in quarta parte dotis cõſtitutæ in ſumma ſcutorũ ſex mille ad formam Statuti 131. Vrbis, ab vtraque petitione A.C. hæredem abſoluit, introductaque per appellationẽ cauſa *in Rota coram Cerro* ſub diebus 14. *Maij* 1666. & 28. *Martij* 1667., quoad
2 lucrum reſponſum fuit pro Alexandro viro, contra eundem verò circa legatum ob teſtamenti infectionem, atque ad normam deciſionum expedita ſentẽtia, cum ab ea in tempore appellatum non fuerit, commiſſa cauſa reſtitutionis in integrum in eadem *Rota coram Calataiù*, neglecta vel ſuſpenſa ex parte actoris prætenſione legati, atq; aſſumpta ſolùm diſputatione ſuper lucro, ad fauorem eiuſdem pro dictæ ſententiæ exequutione, reiecta petita reſtitutione in integrum, reſponſum fuit ſub diebus 20. *Februarij* & 7. *Maij* 1668., cũ aliqua tamẽ declaratione in ſecũda reſolutione circa modum percipiendi dictum lucrum, non autem circa ſubſtantiam.

De puncto legati, ac validitatis teſtamenti habetur actum in hac eadem cauſa in ſua materia *ſub tit. de teſtam.*; Quatènus verò pertinet ad punctum lucri, in dictis diſputationibus duæ fuerunt inſpectiones, Vna ſuper dicti lucri ſubſtantia, àn ſcilicet illud deberetur necnè; Et altera ſuper modo illud detrahendi, ſeù obtinendi.

Quo ad primam, punctus erat in exceptione rei conuenti, cum aliàs clarè fundata eſſet intentio actoris in literali
3 diſpoſitione Statuti deferentis viro ſuperſtiti, in caſu quo ex matrimonio ſuperſint filij, lucrum integræ dotis, filijs tamen poſt eius mortem reſeruandæ, in caſu autem quo non ſuperſint, eius quartam partem; Dicebant igitur ſcribentes prò hærede, quod cum Statutum dictas duas conſtituat partes, vnam in qua filij ex matrimonio ſuperſint, et alteram oppoſitam in qua non ſuperſint, nulla earum in hac facti ſpecie verificabatur, cum ex coniuge prædefuncta fuerit ſuperſtes idem hęres filius primi matrimonij, et conſequenter iſte caſus tanquam mixtus remanebat extrà caſum Statuti ſub diſpoſitione iuris cõmunis,
4 qua attẽta nullum lucrum viro debetur, deducendo eaſdem auctoritates enunciatas *diſc. præcedenti Rot.* ſcilicet *deciſ.* 255. *par.* 4. *diuerſ.*, cum qua pertranſeũt *Gratian. diſcept.* 197. *nu.* 2. & *per tot. Fen. zon. ad dictum Statut. n.* 8. & 9. ac deciſiones editas *coram Taia in Romana quarti dotalis vt dicto diſc. præcedenti*.

Iuſtè autem reiectum fuit motiuum, vndè proptereà, reflectendo etiam ad ſolam veritatem, reſolutiones probabiles, benèq; fundatæ viſæ ſunt ex eadem
5 diſtinctione de qua *dicto diſc. precedenti*, elucidante æquiuocum cum quo procedebatur circà dictas auctoritates in ſuo caſu veras ſed malè applicatas; Procedũt enim in caſu quo ex vtroq; matrimonio ſuperſint filij, vndè proptereà ſecundus vir prętendat lucrum totius dotis iuxtà eam Statuti partem in qua ità diſponitur in caſu exiſtentiæ filiorum ex eo matrimonio, quod iuſtum & rationa-

tionabile non eſt ob ſupplantationẽ filiorum primi matrimonij; Secus autem vbi ex ſecundo matrimonio, cuius diſſolutio quæſtioni cauſam præbet, nulli ſuperſunt filij, tunc enim ad hunc effectũ alij filij diuerſi matrimonij reputantur extranei, ac ſi non extarent, & conſequẽter intrat lucrum ad fauorem viri in quarta parte dotis in proprietate, cadente ſolum difficultate reſultante à diſpoſitione *tex. in l. hac edictali C. de ſecũ-*
6 *dis nuptijs*, quoties attẽtis numero filiorum & quantitate dotis, reſultaret incõueniens quod ſecundus vir melioris cõditionis eſſet ratione lucri quolibet ex filijs primi matrimonij contrà diſpoſitionem dictæ legis, cui receptum eſt nõ cenſeri per hoc Statutum derogatũ, iuxtà auctoritates & deciſiones de quibus *dicto diſc. præcedenti* in iſtis etiam diſputationibus deductas, ac etiam enunciatas in præfatis huius cauſæ deciſionibus et re vera hæc diſtinctio eſt ſolida, et irretragabilis; Vndè applicando ad rem, cum iſtius mulieris aſſis, ex dotalibus & extradotalibus bonis cõſtitutus importaret ſcut. 9000., ex quibus detracta tertia parte pro legitima filiorum tanquam
7 ſpecies ęris alieni iuxtà opinionem quã ſequitur *Rota et Curia vt diſc. præced. & ſeqq.* ac etiam in ſua materia *ſub tit. de ſucceſſionibus*, remanent ſcut. ſex mille, ideoq; cum filius primi matrimonij eſſet vnicus, atq; lucrum importaret ſolum quartam partem dicti beſſis, vtiq; intrare non poterat obſtaculum reſultans ex dicta *l. hac edictali*.

Quo verò ad alteram inſpectionem ſuper modo detrahendi dictum lucrum, nulla cadebat quæſtio iuris ſed tota erat potius facti ſeù arbitrij ſuper modo de-
8 trahendi, ſtante aliquorum bonorum indiuiduitate, vndè propterea in hac materia procedendum venit cum eiſdẽ terminis generalibus legitimæ, trebellianicæ vel aliarum detractionum conſiſtentium in quota, nàm licèt iſta diſtributiuè de ſingulis quibuſq; bonis debita ſit, atq; , vt noſtri dicunt, de qualibet gleba, attamen ad euitandam ſingulorum bonorum ſciſſuram, quando commoda diuiſio non patitur, aperitur locus prudentis Iudicis arbitrio ex ſingulorum caſuum particularibus circumſtãtijs regulando, cum de iure abſolutum ſit tale lucrum dici portionem quotitatiuam de ſingulis bonorum ſpeciebus diſcretiuè detrahendam in ipſa ſpecie, vel quãtitate, iuxtà dotis naturã & qualitatem, vt preſertim aduertitur in vltima deciſione *coram Calataiù*, et pluries enunciatur tàm ſuprà quàm infrà occaſione etiã regulandi quantitatẽ prò ea rata in qua verè ac de facto dotis ſubſtantia conſiſtit, ceſſante ſolum dicta æquali repartitione in caſu quo inter bona dotalia adſint aliqua differentia huiuſmodi detractionem non patientia, puta feudalia, vel emphyteutica, aut fideicommiſſaria, cum tunc iuxtà opinionem quam ſequitur Rota, et Curia, ex deductis infrà *in Tudertina diſ.* 137., et in alijs regulatur quidem lucrum ab omnibus bonis totiuſq; dotis quantitate, ſed detrahitur ſolum ex bonis liberis & indifferentibus quæ ſuperſunt.

ROMANA

LVCRI IVDÆORVM

INTER

IOSEPHVM SERENAM, ET FILIOS LVSTRI CAVIGLIA HEBRÆOS

Diſcurſus Arbitramentalis.

De pacto ſuper lucro dotis inito per coniugem binubum, an cenſeatur derogare nec ne diſpoſitioni *text. in l. hac Edictal. C. de ſecundis nupt.*, vel potius ad eius limites intelligendum ſit.

Et quid inter Iudæos attenta lege Moſaica, et an ipſi dicantur ciues qui ſecundum Statuta Ciuitatis viuere debeant.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *Pactum de lucro dotis inter coniuges fieri poteſt.*
3 *An hoc pactum regulandum ſit ad normam* l. hac Edictali.
4 *Statutum in dubio non præſumitur derogare dictæ* l. hac Edictali *ſed eſt intelligendum compatibiliter cum illa.*
5 *Pactis priuatorum derogari poteſt legibus ad eorum fauorem inductis, non autem in ijs quæ reſpiciunt tertium.*
6 *Lex Moſaica ſeruanda eſt inter Iudæos quando Chriſtianus non eſt in cauſa, nec ius commune aliter diſponit inter eoſdem Iudæos.*
7 *Lex Moſaica eſt euacuata per aduentum Chriſti.*
8 *Non poteſt dici ius ſcriptum illud quod non habetur in ipſa Biblia qua ipſi Iudæi vtuntur.*
9 *Iudæi quoad temporalia dicuntur eſſe de populo & corpore Ciuitatis, non autem quoad ſpiritualia, atque in eis ſeruanda eſt diſpoſitio iuris communis vel Statutarij, ſicut in alijs Ciuibus.*
10 *Retractus Statutarius competit etiam Hebræis contra Chriſtianos.*

DISC. CXXXII.

1 Mlla Hebręa ſoluto primo matrimonio per mortem Luſtri pluribus ſuperſtitibus filijs, ſecundas contraxit nuptias cũ Ioſepho, cum pacto lucri integræ dotis ad fauorem viri, quatenus filij ſupereſſent, ſin minus prò duabus ex ſextis partibus, vnde ſoluto iſto matrimonio per mortem mulieris, inter ſecundum virum, ac filios primi matrimonij, orta eſt extraiudicialis cõtrouerſia compromiſſa in me, & alterum Aduocatum, ſed nõ expectato laudo, partes acquieuerũt quia forſan inter ſe concordauerint, Cumque aliqua diſcrepantia in congreſſibus cum collega habita eſſet, hinc proinde diſcurſum edidi in ratione motiuandi.

Dicebam igitur dubitandum non eſſe
2 de pacti validitate ſuper lucro, quoniam cum id in iure prohibitum non reperiatur, rectè cadit ſub regula *text. in l. 1. ff. de pact.* fortius verò quia huiuſmodi pacta potius permiſſa ſunt in iure *ad tex. in l. vnica* §. *illo procul dubio vbi gloſ.* verbo *pactionibus C. de rei vxor. act. Rol. de lucr. dot. quæſt. 39. nu. 12. & ſeq. Boer. deciſ. 248. num. 1. & ſeq. ac per tot. Mant. dec. 337. n. 8. & ſeq. Rot. dec. 86. n. 12. par. 11. rec.* Ac etiam fortius ſtante illa conſuetudine, quæ vt infra per Rabinos præſupponabatur ex lege Moiſis deriuata.

Difficultas vero mea erat contra virũ, non ſuper pacti inualiditate, ſeu inefficacia, ſed ſuper eius moderatione, ac
3 reductione ad terminos *tex. in l. hac Edictal. C. de ſecundis nupt.* vt ſcilicet iuxta opinionem, quam ſequitur Rota, et Curia iuxta ſuperius deducta *diſ.* 130. & in alijs, prius deducatur ad fauorem filiorum legitima tanquam præcipua, reliquus vero beſſis, vel ſemis ita diuidatur, quod vir ratione lucri plus non cõſequatur, quàm quilibet ex filijs primi matrimonij.

Neque intrare dicebam quæſtionem tractari ſolitam in materiam Statuti deferentis lucrum, an ſcilicet intelligen-
4 dum ſit compatibiliter, vel incompatibiliter cum diſpoſitione dicti *text. in l. hac Aedictali,* et in qua quæſtione adhuc probabilior, magiſque recepta opinio eſt, vt non conſtito de diuerſa Statuentis voluntate cenſeatur compatibiliter, vt eodem *diſc.* 130. & in alijs, quoniam in Statutis intrat ratio poteſtatis quam Statuentes habent derogandi dictæ l. diſpoſitioni, vnde propterea ſola quæſtio eſt voluntatis, ſecus autem vbi agi-
5 tur de pacto, quoniam pactis priuatorũ derogari poteſt legibus ad eorum fauorem inductis, non autem in ijs quæ reſpiciunt tertium, vt vltra generalia, in his ſpecialibus terminis *text. in l. hac Aedictal. Cancer. var. par. 3. cap. 2. n. 197. verſ. in dotem poſſe & cap. 15. num. 344. Hodiern. ad Surd. deciſ. 279. num. 2. & latius in d. l. hac Aedictali quæſt. 5. per tot.*

Ideoque obſeruabam, pactum in eo operatiuum eſſe, quod tolleret difficultatem aliàs reſultantem in puris terminis Statuti Vrbis, an ſcilicet iſte caſus tanquam mixtus, ſeu omiſſus remaneret nec nè extra Statutum, iuxta deducta dicto *diſc.* 130.

Præ-

Prætendebatur ex parte viri, cui collega per ipſum electus adhærebat, præmiſſa procedere in terminis generalibus
6 inter Chriſtianos, ſecus autem inter Hebræos, inter quos, vbi Chriſtianus nō eſt in cauſa, neque admixtum habet intereſſe, ſeruādum eſt ius ſcriptum vel nō ſcriptum Hebræorum, quod in ſpecie Iudæorum non reperiatur prohibitum ex ijs quæ latè cæteris relatis firmant & cumulant *Riminal.iun.conſ.* 119., *Trentacin.lib.1.var.tit. de legib.reſol.3.nu.*11. *Cyriac.contr.*241.*num.*37.*Rot. deciſ.*414. *num.*1.*par.*1.*rec.*

Super hoc autem neglexi exprofeſſo examinare articulum, an .ſ. etiam poſita veritate legis Moſaicæ, illa attendenda
7 eſſet necne, vtpote euacuata per aduētum Chriſti, ex ijs quæ deducta habentur apud *Surd. deciſ.* 133. & plenius ac magiſtraliter *per Rot.dicta dec.*414.*par.*1.*rec.*, occaſione agendi de excluſione matris ab inteſtata ſucceſſione, cum incongruum ſit aſſumere quæſtiones iuris, quoties illæ ceſſant ex facto; In eo inſiſtebā quod de huiuſmodi præſuppoſito iure, vel conſuetudine non conſtaret, ius
8 enim ſcriptum non habetur etiam in ipſa Biblia quà ipſi Iudæi vtuntur, conſuetudo verò præſertim iuri comuni expreſsè contraria concludenter probāda eſt, cum ſuis requiſitis, quæ probatio in præſenti non aderat. Secluſa verò
9 dicta conſuetudine bene probata, Iudæi dicuntur ciues, atque in eis ſeruanda eſt diſpoſitio iuris cōmunis, vel Statutarij, eodem modo quò in reliquis ciuibus, quoniam exceptis ſpiritualibus, quoad temporalia dicuntur de populo, ac de corpore Ciuitatis ex relatis per *Cyriac. dicta contr.*241.*Surd.dicta dec.* 133. *Farinac. in fragm.verbo Iudæi Rot. dicta deciſ.*414.*par.*1.*rec.& deciſ.* 269. *par.* 4. *tom.* 2. *num.* 18. *cum ſeq. & per tot.* vbi quod in temporalibus gaudent diſpoſitione iuris communis, vel Statutarij etiam contra Chriſtianos, et ſuper ijs quæ fundata ſunt in æquitate, dum ibi agitur de puncto alimētorum per Chriſtianum creditorem Hebræo debitori carcerato ſubminiſtrandorum, licèt Cōſtitutio Vrbani VIII. ibidem regiſtrata
10 aliter ſtatuerit atq; in propoſito retractus Statutarj competentis etiam Hæbræis aduertitur *ſub tit.de ſeruit. diſ.*70. ideoque cum dicta conſuetudo no probaretur, nullum deſuper aderat fundamentum ex parte viri ſubiacere non volentis diſpoſitioni *tex. in dicta l. hac. Aedictal.*; Hæc autē in ſola ratione motiuandi inſinuata fuerunt, abſq; eo quod maturum, ac deciſiuum iudicium deſuper efformaretur, dum vt ſuprà, compromiſſum, vlteriorem progreſſum non habuit.

ROMANA CENSVS

PRO

AMTONIO MARIA ALTERIO

Conſilium pro veritate.

De lucro, quod mulier ad formam Statuti Vrbis fecit ſuperſtitibus filijs ſolutū non de bonis viri, ſed de illis ſoceri, ad quem ea defuncta pertineat in proprietate.

SVMMARIVM.

1 *Caſus controuerſiæ, eſt quod lucrum per mulierem obtentum non à viro ſed à ſocero, ad iſtius non autem viri hæreditatem mortua muliere redit.*

DISC. CXXXIII.

1 PEr obitum Hieronymi viri, Erſilia ſuperſtes lucrata eſt quartum à Statuto Vrbis 131. delatum, quod ob deficientiam bonorū Hieronymi ſolui obtinuit à Marco Antonio ſocero in dotali inſtrumento obligato, defunctoque

que deindè Pompeo, qui ex dicto matrimonio fuerat vnicus filius ſuperſtes, cui Erſilia mater ab inteſtato ſucceſſit, ac mortua demùm Erſilia, Antonius Maria eius frater & hæres prætendere cœpit dicti lucri proprietatem in quodam cenſu conſiſtentem ad ſe ſpectare tanquàm hæredem mediatū Hieronymi viri, ad cuius hæreditatem talē proprietatem pertineret, ſi filij ex matrimonio ſuperſtites antè mulierem decedant, ſiuè ad eoſdem ſuperuiuentes, non tanquàm filios ex propria perſona, ſed tanquam eiuſdem viri hæredes, eſt in Curia receptum iuxtà *deciſ.17. Putei de Conſtit.Ottbob. deciſ.178. deciſ.117. p.6. recent.* cum alijs *in Romana quarti dotalis diſc.130.*, vndè ſuper hac prætenſione meum pro veritate petijt conſilium, àn illa eſſet necnè promouenda.

Stante dicto facti præſuppoſito, quod lucrum non ex bonis & ſubſtantia viri, ſed ſoceri ſolutum eſſet, contrà requirentem reſpondi, eidem conſulendo, vt à litis aſſumptione abſtineret, quoniam aut ſocer dotem habuerat, aliaquè geſſerat, ex quibus, iuxtà vnam opinionem, ipſe non autem vir eſſet lucri debitor, et tunc, cum iuxtà dictam opinionem, quam tenet Curia, proprietas nunquàm à ſubſtantia ſoluentis abdicata dicatur, quia Statutum mulieri ſolum defert vsūfructum, caſus erat planus, vt non poſſet hæres viri prætendere, vt ſit in hæreditate id quod nunquàm fuit de ſubſtantia & bonis defuncti; Aut erat debitum de iure incumbens ipſi viro, ob cuius deficientem idoneitatem eius pater tanquàm fideiuſſor conuentionalis, ſeù legalis ex obligatione reſultante à diſpoſitione *text. in l. ſi cum dotem §. tranſgrediamur ff. ſol.matr. cum concord. per Boſſ. de dot.cap.12.num.4.cum ſeq.* illud ſoluiſſet, et paritèr effectus erat idem, quia ſi principalis debitor repetit à creditore, ſeù ad eum reuertitur id quod creditori ſolutum eſt per eius fideiuſſorem, abſquè dubio hic habet contrà eū actionem ad vendicādum pro releuatione indemnitatis, quam etiam ſine tali ſequuta reuerſione haberet, multò magis ea concurrente, in cuius caſu eſſet aliàs dare abſurdum, quo nil maius, vt principalis debitor remaneret in lucro, ac locupletatus de eo, quod legalis vel conuentionalis fideiuſſor pro ipſo ſoluit; Tunc autem dixi quod petens conſilium bonam foueret cauſam, quandò procedendum eſſet cum terminis iuris communis, quibus attentis mulier præmorientibus filijs, qui de tempore diſſoluti matrimonij fuerant ex eo ſuperſtites, obtinet dictam proprietatem iure proprio, ac per viam conſolidationis, non autem ſucceſſionis iuxtà plenè deducta *per Fab. de Ann. conſ.74.* cum alijs *dicto diſc.130.*; Secùs autem in terminis Statuti iuxtà intellectum, quem ei dedit Rota & Curia.

ROMANA CENSVS
SEV LVCRI
PRO
MARCHIONISSA IVLIA VRSINA
CVM
FRANCISCO FLORAVANTE.

Caſus deciſus per Rotam pro Marchioniſſa.

De Statuto Vrbis 131. ſuper lucro regularitèr obſeruando in toto diſtrictu, An cedere debeat Statutis particularibus locorum, vel particulari conſuetudini contrariæ.

Et quando Statutum particulare in propoſito dicatur contrarium vel incompatibile.

SVMMARIVM.

1 C*Aſus controuerſiæ.*
2 *Statuta Vrbis, illud præſertim*

de lucrō, ſeruanda ſunt in toto diſtrictu.

3 *Fallit vbi adeſt Statutum, vel conſuetudo particularis.*

4 *Ampliatur etiamſi contrarietas eſſet virtualis & implicita.*

5 *Ex quibus talis contrarietas reſultet.*

6 *Obſeruantia in dubio optima interpres.*

7 *De differentia inter obſeruantiam interpratatiuam & præſcriptiuam.*

8 *Statuta lucrum deferentia, per contrarium vſum decennalem ceſſant, et de ratione.*

DISC. CXXXIV.

1 CONSTANTIA duas habens filias, Cæciliam, et Iuliam, priori iure prælegati reliquit cenſum ſcutorum 800. à Maurello cōſequendum, cum ſubſtitutione ad fauorem alterius in caſu mortis abſquè filijs, qua ſequuta in ſtatu matrimonij cum Franciſco, dictoque cenſu extincto, ac altero ex pretio indè redacto per Cæciliam dum viuebat acquiſito, ad eum Iulia in vim dictæ ſubſtitutionis ab A.C. immiſſionem cū ſubſequuto effectu obtinuit, et introducta per appellationem cauſa *in Rota coram Dunozetto*, triangularis erat quæſtio, interdictam Iuliam venientem iure fideicommiſſi, Franciſcum Cæciliæ virum venientē pro aſſequutione lucri dotalis in quarta parte dotis ad formam Statuti Vrbis 131., et eiuſdem Cæciliæ hæredem vtriuſque iura infringentem, datoque duplicato dubio, tàm ad inſtātiam Franciſci, quàm Iuliæ ſuper immiſſione, illa *ſub die 28. Aprilis 1653.* vtrique denegata fuit, vt patet ex deciſione impreſſa inter illas *Dunozetti deciſ. 937.*

Iuliæ quidem iure fideicommiſſi eam petenti pro confirmatione poſſeſſionis obtentæ ab A.C. ex duplici fundamento negata fuit; Primò quia cenſus controuerſus nunquàm fuerat in bonis teſtatricis, nequè ab ea poſſeſſus, dum ille in eius hæreditate relictus, fuerat extinctus, atque nouus creatus erat ad fauorem Cæciliæ, de cuius dominio effectus erat non obſtante fideicommiſſo, quod ſolum facit grauatum debitorem ad pecuniam à primi cenſus extinctione habitam, vbi præſertim non accedit teſtatoris præceptum de inueſtiendo, ex deductis *deciſ. 308. num. 3. & ſeqq. part. 11. recent.* & habetur pluries in ſua materia *ſub tit. de fideicommiſſis*, ſuper articulo, an & quando acquiſitiones factę, per hęredem grauatum acquirantur ſibi, vel fideicommiſſo, cum ſit concluſio in foro quotidiana.

Et ſecundo, quia idem cenſus per teſtatricem relictus fuerat Cæciliæ pro legitima, quæ vbi adhibita non eſt cautela, quam vulgò dicunt *Soccini* plenè tractata, *per Andreol. controu. 250. Caſtill. cōtrou. lib. 5. cap. 64. & 79. & apud Ottbob. deciſ. 100.* & ſæpius in ſua materia *ſub tit. de legitima & detractionibus*, reijcit omne onus, atque filijs libera debetur; Sed quidquid eſſet de ſubſiſtentia reſolutionis in hac parte, quæ tota ex facto potiùs quàm iure pendebat, vndè iuxtà Curiæ ſtylum parùm ad Aduocatum de illa in ſpecie pertinebat, totumque erat onus cauſæ Patroni.

Quatenùs pertinet ad alteram reſolutionis partem contrà Franciſcum virū, cui Iulia fideicommiſſaria necnon Cæciliæ hæres vnitim ſe opponebant, Mihi
2 pro Iulia ſcribenti, iuſta benèquè fundata viſa eſt reſolutio; Quamuis enim admitterem vti veriſſimum aſſumptum ſcribentium pro Franciſco, vt dictum Statutum Vrbis 131., vtpotè vires porrigens ad totum diſtrictum regulariter non docto de contrario locum habere deberet in Oppido Bracchiani, vbi matrimonium contractum erat, atque coniuges domicilium habuerant, vtpotè intrà dictum diſtrictum exiſtente, ex ijs, quæ de Terra *Flauiani*, alias *Fiani* firmantur *apud Coccinum deciſ. 457.*

Attamen in iſto loco huiuſmodi Statuti diſpoſitionem locum non habere dicebam, vel ex Statuto particulari, vel ex contraria conſuetudine, quorum vnū ſufficiebat, cum receptiſſima ſit concluſio, tunc Statutum generale Ciuitatis dominantis eſſe ſeruandum in toto diſtrictu, quando in contrariū non vrgeat Statutum particulare, vel particularis loci conſuetudo, quibus tale Statutum
3 generale Ciuitatis dominantis cedere debet,

debet, vt generalitèr *Bald.Caſtr. & ceteri in l.de quibus ff.de legibus per illum text.Caſtr.conſ.129.lib.1. Mandoſ.ad Roman.conſ.218. Rot. deciſ.217. numer.26. part.5. recent. & ſæpius*, atque expreſsè ſtatuitur ab eodem Statuto Vrbis *cap. 42.*, et in ſpecie Statuti ſuper lucro dotali non attendendo, vbi non eſt receptum, vel contraria conſuetudo particularis viget *Rolan.de lucro dot.quæſt.99 in fin. & in dicta huius cauſæ deciſ.937. Dunozetti in qua concordantes*.

Nedùm autem contrarium Statutum particulare loci præualere debet generali Ciuitatis dominantis,quandò eſt ex-
4 preſſum, ſed etiàm, vbi virtualitèr & implicitè eamdem continet contrarietatem à contrario etiàm ſenſu deductam *Gratian.diſcept.9.num.14.&.15.*; Atque huius ſpeciei erat iſtud, quoniam Statutum particulare loci nō diſponit quidem expreſsè ac directè ſuper lucri denegatione, ſed benè,implicitè & virtua-
5 litèr, dum mandat virum totam dotem reſtituere debere, ità enim denegare videtur lucrum, atque contrarium eſt Statuto Vrbis,quod nunquàm virum ſuperſtitem ad integræ dotis reſtitutionem obligat, dum ſuperſtitibus filijs, eum viuentem omninò eximit vtpotè totam dotē lucrantē,filijs poſt eius mortem reſeruandam, iſtis autem non extantibus, tres tantùm ex quatuor partibus reſtituere tenetur, reliqua quarta parte pro lucro retenta, et ſic contrarietas videtur clara.

Verùm vbi id dubium dici poſſet, adhùc idem dicendum veniret, ſtante obſeruantia in facto probata, tàm per
6 teſtes quàm per inſtrumenta, cum illa dicatur omnium actuum optima interpræs, ac interpræationum Regina, itaut intellectus ex obſeruantia reſultans etiàm verbis præualere debeat *ad not. in l. ſi de interpretatione de legibus*, et eſt vulgare axioma, quo nil in Rota & Curia quotidiè frequentius, præſupponendum abſquè auctoritatibus, quæ etiàm iuxtà ſtylum modernum, plures cumulantur in dicta huius cauſæ *deciſ. 937. Dunozetti*.

Neque ſupèr huiuſmodi obſeruantia deſideranda ſunt ea rigoroſa requiſita, quæ de iure exiguntur ad conſuetudinē
7 iuris communis vel municipalis deſtructiuam, quoniam vbi caſus eſt dubius, itaùt obſeruantia non dicatur præſcriptiua & noui iuris inductiua, ſeù prioris abrogatiua, ſed potiùs interpratatiua, tunc paritèr quotidiana & recepta propoſitio eſt, dicta requiſita neceſſaria non eſſe, ſed ſufficere ità quandòque ſeruatum fuiſſe, quoniam qui declarat nihil diſponit de nouo, ſed quod iam diſpoſitum eſt clarius aperit iuxtà *text. in l.adeò ff.de acquir.rerum dominio*, vbi adducitur exemplum excutientis grana à ſpicis.

Et nihilominùs, etiàmſi ceſſaret dictum Statutum particulare habens dictū poſſibilem intellectum incompatibilitatis cum Statuto Vrbis, itaùt dicta obſeruantia capienda eſſet in ſenſu conſuetudinis noui iuris inductiuæ, ſeu prioris abrogatiuæ,adhùc illa per teſtes,aliaſque ſpecies probationis probata remanebat, etiàmſi quadragenaria deſiderāda foret; Multomagis in præſenti, vbi ſolus non vſus vel contrarius vſus decen-
8 nalis ſufficit aduerſùs huiuſmodi Statuta lucrum viro deferentia, *vt per Roland. de lucro quæſt.99. num.11. & 12.*, et admittitur in terminis præciſis huius Statuti *apud Coccin.dicta deciſ.457.num.10*, ex ea clara ratione,quod huiuſmodi Statuta dicuntur potiùs contrà ius commune, quod nullum lucrum viro decernit, *vt per Roland. dicto tract. quæſt.2.* cum alijs *per Boſſ. de dote cap.2. num.52. circa medium*, ideoque contraria conſuetudo potiùs fauorabilis dicitur, ac benignè interpraetanda, cum per eam, ſublato iure correctorio ſeù exorbitanti fiat reuerſio ad ius cōmune, ſeù ad priorem regulam, et ſubiectæ materiæ naturam iuxtà *conſ.Anchbaran.131.*; Ideoque iuſta benèque fundata viſa eſt reſolutio, cui puto quod vir acquieuerit, cum amplius non audierim actum de cauſa.

NEPESINA

QVARTI DOTALIS

PRO

BARBARA ZACCARDINA

CVM

GABRIELE CERBELLIO.

Caſus diſputatus coram A.C. cum incerto exitu.

De eadem materia diſcurſus præcedentis ſuper Statuto Vrbis 131. circà lucri ceſſationem ex Statuto, vel conſuetudine particulari.

SVMMARIVM.

1 *Caſus controuerſiæ.*
2 *De intelligentia Statuti Nepeſini ſuper lucro.*
3 *In materia lucri non curatur de inæqualitate inter coniuges.*
4 *Referuntur leges Longobardorum, et aliæ leges particulares ſuper lucro inæquali.*
5 *De ratione ob quam mulier lucratur antephatum, et num.*10.
6 *De conſil.*5.Io.de Amicis *vt ſtante ſtatuto auferente lucrum viro idem procedat in muliere.*
7 *Quod illud non applicetur in caſu ob contrariam diſpoſitionem ſtatuti.*
8 *Ac etiam illud generalitèr reprobatur, et conuincitur de errore.*
9 *Quid ſit donatio propter nuptias, et quod non ſit vſu recepta.*
10 *De eadem ratione de qua num.*5. *ob quā debeatur lucrum mulieri.*
11 *Non eſt locus lucro dotali non ſequuta matrimonij conſumatione, et quando ſecùs.*

DISC. CXXXV.

1 SOluto matrimonio aliàs inito inter Horatium & Barbaram Nepeſinæ Ciuitatis per mortem viri, ſuperſtitibus pluribus filijs, quorum vnus erat Gabriel, qui ſolus ex alijs pro ſua virili paternæ hæreditatis matri lucrū ad formam Statuti Vrbis denegabat, ex fundamento Statuti particularis loci demādantis integræ dotis reſtitutionem, vndè propterea eius defenſores inferebant ad incompatibilitatem dicti Statuti generalis Ciuitatis dominantis, quod cedere debet Statuto particulari loci, ex ijs quæ habentur *diſc. præcedenti*, ac litteralitèr diſponitur per Statutum Vrbis 42., Introducta cauſa coram A.C., pro muliere ſcribens,cum ſenſu etiàm veritatis, iniuſtam dicebam prætenſionem à iudice etiàm vt pro certo credo reiectā, quoniam Statutum circà integræ dotis
2 reſtitutionem faciendam per virum ſuperſtitem dotantibus, quatenùs filij non ſuperſint,ſeù ſuperſint,atq;iuxtà modum ab eo præſcriptum moriantur, dirigit ſolùm verba ad virum, ideòque percutit ſolum caſum, quo eo ſuperſtite per obitum mulieris matrimonium diſſoluatur, vndè caſus conuerſus, in quo per mortem viri ſequatur matrimonij diſſolutio vxore ſuperſtite, remanet omiſſus, et conſequentèr abſque dubio cadens ſub diſpoſitione Statuti generalis tanquàm ſub regula ex capite ceſſantis limitationis.

Et clarius, itaùt videretur caſus diſputatione indignus, quoniam vbi Statutum verba facit de muliere,atq;conſiderat caſum, in quo illa viro ſuperſit, explicitè mādat *ei dotem reſtitui cum omnibus iocalibus & donationibus factis antè nuptias ſeù propter nuptias*, vt ſunt verba præciſa Statuti, cum lucrum Statutarium diuerſas iuxtà regionum mores habens nuncupationes, in magis legali elocutione ſub huiuſmodi donationis vocabulo explicari ſoleat, et ſic caſus erat litteralis.

Illi, qui filio aduerſus matrem litem conſuluerant, et in cauſa ſcribebant, totum fundamentum conſtituebāt in motiuo

3 tiuo inæqualitatis, quod ſcilicèt ità vxor obtineret lucrum, quo vir priuatus remanebat contrà diſpoſitionem dicti Statuti Vrbis, illud vtrique coniugi deferentis, ſed hoc erat contemptibile motiuum, quoniam nullibi iure cautum eſt virum & vxorem in hoc eſſe correlatiuos, atque æqualitatem eſſe præciſè ſtatutam, quoniam in iure communi Romanorum habētur donatio propter nuptias ſeù antenuptias & ſponſalitia largitas, quæ omnes ſunt ad fauorem mulieris non autem viri, et ex quibus irrepſit vſus huiuſmodi lucri, quod alicubi *antephatum* ſeù *dotarium* dicitur, vt doctè ac eruditè apud *Merlin.deciſ.*80.; Et de iure Longobardorum, quod antè modernam inuentionem legum Romanorum in tota ferè Italia erat ius commune
4 ex ijs, quæ ſuper hiſtoria legali ſæpius habentur, præſertim *in Neapolitana Aedificij ſub tit.de ſeruitutibus diſc.*1., ſolius mulieris non autem viri eſt lucrum, quod iuxtà illius iuris barbara vocabula *Morgincap* nuncupatur, in quarta conſiſtens, *vt in l.*1 *tit.de his, quæ à viro mulieri dantur Maxill.ad conſuetud.Baren. tit.de donationibus inter virum & vxorem* §.1.*num.*1.; Et in Regno Neapolitano ex illius iure municipali contento, in *capitulo* quod incipit *mulier dotarium*, vel *in pragm. prima de antephato*, ceſſante contraria particulari conuentione, mulier obtinet lucrum in bonis viri iuxtà ratas in eadem pragmatica præſcriptas à dotis quantitate regulandas, ſed non econtrà; Proùt in Hiſpania dantur regularitèr ſolo fauore vxoris arrhæ loco donationis ante nuptias, ſeù propter nuptias ſubrogatas ex deductis *per Sanchez de matrim.lib.*6.*diſput.*1. *num.*1. *cum ſequen.*, ac ità ferè vbique locorum ſeruatur.

Ex ea differentiæ ratione, quod mu-
5 lieribus huiuſmodi lucra ſeù donationes deferri ſolent, vel ratione primi oſculi, vel in præmium amiſſæ virginitatis ac proſtitutæ pudicitiæ cum ſimilibus, vt *per Sanchez d.lib.*6. *diſput.*27. *Franch. dec.*182.*num.*9.& 19., cum alijs de quibus infrà, ideoque mirum videri non debet, ſi hoc particulare Statutum in hac parte reformando Statutum generale Ciuitatis dominantis, auferat lucrū viro, non autem mulieri, cum iuris communis intentioni, ſiuè communi vſui magis congruat lex reformans, quàm reformata; Accedente præſertim obſeruātia, quæ tanquam optima interpres tolleret quamcumque dubietatem, quando hæc intraret.

Adducebatur in cōtrarium punctualis auctoritas *Ioannis de Amicis conſil.*5., vbi in ſpecie firmat, quod diſponente Statuto, vel conſuetudine, vt vir nihil
6 lucretur, idem procedere debeat in caſu conuerſo ex natura correlatiuorum, quales ſunt vir, et vxor, ac etiàm ſunt dos & donatio propter nuptias *ad text. in authent. dos data C. de donation. antenupt., et in authent. æqualitas C.de pactis conuent.*

Verùm, etiàm cum ſenſu veritatis, dicebam de hoc obiecto nullam habendam eſſe rationem, etiam vbi dicta auctoritas generaliter, ac in abſtracto ve-
7 ra eſſet ex particulari diſpoſitione eiuſdem Statuti, quod ad literam ſupponit mulieri reſtituendam eſſe dotem cum donationibus ante nuptias, ſeù propter nuptias, iuxtà verba ſuperius regiſtrata, vndè propterea intrat vulgaris regula textus *in l. ille aut ille ff. de legat.*3. latè exornata per *Rotam deciſ.*44.*part.*11.*numer.*14., vt in claris, et expreſſis non intrent præſumptiones, et argumenta.

Cæterum, ceſſante etiam iſta particulari circumſtantia, atque agendo de articulo generalitèr, et in abſtracto, adhuc eodem ſenſu veritatis retento, dicebam
8 dictam auctoritatem *Ioannis de Amicis* continere fallaciam manifeſtam innixā erroneo fundamento deducto ex allegatis iuribus, ex quibus vir, et vxor, ac dos & donatio propter nuptias habētur pro correlatiuis; Hoc enim eſt æquiuocum clarum, quoniam dicta iura loquuntur de illa donatione, quæ conſtituebatur in ſumma æquiualente doti, cuius loco, atq; in eius non reſtituendæ cōpenſationem, vel cautionem fiebat, itaùt nullum fieret lucrum ex parte viri, vel vxoris, ſed eſſet, vel cautela, vel compenſatio, vt benè *apud Merlin.dicta deciſ.*80.; Hæc autem ſpecies donationis receſſit ab aula, vt *ex gloſ.in ead.authētica æqualitas* teſtantur *Boer. deciſ.*22.*num.*40., *et ſeq. Faber.in Cod.lib.*5.*tit.*7. *de iure dotiū definit.*16.*Boſſius de dote cap.*8. *num.*164. & ple-

& pleníus, ac magiſtraliter *Rota apud Merlin.dicta deciſ.80.num.10.cum ſeqq., et per totam*; Seù verius dicendum eſt iura prædicta non fuiſſe quidem per contrariam conſuetudinem abrogata, ſed potiùs ab initio ea non fuiſſe recepta ab illo vſu, ex quo à moderno tempore ius commune Romanorum poſt eius inuentionem ſeruamus pro lege iuxta ſuperius enunciatam hiſtoriam legalem, cum ante dictam inuentionem, Vel ex iure, et moribus Longobardorum, Vel ex ferè generali conſuetudine præſertim Italiæ, vt ſuprà, introductum eſſet ad fauorem mulierum iſtud lucrum à quantitate dotis regulari ſolitum in quadam eius parte quotitatiua, potiùs in præmiū amiſſæ virginitatis, ſeù primæ conſuma-
10 tionis matrimonij, ac etiam, vt aliqui volunt prò primo oſculo, atque vt antiquitus dici ſolebat pro *Baſatura*, quo termino vtitur idem *Ioannes de Amicis di cto conſil.5.*, quæ ratio congruit mulieri obtinenti hoc præmium ſuæ deterioratæ conditionis, non autem econuersò congruit viro, vt de hac ratione præmij ſeù recōpenſæ habetur *apud Franch. deciſ.182.num.9., et 19. Fabr. loco ſupra citato difinit.1.in fine, et Sanch.de matr. lib.6. diſput.27. apud quos cæteri.*

Idque clarè comprobatur ex eo, quod hoc lucrum, iuxtà diuerſos locorum mores vt ſupra, diuerſa habens vocabula, non intrat niſi ſequatur matrimonij cōſumatio, iuxtà veriorem, et magis receptam opinionem, quoties per mulierem non ſteterit, quominùs conſumaretur, *vt per Franch.dicta deciſ.182. in fine, & deciſ.503.num.23., Mantic.deciſ.243.n.2.*, benè *Rota deciſ.237., & 307.part.6.rec., deciſ.54.part.7., de Marinis reſol.14. numer.4.& ſeqq. Boſſ.de dot.cap.12.num.75. cum ſeq.*; Ergo prorſus incongrui ſunt dicti termini donationis propter nuptias ad limites iuris communis, atquè hic eſt error clarus in terminis, cum in aliquibus locis hoc lucrū impropriè atq; per quendam modum loquendi ſub hoc termino, ſeù vocabulo explicari ſoleat, ideoque dicti Auctoris æquiuocum eſt clarum, ità etiam euidenter comprobatum à communi vſu contrario, vt ſuprà.

PISAVREN.

LVCRI DOTIS

PRO

LAVRA NERIA DE GALLVTIIS

CVM N.

Caſus diſputatus in Camera, & reſolutus contrà Lauram.

De lucro Statutario, àn debeatur viro ex dote per mulierem minorem ſinè curatore alijſque ſolemnitatibus conſtituta.

SVMMARIVM.

1 *REfertur diſpoſitio Statuti Piſaurenſis ſuper lucro dotis.*

2 *Vbi dos eſt nulliter conſtituta non debetur lucrum, quod ſupponit ſubſtantiam dotis.*

3 *An dos conſtitui poſſit per minorem ſinè ſolemnitatibus cum diſtinctionibus remiſſiuè.*

4 *Ad effectum lucri indiſtinctè ſolemnitates ſunt neceſſaria.*

5 *Quandò lucrum, etiam ex dote nulliter conſtituta debeatur.*

DISC. CXXXVI.

1 CVm nupſiſſet mulier in Ciuitate Piſaurenſi in minori ætate conſtituta ſinè ſolemnitatibus à Cōſtitutione Egidiana, vel à Statuto particulari loci deſideratis in cōtractibus minorum, in dicta verò Ciuitate adeſſet Statutum deferens viro ſuperſtiti lucrum medietatis dotis, quoties ex matrimonio filij non ſuperſunt, eo adiecto quod tali Statuto renunciari non poſſet, quodque renunciatio quatenùs ſequeretur inualida eſſet, prohibendo etiàm Notarijs ac teſtibus ſub pœnis, nè in huiuſmodi renunciationibus interuenirēt; Hinc ſolu-

to dicto matrimonio ſinè filijs per mortem mulieris, inter dictam Lauram eius neptem & hæredem ac virum ſuperſtitem orta eſt controuerſia ſuper dicto lucro Statutario, et introducta cauſa coram Theſaurario generali, prodijt ſententia viro fauorabilis, quæ etiam *in Camera coram Caracciolo* in gradu appellationis, et vbi ſolùm ſcribebam, meruit confirmationem, non obſtante obiecta nullitate dotis per minorem conſtitutæ ſinè ſolemnitatibus Statutarijs.

Qua nullitate poſita, planum remaneret nullũ lucrũ deberi, cũ iſtud dicatur
2 portio quotitatiua dotis, ideoq; impracticabile, quotiès ipſa dotis ſubſtantia deficit, cum in propoſito paria ſint nullum & nihil, ex ijs quæ in his terminis habentur *apud Seraph. deciſ.* 882. *num.* 2. *Romana quarti dotalis* 17. *Iunij* 1641. *coram Pirouano*, *Romana dotis* 26. *Maij* 1662. *&* 26. *Maij* 1663. *coram Veroſpio*, quæ vltimæ deciſiones ſunt *in Romana dotis de Anguillaria*, de qua ſupra *diſc.* 128.; Vbi enim deficit ſubiectum dotis, quod eſt principale, impoſſibile eſt dare lucrum, quod eſt dotis acceſſorium, ex ipſius dotis ſubſtantia euellendum *Roland. de lucro quæſt.* 45. *num.* 3. *& ſequen.*, *Simoncell. de decreto lib.* 3. *tit.* 8. *inſpect.* 15. *num.* 91. *&* 92. *Altograd. conſ.* 31. *num.* 8. *&* 9. *lib.* 1. *Surd. deciſ.* 278. *numer. fin. vbi Hodiern. num.* 10. *&* 11. *& Rota in allegatis deciſionibus*.

Nullitas conſtitutionis dotis ad effe-
3 ctum controuerſum videbatur certa; In ea enim quæſtione, àn mulier minor pro ſe ipſa in matrimonium collocanda poſſit dotem abſque ſolemnitatibus Statutarijs conſtituere, quidquid ſit de diſtinctionibus traditis per DD. inter bona ſtabilia & mobilia, quæ ſeruando ſeruari poſſunt, ab ijs quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, et àn illa primi generis dẽtur æſtimata vel inæſtimata, de quibus poſt antiquiores ab eis allegatos *Ciriac. controu.* 29. *num* 40. *& ſequen. & controu.* 508. *num.* 5. *Gait. de credito cap.* 4. *quæſito* 11. *num.* 531. *& ſequen. Surd. deciſ.* 278. *&* 287. *Hodiern. ad eumdem dicta deciſ.* 278. *Altograd. dicto conſ.* 31. *lib.* 1. *Rota in Peruſina Cenſus* 27. *Iunij* 1653. *& deciſ.* 21. *num.* 39. *& ſeqq. part.* 12. *recent.* de qua Peruſina habetur *ſupra diſc.* 21. ac etiam in alijs *hoc tit.*

Iſtæ inſpectiones cadunt ad alios effectus, ſed quatenùs pertinet ad iſtum controuerſum lucri Statutarij vel con-
4 uentionalis, indiſtincta concluſio eſt, ſolemnitates deſiderari, ſiuè agatur de vno, ſiuè de altero bonorum genere, ac ſiuè illa dentur æſtimata ſiuè inæſtimata, quoniam obiectum non eſt in qualitate bonorum, vel in modo quo illa data ſunt, ſed in ipſa dotatione in genere ex ratione læſionis, vel præiudicij exindè reſultantis in lucro, quod viro in parte quotitatiua dotis debeatur, Vel ſcilicèt, quia vir tanta dote non ſit dignus, illaque exceſſiua eſſe poſſit, quod per minorem iudicari non poteſt, ideoquè iudicis interuentus aliæque ſolemnitates deſiderantur, Vel fortius in examinanda conditione viri, àn ſcilicèt eſſet idoneus & talis, quod ſoluto matrimonio per ipſius viri mortem mulier econuerſò, nedùm de dotis reſtitutione benè cauta ſit, ſed etiam tuta de lucro conſequendo, nè aliàs damno ſubiaceat abſque ſpe lucri, vt benè præ cæteris *Surd. dicta dec.* 278. *num.* 24. cum alijs *per Boſſ. de dot. cap.* 8. *num.* 67.

In contrariũ adducebatur auctoritas *Caualcan. de tutor. n.* 158., *vbi ex Rolãd., Phanuccio* & alijs firmat deberi lucrum ex dote quamuis per mulierem minorem ſinè ſolemnitatibus conſtituta; Verùm hoc videbatur æquiuocum, quoniam idẽ auctor, ac cæteri per eum deducti, pro conſtanti firmant regulam contrariam, de qua ſuprà, limitant verò, vbi dos cõſtituta eſſet per Statutum, quia nempè iſtud demandaret omnia bona per mulierem poſſeſſa cenſeri eius dotem, qualis non erat caſus, cum iſtud Statutum diſponeret ſolùm de lucro, non autem de dote, quæ remanens in terminis iuris communis præſupponenda eſt valida.

Contrarium tamen in hac facti ſpecie reſolutum fuit, quę autẽ fuerint reſolutionis fundamenta incertum remanet, cum ab hoc Tribunali edi non ſoleant deciſiones, vt facit Rota, puto autem id ex facti circumſtantijs proueniſſe; quod ſcilicèt ex ijs, quæ in facto pro altera parte deducebantur, crederetur iuſtificatum, mulierem factam maiorem ratificaſſe actum, atque morientem in teſtamento, in quo Lauram hæredem ſcri-

ſcripſit, ſub legato facto cuidam tertio pro præmio mediationis concordiæ inter dictam hæredem & virum, dicti lucri aſſequutionem præſuppoſuiſſe; Fortius verò ex congruitate actus, quod ſcilicèt dos per mulieris curatorem conſtituta erat in modo & quantitate congruis, itaùt ſi iudex ac proximiores adhibiti eſſent, actum tanquam benè factum veriſimiliter approbaſſent; Et ex his reſolutio mihi quamuis pro ſuccumbente ſcribenti, non improbabilis videbatur, quoties tamen nō ſubſiſteret ea facti circumſtantia, in qua ex hac parte inſiſtebatur, quod ſcilicèt vir de tempore contracti matrimonij eſſet ferè decoctus, atque in tali ſtatu conſtitutus, quod ſi caſus dediſſet matrimonij diſſolutionem per eius mortem, mulier lucrum econuersò ſperare non potuiſſet, hoc enim poſito læſio eſt clara, cuius ratione ſolemnitates ſub pœna nullitatis deſiderantur, ſed hoc per alteram partem negabatur iuſtificari in facto, cuius tantùm videbatur eſſe quæſtio.

TVDERTINA
LVCRI DOTALIS
PRO
QVINTO FABIO CECCOLINO.

Reſponſum prò veritate.

Nubente muliere, ac dante in dotem eius bona partim libera, & partim fideicommiſſaria, An lucrum dotale ex Statuto in certa dotis quota debitum, debeatur ſolum de bonis liberis ac prò illarum rata, vel etiam habita ratione fideicommiſſariorum, illud detrahendo integrum ab alijs bonis liberis.

SVMMARIVM.

1 *Caſus controuerſiæ.*

2 *Licèt* auth. res quæ *procedat etiā in lucro, intelligitur alijs bonis deficientibus.*

3 *Si dos conſiſtit partim in bonis liberis; et partim in fideicommiſſarijs, quantum debeat eſſe lucrum, et quomodò detrahendum, & diſc. ſequenti.*

4 *An cenſeantur data in dotem ipſa bona fideicommiſſaria, vel ſolùm illud ius eis fruendi in vità.*

5 *Dato in dotem vſufructu, quid vir reſtituere teneatur, et in quo dos dicatur conſiſtere.*

DISC. CXXXVII.

1 Olinda mater, Paulam, et Degnam filias inſtituit, et poſt reciprocam inter ipſas ordinatam, vtrique ſinè filijs morienti ſubſtituit Monaſterium, atq; ad controuerſiarum occaſionem tollendam, cuilibet ipſarum quædam bona aſſignauit, quæ voluit conſtitui poſſe in dotem pro parte bonorum maternorū, reliqua verò bona hæreditaria voluit eſſe ſuprà dotem; Poſt matrem autem deceſſit Paula innupta, vndè tota hæreditas ratione reciprocæ ſubſtitutionis ac reſpectiuè ſucceſſionis ab inteſtato deuenit in Degnam, quæ nubens Quinto Fabio dedit ei pro dote, ac reſpectiuè pro ſupra dote omnia bona ipſius Degnæ hæreditaria dictæ Olindæ matris, ac etiam in dotem & ſupradotem à dicta matre aſſignata, conſtituta & relicta, modo & forma expreſſis in teſtamēto, ad quod in omnibus & per omnia partes relationem haberi voluerunt.

Sequuto tandèm obitu Degnæ ſinè filijs, orta fuit controuerſia inter Quintum Fabium virum, et Monaſterium ſubſtitutum ſuper quantitate lucri à Statuto Tudertino in quarta dotis parte præſcripti, An ſcilicèt iſta quota debeatur, computatis omnibus bonis hæreditarijs dictæ Olindæ etiam fideicommiſſarijs, vel ſolùm attenta quantitate bonorum liberorum, atq; deſuper prò veritate conſultus reſpondi vt ſequitur.

Incon-

Incongruè iſta quæſtio tractatur inter virum & monaſterium ſubſtitutum, cum potiùs tractari debeat intèr virum & hæredes ab inteſtato Degnæ, quæ huic mulieri ſuccedunt, vel in bonis à matre pro dote aſſignatis tanquam à fideicommiſſo extractis, vel ſaltem in legitima, quæ tanquàm importans tertiam partem aſſis hæreditarij ſuperat quartã ratione lucri à viro prætenſam; Indubitatũ ſiquidem videtur, in bonis fideicommiſſarijs hoc lucrum prætendi non
2 poſſe, quià licèt diſpoſitio *auth. res quæ* procedat etiam reſpectu lucri, attamèn id recipiendum venit, quotiès deficientibus bonis liberis, in ſubſidium de fideicommiſſarijs conſtituitur dos, ex qua deindè lucrum viro debeatur, quod certè in præſenti dici non poteſt, quià mulier habebat, patrem ſeù auum, à quibus prius dotanda erat, necnon habet legitimam in bonis maternis, ideoq; nullatenùs intrant termini *Auth. res quæ*, atq; fideicommiſſum ex dicti lucri detractione diminutionem pati non poteſt.

Intrat autem ſolum quæſtio, de qua
3 *per Pereg. de fideicommiſſis art. 42. ex nu. 102. & deciſ. Patauin. vltima, et per Fuſar. quæſt. 663.*, apud quos cæteri cumulantur, An ſcilicèt dante muliere in dotem omnia bona, quæ ſint, partim libera, et partim fideicommiſſaria, lucrum regulandum veniat ex omnium bonorum quantitate, vel detrahendum ſit ſolùm ex bonis liberis, et ſic ſemper verum erit quæſtionem non eſſe cum fideicommiſſario, ſed cum hærede ab inteſtato in bonis liberis, ex quibus ſolùm detractio facienda eſt, facta ſolùm computatione bonorum fideicommiſſi pro regulanda quantitate.

Iſta quæſtio nupèr diſputata fuit *in Rota in vna Foroliuien. lucri dotalis coràm Cerro*, & quamuis in prima propoſitione *die 5. Aprilis* 1658. ob votorum diſcrepantiam non fuiſſet capta reſolutio, attamen ſub die 31. *Ianuarij* 1659. reſolutũ fuit lucrum deberi pro rata bonorum liberorum tantùm, atq; reſolutio *confirmata* 30. *Aprilis* 1660. *coram eodem* mihi placuit, ac viſa eſt rationabilis, ex fundamento ſcientiæ in præſenti caſu fortius applicabili, quià teſtatrix expreſsè conſtituerat dotem in certis bonis aſſignatis, vndè alia fideicommiſſaria voluit eſſe ſupra dotem, ideoquè non poterant in dotem aſſignari, ſed potiùs regulando voluntatem à poteſtate, dicendum eſt vt totum id, quod teſtatricis aſſignationem in cauſam dotis ſuperat fuiſſet datum cũ vinculo fideicommiſſi, et ſic verè non fuiſſe data ipſa bona in
4 dotem ſed tantùm illud ius vitalitium, quod Degna in illis habebat, tanquàm ſpecies vſusfructus *vt in deciſ. Comituli 45. num. 21. Ottbob. deciſ. 28. n. 35. Romana Caſalis Aguzzani 27. Aprilis 1644. coràm Ghislerio, in eadem 26. Nouembris 1649 coram Dunozetto impreſſ. poſt Merlin. de legit. deciſ.* 199. & inter illas *Dunozetti deciſ.* 836., quod ius in inſtanti mortis mulieris expiratum, non eſt ampliùs conſiderabile.

Et quemadmodùm dato in dotem
5 vſufructu ac ſoluto matrimonio per mortem mulieris, vir nihil reſtituere tenetur, niſi ipſi fructus tanquàm ſors tedotem dati eſſent iuxtà diſtinctionem *text. in l. dotis fructus* 8. *S. ſi vſusfructus ff. de iur. dot. cum concord. apud Merlin. deciſ.* 843., vbi benè de materia cum ſit dec. magiſtralis, et aduertitur *ſub tit. de Regalibus diſc.* 35. ac etiam alibi *hoc eod. tit.*, ità non poteſt lucrum prætendi, quoniã iſtud debetur de dote extante de tempore ſoluti matrimonij, quam vir reſtituere tenetur.

Quodque partium intentio fuerit per dotis conſtitutionem non præiudicandi fideicommiſſo, ſed ſolùm dandi id, quod ad formam materni teſtamenti mulieri competebat, videtur indubitatum, non ſolum quia in inſtrumento dotali contrahentes expreſſam relationẽ in omnibus & per omnia ad dictum teſtamentum habuerunt, ſed etiam quià clarè dictum fuit bona aſſignari in dotem, et reſpectiuè in ſuprà dotem; Ex iſto enim diſcretiuo modo loquendi ceſſat omnis difficultas, àc manifeſta detegitur partium voluntas non dandi niſi illud ius, quod ad vitam mulieris competebat, quale ius expedit viro non importare aliquã conſtitutionẽ in ſorte principali, quoniam ſi ità eſſet, teneretur ipſe reſtituere tanquàm ſortem omnes fructus ex dictis bonis fideicommiſſarijs perceptos iuxtà diſtinctionem dicti *text. in l. dotis fructus S. ſi vſusfructus cum alijs per Merlin. dicta deciſ.* 843.

Et quidèm non agnoſco probabilem dubitandi rationem in hac materia, cũ clarum videatur dilemma, Aut nempè intrat diſpoſitio *auth. res quæ*, aut non intrat; Si intrat, itaùt bona fideicommiſſaria potuerint in dotem dari, inanis eſt quæſtio, quia facta ſemel dotis extractione, bona non remanent amplius fideicommiſſaria, ſed fiunt omninò libera, et conſequentèr de illis tanquàm de liberis lucrum debetur, neque qualitas fideicommiſſaria eſt amplius in conſideratione; Aut non intrat, et quià tunc non cenſentur data in dotem ipſa bona, ſed ſolùm illud ius vſusfructus ſeù vitalitium, quod morte mulieris extinguitur, hinc proindè nõ venit in calculo, et conſequenter lucrũ prætendi non poteſt; Cũq; hęc mihi videretur veritas, iuxtà quã ſi Iudex eſſem, iudicarem, idcircò dicto Quinto Fabio requirenti cõſulo, vt eo meliori modo quo poteſt ſe concordaret, cum rigoroſè prætendere non poſſet niſi quartam partem illorum bonorum, quæ per Olindam teſtatricem fuerunt eius vxori pro dote aſſignata, ſiuè quartam partem legitimæ, quæ ex dictis bonis fideicommiſſarijs tàm ex perſona Degnæ quàm ex perſona Paulæ detrahenda venit, proùt ei magis expediret.

VRBEVETANA
LVCRI DOTIS
PRO
STEPHANO MESCHINO
CVM
APOLLONIA GIANNELLA

Reſponſum pro veritate.

De eadem materia diſc. præcedentis An ſcilicet dote in bonis, partim liberis, & partim fideicommiſſarijs conſtituta, de omnibus, et ad quam ratam debeatur viro lucrum ex Statuto vel pacto delatum.

SVMMARIVM.

1 *Caſus controuerſiæ.*
2 *Declaratur concluſio, de qua diſc. præcedenti num. 3. accedente pacto.*
3 *Item vbi vir eſt fideicommiſſi ignarus.*

DISC. CXXXVIII.

1 Nupſit Flaminia Stephano cum dote per tutorem conſtituta in tertia parte bonorũ hæreditariorum Franciſci auunculi, et in portione dotis Catherinæ matris iam defunctæ ſub pacto lucri in tertia parte ad formam Statuti; Cum autem dictum matrimonium diſſolutum eſſet per mortem mulieris abſquè filijs, vndè in bonis hæreditarijs dicti Franciſci factus eſt caſus fideicommiſſi ad fauorem Apolloniæ ſororis, orta eſt quæſtio pro qua rata, et de quibus lucrum dicto Stephano deberetur, atque deſuper conſultus reſpondi vt ſequitur.

De bonis obuenientibus ab hæreditate ſeù dote Catherinæ matris ad Flaminiam pro eius portione ſpectantibus vtpotè liberis, nulli dubium eſt quod lucrum pro tertia parte ad formam pacti ac Statuti debeatur quia nulla vrgere videtur ratio quæ obſtet.

Quouerò ad bona hæreditaria Franciſci auunculi videndum eſt, an in teſtamento prohibita ſit necnè trebellianica, quoniam huiuſmodi prohibitione ceſſante, idem quod dictum eſt de bonis maternis, de plano procedit in iſta quota bonorum, quæ pariter dicuntur libera ipſius mulieris.

De reſtanti autem beſſe, quatenùs trebellianica non eſſet prohibita, vel de toto aſſe, quatenùs prohibitio accederet, directè ac immediatè nullum lucrum detrahi poteſt, cum bona fideicommiſſo ſubie-

ſubiecta non poſſint per grauatum alienari, ſeù aliàs deduci in pactū, ob quod ſciſſuram vel diminutionem patiantur; Nil ſuffragante diſpoſitione *text.in auth. res quæ Cod.commun.de legat.*, cum verſemur in tranſuerſali, in cuius bonis receptum, ac hodiè abſolutum eſt præfati text. diſpoſitionem non procedere; Quarè ſolus difficultatis punctus eſt, an de dictis bonis reſtitutioni ſubiectis habenda ſit ratio ad dotis ac reſpectiuè lucri quantitatem metiendam, itaut eis etiam calculatis, lucrum pro integra tertia parte ex reſtantibus bonis debeatur.

Et pro viro probabilius cenſeo reſpōdendum ex duplici fundamento, Primò nempè, quia non verſamur in lucro debito ex ſolo Statuto, ſed in pactum de-
2 ducto, ex quo (vt aliquid Statutariæ diſpoſitioni addat) reſultat, quod etiam ſi eſſemus in caſu, quo vir fideicommiſſi ſcientiam habuiſſet, adhùc tamen bonorum fideicommiſſariorum ratio habenda veniat, quia cum hac lege cenſetur illa per virum in dotem recepta fuiſſe, vt *per Coccin.deciſ.43.num.3.& 4.& dec. 213.num.1.Decian.conſ.12.nu.20.lib.2. & admittitur in Foroliuien.lucri dotis* 31. *Ianuarij* 1659. *coram Cerro* S. *ipſorum tamen opinio* confirmata 30. *Aprilis* 1660. *coram eodem.*

Secundò quia in iſta quæſtione, licèt ſcribentes varient, difficultas tamen ca-
3 dit, quando maritus erat fideicommiſſi vel alterius huiuſmodi reſolubilis qualitatis ab initio conſcius, quo caſu probabilior videtur opinio *Caſtrenſ. conſ.* 59. *num.2.& 3.lib.1.& conſ.43.num.3.lib.2. Cephal.conſ.365.Peregr.de fideic. art.* 42. *num.102.Gratian.diſcept.245.nu.* 49. *& ſequen.Comitul.deciſ.45.nu.23.*, et quam ſequuta eſt *Rota in dicta Foroliuien. lucri dotis coram Cerro*, vt ſcilicèt de ſolis bonis liberis, ac pro eorum rata hoc lucrū debeatur, non autem de fideicommiſſarijs in calculo non ponendis, quià per maritum ſcientem onus acceptata vidētur cum ſua cauſa, vt ità etiam reſpondi *in Tudertina lucri dotis diſc. præced.*

Vbi verò qualitas fideicommiſſi, vel conſimilis expreſſa non fuit, ſed bona ſimplicitèr in dotem data ſunt, itaùt vir oneris ignarus, veriſimiliter ea libera credere potuerit, Et tunc probabilior eſt opinio, integrum lucrum deberi, non quidem ex ipſis bonis fideicommiſſarijs, ſed ex reſtantibus liberis mulieris, fideicommiſſarijs tamē in calculo etiam poſitis ad integram totius dotis tertiam partem conſtituendam, et in his terminis rectè procedit opinio *Bald. conſ.* 356. *lib.* 2. *Decian. d. conſ.12.Peregr.d.art.42. num.106.& dec.Patauin.vltima n.1.Odd. de fideic.quæſt.* 43. *num.* 149. & aliorum de quibus *Boſſ. de dot.cap.15. num.* 227. *cum ſeq.*, ac admittit *Rota in dicta Foroliuien. lucri dotis coram Cerro.*

Ex tenore autem inſtrumenti dotalis patet nullam fideicommiſſi mentionem habitam eſſe, quinimo quod ſtante bonorum ac perſonarum qualitate, probabilius de eo cogitandum non eſſet, cum agatur inter artifices, et de quadam apotheca conciariæ, alijſque bonis, quibus fideicommiſſa incongrua potiùs videntur, ideoq; in ſolis etiam terminis Statuti pro viro reſpondendum eſſet, multomagis pacto etiam accedente.

Neq; alicuius momenti videtur, quod in quadam concordia inita inter Flaminiam cum conſenſu & præſentia dicti Stephani viri, et eamdem Apolloniam ſororem fieret mentio fideicommiſſi per dictum Franciſcum auunculū ordinati, atquè pro eiuſdem fideicommiſſi ſecuritate fieret quoddam pactum inueſtimenti, vnde propterea inferri poteſt ad ſcientiam. Tum quia in caſu etiam ſcientiæ ſubſiſteret primum fundamentum pacti vt ſupra, Tùm etiàm quia hic actus geſtus fuit de anno 1645., et ſic ad ſeptem annos poſt conſtitutam dotem, cum ſubſequuto matrimonio de anno 1638., ideoquè ex hoc ſecundo actu ex tàm notabili interuallo ſubſequuto, non benè inferri poteſt ad ſcientiam neceſſariam de tempore conſtitutionis dotis, et cum cuius temporis præſuppoſito procedunt omnes contrarium tenentes, Et hanc dixi mihi videri veritatem.

COMEN. ANTEPHATI INTER MARCHIONISSAM CVRTAM DE CAFARELLIS, ET CAMILLAM ET MARTAM DE CVRTIS.

Votum arbitramentale.

De antephato quod mulier lucratur ex ſtatuto Comenſi, An debeatur filijs tanquam filijs vel potius tanquam viri hæredibus, Et quibus filijs illud deferatur, et àn etiam fœminis.

SVMMARIVM.

1 *Caſus controuerſiæ.*

2 *In Vrbe, et in Ciuitate & Regno Neapolitano mulier lucratur antephatum in ſolo vſufructu, atq; proprietas eſt viri.*

3 *Secus de iure communi, quo attento acquiritur filijs vti filijs.*

4 *Quid vbi filij prædecedunt.*

5 *De Statuto Comenſi quomodo deferat lucrum.*

DISC. CXXXIX.

1 Diſſoluto per mortem Ioannis Alexandri de Curtis matrimonio aliàs inito cum Hortenſia, ex eo ſuperſtitibus, Franciſco, Camilla, & Marta filijs, et Ioanna Baptiſta ex Ioanne Baptiſta filio prædefuncto nepte, defunctiſque deindè Franciſco, ſcripta hærede dicta Ioanna Baptiſta, ac demùm Hortenſia matre, et auia reſpectiuè, inſtitutis hæredibus præfatis Camilla & Marta, intèr iſtas & IoannamBaptiſtam vxorem Marchionis Caffarelli, orta eſt controuerſia ſuper lucro, quod ex Statuto Comēſi dicta Hortenſia in bonis viri ſuperlucrata fuerat, illaq; beneuolè compromiſſa in Cardinalem Odeſcalcum, cui placuit me ſecum admittere ex parte Marchioniſſę nominatum, auditis hinc indè ſcribentibus dedi votum, vt ſequitur.

Duæ ſunt huius controuerſiæ inſpectiones, Vna ſcilicèt, àn mulier ſuperſtes iſtud lucrum obtineat in ſolo vſufructu, vel etiàm in proprietate, quam deindè filijs communibus reſeruare teneatur; Et altera, poſito quod lucretur etiam in proprietate, in qua filij ſuccedant vti filij, quibus ex eis dicta ſucceſſio conueniat.

2 Si enim lucrum à dicto Statuto vxori ſuperſtiti delatum eſſet in ſolo vſufructu, vt defertur in Vrbe ex eius Statuto iuxtà intellectum, quem ei tribuit Rota hodiè in Curia receptiſſimum, ac etiàm ex particulari conſuetudine defertur in Ciuitate Neapolis, & hodiè in toto Regno Neapolitano per *Pragmaticam primam de antephato*, et tunc planum eſſet prædictis Camillæ & Martæ nullum ius competere, quoniam ità proprietas nunquàm dicitur àbdicata ab hæreditate viri, proindequè ad illam aſpirare non poſſunt niſi qui ſunt eiuſdem viri hæredes iuxtà firmata *per Franch.dec.106.Spad.conſ.388.lib.2. Rot. deciſ. 74., 79. & 80. poſt. Fenzon*; quarum vltima *eſt repetit. deciſ. 117. par. 6. rec.*

3 Verum in hoc habeo difficultatem contrà Marchioniſſam, vt ſcilicèt acquiratur pleno iure, tam in proprietate quàm in vſufructu mulieri, quæ tamen moriens illud reſeruare tenetur filijs cōmunis matrimonij vti filijs, non autèm vti hæredibus patris vel matris iuxtà terminos *text.in auth.hæ res Cod.de ſecundis nupt. cum concord. apud Fab. de Ann. conſ.74.Rota dicta deciſ.79. poſt Fenzon. In Romana dotis 13. Iunij 1663. Albergato*, atq; de iure eſt indubitatum, et in Vrbe ideò receptum eſt filios in tali lucro ſuccedere tanquàm hæredes viri, quoniam ab iſtius hæreditate nunquàm abdicata fuit proprietas, dum Statutum 131. ad litteram defert mulieri vſumfructum tantùm.

4 Vndè propterea etiamſi filij, qui viro ſuperſtites fuerunt præmoriantur matri, adhùc lucrum non pertinet ad mulierem, ſed remanet in hæreditate viri

iuxtà

iuxta opinionem cũ qua in Curia proceditur *ex deciſ. 17. Putei de Conſtit. Fenzon. ad idem Statut. 131. num. 35.*, quod non eſt in terminis iuris communis, quià filijs præmorientibus lucrum prędictum remanet penès mulierem pleno iure ad hæredes etiàm extraneos tranſmiſibile, dum paria ſunt nullos fuiſſe ſuperſtites filios, vel fuiſſe ac matri prædeceſſiſſe, vt benè *Fab. de Ann. dicto conſ. 74., vbi cæteri* & habetur ſupra *diſc.* 131.

Quod autem Statutum Comenſe deferat ad terminos iuris communis lucrũ mulieri pleno iure, cum ſola obligatione reſeruandi filijs proprietatem, quatenùs ei ſuperſint, videtur clarum ex tribus fundamentis, Primò quià eo ipſo, quod ità ſimplicitèr loquitur, intelligendum eſt ad limites ac terminos iuris communis, à quo vulgare axioma eſt Statuta interpretationem recipere; Secundò clarè ex diſcretiua contenta in rubr. 318., vbi agendo de lucro faciendo per virũ diſponitur, quod ſi filij ſuperſunt, lucrũ iſtis applicetur, vſufructu patri in vita reſeruato, et ſic quandò Statuentes loqui voluerunt de vſufructu, dixerunt; Et tertio clarius, quià mulier obligatur præſtare ſatisdationem iuriſdictionis liberorum, ac de iſtis reſtituendo, ſi eis ipſa præmorietur, Hoc enim clarè conuincit acquiſitionem non eſſe ad ſolum vſumfructũ, quoniã ſi ità eſſet, teneretur reſtituere proprietatem hæreditati viri, ſiuè ſupereſſent filij, ſiuè non; Obſeruando etiam quod Statutum vocat liberos eorumque deſcendentes, et ſic habet ſolã rationẽ ſanguinis, non autẽ qualitatis hæreditariæ viri, vndè caſus videtur nimis planus; Diſtinctio autem tradita per ſcribentes pro Marchioniſſa procedit in dote, àn ſcilicet ea deferatur à Statuto filijs, vti filijs, vel tanquam matris hæredibus, vt regulariter de iure defertur, de quo puncto habetur præſertim *in Bituntina fideicommiſſi 28. Iunij 1652. coram Albergato* de qua cauſa habetur ſupra *diſc.* 104., cum tunc agatur de inducenda ſtatutaria diſpoſitione correctoria iuris communis, non autem in lucro, quod filijs ab ipſo iure cõmuni defertur, Ideoq; magna differentia eſt inter vnum caſum & alterum, quoniam in caſu dotis agitur de inducenda iuris communis correctione, hic autem de illius obſeruantia, et ad eius limites.

(5 in margin at "ſerat ad terminos")

Quouerò ad ſecundam inſpectionem, in terminis iuris communis indubitatũ eſt venire omnes filios, tàm maſculos quàm fœminas, adinſtar ſucceſſionis ab inteſtato, in qua per ius nouiſſimum ſublata eſt differentia ſexus vel agnationis, et de hoc nemo dubitat.

Dubitandi ratio reſultare poteſt ex Statuto rubr. 319. in fine, vbi dicitur, *quod appellatione liberorum intelligantur omnes qui ex eo matrimonio deſcenderunt filij & ablatici, et deinceps vtriuſq; ſexus per lineam maſculinam*; Verùm hæc dubitatio cadere poſſet, quandò Marchioniſſa eſſet maſculus, quià verò ipſa eſt etiam fœmina, ſatis dubitari poteſt de eius iuribus, quoniam quæ per Statuta excluſiua fœminarum diſponuntur fauore maſculorum non traſmittuntur ad ipſorum maſculorum filias fœminas, antequàm caſus ſucceſſionis aduenia,
6 iuxtà magis communem & receptam opinionem, de qua latè *Caſtill. lib. 3. controu. 19. num. 159. Borgnin. deciſ. 3. num. 6. par. 4. Hodiern. controu. 23. nu. 11. & 12. ex Gabr. controu. 18. & 19. lib. 2. & alijs*, & habetur in ſua materia *ſub tit. de ſucceſſ.*; Vnde qualitas maſculina Ioannis Baptiſtæ eius patris prædefuncti in nulla conſideratione habenda videtur; Et ideò, Aut illud verbum *vtriuſq; ſexus* referendum eſt ad omnes ſuprà memoratos, ſcilicèt filios, ablaticos, & vlteriores, et tunc veniunt etiàm filiæ primi gradus, quales ſunt Camilla & Marta, Aut referendum non eſt niſi ad tertium gradum, itaùt ſub nomine filiorum & ablaticorum non veniant niſi maſculi, et Marchioniſſa, quæ eſt fœmina aſpirare non poteſt, vnde eſſet dare caſum, quod habitis fœminis pro non extantibus, Hortẽſia diceretur mortua ſinè filijs ſuperſtitibus, itaùt lucrum tranſmiſerit ad hæredes, hoc autem omninò improbabile videtur, ideòq; probabilius dicendum eſt, quod dum de tempore mortis nulli ſuperſunt maſculi, ſed ſolùm fœminæ, omnium iſtarum æqualis eſſe debeat concurſus, etiam Marchioniſſæ quamuis remotiori gradu conſtitutæ ob beneficium repræſentationis, et ſic quod prædictis Camillæ & Martæ duæ ex tribus partibus dicti lucri debeantur.

RO-

ROMANA
DOTIS DE SFORTIIS
PRO
ALOYSIA COSTA
CVM
DVCE LVDOVICO SFORTIA

Caſus deciſus pro Dote, ſed abſquè effectu quoad Aloyſiam.

De ſucceſſione filiorum ex matrimonio ſuperſtitum in lucro delato coniugi non binubo, quomodò & quando intret in præiudiciũ ipſius coniugis hæredum vel creditorum ad *text. in auth. vxore mortua & concordan.*

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *Lucrum ex pacto an debeatur integrum ex rata dotis exactæ vel ſolùm pro rata, et num. 4.*
3 *Mater prohibere poteſt, ne patri in eius bonis quæratur vſusfructus etiàm pro rata legitima filio debitæ.*
4 *Agitur de eadem cõclusione, de qua num. 2.*
5 *Lucrum dotis ſuperſtitibus filijs defertur.*
6 *Non dicitur lucrum illud quod obtinetur ex pacto reciproco, & quandò propriè dicatur lucrum.*
7 *Ideoq; nequè cadit ſub pœnis binubi coniugis.*
8 *De limitatione concluſionis, de qua n. 5., etiam vbi agitur de lucro.*
9 *Expenduntur agentes de his lucris filijs deferendis nec nè, et de differentia inter ipſa.*
10 *Facultas diſponendi, quam coniux habet de lucro an debeat expreſsè exerceri, et quomodò intelligatur.*
11 *Declaratur quomodò & quandò procedat dicta quæſtio.*

DISC. CXL.

1 DVx Signinus Marius Sfortia vxorẽ duxit Renatam à Lotharingia, cui Dux Vmenæ auunculus dotem conſtituit librarũ 300.m., ſub eo pacto inter cætera, quod coniux ſuperſtes in bonis præmorientis lucrari deberet libras 100.m., itaùt in caſu ſoluti matrimonij per mortem mulieris abſq; filijs, vir hæredibus ipſius mulieris ſolum libras 200.m. reſtituere teneretur, derogando Statutis *Vrbis*, quatenùs dictæ conuentioni aduerſarentur.

Solutæ fuerunt libræ 150.m., reliquæ autèm ob ſuperuentam mortem dicti Ducis dotantis exigi non potuerunt, ortiſque inter dictos coniuges diſcordijs, mulier iudicium aſſecurationis dotis contrà virum inſtituit *coràm Pirouano*; Cumq; dicto iudicio pendente Duciſſa obijſſet ſuperſtite Duce Ludouico vnico filio, hic idem iudicium proſequutus eſt, ſeù nouum inſtituit coràm eodem *Pirouano* contrà patrem pro dictæ exactæ dotis reſtitutione, aduerſus quam excipiente patre reo conuento de retentione librarum 100.m. ex cauſa lu-
2 cri ad formam dicti pacti, quamuis exceptio fortè probabilis ac iuridica videretur, quià in pari cauſa potior eſt cõditio poſſeſſoris, atq; facilius datur exceptio quàm actio ex iuribus & rationibus motiuatis in ſecunda huius cauſæ deciſione *coram Pirouano impreſſ. par. 8. recen. deciſ.* 117., Vndè Dux pater dicebat teneri ſolùm reſtituere reliquas libras 50.m., quas in manibus habebat, ipſi hæredi actori incumbente onere reliquum à dotante vel eius hæreditate exigendi, Attamen Rota per binas vices cenſuit Duci patri ſolum ius competere ad tertiam portionem quotitatiuam eius quod iam exactũ erat, et ſic ad libras 50.m., cum obligatione reſtituendi reliquas 100.m., ſibi remanente actione aſſequendi aliam portionem quotitatiuam in conſimili tertia parte ſuper eo quod exigendum remanet, vt liquet ex duabus deciſionibus de anno 1639. de ſuper editis 102. & 117. *par. 8. recen.*, in quarum prima principalite agitur de incompetentia

3 tentia vſusfructus patri in bonis maternis in filiũ obuẽtis ob matris prohibitionẽ iuxtà terminos *textus in auth. excipitur Cod. de bonis quæ liber.* canonizando opinionẽ verè magis probabilem, vt huiuſmodi prohibitio vtpotè cõtinens potius fauorabile conſiliũ filij, quàm onus, capiat etiam legitimã, atq; eſt deciſio in hoc puncto magiſtralis; In ſecunda verò ſolũ agitur de dicto alio puncto, in quo verè cauſæ difficultas conſiſtebat, an ſcilicèt vir totũ lucrum ex dicta parte exacta retinere poſſet, vel potiùs eius participatio æqualitèr de exactis àc inexactis eſſe deberet.

Et reflectendo ad veritatem, quamuis in cauſa non ſcripſiſſem, cum tunc adoleſcens, vel ſcholis vel Tribunalium praxi in Ciuitate Neapolis vacarem, quan-
4 dò dos conſtituta fuiſſet per ipſam mulierem, ſiuè quod ad reſtitutionem agerent dotantis ac reſpectiuè paciſcentis hæredes, tũc magis probabilis eſſet viri prętenſio; Verùm iuſta viſa eſt reſolutio, ex eo ſatis probabili fundamento, quod dicta integra dos iure donationis cõſtituta erat per auunculum, vndè proptereà, tam vxor, vel eius hæredes, quàm vir dici poterant iuxtà dictas quotitatiuas portiones ab initio condonatarij, quorum coæqualis debebat eſſe conditio, ideoq; cum ob mortem dicti Ducis eiuſq; patrimonij deterioratam conditionem caſus dediſſet omiſſionem vel difficultatem exactionis partis ſummæ donatæ, æqualis debebat eſſe vtriuſq; donatarij conditio & fortuna.

His ſequitis, atq; tractu tẽporis ſubſequuto in bonis dicti Ducis Marij in Statu Eccleſiaſtico exiſtentibus creditorũ concurſu, itaùt per Congregationem Baronum in vim *Conſtitutionis* 41. *Clement. VIII.* vulgò *Bulla Baronum* nuncupatæ, ad Vallis montanæ aliorumque eius bonorum venditionem proceſſum fuerit, pretium exindè redactum per eamdem Congregationem creditoribus tunc cõparentibus, ſub conſueta cautione de reſtituendo anterioribus & potioribus, vel contribuendo cum æqualibus, inter quos fuit Aloyſiæ Coſtæ auctor, qui nolens cautionem præſtare, pretium prædictum iuxtà ſtylum erogauit in loca montium, cum huiuſmodi vinculo loco cautionis ſubrogato.

Sequuta verò ad plures annos dicti Ducis Marij morte, præfatus Dux Ludouicus prætendens per huiuſmodi caſum factum eſſe ad eius fauorem locum reſtitutionis dicti lucri, quaſiquod ad ſo-
5 lum vſumfructũ à patre ſuperlucratum eſſet, proprieta filijs reſeruata, *ad text. in auth. neque virum & auth. vxore mortua Cod. de ſecundis nuptijs*, et in corpore vndè ſumuntur, et in *l. generalitèr Cod eod.* . Hinc proindè contrà dictam Aloyſiam, alioſq; creditores poſteriores pro vindicatione iudiciũ exequutiuum inſtituit *in eadem Rota coràm Albergato* in locũ *Pirouani* interim defuncti ſubrogato, Aſſumptaq; diſputatione *ſub die* 13. *Iunij* 1663. ad fauorem actoris prodijt reſolutio, aduerſus quã, me qui pro Aloyſia ſcribebam oſtendente ac exagerante omnimodam talis reſolutionis inſubſiſtentiam, id effecit, quod Dux actor cupiẽs ad alios eius proficuos fines & effectum dictum eius creditum in bonis paternis abſquè huiuſmodi oppoſitionibus canonizari, per apocam benè cautelatam dictam Aloyſiam liberauit, atq; moleſtare non promiſit, quod etiam fecit ad fauorem Principum Burgheſij & Ludouiſij, pro quibus Ego paritèr ſcribere debebam, iam ad cauſam admiſſorum, necnon quorũdam aliorum creditorum, quorum oppoſitiones timere poterat, vndè proptereà his peractis repropoſita cauſa abſquè contradicente *ſub die* 1664. reſolutio prædicta confirmata fuit.

Vtraque tamen reſolutio, reflectendo ad veritatem non placuit, quoniam quicquid ſit de prædictorum iurium diſpoſitione ac intelligentia ſuper neceſſaria ſucceſſione filiorum ex ma-
6 trimonio ſuperſtitum in lucro, quod coniux ſuperuiuens in bonis alterius fecit, de quo infrà; Dicebam nos non eſſe in caſu dd. iurium, vtpotè loquentium de lucro, quale non dicitur illud, quod in coniugem ſuperſtitem obuenit in vim æqualis pacti reciproci, atq; in compenſationem illius coæqualis lucri, quod coniux præmoriens in eius bonis facere potuiſſet, quando mortis ordo fuiſſet inuerſus, cum tunc non dicatur lucrum, ſed potiùs contractus oneroſus & correſpectiuus, continens quam-

quãdã ſpeciẽ permutationis, vel ſponſionis & aleæ cum propriè lucrum dicatur illud quod vnus coniugũ abſq; huiuſmodi reciproco periculo facit in bonis alterius, ità titulo lucratiuo penès eũ remanentibus, *iuxtà bonũ gloſ.in l.quod autem* *§.ſi vir & vxor ff. de donat. inter vir. & vxor.*, quam ſequũtur communitèr DD. plenè congeſti *per Tiraquell.in l.ſi vnquã verb.donatione largitus n.*110., et in his ſpecialibus terminis *Faber in Cod. lib.*5. *tit.*5.*de ſecundis nuptijs defin.*13. *num.*4. *Tondut.part.*2.*quæſt.ciuil.*115.*num.*1. *& per tot.*, vbi omnium latiùs iſta ſpeciali materia tractata, quæſtionem examinat ſuper ea rata lucri, quam ob inæquale pactum coniux præmortuus in bonis ſuperſtitis lucraturus non fuiſſet, ſi ſuperuixiſſet, cum ea tantùm in terminis lucri remanere dicatur.

Idque fortè abſolutum, vbi agitur de coniuge non binubo, cum ſola difficultas cadere poſſe videatur in tranſeunte ad ſecunda vota, cuius etiàm reſpectu huiuſmodi reciprocas conuentiones vt-
7 potè oneroſas & correſpectiuas non venire ſub diſpoſitione *tex.in l.fæminæ Cod. de ſecundis nupt.*, quia potiùs ex ſuis, quã alterius coniugis bonis ità obtinere dicitur, firmant *Ripa in d.l.fæminæ n.*30.*&* 34. *Cod.de ſecundis nupt.Gabr.de ſecund. nupt.concluſ.*1.*num.*39.*Ludouic.Bell. conſ.* 148.*num.*29*Boer.dec.*185.*n.*10.*Laurent. dec.Auenion.*144.*n.*6.*Sanchez de matrim. lib.*7.*diſput.*89.*numer.*32. *Guttier. eodem tract.cap.*109.*num.*43.*Boſſ.eodem cap.*11. *num.*341.

Prætereà neq; dici poterat quod verſaremur in caſu dictorum iurium diſponentiũ de lucro, quod coniux ſuperſtes faciat in bonis alterius coniugis morientis, qualis non erat caſus, dũ id prouenie-
8 bat ex bonis Ducis Vinenæ auunculi, cuius vterque coniux conſideratur donatarius, vt explicitè firmatur in ſupradictis deciſionibus *coram Pirouano*, præſertim *ſecunda deciſ.*117. *part.*8. *recent.*, ideoquè dicere ſufficiebat quod non eſſemus in caſu.

Cæterùm vbi etiàm eſſemus in terminis veri lucri in bonis defuncti coniugis, itaùt intraret dictorum iurium di-
9 ſpoſitio, adhùc tamen ad ſummum prætendi non poſſet niſi dicti lucri medietas; Tria ſiquidem iura in propoſito habemus, Primò nẽpẽ *in l.generalitèr §.illud & l.hac edictali §.penultimo & finali Cod.de ſecundis nuptijs*, vbi diſponitur, vt quicquid coniux ſuperſtes ex bonis alterius morientis aſſequitur, remaneat ad eius ad ſecunda vota non tranſeuntis liberam diſpoſitionem in vita, itaùt poſſit alienare, hypothecare, vel aliàs obligare, eo autem in toto vel in parte non diſponente, id quod ſupereſſet à filijs illius matrimonij vindicetur.

Alterùm ius eſt *in Authentica vxore mortua*, et in corpore vndè ſumitur, vbi indefinitè ſtatuitur, lucrum prædictum filijs illius matrimonij reſeruandũ eſſe, itaùt dicta diſponendi facultas in vita nequè ſit exercibilis.

Tertium eſt ius magis nouũ *in Auth. ſi tamen Cod.eodem*, et in corpore vndè ſumitur, vbi moderato dicto iure medio, diſponitur coniugi non binubo in lucro prædicto acquiri etiàm in proprietate virilem cum ipſis filijs ſuperſtitibus, itaùt aliqua conſtituatur differentia inter binubum & cælibem, vt iſtius in aliquo melior ſit conditio, vt obſeruat *gloſ.in vtroque text.& DD.de quibus Ruin.conſ.*101. *num.*4. *lib.*1.*Fab. de Ann. conſ.*74.*num.*11.*Natt. conſ.*519. *Tondut. dicto cap.*115. & alij, neque negatur in dictis deciſionibus præſertim in prima.

Huic fundamento reſpondebant ſcribentes in contrarium, et Rota amplexa fuit reſponſionem, quod per dictum vltimum ius, moderatum ſit quidem ius medium magis rigoroſum ad effectum, vt coniux à ſecundis nuptijs abſtinens aliquid etiam in proprietate acquirat, ſed correctum non eſſet ius primum, per quod huiuſmodi acquiſitio eatenùs con-
10 ceditur, quatenùs alienet, vel diſponat, quæ diſpoſitio requiritur expreſſa, *vt per Fabr.in Cod. lib.*5. *tit.*5. *de ſecundis nuptijs defin.* 7. *Tondut. dicto cap.* 115.*ſub num.*13.*& ſequen.*, iſta verò expreſſa diſpoſitio ſequi non dicitur hypothecando eius bona & iura creditoribus *Peregr.de fideicommiſſis art.*39.*numer.*8. *&* 9.*Menoch. lib.*3. *præſumpt.*20. *num.*1. *Merlin.deciſ.*39. *num.*10.

Non fuit ex hac parte aſſumpta quæſtio ſuper veritate dictæ primæ propoſitionis, quod ſcilicèt per dictum nouiſſimum ius alterius medij moderatorium cor-

correctum non eſſet primum ad eius limites intelligendum; Minuſq; ſuper veritate alterius propoſitionis, àn ſcilicèt & quando habens facultatem diſponendi, diſpoſuiſſe cenſeatur eius bona hypothecando creditoribus, vel hæredem inſtituendo, ſeù alia generalitèr faciendo, de quo puncto cum plurium caſuum diſtinctione actum præſertim habetur *ſub tit. de fideicommiſſis in Romana locorum montium diſc.* 58.

Sed admiſſa ſinè veri præiudicio vtriuſque propoſitionis veritate, dicebã iſtas inſpectiones intrare, vbi quæſtio eſſet inter hæredes viri, ex quibus, aliqui eſſent filij illius matrimonij, vnde lucrũ prouenit, alij verò extranei, ſeù aliarũ nuptiarũ, ſuper æquali vel inæquali diuiſione, quia nempè filij prætenderent ob diſpoſitionem expreſsè nõ factã, dictam medietatem habere præcipuam in collatione nõ venientem, atq; in portione hæreditaria non computandam, et de hoc diſputabatur apud *Fabr. loco cit.*, atquè ad iſtum effectum verè dicta quæſtio agitur per DD. diligenter congeſtos per *Tondut. dicto cap.* 115.; Siuè vbi lucrum conſiſteret in ipſis bonis à defuncti coniugis ſubſtantia obuentis, quia nempè dos conſiſteret in ſpeciebus, quarum portionem quotitatiuam vir ſuperſtes ratione lucri obtinuiſſet, vndè filij prætenderent eas vindicare quodam iure dominij, ac dicerent ob expreſſam mentionem de eis non habitam non cadere ſub hypotheca generali, iuxtà ea, quæ diſputantur per DD. in bonis emphyteuticis non hæreditarijs, de quibus primus acquirens diſponendi facultatem habeat, cum ſimilibus.

11 (margin)

Vtraque tamen quæſtio à propoſita facti ſpecie extranea erat, atque neuter caſus verificabatur, Non quidem primus contentionis inter hæredes ſuper modo diuidendi, quoniam vir totum viuens conſumpſerat, itaut non ſoluendo ac ſine hærede deceſſerit, vnde nil remanebat, de quo volens diſponere potuiſſet, cum feuda & alia multa bona extrà Statum Eccleſiaſticum, non ſubiecta Bullæ Baronum ſpectarent ad actorem iure proprio ex antiquis fideicommiſſis, vel inueſtimentis; Hinc propterea omninò dicti primi iuris diſpoſitio remanebat inapplicabilis, vt ad litteram diſponitur *in d. l. generalitèr* §. *finali*, ibi, *ſi res, vel maritus, vel vxor, qui ſuperſtes eſt non conſumpſerit vel alienauerit &c. & in l. hac Edictali* §. *finali*, ibi, *Extantes autem res ſi non fuerint alienatæ, vel conſumptæ vel ſuppoſitæ*, et ſic præſupponitur exiſtentia bonorum, in quibus voluntas potuiſſet facere, vel non facere ſuam operationem, cum quæſtio non eſſet poteſtatis, ſed voluntatis.

Si ergo volens poterat vir de huiuſmodi virili, etiam ex cauſa lucratiua, et merè voluntaria diſponere, adeo vt neque ſuper ea filij moleſtare poſſent eos, in quos diſpoſitum eſset, Hinc proindè non videtur ex qua vnquàm iuris ratione vel diſpoſitione concedi debeat ius moleſtandi creditores, quibus iudex, cuius factum dicitur factum partis, omnia bona in vita aſſignauit, vel eorum diſtractorum pretium ſoluit, quoniam etiàm in emphytheuticis, alijſque bonis differentibus, in quibus diſponendi, vel hypothecandi facultas exigat ſpecialem mentionem, concluſio procedit, quando alia ſuperſunt bona indifferentia, in quibus hypotheca, vel alia diſpoſitio generalis verificari poſſit, ſecùs ſi alia non adſint, vel debita totum abſorbeant, vndè proptereà ex hoc fundamento dictæ reſolutiones non captiuarunt intellectum, cum ità verificetur caſus conſumptionis de quo agunt dicta iura.

Illud etiam ponderando, tàm circà virilem, quàm circà totum, quod cum dictum lucrum non conſiſteret in ipſis ſpeciebus de prædefuncti coniugis dominio & ſubſtantia exiſtentibus, itaùt prætendi poſſet vindicatio iure dominij, ità fortè per legem præſeruati ac reſpectiuè reſoluti, ſed conſiſteret in quãtitate, ad quam iure crediti ſolùm deueniri poteſt, Hinc proindè non videbatur quomodò filij ſolùm ad id venientes iure cuiuſdã legalis ac præcipuæ ſucceſſionis, prætendere poſſent concurſum cum creditoribus hypothecarijs, dum nullibi iure cautum eſt eis aliquam competere hypothecam ſiuè priorem dotalẽ hypothecam durare, ac præſeruatam eſſe, atque hoc verè omnem difficultatem remouere videbatur.

Agnoſcentes actoris Aduocati has verè inſuperabiles difficultates, duo alia

deducebant fundamenta per Rotam admiſſa, ſed meo iudicio parùm tuta, Vnum ſcilicèt quod pactum lucri conceptum eſſet ſub conditione non exiſtentiæ filiorum, Et alterum, quod in omnem euentum tale pactum regulandum eſſet à Statuto Vrbis 131., per quod filijs lucri proprietas præſeruatur; Neutrum tamen verè ſubſiſtere videbatur, Non quidem primum conſiſtens in nudo facto, ex quo paritèr cum ſola lectura inſtrumenti dotalis tollebatur, cum caſus non exiſtentiæ filiorum ſolùm conſideratus eſſet in ordine ad obligationẽ viri ſuper reſtitutione facienda hæredibus dotantis de reliquis libris 200.mil., ac etiàm quia euidentèr conſtabat circà lucri conuentionem illam fuiſſe reciprocam, ac in omnibus æqualem & correſpectiuam, et tamen reſpectu mulieris litteralitèr conſtabat de lucro conuentum eſſe, ſiuè filij ſupereſſent, ſiuè non, vt benè comprobatur ex lectura dictarum priorum deciſionum editarum *coram Pirouano*.

Proùt ex facto corruebat alterum, quia in capitulis vel inſtrumento dotali expreſſa derogatio continebatur diſpoſitioni Statutariæ, cui talis conuentio nullatenus congruebat, quoniam in caſu diſſolutionis matrimonij per mortem vxoris ſuperſtitibus filijs, vir lucratur totam dotem, quam filijs reſeruare tenetur, vbi verò ob eorum non exiſtentiam aliquam obtinet quotam, eam habet pleno iure in proprietate, in diuerſa tamen quota quàm cõuenta, ideoq; in omnibus Statutum diuerſificat à pacto; Sed de his omnibus formitèr agendi in primæ deciſionis reuiſione occaſio defuit, dum illi, quorum defenſio mihi incumbebat abſquè pugna victoriam reportauerant, vt ſuprà, iſtam verò credebam eſſe veritatem, ac propterecà intellectum captiuare non potui in prædictarum reſolutionum obſequium.

ROMANA DOTIS

ET AVGMENTI

PRO

GALVANO VGVRGERIO

CVM

ANTONIO DE BENEDICTIS.

Reſponſum pro veritate.

De regula, vt dos data primo viro cenſeatur etiam conſtituta ſecundo quamuis non appareat, An procedat etiam in augmento dotali per primum virum mulieri dato; Et quandò iſtud augmentum dicatur dos, vel potius donatio pura, ſeù donatio propter nuptias, quæ ſub dicta regula non cadat.

Dato expreſsè vel præſumptiuè in dotem vſufructu vel alio iure vitalitio, quid reſtituendum ſit per virum ſoluto matrimonio; Et incidẽtèr aliqua de lucro integrè percipiendo de bonis dotalibus ſuperextantibus, ſi alia deficiant, itaùt ex eis detractio fieri non poſſit.

SVMMARIVM.

1 F*Acti ſeries.*

2 *Lucrum tanquàm pars quotitatiua dotis prætendi non poteſt niſi ex eo quod eſt dos.*

3 *Regula vt dos conſtituta primo viro cenſeatur etiam conſtituta ſecundo, àn procedat in augmento dotis per ipſũ primum virum mulieri conſtituto, negatiuè.*

4 *Contrarium dicitur verius cum diſtinctione inter illud augmentum, quod verè eſt dos, et illud quod ſonat in donationem propter nuptias.*

5 *Augmentum dotis per virum mulieri cõſtitu-*

ſtitutum per iſtam tranſmittitur ad eius hæredes etiam viro ſuperſtite.

6 *Vbi augmentum ſit ad compenſandam inæqualitatem dicitur fieri de bonis ipſius mulieris.*

7 *Si datur in dotem vſusfructus, vel aliud ius vitalitium, quid ſoluto matrimonio reſtituendum ſit.*

8 *Lucrum non venit in ſecunda dote ex dicta iuris præſumptione.*

9 *Vbi ſemel dos eſt conſtituta, tunc non intrat regula, vt muliere ſimpliciter nubente cenſeatur omnia dediſſe, quãuis aliàs dicta regula intraret.*

10 *Quando dotans teneatur de euictione remiſſiuè.*

11 *Si bona data in dotem ſunt diuerſæ naturæ, itaùt non ex omnibus lucrum detrahi poſſit, àn illud debeatur totũ ex bonis reſtantibus remiſſiuè.*

12 *De alio caſu, et quando donatio ex cauſa augmenti dotis importet veram dotem.*

DISC. CXLI.

1 INter Bernardinũ & Hieronymam contractum fuit matrimonium, conſtituta per Andream & Antonium Hieronymæ germanos fratres dote in quantitate ſcutorum ſex mille, quamuis apparentèr honorificentiæ cauſa eſſet decem mille, Bernardinus autem ſpõſus, eamdem dotem auxit ad alia ſcuta 4.mil., de quibus ſe debitorem in eius bonis conſtituit, eodem modo, quo de reliqua dote, expreſsè dicendo, quod ità dos eſſet, ac eſſe diceretur, (computata ſumma ſimulata ad pompam) ſcutorum 14.mil., ea tamen lege adiecta, quod diſſoluto matrimonio, nullis ex eo ſuperſtitibus filijs, dictum augmentum datum cenſeretur ad ſolum vſumfructũ durante vita Hieronymæ, cuius morte ſequuta, proprietas reuerteretur ad ipſius viri hæredes.

Diſſolutum fuit matrimonium per mortem Bernardini ſinè prole, vnde Hieronyma, nulla præcedente dotis cõſtitutione, ſecundo nupſit Galgano, Cũque poſt decennium circiter, ſolutum etiam eſſet iſtud matrimonium per mortem Hieronymæ, Hinc inter dictos Andream & Antonium fratres ac hæredes, ſeù eorum alterum, et Galganum prædictum, occaſione reſtitutionis dotis, de pluribus dubitari contigit, præſertim verò circà lucrum ad formã Statuti 31. per virum ſuperſtitem factum in quarta parte dotis, An ſcilicèt, præſuppoſita derogatione Sixtinæ, illud regulandum eſſet ex ſola dote ſcutorum 6.mil. primo viro conſtituta, pro qua rata nulla cadebat dubitatio, vel etiàm habenda eſſet ratio de alijs ſcutis 4.mil. occaſione eiuſdẽ primi matrimonij ſub titulo augmenti dotis per primum virum datis, atque deſuper prò veritate conſultus.

Reſpondi deciſionem pendere à puncto, àn dictum augmentum cenſeretur datum necnè in dotem ſecundo viro, cum enim lucrum ſit pars quotitatiua
2 dotis, prætendi non poteſt niſi ex eo quod in dotem validè ac legitimè datum eſt iuxtà deciſiones *in Romana dotis de Anguillaria 26. Maij 1662. & 26. Maij 1663. coram Veroſpio*, editas in cauſa de qua ſuprà *diſc.* 128. & in alijs.

Et in hoc punctualiter *Natta conſ.* 571., agendo de conſimili dote aureo-
3 rum 6.mil. conſtituta per mulierem, cui vir augmentum fecerat ſcutorũ bis mille, reijciendo opinionem *Ruini* ſui præceptoris *conſ.* 53 *lib.* 1., tenet huiuſmodi augmentum, vtpotè veniens ſub nomine donationis propter nuptias magis quàm ſub nomine dotis, non cenſeri datum ſecundo viro, nequè in eo intrare diſpoſitionem *text. in l. dotem, & l. diuus ff. de iur. dotium cum concord.*; Dictamque *Nattæ* opinionem, retento eodem præſuppoſito quod verè iſtud augmentum non ſit dos, ſed donatio propter nuptias, incidenter tamen aliud tractando, ſequuntur *Surd. conſ.* 196. *nu.* 21. *& ſequen. Gratian. diſcept.* 171. *num.* 22. *&* 254. *numer.* 65., cum quibus pertranſit modernus moralis *Boſſius de dote cap.* 8. *nu.* 159.; Et his addi poſſunt, eodem modo incidentèr loquentes cum ſola relatione *ad Nattam*, *Ciriac. controu.* 527. *numer.* 10., *Capyc. latr. conſult.* 91. *num.* 20., *Hodiern. in l. hac Edictali quæſt.* 23. *num.* 9. & alij, qui poſſent cumulari.

His tamen non obſtantibus, in hac
4 facti ſpecie contrarium verius dicendũ eſſe cenſui; Siquidem *Surd. dicto cõſ.* 196.,

incidenter loquitur, aliam quæſtionem tractando, vt ex lectura; Prout obiter referendo *Nattam*, iuxtà conſuetum ſtylum, loquitur *Gratian.*, eiuſdemque farinæ ſunt cæteri; *Boſſius* autem potius viro aſſiſtit, vt infrà.

Quæſtionem autem omnium latius, & ex profeſſo tractat idē *Surd.conſ.*397. *in* 2.*dubio ex numer.*9. *cum ſequen.*, vbi diſtinguendo tuetur opinionem *Ruini* ab impugnationibus *Nattæ*, ſeù verius ſtudet dictas opiniones conciliare, vt ſcilicèt opinio *Nattæ* recipienda ſit, vbi agitur de donatione propter nuptias per virū vxori facta, illa verò *Ruini* remaneat vera, vbi agitur de vero augmento dotis, quamuis à viro proueniat, *vt nu.*19., et ex toto eius diſcurſu.

Eamdem diſtinctionem adhibet *Mātic.de tacit.lib.*12.*tit.*26.*num.*10. *in fine*, eamdemque cum *Surdo*, vbi ſupra ſequitur *Hodiern.in d.l.hac Edictali quæſt.*23. *num.*10., atque videtur genuina legalis veritas, quam agnoſcit, ac plenè ità diſtinguendo firmat *idem Boſſius loco cit.ex num.*161. *ad* 171.

Si enim ponderentur fundamenta *Nattæ* plenius reaſſumpta *per Surd.dicto conſ.*397., conſtat omnia in eo conſiſtere, quod reuerà non ſit dos, ſed donatio propter nuptias, quæ dupliciter eſſe poteſt, vel ſcilicèt illa, quæ antiquitus erat in vſu iuxtà terminos *auth. dos data Cod.de donat.antè nupt.cum concord.*, pro aſſecuratione ſcilicèt dotis in ſumma æquiualenti, vt præſupponit *Surd.* in toto eius diſcurſu, et quæ ſpecies donationis hodiè receſſit ab aula, vt apud *Merlin.dec.*80. *Boſſ. vbi ſuprà num.*164. & habetur *ſupra diſc.*135; Vel illa, quæ conſtituitur loco lucri per mulierem ſuperſtitem faciendi, quod alibi, præſertim in Italia, *Antephatum*, alibi *Dotariū*, alibi *lucrum*, alibi *Meſſium*, ſeù *Morgica*, alibi *Arrhæ* dici ſolet, *vt dicto diſc.*135., ſed hæc eſt donatio incerta ac euētualis, quatenùs mulier viro ſuperuiuat.

In præſenti autem expreſsè dictum fuit ab ipſo initio quod iſta ſcuta 4.mil., conſtituerent dotem, itaùt ea ex tunc eſſet ſcutorum 14.mil, computando reli-
5 qua 4.mil. ad pompam ſimulata, atquè niſi vir aliàs ex pacto prouidiſſet, mulier quamuis præmoriens, dictam ſummam, eodem iure quo reliquam dotem, ad eius hæredes etiam extraneos, ipſo etiam viro ſuperſtite & excluſo tranſmiſiſſet, quoniam vbi tale augmentum conſtituitur antè matrimonium, vel ipſomet tempore, dicitur ab initio vera dos eiuſque pars ex deductis *per Gratian. diſcept.*498.*ex n.*23.benè *Rot.apud Duran. dec.*129.*n.*3.*& ſequen.*, *et apud Roias dec.* 113.*num.*4. & in alijs per *Adden. ad dec.* 666.*part.*4.*recent.tom.*3.*num.*170., ac infrà in alio caſu *& diſc.*165.

Licèt enim hæc dicatur ſponſalitia largitas, atque per aliquos etiam donatio propter nuptias nuncupetur, attamen id eſt per modum loquendi, et quia nuptiæ ſunt cauſa talis augmenti ex viri largitate conſtituti, ſed id non tollit, quin ſit vera dos ab initio, neque facit, vt potiùs donatio propter nuptias cenſenda ſit, cùm hæc bona ità donata efficiantur mulieris, atque per iſtam illicò per actum occultum data eidem viro in dotis augmentum, *Boſſ.eodem cap.*8.*num.* 165 *&* 166., cum alijs dicto *diſc.*165. et ſic *Natta* & ſequaces verè non percutiunt iſtos terminos.

Clarius verò hæc procedere dicebam, quando inter virum & mulierem con-
6 curreret aliqua inæqualitas, ad cuius cōpenſationem dictum augmentum referri poſſet, Tunc enim eſſet caſus indubitatus, quoniam id quod per virum mulieri donatur in compenſationem ætatis, vel nobilitatis, ſeù valetudinis, aut alterius inequalitatis, dicitur iſtius pretium, habitum ex contractu merè correſpectiuo, itaùt non ſubiaceat diſpoſitioni *text. in l.fæminæ Cod. de ſecundis nupt. & ſimilibus*, *Capyc.latr.deciſ.*22.*num.*33. *Rouit. deciſ.*100.*n.*24.*Fontanell. de pact.clauſ.*5. *gloſ.*1.*part.*2.*num.*87. vndè eſſet dos per ipſam Hieronymam de ſuo conſtituta, et conſequenter eſſemus in caſu indubitabili, vt latè proſequitur *idem Boſſ.dicto cap.*8.*num.*167. *& ſequen.*

Cæterùm quamuis præmiſſa pro meo iudicio vera eſſēt, Attamē quatenùs pertinet ad applicationē, non percipiebam quæſtionis effectum, ideoque dicebam quod ſecundus vir non eſſet benè conſultus in huiuſmodi quæſtione aſſumēda.

Cum enim hæc rata non pertineret ad mulierem, eiuſque hæreditatem in proprietate, ſed in ſolo vſufructu, Hinc proin-

proindè non benè vir ſuam prætenſionẽ reſtringebat ad ſolum lucrum Statutarium conſiſtens in iſtius augmẽti quarta parte, dum ità agnoſcendo reliquas tres ex quatuor partibus ad hęredes mulieris pertinere, ſequeretur, quod vel per ipſum eſſent reſtituendæ, quatenùs dictũ vſumfructum obtinuerit, vel quod ab hæreditate Bernardini aſſequi deberent.

Probabilius autem mihi videbatur, quod idem vir prætendere poſſet quod
7 integer vſusfructus pro tempore durati matrimonij perceptus, vel aſſequendus, ad ſe ſpectaret abſque aliquo reſtitutionis onere, quoniam vbi in dotem datur vſusfructus, ſeù commoditas percipiendi fructus, itaùt non ipſi fructus principalitèr, ac de per ſe fuerint dati, tunc vir ſoluto matrimonio nil reſtituere tenetur, iuxtà diſpoſitionem *text. in l. dotis fructum §. ſi vſusfructus ff. de iur. dot. cum concord.*, de quibus cæteris allegatis *plenè apud Merlin. deciſ.* 843. *per tot.* præſertim *num.* 6., et habetur occaſione locorum montium vacabilium datorum in dotem *ſub tit. de Regalibus diſc.* 35.

Quæſtio autem in propoſito eſſe ſolet ſuper facto, ſeù applicatione diſtinctionis, àn ſcilicèt ipſum ius ſeù cõmoditas, vel potius ipſi fructus dati eſsẽt in dotẽ; Et in hoc ſcribentes variant, ex plenè, ſed ſcholaſticè in materia deductis *per Barboſ. in eadem l. dotis §. vſusfructus*, et cum aliqua confuſione *Boſſ. eodem tract. de dote cap.* 16. *ex num.* 32., cuius quæſtionis deciſio pendere videtur ex particularibus facti circumſtantijs prudentis iudicis arbitrio penſandis, præſertim inſpecta qualitate viri, et quantitate fructuum, àn ſcilicèt veriſimilitèr fructus dati ſint pro quotidianis vſibus ac matrimonij oneribus, vel tales quod conſtituant congruam dotem in ſorte, ex cuius fructibus onera ſubſtineri valeant, ex ijs, quæ habentur *ſub dicto tit. de Regalibus diſc.* 35., iſtius autem facti circũſtantijs attentis certum videbatur, quod iſte vſusfructus, vel cõmoditas data cenſeretur, et ſic iuxta eum modum, iuxtà quem ad fauorem viri iudicauit *Rota apud Merlin. dicta deciſ.* 843.

Parùm autem probabilem cenſui eiuſdem viri prætenſionem aſſequendi lucrũ ex lucro Statutario, quod Hieronyma
8 fecit in bonis Bernardini primi viri in quarta parte dotis ſcutorũ 6.m., quoniã iſto caſu verè ac propriè intrat ſuperius examinata auctoritas *Natta conſ.* 571., magis cõmunitèr, ac ferè per omnes recepta, quod ſcilicèt hoc augmentum in mulierem obuentum, nunquàm fuerit dos, et conſequenter intrare non poteſt præſumpta conſtitutio deducta ex iuribus ſupra initio allegatis; Idemque dicendum cenſui de alijs bonis in mulierẽ aliundè obuentis, quia ſi nunquàm habuerunt qualitatem dotis, non intrat præſumptio prædicta.

Nequè releuare credebam, quod ob conſpicuam ac dignam viri qualitatem,
9 omnia mulieris bona iuxtà vnã opinionem cenſerentur data in dotem, quoniam quidquid ſit de ſubſiſtentia iſtius opinionis, quatenùs etiam recipienda eſſet, procedit in ea muliere, quæ nunquàm certam dotem cõſtitutam habuit, ſecùs autem vbi conſtituta dote pro primis nuptijs, deindè contrahit ſecundas, quia tunc prima dos data cenſetur; Idque adeò verum, quod etiamſi adeſſet Statutum, vt muliere ſimplicitèr nubente, cenſeantur omnia eius bona in dotem data, adhùc tamen ſi pro primis nuptijs certam dotem habuit, non intrat Statutum pro ſecundis iuxtà *conſ. Caſtrenſ.* 60. *lib.* 2. *num.* 2. *Mantic. de tacit. lib.* 12. *tit.* 15. *numer.* 10. *& ſequen. Boſſ. dicto cap.* 8. *numer.* 126.

Proùt minùs probabilem cenſui eiuſdem viri prætenſionem aſſequendi fructus dictorum ſcutorũ 4.m. augmenti ex ipſamet antiqua dote Hieronymæ, vel ex alijs iſtius bonis, quoniam ſi cenſetur datum in dotem illud ius, quod ipſi mulieri competebat, et quatenùs illi competeret, non videbatur, cui fundamento hæc prætenſio inniteretur, cum ſolum ipſi cõpeteret ius recuperandi fructus à debitore; Neq; in hoc intrare videbantur termini euictionis præſtandæ necnè per dotantẽ, vt per aliquos motiuabatur, et ſuper quo DD. diſtinguunt, àn dotans,
10 ac reſpectiuè vir ſciãt vel ignorent, ex deductis in materia per antiquiores ab eis relatos *per Fontanell. de pact. clauſ.* 5. *gloſ.* 8. *part.* 14. *Barboſ. in l. ſi æſtimatis ff. ſolut. matrim. Merlin. de pignor. lib.* 3. *tit.* 2. *qu.* 44. *Boſſ. dicto tract. cap.* 17. & alios, de quibus *diſc.* 157. dum non apparebat

de

de aliqua dotis cõſtitutione expreſſa, ſed ſolùm aderat legalis ac præſumpta, per quam cenſetur datum id, quod mulieri competebat, et proùt ad eam ſpectabat.

Minuſque in hac ſpecie intrare videbantur termini quæſtionis agitatæ *in Foroliuien. lucri dotis 26. Ianuarij 1659. & 26. Nouembris 1660. coram Cerro*, et de qua ſupra *in Tudertina lucri 137.*, et in alijs, quoniam id procederet, vbi ex bonis in dotem datis, partim eſſent libera, partim verò tali vinculo obnoxia, quod ex eis lucri detractio ſequi nõ poſſet, quod in præſenti cadere non videbatur, Dicebam enim, quod aut vſusfructus præfati augmenti erat datus in dotem, et non intrabat inſpectio lucri, dum totus eſt viri vt ſuprà; Aut dati erãt ipſi fructus, et tunc ex ipſis exactis vel exigendis quarta pars percipi poterat per virum, eique aſſignari, reliquæ autem tres partes aſſignandæ veniebant heredi, ideoque nullum videbatur adeſſe impedimentum; Iſtud fuit meum votũ, quod viro meo amico, vt ipſe retulit, viſum eſt contrà eum omnibus rigoroſius, dum cæteri plus ei tribuebant, puto autem quod iſtud magis profecerit ad facilitandam honeſtam concordiam, quam credo ſequutam, dum amplius de cauſa actum non audiui.

In quadam verò alia cauſa diſputata in Tribunali A.C. inter mulierẽ, et creditores viri occaſione donationis quam ſub nomine augmenti dotis, vir poſt iã conſtitutam dotem, et contractum ma-
32 trimonium fecerat vxori in ſumma doti æquiualenti, cum donatio facta eſſet in loco extrà diſtrictum Vrbis, vndè propterea non intrabat *Statutum 135.*, quod tollit etiam vim iuramenti, cuius ratione in foro iam receptum eſt ceſſare prohibitionem à iure ciuili reſultantem, quoties non agatur de donatione tacita contenta ſub palliato vocabulo dotis cõfeſſatæ ex ijs, quæ habentur *infra diſc. 159.* ad materiam dotis confeſſatæ; Hinc propterea reducebatur quæſtio ad punctum, àn iſte contractus importaret veram dotem ità auctam, vel potius puram, ac voluntariam donationem, ad effectum concurſus inter creditores anteriores ex cauſa lucratiua, et poſteriores ex cauſa oneroſa, de quo infrà *diſc. 166.*

In hoc autem, ex parte mulieris totum fundamentum conſtituebatur *in Albanen. donationis coram Merlino* inter ſuas *deciſ. 80. repètit. dec. 245. poſt Zacch. de oblig. Cam.*, quæ circumfertur in materia magiſtralis; Verùm æquiuocum conſiſtere videbatur in applicatione, quoniam in caſu dictæ deciſionis, ex probationibus, aliſque circumſtantijs conſtabat, quod donatio licèt ſequuta eſſet conſtante matrimonio, attamen conuenta, et præordinata erat ante matrimonium, quod aliàs non eſſet ſequutum, et ſic tanquam res correſpectiua, et pars contractus matrimonialis, ſecus autem vbi donatio, nulla præcedente conuentione, poſt iam conſtitutam dotem, et contractum matrimonium, ex mera, et ſpontanea voluntate donatio fiat, quoniam cum potiùs rei ſubſtantia, quàm vocabula attendi debeant, dici debet pura, et ſimplex donatio, vt cæteris relatis ad aliud propoſitum aduertitur *apud Coccin. deciſ. 433.*, et magis in ſpecie *apud Buratt. deciſ. 422. num. 13.*, et facit *deciſ. 262. num. 24. part. 11. recent.* & infra *diſcurſ. 165.* ad materiam augmenti dotalis.

APPENDIX
ALIQVORVM DISCVRSVVM
SEV
QVAESTIONVM GENERALIVM
Ad eamdem materiam dotis.

DISCVRSVS CXLII.

De perſonis quæ ex diſpoſitione iuris tenentur dotare; Et de ordine ſeruando inter eos, quiſnam prius, et quis poſteà, ſeù in ſubſidium; Ac etiam de concurſu plurium dotandarum, et ordine inter eas tenendo, quænam primo, & quæ ſecundo dotari debeant.

SVMMARIVM.

1 *Occaſio ſcribendi.*
2 *Agitur de vtraque dote pro matrimonio carnali & ſpirituali, Ac primo patris proprium & præcipuum munus eſt filiam dotandi.*
3 *Siue filia ſit in poteſtate, ſiue non.*
4 *Etiamſi pater ſit in aliena poteſtate, et aui paterni obligatio ex veriori eſt ſubſidiaria in defectum patris.*
5 *Etiamſi filia ſit nupta per patrem, quia nubere & dotare tenetur.*
6 *Quid vbi eſt nupta ſine dote, quia vir ita ducere contentus fuerit, & dantur cautelæ patri vt reddatur tutus.*
7 *Vbi vir dotat de ſuo vxorem in gratiam ſoceri dos dicitur data ab ipſo patre, ſed ſi dotat in compenſationem ætatis, nobilitatis, vel alterius in æqualitatis dos dicitur conſtitui de bonis proprijs mulieris, ideo pater tenetur ad dotem.*
8 *Filia nubens indignè abſq; conſenſu patris poſt annum 25., adhuc petit dotem, ſed indignis nuptijs congruam.*
9 *Extendunt aliqui etiam ſi indignè nubat poſt ætatem de more Regionis nubilem, ſed hæc ſententia reprobatur.*
10 *An ætas hominum ſit diminuta, vel ſemper fuerit æqualis.*
11 *Aetas minor in Regnis vtriuſq; Siciliæ perficitur in Anno 18. ſed Conſtitutio non dicitur correctoria iuris Romanorum potius ampliatiua iuris Longobardorum, quod maiorem ætatem in minori tempore ſtatuebat.*
12 *In Ciuitate Neapolis puella, quæ non maritatur in Anno 16. maſculiatur & admittitur cum fratre ad ſuccedendum, ſed non inde infertur vt poſt talem ætatem liceat indignè nubere reprobato* Neapodano.
13 *An filia poſt interpellatum patrem poſſit ante annum 25. indignè nubere negatiuè.*
14 *Nubens indigno poſt 25. annos non petit dotem ſi nubat ſeruo.*
15 *Item vbi nuptiarum protractio ſequuta eſt ex ipſius filiæ potius quam parentis culpa.*
16 *Filia indigno nubens antè annum 25. non petit dotem à patre.*
17 *Si tamen non eſt aliundè prouiſa, adhuc conſequitur ab eo dotem modicam alimentis neceſſariam.*
18 *Limitatur etiam ſecundum aliquos vbi conſtat patrem non fuiſſe dignè collocaturum, ſed non admittitur.*
19 *Quid vbi mala vita patris eſt cauſa indignarum nuptiarum filiæ, mater.*

inbo-

inhoneſta tenetur dotare filiam inhoneſtam, neq; eam poteſt exhæredare.

20 *Filio, vel filiæ indigno nubere volenti An iuſte pater opponere ſe valeat vt matrimonium impediat, Et quando ex iuſta cauſa ſit locus exhæreditioni remiſſiuè.*

21 *Indignus quis dicatur, variæ referuntur ſententiæ, ſed verior eſt eum dici, cui non poteſt filia dignè & congruenter copulari.*

22 *Nuptiæ contractæ inter coniunctos, vel alios impeditos ad contrahendum matrimonium, quamuis æquales an dicantur indignæ.*

23 *De validitate legum pœnalium, vel diſpoſitionum ſuper prohibitione indignarum nuptiarum.*

24 *Filia nubens viro digno petit dotem etiam ſi nubat ſine conſenſu patris, niſi in ætate immatura.*

25 *Sed ſi nubat, vel nubere velit de conſenſu patris petit dotem quamuis ſit diues, quatenus tamen ſit ſua & habeat ius legitimæ.*

26 *Nupta ſine conſenſu patris & aliunde prouiſa non petit dotem niſi conſenſus habeatur pro præſtito.*

27 *Et vbi dotem vt ſupra petere poteſt, quia nempe accedat conſenſus patris, id procedit etiamſi vtraque qualitas concurrat quia ſit nupta, et aliunde dotata.*

28 *In quibus caſibus pater filiam ſemel dotatam amiſſa dote redotare teneatur.*

29 *Mater conſtituens dotem filiæ cenſetur facere procuratorio, vel fideiuſſorio nomine patris remiſſiue.*

30 *Pater dotare tenetur etiam filiam baſtardam.*

31 *Etiamſi ſit clericus & de fructibus beneficij, atq; Conſtitutio Pij V. de illegitimis non tollit ea, quæ conceduntur de iure communi.*

32 *Hæc non eſt dos purè debita, ſed ſubſidiaria quatenus filia non habeat aliunde, et quid vbi ex famulatu, vel alio exercitio poteſt ſibi dotem quærere.*

33 *An hoc onus dotandi baſtardas ſit ſolius patris, vel etiam matris, et quomodo pater & mater concurrant in dotando.*

34 *Pater inops non tenetur ad dotem, prout nec filiam ingratam vel turpiter agentem ante annum 25.*

35 *Filia turpiter agens ſi ad pœnitentiam redeat an petat à patre dotem.*

36 *Dantur plures limitationes, in quibus pater dotare non tenetur, nempe defloratam dotandam per defloratorē, item filiam iudæam vel hæreticam habentem matrem iudæam, vel hæreticam, ſiue ſi ſit ab alio dotata intuitu patris.*

37 *An pater teneatur ad dotandum officio Iudicis, vel iure actionis remiſſiuè.*

38 *Hæres patris defuncti tenetur etiam dotare.*

39 *Explicantur caſus, in quibus hæc dotatio contingat mortuo patre, dum tunc filia ſuccedit patri.*

40 *Obligatio autem hæredis dicitur ſubſidiaria quando non habeat filia aliundè & quando ſit pura.*

41 *Si ſint plures hæredes, An teneantur in ſolidum remiſſiuè.*

42 *Donatarius vniuerſalis dicitur eſſe loco hæredis, et tenetur dotare, aliquibus tamen requiſitis concurrentibus.*

43 *Donatarius etiam particularis tenetur ſi in ſe aſſumpſit hoc onus, datur exemplum in prauentiuo refutatario feudi, vel fideicommiſſi.*

44 *Fideicommiſſarius ſeu feudatarius, & ſimilis non poteſt fideicommiſſum, vel feudum agnitum præuentiuè refutare proximè ſucceſſuro in præiudiciū creditorum, et dotium præſtandarū, et ſi id agit, creditores, vel filiæ agūt ad fructus, quorum reſpectu poteſt refutatarius ſe obligare ad debita refutantis.*

45 *Quid vbi onera excedunt fructus, quos refutans fuiſſet percepturus, et An donatarius, vel legatarius poſſit grauari vltra valorem rei donatæ, vel legatæ.*

46 *Tale onus non poteſt per donatorem donatario remitti.*

47 *Fiſcus ſuccedens patri delinquenti per confiſcationem, tenetur loco hæredis filias dotare, excepto caſu læſæ Maieſtatis.*

48 *Filius maſculus, qui filia fœmina per Statutum excluſa ſolus ſuccedit in paterna hæreditate cum onere dotandi ſororem, àn poſſit renunciare Statuto & offerre ſorori æqualem ſucceſſionem,*

ſionem, vt ita dotis onus euadat.

49 Patre, vel eius hæreditate non idonea ad dotem, auus paternus tenetur dotare, et ſucceſſiuè eo deficiente proauus & alij aſcendentes per lineam paternam antequam ad matrem, et eius lineam deueniatur.

50 Hæc obligatio eſt ſubſidiaria, et quatenùs dotanda non habeat aliundè excepto auo paterno immediato patre prædefuncto.

51 Onus hoc aui & aliorum aſcendentium lineæ paternæ tranſit ad eorum hæredes & bona antequam tranſeat ad matrem & alios, &c.

52 Poſt aſcendentes lineæ paternæ, mater tenetur dotare filiam, ſed in ſubſidiũ, neq; aduerſus fratres agi poteſt iuxta veriorem.

53 Quid in baſtardis, in quibus potior videtur obligatio attinentium ex parte matris, quàm patris.

54 Baſtardi non retinent agnationem, ſed benè retinent cognationem.

55 Subſidiaria obligatio matris & aliorum aſcendentium, An procedat in muliere inope, ſed iam nupta.

56 Deficiente matre tenentur alij aſcendentes iuxta ordinem hic expreſſum.

57 Poſt aſcendentes ſuccedit obligatio etiam ſubſidiaria fratrum vtrinque coniunctorum, vel ex latere paterno, qui ſorores dotare tenentur etiam clerici de redditibus Eccleſiaſticis.

58 Quid de fratribus vterinis, recenſentur variæ ſententiæ & verior creditur affirmatiua in defectum aliorum fratrum &c. & aliqua num. 60. circa finem.

59 Fratres, et alij excepto patre ad ſubſidiariam dotem vt ſupra obligati, An teneantur ad iterum dotandum prima dote amiſſa.

60 Exiſtentibus fratribus vtrinq; & ex ſolo paterno latere coniunctis, An teneantur per concurſum, vel prius vtrinque, et quare vnicitas, vel duplicitas vinculi in fideicommiſſis non attendatur.

61 Soror tenetur dotare ſororem eodem modo, quo frater.

62 Quid in patruo, auunculo, et nepote ex fratre, vel ſorore.

63 Quando ob æquitatem non ſcriptam liceat recedere à lege ſcripta.

64 Filius quandoque tenetur dotare matrẽ ad ſecunda vota conuolantem, ſed in omnium defectum.

65 Omnia, quæ ſuperius dicta ſunt procedũt etiam in dotandis baſtardis.

66 Iſti dotantes ſubſidiarij excepto patre, àn poſſint de pactis reuerſiuis & reſolutiuis etiam conſtante matrimonio ceſſante neceſſitate ſibi conſulere.

67 Pater adoptiuus quando adoptatam, vel arrogatam dotare teneatur.

68 Remotior agnatus excludens fœminam à ſucceſſione feudi vel aliorum bonorum, àn teneatur ex æquitate illam dotare quamuis non ſit de proximis dotare obligatis.

69 Dominus feudi deuoluti, An teneatur dotare filiam feudatarij.

70 Occiſor patris tenetur dotare eius filias.

71 Deflorator puellæ tenetur, eam ducere in vxorem, vel dotare; Et quomodo probetur defloratio & ſtuprum remiſſiuè.

72 Eſt in electione ſtupratoris ducere in vxorem, vel dotare, et econtra ipſo volente ducere in vxorem poteſt mulier illum recuſare, et petere dotem.

73 Ad quam dotem ſtuprator teneatur, quomodo ſit taxanda, et An eligens ducere in vxorem petat dotem à patre puellæ.

74 Onus ſtupratoris non eſt ſubſidiarium, ſed purum, Vnde tenetur dotare, etiã ſi mulier ſit diues aliundè prouiſa.

75 Mulier deflorata non poteſt hoc onus remittere ſtupratori, et quid ſi ipſa fateatur ſe ſpontaneum ſtuprum paſſam eſſe, An ei credatur.

76 An deflorata petat dotem antè nuptias, et quid ſi nullas nuptias contrahat.

77 Si deflorata fuerit nupta, et dotata per patrem, vel coniunctum, An deflorator teneatur ad aliam dotem.

78 Si ſtuprator ſit filiusfamilias non habens aliundè dotare, An eius pater cogi valeat ad dotem prædictam in computum legitimæ filij.

79 Hæc omnia de ſtuprata procedunt in puella honeſta, et ſeducta, non in ſe proſtituente.

80 Raptor tenetur dotare raptam, et in eo procedunt omnia, quæ de ſtupratore ſunt dicta.

81 *Socius, An teneatur dotare filiam ſocij, et vaſſallus filiam Domini, et de materia Adiutorij per Vaſſallos Baronibus præſtandi.*

82 *Tutor, An teneatur dotare pupillam.*

83 *Mulier, àn cogi poſſit dotare ſe ipſam remiſſiuè.*

84 *Agitur de obligatis dotare ex diſpoſitione hominis, et enarrantur quæſtiones deſuper tractandæ.*

85 *De dote debita ancillis & pediſſequis pro famulatu, vbi aliqua ad materiam.*

86 *Mulier, àn inuita teneatur recipere dotèm, ac pati dotationem remiſſiuè.*

87 *Ad quos effectus attendatur ordo prædictus in dotandi obligatione conſideratus.*

88 *De ordine tenendo inter puellas dotandas ad dotem concurrentes.*

89 *Vbi deficiunt doctrinæ & deciſiones ſpeciales, recurrendum eſt ad principia generalia.*

90 *Dari non poteſt regula, ſeù deciſio in ſingulis caſibus quia plures ſunt caſus quàm leges.*

91 *Diſtinguuntur plures caſus circa dictũ concurſum dotandarum.*

92 *De primo caſu patris, qui diſtinguitur inter patrem nõ idoneum ad omnes dotãdas, ſed idoneum ad aliquas tantũ.*

93 *De ſucceſſione fœminæ innuptæ in feudis in excluſionem nuptarum.*

94 *De regula,* prior in tempore, &c. *attendenda etiam in alimentis & dote.*

95 *Vbi pater non eſt idoneus ad dotandum congruè omnes filias, àn aliæ ſe opponant nè vna dotetur.*

96 *De concurſu plurium filiarum, pro dote in hæreditate patris defuncti.*

97 *De concurſu ad dotem detrahendam ex bonis fideicommiſſarijs.*

98 *De concurſu ad dotem debitam ab alijs coniunctis.*

99 *De concurſu ad vnicam dotem, quæ ex diſpoſitione hominis danda eſt vni ex filiabus alicuius, et quid ſi dicatur de primò maritanda.*

100 *De ſubſidijs debitis per montes familiarum omnibus puellis de familia, et de iſtarum concurſu.*

101 *De caſu dotis conſtituendæ pluribus, àn intelligatur ordine ſimultaneo vel ſucceſſiuo.*

102 *Quid ſi dato ordine ſucceſſiuo primogenita negligat exigere primas annualitates.*

103 *De concurſu ad ſubſidia generalia debita incertis de incertis.*

104 *Habens facultatem nominandi puellam ad ſubſidium dotale, àn poſſit nominare non adhuc nubiles.*

105 *Quod in ſtupratore non intrent conſiderationes, quæ cadunt in alijs dotare debentibus.*

DISC. CXLII.

1 INter otia peſtis in Vrbe graſſantis de anno 1657., Tribunalibus ac negotijs omnibus quieſcentibus, vt cum ſtudiorum occupatione diuerterentur mæſtitiæ ac timores, in quibus tali horribili flagello durante, licèt ſub optimo gubernio, viuebatur, aliquas peculiares edidi annotationes, ſuper pluribus materijs, illis præſertim beneficiorum, ac iuriſpatronatus, quarum pars ſub eiſdem ſedibus regiſtratur, ita præſertim prudentialiter exigente neceſſitate ob ferè omnimodam penuriam repertoriorum, quæ in Romana Curia reputantur Profeſſorum præcisè neceſſarium peculium, (ſine quo tamen ego trigenario maior alia occaſione ad eamdem Curiam accedens, ex Dei prouidentia aliqua pertractaui negotia;) Dictis autem otioſis ſtudijs ità continuantibus, in mentem venit edere tractatum *de Dote*, eoque diſpoſito, ac diſtributo in ſeptuaginta capitula, ſeù diſcurſus, notabilem partem ſub maturioris reuiſionis determinatione compoſui, ſuperuenta verò poſt flagelli ceſſationem negotiorum aliqua fortè conſiderabili mole neque alia perficere, neque iam facta accuratius reuidere conceſſit, vndè propterea remanſit opus neglectum publica luce indignum; Poſtquam verò decreui aliquas priuatas annotationes in cauſis notabilioribus ad propriam inſtructionẽ, ac memoriam, ob repertoriorum carentiam, verè ac principaliter editas, atque per materias diſtributas, publico vſui edere, de facili ab amicis me perſuaſum duxi, aliquam dictorum laborum partẽ, tanquam deſtinati operis parua fragmẽta, talia qualia ſint, atque vt tunc ex primo

mo calami partu prodierunt, circa res foro magis accommodatas, poſt caſuum particularium in iſta dotali materia annotationes annectere, ex eo motiuo præſertim, vt dignoſcatur diuerſus ſcribendi modus tenendus, quando per ſpeciem tractationis agitur de materia in abſtracto, ab eo qui tenendus eſt ſuper caſuum particulariũ in concreto, in quibus deciſio principaliter pẽdet ex facti qualitate ac iuris cõgrua applicatione ad punctũ præciſum, ideoq; omninò in hac ſecunda ſcribendi ſpecie damnandæ ſunt illæ digreſſiones, vel allegationum copiæ, quæ in prima ſpecie congruæ ſunt, cum omninò diuerſa ſit ratio ſcribendi.

Præ cæteris verò ibi tractatis, fuerũt obligatio dotandi, ac ordo tenendus inter dotantes & dotandas, ſuper quibus ſcripſi, vt ſequitur.

PATER.

DE vtraque dote ſpirituali, et carnali loquendo, cum par ſit vtriuſ-
2 que ratio; Prima cauſa dotandi eſt patris, cuius proprium, ac præcipuum munus eſt filiam dotare *l. fin. C. de dotis promiſſ. l. qui liberos ff. de ritu nupt.* cum concordant; Hæc autem concluſio.

Ampliatur primo, ſiuè filia ſit in po-
3 teſtate ſiuè non, *vt d. l. fin., Barboſ.* alijs allegatis *in l. 1. ſolut. matrim. par. 4. num. 1. & ſeqq. Fontanella de pact. clauſ. 5. gloſ. 1. part. 1. nu. 37., Giurba ad conſuetud. Meſſana cap. 3. gloſ. 3. num. 4.*, et alij paſſim, itaut quidquid in ſcholis ad iuuenum ingenia excitanda diſputari poſſit, vanum eſſet in foro id deducere ad quæſtionem.

Ampliatur ſecundo, etiam ſi pater ſit ipſe ſub patria poteſtate, cum magis cõ-
4 munis, ac recepta opinio ſit, obligationem aui erga neptem, quamuis in eius poteſtate exiſtentem, eſſe ſubſidiariam *Bald. in Auth. res quæ nu. 12. C. commun. de legatis, Iaſ. in l. 1. ſolut. matrim., num. 27., Bellon. Iun. conſ. 60. num. 35. Fuſar. de ſubſtitut. quæſt. 531. num. 11., Paſchal. de patria poteſt. part. 2. cap. 7. num. 17. Fontanell. de pact. nupt. clauſ. 5. gloſ. 3. in princip. Boſſ. de dot. cap. 5. nu. 1. cum ſeq. Seraphin. deciſ. 447. num. 5., Penia dec. 419. & 519. iuxtà Venetam, aliàs 655. iuxta Lugdunenſem, Rot. deciſ. 146. num. 11. & ſeqq. part. 6. recent. & deciſ. 125. nu. 12. par. 10.* cum alijs *per annot. ad deciſ. 460. num. 63. part. 4. recent. tom. 2.*

Quamuis enim non contemnendæ auctoritates, ac rationes vigeant pro contraria, vt latè per *Barboſ.* huius inſectatorem *dicta l. 1. par. 1. num. 112.* (cui tamen non eſſe aſſentiendum monet *Fontanell. vbi ſupra nu. 6.*), itaut in ſtricta iuris ratione non eſſet temerarium eam dicere veriorem; Attamen à præcedenti, in conſulendo, et iudicando non eſt recedendum, niſi in caſu de quo infra *num. 34.*

Amplicatur tertio etiam in filia nup-
5 ta de conſenſu patris; Nubere ſiquidem & dotare pater tenetur, quare vno adimpleto reſtat alterum; Ac etiam quia dos non eſt tantùm debita, vt filia virũ inueniat, ſed vt oneribus matrimonij ſeruiat, atq; à viro non contemnatur *gloſ. in l. obligamur* verbo, *lege, ff. de action., et obligation.*, quam cæteri ſequũtur, de quibus *Mantic. de tacit. lib. 12. tit. 16. num. 5., Sanch. de matrim. lib. 4. diſput. 26. num. 4., Gaill. lib. 2. obſeru. 95. num. 10. & ſeqq., Barboſ. dicta. 4. par. l. 1. num. 27. ff. ſol. matr., Fontanell. clauſ. 5. gloſ. 1. p. 1. num. 78. Boſſius de matrim. cap. 11. n. 179. & in tract. de Dot.* longè poſt hæc ſcripta *edito cap. 4. numer. 97. cum ſeq. Giurb. ad conſuetud. Meſſa. dicta. gloſ. 3. cap. 3. num. 5., adden. ad dictam deciſ. 460. n. 62. par. 4. recent. tom. 2.*, quidquid in contrarium ſenſerit *Bar. in ead. l. obligamur*.

Idq; verum, etiamſi marito nulla dos
6 eſſet conſtituta, neq; ipſe illam peteret, nam adhuc mulier eam petit *Baeza de non melior. cap. 5. num. 6., Barboſ. vbi ſupra num. 29. Fontanell. num. 80., Boſſ. nu. 182. & d. cap. 4. num. 99.* & alij communiter, quoties inter generum, et ſocerum, nulla interceſſit contraria conuẽtio; Sed ſi vir in gratiam ſoceri ex pacto vxorem duxerit abſque dote vel modica, adhuc tamen patrem à filia vrgeri poſſe, quaſi quod ei non conſentienti talis conuentio præiudicare non valuerit, firmant poſt *Bald. & Caſtr. in dicta Authentica Res quæ, Baeza vbi ſupra, Sanchez ibid. num. 4. in fin., Barboſ. num. 29., Giurb. num. 6., Boſſ. num. 184. & dicto num. 99.*, qui alios reportant, ob quorum auctoritatem, durum fortè eſſet in foro ſub-

ſtinere contrarium.

Verùm nimis aſpera ſententia videtur iſta, ſi quidem pater ad nihil tenetur filijs in vita, niſi ad alimenta ſubſidiaria, quatenus non ſint aliundè prouiſi; Eatenus autem dotem filiabus, vel ratione præuentiuæ legitimæ, vel ratione alimentorum dare compellitur, quatenus fauor honeſtatis, ac matrimonij ob incompatibilem dilationem ità poſtulet, Vnde cum hæc ratio ceſſet, non videtur, cur melioris conditionis debeat eſſe fœmina, quàm maſculus; Non vrget enim ratio contemptibilitatis, dum vir ex cōuentione, onerum ſupportationem in ſe ſuſcepit, Neq; altera, vt ſoluto matrimonio remaneat abſque dote, quia dum ſupponitur pater viuens, ad illius domum reuerti debet cum dote, quæ confunditur cum reliquo patrimonio; Vnde propterea *Soccin. Iun. in dicta l. 1. ſol. matr. num. 229.*, accedente huiuſmodi conuentione tacita, vel expreſſa patrem excuſat; Niſi dicamus, quod dum lex tribuit hunc fauorem filiabus petendi dotem à patre viuente, non debeant eo priuari cum dilatio poſſit eſſe præiudicialis ex futura diminutione ſubſtantiæ paternæ; Atq; ob id crederem, ius eſſe filiæ cogendi patrem tali caſu ad cōſtituendam dotem congruam, ſed non ad ſoluendam conſtante matrimonio, quoniam hoc tempore durante ſolum intereſſe eſt viri, cui propterea conuentio debet obſtare, vt obſeruat *Boſſius nu. 185.*; Sed rarò hæc eueniunt, prout nunquam contigiſſe teſtatur *Guttier. de matr. cap. 80. num. 8.*, nam vel huiuſmodi conuentionibus legitimum conſenſū ipſius mulieris adhiberi curatur, vel (& cautius) maritus ſe obligat de proprio releuare indemnem ſocerum à moleſtijs per vxorem conſtante matrimonio præſtandis; Quinimò cum vt plurimum iſtę conuentiones non niſi inter ætate, nobilitate, vel forma inæquales fieri ſoleāt, ipſimet viri de ſuo in gratiam ſoceri dotē conſtituūt, Atq; iſta videtur melior cautela, cum tunc dos expreſsè data intuitu patris, profectitia dicatur; Durum enim, ac Reipublicæ nimis præiudiciale foret, vt patri familias numero filiorum grauato hoc ſubleuamen contra communem obſeruantiam tollatur, niſi eſſemus in caſu, quo mariti bonis fortunæ deteriorantis vires deficerent ad onera matrimonij congruè ferenda, tunc enim concurrente principali ratione oneris dotandi, intrat etiam obligatio.

7 Eſt benè verum, quod per dotem à viro inæquali in aſſertam ſoceri gratiam vxori conſtitutam, eatenus paterna obligatio, ſaltem ratione communis obſeruantiæ ceſſare videtur, quatenus æquitas, ac bona fides prudentis iudicis arbitrio id patiantur, quia nempè pater numeroſa prole grauatus, atq; iuxtà natalīū qualitatem bonis fortunæ non abundans, tale ſubleuamen rationabiliter procurauerit, vt quotidie videmus in praxi; Sed ſi facultatibus idoneus, auaritiæ ſtimulo filiam viro inæquali ita copulauerit, non videtur propterea immunis ab onere ſibi per legem iniuncto, nā data inæqualitate, quidquid à viro vxori datur, dicitur dari in compenſationē iniuriæ vel incōmodi, quod ex dicta inęqualitate illa patitur, et ſic dicitur dotari de ſuo, et ideò ſicuti pater dotans filiā de iſtius bonis proprijs ab onere non excuſatur, ita in præſenti, ne aliàs ex delicto malè collocandi filiam ob auaritiam, pater commodum conſequatur, Atq; iuxtà hunc ſenſū videtur intelligendus *Frāch. dec. 119. in princ.*, vbi firmat, quod mulier dotata à marito ob eius pulchritudinē, vel nobilitatem petit paragium à patre.

Hinc proindè melior cautela erit, vt pater curet exprimi tantùm dari à viro ſponſæ pro dote in præmium cuiuſcumque qualitatis, et tantùm ex beneuolentia erga ſocerum, ac in eius gratiam tantùm, cum præſumptio aliàs in dubio militans vt totum detur in cōpenſationem inæqualitatis, ceſſet vbi expreſſa diuerſæ voluntatis declaratio accedit, proindeque tota materia prudentis iudicis arbitrio regulanda videtur, attentis (vt dixi) nedum iuris apicibus, ſed obſeruantia regionis, ac Reipublicæ vtilitate; Aliæ autem ampliationes ad regulam principalem habentur inferius, vbi agitur de filia dignè nubente abſq; patris conſenſu, ſi enim tali caſu ampliationes ibi ſituandæ procedunt, multò fortius in præſenti quo ſupponitur nupta de conſenſu.

Vbi verò filia nubit inſcio, vel inuito patre, tunc diſtinguendum eſt, àn

dignè

digne vel indignè nubat; Si enim indignè, ſed poſt ætatem 25. annorum, certè
8 tè petit dotem, quia maior eſt culpa parentis vſque ad talem ætatem filiam dignè collocare non curantis, quoniã ſi iura tunc excuſant filiam turpiter agentẽ, multò magis excuſare debent à matrimonio quamuis indigno *Baeza vbi ſupra cap.18.num.2.& ſeqq.*, *Barboſ.dicta l.par.41.num.31.Boſſ.de Dot.cap.4.num.106 cum ſeq.Fontanel.clauſ.5.gloſ.1.p.1. nu.83.& ſeqq.*, *Giurba dicta gloſ.3.n.9.*, *Menoch.lib.4.præſumptione 189.num.58.*

Idque rigoroſè procedere puto, etiãſi filia ſit diues, et in quibuſcumque alijs caſibus, in quibus pro dignis nuptijs cõpelli poſſet, quoniam ſi aliquod releuamen ex his nuptijs pater ſentiret, ità reportaret contra principia iuris commodum ex delicto, de quo ſeuerè potius puniendus eſt ob licentiam, quam eius negligẽtia tacitè dediſſe videtur filiæ etiã impunè meretricandi; Solumq; releuatur pater circa quantitatemm, quam non niſi indignis nuptijs congruam dare tenetur, *Theſaur.iun.lib.1.qq. Forenſ. 70. num.10.in fin.*, *Merlin.de legitim. lib. 4. tit.1.quæſt.6.num.12.Boſſ.de Dot. d. cap. 4.nu.108.in fin.*, Et hoc propter delictũ filiæ quod vti conſiſtens in committendo eſt maius, ſibi enim imputet, cur virum dignum & æqualem ſumere valẽs, indigno ſe copulauerit.

Extendunt aliqui dictam principalẽ
9 concluſionem ad filiam nubentem poſt ætatem de more regionis nuptijs congruam, quamuis anno vigeſimo quinto minorẽ *Bal.Nouell.p.6.priuileg.16. verſ. ſed quid ſi filia nu.6.*, *Guliel.de Benedict. in cap Rainutius* verbo *Dotẽ n.34.*, *Giurba dicta gl.3.n.39.& ſeq.*, *Boſſi. de matr. dicto c.11.n.199.& de dote d.c.4. n.109. & 119.*; Verũ omninò damnãda eſt hæc extenſio, per quam nimis lata via puellis aperiretur cuilibet indigno ſuo libito nubendi, proindeque à prudentiſſima legis taxatione non eſt recedendum, vt rectè firmant *Baeza dicto cap.18.n.11.*, *Theſaur.iun.dicta quæſt.70.num.8.*, *Surd. de aliment.tit.1.quæſt.6.num.25.cum alijs per Boſſ.de dote d.c.4.n.124.*, Nullũ enim legis, vel rationis fomentum habet extenſio prædicta; Non quidem legis, quia hæc expreſsè diſponit oppoſitũ; Minuſq; rationis, quoniam omnes pro ea conſideratæ ſunt inſulſæ; Duplex enim ratio afferri ſolet, Vna quod conſuetudo tanquam altera lex poteſt tempus à lege ciuili taxatum abbreuiare, Et altera quod antiquis temporibus ætates erant longiores nunc autem abbreuiatæ; Prima ratio eſt vera, quoties talis conſuetudo adſit in in caſu, et ad effectum, de quo agitur, ſed non extendenda de caſu ad caſum, non per hoc enim, quod ex conſuetudine, vel Statuto certa ætas reputatur congrua nuptijs, ac vrgeri poteſt pater ad dotandũ, ergo ſequitur, quod ea elapſa, licitum filiabus reddatur meretricari, vel indignè nubere, eſt enim falſiſſima illatio, nam etiam poſt annum 12. ætas de iure reputatur nuptijs congrua; Aliud ſiquidem eſt mos prudentię, et conuenientiæ, Aliud verò eſt neceſſitas quæ illicitum reddat licitum, conſuetudo autem eſt probanda in ſpecie caſus, de quo agitur, neq; illius extenſio datur.

Altera autem ratio eſt penitus falſa
10 vti fundata in fabuloſo axiomate, quod à tempore legum citra decreuerit ætas, et creuerit malitia; Siquidem (exceptis temporibus ante diluuium, et paulo poſt, quando ità permittente Deo ob generis humani propagationẽ maiores erant ætates), etiam ab antiquiori tempore Dauidis Prophetæ legimus ipſum *pſalmo* 89. ceciniſſe. *Quoniam omnes dies noſtri defecerunt, dies annorum noſtrorũ Septuaginta anni, ſi autem in potentatibus octuaginta anni, et amplius eorum labor, et dolor*; Atq; omnes hiſtoriæ tam ſacræ quàm prophanæ probant ætates antiquas pręſentibus in omnibus vniformes; Prout eædem hiſtoriæ clarè probant, morum deprauationem, et malitiam aliquando temporibus antiquis maiorẽ fuiſſe, quàm modernis; Morum enim corruptio, ac malitiæ augmentum à bellorũ, vel pacis contingentia, et Principum, ac nationum regimine cauſata fuerunt; Iſtud verò dicterium creſcentis malitiæ fraternizat cum altero, quod priora tempora fuere meliora, quã nunc, quod ſtultum dicit *Eccleſiaſtes*.

Leue etiam eſt fundamentũ *Giurba vbi ſupra nu.40.* vt ſicut minor ætas, quæ de iure communi erat 25. annorum, redacta eſt per Conſtitutionem vtriuſque Siciliæ incip. *Minorum iura* ad annum 18. ità

ità à pari, quoniam ab vno caſu fauora-
bili ad alium odioſiſſimum inferre non
licet, maximè quia Conſtitutiones Regni
11 in dictæ ætatis præfinitione re vera nõ
habuerunt hanc rationem, quoniam, le-
ges communes ſub Iuſtiniano conditæ,
vel compilatæ, ad vſum noſtrum reda-
ctæ ſunt ab anno 1130. citra; Conſtitu-
tio autem prædicta emanauit ſub Fede-
rico II. Imperatore circa annum 1200.
& ſic ſatis propè inuentionem legum, et
quando certè adhuc illarũ vſus non erat
cognitus in illis Regnis, in quibus tunc
viuebatur iure Longobardorum iuxta
hiſtoriam legalẽ *de quà lib. 4. tit. de ſeruit.
diſc. 1.*; Vnde ſi poſt dictæ Conſtitutio-
nis promulgationem vſu recepta eſt lex
communis taxans in muliere hanc æta-
tem ad annum 25., vanum eſt dicere,
quod ratione diminutæ ætatis, vel cre-
ſcentis malitiæ, illa ætas, quæ de iure erat
maior, generaliter ad omnes caſus eſſet
abbreuiata.

Quinimò ex *gloſ. in eadem Conſtitutio-
ne Regni minorum iura*, conſtat illam
emanaſſe in correctionem iuris Longo-
bardorum tunc iuris communis partes
in Regno facientis, ac ſtatuentis perfe-
ctam ætatem in duodecimo, vel decimo-
quinto anno, et ſic minoritatem potius
ampliatam, quàm reſtrictam eſſe.

Prout falſa omninò reputanda venit
doctrina *Napodani in conſuetud. Neap.*
12 *incip. in omnibus num. 76.*, quatenus ſen-
tiat in vim dictæ cõſuetudinis poſſe filiã
poſt ætatem 16. annorum nubere indi-
gno, et ſequuntur *Franchus ibidem in
apoſtill.*, *et Paſchal. de patr. poteſt. par.
2. cap. 5. num. 64.*; Conſuetudo enim diſ-
ponit, quod ſi fratres non curant in di-
cta ætate maritare ſororem, illa maſcu-
lietur, atq; ceſſante conſuetudinaria ex-
cluſione, cum maſculis æqualiter ſucce-
dat; Ex hoc autem nullo iure, nullaque
ratione inferendum eſt, vt poſt talem
ætatem liceat fœminæ ſe proſtituere,
vel indignè nubere, quoniam aliud eſt
eam ad fauorabilem iuris communis diſ-
poſitionem in ſuccedendo reuerti, aliud
verò huiuſmodi peſſimam licentiam ſibi
concedi; *Franchus* autem potius mo-
uetur auctoritate *Guliel. de Benedict.*,
quem re non digeſta ſimpliciter allegat;
Sed *Guglielm. de Benedictis*, *et Bald. No-
uellus* mouentur ex ratione libertatis
matrimonij ex iure canonico reſultãtis,
quæ futilis eſt, nam iuris canonici in-
tentio nunquam fuit ob matrimonij li-
bertatem permittere turpia, et crimino-
ſa, prout eſt indignè nubere, ſolumq;
ſubſtulit neceſſitatem conſenſus paterni
à iure ciuili requiſitum, ſed cum ſuppo-
ſito dignarum nuptiarum, cum qualitas
hæc æqualitatis, & dignitatis potius fa-
ueat, & congruat matrimonio, quàm
aduerſetur, nam pari nubendum eſt;
Proindèque meritò tam in dicta Ciuita-
te Neapolis, quàm in præfatis Regnis
Siciliæ, ac in Vrbe, vbi minor ætas re-
dacta eſt ad annum vigeſimum, hæc ex-
tenſio tanquam improba, et Reipubli-
cæ pernicioſiſſima nũquam vſu recepta
fuit, vt longè poſt hæc ſcripta atq; ab
eis deſumendo, aduertebam *in Romana
dotis de qua ſupra diſc. 1.*

Extendit etiam dictam concluſionem
13 *Minadous in Cõſtitutione Regni* quę inci-
pit *In aliquibus ſeptimo notabili n. 1.*, vbi
filia in ætate nubili conſtituta, patrẽ plu-
ries interpellaſſet ad nubendum; Sed ne-
que hanc extenſionem puto veram, tene-
batur enim patre negligente tempus à
lege præfinitum pro licẽtia indigni ma-
trimonij expectare, et ſi expectare no-
lebat, debebat, ſicuti licitè poterat, abſ-
que patris conſenſu dignas nuptias con-
trahere, ſeu patrem ad dignè nubendum
vrgere, quia vtrumque de iure licebat.

Reſtringunt èconuersò Doctores di-
14 ctam principalem concluſionem, vbi
filia nubit ſeruo, nam etiam poſt ætatẽ
25. annorum tali caſu non eſt excuſabi-
lis, *Barboſ. vbi ſupra num. 33.*, *Sanchez.
dicta diſput. 26. num. 10. & 13. Paſchal.
dicto cap. 5. par. 2. num. 65, Boſſ. de dote d.
cap. 4. num. 110.*

Item vbi conſtat, patrem feciſſe quid-
quid potuit pro filia dignè collocanda,
15 itaut eius culpæ imputari non poſſit,
Morotius conſ. 99. num. 59. & ſeqq., *Paſ-
chal. dicto cap. 5. num. 66.*, Et multò ma-
gis ſi impedimentum proueniat ex
ipſius filiæ peruicacia, quia plures ho-
neſtas occaſiones recuſauerit, forſan ſtu-
dioſè pro iſta licentia expectanda, vt
ego in praxi ſum expertus.

Nubens autem indignè antè dictam
ætatem, nullam habet actionem ad pe-
16 tendam dotem à patre ex magis rece-
pta ſententia Doctorum *in c. accedens de
pro-*

procur., *Couarr. de Sponſal. par. 2. cap. 3. §. 8. nu. 7. & 8.*, *Sanchez dicta diſput. 26. nu. 19.*, *latè Barboſ. dicto num. 32.*, *Merlin. de legitim. lib. 4. tit. 1. quæſt. 6. nu. 15. Rot. apud Buratt. deciſ. 498. num. 1.*, quidquid in contrariũ ſentiãt relati per *Sanch. vbi ſupra*, *Boſ. de matr. dicto c. 11. n. 195. &* de dote *d. cap. 4. n. 115. verſ. tertia ſententia Gratian. diſcep. 213. ex n. 46.*; Nimis enim durum, atque à ratione alienum eſſet, vt pater graui iniuria per filiam affectus, ad eam dotandam cogi deberet, atq; duplici afflictione vexari; Niſi dicamus iſtorum opinionem ſumendam eſſe pro limitatione concluſionis, quatenus nempè, tam ipſa, quàm eius vir non habeant vnde ſe alere, vt tunc ex debito charitatis teneatur pater inferiorem dotem
17 ad præciſam neceſſitatem alimentorũ conſtituere iuxtà diſtinctionem *Couarruuiæ*, *et Sanchez*, ac aliorum vbi ſupra, quam etiam canonizauit *Rota apud Buratt. loco citato num. 6. & 7.*, quamuis & hanc ei deneget *Barboſ. num. 42.*, Sed tam concluſio, quàm limitatio, videntur æquitati, ac rationi innixæ, maximè ſi aliquæ concurrant circunſtantiæ, ob quas puella ſit excuſatione, vel ſaltem pietate digna, quia nempè ſeducta credidit virum dignum, vel aliàs, ex imbecillitate potius, quàm malitia id egerit, tunc enim licèt aliundè prouiſa ius petendi dotem non habeat, attamen in caſu indigentiæ abundantius prouidenda venit prudentis iudicis arbitrio, vt quominus peccauit, eò minus puniatur & è contra.

Aliam tribuit limitationẽ *Ferdinãd.*
18 *Rebell. de oblig. iuſtit. p. 2. lib. 2. quæſt. 14. num. 20. & ſeq.*, quem refert & ſequitur *Paſchal. de patr. poteſt. par. 2. cap. 5. nu. 38.*, quoties certò conſtat patrem nullo modo eſſe dignè collocaturam filiam, quam tamen minus veram cenſeo, Tum quia ferè improbabilis eſt hæc certa voluntas, Tum etiam quia non per hoc licitũ eſſe debuit filiæ indignas nuptias contrahere, dum lex ei conſuluit per plura remedia, ob quæ potuit habere virum dignũ, neque lex turpiter agentem excuſat ex ſola duritie patris, ſed etiam ex lapſu tẽporis vſque ad quale ſupponit, poſſe, ac debere expectare, ſed & hoc in iudicando ex facti circunſtantijs regulandũ eſt.

Prout limitari poſſe videtur conclu-
19 ſio, ſiue illius rigor temperari quoties parentis culpę quodammodo indignitas nuptiarum filiæ tribui poteſt, quia nempè habens domi puellam nubilis ætatis, introducat hiſtriones, luſores, et indignos, cum quibus filia in conuerſari permittat, vel expreſsè, vel ex craſſa negligentia, tunc enim potius parentis, quàm puellæ culpa videtur, ſi hæc ab aliquo ex eis fuerit ſeducta, Ad inſtar matris inhoneſtæ, quæ filiam inhoneſtã in caſu ſuo dotare, ac inſtituere compellitur, ex deductis per *Giurb. dicta gloſ. 3. num. 37.*, *Surd. de alimen. tit. 7. quæſt. 4. nu. 12.*; Licet enim iſta ratio vitæ inhoneſtæ non procedat in patre, qui etiam meretricator, ac inhoneſtus, non tenetur filiam inhoneſtam, vel indignè nubentẽ dotare; Attamen vbi mala vita patris cauſam præbuit delicto, non videtur, cur ſuæ culpæ pœnam luere non debeat.

An autem filiæ vel filio indignè nubere volenti, iuſtè pater etiam auctorita-
20 tiuè opponere ſe valeat ſtante diſpoſitione *Sacri Concilij Tridentini*, reſpicit potius materiam matrimonij, quàm dotis; Prout etiam exhæredatio ex hoc reſultans, habet propriam ſedem, ideò de primo quæſito conſuli poterunt *Menoch. conſ. 69.*, *Sanch. de matrimo. lib. 3. diſput. 9.*, *Eſcobar. de nobilitate quæſt. 4. §. 7.*; Et de ſecundo *Barboſ. vbi ſupra*, *Sanch. dicta diſput. 26. in princ.*, *Boſſius* copiosè alios cumulans *de matr. dicto cap. 11. ex n. 157.*

Indignus quis dicatur ad effectus prędictos, variant ſcribentes, Alij enim cen-
21 ſent eum tantum indignum dici; qui aliqua turpi nota, et infamia eſt affectus, ſecus ſi in ſuo genere honeſtus, quia tũc inæqualis, ſed nõ indignus dicitur *Gayl. lib. 2. obſeru. 95.*, *Maſtrill. dec. 163. n. 24.*, *Faber. in Cod. lib. 5. tit. 2. de nupt. definit. 2.*, *Sanchez dicta diſp. 26. n. 22.*; Alij verò certas ſpecies indignitatis enumerãt, prout *Menoch lib. 4. præſumpt. 186. ex nu. 85.*, *Pariſ. conſ. 29. lib. 3.*, *Eſcobar. de nobil. dicta quæſt. 4. §. 7.*, *Fontanel. clauſ. 5. gloſ. 1. ex num. 91. Paleaz de maiorat. par. 1. quæſt. 50.*, quibus relatio ſufficiat pro caſibus particularibus, quoties opus erit inueniendis; Verùm pro reſolutione, non admiſſa prima ſententia reſtringente indignitatem ad ſolũ caſum infamiæ, neq; ſecunda ad illos indiuiduales caſus ſe arctante,

ctante, conſtituenda eſt regula, vt indignus dicatur ille cui mulier, attenta progenie, diuitijs, moribus, alijſque circunſtantijs abſque dedecore copulari non poteſt, vt admittunt *Sanchez Menoch. & Fontanell. vbi ſupra*, *Paſchal. de patr. poteſt. par. 2. cap. 5. num. 69.* (*vbi videatur Pratus in addition.* tractãs de puncto, An Comitiſſa nubens Doctori dicatur indignas nuptias contrahere) *Boſſ. dicto cap. 11. num 167.*, *Merlin. de legitim. dicta quæſt. 6. n. 19. Eſcobar. de Nobilit. quæſt. 4. §. 5. n. 9. circa med. Buratt. dicta dec. 498.*, *Marcian. diſput. 77. num. 17. & ſeqq.*, *Menoch. conſ. 425. & num. 10.*, *Rot. dec. 493. par. 4. rec. tom. 2. ex num. 45.*

Atq; in hoc puto contra mulierem rigorosè agendum eſſe, quoniã non agitur de indignitate ad effectum exhęredationis, ſed ad effectũ dotis, quã rationabile eſt peti non debere à patre, quem ità nubẽdo iniuria voluit afficere; Dos enim filiæ nuptæ, ac aliunde prouiſæ, vt ſupra dictum eſt, debetur non ex aliqua ratione, ſed ex mero rigore legis, ideò quantum fieri poteſt, ab hoc rigore debet pater excuſari, cum integrum remaneat filiæ ius ſucceſſionis in legitima ad inſtar maſculorum, quorum conditione melior eſſe nõ debet illa mulieris, indignè agẽtis, Ideoq; non mirum ſi *in Romana dotis diſc. 1.*, *et 2.* longè poſt hæc ſcripta diſputata etiam in ſenſu veritatis illæ reſolutiones non placebant, dum prius ſcribendo tanquam tractatiſta eumdem ſenſum habebam.

Sunt qui collocant inter indignos il-
22 los, inter quos quamuis aliàs dignos, ex impedimento dirimente matrimonium conſiſtere non poteſt, *vt per Sanchez n. 26.*, *Fontanella num. 99. Menoch nu. 86. Boſſ. dicto cap. 11. n. 169.* Sed iudicio meo malè, nam ſi attendimus tempus ante diſpenſationem Apoſtolicam, et nullum adeſt matrimonium, ſine quo dos non datur, vnde dici non poteſt indignè nupta, neq; de dote agendum eſt; Aut poſt diſpenſationem, et quia hæc validat matrimonium in radice tollitque omnem maculam, quæ ex intermedia copula orta eſſet, idcircò omnis ceſſat indignitas, atq; ità paſſim in praxi ſeruari videmus & aduertit *Boſſ. dicto cap. 11. num. 169.*; Benè verùm, quod ſi diſpenſatione non obtenta, matrimonium non ſequatur, filia verò inſcio patre cum viro impedito ad contrahendum matrimonium ſe carnaliter copulauerit, videntur potius intrare termini peccantis in corpus ſuum, quàm nubentis, vt in ſpecie obſeruat *Barboſ. num. 39.*, niſi de conſenſu patris id acciderit; Verum neq; id admittendum videtur, dum copula ſequuta non eſt vt ſe proſtitueret tãquam cum amaſio, ſed in figura matrimonij & tanquam cum ſibi deſtinato viro in ſtatu bonæ fidei, dum puellæ non ſolent ad hæc aduertere neq; ſunt huiuſmodi legalium ſubtilitatum conſciæ.

In his verò caſibus in quibus propter
23 indignas nuptias de iure pater ad dotẽ cogi non poteſt, indubitatè validam arbitror diſpoſitionem quamuis pœnalem legis nel hominis ſuper huiuſmodi nuptiarum prohibitione emanatam, quoties nõ importat formalem pœnam circa damnum perſonæ, vel rei propriæ, ſed pœnam impropriam ſuper priuatione ſeu non acquiſitione dotis, legati, legitimæ, vel alterius iuris quærendi, ex ſola enim reſtrictione negatiua alicuius generis perſonarum libertas matrimonij reſtrictionem non patitur, vt de his reſtrictiuis conditionibus doti adiectis habetur actum *ſub tit. de matrim.*

De nuptijs dignis aliter eſt dicendum,
24 quia ceſſante particulari prohibitione legis, vel hominis, attentiſq; puris terminis iuris communis, ſiue filia ſit intra, ſiue ſupra ætatem 25. annorum, atq; ſiue dotem viro conſtituerit ſiue non, quamuis inſcio, vel etiam inuito patre nubat, dotem indiſtinctè petit, iuxta opinionem apud modernos de quibus ſupra magis receptam & quam etiam ſequitur Rota ex ijs quę habentur *ſupra diſ. 1.* niſi, tamen in immatura ætate nubat, quia tunc videtur dotem non deberi, niſi in tempore congruo.

Præſuppoſita igitur obligatione pa-
25 terna, ſiue nuptiæ contrahantur de ſuo conſenſu, ſiue non, Ampliant plerique illam procedere, etiamſi filia ſit diues, itaut habeat aliundè dotem ſibi conſtituere, ex deductis *per Boſſ. dicto cap. 11. num. 193. & dicto cap. 4. num. 24. cum ſeq.* ſed error eſt, hanc ampliationem ità indiſtinctè conſtituere; Ideòq; in caſu filiæ aliunde prouiſæ ita diſtinguendum eſt. Aut eſt adhuc innupta, petitque dotem

tem

tem pro nubendo, et certum eſt, patiẽ teneri, nam obligatio paterna ſubſiſtit quamuis filia ſit diues, quia cum dos dicatur quædam anticipata ſolutio legitimæ, ſicuti hæc debita eſt filio quãtumuis diuiti, ſic pariter illa, vt in fortioribus terminis caſus ſequentis firmant communiter allegandi; Aut eſt nupta de patris conſenſu, et quidquid dicat *Bar. in l. ſi mulier §. cum proponeretur, ad Trebellian.* paucos habens ſequaces, recepta eſt ſententia affirmatiua *glo. in l. fin. C. de dot. promiſſ. vt per ſcribentes ibidem, et in l. 1. ff. ſolu. matrim.* amplè congeſtos *per Barboſ. in d l. 1. par. 4. num. 17. & ſeqq., Sanchez dicta diſput. 26. num. 5. Mantic. de tacit. lib. 12. tit. 16. num. 15., Boſſi. dicto cap. 11. num. 175. & ſeq., Fontanell. clauſ. 5. glo. 1. par. 1. num. 110. & ſeqq.* ad nauſeam *Giurba in conſuet. dicta glo. 3. nu. 3. annot. ad deciſ. 460. par. 4. recen. tom. 2. nu. 152. Rota coram Coccin. deciſ. 143. num. 9., in Romana dotationis 26. Iunij 1635. coram Buccabella, Auximana dotium 19. Iunij 1651. & 27. Maij 152. coram Albergato*, quarum ſecunda longè poſtea impreſſa eſt *par. 11. rec. deciſ. 252. & in alijs*.

Iſta concluſio, ſeu ampliatio dicto vtroque caſu per Doctores conſtituta, et omnium latius defenſa per *Barboſ.*, tanquam vera recipienda venit, atq; temerarium eſſet, illam in foro deducere ad controuerſiam, ſed aliam non habet rationem niſi vel quia lex ita voluit, vel quia legem ità communis Doctorũ ſchola intellexit; De cætero enim potentior ratio deduci ſolita eſt ea, quod dos ſuccedit loco legitimæ, ideòque ſicut ea debetur filio diuiti, ſic pariter dos, quæ ratio videtur inſulſa, ſiquidem non negatur filiabus diuitibus legitimam deberi, ſed cum ea debita ſit poſt mortem, vis eſt in hac anticipata ſolutione ceſſante neceſſitate ſeu ratione, ob quam talis anticipatio inducta videtur, Et ſtante hac ratione dici poſſe videtur quod ſi per Statutũ excluſiuũ fœminarũ ſimpliciter filia reputetur extranea, itàut dos non ſuccedat loco legitimæ, tunc pater non teneatur dotare filiam diuitem ac aliũdè prouiſam, ſed ſolum in eo vigeat illa ſubſidiaria obligatio quæ ex ſola ratione ſanguinis vel charitatis militat in alijs aſcendentibus vel coniunctis vt infrà; Idq; licèt Statutum ſimpliciter ac indefinitè mandet fœminas excluſas dotari, quoniam licèt iſta dicatur dos debita iure actionis, vel conditione ex ſtatuto magis quàm iudicis officio, et conſequẽter non ſit ſolum ſubſidiaria, Attamen id recte procedit facto caſu ſucceſſionis quoad maſculos excludentes, non autem quoad patrem viuentem.

26 Aut tandem eſt nupta inſcio, vel inuito patre, et quidquid nulla fretus auctoritate vel ratione dicat *Boſſius dicto nu. 193.*, verius omninò videtur ampliationem non procedere, nedum ex ratione conuenientiæ per inferius allegãdos deducta, quia nempè durum eſt, ſpretũ patrem cogere ad dotem filiæ inobedientis ad maiorem luxum, ſed etiam ex aperta ratione legali; Siquidem nulla diuina, naturalis, vel canonica lex præcipit filiæ diuiti dotẽ à patre inuito præſtandam eſſe, neque aliqua ratio id ſuadet; Ceſſat enim illa alimentorum, quæ tanquam ſubſidiaria filijs aliundè habẽtibus à patre nõ debentur, ceſſatq; etiam illa legitimæ, ad quam omnes ſe reſtringunt, cum hæc non ſit debita niſi poſt mortem vt ſupra, Ac etiam quia attenta iſta ratione legitimæ, à matre, alijſque aſcendentibus dòs non ſubſidiaria deberetur, quod eſt falſum; Et ceſſat quoq; ratio fauoris matrimonij, quoniam in iam dicto ſecundo caſu ſupponitur nupta, & in primo eſt aliunde pro eo conſultum, ergò concluſio fundata eſt, vel in generalitate *text. in l. qui liberos de ritu nuptiar.*; Vel (& verius) in præſuppoſitiua diſpoſitione *tex. in l. fi. C. de dotis promiſſ.* ità intellecti, et ſic in mera liberalitate, quam ius ciuile erga fœminas exercere voluit.

Cum autem ius ciuile ad effectum huiuſmodi paternę obligationis pro neceſſario requiſito præſupponat conſenſum paternum, igitur illo ceſſante ceſſat etiã talis diſpoſitio, quia ſi fœmina vult vti dicto iure, opus eſt, vt vtatur cum ſua cauſa omnibuſque eius circumſtantijs; Cumque lex ciuilis tali caſu lucrum prębeat, potuit etiam ad lucri inuitationem dictam conditionem adijcere.

Neq; indirecta prohibitio libertatis matrimonij conſiderari poteſt, dum iã habet fœmina modum facilè contrahẽdi matrimonium cũ propria dote, ſibiq;

remaneat integrum ius ad legitimã ſuo tempore; Prout nec releuat, quod ius canonicum, firmis manentibus fauoribus ei per ius ciuile attributis, ſubſtulerit omnes pœnas, et onera, quoniam hæc non eſt pœna, neq; priuatio, ſed nuda inuitatio ad lucrum, proindèq; hanc meritò vti veriorem (quamuis non ex his rationibus) firmant *Couarr. de ſponſal. par.2.cap.3.§.8.num.8.*, *Fontanell. dicta gl.1.par.1.num.87.*, *Sanch. dicto lib.4.diſput.26.n.18.* *Guttierez de matrim. c.80.n.13.concluſ.2.*, atq; poſt hæc ſcripta occaſione caſus particularis deducitur ſupra *dicto diſc.1.*; Quod tamen arbitror intelligendum, quatenus adſit ſpretus paternus, vel quia irrequiſitus, vel quia iuſtã habuerit cauſam contradicendi; Si enim requiſitus abſque iuſta cauſa negauerit, quia tunc iuxtà generales regulas conſenſus habetur pro præſtito, ceſſat reſtrictio tanquam à ceſſante ratione.

Ampliatur etiam (& hæc pro quinta 27 ampliatione ad principalem concluſionem deſeruit), etiamſi vtraque qualitas in filia concurrat, quia nempè nupta, et aliunde dotata, quoniam pater tenetur ſimpliciter dotare, ideò non debet de alio quærere, quàm de ſua obligatione adimplenda *Cephal.conſ.95.num. 24. & ſeqq.*, *Barboſ.vbi ſupra num. 31.* *Giurba dicta gloſ.3.nu.5.& 6.*, *Boſſ.dicto cap.11. num.183.*, et in Rotæ deciſionibus longè poſt hæc editis in cauſa de *qua dicto diſc.1.*, niſi vt dixi, ſimus in caſu quo patre ſpreto nupſerit, ex eiſdẽ rationibus, vel niſi dotata ſit à ſtupratore, vt infra.

Sexto, Ampliatur, etiamſi aliàs pater 28 filiæ dotem dederit poſtea conſumptã, vel amiſſam, nam denuò dotare tenetur, *Auth.Quod locũ C.de collat.*, *Bar.& Bald. in l.ſi ſocius pro filia ff. pro ſoc.*, *Molin. de primogen.lib.2.cap.16.num. 23.*, *Barboſ. dicta 4.p.l.1.n.140.* *Boſſ. de dote dicto c.4. num.214.* *Fontanell.dicta clauſ. 5.gloſ.1. par.1.nu.69.*, *latè Gratia.diſcept.65.n.7.& ſeqq.*, *466.num.1.*, *689.ex num.19.& 792.ex n.1.*, *Mangil.de euiction. cap.74. ex nu.5.*, *Pratus* cumulans auctores hinc indè *obſeru.99.*& ſi conſumpta eſt in parte, ſupplenda eſt pars deficiens *Gratian. dicto cap.466.num.3.* *Mangil.num.17.*

Intellige primò, niſi conſumptio dolo, vel culpa mulieris ſequuta ſit, *Bozr. deciſ.131.num.5.*, *Prat.* alios colligens *dicta obſeruat.99.* *Boſſd.cap.4.nu.218.* *Rot. in Fanen. dotis 31.Ianuarij 1656. coram Veroſpio in fine*, intelligendo de culpa lata, quia leuiſſima, et lenis, non præiudicant *Cachera. deciſ.124.num. 5.& 6.*, *Giurba deciſ.5.num.39.*; Intellige ſecundo niſi ſubſtantia patris diminuta ſit, quia tunc ad rationem præſentis ſtatus noua dos danda eſt *Mangil. n. 18.*, *Gratian.cap.466.num.3.& 792.nu.2.*: Tertio niſi mulier habeat aliunde, quia cũ hoc ſit auxilium ſubſidiarium gratia miſerationis conceſſum, non conuenit aliunde prouiſæ, quia ceſſat miſeratio, vt infra in omnibus caſibus, in quibus dotatio ex dicta cauſa facienda eſt; Quarto vt procedat in caſu noui matrimonij contrahendi, durante ſiquidem illo, cuius occaſione conſtituta eſt prima dos poſt matrimonium conſumpta, onus eſt viri, niſi & hic ad onera matrimonij ſit impotens *Giurba dicta deciſ.5. & dec. 6. Boſſ. dicto cap. 4. num. 212.*, durante ſiquidẽ primo matrimonio potius actio eſt ad alimenta, pro quibus pinguius, vel ſtrictius taxandis attenditur modus conſumptionis ſi culpoſus vel caſualis, *vt per Giurbã ibidẽ* vt ſupra de his *diſ.4.*

Ampliatur ſeptimo, vt adeò paternũ 29 ſit filiam dotare, quod ſi mater, vel quilibet alter dotem illi conſtituat, cẽſetur procuratorio vel fideiuſſorio nomine conſtituiſſe, itaut actionem habeat pro indemnitate *Grat. diſcep. 769. num. 72. Mantic.deTac.l.16.13.tit.13.n.14.ad 18. Boſſ. de Dot. cap.3.nu.100.& cap.4. n.86. Paſchal.de Patr. pot. par.2.cap.6.num.32.*

Octauo ampliatur, vt procedat nedũ 30 in filia legitima, et naturali, ſed etiam in baſtarda, ſiue ſit naturalis tantũ iuxtà terminos iuris ciuilis, ſiue ſpuria quomodocumque concepta, cum hac differentia, quod primæ debita eſt dos etiam ex diſpoſitione iuris Ciuilis, ſecundæ verò nonniſi ex diſpoſitione iuris canonici, vbique tamen in terris etiam Imperij recepta, *Fontanell.dicta glo.1.par. 1.num.113.*, *Giurba ad conſuetud.dicta glo.3.nu.12.& 13.*, *Surd. de alimen.tit.1. quæſt.9.& 10.* *Boſſ.dicto cap.4.num.176. latè Rota deciſ.30.par.7.rec.* quæ eſt eadẽ *apud Merlin.deciſ.671.*, quidquid doctè de more diſcurrendo dicat *Barboſ. dicta par.4. ex num.49.*, cuius conſiderationes potius percutiunt taxationem ſeu quanti-

quantitatem, ac tranſmiſſionem, de quibus infra ſuo peculiari loco.

Extenditur hæc ampliatio, etiamſi
31 pater ſit clericus patrimonialibus deſtitutus, ſolos redditus Eccleſiaſticos habens, nam & de his dotare nedũ poteſt, ſed cogitur, non obſtante Conſtitutione *Pij V.* contra illegitimos, cum hæc non tollat ea, quæ de iure communi competunt, *Fontanell. & alij vbi ſupra, Rot. dicta dec. 30. n. 37. p. 7.*, cum alijs plenè *per Lucidorum in tractat. de illegitimis clericorum cap. 15. per tot. & ſeqq.*

Hæc tamen differentia eſt inter dotẽ
32 debitam filiæ legitimæ, ac baſtardæ, quod prima debetur etiam diuiti, hæc autem tanquam ſubſidiaria non debetur aliunde prouiſæ, vt omnes admittunt, vnde *Giurba dicta glo. 3. num. 17.* alios cumulans tenet ceſſare dictam obligationẽ erga filiam naturalem, quæ ex honeſto famulatu, vel alio opificio dotem ſibi quærere poteſt, neque iſta opinio eſt à ratione aliena; Verũ contrariam vti magis æquã amplexa eſt *Rota apud Duran. dicta deciſ. 95. num. 9., deciſ. 224. num. 5. par. 2. recent., 194. num. 68. par. 7., in Aueniouen. alimentorũ 27. Ianuarij 1647. coram Corrado*, poſtmodum impreſſ. *dec. 8. par. 10. rec.*, in quibus concordantes allegantur.

Ego verò cenſeo materiã eſſe arbitrariam ex facti circunſtãtijs regulandam, quia ſi verè commode poteſt conſuli, non eſt vrgendus pater, cuius onus eſt ſubſidiariũ, maximè ſi legitima prole oneratus aliquod incommodum ex huiuſmodi dotatione ſentiat, in dubio autẽ adhærendum ſecundæ ſententiæ.

Alia conſideratur differentia *per Abb. in c. fin. de eo, qui duxit &c. num. 9.*,
33 vt nempè onus dotandi baſtardam ſit æquale vtriuſque parentis, cum vtriuſq; culpa, et peccato progenita ſit, ſequuntur *Barboſa n. 82., & Menochi. conſ. 651. num. 16.*, quinimò *Giurba dicta glo. 3. nu. 55.* vult priorem eſſe cauſam matris, cuius obligatio potentior videtur, dum in eius bonis baſtardus habet ius legitimæ, ac etiã cognationis, et ſucceſſionis, quod non eſt in paternis; Contrariã tamẽ veriorem, vt nempè prima cauſa dotãdi ſit ſolius patris dicit *Surd. de alimen. tit. 1. quaſt. 14. num. 4. & ſeqq.*, atq; hanc magis communem profitetur pluribus allegatis *Lucidor. vbi ſupra num. 4.*; Mihi verò placet prima, ſed rarò caſus accidit diſputandus, quia frequentius iſti baſtardi habent patres diuites, matres verò pauperes mulierculas.

Eadem principalis concluſio ſic am-
34 pliata, Limitatur primo in patre inope, quoniam paupertas excuſat ab omni debito, atq; nemo dat quod nõ habet, vt per omnes; Secundò in filia ante annum 25. indigno nubente vt ſupra dictum fuit; Tertio in filia ingrata, vel tali, cui de iure legitima tolli poſſit, *Bal. in auth. Res quæ nu. 14., Mantic. de tacit. lib. 12. tit. 16. num. 18., Surd. de aliment. tit. 7. quaſt. 1. Boſſ. dicto cap. 11. ex num. 123. & dicto cap. 3. nu. 230.*, Ex cauſis autem ingratitudinis ſeu exhęredationis ea frequentius in filiabus contingit, vbi ante annum 25. turpiter agit, cui applicari poſſunt omnia ſuperius notata de nubẽte indigno, et quando dicatur turpiter agere, tractat *Surd. dicto tit. 7. quaſt. 1. & 4. Giurba dicta gloſ. 3. nu. 34., Boſſius vbi ſupra, Merlin. de legitim. lib. 4. tit. 1. quæſt. 5.*

Crederem tamen, quod ſi filia ad pœ-
35 nitentiam reuerſa ingredi velit Monaſterium, eadem ratione charitatis, qua pater filiam inhoneſtam reſipiſcentem alere tenetur ex proximè allegatis, teneatur etiam dotem pro Monaſterio ſubminiſtrare, maximè quia per ingreſſum religionis purgari maculam ingratitudinis firmant *Tiraquell. de priuil. piæ cauſæ cap. 30., Merlin. de legitim. lib. 4. tit. 1. quæſt. 5 & 7. Surd. dicta quaſt. 4. nu. 30.*; Intelligendo de Monaſterio mediocri, in quo eleemoſyna ſolis alimentis neceſſaria præſtari ſolet, ſi enim ingredi vellet Monaſterium ſibi, incorruptæ & honeſtæ, aliàs congruum, cum tunc non niſi cum duplicata dote tales admittantur, irrationabile videretur patrem ad id cogere, debet enim ingredi Monaſterium humile ſuorum delictorum pœnitentiæ proportionatum; Si verò nubere vellet in ſęculo, putarem patrem non teneri, nam aut vult nubere pari, et eſt impoſſibile abſque dote exceſſiua, ad quam pater iniuria affectus erga filiam ingratam obligari non debet, aut indigno, et ex hoc ſolo ceſſat obligatio dotandi, niſi vir æqualis, fortè amore ductus cum competenti dote il-

lam ducere velit, quia ſi filia non habeat aliunde, intraret omninò arbitrium iudicis ad compellendū patrem ſaltē ea ratione qua pauperem nuptā indigno cogit ad alimenta *vt ſupra.* Quarto limita-
36 tur in deflorata dotanda per defloratorem vt infra; Quinto vbi habet matrē iudæam vel hæreticam idoneam, vt infra de matre; Sexto vbi ipſa filia ſit iudæa, vel hæretica, pater verò catholicus *Giurba dicta glo.3.n.3. Boſſ. de dote dicto cap.4.num.166.*; Septimo vbi per alium intuitu, et contemplatione patris dotata, quia tunc cenſetur ab ipſo data, et eſt dos profectitia; Et tandem in alijs caſibus, qui ex reſtrictiua præcedentium limitationum deducuntur; An autem pa-
37 ter teneatur iure actionis, vel officio iudicis, quando, et qua actione, cogi valeat, habetur infra ſuo peculiari loco.

HÆRES PATRIS.

38 Patre deficiente, non ex impotentia bonorum, nam tunc fatua eſſet hæc inſpectio, ſed per mortem; Secunda cauſa dotandi eſt hæredis patris, quem iſte repreſentat, et in quem prius quàm in alios tale onus tranſit *Bar. in l. ſicut §. pen. ff. quibus mod. pign. ſolu.*, latè *Barboſ. dicta par.4.l.1.num.6.*, *Baeza de non melior. cap.2.num.26., et cap.11.num.109., Fontanell. dicta clauſ.5.glo.1.par.1.num.48. Giurba dicta glo.3.num.27., Duran deciſ.26.num.11.& deciſ.25.par.11.rec.num.19.cum ſeq.cum alijs per Boſſ. de dot.cap.6.num 5.cum ſeqq.*, Idque verum ſiue dicamus patrem teneri iure actionis, ſiue officio iudicis, nam ſi primo modo, res eſt abſoluta, ſi verò ſecundo, licet regulariter officium iudicis reſtringatur ad perſonam obligatam, attamen in hærede patris videtur adeſſe quædam quaſi obligatio, vt infra, vbi agitur de iſta quæſtione.

Et quamuis improprium videatur
39 hanc hæredis obligationem ſecundo loco ſituare, quaſiquod patre defuncto filia ſit prouiſa de legitima, cum qua dotem ſibi conſtituere poteſt, ac debet, quamplures tamen dari poſſunt caſus, quia nempè pater filiam præterierit, vel malè exhæredauerit, neq; illa iudicium paternum velit impugnare dote contenta; Item quia fœminæ ſint ſimpliciter excluſæ per Statutum etiā à legitima, vel quia prima dote, vel legitima conſumpta denuo ſit dotanda, ſiue quia legitima non ſufficiat ad congruam & c. ſatiſque expedit obſeruare hunc ordinem, nam ſequens nunquam tenetur, niſi in defectum præcedentis.

Hæc autem eſt differentia inter pa-
40 trem, et eius hæredem, quod ille præſtat dotem filiæ quamuis nuptæ, et diuiti, hic verò, excepta legitima, vel vbi dotatio expreſsè à Statuto demandatur, non tenetur, niſi in ſubſidium *Rota dec.66.par.1.recen.num.6.*, et concordant omnes. An autem ſi ſint plures hæredes
41 teneantur in ſolidum, vel pro virili, *habetur infra* ſuo loco.

Idem quod ſtatuitur in hærede proce-
42 dit in donatario omnium bonorū, qui ad inſtar hæredis repræſentans donatorem in vniuerſo iure actiuo, et paſſiuo tenetur ad onera, in his terminis *Gratian. diſcept.19.nu.7.& diſcept.95. n.12. Hodierna controuerſ.15.num.79.& ſeq. Boſſ. de Dot.cap.6.num.83.*, Duo autem requiruntur, vt donatarius dicatur talis, Primò quod donatio ſit vniuerſalis omnium bonorum iurium, et actionū, et ſecundò quod donator nullū habeat hæredem vniuerſalem *Celſ. Hugo conſ.13.num.22., Gerius Spin.conſil.75. num.33. adden.ad Guidon.Pap.deciſ.105.*, ceſſante ſiquidem cauſa vniuerſali, donatarius dicitur ſucceſſor particularis, contra quem non tranſit onus dotandi, ſed tantum datur filijs donatoris actio de inofficioſa donatione, de qua infrà *diſc.*
43 *156.*, niſi tamen donatarius in ſe aſſumpſerit hoc onus, tunc enim ſiue ſit ſucceſſor vniuerſalis ſiue particularis ex propria obligatione tacita, vel expreſſa ſubintrat in patris obligationem, *Hodierna dicta controu.15.num.79.,& ſeq.*, *plenè Rota deciſ.173.& 252.par.11.rec. & in Auximana Dotiū 6.Februarij 1654. coram Bichio*, in quibus agitur in puncto donationis ſeù præuentiuæ reſtitutionis primogenituræ, quam pater viuens fecerat filio primogenito cum obligatione dotandi eius filias; Cum enim fructus primogenituræ, feudi, vel fideicommiſſi ſint refutantis, à quo eius vita durante in refutatarium transeunt ex actu merè voluntario, & gratuito, hinc

hinc proindè rectè hoc onus commodo proportionatum adijci poteſt *Molin. de prim. gen. lib. 2. cap. 4. num. 32.*, *Fontanell. clauſ. 4. glo. 9. par. 9. num. 82.*, *Cancer. par. 3. variar. cap. 15 num. 173.*, *Salgad. in Labyrint. cred. par. 2. cap. 15. num. 34.*, *Giurb. de ſucceſſ. feud. glo. 11. num. 24.*, *Rota vbi ſupra*.

Licèt enim bona refutata ex iſta ſola
44 accollatione nullũ contrahant vinculum quoad proprietatem, rectè tamen agi poteſt actione perſonali contra refutatarium, eiuſque bona propria, inter quæ computatur commoditas, ſeù ius percipiendi fructus ex dictis bonis; Idque adeò verum, vt etiamſi euentus doceat plus importare onus dotium, quàm emolumentum ex dicta refutatione obuentum, adhuc refutatarius teneatur;
45 Quidquid enim ſit, àn donatarius grauari poſſit vltra valorem rei donatæ, quoties tam onus, quàm emolumentum habent ſuam certitudinem à principio, de quo *Hodiern. dicta controu. 15. n. 38. & ſeqq.*, et in ſua materia ſub *tit. de donation. in Romana, ſeù Albanen. vineæ*; Attamen vbi vtrumque eſt incertum, non eſt dubitandum de ſubſiſtentia obligationis, quia nunquam dicitur læſiuus actus, qui ſe ad lucrum, et damnum habere poterat, quemadmodum enim ob breuem vitam refutantis, ac ſuper exiſtentiam filiarum refutatio ſucceſſit damnoſa, ita ob illius vitam longæuam, dictarumque filiarum ſine eiuſdem refutatarij prædeceſſum, potuit eſſe nimis lucroſa, vt benè in allegatis deciſionibus & in dicta *Auximana*.

Neque tale onus donatario per donatorem ex poſt facto remitti poteſt, ne-
46 dum vbi ipſarummet filiarum, vel Notarij pro eis, ſtipulatio & acceptatio interuenit, ad communiter notata in vulga *l. quoties C. quæ ſub mod.*, ſed his ceſſantibus ex dotis fauore ſpeciali, de quo in allegata *Auximana coram Bichio*, et alibi acquiritur actio fauore abſentis; Prout in materia inofficioſæ dotis *dicto diſcurſ. 156.* habetur, àn patre faciente has refutationes puras detur actio filiabus contra refutatarium vti donatarium illius emolumenti, quod pater viuus fuiſſet percepturus.

Loco hæredis ad eundem effectum
47 eſt fiſcus capiens bona patris delinquẽtis, *Bal. in l. fin. num. 9. C. de dotis promiſſ.*, *Beccius conſ. 8. lib. 2.*, *Fõtanell. dicta clauſ. 5. gloſ. 4. num. 61. & ſeqq.*, *Mantica de tacit. lib. 12. tit. 18.*, *Surd. de alim. tit. 1. quæſt. 31. num. 16.*, *Farinac. de delict. quæſt. 24. num 46.* *Conſtantius in l. 1. C. pœnis fiſcal. credit præferr. num. 123. lib. 10*; Quidquid enim ſit de quæſtione, àn fiſcus dicatur ſuccedere per repræſentationem, vt hæres, vel per annihilationem vti capiens iure vindictæ, hoc vnum eſt, quod ſemper tenetur, vel quia patrem repræſentat, vel quia vti ſucceſſor tenetur ſoluere debita delinquentis, niſi agatur de crimine læſæ Maieſtatis, quo caſu rectè intrat dubitatio *Conſtantij, vbi ſupra numer. 124. per text. in l. quiſquis, §. ad filias ff. ad l. Iul. Maieſt.* ſecus in confiſcatione ex alijs debitis, vt diſtinguendo rectè probat *Surd. vbi ſupra numer. 17*.

Sed dum hic ſermo habetur de hære-
48 de patris, qualis vt plurimum eſſe ſolet filius maſculus, qui ſororem à ſucceſſione ob Statuti, vel teſtatoris diſpoſitionem excludens eam dotare tenetur; Opportunè quæritur àn ſoror poſſit cogere ad dotem fratrem volentem eam admittere ad æqualem ſucceſſionem, ita ut ei liceat ſucceſſionem recuſare, ac dotem petere; Quæſtionem mouet *Molphesius ad conſuetud. Neap. par. 4. quæſt. 3. num. 1. & 2.* pro fratre reſpondens, quia cum fœminarum excluſio fauore maſculorum inducta ſit, non debet in odiũ, et grauamen retorqueri, atq; huic ſententię cenſeo omninò adhærendũ, quoniã vera eſt concluſio eſſe in arbitrio fratris, àn Statuto excluſiuo vti velit necnè, vt probant *Honded conſ. 1. num. 85. lib. 2.*, *Marta de ſucceſſ. part. 1. quæſt. 5. art. 4. num. 7. & firmauit Rota in Interamnen. dotis 27. Ianuarij 1648. Ghislerio, deciſ. 146. nunum. 7. & ſeq. part. 10. recent. Beneuentana manutentionis 10. Maij 1649. Otthobono* inter ſuas *deciſ. 173. numer. 24.*, quidquid per aliquas ſcholaſticas generales rationes in contrarium firmet *Bottiglier. de ſucceſſ. ab inteſt. theorem. 27. per tot.*; Effectum tamen quæſtionis non percipio, ſiquidem, Aut dos de paragio importat minus quàm portio hæreditaria, et fatua eſſet diſputatio, ad praxim certè vnquam deducenda, Aut non, et effectus eſt idem, quoniã poſita etiam opinione

Botti-

Rottiglier. frater vltra eam virilem, quæ ſorori debetur, ſi eſſet maſculus cogi nõ poteſt, vt infra *diſc.*145.*& ſupra diſ.*36.

AVVS PATERNVS, *aliĳque per hanc lineam aſcendentes.*

49 QVatenus verò pater viuens ſit inops, vel eius decedentis hæreditas non ſoluendo detegatur, tunc tertia cauſa dotandi eſt aui paterni, vt ſupra *num.*4. in ſecunda ampliatione notatum fuit, atque auo deficiente eſt proaui, et ſic deinceps aliorum aſcendentiũ per lineam paternam, quorum obligatio prior eſt quàm matris, et ſucceſſiuè aliorum poſt illam, quoties tamen ſumus in fœminis legitimis & naturalibus agnationem retinentibus, *Fuſar. quæſt.*531. *num.*152., *Fontanell.clauſ.*5.*gloſ.*3.*nu.*9., *Duran deciſ.*26.*num.*11., *Rota in Romana lucri dotis* 1. *Aprilis* 1650. *coram Albergato* poſtmodum *impreſſ.deciſ.*25.*num.*20 *et ſeqq part.*11. *recent.*& infra *diſc.*145.

Verùm omnium prædictorum obligatio eſt ſubſidiaria, quatenùs patre inope in medio exiſtente petatur ab auo, et ſic deinceps, ſiuè petatur ab hæredibus aui, vel aliorum; Si verò patre prædefuncto, dos per neptem ab auo viuente petatur, cum tunc illa dicatur obtinere
50 primum locum, ac ſtare loco filię, idcircò quãuis diues petit dotem ab auo eodẽ modo, quo à patre petere poteſt *Boſſ. de dot.cap.*5.*n.*5.*& ex Soccin.iun.conſ.*79. *num.*41.*&* 45.*lib.*3., *et Alciat.conſ.*49.*numer.*3.*lib.*9. *Penia deciſ.*519. *iuxtà Venetam, et* 655. *iuxtà Lugdunenſem numer.*6. *&* 7., atq; iſto caſu videntur admittenda motiua *Barboſæ* latè probare conantis obligationem aui eſſe puram, et non ſubſidiariam; Quinimò & in his terminis, neque id procedit ſine difficultate; Cum enim, vt ſupra dictum eſt, nulla ratio (ceſſante neceſſitate) poſtulet hanc legitimæ anticipatam ſolutionem, ſed ea proueniat ex ſola diſpoſitione legis loquentis in patre, idcircò non eſt ad auũ extendenda, nil obſtante, quod in caſu, quo neptis eſt auo immediata, ius habeat legitimæ, quoniam & idem ius habet cum matre, et tamen iſtius onus eſt ſubſidiarium, ergo inſipida ratio; Sed quia in tali caſu eſt ita recepta, ideò in iudicando, et conſulendo durum videtur ab ea recedere.

Tranſit hoc onus etiam ad aui, vel
51 aliorum aſcendentium hæredes, priuſquam ad vlteriores coniunctos fiat tranſitus, vt latiùs notabitur infra *in materia Auth. res quæ, dicto diſc.*145. *Duran. vbi ſupra, Franch. dec.*178.*&* 686., *Rot. dicta deciſ.*30.*par.*7.*recent.*; Iſta etenim eſt differentia tam in materia dotis, quàm alimentorum inter aſcendentes, et collaterales, quod in iſtis terminatur eorum obligatio cum vita, in illis verò proſequitur bona contra ſucceſſorem titulo vniuerſali, *Franch. deciſ.*178., *et communiter, vt dicto diſc.*145.

MATER.

52 POſt auum, alioſque paternæ lineæ maſculinæ aſcendentes vt ſupra, ſuccedit quarto loco obligatio matris *l. ſi quis à liberis* §.1. *de liber.agnoſcen.*, *Mantica alios colligens de tacit. lib.*12. *tit.*16. *num.*28., *Fontanell. dicta clauſ.*5. *gloſ.*2. *num.*1., *Giurba ad cõſuet. dicta gloſ.*3.*numer.*47. *Boſſ de dot.cap.*1. *num.*11. *cum ſeq. Altograd.conſ.*59.*nu.*2. *& ſeqq.lib.*1., et eſt omnium recepta ſententia; Solùmque per aliquos dubitatum eſt, àn æqualis eſſet cauſa matris, et fratrum, vt inclinare videtur *Soccin.iun. in l.*1.*ſolu.matrim nu.*201., ſed receptiſſima eſt in contrarium, non enim regulandum eſt iſtud onus à ſucceſſione, nam ſi ita eſſet, prius mater quàm auus, vel proauus paternus dotare deberet, atque æqualis eſſet obligatio patris, et matris, dum æqualis eſt ſucceſſio; Seruandus eſt propterea ordo præſcriptus *in d. l. ſi quis à liberis*, vbi prius aſcendentes, et poſt eos collaterales ſituantur *Giurba num.*49., Indubitatum eſt tamen hanc matris obligationẽ eſſe ſubſidiariam, et quatenus filia non habeat aliunde, vt omnes admittunt.

Aſſignatur iſte quartus ſubſidiarius locus matri reſpectu filię legitimę & naturalis, ſecus autem reſpectu naturalis
53 tantum, in qua quidquid ſit, àn æqualis ſit cauſa matris cum patre, vt ſupra notatum eſt, quando etiam in ordine ad patrem aliqua ſubeſſet difficultas, illa ceſſat in vlterioribus aſcendentibus, cum nulla ratio ſuadeat, vt excuſata matre, quæ peccauit, cæteri aſcendentes, qui sũt innocentes debeant grauari ex ponderatis

ratis *per Barboſ.dicta 4.part.numer.82.*; Quinimò & matre ceſſante, quamuis ex æquiori receptum ſit vtriuſq; ſexus aſcẽdentes ad dotem teneri, iuxtà ſupra *allegat. deciſ.30. part.7. recent.*, attamen iſto caſu inter aſcendẽtes interuerſo ordine mihi procedendum videtur, vt ſicut nempè in legitimis prior eſt obligatio aſcendentium per agnationem, ita in baſtardis eſſet prior illorum per co-
54 gnationem, quia baſtardi non retinent agnationem, cognationem verò ſic *l.2. & l.ſi ſpurius ff. vnde cogna. Afflict. deciſ. 96., Franch.deciſ.238., Buratt.deciſ.520. num.1. & 7., Peregrin. de iur. fiſci lib.3. tit.18. num.24.* atq; ad iſtum effectum conſiderabilis videtur ordo ſucceſſionis ſtante æquitate, quæ ſola in hac materia dotis præſtandæ baſtardis attendenda videtur, cum obligatio non ex diſpoſitione iuris ciuilis, ſed ex æquitate canonica proueniat.

Ceſſat etiam ordo prædictus reſpectu matris iudeæ, vel hæreticæ diuitis, quæ filiam Chriſtianam, vel Catholicam, excuſato patre, alijſque aſcendentibus fidelibus primo loco dotare tenetur *l. cognouimus C.de hæretic., Giurba vbi ſupra num.53., Barboſ. num.83. & ſeqq. Boſſ. dicto cap.5 num.26.cum.ſeq.*, ad quos in iſta materia Dei gratia parùm apud nos contingibili, relatio ſufficiat.

An autem hæc materna obligatio,
55 quæ ſicut aliæ tam præcedentium, quàm ſequentium, (excepto patre) ſunt omnes ſubſidiariæ, procedant erga mulierem pauperem, ſed nuptam, dubitant aliqui, et affirmatiuam rectè probant *Giurba vbi ſupra num.47. Barboſ. loco citato*, cum alijs ad materiam *Auth.res quæ* infra *diſc.145.*

Ego autem crederem id rectè procedere, vbi mulier dotem viro conſtituit, quam deindè non ſoluens, ab illo vel expelli iuxtà vnam ſententiam, vel ſaltem rationabiliter ſperni poteſt, intrat enim tunc ratio ſanguinis, ac pietatis; Sed ſi vir indotatam ſciens duxit, quia tunc ipſe ad alimenta, aliaque onera matrimonij obligatur, videtur ceſſare ſubſidiaria neceſſitas, quoties tamẽ vir ſit facultatibus idoneus, ideoq; ſibi imputet, cur indotatam duxerit; Libenter enim rigoroſa ſententia videtur amplectenda contra iſtos, qui abſque parentum conſenſu, ac dotis conſtitutione, contra ſtylum honeſtatis, vxores quodammodo rapiunt.

AVVS MATERNVS, alijque omnes aſcendentes tam ex parte matris, quàm patris vltra ſupra expreſſos.

56 MAterno auxilio deficiente, ſuccedunt omnes alij aſcendentes ex parte vtriuſque parentis, nempè auus, vel auia materna, et ſic deinceps, auus, vel auia materna patris, et deinceps ſeruato ordine proximitatis, et ſucceſſionis, ita vt cuius proximior eſt cauſa ſuccedendi, ſit etiam proximior dotandi, *Bal.Nouell.* loquens de auo materno *part.6.priuil.16., Mantic. de tacit. dicto lib.12.tit.16.num.29.Giurba dicta gloſ.3.num.56., Seraphin.dec.58. num.6., Rota deciſ.223.num.1.part.2. recent., deciſ.30.num.10., et 194. num.1. part.7.*, eorumque obligatio prior eſt, quàm collateralium, quamuis ab iſtis in ſucceſſione vincantur, nedum quia in hac materia, vt ſupra dictum eſt, non attenditur ordo ſucceſſionis, ſed ille præſcriptus *in dicta l.qui à liberis*, ſed etiam quia quilibet deſcendens habet ius legitimæ in bonis aſcendentium, quod non eſt in bonis collateraliũ, ideòq; maior eſt obligatio, *Barboſ.dicta par.4.num.137., Fontanell.dicta clauſ.5 gloſ.3.num.35.*; Prout & eorum obligatio non extinguitur cum perſona, ſed bonorum perſecutoria tranſit ad hæredes, vt ſupra de alijs aſcẽdentibus tertio loco ſituatis eſt dictum, ac notatur etiã in materia *Auth.res quæ, dicto diſc.145.* vbi vlteriorum aſcendẽtium eſt propria ſedes, ac ibidem habetur, obligationem eſſe ſubſidiariam.

FRATRES.

57 IN omnium prædictorum defectum, intrat obligatio fratrum vti fratrũ ex propria perſona, quatenus ex eodem patre nati ſint, vt ad literam probat *tex. in l.cum in plures §.cum tutor, vbi gloſ.ff. de adminiſtrat.tutor. gloſ.in l.non omni C. eod.*, et alios cumulantes *Barboſ.dicta p.4. lib.1. ex num.125., Surd de aliment.tit.1. quæſt.25.Boſſ.dict.cap.5.num.51.cum ſeq.*

Giurb.

Giurba ad conſuetud.dicta gloſ.3.num.57. & 60., Fontanell. dicta clauſ.7. gloſ. 3., Adden.ad deciſionem 460. *ex numer.64. part.4. recent. tom.2.* , vbi ad ſatietatem probatum habetur hanc obligationem reſpicere etiam fratrem clericum, ſolos redditus eccleſiaſticos habentem, quod admittunt *Barboſa, Surdus, Giurba, et Fontanella ſupra citati.*

Ex iſta textus reſtrictione ad ſorores
58 ex eodem patre natas, reſultat excluſio ſororis vterinæ, cui (quidquid ſit de alimentis,) dotem à fratre vterino præſtandam non eſſe ex dicto textu firmat communis ſchola Doctorum ex deductis *per Barboſ.,Fontanellam, Surd.*, et alios vbi ſupra præſertim *Adden.ad dictam deciſ.460.num.125. & ſeqq.*, ac dixit *Rot. coram Caualer.deciſ.393.num.7.,dec.137. num.19. part.6. recent.*; Vnde quamuis ponderationes in contrarium factæ per *Tiraquell.de primogen.quæſt.62.Surd. dicta quæſt.25.ex num.17.Mantic.dict.tit. 16.num.34.,et Giurb. dicta gloſ.3. par.1. num.60.* cum alijs hinc inde *deduct. per Boſſ.dicto cap.5.num.59.cum ſeq.* videantur nimis æquæ, ac rationabiles, dum non videtur adeſſe congrua ratio, cur conſanguineas tãtum nedum legitimas, ſed baſtardas etiam dotare teneatur, et nõ vterinas, quarum coniunctio eſt magis certa; Attamen in foro iudicibus inferioribus non auderem conſulere receſſum à prima vti magis recepta, et communi; Tribunalibus autem ſupremis, quæ magis ratione, quàm cumulo Doctorum, vel exemplis moueri ſolent, ac debent, et quorum oracula poſtmodum inferioribus deſeruiunt pro norma, contrariam omninò ſuaderem amplectendã, in defectum tamen fratrum conſanguineorum, quorum obligationem priorem eſſe non dubito, et obſeruat ex *Gratian. diſcept.65.num.6., Giurba num.60.*; Neque terreat aperta diſpoſitio *text. in d.l. cum in plures*, quoniam cum iſta dos debita per collaterales ratione pietatis videatur debita loco alimentorum, hinc proindè, nõ rigor iuris ciuilis, ſed æquitas canonica vbiq; etiam in terris Imperij ſeruãda eſt, vt luculenter probatur in dicta *dec.30.p.7.rec.*, aliàs 671.*Merlini*;

Dictaque æquitas fortius abiecto rigore iuris ciuilis intrare debet, quia nedum agitur de alimentis, quorum præſtationem longè minus præiudicialẽ aſſerunt communiter *Barboſ.* & alij excluſionem vterinæ tenentes, ſed de fauore matrimonij, quod ita remaneret impeditum, ac fauore honeſtatis, et pro euitando peccato incontinentiæ, quibus reſpectibus ſemper ius ciuile vbique cedit canonico; Neque dubitandum eſt fauorabiliorem eſſe cauſam dotis, quàm alimentorum, quoniam famis neceſſitati de facili per quotidianum laborem conſuli poteſt, ſed non ità fomiti, ſeù incontinentiæ, cui conſulitur per matrimonium, quod abſque dote regulariter redditur impoſſibile.

An autem fraterna obligatio, vel aliorum quorumcumq; tam ſuperiori quàm
59 inferiori ordine deſcriptorum (excepto patre,) prima dote conſumpta, extendatur ad ſecundam, Negat *Barboſ. vbi ſupra num.140. & ſeqq.*, Affirmant autẽ *Mangil.de euict. quæſt.74., et Gratian. diſcept.689. & 792.*& latè *Boſſ. dicto cap.5.num.73. cum ſeq. & in tract. de alim.oblig.cap.8.num.558.cum ſeq.* apud quos quæſtio diſputata reperitur; Ego verò in dubijs quæſtionibus, non rigori literæ, ſed rationi, ac æquitatis ſemper inhærens, ità diſtinguendum puto; Aut dotis amiſſio euenit in ſtatu virginitatis, quando iuri ciuili exoſa eſt viduitas, neque placita eſt iuri canonico, quoties non eſt ob electionem vitæ melioris cum ſecuritate honeſtatis, et tunc affirmatiuæ adhærendum ſit cũ *Gratiano* & alijs; Aut amiſſa eſt poſt primas nuptias, ſtaut petatur pro ſecundis, et ſecus, quia cõtinuatio viduitatis iuri ciuili eſt grata & iuri canonico, licèt non prohibita, tamen non exoſa, niſi ageretur de vidua nimis iuuene, et pulchra, in qua prudentis iudicis arbitrio probabilis timor incõtinentię vigeat, ex eadem ratione, ex qua contra omnem iuris mentem, magis cõmunis, et recepta ſentẽtia cogit filium ad præſtandam matri iuueni dotem pro ſecundis nuptijs vt infra hoc *eod.diſc.* 1

Cæterum cum *text.in dicta l.cum plures §.cum tutor*, parificet fratres vtrinq;
60 coniunctos, et conſanguineos, Hinc proindè congruè dubitari contingit, An exiſtentibus fratribus idoneis vtriuſque qualitatis, ſimultanea, vel ſucceſſiua ſit eorum obligatio, vt nempè prius vtrinque coniunctus, et poſtea conſanguineus,

guineus, vel ambo, teneantur per æqualem concurſum.

Caſum adhuc in ſpecie tactum videre non licuit; Pro ſimultanea enim videtur vrgere *text. in d. l. cum in plures*, vbi pariformiter de vtroque diſponit, ac etiam quia excepto caſu inteſtatæ ſucceſſionis de iure nouiſſimo alteratæ, ſub nomine fratrum æqualiter veniunt ab eodem patre procreati, non attenta vnicitate, vel duplicitate vinculi, vt receptum habemus in fideicommiſſis ex ſententia *Bar. in l. Lucius de vulg. & pupill.*, *Peregrin. de fideicomm. artic. 20. num. 12.*, *Fuſar. quæſt. 79.*, *Buratt. dec. 770. & 801.* & in alijs de quibus in ſua materia *ſub tit. de fideicommiſſis*; Maximè quia, vt ſupra dictum eſt, in aſcendentibus lineæ paternæ, ac in matre, ratio dotandi non regulatur ab ordine ſuccedendi.

Contraria tamen opinio verior videtur, quia ſicut vtrinque coniunctus fauorem habet, excluſo conſanguineo, ſuccedendi ſorori ab inteſtato, ita ratio poſtulat vt habeat onus dotandi ex regula, *vt eum ſequantur commoda &c.*, et ex alia *vt qui in vno grauatur, in alio &c.*; Nil obſtante, quod in iſta materia non attendatur ordo ſucceſſionis, quoniam hoc eſt verum vbi obſtat in contrarium ordo præſcriptus à lege, ſed illo ceſſante, non prohibemur, eo modo quo regulamus tutelã, et alia, ita quoq; iſtud onus ab ordine ſuccedendi regulare; Licèt enim *text. in dicta l. cũ in plures*, obliget vtrũq; fratrẽ, non tamen aperit ordinẽ, nec aperire cogitauit, quoniam tunc attento illo iure æqualis erat vtriuſq; cauſa in ſuccedendo, ideò non mirum ſi æqualiter in dotando enunciati ſunt, et ideò cum per ius nouiſſimum inter eos differentia ſit conſtituta, propterea ex ceſſante ratione eadem differentia erit conſtituenda; Et quæ ponderatio ſatis confert ad onus fratris vterini de illo iure non admiſſi ad ſuccedendum, ideoque meritò exempti ab onere prædicto; Ponderatio autem çqualis ſucceſſionis ad fideicommiſſa eſt ſolus effectus agnationis, quam vterque conſeruat, et quia vterque in ordine ad aſcendentem, vel alium maiorem, qui fideicommiſſum conſtituit, eſt æqualis gradu, cum poſt fratres, ac fratrum filios non ſit conſiderabilis differentia vnicitatis, vel duplicitatis vinculi.

Quod autẽ de fratre erga ſororem dicitur, idem dicendum eſt de vna ſorore
61 erga aliam, *Giurba dicta gloſ. 3. n. 59.*, qui indiſtinctè hoc firmat, ſed videtur habenda ratio bonorum, quia ſi non habet niſi dotalia, non debet iſtorum alienatio permitti in præiudicium viri, cui ius quæſitum conſtante matrimonio, vt per *Barboſ. vt ſupra num. 134.* niſi dotalia ſint in exceſſu, itaut intret ratio pietatis, vel iudicis arbitrium in quo id repoſitum videtur.

ALII CONIVNCTI.

62 Contendunt Doctores in patruo, vel nepote ex fratre, àn amitam vel neptem dotare teneantur; Negant in patruo *Odofre. in l. 2. C. de lib. alen.*, *Imol. Cuman., Alex. & alij in l. 1. ſolut. matrim.*, vbi *Barboſ.* eos reportans *dicta 4. par. num. 142. Boſſ. dicto cap. 5. num. 95. & in tract. de Alim. oblig. cap. 8. numer. 584. Bal. Nouell. part. 6. priuil. 16. num. 5.*, *Fontanell. clauſ. 5. gloſ. 3. num. 38.*, *Mantic. de tacit. lib. 12. tit. 16. num. 35.*, *Giurb. ad conſuet. dicto cap. 3. gloſ. 3. num. 64.* & alij relati *per Rot. dicta deciſ. 30. numer. 2. & deciſ. 194. num. 53. par. 7. recent.* quæ eſt eadem *apud Dunozett. deciſ.* 449., nulloque iure cautum eſſe, vt quis filiam fratris, vel ſororis dotare teneatur *ex Rip. in d. l. 1. ſolut. matrim. num. 86.*, *dixit Rot. deciſ. 336. num. 7. part. 6. recent.*; Affirmant verò poſt alios *in d. l. 1. num. 4. Afflict. de. 371. num. 3.*, *Molin. de primogen. lib. 15. cap. 15. num. 67.*, atque hanc tenuit *Rota in Romana alimentorum 3. Iunij 1613. coram Manzanedo, dicta deciſ. 30. num. 2. ad 8. par. 7.*, quæ eſt eadem *Merlini* 671. & in propoſito alimentorum *dicta deciſ. 194. eadem p. 7.* aliàs *dec. 449. Dunozett.*

Articulus videtur broccardicus, eiuſque reſolutionem pendere puto ex facti circunſtantijs, ex quibus prudens iudex arbitrari debeat, àn ſaltem ratione ſupradictæ æquitatis canonicæ intret, nec nè ratio pietatis; Si enim patruus eſt diues, nullo vel modico onere familiæ grauatus, ad hanc pietatem erga pauperem neptem aliunde deſtitutam cogendus videtur, ſecus ſi quamuis idoneus, dotatio propriæ proli, et familiæ præiudicium conſiderabile pararet, ſi enim

tenetur alere iuxta magis communem latiſſimè firmatam *dicta deciſ.* 194.*par.*7. alias *deciſ.*449.*Dunozett.* ad quam ſolam in hoc articulo ſufficiat relatio, ita pariter dotare, vt dicta *deciſ.*30.*part.*7. *num.*7.; Maximè quia pro iſta opinione iudicatum in ſupremo Caſtellę Conuentu teſtatur *Molina vbi ſupra*, et in Sacro Conſilio Neapolitano *Afflictus*, ac etiam in Rota, vt ex allegatis; Deciſio autem 336.*n.*7.*par.*6. incidenter hoc dicit, in alijs autem ſeriò diſcuſſo articulo decidit prò dotanda; Vbi namque habemus legis ciuilis diſpoſitionem expreſſam quamuis rigoroſam, ab ea ex non ſcripta æquitate recedendum non eſt, ſed legis ſcriptæ caſu ceſſante fit locus æquitati iuxta quam iudicandum ex latè deductis *deciſ.* 172.*par.* 6.*recent. num.* 57.*&* *ſeqq.inter deciſiones Merlini deciſ.*567.,
63 ac in ſpecie habetur infra de filio matrem dotante.

De nepote erga amitam, vel materteram in ſpecie dotis adhuc actũ non vidi, quia fortè caſus rarò contingibilis eſt propter ætatis ordinem interuerſum; Pro negatiua videtur obſtare, quod fauorabilior eſt cauſa neptis erga patruũ ob beneficium, quod ei conceditur repræſentandi primum gradum patris, quàm amitæ erga nepotem, cui hoc beneficium, denegatur; Sed quoniam æqualitas, et viciſſitudo videtur ſeruãda, hinc propterea Doctores tractantes de alimentis præſtandis per patruum nepoti, paſſim loquuntur, etiam econuerſo abſque differentia ex latè congeſtis, *dicta deciſ.* 194.*part.*7. *recent.* aliàs *deciſ.*449. *Dunozett.*, Quinimò *text. in cap.*1. *de cohabitat.cleric.*, ex quo deſumitur obligatio alimentorum inter collaterales loquitur propriè de nepote erga amitam; ideòq; idem quod in præcedenti caſu dictum eſt, in pręſenti videtur firmãdum.

De auunculo erga neptem, vel nepote erga materteram neque tractatum vidi in ſpecie dotis; Pro negatiua videretur reſpondẽdum, quoniam legales obligationes non ſunt de facili extendendæ, maximè quia vbi etiam admittendus veniret intellectus (minus tamen tutus) quod textus *in d.l.ſi quis à liberis* in illis verbis (cæteroſque virilis ſexus parentes) loquatur etiam de collateralibus, vti reſtrictus ad coniunctos per virilem ſexum non debet ad alios extendi; Pro ut *text.in dicto cap.*1. *de cohabitat. clericorum* loquitur de amita non de matertera.

Verùm ex eadẽ dicta ratione pietatis, et æquitatis canonicæ, idem quod in patruo, et nepote ex fratre dictũ eſt, quoties ita benè ordinatum iudicis arbitrium poſtulat, dicendũ puto, præſertim quia cũ hodie ex iure nouiſſimo æqualis reddita ſit conditio agnatorum & cognatorum in ſucceſſione, nulla ratio poſtulat cur in onere debeant eſſe inæquales ſi ſunt æquales in commodo; Neque mirum eſt quod *text.in d.l.ſi quis à liberis*, de coniunctis per virilem ſexum tantùm loquatur, quoniam eo iure attento inæqualis erat cauſa cognatorum cũ agnatis etiam in ſucceſſionibus; Vltrà verò iſtos certum videtur, dictam obligationem ad alios collaterales non extendi.

F I L I V S.

64 QVamuis iure cautum non inueniatur filium matri ſecundo nubenti dotem præſtare debere, quinimò potius contrarium, cum iuri ciuili ſecundæ nuptiæ ſint exoſæ, multiſque ſubiectæ ſint poenis, de iure canonico non ſublatis, quatenus filiorum fauorem concernant; Ob idque filium non teneri dotare matrem probet *text.in l.*1.*§.Præterea ff. de tutel. & ration. diſtraben.*, ac firment communiter ſcribentes ex deductis *per Barboſ. in d.l.*1.*ſolut. matrim. part.*4.*numer.*137., *Surd. de alimen.tit.*1. *quæſt.*22.*n.*7.*& ſeqq.*, *Fontanell.clauſ.*5. *gloſ.*2.*num.*19.*& ſeqq.*, *Giurb. ad conſuet. Meſſan.cap.*8.*gloſ.*1.*p.*1.*n.*25. *Boſſ.de dote dicto cap.*5.*n.*35.*& ſeqq.*, *Rot. dicta deciſ.* 194.*num.*56.*par.*7. *recent.* aliàs *dec.*449. *Dunozetti Adden. ad deciſ.*460. *num.*150. *part.*4.*recent.tom.*2.

Attamen ſi mater ſit iuuenis, ac formoſa, itaut probabilis incontinentiæ timor prudentis iudicis arbitrio dignoſcatur, de duobus malis eligendum videtur minus, vt ex eadem ſuperius dicta nõ ſcripta æquitate teneatur filius illam dotare, quia ſicut pro ſubſtentatione vitæ tenetur matri pauperi ſuppeditare alimenta, ita teneri debeat ſubminiſtrare dotem pro defenſione honeſtatis *Rip. in l.*1.*ſolut. matrim.num.*82. quem ab impu-

pu-

pugnantibus defendendo ſequitur *Surd. dicta quæſt.22. ex numer.12.*, et firmant *Bald.Nouell.part.6.priuileg.16. num.5.*, *Baeza de non melior. cap.12. num.47. & ſeqq.Boſſ. dicto cap.5. num.36. Fontanell. loco citato num.24.& ſeqq.*, *Giurb.ibidem num.27.*, *Mangil.de euict.quæſt.74.n.26. Adden.ad dictam deciſ.460.part.4.recent. tom.2.num.161.& ſeqq.*, qui alios cumulant.

Collocatur tamen inter coniunctos vltimo loco filius, quamuis primum ſanguinis gradũm occupet, cum in omniũ prædictorum defectum, atque totale ſubſidium teneri debeat; Durum enim atque à ratione alienum eſſet cogere filium ad duplex præiudicium, patiendi nempè ſecundas nuptias ſibi de iure iniurioſas, ac remunerandi iniuriantem, niſi præciſa neceſſitas cui aliunde non poſſit conſuli ad id cogat; Intelligendo tamen de filio vti filio ex perſona propria, non vti hærede patris obligato ad quartam vxori pauperi, iuxtà terminos *tex.in Auth.præterea,C.vnde vir & vxor.*; Licèt enim dicta ratio ſucceſſionis contra eum vrgeat, maior tamen videtur dicta altera ratio abſurdi.

Omnia ſuperius dicta regulariter
65 procedentia in coniunctis legitimis, locum etiam habere in naturalibus tantùm, quibus ex æquitate canonica debita ſunt alimenta, plenè firmatur dicta *deciſ.30.part.7.recent. ſeù 671. Merlin.*, idque actiuè & paſſiuè, vt ſicut nempè coniuncti diuites dotant naturales inopes, ità econuerſo ratione viciſſitudinis, habito tamen reſpectu ad interuerſum ordinem cognatorum, et agnatorum, cum in baſtardis duret cognatio, ſed non agnatio vt ſupra notatum fuit.

Sed cum omnium præmiſſorum obli-
66 gatio, excepto patre, vel (iuxta vnam opinionem) auo paterno immediato, ſit ſubſidiaria, et quatenus ita neceſſitas poſtulet; Hinc proindè crederem ipſis ita proteſtantibus, ac opponentibus, conſultum eſſe, vt dotem dare poſſint reuocabiliter, quatenus nempè duret neceſſitas, itaut ſuperuenientibus bonis ipſimet mulieri vel patri, ſeù alteri cuius proximior ſit cauſa ſeu obligatio dotandi, licitum ſit dotanti, vel ad bona ſua habere regreſſum, vel agere pro reintegratione; Sicuti enim obligatus ad alimenta non tenetur perpetuò, niſi quatenus duret neceſſitas, ita à pari; Et quẽadmodum omnis dotans vt ſupra, excepto caſu, quo dos ſuccedat loco legitimę poteſt ſibi conſulere de pacto reuerſiuo poſt ſolutum matrimonium, quia tunc ceſſat cauſa dotandi, ità pariter eo conſtante quando eadem ratio ceſſantis neceſſitatis viget; Dari enim aliàs frequẽter poterit caſus, vt patre de tempore nubilis ætatis puellæ exiſtente inope, cogantur remotiores coniuncti dotare, atque deinde ſuperuenientibus paternis diuitijs duplicatam ſuperfluam dotem conſequatur; Vel frequentius, vt habens matrem diuitem cogat auum paternum, vel alium paternæ lineæ aſcendentem ad dotem ſubſidiariam ex debito charitatis, paulo autem poſt, matre moriente ditior fiat ipſa dotata, quàm dotans, hæc autem repugnant rationi æquitatis, et charitatis, in qua obligatio ſubſidiaria fundata eſt, ergo non videtur, cur talis dotans non poſſit ſuæ indemnitati conſulere, vt etiam aduertitur infra *diſc.145.*

DE ALIIS EXTRANEIS.

67 Seruandus eſt ordo prædictus vbi de dote iuxtà ſolam rationem ſanguinis, vel pietatis agi contingat; Receditur tamẽ ab eo ex accidentibus, quæ plura contingere poſſunt, vt remotior, vel extraneus prius quàm proximior ad dotẽ teneatur. Primus igitur caſus eſt in puella per aliquẽ arrogata, vel legitimè adoptata, quia ſi ius legitimę & alimẽtorum habet in bonis adoptantis ad inſtar filij legitimi, et naturalis ex deductis *per Boſſ. de Alim. cap.5. num.242. & per Merlin.de legitim.lib.1. tit.2. qu.2.*, hinc proindè tanquam pater tenetur ante alios dotare, ſola verò quęſtio eſſe poteſt inter patrem naturalem, et adoptiuum, eaque terminanda iuxtà terminos legitimæ.

Secundus caſus eſt, vbi alicui ab inte-
68 ſtato mulier eſſet ſucceſſura, ſed remotior agnatus eam excludit, tunc enim licèt defunctus non ſit ex obligatis dotare, attamen videtur quod excludens ex quadam æquitate mulierem excluſam dotare debeat, vt ponderat *Mantic. de tacit.lib.12 tit.16.num vlt.*; Ad quod cõ-

ferunt notata per *Harthman.Piſtor.lib.3. quæſt.Iur.37., et Roſenthal.de feud.cap.7. concluſ.47.*,vbi habetur,agnatum quamuis remotum in feudo ſuccedentem,de æquitate teneri in ſubſidium dotare fœminam à feudi ſucceſſione excluſam, de quo etiam *infra diſ.* 146.

Imo & Dominum, cui feudum ob vl-
69 timi maſculi deficientiam apertum eſt ad idem onus erga fœminam in ſubſidiũ ex charitate teneri, firmant mox allegati; Et in Regnis vtriuſque Siciliæ ſufficit, vbi fœmina eſſet in feudo ſucceſſura,vt per maſculum excludentem ſit dotanda de paragio habetur apud *Amat. variar.reſolut.cap.2.lib.2.* cum alijs infra *dicto diſc.* 146. licèt illud ius ex Conſtitutione Regni quæ incipit, *In aliquibus* non ſit verificabile, niſi in fratre, et nepote ex fratre, vel ad ſummum in patruo, non vltra.

Tertius caſus eſt in occiſore patris,qui vltra pœnam criminalem, loco damno-
70 rum & intereſſe ciuiliter tenetur ad dotandas filias occiſi *Plot. inter conſ. crim. diuerſ.73.num.53.lib.1., & de in litem iuran.* §. 41.*num.8 Ludouic. deciſ. Lucen. 62.nu.28.Farinac.de homicid.quæſt.119. num.* 105., Atq; iſte tanquam occupans locum patris ſecũdo loco ad inſtar hæredis eiuſdem ante alios videtur ſituãdus; Taxatio autem, et àn ad totam dotẽ vel ad partem teneatur, pendet ab arbitrio iudicis, inſpecta ætate, valetudine, induſtria, alijſque circunſtantijs occiſi, ex deductis per *Farinac. vbi ſupra ex num.* 133.

Quartus caſus eſt in deflorãte puellam,
71 qui eam vel in vxorem ducere, vel dotare tenetur ex diſpoſitione *tex.in c.1.de adulter.in* ſexto;Quomodo autem ſtuprũ probetur, et de illius materia hic non agitur, vtpotè extrà materiam, ſed videri poteſt apud *Farinac. de delict. carnis quæſt.* 147.*ex num.97., Fontanell. clauſ 5.glo.5.par. 1. & 2., Cancer. lib. 3. variar.cap.11.de Sponſal.ex nu.25., Boſſ. de matrim.cap.1.ex num.17. & 97. Theſaur.deciſ.3., Rot.deciſ 74.poſt primum volum. conſ. Farinac., quæ eſt Peniæ 74. iuxtà Lugdunenſem, & 54.iuxtà Venetã*; Solumque aliqua practicabilia notabiliora ſtrictè circa materiam dotis, hic adnotaſſe ſufficiat.

Primò igitur notandum. quod quid-
72 quid rigor literæ textus *in dicto cap.* 1. importare videatur, Attamen eius diſpoſitio, non copulatiuè, ſed alternatiuè intelligenda venit, vt nempè non teneatur ſtuprator præcisè ducere, neq; ad id cogi poſſit, ſed ſit in eius arbitrio, non ducere, ſed dotare, quod etiam eſt in arbitrio puellæ, quæ poteſt recuſando ſtupratorem in virum, cogere illum ad dotem, *Farinac.vbi ſupra n.98.& 105., Fontanell. n.8.& 11., Boſſ n.23.Rota dicta deciſ. 74. num. 3. coram Penia vbi cæteri.*

Secundo quamuis plerique ſcribentes,
73 præſertim *Diaz in praxi crim. can. cap. 83.verbo Stuprum num.8., Cancer. dicto cap.11.num.22.& 24., Peguer. deciſ 42. ex num. 5., Boſſ.num.24.* velint, ſtupratorem non teneri ad totam dotem, ſed ſolum ad illud plus, quod pro defectu deflorationis compenſando,neceſſarium ſit ad ęquales nuptias inueniendas,quaſi quod non exinde liberetur pater ab eo onere, quod haberet ſi filia deflora ta nõ eſſet, Ac propterea ſi ducere eligat,ſibi dos congrua, quæ aliàs pro incorrupta conſtituenda erat ſit præſtanda.

Contrarium tamen, ſaltem in foro
74 fori, verius videtur, quia ſi eligit ducere, debet eam indotatam habere, quinimò & congruam dotem ei conſtituere; Si verò eligit dotare, totam dotem neceſſariam præſtare debet quamuis exceſſiuam,ac ſolito maiorem propter dictum corruptionis defectum compenſandum; Et ſic primus caſus in hoc differt à ſecũdo, quod primo ad ſolam dotem congruã perindè ac ſi virgo eſſet teneatur, ſecundò autem etiam ad exceſſiuam, vt ex mente *Canoniſtarum in eodem cap.* 1. *Couarr.in 4.decret.par.2.cap.6.* §.*8 n.15. Farinac.vbi ſupra num. 129. Menoch. de arbitrar.caſu 188.num.18.& ſeqq., Fontanell.num.16., Rot.dicta dec. 74 coram Penia num.3., Giurb. ad conſuetu. cap. 3. gloſ.7.par.1.num.31.*, Vbi quod tenetur etiam ad eum exceſſum, qui neceſſarius eſt pro ſupplendo defectũ corruptionis; Pater enim in compenſationem paſſæ iniuriæ, releuatur ab hoc onere, quod propterea in ſtupratore non eſt ſubſidiarium, ſed ſimpliciter debitum, etiamſi ſtuprata ſit aliunde prouiſa, Atque circa obligationem dicti exceſſus non diſplicet conſideratio *Couarr.vbi ſupra*, quod ſi ſtu-

ſi ſtuprator eſt æqualis, et velit eam ducere, puella verò vel eius pater ſine causa recuſat, teneatur tantum ad dotẽ congruam, ad quam teneretur, ſi ipſe duceret, cum ceſſante iuſta cauſa recuſandi, non videatur culpa recuſantis remuneranda.

Tertio non poſſe mulierem ſtupratã habentem patrem remittere ſtupratori hoc ius petendi dotem, cum pœna 75 impoſita ſit in compenſationem iniuriæ irrogatæ nedum ipſi, ſed parenti, *Farinac.num.*117., *Fontanell.num.*19., *Theſaur.dicta deciſ.*3.; Quod ego puto ampliandum, vt nedum expreſsè, ac directè id fieri valeat, ſed nec etiam tacitè, ac indirectè, puta fatendo ſe non inuitam, vel ſeductam, ſed ſpontaneè defloratam, maximè vbi probabilis ſubeſt ſuſpicio coactionis, vel ſeductionis, quia niſi confeſſio adminiculis fulciatur, non videtur apta præiudicare tertio qualis eſt pater.

Et quamuis pater huiuſmodi confeſſione accedente, videatur etiam ab onere dotandi liberatus ob filiæ turpitudinem ab ipſa confeſſatam, attamen ſi ea non habet aliundè, remanet adhuc patri onus alimentorum, cuius reſpectu fraudari poteſt, et hoc in ordine ad patrẽ; In ordine verò ad alios dotantes, cum omnium onus ſit ſubſidiarium, ſi mulier tacitè, vel expreſsè ſtupratori hoc onus remittat, vtique priuata remanet iure petendi dotem ab alijs, quia ſubſidium non meretur, quæ habens aliunde prouiſionem, illam ſpernit, vel facto proprio amittit, vt infra in materia *Auth. Res quæ diſc.* 145.

76 Quartò ſentiunt plerique, defloratam etiam ante nuptias dotem petere, et cõſequi poſſe, imò & ſi nullas contrahat *Lup.de illegit.comment.*1.§.5.*num.*12., *latè Cancer. dicto cap.* 11. *ex num.* 133. *& Boſſ.dicto cap.*1.*ex num.* 106.; Alij verò tenent hoc onus eſſe conditionale, quia cum tex. loquatur de dote, non datur hæc ſine matrimonio, *plenè Borgnin. dec.* 10. *num.*38.*par.*3.*& in repertor. deciſionum* verbo *Matrimonium nu.* 7. *Farinac. num.* 123., *Baiard. ad Clar.* §.*ſtuprum num.*24., *Fontanell. ex num.* 86. *vbi* prudenter ac piè temperat hanc ſecundam ſententiam, vt intelligenda veniat reſpectu exactionis, non autem conſtitutionis ac depoſiti, ad quæ firmat ſtupratorem incontinenti cogi poſſe, nè cum ſtuprata occaſionem nubẽdi habeat, cogatur ſuſcipere litem, ob quam certè nunquam virum inueniret.

Hæc autem ſententia ità temperata, rationi, et æquitati videtur magis conſentanea, proindeque in foro amplectẽda, vt aliquando vidi practicatum; Durum enim eſſet vt mulier deflorata, quæ poſtmodum de nuptijs non curat, vt fortè liberam, ac luxurioſam vitam ducat, iſtud magnum præmium deflorationis conſequatur; Pœna ſiquidem ita rigoroſa per canones ſtupratori adiecta eſt, non pro fœminæ præmio, ſed pro reſtauranda fama, et iniuria tam ipſius quàm parentum, et conſanguineorum quibus ex futuro matrimonio rectè conſulitur; Neq; valet ratio *Boſſij n.*110., quod cum de facili puella ob iſtum defectum non inueniat virum, ſequeretur inconueniens, quod ſtuprator impunitus remaneret, Tum quia iſte caſus non eſt contingibilis, dum iuxtà notiſſimam praxim, exceſſus dotis de facili ſanat iſtã plagam, Tum etiam quia non deſunt alia remedia, cũ quibus futuræ honeſtati, ac parentũ famæ cõſuli poteſt, per ingreſsũ nẽpè in Monaſteriũ vel Conſeruatoriũ.

Benè verum, quod ſi deflorata vitam liberam ducere eligat, non per hoc ſtuprator omninò immunis à pœna remanere debebit, ſed æſtimationem paſſæ iniuriæ mulieri, prudentis iudicis arbitrio ex facti circunſtantijs regulando ſoluere; Prout ſi hæc nolens ingredi Monaſterium, alium viuendi modum honeſtum ad inſtar Biguinarum, ſeu Bizogharum eligat, tunc loco dotis, ad quandam annuam ſubuentionem iudicis arbitrio præſtandam cogendus vide-
77 tur; Sed ſi parentes, vel conſanguinei non expectata dote conſequenda à ſtupratore, puellam ſtupratam collocent, ac dotent, non per hoc remanet ipſe liberatus ab obligatione, vt probant *Cancer.par.*3.*variar.cap.*11.*num.*22.,*& ſeq.*, *Fontanell.de pact.clauſ.*5.*par.*1.*nu.*107., *Bottiglier. de ſucceſſ. ab inteſta. theorem.* 21.*num.*8.*Boſſi.dicto cap.*11.*num.*100. *& ſeqq.*; Solumq; iſto caſu intraret quæſtio, àn hæc alia dos præſtanda per ſtupratorem, cedat commodo mulieris, vel dotantis, qui animo repetendi ità dediſſe

cenſeatur, de quo alibi agitur.

Quintò, ſi ſtuprator ſit filius familias
78 non habens vnde dotare, pater verò ſtupratoris ſit idoneus, tunc videtur patrem poſſe cogi ad præbendam dotem prædictam imputandã in filij legitimã vt refert deciſum *Faber. in Cod. lib. 4. tit. 9. definitione* 3. eoq; relato *Paſchal. de patr. poteſt. par. 2. cap. 3. nu. 53.*, quod non eſt à ratione alienum, quoniã ſi aliqui volunt, licèt minus probabiliter, poſſe fiſcum à patre pro filij viuentis delicto legitimam capere, fortius æquitas ſuggerit, vt pater ad huiuſmodi præuentiuam legitimæ partem teneatur, æquitate tamen ſuadente iuxtà prudentis iudicis arbitrium ac attentis facti circunſtãtijs, itaut pro exercenda æquitate cum muliercula, non exerceatur iniquitas cum patre, qui fortè familia grauatus magnum ex hoc onere præiudicium pateretur; Vel niſi ipſemet filius familias ſtuprator filios haberet, quia tunc ſicut fiſco in caſibus aliàs permiſſis auocatio legitimæ denegatur iuxtà deducta apud *Surdum dec. 167. & 314.*, itá à pari videtur de hac circunſtantia per iudicem prudentem ratio habenda.

Sexto tandem obſeruandum eſt hæc
79 omnia procedere in virgine honeſta coacta, vel ſeducta, non autem in voluntariè ſe proſtituente; Verùm tam virginitas, quàm honeſtas, ac ſeductio in dubio præſumuntur, *Rot. dicta deciſ. 74. & alij vbi ſupra* apud quos de alijs ad materiam videri poteſt; De taxatione autem huius dotis habetur *infra diſc.* 144. vbi de hac materia taxæ.

Raptor etiam puellæ inter alias pœ-
80 nas hanc incurrit, vt dotare raptam teneatur, ſiue ducat in vxorem, ſiue non *Farinac. quæſt. 145. num. 17.*, *Cancer. dicto cap. 11. num. 24.*, *Fontanell. dicta clauſ. 5. glo. 6. num. 1.*, *Boſſ. cap. 13. nu 41. Barboſ. Iun. in collectan. ad Sac. Conc. Trident. ſeſſ. 24. de reform. cap. 6.*, atq; iſte caſus eiſdem terminis, quibus præcedens eſt regulandus in omnibus, et quando ſit raptus in ſua materia ſub tit. de matrim.

Poſt iſtos, inter extraneos dotantes
81 ſituant Doctores vaſallum concurrere debentem in dotatione filiæ, vel ſororis Domini, et ſocium in dote filiarum ſocij, Sed incongruè iſti dicuntur dotantes, ſiquidem vaſallus non dotat Dominam, vel filiam Domini, ſed tantum dotanti præſtat adiutorium, ſeu contributionem pro dote; Prout ſocius non dotat filiam ſocij, ſed pati tenetur conſocium ex re communi hanc impenſam poſſe detrahere, ideò cum vtriuſque caſus explicatio longam inſpectionem poſtu et, atq; reuera materiam dotis non percutiat, ſed potius illam ſocietatis, ac fructuum feudi, propterea de adiutorio debito per vaſallos videri poterunt *Fontanell. dicta clauſ. 5. glo. 4. ex num. 13.*, *Paſchal. de patr. poteſt. par. 4. quæſt. 10. num. 27.*, *Capobl. de Baron. pragmat. 1. ex num. 86.*, *Giurb. ad conſuetud. dicta glo 3. cap. 3.*, *Franch. deciſ. 42. & 215.*, *Thor. in Compend. dec. verbo adiutorium Caponius ſoluto matrimonio quæſt.* ....; It de ſocio cõtribuente *Fontanell. dicta glo. 4. ex nu. 1.*, *Felic. de ſocieta. cap. 26.*, *Menoch. conſ. 375.*, *Surd. conſ. 488. & 534.*, *Thomat. deciſ. 64.*, *Gratian. diſcept. 143. num. 14. & 904. num. 16.*, *Caponius vbi ſupra, latè Michalor. de fratribus par. 2. cap. 28. Boſſ. de Dot. c. 5. n. 103. cum ſeq.*, qui ad ſaturitatẽ allegant alios materia tractãtes.

Collocat etiam tutorem in numero dotantium *Fontanella clauſ. 5. glo. 7. n. 1.*
82 *& ſeq.*, ſed re vera hic talis immeritò dicitur; Licèt enim tutor, et curator obligatus ad omnia ea, quæ pupilli, vel minoris rectam adminiſtrationem reſpiciunt, teneatur congruo tempore puellam ſub eius cura exiſtentem congruè collocare, non tamen tenetur de ſuo dotare, ideoq; ad dotandum obligatus dici non poteſt, eiuſque obligatio potius dignam puellæ collocationem pro ſuo munere, quàm dotandi obligationem percutit.

Item inter dotare obligatos conſti-
83 tui ſolet eadem mulier, quæ facultatibus idonea & abſque dote nupta ſe dotare compelli valeat, quod tamen cadit ſub materia ſeù quæſtione, àn mulier ſimpliciter nubendo cenſeatur omnia eius bona dediſſe in dotem, vel ad ſe dotandum cogi poſſit, de qua videri poterunt *Barbat. de Diuiſ. fruc. par. 2. cap. 3. à num. 88 cum ſeq. Boſſ. de Dot. cap. 8. n. 86.*

Omnes præfati dicuntur dotare obligati ex diſpoſitione iuris; Adeſt verò etiam obligatio dotãdi reſultans ex diſ-
84 poſitione hominis, puta ex contractu vel vltima voluntate, atq; circa iſtã certa

regula

regula generalis tradi non poteſt, cum totum pendeat ex facto, et qualitate diſpoſitionis; Solumq; de quatuor principaliter dubitari contingit, et in quibus conſiſtit ferè tota materia dotis debitæ ex diſpoſitione hominis; Primò nempè an diſpoſitio ordinata pro matrimonio carnali debeat ſortiri effectũ pro ſpirituali, vel è contra. Secundo an eadem ſuffragetur iam nuptis pro eiſdẽ, vel vlterioribus nuptijs. Tertio àn & quando diſpoſitiones iſtæ ſint puræ, vel conditionales, ad quamplures effectus inde reſultantes; Et quarto àn conditiones huiuſmodi diſpoſitionibus adiectæ ſint attendendæ, vel potius eis reiectis dos peti valeat de quibus in ſuis locis.

85 Inter dotes autem debitas ex diſpoſitione hominis, frequens eſt illa, quæ puellis in præmium famulatus promitti ſolet; Circa quam illud notandum eſt quod ex *Nauarr. obſeruat Sanchez de matrim. lib. 4. diſput. 24. num. 12.*, quod ancilla, cui ſub conditione honeſti ſeruitij per nouennium promittitur dos centum ſcutorum, ſi expleto nouennio, et conſtituta ſupra ætatem annorum 25. ſe proſtituat, adhuc petat dotem, Tum quia promittens fuit in mora tradendi ancillam viro, cum iam annos 25. expleuiſſet, Tum etiam quia conditio honeſtatis intelligitur durante nouennio, et non vltra, per lapſum enim temporis præfiniti purificata eſt conditio obligationis, per quam perfectum ac irreuocabile ius quæſitum fuit ancillæ, de cuius honeſtate poſt adimpletam conditionẽ, non pertinet ad dominum quærere.

Qua ratione attenta non puto curandũ fore, àn puella dictã ætatẽ 25. annorũ exceſſerit, necnè, quia cum dos debita ſit ex cauſa onerosa, et tanquam præmiũ ſeruitij, non autem ex charitate, vel benignitate legis, hinc proindè corrupta pudicitia non videtur apta ad tollendũ ius quæſitum, niſi ad limites pacti, ac adiectæ conditionis; Quinimò ſi conditione durante ancilla ex muliebri facilitate, quæ maior, ac frequentior eſt in his puellis alieno ſeruitio addictis, ſtuprum patiatur, vel aliàs durãte tempore conuento è domini domo ac ſeruitio diſcedat, neq; videtur præmio famulatus in totum priuanda, quoties dos, quæ in fine ſeruitij promiſſa eſt, adæquat probabiliter illam ſummam, quam conuenti temporis ſalarium conſuetum conſtitueret, quia tunc conditio non videtur adiecta ſubſtãtiæ, ſed executioni ſeu ſolutioni, cum in ſingulos dies, menſes, et annos ancilla inſeruiens ius ad mercedem quæſierit, vnde propterea illi debita erit rata temporis decurſi, non obſtãte quacumque captioſa conditione, quæ per verſutos de pauperum ſanguine, ac labore viuere, & impinguari cupientes, adiecta ſit cum ſimplici muliercula ad hæc non aduertente; Maximè quia puellæ ſe alieno famulatui ſub ſpe dotis addicentes, vt plurimum ſunt ætate minores, quibus ſaltem ex capite reſtitutionis in integrum eſt ſuccurrendum; Secus autem ſi dos poſt completum ſeruitium, aliaſque ſeruatas conditiones promiſſa eſſet exceſſiua, atq; mercedis conſuetam quantitatẽ longè excederet, tunc enim quia domini commodum in conſequendo gratuitum ſeruitium ab ancilla conditionem non implente compenſatur cũ onere, cui ſubiacet ſoluendi maiorem ſummam quatenus conditio impleatur, et èconuersò hoc onus ſeu periculum compenſatur cum lucro reportandi maius emolumentũ, idcircò videtur in caſu inobſeruantiæ in totum repellenda, quia conditio prædicta videtur pars pretij, cum quo dotis quantitas aliàs non debita compenſatur; Neq; ratio poſtulat, vt dominus, qui ſuſcipit incommodũ præſtandi dotem exceſſiuam poſt impletam conditionem, non debeat ſentire commodum ex conditionis non implemẽto reſultans, et ſic è contra ad regulam tex. vulgaris *in l. ſecundum naturam ff. de regul. iur.*; Quare materia tota reſidere videtur in prudentis iudicis arbitrio regulando ex facti circunſtantijs, et an cõmodum ſit proportionatum periculo, et èconträ.

86 Sed quemadmodum parentes, aliaſq; perſonas hic recenſitas, quamuis inuitas cogi poſſe ad dotandas fœminas dictum fuit, An èconuersò fœminę quamuis inuitæ cogi valeant ad dotem recipiendam, ad effectum vt tanquam dotatæ arceantur à ſucceſſionibus, alijſque commodis, in quibus dotatio præiudicat, habetur in materia feudorum ſuper excluſione dotatæ ob non dotatam.

Ordo autem prædictus in dotandi obli-

87 obligatione firmatus, nèdum prodeſt circa dote n conſtituendam, vt prius ab vno quã ab altero peti poſſit vel debeat, quod ſæpè diſcuti contingit vbi adſunt fideicommiſſa maiorum, vt ad materiam *Auth. res quæ C. commun. delegat. infra diſc.* 145. ſed etiam quoad dotes conſtitutas, àn ſcilicet conſtitutio facta per remotiorem cenſeatur facta fideiuſſorio nomine proximioris, cui prius onus incumbit, et in ſubſidium quatenus ille non impleat munus ſuum, ſeù animo ab eo repetendi de quo *diſ.* 153. *& ſeq.*

IPSÆ PVELLÆ DOTANDÆ.

QVò verò ad alium ordinem tenendum inter plures dotandas, cum parum frequentes in foro ſint iſtæ quæſtiones, ideo non mirum ſi rari ſunt eam tractantes, dum neminem adhuc videre licuit de illo ſpecialiter differentẽ;
88 Impoſſibile ſiquidem eſt, ob copioſum ſcribentium exercitum in huiuſmodi preſertim inſolitis materijs, ſingulorum dignoſcere eruditiones, ac induidua, quorum notitia ſæpè ſæpius partus eſt caſus, & fortunæ; Verùm quia ob quæſtionis poſſibilem contingibilitatem hęc inſpectio non videtur ſpernenda, imò quominus agitata eò magis tractanda, idcircò ad illius determinationem erit procedendum per regulas, ad quas in ſubſidium ſpecialium deciſionum eſt
89 recurrendum, exemplo maiorum noſtrorum, qui legis caſu deficiente, ità tot quæſtiones nobis deciſas reliquerunt; Quoniam autem aſſignare determinatã prælationis regulam in ſingulis eſt impoſſibile, nam infinitæ ſunt ſingulares
90 conditiones, quas adhunc effectum penſare debemus, proindèque ſub arte non cadunt *Præpoſit. in c. non ſatis 86. diſtinct. n.* 21. *Surd. de aliment. lib.* 1. *quæſt.* 92. *n.* 1. Hinc proinde plures caſus diſtinctè conſiderare oportet, ex quorum determinatione in ſimilibus iudex arbitrium poterit regulare.

Octo igitur caſus veniunt diſtinguẽ-
91 di, Primus eſt in patre viuente; Secũdus in hæreditate paterna; Tertius in fideicommiſſo antiquo; Quartus in alijs coniunctis ex pietate obligatis; Quintus in dote debita vni ex pluribus determinatis perſonis ex hominis diſpoſitione; Sextus in debitis ex eadem hominis diſpoſitione pluribus incertis de certis; Septimus in pluribus incertis de incertis; Et octauus in dote pœnali debita per ſtupratorem, vel raptorem.

Primo caſus ſubdiſtinguendus eſt inter patrẽ facultatibus idoneũ ad omnium filiarum congruam dotem ſuppedi-
92 tandam, et patrem minus idoneum, qui vnam vel plures, ſed non omnes dignè prouidere poteſt; Vbi omnibus poteſt eſſe prouiſum, modica ſubeſt occaſio litium quæ frequentius à paupertate inter coniunctos generantur, ideòque cũ omnes ſint de ſuo iure tutæ, itaut ſola controuerſia ſit ordinis, non videretur ita coanguſtandum arbitrium patris, de quo lex valdè confidit, vt malum conſilium pro filijs non capiat; Cæterum ſi pater aliqua iuſta ratione ductus, præfati ordinis turbationem congruam putauerit, quia nempè prompta ſe offerat occaſio, quæ omiſſa non de facili inueniretur ſimilis, benè collocandi ſecundogenitam, quàm ob aliquas animi, vel corporis dotes vir qualificatus petat, Vel quia ſecundogenita ab aliquod accidẽs honeſtatis periculo ſit magis ſubiecta, itaut eius collocatio celeritatem deſideret, tunc irrationabile videretur arctare patrem ad ſeruandum ordinem natiuitatis, cum ſatis incommoda frequentius reddatur duarum filiarum eodem tempore collocatio, proindèque in concurſu præferenda eſt illa, cuius nuptiarum dilatio iuxtà facti circũſtantias maius præiudicium eſt paratura; Atq; inter probabiles ordinis mutãdi rationes rectè ſituanda videtur ea, quæ ipſiuſmet
93 primogenitæ fauorem, ac maiorem dilectionem percutit, quia nempè feudatarius maſculis carens ſecundogenitam prius maritando, velit primogenitæ in capillo exiſtenti feudorum ſucceſſionem præſeruare, iuxtà ea quæ habentur ſub *tit. de feud. diſc.* 14. vel ſimiliter, quare iuſta cauſa accedente videtur paterno arbitrio deferendum.

Si verò facti circunſtantiæ nullæ concurrant huiuſmodi ordinis interuerſionem iuſtè ſuadentes, contrarium regulariter dicendum videtur, vt nempè rectè ſe opponat primogenita, ſuæque dotis priorem conſtitutionem petat, Tum ex regula, vt qui prior eſt in tẽpore potior

ſit

ſit in iure, Tũ ex altera, quod antiquior eſt obligatio patris erga primogenitã, ideóq; prius exoluenda, quas iuris regulas
94 in ſimilibus terminis concurſus alimentorũ inter patrem & filium attendendas eſſe rectè admonet *Surd. in eo tractatu tit. 1. quæſt. 94. n. 14. & 15.*; Et in præciſis terminis noſtris concurſus plurimum filiarum ad dotem firmauit *Rota coram Otthobono deciſ. 15. num. 20. & ſeqq.*; Licèt enim regulæ prædictæ de iuris cenſura neutri ex dictis caſibus videãtur applicabiles, quoniam prioritas tẽporis, vel obligationis attendenda eſt inter hypothecarios, ſecus autem inter perſonales, quales cenſendi ſunt agentes pro dote, vel alimentis officio iudicis; Attamen, vel à paritate rationis, vel ità naturali dictamine, ac æquitate ſuadente, rectè videntur intrare, nam cum primogenita ab inſtanti natiuitatis ius ad dotem prioremque collocationem contra patrem quodammodo quæſijſſe dicatur, iniuſtum videtur, vt per ſequentium filiarum natiuitatem tale ius quæſitum ſibi tollatur, vt in ſimilibus terminis alimentorum *ex Præpoſ. in c. cum haberet num. 7. de eo qui dux. in vxor.* obſeruat *Surd. dicta quæſt. 94. num. 14. in fine*, et in terminis noſtris *Otthobon. vbi ſupra*; Et ſicuti primogenituræ priuilegium in Regnorum, feudorum, vel primogeniorum ſucceſſionibus à natura conceſſum facto parentis regulariter tolli non poteſt, ita neq; videtur iſtud auferendum, cum iuſta cauſa ceſſante, negari non poſſit ordinis peruerſionem primogenitæ ſatis præiudicialem fore, tam ratione iniuriæ, quà quodammodo affici videtur, quàm ex eo quod multa interim cõtingere poſſunt ob quæ ſuum ius certum ac tutum, reddi poteſt dubium, vel diminutum.

Vbi verò non eſt omnibus conſultum, quia nempe paterna ſubſtantia idonea eſt dignæ collocationi aliquarum, ſed non omnium filiarum, tunc minus du-
95 bitandum eſt ordinem omninò ſeruandum eſſe, quia maius eſt præiudicium ex illius turbatione reſultans; Verùm alia difficultas eſt, an filiæ valeant ſe opponere maioris natu dotationi, per quã, diminuta ſubſtantia paterna, non remaneat eis prouiſum, ac inſtare pro æquali bonorum diſtributione; Et verius videtur per huiuſmodi oppoſitionem non eſſe impediẽdam dotationem primogenitæ, quoniã ſicut filij ratione legitimæ, quam in bonis patris poſſunt ſperare, ceſſante caſu puræ diſſipationis, non ſe opponunt alienationibus vel hypothecis per patrem contrahendis, ita à pari non videtur licitum eſſe huiuſmodi dotis cõſtitutioni tanquam iuſtiſſimæ alienationi ſe opponere, neque inducenda ſunt onera, vel reſtrictiones vbi lex non induxit, cum igitur lex alijs filijs aduerſus dotem vni filiæ conſtitutam aliud remedium non tribuerit, quàm illud reuocationis ad menſuram legitimæ per actionem de inofficioſa dote, hinc proindè id eis debet ſufficere; Et quidẽ eſſet inducere quoddã indirectũ vinculũ viduitatis, quia ſi facta proportionabili aſſignatione, illa portio dignis nuptijs non ſufficeret, tũc vel indignas nuptias, vel viduitatem omnes filiæ ità pati tenerentur, quorum vtrumque eſt abſurdum; Conſulendum igitur videtur de præſenti illis, quarum honeſtas conſilium petit, neq; pro alijs, quæ poſſunt expectare, deſperanda eſt Diuina prouidentia, cuius beneficio, vel pater ditari poterit, vel multa interim contingere, ob quæ illis etiam prouideatur, ſaltem implorando iudicis officium contra alios coniunctos in patris defectum obligatos; Sanctius enim eſt aliquas de præſenti prouidere, ſperando pro alijs prouidentiam Diuinam, quàm hac deſperata, omnes relinquere non prouiſas, vt ex duobus malis quod minus eſt eligatur, arbitrio tamen prudentis iudicis ex facti circunſtantijs regulando, in quo tota hæc materia repoſita videtur.

Secundò caſu concurſus ad hæreditatem patris defuncti, attentis terminis iuris communis nulla ſupereſt difficul-
96 tas, quia cum filiabus ius legitimæ ſucceſſionis delatum ſit, quælibet eſſe debet ſua portione contenta, qua non ſufficiẽte, curet aliunde ſibi prouidere, ab inſtanti etenim mortis paternæ ius cuiuſlibet quæſitum eſt in ſua portione, quam altera ſoror tollere non poteſt, atque iſto caſu intrant potius termini familiæ erciſcundæ, vt ſingulæ propria bona dignoſcant, quàm termini dotis conſtituendæ.

Difficultas autem eſſe poſſet in termi-

nis Statuti excludentis fœminas ſimpliciter à ſucceſſione, itaut remaneant patri extraneæ, reſeruato tantum iure dotationis, Et tunc ſi hæreditas eſt omnibus idonea, itaut ſola controuerſia ſit ordinis, videtur dicendum idem, quod in prima parte caſus præcedentis; Si verò hæreditas non ſufficit, et tunc quia non valentibus hæredibus patris cõgruè dotare, ius eſt fœminis aſpirandi ad virilem perindè, ac ſi eſſent maſculi, idcircò videtur cuilibet ſua virilis aſſignanda juxtà terminos iuris communis, ceſſat enim ratio in præcedenti caſu ponderata, nempè vt non ſit prohibendum patri qui liberam habet ſuarum rerum adminiſtrationem, et arbitrium nè de bonis ſuis in cauſam adeò iuſtam diſponere valeat, Ac etiam quia ceſſat ſpes vt pater poſſit interim ditari, vel diuinæ prouidentiæ beneficio aſſequi modum prouidendi, ac etiam quia patre defuncto ęqualis facta eſt cauſa omnium filiorum.

Tertius eſt caſus plurium cõcurrentiũ ad fideicommiſſum antiquum, et tunc ſi bona omnibus non ſufficiunt, videtur
97 reſpectu plurium eiuſdem grauati filiarum decidendus vt primus; Siquidem grauatus donec reſtituendi conditio purificetur, iuxtà veriorem ſententiam dicitur bonorum fideicommiſſariorum verus dominus, veruſque poſſeſſor *l. ſi ij, et l. filius hæredes ff. de vſu & vſufruct. Peregrin. de fideicommiſſ. artic.* 4 *num.* 6., *Molin. de primogen. lib.* 1. *cap.* 19. *numer.* 4. *& ſeqq. Rota deciſ.* 200. *numer.* 13. *part.* 5. *recent.*, et pluries *ſub tit. de fideicommiſſis & ſub tit. de feud. ad Bullam Baron.*; In hoc autem dominium prædictum ab eo rei propriæ differt, quod non habet eam liberam alienandi, et diſponendi facultatem, quam de ſuis bonis habet, præterquam in caſibus, in quibus alienare, vel diſponere de iure ſit permiſſum; Vndè cum in cauſam dotandi propriam filiam parenti grauato permiſſum ſit bona fideicommiſſaria alienare, vt in locis proximè citatis, idcircò tali caſu bona fideicommiſſaria cenſenda erunt tanquam propria patris grauati, atq; idem quod in bonis eius liberis eſt ſuperius dictum, videtur pariter hic dicendum; Sicuti etenim ſi auus, vel alius aſcendens fideicommiſſi ordinator viueret, eundem ordinem teneretur ſeruare, ità in præſenti.

Verùm ſi fœminæ concurrentes ſint diuerſæ lineæ ſeù ordinis, videtur attendendus ordo ſuccedendi, vt nempè illa fœmina debeat prius dotari quæ ſi fuiſſet maſculus prius quàm altera in fideicommiſſo ſucceſſiſſet, ex iam dicta ratione, quod ius per temporis prioritatem prius natæ quæſitum tolli non debet per ſubſequentem alterius natiuitatem; Et quemadmodum ſi obuentis bonis in primo vocatum cum facultate diſponendi in certis caſibus, ſequẽs in gradu conquæri non poteſt, ſi præcedens in cauſam licitam alienat, vt contingit quãdo intraret Bulla Baronum ita à pari, Vnde propterea ſoror, vel filia fideicommiſſarij prædeceſſoris præferenda videtur filiæ fideicommiſſarij actu poſſidentis, ſi ea nata ſit priuſquam fideicommiſſum huic vltimo eſſet apertum, quoniã ipſa fuiſſet maſculus illum excluſiſſet in toto ſi eſt proximior, vel ſaltem in ſua virili ſi eſſet æqualis, et ſic deinceps.

In quarto caſu plurium concurrentiũ pro dote contra alios coniunctos, ſi coniunctus ad dotem obligatus eſt omnibus idoneus, dicendum idem quod in præ-
98 cedentibus circa ordinem eſt dictum; Si verò dicta idoneitas ceſſat, attendenda venit prioritas gradus, potius enim quis ſororem, quàm neptem, vel amitam dotare debet, quamuis remotior eſſet ætate maior, quoniã charitas etiã debitum ordinem proximitatis poſtulat, vt in concurſu magis proximioribus quàm remotioribus benefacere teneamur, ex congeſtis *per Surd. de alimentis tit.* 1. *quæſt.* 93. *num.* 2. *& per tot.*; Data verò æquali proximitate, ſi ętas eſt valdè inæqualis, quia nempè vna ſit ſupra nubilẽ, neque diu valeat expectare, *iſta* prius prouidenda videtur, quàm altera, quæ poteſt expectare; Irrationabile ſiquidem videtur, vt expectanda ſit potius immatura ætas vnius, quàm non conſulendum imminenti periculo alterius; Sed ſi ambo, vel plures ſint æquè nubiles, tunc tota materia reſidet in iudicis arbitrio regulando adinſtar eorum, quæ per beneficialiſtas notari ſolent in beneficiorũ prælatione inter plures eiuſdem generis ad idem beneficium concurrentes; Ac eorum, quæ in eleemoſynarum diſtributione colliguntur per *Surd. dicta quæſt.*

*quæſt.*93., vt nempè conſulendum ſit minus prouiſæ, magiſque periculoſæ iuxtà facti circumſtantias; Si enim huiuſmodi dotis conſtitutio debita eſt officio iudicis, huius etiam erunt partes in videndo, quomodo ſuum officium debeat impartiri.

Quoad quintum caſum vnicæ dotis ex hominis diſpoſitione dandæ vni ex
99 pluribus perſonis determinatis, puta mandat Titius dari mille pro dote primæ filiæ, quæ ex filiabus Sempronij maritabitur; duæ intrant inſpectiones, vna eſt ad effectum caducationis, àn ſcilicèt diſpoſitio tanquam perſonalis de filia primo nata, ea moriente, ſeù non nubente caducetur, vel potius intelligenda ſit de filia primo nubente qualis qualis fuerit in ordine natiuitatis; Altera ſi pater poſſit in præiudicium primogenitæ maritare ſecundogenitam, vt in iſta conditio purificetur.

Circa primam *Romanus conſil.* 408. cenſuit intelligendam eſſe de prima filia in ordine natiuitatis, itaut ea non nubente legatum caducetur; Contrarium in eodem caſu indiuiduali deciſiuè tenuit *Imola conſ.* 113., et hoc verius magiſque diſponentis voluntati conforme dixit *Simon de Pret. de interpretatio. vltim. volunt. lib.* 4. *interpretat.* 1. *dubit.* 9. *num.* 14., ac plenè firmat etiam in puncto *idem conſil.* 96. & ſequuta eſt *Rota in Aſſiſien. dotis* 29. *Aprilis* 1630. *coram Veroſpio apud Gilian. ad Statut. Peruſin. deciſ.* 118. *n.* 2. *& ſeqq.*, et in allegata *dec.* 15. *Otthoboni*, quomã diſpoſitio cẽſetur potius ordinata ad vnas ex filiabus in genere intuitu patris pro eo ſubleuando, quàm intuitu ipſius nubendæ, niſi aliunde per veras probationes, ſeù vehemẽtes coniecturas conſtaret de contraria diſponentis voluntate, quo caſu videretur concurrendum in ſententiam *Romani* quando facti qualitas particularis ità ſuaderet.

Circa verò ſecundam inſpectionem ordinis, ex eiſdem rationibus, quibus dictum eſt in dote debita per patrem iudicis officio non poſſe ordinem prætermitti, videtur fortius dicendum in præſenti, vt in ſpecie dixit *Rota in dicta deciſ. Otthobon.*; Verum quando in caſus contingentia melius diſcuſſa materia, videretur fortè verior altera ſententia, quod nempè licitum eſſet patri ordinem dotandi inter filias peruertere, tunc veniret dicendum idem, in iſto caſu, quoties verſamur in dicto præſuppoſito, quod diſpoſitio non ſit perſonalis, ſed intuitu & contemplatione patris, dum relictum ab extraneo filiæ intuitu paterno nil differt à dote profectitia, ſecus ſi diſpoſitio ſit perſonalis fauore ipſius fœminæ dotandæ.

Sed ſi de facto, poſtpoſita primogenita, pater ſecundogenitam maritauerit, cũ occaſione caducationis dictum ſit regulariter iſtam diſpoſitionem non eſſe directam ad certam perſonam ſed reſpicere prioritatem nuptiarum, videtur ſecundogenitæ apertam eſſe conſequutionem legati, cum in eius perſona primùm conditio ſit purificata, firma remanente actione primogenitæ contra patrem ad quanti intereſt debitum ordinẽ peruerſum eſſe, ſi iuſta cauſa, vel excuſatione ceſſante præpoſteratio prædicta de dolo, vel culpa redargui poſſit, ſuper quo in caſus occurrentia maturius cogitandum erit.

Sexto caſu dotis debitæ pluribus incertis de certis, vt ſunt ſubſidia dotalia per Montes familiarum, aliaſque
100 diſpoſitiones diſtribuenda puellis de familia, vbi redditus ad omnium puellarum dotem non ſufficiunt, neque in teſtamento, vel fundatione particularis lex ſuper diſtributione adiecta ſit; Si aliquæ in immatura ætate conſtitutæ poſſunt commodè expectare ſubuentionem ex redditibus maturandis, aliæ verò nõ, quia earum ætas celeres nuptias deſideret, et tũc indubitatum videtur de ſubſidio promptius ægentibus prouidendum eſſe; Si verò ſunt omnes in ætate nubili, neque de proximo futuri redditus veriſimiliter ſperantur, itaut iuniores deberent diu poſt congruam ætatem nuptias expectare, et tũc data æquali indigentia, proximiores fundatoris veniunt remotioribus præferendæ, atque illæ de familia effectiua alijs de contentiua, ad inſtar fideicommiſſi; Data verò in omnibus ęqualitate, attendenda videtur, vel maior ætas, vel ea circumſtantia, ob quã maiori vrgẽte periculo, celerior in vna, quàm in altera prouiſio deſideretur pru-

dentis iudicis arbitrio regulando, adinſtar diſtributionis eleemoſynarum, vel prælationis in concurſu ad beneficia, vt ſupra.

Sed quid ſi diſpoſitio pro pluribus puellis dotandis vnica oratione ordinata ſit, vtputa mandat Titius vt ex fructibus talium bonorum dotari debeant
101 filiæ Sempronij, àn iſtæ veniant per concurſum ad fructus ſingulorum annorum à principio, itaut fructus primi anni, et ſic ſucceſſiuè æqualiter ſint aſſignandi, et cumulandi pro dote ſingularũ, vel potius primæ annualitates dandæ ſint primogenitæ donec ſumma congrua conſtituta ſit, et ſequẽtes pro ſecũdogenita, et ſic deinceps; Caſum habui in facto, atque ex præmiſſis rationibus, et auctoritatibus in primo caſu conſideratis, cenſui concurſum dictarum legatariarum non fore ſimultaneum, ſed ſucceſſiuum, ita etiam ſuadente veriſimili diſponentis voluntate, cum quilibet paterfamilias hunc ordinem in dotatione filiarum, vel coniunctarum ſeruare ſoleat; Accedente quoque obſeruantia Montium familiarum, aliorumque piorum locorum, quibus huiuſmodi dotalium ſubſidiorum diſtributio demandata eſt; Si enim ſingulorum annorum fructus in tot ratas diſtribuendi eſſent, multum tempus efflueret ad integram cuiuslibet dotem conſtituendam, vnde cõtingeret quod tertio, vel quartogenita longè antè nubilẽ haberet partem dotis otioſè depoſitam, primo autem, vel ſecũdogenita cogeretur expectare nuptias vſque ad ſenectam; Sanctius ergo videtur, vt ſeruato ordine naturæ, cui primo nata eſt conſulatur, quodque iunior ſeniori locum cedat, quam ſenior iuniorẽ admittat ad concurſum cum irreparabili præiudicio, maximè quia ſingularum annualitatum redditus commodius ad vnius tantùm fauorem inueſtiri valent, quàm ſi in plures ratas, et minutias diuidantur, et de quo caſu habetur actum ſupra *diſc.6.*

Poſito autem dicto ſucceſſiuo cõcurſu, vel ex iuris diſpoſitione, vel ex diſponẽtis pręcepto, contingit etiã dubitari, àn primogenita negligẽte exigere illas primas
102 annualitates tractu temporis redditas inexigibiles, ex quibus ſi fuiſſent exactæ ſua dos conſtitui poſſet, in præiudicium ſequentium in gradu futuras annualitates prætendere valeat; Caſum ponit in ſpecie *Rota in Romana bonorum, ſeũ vſusfructus 23. Iunij 1653. coram Zarata* vbi contra primogenitam deciditur, cum eius negligentia non debeat ſequentibus præiudicare, illarumque ius tollere, vel differre, quod puto verum præſuppoſita negligentia, ſecus autem ſi dictarum annualitatum periculum dictæ primogenitæ culpæ non ſit imputandum, adinſtar eorum quæ notantur de muliere non agente ad bona fideicommiſſaria, ſi eius culpa dotem in bonis liberis non eſt aſſequuta ex deductis *infra diſc.145.*, iuxtà quos terminos iſta materia regulanda videtur, ne culpa ceſſante ex caſu, vel alieno delicto, primogenita contra omnem iuris rationem iuribus ſuis deſtituta remaneat.

Septimi autem caſus de dote debita pluribus incertis de incertis deciſio totaliter eſt repoſita in arbitrio prudentis iudicis regulando ex facti circumſtan-
103 tijs iuxtà ea, quæ in eleemoſynarum, ac alimentorum diſtributione notantur per *Surdum de aliment. dicto tit. 1. qu.93.*, nempè coniunctis potius quã extraneis, ſiue potius ciuilibus quàm ignobilibus, aut prius in maiori periculo *conſtitutis* quàm in tuta educatione *exiſtentibus*, et ſic deinceps, cum certam regulã dare ſit impoſſibile, maximè quia vt plurimum loca pia, quibus huiuſmodi ſubſidiorum diſtributio demandata eſt, habent ſua ſtabilimenta, vel conſuetudines.

Verùm dubitari contingit, àn habens facultatem nominandi plures puellas ad aliquod ſubſidium dotale conſe-
104 quendum poſſit nominare non adhuc exiſtentes in nubili; Et cum caſus occurriſſet diſcurrendus in inſigni pijſſima Archiconfraternitate Sanctiſſimæ Annunciatæ Vrbis, ego reſpondi negatiuè, quoniam pia diſponentium voluntas eſt vt ſingulis annis diſtribuantur dotes puellis indigentibus, vt earum honeſtati conſulatur, ideoque tunc dotali ſubſidio muniendis, vt nubendo periculum euadant, ideòq; tollendum non eſt ſubſidium indigentibus per nominationem exiſtentium in ætate immatura, quibus in ſequentibus nominationibus dũ erunt

in

in congrua ætate rectè conſuli poteſt, et ita receptum fuit.

In octauo caſu, cum iam ſtupratæ ſupponantur in ætate nubili non cadit quæſtio ſuper ætate, neque intrant
105 inſpectiones benè ordinatæ charitatis, ſeù veriſimilis intentionis in caſibus præcedentibus quoad ordinem ſeruandum habitæ; Vnde ſola quæſtio concurſus dari poſſet, ſi eiuſdem plurium puellarum ſtupratoris bona omnium dotationi nonſufficiant, àn ſcilicèt inter eas attẽdenda veniat prioritas temporis in ſtupro, vel æqualis concurſus; Et iuxtà hunc ſecundum modum ad inſtar plurium pœnalium, vel perſonalium creditorum in ſimul concurrentium reſpondendum videtur, quoniam cum ſtupratæ non competat hypotheca, non datur prius, et poſterius, quod ex ſola æquitate in alijs dotibus ex charitatis, vel ſanguinis ratione debitis ſuperius eſt admiſſum, vnde cauta ſit ſtuprata curandi quamprimum dotis conſtitutionem cũ hypotheca, vt ità riualem excludat.

De Statutis dotium moderatorijs, àn valeant, et obligent, quomodo, et quando; Qua occaſione agitur de dote àn ſit de iure naturali, vel gentium, vel poſitiuo; Et incidenter de Statutis laicalibus compræhendentibus nec nè actus iuratos, vel perſonas eccleſiaſticas in genere.

SVMMARIVM.

1 *De origine matrimonij, et quod dos non ſit neceſſaria ad matrimonium.*

2 *Dos de quo iure ſit inducta, An naturali, gentium, vel ciuili.*

3 *Tanquam inducta de iure poſitiuo eodem iure tolli, vel moderari poteſt.*

4 *An leges poſitiuæ dotium abrogatoriæ, vel moderatoriæ aduerſentur libertati matrimonij negatiuè; ſed vide num.31. in fine.*

5 *Dicuntur leges fauorabiles et matrimonij facilitatem inducentes, ſed An reſpiciant fauorem publicum, vel priuatum num.54.*

6 *Vrbis appellatione venit diſtrictus per 40.milliaria circum circa.*

7 *Quæ conſtitutiones, vel Statuta dotium moderatoria adſint in Vrbe.*

8 *Omnia ſunt antiquata, vel reuocata, ſolumq; hodieviget conſtitutio Sixti V. nuncupata* Sixtina, *ſed antiquiora benè attendenda quoad dotes conſtitutas de tempore, quo vigebant.*

9 *Sixtina etiam hodie ſubſiſtit, ſed paſſim ei derogatur, & alias dos eſt nulla in exceſſu, ſubſtinetur tamen infra ſummam permiſſam, vt poſt num. ſeq.*

10 *Huiuſmodi legibus Princeps diſpenſat.*

11 *Stante facilitate concedendi dictam derogationem, quæ nemini negatur non eſt neceſsè iuſtificare cauſam in ea narratam, neq; dicta gratia poteſt impugnari de ſubreptione, vel ob. eptione.*

12 *Derogatio conceſſa pro vno matrimonio ſuffragatur prò omnibus quamuis primum non habuerit effectum.*

13 *Lex noua quando capiat præterita expectantia perfectionem de futuro.*

14 *Derogatio, de qua non appareat præſumitur conceſſa ex lapſu temporis cõcurrentibus pluribus requiſitis, quorum notitia deſeruit ad totam materiam beneplaciti, vel alterius extrinſecæ ſolemnitatis præſumptæ.*

15 *Vt intret hæc præſumptio conſtare debet de titulo vero, et non ſufficit præſumptus, ne detur præſumptio præſumptionis.*

16 *Requiritur lapſus temporis, et àn debeat eſſe 30. annorum, vel ſufficiant decem.*

17 *Diſpenſatio matrimonialis ſuper impedimentis, præſumitur ex lapſu decem annorum.*

18 *Obſeruantia etiam requiritur, quæ debet eſſe vera & continua regulanda non à tempore matrimonij, ſed dotis.*

19 *His*

19 *His requiſitis concurrentibus reſultat præſumptio iuris tantum contraria probatione elidibilis.*

20 *An huiuſmodi derogationes habeant oculos retrò, itaut retrotrahantur in præiudicium eorum, quibus medio tempore ius quæſitum fuit.*

21 *In obligationibus conditionalibus ſub cõditione cauſali, vel mixta purificatio conditionis retrotrahit obligationem ad tempus promiſſionis, ſecus in voluntarijs num.28.*

22 *Ratificatio actus nulli, àn operetur vt nunc, vel vt tunc.*

23 *In feudorum, vel bonorum Eccleſiæ alienatione, vel obligatione, An Papæ, vel Principis beneplacitum retrotrahatur.*

24 *Secũdus creditor cum priori aſſenſu præfertur in feudis & alijs prohibitis creditoris anterioris, qui aſſenſum habeat poſteriorem.*

25 *Quæ differentia ſit inter iſtam prohibitionem ex Sixtina reſultantem & illam alienandi feuda, vel bona Eccleſiæ ad effectum retrotractionis.*

26 *Aſſenſus Domini habet in feudis, et officijs vim nouæ inueſtituræ & conceſſionis.*

27 *Vbi derogationis impetratio non eſt conuenta vel reſeruata, àn obtenta retrotrahatur, diſtinguitur inter dotantes ex neceſſitate & voluntate, vt primo caſu retrotrahatur, ſecundo non.*

28 *In obligationibus ſub conditione voluntaria non datur retrotractio, ſed attenditur tempus purificatæ conditionis.*

29 *An huiuſmodi Statuta, vel leges particulares dotium moderatoriæ ligent non ſubditos, diſtinguitur plenè materia cuius notitia inſtuit generaliter ad Statuta, àn obligent clericos forenſes, vel ſubditos extra territorium.*

30 *Conſtitutio Sixtina comprehendit clericos, quia de eis loquitur expreſsè; ſed quid de alijs Statutis Vrbis antiquis num.32.*

31 *Comprehendit etiam exteros, quod Rota declarauit reſpectu recipientium dotes à ciuibus non reſpectu dantium dotes ciuibus, quod habet aliquas difficultates & numer.38.*

32 *An Statuta, Vrbis antiqua, vel aliæ generaliter comprehendant clericũ actiuè, quia ſcilicet ei per laicum dos fuerit conſtituta, et agat contra laicum pro dote conſequenda.*

33 *Subditus non poteſt ſpreta lege ſuperioris contrahere cum non ſubdito & Statuti formam omittere.*

34 *Clerici coniugati, àn in ciuilibus ſubiaceant foro & legibus laicorum remiſſiuè.*

35 *An dictis legibus, et Statutis ligentur clerici paſſiuè, quia dotem laico promiſerint & à laico conuenti allegent ad eorum fauorem Statutum.*

36 *Statuta Vrbis generaliter, An comprehendant, et ligent clericos, alioſque Eccleſiaſticos.*

37 *Clerici poſſunt vti Statutis laicorum ad eorum fauorem.*

38 *Statuta dotium moderatoria non ſuffragantur forenſibus contra ciues licèt in caſu Sixtinæ ſit diuerſa ratio, vt num.31.*

39 *Vtraque ſubiectio perſonarum & bonorũ in Statutis requiritur, ideoque non comprehendit forenſes quamuis bona ſint in territorio, nec perſonas quamuis ſubditas ſi bona ſunt extra territorium.*

40 *Ciues & ſubditi poſſunt allegare Statutum prædictum contra forenſem.*

41 *Forenſes comprehenduntur ſub Statuto ſi fortè interueniunt, vbi verè dos conſtituatur à ſubdito, vel quia forenſis & non ſubditus ſit fideiuſſor. ſubditi.*

42 *Actus geſti per ſubditos extra territoriũ non valent, et veniunt ſub Statuto vbi eſt inhabilitata ſimpliciter perſona.*

43 *Vbi verò eſt inhabilitata ſecundum quid, quia requiratur certa ſolemnitas, nõ attenditur Statutum, niſi affectatè & in fraudem fiat.*

44 *Quid de actu geſto in territorio, ſed in loco exempto à iuriſdictione Statuentis, àn ſubiaceat Statuto.*

45 *Hoc Statutum dotium moderatorium, àn procedat vbi dos conſtituta eſt in bonis ſitis extra territorium.*

46 *Statutum hoc non procedit in dote neceſſaria pro matrimonio ſpirituali in aliquo Monaſterio cum declaratione.*

47 *An hæc Statuta procedant in muliere ſe ipſam dotante.*

48 *Quid in mulieribus patientibus deformitatem, vel alium defectum animi, vel corporis, àn tali caſu liceat excedere taxã Statuti & ſupplere quod eſt neceſſarium pro defectu compenſando.*

49 *Sixtina & aliæ Vrbis conſtitutiones antiquæ dotium moderatoriæ procedunt etiam in dote promiſſà cum iuramento.*

50 *Papa tollit iuramentum nedum in proprijs legibus & Statutis, ſed etiam laicorum confirmatis in forma ſpecifica, ſecus autem ſi in forma communi, quia tunc deficit voluntas.*

51 *Confirmatio præſumpta habet vim confirmationis in forma communi, non autem ſpecifica niſi deducatur ex immemorabili, cuius vigore poteſt allegari titulus melior de mundo.*

52 *Lex laicalis reſpiciens primariò fauorem publicum comprǽhendit etiam actus iuratos, et de ratione.*

53 *Fauor publicus quando dicatur primarius, et quando ſecundarius.*

54 *Leges dotium moderatoriæ licèt ſint fauorabiles, vt num. 5. tamen fauor eſt primariò priuatus.*

55 *Lex laicalis reſpiciens primariò fauorem priuatum & non faciens mentionem de iuramento non complectitur actus iuratos, ſed eadem non obſtante iuramentum eſt ſeruandum reprobata diſtinctione Bartoli, An iuramentum feratur ad rem, vel perſonam.*

56 *Quod extenditur etiam ad legem Papalẽ ex defectu voluntatis vbi non adſunt verba ſatis ampla.*

57 *Lex laicalis faciens mentionem de iuramento illudque directè tollens non eſt ſeruanda, neq; tollit obligationem obſeruandi iuramentum.*

58 *Declarantur aliqui caſus remiſſiuè, in quibus aliqui putant hoc laicis licere.*

59 *Vbi lex laicalis tollit iuramentum indirectè, quia adimat fidem ſcripturæ, valet, et operatur ſuum effectum, quod declaratur.*

60 *Idem vbi tollit etiam indirectè præſumẽdi iuramentum dolo & metu extortum.*

61 *Ex iſta ratione defenditur* Pragmatica Regni Neapolitani prima de Velleiano *per quã tollitur vis iuramenti.*

62 *Hæc eſt præſumptio tantum contraria probatione, vel fortiori præſumptione elidibilis, vnde ſi Statutum prohibeat contrarium poſſè probari non valet.*

63 *Lex laicalis tollit etiam directè vim iuramenti pro intereſſe tertij, et inter tertios, firmo manente iuramẽti vinculo quoad iurantem, et datur exemplum in terminis noſtris.*

64 *De Statuto fori mercatorum Bononiæ vocante ad æqualem concurſum creditores poſteriores cum anterioribus, & cum hypothecarijs in bonis decocti.*

63 *Lex laicalis non tollit iuramentum futurum, et prohibens illud præſtari non eſt attendendum, quod declaratur.*

66 *Iuramentum, àn ſuppleat duos defectus, ità vt exiſtente actu nullo ex duplici capite operetur, necne.*

DISC. CXLIII.

1 Diſputant ſcribentes de quibus *Sanch. de matrimonio lib. 2. diſp. 1. & ſeqq., Baſil. Pont. eod. tract. lib. 1. cap. 3.*, An matrimonium, non ſolum conſideratum tanquam Sacramentum (in quo ſenſu eſt ſine dubio de iure Diuino) ſed etiam tanquam contractus, ſit de iure naturali, vel gentium potius quàm de poſitiuo, Atque ex hoc aliqui inferunt etiam ad dotem, vt eodem iure cenſenda ſit quo ipſum matrimonium, cui illa videtur naturaliter connexa, ex eo quod non poſſunt contrahi matrimonia ſine dote iuxta decretum Concilij Arelatenſis regiſtratum *in can. nullum* 30. *quæſt.* 1., Vel ſaltem non ſolent, vt cæteris relatis aduertunt *Surd. deciſ. 62. nu. 13. Buratt. & adden. dec. 844. numer. 10., et* 16.; Verùm extranea eſt dicta quæſtio matrimonij à dote, quoniam non datur quidem dos ſine matrimonio à quo nomen, ac eſſentiam recipit *l. iubemus C. de repud., l. ex his C. de donat. inter vir. & vxor.*, et omnes communiter, vt præſertim frequenter decantari ſolet in materia fructuum, ſeù vſurarum dotalium, ſed non econtra, quia licèt

Digitized by

cet matrimonia non ſoleant cõtrahi ſine dote, attamen iſta non eſt prçcisè neceſſaria, cum etiam ſine illa rectè matrimonium ſubſiſtat, ideoq; dos neq; ſubſtantialia, neque naturalia matrimonij reſpicit, vt reprobatis *Mozzio*, & alijs contrarius tenentibus, eſt omninò verius ex deductis *per Molin. de ritu nupt. lib. 1. compar. 13. nu. 9. & ſeqq.*, *Fontanell. de pact. cl. 5. gloſ. 1. par. 1. num. 6. & ſeqq* vbi *num.* 14. teſtatur dictum decretum Concilis Arelatenſis legis vim non habere quod etiam deducitur *per Arias de Meſa lib. 2. var. ca. 40. n. 4.*; Dictumq; decretum intelligendum eſſe de ſolito aduertit *Mantic. de tacit. lib.* 12. *tit.* 3. *num.* 5. & latius *Boſſ. de Dot. ca. 2. à n. 138. & ſup. diſ. 1.*

Ideoq; relinquendo locum veritati circa dictam quæſtionem matrimonij; Firmum, ac indubitatum eſt, dotem à iure
2 naturali ſecundariò, quod idem eſt, ac gentium primæuum, non eſſe cognitam, dum ſola quæſtio eſt, àn originata ſit ex iure gentium ſecundario, vel potius ciuili; Siquidem *Bartol. in rubr. ff. ſolu. matr.* priorem partem tenet, ſed de illius dicto dubitat *Bald. Nouell. hoc tracta. par. 3. num. 1. qui num.* 8. conciliando diſtinguit inter originem, et ordinationem, vt prima ſit iuris gentium, ſecunda verò iuris ciuilis, eãdemq; diſtinctionẽ ſequitur *Barboſ. in 4. p. rubr. ſolu. matr. n. 23. & ſeq.*

Verùm, neq; iſta diſtinctio videtur tuta, quoniam à dicto iure gentium originati videntur contractus reſpicientes illum commercij, ac rectè viuendi modum, qui omnibus gentibus data dominiorum diſtinctione erant communes, et neceſſarij, vt ſunt permutatio, emptio, et venditio, commodatum & ſimiles; Dos autem, nec ad humanum commercium neceſſaria, neque omnibus gentibus communis fuit, cum apud pleraſque nationes legamus huiuſmodi contractum fuiſſe incognitum, vt obſeruat *Petr. Gregor. Syntagmat. iur. p. 2. lib. 2. cap. 18.*, et eo tranſcripto *Fontanell. de pact. nupt. clauſ. 5. gloſ. 1. par. 1. ex n. 1.* cum alijs *per Boſſ. de Dot. cap. 2. num.* 138.

Ideoq; potius dicendum videtur, vt non iure gentium generali, ſed aliquarum particularium gentium moribus, et vſu originatũ ſit, poſtmodũ verò à iure ciuili ordinatum; Ac propterea dicatur de iure gentiũ improprio ad differentiã puri iuris ciuilis, ſeu ſcripti, atq; in hoc coincidunt ea, quç latè deducuntur hinc inde per *Barboſam vbi ſupra*.

Quidquid autem ſit de his, quæ Aca-
3 demicorũ ingenijs relinquenda vidētur; Hoc vnum eſt certum, vt de iure poſitiuo inductam eſſe cenſendum ſit, proindeque eodem iure tolli poſſit, vel moderari, Vndè propterea non eſt dubitandum de ſubſtantia legis poſitiuç dotiũ moderatoriæ; Si enim ex veriori & recepta ſententia lex poſitiua moderatur, imò in totũ tollit legitimam quodãmodo debitã de iure naturæ, igitur fortius dotem. Solumq; dubitatio cadit quoad ſacramentum matrimonij, cuius liber-
4 tatem tales moderationes reſtringere vidētur, proindeque tali reſpectu eas inualidas cenſuit *Hypol. de Marſil. ſingul.* 589., quem ſimpliciter allegando ſequitur *Paſchal. de patria poteſt. par. 3. cap. 2. num.* 29., atq; dubitant cæteri deducti per inferius allegandos; Verùm talem ſententiam, nec iuris, nec rationis fundamentum habere benè probant *Rebell. de obligatio. iuſtitiæ par. 2. lib. 5. quæſt. 8. ſect. 1. Baeza de non meliorandis cap. 2. ex nu. 1 per tot. Molin. de ritu nupt lib. 2. differ. 7. ex nu. 70.*; *Fontanell. dicta clauſ. 5. gloſ. 1. par. 1. num. 20. Boſſius de matrim. cap. 11. num.* 250., atque pro abſoluto habuit *Rota deciſ. 117. par. 1. diuerſ.*

Idque non videtur admittere controuerſiam, dùm Summi Pontifices *Pius*, et *Sixtus Quinti* alijque prædeceſſores huiuſmodi moderatorias in Vrbe ordinarunt, Nemini enim magis, quàm Summo Pontifici libertatis matrimonij defenſio incumbit.

Imò tãtum abeſt dictas moderationes
5 matrimonio præiudicare, vt potius ob frequentiam, ac maiorem facilitatem matrimoniorum eſſe fauorabiles dicant *Baeza vbi ſupra num. 5.*, et *Rota dicta dec.* 117.; Atque laudabiles, vtiles, fauorabiles, ac deſiderabiles prædicent *Fontanell. vbi ſupra Giurb. ad conſuet. Meſſan. cap. 4 gloſ. 7. par. 1. in princ.*, et *Leotard. de vſur. quæſt. 40. num.* 69.; Quare ſuppoſita validitate, ac agendo de interpratatione vel obſeruatiua.

In Vrbe (ſub cuius nuncupatione alio
6 non expreſſo, pro exterorum notitia venit tantùm eius diſtrictus per 40. milliaria), adſunt Statutum antiquum editũ ſub

7 ſub *Clem. VII.* de anno 1532., taxans dotes ad biſmille ducatos de carolenis, necnon Conſtitutio *Pij V. 39. in Bullario* illas taxans ad ducatos 4500. pariter de carolenis,Et altera *Sixti V. in Bullario la 52.* taxans ad ſcuta auri quinque mille importans ſcuta monetæ 5500. attento valore ſcuti aurei illius temporis.

Statutum antiquum tanquam abolitũ per dictas Conſtitutiones nõ eſt amplius in conſideratione, niſi quoad dotes ante conſtitutiones prædictas iam cõſtitutas
8 *vt ſup. diſ.22*; Prout de Cõſtitutione *Pij* non eſt habenda ratio tanquam abrogata per Conſtitutionem *Gregorij XIII.*, vt firmauit *Rot. apud Greg. deciſ.267.*, *et Rom. Caſalis Aguzzani 27. Iunij 1640. coram Roias* inter ſuas *deciſ. 117. & in Romana dotis 29. Ianuarij 1652. coram Veroſpio deciſ 213. par. 11. rec.* & in alijs.

Quarè hodie tantum viget Conſtitutio Sixti, quam licèt aliqui voluerint contrario vſu adhuc abolitam eſſe, quod etiam annuere videtur *Rota in dicta Romana dotis coram Veroſpio*; Attamen ex
9 Conſtitutione *Innocentij IX.* mandante derogationes gratis concedi, atq; ex inconcuſſo vſu illas impetrãdi quod illius vigorem præſupponit, non eſt dubitandum de illius ſubſiſtentia, prout in praxi, Curia non dubitat; Verum quidẽ eſt quod in effectu rectè dici poteſt ab vſu receſſiſſe, dum paſſim derogationes conceduntur, neq; vnquam Papa illas negat, vt teſtatur *Rota in allegatis deciſionibus coram Veroſpio, et Roias*; Atq; per Principem rectè huiuſmodi taxatio-
10 nibus diſpenſari poſſe indubitatum in ſpecie dicit *Baeza de non melior. quæſt. vlt. n.2.*; Sed ſi de facto non impetretur derogatio, nullitas in exceſſu eſt clara ob decretum irritans contentum in eadem Sixtina, cuius occaſione hìc notata rectè alijs legibus, vel ſimilibus Statutis poterunt applicari; Derogatione autem non obtenta dotis conſtitutio eſt irrita in exceſſu, ſolùmq; ſubſtinetur in ſumma permiſſa, ad cuius rationem lucra deferuntur alijque effectus regulantur, vt per *Rot in Romana quarti dotalis 2. Iunij 1642. & 27. Aprilis 1643. Ghislerio quarum vltima eſt dec. 175. par. 9. rec. & habetur ſupra in Romana dotis de Anguillaria diſ.128.*; Stante autem prædicta fa-
11 cilitate Papæ ſuper conceſſione derogationis, nõ eſt neceſſaria iuſtificatio cauſæ ibidem narratæ, neque ob falſam expreſſionem argui poteſt gratia de ſurreptione, quæ non intrat, quoties certum eſt Principem etiam ſine tali narratiua fuiſſe conceſſurum, vt in ſpecie firmat *Rota in allegata Romana dotis coram Veroſpio deciſ.213. par.11.*

Prout ſemel conceſſa pro vno matri-
12 monio ſuffragatur pro omnibus, cum dos ſemel benè conſtituta ſemper duret talis, vt in his terminis *Rota deciſ. 527. num.13. par. 5. rec.*, quæ loquitur in caſu Statuti, ſuperuenti poſt conſtitutam dotem primo viro, vt eam non capiat quamuis ſecundo viro poſt Statutũ conſtituatur; Quod ego puto verum, etiamſi primum matrimonium, cuius occaſione dos validè conſtituta fuit, non ſit ſequutum, ſufficit enim ſemel mulieri ad illam taxam ius eſſe quæſitum, cum etiam dos conſtituta ſponſæ de futuro gaudeat priuilegio ne poſſit minui, vt inferiùs habetur *diſc.152.*

Et licèt vbi Statutum ſuperuenit ante matrimonium, poſſit de hoc in pun-
13 cto iuris dubitari, ex regula quod lex noua de ſui natura reſpiciens futura capiat etiam præterita expectantia perfectionem à futuro, vt eſt in præſenti, quoniã perfectio dotis pendet à matrimonio, proindèque ità in his terminis reſponderit *Oroſcius in l. omnes populi num. 149 ff. de iuſt. & Iur.* relatus *per Baez dicta queſtione vltima nu. vlt.*; Attamen contraria ſententia verior videtur, quia licèt dos quoad alios effectus expectet perfectionem à matrimonio, non tamen quoad iſtum, ne poſſit amplius minui, proindeq; ex ſola valida conſtitutione dotis in certa ſumma, dicitur in ea ius mulieri quæſitum, et ſic agitur de iure iam quæſito, et perfecto *vt dicto diſc. 152.*

Vbi verò expreſsè dicta derogatio nõ
14 reperitur conceſſa, adhuc intrat præſũpta ex lapſu temporis, adinſtar cuiuſcũque extrinſecæ ſolemnitatis, quæ per lapſum temporis adhibita præſumitur, vt rectè in his terminis firmauit *Rota in Romana quarti dotalis 27. Iunij 1639. & 14. Nouembris eiuſdem anni coram Panzirolo*, quarum prima eſt impreſſa apud *Zacch. de oblig. Cameral. dec.272.* & vtraq; eſt *dec.16. & 172. par.8. rec. &*

tertia de anno 1643. *eſt dec.*175. *p.*9.*rec.* ac dixit *in dicta dec.*117. *Roias*; Plura tamen concurrerere debent, vt huiuſmodi præſumptio intret, quorum notitia generaliter ſeruiet pro tota materia præſumptæ ſolemnitatis extrinſecæ.

Primo igitur conſtare debet de vera
15 conſtitutione dotis, neq; ſufficit præſumpta, quia præſumptio ſolemnitatis poſtulat ſubſtantiam, ac veritatem tituli, cui ſolemtitates adhęrere debent, ne detur multiplicatio præſumptionũ *Alex. conſ.*50 *nu.*7.*lib.*5., *Ruin. conſ.*75.*nu.* 8. *lib.*1., *Seraphin.deciſ.*1042.*num.*4., *Rot. dec.*57.*num.*15.*& ſeqq.& dec.*191.*n.* 14. *par.*8. *recent.*; Vnde ſi eſſemus in caſu dotis, quæ præſumptione iuris conſtituta cenſeatur iuxta deducta *diſ.*150., tunc non poteſt prætēdi maior ſumma, quàm taxata per dictam conſtitutionem, cum præſumptio derogationis non poſſit intrare.

Secundo requiritur lapſus temporis,
16 quod illud regulando adinſtar beneplaciti præſumpti in alienationibus bonorum Eccleſiæ, non debet eſſe minus quàm tricennale, quod ſufficit, vt in ſpecie ità regulauit Rota in dicta *Romana, ſeu Ianuen. quarti dotalis coram Panzirolo*; Et quidem attento rigore regularum non videtur minus tempus quàm tricennale attendendum, quoniam licèt vbi non agitur de graui præiudicio tertij, neq; adeſt reſiſtentia iuris, regulariter ad præſumendam ſolemnitatem extrinſecam ſolùm tempus decennale ſufficiat, ex deductis *per Gabriel. ſub tit. de præſumpt. concluſione* 1., quorũ vtrumq; hic dici poſſe videtur, quia talis derogatio nullius præiudicium continet, neq; habet iuris communis reſiſtentiam; Attamē quia dicitur adeſſe reſiſtētia ipſius Conſtitutionis habentis decretum irritans, ac etiam, quia tractatur de ſolemnitate non niſi per ſcripturam adhibenda, idcircò videtur dicendum idem; Quod paſſim ex dictis rationibus habetur de beneplacito in alienatione bonorum Eccleſiæ, ad cuius inſtar Rota vt ſupra iſtam materiam regulauit.

Verum quidē eſt, quod ratione ſubiectæ materiæ, rigoroſa videtur iſta ſententia, cũ hic agatur de materia fauorabili, per quã fit reuerſio ad ius cōmune, atq; ſit conceſſio paſſim abſquē aliqua circũſtantia tradi ſolita, quorum vtrumque ceſſat in caſu alienationis bonorum Eccleſiæ, vndè termini non videntur æquales; Et quemadmodum fauore matri-
17 monij, diſpenſatio ſuper impedimentis ex ſolo decennio præſumitur, et tamen diſpenſatio non niſi per ſcripturam conceditur *Gregor.deciſ.*57.*num.*8. *Caualer. deciſ.*123.*in fine*, ita pariter et fortius dictum tempus in iſto caſu ſufficiens videtur; Neq; Rota in allegatis deciſionibus firmauit contrarium, dixit enim ibi, quod ob lapſum triginta annorum, quod in eo caſu concurrebat, intrabat præſumptio beneplaciti, ſed poſito quod eſſet minus, non diſputauit articulum.

Tertiò concurrere debet obſeruantia,
18 ſine qua, tempus in iſta materia nihil operatur, quæ obſeruantia debet eſſe vera, non autem præſumpta, ne detur cumulatio præſumptionum *Mareſcott. lib.*1.*variar.cap.*13.*nu.*13.*&* 14., *Coccin. deciſ.*301.*num.*4., *adden.ad Gregor. dec.* 354., *adden.ad Buratt.deciſ.*45., vbi cæteri; Illaque debet eſſe continuata per totum tempus, neq; ſufficit actus vnico contextu pro pluribus annis geſtus *adden.ad Gregor. vbi ſupra*, *Rota dec.* 188. *num.*12.*&* 294.*in fin.par.*6.*recent.*; Obſeruantia tamen non eſt regulanda ex matrimonio ſed ex ipſa dote; *Stant enim* ſimul, quod matrimonium durauerit per tempus longiſſimum, et tamen quod nulla concurrat obſeruantia circa dotē, ſine qua matrimonium eſſe potuit, ideoque conſtare debet, vel dotem ſolutam fuiſſe in tota sũma exceſſiua, atq; poſt ſolutionem lapſum eſſe tempus abſque dotantis contradictione, vel dotantem pro dicto continuato tempore ſoluiſſe fructus dotales.

His tamen concurrentibus, intrat præſumptio iuris tantum, admittens con-
19 trariam probationem; Concurrente ſiquidem probatione veritatis ſemper ceſſat præſumptio *Crauett.de antiq.temp. par.*3.*cap.*1.*num.*27., *Caualer.deciſ.*613. *num.*2., *Rot.deciſ.*294. *num.* 29. *& ſeqq. par.* 6. *recent. add. ad Buratt. deciſ.* 120. *num.*41.*& ſeqq.*; Et propterea cum huiuſmodi derogationes non niſi per Breue concedi ſoleant, atq; modernis temporibus regiſtra expeditionum diligēter con-

conſeruentur, hinc ſequitur quod facilis videtur probatio negatiuæ per diligentias ſeruatis ſeruandis adhibitas.

Cadit in iſta materia derogationis
20 opportuna dubitatio, An eius conceſſio habeat oculos retro, itaut retrotrahatur ad tempus dotis promiſſæ in præiudicium eorum, quibus medio tempore fuit ius quæſitum, quod dupliciter fieri poteſt, Vno modo reſpectu ipſiuſmet dotantis, qui dotem in exceſſu conſtitutam, ante derogationem ad minorem ſummam reduxit; Et altero reſpectu tertij, cui medio tempore inter dotis conſtitutionem, ac obtentam derogationem ius quęſitum fuerit, quia nempè dotans bona validè in eum alienauerit, vel hypothecas ad eius fauorem contraxerit.

Et in hoc diſtinguendum eſt, àn in dotis conſtitutione poſita fuerit ſub cõditione impetratio derogationis, cum implicita, ſeu explicita promiſſione illã impetrandi necne; Si enim dicta promiſſio facta eſt cum reſeruatione beneplaciti, et tunc videtur pro retrotractio-
21 ne reſpondendum, quoniam in obligationibus conditionalibus ſub conditione caſuali, vel mixta, conditionis purificatio operatur retrotractionẽ ad diẽ promiſſionis, ad *text. in l. 1.*, *& l. Qui balneũ in princ.*, et *§. 1 ff. Qui potior. in pign.*, *vbi ſcribentes*, cum concordantibus in proximis terminis latè deductis *per Salgad. in labyrinth. credit. par. 2. cap. 21. ex nu. 1.*; Et in puncto Sixtinæ ad effectum tamen primi caſus ſupra enunciati plenè *Rota in Romana reſidui dotis 8. Iunij 1654. & 13. Iunij 1657. coram* Meltio quarum ſecunda eſt *deciſ. 258. par. 12. et de qua ſupra diſc. 24.*

Conditionem verò prędictam, vti pendentem à facto Principis dictã derogationem concedere debentis, non eſſe voluntariam, in cuius ſolis terminis retrotractio denegatur, ſed eſſe mixtam, latè probant *Salgad. vbi ſupra num. 32. & ſeqq.* vbi alios colligit, *& Rota vbi ſupra*.

Stante ſiquidem dicta conditione, actus dicitur habere quemdam implicitum ſtatum validitatis, atq; per eũ quęſitum eſſe illi, cui fit dotis promiſſio, quoddam ius conditionale ſub ſpe probabili purificationis.

Neque dici poteſt iſtam eſſe conditionem merè voluntariam, quoniam cũ expreſsè reſeruata fuerit derogationis impetratio, hinc proindè ad iſtam obtinendam, tanquam implementum ſuæ promiſſionis, rectè dotans cogi poterat; Ideoq; applicari videtur diſtinctio communiter adhibita per Scribentes in ea quæſtione, an ratificatio actus retrò
22 nulli operetur vt nunc vel, vt tunc, vt nẽpè, Aut actus ſit omninò nullus, itaut agens nullatenus ad ratificationem, vel implementum cogi valeat, et operetur vt nunc; Aut verò aliquem validitatis implicitum ſtatum habeat, ita vt illum agens ad rati habendum poſſit compelli, et debeat operari vt tunc, vt latè per *Surd. deciſ. 69 & 245.*, *vbi Hodierna in addit.*, *Rot. deciſ. 35. apud Merlin. de pignor. nu. 10. & 11.*, *Salgad. in Labyrint. par. 2. cap. 10. num. 58.*, *et cap. 21. nu. 53. & ſeqq.*, *vbi alij*.

Nec dicere liceat, quod his rationi-
23 bus attentis, ſequeretur idem dicendũ eſſe in alienatione, vel obligatione feudorum, & officiorum, ſeù rerũ Eccleſiæ, ac ſimiliũ bonorũ quę ſunt alienari prohibita, in quibus communis, ac recepta concluſio videtur, ſubſequentem reualidationem non retrotrahi in præiudiciũ eius, cui medio tempore ius quæſitum fuit, itaut creditor in tempore poſterior
24 ſed in aſſenſu anterior, præferendus veniat creditori priori in tempore, in aſſenſu tamen poſteriori, ex deductis *per Salgad. dicta par. 2. cap. 21. ex nu. 34.*, *Fanch. deciſ. 86.*, *cum alijs per Roccum reſponſo 53. lib. 1.*, vbi multos cumulat negantes retrotractionem aſſenſus ſuper feudis, ac reſpondet *Capycio*, *et Afflicto contrarium tenentibus*, et habetur pluries ſub *tit. de feud.* preſertim *diſc. 78.*, ac etiam *ſub tit. de emphyteuſi diſc. 58.*

Non eſt etenim par vtriuſque caſus ratio, quoniam hic agitur de ſolo accidentali, ac extrinſeco impedimento per-
25 ſonali, per quod, impeditur quidem exercitium actionis, vel obligationis ciuilis, ſed non actus obligationis naturalis, neque cauſatur totalis inhabilitas perſonæ, cum nemo de iure prohibeatur dotẽ in quacumq; ſumma cõſtituere.

In feudis autem ſeù officijs, ac bonis eccleſiaſticis, cum ſimilibus, agitur de

impedimento intrinſeco rei poſitæ extra commercium abſque præuia Principis voluntate, ante cuius obtentionem nullum ius, nec in re, nec in ſpe quæri videtur ei, cui per priuatum ſit promiſſio, vt benè in his terminis Sixtinæ, diſtinguendo iſtum caſum dotis ab altero alienationis bonorum Eccleſiæ *Rota in allegata Romana reſidui dotis coram Meltio & ſupra in huius cauſæ diſ.* 24.

Licèt enim feuda, & ſimilia dici non valeant extra commercium ſimpliciter, vt ſunt *campus Martius, & res ſacra &c.* quoniam eis legatis, vel promiſſis, intrat quoque obligatio ad ęſtimationē, iuxtà vnam opinionem; Attamen dicuntur extra commercium ſecundum quid, vt nempè abſque aſſenſu, ius ſuper eis, vel ad ea, alteri quæri non poſſit.

Altera etiam diuerſitatis ratio viget
26 in feudis, vel officijs, ac ſimilibus in noſtro commercio abſque Principis, vel Domini licentia non exiſtentibus, quoniam in iſtis aſſenſus habet vim inueſtituræ, atq; fingitur, alienantem, vel hypothecantem refutare feudum, vel officium in manu Domini, per quem denuo concedatur ei ad cuius fauorem aſſenſus conceditur, Vndè hic ſciens quod Princeps eandem rem alteri non conceſſit, vt facilè ſcire poteſt ab officialibus, vel ex reuolutionibus librorum, in quibus aſſenſus huiuſmodi regiſtrari ſolent, ab ipſo Principe, vel Domino acquirere dicitur, eiuſq; fidem ſequi, vt habetur pluries ad hanc materiam officiorum & locorū mōtium *ſub tit. de Regal.*, Proindeq; remaneret aliàs à fide publica, atq; ab ipſa rei natura deceptus, quod dici non poteſt in altero caſu, in quo ſolus defectus eſt in impedimento contrahentis; Idque facilius vbi, vt in caſu de quo agitur, prohibitio videtur in effectu ſapere nudam ceremoniam, et quodammodo dici poteſt vſu abolita, vt ſupra, dum nemini abſque aliqua diligentia, vel impēſa derogatio denegatur.

Si verò promiſſio eſt ſimplex abſque
27 dicta reſeruatione, et tunc videtur primo aſpectu dicendum retrotractionem non intrare, quoniam ceſſat ratio obligationis conditionalis, ac altera neceſſitatis obtinendi aſſenſum, itaut ſubſequēs obtenta reualidatio videatur merè volūtaria; In his autem quæ à voluntate debitoris pendēt, retrotractio non intrat, ad notat. *in eadem l. 1. & l. qui balneum, et l. potior, ff. qui potior., et l. Filius, ff. de verb. obligat., Surd. conſ. 355. num. 23. & 24., Buratt. deciſ. 581. num. 14. Salgad. dicta par. 2. cap. 21. nu. 8. & ſeq.*

Mihi autē videtur diſtinguendū eſſe
28 inter dotantem ex neceſſitate, ac alterū dotantem ex mera liberalitate, vt primo caſu pro retrotractione videatur reſpōdendum, quia cum dotans cogi poſſet ad conſtituendam eam dotem tanquam congruam, quamuis taxa Statuti maiorem, prout contingit in Sixtina, ex deductis infra *diſc. ſeq.*, vtique cogi etiam poteſt inuitus ad obtinendam derogationem, quoniam obligatus ad factum, dicitur obligatus ad omnia ea, quæ facti adimplementum exigunt; Ideoq; pater, vel frater, ac ſimiles de iure ad congruā dotem obligati, eam conſtituendo, cenſentur virtualiter, ac implicitè promittere quoque derogationis impetrationem, tanquam medium neceſſarium ad propriæ obligationis implementum, Atq; aliud non agit huiuſmodi dotans quando dotem conſtituit, niſi quod tanquam legis miniſter ſummam taxat, ſeu explicat, nec non hypothecam, quam lex omiſit, adijcit; Et conſequenter ab inſtanti declarationis prædictæ, quæſitū eſt dotandæ ius irreuocabile, quod per aliam dotantis alienationem, vel hypothecam, minui, vel tolli non potuit; Maximè vt præmiſi, in terminis Sixtinæ cuius prohibitio in effectu meram cęremoniam ſapere videtur; Vndè proptereà quamuis poſt mortem ſine nouo hæredis conſenſu non detur aſſenſus validus ſuper obligatione feudorum in Regnis vtriuſq; Siciliæ, attamen id fallit in dote ex dicta ratione, quia eſt actus neceſſarius ad quod cogi poteſt vt *ſub tit. de feudis diſc. 109. num. 11.*

Secundo autem caſu dotantis ex mera liberalitate, et tunc quia lex illum non obligat ad dotandum, ac ſucceſſiuè deficit obligatio dictam derogationem impetrandi, neq; promiſſio hominis habet radices in obligatione legali, vt in pręcedenti idcircò impetratio reualidationis dicitur actus merè volūtarius, proindeque non retrotrahendus, cum faciens ex voluntate actum inutilem, rectè dicere poſſit, ſe nugari voluiſſe, et ſucceſ-

ſucceſſiuè actus reualidationis dicitur nouus.

Ceſſante autem derogatione expreſ-
29 ſa, vel præſumpta, dubitatur an huiuſmodi leges dotium moderatoriæ locum habeant in non ſubditis, et in bonis extra territorium ſtatuentis; Atque formando duas inſpectiones, vnam circa perſonas non ſubditas, et alteram circa bona; Illa perſonarum duas habet partes, vna eſt in non ſubditis ex natura, quia nempè forenſes, et altera in non ſubditis ex accidenti, quia nempè ciues ſed clerici, ſeù alias à iuriſdictione ſtatuentis exempti; Dictaque perſonarum inſpectio ſubdiſtinguenda eſt in duas alias inſpectiones, vnam ſpecialem circa iſtam Conſtitutionem *Sixti V.*, et alteram generalem circa alia Statuta in genere.

Quatenus igitur pertinet ad Sixtinā,
30 iſta de qualitate bonorum non diſponit, ideò quoad hæc dicendum eſt idē quod dicetur infra de alijs Statutis in genere; De qualitate verò perſonarum diſponit expreſsè, dum literaliter loquitur de clericis, vnde voluntas eſt clara, et poteſtas eſt indubitata, cum agatur de Conſtitutione Papali, proindeq; ceſſat omnis dubitatio.

Diſponit pariter, tam de ciuibus, et incolis, quàm exteris, et Curialibus ad
31 literam, vnde incongrua eſt dubitatio; Benè verum, quod circa exteros, Rota in allegat. *Romana ſeu Ianuen. quarti dotalis coram Panzirolo* declarauit eā procedere in viris exteris nubentibus ciuibus, vel incolis, ſecus autem in mulieribus exteris nubentibus viris ciuibus, vel incolis, quia cum intentio Papæ fuerit reformare exceſſiuos ſumptus ciuiū, illiſque conſulere, idcircò comprænendi non debent dotes quæ per mulieres forenſes conſtitutæ ſunt ciuibus, qui propterea ditiores fiant, ne quod fauore inductum eſt, retorqueatur in odium.

Conſideratio eſt ingenioſa, atq; ob tanti Tribunalis auctoritatem magnifacienda; Attamen duo aduerſus eam vidētur facere dubitationem.

Primo quia verba Conſtitutionis ſeu reformationis videntur expreſsè contrarium diſponere, ibi. *Si ordina, che nelle ſopradette prohibitioni ſiano compreſi, Baroni, Cortegiani, ò Foraſtieri, che apparentaranno con Romani, tanto dando, e promettendo, quanto riceuendo, e ſtipulando*; ideoq; videtur literaliter expreſſus caſus, quo exteri dent, vel promittant; Maximè quia ad nullitatē Conſtitutio poſtulat, vt ſufficiat vnum ex contrahentibus eſſe ciuem, vel incolam, ibi, *purchè vno delli conſorti, cioè ò Spoſo, ò Spoſa ſia Cittadino, ò incola*; Et ſic non refert ſpōſam eſſe exteram, ſi vir eſt incola; Quod etiam comprobatur apertè, nam in Statuto antiquo edito de anno 1532. exceptuantur forenſes dantes dotes ciuibus, firma remanente prohibitione ciuium dandi exteris vltra taxam, et ſic dictum Statutum mandabat id quod ſtatuunt deciſiones, et tamen reformationes nouæ in dicta Sixtina contentæ ampliant hanc diſpoſitionem, mandando compræhenſionem, tam ciuium, quàm Baronum, et curialium, ac forenſium, tam dando, quàm recipiendo, ergo iſte intellectus videtur litteræ Conſtitutionis aduerſari.

Secundo quia iſto intellectu retento intraret præiudicium libertatis, vel facilitatis matrimonij conſideratum *per Hypolitum de Marſil. in ſupra allegato ſingulari* 589., ſi enim ciues, vel incolæ à forenſibus ſumptuoſas dotes conſequi poſſunt, à ciuibus autē, vel incolis mulieribus non niſi modicas, iuxta taxam, vtiquæ omnes viri, illas quærerent, et iſtas ſpernerent, itaut puellæ Romanæ, prçſertim nobiles nunquam æquales viros inuenirent; Et licèt hoc abſurdum ceſſet de facto ob facilitatem obtinendi derogationes, attamen hoc eſt accidens, quod non variat generalitatem rationis, quæ dictam diſtinctionem reddere videtur periculoſam; Hæc autem ità inſinuantur in ratione diſcurſiua, ſed in foro receptū eſt contrarium vt ſupra *diſ.* 23.

Quatenus verò generaliter pertinet ad
32 alia Statuta, etiam Vrbis antiquum, diſtinguendo vt ſupra perſonas non ſubditas per accidens, à non ſubditis natura; Quoad non ſubditos per accidens, quales ſunt clerici, aliæque perſonæ eccleſiaſticæ (præſupponendo verſari in Statuto laicali, in quo deficiat poteſtas, vel etiam in confirmato per Papam non facta mentione clericorum, ita vt deficiat voluntas, nam aliàs vana eſſet quæſtio); Aut clericus venit actiue, quia ſibi

ſibi dos exceſſiua per laicum conſtituta ſit, Aut paſſiuè, quia ipſe talem dotem laico conſtituerit; Primo caſu quamuis indubitatum ſit, clericos non affici, neq; ſubiacere Statutis laicorũ, quamuis rationabilia ſint, atq; ob publicã vtilitatẽ emanata, quia ſemper viget indiſtinctè ratio defectus poteſtatis, rationabilitas verò vel publica vtilitas, aliud non operantur, niſi quamdam vim directiuã ex ipſa ratione, non ex laicali lege prouenientem, vt eſt vera, et magis recepta ſententia, Attamen videtur eſſe locus Statuto, quia dos cõſtituitur à laico ſubdito, cuius perſona inhabilitata eſt ad ita contrahendum; Vbicumque ſiquidẽ Statutum inhabilitat perſonam ſubditã, illud militat, etiamſi actus geſtus eſſet extra iuriſdictionem, vel cum perſona non ſubdita, ex ea ratione quod non po-
33 teſt ſubditus, ſpreta lege ſui ſuperioris, cum non ſubdito contrahere, iuxtà diſtinctionẽ *Bar. in l. cunctos populos nu. 32. C. de Sum. Trinit., Abb. in c. Eccleſia Sanctæ Mariæ n. 43. vbi Dec. n. 55., de cõſtit., Federic. de Sen. conſ. 55. cum concordantibus per Surd. conſ. 2. n* 41., *et ſeqq., Graſſ. effect. clerica. 2. num.* 191. *Pic. ad Statut. Vrb. gloſ. 7. num.* 81.

Neq; in hoc priuilegium clericale, vel libertas eccleſiaſtica in aliquo læduntur, dum ſtatuens nullam cum clerico directè, vel indirectè iuriſdictionem exercet, ſed eius ſubdito habilitatem diſponendi de re ſua tollit, ſeu reſtringit; Eò magis quia nõ ſumus in caſu, in quo prohibitio directa in laicos dici valeat continere indirectum præiudicium eccleſiaſticæ libertatis, cum matrimonium, et dos cũ clericatu ſint quodãmodo incõpatibilia; Cumq; iſto caſu contingat laicum promiſſorem conueniendum eſſe in ſuo foro laicali, vbi leges laicorum etiã contra clericum actorem ſeruari ſolent, idcircò rarò, vel vnquam daretur caſus, vt huiuſmodi dotis conſtitutio ex hoc prætextu ſubſtineatur.

Poſſet etiam pro eadem ſententia cõſiderari alia ratio, quod nempè clericus, cui dos conſtituitur ſupponendus eſt coniugatus, nam abſque matrimonio conſtitutio dotis eſt inutilis, et quod propterea, ſicut clericus coniugatus in
34 ciuilibus ſubeſt foro laicali ex diſpoſitione *tex. in c. vnic. de cleric. coniug. in ſexto*, vbi ſcribentes, ita ſubiaceat Statuto, cum paria ſint forum ſortiri, ac legibus ligari; Sed quoniam apud eccleſiaſticos iſtud aſſumptum nõ eſt tutum, ideò neq; tuta videtur dicta ſecunda ratio, cum etiam attentis antiquis terminis iuris communis, et fortius attenta diſpoſitione Sacri Concilij Tridentini, multi velint, coniugatum etiam in ciuilibus à foro laicali exemptum eſſe ex deductis *per Graſſ. effect. clericat.* 1. *num.* 81., *Squillant. de priuil. cler. cap.* 7. *num.* 27. *Ricc. deciſ.* 170. *par.* 3. & alios moderniores; ſed quia non intendo in iſtis quæſtionibus extra ſtrictam materiam dotis euagari, idcircò ſufficiat ità inſinuaſſe, cum prima ratio videatur ſolida.

Secundo autem caſu, vbi clericus ve-
35 nit paſſiuè, quia dotẽ conſtituerit, & tũc *Rota in Rom. dotis* 21. *Februarij* 1567. *coram Robuſterio*, loquendo in terminis Statuti Vrbis antiqui tenuit pro Statuto, ex duplici ratione, Primo quia illud eſt Papale tanquam editum de mandato Papæ, ac ab eodem confirmatum, proindèque ex verborum generalitate aptum compræhendere etiam clericos, et ſecundò quia vtile eſt clericis ſub illo compræhendi, dum prohibitum non eſt clericis vti Statutis laicorum ad eorum fauorem.

Rota verò moderna in eiſdem terminis Statuti antiqui in *alia Romana dotis* 18. *Iunij* 1655. *coram Cerro* tenuit oppoſitum ex regula generali iam dicta, vt ſub legibus laicorum non veniant eccleſiaſtici, primam rationem deciſionis antiquæ non attendendo, ex eo quod Rota moderna præſertim ab ãno 1631., in quo emanauit deciſio *in Romana de Caſtellanis deciſ. 58. par. 6. recent.* in ea reſi-
36 det ſententia, quod Statuta Vrbis, vel alia quamuis confirmata per Papam in forma ſpecifica, tanquam condita per laicos non compræhendant eccleſiaſticos niſi in caſibus expreſſis, non ex defectu poteſtatis, ſed voluntatis.

Alteram verò rationem pariter minus veram reputando ex eo, quod quamuis clerici non prohibeantur ad propriũ commodum vti Statutis laicorum, id procedat vbi re integra fit oppoſitio, ſecus autem poſtquam eſt in iudicio conuentus; Atque ſcribentes pro actore aliã addebant, quod nempè dicta concluſio non

non procedat, vbi Statutum eſt arctatiuum, quia tunc videtur eccleſiaſticæ libertati contrarium, dum clerico tollit libertatem diſponendi de re ſua, dictaq; reſolutio fuit pluries confirmata, *vt ſupra in dicta cauſa diſc.22.*

Mihi dictæ reſolutiones non ſatisfaciūt, quidquid enim ſit de primo aſſumpto, àn Statuta Vrbis tanquam Papalia compræhendant clericos, necnè, quod ex Conſtitutionibus *Alexandri Sexti, et Pauli Tertij*, ac aliorum, ſcio apud Curiæ Romanæ ſeniores haberi pro parum tuto; Atque omiſſa etiam particulari conſideratione iſtius indiuidui Statuti, quod tanquam inſertum, non in volumine aliorum Statutorum, ſed impreſſum inter Conſtitutiones *Clementis Septimi* & aliorum Pontificum, videatur potius ſapere de Conſtitutione Papali, præſertim quia continet etiam pœnam excommunicationis, quam certè laici non poterant inferre, et quia prohibet nedum conſtitutionem dotis, ſed etiam receptionem, itaut ſi non obligat clericũ cōſtituentē, obliget tamen laicũ recipientem, vt eodē *diſc.22.*; Veriſſima omninò videtur ſecunda ratio generaliter cuicũque Statuto laicali conueniens, vt poſſit clericus illius diſpoſitionem vti vtilem ad ſui fauorem allegare; Cum enim clerici ſint veri ciues, non debet eis interdici vſus Statutorum in fauorabilibus,
37 iuxtà *theor. Abb. in c. Eccleſia Sancta Mariæ de conſtit. numer.37.*; quam cæteri ſequuntur deducti *per Graſſ. effect. cleric.2. num.43., Sperell. deciſ.10. num.35., & deciſ.11. num.7. & per tot. volum.1., add. ad. Gregor. deciſ.279. numer.24. Rota in Romana ſeu Ianuen. locorum Montium 26. Iunij 1648. coram eodem Cerro*, poſt hæc ſcripta *impreſſ. deciſ.231. numer.12. part.10. recent.*, et in alijs; Nullum enim adeſt odium, vel præiudicium promittentis, cum dotantibus fauorabilia huiuſmodi Statuta cenſeantur ex ſupra deductis, Minuſq; inuitus cogitur clericus, cum volens illud deducat, non ad ſe ſubijciendum nouo actui poſitiuo inducto per Statutum, vt eſt illud de compromiſſis, et ſimilibus, quo caſu videtur adeſſe in clerico ſubiectio Statuti laicalis, quam nec volens pati poteſt, ſed pro actu negatiuo, atque ad ſe liberandum ab obligatione.

Aliàs enim ſequeretur, quod clericus eſſet longè inferioris conditionis, quàm laicus, quodque clericatus tolleret priuilegia & fauores ciuilitatis, quorum vtrumque eſt abſurdum; Quinimò in his terminis facilius intrare videtur iſte fauorabilis vſus, quàm in alijs, cum ceſſet illa ratio inæqualitatis, ob quam laici negant clericis vſum prædictum; Dicũt enim laici quod ratione æqualitatis ſeruandæ inter contrahentes, ſicut laico non licet ad ſui vtilitatem deducere Statutum contra clericum, ita econuerſo licere non debet clerico contra laicũ ex deductis per *Franch. dec.285. & alios*; Iſta ratio hic ceſſat, imò potius eſt in oppoſitũ, quoniã laicus debitor iuuatur in ſuo foro beneficio Statuti contra clericum creditorem, èconuerſo autem clericus debitor contra creditorem laicum vti non poterit, et ſic ſemper erit verum quod deterior erit cōditio clerici, quodque clericatus cauſabit præiudicium, ac priuationem iurium aliàs competentiũ contra canonum principia.

Præterea huiuſmodi Statuta, vt eſt præſertim dictum antiquum Vrbis, inhibent dotanti, nè conſtituat, et viro nè recipiat, irritando contractum, tollendoque actionem, ac adimendo fidem ſcripturis; Dato igitur, quod clericus conſtituens Statutariam diſpoſitionem allegare prohibeatur, ſemper tamen verum erit, laicum creditorem Statuto ſubiectum carere actione, neque habere ius ad petendum exceſſum, ſi ſuperior inhibet, atque ſcriptura obligationē nō probat, cum alijs deductis ſupra dicto *diſc.22.*

Quò verò ad non ſubditos naturà, quales ſunt forenſes, quid in terminis Sixtinæ dicendum ſit, notatum eſt ſupra *num.31.*, vbi etiam dictum eſt, quod Statutum antiquum Vrbis expreſsè decidit caſum, diſponendo, vt ciues, vel incolæ dotantes compræhendantur ſub Statuto, quamuis contrahant cum forenſibus, ecōuerſo verò non includantur forenſes cōtrahentes inter ſe ipſos, vel cum ciuibus; In terminis autem aliorum Statutorum, Aut forenſes dant ciuibus, Aut
38 ab eis recipiunt; Si dant, non videtur eis Statutum ſuffragari, dum illud emanaſſe cenſetur ad fauorem ciuium, et ſubditorum, quorum indemnitati Princeps con-

conſulere voluit, vt dictum eſt ſupra dicto *num.*31., vbi licèt in terminis Sixtinæ ob particulares circunſtantias, ac verborum prægnantiam aliqua difficultas conſiderata fuerit, ea tamen hic ceſſat, ſubſiſtente ſolum altera difficultate ibidem inſinuata de præiudicio libertatis matrimonij quæ neq; concurrit, dum derogatio nemini negatur, ideoq; taxa fit iuxta qualitatem, vt *diſc. ſeq.*

Idq; verum etiamſi dos cõſtituta ſit in bonis exiſtẽtibus in territorio Statuẽtis; Quãuis enim pleriq; voluerint, Statuta ligare forenſes ratione bonorum in terri-
39 torio exiſtentium; Contraria tamen eſt receptiſſima, vt vtraque ſubiectio copulatiuè neceſſaria ſit, vt reprobata diſtinctione *Bart. in l. cunctos populos*, de Statuto ſcripto in rem, vel in perſonam, probãt *Menoch. conſ.* 875. & 1021. *Merlin. de legitim. lib.* 3. *quaeſt.* 18. *ex num.* 20., *Buratt. deciſ.* 188. *numer.* 2., *vbi add.*, latè *Rot. apud Merlin. deciſ.* 353. *repetita deciſ.* 177. *part.* 5. *recent.*, atq; hanc ſententiam perpetuo ſequi Rotam teſtatur eadem *in Fauentina dotis, ſeù ſucceſſionis* 21. *Februarij* 1639. *corã Dunozetto* inter ſuas *deciſ.* 528. *in Eugubina hæreditatis* 2. *Iunij* 1651. *coram Bichio impreſſ. deciſ.* 157. *part.* 11. *recent.* & ſæpè in alijs.

Si verò forenſes recipiunt, tunc intrat Statutum fauore ciuium, ex regula iam dicta, vt ſubditus non poſſit contrahendo cum non ſubdito ſpernere legem
40 ſui ſuperioris, ſufficit namque promittentem eſſe inhabilitatum ad contrahendum, ac ſe obligandum, vt propterea inefficax ſit obligatio, vel actio ex obligatione reſultans; Si etenim Statutum voluit liberare ſubditum ab obſeruantia dotis exceſſiuæ contra virum eidem ſtatuenti ſubditum, multò magis id voluit contra exterum ab eo non curatum, vt in ſimili *ex Ancharan. in c. canonum Statuta de conſtitut. num.* 214., latè comprobat *Rota deciſ.* 364. *num.* 9. & 582 *num.* 10. & *ſeqq. part.* 5. *recent.*

Quod tamen dicitur de forenſe do-
41 tante ad fauorem ciuis in exceſſiua dote ſe obligantis, procedit niſi forenſis perſona ſimulatè appoſita ſit ad faciendam fraudem Statuto, quia nempè promittat de bonis proprijs coniugis, ſeù tanquam fideiuſſor ciuis dotare debentis, ad effectum ſe releuandi indemnem contra ciuem, vt benè in his terminis *Baeza de non melioran. cap.* 30. *per tot. Sanch. de matrim. lib.* 6. *diſput.* 29. *nu.* 18.; Vnde propterea ſi non ſubditus caueat pro ſubdito, obligatio acceſſoria fideiuſſoris laborat eodem vitio, quo illa principalis, vt in terminis *Baeza vbi ſupra cap.* 35., *Sanch. ibidem num.* 19., *Padill. in Auth. res quæ num.* 19., *Arias de Meſa lib.* 3. *variar. cap.* 6. *num.* 9.

Idque verum, non ſolum vbi obligatio fideiuſſoris eſt ſimpliciter acceſſoria, ſed etiam ſi ſit æquè principalis, et in ſolidum, quoties ei remaneat actio de indemnitate contra ciuem, ſecus ſi ſit abſq; releuatione, quia nempè ex liberalitate voluerit obligare, ne aliàs de facili fraus fieri poſſet Statuto, quod potius verbis, quàm rebus, impoſitum diceretur, vt per *Baezam dicto cap.* 35.

Prout quæ dicuntur de ciue, vel ſubdito, procedunt de plano in contractu geſto in territorio Statuentis, Si verò cõ-
42 tingat extra illud conſtitui dotem, tũc intrat diſtinctio *Bar. in l. cunctos populos num.* 32. *C. de ſacroſ. eccleſ.*, *de qua Aretin. conſ.* 54. *numer.* 2., *Franch. deciſ.* 72., *Altograd. conſ.* 36. *ex n.* 4. *lib.* 1., *Buratt. dec.* 27. *n.* 5. & *ſeqq. Merlin. deciſ.* 601. *nu.* 3. quod ſcilicet, Aut Statutum inhabilitat ſimpliciter, et abſolutè perſonas contrahentiũ, et tunc actus eſt nullus, quamuis geſtus extra territorium, Aut verò inhabilitat
43 cauſatiuè, et ſecundum quid, nempè ſub certa forma, vel ſolemnitate, et tunc, reprobata diſtinctione, àn verba dirigãtur in actum, vel in perſonam, de qua latè *Menoch. conſ.* 819. & alij relati per *Ciriac. contr.* 252. *num.* 26. & *ſeqq.*; Verius eſt, contractum extra territorium eſſe validum, niſi affectatè actus in tali loco geſtus ſit ad faciẽdam Statuto fraudem, cuius vterque contrahens ſit particeps, vt per *Buratt. dicta deciſ.* 27. *num.* 7., *Rota in Lauretana legati* 12. *Ianuarij* 1637. coram Pirouano, et hoc eſt principale fundamentum *Menochij dicto conſ.* 819. quod etiam benè probatur *in Tyburtina donationis* 31. *Ianuarij* 1659. *Albergato* §. *finali* & *dec.* 238. *part.* 6. *rec.*

Locus autem extra territorium, non
44 ſolum dicitur phyſicè extra limites & ditionem Statuentis, ſed etiam moraliter extra iuriſdictionem, quia nempè actus eſſet geſtus in loco exempto., puta

in

in Eccleſia, vel Monaſterio, vt cenſuit *Rota in Viterbien. hæreditatis 4. Martij 1641. & 28. Martij 1642. coram Ghislerio, et 1. Iunij 1643. Veroſpio, quarum prima & tertia ſunt deciſ. 9. & 193. par. 9. recent. & in Romana, ſeù Ianuen. locorum montium 26. Iunij 1648. coram Cerro deciſ. 231. part. 10. recent.* confirmata *coram Ottbobono, et Peutingerio ex Angel. conſ. 233. num. 2.*, cum alijs per *Surd. dec. 129. num. 16., vbi Hodiern. num. 14.*; Attamen quidquid ſit de veritate huius aſſumpti in terminis teſtamenti, de quo deciſiones loquuntur in terminis tamen noſtris vix, vel nunquam poterit dari caſus, vt actus iſte in tali loco geſtus à fraude immunis valeat ſubſtineri, maximè, quia huiuſmodi Statuta perſonæ inhabilitationem iuxtà primam partē diſtinctionis ſolent continere.

45 Sed quoniam iuxtà veriorem, de qua ſupra, vt ſit locus Statuto requiritur copulatiua ſubiectio perſonarum, ac bonorum, idcircò intrat dubitatio, àn ſubſtineatur dos exceſſiuè conſtituta per ſubditum, ſed de bonis extra territoriū, idque pendet ab articulo, àn dos circumſcribatur loco bonorum in dotem datorum necnè; Si enim non circumſcribitur, cum totum reguletur à perſona contrahentis, intrat Statutum de plano, ſecus autem econuerſo, quia ſtatuens de bonis extra ſuum territorium non ſolum ſtatuere non poteſt, ſed neque curare videtur, & ſic deficit poteſtas, et voluntas.

46 An autem huiuſmodi Statutaria moderatio complectatur dotem pro matrimonio ſpirituali conſtitutam, Affirmat *Baeza de non melior. cap. 14.*; Verùm quidquid ſit de veritate illius opinionis in caſu illarum legum, de quibus ipſe loquitur, Abſolutè dicendum videtur, quod ſi taxa Statutaria nō ſufficit ad dotem Monaſterio tradi ſolitam, tunc Statutum intrare non poteſt, quoniam eſſet per indirectum auertere à religione, ac vita ſpirituali, quod nullatenus laicis conceditur (intelligendo tamen de Monaſterio proportionato qualitati puellę, vt notatur in materia dotis congruæ *diſcurſ. ſeq.* Raró autem, vel vnquam iſte caſus accidit, quoniam exceptis pauperibus, ac plebeis, in quibus diuerſimodè practicatur, ſemper dos matrimonij ſpiritualis eſt exigua, et inferior taxa Statutaria ordinata prò matrimonio carnali.

47 Venit item quærendum in iſta materia, àn hæc Statuta procedant in muliere ſe ipſam dotante, quaſi quod tunc videatur ceſſare ratio Statuti fundata in depauperatione dotantium, potiuſque iuri congruum videatur, vt mulier omnia eius bona in dotem tribuat; Et ita videretur dicendum in caſu Statuti ſimpliciter diſponentis mulieribus pro dote vltra certam taxam dari, vel promitti non poſſe, quoniam verba, *dare, et promittere*, non adaptantur mulieri ſe ipſam dotanti, vt in his terminis obſeruat *Baeza dicta quæſt. 18. in princip.*, intelligēdo tamē de bonis proprijs ipſius mulieris, ſecus ſi dotet ſe ipſam de bonis patris, vel alterius ſciētis, et patiētis, quoniā tunc eſſet color quæſitus ad faciendam fraudem Statuto, vt ſupra de fideiuſſore, vel alio extero dotante dictum fuit; Vbi verò verba Statuti ſunt nimis ampla, et effręnata, quęcumque caſum complectentia, venit etiam iſte mulieris ſe ipſam dotantis, Atque talis eſt Conſtitutio Sixtina, nedum quia continet verba nimis generalia, ſed quia clarè diſponit, etiamſi mulier eſſet hæres, et ita ſeruatur in praxi, nam iſto etiam caſu impetratur derogatio Apoſtolica.

48 Poteſt etiam dubitari, àn huiuſmodi Statuta procedant in mulieribus patiētibus aliquos defectus animi, vel corporis, ob quos cum dote iuxta taxam Statuti virum æqualem inuenire non poſſunt, puta deflorata, diffamata, turpis, gibboſa, clauda, ſeù aliam corporis patiens deformitatem; Et in hoc diſtinguēdum videtur inter defectum naturalem, ſeù caſualem, et culpoſum; Primo caſu ſine dubio videtur dicendum nō intrare Statutum pro ea rata, quæ arbitrio iudicis, regulando ex facti circumſtantijs, neceſſaria videtur ad ſupplendum defectum, quia cum ſit moraliter impoſſibile cum dote conſueta virum æqualem inuenire, atque ad indignas nuptias non ſit cogenda, nè alias viduitatem à legibus damnatam abſq; culpa pati teneatur, poterit illud plus conſequi, non tanquam dotem, ſed tanquam ſuppletionem defectus naturæ ex eiſdem rationibus, ex quibus intra *diſc. ſeq.* notatur do-

tantem teneri puellæ defectiuæ dotē ſolito maiorē tribuere; Ac ad inſtar largitionū, quę licèt inter coniuges prohibitę attamen permittūtur in compenſationē alicuius defectus, vt infra ſuis locis, et in ſpecie quod datum in compēſationem huiuſmodi defectuum non cadat ſub his legibus *Baeza dicto cap.17.num.8.& 17. Azeued.lib.5.recomp.tit.2.lib.2. num.11.*

Si verò defectus eſt culpoſus quia nēpè puella culposè deflorata, vel alias diffamata ſit, et tunc ſubdiſtinguendum videtur inter dotem dandam per ſtupratorem, ac illam dandam per parentes ſeù alios coniunctos, vt primo caſu, cum ceſſet ratio Statuti conſulendi indemnitati, et grauamini parentum, vel aliorum dotare debentium, ſtuprator autem luere debeat pœnas delicti, dicendum ſit teneri etiam vltra taxam, nam aliàs ſui delicti pœnam ſentirent, vel ipſa puella, vel parentes, et conſanguinei; Secundo autem caſu, ne melioris conditionis reddatur mulier inhoneſta, quā innocens ac honeſta, atque ex delicto ſortiatur commodum conſequēdi maiorem dotem, non videtur à taxa Statuti eximenda, niſi Principi aliàs indulgendum videatur; Tribuat enim proprio delicto impedimentum, et ſi cum taxa conſueta virum æqualem non inuenit, ingrediatur Monaſterium, ibique pœnas peccati luat, vt infra de dote congrua, ſeù de paragio notatur dicto *diſc. ſeq.*

Omnia circa vim iſtorum Statutorū
49 ſuperius notata procedūt cum præſuppoſito dotis conſtitutæ abſque iuramento; Illo autem interueniente dubitatur, àn diſpoſitio Statutaria ceſſet; In hoc autem pūcto, attētis terminis tā Sixtinę quàm Statuti antiqui Vrbis, fruſtratoria eſt huiuſmodi inſpectio, quoniā expreſsè tollitur vis iuramenti, itaut voluntas ſit clara, et poteſtas indubitata, cum agatur de Conſtitutionibus, et Statutis Papæ, qui abſque dubio ſuper iuramento directè, ac indirectè diſpenſare, eiuſque vim tollere poteſt, nedum in legibus à ſe ipſo immediatè conditis, ſed etiā in illis laicorum ab eo in forma ſpecifica confirmatis.

Confirmatio enim Papæ in his legibus, tunc non operatur, vbi eſt in for-
50 ma communi, cum enim illa non concludat in confirmante ſcientiam omniū confirmatorum, hinc proindè habet, vel cenſetur habere in ventre clauſulam *dūmodo leges confirmatæ ſint honeſtæ, et iuri non contrariæ*, iuxtà *conſilium Alex.59. num.8., et ſeqq.lib.1., Pic. ad Statut. Vrb. gloſ.23.num.11.& ſeqq. Rot. in Bononien. cenſus 4.Maij 1643., et 27.Martij 1647. coram Ghislerio*, quarum prima eſt *dec. 179.par.9.recent.Bononien. bonorum de Felicinis 27.Iulij 1650. coram Bichio*, et ſæpè in alijs, in quibus ſola controuerſia eſt ſuper qualitate confirmationis, àn ſit in forma ſpecifica, vel communi, et ſic ſuper voluntate.

Difficultas igitur eſt in Statutis laicalibus per Papam nō confirmatis, vel habentibus ſimplicem confirmationem in forma communi, ſeù etiam confirmationem præſumptam, quæ æquipollet for-
51 mæ communi, *vt per Buratt.deciſ.6. numer.4., Adden. ad Gregor. deciſ.267.numer.14.*, niſi confirmatio deducatur ex immemorabili, quia cum tunc liceat allegare titulum meliorem de mundo, videtur poſſe allegari confirmatio Apoſtolica in forma ſpecifica, *vt per Vaſcum conſultat.99.num.5.*; Hic autem articulus eſt inuolutus propter nimiam varietatem ſcribentium, quorum præſertim Hiſpanorum magna pars patrijs legibus defendēdis incumbendo, affectationis vitio notari poſſe videtur, vnde prò illa tali quali veritatis notitia, quæ hodie dari poteſt, plures caſus veniunt diſtinctè conſiderandi.

Primus eſt, vbi lex prohibens actum
52 reſpicit bonum principaliter, ac primario publicum, ſecundariò verò priuatum, Et tunc concors eſt canonici, et ciuilis iuris interprętum ſententia, vt iuramentum non validet actum à tali lege vetitum, non quia lex laicalis poſſit iuramenti vim adimere, ſed quia iuri publico factis priuatorum prętudicari non poteſt, neque vnius iuramentum debet alijs in publico bono intereſſatis obeſſe; Ac etiam quia lex ob bonum publicum principaliter emanata obligat ad culpā, ideoque iuramentum non debet operari, cum ſeruari non poſſit abſque interitu ſalutis æternæ, ac eſſe vinculum iniquitatis, et ſic deficit potius ratione materiæ, quàm ex potentia legis, *Abb. in cap.cum contingat, num.5.de iure iur. vbi Butr.*

Butr., *& cæteri*, *Couarr. de pact. 2.part.* §.1.*num.*1.*&* §.2.*num.*6.*&* 7., benè *Sanchez in Decal.lib.*3.*cap.*9.*num.*34. *& cap.* 10.*num.*43. & cæteri communiter.

53 Fauor autem primario publicus dicitur ille, cuius materia proxima eſt commune bonum, itaut legis contrauentio non tantum priuato gerenti actum, ſed publicæ vtilitati, et commodo principaliter damnum inferat; Priuatus autem eſt, cuius materia proxima eſt vtilitas, vel damnum burſæ priuatæ, quamuis etiam illatiuè, et in conſequentiam reſultet præiudicium, vel fauor publicus *DD.in l.ius publicum ff.de pact.*, *& l.*1. *ff. ſolut. matr.*, *cap.quamuis pactum de pact. in* 6., *Barboſ.*alios colligens *in d.l.*1.*ff.ſolut.matrim.par.*1.*numer.*63. *& ſeqq.*, Eademque diſtinctio habetur *ſub tit.de ſeruit. ad materiam retractus* ſuper puncto, àn retractui poſſit renunciari necnè *diſc.*80. *&* 81.

Ad hoc autem regulandum, non verba legis attendenda ſunt, ſed ipſa materia; Parum enim refert, quod legiſlator dicat facere prohibitionem principaliter fauore publico, ſi re vera percutiat commodum priuatum, ne aliàs ex ſolo cortice ſeù contextura verborũ tribuatur laico poteſtas tollendi iuramentum, vt in ſpecie obſeruat *ex Aretino in l. is cui bonis n.*7. *de verbor. obligatio. Sanch. dicto cap.*12. *num.*46.

54 In hoc primo caſu nos in propoſito non verſamur, quoniã licèt huiuſmodi Statuta dotium moderatoria fauorabilia ſuperius dicta ſint, atque vtilitatem publicam reſpiciant propter conſeruationem diuitiarum in familijs; Attamen principaliter, ac directè commodum vel damnum eſt burſæ priuatæ; Si enim ipſa dos ex magis recepta ſententia reſpicit fauorem publicum, ſecundariò, primariò verò priuatum, et nihilominus in ea maius intereſſe habet Reſpublica propter hominum multiplicationem, Multò minus iſta reſtrictio principaliter publica dici poterit.

55 Secundus caſus eſt, vbi lex prohibens actum reſpicit primariò priuatam vtilitatem, et hic eſt caſus noſter; Et tunc aut illa facit mentionem de iuramento, aut non; Si non facit, quamuis *Bart. in l.ſi quis pro eo num.*9. *ff.de fideiuſſor.*, *et in Auth.Sacramenta puberum numer.*15.*C.ſi aduerſ.vend.*, quem aliqui ſequuntur, diſtinguat, àn prohibitio feratur ad rem, vel ad perſonam, vt primo caſu iuramẽtum operetur validitatem actus, ſecus autem in ſecundo, quia tunc lex dicitur obligare perſonam ad culpam, dictamq; diſtinctionẽ tueri ſtudeat *Suarez de relig.tom.*2.*tract.de iuramento lib.*2.*cap.*20 *nu.*10.; Attamen ea magis communiter reprobata, verior concluſio eſt vt iuramentum indiſtinctè validet actum, atque ſeruandum ſit, Tùm ex regula vt ſub generali diſpoſitione non veniat actus iuratus, Tum etiam quia verius eſt, legẽ poſitiuam, quoties in priuatum bonum principaliter emanauit, eiuſque contrauentio ipſius contrauenientis damnum, non autem tertij turpitudinem, vel præiudicium continet, non obligare ad culpam, ac propterea intrat regula *text. in cap.cum contingat*, *de iure iur.*, *et cap. quamuis pactum eod. tit. in* 6., *ciuiliſtæ communiter in dicta Auth.Sacramenta puber.*vbi latè *Guttierez num.*38.*& ſeqq.*, *et canoniſtæ* locis proximè allegatis congeſti *per Anton.*, *Gabr. de iureiuran. concluſ.*5.*num.*1.*&* 14.*Hyer.Gabr. conſ.*127. *num.*18.*& ſeqq.lib.*1., *Sanch. dicto cap.*9. *num.*35.*& ſeqq.& cap.*12. *n.*44. *& ſeqq.*, *Barboſ.in dicta l.*1.*ſolut.matr.part.*1. *numer.*70.*& ſeqq.*, *Sperell.deciſ.*46., *Buratt. deciſ.*44.*num.*4. & aliàs *Rota ſæpius*.

Quinimò, etiam ſi ageretur de Statuto Papali, adhuc caſus iuratus non veniret, Non quidem ex defectu poteſtatis, vt in laicalibus, ſed ex illo volunta-
56 tis, *cap.conſtitutus de reſcript.*, *Picus ad Statut.Vrb.gloſ.*23.*num.* 3.*&* 15., *Gabriel. dicta concl.*5.*num.*1.*&* 18., vbi liceat videre huius extenſionis aliquas limitationes; Inter quas illam *ex Bolognetto conſ.*46.*num.*5., obſeruat *Rota in dicta Bononien. cenſus* 27 *Martij* 1647. *coram Ghislerio* §.*non obſtat, quod Statuta, &c.*, vbi nempè per Statutũ prohibetur omnis modus, per quem ipſius obſeruantia tollatur, cum tunc dicatur adeſſe voluntas.

Si verò lex facit mentionẽ de iuramẽto, et tunc, Aut illud percutit actum tan-
57 quã præteritum, quia nempè irritet iã præſtitum, Aut tanquam futurum, quia nempè ſub pœna nullitatis in contractu illud præſtari prohibeat; Primo caſu ſubdiſtinctio eſt, An ſuper eo diſponat

directè, puta quia ſimpliciter mandet iuramentum eſſe nullum, vel non attendendum, vel indirectè, puta declarando contractum, ac iuramentum in eo appoſitum, ſimulatum, doloſum, mæticuloſum, &c., ſiue adimendo fidem ſcripturæ.

Si diſpoſitio eſt directa, tunc concors eſt ferè omnium ſententia, legem eſſe nullam ex defectu poteſtatis, cum iuramenti præſtiti diſpenſatio ſoli Pontifici, ac Prælatis eccleſiaſticis ab eo deriuantibus ſit reſeruata, latè *Guttierez vbi ſupra, Gabr. dicto conſ. 127., add. ad Theſaur. deciſ 66.*, et cæteri communiter, cũ ſit concluſio non admittens hodie controuerſiam; Licèt enim in iure ciuili iuramenti præteriti diſpenſatio per Imperatores conceſſa reperiatur, Attamen, vel dicendum eſt illorum iurium diſpoſitionem iure canonico abolitam eſſe, vel emanaſſe per etnicos Principes, Pontificiam, et Imperatoriam poteſtatem vnitam habentes, vel percutere iuramentum futurum, vt eruditè deducit venerandus præceptor meus *Arias de Meſa lib. 3. variar. cap. 31. & ſeqq.*

Benè verùm, quod ſolent aliqui tribuere laico poteſtatem, non diſpenſandi, quia nemo bonus Catholicus id au-
58 tumat, ſed vel ex notoria iniquitate, ac infectione iuramenti ex ipſius iuris canonici ratione proprium ſubditum non obligatum declarandi; vel ex eodem capite iniquitatis, ac infectionis cogendi proprium ſubditum, ad cuius fauorem interpoſitum eſt, ad illud relaxãdum, de cuius tamen rei veritate meum non eſt hic agere, cum ex præmiſſis, ſola quæſtio ſit de iuramento aliàs valido, ex ſola legis particularis potentia ſublato.

Si verò diſpoſitio eſt indirecta, eò quia adimat fidem ſcripturæ, et tunc receptum eſt legem operari, non quia vim
59 iuramenti, ſed quia eius probationem tollat *Caſtrenſ. conſ. 61. volum. 2., Mareſcott. lib. 1. variar. cap. 62., Seraphin. priuil. iuram. 22. num. 32., Adden. ad Buratt. deciſ. 422 num. 18.*; Vnde ſi aliunde quàm ex tali ſcriptura de huiuſmodi iuramẽti præſtatione conſtet, tunc illud operabitur effectum ſuum dicta lege non obſtante *Doctores vbi ſupra*, etiamſi lex diſponat, probationem aliàs quàm per ſcripturam fieri non poſſe, ne per indirectum tribuatur laicali poteſtati, id quod directè non poteſt *Lambertengh. de contract. gloſ. 8. verbo mariti num. 99.*;

Sed ſi ſit indirecta, ex eo quod lex, vel Statutum præſumere faciat actum ſimu-
60 latum, ſeù fraude, dolo, et mætu extorctum, tunc licèt aliqui diſtinguant Statuta percutientia cõtractum ab alijs percutientibus iuramentum, conſtituentes differentiam inter vnum, et alterum caſum ex deductis per *Barboſ. in dicta l. 1. part. 1 num. 75.*, Attamen ad effectum, de quo agitur, iſta videtur differentia verbalis, quoniam ſi verba diriguntur ad contractum, ita vt ipſe præſumatur ſimulatus, doloſus, vel mætu extorctus, adhuc iuramentum ſuper eo adiectum nihil operatur, cum hoc ſuppleat defectus iuris poſitiui non autem naturalis, et ſic effectus eſt idem; Neque valet ratio, quod ob expreſſam iuramenti mentionem videatur Statutum ſe ingerere circa id, in quo non habet poteſtatem, quoniam Statutum non diſponit ſuper iuramento, illiuſque efficacia, ſed tantum ſuper modo probandi illam qualitatem, quæ probata facit ceſſare vim iuramenti, non ex vi Statuti, ſed ex natura actus, atque ex diſpoſitione iuriſmet canonici; Et ſic ſtatutaria diſpoſitio verſatur ſuper re merè temporali, qualis eſt modus probandi.

Ideoque hac diſtinctione non curata, Statuti validitatem tenent *Abb., & Butr. in dicto cap. cum contingat, Bar. in l. omnes populi ſub n. 25., Bald. in Auth. Sacramenta puberum num. 5. vbi Caſtr. num. 11., Roman. conſ. 12. num. 1.*, et alijs allegatis *Rot. apud Pic. ad Statut. deciſ. 22. num. 3. coram Buratt. dec. 612 num fin., Duran. dec. 18. num. 2. & ſeqq., in Romana fructuum cenſus 22. Decembris 1650. coram Meltio deciſ. 98. part. 11. recent. Vrbinaten. prædij 12. Iunij 1654. coram Bichio*, et in alijs.

Atq; ex hac ratione defendi poteſt di-
61 ſpoſitio *Pragmaticæ prima Regni Neapolitani ſub tit. de Velleian.*, vt obſeruant *Arias de Meſa dicto lib. 3. var. cap. 33. numer. 18. & Merlin. contr. 56. nu. 14. lib. 1.*; Dictaque concluſio procedit hodie de plano, quoties præſumptio à Statuto inducta eſt veriſimilis, atque iuſtam habet rationem, quia nempè agatur de contractibus minorũ, vel mulierũ, et ſimilum, qui

qui ob ætatis, ſexus, vel iudicij imbecillitatem de facili præſumuntur fraude, vel mætu inducti ad contrahendum;

Difficultatem verò faciunt aliqui, quoties hæc veriſimilitudo ceſſat, quaſi
62 quod videatur tunc potius color quæſitus ad exercendam iuriſdictionem in re prohibita, vt diſtinguendo, et conciliando tenet *Lambertengh. dicta gloſ. 8. num. 96.*; Verum adhuc indiſtinctè concluſio amplectenda videtur vt indiſtinctè amplexa eſt Rota, quæ prçſertim in concernentibus iuris canonici obſeruantiam ab alijs pro norma, et magiſtra iuſtè ſumi poteſt; Siquidem licet fraus, vel mçtùs facilius præſumantur in minore, vel muliere; Attamen ſunt etiam de facili cõtingibiles in alijs, præcipuè in terminis noſtris; Multos enim agnoui ſagaciſſimos, ac prudentes, qui dolo, minis, auctoritatiua ſuaſione, vel importuna prece Magnatũ inducti fuerunt ad cõſtituendas filiabus dotes longè maiores, quam eorũ voluntas, vel conditio poſtularet, ac propterea nimis durũ videretur adeò Principis auctoritatem reſtringere, vt pro Reipublicæ, ac ſubditorum incommodis euitandis, abuſibuſq; tollendis, licere non debeat ſtatuere circa modum probandi, qui eſt quid merè temporale.

Statutum enim tali caſu in ſubſtantia aliud non operatur, niſi quod alterando ius poſitiuum, transfundit onus probandi de vno in alium, itaut, quemadmodum de iure onus eſt iurantis probare malam qualitatem iuramenti in dubio validi preſumendi, ità ſit onus alterius partis probare iuramenti ſinceritatem, ac bonam fidem, ideoq; ſemper verum eſt, Statutariam diſpoſitionem verſari circa factum probationis, non circa ius, ſeù vim iuramenti; Neque per hoc dicitur multum præiudicari ei cuius fauore iuratum fuit, dum integrum eſt dictam prçſumptiuam Statuti probationem tollere, cum data veritate ceſſet præſumptio, vt ſupra de adimenda fide ſcripturæ dictum fuit.

Eatenus enim concluſio pro Statuto recipienda venit, quatenus illud intra ſolos cancellos præſumptionis de iure tãtum ſe reſtringat, ſecus autẽ ſi præſumptionem iuris & de iure inducat, nã tunc tollendo potentiam probandi, non eſſet diſponere ſuper modo probandi, ſed ſuper iuramẽto, vt benè obſeruat *Lambertengh. dicta gloſ. 8. nu. 97. & ſeqq.*, cuius ſententia in hac parte videtur vera, quoniam dolus à Statuto præſumptus ſinceritatis & bonæ fidei contraria probatione, vel fortiori præſumptione tollatur ac sẽper præſumptio cedat veritati.

Alio item caſu circa iuramentum
63 præteritum poteſtas laicalis admittenda videtur, quatenus nempè non agat de habilitando iurantem ab obſeruantia, cum tunc intret propriè ratio peccati, ob quam in laico deficit poteſtas, ſed reſpiciat fauorem tertij, quamuis hic fauor contineat de conſequenti præiudicium eius, cuius fauore iuratum fuit; Vt puta (exemplificando in terminis noſtris) taxat Statutum dotem ad certam ſummam, diſponendo quod in exceſſu dos ſit poſterior omnibus dotantis creditoribus etiam poſterioribus, vel aliàs de iure poſtponendis; Tunc enim, non iurantis, ſed tertij fauorem reſpicit, itaut iurans adhuc remaneat iuris iurandi religioni adſtrictus, atq; lex nõ tollat vim, vel obſeruantiam iuramenti, ſed tantum illum ordinem prioritatis, et poſterioritatis, quem ex ſua prouiſione inductũ, tãquam nudum effectum legis poſitiuç, ipſamet rectè poteſt auferre vt ex diſpoſitione *tex. in dicto c. Quamuis pactum, & c. Cum contingat in fin.*, & authoritate *Caſtr. in Authent. Sacramenta pub. n. 18. & 23. Corneus num. 47.*, *Guttierez nu. 42. Seraphin. priuil iuram. 61. nu. 15.*, *Sanch. ad præcept. decalog. lib. 3. cap. 9. nu. 38.*, et aliorum, rectè in ſimili probauit *Rota in Bononien. cenſus 27. Maij 1647. coram Ghiſlerio* approbata in *Bononien. de Felicinis 27. Iunij 1650. coram Bichio, et in Bononien. diſcuſſionis 14. Decembris 1654. & 5. Maij 1655. coram eodem*, vbi firmatur, Statutum fori mer-
64 catorum Bononiæ vocans ad æquale tributum creditores decocti à quadriennio citra, nulla ratione habita de tempore, nec de hypotheca, vel priuilegio, compræhendere debita etiam iurata, neq; iuramenti religionem laicali poteſtati tunc obſtare ex premiſſis rationibus & de quo ſtatuto *in dicta Bonon. diſcuſſionis* habetur actum in ſua *materia ſub tit. de credito*; Et hæc circa iuramentum præteritum.

Quate-

Quatenus verò Statutum diſponat de iuramento futuro, mandando illud non pręſtari, et tūc venit generaliter eius vis admittenda in omnibus ijs caſibus, in quibus circa præteritum admiſſa fuit;
65 In alijs autem, in quibus quoad præteritum reprobatur, Doctores Hiſpani patrias leges defendentes id admittunt, freti auctoritate *Imolæ in c. cum contingat nu.37.*, *vt per Fortun.Garſ.de vltim. fin.nu.374.*, *Lopez in c.per veſtras S. vlt. num.20.*, *Couarr.de pact.par.1.S.3.nu.7. & 8.*, *Molin.de iuſt.& iur.diſput. 149.*, *Sanch.ad præcepta lib.3.cap.22.*, *Barboſ. d.l.1.par.1.ex num.73.*, *Guttier.in authētica Sacram.pub.num.56.*, *Arias de Meſa dicto lib.3.cap. 34.*; Et ex Italis latè ſubſtinet *Sacca conſil. 60.*

Non ſunt tamen in omnibus concordes Hiſpani, plerique enim pro maiori parte volunt iuramentum eſſe nullum, alij verò illud eſſe obligatorium, ſed iurantem incurrere pœnam.

Contrarium verò indiſtinctè contra Statutum eſſe verius latè probat *Mareſcott.lib.2.variar.d.cap.62.*, qui per rationes, et auctoritates contrarijs ſingillatim reſpondendo, hanc probat veriorē, et ſequuntur *Marta de iuriſdict. par. 4. cap.37.*, *Diana par.5.moral.trac.1.reſol. 8.*, Et ex Hiſpanis *Valaſc. conſult. 99.* *Azor.par.3.inſtit.moral.lib.3.cap. 6.*; Atq; hanc Rota canonizauit *apud Buratt. dec. 798.num.3.*, eaq; in iudicando, et conſulendo videtur verior, maximè ad effectum noſtrum, quoniam ijdem Hiſpani magis communiter volunt hoc Statutum habere tantum vim quoad nouum iuramentum præſtandum ſuper actu valido iuramenti confirmatione non indigente, quaſi quod tunc vti non neceſſarium, neq; operatiuum quoad obſeruantiam contractus, in ſolam fraudem laicalis iuriſdictionis adijci videatur; ſecus autem vbi ſuper actu inualido, vt *per Barboſ. Guttier.*, *et Arias de Meſa vbi ſupra*, et in his terminis nos verſamur, quoniam conſtitutio dotis exceſſiua de perſe eſt inualida, atq; à iuramento robur acquirit, vnde propterea non videtur immorandum in contrariæ ſententiæ fundamentis refellendis.

Sed quid ſi contractus duplici vitio la-
66 boret, quia nempè dos exceſſiua conſtituta ſit à minore, et contra formam Statuti, àn iuramentum ſuppleat vtrumque defectum; Et negatiuam tenent *Salicet. in l. Donationes, ſecunda, num. 3. C. de don. inter vir. & vxor. Gaill. lib.2. obſer.42.lib.2.*, *& obſer. 65.*, *Polidor. Rip. ſingul.obſeru.30.adden.ad Theſaur.deciſ. 66.in princip.*, *Surd.deciſ. 154. num. 12. & ſeq.*, firmantes regulam vt iuramentum non ſuppleat duos defectus.

Affirmatiuam verò veriorem, ſtante amplitudine, ac pręgnantia iuramenti, ac in foro receptā *ex Bar.in l.2.C.ſi maior factus*, firmant *Seraphin.priuil.iuramen.83.num.49.Gabr.conſ.127. num. 34. lib.1. Altograd.conſ.5.nu.49. lib.1. Surd. vbi ſupra num. 13. & ſeq. benè Seraphin. deciſ.1184.in fin.*, *add.ad Greg.dec.391. n.11.*, iſtaq; opinio recipienda videtur, non denegata tamen reſtitutione in integrum ob læſionem ſatis de facili cōcedendam, vel ratione minoris ætatis, vel ex clauſula generali *ſi qua mihi*, etiā maioribus, et non priuilegiatis pro facti qualitate, quoniam vt frequenter aduertitur *hoc eod. tit. in præcedentibus*, ac etiam *ſub tit.de credito*, iuramentum hodiè redactum videtur ad cæremoniam, ſiuè ad clauſulam de ſtylo Notariorum apponi ſolitam, abſq; eo quod contrahētes eius vim percipiant, et aduertant.

Alia verò in materia huiuſmodi Statutorum dotes moderantium, videri poterunt apud *Baezam de non melioran.*, qui plures quęſtiones parum foro contingibiles excitat, cum fortè nimiū progreſſum videatur, nō tamen extrà materiam, vt ità dignuſcatur quando hęc Statuta dotium moderatoria capiant nec nè dotes exceſſiuas conſtitutas cum iuramento, per quod huiuſmodi Statuta reddi ſolent eluſoria & numquam operatiua, dum vt dictum eſt hodie iuramentū redactum eſt ad clauſulam de Notariorum ſtylo apponi ſolitam, ideoq; ceſſant illæ rationes ex quibus antiqui Canoniſtæ, et Theologi tantam vim actibus iuratis dederunt vt alibi aduertitur.

De taxa dotis, quomodo facienda ſit, et quando dicatur congrua, ſeù de paragio, et de quibus bonis in propoſito habenda ſit ratio.

SVMMARIVM.

1 *Omnis diſpoſitio legis, vel hominis de dote præſtanda intelligitur de congruu, ſeù de paragio.*

2 *Paragium quid ſit, vndè iſte terminus ſit originatus, et quomodo intelligatur.*

3 *Diſtinctio caſuum, qui conſiderandi ſunt pro metienda dote congrua, et de paragio.*

4 *Dos per patrem debita in vita, an debeat eſſe ad menſuram legitimæ.*

5 *Dos ingredientis Monaſterium dicitur congrua in ea quantitate, quæ Monaſterio dari ſolet, licèt inſpecto ſtatu paterno ſit exigua.*

6 *Dotis appellatione in monialibus venit non ſolum id quod præſtatur Monaſterio, ſed expenſæ pro Monacagio, & ille annus vitalitius redditus, qui eis pro ſubuentione aſſignari ſolet, quia totum eſt dos.*

7 *An pater teneatur dare dotem extraordinariam filiæ volenti ingredi Monaſterium, in quo præter ſolitum aliorum Monaſteriorum maior dos ſoluatur ſiuè dotem duplicatam, quia fieri velit monialis ſupernumeraria.*

8 *Licèt dos quæ datur Monaſterio ſit minor, quàm pro matrimonio carnali, attamen reputatur maioris grauaminis, quia eſt demortua, et ſine ſpe reuerſionis.*

9 *In dote per patrem debita pro matrimonio carnali ad regulandum paragiũ attenduntur plures circumſtantiæ inſimul vnitæ, nempe dignitas patris quantitas bonorum, qualitas mulieris, conditio viri, numerus filiorum, et mos Regionis.*

10 *In dubio deferendum eſt iudicio paterno in dotis taxatione, ſed aliquando hoc iudicium eſt fallax.*

11 *Dignitas patris quandoque maiorem, quandoque minorem dotis quantitatem poſtulat.*

12 *Ità èconuerſo patris indignitas attendenda.*

13 *Quantitas patrimonij ſatis attendenda eſt pro regulanda dote congrua.*

14 *Dicta patrimonij quantitas attendenda de tempore nuptiarum non curato ſuperueniente augmento vel diminutione.*

15 *Refertur ſed refellitur ſententia volentium vt dos à patre viuente debita poſſit eſſe minor legitima, ſed non poſſit eſſe maior, quia verius eſt nullam habere reſtrictionem ad legitimam ſiue plus, ſiue minus, et ſiue ſit nupta, ſiue innupta, reprobata opinione diſtinguentium &c.*

16 *Non debet tamen excedere virilem.*

17 *In metienda patrimonij quantitate àn de omnibus bonis etiam differentibus vt ſunt emphyteutica, feudalia, fideicommiſſaria & ſimilia habenda ſit ratio.*

18 *Agitur de feudalibus & emphyteuticis, et plures caſus diſtinguuntur.*

19 *De bonis fideicommiſſarijs quomodo, et quando habenda ſit ratio, plures caſus diſtinguuntur.*

20 *Bonorum paternorum valor ad effectum de quo agitur an ſit attendendus in ſorte principali, vel in fructu & redditu.*

21 *Inter patris facultates computantur dotes animi, ſcientia, vel artificium.*

22 *Quæ ratio habenda ſit de iuribus & actionibus illiquidis & litigioſis tam actiuis quàm paſſiuis.*

23 *An de iure redimendi aliquam rem alienatam habenda ſit ratio.*

24 *Qualitas mulieris attendenda eſt taxa dotis quia maiori dote indiget vidua quàm virgo, et corrupta, vel inhoneſta, quod declaratur.*

25 *Aetas vel forma, et mores mulieris ſunt etiam ad hunc effectum conſiderabiles*

26 *Baſtarda minorem dotem poſtulat quam legitima quia illa poteſt nubere inæquali.*

27 *Sed quid de baſtarda legitimata quomodo ei dos taxanda ſit.*

28 *Filia diues, vel aliunde prouiſa minori dote contenta eſſe debet quàm aliunde non habens.*

29 *Qualitas viri ſpectanda etiam venit in dotis congruæ taxatione.*

30 *Numerus filiorum dotantis attendendus eſt de tẽpore dotationis, & quandoq; minor*

minor numerus eſt cauſa vt filia cum minori dote virum æqualem inueniat.

31 *Mos Regionis, ſeu conſuetudo Ciuitatis, et familiæ attendendus.*

32 *Si pater vni filiæ magnam dotem ex affectione, vel alia cauſa conſtituit, non per hoc aliæ filiæ poſſunt eamdem dotem prætendere & econtra.*

33 *Si adſit Statutum dotium moderatorium & certam taxã præſcribens, An illa taxa dicatur congrua itaut eam dare ſufficiat.*

34 *Dos debita per fratres ſorori de iure communi non poteſt eſſe minor legitima non obſtante quacumque diſpoſitione patris in contrarium.*

35 *Etiam ſi velit ingredi Monaſterium prò quo minor dos eſt neceſſaria quia adhuc totam legitimam petit remiſſiuè.*

36 *Poteſt tamen legitimam excedere ſi ea non ſufficit, dummodo non excedat ſuam virilem vltra quam non tenetur.*

37 *Dos debita per maſculos fœminis excluſis à Statuto quoties non ſuccedit loco legitimæ non regulatur ad terminos legitimæ, ſed prout illa debita per patrem in vita non tamen excedit virilem.*

38 *Fœmina nupta ſine dote, vel cum minori ob eius pulchritudinem vel alias qualitates adhuc petit à fratribus dotem de paragio.*

39 *In metienda virili fœmina dotanda an attendatur tempus matrimonij, vel tempus mortis patris ſtante intermedia morte aliquorum fratrum.*

40 *Fœmina ſemel habilitata ad ſuccedendum cum maſculis, & vt dicitur maſculiata ſemper eſt talis quoad omnes alios effectus & ſucceſſiones.*

41 *Dos fœminæ excluſæ per maſculos à Statuto vbi ſuccedit loco legitimæ, An ſit minor quantitas ſufficit ad congruã.*

42 *Notatur differerentia inter Conſtitutionem Regni* In aliquibus, *et Conſuetudines Neapolis ſuper excluſione fœminarum.*

43 *Dictaq; concluſio notata num. 34. procedit etiam accedente contraria paterna diſpoſitione.*

44 *Fallit tamen in magnatibus Regni Neapolitani, quia dos etiam ſuccedens loco legitimæ & tamen poteſt eſſe minor, & ſufficit congrua.*

45 *Quid de fœmina non nubente nec carnaliter nec ſpiritualiter ſed viuente domi tanquam biguina ſeù Bizoca.*

46 *Quod dos fœminæ excluſæ à Statuto quandoq; poſſit abſorbere totam hæreditatem.*

47 *Quid de dotis taxa & congruitate in bonis fideicommiſſarijs, vbi detractio ſit in vim* auth. res quæ.

48 *Concluſio vt in dotis taxa deferendum ſit paterno iudicio non procedit in præiudicium fideicommiſſi.*

49 *De taxa & congruitate dotis debitæ per alios coniunctos ex debito charitatis.*

50 *Quid de dote debita per ſtupratorem, vel raptorem quomodo taxanda.*

51 *De taxa dotis debitæ ex diſpoſitione hominis, et plures caſus diſtinguuntur.*

52 *De congrua dote baſtardarum, tam earum fauore, quàm odio, vt ſcilicet illam taxam non excedat.*

53 *Dos conſtituta baſtardæ, An præſumatur congrua, et cui incumbat probare congruitatem, vel exceſſum.*

54 *Congruitas dotis conſideratur non ſolum fauore mulieris, ſed etiam contra eam vt reformetur exceſſus.*

DISC. CXLIV.

1 CVm in omni legis, vel hominis diſpoſitione ſuper dote conſtituenda, quoties certa quantitas non eſt expreſſa, obligatio veniat intelligenda de dote congrua, ſeu de paragio; Hinc propterea opportunum eſt, viſo de obligatione atq; de taxa Statutaria videre de huiuſmodi congruitate, circa quam nimis frequentes eſſe ſolent in foro controuerſiæ; Sed ãtequam ad illius tractationem procedatur, prænotandum eſt prædictum terminum paragij in iure communi incognitum eſſe, illumq; ori-
2 ginatum ex Conſtitutionibus vtriuſque Siciliæ, non eſſe intelligendum de paritate quoad dotandas, vt nempè omnes eiuſdem parentis filiæ ſint æquali dote collocãdæ, vt aliqui malè cenſuerunt, ſed de paritate quoad circũſtantias in dotis congruitate conſiderandas, vt ſcilicet mulier dotetur iuxtà pares ſuas, vt rectè

poſt

poſt *Iſerniam in Conſtit. in aliquibus* in-
terpretando hunc terminū, *Decius conſ.*
26 *num. 5. Petr. de Gregor. de dote de pa-*
ragio quæſt. 1. nu. 1. Capyc. latr. conſultat.
159. *num. 33. Rota coram Caualer. deciſ.*
260. *num. 3.*, et melius *deciſ. 298. num. 5.*
Galeot. lib. 2. controu. 16. nu. 3. & ſeqq. Boſſ.
de Dot. cap. 7. num. 76.

Quinque igitur caſus diſtinctè conſi-
3 derandi ſunt ſuper huiuſmodi congrui-
tate ſeu paragio; Primus eſt in dote cō-
ſtituenda per patrem viuentem; Secun-
dus in dote per fratres vel alios agnatos
ex Statuto vel præcepto teſtatoris debi-
ta loco excluſionis à ſucceſſione vel fi-
deicommiſſo; Tertius in ſubſidiaria de-
bita per matrem, ac fratres aſcendentes,
aliosq; vel alios coniunctos ex diſpoſitio-
ne iuris, Quartus in pœnali debita per
ſtupratorem, vel raptorem, Et quintus
in oriente ex diſpoſitione hominis.

Primo caſu, quamuis aliqui ſentiant
4 congruitatem eſſe regulandam à legiti-
mæ quantitate, vt *per Mantic. de tacit.*
lib. 12. tit. 23. num 3. & ſeq., *Baez de non*
melior. cap. 1. num. 1. cum alijs per *Boſſ. de*
Dot cap. 13. num. 34. cum ſeq. qui multos
cumulat; Communis tamen, ac recepta
eſt contraria ſententia, vt patre vi-
uente non ſit habenda ratio legitimæ,
ſed attendeneum ſit paragium, ideſt ea
dos, quæ ſuis paribus digna, et congrua
iudicatur, quoniā nō datur legitima vi-
uentis *Caſtren. conſ. 235. lib. 1. Dec. dicto*
conſ. 26. Mantica, qui contrariæ ſectator
hanc dicit communem *vbi ſupra nu. 4.*,
Merlin. de legitim. lib. 3. tit. 1. quæſt. 12.
num. 6. & ſeqq. Baeza vbi ſupra num. 3.
& ſeqq., *Borell. in ſumma deciſ. lib. 3. tit.*
4. de iure dot. num. 134. & ſeqq., *Merlin.*
controu. 3. lib. 1., *Rouit. deciſ. 99. num. 12.*,
& ſeqq. Aponte conſil. 65. num. 9. lib. 1.,
Fontanell. de pact. nupt. clauſ. 9. glo. vnic.
par. 1. num. 18. cum alijs per *Boſſ. dicto*
cap. 13. num. 37. Rota dec. 195. nu. 3. par. 2.
recent., et alij communiter, optimè *Pe-*
nia deciſ. 376. iuxtà Venetam, alias 479.
iuxtà Lugdunenſem impreſſionem num. 3.
& ſeqq. Gratian. diſcept. 148. Surd. conſul.
488. en n. 36. & habetur ſupra diſc. 2.

Hinc propterea receptum omninò eſt,
dotem ingreſſuræ religionem dici eam,
quæ Monaſterio dari ſoleat, quamuis
pater ſit ditiſſimus, illaque ſit modica,
5 ac longè minor legitima, vel quantita-
te, quæ nubenti in ſeculo præſtanda eſ-
ſet *Gregor. deciſ. 63.*, *vbi add.*, *Franch.*
dec. 44. vbi adden., *Merlin. dicta controu.*
3. num. 1., *Gratian. diſcept. 945. num. 22.*,
et ſeqq., *Rot. deciſ. 30. num. 26. par. 7. rec.*,
itaut quidquid diſputando in ſcholis in
contrarium dici poſſet, in foro tamen
ſit concluſio non admittens controuer-
ſiam.

Dotis autem nomine venit, nedum
6 ea quantitas quæ Monaſterio ſoluitur,
ſed etiam id, quod pro acconcio, ac ex-
penſis ſolitis monacagij, ac annua vita-
litia ſubuentione, alijſque expenſis ſoli-
tum eſt præſtari, vt *per Rot. dicta dec. 30.*
par. 7. vbi concordantes, *quæ eſt eadem*
apud Merlin. dec. 671. in Romana Saluiani
23. Martij 1650 coram Veroſpio dec. 39.
nu. 13 par. 11. rec. vbi in ſpecie de annua
ſubuentione, quæ vltra dotem ſolet aſſi-
gnari monialibus, vt dicatur pars dotis,
ac vera dos, et eſt concluſio plana.

Dubitari tantùm poteſt in iſta mate-
ria, ſi in Ciuitate vel regione adſit ali-
7 quod Monaſterium pro cuius ingreſſu
ſoluatur dos maior, quàm in alijs, An
pater cogi poſſit ad huiuſmodi dotem
extraordinariam, vel ſufficiat offerre
ſummam alijs Monaſterijs communiter
ſolui ſolitam, Et in hoc *Gratian. diſ-*
cept. 945. reſpondet pro dotante, cuius
ſententia videtur minus vera, quate-
nus Monaſterium ſit proportionatum
qualitati puellæ, atq; ſumma ſoluenda
licet ſolito maior non excedat quantita-
tem nuptijs carnalibus congruam, in
nihilo enim grauat patrem cum electio-
ne Monaſterij extraordinarij filia, in
cuius libito eſt, eligendo nuptias carna-
les, illum maiori dote grauare, neq; de
facili libertas eligendi vitam monaſticā
potius in vno, quàm in altero Monaſte-
rio eſt reſtringenda, cum frequenter
contingat, vt puella libenter eligat vi-
tam ſpiritualem in vno Monaſterio, quā
aliàs non eligeret; Quod ſanè intelligen-
dū eſt (vt dixi) quoties hoc Monaſteriū
eſt puellæ conditioni proportionatum,
ac aliqua ſubeſt honeſta ratio, ob quam
potius iſtius quàm aliorum ingreſſum
eligat, quia nempè in meliori vitæ ſpiri-
tualis norma erectum ſit &c.

Si enim data vitæ paritate, filia ex va-
nitate, vel ceruicoſa deliberatione ità
patrem grauare velit, tunc putarem in-

trare iudicis arbitrium in quo tota hæc materia congruitatis, ac paragij reſidet, vt infra; Et licet ſupradictum argumentum maioris grauaminis per electionem matrimonij carnalis, indiſtinctè vrgere videatur contra patrem, non eſt tamen
8 ita ſimpliciter capiendum, cum contingere poſſit, vt maioris grauaminis reddatur dos minor, ſed in ſuo genere exceſſiua danda Monaſterio, quam maior danda pro nuptijs ſęcularibus, dum primo caſu dos exit de patrimonio irreuocabiliter ad fauorem Monaſterij, ſecũdo autẽ ſupereſt ſpes reuerſionis, ideòque hæc omnia prudens iudex rimabitur.

Eodemque modo regulandus videtur alter caſus, in quo ob accelerationẽ monacagij ſupra numerum pręfixum, vel ob alias circunſtantias, ex præſcripto Conſtitutionum Synodalium, ſeu decretorũ Sacræ Congregationis opus eſſet ſoluere dotem duplicatam in vno Monaſterio magis quàm in alio, quia niſi duplicatio notabiliter patrem grauet, dũmodo illius Monaſterij potius quã alterius electio probabilem rationem, vel honeſtiorem finem habeat, videtur pro dotanda reſpondendum, et facilius quia impediendus neq; differendus eſt ſpiritus bonus vocationis dum ille viget.

In matrimonio autem carnali certa
9 regula dari non poteſt, ſed totum reſidet in iudicis arbitrio, regulando ex dignitate patris, quantitate patrimoñij, qualitate mulieris, conditione mariti, numero filiorum, regionis, vel Ciuitatis, ſeù familiæ conſuetudine ad *tex. in l. cum poſt §. gener ff. de iure dot. l. ſi filiæ pater ff. de lega. tertio cum concord. per Mantic. de tacit. dicto lib. 12 tit. 21. nu. 1., Menoch. de arbitrar. caſu* 149., *Borrell. dicto tit. 4. de iur. dot. ex num.* 132. & latè *Boſſ. dicto cap.* 13. *à. num.* 1. *& per tot. Rot. deciſ.* 47. *&* 48. *parte* 12. *rec. et in Auximana dotium* 24. *Ianuarij* 1653. *coram Albergato latè in Romana reſciſſionis tranſactionis* 16. *Iunij* 1651. *coram Corrado §. altera verò, Rauennaten. dotis* 11. *Iunij* 1660. *Albergato*, & frequenter in alijs, de quibus circunſtantijs propterea opportunum eſt diſtinctè quærere; vt in caſus occurrentia facilior iudici reddatur arbitrij interpoſitio.

Licèt enim vbi dos eſt à patre conſti-
10 tuta, in dubio cenſeatur cõgrua, quia nõ eſt præſumendum patrem velle capere malum conſiliũ pro filia, Attamen hæc eſt nuda præſumptio ſæpè fallax, vt obſeruant allegati, et alij *per Merlin. de legitima lib.* 3. *tit.* 1. *quæſt.* 12. *num.* 11. *& ſeq.*, dictæque circunſtantiæ non ſingulariter ſed vnitim conſiderandę veniunt, cum data paritate in vna, duabus, vel pluribus, adhuc tamẽ diuerſitas in alijs, vnã, vel alterã dotem ſatis diuerſificet.

Deſcendendo igitur ad ſingulas; Pri-
11 ma circunſtantia verſatur in dignitate parentis, quæ ſæpè ſuadet maioris dotis conſtitutionem, vt admonet *Mantica dicto tit.* 21. *num.* 18. cum alijs *per Boſſ. dicto cap.* 13. *nu.* 12. *&* 13.; Sæpius tamen ſuadere ſolet eiuſdem diminutionem, quoniã ipſius dignitas, ac potẽtia, vel fauor ſit pars dotis, vndè paſſim videmus quod perſonæ diuites, & qualificatæ ducunt filias officialium cum ſatis exigua dote ob vtilitates & commoda, quæ ex illorum potentia, et protectione, ac fauoribus reportãt; Iſto autem caſu cautus ſit pater curandi vt à genero dotis augmentum præmiſſorum intuitu conſtituatur, nam aliàs vtilitas eſſet generi non autem mulieris, quæ defuncto patre, vel apud eundem virum neglecta, vel eo moriente incongruè dotata remaneret, ideoq; rectè de incongruitate dotis dare poſſet.

Prout èconuerſo, indignitas patris,
12 maiorem, vel minorem dotem poſtulat, iuxtà caſuum contingẽtiam; Si enim pater ſit valdè diues, ſed villicus ac ignobilis, vtique non ad menſuram diuitiarum, ſed ſuæ qualitatis conſtituere tenetur dotem inter villicos, ac plebeos diuites aſſuetam; Vel ſi pater ſit nobilis, ac diues, ſed ob aliquod crimen diffamatus, aut aliàs habens mores propriæ conditioni non conuenientes, itaut non de facili eius filiæ inueniant viros æquales cum dote conſueta, tunc iſta circumſtantia maiorẽ dotẽ poſtulare debet, ideoq; non ità regulãda eſt dos filiæ viri æquè nobilis, et diuitis, ſed prudentis, et conſpicui, vt regulanda eſſet dos filiarum iſtius diffamati, et ſic in ſimilibus.

Secunda circunſtantia eſt in quanti-
13 tate patrimonij, cum data paritate nobilitatis, vel dignitatis, diuitiæ, vel paupertas longè dotium taxam diuerſificare ſoleant,

Et

Licèt enim verior ſit ſententia vt paragiū intra legitimæ limites non coerceatur vt ſupra, attamen ea norma quā prudentiſſimo conſilio lex Statuit in legitima decernendas ſatis attendenda videtur per iudicem, non vt ſe ad eam præcisè reſtringat, cum dos de paragio patris viuentis poſſit eſſe maior, et minor, vt aliæ circunſtantiæ poſtulabunt, ſed vt ab illa circumferentia non multum diſcedat, vt videtur eſſe de mente allegatorum.

Patrimonij verò quantitas ad hunc
14 effectum metienda eſt de tempore dotationis, quando ſufficit congruè dotaſſe, nulla ratione habita de ſubſequentibus acquiſitionibus, cum ſicut augeri, ita & minui potuerit paterna ſubſtātia, ex cumulatis *per Merlin. de legit. dicto lib. 3. tit. 1. quæſt. 12. num. 26. Menoch. de arbitrar. dicto caſu 149. num. 16., Rota deciſ. 195. num. 4. par. 2. recen. Boſſ. dicto cap. 13. num. 49. Bottiglier. de ſucceſſion. ab inteſtat. theorema 47. num. 1. vbi cæteri*;

Et quamuis plerique ſentiant, dotem
15 à patre viuente conſtituendam nō eſſe ad ſummam legitimæ quatenus infra, ſed nō quatenus vltra, quoniā excedere non tenetur *vt ex Fulgoſ. & Iaſ. in auth. res quæ* verius dicit *Baeza dicto cap. 1. n. 18.*; Contrarium tamen omninò verius videtur, quoniam ſi verum eſt aſſumptum quod non datur legitima viuentis, neq; ad illius limites dos regulanda eſt, vtique non intrat iſta conſideratio pluris, vel minoris, ſed ſolum attendendum eſt paragium, quod ad literam probare videtur *tex. in §. Quam ob rem authen. de reſtit., et ea quæ pari &c.*, vbi claris verbis deciditur non poſſe patrem diſponere niſi detracta filiorum legitima, et eò pluris quod eſt neceſſarium ad congruam dotem filiarum, quatenus legitima non ſufficiat, ergo obligatio non eſt arctata ad ſolos legitimæ fines; Benè verum quod hoc paragium non videtur
16 taxandum vltra virilem, eſſet enim rigor inordinatus, quoniam ſi dos taxanda eſt iuxta vires patrimonij, nunquam dari poteſt, vt paragium viuente patrè ſit ſuprà virilem.

Sentiunt item aliqui dotem filiæ nubendæ poſſe legitimam excedere, ſecus autem filiæ iam nuptæ, vt tunc legitimam excedere non debeat ex deductis *per Cancer. var. reſol. par. 3. tit. 11. de Sponſal. nu. 7. & 8.*, Verùm neque hæc diſtinctio habet iuris fundamentum, ideòque merito apud eundem *Cancerium* in contrarium eſt deciſum, eaque ſubſtentabilis fortè videtur mortuo patre, vt infra.

Contigit item circa iſtam circunſtā-
17 tiam dubitari, àn de omnibus à patre poſſeſſis habenda ſit ratio, incluſis etiam bonis differentibus, vt ſunt feudalia, emphyteutica, et fideicommiſſaria, vel tantum de indifferentibus liberæ diſpoſitionis; Aduertendo quod hic non agitur an dicta bona indifferētia dari poſſint, vel debeāt pro dote, de his enim agitur infra *diſ. ſeq.*, ſed an in valutando patrimonio dotātis de illis ratio habēda ſit.

Quatenus igitur pertinet ad feudalia
18 & emphyteutica pari paſſu regulanda; Aut agitur de feudo merè hæreditario, et quoniā tanquam ad extraneos alienabile, vel tranſmiſſibile dicitur eſſe in bonis noſtris ad inſtar allodialium, hinc proindè nulla ratio ſuadet cur illud in patrimonio non ſit computandum; Aut agitur de feudo mixto, vt ſunt ferè omnia feuda Regni Neapolitani, quia nempè illorum ſucceſſio debetur de neceſſitate vocatis à lege inueſtituræ, itaut per feudatarium in extraneos transferri non poſſint, ſed ſucceſſor tenetur eſſe hæres morientis, atq; ad onera hæreditaria æqualiter concurrere cum hærede in allodialibus, vndè propterea ſi non ipſum corpus feudi, eius tamen pretium eſſe dicitur in bonis, & hæreditate feudatarij, qui ſucceſſorem vſque ad integrum feudi valorem grauare poteſt vt in ſua materia *ſub tit. de feud.*, et tunc pari ratione videtur iſtud feudū ſeu eius pretium in patrimonio eſſe calculādum.

Aut tandem agitur de feudo ex pacto & prouidentia, et pariter ſubdiſtinguēdum eſt nouum ab antiquo; Nouum enim quæſitum ex cauſa onerosa venit ad inſtar hæreditarij eadem ratione cōputandum, quoniam primus acquirens titulo oneroſo poteſt de feudo, vel emphyteuſi etiam ex pacto diſponere in præiudicium ſucceſſorum, atq; pretium feudi noui dicitur eſſe in hæreditate allodiali communicabile omnibus filijs, vt ſunt termini apud feudiſtas notiſſimi de quibus pluries *ſub d. tit. de feudis*, Antiquum

tiquum verò, quia in bonis feudatarij eſſe non dicitur, niſi quoad commoditatem percipiendi fructus eius vita durante, idcircò non videtur habendum in conſideratione quoad ſortem, ſed tantum habenda eſt ratio fructuum ſeu commoditatis prædictæ pro eius vita, vt aduertit *Mantica dicto lib.12. tit. 21. num.9.*, qui licèt ſimpliciter loquens, in hac tamen vltima feudalium, vel emphyteuticorum ſpecie tantum eſt intelligendus, non in reliquis, in quibus etiam ſors dicitur in feudatarij vel emphyteutæ patrimonio; Feudi autem ãtiqui poſſeſſio in ordine ad ſortem potius venit ſituanda in circunſtantia præcedenti, tanquam dignitas quàm in iſta, præterquam quoad eam ratam, pro qua & feudum antiquum pro dotanda filia eſſe affectum, de quo *diſc. ſeqq.*, vbi latius habetur quando de feudalibus, vel iuriſdictionalibus dos debeatur nec nè.

Quoverò ad fideicommiſſaria, Aut
19 fideicommiſſum eſt aſcendentis, itaut in defectum bonorum liberorum de illis dos veniat ſupplenda iuxtà terminos *authent. res quæ, C. communia de legat.* et tunc de iſtis quoque habenda eſt ratio, vt aduertunt *Mantica vbi ſupra numer.17., Menoch.conſ.247.num.5., Rota in dicta Romana dotis 24. Martij 1651. coram Veroſpio*; Aut eſt extraneorum, itaut diſpoſitio *Authen.res quæ* non intret, et tunc dicendum idem quod dictum eſt de feudalibus, vel emphyteuticis antiquis ex pacto, vt nempè habenda ſit ratio fructuum, ſeù commoditatis pro eius vita *Mantica ibidem*, et rectè conſiderauit Rota in dicta *Auximana dotium 24. Ianuarij 1653. & in præcedenti 27. Maij 1652. coram Albergato*.

Verùm quod dictum eſt de fideicommiſſo aſcendentis, intelligendũ eſt quatenus in defectum bonorum paternorum proxima dotandi cauſa pertineat ad fideicommiſſarium, ſecus autem ſi adſit perſona intermedia, ad quam iuxtà ordinem expreſſum *diſc. 142.* prius incumbat onus dotis, puta ſi fideicommiſſum ordinatum ſit à proauo, et viuat auus, vel adſint eius bona hæreditaria penes alium quàm dotandæ parentem; Cum enim prior dotandi cauſa ſit aui, quàm proaui, vnde propterea de bonis fideicommiſſarijs dos non eſt detrahenda, hinc proindè incongruum eſt de fideicommiſſarijs à patre poſſeſſis rationem haberi, præterquam quoad vitæ commoditatem vt ſupra; Prout ſi dotanda eſſet diues, vel aliundè prouiſa, licèt adhuc ex bonis paternis rectè dotem petat, non tamen petere poterit ex fideicommiſſarijs, ad quæ regreſſus eſt ſubſidiarius, ideò fideicommiſſaria computãda non ſunt; Et in ſumma tunc fideicõmiſſaria aſcendentis computanda quando in defectum bonorum paternorum ex illis dos eſſet ſupplenda, et non aliàs; Sed in iſto etiam caſu cum moderamine procedendum eſt, vt nempè non habeatur de fideicommiſſarijs ea ratio, quę de liberis habenda eſſet, cum in iſtis maius ius filia videatur habere quàm in illis.

In metienda verò patrimonij quantitate, àn ſit attendendus valor bonorum in ſorte, vel in fructu, ſolet dubitari,
20 ſed deciſio pendet à qualitate bonorũ; Si enim attendimus mobilia, quæ de mercimonio ſapiunt, atque ſunt in quotidiano commercio, prout ſunt animalia, frumenta, blades, merces, &c., et tunc certum eſt attendendum fore valorem in ſorte; Si verò attendimus ſtabilia, tam feudalia, quàm allodialia, et tunc attendendus valor in fructu iuxtà ſententiam *Romani conſ.110. numer.31. Afflict.in conſt.in aliquibus num.14., Borrel.in ſumma deciſ.lib.3.tit.4.de iure dotiũ num.162.& ſeqq. Boſſ.dicto cap.13.nu.7.*; Vanum enim eſſet dicere, vt in taxanda dote filiabus habenda ſit ratio de villis Tuſculanis ad ſolum oblectamentum habitis, quarum valor maximus eſt in ſorte, nullus autem in fructu, vt etiam eſt de magnis palatijs ac ſimilibus; Quod etiã dicendum de mobilibus ad vſum ſuppellectilium vt ſunt ſtatuæ, picturæ &c.; Benè verum quod ſi attento valore aliquorum bonorum non poſſet conſtitui dos congrua pro dignitate parentis, qualitate mulieris, et more regionis, tunc crederem intrare iudicis arbitrium ad cogendum patrem ad huiuſmodi inutilia, et ſumptuoſa bona alienandum, illorumque pretium conuertendum in bona vtilia & fructifera, maxima enim imprudentia, ac ſpecies ſtultitiæ, et prodigalitatis eſſet eius, qui non valens congruè

gruè filias dotare huiuſmodi bona retinere velit, quæ ſolis magnis Principibus vel ditiſſimis viris ad luxum, et faſtum congrua ſunt.

Item inter patris facultates connu-
21 merantur etiã animi dotes ac virtutes, ex quibus notabile lucrum reportari ſolet, et ſperari, quia nempè ſit inſignis Aduocatus, vel Medicus, aut miles, ſiue in alia ſcientia, ſeù etiam artificio verſatus, facta computatione iuxtà virtutis excellentiam, auiamentum, et ætatem, cum paſſim videamus huiuſmodi probos viros bona non poſſidentes, cum proprię virtutis exercitio decentiſſimè filias collocare.

Sed & in materia valutationis bono-
22 rum dubitari contingit, àn computanda ſint bona, vel iura illiquida, intricata, et litigioſa actiuè & paſſiuè, quia nempè bona, quæ per patrem poſſidentur prætendantur aliena, vel aliquibus oneribus, et hypothecis obnoxia, ſiue quia pater habeat prætenſiones & iura aduerſus alios; Quæſtionem in iuribus paſſiuis occaſione legitimæ ſeù dotis de paragio ſuccedentis loco legitimæ tractant; ſcribentes de more in varias opiniones diuiſi, Siquidem *Ripa in l.in quartam num.215.& ſeq.ff.ad leg.falcid., Frãchus deciſ.127.*, et alij per eos relati tenent, non obſtantibus his illiquidis prætenſionibus legitimam ſeù paragium in omnibus bonis eſſe præſtãdum data cautione de contribuendo pro rata euictionis, vel condemnationis, ad cuius opinionis comprobationem aliqua iura põderat *Bottiglier. de ſucceſſion. ab inteſta. theorem.20.*

Contrarium, vt legitima, vel paragium non debeantur niſi de liquidis, pro illiquidis verò expectari debeat exitus cauſæ, ac interim ſtare penes hæredem tenent *Paul.de Montepico in eadem l.in quartam num.170. Maſtrill.deciſ.64.circa fin., Surd.conſ.248.nu.67.& dec.333. num.12.in fine, et 19., Petr.de Gregor.de paragio quæſt.36., Bottiglier.vbi ſupra in principio*, qui in fine putat expectandum eſſe exitum cauſæ ſi de breui ſperatur; Ego autem veriorem, ac magis rationi cõſonam crederem priorem, quoties de debitis, ac prætenſionibus verè illiquidis, ac litigioſis agitur, ne aliàs detur abſurdum vt hæres artificiosè procurando ſuſcitationem litium ac prætenſionũ ità filium à conſequutione legitimæ perpetuò excludat, vndè duplici malo filius ſubiaceret, patiendo ſcilicet excluſionem ab hæreditate paterna, quæ ex communi vſu ei quaſi debita erat, atque patiendo ferè perpetuas lites, ac inextricabilem conſequutionem eius, qod natura ſibi de neceſſitate concedit loco alimentorum; Nil enim hæredi deperit, dum iuxtà dictam ſententiam cum cautione ſibi conſulitur; Ac etiam quia per remedium inuentarij tutus eſt à moleſtijs in perſona, et bonis proprijs.

Sed quidquid ſit ad effectum legitimę, (de qua, vt de omnibus alijs extra materiam incidens tantùm eſt ſermo) ad effectum tamẽ paragij clarius dicta opinio videtur tenenda, Tum quia res minorem patitur dilationem, Tum etiam quia neque dos ad menſuram præciſam legitimæ reſtringenda eſt, nam ſi legitima nõ ſufficit ad congruã, tenetur hæres ſupplere vſq;ad virilem; In iuribus verò actiuis, minor vel nulla difficultas, cadit quoniam eorum portio cum ſua cauſa tanquam de bonis in hęreditate exiſtentibus, eſt danda, hæc tamen percutiunt paragium præſtandum loco legitimæ per fratres mortuo patre.

In caſu autem, de quo ſtrictè hic agitur, nempè de patre viuente, An ſcilicet huiuſmodi iura illiquida, augere, vel minuere debeant reſpectiuè eius patrimonij quantitatem ad congruam regulandam, in ſpecie tractatum non vidi, et quoniã ſubiecta materia poſtulat certã taxationem de tempore, quo dos petitur, ad effectum, vt tunc mulier condignum virum habeat, idcircò non de facili admittit remedium cautionis, vel patientiam expectandi exitum cauſæ, vt in legitima, vel falcidia conſiderari ſolet, ideòque putarem à iudice futurum dubium euentum vt nunc æſtimandum fore, datur enim rectè in iure huiuſmodi dubij euentus æſtimatio occaſione læſionis, quæ in concordijs prætendi ſolet, Neque de hoc pater, vel filia ſe grauatos dicere poſſunt, cum vterque poſſit ita æqualiter ſe habere ad dãnum, et lucrum ad notata *in l.de fideicõmiſſo C.de tranſactiõ.* cum notis concordantibus; Ideòque ſaltem in his terminis veram credo conſiderationem *Fabri lib.3.*

lib.3.tit.19.deſinit.36., quidquid contra eam opponat *Bottiglier. theoremat. 19. numer.18.*, quoniam ea remedia, quæ in dictis alijs detractionibus præbentur, non ſunt congruè applicabilia conſtitutioni dotis faciendæ à patre viuente, dū tota repoſita eſt abſque certa taxa in iudicis arbitrio, regulando ex facti circumſtantijs, ac propterea erunt iudicis partes perſcrutari, quomodo hæc iura illiquida actiua, vel paſſiua ſint tunc æſtimanda ex illorum qualitate, et ſtatu.

Prout ea quæ longa diſputatione tractantur in terminis paragij per eundem *Bottiglier. dicto theoremat. 19.* ſuper iure
23 redimendi, modicam vel nullam difficultatem habere videntur in terminis, de quibus hic agitur, quia ſi taxanda eſt dos iuxtà menſuram patrimonij nunc poſſeſſi, cum de iure certum ſit huiuſmodi ius eſſe pretio æſtimabile, ſuumque pretium certum habere, non videtur cur de illo non ſit habenda ratio iuxtà eam quantitatem, quæ nunc valere iudicetur.

Tertia circumſtantia verſatur in qualitate mulieris, àn ſcilicet ſit virgo, vel
24 vidua, quia viduæ maior dos quàm virgini vt plurimum opus eſt conſtituere *Mātic. dicto lib.12.tit.21.n.21. Cirocb. diſcept.80.n.48. Buratt. dec.340.n.7.& 8. Otthobon. deciſ.190.n.8. Boſſ. de dot. dicto cap.13.num.13.* & fortius ſi ſit corrupta, quia maiorem dotē habere debet, quàm integra, et honeſta *Mantica ibidem numer.22. Cacheran. deciſ.97.num.10.& 11. Boſſ. ibidem num.13.*; Hoc autem non ita ſimpliciter capiendum eſt, ſed tunc demum vbi corruptio culpa parentis, vel caſu orta ſit, ſecus ſi culpa ipſius mulieris, cum tunc dos in totum denegari valeat, vel exigua ad præciſam alimentorum neceſſitatem danda, vt ſupra *diſc. 142.*; Durum enim eſſet ac irrationabile, vt filiæ delictum, ſibi præmium, patri verò iniuriato damnum etiam pecuniarium inferre deberet, quodque pinguiorem dotem habere deberet culpoſa quàm innocens, et virtuoſa.

Item qualitas mulieris conſideranda eſt ſuper maiori, vel minori ætate, ſuper
25 forma, vel deformitate, ac ſuper animi moribus, cum certum ſit, corporis, vel animi defectus maioris dotis compenſationem poſtulare, ac è conuerſo vnius, vel alterius dona dici partē dotis;

Prout attendenda eſt qualitas natalium,
26 ſi nempè ſit legitima, vel baſtarda, licèt enim in baſtardarum dotatione reiecta ſententia rigoroſa attendendi præciſam neceſſitatem alimentorum verior videatur altera magis benigna, vt taxatio pariter iudicis arbitrio facienda ſit inſpectis omnibus dictis circumſtantijs, vt *per Rotam deciſ.30.numer.19.& ſeqq. part.7.recent.* cum alijs ſupra *diſc.142.*, Certum eſt tamen baſtardæ longè minorem dotem deberi cum iſtas non ſit opus æquè nobili, et pari collocare, ſed congruè filia naturalis perſonæ nobilis nubit artifici *Mantica ibidem numer.23. Boſſ. d. tract. cap.4.num.177. Rota dec.195 num.6. part.2.& dicta deciſ.30. part.7., Lucidor. de illegitim. cap.21. num.19.*

Vbi verò ageretur de naturali legitimata, et tunc reſolutio capienda venit ex qualitate legitimationis, ſi enim eſt
27 talis, quod verè legitimam faciendo filiam ei tribuit ius conſequendi legitimā à patre inuito, et tunc nil à legitima differre dicitur, quinimò parentis onus videtur maiorem dotem huic conſtituere quàm legitimos natales verè habenti, quia ſemper dicuntur ſupereſſe aliquæ prioris maculæ reliquiæ, ob quas non de facili viro ęquali huiuſmodi filię collocantur cum dote conſueta; Aut legitimatio eſt ad ſolam honorificentiam, itaut pater non teneatur inuitus illam in filiam legitimam agnoſcere, neque ius legitimæ portionis aſſequatur inuito patre, et tunc remanere dicitur in terminis filiæ naturalis, vt in ſpecie *Rota deciſ.195.num.6.& 7. part.2. recent.*, cum aliqua tamen maiori circumſpectione prudentis iudicis arbitrio:

Eſt item inter mulieris qualitates
28 conſideranda illa bonorum fortunæ, quibus ipſa mulier abundet, vel careat, ſi etenim ſit diues, vel aliundè prouiſa, licèt dotem quoque à patre petat, attamen mitius debebit iudex iſto caſu arbitrium ſuum regulare, quàm ſi nullam aliam prouiſionem haberet, quia de facili æqualem, ac meliorem virum cum dote mediocri paterna poteſt inuenire mulier habens alia bona propria; Obligatio ſiquidem paterna de dotanda filia diuite aliunde prouiſa tanquam ratione deſtituta, atq; ex ſola rigoroſa iuris ciui-

lis

lis intelligentia deriuans, quò magis fieri poteſt ex iudicis arbitrio reſtringenda videtur, vt ſupra *diſc.1.& 2.& diſcurſ.*142.

Quarta circumſtantia conſiſtit in cō-
29 ditione viri, ſi enim inæqualis eſt, vel indignus, dos minor debetur; quàm ſi æqualis & dignus, et è contra ſi nobilior, et magis qualificatus tunc maiorem dotem obtinere debebit *Mātic.dicto tit.*21. *num.*25.& 28. *Boſſ.dicto cap.*13.*num.*13. *in fin.*; Verùm quod de viro nobiliore dicitur, procedit vbi de conſenſu patris huiuſmodi viro filia nubit, ſecus autem ipſo inſcio, vel diſſentiēte, tenetur enim pater filiā collocare de paragio, et ſic viro pari, non autē ſuperioris ordinis, vt in proximis terminis maioris dotis conſtitutæ viro nobiliori non detrahendæ ex fideicommiſſo paterno latè *Rota in dicta Romana reſciſſionis tranſactionis* 16.*Iunij* 1651.*coram Corrado*, vbi plures concordantes, & aduertit *Boſſ.ibidem nu.*14.; Prout èconuerſò quod dicitur de minori dote præſtanda viro inæquali, vel indigno, pariter intelligendum eſt de filia nubente inſcio vel inuito patre, ſi autem de ipſius conſenſu vel mandaro, licèt neque dotem viro æquali condignam filia petat, quia ſibi imputet cur talibus nuptijs conſenſum præſtitit, intrat tamen iudicis arbitrium pro congruentiori taxatione, ne pater ex ſua turpitudine lucrum reportet, ac filia ex reuerentia paterna ſic læſa remaneat, cum temperamento de quo ſupra *diſc.*142., et conſideranda ſunt deducta *per Franch.deciſ.* 119.

Quinta eſt circumſtantia circa nume-
30 rum filiorum attendendum de tempore dotationis *Mantica dicto tit.* 21. *num.*30.*Boſſ.dicto cap.*13.*nu.*18.; Quodque numerus filiorum non de tempore mortis vel alio, ſed de tempore nuptiarum ſit attendendus Rota *deciſ.*28.*n.*19. *& 20.part.*5 *recent. in Romana Caſalis Aguzzani* 27.*Iunij* 1640. *coram Royas* inter ſuas *deciſ.*117. pluries coram eodē confirmata, et latius *in Romana dotis* 8.*Martij* 1649.*coram eodem edita in Romana dotis de Capranica de qua ſupra diſcurſ.*36., incongruum enim eſt vt eandem dotem conſtituere debeat pater numero filiorū grauatus, ac pater æquè nobilis & diues habens vnicam filiā, ſeù minus grauatus, Atq; in idē cōfert quod ſupra notatum eſt, nempè dotem à patre viuente conſtituendam non arctari ad præciſos limites legitimæ, ſed eius normam, et circumferentiam ſatis attendendam eſſe; Conſiderabilis etiam ad hoc propoſitum videtur qualitas patris, àn ſit aptus, nec nè filiorum procreationi, ſi enim alios filios ſperare poteſt, incongruum eſſet taxare eam dotem, quā aliàs deſperatus de ſucceſſore conſtituere deberet; Verùm quandoque minor numerus filiorum qui de ſui regulari natura requirit maiorem dotem, poteſt cauſare minorem ob ſpem ſuccedendi, qua allecti viri filias vnicas cum dote minus congrua libenter ducere ſolent, vt obſeruat *Corneus conſil.*286.*n.*6.*lib.*1., et eo relato *Rot.deciſ.*195.*num.*2. *part.*2. *recent.*

Sexta & vltima verſatur circumſtan-
31 tia in more regionis, ac ordinis, ſeù familiæ, vt nempè dos conſtituatur ad eam taxam, in qua puellæ conſimilis cōditionis collocari ſolent, vt in allegatis auctoritatibus, ac paſſim in alijs, cum ſit circumſtantia indubitabilis; Intelligendo tamen de ſolito conſtituto ex pluribus dotationibus inter perſonas eiuſdem conditionis, attento tamen tempore præſenti non præterito, dum in dies ſolēt dotes augeri, vt dixit *Rot.in Romana de Lancellottis* 14.*Iunij* 1655. *Zarata impreſ.deciſ.*48.*p.*12.*rec.* dūmodo aliquā circumſtantia particularis non concurrerit quę dotis alterationem cauſet; Non per hoc enim quod in eadem Ciuitate, vel familia aliqui ex affectione, luxu, vel vanitate conſpicuas dotes filiabus conſtituerint, ergo ſequitur quod idem in alijs ſit firmandum, ſed attendendus eſt vſus communis.

Quinimò ſi idem pater vni filiæ ma-
32 gnam dotem conſtituat, non per hoc tenetur ad eandem rationem alias filias dotare, ſed ſufficit, vt dotet de congruo, non debet enim patri eſſe prohibitum cum vna ex filiabus magis quàm cum altera liberalitatem exercere, dummodo alteram debito paragio non defraudet *Iſernia in Conſtit. in aliquibus Maranta diſputat.*10., *de Marin.reſolut.quotid.*93. *num.*11.*lib.*1.*Gregor.deciſ.*63.*numer.*22., *Buratt.deciſ.*640 *num.*8. *Rota in Romana reſidui dotis* 8.*Iunij* 1643. *coram Melzio* deciſ.

deciſ.198.part.9.recent. confirmata 8.Iunij 1654. coram eodem; Prout econuerſo non per hoc quod vna filia eſt dotata cum modica dote eo quia nupta ſit viro ſeni, ignobili, vel aliàs inæquali, qui ob inæquali, compenſandam minoritatē dote contentus fuerit, ſequitur, vt eadem dote contenta debeat eſſe altera filia quæ virum æqualem ducere velit, vel ducat *Decius conſil.26.nu.4. Ruin. conſil.56. nu.16.& ſeqq.l b.3. Gregor. dec.63. n.23. in dicta Romana dotis de Lancellottis 14.Iunij 1655.Zarata dec.48.p.12.recent.*

Sed quid vigente Statuto dotium moderatorio, àn ſufficiat dare ſummam
33 à Statuto taxatam, quamuis aliàs attentis dictis circumſtantijs minus congruā; Et in hoc reſolutio pendet ab eiuſdem Statuti obſeruantia, ſi enim ea eſt in viridi, itaut inter æquales huiuſmodi ſumma modeſta conſtitui ſoleat, et tunc nulla cadit difficultas, nedum ex auctoritate Statuti, ſed etiam ex ratione conſuetudinis loci; Sed ſi parum ſeruetur, quia nempè ſoleat illi paſſim derogari, vt contingit in Conſtitutione Sixtina Vrbis, cuius derogatio nemini denegatur, et tunc dos regulanda erit iuxtà circumſtantias prædictas, vt in ſpecie obſeruatur *in Romana dotis 29.Ianuarij 1652. Veroſpio deciſ.213.par.11.recent.in dicta Romana de Lancellottis 14.Iunij 1655. Zarata deciſ.48.part.12. recent.*, atque ità paſſim ſeruatur in Rota & in Cōgregatione Baronum ac in alijs Tribunalibus, quæ nulla ratio e habita de taxa Sixtinæ, quotidiè taxant dotes ad longè maiorem quantitatem iuxtà perſonarum & bonorum qualitatem & ſtatū quamuis derogatio adhuc obtenta non eſſet, quoniam tanquam omnino concedenda ſupponitur prò habita, et ex qua ratione in dotantibus exceſſiuè ex legali neceſſitate probabiliorem credidi retrotractionem ſupra *diſc.præced.* & habetur pluries *ſub tit.de feud.ad materiā bullæ Baronum.*

Secundus principalis caſus eſt dotis conſtituendæ per fratres, vel agnatos filiæ excluſæ à paterna ſucceſſione, et tūc, Aut excluſio reſultat ex diſpoſitione patris mandantis fœminas dotari retentis terminis iuris communis, et certum eſt
34 dotem non eſſe minus legitima, quam ab inſtanti mortis paternæ, filia irreuocabiliter, ac purè acquiſiuit, ſiue nubat, ſiue non, ſpreto quocumq; mādato paterno cuius auctoritas infra limites legitimæ nulla eſt in filios ad *vulgat. text.in l. quoniā in prioribus C.de in offic.teſtamen.*, vt ſupra *diſ.90.*, Vnde dato etiā quod fi-
35 lia Monaſteriū ingrediatur, cuius dos ſit longè minor quàm legitima, adhuc illam petit non tanquā dotē, ſed tanquā debitum bonorum ſubſidium, vt infra.

Poteſt tamen dos eſſe maior legiti-
36 ma, quia nempè illa non ſufficiat ad congruam, tunc etenim quia onus dotandi tranſmittitur paſſiuè in hæredes patris, vt ſupra *diſc.142.*, idcircò ſi legitima non ſufficit, ſupplendum eſt de reſtanti patrimonio vſque ad virilem ſi nō habet aliundè *Abb.conſ.12.numer.4.Boſſ. dicto cap.13. num.41. Bottilier. de ſucceſſ. theor.17.num.4.& 5. Rota deciſ.66.nu.7. part.1.recent.* cum alijs de quibus ſupra; Nil obſtante regula, quod pater moriens non teneatur erga filios, niſi ad legitimam, quoniam diuerſa eſt cauſa legitimæ, et dotis; Si enim à fratre, vel patruo, ſiue coniunctis, in quorum bonis dotanda nullum ius habet legitimę, quoties non eſt aliundè prouiſa, petit iudicis officio dotem, multò magis petere poteſt ab hæredibus patris, quorum ſecunda cauſa eſt dotandi ſi legitima non ſufficit; Et ſicut ſoluta legitima, et conſumpta, adhuc patris bona ſunt doti affecta, ita fortius in præſenti.

Non tamen videtur prætendi poſſe exceſſum virilis iuxtà notata in ſimili inferius de paragio dando fœminis excluſis à Statuto, ſi adſunt filij maſculi quibus non debet eſſe fœmina melioris conditionis iuxta ea quę habentur in ſimilibus terminis dotis dandæ per maſculos fideicommiſſarios fœminæ per teſtatorem excluſæ à ſucceſſione fideicōmiſſi ſub dotis pręcepto in aliàs *allegata Romana dotis 15.Iunij 1648.* quarum ſolùm prima eſt *impreſſ. deciſ.375.& 8.Martij 1649. coram Royas*, Et de paragio ex feudis *Maſtrill. deciſ.107.*; Licèt enim debitum patris erga filios ad legitimam ſit reſtrictum, reliquum autem ſuæ ſubſtantiæ proijcere valeat in mare, Attamen cum propter ſexus, ac honeſtatis priuilegium lex patrem ſimpliciter grauauerit ad congruam filiæ dotationem, hinc proindè videtur hoc onus dotis eſſe quid diuerſum à legitima,

ma, atque in hoc melioris conditionis videntur fœminæ, quàm maſculi.

Aut excluſio reſultat à Statuto man-
37 dante fœminas per maſculos dotari, et tunc, Aut dos nõ ſuccedit loco legitimæ, itaut potius modaliter, quàm conditionaliter à Statuto demandata ſit, et dicẽdum eſt in omnibus idem quod ſupra dictum eſt de dote data per patrem in vita, vt nempè non ſit attendenda legitima, ſed ſola congruentia, ſeù paragium iuxtà prænarratas circunſtantias, itaut ſi ſoror velit ingredi Monaſterium, ſufficiat dare dotem ſolitam Monialium, quamuis inſpecto patrimonio nimis exiguam *Gregor.*, qui loquitur in his terminis *dicta deciſ.63. repetita part.2. recent. deciſ.60.* & alij paſſim, quia cum fœmina in ordine ad ſucceſſionem reputetur extranea, non eſt quærendum de legitima, ſed ſufficit eiuſdem Statuti præceptum adimplere, atq; in his terminis rectè procedunt cumulata per *Merlin. de legit. lib.3. tit.1. quæſt. 13. numer.9. & ſeqq.*

Verùm ſicuti prout eſſe poteſt minor legitima ſi ſufficit, ita debet eſſe maior ſi non ſufficit, non tamen poteſt excedere virilem quam ſi eſſet maſculus conſequeretur, cum non poſſit eſſe maior effectus quàm cauſa, neque inducta in fauorem retorquenda ſunt in odium *Afflict. in Conſtit. Regni in aliquibus num.51 Adden. ad conſuetudin. Neap. ſi moriatur verbo paragium, vbi etiam Prouenzal. obſeruat.12. num.25. Gabriel. conſ.20. n.77. & ſeqq. lib.2. Petr. de Gregor. de paragio quæſt.32. num.41., Maſtrill. deciſ.48. & 107., Bottiglier. de ſucceſſion. ab inteſta. theorem.17. num.4. & 13., Galeot. lib.2. controu.16. num.5. Rota in proximè allegata Romana dotis coram Roias Capyc. Latr. conſultat.138. num.40.*, qui *num.41.* obſeruat id procedere in maritandis, ſecus autem in maritatis, quæ pro paragio à fratribus non poſſunt prætendere vltra quantitatem legitimæ, quæ tamen opinio neque videtur tuta, quoniam ſi paterna obligatio transfundibilis in hæredes, ita eſt erga innuptam, ac erga nuptam, atque vtroque caſu pariformiter dos congrua demandatur, vt ſupra *diſcurſ.1. & 2.*, hinc non videtur vrgere ratio, cur in maritata ſufficere debeat legitima quatenus ad congruam non ſufficiat, niſi ob ſui pulchritudinem, vel ob fratris qualitates verè pari nupta eſſet,
38 ex ijs quæ obſeruat *Galeot. dicta controu.16. ex numer.16.*, quibus conferunt *Cancer.*, *et alij allegati ſupra*.

Ideoque adhuc obſtat quod ità fœmina non eſſet dotata de paragio, Aliud enim eſt eſſe nuptam de paragio ideſt viro pari, Aliud verò eſſe dotatam de paragio, ideſt habere eam dotem, quæ ſuis paribus dari ſolet, in iſto igitur caſu verificatur prima pars, ſed non ſecunda; Ratio autem circuitus aſſignata *per Bottilier. dicto theorema.17. num.5.*, vt nempè ideò fratres teneãtur ad virilem, quia ſi legitima non ſufficit, ipſi tanquam fratres tenentur ſupplere, videtur inepta, Tum quia obligatio fraterna procedit quatenus ipſe ſit diues, Tum etiam quia dari poteſt caſus, vt adſint in medio mater, alijque aſcendentes, quorum cauſa prior eſt dotandi quàm fratrum; Ideoque vera ratio eſt, quia eorum obligatio patrem repræſentantium eſt indefinita ad præſtandam dotem congruam.

In metienda verò dictæ virilis quan-
39 titate dubitari contingit, quale tempus attendendum ſit, àn illud mortis patris, vel dotationis, quod ſatis intereſſe poteſt ob mortem fratrum medio tempore ſubſequutam; Vtputa decedit pater ſuperſtitibus tribus maſculis, et vna fœmina, decedũt deindè ante nuptias ſororis duo fratres, quibus vel ex reciproca ordinata per teſtatorem, vel ex Statuto ſolus frater ſuccedere debet, àn ſcilicet virilis debeat eſſe quarta pars, vel dimidia; Et attendẽdum eſſe tempus dotationis decidit in puncto *Rota in allegata Romana dotis 8. Martij 1649. coram Roias* ex ſola regula generali, quod ad dotis congruitatem non attenditur tempus mortis paternæ, ſed dotationis; Iſta ratio non videtur concludere, quoniam vbi fratres admittere volunt ſororem ad virilem, ſignum eſt quod nolunt ſuſcipere onus dotationis, ad quod alternatiuè tenentur, proindeque non agitur amplius de dotatione, ſed de ſucceſſione, in qua ſufficit fœminæ habere ſuam portionem ſibi apertam tempore mortis, quatenus teſtator, vel Statutum illam non excluſiſſet; Neque videtur admittenda ad ſucceſſionem fratrum, à quibus vti fratribus dotem prætendere non poteſt niſi in

ſubſidium; ac deficientibus omnibus aſcendentibus, ideoq; eſt quid diuerſum petere dotem ex bonis paternis, ac fraternis, qualia poſt ſucceſſionem effecta ſunt bona paterna in fratres obuenta, vt in ſimili benè probare videtur *Franch. deciſ.87.num.5.& 17.*,& in ſpecie noſtra tenet *Fuſar. de ſubſtitut.quæſt. 531. poſt num. 54.*; Nil releuante alia ratione dictæ deciſionis, quod nempè attendatur origo bonorum, quæ tanquam prouenientia ab aſcendente ſunt affecta huic oneri ad quaſcumque manus vadant, quoniam quidquid ſit de hoc aſſumpto, de quo infra *diſc.ſeq.* ad materiam *auth. Res quæ*, id rectè verum erit intra limites ſuæ virilis, de qua maſculi volentes fœminam excludere, tenentur dotem cõgruam præbere, vel virilem tribuere, ſed quod dos capienda ſit etiam de portionibus cohæredum, itaut melior ſit conditio ſexus excluſi, quàm ſexus excludentis, hoc nulla iuris ratione, vel auctoritate ſuaderi videtur.

Adhuc tamen veram puto deciſionẽ prædictam, non ex dictis rationibus, ſed quia fœmina, quam maſculi nolentes ſuſcipere onus dotationis voluerunt admittere ad virilem, cenſetur per fratres maſculiata, proindèque in omnibus haberi debet pro maſculo, atq; tanquam talis admitti etiam ad ſucceſſionem fratrum in vim Statuti, vel fideicommiſſi; Non videtur enim rationabile, vt ſit in fratrum libito illam tractare tanquam maſculum in vna parte, et tanquam fœminam in altera, ſed vel ſemper tractanda eſt vti fœmina, et tanquam talis dotanda eſt paragio, vel ſemper tractanda vti maſculus, et tanquam talis æquè cũ eis ad omnes ſucceſſiones admittenda eſt, quoniam fœmina ſemel maſculiata quoad vnam ſucceſſionem vel effectum
40 cenſetur maſculiata quoad omnes alios effectus, et ſucceſſiones *Afflict.dec.370. num.11.vbi Addent.*, *Franch. deciſ. 412. circa fin.*, *Aponte conſ. 50. num. 14.*, et *conſ.74.in fin.vol. 1. Roccus reſponſo 63. num.2.& 3.*; et ſupra *in eadem cauſa diſcur. 36.* Niſi tamen fratres ſuperſtites vocentur ad prædefunctorum fratrum portiones, non in vim Statuti, vel fideicommiſſi ex ſola ratione ſexus, ſed nominibus appellatiuis ex diſpoſitione fratris morientis, quia nempè valens diſponere de portione ſibi obuenta ex hæreditate paterna ad illã vocauerit fratrẽ, quoniã hæc non ſunt ãplius bona paterna, ſed fraterna vt *per Franch.dicta dec. 87.n.5.* vel etiam ex diſpoſitione parentis cõcepta ſub nominibus appellatiuis.

Si verò dos ſuccedit loco legitimæ, et
41 tunc quatenus agatur fauore dotandæ, procedunt à fortiori omnia, quæ proximè ſupra dicta ſunt, ſi enim ea procedũt quando filia reputatur extranea, multò fortius procedere debent quando reputatur ſua, ſolumq; iſto caſu dubitari cõtingit, ân huiuſmodi dos debeat de neceſſitate ſub ſe habere integram quantitatem legitimæ, itaut maior vſque ad virilem eſſe poſſit, ſi legitima non ſufficit ad congruitatem, ſed non minor, quãuis in minori quantitate congrua eſſet.

Prò muliere, vt eſſe non poſſit minor legitima, adeò vt eligendo vitam monaſticam, in qua exigua dos exigitur, poſſit reſiduum vſque ad integram legigitimæ quantitatẽ alteri cedere ſeu aliàs petere, tenent *Decius conſ. 276. & 379.* egregiè *Aponte conſil.65.vol.1.num.2. & per tot.Petr.de Gregorio de Paragio quæſt. 13.poſt num.5.*, *Galeot. lib. 2. controuerſ. 8.num.21. & ſeqq.*, *Riccius ad Franch. dec.44.*, *Molpheſ.ad conſuetud.Neap.p.3. de ſucceſſ.ex teſtamen.num.34.*, *Roſa dec. 195.num.3.par.2.recen.*, quoniam ab inſtanti paternæ mortis filia per Statutum non facta extranea, neq; iure filiationis priuata, acquiſiuit ius debiti bonorum ſubſidij, quod per quamcumque ſtatus mutationem non amittitur.

Contrarium *ex Soccin.conſ.288.n.18. lib.2.* & alijs plena manu cumulatis ſubſtinet *Merlin.de legitim.lib.3. tit.1. dicta quæſt.13.num.9.*, ac tenent *Franchus dec. 44.Prouenzal. ad conſuetud. Neap. ſi moriatur obſeruat.11.Caput.ibidem p.2. §.3. ex num.11.*, *Bottilier.de ſucceſſion. ab inteſtat.theorema.18.num.7.& ſeqq.*, ex ea pręſertim ratione, quod ſicut legitima non ſufficiente ad paragium, ſupplendũ eſt illud plus, itaut fœmina non teneatur intra legitimę limites dotem recipere, ita ſi quod minus ſufficit, debet eo eſſe contenta, ne dicatur eſſe in ſolo lucro, et non in damno; Ac etiam quia licèt Statutum non ſubſtulerit in totum legitimam, videtur tamen illius taxam, et quantitatem à iure præſcriptam alteraſſe,

raſſe, mandando vt eſſe dicatur illa, quæ paragium conſtituat, quæ quidem rationes videntur ſatis congruæ.

Quidquid tamen ſit de illis, verior, ac recepta eſt prima opinio, quoniã vbi dos ſuccedit loco legitimæ, tunc dicitur purè debita filiæ, quamuis nubere nolit, eãq; licèt innupta cedit, ac tranſmittit, ergo debet habere certam taxam à principio, et ne aliàs melioris conditionis ſit ea, quæ nullum matrimonium carnale, vel ſpirituale contrahens poſt mortem patris eligat meretricari, quàm eligens ſpiritualiter nubere in aliquo Monaſterio, dum prima tranſmitteret legitimam, altera verò non.

Ea verò quæ vt ſupra dicta ſunt in contrarium procedunt, Vel in dote conſtituta per patrem in vita, quando ob incertitudinem augmenti, vel decremẽti paternarum facultatum, non eſt habenda ratio legitimæ, ſed ſufficit tunc dotari congruè, vt benè explicat *Aponte dicto conſ.65.num.9.& ſeq.*, Vel vbi dos nõ ſuccedit loco legitimæ, cum quo præſuppoſito loquitur *Merlinus vbi ſupra*; *Franchus autem deciſ.*44., *Prouenzalis*, *Caputus*, *Bottiglierius & alij citati* loquuntur in terminis cõſuetudinis Neapolis incipien. *ſi moriatur*, quibus attentis dubitari poteſt, àn dos ſuccedat loco legitimæ, dum præcedente ſimplici excluſione adijcit onus dotãdi modaliter, cuius contrarium facit Conſtitutio Regni *In aliquibus*, quæ excludit conditionaliter vt de his ſupra *in Napol. diſ.* 103.

Aduertant igitur exteri quando vi-
42 dent Regnicolas diuerſimodè loquentes in iſta materia, ne incidant in æquiuocum, confundendo dictam Conſtitutionem cum conſuetudine; Iſta enim eſt conſuetudo particularis pro Ciuitate Neapolis, illa verò eſt lex generalis pro Regnis vtriuſque Siciliæ, dum nil commune habet vnus caſus cum alio, proindèque Doctores loquentes in terminis conſuetudinis non aduerſantur *Decio*, *Aponte*, ac alijs ſupra allegatis loquentibus in terminis Conſtitutionis, in cuius caſu, dotem non eſſe legitima minorem dicit in ſpecie ex *Grammatico* & alijs *Rota coram Duran.deciſ.*179.*num* 5.

Dictaque concluſio vera eſt, etiamſi
43 pater moriens in teſtamento, vel alia diſpoſitione dotem filiæ taxauerit, deferendũ enim eſt iudicio paterno, quando viuens dotat cõ effectu, quoniã cum tunc filia nullum ius habeat certum ad legitimam, atq; ob dubium euentum diminutionis, vel augmenti bonorum paternorum poſſit ſe habere ad lucrum, et damnum, idcircò tunc videtur paterno iudicio deferendum, ſecus autem vbi patre moriente quęritur ius ad legitimã, in qua pater habet à lege manus ligatas, ac arbitrium refrœnatum, vt per *Aponte & alios vbi ſupra*.

Solet item volitare per ora pragmaticorum Regni Neapolitani limitatio
44 prædictæ concluſionis, vt ſcilicet non procedat in filiabus Magnatum, ex *Grammatic.deciſ.*101. *num.* 67., et alijs quos congerit *Bottiglier.dicto theoremat.* 17.*num.*3., Sed *Aponte dicto conſ.*65.illã reprobat, nec ſine probabili fundamento, quoniam dicta Conſtitutio *In aliquibus* loquitur etiam de ſucceſſionibus Comitum, et Baronum, adeo vt Rota *coram Durano deciſ.* 179. & 189. crediderit (cũ aliquo tamẽ æquiuoco) Conſtitutionẽ prædictã in ſolis Comitum, et Baronum ſucceſſionibus procedere, dum literaliter diſponit indefinitam excluſionẽ ſiue pater ſit miles, ſiue burgenſis, Ac propterea Doctores diſtinguentes Magnates ab alijs, intelligendi videntur in terminis conſuetudinis prædictæ, in quibus cum liceat fratri dare dotem de paragio minus legitima, videtur pro exẽplo deduci caſus Magnatum, in quibus caſus eſt frequenter practicabilis, nam in ciuibus rarò accidit, vt dos congrua nuptiarum temporalium ſit minor legitima; Ac etiam quia bona Magnatum vt plurimum conſiſtunt in feudis, in quibus diuerſa eſt taxa vt infra de dote ex feudis; Sed quidquid ſit in ratione diſputatiua, eſt nihilominus in filiabus Magnatum dicta limitatio recepta, quia fortè ità Regni Sapientes intellexerunt; Vnde propterea idem *Aponte de poteſt. Proreg.tit.*9.*de ſucceſ.mulierum n.*9.*in fin.* teſtatur deciſũ eſſe contra dictũ ſuũ *conſil.*65., atq; ità vſus recepit in eo Regno.

Quod autem dictum eſt ſupra de pa-
45 ragio præſtando vltra legitimam, quatenus hæc non ſufficiat vſque ad virilem, procedit nedum vbi fœmina ſpiritualiter, vel carnaliter nubendo tanta dote indiget, ſed etiamſi vitam cęlibem domi

adinſtar biguinarum ducere eligat, vt in ſpecie *ex Napodano, et Iſernia, ac alijs* obſeruant *Caput.ad conſuet.Neapod. ſi moriatur p.5.§.3.n.13.& ſeq.,& Roccus reſpõſo 68.*, vbi probare conatur paragiũ huiuſmodi mulierum eſſe debere víque ad virilem, quia domi viuentes indigẽt maiori ſumptu quàm in Monaſterijs.

Et quidem ſi ex facti circunſtantijs verificari contingeret aſſumptum maioris impenſæ, quodque legitima non ſufficeret ad ſubſtentationem, tunc eſſet fortè iſta opinio ſubſtentabilis, ſed raró, vel nunquam in foro admittenda videtur, Tum quia hodie ob Monaſteriorũ frequentiam, notum eſt quod apud Eccleſiam licet non ſit damnatus, attamen nõ eſt multum commendatus huiuſmodi viuendi vſus *vt ſub tit. de iuriſdictione diſc. 45.*, proindèque ſi mulieres habent meliorem, ac tutiorem vitæ viam, non debet eis permitti hæc adeò periculoſa, cum duplicato fratrum præiudicio, quia nempè grauarentur maiori sũptu, maiorique periculo honeſtatis ſororis quotidie ſubiacerent; Tum etiã quia leges & diſpoſitiones loquentes de dote, verè, et propriè non conueniunt iſtis mulieribus nullum contrahentibus matrimoniũ, ſine quo dos non datur, ideoq; potius paragium pro alimentis quam pro dote ſumendum videtur; Neq; in iſta materia procedendum eſt cum ſenſu *Iſerniæ, et Napodani*, ac aliorum antiquiorum, quoniam illis temporibus vſus Monaſteriorum cum clauſura non erat frequens, proindèque parum vnus vitæ modus ab alio diſtabat; Prout habemus de vita anacoretica tunc adeò commendata, nunc autem ob Religionum frequentiam, et commoditatem potius periculoſa, atq; per ſenſatos Prælatos in eorum ditionibus prohiberi ſolita.

46 Quæ autem ſupra dicta ſunt, vt dos præſtanda fœminis à Statuto excluſis non ſit reſtricta ad limites legitimæ ſed maior præſtanda ſit ſi maior eſt neceſſaria, dũmodo virilem non excedat, rectè procedunt vbi adſint maſculi ęqualis gradus ac æquè dilecti in quibus vrgeat ratio dicti inconuenientis, ne aliàs melioris conditionis eſſet ſexus excluſus, ac minus dilectus, quàm ſexus excludens, magiſque dilectus, atq; in his terminis loquuntur ſupra allegatæ auctoritates, ac aliæ; Secus autem vbi filiæ fœminæ vna vel plures non habeant fratres vel nepotes ex fratribus ad patris vel aui ſucceſſionem concurrentes, ſed ſunt excluſæ per Statutum quod excluſis filiabus vocet ad inteſtatam ſucceſſionem parentes, vel agnatos maſculos tranſuerſales, vt adſunt plura Statuta in Prouincia Marchiæ, prȩſertim in diœceſi Firmana; tunc enim pluries in caſus occurrentia diſputando in foro, vel reſpondendo pro veritate dicere conſueui, quod ſi totus aſſis neceſſarius eſt ad congruam dotem, totus eſt prȩſtandus vt *per Alber. Brun. ad Statut.quod ſtantibus maſcul.arcit.9.n.9.* plenè cæteris collectis *Ciriac. controu. 509. num. 1.& ſeqq., Rot. apud Millin. dec.433.num.11.*; Et conferunt in idem quæ habẽtur infra *diſc.ſeq.* vt euerti poſſit totũ fideicommiſſum, ſi fœminæ adſunt ſolum in ea linea non obſtante iure remotiorum vocatorum, qui termini ſunt æquales; Licèt enim plures deducti *apud Mantic. de tacit. lib. 12. tit. 22.& ſeqq., et Michalor. de fratr. par.3.cap.3. num.17.& ſeq.* loquendo in his terminis Statuti dicant dotem fœminæ excluſæ à Statuto cõmenſurandam eſſe à legitima, Attamen quidquid ſit de hac opinione, illa procedit fauore filiarum, *vt non ſit minor quamuis minor ſufficerèt*, non autem èconträ, atq; *in hoc verſatur frequens* aliquorum æquiuocum.

Sub hoc themate annectẽda venit dos congrua conſtituenda de bonis fideicõ-
47 miſſi, circa quã dicẽdum eſt idem quod patre viuẽte in primo caſu dictum fuit, vt nempè, certa regula denegata, totum iudicis arbitrio ex facti circunſtantijs veniat remittendum, nulla ratione habita de legitima, cum etiam omnia bona, maſculis eiuſdem lineę deficientibus, in dotem dari poſſint, ſi tota ad congruã ſunt neceſſaria, vt infra *diſc.ſeq.*

Non eſt tamen ita largè in hac dote
48 arbitrandum, ſicut in ea, quæ conſtituitur de bonis liberis, cum hæc ſit ſubſidiaria ad limites neceſſitatis regulanda, *Gratian.diſcept.498.num.62.Caualer.dec. 245.& 298.nu.12. Boſſ. de Dot. cap. 15. nu.109.*; Concurrentibus autem maſculis eiuſdem lineæ, tunc non poteſt excedere virilem quam fœmina ſi eſſet maſculus aſſequeretur ex allegatis in caſu præcedenti, Atq; in his præciſis terminis

nis loquuntur ibidem allegatæ deciſiones *in Romana dotis* 15. *Iunij* 1648. *deciſ.* 375. & 8. *Martij* 1649. *coram Roias*; Quarè ſuperius dicta quoad iſtam virilē regulandam non de tempore aperti fideicommiſſi, ſed de tempore dotationis, habenda ſunt hic pro repetitis; Solumq; obſeruandum eſt ad concluſionem, ſuperius firmatam, vt nempè dotis conſtitutio facta per patrem cenſeri debeat congrua, quodque in dubio paterno iudicio deferendum ſit, vt intelligenda veniat, vel in ipſius patris, eiuſque hæredum præiudicium, vel etiam in præiudicium filiæ paternum iudicium impugnare volentis; Secus autem in dote conſtituta per patrem grauatum de bonis fideicommiſſarijs, quoniā ob vocatorum intereſſe non eſt paterno iudicio deferendum, nequè ex ſola eius taxa congruitas probata dicitur, ſed eſt per dotatam, ſeu dotandam iuſtificanda *Mantica deciſ.* 329. *num.* 2. & *ſeqq.*, *Rota in Rom. hæreditatis* 14. *Decembris* 1646. *coram Arguelles dec.* 438. *par.* 9. *rec.* & de reliquis ad iſtum caſum fideicommiſſi pertinentibus videnda ſunt inferius dicta *diſc. ſeqq.*

Tertius eſt caſus dotis ſubſidiariæ ex
49 debito charitatis debitæ per coniūctos, cuius taxatio pariter certam regulam nō habet, ſed tota pendet à iudicis arbitrio regulādo iuxtà præmiſſas circunſtantias, ſed nō eodē modo, duplici reſpectu. Primò quia hæc dos ſubſidiaria ſtrictius, et quā fieri poteſt ad limites neceſſitatis taxanda videtur; Et ſecundò quia nō eſt attendenda dignitas dotantis, ſed principaliter qualitas dotandæ, iuxtà quam dicta neceſſitas regulanda venit *Gratian. diſcept.* 386. *num.* 60., *Caualer. deciſ.* 245. & 298. *nu.* 2.; Durum enim eſſet, vt qui ex priuato ſtatu, cum eorum virtute, ac labore, primarias dignitates aſſequuntur, cogerentur omnes fœminas ſibi coniunctas ad menſuram propriæ dignitatis dotare, eo modo, quo æqualis dignitatis poſſeſſores filias dotare ſolent; Sufficit igitur puellam condignè iuxtà ſuā qualitatem collocari, cum & ipſa dotantis dignitas, vnita cum dote aliàs mulieri de more regionis congrua matrimonium pluſquam dignum cauſare ſoleat, nam aliàs dignitas non eſſet præmium virtutis & laboris, ſed grauamē ac pœna.

Quartus caſus eſt dotis conſtituendæ per ſtupraptorem vel aliàs ex delicto, in cuius taxatione nec qualitas ſtupratoris,
50 neq; illius patrimonij quantitas eſt attendenda, ſed ſola qualitas mulieris, eiuſque parētis cum more regionis, itaut ſtupratori ſufficiat ita dotare, quod virum ſibi æqualem mulier ducat eo modo, quo à patre, vel coniunctis ceſſante ſtupro collocata fuiſſet; Non debet enim mulier exceſſiuum lucrum prætendere, ſed ſufficit iniuriam ſibi reſtaurari, cum & adhuc vt plurimum dotem ſolito maiorem aſſequatur, dum in corruptis ob maculam maior dos pro habendo viro æquali requiri ſolet; Vanum etenim eſſet quod filia villici vel artificis ſtuprata per nobilem vel magnatem, ad menſuram ſtupratoris dotanda eſſet, ſufficit namque collocari cum artifice, vel villico ſibi æquali, et ſi ſtupratoris opera, vel diligentia inueniatur vir æqualis mulieri gratus, qui cum dote aliàs congrua circumſcripto ſtupro eam ducere contentetur, non videtur alium exceſſum prætendi poſſe, hoc enim ſępè contingit maximè in locis, in quibus nobilium potentia præualet, quoniam ipſa protectio dotantis eſt pars dotis.

Quamuis autem *ſupra diſc.* 142. tanquam verior tenta ſit opinio volentium ſtupratorem teneri ad integram dotem, licèt pater idoneus eſſet ad dotandum, vel mulier eſſet aliunde prouiſa, dum onus hoc iniunctum eſt in pœnam delicti, et ad compenſandum cum iſto commodo paternam iniuriam; Attamen ſi ipſamet mulier ſtuprata habeat de ſuo, neq; in ſtupro veram vim, ſed interprętatiuam tantum paſſa ſit, quia tunc & ipſa quodammodo de delicto participare dicitur, mihi videtur iudicis arbitriū mitius contra ſtupratorem regulandum eſſe, vt nempè teneri non debeat ad totam eam dotem, quæ aliàs mulieri nullatenus prouiſæ neceſſaria eſſet, ſed honeſto modo cum poſſit ſupplere de ſuo.

Vltimus eſt caſus dotis præſtandæ ex
51 hominis diſpoſitione, quæ duplex eſſe poteſt, vna generalis, vt ſunt diſpoſitiones de pauperibus puellis maritandis, ſiue de dotantis familia, et altera ſpecialis quia nempè teſtator mandet talem puellam congruè dotari; Vbi diſpoſitio eſt generalis pro incertis de in-

de incertis, puta pro dotali ſubſidio puellarum in genere, ſeu certi loci, quia hæc ſolo intuitu pietatis ordinata nonniſi pauperibus, ac alienis auxilijs deſtitutis conuenit, arbitranda venit ex ſola mulieris qualitate, ac more regionis quo ſtrictius fieri poteſt, atq; ad puram neceſſitatem, ne liberalitas vel indiſcreta pietas erga vnā tollat alteri puellæ ſubſidium; Verùm iſte caſus eſt de raró contingentibus, quoniā vt plurimū iſtæ diſpoſitiones habent taxam à teſtatore, vel ea remittitur executoribus, attendenda tamen eſt, vt dixi, qualitas dotandæ, quia ceſſante taxa teſtatoris, vel loci, cui executio demandata eſt, atq; data in omnibus paupertate, non eſt eadem ſumma conſtituenda puellæ nobili ac ignobili, atq; nobiles in concurſu ſemper ſunt præferendæ, quia ignobilibus cum famulatu facilius conſuli poteſt, ac earum periculum non eſt adeò ſcandaloſum, et Reipublicæ præiudiciale.

Vbi verò diſpoſitio generalis eſt pro incertis de certis, itaut non ratione pietatis, ſed ſanguinis vel affectionis ordinata videatur, vt ſunt dotalia ſubſidia per teſtatores, vel montes familiarū demandata puellis de familia, et tunc licèt vbi qualitas paupertatis à diſponēte requiſita non fuit, omnes puellæ ius habeant ad huiuſmodi ſubſidia etiam aliundè prouiſæ, ſeruando tamen debitum ordinem ætatis vel proximitatis, Attamen in taxatione non videtur attēdenda qualitas particularis dignitatis vel diuitiarum parentis, ſed generica qualitas totius familiæ, ſeu ordinis dotandarum, vt nempè detur dos, cum qua dotanda, ſi non eſſet aliunde prouiſa, attento more regionis virum paris ordinis dignè ducere poſſet; Si etenim aliqua ex ipſis ob parentis dignitatem, vel diuitias virum ſuperioris ordinis, ac parentis dignitati, vel diuitijs proportionatum ducere intendit, ſupplere debet de ſuo; Huiuſmodi namq; diſpoſitiones non ſolent ordinari ad faſtum & pōpam, ſed ad neceſſitatem conſulendi honeſtati, ac decorem familiarum conſeruandi, exceſſus autem tunc videtur permittendus, quando pietas vel neceſſitas illum poſtulet, quia nempè puella alieno auxilio deſtituta, ob corporis deformitatem, vel non culpoſam corruptionem maiori dote indigeat pro viro digno habendo, circa quod prudens Iudex, vel executor arbitrium iuxtà facti circunſtantias interponere debebit; Verum rari ſunt caſus in quibus iſtæ queſtiones cadant, cum iſti montes vt plurimum habeant taxam vniformem.

In diſpoſitione particulari, qualitas dotandæ pariter attendenda eſt penſatis circunſtantijs, quæ veriſimiliter diſponentem mouere potuerunt ad ita diſponendum, quare iudex induendo perſonam teſtatoris gerere debet id, quod veriſimiliter ille geſturus eſſet ſi viueret, ac dotare vellet.

In dotatione baſtardarum, quamuis
52 plerique ſentiant ad ſolam alimentorū præciſam neceſſitatem reflectendū eſſe, Verius tamen eſt materiam eſſe iudici arbitrariam, inſpectis eiſdem circunſtantijs, de quibus ſupra, ad menſuram tamen & proportionem qualitatis natalīū vt ſupra, vt firmat *Rota dicta decis.* 30. *par.7.recent. num.* 20., ac alijs allegatis plenè probat *Lucidor. de illegitim. cap.* 21. *num.* 17. & 18.; Congruitatis autem inſpectio in huiuſmodi caſu percutit nedū dotem conſtituendam fauore mulieris dotandæ, ſed etiam conſtitutam in eiuſdem dotatæ odium, quoties conſtituta eſt à patre qui ad fauorem baſtardorum vltra dotis, vel alimentorū debitum diſponere ſit prohibitus, tunc etenim ad inſtar eorū, quæ ſupra notata ſunt de dote Conſtituta per grauatum ex bonis fideicommiſſarijs, non venit paterno iudicio deferendum, neq; in dubio cenſenda eſt congrua dos per patrem conſtituta, vel deſtinata, ſed cum verſemur in prohibitis, congruitas eſt aliunde per dotatam
53 vel dotandam iuſtificanda, vt ſingulariter in his teminis latè probat *Surd. conſ.* 248. vbi nouam vocando queſtionē, probat onus eſſe baſtardi probare ſummam à patre relictam eſſe congruam, et alimentis proportionatam ex fundamētis apud eum videndis, quæ credo vera quoties naturalis non niſi qualificatè capere prohibitus, eſſet actor, vt erat eo caſu, ſecus autem ſi reus, et poſſeſſor, quia cum inter poſſeſſionis commoda illud ſit præcipuum transferēdi onus probandi in aliam partem, cui agenti ad actus nullitatem, vel reſciſſionem onus probandi debet incumbere, propterea ſi dos

ſi dos eſſet iam conſtituta, itaut filia naturalis illam poſſideret, agnati autem vel alij ad quos pertinet, vellent eam de exceſſu, et incongruitate redarguere, tunc ipſorum agentium onus eſſe videtur id probare, ad inſtar eorum, quæ notantur infrà *diſc. ſeq.*, cui nempè incumbat onus probandi exiſtentiam, vel deficientiam bonorum liberorum ad effectum capiendi, necnè fideicommiſſaria, qui termini videntur congruè applicabiles.

Dotis autem congruitas inſpicienda eſt nedum vt incongruè & minus debito data augeatur, ſed etiam vt conſtitu-
54 ta in exceſſu reformetur, atq; ad congruam reducatur, quod rectè procedit vbi conſtituta eſt in ijs bonis, quorum dotans liberam non habet adminiſtrationem, quia nempè grauatus fideicommiſſo, de quo *dicto diſc. ſequen.*, vel ſit pupillus, vel minor cum ſimilibus; Si etenim agi contingat de dote conſtituta per eum, qui liberè de bonis ſuis poteſt diſponere, tunc non intrat inſpectio exceſſiuitatis, ſed potius inofficioſitatis, vel ſimulationis & pompæ aut fraudis.

Ad materiam *Auth. Res quæ C. cōmun. de legat.* de dote conſtituenda vel reſtituenda ex bonis fideicommiſſi, quando locum habeat, et quomodo; Et de alijs ad hanc materiam pertinentibus.

SVMMARIVM.

1 *MVlta in hac materia ex Doctorũ traditionibus recipienda ſunt, quæ lex non dixit.*

2 *Refertur diſpoſitio textus in* Auth. res quæ, *vt pro dote bona fideicommiſſi diſtrahi valeant.*

3 *Refertur opinio volentium illius textus diſpoſitionem procedere in liberis primi gradus immediatè ſuccedentibus.*

4 *Verius tamen procedit in omnibus deſcēdentibus vſque in infinitum etiam natis vel conceptis poſt obitum teſtatoris, et tàm pro dote conſtituenda quam reſtituenda.*

5 *Allignatur tres rationes dictæ* Authenticæ *& ſingulæ examinantur quæ ſit verior.*

6 *Procedit concluſio tàm in fideicommiſſis, quàm in maioratibus, et primogenituris.*

7 *Non autèm in Maioratibus Hiſpaniæ, et referuntur tenentes contrarium.*

8 *Et tàm in fideicommiſſo vniuerſali, quàm particulari.*

9 *Sed priùs excutienda ſunt bona fideicommiſſi vniuerſalis, quod habet ſuas difficultates.*

10 *Aliqua de Rotæ Romanæ laudabili ſtylo.*

11 *De differentia inter deciſiones Rotæ Romanæ, et aliorum Tribunalium.*

12 *Sicut diſpoſitio* Authenticæ *non procedit in legato particulari, ità nec in fideicommiſſo particulari, niſi in ſubſidium.*

13 *An procedat in fideicommiſſis ordinatis per contractum.*

14 *Quid in fideicommiſſis per plures reciprocè per contractum ordinatis.*

15 *An contra Donatarium particularem.*

16 *Expenditur differentia inter fideicommiſſum ordinatum per vltimam voluntatem, et per contractum irreuocabilem.*

17 *Conſideratur etiam ratio, cur Authentica non debeat procedere in fideicommiſſo particulari etiàm per vltimam voluntatem.*

18 *Procedit principalis concluſio fauore dotis non obſtante expreſſà, et indiuidua teſtatoris prohibitione.*

19 *Quod tamen in dote reſtituenda patitur difficultatem.*

20 *De differentia inter dotem conſtituendam, et reſtituendam, et cui maius priuilegium competat.*

21 *Examinantur ſigillatim Doctores firmantes concluſionem vt pro dote reſtituenda poſſint diſtrahi bona fideicommiſſi non obſtante contraria voluntate*

luntate teſtatoris.

22 *Conſiderantur aliquæ rationes, ob quas etiàm in fideicommiſſo paterno diſpoſitio* Authenticæ *non procedat pro dote reſtituenda.*

23 *Cautela per teſtatorem adhibenda pro euitanda diſſipatione fideicommiſſi ex cauſa dotium reſtituendarum.*

24 *Pro dote reſtituenda fœminis naturalibus tantùm adhùc procedit diſpoſitio Authentica.*

25 *Secùs pro reſtituenda dote vxoris deſcendentis naturalis tantùm, et referuntur tenentes pro dote.*

26 *Diſpoſitio dictæ Authenticæ emanata fauore matrimonij non eſt de facili extendenda ad baſtardos matrimonio exoſos.*

27 *Quid autem dicendum ſit in legitimatis.*

28 *Procedit Authentica tàm pro dote matrimonij carnalis, quàm ſpiritualis, et ſic pro monacagio, Et quid de muliere voluntate ducere vitam cœlibem domi.*

29 *Item procedit concluſio in omnibus bonis ad fideicommiſſarium obuentis etiam ex aliorum fideicommiſſariorum deficientium portionibus.*

30 *Filij regulariter cenſentur in fideicommiſſis vocati ad portionem patris non patrui, niſi patruo prædefuncto eius portio in patrem obuenerit, quia dicitur vnica portio.*

31 *Sed non procedit in portionibus poſſeſſis per alios confideicommiſſarios adhùc viuentes ac ſolùm in portione ſui colonelli, quod declaratur, vt numero 33.*

32 *Portiones auctæ per obitum fratrum ſunt affectæ doti conſtituendæ ſorori.*

33 *Quæ dicuntur num. 31. procedunt quoad dotem reſtituendam, ſed quoad conſtituendam videtur ſecus dicendum.*

34 *Pro dote conſtituenda vel reſtituenda, àn totum fideicommiſſum interuerti poſſit, declaratur.*

35 *Procedit concluſio non ſolùm in dote, ſed in omnibus appenditijs dotis, corredo, et expenſis nuptialibus.*

36 *Annuus redditus, qui aſſignatur monialibus pro ſubuentione dicitur dos, et venit ſub Authentica.*

37 *Pro antephato, dotario, quarto, vel alio lucro procedit etiàm diſpoſitio Authentica.*

38 *An procedat in ea donatione, quam coniux inæqualis alteri facit pro æqualitate compenſanda, diſtinguuntur caſus.*

39 *Quid de augmento dotis, ſeu ſupradote infra num. 43.*

40 *An procedat in fructibus, ſeu vſuris dotalibus plenè examinatur cum plurium caſuum diſtinctione.*

41 *Fideicommiſſarius, qui lege permittente poteſt pro dote alienare bona fideicommiſſi, àn poſſit ex eadem cauſa imponere ſuper eiſdem bonis annuum cenſum.*

42 *In caſu quo pro fructibus agi poteſt ad bona fideicommiſſi actio exerceri debet ſuper bonorum fructibus non in proprietate.*

43 *Procedit itèm concluſio in augmento dotis, ſeu ſupradote conſtituend, a quod declaratur, vbi ſit ante contractum matrimonium, ſecùs matrimonio conſtante.*

44 *Quid pro reſtitutione iſtius augmenti, ſeù ſupradotis datæ conſtante matrimonio, àn intret Authentica.*

45 *Intrat ſine dubio pro reſtitutione illius dotis, quæ aucta in primo matrimonio data eſt in ſecundo tamquàm dos ab initio.*

46 *An procedat etiam pro dote mulieris iam nuptæ ſine dote, adſunt opiniones hinc inde, et creditur affirmatiuè.*

47 *Quid in muliere, quæ dotem ſemel habitam amiſit, àn denuò dotanda ſit ex fideicommiſſo.*

48 *Si ex fideicommiſſo detracta eſt reſtitutio dotis primæ vxoris, àn detrahenda ſit etiam illa ſecundæ vel aliarum.*

49 *Pro dote reſtituẽda agit mulier ad fideicommiſſum etiam ſi vir dederit fideiuſſores quos non tenetur excutere.*

50 *Agitur pro reſtitutione ad fideicommiſſum, etiam ſi dos data ſit cum onere inueſtimenti, de quo poſtea curatum non ſit, quod declaratur numeris ſequentibus.*

51 *Quid ſi mulier ſcientiam fideicommiſſi habuerit antequam dotem viro daret.*

52 *Datur cautela per quam fideicommiſſum ab*

ab onere reſtituendi tutum reddatur.

53 *Item ſcientia fideicommiſſi nocet ſi ſciebat dotans etiam fideicommittentis expreſſam prohibitionem.*

54 *Procedit Authentica etiamſi conſumpta ſit legitima, et trebellianica, vel alia portio.*

55 *Si adſint bona libera penes tertios non tenetur dotanda ea excutere, ſed adhuc agit ad fideicommiſſum, cui debet cedere actiones contra tertios.*

56 *Tenetur tamen mulier fideicommiſſo cedere iura, quæ imò cenſentur ceſſaturis miniſterio.*

57 *Quid vbi ſunt penes tertios poſſeſſores diſtracta, et intricata tàm bona libera quàm fideicommiſſaria.*

58 *De alijs Authenticæ ampliationibus remiſſiuè.*

59 *In ijs caſibus, in quibus ex Statuto, vel obligatione competit doti via executiua, illa competit etiam ad bona fideicommiſſi.*

60 *Diſpoſitio huius* Authenticæ *tàm pro dote conſtituenda, quàm reſtituenda procedit in fideicommiſſò aſcendentis non autem extranei, et collateralis, et quid in fratre.*

61 *Detrahitur etiàm de fideicommiſſò materno, vel aliorum aſcendentium, ſed quid de dote reſtituenda.*

62 *Quæ ſit ratio differentiæ inter dotem debitam ab aſcendentibus, et collateralibus.*

63 *Enumerantur aliqui caſus in quibus etiã ex fideicommiſſò extranei dos detrahitur.*

64 *Diſpoſitio Authẽticæ procedit in ſubſidiũ nõ extantibus alijs bonis liberis vndecumque prouenientibus, et de ratione.*

65 *Si alienentur, vel aſſignentur bona fideicommiſſaria, dùm adſunt libera, actus eſt nullus.*

66 *Etiamſi fideicommiſſi ordinator mandet expreſsè fœminas dotari, adhuc intelligitur in ſubſidium.*

67 *Quid vbi hæc diſpoſitio facta eſt ab extraneo in cuius bonis non intrat diſpoſitio authentica.*

68 *Quod dicitur de bonis liberis procedit vbi actu ſunt delata, ſecùs ſi ſint ſperata tantùm, quia mulier habeat matrem viuentem ex cuius ſucceſſione poſſit dotem ſperare, quia non attenditur.*

69 *Nec ſufficiunt delata niſi ſint talia, quod cum effectu ex eis poſſit dotari.*

70 *Quid vbi bona libera ei debentur ſub conditione, vt ſint pro augmento dotis, & poſt aſſequutam dotem à fideicommiſſo, Et àn habenda ſit ratio de bonis liberis in ſola proprietate, quia vſusfructus ad alium pertineat.*

71 *Ad inſpiciendum àn adſint bona libera, quale tempus attendi debeat, et quid ſi ſoluto primo matrimonio alterum eſt contractum.*

72 *Item nec ſufficit bona libera eſſe intricata, vel penes tertios poſſeſſores.*

73 *Mulier quæ bona libera diſſipauit, vel acquirere neglexit, non gaudet hoc beneficio.*

74 *Debitor, àn poſſit nolle quærere legata, hæreditates, et iura in præiudicium creditorum.*

75 *Quid vbi mulier non curat proſequi litem ſuper recuperandis bonis liberis.*

76 *Et quid vbi iura, vel bona libera in parte dimittit per tranſactionem.*

77 *Tranſactio bona fide facta per feudatarium, vel fideicommiſſarium afficit ſucceſſores venientes iure proprio, et quando dicatur bona fide.*

78 *An mulier negligens petere aſſecurationem in bonis viri vergentis ad inopiam, vel viri diſſipationibus conſenſum præbens gaudeat hoc beneficio pro dote reſtituenda.*

79 *Vel ſi ſoluat, vel ſolui patiatur viri pecuniam creditoribus poſterioribus.*

80 *Mulier pro dote reſtituenda anterior, àn cogi poſſit per creditores poſteriores, vt abſtineat ab agendo ad bona libera, dum habet regreſſum ad fideicommiſſaria.*

81 *Mulier, quæ adminiſtrauit bona viri debitoris & ſibi ſatisfacere neglexit, àn pro dotis reſtitutione gaudeat hoc beneficio.*

82 *Quid vbi poſſidens bona fideicommiſſi potuit de illorum fructibus dotem ſibi conſtituere.*

83 *Extantibus pluribus fideicommiſſis aſcẽdentium quis ordo ſeruari debeat in dotis conſtitutione, vel reſtitutione.*

84 *Cui incumbat onus probandi extare, vel non extare bona libera àn mulieri, vel fideicommiſſario.*

85 *Quando dicatur facta excuſſio de bonis liberis, et quæ diligentia requirantur ad probandam eorum non exiſtentiam.*

86 *Quis dicatur actor ad effectum probandi dictam bonorum liberorum carentiam.*

87 *Impoſito cenſu ex cauſa dotis ſuper bonis fideicommiſſarijs àn creditor agens pro fructibus, ad hunc effectum dicatur actor, vel reus.*

88 *Procedit noſtra Authentica in dote congrua, et quando hæc dicatur talis remiſſiuè.*

89 *In dubio, àn præſumatur congrua, vel incongrua declaratur.*

90 *Procedit item in dote vera non autem in confeſſata, vel pœnali reſtituenda ob ſolam negligentiam.*

91 *Nec procedit fauore mulieris indignè nubentis, vel pro reſtitutione mulieris indignæ.*

92 *Vbi dos detrahi poteſt ex fructibus non eſt detrahenda de ſorte.*

93 *Vbi fructus non ſunt prompti, nec ſufficiunt ad dotem datur cautela pro vitanda diſtractione bonorum in proprietate.*

94 *Teſtatoris præceptum de non dandis, vel reſtituendis dotibus niſi ex fructibus, àn ſperni poſſit.*

95 *Vbi dos detrahi poteſt ex mobilibus, vel bonis vilioribus non ſunt ſtabilia pretioſa diſtrahenda.*

96 *De alijs Authenticæ limitationibus remiſſiuè.*

97 *Alienatio pro maiori quantitate quàm importet debitum dotis, àn ſit nulla in totum.*

98 *An in huiuſmodi alienatione requiratur æſtimatio.*

99 *Ius offerendi àn competat fideicommiſſario aduersùs alienationes ex dicta cauſa factas.*

100 *An mulier pro dote conſtituenda, vel reſtituenda cogatur accipere bona fideicommiſſi in ſolutum.*

101 *Superuentis dotanti, vel mulieri bonis liberis, àn de illis fideicommiſſum ſit reintegrandum de bonis alienatis.*

102 *Bona à fideicommiſſo pro dote extracta, àn ad fideicommiſſum reuertantur, diſtinguuntur plures caſus, et infra num. 112.*

103 *Bona propria grauati fideicommiſſo, àn ſint hypothecata pro alienatione, vel diſſipatione bonorum fideicommiſſi.*

104 *Bona extracta pro lucro dotali, àn, et quando redeant ad fideicommiſſum.*

105 *In concurſu dotis conſtituendæ, vel reſtituendæ & creditorum grauati quis debeat præferri, et qui ordo tenendus, multi caſus diſtinguuntur.*

106 *Quid in concurſu dotis conſtituendæ, et reſtituendæ inter ſe, et infra numer. 110.*

107 *Sub hypotheca dotali expreſſa, vel tacita contracta per grauatum, àn veniant bona fideicommiſſi.*

108 *Bulla Baronum, àn tollat fideicommiſſa, et tribuat creditoribus ius ab initio, vel operetur nunc quando Congregatio Baronum procedit ad venditionem.*

109 *An de dicta Bulla excipiendo opponi poſſit coram alijs iudicibus extra Congregationem Baronum.*

110 *Concurrentibus pluribus dotibus ad idē fideicommiſſum quæ præferatur.*

111 *An Authentica procedat in dote vxoris putatiuæ, vel ſponſæ de futuro.*

112 *Filij nati ex matrimonio putatiuo, àn dicantur legitimi.*

113 *Dos extracta occaſione matrimonij putatiui, àn detecta nullitate redeat ad fideicommiſſum.*

114 *Via executiua competens pro dote, àn militet contra bona fideicommiſſaria.*

115 *Mulier, àn antè ætatem nubilem petat dotem ex fideicommiſſo.*

DISC. CXLV.

1 Iſta eſt ex illis materijs in quibus Doctores, magis quàm vt par eſt fimbrias dilatando, præter, imò fortè contra mentem legiſlatoris, multa firmarunt, quibus etſi iuris rationes, ac regulæ potius reſiſtant quàm aſſiſtant, attamen in foro illa recipere oportet, quoniam vſus ita recepit, atque forus

ità

ità legem intellexit, ſeù noſtris maioribus ità viſum eſt.

Diſponitur ſiquidem *in* §.*quamobrem auth.de reſtitutionibus,et ea quæ parit,&c.* Vndè per *Irnerium* deſumpta eſt *Authẽtica res quæ C.commun. de legat.* vt detra-
2 cta ex bonis fideicommittentis legitima, ſi hæc ad dotis congruæ, vel antenuptialis donationis oblationem nõ ſufficiat,id ex reliqua ſubſtantia,fideicommiſſó non obſtante, detrahi poſſit; Dicti verò textus verba iuxta claram literam conuenire tantum videntur liberis grauatis im-
3 mediatè teſtatori ſuccedentibus, quibus ius detrahendi legitimã competat, non autem vlterioribus fideicommiſſarijs, ac deſcendentibus, concordando cum iure antiquo *in l.mulier 22. §. cum proponeretur ff.ad Trebell.*,à quo tantum diſcordare videtur, quod antiquum de ſola dote per ipſammet filiam grauatam conſtituenda diſponit, nouum autem etiam de donatione ante nuptiali, ſeù dote reſtituenda. Atque in hunc ſenſum literæ magis congruum, vt nempè dicta *auth.res quæ*, et in corpore &c. de ſolis filij diſponat, ſeù alijs deſcendentibus, quorum ſit prima cauſa ſuccedendi fideicommittenti,nõ autem de vlterioribus, abierunt *Angel. in dicta authent. res quæ in princip.Alciat.conſ.164 numer.3.& per tot.lib.9.Honded.conſ.76.lib.1. num.8. & ſeqq.Peregrin.de fideic.artic.42.ex nu.30. & num.36.in fin.,num.11.lib.2. Faber de error. Pragm. lib. 1. decad.20. error.2. numer.9. & 11. Odd.de fideic.quæſt.46. art.5. numer.39.* qui dicit communem *Mart. de ſucceſſ. legal. part.4. quæſt.21. art.10.num.62.Hodier.controu.31. n.32.* & alij relati eoſdem rectè ponderantes, quod verbum *liberis* contentum in dicta *Authentica* non continetur in corpore textus, vndè *Authentica* per *Irnerium* deſumpta eſt, quod etiam admittunt, *Gabr.dict.conſ.119.num.12.*, *et Redanaſchus*, qui alios cumulat *conſ.72. num.8.* quodq; in textu præſupponi debeat, vbi etiam rectè verificabile ſit in nepotibus,alijſque vlterioris gradus deſcendentibus, quorum, demptis filijs, immediata ſit cauſa ſuccedendi, cùm prærogatiua legitimæ.

Verum quidquid ſit de præmiſſis, ac
4 alijs quæſtionibus, àn ſcilicèt id procedat in deſcendentibus natis poſt mortẽ teſtatoris de quo latè *Pratus diſcept.31. lib.1.*, et àn locum habeat ſolùm in dote conſtituenda, non autẽ reſtituenda, vel ècontra, de quibus fuſo calamo agit *Caſtill.in ſuo tractat.de alimen.*aliàs 8.*tomo ſuarum controuer.* longè poſt hæc ſcripta in lucem edito *cap.36.*, vbi multa ad hanc materiam videri poſſunt;Hodiè tamen irrideri mæreretur, qui extrà ſcholas, et Academias, iſtas quæſtiones in foro diſputandas aſſumeret.

Ideoq;ſiuè ex veriori textus intellectu, ſiuè quia ità maiores noſtri voluerũt, in foro,receptiſſima, et indubitata eſt concluſio ex dicto textu deſumpta, vt tàm pro conſtituenda dote fœminis à fideicommittente deſcendentibus, quàm reſtituenda vxoribus eorum,qui ab eodem fideicommittente deſcendunt, atque ſiuè deſcendentes ſint immediati, ſiuè mediati vſque ad milleſimum gradum, ac ſiuè nati, vel concepti ſint ante obitum teſtatoris, vel poſteà quandocumque, bona fideicommiſſaria validè diſtrahi, et obligari poſſint, vt latè vſq;ad nauſeã cumulant *Fuſar.de ſubſtit.q.531. & 532.vtrobiq;in princip.Redanaſch.dict. conſ.72.numer.8.14.18.& per tot. Giurb. obſeruat.89.num.1.Hodiern. ad Surd.deciſ.62.n.69.& 73. cum ſeqq.& 81.Mart. conſ.37.num.25. Monet. de commut. vlt. volunt.cap.9.num.242.add.ad Buratt. deciſ.641.num.27.Caſtill.vbi ſupra Rot. deciſ.16.num.16.,et ſeqq.part.4.recent. tom. 2.Romana Caſalis Aguzzani 27. Iunij 1640. coram Royas* inter ſuas *deciſ.117. & repetit.apud Merlinum de legitima deciſ.192.* vbi etiam ſi ad fideicommiſſum vocata eſſet cauſa pia, atq; deſcendentes eſſent poſt obitum teſtatoris concepti, *Rot.deciſ.33. part. 10.recent. & deciſ.47. & 48.part.12.*, ac paſſim in alijs, ita vt temporis, et chartæ manifeſta iactura eſſet in viro forenſi ſuper his comprobandis immorari; Non quod quælibet ex his quæſtionibus in ſtricta diſputandi ratione maximas non patiatur difficultates, ſed quia in omnibus ferè Tribunalibus Europæ dicta concluſio tamquã abſoluta per ora pragmaticorum ſine controuerſia hodiè volitat, quamuis iuuenis *Donadeus de renunt.cap 27.n.145.* veram, et communem ſententiam dicat, vt hoc beneficium non competat natis poſt mortem teſtatoris, quem ad hunc

effectum ſufficit eſſe aſcendentem, ſiuè paterni, ſiue materni lateris, ſeruato tamen ordine, qui inter iſtos ſtatutus fuit ſupra *diſc.*142.

De ratione autem concluſionis adhùc viget opinionũ diuerſitas, Aliqui enim
5 putant eam eſſe fundatam in fauore publico, cuius intuitu dotibus lex fauet, atque ſuccurrit, vt inſinuare videntur verba eiuſdem Authẽticæ in fine, et poſt antiquiores ab eis relatos hanc eſſe verã rationem ſentiunt *Rouit.conſ.*54.*num.*16. *lib.*1.*Rot.dict.deciſ.*16.*num.*8. *part.*4. *recent.tom.*2.*&* *deciſ.*312.*numer.*16. *&* 17. *part.*6.*in Romana dotis* 8. *Martij* 1649. *Royas* inter ſuas non impreſſa, et in alijs.

Alij verò putant veram rationem verſari in præſumpta & veriſimili mente fideicommittentis, vt nempè cenſeatur voluiſſe ſuum hæredem fideicommiſſarium facere id, quod veriſimiliter ipſe faceret viuens, atque hanc dicit præcipuam *Surd.deciſ.*62.*num.*12. alijque adducti per *Hodier. ibid. num.* 11. & tamquam vnicam, alijs allegatis, aſſignare videtur *Fuſar.quæſt.*531. *num.*6., et ſequuntur deducti per *Redenaſcum cõſ.*72. *num.*6. *Rot.deciſ.*889.*num.*3.*part.*4.

Et alij volunt rationem conſiſtere in legali neceſſitate, qua teſtator adſtrictus eſſet, ſi viueret, et quam genuinam eſſe rationem profitentur *Menoch. lib.*4. *præſumpt.*189.*num.*5.*&* 103., *Peregr.de fideic.art.*42.*n* 7.*Fuſar. dicta quæſt.*531. *num.*148. admittit *Surd. dicta deciſ.*62. *n.*16. *ibiq;Hodier.n.*10 *Boſſ. in tractat. de dot.* longè poſt hæc ſcripta edito *cap* 15. *num.*100.*Fontanell.de pact. nupt. clauſ.*5. *gloſ.*1 *part.*2.*num.*2.*in fine*, et ſæpè Rot. in deciſionibus occaſione ampliationum vel limitationum inferius allegandis.

Reuera nulla ex his rationibus videtur tuta; Non quidem prima, quoniam ſi vera eſſet, non minùs concluſio procedere deberet fauore deſcendentium, quàm extraneorum, dum ſufficeret agi de cauſa dotis, et tamen contrarium eſt omninò verius vt infrà, et benè impugnando prædictam rationem aduertit *Hodier.ad Surd. dicta deciſ.*62. *num.*18.; Neq; ſecunda, quoniam militaret ſolùm in caſu dubio, ſecus autem accedente contrario iudicio teſtatoris, qui expreſsè alienationem etiam ex cauſa dotis interdixerit, cuius oppoſitum magis receptum interiùs habetur, prout ponderat *Hodiern.ad Surd.dicta deciſ.*62.*n.*14. *verſ.vnde veram non puto & numer.ſeq.*; Minuſque tertia tuta eſſet, ſi attendenda eſt opinio volentium, vt pro dote conſtituenda, non obſtante præcepto contrario teſtatoris totum fideicommiſſum, ſi ad congruam eſt neceſſarium, poſſit interuerti; Prout inepta etiam eſt hæc ratio in ordine ad dotem reſtituendam ex bonis fideicommiſſarijs illorum aſcendentium, qui ad donationem propter nuptias, ſeù dotis aſſecurationem de iure non tenentur.

Ideoque dicendum eſt, nullam ex dictis rationibus eſſe generaliter veram, neque generaliter falſam, ſed vnamquãque habere ſuam operationem in certis caſibus particularibus, quibus vna congruat, altera non; Siuè dicendum eſt vnam eſſe alterius coadiuuatiuam, quia nẽpè dotis fauor operetur præſumptionem voluntatis, quoties expreſſa contraria voluntas non repugnet, omneſque concurrere dicuntur ad faciendũ quoddam mixtum productiuum huius concluſionis, et tamen adhuc dantur caſus in quibus nulla ex dictis rationibus conuenit, eamque hoc non obſtante recipere oportet, quia ſic forus recepit, in ratione ſiquidem diſputatiua, vel tota corrueret, vel in ſatis exigua parte ſubſtentabilis eſſet; Qui verò de prædictarum trium rationum releuantia, cum ampliori verborũ apparatu videre cupit, adeat *Caſtillum dicto* 8.*tomo de alim. cap.*36. *in principio ex num.*7.*Boſſ.dicto tract. de dot. cap.*15.*nu.* 100.*Hodier. ad Surd. dicta deciſ.*62. *num* 10. *cum ſeqq.*

Iſta ſic firmata concluſio, tàm reſpectu conſtitutionis, quàm reſtitutionis, vltrà plures ampliationes in ipſo ſui corpore, vt ſuprà complectens, et per *Fuſar. Menoch.*, *Petram*, *Caſtillum*, et alios diſtinctè poſitas; Ampliatur primò, vt procedat, tàm in fideicommiſſis, quàm
6 in maioratibus, et primogenituris *Fuſar.dicta quæſt.*531.*num.*60. *&* 532. *numer.*17., *Menoch.dict.præſumpt.*189. *numer.*174. vbi in ſpecie confutat *Molinã*, latè ſequitur *Fõtanell.de pact. nupt.clauſ.* 5.*gloſ.*1.*part.*2.*num.*99.,*et ſeqq.Boſſ.dicto cap.*15.*num.*165.*cum ſeq.* et alij plenè deducti apud *Merlin. deciſ.*884. *numer.*9.

Rot.deciſ.213.num.9.cum ſeq.part.11. recent., atque in Italia id paſſim admittitur.

In maioratibus autem Hiſpaniæ de
7 conſuetudine ſecus eſſe, poſt *Couar.*, *Lopez. Barboſ.*, et alios probant *Molin. de primogen.lib.4.cap.6.nu.16.,et ſeqq. Mierez de Maioratu part.4.quæſt.28. ex numer.9.*, atque tamquàm indubitatum ſupponit *Salgad.in Labyrint. part.1. cap.24. num.67. & ſeqq.*, cuius contrarium licèt teneat *Fontanell. vbi ſupra*, attamen ad obſeruantiam Cataloniæ ſe reſtringit, atque vbi etiam generaliter loqueretur, adhuc prædictis tamquam nationalibus videtur magis deferendũ; Non eſt enim probabile quod *Salgadus* Doctor eximius, et modernus id ſic abſolutè ſupponere vellet, ſi pro tali in eis partibus non haberetur, Ampliſſimè autem iſtam quæſtionem agit *Caſtill. dicto cap.36.in principio ex num.56.*, qui negatiuam *Molinæ* opinionem pro regula conſtituere videtur, cum pluribus tamen declarationibus, et limitationibus apud eum videndis.

Ampliatur ſecundo, vt procedat, tàm in fideicommiſſo vniuerſali, quàm par-
8 ticulari *Fuſar.dicta quæſt.531.numer.58. Boſſ.dicto cap.15.numer.177.Hodiern.ad Surd.deciſ.62.num.108.* cuius, et aliorum auctoritate hanc eſſe veriorem firmat *Rot.deciſ.312.num.30.,et ſeqq.part.6.recent.* repetita apud *Merlin.deciſ.657.numer.18.& ſeqq.deciſ.189.numer.8. apud Zacch. de obligat. Camer.* & plenè *deciſ.266.num.4. part.10. recent.* vbi concordantes.

Verum licèt in dicta *deciſ.312.par.6.* & latiùs in dicta *deciſ.266. part.10.* loquendo de caſu reſtitutionis, firmetur
9 quod diſtinctè bona vtriuſque fideicõmiſſi alienari poſſint, abſque neceſſitate diſcutiẽdi prius bona fideicommiſſi vniuerſalis, ex ea ratione, quod indiſtinctè bona fideicommiſſaria ex diſpoſitione *Authenticæ res quæ* ſunt doti affecta; Attamen non videtur hæc extenſio tuta, nàm etiam pro legitima filiorum affecta ſunt bona patris, et nihilominùs, ceſſante fraude, illa non eſt detrahenda de fideicommiſſo particulari, niſi in ſubſidiũ *Surd.deciſ.316.numer.10.& ſeqq.Rot.diuerſ.deciſ.113.num.4.part.2.in recent.deciſ.185.numer.14. part.5.Celſ.deciſ.124. num.1.* Quinimò neque æs alienum fideicommittentis abſque hypotheca niſi in ſubſidium de huiuſmodi particulari fideicommiſſo ſolui debet *Gabr.conſ.123. num.6.lib.2.Honded. conſ.66. num.11., et 12.lib.2.Surd.deciſ.316.numer.13.& 14. Rot.deciſ.47.part.5. recent. in Vrbinaten. prædij 23.Maij 1653. coram Bichio*, ac aliàs frequenter; Igitur non debemus maius priuilegium tribuere doti, quàm legitimæ; Nimis enim durum, ac irrationabile videtur, vt parens, qui ſoluta filijs legitima, de iure abſolutus eſt dominus reſtantium bonorum cum arbitrio proijciendi etiam in mare, nedum non poſſit ea vniuerſaliter eximere ab hoc onere dotis, ſed neque licentiam habeat præſeruandi quædam bona particularia, quæ vel ob conſpicuam qualitatem, vel particularem affectionem perpetua conſeruatione in agnatione digna reputauerit; Proindeque contrarium omninò firmandum videtur, vt nempè ad inſtar legitimæ, dos de fideicommiſſo particulari, ſeù bonis particulariter alienari prohibitis non detrahatur, niſi in ſubſidium bonorum fideicommiſſo vniuerſali ſubiectorum, regulando huiuſmodi excuſſionem, eodem modo quo inferius regulanda venit illa de bonis liberis facienda vt in ſpecie aduertit *Rot. in Bonon.prædij 1.Iunij 1665. §.ſecundo reſpondebitur & 17. Martij 1666. §.nec poſſunt iuuari coram Bourlemont*, vbi allegantur aliæ cõcordantes *Cenſal.ad Peregr.art.42.fol.278.in prima impreſſ.*

Neq; prædictarum deciſionum contraria auctoritas mouere debet, quoniam, nec auctoritates ad id allegatæ diligenter viſæ quid tale dicunt, ſed ſimpliciter firmant diſpoſitionem dictæ *Authenticæ* procedere non obſtante prohibitione teſtatoris, quod eſt quid omninò diuerſum à re noſtra; Neque ratio allegata eſt alicuius ponderis, quoniam ſi indiſtinctè diſpoſitio dictæ *Authenticæ* capienda eſt, ergò pari ratione opus non erit diſcutere bona libera; Quinimò eadem *Rota in Bononien. fideicommiſſi de Rubeis 30.Maij 1646. coram Corrado §. dotes verò*, explicitè firmat dotes detrahi non poſſe de bonis particulariter alienari prohibitis, vbi alia poſſunt haberi, licèt auctoritates ad id allegatę nec quid tale concludant, excepta *deciſ.47.nu.10.*

part.

part.5.recent. vbi adinſtar legitimæ hoc firmatur.

Minuſque aduersùs præmiſſa videtur attendenda diſtinctio, àn fideicommiſſum particulare ordinatum ſit ad fauorē diuerſæ perſonæ ab ea quæ vocata eſt ad vniuerſale, vel vtrumque ad fauorem eiuſdem ſit recaſurum, quaſi quod iſto ſecundo caſu ceſſare dicatur præiudiciū, cum fideicommiſſarius poſſit de bonis de fideicommiſſo vniuerſali pro dote diſtrahendis reintegrare fideicommiſsū particulare, cuius bona diſtrahi contingat, vt in ſimilibus terminis legitimæ, ponderant *Gabriel. conſ.*138.*num.*24. & 30.*lib.*2.*Gratian.diſcept.*404.*numer.*20., atque in his terminis deducit *Rot. in dicta deciſ.*266.*part.*10.*recent.*, quoniam particulare fideicommiſſum, ſeù particularis alienandi prohibitio, peculiarem rationem affectionis, vel conſpicuitatis habere cenſetur, cui per reintegrationem in æquiualenti non ſuppletur, vt benè *ex Honded.dict.conſ.*66. *numer.*27., et alijs reſpondendo in ſpecie *Gabrieli, et Gratiano*, vbi ſupra ponderat *Rot.deciſ.*41. *num.*37. *cum ſeq.part.*10. *recent.*, *et coram Dunozett. deciſ.*846.*numer.*35. *cum ſeq.*

Si enim fideicommiſſario, rem particulariter alienari prohibitam vindicare conceditur, quamuis eſſet alienantis hæres obligatus ad euictionem, atque commodè poſſet de bonis hæreditarijs fideicommiſſum reintegrare ob particularem fideicommittentis affectionem ſuper illius ſpeciei conſeruatione, de qua non autem de æquiualenti curauit, Multò minùs permittenda eſt hæc alienatio.

Ponderando etiam quod ſi habemus regulam deſumptam *ex text.in dict.l.mulier* §. *cum proponeretur ff. ad Trebell. de qua infrà*, vt nempè data commoda dotis detractione ex fructibus non ſit permittenda bonorum fideicommiſſariorum diſtractio, et ſi adſunt bona mobilia non ſunt alienanda ſtabilia, et inter hæc illa minoris valoris, fortiùs non erunt diſtrahenda bona particulariter à defuncto priuilegiata, ſi ex alijs conſuli poteſt; Vndè ſi caſus eueniret formiter in Rota diſputandus, non dubitarem ità forè dicendum, non obſtantibus præfatis deciſionibus in quibus incidenter potiùs materia videtur tractata, niſi etiam ad præſens adſit fortè deciſio ad meam notitiam adhùc non deuenta.

Hæc eſt enim huius tanti Tribunalis perpetuò commendanda excellentia, quod veritatem ac iuſtitiā ſuper omnia diligendo, non veretur ſententiam in

10 melius mutare, quod proprium eſt ſapientum; Neq; apud exteros admirationi eſſe debet cur tantum Tribunal aliquando in eas deſcendat ſententias, quas mutare conueniat; Cum etenim ob ſtylum ex mole negotiorum neceſſarium, ſolius diei ſpatiū inter informandum, et decidendum concedatur, atq; in tàm exiguo interuallo quamplures decidere oporteat cauſas graues, tàm ſpirituales, quàm prophanas vicenarium, vel tricenarium numerum quandoque excedentes; Hinc proindè angelicum, àc miraculoſum potiùs quàm humanum eſſet omnia ità rectè trutinare, vt retractandi occaſio non relinqueretur; Reflectat exterus ex hoc ſtylo ad illum aliorū Orbis Tribunalium etiam primæ claſſis, in quibus alicuius notabilis articuli prophani tantùm diſputatio per annos circumfertur antequàm ad deciſionem deueniatur, et exindè Rotæ excellentiam diiudicet ſuper quotidianis deciſionibus tot grauium articulorum in prophana, eccleſiaſtica, et ſpirituali materia ex toto terrarum Orbe contingentium.

Item conſideret quod ſuper omnibus

11 reſolutionibus in quolibet puncto, etiā remiſſoriæ vel ſimili per cauſæ Ponentē, ſeu Commiſſarium de ſtyli neceſſitate extendenda eſt deciſio tanquam per ſpeciem voti ſeù motiuorum, et tanquam actus extraiudicialis, per quem indicantur partibus motiua ex quibus Tribunal intendit ità ſententiare vel decernere, vt antequam ad ſententiam vel decretum procedatur, dicant quid habent in contrarium, quod non contingit in alijs tribunalibus, quorum meritò frequentiores retractationes non cernimus, quia non fiunt deciſiones ſuper omnibus reſolutionibus; Atq; deciſiones quas mundo tradiderunt *Afflictus*, *Surdus*, *Franchus*, *Theſaurus*, et ſimiles, non omnes illorum tribunalium reſolutiones continent, ſed illas modicas ex multis ſelectiores, quas priuatus labor illius Auctoris finita cauſa exhibere voluit; Vnde

de liquet apertam eſſe ineptiam illorum, qui hanc ſtyli diuerſitatem ignorantes aduerſus Rotæ deciſiones quandoque obloquuntur, quod reuocet ſuas ſententias vel decreta ità frequenter, quoniam deciſiones nõ ſunt ſententiæ neq; decreta, ſed ſunt actus merè extraiudiciales & tanquam vota ſeù motiua vt ſupra.

Sed, et quod dicitur de fideicommiſſo particulari, putarem intelligendum eſſe iuxta ea, quæ dicuntur in ſequenti
12 ampliatione fideicommiſſi ordinati per contractum; Sicuti enim legato per teſtatorem fundo, vel alia re particulari alicui deſcendenti, vel extraneo, talis fundus tranſit purè, et liberè in legatarium, eiuſque hæredes quamuis extraneos, hinc proindè non video rationẽ, cur tale fideicommiſſum tranſire non debeat in eos legatarij hæredes, vel ſucceſſores, quos teſtator ordinauit, vt latiùs ibi, cuius dicta huic ampliationi videntur in parte applicabilia,

Ampliatur tertiò, tàm ad fideicom-
13 miſſum, et maioratus, ac primogenituras ordinatas per vltimam voluntatem, quàm per contractus, ità enim explicitè firmant generaliter in terminis noſtræ *Authentica Lupus in Rubr. de donat. inter vir. & vxor. §. 16. num. 14. Oddo de fideic. quaſt. 38. num. 59. Peregr. conſ. 23. num. 21. lib. 3., et de fideic. art. 42. num. 58.*, licèt hic non figat totaliter pedes, ex profeſſo *Fontanell. de pact. nupt. clauſ. 5. gloſ. 1. par. 2. num. 93., et ſeq. Boſſ. dicto cap. 15. num. 180. cum ſeq. Giurb. obſer. 89. num. 6. Rot. deciſ. 128. num 3., et 4. par. 5. rec. & apud Zacch. de obligat. Camer. dec. 189. num. 8., et 232. num. 24.*

Et quamuis *Rota coram Seraphin. dec. 374. num. 3.* repetita *par. 1. diuerſ. deciſ. 449. nu. 4.* ob theoricam *Bald. in l. nulla in fine Cod. de iur. dot.*, *alioſque allegatos* motiuauerit in contrarium, attamen vſque tunc habuit in hoc difficultatem, vt conſtat ex eadem deciſione, deindeque pluries præciſè contrariam ſentẽtiam firmauit tamquàm veriorem, contrà quam propterea in Curia durũ eſſet obtinere, quamuis contrarium teneant *Iaſ. in d. auth. res quæ n. 33. verſ. quarto limita Soccin. Sen. conſ. 75. nu. 9. lib. 1. Rimin. Sen. conſ. 115. num. 12. Menoch. lib. 4. præſumpt. 189. num. 186., Petra de fideicom. quaſt. 8. num. 440., et alij* cumulati *per Donadeum de renunt. quaſt. 27. nu. 11. & ſeq. & per Caſtill.* qui dicit communẽ *dicto cap. 36. tom. 8. alias de alimen. nu. 80. & Fuſar. dicta quaſt. 531. nu. 80.* qui pro neutra numerandus eſt, quia de more cùmulat hinc indè abſque proprio iudicio; Alij verò antiquiores, quos pro vtraque ſententia hinc inde præfati ſolent deducere, loquuntur æquiuocè, àc potiùs in ordine ad dotes præſtandas filiabus diſponentis, in quibus non intrat ratio noſtræ *Authentica*, ſed potiùs primaria, et directa obligatio diſponentis aliundè, quàm ex dicta *Authentica* deriuans.

Quamuis autèm ampliatio prædicta ità indiſtinctè relata cum ſola generica limitatione cauſæ oneroſæ, tot munita ſit auctoritatibus, quod iuxta methodũ forenſem, vlteriorem diſputationem admittere non debeat; Quia tamèn intellectus non quieſcit, cum in pleriſque caſibus nimium iuris regulæ, àc rationes videantur aduerſari, atq; genio valdè repugnat aſſumendo partes relatoris in fide parentum, vt frequens eſt noſtrorum abuſus ambulare, maximè quia hæc eſt potiùs moderniorum traditio quàm intentio ſeniorum, qui verè caſum dotis filiarum primi gradus percutiunt; Hinc proindè ſtudio veritatis concluſio videtur per ſequentium caſuum diſtinctionem regulanda.

Aut ſumus in contractu correſpectiuo, et oneroſo, Aut in lucratiuo; Primo caſu, ſi contractus eſt initus inter aſcendentem, et deſcendentem, quia nempè pater, vel auus in compenſationem putà dotium maternarum, aut legitimæ, vel meritorum de cõdigno præmium poſtulantium, ſiue alterius cauſæ oneroſæ, aſſignet filio, vel nepoti bona cum onere fideicommiſſi, et tunc dicendum eſt intrare ampliationem pro dote conſtituenda, vel reſtituenda in ordine ad deſcendentes filiorum, vel nepotum recipientis, quoniam eorum reſpectu, tàm dator, quàm receptor ſunt aſcendentes ad id obligati, neq; vlla ſubeſt ratio contradicendi; Secùs autem in ordine ad alios datoris filios, vel deſcendentes ex eis, qui dicuntur recipienti tranſuerſales, quoniàm licèt iſti ab ordinatore fideicommiſſi deſcendant, attamen-

men fideicommiſſum ordinatum dicitur potiùs de bonis receptoris, quàm datoris, qui dando ex cauſa oneroſa proprium debitum exſoluiſſe dicitur, nec quidquam dat de ſuo.

Si verò cõtractus eſt inter extraneos, tunc indubitatum videtur, reſpectu deſcendentium datoris noſtram *Authenticam* non intrare ex proximè inſinuata ratione, quod nempè dator nihil dat de ſuo, ſed reſpectu deſcendentium à receptore conſiderandum eſt, nùm fideicõmiſſi ordinatio habeat expreſſam prohibitionem alienandi, etiam ex cauſa dotis nec nè, nàm ſi non habet, ampliatio procedit fauore deſcendentium recipientis de cuius bonis dicuntur res huiuſmodi fideicommiſſo ſubiectæ, etiamſi adſit prohibitio generalis alienandi, quę dantis fauorem reſpiciat; Ad inſtar eorum quæ habẽtur *infra diſc.* 147. de emphyteuticis; Si verò adeſt prohibitio particularis, et tunc pariter inſpiciendum eſt, àn illa veſtita ſit à cauſa reſpiciente fauorem concedentis, quia nempè bonorum integram reuerſionem certis caſibus fuerit ſibi ſtipulatus, necnè; Si etenim talis prohibitio percutit fauorem concedentis, et tunc dicendum venit diſpoſitionem *Authenticæ* ceſſare, cum tale pactum dicatur pars cõtractus; Sed ſi prohibitio ſit nuda ratione, vel iſta reſpiciat ſolum fauorem recipientis, itaùt nil interſit concedentis bona dari in dotem, vel ex eius cauſa diſtrahi, et tùnc, Vel prohibitio tàmquam ſonans in conſilium non eſt attendenda, Vel tamquàm appoſita ab ipſo recipiente per organum dantis non eſt apta impedire *Authenticæ* noſtræ diſpoſitionem quoad deſcendentes ipſius recipientis, qui regulariter non potuit facto ſuo impedire iuris diſpoſitionem iuxtà ea quæ inferiùs habentur in ſequenti ampliatione; Et hęc quoad illos contractus purè oneroſos, in quibus ex cauſa hinc inde præponderanti, vnus gerit partes concedentis, alter verò recipientis.

In illis verò contractibus, qui iuxtà perſonarum ordinem, ſeù diſtinctionẽ,
14 partim dicuntur lucratiui, et partim oneroſi, ſeù correſpectiui, itaùt vterque poſſit eſſe dator, et receptor, proùt eſſe ſolent erectiones fideicommiſſorum, et maioratuum, quas per vnicum contractum faciant plures fratres, vel coniuncti qui ſinguli donantes eorum bona proprijs filijs, et deſcendentibus, paciſcuntur inter omnes fideicommiſſum reciprocum; Tunc enim quælibet linea dicitur habere bona proprij ſtipitis ex cauſa lucratiua, linea verò ſubſtituta obtinet, non ex liberalitate, ſed ex cauſa oneroſa, et correſpectiua; Et tùnc videtur dicendum idem quod proximè infrà habetur de purè lucratiuis, cum ratione incertitudinis, æqualis cauſa ſit omnium linearum, itaut non poſſit vna magis quàm altera dicere ſibi præiudicatum ob dotium cuiuslibet lineæ detractionem.

In contractibus autèm purè lucratiuis, diſtinguenda eſt donatio, quæ cum onere fideicommiſſi ſit ab extraneo, ab ea quæ fit per aſcendentem, atq; primo caſu ſubdiſtinguendum eſt inter deſcẽdentes donatoris, & illos donatarij; Reſpectu enim deſcendentium à donatario indubitata videtur negatiua, cum neq; in fideicommiſſis ab extraneo ordinatis per vltimam voluntatem ex magis vera, et recepta ſententia diſpoſitio *Authenticæ* intret vt infrà.

Reſpectu verò deſcendentium à donatore, ſi donatio eſt vniuerſalis, itaut donatarius dicatur ſtare loco hæredis, et tunc ex eiſdem rationibus *ſupra diſc.* 142. dictum eſt in hunc tamquàm hæredem transfire onus dotandi,ità videtur etiàm dicendum intrare diſpoſitionem *Authenticæ*; Atq; in hunc ſenſum rectè capi poſſunt ea quæ congeruntur per *Fontanell. de pact. dict. clauſ. 5. gloſ. 1. par. 2. ex num. 93.*; Sed vbi donatio eſt particularis, non videtur quomodo ſit vnquã de iure ſubſtentabile, vt contra donatarium particularem fœmina donatoris
15 deſcendens ius habeat pro dote conſtituenda, vel vxor maſculi deſcendentis pro reſtituenda, cum rei donatæ dominium irreuocabiliter titulo ſingulari iã transfierit in donatarium.

Si etenim filijs primi gradus quibus de iure naturæ debetur legitima, alia de iure non tribuitur actio aduersùs donatariũ particularẽ, niſi de inofficioſa donatione, quatenus legitimæ terminos excedat, atq; ad illius limites tantùm, quatenùs de conſilij etiàm inofficioſitate nõ conſtet, hinc proindè impropriũ omninò eſt,

nò eſt, vt vlterioribus Deſcendentibus minùs ius habentibus, maior prærogatiua ſit concedenda; Numquàm enim verificabile foret vulgare axioma, vt detracta legitima, cui libet licitum ſit rem ſuam alienare proijciendo etiam in mare, Atq; numquam illi, quibus per irreuocabiles donationes aliquid eſt tributum, tuti remanerent, cum poſt ſæcula oriri poſſent deſcendentes donatoris, qui pro dote conſtituenda, vel reſtituenda rem donatam abſorberent, itaût dominia perpetuò remanerēt in incerto.

Neq; dicere fortè liceat, hæc procedere vbi tractatur de pura donatione tranſitoria ad quoſcumque hæredes, ſecùs autèm de pactionata cum onere reſtitutionis ad fauorem certæ perſonæ; ſiquidem nulla ſubeſt ratio, cur melioris conditionis eſſe debeant hæredes extranei donatarij, quàm eius filij, et deſcendentes, quos tantùm in bonis donatis donator voluit eſſe ſucceſſuros, Atq; aliàs ex rationis totali identitate ſequeretur, quod pro conſtituendis, vel reſtituendis dotibus deſcendentum Domini directi, poſſent paſſim diſtrahi bona feudalia, vel emphyteutica gratuitò aliàs cōceſſa ex pacto, et prouidentia pro ſe, et liberis, quià cùm hæc fuerint iàm in dominio aſcendentis, qui de illis alium inueſtiuit vtique dici poſſunt doti affecta, ſi indiſtinctè ſumenda eſt regula, quam deducit *Fontanell.dicto num.93.* vt obligatio dotandi, tamquam bonis infixa, tranſeat ad quoſcumque illorum poſſeſſores, et tamen hoc nunquā in foro adhùc vidimus tentari. Vel ſaltim quando recipienda ſit opinio vt huius *Authentica* diſpoſitio locum quoq; habeat in fideicommiſſis ordinatis per contractum, adhuc tamen attendi debeat idem ordo, qui habetur inter bona libera, & fideicommiſſaria, vel alter inter fideicommiſſum particulare & vniuerſale, quod ſcilicet ſi adeſt fideicommiſſum per vltimam voluntatem ad iſtud prius actio competat, vt ſentire viſa eſt *Rota in Meleuitana pecuniaria* 10. *Februarij* 1653. *& 6.Martij* 1654. *Meltio*, cum id videatur habere probabile fundamentum ex dictis rationibus, quæ vbi non reputentur ſufficientes ad excludendum in totum hoc beneficium, attamen ſufficere debent ad hunc ordinem inducendum.

Regula igitur prædicta, quam latè exornat *Rot.apud Merlin.dec.671.n.12., et deciſ.657.num.8.*, intelligenda venit de bonis per vltimam voluntatem ab Aſcendente deuentis, in quibus quilibet ex fideicommiſſarijs dici poteſt primi teſtatoris ſucceſſor, ſuumque ius metiens poſt mortem teſtatoris, qui toto tempore vitæ dominium retinuit, Vndè rectè intrare poteſt potiſſima ratio noſtræ *Authenticæ*, quod nempè ſi teſtator nunc viueret, vel reſuſcitaret, teneretur de iſtis bonis dotem conſtituere, vel reſtituere; Et ſic in effectu conſideratur teſtator tamquàm in præambula mortis hora exiſtens, quæ ratio non eſt applicabilis ad caſum, in quo aſcendens per contractum irreuocabilem viuēs bona in alium tranſtuliſſet, quià ſi nùnc donator viueret vel reſurgeret, neq; volens poſſet de huiuſmodi bonis ab eius dominio iam abdicatis diſponere, vel ea in dotem dare; Neq; videtur quomodo cōtra tertium poſſeſſorem titulo ſingulari ſit practicabilis iſta dotis actio, pro qua non competit hypotheca, vel actio realis.

17 Quinimò etiam in bonis in alium trāſlatis per vltimam voluntatem titulo pariter ſingulari, per legatum nempè, vel fideicommiſſum particulare, aut donationem cauſa mortis ad iſtum effectū legato comparandam, adhùc idem dicendum videtur, Tùm quia contra huiuſmodi tertium non datur actio exercibilis, vt ſuprà; Tum etiam quià eſſet dare abſurdum quod legatarius certi fundi, vel ſpeciei ſemper de ſuo iure, ac dominio viueret incertus, cum deſcendentes teſtatoris poſt ſæcula mundo proditi poſſent ad bona legata recurrere; Ideoq; ſecunda ampliatio ſuperius tradita videtur etiam periculoſa, quoties ità indiſtinctè capiatur, cùm inter ſimplex legatum, et fideicommiſſum particulare nulla differētia dignoſcatur; Solùmq; videatur fortè ſubſtentabilis, Vel in illis fideicommiſſis, quæ ferè vniuerſam ſubſtantiam abſorbentia, videntur in fraudem ordinata per viam fideicommiſſi particularis ad excludendam diſpoſitionem noſtræ *Authenticæ*, Vel in illis caſibus in quibus ex facti circūſtantijs videatur applicabilis ratio præſumptæ, àc veriſimilis voluntatis compenſandi

ſandi ſexus infælicitatem, ac excluſionẽ cum iſta ſubuentione, et ſic reſpectu perſonarum de eadem linea vocata ad dictũ fideicommiſſum, quę omnia ſic indicaſſe ſufficiat, vt in caſus occurrentia ſub meliori diſputationis trutina, et maturiori iudicio veniant ponderanda.

Ampliatur quarto principalis conclu-
18 ſio, vt procedat etiàm accedente particulari indiuidua prohibitione Teſtatoris alienandi ex cauſa dotis, quia nec volens poteſt Teſtator facere quin leges locum habeant in ſuo Teſtamento, vt *ex Iaſone in noſtra Authentica num. 32. limit. 13. verſ. Puto ibiq; Anton. de Padill. ſub num. 116. verſ. ſed Iudicio meo* & alijs firmant *Surd. dec. 62. ibiq; Hodiern. n. 15. Rouit. conſ. 54. lib. 1.* qui 35. *Doctores* enumerat, et alios ſuperaddit *Redenaſchus conſ. 72. num. 33.*, *et ſeqq. Cammarat. reſponſ. deciſ. 44. num. 28.* ac bene diſcutit ſcribens apud eumdẽ *Redenaſchum conſ. 73. Cenſal. ad Peregrin. art. 42. verſ. tertio declaratur Fuſar. quæſt. 531. nu. 71. Boſſ. dicto cap. 15. nu. 169. cum ſeq. Rot. dec. 48. num. 5. par. 12. rec.* & amplè *Rot. deciſ. 16. par. 4. rec. tom. 2. repetit. poſt Fenzon. ad Statut. Vrbis deciſ. 93. Merlin. deciſ. 657. num. 1.*, et latius *deciſ. 884. nu. 1.* vbi ad ſaturitatẽ allegantur concordãtes *Roÿas dec. 153. num. 4. Ottbobon. dec. 43. num. 9.* àc videtur concluſio in foro hodiè plana, eamque pluribus allegatis veriorem etiam profitetur *Caſtill. dicto cap. 36. in principio num. 54.* licet in contrarium, ac aduerſus prohibitionẽ non habeat locũ authentica niſi in filiabus primi gradus vel neptibus immediatis *Coſta de port. ratæ quæſt. 143. num. 13.* & generaliter quod ſtante dicta prohibitione teſtatoris diſpoſitio dictæ auth. locum non habeat *Fab. de error. Pragmat. lib. 1. decad. 20. error. 7. num. 6.*

Ego ſanè præmiſſam ampliationem
19 crederem veram quo ad dotem conſtituendam fœminis à Teſtatore deſcendẽtibus, ex ea ſola ratione, quod cum viuens teneretur dotare, atq; onus aſcendentium ſit in hæredes tranſitorium, idcircò non poteſt facto ſuo Teſtator ab hac legali obligatione ſe, ſuoſque hæredes eximere; Neq; ratio reſtrictionis paternæ obligationis ad ſolam legitimam erga ſobolem quidquam ſtringit in contrarium, quia dos non regulatur à ſola ratione legitimæ, cum etiàm mediatis deſcendentibus nullum legitimæ ius habentibus, àc etiàm illis, quæ legitimam conſumpſerunt, ſubſidiaria dotis petitio tribuatur, vt ſuprà *diſc. 142.*

Sed quo ad dotem reſtituendam, quãuis in his præciſis terminis loquantur alios allegantes *Rouit. dicto conſ. 54.*, *Redanaſch. dict. conſ. 72.*, *et Rot. poſt Merlin. de pignor. deciſ. 151. num. 9. & dicta deciſ. 48. num. 5. part. 12. rec. & ſæpè in alijs*, Nullatenùs tamèn meus intellectus huiuſmodi ampliationis veritatem capit, præſertim vbi non tractatur cõtra fideicommiſſum paternum, ſed maternum, vel auitum, ſeù vlterioris aſcendentis; Nulla ſiquidem ratio vrget ad ita ſentiendum; Non quidem illa præſumptæ ac veriſimilis voluntatis, ex qua vnica ſaluabilis eſt concluſio principalis ſuper reſtitutione in bonis fideicommiſſarijs vlterioris aſcendentis poſt patrem, quia præſumptio cedit veritati, nec vnquàm intrat quoties adeſt contraria probatio expreſſa *Hodier. ad Surd. dicta deciſ. 62. nu. 14.* Non altera publicæ vtilitatis, àc fauoris, qui dotis cauſæ tribuitur, vt põderat *Rouit. dicto con. 54. & ſequitur Rot. coram Merlino dicta deciſ. 657.*, incongrua etenim eſt hæc ratio de per ſe conſiderata, cum aliàs deberet eumdem effectum indiſtinctè operari in quocumq; fideicommiſſo, ſiuè ſit aſcendentis, ſiuè traſuerſalis vt ponderat *Hodier. ad Surd. dicta deciſ. 62. num. 18.* cuius contrarium omnino eſt verius vt infrà, Et tandem non illa neceſſitatis, quoniàm quidquid ſit de paterna obligatione aſſecurãdi dotem filio nubenti, ſeù faciendi donationem propter nuptias, quod ſonat in idẽ iuxtà terminos *leg. fin. cod. de dot. pro miſſ.*; reſpectu tamèn matris, aliorũq; paternæ, àc maternæ lineæ aſcendentium, certum eſt huiuſmodi obligationem nõ intrare, itaut ſi Teſtator nunc reſurgeret, ad id non poſſet teneri, ergò concluſio, excepto Patre, vel Auo, quatenùs nepos fuerit immediatus, remanet omni ratione deſtituta, prout benè proſequitur, *Hodier. ad Surd. dicta deciſ. 62. num. 41. & ſeqq.*

Prout deſtituta eſt auctoritate, nàm licèt textus *in noſtra Authentica*, et clarius in corpore vnde ſumitur, loquatur etiàm de dote reſtituenda, et fauore

mulie-

mulieris pro dotis reſtitutione inſtãtis, vt benè aduertunt *Menoch. conſ.* 33. *ex num.*12., *et lib.*4.*præſumpt.*190.*ex nu.*1. *Rouit.dict.conſ.* 54. *Surd. dicta deciſ.* 62. *num.*1.*& duobus ſeq.ibiq.Hodiern.n.*29. *Dunozett.* qui plures allegat *deciſ.* 650. *num.*16.*& ſeq.* & alij ſuperius allegati; Attamen verba textus in hac parte clariſſimè percutiunt rationem donationis propter nuptias; Ergò illius diſpoſitio non debet intrare, niſi vbi dicta donatio contra fideicommittentem inuitum peti potuiſſet.

Et licet hac ratione attenta corruere videretur generaliter concluſio principalis ſuper reſtitutione in bonis alterius, quàm patris, cuius contrarium hodiè paſſim in foro eſt receptum, ſaluabilis tamèn eſt concluſio prædicta, deficiente prohibitione particulari, ex præmiſſa ratione veriſimilis, àc præſumptæ voluntatis fideicommittentis, qui dum perpetuam ſobolis, ac agnationis conſeruationem deſiderauit, per neceſſariũ antecedens inuitaſſe cẽſetur ad nuptias ſine quibus finis ab eo deſideratus haberi non poteſt, àc ſucceſſiuè cogitaſſe de dotibus ſine quibus nuptiæ contrahi nõ ſolent, ob quam rationem plerique voluerunt etiam ex fideicommiſſo trãſuerſalis dotem reſtituendam detrahi poſſe, quaſi quod vtroque caſu; ſit æquè adaptabilis, quæ tamen ſecunda pars non eſt recepta vt infrà; At vbi ex contraria diſponentis voluntate ceſſat etiam hæc ratio, non videtur quomodo ampliatio iſta in matris, vel vlteriorum aſcendentium fideicommiſſo ſit ſubſtẽtabilis, niſi illam retinere velimus, quamuis ratione, et lege deſtitutam, quia ſic moderna ſcribentium caterua voluit, vel quia praxis ità alicubi receperit.

20 Leuiſſimas namque puto eas pias meditationes, quas plerique ſcribentes viduarum ſtatum commiſerando facere ſolent circa prærogatiuas magis reſtituendæ, quàm conſtituendæ dotis tribuendas, quaſi quod mulier in caſu conſtitutionis agat de lucro, in altero verò reſtitutionis contendat de damno, quoniàm mulier quæ nubit, caſum præuidere poteſt, ſatiſq; promptum, et frequens remedium habet ſibi conſulendi dando dotem inueſtitam in certis bonis, in quibus tamquàm fũdo dotali ſemper remaneat tuta, adeò quod videatur potius in culpa, quia dotem viro, ſic liberè tradit contra cõmunem vſum; Puella verò dotanda non poteſt ſibi præcauere, nullũq; aliud habet remedium conſulendi propriæ honeſtati, quàm iſtud ſubſidiarium.

Itemq; vana eſt altera conſideratio, quod de facili mulier videns virum diuitem, pluriumque bonorum poſſeſſorem remaneret decepta, quoniam iuxtà hunc ſenſum deberet habere regreſſum indiſtinctè ad bona poſſeſſa ſiue ſpectent ad fideicommiſſum aſcendentis, ſiue extranei, quod eſt falſum; Vnde ſẽper erit verum ampliationem in hac parte deſtitutam remanere ratione.

21 Verùm rectè intuenti, neq; auctoritatis probabile fomentum habet, quãuis etenim *Rouit. dict. conſ.* 54. *Redenaſchus dicto conſ.*72.*nu.* 23. *Fuſar. q.* 532. *num.*20.*Surd. deciſ.* 62.*vbi Hodiern.*, *et Merlin.deciſ.*884. ferè infinitos colligãt, quibus exceptis pauci remanent allegãdi, Volui tamen mihi ſatisfacere, videndo ferè omnes in fonte, inter quos raros inueni percutientes præciſos terminos, de quibus agitur, et iſtos abſque præcipua ratione ſed cum ſola generica neceſſitatis, more auium inſequentium aliorum volatum; Siquidem duplicis generis ſunt Doctores per proximè allegatos coaceruati, quos etiam in magna parte diligenter expendit ſcribens apud *Redanaſchum conſ.*73., Alij enim tractãt quæſtionem ſuper generica prohibitione alienationis expreſſa, nùm iſta excludat diſpoſitionem noſtræ *Authenticæ* quaſi quod procedat ſolùm contra prohibitionem legalem, et de hac tractant *Bart.*, *et cæteri in l.filius familias* §. *diui de leg.*1.& iſto caſu, (qui non eſt noſter) quamuis non leuis controuerſia ſit inter ſcribentes, admitto magis cõmunem, et receptam eſſe pro dote; Alij verò tractant de prohibitione ſpecifica, et indiuiduali ex cauſa dotis, et iſtos oportet diuidere in quatuor claſſes; Vna eſt loquentium de dote conſtituenda, de quibus nihil ad punctum; Secunda loquentium genericè, nulla facta diſtinctione inter conſtitutionem, e reſtitutionem, neq; inter filios primi gradus, et vlteriores deſcendentes, et in his nullum fundamentum iuridicè conſtituendum videtur quia, difficultatem non guſtarunt,

neque diſtinxerunt caſus, ſed ſimpliciter proceſſerunt cum ratione generica adaptabili conſtitutioni, vel reſtitutioni faciendæ ex fideicommiſſo paterno tantùm; Tertia eſt tractantium ſtrictè de reſtitutione dotis habitæ per filium ex fideicommiſſo patris, in quibus terminis loquuntur *Rouit.*, *Redanaſch.*, *Surdus*, *et* ferè omnes, illorumque anteſignanus *Caſtrenſ.conſ.*80.*lib.*1., & hæc eſt pariter extra caſum, quia in patre viget dicta ratio neceſſitatis faciendi donationem propter nuptias; Et quarta eſt percutientium ſtrictiùs terminos reſtitutionis ex fideicommiſſo materno, vel auito, et in his terminis loquũtur *Cæpbal. conſ.* 574 *num.*16.*Milanen. deciſ.*7. *num.*41., *Rot.deciſ.*210.*&* 312.*part.*6.*rec.&* 109. *apud Merlin.de pignor.* & aliqui alij ſatis rari, ſed ex eis conſtat proceſſum eſſe cum ſola generica ratione neceſſitatis, quam fideicommiſſi inſtitutor haberet ſi viueret faciendi donationem propter nuptias, atque cum auctoritatibus generalibus, præſertim *Caſtrenſis dict. conſ.* 80., Vndè conſtat, neq; difficultatem guſtaſſe, neq; de caſu quo dictæ rationis applicatio ceſſaret, cogitaſſe, itaut ſola caſus contingentia induxerit, vt iſtę auctoritates percutiant hos terminos præciſos, non quod de eis eſſet ſpecialiter actum; Proindeque ſaluo ſemper ſaniori iudicio concludendum omnino cenſeo, ampliationem prædictam non poſſe militare in caſu reſtitutionis, quoties verſamur in fideicommiſſo alterius quàm patris pro dote, quam teſtator viuens aſſecurare non tenebatur, vbi particularis, ac expreſſa prohibitio accedat.

Ex huiuſmodi autem doctrinarum criticationibus, oportunis quidem ac fortè in omni cauſa neceſſarijs, quas tamen fori occupationes non de facili concedunt, didici proprium genium colẽdo abhorrere illum inſipidum ac pro meo ſenſu ſemper damnabilem pragmaticum vſum conſarcircandi auctoritates chartaſq; implendi allegationibus, tranſcribendo de vno in aliũ non conſiderando caſus, et circumſtantias in quibus loquãtur, neq; eorũ fundamenta expendendo.

Imò neq; in fideicommiſſo paterno ampliatio eſt ſimpliciter tuta, nam ſi
22 vnica ratio verſatur in legali neceſſitate qua pater viuẽs ad dotationem propter nuptias eſſet adſtrictus; Admiſſa etiam opinione *Bart.*, vt hæc neceſſitas etiam adhuc hodiè vigeat, ampliatio intelligenda eſt ad limites dictæ rationis, quãdo nempè ſubeſt dicta neceſſitas, qua non ſemper adſtringitur; Imò & in caſibus neceſſitatis, quamuis non audeam à recepta traditione recedere, adhùc tamen dura videtur, quia ſi pater viueret, eatenùs adſtringi poſſet ad faciendam donationem propter nuptias, ſeù dotem aſſecurandam, quatenùs dos eidem traderetur, non autem ad aſſecurandam dotem filio abſque ſuo conſenſu liberè datam; Si etenim pater ſe declarauit nolle teneri erga nurum niſi ad id quod iuris præciſa neceſſitas illum cogit, durum, ac irrationabile videtur, vt legit coactione ceſſante, atq; repugnante voluntate, debeat teſtator libera bonorum ſuorum diſpoſitione priuari; Niſi dicamus, quod mulier dando dotem viro, qui eſt fideicommittentis hæres, dicatur benè illam dediſſe ei quem teſtator ſui patrimonij adminiſtrationi, et cuſtodiæ deputauit, & cuius propterea fidem approbauit, itaùt habeatur, àc ſi eidem teſtatori dediſſet;

Hæc autem omnia, ac alia in hac materia ſufficiãt, quę proteſtor ſolo ſtudio veritatis excitaſſe, vt eis conſideratis maturius in caſus occurrentia iudicium formari valeat; Fauendum ſiquidem eſt dotibus, Verùm cum harum fauor à iure poſitiuo proueniat, idcircò religio ſeruandæ ſupremæ morientium voluntatis in rebus ſuis proueniens quodammodo ab ipſo iure naturali, et gentium adeò violanda non eſt; Et quemadmodum in caſu conſtituendæ dotis, vbi teſtator honeſtè illi conſulit, euitabilis eſt bonorum fideicommiſſariorum diſtractio vt infrà, ità fortiùs aduersùs reſtitutionem etiam ex fideicommiſſo paterno videretur benè fideicommiſſo con-
23 ſultum, ſi teſtator nèdùm expreſsè prohiberet indiuidualiter diſtractionẽ bonorum ex cauſa dotis reſtituendæ, ſed declararet eatenùs velle pro dotibus tradendis filijs, vel deſcendentibus bona cenſeri affecta, quatenùs dos tradatur benè inueſtita ad commodum fideicommiſſi, et ſucceſſiuè non diſſipabilis, tali etenim caſu non videtur excogitabilis ratio, cur paterna bona diſtrahi debeãt, niſi

niſi ea ſola, quod ſic maiores noſtri dixerint & voluerint.

Ampliatur quinto dicta concluſio, vt
24 procedat nèdùm in filiabus, alijſque deſcendentibus legitimis dotandis, ſed etiam in naturalibus tantùm, quia ſi erga iſtas etiam, vel ex diſpoſitione iuris ciuilis, vel ex æquitate canonica aſcendentes ad dotem obligati ſunt, data obligatione, reſultat de conſequenti diſpoſitio *noſtræ Authenticæ*, vt in ſpecie *Curt. iun. in Authentica n.41. Padil. n.64. & ſeq. Menoch. dicta præſumpt.189. n.25. Fuſar. quæſt.531. num.13. Boſſ. dicto cap.15. num.189. Peregr. de fideic. art.42. numer.38. Hodier. ad Surd. dec.62. num.114. Mart. de ſucceſſ. legal. part.4. quæſt.21. art.10. nu.46. Cenſal. ad Peregrin. art.42. verſ. decimo tertio declaratur adden. ad Buratt. deciſ.641. num.28., Redenaſch. dicto conſ.72. num.9. & ſeqq. Giurb. dict. obſeru.89. num.9. Rot. deciſ.30. num.15. p.7. recent. repetit. apud Merlin. deciſ.671.* vbi habetur extenſio etiam ad clericos, non obſtante Bulla *Pij V.* Idque videtur certum quoad conſtituendam; Licèt enim onus alendi, ac dotandi filios naturales proueniat ab æquitate iuris canonici magis quàm à iure ciuili, attamen iſta æquitas recepta videtur etiam in terris Imperij, vt ſupra *diſcurſ.142.* et in Vrbe vbi ex Statuto diſpoſitum ſit ſeruari debere ius ciuile, vt aduertitur per *Rotam in Romana fideicommiſſi de Remedijs 15. Decembris 1600. coram Litta*, et patet ex tot deciſionibus quas habemus in materia dotis, vel alimentorum naturalium.

Quo verò ad reſtituendam, quamuis *Molpheſius conſ.29.* referat deciſum Panormi, vt pro reſtitutione dotis filij
25 naturalis bona fideicommiſſi iuxtà terminos noſtræ *Authenticæ* diſtrahi poſſint, atque *Molpheſium* referat, ac ſequatur *Redenaſch. dicto conſ.72. num.13.*, Attamen nec antiquiorum auctoritate, nec aliqua legali ratione mouentur ad id ſẽtiendum, niſi conſiderari poſſit eadem ratio præſumptæ voluntatis diſponentis, quam in alijs aſcendentibus poſt patrem ſupra conſiderauimus, quia nempè eumdem baſtardum inſtituendo, et grauando ad reſtitutionem quatenus ſine filijs decederet, viſus eſt ad nuptias inuitaſſe, illumque, tamquam legitimum tractaſſe, in qua ratione principaliter fundata eſt deciſio Molpheſij, quæ nec mihi tuta videtur, quia ſi teſtator volebat baſtardum tractare tamquam legitimum, rectè poterat cum legitimationis remedio illum agnoſcere in ſuum; Detracta etenim rata alimentis neceſſaria baſtardus à patre inſtitutus habendus videtur tamquàm purus extraneus, atque diſpoſitio *noſtræ Authenticæ* clarè loquens de liberis quibus legitima debetur, nullatenùs de iſtis cogitauit; Quinimò nec de dote conſtituenda fœminis baſtardis cogitauit, ſed eadem æquitas canonica, quæ clarius neceſſitatem dotandi induxit, extenſionem quoque prædictam cauſauit; Cumque *Rouitus* inſignis quidem ex modernis I.C., agens in ſpecie de legitimato ingenioſè ſtudeat in *conſ.63. lib.1.* illum includere ſub noſtra *Authentica* & ex ipſo *Boſſ. dicto cap.15. num.191. Hodier. ad Surd. dec.62. numer.114.* ex eo quod per legitimationẽ dicatur in omnibus legitimo ſimilis, clarè admittere videtur, quod retentis terminis filiationis naturalis, iſta eſſet prætenſio vana, nàm aliàs fatuum fuiſſet eius iudicium ſi talis diſpoſitio etiam in naturalibus procederet; Quod, et rectè agnoſcit *Redanaſch.* dicto, ſicut erudito ità nimis affectato *conſ.72. ex num.49.*, vbi inſudat in ſubſtinenda legitimatione, quamuis, et alia deducat pro cliente ingenioſa, minùs tamen ſubſiſtentia more conſulentium, quorum proptereà fides in iudicando ſemper eſt ſuſpecta; Et ità in puncto relato, ſed reiecto *Molpheſio dicto conſ.29.* probat etiam *Cutell. in quadam eius allegatione in fine primi tomi de donat. contemplat. matrim. fol.559 num.78., et ſeqq.*, qui ingenioſè aduer-
26 tit non eſſe de facili extendendum ad baſtardos beneficium noſtrę *Authenticæ*, quod iuxtà opinionem aliquorum fundatũ eſt in fauore matrimonij, cui odioſi ſunt illegitimi, et fauore cuius illegitimè nati principaliter à lege ità malè tractantur, quæ ratio etſi vigeat etiam in Conſtitutione, attamen vincitur à potentiori ratione neceſſitatis alimentorum, quorum loco dos ſuccedit.

In legitimatis autem, reſpectu dotis
27 conſtituendæ nulla difficultas, quia ſit quantumuis defectiua, vel reſtricta legitimatio, numquàm poterit huiuſmodi

di fœmina eſſe inferioris conditionis quàm ſit ipſamet naturalis tantùm, cui dotem ſubſidiariam ab aſcendente deberi, eſt iam firmatum; Reſpectu autem reſtituendæ, tractat in puncto *Rouit.dict. conſ.63. lib.1.* vbi aſſerens *num.1.* non inueniſſe doctorem de hoc ſpecificè loquentem, concludit ac refert deciſum pro dote, cùm eo tamen præſuppoſito, quod legitimatio quamuis per reſcriptũ ſit plena, ac plenarium legitimationis effectum in omnibus operetur, Et ſequitur *Redenaſch.dicto conſ.72.n.13.* quod, et mihi videtur verùm, quia cũ tunc legitimatus iura legitimæ filiationis in omnibus acquirat, etiam quoad legitimã iure naturæ ab inuito patre aſſequẽdã, nulla differentia conſtituenda eſt inter eũ, ac verũ legitimum, ſed ſi legitimatio reſtricta ſit per clauſulam *ſine præiudicio veniẽtiũ ab inteſtato*, vel aliam æquipollentem, et tunc quia ad effectum legitimæ, et ſucceſſionis non eſt vera legitimatio, ſed potius diſpenſatio ad ſuccedendum, vt nempè capere tantùm valeat id quod pater volens relinquit, Vndè habetur pro puro extraneo ex deductis *per Gregor.deciſ.135., et 201. vtrobique adden.*, *Rot.deciſ.572.part.5. recent.dec.200. p.7. Rot.deciſ.35.part.8.recent.*, et quotidiè in alijs, Ideo videtur idem dicendum, quod eſt dictum in naturali tantùm; Quidquid in cõtrarium ſubſtineat *Redenaſch. dict.conſ.72.num.51., et ſeqq.*, cuius fundamenta non videntur habere ſubſiſtentiam.

Sexto ampliatur, vt procedat conclu-
28 ſio tàm pro dote matrimonij carnalis, quàm ſpiritualis *Fuſar.quæſt.531.nu.28. Boſſ.vbi ſupra numer.115. Rot. deciſ.30. part.7.recent.* aliàs *coram Merlin.671.numer.14., et ſeqq.& in Bonon.fideicommiſſi 16.Martij 1640.§.propterea coram Bichio*, ac cæteri paſſim, quia eſt concluſio plana, quam etiàm vti receptiſſimam latè auctoritatibus comprobat *Caſtill.dict. cap.36. §.8.in principio*; De muliere autem volente ducere vitam cælibem domi non intrat noſtra inſpectio, quia ceſſante matrimonio carnali, vel ſpirituali, ceſſant termini dotis, et intrant termini alimentorum, ad quæ ſcribentes ſuper dicta Authentica illius diſpoſitionem magis communiter quoque extendunt iuxtà deducta per *Caluin.de æquit.cap.90.n.1., et ſeqq.Cenſal.ad Peregr.art.42.verſ.tertia ſit concluſio Rouit. dicto conſ.54. ſub num.6. & fuit dictum in titulo de feud.diſc.79.num.5.*

Septimo ampliatur, vt procedat con-
29 cluſio non ſolùm in portione propria obligati ad dotis conſtitutionem, vel reſtitutionem, ſed in omnibus fideicõmiſſi bonis in eum obuentis ex portionibus cohæredum in vim reciprocæ, vt reprobato *Peregrin.de fideic. art.42. numer.55.& Fuſar.quæſt.531. num.42. & conſ.166. num.4.*, Contrarium ſentientibus, benè poſt alios firmant *Petra de fideic. quæſt.8. num.409. Carena reſolut. 130. Hodiern.controu.9.* vbi latè *de materia Rot.coram Merlin.deciſ.657. num.2., et ſeqq. repetita 312.part.6.recent. & deciſ.41.num.22.part.11.* Sed quoniam ſuper hac ampliatione ob caſuum varietatem facilis eſt æquiuocatio, Hinc proindè congruum eſt illos diſtinctè conſiderare.

Aut igitur verſamur in dote conſtituenda, vel reſtituenda per eum qui ab initio vocatus ad certam portionem, deindè alias cohæredum portiones in vim reciprocæ obtinuit, itaut de tempore faciendæ detractionis iam ſit plurium portionum poſſeſſor, qualis eſt caſus dictæ deciſionis *Merlini*, Et tunc quidquid in contrarium ſentiãt *Peregr., et Fuſar.*, vera videtur ampliatio, quoniam quidquid per grauatum poſſidetur, totum quoad ſe eiuſque ſucceſſores effecta eſt vnica portio, atque rectè coniunguntur duo extrema à quo, et ad quem, nullaque ſubeſt ratio cur ex omnibus huiuſmodi bonis dos non ſit detrahenda.

Hinc in ſimili quamuis filij cenſean-
30 tur vocati ad portionem patris, et non patrui, attamen ſi per patrui prædeceſſum eius portio obuenit in patrem, vtique filiorum vocatio iſtam portionem etiam complectitur, non tamquàm portionem patrui, ſed tamquam effectam vnicam portionẽ proprij parentis *Gabr. conſ.115.num.13.lib.1. Fuſar. conſ.144. num.21.& ſeqq.Gregor.deciſ.337.num.2. & ſeqq.Bellon.de iur.accreſc.cap.7.quæſt. 15.num.15.nu.11.& quæſt.69. num.24. & ſeqq.Rot.deciſ.42.num.18.part.11. recent.*, *Beneuentana ſucceſſionis 13.Martij 1654. coram Bichio, Roias deciſ.481. numer.11.* & ſæpiſſimè in alijs de quibus in

ſua

ſua materia *ſub titul. de fideicommiſ-ſis*.

Aut verſamur in dote conſtituenda, vel reſtituenda per vnum ex pluribus grauatis, qui omnes adhuc viuant, ſuaſ-
31 que portiones poſſideant, & tunc èconuersò certum videtur non poſſe detrahi, niſi ex portione proprij parentis, vel viri, non autem ex portionibus cohæredum, quos iniuſtum foret grauare ad dotandas filias collateralium, vel ad fratrum, ſeù cohæredum debitum dotale ſoluendum, vt in ſpecie de dotis conſtitutione non facienda, niſi ex portione proprij parentis, et colonnelli egregiè *Rot. apud Millinum deciſ. 193. nu. 3. & 4.* Et de reſtitutione facienda ex ſola portione viri, non aliarum ſpectantium ad viri fratres deciſum in Sac. Cõſilio Neapolitano, teſtatur *Hodierna ad Surd. deciſ. 62. nu. 97. & ſeqq.* & latius *controu. 9.* qui minus debitè conquæritur de prædicta deciſione contra proprium clientem, cum iuſta, et rationabilis omninò videatur; Siquidem licèt bona fideicommittẽtis ſint indiſtinctè affecta pro dotis conſtitutione, vel reſtitutione, Attamen, ſiuè attendatur iſtius præſumpta voluntas, ſiuè legalis neceſſitas, neutra egreditur limites virilis, vltra quam neque filia dotem, neque filius donationem propter nuptias prętendere poteſt; Neque *Hodierna*, qui ferè tractatum ſuper generalibus ad hãc materiam pertinentibus, occaſione iſtius cauſæ edidit *dict. controu. 9.* quidquam deducit in ſpecie quod percutiat hos terminos, nàm licèt *num. 27.* alleget *Rouit. conſ. 54.*, *Peregrin. deciſ. 62.*, *et Surd. deciſ. 62.* ad probandum, vt dotis detractio fieri poſſit indiſtinctè a toto fideicommiſſo, ac portionibus aliorum, omnes tamen perperam deducuntur; In caſu etenim *Rouitì* omnes portiones per fratrum prædeceſſum erant effectæ vnica portio iuxtà caſum præcedentem; *Surdus verò, et Peregr.* nil de hoc puncto, & licet alleget etiam *Rotæ deciſionem 457. part. 4. diuerſ.* repetitam *deciſ. 889. eadem part. 4. poſt numer. 2. verſ. penult.*, pariter iſta deciſio non dicit, vt ex portione vnius detrahenda ſit dos, cuius onus pertinet ad aliũ hæredem, ſed ſolùm firmat, vt ex bonis fideicommiſſi obuẽtis in portionem communis patris detrahenda ſit dos fœminæ, non obſtante diuiſione in eiuſdẽ patris obligati filios maſculos, et ſic potiùs comprobat contrarium, quia in principio ſupponitur fideicommiſſum antiquum conſiſtere in pluribus bonis, reſolutio autem reſtringitur ad bona ſpectantia ad patrem dotandæ; Et nihilominùs quando diuerſum intellectum dicta deciſio habere poſſet, conſtat tale aſſumptum nullam habere rationem, nec auctoritatem, ſed quaſi obiter ità dictum eſſe, et ſic ampliatio ſequens de toto fideicommiſſo interuertendo intelligitur de toto à ſe poſſeſſo, vt etiam occaſione caſus particularis habetur ſupra *in Piſtorien. diſc. 38.* & in alijs.

Aut tandem verſamur in caſu quo por-
32 tiones fratrum debentium dotare ſororem excluſam à fideicommiſſo, vel illam admittere ad virilem, ſunt poſt communis parentis obitum auctæ ob mortẽ aliorum fratrum, àn ſcilicet ex iſtis portionibus ſoror dotem prætendere valeat, et affirmatiuè in puncto firmauit *Rot. in Romana dotis 15. Iunij 1648.*, & *8. Martij 1649. coram Roias*, quarũ prima eſt inter ſuas *deciſ. 375.* & ambo prodierunt *in Romana dotis de Capranica ſupra diſc. 36.*

Præmiſſa verò, quæ in ſecundo caſu dicta ſunt, cenſeo vera quoad dotem re-
33 ſtituendam, cum nulla ex dictis tribus *Authenticæ* rationibus applicabilis videatur, non enim illa præſumptæ voluntatis, quia improbabile omninò eſt vt teſtator voluerit alios deſcendentes, vel colonnellos grauare ad reſtituendam dotem habitam, et conſmptam per aliũ; Non altera legalis neceſſitatis, quia ſi teſtator viueret cogi non poſſet aſſecurare vltra virilem filij nubentis, et fortiùs ſi teſtator eſt auus, vel vlterior aſcendens; Minuſque altera fauoris publici, ſeù fiduciæ, quam lex tribuit mulieri dotem viro præbenti, quoniam hæc percutit bona per ipſum virum poſſeſſa, ad quæ cenſetur mulierem, vel dotantem habuiſſe reſpectum, atque ità in praxi ſemper vidi practicari, et videtur veriſſima ſententia, ratione, et æquitate plena.

Sed reſpectu dotis conſtituendę, quoties bona fideicommiſſi obuenta in portionem proprij parentis non ſufficiunt, et non aliàs, diuerſimodè dicendum eſt,

quo-

quoniam ſicut ſi teſtator viuens aſſignaſſet filio, vel nepoti totam propriam virilem quam iſte conſumpſiſſet, adhuc pauperem neptem, vel proneptem dotare teneretur, ſic à pari, maximè quia obligatio aſcendentium non eſt fundata in ſola ratione charitatis, vel ſucceſſionis, ſed in ratione ſanguinis, proindeque mortuo etiam aſcendente tranſit in bona, eaque inficit etiam aduersùs extraneos hæredes, vt eſt dictum ſupra *diſc.* 142.

Fortiùs autem, in caſus contingentia, dicebam id ſine dubio procedere, vbi alij grauati eſſent in gradu adeò proximo dotandæ, quod ipſis ex perſona propria incumberet obligatio dotandi, quia nempè eſſent patrui, cum tunc concurrat vtrumque extremum, à quo, et ad quem, nam bona proueniunt ab eo qui eſt obligatus dotare, et poſſidentur per eum, qui eamdem habet obligationem, *vt deciſ.30.part.7. recent.*, Et ſic illa viget in grauato, et grauante, quę rationes non concurrunt in dote reſtituenda.

34 Ampliatur octauo concluſio, vt pro conſtituenda, vel reſtituenda dote, totum fideicommiſſum valeat interuerti, ſi totum ad congruam eſt neceſſarium *Bald. in hac Authentica num.4. Caſtrenſis num.5 cum alijs per Fuſar. quæſt.531. numer.54. & conſ.121. num.5. Alex. conſ.7. num.5. lib.2. Fontanell. clauſ.5. gloſ.1. par. 2. num.79. Boſſ. dicto cap.15. nu.106. cum ſeq. Mantic. deciſ.152. num.3. Ciriac. controu.509. n.1. cum ſeqq. Rot. coram Roias deciſ.117. n.26., et dec.193. n.4. in recent. deciſ.312. num.36. part.6. dicta Bonon. fideicommiſſi 16. Martij 1640. §. & propterea coram Bichio*, ac aliàs ſæpius.

Hęc autem ampliatio intelligenda eſt vt procedat in toto, quatenus totum à muliere ſe ipſam dotante, vel à patre vnicam filiam habente ſiuè à viro ad reſtitutionem obligato poſſideatur, et ſic totum quoad conſtituentis, vel reſtituentis portionem, non autem quoad portiones cohæredum, vt proximè ſuprà; Quinimò, neque tota portio patris dotantis dari poteſt, ſi alios filios habeat quos ob vnius collocationem ſpoliare non debet; Scribentes etenim communi ore exemplificant in grauato vnicam filiam habente, itaut in aliam lineā, ſeu colomnellum fideicommiſſum ſit tranſiturum, cum aliàs ad ſummum in concurſu fratrum non poſſet fœmina prætendere, niſi virilem, perinde, ac ſi eſſet maſculus, vt ſuprà.

Item intelligenda eſt, vt procedat quādo aliàs virum dignum ſibique coæqualem inuenire non poſſet, non autem vt digniorem, ſibique aliàs magis acceptū habeat *Peregr. de fideicom. art.42. nu.78. Boſſ. vbi ſupra nu.109. Fuſar. quæſt.117. num.6.* latè & benè *Rota coram Dunozett. deciſ.837. num.15. cum ſequen. repetit. poſt Merlin. de legitim. deciſ.199. in recent. deciſ.192. num.36. part.10. Forolivien. lucri dotalis 30. Aprilis 1660. §. quoniam de iure coram Cerro*, cum alijs infrà in tertia limitatione, vbi declaratur principalem concluſionem procedere in dote congrua tantùm non in exceſſiua qualis regulariter præſumi ſolet illa, quæ in vniuerſis bonis conſtituitur, adeò vt neque iudicio paterno, cui aliàs deferri ſolet deferatur, vt infra in dicta tertia limitatione; Vndè in dubio cenſentur omnia bona data ad ſolum fructum cum vinculo fideicommiſſi vt infrà.

Admiſſibilis eſt hæc ampliatio in ſimplici fideicōmiſſo, cui non accedat prohibitio ſpecialis alienandi etiam ex cauſa dotis, ob præſumptam diſponentis voluntatem; Sed huiuſmodi prohibitione accedente tunc minus tuta videtur, deficit enim ratio voluntatis, neque applicabilis eſt altera neceſſitatis, cùm indubitatè pater, ac fortiùs vlterior aſcendens, ſi viueret non poſſet cogi pro filia, vel nepte dotanda, ſiuè pro filij, et nepotis donatione propter nuptias vniuerſam eius ſubſtantiam diſſipare, atque ſe omninò nudum, teſtandique facultate deſtitutum relinquere; Hoc enim apertè repugnat omnibus principijs iuris, quinimò, et naturali rationi, et æquitati; Quare non agnoſco quomodo hæc ampliatio tali caſu poſſit ſubſtineri; Et quidem nimia æquitas, quam ſcribentes fauore dotium amplecti voluerunt ſæpè ſolet reſolui in iniquitatem, quia pro fœminis dotandis diſſipantur fideicommiſſa, illorumque bona, denudatis maſculis de familia, tranſeunt in familias alienas, ac penitus exraneas, cùm tamen honeſtati puellarum poſſit eſſe conſultū dando eadem bona fideicommiſſaria, ſed cum vinculo fideicommiſſi pro vt in dubio

bio fideicommiſſum in dotem aſſignatũ nulla facta declaratione contraria cenſetur cum eodem onere fideicommiſſi aſſignatum, ità vt fructus ſolùm ſint mariti, et mortua vxore expirent *Rot. poſt Merlin. de pignor. deciſ. 137. nu. 15. verſ. quod magis & ſeqq. repetit. deciſ. 438. par. 9. recent.* Viri enim, et mulieris pro oneribus matrimonij principaliter intereſt habere, non proprietatem, ſed vſumfructum bonorum, vt ponderatur *apud Comitulum deciſ. 45. num. 18.*, et melius *apud Dunozett. dicta dec. 837. & infrà.*

Nono ampliatur concluſio, vt tàm
35 reſpectu conſtitutionis, quàm reſtitutionis, procedat nedùm in ipſa dote, ſed in omnibus dotis appenditijs, et conſequutiuis, prout ſunt, corredum, quod in Vrbe vocatur acconcium, expenſæ nuptiales, lucrum dotale, quod alicubi donatio propter nuptias, alibi anteſatum, alibi dotarium, alibi quartum, alibi augmentum, ſeù alio vocabulo ſolet nuncupari, quoties præmiſſa, vel eorum ſingula ex Regionis lege, vel more ad matrimonium carnale, vel ſpirituale iudicantur neceſſaria, et non aliàs, quia cum tunc pars dotis, et matrimonij dicantur, idcircò eiſdem regulis dotium metiri debent, vt in ſpecie corredi, ſeù acconcij, et expenſarum nuptialium *ex Salicet., et alijs in eadem Authentica Peregr. de fideic. art. 42. num. 8. Fuſar. quæſt. 531. numer. 39. & ſeq. Giurb. obſeruat. 89. poſt numer. 6. Hodiern. ad Surd. deciſ. 62. n. 112. & ſeq. Sanfelic. deciſ. 199.* vbi de expenſis nuptialibus *de Marinis* plures colligens *reſol. quotid. 17. lib. 2. Boſſ. vbi ſupra numer. 100. cum ſeq. Rot. deciſ. 556. par. 1. diuerſ.*, vbi de apparatibus *& deciſ. 30. numer. 27. part. 7. recent.*, quæ eſt eadem *apud Merlin. dec. 671. dec. 242. n. 10. dec. 273. num. 8. & deciſ. 311. num. 10. par. 10. recent.*

Hoc autem communiter intelligunt de expenſis moderatis, et neceſſarijs, non ad luxum, et pompam; Et in ſpecie de
36 illa annua ſubuentione vitalitia, quæ vltra dotem tradi ſolitam Monaſterio, et expenſas monacatus, ſolet conſtitui Monialibus pro illis neceſſitatibus quibus Monaſterium nõ occurrit *Rot. dict. deciſ. 30. part. 7. recent.* aliàs *deciſ. 671. Merlin.* Vnde ſi in regione ſit conſuetũ, vltra dotem conſtitui aliquam ſubuentionem annuam mulieri maritatæ pro eius occurrentijs, quæ dici ſolent *di lacci, e ſpille*, videtur idem ſine dubio dicendum.

Et in ſpecie lucrorum nuptialium,
37 prout ſunt dotarium, antephatum, quartum &c. ſiuè debeantur ex pacto, ſiuè ex diſpoſitione Statuti *Peregrin. dict. art. 42. n. 90. & 98. & deciſ. Patauina 96. num. 5.* ex profeſſo, *Rouit. conſ. 55. lib. 1.* latè *Fontanell. de pact. clauſ. 7. gloſ. 3. p. 14. à num. 7. Redanaſch. conſ. 72. numer. 37. & ſeqq. Franch. deciſ. 613. num. 10. Giurb. obſeru. 89. numer. 10. Mart. de ſucceſſ. legal. par. 4. art. 10. quæſt. 21. num. 49. Hieron. Leo dec. 122. ſub num. 8. & 9. lib. 2. Rot. coram Gregor. deciſ. 543., deciſ. 37. in principio par. 1. diuerſ. apud Merlin. de pignor. deciſ. 101. num. 5. Otthobon. dec. 83. Coccin. deciſ. 244. num. 2. & ſeq.* & in alijs, cum ſit concluſio in foro paſſim recepta, cum declaratione tamẽ de qua ſupra *diſc. 137. & 138.* dos partim conſiſtit in liberis & partim in fideicommiſſarijs.

De arrhis verò quæ in Hiſpania loco huiuſmodi lucri ſucceſſerũt agit *Caſtill. dicto cap. 36. §. 4. in principio 8. tomi.*

Decimo ampliatur ad eam donationem, vel dotis augmentum, quod vir facit vxori in compenſationem ætatis,
38 vel nobilitatis, aut alterius inæqualitatis, ac defectus, vt *ex Fabro in Cod. lib. 6. tit. 23. definit. 5. num. 10., Fontanell. de pact. nuptial. clauſ. 5. gloſ. 1. part. 2. numer. 84., et ſeqq.* quem refert *Gratian. diſcept. 984. num. 8.* & per quas auctoritates ità in Tribunali A.C. fuit practicatum, atque reſolutio canonizata fuit per Signaturam iuſtitiæ *in Rauennaten. de qua ſupra diſc. 49.* eoſdemque referunt etiam *Redenaſch. dict. conſ. 72. num. 44., et Capyc. latr. deciſ. 22. num. 6., et 7.*, quæ tamen ampliatio mihi non ſatisfacit, quia nubendum eſt æquali, nec ob inæquales nuptias permittenda eſt fideicommiſſi diſſipatio, vt in dicta *deciſ. 837. coram Dunozetto*, et latius *deciſ. 192. num. 35. cum ſeq. part 10. & in Romana reſciſſionis tranſactionis 16. Iunij 1651. coram Corrado*; Iſta etenim ratione attenta poſſet vir nobilis ſub prætextu ducendi vxorem minùs nobilem ſubijcere fideicommiſſum reſtitutioni eximiæ dotis, quod in ſpecie reprobatur *in dicta Ro-*

mana reſciſſionis tranſactionis coram Corrado, vbi concordantes, Atque mulier popularis poſſet ità totum fideicommiſſum inordinatè interuertere, vt nobili, vel Magnati nubat, quod eſt abſurdum.

Et ſi ponderamus auctoritates prædictas, nulla videtur concludens; Siquidem *Gratian.* aliud agens incidenter tãtùm refert *Fontanellam*, quod etiam agunt *Redenaſch.*, *et Capyc. latro*; *Faber* autem expreſsè videtur decidere oppoſitum, vt rectè intuenti patet, nam licèt *num.*10. id diſcurrat pro ratione, Attamen nil refert deciſum, atque in fine probabilius firmat eſſe nubendum paribus; Vndè remanet ſolus *Fontanell.*, cui vel tanquàm vnico moderno loquenti contra iuris regulas, et rationes non eſt de facili deferendum, Vel dicendum eſt deciſionem ab eo relatam eſſe ſubſtentabilem ob circumſtantias particulares in eo caſu militantes; Agebatur enim de viro infirmo, ac in ætate matura ducente vxorem paris nobilitatis, ſed iuuenẽ formoſam, ideoque talis remuneratoria donatio videbatur neceſſaria, et ſine qua talis vir mulierem opportunam, et dignam vbique non inueniſſet; Fatua ſiquidem foret ea mulier, quę viro æqualis conditionis circa natalia, ſed inæqualis quo ad ætatem, et valetudinem abſq; hoc præmio nuberet; Non poterat igitur tunc imputari viro, cur æqualis cõditionis vxorem non duxerit, nàm ducere plebeiam non erat cogendus, atque æqualis in ætate non conueniebat fini procreationis filiorum ob quem principaliter matrimonia contrahi ſolent, vel debent, cum mulieres poſt certam ætatem generare non ſoleant, vndè vxor à viro maturo de neceſſitate ducenda videtur inæqualis quo ad ætatem; Minuſque æqualem ducere poterat quo ad valetudinem, quia fatuitas eſſet aſſerere, vt vir infirmus qui pro auxilio vxorem ducit, debeat eam habere pariter infirmam; Atque ex hoc agnoſcat, qui iudicare, vel ad veritatem conſulere debet, quàm ſit periculoſum concluſiones firmare, vel admittere ex ſolo indigeſto Doctorum numero, ſuper hoc enim cumulantur ſex Doctores, qui tractu temporis vno alium, vt moris eſt ſequente, vel tranſcribente, vſque ad centum poſſunt augeri, et tamen eis trutinatis reperitur, eũ qui pro Anteſignanõ deducitur, dicere potiùs oppoſitum; Alium verò in ordine ſecundum, vel decipi, vel ſubſtineri poſſe ex particularibus facti circumſtantijs; Atque alios eſſe nudos relatores volãtes poſt alios abſque maturitate.

Quare ampliatio prædicta videtur meo iudicio capienda concurrente iuſta, et probabili cauſa prudentis iudicis arbitrio penſanda, quæ vel ſonet in neceſſitatem matrimonij, vel præſeferat veriſimilem fideicommittentis voluntatẽ, quia ſi viueret laudaret & ita faceret; Vt puta fideicommiſſi poſſeſſor eſt de ordine populari, ſed diues, itaut ex more Regionis maxima ſibi, ac poſteritati cõmoda, et honorificentiam compararet ex matrimonio cum familia nobili, vt paſſim experientia docet, Tunc etenim cum veriſimile omninò ſit ipſummet fideicommittentem ſi viueret hoc affectaſſe, vel non recuſaſſe, idcircò rectè ampliatio procedit, dummodo penſatis loci, et perſonarum circumſtantijs, ac patrimonij quantitate, iſtæ nuptię inæquales rationabilem habeant cauſam à prudentibus viris laudatam, et talem, quod probabiliter teſtator non reſpueret, quo caſu excepto minus veram omninò cenſeo talem ampliationem, vt aduertitur etiam *dicto diſc.*49.

Circumſcripta verò dicta cauſa inæqualitatis compenſandæ, certũ eſt quod
39 augmentum dotis, ſeù ſuprados quam vir vxori conſtituit, non veniat ſub diſpoſitione Authenticæ, ſiuè ante matrimonium, ſiuè eo conſtante facta ſit, quia sẽper eſt pura donatio *Fuſar. quæſt.*532. *num.*6. *Rot. coram Dunozetto deciſ.*862. & de augmento conſtituendo infrà.

Vndecimo ampliatur concluſio, vt
40 procedat, etiam pro vſuris, vel interuſurijs dotalibus, vt generaliter veriùs probant *reprobato Romano conſ.*82. *nu.*7. *lib.*1. *Marta de ſucceſſ. part.*4. *quæſt.*21. *art.*10. *ex num.*51. *Petr. de Gregor. de conceſſ. feud. part.*2. *quæſt.*10. *effect.*1. *num.*14. *Cenſal. ad Peregrin. art.*42. *verſ. non declaratur Paſchal. de patr. poteſt. part.*2. *cap.*7. *ex num.*32. *ibique Prat. in addit. Redenaſch. conſ.*72. *num.*47. *Maſtrill. deciſ.*256. *num.*10. *Aponte deciſ.*34. *numer.*39. *Boſſ. dicto cap.*15. *num.*113. *Theodorus allegat.*6. *num.*13., *et allegat.*65. *numer.*26.

Barbat.in commentar. ad Pragm. primam de aſſiſtentia gloſ.5.num. 139. Noguerol. allegat.17.nu.21.verſ.& in dotis vſuris, et n.25. & ſeq. vbi ampliat etiam ſi maritus decoxerit *Rota apud Merlin. de pignor.deciſ. 145.poſt num. 1.* quæ deciſio fuit confirmata in eadem *Auenionen. pecuniaria deciſ.130.par.10.rec.*, atq; multò poſt hæc ſcripta firmauit etiàm *in dec.359.p.12.rec. confirmata 7. Februarij 1659. coram eodem Veroſpio in Rauennaten.dotis eadē die 7. Februarij 1659. Alb.* & plenè comprobat *Caſtill.* pariter poſtea viſus *dicto tractatu de aliment. aliàs 8.tom.cap.36.§.5.ex num.2.cum ſeq.* atq; conſtat ex alijs inferiùs allegandis, pluresq; colligit, ſed indigeſtè *Giurba obſeruat.89.poſt n.9.* vbi in fine ſenſit contrarium *cum Seraphino deciſ. 481.* Et in quam ſententiam, ſed parum guſtato articulo inclinare etiam videtur *Fuſar. quæſt.531. num.43.*

Diſputat autem hunc articulum plenè *Franch dec.613.*, ſed adductis hinc indè rationibus nil firmat, illum verò ſtare pro ampliatione obſeruant *Aponte, Paſchal., et Redenaſch. vbi ſupra, ac Molfeſ. conſ.29.in fine*; *Fontanella* vero agit de pūcto remiſſiuè, itemq; allegari pro ampliatione communiter ſolet *Peregr.de fideicom.art.42.num.96.il primo*, ſed verè nil firmat, àc loquitur vbi redditus eſt conſtitutus; Vnde conſtat pleroſque æquiuocaſſe, atq; articulum ità abſtractè non benè tractatum eſſe, cum multi dentur caſus, in quibus diuerſimodè reſpondendum videatur, ideò pro clariori notitia ità diſtinguendum venit.

Aut fideicommiſſi, vel maioratus poſſeſſor pro dote conſtituenda vel reſtituenda, cenſum ſeù annuum redditum legitimè impoſuit, itaut agatur de aſſecutione fructuum ſuper eiſdem bonis fideicommiſſo, vel primogenituræ ſubiectis, et tunc quidquid aliqui contradicant, verum, ac receptum omninò videtur, vt pro huiuſmodi fructibus ad eadem bona fideicommiſſaria agi valeat, quia dicitur onus ipſis bonis validè, àc lege permittente impoſitum pro debito fideicommittentis, habendum perinde, ac ſi ab ipſo teſtatore impoſitum eſſet, et in his terminis loquitur *Peregrin. dicto art.42.nu.96.*, ac propriè agit etiàm latiſſimè *Milanen.* cum quo *Peregr.* tranſire videtur *deciſ.8.num.360.*, *& ſeqq.*, et rectè procedunt deducta per *Paſchal. vbi ſupra*; Sicuti etenim ex veriori ſententia, aſſenſus ſeu facultas obligandi feudalia, vel aliàs prohibita pro dote, procedit etiàm in interuſurijs ita ex cōuentione debitis ex deductis infrà *diſc. ſeq. & per Larream deciſ. 37.* & habetur in ſua materia *ſub tit. de Feudis*, ita dicēdum venit in præſenti, quia facultas conceditur à lege.

41 Et licèt iuſtè dubitari poſſit, An fideicōmiſſo grauatus, qui pro conſtituenda vel reſtituēda dote poteſt in totum alienare bona fideicommiſſi, poſſit pro eadē cauſa ſuper eis imponere cēſum, vel redditum, quaſiquod maioris præiudicij ſit cēſus impoſitio, quā vera alienatio, cū in alienatione vera terminet fideicommiſſi præiudicium in ſolius rei alienatæ diſmembratione, impoſitio autem cēſus habeat tractum ſucceſſiuum fructuum, pro quibus dari poteſt caſus, vt integrum fideicommiſſum diſſipetur, vt benè pro ratione dubitandi diſcurrit *Cancer.lib.1. var.reſolut. cap. 9. de dote num. 185.*, et quidem conſideratio vrgens videtur, adeò quod ſi eſſem iudex id non de facili permitterem, atq; teſtatoribus conſulerem, vt prohiberent, præterquam cum cautela inferiùs tradita; Nihilominùs impoſitionem cenſus, vel conſtitutionem redditus eſſe permiſſam, videtur magis communiter per DD. receptum, quia ſi permittitur alienatio quæ eſt quid magis, permittitur obligatio, quæ eſt quid minùs, vt in ſpecie de impoſitione cenſus explicitè firmant, et verius dicunt *Felician.de cenſ.tom 2.lib.3.cap.5. num.18.Duard.eod.tractatu §.1.quæſt.7. num.32.& ſeq.Cancer.dict.num.185 in fine Paſchal.loco citato latè Milan.dicta deciſ.8.ex num 360.Maſtrill.dicta deciſ. 256.num.10.*, et cum hac reſidere videtur *Peregr.dict.art.42 num 96. dum Milanenſis* ſententiam vltimo loco refert *per Buratt.deciſ.482.* vbi quod dum bona Baronis fideicōmiſſaria in vim bullę Baronum poſſunt in totum vēdi, fortius potuit pro ære alieno diſſoluendo ſuper eis imponi cenſus de quo etiam habetur pluries *ſub tit.de feud.ad materiam bullæ Baronum.* Vndè ſi de tempore vnius poſſeſſoris negligentis ſoluere vſuras fiat illarum cumulus, pro eis contra ſucceſſo-

rem rectè agi poteſt, niſi tamen vltrà ſimplicem creditoris negligentiam accedat culpa, vel ſocordia talis, vt ei præcludatur ius agendi contra ſucceſſorem, vt obſeruat *Cancer. dicto num.* 185. *verſ. pro parte in fine*, quod non prouenit ex aliqua ſpeciali ratione noſtræ materiæ, ſed ex terminis generalibus creditoris negligentis, vt non agat contra fideiuſſorem, vel tertium poſſeſſorem, aut ſucceſſorem in feudo, et beneficio, vel fideicommiſſo ex deduct. per *Rouit. deciſ.* 43. *num.* 11. *& ſeqq. adden. ad deciſ.* 6. *nu.* 127. *& ſeq. par.* 3. *recent. Rota coram Royas deciſ.* 168.

Aut nulla conuentio deſuper interceſſit, itaùt agatur de vſuris, ex ſola iuris cõmunis, vel Statutarij diſpoſitione debitis, et tunc reſpectu illius fideicommiſſarij qui dotem conſtituendam, vel reſtituendam ſoluere non curando fuit in mora ſoluendi, nulla intrat dubitatio quatenùs pro dictis vſuris conſequendis agatur ſuper bonorum fideicõmiſſariorum fructibus, quoniam iſti non computantur inter bona fideicommiſſaria, ſed potiùs inter libera eius, qui dotem ſoluere debet, Ac etiàm quia ſi debito tẽpore dotem ſoluiſſet, vtique habuiſſet de bonis fideicommiſſarijs quid minùs, et conſequenter minores fructus, Ideòq; non debet ex propria mora, et culpa reportare commodum percipiendi fructus illius ratæ quam debito tempore ſoluens ampliùs non habuiſſet, vt benè conſideratur per *Franch. dicta deciſ.* 613. *nu.* 19., àc in terminis fideicommiſſarij interpellati pro reſtitutione dotis, et reſtituere non curantis *Ottbobon. dec.* 103., 201., 237., & 250., ſed ſemper in ordine ad fructus non autẽ ſortẽ principalẽ, in qua nulliùs conſiderationis eſt dicta mora.

Solùm iſto caſu, vbi mora prætenditur, non contra eumdem principalem debitorem, ſed contra ſucceſſorem ratione interpellationis, quæ ſit neceſſaria pro vſurarum curſu, quià nempè agatur de vſuris dotis reſtituendæ vigore Statuti Vrbis poſtulantis interpellationem, intrat dubium, An huiuſmodi ſucceſſor duplicem gerat perſonam, vnam fideicommiſſarij iure proprio, et alteram hęredis principalis debitoris, interpellatio facta contra eum vt hæredem, afficiat eumdem vti fideicommiſſarium, ad effectum prædictum, et negatiuè in puncto reſpondit *Rota coràm Ottbobon. dict. dec.* 103. *&* 201., à quibus licèt fuerit receſſum coràm eodem *dec.* 237. *&* 250. receſſus tamen fuit potiùs ex circumſtãtijs facti, quàm quod à dicta cõcluſione diſcederetur; Contraria tamèn omninò probabilior videtur, quià dum mulieri pro dotis reſtitutione prohibitum erat agere contra fideicommiſſarium, niſi priùs hæreditatem liberam excuteret, neq; ante diſcuſſionem ſciret vires hæreditarias, hinc proindè in nulla fuit culpa, vel negligentia ſeruando iuris ordinem, et ex quo ordine bona fide ſeruato, eluſa remaneret à fructibus dicta diſcuſſione pendente decurſis; Econuerſo autem hęres in quo ob inuentariũ à ſe confectum, præſumitur ſcientia virium, ac ſtatus hæreditatis, rectè ab initio, quo tàmquàm hæres pulſatus fuit ad reſtituendam dotem, ſcire potuit, àc debitum ob hæreditatis inſufficientiã potiùs ad fideicommiſſum, quàm ad hæreditatem ſpectare, ideoque, quid minùs in bonis fideicommiſſarijs eſſe, atq; ita pro certo iudicarem, et conſulerem, cũ in concurſu maior bona fides, et excuſatio vigeat ex parte interpellantis, quàm interpellati.

Ceſſante autem conſideratione morę, quià ſcilicèt pro vſuris decurſis, et non exactis à priori grauato, vel fideicommiſſario contra ſucceſſorem non interpellatum neque moroſum agi contingat ex diſpoſitione *cap. ſalubriter de vſur.*, et tunc priuilegium *Authentica noſtræ* pro huiuſmodi vſuris indefinitè non intrare ſubſtinet *Fuſar. dicta quæſt.* 531. *num.* 43. àc tenere videntur *Milanen. dict. dec.* 8. *num.* 381. *&* 384., vbi diſtinguendo inter vſuras debitas ex ſubiugatione expreſſa, & illas ex diſpoſitione iuris, in his vltimis videtur admittere negatiuã, quam etiàm probat *Larrea deciſ.* 37. ità pariter diſtinguens inter vſuras conuentas, et non conuentas, Ac videtur ſententia nimis probabilis, cùm nulla ex tribus dictæ Authenticæ rationibus cõcurrat, Non quidèm illa publicæ vtilitatis, cùm ea percutiat dotem in ſorte, vt per eam mulier ſit prouiſa, non autẽ vſuras, quæ in dote conſtituenda ſunt viri, et in reſtituenda ſunt mulieris vltra dotem; Et non altera legalis neceſſitatis,

tatis, quia poſſet quidèm aſcendens, ſi viueret, cogi ad ſoluendam dotem, ſed non ad vſuras ex aliena mora, vel negligentia cauſatas, Minuſq; tertia præſumptæ voluntatis, quià nullatenùs in mentem cadere poteſt, vt qui per fideicommiſſi ordinationem perpetuam bonorũ conſeruationem in eius deſcendentia deſiderauit, voluerit ob alicuius deſcendentis negligentiam ità totum fideicommiſſum poſſe diſſipari.

Neq; æqualis eſt ratio caſus vſurarum ex conuentione, quià tùnc poſita valida, et expreſſa conuentione habenda perinde ac ſi ab eodem teſtatore facta eſſet, facilius intrat rigor legalis diſpoſitionis *in l.lutius ff. qui potior.in pign.*, cum cuius ratione tenentes affirmatiuam procedunt, Non tamen ità eſt dicta conuentione ceſſante, quià cum hoc remedium detur potiùs ex quadam æquitatiua Doctorum intelligentia, idcircò non videtur æquitas ità extendenda, vt iuris rigorem admittat, àc ità ad iniquitatem potiùs redigatur.

Contrariam verò acriter, ac plenè ſubſtinet *Paſchal. dicta par.2.cap.7.ex num. 32. vbi num. 67.* in ſpecie reſpondet ad dictam conſiderationem ceſſantis publicæ vtilitatis, àc priuilegij muliebris *& num. 71.cum ſeq;* explicitè agit de vſuris decurſis tempore prædeceſſoris, in quibus terminis loquitur etiàm *Franch. dicta deciſ.613.*, qui licèt nil firmet, pro iſta tamè computatur *per Paſchal., vbi ſupra num.32.& per Aponte deciſ.34. num. 39. Redenaſch.conſ.72.num.47.* & alios, Atq; prò eius comprobatione numerari etiã poſſunt *Redenaſchus, vbi ſupra Marta de ſucceſſ.dicta p.4.quæſt.21.art.10. Maſtrill.deciſ.256.* & alij ampliationem indefinitè admittentes, ac etiàm *Rota dicta dec.145.apud Merlin.de pignor. n.2.* approbata in eadem cauſa *coram Meltio* vt ſupra, *et in dicta deciſ.359.par.12. rec. ac etiam in Rauennaten. dotis 7. Februarij 1659. Albergato,* vbi in ſpecie de dote conſtituenda abſq; interpellatione *confirmata 11 Iunij 1660. codẽ,* vbi etiãſi dos eſſet à principio incerta & illiquida, et ab ipſamet muliere conſtituta. Et quidẽ nõ poſsũt aliàs prçcitati auctores, et allegati ab eis intelligi, fatuitas enim eſſet diſceptare, nùm ſuper fructibus bonorum fideicommiſſariorum agi valeat pro vſuris decurſis contra moroſum fideicommiſſi poſſeſſorem, vt eſt verè caſus *deciſ. 607.nu.7.& 8.par.4.rec.tom.3.*, cum tunc res ſit indubitata vt ſuprà.

Et licèt *apud Ottbobon.* in allegatis deciſionibus 103., et 201., deſiderata legatur interpellatio, in qua totum conſtitui videtur fundamentum, Attamen id non percutit punctum, àn intret necnè *Authenticæ* diſpoſitio, ſed percutit debiti ſubſtantiam, etiam reſpectu bonorum liberorum debitoris, quia cum agatur de vſuris dotis reſtituẽdæ ex Vrbis Statuto debitis, interpellatio requiritur pro forma, Ideòq; nihil ad punctum, in quo debitum huiuſmodi vſurarum eſt præſupponendum, ſed ſola quæſtio eſt in bonorum qualitate, vt diſtinguendo obſeruat Rota in *dicta deciſ. 359. part. 12. rec.*

Attentis rationibus, probabilior videtur prima opinio, ſed ob Doctorum, & Tribunalium auctoritatem, in conſulendo, et iudicando non videtur tutè à ſecunda poſſe recedi.

Quando autem attendenda ſit prima, illam ducerem temperandam, vbi ob matrimonij onera, vel mulieris alimenta iſto tempore pro quo præteritæ vſuræ petuntur, æs alienum à muliere contractum eſſet, pro quo opus foret dotem alienare in toto, vel in parte, ſiuè alienata, vel pignorata eſſet dotis pars, quã redimere, vel reintegrare conuenit, cum tùnc videatur ſubeſſe ratio publici fauoris, àc legalis neceſſitatis alimentorum, pro quibus tali caſu iure futurorum regulandis intrare diſpoſitionẽ dictæ Authenticæ firmant *Ruin.conſ.199.num. 8. lib.2.*, quem meritò ad iſtam concluſionem comprobandam allegat *Rota dicta deciſ.145.apud Merlin. de pignor. ante num.2.*

Prout attenta ſecunda opinione, illam cõmuniter limitant ſcribentes, vbi culpæ viri, vel mulieris adſcribi poteſt, cur dotem, vel eius vſuras debito tempore à priori poſſeſſore non exegerit, vt in his terminis *Marta, et Redenaſcus vbi ſuprà Giurba dicta obſeru.89.poſt. nu. 9. Hodier.ad Surd.dec.62.num. 111. & controu.31.num.50.& ſeq. vbi alios allegat. Barz.dec.Bonon.108.num.15.* Ac etiàm limitanda videtur, vbi ſuper futuris fructibus bonorum fideicommiſſi, vel con-

ſimilis

ſimilis qualitatis, aliud coæquale ius dotis concurrat, vt eſt in caſu deciſionis *Rotæ in Romana bonorum ſeu vſusfructus* 23.*Iunij* 1653.*Zarata*, vbi deciditur, quod ſi puella dotanda ex fructibus aliquorum annorum illos debito tempore non exigit, non poteſt eos conſequi ſuper fructibus annorum ſequentium pro alterius puellæ ſubſidio deſtinatis, de quo ſupra *diſc.* 142.

Quarè conſideratis limitationibus, ſeù declarationibus vnius, vel alterius ſententiæ, videtur ſtatui poſſe concluſionem, vt iſta quæſtio veniat iudicis arbitrio ex facti circumſtantijs & qualitate decidenda, conſiderando, àn etiàm in vſuris intret illa æquitas, vel ratio, ob quam pro ſorte dotis datur actio ad bona fideicommiſſaria.

Prætereà in caſu quo ampliatio intret, recipienda eſt quoad fructus eorumdem bonorum fideicommiſſariorũ, vt nempè ex iſtis tales vſuræ detrahendę ſint, non autèm permittenda diſtractio in ſorte principali, vt in ſpecie pluribus alijs deciſionibus allegatis *Rot.dict. dec.* 145.*num.*4.*apud Merlin.de pignor.Otthobon. deciſ.* 43. *num.*7. Vnde in Curia per ora pragmaticorum volitare ſolet dicterium, *ſors ex ſorte, fructus ex fructibus*; Id autem poſita ampliatione admittendum venit, non quia bona fideicommiſſi non ſint affecta, ſed ex quadã æquitate non de facili permittente ſortis perpetuam diſſipationem, vbi ex fructibus conſuli poteſt, quod etiam in ipſius ſortis debito receptum eſt vt infrà in ſexta limitatione. Vnde ſi ex fructibus commodè ſatisfactio ſequi non poteſt retenta ampliatione, nil vrgere videtur cùr ad bona in ſorte quoque agi non valeat, proùt indefinitè reſpectu bonorum admittunt *Paſchal.* vbi ſupra, et alij eius ſequaces; Et de quo puncto habetur particulariter actum *ſupra in Romana fructuum dotis de Magdalenis diſc.* 51. & latius *in Romana reſtitutionis pecuniarum ſub tit. de feud. ad materiam bullæ Baronum diſc.* 79.

Duodecimo ampliatur concluſio, vt procedat etiam in augmento dotis, quod poſt conſtitutionem aliàs factam, ad cõgruam dotem conſtituendã facere oportet, prout ſæpè accidit; Solent etenim
43 ipſimet fideicõmittentes fœminis præſcribere dotem ad certam metam tempore diſpoſitionis congruam, que tamen ex temporum varietate incongrua reputatur attento tempore nuptiarum, quod eſt attendendum *Amatus deciſ.Marchiæ*, 82.*Fuſarius* alios colligens *quæſt.*531.*n.* 117.*Hodiern.contr.*9.*num.*59. *Fontanell. clauſ.*5.*gloſ.*1.*part.*2.*num.* 83. *Buſſ. dicto cap.*15.*num.* 118.benè *Rot.deciſ.*110. *poſt Merlin de legit. num.*4.*& ſeqq.* quę deciſio eſt paſſim recepta, àc videtur de iure indubitatum duplici ratione; Prima voluntatis, nàm quælibet diſpoſitio intelligenda eſt rebus in eo ſtatu permanentibus, ſecùs ſi notabiliter mutatis; nàm ad proportionem mutationis eſt regulanda ex præſumpta veriſimili voluntate diſponentis qui ſicut dotem tùnc temporis congruam fœminis dare voluit, ità illam quæ nùnc currit, conſtituiſſet; Et altera neceſſitatis, quia neq; volens potuit aſcendens ad ſubſidiariam dotem obligatus, per minoris ſummæ taxationem à congruæ debito ſe eximere, atq; ità paſſim ſeruatur in praxi in ordine ad augmentum, quod ante matrimonium, ſeù dotis conſtitutionem deſideratur pro congrua dote conſtituenda; Quodque dotes moderno tempore ſint auctæ atq; in dies augeantur dixit *Rota deciſ.*48.*num.*29.*par.*12. *rec.*; Secùs autem in eo augmento, quod matrimonio iàm contracto, atq; dote iam conſtituta intendat mulier facere ex diuitijs vel dignitate ſuperuentis, quoniam iuſta cauſa, ob quam conſtante matrimonio tale augmentum facere licet, operatur quidem pro eo ſubſtinendo, et ad effectum, ne ſub prohibita donatione inter coniuges contineatur ex deductis per *Buratt.deciſ.*274., 422., 872., *et* 925., ſecus autem vt pro eo faciendo bona fideicommiſſi capi valeant cũ ſit actus merè voluntarius *Fuſar. dict.quæſt.*531.*num.*118., *Buratt. deciſ.* 568. *num.* 15.; Et quemadmodum vbi viro vxorem indotatam ducere placuit, venit hæc ſubſidiaria detractio ex bonis fideicommiſſi deneganda iuxta vnam ſententiam in ſequenti ampliatione deductam, fortiùs facta ſemel conſtitutione, deneganda eſt pro eo matrimonio detractio augmenti; Secùs ſi vno matrimonio diſſoluto alterum cõtrahi expediat, pro quo prima dos non ſufficiat, quia

quia tùnc non dicitur augmentum conſtante matrimonio, ſed dos conſtituenda ab initio *Fuſar. eod. cap. 531. nu. 118.* cum alijs infra.

Sed quid in ordine ad reſtitutionem,
44 àn bona fideicommiſſi affecta ſint illo dotis augumento, quod mulier matrimonio conſtante ex iuſta cauſa validè conſtituit, et viro dedit, prout ſæpè accidit; Puta maritatur neptis alicuius Prælati vel Cardinalis cum dote ſcutorum 20. m., quæ attento eo ſtatu eſt cõgrua, contingit poſtmodum eam effici neptem Pontificis, cui ex cõmuni obſeruantia conuenit dos ſcutorum 100. m., ad quam proindè ſummam, etiàm conſtante matrimonio, dos augeatur, An pro totius huiuſmodi dotis reſtitutione intret diſpoſitio noſtræ Authenticæ.

Caſum adhuc non vidi tactum, ſed crederem ſine dubio reſpondendum eſſe negatiuè, Tùm quia non mulieris, ſed viri fideicommiſſarij conditio attendẽda eſt ad cõgruitatem vt infrà, Tùm etiã quia ſemper verum erit hunc eſſe actum merè voluntarium, qui pro ſe, neq; præſumptam teſtatoris voluntatem, neq; legalem neceſſitatem habet, neq; intrat illa ratio æquitatis quæ conſiderabilis eſt in muliere ab initio ſe dotante, vt virũ inueniat, dùm iam eſt nupta, et dotata; Imputet ergo ſibi mulier cur tale augumentum tutè inueſtitum non dederit, vel, et tutius, cur illud tamquàm extradotale non retinuerit, cuius fructuum participationem viro permittendo, poterat cum ſua cautela propriæ fortunæ commodum ei communicare; Sola verò regula generalis tribuens augmento legitimè conſtituto priuilegia dotis non videtur applicabilis, quoniam hoc priuilegium non eſt à lege tributum ſimpliciter doti, prout dos eſt, nàm tamquàm tale militare deberet in omni fideicommiſſo, ſed ob reſtrictionem ad ſolum fideicommiſſum aſcendẽtium habet peculiarem rationem, præſumptæ voluntatis, vel neceſſitatis legalis, quorum vtrumque hic ceſſat; Niſi tamèn augumentum prædictum ex facti circũſtantijs, adeò rationabiliter, et congruè, ac bona fide factũ appareat, quod neceſſarium reputaretur, nè ſcilicet à viro mulier cõtemnatur, quo caſu intrat eadẽ ratio, de qua ampliatione ſequenti.

Hæc autem quoad augmentum conſtante eodem matrimonio, ſecus autem in eo, quod vno matrimonio ſoluto fit per vxorem ſecundo viro, quo-
45 niam illud factum ab initio, ac in limine matrimonij, non eſt augmentum, ſed dos aucta rationabiliter, quia pro vidua maior dos requiritur, Ideoque intrat de plano diſpoſitio *noſtra Authentica Seraphin. dec. 666. num. 4. Fontanell. de pact. cl. 7. gloſ. 3. part. 14. num. 10. optimè Otthobon. deciſ. 190. num. 9. & ſeqq.*

Decimo tertio ampliatur concluſio in
46 ordine ad dotem conſtituendam, vt procedat etiamſi mulier ſit iam nupta, nulla tamen, vel exigua dote conſtituta, quoniam etiàm poſt matrimoniũ dotis congruæ cõſtitutio ex bonis fideicommiſſi fieri poteſt, ita clarè *Bald. in Authentica noſtra num. 10. Caſtren. iſ. nu. 7. Ias. num. 14 Curt. Iun. nu. 25. Padill. n. 72. Menoch.* alios cumulans *conſ. 247. nu. 41., præſump. 189. lib. 4. num. 52. Peregrin. de fideic. art. 42. n. 39. Fuſar. quæſt. 531. n. 17. Boſſ. dicto c. 15. n. 120. Ciarlin. alios referens controuerſ. 62. num. 1. lib. 1. vbi nu. 3.* quod tale ius ſit etiam tranſmiſſibile ad filios dotandæ.

Contrarium tenet *Bar. in ead. Authentica num. 6.* cui potius quàm præcedentibus adhærere videtur *Padill. ibidem num. 72.*, et ſequuntur alij relati per eũdem *Fuſar. latè Merend. lib. 4. controu. cap. 27. 28. & ſeq.*, àc accerrimè *Aponte conſ. 45. lib. 1. qui num. 6.* dicit neminem vidiſſe dicentem quod hæc *Authentica* procedat in nupta, quaſi quod tùnc ceſſet neceſſitas conſulendi muliebri honeſtati, ſequitur *Hodieru. contr. 31. n. 40. & ſeqq. Fontanell. de pact. nupt. clauſ. 5. gloſ. 1. part. 2. num. 84. Peguer. deciſ. 116.* atq; hanc tenuit *Rot. in Bononien. fideicommiſſi de Caualcan. 13. Maij 1641. coram Dunozetto* inter ſuas *deciſ. 615. num. 10.*

Ego volui videre in fonte *Bar. Bal., Caſtren., et Iaſ. vbi ſupra*, à quibus cæteri deriuant, et agnoſco iſtos Doctores tractare hunc punctum in terminis paternæ obligationis erga filiam, An ſcilicet teneatur dotare nuptam, et certè verior eſt affirmatiua ex deduct. *ſupra diſc. 1. & 142.*, Verum iſti termini non videntur congruere noſtro propoſito; Aliud enim eſt agere de paterna obligatione

tione dotandi filiam de bonis ſuis, quamuis à ſe al cui fideicommiſſo ſuppoſitis, quia tùnc dos detrahitur, non in vim huius priuilegij, ſed tamquàm æs alienū teſtatoris, itaut cenſeatur ab initio eſſe id minus in fideicommiſſo; Aliud verò agere de obligatione illius aſcendentis, qui fideicommiſſum ordinauit, et quæ non autem illa patris venit attendenda, quia ſi ſolam paternam obligationem inſpicere volumus, etiam de fideicommiſſo extranei à patre poſſeſſo dos eſſet conſtituenda, quod eſt falſum; Puto tamèn quod non ſit recedendum ab opinione *Baldi* & ſequacium, non ex præmiſſa ratione paternæ obligationis, ſed quia verior etiàm ſententia eſt, vt vlteriores aſcendentes ad ſolam dotem ſubſidiariam iudicis officio obligati, adhùc erga iam nuptam cogi poſſint, vt ſupra *diſc.* 142., vbi obſeruandum duxi quoddam temperamētum reintegrationis fideicommiſſi ceſſante neceſſitate, cum quo, et hic venit procedendum, quià ſi teſtator viuens cogi poſſet dotare quāuis nuptam, intrat de plano *Authenticæ* diſpoſitio, et ſic è contra.

Decimo quarto ampliatur concluſio
47 reſpectu pariter dotis conſtituendæ, vt procedat etiam ſi mulier aliam dotem habuiſſet abſque propria culpa amiſſam vel conſumptam, vt *ex Petra quæſt.* 8. *num.* 457. *Fuſar. dicta quæſt.* 531. *nu.* 30. *Fontanell. cl.* 5. *gloſ.* 1. *part.* 2. *num.* 67., *et ſeq. Cenſal. ad Peregrin. art.* 42. *verſ. octauò declaratur fol.* 277. *iuxtà Neapolitanā impreſſionem Rot. dec.* 13. *num.* 4. *poſt Merlin. de legit.* Verùm in hoc puto diſtinguendum inter filiam petentem dotem reinteratam ex fideicommiſſo paterno, ac aliàs fœminas illam petentes ex fideicommiſſo maiorum; Primò etenim caſu quia patris, vel eius hæredum certum eſt onus denuò dotandi, ampliatio procedit de plano, quoties conſumptio culpæ ipſius mulieris adſcribi non poteſt; Secundo autem illius veritas pendet à quæſtione, àn alij aſcendentes viuentes ad id teneantur, de qua ſupra *dicto diſc.* 142., ideoq; iuxtà terminos ibi deductos hæc ampliatio regulanda videtur.

In ordine autèm ad dotem reſtituen-
48 dam, ſi dos primæ vxoris ex fideicommiſſo detracta eſt, non videtur prohibita detractio dotis ſecundæ vel vlterioris, quia nulla ratio ſuadet, cur vni, et non alteri vxori hoc priuilegium tribuendū ſit, neq; ſecunda vxor inquirere debet, àn vir aliam habuerit vxorem, eique ex fideicommiſſo vel aliunde dotem reſtituerit necnè,

Decimo quinto ampliatur, vt pro do-
49 tis reſtitutione agat mulier ad bona fideicommiſſaria, etiamſi vir fideiuſſores dederit, quos excutere non tenetur *Iaſ. in dicta auth. res quæ nu.* 32. *verſ. decimo quinto extende ibiq; Curt. num.* 38. *Padill. num.* 49. *& ſeq. Roland. à Valle conſ.* 20. *num.* 3. *lib.* 4. *Paul. de Caſtro conſil.* 15. *lib.* 1. *latè Menoch. lib.* 4. *præſumpt.* 190. *n.* 29. *Surd. deciſ.* 62. *num.* 5. *ibiq. Hodiern. n.* 23. *& ſeq. Fuſar. quæſt.* 532. *num.* 3., et admittit *Rot. in Ciuitatis Plebis bonorum* 27. *Iunij* 1653. *coram Veroſpio*, quoties conſtat fideiuſſores, vel eſſe minùs idoneos, vel ſaltem intricatos iuxtà ſenſum *Petræ* quē vti loquentem contra cōmunem reprobat *Fuſarius* cui adhæret *Caſtill. dicto cap.* 36. *num.* 53. et meritò ex ijs quæ habentur particulariter ſuperius deducta *in Bonon. fideicommiſſi de Luparis diſ.* 58. vbi de ratione.

Quinimò extenditur ampliatio, vt
50 etiàmſi dotantes pacti fuerint de dote inueſtienda, poſtea verò liberam tradiderint, non per hoc ceſſat iſtud priuilegium, quoniam inueſtimentum conuentum fauore mulieris non debet in odium torqueri *Rot. deciſ.* 210. *num.* 15. & 312. *num.* 40. *& ſeqq. par.* 6. *recent.* quod etiàm declaratur infra ſequenti ampliatione.

Decimo ſexto ampliatur, vt procedat
51 concluſio, etiamſi mulier ſciuerit fideicommiſſum iuxta magis communem, de *qua Peregr. art.* 42. *n.* 17. *Fuſar. quæſt.* 532. *num.* 15. *Mart. de ſucceſſ. legal part.* 3. *quæſt.* 12. *art.* 4. *nu.* 30. *Boſſ. de dote cap.* 15. *num.* 262. *Surd. deciſ.* 62. *num.* 35., *& ſeq. Hodierna controuer.* 9. *nu.* 21. *Rot.* coram *Dunoz. deciſ.* 267. *num.* 14. *latè Merenda controu. iur. tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 31. *n.* 3. *& ſeq.* & fuit ponderatum in *titulo de feud. diſc.* 87. *num.* 11. *& ſeqq.* vbi etiam *n.* 3. fuerunt allegati *Curt. Burſatt*, *Menoch. Oſaſch. & alij contrarium ſentientes*.

Quod tamèn ſano modo crederem intelligendum, quatenus nempe conſtaret dotis conſignationem viro bona fide factam eſſe, puta quia tunc reputabatur

vir

vir prudens, vel facultatibus liberis idoneus, ſecùs ſi erat de inſufficientia ſuſpectus,et fortius ſi dotãtes eſſent perſonæ ſagaces ac prudentes,tùnc enim actus nõ eſſet ab aliqua fraude, et colluſione alienus tamquam inſolitus, ac nimis imprudens tribuendi viro minùs idoneo ſub ſpe remedij ſubſidiarij dotem liberam; Idque fortius ſi ſpreto pacto de inueſtiendo ſequeretur iuxtà diſtinctionem quam tenere videntur *Theſaur. dec.* 151. *Surd.deciſ.*62.*num.*35.*& ſeq. Odd.de fideicomm.quæſt.*44.*art.*5.*ex num.* 94. *in fine*,qui affirmant, vt conſiderandum ſit,an mulier nubens viro poſſidenti ſolum bona vinculata eſſet necne aliqua excuſatione digna, eidem credendo dotem liberam,ſi enim de malitia, ſeù culpa conuinci poſſet dictæ auth. beneficio indigna cenſeri deberet, de quo etiam fuit actum *dicto diſc.*87.*de feud. num.* 3. *verſ.& quamuis*.

Non agnoſco enim diuerſitatis rationem, cùr mulieri negligenti ſibi conſulere de dotis aſſecuratione in bonis liberis viri, denegetur hoc remedium vt infrà in ſecunda limitatione, et illud fortiùs denegandũ non ſit eidem à principio exiſtenti in culpa tribuendi dotẽ liberam viro minus idoneo,vel ſuſpecto; Imò maior eſt hæc culpa, quàm præcedens.

Quarè pro reddendo tuto fideicommiſſo ab his apertis fraudibus, et diſſipationibus,optima eſt cautela inſinuata
52 per *Fuſar.quæſt.*532.*num.*31, vt vocati ad fideicommiſſum, illiuſque ſucceſſionem quamuis remotè ſperantes, deducant ad notitiam mulieris, ac dotantium fideicommiſſi exiſtentiam, cum proteſtatione quod non debeant tradere dotem liberam, ſed vinculatam & inueſtitam, quodque aliàs tradendo conſtituatur in mala fide.

Sed ſi fideicommiſſum contineat ex-
53 plicitam prohibitionem alienationis etiàm ex cauſa dotis, atq; mulier ſciens tàm fideicommiſſum quàm iſtã ſpecialem prohibitionem, nec non viri inſufficientiam,adhuc dotem liberam tradat, clarius non videtur ad hoc beneficium admittenda, vt tacitè admittere videtur *Rot.in dict.Dunozetti deciſ.*267. in fin.,ac mihi ſatis rationabile videtur.

Decimo ſeptimo ampliatur, vt proce-
54 dat etiamſi pater dotandæ, vel vir ad reſtitutionem obligatus conſumpſerit ante, vel poſt matrimonium legitimam, et trebellianicam; Ac etiàmſi de tempore matrimonij eſſet facultatibus idoneus, quas poſtea conſumpſit, quotieſcumque enim ipſa mulier nõ participat de culpa conſumptionis, delictum, vel culpa parentis, vel viri non debet illi præiudicare *Fuſar.dicta quæſt.*532.*nu.*7. *&* 14. *Boſſ.dicto cap.*15.*nu.*148. *cum ſeq. Ciarlin.controu.*62.*num.*8.*Rot.diuerſ. dec.* 889.*num.*4.*part.*4.*Staib.iun.reſol.*74. *lib.* 1.*add.ad Buratt.deciſ.*641.*num.* 24.*Rot. deciſ.*312.*num.*7.*par.*6.*rec.*

Idque adeò verum, vt etiamſi bona libera per virum, vel parentem alienata ſint poſt ius doti quæſitum itaùt mulieri
55 competat actio contra tertios poſſeſſores, non per hoc tamèn ipſa teneatur contra eos ſe dirigere, ne cogatur habere duriorem oppoſitorem, vt alijs allegatis probat *Fuſar. dicta quæſt.* 532. *num.*7.*& ſeqq Peregrin.de fideic.art.*42. *num* 18. *& Rot.deciſ.*33.*num* 8. *cum ſeq. & deciſ.* 292. *num.* 12. *part.*10.*recent.*, *Ciuitatis Plebis bonorum* 27. *Iunij* 1653. *coram Veroſpio*, , vbi habentur concordantes, et de bonis intricatis infra in ſecunda limitatione.

Tali autem caſu tenetur mulier cede-
56 re eius iura fideicommiſſario contra tertium poſſeſſorem pro reintegratione *Peregr.dict.art.*42.*num.* 18., *Fuſar. vbi ſupra num.*52. *Eugen. conſil.* 54. *numer.* 3. *& ſeqq. volum.* 1. *benè Rot. in Peruſ. fideicõmiſſi de Alphanis* 8.*Februarij*1627. Coccino,vbi quod & ſine ceſſione ſuccedit fideicommiſſarius in locum mulieris.

Benè verum quod ſi tàm bona fideicommiſſaria, quam libera trãslata eſſent in tertios poſſeſſores titulo ſingulari,ha-
57 berem difficultatem ſuper iſta concluſione, dùm in pari cauſa ſeruandus eſt ordo, vt priùs agat ad libera poſtmodum ad fideicommiſſaria, vt obſeruat *Fuſar. quæſt.* 531. *num.* 159., maximè quia promptior eſſet actio ad libera, ad quæ competit hypotheca pro dote reſtituenda, Vndè iniquum eſſet permittere moleſtias poſſeſſoris bonorum fideicommiſſi, intelligendo tamen de poſſeſſore titulo ſingulari, non de ſucceſſore ex ipſo iure fideicommiſſi. quià cum hic ſemper quo ad virum debito-

rem ſit tertius, ampliatio præſata eſſet inutilis.

Alias plures ampliationes cumulant
58 *Fuſar.dict.q.531.& 532. Menoch.lib.4. præſumpt.* 189. & 190. *Fontanell. dict. clauſ. 5. gl.1.p.2. Boſſ. dicto c. 15.* & alij, eas autem apud præmiſſos de facili vidēdas non deduco, Vel quia in præſenti diſcurſu, ſupra, et infra continentur, Vel quia ſunt de rebus hodiè indubitatis, ac numquam ad forum ſub diſputationis trutina deducibilibus.

Inter alias verò ampliationes, illa eſt
59 conſiderabilis, quod ſi dos ex pacto, vel Statuto ſit executiua, iſtud priuilegium competat etiam aduerſus bona fideicommiſſaria *Merlin.deciſ.657. nu.9. Rot. in Anconitana dotis 10. Decembris 1653.Veroſpio in principio Rot. dicta dec. 48.num 13.& 14.par. 12. rec.*; Et licèt ad effectum ritus M.C.V.ac ſimilium iudiciorum iſta concluſio non ſit adaptabilis, cùm in eis procedatur cum publico inſtrumento vel ſcriptura incontinenti probata, non admittente probationem extrinſecam, quod in iſto caſu dici non poteſt, quia opus eſt probare deficientiam bonorum liberę diſpoſitionis, in quorum ſubſidium dos ex fideicommiſſo detrahitur, Attamen via executiua prodeſt, ne ſit opus telam iudicij ordinarij ſeruare, aut nè admittat ſuſpenſiuam appellationem.

Atque ex hoc aſſumpto viæ exequutiuæ in vim pacti, rectè quoque infertur, quod ſi dotis promiſſor obligando executiuè ſe, et bona omnia poſſideat etiam fideicommiſſaria, cenſetur ea etiā obligaſſe ſub cōditione legali tacitè ſubintellecta ſi libera non adſunt, quia cenſetur obligaſſe omnia ea quæ ſunt obligabilia, qualia ſunt iſta à liberis non differentia, quando ea deficiunt *vt in dicta Anconitana coram Veroſpio* & in aljis, ac habetur pluries ſupra in pręcedentibus ad hanc materiam viæ executiuæ.

Eadem principalis concluſio, ex dicta *Authentica* vt ſupra deſumpta, cùm
60 non ſit in omni caſu vera, declaratur, ſeù limitatur; Primò, vt procedat in fideicommiſſo ordinato per aſcendentes tantùm, non autem per collaterales quamuis fratres, vel patruos, multò minùs per omninò extraneos, quoniam textus loquitur de liberis, atq; regula generalis prohibitiua ſtare debet vbi non reperitur reſtricta, vt magis communiter firmant *Repetentes in eadem Authentica* de quibus *Fuſar.quæſt.531. num. 95. & ſeqq. & quæſt.532. num. 38. & ſeqq. Camill.de Medicis conſ.156. Peregrin. de fideic.art.42.nu.49.ibiq;Cenſal.verſ.quinto declaratur. Mainard.dec.18.& 21.lib.3. Franch.deciſ.241.Fontanell.dict. cl.5. gl. 1.par.2.num.6.& 7.Amat.var.reſol. 75. num.13.Boſſ.dicto cap.15. num. 202. cum ſeq.Ludouic.deciſ.Lucen.28.à nu. 90. Odd. de fideic.quæſt.38.art.3. per tot. Hodiern. ad Surd.dec.62.nu.18. Fab.in Cod. lib.6. tit.71.defin.10. Rot. apud Merlin. de pignor.deciſ. 137. num. 2. & ſeqq. vbi concord.*, et eſt concluſio nullam reſpectu extraneorum in foro admittens controuerſiam, reprobatis penitus *Claperio*, et alijs relatis *per Fontanell. vbi ſupra*, àc *per Amat.dict.reſol.75.nu.46. & per Hodier.ad Surd.dicta dec.62.num.*19.volentibus vt pro dote reſtituenda capi poſſint etiam bona fideicommiſſi tranſuerſalis, eſt etenim mera chimera reſpectu extraneorum, ſolaq; difficultas eſt quoad dotem conſtituendam in fideicommiſſo ordinato per fratrem, vel patruum, qui ſi viuerent, tenerentur dotare, quo caſu affirmatiuam tenet *Menoch. lib. 4 præſumpt.189.num 39., et ſeq.* cum quo pertranſeunt alij deducti *per Fuſar. quæſt. 531.num.100.Boſſ.vbi ſup. num. 204. &* iudicatum refert *Claper.cauſ.2. quæſt.4. in princip.* & ſentit etiam *Caſtill.* longè poſt hæc viſus *dicto 8.tom.cap. 36. num. 27.* qui extendunt etiam ſi alter frater viuens ſit diues itaùt ceſſet ſubſidium.

Verùm hæc opinio non videtur tuta, quoniam dotādi obligatio reſpectu Collateralium eſt perſonalis, ac extinguitur cum perſona, neq; transfertur in hæredes, vel bona *vt ſupra diſc.*142., ideoq; nulla ſubeſt ratio cùr bona fratris iàm defuncti debeant huic oneri affecta remanere, niſi ratio maximæ æquitatis cogeret iudicem ad dictam priorem ſētentiam amplectendam, quia nempè omnis alter prouiſionis modus deficeret, cū tùnc rectè intrare videatur ratio præſumptæ, et veriſimilis voluntatis defuncti quoad dotem conſtituendā, nullatenùs verò quoad reſtituendam, cum de ſola conſtitutione ſentiant etiam *Menoch.*, *et alij* vbi ſupra.

Qui-

Quinimò in ordine ad reſtitutionem, in ſtricto iuris ratiocinio, neq; in fideicommiſſo aſcendentium vltra patrem diſpoſitio *Authenticæ* procedere deberet; Siquidem vt ſuprà inſinuatum fuit, nulla ratio ſuadet cur in fideicommiſſo
61 matris, et aui materni, vel aliorum nullatenùs de iure ad donationem propter nuptias, ſeù dotis aſſecurationem non obligatorum intrare debeat *Authẽtica* pro dote reſtituenda; Nihilominus quia in ſpecie fideicommiſſi matris, vel auiæ id admittunt latè *Intrigliol. dec.4, Carena reſol.122. Donadeus de renunciat. quæſt.27. num.132. Maſtrill. deciſ.256. Caſtill. dict. tom.8. cap.36. num.25. & ſeq. Rot.* alios cumulans apud *Merlinum de pignor. dec.102. num.3. & apud Otthobon. deciſ.71. num.2.*; Hinc proindè dicendũ eſt fortè, quod hæc traditio ſubſtinenda ſit ratione præſumptæ voluntatis, cuius reſpectu priuilegium dotale eſt operatiuum, itaut nullatenùs videatur ſubſtentabilis expreſsa voluntate repugnante, vt ſupra.

Neque dicere liceat, cur ex legali neceſsitate dotis conſtituendæ detractio
62 admittatur ex fideicommiſſo materno, aliorumque maiorum, et non ſit admittenda ex fideicommiſſo fratris, vel patrui, qui ſi viuerent adhuc ad ſubſidiariam dotem tenentur, iſta enim eſt differentia inter dotandi, vel alendi obligationem iniunctam aſcendentibus ratione ſanguinis, et alteram iniunctam Collateralibus ratione charitatis, vt in iſtis obligatio extinguatur cum eorum vita, neque ad hæredes tranſitoria ſit, vel bonorum perſequutoria, in illis verò tranſeat, *vt dicto diſc.142.* latius dictum fuit, ac etiam proximè ſupra inſinuatum.

Sed adhuc in nonnullis caſibus extra-
63 neus remanet ad huiuſmodi dotẽ obligatus; Primò nempè accedente fideicõmittentis præcepto de fœminis dotandis; Secundò vbi grauatus præuentiuè reſtituit fideicommiſſum vlteriori vocato cum onere dotandi eius filias, Tunc etenim iſte refutatarius tenetur ad onus prædictum in compenſationem fructuũ quos refutans pro eius vita fuiſſet percepturus, vt eſt dictum ſupra *dicto diſc.142* ex deciſionibus *in Auximana dotium deciſ.173. & 252. part.11. recent.* cum alijs *per Fontanell. deciſ.39. num.16., et ſeqq. Cancer. lib.3. var. cap.15. de renunt. n.173. Salgad. in labyrint. part.2. cap.15. ex numer.27.*; Sed re vera iſte caſus non pertinet ad materiam huius *Authenticæ*, dũ huiuſmodi dos, nõ ex diſpoſitione iuris, ſed ex priuata obligatione refutatarij reſultat in ſolis bonorum fideicommiſſariorum fructibus tanquàm in refutantis, vel refutatarij bonis proprijs, itaut bona non remaneant affecta.

Tertiò vbi filia, vel ſoror grauati per maſculum remotiorem alterius lineæ excluditur à fideicommiſſo extranei ex ſola ratione ſexus, quia nempè ſi eſſet maſculus ipſa ſuccederet, dictumque ſuccedentem excluderet, Tunc etenim ratione cuiuſdam non ſcriptæ æquitatis, ſi nõ eſt aliundè prouiſa, videtur huiuſmodi excludenti incumbere onus eam dotandi ex iuribus, et rationibus deductis ſupra dicto *diſc.142.*, ſed adhùc huiuſmodi dos ex fructibus, tàmquam bonis excludentis eſt debita, itaùt non ſit onus fideicommiſſi, nec eius bona in ſorte dari, vel diſtrahi poſſint.

Limitatur ſecundò concluſio, vt procedat in ſubſidium, quatenus nempè aliundè dos conſtitui, vel reſtitui non
64 poſſit, vt eſt communis omnium traditio in *eadem Authentica*, vbi licèt *Curt. iun.* dicat *num.16.* hanc reſtrictionem non prouenire à textu, ſed à communi intellectu Doctorum, Attamen eſt intellectus indubitatus ex duplici ratione; Vna quia excepto patre, omnium aliorũ aſcendentium onus eſt ſubſidiarium gratia miſerationis erga non prouiſam, vt ſupra *diſc.142.*; Ideoq; non eſt tribuendum cõtra bona vinculata defuncti maius ius quàm competeret contra ipſum viuentem; Et altera, quia ſi volumus ſtare, tàm literæ, quàm ſenſui textus, ille, vt ſupra initio habetur re vera non loquitur niſi de liberis quibus debetur legitima, eius autem extenſio prouenit à communi intellectu Doctorum, qui eodem contextu plantando regulam, plantarunt iſtam qualificationem, ideoque talem intellectum prout nobis tradiderunt recipere debemus, vt receptiſſimũ eſſe teſtantur *Franch. deciſ.519. Apont. conſ.45. lib.1. Fabius de Anna conſ.85. Fõtanell. dict. clauſ.5. gloſ.1. part.2. num.9. & ſeqq. Fuſar. quæſt.531. num.121. & ſeqq.*

& num.145.,et quæſt.532. num.33., adden.ad Buratt.deciſ.641. Giurb. obſeruat. 89.num.2.Coccin.deciſ.143.nu.6.& ſeqq. Rot.deciſ.66.part.1. recent. deciſ.239., et 549.part.5.,49.& 240.part.6.deciſ.125. par.10.recent.Ottbobon.deciſ.83.num.11. & aliàs paſſim, adeò vt fatuitas eſſet de hoc hodiè dubitare.

Ideoque quomodocumque dotanda aliundè de bonis liberis prouiſa ſit, ſiuè à patre, ſiuè à matre, ſiuè à quocumque extraneo proueniant, non petit dotem ex fideicommiſſo; Neque conſiderationes *Fuſarij dicta quæſt.531.num.145.,et ſeqq. & conſil.7.* in contrarium quidquā mouere debent, quoniam omnes eius ponderationes percutiunt caſum filiæ petentis dotem in bonis patris de iure obligati ad dotandam filiam, quamuis diuitem, ſed tunc non intrant termini Authenticæ prædictæ, vt latè confutando in ſpecie *Fuſarium* habetur *ſupra in Romana de Cardellis diſcurſ.37.* quare ſi bonus liberis exiſtentibus bona fideicōmiſſaria pro dotis Conſtitutione, vel reſtitutione diſtrahantur, alienatio erit nulla, atque fideicommiſſarius rectè po-
65 terit ea vindicare *Fuſar. dicta qu.531. num.122.add.ad Buratt.deciſ.641.n.22.* & habetur *ſupra diſc.37.*

Adeoque vera eſt dicta limitatio, vt extendatur, etiamſi fideicommittens expreſsè diſponat fœminas dotari, ſeù pro
66 dotis conſtitutione, et reſtitutione bona diſtrahi, quoniam adhuc prædicta diſpoſitio à iure regulanda intelligitur ex veriſimili intentione in ſubſidium, vt quidquid latè in contrarium diſputet *Paſchal.de patr.poteſt. par.2.cap.7.ex numer.19.* quem ſequuntur alij relati *per Giurb.obſeruat.89.num.3.* & reſpectu dotis reſtituendæ ſequi videtur *Marin. reſolut.quotid.16.lib.2.*, receptiſſimum profitentur poſt antiquiores ab eis relatos *Fuſar.dicta quæſt.531.num.128.,et ſeqq. Fontanell.dict.clauſ.5.gloſ.1.part.2.num.31. Giurb.vbi ſupra num.4.Apōte conſ.45. lib.1.num.11.,et ſeqq.Hodierna contr.31. num.85. Caren. reſolut.175.num.9. add. ad Buratt.deciſ.568.num.20. Rot.dec. 49. par.6.recent.* ex profeſſo *in dicta dec.125 part.10. recent.* vbi quamplures concordantes *& coram Celſo deciſ.108. num.9.* & in alijs, quoniam eſt pariter hodiè concluſio plana, quotiès verſamur in illis fideicommiſſis, in quibus intrat diſpoſitio Authenticæ, quia tunc cenſetur teſtatorem potiùs ex legali neceſſitate, quàm ex voluntate illius diſpoſitioni ſe voluiſſe conformem reddere.

In ijs autem fideicommiſſis, quæ ab hoc onere ſunt exempta, quia nempè ſit teſtator extraneus, vel tranſuerſalis qui tamen mandet fœminas grauatorum do-
67 tari, vel aliàs pro dote bona diſtrahi, tunc præceptum huiuſmodi eſſe ſimpliciter intelligendum, proindeque fœminis quamuis aliundè prouiſis dotem iure legati debitam eſſe firmat in terminis *Borgninus deciſ.5.numer.92., et ſeqq. part.3.*; Contrarium verò in ſpecie tenet *Menoch.conſ.852.num.2. & ſeqq.* atque hanc cenſeo veriorem, quoniam maius ius habent fœminæ in bonis fideicommiſſarijs aſcendentium, quàm extraneorum, Vnde fortiùs in hoc ſecundo caſu debet diſpoſitio eſſe ſubſidiaria, dum talis eſt in primo, ac in vtroque militat eadem ratio præſumptæ voluntatis diſponentis, ne aliàs fideicommiſſum contra veriſimilem voluntatem ſic breui tēpore ad nihilum redigatur; Quinimò in diſpoſitione extranei ceſſat argumentum ſuperfluitatis, ob quod in diſpoſitione aſcendentis cenſent aliqui diſpoſitionem eſſe puram, quia iſto caſu diſpoſitio aliquid operatur, cum etiam in caſu ſubſidij dos de iure non fuiſſet detrahenda, et conſerunt firmata apud *Ottbobon.deciſ.1.*, quod nempè data per extraneum teſtatorem facultate dandi bona fideicommiſſaria in dotem, intelligatur ſaluo fideicommiſſo (de quo latiùs infrà) quod non admittitur in fideicommiſſo aſcendentis, ergo fortior eſt caſus extranei, qui ſolum cenſetur ex liberalitate ſe voluiſſe facere aſcendenti ſimilē, ſed non vltra, niſi agatur de legato certæ & determinatæ perſonæ teſtatori iam cognitæ, ergà quam ratio particularis affectionis cadat.

Quod autem dicitur de muliere aliūdè prouiſa procedit vbi alia bona ſunt ei
68 verè delata, ſecùs autem ſi ſunt ſperata, quia nempè puella matrē habeat viuētē, ex cuius ſperata ſucceſſione, quādo caſus eueniet dotari poterit, tunc enim non tenetur expectare, neque mater viuens eſt cogenda, dum prior eſt cauſa patris, vel alterius aſcendentis, quatenùs ſit ex

late-

latere paterno *Fuſar. de ſubſtit. qu.531. num.152. Paſchal. de patr. poteſt. part.2. cap.7. num.7.* benè *Duranus deciſ.26. numer.11. Rot. dec.25. num.20. cum ſeq. par. 11. recent.*

Neque ſufficit alia bona eſſe delata, ſed requiritur etiam quod ſint talia, quod ex eis commodè, et cum effectu
69 dos conſtitui poſſit, quia lex rebus, et non verbis impoſita dicitur, proindeque ſi bona ſint intricata, et non explicita, impedimentum non præſtant aſſecutioni dotis ſuper fideicommiſſo *Peregrin. de fideicom. art.42. num.18. verſ. contra verò Mantic. deciſ.152. in fin. Duran. deciſ.145. in fin. add. ad Buratt. deciſ.920. Rot. in Romana cenſus 26. Iunij 1647. coram Bichio Auenionen. pecuniaria 10. Decembris 1646., et 5. Aprilis 1647. Vero-ſpio*, quarum vltima eſt *impreſ. deciſ.39. par.10. recent. Rot. deciſ.32. num.8. & ſeq. eadem par.10. Dunozett. deciſ.821. num.5* cum alijs ſupra, Idemque dicendum ſi bona ſint litigioſa *Duran. dicta dec.145. num.2. & 241. num.7. & 8. Roias dec.153 num.11. & ſeq.* vbi quod mariti nolunt lites in dotem, ſed bona libera, quinimò exiſtentia in aliena iuriſdictione, et extra territorium, vt ſingulariter *Rot. in Reatina bonorum 31. Ianuarij 1629. §. non obſtat quod Saluius coram Pirouano*, ſuper qua tamen concluſione erit cogitandum; Et quod dicitur de toto intelligitur quo ad partem, quia nempè ſi bona libera poſſidentur in parte minus idonea ad congruam, ſuppletur tantùm quod deeſt.

Sed quid vbi mulieri per vltimã voluntatem, vel actum inter viuos aliquid relictum, vel promiſſum fuit ſub expreſſa conditione, vt eſſe debeat pro augmento dotis, et non conſequendum,
70 niſi poſtquam nupta, et aliundè congruè dotata fuerit, An tali caſu poſſit dotem ſubſidiariam petere.

Reſolutio pendere videtur à qualitate diſponentis, et nùm talis diſpoſitio ſit merè voluntaria, vel potiùs neceſſaria, ſi enim eſſet iuxtà ſecundam partem, quia nempè tractaretur de legato facto per matrem, vel alium aſcendentem ad legitimam obligatum, et in legitimæ ſatisfactionem facto, et tunc certum eſt huiuſmodi conditionis adiectionem nõ eſſe attendendam, quatenùs tamen defuncto diſponente apertum ſit ius conſequendi legitimam, quoniam hæc, non ex diſponentis iudicio, ſed ex legis beneficio tanquàm proprium patrimoniũ mulier habere dicitur; Ideoque tanquã aliundè prouiſa non debet ad hoc ſubſidiarium beneficium admitti, vt in puncto *Rota deciſ.239. part.5. recent.* vbi doctè firmatur id procedere, quamuis diſponens huiuſmodi conditionem adijciat per viam fauorabilis conſilij iuxta terminos textus *in l. filijs matrem C. de inoff. teſt. & Auth. excipitur C. de bonis, quæ liberis*; Quidquid enim ſit de puncto, nùm onera fauorabile conſilium redolentia apponi poſſint etiam in legitima de quo *Franch. deciſ.161. Rot. dicta deciſ. 239., et deciſ.102. part.8. recent.*; Attamen id procedit quoad ipſum filium, ſecùs autem quo ad intereſſe & præiudicium tertij independenter à dicto iure filij venientis.

Si verò eſſemus in prima parte diſtinctionis, quia nempè ageretur de legato, vel alia diſpoſitione merè voluntaria, et tunc videtur pro conditionis obſeruantia reſpondendum, cum nulla ratio in contrarium vrgere videatur, quilibet enim poteſt rei ſuæ legem, quam placet adijcere, et dùm poterat non donare, vel relinquere, ac proinde fideicommiſſarius ſuam obligationem nõ euadebat, rectè potuit dictam conditionem adijcere, per quam nullam infert fideicommiſſario iniuriam, vel præiudicium, vt à contrario videtur pro abſoluto admittere *Rot. dicta deciſ.239. part.5. recent.*; Quod ſanè recipiendũ videtur, vbi augmentum eſt tale, quod faciat quidem dotem pinguiorem, illamque nolit eſſe reſtrictam intra præciſos cancellos dotis ſubſidiariæ, itaùt videatur diſponentis intentio fuiſſe pinguius puellam prouidendi, ſecùs vbi reſultaret aliàs dos nimis exceſſiua, et omnino incongrua, maximè vbi diſponens eſt talis, quod fuiſſet omninò relicturus, cùm tùnc non videatur ab actu aliena fraus, et malitia diſſipandi cum inani faſtu fideicommiſſum, proindeque tunc rectè videtur intrare poſſe iudicis arbitrium pro huiuſmodi conditionis reiectione, vel moderatione in parte, itaùt diſpoſitio ſit quidem proficua mulieri, quæ proinde pinguiorem obtineat dotem quàm ſi eſſet

ſub-

ſubſidiaria, non tamen valdè ſumptuoſam, et incongruam.

Et ſi bona libera ſunt in ſola proprietate videtur habenda ratio ſpei conſolidationis vſusfructus, vt in his terminis benè *Rot. deciſ.240. part.6.recent.*

Ad inſpiciendum verò, àn adſint, necnè bona libera, difficultas eſt quale tem-
71 pus veniat attendendum; An ſcilicèt illud matrimonij, vel dotis conſtitutæ, et quatenùs attendendum ſit illud conſtitutionis dotis, ſi pluriès illam conſtitui contingat; An tempus primæ, vel ſecundæ, in qua re pro clariori reſolutione plures caſus diſtinguendi veniunt.

Primus eſt vbi matrimonium præcedit nulla facta dotis conſtitutione, quæ poſtea petatur, atque hoc medio tempore bona libera mulieri obueniant; Secundus eſt vbi præcedit conſtitutio dotis de bonis fideicommiſſi, ſed antequam contrahatur matrimoniū obueniunt bona libera; Tertius vbi pater, vel alius qui de iure prius dotare tenetur, dotem conſtituit, quam deinde ſubſequuto matrimonio non ſoluit, itaùt ob dotantis deficiẽtiam mulier cogatur habere regreſſum contra fideicommiſſum pro dote ſubſidiaria, ſed iſto medio tempore inter dictam dotis conſtitutionem, ac detectam dotantis deficientiam mulier acquirit bona libera, Et quartus vbi per patrem, qui ſit fideicommiſſi poſſeſſor, et alia bona non habeat conſtituitur filiæ dos de bonis fideicommiſſi, ac deinde primo matrimonio per obitum viri ſoluto mulier ſecũdas nuptias adhuc viuo, vel etiam defuncto patre contrahere velit; Sed iſto medio tempore inter primum, et ſecundum matrimonium ei obueniant bona libera, ex quibus valeat congruè dotari, An adhùc petat dotem ſubſidiariam à fideicommiſſo.

Primus, et ſecundus caſus videntur plani contra mulierem, nil enim quoad primum operatur matrimoniũ reſpectu dotis, cùm illud ſine iſta rectè conſiſtere valeat, adeo vt matrimonio ſine dote contracto huiuſmodi ſubſidiariũ remedium omninò denegari, ac viro imputandum eſſe, cur mulierem indotatam duxerit, illamque decedentem ante petitam dotem non tranſmittere ius illam petendi obſeruatum eſt ſupra & infrà, proindeque attendendum venit ipſum tempus quo dotis conſtitutio petitur, quoniam ſi mulier eſt aliundè prouiſa, nullo iure, nullaque ratione ad hoc ſubſidiarium remedium admittenda videtur; Econuersò autem dotis conſtitutio quæ matrimonium præcedit (quidquid ſit reſpectu hypothecæ) ad effectum tamen de quo agitur nullius operationis eſſe videtur, quia dos non datur ſinè matrimonio quod dotem informat, eique nomen, et eſſe tribuit, Ideoque dici non poteſt, vt bona à fideicommiſſo extracta ſint, niſi ſequatur matrimonium, de cuius tempore, ſicut mulier iam alium de prouiſa cogere non poſſet aſcendentem, ſi viueret, ad ſubſidiariam dotem præſtandam, ita neque ad fideicommiſſum, cùm præuentiua dotis cõſtitutio in actibus coactis, et neceſſarijs, qualis eſt iſte, verè talis dici nõ valeat, ſed ſimplex prę̨paratio & imperfecta diſpoſitio in ipſo matrimonij inſtanti effectum, et perfectionem ſortitura, atque in *dec.355.p.6. rec.* ſupponitur matrimonium cum dotis conſtitutione præceſſiſſe caſum obuẽtæ ſucceſſionis auiæ, quæ propterea detractionem non impediuit.

Tertiò caſu ſubdiſtinguendum venit, àn pater, vel alius dotans de tempore conſtitutæ dotis eſſet probabiliter idoneus ad ſoluendam de proprio dotem promiſſam, necnè; Si enim erat idoneus, itaut regulando voluntatem à poteſtate, ac iuris diſpoſitione de ſuo promiſſa cẽſeatur, putarem pariter contra mulierẽ reſpondendum fore, quia cùm actio petendæ dotis ex fideicommiſſo nunc oriatur quando defectis bonis dotantis mulier ad ſubſidiarium remedium recurrit, iſtud tempus eſt attendendum perinde ac ſi bonis paternis deficientibus contra auum, vel alium fideicommiſſi inſtitutorem nunc recurreret mulier per eum excludenda, ſi aliundè oſtenditur prouiſa, ceſſant etenim rationes, vel æquitatis, vel præſumptæ voluntatis ſiuè legalis neceſſitatis in quibus noſtra Authentica fundatur; Si verò de tempore dotationis erat minus idoneus, inſpiciendum eſt, nùm ipſe dotans eſſet fideicommiſſi poſſeſſor, necnè; Si enim eſt talis, vtique cenſetur ab initio de fideicommiſſarijs dotem conſtituiſſe, itaut ab initio ius in huiuſmodi bonis mulieri ſit quæſitum

non

non alterabile ex ſubſequenti bonorum obuentione, vt inferiùs notatur, quia dos ſemel extracta ſemper remanet talis; Si verò fideicommiſſum ab alio poſſidetur, quia tunc ad huiuſmodi dotantem non pertinet diſponere de bonis fideicommiſſarijs, quorum nec dominium, nec poſſeſſionem, vel adminiſtrationem habet, neque in ſuo fideicommiſſi poſſeſſore ius ex alieno facto præterquam iudicis in dictis bonis conſtitui poteſt, idcircò attendendum omninò videtur tempus, quo dos legitimè contra fideicommiſſarium petitur, quando mulier iam prouiſa ad dictum ſubſidiarium beneficium non admittitur; Ideoque ſibi imputet cur debito tempore dotem ſibi legitimè conſtitui non curauit, vel ſaltem non petijt.

Quartum caſum decidere videtur in puncto *Bart. in noſtra Authentica num.8 vbi cum gloſ. & alijs* contra *Beluiſium* firmat quod ſi dos reuerſa ſit ad patrem, adhuc non venit ſub fideicommiſſo, quia pater non obſtante reuerſione cogebatur eam filiæ viuenti reſeruare ex diſpoſitione *Authentica, ſed quamuis C. de rei vxor. act.*, et cum *Bar.* tranſeunt ibidem *Angel. Caſtr. Ias*; *et alij*. Vnde proptereà infertur ius ab initio filiæ quæſitum eſſe, et ſucceſſiuè tempus primæ conſtitutionis attendendum eſſe.

Contrarium tamen verius videtur, quia diſſoluto primo matrimonio ſuperſtite filia in poteſtate dos reuertitur ad patrem, et cum eius patrimonio conſolidatur, ſiuè extent filij, ſiuè non, iuxtà terminos *textus in l. dos à patre C. de iur. dot.*; Adeoque prior dotis titulus reſoluitur, quod ſi deinde filia vlteriores nuptias contrahere velit, quamuis actionem habeat contra patrem pro dotis cōſtitutione in eadem quantitate quam abſque noua cauſa diminuere non poteſt ex diſpoſitione dictæ *Authētica, ſed quāuis*, Attamen prior obligatio, vel hypotheca euanuit, ſolumque competit filiæ ius implorandi nouum iudicis officium, tanquàm pro noua dote nunc cōſtituēda, vt veriùs probat *Rota dec.708. par.1. recent.124. part.4. tom.1., 108. num.9., et ſeqq. part.4. tom.2. deciſ.612. num.3. & 4. part.4. tom.3. deciſ.299. num.3. par.6. Duran. deciſ.153. num.4.*; Si igitur prima dos eſt reſoluta, atque ſecunda pro ſecūdis nuptijs dicitur noua dos, ex nunc conſtituenda, ergò iſtud tempus eſt attendendum, quia prima conſtitutio iam euanuit, et reſoluta fuit; *Bar.* verò fundatur in ſola ratione dictæ *Authenticæ, ſed quamuis* quæ impedit ſolùm diminutionem ſummæ, niſi noua interim cauſa intercedat, quæ rerum, et ſtatus mutationem importet, qua mutatione accedente ceſſat *Bart.* concluſio, vt rectè obſeruat *Angel. in noſtra Authentica res quæ num.6.*, ergò ſatis rerum ſtatus mutatus dicitur, ſi puella, quæ tunc inops erat & non prouiſa, nunc bona quæſierit, et prouiſa ſit; Quodque in his terminis intret argumentum à ceſſante ratione benè obſeruant *Curt. iun. in noſtra Authentica nu.28., & ſeqq.* & ex eo *Menoch. lib.4. præſumpt.188. num.190. cum ſeqq.* & de attendendo tempore conſtitutionis, vel reſtitutionis non curato antecedenti *Fontanell. cl.5. gloſ.1. p.2. num.12. cum ſeqq. Fuſar. quæſt.531. num.125. Roias deciſ.153. num.7.*

Quod autem dicitur de bonis liberis
72 procedit vbi ea ſunt explicita, et diſbrigata, ſecùs ſi intricata, et exiſtentia penes tertios, contra quos petens dotis conſtitutionem, vel reſtitutionem agere non tenetur, ſed illa cedenda ſunt ad fauorem fideicommiſſi ex illorum recuperatione reintegrandi, nè ſub tali prætextu remaneat fideicommiſſum deſtructum, àc mulier indebitum lucrum conſequatur, vt ſuprà.

Et èсontra ſi alia bona libera deſint culpa ipſius mulieris, quæ illa dimiſerit,
73 diſſipauerit, neglexerit, vel aliàs in culpa fuerit non habendi, reputanda ſunt pro extantibus, proindeque ab hoc ſubſidiario beneficio excluditur, vt *per Iaſ. in hac Authentica poſt num.33. in fin. limit.14. Peregr. de fideicom. art.42. nu.16. Fuſar. quæſt.532. numer.30.* cum alijs infrà deducendis, quod ſæpè euenire poteſt, quia nempè reſpectu dotis conſtituendæ deferatur mulieri ſucceſſio, ſeù legatum, vel aliud ius, cuius agnitio ab eius animo pendet, et illud refutat, vel agnoſcere non curat, ſeù aliàs bona libera culposè amittit, vtique tunc ad hoc ſubſidiarium remedium confugere non poteſt *Rot. deciſ.239. num.9. & 14. par.5. recent.*; Licèt enim poſſit etiam in præiu-
74 dicium creditorum quis legata, et hæredi-

reditates non agnoſcere, neque ad id prę-ciſè valeat vrgeri *l.qui autem ff. quæ in fraud.credit.Franch. deciſ.*101. cum alijs congeſtis *per Pratum obſeru.*15.*&* 16. & ſæpius *ſub tit. de credito*, Attamen id eſt verum ad effectum, vt creditoribus ius non competat ad bona, nec aduersùs eos, quibus ob non agnitionem ius aperitur, ſed in præiudicium non agnoſcentis, nè propterea dicatur miſeratione dignus dũ habetur pro agnoſcente, et poſſidente *l.2.§.non tantùm ff.de hæred.,vel act.vẽd. Franch.dec.*101. *in fin.*, et omnes paſſim; Quinimò *Hodierna contr.*31. *num.*39.*& ſeqq.* id extendit, vbi mulier non curat
75 proſequi cœptam litem contra hęredẽ pro cõſequutione legati, vel alterius iuris liberi; Verùm hæc eſt ſententia nimis rigoroſa nullatenùs amplectenda, ex recepta concluſione, vt non teneatur tertios poſſeſſores excutere, vel bona intricata proſequi; Sufficit namque, vt agnoſcat, et cedat, itaut gerat quidquid poteſt ex parte ſua.

Sed ſi bona libera ſibi competentia
76 ſub lite exiſtentia dimittit in parte per concordiam bona fide initam rectè agit, vt in his terminis dixit *Rot. in Bononien. fideicõmiſſi de Maluetijs* 10 *Martij* 1642 *coram Peutingerio*, non dicitur enim diſſipare, nec deſinere poſſidere, qui bona fide tranſigit, adeout huiuſmodi tran-
77 ſactio inita per feudatarium, ſeù fideicommiſſarium, vel ſimilem, afficiat etiã ſucceſſores iure proprio veniẽtes ex amplè deductis per *Cyriacum contr.*3.*&* 4. *Caſtill.*8.*tom.cap.*36.*§.*2. *Cirocc.diſcept.*3. *nu.*35. *Rot. apud Zacchiam de obligat. Camer.deciſ.*252.*Card.Celſ.deciſ.*101. *num.* 3. *in Romana ſucceſſionis de Comitibus* 26. *Iunij* 1647.,*confirmat.deciſ.*228.*par.*10. *recent. coram Ghislerio* & ſæpè *ſub tit. de fideicommiſſis, ſub illo de Emphyteuſi*, & alibi; Dicitur autem bona fide inita vbi lis eſt probabiliter dubia, itaut actus ſit à pura voluntate, et colluſione alienus, vt apud allegatos vbi concordantes.

Item ſi vxor videns maritum abuti
78 eius ſubſtantia, atque ad inopiam vergere, negligit aſſecurationem dotis petere dicitur in culpa *Iaſ. Peregr.*, et *Fuſar.vbi ſupra Hodiern.controu.*31.*nu.*51. *Menoch.lib.*4. *præſumpt.*190.*num.*52.*Cephal.conſ.*344.*nu.*35.*lib.*3. *Pariſ. conſ.*63. *num.*45.*verſ.tamen in fin. lib.*2. *Federic. Scott.reſponſ.*4. *num.*31. *lib.*1.*tom.*2. *Rot. deciſ.*239. *numer.*10.*part.*5 *& deciſ.*257. *num.*7.*part.*11. *recent.* licèt contrarium firment *Sola in conſuetud.Sabaud.titul.de feud.in gloſ.vnic.*2.*part. decretor. num.*8. *Paſchal.de patr. poteſt. part.*2. *cap.*7. *numer.*74.*Fõtanell.de pact.nupt.tom.*2.*clauſ.* 7.*gloſ.*3.*part.*14.*num.*28.; Sed iſte caſus difficilis eſt, vt ad praxim reducatur, quoniam mulieres de maritorum ſtatu, et negotijs non ſolent notitiam habere, et quatenus habeant, non de facili ob reuerentiam audent hæc motiua excitare, vt benè aduertit *Fuſar. quæſt.*532. *num.*31. Quare præſentis exempli deciſionem totam cenſeo poſitam in iudicis arbitrio ex facti & perſonarum circumſtantijs regulando, quoties culpa mulieris conſiſtit in omittendo, ſecùs autem ſi conſiſtat in committendo, quia nempè viro diſſipanti expreſsè conſentiat ſuper alienationibus ab eo factis *Rot.apud Merlin.de pignor.deciſ.*31.*num.*4., *et deciſ.*50.*nu.*62.*apud Zacch.de obligat. Cam. deciſ.*189. *num.*31. *Romana fideicommiſſi de Donatis* 7.*Iunij* 1660. *Cerro,Firmana fideicommiſſi* 2.*&* 23.*Martij* 1661. *Taia* in quibus allegantur concordantes.

Item ſi patiatur pecuniam viri hære-
79 ditariam ſolui creditoribus poſterioribus, *vt dicta deciſ.*189.; Et fortius ſi ipſamet ſit hæres, et ſoluerit, vt in *Mantuana dotis* 6. *Iunij* 1636. *coram Coccino,Fanen. dotis* 4.*Iulij* 1646. *coram Cerro*; Et hoc quatenus falſa cenſenda ſit opinio volentiũ concurrentibus vxore, et priuatis creditoribus poſteriori-
80 bus, poſſe iſtos cogere vxorem ad agẽdum ſuper fideicommiſſarijs, vt ipſis liber ſuperſit aditus ad libera, et ſic vtrique conſulatur, prout falſam probant *Franch.deciſ.*519.,*Cyriac.contr.*328.*Salgad.in labyrint.part.*2.*cap.*5., neque in fideicommiſſarijs diſſentit *Marin. reſolut.quotid.*16.*numer.*15.*& ſeqq.*licèt in feudalibus teneat oppoſitum, quod referri poteſt ſtylo illorum Tribunalium cum cuius præſuppoſito videntur loqui allegati per eum, qui omnes ſunt Regnicolæ. Vbi enim tenenda eſſet contraria ſententia, vtique non poſſet mulier de culpa redargui, quod permiſerit ex bonis liberis poſterioribus ſatisfieri, ſi ad id cogi poterat.

Aliud culpæ exemplum datur in muliere,

81 liere, quæ bonorum viri, vel eius hæredum, ſeù dotare debentis fuerit adminiſtratrix, atq; valens ex eis ſibi ſatisfacere neglexerit iuxtà punctuale *conſiliũ Romani* 187. *num.* 4. vbi de vxore quæ fuerat adminiſtratrix bonorum viri banniti, ſequuntur *Fontanell. de pact. clauſ.6.gloſ.1.par.2.num.66.*, *Surd.conſ.* 290.*num.*33.*per optimum textum in l.debitor ff. de negotijs geſtis,ac firmauit Rot. deciſ.*249.*num.*31.*cum ſeq.par.* 11.*rec.*; Vndè ſi vxor quæ fuerit tutrix hæredum viri non curauerit ſibi ſatisfacere, atq; medio tempore bona perierint, videtur ab hoc beneficio excludenda; Quod ſanè venit intelligendum,quatenùs de culpa ſit conuincibilis, quià nempè in hæreditate adfuerint pecuniæ, vel merces, ex quibus valens ſibi ſatisfacere eas negotiationibus expoſuerit, Vndè perierint iuxtà caſum *textus in dicta l. debitor* ibi *in eo verti quæſtionem, vt aduertamus, àn iuſtam cauſam habuerit*; Vnde ſi bona conſiſtant in ſtabilibus, vel ſtabilium loco reputatis prout ſunt cenſus, et loca montium, mulier verò in bona fide verſando, potiùs ſui crediti dilationem, quàm ſtabilium alienationẽ patiendo illa non diſtraxerit, atq; prudentis adminiſtratoris more pecunias ex eorumdem locorum mõtium extractionibus, vel cenſuum extinctionibus obuentas in aliorum cenſuum, vel montiũ acquiſitiones erogauerit, quos deinde pupilli facti maiores diſſiparunt, non per hoc credebam in facti contingentia mulierem à beneficio dictæ *Authenticæ* fore excludendam, cum potius in optima, ſinceraque fide verſata videretur, quàm in culpa, eiuſque patientia circa proprium intereſſe in bonũ potiùs quã malum finem directa fuit, et ſic eius negligentia non fuit cauſa proxima, et immediata diſſipationis, prout eſt in caſu quo viro dilapidanti tacitè, vel expreſſè conſenſit, ſiuè poſterioribus creditoribus liberè ſolui patitur,maximè vbi(vt frequentius contingit) hæredes viri debitoris ſunt filij cõmunis matrimonij; Cum enim attento regulari ordine naturæ illa dos eiſdẽ filijs eſſet recaſura, hinc proindè inanis circuitus eſſet bona filiorũ alienare, vt pretium inde redactũ eiſdem filijs eſſet præſtandum,potiſſimè dũ communis obſeruantia docet, matres non intendentes ad vlteriores nuptias conuolare, non eſſe ſolitas affectare dotium conſequutionem à filijs; Vnde tali caſu non videtur intrare huiuſmodi culpa; Ideoque omnino dicendum, eſt iſtã eſſe quæſtionem facti potius quàm iuris iudicis prudenti arbitrio decidendam, attentis particularibus facti circumſtãtijs, ex quibus culpa includatur vel excludatur.

82 Concidit cum iſto caſu alter, vbi mulier poſſidens notabili tempore bona fideicommiſſaria potuit ſibi conſtituere dotem ex fructibus, quos tamèn imprudenter, ac malitiosè conſumpſit, de qua re infra in quinta limitatione, vbi quod tùnc demùm id procedit, ſi de malitia, vel culpa poſitiua redargui valeat, ſecùs ſi aliquantulùm largiori manu in vſus neceſſarios erogauerit.

83 Item quoad iſtam ſecundam limitationem in ordine ab ſubſidiariam obſeruandus erit idem ordo *de quo ſupra diſc.* 142. inter dotare obligatos obſeruatus; Si enim adſint bona fideicommiſſi aui, vel alterius aſcendentis paterni, rectè ab hoc puella dotem petit, quamuis matrem diuitem, vel alios materni generis aſcendentes,ſeu fratres habeat viuentes, quià priùs aui, aliorumq; aſcendentium lateris paterni,quàm aliorum eſt obligatio; Et ècontra ſi fideicõmiſſum eſt maternum, vel alterius ex iſto latere aſcendentis, et puella habeat auum paternum; vel alium, cui priùs onus dotãdi incumbat facultatibus idoneum, vtique ad fideicommiſſum ſe diriget, et ſic pariter in concurſu plurium fideicommiſſorum, vt inter illa ſeruetur illemet ordo qui ſeruandus veniret, ſi fideicommittentes viuerent.

84 Stante autèm limitatione prædicta, vt nempè bona fideicommiſſaria non niſi in ſubſidium bonorum liberorum pro dote capi valeant, intrat quæſtio, cuinam incumbat onus probandi aliorũ bonorum exiſtentiam, vel carentiam, An ſcilicèt mulieri agenti ad bona fideicommiſſi, vel potiùs fideicommiſſario volenti eam repellere,in qua quæſtione *Fuſar.quæſt.* 531. *num.* 123. *& ſeqq.* ac plenius *Cyriac contr.*5.*num.* 110. *& ſeqq. Boſſ.dicto cap.*15.*num.*138.*cum ſeq. Fontanell.de pact.nupt.clauſ.*5.*gloſ.*1.*par.* 2. *nu.*12.*& plurib.ſeqq.vbi* latè varias re-

citant opiniones; Quarum prima eſt vt onus incumbat mulieri, quià cum ei nō detur actio ad fideicommiſſum, niſi ſubſidiaria, et qualificata, tenetur probare qualitatem tamquàm propriæ intentionis fundamentū, et ſine qua ceſſat actio, atq; hanc tenent *Franch.dec.*241. *Apōt. conſ.*45., *Fab.de Ann.conſ.*85. *Paſcal. de patr.poteſt par.*2.*cap.*7.*num.*7.*latè Fontanell.de pact.nupt.dicta clauſ.*5 *gloſ.*1.*par.* 2 *num.*18.*& ſeq.Pegaer.dec.*118.*num.*3. *Ioſeph.Ludouic.dec.Lucenſ.*28.*num.*98. & alij per allegatos relati; Et hæc in ratione diſputatiua videtur in puncto iuris fortè verior.

Altera eſt opinio vt hoc onus incumbat ſimpliciter fideicommiſſario; Verū hæc opinio, ſicuti minori ratione destituta eſt, ità quoq; minores habet ſequaces ab eodem *Fuſario* relatos, àc à *Rota in Romana cenſus* 26. *Iunij* 1647. *coram Bichio* §. *ſed fuit reſponſum in* fine vbi allegantur *Leo dec. Valentia* 171.*n.*7. *& ſeqq.lib.*2.*Cancer.lib.*1.*var.cap.*9.*num.* 174., *et alij adducti per Fontanell. dicta clauſ.*5.*gloſ.*1.*par.*2.*num.*13.*& ſeq.*

Tertia eſt opinio firmans, vt onus huiuſmodi ſemper incumbat non poſſidenti, ac gerenti partes actoris, ſiuè agatur de probatione affirmatiua, ſiuè de negatiua; Et quarta eſt præcedentis modificatiua, vt ſcilicet eatenus ab hoc onere probandi ſit exemptus reus, illudque incumbat actori, quatenùs pro poſſidente aliqua iuſtitiæ præſumptio militet, ſecùsècontrà, vt alijs allegatis *Cyriacus vbi ſupra* ad ſaturitatem.

In Romana verò Curia eſt paſſim recepta tertia ſententia, vt nempè ſit onus agentis, et non poſſidentis probare exiſtentiam, vel reſpectiuè deficientiam aliorum bonorum ex regula, quod pro poſſeſſore ſtat præſumptio, atq; iſte ſit vnus de poſſeſſionis effectibus ex *deduct. per Buratt.dec.*920.*num. vltimo Rot. dec.* 210.*num.*7.*&* 312.*num.*26. *par.*6.*rec.latè Rom. cenſus* 26.*Iunij* 1647.*&* 1.*Iunij* 1648. *coram Bichio* quarum ſecunda eſt *impreſſ. deciſ.*242. *par.* 10. *rec. deciſ.* 33. *dicta par.*10.*n.*4.*& ſeq.& deciſ.*48. *nu.*8. *& ſeq.par.*12.*rec. Royas deciſ.*392.*n.*10. & aliàs quotidiè, *Ciuitatis plebis bonorum* 27.*Iunij* 1653.*coram Veroſpio*.

Obſeruabam tamen aliàs in dicta cauſa *Ciuitatis Plebis coram Veroſpio*, id rectè procedere vbi mulier poſſidet bona fideicommiſſaria ex cauſa dotis, et ex titulo habente totalem præſumptionem pro ſe, vt eſt ille aſſignationis à Iudice proùt volunt relati *à Cyriaco* in dicta quarta ſententia, Vel ex alio titulo ſaltem habili ad translationem dominij cùm reſtrictione ad iſtam cauſam, puta ex conſtitutione dotis vel datione in ſolutum, aut ſimili titulo particulari; Sed vbi mulier reperitur in poſſeſſione ex cauſa vniuerſali, puta quia inſtituta hæres vniuerſalis à viro grauato poſſeſſionem omnium bonorum tamquàm hæres acceperit, tunc non videtur intrare dicta concluſio, etiamſi confecerit inuentarium, quià licèt inuentarij beneficium præſeruet ab actionum confuſione, omnique alio præiudicio, Attamèn donèc reddantur rationes, ex quibus negatiua probatur, præſumptio ſtat pro opulentia hæreditatis, vt in terminis indiuidualibus conſiderauit *Rot. in Fanen. dotis* 4.*Iunij* 1646.*Cerro*, et eſt concluſio generalis in foro paſſim admiſſa; Item quia eatenùs mulier poſſidens releuatur ab onere probādi inſufficientiam patrimonij liberi, quatenùs intret præſumptio in dubio capienda pro validitate actus, ac excluſione delicti, ſed iſta conſideratio ceſſat vbi poſſeſſio confuſa omnium bonorum titulo vniuerſali in eamdem deuenit; Verum his non obſtantibus in dicta cauſa reſponſum fuit pro muliere, abſq; eo quod deciſio his ſatisfaciat; Proùt generaliter quoties poſſidenti obſtat fortis contraria præſumptio, quia nempè totum fideicommiſſum indiſcretè in dotem datū ſit iuxta rationem quartæ opinionis admittēda videtur dicta quarta opinio, vt per *Rot in alleg.Roman. cenſus coram Bichio*, *et in Romana Caſalis Aguzzani* 26. *Nouembris* 1649.*coram Dunezeto* inter ſuas *deciſ.*836. *apud modernum Merlinum de legit.deciſ.*199.*& in Romana hæreditatis* 14.*Decembris* 1646. §. *& licet cum ſeqq. coram Arguell. impreſſ. poſt Merlin. de pignor.deciſ.*137.*num.*12.*& duobus ſeqq. & repetit. in rec. deciſ.* 438. *num.* 36. *& tribus ſeqq. par.* 9. vbi quod contraria præſumptio transferat onus probandi etiam in poſſidentem.

Hinc in facti contingentia conſiderabam, quod ſi bona fideicommiſſaria ſub

ſub nomine dotis à fideicommiſſo extracta poſſideantur, non à muliere, ſed ab eodem grauato alienante, cui obuenerint ex diuerſo titulo, quia nempe mulieri ſucceſſerit, vel ſit eius donatarius iuxtà caſus, de quibus infra, et tunc iſtius, quamuis poſſidentis videtur eſſe onus probare caſum ſubſidij, quia cum ipſe regulariter ſit prohibitus alienare bona fideicommiſſi etiã ex cauſa dotis, quam de bonis ſuis liberis conſtituere, vel reſtituere tenetur, hinc proindè, ſi ipſe conuentus à fideicommiſſario pro reſtitutione omnium bonorum fideicõmiſſi vult excipere de iſta qualitate, tunc tanquam actor in ſua exceptione illam probare debet, cum aliàs contra eum vigeat præſumptio alienationis bonorum fideicommiſſi in cauſam proprij debiti, quod in caſus contingentia meretur conſiderationem.

Excuſſio autèm, ſiuè inſufficientia
85 probari dicitur ex diligentijs, vt in his terminis *Rot. apud Merlin. de pignor. dec. 101. num. 11.* Non tamen opus eſt vt diligentiæ ſint adeò exactæ vt in formali excuſſione poſtulatur, ſed ſufficit ea moralis quæ ſolet adhiberi per ceſſionariũ aduerſus nomẽ debitoris ceſſum, ad effectum vt contra cedentem redire valeat dum ſufficit bona libera eſſe intricata & non promptæ conſequutionis *Mantica deciſ. 152. num. 5. Duran. deciſ. 145. in fin. Æſina fideicommiſſi 28. Iunij 1652. Zarata* & coram eodem *deciſ. 47. num. 7. & 8. & deciſ. 48. num. 12. part. 12. rec.* & in alijs.

Prout neque de iſtis curatur, vel alijs probationibus, vbi deficientia eſt notoria, vt pariter in terminis indiuidualibus *Rot. deciſ. 199. num. 12. cum ſeq. par. 8. rec.*, et eſt concluſio generalis in materia exceſſionis, vt non ſit opus eam facere, quoties notoria eſt excutiendi inſufficientia ex deductis *deciſ. 258. nu. 13. apud Zacchiam de oblig. camer. Carrill. deciſ. 185. num. 3. in Firmana pecuniaria 4. Decembris 1651. coram Bichio, et in alijs.*

Actor autem, vel reus quis dicatur,
86 attenditur litis initium, non autem ſtatus præſens, quando de hoc diſputari contingat, vt *in Romana caſalis Aguzzani 27. Iunij 1640. coram Roias* inter ſuas *deciſ. 117. repetit. aqud Merlin. de legit. deciſ. 192. num. 10. & ſeq.* vbi benè habetur quod licèt fideicommiſſarij actores immiſſionẽ ab vno iudice obtinuerint, itaut de tempore diſputationis ſint poſſeſſores, Attamèn attenditur litis initiũ, cum ſententia cuius vigore nùnc poſſident, dicatur per appellationem ſuſpẽſa, proindeque talem effectum non operatur, hæc autem deciſio licèt ex alijs motiuis ſit reuocata in alia inſtantia coram *Dunozetto vt inter eius impreſſ. dicta deciſ. 836. & repetit. deciſ. 199. poſt Merlin. de legit.*, in hac tamen concluſione non impugnatur, àc videtur veriſſima, et ſingularis etiàm conuerſo caſui applicabilis.

Sed quid ſi fideicommiſſarius poſſi-
87 deat bona, ſuper quibus tamèn à prædeceſſore fideicommiſſario pro dote conſtituenda vel reſtituenda impoſitus fuerit cenſus, vel aliud onus, An creditori agenti contra fideicommiſſarium poſſeſſorem incumbat onus probandi validam fideicommiſſi ſubiugationem cum iuſtificatione non exiſtentiæ aliorum bonorum; Et in hoc videretur primo aſpectu ex generalitate præmiſſæ concluſionis pro fideicommiſſario reſpondendum, quoniam fideicommiſſarius tali caſu gerit partes poſſeſſoris, et rei.

Contrarium tamen in puncto deciſũ fuit à Rota in *dicta Romana cenſus 26. Iunij 1647.*, et melius *in deciſ. 242. par. 10. rec. num. 7. ex Gabriel. conſ. 138. n. 12. & 13. lib. 2. ac alijs*; Et meritò, quia per cenſus impoſitionem dicitur iam in cẽſuarium alienatum illud ius, itaut controuertendo illius ſolutionem dicatur cenſuarius ſpoliari iure iam quæſito, et poſſeſſo; Ac etiàm ex regula, vt in dubio præſumptio ſtet pro actu iam geſto; Quod in ſimilibus terminis cẽſus impoſiti ſuper bonis fideicõmiſſarijs ex cauſa detractionum, vel alia ſimili dixit *Rot. in alia Romana cenſus 18. Maij 1646. coràm Meltio*, Atq; hæc ſecunda ratio præſumptionis pro validitate actus videtur magis vrgens; Prior enim non videtur adeò tuta, nam per impoſitionem cenſus iuxta magis receptam ſententiã, neq; rei cenſuatæ dominium in cenſuarium transfertur, neq; vera ſeruitus realis in ea conſtituitur, ſed tantùm conceditur ius ſonans in quamdam hypothe-

cam magis ſpecialem,itaut ſemper quod creditor cenſuarius agit, quocumque remedio agat, dicatur actor; Ideoque eatenùs dicta concluſio pro cẽſuario admittenda, quatenus materia ſit veriſimilis, neq; aduersùs dictam ſimplicem iuris præſumptionem pro actus validitate militantem alia vrgeat præſumptio vt rectè admittitur in eiſdem deciſionibus *coram Bichio*.

Limitatur tertio principalis concluſio, vt *Authenticæ* diſpoſitio procedat
88 in dote congrua, non autèm exceſſiua, ſiuè agatur de conſtituenda, ſiue de reſtituenda; Non debet enim eſſe in facultate fideicommiſſarij ſub iſto prætextu totum fideicõmiſſum interuertere, neq; inæquales nuptias contrahere *Gabriel. conſ.*111.*num.*2.*lib.*2. *Fuſar. dict. quæſt.* 531.*num.*160., *et ſeqq. Boſſ. dicto cap.*15. *num.*109.*Caſtill. dict.*8.*tom.cap.*36. §.7. *Rot. in dicta Romana Caſalis Aguzzani* 26. *Nouembris* 1649. *coram Dunozetto* inter ſuas *deciſ.* 836. *& apud Merlin. de legitim. deciſ.* 199. *Buratt. deciſ.*844.*n.*11. *latè in Romana reſciſſionis tranſactionis* 16.*Iunij* 1651.*coram Corrado, Anconitana Saluiani, ſeu Domorum* 24. *Aprilis* 1654. *coram Peutinger. Foroliuien. lucri dotalis* 30.*Aprilis* 1660. §. *quoniam de iure coram Cerro*.

Qualis autem dicatur dos congrua, pendet ex particularibus facti circumſtantijs iuxtà ea quæ notata ſunt *diſc. præced.*, licèt enim regula ſit vt in dubio
89 præſumptio ſtet pro congruitate,itaut exceſſus probandus veniat ab allegante, dum tamquam delictum non eſt præſumendum ex deductis in his terminis in aliàs allegata *Romana Caſalis Aguzzani* 17.*Iunij* 1640.*coram Royas* confirmata in pluribus in eadẽ cauſa *impreſſis* inter ſuas & *apud Merlin. de legit.*; Quod etiã in ſpecie admittitur in dicta *Romana cenſus* 26.*Iunij* 1647.*coram Bichio*, Attamen id procedit vbi ex ſui facie conſtat dotis conſtitutionem eſſe veriſimilem, àc rationabilem, ſecùs ſi totum fideicommiſſum datum appareat, quia tunc fortis eſt præſumptio exceſſus ob totalem fideicommiſſi deſtructionem, proindeque cum hæc præſumptio alteri præponderet onus eſt mulieris congruitatem probare, vt *benè Mantica deciſ.* 329.*num.*13.*& ſeqq. Rot. in dicta Romana Caſalis coram Dunozetto* inter ſuas *deciſ.*836.*repetit. deciſ.* 199. *poſt Merlin. de legitim. & in Romana cenſus prima Iulij* 1648.*coram Bichio deciſ.*242. *par.* 10. *recent.*

Limitatur quarto, vt procedat in do-
90 te vera, non autem in confeſſata, quoniam hæc non eſt vera dos *Fuſar.* alios colligens *quæſt.*532.*num.*22.*& ſeqq. Peregrin. de fideic. art.*42.*num.* 83. *Menoch. lib.*4 *præſumpt.*190.*num.*51.*& ſeqq. Rot. deciſ.*210.*par.*6.*rec. num.*2.*deciſ.*285.*nu.* 23.*par.*10.*rec. Pratus diſcept.* 31. *vol.* 1. *nu.*40.*Monet. de commutat. vltim. volunt. cap.*9.*num.*747.*Borgnin. deciſ.*5. *nu.* 109. *part.*3. niſi tamèn concurrant adminicula, ob quæ confeſſio dicatur probare veritatem etiàm in præiudicium tertij de qua re latiùs infrà *diſc.*159., vbi peculiariter agitur de dote cõfeſſata, quia tunc dicitur vera etiam in præiudicium fideicommiſſi vt in ſpecie *in Ariminen. Caſtror.*17.*Iunij* 1644.*coram Dunoz. inter ſuas deciſ.*726.*& in recent. deciſ.*266. *n.*7.*part.*10.*& firmat Fuſar. dicta quæſt.* 532.*num.*26.*& ſeqq.*

Et ex eadem ratione non procedit in ea dote, quam verè non exactam vir teneatur reſtituere, quia nempè fuerit negligens iuxta terminos *textus in l. ſi extraneus ff. de iur dot.* quoniam hæc eſt pœna quam ſolus vir negligens luere tenetur, neque in tali dote militare videtur aliqua ex tribus rationibus *Authenticæ* quæ admittenda ſolum eſt in dote vera; Quid autem in dote putatiua vel ſponſæ de futuro, infrà

Limitatur quinto, vt procedat in ijs
91 caſibus, in quibus teſtator ſi viueret, cogi poſſet, dotare, vel dotem aſſecurare, Vel ſaltem veriſimiliter id faceret, ſecùs in ijs caſibus, in quibus, tàm neceſſitas, quàm veriſimilis voluntas ceſſant, Vt puta quãdo fœmina ante annum 25. nubit indigno, vel maſculus indignam vxorem ducit, vt in ſpecie latè proſequitur *Pratus dicta diſcept.* 31. *num.* 23. *& ſeqq. & in addit. ad Paſchal. de patr. poteſt. part.*2.*cap.*7.*in fin. num.* 1. *Merlin. lib.*2.*contr.*38.*ex num.*24. & habetur in materia donationis, propter nuptias; Idque videtur de iure indubitatum,quoniam tunc ceſſat vtraque ratio, exceptis tamèn illis caſibus, in quibus parentem, vel alium adhùc ergà indignè nubentes ad ſub-

ad ſubſidium teneri dictum eſt ſupra *diſc.* 142.

Limitatur ſexto, quoties dos conſti-
92 tui, vel reſtitui poteſt ex fructibus, vt tunc non ſint diſtrahenda bona in ſorte, vt ad literam probat textus *in l. mulier 22. §.cum proponeretur ff.ad Trebell. Fuſar.quæſt.531.num.119.Fontanell.de pact.clauſ.5.gloſ.1. part. 2. num. 76. Hodiern. contr.31.num. 56. Giurb. obſer.89. num.14.Caſtill.dicto cap.36.num.42.add. ad Gregor.deciſ.543.num 4.Seraph.deciſ. 481.num.3.Rot.deciſ.66.nu.9.par. 1. rec. deciſ.438.par.9.rec.& deciſ.142. num. 7. part.11.apud Merlin.de pignor.deciſ.137. num.17.& ſeq.Romana cenſus 30.Ianuarij 1651.Dunozetto in fin.* & admittitur in allegata *Romana Caſalis Aguzzani coram Royas* impreſſa *apud Merlin. de legitim.deciſ.184.num.10.189.num.13., et ſeqq.& 192. num. 15., & ſeqq. & inter ſuas deciſ.117., 153.& 193.* vbi tamen declaratur id procedere dummodo fructus decurſi de tempore dotis conſtituende extent, ex quibus congrua dos cõſtitui poſſit, ſecùs autem ſi à fideicommiſſario ſint conſumpta; Quinimò & ab ipſa muliere, quoties conſumptio fuit in vſus neceſſarios abſque prodigalitate, vel culpa, etiamſi aliquantulum, laxiori manu, neque cum exacta æconomia in vſus neceſſarios ſint conſumpti *Giurb.& Fuſar. vbi ſupra*, ibique concordantes allegantur; Idque etiam non obſtante præcepto fideicomittentis quod dos ſolueretur de fructibus quando illi non extant,neq; ſunt maſitiosè conſumpti *Rot. deciſ. 269.num.3.& 4. part. 11. rec.* vbi plures allegantur. Neq; de futuris poſt conſtitutam dotem habenda eſt ratio, quoniàm pro rata dotis pertinent ad virum onera matrimonij ferentem *vt dicta deciſ.192.poſt Merlin.de legit.nu.18.*

Benè verum quod ſi fideicommiſſum eſt pingue, itaùt ſolus bonorum fideicommiſſariorum vſus fructus aptus iudicaretur ad dotem congruam, in iſto ſolùm dos erit conſtituenda, cum non prohibeatur in vſufructu dos conſtitui, vt benè *dicta deciſ. 199. apud Merlin. de legit. aliàs apud Dunozett. deciſ. 836. & deciſ.137.apud Merlin.de pignor.repetita in.rec.deciſ.438.num.44.& ſeq. par. 9.* et vtrobique, quod ità in dubio factum cenſetur; Quodque fructus cenſeantur ſufficientes ad euitandam irrationabilẽ totius fideicommiſſi interuerſionem.

Quarè prudentis iudicis arbitrium in hoc verſari debet, vt ſi ſolus vſusfructus iudicetur aptus, tunc ille ſolus ſalua ſorte detur; Quod etiam in ordine ad dotem reſtituendã rectè procedere poteſt, quoniam ſi mulieri petenti dotis reſtitutionem breui conſuli poteſt cùm ſolis fructibus, tunc non eſt permittenda bonorum diſſipatio; Semper etenim quod doti conſuli poteſt atq; ſimul fideicommiſſo, tunc nullatenùs eſt omittendum.

Quatenus vero cum ſolo vſufructu de
93 facili vir non inueniretur, quia nempè ex more Regionis dos prompta in certa quantitate poſtuletur, quæ tamèn commodè ex fructibus aliquorum annorum colligi poteſt, neq; in fideicommiſſo reperiantur bona exigui valoris, ſed talis qualitatis, quod ex veriſimili fideicommittentis intentione deſiderabilis cẽſeatur illorum conſeruatio, tunc non eſt ſub hoc prætextu procedendum ad bonorum diſtractionem, vt quotidiè præcipitanter nõ ſine aperta fraude fieri videmus, ſed cum prudenti temperamento mandandum eſt vt per fideicommiſſarium ſumma neceſſaria ſumatur ad cenſum ex fructibus intra certum terminum extinguendum; Idque maximè vbi perſona fideicommiſſarij eſſet aliàs de proprio obligata dotem conſtituere, vel reſtituere, quià nempè ſit pater puellæ, vel ipſamet fideicommiſſum poſſideat; Sit igitur cautus fideicommiſſi, vel primogenij ordinator expreſsè diſponendo dotes conſtitui debere vel reſtitui ex fructibus; Quodq; vbi eis non ſufficientibus, vel vbi res non patitur dilationem ad eorum cumulum neceſſariam, huiuſmodi præceptum non obliget,dum eadem ratione,ex qua ſper-
94 ni præceptum dotium prohibitiuum eſt ſuperiùs notatum,iſtud quoq; ſperni poteſt vt in ſpecie *Giurba* alios pro vtraque ſententia cumulans *dicta obſeruat.89.num. 17.& 18.*, adhuc tamen erit apud iuſtum & prudentem iudicem magnum incentiuum hæc diſpoſitio ad capiendum prædictum temperamentũ; Quod tamen cautius erit,vt per ipſummet diſponentem deducatur ad ſpeciẽ, ordinando vt pro ſumma dotibus neceſſaria contrahatur debitum pecuniarium ſub

ſub honeſtis vſuris, vel cenſus imponatur per fideicommiſſi poſſeſſores ex primis fructibus, vel eorum parte, altera pro eorumdem fideicommiſſariorum alimonia reſeruata ſoluendum, ſeu reſpectiuè extinguendus.

Et quod dicitur de fructibus, fortius
95 procedit in mobilibus, alijſque bonis in ſorte minus vtilibus, et ad conſeruationem minùs congruis ex eadem ratione, atque ex illa deducta ex *tex. in l. lex quæ tutores C. de admin. tut.*, ſi enim conſuli poteſt modo minus damnoſo, non eſt alter permittendus, atq; ità in praxi vidi plures alienationes ex iſta ratione annullari, et obſeruat etiam *Fuſar. quæſt. 531. num. 173. Rot. deciſ. 142. num. 8. par. 11. recent.*

Aliæ limitationes foro magis adapta-
96 biles includuntur ſub declarationibus quæ in præcedentibus ampliationibus continentur, et ſi quę deſunt videri poterunt *apud Fuſar. dict. quæſt. 531., & 532. Menoch. dicta præſumpt. 189. Caſtill. dicto cap. 36., tom. 8. & Boſſ. dicto cap. 15. & alios allegatos.*

Vlterius de pluribus dubitari ſolet in
97 hac materia; Primò nempè àn alienatio ex cauſa dotis facta vltra neceſſitatē ſit nulla in totum, vel tantùm in exceſſu; et adhibenda eſt diſtinctio, An exceſſus conſiſtat in debito, pro quo alienatio facta eſt, puta quia debitis pro dote mille, alienatio facta ſit pro ſumma maiori, an verò conſiſtat in maiori valore rei alienatæ, quia nēpè pro debito mille diſtracta ſit res valens bis mille; Primò enim caſu magis communis, ac recepta opinio eſt, actum eſſe nullum in totum ratione exceſſus, qui in parte licèt modica vitiat in totū, vt in alienationibus iudicialibus eſt recepta concluſio, et in his terminis *Fuſar. dict. quæſt. 531. num. 172. Giurb. obſer. 89. num. 20. Cenc. de cenſ. quæſt. 19. ſub num. 33. Boſſ. dicto cap. 15. nu. 275.*, et admittit *Rot. in Romana cenſus 26. Iunij 1647. coram Bichio §. fin.*, niſi iuſta cauſa concurrat ob quam exceſſus reddatur excuſabilis, quia nempè valor aliorum bonorum, qui iudicabatur minor, fuerit auctus, ita vt non ſit opus ad ſupplementum tāta ſumma pro qua cenſus eſt impoſitus, vel alienatio facta, quæ tamèn veriſimiliter credebatur neceſſaria, quo caſu pro ſola rata neceſſaria ſubſtinetur alienatio iuxta *conſ. Gabr. 118 num. 5. lib. 1 Leo in reſponſ. poſt deciſ. Valent. 173. num. 179. lib. 2. Rot. in dicta Romana cenſus coram Bichio in fin.*

Secundo autem caſu, Aut in aſſe fideicommiſſario aderant mobilia, vel bona minoris valoris æri alieno magis proportionata, et quia tunc alienatio culpa & mala fide non vacat dicitur quoq; nulla, *Fuſar. vbi ſupra num. 173.*; Aut talia bona non aderant, et exiſtentia non erant diuiſibilia, vel quia de ſui natura eſſent talia, Vel quia diuiſio notabile pręiudicium pareret in pretio, quod eadem re vnita maius eſt, quàm diuiſa, et tunc ſubſtinetur alienatio, dummodo quod ſupereſt, bona fide erogetur ad commodum fideicommiſſi *Giurb. dicta obſeruat. 89. num. 20. in fin.*; Et hæc eſt praxis quotidiana.

Si verò in venditione, concurrente iuſta cauſa illam faciendi, concurrat læſio in pretio, quià nempè alienetur minus iuſto valore, et tunc ceſſante dolo, qui contractum irritat, videtur materia
98 regulanda ex capite læſionis, cum iure cautum nō reperiatur vt huiuſmodi alienationibus æſtimatio aliæque ſolemnitates requiſitæ in alienatione bonorum minoris, vel Ciuitatis requirantur; Sanctius tamen eſſet illas adhiberi, prout ità præſuppoſitum eſſe per Rotā in his terminis conſtat *ex deciſ. 92. par. 7. rec.*; Si tamèn fideicommiſſum non ſit reintegratum de reſtanti pretio, pro eo dari fideicommiſſario ad eamdem rem immiſſionem pro indiuiſo pro rata, conſtat ex dicta *deciſ. 92. part. 7.* vbi rectè practicata fuit æſtimatio.

Sed, et remedium iuris offerendi fi-
99 deicommiſſario competere videtur aduersùs eum, in quem alienatio facta eſt, ſiuè ſit coniux, cui ſit adiudicata, ſiuè tertius, cui ſit vendita, quotiès conſtat de præiudicio fideicommiſſi in pretio, quāuis præiudicium non ſit tale, quod aperiat viam reſciſſioni ex capite læſionis, vt admittunt *Peregr. art. 42. n. 24. Fuſar. quæſt. 531. num. 57. & 532. num. 19.* Atq; iuxtà hunc ſenſum rectè procedere poteſt *deciſio Peregrini 96.* cuius ſola relatione contentus eſt *Fōtanell. dicta clauſ. 5. gloſ. 1. par. 2. num. 64.*; Circumſcripta etenim iſta ratione præiudicij, verior, àc receptior eſt ſententia, vt ius offerendi

di

di non competat, ſed quod res vendita ſeù adiudicata irreuocabiliter tranſeat *vt poſt Peregrin., et Fuſar. vbi ſupra Rot. deciſ.312.num.24.par.6.rec.* repetita inter illas *Merlin.deciſ.657., et in Romana fideicõmiſſi de Mutis* 11. *Ianuarij* 1649. *Meltio deciſ.273.par.10.rec.* repetit. *apud Merlin. de legit. deciſ.213.num.7.*

Item dubitatur, An non repertis iuſtis bonorum fideicommiſſariorum empto-
100 ribus, teneatur mulier ea recipere in ſolutum; Et in dote conſtituenda affirmatiuam cenſeo indubitatam, quia cum dotem, potiùs in bonis, quàm in pecunia conſtituere expediat, itaùt quando etiàm datur in pecunia, ſoleat inueſtiri, vt de fundo dotali mulier ſit tuta, hinc proindè mera iniquitas eſſet eorumdem bonorum aſſignationem pro iuſto pretio recuſare.

In dote verò reſtituenda *Surd. deciſ.* 318., loquens in dotis reſtitutione facienda ab hæredibus viri tenet pariter affirmatiuam, quam ſequuntur *Gratian. diſcept.* 116., *et alij relati per Hodiern. ad Surd. deciſ.*30., et in terminis noſtris *Fuſar. quæſt.*532. *in fin.*; Contrarium verò in ſpecie dotis *latè Duranus deciſ.* 1. *vbi concord.*; Sed omnes iſti, vel ab eis relati, excepto *Fuſar.*, loquuntur in puris terminis generalibus *Authenticæ hoc niſi*, inter creditorem, et hæredem debitoris; In terminis verò ſpecialibus inter mulierem creditricem ex cauſa dotis, et fideicommiſſarios loquitur ſolus *Fuſar.*, qui licèt cùm ſola generalitate dictæ *Authenticæ* pertranſeat, videtur tamèn in hoc ſequendus pro fideicommiſſario cõtra mulierem, Tùm quia diuerſa eſt ratio, vbi agitur cum hærede, in quem ſi non reatus periurij, tranſit tamèn effectus iuramenti præſtiti à principali debitore, àc tranſeunt vis obligationis Cameralis, vel guarentigiæ, ſeù alterius pacti executiui, aliaque iura paſſiua defuncti, eodem modo, quo in eius perſona reſidebant, quod non eſt contra fideicommiſſarium venientem iure proprio independenter à debitore; Tùm etiam quia primo caſu, in bonis nempè liberis debitoris mulier plenarium, et totale ius habet ex propria prouidentia comparatum, quod licitè cum toto rigore venit exercendum, ſecundò autèm in bonis fideicommiſſarijs mulier habet ſolum recurſum ſubſidiarium à iure, ſeù verius à cõmuni Doctorum traditione ex quadam æquitate indultum, quia re vera in ſtricto iuris rigore diſpoſitio noſtræ *Authenticæ* in bonis aliorum vltra patrem pro dote reſtituenda intrare nõ deberet; Non debet proptereà hæc pietas reduci ad impietatem, àc æquitas ad iniquitatem, permittendo bona vili pretio in fideicommiſſi euerſionẽ diſtrahi, maximè quia dos de ſui regulari natura meliùs in ſpecie, quàm in pecunia pro mulieris etiàm viduæ cautela conſiſtit, Atque ità ſi Iudex eſſem iudicarem, àc iudicanti pro veritate, iuſtitia, et æquitate conſulerem.

Tertio dubitari contingit, àn diſtractis bonis fideicommiſſarijs ex cauſa dotis ob defectum bonorum liberorum, ſi hæc ſuperueniant, debeat fideicommiſ-
101 ſum ex eis reintegrari; Et in hac dubitatione diſtinguendum eſt inter dotẽ reſtitutam, et conſtitutam; Primo etenim caſu, ſi deficientibus bonis viri debitoris mulier ex beneficio *noſtræ Authenticæ* ſatisfactionem in bonis fideicõmiſſarijs aſſequuta ſit, cũ tùnc vir adhùc remaneat principalis debitor, cuius vice fideicommiſſarius tamquàm legalis fideiuſſor debitum ſoluit, hinc proindè nulla ſuadet ratio, cur fideicommiſſario contra principalem debitorem denegãda ſit actio pro reintegratione, vt rectè aduertit *Fontanell. dict. cl.5. gloſ. 1. p. 2. poſt num.*62., *&* 63.; Neq; puto adeſſe rationabilem contradicentem, maximè quia vt ſæpius dictum eſt ſuprà, fideicommiſſario cedenda ſunt iura per mulierem.

Secundo autem caſu dotis conſtitutæ; Aut loquimur in ordine ad ipſam puellam ex bonis fideicommiſſi dotatã, àn ſcilicèt teneatur ex bonis ſibi poſteà obuentis, puta ex ſucceſſione matris, vel alterius coniuncti fideicommiſſum reintegrare, Et negatiuam benè probat *Rot. dec.*355.*par.6.rec.* vt latiùs cum ſuis declarationibus eſt ſuperiùs dictum, atq; ità videmus paſſim ſeruari in praxi; Si enim mulier teneretur de bonis ſuis reintegrare fideicommiſſum, ſequeretur de conſequenti, quod moriens teneretur eadem bona fideicommiſſo reſtituere, neq; ad hæredes tranſmittere, cuius oppoſitum eſt veriùs ex infrà deducendis:

Aut

Aut loquitur in ordine ad grauatum obligatum dotare de bonis ſuis, in quorum defectum capta ſunt fideicommiſſaria ab eo poſſeſſa, et tunc, Aut hic in paupertatem deuenit ex propria culpa, et delicto, quia nempè legitimam, trebellianicã, vel alia bona libera malè diſſipauit, et tunc cum ei non debeat culpa prodeſſe, idcircò videtur obligatus ad reintegrandum fideicommiſſum de eo damno quod ab eius facto cauſatum fuit, vt rectè aduertit *Peregr.dict. art.42. numer.70.*; Aut parentis inſufficientia tunc proueniebat ex indignatione fortunæ, quæ deinde mutata ſententia illum ditauit, et tunc anceps eſt quæſtio, quam hinc inde benè diſcurrit *Fontanell. vbi ſuprà ex num.52.*, qui negatiuam tueri videtur, ex ea potiſſimum ratione, quod cum de tempore dotationis pater eſſet inops non tenebatur dotare, proindeque illius obligatio iàm ſoluta reuiuiſcere nõ debet.

Mihi tamen placet contraria ſententia *Ruini conſ.137.num.19.vol.2.*, *et Peregrin.dict.art.42.num.70.* quam alijs relatis dicit meliorem *Fuſar. dicta quæſt. 531.num.53.*, et approbat *Rot. dicta deciſ.355.num.11.& ſeqq.part.6.recent.* ex ea ratione, quod cum prima cauſa dotandi ad patrem pertineat, idcircò ſubſidiaria dos tradita ex legis benignitate de bonis fideicommiſſi puellæ non valenti expectare meliorem patris fortunam, non ſubſtulit paternam obligationem, ſed tantùm fideicommiſſum tanquam legalis fideiuſſor cenſetur anticipatè pro patre ſoluiſſe debitum ab eodem repetendum, vt in ſimili de auo dotante aduertit *Merlin. de legit. lib. 2. tit. 2. quæſt.10.num.8.*, licèt in eo caſu non videatur iſta ratio tuta, quæ tamen benè procedit in præſenti.

Atque aliàs ſequeretur abſurdum quod mulier duplicatam dotem, ac ſuperfluam opulentiam in fideicommiſſi perniciem conſequeretur; Non eſt etenim verum aſſumptum *Fontanellæ*, vt paterna obligatio ceſſauerit, cùm filia quãuis nupta, et aliundè dotata adhuc patrem idoneum quocumque tempore ad aliam dotem valeat vrgere, vt ſupra *diſcurſ.1. & 142.*, igitur paterna obligatio non ſoluitur, quo poſito omninò rationabilius eſt, vt illa dos quam pater dare tenetur erogetur potius in reintegrationem fideicommiſſi, quàm in ſuperfluam ditationem mulieris iam prouiſæ; Cautus ergò ſit prudens iudex tali caſu decernendo ceſſionem iurium dotandæ competentium aduersùs patrem ad id obligatum, quatenùs idoneus efficiatur, magiſq; cautus ſit teſtator, ſi hæc ad omnem controuerſiam remouendam iniungat.

Atque iſta cautela poterit adhiberi per teſtatores etiam in ordine, vt fideicommiſſum reintegrandum ſit ab ipſamet muliere, quatenùs ei bona ad dotem ſufficientia deindè obuenire contingat; Non videtur enim de iure prohibitum dotanti ſubſidiario declarare, ſe dare dotem ad limites neceſſitatis, eaque durante tantùm, itaut obuentis bonis, ex quibus mulier ſe ipſam prius dotare tenebatur, ſi tunc habuiſſet, dos debeat ei reſtitui, tamquàm ex ceſſante cauſa, vt eſt dictum ſuprà *diſc.142.*

Et ob quam rationem non crederem eſſe temerarium aſſerere, vt etiam iſta cautela non adhibita, ſi ipſi mulieri bona obueniant, fideicommiſſum ex iudicis officio ſit reintegrandum, præſertim vbi teſtator expreſsè prohibuit alienationem etiam ex cauſa dotis, quia tunc ceſſante ratione præſumptæ voluntatis, vrget ſola ratio neceſſitatis, atque in dubio cenſendum eſt, quod teſtator, ſi viuens coactus eſſet, adhibuiſſet iſtam, omnemque aliam meliorem, et poſſibilem cautelam.

Dubitatur quarto, àn dos à fideicommiſſo ex beneficio *noſtræ Authenticæ* extracta, ſoluto matrimonio reuertatur ad
102 fideicommiſſum, vel potius tranſmittatur ad eius hæredes, et àn hoc beneficium ſit alteri ceſſibile, vel in hæredes tranſmiſsibile; Et in hoc, aut agitur de dote reſtituenda, et tunc certum videtur ius illam petendi in ſubſidium ex bonis fideicommiſſarijs eſſe tranſmiſsibile in hæredes, ac ceſſibile, quoniam difficultas in materia ceſſionis, vel tranſmiſſionis priuilegij dotis reſtituendæ in extraneos verſatur circa prælationem, non autem circa competentiam, et exercitium huius priuilegij, vt in ſpecie *Seraphin.deciſ.678.num.11., et ſeqq. Menoch. conſ.33. Roland.conſ.85.num.33. verſ. & concludit lib.1. Fuſar.quæſt.532.num.18.*

adden.

adden.ad Burat.deciſ.641.numer.24.Rot. apud Zacch.de oblig.Cam.deciſ.186.nu.9. & ſeqq.189.num.40.,232.num.18.,276. nu.2.in Anconitana dotis 30.Maij 1650. Veroſpio, et in alijs, *de Marin.reſol.quot. 19.nu.7.lib.2.* qui id admittit tamquàm abſolutum, quod fortiùs eſt tale, vbi mulier viuens cœpit agere, *vt dicta dec.232. num.18.apud Zacchiam, et coram Seraph deciſ.678.num.11. verſ.praterea*, Poſtquàm verò bona prędicta diſtracta ſunt, puta per aſſignationem eidem mulieri, vel eius filijs, vtique non reuertuntur ampliùs ad fideicommiſſum, dummodo alienatio facta ſit iure dominij irreuocabiliter, ſecùs autem ſi iure pignoris, vel aſſecurationis, quia cùm per hunc modum non transferatur dominium, hinc proindè ſi medio tempore poteſt dotis reſtitutioni aliundè conſultum eſſe, bona dicuntur ſpectare ad fideicommiſsũ, quia ab eo numquam exierunt, vt in ſpecie *Rot. in Bononien. fideicommiſſi de Glauarinis 18.Maij 1643. coram Dunozetto* inter ſuas *deciſ.708.*

Aut verò agimus de dote conſtituenda, et tunc certa videtur negatiua, cum nulla ſubeſſe videatur ratio, quæ contrarium ſuadeat; Aut tandem de dote iam conſtituta, Et tunc aut conſtitutio fuit generalis de toto fideicommiſſo, ſeù de tota portione, quam dotans poſſidebat, puta quia puella fideicommiſſaria nubens, vel eius pater omnia bona in dotem viro dederit alio non expreſſo, et tunc Aut bonorum quantitas eſt talis, quod ſi data eſſent libera, conſtituerent dotem exceſſiuam, iſtoq; caſu ad excludēdum delictum, deſumendo voluntatem à poteſtate, dicendum eſt cenſeri eam datam cum vinculo fideicommiſſi, proindeque ad fideicommiſſum reuertuntur, itaut dos in effectu cenſeatur conſtituta ſuper illo vſufructu, ſeù iure vitalitio ad fideicommiſſi poſſeſſorem ſpectante, vt benè *Rota deciſ.271.num.14. cum ſeq.part.9.recent., et dicta deciſ.137. num.16., et ſeqq.apud Merlin.de pignor., ac deciſ.199.num.18. apud eumdem de legitima*, aliàs *apud Dunozettum dec.836.*; Aut dos congrua poſtulat omnia bona in ſorte, et tunc cum cenſeantur data ex meliori, et pleniori titulo, quo poterant, idcircò ad inſtar rei particularis, ſemel extracta non reuertuntur, uiſi in caſibus, in quibus etiam particularia reuerterentur vt infrà, vt in ſpecie *Rot. deciſ.192.num.33. apud Merlin. de legit.* & in alijs eiuſdem deciſionis confirmatorijs *apud eumdem Merlinum deciſ.184. & 189.*, quæ rectè cum dicta *deciſ.199.* cum iſta diſtinctione ſunt conciliabiles; Vbi verò expreſsè dantur bona in ſorte cùm exceſſu, tunc non intrant iſti termini reuerſionis, ſed nullitatis, ſeù reformationis.

Si verò conſtitutio dotis fuit in certis bonis in ſorte irreuocabiliter aſſignatis mediante titulo trãslatiuo dominij abſque aliquo pacto reuerſiuo, et tunc quãuis ſatis probabilis videatur ſententia diſtinguentium, àn matrimonij reliquiæ remaneant necnè, vt eis non remanentibus, tamquàm à ceſſante cauſa ad fideicõmiſſum bona reuerti debeant, vt conſtat ex deductis *per Peregrin.de fideicommiſ.art.42. num.20. & ſeqq.*, non ſolum ex dicta ratione ceſſantis cauſæ, ſed etiã quia dùm fideicommiſſi ordinator, ſi viueret poſſet pactum reſolutiuum adijcere, debet *Authentica noſtra*, quæ in dicta legali neceſſitate principaliter fundatur, ad eius limites reſtringi, ac operari in eo tantùm ad quod teſtator cogi potuiſſet, atque ſi verè ponderentur rationes, ac originales auctoritates contrariæ ſententiæ, conſtabit loqui de dote extracta ex fideicõmiſſo paterno ſuccedente loco legitimæ, proindeque pacti reuerſiui incapaci; Attamen in foro durum videtur id ſuſtinere, cùm magis communis, receptaque opinio ſit bona ſemel extracta, et effecta libera ſint ſemper talia, neque ad fideicommiſſum redeant ad *text. in l.mulier §.cum proponeretur ff.ad Trebell.*, vt conſtat ex latè deductis *per Merlin.de legit.lib.3.tit.1.q.9. num.45., et ſeqq Fuſar.quæſt.531. nu.90. Fontanell.dict.clauſ.5.gloſ.1.part.2.num. 49.& ſeqq.Rota apud eumdem Merlin. de legit.deciſ.131.num. 7.,189.& 192.num. 43.& ſeqq.in recent. deciſ 209. numer.3. part.1.& deciſ.312.num. 4. part.6. Royas deciſ.117.nu 35.& 109.* vbi etiamſi pia cauſa ſit ſubſtituta *in Fanen. bonorum 21.Iunij 1655. coram Zarata Romana dotis, ſeù fideicommiſſi de Anguillar.28. Ianuar.1641.§.ſiue tandem coram Bichio* & alias paſſim, adeo vt in Rota videatur iſta concluſio indubitata, ſiuè ma-

trimonij reliquiæ ſuperſint, ſiuè non; Vnde ad quoſcumque hæredes quamtũuis extraneos hæc bona ſunt tranſmiſibilia; Sit ergò cautus teſtator, dum ordinat fideicommiſſum, adijcere pactum reuerſiuum in dotibus, quæ ex diſpoſitione *noſtra Authentica* fœminis deſcẽdentibus à bonis fideicommiſſarijs erunt conſtituendæ, nàm tunc nulla difficultas ſubeſſe videtur; Cuperem tamen, vt magna Tribunalia ad hoc maturius reflectant, nàm etiàm circumſcripta diſpoſitione teſtatoris, idem veniret dicendum, dum iudex debet ſupplere totum id quod teſtator viuens, et coactus facere poſſet, ac veriſimiliter vellet eius perſonam induendo.

Si verò aſſignatio fuerit reuocabiliter, puta in pignus, ſeù cum pacto redimendi, tunc ſequuta redemptione, certum eſt bona reuerti ad fideicõmiſſum, ad quod ſaltem ſpectat illud ius redimendi, quoniam per huiuſmodi aſſignationem reuocabilem, dominium ab eo non fuit abdicatum, atque res redẽpta dicitur reuerti in eamdem cauſam antiquam, vt *in allegata Bononien. de Glauerinis coram Dunozetto* inter ſuas *deciſ.*708., quæ ità explicatur, et canonizatur in dicta *Fanen. bonorum coram Zarata in recent. deciſ.*311.*num.*1.*& ſeq. part.*10. atque ita intelligendus eſt *Peregrin. dicto art.*42.*ex num.*20. *vbi Cenſal. in addit., et conſ.*38.*num.*13. *lib.*4.

Et ex qua reuocabilitatis, ſeù non abdicationis ratione oritur, quod ſi pro matrimonio putatiuo, vel aliàs ineffectuato dos à fideicommiſſo extracta ſit, tunc non tranſmittitur ad hæredes, ſed pertinet ad fideicommiſſum tanquàm ab eo non extracta, neque ab eius dominio abdicata ob non impletam conditionem matrimonij, ſine qua nõ datur dos, neque illius vera extractio.

Quod autem dicitur in dicta concluſione, vt bona ſemel extracta remaneant perpetuò libera ad hæredes tranſitoria, rectè procedit, quatenùs bona in alium, quàm fideicommiſſarium deuenirent, ſed ſi ad eumdem reuertantur, et tunc ſubdiſtinguendum eſt, An redeant in vim pacti reſolutiui ab initio adiecti iure proprio; Vel potius ex ſucceſſione, aut donatione, ſeù alio futuro iure & titulo accidentali dependenter ab ipſa muliere; Primo enim caſu certum eſt ad fideicommiſſum reuerti, quoniam ità res reincidit in priorem cauſam, ac in prius dominium, à quo fingitur numquam exijſſe, adeoùt nec volens poſſet dotans mulieri pactum prædictum remittere.

Secundo autem ſecus, quia fideicommiſſarius tunc dicitur alteram gerere perſonam hæredis, ſeu donatarij à perſona fideicommiſſarij omnino diuerſam *Peregrin. locis proximè citatis, et Rot. in dict. Fanen. bonorum coram Zarata*, vbi in ſpecie bona dotalia ex fideicommiſſo extracta donata erant per mulierem fratri, qui fideicommiſſarij perſonam etiã induebat, niſi tamen fideicommiſſarius ad quem bona ex alio titulo deferuntur, ſit de obligatis reintegrare fideicommiſſum de bonis liberis ſibi poſtmodum obueniẽtibus ex notatis proximè ſuprà, Tunc etenim iſta bona ſpectant ad fideicommiſſum, ſi non tanquàm fideicommiſſaria iure reuerſionis, ſeù conſolidationis in antiquam cauſam, ſaltem tanquàm bona libera eius, qui ad reintegrationem tenetur.

Longa verò differentia eſt, àn vno, vel altero modo debeantur, Vbi enim debentur iure reuerſionis, tunc ſunt immunia à quibuſcumque debitis, et hypothecis contractis à defuncto, vel hærede ex regula *text. in l. lex Vectigali ff. de pignor.*, quod ſecus eſt, vbi debentur iure reintegrationis, quia tunc ſunt affecta non ſolùm debitis mulieris defunctæ, ſed etiam hypothecis contractis per ipſum fideicommiſſarium, per quas fideicommiſſum remaneret excluſum, cum ex veriori opinione aduerſus grauatum
103 alienantem pro reintegratione non competat hypotheca, ſed ſola perſonalis, vt reprobatis *Theſaur. iun. qq. forenſ.*84.*lib.*2.*& Cyriac. contr.*282. *probãt Merlin. de pignor. lib.*3.*tit.*1.*quæſt.*3. *Andreol. contr.*92. *Merẽd. controu. iur. lib.*19. *cap* 23. *Noguerol. allegat.*1. *Amat. Panor. reſolut.*81. *num.*2. quorum ſententiam ſequitur *Rota* præſertim *in Romana fideicommiſſi, ſeù Saluiani* 26. *Nouembris* 1650 *coram Dunozetto* inter ſuas *deciſ.*869. & frequenter in alijs, niſi alienatio haberet dolum admixtum, quo caſu, cùm in terminis noſtris alienatio eſſet nulla, hinc proindè non eſſet opus recurrere

ad

ad hypothecam, dùm competit vendicatio iure dominij, per quod quicumq; anteriores, et potiores creditores vincuntur.

Cautus igitur ſit fideicommiſſi, vel primogenij ordinator, vt vltra cautelas ſuperius inſinuatas adijciat legem huius pacti reuerſiui, dùm de poteſtate non eſt dubitandum quotiès verſamur in dote ſubſidiaria debita per aſcendentem mediatum ex beneficio *noſtræ Authenticæ*, non ſubintrante in locum legitimæ, cui ſolùm hoc priuilegium eſt indultum reijciendi hæc pacta.

Sed, et in adiectione talis pacti ſit etiam cautus explicando quoſcumque caſus, ſiuè nempe mulier decedat conſtante matrimonio, ſiuè vidua, ne contingat præter diſponentis voluntatem dari eam interpretationem, quam in his indiuidualibus terminis dedit *Rot. deciſ. 131. num. 14. apud Merlin. de legit.*

Hæc autem omnia, quæ de dote conſtituta dicuntur, intelligenda veniunt de conſtitutione cum effectu, ideſt ſubſequuto matrimonio, ſi enim dos conſtituatur, ſed matrimonium non ſequatur, certè non intrat præſens quæſtio, cum non adimpleta conditione, dotis conſtitutio omninò euaneſcat, neque dotis nomen mereatur, vt ſupra; Vel ſi conſtitutio iam perfecta reſoluatur, quia nempè ſoluto matrimonio per mortem viri dos ad patrem ſuperſtitem tanquàm profectitia redeat, et rectè profectitia tali caſu dicitur, quia pater dicitur interim bonorum fideicommiſſariorum dominus.

Reuerſionis autem caſus rectè datur
104 in bonis extractis à fideicõmiſſo pro lucro dotali, ſeù donatione propter nuptias, quoties filijs ex matrimonio extantibus ex lege municipali illud reſeruatur non tanquàm filijs, ſed tanquam hæredibus patris, prout eſt in Vrbe ex Statuto iuxtà opinionem *Rotæ dec. 117. part. 6. recent. & poſt Fenzon. ad Statuta Vrbis deciſ. 74. Romana reintegrationis 3. Maij 1649. coram Otthobono* inter ſuas *deciſ. 178.* & in alijs, Et in Regno Neapolitano *ex pragm. 1. de antephat.*; Tunc etenim, cùm pater, ad cuius hæreditatem tale lucrum reuerti debet, ſit illius debitor principalis, vtique eius hæreditas obligata eſt reintegrare fideicommiſſum, à quo verius dici poteſt proprietatem abdicatam non fuiſſe, ſed ſolum vſumfructum mulieri ex lege municipali filijs extantibus reſeruatum, vel etiam non extantibus, proùt eſt in dicto Regno Neapolitano, vbi ſemper mulier lucratur antephatum ad ſolum vſumfructum, ſiuè extent filij, ſiuè non.

Quinto notabiliter dubitatur quod, et quale ius ad bona fideicommiſſaria
105 competat pro dote in concurſu creditorum fideicommiſſarij, qui pariter ad eadem bona poſſent aſpirare, taliſque creditorum concurſus quatuor caſibus dari poteſt; Primus eſt vbi ſunt creditores defuncti, vel grauati, ex cauſa tamen reſpiciente defunctum fideicommittentẽ, puta pro eius ære alieno diſſoluendo, vel ſimili &c., Et in hoc nulla penitus difficultas cadit, vt potior ſit conditio creditorum, cum fideicommiſſum dicatur conſiſtere in eo quod ſupereſt detracto ære alieno; Idque indubitatum vbi creditores ſunt ex cauſa oneroſa; Sed ſi agatur de creditoribus hæreditatis ex cauſa lucratiua, prout ſunt legatarij, tunc dotem ex beneficio *noſtræ Authenticæ* detrahendam præferri legatarijs firmat in ſpecie *Carena reſol. 122. in fin.* ex regulis generalibus, vt creditor ex cauſa oneroſa excludat creditorem ex cauſa lucratiua, quodq; dos poſterior excludat creditorem anteriorem cum ſola hypotheca legali venientem, atque ità refert iudicatum; Verùm id minus verum videtur ex iàm dicta ratione, quod fideicommiſſum intelligitur conſtitutum in eo, quod ſupereſt detractis debitis, et legatis, ergò *Authentica* mandans detrahi dotem ex bonis fideicommiſſi, non poteſt extendi ad bona, quæ verè non ad fideicommiſſum ſpectant, ſed ad legatarium; Rationes autem *Carenæ* conueniũt fideicommiſſo paterno, ex quo dos petatur tanquàm ex prima cauſa ſimplici, non ſubſidiaria.

Secundus caſus concurſus eſt, vbi cum muliere dotem petente concurrant etiã creditores, quibus de Principis licentia, et facultate bona fideicommiſſaria ſunt obligata, vel etiam de licentia legis, et in caſibus ab ea permiſſis, nempè pro alia dote, pro ſe redimendo ab hoſtibus, ſeù pro alimentis, et ſimilibus, de quibus *Fuſar. quæſt. 534., et pluribus ſequentibus*, itaùt

itaût ab initiò contracti debiti bona prædicta ſint eis affecta, illorumq; etiam intuitu contraxiſſe dicantur.

Tertius eſt caſus creditorum concurrentium ad bona vltimi vocati, penes quem ob lineæ extinctionem fideicommiſſum terminatur, ſed ſuperſint fœminæ eiuſdem, vel aliarum linearum; Vt puta defertur fideicommiſſum reciprocum maſculinum Titio, et Sempronio fratribus, decedit Titius ſuperſtite filia fœmina nō dotata, qua excluſa eius portio defertur in Sempronium, in quo tãquàm vltimo de linea maſculina fideicōmiſſum expirat, atque bona fiunt libera.

Et quartus demum eſt caſus in Baronibus Vrbis, ac Status Eccleſiaſtici immediati ob Conſtitutionem *Clementis VIII.* 41. nuncupatam *Bulla Baronum*, per quam ſingulariter in toto Orbe diſponitur, creditoribus Baronum ſatisfaciendum eſſe ex bonis ab ipſis Baronibus quomodocumque poſſeſſis, non obſtantibus quibuſcumque fideicommiſſis, primogenituris, inueſtituris, et vinculis ex ijs quæ tam antè, quàm frequentius poſt hęc ſcripta ad huius Bullæ materiam habentur *ſub tit. de feud.*

Primo igitur caſu ſupra dictũ eſt, nullam adeſſe dubitandi occaſionem; Secundò autẽ ſi vera eſſet concluſio firmata per *Rot.dec.*199.*part* 8.*recent.*, vt fœminis pro dote conſtituenda hypothecata ſint bona fideicommiſſi vſque à tẽpore obitus teſtatoris, itaût ex tunc ſuũ gradum metiantur, de qua poteſt valdè dubitari ex adductis *per Hodiern.controuer.*31.*num.*59.*& ſeqq.* tunc vtique omnibus creditoribus, etiam ex Principis diſpenſatione contrahentibus eſſe deberent anteriores, cuius tamen contrariũ vbique practicatur indubitanter, eſſet enim maximum abſurdum, ac inuoluere litibus totum mundum, ſi creditores, vel alij hodiè cùm Principis facultate, vel aliàs in cauſam licitam contrahẽtes cum fideicommiſſario, per fœminas poſt plures annos naſcituras, vel dotandas deberent excludi; Neque aſſumptum hypothecæ eſt verum, ſi enim illa denegatur filijs primi gradus pro legitima, vel paragio loco legitimæ ſubrogato, multò magis deneganda eſt vlterioribus deſcẽdentibus pro iſto ſubſidiario auxilio ex mero Iudicis officiò præſtando; Idemque abſurdum ſequeretur, ſi vera eſſet altera ratio per huius opinionis defenſores deduci ſolita, vt nempè debitum dotale ex beneficio *noſtra Authẽtica* proueniens, tanquàm æs alienum defuncti dicatur vſque ab initio minuere fideicommiſſum, quod propterea cenſendum ſit conſtitutum in eo minùs; Hoc enim pariter non eſt verum, niſi in dotibus filiarum primi diſponentis, pro quibus teſtator adhuc viuens eſt debitor certus; Aliàs enim ſequeretur quod numquàm de bonis ſuis diſponere poſſet per vltimam voluntatem, etiàm titulo particulari, ſi poſt ſæcula daretur hic aditus fœminis dotandis cum iure originato tempore mortis; Ideoq; pro dictæ quæſtionis deciſione videtur ità diſtinguendum.

Aut verſamur in fœminis inferioris gradus ipſomet fideicōmiſſario, qui debita contraxit, itaut ſi fuiſſent maſculi non potuiſſent ad coæqualem ſucceſſionem cùm ipſo aſpirare, ſed poſt eum fuiſſent ſucceſſuræ, vt ſunt fœminæ deſcendentes ab ipſomet Barone fideicommiſſario, vel aliæ remotioris lineæ, Et has cenſeo præfatis legitimis creditoribus poſtponendas, quia de tempore, quo dotis conſtituendæ ius ipſis aperitur, iam fideicommiſſum, in parte legitimè diſtracta, vel obligata ſublatum erat, ac euanuerat; Implicat enim de iure, vt melioris conditionis eſſe debeat fœmina excluſa, quàm maſculus vocatus, quodque ipſa validius ius habeat in fideicommiſſo, quia eſt fœmina, quàm ſi eſſet maſculus; Vndè propterea ſi debita ità contracta præiudicant maſculis poſteà venientibus, ergò multò magis fœminis præiudicare debent.

Aut ſumus in fœminis coęqualis gradus, vel proximioris cum maſculo fideicommiſſario, itaut ſi fuiſſent maſculi, cùm eo æqualiter ſucceſſiſſent, vel ipſum à ſucceſſione excluſiſſent; Et tunc cum ſubſidiaria dotatio fœminarum videatur per legem inducta in quoddam præmium, ſeù compenſationem excluſionis, quã ratione ſexus fœmina patitur; Hinc proindè cum tunc, vel ex præſumpta diſponentis voluntate, vel neceſſitate, ſeù ex dotis fauore per legem præſuppoſitis, maſculo excludenti videatur deferri

ri

ri ſucceſſio ſub iſta tacita conditione,ſeù onere,exindè ſequitur quod prædictum onus tanquàm inſitum bonis in ipſo initio acquiſitionis,venit omnibus alijs acquirentis creditoribus præponendum quodam iure dominij, vel quaſi; Adinſtar eorum, quæ ex *Afflict.deciſ.*162.,et alijs habentur de ſorore pro eius paragio excludente fratris creditores hypothecarios, quamuis ei pro paragio prædicto nulla de iure detur hypotheca, vt latius ac magis ex profeſſo habetur actũ in *dicto tit.de feud.ad materiam Bullæ Baroniũ diſc.*78.; Et quidẽ videtur benigna ſententia, vt quemadmodùm ſi fœminæ prædictæ fuiſſent maſculi, fideicommiſſarius debitor minùs haberet de bonis fideicommiſſarijs, ita pro rata earum dotibus neceſſaria minùs habere cenſeatur, illæque in hac parte quoddam ius maſculinitatis habere cenſeantur.

Hinc propterea, concurrentibus ſorore grauati pro dote conſtituenda, et vxore pro reſtituenda, potiorem eſſe
106 cauſam ſororis, dixit in puncto *Rot. in Narnien.dotium 4.Februarij* 1628.*coram Vbaldo*; Idque veriſſimum cenſeo, ſaltem in ea virili, quam ſoror ſi fuiſſet maſculus habere debuiſſet, ſecùs autem in propria portione fratris ad dotis reſtitutionem obligati.

Ex his autem oritur etiàm deciſio tertij caſus ad fauorem fœminarum ex maſculo prædefuncto concurrentium cum creditoribus vltimi grauati, quoniam ſi ipſæ fuiſſent maſculi, vtique tanquàm gradu proximiores vincere debuiſſent in ſucceſſione ad portionem proprij parentis patruum, et conſequenter meritò in eadem portione præferendæ videntur ex præmiſſa ratione, Ac etiam ex alia,quod creditor defuncti ſemper præfertur creditori hæredis, quantumuis priori,vel potiori; Dictæ ſiquidem fœminæ videntur pro dote creditrices eorum parentis,cui ſucceſſit ſuperſtes cum dicto onere, Atque iſto reſpectu in ordine ad grauatum præmorientem videtur applicabilis dicta concluſio de creditore defuncti excludente creditorem hæredis, Secùs autem in ordine ad teſtatorem, vt applicauit Rota in dicta *deciſ.*199.*part.8.recent.*, quoniam ea attenta fœminæ naſcituræ vſque ad diem iudicij auocare poſſent bona ab eis, in quos ex diſpenſatione Principis, vel alia iuſta cauſa tranſierunt, vt latius *dicto tit. de feud.ad materiã Bullæ diſc.*78. & 82.

Et quamuis accedente præcepto teſtatoris de fœminis dotandis, videatur earum fauore adeſſe illa hypotheca, quæ pro legatis competit ex eodem *Afflicto dicta deciſ.*162.,et cui fundamento principaliter innixa etiam eſt dicta *dec.*199. *part.8.recent.*, Attamen quia verius probatum fuit ſupra, vt hæc diſpoſitio non importet verè legatum, ſed nudam excitationem legalis diſpoſitionis, quia ſi eſſet legatum deberetur quamuis diuitibus, ac aliundè prouiſis; Idcircò neque iſta circumſtantia videtur conſiderabilis, præterquam reſpectu filiorum primi gradus, quibus non ſubſidiaria, ſed ordinaria dos debetur.

Quartus caſus eſt ſubdiſtinguendus inter eas dotes, pro quibus bona fideicommiſſaria de tempore concurſus hypothecata ſunt, vt eſt dos reſtituenda, vel dos iam conſtituta, et eas, quæ iudicis officio conſtitui petuntur de tẽpore concurſus; Cum ex veriori ſententia non dubitetur ſub hypotheca orien-
107 te à die promiſſionis, venire etiàm fideicommiſſaria ex *deduct. in dicta dec.* 199.*p.8.*, *et deciſ.*312. *num.*17.*part.6.recent.deciſ.*189.*num.*7.*apud Zacch. de obligat.Cam.Anconitana dotis* 30.*Maij* 1650 *Veroſpio*, et in alijs *Merlinus de pignor. lib.3.quæſt.*45.*num.*15. & *ſeqq.* & *quæſt.* 46.

Vbi verò ſumus in ſecundo caſu dotis conſtituendæ, tunc videtur in omnibus procedendum cum eiſdem terminis, de quibus in ſecundo, et tertio caſibus præcedentibus; Sed ſi ſumus in primo caſu dotis conſtitutæ, vel reſtitui promiſſæ ante concurſum creditorum venientiũ ex Bulla Baronum, et tunc deciſio pendet à puncto, An Bulla prædicta operetur, vt tunc, itaut eo ipſo, quod Baro contrahit debitum, bona fideicommiſſaria cadant ſub hypotheca, Vel potius operetur, vt nunc,quando Congregatio Baronum procedit ad bonorum diſtractionem, itaut dicatur nunc habilitare creditores ad eorum creditum ſuper dictis bonis conſequendum; Si enim Bulla operatur, vt tunc, tali caſu, quia omnia cenſentur libera,ſeruandus erit ordo temporis, vel potioritatis, prout in

alijs

aliјs bonis debitoris, præterquam quoad eas dotes quæ fideicommiſſarij creditores cum Principis diſpenſatione, vel aliàs legitimè contrahentes adhùc vincerent vt ſuprà, ſed ſi operatur vt nùnc, vtique potior erit cauſa dotis, cui de tẽpore, quo aliјs creditoribus ius aperitur, iàm validè ius quæſitum erat, ad inſtar creditorum poſteriorum cum aſſenſu præferendorum ſuper feudalibus, et emphyteuticis, ac etiam in bonis maioratuum anterioribus ſine aſſenſu, ex deductis *dicto tit. de feud. pluries præſertim diſc.* 78.

Iſta verò quæſtio, An Bulla prædicta operetur, vt nunc, vel vt tùnc, in mente omnium ferè pragmaticorum Curiæ Romanæ habita, dum hæc ſcribebantur
108 quod ſcirem, non erat adhuc formiter ad forum traducta, Vel ſi tentata, attamen tamquam exemplaris magnarũque conſequentiarum parens adhùc non deciſa, ſeù aliàs publicæ luci prodita; In ea tamen ego ad veritatem reflectendo contra creditores iudicarem reſpondendum, vt nempè ius eorum ad hæc bona prohibita vt nùnc de tempore concurſus oriens non tollat ius dotibus, vel aliјs medio tempore quæſitum; Siquidem Bulla prædicta nullum ius tribuit creditoribus, neq; bona aliàs prohibita ſub eorum hypothecis, et obligationibus venire diſponit, ſed tantùm tribuit facultatem cuidam Supremo Magiſtratui per eam nouiter erecto quod *Congregatio Baronum* nuncupatur, vt manu regia, et de facto, nulla iuris adhibita ſolemnitate poſſit bona per Barones poſſeſſa ad ſe auocare, illaque non obſtante quocumque fideicommiſſi, primogenituræ, vel inueſtituræ vinculo ſubhaſtare, ad effectum ſatisfaciendi omnibus creditoribus, tàm hypothecariјs, quàm chirographariјs; Ideoq; efficacia Bullæ non verſatur in potentia debitoris ſuper obligatione bonorum, neq; in executione iuris quæſiti per creditores, ſed in facultate Magiſtratus, qui vices Principis gerendo, ſupremamque illius poteſtatem ſupra leges habendo, obſtacula quæcumque, àc impedimenta remouet, atq; poſſeſſorem per quamdam actionẽ perſonalem ad bonorum venditionem vrget, vt ex pretio creditoribus ſatisfiat, ideoque non debet operari niſi nùnc, quando ſolutis impedimentis per appoſitionem manus dicti Magiſtratus bona libertatem acquirere dicuntur, Aliàs enim ſi Bulla operaretur ſimplicẽ fideicommiſſorum derogationem, àc fidei-
109 commiſſarij facultatem ſuper obligatione, non eſſet opus adire dictam Congregationem, cui in ſignũ cuiuſdam ſupremæ poteſtatis id priuatiuè ad omnes eſt reſeruatum, dum per quemcumque iudicem bona huiuſmodi exequi, et ſubhaſtari poſſent; Licèt enim excipiendo poſſit coram quocumque iudice de dicta Bulla opponi, vt dixit Rota *in Vrbeuetana bonorum 13. Maij 1652. coram Dunozetto*, inter ſuas *dec.* 914. Attamen id prouenit potius ex quadam ratione inanis circuitus vitandi, ſed non inde ſequitur, vt creditoribus ius ad bona cõpetat, quodque ceſſatio fideicommiſſi proueniat aliàs, quàm ex auctoritate dictæ Congregationis.

Habemus in ſimili, quod licèt feuda ex pacto, et prouidentia admixtam qualitatem hæreditariam habentia, vt ſunt illa Regni Neapolitani, nõ poſſint obligari ſine aſſenſu Regio, neq; ſub quorũcumque creditorum hypotheca veniãt, vel eis ius quæratur, Attamen ad inſtantiam etiàm creditorum ſine aſſenſu procedi poteſt ad illorum tenutam, ac ſubhaſtationem, cogendo feudatarium in actione perſonali ad vendendum feudũ, vt ex illius pretio, tamquam re allodiali, creditoribus prædictis poſſit ſatisfieri *Frãcb. dec.* 704. & cæteri Regnicolæ paſſim, ita vt dici poſſit quod creditores cõtrahẽtes cũ feudatariјs abſq; aſſenſu vſq; abinitio inuitentur ad contrahendum intuitu feudorum, quæ à debitore poſſidentur, quoniã licèt ius reale non acquirant, attamèn ſunt certi per dictũ aliud remedium ex eorumdem feudorum pretio ſibi fore ſatisfaciendum, Et tamen fatuum eſſet aſſerere, vt poſt huiuſmodi feudorum tenutam, ac ſubhaſtationem, coæquale, vel maius ius eſſe deberet iſtorum creditorum ſine aſſenſu, àc eorum, quibus, lege, vel Principe aſſentiente, ius reale ante huiuſmodi actum quæſitum fuit; Ità à pari, creditores contrahentes cum Baronibus inuitari dicuntur ad ſecum contrahendum intuitu bonorum iuriſdictionalium, àc certæ ſpei, quam habent per viam Congregationis Baronum

num, remotis quibuſcumque fideicommiſſorũ impedimentis conſequendi debitam ſatisfactionem, ſed non per hoc inferendum eſt, quod illi qui indebitè contraxerunt in concurſum veniant cũ eis, quibus legitimè vſque ab initio ius quæſitum fuit, *vt eod. diſc.78. de feud.*

Concurrentibus tamen pluribus creditoribus ad eadem bona ex eadem cau-
110 ſa dotis, ſi concurſus eſt inter dotes reſtituendas, tunc attendenda videntur dicta proximè ſupra; Si verò eſt inter plures dotes conſtitutas, vel conſtituendas, tunc ſeruandus videtur ordo præſcriptus *ſupra diſc.*142. vbi in ſpecie de concurſu ad bona antiqui fideicommiſſi.

Quodq; doti ex huius *Authenticæ* beneficio cõpetat recurſus ad bona fideicommiſſaria, quamuis alienata per virum, ſed per ſucceſſorem in fideicommiſſo ob alienationis nullitatem vel reſolutionem recuperata *Andreol. contr.* 216. vbi concordantes.

Omiſſum fuit inter ampliationes, ſeù
111 limitationes agere, An diſpoſitio *noſtra Authenticæ* procedat, in dote vxoris putatiuæ, vel ſponſæ defuturo, circa quod vnam dotem ab alia diſtinguẽdo; Quatenus pertinet ad ſecundam, Aut agimus ad effectum conſtitutionis, et nõ dubitatur, eam quæ ſponſalia de futuro contraxit hanc ſubſidiariam dotis cõſtitutionem à fideicommiſſo petere poſſe, cum etiàm ei, quæ nulla ſponſalia inijt, adhuc id competat, ad hoc, vt virum inueniat, ſed id ad effectum ſolius deſtinationis, non autem ſolutionis, cùm debitum ſit conditionale, quatenùs nempè contrahantur nuptiæ, quibus non ſequutis vana prorſus eſſet ſponſæ viuẽtis prætenſio hanc dotem detrahere, vel moriendo ad hæredes tranſmuttere.

Si verò agimus ad effectum reſtitutionis, an ſcilicet pro dote data ſponſo de futuro, non ſequuto matrimonio, affecta ſint bona fideicommiſſi per ſpõſum poſſeſſi; Et quidem attenta generalitate concluſionis quæ in præcedentibus habetur præſertim *in Senen. & in Aeſina diſc.*78. & 79. ſuper metiendo tempore hypothecæ legalis, àc per rationes ibidem deductas, videretur in affirmatiuam poſſe inclinari; In contrarium verò fortiter obſtat, quod cum verſemur in priuilegio exorbitanti ſtrictèque intelligẽdo *Merend. controu. iur. lib.*19. *cap.*26. *nu.*2. *tom.*4. *Dunozett. iun. deciſ.*718. *num.* 3. cũ ſit correctorium iuris communis *Rot. in rec. deciſ.*318. *nu.*47. *par.* 10. quodque non ex clara iuris diſpoſitione, vt eſt illud hypothecæ, ſed potius ex communi Doctorum intelligentia prodijt in deſtructionem ſupremæ morientium voluntatis, idcirco id non videtur adeo de facili extendendum ad eam dotem, quæ verè non eſt talis, et in qua non viget potiſſima ratio legalis neceſſitatis quæ viget in dote vera, quoniàm parens ſi viueret non poſſet cogi recipere, ac aſſecurare dotem ante matrimonium, Neq; iſto caſu mulier quæ dotem ſponſo præuentiuè contra cõmunem conſuetudinem tradidit, videtur illa pietate digna, vt eſt quando tradidit viro, cum tùnc ſit actus neceſſarius, ſine quo, vel virum non inueniret, vel ab inuento ſperneretur, atq; in hanc ſaluo maturiori iudicio inclinarem, præterquam in caſu quo de more Regionis hæc anticipata dotis præſtatio facienda eſſet, vel aliàs ex facti circumſtantijs actus eſſet quodammodo neceſſarius, quia nempè orphana, ſe & ſua det ſponſo de futuro, vel ſponſi patri, donec, remoto impedimento ætatis, vel ſimili, matrimonium ſequatur, itaùt ponſa dicatur in bona fide, àc feciſſe actum ſaltem cauſatiuè neceſſarium, ne aliàs lata via detegatur fraudibus, quibus pro diſſipandis fideicommiſſis perditi homines ſui ipſius inimici acerrimi ſtudere ſolent; Nullam ſiquidem vxorem ob maiorem viuendi licentiam ducere volentes, quamplures ducerent ſponſas de futuro cum dote de præſenti, vt ità diſſipandi fideicommiſſi finẽ obtinerent; Rara tamen videtur illa Regio, in qua ſit mos dotem ita anticipatè ſoluere.

Quouerò ad dotem putatiuam eius,
112 quæ matrimonium de facto contraxit, ſed nulliter de iure, tunc diſtinguẽdo pariter inter dotem conſtituendam, et reſtituendam; Quatenùs de hac ſecunda agi contingat; Aut mulier, quæ viro putatiuo dotem dedit, non eſt in mala fide, ſed vel in bona, vel in media iuxtà ea, quæ habentur in materia initij hypothecę legalis et tunc affirmatiuè videtur poſſe reſponderi, ex regula generali,

rali, vt vxor putatiua, quæ non ſit in mala fide, quoad ea quæ dotis exactionem concernunt, gaudeat omnibus priuilegijs veræ vxori conceſſis; Vndè ſi ei conceditur, nèdum dictum priuilegium hypothecæ legalis, ſed etiam illud prælationis deductum *ex l. Aſſiduis C. qui potior. in pignor.*, àc aliud ſubſidiariæ rei vindicationis deductum ex *l. in rebus C. de iur. dot.* latè pluribus allegatis *Boſſ. de dote cap. 2. §. 2. num. 124. Caſtill. cap. 11. num. 36. & ſeqq. tom. 2.* ac plenè obſeruat *Arias de Meſa lib. 3. var. reſol. cap. 22.*, et habetur infrà ſuis locis in quibus de priuilegijs prædictis agitur, Hinc proindè non videtur ſubeſſe ratio cur, et priuilegium *noſtræ Authenticæ* competere non debeat; Viget ſiquidem iàm dicta potiſſima ratio legalis neceſſitatis in fideicommittente, qui ſi vixiſſet de tempore, quo matrimonium hoc putatiuum abſque mala fide contractum eſt, debuiſſet, atq; dotis fauore veriſimiliter voluiſſet dotem aſſecurare, quia tùnc vera dos credebatur.

Si verò mulier fuerit in mala fide, tunc ceſſant omnia priuilegia, et quam malam fidem ad effectum, de quo agitur opus eſt abeſſe dùm ſoluitur dos; Nil enim intereſſe videtur, àn abſuerit de tempore cõtractu matrimonij, ſed ſuperuenerit ãte dotis traditionem, quia tùnc mulier non eſt pietate digna, niſi ex facti circumſtantijs reddatur excuſabilis, quia nempè non fuerit auſa ob viri reuerentiam, vel propriam famam, matrimonij nullitatem ſibi notam detegere, vel quia ſuper detecto defectu diſpenſationem Apoſtolicam probabiliter ſperauerit, atque interim bona fide dotem ſoluerit, quod prudentis iudicis arbitrio venit iudicandum.

Ad effectum autèm dotis conſtituendæ, ſeù conſtitutæ, non videtur adeſſe caſus dubitandi; Siquidem Aut mulier dotem adhùc non obtentam vult detrahere pro matrimonio, quod iàm detectũ eſt non eſſe verum, ſed putatiuum, et vtique irriſibilis prætenſio foret; Aut verò dotis conſtitutionem petit pro nouo matrimonio legitimè contrahendo, et tunc non adeſt ratio denegandi, niſi in caſu quo ſcienter inualidas nuptias iniens cum copula ſubſequuta, tamquam indigna repellatur à iure petendi dotem ex debito charitatis ſibi debitam iuxtà notata *diſc. 142.*

Solumq; dubitandi locus ſupereſſe videtur, vbi dote iàm obtenta, vel conſtituta, ex huiuſmodi matrimonio putatiuo notabili tempore in bona fide durato, ſupereſſent filij ex iuris diſpoſitio-
113 ne legitimi, àc in omnibus legitimorum priuilegijs gaudentes ex deduct. *per Franch. deciſ. 130. Bal. Nouell. dict. par. 11. in fin. num. vltimo* latè *Caſtill. tom. 92. controu. cap. 11. per totum* cum alijs copioſiſſimè deductis *per Bottiglier. de ſucceſſ. ab inteſt. Theor. 4. & 5.*, An ſcilicèt tùnc dos ad fideicommiſſum reuerti debeat tamquam ex falſa cauſa ab ipſo extracta, vel in ea quoque attendenda ſit regula ſuperius tradita, vt dos ſemel à fideicommiſ-
114 ſo extracta remaneat perpetuò libera; Et pro hac ſecunda parte, vt nempè ampliùs redire non debeat, facit quod ſufficit legitimè, et validè attento tempore ex tractionis eam eſſe deductam; Sicuti enim dos relicta, vel donata ſub conditione nuptiarum, irreuocabiliter mulieri acquiritur ob nuptias putatiuas bona fide contractas ad textum *in l. ſi donaturus in principio ff. de condiction. ob cauſ. l. ſi extraneus verſ. niſi fortè eodem titulo* cum concord. *per Bal. Nouell. ſecunda parte par. 11. principal. conuenientia 16. num. 20.*, ſic à pari; In idem faciente communiter recepta doctrina *Bar. in l. ſi concubina. ff. rerum amotarum*, vt omnia priuilegia competentia doti veræ competant etiam doti bonæ fidei putatiuæ, vt cæteris antiquioribus relatis *Barboſ. in l. ſi cum dotem §. fin. num. 4. ff. ſol. matr. Fontanell. clauſ. 7. gl. 3. par. 1. num. 23. Arias de Meſa lib. 3. var. cap. 22. Merlin. de pignor. lib. 3. quæſt. 69. num. 2. & ſeqq. Boſſ. de dote cap. 2. §. 2. num. 124. Caſtill. dicto cap. 11. num. 36. & ſeq. tom. 2. apud quos cæteri.*

In contrarium verò faciunt notata *per Bal. Nouell. dicta parte ſecunda partis vndecimæ principalis differentia 3. n. 27.*, vbi firmatur quod in ijs caſibus, in quibus dotis veræ actio filiæ quæritur, et conſolidatur, ea tamèn nõ quæritur doti putatiuæ, quæ ſtipulata etiàm reddi patri, et filiæ, adhuc patri ſoli, vel eius hæredibus reddenda eſt per condictionem ob cauſam.

Caſum in ſpecie adhùc non vidi tactum,

ctum, atq; *Bal. Nouell.*, qui accurato labore materiam hanc dotis putatiuæ magis quàm aliàs tractauit, ponendo multas combinationes,ac differẽtias inter dotem veram,et putatiuam,ad iſtam orientem ex noſtra *Authentica* (quantum licuit obſeruare) non applicauit; Ego tamèn putarem ex facti circumſtãtijs quæſtionem eſſe decidendã; Si enim poſt huiuſmodi dotẽ putatiuam à fideicommiſſo extractam,ante vel paulo poſt matrimonij nullitatem detectam, contingat mulierem decedere abſque filijs, itaùt de ſolo commodo hæredis extranei tractari contingat,et tũc videtur omninò ſtandum rigori legali, vt nempè iſta non ſit cenſenda vera dos, atq; per condictionẽ ex cauſa &c.licere debeat fideicommiſſario illam vindicare iuxtà ea quæ de patre dotante,vel eius hæredibus obſeruat *Bal. Nouell. dict. num.* 27.; Licèt enim de ſtricto iure contrarium ſuadere videatur dicta concluſio,vt dos bonæ fidei putatiua gaudeat omnibus priuilegijs dotis, Attamen iſte videtur fauor perſonalis ipſius mulieris,non extendendus ad extraneum hæredem, magiſq; vrgere videatur alia ratio effectus iam conſumati non ceſſantis à ceſſatione cauſæ, ſed iſte videtur nimium ſtrictus rigor quem ſi attendere volumus, magis attendendus erit alter quod verè nunquam adfuit dos quæ nomen, ac eſſentiam recipit à matrimonio quod nunquam ad fuit; Nulla etenim legis ſcriptæ,vel non ſcriptæ æquitatis ratio ſuadere videtur, vt ob huiuſmodi non verã dotem, fideicommiſſum diſſipatum, vel diminutum remanere debeat ſolo fauore penitùs extranei, cum verè bona perfectum ſtatum libertatis non quæſierint, dum in veritate dos non benè fuit extracta.

Si verò contingat eandem mulierem ſuperuiuere in ſtatu quo ad paternam, vel fraternam domum redire poſſit ad nouas legitimas nuptias aſpirans, itaut prioris putatiui matrimonij nullę remaneant reliquię,et tùnc ex eiſdem iuribus, ac rationibus deductis per *Bal. Nouell. dicto num.* 27., dicendum videtur dotem per condictionem ſine cauſa cum fideicommiſſo conſolidari; Licèt enim illi volenti nouas nuptias validas contrahere,noua dotis conſtitutio ſubſidiaria ex fideicommiſſo deneganda non ſit, ſatis tamèn expedit primam dotem non dici verè à fideicommiſſo extractam, çum interim mulieri, vel illis quorum proximior eſt cauſa, et obligatio dotandi, ſuperuenire poſſint bona libera, ex quibus potius quàm ex fideicommiſſarijs dos conſtitui debet, vt ſupra latiùs dictum fuit,atq;ſi interim non eſt de neceſſarijs prouiſa,tunc potiùs alimentorũ, quàm dotis inſpectio intraret; Sed ſi poſt diù matrimonium duratum, illud ſolui contingat ſuperſtitibus filijs, itaut iſtis qui ratione bonæ fidei sũt in omnibus cenſendi legitimi,àc ipſimet mulieri ſuperſtiti iniuria, àc notabile præiudicium inferri videretur ſi huiuſmodi dotis condictioni locus fieret, et tùnc videtur intrare quædam æquitas, ob quã ſicuti bona fides operatur, vt mulier, et filij alios fructus matrimonij veri ex putatiuo conſequantur, ita & iſtum conſequi debeant, maturius tamèn cogitandum reliquo.

Tandem ad hanc materiam noſtræ
114 *Authenticæ* obſeruandum eſt, quod in ijs caſibus,in quibus dos, ratione Statuti,vel imminentis neceſſitatis,aut aliàs contra regulam eſt executiua in bonis liberis, in fideicommiſſarjjs etiàm eſt indubitatè talis, quoties bona ab ipſomet dotis debitore poſſidentur, dum quoad ipſum debitorem qualitas fideicommiſſaria nil releuat *Merlin. deciſ.* 657. *num.* 9. *in rec. deciſ.* 48. *num.* 13. *& ſeqq. part.* 12. *Anconitana dotis* 10. *Decembris* 1653. *coram Veroſpio*.

Difficultas vero eſt vbi dicta bona poſſidentur per tertios, vt ſæpè contingit in dote reſtituenda, quam mulier ſoluto matrimonio petit à fideicommiſſarijs in quos per eiuſdẽ viri obitum bona tranſierunt, ſiue quod eodem debitore dotis bona prædicta poſſidente ſe opponant vocati ad fideicommiſſum, qui appellent à ſententia extractionis dotium ex fideicommiſſo.

Et tunc in dote conſtituenda,vel conſtituta ſoluenda, quoties via executiua doti conceditur ratione celeritatis quã res deſiderat, àc irreparabilis præiudicij exinde reſultantis,iuxtà deducta in præcedentibus ad hanc materiam viæ executiuæ,et tunc crederem abſolutè eãdem viam executiuam competere ob ra-

tionis identitatem; Quod, et in reſtituenda dici poſſe videtur, vbi eadem ratio conſideratur, quod rarius contingit; Dicta verò ratione ceſſante, quoties ratione Statuti, vel obligationis cameralis, ſeù alterius pacti executiui generaliter doti competit via executiua, vt et etiam competat ad bona fideicommiſſaria, dixit Rota in pluries allegata *deciſ. 48.num.13.par.12.recent.*, et in alijs pluries *ſupra allegatis*, itaut ſit concluſio hodiè in Curia recepta, ex ea ratione, quod in generali obligatione bonorum per dotantem adiecta, includuntur etiam fideicommiſſaria; Quod ſanè admitti poſſe videtur, quoties certitudinaliter, ac notoriè conſtat non adeſſe alia bona libera, itaut ſit indubitatus regreſſus ſubſidiarius ad bona fideicommiſſaria, tunc etenim cum fideicommiſſi poſſeſſori nulla competat defenſio, idcircò probabile videtur, vt illa via executiua, quæ in alijs bonis dotantis competeret, in iſtis etiam concedatur.

Vbi autẽ inter mulierem, et fideicõmiſſarium diſputatur, àn ob exiſtentiã aliorum bonorum, ſiuè ex alijs cauſis, de quibus ſupra in limitationibus, intret necnè beneficium iſtius *Authenticæ*, et tunc nimis dubitabile videtur, an via executiua practicari valeat, niſi ratio celeritatis, vel irreparabilis præiudicij, vt ſupra illam poſtulet, quia cum in bonorum diſcuſſione, ſiuè in alterius cauſæ canonizatione, vel reiectione iudex decipi potuerit, idcirco ab iſto iudicio continẽte quamdã mixturam, admittenda videtur appellatio, adinſtar eorum quæ de liquidationibus, vel ſimilibus habentur etiam in iudicijs executiuis; Quare iſta quæſtio iudicio Signaturæ, vel alterius ſuperioris ad quem de admiſſione, vel reiectione appellationis cognoſcere pertinet, decidenda videtu. ex facti circũſtantijs, an ſcilicet controuerſia ſuper aliorum bonorum diſcuſſione, ſeù alia cauſa beneficium iſtius *Authenticæ* impediente, ſit necnè probabiliter dubia.

In ijs vero Tribunalibus in quibus iudicia executiua non practicantur, niſi cum probatis probationibus incontinẽti, neque admittuntur probationes extrinſecæ, vt eſt iudicium executiuum in vim Ritus Magnæ Curiæ Vicariæ, nullatenus hæc via executiua practicabilis videtur, dum remediũ eſt ſubſidiarium, et non niſi præuia excuſſione cum probationibus deficientiæ aliorum bonorũ competere poteſt, Et ex qua ratione viã executiuam indiſtinctè negari etiam in caſu aſſecurationis, vel ſimili, in quo extrinſecæ probationes faciendæ ſint obſeruant *Fontanella* & alij, ſed non benè ad rem.

Item ad materiam huius *Authenticæ*
115 quæri ſolet, an puella antequam nuptias contrahat, etiam in ætate immatura dotis conſtitutionem ex bonis fideicommiſſi petere valeat; *Et Petra de fideicommiſſis quæſt.8.num.495.in fine* negatiuã aſſerit, relatiuè tamen ad alia loca, in quibus deinde de hoc puncto agere non videtur, et alijs relatis *Ciarlin. controu.62.nu.9.*; Contrarium ex mente *Bartoli in eadem Authentica numer.5.* tenent *Ruin.conſ.199.lib.2.num.7.*, *et Sfortia Oddo de fideicommiſſis quæſt.84. cum ſeqq.* quod etiam tenet *Simon de Pretis lib.4.interpræt.dubit.12.num.27.fol.377. in meis*, cum quibus nouiſſimè pertranſit etiam *Caſtill.de alimentis aliàs 8.tom. cõtrouerſ.cap.36.§.10.nu.30.& ſeq.* atque hanc tamquam æquiorem tenuit etiàm *Rota in Bonon. fideicommiſſi de Maluetijs 10.Martij 1642. coram Peutingero, et in Ariminen. Caſtrorum 17.Iunij 1644. coram Dunozetto* inter ſuas *deciſ.726.*

Mihi verò attentè conſideratis verbis *Bartoli loco ſupra citato*, ac rationibus, quæ per dictos Auctores præſertim *Sfortiam Oddum* deducuntur, nullatenus hoc aſſumptum ità indefinitè captum placet, cum certum ſit ante matrimoniũ, ſeù ætatem illi congruam, actionem ad dotem non competere; Ratio verò deducta ex mẽte *Bartoli* adinſtar legitimæ, eſt quidem applicabilis in dote debita filiæ in bonis patris tamquàm loco legitimæ ſubrogata, nullatenùs verò in dote ſubſidiaria, quæ nihil commune habet cum legitima, ſed eſt debitum merè cõditionale, quatenùs matrimonium ſequatur; Proùt neq; valet ratio alimentorum, quæ medio tempore pariter in ſubſidium puellæ ſunt præſtanda, quia cum hæc in dies ſoluenda ſint ex fructibus in dies pariter naſcendis, Hinc proinde nõ intrat ratio extractionis, ſeù ſeparationis bonorum à fideicommiſſo in ſorte

prin-

principali, quarè ità diſtinguendum videtur; Aut mulier, quæ dotem conſtitui petit non poſſidet bona fideicommiſſi, ſed actricis perſonam agendo aduerſùs fideicommiſſarium dictam actionem intentat, Et tunc omninò incongrua videtur eius petitio, præterquàm ad illos effectus, qui aduersùs quemlibet aliũ dotare obligatum intempeſtiuè conceduntur, cum non poſſit eſſe maior obligatio bonorum fideicommiſſi, quàm eſſet illa aſcendentis fideicommiſſi ordinatoris, ſi viueret, neque ſubeſt ratio, quæ huiuſmodi præuentiuam extractionem ſuadeat.

Aut mulier poſſidet bona fideicommiſſaria, eaque vlteriori vocato reſtituere debeat, quia nempè eius fratre, vel patre defuncto, fideicommiſſum maſculinum alijs agnatis ab ipſa excluſa tamquam vltimi grauati hærede ſint reſtituenda, itaut potiùs contendat de retentione, quàm de conſecutione, Et tunc licèt in ſtricta iuris cenſura idem quod ſupra dicendũ veniret, Attamen de ęquitate ac ad euitandum inanem circuitum, ne ſcilicet mulier iam poſſidens bona ea dimittat, deindeque tàm pro alimentis interim, quàm deinde pro dote ab alienis manibus vendicare cogatur, probabilis, ac recipienda videtur dicta opinio mulieri fauorabilis, Et in his terminis, atque ex dicta ratione illam de æquitate magis tenuit Rota in allegatis deciſionibus, cum quibus attenta iſta facti circumſtantia procedendum videtur. De alijs autem ad materiam habetur actum ſupra *diſc.35.cum pluribus ſequentibus.*

An Bona feudalia, vel iuriſdictionalia, ſeù Regalia dari poſſint in dotem, Et quatenus dentur quis nam effectus exindè reſultet; Et quid de dote reſtituenda, An ei ſubiaceant dicta bona feudalia vel Regalia.

SVMMARIVM.

1 *Regna, Principatus, Ciuitates, Caſtra, et bona iuriſdictionalia poſſunt haberi in allodium, et in feudum, et ſic ſunt duplicis ſpeciei, alia nempè feudalia, alia allodialia.*

2 *Diſtinguuntur plures ſpecies Principatuum, vel dominiorum allodialium in ſuperiores cum iure regio, et inferiores ſubordinatas.*

3 *Item alia ſunt electiua, alia iure ſanguinis.*

4 *Principatus, vel dominium electiuum, àn poſſit dari in dotem.*

5 *Electiua non ſolent cadere in mulieribus.*

6 *An Rex pro dote Reginæ poſſit obligare Regnum electiuum in toto, vel in parte.*

7 *Succeſſor in Principatu electiuo ad quæ obligetur per prædeceſſorem.*

8 *Rex, vel ſupremus Princeps, àn pro dote filiæ, vel ſororis dare poſſit, vel obligare in toto, vel in parte Regnũ, ſeù Principatum cum iure Regio, et ſupremo, diſtinguuntur plures caſus.*

9 *Rex, vel Princeps dicitur Reipublicæ Maritus, et ideo non poteſt diſſipare, lacerare, vel diminuere dotem, et quando id permittatur.*

10 *Etiam in caſu quo dare partem permittitur, adhuc intelligitur reſeruato ſupremo iure Regio, et de alienatione Regalium, quando permittatur cum diſtinctione Regalium maiorum, et minorum.*

11 *Quid pro dote vxori reſtituenda.*

12 *Regina, vel Principiſſa cum iure regio ſimpliciter nubens non cenſetur dediſſe Regnum, vel Principatum in dotem ſine expreſſa conſtitutione.*

13 *Regnum non venit ſub parafreno.*

14 *Sed nec volens dare poteſt Regnum, vel Principatum in dotem.*

15 *Regnum Siciliæ citrà pharum potiùs Apuliæ, quàm Neapolitanum iuridicè dicitur.*

16 *Maritus Reginæ, àn fiat Rex & habeat Regni titulum, vel adminiſtrationem.*

17 *Regni, vel Principatus ſucceſſor, àn teneatur pro dote reſtituenda, et àn*

pro ea Principatus poſſit obligari, vel alienari.

18 *Dominia inferiora, et bona iuriſdictionalia allodialia, àn in dotem dari poſſint, vel pro ea obligari, et diſtrahi.*

19 *Feuda quædam ſunt recta & propria, alia impropria, de prima ſpecie hic agitur, nam ſecunda regulatur iure allodij.*

20 *De conſenſu Domini, Principatus, et dominia, quæ poſſidentur iure feudi dari poſſunt in dotem; ſed non per hoc præiudicatur agnatis vocatis à lege inueſtituræ.*

21 *Diſtinguuntur plures caſus ſuper puncto, àn feudum ſine aſſenſu dari poſſit in dotem.*

22 *Feudatarius pro dotanda filia, vel alia muliere non poteſt de iure communi feudorum dare feudum in dotem ſine aſſenſu.*

23 *An hæc prohibitio aduerſetur libertati matrimonij.*

24 *Neque in ſubſidium alienari poteſt feudum pro dote iuxta veriorem opinionem.*

25 *Nec in vita feudatarij & eius iure durante dari poteſt feudum in dotem.*

26 *Dari tamen poſſunt fructus feudi, ſeù commoditas, vt quid diſtinctum à feudo, et plenè explicatur quid ſit iſta commoditas, quæ in feudalibus & emphyteuticis, ac alijs prohibitis cedi poteſt.*

27 *Quæ differentia ſit inter alienationem rei feudalis, vel emphyteuticæ durante iure alienantis & alienationem commoditatis.*

28 *Ceſſionarius huiuſmodi commoditatis, vel creditor, cui dicta commoditas eſt hypothecata, àn habeant actionem contra ſucceſſorem vniuerſalem, vel particularem, et quando iſta commoditas ſit exercibilis contra tertium.*

29 *Fructus dicuntur illius, de cuius dominio eſt res dum naſcuntur.*

30 *Ius vſusfructus in feudis eſt prohibitum.*

31 *Quando ceſſionarius dictæ commoditatis agere poſſet contra tertium in fructibus, intelligitur de naturalibus, non autem induſtrialibus.*

32 *Si feudum detur in dotem, àn actus reſoluatur in dationem dictæ commoditatis, vt ità ſubſtineatur, negatiuè.*

33 *Effectus tamen nullus reſultat, quia etiam feudo nulliter dato, fructus interim percepti pertinent ad virum loco vſurarum, ſeù interuſuriorum dotalium.*

34 *Legato, vel alienato feudo, àn debeatur æſtimatio, debetur tamen fauore dotis, et matrimonij.*

35 *Qui effectus reſultet fructus percipi à viro tamquàm feudi in dotem dati acceſſorios, vel vbi ipſi fructus principaliter in dotem dantur.*

36 *Vbi fœmina eſt proximè ſucceſſura poteſt ei dari feudum in dotem tamquàm reſutatio, ac præmatura reſtitutio.*

37 *Feudatarius habens facultatem ſubinfeudandi, àn poſſit ſub titulo ſubfeudi dotem in eo filiæ conſtituere.*

38 *An feudum poſſit obligari pro ſolutione dotis in pecunia conſiſtente ſaltem in ſubſidium, negatiuè.*

39 *Dos in materia feudali non eſt priuilegiata neque in ea locum habet diſpoſitio* Auht. res quæ.

40 *Et iſta concluſio de feudo pro dote non obligando procedit tàm in conſtituenda quàm reſtituenda.*

41 *Quando dicta concluſio limitetur, et quomodo creditori aduersùs feudi poſſeſſorem qui ſit debitor, conſulatur.*

42 *Hypotheca tacita, ſeù legalis non datur doti in feudis, ſed eſt conſiderabilis in feudi fructibus.*

43 *Mulier feudataria poteſt ſe ipſam dotando dare feudum in dotem dummodo det ineſtimatum, et ſine lucro dotis.*

44 *Si dederit æſtimatum ſubſtinetur dotis conſtitutio in æſtimatione feudi, cuius ratione maritus fructus ex feudo perceptos facit ſuos loco vſurarum dotalium.*

45 *Si adijciatur pactum de lucro, illud vitiatur, et corruit, ſed non vitiat dotis conſtitutionem.*

46 *Concluſio vt mulier feudataria pro ſe ipſa dotanda poſſit dare feudum in dotem, àn procedat in Regnis et Principatibus cum iure Regio, et alto dominio.*

47 *An feudatarius teneatur occaſione feudi dotare fœminas coniunctas.*

48 *Quæ*

48 *Quæ actio dotandæ tali caſu competat, et àn detur contra tertium feudi poſſeſſorem ius dotis, ſeu paragij.*

49 *De legibus Regnorum vtriuſque Siciliæ in materia feudorum dandorum in dotem, ac de dictorum Regnorum origine, et diuiſione, atque de Conſtitutionum, et capitulorum Regni ordinatione remiſſiuè.*

50 *In matrimonijs cõtractis per Ciues Neapolitanos etiam cum exteris ex gratia ſubintelligitur præſtitus aſſenſus pro feudorum obligatione tàm pro conſtituenda quàm pro reſtituenda dote, ac de iſtius gratiæ ampliationibus limitationibus & declarationibus remiſſiuè.*

51 *De Paragio competente fœminis in feudis, et quæ actio competat.*

52 *An pro Paragio competat hypotheca, vel alia actio realis, et quando non ſit onus reale.*

53 *Paragium debitum filiabus feudatarij debetur ex ſingulis feudis pro rata, àc etiam ex bonis allodialibus per concurſum.*

54 *In taxatione Paragij àn attendatur valor in proprietate, vel in fructibus.*

55 *Paragium debetur omnibus illis fœminis, quæ ſuccederent in feudo, ſi eſſet diuiduum.*

56 *Nepti ex ſecundogenito prædefuncto, an debeatur paragium, et àn debeatur in linea collaterali.*

57 *Recenſentur differentiæ in hac materia militantes inter ius commune feudorum, et ius Regni.*

58 *Officia àn poſſint dari in dotem, vel pro dote conſtituenda, ac reſtituenda, obligari.*

DISC. CXLVI.

1 QVoniam Regna, Principatus, Ciuitates, Caſtra, aliaq; bona iuriſdictionalia, de quibus in præſenti eſt tractandum, ſub diuerſis titulis poſſideri ſolent, Alia enim poſſidentur in allodiũ, Alia verò in feudum, ſeù officium iuxtà ſentẽtiã *Geminiani in c. grãdi de ſupplen. neglig. Prælat. in 6. num.9.*, Atq; tàm allodialia, quàm feudalia varias ſub ſe cõtinent ſpecies; Hinc reſeruata inferiùs inſpectione feudalium; Quatenus pertinet ad allodialia, triplicis qualitatis eſſe ſolent; Alia enim ſunt Regna, et Principatus cum iure Regio, ſupremaq; po-
2 teſtate, ac alto, et abſoluto dominio à cuiuslibet ſuperioritate exempto, ad inſtar Imperatoris in ſuo Imperio, ut ſunt Reges Hyſpaniarum, et Galliarum, et ſimiles, Alia verò ſunt Regna, Principatus, et dominia pariter plena cum iure Regio & Regalibus maioribus ac totali ſuperioritate erga vaſallos, itaùt eorum reſpectu dicantur habere tantam poteſtatem quãtam habet Imperator in ſuo Imperio, ſed recognoſcunt aliquam ſubiectionẽ erga Imperatorem, vel aliũ Principem deſuper habentem quamdã ſupremam poteſtatem, aliàs altiſſimum dominium, Italico autem Idiomate *ſouranità* nuncupatam, cuius naturæ quamplura habemus in Italia dominia poſſeſſa ab antiquiſſimo tempore abſque aliqua feudali inueſtitura in allodium, ſed ſub ſuprema poteſtate Papæ vel Imperatoris, frequentiora verò ſunt in Germania; Alia tandem ſunt dominia inferiora cum mero, et mixto Imperio, ſed abſque iure Regio ac Regalibus præſertim maioribus, ac totaliter ſubordinata alicui ſupremo Principi, tam quoad ſe quàm quoad vaſallos, potius ſonantia in ſimplices Baronias ad inſtar feudorũ ſecundi ordinis, et prout eſſe prętendũt pro maiori parte Barones Status Eccleſiaſtici habentes quamplura caſtra cum iuriſdictione in allodium, et tamquàm purè allodialia in omnibus regulata, ſed ſub totali ſubiectione Papæ, et quo reſpectu ineſſe dicitur quoddã feudum latum & improprium, itaut conſtituere videantur quoddam mixtum, vt pluries *ſub tit. de feud.*

Primi & ſecundi generis Regna, Principatus, vel dominia cum iure Regio,
3 Alia ſunt competentia iure electiuo, et alia iure ſanguinis, vt *per Bal. conſ. 159.*
4 *lib.3. in princ. & alios*; In electiuis autem præſens dotalis inſpectio nullatenus intrat, Tum quià in eis fortius vigent rationes alienationem prohibentes de quibus infrà in ijs quæ competunt iure ſanguinis; Tùm etiam quia totum ius Principis terminatur cum eius vita, neq; aliquid ſuo ſanguini quæritur, cum ſola perſonalis induſtria & adminiſtratio electa

electa dicatur; Solumq; intrare poſſet difficultas quoad nomen Regium, àc Regni adminiſtrationem, quatenùs ipſa Regina iure electiuo Principatum obtinens alteri nuberet, de quibus videndũ infrà de Principatu ſanguinis, maximè
5 quia iſte caſus non eſt probabiliter ad diſputationem reducibilis, cum in aliquibus electiuis fœminæ non poſſint, et in alijs non ſoleant admitti.

Et licèt aliquando habeatur Imperiũ Romanum ratione coniugij cum filia Imperatoris in generum fuiſſe translatũ, vt in Marco Aurelio Antonini ſucceſſore prudentum ac moralium Principum idea & alijs contigit, Attamen id non prouenit ratione mulieris, et titulo dotis, ſed Principatus translatus fuit in virum ex perſona propria, aliquo tamèn intuitu, et contemplatione vxoris, quæ potiùs fuit occaſio, ſeù cauſa impulſiua electionis, quàm quod ipſa Imperium viro traderet, ſiue iure adoptionis ab Imperatore prædeceſſore mulieris patre vel coniuncto, vt habetur de eodem Marco Aurelio qui ab amicis monitus de repudio impudiciſſimæ Fauſtinæ, moraliſſimè reſpondit quod cum repudio reſtituenda erat dos quæ in Imperio conſiſtebat, ſed hæc fuit potiùs moraliſſimi viri gratitudo erga ſoceri memoriam, potius quàm dotis confeſſio, quoniam Imperium, non iure dotali, ſed adoptionis, àc ſubrogationis ab Antonino, et Senatu in eum collatum fuit.

Et quamuis dubitari poſſet, àn Re-
6 gnum, vel eius pars obligari valeat per Regem pro dote Reginæ, etiàm in electiuis, Atq; pro dubitãdi ratione *Capycius in ſpecie in inueſtitura feudali* verbo *feuda pro dote* verſ. *quid erit in Regno ſol. mihi* 178. alleget *Bald. conſ.* 359. *vol.* 1. quod in illis nouæ impreſſionis eſt 159. *lib.* 3. vbi tenet etiam in electiuis ſucceſſorem teneri ſtare obligationi prædeceſſoris, neq; *Capycius* aliquid in materia firmet; Attamen negatiua videtur omninò verior, quoniam in electiuis ſucceſſor venit iure proprio per annihilationẽ prædeceſſoris, cuius priuata iura actiua, et paſſiua nihil habent commune cum Re-
7 gno, vel Principatu; *Bald.* verò loquitur in contractibus geſtis per Regem nomine dignitatis, et coronæ, qui ſunt termini omnino diuerſi, tunc etenim ad inſtar Prælati, ſeu adminiſtratoris, ac forte cũ maiori poteſtate geſta prædeceſſoris conſiderantur; Vt de Papa contrahente nomine Sedis Apoſtolicæ habemus adeò frequens, et quotidianũ, ſed hoc nil commune habet cum dotatione propriæ filiæ vel ſororis, ſeù cum reſtitucione dotis vxoris; Et quemadmodum in fideicommiſſo, vel primogenitura ordinata per extraneum, dotis conſtitutio, neq; reſtitutio peti poteſt vt *diſc. præced.* non obſtante quod à patre, vel viro poſſideatur, niſi pro iuribus ſuæ vitæ, quià cum eius morte totum eius ius extinguitur, ita fortiùs in præſenti.

In Regnis autem, vel Principatibus
8 poſſeſſis iure ſanguinis, Aut agimus de dote conſtituenda per Regem filiæ vel ſorori, Aut verò de ipſa Regina ſe ipsã dotante; Primo caſu, ſi filia, vel ſoror eſt immediatè in Regno, vel Principatu ſucceſſura, et tùnc quia Regni, vel Principatus aſſignatio in dotẽ eſt potiùs refutatio, ſeù præuentiua ſucceſſio, quàm alienatio, hinc proindè non videretur dubitãdum de validitate actus inter refutantem, et refutariam ex regula tex. *in cap.* 1. §. *ſed etiam res per quos fiat inueſt.* cum notis concordant. de quibus in ſua materia *ſub tit. de feud.* ſed nõ per hoc eſt dos in ordine ad virum, cuius reſpectu eſſet idem caſus, àc ille de Regina nubente vt infra.

Si verò non eſt immediatè ſucceſſura, quia nempè adſint maſculi, vel alij, quibus ex legibus Regni, vel ex conſuetudine ſucceſſio debeatur, Et tunc neq; totũ Regnum, neq; partem notabilem pro dote filiæ, vel ſororis Rex dare poterit, quoniam Regi, vel ſupremo Principi, tamquàm Reipublicæ marito non per-
9 mittitur Regnum alienare, vel diſmembrare, itaut notabiliter corona lædatur; Regibus enim conceſſa eſt Regnorum adminiſtratio, ac tutela non autem diſſipatio, laceratio, vel deformatio *Innocent. in c. intellecto* (vbi eſt ſedes ordinaria materiæ) *de iur. iur.* quem ſequuntur communiter *Canoniſtæ ibidem, et in cap. grandi de ſupplen. neglig. Prælat. in ſexto, Bald. in prælud. feud. num.* 32., *et alij feudiſtæ de quibus Lanar. conſ.* 1. *n.* 15., *Montan. de Regal. in prælud. num.* 18., *et ſeqq. Roſenthal. de feud. cap.* 5. *concluſ.* 10. *n.* 4. *& ſeqq.*

& ſeqq. omnium latius referendo contrarium tenentes *Cyriac. contr.* 402. qui alios cumulant.

Quia tamen, iuxtà magis receptam ſententiam eiuſdem *Innocentij*, permiſſū eſt aliquam partem alienare, quotiès nō eſt notabilis, itaut neq; Regni deformationem, neque coronæ graue præiudicium ac ſciſſuram cauſet, maximè iuſta cauſa accedente; Hinc proindè ne dicatur prohibitum dari filiæ, vel ſorori, id quod cuilibet militi, vel extraneo dari poteſt, videtur indubiè dicendum, id rectè pro dotis conſtitutione geri poſſe dūmodo tamen ius Regium, ſeù
10 ſuprema poteſtas reſeruetur, vt obſeruant *Bald. vbi ſupra, et alij* de quibus *Roſēthal. dict. cap. 5. concluſ. 11. Ciriac. dicta cōtrou. 402. nu. 40. cum ſeqq. qui alios referunt*; Licèt enim hæc facultas Principi attributa extendatur ad allodium, quod ſonat in totalem, ac plenam dominij, tàm vtilis, quàm directi translationem *Camerar. in c. Imperialem fol. 71. in magnis lit. A. Curte in diuerſor. feudal. verſ. licet num. 21.*, Attamen ius Regium videtur inalienabile, quoniàm eſſet aliàs conſtituere in Regno ſibi æqualem, quod eſt prohibitum, atq; ſcindere coronam, quæ per inoderatas conceſſiones membrorū Regni, ſalua ſuprema poteſtate, ac Regalibus maioribus, non dicitur in effectu ſcindi.

Siquidem iuxtà terminos inter feudiſtas valdè notos, alia ſunt regalia maiora, et alia minora; Iſta poſſunt alijs communicari, illa verò non quia dicuntur talis naturæ vt non poſſint auelli à corona; Quod verum, niſi aliqua magna cauſa neceſſitatis vel publicæ vtilitatis ſuadeat conceſſionem fieri etiam de parte notabili, et cum iure Regio ſupremaque poteſtate, tùnc enim id rectè fieri poſſe docemur, tàm per iuriſtas ex deductis per *Menoch. in conſ. edito in cauſa Finariēſi poſt tractat. de remed. poſſeſſ. art. 40. num. 40., et ſeqq. Roſenthal. dicto cap. 5. concl. 11. n. 5.* apud quos cæteri & iuxtà caſū de quo ad aliud propoſitū agitur apud *Griuell deciſ.* 57. cum ſimilibus, quam per Hiſtoricos, apud quos quā plura habentur exempla cōceſſionis Regnorum, et Prouinciarum per vnam coronam alteri ſub titulo dotis alicuius filiæ, vel ſororis, etiàm cum ſuprema poteſtate, ac iure Regio pro pace componenda, alijſque maioribus Regni malis ac periculis vitandis, cum ſemper à prohibitionibus iuſta cauſa dicatur excepta.

Idemque quod dicitur de
11 conſtitutione dotis, videtur pari ratione dicendū de reſtitutione dotis datæ ipſi Regi, vel eius filio, ſeù alteri coniuncto, pro quo Rex obligauit aliquam Regni partem non notabilem, quoniam ſi poterat alteri concedere, non videtur cur facere non potuerit id quod eſt minus, cum etiàm in electiuis aliqua dubietas fauore dotis reſtituendæ fuerit excitata vt ſuprà, ſed de hoc pleniùs infrà.

Secundo autèm caſu de Regina
12 nubēte, dupliciter quæſtio cadere poteſt; Primo ſcilicet circa poteſtatem, et ſecundo circà voluntatem, àn ſcilicèt in dubio Regina ſimpliciter nubēdo militi, dicatur voluiſſe dare Regnum in dotem, et àn volens potuerit.

Quoad voluntatem, certa eſt negatiua, Tùm quia deficit poteſtas vt infrà, ideoque in dubio voluntas regulanda venit à poteſtate iuxtà vulgares propoſitiones, Tùm etiam quià hæc ſuprema Regalia numquam cenſentur conceſſa abſque expreſſa, et ſpeciali mentione, quæ ob eorum excellentiam omninò eſt neceſſaria ex deduct. *per Sixtinum, Montanum* & alios de hac regalium materia
13 tractantes. Adeò vt Regnum, non venire ſub paraphernc doceat *Bald. in c. ſignificauit num 4. de reſcript.*

Quo verò ad poteſtatem, negatiuam
14 pariter firmat in ſpecie *Bal. in dicto c. ſignificauit num. 3. de reſcript.*, vbi loquendo de Regina Apuliæ firmat quod nubens militi non facit eum Regem.

Et ex qua doctrina edocemur quod
15 Regnū Neapolitanū poſt *Siciliæ* diuiſionem, verè dicitur Regnum Apuliæ, tamquàm à nobiliori, àc fertiliori illius Regni parte nomen trahens, licèt à modernis temporibus ob accidentalem delitioſam Regum reſidētiam in Ciuitate Neapolis vulgò Neapolitanum vocetur; Siquidem Apuliæ Regnum vocant *Corſettus de Regia poteſtate quæſt. 12. nu. 14.* vbi quærit, ſi vacante Regno Apuliæ Papa ſuccedat, *et quæſt. 102. num. 76., Martin. Laudenſ. de Principe quæſt. 176., idem Bald. in l. ex hoc iure num. 16. ff. de Iuſt.*

Iuſt. & Iur., àc alij antiquiores Iuriſtæ, et Hiſtorici paſſim.

Dictaq; *Baldi* theorica veriſſima videtur duplici irrefragabili ratione; Primo nempè, quia eſſet dare duos Reges inſolidum, Et ſecundo quia eſſet alienare Regnum, àc facere ſibi, nedùm æqualem, ſed ſuperiorem, dato enim titulo dotis, tunc iſtius dominium ſaltem vtile totum tranſit in virum, ad quem priuatiuè ad vxorem ſpectant dotalium bonorum fructus, emolumenta, iuriſdictio, et adminiſtratio, vt in ſpecie de Caſtro dotali *Iacobin. in Inueſt. feud.* verbo *de Caſtro ſecūda colum. & Capyc. in ead. inueſt.* verbo *feuda pro dote verſ. adminiſtrantur fol.* 178., et latiùs infrà *diſc.* 160. vbi de fructibus dotalibus, itaùt ipſe ſolus in effectu eſſet Rex, quæ omnia repugnant præmiſſis receptiſſimis regulis, et ſequuntur *Martin. Laudenſ. in tract. de Principe quæſt.* 176. *Gregor. Lopez ad partit. tit.* 1. *l.* 1. *gloſ.* 9. *par.* 2. & *l.* 9. *gl.* 4. *Auiles in proem. c. Prætor in princ. n.* 11. *Burgoſ. de Pax ad leges Tauri in proem. num.* 4. *latè Guttierez de tutel. capit.* 18. *num.* 32.

Et quamuis plerique videantur ſentire contra *Bal.* relati per *Guttier. vbi ſupra* inter quos eſt *Burgos de Pax loco citato*, Attamen erit aduertendum iſtos non aduerſari *Baldo* ſuper iàm dicta principali concluſione dandi Regnum in dotem, quoniam in hoc *Baldus* non videtur habere contradictorem, ſed tantùm in eo, an maritus Reginæ acquirat
36 titulum Regium, àc aliquam adminiſtrationem inſimul cum vxore, quod eſt quid diuerſum à dote, cuius peculiaris effectus eſt totam adminiſtrationem, àc adminiſtrationis emolumenta transferendi priuatiuè in virum ſub ſolo grauamine ferendi onera matrimonij; Et ſic quæſtio de nomine, vel adminiſtratione, in qua diſſentiunt ſcribentes, eſt extra caſum dotis, proindeque extra materiam noſtram.

Et tamèn in iſta quæſtione, verior, ac in praxi recepta videtur opinio *Baldi* vt maritus Reginæ, verè non ſit Rex, neq; Regni adminiſtrationem iure proprio habeat, ſed tàmquam radijs vxoris coruſcans, ſaltem de conſuetudine titulum Regium habere debeat, àc tamquā talis à populo honorari, habeatque illā adminiſtrationem quam ſibi concedit Regina, quæ regere debet cum conſilio viri, illumque ſicut habet vitæ ſocium, ita habeat conſiliarium, et coadiutorem in Regni adminiſtratione; Vt ſeruatum eſſe in Regno Caſtellæ per Reginam Iſabellam cum Ferdinando viro, àc per earumdem filiam Ioannam cū Philippo teſtatur *Lopez in c. per veſtras* §. 43. *Guttier. vbi ſupra Fragoſ. de Regim. Reip. Chriſtianæ par.* 1. *lib.* 3. *diſput.* 6. *nu.* 193. *Capoblan. de Baron. tom.* 2 *in Rub. num.* 45. & *tom.* 2. *quæſt.* 52. *nu.* 13. *Aponte de poteſtate Proreg. tit. de diuerſ. prouiſ.* §. 1. *num.* 18. & *ſeqq. Cyriac. controu.* 401. *num.* 1. & 2. *Olea deceſſ. iur. tit.* 3. *quæſt.* 3. *num.* 33., Idq; in effectu ſentire videtur *Burgoſ. de Pax. vbi ſuprà* qui plenè contra *Baldi* opinionem diſputationem aſſumere videtur.

Raró autèm huiuſmodi quæſtiones ad diſputationis trutinam in praxi contingere ſolent, quoniam frequentius quando huiuſmodi Regum, vel Principum matrimonia tractantur, expreſſæ leges, et conuētiones deſuper ordinari ſolent.

Atq; ad hæc rectè confert opinio volentium vt in concurſu præſentationum factarum à viro, et vxore in beneficijs de iure patronatus vxoris, præferendus veniat præſentatus ab iſta, vt in ſua materia *ſub tit. de iure patronatus*, quoniam, cū excluſo titulo dotis ſola vxor ſit domina, vir autem ſit ſolùm Adminiſtrator ex eiuſdem vxoris permiſſione, idcircò rectè præſentatio Domini præferenda eſt alteri factæ per adminiſtratorē; Secus autèm quotiès intrat titulus dotis, quoniam tùnc maritus gerit huiuſmodi actum iure proprio, tamquàm ille, ad quem priuatiuè ad vxorem pertinēt dotis fructus inter quos ius præſentandi, ac iuriſdictionis exercitium enumerantur, et hęc quoad dotem conſtituendam in ipſo Regno, vel Principatu.

Hæc autèm omnia circa Reges ac Regna, ſeù Principes ac Principatus, dicta ſint in ſola forma diſcurſiua ac relatiuè ad recenſitos auctores, nihil deſuper firmando, neq; meum iudicium deſupèr interponendo; Regum etenim ac Regnorum iura non de facili intra legales priuatos cancellos continentur, neque iuriſtarum propoſitionibus, ac opinionibus ſubiectionē libenter agnoſcunt,

cunt, cum in his vt plurimum non ius, ſed aliud verbum ex eiſdem litteris vna poſtpoſita compoſitum, ſiue illa quæ dicitur ſumma ratio rerum eſſe ſoleat iudex ſiue quæſtionum deciſor; Vndè proptereà in pleriſque contingetijs in quibus de huiuſmodi materijs agi cum vi bellica occaſio dedit, inanes cenſui aliquos iuriſtarum magnos adhibitos labores, cum illis doctrinis, ac regulis quas leguleico more adhibemus in cauſis priuatæ domus, quæ ſua ſunt quærentis; Ac proptereà in omnibus integer locus relinquitur veritati ſi eius ſemitas adeſt quis agnoſcat; Princeps enim debet magis quam priuatus ſecundum leges viuere, cum ſit alijs iuſtitiæ ac legum exemplar, atq; alias malè agit, ſed ſi caſus prębeat eum nolle, nemo eſt qui de facto cogat cum ſola lege, niſi vis vim repellat.

Reſpectu autem dotis reſtituendæ per
17 Regem Reginæ, attendenda eſt qualitas Principatus, àn ſcilicèt eius ſucceſſio deferatur iure hæreditario, vel proprio; Si enim defertur iuxta primam partem vt regulare eſt in allodialibus, et tunc nō dubitatur ſucceſſorem teneri ad debita prædeceſſoris, et conſequenter ad reſtitutionem dotis, dummodo tamèn debitum non ſit tale quod Regni alienationem, vel ſciſſuram, aut notabilem coronæ deformationem importet, ex eiſdem rationibus, ex quibus eiuſdem Regni Cōſtitutionem in dotem nullam eſſe dictum fuit ſupra, quoniā dos Reipublicæ, cuius Rex eſt maritus, notabiliter diminui non poteſt; Sed ſi defertur iure proprio, cum id vt plurimùm non ſit verificabile niſi in electiuis, tunc certum è conuerſo videtur, ſucceſſorem nō teneri, ſecùs ſi ſucceſſio iure proprio cauſetur ex lege adiecta per primum acquirentem, ſeù alium qui diſponere poterat, cum tùnc materia regulanda videatur iuxtra terminos *Auth. res quæ*, cum eodem tamen temperamento, vt per hoc Regnum non patiatur ſciſſuram, vel deformationem.

In dominijs verò allodialibus inferio-
18 ris ordinis ſonantibus in ſimplicem Baroniam cum totali ſubiectione vt ſupra, ſicuti nulla dignoſcitur de iure prohibitio alienandi in quemcumque, ita minùs dignoſci videtur illa dandi in dotē, ſiuè ipſamet caſtri Domina nubat, ſiuè eius pater, vel frater caſtrum pro dote conſtituat, cum huiuſmodi bona quamuis iuriſdictionalia à legibus feudalibus omninò exempta ſint, atq; ab alijs indifferētibus bonis allodialibus in nihilo differre videantur, Atq; ità paſſim ſeruabatur in Statu Eccleſiaſtico ātequam de anno 1637. emanaret Cōſtitutio *Vrbani VIII.* 151. aliàs *in appendice* 41., vbi prohibentur, Ciuitates, Oppida, Caſtra, et bona iuriſdictionalia dari in dotem quibuſcumque perſonis quantumuis Apoſtolicę Sedi ratione aliorum Caſtrorum ſubiectis, vel bona, et domos apertas in Vrbe, vel Statu Eccleſiaſtico habentibus, niſi verè, perſonaliter, et continuè cum eorum familijs in Vrbe vel Statu habitare ſoleant; Inter Ciues autèm, et Incolas prohibitio ceſſat, proindeque huiuſmodi bona in dotem conſtitui poſſe non videtur dubitandum; Imò & ad fauorem exterorum ante dictam Conſtitutionem *Vrbani*, in cauſam dotis, tamquàm in actu neceſſario, iuriſdictionalia poſſe obligari, non obſtātibus Conſtitutionibus *Sixti V. & Clementis VIII.*, ac aliorum latè firmat *Rota deciſ. 328. par. 5. recent. num. 5. & ſeq.*; Quæ autem iura viro competant in caſibus, quibus huiuſmodi dominia dantur in dotem, tractatur infra *diſc.* 160. in materia fructuum dotalium.

Quatenùs verò pertinet ad Regna,
19 Principatus, et dominia iure feudi poſſeſſa, obſeruandum eſt, Alia eſſe feuda recta, et propria, Alia verò impropria, et pactionata, De rectis autem ac proprijs hic tractatur, non de alijs, quæ ſolam feudi nuncupationem habentia, in reliquis regulantur tamquam allodialia, ideoq; de iſtis dicendum eſt idem quod ſuprà de allodijs dictum eſt, dummodò tamen impropriationes ſint tales, quod circumſtantiæ allodiales circumſtantijs feudalibus ità præpōderēt, quod omnino feudi ſubſtantiam corrumpant, atque tranſire faciant contractum de feudo in allodium; Non omne ſiquidèm pactum feudalis naturę alteratiuum cauſat feudi impropriationem in totum, ſed tantùm in parte alterata, nam aliàs nō darentur ampliùs feuda recta, cùm nullum ſit feudum in aliqua parte non pactionatum vt aduertitur *in Mantuana feudi ſub tit. de feud.*

*de feud. diſc.*10.*& in alijs eodem tit.*

In feudalibus igitur, accedente Domini directoaſſenſu, nulla cadit diſpu-
20 tatio, vt pro abſoluto ſupponunt *Roſenthal.infrà citandus*, et alij paſſim, præter quam in illis ex pacto, et prouidentia quoad intereſſe agnatorum ex lege inueſtituræ vocatorum ad ſucceſſionem, quibus non aſſentientibus non cenſetur Dominum velle præiudicare,ſed tantùm pro ſuo iure aſſentiri, quo caſu aſſenſus operabitur dotis vallidam conſtitutionẽ ad euitandam pœnam deuolutionis, ac etiam pro validitate actus, et acquiſitione iuris realis in corpore feudi durante vita dotantis,quæ omnia ſine aſſenſu ceſſarent; Idque ſiuè detur æſtimatum, ſiuè inæſtimatum, quoniam ſicuti Dominus feudum deuolutum cuilibet concedere poteſt,ità pariter facere poteſt accedente conſenſu feudatarij, nàm ità cenſetur iſtum refutaſſe feudum in manu Domini, atque ab hoc breui manu denuò fuiſſe conceſſum ei, ad cuius fauorẽ fit alienatio,ex regula quod aſſenſus habet vim inueſtituræ de qua pluries *dicto tit. de feud.& in altero de Regalibus*.

Secluſo autem domini aſſenſu, diſtinguendum eſt ius commune feudorum à
21 iure particulari Regnorum vtriuſq;Siciliæ in quibus frequentius quàm alibi materia occurrit, ac tractatur; De iure communi,pro clariori materiæ notitia, quatuor caſus veniunt diſtinctè conſiderandi; Primus eſt in patre,vel alio dante corpus feudi in dotem; Secundus in feudi obligatione pro ſolutione dotis conſtitutæ in quantitate, ſeù eiuſdem dotis reſtitutione; Tertius in feudataria ſe ipſam dotante; Et quartus in iure quod habet ſuper feudo filia, vel ſoror feudatarij pro dote, ſeù paragio.

Quòad primum, recepta eſt regula
22 generalis negatiua, quoniam in materia feudali dos non eſt priuilegiata, neque eius cauſa excepta eſt à generali prohibitione alienationis feudorũ abſq; Domini aſſenſu *ad tex. in cap.*1. §. *donare qualiter olim feud.alien.pot.vbi gl.Bal. Beluiſ.Aluarot.*, alijque feudiſtæ communiter plena manu congeſti *per Camerar. in c.Imperialem cart.*81. *in magnis lit.T. & V. Capyc. inueſt.feud.* verbo *feuda pro dote in princ.Borrell.in ſumma deciſ. par.* 3.*tit.*4.*de iur.dot.num.*245.*Mantic.de tacit.lib.*12.*tit.*21.*nu.*9., *et ſeqq. Roſenthal. de feud.cap.*9.*concl.*8.*in princ.nu.*1. *Merlin.contr.*59.*nu.*18. *lib.*2. *Boſſ.de dote cap.* 15. *à num.*85. qui refert contradictores *Apont. de poteſtat. Proregis tit.de Aſſenſ. reg.ſuper dot.in princ.n.*1.

Et licèt Iſernia motiuando ſentire videatur contrarium, eo quia huiuſmodi prohibitio videtur impeditiua libertatis matrimonij, ac Reipublicæ præiudicialis, quodque propterea leges feudorum, cum non ſint leges, ſed conſuetudines videantur in hac parte ſapere corruptelam, Non eſt tamen à concluſione recedendum, quoniam dictæ conſuetudines in ſcripturam redactæ, atq;pro le-
23 ge acceptæ, indubitatam vim legis habent,vt pluries *ſub tit.de feud.* neq;in hac parte à iuris ratione aberrant, quoniam prohibitio non percutit matrimoniũ directè,neq;indirectè, ſub irrationabili fine prohibẽdi nuptias, earumq; libertatẽ, ſed continet legẽ,quam Dominus rei ſuæ adijcit cum honeſta ratione, ne ſcilicèt eius bona tranſeant ipſo inſcio, vel inuito in perſonas ſibi ignotas, ac parùm gratas, vt benè, ac latè ſoluendo obiecta diſcurrit *Camerarius, vbi ſuprà*; Idque remanere videtur hodiè omninò elucidatum etiã apud Canoniſtas, et Morales ex dicta Conſtitutione *Vrbani VIII.* 151. per quam bona iuriſdictionalia prohibentur dari in dotem ſinè aſſenſu, vt ſupra; Ita enim Papa declarauit huiuſmodi leges libertati matrimonij non aduerſari, cùm ipſe ſit præcipuus dictæ libertatis protector, ac defenſor, vt aduertitur ſupra *diſc.*143.

Voluerunt *Iſernia, et Ardizon.*,ac alij relati per *Apont., et Roſenthal.ibidem*, limitare concluſionem in ſubſidium, ceſſantibus ſcilicet allodialibus, et quam opinionem retinendã eſſe dicit *Menoch. lib.*4.*præſumpt.*189.*num.*173., ſed quia neque rationem habet, neque auctori-
24 tatem, idcircò meritò communi voto feudiſtarum reprobatur hæc limitatio, vt benè probant *Apont.,et Roſenthal.*, qui citant *Camerarium, et alios feudiſtas*, et ſequitur *Merlin. dicta contr.*59.*lib.*2. ac faciunt notata inferiùs, vbi fortiùs probatur neque feudi obligationem concedi in ſubſidium, quoniam dos in materia feudali nullum habet priuilegium, neque in ea intrat *Auth.res quæ*, Atque

cum

cum hac negatiua concurrere videtur *Barboſ. in l. vſufructu penultima ff. ſolut. matrim. num. 25.*

Quare non videtur dicta concluſio recipere alias limitationes, niſi duas traditas per eoſdem ſuperiùs allegatos; Vnā ſcilicet accedente Domini conſenſu, Et alteram concurrente in contrarium lege, vel conſuetudine particulari, quas certum eſt conſuetudinibus generalibus præualere; Licèt enim pro li-
25 mitatione communiter tradant caſum dationis feudi durãte vita feudatarij dotantis pro commoditate ſibi competente iuxta *deciſ. Rot. 190. aliàs primam de feudis in nouis*, quam *ex Baldo*, alijſque feudiſtis plenè probat *Roſenthal. dicto cap. 9. concl. 9. num. 1. & Borrell. vbi ſupra num. 247.*; Attamen re vera hæc non eſt limitatio ad concluſionem, in qua tractatur, àn ipſum corpus feudi dari poſſit in dotem, hoc enim eſt prohibitum, ſiuè perpetuò, ſiuè ad vitam fiat aſſignatio, quoniam ſemper dicitur feudũ alienari, atque ius reale in eo conſtitui, vt benè obſeruant poſt alios *Roſenthal. dicto cap. 9. concl. 8. num. 5. Apont. vbi ſupra numer. 1. verſ. alij tertiam*, ſed tantùm permittitur feudatario dare in dotem, ſiue alienare commoditatem ſibi competentem percipiendi fructus ex feudo, non tamquam ius reale afficiens corpus feu-
26 di, ſed tamquàm ius perſonale inherẽs perſonæ feudatarij, et quid ſeparatum à feudo, ſeù veriùs non tamquam ius, ſed tamquàm nuda facultas iuxta *Theor. Bar. in l. is qui §. vſufructus ff. de pignor. et in l. codicillis §. inſtituto num. 4. ff. de legat. 2. Neguſ. de pignor. 2. membr. 5. part. num. 9. Giurb. ad conſuetud. Meſſan. cap. 1. gloſ. 2. par. 1. num. 110. latè Barboſ. in dict. leg. vſufructu Roſenthal. dict. cap. 9. concl. 9. num. 1., et concl. 10. num. 5. Amicangel. quaeſt. feudal. 18. n. 10. & ſeqq. & ſub tit. de feud. diſc. 61. & 110.* & in materia emphyteuſis alienari prohibitæ *Rot. in Romana Saluiani 17. Aprilis 1643. coram Cerro apud Zacch. de oblig. Camer. deciſ. 238. & apud Merlin. de pignor. deciſ. 57. confirta latius 9. Decembris 1644. coram eodem in Tuſculana Saluiani 22. Maij 1654. coram Zarata vbi concordantes.*

Et in materia vſusfructus dati in dotem, vt tamquàm ius dari non poſſit, ſed benè tamquàm commoditas, ſeù perceptio fructuum latè *Merlin. deciſ. 843.* & de iſta commoditate *deciſ. 481. num. 13. part. 4. recent. tom. 2. & dicto tit. de feud.* et ſic in effectu non percutit dationem feudi in dotem.

Longè autem differt dari ipſum corpus feudi, ſiuè perpetuò, ſiuè ad vitam feudatarij, ac dari commoditatem præ-
27 dictam, quoniam primo modo valida conſtitutio operatur iuris proſecutionẽ contra ſucceſſorem, ſiue titulo vniuerſali, ſiuè particulari; Secundò autem eatenus eſt operatiua, quatenùs feudum remaneat penes ipſum dotantem, eiuſque ſucceſſorem titulo vniuerſali iuribus paſſiuis, etiàm perſonalibus defuncti adſtrictum; Quarè neque actionem rei perſecutoriam contra tertios titulo ſin-
28 gulari, neque concurſum cum creditoribus ius legitimæ hypothecæ poſtmodùm acquirentibus coniuges habere poterunt, cum eorũ obligatio ſit merè perſonalis.

Et quamuis Rota in allegatis deciſionibus *coram Cerro, et Zarata* huiuſmodi cõmoditatis ceſſionario tribuere videatur propriæ actionis exercitium etiam contra tertium poſſeſſorem titulo ſingulari, Attamen deciſiones prædictæ ex alijs motiuis fortè ſubſiſtentes, in hac parte nullatenus recipiendæ videntur tamquam ratione, ac auctoritate deſtitutæ, alios namque non allegant ad hoc propoſitum, niſi *Surd. deciſ. 102. ſub num. 14., et adden. ad eumdem deciſ. 160. num. 30.* hos terminos nullo pacto percutientes, iſti enim firmant quod deuento feudo, vel emphyteuſi ad Dominum, non iure deuolutionis, ſed ex cauſa voluntaria durant hypothecæ aliàs in caſu deuolutionis reſolubiles, ſed cum terminis habilibus, quatenùs nempè res durante iure emphyteutæ eſſet (vt eſt regulariter) hypothecabilis, At in caſu noſtro cum ipſa res ſit hypothecæ, vel realis oneris incapax, idcircò non videtur quidnam hic ceſſionarius contra tertium exercere poſſit; Non quidem realem ad ipſam rem, quoniam ipſa nullam habet affectionem; Neque perſonalem, quia hæc non datur contra tertium *l. 1. §. ſi hæres ff. ad Trebell. l. æris alieni C. de donat. cum. vulgar.*, Minuſque ad fructus ex feudo perceptos, vel percipiendos, quoniam iſti nati poſtquam res exi-

29 nit de dominio vnius, et tranſijt in dominium alterius percipiuntur à poſſeſſore iure dominij, neq; ſub hypotheca, vel obligatione prioris Domini cadunt *ad tex. in l. Paulus 29. §. 1. ff. de pignor. in l. potior. §. de futura vbi gloſ. communiter approbata ff. qui potior. Bart. Salicet. & alij ibidem, de quibus Surd. deciſ. 97. num. 12. Merlin. lib. 1. contr.. 24. n. 5.* alter *Merlin. de pignor. lib. 2. quæſt. 51. num. 48. & ſeqq. & quæſt. 53. num. 27.*; Eatenus enim tertius poſſeſſor poſt litem tenetur ad fructus, quia per litem deſinit eſſe Dominus, vt *per Merlin. vbi ſupra num. 12., et ſeqq.*, itaut non videatur quomodo vmquam ſit poſſibile, quod hic ceſſionarius poſſit huiuſmodi commoditatis ceſſionem contra tertium exercere, præterquàm ex remedio reuocatoriæ competentis cuilibet creditori perſonali cõtra eos in quos in fraudem facta eſt alienatio.

Idque fortius vbi in tertium alienatio validè, et cum aſſenſu Domini facta eſſet, ex regula, vt ſecundus creditor cũ aſſenſu præferatur priori illum non habenti; Admittendo quippe ius reale eſ-
30 ſet conſtituere ius vſuſfructus, imò durius quod in feudis eſt prohibitum, vt benè *Roſenthal. dicto cap. 9. concl. 10. in fin. Camerar. in l. Imperialem car. 18. in magnis lit. G, & ſeqq. Anna conſ. 113. numer. 14. & ſeqq. Amicang. dicta quæſt. 18. num. 11. circa fin.*; Et in ſpecie quod iſta commoditas ſit durabilis pro tempore quo feudatarius viuit, ac poſſidet, itaut faciat fructus ſuos, ſecus autem ſi ceſſante eius dominio, ac poſſeſſione fructus ſibi non naſcantur *Cenc. de cenſ. quæſt. 19 num. 27. in fin. Salgad. in labyrint. part. 3. cap. 15. num. 25.*; Idque ſumma ratione, quia in effectu ceſſionarius talis commoditatis non eſt niſi ſimplex procurator cedentis in rem propriam, eodem modo, quo practicatur quotidiè in ceſſionarijs commoditatis penſionum eccleſiaſticarum, itaut fingatur quod fructus ſingulis annis & tẽporibus in inſtanti acquirãtur cedenti, atq; per eius organum acquirãtur ceſſionario tanquàm res allodiales à feudo ſeparatæ, Et conſequenter eſt ſemper neceſſarium pro baſi, et fundamento quod fructus naſcantur in dominio illius, qui huiuſmodi commoditatem alienauit, vel obligauit, quod dici non poteſt poſtquam rei dominium in alterum eſt translatum; Vnde propterea *in Romana cenſus 8. Iunij 1654. coram Bichio eadem Rota* cœpit ab iſta opinione deflectere, tenendo quod huiuſmodi commoditas non ſit exercibilis contra tertium.

Et in omnem euentum, quando hæc
31 Rotæ opinio eſſet ſubſtentabilis, attamen procedere poſſet in fructibus naturalibus, ſecùs autem in induſtrialibus in quibus tertius nullatenus poſſet conueniri ex *deduct. per Neguſ. de pignor. 2. membr. 2. par. nu. 27. Amicangel.* qui alios allegat *dicta quæſt. 18. num. 6. Merlin. de pignor. lib. 2. quæſt. 53. & num. 30.*

Sed quid ſi dotans feudum aſſignet
32 ſimpliciter, vel pro tempore ſuæ vitæ, àn pro ſubſtinendo actu hæc aſſignatio reſoluenda ſit in prædictam ſimplicem cõmoditatem, ac facultatem perſonalem, dubitari poteſt ex ijs quę in ſimili firmare ſolent feudiſtæ in materia pactionatæ refutationis in proximè ſucceſſurum cùm reſeruatione vſusfructus, quē valere ex *Zaſio*, et alijs aſſerunt *Bolognet. conſ. 7. ex num. 96.* Alijque relati *per Fab. de Ann. conſ. 41. & conſ. 46. vtrobique numer. 1., Giurb. de ſucceſſ. feud. §. 1. gloſ. 12. num. 42.* quaſi quod actus veniat interpretandus eo modo quo valeat non vt pereat; Ad quod conferunt ea quæ habemus in iure, vt dato vſufructu in dotem reſoluatur actus in fructuum perceptionem, ſeù commoditatem, cum ipſum ius dari non poſſit; Quod etiam in feudalibus, et emphyteuticis admittunt *Barboſ. in dicta l. vſufructu ſol. matrimonio*, et alij per eum allegati.

Verùm hæc ſententia in feudorum refutatione eſt communi calculo feudiſtarum reprobata, vt conſtat ex *deduct. per Fab. de Ann., et Giurb. vbi ſupra*, qui alios cumulant, ac rectè probat *Apont. de poteſt. Proreg. tit. de refut. feud. §. 1.*, quia propter feudorum ſtrictam naturã, atq; propter indiuiduũ voluntatis intrat regula *ſi quod ago &c.*, vt latius in ſua materia *ſub tit. de feud.* præſertim *diſc. 76.* Proindeq; idẽ in caſu noſtro dicendũ eſt, quatenùs de feudis agatur ex feudorum peculiari natura, vt in ſpecie obſeruat *Roſenthal. dicto cap. 9. concl. 9. num. 2.*

Benè verum, quod quantum ad effe-
33 ctum nullius conſiderationis videtur huiuſ-

huiuſmodi concluſionis applicatio; Siquidem, Aut agimus de annullando, vel ſubſtinendo actum quoad præiudicium tertij in quem titulo ſingulari feudum eſt translatum, ſeù præiudicium creditorum quibus cum aſſenſu ius hypothecæ in feudi corpore quæſitum fuit, et tunc fruſtatoria eſt hæc inſpectio, quoniam dato etiam quod datio feudi in dotem reſoluatur in ſimplicem commoditatis ceſſionem, adhuc tamen ſonat in idem, cum & ipſa expreſſa ceſſio commoditatis à principio rectè facta, contra tertium non ſit operatiua, vt ſupra; Aut verò agimus quo ad præiudicium ipſius principalis debitoris, vel eius ſucceſſoris titulo hæreditario, et ſonat pariter in idem, quoniam ſubſtinetur actus in valore feudi, ad quem ſoluendum loco dãnorum & intereſſe principalis debitor etiam cum feudi venditione in actione perſonali cogi poteſt vt infrà.

Aut demum quoad validam fructuũ perceptionem à marito factam medio tempore quo in vim dictæ aſſignationis feudũ iure tenutæ poſſedit, atq;iſtos maritus facit ſuos, ſiuè actus ſit validus ſiuè non;Cum etenim data inualiditate actus ſuper corpore feudi, ſubſtineatur tamen quo ad æſtimationem, quãuis id importet nudum creditum pecuniarium, adhuc tamen dicitur fructiferum fauore viri in compenſationem onerum matrimonialium ad notos terminos *text. in cap. ſalubriter de vſur.* vt egregiè *Iſernia in c.1. §.donare qual.olim poter. alien. num.5.vbi add., et in Conſt. Regni fratribus in principio*, quem cæteri ſequuntur, vt per *Apont. de poteſt. Proreg. tit. de aſſenſ. Reg. ſuper dot. in princip. num.1. verſ. alij tertiam, et num.4. & §.2. numer.24. verſ ſed magis Merlin. lib.2. contr.60. nu. 12.*, et habetur *ſub tit. de feud. diſc.20.*

Quidquid enim ſit de quæſtione, an legato, vel aliàs inutiliter alienato feudo ſubſtineatur diſpoſitio in æſtimatione, de qua tractant *Francb. dec.1. Apõt.*
34 *de poteſt. Proreg. dicto §.2. & conſ.13.52., et 88. Fab. de Ann. conſ.87. & 131. Rouit. in Pragm.1. de titulorum abuſu num.136. Merlin. dicta contr.60.*, et latiùs *contr.81 lib.2. Lanar. iun. in add. ad Lanar. ſen. in c.1 de ſucceſ. feud. ex n.40.* & alij; Attamen in dotis contractu fauore matrimonij receptum eſt, actum quamuis nullum in ordine ad corpus feudi, ſubſtineri quo ad æſtimationem, vt *per Iſerniã vbi ſupra num.5. &* 6. paſſim receptum, vt apud allegatos; Et quamuis *Andreas* moueatur ad id ſentiendum ex Regeſtris Imperatoris *Federici*, qui fuit Rex vtriuſque Siciliæ, Adhuc tamen huiuſmodi concluſio vbique recipienda videtur, Tùm quia *Federicus* fuit etiam Imperator, cuius leges feudales ſunt vbique receptæ, vbi non conſtat Regio nomine pro dictis Regnis tantùm emanaſſe, vt habemus de *l. Imperialem de probib. feud. alien. per Feder.*; Tùm etiam quia ratio huiuſmodi deciſionis elicita videtur ex medulla iuris communis, cum dotis fauor certius ſubſtineat in æſtimatione diſpoſitionem rei alienæ, vel extrà commercium impropriè exiſtentis.

Dato autem debito æſtimationis, intrat de plano valida perceptio fructuum ex pignore *ad text. in dicto cap. ſalubriter cum alijs infra diſc.161. de vſuris dotalibus*; Ideoque videtur hæc inſpectio nullitatis actus in ordine ad præiudicium dotantis, vel eius hæredis percutere ſolũ caſum in quo fructus excederent onera matrimonij, nam vbi agitur de fructibus veris rei dotalis, certum eſt integros eſſe viri, quamuis exceſſiuos, vt infra *diſc.160.*, ſed vbi tractatur de vſuris, ſiue fructibus ex pignore iuxta terminos textus *in dicto cap. ſalubriter de vſur.* tunc non eſt ita planum, cum plerique velint illos non deberi niſi ad limites onerum, licèt hæc opinio videatur parum probabilis, vt dicto *diſc.161.*

Item ſatis expedit inſpicere, An da-
35 tum ſit in dotem ipſum feudum, ex quo, vel ex credito in eius æſtimatione maritus perceperit fructus tamquam rei datæ acceſſorios, Vel datum ſit ſolùm ius, ſeù facultas percipiẽdi fructus principaliter conſideratos, ad effectum videndi quid ſoluto matrimonio veniat in reſtitutione iuxta deducta infra *diſcurſ.148.*

Cæterum quoad principalem regu-
36 lam negatiuam ſuperius firmatam de feudo in dotem non dando ſine Domini aſſenſu, illa procedere videtur, quatenùs fœmina cui dos conſtituitur immediatam dotantis ſucceſſionem non ſperet, ſecùs autem ſi ſit immediatè ſucceſſura,

ceſſura, tunc etenim quo ad validitatem actus inter dotantem, et dotatam, non videtur dubitandum tamquàm de refutatione in proximè ſucceſſurum elegans nomen contractus habente, retentis tamen alijs terminis validæ refutationis, nemini ſiquidem iniuria tunc fieri dicitur, nec Domino, nec Agnatis per actũ præmaturæ ſucceſſionis, atque iſto caſu quo ad virum videntur applicari poſſe quæ inferiùs notantur de feudataria ſe ipſam dotante.

Poſſet fortè dubitari, an pater, vel
37 frater habens facultatem ſubinfeudandi, valeat ſub nomine ſub feudi aliquam feudi partem filiæ, vel genero tribuere; Et primo aſpectu videretur de plano reſpondendum affirmatiuè, quoniam ſi licitum eſt ſubinueſtire quemlibet extraneum concurrentibùs tribus notis requiſitis, multò magis poterit filiam vel generum; Sed contrarium dicendũ videtur, quoniam inter tria ſubfeudi requiſita, illud eſt præcipuum, vt fiat ſincerè abſque fraude, hoc eſt ſine pretio, ne ſub palliato nomine feudi fiat venditio, vel permutatio, iuxta ea quæ habentur *ſub tit. de feud. diſc. 1.*, Et ita ſequeretur in præſenti, quoniam in ſatisfactionem debiti dotalis ſubfeudum daretur.

Quouerò ad ſecundum caſum ſuper
38 feudi obligatione pro dotalis debiti pecuniarij ſolutione; Rota *in Mantuana dotis 6. Iunij 1636. coram Coccino* præſupponit feuda pro dotis reſtituendæ ſolutione affecta eſſe in ſubſidium, alijs nempè bonis liberis deficientibus, ad inſtar bonorum fideicommiſſo ſubiectorum; Verùm quamuis in eo caſu deciſio vera ſit, vel ob licentiam Domini ibidem concurrentem, vel quia feuda Mantuana de conſuetudine ob illorum frequentiam, et commercij conſeruationem quo ad contractus, alioſque actus inter viuos ſunt in commercio adinſtar allodialium ex *deduct. per Rot. in Mãtuana bonorũ 16. Maij 1654. corã Cerro* cum alijs *in Mãtuana ſub tit. de feud. diſ. 10*; Attamen aſſumptum prædictum abſtractè ſumptũ non videtur tutum, cum nullibi cautum id reperiatur de iure feudorum, quo attento dos non eſt priuilegiata;

39 Siquidem diſpoſitio *Autb. res quæ C. de fideic.* nõ habet locum in feudis vt firmãt *Camerarius in l. Imperialem car. 83. à ter. lit. M.*, *Bald. in eodem §. donare*, *Merlin. contr. 59. numer. 19. lib. 2.*; Quodque in feudis non procedant priuilegia dotis, ſed hæc in omnibus reguletur ad inſtar aliarum rerum *Camerar. in l. Imperialem car. 8. Apũt. dicto tit. de Aſſenſ. Reg. ſuper dot. in princ. ferè per tot.*, et clariùs *§. 1. num. 9. Merlin. dicta contr. 59. nu. 18.*, et alij feudiſtæ communiter, quibus eſt magis deferendum quàm profeſſoribus iuris ciuilis, vt aduertit *Camerar. conſil. vnico poſt repetitiones vltimo impreſſas fol. 10.*

Opinio autem volentium licitam eſſe alienationem feudorum in ſubſidium ex cauſa dotis damnata eſt, vt ſuprà, dum tàm *Milanen. deciſ. 7.* quàm *Fab. de Ann. conſ. 85.* quos dicta deciſio allegat, principaliter fundantur in iure municipali vtriuſque Siciliæ, ideòque eorum auctoritas non eſt applicabilis retentis terminis iuris communis, Atque cùm eodem præſuppoſito iuris particularis loquuntur *Manent. deciſ. 28.*, et *Burſat. conſ. 44.*

Quare conſtituta in iſto caſu eadem
40 regula negatiua, quæ in præcedenti firmata fuit, illa fortiùs procedit in feudorum obligatione pro reſtitutione dotis; Tum quia in terminis iuris feudalis id cautum non eſt; Tùm etiam quia de iure communi in terminis *Autb. res quæ*, magis eſt priuilegiata cauſa dotis conſtituendæ quàm reſtituendæ, vt *diſc. præced.* ideoq; ſi feuda nõ ſunt affecta pro illa multo minus prò iſta, atq; in hoc aduertatur, quod ſi qui reperiuntur DD. contrariũ firmantes, vel loquuntur in terminis iuris Regni Neapol., ſeù alterius iuris, et conſuetudinis particularis, vel in feudis purè hæreditarijs, quæ tamquàm impropria, et ad quoſcumque hæredes extraneos tranſitoria regulantur iure allodialium, vel malè loquuntur.

Regula prædicta recipit eaſdem limi-
41 tationes præcedenti caſui datas, ex regula, *ſi de quo magis &c.* Ac etiam limitatur in ijs caſibus in quibus fœminæ dotatæ competat ius paragij ſuper feudo, vt infrà in quarto caſu; Siue vbi viro ad reſtitutionem obligato ius aliquod in participatione pretij feudi competit; His enim caſibus circumſcriptis, tàm pro conſtituendæ quàm reſtituendæ ſolutio-

lutione, *ius*, vel actio non datur ad corpus feudi, ſed benè actio perſonalis ad fructus, eorumque commoditatem vt ſupra, nec nō ad vrgendam feudatarij perſonam ad vendendum feudum, vt de pretio creditori ſatisfaciat, ad inſtar eorum quæ habentur de quocumque creditore perſonali abſque aſſenſu.

Dixi de creditore perſonali, quoniam 42 licèt dos conſtituta, vel reſtituenda, de iure habeat priuilegium hypothecæ legalis, Attamen in ordine ad feudum, ac feudi creditores cum aſſenſu hoc priuilegium ceſſat, cum in feudis non detur hypotheca legalis; Eſt tamen conſiderabile in concurſu creditorum abſque aſſenſu inter ſe in fructibus, et in commoditate, vel pretio feudi, quatenus cōſiderentur tamquàm bona, et iura allodialia à feudo ſeparata, ſed vbi debitum reſultat occaſione feudi, tunc eſt quædā actio perſonalis in rem ſcripta contra tertium poſſeſſorem etiàm experibilis vt infrà quarto caſu, vbi de aliquibus ad hunc punctum conferentibus.

Quo ad tertium caſum mulieris feu- 43 datariæ, ſe ipſam dotantis; Licèt *Camerarius in c. Imperialem car.*83. *lit. A. verſ. mihi tamen*, veriorem putet negatiuam; Attamèn contraria eſt communis, et recepta, vt nempè mulier nubens dare poſſit feudum in dotem, dummodò det inæſtimatum, et non faciat pactum de lucro dotis, itaùt non fiat totalis dominij translatio in virum, ſed ſolum ea quæ fit de ſimplici fundo dotali inæſtimato *Iſernia, et Bal. in eod.* §. *donare Capyc. Inueſt. feud. verbo pro dote verſ.*, *aut ſumus in muliere, Aponte vbi ſupra de aſſenſ. ſuper dot. in princ. num.* 3. *Larata in theatr feud. par.* 10. *dilucid.* 60. *nu.* 6. *Roſenthal. dict. cap.* 9. *concl.* 9. *nu.* 6. *Borelius in ſumma deciſ. par.* 3. *tit.* 4. *de iur. dotium n.* 268. & alij de quibus *Boſſ. dicto cap.* 15. *num.* 89.

Et ſi dederit æſtimatum, inualida qui- 44 dem erit datio, ſed ſubſtinebitur contractus in æſtimatione, pro qua ſi maritus iure pignoris, vel tenutæ feudum poſſederit, atq; fructus perceperit, ſuos facit ex ſupra allegatis, præſertim *Apont. de aſſenſ. reg. ſuper dot. in princ. num.* 4. Atq; ius remanet viro agendi actione perſonali contra perſonam feudatarij eodem modo quo ſupra dictum fuit.

Pactū verò de lucro totius, vel partis, 45 feudi tāquàm accidentale vitiatur, atq; pro non ſcripto habetur, firmo manente contractu principali conſtitutionis dotis, vt in ſpecie *Roſenthal. dict. concl.* 9. *nu.* 8.; Licèt enim in materia pactionatæ refutationis, communis, ac verior opinio ſit vt actus in totum corruat, atq; vtile per inutile vitietur vt ſuprà; Attamen id ibi prouenit propter indiuiduū volūtatis, cuius ratione pactū extraneū, tamquàm vtile facienti videtur percutere ſubſtantiam actus; Non ſic autem eſt in iſto caſu, quoniam pactum tamquàm facienti præiudiciale voluntatis reſiſtentiam non habet; Si quidem feudatario refutante reſeruato ſibi vſufructu, rectè dici poteſt quod dicta inutilis reſeruatio vitiet totum actum, quia fortè refutans abſque illa non refutaſſet, ſed muliere dante feudum in dotem cum pacto lucri ſibi præiudiciali, tutè dicendum eſt libentiùs ſinè pacto dediſſe.

Iſtam concluſionem principalem cre- 46 do veram in feudis inferioribus abſque iure Regio ſonātibus in Baroniam, quāuis dignitatis titulo ſint decorata, vt ſunt Ducatus, et Marchionatus vtriuſq; Siciliæ, quæ ſunt feuda inferiora cum dignitatibus abuſiuis, ac verè dici non poſſint feuda dignitatis habentia annexa Regalia & quoddā ſaltem ſubalternū altum dominium ac ius Principatus, dū ob magnam dictorum feudatariorum ſubiectionem, àc facilem dominicæ ſuperioritatis exercitationem, neq; Domino, neq; populis nimium ex Superioris mutatione præiudicari dicitur; Sed in feudis Regalibus habentibus ius Regiū cùm alto ſupremoque dominio, de concluſione prædicta poteſt dubitari ex eiſdem rationibus in ſupremo Principatu allodiali ſuperius conſideratis, quæ fortiùs procedunt in feudali, in quo vltrà præiudicia ibidem deducta, concurrit etiam illud Domini directi, cuius valdè intereſt habere vnum, vel alterum feudatarium; Quodque hoc ſit verum conſtat ex eo quod *Bal. in dicto cap. ſignificauit de reſcriptis* negatiuæ ſententiæ Anteſignanus ponit exemplū in Regina Apuliæ cuius Regnum dicit feudale; Vnde ſi in hoc tertio caſu fœminæ ſe ipsā dotantis id patitur difficultatem, quotiès agitur de feudis primi ordinis, multò fortius

fortius id aſſerẽdum eſt reſpectu primi, et ſecundi caſus, de quibus ſuprà.

Quinimò periculoſũ eſt, àc præiudiciale in huiuſmodi feudis, vt fœmina feudataria nubat potentiori abſq; aſſenſu Domini, quamuis feudum non detur in dotem, quià licèt de iure maritus Reginæ non ſit verè Rex, attamen eſt de facto talis; Sed quia circumſcripta datione in dotem, id potiùs feudorum, vel matrimonij, quàm dotis materiam percutit, idcircò deſuper non inſiſto, neq; aliquid firmare intendo, ſed ſolum id in forma diſcurſiua inſinuando integrum locum relinquo veritati.

In quarto tandem, et vltimo caſu iu-
47 ris ad dotis conſtitutionem contra feudatarium inuitum competentis; Nullibi feudali iure cautum eſt, fœminam feudatarij filiam, vel ſororem aut coniunctam ex feudo dotandam eſſe, ſed ex eadem ratione charitatis, et conuenientiæ qua feudi ſucceſſor alios agnatos inopes in ſubſidiũ alere debet, fœminas quoque in ſubſidium, et non alias debet dotare, vt firmant *Curt. iun.conſ.21.nu. 12.benè Arthman.Piſtor.lib.3. quæſt.iur. 37.n.1.& ſeqq.Roſenthal.cap.7.concl. 47. num.1. & per tot.* apud quos concordantes; Non per hoc tamen feudi corpus
48 affectum remanet, neq; actio realis dotandæ acquiritur, vel hypotheca, ſed tantum actio perſonalis, per quam ex fructibus feudi cogẽdus eſt feudatarius ad huiuſmodi dotem conſtituendam vt benè *Piſtor.dict.quæſt.37.Roſenthal. dicta concl.47.vterque nu.6., et ſeq.*, Et in fortioribus terminis habetur inferius de paragio debito ex iure Regnorũ Siciliæ.

Eſſe tamèn quamdam actionem perſonalẽ in rem ſcriptã, exercibilẽ quoq; contra tertium in ſubſidium facta excuſſione, eo quia debitum prouenit, non occaſione perſonæ dotantis, ſed ipſius feudi, quod propterea perſequi poteſt, cenſet *Piſtor.dict.quæſt.37. num.9.* quod non placet *Roſenthalio ibidem nu.8.* apud quos locis citatis *& quæſt.38. & Piſtor. eod.cap.7.Roſenthal.concl. 13.* reliqua videri poterunt, præſertim quid in pretio feudi noui, cum citrà montes, vel nulli, vel ſatis rari contingãt huiuſmodi caſus in foro diſputabiles; Quoties autem contra tertium ſucceſſorem actio prædicta eſt exercibilis, multo fortius ſucceſſor teneri debet ad obligationem bona fide contractã à prędeceſſore pro dictæ dotis conſtitutione, et hæc attenta diſpoſitione iuris communis feudorum.

In Regnis autèm vtriuſque Siciliæ,
49 per iura particularia diuerſimodè materia iſta regulanda venit, ex ijs quę circa iſtorum Regnorum originem, diuiſionem, ac leges in iſta materia habetur *ſub tit.de feud.diſ. 20.* vbi videndum eſt; Et quamuis in hoc Regno Siciliæ citerioris ex gratia cõceſſa Neapolitanis in contractibus dotalibus ſubintelligatur
50 preſtitus Regiùs aſſenſus, attamen intelligitur quoad obligationem non autem quoad alienationem, ex ijs quæ circa iſtam gratiam, eiuſque ampliationes, limitationes, et declarationes habentur *ſub dicto tit.de feudis diſc.26.* vbi pariter videri poteſt nè idẽ ſuperfluè repetatur.

Remanet tandem inſpicere, quale ius
51 competat fœminis ad feuda pro paragio in dicto vtroque Regno Siciliæ, vbi per Cõſtitutionẽ Federici incipien. *in aliquibus* ſub titulo *de ſucceſſione Comitum, & Baronum*, alteratum eſt ius commune feudorum; Iſto etenim iure attẽto, fœmina nullum ius habet in feudo pro dote, ſeù paragio vt ſuprà, ex vi autem dictę Conſtitutionis, illud cenſetur ei debitum, adeò vt fœmina petat paragium condictione ex lege, nempè ob dictam Conſtitutionem *Afflict. dec. 162. Camerar. in l. Imperialem car. 105. lit.B. Rouit.pragm.25.de feud.numer. 59. Marcianus diſput.76.num.8.latè Amatus Panormitan.lib.1.var.cap.2., Giurb.obſeruat. 28.num.1. & 5. Amat. Neapolitanus conſil.42.Staiban. iunior reſol.102.vol.2.*, qui alios cumulant, quoniam textus Cõſtitutionis loquens expreſsè de ſucceſſione feudalium mandat fœminis per maſculos excluſis dari dotem de paragio.

Vndè propterea paragium eſſe onus feudi plerique dicere ſolent relati per *Marcian.dicta diſputat.76.num.8.Amat. dicta reſolut.2.num. 43. & Staiban. dicta reſol. 102. num. 4. & 4.*; Verùm in hoc ſiſtendum eſt, quoniam verius eſt pro eo non competere hypothecariam, vel aliã
52 actionem realem, *vt per Afflict. dicta dec.162.cum alijs per Rouit.dicta pragm. 25.de feud. num. 64. Roccum reſponſo 78. num.13.Giurb.dicta obſer.28.num.30.Rouit.pragm.25.de feud.num.64.Tapp. dec. 48.;Thor.*

48., *Thor. 2. par. compend. deciſ. verbo Tertij poſſeſſores il 2.col.3.*, *Marcian. dicta diſput.76.num.10.& 11.* quod etiam admittit *Staiban.vbi ſupra*.

Dicitur tamen onus feudi impropriè, quià nempè actio perſonalis pro huiuſmodi paragio competens, eſt quãdoque exercibilis contra tertium feudi poſſeſſorem tanquàm ad debitum occaſione feudi; Et ſic cum feudum ſit occaſio debiti, propterea dicitur onus feudi, non quod illius corpus aliquo reali onere affectum ſit, vt apud allegatos; Igitur contra ſucceſſorem vniuerſalem feudi tamquàm habentem qualitatem hæreditariam datur actio perſonalis ad factũ, Vel per tenutam in feudo iuxta praxim antiquam, Vel per coactionem ad illud vendendum iuxtà praxim hodiernam, ſed contra ſucceſſores particulares datur actio ad fructus tantùm feudi,ac in ſubſidium, vt quidquid diſcrepet *Rouit.dicta pragm.25.num.70.*(qui tamèn *n.71.* quoad fructus non videtur negare),firmatur per *Tappiam*, *Thorum*,*Giurbam*, *Marcianum*, *et alios*.

Apud quos etiam habetur, tertios poſſeſſores plurium feudorum, non in-
53 ſolidum,ſed pro virili conueniri poſſe, atq; ad ratam feudis conuenientem; Siquidem paragiũ fœminæ excluſæ à ſucceſſione non debetur ex ſolis feudalibus, ſed ex integro patrimonio feudalium, et allodialium,per æs, et libram, eodem modo quo in ſoluendis feudatarij debitis fit concurſus inter hæredem paganicum, et militarem, et in qua diuiſione facienda non attenditur valor feudorũ
54 in fructu, ſed in proprietate attento tempore mortis feudatarij, de cuius ſucceſſione agitur.

Ideoq; aduertẽdum eſt quod aliud eſt taxare patrimonij quantitatem ad effectum regulandi dotis congruitatem patre viuente, et tunc attendendum eſſe potius redditum, quàm valorem in ſorte notatum eſt ſupra *diſc. 143.*, Aliud verò taxare eiuſdem patrimonij quantitatem ad effectum taxandi paragium ad terminos legitimæ cuius loco in terminis dictę Conſtitutionis *in aliquibus* dos ſuccedit, àc faciendi dictum concurſum bonorum allodialium, et feudalium, vt in præſenti, et tùnc attendenda eſt ſors non autem redditus.

Dictum verò paragiũ debetur omni-
55 bus illis fœminis, quæ ſi feudum eſſet diuiduũ de iure communi participarent in eius ſucceſſione, quoniam dicitur ſub rogatum loco portionis hæreditariæ,in qua, ceſſante excluſione fœminarum, ac indiuiduitate ſuccederent, Adinſtar vitæ militiæ debitæ maſculo ſecundogenito excluſo, vt latè *per Amatum dicta reſol.2.lib.1., et reſol 75.lib.2.* vbi plura ad hanc materiam, præſertim ſi nepti ex
56 ſecundogenito prædefuncto debeatur paragiũ in feudo obuento ex ſucceſſione aui; Etſi debeatur dos de paragio in linea collaterali; Quomodò autèm hæc dos de paragio detrahatur, et ſi præiudicet legitimæ primogeniti habetur *ſub tit.de feud.diſc.108.*vbi videndum.

Quarè in ſumma,ius Regni diſcrepat
57 in hac materia dotis conſtituendæ, vel reſtituẽdæ ex feudalibus à iure communi feudorum; Primo quia de iure communi mulier feudataria dat feudum inęſtimatum in dotem,quod facere non poteſt in Regno; Secundo quod de iure Regni fœmina quantumuis aliũdè prouiſa loco excluſionis à ſucceſſione petit paragium contra feudi ſucceſſorẽ,quod non petit de iure communi niſi in caſu inopiæ gratia miſerationis;Tertio quod in Regno vbi eſt admixta Ciuilitas Neapolitana in vno ex contrahentibus, pro dotis ſolutione, vel reſtitutione, concurrente feudorum obligatione expreſſa,adeſt aſſenſus generalis,quod non eſt de iure communi.

Feudis autem in multis affinia eſſe ſolent officia vacabilia, quæ licèt pretiũ,
58 àc redditum habentia, et in commercio quodammodo exiſtentia, attamen vacant per mortem, neq; ab vno in aliũ abſque Principis auctoritate transferri poſſunt; Verùm quoad hanc bonorum ſpeciem raræ ſunt controuerſiæ, quæ deſuper oriri poſſent;Siquidem quo ad dotis conſtitutionẽ,Aut hæc officia per patrem emuntur ſub nomine filiorũ ità, et taliter quod pretiũ in emptionẽ erogatũ cenſeatur donatũ,et tunc in eis fœmina pro dotis conſtitutione quidquã prætẽdere nõ poteſt niſi id quod lex per viã inofficioſæ donationis vni filio aduersùs alterũ donata concedit;Aùt emuntur ſub nomine vnius ex filijs cùm reſeruatione diſpoſitionis ad fauorem patris, et tùnc

quia officij pretium dicitur eſſe in paterna hæreditate adinſtar cuiuſcumque rei allodialis, hinc rectè ex illo filia dotē petit, ſeù paragium, atq; de dicto pretio, tàmquàm de re, quæ ad pecuniam de facili redigi poteſt, habenda erit ratio in taxatione, eodem modo quo habetur de legitima, tàm ad effectum imputationis, quàm computationis; Pro vt ſi officium eſt eius naturæ, quod in hæredes ſit tranſmiſibile, tùnc etiàm in dotem dari poſſe *ex Caldaſ. de nominatione emphyteutica part.3.cap.15.nu.22. & alijs* notat *Amicangel. de Regal. officijs quæſt.12.num.12.*; De reliquis autem officijs, vel iuribus ad vitam datis in dotem videatur infrà *diſc.*148.

Quò verò ad reſtitutionem, quotiès pretium eſt in bonis viri, eſt vtique doti affectum, eo tamèn modo quo dictum eſt de feudis, vt nempè competat actio perſonalis contra virum ad vendendum officium, non autèm actio realis ad ipſum officium, quoniam ſine Principis beneplacito non eſt hypothecabile, adeò vt, ſi poſt contractum debitum, officium legitimè transferatur in tertium, hic eſt tutus ab omnibus hypothecis, quoniàm nouus acquirens cenſetur directè, àc immediatè acquirere à Principe ex plenè deductis *per Salgad. in Labyrint. cred. p.1. cap.35. Rot. in Romana cenſus, ſeu Saluiani 8. Iunij 1654., et in alia præcedenti coram Bichio*, vbi nonnulla de hac materia officiorum ad commercium, et obligationem deducendorum, àc de cenſuum valida impoſitione ſuper eis, et habetur pluries in ſua peculiari officiorum materia *ſub tit. de Regalibus*.

An bona emphyteutica dari poſſint in dotem, vel ſubiaceant doti conſtituendæ, et reſtituendæ, quomodo, et quando.

SVMMARIVM.

1 *Bona emphyteutica ceſſante ſpeciali prohibitione dari poſſunt in dotem ineſtimata.*

2 *De donatione huiuſmodi bonorum, an debeatur laudemium, et an hoc debeatur pro dote.*

3 *Aeſtimata vero non dantur ſit conſenſu, et ſi dentur debetur laudemium.*

4 *Etiamſi mulier pro cuius dote dantur ſit de compræhenſis in inueſtitura.*

5 *Accedente prohibitione alienandi dantur in dotem ineſtimata perſonis de neceſſitate dotandis, et in ſubdium.*

6 *Ex cognitione actus liciti ab illicito reſultat àn debeatur laudemium.*

7 *Si adſit prohibitio expreſſa, etiam dandi in dotem eſt attendenda, ſed ſubſtinetur actus in commoditate.*

8 *In caſibus in quibus licet dare in dotem bona prædicta, intelligitur abſq; Domini præiudicio, quòad terminationem emphyteuſis, et vt conceſſio non expiret.*

9 *Bona prædicta dari poſſunt in dotem in præiudicium ſucceſſoris venientis iure hæreditario, vel qui hæres dotantis exiſtat.*

10 *Fideicommiſſarius heres grauati alienātis an, et quando reuocare poſſit alienationes ab auctore factas.*

11 *Emphyteuſis ex pacto, & prouidentia dari poteſt per primum acquirentem titulo oneroſo, ſecus ſi titulo lucratiuo.*

12 *Quid in emphyteuſi ex pacto per emphyteutam, qui nō ſit primus acquirens.*

13 *Materia emphtyeutica in hac parte non videtur regulanda vt illa feudorum, ſed cum terminis* auth. res *quæ in bonis fideicommiſſarijs.*

14 *Conſenſus Domini non præiudicat ſucceſſoribus vocatis à lege Inueſtituræ.*

15 *Vbi bona emphyteutica ſunt expreſsè prohibita dari in dote, etiàm hæres dantis ea vendicat.*

16 *Nullitas alienationis, àn poſſit allegari ab alio quàm à Domino.*

17 *Alienatione prohibita non eſt prohibita hypotheca, et ideò bona emphyteutica etiàm alienari prohibita poſſunt obligari pro dote.*

18 *Sub obligatione generali bonorum, àn veniāt emphyteutica, vel requiratur obliga-*

obligatio ſpecialis, et expreſſa.

19 *Vbi non veniunt ſub obligatione generali fallit vbi emphyteuta non poſſidet alia bona itaùt generalitas non ſit in alio verificabilis.*

20 *An dos in hac materia ſit priuilegiata, itaùt eius fauore veniant ſub obligatione bona emphyteutica, quæ aliàs non venirent.*

21 *An bona emphiteotica veniant ſub obligatione legali dotis.*

22 *In caſu validæ obligationis intelligitur durante iure obligantis.*

23 *Probibita alienatione ſub lato vocabulo eſt etiàm probibita hypotheca, ſed non commoditas.*

24 *In Vrbe ex Statuto non obſtante probibitione bona emphyteutica poſſunt dari in dotem vel pro dote obligari.*

25 *Fallit vbi probibitio continet iuramentum.*

26 *Itèm in bonis de directo dominio Eccleſiarum vel perſonarum Eccleſiaſticarum.*

27 *Statutum non præiudicat iuribus Domini, nec agnatorum, quo ad deuolutionem, vel ſucceſſionem.*

28 *An & quando emphyteuta teneatur dotare fœminam de bonis emphyteuticis, vel eius fructibus.*

29 *An mulier incidat in commiſſum ob culpam viri in re emphyteutica dotali remiſſiuè.*

DISC. CXLVII.

DIſtinguendo perſonas, quibus ratione dotis in huiuſmodi bonis cauſatur præiudicium, Aut loquimur in ordine ad Dominum directum, Aut ad vocatos in inueſtitura; Primo caſu, in puris terminis iuris comminis, circumſcripta particulari prohibitione; Concluſio eſt quod bona emphyteutica
1 tutè dari poſſunt in dotem abſque Domini conſenſu, dummodò dentur inæſtimata, ſiuè dentur pro dote filiæ ex neceſſitate, ſiuè cuiuſcumque extraneæ ex liberalitate, quià cùm dotatio ſit ſpecies donationis nō eſt opus interpellare Dominum, àn velit præferri *Iaſ. in l. fin. n. 108. C. de iur. emphyt. Ruin. cōſ. 148. in fin. volum. 1. Mantica de tacit. lib. 22. tit. 28. n. 42. Menoch. lib. 4. præſumpt. 189. n. 163. Boſſ. de dote cap. 15. num. 52. & 53. cum ſeqq. & nu. 163. & ſeqq. Fulgin.* alios cumulans *de emphyteuſi tit. de alienat. qu. 1. num. 265.*

Verum in hoc dignoſcitur dotis pri-
2 uilegium, quod licèt hæc ratio conueniat cuicumque donationi extrà cauſam dotis factæ, Attamen in alijs donationibus debetur laudemium iuxtà vnam ſententiam, quam veriorem profitentur *Amed. de Ponte. de laudem. quæſt. 30. & ſeq. Franch. deciſ. 201. & 457. Gratian. diſcept. 377. num. 10. & ſeqq.*, *et alij relati per Hodiern. ad Sur. deciſ. 31. & 93. apud* quos habentur contrariæ ſententiæ ſectatores; Quod in dotis conſtitutione ſcribentes non aſſerunt, niſi dicamus, ideo in dote id non procedere quia vt plurimum dos conſtituitur ex quadā legali neceſſitate filiabus, ſororibus, vel alijs, quæ vel compræhenſæ ſunt in inueſtitura, vel ſunt de illis, qui inteſtatam ſucceſſionem ſperare poſſunt in bonis emphyteuticis, quo caſu etiam extra caſum dotis, neq; pro donatione, vel legato laudemium debetur vt apud allegatos; Hinc proindè in dotatione extraneæ merè voluntaria videtur ſiſtendum, cùm in iure hoc priuilegium non inueniatur doti tributum.

Sed ſi dentur in dotem æſtimata, ea
3 tamen æſtimatione, quæ facit emptionem, quià tùnc non eſt ampliùs donatio, ſed venditio, Hinc proindè meritò Domini conſenſus requiritur *Mantic. vbi ſuprà nu. 40. & 44. Fulgin ibidem n. 264.*; Vndè propterea laudemium de re data in dote æſtimata deberi notat alijs allegatis *Thor. in compend. deciſ. par. 3. tom. 2.* verbo *laudemium il primo fol. 5.*

Et quamuis hoc limitet *Fulgin. n. 266.*
4 *ex Crauett. conſ. 15.*, *et alijs*, vbi dotata ſit de compræhenſis in inueſtitura, vt tùnc etiàm æſtimata dari valeant, cùm inter compræhenſos quælibet alienatio permiſſa ſit, neq; intret Domini prælatio; limitatio tamèn non videtur vera, vbi mulier eſt de compræhenſis, et non vir, quoniam dotis æſtimatæ dominium totum tranſit in virum, inter quē, & dotantem contractus emptionis, et venditionis intercedere dicitur; Dos autem conſiſtit in pretio, ergò qualitas mulieris exiſtentis de compræhenſis nil

prodeſt, cùm alienatio non fiat in eam, ſed in virum, eo autem exiſtente de comprænhenſis, rectè limitatio procedit, et non aliàs.

Accedente autem prohibitione alie-
5 nandi, permiſſum eſt tantùm emphyteutæ dare huiuſmodi bona inæſtimata pro dote filiæ vel alterius de neceſſitate dotandæ in ſubſidium, quatenùs nēpè alia bona libera deſint iuxtà terminos bonorum fideicommiſſo ſubiectorum, quoniàm à prohibitione cenſetur excepta cauſa neceſſaria, et hoc eſt, quod voluit *Specul. in tit. de locat., ſeu emphyteuſi qu. 109. nu. 133.* dùm regulat hos terminos ad inſtar *auth. res quæ* àc firmant *Mantic vbi ſupra num. 39. Fulgin. ibidem num. 261., & 268. Fenzon. ad Stat. Vrb. 122. num. 10.* qui allegant *Caldas, et Io: de Amicis*, ac alios, atq; alijs allegatis admittit *Rot. in Rom. Vineæ 7. Iunij 1647. Corrado, et Romana domus 20. Maij eiuſdem anni Peutingerio impreſſ. dec. 55. n. 28. p. 10. rec.*; Quamuis neq; admittat *Barboſ. in dicta l. vſufr. n. 24.* qui alios allegat.

Verum in hoc videtur æquiuocare, dū pariformiter tractat terminos bonorum feudalium, et emphyteuticorū, inter quæ ad hunc effectū notabilis videtur adeſſe differentia, ideoque rectè aduertendum eſt ad caſuum diſtinctionē, nè confundātur termini, vt ab aliquibus in iſta concluſione fieri videtur; Nàm de iure communi, ceſſante prohibitione hominis, non eſt opus diſtinguere, àn dos detur ex neceſſitate, vel liberalitate, neque àn ſit pura, vel ſubſidiaria, quoniam ſufficit æquipollere donationi, circumſtantiæ autem neceſſitatis, et ſubſidij requiruntur in caſu prohibitionis.

Ex dicta verò diſtinctione liciti ab il-
6 licito, reſultat etiam deciſio laudemij, quoniā vbi licitus eſt actus abſq; Domini conſenſu tūc laudemiū non pręſtatur, ſecùs autem vbi eſt illicitus, vt apud pręmiſſos, niſi tamen prohibitio deducatur ad ſpeciem, quià nempè dicatur ex-
7 preſsè nō poſſe dari in dotem, vt obſeruat *Fulgin. vbi ſupra n. 272.*; Nil enim prohibet Domino hāc legem in rei propriæ conceſſione adijcere, iſtoque caſu, vel etiam retenta opinione ſimpliciter negante hanc facultatem etiam in ſubſidium cum in emphyteuticis non intret ea peculiaris ratio quæ per feudi-

ſtas conſideratur in feudis, dicendum videtur ſubſtineri, ac reſolui actum in ſimplicem ceſſionem commoditatis percipiendi fructus iuxtà ea quæ ſuperiùs in feudis dicta ſunt *diſc. præced.*, et infrà in vſufructu, *diſc. ſeqq.* in hoc enim nemo diſcrepat.

Sed quādo dotis conſtitutio in huiuſmodi bonis permittitur, venit ſēper intelligendum abſq; Domini præiudicio, quoad emphyteuſis terminationem, ideoque finiri debet eo modo quo aliàs finiretur, ſi data non eſſet, quoties non eſt emphyteuſis hæreditaria ad quoſcūque tranſitoria; Quarè concluſionis effectus eſt quoad pœnam caducitatis vitādam, àc laudemium non ſoluendum, non autèm, vt dotalis cauſa ſit apta conceſſionem ampliare, *vt per Mantic. n. 41. Fulgin. num. 262., & ſeq.*

Secundo verò caſu, in ordine ſcilicèt
9 ad intereſſe, vel præiudicium agnatorū, ſeù aliàs in emphyteuſi ſuccedere debētium, Aùt ſumus in emphyteuſi purè hæreditaria, et tunc nulla difficultas dignoſcitur ex *vulg. l. cum à matre C. de rei vendic.*, quomodocumque detur dos ſiuè ex neceſſitate, ſiuè ex voluntate, àc ſiuè æſtimata ſiuè non, quia hoc reſpicit ſolū intereſſe Domini; Aùt ſumus in emphyteuſi ex pacto, et prouidentia, ſed mixta, quia nempè ſucceſſor teneatur eſſe hæres vltimi deficientis, et tunc non accedente particulari alienationis prohibitione, videtur ex eiſdem terminis *tex. in l. cum à Matre* ſucceſſorem non poſſe auctoris factum impugnare.

Quod etiam dicendum eſſet in emphyteuſi ex pacto & prouidentia ſimpliciter, quotiès tamèn ſucceſſor eſſet hæres vltimi emphyteutæ, adinſtar eorum quæ habentur de fideicommiſſario qui ſit etiam hæres hæredis grauati, ità obligatus, quatenùs vires hæreditariæ ſuppetant, habere ratum factum defuncti
10 præciſè in ipſa re fideicommiſſaria alienata, niſi alienatio eſſet ipſo iure nulla ob expreſſam defuncti voluntatem, vel ob eiuſdem præſumptam affectionem, vt reprobato *Grammatico dec. 93.* & alijs contrariæ ſentētiæ ſectatoribus *Franch. deciſ. 83. num. 4., 153. nu. 16., et 355. n. 7. Surd. conſ. 73. num. 34. Fuſar. de ſubſtit. quæſt. 557., Staiban. reſol. 29. lib. 1. nu. 52. & ſeqq., Buratt. deciſ. 154., & 395. vbi*

addén. alios cumulant *Rot. in Auenionenſ. Saluiani* 10. *Februarij* 1651. *coram Bichio* impreſſ. *deciſ.* 112. *part.* 11. *rec.* & *in alijs* in ſua materia *ſub tit. de fideicommiſſis*.

Ceſſante autem in ſucceſſore qualitate hæreditaria, ita vt verſemur in em-
11 phyteuſi ex pacto pura, ſi bona dantur in dotem per primum acquirentem titulo oneroſo, tunc rectè dantur, quoniã etiàm conceſſionibus ex pacto, & prouidentia iſte poteſt ſucceſſoribus præiudicare, vt in ſpecie *Gratian. diſcept.* 511. *num.* 1. & *ſeqq.*, et admittit *Rot. in dicta Rom. domus* 20. *Maij* 1647. *coràm Peutingerio impreſſ. deciſ.* 55. *par.* 10. *rec.* vbi firmatur ſecùs eſſe ſi primus acquirens foueret titulum lucratiuum, cùm tùnc vlteriores vocati veniãt ex perſona propria, et ex prouidentia Domini concedentis potiùs quàm emphyteutæ acquirentis.

Sed ſi dantur per alterum emphyteu-
12 tam qui non ſit primus, tùnc licèt *Rota in allegata Romana domus coram Peutingerio* firmauerit dotem in hoc priuilegiatam in iure non reperiri, proindeq; bona prædicta in dotem dari non poſſe, niſi ad vitam emphyteutæ in præiudiciũ vocatorum *ex Ruin. conſ.* 165. *nu.* 3. *lib.* 1. & alijs allegatis, Attamen regulanda mihi videtur deciſio iuxtà terminos *auth. res quæ C. commun. de legat.* vt regulat *Speculator de locat. dicto num* 133., vt ſcilicet quotiès tractatur de dotanda fœmina deſcendente à primo acquirente titulo oneroſo, qui viuens cogi poſſet ad iſtam dotandam, àc volens poſſet ſucceſſoribus præiudicare, tunc rectè valeat vlterior emphyteuta in præiudiciũ agnatorum, in ſubſidium tamèn bonorũ liberorum, dotem filiæ de bonis emphyteuticis conſtituere, eodem modo quo poſſet de fideicommiſſarijs, quibus &
13 non feudalibus in hac parte videntur emphyteutica exæquanda, cùm feudalia peculiarem habeant naturam à iure cõmuni Romanorum non cognitam, ſed particularibus conſuetudinibus regulãdam, quod non eſt in emphyteuticis.

Quoties autèm dicti termini *Auth. res quæ* non intrant, itaùt ceſſet neceſſitas excuſans prohibitionem, vtique prohibitum eſt emphyteuſim ex pacto dare in dotem etiamſi fœmina cui datur ſit de compræhenſis in inueſtitura, ſed non proximè ſucceſſura, quoniam huiuſmodi qualitas eſſendi de compræhenſis, operatur quidem in ordine ad Dominum pro euitanda pœna caducitatis, ac ſolutione laudemij, ſed nõ in ordine ad proximiores, quibus emphyteuta, nec qui-
14 dem de Domini conſenſu præiudicare poteſt peruertendo ordinem inueſtituræ, vt optimè in dicta *diſc.* 55. *par.* 10. *rec. num.* 29.

Dixi autem in præiudiciũ ſucceſſorum, quia ſi ipſa fœmina ſit proximè ſucceſſura, tùnc nec quidem principium difficultatis adeſt, cum potius ſit præuentiua ſucceſſio, quàm alienatio, vt in fortioribus terminis feudi dictum fuit *diſc. præcedenti*.

Accedente autèm prohibitione alie-
15 nandi expreſſa, tunc, etiamſi ſucceſſor ſit dotantis hæres, ſtante dicta prohibitione expreſſa, per quam actus remanet nullus, poterit quidèm rem emphyteuticam tamquàm nulliter datã à muliere vendicare, ſed tenebitur ex qualitate hæreditaria ad æſtimationem, eodem modo quo de fideicõmiſſario grauati hærede, àc etiam de ſucceſſore in feudis, cum qualitate hæreditaria habetur dum non eſt prohibitum hæredi contra ſui auctoris factum nullum venire.

Neq; præmiſſis obſtat axioma per ora
16 pragmaticorum in foro volitare ſolitũ, quod ſcilicet nullitas alienationis, vel obligationis rei emphyteuticæ à particulari Domini prohibitione reſultãs reſpiciat tantum fauorem, et intereſſe Domini, quoniàm hoc rectè procedit in emphyteuſi merè hæreditaria de ſui natura alienabili, dum ratione vitandæ implicantiæ, prohibitio in ſolius Domini gratiam adiecta cenſetur, atq; in his terminis loquuntur auctoritates huiuſmodi axioma comprobantes, quod neq; eſt tutũ vt *ſub tit. de emphyt. diſ.* 58.; Secùs autèm in emphyteuſi ex pacto in qua non minùs voluntas concedentis, quàm primi acquirentis concurrit ad prohibitionem, vt bona inter vocatos in inueſtitura conſeruentur, neq; extrà eos alienẽtur; Et hæc quo ad ipſa corpora bonorũ emphyteuticorũ in dotẽ danda, circa quæ plures cadunt inſpectiones preſertim ſuper caducitate ob non ſolutio-

tionem Canonis, vel aliud viri delictum, de qua *ſub titul. de emphyt. diſcurſ.41.* & de alijs in dicta ſua materia, vt minùs quàm ſit poſſibile ad extraneas materias digreſſio fiat.

Quatenùs autem agitur de rei em-
17 phyteuticæ obligatione pro ſoluenda dote promiſſa, vel accepta reſtituenda, et tunc, cum ex regulari emphyteuſis natura prohibita non ſit hypotheca tamquam alienatio impropria per quam rei obligatæ dominium à debitore non abdicatur *Bal. & Salicet.* & alij communiter *in l.3.C.de iur.emphyt.Salgad. in labyrint.creditor.part.3.cap.3.Surd.deciſ.160. n.1. Buratt. deciſ.749.n.9. & 10.vbi adden. in princ.Rot. apud Merlin. de pignor. deciſ.97.*, idcircò dubitandum non eſt poſſe quoque obligari ad fauorem dotis, quæ non debet eſſe inferioris conditionis quocumque priuato creditore.

Difficultas verò eſt, an ſub generali
18 obligatione veniant emphyteutica, vel potiùs expreſſa, et ſpecialis mentio requiratur, Et in hoc ſcribentes in varias iuerunt ſententias ex deductis pro vtraque ſententia *per Rot.deciſ.741.num.20., et ſeqq.part.4.recent.tom.3.*repetita inter illas *Merlini deciſ.699., et adden. ad Buratt. dicta deciſ.749.*; Verior tamen videtur ſententia diſtinguens in dicta *deciſione* canonizata, quod, Aut emphyteuta poterat impunè, ac liberè de huiuſmodi bonis diſponere, illaque obligare, et tunc verior ſit affirmatiua; Aut non poterat, et tunc tenenda ſit negatiua ad excludendum delictum, Ac etiã quia in dubio, metiendo voluntatem à poteſtate, cenſendum non eſt voluiſſe facere quod non poterat; Ceſſante ſiquidem hac ratione poteſtatis, non adeſt ratio, cur ſub generali obligatione venire non debeant, atque hanc ſententiam pro incluſione latè veriorem probat *Cyriac. contr.190.*

Quando tamen tenenda eſſet opinio
19 negatiua, illa communiter limitatur, vbi emphyteuta non poſſideret alia bona, ne obligatio reddatur eluſoria iuxta *deciſionem 426. num.9. part.1. diuerſ.* cum alijs *per adden.ad Buratt. dicta deciſione 749.num.25.*

Ceſſante verò caſu dictæ limitationis, adhùc intrat dubitatio, an fauor dotis
20 ſit aptus operari iſtam, et *Surd dict. deciſ.160. numer.6. ex Burſatt. conſ.32. num. 11.* loquendo in terminis Statuti Mantuani, per quod expreſsè prouiſum eſt, vt ſub generali obligatione non veniant emphyteutica, limitat fauore dotis ex regula, vt ſub generali diſpoſitione dos tamquàm priuilegiata venire nõ debeat; Verùm ipſemet Auctor agnoſcendo rationis inſubſiſtentiam (dùm ex veriori ſententia dos non eſt priuilegiata niſi in caſibus expreſſis) confugit ad rationem obſeruantiæ, ſeù interpretationis, quam Senatus illi Statuto tradidit, atque ità pertranſeunt *Manent.deciſ.40. num.16. & Cyriac. contr.328. numer.26.*; Quare in his auctoritatibus, tamquàm fundatis in particulari obſeruantia nullum fundamentum conſtitui poteſt; Proindeque conſtituenda eſt regula negatiua, ex iam dicta ratione, quod dos in iure non eſt priuilegiata niſi in caſibus expreſſis, inter quos iſte non reperitur, vt in ſpecie bonorum emphyteuticorum alienãdorum in cauſam dotis *Rot. in allegata Romana domus 20. Maij 1647. Peutingerio §.aut verè deciſ. 55.part.10. recent.*

Atque ex hoc reſultat etiam deciſio
21 quæſtionis, àn ſub hypotheca legali veniant emphyteutica; Si enim ſunt apta venire ſub expreſſa obligatione generali omnium bonorum, tunc veniunt etiã ſub tacita, in qua lex fingit hominis obligationem, ſed ſi ſub generali expreſſa non veniunt, neque ſub tacita venire poſſunt, nè plùs operetur fictio, quàm veritas.

In caſu tamen validæ obligationis,
22 vel expreſsæ, et ſpecialis, vel compræhenſæ ſub generali, intelligendum venit, emphyteuſis natura non alterata, tàm quoad deuolutionem reſpectu Domini, quàm quoad ius vocatorum in inueſtitura in ſuccedendo, eodem modo quo in præcedenti caſu dationis bonorum in dotem dictum eſt, itaut reſoluto iure datoris, reſoluatur ius acceptoris, iuxtà vulgatam regulam *textus in l.lex vectigali de pignor.*, vt notant omnes in dicto primo caſu allegati; Niſi per aſſenſum Dominus ſibi præiudicauerit iuxta notata per feudiſtas in ære alie-

alieno contracto ſuper feudis cum aſſenſu, qui termini videntur ad rem applicabiles.

Sed ſi emphyteuſis alterata, ſeù pa-
23 ctionata ſit, quia nempè particularem hypothecæ prohibitionem contineat; Vel quia prohibita ſit alienatio etiam latiſſimè ſumpto vocabulo, quibus caſibus certum eſt hypothecari nõ poſſe ex deductis *per adden. ad Burattum dicta deciſ.749.*, tunc nil videtur quo ad dotem aliquid ſpeciale conſiderari poſſe, niſi illud idem quod ſuprà in caſu dotis conſtituendæ notatum eſt, vt nempè regulanda ſit materia iuxta terminos *Authenticæ res quæ*, ac propterea, ſicut magis communiter eſt receptum *Authenticam prædictam* procedere tàm fauore dotis conſtituendæ quàm reſtituendæ quã reſtituendæ, ità & in præſenti, vt quotiès emphyteutica dari poſſunt in dotẽ, vel pro eius conſtitutione obligari, ità etiam pro reſtitutione ſint affecta, in illis tamen caſibus, in quibus affecta eſſent fideicommiſſaria, et non aliàs.

Pro dotis autem priuilegio computari non meretur caſus obligandi commoditatem percipiẽdi fructus ex bonis emphyteuticis, quamuis ſtrictiſſimè alienari prohibitis, vt in feudis notatum eſt, quoniam id cuiuſcumque priuati creditoris fauore procedit, ideoque nil peculiare in dote.

In Vrbe ex Statuto 122.*lib.*1. cautum
24 eſt, pacto, vel prohibitione non obſtante, bona emphyteutica pro dote, ac donatione propter nuptias abſque Domini conſenſu poſſe obligari; Verùm hoc Statutum plures patitur reſtrictio-
25 nes; Prima eſt, vt non procedat quoties pactum de non alienando, vel obligando eſt iuratum, cum ſemper actus iuratus à generica legis, vel Statuti prohibitione cenſeatur exceptus, quotiès iuramentum abſque interitu ſalutis æternæ ſeruari poteſt, vt in ſpecie obſeruat *Fenſon. ad idem Statutum numer.*21., et generaliter eſt recepta propoſitio de qua ſupra *diſc.*143., quod recipiendum videtur reſpectu ipſius primi acquirenrentis, et iurantis, quem labes periurij afficit, ſecus reſpectu ſucceſſorum qui nõ iurarunt, quoniam in eis non militat hæc ratio niſi attendatur alia, quod ſub Statuto non venit actus iuratus.

Secunda eſt, vt non procedat in bo-
26 nis emphyteuticis eccleſiaſticis, quamuis inter laicos eſſet controuerſia, quia cum ratione directi dominij dicãtur eccleſiaſtica, ſtatutis laicorum non ſubiacent, vt in puncto *Rot. in allegata Romana dotis* 20.*Maij* 1647.*coram Peutingerio num.*32.*deciſ.*55.*part.*10.*recent.* vbi reſpondetur contrarijs deciſionibus, ſeù potiùs illæ declarantur, et ſequuta eſt *in Romana domorum* 15.*Decembris* 1649. *coram Bichio* § *finali*, et in alijs.

Hoc autem retento præſuppoſito in quo reſidet *Rot. moderna*, vt Statuta Vrbis tamquam laicalia non compræhendant perſonas, vel bona eccleſiaſtica, niſi vbi explicita, vel virtualis mentio fiat, non quidem ex defectu poteſtatis, ſed voluntatis vt ſupra *dicto diſcurſ.*143. latiùs, vnde ſi aliquando fortè fieret regreſſus ad opinionem antiquam, vt non eſt deſperandum, tunc iſta limitatio euaneſcit.

Non tamen per hanc Statutariam di-
27 ſpoſitionem præiudicatur iuribus Domini quoad emphyteuſis durationem, ſed licentia obligandi venit intelligenda ſine Domini præiudicio, eodem modo quo ſupra dictum eſt in caſibus quibus de iure licet emphyteutica dare in dotem, vt clarè probant illa verba Statuti *iure tamen directi Domini integro permanente*; Non aliud etenim Statutum egit niſi tollendo obſtaculum pacti, reducere rẽ ad terminos iuris, proindeq; per Statutum non videtur præiudicari iuribus Agnatorum ad huiuſmodi bonorum ſucceſſionem venientium abſque qualitate hæreditaria, itaut defuncto emphyteuta euaneſcat obligatio ex regula *l. lex Vectigali, &c.*

Sed & in caſibus quibus non intrat
28 *Auth. res quæ*, quia nempè primus acquirens ſit tranſuerſalis, vel aſcendens, qui emphyteuſim obtinuerit titulo lucratiuo, itaut maſculi veniant ex perſona propria, deficientibus alijs, bonis videtur de æquitate in ſubſidium filiam, vel ſororem vltimi emphyteutæ dotandam eſſe ex fructibus per remotiorem agnatum illam excludentem, eadem, ac fortiori ratione qua *diſcurſ.*142. dictum eſt teneri feudatarium, vel alium agnatum ex Statuto fœminam excludentem, quia cùm hæc ſi fuiſſet maſculus,

Ius, excluſiſſet agnatum ſuccedentem, adeout ratione ſexus patiatur hoc præiudicium, Hinc proindè omnis æquitatis ratio poſtulat, vt ſexui ità grauato veniat in hac parte ſuccurrendum, et conferunt *notata diſc.* 145. de fœmina ſuperſtite vltimi grauati aliquando dotanda ex fideicommiſſo tranſuerſalis.

An autem culpa viri in non ſoluendo
29 canones, ſeù aliàs contraueniendo præiudicet mulieri ſuper deuolutione rei emphyteuticæ dotalis, habetur *ſub tit. de emphyteuſ. diſcurſ.* 41.

An vſusfructus, vſus, ſeruitus, officia vacabilia, et alia iura perſonalia dari poſſint in dotem, et quatenus dentur quomodo cenſeantur data, et quid veniat in reſtitutione.

SVMMARIVM.

1 *Agitur de vſufructu formali ſonante in ſeruitutem, et vt quid diſtinctum à proprietate.*

2 *An vſusfructus cedi, vendi, vel in alium transferri poſſit, referuntur variæ opiniones.*

3 *Verior opinio videtur diſtinguens, vt ipſum ius cedi non poſſit, ſed benè illius commoditas.*

4 *Facta ceſſione ſine conſenſu proprietarij vſusfructus expirat morte cedentis, et non ceſſionarij.*

5 *In dubio facta ceſſione cenſetur eo modo, quò valere poteſt, et ſic ipſa commoditas, niſi expreſsè dicatur contrarium.*

6 *De rationibus dictæ opinionis diſtinguentis remiſſiuè.*

7 *In quibus dos iſto caſu dicatur priuilegiata, vel ab alijs differat.*

8 *Quod dicitur de vſufructu procedit in alijs ſeruitutibus, penſionibus, et iuribus perſonalibus.*

9 *De effectibus ex iſta inſpectione reſultantibus, et præſertim circa extinctionem, àn ſcilicet expiret per mortem cedentis, vel ceſſionarij.*

10 *Facta valida ceſſione ipſius iuris non poteſt amplius ex facto cedentis præiudicari ceſſionario, ſecus autem, vbi ſola commoditas ceſſa fuit.*

11 *Ceſſâ penſionis, vel feudi commoditate adhuc extinguitur penſio, vel deuoluitur feudum ob militiam, matrimonium, vel delictum penſionarij, ſeù felloniam, et delictum feudatarij cedentis.*

12 *Ceſſionarius commoditatis penſionis, vel feudi, àn tali caſu agat contra cedentem de euictione.*

13 *Moriens per manus Iuſtitiæ dicitur voluntariè mori, et ex propria culpa.*

14 *Poſtquam penſio, vſusfructus, vel aliud ius perſonale eſt alteri ceſſum, àn cum cedente poſſit fieri extinctio, vel ipſe in præiudicium ceſſionarij poſſit in alium transferre.*

15 *De dote conſtituta ſuper officijs, gabellis, locis montium vacabilium, et ſimilibus ad inſtar dictorum numero præcedenti regulanda, Et àn officium vacet per mortem viri.*

16 *Item conſtituta dote in vſufructu, vel officio, aut alio iure vitalitio, quid veniat reſtituendum à viro, et in qua re dos conſiſtere dicatur.*

17 *Huiuſmodi iura, àn expirent per mortem viri, vel mulieris.*

18 *Alimenta, et habitatio, quæ à dotante per aliquod tempus ſponſo promiſſa, et tradita ſunt quomodo æſtimanda, et àn conſtituant dotem in ſorte.*

DISC. CXLVIII.

1 PRæſuppoſito, quod non agatur de vſufructu cauſali ſonante in dominiũ, de quo exceptis caſibus in iure expreſſis non eſt dubitandum, ſed de formali ſonante in ſeruitutem perſonalem, Hinc proindè ob quamplurium legum antynomiam, magna quæſtio eſt inter ſcri-

ſcribentes, An talis vſusfructus in alium abſque proprietarij conſenſu transferri
2 valeat necnè; Siquidem negatiuam ſuadent textus *in l. ſi vſusfructus 67. ff. de iur. dot. l. vnica §. ſin autem C. commun. de Manumiſſ. l. vſusfructus 9. C. de vſufr. §. finitur inſtit. eod.*, Ex quibus iuribus eã quamplures tenent adeò rigorosè, vt nedùm credant actum eſſe nullum, ſed quod ipſius vſusfructus amiſſio exinde reſultet, vt conſtat ex congeſtis *per Caſtill. de vſufr. cap. 69. num. 5.*

Affirmatiuam verò indiſtinctè probare videntur *textus in l. arboribus 13. §. vſufructuarius ff. de vſufr. l. non vtitur 45. ff. eod. cum concord.* deductis per eumdem *Caſtill. dicto cap. 69. num. 6. Salgad. in labyrint. credit. par. 1. cap. 43. n. 28.* cum alijs per *Boſſ. de dote cap. 15. num. 26.* Atque hanc poſt illius ſequaces relatos *à Caſtillo* ipſe credit veriorem, cum noua tamen diſtinctione, vt procedat quoad venditionem, alioſque contractus, non autem quo ad ceſſionem, et quoad expirationem, quæ ſequi dicatur per ceſſationem alienantis, non autem eius in quem facta eſt translatio, atq; cum *Caſtillo* pertranſit *Rot. dec. 195. nu. 13. & ſeqq. & dec. 238. in fin. p. 7. recent.*, magiſq; communẽ *ex Vrſino de feudis* dicit *Bottiglier. de ſucceſſ. ab inteſt. Theorem 114. n. 4.*

Tertia videtur ſententia *gloſ. in l. ſi vſusfructus quarta ff. de nouat. per illum text.*, vt ſcilicet vſusfructus poſtquàm eſt agnitus, atq; in perſona vſufructuarij incœptus, cedi non poſſit, quodq; in his terminis procedat *text. in §. finitur cum concord.* pro negatiua ſuperius deductis, ſecùs ante agnitionem, quia cum tunc agatur de ſimplici actione ad vſumfructum, iſta validè cedi poteſt, etiam ad effectum, vt ceſſionarij, et non cedentis perſona ſuper expiratione attendenda ſit, vt pro ſingulari obſeruat doctus conciuis meus *Robertus Maranta in ſuis ſingularibus* verbo *vſusfructus*, et ex eo *Marin. reſol. quotid. 346. num. 4. lib. 1.*

Quarta eſt opinio *Baldi Nouell. in l. 1. ff. ſolut. matr. num. 360.* relati *per Caſtill. dicto cap. 69. num. 10. & Io. Baptiſtæ de Sancto Blaſio de priuil. dotal. cent. 3. num. 21. & ſeq.* relati *per Barboſ. in l. vſufructu 58. ff. ſol. matrim. num. 21.*, vt regulariter vera ſit prima opinio negatiua, ſed ſpeciali fauore dotis procedat ſecunda affirmatiua.

Quinta eſt opinio diſtinguens inter ipſum vſumfructum tamquàm ius, et inter eiuſdem vſusfructus commoditatem, ſeù fructuum perceptionem, tamquàm factum, vt primo reſpectu vera ſit prima opinio negans, ſecundo autem ſecũda affirmans, quodque ità rectè ad concordiam reduci poſſunt textus prędicti adinuicem pugnantes, vt conſtat ex cumulatis *per Pinell. in l. 1. C. de bon. mater. part. 3. num. 38. Caſtill. vbi ſupra num. 7., Salgad. ibidem num. 32. Merlin. deciſ. 843. num. 1. & 2.*; Atque iſtam, quam veriorem
3 poſt alios ab eis cumulatos putant *Barboſ. in dicta l. vſufructu num. 2. 5 & 6, Salgad. num. 30. & ſeqq. & Boſſ. dicto cap. 15. num. 27. cum ſeq.*, veram ego quoque cenſeo, non obſtante quod *Pinellus in l. 1. C. de bon. matern. part. 3. num. 39.* eam puerilem appellet, nullatenùs attenta di-
4 cta diſtinctione *Caſtilli*, à quo nominatim cauendum eſſe admonet, et benè *Salgad. vbi ſupra n. 35.*, quoniam cum vſusfructus ſit ius merè perſonale, quod vſufructuarij perſonæ inhæret, idcircò videtur impoſſibile, vt abſque conſenſu proprietarij abdicari poſſit à dicta perſona, et in alium transferri, ità, et taliter quod translatarius dicatur illius iuris dominus ac poſſeſſor, quodque contra vſusfructus naturam, non iſtius perſona quoad expirationem ſit attendenda, ſed alterius qui iam deſijt eſſe vſufructuarius, eſſet enim ità dare eiuſdem iuris duos dominos, ac poſſeſſores inſolidum, quod in iure non admittitur; Neque mouet auctoritas *Rotæ allegatis deciſionibus 195. & 238. par. 7. rec.* quoniam conſtat illas vna tantùm parte informante quaſi obiter articulo non diſputato pertrãſire cum *Caſtillo*, eademque Rota poſtmodum tractata formiter materia vtraque parte informante contrarium firmauit *coram Merlin. dicta deciſ. 843. num. 1. & 2.* vbi loquitur in præciſis terminis noſtris dationis vſusfructus in dotem, quæ propterea in hoc priuilegiata non videtur, cum in quocumq; contractu, ac in omni materia indifferenti idem indiſtinctè, verior, magiſque recepta opinio ſtatuat.

In dubio autem, niſi per verba nimis
5 clara expreſsè dictum ſit quod in contractum deducatur ipſum ius, capienda

eſt interprætatio, vt vſusfructus alienetur non tamquàm ius, ſed tamquàm factum, et ſic non ipſum ius ſeruitutis, ſed eius commoditas, ac fructuum perceptio, interprætando actum eo modo quo valere poteſt *Barboſ. vbi ſupra num. 5. & 6. Salgad. num. 33. Merlin. dicta deciſ. 843. num. 2. Boſſ. dicto cap. 15. num. 27.* & alij per eos relati.

Hec autem interprætatio in quocumque alio caſu prohibitæ alienationis attendenda præterquam in feudis, in quibus iuxta veriorem feudiſtarum ſententiam ſtrictiùs ex illorum peculiaribus legibus, ac rationibus proceditur, vt ſupra *diſc.* 146. aduertitur; Vbi verò ipſum ius clarè, et expreſsè deductum eſt in contractum, cum præſumptio, vel interprætatio non admittantur in claris, hinc pro nullitate actus reſpondendum eſt, vt ex alijs *Barboſ. num. 3. Salgad. numer. 34.*

Rationes dictæ quintæ ſententiæ, cum
6 reſponſionibus ad contraria videri poterunt apud citatos Auctores, cum enim iſte articulus peculiarem dotis materiam non contineat, ſed indiſtinctè quoſcumque caſus, et contractus complectatur, incongrua proindè, ac euagatoria eſſet eius formalis tractatio, quam ità compendioſè guſtaſſe ſufficiat, vt ad notitiam eorum, quæ ad materiam pertinent facilius deueniatur.

In duobus autem dos ab alijs differre videtur, Primò nempè quoad pœnam
7 amiſſionis iuxtà primam rigoroſam ſententiam, quam etſi in hac parte nullatenus recipiendam benè probent *Barboſ. in dicta l. vſufructu num. 4. & Caſtill. numer. 21.*, attamen vbi recipienda eſſet in alijs caſibus, adhuc nullatenus admittenda eſſet in caſu dotis, tamquàm in actu neceſſario, neque à mera voluntate reſultante, atque iuxta hunc ſenſum rectè procedere poſſunt, ea quæ ex *Bald. Nouell., et Io. Baptiſta de S. Blaſ.* in quarta opinione dicta ſunt.

Et ſecundò quoad vtilitatem, ſeù effectum ex huiuſmodi alienatione reſultantem, in alijs enim caſibus, quia nihil agi dicitur, proindeque ius à perſona cedentis non abdicatur, hinc propterea eiuſdem, et non ceſſionarij erit emolumentum; Non ſic eſt in dote, quoniam ſi inutiliter viro vſusfructus in dotem datus eſt, emolumentum tamen medij temporis erit viri, non autem dotantis in compenſationem onerum matrimonij, tamquàm in reſtaurationem damnorum, et intereſſe iuxta notos terminos *text. in cap. ſalubriter de vſur.*, per ea quæ de fructibus feudi inutiliter dati in dotẽ deducta ſunt ſupra *diſc.* 146., quamuis, etiam in alijs actibus indifferentibus ex cauſa oneroſa idem procedere videatur ſaltem loco damnorum, et intereſſe, quoniam ille in quem ceſſio facta eſt credere potuit cedẽti hoc licuiſſe; Maximè ſi in ceſſione accedant clauſulæ modernis temporibus de ſtylo in quibuſcumque ceſſionibus adijci ſolitæ, nempè *licuiſſe, et licere facere ceſſionem, illamque eſſe bonam, validam &c.*; Iuſtitiæ ſiquidem, ac æquitati repugnaret, vt pretio, vel æquiualenti accepto, cedens ex actu malè geſto commodum reportaret habendi rem, et pretium, ad ea quæ in ſimili notantur in materia *l. curabit C. de action. empt.*

Eſt benè verùm, quod iſtud intereſſe taxandum non videtur ad menſuram fructuum, ſiue vtilitatis, qùam medio tempore emptor, vel ceſſionarius percepiſſet, quoniam cum agatur de iuribus vitalitijs, in quibus propter periculum fructus ſolet eſſe exceſſiuus, ac frequentius pro medietate plus, hinc proindè iuſtum non eſt, vt inutilis emptor periculo non ſubiectus talem fructum petat, ſed moderatè, ac habita dicta ratione periculi; Licèt ad rationem etiàm vitalitij legatur taxatum intereſſe apud *Seraphinum deciſ. 714. in fin.* & aduertitur *ſub tit. de regalibus ad materiam officiorum diſ.* 17., quod ſolum recipiendum veniret in caſu, quo ceſſionarius probabiliter cedentis aſſertioni credere potuerit, atque in bona fide, vel ſaltem non mala fuerit verſatus; Secùs autem ſi in mala, quia ſciens ab initio ceſſionem eſſe inutilem, vel ex facto ſibi noto, vel ex defectu formæ, aut aliàs ex diſpoſitione iuris omnino clari, et certi, tunc enim dicitur eſſe in culpa, ideoque culpoſus non petit damna & intereſſe, vt in emptore cenſus, ſuper re, quam ab initio ſciebat alienam, vel incapacem eſt receptum ex deductis in ſua materia *ſub tit. de cenſibus diſc.* 13. & 31.

Quod autẽ dicitur de vſufructu, generaliter

raliter procedit in quibuſcumq; alijs ſer-
8 uitutibus, de quibus *Barboſ. dicta l. vſufructu num. 8. & ſeqq.*, alijſque iuribus perſonalibus, vt ſunt, loca montium vacabilia, cenſus vitalitij, ſocietates officiorum, penſiones temporales, directus, ſeù emolumenta officiorum, et ſimilia, cum inter vnum caſum, & alterum nulla dignoſcatur ratio differentiæ.

Effectus autem iſtius inſpectionis, An ſcilicèt ipſum ius vſusfructus, vel eius
9 commoditas, vt facti eſt deducantur in contractum, ſunt plures; Quorum ille eſt præcipuus expirationis regulandæ, quoniam vbi ius validè in alium trãſfertur, cum hic trãslatarius, tamquam ex priori vſusfructus extinctione, ac alterius noua creatione *vſufructuarius* ex integro conſtitui dicatur, hinc proindè ſequitur quod per iſtius, non autem per transferentis mortem, vel alium caſum vſusfructus finiatur, ſecus autem eſt vbi ſola commoditas translata ſit, quoniam cum tùnc ius vſusfructus in perſona cedentis adhuc reſideat, idcircò per eius mortem, vel alium caſum expirat, non autem per mortem ceſſionarij, qui ius ceſſæ commoditatis ad hæredes tranſmittit ex deductis per *Caſtill. dict. c. 69. n. 17. & per tot. Barboſ. in dict. l. vſufructu num. 3. Olea de ceſſione tit. 3. quæſt. 5. num. 25. & 27.*; Et eſt concluſio abſoluta quotidiè practicata in penſionibus Eccleſiaſticis, quæ niſi cum beneplacito Apoſtolico formiter transferantur in tertium, reſidere dicũtur in perſona primi pẽſionarij, quamuis hic alteri cõmoditatẽ ceſſerit, & habetur etiã *ſub tit. de ſociet. offic.*

Idque verum, ſiue vſusfructus de tẽpore ceſſionis fuerit iam cęptus in cedẽte, ſiue non, quia vtroque caſu militat eadem ratio perſonalitatis, quidquid dicant *Maranta, et de Marinis ſuprà* in tertia opinione relati; Eorum enim opinio, nec rationem habet, nec auctoritatem; Siquidem textus *in l. ſi vſusfructus quarta ff. de nouat.* loquitur in caſu delegationis, quæ ſupponit conſenſum eius, qui debitor eſt vſusfructus, et ſic proprietarij, cuius conſenſu accedente ſequitur transmutatio, vt ſcilicet cenſeatur extinctus antiquus vſusfructus, ac alter de nouo creatus in perſona translatarij, ex qua extinguendus eſt, ibiq; textus optimam præbet rationem in materia translationis penſionum Eccleſiaſticarum quotidie deduci ſolitam, quod nempe debitor non grauatur, dum incertum eſt, àn transferens, vel translatarius priùs deficere debeat.

Alter eſt effectus, quod in caſu tran-
10 ſlationis ipſius iuris, non poteſt ampliùs translatario facto transferẽtis pręiudicari; Non ſic eſt in translatione cõmoditatis, quoniam ſi transferens tale quid agat, ob quod vſusfructus de iure finiatur, dummodo non agatur de actu merè voluntario ſonante in ſimplicem conuentionem cum eiuſdem iuris debitore, vtique ceſſionario commoditatis præiudicatur.

Si etenim penſionarius, poſtquam
11 penſionis commoditatem ceſſit alteri, matrimonium contrahat, ſeù delictum committat, aut habitum clericalem dimittat, vel ſimilem actum gerat, tunc dicendum videtur penſionem extingui, quamuis eius commoditas alteri ceſſa fuerit, vt pro abſoluto in ſimilibus terminis penſionis firmatur *deciſ. 129. par. 1. rec.* & admittitur *per Salgad. dicto c. 43. per tot.* & habetur in ſua materia *ſub tit. de penſion.* præſertim *in Albanen.*; Prout ſi feudatarius, qui feudi commoditatem alteri ceſſit, fellonia committat, vtique feudum huiuſmodi, ceſſione non obſtante deuoluetur, et ſic de ſingulis.

Solùm etenim iſto caſu ceſſionarius
12 actionem habebit contra cedentem de euictione, quæ licèt in his materijs non præſtetur, vbi ex morte naturali cedentis, vel alio caſu non culpoſo, extinctio, vel deuolutio ſequitur, quia dicitur euictio oriens ex natura rei de iure non præſtanda, rectè tamèn præſtatur vbi extinctio vel alter caſus ceſſationis prouenit culpa, et facto cedentis, quamuis ad caſum directè non ordinato, vt optimè in terminis feudalibus admonent *Gloſa in c. 1. §. rurſus quib. mod. feud. amitt.* verbo *ad Dominum*, quam ſequitur ibidem *Bal. & Aluarot. num. 3. Andreas* ſub verbo *vel poſtquam ad libellum num. 30.*, et alij congeſti *per Mangil. de euict. quæſt. 118. nu. 36. Roſenthal. de feud. cap. 9. concluſ. 99. in fin.* vt ſcilicet, conceſſo per feudatarium ſubfeudo mediante pecunia, vel æquipollenti, non poſſit ſubinueſtitus agere de euictione, ſi feudum Domino aperiatur per mortem,

vel alium caſum non culpoſum, Secus ſi ob fellonia̅m vel alium caſum ab eius culpa originatum, quoniam vt *ex Bald.* aduertit *Thom. de Marin.de gener., et qual.feud.tit.2.par.2.num.128.* cuius verba tranſcribit *Roſenthal.vbi ſuprà*, inter concedentem, et conceſſionarium videtur id conuentum, vt quàmdiù res apud illum ex ſui natura, ſine ipſius culpa, et facto durare poſſet debeat durare penes iſtum, qui illius vitam naturalem emiſſe cenſetur; Atq; per iſtam, et alias rationes, cum Franciſcus Canonici nuncupatus Maſcambrunus *Innocentij X.* ſubdatarius, àc intimus familiaris Cardinalitiæ Dignitati propè diem proximus ex cōſueta fortunæ inſtabilitate, ob quædam crimina (vt fama tulit) in officio perpatrata capite plexus eſſet, per annum verò antea commoditatem cuiuſdam penſionis titulo oneroſo ceſſiſſet Franciſco Antonio de Luca tunc Archidiacono Melphitenſi poſtmodum Epiſcopo Anglonenſi nūc Archiepiſcopo Nazareno mihi ex mutua dilectione pluſquam fratri cariſſimo, obtinui condemnari eiuſdem Maſcambruni hæreditatem ad reſtituendum id quod pro dicta ceſſione acceptū erat, quamuis inopia ceſſare fecerit victorię effectum; Siquidē moriens per manus Iuſtitiæ dicitur
13 voluntariè mori, ac delinquēdo per quaſi contractum ad mortē ſe voluntariè obligare, vt benè per *Caſtracan. de ſociet. offic.cap.29. num. 11. in fin.* cuius fundamenta, et rationes approbauit *Rot. apud Zacchiam.de Societ.offic.deciſ. 54. per tot.*

Si verò actus transferentis, per quem
14 iuris ceſſatio reſultet, eſt purè voluntarius, non per viam delicti, vel actus de iure cauſantis amiſſionem, ſed per viam conuentionis, et pacti, quia nempè vſufructuarius proprietario vſumfructum remittat, vel ipſum validè de proprietarij conſenſu in alium transferat, itaut in translatario ius nouum, præuia extinctione prioris creari dicatur, et tunc intrat maior difficultas, an huiuſmodi actus ceſſionario commoditatis præiudicet, Atq; videtur ita diſtinguendum.

Aut agitur de conuentione facta cum ipſo proprietario, ſeu cum ipſo vſusfructus, vel alterius iuris perſonalis debitore, per viam remiſſionis, aut ceſſationis, vel alterius actus extinctiui; Aut de conuentione facta cū tertio per viā venditionis, vel ceſſionis, aut dationis, inſolutum ſeu alterius actus translatiui; Primò caſu ſi vſufructuarius vel ſimilis, qui ſui iuris commoditatē alteri ceſſerat adhùc nō fecit cum proprietario, vel alio huiuſmodi ſeruitutis debitore actum agnitionis prædicti iuris, itaùt iuſtè debitor credat ius non eſſe agnitum, et tunc eſt ſubdiſtinguendum, àn ad fauorem prioris ceſſionarij commoditatis pro ceſſionis obſeruantia adiecta ſit hypotheca, nec nè; Si enim deficit hypotheca, itaùt ceſſionarius ſolam perſonalem habeat, atq; remiſſum ſit ius ex cauſa merè lucratiua, et tunc quia prior ceſſionarius contendit de cauſa oneroſa, debitor verò de nudo lucro, atq; actus importat totale præiudicium tertij, videntur intrare de plano termini textus *in l. 3. ff. quæ in fraud.cred. cum concord.eod. tit.*, Atq; ad hunc effectū obſeruanda eſt differentia notabilis inter huiuſmodi commoditatis ſpecialē ceſſionarium, et alios generales vſufructuarij cedentis creditores quamuis hypothecarios, Ab iſtis etenim proprietarius, vel alius, cuius commodo non agnitio cedit, rectè poteſt ſe tueri ex capite non agnitionis, quamuis abſque cauſa, et iure lucratiuo factæ ex regula *text. in l. qui autem ff.quæ in fraud. credit.* quod in illo dici non poteſt, quoniam ità per ipſammet commoditatis ceſſionem dicitur per neceſſarium antecedens facta agnitio iuris delati per textum *in l.ſi Auia C.de iur.deliberan.*

Sed ſi ius remiſſum fuit ex cauſa oneroſa, tunc quia is, cui facta eſt remiſſio in bona fide verſatur, iuſtè credens remittentem poſſe ius delatum nō agnoſcere, neq; ſubeſt ratio lucri & tūc videtur omninò tutus; Nō poterit enim ceſſionarius commoditatis agere contra cedentē, quoniā cōmoditas non eſt exercibilis contra tertium, Minuſq; actione rei perſequutoria quam nullam habet, dùm deficit hypotheca, Et neq; reuocatoria, quoniam dato titulo oneroſo, ac non probata extrinſecus fraude cum ipſius refutatarij participatione, iſta non intrat, ex ijs quæ in ſimilibus terminis aduertit *Salgad.dict.cap.43.num. 38. & ſeqq.*

Si verò fauore ceſſionarij adiecta ſit hypo-

hypotheca,et tũc pariter ſubdiſtinguendum eſt,àn ius de quo agitur ſit in commercio, et hypothecabile, necne; Si enim ex diſpoſitione legis, vel hominis tale ius hypothecæ eſt incapax, vt ſunt de iure, penſiones eccleſiaſticæ, officia, feuda & ſimilia, nec non accedente prohibitione hominis ſunt bona emphyteutica, et fideicommiſſaria, et ſimilia, et tunc dicendum venit idem, quod ſupra dictum eſt in ceſſionario habente ſolam perſonalem, quoniam idem eſt non habere hypothecam, àc eam habere nulliter conſtitutam ob rei incapacitatem; ſed ſi res ſit hypothecabilis, ius particularis ceſſionarij remanet tutum, eodem modo, quo in ſequenti caſu iuris iam agniti notatur, quoniam per ceſſionem agnitio inducta fuit.

Agnitione autem præcedente, itaut agatur de iure iam quæſito, ac agnito, et tunc, Aut remiſſio, ſeu ceſſio extinctiua fit ex neceſſitate, quia nempe ex pacto, ſtatuto, vel diſpoſitione teſtatoris liceat proprietario, ſeu iuris perſonalis debitori, vſumfructum, aut ſeruitutem, vel præſtationem pro certo pretio redimere, et iſto caſu ſiuè agatur de particulari ceſſionario vſufructuarij, vel ſimile ius habentis, ſiue de illius creditoribus, àc ſiuè iſti habeant hypothecam, ſiuè nõ, certum eſt neceſſariam extinctionem perimere omne ius, àc extinguentem omninò tutum reddi, quoniam ſequuta neceſſaria extinctione reſoluũtur omnes hypothecæ medio tempore contractæ ad vulgatum textum *in l. lex Vectigali ff. de pignor. l. ſi res ff. quib. mod. pignor. vel hyp. ſol. cum concord.*, eſt enim concluſio plana, niſi proprietarius, vel debitor fuerit expreſsè interpellatus, àc inhibitus per ceſſionarium ne ad extinctionẽ, vel redemptionem procedat eo non cõſentiente, vel pretio non depoſitato cum vinculo, nè liberetur, niſi ipſo ceſſionario audito, tùnc etenim malè diceretur extinguere iuxta terminos textus *in l. 3. C. de nouat.* & habetur in materia cenſus.

Aut ceſſio fit ex voluntate, ex cauſa tamen lucratiua, et per viam ſimplicis remiſſionis, et tunc indiſtiſtinctè, ſi aliàs ceſſionario conſuli non poteſt, non præiudicat, quoniam in quæſitis, et agnitis non poteſt debitor creditoribus præiudicare, ex latè deduct. *per Salgad. in labyrint. par. 2. cap. 15. per tot.*; Si verò ceſſio eſt ex cauſa oneroſa, itaut ceſſet ratio lucri, atq; nõ intret reuocatoria ob fraudem, et tunc ceſſionario ſolum perſonalem habenti præiudicatur, niſi conſtet de fraude per extrinſecas probationes, dum non intrat reuocatoria contra quemcumque tertium, in quem res alienata ſit, vt infrà de ceſſione tranſlatiua, ideòq; nõ debet eſſe inferioris conditionis ipſe debitor, quàm quilibet tertius extraneus, ſed non præiudicatur hypothecario, quatenus ipſum ius quod remittitur ſit capax hypothecæ, ſecus ſi hypothecam non recipiat, quia tùnc nullum ceſſionario vel creditori ſupereſt remedium, vel actio.

Ceſſionarius enim vel creditor huiuſmodi commoditatis, poſito quod res, vel ius non ſit in cõmercio, vel ſit hypothecæ incapax, habet ſolum ius, vel hypothecam ad fructus, quatenùs à re diſtincti pertineant ad cedentem vel debitorẽ, ex cuius perſona, et organo ceſſionarius tamquàm procurator in rẽ propriam illos percipit ideoque neceſſariò requiritur, vt in eiuſdem cedentis, vel debitoris dominio naſcantur, quod non eſt verificabile, poſtquam ipſum ius, vel res fructuũ productiua exiuit de ipſius dominio *ad tex. in l. Paulus 29. §. 1. ff. de pignor. cum concordantibus*.

Dupliciter ſiquidem fructus alicuius rei ſub aliena hypotheca cadunt, vno ſcilicet modo tamquàm acceſſorij, ac pars fundi, vel iuris eos producentis iuxta terminos textus *in l. 3. C. in quibus cauſ. pign. vel hyp. contrahatur, et l. 1. C. de partu. pignor. cum concord.*, et iſto modo per ceſſionarium, vel creditorem commoditatis, vtique hypotheca prætendi non poteſt, quia neceſſaria eſt hypotheca ipſius rei, vel iuris fructuum productiui, quæ ſupponitur deficere; Altero verò modo tamquam ſtãtes de perſe ab ipſa re producente diſtincti, àc principaliter in contractum deducti iuxta terminos textus *in l. & quæ nõdum ſunt 15. ff. de pignor. l. potior. 11. §. ſi de futura ff. qui portior. in pign. habeantur*, et ad hunc effectum neceſſarium eſt omninò vt fructus naſcantur in dominio debitoris, cũ in eis imprimi non valeat caracter hypothecæ, niſi præcedat caracter dominij debitoris, in cuius dominio non poſ-

ſunt

ſunt naſci fructus concepti poſtquam res producens ab eius dominio exiuit,iuxta tex. *in dictâ l.Paulus*, cuius diſpoſitio, ſicut procedit, ne dùm in fundo, et re ſtabili fructifera, ſed etiam in ancilla, equa, pecude, et ſimilibus, ità rectè procedit in vſufructu, vel iure ſimili, quoniam ipſum ius dicitur fructuū producturum, et cauſa perceptionis illorum; Atque iſta videtur ipſa legalis veritatis medulla, quidquid fortè contra iuris principia per aliquos indigeſtè dicatur in contrarium.

Et ex his, àc alijs deductis ſupra *diſc.* 146. regulanda videtur deciſio quæſtionis tractatæ per *Rot. deciſ.* 129. *par.* 1. *rec. & per Lotter. de re benef. lib.* 1. *quæſt.* 42. *ex n.* 19., *ac Salgad. dict. p.* 1. *cap.* 43. *per tot.* quamuis hic in aliquibus videatur ęquiuocare, an ſcilicet caſſari, vel extingui valeat penſio Eccleſiaſtica in beneficiū titularis poſtquàm eius commoditas alteri ceſſa fuit; Proùt, et decidendæ veniunt quæſtiones, an dominus directus, cui per feudatarium, vel emphyteutam res fuit refutata, vel ſucceſſor in feudo, vel emphyteuſi,ac fideicommiſſo,et primogenitura, cui præuentiua reſtitutio facta eſt,teneantur ad onera refutantis; Non tamèn complectendo refutationes feudorum Regni Neapolitani factas proximè ſucceſſuris, in quibus cum refutatarius adinſtar ſuccedentis poſt mortem debeat habere qualitatem hęreditariam refutantis quo ad onera vſque tūc contracta exindè ſequitur quod diuerſi modè iudicandum veniat;Et hæc quoad ceſſiones, vel alienationes extinctiuas.

Quò verò ad alienationes, ac ceſſiones translatiuè factas, poſtquam huiuſmodi iurium commoditas alteri ceſſa fuit, Aut primus ceſſionarius munitus eſt hypotheca quæ afficiat ius in alium translatum, quià nempè ſit hypothecabile, atque in commercio, et tunc nulla difficultas dignoſci videtur, vt habens hypothecam poſſit eā contra quemcumque tertium exercere; Aut nō habet hypothecæ beneficium, vel quia non ſit in contractum deducta, vel quia res, ſeù ius translatum illam nō admittat ex diſpoſitione legis, vel hominis vt ſuprà, et tùnc excepto ſubſidiario remedio reuocatario ex interdicto *de his quæ in fraud. cred.*, omni alio remedio deſtitutus videtur; Siquidèm bonorum indifferentiū alienatio ob debita in actione perſonali non eſt de iure prohibita, neque creditoribus in ſola perſonali datur actio contra tertium; Bona verò differentia de ſui natura non recipientia hypothecam abſque aſſenſu Principis, vel alterius tranſeunt libera, et immunia in translatarium, qui ius, àc dominium ſuum principaliter metiri dicitur, non à transferente, ſed à Principe, vel alio præſtante aſſenſum neceſſarium,qui alienationem informare dicitur, eique ſpiritum ac animam præbet, atque ità paſſim ſeruatur in officijs, quæ cum aſſenſu Principis alteri reſignata libera tranſeunt in Reſignatarium, vel in locis montium & ſimilibus,vt in ſua materia *ſub tit. de Regalibus* ad materiam officiorum & locorum montium.

Hæc omnia rectè procedunt, reſpectu eorum, qui vſufructus, vel officij, aut ſeruitutis, ſeù penſionis, vel alterius iuris perſonalis huiuſmodi ſunt domini, ac iure proprio poſſeſſores; Secùs autèm reſpectu eorum, qui ſunt ſimplices confidentiarij, Iſtorum etenim geſta, et caſus nullatenùs præiudicare poſſunt eis, quibus dicti iuris commoditas directè ab ipſo Principe, vel habente poteſtatē conceſſa fuit, vt quotidiè practicamus in penſionibus, quę ſuper beneficijs Hiſpaniarum reſeruari ſolent ad commodū Itali,vel alterius diuerſæ nationis ſub fiduciario nomine alicuius nationalis nūcupati *teſta di ferro*;Iſti enim tāquā nudi confidentiarij nil gerere poſſunt, quod pręiudicet,quinimò per eorum mortem, vel mutationem ſtatus penſiones, non vacant, *Mellin. deciſ.* 56. plenè *Rota in Toletana penſionis* 15. *Ianuarij* 1646. *Dunozetto* inter ſuas *deciſ.* 761.

Neq; videri debet quod extra pro-
15 poſitam dotis materiam hæc pertractata ſint, quoniam in dotibus, quæ ſuper officiorum, vel gabellarum, aut cenſuum vitalitiorum, et locorum montium vacabilium,ſiue ſocietatum officij, aliorumque perſonalium iurium emolumentis conſtitui ſolent, de his frequēter diſputari contingit,et quæ ex dictis terminis generalibus decidēda ſunt, ideoq; congruum ac oportunum eſt ea noſcere.

Proùt videmus in pulchro caſu poſito per *Capyc. Latr. deciſ.* 182. *vol.* 2., ibi enim conceſ-

conceſſerat Princeps facultatem cuidã benemerito officiali, vt officium ſuum pro dote filiæ tradere poſſet futuro ſpõſo, vt in effectu traditum fuit viro, qui breui poſt matrimonium contractum ante illius conſumationem obijt, vndè quærebatur, àn officium vacaſſet, vt regulariter per mortem vacat, et deciſum fuit negatiuè ex rationibus in dicta deciſione deductis, ea potiſſimum, ac primaria, quod officij conceſſio verè facta fuit ad commodum ac emolumentũ mulieris, vt pro eius dote ſeruiret, collocatum autèm fuit in perſona viri confidentialiter ob incapacitatem mulieris publica officia exercere non valentis, vt apud Auctorem, qui ſi articulum tractaſſet cum dictis magis proximis terminis penſionis eccleſiaſticæ confidentialis, forsàn ſtrictius, ac meliùs eam deciſionem comprobaſſet; Intelligendo tamen de illa confidentiali prouiſione, quę cum ſcientia, et voluntate Principis, vel habentis poteſtatem fieret, ſecus autem de confidentiali inter partes, quia nempè emerit quis officiũ de propria pecunia, et ad proprium commodum, ſub alterius nomine, vel perſona cum reſeruatione diſpoſitionis, atq; vt dici ſolet cum reſeruatione decreti, hic enim non ſubiacet periculo voluntariæ alienationis, ſed benè ſubiacet alteri mortis naturalis,, vel ciuilis, ſeù cuiuſcumque caſus, contingentis in perſona dicti fiduciarij ob quem de iure, atq; de officij vel alterius iuris natura vacatio reſultet, vt in dicta ſua materia *ſub tit. de Regalibus*.

His præcognitis, quæ licèt generalia,
16 ſatis tamèn, vt præmiſi, ad hanc particularem materiam deſeruire poſſunt, atque proprius ad eam accedendo, peculiaris huius diſcurſus inſpectio eſt, an dato vſufructu, vel alio huiuſmodi iure perſonali in dotem, iſta conſiſtere dicatur in ipſo iure, vel potius in ſola commoditate vt facti eſt, idq; ad plures effectus, illum præſertim reſtitutionis, quid nempè ſit reſtituendum Ac etiam ad effectum expirationis, vt ſciatur per cuius obitum, àn ſcilicet viri vel mulieris tale ius expirare dicatur.

Quo ad reſtitutionem, *textus in l. vſufructu 58. ff. ſol. matrim.* tres caſus diſtinguit, quos reaſſumit *ibidem Barboſ. ex num.* 10., et conferunt deducta per *Boſſ. dicto capit.* 15. *numer.* 32. *cum ſeqq.* Primus eſt, vbi ad virum ſpectat proprietas eius rei, cuius vſusfructus pertineret ad mulierem, vel dotantem à quo datus ſit ipſi viro in dotem; Alter eſt vbi vxor etiam eſt domina proprietatis, cuius vſumfructum tantùm in dotem dederit, Et tertius vbi tractatur de ſolo vſufructu, vel alio iure totaliter independente à proprietate, quæ neq; viri ſit neq; mulieris, ſed tertij ab initio, vel etiam ex poſt facto per illius alienationem.

Primus et ſecundus caſus plani ſunt; In primo ſiquidem vſusfructus eo ipſo extinguitur, atq; cum proprietate conſolidatur, quia res ſua nemini ſeruit, itaùt ſoluto matrimonio ſuperſtite vxore, vir, vel eius hæres vſumfructum de nouo cõſtituere debeat loco reſtitutionis, ad eũdem textum in *dicta l. vſufructu*, *et clariùs in l. cum in fundo* 81. *ff. de iur. dot.*; In ſecundo autem ſoluto matrimonio remanere dicitur penes ipſam vxorem, vel eius hæredem integra proprietas tamquam ex ceſſante cauſa conſtitutionis vſusfructus, quem non eſt neceſſe conſtitui ad vitam vſufructuarij ſed ad certum tempus, vel ſub certa conditione reſolutiua conſtitui poteſt.

In tertio verò caſu ſuper modo reſtituendi ſubeſt dubitatio latè tractata *per Barboſam* vbi ſupra, qui Iuris Conſultus quidem eminentioris ſcientiæ, iſtam tamẽ materiam ſcholaſtico magis quàm forenſi modo diſcurrendo, potius eam inuoluere, quam elucidare videtur, ideoque prò faciliori notitia ità diſtinguendum videtur.

Aut vſusfructus ſiue loca montium vacabilia, ſeù cenſus vitalitius, aut penſio prophana, vel ſocietas officij, aut emolumenta officiorum & gabellarum ad vitam, ac ſimilia iura perſonalia dantur ſimpliciter in dotem tamquàm ſpecies alio non expreſſo, ita et taliter, quod ex ſuperius dictis, non ipſum ius perſonale, ſed eiuſdem iuris commoditas viro in dotem tradita iuris interpretatione cenſeatur, et tùnc intrat diſtinctio *textus in l. dotis fructum* 8. §. *ſi vſusfructus ff. de iur. dot.*, Quod aut datum eſt ipſũ ius impropriè ſumptum, nempè ipſa facultas, et commoditas, tamquam cauſa productiua fructuum, et tùnc fructus con-

conſtante matrimonio pertinent ad virum, qui propterea non niſi ad dicti iuris,ſeu facultatis, et commoditatis retroceſſionem loco reſtitutionis tenetur; Quinimò, nec retroceſſione, vel reſtitutione eſt opus, quoniam cum ius reſideat penes ipſam mulierem à qua numquam fuit abdicatum,hinc proindè illa commoditas ſub conditione durationis matrimonij aſſignata, tamquàm ex ceſſante conditione reſoluitur ipſo iure.

Aut non eſt datum ipſum ius, ſeu cōmoditas, ſed dati ſunt fructus ex dicto iure percipiendi, itaut iſti principaliter in contractum deducti ſint, et tunc in eis dos conſiſtere dicitur, ideoq; ſortem conſtituunt,atq; tamquam ſors veniunt reſtituendi, ità enim dotis emolumentum in eōrumdem fructuum fructu, ſeu commoditate conſiſtere dicitur,vt dicto §. *ſi vſusfructus l.cum in fundo ff.eodem de iur.dot.l.ſi cōuenerit 4.ff.de pact. dotal. vbi Bal.*, et cæteri ſcribentes, de quibus *Tuſch. verbo dos concluſ. 767. Theſaurus lib.3.quæſt.Forenſ.41.*, *Menoch.conſ. 579.in principio Boſſ.dicto cap.15.nu.43. plenè Rot.apud Merlin. deciſ.843.per tot.* vbi luculenter materia tractatur, àc videtur diſtinctio vera in apertis iuribus fundata; Ideoq; in hac materia potiùs facti, et voluntatis quam iuris quæſtio eſſet ſolet, in dignoſcendo ſcilicet, An in prima, vel ſecunda parte diſtinctionis verſari dicamur, quoties verba contractus non ſint ita clara, et expreſſa quod omnem quæſtionem tollant, vt ex *Sarmiento* obſeruat *Rot.apud Merlin. dicta deciſ.843.num.12.* et habetur actum *ſub tit.de Regal.diſc.35.*

In hoc autem caſu certa regula dari non poteſt,cum in coniecturalibus totū pendeat à facti circumſtantijs,coniecturis, ac indicijs prudentis iudicis arbitrio penſandis, vt etiàm obſeruauit *Rot. vbi ſupra eod. num. 12.*, Neq; ad iſtum effectum eſt multum immorandum in cortice verborum quæ ex Notariorum, vel ipſarum partium imperitia ſæpe aliter quàm voluntas eſt, concipi ſolent, ſed ad ſubſtantiam voluntatis, ex more Regionis, qualitate perſonarum, àc ſuper omnia ex quantitate emolumenti deſumendæ; Si enim coniugum conditio eſt talis,quod fructus,ſeu emolumentum ex huiuſmodi iure percipiendum matrimonij onera æquaret,tunc vanum prorſus eſſet aſſerere, vt emolumentum huiuſmodi, non ad virum, ſed ad vxorē ſpectare deberet, ac ſortem conſtituere, ideoque rectè intraret diſpoſitio *tex. in dicta l. 4.ff.de pact.dotal.*; Sed ſi eſt tale, quod commodum reſultās ex ipſis emolumentis in ſortem redactis poteſt congruum cenſeri,et tunc dicendum venit illud tamquam ſortem deductum eſſe,vt benè probat idē textus *in l. 4.*; In dubio autem nullis,vel pluribus hinc inde concurrentibus coniecturis, itaut anceps animus iudicis reddatur, tunc præſumptio capienda erit potiùs iuxtà primam partem diſtinctionis, vt nempè ipſum ius datum cenſeatur, *vt per Menoch. lib.3.præſumpt.9. num. 5.* allegantem *Io: Andr. ad ſpec.* qui tale quid non dicit, ſed benè id probat literaliter textus *in dicta l.dotis fructum verſ.ſi vſus fructus* ibi, *et niſi appareat aliud putare ſe ipſum ius in dotem eſſe non etiam fructus*.

Aut iura prædicta dantur formaliter, itaut accedente conſenſu proprietarij, vel alterius, ad quem pertinet, ipſum ius ad virum transferri dicatur, quia nempè loca montiū vacabilia, quæ apud Hiſpanos vocantur *Iuros poruida*, ſeù cenſus vitalitij, et ſimilia, ita viro reſignentur, quod ſub eius nomine inteſtētur, atq; ſuper eius vita tamquàm de nouo conſtitui dicantùr, quod etiàm ſæpè accidere ſolet in officijs venalibus; Et tùnc nullatenus hæc intrant,ſed cenſendum eſt ipſius iuris æſtimationem tamquam quantitatem viro in dotem traditam eſſe ex præambula vēditione eidem facta iuxta pretium, quod vel iuxtà publici fori, et commercij taxam (vt frequentiùs eſt in officijs,et locis montium) vel ſecundum vnam opinionem iuxta ætatem alienantis ſecundum terminos *tex. in l. hæreditatum ff.ad l. falcid.* vel iuxta alteram veriorem de qua dicto *tit.de Regal.diſc.30.& 31.*,iuſtum,& congruum erit iudicandum; Abſonum etenim omninò eſſet, vt decedente viro, per cuius obitum tali caſu ius prædictū expiraret, mulier penitus indotata remanere debeat; Neque propterea ex hoc cenſetur viro præiudicatum, quia commodum etiàm eidem viro reſultare poteſt retinendi tale ius ad eius vitam, quamuis vxor decedat, ſeù aliàs matrimonium

monium ſoluatur *ad tex. in l. 4. ff. de nouat.*; Niſi tamèn inteſtatio in perſona viri facta ſit ex neceſſaria eiuſdem iuris qualitate confidentialiter, ac in ſolam gratiam vxoris de conſenſu Principis, vel intereſſati, iuxta caſum apud *Capyc. Latr. deciſ.* 182. ſupra recenſitum, quia nempè agatur de officio, vel iure, quod per fœminam exerceri non poſſit, vndè neceſſaria ſit inteſtatio in perſona alicuius viri, itaut viro decedente, non per hoc officium vacet, vel ius ceſſet, quia tunc veritati præſumptio prædicta cedere debet, vel etiamſi vacet vbi conſtet talem eſſe certam voluntatem partium.

Sed vbi, vel ex iuris præſumptione, vel expreſſa probatione conſtat ipſum ius, ſeù talis iuris commoditatem in dotem eſſe datam, itaùt in caſu ſoluti matrimonij nil veniat reſtituendum niſi idem ius, et tunc adhùc illud, vel eius commoditas ſuam recipere debet æſtimationem, vel iuxta pretium à foro, et commercij vſu taxatum attento tēpore matrimonij, vel iuxta alios modos ſupra recenſitos ad effectum lucri, ſeù donationis propter nuptias, quæ ex communi vſu à dotis quantitate regulatur vt aduertitur in materia lucrorum.

Et ex his, vt iam ſuperius eſt dictum, 17 reſultat etiam deciſio quæſtionis ſuper expiratione, quoniam ſi ipſum ius formale transfertur in virum, tunc per eius obitum expirare dicitur, ſecus autem ſi ſola commoditas, cum tùnc ex vita vxoris, vel alterius dotantis, in cuius perſona tale ius reſideat, expiratio veniat regulanda.

Occaſione præmiſſorum, congruum 18 etiam hic videtur quærere, Au promiſſa in cauſam dotis habitatione, et menſa ad vitam, vel ad certum tempus in domo dotantis (vt frequenter contingere ſolet) tale commodum habitationis, et menſæ dicatur continere dotem in ſorte, itaùt eius æſtimatio in caſu ſoluti matrimonij veniat reſtituenda; Et in hoc affirmatiuam, vt ſit reſtituenda dicta æſtimatio tamquam ſors poſt alios ab eis allegatos firmant *Caſtill. lib. 4. quotid. contr. cap. 60. num. 20. Fontanell. de pact. nupt. clauſ. 7. gloſ. 3. par. 14. num. 40., et ſeqq. de Marin. reſol. quotid. 9. vol. 1. Merlin. de pignor. lib. 3. quæſt. 51. nu. 87.*; Verùm id non ita ſimpliciter capiendū videtur, ſed iuxtà prudentis iudicis arbitrium penſatis coniecturis & facti circumſtantijs, ex quibus perſcrutandum ſit quid partes voluerint, proindeque ità diſtinguendum venit.

Aut viro nulla dos tradita eſt, vel ſatis exigua, itaut matrimonij oneribus ea penitus incongrua videatur, et tunc ex ratione dicti *tex. in l. 4. ff. de pact. dotal.* alimenta hæc potiùs tamquam fructus, àc ad ſubleuandum virum ab onerum ſupportatione, quàm tanquam ſors data cenſentur; Durum etenim, àc veriſimili voluntati omninò repugnans videtur, vt ea quæ in domo ſoceri pro quotidiano victu neceſſario recipiuntur in ſortem cumulari debeant; Idemque clariùs procederet, ſi dotis ſolutio ad certum tempus expreſsè dilata eſſet, itaut viro interim fructus dotales non obtinenti habitatio, ac alimenta per dotantem promiſſa ſint, tunc etenim indubitanter loco fructuum dotis ac prò matrimonij oneribus alimenta prædicta viro aſſignata cenſētur; Sed ſi dote competenti conſtituta, et tradita, ſeu etiam promiſſa purè, ita, et taliter quod de iure vſuræ currant, per verba additatiua, ad certum tempus habitatio, et alimenta in domo conſtituta ſint; Et tunc iſta videntur importare dotis augumentum, eiuſq; partem in ſorte, quoniam vir ex fructibus, vel vſuris dotis iàm cōſtitutæ onera ferre debet, et dùm illes lucratur, iniuſtum eſſet, vt hæc alimenta tamquàm fructus percipiat.

Iuxta igitur hunc ſenſum, atq; in his terminis capienda videtur cōcluſio prędicta, in qua, vt dictum eſt, certa & vniformis regula tradi non poteſt, ſed deciſio repoſita eſt in arbitrio iudicis, regulando ex dotis quantitate, qualitate perſonarum, et ſuper omnia ex more Regionis, vel earumdem partium declarationibus, et obſeruantia ſubſequutis.

In dúbio autèm ſi dos in quantitate, vel ſpecie purè ſit promiſſa vna cum habitatione, et victu, tùnc cenſentur hæc additatiuè, vndè propterea retardatæ dotis vſuræ peti poſſunt *Rot. apud Zacch. de oblig. cā dec. 226. cum alijs per Merlin. de pignor. loco cit.*, et latius de materia *Altograd. dicto conſ. 76. lib. 2.*

De Statutis prohibentibus alienationem vel tranſitum bonorum in forenſes, An capiant caſum dotis in cuius cauſam dari poſſint hæc bona viro forenſi necnè, quomodo, et quando.

SVMMARIVM.

1 *De diſtinctione ſtatutorum prohibentium reſpectu forenſium matrimonia, vel dotes.*

2 *De Statuto prohibente matrimonia cum forenſibus remiſſiuè.*

3 *Sub Statuto generaliter prohibente alienationem in forenſes, àn compræhendatur datio in dotem.*

4 *Mulier nupta extra patriam retinet ciuilitatem propriam.*

5 *Sed fit etiam de foro, et domicilio viri, illumque retinet etiam vidua.*

6 *Dato quod dos non veniat ſub dicta prohibitione, àn valeant pacta de lucro ad fauorem viri forenſis.*

7 *Dos æſtimata dari non poteſt forenſi, vel prohibito, cum ità in eum fiat alienatio.*

8 *An tùnc ſit locus pœnis, et àn conſtitutio dotis vitietur, àc de alijs effectibus præſertim circa fructus ex dictis bonis perceptos.*

9 *De Statuto expreſsè prohibente dari in dotem bona forenſibus an valeat, diſtinguuntur plures caſus.*

10 *An mulieri exteræ acquiratur actio pro dotis reſtitutione ad bona viri.*

DISC. CXLIX.

1 FRequens eſt vſus huiuſmodi Statutorum in Italia, modus autem eſt diuerſus; Alia enim ſunt prohibentia ſubditis, nè matrimonia contrahant cum exteris ſub pœna amiſſionis bonorum quæ poſſidentur in eorum territorio, et incapacitatis ad alia obtinenda; Alia ſunt ſimpliciter prohibentia alienationem bonorum in forenſes; Alia verò magis in ſpecie vetantia ne bona dari poſſint in dotem forenſibus.

Iſta verò inſpectio procedit cū præſuppoſito, quod circumſcripta particulari ratione dotis, vel matrimonij, Statutum ſit aliàs validum, ac efficax; Si enim illius inefficacia reſultet ex alia ratione, quia nempè bona ſint extra territorium, vel de directo dominio alicuius eccleſiæ, ſiuè quod non concurrat vtraquæ ſubiectio perſonarum, et bonorum iuxta ea, quæ in hac Statutorum materia notata ſunt *ſuper diſc.* 143. ſiue ex defectu poteſtatis quia ſit ſtatutū Ciuitatis recognoſcentis ſuperiorem, vt in ſpecie aduertit *Gratian. diſcept.* 245. *num.* 37. *& ſeqq.*, tunc inanis labor eſt de dotis peculiari priuilegio inſpicere, quoniam ſi in quocumque alio caſu ceſſat prohibitio, fortiùs ceſſat in dote; Ideoq; euagatoria nimis eſſet inſpectio aliàs occaſione forenſium negotiorum habita ſuper huiuſmodi Statutorum efficacia contra eccleſiaſticos actiuè, et paſſiuè, vel ſuper eorumdem indefinita intelligentia, cum hæc dotis peculiarem tractationem non percutiant.

Strictè igitur ad materiam dotis di-
2 ſtinguendum eſt; Aut enim verſamur in primo caſu prohibitionis matrimonij, et de illo cæteris relatis agit *Boſſ. de matrimo. cap.* 11. §. 17. *&* cadit tractatio in ſua materia *ſub tit. de matrimonio*; In ſe-
3 cundo autèm caſu prohibitionis alienādi in genere, Aut bona dantur inæſtimata, et tunc certum eſt dotem non compræhendi ſub Statuto; Quidquid enim ſit de illa quæſtione, an ſub Statuto generali prohibitorio, ac odioſo compræhendatur cauſa dotis abſque ſpeciali mentione nec nè, vnde tenentes negatiuam hanc rationem aſſignant, duę aliæ concludentes rationes concurrunt.

Vna eſt, quod ab huiuſmodi prohibitionibus cenſetur exceptus caſus dotis, tamquàm neceſſarius ex ratione textus *in l. fin. C. de litigioſis, et Auth. res quæ C. com. de legat. Clar. lib.* 5. *prac. crim. q.* 81. *Statuto* 5. *num.* 9. *Boſſ. dicto* §. 17. *nu.* 241. & in ſpecie obligationis iuriſdictionalium, vel aliorum bonorum ad fauorem forenſium ex cauſa dotis non obſtantibus Conſtitutionibus *Sixti V., et Clem. VIII.* ac aliorum Pontificum *Rota dec.* 328. *num.* 5. *& ſeqq. part.* 5. *recent.*, et eſt regula generalis, vt alienationis prohibitio

bitio non compræhendat caſum neceſſarium, ſed intelligatur de voluntaria *l.peto §.prædium de legat.2. l.alienationes ff famil.erciſcund.*, et conferunt quæ habentur in materia emphyteutica *diſcurſ.* 147.; Et altera quia cum dotis inæſtimatæ dominium remaneat penes mulierem, non dicuntur in forenſem, vel aliàs prohibitum transferri bona, vt in puncto talium Statutorum *Altogr.conſ.3.nu.35.lib.1.*& latius *Cenſal.ad text.in l.vnic. C.ſi quis Imper. §.30.numer.46. cum ſeq.* etiamſi mulier ad viri domicilium ſe cõferat, quoniam nupta extra patriam, iudicialibus exceptis, ac ijs quæ retrahunt ab obſequio viri, retinet in reliquis ſibi fauorabilibus patriæ ciuilitatem *Bart.in l.fin. §.item reſcripſerunt num.5.& ſeqq. ff. ad municip. Tiraquell. alios congerens in l.1.connubial.ſub num.37.,Cyriac.contr. 292.num.33.& ſeqq.Merlin.dec.228.numer.14.Rouit.deciſ.75.*vbi benè quod efficitur etiam ciuis patriæ viri quamuis
5 vidua ad propriam originis patriam reuerſa ſit, atq;cum diſtinctione fauorabilium ab odioſis admittit *Altogradus dict. conſ.97.numer.15.& ſeqq.31.41.112.& ſeqq.lib.1.* & habetur *ſub tit.de regal. diſcurſ.83.*; Ac etiam confert ratio deducta *diſc.146.*,vt feuda per ipſammet mulierem in dotem inæſtimata dari poſſint; Vnde liquet permiſſionem iſtam non prouenire ex particulari dotis priuilegio, ſed ex rationibus generalibus, ob quas Statuti diſpoſitio ceſſat; Quare ſi verſemur in caſu quo vtraque ratio ceſſet, quia nempè mulier non ſit ciuis, et actus non ſit neceſſarius, vel quia dotans poteſt huiuſmodi onus ex bonis non prohibitis commodè adimplere, tunc permittenda non eſt alienatio, quæ fauore dotis permiſſa cenſetur, quatenùs neceſſitas, vel Reipublicæ vtilitas poſtulet, vt in terminis *Authentica res quæ* notatum eſt ſupra *diſc.145.*

Sed dubitari poteſt, an permiſſa do-
6 tis conſtitutione, permittatur etiam pactum de illius lucro in toto, vel in parte per virum forenſem faciendo, atque negatiuam ſuadere vidētur in ſimili ſuperius notata de feudis, quæ permittitur ab ipſamet feudataria dari in dotem inæſtimata abſque tamen lucro, cuius pactum aliàs adiectum vitiatur.

Contrarium tamen videtur dicendū in præſenti, quotiès pactum lucri ex more Regionis neceſſarium reputatur, quia nempè ità frequentius matrimonia contrahi ſoleant, neque abſque huiuſmodi pactis facilè reddatur virum inuenire; militat enim iſto caſu præmiſſa ratio alienandi ex cauſa neceſſaria, ſecus autem ſi pactum à conſuetudine non requiſitum omninò voluntarium dici valeat, quia tunc nulla ratio ſubeſſe videtur, cur Statutaria prohibitio ceſſet, cum ſit alienatio merè voluntaria, quam neque ipſius dotis fauore ſubſtineri dictū eſt ſupra, iſto autem caſu pactum huiuſmodi remanere vitiatum dicendum eſt, vt in feudis eſt dictum, ex regula generali vt pacta non reſpic.ētia ſubſtantiam, ſed accidentia vitientur & non vitient.

Porrò ſi bona dentur in dotem æſtimata ea vera æſtimatione, quæ facit emptionem, & tunc, cum vtraque præmiſſa ratio deſit, dicendum eſt omninò prohibitionem intrare, quia cum tunc dos in pecunia conſtituta dicatur atque bonorum aſſignatio potius venditionē, vel puram dationem inſolutum ſapiat cū tranſlatione totalis dominij in virum forēſem, vel aliàs prohibitum, hinc proincè Statutum de plano intrare videtur, neque mulieris ciuilitas aliquid operari poteſt, cum nullum dominium apud eam remaneat, neque aliqua neceſſitas cogat ad ita contrahendum, cùm imò dotis naturæ, ac mulieris indemnitati magis conueniat bona in ſpecie tamquā fundum dotalē pro dote aſſignari, Ideòque nec imaginarium libertatis præiudicium matrimonio fieri dicitur, vt etiam *ſupra diſc.146.* de feudis dictum eſt.

Si vero de facto æſtimata bona data fuerint, dubium autem ſit, an agatur de vera æſtimatione operante venditionē, vel potiùs de impropria, vt ſciatur rei valor, & tunc capienda eſt interpretatio pro validitate actus iuxtà regulas generales delicti, ac nullitatis in dubio excluſiuas, quamuis ad alios effectus regula ſit, vt in dubio præſumatur æſtimatio vera, ſed ſi clarè ſonet æſtimatio in emptionem, et venditionem, tunc duplex intrat inſpectio, vna quoad pœnas à Statuto illatas, et altera quoad inter-

eſſe partium contrahentium.

Primo reſpectu vix puto dari poſſe
8 caſum incurſus pœnarum, ſiuè ſit pater, vel frater, qui dotem conſtituat, ſiuè fortiùs ipſamet mulier, ex deductis per *Eugen. conſ.18.numer.14. cum ſeq.lib.1. Ricc. in prax.var. reſol.107.Dian.par.1. tract.de immun.Eccleſ.reſol.56.* cum alijs *per Boſſ. vbi ſupra*, niſi extrinſeca concurrant inditia, et præſumptiones fraudis, quia cum certa ſit regula, vt alienatio ex cauſa dotis non ſit in Statuto cōpræhenſa, dicta verò limitatio prouenìat ex iuris ſubtilitate non omnibus nota, per quam bona, quæ per partes in dotem dantur ob æſtimationem dari dicantur potius titulo venditionis,ſeù dationis in ſolutum, itaut probabiliter partes opinari potuerint actum non eſſe prohibitum, intrat regula, vt quælibet cauſa etiam falsò opinata excuſet à pœna.

Secundo autem reſpectu, quatenùs agatur de partium intereſſe, quamuis actus ſit nullus, itaut vir dominium bonorum in eum translatum prætendere non poſſit, neque mulier ad quantitatē, ſeù pretium actionem habere, Attamen quoad reliqua, præſertim quoad fructus à viro perceptos conſtāte matrimonio, effectus eſt idem, quoniam Aut dicimus, vt vitiata æſtimatione, dos in ipſis bonis inæſtimatis cenſeatur conſtituta, et vtique illorum fructus rectè vir fecit ſuos; Aut dicimus (& verius) vt firma manente conſtitutione dotis in quantitate, tamquàm contractu primo loco inito,vitietur ſubſequens bonorum datio inſolutum tamquàm ſecundus cōtractus in præcedentis executionem geſtus, itaut ab initio vir pro dote cenſeatur creditor pecuniarius, Et tunc quia ſpeciale eſt in dote, vt ex credito etiam pecuniario fructus, ſeù vſuræ in reſtaurationem onerum matrimonij debeantur, atque licitè fructus ex pignore percipi poſſint *ad tex.in cap.ſalubriter de vſur.* idcircò, ſi vir huiuſmodi bona poſſedit, fructuſque percepit, fecit illos ſuos tāquàm fructus pignoris loco vſurarum ex pecunia debendarum iuxtà ea, quæ de feudis dicta ſunt dicto *diſcurſ.* 146., Etſi non percepit, adhuc illos loco dictarum vſurarum petit, cùm rarò, vel fortè vnquam detur caſus, vt bonorum ſtabilium fructus, vſurarum, ſeù intereſſe pecuniarij metam excedant.

Quarè ſolus præſentis inſpectionis effectus erit pro tempore ſoluti matrimonij, quando ſi vir bonorum æſtimatorum dominus effectus eſſet,fructus iure dominij perciperet, nec pro dotis retardatæ ſolutione ad quidquam teneretur, niſi concurrentibus neceſſarijs requiſitis ad curſum vſurarum in quocūque credito pecuniario, quale dos mutata natura efficitur poſt matrimonium diſſolutum; Niſi dicamus, adhuc etiam iſto reſpectu effectum ſonare in idem, quoniam cum creditum pecuniarium dotis tali caſu prouenire dicatur ex pretio bonorum,quæ in virum ex quadam ſubintellecta venditione alienata cenſentur, parit etiam fructus recompenſatiuos ad menſuram fructuum ex eiſdem bonis perceptorum ex æquitate *l. curabit C.de actionibus empti*, cum nulla ſubſit ratio, cur tali caſu vir à quolibet emptore differre debeat, retinendo rem, et pretium, excepto ſolo caſu annalis dilationis, quam lex viro ad reſtituendam dotem in quantitate tribuit, ſicuti enim pendente dilatione, niſi fructus huiuſmodi recompenſatiui conueniantur, non debentur, quia dilatio eſt pars pretij,ità à pari.

In tertio autem, et vltimo caſu Sta-
9 tutorum expreſsè prohibentium bona dari in dotem exteris, vel alteri perſonarum generi, ſi Statuti prohibitio eſt generalis compræhendens cuiuſcumque generis bona tam ſtabilia quàm mobilia, ac pecunias, et iura, et tunc quia videntur ità huiuſmodi Statuta reſpicere primam ſpeciem Statutorum prohibentium contrahi matrimonia, ideò de illis dicendum idē,quod de illis habetur in dicta ſua materia *ſub tit. de matrimonio*; Licèt enim dos ad matrimonium non ſit præciſè neceſſaria, Attamen quia moraliter, ac frequentius eſt talis, cum non ſoleant matrimonia contrahi ſine dote, hinc proinde idem eſt prohibere dotis genericam conſtitutionem, ac ipſummet matrimonium.

Si verò prohibitio ad certam bonorum qualitatem, ſeù ſpeciem eſt reſtricta, quia nempè prohibitum ſit dari exteris etiam ex cauſa dotis bona iuriſdictionalia, ſeù generaliter ſtabilia,et tunc

cum

cum Statutaria diſpoſitio potius Reipublicæ bonum, ac rationabilem conſeruationem huiuſmodi bonorum inter ſubditos, quàm irrationabile odium nuptiarum cum exteris continere videatur; Neque exinde libertati matrimonij præiudicium cauſatur, quoniam rectè poterit mulier hæc bona poſſidens, atque forenſi collocari cupiens, illa perſonæ capaci diſtrahere, atque pretium dare in dotem, hinc proindè indubitata videtur talium Statutorum validitas, ac efficacia, quoad nullitatem actus, atque ad cogendam mulierem extra patriam iam nuptam ad ponendum bona extra manus incapaces.

Et ex eiſdem rationibus etiam videtur certum locum eſſe pœnis per Statutum *inflictis*, quia ſi eſt validum, et ſeruandum, ergò luendæ ſunt pœnæ pro illius obſeruantia adiectę, irridibilis enim eſſet ea lex, quæ inobſeruantes haberet impunitos; Idque hodie eſt extrà controuerſiam, vtpotè hodiè deciſum per Conſtitutionem *Vrbani VIII. de anno* 1637. & aliam confirmatoriam *Innocentij X. de anno* 1650., in quibus nominatim ſub pœnis prohibetur dari in dotem forenſibus bona iuriſdictionalia & ſtabilia ſub grauibus pœnis, ergo declaratum eſt à Papa, cui libertatis matrimonialis defenſio principaliter incumbit has leges non eſſe tali libertati præiudiciales, vt aduertitur etiam occaſione iuriſdictionalium *dicto diſc.*146.

Sed vmquàm, vel raro datur caſus huiuſmodi pœnarum, quia cum vt plurimùm iſtis caſibus pœna percutiat ipſaſmet puellas bonorum dominas, quibus vel ratione minoris ætatis, vel ratione ignorantiæ, ſeù reuerentiæ maiorum, alijſque de cauſis in his terminis congeſtis *per Cyriac. dicta controuerſia* 291., 448., 449. & 451. competit reſtitutio in integrum, ideoque ità redduntur excuſabiles à pœna, à qua de facili admittitur excuſatio; Aliud enim eſt arcere à lucro, Aliud verò præſeruare à damno, et pœna iuxta ea, quæ in propoſito habentur *ſub tit. de matrimonio*, ideoque deſuper nō multum videtur immorandum, dum matrimonij, vel ſucceſſionis tractationi potiùs congrua eſt, quàm doti, quæ nil in hac re videtur habere peculiare; Licèt etenim quæri ſoleat,

10 àn mulieri forenſi quæratur actio ad bona prohibita pro reſtitutione dotis, ſuperflua tamen videtur, quæſtio; Tùm quia mulier acquirit viri ciuilitatem, ideoque ciuis effici dicitur ex deductis *per Rouit. dict. dec.* 75. *Altograd. dict. conſ.* 97., *et Cyriac. locis allegatis*; Tùm etiàm quia mulier agens pro reſtitutione dotis non contendit de bonorum dominio ad effectum acquiſitionis, vel retentionis, ſed de ſimplici hypotheca ad effectum diſtractionis, quæ rectè in ciues, et capaces, prout quælibet alia res poſita ſubhaſta diſtrahi poteſt.

Conſtitutio dotis, àn requirat ſcripturam, vel aliam formam ad eius conſtitutionem & probationem, Et quando dicatur conſtituta ipſo iure, muliere ſimpliciter primò, vel ſecundò nubente.

SVMMARIVM.

1 *Dotis conſtitutio non requirit ſcripturam publicam, ſed per priuatam, vel etiam ſine ſcriptis, et alios generales probationis modos probari poteſt.*

2 *Per coniecturas etiàm, et præſumptiones probatur.*

3 *In quo ſit priuilegiata dos in materia probationum, et quomodò ab alijs materijs differat.*

4 *Quomodo procedēdum in huiuſmodi probationibus attendendis, et de coniecturis excluſiuis, ſeù contrarijs.*

5 *An ſimplex promiſſio de conſtituendo, vel verba enunciatiua probent dotis conſtitutionem.*

6 *Inſtrumenta dotalia, àn poſſint in Regno reaſſumi in forma probante cum minori ſolemnitate quam ſolita.*

7 *Solemnitates Statutariæ requiſitæ in inſtru-*

ſtrumentis, et contractibus àn requirantur in dote.
8 Muliere ſecundo nubente cenſetur ipſo iure conſtituta eadem dos matrimonij præcedentis.
9 Etiamſi mulier ſit minor, prima dos validè conſtituta cenſetur etiam conſtituta ſecundo viro abſque alia ſolemnitate.
10 Quid vbi prima dos eſſet exceſſiua, àn prima diſpenſatio proſit etiam pro ſecundo matrimonio.
11 Si prima dotis conſtitutio facta ſit occaſione matrimonij nulli, àn tunc procedat regula.
12 Solemnitates requiſitæ à Statuto in prima conſtitutione, àn ſufficiant pro ſecunda conſtitutione tacita.
13 Si pro primis nuptijs dedit omnia bona in dotem, àn eadem dos cenſeatur repetita pro ſecundis.
14 In ſecunda tacita conſtitutione, àn cenſeantur repetita omnia pacta, omneſque conditiones primæ.
15 Si prima dos conſiſtat in quantitate, quæ deinde ſit mutata in ſpeciem, àn ſecunda dos cenſeatur conſtituta in quantitate, vel ſpecie.
16 Extante Statuto, vt mulier ſimpliciter nubens cenſeatur dediſſe omnia bona in dotem, ſi pro priori matrimonio conſtituta fuit certa dos, àn hæc, vel potius omnia bona cenſeantur data pro ſecundo.
17 An augmentum dotis cenſeatur etiàm datum ſecundo viro in dotem & numer. 24.
18 Si primum matrimonium ſit carnale, ſecundum verò ſpirituale, àn tota prima dos cenſeatur repetita pro ſecundo.
19 Concluſio, vt prima dos cenſeatur ſecundo viro conſtituta procedit viro ſciẽte, et qualis ſcientia requiratur.
20 Procedit item dicta concluſio in dote proxima, ideſt conſtituta pro matrimonio proximè præcedenti.
21 Item procedit concluſio in dubio ex ſola iuris præſumptione non concurrentibus cõtrarijs probationibus, vel præſumptionibus, et quæ coniecturæ ſufficiant.
22 Prout non procedit in præiudicium filiorum primi matrimonij, quod declaratur.
23 Pacta primæ dotis, àn poſſint alterari in ſecundo matrimonio in præiudicium filiorum remiſſiuè.
24 An lucra dotalia, et augmentum ex primo matrimonio reſultantia veniant ſub dote ſecundi matrimonij.
25 Aliæ limitationes remiſſiuè.
26 Prima dotis conſtitutio in dubio non præſumitur, niſi probetur, ideoque mulier primo loco ſimpliciter nubens nõ cenſetur eius bona in dotem dediſſe, quia matrimoniũ eſſe poteſt ſine dote.
27 Idque verum etiamſi mulier diù paſſa eſſet eius bona à viro poſſideri, et adminiſtrari.
28 De coniecturis, ex quibus dotis conſtitutio excluditur, ac cenſendum eſt dotem non eſſe conſtitutam.
29 Si inter duos fratres fiat ſororum permutatio, quia vnus ducat ſororem alterius &c., àn cenſeatur hinc inde aliqua dos conſtituta.
30 De coniecturis, ex quibus tacitè dos cenſetur conſtituta in omnibus bonis, vel eorum parte.
31 Bona mulieris ſæpè deſcribi ſolent ſub nomine viri, et ideo eorum deſcriptio in æſtimo ſub nomine viri non facit dotalia.
32 Dos conſtituta occaſione alterius matrimonij non effectuati, àn cenſeatur tacitè conſtituta pro eo matrimonio, quod deinde contractum fuit.
33 Per quæ verba inducatur dotis conſtitutio, ſeù aſſignatio remiſſiuè.
34 Si mulier eſt diues, et poteſt ſibi dotem conſtituere, attamen contracto matrimonio non poteſt vir eam cogere ad dotem ſibi conſtituendam.
35 An tali caſu vir poſſit vxori denegare alimenta, vel eam expellere.

DISC. CL.

1 CVm dos in materia probationum non habeatur in iure coanguſtata, ſed quodãmodo potius priuilegiata, conſtitui meritò poteſt regula generalis, vt quemadmodùm cæteri contractus, nè dùm per ſcripturam publicam, ſed etiam per priuatam, aut ſine ſcriptis per teſtes, alioſque probationis modos iuſtificari poſſunt, ità poſſit etiã dos,

dos, Vndè propterea textus in *l.ad exactionem, et l.cum citrà C. de dot.promiſ., et l.vnica S.& vlterius verſ. nemo putet C.de rei uxor. act.* diſponentes dotem ſine ſcriptis quoque conſtitui poſſe, nil continere videntur ſpeciale, ſed maiorem expreſſionem eius, quod de iure iam competebat; Prout quamuis vulgare ſit axioma, vt dotis conſtitutio etiam cum inditijs, ac præſumptionibus
2 poſſit probari ex deductis *per Maſcard. de probat.concl.565.numer.5.& 6.Cyriac. contr.29.num.17.Rot.deciſ.316.num.1.& 2.part.2.diuerſ.& 195.num.2.part.2.recentior.* attamen idem in alijs contractibus non denegatur; Neque in iure cautum eſt certam probationis ſpeciem competere doti, quæ non competat alijs actibus, vt obſeruat *Soccin. iun.conſ.12. num.15. lib.2.*

In eo autẽ dos videtur ab alijs contractibus differre, quod leuiores probatio-
3 nes, ſiuè veras, ſiuè præſumptiuas admittit, vt obſeruant allegati apud eumdem *Maſcard. vbi ſupra*; Quod tamen procedere dicendum eſt, non ex priuilegio, ſed ex natura dotis, quoties nempè contractum eſt matrimonium, ob vehementem præſumptionem reſultantem à communi conſuetudine, iuxtà quam non ſolent hodiè contrahi matrimonia abſque dote, quæ præſumptio licèt ſola non ſufficiat, alijs tamen præſumptionibus, vel imperfectis probationibus ſuffulta plenam probationem conſtituere videtur.

Et ſic dos ab alijs actibus indifferentibus in eo differt, quod in iſtis non viget ea præſumptio, quæ ex natura actus viget in illa; Quod ſanè intelligendum
4 eſt quoad ſubſtantiam vbi tractatur de probanda dotis conſtitutione facta per ipſammet mulierem, vel eum, cuius de iure proxima & neceſſaria ſit cauſa dotandi, quia de facili præſumitur geſtum id, quod de iure fieri debet, ac etiàm quoad quantitatem vbi ea eſt cõgrua & veriſimilis, ac talis, quod à taxanda per iudicem longè non diſtaret, ſecus autem ſi ageretur de probanda conſtitutione dotis facta per extraneum ad id non obligatum, vel de probanda quantitate inueriſimili, ac perſonarum conditioni incongrua, tunc enim non videtur dos ab alijs actibus differre, ſed iuxtà terminos generales iuris communis circà probationes regulanda eſt, quoniã ceſſat illa iuris præſumptio, quæ in præcedentibus conſiderata eſt; Quinimò cum quoad incongruam quantitatem obſtet contraria prçſumptio inueriſimilitudinis, atque quoad ſubſtantiam cõſtitutionis factæ ab extraneo obſtat cõtraria præſumptio excluſiua donationis, hinc proindè fortiores probationes deſiderari videntur, atque nimis oculatè procedendum, vt conſtat ex dicta *deciſ.195.part.2.recent.*, et melius *in Romana dotis 5.Iunij 1648.coram Celſo*, inter ſuas *deciſ.40.*, vbi etiàm habetur conſiderandas eſſe alias contrarias præſumptiones, illam præſertim orientem ex inueriſimili negligentia, quia nempè diù coniuges acquieuerint, ac ſolutionẽ prætenſæ dotis conſtitutæ, vel redactionem conſtitutionis ad ſcripturam non curauerint, maximè attenta communi hodierna conſuetudine, vt dotes antequam matrimonia contrahãtur per ſcripturam ſaltem priuatam conſtitui ſoleant.

Non poteſt igitur in hac materia certa regula præſcribi, ſed tota reſidet in arbitrio iudicantis, ex facti circumſtantijs, ac ſuper omnia ex veriſimilitudine regulando, atque ad iſtam caſuum diſtinctionem principaliter aduertendum eſt dum ex toties declamata legalis facultatis miſeria, mos eſt ſcribentium, auctoritates in vnis terminis loquentes ad aliorũ probationem deducere; Aliud enim eſt agere de probanda dotis conſtitutione neceſſaria in obligato dotare; Aliud verò in extraneo ex liberalitate; Atque aliud eſt agere de probanda ſolutione dotis conſtitutæ, ſeù coadiuuanda viri confeſſione, Aliud verò de probanda ipſa ſubſtantia conſtitutionis, quos terminos vidi ſæpiſſimè confuſos;

Coniecturæ autẽ aliquę videri poſſunt *apud Cyriac.contr.29.& ſeqq.Boſſ.de dote cap.9.à num.138.& cap.8.à num.96.cum nur.ſeq.*, vbi de coniecturali dotis cõſtitutione; Et licèt ſoleant pleriq; inter do-
5 tis ſpecialia illud annectere, quod ſola promiſſio de conſtituendo importet cõſtitutionis probationem, Attamen id probationis materiam non percutit, ſed illam actionis, quæ aliàs ex huiuſmodi promiſſionibus generaliter fortè non

non competens, ità competit fauore dotis, vt infrà *diſcurſ. ſequenti*, dummodo ipſa promiſſio perfectè probetur; Prout quod dicitur de verbis enunciatiuis, ſeù commendatiuis aliàs de ſui natura non obligatorijs, pro dote hunc effectum operantibus, vt etiam infrà dicto *diſcu ſ. ſequenti*, pariter non probationis, ſed actionis priuilegium continet, dummodo tamen ipſa verba plenè probentur; Quinimò, et rigoroſiùs iſta duo, vel ſimilia, ex quibus dotale priuilegium ex iuris diſpoſitione reſultat quoad probationem omni priuilegio deſtituta eſſe debent, atque iuxtà generales terminos iuris communis regulanda ſunt, ne contingat dari cumulum plurium ſpecialium circa idem contra vulgatam regulam *text. in l. 1. C. de dote promiſſ.*

6 In Regno Neapolitano credunt multi dotem priuilegiatam eſſe in hac materia probationum, quoad reaſſumptionem inſtrumentorum in forma probante; Cùm enim per Conſtitutionem illius Regni, quæ incipit *Inſtrumentorum robur*, cautum ſit inſtrumenta non poſſe dici in forma probante, niſi vltrà Notarij, et Iudicis habeãt etiã ſubſcriptionem duorum teſtium, ſi infrà, et trium ſi vltrà duodecim vnciarum ſummam contineant, ſufficere tamen ſubſcriptionem duorum, vbi tres ſunt neceſſarij in inſtrumẽtis dotalibus dixit *add. ad Affl. in dict. Conſt.* verbo *teſtes lit. A.*; Cumque per Conſtitutionem quæ incipit *Baiulos omnes* mandetur, vt inſtrumenta non poſſint reaſſumi, niſi ſuperuiuentibus Notario, et vno teſte, vel duobus teſtibus, id non procedere in inſtrumentis dotalibus firmant *Afflict. in dicta Conſtitutione Baiulos num. 76., Pariſ. de Put. de reaſſumpt. inſtrum. rub. 13. num. 30., et per tot. Rouit. pragm. 1. de fid. inſtr. num. 11. in fin., Capyc. deciſ. 29. in fin. & 171.*, atque admittere videtur *Minadous conſ. 18. num. 2.*

7 Ponderando autem iſtas auctoritates *Addentes ad Affl.* mouentur auctoritate *Salicet in l. fin. C. de iur. dotium* volentis, vt Statuta præſcribentia inſtrumentis, vel contractibus certam ſolẽnitatem, non compræhendant dotem ex regula, vt dos non compræhendatur ſub generali diſpoſitione Statuti, niſi de illa fiat mentio; Iſta verò *Saliceti* traditio eſt minus vera, vt alibi ſupra aduertitur, et in ſpecie obſeruant *Barboſ. 1. par. l. 1. numer. 18. Merlin. lib. 2. contr. 59.*, ideoque iſta ratio non videtur tuta; Meliorem tamen tradit *Pariſ. de Puteo vbi ſupra*, quod cùm Conſtitutiones prædictæ probationum facultatem coanguſtantes ſint odioſæ, ac iuris communis correctoriæ, idcircò non debent cõpræhendere caſum dotis adeò in iure priuilegiatum, vt nulla etiam ſtipulatione accedente peti poſſit; Si enim petitur, vbi nulla ſtipulatio adeſt, multò magis vbi illa adeſt, ſed minùs ſolemnis, licèt iſta ratio ſuas etiã patiatur difficultates, dũ de tempore, quo dictæ Conſtitutiones prodierunt ius commune in Regno non erat notum, vel receptum, vt aduertitur ſupra *diſc. 142.*

Alia etiam videtur conſiderabilis ratio, quod cum huiuſmodi ſolemnitates deſiderentur ob fraudis, vel falſitatis ſuſpicionem, ceſſare videtur hæc ſuſpicio in caſu dotis habentis præexiſtens veritatis primordium ex ipſo matrimonio, quod ſine dote contrahi poteſt, ſed non ſolet; Ideoque ex his rationibus non puto recedendum à dicta concluſione firmata *per Salicet. vbi ſupra*, et *Bal. nou. de dot. par. 6. priuil. 47.* & alios allegatos *per Merlin. dicta contr. 59. in principio*, quam receptam dicũt *Barboſ. vbi ſupra & Cutell de don. contemplat. matr. tom. 2. tract. 2 diſcurſ. 1. ſpeciali 4. num. 8.* vt nempè Statutum aliquam præſcribens ſolemnitatẽ in inſtrumentis, vel contractibus, non compræhendat cauſam dotis, licèt id fortiter impugnet *Merlin. ibidem*, cuius vnica auctoritas huiuſmodi receptę traditioni præualere non debet, præterquam in ſuo caſu ſolemnitatis ſuper feudis, in quibus dos priuilegiata non videtur, nàm in reliquis ex prædictis rationibus concluſio videtur fundata.

Modi autem recognoſcendi ſcripturam priuatam, vel attendendi teſtium dicta ſuper dotis probatione videri poſſunt in ſpecie deducti *per Fontanell. de pact. clauſ. 6. gloſ. 3. par. 7. Boſſ. de dot. dicto cap. 9. num. 151. cum ſeq.*, qui non videntur hic repetendi, quoniam cum nil præcipuum habeant in dote, ſed tamquàm conuenientes omnibus actibus indifferentibus, ac terminis communibus regulandi ſint, hinc proindè in his dotalibus

talibus obſeruationibus diſcuti nō oportet.

Maior igitur præſentis materiæ in-
8 ſpectio verſari videtur, non circà probationem, quæ vt ſupra parum à regulis generalibus deuiat, ſed circà præſumptionem, àn ſcilicèt muliere ſimpliciter nubente, dos de iure in eius bonis conſtituta cenſeatur, atque diſtinguendæ ſunt vlteriores nuptiæ contractæ per mulierem, quæ occaſione præcedentium, dotem ſemel habuit conſtitutam, à primis nuptijs, ſeù talibus, quæ aliam non habeant præcedentem conſtitutionem; Primo enim caſu ſecundarum nuptiarum regula eſt, dotem priori viro conſtitutam cenſeri datam ſecundo ipſo iure abſque alia expreſſione *ad tex. in l. dotem quæ* 31. *& l.diuus* 41. *ff.de iur.dot.*, quæ iura licèt videantur loqui de eodem matrimonio per diuortium aliquo tempore ſublato, vel impedito, communi tamē omniū traditione recepta ſunt etiam in matrimonio diuerſo, vt *ex Cyn.in Auth.quamuis C.de rei vxor.action. Bar.in quæſtione 7. incipien. mulier*, et alijs plenè *Menoch.lib.3.præſ.6. num.25.& ſeqq.& conſ.5.Mantic. de tacit.lib.12.tit.15.num.5.Hodiern. in l. hac edictali quæſt.23.in principio, Boſſ.de dot. cap.8.nu.121.Barbat. de Diuiſ.fruct.p.2. cap.3.num.95.Gregor.deciſ.188.numer.2. vbi add.Buratt.deciſ.274.numer.5.& 6.; Merlin.deciſ.287.num.1.*, et in pluribus alijs apud eumdem eiuſdem reſolutionis confirmatorijs *Rot.deciſ.527.num.5.p.5. recent.apud Merlin.de pignor. deciſ.63., et ſeqq.in princ.& deciſ.74.*, ac aliàs paſſim, cum ſit concluſio non admittens cōtrouerſiam.

Ampliatur primo hæc regula, vt pro-
9 cedat, etiamſi mulier eſſet minor aliàs de iure prohibita dotem ſine ſolemnitatibus conſtituere, nàm ſi ſemel validè dos eſt conſtituta in primis nuptijs abſque alia ſolemnitate, cenſetur in alijs nuptijs repetita *Menoch. dicta præſ.6. num.8. & ſeqq., et alijs ibidem allegatis*, quia non dicitur tradi noua dos, ſed antiqua renouari.

Ampliatur ſecundo eadem ratione
10 etiamſi dos eſſet exceſſiua, quoties in primis nuptijs fuit validè conſtituta, vel quia obtenta Principis diſpenſatio, vel quia tunc non aderat moderatio poſtea ſuperuenta *Boſſ.d.cap.8.num.123.& per Rot.deciſ.527.num.14.part.5.recent.*, et eſt dictum ſupra *diſc.143.*

Tertiò ampliatur etiamſi primum
11 matrimonium fuerit nullum, ac de facto tantùm contractum, quia nempè inter contrahentes aliquod impedimentū dirimens adfuerit, *vt ex Bart.dict.q.7. num.10.*& alijs *Menoch.dict.præſumpt.6. num.26.Boſſ.d.cap.8.numer.123. Mantic. dict.tit.15.numer.6. verſ.tertio extenditur.*

Quarto ampliatur, etiam vigente Sta-
12 tuto quod requirat certas ſolemnitates in dotis conſtitutione, nàm ex eiſdem rationibus primæ, ac ſecundæ ampliationis ſufficit ſemel eas fuiſſe adhibitas *Menoch.ibidem numer.27. & ſeqq. latè Altograd.conſ.34.volum.1.*, res enim ſemel facta alienabilis remanet ſemper talis, ac etiam quia non videtur actus nouus, ſed continuatio primi, cùm ſuppoſito tamen quod in primis nuptijs adhibitæ ſint ſolemnitates, et non aliàs, eis enim non adhibitis prima dos tamquam nulla non dicitur dos, ſed hæc ſecunda dicetur prima.

Quinto ampliatur etiamſi in primis
13 nuptijs omnia mulieris bona data eſsēt in dotem, nam eadem pro ſecundis quoque data cenſentur, *Menoch.ibid.num.25. Mantic.num.6.in princ.Boſſ.ibid.nu.122.* niſi circumſtantiæ tales in facto concurrant, quod contrarium ſuadeant, vt infrà in limitationibus.

Sexto ampliatur, vt intelligantur etiā
14 repetita omnia pacta, omneſque qualitates primæ dotis, itaut ſi bona primo loco data ſunt inæſtimata, ità paritèr data cenſeantur, et è contra *Mantic. vbi ſuprà num.7.Menoch.poſt num.31.,Cyriacus contr.527.num.5.& 528.num.6. Boſſ. ibid.num.24.Rot.deciſ.74.numer.10.apud Merlin.de pignor.*

Quarè ſi prima dos conſiſtat in
15 quantitate, pro qua hæredes primi viri dederint in ſolutum aliquam ſpeciem, dubitatum fuit *in Bonon. dotis coram Merlino* inter ſuas *deciſ.537.* atque reſolutum affirmatiuè, quia dos in dictam ſpeciem transfuſa videtur, maximè ſi præſente, et conſentiente ſecundo viro huiuſmodi datio inſolutum fieret; Verùm de hoc fuit deindè dubitatum *apud eumdem deciſ.724.num.6.*, ac dein-

deindè in eadem cauſa *coram Bichio apud Merlin.de pignor.dicta deciſ.74. num. 3. & ſeqq.*, quia videtur neceſſarius conſenſus coniugum, qui in eo caſu ex facti circumſtantijs erat æquiuocus; Vndè ſi hæc tranſmutatio dotis de quantitate ad ſpeciem, vel è contra facta eſſet inſcio, vel non conſentiente viro, tùnc non dubitandum, ſecundam dotem cenſeri conſtitutam iuxta eius primam qualitatem, *vt ex Corneo conſ.171.lib.1.firmat Menoch.dicta præſumpt.6. num. 25. Cyriac.contr.527.num.11., et 528.nu.8. & per tot.*

Eademq; ratione, ſi prima dos ab hæredibus viri exacta non eſſet, cenſebitur eadem repetita quo ad quantitatem, nō quoad ipſum nomen debitoris, *vt ex Bal.Nouell.Phanucc. & alijs Mantic. nu. 19., et Menoch.num.36. qui num. 45. & ſeqq.* plenè agit de alijs nominibus debitorum, àn cenſeantur in ſecunda dote repetita.

An autem in hac ſecunda dote cenſeantur tacitè repetita pacta grauantia, et mulieri præiudicialia ad fauorem tamèn patris dotantis, vel alterius habetur infrà *diſc.155.*, vbi de his pactis dotalibus peculiaritèr tractatur.

Septimo ampliatur, vt non obſtante
16 Statuto diſponente mulierem ſimpliciter nubentem cenſeri dediſſe omnia bona in dotem, adhuc tamen ſi prima dos non erat de omnibus bonis, ſed de aliquibus, tunc non diſpoſitio Statutaria, ſed prima dotis conſtitutio attendenda eſt, *vt latè Mantic.dict.tit.15. num. 10. Boſſ.ibid.num.126.*

Octauo ampliatur vt procedat, ne-
17 dùm in dote, ſed etiàm in dotis augmento in primo matrimonio conſtituto, *Mantic.ibidem nu.12.& tit.26. n.10.* quod ſanè procedit ſine dubio in augumento per eamdem mulierem, vel alium eius nomine facto; Vbi autem augumētum prouenit, vel ex donatione propter nuptias, vel ex augmento dotis facto per virum in compenſationem, puta nobilitatis, aut ætatis, ũel alterius inæqualitatis, tunc res non eſt ità plana, ſed ſuas habet difficultates vt infrà, ac diſtinguendo poſt *Manticam* admittunt *Capyc.latr.conſult.91. num.20. in princ.*, *& Hodiern.in l.hac edictali quæſt.23. nu. 9.* late *Boſſ.ibid.num.157.cum ſeq.*

Nono ampliatur, vt procedat etiàmſi
18 diuerſæ qualitatis ſit ſecundum matrimonium à primo, quià nempè poſt primum carnale mulier contrahat ſecundū ſpirituale, vt ex *Cyno in Auth., ſe quamuis nu.6.*, obſeruat *Hodiern.dicta quæſt. 23.num.6.*

Quod tamen videtur minus verum, cum in omnibus Monaſterijs certa dos ordinaria ſtabilita ſit, neq; ad ingreſſum mulier admitti ſoleat ex decretis generalibus Sacra Congregationis Regularium negotijs præpoſitæ abſque dotis depoſito, vel aſſignatione; Licèt enim ob profeſſionem, reſtantia bona mulieris quamuis obuenta occaſione dotis carnalis adhuc Monaſterio quærantur, quoties non verſamur in dote profectitia, quæ remaneat in dominio patris, ſatis tamèn expedit, àn bona dicantur aſſignata Monaſterio ſub titulo dotis, vel quærantur de iure ratione profeſſionis ad plures effectus, præſertim in caſu tranſitus de vno Monaſterio ad aliud, de quo *ſub tit.de Regularibus*.

Eadem concluſio limitatur primò vt
19 procedat ſecundo viro ſciente primam dotis quantitatem, ſeù qualitatem, *Ruin.in Rubr.ff.ſolut.matr. numer.207., Menoch.dicta præſumpt. 6. num. 43. Boſſ. ibid.num.130.* dictamque *Ruini* traditionem communiter eſſe receptam dicit *Rot.apud Merlin.de pignor.deciſ.64. n. 3.* vbi tamen *num.6.* declaratur id procedere vbi ignorantia eſt iuſta, et probabilis, ſecùs autèm ſi ſupina, et craſſa, proindeque ibidem *nu.4. & ſeq;* excluditur ex longa cohabitatione coniugum, ac adminiſtratione bonorum extradotaliū, quoniam ſi de his notitiam habuit, multò magis cenſendum eſt habuiſſe de dotalibus, dictamque limitationem admittit etiàm *Mantic. dicto tit. 15.*, itaùt ab ea tamquàm nimis recepta non videatur in foro eſſe recedendū; Sed raró, vel vnquam videtur ad praxim deducibilis, quia nulli, vel rari ſunt, qui viduas ducāt abſque præuia diligenti informatione dotis traditæ primo viro, dicta verò ſcientia non hebraycè ſumenda eſt itaùt debeat ſcirè præciſam qualitatem, vel quantitatem, ſed ſufficere videtur quædam ſcientia veritati proxima.

Limitatur, ſeu declaratur ſecundo, vt

20 vt procedat regula quoad dotem proximam, ideſt viro proximè defuncto conſtitutam, non quoad eam, quæ fortè pro alijs nuptijs antecedentibus eſſet conſtituta, vt pluribus exornat *Menoch. dicta præſumpt. 6. num. 37., & ſeq., Mantica. nu. 17., Ludouic. deciſ. Peruſ. 99. n. 17.*

Tertio limitatur, vt procedat in du-
21 bio ex ſola iuris præſumptione, ſecùs autem accedente contraria probatione, vt ad literam probat *textus in dict. l. dotem 31. ff. de iur. dot.*, et eſt aliàs apud omnes abſolutum præſuppoſita contraria probatione, quæ nèdùm vera, ſed etiàm præſumptiua, et coniecturalis admittitur; Vnde quæſtio, quæ maior eſt, et frequentior in hac materia, potiùs eſt facti, quàm iuris, in videndo ſcilicet, àn conſtet de huiuſmodi probatione, præſertim vbi per coniecturas, et præſumptiones fieri prætēditur, et àn adſint tales præſumptiones, quæ præſumptionem regulæ conſtitutiuam vincāt; Quià verò in materijs coniecturalibus eſt impoſſibile certam regulam tradere, venit meritò totum remittendum prudētis iudicis arbitrio, qui conſideratis facti circumſtantijs partium volūtatem perſcrutetur, vt benè obſeruat *Cyriac. controu. 527. num. 2. & ſeqq.* atq; practicatum eſſe in dicta famoſa *Bononien. dotis* totiès diſputata cōſtat ex deciſionibus *Merlini* 287., 345., 527., & 622., et alijs in eadem cauſa apud eumdem, vbi tamèn obſeruatum fuit leues coniecturas non eſſe admittendas, itaùt niſi ſint efficaces, adeòut animum veriſimiliter ſuadeant ad ità credendum, non veniat à regula recedendum.

Inter alias autem coniecturas videtur illa, quam poſt alios allegatos magnificit *Cyriac. dicta controu. 527., et ſeq.* reſultans ex coniugum inæqualitate, quæ implicitè admittitur *in dictis deciſionibus Bononien.* dum ex ſolo facto fuit in eis eneruata; Atq; ad coniecturarum pondus dijudicandum per prudentem iudicem conſiderandum eſt, an receſſus à prima dotis taxa cōtineat fauorem mulieris, et filiorum primi matrimonij, itaùt potiùs prudentiam, et bonam fidē continere dicatur, vel econuerſo fraudem, ac prohibitam donationem ergà ſecundum virum ſub dotis colore; Si enim verſaremur in primo caſu, tunc faciliores, àc debiliores coniecturæ admittendæ venirent, quam in ſecundo, de quo agebatur in dictis deciſionibus, in quibus meritò ità rigoroſè proceſſū fuit, quoniam prima dos notabiliter aucta, et augmenti declaratio facta erat conſtante matrimonio, ac poſt notabile tempus, quo initum fuerat, in eademq; cauſa ſunt deciſiones *apud Buratt. deciſ.* 274. & 873, quarum ſecunda eſt præcedentis reuocatoria.

Quarto limitatur, vt non procedat
22 regula, quotiès ex ea præiudicium filijs primi matrimonij in fraudem *l. hac edictali C. de ſecund. nupt.* parari poteſt, quià nèmpè prima pacta, vel loci Statutum tale lucrum viro deferant, quod ſi eadem dos cum eiſdem pactis repetita cenſeretur, plùs conſequeretur ſecundus vir, quàm quilibet ex filijs primi matrimonij, vt ex *Bart. dicta quæſt. 7.*, et alijs *Menoch. dicta præſumptione 6. num. 32., Mantic. dict. tit. 15. n. 14. Boſſ. dicto cap. 8. num. 128.* & faciunt deducta *per Cyriacū dicta contr. 527. & ſeqq.*, ac latè tractat *Hodiern. in l. hac edictali quæſt. 23.*

Verum hæc limitatio percutere non videtur regulam generalem quo ad dotem, ſed ſolum caſum lucri, qui eſt vnus de effectibus regulæ, vnde non rectè videtur tradi pro limitatione generali, non per hoc enim quod aliqua circumſtantia faciat ceſſare vnum ex effectibus regulæ, ergò illa venit in totum neganda; Quarè dicendum videtur primam dotem cenſeri ſecundo viro cōſtitutam quo ad omnes alios effectus, iſto excepto etiàm extantibus filijs prioris matrimonij, vt ampliando regulam dixit *Mantic. dicto tit. 15. nu. 9.*, et firmant *Boer. deciſ. 137., Gaill. obſeruat. 82. nu. 7. Barbat. de diuiſ. fructuum part. 2. cap. 3. num. 97.*; Quatenùs verò agatur de illius lucro, tunc iſtud eſt reformandum ad limites dictæ *l. hac edictali*, vt pluries habetur in præcedentibus ad materiam lucri.

An autem primæ dotis pacta poſſint
23 in ſecunda dotis conſtitutione alterari in præiudicium filiorum primi matrimonij habetur infrà *diſc.* 152. Quinto limitatur, ùt non procedat in donatione
24 propter nuptias, vel alio lucro mulieri obuento ex bonis primi viri, vt probat *Natt. conſ. 571. num. 2. & ſequuntur add.*

*ad Gregor.deciſ.*188.*num.*10.*in fin.Surd.conſ.*196.*num.* 22. *& latiùs conſ.* 397. *ex num.*9.*Cyriac.dicta contr.*527.*num.* 10., *Sanch.de matrim.lib.*6.*diſp.*7.*nu.*5.*Capyc. latr.Conſult.*91.*num.*20.quidquid teneat *Ruin.conſ.*53.*num.*27.*lib.*2.cuius dictum indubitanter ſubſiſtere non poteſt reſpectu donationis propter nuptias,quam vxor per obitum viri lucratur, vel reſpectu augmenti dotis, quod primus vir vxori relinquit per vltimam voluntatẽ, quoniam vtroque caſu numquàm hæc rata nomen, vel eſſentiam dotis habuit.

Difficultas autem eſſe poſſet in eo augmento, quod vir in ipſo limine matrimonij, vèl eo conſtante faciat vxori, cùm tùnc dicatur vera dos, atq; in his terminis adhùc negatiuam latè probat in ſpecie *Surd. locis citatis*; Mihi verò in hoc vltimo caſu videtur ità diſtinguendum; Aùt augmentum huiuſmodi factum eſt à primo viro gratuitò, ex mera liberalitate, àc beneuolentia, et veram puto ſententiam *Surdi*; Aùt eſt ex conuentione in compenſationem ætatis, vel formæ, ſeù nobilitatis, aut alterius inæqualis conditionis, et quià tùnc id tradi dicitur ex cauſa merè oneroſa,et correſpectiua, itaùt cenſeatur verum mulieris peculium, perindè, acſi ex rei ſuæ pretio comparaſſet, hinc proindè non videtur iuxtà terminos donationis propter nuptias regulandum, ideoque ceſſant omnes rationes deductæ per *Surd.* Verũ & adhuc tali caſu quæſtio decidenda videtur iudicis arbitrio penſatis facti circumſtantijs; Si etenim ſecundus vir ſit etiam talis cui prima dos abſque augmento priori conſtituta conueniat, et tunc non videtur ſubeſſe ratio cur tale augmentum traditum eſſe cenſeatur; Econtrà verò ſi prima dos vnà cũ augmento congruam ſecundo coniugi dotem conſtituat, et tunc quia per augmẽtum à primo viro inæquali factum ità videtur effecta vnica dos congrua qualitati mulieris,quatenùs æquales nuptias contrahere vellet, ideoq; dicendum videtur totam dotem pariformiter eſſe regulandam; Et quidèm vt experientia notum eſt, iſte videtur principalis finis expiſcandi hæc augmenta à viris inæqualibus, præſertim ætate, vel valetudine, vt ità mulier pro vlterioribus nuptijs æqualibus congruam dotem habere valeat.

Aliæ limitationes, ſeù declarationes
25 dictæ regulæ videri poſſunt *apud Menoch.*, *et Manticam vbi ſuprà*, ac alios relatos ab eis, cum præmiſſas vti frequentiores, et forò magis accommodatas adnotaſſe hic ſufficere debeat.

Vbi verò tractatur de primis nuptijs,
26 et conſequenter de prima dote, cuius nomen, ac eſſentia deriuant à matrimonio, et tunc negatiua, vt nempè conſtitutio dotis non præſumatur, niſi probetur, proindeque mulier ità ſimpliciter nubens non cenſeatur eius bona viro in dotem tradidiſſe, nec in toto, nec in parte, et ſiuè ſit minor, ſiuè maior, *gloſ. in l.mulier bona ff.de iur.dot.Bart. dicta quæſt.* 7. cum alijs latè cumulatis *Menoch.dicta præſumption.*6.*n.*54., *Mantic. de tacit.lib.*12.*tit.*13.*nu.*8.*& ſeq. Barbat. de diuiſ.fructuũ par* 2.*c.*3.*n.*88.per quos iura, et rationes expenduntur cùm reſponſionibus ad obiecta, ideoque ſatis eſt ad eos habere relationem, nè in concluſione paſſim hodiè recepta, et plana, inani labore diù veniat immorandum, Eamque talem admittunt *Rot. deciſ.* 62. *poſt Merlin.de pignor.num.* 4. *Cyriac. controuerſ.*29. *num.* 14., *et ſeqq. Fontanell. de pact.cl.*5.*gloſ.*7.*num.*26.*Barboſ. in l.*1. *ſol. matr. par.* 3. *num. vlt.* latè *Boſſ. dicto cap.*8.*num.*86. *cum ſeq. benè Coccin. deciſ.* 388.*num.* 1.; Etiamſi mulier diù paſſa
27 eſſet à viro eius bona retineri, ac adminiſtrari, quià non per hoc dotis conſtitutio reſultat *Menoch.num.* 73., *Cyriac. ibidem nu.*16.; Fortius verò vbi pro non conſtitutione concurrant coniecturæ, quarum aliquæ conſiderantur *per Me-*
28 *noch.ex num.*66. inter quas ea ſolet eſſe præcipua, vbi mulier certa bona ſpecialiter pro dote aſſignaſſet, nam tùnc ex huiuſmodi expreſſione excluduntur alia non expreſſa *Menoch.numer.* 72., *Mantic.dict.tit.*13.*num* 25.*Rot.dec.*324.*n.*12.

Quarè ſi (vt frequenter contingere
29 ſolet) inter duos fratres fiat ſororum permutatio, quià nempè ego accipiam in vxorem ſororem tuam, et tu accipias meam abſque aliqua dotis conſtitutione,non per hoc tamen dicitur dos conſtituta, ex iam dicta ratione, quod matrimonium ſine dote conſiſtere poteſt, vt benè *Iſernia in Conſtitut. Regni vt de ſuc-*

ſucceſſionibus verbo *coniugatæ*, ſequuntur *de Marinis reſolut.quotid.*126.*lib.*1.*num.* 39. *Bottiglier. de ſucceſſ. ab inteſt. Theorem.* 108. *num.* 25. & habetur alibi, ſed quando conſtituitur, tunc etiam ſi non conſtet de ſolutione hinc inde, illa cenſetur ineſſe per mutuam compenſationem ità factam ad euitandum inanem circuitum vt per *Fontanell. deciſ.*561.

30 Procedit hæc regula in dubio, ſecùs autem vbi concurrant coniecturæ ex quibus elici valeat mulieris voluntas dãdi omnia bona, vel eorum partem in dotem, atq; ad hunc effectum imperfectæ probationes, ac leuiores coniecturæ admittuntur, vt dictum eſt ſuprà, et latè comprobat *Cyriacus dicta controuerſ.* 29.*num.*17., *et ſeqq.*, Non quia dos in materia probationum ſit priuilegiata, ſed ob magnam præſumptionem reſultantem ex ipſo contractu matrimonij, quod ſine dote contrahi non ſolet, itaùt aliæ probationes, vel coniecturæ, potiùs pro adminiculo iſtius præſumptionis, quàm pro integra probatione deſiderari videantur.

Coniecturæ autem quales ſint, referuntur *per Menoch. vbi ſuprà ex nu.* 79. *Mantic.eodem lib.*12.*tit.*14. *Barbat. dict. cap.*3. *ex num.*89. & plenè per *Boſſ. dicto cap.*8.*à num.*96.*cum ſeqq.* vbi ampliationes huius concluſionis obſeruat, ac plures in propoſito colligit *Cyriac.dict. controuerſ.*29.& 30. apud quos in caſus occurrentia videri poſſunt; In coniecturalibus enim, vt aliàs dictum eſt, certa regula dari non poteſt, ſed totum reſidet in iudicis arbitrio penſatis facti circumſtantijs ex quibus ſæpè contingit, vt eædem coniecturæ numero, in vno caſu mereantur admitti, et in alio reprobari, quia perſonarum qualitas, mos Regionis, vel aliæ circumſtantiæ ità ſuadeant, vt quotidiè quoque practicamus in penitus incerta materia vltimarum voluntatum ex frequenter deductis *ſub tit. de fideicommiſſis*.

Inter coniecturas verò à prædictis enumeratas, ea præſertim ſolet in foro eſſe frequẽs, vbi mulieri à patre, vel alio per contractum, vel vltimam voluntatẽ conſtituta eſſet dos in certa quãtitate, tunc enim ſimpliciter nubendo videtur illam dediſſe viro in dotem iuxtà *conſ. Ruin.* 224.*num.*5., *et ſeqq. lib.* 1., cuius opinionem veriorem diſpunctis *Beroij* oppoſitionibus probant *Menoch.dicta præſump.*6.*ex n.*89.& *Boſſ.ibid. num.*101. & canonizauit *Rot.dict.deciſ.*62.*num.*6.*poſt Merlin.de pignor.*; Quod ſanè intelligendum eſt, vbi certa quantitas eſt iam taxata, ſecùs ſi relicta eſt dos in genere, ſi enim ſola generica dotis deſtinatio ſufficeret, tunc inanis eſſet regula, quoniam ſemper mulieribus, vel à iure, vel ab homine diſpoſitum eſt congruam dotem præſtari.

Item inter alias coniecturas, ea per ſupradictos ponderari ſolet, ſi bona in æſtimo ſub nomine viri, àc tamquam ſua deſcripta ſint; Quod tamèn eatenus eſt admittendum, quatenus de mulieris certa ſcientia, et conſenſu talis deſcriptio facta ſit, ſecùs ſi ſolo facto viri, vel retinentis æſtimum, ſeu etiam ipſius mu-
31 lieris, ſed ad alium finem, multoties enim iura, et bona vxoris ſub nomine viri deſcribi ſolent pro ſimplici adminiſtratione, vt aduertit *Rot. coram Duran. deciſ.*197.*num.*4.& *deciſ.*245.*num.*2., *in Romana pecuniaria* 7. *Maij* 1649.*coram Celſo* §.*quod autem*, *inter ſuas deciſ.* 63. *num.*8.

Sed quid dicendũ ſit in caſu medio in-
32 ter duos principales iam diſcuſſos, quià nempè agatur quidẽ de primis nuptijs, ſed non de dote omnino noua, puta quia occaſione alterius matrimonij ineffectuati dos fuerit aliàs conſtituta, ſeù promiſſa videtur iſte caſus cum primo connectendus adinſtar ſecundo nubentis triplici ratione; Primò quià ſicùt regula deſumpta *ex l. dotem* procedit etiã ſi occaſione matrimonij nulli, et putatiui dos conſtituta ſit, ſic à pari, cùm inter nullum, et ineffectuatum probabilis ratio differentiæ non dignoſcatur; Secundo (& hæc eſt ratio primæ rationis), quia dotis conſtitutio facta etiã occaſione ſponſalium de futuro, vel matrimonij quod non habuit effectum, firma manet pro vlterioribus nuptijs, neq; minui, vel alterari poteſt, itaùt dicatur ex ea mulieri ius quæſitũ vt *infra diſcur.* 152. ergò intrat dicta ratio *l. dotem*, vt conſtitutio dotis occaſione aliarum nuptiarum non ſit noua, ſed continuatio antiquæ; Et tertia quià ſi ex certa taxa de futura dote facta per patrem, vel alterum reſultat coniectura excluſiua

regulæ

regulæ negatiuæ, vt proximè ſuprà, multò fortius ex conſtitutione iàm facta quamuis ineffectuata.

Per quæ autem verba inducatur do-
33 tis aſſignatio, ſeù conſtitutio agit *Menoch.dicta præſ.6. num.* 84., *et ſeqq.*, et habetur infra *diſc. ſequenti* occaſione vidēdi quãdo ex promiſſione oriatur actio efficax, ibi enim dicta videntur etiàm præſenti in hac parte conuenire.

Poſita autem, iuxtà ſecundam regu-
34 lam, vel limitationes primæ, vt ſcilicèt in dubio dos non cenſeatur conſtituta, tunc oportunè dubitatur, an mulier quæ bona poſſidet cogi valeat à viro, qui in matrimonij contractu de dote non curauit ad ſe dotandum; Et quãuis *ex Soccin.conſ.*80.*n.*26.*lib.*4.incidenter id aſſerente, incidenter quoq; affirmatiuã, vti clarã ſupponere videatur *Altogr.conſ.*34.*n.*51.*lib.*1.atq; hãc poſitiuè teneat *Picus ad Statut. Vrb.gl.*7.*n.*237.; Attamen verior ac recepta eſt negatiua, quia cũ matrimoniũ ſine dote conſiſtere poſſit, itaùt hæc ad illud non ſit præcisè neceſſaria, hinc proindè ſibi imputet vir, cùr matrimonium abſq; præuia dotis conſtitutione cõtraxit *Bartol. dicta q.*7. *num.*2.*Bald.in l.fin.num.*11.*C.de ſent.quæ ſine certa quant. Menoch.dicta præſ.*6. *nu.* 74. *Mantic. alios cumulans dicto lib.* 12. *tit.*17., *Fontanell.de pact.cl.*5.*gloſ.*7.*nu.* 29.; Ac etiam quià expedit mulieri potiùs non conſtituiſſe dotem, ob vtilitatem fructuum qui ex bonis percipiuntur, eorumdemque bonorum dominiũ, et adminiſtrationem, quæ vtilitates prçualent incommodo amiſſi lucri, quod poterat ſperari, præſertim vbi illud eſt reciprocum, quià dictæ vtilitates ſunt certç, dictum verò lucrum eſt incertum, et ſperatum *Coccin.deciſ.*388.*num.*4.

Benè verum quod licèt hæc neceſſitas non ſit præciſa, eſt tamèn cauſatiua, quo-
35 tiès mulier eſt diues, ac poteſt ſibi dotem conſtituere, quià ſi facere non curat, poſſunt ei per virum denegari alimenta, quinimò, et ipſa expelli poteſt, vt *ex Bal.vbi ſuprà* notant cæteri cumulati *per Manticam, et Fontanell.*, *locis citatis*; Quod tamèn dupliciter temperandum videtur; Primò nempè niſi concurrant coniecturæ, ob quas videatur ſic actum, vt vir vxorem indotatam ducat propter notabilem putà diſparitatē, vel alias facti circumſtantias, ob quas probabile ſit, eatenus mulierem ad huiuſmod. matrimonium eſſe inductam, quatenus nulla dos eſſet conſtituenda, & nihilominus vir matrimonij onera ferre teneretur, cum ipſa inæqualitas pretio æſtimabilis loco dotis eſſe videatur; Et ſecundò, vt poſſit quidem vir vxori denegare alimenta, vel iudicis officium implorare, vt eam ad illa ſibi ex bonis proprijs ſuppeditanda compellat, ſed non per hoc expellere licet, cum matrimonium non propter dotem ſed ob alios fines contractum cenſeatur, quod tamen percutit magis materiam matrimonij quàm dotis.

Dos quando ità conſtituta cenſeatur, quod efficacem actionem tribuat ad eius exactionem, et quæ actio vel remedium tam viro, quàm mulieri competat ad dotis exactionem.

SVMMARIVM.

1 EX *pacto nudo fauore dotis oritur actio quæ aliàs denegatur.*

2 *Fauore dotis in quacumque promiſſione conſtituendi, vel reſtituendi ſubintelligitur ſtipulatio; et agi poteſt ex ſtipulatu tàm fauore viri, quàm mulieris.*

3 *An priuilegium de quo ſupra numero* 1. *ſit hodie alicuius vtilitatis, vel operationis.*

4 *Promiſſio de dote conſtituenda ſtat loco conſtitutionis, et parit actionem, et àn promiſſio de donando ſit donatio remiſſiuè.*

5 *Simplex promiſſio àn producat fauore dotis actionem.*

6 *Abſenti non quæritur actio, nec alter ſtipulari poteſt, ſed fallit fauore dotis.*

Vrba

7 *Verba enunciatiuã, vel præſuppoſitiua, ſeu aliàs generalia, ex quibus dubitari poteſt àn perfectam voluntatem, vel ſimplicem velleitatem contineant, àn producant dotis conſtitutionem, et efficacem actionem, dantur exempla.*

8 *An ex verbis cõmendatiuis & laudem, ſeu approbationem continentibus inducatur dotis conſtitutio, quia nempè quis dicat viro talem mulierem habere dotem mille ſcutorũ &c.*

9 *Promiſſio, vel aſſignatio certæ rei, vel quantitatis facta mulieri ſine cauſa an cenſeatur in cauſam dotis, itaùt actionem producat, diſtinguuntur plures caſus.*

10 *Muliere vel alio pro ea ſimpliciter dante viro aliqua bona nulla cauſa expreſſa, an cenſeantur data in dotem, vel in paraphernum.*

11 *Promiſſio incerta, et vaga an valeat, itaùt intelligatur de dote congrua, et actionem producat fauore dotis, diſtinguuntur plures caſus.*

12 *In vltimis voluntatibus incerta diſpoſitio ſubſtinetur fauore dotis.*

13 *Venditio pro incerto pretio collato in tertij arbitrium, an valeat, remiſſiuè.*

14 *Dotis conſtitutio incerta in tertij arbitrium collata, an valeat.*

15 *Quid in augmento dotis, àn valeat ſi ſit incertum, et in alterius arbitrium collatum.*

16 *An vir habeat actionem conſequendi dotem legatam vel promiſſam mulieri.*

DISC. CLI.

VBi dos explicitè cum expreſſa ſtipulatione conſtituta eſt, tunc nullum pro eius exactione peculiare priuilegium deſideratur, quia data ſtipulatione in quocumque contractu reſultat obligatio, et ſucceſſiuè actio, quæ eſt filia obligationis; Solùmq; ex diſpoſitione iuris doti conceditur hypotheca licèt à partibus non conuenta.

Quo verò ad ordinem iudicij, An ſcilicet competat via ordinaria, vel exequutiua, et ſummaria habetur alibi, vndè propterèa præſens inſpectio verſatur circa dotis conſtitutionem pacto nudo, ſeù pollicitatione aut promiſſione de dotando factam, ſeù ex verbis æquiuocis, et enunciatiuis elicitam.

Quatenus igitur pertinet ad pactum
1 nudum, licèt regulariter nullam pariat actionem *l. iuris gentium* §. *igitur nuda ff. de pactis*, fauore tamèn dotis ex eo competit actio ad *tex. expreſſum in l. penult. C. de dotis promiſſ.*, et latè comprobat *Barboſ. in tertia par. l. 1. num. 1. Boſſ. de dot. cap. 9. num. 16.*, ſed hoc priuilegiũ nullius, vel modicæ vtilitatis videtur hodiè per fauorabiliorem diſpoſitionẽ
2 *tex. in l. vnic. in princ. C. de rei vxor. act.*, vt in quacumque dotis promiſſione ſubintelligatur hodiè ſtipulatio.

Quod priuilegium nedùm viro com-
3 petit, ſed etiàm ipſimet mulieri contra virum, vt latè proſequitur *Barboſa* qui doctè iuxtà m rem oſtendit vtilitates adhùc hodiè reſultantes ex *dicta l. pen. C. de dotis promiſſ.*; Quodque illius diſpoſitio non eſt omninò inutilis, vel abrogata, vt probare videtur *tex. in § fuerat inſtit. de action.*, et abſoluiè ſupponit *Merlin. de pignor. lib. 3. quæſt. 47 num. 1.*, ſed quia de his vnquàm, vel raró contingit in foro controuerti, ac benè tractantur per eumdem Auctorem, ideò ad eum habita relatione campum ſcholaſticis dimitto de eis pro ingenij exercitatione diſputandi, maximè quia vix datur caſus, vt pro obſeruantia pacti nudi ſit opus recurrere ad priuilegia dotis, quamuis verſaremur in caſu ſub diſpoſitione dictæ *l. vnicæ* non compræhenſo, cum de iure Canonico in quocumque caſu competat actio, vel etiàm ex alto iudicis officio ei tribuatur executio *ex Afflict. deciſ. 121.*, & *alijs*.

Promiſſio itèm de dote conſtituenda
4 ſtat loco conſtitutionis ac parit actionem *Barboſ. dict. par. 3. num. 2. & ſeqq. Afflict. deciſ. 61. vbi Vrſill. Cancer. lib. 3. var. cap. 15. de renunc. num. 253. Cyriac. contr. 429. num. 1. Sura conſ. 457. num. 13. Giurb. obſeruat. 48. nu. 23. Boſſ de dot. cap. 2. num. 14. cum ſeq.*; Quidquid enim ſit in alijs actibus, & præſertim àn promiſſio de donando, ſit donatio, de qua re latè agunt *Fontanell. de pact. cl. 4. gloſ. 9. par. 4. ex nu. 20. Caſtill. contr. par. 2. cap. 3. Capyc. latr. conſult. 29., Addent. ad Buratt. dec. 719. L. A.*, et benè *Rot. deciſ. 58. par. 6. recent.*

recent.& in ſua materia *ſub tit. de donat.*, in dote autem receptum eſt, vt promiſſio de dotando, vel de dote conſtituenda habeatur pro dotatione, ſeu conſtitutione.

De ſimplici pollicitatione dubitant
5 ſcribentes abundè relati *per Barboſ. dicta par. 3. legis primæ nu. 13. & ſeqq. & Boſſ. dicto cap. 9. num. 17. cum ſeq.* apud quos conſtat veriorem eſſe negatiuam, vt nēpè non ſufficiat ad producendam actionem, donec remanet in puris terminis pollicitationis, et non tranſit in pactum ab ipſa muliere, vel quocumque alio acceptatum; Licèt enim regula ſit vt abſenti actio non quæratur neq; pro altero alter poſſet ſtipulari, ea tamèn ceſſat fa-
6 uore dotis, quatenus de fauore mulieris, vel viri agatur ad tex. *in l. cuius ff. ſol. matr. & l. vnica* §. *accedit C. de rei vxor. act. Bart. conſ. 123. num. 1. Barboſ. loco ſupra citato cum concord. per Mantic. de tacit. lib. 14. tit. 28. num. 24., & ſeq. Boſſ. de Dot. cap. 9. num. 45.*; Et hæc in caſibus explicitis.

Vbi autem actus conceptus eſt per
7 verba ambigua, et enunciatiuè prolata, itaùt poſſit dubitari, àn proferens voluerit, necnè dotem promittere ſeù conſtituere, tunc maior oritur quæſtio, in qua quidem, quidquid in ſcholis diſputando dici poſſit, verius eſt, certam regulam tradi nō poſſe, ſed eam ex coniecturis, ac facti cricumſtantijs prudentis Iudicis arbitrio fore decidendam; Siquidem ex textu *in l. 2. C. de dotis promiſſione*, ſeu verius *ex gloſ. ibidem* deſumitur recepta concluſio, vt verba enunciatiua fauore dotis inducant diſpoſitionem, *vt per Bar. dict. conſ. 123. num. 2. amplè Bal. Nouell. par. 6. priuil. 78. num. 5. & 6., Barboſ. dicta tertia part. num. 17. Boſſ. d. cap. 9. num. 52. Duran. dec. 409. num. 19. Cyriac. contr. 251. nu. 10. Peregr. conſil. 106. n. 11. lib. 3.*; Si enim pater promittat centum pro vſuris mille, quæ debentur pro dote filiæ, vtiq; hæc verba pariunt actionem ad conſequenda mille, quamuis de hac promiſſione non conſtet iuxta caſum dictæ *l. 2.*; Vel ſi fratres in diuiſione paciſcantur ex bonis omnibus detrahenda eſſe mille habita pro dote vxoris vnius ex eis, vtique hæc verba enūciatiua probant fauore mulieris iuxta *conſ. Bart.*, quia cum verbis enunciatiuis concurrit veriſimilitudo reſultās ex qualitate perſonarum, et actus, in primo enim caſu agebatur de patre, cuius onus eſt de iure filiam dotare; Et in ſecundo agebatur de dote vxoris vnius ex fratribus in communione viuentis, quam eſt veriſimile fuiſſe ſolutam, dùm cæteri fratres eam deducunt.

Prout ſi ille, qui verba enunciatiua
8 in laudem, et cōmendationem profert, ſit de illis, quibus onus, vel cura dotandi incumbit, quià ſcilicet ſit pater, vel frater mulieris qui dicat ſponſo, vt eam ducat, quoniam eſt benè prouiſa, ac habet dotem ſcutorum mille, ità enim ex dicto fauore dotis remanebit ad mille obligatus, vt *ex Connano, et Balduino*, obſeruat *Barboſ. vbi ſuprà ante num. 17., et Boſſ. dicto cap. 9. num. 52.* quià cùm ipſe de iure conſtitutionem dotis facere debeat, àc ſummam debitam declarare, ità videntur ea verba ſonare in conſtitutionem, ſeù declarationem eius rei, quæ ab animo dicentis pendebat, de facili enim intrat præſumptio in ijs quæ de iure facienda ſunt, et quæ fieri ſolent; Vanum autem eſt aſſerere vt huiuſmodi verba obligarēt extraneū, qui tamquàm mediator, et amicus in matrimonij tractatu ſe ingeſſit, vt quotidiè habemus in praxi, ſatis autem proficuum eſſet viris ità nubentibus, ſi mulierum diuitias, et amplas dotes commēdantes ſaltèm ad medietatem ſummæ cōmendatæ remanerent obligati de proprio.

Quid autem ſit, ſi fiat quidem expli-
9 cita datio, vel promiſſio certæ rei, vel quātitatis, abſq; tamèn expreſſione cauſæ; Vtputà quià dicatur, do fundum, aſſigno domum, vtere prædio, promitto, vel dabo mille, nulla tamèn expreſſa cauſa, an fauore dotis ex huiuſmodi actu efficax oriatur actio, quæ aliàs de iure non oriretur, cum ſtipulatio ſine cauſa ſit inutilis *l. 2.* §. *circa ff. de dol. except. l. cū de indebito ff. de probat c. cautio de fid. inſtrumentorum cum concord. per Carolum de Graſſis de except. cap. 40., Caualer. deciſ. 363. num. 3.*

Et in hoc affirmatiuam ſuadet textus *in l. quod autem 24. ff. de iur. dot.* vbi claris verbis deciditur in ſtipulatione non eſſe neceſſariam dotis adiectionem; Sed quoniam apud ſcribentes id ità ſimpliciter

intel-

intellectum non leuem patitur contro-uerſiam; Hinc proindè videtur ità di-ſtinguendum; Aùt loquimur de promiſ-ſione,àut de traditione; Primo caſu,Aùt promiſſio facta eſt occaſione matrimo-nij, quod de tempore promiſſionis factũ erat vel ſaltem tractabatur, ſeù aliàs ex facti circumſtantijs conſtet matrimonij contractum factum, vel faciendum fuiſ-ſe ex cauſa promiſſionis, et indiſtinctè promiſſio cẽſetur facta in cauſam dotis, ſiuè à coniuncto,ſiuè ab extraneo fieret, Vtputà vicini vel noti id agant commi-ſerando puellam coniunctis deſtitutam, et honeſtatis periculo proximam non habentem modum nubendi; Vel eidem offertur bona occaſio matrimonij, quæ ob dotis defectum effectuari non poſſit, Si quis extraneus, dùm de his habetur diſcurſus dicat,ergo promitto ei dare cẽ-tum, vtique cauſa non expreſſa intelli-gitur pro dote, et ſic ſimiliter.

Aut verſamur extrà iſtam facti,circũ-ſtantiam, quià nempè non conſtet, àn intuitu, et occaſione matrimonij, vel ex alia cauſa promiſſio facta ſit, et tunc ſi promittens eſt de illis, qui ratione ſan-guinis, vel charitatis dotare tenetur, vtique promiſſio referẽda eſt ad cauſam obligationis, in cuius executionem id cenſetur actum, vt eſt ipſamet mulier quæ ſponſo, vel viro promittat; Si verò eſt extraneus, et tunc pro inualiditate ſtipulationis *ex Ruino,et Phanutio* reſpõ-det *Barboſ.dict.tertia part.limit.*1.*nu.*66. *verſ.ex quibus circa finem*,qui ex *nu.*65. benè hanc materiam diſcutit; Intelligẽ-do etiã pro extraneo eũ qui licèt sãgui-ne coniunctus dotandi tamèn obligatio-nem proximam non habeat, quià nempè frater, vel patruus promittat aliquid ſorori,vel nepti habẽti patrem, vel alios aſcendentes facultatibus idoneos, quorũ proxima ſit cauſa dotandi,et in hunc sẽ-ſum ſubſtineri poſſe videntur dicta *per Manticam de tacit.lib.*12.*tit.*10.*nu.*36., neq;aliàs eius dictum eſſet ſubſtentabile.

Verùm circà extranei promiſſionem, id non ità ſimplicitèr meo iudicio capi-endum eſt,ſed totum iudicis arbitrio re-mittendum, qui penſatis facti circum-ſtantijs voluntatem promittentis per-ſcrutetur,àn ſcilicet ille nugari voluerit, vel ſeriò promittere, maximè vbi quali-litas mulieris cui ſit promiſſio eſt talis quod veriſimiliter ad cauſam dotis po-teſt referri; Si enim abſque aliquo ma-trimonij tractatu puellæ non ſufficiẽter prouiſæ de dote, quis certam rem, vel quantitatem promittat,videtur omnino capienda interpretatio,vt in cauſam do-tis promiſſio cenſeatur, maximè ad re-mouendam ſuſpicionem delicti, quod nempè ad aliquem malum finem talis promiſſio facta ſit, ad quod excludendũ, vel etiam in pœnam huiuſmodi iniqui promiſſoris, regulariter, et in dubio iu-dicis arbitrium pro actus validitate vi-detur interponendum.

Idemque ſi nepti quamuis idoneos parentes habẽti patruus præſertim cle-ricus certam rem, vel ſummam promit-tat,quiſnam non arbitrabitur id in cau-ſam dotis, et pro ſubleuando fratre da-tum eſſe, et ſic ſimiliter; Raró tamen hæc accidunt in foro diſputanda, vel quià ſemper cauſa promiſſionis exprimi ſolet, vel quia in omnibus ferè actibus ac promiſſionibus ſolet hodiè interponi iuramentum quod cauſæ defectum ſup-plet iuxtà ſententiam aliquorum de qui-bus *Gratian.diſcept.*423.*num.*48. *Zacch. de oblig.Camer.quæſt.*17.*nu.*153.*& ſeqq. Gait.de credito cap.*3.*num.*461.

Secundo autem caſu, quo à traditio-ne, vel aſſignatione incœptum eſt, puta quia dicatur do fundum, aſſigno prædiũ &c.,Et tunc ſubdiſtinguendum eſt, àn agatur inter dantem, et mulierem, vel inter mulierem, et virum; Primo reſpe-ctu non intrat dubitatio ſuper validita-te actus,quoniam ſimplex datio, quam-uis cauſa non expreſſa, ſonat in donatio-nem, neq; de iure inuenitur prohibita; ideoq; nil refert àn præſumatur, necnè cauſa dotis; Difficultas eſt ſolùm ratione cauſæ deficiẽtis, an ſcilicet debeat actus reſolui ob non impletam matrimonij conditionem, ſub qua res cenſetur data quotiès in cauſam dotis datio facta eſt, ſed de hoc habetur ſub ea materia, àn, et quando datum,vel promiſſum ex cau-ſa dotis ſonet in donationem puram,vel matrimonij conditionem contineat.

Quarè agendo ſolùm de caſu inter vi-
10 rum,et mulierem, ad effectum àn bona in dotem, vel paraphernum data cenſe-antur, quidquid diſputando diuerſificẽt ſcribentes deducti *per Barboſ. dicta par.* 3.*l.*1.*num.*67.*& ſeqq.*, et *Mantic. dict. De dote* *lib.*12.

lib.12.tit.10.ex nu.23.Boſſ.cap.8. n. 110. cum ſeq. ità videtur reſolutiuè dicendũ; Aut huiuſmodi datio, vel aſſignatio fit per mulierem, vel alium eius nomine ante matrimonium contractum, præuio tamen eius tractatu, vel in ipſo actu matrimonij, alia dote expreſsè non conſtituta, et tunc indiſtinctè referenda eſt datio ad cauſam dotis, ſiuè mulier vtatur verbo *dare*, ſiuè verbo *tradere*; Iſta enim diſtinctio verborum tradita per *Bal.in l.fin.C.de Sent. quæ ſine cert.quãt.*, et relata per *Barboſ.vbi ſupra nu. 67. & Boſſ.cap.8.num.107. & 111.* videtur incongrua, quia cum huiuſmodi actus ambigui ſoleant vt plurimũ fieri inter perſonas ſimplices, ac idiotas, improbabile omninò videtur, vt voluntas deſumenda ſit ab illa verborũ ſubtili diſtinctione, quæ neque omnibus iuris profeſſoribus eſt nota.

Secus autèm ſi dos in alijs bonis expreſsè conſtituta fuerit, quià cum expreſſum faciat ceſſare tacitum, vel aliquarũ ſpecierũ expreſſio excludat præſumptionem in reliquis, vt ſuprà eſt notatũ, hinc verba per mulierem prolata vidẽtur capiẽda in expreſſam adminiſtrationis dationem quam iuxtà terminos textus *in l.fin. C. de pact. conuentis* mulier viro facere voluit de bonis extradotalibus.

Aut datio, ſeu aſſignatio ſequuta eſt poſt matrimonium contractum, et tũc, quamuis magnam rationem continere videatur diſtinctio *Bald.in eadem l. fin.*, vt nempè ſi maritus ſit dignus ea dote cenſeatur in eius cauſam datio facta, ſecùs è conuersò, Veriùs tamen videtur certam regulam dari non poſſe, ſed totum remittendum eſſe iudicis arbitrio, regulãdo ex coniecturis, et facti circumſtantijs, tàm à priori, quàm à poſteriori regulandis, ex quibus veriſimilis partiũ voluntas deduci valeat, atq; ad hunc effectum conſideranda ſunt ea quæ per *Manticam, et Barboſ., vbi ſupra* deducuntur, àc etiam conſiderantur *per Menoch.dicta præſumpt.6.num.84.& ſeq.*

11 Item ad materiam efficacis actionis ex dotis promiſſione, vel conſtitutione reſultantis quæri ſolet, àn promiſſio vaga, et incerta, vel in arbitrium promittentis ſeù tertij collata dicatur valida, itaùt efficacem actionem pro eius conſequutione tribuat; Et in hoc diſtinguendus eſt caſus promiſſionis incertæ & vagæ ab alia collata in arbitrium.

Quatenus enim pertinet ad primam partem, quidquid diſputatiuè dixerint ſcribentes; Reſolutiuè tamen pro foro tres caſus diſtinguendi ſunt; Primus eſt in promiſſione facta per patrem, vel aliũ cuius de iure proxima erat neceſſitas, ac obligatio dotandi, et tùnc talis promiſſio fauore dotis ſubſtinetur, quia intelligitur promiſſa dos congrua ad *text.in l. cum poſt §. gener. ff. de iur. dot.*; Licèt enim ſoleant Doctores in patre exemplificare, vt conſtat ex deductis *per Barboſ. dicta tertia par.l.1.ex num.45., Leotard. de vſur.quæſt.18.num. 25. & 27.*, Attamen idem venit dicendum in omnibus de iure obligatis, itaùt de patre loquantur Doctores demonſtratiuè, tamquàm de eo, cuius regularis, et frequentior eſt obligatio, et in quo omnes alij legales dotantes demonſtrantur, ſufficit enim quod vir ità vxorem ducendo declarauerit noluiſſe illam ducere indotatam, vt intret obligatio legalis, qua ille coniunctus ratione ſanguinis, vel charitatis tenetur, quamuis ſua promiſſio nulla eſſet; Ac propthereà id quod in patre dicitur, in quocumque alio ad dotem obligato abſolutè ſupponit *Mãtic.de tacit. lib.12. tit.12.num.15. verſ. ſecundo extenditur*; Et in fratre *Bottiglier.*alios colligens *de ſucceſſion. theorem.29.num.10.& ſeq.*

Secundus eſt in promiſſione facta per extraneum, et in hoc valdè diſcrepant Doctores, vt conſtat ex deductis *per Barboſ dicta par.3.n 50. verſ.quartò infertur*, qui veriorem putat opinionem volentium promiſſionem eſſe inutilem ex diſpoſitione *tex. in l. 1. C. de dot. promiſſ.*, et hanc ſequi videtur *Leotard.*, *vbi ſupra*.

Contrariam verò pro validitate credit veriorem *Mantic.de tacit.dict.tit.12. num.15., et per tot.* ex generalitate textus *in dicto §.gener., et in l.3.de tot.promiſs.*, atque vtraque ſententia graues habet ſequaces, ac validis iurium rationibus, et inductionibus eſt ſuffulta, ſed quam forus in praxi receperit adhuc firmare non conceditur, cum deciſiones alicuius Tribunalis non viderim; Quare, vel ſtante articuli perplexitate partes dotis fauorabiles tenendę veniunt ex regula textus *in l.in dubijs ff.de iur.dot.*, Vel

(& ve-

(& verius) remittendum eſt iudicis arbitrio, vt penſatis facti circumſtantijs iudicet, ân nugatoria, et iocoſa fuerit promiſſio, vel talis, quod virum bona fide promiſſis credentem induxerit ad matrimonium effectuandum; Iſto etenim ſecundo caſu, cum traditio irreuouocabiliter ſequuta ſit per matrimoniū, quod amplius diſſolui non poteſt, intrare videtur (ſecluſo etiam priuilegio dotali) actio de dolo, vel altera præſcriptis verbis ex *theoric. Azon. in ſum. tit. locat. num.* 1. *verſ. nota tamen*, quam cæteri ſequuntur relati *per Merlin. deciſ.* 567. *numer.* 37. *& ſeqq.*, vel æquitas canonica per quam intrat boni viri arbitrium ex *theor. Soccin. in l. ſi quis arbitratu nu.* 18. *de verb. obl. quem ſequuntur Mantic. Menoch. Gratian.*, et alij relati *per Rot. coram Merlin. dict. deciſ.* 567. *num.* 54. *& ſeqq. Boſſ. dicto cap.* 9. *numer.* 84. vbi licèt pro maiori parte ſuffragiorum talis æquitas in eo caſu non fuerit admiſſa, omnino tamen admittenda videtur in præſenti, in quo intraret aperta tertij deceptio irreparabilis, ac pietas cauſæ quæ ibi non concurrebant, maximè quia ſi in vltimis

12 voluntatibus ſubſtinetur diſpoſitio incerta fauore dotis, ex deductis *per Afflictum deciſ.* 371. *num.* 1. *Barboſ. vbi ſupra num.* 45. *in principio, et per Menoch. conſ.* 292. *ex num.* 9. ita eadem æquitas abiecto rigore, qui ex literali diſpoſitione alicuius legis conſiderari poſſet, videtur attendenda in contractibus, vbi circumſtantiæ facti ſunt tales, quod æquitatem ſuadeant, atque animum iudicis ad eam impellant; Rarus tamen eſt iſte caſus, ideò non mirum ſi de facili auctoritates forenſes in eius deciſione non inueniuntur.

Tertius eſt caſus in ipſamet muliere pro ſe ipſa dotem in genere promittente, et in hoc relatis hinc inde ſcribentibus, pro inualiditate actus ſtare veriorem, ac magis receptam latè profitetur *Barboſ. ibidem*, cui adhæret *Leotardus loc. cit.*; Verùm adhuc diſcrepat *Mantic. dict. tit.* 12. *num.* 10. apud quos rationes, et auctoritates vtriuſque opinionis videri poſſunt, cum in re parum in foro contingibili non expediat, vt vir forenſis diù immoretur; Deciſionem tamen crederem regulandam eſſe eodem modo, quo in caſu proximè præcedenti, vt nēpè ruminatis facti circumſtantijs iudex arbitretur, vel inclinando in ſententiam dotis conſtitutioni fauorabilem.

Vel (et melius) ſumendo hāc genericam promiſſionem pro vehementi coniectura, quod mulier bona, quæ habebat, iuxta communem vſum viro in dotem tradere voluerit; Et hoc maximè, ſi aliquæ aliæ concurrant coniecturæ, illa præſertim deducta à poſteriori, quod ſcilicèt deinde longo temporis ſpatio paſſa ſit virum tamquam dominum, bona poſſidere, ac fructus percipere; Licèt enim iſta ſola coniectura ex veriori ſententia regulariter nō ſufficiat ex ſuperius allegatis; Attamen vbi cū eo concurrit prædicta promiſſio generica, eam puto efficaciſſimam; In his enim materijs, in quibus vt plurimum per ſimplices idiotas, vel mulieres, ità dotes conſtitui ſolent, non ſophiſtica ſubtilitas iuris, ſed bona fides, ac veriſimilis partium voluntas eſt attendenda; Indubitatè tamen iſto caſu hæc generica promiſſio operaretur, quoad eam dotem, quæ per patrem in teſtamento, vel aliàs mulieri erat iam deſtinata; Si enim iſta ſola deſtinatio cenſetur coniectura ſufficiens conſtitutionis, multò magis dùm per talem promiſſionem declaratur voluntas viri nolentis ducere vxorem indotatam, ac mulieris volentis viro dotem tradere.

Quatenùs verò pertinet ad ſecundam

13 partem dicti quæſiti, vbi ſcilicet dos abſque certa quantitate collata eſt in arbitrium debitoris, vel tertij; Quidquid ſit de regulis iuris generalibus in alijs actibus indifferentibus, de quibus videri poterunt latè deducta per *Merlin. dicta deciſ.* 567. *&* 605. quæ ſunt repetitæ inter recentiores *par.* 5. *dec.* 172. *&* 248. vbi de venditione rei pro incerta pretij quantitate in arbitrium collata; Speciale

14 tamen eſt in dote, vt actus valeat, atque non arbitrante, vel non rectè eo, in cuius arbitrium collatio facta eſt, intret arbitrium boni viri, iuxta quod promiſſio cenſetur facta *per tex. expreſſos in dict. l. cum poſt §. gener. ff. de iur. dot.*, et *l.* 3. *C. de dotis promiſſion.*, cum quibus communi ore pertranſeunt ſcribentes in parte cumulati *per Giurb. ad conſuet. cap.* 3.

gloſ.7.par.1.numer.80 & ſeqq. Boſſ.dicto cap.9.num.88.cum ſeq., ac tamquàm indubitatum admiſit *Rot.dec.123 num.21. part.11.rec.*; Solumque intrat dubitatio, àn id procedat quotiès promittens clarè ſit proteſtatus quod in eius arbitrio omninò libero eſſe voluerit cēſeri dotē promiſſam, cùm in claris ceſſent coniecturæ, et legis ſuppletiones; Et in extraneo planum videtur, vt proteſtatio ſuffragetur, quia potuit nullatenus obligari.

In patre autem vel altero, cuius neceſſaria erat cauſa promittendi diſcrepant Doctores relati *per Barboſ. dict. part.3. numer.38.*, qui ſine dubio veriorem putat eam ſententiam, quæ patri proteſtanti ſuffragatur; Quod ſanè intelligendum eſt, ſi conuentio ità concepta ſit, vt filia quæ aliàs licèt nupta, et dotata ab eo inuito congruam dotem exigere poterat, expreſsè, ac validè hujuſmodi legalem obligationem remiſiſſe dicatur, nàm aliàs parentis conuentio cùm genero ius filiæ tollere non poteſt, quamuis viro ità placuerit vxorem etiam indotatam ducere, niſi dotans ſe munierit cum cautelis traditis ſupra *diſcurſ.142.*, ſed ſi filia non eſt ex paterna prouidentia aliundè prouiſa, vix dari poterit caſus quo conſenſus prædictus quamuis expreſſus à nullitate, vel reſciſſione ex capite læſionis valeat ſaluari.

Cæterum dicta concluſio de validita-
15 te dotis collatæ in arbitrium, procedit in ſola dote, non autem in augmento, puta quia dictum ſit dari mille in dotē, et quod plus Titius arbitratus fuerit, quoniam Titio nō arbitrante, ceſſat pro dicto augmento arbitrium boni viri, vt *ex Caſtr. conſ.11. lib.1.* reiecto nominatim *Menoch. conſ. 93.* obſeruat *Mantic. de tacit.lib.12.tit.26.num.7.* quem ſequitur *Gratian.diſceptat.254.num. 60.* cum alijs *per Buſſ.de dot.cap.8.num.155.*, qui tamen adhæret *Menoch.dict.conſ.93.* cujus rationes latè expendit in caſu enim dotis intrat arbitrium, nè aliàs mulier indotata remaneat, iſtud autem inconueniens ceſſat in augmento, quod eſt ad ſuperabundantiam; Cùm temperamento tamen quod ſi dos promiſſa incerta quantitate non eſt congrua, peti poterit ſupplementum, non vigore promiſſionis, ſed ex iuris diſpoſitione, vt *per Mantic.num.9 Gratian.num.64.*

Quarè huius obſeruationis effectus proficuus eſſe videtur reſpectu extranei dotantis, quem nulla lex ad congruam præſtandam vrget; In ijs verò qui ex legali neceſſitate congruam dotem præſtare tenentur, effectus inanis eſſe videtur, ac differentia verbalis, quia cum arbitrium à partibus reſeruatum, vel à lege ſuppletum, intelligendum ſit, tamquam boni viri, et ſic non in exceſſu, ac profuſione, ſed ad menſuram congruitatis, hinc proindè ſequitur quod, Aut dos eſt incongrua, et dùm debetur ſupplementum, idem eſt intrare arbitrium, necnè; Aut eſt congrua, et tunc etiamſi aliàs de iure intraret, non eſt operatiuum, quia remiſſio illius pluris arbitrio, videtur continere quamdam conuentionem conditionalem, ideſt ſi tertius arbitrabitur dotem conſtitutam non eſſe congruam, arbitretur id plus quod ad congruitatem ſupplendam iudicabit, et non aliàs, itaùt conuentio ita inita videatur ob incertitudinem, ſeù diſcrepantiam, quàm fortè habebant partes ſuper congruitate; Niſi dicamus, et iſto caſu notabilem eſſe effectum, àn vigore promiſſionis, vel ex ſola legis diſpoſitione, ac iudicis officio tale augmentum debeatur, cum primo caſu intrent hypotheca, et alij effectus ex promiſſione reſultantes, qui ceſſant in ſecundo; Et hæc de dote omnino incerta, quia nulla expreſſa quantitate ſimpliciter arbitrio promittentis, vel tertij ſit remiſſa; Quid verò dicendum ſit de incerta rei dotalis æſtimatione ad arbitrium tertij remiſſa habetur alibi.

Quouerò ad actionem viro competentem aduersùs dotis promiſſorem,
16 qui ſoli mulieri promiſerit, vel contra eiuſdem mulieris debitorem, non videtur opus diù immorari cùm queſtio verſetur in eo, an hæc cenſeantur necnè in dotem tradita, De cætero enim præſuppoſita dote, non dubitatur competere exercitium actionum viro ceſſionario ob ceſſionem quam ipſa datio in dotem in ſe continere dicitur ad *text.expreſſum in l.2. C.de act., et obligat.*; Quinimò licèt de iuris cenſura actio conſequendi dotem legatam, ſoli mulieri competat *l.cum pater 29.ff.de iur.dot.*; De æquitate tamen

tamen adhùc vir agit, vt conciliando iura inuicem pugnantia poſt alios *Mantic.de coniect.lib.11.tit.22. numer.25.*, et canonizauit *Rot.deciſ.62.n.2. apud Merlin.de pignor.*

Dos ſemel conſtituta, An & quando minui poſsit, vel augeri debeat; Et àn alterari poſsit cum diuerſis pactis, vel oneribus in diuerſo matrimonio.

SVMMARIVM.

1 *Dos ſemel filiæ conſtituta non poteſt amplius minui iuxta* Auth., ſed quamuis.

2 *Sub ſecunda dote per patrem filiæ conſtituta cenſetur incluſa prima dos ad euitandam duplicationem.*

3 *Concluſio de quà num.1. procedit in prima dote conſtituta occaſione matrimonij, quod habuit effectum, et deindè fuit diſſolutum, ſed quid, vbi matrimonium non fuit effectuatum.*

4 *Dos primo viro liberè data, àn ſecundo viro dari poſſit ſub vinculis, et ſub num.21.*

5 *Quæ ſint rationes* Authenticæ, ſed quãuis.

6 *Si medio tempore inter primam, et ſecundam dotem pater alienat, vel contrahit debita, àn filia pro ſecunda dote veniat ex hypotheca, et anterioritate primæ dotis.*

7 *Species primo loco in dotem data, àn primo matrimonio ſoluto poſſit per patrem alienari.*

8 *Dos ſemel deſtinata per patrem in teſtamento, àn poſſit minui.*

9 *Si ſecunda dos eſt conſtituẽda mortuo patre, an attendatur etiam diſpoſitio* Auth. ſed quamuis.

10 *Principalis concluſio fallit immutato rerum ſtatu.*

11 *In dubio ſtatus mutatio non præſumitur.*

12 *Quæ ſint cauſæ importantes mutationem ſtatus.*

13 *Si in ſecundo matrimonio ducitur vir inæqualis primo, àn ſit iuſta cauſa minuendi, vel augendi dotem.*

14 *An concluſio de dote non minuenda procedat, ſi filia velit ſecundam dotem pro matrimonio ſpirituali.*

15 *Item, àn concluſio procedat in dote aduentitia reuerſa ad dotantem ex pacto.*

16 *Dotans ex liberalitate cum pacto reuerſiuo, ſolutis primis nuptijs, àn teneatur ad ſecundam dotem.*

17 *An concluſio procedat, vbi prima dos eſt exceſſiua & nulliter conſtituta.*

18 *De reductione eiuſdem dotis pro eodem matrimonio ad minorem ſummam, àn ſit per viam reductionis, vel per viam declarationis, et recognitionis veritatis.*

19 *Quæ coniecturæ attendendæ ſint pro ſimulatione, &c.*

20 *De alijs caſibus ex quibus dos patitur diminutionem remiſſiuè.*

21 *An in ſecunda dote apponi valeant pacta alterantia in præiudicium filiorum primi matrimonij.*

22 *Mulier quæ primo loco contraxit in Ciuitate Neapolis more Nobilium Capuanæ, et Nidi, àn poſſit deindè nubere more Magnatum.*

23 *Et generaliter quando illa, quæ nupſit ad vnam formam poſſit ſecundo loco ſub alia forma contrahere, &c.*

DISC. CLII.

Diminutio dotis iam conſtitutæ dupliciter contingere poteſt, Vel quia matrimonio cuius occaſione conſtitutio facta eſt ſoluto, ſeù non effectuato, pro nouis nuptijs noua dos in minori quantitate cõſtituatur, Vel quia eiuſdem matrimonij dos ex partium cõuentione redigatur ad minus; Diſtinguendo proinde iſtos caſus, tamquàm
1 omninò diuerſos; Quatenùs pertinet ad primum, Regula eſt negatiua, vt ſcilicet dotem ſemel filiæ conſtitutam pater minuere non poſſit per *text. expreſſ. in Auth. ſed quamuis C. de rei vxor. action.* vbi

vbi communiter ſcribentes latè *Decius conſ.35.*, ac paſſim alij de quibus infrà, cùm concluſio ſit plana.

Et licèt *gloſ. ibidem* intelligat hunc textum in dote data tantùm, ſecùs in promiſſa, ea tamen reprobatur per Doctores, præſertim *per Salicet. in eadem Authentica numer.5.*, vt abundè conſtat apud *Decium dicto conſ.35. per totum* cū quo cæteri tranſeunt, quoties matrimonium habuit effectum, *vt per Barboſ. in l.poſt dotem num.3. Baez de nō melioran. cap.16.numer.12.*, et alios quos colligit *Boſſ.de dot.cap.2.num.106.& cap.3.num.164.* ac admittere videtur *Rot.deciſ.299. par.6.recent.*; Dictaque Authenticæ di-

2 ſpoſitio ſicut fauorabilis eſt filiæ, ita etiā quandoque fauorabilis eſt patri, quod ſcilicet ſi prò ſecundis nuptijs maiorem, ac omnino nouam dotem conſtituat, ſub iſta cenſeatur compræhenſa antiqua, itaùt non poſſit prætendi duplicatio, vt rectè aduertit *Barboſ. in l. poſt dotem ſolut. matrim.num.34.Cancer.par.1.cap.9.num.129.Boſſ.de dot.cap.3.numer.162. in fin.*; Quod ego puto verum, etiamſi eſſemus in caſu quo prima dos iure donationis, et non peculij conſtituta cenſeretur, quoniam adhuc non eſt præſumendum nouam, et duplicatam dotem conſtitutam eſſe, ſed ſolùm voluiſſe patrem addere de ſuo illud plus.

Sed quoniam textus propriè loquitur de dicto caſu, quo effectuatum fuit primum matrimonium, ac deindè ſolutum, itaùt verè agatur de ſecunda dote pro ſecundis nuptijs, hinc proinde intrat dubitatio, an idem quoque procedat in

3 dote conſtituta pro matrimonio, quod deinde non habuit effectum, itaùt dos, quæ ſecundo loco conſtituitur, verè ſit prima, ac pro primis nuptijs; Et in hoc *Decius dicto conſil.35.* in his terminis latè ſubſtinet adhùc diſpoſitionem prædictæ *Authenticæ* attendendam eſſe, quia per declarationem congruitatis ſemel à patre factam, ius perfectè, ac irreuocabiliter filiæ quæſitum dicitur, eumque latè ſequitur *Paſchal. de Patr. pot. part.1. cap.4.ex num.69.* cum quo pertranſeunt *Molpheſ.ad conſuet.Neap.part.6.quæſt.2. num.19.Marin.reſol.quotid.92.numer.2. volum.1. Boſſ.de dot.d.cap.2.numer.107.*; Principale autem, ac totum Decij, et Paſchalis fundamentū conſiſtit in eo, quod per huiuſmodi conſtitutionem cenſetur per patrem dos filiæ perfectè, et irreuocabiliter donata.

Adeoque huius *Authenticæ* diſpoſitionem ſcribentes extendunt, vt ſi pater in teſtamento dotem filiæ nubendæ incerta quantitate conſtituat, non poſſit ampliùs hanc vltimam voluntatem reformare, vt ex *Ioanne Croto in l.ſi conſtā. te ſecunda lectura numer.19.ff.ſolut.matr.* obſeruat idem *Paſchal.vbi ſupra nu.94.*

Cæterum, cum præmiſſa in multis nō ſint vera, eiuſdemque *Authenticæ* literæ, ac alijs iuribus aduerſentur, ideò pro veritatis notitia ità eſt diſtinguēdum; Aut verſamur in caſu quo dotis conſtitutio occaſione certi matrimonij per patrem, vel quemcumque alium facta importet puram, et ſimplicem donationem, itaùt matrimonium fuerit potiùs cauſa impulſiua, quàm finalis importans conditionem, et tunc non intrant termini *Authenticæ* prædictæ, quæ ad literam loquitur de dote reuerſa ad patrem iure peculij, vel pacti ibi, *ſed quamuis poteſtatis, vel pactionis iure redeat &c.*, itaut prima dos ſupponatur iam reſoluta, ac redacta ad non eſſe; Vbi enim verſamur in terminis donationis perfectæ, illius dominium, quamuis ſoluto, vel ceſſante matrimonio, cuius occaſione facta eſt, adhùc perſeuerat in muliere donataria, ſiuè denuò nubat, ſiuè non, nullatenus attento, àn paternæ facultates decreuerint, adeò quod pro ſecunda, vel vlteriori dote conſtituenda paterno miniſterio filia non egeat; Vndè non poſſum non mirari quomodo *Decius*, eiuſque ſequaces, præſuppoſita donatione perfecta, confugiant ad terminos dictæ *Authenticæ*, quæ in verbis ſupponit contrarium; Sed quidquid ſit, certum eſt, tunc intrare regulam, vt dos non minuatur, vel alteretur, nec quoad quantitatem, neque quoad pacta, vt in ſpecie

4 dotis, quæ liberè tradita eſt primo viro, vt non poſſit per patrem dari ſecundo viro in bonis vinculatis plenè *Rot.in Romana dotis 3.Decembris 1632.coram Dunozetto* inter ſuas *deciſ.267.*, quæ procedit cum hoc præſuppoſito, vt dos ab initio effecta ſit de dominio, et patrimonio mulieris & in ſimili *Tondut. reſol. ciuili cap.100.num.10. cum ſeq.*

Aut ſumus in dote profectitia, cuius domi-

dominium, vel à patre numquàm abdicatum per matrimonij ineffectuationẽ, vel per iſtius diſſolutionem ad eum reuerſum fuit, in quibus vltimis terminis verè, et propriè loquitur *Authentica prædicta*, et tunc, Aut loquimur de noua dotis conſtitutione facta per eumdem patrem viuentem, vel de facta eo defuncto per hæredes; Primo caſu veriùs omninò videtur diſpoſitionem dictæ *Authenticæ* attendendam non eſſe niſi in caſu de quo loquitur, cùm non ſint multiplicanda onera quæ lex non induxit; Certum eſt enim quod ius Digeſtorum hanc neceſſitatem patri non adiecit, vt idem *Decius* admittit, ideo nouum grauamen à iure Codicis inductum, ad limites ſuæ diſpoſitionis erit reſtringendum maximè quia nõ eſt eadem ratio vtriuſque caſus.

Siquidem vbi filia iam nupſit, duplex
5 ratio conſideratur in qua diſpoſitio dictæ Authenticæ fundata ſit, Vna, quia dos durante matrimonio dicitur quodãmodo ſaltem de facto exijſſe à dominio paterno, ac tranſijſſe in dominium filiæ quæ ius quæſitum habere dicitur in ea dote, quę cùm effectu ſibi conſtituta fuit, quæ ratio non eſt applicabilis ad caſum quo matrimonium non habuit effectum, quia numquàm, neque de iure, neque de facto dos exiuit à paterno dominio, neque in illud filiæ, vel eius viri tranſiuit; Conſiderando præſertim quod textus vtitur verbo *redire*, quod ſupponit dotem iam à patre exijſſe.

Et altera eſt ratio *Authenticæ*, vt nempè mulier denuò eodem modo, et æqualiter, ſicut prius nubere poſſit, vt per *Dec. dicto conſ. 35. num. 7.*, quæ ratio pariter in ſponſa non eſt adaptabilis, quia reuera numquam fuit nupta; Et quidẽ attẽta opinione *Decij* iuxta eum ſenſum cum quo illum intelligit *Paſchalis vbi ſupra*, eſſet inuoluere totum Mundum, atque parentes grauiſſimis oneribus, et litibus exponere, illoſque prudenti familiæ propriæ regimine penitus priuare; In dies enim videmus quòd patres dùm tractant de filiabus collocandis, iuxta perſonarum, locorum, et temporum qualitatem, modò vnam, et modò alteram dotem offerunt, vel conueniunt donec ſtatus firmetur; Non ſic eſt vbi agitur de filia iam nupta cùm certa dote, quia tunc per diminutionem videretur diminui prior ſtatus iam firmatus, ideoque rationabiliter ità lex diſpoſuit, nè parẽtes ob auaritiam minùs decenter, quàm priùs filias collocent cum iſtarum iniuria.

Neque obſtant præmiſſæ auctoritates, illæ præſertim *Decij*, *et Paſchalis*, cũ quibus cæteri pertranſeunt tanquàm ſimplices relatores, quoniam iſti loquũtur cùm præſuppoſito quod dos cenſeatur donata, in quibus terminis admittitur, diminutionem non permitti, etiàm in caſu ineffectuationis matrimonij vt ſupra, ſed hoc tunc procedit, quando per veras, vel præſumptiuas probationes conſtet de donatione, quæ in dubio non præſumitur, cum dos data à patre cenſeatur regulariter conſtituta potiùs iure peculij, quàm donationis vt ſuo loco; Et vlterius *Decius* loquitur in caſu quo patre defuncto dos conſtituebatur à fratribus, qui eſt caſus longè diuerſus vt infrà, ideoq; maxima eſt differentia inter caſum *Decij*, et illum *Paſchalis*.

Hinc minus vera cenſenda eſt opi-
6 nio *Paſchalis* volentis, vt ſi medio tempore inter primam, et ſecundam dotis conſtitutionem, pater debita hypothecaria contraxit, vel aliqua bona alienauit, filia in vim prioris ineffectuatæ, ſeù reſolutæ dotis excludere valeat creditores, vel alios medio tempore contrahentes; Id etenim erit ſolùm ſubſtentabile in caſu donationis per quam dos dicatur aduentitia, ſecùs autem in dote profectitia, quæ adeò per matrimonij diſſolutionem, et fortius per ineffectuationem reſoluitur, quod etiam in ijs caſibus, in quibus huius *Authenticæ* diſpoſitio intrat, non poteſt filia petere nouæ dotis conſtitutionem in vim hypothecæ, vel obligationis contentæ in priori inſtrumento, ſed ex nouo iudicis officio, et ex integro, itaùt illa prior hypotheca, vel obligatio euanuerit, ac nullatenus ſuffragetur, niſi ad ſolam probationem quantitatis non diminuendæ, *Merlin. de legit. lib. 2. tit. 2. quæſt. 10. num. 11. Duran. deciſ. 153. numer. 3.*, *Rot dec. 708. part. 1. recent. 124. num. 7. part. 4. tom. 1.*, *deciſ. 108. numer 9. & ſeqq. eadem part. 4. tom. 2.* & latiùs *deciſ. 299. part. 6. num. 2. & per tot.*, Atque clariſſimè probat textus *in eadem Authentica*, dùm diſponit prio-

priorem dotem minui nõ poſſe, niſi ſubſtantia paterna diminuta ſit; Ergò diminutio paternæ ſubſtantiæ ex ære alieno medio tempore contracto, vel alienationibus factis præiudicat ſecundæ doti, quæ re vera ex nunc de tempore ſecundæ conſtitutionis quoad hypothecam, et alia venit regulanda; Et quidem, ſi verum eſſet hoc aſſumptum, fatua prorſus eſſet diſputatio quæſtionis de quà ſuprà *diſc.78. & 79.* an hypotheca dotalis incipiat à die promiſſionis, vel à die matrimonij, neq; opus eſſet quærere de efficacia retrotractionis ob matrimonij adimplementum.

Solum dubitari poteſt in ipſamet ſpe-
7 cie, ſeù fundo aliàs in dotem dato reuerſo ad patrem iure peculij, vel pacti, an poſſit validè alienari; *Et gloſ. in hac Authentica* videtur ſentire quod non, et quod ab ea non diſcederet aſſerit *Salicet. ibid. num.6.* cum alijs quos colligit *Boſſ. de dot. cap.3. num.* 160.; Contrarium tenent *Cyn. & Bal. in l. rem C. de iur. dot.*, intelligendo illum textum, vt procedat matrimonio durante, et hanc ſequitur *add. ad Bald. in dicta l. rẽ & alia add. ad eumdẽ Salicet.*, *vbi ſupra*, atq; mihi verior videtur quotiès in terminis dotis profectitiæ vt ſuprà verſamur, quia dùm titulus dotis totaliter euanuit, hinc proindè rei dominium omnino redijt ad patrem, qui licèt in ſecunda dotis conſtitutione ſummam minuere non poſſit, non legitur tamèn adſtrictus eamdem ſpeciem dare de nouo, ideoq; non videtur, quidnàm impediat, ne ſui dominij liberum habeat exercitiũ, quotiès fraus, ac animus diſſipandi ceſſant.

Prout fortiùs falſa cenſenda erit ſen-
8 tentia *Croti* relati *per Paſchal. vbi ſupra num.94.*, vt nempè dotem filiæ nubendæ per patrem in teſtamento deſtinatã, idem pater minuere non poſſit; Non videtur enim qua ratione, vel quo ſpiritu hoc potuerit aſſeuerari, ideoq; meritò id in praxi nullatenus receptum eſt, niſi in caſu quo pater non mutata voluntate decedat, quamuis illa voluntas ex accidenti eſſet inutilis vt infrà; Neq; iſto caſu conſiderabilis eſt ratio taxationis, àc declarationis congruæ, quia ex dote relicta in vltima voluntate filiæ nubẽdæ dùm erit in ſtatu orphanæ non licet inferre ad congruitatem dotis conſtituendæ à patre viuente, Ac etiam quià per vltimam voluntatem ſæpè maior liberalitas exerceri ſolet per eum, qui moriens bonis ampliùs non eget, neq; illa curat; Et quidem ſi hoc aſſumptũ eſſet verum, fatua pariter eſſet ea quęſtio voluntatis, an filia, cui pater poſt legatum minorem dotem dedit, petat reſiduum.

Vbi verò ſumus in noua dote conſti-
9 tuenda filiæ patre defuncto ad quem prima dos per matrimonij ſolutionem redierat, ſeù à quo per ineffectuationem non exierat; Et tũc Aut verſamur in terminis iuris cõmunis, ità et taliter, quod patri defuncto filia ab inteſtato, vel ex teſtamẽto ad virilem cum fratribus vocetur, et neq; videtur agendum de diſpoſitione *Authenticæ*, quia reſoluto iam titulo dotis, filia conſequitur ſuam virilem, vltrà quam à fratribus de paternis bonis pro dote prætendere non poteſt vt ſuprà *diſc.144.* ac alibi eſt dictum, et in ſpecie *poſt Caſtr. conſil.11. nu.2. lib.1. & Salicet. in eadem Authentica Rot. deciſ. 108. num.12. par.4. rec. tom.2.*; Sed ſi vocata fuerit ad ſolam legitimam quæ ſit minor dote aliàs conſtituta, et quià tũc legitimę quantitas non ſufficit ad eam dotem, quam pater ſemel congruam declarauit, hinc proindè videtur (infrà tamen virilem) ſupplenda quantitas primæ dotis, tamquàm pro facienda dote congrua; Sicuti enim vbi legitima non ſufficit ad congruam, tenentur hæredes patris ſupplere vſque ad limites virilis, ità in præſenti, quia rebus non mutatis incongrua cenſetur dos eo ipſo quod non aſcendit ad eam ſummam quam pater congruam declarauit, atq; ad hunc effectum rectè poſſunt applicari conſiderationes *Decij* ſuper declaratione paterna.

Si verò eſſemus in terminis Statuti excluſiui propter dotem, itaùt mortuo etiàm patre, non de ſucceſſione, ſed de ſola dote filia contendat, Et tùnc optimè intrant conſiderationes *Decij*, quia non poſſunt filij impugnare iudicium paternum, neq; minuere eam ſummam quam congruam declarauit pater cum prima conſtitutione, et in his terminis verè loquitur *Decius* non benè *per Paſchalem* applicatus ſuis terminis lõgè diuerſis, Atq; iuxta hunc ſenſum ſaluabilis eſt opinio *Croti vbi ſupra*, vt nempè ſi pa-

ſi pater in aliquo teſtamẽto dotem filiabus reliquit, quamuis illud teſtamentum reuocatum fuerit, vel aliàs caducum, et inutile redditum ſit, niſi dicta taxatio in ſpecie moderata fuerit, adhùc videatur per hæredes attendendum quoad dictã dotem, tamquàm taxatio, ſeu congruitatis declaratio, non obſtante quod illud teſtamentum ſit reuocatum, vel inutile, quoniam ex actu etiam nullo, et ineffectuato declaratio animi deduci poteſt.

10 In ijs autèm caſibus, in quibus vt ſuprà intrat diſpoſitio *dictæ Authenticæ*; illa in primis ex eodem textu limitatur immutato ſtatu rerum, quia ſi pater medio tempore facultatibus deficiat, vtiq; ad menſuram ſtatus præſentis noua dos erit conſtituenda, et ècontrà erit augẽda facultatibus auctis ex regula ſępiùs in præcedentibus decantata, vt in taxanda congrua dote tempus nuptiarum pro quibus conſtituitur veniat attendendum; Sed quoniam ex hoc textu iuris præſumptio eſt, vt ſtatus rerum non cẽ-

11 ſeatur immutatus, hinc proindè patri volenti ſecundam dotem diminuere, tãquam habenti contra ſe iuris præſumptionem incumbit onus probandi mutationem ſtatus, vt poſt *gloſ.* aduertit hic *Salicet. in fin.* quem cæteri ſequuntur; Et ècontra filiæ onus erit probare diuitiarum augmentum, ſi maiorem dotem prætendat.

Verùm iuſta cauſa minuendi, vel augendi exemplificatiuè adijcitur in facul-

12 tatum augmento, vel diminutione, non autèm taxatiuè, cum plures aliæ contingere poſſint iuſtæ cauſæ, inter quas ea eſt frequenter contingibilis reſultans ex numero aliorum filiorum, aucto, vel diminuto; Si etenim patri, qui de tempore primæ dotationis numeroſam familiam habebat, filij præſertim maſculi deficiant, tunc certum eſt maiorem dotem filiabus ſuperſtitibus deberi, vt obſeruat *Rot. apud Merlin. de legitim. deciſ. 189. num. 7. repetit. apud Dunozett. deciſ. 836.* & eſt dictum ſupra *diſc. 144.*, et è conuerſo ſi medio tempore plures alij filij naſcantur, vtique dicendum erit facultates dici diminutas, àc dotem ſecundam eſſe minuendam.

Venit etiam regula prædicta limitan-

13 da, quoties filia inſcio, vel inuito patre nubit viro minus digno, ſeù inferioris conditionis quàm primus, qui proinde tantam dotem non mereatur, quia non niſi ad congruã attenta ſecundi viri conditione videtur obligatus; Iniquum enim eſſet, àc humano diſcurſui, et praxi repugnans, vt pater ſpretus teneatur ſecundo viro minus digno ad tantam dotem, quantam priori ob illius maiores qualitates tradiderat, niſi eiuſdem patris culpæ adſcribi valeat, vt filia virum minùs dignum habuerit, vt breuitèr, ſed benè firmat hæc omnia *Salicet. ibid. n. 3.*, licèt *Siluan. conſ. 2. à num. 60.* & ex eo & alijs *Boſſ. cap. 2. num. 106. in princip.* contrarium ſubſtineant, quod non placet, quia rationi ac vſui nimis repugnat; Si verò patre conſentiente, filia inferioris conditionis virum accipiat, tũc non videtur pater ſub hoc prætextu ab antiqua dote excuſandus, nè propriæ auaritiæ, ac indignitatis capiat emolumentum.

Dubitari quoque contingit in termi-

14 nis huius *Authenticæ*, an eius diſpoſitio procedat filia volente ingredi Religionem, atq; poſt primas nuptias carnales contrahere ſecundas ſpirituales; Et affirmatiuam *ex Io: Andr.* quem allegat pro ſingulari obſeruat *Roman. ſing. 788.*, àc tenent *Bal. Nouell. par. 6. priuil. 16. in princ.* & alij relati per *Baezam de non melioran. cap. 14. num. 3. Boſſ. de Dot. d. cap. 2. nu. 106.* circa medium ac ſimpliciter pertranſit *de Marinis dicta reſolut. quotid. 92. in fin.*

Verùm *Salicet. in eadem Authentica num. 4.* tenet contrarium, et meliùs, quia licèt ſecundę nuptię ſint præcedentibus digniores, Attamen Deus non amat diuitias, neq; in matrimonio ſpirituali cõſiderantur ea ſumptuum onera, quæ ſubeunda ſunt in carnali, pro quo meritò maior dos eſt neceſſaria, ſufficit ergò dare dotem Monaſterio tradi ſolitam, vt ſuo muneri pater ſatisfeciſſe dicatur, atq; hæc opinio, præcedenti omninò reiecta, tenenda eſt, vt eam paſſim ſeruat vſus quotidianus, ac veriorem putat poſt *Crotum, et Salicetum Barboſ. in l. poſt dotem num. 33. in fin.*; Contraria verò procederet vbi dos conſtituta eſſet per viam puræ donationis, itaùt in quocumq; ſtatu filia donataria exiſtens eius dominium retineat, nàm tùnc Mona-

ſterium ingrediens eam ſecum trahit, non tamquam dotem, ſedtamquam bona; Quinimò obſeruandum eſt quod *Romanus* à quo cæteri deriuant id non firmat, ſed potius *Io: Andrea* rationem parumvalere aſſerit; Finis enim *Authenticæ predictæ* eſt, vt patri non liceat proprium iudicium, ac taxationem ſemel factam in filiæ præiudicium immutare abſque noua cauſa, quæ ità adeſt clariſſima, dùm qualitas matrimonij omninò diuerſificatur; Ac aliàs magnum patri fieret præiudicium, quia dos quæ datur ingrediētibus Religionem totaliter abdicatur à paterna ſubſtantia abſque ſpe reuerſionis, quod non eſt in matrimonio carnali, ac etiam quia multa cōmoda patri reſultant ex carnalibus, quæ nō ex ſpiritualibus nuptijs.

Omnia quæ hìc dicūtur de dote profe-
15 ctitia inter patrem, et filiam in poteſtate, procedunt etiam in dote aduentitia inter dotantem, et dotatam, ſi primis nuptijs diſſolutis, vel non ſequutis, dos ex pacto ad dotantem reuerſa ſit, quoniam textus vtrumque caſum peculij, et pacti ęqualiter continet, dūmodo tamen prima dotis conſtitutio facta ſit ex neceſſitate, quia nempè dotans ratione ſanguinis, vel charitatis adſtrictus ſit dotare, nàm & in eo militat eadem ratio præſumptionis pro perſeuerantia rerum in eodem ſtatu, quodque taxatio ſemel facta non eſt abſque noua cauſa immutanda, Vel ſi ſit dotans neceſſarius ex diſpoſitione hominis, quia eadem ratio
16 in omnibus, ſecùs ſi dotās ſit extraneus, qui primam dotem cum pacto reuerſiuo ex liberalitate conſtituerit, hic etenim primis nuptijs ſolutis, vel non effectuatis, remanet liber, neq; ad nouam dotem cogi poteſt, cum ex præmiſſis nouæ dotis conſtitutio, non iure primæ conuentionis, ſed ex ſolo iudicis officio, ex integro petatur, vt in ſpecie poſt alios benè obſeruat *Rot. dicta deciſ. 299. par. 6. recent.*

Sed àn diſpoſitio *Authenticæ ſed quam-*
17 *uis* procedat vbi prima dotis conſtitutio ſit nulla, quia nempè vltra ſummam à Statuto moderatorio præſcriptam, et adhùc affirmatiuè videtur reſpondendū, quia vis conſiſtit in declaratione congruitatis.

Alter eſt caſus minuendi dotem iàm
18 conſtitutam eodem tamèn matrimonio effectuato, et durante, quia nempè conſtituta dote per inſtrumentum vel apocam dotalem in centum, ijdem contrahentes eam ad quinquaginta reducant, Et in hoc diſtinctio eſt plana, an ſcilicet hæc minor ſumma cōuenta ſit à principio, vel ex interuallo; Si enim à principio inter dotantem, et virum conuentum eſt de dote in quinquaginta, apparenter tamen, ac ad pompam conſtituta eſt in centum, tunc non dubitatur diminutionem attendendam eſſe ex regula *plus valere quod agitur &c.* vt in his terminis *Criuel. dec. Dolan. 48. Fontanell. de pact. cl. 7. gloſ. 3. par. 12. num. 161. de Marin. reſol. quotid. 165. vol. 2. Buratt. deciſ. 775. num. 1. Duran. deciſ. 98. num. 14., Rot. in Maceraten. cenſus 16. Februarij 1641. coram Royas* inter ſuas *deciſ. 125. & 18. Iunij 1642. coram Ghislerio deciſ. 99. p. 9. rec.* & admittitur *in Romana reſidui dotis 8. Iunij 1643.* impreſſ. *dec. 198. par. 9. rec. & 8. Iunij 1654 coram Meltio.*

Si verò è conuerſo poſt dotem iàm in centum conſtitutam contrahentes abſq; expreſſo, et valido conſenſu mulieris, ac viri (cuiuslibet nempè pro ſuo iure) ſūmam prædictam diminuant, certum pariter eſt diminutionem non eſſe attendendam tamquam iuri iam quæſito, ac doti perfectè conſtitutæ præiudicialem *ad text. expreſſum in l. Attilicinus cum duobus ſequentibus & l. cùm dos ff. de iur. dot. l. fin. C. eod. tit. cùm cōcord. per Francb. deciſ. 205. & 436. Coccin. deciſ. 44. num. 2. & 3. Fontanell. vbi ſuprà, Capyc. Latr. dec. 109. nu. 2.* & alios paſſim latè congeſtos in vtraque allegata *Romana reſidui dotis coram Meltio*, & de qua cauſa *ſupra diſ. 24.*; Idque verū etiamſi partes procedāt, non per viam reductionis, et diminutionis, ſed per viam declarationis, aſſerendo maiorem ſummam fuiſſe ab initio ſimulatè ad pompam cōuentam, quoniàm ſola partium aſſertio in pręiudiciū tertij non attenditur, quoties validę coniecturæ, vel adminicula non concurrant, vt latè in deciſionibus proximè allegatis, in quarum caſu quatuor menſibus poſt dotem conſtitutam vterque ſocer inter quos erat inita apoca dotalis in ſumma ſcutorum 16. m. per apocam declararunt dotem re vera fuiſſe ab initio conuentā in 14. m., alia verò bis mille fuiſſe ad pōpam,

pam, ſed huiuſmodi declaratione non obſtante deciſum fuit integrā ſummā in inſtrumento dotali contentam deberi, quià coniecturæ non fuerunt viſæ ſufficientes *vt dicto diſc.* 24.

Quarè in hac materia nulla dignoſci-
19 tur quæſtio iuris, ſed tota eſt facti ſuper efficacia probationum, et coniecturarum huiuſmodi ſimulationis quæ in dubio non præſumitur, Neq; ſufficit pro ſimulatione aliquas adeſſe coniecturas, ſi aliæ quoque vigeant pro veritate, quamuis iſtæ non ſint illis ponderoſiores, quia ſufficit eſſe æquales, imò & aliquantulùm inferiores, vt coniecturis hinc indè ad inuicem deſtructis, vel debilitatis, firma maneat regula vigēs pro inſtrumento, ſeù apoca dotali; Eſt igitur neceſſarium vt coniecturæ ſimulationis ſint longè pōderoſiores, àc ita efficaces, vt omninò ſuperatis alijs coniecturis pro veritate facientibus, àc præſumptionibus ex inſtrumento dotali reſultantibus, animum iudicis inducāt ad probabiliter credendam ſimulationem, vt in allegatis deciſionibus *ac dicto diſ.* 24.; Proindeq; certa regula deſuper dari non poteſt, ſed totum (ùt generaliter contingit in materijs coniecturalibus) remittendum eſt prudentis iudicis arbitrio, qui penſatis facti circumſtantijs veritatem perſcrutetur.

Multæ autē coniecturæ, et ferè omnes quæ hinc indè poſſunt in iſta materia conſiderari, cumulatæ, ac diſcuſſæ ſunt in allegatis deciſionibus *coram Meltio*, in caſus occurrentia videndis, dum materiam tractant ad ſaturitatem, atque in earum ſecūda deciditur etiam punctus notabilis, de quo actum eſt ſuprà *diſc.* 143., An ſcilicèt reductio iſta quamuis facta ex interuallo ſubſtineatur vbi dos eſt nulliter conſtituta vltrà ſummam à Statuto præſcriptam.

Minuitur etiam dos iàm conſtituta
20 vigore Statuti moderatorij de quo *dicto diſc.* 143. vel ex capite reſtitutionis in integrum, vel tamquam inofficioſa; An autem ob auctas parentis facultates eadem dos debeat augeri, habetur ad materiam dotis congruæ *diſc.* 144.

Sed an in ſecunda dote apponi vale-
21 ant pacta diuerſa, vel alterantia ſtatum primæ dotis, videtur ita diſtinguendū; Aut agitur de pactis filiæ oneroſis, et præiudicialibus, quæ in prima dote non adiecta, apponūtur per patrem in ſecunda, et tunc videtur negatiuè reſpondendum ex eadem ratione textus in *dicta Authentica, ſed quamuis*; Pacta enim dicuntur pars pretij, et contractus, ac rem magis vel minùs faciunt æſtimare, vt ipſorum fauor, vel onus poſtulat, et ideò ſicut parenti licitum non eſt abſque noua cauſa priorem dotis quātitatē minuere, ita nec eius primam qualitatem reddere deteriorem, quoniam in effectu eſſet diminuere, niſi noua iuſta cauſa tractu temporis oriatur, quæ pacta omiſſa in prima conſtitutione faciat cenſeri congrua in ſecunda, quia ſicut ex cauſa licita eſt diminutio, ità fortiùs alteratio; Idque videtur planum, quatenùs agatur de pactis ipſius filiæ non conſentientis præiudicium continentibus, etiamſi fiant cum viro cuius factum ex claris iuribus vxori non præiudicat, ſolumq; iſto caſu quæſtio ſupereſſe poſſet, àn mulier contrahendo matrimonium dicatur hæc pacta approbare, de quo particulariter agitur infrà *diſc.* 154.; Proùt èconuersò non poterit filia recuſare in ſecunda dote repetitionem pactorum, quæ in prima fuerunt adiecta, niſi noua emerſerit cauſa, quæ rationabiliter eorum reformationem poſtulet.

Aut alteratio non reſpicit onus, vel præiudicium filiæ, ſed viri ad cautelam dotantis, quæ ipſius filiæ fauorem continere dicitur, quia nempè pater primo viro magis fortè idoneo, ac prudenti dotem liberam ſoluēdo illam ſecundo non niſi vinculatam, et cum cautionibus preſtare velit, & tūc non videtur huius prudentis conſilij effectuatio patri denegāda, cum filiæ nil interſit, ſed potiùs proſit; Ea verò quæ in his terminis in contrarium dicta ſunt ſuprà, procedunt in dote aduentitia vſque ab initio effecta de dominio mulieris, in qua meritò nullam aliam legem pater adijcere poteſt, non autem in iſta.

Quatenùs verò pacta alterantia de
22 conſenſu mulieris, vel per ipſammet in ſecunda dote adiecta concernant præiudicium tertij, puta filiorum primi matrimonij, vel primi dotantis, tunc intrat maior quæſtio latè tractata per Regnicolas, an ſcilicet mulier, quæ primo loco nupſit more nobilium Capuanæ, et

Nidi, vel iuxtà conſuetudines Neapolis (quibus attentis habens filios non poteſt de dote diſponere in extraneos, niſi de decima parte, et non habens niſi de medietate, vt ſupra *in Neapolitana diſcurſ. 103.*) poſſit in ſecundis nuptijs contrahere more Magnatum, quod eſt idem, ac de iure communi, quo attento relicta filijs legitima, de reſiduo dotis poteſt in quoſcumque diſponere.

Et pro affirmatiua latè *Apont.conſ.35 per tot.* & aliqua etiam *conſ.8.lib.1.Capyc. latr.conſult91.num.12.,et ſeqq.*; Pro negatiua verò *Camill. de medicis conſ.161. & duobus ſeqq., Fabius de Anna conſ.79. de Marinis reſolut.quotid.274.nu.22., et ſeqq.*, Et latè pro vtraque diſcurrit *Molpheſ.ad conſuet.Neap.part.6. quæſt.8. ex num.17.*

Mihi tamen videtur ità diſtinguendum, Aut uerſamur in puris terminis iuris communis, nullo pacto, vel Statuto in contrarium vrgente, et tunc nulla dignoſcitur prohibitio diuerſimodè cõtrahendi, præterquàm reſultans ex diſpoſitione *l. hac edictali C. de ſecund. nuptijs*, quia nempè ſecunda pacta faciant in lucro, vel ſucceſſione meliorem conditionem ſecundi viri, vel filiorum ſecundi matrimonij; Aut verſamur in caſu pacti ad fauorem filiorum primi matrimonij validè in prima dotis conſtitutione adiecti, & videndum eſt infra *dicto diſc.154.* vbi de hoc latè agitur; Aut verſamur in caſu Statuti per quod filijs primi matrimonij aliquod ius quæratur in dote, itaut neque per contractum, neque per vltimam voluntatem mulier in ea parte diſponere poſſit, et tunc Aut Statutum ſimpliciter diſponit non facta mentione ſecũdarum nuptiarum, et videtur intelligendum quatenus matrimonium mulieris morte ſoluatur, itaùt alter caſus quo mulier ſuperſit tanquam omiſſus videatur relictus ſub diſpoſitione iuris, iuxta ea quæ in caſu pacti dicuntur *dicto diſc.154.*; Aut Statutum de iſto caſu cogitauit expreſsè, et non videtur mulieri permittenda alteratio, nè quod directè prohibitum eſt, indirectè fiat.

Aut tandem verſamur in caſu Statuti, vel alterius iuris municipalis, per quod mulier ſolùm in vltima voluntate prohibita eſt diſponere extra filios, liberam tamen habeat diſpoſitionem inter viuos per contractus, iuxta caſum, conſuetudinis Neapolitanæ ſeù alterius in eadem Ciuitate nũcupata Capuanæ Nidi, ſeù more Nobiliũ, aliàs *alla noua Manera*, et tunc intrat quæſtio ſupradicta, cui dubitandi occaſionem præbet dicta reſtrictio diſponendi vno modo, et non altero, an ſcilicet hoc ſecundum pactum contrahendi more Magnatum, per quod precedens prohibitio diſponendi de dote tollitur, dicatur importare diſpoſitionem per contractum, vel per vltimam voluntatem, et iuxta hanc ſecundam partem, vt importet vltimam voluntatem, ideoque regulariter non debeat attendi, verius credit *Molpheſ.*, et latiùs *de Marin. vbi ſupra*, qui diſtinguendo curat contrariantes opiniones conciliare, vt ſcilicet opinio *Aponte* procedat quoties perſonarum qualitas, ac neceſſitas inueniendi virum æqualem exigat hoc pactum alteratiuum; Secùs autem huiuſmodi neceſſitatis iuſta cauſa ceſſante, quoniam tunc in apertam fraudem conſuetudinis appoſitum eſſe videtur, quod etiam annuere videtur *Franch.deciſ.435.ex numer.40.*; Atque diſtinctio placet, quia videtur ſatis rationabilis, ac iuris terminis valde conformis iuxtà ea, quæ in materia alterationis pactorũ habentur infra dicto *diſc.154.* quæ ſatis conferunt ad iſtam quæſtionem; Vnde videtur totum remittendum arbitrio prudentis iudicis, qui penſatis facti circumſtantijs inſpiciat, àn bona fide, et ex iuſta cauſa, vel in fraudem filiorum primi matrimonij, ſeù alterius intereſſati hoc pactum ſit adiectum, quod etiàm fateri videtur *Aponte dict.conſ.35.*, et clarius *conſ.8.lib.1.* vbi totum ſe fundat in vſu contrahendi inter Magnates iuxta dictum morem, quodque neceſſarium fuit ità contrahere.

Dos

Dos quando data cenſeatur data vel conſtituta animo donandi, vel potius animo repetendi, vel compẽſandi cum eo ad quem de iure onus dotandi pertinet, vel cum ipſamet muliere.

SVMMARIVM.

1 *Dos data per eum qui de iure dotare tenetur dicitur data animo compenſandi.*
2 *Etiam ſi cauſa dotis non exprimatur.*
3 *Dicta compenſatio prouenit potius ex potentia legis quàm ex præſumpta voluntate itaut intret etiamſi dotans credat non habere obligationem dotandi.*
4 *An intret iſta compenſatio vbi obligatio dotandi conſiſtit in quantitate & dos conſtituitur in ſpecie vel econtra.*
5 *In vltimis voluntatibus an detur compenſatio de ſpecie ad quantitatem, vel econtra.*
6 *Dos conſtituta per extraneum an cenſeatur animo compenſandi.*
7 *Quid de debitore patris, vel eius, cuius eſt onus dotem conſtituere, an hic cenſeatur dotaſſe animo compenſandi cum dicto debito.*
8 *An iſta compenſatio fiat ipſo iure ad impediendum curſum vſurarum, vel ope exceptionis.*
9 *Compenſatio inter debitorem & creditorem, An intret in præiudicium creditoris intermedij.*
10 *Super puncto, An dos cenſeatur conſtituta animo donandi vel repetendi plures caſus diſtinguuntur.*
11 *Extraneus dotans in dubio cenſetur animo donandi, et non repetit à patre, vel auo immediato.*
12 *Secus eſt reſpectu alterius dotare debentis in ſubſidium quia ab eo repetit.*
13 *Vtraque concluſio procedit in dubio, ſecus contraria proteſtatione accedente.*
14 *Remotior coniunctus dotare obligatus ob inopiam patris, vel alterius proximioris an poſſit proteſtari ſe dotare animo repetendi, itaut proximiore ad meliorem fortunam deueniente detur repetitio.*
15 *Dos data per patrem, vel alium coniunctum puellæ ſtupratæ cenſetur data animo repetendi à ſtupratore.*
16 *Dotans an habeat dotis repetitionem aduerſus ipſammet dotatam quatenus idonea fiat.*
17 *Repetitio dotis ſoluto matrimonio regulariter non datur dotanti qui de pacto reuerſiuo ſibi non prouidit.*
18 *An detur repetitio dotis conſtitutæ pro certo matrimonio quod poſtea ſequutum non fuit, et an conſtitutio dotis per contractum dicatur conditionalis.*
19 *An ad iſtum effectum intret diſtinctio quod dos ſuccedat necne loco legitimæ.*
20 *Agitur de eodem puncto, de quo nu. 58. an dos cenſeatur conditionaliter conſtituta, itaut non ſequuto matrimonio reſoluatur & repetatur.*
21 *In contractibus attenditur, an conditio adijciatur diſpoſitioni, vel conditioni vt faciat actum conditionalem.*

DISC. CLIII.

1 Exordiendo ab vltima parte inſpectionis ſuper compenſatione, quoties verſamur in ijs, qui dotis debitores conſtituuntur à lege, vt ſunt pater, auus, mater, et alij enumerati *diſc.* 142. itaut eius qui dotat ſit proxima cauſa, & obligatio dotandi, tunc abſolutum eſt dotem cenſeri datam animo compẽſandi, ſiue per contractum, ſiue per vltimam voluntatem actus geratur, quia cum debitum proueniat ex cauſa neceſſaria, et legali, intrat vulgata concluſio pro compẽſatione latè comprobata per *Barboſ. in l. Si cum dotem §. Si pater per tot. Mantic. de coniect. lib.* 10. *tit.* 2., *Menoch. lib.* 4. *præſumpt.* 109. *Altograd. conſ.* 68. *vol.* 1., *Arias de Meſa lib.* 2. *variar. ex ca.* 9. *cum alijs* congeſtis *per Bottiglier. de ſucceſſion. ab inteſtat. theoremat.* 115. *ex num.* 7.

Idque indubitatum, quoties actus geritur ſub expreſſione eiuſdem cauſæ legalis, nempè pro dote, vt admittit *Arias de Meſa lib.* 2. *variar. cap.* 11. *num.* 12.; Difficultas enim cadere ſolet vbi ſimpli-

plicíter quid dotandæ legetur, vel pro-
2 mittatur cauſa dotis non expreſſa, et tūc quamuis Doctores varient, adhuc tamen eſt dicendum idem, quia ſemper cenſetur in dubio geſtum in executionē obligationis à lege iniunctæ, *Barboſa vbi ſupra nu.39.in fine*, qui licèt exemplificet in patre, intelligendus tamen videtur de omnibus ex legis diſpoſitione obligatis ad dotem, quoniam omnibus conuenit eadē ratio debiti neceſſarij per ipsū deducta, ſequuntur *Menoch. dicta præſumpt.*109.*à num.* 16. & alij per eum relati, itaut hanc receptiſſimam traditionem dicat *Arias de Meſa dicto cap.* 11. *num.*2., licèt ipſe ſubtiliter de more contrarium in puncto iuris verius probare conetur, cuius ingenioſæ conſiderationes ſunt optimę in ſcholis, et academijs, non autē in foro; Eiuſdemq; farinæ ſunt etiam oppoſitiones, quæ aduerſus dictā diſtinctionem traduntur per *Fabrum*, *Duarenum, et alios, de quibus Bottiglier. vbi ſupra*, vt benè obſeruat *Merlinus lib.* 2. *controu.* 44. *in princ.* vbi quamuis iſtam pragmaticorum diſtinctionem iure non probari aſſerat, in foro tamen non putat ab ea recedendum, diſputationem tamen ſcholaſticis relinquendo.

Dictaque compenſatio cum debito
3 neceſſario prouenire dicitur ex potentia legis potius quàm ex voluntate debitoris, quia ſi iſte de tempore diſpoſitionis credebat nō debere, adhuc illa intrat ad textum in *l.Titia cum teſtamento* §.*Quātum in vita ff.de legat.ſecundo*, et ex *Barboſ.& alijs Marcian.diſputat.*84.*nu.* 17. & 18., ideoq; in iſtis tanquam planis non videtur diu immorandum.

Dubitari autem poteſt, quid ſit dicendum, vbi debitum dotis quamuis à lege proueniens, fuerit tamen ab homine declaratum in vna qualitate, ſecunda ve-
4 rò diſpoſitio fiat in altera, an ſcilicet cēſeatur inducta compenſatio; Vtputa diſponit pater filiabus dari mille pro dote in quantitate, frater autem deindè, in quem vti patris hæredem transfuſa eſt obligatio dotandi, inter viuos, vel per vltimam voluntatem conſtituit dotem ſorori in ſpecie; Et tunc *Bar.in l.Huiuſmodi* §.*cum pater num.*1.*de legat.*1. tenet negatiuam, quia neq; in neceſſarijs inducitur compenſatio de ſpecie ad quantitatem, vel è contra, cumque ſequuntur *Iaſon.*, *Couarru.*, *Menoch.*, *et alij relati per Barboſam in dicto* §.*Si pater num.*14., qui relatis *Romano*, *Imola*, *Alexandro*, *Afflicto*, & alijs contrarium tenentibus *Bartoli* opinionem dicit veriorem quem etiā ſequuntur *Surd.de Alim.tit.*6.*q.*15.*n.*15.*cū.ſeq.Medic.dec.Senen.exam.*34.*n.*8.

Ego autem puto cōſiderandum eſſe, an in diſpoſitione facta per fratrem exprimatur, nec ne cauſa dotis; Si enim exprimitur, tunc veriorem crederem opinionem contra *Bart.*, vt nempè frater voluerit potius loco quantitatis ſpeciem ſubrogare, vel è contra, quàm dotem duplicatam conſtituere, maximè ſi quantitas à patre taxata erat ſufficiens ad congruam dotem, itaut non intret præſumptio, quod pro augmento, atq; ad congruentiorem ſupplendam frater ſpeciem voluerit adijcere, atq; iſta opinio tanquam veriſimili partium voluntati, ac vſui communi magis innixa, in foro recipienda videtur, quia paſſim videmus quod fratres ad magis fortè conſulendū ſororū indemnitati modum dotis à patre prèſcriptum diuerſificant; Quare intrat bona conſideratio *Manticæ de tacit. lib.*13. *tit.* 13. *num.* 12., quam ſequitur etiā *Merlin.de legitim.lib.*2.*tit.*2. *qu.* 17. *nu.*31. & in his terminis *Boſſ.de Dot. cap.* 3.*num.*107. circa medium vbi concordantes, vt ſcilicet dotans præſumatur magis de bonis ipſius mulieris quam de ſuis voluiſſe dotem conſtituere, quodque concluſio contraria rigoroſè attendenda ſit ad excludendam eam compenſationem, quæ ipſo iure fit ex potentia legis, non alteram faciendam ex animo, et voluntate debitoris.

Si verò in hac ſecunda diſpoſitione nō ſit expreſſa cauſa dotis, ſed ſimpliciter ſpecies vel quantitas data, vel relicta, et tunc diſtinguendus videtur actus geſtus inter viuos, ab alio per vltimam voluntatem, in primo enim, cum hic nō expreſſa cauſa ſit nullus, vel ſaltem referendus ad donationem in dubio ſemper excludēdam, quoties alia cauſa dari poteſt, ad quem actus referatur, hinc proindè vel pro ſubſtinendo actu, vel pro excludenda donatione iuxtà regulam præmiſſam, venit pro compenſatione reſpondendum, non enim repugnat vt qui debitor eſt dotis in quantitate, pro ea ſpeciem tradat iure imaginariæ venditio-

nis, ſeu dationis inſolutum, et è contra.

In legatis verò vel alijs actibus per vltimam voluntatem videtur recipienda opinio *Bartoli*, ac inhærendum regulæ, quia ceſſat vtraque ratio in præcedenti conſiderata, neque prohibetur ſoror ex fratris morientis beneuolentia capere aliquid vltra dotem; Et licèt in contrarium vrgeat ratio, quod regula de non compenſanda ſpecie cum quantitate, vel
5 è contra, non procedat in vltimis voluntatibus, in quibus videmus legatum quãtitatis compenſari cum legitima debita in corporibus *Menoch. dicta præſumpt.* 109.*num.*31., *Cancerius part.*1.*variar.tit. de dote num.*24., *Bottiglier. dicto theoremat.*115.*num.*22., *Arias de Meſa lib.*2. *variar.cap.*9.*num.*3. ideòque dictum debitum adhuc eſt neceſſarium, quoniam lex abſque facto proprio obligat fratrem qui patris eſt hæres ad præſtandam dotem à patre præſcriptam, Attamen iſtud aſſumptum non eſt tutum, quoniam etiam in vltimis voluntatibus non dari compenſationem de ſpecie ad quantitatem, et è contra, magis communem eſſe teſtatur, et probat idẽ *Arias de Meſa* alios colligens *dicto cap.*9. *numer.*4.; Quare deciſionem quæſtionis pendere dicendum eſt ex facto, an ſcilicet aliqua vrgeant inditia compenſationis incluſiua, vel excluſiua, quæ in primis veniunt attendenda; Illis autem omninò deficientibus, quod rarò eſt contingibile, tunc ex rigore regularum videtur tenendum contra compenſationem, Verũ ex veriſimili partium voluntate probabilius crederem pro compenſatione reſpondendum eſſe.

Vbi verò verſamur in extraneo, qui
6 debitor mulieris ex alia cauſa, dotem ei det vel promittat, conſtituenda videtur regula cõpenſationis excluſiua, cum hæc non detur in diſpoſitione debitoris ex cauſa voluntaria ad plenè notata per *Manticam, Boſſ.& Menochium vbi ſupra,* et habetur pluries *ſub tit.de legatis* ſuper quæſtione, àn legatum factum à marito ad fauorem vxoris cenſeatur animo compenſandi cum debito dotis, vel lucrorum; Verùm adhuc diſtinguendum eſt inter actum geſtum inter viuos, et alterum per vltimam voluntatem, Primo enim caſu verius eſt dotem ab extraneo conſtitutam, qui ſit ex alia cauſa mulieris debitor cẽſeri pro rata debiti an imo compenſandi iuxtà *conſil. Anchara ni* 7. *n.*9. *Ruin.conſ.*16.*n.*7. *lib.*3.*& conſ.*152. *num.*2.*lib.*5., *Menoch.conſ.*88.*num.*43.*& ſeq.*, *Merlin. de legitim. dicto lib.*2.*tit.*2. *quæſt.*17.*num.*29.; Idque verum etiamſi debitum conſiſtat in quantitate, dos autem conſtituatur in ſpecie, vel è contra, quoniam non agitur de compenſatione inducenda ex ſola potentia legis, vt eſt ea, quæ inducitur ex debito neceſſario, ſed ex partis voluntate, vt rectè aduertit *Mantica de tacit.dicto lib.*13. *titul.*13.*num.*12., cuius opinio ſicuti placet *Merlino de legit.dicta quæſt.*17.*num.* 31.*& Boſſ. d.cap.*3.*nu.*107., ita & mihi, cum dato alio poſſibili intellectu donatio ſemper ſit excludenda.

Et licèt diſtinctionem inter voluntarium, et neceſſarium, in contractibus etiam procedere plerique velint deducti per *Marcianum diſputat.*84. itaut debitor donans creditori non cenſeatur donaſſe animo compenſandi cum debito voluntario; Attamen quidquid ſit de veritate concluſionis, quatenus etiam recipienda eſſet, non obſtat in præſenti, dum ibi præſupponitur conſtare de debito donationis, hic autem agitur de dote, de qua dubium eſt ad quem titulum referenda ſit.

Secundo autem caſu diſpoſitionis per vltimam voluntatem, cum ineuitabilis ſit regula negatiua, vt ſcilicet relictum creditori per debitorem ex cauſa voluntaria non compenſetur, hinc proindè ſecus eſt dicendum, niſi contrariæ obſtent coniecturæ, ac præſumptiones, pro quibus conſulendi ſunt *Menoch. dicto lib.* 4.*præſumption.*109.*& ſeq.*, *et Mantica de coniectur.lib.*10.*tit.*2. cum alijs in ſua materia *ſub tit.de legatis*, dũ in hac ſpecie nil materia dotis videtur habere peculiare, ſed cum terminis generalibus regulanda eſt; Ac etiam quia cum legatum ex cauſa dotis ab extraneo factum dicatur conditionale, idcircò non debet cenſeri factum in compenſationem eius, quod purè ex alia cauſa mulieri debebatur.

Quod autem dicitur de debitore mu-
7 lieris, dicendum quoque venit de debitore patris, vel alterius cuius de iure proxima

xima ſit cauſa, et obligatio dotandi, nam ſi talis debitor mulierem dotet per actũ inter viuos, tunc ad excludendam donationem cenſetur procuratorio nomine ſui creditoris dotaſſe animo compenſandi, ſeu tantundem exceptione doli, vel de in rem verſo retinendi; Si enim habemus quod extraneus qui non eſt debitor, nullamque habet cauſam ſe ingerendi in dotis præſtatione, iuxtà aliquorum ſententiam, de qua infra, id cenſeatur egiſſe animo repetendi ab eo, qui dotare tenebatur, multò magis id eſt dicendum in eo, in quo adeſt cauſa, ad quam actus, præſciſſa donatione, referri poteſt; Intelligendo tamen ſano modo, et quatenus in dotante iuſta cauſa, bonaque fides intercedant, vt ſe in huiuſmodi onere explendo ingerat, quia nempè mulieris coniunctus patre abſente, vel impedito, aut pertinace, ità charitatis, ac prudentiæ partes rectè aſſumere dicatur; Non eſt etenim ita cuicumque extraneo debitori concedenda licentia proprio marte filias, vel ſorores ſui creditoris dotandi, atque ita colludendo cum ſponſo, à proprio debito inuito creditore ſe eximere contra omnem iuris, ac æquitatis, et conuenientiæ rationem, ideòque concluſio intelligenda eſt, vel vbi debitor dotat ſcientie, et patiente eo, cui onus incumbit, quaſi quod ita non prohibendo, mandatum tacitè dare cenſeatur ad dotandum eius nomine, vel vbi iuſta cauſa, vt ſupra prudẽtis iudicis arbitrio penſanda intercedit, ac aliàs potius donatio in pœnam temeritatis ſeù excluſionẽ delicti in dubio videtur præſumenda.

8 Difficultas tamen eſt, àn huiuſmodi compenſatio præſuppoſitis terminis habilibus fiat *ipſo iure*, vel ope exceptionis à die oppoſitionis, quod ad duplicem effectum poteſt conſiderari.

Primò ſcilicet quoad curſum vſurarum medio tempore, Et ſecundò quoad præiudicium eorum, qui dicti creditoris erãt creditores; Primo reſpectu quoties dotis traditio facta eſt dotandæ de tempore ſubſequuti matrimonij in ætate nubili, et in ſumma congrua, itaùt ipſe creditor dotare obligatus iure cogi potuiſſet ad faciendum id, quod eius debitor ſuo nomine geſſiſſe cenſetur, et tũc pro debitore reſpondendum eſt in excluſionem vſurarum medij temporis, Tum ex regula, vt in debitis vſurarijs ad impediendum curſum vſurarum compenſatio inducatur ipſo iure, vt latè *dec.* 409. *part.* 9. *recent.* & *ſæpius* in ſua materia *ſub tit. de credito*; Tum quia ſiue compenſatio inducatur ipſo iure, ſiue ope exceptionis, attamen quoad effectũ de quo agitur ſonat in idem, vt ſcilicet creditor vſuras medij temporis à debitore prætendere non valeat, ratione doli, vel de in rem verſo, ſeù vtilis negotiorum geſtionis, quia niſi extraneus debitor dotem viro ſoluiſſet, ipſe creditor, cui dotandi onus incumbebat, vſuras dotales pro matrimonij oneribus ſoluere teneretur ex diſpoſitione *cap. ſalubriter de vſur.*, maximè ſi eſt pater, qui ſaltem ita releuatus eſt ab onere alendi filiam.

Secundo autem reſpectu præiudicij exindè reſultantis creditori creditoris,
9 quamuis famoſa ſit quæſtio, an credito ſuperueniente debitori contra eius creditorem inducatur compenſatio in præiudicium eius, qui ſit dicti creditoris creditor anterior, in qua negatiuam tenuerunt *Francb. deciſ.* 53., quam alijs allegatis latè ſequitur, et probat *Salgad. in Labyrinth. credit. par.* 2. *cap.* 28.; Affirmatiuam verò *Capyc. Latr. deciſ.* 25., quam ſequitur *Rota apud Merlinum de pignor. deciſ.* 107, et benè *in Romana pecuniaria* 11. *Maij* 1643. *coram Veroſpio deciſ.* 183. *par.* 9. *rec.* ac pro vtraq; multos deducit *Giurba obſeruat.* 106., ac habetur pluries in dicta ſua materia *ſub tit. de credito*; Attamen in his terminis quæſtio iſta nõ videtur ad praxim deducibilis, cum ventilari ſoleat, quoties ille, cum quo prætenditur facta compenſatio, non eſt alijs creditoribus conquærentibus idoneus, quo poſito certè nõ poterit debitor, qui ſe prætendit creditorem ex cauſa dotis præſtitæ filiæ, vel ſorori ſui creditoris liberationem ex beneficio cõpenſationis prætendere, quoniam data in eius creditore inopia, ceſſabat obligatio dotandi filiam, vel ſororẽ quæ de proprijs bonis patris vel fratris dotandæ ſunt non de alienis vel creditoribus affectis, ideòque cum vtile negotium geſſiſſe non dicatur, neque legitimus creditor ſui creditoris euaſerit, hinc ſequitur, quod nullatenus cõpenſationis prætenſio intrat.

Verùm

Verùm & iſto caſu, vtcumque ſit, veniret pro creditoribus anterioribus iuxtà *Franchi* opinionem reſpondendum, dum non verſamur in credito inopinatè ſuperuento, cum quo debitor cenſetur bona fide illicò eius debitum compenſaſſe, ſed in credito affectato, atque ex cauſa purè voluntaria procurato, quo caſu non videtur deeſſe fraudis, atque colluſionis ſuſpicio, ob quam cæteri etiam contrariæ ſententiæ ſectatores concordant, compenſationem in aliorum præiudicium non admitti; Hanc autem ſecundam rationem rarò, vel nunquam opus eſt deducere, quia vbi dotare obligatus eſt idoneus, de facili conſulitur alijs creditoribus, quibus propterea non incumbit neceſſitas excutiendi debitorē debitoris, vbi verò non eſt idoneus, vrget prima ratio, quæ eſt potentior, et clarior.

Quouerò ad primariam præſentis diſcurſus inſpectionem, An ſcilicet dos
10 in dubio cenſeatur data animo donandi, vel repetendi, prò clariori veritatis indagatione quatuor caſus diſtinguendi ſunt; Primo nempè quoad repetitionem, quæ matrimonio conſtante prętendebatur per dotantem contra patrem, vel aliū de iure obligatum dotare; Secundò de repetitione, quæ pariter conſtante matrimonio prætendatur contra eandem mulierem dotatam; Tertiò de repetitione, ſeù reuerſione, quæ prætendatur per dotantem ſoluto matrimonio, quod iam ſequutum fuit; Et quarto de repetitione, ſeù reſolutione dotis conſtitutæ ob matrimonium non ſequutum; Cū iſta etenim diſtinctione conciliantur multæ auctoritates, quę inuicem pugnātes videntur, ſed re vera ſunt potius diuerſæ quàm contrariæ.

Primo caſu, Aut ille à quo repetitio
11 prætenditur, eſt pater, vel auus immediatus, filiam ſeù neptem quamuis diuitem, ac aliundè dotatam dotare obligatus, Aut verò eſt de alio genere perſonarum, à quibus ſola dos ſubſidiaria debeatur; In primis terminis, niſi probabilis cauſa ſeù ratio concurrat, quæ ſuadeat dotantem rationabiliter vices paternas aſſumendo, tale munus tanquam negotiorum geſtorem expleuiſſe, admittenda videtur opinio *Bal. in l. fin. C. de dotis promiſſione num. 12.*, quem ſequuntur cæteri relati *per Merlin. de legitim. dicto lib. 2. tit. 2. quæſt. 17. num. 17.*, vt regulariter dotis fauore illa cenſeatur ab extraneo donata, per generalitatem *tex. in l. vnic. §. accedit C. de rei vxor. action.*; Secus autem ſi dicta probabilitas adſit, quia nempè, abſente, carcerato, impedito, vel pertinace patre, alter coniunctus, amicus, adminiſtrator, vel miniſter, ex inſtinctu charitatis conſulendi honeſtati puellæ periclitanti, eam collocet, atque dotem promittat, atque cum hac diſtinctione rectè conciliari poſſunt allegati pro donatione cum cæteris eam excludentibus; Ceſſante ſiquidem dicta facti circumſtantia, quæ facit, vt dotatio aliam habeat cauſam quàm donationis, tunc pro iſta rectè videtur reſpondendum, quoniam vrget fauor dotis, et puellæ, cui adhuc actio ſupereſt aliam dotem petendi à patre, et in cuius fauoris ratione fundata eſt opinio *Baldi*, et ſequacium; Imputet ergo ſuæ temeritati, ac ignauiæ hic dotans, quamuis donandi animum non habuerit, cur abſq; iuſta ratione in alienam meſſem apponendo manus, cū debitis proteſtationibus ſibi non conſuluit.

Et quamuis aliqui, quoties non agitur de repetitione contra ipſam mulierem, videantur indiſtinctè firmare regulam donationis excluſiuam, quaſi quod diſpoſitio textus *in dicto §. accedit* ſolo fauore mulieris procedat, vt inter alios aduertit *Mantica dicto lib. 13. tit. 13. nu. 17.*; Attamen reſpectu patris, vel aui immediati æquiuocatur, quoniam induci donationem nec nè, reſpicit fauorem vel præiudicium ipſius mulieris, cui data donatione ius remanet aliam dotem aſſequendi à patre, qui ſemper remanet debitor, ſiue filiæ, ſiue extraneo dotanti ac repetenti debere dicatur, ideoque cauendum videtur à conſideratione *Manticæ vbi ſupra num. 29.*

In alijs verò terminis repetitionis ab
12 ijs, qui in ſubſidium dotare tenentur, diuerſa ſententia tenenda eſt, atque niſi vrgeant coniecturæ pro donatione, illa excluſa, reſpondendum venit pro repetitione, atq; in hunc ſenſum benè procedunt deducta *per Manticam vbi ſupra, et Merlin. dicta quæſt. 17. num. 18. & ſeq. & 24. Boſſ. de Dot. cap. 3. num. 109.* ceſſat namque tali caſu fauor dotis, et puellæ,

cui nil intereſt an dotem ab vno, vel ab altero conſequatur, dum non niſi vnicā petere poteſt, itaut donatio hæc, potius fauorem obligati ad dotandum, quā ipſius puellæ reſpiceret; Atque iſta (vt præmiſi) eſt differentia inter patrem & alios coniunctos, ab illo enim filia quāuis dotem ex cauſa donationis ab extraneo aſſecuta ſit aliam dotē petit, ideoq; rectè militat ipſius dotatæ fauor pro inducenda donatione, ab iſtis verò, quoties ab alio quamuis extraneo dotata eſt aliam dotem non aſſequitur, vt *ſupra diſc.* 142., ideòque ad hanc diſtinctionē aduertendum venit, quoniam ità multa contraria reducuntur ad concordiam.

Sit igitur cautus ille, qui partes dotandi alienas filias aſſumit, in proteſtando de repetitione, præſertim contra patrem, quam proteſtationem licitam quoque cenſui ſupra *diſc.* 142. & 145. in illis
13 quibus patre inope, ſubſidiaria obligatio à lege iniungitur, vt nempè proteſtētur ſe præbere dotem animo repetendi à patre, quatenus ad pinguiorem fortunam deueniat, tunc enim intrat reintegratio dūmodo filia dotata ſuperuiuat, quæ circunſtantia eſt neceſſaria, vt paterna obligatio durare dicatur; Siquidē de tempore dotationis pater non tenebatur quia inops, de tempore verò melioris fortunæ obuenta nō tenetur, quia filia prædeceſſit, cum non debeat cogi dotare filiam, quam non habet.

Iſta etenim eſt differentia inter patrē & alios coniunctos, quoniā patris obli-
14 gatio nunquam terminatur, ſed tantum inopia durante obdormit, itaut ſicuti ſuperuentis diuitijs talis actio eſt exercibilis per eādem filiam prouiſam ad duplicatam dotem conſequendā, ita æquius eſt illam exerceri poſſe per alios coniūctos, qui in ſubſidium præſentaneæ neceſſitatis conſulentes puellam temporaliter dotare proteſtati ſunt, quatenus nēpè cauſa ſubſidij duret; obligatio verò aliorum coniunctorum non eſt eiuſdem naturæ, nam eo ipſo quod mulier eſt aliundè prouiſa euaneſcit; Vnde ſi puella habeat matrem inopem, et fratrem, vel patruum diuitem, non poterit frater, vel patruus proteſtari de repetitione aduerſus matrem, quatenus ditior fiat, nam de tempore obligationis mater non erat obligata, quia inops, et de tempore diuitiarum neq; obligata; quia filia eſt iam prouiſa.

Verùm ſi ipſemet pater, vel fortius
15 alij coniuncti defloratam maritent, ac dotent, non præſumi dotaſſe de proprio, ſed animo repetendi à defloratore, verius dicendum videtur vt alibi notatur, iſto enim caſu non obſtat ratio ſæpius conſiderata, vt ſcilicet concurrente fauore ipſius puellæ intret præſūptio donationis, vt eſſet in præſenti, quoniam ità puella dotem à dotante, ac aliā à ſtupratore conſequeretur, quod eſt abſurdum; Siquidē diuerſa eſt ratio inter vnum caſum, et alterum; In primo enim filia quamuis prouiſa aſſequitur aliam dotem à patre ſine delicto, ſed ex legis fauore, ac prouidentia, In caſu autem noſtro reportaret hoc duplicatum lucrum ex turpitudine ac delicto, à quo ſtuprata quamuis per vim non eſt omninò immunis, quoniam in vaginam inuitam difficilè gladius immitti poteſt, atq; iniuria quæ ex ſtupro manat, maior eſt parentis & coniunctorum quàm ipſius puellæ, cui ſufficere debet honeſtè prouideri cum vnica dotatione, iſtaquæ controuerſia fuit cauſa vt hæc fragmenta lucem acciperent vt ſupra *diſc.* 142.

Quoad ſecundum caſum repetitionis conſtante matrimonio ab ipſamet dotata, alibi agitur, dictamque differentiam agendi pro repetitione aduerſus eum,
16 qui dotare obligatus eſt, vel aduerſus ipſammet mulierē rectè expendit *Merlin. dicta quæſt.* 17. *num.* 24.; Verùm iſto etiam caſu rectè admittendam eſſe contra ipſammet mulierem ſubſidiarij dotantis proteſtationem notatum eſt locis proximè ſupra citatis.

In tertio autem caſu repetitionis ſo-
17 luto matrimonio frequentior eſt tractatio ſcribentium, quorum maior pars ad iſtum caſum directa eſt; Verùm in eo, excepta dote profectitia, conſtanter firmari poteſt regula repetitionis negatiua, ac donationis affirmatiua, quoties dotans de pacto reuerſiuo ſibi non conſuluit, vt eſt concors omnium ſententia, et de quo pacto, alijſque conditionibus habetur *diſc. ſequenti* ac alibi.

Aduertat igitur oculatus iudex, vel conſulens veridicus ad diſtinguendos caſus, et terminos, in quibus loquuntur Doctores ſuper huiuſmodi donatione

vel

vel repetitione reluctantes, quoniam cũ iſta diſtinctione omnia inuenient plana, quoties in contrarium non vrgeant coniecturæ, in quibus certa regula dari non poteſt, ſed ex earum concurſu, necnon ex perſonarum, temporum, et locorum qualitate, aliiſque facti circunſtantijs prudentis iudicis partes erunt agẽtium intentionem perſcrutari, aliquas tamen coniecturas congerunt in his terminis *Merlin. dicta qu. 17. & alij ab eo relati*.

Quartus & vltimus eſt caſus, in quo
18 repetitio, ſeu verius reſolutio dotis per dotantem prætendatur ob matrimonium non ſequutum, cuius reſolutio pẽdet à puncto, an matrimonium fuerit cauſa finalis, vel impulſiua diſpoſitionis, quæ ad fauorem puellæ facta ſit per cõtractum, de quo hic ſtrictè agitur, cum de diſpoſitionibus per vltimam voluntatem alibi agatur; Si enim matrimoniũ fuerit cauſa finalis, tunc vtique importat conditionem, qua non ſequuta diſpoſitio euaneſcit, etiamſi verſemur in eo diſponente, qui ex legis diſpoſitione ad denuo diſponendum vrgeatur, quoniam actus erit nouus ac integer, non autem antiquus iam ex deficiente cauſa reſolutus; Si verò matrimonium ſit cauſa impulſiua, tunc diſpoſitio remanet pura, itaut mulier, in cuius fauorem facta eſt, cauſa etiam non ſequuta retineat vel ad hæredes tranſmittat rem in diſpoſitione contentam, vt alibi aduertitur.

Diſtinctio autẽ quæ habetur in propoſito diſpoſitionis factę per vltimã volun-
19 tatem, an ſcilicet dos ſuccedat nec nè loco legitimæ, non intrat in contractibus geſtis ab eo, in cuius bonis puella ſperare poteſt legitimam, quoniam hæc non datur in vita, proindèque talis dos contra patrem, vel auum viuentem legitimæ priuilegia nullatenus habet; Rectè autem cadere poteſt hæc diſtinctio in contractu geſto per hæredem eius, in cuius bonis ius legitimæ iam delatum fuit, vt ſæpè contingit in dote, quæ per fratrem patris hęredem ſorori conſtituitur, In hac enim legitimæ loco debita nil intereſt an matrimonium pro cauſa finali, vel impulſiua adijciatur, cum ex ea ob legitimæ priuilegium quæcumque conditio reiecta maneat, vt *diſc. ſequen. & alibi*, cum ſit in iure planum.

Quarè difficultas eſt in diſpoſitione patris ſeu alterius aſcendẽtis, qui ſuperuiuat, vel extranei, in quo terminus legitimæ non intret, Et tunc diſtinguendo patrem aliosque coniunctos dotantes ex neceſſitate, ab extraneis vel etiam à coniunctis dantibus ex libera voluntate; Quoad primi generis perſonas, ſiue dotis conſtitutio facta ſit occaſione certi et determinati matrimonij, ſiue ſimpliciter nulla matrimonij facta mentione, ſtatuenda videtur regula puræ donationis excluſiua, quoties actus in cauſam ſeu titulum dotis ſonat, Tum ex eo quod cum dos non detur ſine matrimonio, iſtud videtur præſuppoſitum tanquam neceſſaria conditio ſine qua non, *ad tex. l. 4. §. 1 ff. de pact. l. 1. §. antè nuptias ff. pro dote, l. in rebus 17 & l. ſtipulationem 21. ff. de iur. dotium cum concordant.*, Tum etiam quia dum actus geſtus eſt ab eo, qui dotare tenebatur, potius eſt referendus ad cauſam neceſſitatis quàm voluntatis ac donationis, cum nemo in neceſſitatibus liberalis exiſtat *l. rem legatam ff. de adimen. legat.*, *Mantic. dicto tit. 13. num. 8. & ſeq.*; Neque huic regulæ obſtant deducta *per Dec. conſ. 35.*, *& Paſchal. de patria poteſt. par. 1. cap. 4 ex num. 69.* qui loquentes in terminis dotis conſtitutæ per patrem occaſione certi matrimonij credunt, adhuc eo matrimonio non ſequuto dotem cenſeri donatam, ac remanere in dominio filiæ, atq; cũ *Decio* parum tamen digeſtè pertranſire videtur *Mantic. dicto tit. 13. num. 30.*, quoniam oppoſitum de iure verius eſt, vt alibi probatur; Aliud enim eſt dotem à patre ſemel conſtitutam in vlterioribus nuptijs in eadem quantitate conſtituendam eſſe iuxtà terminos *Auth. ſed quamuis C. de rei vxor. action.*, Aliud verò dotem cenſeri purè donatam, vt ibi.

Et quamuis in proximis terminis donationis cõtemplatione matrimonij etiã factæ per patrem, recepta et communis diſtinctio ſit, vt attendatur, an contemplatione certi, et determinati matrimonij facta ſit, necnè, vt primo caſu matrimonium cenſeatur cauſa finalis, proindeque donatio ſit conditionalis, ſecus autem ſecundo, quando reputato matrimonio tanquam cauſa impulſiua dos remanet pura, vt in ſua materia ſub *tit. de donat.*; non videntur tamen iſti termini

applicabiles; Tum quia donationem quidem propter nuptias pro dotis & lucrorum ſecuritate pater facere tenetur filio iuxtà vnam opinionem, ſed non donationem contemplatione matrimonij, quæ ſemper ſonat in actum voluntariū, ideòq; termini nō ſunt æquales, cum hic præſupponatur agi de dote ab eo, qui de iure ad id cogi poterat; Tum quia in primo caſu actus principaliter ſonat in titulum, & cauſam donationis regulariter puram, itaut quærendo de conditione, agi dicatur potius de inducenda limitatione contra regularem actus naturam; In caſu autem noſtro titulus donationis nō eſt expreſſus, ſed titulus dotis, qui in ſua vera, et propria ſignificatione implicitam regulariter continet conditionem matrimonij, ſine quo non datur dos; Quare niſi concurrant coniecturæ, vel facti circunſtantias, ob quas inducatur tacita donatio pura, pro iſtius excluſione, ac reſolutione actus ob cauſam non ſequutam videtur in dubio tutè conſtituenda regula.

Quo verò ad extraneos, quorum no-
20 mine, vt aliàs dictum, recenſendi sūt omnes, quibus proxima dotandi neceſſitas nō incumbat, itaut actus aliam non habeat cauſam, quàm affectionis et voluntatis; Aut conſtitutio dotis facta eſt occaſione certi, et determinati matrimonij, aut non; Primo caſu deciſio pendet ex circunſtantijs facti, ſi enim conſtat extraneum non tam fuiſſe motum ad promittendam, vel dandam dotem intuitu, et contemplatione mulieris, quàm etiam viri, cum quo matrimonium erat ineundum, et tunc vtique actus dicitur conditionalis; Si vero probabile ſit, dotantem adhuc eſſe donaturum, quia nempè nullam attinentiæ, vel affectionis rationem habeat cum viro, ſed vnica ratio concernat perſonam mulieris, et tūc actus eſt purus importans donationem puram matrimonio nō ſequuto duraturam *ad tex. in l. Si donaturus primo & ſecundo reſponſo ff. de donation. ob cauſ. Mātica dicto tit. 13. num. 30. verſ. Si verò extraneus*, et confert generaliter *textus in dicta l. vnic. §. accedit de rei vxoriæ act.* ex quo *Fontanell. de pact. clauſ. 5. gloſ. 1. p. 3. num. 2.* plenè *Surdus conſ. 534. num. 2. cum ſeq. Gratian. diſcep. 565. num. 25.* cum alijs per *Boſſ. de Dot. cap. 3. num. 99.*

Iſta verò ratione attēta ſequitur, vt vbi dos indefinitè pro incerto ac indeterminato matrimonio cōſtituta eſt, sēper cēſeatur purè donata, atq; matrimonium ſit cauſa impulſiua non autē finalis, quia inexcogitabilis eſt ratio affectionis erga futurum virum, qui omninò incertus eſt, ac indeterminatus, niſi incertitudo verſetur circa ſpeciem non circa genus, quia nempè dos conſtituta ſit pro matrimonio contrahendo cum perſona incerta de certis, puta cum vno de familia, agnatione, parentela &c., quo caſu cōſiderabilis etiam eſſe poteſt ratio affectionis erga virum; Neq; obſtare videtur regula, vt dotis promiſſio habeat tacitam conditionem, ſi nuptiæ ſequantur, quoniā reſpōdetur id procedere quoad promiſſionem viro factam, ſecus autem ipſimet mulieri, et quatenus de ipſius fauore agatur.

Verùm neq; ita ſimpliciter iſta concluſio recipienda venit, humana ſiquidem ratio, atq; communis vſus quemquā docent quod ſæpè coniuncti, ſeù beneuolę, vel charitatiuæ perſonæ inducūtur ad conſtituendam alicui puellæ dotem ſub fine illarum collocationis in matrimonium ſpirituale, vel carnale, aliàs non facturæ erga mulierem in ſtatu libertatis minus laudabili viuere volentem; Vel quatenus innupta decedat erga eius extraneos hęredes ab ipſis nec cognitos, nec cogitatos; Neq; generalitas *in dicto §. accedit* quidquam mouere debet, percutit namque ſolum fauorem mulieris, ac matrimonij, vt vno ineffectuato aliud contrahi valeat, atq; ad hunc effectum rectè capiēda eſt dicta textus diſpoſitio, ſiue ad aliū effectū reuerſionis dotis ſoluto matrimonio, quando adimpleta conditione, ac aſſequuto fine dotandi, dos effecta eſt liberū mulieris patrimonium; Sed vt id, quod expreſsè datum eſt pro dote, debeat penes mulierem, vel eius hæredes manere perpetuò non dos, id nullam habere videtur iuris, vel æquitatis rationem, imò rationis, et veriſimilis intentionis repugnantiam manifeſtam; Neq; textus in dicta *l. Si donaturus* obſtat, quinimò hunc diſcurſum rectè comprobare videtur, quoniam exigit veriſimilem diſponentis voluntatem, quod aliàs eſſet donaturus, et ſic quod actus principaliter ſonet in donationem puram,

puram, non autem in titulum dotis, quamuis iſte pro cauſa impulſiua exprimatur.

Ideoque deciſio regulanda videtur ex facti circumſtantijs, ex quibus qualis fuerit intentio donantis deſumatur, vt in effectu ſenſus eſt I.Conſulti *in d. l. ſi donaturus*; Circunſtantijs verò, et coniecturis deficientibus recurrendum eſt ad verba, cum quibus diſpoſitio concepta eſt, an ſcilicèt dotis titulus, ac nomen, ſubſtantiæ, vel potius executioni diſpoſitionis adiectum ſit.

Licèt enim in hac verborum figura vis non ſit conſtituenda, ſed in ſubſtantia
21 veritatis, attamen id intelligendum eſt, vel vbi coniecturæ contrariæ veritatis vrgeant, quæ verborum cortici debent præualere, vel in diſpoſitionibus per vltimam voluntatem, in quibus conditiones incertæ quomodocumque adijciantur, ſiue ſubſtantiæ ſiue conditioni ſemper faciunt diſpoſitionem conditionalem; Non ſic eſt in contractibus, in quibus ea ſola conditio facit actum conditionalem, quæ ſubſtantiæ adijcitur, vt ibidem; Atque iſta videtur differentia inter vnum caſum & alterum, inter quos alia item ſolet aſſignari ratio, quod nēpè in actibus inter viuos, faciens ſibi debet imputare cur apertius legem non dixit, ideòque in dubio contra eum ſumenda eſt interprætatio, non ſic eſt in vltimis voluntatibus, in quibus lex commiſerando teſtantium anguſtias, benigniſſimè illorum voluntates ad hęredum fauorem interprætatur, vt quo minus fieri poteſt eos grauent, iſtaque opinio videtur in iudicando, & conſulendo recipienda, tanquam æquior, ac facientis veriſimili voluntati, vſuſque communi magis adæquata, quidquid in ſophiſtica diſputandi ratione per ſcholaſticos attento literali legum rigore dici poſſet, ſub cenſura tamen purgatioris iudicij; Quæ tamen omnia intelligenda ſunt in dubio, & quatenus non adſint pacta in contrarium de quibus habetur *diſcurſ. ſequenti*.

Quo nomine dos conſtituta cenſeatur & de quibus bonis, An ſcilicet de proprijs, vel ipſius dotatæ, ſiue an proprio, vel adminiſtratorio nomine; Et vbi per patrem, An, vt ſatisfieret paternæ obligationi, vel tanquam ab extraneo, ad effectum inſpiciendi, An dos dicatur profectitia, vel aduentitia, Et de effectibus exindè reſultantibus.

SVMMARIVM.

1 *Diſtinguuntur caſus.*
2 *Pater vel auus cenſetur dotaſſe, vt ſua obligationi ſatisfaciat.*
3 *Ampliatur in omnibus caſibus in quibus dotare tenetur.*
4 *Quando id procedat in auo.*
5 *Quid in filia vidua ſecundam dotem habente.*
6 *Procedit item principalis concluſio de qua* num. 2. *etiamſi pater ſit adminiſtrator bonorum filiæ.*
7 *Quid accedente contraria patris declaratione poſt dotem conſtitutam; Et quid ſi dos conſtituatur in capitulis matrimonialibus initis per ſcripturam priuatam & deinde declaratio fiat in inſtrumento.*
8 *Et quid vbi ab initio pater declarat dotare de paternis, et maternis.*
9 *An renunciatio alijs bonis per filiam facta ſibi obſtet.*
10 *Procedit concluſio principalis etiamſi dos ſit exceſſiua, et paternam ſubſtantiā abſorbeat, quod declaratur infra* numer. 18.
11 *Etiam in donatione propter nuptias.*
12 *Vbi pater diſtinguit ſummas, ceſſat concluſio, et quid vbi dicat pro omni, et toto eo, &c. ān in dicta dote cenſeantur incluſa bona materna, vel propria mulieris.*
13 *Si pater vnam filiam dotauit expreſsè de paternis, et maternis, ān dos conſtituta alteri filiæ cenſeatur eodem modo.*
14 *Paternis bonis non ſufficientibus cenſetur*

tur dos conſtituta de bonis proprijs filiæ.

15 Si filia ſibi conſtituit dotem de proprio, et deinde pater ſoluit, cenſetur hic ſoluere de bonis proprijs filiæ.

16 Quid vbi pater conſtituit dotem non genero, ſed ipſi filiæ, et quæ ſit differentia inter hos caſus.

17 Concluſio principalis non procedit in patre naturali dotante filiam baſtardam.

18 Datur regula generalis quomodo concluſio cum ampliationibus, et limitationibus ſit intelligenda.

19 Patre dotante filiam ſtupratam à ſtupratore dotandam, àn procedat concluſio.

20 Accedente declaratione, vel obſeruantia fortius procedunt notata ſupra numer. 18.

21 Si pater conſtituat dotem de paternis, et maternis, & ſoluat partem, illa cenſetur priùs ſoluta de paternis etiamſi filia maternis renunciauerit, quia renunciatio non obſtat.

22 Præſumptio in qua fundatur principalis concluſio, vt dos cenſeatur conſtituta de paternis, àn ſit iuris tantùm, vel iuris, et de iure.

23 Quid veniat dicendum de auo mediato, vel alijs aſcendentibus.

24 Patre, et matre ſimul dotantibus cenſetur maternam obligationem eſſe fideiuſſoriam, et ſubſidiariam, et quando dicatur æquè principalis.

25 Quid in dote promiſſa per matrem, et eius filios qui ſint fratres dotandæ.

26 Vbi ſola mater dotat, àn cenſeatur dotaſſe de ſuo, vel animo repetendi à viro, et alijs, &c.

27 De dote conſtituta per fratres, àn cenſeatur de proprio, vel de bonis ipſius ſororis, ſiuè aliorum ad quos pertinet onus dotandi.

28 Si fratres tamquàm hæredes patris conſtituant dotem, ad quam ſoluendam bona paterna non ſufficiant, àn teneantur ſupplere de proprio.

29 Hæres cũ beneficio inuentarij numquàm in Regno Neapolitano tenetur de proprio etiãſi proprio nomine ſe obligauerit niſi expreſsè renunciet dicto beneficio.

30 Sed quid de iure communi, àn hæres ſe obligans de proprio gaudeat dicto beneficio.

31 Patre, et fratribus dotantibus fratrum obligatio cenſetur ſubſidiaria, ſeù fideiuſſoria.

32 De dote conſtituta per patruum, vel alios coniunctos, àn cenſeatur de proprio, vel adminiſtratorio.

33 Et ſic pariter quid dicendum de dote conſtituta per extraneos, àn de proprio, vel adminiſtratorio nomine cenſeatur præſertim in tutore, &c.

34 Si adminiſtrator conſtituat dotem nomine adminiſtratorio, ſed bona adminiſtrata non ſufficiant, àn teneatur ſupplere exceſſum de proprio.

35 Quid de dote conſtituta per coniuges cõmuni filiæ in illis locis, in quibus eſt inter eos ſocietas bonorum.

36 De dote conſtituta per matrem animo releuandi patrem, et reſpectiuè virum ab onere, àn conſtitutio valeat, et de effectibus inde reſultantibus &c.

37 Dos data à patre dicitur profectitia etiã ſi filia non eſſet in poteſtate.

38 Donatio inter patrem & filiam ſubſtinetur in cauſam dotis.

39 Etiam prò dotis augmento, et quid ſi nõ ſequatur matrimonium.

40 Dos donata filiæ dicitur aduentitia.

41 An pater habeat vſumfructum in bonis ab ipſo donatis filio.

42 In dubio dos cenſetur potius profectitia.

43 Quando pater cenſeatur dediſſe filio bona iure peculij vel iure donationis.

44 An & quando reſultet donatio ex ſtipulatione dotem reddi filiæ.

45 Quid ſi filia ſit abſens.

46 Inducitur donatio etiã ſi pater ſtipuletur reddi ſibi in reliquis caſibus, quoad alios.

47 Idem in augmento dotis conſtante matrimonio per patrem facto.

48 Si filia ſe ipſam de bonis paternis dotat, et ſibi ſtipuletur patre præſente & non contradicente, adhuc inducitur donatio.

49 Quid vbi ſtipulatum eſt reddi filiæ, vel cui de iure, et veriùs eſt donationem non induci, ac referuntur tenentes contrarium.

50 Si ſtipuletur reddi ipſi, et filijs naſcituris, adhuc remanet profectitia, et donatio excluditur.

51 Concluſio, vt ex ſtipulatione reddi filiæ inducatur donatio fundatur in ſola præſumptione iuris contrarijs probationi-

tionibus, vel præſumptionibus excludenda.

52 An declaratio eiuſdem patris ex interuallo admittatur.

53 Recenſentur effectus ex hac inſpectione reſultantes, àn dos ſit profectitia vel aduentitia, et primus eſt quod profectitia reuertitur ad patrem & cùm eius patrimonio conſolidatur & ex mutatione ſtatus minuitur.

54 Etiamſi ex matrimonio filij ſuperſint, quoties diſſoluitur morte viri filia ſuperſtite.

55 Aduentitia non reuertitur, nec diminutionem patitur ex mutatione ſtatus.

56 Alter effectus eſt circà ſucceſſionem, quia in aduentitia filij ſuccedunt matri, tamquàm hæredes, profectitia verò, vel reuertitur ad patrem iure peculij, vel ſuccedunt filij tanquàm filij vocati à conſuetudine Martui, itaùt non teneantur eſſe hæredes matris.

57 Agitur de alio effectu imputationis huiuſmodi dotis in legitimam debitam nepotibus in bonis aui matre prædefuncta.

58 An filia ſuperuiuens imputet in legitimã dotem ſibi à patre traditam.

59 Dos materna per filios non agnita, àn tranſmittatur ad hæredes, et remiſſiuè plura deducuntur, ob quæ contra regulam ſit locus tranſmiſſioni.

60 In dote aduentitia ex tacita patris donatione reſultante, àn filia decedens abſq; filijs habeat hæreditatem, et de ea diſponat, vel potiùs ea reuertatur ad patrem.

61 An de huiuſmodi dote filia poſſit facere donationem cauſa mortis ſine patris conſenſu.

62 Dos tradita per patrem filiæ regulariter iudicanda profectitia, ſit tamen aduentitia, ſi Statutum ità diſponat vt eſt illud Bononiæ.

63 E contrà ex particulari prouiſione illa, quæ eſſet aduentitia poteſt habere naturam profectitiæ.

64 Dos data per auum mediatum, vel etiam extraneum contemplatione patris dicitur ad omnes effectus profectitia, perinde ac ſi ab eodem patre data eſſet, niſi adſint circumſtantiæ inducentes donationem.

65 Quando dos data ab auo, vel alio aſcendente cenſeatur intuitu patris, vel ipſius dotatæ.

66 Quod per auum datur nepoti, àn imputetur in legitimam patris, cuius intuitu datum dicitur &c.

67 Recenſentur plures opiniones ſuper quæſtione de qua ſupra num. 29.

68 Verior tamen videtur opinio, vt in dubio cenſeatur datum intuitu patris.

69 Patre inope auus, vel mater dotantes, an repetant ab eo effecto idoneo.

70 De coniecturis ex quibus dos intuitu patris data cenſeatur.

71 De dote data per patrem vel patruum, an intuitu patris.

72 Quid de data per extraneum.

DISC. CLIV.

PRo notitia iſtius materiæ, quæ potius facti, quã iuris eſſe videtur, in dignoſcẽdo ſcilicet qualis fuerit dotantis voluntas, diſtinguendæ ſunt perſonæ, quarum quatuor ordines con-
1 ſtituere oportet; Primus eſt patris, vel aui paterni, cui neptis dotanda, patre de medio ſublato, ſit immediata; Secundus aui mediati, vel aliorum aſcendentium, ex quorum bonis patri dotandæ legitima debita ſit; Tertius matris, ac fratrum, et patruorum, et aliorum ad dotem ſubſidiariam ratione ſanguinis, vel charitatis à lege obligatorum, Et quartus extraneorum nullam dotandi obligationem habentium, ſub quorum extraneorum genere cõputandi ſunt etiam ſanguine coniuncti, ac aliàs de iure obligati, quorum non ſit proxima cauſa, ſeù obligatio dotandi, quia proximiores adſint.

Quoad patrem, vel auum immedia-
2 tum iure patris regulandum, regula eſt cenſeri dotaſſe de proprio, et vt paternæ obligationi ſatisfaciat ad text. expreſſum *in l. fin. C. de dot. promiſſ.* cũ quo ſcribentes communiter pertranſeunt, quorum fruſtra deſideratur auctoritas, vbi clarum habemus caſum legis; Sola enim controuerſia eſt circà rationem, quæ diuerſimodè circumfertur, ſed præmiſſa videtur vera, ex eodem textu apertè deducta, vt nempè cenſeatur proprio, ac neceſſario muneri ſatisfeciſſe

vt ex

vt ex Ripa in l.1.num.54.ff. ſol. matr. & alijs aduertunt Mantic.de tacit.lib.12.tit. 19 num.6.Menoch.lib.3.præſump.15 n.6. & ſeqq.Paſchal.de patr.poteſt.par.2.cap. 6.num.2.

3 Ampliatur generaliter hæc regula, vt procedat in omnibus illis caſibus,in quibus de iure filiam quamuis diuitem, et aliundè prouiſam dotare tenetur, et ex qua generali ratione reſultant caſus ſpeciales, quos pro diſtinctis ampliationibus notant *Menocb.vbi ſuprà,Maſcard. de probat.concluſ.*1150.*Giurb. ad conſuet. Meſſan.cap.3.gloſ.6.par.1. ex num. 1. & Paſchal.*, vbi ſupra *Boſſ.de dot.cap.4. nu. 33.cum plur. ſeq.* qui materiam latè pertractant, ſiuè ſcilicet filia ſit in poteſtate, ſiuè emancipata, ac ſiue diues ac nupta, vel vidua; Omnes etenim iſtæ ampliationes veniunt ſub iam dicta generali, eiusque ratione militante, et non aliàs; Nàm ſi verſemur in caſu quo ceſſet ſimplex obligatio paterna, atq; vigeat ſolùm obligatio ſubſidiaria, tunc diuerſimodè iudicandum eſt, atq; de patre idem cenſendum eſt quod de tertio perſonarum ordine notatur, vt ex inferiùs dicendis conſtabit.

4 Quare iuxtà hunc ſenſum, dictaque ratione attenta intelligenda venit ampliatio tradita *per Giurb.vbi ſupra nu. 3.* vt nempè quod dictum eſt in patre, procedat etiam in auo; Eatenùs enim hæc ampliatio ſubſtentabilis eſt, quatenùs auus neptem immediatam dotando, patris munus exerceat, atq; locum occupet, vt ſupra eſt prænotatum; Quodque iſta *Giurbæ* obſeruatio ſit aliquantulum indigeſta, cõſtat ex eo quod allegat *Mantica dicto tit. 19. numer. 37.*, qui dicto loco nihil de hac re agendo *num.*38. totum oppoſitum firmat.

5 Eodemque reſpectu corruit, ſeù indigeſta videtur alia ampliatio tradita per eumdem *Giurb.n.*5. in filia vidua, quæ abſque culpa priorem dotem perdiderit, cùm enim iam dotatæ dotem amitten. ti, ex ſola commiſerationis ratione noua dos debita ſit, et ſic in ſubſidium, vt *ſupra diſc.*142., ideò non intrat dicta regula, ſed iſte caſus inter illos tertij perſonarum ordinis eſt ſituandus, neq; *Menoch. dicta præſ. 15. num. 13.*, et alij quos allegat, quid tale dicunt, aſſerunt nàmque generaliter regulam textus *in dicta l. fin.* procedere etiàm in ſecunda dote, quæ filiæ viduæ conſtituitur, et meritò, quia ex regula textus *in Authentica ſed quamuis C. de rei vxor. act.* prima dos ad patrem iàm reuerſa, filiæ quãuis diuiti denuò nubenti danda eſt, nullum autem verbum dicunt de caſu primæ dotis amiſſæ; Ideoq; dempta dicta circumſtantia amiſſionis, rectè procedit hæc ſecunda ampliatio etiam in ſecunda dote, quæ pro vlterioribus nuptijs filiæ viduæ conſtituitur ex neceſſitate deriuata *ab Authentica prædicta*, Atq; iuxtà hunc ſenſum capiendi ſunt loquentes de hac materia hinc inde deducti *per Paſchal.num.25.& ſeqq.*

6 Ampliatur tertio etiamſi pater ſit adminiſtrator bonorum filiæ; Licèt enim tùnc *Bart.in l.Neſennius per illum textum nu.5.ff.de negot. geſt.* credat adminiſtratorio nomine dotem cenſeri conſtitutam, eius tamen opinio communi calculo reprobatur, quoniam idem textus *in dict.l.fin.* præſupponit adeſſe bona materna ſub adminiſtratione paterna, vt poſt ſcribentes in *l.1 ff.ſol.matrim.* aduertunt *Manti.dict.tit.19.num.13.Maſcard. dict.concluſione* 1150. *num. 29. Menoch. dicta præſumptione 15.num.14., & ſeqq. Giurb. vbi ſupra num.21.Paſchal. nu. 23. Boſſ.d.cap.4.num.35. & 40.*; Cum enim præſumptio deducta ex dicta *l.fin.* fundetur in legali neceſſitate, in cuius adimplementum pater cenſetur dotem cõſtituiſſe, adminiſtratio autem aliorum bonorum huiuſmodi neceſſitatem non tollat, quia filiam etiam diuitem pater dotare debet, hinc proindè nulla ſubeſt ratio, cur *Bartolo* ſit adhærendum, præterquàm in caſibus limitationum vt infrà.

7 Ampliatur quarto, etiamſi pater expreſsè proteſtetur, ac declaret de bonis filiæ dotare voluiſſe, quoties tamen proteſtatio facta ſit ex interuallo poſt dotẽ iam conſtitutam, quia cum tunc filiæ ius perfectè quæſitum ſit, non poteſt ex ſubſequenti declaratione tolli *Coccin. deciſ.29.num.3.Maſcard.nu.10.Menoch. num.19.Paſchal. num.13.& ſeqq. Giurb. num.7.Cyriac.contr.90.nu.47.Boſſ.n 39.*; Hinc ſi poſt firmata iàm capitula matrimonialia in inſtrumento dotali, quod poſtea celebratur hæc declaratio adijciatur non venit attendenda, quia per capi-

capitula fuerat iàm quæſitum ius, niſi in capitulis conuentum ſit expreſſè de inſtrumento celebrando cum pactis, et cōditionibus in eo contentis, quia tùnc capitula non dicuntur perfecta, inſtrumentum autem reſeruatum, cenſetur in eis ineſſe.

Ampliatur quinto etiamſi dicat do-
8 tare de paternis, et maternis, vel eiuſdem filiæ, nàm adhùc de paternis tantùm cenſetur principaliter dos cōſtituta, materna verò, vel alia dicuntur adiecta pro cautela viri, ac in ſubſidium, quatenùs paterna non ſufficiant vt clarè probat litera textus *in eadem l. fin. Mantic. num. 8. & ſeqq. Giurb. num. 9 & 18., Menoch. num. 22., Paſchal. num. 3. Amat. lib. 1. var. reſolut. 23. nu. 10. Bottiglier. de ſucceſſ. theorem. 96. num. 2. & ſeqq. Boſſ. num. 59.*

Dictamque ampliationem plerique extendunt etiamſi expreſſè pater declarauerit dotare partim de bonis ſuis, et partim de maternis, vel proprijs filiæ, ſiuè in totum de iſtis, vt huiuſmodi declaratione non obſtante adhùc procedat regula textus prædicti, vt ſentijt *Bal. Nouell. par. 6. priuil. 6. quem aliqui ſequuntur relati per Maſcard. numer. 18. Menoch. numer. 24. poſt med., Giurb. num. 11. Paſchal. num. 10.*

Verùm hæc extenſio magis cōmuniter reprobatur, quoniam diſpoſitio *dicta l. fin.* fundata eſt in præſumptione, quæ ceſſat vbi conſtat expreſſè de veritate cui ſemper præſumptio cedit, Ac etiam quia impoſſibile videtur, vt quis præter intentionem obligatus remaneat, vt *poſt Soccin. Iun. Ripam, et alios, Maſcard. nu. 19. & ſeqq. Menoch. dicto nu. 24, Giurb., num. 14., Paſchal. num. 11. Ludouic. deciſ. Peruſin. 21. num. 28., Boſſ. vbi ſupra n. 67. cum ſeqq. Burattum dec. 283. numer. 5.*

Neque ad hoc opus eſt inſpicere, àn filia huiuſmodi declarationi acquieuerit necnè, vt aliqui putant requiri, quoniam aliud eſt dotem de vnis, vel alijs bonis conſtitui, Aliud filiam à iure conſequendi dotem à patre debitam excludi; Ad ſecundum igitur effectum neceſſarius eſt conſenſus prædictus, quem non ſufficere tacitum, ſed requiri expreſſum ex pluribus probat *Giurb. num. 11.* & pleniùs *habetur diſc. ſeq.* vbi pactis dotalibus, ſecus verò ad primum in quo ſola facti veritas inſpicienda eſt; Stant enim ſimùl quod dos de bonis proprijs filiæ conſtituta ſit, quodque huic ius cōpetat aliam dotem à patre petendi.

Extendunt itèm alij ampliationem
9 prædictam, etiamſi filia ne dùm dictæ doti acquieſcat, ſed alijs bonis renūciet, *vt ex Aſſlicto deciſ. 178. num. 13. & alijs Giurb. num. 12.* cum alijs per *Boſſ.* vbi ſupra *num. 65. cum ſeq.* Verum hæc ſententia pariter damnanda eſt, vt aduertit *Paſchal. n. 5.*; Ad æquiuoca ſiquidem tollenda in hoc obſeruandū eſt quod aliud eſt agere de quibus bonis dos conſtituta dicatur, Aliud àn obſtet renunciatio, Aliud verò, an aduersùs eam læſio, vel aliud remediū competat; Ad primū enim effectum, certum eſt abſque renunciatione declarationem ſufficere vt ſuprà; multo magis ea concurrente; Ad ſecundum verò quęſtio eſt potiùs facti, quàm iuris, in perſcrutando ſcilicet qualis fuerit intentio renunciantis, et ſi bona materna, vel, an dos à patre debita dicatur compræhendi in renunciatione, necne, quod iudicandum venit ex facti circumſtantijs, alijſque adminiculis inferius conſiderandis pro indagatione facti, cuius certitudine data, ius eſt clarū, vt renunciantibus iura ſua nō detur ampliùs regreſſus; In dubio autem bona materna non cēſentur includi, cū renunciatio ſit ſtricti iuris, ſtrictèq; intelligenda, ſit vt in his terminis ex *Bar. in l. Iuris iurādi §. liberi in fin. ff. de oper. libert. Cācer. part. 2. var. cap. 6. de ſolut. num. 62. & ſeq.* quem ſequitur *Prat. in add. ad Paſchal. dict. cap. 6. par. 2. in fin. fol. 367. Boſſ. n. 66.* Verùm adhùc dicendum eſt rem poſitā eſſe in iudicis arbitrio, decidendam ex coniecturis, ac particularibus facti circumſtantijs, quæ veriſimiliter voluntatem renunciantis, ac renunciatarij ſuadeant.

Dicta verò iuris diſpoſitione poſita, intrat tertia inſpectio læſionis, vel reſtitutionis in integrum, regulanda ex regulis generalibus iuris ſuper renunciationibus, itaùt materia dotis nihil in hoc habeat peculiare; Videantur tamen in his præciſis terminis *Gabr. conſ. 156. ex num. 21. lib. 1. Giurb. alios allegans vbi ſupra num. 12., plenè Cyriac. contr. 90. & Bottiglier. dicto theor. 96.* qui alios reportant; Ideoq; aduertatur ad hanc

diſtinctionem terminorum, et caſuum qui ſæpè confundi ſolent, vnde reſultant æquiuoca.

Ampliatur ſexto, etiam ſi dos ſit exceſſiua, attentiſque viribus paternis in-
10 congrua, et non proportionata, itaut, neq; ſuperſint bona pro alijs filiabus dotandis, quoniam ſufficit paternam ſubſtantiam doti promiſſæ ſufficere *Afflict. deciſ. 179. Pariſ. conſ. 80 nu. 3. lib. 3. Maſcard. num. 12. Menoch. n. 17. & 18. Giurb. num. 2. in fin. & num. 10. Paſchal. num. 7. & 8.*, *Bottiglier. circa fin. Boſſ. num. 55.*; Quod tamen putat *Maſcard. num. 14.* temperandum eſſe quotiès tot bona non ſupereſſent, quæ ad aliarum legitimam ſufficerent, quod etiam aduertit *Ioſeph. Ludouic. deciſ. Peruſ. 21. nu. 27.* & ſequuntur *Paſchal. num. 7. & 8.*, *et Giurb. nu. 13. Boſſ. nu. 53*; Verùm hæc obſeruatio rem noſtram nullatenùs percutere videtur, quoniam tùnc per viam inofficioſi dos in parte exceſſiua moderatur quocumq; animo pater dederit; Eſt benè verum quod hæc ampliatio ſatis reſtringenda eſt ex ijs quæ inſtra poſt enarratas āpliationes, et limitationes notabuntur.

Ampliatur ſeptimò etiam in donatio-
11 ne propter nuptias *Menoch. num. 9.*, *Maſcard. num. 7.*, apud quos, et alios deductos videri poſſunt ſi quæ ſunt aliæ ampliationes.

Eadem concluſio limitatur, Primo
12 vbi pater expreſsè declarauerit quantũ det de ſuis, et quantum de illis filię diſtinguendo ſummas, vt ad literam probant *Menoch. num. 14. & ſeq. Giurb. n. 14. Mantic. num. 22. Boſſ. num. 67. & 68.* cum alijs ſuprà in declaratione quintæ āpliationis, atq; iſto caſu intrat inſpectio petendi ſupplementum, ſi portio quam pater dedit de ſuo, congruam à ſe debitam non æquat, ceſſat attamen quæſtio voluntatis, quæ non datur in claris ad *vulg. tex. in l. ille, aut ille ff. de legat. 3.* in actibus etiam inter viuos latè exornatũ *per Rotam deciſ. 44. numer. 14. par. 11. rec.*, ſed ſi ſummas non expreſſerit, dixerit tamèn dare ſummam conuentam pro omni, et toto eo &c., iſta generalitas ſufficit iuxtà magis communem, de qua *Menoch. eodem numer. 24. latè Maſcard. ex num. 18. Mantic. numer. 27. Giurb. numer. 28. Paſchal. num. 11. cum alijs ſupra* & per *Boſſ. numer. 78. verſ. alij magis communiter*, Atq; ità paſſim ſeruat vſus, nè dùm vbi dos conſtituitur per actum inter viuos, verùm etiam per vltimam voluntatem *Buratt. deciſ. 283. num. 2. & ſeqq.*, vbi in ſpecie quod facto per patrem legato dotis pro omni, et toto eo quod de ſuis bonis, ac hæreditate prætendere poſſet, tunc cenſetur incluſa etiàm portio dotis maternæ; Et licèt aliqui diſtinguant, àn dixerit de bonis, vel de hæreditate, quaſi quod dicẽdo de bonis nõ inducatur compenſatio debiti dotium maternarum detrahendi, ex quo bona dicuntur detracto ære alieno, ſecùs ſi dicat de hæreditate, quæ iura actiua, et paſſiua in vniuerſum continet, vt aduertit *Buratt., vbi ſuprà*; Contrarium tamen tenet *Cancer. par. 2. var. cap. 6. num. 62. & ſeqq.* quem refert, et ſequitur *Pratus ad Paſchal. dicto cap. 6. par. 2. in fin. ſol. 367.* cum alijs per *Boſſ. num. 78. in princip.* cum *Bart.* indiſtinctè vt dotem maternam petere poſſit, ſiuè dicat de bonis, ſiuè de hæreditate, et habetur ſupra in *Spoletana diſc. 34.*

Limitatur ſecundo, vbi pater aliam
13 filiam prius dotaſſet expreſsè partim de ſuis, partim de illis filiæ; Si enim deindè aliam filiam dotat, cenſetur eamdem methodum tenuiſſe ad ſeruandam inter filios æqualitatem, *Mantic. num. 25. Maſcar. num. 16. & ſeq. Menoch. num. 26. Giurb. num. 27.*, qui allegat *Soccin., et Ruinum.*, ac alios *Boſſ. num. 51.*; Ab eis tamen diſſentiunt *Ripa*, et cæteri relati *per eumdem Menoch. num. 27. & Paſchal. num. 19. & ſeqq. Boſſ. d. num. 51.* qui amplecti videntur diſtinctionem, vt limitatio procedat vbi in ſecunda dote pater declarauit dotare de paternis, et maternis, ſeù alijs in confuſo, quoniam iſta generica declaratio, quæ aliàs non ſufficeret, efficaciam acquirit ab obſeruantia, et ſpecifica declaratione habita in dotatione præcedenti alterius filiæ, eamdemque diſtinctionem ſequitur *Mantic. dicto num. 25.*

Tertio limitatur in patre inope, vel
14 vbi ſumma promiſſa totas vires patrimonij excederet, quoniam id, quod vires paternæ ferre non poſſunt, cenſetur promiſſum de bonis proprijs filiæ, *vt ex Soccin. & alijs Maſcard. num. 24. & 27. Giurb. nu. 22. & 24.*, *Mantic. dict. tit. 19. ex num. 15. Boſſ. nu. 47.* qui latè diſcurrit,

Limi-

Limitatur quarto vbi filia ſe dotat,
15 promittendo dotem de ſuo, poſtea verò pater ſoluit, quia ſi habet in manibus de bonis filiæ putà dotes maternas, cenſetur ſoluiſſe in compenſationem, retenta natura conſtitutionis iàm factæ, *Maſcard.num.26., Giurb.num.25.Boſſ.nu 48.Mantic.num.30., qui num.31. & ſeq.* ponit ſub dubio, vt apud eum.

Quinto limitatur, vt regula procedat
16 vbi pater conſtituit dotem genero, ſecùs ſi promittat eidem filiæ, *Gabr. dict. conſ.156.num.25.lib.1.* quem ſimpliciter ſequitur *Menoch.nu.32.*, ſed hæc obſeruatio *Gabrielis* malè adducitur pro limitatione regulæ principalis, nàm tamquàm talis nullo iure probatur, nullāq; habet rationem, vel auctoritatem; Ponamus etenim quod pater ſimpliciter filiæ dotem conſtituat, vtique vanum eſſet aſſerere, illam cenſeri conſtitutam quoque de maternis, vel de ipſius filiæ proprijs; Quarè ſubſtentari tantùm poſſet pro limitatione quintæ ampliationis, quotiès nèmpe accedit generica declaratio dotandi de ſuis, ac alienis, quaſi quod in conſtitutione facta cum ipſamet filia abſque interuentu generi, videatur ceſſare ratio, in qua fundatur ampliatio prædicta, vt nempè aliena deducta ſint in ſubſidium pro cautela ſponſi, quatenùs propria bona patris dotantis non ſufficerent.

Sexto limitatur, vt non procedat in
17 patre naturali quem non præſumitur de ſuo dotare filiam aliundè habentem, ſed potiùs de bonis ipſius filiæ *Bald.in l. Meuius §.cum duobus il primo de leg.2.*, et alij relati *per Maſcard.*, et *Menoch. vtrumque num. vltimo Giurb. num. 32., Mantic.num.32.Boſſ.nu.89.* licèt *Menoch.* credat id procedere de rigore iuris ciuilis, ſecùs autem de canonico, quo attento clarius pater naturalis loco alimentorum filiam dotare tenetur; Verùm hanc *Menochij* conſiderationem credo minùs tutam, quoniàm circà hoc onus inter ius ciuile, et canonicum, alia non vertitur differentia, niſi quod attento primo dos debetur naturalibus tantum, et non ſpurijs, de ſecundi autèm diſpoſitione debetur omnibus indiſtinctè vt ſuprà *diſc.142.*, ideoq; credo limitationem de vtroque iure eſſe veram ea ratione, quod hoc onus in patre naturali eſt ſubſidiarium, et ſic ceſſat ſi filia habet alia bona, ex quibus dotari poſſit; Quinimò ceſſante neceſſitate, regulariter prohibitum eſt patri diſponere ad fauorem baſtardorum, ac propterea ad excludendum delictum cenſendum eſt geſtū id, quod erat de iure faciendum; Iſtæ que ſunt ampliationes ac limitationes, quæ frequentiùs per ſcribentes notātur, atq; aliæ ſi quæ ſunt parum contingibiles, apud eos videri poſſunt.

Cæterùm abſque tanto ampliationū,
18 ac limitationum apparatu, omiſſiſq; diſputationibus Repetentium, à quibus cæteri ſuperiùs allegati deriuant, tamquàm legis litteræ iudaico more nimis inherētium, atq; reflectendo ſolum ad probabilem rationem, àc veriſimilem partium voluntatem, in quibus tota legis anima in his ambiguis, et coniecturalibus actibus verſatur, crederem poſita pro conſtanti regula principali deducta ex claro *textu in dicta l fin.* tamquàm ſolam iuris præſumptionem conſtituente, illius tamèn intelligentiam, aut extenſionem, vel reſtrictionem, totam eſſe regulandā ex facti circumſtantijs, ſcilicet ex perſonarum qualitate, dotis quantitate, paternæ ſubſtantiæ eiuſdemque filiæ bonorum ſtatu, more Regionis, alijſque circumſtantijs, ex quibus, qualis fuerit promittentis animus deducatur; Siquidem noſter textus *in dict.l.fin.* iuxtà intellectum magis communem, ac probabilē, et receptum, habet pro baſi paternā obligationem, in cuius executionem ambiguæ promiſſioni tradit interpretationē in regula firmatam; Idq; euidenter conſtat, quoniam in matre, ac fratribus, alijſque adhùc de iure obligatis in ſolū ſubſidium, præſumptio ex textu elicita regulariter non militat, vt infrà; Quinimò neq; in ipſo patre reſpectu filiæ naturalis vt ſuprà in ſexta limitatione, ergò legis regula non eſt attendenda, niſi vbi hæc neceſſitatis ratio vrget, qua ceſſante, pater iudicandus eſt tamquam extraneus, àc voluntarius rei ſuæ profuſor; Et propterea ſi pater alijs filijs grauatus maternam dotem, vel alia filiæ bona aduentitia in manibus habens, atque adminiſtrans, magnam dotem filiæ conſtituat ſuæ ſubſtantiæ incongruam, ità, et taliter quod, ea detracta, pro alijs filiabus congruè dotandis, vel maſculis pro-

prouidendis, non remaneat vtique hæc dos in tanta ſumma, non poteſt cenſeri data ex neceſſitate, cùm iſta reſtricta ſit ad congruam, quæ regulanda venit ex quantitate patrimonij, ex numero filiorum, àc eiuſdem filiæ diuitijs, vt ſuprà *diſc.* 144. ſed omninò dicenda eſſet ex mera liberalitate, quinimò ex fatua, et ſtulta profuſione; Quis enim ſani capitis ſimilem actum vnquam gereret, vt pro conſtituenda incongrua dote filiæ quæ iàm eſt diues de ſuo, ſe ipſum depauperaret, alioſque filios prouiſione deſtitutos relinqueret, Vndè cum in mentem ſenſati hominis id cadere non poſſit, neq; aliquã habeat, humanæ prudentiæ rationem, hinc proindè dicendũ omninò videtur, regulam quidem textus eſſe veram in dubio, et quoties dos per patrem promiſſa eſt congrua, et talis quod ad eam quamuis inuitus teneretur, itaút concurrat ratio neceſſitatis, in qua fundatur tota diſpoſitio textus, ac præſumptio ſatisfaciendi propriæ obligationi, ſecùs autem vbi tales circumſtantiæ concurrant quod huiuſmodi præſumptam voluntatem ex maxima veriſimilitudine excludant; Atque iuxta hunc ſenſum capienda eſt, rectèquè procedit ſententia *Bartol. in l. Neſennius* de qua ſupra in tertia ampliatione; Prout capienda etiã eſt, àc benè procedit ſententia volentiũ ex altera dote priori filię conſtituta, iſtã regulari debere iuxta ſecundam limitationem; Vel ſi ageretur de conſtituenda ſecunda dote filiæ iuxtà terminos *Authẽticæ ſed quamuis*, nam ſi in prima conſtitutione id eſſet expreſſum tunc cenſendum eſt quoq; expreſſum eſſe in hac ſecunda, quamuis nihil dicatur, ex alia regula vt in hac ſecunda cenſeantur repetitæ omnes qualitates præcedentis.

Et ex qua ceſſantis neceſſitatis ratio-
19 ne dicendum venit, quod ſi pater filiã ſtupratam maritat, ac dotat, cenſeatur hanc dotem non de ſuo dediſſe, ſed animo repetendi à ſtupratore, cuius obligatio per matrimonium, ac dotationem non ceſſat, vt ſuprà *diſ.* 142.; Cum enim iſto caſu pater dotare non teneatur, ſed actus ſit merè voluntarius, hinc proindè dicendum omnino videtur, potiùs hunc ad conſulendum quam primùm filiæ voluiſſe prouiſionaliter dotem dare, vt à ſtupratore repetat; Id ſiquidem videtur probabilius, atq; veriſimili intentioni magis adaptatum, quàm quod ſtupratæ duplicatam, ac ſuperfluam dotem ad luxum præbere voluerit.

Neq; dicere liceat, quod aliàs eſſet deſtruere legem, cuius maior potentia eſt, vt quamuis dura ſeruanda ſit, quoniam lex non firmat regulam, etiàm in caſu, quo dos exceſſiua, ſuoque ſtatui incongrua conſtituatur, ideòq; intelligenda eſt cùm terminis habilibus, ac iuxta eiuſdem legis rationem prædictã, quatenùs nempè agatur de dote conſtituta ad limites propriæ neceſſitatis; Cõmiſerandi ſiquidem ſunt parentes filiarũ onere grauati, neque dotibus tribuenda sũt ea indiſcreta, et irrationabilia priuilegia, per quæ, vt vni filiæ inordinatus luxus tribuatur, aliæ filiæ, fortius verò maſculi remaneant denudati; Non negatur enim quod pater volẽs, dummodo legitimam alijs relinquat, totum aſſem vni filiæ dare poteſt, dùm etiam extraneo poteſt elargiri, vel proijcere in mare; Sed quia hic eſt actus imprudentiſſimi hominis, et non conſuetus, idcircò non eſt præſumendus; Atq; ſufficere debet noſtris interpretibus indiſcretus rigor, quem ex dictæ *l. fin.* ſubintellectu deducunt firmando parum rationabilẽ propoſitionem, vt pater filiæ quamuis diuiti, ac nuptæ dotem dare teneatur, vt obſeruatum eſt ſuprà *diſc.* 1. *&* 142., ſed vni rigori interpretatiuo, alterum pariter interpretatiuum, ac ſubauditum, à ratione tamen prorsùs deuiantem addere, id humanus diſcurſus nõ admittit;

Hæc autem ſolo veritatis impulſu inſinuata ſint Magnis Tribunalibus, quorũ mos, ac prærogatiua eſt, ex ratione magis, quàm ex indigeſtis, àc ſæpiſſimè affectatis ſcribentiũ aſſumptis, iudicare, vt deinde ità illorum exemplo alijs inferioribus tradatur aditus iudicandi, attento potiſſimè communi vſu quo patres qui non ſint plus quàm iuris peritiſſimi, credentes bona materna vel aliũdè filiabus obuenta vnum aſſem cum proprijs conſtituere, credunt etiàm de illis pro earumdem filiarum dotatione liberam habere diſpoſitionem, vnde videmus quod iſti caſus, rarò, vel vnquam contingunt in magnis Ciuitatibus, àc inter perſonas peritas, et ſagaces, ſed in locis paruis, ac perſonis ſimplicibus, et idiotis, in

qui-

quibus propterea non irrationabilis intelligentia litteræ, ſed ratio legis eſt omninò attendenda; Quodque æquior videatur opinio contra *Afflict.* firmat *Bottiglier. dict. Theorem. 96. in finalibus verbis*.

Multoque magis præmiſſa procedere
20 videntur, ſi concurrentibus huiuſmodi diuerſæ voluntatis inditijs, et coniecturis, accedat etiàm ipſius patris ſpecifica declaratio, quamuis ex interuallo; Licèt enim donanti inter viuos, vel aliàs actum irreuocabilem facienti, contraria diſpoſitio interdicta ſit ad *text. in l. poſt perfectam C. de donat. & l. perfecta C. de donat. quæ ſub modo*; Attamen vbi aliquod cadit dubium, vel æquiuocum, declarare illud licet, maximè ſi ex adminiculis declaratio reddatur veriſimilis, vt alibi pluries habetur, cum ſit concluſio hodie notoria, & fortius ſi concurrat obſeruantia, quæ optima eſt humanæ voluntatis interpres, quià nempè ſic in alterius filiæ dotatione geſſerit.

Hinc proindè ſexta ampliatio omnino reſpuenda videtur in iudicando, Tertia verò, et quarta intelligendę ſunt, quatenùs agatur de dote congrua ad neceſſitatis, àc paternæ obligationis limites reſtricta, et non aliàs; Regula enim textus prædicti his caſibus attendenda videtur quoad ſummam congruam, atque in hac rectè attendendus eſt ordo prioris paternæ obligationis; Si enim pater habēs in manibus dotem maternam, de bonis paternis, àc maternis in confuſo conſtituat filiæ dotem ſcutorum bis mille, quorum mille tantū congruam dotem à ſe debitam, eius ſtatu inſpecto, conſtituant, itaùt reliqua mille cenſeantur promiſſa de maternis, tunc ſi ſola mille appareant ſoluta, hæc
21 cedere priùs debent in cauſam paternæ obligationis, itaùt filiæ ius integrū remaneat pro reſiduo ad materna, etiāſi illis renunciauerit, quoniam cùm renunciatio cenſeatur correſpectiua ad dotē, idcircò iſta integrè non præſtita, illa non ſuffragatur pro rata non adimpleta, vt egregiè in his terminis firmauit *Rot. in Auenionen. pecuniaria* 10. *Decembris* 1646. *coram Veroſpio confirmata* 5. *Februarij* 1647. *coram eodem, et quarta Decembris ſequentis coram Meltio, quarum duæ ſunt deciſ.* 39. *& deciſ.* 130. *par.* 10. *recen.* Atque ad hunc effectum, iſtoque ſano modo recipienda ſunt, quæ de filiæ conſenſu, vel renunciatione ſpernenda dici ſolent.

Et quamuis *Menoch. dicta præſumptio-*
22 *ne* 15. *num.* 5. dicat præſumptionem ex noſtra lege orientem, iuris, et de iure appellari *à Io: Andr. in add. ad Spec. tit. de præſumpt. S.* 2. *incip. ſpecies poſt numer.* 7. *incip. in prædicta concordantia*, qui caſum noſtræ legis percutit; Hoc tamen nullatenùs credo recipiendum, atque contrarias probationes etiam præſumptiuas, et ex fortioribus coniecturis elicitas admittendas eſſe, quoniam verè regula textus importat ſimplicem iuris præſumptionem, quæ ceſſat vbi conſtat de contrari, vt *per Gabriel. dicto conſ.* 156. *num.* 25. *& ſeq. lib.* 1. *Altograd. conſ.* 5. *num.* 39. *&* 40. *lib.* 1. *Buratt. dict. deciſ.* 283. *num.* 5. *&* 7. *& alios paſſim*; An autèm talis dos, quæ de paternis bonis cōſtituta dicitur, cenſeatur à patre donata, vel data in peculium, habetur *diſc. præced.* quando agitur, an dos ſit profectitia, vel aduentitia.

Quouerò ad auum mediatum, aliaſq;
23 ſecundi ordinis perſonas ſupra recenſitas, ſola inſpectio eſt, an intuitu ipſius dotatę, vel potius patris dos conſtituta cenſeatur, itaùt cedat, necnè in ſatisfactionem paternæ obligationis, et de hoc pariter habetur infrà, dùm agitur quando dos dicatur profectitia, vel aduentitia, eademq; inſpectio cadere videtur etiàm in fratre, qui dotet neptem intuitu fratris; Iſto etenim reſpectu circumſcripto, quo ad reliqua, auus mediatus, alijque aſcendentes veniunt etiam ſituandi ſub generalitate aliorum coniunctorum dotantium, et ſic in tertio perſonarum genere ſupra diſtincto.

Circa quod, ſubdiſtinguendo pariter
24 perſonas, videndum eſt primò de matre, ſecundò de fratribus, et tertiò generaliter de alijs coniunctis; Et quoad matrem dotantem, ſi hæc inſimul cum patre communi filiæ dotem indiſtinctè promittit nulla facta ſpecificatione, tunc cenſetur ipſam interuenire fideiuſſorio, ac ſubſidiario nomine, quia paternum eſt onus priùs filiam dotare, itaùt reſpectu eius, cui fit promiſſio vterque dicatur reus debendi, ſed inter ſe, pater cenſeatur principalis, mater autem fideiuſ-

ſorio nomine *Bal.nou.par.6. priuil.3. numer.2.Barboſ.in l.1.ſol.matr part.4.à numer.*102.*Giurb.* plures colligens *ad conſuet.cap.3.gloſ.6 part.1. num.1. Peregrin. de iur.fiſc.lib.3. tit.18. num.60., et ſeqq. Paſchal.dicta part.2.cap.6.num.31.& ſeq. Merlin.de legit.lib.2.tit.2 quæſt.17. num.* 19.& 32. *Boſſ. d. cap.4.num.86.* & latius *cap.9.num.109. cum ſeq.Coccin. deciſ.77. num.3.& ſeqq., Rot. in Meleuitana pecuniaria* 10.*Februarij* 1653. *Meltio* & admittitur *in Beneuentana dotis* 11.*Martij* 1654. *Bichio*, edita in cauſa de qua ſupra *diſc.*29., vbi obſeruatur, quod reſpectu generi eſt principalis debitrix, dùm æquè principaliter dotem promiſit.

Verùm hæc eſt nuda præſumptio iuris militans in dubio, ſecùs autem ſi per expreſſam declarationem conſtet de cõtrario, quoniam præſumptio ſemper cedit veritati, neque in claris admittitur iſta quæſtio, vt in ſpecie *Crauett. conſ.*91 cum alijs *Giurb.vbi ſuprà eodem num.*1.; Quod dicendum eſt procedere, nè dum vbi partes id expreſsè declarant, cùm tunc nulla verſetur difficultas ex vulgari regula *text. in l. ille, aut ille ff. de leg.*3., ſed etiam vbi coniecturæ, ac facti circumſtantiæ ita ſuadeant, quia nempè dos promiſſa patris facultatibus incongrua ſit, è conuersò autem mater ſit diues, itaût veriſimile omninò ſit, hanc principaliter ad dotis conſtitutionem concurrere voluiſſe, tunc enim cenſendum videtur promiſſum eſſe de paternis vſque ad eam quantitatem, quæ attentis patrimonij viribus, alijſque circumſtantijs congrua iudicetur, reſiduum verò ex maternis; In quantitate ſiquidẽ congrua per patrem debita, non eſt admittenda præſumptio, quod mater concurrere voluerit, cùm ità eſſet indirecta donatio inter coniuges de iure prohibita; In exceſſu verò, quia non præſumitur patrem voluiſſe vltra vires ſuæ obligationis ſe extendere, et ècontra, viribus paternis ceſſantibus, intrat ſubſidiaria obligatio materna, hinc proindè dicendum eſt, partes voluiſſe iuris ordini, ac diſpoſitioni ſe reddere conformes.

25 Quæ autem dicuntur de matre conſtituente dotem communi filiæ, vna cum patre, ac viro reſpectiuè, in omnibus æquè procedunt in eadem conſtituẽte dotem filiæ mortuo viro vnà cum eius filijs dotatæ fratribus, quorum vti patris hæredum prior ſit obligatio dotandi iuxta *dec.Coccin.*77., quæ loquendo in his terminis, iuxtà hunc ſenſum capienda eſt; Secus autem ſi mater conſtituat dotem vna cum dotatæ fratribus, qui circumſcripta qualitate hæreditaria patris, conſiderentur tanquàm fratres; Cùm enim tunc ordo prępoſteretur, quia priùs mater, et deinde in huius ſubſidiũ fratres tenentur, vt ſupra *diſc.*142. hinc proindè idem, quod eſt dictum de matre reſpectu patris, videtur dicendum de fratribus reſpectu matris, niſi aliæ facti circumſtantiæ prudentis iudicis arbitrio penſandæ diuerſimodè ſuadeant, cũ tota hæc ſit quæſtio facti, ac voluntatis, cuius indagatio in dubio tota pendet ex qualitatibus facti, quia nempè dotis quãtitas maternis viribus non ſit proportionata, probabile verò ſit, matrem, ac fratres æqualiter voluiſſe concurrere, iuxtà ea quæ deducuntur *per Giurb.vbi ſupra num.*44.

26 Si verò ſola mater dotat filiam, quæ patrem habeat præſentem non impeditum, ac idoneum, neque mater habeat in manibus de bonis filiæ, et tunc quia nulla ſubeſt cauſa, ad quam dotatio referri poſſit, referenda eſt ad illam donationis, quam mater facere voluit filiæ, cui adhuc ſupereſt actio aliam dotem petendi à patre ad onus dotationis etiã ergà filiam aliundè dotatam adſtrictum, Verùm ſi vir, ſeù pater reſpectiuè fuerit abſens, vel carceratus, aut infirmus, ſeù aliàs impeditus, aut pertinax, vel imprudens in filiam collocando, adhuc tamen facultatibus idoneus, tunc cenſetur matrem nomine quaſi procuratorio patris dotem conſtituiſſe, itaût ſi quid de ſuo promittat, repetere poſſit vtili actione negotiorum geſtorum, intra terminos tamen illius congruitatis, ad quam pater inuitus cogi poterat, vt egregiè *Bal. Nouell.dict.priuil.3.nu.6. Giurb.* alios cumulans *vbi ſuprà nu.*38.latè *Cyriac.contr.* 495.vbi in matre firmat regulam donationis excluſiuam, ac admittunt omnes allegati, itaût id quod paternum debitũ excedit, de ſuo conſtituiſſe cenſeatur.

At ſi patre mortuo, vel inope, mater dotet, neque filia habeat bona propria, ex quibus dotari valeat, itaut materna obligatio intret, et tunc cenſetur dotaſ-

ſe

ſe de ſuo, et ſic eatenùs præſumptio *dicta l. fin.* intrat in matre, quatenùs vigeat neceſſitas dotandi, quæ eſt vnica ratio dictæ legis, vt benè aduertit *Mantic. dicto lib. 12. tit. 19. num. 39.*, atque ex *text. in l. mater C. de iur. dot.* firmant cæteri communiter congeſti per *Cyriacū*, *et Giurbam vbi ſupra*; Vbi enim ceſſat neceſſitas, regulariter ad titulum adminiſtratorium, ſeù procuratorium filiæ dotatio referenda eſt, quod ſatis confert ad comprobationem eorum, quæ ſupra notata ſunt in exceſſu promiſſo per patrem, ſemper enim quod interuentus maternus aliam habet cauſam, ad quā referri valeat, excludenda eſt voluntaria elargitio, ac rei ſuæ ſuperflua profuſio in dubio non præſumenda.

Et ideò ſi vxor conſtituta à viro vſufructuaria omnium bonorum, interueniat vnà cum viri hæredibus in promiſſione dotis filiæ, tunc cenſetur interueniſſe pro conſenſu præſtando pro eius intereſſe ſuper cōſtitutione dotis ex bonis, in quibus habebat vſumfructum, vt in ſpecie *Cyriac. contr. 510.*, et ſic in ſimilibus; Et propterea ſi mater conſtituat dotem filiæ prouidendæ ex bonis auiti fideicommiſſi in vim *Authentica res quæ C. de fideic.* tunc videtur eadem præmiſſa ratione dicendum cenſeri conſtituiſſe animo repetendi à fideicommiſſo, illiuſque interuentum fuiſſe, vel adminiſtratorio nomine filię, vel, et verius, fideiuſſorio nomine, ac tanquàm aſſecuratrix generi, qui fortè non contentus dote cum litibus conſequenda ex bonis fideicommiſſarijs, voluit habere matrem liquidam, ac certam debitricem, vt in fratribus qui dotem promittant ſorori habenti auitum fideicommiſſum, habetur proximè infrà; Multoque fortiùs hæc procedunt, vbi mater eſſet tutrix, vel curatrix filiæ.

Quatenùs verò pertinet ad fratres,
27 ſi iſti ſunt hæredes patris, tunc abſolutum eſt in iſtam cauſam in dubio dotationem eſſe referendam *Balan l. fin. C. de dot. promiſs. num. 17. & ſeqq. Menoch. de arbitr. caſu 88. nu. 46. Michalor. de fratr. cap. 34. par. 3. Merlin. lib. 1. contr. 3. nu. 16. Giurb. vbi ſupra num. 43. Boſſ. de dot. cap. 3 num. 107. Caualer. deciſ. 168. num. 6. Rot. in Imolen. bonorum 29. Maij 1649. coram Corrado §. alterum verò Capycius Latr. deciſ. 38.*

Eademque ratione idem dicendum eſt ſi non ſint hæredes patris, ſed aui, vel poſſeſſores antiqui fideicommiſſi, ex quo ſoror dotanda erat, quoniam potius ad cauſam neceſſariam, quàm voluntariam referendus eſt actus, quidquid loquendo in patruo dixerit in contrarium *Rot. apud Merlin. de legit. deciſ. 131. num. 2.*, quæ fortè in contrarijs coniecturis fundari potuit, nàm aliàs generaliter ſumpta nullatenùs ſubſiſtere videtur; Et in ſpecie quod fratres promittendo dotem ſorori, quæ auitum habeat fideicommiſſum ex quo dotari valeat, cenſeantur fideicommiſſario, ac ſubſidiario nomine promiſiſſe *ex Fabr in Cod. lib. 5. tit. 6. de fin. 3. & Molin. de primogen. lib. 2. cap. 15. num. 68. Rot. deciſ. 48. numer. 35. part. 12. recent.*; Quod tamen ex facti circumſtantijs eſt regulandum, ac niſi conſtet fratres diuites de ſuo voluiſſe dotare, etiàm per inditia, et fortiores præſumptiones; Hæc autem præſumptio, vt non de proprijs fratrum, ſed de paternis dos conſtituta cenſeatur, nedùm percutit fauorem ipſorum dotantium, ne de proprio dicantur promiſiſſe, ſed etiam ipſius dotatæ, imò hic principaliter per Doctores attenditur, ad effectum ſcilicet, vt per fratres pactis onerolis grauari non poſſit, vt *diſc. ſequen.*

Sed quid ſi fratres, qui ſunt hæredes
28 patris cum beneficio legis, et inuentarij, dotem vltra vires hæreditarias promittant, an hæreditate detecta non ſoluendo teneantur ſupplere de proprio, diſtinguendum eſt, Aut enim conſtitutio dotis facta eſt ſub expreſſo titulo, ac nomine hæreditario, quia nempè tanquàm hæredes patris dotare profeſſi ſint abſq; alia promiſſione, et tunc abſolutè dicendum eſt ipſos non teneri, quoniam aduersùs inuentarij beneficium deductum *ex l. fin. §. & ſi præfatam C. de iur. deliber.* nil ſpeciale attributum eſt doti, quæ in caſibus non expreſſis regulanda eſt iuxta terminos communes; Nil obſtante quod deficientibus paternis, ipſi fratres ex perſona propria in ſubſidium ergà ſororem indotatam teneantur, multa enim contingere poſſunt ob quæ fraterna obligatio ceſſet, vel quia ipſi non ſint ità facul-

facultatibus idonei, vt vltra propriæ deſcendentiæ prouiſionem, ſororibus dotem valeant ſuppeditare, Vel quia ſorores habeant matrem, ac aſcendentes quorum proximior ſit cauſa dotandi; Siuè quia habeant aliquid de proprio, Ac tãdem quia quantitas conſtituta de tempore quo paterna hæreditas non detectis oneribus credebatur opulenta, ſit exceſſiua attento tempore manifeſtatæ inopiæ patris, itaut illa rata quam habuit ſit congrua in ordine ad menſuram, quæ habenda eſt in ſubſidiaria.

Et in omnem euentum, quatenus etiã eſſemus in caſu, quo intraret obligatio ſubſidiaria contrà fratres ex perſona propria, ſatis tamen expedit quod prima conſtitutio eos non afficiat, quia nõ poterunt conueniri in vim pactorum, et clauſularum executiuarum in primo contractu contentarum, nequè ex tunc hypotheca deſumenda erit cùm defecerit voluntas ſe obligandi, ſed intrabit ex nunc ſimplex iudicis officium.

29 Si verò contrahentes ſub expreſſo nomine hæreditario ſe obligauerint etiã de proprio, et tunc in Regno Neapolitano eſt pariter expeditum, ipſos non teneri de proprio, ac vltrà vires, niſi expreſsè, et nominatim beneficio legis, et inuentarij renunciauerint, nã licèt priùs id eſſet ſub dubio, vt conſtat *ex Franch. deciſ.* 323., *et* 648. *Minado deciſ.* 25. *Capyc.Latr.conſul.* 31. *& deciſ.* 115. *in principio, Thor.in compend.deciſ. part.* 2. *verbo exceptio excuſſionis inuentarij vbi latè*; Attamen hodiè non habet dubium, dum S. Conſilium iunctis aulis per decretum generale ad formam legis ſub *die* 16. *Martij* 1623. declarauit hæredem beneficiatum numquàm teneri de proprio vltra vires, etiamſi proprio nomine ſe obligauerit, niſi expreſsè beneficio inuentarij renunciauerit, de quo decreto faciunt mentionem *Thorus vbi ſupra in fine, Nouar. quæſt. forenſ.* 41. *in puncto Capyc.Latr.deciſ.* 38., *et deciſ.* 115., vbi addentes illud regiſtrant de verbo ad verbum, ac alij Regnicolæ paſſim, atque habetur particulariter actum ſupra *diſcurſ.* 28.

30 In terminis verò iuris communis, articulus eſt ſatis controuerſus, in quo ſolent ſcribentes magis communiter diſtinguere, àn propriam obligationem adiecerit, vel ſimpliciter ſe obligauerit ex latè deductis per *Capyc.Latr.dict.conſult.* 31. *Franch., et Minadoum vbi ſupra, Giurb.obſeruat.* 104. *num.* 8., *et ſeqq. Rot. deciſ.* 545. *num.* 1. *& ſeqq. part.* 5. *recent.*; Verior autem videtur altera diſtinctio, quàm amplexa eſt *Rota in Sabinen.cenſus* 26. *Ianuarij* 1637. *&* 21. *Iunij* 1641. *coram Pirouano*, benè canonizata *in Camerinen. legati* 20. *Iunij* 1650. *coram Bichio deciſ.* 58. *par.* 11. *recent.* & in alijs, vt nempè attendatur, an obligatio hæredis ſit compatibilis cùm titulo hæreditario, necnè, ſi enim eſt compatibilis, non eſt dicẽdum voluiſſe de proprio ſe obligare, quoniam eſſet inducere nouationem in dubio non præſumendam, ſecùs autem è contra.

Compatibilis autem dicitur, etiamſi de proprio, ac inſolidum ſe obliget, quoties de tempore obligationis hæreditas iudicabatur idonea, ipſeque hæres plura bona hæreditaria poſſidebat, cũ enim hæres licèt beneficiatus, quatenùs habeat de bonis hæreditarijs, iuxta magis receptam ſententiam, teneatur etiam de proprio neque inuentarium quidquam ſuffragetur, quoniam illud facit ſuam operationem, quoties vires deficiunt, hinc proindè rationabiliter etiam de proprio ſe obligauit, quia ſciebat ita ſe de iure teneri; Ideoque detecta poſtmodum virium hæreditariarum inſufficientia, ob euictiones fortè paſſas, vel æs alienum aggrauatum, non videtur dicto beneficio priuandus, cùm ſtante dicto præſuppoſito, videatur deeſſe animus ſe obligandi de proprio, atque rectè intret concluſio, vt obligatio facta cum falſo præſuppoſito corruat, et non liget *Gabr.conſ.* 62. *lib.* 2. *Buratt. deciſ.* 282. *num.* 1. *& vltim.Rot. in Bonon. legati vſusfructus* 5. *Decembris* 1650. *coram Bichio deciſ.* 94. *part.* 11. *recent.* & ſæpè in alijs.

Quare applicando ad noſtros terminos, ſi frater de tempore dotationis credebat, vt ſuprà hæreditatem eſſe idoneã, tunc non cenſetur voluiſſe de proprio ſe adſtringere, ſecùs autem ſi ſciebat, vel probabiliter poterat ſuſpicari, quia tunc obligando de proprio videtur ſe ipsũ ſororis debitorem conſtituere velle, quamuis hæreditariæ vires non ſuppeterent, ideòque totum pendet ex facti qualitate,

te, ac circumſtantijs ad indagandam veriſimilem voluntatem.

Sed ſi ſimpliciter, alio titulo non expreſſo, fratres dotem conſtituant, tunc licet ex iuris diſpoſitione, quatenùs hęreditariæ vires capiant, tàm fauore dotantium, quàm dotatæ, præſumptio ſit, vt de paternis, et hæreditarijs bonis dos conſtituta ſit, attamen quoad reliqua videntur de proprio obligati, quatenùs ſcirent paragium proprium non ſufficere, Ad inſtar eorum, quæ de adminiſtratore dicuntur, vt promittens vltra quàm bona adminiſtrata importent, cēſeatur illud plus de ſuo promiſiſſe, Ac etiam iuxtà alios ſimiles caſus de quibus ſupra, et infra.

Vir enim cui dos conſtituitur inquirere non tenetur, an fratres ſint hæredes beneficiati, necnè, et quo nomine promittant, dùm ipſi id negligunt, ac propterea ſibi imputent nisi facti circūſtantiæ ſuadeant animo repetendi à proximiore, vel de ipſius mulieris bonis promiſiſſe, vt aduertitur *ſupra dicto diſcurſ.* 28.

Aduertendo tamen, quod ſi propria obligatio ſimpliciter facta, non expreſſo titulo hæreditario, fuerit in exequutionem capitulorum matrimonialium, in quibus hæreditario nomine promiſerūt, vt frequenter accidit in Ciuitate Neapolis, vbi ad effectum, vt maritus pro dote habeat remedium liquidationis inſtrumenti iuxta ritum M.C.V., ſolet fieri quietantia de dote, atque incontinenti dotans ſe conſtituit liquidum debitorem viri ex cauſa mutui, vt infrà *diſcurſ.* 159. vbi de dote confeſſata, et tunc quia hic ſecundus actus cenſetur correſpectiuus ad primum, non dicitur proindè inducta nouatio, neque facta obligatio de proprio, vt benè in puncto *Capyc. Latr. deciſ.* 38. *per tot.*

31 Vbi autem, circumſcripta dicta qualitate, fratres dotent ſororem vnà cum patre viuente, tunc eadem ratione, qua matris obligationem fideiuſſoriam dicūt Doctores, dicenda quoquè venit iſta filiorum qui vel tanquàm fideiuſſores, ac ſubſidiarij adhibentur, vt in ſpecie *Rot. deciſ.* 299. *num.* 10. *part.* 6. *recent.*; Vel frequentiùs pro cautela coniugum, vt nempè huic dotis conſtitutioni conſentientes, actionem de inofficioſa amittant, neque ampliùs valeant actum impugnare.

At ſi mortuo, vel inope patre, dotem ſimpliciter conſtituant ſorori aliundè prouiſæ, et tunc quia nil habemus de iure peculiare in fratribus magis, quàm in patruo, et aſcendentibus, alijſque de iure ad ſubſidiariam dotem obligatis, Hinc præmiſſorum omnium generalem inſpectionem aſſumendo, quamuis 32 *Soccin. iun. in famoſo Conſilio* 79. *lib.* 3. *numer.* 47. 50., et alibi, loquendo de dote conſtituta à patruo, firmet eam cenſeri datam de proprio, eumque ſequātur *Menoch. conſ.* 771. *in princ. Surd. conſ.* 534., ac ſequi videantur *Borgnin. deciſ.* 34. *numer.* 7. *& Rot. dec.* 131. *poſt Modern. Merlin. de legit. num.* 1. apud quos cæteri allegantur; Attamen quidquid prædicti, ac alij dicant, clienti potiùs, ac negotio particulari reſpondentes, conſtituenda videtur regula generalis, vt ſi alia cauſa, vel titulus dotandi dari poteſt, ad illum potiùs quàm ad donationem actus veniat referendus, cùm vt dictum eſt, diſpoſitio *legis finalis C. de dot. promiſſ.* ſolam neceſſitatis rationem habeat, vt probari videtur *ex textu in l.* 1. §. *filiam ff. de collat. dotis*, et ſequuntur cumulati *per Menoch. de arbitr. caſu* 88. *ex num.* 44., *Giurb. vbi ſuprà nu.* 39. *Capyc. Latr. dicta deciſ.* 38. *numer.* 24. *& ſeqq. vbi add. numer.* 20., et concordat concluſio generalis, vt in dubio excludenda ſit donatio.

Nè autem incidatur in ęquiuoca, aduertendum eſt, quod Aliud eſt agere, àn dos, quæ ſupponitur data de ſuo per fratrem, vel patruum, aut ſimilem, cenſeatur donata, ita et taliter quod ſoluto matrimonio per dotantem non repetatur, neque ad eum reuertatur, Aliud verò quærere de quibus bonis, ac ſub quo nomine dos in dubio conſtituta cenſeatur; Ad primum enim effectum procedit regula firmata per *Menoch. dicto cōſ.* 771. *& per Rot. deciſ.* 131. cum alijs infra, ſecùs autem ad ſecundum de quo nunc agimus, et in quo verè regula eſt in oppoſitum, quoniam nulla ratio ſuadet ſui patrimonij ſuperfluam profuſionem ergà mulierem, quæ iam eſt prouiſa, ſed potiùs vſus communis ſuadet oppoſitū.

Verùm quia in his materijs ambiguis, atque coniecturalibus, tot ſunt leges,

quot ſunt negotia ob particulares circumſtantias in vno, vel altero caſu contingentes, atque vt aliàs dictum eſt, tam in contractuum, quàm in vltimarum voluntatum interpretationibus ſæpè accidit, vt eædem coniecturæ, ac præſumptiones, in vno caſu admittantur, et in alio reijciantur, quia ſic temporis, ac loci, vel perſonarum diuerſa qualitas, aliæque circumſtantiæ poſtulent, vt benè admonet ad aliud propoſitum *Rot. apud Burat. deciſ.319. poſt num.4.* ideò videtur totum prudentis iudicis arbitrio repoſitum eſſe, qui ex facti qualitate veriſimilem, ac probabilem voluntatem perſcrutetur; Si enim fratres, vel patrui, bona propria puellæ adminiſtrãtes, illamque loco filiæ domi, ſeù aliàs ſub eorum cura, et educatione habentes, ſeù eiuſdem debitores, ei bona propria habenti ſimpliciter dotem conſtituant, tunc veriſimilitudo, ac vſus communis ſuadent, vt ad miniſtratorio nomine geſſerint eum actum, quem ſaltem ex vſu, ac muliebri verecundia ipſimet puellæ gerere non licebat.

Et quãuis vbi diuerſa eſt qualitas dotis, quàm ſint bona, quia nẽpè puella poſſidẽte ſpecies, dos cõſtituatur in quantitate, et è contrà, magna exinde deſumi valeat coniectura compenſationis, ſeù repetitionis excluſiua, ſępè tamen accidit quod viri, potiùs in vna qualitate quàm in altera dotem cupiunt, ſeù non fidentes de certitudine dotis ſub ipſius mulieris nomine conſtitutæ, ipſos fratres, vel patruos, aut alios coniunctos cupiunt aſſecuratores, ac principales debitores; Maximè ſi hæc tractari contingat inter perſonas ſimplices, ac idiotas, inter quas vt plurimum huiuſmodi quæſtiones contingere ſolent; Et è contrà ſi ſorori, vel nepti, patrem, vel alium proximiorem habenti, ſub cuius cura, et educatione ſit, frater, vel patruus, cui non incumbat, nec educatio, nec proximum onus, vel cura eam dotandi, dotem conſtituat, itaùt actus non ſit veriſimilitèr referibilis ad alium titulum, tunc intrat præſumptio donationis de proprio, et ſic rectè procedunt adducta *per Soccin., et Menoch.*, ac alios *vbi ſuprà*, quoniam in eorum caſibus tales circumſtantiæ concurrebant, quod nomen proprium, non autem adminiſtratorium ſuadebant, Atque inter coniecturas, ac præſumptiones, illa venit magni facienda, quæ à poſteriori, ſeù ſubſequuta obſeruantia deducitur.

Eademque diſtinctio congrua vi-
33 detur circa quartum perſonarum ordinem, nempè extraneorum; Si enim extraneus eſt mulieris tutor, vel curator, vtique ad tutorium, vel aliàs adminiſtratorium nomen dotatio referenda eſt iuxtà *Theor. Bart.* communiter receptam *in l. vxorem 39. §. Pater naturalis num.1. de legat.3. Millin. dec.433. Merlin. deciſ.113. Menoch. de arbitr. dict. caſ.88. num.46. Boſſ. d. cap.3. nu.108. Rot. in Maceraten. cenſus 21. Iunij 1641., §.2. coram Royas* inter ſuas *deciſ.144. num.2. & ſæpè in aliis*; Prout ſi ſit debitor, atque conſtitutio non ſit iure legati (quãdo attendenda eſt vulgaris diſtinctio, àn debitum proueniat ex cauſa voluntaria, vel neceſſaria, &c.) tunc cenſetur promiſſa animo compenſandi, quoniam longè diuerſa ratio eſt inter legatum ad liberum legantis arbitrium reuocabile, ac irreuocabilem donationem inter viuos, vt ex dicta *l. vxorem §. pater naturalis* probãt ibidem *Bart. Cuman.*, et alij de quibus latè *Rimin. Sen. conſ.230. lib 2. Altograd. conſ.85. numer.36. lib.1.* & alij apud eos, itaùt donatio inducenda non ſit, niſi quotiès ad aliam cauſam probabiliter non poſſit referri.

Et licèt in extraneo tutore ſe ipſum nomine etiã proprio principaliter obligante, ſecùs firment nonnulli relati *per Giurb. vbi ſuprà numer.47.*, non videtur tamen à promiſſa obſeruatione recedendum, cùm ſæpè tutores, et curatores in gratiam puellarum quas habent ſub cura, atque pro earum collocatione facilitanda, cùm propria obligatione ſponſos quærant reddere tutos, vt non ſemel practicaui, Ideoque abſonum eſſet, vt ex nimia charitate, ac affectione, damnum, reique propriæ iacturam reportare debeant; Prudens igitur iudex iuxtà caſuum contingentiam ſuo arbitrio benè regulato decidet iſtam quæſtionem, quæ tota videtur facti; Et hæc quatenùs vires, et bona dotatæ ferant.

Quid autem ſit in exceſſu, an ſcilicet
34 per fratrem, vel quemcumque adminiſtratorem id cẽſeatur datum, vel promiſſum

miſſum de ſuo, pendet pariter ex circũſtantijs facti; Si enim frater aut tutor, vel adminiſtrator, ſciens proprium ſororis paragium, vel pupillæ patrimonium ad ſummam promiſſam non aſcendere, illã promittat, tunc videtur exceſſum de proprio conſtituiſſe, ſecùs autem ſi probabiliter putabat ſufficere *ad tex. in l. cũ poſt §. 1. ff. de admin. tutor.* qui expreſsè loquitur de adminiſtratore ſciente, atq; ita intelligendi ſunt *Bald. Nouell. part. 6. priuil.* 88. bene *Boſſ. d. cap. 3. nu* 108. circa medium & *in fin. Michalor. de fratr. par. 3. cap. 34. num. 11. Fontanell. cl. 5. gloſ. 7. num. 31. cum ſeqq. vt per Capyc. latr. deciſ. 38 num. 10. Cyriac. controu. 110. num. 21.*

Quod tamen verum videtur inter dotantem, et mulierem, ſecus autem inter dotantem, ac virum, et quatenùs viri intereſſe concernat; Niſi enim ei exprimatur à dotante ſe dotare tamquàm adminiſtratorem, non tenetur vir indagare, quo nomine promittat, et an bona mulieris per dotantem adminiſtrata ſufficiant, necnè, ſufficit enim viro dotantis fidẽ ſimpliciter ſequi, nàm alias de facili fraus fieri poſſet, vt alijs allegatis deſumitur ex deductis *per Capyc. latr. dicta dec. 38. n. 43. et ſeq.* & habetur *d. diſ. 28.*

Omnia hæc procedunt iure commu-
35 ni inſpecto, quid autèm dicendum ſit de dote conſtituta per coniuges cõmuni filiæ in illis locis, in quibus bonorum ſocietas inter eos ex iure municipali eſt inducta, vt frequentiùs eſt in Hyſpania, conſulantur latè cumulati *per Giurb. ad conſuet. Meſſan. dict. cap. 3 gloſ. 6. par. 1. ex num.* 49. cùm extrà viuentes eo iure particulari nimis tędioſum reddatur in generali materiæ tractatione has particulares inſpectiones longum ſermonẽ poſtulantes aſſumere, ad præfatum igitur Auctorem ſufficiat relatio, apud quem concordantes habentur; Et quid in Ciuitate Neapolis vigore particularis cõſuetudinis illius Ciuitatis quæ incipit, *Si conſtante*, videri poſſunt illarum conſuetudinum Gloſſatores; In Regno enim viuitur iure communi, neque per illius leges particulares eſt aliquid immutatũ.

Sed ſi detur caſus, quod mater expli-
36 citè dotet filiam de bonis ſuis animo non repetendi, cùm declaratione tamen liberandi virum, ſeù patrem reſpectiuè ab onere dotationis, itaut dos prædicta deſeruiat etiam loco dotis debitæ per patrem, qui ſit facultatibus idoneus, atq; de iure ad tantam quantitatẽ obligatus, tunc vltrà effectus indè reſultantes, vt hęc cenſeatur potiùs profectitia dos quã aduentitia, de quo infrà, reſultabit etiam alter effectus inualiditaris actus quo ad ipſos cõiuges inter ſe tamquàm ſonantis in donationem inter eos prohibitam, itaut tamquàm donatio coniugum regulanda ſit; Nil ſuffragante iuramento forsàn interpoſito, quoniàm illud operabitur quidem maiorem actus efficaciam, ac validitatem quo ad eos, quibus dotis promiſſio, vel datio facta eſt, ſed non inter ipſos coniuges, niſi explicitus titulus expreſſæ donationis intercedat; Licèt enim, iuxtà veriorem ſententiam, iuramentum operetur validitatem donationis inter coniuges, id tamèn procedit in donatione expreſſa, ſecùs autem in tacita, et virtuali, vt habetur infrà *diſc.* 159. de dote confeſſata, quod ſatis importare poterit, nedùm ad effectum, vt matri dotanti libera maneat facultas repetendi à viro id quod ſub hoc colore inualidè donatum fuit, ſed etiam quatenùs mulier decedens in eadem voluntate perſeueret ad effectum commenſurandi legitimam filiorum eiuſdem matrimonij, vel ad terminos *l. hac edictali C. de ſecundis nuptijs* pro filijs prioris matrimonij cum ſimilibus.

His ità cognitis, quo ſcilicet nomine ac de quibus bonis dos conſtituta cẽſeatur, reſultat de conſequenti inſpectio, an & quando dos cenſeatur profectitia, vel aduentitia; Et in hoc quamuis profectitij terminus non cadat, niſi in ijs qui ſub patria poteſtate viuunt, in dote tamen non facit profectitiam ius poteſtatis ſed nomen patris, quotiès tam-
37 quàm pater dederit *ad tex. in l. profectitia §. ſi pater, et §. fin. ff. de iur. dot. gloſ. in l. Auia verbo profectitiæ C. eodem*; Paterna ſiquidem obligatio, ità eſt erga filiã in poteſtate, ac emancipatam, iuxta magis communem ſententiam de qua ſupra *diſc.* 142., magis autem clara, et certa eſt obligatio ergà filiam in poteſtate, ergò non debet hæc eſſe interioris conditionis, vt ſequeretur, ſi ea emancipata dos à patre ſimpliciter conſtituta aduentitiæ nomen aſſumeret.

Hoc igitur ità præmiſſo, duo conſti-

tuendæ ſunt inſpectiones, Primo ſcilicet de dote data ab ipſomet patre, vel auo paterno immediato, an data cenſeatur iure peculij, et tamquam profectitia propria, vel potius iure donationis & tamquam aduentitia ſeu profectitia impropria; Et ſecũdo de dote data ab auo, vel auia, aut fratre, & alijs, de quibus conſtet, aut dubitari poſſit, quod intuitu, et contemplatione ipſius patris dederint, an per hoc profectitia dicatur.

Quo ad primam, præmittendum eſt,
38 quod licèt inter patrem, et filium in poteſtate donatio dari non poſſit, inter alias tamen iſtius regulæ limitationes, ea eſt præcipua fauore dotis, in cuius cauſam donatio facta per patrem filiæ in poteſtate valida eſt, ac firma ad *tex. in l. Põponius Philadelphus ff. famil. erciſ. Bar., et cæteri in l. frater à fratre ff. de cõdit. indeb. relati per Bal. Nouell. par. 6. priuil. 80. Menoch. lib. 3. præſumpt. 29. nu. 74. Mantica de tacit. lib. 13. tit. 13. nu. 7. Surd. conſ. 206. num. 21. Franch. deciſ. 205. Boſſ. de dot. cap. 2. num. 117. & 436. benè Arias de Meſa lib. 3. var. cap. 17. ex num. 11.*, vbi contraria reſoluit *Rot. deciſ. 108. nu. 23. par. 4. rec. tom. 2.* & alij de quibus infra.

Idque extenditur ad dotis augumen-
39 tum, vt alijs allegatis *Surd. dict. nu. 21. Menoch. num. 77.* qui *num. 79.* ampliat, etiamſi matrimonium non ſequatur, nã ſi conſtat patrem purè donare voluiſſe, tunc valida erit donatio quod tamèn nõ eſt ſine dubio, vt ibidem; Dictaq; donatio nedùm expreſsè fieri vel probari poteſt, ſed etiam tacitè, ac per coniecturas iuxta *Theor. Bar. in l. poſt dotem ex num. 23. ff. ſol. matr.* cum alijs infrà, cum videatur apud omnes receptum.

Eſt item præmittendum quod vbi ve-
40 rè, vel præſumptiuè conſtat, dotem donationis iure fuiſſe per patrem filiæ traditam, tunc iſta dos non profectitia, ſed aduentitia dicitur, aliàs profectitia impropria nuncupata, cùm vera profectitia dicatur ea, quæ in puris terminis peculij remanet; Imò huiuſmodi dos à patre validè donata filiæ fingitur adeò aduentitia, quod aduentitij etiam metam excedendo, potius de caſtrenſi, vel quaſi participare videtur ad effectum vſus fructus patri competentis ex diſpoſitione *tex. in l. cum oportet C. de bon. quæ liberis*; Siquidem in alijs aduentitijs patri competit vſusfructus indubitatè, in his autem illum negant Doctores, vt
41 conſtat *ex Ann. alleg. 73. Franch. dec. 4. num. 17., Paſchal. de patr. poteſt. part. 1. cap. 3. num. 56. Mantic. de tacit. lib. 12. tit. 8. num. 22.* qui teſtantur hanc eſſe magis communem.

Contrarium verò, vt etiàm in his cõpetat vſusfructus latè ſubſtinent *Curt. iun. conſ. 152. num. 4., Decian. conſ. 55. nu. 6., et ſeq. lib. 2., Theſaur. iun. in add. ad deciſ. 150. eius patris litera B., Milanen. deciſ. 3. num. 90., & ſeq. lib. 2.* licèt quoad alios effectus illum præſertim reuerſionis ſit ſub dubio àn profectitij, vel aduentitij iure ſit regulanda vt infra.

Demum pro præmiſſo ſupponenda
42 eſt regula, vt dos data, vel promiſſa per patrem filiæ, iure peculij, non autem donationis cõſtituta in dubio cenſeatur, et ſic profectitia non autem aduentitia, ex ijs quæ generaliter in traditis à patre filio firmat *Menoch. lib. 3. præſumpt. 30. n. 26., et ſeq.*, et admittitur *in Reggien. bonorum coram Corrado apud Merlin. de pignor. dec. 110. repetit. dec. 387. p. 9. rec.*; Et in ſpecie dotis poſt *Socc. conſ. 5. n. 16. lib. 4. et Beroũ conſ. 190. n. 35. lib. 1. Mãtic. de tacit. lib. 13. tit. 13. num. 7. & 8. & 30., Rot. dict. deciſ. 108. num. 20. & ſeq. par. 4. rec. tom. 2.*, vbi poſt *Manticam* rectè aduertitur, regulam firmatam *per Decium conſ. 35.* magis quàm, vt par eſt extenſam *per Paſchal. de patria poteſt.*, vt nẽpè dos in dubio cenſeatur donata, procedere in extraneo, ſecùs autem in patre, quià in neceſſitatibus nemo liberalis exiſtit, quodq; vbi actus duas habet cauſas vnã voluntariam, alteram neceſſariam, ſemper adiſtam in dubio ſit referẽdus, atq; hæc videtur certa veritas vbi nulla ſtipulatio adiecta eſt, fortiùs autẽ ſi ad fauorẽ ipſius patris, quia tùnc ceſſat omnis difficultas, etiam ſi filiæ quoquè ſtipuletur, et ſibi, quià nempè per coniũctiuam, vel alternatiuam dictum ſit dotem reddi ſibi, et filiæ, quià cùm de iure dotis etiàm profectitiæ actio ſit communis patri, et filiæ, atq; huic rectè ſtipuletur ob ſpem conſolidationis ex morte patris ſequendam, hinc proindè ſtipulatio intelligenda eſt prout de iure, ideoque regulam non tollit.

His igitur præmiſſis, cùm in caſu quo

de

de donationis titulo conſtet per verba expreſſa, vel alias claras probationes, nulla cadat diſputatio, vt in his terminis generaliter aduertit *Menoch. dict. præſumpt.30.num.2.* Hinc tota quæſtio eſt in donatione tacita, et virtuali, quæ ex coniecturis, vel verborum conceptu deduci ſolet; Sed quoniàm quo ad conie-
43 cturas, ac præſumptiones, vel illationes generales cuicumque actui geſto inter patrem, et filium conuenientes, dos nihil habet peculiare, atque à generalitate prò & contra non eſt excluſa, Idcircò videri poterunt deducta *per Menoch. dicta præſumptione 30.& per Rot. in dict. Regg. bonorũ 1646.coram Corrado apud Merl.de pignor. dec.110.& 387.p.9.rec.* cõfirmata *corã eodẽ 27. Ianuarij 1647.*, in quibus latè agitur, quando bona data, vel aſſignata per patrem filio cenſeantur iure dominij, ac donationis, vel potiùs iure peculij, cùm materia tota ſit facti potius quàm iuris ex eiuſdem facti circunſtantijs iuxtà caſuum contingentiam perſcrutanda; An autem ea dos, quæ filiæ renũcianti ſucceſſionibus, ac intuitu recunciationis à patre conſtituitur, dicatur remanere profectitia, vel tranſeant in Aduentitiam per indè ac ſi de ipſius filiæ proprijs bonis conſtituta eſſet, habetur *diſc. ſeqq.* occaſione pactorum & onerũ quæ doti adijciuntur.

Quarè in peculiaribus terminis dotis tota præſens inſpectio verſari videtur ſuper ea tacita donatione, quæ ex pacto, ſeù ſtipulatione de reſtituendo ipſimet filiæ deduci ſolet per ſcribentes *in l. poſt dotẽ ff.ſolut.matrimon.*, cuius materia intricata videtur, potius occaſione effectuũ exindè reſultãtium, illius præſertim imputationis in legitimam faciendæ per nepotes, ac alterius ſucceſſionis quoties filiam abſque filijs mori contingat.

Siquidem quoad ipſam quæſtionem
44 in genere, præſuppoſita regula prædicta pro peculio, receptiſſima etiam eſt limitatio, quod vbi pater dando, vel promittendo dotem genero ſtipulatur eam reſtitui filiæ, vel eius hæredibus tãtùm, tunc cenſeatur ex omiſſa ſtipulatione ad ſui fauorem inducta donatio iuxtà Theoricam *Bart.in dict. l. poſt dotẽ num. 27. ff. ſol. matr.* communiter receptam, vt conſtat *ex Surd. conſ. 206. nu. 19.Crauett.conſ.84. num. 10. Redenaſch. conſ.75.num. 13.& 15. Mantic. de tacit. lib.12.tit.8.num.22.Boſſ.d.cap.3.nu. 143. cum ſeq. Duran.deciſ.231.nu. 15.& ſeq. Theſaur deciſ.237. num. 12.*, *et admittit Rot. in Peruſina bonorum 29. Maij 1648. coram Corrado deciſ. 193. num. 13. par. 10 recent.*

Idque magis communiter ampliatur,
45 etiamſi abſente filia, huiuſmodi ſtipulatio concepta ſit; Licèt enim in alijs caſibus abſenti non quæratur actio, neque alter, alteri ſtipulètur, hoc tamẽ fallit ſpeciali fauore dotis, vt eſt alias dictũ, et in his terminis *poſt Bal.Nouell.par.6.priuil. 80.num.1.Theſaur.dicta deciſ. 237. poſt num.12.verſ. prædicta, Redenaſch. dicto conſ.75.num.14.Merlin.de legit.lib.2.tit. 2.quæſt.13.num.20.Mangil.de imput. qu. 18.num.23.Boſſ.d.num.143.*

Ampliatur ſecundo etiam ſi pater ſibi
46 in aliquibus caſibus ſtipuletur, quoniã in cæteris videtur non curaſſe, proindeq; inducitur donatio *Bart.in eadem l. poſt dotem num.27. Surd. alios cumulans dicto conſ.206.num.23.Theſaur.dict.dec. 237.num.11.Boſſ.d.cap.3.num. 148.*, Licèt iſte in caſu ſtipulationis ad fauorem patris ſi ſine filijs, credat filios cenſeri vocatos ex perſona propria, de quo videndum inferiùs; Sed hæc dubitatio nõ tollit generalitatem ampliationis quæ ab omnibus admittitur, *vt per Merlin. de legit.dicta quæſt. 13. num. 14.& 15. Mangil.vbi ſupra num.29.*

Ampliatur tertio, vt idem ſit in dotis
47 augmento, quod matrimonio conſtante per patrem dari, vel promitti contingat *Surd. conſ.206. num.21.*

Ampliatur quarto, vbi filia ſe ipſam
48 dotando de bonis paternis, ſibi ipſi de reſtitutione ſtipulatur patre præſente, ac patiente, quoniam ex hoc etiam inducitur tacita donatio per quam dos tranſeat in aduentitiam *Surd.dicto conſ.206.* qui hunc caſum putat eſſe fortiorem alijs vt infrà, atque videtur quidem ampliatio vera & recepta *ex deduct. per Mangil.num.26.*

Sed ſi in ſtipulatione dictum ſit reddi
49 filiæ eiuſque hæredibus, vel cui de iure, tunc per iſtam clauſulam, *cui de iure* dicitur ceſſare præſumptio donationis, atque dos remanet iuxtà eius regularem naturam profectitia, quia cum de iure dari valeat caſus, vt etiam dos profecti-

tia filiæ, vel eius hæredibus reſtitui debeat, mortuo ſcilicet patre, ſtipulatio intelligenda eſt diſcretiuè vnicuique facta eo modo, quo ius diſponit, et cum quo partes cenſentur ſe voluiſſe conformare, non attento ordine ſcripturæ in qua priùs filia, et ſui, deinde alij, qui de iure, nominentur, quoniam non ordo loquendi, ſed ſubſtantia veritatis, ac veriſimilis intentio partium eſt attendēda *vt per Caſtren. conſ. 11. lib. 1. num. 2. Gabr. conſ. 58. num. 16. & ſeq., et 48. lib. 1.*, atque hanc pluries diſcuſſo articulo veriorem cenſuit *Rota*, præſertim *dec. 708. num. 1. part. 1. rec. 124. num. 5. par. 4. tom. 1.*, 108. *num. 8. par 4. tom. 2.*, *et* 299. *nu. vltimo par. 6.* & ſequuntur *Merlin. de legitim. dicta quæſt. 13. num. 10. Theſaur. dict. deciſ. 237. num. 10. vbi add. lit. C.*

Et licèt contrarium acriter ſubſtineat *Surd. dicto conſ. 206.*, non videtur tamen à præcedenti recedendum, tamquā magis cōmuniter recepta & Rotæ iudicio pluriès canonizata, regulam quoque donationis excluſiuam pro ſe habente, pro qua in dubio iudicādū eſt; Quāuis enim ſoleat dubitari, àn dicta clauſula concepta ſit cum copulatiua, vel cum alternatiua, quaſi quod vnus caſus ab alio differat; Indiſtinctè tamen idem eſſe dicendum *ex Bart. in l. vxorem §. Teſtamento in fin. ff de legat. 3.* aduertit in ſpecie *Mātica lib. 12. tit. 8. num. 25. circa medium*.

Diſtinguit etiam iſto caſu *Surd. dicto conſ. 206. num. 24.* vt tùnc per dictam clauſulam cenſeatur præſeruata qualitas peculij, quando dotis conſtitutio fit à patre, ſecùs ſi fiat ab ipſamet muliere ità ſtipulante; Verùm hæc diſtinctio nullū videtur habere fundamentum, ſiquidem Aut bona ſuper quibus ſtipulatio adijcitur ſunt propria ipſius mulieris, et tùnc verſamur extrà quæſtionem, Aut ſunt patris, in quo caſu contingit dubitatio, et tunc cum certum ſit eſſe magis præſumptam, ſeù tacitam donationem reſultantem ex ſola patientia, quam ex actu poſitiuo geſto per ipſum patrem, hinc proindè omni rationi repugnat, vt plùs debeat operari iſte actus magis tacitus quàm ille magis expreſſus.

Prout ſi pater, neque ſibi, neque fi-
50 liæ reddi ſtipuletur, ſed filijs naſcituris tantùm, cum tunc cenſeatur ità ſe cōformem reddere voluiſſe cōſuetudini *Martini*, per quam etiam dos profectitia filijs eſt debita, hinc ſequitur quod non dicatur per hoc immutata peculij qualitas, nequè inducta donatio, alijque caſus omiſſi remanent ſub diſpoſitione iuris ſuper quo maturius cogitandū eſt.

Idem quoque verius videtur ſi ſtipuletur reddi filiæ eiuſque filijs, non adiecta qualitate hæreditaria, quoniam filij cenſentut tantùm vocati iuxta dictā conſuetudinem *Martini*, vt aduertit *Theſaur. dicta deciſ. 237. num. 10. circa finē* cui adhęret *Merlin. de legitima dicta quæſt. 13. num. 23.*, Vbi enim actus rectè poteſt ſuam relationem habere ad iuris regulam, non eſt cur ab ea recedere debeamus, atq; inducere donationem in dubio non præſumendam; Maximè quia hæc ſpecies donationis ſolet vt plurimū induci ex legis ſubtilitate, præter, vel contra mentem donatoris ex ſola imperitia Notariorum, vim, ac efficaciam verborum omninò ignorantiū, vt egregiè aduertit *Theſaur. iun. in addit. ad dec. Theſaur. patris 190. lit. A. & clarius dec. 237. lit. D*,

Neque curanda videtur diſtinctio *Surd. eod. conſ. 206. num. 30.*, *et ſequenti* quæ ancipitem reddidit *Merlinum dicta quæſt. 13. nu. 23.* vt nempè attendendum ſit àn ſtipulatio concipiatur à patre, vel ab ipſamet filia, Tùm quia ſtipulatio ex patientia paterna per filiam facta, verè ab ipſo per organum filiæ concipi dicitur, cùm de eius bonis ſit diſpoſitio; Tùm etiàm quia in ea quæſtione an filij contenti in ſtipulatione parentis acquirentis pro ſe, et filijs, veniant vti filij, vel vti hæredes, procedit vbi agitur de patre ſtipulante pro ſe, et filijs natis, vel naſcituris in eius poteſtate, ſecùs autem in matre quæ filios non habet in poteſtate, vt latè, occaſione quæſtionis, àn filij in donatione facta contemplatione matrimonij ſuccedant vti filij, vel vti hæredes notatur in ſua materia *ſub tit. de donat.* & pręſertim *in Rom. donationis de Iordanis & in Vrbinaten.*; Neque filia tamquàm prima acquirens prætendere poteſt ab eius prouidentia eius filios dotem tali caſu recognoſcere, cum acquiſitio ſit lucratiua, ex vera concluſione, vt dos quoad ipſam mulierem dicatur cauſa lucratiua nō autē oneroſa, quare diſtinctionem hāc puto nullius ponderis eſſe.

Hæc

Hæc omnia ità genericè ſumpta videntur plana, ad effectum, vt in caſibus, in quibus donatio tacita præſumitur, dos verè profectitia non ſit, ſed potiùs aduentitia; Maior tamèn difficultas verſatur circà effectus exindè reſultantes, An ſcilicet quo ad omnes idem generaliter procedat, vel potiùs quoad vnos, non autem quoad alios effectus, et caſus; Quarè ad plenam & opportunam cognitionem materiæ, congruum eſt effectus ex huiuſmodi dotis vna, vel altera qualitate reſultantes diſtinstè recenſere, vt ſciatur in quo releuet, et in quo non.

Verùm prius quam ad hæc procedatur, prænotandum eſt quod licèt ex ſti-
51 pulationibus, iuxta caſus expreſſos, vel æquipollentes, tacita dotis donatio contra regulam inducatur, hæc eſt tamen nuda iuris præſumptio, contrarias probationes admittens, etiàm præſumptiuas; Quinimò neque multum vrgentes eas deſiderari crederem, quia de facili deſtructa limitatione reuerſio fit ad regulam, Ac etiam quia ex communi vſu verba ſtipulationum concipi ſolent ex ſolo capite Notariorum, vt plurimùm eorum efficaciam, et importantiam non percipientium; Licèt enim verior àc magis recepta ſit opinio *Bar.* vt verba Notarij cenſeantur verba partium, neque ſit opus probare de contrahentium ſcientia, et voluntate adiecta fuiſſe, ita vt nihilo in contrarium deducto eis ſit ſtãdum, Attamen cùm notorius ſit vſus quod partes vt plurimùm concordantes ſuper ſola quantitate dotis, ac modo ſoluendi, non aduertunt, neque ſciunt quid Notarij iuxta eorum formularia extendant, ac etiam quia eſt inueriſimile, et contra vſum, vt pater dotem filiæ cùm tot eius præiudicijs titulo donationis conſtituere voluerit, hinc proindè iſtæ conſiderationes operantur, vt deſiderari non debeant illæ vrgentes, ac efficaces coniecturæ, quæ aliàs in materia veriſimili, vel contra iuris regulas requirerentur, ſed ſufficiant leuiores, ac minores.

Quinimò crederem, ſolam ipſius patris declarationem, quamuis ex inter-
52 uallo ſufficere, dummodo non ſequatur poſt factum, vel imminentem caſum ſoluti matrimonij, vel quod aliàs de fraude, ſeu colluſione poſſit eſſe ſuſpecta; Licèt enim regula nota ſit, donatori nõ licere ex interuallo donationem factam reuocare, vel alterare, ſeù aliàs donatario præiudicare, Notiſſima tamen, àc certa eſt limitatio, vt actum æquiuocũ, vel verba ambigua poſſit declarare, quoniam qui declarat nõ diſponit, ſed quid fuerit in diſpoſitione aperit *ad tex. in l. adeo ff. de acquiren. rerum dom. & habetur frequẽter in ſua materia ſub tit. de donat., et alibi*, Vndè cũ negari non poſſit omnino obſcuram eſſe veritatem, àn pater ſtipulando dotem reddi filiæ, voluerit illam donare, vel intelligere diſcretiuè, àc iuxtà iuris diſpoſitionem, quatenus nempè in filia patri ſecũdum naturæ ordinem ſuperuiuente contingat dotis actionem conſolidari, idcircò non videtur neganda fides huiuſmodi declarationi, per quam veritas aperitur; Puto tamen quod in praxi ſatis eſſet difficile cũ dicta ſola declaratione obtinere, niſi aliquod habeat quantumuis leue adminiculum.

Effectus autem ex huiuſmodi diſtinctione reſultãtes ſunt multi in toto operis diſcurſu ſparſim recenſiti, potiores verò ſunt.

Primo circa reuerſionem dotis ſoluto
53 matrimonio filia ſuperſtite, Vbi enim eſt profectitia, tunc illicò reuertitur ad patrem, atque cum eius bonis conſolidatur ad vulgatum *tex. in l. dos à patre C. ſoluto matrimonio*, ita, et taliter, quod licèt eamdem dotem pater teneatur filie reſeruare pro vlterioribus nuptijs ex diſpoſitione *tex. in Authentica ſed quamuis C. de iur. dot.*, attamen ſecunda dos, quam deinde conſtitui contingat, non ſit eadem, ſed omnino noua, ex nouo iudicis officio, adeoùt inſtrumenta, et obligationes, ac hypothecæ in prima dotis cõſtitutione conuentæ, tamquam omninò reſolutæ nullatenus habeantur in conſideratione, vt alias dictum eſt, atque ſi bonorum diminutio medio tempore contingat, minui etiàm poſſit, dictaque reuerſio fit ad patrem etiamſi filia filios ex matrimonio procreauerit; Nil obſtã-
54 te conſuetudine *Martini* deſtruente, ſeù reſtringente diſpoſitionem *dict. l. dos à patre*, quoniam ea procedit matrimonio ſoluto per mortem filiæ, ſecùs ea ſuperſtite *Bald. in eadem l. dos à patre n. 1., Bart. in l. poſt dotem num. 31. vbi alij recenſiti per Barboſ. ibidem num. 47. The-*

ſaur.

*ſaur. deciſ.*138.*num.*2., *et* 190.*num.* 13. plenè *Boſſ.d.cap.*3.*num.*172.*cum ſeq. Rot. deciſ.* 108.*par.*4.*recent.tom.*2.*num.* 17. *in Firmana Codicillorũ prima Martij* 1649. *coram Cerro deciſ.*290. *par.*10. *rec.* quidquid diſputatiuè teneat in contrarium *Iaſ.in dicta l.poſt.dotem ex num.* 103.

Vbi verò eſt aduentitia, ſeù profecti-
55 tia impropria, tunc non reuertitur ad patrem, ſed remanet penes ipſam filiam iure continuationis dominij ex donatione iàm quæſiti, itaùt pro vlterioribus nuptijs paterno miniſterio non indigeat, neque ex diminutione ſubſtantię patris, diminutionem ſentiat, atq; durãt priores hypothecæ, et obligationes, vt ſupponunt allegati, ac alij paſſim; Vnde ſi pater qui filiæ occaſione primi matrimonij dotem aduentitiam conſtituit, velit à ſecũdo viro cautionem dotis petere vel aliàs bona vinculata tribuere, id ei non licebit, vt aliàs notatum eſt.

Secundus effectus eſt quoad ſucceſſio-
56 nem ipſius filiæ morientis cum filijs in dicta dote, vbi enim eſt aduentitia, ſiuè moriatur viro ſuperſtite ſiuè prædefuncto, indiſtinctè ſuccedunt filij tamquàm eius hæredes, vt quidquid ſentiant *Bal. & ſequaces in l.poſt dotem*, quorum ſententiam de iure veriorem ſubſtinet *Barboſ.ibidem num.*38. *& ſeqq.*, receptiſſima eſt ſententia *Bart.in eadem l.poſt dotem num.*25.vt aduertunt *Theſaur.dict.deciſ.* 237.*num.*12. *latè Surd. dicto conſ.* 206., atq; hanc tamquã abſolutã ſupponit *Rota apud Duran.dict. dec.*231.*n.*20.vbi quod pauci ſunt qui de hoc dubitent reſpectu filiorum, ideoque in foro non meretur amplius deduci ad controuerſiam.

In profectitia vero mulieri decedenti viro prædefuncto in ſtatu viduitatis non ſuccedunt filij, nec tamquã hæredes, nec tamquam filij, quia cum ſoluto matrimonio illicò dos ad patrem reuerſa cum eius patrimonio confuſa, et conſolidata fuerit, non eſt ampliùs dos, neq; remanet in quo filij ſuccedere debeant, et ſic iſto caſu non intrat cõſuetudo *Martini*, vt probant allegati ſuprà in primo effectu, et eſt ſingularis limitatio, quam tradit ad conſuetudinem *Martini Bar. in eadem l.poſt dotem num.* 30. cuius ſententia eſt magis vera, et recepta, vt admittit *idem Barboſ.num.*49. & benè probat etiam *Theſaur.dec.*138., quarè tùnc filijs remanet ſolum ius legitimæ ſucceſſionis in bonis Aui.

Decedente verò muliere in ſtatu matrimonij viro ſuperſtite, quãuis etiã ex generalitate dictæ *l. dos à patre* ad patrẽ dos in puncto iuris reuerti deberet iure peculij; Ex notoria tamen conſuetudine *Martini* ſuccedunt filij, non tamquàm hæredes matris, ſed tamquam filij ex perſona propria vocati à conſuetudine, quarè ad onera per matrem adiecta non tenentur, atq; poſſunt, materna hæreditate repudiata, dotem retinere iuxta ſententiam *Gloſ.* quam veriorem, àc magis receptam profitentur *Barboſ. vbi ſuprà num.*51.*latè Theſaur. deciſ.* 190. *per tot. Merlin.deciſ.*433.*num.*10., & alij de quibus *Boſſ.d.cap.*3.*nu.*193. *cum ſeq.* & paſſim, itaut in foro pariter iſta concluſio non habeat amplius difficultatem, licet diſputando contrarium attenta ratione dicendum eſſet, niſi tamen ſibi tantùm expreſsè pater dotẽ reddi ſit ſtipulatus, *vt ex Ancharan.conſ.* 434. *num.* 2. *Gabr. conſ.*116. *num.*42. *lib.*1. & alijs aduertit *Barboſ. in dicta l. poſt. dotem num.* 49. *in fin.*, Quod admittendum videtur quotiès tales concurrant coniecturę vel verborum amplitudo, vt probabile reddatur patrem ſtipulantem, in caſum etiam filiorum extantium voluiſſe ſibi ſtipulari, nàm aliàs ſtipulatio videtur intelligenda ad limites iuris quod dicunt conſuetudinarium, filijs nempè non extantibus *vt bene Theſaur.deciſ.*237.*n.*7. cuius dictum in hoc videtur verum.

Tertius effectus præcedenti corollarius eſt circà huiuſmodi dotis imputa-
57 tionem faciendã per nepotes, filia præmortua, in legitimam aui; Quidquid enim ſcribentes diſputando dixerint, et quorum diſſentiones in ſcholis ad ingenia excitanda potiùs deſeruire poſſunt; In foro tamèn eſt receptum, quod, Aut verſamur in dote aduentitia, ſeù profectitia impropriata per dictam donationem, itaut filij, vt ſupra, ſuccedant matri tamquàm hæredes, et tunc compertũ ſit dotem prædictam non eſſe imputandam, cum eam capiant nepotes aliundè quàm ex immediata ſubſtantia aui, vel ex eius prouidentia iuxtà ſententiam *Bart.in dicta l.poſt dotem num.*25. *& ſeq.* quæ licèt impugnata per *Bald.*, et ſequaces de quibus latè *Boſſ.num.*198.*cum ſeq.* qui

qui vtramque *Bart.* & *Bald.* opinionem expendit; Attamen eſt magis recepta, adeò vt eſſet contra ſtimulum calcitrare illam impugnare, vt aduertit *Theſaur. dicta deciſ.237.num.12.vbi Theſ. iun. in addit.*dicit ab ea non eſſe in iudicando recedendum, ac ſequuntur *Merlin.de legit.dict.lib.2.tit.2.quæſt.13.per tot.Mãgil.de imput.dicta quæſt.18. benè Duran. dicta deciſ.231.ex num,7.Merlin.dicta deciſ.433.num.9.& ſeq.Carena reſol. 69. num.18.*, *latè Redenaſchus dicto conſ.75.* vbi articulum imputationis practicè, ac ſcholaſticè latiſſimè diſcutit *Rota in Bononien.ſucceſſionis 3.Martij 1651.Cerro, et 5.Maij 1653.Meltio, quarum ſecunda eſt deciſ.311.par.11.recent.*

Si verò dotem conſequantur abſque neceſſitate qualitatis hæreditariæ maternæ, ſed tamquàm filij vocati, à conſuetudine *Martini*, vel ex aui ſtipulatione, et tunc quia ab iſtius ſubſtantia ac prouidẽtia dotem hanc habere dicuntur, illam imputare tenentur, vt per allegatos, et alios, quos in materia colligit *Bottiglier.de ſucceſſ.Theorem.46.ex num.28.*

Et ex qua ratione imputationis reſultantis ex dotis aſſequutione in vim auitæ vocationis reſultat, quod licèt ſuprà in ſecunda ampliatione notatum ſit, vt patre ſtipulante reuerſionem ſibi in ſolo caſu obitus filiæ abſq; filijs cenſeatur in caſu quo cum filijs decederet, inducta tacita donatio, proindeque dos efficiatur aduentitia, Attamen ſi verſemur in loco, vbi, vel ex Statuto (vt eſt in Vrbe) vel quia ibi recepta ſit opinio *gloſ. in l.lucius*, filij in conditione poſiti cenſeantur vocati, intrabit abſque dubio imputatio, dum ità conſtat patrem noluiſſe filiam in dote habere hæredem, ſed vel ad ipſum, vel ad filios ex eius prouidentia vocatos debere ſpectare; Hoc tamen cùm præſuppoſito quod Statutum, vel particularis conſuetudo inducẽs vocationem ob poſitionem in conditione, operetur ſuam efficaciam in iſto caſu, de quo tamen dubitari poteſt, attento quod filij non ſunt poſiti in conditione occaſione ſubſtitutionis de alio factæ, ſed occaſione pacti reuerſiui, quo caſu eſt ſatis controuerſum, àn intret ſtatutum, vel conſuetudo inducẽs vocationem ex conditione, vt conſtat ex deductis per *Rotam in Romana prætenſi fideicommiſſi 30. Aprilis, et 8. Nouembris 1638. Cocc. Romana cenſus 11. Martij 1652. & 30. Ianuarij 1654.Cerro, alia Romana Cenſus 15.Iunij 1654.Bichio*, de quo tamen in *ſua materia ſub tit. de fideicommiſſis* quando filij in conditione poſiti cenſeantur vocati.

Quid autem ſit de imputatione dictæ
58 dotis facienda per ipſam filiam in legitimam parentis videri poſſunt ad ſaturitatem *Boſſ dict. numer. 198. cum ſeqq. Redenaſch. dict. conſ. 75., & Carena in oppoſitum reſol. 215.*, & habetur alibi ſuper puncto, an dos ſuccedat loco legitimæ & in eam imputetur; Verùm ratione iſtius effectus præſertim, monitum eſſe velim prudentem iudicem ad excludendam quo magis fieri poteſt dictam præſumptionem donationis reſultantem ex ſola figura verborum, quæ vt dixi ſæpè ex capite imperiti Notarij abſque partium voluntate adijciuntur, quod ſcilicet talem donationem non admittat, niſi quando præciſa neceſſitas ex iuris ſubtilitate, ſeù recepta quamuis irrationabilis ac indiſcreta Doctorum intelligentia eum cogat, Aliàs etenim frequenter dari poterit, vt volente patre filijs ſolam legitimam relinquere, longè melior ſit conditio nepotum ex fœmina prędefuncta, de quibus, vt notiſſimum eſt curari non ſolet, quàm filiorum maſculorum, vel nepotum ex eis, in quibus ratione agnationis indubitata eſt maior dilectio, maſculi enim immediati non niſi legitimam conſequerentur, dicti verò nepotes ex fœmina obtinerent ęqualem legitimam, ac vlterius dotem maternam contrà omnem rationem, àc veriſimilẽ voluntatem; Vndè conſtat ſatis rationabiliter *Theſaurum dict.deciſ.237.nu.12.* de hac opinione dubitaſſe, atq; *Barboſam* huiuſmodi peculij impropriationẽ ex huiuſmodi ſtipulationibus negaſſe; Sed quia ſententia *Bartoli* eſt nimis recepta, itaut temerarium eſſet eam de directo negare, hinc proindè conſultiùs erit, illam quàm fieri poteſt debilitare, atque rarò ad praxim deducere, excludendo nempè talem donationẽ tacitam, cum cuius præſuppoſito *Bartoli* ſententia procedit.

Quartus eſt effectus tranſmiſſionis, vbi enim

59 enim filij ſuccedunt matri in dote aduentitia iure hæreditario, niſi viuentes hæreditatem adierint, eam non aditam regulariter non tranſmittunt, ſecùs vbi ad profectitiam vocantur tanquàm filij iure proprio, quoniam ius delatum quāuis non agnitum adinſtar legati tranſmittunt, vt *ex Bald. in l. dos à patre* conſiderat in ſpecie *Capyc. dec. 176. num. 27.*, atq; hic eſſet vnicus effectus patri dotāti proficuus ex tacita donatione, dùm excluſa tranſmiſſione in generum, qui ità dotem frequentius obtinere ſolet, ipſe pater tanquàm proximior eam iure ſaltem ſucceſſorio obtineret; Verùm huiuſmodi effectus quaſi fruſtra conſideratur, raró enim vtilitas iſta deducitur ad praxim, nàm vel hæreditatis tranſmiſſio fit ob deceſſum, in infantili ætate iuxtà latè deducta, *per Fab. de Ann. conſ. 1.*, *Altograd. conſ. 81. & ſeqq. & conſ. 94. lib. 1. Capyc. dict. deciſ. 176. num. 27. Rot. deciſ. 217. num. 4. part. 5. recent.*; Vel beneficio reſtitutionis in integrum ob abſentiam, vel ignorantiam, ſeù legitimum impedimentum, aut ſtatum miſerabilem ex deductis, *per Fab. de Ann.*, et *Altogradum vbi ſupra Rot. deciſ. 146. num. 18. cum ſeq. part. 11. recent.* & in alijs, Vel ex iure ſanguinis ratione legitimæ ad textum *in l. vnica C. de his, qui ante apertas tabulas* cùm deductis, *per Rot. dec. 160. p. 6. recent.*, Vel & frequentius ob retentionem dotium maternarum ab ipſomet viro factam, per quam induci aditionem maternæ hæreditatis eſt plurium ſententia, quamuis non ſine contradictione ex deductis *per Surd. deciſ. 140 vbi add. Capyc. Latr. deciſ. 13.*, *Altograd. dicto conſ. 81 Rot. in Interamnen. vſusfructus* 18. *Iunij* 1649. *Cerro deciſ. 329. part. 10. recent.* & de his omnibus in ſua materia *ſub tit. de ſucceſſionibus*.

Quintus effectus eſt (& in quo maior eſt controuerſia) quod in dote profe-
60 ctitia vera, filijs non extantibus, mulier hæredem nullatenus habet, nec ab inteſtato, neque ex teſtamento, atque de illa non diſponit, etiam per contractum, niſi in ijs caſibus, in quibus filio familias de iure ſuper peculio contrahere permittitur, ſed vbi effecta eſt aduentitia per dictam donationem, tunc habet hæredem ab inteſtato ipſummet patrem vna cum fratribus, alijſque inſimul de iure ad ſucceſſionem vocatis; Et licèt non habeat hæredem ex teſtamento, id non prouenit ex defectu bonorum, ſed ex inhabilitate perſonæ, cui tanquam filiæ familias de quibuſcūq; bonis etiàm aliundè obuentis eſt prohibitum diſponere per vltimam voluntatem; Diſponit tamen per contractum, qui à patre impugnari non poteſt, cùm hic hæreditariam qualitatem habere debeat, vt ex *Bart. in dicta l. poſt dotem*, ac alijs firmant *Bal. Nouell. part. 12. quæſt. 14. Crauett. conſ. 84.* latè *Surd. dicto conſ. 206. Cancer. lib. 1. var. cap. 3. nu. 33.* atq; hanc communem, ac magis receptam profitetur *Duran. dicta deciſ. 231. numer. 20.* cum adductis *per add. ad Theſaur. dicta deciſ. 150. lit. B. & 190. lit. A.*

Contrarium tamen iſto caſu quo filia decedit abſque filijs latè verius probat *Barboſ. in dicta l. poſt dotem numer. 43. & ſeqq.* atque hanc opinionem ſibi æquiorem ac rationabiliorem videri, poſt *Decianum*, et *Curtium* quos allegat teſtatur *Theſaur. iun. in addit.* ad patrem *dict. deciſ. 150. & 190.* & ſequūtur *Galeota lib. 2. controu. 30. n. 11., & ſeqq.*, et *Boſſ. d. cap. 3. num. 97. cum ſeq.* Et quidem licèt attento numero Doctorum magis recepta ſit opinio præcedens, attamen attēta æquitate, ac veriſimili voluntate, iſta omninò in caſu deceſſus abſque filijs recipienda videtur; Vbi enim ſuperſunt filij, quia vtcumque ſit omni caſu dos ad patrem non redit, ſiuè illi ſuccedant ex conſuetudine *Martini*, ſiuè ex iure hæreditario, hinc proindè nō videtur adeò præiudicatum patri, qui ſemper remanet excluſus; Sed vbi filij non ſuperſunt, durum omninò videtur, ac veriſimili intentioni contrarium, vt licitum eſſe debeat filiæ familias de dote ſibi data per patrem diſponere per contractum, vel per æris alieni molem ad fauorem extraneorum ipſo patre excluſo contra diſpoſitionem, ac rationem textus *in l. iure ſuccurſum ff. de iure dot.*, Ideoque ingenuè fateor, hanc mihi magis adæquare, non quia verè filius familias in bonis validè donatis à patre de iure nouiſſimo hæredem non habeat, dùm in hoc veram puto ſententiam *Bart.*, et ſequacium, ſed ex ratione ceſſantis voluntatis paternæ, vt nempè iſto caſu nullatenus cenſendū ſit ipſum donare voluiſſe; Sed quoniam

du-

durum eſſet in foro id ſubſtinere ob maiorem cumulum auctoritatum incontrarium, ideò curet prudens iudex perpendendo iſta inconuenientia effectum iſtũ tollere, non id negando directè, vt facit *Barboſ.*, ſed indirectè, non ſe de facili inducendo ad credendum inductam eſſe donationem, iuxtà ea, quæ ſuprà in tertio effectu notata ſunt.

Adeoque illi Doctores (qui iudaico more ſoli legis, vel doctrinarum literæ,
61 ac formalitati inhærentes, nec rationem, neque partium veriſimilem voluntatem curant) hunc effectum extendunt, quod credũt licitum eſſe filiæ de hac dote diſponere etiàm per donationem cauſa mortis abſque alio patris conſenſu; Vel quia verior ſit opinio volentium, conſenſum patris in donatione cauſa mortis à lege requiſitum eſſe, non pro ſolemnitate, ac pro integranda perſona, ſed pro intereſſe, quod ceſſat in præſenti, dùm in re ab eodem patre validè donata ipſe nullum habet vſumfructum vt ſupra; Vel quia conſenſus cenſeatur præſtitus eo ipſo, quod ſtipulationem de dote reddenda ad fauorem filiæ cõcipit, quoniã ità omnem conſenſum pro diſpoſitione videtur prę ſtaſſe, vt per *Crauett. conſ.* 84., *et alios*.

Verùm in hoc in ſpecie contrarium latè, et benè ſubſtinet *Galeot. dicta controu.* 30., idque mihi omnino verum videtur, eſſet enim ex ſolo verborum conceptu, vt dixi per Notarium indoctum citrà patris voluntatem, facere magnum cumulum præſumptionum, ac præiudiciorum, quia nempè, Primò ità fingeretur facta donatio; Secundò inducta priuatio patris etiam quoad vſumfructum; Et tertio præſtitus conſenſus ad diſponendum, quæ omnia certè humana ratio ſuadet non fuiſſe cogitata, Atque hic eſſet modus planus, per quem eluſoria redderentur iura prohibentia filijs familias teſtamenti factionem, nàm cum in omnibus ferè teſtamentis apponatur clauſula, vt ſi non valet iure teſtamenti, valeat iure donationis cauſa mortis, hinc ex iſto capite ſemper diſpoſitio ſubſtinebitur; De alijs autem effectibus ex hac diſtinctione reſultantibus habetur infra in diſcurſu operis.

Diſceditur itemà regula principali,
62 per quam dos in dubio cenſetur profectitia, accedente Statuto, per quod diſponatur dotem ſoluto matrimonio eſſe de pleno dominio mulieris, vt de Statuto Bononien. teſtatur *Surd. dicto conſ.* 206. & plenè agit *Rot. in dict. Bononien. ſucceſſionis* 3. *Martii* 1651. *coram Cerro, et* 5. *Maii* 1653. *Meltio* quarum ſecunda eſt *deciſ.* 311. *part.* 11. *recent.* tunc enim dos efficitur aduentitia, atque in ea filia habet hæredes, vel filios, vel eumdem patrem, alioſque de iure ſucceſſores, atq; reſultant omnes præmiſſi effectus *Surd. dicto conſ.* 206., *Rot. in allegatis Bononien.*, *in Piſauren. donationis* 8. *Februarii* 1647. *coram Otthobono* inter ſuas *deciſ.* 99. *Vrbeuetana legati* 4. *Maÿ* 1648. *Bichio*, *Romana domus de Regardis* 15. *Ianuarij* 1649. *Dunozetto* inter ſuas *dec.* 815. *Bituntina fideicommiſſi* 28. *Iunÿ* 1652. *Albergato*, de qua ſupra *diſc.* 104.

Sed, et vbi eſt aduentitia, adhuc etiam ceſſant effectus prædicti, quoties ex con-
63 trario pacto, vel alias conſtat de voluntate paterna non donandi; Cùm etenim pater viuens teneatur quidem, ſiuè in poteſtate ſit ſiuè non, filiam dotare, non autem dotem ei donare, dùm nullum ius irreuocabile, ac dominij tranſlatiuum habent filij ex legis beneficio in bonis patris viuentis, legitima verò non ſit debita, niſi poſt mortem; Idcircò non prohibetur pater hanc ſuam voluntatem declarare verbis, vel etiam ſignis, et coniecturis, quas vt ſuprà dictum eſt, etiam leues, ac minùs efficaces puto admittendas ob fortem coniecturam inueriſimilitudinis generaliter pro donationis excluſione militantem, iunctam etiã cùm iuris regula, vt in dubio donatio præſumenda non ſit, vt admittunt omnes in eadem *l. poſt dotem*, ac habetur etiàm ſuo loco, vbi agitur quando dos cenſeatur donata à quocumque dotante.

Altera principalis inſpectio ſuper pro-
64 fectitia, vel aduentitia qualitate verſatur circà dotem, non ab ipſo patre vel auo paterno immediato, ſed ab auo, vel auia mediatis, ſiue ab alijs quibuſcumque conſtituta, Et circa iſtam conſtituenda eſt regula, vt quotiès conſtat eam non intuitu, et contemplatione ipſius dotatæ, ſed eius patris datam, vel promiſſam eſſe, tunc dos profectitia vera cenſenda ſit, perinde ac ſi ab eodem patre, directè, ac immediatè conſtituta eſſet per

organum, ſeù inſtrumẽtum eius qui dotantis partes geſſit, ità enim ab iſto fingitur tradita patri, atq; ab iſto breui manu filiæ ad *text. in l. profectitia in principio ff. de iur. dot. §. 1. inſtit. per quas perſonas nobis acquiritur, Cyn. in l. cum ſcimus quæſt. 5. C. de inoff. teſtamento Gabriel.* alios reportans *concluſ. 5. de iur. dot. nu. 2. Simon. de Pret. conſ. 65. Honded. conſ. 90. num. 6. lib. 1. Mangil. de imput. quæſt. 19. num. 5. Surd. conſ. 219. numer. 1. Bottiglier.* alios cumulans *de ſucceſſ. Theor. 21. nu. 2. Boſſ. d. cap. 3. num. 28. cum ſeq. Rot. dec 46. numer. 7. part. 6. recent. in Romana cenſus 15. Iunij 1654. Bichio §. nam, et hæc.*

Atque iſta concluſio regulanda venit in omnibus iuxtà inſpectionem præcedentem, vnde ſi auus vel alter dotans ſtipulationem reſtitutionis concipiat ad fauorem filiæ, vel ita & taliter quod reſultet donatio, tunc cenſenda erit aduentitia, non obſtante quod idem dotans expreſsè declaret ſe intuitu & contemplatione patris, ac in illius exonerationem dotaſſe, quoniam dùm hic gerit partes procuratoris, ſeù negotiorum geſtoris, cenſetur totum actum qui eſt indiuiduus geſſiſſe de mandato eiuſdem patris, qui non poteſt illum in parte reſpuere, ac in parte acceptare.

Quarè huius inſpectionis difficultas potiùs eſt facti, quàm iuris, in perſcru-
65 tando ſcilicet quando dos intuitu paterno, vel proprio data ſit, quoties verſamur in ambiguis, quia nempè dotans explicitè animum ſuum non declarauerit circà quod diſtinguendæ ſunt perſonæ à quibus debita eſt legitima patri dotatæ, vt ſunt auus, auia, alijque aſcendentes, ab eiuſdem patris fratribus & coniunctis, vel amicis ad nihil de iure ergà eum obligatis.

Quoad perſonas primi generis, obſeruandum eſt pro præmiſſo iſtam quæſtionem ad duos effectus conſiderari; Primo inter dotatam, et eius patrem, an ſcilicet dos dicatur profectitia, tàm reſpectu reuerſionis ad patrem, quàm ſuæ liberationis ab onere dotandi filiã, ac imputationis in legitimam, alioſque effectus in præcedenti inſpectione conſideratos; Et ſecundo inter dotantem, ac patrem dotatæ, àn ſcilicet dos data filiæ eius, cui à dotante debetur legitima, debeat in dictam legitimã imputari; In præſenti autem agitur tantùm de primo effectu qui propriè dotis
66 materiam percutit, atque præſenti tractationi conuenit; De ſecundo autem vtpotè percutiente diuerſam materiam agitur in ſua ſede *ſub tit. de detractionibus*, atque videri poterunt *Mangilius de imputat. quæſt. 21. Capyc. Latr. conſultat. 158. Boſſ. d. cap. 3. à num. 198. Merlin. de legitima lib. 2. tit. 2. qu. 10.* & in pulchro caſu *Surd. conſ. 219.*, ac alij per eos allegati.

Aduertendo, ne incidatur in æquiuoca, quod ex ſecundo effectu, ſeù caſu non licet inferre ad primum, quoniam ſtant benè ſimul, vt dos tamquàm data ab auo intuitu filij ſit in ordine ad ipſam dotatam, ac patrem profectitia tamquàm filiæ obuenta intuitu patris iuxtà textum in dicta *l. profectitia de iur. dot. cum concord. per Menochium lib. 3. præſumpt. 28. num. 1.*, Et tamen, quod non veniat patri per dotantem imputanda in legitimam, quia non ea intentione data ſit, vel ita data, quod de iure non mereatur imputationem iuxtà latè notata *per Mãgil. dicta quæſt. 21.*; Et è conuerſo ſtant etiam benè ſimul quod dicta dos imputetur in legitimam patris dotatæ, et tamen quod non ſit profectitia, quia nempè de ipſius patris approbatione ità cõſtituta ſit, quod cenſeatur donata, et ſic aduentitiæ potiùs quàm profectitiæ naturam habeat.

Quatenùs igitur ad dictum primum effectum pertinet, quæſtio principalis
67 eſt ſuper conſtituenda regula in dubio, vbi enim probationes, vel coniecturæ pro affirmatiua, vel negatiua concurrũt, tunc ceſſat dubitatio, atque dicimur verſari in caſu limitationis; Et in hoc *Menoch. lib. 3. præſumpt. 17. numer. 1. & ſeqq.* tres refert opiniones, Vna eſt conſtituentium regulam, vt dos cenſeatur data intuitu patris, proindeque profectitia; Secunda eſt de directo contraria, vt nempè cenſeatur data intuitu ipſius neptis dotatæ, ideoque aduentitia quam pluribus auctoritatibus comprobat *Bottiglier. de ſucceſſ. Theor. 21. numer. 12.*, Et tertia, quam ipſe dicit veriorem, & quam cæteris relatis refert *Boſſ. d. cap. 3. nu. 45.* eſt diſtinguens, àn pater ſit diues, vel pauper, vt primo caſu cenſeatur auum dotaſſe intuitu ipſius neptis, eò quia

actus

actus eſt purè voluntarius, ſecundò autem cum actus ſapiat neceſſitatem, dicatur è conuerſo dotaſſe intuitu patris; Verùm adeſt etiam quarta opinio relata, ſed reiecta per eumdem *Menoch. num.4.* diſtinguens in oppoſitum de directo, vt nempè patre idoneo, iſtius intuitu dos cenſeatur conſtituta, eo verò inope, cenſeatur data cõtemplatione propriæ perſonæ illius quæ dotatur; Satis autem expedit ſcire pro quo ſtet regula, ad effectum, vt illam pro ſe habens releuetur ab onere probandi dotantis voluntatẽ, quod transfertur in eum, qui oppoſitum allegat; Ac etiam quia ſæpè contingit, vt coniecturis, ac præſumptionibus hinc inde concurrentibus omninò incertum ſit, quæ ſint maioris ponderis, et efficaciæ, quo caſu, illis tanquam ad inuicem ſe deſtruentibus non curatis, ſtandum eſt regulæ.

Quæſtionem hanc omnium latiùs, et fortè melius diſputat *Merlinus de legit. dicto lib.2.titulo 2.quæſt.8.,et* 10. vbi relatis omnium ſententiarum rationibus,
68 ac auctoritatibus, veriorem, auctoritate, ac ratione probat primam ſentẽtiam, vt nempè in dubio, datum, vel promiſſum, aut relictum ab auo nepti ex cauſa dotis, cenſeatur intuitu filij, ſiuè per contractum, ſiuè per vltimam voluntatem id geſtum ſit, atque huic ego quoque ſubſcribo, Tùm quia in dubio ſemper capienda videtur illa opinio per quam pater à ſuperfluo onere releuetur, vt contingeret, ſi contraria ſententia tenenda eſſet, nàm filia quæ dotem proprio intuitu ab auo obtinuit, aliam à patre petere poſſet, ex regula, vt pater filiam etiã diuitem, ac prouiſam dotare teneatur, quod repugnat veriſimili voluntati, ac vſui communi, quibus potius quàm mille auctoritatibus in his coniecturalibus deferendum videtur; Tùm etiàm, quia iſtam tenuit *Rota* cuius auctoritas in articulis broccardicis maxima eſſe debet, vt habetur *deciſ.706. part.1. recent.deciſ.145.num.9.& 146.numer.2. part.6.*, Non refero autem fundamenta cum ad ſatietatem habeantur apud *Merlinum dicta quæſtione* 8. & 10. & *Boſſ d. cap.3.num.33.* vbi hanc quoque dicit veriorem, idque procedit indiſtinctè tàm in auo paterno, quàm in materno, in vtraque auia, ac alijs aſcendentibus, nedum ratione legitimæ, quaſi quod iſtius prçuentiuam ſolutionem patri hãc dotem eius filiæ ſoluere voluerint, (hæc enim ratio non eſt tuta,) ſed quia cum maior præſumatur dilectio erga filium, quàm erga neptem ob gradus maiorem proximitatem, atque neptis, ideo diligitur ab auo, quia deſcendit à filio, hinc proindè cenſetur in dubio nepti auum prouidere voluiſſe, vt filium ab onere dotandi releuet.

Et ex qua ratione præſumptæ voluntatis exonerandi filium à duplicata ſuperflua dote, quatenus ad meliorem fortunam deueniat, veram quoq; puto ſententiam *Merlini dicta quæſtione decima num.8.*, quatenùs ſubſtinet, vt dos data per actum inter viuos nepti habenti patrem inopem, adhuc ipſius patris intuitu data dicatur; Primo enim aſpectu videretur omninò dicendum oppoſitũ, quia vbi pater eſt pauper, exemptus eſt ab obligatione dotandi, ac ſuccedit obligatio aui, qui dotando, propriæ obligationi directæ, ac immediatæ erga neptem ſatisfeciſſe dicitur; Verũ ratio prçdicta præſumptæ voluntatis id ſuadet, ne aliàs dato caſu, quod patre ex eiuſdem aui ſucceſſione, vel aliàs tractu tẽporis ditato, detur dictum inconueniens duplicatæ dotis præſtandæ.

Quamuis autem in hac parte veram putem opinionem *Merlini*, minùs tamẽ tutam credo eius rationem, vt ſcilicet
69 obligatio aui patre inope non ſit principalis, et propter ſe, ſed propter filium, ac acceſſoria, ad inſtar fideiuſſoris, quoniam ſi hoc eſſet verũ, ſequeretur quod auus, non expectata imputatione in legitimam poſt eius mortem facienda, poſſet viuens vrgere filium cui diuitiæ ſuperuenerint ad ſe reintegrandum de dicta dote, quod nullibi cautum habemus in iure, niſi animum declarando, ac de repetitione ſibi proteſtando caueat; Cõcluſio enim vt mater (cuius ſubſidiaria eſt obligatio dotandi) cenſeatur puellã habentem patrem fideiuſſorio, ſeù ſubſidiario nomine dotaſſe, vltrà quod habet particularem rationem in matre tãquam vxore illius, qui dotare obligatus eſt, procedit patre idoneo, ſecus autem inope, quia tunc matri ſatisfacienti propriæ obligationi, nullibi cautum videtur competere actionem pro repetitio-

ne

ne ab eodem patre poſtmodum idoneo effecto; Et licèt contrarium ſuadeant deducta *diſc.*145., Attamen videtur ille caſus diuerſam habere rationem, quia nempè ſatis ſtrictè ſubſidiaria eſt ea dos, quæ à fideicommiſſo detrahitur, et quia omnis poſſibilis intellectus videtur capiendus, vt fideicommiſſa conſeruentur, eorumque diſſipatio nō permittatur, niſi æquitas, ac neceſſitas vrgeant, quarum vtraque ceſſare dicitur ſi patri diuitiæ ſuperueniant, quod non eſt in auo idoneo, qui voluntariè dotem ſoluit.

Conſideratur item inter vnum caſum, et alterum alia ratio differentiæ, quia nempè vt dictum eſt ſupra *diſcurſ.*142., auus, vel alter aſcendens viuus rectè poteſt ſibi cōſulere dedicta repetitione per proteſtationes, aliaque iuridica remedia, quæ ſi omittit ſibi imputet; Non ſic autem eſt in caſu fideicommiſſi, dum illius ordinator iam defunctus hæc peragere non poteſt, et ideo, quia eius ſilentium culpæ adſcribendum non eſt, lex ſupplendo eius partes debet inducere id, quod ille veriſimiliter facere potuiſſet, atque iudex prudentis defuncti perſonam induere.

Regula verò prædicta procedit in dubio, quatenùs nempè coniecturæ in contrarium non concurrant, vel hinc inde colluctantium concurſus rem dubiam reddat, quod pariter è conuerſo dicendum eſſet, quatenus iuxta alteram ſententiam, regula in contrarium conſtituenda videretur, dùm hæc vtroque modo eſt nuda præſumptio, contrarijs probationibus etiàm præſumptiuis, et coniecturalibus excludibilis.

Coniecturæ autem quales pro vna,
70 vel altera voluntate conſiderari ſoleāt, longum eſſet hic recenſere, ſufficiat autem relatio ad *Merlinum dicto lib.2.tit.2 quæſt.* 9. *Mangil.dicta quæſt.*21., *et duabus præcedentibus, Menoch.dicta præſumptione* 17.latè *Boſſ.d. cap.*3.*à num.*45. vbi quindecim cōiecturas expēdit, et aliquas ponunt *Capyc. Latr. dicta conſultat.* 158. *Bellon.iun.conſ.*60.*ex nu* 34.*& Rot. dicta deciſ.*706.*part.*1.*diuerſorum, et* 145.*par.* 6. *recentior.*; Omitto namque eas referre, Tùm quia cum facilis habeatur earū collectio apud allegatos Auctores, quorum opera de facili prę manibus habentur, genio repugnat ſuperflua tranſcriptio; Tùm etiam quia non omnes credo tutas, et cuicumque caſui applicabiles, ideoque iudicantem, vel conſulentem monitum eſſe velim, vt coniecturis per Doctores recenſitis non ità firmiter hæreat quaſi quod eſſent Euangelium Sancti Ioannis, vt à nonnullis verborum cortici inhærentibus videmus fieri, ſed illas, aut æquipollentes benè conſiderando, ſuo arbitrio congruè applicet iuxta perſonarum, locorum, ac temporum circumſtantias, et qualitates, ex quibus dijudicet, àn adſit necnè veriſimilis voluntas, in qua totum verſatur.

Vt enim ſatis frequenter aduertitur in iſta coniecturali materia *ſub tit. de fideicommiſſ.* certa regula deſuper ſtatui non poteſt, atque in huiuſmodi coniecturalibus materijs ſępè cōtingit, vt coniecturæ numero, in vna facti ſpecie iudicētur efficaces, et in altera eædem, ac maiores reſpuantur; Pro vt neq; de præmiſſæ regulæ ampliationibus, ac limitationibus agi oportet, quoniam nulla eſt firma ampliatio, ſeù limitatio ex iuris diſpoſitione proueniens, atque cuicumque caſui conueniens, ſed omnes verſantur in coniecturis, ac facti circumſtantijs, ex quibus Doctores credunt de vna, vel altera voluntate conſtare, ideoque ampliationes, vel limitationes, quæ ab aliquibus dari ſolent, rectiùs dicendæ ſunt potius coniecturæ, ex quibus factum reddatur diuerſum.

Quo verò ad perſonas ſecundi gene-
71 ris ſupra diſtinctas, in quorum bonis pater dotatæ nullum ius conſequendi legitimam habeat; Præmittendo etiam quod hic non agitur de quæſtione, àn dos ab vno, vel altero perſonarum genere data cenſeatur animo donandi, vel repetendi à patre, de qua re *diſc.præced.* quoniam vbi animo repetendi data eſt, tunc non dubitatur cenſeri profectitiā vti datam à patre qui dātis debitor euadit, ſed præſuppoſito quod data ſit animo donandi, dubitatur, àn hæc donatio cenſeatur facta intuitu ipſius fœminæ dotatæ, vel eius patris, et tunc ſubdiſtinguendæ pariter videntur perſonæ coniunctæ patri, vt ſunt fratres, patrui, et ſimiles, à perſonis omnino extraneis, nullamque ſanguinis coniunctionem habentibus,

Quoad

Quoad coniunctos, licèt non deſint altercantes, attamen iuxta ſententiam magis communem, quæ verior videtur, conſtituenda eſt regula pro qualitate profectitia, vt nempè in dubio cenſeatur dos data vel promiſſa in gratiam patris puellæ, eiuſque intuitu, vt ipſe releuetur à proprio onere, ea potiſſimum ratione, quod cum dotanti pater ſit proximior, illeque ſit cauſa, ac medium ob quod puella dotanti coniungitur, hinc proindè dilectio cenſetur maior ergà proximiorem per cuius medium deſcendit etiàm in eius filiam, vt poſt *Alex.*, *Caſtr.*, *Ripam, et alios* latè probat *Merlin. de legitima dicto libro 2. titulo 2. quæſtione 16. ex numer. 9. Boſſ. dict. capit. 3. num. 109. cum ſeqq.* apud quos auctoritates ac rationes habentur collectæ, Atq; iſta videtur tenenda tamquam veriſimilis, et æqua, ac praxi magis adaptabilis; Videmus enim in dies clericos, vel alios cœlibes dotare filias fratrum, ſeu nepotum ad hoc principaliter, vt eoſdem fratres, vel nepotes releuẽt ab onere dotandi, atque aliàs eſſet dare inconueniens toties conſideratum, vt mulier à patruo vel alio coniuncto congruè dotata, duplicatam dotem à patre cõſequi poſſet ad ſuperfluitatem potiùs, ac luxũ, quàm ad neceſſitatem, contra communẽ vſum, ac veriſimilem partium intentionem, et bonum Reipublicæ, cui ſicut expedit puellas dotari, atque decenter collocari, vt ità earum honeſtati conſulatur, atque Reſpublica hominibus impleatur, ita pariter expedit, vt familiæ propter inanes, ac ſuperfluas dotes non depauperentur vt eſt obſeruatum ſupra *diſc.* 143.; Succurrendum etenim quam poſſibile eſt puellis innuptis, donec congruè dotentur, ac etiam vt dotem conſtitutam aſſequantur, et conſeruent, non autem vt poſtquam ſunt prouiſæ, ſuperfluas diuitias ad luxum habeant; Diuitiæ ſiquidem in mulieribus potiùs malos, quàm bonos pariunt effectus, cum illis enim virorum dominium comparentes, eam quam volunt viuendi licentiam aſſequuntur.

Hæc autem procedunt in dubio, et vbi probationes, vel coniecturæ contrarium non ſuadeant iuxta ea quæ de auo, alijſq; aſcendentibus dicta ſunt quæ hic cenſeantur repetita, coniecturas verò colligit idem *Merlin. dicta quæſt. 16.* qui alios allegat; Fortiùs autem hæc regula datur indubitatè in ijs qui patri sũt coniuncti, filiæ verò extranei, quia nempè agatur de filia adoptiua, legitimè tamẽ arrogata, ità, et taliter quod in arrogantis poteſtate de iure dicatur eſſe; Lõgè autem poſt hęc ſcripta *Rota in Romana legitimæ 13. Ianuarij 1660. coram Taia* cõtrarium ſenſum habuit, ſed quia ego non ſcripſi in cauſa, ideò maturum iudicium interponere non valeo, ſed reſeruo quando occaſio præbeat particulariter diſputandi.

In extraneis patri, ſed coniunctis ipſi puellæ, indubitata eſt regula contraria pro qualitate aduentitia, et quod intuitu ipſius puellæ dos data ſit, cum ergà
72 eam, et non patrem vigeat ratio ſanguinis ac affectionis, ex qua dotans moueri potuit; In illis verò qui vtrique sũt extranei, regula videtur pariter conſtituenda pro qualitate aduentitia, quia regulariter relicta, vel data alicui, ipſius, et non alterius intuitu cenſetur data, dũ non ſubeſt ratio, ob quam patris contẽplatione id geſtũ eſſe dicatur ad *gloſ. in l. vlt. C. de vſufr. vbi Bar. Bal., Salicet., et alij de quibus Menoch. lib. 3. præſumpt. 28. num. 17. Mangil. de imput. quæſt. 24. num. 6., & ſeqq. Merlin. dict. lib. 2. tit. 2. quæſt. 17. in princ., Bottiglier. de ſucceſſ. dicto Theorem. 21. num. 11.*; Ab iſta verò regula pariter receditur, vbi coniecturæ, vel aliæ facti circumſtantiæ ſuadeant extraneum patris contemplatione id feciſſe, quas coniecturas cumulãt *Menoch. dict. præſumpt. 28., Mangil. & Merlin. vbi ſupra*, Atque ad hunc effectum ſatis attendenda veniret eiuſdem donatoris declaratio quamuis ex interuallo, dummodo nõ poſt factum caſum diſputationis, quando de colluſione declaratio ſit ſuſpecta, et quoties donatio non eſt clarè concepta per verba ſonantia ipſius puellæ intuitum, et contemplationem, dum in claris non eſt declarare, ſed diſponere quod nõ licet, vt alias eſt obſeruatum; Et in ſumma cum tota hæc ſit materia voluntatis, expedit quidem ſcire regulas pro caſibus omnino dubijs, qui rari ſunt, ſed ferè ſemper deciſio pendet ab arbitrio iudicãtis ex facti circumſtantijs, prudenter tamen ac iuridicè regulando, præſertim ſi factum ipſum

ſuadeat

ſuadeat ipſius dotatæ intuitum, quia nempè ob eius pulchritudinẽ, aut nobilitatem, vel alias qualitates à viro inæquali dotata ſit ex deductis *diſc. 142.*, vbi videatur, atq; alijs congeſtis, obſeruat in terminis paragij debiti per fratres *Bottiglier de ſucceſſ. Theor. 21. num. 6. & ſeqq.*

De pactis, vinculis, et oneribus quæ doti adijciantur quando valeant & obligent; Et incidenter de pacto ſuper futura ſucceſſione. Ac etiam remiſſione de altero legis commiſſoriæ.

SVMMARIVM.

1 *Agitur hìc tantùm de pactis inter dotantem, et dotatam, et circa quæ frequentius ea verſentur.*

2 *De pacto ſuper hæreditate viuentis affirmatiuo, vel negatiuo inito in capitulis matrimonialibus, et tanquam in partem dotis, an valeat, et an data nullitate ille qui ſic inutiliter promiſit teneatur alteri ad intereſſe.*

3 *Diſtinguuntur ſex caſus ſuper pactis reuerſiuis, vel oneribus quæ in dotem adijciuntur.*

4 *Pacta, vel onera adiecta per dotantem in dote conſtituta de bonis proprijs dotatæ non valent, ſecus in eo quod dotans dedit de ſuo.*

5 *Quando mulier dicatur dotari de ſuo, enumerantur plures caſus, præſertim ſi dos data ſub lege renunciationis ſucceſſionibus, et alijs iuribus dicatur conſtitui de proprijs bonis renunciantis.*

6 *Fallit ſi mulieris conſenſus tacitus, vel expreſſus accedat, itaut ſic paciſcendo videatur inducta donatio.*

7 *Quando mulier paciſcendo, vel patiendo paciſci dotem alteri reddi, eam cenſeatur donare.*

8 *Pactum reuerſiuum adiectum à patre in dote profectitia ipſo patre ſuperſtite eſt indiſtinctè validum etiamſi matrimonium ſoluatur muliere ſuperſtite.*

9 *Quid vbi ex matrimonio ſuperſunt filij.*

10 *Pactum reuerſiuum adiectum à patre in dote aduentitia quando validum ſi pater ſuperuiuat.*

11 *Quando pactum dicatur adiectum incontinenti, vel ex interuallo.*

12 *Pacta adiecta per patrem in dote data ipſo viuente an ſubſiſtant eo mortuo ſaltem in eo quod legitimam excedit.*

13 *Paragium datum in vita, quod ex Statuto vel conuentione eſt tale vt filia non admittatur ad petendum ſupplementum legitimæ, nullum recipit onus vel pactum etiam in exceſſu.*

14 *Dos conſtituta, vel relicta per patrem in vltima voluntate, vel aliàs poſt eius mortem an recipiat onera, et pacta, datur diſtinctio an ſuccedat nec ne loco legitimæ.*

15 *Statuto mandante vt filia debeat acquieſcere paterno iudicio, an dos etiam quod ſuccedat loco legitimæ recipiat onera, conditiones & pacta.*

16 *Dos, quæ datur fœminis ex ſtatuto excludente à ſucceſſione, quamuis non ſuccedat loco legitimæ, an recipiat onus, vel gaudeat aliquibus priuilegijs legitimæ.*

17 *Dos data à fratre de paragio ex neceſſitate non recipit onus, nec pacta, ſecus ea quæ ab ipſo fratre datur de bonis ſuis.*

18 *Quid de pactis adiectis à patre, vel alijs coniunctis dotare obligatis.*

19 *Exceſſus non præſumitur, et qui prætendit ſubſtinere onus in exceſſu ſupra legitimam debet probare exceſſum.*

20 *Pactum adiectum ab extraneo incontinenti ſubſtinetur, ſecus ſi ex interuallo.*

21 *Omnia præmiſſa procedunt de ſubſiſtentia pacti abſque conſenſu mulieris, ſed ipſa conſentiente ſubſtinentur omnia illa pacta, et onera, quæ aliàs reijci deberent.*

22 *Quando talis conſenſus mulieris adeſſe videatur, vt pacti vel oneris approbationem inducat.*

23 *Mulier contrahendo matrimonium, an cenſeatur approbaſſe dotis conſtitutionem, ac pacta contenta in capitulis*

lis matrimonialibus initis cum ſponſo.

24 *Præſuppoſito conſenſu agitur de differentia, quæ vertitur inter pacta adiecta ad fauorem patris, et alia ad fauorem extranei dotantis, vt primo caſu requiratur ſtipulatio, ſecundo verò ſufficiat pactum nudum, et quomodo id procedat.*

25 *Pacta reuerſiua, vel onera, quæ aliàs doti adiecta poſſent reſpui ſubſiſtunt ſi mulier non contradixit, neque in contrarium diſpoſuit.*

26 *Intellige data ſcientia certa facti, et an ſit etiam neceſſaria iuris.*

27 *Si mulier credens pactum valere, iuxtà illud diſponat, an corruat diſpoſitio tanquam ex falſo præſuppoſito.*

28 *Pacta vel onera quamuis aliàs valida intelliguntur ſoluto matrimonio per mortem mulieris, ſecus autem ſi ſoluatur per mortem viri muliere ſuperſtite, tunc enim ceſſant, ac ſunt inualida, quia faciunt conditionem dotis deteriorem.*

29 *Etiamſi pactum poſſet ſe habere ad damnum, et lucrum, atq; regula vt actus, qui ſe poteſt habere ad commodum, et incommodum non dicatur præiudicialis, fallit in dote, in qua ſufficit ſola potentia præiudicij.*

30 *Declaratur concluſio de pactis conditionem dotis deteriorem facientibus, de qua ſupra num. 28., et ſequuntur declarationes poſt numerum ſequentem, et poſt num. 32.*

31 *Pacta aliàs licita non ſubſiſtunt ſi per ea impediatur matrimonium, quia non inueniatur qui cum eis contrahere velit.*

32 *Pactum in primo matrimonio adiectum, vt dos ſpectare debeat ad filios illius matrimonij, an ceſſet ſi matrimonium ſoluatur muliere ſuperſtite.*

33 *An dicta pacta doti præiudicialia valeant ſi fiant ante matrimonium.*

34 *Quando mulier dicatur diſpoſuiſſe de dote contra pactum, vel de rata in pacto permiſſa, & non diſponendo cui ſumma reſeruata debeatur, remiſſiuè.*

35 *Pacta ſuper dotis reuerſione ad dotantem conſtante matrimonio an valida.*

36 *De pactis dotalibus ſuper ſucceſſione filiorum in dote remiſſiuè.*

37 *De pacto legis commiſſoriæ an valeat fauore dotis remiſſiuè.*

38 *De alijs pactis dotem minuentibus vel augentibus an valeant ſi ſint turpia vel aliàs inobſeruabilia, et de pacto habitandi in certo loco, vel communione ſub diminutione dotis, an ſeruandum.*

DISC. CLV.

ACcedentibus pactis expreſſis, dotis reuerſionē, reſolutionem, vel aliud onus continentibus, ſiue à patre, ſiue à coniuncto ac ſiue extraneo dotante adiectis, ceſſant omnes quæſtiones voluntatis quæ aliàs cadunt vbi hæc ambigua eſt, ſolaq; remanet quęſtio poteſtatis ſuper huiuſmodi pactorum validitate ac obſeruantia; Verùm neque illa voluntatis omnino exulat, cum ſæpè, dato etiam pacto expreſſo, illa intret in caſibus, vel omiſſis, vel ambiguè ac ęquiuocè in pactum deductis.

Quia tamen hæc pacta dotalia circa
1 tria principaliter, ac frequentius verſari videntur, Primò nempè circa dotantium hæreditates ac ſucceſſiones, quæ dotatis, vel earum viris in dotis partem promittuntur, vel auferuntur; Secundo circa dotis reuerſionem addotantem, Et tertio circa modum ſuccedendi; Hinc proindè de his principaliter agēdo, poſtmodum verò de alijs minus frequētibus aliquid remiſſiuè potius inſinuabitur.

Quatenus ergo pertinet ad primam ſpeciem pactorum ſuper hæreditate vel
2 ſucceſſione viuentis, pacta hæc diuerſimodè concipi ſolent, Alia enim ſunt affirmatiua, quia nempè viuentium hæreditates, ac ſucceſſiones in dotem vel dotis partem promittantur, Alia verò negatiua, quia dos ea lege conſtituatur, vt coniuges ad ſperatas viuentium hæreditates, ac ſucceſſiones aſpirare non valeant, Affirmatiua verò ſubdiſtinguūtur in ſucceſſionem ipſius dotantis, ac ſucceſſionem tertij; Verùm quia formalis inſpectio huiuſmodi pactorum præſeferentium nedum materiam conuentionum ſuper viuentium hæreditatibus, ſed materiam quoq; renunciationis tanquā vaſtam, nimiſq; inuolutā propriam exigens

gens tractationẽ, indiſcretam præſeferret à propoſita dotis materia digreſſionem; Hinc proindè quidquid ſit de talibus pactis in genere, de quibus poſt antioquiores *in l. Pactum quod dotali C. de pact.* conſuli poſſunt *Tiraquel. de primogen. quæſt ſexta*, *Menoch. conſ. 1. & 92.*, *Ciriac. controu. 88.*, *Fontanella de pact. nuptial. clauſ. 4. gloſ. 9. par. 4. Theſaurus deciſ. 225.*, *Pratus diſceptat. 12.*, *Bellon. iun. conſ. 22.*, *Hodierna controuerſ. 28.*, *Marcian. diſputat. 87. Bottiglier. de ſucceſſion. theoremat. 44. & 45.* *Molpheſ. ad conſuetud. par. 6. tit. de renunciation. quæſt. 7. & ſeqq. & conſ. 38. ex num. 30.*, *Altograd. conſ. 40 & ſeqq. lib. 2.*, *Buratt. deciſ. 366.*, *Rota in Aſſiſien. pecuniaria ſeu pacti 20. Iunij 1653. & 1. Iunij 1654. coram Albergato*, *Auenionen. hæreditatis 5. Martij 1646. & 23. Ianuarij 1647. coram Rotas*, *Amerina Caſtri guardeæ 16. Iunij 1651 coram eodem inter ſuas deciſ. 282. 317. & 455. Beneuentana hæreditatis 17. Martij 1653. coram Meltio* apud quos habentur concordantes & pluries ſub *tit. de renunciatione & ſub altero de ſucceſſion. ab inteſtat.*

Strictè ad dotalem materiam de duobus quæri ſolet, Primo nempè an hæc pacta, aliàs nulla, vel reuocabilia, dotis fauore ſubſtineantur, ità vt aliquod dotis priuilegiũ in hoc dignoſcatur; Et ſecundo, an poſita etiam nullitate, vel reuocabilitate, aliquod ius competat dotanti, vel dotatæ, eiuſque viro ſub huiuſmodi pactorum fide contrahentibus agendi ad intereſſe pro obſeruantia pacti.

Quoad primum, vt fauore dotis, vel matrimonij pacta ſubſtineantur, plures colligunt *Menoch. conſ. 1. numer. 162. & ſeq. & conſ. 92. nu. 53.*, *Gratian. diſceptat. 692.*, *Cutell. de donation. contemplat. matrimon. tom. 1. poſt allegationes fol. 357. ex num. 118., et tom. 2. tractatu 2. diſcurſu primo inſpectione prima per tot.*, *Prat. dicta diſceptat. 12. num. 13. Bellon. Iun. conſ. 22. num. 7.*, *Marcian. dicta diſputat. 87. nu. 8.*, qui hanc veram credunt, ſaltem vbi accedit conſuetudo.

Contrarium tamen, vt neque fauore dotis àc matrimonij pacta hæc quamuis concepta in capitulis matrimonialibus valeant, magis communem, ac veram poſt alios ab eis allegatos profitentur *Ciriac. controuer. 88. num. 12. & ſeqq.*, *Fontanella de pact. clauſ. 4. glo. 9. par. 4. ex num. 13.*, *Mantica de tacitis lib. 12. tit. vltimo Hodierna controuer. 28. num. 22.* *Cutell. dicta inſpection. prima tom. 2.*, atq; hanc pluribus congeſtis canonizauit *Rot. in Romana donationis 16. Martij 1643. coram Bichio*, in allegata *Auenionen. hæreditatis 5. Martij 1646., et 23. Ianuarij 1647. coram Roias inter ſuas dec. 282. & 317.* quas deciſiones approbauit poſtmodum in Camerinen. hæreditatis *dec. 137. num. fin. par. 111. recent. dicta Amerina Caſtri Guardeæ 16. Iunij 1651. corã eodem Roias dicta deciſ. 455.*, et ſæpè in alijs, quare ab hac vti magis communi & recepta non videtur recedendum, cum pręſertim habere videatur pro ſe textus literales in *dicta l. pactum quod dotali C. de pact.* . in *l. pactum dotali, et l. Hæreditas C. de pact. conuent.*, in quibus pacta hæc ſupponuntur inita in tabulis dotalibus, et tamen improbantur.

Et quidem contrariæ ſententiæ ſequaces, vt plurimum agnoſcunt hanc difficultatem, attamen ſe fundant in iuramento, ſeu conſuetudine, ſed quoad iuramentum (quidquid ſit àn illud huiuſmodi validitatem inducat) quatenus etiam admitteretur, id cauſaret validitatem cuiuſcũque pacti indifferentis, præſcindendo etiam à dote ac matrimonio, & de quo diſtinguendo caſus habetur actum ſub *tit. de fideicommiſſis diſc. 141.*, et habetur etiam *ſub tit. de pactis & contractibus*, ac etiam *ſub tit. de renunciat.*, *et de hæreditate*.

Quò verò ad conſuetudinem adhuc intrat eadem dubitatio validitatis, Tum quia nõ deſunt volentes vt tamquam cõtra bonos mores attendenda non ſit, ex collectis per *Giurbam ad conſuetud. Meſſan. in præfation. nu. 33. & 34.* & in ſpecie obſeruat *Rota in dicta Auenionen. 5. Martij 1646. coram Roias inter ſuas dec. 282.* & in altera eiuſdem confirmatoria ſuperius allegata; Tum quia dato etiam quod per conſuetudinem talia pacta pręſeruentur à nullitate, non tamen præſeruantur à reuocabilitate, itaut intelligenda ſint quatenus non reuocentur, ideoque non reuocatio iuncta cum conſuetudine poſſet fortè aliquid operari iuxta opinionem quam ſequitur Rota in proximè allegatis deciſionibus *coram Roias* quod

non

non tranſit ſine difficultate, vt in dictis ſuis ſedibu , particularibus de materia . Ac etiam quia conſuetudo eſt concludenter probanda in loco cum requiſitis rigoroſis, quæ difficilè ad praxim reducuntur.

Limitationes autem tradi ſolitæ, quia nempè agatur de quota, vel de certis bonis, ſiue quia ſit perſonarum incertarum, et ſimiles, hic deducere incongruũ, videtur, cum percutiant materiam pactorum in genere, neque doti ſpecialiter conueniunt ex priuilegio ideoque de his in dictis ſuis ſedibus.

Quo verò ad ſecundum quæſitum ſuper actione ad intereſſe; Quod nulla coniugibus competat actio contra dotantes, et è contra dotantibus contra coniuges vel eorum alterum firmant *Bald.*, *Salicet.* & *Iaſ. in dicta l. Pactum quod dotali*, cum quibus concurrit *Mantica dicto lib. 12. tit. vlt. num. 27. & ſeqq.*, *idem Baldus in l. Artemidoram num. 12. C. vt in poſſeſſion. legat.*, cum qua ſententia poſt *Tiraq. de primogen. quæſt. 6. nu. 20. & 34.* concurrunt *Hodierna dicta controuerſ. 28. num. 24. & ſeq.* hanc etiam tenent *Molfeſ. conſ. 38. nu. 34. & ſequenti Ciriac. controu. 88. nu. 13. & ſeq.*, *Theſaur. iun. lib. 2. quæſt. 79. num. 10.*, eamque canonizat Rota in dictis *Auenionen. coram Roias*.

Cenſetur etenim coniuges ita contraxiſſe ſub præſuppoſito legali, quatenus nempè is, qui ſuam hæreditatem promittit, vel is, de cuius hæreditate agitur in ea intentione perſeueret, quia niſi aliàs contrahere, nec tanta dote contenti eſſe voluiſſent, debebant modo licito, ac irreuocabili ſibi conſulere, vt in *allegatis Auenionen.*, et benè in dicta *Amerina Caſtri guardeæ apud Roias dicta deciſ. 455.*; Et quamuis contrarium velle videatur *Decius in eadem l. Pactum quod dotali num. 3.*, quia aliquos habet ſequaces, videtur tamen intelligendus quatenus concurrat dolus dotantis ita coniuges inducentis ad ſe contentos habendos pauca dote ſub iſta ſpe, quo caſu cum *Decio* concurrit *Mantica vbi ſupra in fine*, quod ego verum cenſeo vbi dotans eſt pater, vel alter ex iuris diſpoſitione dotare obligatus, qui minus congruam dotem ſub hoc prætextu conſtituerit, dum tali caſu indubitatum eſt ius competere coniugibus ad congruæ dotis ſupplementum, ne dicta fraus ei cauſet commodũ liberationis ab obligatione legali; Secus autē ſi fuerit extraneus promittens ex nuda liberalitate, quoniã videtur illum ità promittendo voluiſſe nugari, mulier etenim non poteſt dicere ſibi factam eſſe iniuriam, dum nil ei debebatur, maritus autem de ſua ſimplicitate, ac imprudentia conquæratur.

Secunda huius diſcurſus inſpectio principalis eſt ſuper pactis reuerſiuis dotis, quæ per dotantes in caſu ſoluti matri-
3 monij adijci ſolent, ſeu ſuper alijs oneribus, et hæc in ſex caſus diſtinguenda eſt, quorum Primus eſt in dote de proprijs ipſius dotatæ bonis conſtituta; Secundus de conſtituta per patrem in cõtractu ita & taliter, quod in eiuſdem parentis vita huiuſmodi conſtitutio effectum habitura ſit; Tertius in conſtituta per eundem patrem per vltimam voluntatem, ſiue per contractum, ita et taliter quod non niſi poſt mortem diſpoſitio effectum habeat; Quartus in conſtituta per fratres mortuo parente; Quintus in conſtituta per matrem vel alios, in quorum bonis dotata ius habet legitimæ aſſequendæ; Et ſextus tandem in conſtituta per coniunctos, vel extraneos quoſcumque, à quibus dotata nullam legitimam prætendere poteſt.

Primo caſu (niſi pactum ita conce-
4 ptum ſit, quod ex eo valida donatio deducatur facta ei ad cuius fauorem adiectum fuit vt infra) tunc planum eſt onus à quocumque adiectum, ſiue ſit parens, ſiue extraneus nõ ſubſiſtere neq; ſeruari debere *Fontanell. de pact. nupt. clauſ. 5. glo. 10. par. 1. numer. 11.*, vbi latè alios congerit *Amat. lib. 1. variar. cap 28. nu. 5. & lib. 2 cap. 64 num. 8. Boſſ de Dot. cap 5. num. 85. Rota deciſ. 710. num. 1. par. 1. recent.*, *in Fauētina dotis ſeu ſucceſſionis 21. Februarij 1639 coram Dunozetto*, *deciſ. 110. p. 8. rec. repetit. inter illas Dunozett. deciſ. 528.* ac habetur ſupra in *Meleuitana diſ. 90.*; Quem enim non honoro non poſſum grauare, ideoq; cum dotans nil dotatæ tribuat de ſuo, nulla ſubeſt ratio cur eam in re propria grauare liceat.

De re autem propria mulieris dotari
5 dicitur, nedum vbi explicitè bona per ipſam poſſeſſa, vel ad eam ſpectantia

traduntur, ſiue ex iuris diſpoſitione tradita cenſentur, ſed etiam vbi dotatur ex bonis ipſius dotantis, cum pacto tamen renunciandi ad eius fauorem iuribus ac bonis ab ea poſſeſſis vel ſperatis, quoniā tunc renunciatio dicitur correſpectiua dotationi, atque dos cenſetur data ſub titulo præuentiuæ ſolutionis pretij eorum iurium, quibus conuentum eſt renunciari, vt benè alijs allegatis firmat Rota *in Romana dotis* 3. *Decembris* 1632. *Dunozett.*, *& in dicta Fauentina ſucceſſionis coram eodem inter ſuas deciſ.* 267. *&* 528., ideoq; infertur quod dos data à patre filiæ renuncianti futuris ſucceſſionibus, ac hæreditatibus, dicitur à principio ita perfectè filiæ acquiri, vt ex poſt facto aliud onus à patre adijci non poſſit, atque longè poſt hæc ſcripta firmatur in *Romana pecuniaria de Mathæis* 15. *Iunij* 1665. coram *Albergato* & in alijs, nam ità præuentiuè dotem dediſſe videtur pater in recompenſam futuræ ſucceſſionis, ac legitimæ.

Verùm circa hoc diſtinguendum eſt, Aut enim filia intuitu dotis per patrem ſimpliciter conſtitutæ renunciauit ad fauorem patris illis hæreditatibus, ac ſucceſſionibus aliorum coniunctorum, quæ ſibi iam delatæ erant, dictaque iura renunciata reſpondent quantitati dotis conſtitutæ, et tunc non dubitatur dotē dici conſtitutam, non de paternis, ſed de proprijs, itaut dos paterna ſeu profectitia dicatur in ſolo exceſſu, idemque pariter dicendum eſt in fratre, alijſque dotantibus de proprio cum dictæ renunciationis conuentione; Aut intuitu dotis renunciauit ſucceſſioni eiuſdem patris, ad quam aliàs non obſtante dotatione aſpirare potuiſſet, et tunc videtur dici etiam poſſe dotatā eſſe de proprio tamquam ex pretio vigore cuiuſdam venditionis ſeu concordiæ præuentiuè percepto ex legitima ſeu futura paterna ſucceſſione ſibi ſpectante, *vt ex Gratian. diſceptat.* 270. *num.* 27. *&* 692. *nu.* 17., *et Seraphin. deciſ.* 815. *in fin.*, *Rota in dictis deciſ.* 267. *&* 528. *Dunozetti*.

Aut demum renunciauit futuris aliorum viuentium ſucceſſionibus, alijſque iuribus ſub incerto euentu ſperatis, vt frequentius accidit, et tunc inſpiciendū eſt, an ſucceſſiones, et iura probabiliter ſperata ſint talia, quod æſtimato eorum futuro dubio euentu dici valeant doti præſtitæ æquiualantia, necne, ſi enim conuenta renunciatio eſt talis, quod iuſtè dici valeat pretium proportionatū, ſeu proportionata ſolutio iſtorum iuriū, et tunc concluſio benè procedit, ſecùs autem è contra, ad quod venit ſpecialiter aduertendum; Sæpius enim parentes, ac fratres, vel alij de ſuo dotantes, hæc pacta de renunciando ex quodam more regionis, vel Notariorum ſtylo adijciunt ferè inutiliter, quia nullæ, vel remotæ ſperantur ſucceſſiones, ac iura mulieri dotatæ deferenda, in quibus renunciatio ſit verificabilis, vt rectè comprobat *Millinus deciſ.* 213. vbi quod dos data per fratrem ſorori renuncianti bonis paternis, ac maternis recipit onus, atq; de ipſius dotantis bonis conſtituta dicitur, ſi non aderant bona parentum, in quibus renunciatio eſſet verificabilis & aduertitur ſupra *dicto diſc.* 90.

Dicitur quoque de bonis proprijs dotari mulier, ſi à viro, vel alio eius intuitu dotatur in compenſationem ætatis, nobilitatis, valetudinis, vel alterius inæqualitatis, quia tunc huiuſmodi dotatio eſt prælatæ inæqualitatis pretium correſpectiuum, perindè ac ſi mulier pretio comparaſſet, quatenus tamen dictæ inæqualitatis valor poſtulet, et non vltrà, ideoq; dicendum omninò eſt, ita de ſuis mulierem dotatam eſſe, vt in ſimili quod per huiuſmodi dotem non impediatur à patre vel fratre dotem, ſeu paragium petere notatum eſt ſupra *diſc.* 142. & de iſta compenſatione inæqualitatis habetur *ſupra diſc.* 27.

Dicitur item dotari de ſuo, vbi dotatur de legitima vel paragio ſibi debito, ſed iſti caſus proprias habent ſedes occaſione dotis conſtitutæ per patrem vel fratres; Prout & de ſuo dotari dicitur, vbi a ſtupratore, raptore, aut occiſore patris, ac ſimilibus dotatur ex neceſſitate legali proueniente aliàs quàm ex officio iudicis, ac miſeratione.

Quare maior huius primi caſus diffi-
6 cultas verſatur vbi præfati oneris, vel pacti præiudicialis adiectioni talis mulieris cōſenſus expreſſus vel tacitus adhibetur, quod ex eo tacita donatio deduci valeat; Iſta verò eſt quæſtio potius facti quàm iuris, an ſcilicet concurrant verba, ſeù coniecturæ, ac circunſtantiæ ta-

les,

les, quæ donationem inducant, de quibus latè *Menoch. lib.3. præſumption.10.*, et latius *Barboſ. in l. quæ dotis 34. ex numer.9. ff. ſolut. matrim.*, *Sanfelic. dec. 128.*; Poſito autem pacto donationis inductiuo, intrat deindè iuris inſpectio ſuper validitate talis pacti, quę pariter pendet à circumſtantijs facti, àn ſcilicet illud ita conceptum ſit, quod mulier ſuperuiuens indotata remaneat; Vel ſit minor, cui donare non permittitur; Aut àn ſolẽnitates in donationibus per mulieres faciendis à lege municipali deſideratas ſeruauerit, et ſic de ſingulis, ideoque tunc copulatiuè deſiderantur factũ, et ius, factum ſcilicet, vt conſtet de animo donandi, et ius, vt actus ita ſit geſtus quod validam, perfectam, ac efficacem donationem importet.

Si ergo verba pacti ſonãt in donatio-
7 nẽ expreſſam, et tũc quia in claris ceſſat omnis quæſtio, non eſt vlterius quærendum de ijs quæ facti ſunt ex regula generali *text. in l. ille aut ille ff. de legat.2.* latè exornata per *Rot. deciſ.44. num.14. par.11. recent.*, et in ſpecie aduertit *Menoch. dicta præſumption.10. n.1.*, ſolumq; remanet inſpectio iuris ſuper validitate; Vbi verò preuiæ donationis verba expreſſa, vel aliæ probationes deſunt, itaut donatio huiuſmodi prætendatur deduci ex eo, quod mulier ipſum dotantẽ adhibuit ſtipulatorem reſtitutioni dotis, Et tunc intrat quæſtio planè agitata *per Menoch.*, *et Barboſ.* ac alios vbi ſupra, an ſcilicet cenſeatur ita adhibitus animo donandi, vel potius tanquam ipſius mulieris procurator, ac facilioris exactionis gratia.

In iſta verò quæſtione, præuia remiſſione lectoris volentis illam formiter diſputatam inſpicere ad præallegatos Auctores præſertim *Menoch. dicta præſumptio.10.*, *et Barboſ. in dicta l. quæ dotis*; Compendiosè ac reſolutiuè dicendum eſt cum *Barboſ.* ſcribente poſt *Menochiũ*, eiuſque dicta conſiderante, vt regula ſit generalis negatiua, prò donatione ſcilicet in dubio non præſumenda, ſiue de toto ſiue de parte ſit ſtipulatio, atque ſiue ſtipulator ſit extraneus ſiue coniunctus; Sicut enim ſtipulator in dotando de alienis, partes adminiſtratoris, negociorumque geſtoris aſſumpſit, ità non videtur cur & idem nomen non continuauerit in ſtipulando dotem cedi, ideoque niſi donationis indicia, et coniecturæ cõcurrãt, ſtandũ eſt regulæ.

Quales autem coniecturæ ſufficiant, certa regula dari non poteſt, ſed totum reſidet in iudicis prudenti arbitrio, ex facti circunſtantijs regulando, leuiores tamen ad fauorem aſcendentium quàm aliorum coniunctorum ſufficiunt, Atq; leuiores ad fauorem coniunctorũ, quàm extraneorum, ita tamen quod animus inducatur ad probabiliter credendum adfuiſſe in muliere voluntatem donandi, quæ non de facili eſt verificabilis, quoties verba non ſonent in explicitam donationem, Tum ob auaritiam in fœmineo ſexu abundantem, Tum etiam ob eiuſdem ſexus imbecillitatem, ignorantiam, ac verecundiam, ob quos defectus, non intelligentes, neque aduertentes ad ea, quæ Notarij ſtipulantur, paſſim in fide coniunctorum contrahunt, ideoque niſi conſtet mulierem de verborum, ſeu ſtipulationis efficacia, et effectu certioratam eſſe, itaut dignoſcatur animus donandi, nunquam pro donatione putarem reſpondendum eſſe, ac propterea minus veram credo *dictam deciſionem 128. Sanfelicij*, in qua firmatur, vt per ſtipulationem de reddendo mulieri, et patri, dicatur vtrique æqualiter dos quæſita, et donata, licèt ut de bonis mulieris.

Secundo caſu dotis conſtitutæ à pa-
8 tre, vel auo immediatè per contractum, cuius reſtitutio eueniat, eodem dotante ſuperſtite, et tunc quoties dos eſt profectitia, videtur indubitata ſubſiſtentia pacti reuerſiui, ſiue matrimonium ſoluatur morte viri, ſiue vxoris, aut quicumque alter caſus reſtitutionis contingat, ac ſiue pactum adiectum ſit incontinenti, ſiue ex interuallo (quoties tamen ex matrimonio filij non ſuperſunt) dum circumſcripto etiam pacto, dos indiſtinctè ad patrem fuiſſet reuerſura; Neque intrat inſpectio, àn dos ſuccedat necnè loco legitimæ, quoniam hæc non datur in vita, vt alijs allegatis firmant *Amat. dicta reſolut.64. num.5.*, *Bottiglier. de ſucceſ. theoremat.24. num.8.* *Merlin. de legitima lib.3. tit.1. quæſt.9. num.4.*, *Seraphin. deciſ.815. nu.4. & 5.* *Altograd. conſ.18. numer.29. lib.2.*, *Buratt. deciſ.693. numer.5.*

Et

Et licèt aliqui credant, id non procedere, quoties matrimoniũ ſoluitur morte viri ſuperſtite muliere, cui dos pro vlterioribus nuptijs remanere debet, attamen in dote profectitia falſa omninò eſt hæc opinatio, nam verius eſt, filiæ ſoluto matrimonio non remanere dominium dotis profectitiæ, ſed ſolum ius ad implorandum iudicis officium, ſeù iuxtà aliam opinionem, ad intentandam actionem pro noua dote in eadem quãtitate iuxtà terminos *Auth. ſed quamuis*, *vt ſupra diſc.* 152.; Solaque difficultas eſt in dote profectitia, vbi ſoluto matrimonio per obitum mulieris ſuperſunt filij,
9 quibus ex cõſuetudine nuncupata *Martini* dos excluſo patre, debetur.

Et tunc attendendum venit, an in pacto iſte caſus fuerit expreſsè, vel virtualiter deductus necnè; Si enim eſt omiſſus, remanet ſub diſpoſitione dicti iuris conſuetudinarij, iuxtà cuius diſpoſitionem pactum reuerſiuũ cenſetur conceptum ex deductis, *per Amat. reſolut.* 48 *numer.* 3. vbi plures allegat; Si verò fuit deductus, non dubitatur de pacti ſubſiſtentia, cum per illud fiat regreſſus ad ius commune; Attendendum eſt tamen, àn incontinenti adiectum ſit vel ex interuallo, cum enim in his ſecundis terminis, per liberam dotis conſtitutionem, filijs eo ipſo quod nati ſunt ius quæſitũ ſit, hinc propterea non videtur per ſubſequentem reſtitutionem illis iam natis poſſe præiudicari, non obſtante quod pro eis nemo ſtipuletur, quoniam pro infantibus, vel non natis lex ſupplet abſentiæ defectum, vt *ſub tit. de donationibus* & alibi pluries.

Vbi autem dos à patre ità conſtituta eſt, vt tanquam donata tranſeat in ad-
10 uentitiam, atque in plenum filiæ dominium ab initio, et tunc, non curatur de exiſtentia filiorum ex perſona propria in tali dote nullum ius habentium, ſed tantum iure ſucceſſorio matris ad eã aſpirantium, ſolum etenim intereſſe eſt ipſius filiæ, ac eius hæredum, proindeque, ſiue ſuperſint filij, ſiue non, attendendum eſt, an pactum incontinenti adiectum ſit in ipſa dotis conſtitutione, vel ex interuallo; Si enim eſt incontinenti, non dubitatur de validitate, neque intrat conſideratio legitimæ, Tum quia hæc non datur in vita, vt ſupra, Tũ etiam quia nepotibus ex filia ſuperextãtibus, nullum cauſatur præiudicium, dum ſaluum eis remanet ius legitimæ in bonis aui.

Sed ſi pactum adijciatur ex interuallo, et quando ex præambula donatione dos iam quæſita erat, tunc non videtur fuiſſe licitum patri in præiudicium iuris quæſiti, filiæ non conſentienti nouum onus adijcere iuxtà terminos generales *text. in l. poſt perfectam C. de reuocand. donation.*, ac terminos particulares *text. in l. ſi à ſocero C. de iur. dot. cum concord.*

Incontinenti autem actus dicitur fieri, nedum vbi in ipſa dotis conſtitutio-
11 ne inſtantaneè adijcitur, ſed etiamſi adijciatur in inſtrumento dotali ex interuallo ſtipulato, quoties in capitulis, vel prima apoca matrimoniali conuentum eſt de celebratione inſtrumenti cũ pactis & conditionibus in eo exprimendis *Amat. dicta reſolut.* 64. *num.* 2., *Millin. deciſ.* 213, vbi quod eſt idem ſi dicatur cum pactis ſolitis, ſi hæc ſunt conſueta; Quod ſanè intelligendum eſt vbi futuri inſtrumenti celebratio conuenta eſt pro ſubſtantia, et perfectione conuentionis, ſecùs autem ſi conſtitutio ſit ab initio perfecta, conueniatur verò de inſtrumenti celebratione pro maiori ſolemnitate, ac meliori probatione, ad ea, quæ in ſimili firmantur pro *Rot. deciſ.* 114. *in princip. par.* 7. *recent. deciſ.* 353. *part.* 9. *deciſ.* 312. *num.* 8. & 9. *part.* 11. & *deciſ.* 34. *num.* 29. *cum ſeq.* & *deciſ.* 116. *part.* 12. *recent. numer.* 4. *cum ſeq.* & ſæpè in alijs, quoniam tunc per actum ab initio perfectum, iam donatariæ dicitur quæſitum ius inalterabile.

Dicitur etiam fieri incontinenti, quãuis ex interuallo, ſi fiat poſt capitula matrimonialia, et conſtitutam dotem occaſione ſponſalium de futuro, ſed ante contractum matrimonium, quoniam cũ conſtitutio ſit adhuc conditionalis, ac imperfecta, videtur capax pacti vel oneris omiſſi, vt in ſpecie *Amat. dicta reſolutione* 64. *num.* 3., *Merlin. de legitima dicto lib.* 3. *tit.* 1. *quæſt.* 9. *num.* 17. & 19. *Rot. deciſ.* 381. *num.* 3. *par.* 2. *recentior.*; Quamuis enim deſtricta iuris cenſura id non videatur admittendum, quia cum conditio non ſit poteſtatiua, ſed caſualis, vel mixta, ſubſequens matrimonij purificatio operatur retrotractionem ad diem

dotis

dotis cõſtitutæ, itaut ex tunc actus dicatur perfectus iuxtà ſentẽtiam, quæ occaſione hypothecę initiādę verior videtur, vt ſupra *diſc.78.& 79.& infra diſ.156.*, Attamen fauore patris ſuperſtitis, ne ex nimia iuris ſubtilitate pręter intentionẽ, ac probabilem rationem, filia & bonis remaneat deſtitutus contra *text. in l.iure ſuccurſum*, ſiue de æquitate, Aut quia tunc dicitur potius declaratio voluntatis quàm nouum pactum, vt infrà, admittenda videtur concluſio, atque ab ea in iudicando & conſulendo non recedendum.

Item incontinenti dicitur, vbi pactũ ex interuallo adiectum non importat nouam diſpoſitionem, ſed potius declarationem conuentionis dubiæ, ac æquiuocæ in prima dotis conſtitutione contentæ; Qui enim declarat non diſponit, nec aliquid de nouo facit, ſed quod factum eſt aperit ad *text. in l.adeò ff. de acquir.rerum dominio* cum notis concordãtibus; Et hæc vbi de pacti validitate, ac efficacia diſputari contingit cum ipſo patre ſuperuiuente.

Vbi autem contingat de hoc diſputa-
12 ri cum hærede patris præmortui, qui viuens cum pacto reuerſiuo dotem iam conſtituerat, Et tunc attendendum eſt, an dicta dos, ſiue profectitia, ſiue aduentitia ſuccedat nec ne loco legitimæ, ac in eam imputetur; Si enim ſuccedit, cùm ab ea ex priuilegio legitimæ omne onus reijciatur, ex diſpoſitione textus *in l.quoniam in prioribus C.de inoffic.teſtamen.*, exindè reſultat, quod licitè pactum ſperni poteſt ex deductis ad nauſeam *per Amat. dicta reſol.64. numer.4. & 5. Boſſ. de dot. cap.7. num.2. cum ſeq.* cum alijs ſupra *diſcurſ.90.*, in ſequenti caſu deducendis, et eſt regulariter in iure planum; Si verò non ſuccedit, vel quia filia per Statutum à legitima etiam ſit excluſa, vel quia illam in alijs bonis habeat, ita vt dos ſit vltra legitimam, et tunc, non eſt dubitandum de validitate pacti regulandi, ad inſtar cuiuslibet extranei dotantis, *Buratt.deciſ.693. num.7. & 8. Amat. & Merlin. vbi ſupra, Altograd.dicto conſ.18 lib.2.num.10.30., et per tot.Boſſ.d. cap.7. cap.7.num.3. cum ſeq.* cum alijs in ſequẽti caſu allegandis, atque iuxtà hanc diſtinctionem intelligenda ſunt deducta *per Merlin.dicto lib.3.tit.1.quæſt.9. nu.6. & 7. cum ſeqq.* ſuper puncto, an poſſit pater in teſtamento adijcere onus doti, quam viuens per contractum conſtituerat.

Vbi verò ſuccedit loco legitimæ, et tunc cum in dote relicta poſt mortem receptum ſit onus reijci ex ſola quantitate, quæ legitimæ debito reſpondeat, non autem in exceſſu ex deducendis infra in caſu ſequenti, dubitari poteſt àn idem procedat in dicta conſtitutione facta per contractum in vita, atque diſtinguendum eſt, àn verſemur in puris terminis iuris communis, vel ſtatutarij; In primis enim terminis, cum dotata non excludatur à iure conſequendi ſupplementum legitimæ, quatenus dos ad eius quantitatem non aſcenderet, ita è conuerſo quod legitimam ſuperat recognoſci debet tanquam habitum ex libera ſubſtantia paterna, vt quem ſequuntur commoda ſequantur incommoda; In ſecundis verò terminis iuris ſtatutarij, ex cuius diſpoſitione dos quamuis ſuccedens loco legitimæ non eſt ad legitimæ terminos reſtricta, ſed ſufficit à patre viuente datam eſſe de paragio, et tũc probabilior omninò eſt opinio, à qua in foro non eſt recedendum, vt onus re-
13 pellatur in totũ, neque ſubſtineatur in exceſſu, quoniam totum illud paragium dicitur legitima eiuſque loco ſubrogatũ eſt, tanquam ex legali concordia ſuper futuro incerto euentu paternæ ſubſtantiæ, quæ inter tempus dotationis, ac mortis poterat augeri, vel minui, et propterea, ſicut ſi dos detegeretur minor, non poſſet filia petere ſupplementum, ita æquum non eſt, vt diminutionem patiatur ex regula *l.ſecundum naturam de regul.iur.*, vt benè *Caſtrenſ. conſ. 42.in fine lib.2., et in l.Paulus §. maritus num.5.ff.ad Trebellian.*, admittit *Gabr. conſ.116.in princip. lib.1.*

Idemque ſi ex conuentione ita geſtũ ſit, quia nempè filia recipiens dotem in vita, tanquam de illa contenta pro omni iure legitimæ illi renunciet, niſi pater quando dotat, proteſtetur velle attendi legitimam prout de iure attento tempore mortis, quia cum paternum iudicium faciat indubitatè ceſſare diſpoſitionem Statutariam, vel conuentionalem, tunc fœmina videtur ad ſucceſſionem habilitata, ac propterea ſicut ei aperitur

ritur via ad petendum ſupplementum quatenus dos ſit minor, ita ſubiacere debet reſtrictioni, quatenus ſit maior cum ceſſet ratio futuri dubij euentus, in qua fundatur iſta concluſio.

Tertio caſu dotis ab eodem patre
14 conſtitutæ iure legati, vel aliàs, itaut conſtitutio non niſi poſt mortem ſortitura ſit effectum, et cui onus adijciatur, et tunc quia non poteſt dari caſus, vt in vita patris pactum verificetur, intrat ſola diſtinctio prædicta, An ſcilicet dos ſuccedat, necnè loco legitimæ, vt ſuccedendo excludat onus, et ècontra non ſuccedendo illud admittat ex deductis *per Amat. dicta reſolut. 64. num. 4. & 5., et reſolut. 28. num. 5. Boſſ. d. cap. 7. nu. 2. & 3. Rota apud Merlinũ de legitim. deciſ. 114. num. 1. & deciſ. 197. nu. 3. & per tot., idem Merlin. dicto lib. 3. tit. 1. quæſt. 9., Altogradus dicto conſ. 18. libro 2.* Neque ſuper iſta concluſione diu immorandum videtur, cum regulariter ſit plana.

Prout plana eſt limitatio, vt à ſuccedente loco legitimæ reijciatur onus ad illius limites tantùm non autem ab exceſſu, *Gabr. dicto conſ. 116. num. 8. lib. 1., Barboſ. in l. poſt dotem num. 34. & ſeqq. ff. ſoluto matrim., Amat. dicta reſolut. 64. numer. 6., Merlinus dicta quæſt. 9. numer. 9., Rota in Aſculana dotis ſeù pecuniaria 24. Ianuarij 1653. coram Dunozetto* inter ſuas *deciſ. 928.*; Neque intrat ratio indiuiduæ voluntatis, ob quam aliqui crediderunt à tota dote onus repelli, quoniam id procedit in caſu dubio, et quatenus onus non ſit expreſſum, ex veriſimili voluntate, ſed vbi voluntas onerandi eſt clara, quia oneris reiectio reſultat ex ſola potentia legis, tunc intelligi tantum debet in eo, de quo lex diſponit ex deductis *per Merlinum dicta quæſt. 9. nu. 9. & ſeq.*

Et quamuis in caſu Statuti mandantis filiam debere acquieſcere iudicio pa-
15 terno ſuper dote, ac ea debere contentam eſſe, vt diſponit Statutum Vrbis 141., dubitari poſſit, àn militet priuilegium *dictæ l. quoniam in prioribus* ſuper reiectione oneris, ac negatiuè aliàs reſponderit *Rota coram Robuſterio apud Merlin. de legitim. deciſ. 116.* cum qua deciſione ſimpliciter, ſed indigeſtè pertrãſit *Altogradus dicto conſ. 18. lib. 2. in fine*; Contrarium tamen, ab ea deciſione in eadem cauſa recedendo, firmauit *Rota prius coram eodem Robuſterio*, et deindè *coram Buratto* inter ſuas *deciſ. 215.* repetita apud *Merlinum vbi ſupra dec. 114.*, quoniam ſuppoſito quod per Statutum legitima non tollatur, ſed eius loco dos ſubrogetur, intrat de conſequenti priuilegium onerum excluſiuum de natura rei, niſi expreſsè Statutum aliàs diſponat.

Neque eſt facienda vis in amplitudine, ac prægnantia verborum, quibus Statutum vtitur, et ex quibus Rota in dicta prima deciſione, ac alij contrarium ſentire videntur, quoniam amplitudo verborum, quando ſtat principaliter iuxtà modum conſideratum à *Merlino*, et *Rota in deciſionibus allegatis*, operabitur effectum, vt legitima dicatur ſublata in totum, neque eius loco dos ſuccedat, et ſic verba tollunt illud ſuppoſitum, ex quo naſcitur priuilegium, ad inſtar materiati ceſſantis ſublata materia; Sed eo ipſo quod dicimus verba Statuti non eſſe apta ad tollendam ſubſtantiam legitimæ, tunc dicendum eſt de conſequenti neque eſſe apta ad tollendam qualitatem legitimæ connaturalem, niſi exprimatur, vel ex alijs circunſtantijs conſtet talem eſſe Statuentis intentionem, ideoque præceptum Statuti de acquieſcendo iudicio paterno intelligendum eſt circa quantitatem, ac alia, non circa qualitatem, itaut non cenſeatur derogatum priuilegio oneris, vt benè *Rota deciſ. 134. num. 8. apud Merlin. de legit.*, atque longè poſt hæc ſcripta firmatur latè *in Romana prætenſi fideicõmiſſi 5. Aprilis 1666. & 28. Ianuarij 1667. Carpinea*, ſed hoc vt dictum eſt, in dubio, ſecus vbi conſtat de Statuentis intentione, quoniam ſi poteſt tollere legitimam in totum, multò fortius poteſt tollere qualitatem, vt eſt Statutum *Bonon.* in quo dos ſuccedit loco legitimæ, et tamen recipit onera & conditiones, in dubio autem non cenſetur voluiſſe, *vt ſupra*.

Verùm & in caſu quo dos loco legitimæ non ſuccedit, ſed eſt demandata à
16 Statuto excluſiuo fœminarum à ſucceſſione, credit *Merlinus dicto lib. 3. tit. 1. quæſt. 9. num. 18. & ſeqq.* onus à patre adiectum, ſiue per contractum, ſiue per vltimam voluntatem, eo mortuo ceſſare, quoniam talis dos, licèt non ſit loco

legi-

legitimæ, videtur tamen ex Statuto reſeruata in compenſationem legitimę, ſeu ſucceſſionis, à qua fœmina excluditur, proindèque tanquam proprium mulieris patrimonium, ac ſibi debitum de neceſſitate, onus recipere non debeat, atque ad id probandum multa deducit ibidem videnda, quod etiam annuerat *eodem lib.3.tit.1.quæſt.6.num.12.*

Conſideratio eſt ingenioſa, et acuta, qualem appellat *Altograd. dicto conſ.*18. *lib.2.in principio,* ſed eſt parum probabilis, quoniam eò ipſo quod ſupponimus dotem non ſuccedere loco legitimæ, ceſſant iſtius priuilegia ex quibus reſultat defectus poteſtatis, et conſequenter corruunt onera & vincula; Poſita enim filia in ſtatu extraneæ cui legitima non debeatur, quamuis per idem Statutum iniungatur onus dotandi, attamen in hac parte videtur ſolum Statutum excitare illam obligationem quæ de iure, ſecluſo etiam debito legitimæ, ex ratione ſanguinis, vel charitatis ex iudicis officio obligat patrem, vel alium aſcendentem, aut tranſuerſalem iuxta ſupra deducta *diſc.*142.; Iſtiſque terminis retentis nil prohibere videtur hanc facultatē adijciendi onera, et vincula, quoties iſta non ſint talia, quod indirectè eludant dotandi obligationem, quia nempè cum eis non de facili inueniatur vir, qui dote ità onerata contentetur, eò enim ipſo, quod impletur finis ob quem dos puellis decernitur, vt ſcilicet virum inueniant, earumque honeſtati conſulatur, tunc ſecluſo priuilegio, vel natura legitimæ, nil vetat alia pacta.

Ad quod benè conferre videntur deducta *diſc.*142. ac etiam 145. de facultate aliorum aſcendentium adijciendi pacta reuerſiua, vel alia onera, ea enim rectè quoque patri congruere videntur, quoties tollamus ſuitatem, atque conſideremus filiam potius tanquam extraneam.

Atque id eſſe de iure verius latè & ex profeſſo probat *Altograd.dicto conſil.*18. *lib.2.num.*10.*& ſeqq.& per tot.* cum alijs collectis per *Boſſ.d.cap.*7.*numer.*42. eiuſque fundamenta placent, cum reuera nil vrgeat quod prohibeat, fundamentis autem *Merlini* ſingillatim ſatisfacit, ideoque cum ibi videri poſſint, ſuperuacaneum eſt reaſſumere.

Ideoque in pluribus controuerſijs ſub hoc puncto cadētibus in terminis Statutorum Vrbis ego diſtinguere conſueui, Aut enim agitur de Statuto 141. percutiente caſum in quo pater decedens nullis relictis filijs maſculis inſtituat agnatos, et tunc tenetur quidem filia acquieſcere paterno iudicio circa dotem de paragio quamuis legitima minorem, cuius ſupplementum fauore agnationis non petit, ſed iſta eſt dos quæ ſuccedit loco legitimæ, neque filia efficitur extranea, ſed remanet ſua, ideoque legitimæ priuilegia intrant, vt habetur *ſupra num. proximè præcedenti.*

Aut verò ſumus in terminis Statuti 145. ſupponentis exiſtentiam filiorum maſculorum, per quos ab inteſtata patris ſucceſſione fœminæ excluduntur, et tunc receptum eſt fœminas reputari extraneas, neque dotē ab eodem Statuto demandatam ſuccedere loco legitimæ, vt cæteris relatis *deciſ.*123.*num.*17.*par.*10. *recent.& apud Celſ.deciſ.*289. *num.*5., et conſequenter licitum eſſe debet patri doti onus adijcere fideicommiſſi, vel aliud, præſertim vbi non eſt exorbitans, quia nempè conceptum ſit in caſu mortis abſque filijs.

Vidi autem quandoque de hoc dubitatum, quando pater filiæ dotem relinquit per vltimam voluntatem honorabili titulo inſtitutionis, quaſi quod ità videatur eam ſuitati reſtituere, atque de extranea efficere ſuam, et conſequenter quod Statuto non obſtante dos ſuccedat loco legitimæ, cum huiuſmodi Statuta procedant ab inteſtato, ſecus autem ex teſtamento, per quod pater derogare poteſt Statuto, ſeù illud facere ceſſare ex deductis *per Rot.dec.*449.*n.*1. *par.*4.*diuerſ., Gregor.deciſ.*358.*numer.*4. *vbi adden.*, atque poſt hæc ſcripta *in Romana legitimæ* 5.*Decembris* 1659. *coram Priolo*, et in his ſpecialibus terminis reijciendi onus fideicōmiſſi adiecti per patrem in teſtamēto, ex eo quod filias in eo quod reliquit honorabili titulo inſtituiſſet plenè *in Romana prætenſi fideicommiſſi* 5.*Aprilis* 1666., *et* 28.*Ianuarij* 1667. *coram Carpinea.*

Verùm id pro meo iudicio continere videtur æquiuocum clarum circa applicationem dictæ concluſionis alioquin veræ in caſu ſuo, ad iſtum omninò ab ea

extraneum; Vbi enim contentio eſt inter maſculum excludentem innitentem ſtatutariæ diſpoſitioni, ac fœminam innitentem teſtamento patris, ac iuxta iſtius voluntatem, cuius vigore ex extranea effecta ſua, obtinere velit id quod aliàs ad limites Statuti obtentum non eſſet, tunc benè intrat dicta concluſio; Secus autem vbi, vel teſtamentum ſe conformat cum Statuto illiuſque diſpoſitionem corroborat iuxta *dec. Seraphin.* 885.*num.*1., *deciſ.*36.,*et* 72. *vtrobique in principio poſt Merlin. de legit. cum alijs dicta deciſ.*123.*num.*21. *part.*10. *& frequenter*.

Vel vbi diſponit quidem teſtator diuerſimodè à Statuto, atque filiam ab iſto excluſam, ac extraneam reputatã agnoſcit in ſuam, ſed id agit cum aliqua qualitate, vel reſtrictione, ſeù onere, cum enim poſſit non agnoſcere, illamque in terminis extraneæ relinquere, nulla videtur ſubeſſe ratio, cur qui poteſt nihil dare, non poſſit dare minus, vel qualificatè, cumque fœmina totum eius metiatur à patris voluntate, illam diuidere non poteſt, atque in parte acceptare, ac in parte reprobare, ſed illa vti debet cum ſua cauſa, et qualitate, ideoque dicta concluſio de Statutaria diſpoſitione ceſſante ex contraria voluntate teſtatoris, rectè procedit in ijs in quibus fœmina veniat iuxta talem voluntatem, non autem contrà, eam impugnando, vt cæteris relatis *dicta deciſ.*449 *num.*2. *part* 4.*diuerſ.*,*Gregor.& add. dicta deciſ.* 358.*num.*4.,*dicta deciſ.*123.*num.*22.*par.* 10 *recent.*, et habetur in ſua materia *ſub tit. de ſucceſſionibus ab inteſtato*, vbi de huiuſmodi Statutis excluſiuis.

Quod à ſimili rectè probatur ex ijs, quæ habemus in materia filiorum naturalium tantùm quos lex reputat extraneos, de alimentis tantùm, vel dote ex ſola ratione ſanguinis, vel charitatis abſque legitimæ priuilegio prouidendos; Si enim pater curet eos ſimpliciter, ac pleno iure legitimari, ità eos efficit ſuos et conſequenter licèt inuitus tenetur eis præſtare legitimam, Sed ſi curet eos legitimari qualificatè cum clauſula, *ſine præiudicio venientium ab inteſtato*, ſiue æquipollenti putà *in eo quod pater dare voluerit &c.*, tunc tales ità legitimati iuxta veriorem opinionem in Rota & Curia receptam, dicuntur quidem legitimi veri, non autem diſpenſati, vt alia opinio credit, ſed non habent ius legitimæ à patre inuito, quoniam hic noluit plus dare ex deductis *per Gregor.& add. deciſ.*135.*&* 201., *Rot.deciſ.*200. *par.*7. *recent.*, et latius *deciſ.*35.*part.*8., et ſæpè, et hic à pari videtur caſus.

Quarto caſu fratris dotantis, nimis plana, et vulgaris eſt hodie diſtinctio de qua *per Franch.deciſ.*196. in hac par-
17 te paſſim recepta, quod ſcilicet vbi agatur de dote, ſeù paragio dato de neceſſitate ex bonis patris, vel alterius, à cuius ſucceſſione frater ſororem ex Statuto excluſit, et tunc non recipiat onus, ſiue paragium ſit tale, quod ſuccedat loco legitimæ ſiue non, vt dictum eſt proximè ſuprà, ſufficit enim dari ex neceſſitate, vt de bonis proprijs fœminæ dos data dicatur; Si verò agatur de dote data per fratrem de proprio, et tũc recipiat onus indubitatè, dummodo incontinẽti adijciatur, ad inſtar eorum, quæ in quolibet extraneo inferius habentur, vnde ſi dos detur, partim ratione paragij, et partim de proprio, in hoc exceſſu dato de ſuo ſubſtinetur onus *latè Amatus dicta reſolut.* 28. *numer.*5. *&* 64.*numer.* 8. *&* 9., ac cæteri paſſim; Quodque onus adiectum à fratre dotante de paragio non ſubſtineatur *latè Hodierna controu.* 34. *numer.*3., *et per tot. & controuerſ.* 28. cum alijs *per Boſſ. de dote cap.*3.*numer.*126.

18 Quinto caſu matris, aui, aliorumque aſcendentium, in quorum ſucceſſionibus fœmina legitimam prætendere poteſt, et tunc, Aut caſus pacti euenit in vita dotantis, et nulla penitus adeſt difficultas pro eius obſeruantia, ad inſtar cuiuslibet extranei dotantis, quia viuentis legitima prætendi non poteſt, atque iſto iure circumſcripto, aſcendentes quãuis ratione ſanguinis ad dotem ſubſidiariam erga fœminas deſcendentes obligati non prohibentur hæc onera, et pacta reuerſiua ſibi, vel alijs adijcere, vt aliàs pluries eſt dictum, ex qua ratione improbabilis mihi adhuc omninò videtur opinio, quam communem dixi *diſc.* 145., vt dos extracta è fideicommiſſo non debeat ſoluto matrimonio ad illud reuerti, quoties matrimonij reliquiæ nõ ſuperſunt; Si enim aſcendens poterat hoc

pa-

pactum adijcere, vtique videtur illud ſupponendum, dum conſtat de illius enixa voluntate excludendi fœminas à libera ſucceſſione bonorum, eorumque perpetua conſeruatione in vocatis; Eſt enim dare inconueniens, quod melioris omninò conditionis ſint fœminæ, quàm maſculi, nam pro iſtorum alimentis licita etiam eſt bonorum fideicommiſſi extractio, ſed ceſſante neceſſitate alimentorũ, bona extracta redeunt ad ſuam cauſam, denuo igitur repeto deſiderium dicto *diſc.* 145. inſinuatum, vt Rota, aliaqua ſuprema Tribunalia ad id maturius aduertant.

Eueniente autem caſu *pacti* poſt mortem dotantis, tunc intrat inſpectio legitimæ, ſi enim dos eſt talis naturæ, quod in legitimam imputatur, eiuſque loco cedit, vtique pro rata, quæ legitimæ vices obtinet, onus reijcitur, in exceſſu autem ſubſtinetur iuxta terminos generales in dicta *l. quoniam in prioribus*, ſecus ſi ratio legitimæ non vigeat, quoniam tunc dicendum eſt idem, quod de fratre, et quocumque extraneo.

Vbi verò verſamur in caſu dotis diſtinguendæ inter legitimam & exceſſum, ad effectum vt à prima reijciatur onus,
19 ac ſubſtineatur in ſecundo, aduertendum eſt, exceſſum in dubio non præſumi, ſed totam dotem cenſeri datam eſſe pro paragio mulieri debito, itaut ei qui pactum vult ſubſtinere incumbat probatio exceſſus, vt in ſpecie aduertit *Rota in Aſculana dotis ſeu pecuniaria 24. Ianuarij* 1653. *coram Dunozetto* inter ſuas *deciſ.* 948.; Quod ſanè recipiendum eſt vbi mulieris hæres, vel alter, in quem ipſa diſpoſuit poſſideat, itaut veniens ex pacto partes actoris gerat; Secus autem ſi ille qui pacti efficaciam negando, atque libertatem dotis prætendendo ſit actor veniens contra eum, qui ex pacto vocatus poſſideat, ad inſtar eorum, quæ *dicto diſc.* 145. de ſubſidio, ſeù bonorum liberorum deficientia probanda eſt dictum, dummodo poſſeſſio ſit in cauſam præmiſſam; Secus autem ſi dotantis hæres poſſideat de facto, quia nempè dotem adhuc non ſoluit, quoniam cum hæc poſſeſſio ex proprio facto, et culpa proueniat, non videtur ad hunc effectum ei prodeſſe debere.

Sexto tandem & vltimo caſu extranei
20 dotantis de ſuo, ſub cuius extranei nomine venit quicumque, excepta dote, quę datur iure peculij, vel loco legitimæ, ſeù paragij vt aduertit *Amat. dicta reſolut.* 64. *num.* 14., quoties agitur de pacto, cuius caſus euenerit ſoluto matrimonio per obitum mulieris, ita vt contentio ſit inter dotantem, vel ab eo cauſam habẽtes, ac mulieris hæredes, vel eos in quos ipſa diſpoſuerit; Et tunc ſi pactum adiectum eſt ab initio, et incontinenti, non dubitatur de illius regulari validitate, ſiue dotans id voluntariè & ex liberalitate dotem conſtituerit, ſiue ex legali neceſſitate à ratione ſanguinis, vel charitatis reſultante; Secùs autẽ ſi ex interuallo, quia cum tunc perfectè quæſitum fuerit ius mulieri, non poteſt ſibi abſque proprio conſenſu tolli, vt ità diſtinguendo concordant omnes cumulati *per Amat. dicta reſolutione* 64. *Boſſ. d. cap.* 3. *nu.* 125. atque eſt concluſio plana ſuperfluè auctoritatibus comprobanda, cum expreſſè probetur per *text. in l. vnic. §. accedit C. de rei vxor. action. cum concordant*; Quando autem dicatur in continenti, vel ex interuallo notatum eſt ſupra; Licèt enim id non procedat in eo, qui dotat ex neceſſitate, vt aduertit *Barboſ. in l.* 1. *par.* 4. *num.* 136. Attamen id intelligitur de neceſſitate oriente iure actionis, et tali, per quam in effectu mulier dicatur dotari de ſuo, vt eſt in caſu, quo dotatur à fratre de paragio, & in his terminis loquitur *Barboſ.*, ſecùs autem vbi neceſſitas prouenit à ſola ratione miſerationis, et officio iudicis.

Sed opportunum eſt inſpicere, an dotantes in executionem alienæ voluntatis, ac præcepti, adijcere poſſint pactũ reuerſiuum, vel aliud onus, cum ſæpè locis pijs præſertim legata fieri ſoleãt pro dotandis puellis; Et in hoc diſtinguendum videtur inter legatum factum perſonis certis, ab alio facto de certis de incertis, vel incertis de incertis; Vbi enim diſpoſitio eſt ad fauorem perſonæ certę, tunc indubitatum eſt, nullum onus adijci poſſe, quoniã legataria ius totale metitur à teſtatore, atque dotans gerit partes nudi executoris; Si verò eſt ad fauorem perſonæ certæ de incertis, et clarius incertæ de incertis, et tunc quamuis pro affirmatiua facere videatur diſpoſitio *text. in l. vnum ex familia de lega.* 2., cum

alijs in his terminis *per Duranum deciſ. 171.num.7.*, vt nempè habenti ius eligendi videatur concedi facultas grauãdi; Vſus tamen recepit, vt non permittatur huiuſmodi oneris adiectio ad commodum priuatum executoris, ſed ſolum ad fauorem eiuſdem operis, itá veriſimili diſponentis volũtate ſuadente, quia nempè executor dotando adijciat pactũ reuerſiuum dotis ad fauorem eiuſdem montis, vel loci, ſeù perſonæ, ad effectum tamen illam erogandi in alterius puellæ dotationem, et non alias vt per *Buratt. deciſ.* 500., atque ita ſeruatur in praxi vt eſt valdè notum, ac admittitur *apud Duranum dicta deciſ.* 171., vbi notabiliter firmatur, quod facto legato ad fauorem loci pij pro dotandis pauperibus puellis in genere, et ſic pro incertis de incertis, ſi ex Principis commutatione legatum ſeu ſubſidium prædictum per aliquod tempus aſſignetur dotibus puellarum de sãguine teſtatoris, vt quotidie Papa concedere ſolet, non poterit executor his dotibus adijcere onus, vel pactum reuerſiuum conſuetum, quia ex veriſimili defuncti voluntate, iſtæ puellæ de ſanguine debent ab alijs differre, et quia in iſtis non viget ratio electionis. Verùm quod dicitur de pacto reuerſiuo ad fauorem executoris intelligẽdum venit, vbi ad ipſum pertinet electio ſeù nominatio puellarum de pluribus incertis, ſecus ſi ad alterũ nominatio pertineat, quia cum tunc executor non niſi partes ſoluentis ſeu nudi executoris de facto gerat, non videtur intrare ratio *tex.in d.C.vnum ex familia*.

Supradicta omnia in præmiſſis ſex ca-
21 ſibus conſiderata procedunt in ordine ad poteſtatem dotantis ita paciſcentis, & à qua ſolum pendeat pacti validitas, ac efficacia abſque aliqua operatione conſenſus mulieris; Vbi verò mulier proprium conſenſum accommodat pro pacti obſeruantia, et tũc pro validitate reſpondendum videtur, etiam in ijs caſibus, in quibus propter legitimæ priuilegium, vel ratione iuris iam quæſiti, inualiditas, ac inefficacia firmata fuit, quia volenti non fit iniuria, et quemadmodum regulariter nõ prohibetur mulier de bonis à ſe poſſeſſis diſponere, ita non videtur prohibita acceptare huiuſmodi onera, et pacta, quæ aliàs poſſet recuſare, vt plenè *ex Cacheran.deciſ.*20. *Fontanell.clauſ.5.gloſ.10.par.1.num.12. & ſeq.*, vbi allegantur concordantes, ac idem firmant *Amat.dicta reſolut.64.nu.7.& 11.in fin.*, *Sanfelic.deciſ.*128., *Hodierna controuer.34.nu.37.in fine*.

Neq; in hac parte recipiẽda videtur *dec. Franchi* 196. in principali diſtinctione vera, quoniam ſuppoſito conſenſu non eſt quid impediat pacti efficaciam, præterquam ſi ex particularibus facti circũſtantijs, conſenſus negetur de facto, quia non ſit expreſſus, vel negetur de iure, quia meticuloſus, aut aliàs à iure reprobatus, ſeu talis quod non compræhendat caſum controuerſum, id autem non reſpicit regulam generalem, ſed potius limitationes, ac indiuidua; Et ſic iſta eſt vna de limitationibus ad concluſionem onerum excluſiuam, vbi nẽpè mulieris conſenſus accedit, qui vbi eſt explicitus, et clarus, nullam habet quæſtionem facti ad vulgatum *tex.in l. Ille aut ille de lega.*3., ſed ſolum habere poteſt particulares quæſtiones iuris ſuper illius libertate, vel ſolemnitate, alijſque defectibus ex generalibus regulis prouenientibus vt ſingulorum caſuum qualitas particularis ſuadebit.

Maior igitur huius limitationis diffi-
22 cultas verſatur circa dictum conſenſũ tacitum, ac virtualem, quando nempè dicatur adeſſe ita & taliter quod pacto aliàs inefficaci tribuat efficaciam necnè, ad cuius rei clariorem notitiam diſtinguẽda sũt onera in tres partes; In prima de adiectis per vltimam voluntatem doti, quæ in eadem diſpoſitione tunc conſtituitur, vel conſtituta in vita erat capax recipiendi nouam legem, etiam per vltimam voluntatem; In ſecunda de oneribus quæ in capitulis matrimonialibus, vel per alios actus inter viuos adijciuntur incontinenti, dum dos conſtituitur, et iſti duo ſunt caſus frequentiores; In tertia verò de oneribus, quæ vel per actus inter viuos, vel per vltimam voluntatem adijciuntur ex interuallo doti, quæ iam fuerat liberè conſtituta, et pleno iure mulieri quæſita.

Quoad primam partem, Aut agimus de diſpoſitione patris ſeu alterius aſcendentis, in quo vigeat ratio legitimæ, Aut de diſpoſitione fratris, vel alterius extranei; Primus caſus non eſt dubitatabilis,

tabilis, niſi quoties dos in prædicta diſpoſitione contenta ſuccedat loco legitimæ, vbi enim legitimæ ratio ceſſat, cum onus ſeu conditio inſit ipſi legato, non dubitatur de eius validitate, niſi foret de cōditionibus à iure prohibitis, quare caſus prædictus venit in omnibus regulandus à terminis generalibus, quos habemus in materia legitimæ, quando nēpè filius acceptando paternam diſpoſitionem ſuper legitima, videatur onus etiam acceptaſſe, de quo agit *latè Merlinus lib.3.tit.2.per tot.vbi tit.3.* ſpecialiter agit de dote, quæ tamen in hac materia nil habet peculiare, quod mereatur hic ſpecialiter tractari, ideòque ſufficiat remiſſio ad tractantes de terminis generalibus legitimæ, quales ſunt *Merlinus vbi ſupra Gregor. deciſ. 489. num.21., benè Otthobonus deciſ.100.nu.1. & ſeqq.& deciſ.235.num. 19. Rota deciſ. 218.par.10.& deciſ.269.num. 9.cum ſeq. part.11. recent.*, et in puncto *deciſion. 134.num.9. apud Merlinum de legitima*; Vnde propterea cautela, quæ tradi ſolet, vt parens quid vltra legitimam relinquat in compenſationem oneris, quod legitimæ adijciatur, non eſt peculiaris dotis, ſed eſt notiſſima cautela generalis nuncupata *Soccini* tāquam ab eo clarius explicata *in conſ.122.num.9. lib.1.*, de qua *Surdus deciſ.21.num.20. latè Bellon. iunior. conſ.65.num. 40.& ſeqq. Rota in allegata Bononien. legitimæ Otthobono inter ſuas deciſ.100.& 218.p.10.*, et in ſua materia *ſub tit.de legitima & detractionibus*; In hoc tamen differre videtur dos à ſimplici legitima alijs liberis debita, quod relictum à parente alijs liberis vltra legitimam totum eſt merè voluntarium, itaut filius acceptando dictam liberalitatem videatur cōditionem illi inſitam acceptare, iuxtà notata per allegatos, Non ſic eſt in dote, in qua relictum vltra legitimæ quantitatem poteſt etiā eſſe ex neceſſitate, quia nempè legitima ad congruam dotem non ſufficiat, quo caſu cogitur pater quamuis inuitus, vel eius hæres ſupplere vſque ad virilem, ideòque dari poteſt, vt quod relinquitur in exceſſu non ſit merè voluntarium, et ex nuda liberalitate, cōſequenter ſimplex acceptatio totius diſpoſitionis non ſit ita præiudicialis, ac oneris approbatiua, vt eſt in præcedenti, ad quod ſpecialiter eſt aduertendum.

Vbi verò diſpoſitio eſt fratris vel alterius extranei, ac de bonis ipſius diſponentis, tunc non eſt opus quærere de cōſenſu dotatæ, quia nullus deſideratur, atque nuda voluntas diſponentis ſufficit; Sed ſi diſpoſitio ſit de bonis eiuſdē mulieris, vel ad eam ſpectantibus, quia nempè frater per vltimam voluntatem relinquat ſorori paragium debitum ab hæreditate parentum, et tunc quia diſpoſitio quoad onus eſt inefficax, totumque pendet ab acceptatione operatura effectum voluntariæ donationis ſeu ſubmiſſionis rei propriæ vinculis, et oneribus à non domino adiectis, ſola facti acceptatio per legati conſecutionem nō videtur habilis ad inducendum conſenſum, vel approbationem, cum actus referri valeat ad aſſecutionē rei propriæ, ex regula vt quoties actus ad aliam cauſam, aliumque titulum referri valet, ſemper excludatur donatio, quare niſi alia extrinſeca volūtatis indicia, et probationis concurrant, ex ſolo actu facti conſenſus deduci non poteſt.

Qualia verò cenſenda ſint indicia, et probationes, quæ ſufficiant, certa regula tradi non poteſt, ſed totum pendet ex facti circunſtantijs, et qualitatibus penſandis arbitrio iudicis, qui monendus venit, ne facilis reddatur ad huiuſmodi voluntatis inductionem inducēdam, cū agatur de inducenda mera iuris proprij donatione quę exactas, ac rigoroſas probationes exigit, maximè in mulieribus, Tum propter auaritiam perpetuò in eis prǽſumptam; Tum etiam propter ſexus imbecillitatem, ob quam raræ ſunt, quæ circumſcriptis verbis expreſſis percipiāt hæc præiudicia ex actibus facti reſultantia; Bonum tamen conſilium erit fratrū, vel aliorum coniunctorum deſiderantiū vinculare totam dotem, vt ad inſtar dictæ cautelæ *Soccini* ſuper legitima, dotem augeant liberaliter de proprio, cū hac conditione, vt exceſſus cenſeatur in compenſationem oneris prædicti, tunc enim mulier acceptando totam diſpoſitionem ſibi præiudicabit in toto, iuxtà ea, quæ in materia legitimæ traduntur per allegatos, niſi exceſſus præiudicio non præponderet, quo caſu de læſionis ſeu reſtitutionis in integrum remedio agendum eſſet.

Circa

Circa ſecundam partem oneris adie-cti in capitulis matrimonialibus inconti-nenti quando dos conſtituitur; Si verſa-mur in dote profectitia, in qua pater onus, vel pactum ad ſuæ perſonæ fauo-rem adijciat, alio non expreſſo, tunc nul-la intrat quæſtio deducendi conſenſum ex acceptatione capitulorum vel apocæ, ſiue acceptatio ſit tacita, ſiue expreſſa, quoniam pactum nil continet à iuris diſ-poſitione extraneum, vnde filia accep-tando etiam expreſsè capitula prædicta, videtur acceptare cum ſuo præſuppoſi-to, quatenus nēpè pater ſuperuiuat, quia cum tunc nullum habeat ius proprium ratione legitimæ, quæ non datur in vi-ta, nil ſupereſt in quo filiæ conſenſus operetur; Idemque dicendum in onere incontinenti adiecto per patrem in do-te, quæ data de ſuo, aduentitiæ naturam habeat; Sed ſi onus tam in profectitia, quàm aduentitia ſuccedente loco legiti-mæ, ita adijciatur, quod etiam tempus mortis paternæ percutiat, ſtipulando ad fauorem hæredis vel tertij, tunc ſi adeſt ipſius mulieris acceptatio expreſſa, vel conſenſus explicitus in capitulis matri-monialibus præſtitus, et nulla difficultas, quoniam mulier alteri ſtipulando, vel ſtipulari patiendo ſuam dotem, cenſetur donare, vt aliàs notatur.

His autem deficientibus, quia nempè capitula cum ſolo ſponſo inita ſint, et tunc intrat dubitatio, an ex conſenſu, quem mulier præſtitit matrimonio, cen-
23 ſeatur conſenſum quoque præſtaſſe ca-pitulis vel apocæ dotali; Et affirmatiuā ſuadent *Rouit deciſ.12.nu.22., Prat.obſer.12.n.24.& ſeq.latè Vrſin.de feud.par.3.quæſt.1.artic.6.per tot.*, *de Marin reſol.166.vol.2.Buratt.deciſ.283.num.8.*, *Duran.deciſ.42.num.10.*, *Rota deciſ.41.nu.18.apud Merlinum de pignorib. in Beneuent.dotis 27.Iunij 1653.*, *et 10.Martij 1654.coram Bichio*, quia cum matrimo-nia, vt plurimum ſine dote contrahi nō ſoleant, hinc proindè mulier præſtan-do conſenſum matrimonio, cenſetur il-lum præſtaſſe dotis conſtitutioni, de qua veriſimiliter cenſetur informata.

Contrarium latè tuetur *Hodierna di-cta contr.34.ex num.40.*, vbi reſpondet contrarijs, *& controu.28.ex num.50.*, ac etiam tenuit *Rota deciſ.160.numer.1.par.3.recent. in dicta Aſculana dotis ſeu pecuniaria 24.Ianuarij 1653.coram Du-nozetto inter ſuas deciſ.928.*, vbi concor-dantes, atque hanc puto regulariter probabiliorem, primam verò tunc de-mum procedere, quando aliqua concur-rant adminicula ſuadentia mulierem de dote cum dicta circunſtantia eſſe infor-matam antequam matrimonium contra-heret; Pręſumptio enim generalis ex matrimonij contractu reſultans, rectè procedere videtur in ordine ad dotis ſummam, et quantitatem, quià mulieres dum maritantur exquirere ſolent quæ & quanta dos eis conſtituatur; Secus autem in ordine ad huiuſmodi onera, et pacta ad quæ non ſolent cogitare, ideòque cū agatur de inducenda iuris proprij do-natione, vel ſeruitute, et ſic de præiu-dicio graui, irrationabile videtur vt ex ſolo conſenſu præſumpto cum præſum-ptione adeo remota ſit procedendum, atque ità huiuſmodi Aduerſantes opi-niones benè conciliari poterunt, ac potiùs diuerſæ quàm contrariæ cenſeri.

Si enim deciſiones, ac auctoritates pro prima conſiderentur, inuenietur eas loqui, vel ad effectum approbandi dotem congruam in quantitate, et ſic indicta præſumptione generica, vel ad effectum leuis præiudicij, ſiue concur-rentibus adminiculis, illo præſertim de-ducto ex longęua obſeruantia, ſiue circa ea quæ mulieri ſunt fauorabilia, vt plenè probat *Hodierna dicta controuerſia 34.*, vbi etiam probatur quod licèt mulier per inſtrumētum dotale poſtea celebra-tum ratificet capitula ibidem enciata, de quibus non conſtat eam eſſe certio-ratam, neque id ſuffragatur, cum ani-mus trahi potuerit ad dotis quantitatē tantùm, non ad hæc pacta extranea, cu-ius contrarium tamquam indubitatum dixit in ſpecie *Rouit. dicta deciſ.12.*, atq; hanc ſecundam crederem probabiliorē, quià cùm præſumptione iuris oriente ex ſolo contractu matrimonij, concur-rit etiam hoc factum poſitiuum.

Verùm adhùc deciſio iuxtà facti ad-minicula & circumſtantias regulanda erit, quoniā ſi aliquod adſit adminiculū quod mulier in fide parentum abſque certa omnium capitulorum ſcientia, pręſertim circa hæc pacta generalem con-ſenſum accomodauerit, verior erit pri-ma ſententia, atque iuxtà hunc ſenſum vide-

videtur capiendus *Franc. deciſ* 146.quatenus firmet, vt non obſtante interuentu mulieris, pactum non ſubſiſtat.

In dote autem conſtituta per fratres, vel alios de proprio, neque intrat quæſtio dum nullus dotatæ conſenſus eſt neceſſarius vt ſupra, ſed ſi conſtituta ſit de ipſius dotatæ paragio, tunc fortius procedit id quod dictum eſt de patre adijciente onus doti in tempus quo legitimæ naturam ſortita eſt, quià ſemper agitur de inducenda donatione, vel ſeruitute rei propriæ.

Fortius autem deſideratur conſenſus certus, neque admittendus eſt præſumptus ex ſolo matrimonij contractu deductus, in tertia qualitate oneris ex interuallo adiecti doti, ad quam liberè cõſtitutam ius mulieri quæſitum erat, quia tunc clarius de donatione, vel ſeruitute rei propriæ inducenda tractatur, quarè totum pendebit ex facti circumſtantijs, ex quibus deduci valeat, an ſufficientes talis animi probationes habeãtur necnè.

Præſuppoſito autem conſenſu præ-
24 dicto, differentia conſtitui ſolet inter illum qui præſtatur oneri adiecto ad fauorem patris, àc alium præſtitum ad fauorẽ fratris, vel alterius extranei dotantis, vt primo caſu neceſſarium ſit illũ adhiberi per ſtipulationem, in ſecundo autem ſufficiat per pactum nudum, cum primus actus ſit neceſſarius dùm pater cogitur filiam dotare, quod non eſt in ſecundo, vt *ex tex. in l. quoties ff ſol. matr. & l. auia C. de iur. dot. firmant gl. Bar.*, et *cæteri in dicta l.* auia, *Bal. Nouell. part. 6. priuil.* 64., & alij cumulati *per Amat. dicta reſolut.* 64. *nu.* 13. *& ſeqq. vſque ad finem*; Rationes autem differentiæ plures adducit *gloſ. in dicta l. auia*; Prima nempè quia patri prouiſum eſt à lege de reſtitutione, non autem extraneo, ideoq; huic facilius ſuccurritur; Secunda quia patris obligatio in dotando eſt neceſſaria, qualis non eſt extranei; Tertia quia in dote data per patrem actio cõmunis quæſita eſt patri, et filiæ, ideoq; abſque iſtius conſenſu tolli nõ poteſt; Et quarta quià non poteſt ſimplex pactum nouare.

Nulla verò ex his rationibus concludere, vel ſatisfacere videtur; Non quidem prima, quæ potius retorquetur, ſi enim ex iuris diſpoſitione dos ad patrẽ redire debet, quod non eſt in extraneo, ergo facilius attendendum eſt pactum iuri conforme, maiuſque robur habere debet, quàm aliud, quod iuri aduerſatur; Neque ſecunda, quam ſcribentes magis communiter amplecti videntur, Tùm quià in matre quoque, ac auia de quibus loquitur textus, dari poteſt, vt obligatio ſit neceſſaria; Tum etiam quià quoad conſtitutionem neceſſitas eſt maior patris quàm aliorum, ſed quoad reſtitutionem potior eſt illius cauſa, nàm etiam ſine pacto lex ſibi prouidit vt ſuprà, cum ergo pactum ſit circa reſtitutionem, hinc proindè iſte caſus, et non primus, eſt attendendus; Minus tertia, quoniam, aut ſupponitur onus adiectum incontinẽnti, aut ex interuallo; Si incontinenti, vt videtur loqui textus, vtique pater abſque aliquo filiæ conſenſu poteſt ſibi ſuperuiuẽti de reſtitutione conſulere vt ſupra, ideoq; vanũ eſt quærere, an ſufficiat conſenſus per pactum nudum, vel requiratur per ſtipulationẽ, dum etiam abſque nullo conſenſu ſubſiſtit onus; Si verò ex interuallo, et tunc vtique maius eſt ius quod fœmina quæſiuit in dote aduentitia quàm in profectitia, ergo maioris quoque efficaciæ deberet eſſe conuentio quæ tollat primam; Minuſquè quarta, dum ratio nouandi æque militat in dote data per patrem, ac per extraneum.

Quæſtio autem iſta foro parum proficua eſt, cum rarò, vel vnquam ſit ad praxim deducibilis, vel quia in huiuſmodi actibus sẽper ſtipulatio adhibeatur, vel quia de æquitate canonica, ſeù ex alto iudicis officio, in magnis præſertim Tribunalibus, in quibus de bono, et æquo proceditur, etiam ſimplicicibus pactis tribuatur hodiè efficacia & exequutio, ideòque illa ſcholaſticis dimittenda videtur; Puto autem quod vera ratio ſit illa, quod cum in dote quæ datur ab extraneo, antequam perfectè conſtituatur, nullum ius fœminæ competat, nec actu, nec potentia, dum illum cogere non poteſt ad dotandum, et quatenùs miſerationis gratia cogere valeret, non poſſet tamen prætendere ſibi debitam eſſe communionem actionis, hinc proindè nudum pactum incontinenti appoſitum habet indubitatam operationem, quià nullum cauſat mulieri præiudicium, neque aliquod ius ei tollit, vel

ipſius

ipſius mulieris conſenſum deſiderat; In dote verò quæ per patrem conſtituitur, duplex ius filia videtur habere ex diſpoſitione legis, cui per conuentionem pręiudicatur, vnum in eo quod actio dotis profectitiæ communis eſt patri, et filiæ, ideoque paciſcendo patri inſolidū, tollitur dictum ius communionis quod à patris ſola voluntate tolli non poterat, dum eius obligatio eſt præcisè neceſſaria, Et alterum quia in dote profectitia regulariter in legitimam conferenda, et imputanda, maius filiæ præiudicium cauſatur ex onere, quamuis incontinenti adiecto per patrem poſt iſtius mortem habituro effectum, ideò neceſſarius eſt validior conſenſus filiæ cui præiudicatur.

Præterea vt rectè conſtat *ex Bald.nouell.part.7.priuil.11.num.15.* diſpoſitio textus *in dicta l. quoties* referri videtur non ad pactum per filiam interpoſitum ad fauorem patris dotantis, ſed ad conuentionem quam pater dotans iniret ad fauorem viri, vel tertij paciſcendo illi dotem ſoluto matrimonio quęri filia excluſa, cum tunc maius ſit filiæ præiudicium, atque paterna diſpoſitio magis quàm extranei irrationabilitatem ſapere videatur, et fortè iſtos terminos magis concluſio percutit.

Regula igitur ſuperius firmata, vt ſcilicet dos quæ loco legitimæ ſuccedit, vel aliàs de proprijs iuribus, et bonis dotatæ conſtituta eſt non admittat onera,
25 et pacta præiudicialia, limitata remanet, Primo accedente ipſius mulieris conſenſu, per quem proprio iuri, ac priuilegio ſpoliata dicitur, vt ſupra.

Limitatur ſecundo, quoties ipſa mulier cui onus adiectum eſt, nunquam ſit conquæſta, atq; in contrarium nō diſponendo decedat, quoniam ità videtur onus approbaſſe, illique acquieſcere voluiſſe *Franch.dec.491.Cancer.par.3. var. cap.2.num.200.& ſeqq.Amat.dicta reſolut.64.nu.11.Fontanell.cl.5.gloſ.10.par.1.num.10.,& 27.*, qui omnes id firmant, ſiuè agatur de dote quæ per patrem in contractu, vel vltima voluntate conſtituta, ſuccedat loco legitimæ, ſiuè de illa quæ per fratrem de proprio ſororis paragio conſtituta eſt; In primo ſiquidem caſu facilius limitatio videtur admittēda, ob eam rationem quod licet ius petendi legitimam tranſmittatur ad hæredes, attamen iuxta vnam opinionem nō tranſmittitur ius reijciendi onus legitimæ adiectum, vt quidquid in contrariū teneat *Merlin.* alios pro hac opinione cumulans *de legit.lib.2.tit.2.qu.17.nu.8.& ſeqq.* verius probant latè alijs allegatis *Capyc.latr.conſult.121.num.36.Gratian.diſcept.983.*, *Rot. in Romana fideicommiſſi 8. Iunij 1648. coràm Arguelles* & in alijs deciſionibus allegatis ab eodē *Merlino vbi ſupra*; Hæc autem ratio non intrat in alio caſu fratris de quo etiam loquuntur allegati auctores.

Quarè ſi limitationem veram ſupponimus, prout cōmunis ſchola modernorum ſupponere videtur, non dicta ſecūda ratio quam aliqui deducunt eſt cauſa limitationis, ſed præcedens, vt ſcilicet à mulieris acquieſcentia ſeu non cōtradictione deducatur conſenſus approbatiuus; Verùm, vt hæc ratio locum ſibi ven-
26 dicet, videtur opus, vt mulier certam, explicitamque ſcientiam habuerit pacti prædicti, cum animus ad ignorata non trahatur, neque approbatum dici valeat quod eſt ignotum *Rot. dicta deciſ. 134. num.vltim.apud.Merlin.de legit.*

Quinimò iuxtà opinionem in qua reſidet Rota, ad inducendam ex ſilentio & acquieſcentia ratificationem, vel approbationem actus inutilis, nè dùm ſcientia facti neceſſaria eſt, ſed etiam iuris, vt nempè ſciat mulier pacti inefficaciam, quodque ad illius obſeruantiam inuita non teneatur, *Gregor.deciſ.176.num.6.& 7.add.ad eum deciſ.208.nu.9.& 473.num.20.add.ad Buratt.deciſ.410.num.5.Otthobon deciſ.204.num.5.& 9.Rot.deciſ.98.par.11.rec.num.7.& ſeqq.*, et ſæpiſſimè, vt pluries in ſua materia *ſub tit. de contractibus &c.*; Neque id in propoſita materia eſt à probabilitate alienum, quoniam ſæpiùs mulieres nō diſponunt, quia credentes pacto ligari, ius propriū ignorant, vel ſi ſciunt, quandoque ex improuiſa morte, vel alio accidenti diſponere impediuntur, earum tamen voluntas aliena eſt à dotis reuerſione ad dotantes, vel eorum hæredes.

Ideoq; videtur limitationem hanc ità ſimpliciter ſumptam non eſſe tutam, ſed tunc demum veram, quando præuia ſcientia facti, quæ omnino neceſſaria eſt pro baſi, tales concurrant coniecturæ,

ac

ac facti circumſtantiæ, quod probabiliter animum inducant ad credendum, quod mulier non diſpoſuerit quia voluit pacto ſe reddere conformē; Sicuti enim in tranſmiſſione hæreditatis non agnitę quæ regulariter non datur, ob præſumptam voluntatem non adeundi fit locus reſtitutioni in integrum ob ignorantiā, vel aliud impedimentum vt in ſua materia *ſub tit.de ſucceſſ.*, ità fortiùs hæc admittenda videntur in præſenti atque iſta mihi videtur veritas; Imo ſi mulier
27 credens pacto ligari expreſsè diſponat in eum cuius fauore pactum conceptum eſt, aliundè autem conſtet ex hoc principaliter motam eſſe, quodque aliàs diuerſam habuiſſet voluntatem, tunc neque diſpoſitionem expreſſam ſubſtineri dicendum videtur, ex ijs quæ in ſimilibus terminis diſpoſitionis factæ per eum, qui credidit ligari pacto futuræ ſucceſſionis, auctoritate *Purpurati in l. licet n. 38. C.de pact.* notat. *Paſchal. de patr. poteſt.par.3.cap.7,num.7.* & facit regula generalis, vt quicumq; actus geſtus cum falſo præſuppoſito corruat.

Neque ad inducendam ſcientiam admittenda videtur præſumptio oriens ex ſubſequuto matrimonij contractu, vt *ex Buratt. deciſ.283.*, et alijs dictum eſt ſuprà, Tum quià, vbi ſcientia requiritur pro fundamento non ſufficit præſumpta, ſed eſſe debet vera, Tum etiam quià eſſet dare fictionē fictionis, ſeù præſumptionis prǽſumptionem, quià nempè præſumeretur ex matrimonio ſcientia pactorum, atque ex iſta præſumptione reſultaret altera præſumptio approbationis contrà regulas vulgares, dùm approbatio non eſt actus de neceſſario conſequenti ex ſcientia reſultans, itaut prætendi valeat, vt vna præſumptio veniat in conſequentiam alterius.

Cæterum in omnibus caſibus in qui-
28 bus, vel ex diſpoſitione legis, vel ex efficacia conſenſus, pacta in dotium conſtitutionibus, incontinenti, vel ex interuallo adiecta, tamquam valida firmata ſunt, id procedit quoties indè non reſultet inconueniens Reipublicæ præiudiciale, quod nempè mulier indotata remaneat, proindeque intelligendum eſt in caſu ſoluti matrimonij per mortem mulieris, itaut reſoluto iàm titulo dotis, contentio ſit inter dotantem, ac mulieris hæredes, vel alios ab ea cauſam habentes; Secùs autem è conuerſo vbi matrimonium viri morte ſolui contingat muliere ſuperſtite, tunc enim, nè mulieri ob dotis defectum vlteriores nuptiæ impediātur, matrimonij, ac Reipublicæ fauore pactum etſi aliàs licitū, et validū, attamen inualidum ac inefficax reputatur, quamuis eiuſdem mulieris conſenſus accedat, dum hæc non poteſt dotis conditionem facere deteriorem, neque iuri publico præiudicare ad *tex.expreſſos in l.2.& l. Attilicinus ff. de iur.dot.*, *l.quamuis C.de pactis conuentis cum concord.*, et poſt alios firmant *Bal. Nouell.part.7.priuil.11.num.1. Barboſ.in l.2.par.1.ex num.141.*, *Cancer.lib.3.var. cap.7.num.203. Fontanell.de pact.cl.4.gl. 9.part.5.ex num. 187.*, *Maſtrill.dec.74. Amat.reſol.28 & 48.vtrobique nu.1. Hodiern.controu.16.num.111.*, *admittit Altograd.conſ.19 num.3.*, *et ſeqq. lib.2.* vbi ex ſolo facto concluſionem quærit euitare.

Et quamuis aliqui crediderint id in extraneo admittendum eſſe, non autem in patre, quaſiquod in iſto ratione obligationis ad aliam dotem ſibi imminentis ceſſet ratio præiudicij indotationis, dum ad nouam dotem in eadem ſumma ſemper tenetur iuxta *text. in Auth. ſed quamuis C.de rei vxor.action.*; Idem tamen in eo ob periculum, vt interim ad nouam dotem minus idoneus reddi poſſit, firmant *Barboſ.vbi ſuprà num. 144.*, *Fontanell.cl.4 gl.9.par.5 nu.184.*, ideoq; futurus euentus nō ſaluat pactum quod proindè adhuc nullum credit *Hodiern. dicta contr.16.ex num.99.*, quamuis ſe ad lucrum, vel præiudicium habere poſſit, quià periculo matrimonij fauor nō eſt exponendus, ac melius id probat *Mantic.de tacit.lib.12. tit.32.numer.18.*, *& ſeqq.*

Vndè notandum eſt, quod licèt ille
29 actus qui ſe poteſt habere ad lucrum, et damnum, non dicatur læſiuus, ac præiudicialis, attamen in dote id eſt ſpeciale, vt ſola potentia præiudicij faciat actum præiudicialem; Et è conuerſo, licèt plures graues auctores relati *per Barboſ.vbi ſupra.num. 146.* credant hāc reſtrictionem non procedere in dote data per extraneum, atque hanc ſequatur *Surd.conſ.78.ex nu. 6.* Adhùc tamèn

à contraria ſententia tamquam magis recepta non eſſe recedẽdum firmat *Barboſ. ibidem* & ſequuntur *Maſtrill. dec.* 74. *Amat.*, *et alij relati per Hodiern. contr.* 16. *num* 111.

Mihi verò iſta concluſio ità ſimpliciter, ac generaliter ſumpta, vt *per Amatum* alioſque modernos allegatos ſumitur, nullo pacto quatrat, non percipio enim, cur extraneo ex mera liberalitate dotanti, qui poterat dotem non conſtituere, illicitum eſſe debeat rei ſuæ legem quam vult adijcere, atque liberalitatem pro primis non autem pro vlterioribus nuptijs exercere, Et cur pater cui abſque alio pacto dos profectitia reuerſura eſt ſoluto matrimonio per mortem viri, nõ poſſit legis diſpoſitioni pactum conforme adijcere; Ideoq; attentè conſideratis legibus prædictis, àc Doctorum auctoritatibus, aduertendum videtur concluſionem eſſe æquiuocam atque malè ità generaliter firmari, ſed per ſequentem diſtinctionem intelligendam; Præmittendo tamen quod licet ſcribẽtes quæſtionem hanc agere ſoleant principaliter occaſione pacti de lucranda dote quod ad fauorem viri concipi ſolet, Attamen quià hic ſolùm agitur de pactis dotalibus inter dotantem, et dotatam, idcircò de iſtis ſolis terminis eſt quæſtio, vbi nempè pactum ad fauorem dotantis, eiuſque hæredum, vel alterius quàm mariti eſt conceptum, reſeruando alibi tractare caſum in ordine ad virum.

30 Aut igitur pactum reuerſiuum non explicat modos quibus matrimonium ſolui contingat, ſed ſimpliciter in quemcumque caſum ſoluti matrimonij ſit cõceptum, et tunc quià cenſetur paciſcentes iuris diſpoſitioni ſe conformare voluiſſe, rectè intrat concluſio prædicta ex ratione præſumptę voluntatis, vt ſcilicet pactum quamuis generale, intelligatur tamen ſoluto matrimonio per mortem mulieris non autem ea ſuperſtite *Bal. Nouell. dict. ſpeciali* 11. *nu.* 2. *Barboſ. ibidem, Buratt. deciſ.* 340. *vbi concordantes*, et eſt concluſio recepta; Quinimò etiãſi iuramentum huiuſmodi pacta aliàs inualida firmare ſoleat, quia vinculũ Religionis, ac ſalus animæ priuilegio dotis atque ſecundariò Reipublicæ fauori præferuntur, vt benè obſeruat *Bal. Nouell. dict. ſpecial.* 11. *num.* 14., Attamen in his terminis, etiamſi accedat iuramentum, eadem præſumptio militat; Iuramentum enim addit quidem vinculum Religionis pro obſeruantia eius quod promittitur, ſed non extendit voluntatem, neque alterat naturã conuentionis; vnde cum caſus, quo mulier ſuperuiuat dicatur à pacto exceptus tamquam ex partium veriſimili voluntate non comprænhenſus, nil iuramentum addit, vel operatur, vt in ſpecie *Bal. Nouell. dicto num.* 14., et generaliter *ex Oldrad. conſ.* 238. *Gregor. deciſ.* 15. *in fin. Mantic. deciſ.* 339. *numer.* 5. *Buratt. deciſ.* 282. *& paſſim*.

Aut in pacto ſpecialiter deducitur caſus iſte, quia nempè dicatur, dotẽ quocumq; caſu, dotanti vel alteri reddendam eſſe, quãuis morte viri, muliere ſuperſtite matrimonium ſoluatur, et tũc, Aut agimus de pacto adiecto ex interuallo, Aut incontinenti; Primo caſu concluſio eſt vera, atque in his terminis verè loquitur *tex. in l. quoties, et l. quamuis*, cũ enim tùnc per præcedentem dotis liberam conſtitutionẽ illa perfectè mulieri quæſita eſſet, hinc proindè per hoc ſubſequens pactum faceret ſuæ dotis conditionem deteriorem, quod facere non poteſt, atque ità intelligenda eſt dicta concluſio, quoniam dos ad eſſe iam deducta, ità deterioratur; Secùs autem in ſecundo caſu, quo dotans de ſuo, incontinenti hoc pactum adijcit, vt tamquàm abſolutum ſupponere videntur *Bald. nouell. dicto ſpeciali* 11. *num.* 9., *et Mantic. de tacit. lib* 12. *tit.* 32. *num.* 15. *in fin. Boſſ. de Dot. cap.* 3. *num.* 125. idemq; *Barboſ.* loquens de extraneo, videtur ſemper loqui cum præſuppoſito, quod pactum ſit ex interuallo; Siquidem aut agimus de patre dotante aut de extraneo; In patre nulla difficultas, dum etiam ex ſola iuris diſpoſitione dos profectitia ſoluto matrimonio filia ſuperſtite ad ipſum reuerti debet, atque ſi dotem pater conſtituat iure donationis, itaut quoad alios effectus tranſeat in aduentitiam, Attamen quia in ipſo actu donationis hanc legem adijcit, hinc proindè in iſta parte retinebit naturam profectitiæ, nam poterat non donare.

Et in extraneo pariter dubitandum non eſt, quià ſi poterat non donare, multò fortiùs potuit donare limitatè; Nulla enim

enim ratio ſuadet, cur quis non poſſit prouidere mulierem pro primis nuptijs, ac nolle prouidere pro ſecundis; Neque ratio inducendi viduitatem videtur obſtare, Tùm quia in vidua quæ cum effectu alias nuptias contraxit, ratio prædicta non procedit, Tum etiam quia huiuſmodi cōditio vitiatur quidem, ac reijcitur in vltimis voluntatibus, non autem in contractibus, in quibus conditio vitiat, itaut etiamſi reſtitutio nullam rationem haberet, quià nempè non dotanti, ſed tertio penitus extraneo abſque probabili cauſa ſtipulata eſſet, adhuc vbi lex adiecta eſt ab initio, videtur ſeruanda, cùm in erectionibus etiam Beneficiorum, aliarumque rerum eccleſiaſticarum, à quibus alienandi licentia magis procul eſſe debet, adhuc leges, et cōditiones quamuis iuri contrariæ quoties ab initio de cōſenſu Ordinarij, qui vice Eccleſiæ conſentire dicitur adiectę ſunt, ſint ſeruandæ, vt latè *per Barboſ. de Epiſc. alleg. 70 poſt num 35., Buratt. deciſ. 21., et 61. add. ad eum deciſ. 22. plenè Rota deciſ. 216 par. 10. rec. &* ſæpè in ſua materia *ſub tit. de iure patr.*

Et quamuis in illis qui ex mera liberalitate, ſed legis iudicio dotare coguntur, iſta ratio militare non videatur, Attamen quia excepto caſu quo dos legitimę naturam aſſumit, generaliter cuicumq; quamuis de legali neceſſitate dotanti de ſuo non eſt prohibitum pacta reuerſiua adijcere, hinc proindè quoties pactum iuſtam continet rationem, idem quoque dicendum videtur, firma tamen manente obligatione dotantis ad redotādum, quatenus vlteriores nuptiæ contrahendæ ſint.

Ponamus enim quod, mater, frater, vel patruus ex legali neceſſitate filiam, vel ſororem aut neptem dotando, adijciat pactum, vt dotata remanendo vidua ad propriam domum cum dote reuerti debeat, vt ità dos melius cuſtodiatur, neque manendo penes inexpertam puellam viduam diſſipationi ſubiaceat, certè nulla ratio ſuadet, cur id prohibitum eſſe debeat; Si enim pactum hoc ex interuallo adiectum, quamuis regulariter prohibitum, adhuc iuſta cauſa accedente ſubſtinetur, vt infrà, multò magis vbi apponitur ab initio; Neque dicere liceat mulieri poſſe præiudicari ob inopiam quæ dotāti ſuperuenire poſſet, ex cuius potentiæ ratione negatur etiā in patre dictum pactum, vt ſuprà, Tum quia iſto caſu viget ratio præiudicij in iure quæſito, ac formato, et ſuper quo nulla vrgebat neceſſitas paciſcēdi, ideoque de vno ad alium ob rationē diuerſitatis inferre non licet; Tum etiam, quià ſi dotans mutaret medio tempore fortunam, poſſet mulier eueniente caſu ſe opponere, atque de aſſecuratione ſibi conſulere, vt in pacto adiecto per patrē ab initio obſeruat *Bal Nouell. ibidem nu. 10.* Quo remedio ſic ſtante, quoties pactum, non tertij ſed ipſius dotantis fauore adiectum eſt, cum dicta iuſta ratione melius dotem ſibi vel mulieri pro alijs nuptijs conſeruandi, et nè ab eadum ſine viro eſt, malè diſſipetur, tūc videtur quod pactū quamuis ex interuallo adiectum ſubſtineri debeat, cum iuſta cauſa ſit vna de limitationibus quam ad dictam concluſionem obſeruant *Bald. nouell. ibidem num. 9. circa fin., et Barboſ. ibidem num. 147.*

Erit igitur generaliter validum pactum prædictum incontinenti adiectū, cum triplici tamen tēperamēto, quoties dos ab eo qui tenebatur dotare ex neceſſitate legis conſtituta eſt; Primo ſcilicet, vt iuſta, et probabilis cauſa accedat ſi enim nullam haberet rationem, tun, non videtur quod mulier dicto periculo exponenda ſit; Secundo vt accedente intermedia ſtatus mutatione mulier licitè ſe opponat executioni pacti ſaltem pro aſſecuratione; Et tertio, vt id non procedat in pacto adiecto illi doti, quæ loco legitimæ ſuccedit, quatenus directū ſit ad tempus quo patre defuncto dos legitimæ locum iam occupauit, quia cum tunc agatur de paciſcendo ſuper iure proprio mulieris, videtur intrare eadem ratio pacti quod ſuper dote quæſita apponitur ex interuallo.

Item licèt dictum ſit pluries vt extra-
31 neo quāuis ex legali neceſſitate dotanti licitum ſit adijcere pacta reuerſiua, vel onera, Attamen intelligendum venit, niſi talia ſint quod ob eorum inſolitam, et rigidam qualitatem mulierem impediant nè virum inueniat, vt eſſet exempli gratia, ſi paciſci vellet, vt ſoluto matrimonio per mortem mulieris vir nihil lucraretur, quamuis de more Regionis lu-

crum eius fauore ſoleat conueniri; Vel quod filij ex matrimonio ſuſcepturi in nihilo doti ſuccedant contrà communẽ obſeruantiam, et vſum, cum ſimilibus, ſi enim detegeretur quod iſta pacta hunc effectum operarẽtur matrimonium impedirent, vel difficultarent, tunc vtique poſſet mulier dotantem cogere ad ea remittendum, vel moderandum, nè ità indirectè cuique liceret euitare illam obligationem quam directè ſibi lex iniunxit.

E conuerſo autem generaliter inualidum erit pactum, de quo agitur ex interuallo adiectum, ſed cùm triplici etiam temperamento; Primò nempè vt non procedat iuſta cauſa accedente; Si enim mulier, cui aliundè prouiſum eſt pro vlterioribus nuptijs, dotanti ex cauſa remunerationis, etiam ex interuallo dotem reddi ſtipulatur, vel paciſcitur, id non erit improbandum *Bald. Nouell. vbi ſupra num.9., et Barboſ. dicto num.*147.; Secundò accedente iuramẽto *Bald. Nouell. ibidem num.*14.; Et tertio vbi ceſſaret ratio ſecundarum nuptiarum, quia nempè mulier ingredi volens Religionem ità ſtipuletur, quoniam ſi prouiſa eſt de ſubſidio neceſſario pro Monaſterio, tunc non pertinet amplius ad mulierem curare de dote, ideoque nihil intereſt quod remaneat indotata, *Bald. Nouell. num.*4., latiùs *Barboſ. ibidem num.*152. *& ſeqq.*; Omitto quartũ tradi ſolitũ per ſcribentes de caſu diuortij, quoniam illud verè percutit terminos pacti initi ad fauorẽ mariti de quo non agitur in præſenti.

His ità poſitis ſequitur, quod ſi in pri-
31 mis tabulis nuptialibus conuentum, eſt vt ſoluto matrimonio etiam per mortẽ viri dos debeat ſpectare ad filios ex illo matrimonio natos, vel eorum aliquem, ſiue ad tertiũ, adhuc eo matrimonio ſoluto mulier pro vlterioribus nuptijs, ſpreto pacto liberam dotem conſtituere poteſt *ad text. in l. cum Pater* §. *Pater certam de leg.*2. vbi ſcribentes de quibus latiſſimè *Amat. reſol.*28. *num.*2. *Fontanell. cl.*4. *part.*5. *gloſ.*9. *nu.*180. *& ſeqq. & numer.*193., *et ſeqq. Cancer.* à quo *Fontanella* in hoc totũ deſumit *lib.*1 *cap.*8. *de donat. num.*88., *et lib.*3. *cap.*7. *de pact. n.*203. *Galeot. lib.*1. *contr.*12 *num.*18. *Altograd. conſ.*19. *numer.*10. *& ſeq. vol.*2., *Hodiern. contr.*16. *num.*96.

Aduertendo tamen hic non agi de al-
32 teratione pactorum primi matrimonij in ſecundis nuptijs fauore ſecundi viri, itaut intrent termini *tex. in l. hac edictali C. de ſecund. nupt.* de quo caſu loquitur *Buratt. deciſ.*274. *&* 873., quoniam de hoc alibi agitur in propoſito pactorum dotalium cùm viro ſuper dote reſtituenda, vel lucranda; Sed tantùm in ordine ad fauorem mulieris, ac filiorum ſecundi matrimonij, vt ità mutata natura dotis, illaq; libera effecta, mulieri concedatur facultas diſponendi, ac alijs filijs aperiatur ius in ea ſuccedendi; Iſta verò libertas à prioribus pactis, eatenùs doti conceditur, quatenùs ſequantur vlteriores nuptiæ, quæ ſunt cauſa huius priuilegij; Neque hoc ſufficit, ſed cùm nuptijs neceſſaria eſt expreſſa declaratio recedendi à prioribus pactis, atque dotem liberam tradendi, aliàs ſi ſimpliciter nubat, tunc videtur in dubio in illis perſeueraſſe, vt aduertit *Cancer. vbi ſupra*, quem ſequitur, ac tuetur *Fontanell. ibidem*, eique adhæret *Amat. dicta reſolut.*28. *in fine*; Verùm & ſi vlteriores nuptiæ cùm quacumque declaratione contrahantur, adhùc tamen vbi pactum reuerſiuum, vel onus fideicommiſſi ſuper dote, non ad vnum, vel alterum matrimonium eſt directum, ſed ad perſonam mulieris ſub aliqua conditione indefinita, putà ſi ſine filijs moriatur, adhuc tamen onus durare, atque facto caſu, pacto, vel oneri locum fore, quamuis illud matrimonium cuius occaſione adiectum eſt ſolutum eſſet, ac aliud contractum, latè probat *Altograd. conſ.*19. *vol.*2. & meo iudicio rectè, quoniam is qui pactum vel onus adiecit, non ad caſum vnius, vel alterius matrimonij ſoluendi reſpexit, ſed ad caſum in perſona quandocumque contingentem.

Quibus attentis, dùm conſtat vnicam rationem dictorum pactorum, ſeù onerum reiectiuam, conſiſtere in fauore matrimonij, ac Reipublicæ, vt ſcilicet mulier vlteriores nuptias contrahere non impediatur, itaùt ſi de facto iam nupſerit abſque dictæ reiectionis declaratione, adhuc pactum duret vt ſupra, hinc proindè duo de conſequenti reſultare videntur; Primò nempè, quod ſi mulieri medio tempore aliundè diuitiæ obuenerint, cùm quibus dotem liberam ſe-

cundo

cundo viro tradere poteſt, vel aliàs virum inuenire, tunc permittenda non erit violatio pacti, cuius obſeruantiam ipſum ius naturale docet *l.1.ff. de pact. Bal.Nouell. dicto priuilegio 11. in princ.* Ideoque ab eo non eſt recedendum, niſi publici fauoris neceſſitas ita poſtulet, quod hic ceſſat dum aliundè conſultum eſt; Et ſecundo, vt ſi pacta prioris matrimonij ſint talia, quod eis firmis manentibus, adhuc ſit facile alium virum dignum inuenire, pactum ſuſtineri debeat, proindeque concluſio procedat, vbi ex pacti perſeuerantia vlteriores nuptiæ impedimentum reciperent.

Quod rectè comprobatur ex alibi deductis ſuper ea quæſtione, ân mulier Neapolitana, quæ primo loco nupſit more nobilium Capuanæ, et Nidi poſſit deindè alias nuptias contrahere more Magnatum, deducta enim in hoc propoſito ſatis conferunt ad iſta, atque iſta conferunt ad illa; Et generaliter, vt quoties ceſſat ratio aliarum nuptiarum ceſſet concluſio, vt puta quia mulier in ea ætate ſit, quod iterum nuptura non ſperetur *Vrſill.ad Afflict.deciſ.154.num.1.ex Decio conſ.536. numer.3. Hodiern. contr.16.num.94.*

Quodque principalis concluſio improbatiua pactorum, per quæ dotis conditio muliere ſuperſtite deterior reddatur, procedat ſolùm in pactis ex interuallo adiectis, non autem in ijs quæ incontinenti adiecta ſint, conſtat ex eo quod in iuribus allegatis præſertim *in l.Attilicinus* prohibetur pactũ per quod longa dilatio ad dotis aſſequutionem tribuatur, et tamen indubitatum eſt, itaut fatuum eſſet dubitare, vt dotans præſertim extraneus ex liberalitate de ſibi benè viſa dilatione abſque alio dotatæ conſenſu conuenire poſſit, dum qui potuit non promittere, potuit multo magìs tardè promittere; Prout etiam, qui dotat ex neceſſitate poteſt idem cõuenire cum conſenſu coniugum; Secùs autem ſi dote purè promiſſa, poſtmodũ longa dilatio concedatur, quoniam ſi hæc eſſe poteſt cauſa impeditiua aliarũ nuptiarum, tunc tanquàm pactum faciẽs dotis conditionem deteriorem eſt reijciendum, *vt in dicta l.Attilicinus* cùm eiſdem temperamentis, ac declarationibus, vt ſuprà.

An autem huiuſmodi pacta præiudicialia fieri poſſint antè matrimonium
33 diſputant *Bald.Nouell.dicta part 7.priuil.11. num.13., et Barboſ.vbi ſupra numer.142.*, et adhuc pro inualiditate reſpondent; Sed quoniam ipſi verè percutere videntur terminos pacti initi cum viro ſuper lucro, in quo intrat etiam ratio prohibitæ donationis, ideò ibi dicta non videntur applicabilia his terminis in quibus pro validitate videretur potius reſpondendum, eo quia pacta quæ per dotantem ante matrimonium adijciuntur, non dicuntur adiecta ex interuallo, ſed regulantur iuxtà ea quæ incõtinenti ſunt appoſita, vt eſt notatum ſuprà; Præſertim verò quia pacta quæ ante matrimonium, vel immediatè poſt per dotantem apponuntur, potiùs declarationem prioris voluntatis quàm nouum pactum continere videntur *Capyc. Latr.conſult.89.nu.39., Buratt.dec.775.*, Et quidem benignè in hac materia fauore dotantis procedendum eſt, maximè ſi perſonarum qualitas, vel aliæ facti circumſtantiæ reddant veriſimile id quod ex poſt adijcitur ab initio fuiſſe in mente.

Et quoniam etiam in caſibus in quibus licitè pacta reuerſiua, vel onera de
34 reſtituendo adijciuntur, non ſolent ità rigoroſè cõcipi, ſed ità quod aliquid diſponẽdum tribuatur, hinc proindè quæri ſolet, ân aliqua ſumma, vel parte dotis reſeruata, de qua mulier diſponere poſſit, ſi non diſpoſuit reuertatur ad eoſdem, quibus reliquum eſt reſtituendum, vel tranſmittatur ad hæredes mulieris, et quandò cenſeatur diſpoſuiſſe, de quo latè agit *Amatus reſol. 74.*, ac agitur in ſua materia *ſub tit. de donationib.*

De validitate autem pacti reuerſiui
35 adiecti per dotantem ad ſui fauorem ſub aliqua conditione, matrimonio etiã conſtante, adhuc non licuit videre diſputantem, dum raro quidem practicatur, ſed ſi contingeret credo ità diſtinguendum eſſe; Aut ſumus in patre, et tunc quia hic filiam quamuis diuitem, ac prouiſam dotare cogitur inuitus, ideò non videtur ſibi permiſſam hoc pactum de

de dote repetenda conſtante matrimonio; Aut ſumus in alijs coniunctis ad ſubſidiariam dotem obligatis, et tunc ſubſtineri videtur pactum, accedente tamen iuſta cauſa ob quam ceſſet obligatio dotandi, quia nempè mulieri, vel eius patri diuitiæ ſuperuenerint, cùm quibus eamdem, ac meliorem dotem habere valeat, quoniam ceſſante cauſa neceſſitatis, ac ſubſidij, nil prohibere videtur, vt ſibi de reuerſione hic dotans conſulere poſſit, vt ſupra *diſc.* 145., ac alibi eſt dictum; Aut tandem ſumus in puris extraneis ex mera liberalitate dotantibus, et tunc ſicut iſti dotem ad inſtar donationis cauſa mortis quandocumque reuocabilem promittere non prohibentur, ità non videntur prohibendi dotem datam quandocumque repetere; Multò magis vbi repetitio in aliquem caſum conueniatur, qui iuſtam habeat cauſam, putà ſi ei ſuperueniant filij, vel ſi ipſe in paupertatem deueniat &c., cùm ſemper videatur militare illud principium, vt qui poterat nihil agere, poſſit agere diminutè.

Sanè in patre vel alijs ex neceſſitate dotantibus, quamuis pactum ſuper reſtitutione conſtante matrimonio non concedatur, vel in alijs caſibus illo ſoluto, vt ſuprà, generaliter tamen id venit intelligendum, quatenùs mulieris præiudicium, ac totalem dotis reuerſionem conuentio contineat, ſecùs ſi ſonaret in quoddam prudens conſilium eidem mulieri fauorabile, quia nempè dotans ab initio paciſcatur, vt in caſu cuiuſcumque reſtitutionis, conſtante, vel ſoluto matrimonio, vel etiam aſſecurationis, non ipſi mulieri dos reſtitui poſſit, ſed ipſi dotanti tantùm, vel alteri ab eo deputato, in gratiam tamen mulieris, atque cauſa cuſtodiæ, ac melioris adminiſtrationis, nè ſub imprudentis mulierculæ oeconomia dos diſſipationis periculo ſubiaceat, Ad inſtar eorum quæ de conſimili onere ſonante in conſilium apponendo ſuper legitima firmantur *in l. filijs matrem C. de in offic. teſtamento & auth. excipitur C. de bonis quæ lib. cum concord. per Merlin. de legit. lib. 3. titul. 2. quæſt. 4.*

Tertia principalis inſpectio circa pa-
36 cta dotalia in dotis conſtitutione adiecta, reſpicit ſucceſſionem filiorum ex eo matrimonio, vel alio naſcendorum, quæ pacta ſolent in Hiſpania nuncupari hæreditamenta, in ea Regione potiùs quàm in Italia frequentiora, ideoque per Hiſpanos magis quàm Italos tractata, ſed de his alibi agitur in materia ſucceſſionis in dote.

Solet etiàm aliquando in dotis con-
37 ſtitutione adijci per dotantem pactum legis commiſſoriæ, quia nempè loco dotis conſiſtentis in quantitate detur pignus cum pacto commiſſorio regulariter inualido, An autem illud ſubſtineatur ſpeciali fauore dotis, particulariter agitur ſupra *in Tyburtina diſc.* 126. vbi videndum.

Alia item pacta concipi ſolent augumentatiua, vel diminutiua ſub certa conditione, de quibus non videtur dubitandum, quotiès incontinenti adiecta ſunt, exceptis caſibus quibus, vel dos legitimæ naturam aſſumens illa generaliter reij-
38 ciat, vel dos debita ſit de neceſſitate, ſiue quod illorum aſperitas matrimoniũ impediat, quia nempè cùm talibus pactis mulier virum non inueniat, tunc enim cogitur paciſcens ea relaxare, non quia conditio, vel pactum ob eius turpitudinem tanquàm matrimonij impeditiuum reijciatur, ad inſtar conditionis adiectæ in vltimis volũtatibus, quoniã longa differentia eſt inter cõditiones adiectas in vltima voluntate, vel deductas in pactũ, ſed quia non eſt concedendum ei, qui lege compellente dotare debet, ità indirectè legalem diſpoſitionem eludere, ac proprij debiti ſolutionem euitare; Hæc autem omnia ceſſant in extraneo dotante ex liberalitate, quem conſtat potiùs nugari voluiſſe, ſi pacta aſpera, et inobſeruabilia adiecerit; Licèt enim aliquandò ex iuſta cauſa ſuperueniente huiuſmodi pactorum inobſeruantia reddatur licita; Attamen id non prouenit, quia vitietur pactum, ſed ex præſumpta deficiente volũtate paciſcentis, quã lex indubio, quotiès de cõtrario expreſsè nõ cõſtat, præſumit noluiſſe compræhendere caſum omiſſum poſteà ſuperuenientem.

Datur exemplum magis ad praxim deducibile in pacto, quod in capitulis matrimonialibus apponi ſolet, vt coniuges in certa Ciuitate, ſeù prouincia,

cia, vel loco perpetuò habitare teneantur, itaùt ſi diſcedant, dos tantò minor conſtituta cenſeatur; Non dubitãt enim Doctores de validitate iſtius pacti, ſaltem quoad conuentionem temporalem, ac pecuniariam *ad not. per Hoſt., Abb.*, et alios *in cap. 1. qui matrim. accuſ. poſſ.*, *Couar. de ſponſal. p. 2. cap. 7. n. 5. Sãch. de matrim. lib. 1. diſput. 40.*, *Gizzarellus dec. 19.*, *Rot. in Tridentina matrimonij 27. Iunij 1646. corã Celſo* inter ſuas *dec. 9. & in eadem 11. Martij 1650. coram Albergato deciſ. 35. par. 11. recent.* & latius *15. Martij 1652. coram Roias* inter ſuas *dec. 473.* quæ eſt in ea facti ſpecie reuocatoria duarum præcedentium editarum vna parte informante; Sed ſi iuſta cauſa intercedat, ob quam coniuges, vel alter eorum domicilium mutare cogantur, quia nempè inſalubritas aeris, aut alia accidentia vrgeant, tunc receptum pariter eſt, pacti inobſeruantiam reddi excuſabilem, vt per *Sanchez, Couar., Rotam*, et alios *vbi ſuprà*; Hoc autem non prouenit, quia pactum vitietur, vel inutile reddatur, ſed quia diſpoſitio cenſetur rebus in eodem ſtatu permanentibus, quibus proptereà mutatis, caſus tanquàm omiſſus non cenſetur ex veriſimili intẽtione ſub pacto incluſus; Ideoque ſi dotans hos etiàm caſus explicet, atque in pactum deducat, neque agatur de dote quæ tàm in ſubſtantia, quàm in quantitate fuiſſet aliàs præſciſſo pacto conſtituenda, tunc videtur pactum ſeruandum, quia deficit aliàs voluntas donandi, etiamſi pactum nulla iuſta cauſa veſtitum ſit, quoniam largienti res ſuas ex liberalitate, non incumbit neceſſitas veſtiendi cùm cauſa legem quam adijcit; Multò fortiùs ſi iuſta, et rationabilis cauſa intercedat ità paciſcendi, quia nempè dotanti expediat pro eius, vel ſuorum obſequio, et conſolatione habere dotatam, et coniuges in vno, et non in alio loco; Ac etiam conſiderari poteſt ratio à dotantibus etiam ex neceſſitate adaptabilis, quod maior dos cõſtituitur cùm præſuppoſito habitandi in vno loco quàm in altero, ob maiores ſumptus, aliaſque circumſtantias; Ad ſenſum enim cuilibet probatur, vt non tantam dotem quis conſtitueret filiæ, vel ſorori viuere debenti in aliquo caſtro, vel paruo loco, quantam conſtituit ei quæ viuere debet in magna Ciuitate, *vt ſupra diſc. 2.* ideoque ſatis iniquum, ac doloſum eſſet extorquere à dotante dotem ſumptibus magnæ Ciuitatis congruam, deindeque ad infelicem locum, ac inter ſiluas ſub aliquo mendicato prætextu inimicitiarum, vel inſalubritatis aeris ſe conferre, vt benè deducitur *in dicta dec. 473. Roias*, vbi concordantes.

Hinc in ſimili licitum fore dotanti Eccleſiam, vel cappellam, adijcere legem, vt ſi contingeret in eius collatione apponi manus per Sedem Apoſtolicam, vel Ordinarium, atq; conferri alijs, quàm vocatis à fundatore, ac citrà modum ab eo præſcriptum, vt dos ab eo data cenſeatur ſuſpenſa, ablata, vel diminuta, firmauit *Rota in Fanen. Cappellaniæ 22. Iunij 1646. coram Roias* inter ſuas *deciſ. 294.*

Vidi etiam aliàs dubitatum de validitate pacti, vt vir teneretur habitare in domo ſoceri, attentis inimicitijs poſteà obuentis, ſtante quod coniuges erant concordes conuiuendi extra; Et quamuis quoad ea quæ cohabitationem, ac matrimonij debitum percutiunt, crederem tunc coniuges à pacto excuſari, Attamen quoad pactum diminuendi dotẽ ex pręmiſſis rationibus de illius validitate non dubitarem; In caſu autem dictæ dubitationis *Rota in Romana pactorum dotalium 27. Martij 1651. coram Meltio deciſ. 132. par. 11. recent.*, non ratione pacti, ſed ratione attentatorum, ac ſpretæ inhibitionis, cenſuit coniuges cogendos eſſe ad obſeruantiam pacti, atque virum teneri reducere vxorem ad domũ patris, quod nimis rigoroſum viſum fuit Signaturæ iuſtitiæ, quæ propterea committendo cauſam cùm clauſulis trãſlatiuis impediuit deciſionis effectum; De alijs verò pactis habetur ſparſim alibi, atq; in omiſſis poterit ex præmiſſis formari iudicium.

De

De Dote inofficioſa, eiuſque materia, Nec non de materia Dotis exceſſiuæ, et læſiuæ; Ac etiam de dote fraudulenta, erronea, nulla, vel reuocabili, Aut aliàs indebita.

SVMMARIVM.

1 *Dos inofficioſa dicitur quæ ità patris ſubſtantiam abſorbet, vt non remaneat legitima pro alijs filijs.*

2 *Actio de inofficioſa non inficit totam dotem, ſed tantùm operatur illius diminutionem ad ſupplendam legitimã aliorum.*

Et an ipſa filia dotata faciat iſto caſu numerum, et partem in legitima.

3 *Quid in dote inofficioſa data perſonæ extraneæ, an irritetur in totum.*

4 *Viuente patre dotante non datur actio de inofficioſa, quod declaratur.*

5 *An pro alijs filiabus dotandis quibus legitimæ portio non ſufficit reformari poſſit dos inofficioſa vltrà legitimam.*

6 *Actio hæc inofficioſæ dotis, an exerceri poſſit ſtatim mortuo patre, conſtante tamen matrimonio pro quo dos eſt conſtituta, vel ſit expectanda mors viri, et reſoluitur ſtatim agi poſſe.*

7 *Quale tempus attendi debeat ad regulãdam inofficioſitatem, àn illud mortis paternæ, vel dotationis.*

8 *Hæc eſt actio ſubſidiaria, & alia bona prius excutienda, ſed quid ſi filij contendentes de legitima ſint rei, et veniant excipiendo.*

9 *Exceptio exceſſiuitatis, ſeù inofficioſitatis vti reſpiciens petitorium non retardat in exequutiuis, et poſſeſſorijs.*

10 *Præſentia aliorum filiorum abſque conſenſu expreſſo dùm dos exceſſiua cõſtituitur, an eis præiudicet in hac actione.*

11 *Actio de inofficioſa dote quanto tempore præſcribatur.*

12 *Enumerantur ſpecies dotis exceſſiuæ ad plures effectus, ac agitur de dote læſiua.*

13 *In contractu dotis datur reſciſſio ex capite læſionis tàm dotanti, quàm viro, ſed àn qualibet læſio ſufficiat, vel debeat eſſe vltra dimidiam.*

14 *Quomodo læſio probari poſſit in dotis cõſtitutione.*

15 *Dos data per patrem, vel alium debitis inuolutum, an reuocetur per creditores tanquàm data in fraudem, et quod ſic in præiudicium mulieris, ſed non in præiudium viri conſtante matrimonio niſi eſſet conſcius fraudis.*

16 *Quando maritus dicatur fraudis conſcius, et an requiratur fraus conſilij, vel ſufficiat ſola fraus præiudicij.*

17 *Expenditur differentia cur actio de inofficioſa detur filijs etiam conſtante matrimonio aduerſus virum, et id non concedatur creditoribus.*

18 *Concluſio de qua num.6., vt actio de inofficioſa ſit exercibilis conſtante matrimonio declaratur, vt procedat vbi dos conſiſtit in bonis, ſecus ſi in pecunia, ſed contrarium verius num.20.*

19 *Alia concluſio de qua nu.15. pariter declaratur, vt procedat dote conſiſtente in pecunia, ſecus ſi in bonis, ſed contrarium etiam verius num. ſeq., et 22.*

20 *Actio de inofficioſa exercetur per filios mortuo dotante conſtante matrimonio, econuerſo actio reuocatoria, ſeù edictum ratione fraudis non exercetur conſtante matrimonio indiſtinctè, ſiuè dos conſiſtat in pecunia, ſiue in ſpeciebus, et expenduntur rationes.*

21 *Traduntur rationes differentiæ, cur actio inofficioſa exerceatur ſtatim, & reuocatoria ob fraudem non niſi ſoluto matrimonio.*

22 *Reprobatur concluſio de qua num.19. vt creditores reuocent ex fraudis edicto dotem conſiſtentem in ſpeciebus conſtante matrimonio.*

23 *Dos data per vſurarium in ſpecie, vel quantitate de bonis per vſurã quæſitis, an auocetur per eos qui vſuram paſſi ſunt.*

24 *Bona data per debitores vſurario propter vſuras non acquiruntur vſurario, nec exeunt à dominio dantis, et àn bona vſurarij ſint hypothecata pro*

pro reſtitutione vſurarum.

25 *Quæ dicuntur fauore viri de dote ab eo non auocanda constante matrimonio, an procedant eo ſoluto in rata lucri.*

26 *Dos verè constituta per mulierem viro debitis inuoluto, ac decoctionis proximo ad effectum, vt inde fiat locus lucris dotalibus, an dicatur fraudulenta, ita ut creditoribus non præiudicet.*

27 *Dos exceſſiuè constituta filiæ baſtardæ, an corruat, vel reuocetur in exceſſu constante matrimonio in præiudicium viri.*

28 *De alijs ſpeciebus dotis fraudulentæ remiſſiuè.*

29 *Dos erronea quæ dicatur, et an per errorem constituta debeatur, et ſoluta repetatur constante matrimonio, vel ſoluto.*

30 *Plures nullitates dotis constitutæ referuntur.*

31 *Dos constituta per vim, et metum an ſit nulla ipſo iure, vel veniat reuocanda.*

32 *Annullata dote tanquam constituta per mulierem ex metu illato à viro, an vir agere poſſit ad nouam dotis constitutionem.*

33 *Metus illatus à tertio, an annullet dotem in præiudicium mulieris cui dos eſt ità constituta, eiuſque viri.*

34 *Dos dolo constituta an ſit nulla ipſo iure, et quando.*

35 *De dote ſimulata.*

36 *Quot modis dos reuocabilis, ſeù reſolubilis dici poſſit.*

37 *Dos ex cauſa ingratitudinis, àn poſſit à dotante reuocari in præiudicium viri, et de alimentis dotanti ex dote præſtandis remiſſiuè.*

38 *De reuocatione ſeù reſolutione dotis ob ſuperuenientiam filiorum iuxta terminos l. ſi vnquàm C. de reuocan. donat.*

39 *In dote an ſit locus pœnitentiæ, et àn dos dicatur contractus nominatus, vel innominatus.*

40 *Dos indebitè, ac per errorem ſoluta àn repetatur, et de materia repetitionis indebiti remiſſiue, et præſertim quid de indebito ex parte ſoluentis, ſed non ex parte recipientis.*

DISC. CLVI.

1 INofficioſa dos dicitur, quæ adeo paternam ſubſtantiam abſorbet, vt reſtantia bona non ſufficiāt ad aliorum filiorum legitimam, iuxta totam ſubſtantiam, computata etiam dote, metiendam; Quare ſi alicui ex filiabus ita dos per parentem constituta ſit, tunc indubitatum eſt filijs actionem de inofficioſa competere *ad text. expreſſum in l. 1. C. de inoffic. dot. cum concord.*, ac tanquàm indubitatum poſt antiquiores ſupponunt *Afflict. dec. 86. Franch. dec. 170., Merlin. de legit. lib. 2. tit. 1. quæſt. 20. omnes in principio, Penia deciſ. 387. iuxta Venetam, aliàs 495. iuxta Lugdunen. Fontanell. de pact. cl. 5. gloſ. 8. part. 2. num. 19. & 20. Boſſ. de dot. cap. 14. num. 2.* facit *Rot. deciſ. 86. apud Merlin. de legitim.*, et alij paſſim.

2 Dicta tamen actio aduerſus dotem filiæ, vel deſcendenti datam, alijs filijs, vel deſcendentibus competit, non ad totam dotem irritandam, ſed ad eam ſolùm reformandam ad limites legitimæ, vt nempè, computatis priùs alijs bonis quæ ſuperſunt, ſuppleatur ex dote quod deficit ad legitimam, in qua tali caſu Statuto non obſtante crederem ipſammet filiam debere facere partem ad ſui fauorem, quoniam ſi Statutum ceſſat accedente contraria diſpoſitione paterna merè voluntaria, multò fortiùs ceſſare videtur accedente coacta; Eò magis ſi tenenda eſt ſententia in qua attēto Statuto Vrbis reſidet hodie Rota, vt ſcilicet illud commodum quod ex fœminæ excluſæ portione reſultat cedat ad beneficium hæreditatis non autem fratrum, vt in ſua materia *ſub tit. de legitima & detractionibus*, ſi enim eſt hæreditatis, ſequitur quod ab eadem dotata poſſit retineri tanquàm res dotantis ſui debitoris.

3 Vbi verò dos inofficioſa constituta eſt, non filiæ ſeù deſcendenti, ſed extraneæ, tunc intrat dubitatio, an in totum reuocanda ſit, vel etiam ad ſolos limites legitimæ; Et in hoc non inuenitur dos in iure in aliquo priuilegiata, ideoque attenta regula quam ex veriori ſententia habemus, quod vbi dos non inueni-

tur expreſsè priuilegiata iudicanda ſit cum regulis generalibus iuris, dicendum videtur idem quod in qualibet donatione diſponitur *in tot.tit.ff. & C. de inoffic. donat.*, et cum vulgari diſtinctione àn ſit inofficioſa re tantum, vel re, et conſilio, de qua per ſupra adductos ac etiam per *Boſſ. d.cap.* 14. *num.* 4. *& Rota apud Merlin. de pignor.deciſ.*72.

Illud autem videtur in dote conſiderabile, quod cum pietatis, ac rationabilitatis cauſam habeat, atque Reipublicæ fauorem contineat, conſilij inofficioſitatem, ac fraudis præſumptionem excludat, niſi id conſpicuis probationibus manifeſtetur, proindeque cum terminis ſimplicis donationis omninò regulanda non videtur, Ad quod conferunt quæ de cauſæ piæ priuilegio notantur in materia inofficioſæ donationis *per Merlin. de legit.lib.*2.*tit.*1. *quæſt.*21. *num.*34.

Compertum eſt item actionem hanc
4 exercibilem non eſſe in vita parentis, iſtius etiam conſenſu accedente, quoniã viuentis legitima non datur, ac omninò incertum eſt ius filiorum, qui poſſunt præmori *Barboſ.in l.*2.*in princ.par.*1. *ſol. matr.num.*171.*in fin. Francb. deciſ.* 170. *Cyriac.contr.*110.*num.*10.*Arias de Meſa lib.*3.*var.cap.*6.*num.*6. *Fontanell. dict.a clauſ.*5.*gloſ.*8.*part.*2.*num.*15., *et* 40. *Boſſ. d.cap.*14.*num.*24.; Ac etiam quia poteſt pater medio tempore inter dotationem, ac mortem tanta bona quærere quod inofficioſitas ceſſet, ità vt ex reſtantibus conſultum ſit, poſitis etiam in cumulo bonis in dicta dotatione contentis.

Verùm vbi aliqua præſentanea neceſſitas vrgeret, tunc non crederem excluſum eſſe iudicis officium, viuo etiam patre ad inofficioſam dotem moderandam; Ponamus enim quod imprudens, ac fatuus pater qualis videtur ille de quo ſupra *in Bitetten.diſc.* 115. plures habens filias, pro dote vnius totã ferè ſubſtantiam aſſignet, tunc nemo ſenſatus negabit, vt pro alijs filiabus maritandis viuo etiam patre hæc actio ad exercitiũ deduci valeat, cum aliarum puellarum honeſtas dilationem ad mortem paternam non patiatur; Quod etiam in alimentis, quoties ita poſtulet vrgens neceſſitas aliam non habens prouiſionem prudentis iudicis arbitrio omninò affirmandum videtur; Quinimò ſi dicta dos vni ex filiabus ità imprudenter conſtituta ſit, quod verè ſumptuoſa, et exceſſiua dici valeat, legitima verò quæ pro alijs filiabus ſuper eſſet, ad honeſtam illarum collocationem non ſufficiat, tunc quam-
5 uis de ſtricta iuris cenſura, attentiſque regulis iuris, per Magiſtratum inferiorem fortè aliud geri non poſſit, attamen iuſtum, ac rationabile putarem, vt ſuperioribus maioribus Magiſtratibus vtpotè quaſdam Principis vicarias partes gerentibus, eiuſque ſupremo nomine iuſtitiam miniſtrantibus, dictam dotem, etiã vltrà terminos legitimæ reformare liceret, ità, et taliter, quod alijs congrua dos conſtituatur; Non quod fiant æquales (in hoc enim abſolutum eſt patrem poſſe gratificari) ſed vt honeſtè prouideantur, quod à iuris regulis neq; omninò alienum videtur, Vel quia tali caſu prima dotatio de conſilij inofficioſitate ſuſpecta videatur, Vel quia de conſenſus validitate ſuſpicari credatur, cum apertè iniquus, vel mentecaptus videatur pater qui ità ſe gerat; Atque in omnem euentum, vt ſoror diues, quæ attẽta eius qualitate ſumptuoſam dotem habet, pauperibus ſororibus prouidere debeat, iuxta facti circumſtantias penſandas arbitrio iſtorum ſupremorũ Magiſtratuũ.

His prænotatis, duo ad hanc parum frequentem materiam principaliter cadere ſolent in diſputationem; Primo nẽ-
6 pè, an actio prædicta exerceri poſſit mortuo patre, conſtante adhuc eo matrimonio, cuius occaſione dos inofficioſa conſtituta eſt, Et ſecundo ſuper tempore quod eſt attendendum ſuper inofficioſitate regulanda, an ſcilicet illud dotationis, vel mortis; Alia etenim materiæ inofficioſæ donationis communia non percutiunt materiam dotalem, eaq; tractata vel inſinuata habentur *apud Fontanell. dicta cl.*5. *gloſ.* 5. *part.* 2. *& Merl.de legit.lib.*2.*tit.*1.*q.*21.*Boſſ.d.c.*14.

Primæ quæſtionis reſolutio videtur hodiè plana, licèt enim ex diſpoſitione textus qui ſatis vrget in *l.fin.*§.*ſi à Socero ff. quæ in fraudem cred.* expectandum eſſe tempus matrimonij ſoluti, itaut hæc actio viro contendenti de cauſa oneroſa præiudicare non debeat, ſentierint *Afflict.deciſ.*86., qui teſtatur ità deciſum per S.C.Neapolitanum, *Gratian.dec.*90. *Mattienzo*, et alij relati per inferius citandos;

tandos; Contrarium tamen deductum *ex theorica Caſtrenſis in l.1.C de inoffic. dot.* eſſe verius firmatum eſt ab eodem S.C. Neap. *apud Franch. deciſ.* 104., ac probant *Vrſill.ad Afflict.dicta deciſ.*86., *Barboſ. dict. l.2.in princ.par.*1. *nu.* 172. *Merlin.de legit.dicto lib.*2. *tit.* 1. *qu.* 20. *num.*11.*Boſſ.d.cap.*14.*num.*30.*cum.ſeqq.* qui vtriuſque opinionis fundamenta expendunt *Cyriac.contr.*110.*in princ. Arias de Meſa alios referens dicto cap.*6 *nu.*15. *& ſeqq.*, itaut hodiè videatur concluſio plana; Et quamuis aliqui diſtinguant, an dos conſiſtat in bonis, vel in pecunia iam ſoluta, et conſumpta, quaſi quod iſto ſecundo caſu nō competat actio, ſed recipienda ſit opinio *Afflicti*, hanc tamē diſtinctionem eſſe reijciēdam opportunè notatur infra occaſione dotis fraudulentæ, & plenè notatur per *Boſſ.d.cap.*14. *num.*40. *cum ſeqq.*

In ſecunda verò quæſtione *Rota apud*
7 *Peniam vbi ſupra*, nil firmare voluit, ſimplici relatione tractantium contēta, Verū debere attendi tempus dotationis, latè probare conatur *Fōtanell.dicta cl.*5. *gloſ.*8.*part.*2.*ex nu.* 40. vbi caſus diſtinguit; Contrarium verò iudicio meo melius, probat *Gomez in l.*29.*Tauri n.*35. vt attendatur tempus mortis, atque huic mihi adhærendum videtur, ob rationes, et fundamenta ab eodem *Gomez* relata quem cum alijs refert et ſequitur *Boſſ. d. cap.*14.*num.*16.& conferunt quæ habentur infrà de reuocatione dotis ob filiorū ſuperuenientiam *ex l.ſi vnquàm de reuoc.donat.*; Opinio verò *Fontanell.* recipienda videtur quoad vitandam inofficioſitatem, ſeù inualiditatem in totum; Eumdemq; ſenſum habere videtur *Merlin.* agens de donatione *dicta quæſt.* 21. *in fin.*, ſufficit enim adeſſe effectum, vt nempè ex lucratiua alienatione filij debito bonorum ſubſidio maneant fraudati; Si enim verum eſt quod ſemper bona, ſiue primo loco, ſiuè poſteà ità diſtracta ponenda ſunt in computatione, hinc proindè non videtur ad quid proſint *Fontanella* conſiderationes, niſi ad ſolū effectum ordinis, vt ſcilicet, ſi pater bona remanentia deinde conſimili titulo lucratiuo alienauit, prius iſtorum excuſſio facienda ſit ac recuperatio tentanda cum actio de inofficioſa ſit ſubſidiaria.

Dummodo tamen filij ſint actores ad-
8 uerſus ſororem cui dos fuerit ſoluta, ſecus autem ſi ſint rei, contra quos ſoror, vel eius vir ad dotem conſtitutam agat; Quamuis enim exceptio exceſſiuitatis tamquàm reſpiciens petitorium, ac altioris indaginis non videatur apta ad re-
9 tardandam viam exequutiuam, quæ vt plurimum ex pactis, vel ſtatutis doti cōſtitutæ competere ſolet, ſiuè ad retardādum iudicia poſſeſſoria, vt dixit *Rot. dec.* 105.*n.*4. *apud Mangil.de ſubhaſt.*, et in Rom.Caſalis Aguzzani 27. *Iunij* 1640. *corā Royas, inter ſuas dec.*117.*n.*20.*Merlin.de legit.dict.lib.*2.*tit.*1.*qu* 21. *n.* 42.; Attamen ſi conſtat partem bonorum ab alijs filijs retētam legitimæ reſpondere, tunc non videtur huiuſmodi circuitus inanis attendendus, præſertim quià legitimæ beneficium proditum eſt à lege poſitiua ex dictamine legis naturæ pro ſubſidio alimentorum, quæ dilationem non patiuntur; Prout & quæ de ordine dicta ſunt, vt ſcilicet ſint excutienda prius bona vltimo loco donata, recipienda non putarem quoties alijs filiabus de dote eſt prouidendum, quia nempè ſoror inofficiosè dotata ſit diues, adeout dotem vltrà congruam ſuæ conditioni conuenientem habeat, tunc enim iuſtum non videtur vt teneri debeant aliæ filiæ bona intricata penes tertios vt plurimū difficilis recuperationis exiſtentia recuperare, ſed ceſſis actionibus quæ ſuper bonis intricatis competūt agere poſſint aduerſus ſororem bona paterna in exceſſu poſſidentem, Ad inſtar eorum quę notata ſunt de bonis fideicommiſſarijs *diſc.*145., illud enim remedium eſt etiā ſubſidiarium, ac minoris efficaciæ, dum non de paternis vt in preſenti, ſed vlterioris aſcendentis agitur, Et confert cōcluſio aliàs probata, vt aſcendentium onus erga deſcendentes dicatur reale bona afficiens.

Sed quid ſi fratres ſororis dotationi
10 ſint præſentes, et non contradicentes, an propterea huiuſmodi actionis beneficio priuentur, agit in ſpecie *Baeza de non Melioran.cap.*10.*num.*78.*& ſeq.* qui negat, quoniam vt legitimæ præiudiciū generetur, expreſſus conſenſus cum ſcientia proprij præiudicij eſt neceſſarius; Dicto autem ſpecifico cōſenſu legitimè accedente ceſſat actio prædicta, vt *ex Baeza* obſeruat etiā *Barboſ. dicta ſecun-*

da par. l.2.num.173.in fin.

Quanto autem tempore duret actio
11 prædicta, contendunt ſcribentes, atq; ad ſolum quinquennium ſe extendere ad inſtar actionis de inofficoſo teſtamento ſentire videntur *Mangil.de imput.quaſt.* 93.*num.*47., *et ſeq. Surd.conſ.*148.*in fin. Viſcont.ad Francb.dec.*170,et alij de quibus *Fontanell.vbi ſupra num.* 47.*&* *ſeqq. Boſſ.de dote cap.*14 *numer.*10., Contrarium tamen vt tamquam actio ad legitimam, vel ſupplementum duret annis 30. tenent *Fontanell.vbi ſupra Merlin.dicta quaeſt.* 21. *num.*45., *Caualer. deciſ.* 256. *num.*5 *Boſſ.dicto cap.*14 *num.*12. Et licèt *Fontanell.* credat id prouenire, non ex actione inofficioſi, ſed ex altera petitionis legitimæ, vel ſupplementi. Attamen quoad forum inanes videntur huiuſmodi inſpectiones, ſcholaſticis relinquendæ, vel quia in omnibus ferè Europæ tribunalibus, præſertim maioribus non ſtetur amplius ſuper ſtricto rigore actionis, ſed procedatur de bono, et æquo attenta veritate in bono iure, Vel quia dotis cauſa eſt ſummaria, Ac etiam quia non concipitur hodiè libellus, vel alia petitio vicem libelli habens, in qua non adſint clauſulæ ſalutares per quas omne pinguius remedium, omniſque melior actio deducta cenſeatur; Et hæc quoad dotem inofficioſam, circa quam in *vna Spoletana pro Brunis* coram A. C. dixi abſque principio difficultatis non competere intentatum iudicium ſaluiani, vel aliud interdictum poſſeſſorium, cum ſit iudicium reſciſſorium, Et de alia notabili quæſtione in materia dotis inofficioſæ habetur ſupra.

Et licèt aliqui aliam conſiderent inof-
12 ficioſitatem in dote ſecundarum nuptiarum reſpectu filiorum primi matrimonij iuxta terminos *tex. in l. hac adictali C.de* 2.*nupt.*, non benè tamen hic terminus adaptatur, quoniam de præfatæ legis diſpoſitione agendum non eſt niſi ſoluto matrimonio per mortẽ mulieris, quando dos deſinit eſſe talis, atque de illa diſputari contingit occaſione lucri, vel occaſione ſucceſſionis, ideo in præfatis ſedibus ſuaque materia de hoc agitur, infrà ſcilicet ad materiam lucri, et *ſub tit. de ſucceſſionibus*.

Exceſſiua dos dupliciter conſiderari poteſt, vel ſcilicet attento iure ſtatutario per quod dotis quantitas ad certos limites reſtricta ſit, et de hac plenè actum eſt ſupra *diſc.* 144., vel attento iure cõmuni in ordine ad ipſum met dotantem ac etiam recipientem, et hæc triplicem habet inſpectionem; Vnam ſcilicet circa illius exceſſiuam detractionem factã ex bonis fideicommiſſarijs de qua tractatum eſt abundè *diſc.* 145.; Alteram circa beneficiũ reſtitutionis in integrũ competens minori, vel alteri perfectum conſilium non habenti; Et tertiam circa reſciſſionem actus ratione exceſſus maiori competentem ex capite læſionis, cuius materia communis eſt, tam ipſimet mulieri ſe ipſam dotanti, quàm alteri dotem pro muliere conſtituenti, ac etiam viro recipienti, itaut ea quæ ſimpliciter conſtituuntur omnibus ęquè cõ-
13 ueniant; Illa etenim ſpecialitas quam ſexus priuilegium in muliere præſeferret, percutit etiam quamcumque materiam indifferentem, vndè nil concernere videtur iſtam peculiarem dotis materiam.

Agendo autem de tertia & vltima inſpectione læſionis, certum eſt in dotis contractu læſionem intrare, atq; ex eius cauſa locum eſſe non quidem totali reſciſſioni vt in alijs (cum ratione matrimonij vel ſponſalium ſubiecta materia non admittat illum voluntarium totalẽ receſſum qui ad electionem lædentis tribuitur à *l.2.C.de reſcind.vend.*) ſed ſuppletioni vel reductioni ad iuſtitiã; Atq; tota quæſtio verſari videtur in qualitate læſionis, an ſcilicet debeat eſſe vltrà dimidiam, vt regulariter in omnibus maiorum contractibus requiſita eſt, vel ſufficiat quæcumque, licet intra dimidiam; Et in hoc nõ leuis eſt ſciſſura inter ſcribentes, vt conſtat ex *Barboſ. in* 4. *part. Rub.ſol.matr.num.*25., *et Arias de Meſa lib.*3.*var.cap.*19. cum alijs per *Boſſ. de Dot.cap.*7.*num.*194. *&* 195. quorum diſtinctio pro conciliatione vtriuſque ſententiæ videtur admittenda, vt ſcilicet ſi agatur de læſione circa ipſam dotis conſtitutionem, ac ſubſtantiam, quia nempè prætendatur conſtituta ſupra vel intra congruam, et tunc recipienda ſit opinio exigens læſionem vltra dimidiam iuxtà ſenſum *Bal.Nouell.* cui fœliciter in hac materia ſcribenti ſatis deferendum; Si verò agatur de æſtimatione rei dota-

lis,

his, quià nempè fundus valens decem detur pro quindecim, vel è contra, et tunc amplectenda videatur altera opinio indiſtinctè læſionem admittens, iuxtà diſpoſitionē textus *in l.iure ſuccurſum ſexta* §. *vlt.*, *ſi res* 13. §. 1. *ff. de iur. dot. cum concord. per Barboſ.*, *et Arias de Meſa vbi ſupra*.

Quod ſanè recipiendum videtur, vbi res dantur in dotem tamquam ſpecies illarumque valor exprimitur, non ad cōſtituendam emptionem, et venditionē, ſed ſolū vt dotis quantitas ſciatur, iſtoſq; terminos percutere videntur iura allegata; Secus autem ſi agatur de vera æſtimatione, cum enim tunc dos conſiſtat in quantitate, hinc proindè, illa neque in ſubſtantia, neque in accidenti ex partium circumuentione alterationem aliquam recipit; læſio autem eſt in alio contractu emptionis, et venditionis ab illo dotis extraneo, et in quo vir non conſideratur vt talis ſed tamquā tertius emptor, vndè videtur omninò tunc attendendos eſſe terminos *l. 2. C. de reſcind. vendit.*, vt in ſpecie conſtat ex *deduct. per Barboſ. in l. æſtimatis num.* 21. *& ſeqq. Fontanell. de pact. cl. 5. gloſ. 8. par.* 13. *n.* 51. vbi audaciam *Fabri* redarguit, quod tot noſtros maiores de errore adeò imputare præſumat, niſi actus geratur inter ipſos cōiuges inter quos etiā in re ità data æſtimata dicendum videtur quamcumque læſionem attendi debere, vel quià inter coniuges magis de bono, et æquo procedendum ſit, atque totalis læſio abeſſe debeat iuxtà ſenſum aliquorum, vel, et verius quia ſub iſta circumuentione, ac datione, vel receptione rei plus ſeù minus iuſto valore, tamquàm ſub velamine includi poteſt prohibita donatio inter coniuges, Atq; iuxtà hūc ſenſum videtur poſſe capi textum in *dicta l. ſi res* 13. §. *primo ff. de iur. dot.*, quatenus etiam credatur illum in muliere maiori, ac de quacumque æſtimatione loqui, atque ità accipiendi videntur *Faber* & alij contrarium volentes.

Hanc verò exceſſiuitatis exceptionē
14 cenſeri altioris indaginis, ac non eſſe aptam ad retardandum iudicia exequutiua vel poſſeſſoria habetur ſupra *diſc.* 65.; Quomodo autem probanda ſit læſio, certa regula dari non poteſt, ſed totum remittendum eſt eidem iudicis arbitrio, cui remiſſa eſt congruitatis taxatio, ex menſura etenim congruitatis reſultat inſpectio, an dos illius dimidiā excedat, vel ſit in dimidia minor; Eſt quidem res ſatis difficilis, ac fraternizat cum læſione probanda in tranſactionibus, ſed adhuc eſt poſſibilis eius probatio vt in tranſactione in qua difficultas maior dignoſcitur magis communiter eſt receptum.

Quò verò ad dotem fraudolentam, dicitur illa talis vno modo quādo per dotantem ære alieno grauatum conſtituta
15 ſit, cuius reſolutio primo aſpectu videtur plana per textum expreſſum *in l. fin.* §. *ſi à ſocero ff. quæ in fraud. cred.* vbi claris verbis deciditur, quod ſi maritus ſit conſcius fraudis, quia nempè ſciat dotantem debitis inuolutum, tunc datur creditoribus auocatio ex ædicto *de his quæ in fraudem &c.*; Si vero in bona fide ſit verſatus, tunc ceſſet huiuſmodi actio aduerſus virum conſtante matrimonio, cōcedatur autem eo ſoluto aduerſus mulierem, vel contrà ab iſta cauſam habentes, ex ea diuerſitatis ratione, quod vir conſtante matrimonio dicitur creditor ex cauſa oneroſa aliàs non contracturus, mulier vero agit de cauſa lucratiua: neq; iuſtitia patitur, vel æquitas, vt ipſa de bonis creditorum, qui ſunt ei penitus extranei ſatisfieri debeat, atq; cum dicto textu tranſeunt de plano Doctores quorum auctoritas ſuperflua eſt vbi lex eſt clara; Quare cum ſoli viro tamquam cōtendenti de cauſa oneroſa lex prouidere voluerit, non autem mulieri, hinc proindè dicendum videtur, vt caſus ſoluti matrimonij ſtet demonſtratiuè tamquā ille ob quem frequentius intereſſe viri ceſſare ſolet, non autem taxatiuè, itaut ſi contingat matrimonio etiam conſtāte intereſſe mariti tolli de medio, atque dotis tam dominium, et adminiſtrationem, quàm commodum, et fructum eſſe ſolius vxoris, adhuc aperiatur actio creditoribus, quia verificatur ratio legis, nè ſcilicet deducenti ſuum ius ex cauſa lucratiua concedatur excludere fouentes cauſam oneroſam, et cum aliena iactura locupletari.

Fraudis verò conſcius videtur vir, nè
16 dum vbi ſcit dotantem animo fraudādi creditores dotem ità conſtituere, et

trado-

tradere, ſed etiam quoties ei notum eſt illum eſſe obæratum, ac talem, quod tantam dotem abſque creditorum præiudicio conſtituere non poſſit; Ad effectum etenim huius ædicti neceſſaria nō eſt fraus conſilij, ſed ſufficit fraus reſultans re ipſa, vt ad literam diſponunt *textus in l. omnes §. Lucius titius ff. quæ in fraud. cred l. ſi quis cum aliter ff. de verb. oblig.*, parum enim, aut nihil intereſt, ei cui præiudicium paratur, an actus fiat ex propoſito, necnè, ſed ſufficit ſibi præiudicari, dum lex reſpicit potiùs malum effectum, quàm malum animum facientis quoties bona fides alterius contrahentis ædicti efficaciam non tollat *Bargal. de dolo lib 6. regul. 28. num. 1. & ſeqq. Farin. quæſt. 80. num. 34.*, qui alios referunt, & conferunt quæ habentur *ſub tit. de Feud. diſc. 1.*

Dicta vero ſcientia neque veram probationem exigere videtur, ſed ſufficit deducta ex præſumptionibus, et coniecturis, alijſque particularibus facti circumſtantijs, vel etiam reſultans à generali præſumptione iuris, vbi nempè dotans vel iam decoctus, vel decoctioni proximus, iuxta ea quæ generaliter in materia huius ædicti habentur, cum nihil circa hoc videatur à iure fauore dotis ſpecialiter conſtitutum; Vel vbi dos, attento etiam apparenti ſtatu dotātis, et qualitate viri, alijſque circumſtantijs de quibus *diſc. 144.* adhuc eſſet exceſſiua, nam ex ipſo exceſſu reſultat fraus præſumpta, atque tunc ceſſat diſpoſitio textus *in dicto §. ſi à ſocero*, vt benè *per Franch. deciſ. 104. num. 3.* quod eſt particulariter notandum.

Sed quamuis hæc plana videantur, ac
17 meritò quoniam textus eſt clarus, illius tamen diſpoſitio torxit ingenia plurium ſcribentium reflectentium ad aliam cōcluſionem ſupra in dote inofficioſa conſtitutam, vt ſcilicet, iuxtà magis receptam opinionem licitum ſit filijs dotantis, matrimonio etiàm conſtante, etiam aduerſus virum dotis datæ diminutionē petere pro eorum legitimæ ſupplemento, durum enim videtur, vt filijs de lucro pro legitima certantibus concedendum ſit id quod negatur creditoribus contendentibus de damno.

Et quamuis multæ per ſcribentes fuerint excogitatæ reſponſiones ad tex. prædictum, ac rationes diſparitatis, nulla tamen videtur tuta neque ſatisfacit, vt conſtat *ex Barboſ. in dicta l. 2. in princ. par. 1. num. 172. & ſeq.*, ac nimis fœcundo verborū apparatu, *Fontanell. de pact. clauſ. 5. gloſ. 8. par. 6. ex num. 3.*, Vndè plerique inducuntur ad credendum, vel concluſionem prædictam ſuper dote inofficioſa eſſe falſam, ac recipiendam eſſe potius contrariam opinionem iuxta deciſionem *Afflicti*, vel quod diſpoſitio huius textus omninò irrationabilis eſſet.

Hinc ad iſtam repugnantiam, ſeù irrationabilitatem vitandam, credidit
18 conciliando *Vrſill. ad Afflict. deciſ. 86.*, vt dicta opinio contra virum *iuxta deciſionem Franchi* ſuper dote inofficioſa, procedat quatenus agatur de dote adhuc non ſoluta, vel conſiſtente in ſpeciebus,, ſecus autem ſi conſiſteret in pecunia per virum bona fide conſumpta, vel commixta, vt tunc attendi debeat opinio *Afflicti*, Atque *Vrſillo* adhæret ſubdubius *Fontanella dicta par. 6. n. 16.*, ſed clarus, et firmus *part. 7. immediatè ſequenti num. 73.* ob regulam deductam *ex dec. Afflict. 190.* vt pecunia poſteriori ſoluta, bonaque fide conſumpta non auocetur, ſupponendo etiam *Fontanell. dicta par. 6. num. 23. & ſeq.* pro certo limitationem ad *tex. in dicto §. ſi à Socero*, vt ſcilicet illius diſpoſitio procedat iuxta dictam conſimilem declarationem
19 *Vrſili*, et quatenus dos conſiſtat in pecunia ſoluta, ſecùs autē ſi in bonis, quoniam tunc à creditoribus etiā conſtante matrimonio poterunt iſta auocari auctoritate *Angeli in l. Lucius Titius num. 2. ff. quæ in fraud. creditorum, Marſil. ſingul. 67. Vrſill. dict. dec. 86. in princ. Hondedeus conſ. 18. num. 65 & ſeq. lib. 1.*

Ego verò attentè perpenſa materia credo neutram conciliationem, ſeù verius limitationem admittendam fore, ſed vtramque concluſionem indiſtinctè
20 recipiendam eſſe; Primam ſcilicet, vt filijs dotantis eo mortuo detur etiam conſtante matrimonio ius reformandi dotem tamquàm inofficioſam pro eorū legitima ſupplenda, ſiue dos conſiſtat in ſpecie, ſiue in quantitate, ac ſiuè pecunia viro per dotantem tradita extet, ſiuè commixta, vel conſumpta ſit; Et ſecundam, vt pariter indiſtinctè creditoribus do-

dotantis non detur ædictum auocatorium ratione fraudis conſtante matrimonio contrà virum fraudis non participem, ſiuè dos conſiſtat in ſpecie, ſiuè in quantitate.

Moueor quoad primam concluſionē ad ita ſentiendum, quoniam *tex. in l. 1. C. de dote inofficioſa cum concord.* nimis generaliter hanc actionem filijs tribuit, atque Doctores in maiori numero indiſtinctè ac generaliter dictam concluſionem firmant, ideoque non videtur contrà generalitatem legis, ac genericam intelligentiam Doctorum recipiēda talis limitatio, per quam huiuſmodi generalitas ferè annihilatur, ac latiſſima via aperitur fraudibus, et excluſioni filiorum à legitima alienando bona, eorumque pretium dando pro dote; Quarè diſtinctio prædicta nominatim reprobatur *à Barboſ. vbi ſupra num. 174. in fin., Molfeſ. ad conſuet. par. 4. quæſt. 26. num. 14. & ſeqq. Boſſ. de Dot. d. cap. 14. n. 41. Merlin. de legit. dicto lib. 2. tit. 1. quæſt. 20. num. 16.*, qui benè conſiderat quod ratio conſumptionis pecuniæ in qua fundatur *Vrſill.* & ex qua mouetur etiā *Fontanell.* non eſt ad caſum applicabilis], quoniam pecunia viro ſoluta pro dote dici non poteſt conſumpta, neque ſibi irreuocabiliter quæſita, cum ſciat ſe ad illius reſtitutionem certo caſu obligatum eſſe; Sicuti enim pecunia ſoluta cum obligatione de reſtituendo &c. dicitur ſemper extare quamuis re vera ſit conſumpta *Francb. deciſ. 75. num. 9. Rot. apud Zacch. de oblig. Camer. deciſ. 189. nu. 35. & 232. num. 33.*, omnium latius *Fontanella & Boſſ. ibidem*, et eſt axioma hodie notiſſimum vt ſæpè in ſua materia *ſub tit. de credito*, ità in præſenti, quià certior eſt iſte caſus reſtitutionis, quàm pręcedens, ideoq; penſatis, tàm rationibus, quàm auctoritatibus, nullatenus dicta reſtrictio recipienda videtur.

Ex dicta verò deficiente applicatione rationis de pecunia conſumpta, inanis redditur etiam limitatio tradita ſecūdæ concluſioni deductæ ex textu in *dicto* §. *ſi à ſocero*, quoniam ſi dos quamuis cōſiſtens in quantitate dicitur extare, neq; verè conſumpta dici poteſt, hinc proindè ſequitur per neceſſe, quod opus eſt diſpoſitionem dicti textus vel indiſtinctè negare, vel indiſtinctè acceptare, cū eadem ſit ratio in pecunia extanti, ac in alijs bonis; Ac etiam quia cum textus loquatur generaliter, et indefinitè, atq; ità per tot ſæcula Doctores illum intellexerint, non eſt ità de facili admittenda limitatio noua per modernum ſcribentem excogitata, niſi plus quam vrgens ratio ita exigat.

Nedum autem dicta limitatio vrgentem rationem non habet, ſed omnino ratione deſtituta videtur; Primo ex deficienti applicatione concluſionis de pecunia conſumpta vt ſupra, Secundò quià vanum eſt credere iuris Conſultum in dicto §. *ſi à Socero* ſentiſſe de ſola pecunia non auocabili tamquam conſumpta, atq; ex iſta ratione motum eſſe, dum communis antiquorum, ac modernorū ſcribentium ſchola vult vt de iuris rigore anterioribus, vel potioribus creditoribus detur contra poſteriores auocatio pecuniæ quamuis conſumptæ condictione ex lege; Dicta enim concluſio auocationis excluſiua prodita eſt à praxi modernorum, potius ex quadam æquitate conſeruandi commercij cauſa, & nè totus Mundus litibus inuoluatur, quàm ex iuris rationibus vt conſtat ex eodem *Afflict. dict. deciſ. 190.*, et ſequuntur alij paſſim de quibus *idem Fontanell. dict. 2. par. 6. & 7. &* in dicta ſua materia *ſub tit. de credito*.

Melior igitur eſſet altera ratio deducta ex *l. pupillus ff. quæ in Fraud. cred. l. ſi non expedierit* §. *ſi pupillus ff. de bon. auct. iud. poſſid., et l. fin. C. eod. cum concord.*, vt nempè creditoribus perſonalibus non detur ius auocandi pecuniam ſolutam alteri creditori ex cauſa oneroſa, quamuis hic ſolam quoque perſonalem haberet, quia vigilantibus & non dormientibus iura ſubueniunt, atq; hoc eſt præmium diligentiæ *vt idem Fontanell. dicta part. 6. num. 28. cum vulgaribus*; Sed dicere quod I.C. ità ſentierit de ſola dote conſiſtente in pecunia ratione conſumptionis ſeù commixtionis nullum habere videtur probabile fundamentum.

Tertio tandem quia non eſt aliundè alicuius legis quærenda ratio, quoties ipſemet legiſlator illam exprimit, vt eſt in caſu noſtro, in quo I. C. aſſignat rationem cauſæ oneroſæ quam fouet maritus, quod agnoſcit idem *Fontanell. dicta par. 6. num. 21. & ſeq.*, inferens propterea

textum

textum prædictum nil continere ſpeciale fauore dotis, ſed id definire ex regulis generalibus cuique creditori conuenientibus; Si ergò attendenda eſt ratio cauſæ oneroſæ, hinc proindè non videtur vbinàm diſtinctio inter quantitatem, et ſpeciem iſto caſu fundari poſſit, quoniam ſiuè communis debitor pecuniam creditori dederit extantem, vel conſumptam, ac ſiuè ſpeciem inſolutum aſſignauerit, aut aliàs titulo oneroſo rem alienauerit, quoties ceſſat fraus, atque concurrit titulus oneroſus, numquàm intrat edictum auocationis ex fraude, neque aliud remedium datur creditoribus perſonalibus; Et ſic differentia inter dotem conſtitutam in quantitate, vel ſpecie, vel àn pecunia ſoluta identifice extet ſiuè commixta ſit, procedit reſpectu creditorum habentium hypothecam, quibus ad bona debitoris, vel ad eiuſdem pecuniam extantem datur actio hypothecaria, quæ non eſt exercibilis ad pecuniam cõſumptam, vel commixtam, et quo caſu nulla cadit difficultas, ſed in ordine ad creditores in ſola perſonali, in quorum gratiã edictum fraudis emanauit, diſtinctio non procedit.

Quinimò in bonis etiam fortior eſt cauſa viri, quàm cuiuſcumque alterius creditoris perſonalis, quoniam ille habet hypothecam legalem per quam iuxta notos terminos vincit quoſcumque creditores chirographarios quamuis tẽpore anteriores; Si ergo creditor in ſola perſonali, vel quilibet in quem bona ſine fraude titulo oneroſo alienata ſunt, non moleſtatur ab alijs creditoribus, multò minus moleſtatur vir, qui etiam in concurſu ſi res ei data non eſſet illos vinceret, ac excluderet ratione hypothecæ; Ideoque firma remanet concluſio deducta ex dicto textu *in §. ſi à ſocero*, vt conſtante matrimonio aduerſus virũ non detur actio reuocatoria ex dicto edicto, ſiue in ſpecie, ſiue in quantitate dos conſiſtat, ſed quod illa competat ſolum contrà mulierem fouentem titulum lucratiuum, vt in principio.

Ex his autem rationibus deberet quidem idem ſtatui pro viro aduerſus alios filios dotantis pro legitima, vel ſupplemento agentes, quoniam ipſi etiam ſunt
21 nudi creditores perſonales; Verùm conquæratur vir de lege, quæ in vno caſu ſibi prouidit, et in altero generalem actionem de inofficioſa filijs conceſſit; Nil obſtante quod ità lex dicatur irrationabilis, quoniam dicere ſufficit eſſe legem cuius hoc eſt peculiare, vt quamuis dura ſeruanda ſit.

Verùm neque ratio omnino abeſt, plures enim differentiæ rationes afferũt Doctores relati per *Barboſ. & Fontanell. vbi ſupra*, inter quas relata per iſtum *num.* 11., et approbata per eumdem *numer.* 18. probabilitatem habere videtur, quod ſcilicet in caſu filiorum agentium de inofficioſa, ſemper dos attento ſtatu dotantis ſupponenda eſt exceſſiua, neque actio totam, vel notabilem illius partem deſtruere poteſt, ſed illud modicum, quod ſupputatis priùs alijs bonis deficit ad ſupplendam legitimam, et ad ſummũ ſi nil de alijs bonis ſupereſſet, ſemper ex duodecim vncijs octo remanent pro dote, et ex quatuor detractis pro legitima, remanet etiam portio ipſius filiæ dotatæ, itaut vir ſe omninò deluſum dicere non poſſit; In caſu autem creditorum venientium per auocationem, dos eſt ſupponenda congrua (nam ſi eſt exceſſiua, in exceſſu ceſſat diſpoſitio textus prædicti, vt ſupra) atque ità tota dos poteſt abſorberi, adeò vt vir omninò deluſus remanere poſſit, ac ferre onera matrimonij abſque nulla dote; Nil obſtante ponderatione *Barboſæ*, vt dari poſſit quod creditores quid modicum auocare velint, quoniam id eſt per accidens, ac ſufficit ſola poſſibilitas præiudicij, in materia dotis præſertim attendenda, vt alibi de hoc axiomate.

Alia item ratio magnam probabilitatem habere videtur, cur lex viro conſulere noluerit aduerſus filios agentes pro legitima, et conſuluerit aduerſus creditores, quoniam illi non poterant aliàs ſibi conſulere, neque ex propria prouidẽtia huiuſmodi periculum euitare, meritò lex eis prouidit nè legitima defraudati remaneant; Iſti verò rectè poterant ſibi conſulere cum propria prouidentia, curando, dùm dotanti crediderunt hypothecam acquirere, ſibi ergò, ac propriæ negligentiæ imputent, quod annuit etiàm *Fontanell. dicta part.* 6. *numer.* 20.

Aliam pondero item diuerſitatis nimis probabilem rationem, quod ſcilicet

vbi

vbi vir à ſocero, vel altero dotãte ignotis debitis inuoluto ſibi dotem promitti, vel dari curat, dicitur verſari in bona fide qua deluſus remanere non debet, multi enim videntur ditiſſimi ex bonis alienis, ideoq; ſi hæc pericula viri timere deberent rarò ad vxores ducendas inducerentur; Hanc autem bonã fidem eſt ferè impoſſibile, dari poſſe in eo viro qui tantam dotem ſibi conſtitui curat à ſocero, vel alio filios habente, vt iſtis nec quidem legitima remaneat, cum numerus filiorũ ſoceri ſoleat eſſe notiſſimus, ac etiam quia dotantis qualitatem circa numerum filiorum, ac bona quæ habet teneatur inueſtigare, vt obſeruat *Merlin. de legitim. dict. lib.2. tit.1 quæſt.20. poſt numer.11. verſ. non obſtant contrariæ, &c.*

Quia verò Fontanellam in dicta limitatione ad ſecundam concluſionem decepit aſſumptum ab eo deductum *dicta part.6.num 23. ex Hondedeo conſ.18.numer.65.& ſeqq.*, vt nempe dos à viro cõ-
22 ſtante matrimonio euinci non poſſit, vbi conſiſtat in quantitate, ſecus autem vbi in ſpecie iuxtà theoricam *Angeli in l. Lucius Titius in fin. ff. quib.mod.pign. vel hyp.ſol. cum alijs allegatis*, quod aſſumptum ità generaliter acceptum, eſt erroneum, ideo nè alij in idem æquiuocum incidant, ſatis opportunum videtur ad propoſitam materiam id explicare ad duos effectus; Vnum ſcilicet tollendi alijs occaſionem æquiuocandi; Et alterum ad notitiam præciſi caſus dotis conſtitutæ per vſurarium, quæ per debitores auocari prætenditur, cum ijdem ſint termini.

Sciendum igitur eſt quod *Angel. in dicta l.Lucius Titius in fine* ponit caſum de vſurario, qui filiæ ingentem dotem tradiderit, non ex bonis licitè quæſitis, ſed in toto vel in parte ex vſurarijs lucris, an ſcilicet illi, qui vſuras paſſi ſunt, et quibus repetitio competit, dictam dotem auocare poſſint, et diſtinguendo firmat quod, Aut dos conſiſtit in quantitate, et auocari non poteſt, Aut in ſpecie, et poteſt; Et *Angelum* ſequuntur *Marſil. ſingul.67.*, *Vrſill. ad Afflict. deciſ.86.num.1. Boſſ.d.cap.14. numer.51. Honded.dict.conſ.18.num.65.* (incidenter loquens, quia talis concluſio nihil ad rem ſuam pertinebat,) Atque his innitiur *Fontanell.*, Vltra quos idem firmant *ex Feder.de Senis conſ.63.* quem omnes in hoc puncto adducunt pro anteſignano, *Bal.in l.rem quam in fin.C.de iur.dot.*, *Abb.in cap.cum tu de vſur.numer.14.*, et alij qui poſſunt cumulari, quoniã diſtinctio eſt vera, ſed non per hoc reſultat illatio *Hondedei, et Fontanellæ.*

Siquidem ideò præfati Auctores concedunt auocationem bonorum, quę vſurarius à debitoribus extorſit, non autem
23 quantitatis, quia ſpecies, ſeù bona per vſuram extorcta numquam exierunt à dominio debitorum à quibus extorcta ſunt, neque tranſierunt in dominium vſurarij, vt latè probãt *Leotard.de vſur. quæſt.95.numer.4.*, *Rot.deciſ.177.part.3. recent.*, *Merlin.de pignor.lib.3.tit.1.quæſt. 36. numer. 11.*, ideoque rectè competit prioribus dominis rei propriæ auocatio à quocumq; poſſeſſore, ſiuè in hunc tranſlata ſit res ab vſurario titulo lucratiuo, ſiuè oneroſo, dum dare non poterat illud ius, quod ipſe non habebat.

Quodque *Angelus, et Bald.*, ac *Marſil.*, et alij allegati loquantur de iſtis bonis, conſtat euidenter ex eorum lectura, omnes enim exemplificant in bonis extorctis cùm vſuris, quia nempè debitor pro debito vſurario fundum creditori dederit; Meritò igitur differt ſpecies à quantitate, quoniam in prima, ob retẽtionem antiqui dominij intrat vindicatio, quæ intrare non poteſt in ſecũda, quamuis hæc ab vſuris parta eſſet, dum eſt impoſſibile iuſtificare eamdem pecuniam indiuidualem, quam debitor vſurario tradidit eò ipſo quod commixta eſt, vel in alium vſum conuerſa.

Neque dicere liceat, quod *Angelus*, et alij non faciant hanc diſtinctionem de bonis, quæ aliàs fuerant eorum qui vſuras paſſi ſunt, quoniam apertè loquuntur de fundo extorcto vendicando à poſſeſſore, ideoque eſſet eorum verba cauillare ſi aliàs venirent intelligendi.

Sed quando etiàm per poſſibile diceretur illos loqui indefinitè, ſiue agatur de bonis directè habitis à debitoribus, ſiuè ex vſurario quæſtu obuentis, ac ſiue patrimonialibus vſurarum reſtitutioni affectis, non per hoc illatio prædicta generalis reſultare poteſt, quoniam adhuc per citatos Auctores in his præciſis terminis vſurarum cõſiderari potuit

inter ſpeciem, et quantitatem differentia alijs caſibus non applicabilis, dum, iuxta opinionem antiquorum compro-
24 batam per Lapum alleg.74., et alios deductos per Merlin.de pignor. dicta quaeſt. 36. in princ., et Leotar. quaeſt.97., bona vſurarij, ſiue patrimonialia, ſiuè acquiſita, ſunt tacitè hypothecata pro reſtitutione vſurarum, vndè ratione hypothecæ exercibilis in ſpecie non autem in quantitate potuit diſtinctio prædicta quamuis generaliter dari.

Et licèt verior, ac magis recepta ſit opinio modernorum, vt huiuſmodi hypotheca pro vſurarum reſtitutione non competat, quoniam hæc intrare non debet niſi in caſibus à iure expreſſis, vt *per Abbatem in cap.cum tu num.*13. *de vſur.*, *Leotard.dicta quaeſt.*97., *Merlin. dicta quaeſt.*36.*num.*8., *Barboſ.ad collectan. in dicto cap. cum tu*, *Rot. dicta deciſ.* 177. *part.*3.*rec.*; Attamen quia antiquis temporibus prior opinio verior credebatur, vt obſeruat *Abb.*, hinc rectè potuerunt *Angelus*, *et Bald.* ac alij antiqui procedentes cùm hoc præſuppoſito ità indiſtinctè auocationem firmare; Sed hoc ex abundanti, quia verè ſenſus prædictorum Auctorum eſt talis, qualis fuit ſupra inſinuatus; Et ſic ſemper ſtat firmum, differentiam eſſe ſpecialem, quodque ideo pecunia data in dotem non auocetur, quia nõ eſt ipſa pecunia fœnebris, ideoque vis eſt in ceſſatione identitatis, vt ex *Abb.vbi ſupra* obſeruat etiam *Merlin.dicta quaeſt.*36.*in fin.*; Atque ex hoc deducitur obſeruatio aliàs facta, quàm ſit periculoſum cùm ſimplici dicto modernoporum ſcribentium iudicare, vel conſulere, non perpenſis auctoritatibus, vel rationibus quas adducunt.

Quarè firmata erroneitate dicti aſſumpti, ſeù illationis generaliter factæ in caſu quorumcumque creditorum pro auocatione venientium, atque deſcendendo ad indiuidualem reſolutionem auocationis prætenſæ per creditores ex cauſa reſtitutionis vſurarum, concluſiuè dicendum eſt quod, Aut agitur contra virum conſtante matrimonio, Aut (ceſſante intereſſe viri) contra mulierem; Primo caſu ſi vir eſt in mala fide, ac fraudis particeps, et tunc indiſtinctè dos auocatur iuxtà textum *in dicto* §. *ſi à Socero*, ſi verò eſt in bona fide, ſeù non mala quæ ſufficere videtur, et tunc ſi dos conſiſtit in quantitate non datur auocatio iuxta doctrinam *Angeli Bald.*, *et aliorum, vt ſupra*; Si verò conſiſtit in ſpecie, et tunc, aut agitur de bonis patrimonialibus aliundè quàm ex vſura obuentis, et verior eſt non dari hypothecam, ac conſequenter ceſſare auocationem, Aut è conuerſo de bonis immediatè per vſuram extorctis ab ipſis debitoribus, et tunc intrat auocatio ex capite rei vendicationis iure dominij; Aut tandem ſumus in caſu medio, quia nempè agatur de bonis mediatè ab vſura prouenientibus, atque ex illicitis lucris vſurarum comparatis, et tunc licèt *Butr. in dict.cap.cùm tu* velit dari auocationẽ, perindè ac ſi immediatè ab vſura prouenirent, ac ſequantur alij relati *per Merlin.de pignor.dicta quaeſt.*36. *num.*9., qui in eadem ſententia perſiſtere videtur; Verior tamen eſt contraria ſententia, vt nempè ſpecies non ſuccedat loco quãtitatis, neque res loco pretij, cum agatur de præiudicio fouentis cauſam oneroſam, vt latè probat *Leotard.vbi ſupra*, et aduertitur alibi occaſione agendi de articulo, an dos ſit ius vniuerſale itaùt res ſuccedat loco pretij, et è contra, proindeque non intrat auocatio in præiudicium viri.

Secundo autem caſu quo agatur contra ipſam mulierem, vel ab ipſa dependentes, et tunc, Aut verſamur in ijs caſibus in quibus etiàm contra virum auocatio conceditur, et res eſt indubitata ex maioritate rationis, Aut vbi negatur præſertim ſi conſiſtit in quantitate, et tũc quamuis *Feder. de Sen. dicto conſ.*63. partes mulieris latè ſubſtineat, Attamen *Abb. in dicto cap. cum tu num.* 14. firmat dictam opinionem de rigore veram, de æquitate non eſſe amplectendam; Verùm *Alex. de Neuo in add. ad eumdem Abb.* ex ſententia *Butrij*, et aliorum verius latè probat ſententiam *Federici*, nec de rigore, nec de æquitate ſubſtineri, nec indiſtinctè ad inſtar aliorum creditorum competere vſuram paſſis auocationem, quoniam cùm mulier foueat titulum, et cauſam lucratiuã non eſt permittenda eius dotatio, et locupletatio ex aliena iactura, in ſubſidiũ tamen, et quatenùs excuſſis bonis vſurarij non poſſit aliàs damnum paſſis eſſe con-

conſultum iuxta terminos *tex.in l. ſi me, et Titium ff. ſi certum petatur*, idque videtur verum, quamuis non videatur vera altera ratio *Butrij* relata per eumdem *Abbatem*, quod ſcilicet dos eſt ius vniuerſale, ideoque illa pecunia vel res quę mulieri reſtituitur ſuccedit loco pecuniæ quam vir ab vſurario accepit, ex regula vt in vniuerſalibus res ſuccedat loco pretij vel è cõtrà, quoniam quidquid ſit de iſta concluſione in genere de qua alibi in ſua ſede, quatenus id admittendum ſit, procedit fauore dotis ac in priuilegium non autem in odium et grauamen, ſufficit tamen eſſe veram dictam aliam rationem cauſæ lucratiuæ.

Quoties verò contentio eſt inter creditores dotantis, ſiuè ex cauſa vſuraria ſiue ex quacumque alia venientes, contra mulierem ex ædicto fraudis, innuere videtur *idem Fontanell. dicta cl. 5. gloſ. 8. par. 7. num. 74* vt id aduerſus mulierem concedatur ſi in fraudem actum eſſe probetur; Verùm ab hoc omnino cauendum videtur, quoniam vbi adeſt fraus, tunc nulla conſtituitur differentia inter virum, et mulierem neque inter cauſam lucratiuam, et oneroſam; Differentia verò conſiſtit ceſſante fraude, quando fouens titulum oneroſum eſt tutus, non autem ille qui titulo lucratiuo innititur, vt clarè probat textus *in dicto §. ſi à Socero*; Neque releuat eiuſdem *Fontanellæ* conſideratio *loco citato num. 75.*, vt nempè aliæ alienationes tamquam voluntariæ præſumantur fraudulentæ, ſed iſta præſumptio non cadat in dote tamquam actu neceſſario, et pio, quod etiam in dote inofficioſa inſinuatũ eſt *ſupra n. 3.*, quoniam hoc rectè procedit ad euitandas pœnas ex fraudulentis alienationibus reſultantes, ac excludendam fraudẽ conſilij punibilem de qua *in l. fraus ff. de verb. ſignif.*, ſecùs autem quoad fraudem præiudicij, quoniam ſufficit hanc adeſſe re ipſa ex iuribus ſupra allegatis; Et in omnem euentum quando etiam ceſſaret auocatio ex ædicto *de his quæ in fraudẽ*, locus eſſet eidem auocationi ex dicta æquitate *legis ſi me, et Titium*, ſemper tamen in ſubſidium, ac facta excuſſione vtroque caſu neceſſaria; Vnde ſi verſemur in caſu quo dos penes mulierem ex cauſa oneroſa & correſpectiua exiſteret, idem quod de viro venit in ea dicendum ex rationis identitate, cum non debeat mulier pro dote eſſe inferioris conditionis quocumque priuato creditore.

25 Sed quod fauore viri ex ratione cauſæ oneroſæ conſtante matrimonio ſtatutum eſt, dubitari poteſt an etiam procedat fauore eiuſdem ſoluto matrimonio in rata dotis lucratæ ex pacto; Et videtur idem dicendum, quoties tamen pactum ex more regionis, vel ex alijs facti circumſtantijs eſt congruum, ac rationabile, itaut iuſtè dicatur pars contractus, tunc etenim lucrum à viro dicitur etiam haberi ex cauſa oneroſa, qua poſita ſemper eſt tutus, ſecus autem ſi pactum ſit inſolitum, immoderatum, vel aliàs in caſu de quo agitur incongruum, quia tunc tamquàm ſapiens lucrum, ac de fraude, et colluſione ſuſpectum non videtur poſſe talem effectum operari.

26 Dicitur ſecundo modo dos fraudulenta ea quæ licet verè conſtituatur, et ſit, attamen ob tempus vel modum quo conſtituitur, intret ſuſpicio vt eius conſtitutio fiat in fraudem creditorum, ob lucra, et conſequentias quæ intuitu dotis datæ reſultant ad fauorem mulieris; Vtputa mulier tempore quo vir eſt ære alieno grauatus, vel decoctioni proximus, et ſuſpectus, ei dotem, vel augmentum verè conſtituit, cuius reſpectu ex ſtatuto, vel conſuetudine aut præcedenti conuentione donationem propter nuptias, vel aliud lucrum conſequatur, quod aliàs ſi dotem vel augmentum non dediſſet non conſequeretur iuxta caſum poſitum per *Leonem deciſ. Valentin. 9. lib. 1.*

Et in hoc certa regula dari non poteſt, ſed totum remittendum eſt iudicis arbitrio regulando ex qualitate facti, ac inditijs bonæ fidei, vel fraudis; Vbi tamen eſſemus totaliter in dubio, videtur pro validitate actus reſpondendũ, quoniam in eo non concurrit mendacium, neque ſimulatio, dum verè dos conſtituitur, lucrum verò reſultat de conſequenti ex diſpoſitione iuris vel pacti præcedentis, vndè dicitur mulier vti iure ſuo, atque cenſetur facere actum licitum, vt ſibi principaliter conſulat, non vt alterum lædat, vt latè probat *Leo dicta deciſ. 9.*

Ad duo tamen in caſu prædicto aduertendum videtur; Primo ſcilicet vt conſtitutio dotis, vel augmenti quæ fit per mulierem vel alium eius nomine verè, et realiter fiat, itaut iudex non contentetur ijs minus efficacibus probationibus, quas aliàs ceſſante ſuſpicione admitteret, ſed exquiſitas poſtulet, ne cumulum præſumptionum admittamus; Et ſecundo vt dos, vel augmentum quæ verè dantur non egrediantur terminos cõgruitatis, itaut actus moraliter neceſſarius dici poſſit, quià nempè mulier nullam habens dotem, illam ſibi conſtituat, vel habens modicam conſtituat augmẽtum per quod ad congruitatis limites reducatur, ſecùs ſi opportunè dotata ſũptuoſum augmentum abſque neceſſitate facere velit, vt ad illius menſuram lucrum valeat reportare in præiudicium creditorum, quia tunc videtur ſubeſſe fraus manifeſta ſtante ſuſpicione prædicta.

Tertio modo dicitur fraudulenta dos confeſſata, vel quia confeſſio ſonet in fraudẽ prohibitæ donationis inter cõiuges, vel quia in fraudem creditorum viri, ſed de hac peculiariter, et plenè agitur infra *diſc.* 159.

26 Quarto modo fraudulenta dicitur dos exceſſiua quæ filiabus ſpurijs conſtituitur, cum enim patri in caſibus à iure, tam ciuili, quàm canonico expreſſis prohibeatur voluntarias elargitiones facere erga huiuſmodi filios, atque ſolùm id permittatur ex cauſa alimentorum, ac dotis, conſtituendo magnam dotem, dicitur hæc quatenus metam congruitatis excedat, fraudulenta tamquam geſta in fraudem legalis prohibitionis, ſolumque iſto caſu intrat dubitatio, an exceſſus iſte corruat, ac per agnatos auocari poſſit conſtante matrimonio in præiudiciũ viri agentis de cauſa oneroſa, vel potius matrimonij diſſolutio ſit expectanda.

27 Et pro viro in excluſionem auocationis tenet *Bar. in d. l. fin. §. ſi à Socero ff. quæ in fraud. cred.* ex dicta ratione cauſę oneroſæ, ipſum ſequuntur *Bal. Angel. Alex., Bald. nouel. & alij plenè congeſti per Rolan. conſ. 85. num. 13. lib. 3., et per Lucidor. in tractat. de illegitimis clericorũ cap. 22. num. 21.*; Contrarium autem de directo poſt antiquiores ab eis allegatos tenent *Ripa in l. 1. num. 60. ſol. matr. relatus per Franch. dicta deciſ. 104. num. 7., Barboſ. in eadem l. 1. par. 4. num. 79. & alij relati per Rolan. dicto conſ. 81. num. 10. & 11. Lucidorus vbi ſupra nu. 22.*; Mediam verò tenent *Nicolaus de Vbal. Couar. Coſta*, et alij congeſti *per Lucidorum n. 23.*, et tenere videtur *Merlin. de legit. dict. lib. 2. tit. 1. quæſt. 20. num. 13.*, vt nempè viro conſcio conditionis mulieris, procedat ſecunda opinio, eo autem ignaro, ac bona fide contrahente procedat prima; *Lucidorus tamen num. 24., & ſeq.* veriorem credit primam *Bartoli*, & meritò, Tum ob maiorem Doctorum numerum & qualitatem, Tum etiam ex optima ratione per eum deducta quod ſicut concordant omnes ignorantiam facti excuſare virum, ità eum excuſare debeat ignorantia iuris dubij, quale eſt iſtud, cum punctus conſiſtat in opinionibus nimis controuerſis, itaut bona fide credere potuerit *Bartolo*, et ſequacibus; Licèt enim ignorantia iuris nõ excuſet, id procedit in iure claro, ſecus autem in dubio, et controuerſo, vt idem Auctor probat, et eſt concluſio recepta, maximè quia dotantis agnati agunt de puro lucro, vir autem agit de damno, ac etiã quia rarò datur caſus, vt ipſemet vir agnoſcat eam dotem quæ ſibi conſtituitur eſſe in congruam, et exceſſiuam, cum hoc vitium omnibus hominibus cõmune ſit à natura inſitum longè plus de ſe ipſis, eorumque meritis præſumendi quã veritas poſtulet ex vulgari dicto vt ſemper ſcimia formoſiſſimos credat proprios deformoſiſſimos ſcimiolos.

Hanc igitur opinionem ego etiam credo veram, niſi tamen alia extrinſeca fraudis adminicula concurrant iudicis arbitrio penſanda ob quæ vir in bona fide verſatus dici non poſſit, vel niſi exceſſus ſit adeo notabilis, et clarus, quod ſolita falſa opinio de ſe ipſo non ſufficiat ad excuſandum, nè alias ità latus aditus aperiatur fraudibus.

Vltimo loco dicitur fraudulenta dos conſtituta ei quam dotare tenebatur ille ad cuius fauorẽ dotans diſponere prohibetur, vtputa ſi vxor eius viri ſorori vel filiæ ex alio matrimonio dotem conſti-
28 tuat, ſiue ſi clericus, vel miles prohibitus donare concubinæ dotet iſtius filiam; Aut prohibitus diſponere ad fauorem ſpurij ità indirectè diſponat dotando

tando eius filiam vel ſororem, vel coniunctam &c., ſed quia huiuſmodi caſus ſicuti minus frequentes, ità ſunt in iure plani, atque tota eorum reſolutio pendet ex facto, neque dos in hoc aliquid habet ſpeciale, ideo applicari poterunt dicta per ſcribentes in materia indirectę donationis, cũ hæc ità indicaſſe ſufficiat.

Dicitur etiam fraudulenta dos, quæ cum fraude, ac dolo à dotante per dotatam vel alium eius nomine fuit extorcta, ſed de hac agitur infra vbi de dote vi, metu, et dolo conſtituta.

Erronea dicitur dos, quæ conſtitui-
29 tur ab eo, qui ideò conſtituit, quia credit ſe teneri, ſi enim eius credulitas erronea detegatur, tunc videtur iuxta generales regulas ei ſuccurrendum, vel ex eo quod errantis nullus eſt conſenſus *l.non idcirco C.de iur.& fact.ignor. l.nihil conſenſui* §. *nil ff. de reg.iur.* vbi *Decius* notat hanc regulam nullam habere limitationem *Surd conſ.*202.*nu.*10., *Gregor.dec.*179.*num.*5.*Rot.deciſ.*44.*par.*11. *rec.* Quodque actus geſtus ex falſo præſuppoſito corruat, et non obliget *Buratt.deciſ.*361.*Rot.deciſ.*94.*num.*26. *ead. par.*11.& paſſim; Vel ope reſtitutionis in integrum ex clauſula generali *Si quà mihi &c.*, Verùm hic error non præſumitur in facto proprio, ſed per allegantem eſt probandus aliunde quàm ex aſſertiua obligationis contenta in eadem dotatione, cum hæc ſtare poſſit potius enunciatiuè ac demonſtratiuè vt in his terminis *Soccin.iun.conſ.*79. *num.*73. *lib.* 3., *et eo relato Rot.deciſ.*131. *apud Merlin.de legit.num.*18., *et ſeq.*, atque in hoc videtur dotis ſpecialitas conſiſtere quod eius fauore error minus præſumitur, atque aſſertio iudicatur potius enunciatiua, vt pro ſpeciali obſeruat *Io: Bapt. de Sancto Blaſio de ſpecialibus dotis centur.*3.*num.*24.; Et quamuis *idem auctor centur.*1.*num.*37., *centur.*3.*num.*24., *et cent.*4.*num.*4. iſtud ponat inter alia dotis ſpecialia, quod ſcilicet indebitè, ac erroneè ſolutum in cauſam dotis non repetitur per *tex.in l.cum his* §.*ſi mulier ff. de cond.indeb.*, Attamen textus prædictus videtur intelligendus concurrente cauſa pietatis, et ſic pro ea dote, quæ dici poteſt cauſa pia, quia nempè pauperi aliundè non prouiſæ dos conſtituta ſit per eum qui ad dotandum erroneè credebat ſe obligatum; Secus autem ſi mulier ſit diues, vel aliàs prouiſa vt egregiè *Bald.nouell.par.*6.*priuil.*44., itaut priuilegium potius cauſæ piæ quàm doti videatur tribuendum.

Probato autem errore habili ad liberandum dotantem à dotis conſtitutione, poterit quidem id ſuffragari aduerſus mulierem ne rem alienam abſque domini voluntate obtineat, atq; cũ aliena iactura locupletetur, non autem aduerſus virum (niſi de culpa vel dolo cõuincatur, quia ſciens promittentem nõ teneri, cum dolo, et arte induxerit ad ita credendum) cum non debeat maritus ex dotãtis errore damnum in re propria ſentire, atque luere pœnam culpæ alienæ ducendo vxorem indotatam; Licèt enim vterque contendat de damno, maius tamen eſt damnum viri, qui abſq; propria culpa credens dotanti, oneribus matrimonij ferendis optima fide ſe ſuppoſuit, dotans verò etſi agat de damno, debet illud propriæ culpæ ac ſimplicitati adſcribere, ideoq; reſpectu mulieris fouentis cauſam lucratiuam, rectè videtur excuſabilis error, ne ipſa de re aliena ſine domini voluntate lucrum reportet, reſpectu autem viri quoties hic eſt in bona fide, indubitatum videtur errorẽ dotanti non ſuffragari, etiam ad exceptionem dotis non ſolutæ, multò minus ad actionem repetendi eam, quæ iam ſoluta eſſet.

Nulla poteſt dici dos, vel quià con-
30 tra taxam Statuti, et de hac ſupra *diſc.* 143., vel quia conſtituta ad fauorem perſonæ prohibitæ, puta forenſis, vel ratione inhabilitatis perſonæ conſtituentis reſultantis à iure communi, quia nẽpè pupillus vel furioſus &c., vel ratione non ſeruatæ alicuius ſtatutariæ ſolemnitatis, vel ratione bonorum, quia data ſint in dotem bona feudalia ſeu fideicommiſſaria, aut litigioſa, vel aliàs dari prohibita, vel tandem ratione deficientis conſenſus in explicatione actus, quià nempè per vim, dolum, et metum ſit extortus, aut ſimulatè præſtitus, et de hac nullitate, oriente ſcilicet ex metu, dolo, et ſimulatione hic agitur.

Quatenus ergò pertinet ad dotẽ quæ
31 per vim, ac metũ conſtituta prętẽditur, præſuppoſitis terminis generalibus qui cõueniant cuicumq; actui indifferẽti, tã

circa

circa factus probationem, et qualitatẽ, quã in alia per ſcribẽtes notata, atq; agendo tantùm ſtrictè de ijs quæ ſpecialiter materiæ dotali conueniunt; Licèt regulariter actus geſtus per vim, et metum non ſit nullus ipſo iure, ſed veniat reſcindendus per actionem *quod metus cauſa*, vt *l.2.& tot.tit. ff.eod.*; In dote tamen eſt ſpeciale, vt eius conſtitutio per vim, et metum facta ſit nulla ipſo iure *per tex. in l.ſi mulier ante penultima* §. *ſi dos ff. quod metus cauſa* vbi ità notant *gloſ. & antiquiores communiter*, ac etiam firmant *Innocent.Abb., et cæteri canoniſtæ in cap. 2.cod.tit.*; Et quamuis *Bart.in dicto* §. *ſi dos* illum textũ intelligat quatenus agatur de dote nudo pacto conſtituta, quaſi quod tunc metus faciat tantùm ceſſare illud ſpeciale priuilegium, quod alias doti benè conſtitutæ competeret actionis ex ſtipulatu, inferens propterea ſecùs eſſe ſi expreſſa ſtipulatio intercederet; Attamen hunc *Bart.* intellectum reprobant Doctores magis communiter vt conſtat *ex Bald.nouell. p.6. priuil.39. Gramat.deciſ.103.num.68.* & alijs relatis *per Barboſ.quarta part.Rub.Sol.matr.nu. 28.& ſeqq.* qui approbando iſtam communem contrà *Bart.*ipſe *num.31., et ſequenti* nouum intellectum tribuit dicto §. *ſi dos*, vt nempè procedat quando dos in incerta quantitate conſtituta eſſet, vel aliàs eius promiſſio laboraret aliquo defectu per dotis priuilegium ſupplendo, itaut metus verè non annullet actũ, ſed faciendo ceſſare illam ſpecialitatem quæ actum aliàs nullum ſaluat, ille remaneat de ſe nullus, et ſic in effectu vult idem quod *Bartol.*; Verùm non videtur recedendũ *à Bald.nouell.*, et alijs ità magis communiter volentibus, Tum quia cum textus indefinitè loquatur, non videtur per huiuſmodi diuinatiuos intellectus reſtringendus; Tùm etiam quia hæc eſt quæſtio ſubtilitatis, ac ordinis concernens potius longiorem ordinem, quã rei ſubſtantiam, Vndè cum vſus modernus Tribunalium ſupremorum præſertim, reiectis antiquis ordinis rigoribus, quantum eſt poſſibile, proceſſum de bono, et æquo introduxerit, hinc proindè dicta communis opinio, quæ rationi boni, et æqui principaliter innixa eſt, omninò venit recipienda; Et hæc benè, quatenùs agatur de dote conſtituta per mulierem viro per vim & metũ ab iſto vel alio eius nomine, ac voluntate mulieri illatum, et quatenus de odio viri, ac mulieris fauore agatur, in quibus terminis loquitur *tex.in dicto* §. *ſi dos*, ac ſequuntur Doctores de quibus ſupra.

32 Circà verò huius textus diſpoſitionẽ obſeruandum eſt quod licèt *Bald. nouell. dicto priuil.39.* ſentiat vt ità annullato actu ſuperſit actio marito agendi contra vxorem pro noua congruæ dotis conſtitutione, nè vxorem indotatam ducere cogatur, non tamen videtur hæc sẽtentia recipienda, quoniam ſicuti ducens ſimpliciter mulierem ſine dote non poteſt eam cogere ad ſe dotandum, vt eſt aliàs dictum, ità in præſenti, cum nihil et nullum parificentur; Quinimò fortiùs in iſto caſu in quo dicitur adeſſe quoddam delictum, quod abeſt vbi ſimpliciter indotatã ducit, vt obſeruat *Barboſ. dicta quarta parte rub.num.32.*

33 Sed quid vbi agatur de dote annullãda, vel reſcindenda ex cauſa metus in odium mulieris, et ſucceſſiuè in præiudicium viri, quia nempè tertius metu inductus dotauerit mulierem, quam dotare non intendebat; Et in hoc, Aut mulier vel vir de cuius vtilitate agitur metum intulerit dotanti vel de eo fuerit conſcius, et tunc nullitas actus eſt clara, idem enim eſt fieri à ſe ipſo, ac eo ſciente à tertio ad tex. expreſſum *in l. non intereſt C. de his quæ vi metusque cauſa fiunt*; Aut vero metus illatus eſt à tertio ipſis ignaris, et tunc intrat quæſtio generica cuicumque indifferenti actui conueniens, an metus à tertio illatus præiudicet, atque pro actus validitate tenent *Afflict.deciſ.263.*, et alij relati per *Carol.de Graſſis de except.cap.11.num.46.*; Contrarium verò, vt actus ſit nullus volunt *Minadous conſ. 27.num. 8. Vrſill. ad Afflict. vbi ſupra* benè *Faber in.Cod. tit. de eo quod metus &c.diffin.7. numer. 3.*, quia verba huius ædicti concepta ſunt in rem non in perſonam, atque ſemper deficit conſenſus, à quo omnes humanæ obligationes recipiunt eſſe, atq; hanc opinionẽ ſequuta eſt Rota *in Melcuitana hæreditatis corã Ghislerio dec.292.cum duabus ſeq.par. 8. rec. Surd.* alios congerens *conſ. 373.*; Neque ad hunc effectum videtur conſiderabile præiudicium viri contendentis

de

de cauſa oneroſa, quia ſibi ſalua eſt actio, vel contra metum inferentem, vel contra alios de iure ad dotandum obligatos; Aut enim metum paſſus eſt de obligatis à iure, et nil intereſt primum actũ annullari, cùm denuo ad dotandum cogi valeat, itaùt iſto caſu ſola nullitatis operatio percuteret, vel quantitatem, vel ſolidi diuiſionẽ; Aut eſt de extraneis, et tunc benè inuigilet vir dotem ab extraneo ſibi videns conſtitutam, cùm in non obligatis ratione ſanguinis nũquàm huiuſmodi actus ſuſpicione careant; Nõ ſic eſt in caſu erroris, Tùm quia vir credens aſſertioni dotantis fuit in maiori bona fide, Tum etiam quia eo caſu aliqua concurrit culpa dotantis, quæ in caſu metus omninò ceſſat, cùm idem metus qui arctauit ad dotandum adſtrinxerit etiam ad tacendum.

Si verò non per vim, et metum, ſed
34 per dolum dos fuerit conſtituta, et tunc, Aut agitur de dolo dante cauſam contractui, et non eſt opus agere de ſpeciali natura dotis, quoniam in quocumque actu bonæ fidei cauſat nullitatem, in ſpecie autem dotis probat *textus in l. ſi cum dotem §. ſi mulier ff. ſolut. matrim.*; Illud autem datur dotis ſpeciale, quod etiam ſi ageretur de contractu ſtricti iuris, fauore dotis dolus annullat ipſo iure, contra regulam deductam ex textu *in l. eleganter ff. de dolo*; Verùm neque hoc eſſe ſpeciale benè obſeruat *Bal. Nouell. part. 8. priuil. 20.*, cùm quo pertranſit *Barboſ. dicta part. 4. Rubricæ num. 32.*

Aut verò agitur de dolo incidenti, et tunc ſpeciali fauore dotis contra regulas, adhuc illum cauſare nullitatem ipſo iure obſeruat *Nouell. part. 6. priuil. 40. part. 8 priuil. 18. & 20.*, quod verum putat *Barboſ. dicto num 32. & 33.* fauore mulieris quæ dolo inducta eſt ad dandã dotem, ſecùs in dote ab alio promiſſa viro, quia tunc non eſt recedendum à regulis ordinarijs de quibus ſupra.

Sed & illud circa dolum obſeruatione dignum eſt, quod nullitas, vel reſciſſio ex iſto capite, noceat quidem mulieri cõtendenti de cauſa lucratiua quamuis à tertio ſit illatus, non autem viro in bona fide verſanti, atque iſta eſt differentia inter præcedentem caſum metus, & iſtum, vt illud ædictum dicatur conceptum in rem, iſtud verò doli ſit conceptum in perſonam, vt *benè Faber in C. dicto tit. de eo quod metus &c. diffin. 7.*, Quãuis enim iſta etiam ratione attenta idem in muliere doli non conſcia dicendum veniret, Attamen quia contendit de mero lucro, non videtur, quod illud conſequi ac retineri valeat, eo ipſo quod eſt detectum vt præter domini voluntatem ea res ad ſe obuenerit, niſi verſemur in caſu quo dolus à tertio illatus, mulieri damnum irreparabile cauſaret, ſi actus veniret annullandus, vel reſcindendus, quia nempè ità dotata, non curauit aliã dotem aſſequi ab eo qui dotare obligatus interim decoxerit, vel ſe abſentauerit, aut aliàs ad dotem ampliùs præſtandam ſit effectus inhabilis; Cùm etenim mulier quoque de damno contendere videatur ob amiſſionem illius dotis quã aliàs obtinuiſſet, hinc proindè dolus tertij non debet ei præiudicare, atque dolum paſſus agat contra doloſum ſi poteſt, ſin minus ſuæ ſimplicitati adſcribat.

Circa nullitatem dotis ſimulatæ non
35 videtur immorandum, quoniam aut ambo coniuges ſunt ſimulationis participes, et nulla difficultas cadit ex regulis generalibus inualiditatis actus ſimulati, neque in hoc videtur dos habere quid ſpeciale; Aut vnus ex eis eſt conſcius, alter verò ignarus, et tunc ſi eſt conſcius vir cui tantùm dos conſtituta eſt, ac reuera actus eſt ſimulatus, ac ab initio ità ſimulatè conuentus, tunc inefficacia actus eſt pariter clara, quia licèt mulieri ex dotis conſtitutione ſoli viro facta ius quæratur, attamen non poteſt prętẽdere ius aliquod quæſitũ ex actu ab ipſa ſui origine, et creatione nullo, ſecùs autẽ ſi purè dos viro conſtituatur, deindè verò ex interuallo fiant declarationes ſuper ſimulatione, quia niſi declaratio prædicta efficacibus inditijs & coniecturis coadiuuetur, nil operatur in præiudicium mulieris, vt aduertitur *diſc. 24.*; Si verò marito conſcio dos conſtituatur mulieri ignaræ dotem prædictam ſic acceptanti, et tunc ſcientia viri non poteſt ei præiudicare, niſi facti circumſtantiæ aliter ſuadeant, quia nempe conſtito talem re vera cùm ſponſo fuiſſe cõuentionem, conſtet mulierem ex aliqua prudenti, et probabili cauſa de hoc non

eſſe

eſſe certioratam, ſeù verè abſit, itaùt actus geratur cum ſolo viro, ſed ex notarij imprudentia mulieri etiàm notario pro ea acceptante fieri dicatur quod prudentis iudicis arbitrio remittendum eſt.

Si verò muliere conſcia, viro ſimulationis ignaro dos conſtituatur, tunc ſicuti certum eſt, reſpectu ipſius mulieris, dotem eſſe inualidam, ità è conuerſo eſt abſolutum quoad intereſſe viri, tàm in fructibus, quàm in lucro eſſe efficacem, quia geſta inter tertios non debent præiudicare ex notis regulis generalibus, rectè in caſus occurrentia applicabilibus, cùm nil quod ſpecialem dotis fauorem tangat, videatur obſeruatione dignum, et conferunt quæ habentur *infra diſcur.* 159. de dote confeſſata.

Reuocabilis, ſeù reſolubilis dos iam
36 conſtituta, multipliciter eſſe poteſt; Primò ſcilicet ob conditiones reſolutiuas, vel pacta reuerſiua, et facultatem reuocandi, ſub quibus dos conſtituta, vel deſtinata eſt; Secundo vbi à creditoribus dotantis, vel communis debitoris, à quo dotans exegit rem datam in dotem præuia obligatione de reſtituendo &c. auocatur res, vel pecunia dotalis; Tertio vbi ex cauſa ingratitudinis, vel alimentorum dotans rem dotalem auocare intendit; Quarto vbi ob filiorum ſuperuenientiam dotationis reuocatio prætenditur; Quinto vbi dotantẽ pęnituit, atque ex capite pœnitentiæ intendit dotem conſtitutam non præſtare, et de his tribus vltimis caſibus in pręſenti tractatur, cum de alijs alibi actum habeatur.

Quatenùs igitur pertinet ad primum
37 ex præmiſſis tribus vltimis caſibus, diſtinguendo reuocationem dotis ex cauſa ingratitudinis, ab onere alimentorum dotanti præſtandorum, nota eſt diſpoſitio textus *in l. fin. C. de reuocandis donationibus*, vt cuicumque liberalitatem, atque actum gratuitum exercenti, licitum ſit ob recipientis ingratitudinem, elargitũ reuocare, adeoùt neq; ſubſtineatur pactum expreſſum incõtrarium, quoniã eſſet aliàs remittere delictum futurum, ac delinquendi anſam præbere, quod iure nõ permittitur, neque in hac re quoad ipſam mulierem liberalitatis, ac donationis titulo dotem habentem præſup-poſito quod aliàs in quacumque donatione diſpoſitio dictæ legis finalis intraret, reperitur dos priuilegiata, vel exempta, etiamſi dotans eſſet pater, vel alter ex lege sãguinis vel charitatis ad dotandum adſtrictus, quia erga filiam ingratam, ſicut ceſſat obligatio legitimæ, ita et obligatio dotis; Multo igitur magis ceſſat obligatio alterius coniuncti, quem ratio ſanguinis minus arctat, ſemper enim eſt verùm quod mulier in dote regulariter fouet titulum lucratiuum; Quare ſola difficultas eſſe videtur circa intereſſe viri, an ſcilicet conſtante matrimonio in eius præiudicium huiuſmodi reuocatio fieri valeat.

Et in hoc negatiua iudicatur verior reſpectu viri conſtante matrimonio, licet ſecùs eo ſoluto quoad præiudicium mulieris ingratæ, vt *poſt Surdum, Ceuall.*, aliosque deductos firmat *Cancer. lib. 3. var. cap. 2. de inuentario num. 221.*, *referens num. ſeq.* tenentes contrariam; Verùm ità ſimpliciter non videtur tuta reſponſio, ſed ità diſtinguendum eſt; Aut dos prouenit ex neceſſitate legali, vt eſt illa quæ conſtituta ſit à perſonis de quibus *diſc.* 142., et tunc quia vir qui alienam filiam, vel coniunctam alendam ſuſcipit intuitu dotis quam lex dari præcipit, videtur directè ius metiri à dotante, quamuis hic ſoli mulieri dotem conſtituerit, hinc proindè alienum delictũ ſibi nocere non debet, nè ſub legis clipeo vir dictum onus in ſe tutè ſuſcipiens eluſus remaneat; Aut verò dos proueniat ab extraneo dotante ex liberalitate intuitu certi matrimonij, atque conſtituta eſt ipſi viro directè per dotantem, et tunc pariter maritus, qui dotantem nõ agnoſcit quoad ſe liberalem largitorem, ſed agit de cauſa oneroſa, nullo pacto præiudicium ex delicto mulieris debet ſentire, dùm ingratitudo non tollit neceſſitatem onerum matrimonij ferendorum, multò fortiùs vbi dotans ex legali neceſſitate directè viro dotem conſtituit.

Siverò dos prouenit ex bonis titulo donationis, ac liberalitatis in ſolã mulierẽ ab extraneo obuentis cauſa dotis non expreſſa, itaùt titulus dotis in huiuſmodi bonis ſolo facto mulieris præter donatoris voluntatem ſit impreſſus, et tunc videtur mulieris donatariæ ingratitudinem nocere etiàm viro, eo modo quo noce-

noceret cuilibet tertio in quem titulo oneroſo bona donata per donatarium ingratum translata eſſent, quia donatori conceditur repetitio rei ſuæ, neque ad ipſum pertinet inſpicere in quos vſus donatarius eam conuerterit, in ijs tamẽ caſibus, ac terminis in quibus rei donatæ vendicatio contra tertium poſſeſſorẽ titulo ſingulari donatori conceditur, itaùt nullam ſpecialitatem in hac re dos habere videatur, ſed cõſideretur tantùm maritus tamquàm tertius in quem titulo oneroſo, et bona fide alienatio rei donatæ facta ſit, ad inſtar eorum quæ in ſimilibus terminis proximè infra notantur, vt in ſpecie dictam diſtinctionem benè adeffectum ſequentium terminorũ obſeruat *Barboſ. dicta 1 par. l. 2. num. 167 in fin.*

Si verò donatio directè mulieri facta ſit in cauſam dotis, ita tamen quod inter donantem, ac virum nullus actus interceſſerit, et tunc idem quod in proximè præcedenti caſu ſentit *Barboſ. ibidẽ*, quaſi quod donatio prædicta tanquàm ſubiecta huic reuocationi cum ſua cauſa tranſeat in virum; Contrarium autem probabilius videtur, quoniam cum donator expreſsè rem donauerit in cauſam dotis, dedit propterea mulieri donatariæ in neceſſarium conſequens licẽtiam alienandi in virum conſtante matrimonio, itaùt vir, non tàm ex donatariæ, quàm donatoris voluntate rem in dotem habere dicatur, ideoque magis applicari poſſunt termini dotis quæ ob liberalitatem, ac beneuolentiam erga mulierem directè viro tradita eſt vt ſupra, Ac etiã quia alienatio facta per donatarium de licentia, et voluntate donatoris non ſubiacet reuocationibus ex facto alienãtis poſtmodum reſultantibus, ne liceat in præiudicium eius cui alienatio facta eſt facere indirectè, id quod directè fieri non poſſet.

Quouerò ad reuocationem dotis ex
38 filiorum ſuperuenientia, præſuppoſitis terminis generalibus notiſſimæ *l. ſi vnquam C. de reuoc. donat.*, quodque aliàs ſimplex donatio dictæ reuocationi, ſeù reſolutioni ſubiaceret, de quibus in præſenti vtpotè extrà materiã particularem nõ agitur, videri tamen poſſunt *Tiraqu. in ampliſſima repetitione dictæ legis, Gabr. de donat. concl. 1. & ſeqq. Theſaur. deciſ.* 121. *Fontanell. de pact. clauſ. 5. gloſ. 8. par. 3., Anna in repetit. cap. 1. de Vaſſall. decrep., & nu. 235. & ſeqq.* vbi *Anna filius in addit. Rot. dec. 591. par. 3. recen. dec. 12., 320., & 323. par. 6.* & agitur in ſua materia *ſub tit. de donationibus*.

Atq; ſtrictè agendo, àn in hoc dos aliquod habeat ſpeciale, ob quod ea donatio quæ ſub dicta lege aliàs veniret ex dotis priuilegio ſit exempta; Diſtinguẽdum eſt àn dos conſtituta ſit à patre, vel ab alio ex legali præcepto ad dotandum obligato, vel ab extraneo ex mera liberalitate hunc actum exercente; Primo enim caſu quamuis reſpectu mulieris dos importet titulum lucratiuum, attamen quia non eſt donatio pura, & ſimplex, ſed ob cauſam in qua diſpoſitio dictæ legis non militat, idcircò neque reſpectu mulieris, multò minùs reſpectu viri dos ex dictæ legis beneficio poterit reuocari, *Iaſon. conſ. 171. lib. 4. Tiraquell. in d. l. ſi vnquam* verbo *donatione largitus num.* 196. & ex alijs benè probat *Barboſ. in prima part. l. 2. ſol. matr. nu. 168.* qui relatis, & confutatis cõtrarium ſentientibus, obſeruat filijs poſteà natis hoc ſolùm indulgeri, vt computata dicta dote in patrimonio librando de tempore mortis non autem dotationis, ſi alia bona ſuperextantia non ſufficiant ad legitimam, competat actio de inofficioſa; Et quamuis ipſe, ac allegati ab eo loquantur de dote conſtituta per patrem cui alij filij poſteà nati ſint, idem tamen videtur dicendum in alijs ex legali neceſſitate à ratione ſanguinis, vel charitatis proueniente dotantibus, quoniam eorum etiam reſpectu dos non importat puram donationem ex mera liberalitate prouenientem, ſed dicitur etiam ex cauſa; Neque iſto caſu filijs prodeſſe poteſt inofficioſitas ad totum, cum in actu prudenter geſto ex neceſſitate legis dari non poſſit fraus conſilij, quæ dum adhuc filij non erant nati non erat excogitabilis, itaùt nulla inter vnum, & alterum caſum differentia dignoſcitur.

Hec autem differentia videtur conſiderabilis, quod in patre quamuis ex poſt facto quamplures filios procreante numquàm ceſſat obligatio dotandi filiam, & ſic ſemper eſt firma ſubſtantia dotis, exiſtentia verò, ſeù numerus filiorum percutit ſolùm accidens maioris, vel

vel minoris quantitatis ex filiorum numero inter alias circumſtantias regulandæ; In alijs autem coniunctis, exiſtentia, vel maior numerus filiorum percutere poteſt ſubſtantiam dotis, eiuſque totalem negationem inducere, quia rectè cogendus videtur frater qui nullos, vel paucos habeat filios ad dotandam ſororem non autem ſi multos filios haberet quibus priùs conſulere tenetur, vndè propterea probabilitate, ac veriſimili dotantis voluntate attentis, rectè videretur dici poſſe huiuſmodi dotationem tamquàm ex ceſſante voluntate ob filiorum ſuperuenientiam reſolui, eſt enim ſatis probabile quod ſi de proprijs filijs cogitaſſet, id non egiſſet.

Verùm his conſiderationibus minimè attentis, non venit recedendum à ſupradicta regula generali firmante diſpoſitionem *l. ſi vnquam* non militare in donationibus ob cauſam, Tum quia vbi legem expreſſam non habemus, neq; fortis vrget ratio contraria, non debemus à regulis generalibus recedere, Tùm etiam quia in actibus neceſſarijs, præſertim in dotis conſtitutione attendendum eſt tempus dotationis, quando hic dotator filijs carens non poterat ob ſpem illos procreandi obligationem ſibi à lege iniunctam euadere; Si ergo tunc actus fuit neceſſarius, ac ineuitabilis, hinc ſequitur quod per illum perfectè quæſitum fuit ius dotatæ, non ex voluntate dotantis, itaut eius veriſimilis ceſſatio faceret ceſſare actum, ſed ex beneficio, ac potentia legis.

Benè verum quod hæc, tàm reſpectu patris, quàm cuiuſcumque neceſſarij dotatoris, procedunt ſolum in dote congrua, quam licèt inuitus conſtituere tenebatur, dum intrà hos limites dos aſſumit naturam donationis ob cauſam, ſecus autẽ ſi vltra congruã in exceſſu conſtituatur, tunc enim exceſſus plus cenſetur ex mera liberalitate, ideoq; dicendum venit in iſto exceſſu idem quod infra de quocumque extraneo dotante ex liberalitate notatur, vt in ſpecie obſeruat *Barboſ. vbi ſupra numer.* 171., cum alijs *per Boſſ. de dot. cap.* 14. *num.* 23.

Cęterum etiam ad congruitatem metiendam ſubeſſe poſſet difficultas, quia cum illa ex filiorum numero ſit regulãda, certum eſt quod non tantam dotem filiæ, quam tunc vnicam pater habebat conſtitui debere iudex eſſet arbitratus ſi de alijs filijs cogitaſſet, vndè ſaltem videtur hic exceſſus, qui ex filiorum procreatione detectus fuit reformandus, ſed neque hoc venit admittendum ex regula de qua ſupra *diſc.* 144., vt in dotis cõgruitate regulãda tempus dotationis attendi debeat, non quod poſtea ex accidenti euenit; Sicuti enim taxata minori dote ob numerum filiorum, per iſtorum mortem ſubſequentem, filia pro eo matrimonio dotis augmentum non petit, quia ſufficere ſibi debet fuiſſe de tempore nuptiarum congruè dotatam, ità è conuerſo ad regulam textus *in l. ſecundũ naturam de regulis iuris*; Et quãuis præſertim in fratre, vel patruo durum ſit, ac nimis aſperum videre ſororem de ſuis bonis abundantius prouisã quã proprias filias poſteà natas, Attamen ſibi imputet cur in taxatione per ſe ipſum, vel per iudicem facta, de iſto caſu ſibi nõ prouidit, quod rectè facere potuiſſe non videtur dubitandũ, beneficium etenim *dictæ l. ſi vnquàm* non eſt directum ad filios naſcituros, nihil ex reuocata donatione iure proprio conſequentes niſi nudam ſpem ſucceſſionis, *vt probat Fontanell. dicta claus.* 5 *gloſ.* 8. *part.* 7. *numer.* 45. *Rot. deciſ.* 124. *part.* 1. *diuerſ. num.* 2.; Ideoque illorum qui ex neceſſitate ad dotandum adſtringuntur ſit cautela in futurum ità ſibi in dictum euentum conſulendi, Neque diuerſa ſententia recipiẽda eſt, quãuis de ſtricta iuris cẽſura ſubſtineri poſſet, ne aliàs totus Mundus litibus inuoluatur, atque matrimonij libertas, vel frequentia tollatur, cùm nemo ſub his incertis euentibus dotis amittendæ, vel minuendæ de facili vxorem duceret.

Verùm quia vt præmiſi, dotatore opponente, videtur de iſta caſus contingentia habenda aliqua ratio, idcircò crederem eamdem rationem haberi debere per iudicem in taxatione dotium detrahendarum ex fideicommiſſo, in quibus iudex defuncti partes gerendo, ſupplere debet totum id, quod teſtator viuens opponere vel cogitare poſſet; Quinimò ſi lubricus iudex ad hæc non aduerteret, crederem quod ex ſola iuris diſpoſitione ob numerum filiorum poſteà excreſcentem prior dos vnicæ filiæ grauati magis abundanter conſtituta reformari deberet

ret prudentis iudicis arbitrio cũ cenſendum ſit teſtatorem ordinãdo in eius bonis fideicommiſſum pro eorũ perpetua conſeruatione, õnes cautelas quas ad hũc finem adijcere poterat, adijcere voluiſſe, maximè ſi detractiones ex cauſa dotis expreſsè, vel virtualiter prohibuit, itaut, ceſſet ea præſumpta voluntas ab aliquibus conſiderata, vt abundè dictum eſt ſupra *diſc.145.*

Vbi autem dos ab extraneo, vel coniuncto ex voluntaria, et mera liberalitate conſtituta eſt, tunc adhibenda venit in omnibus eadẽ diſtinctio ſuperius occaſione reuocationis ex cauſa ingratitudinis adhibita ex *Barboſ. ibidem allegato* loquente in his terminis, itaut excepto caſu quo donatio purè nulla dotis cauſa expreſſa facta eſt, procedẽdum ſit cum terminis *tex. in l. fin. §. ſi à Socero ff. quæ in fraud. cred.*, nàm reſpectu mulieris contendentis de cauſa lucratiua, nullum in hac materia priuilegiũ doti tributum habetur in iure; Quid autem ſtatuatur in hac materia de iure Hyſpaniarum agit *Barboſ. ibidem num. 169. & ſeqq.*

Supereſt inſpicere de dotis reuocabi-
39 litate ex cauſa pœnitentiæ, cui quamuis in dote promiſſa, et non data, tamquàm in contractu iuxtà aliquorum opinionẽ innominato ex regulis generalibus locus eſſe deberet; Speciali tamen fauore dotis ſtatutum eſt, vt quomodocumque eius promoſſio fiat, atque ſiue in terminis contractus innominati remaneat, ſiue tranſeat in cõtractum nominatum, ſemper excludatur pœnitentia ad tex. expreſſum *in l. ſi ego §. ſi res de iure dotium cum concordantibus per Barboſ. in Rub. ſol. matrim. par. 4. num. 37., et ſeqq.*, vbi latè habetur, àn dos adhuc non data ſit contractus nominatus, vel innominatus, quod raro ad forum deducibile tamquã ſcolaſticorum opportunum pabulum diſputare non oportet.

Tandèm ſi dos ex præmiſſis vel alijs
40 cauſis indebita de facto ſoluatur, dubitandum remanet, an in ea locum habeat condictio indebiti; Et in hoc præſuppoſitis etiam terminis generalibus indebiti, eiuſque certæ repetitionis, ſine quibus fatua eſſet dubitatio, atque agendo de præciſis terminis dotis, vt in ea ex ſpeciali priuilegio condictionem indebiti non intret firmat *Io: Baptiſta de Sancto Blaſio de dotis ſpecialibus centur. 1. num. 37. centur. 3. num. 24. & centur. 4. num. 4. per tex. in l. cum his §. ſi mulier ff. de cond. indeb.*; Verũ hunc textum procedere ſolum in ea dote quę pietatem contineat, et non aliàs *ex Bal. Nouell. par. 6. priuil. 44.* notatum eſt ſupra in dote erronea; Aduerſus tamen virum fouentem cauſam oneroſam iſtam exceptionem nõ competere probat *Leotard. de vſur. q. 71. num. 36.*; Ad generalem verò materiam
41 repetitionis indebiti videãtur *Harprect. in §. bis quoque inſtit. quib. mod. re contrah. oblig. Buratt. deciſ. 428. in fin.*, *Rot. deciſ. 592., part. 5. rec. apud Merlin. de pignor. deciſ. 152., in Firmana pecuniaria 14. Iunij 1647., et 3. Iunij 1650. Bichio* quarum vltima eſt *deciſ. 49. par. 11. rec. nu. 40. cum ſeq.* & in ſua materia ſub tit. de credito.

An & quando Dotans teneatur de euictione, Vel teneatur de exigibilitate nominis debitoris dati in dotem, et quomodo.

SVMMARIVM.

1 *Datur ratio cur non tractetur tota materia euictionis, vel alia de qua loqui contingit.*
2 *Accedente promiſſione expreſſa euictionis illa debetur ſine dubio, et è contrà.*
3 *Dotans qui in dolo vel mala fide verſatur indiſtinctè tenetur de euictione, ſed mala fide ceſſante præſtatur euictio dotis habentis initium à promiſſione, non autem eius quæ incœpit à traditione, cum præſuppoſito quod agatur de bonis datis inæſtimatis.*
4 *Quid ſi dotans ſit pater, et de differentia inter patrem & extraneum.*
5 *Mulier ſe ipſam dotans àn teneatur de euictione, et àn vir ex iſta cauſa negare poſſit alimenta.*

6 *Quæ differentia ſit, an dotans teneatur de euictione dotis datæ vel ad nouam dotem conſtituendam.*

7 *Pro dote infra legitimam conſtituta an competat euictio.*

8 *Si de conſtitutione dotis non conſtat per ſcripturam, vel teſtes itaut reperiatur tradita de facto, dicitur cœpiſſe à traditione.*

9 *Quando dos dicatur incipere à promiſſione, vel traditione.*

10 *Verba* dant, tradunt &c. *àn importent veram traditionem, et poſt.num.* 12.

11 *Conſtitutum importat traditionem, et transfert dominium, et poſſeſſionem etiam naturalem, et manutenibilem.*

12 Clauſula *conſtituti in Regno Neapolis dicitur apponi ſolita, itaut non appoſita operetur.*

13 *Quæ ſit ratio differentiæ cur in dote incipiente à traditione non præſtetur euictio, et præſtetur in altera quæ incipit à promiſſione.*

14 *Vbi euictio ſequitur in parte tantum, an ſit præſtanda, et de concluſione vt diſponens de aliqua re cenſeatur de ſua portione ac proprio iure diſpoſuiſſe.*

15 *Si res non euincatur, ſed alicui oneri, vel ſeruituti ſubiecta detegatur, an dotans teneatur ad quanti minoris.*

16 *Venditor an teneatur manifeſtare rei defectus, ac aliàs teneatur ad quanti minoris; Et ex quantitate pretij deducitur quid in contractum ſit deductum.*

17 *Donata, vel legata re cenſui ſubiecta an onus cenſus ſpectet ad donatarium & legatarium, vel potiùs ad donantem, et legantis hæredem.*

18 *Rei datæ æſtimatæ in dotem indiſtinctè præſtatur euictio.*

19 *Euictione ſequuta fauore dotis reuiuiſcunt primæua iura, et primæuæ actiones, quid autem in alijs caſibus extra dotem remiſſiuè.*

20 *Hoc priuilegium dotis competit tàm viro, quàm mulieri.*

21 *Dantur huius priuilegij plures ampliationes, vt nempè procedat in fructibus, et competat etiam hæredibus, et ſoluto matrimonio.*

22 *Limitatur quoties viri, vel mulieris culpa ſequuta eſt euictio.*

23 *Dato regreſſu ad primæua iura an competat etiam via exequutiua quæ aliàs competebat.*

24 *Si ſequatur euictio rei datæ ex alio credito in quod fuerat nouatum creditum dotale, an agatur primæuis iuribus.*

25 *Ceſſio facta pro ſoluendo non pro ſoluto importat nudum mandatum, ideoque totum periculum nominis ceſſi pertinet ad cedentem, et non facta exactione ſalua manent iura ceſſionarij obligati tantùm ad diligentias.*

26 *Vbi ceſſio importat delegationem, an cedens teneatur præſtare nomen ceſſum verum, et exigibile, vel ſufficiat præſtare verum de iure, et quid in dote.*

27 *Declaratur etiam quando dotans teneatur præſtare verùm nomen debitoris, vel ius datum in dotem.*

28 *Vbi promiſſio eſt taxatiua non tenetur promittens ſi res non exiſtat, vel deficiat, ſecùs ſi demonſtratiuè.*

29 *Quandò dicatur taxatiuè, vel demonſtratiuè.*

30 *Dos dicitur cauſa oneroſa reſpectu viri, ſed reſpectu mulieris lucratiua.*

DISC. CLVII.

1 PReſuppoſitis terminis generalibus euictionis in quocumque indifferenti, contractu contingentis de quibus *Mangil. in ſuo tractatu*, et *Fontanell. loco inferius allegando*, atque ſuppoſito illam in alijs caſibus non eſſe in quæſtione, quæ ſola ſit in materia dotali ex dotis peculiaria materia, & de qua hic ſtrictè agitur.

2 Quatenus ad eam pertinet, Aut adeſt eius expreſſa promiſſio, et tunc omni quæſtione ceſſante præſtari debet, vt in præciſis terminis tamquam abſolutum ſupponit *Rot. coram Buratt. dec. 745. n. 1. deciſ. 176. num 7. par. 6. recent. repetita apud Zacchiam de obligat. camer. dec. 221. num. 7.*, ac firmant *Fontanell. cl. 5. gloſ. 8. par. 14. in principio, Merlin. de pignor. lib. 3. tit. 2. quæſt. 44. in fin.*, neque eſt qui contradicat, quoniam partium conuentio facit ceſſare legis diſpoſitionem; Et ècõuersò indubitatum eſt, quod ſi in caſibus quibus aliàs euictio veniret præſtanda, pro non præſtatione conuentum eſſet illa

illa non debeatur, ſolumque iſto vltimo caſu dotatæ tamquam amittenti dotem abſque propria culpa, ius competeret petendi ab ijs qui de iure ſunt obligati nouam dotem, iuxta deducta *diſc.* 142.*& diſc.*4.

Aut conuentione ceſſante verſamur
3 in puris terminis iuris, et tunc ſi dotantis dolus, vel mala fides interceſſit, indiſtinctè præſtatur euictio, ſiue ſit pater, ſiuè extraneus, ac ſiuè dos incipiat à promiſſione, ſiue à traditione *ad tex. in l.euicta C.de iur.dot.vbi Odofred.Cin Bal. Salicet.,et alij per Fontanell.de pact. cl.* 5. *gl.*8.*par.*14.*ex.nu.*33.; Dicta verò mala fide ceſſante, vulgaris eſt diſtinctio quod, Aut dos incipit à traditione, et euictio non præſtatur, Aut à promiſſione, et ſecùs ad *tex. expreſſum in l.* 1. *C. de iur.dot.vbi gloſ., Bart.Bald. Salicet.*, et alij communiter de quibus *Fontanell.vbi ſupra num.*17.*Barboſ.in l.ſi æſtimatis pariter num.*17.*&* 20 *in fin. Boſſ. de Dot.cap.*17.*num.*19.*Merlin. dicta qu.* 44.*num.*3.*& ſeq.Buratt.dicta deciſ.* 745. *num.*1.*Rot.deciſ.*62.*num.* 10.*par.*11.*rec.* et habetur *ſupra diſc.*89.

Et licèt hanc diſtinctionem plerique impugnent, Alij verò diſtinguant inter patrem,ac extraneum,vt conſtat ex latè deductis *per Fontanell.* et *Boſſ.* ac alios vbi ſupra, attamen in foro receptiſſima eſt hæc diſtinctio à qua non eſt recedendum; Subdiſtinctio autem prædicta inter patrem & extraneum potiùs capiēda erit pro concluſionis limitatione, circa quam obſeruandum eſt quod, Aut agi-
4 mus de euictione prætenſa per virum pro ſuo intereſſe fructuum dotaliū durante matrimonio, et tunc intrare videtur ſubdiſtinctio prædicta, an ſcilicet agatur cum extraneo dotante, ſiuè ex liberalitate, ſiuè ex neceſſitate ratione charitatis, et officio iudicis, vel agatur cum patre, vt primo caſu ſeruanda ſit regula, in ſecundo autem ſecùs, quia inter virum, et patrem geſtus videtur cōtractus verè oneroſus, et correſpectiuus, dum vir correſpectiuè ad dotem ſuſcepit in ſe onus alendi mulierem, quod aliàs patri incumbere debebat, atque in hunc ſenſum capienda videtur ſententia *Angeli*, et ſequacium de quibus *Fontanell. num.* 16., et ità rectè conciliari poterunt iura in parēte ſuadētia euictionē,

Nil refragante quod tex. *in dicta l.*1. *C. de iur. dot.* loquatur in ſpecie de ſocero in ordine ad generum, quoniam verificabilis eſt quidem diſpoſitio tex.in excluſione formalis euictionis, ſed non propterea ceſſare debet actio prædicta, non tamquam vera euictio, ſed tamquā actio æquitatiua ad intereſſe prædictū, ſub latiori vocabulo euictionis nuncupata; Quamuis enim ſemper in viro dos importet cauſam oneroſam,ideoque iſto reſpectu deberet indiſtinctè in quocumque dotante idem ſtatui, attamen in dotante extraneo conſideratur cauſa onerosa ſolum in viro,nō autem in dotante, ſed vbi dotat pater tunc concurrit onus hinc indè, in viro ſcilicet ſuper illius aſſumptione,in dotante autem ſuper illius liberatione, Ac etiam quia verè pater propriæ obligationi non ſatisfecit, dū bona quæ in effectu ſua non erant tradidit, vnde ità conſequeretur lucrum ſe eximendi ab onere alendi filiam cum damno viri non culpoſi, quod æquitas non patitur; Neque implicat vt ceſſante de rigore iuris euictione,intret æquitas ex iudicis officio,vt benè ad hoc propoſitum per *Monter.deciſ.*13.*num.* 64., *& ſeq.* quem in hac ſpecie rectè loquutum puto,licèt in alijs minùs tutè,vt habetur *dicto diſc.*89.

Quarè cum ipſamet mulier de iure ad ſe dotandum non ſit obligata, hinc proindè ſi dotem cōſtituat à traditione
5 incipientem, tunc quià ex voluntate feciſſe dicitur,non tenebitur de euictione, neq; iuſtam cauſam viro præbebit,etiāſi poſſideat alia bona, denegandi alimenta, quorum reſpectu indirectè mulier euictionem pateretur,vt nominatim reprobato *Bal.Nouello* ſentiente dari ius indirectum ad nouæ dotis conſtitutionem, cum alimentorum denegatione, firmat *Barboſ.in dicta l.ſi æſtimatis n.*18. atque ex eo *Boſſ.d.cap.*17.*num.* 25., cuius tamen ſentētia nimis rigoroſa videtur; Durum enim eſt, ac humanæ rationi cōtrarium vt muliere alia bona poſſidente, vir qui dotis euictionem abſque propria culpa paſſus eſt, in onerum dotaliū ſupportatione cū aperto damno debeat perſeuerare, mulier verò de alieno viuendo ità facere lucroſum cumulum de ſuis fructibus, vel eos in ſuperfluos vſus conſumere; Sufficere igitur debet legis rigor

rigor, vt mulierem aliunde non prouisã vir ſub iſto prætextu non expellat, ſed quod alere teneatur, quodque eam alia bona poſſidentem non cogat ad nouam dotem conſtituendam, ſeu formalem euictionem præſtãdam, durum eſt, ideoque intrare videtur iudicis arbitrium pro applicatione fructuum aliorum bonorum extradotalium ad ratam dotaliũ ob euictionem amiſſorum, vt omnis æquitas, omniſq; ratio poſtulare videtur.

In foro enim legum litera capienda nõ eſt cum eo iudayco rigore quo vtuntur ſcholaſtici, ac propterea iuxta hunc ſensũ videtur amplectenda opinio *Bald. Nouell.par.7.priuil.*42, quem approbãt, ac ſequuntur *Merlin.dicta quæſt.*44. *nu.* 16.*& ſeq.Surd.de alim.tit.*7.*quæſt.*20.*nu.* 1., *Monter.dicta deciſ.*13.*nu.*59., *& ſeq.* vbi dicto *num.*64., *et ſeq.* bonas ad propoſitum deducit conſiderationes.

Benè verum quod, ſi vir ſciens qualitatem rei datæ, atque præuidens periculum euictionis, de iſta ſibi conſulere nõ curauit, non videtur hac æquitate dignus, cum, et aliàs in caſibus quibus agere poſſet, id ei denegetur, vt in ſpecie *Buratt. dicta deciſ.*745 *in fine, et num.*4. in qua deciſione agebatur de hoc pũcto euictionis ad effectum metiendi quantitatem lucri regulandi ex quantitate dotis ex qua diſputabatur, an fũdus euictus eſſet detrahendus; Verum & iſto caſu neque videtur omninò præcluſum dictum iudicis arbitrium, ita æquitate poſtulante, quià nempè mulier ſit diues, maritus autem ex ſimplicitate vel bona fide in qua ſit verſatus, ſi hæc non curauerit;

Aut verò agimus de euictione prætẽſa per ipſammet dotatam; Et tunc in extraneo dotante ex liberalitate procedit concluſio de plano, idemque in alijs dotantibus ex neceſſitate legali ratione sãguinis, vel charitatis, itaut fuerit dos debita officio iudicis, excepto patre, quià ſemper eſt vera ratio, vt tradendo dotẽ propriæ obligationi ſatisfecerint; Secus autem in dotantibus ex neceſſitate iure actionis, vt ſunt ſtuprator, raptor, homicida patris, hæres adimplens legatũ, et ſimiles, ſiquidem cum iſti non poſſint dici donatores, neque exercentes opus charitatis in dotãdo, non videntur iſtis regulis metiendi, ſed inter correſpectiuè contrahentes generaliter computandi.

Nec obſtat quod euicta dote, dicti
6 coniuncti etiam iudicis officio cogi poſſunt ad nouam dotem conſtituendam, Tùm quia id non procedit eo matrimonio conſtante ſi vir ad alimenta eſt idoneus vt ſuprà *diſc.*142.; Tum etiam quia dari poteſt, vt interim mulieri aliundè bona obuenerint, itaut ceſſet eorũ obligatio ſubſidiaria; Atque in omnem euẽtum longa differentia eſt, competere actionem de euictione, vel ius implorandi denuò ſimplex iudicis officium pro redotatione tamquam ex integro.

In patre autem, vel auo *Fontanell.n.* 20.,*et ſeqq.* adherere videtur mediæ opinioni diſtinguentium inter dotem exiſtentem infra legitimæ quantitatem, ac aliam excedentem, vt primæ præſtanda ſit euictio tamquam ex donatione ob cauſam, in ſecunda verò ſecus, quia liberalitas eſt ac donatio, et cum eo, ſed materia non benè digeſta pertranſit *Merlin.dicta quæſt.*44.*num.*7.,*et ſeqq.* & *num.* 10.; Mihi autem hæc opinio nullatenus placet viuo patre, vel auo dotante, tùnc etenim non intrat terminus legitimæ, quià hæc non datur in vita, Ac etiã quia dos conſtituta per patrem viuentẽ, non legitimæ ſed paragij terminis regulatur, vt ſæpè dictum eſt in præcedentibus; Minuſque intrat terminus donationis ob cauſam, quoniam dos à patre profecta remanet in terminis peculij donationem excludentis; Etſi detur caſus quo pater eamdem dotem expreſsè, vel ex iuris ſubintellectu filiæ donaſſet, 8
adhuc tamen, quia id facere de iure nõ cogebatur, cenſenda erit donatio merè voluntaria, in qua procedendum eſt cum terminis principalis concluſionis in gratuita dote, ac donatione pari paſſu procedentis.

Neque aliqua conſideratione digna videtur ponderatio eiuſdem *Fontanella num* 24, quod nempè huiuſmodi dotes dari ſoleãt intuitu renũciationum quas parẽtes à filiabus iuribus legitimæ, alijſque ſucceſſionibus obtinent, quoniam id percutit indiuidua ob particulares facti circumſtantias, ob quas filia dotem quaſi emere dicitur, ac de ſuo dotari vt alibi aduertitur, ſed id nil commune habet cum generali concluſione;

Proùt

Prout neq; releuat dicere quod pater
7 filiæ quæ dotem amiſit nouam conſtituere tenetur, intrant enim eædem rationes ſupra datæ in alijs coniunctis, ea præſertim quod longa differẽtia eſt nouam dotem conſtitui debere tamquam ex intego, et ex nouo iudicis officio, vel potius ex capite euictionis, quod idem importat, ac prioris inſtrumẽti dotalis reiteratã exequutionẽ ob reuiuiſcentiã de qua infra, vt in proximis terminis nouę dotis à patre pro vlterioribus nuptijs conſtituendæ iuxta terminos *Auth. ſed quamuis C. de rei vxor. act.* eſt pluries obſeruatum; Quarè conſideratio legitimæ attendenda ſolùm erit patre defuncto, ac in dote loco legitimæ ſuccedente, atq; tunc non agitur de euictione dotis, quæ conſideratur tamquam dos, ſed potius de euictione rèrum pro legitima traditarum, et ſic non de iure dotis, ſed de iure legitimæ, et extra materiam.

Firma igitur manente concluſione deducta ex textu in dicta *l. 1. C. de dot. promiſſ.*, vt ceſſante fraude, vel expreſſa conuentione, dotis à traditione incipientis non præſtetur euictio, ſiuè ab extraneo, ſiuè à patre data ſit, ſecùs autẽ in ſumente initium à promiſſione, quod tamen in omnibus deſeruit præſumptiuè, atque ad conſtituendam regulam in dubio, ſecus autem vbi nèdum expreſsè, ſed etiam coniecturaliter ac præſumptiuè conſtat de contrario, quoniam in effectu iſta eſt potius quæſtio facti, ac voluntatis quam iuris.

Maior propoſitæ materiæ difficultas
8 verſari videtur in dignoſcendo, quando dos vno, vel altero modo initium habuerit, quoties verſemur in ambiguo, quia nempè de dotis conſtitutione, nec per teſtes, nec per ſcripturam conſtet, ſed bona de facto reperiantur penes coniuges, à quibus euicta ſint; Et tunc ſi non conſtito de promiſſione, de facto apparet ſolum de traditione, & non debetur vt benè firmat *Rot. apud Buratt. dicta dec. 745*; Vbi autem de conſtitutione conſtat. Et tũc aut verba ſonant in promiſſionem, itaut actus non ſit vndequaque
9 abſolutus, ſed alium deſideret actum poſt ſe ad totalem perfectionem, ac exequutionem, et res eſt clara quod dicatur incipere à promiſſione, Aut verba poſſunt importare traditionem, vt ſunt ea quę frequenter apponi ſolent nempè *offert, tradit, donat &c.* & tunc iſta nõ importare veram traditionenm abſque rei præſentia poſt plures allegatos pro-
10 bat *Monter. dicta deciſ. Aragon. 13. n. 25., et ſeq.* et eo relato *Cancer. var. reſol. par. 3. cap. 4. de ſeruit. num. 28., et ſeqq.* ad quẽ relationem habet *Fontanell.* in eamdem ſententiam concurrens *dicta cl. 5. gloſ. 8. p. 14. n. 36. & ſeq. & ſequitur Boſſ. d. c. 17. num. 17.*; Quodque dicta verba non importent veram traditionem abſque rei præſentia, ſed voluntatem tradendi *Caualer. deciſ. 307. nu. 2. & 3.*; Benè verùm quod ſi verba hæc munita ſint clauſula conſtituti, cum iſtius virtus ſit veram traditionem importare, atq; tam domi-
11 nium, quàm ciuilem, et naturalem poſſeſſionem trãsferre, itaùt eius vigore competat manutẽtio ex deduct. *per Barboſ. clauſ. 31., Buratt., et adden. dec. 141. & 145., et alij paſſim*, et tunc dicendum erit cœptum à traditione *vt ex Viuio & alijs Fontanell. vbi ſupra numer. 38. & ſeqq.*

Vndè cum in Regno Neapolitano receptum ſit, clauſulam conſtituti tamquã apponi ſolitam cenſeri adiectam quamuis reperiatur omiſſa, vt per *Viſill. ad Af-*
12 *flict. deciſ. 139 num. 5 & 6., Fab. de Ann. conſ. 93 num. 25., Maſull. ad Capyc. deciſ. 153. num. 16. & 17. Merlin. lib. 1. controu. 35. & alij*; Hinc proindè ſequitur, vt quotieſcumque dotis conſtitutio facta eſt per inſtrumentum publicum, ſemper dicatur cœptum à traditione, quæ reſultare fortiùs dicitur ex reſeruatione vſusfructus.

Cæterùm concluſio prædicta, vt nempe verba, *dat tradit, offert &c.* non importent ad hunc effectum veram traditionem abſque rei præſentia, nimis aſpera videtur, quià cùm præſertim in ſtabilibus, actualis, ac vera traditio manualis ſit ferè impracticabilis, hinc ſequeretur, quod in iſtis, in quibus frequentius, imò ferè ſolùm euictio contingere ſolet, ſemper dotans, vel donator in hac ſpecie exequati, euictionem præſtare deberent, itaut potius verbalis, quàm realis eſſet diſtinctio, de qua in principali concluſione, ideoque mihi videtur ita diſtinguendum.

Aut agimus de mobilibus quorum actualis traditio eſt de facili practicabilis,

lis, quinimò frequentius practicatur, vt ſunt gemmæ, veſtes, pannamenta, et ſimilia quæ in die ſponſalium dùm inſtrumentum dotale ſtipulatur conſignari ſolent, et in his recipienda venit ſententia *Monterij*, ac aliorum, vt ex dictis verbis non reſultet vera traditio, abſque rei præſentia, quia dùm partes non curarunt practicare actualem facti traditionem ita facilem, ac ſubiectæ materiæ cõnaturalem, videntur in terminis promiſſionis tunc voluiſſe permanere, Ac etiàm quia in huiuſmodi mobilibus quãuis promiſſio ad ſpeciem redacta ſit, attamen vbi dotatio non incipit à traditione facti, ſed à conuentione alium actum poſt ſe expectante, tũc videtur potiùs ex veriſimili voluntate, ab vſu communi deducta cogitatum inter partes de genere, quàm de ſpecie.

Aut verò agimus de ſtabilibus, vel etiam de mobilibus, ac ſe mouentibus, quorum præſentia, et facti traditio non eſt moraliter practicabilis, quia nempè dentur in dotem prædia, boues, equi, currus, et ſimilia, et tunc dum ex verbis prædictis iuxtà propriam, ac litteralem eorum ſignificationẽ importantibus traditionem, conſtat partium voluntatem fuiſſe incipiendi à traditione, contrariũ omninò dicendum veniat; Clarius autẽ accedente conſtituto vt ſuprà, vel ſolẽnitate in Regno Neapolitano frequentari ſolita tradendi calamum ſeù fuſtem loco rei per cuius traditionẽ partes volunt rem cenſeri effectiuè traditam; Quidquid enim ſit, àn hæc ficta traditio effectus veræ traditionis operetur, nec nè, hoc vnum eſt tamen, ita conſtare de voluntate partium voluiſſe incipere à traditione, non à promiſſione; Et quidem dicta principalis diſtinctio numquàm reſpectu ſtabilium, vel conſimilis naturæ, vt ſuprà eſſet practicabilis, præſertim inter idiotas, qui vt plurimum per apocas priuatas in optima fide verſantes dotes conſtituere, ac tradere ſolent, abſque tot ſubtilitatibus.

Iſta igitur videtur in foro recipienda benigna ſententia tanquàm humanæ rationi nimiũ adaptata, quidquid ſubtilitatis rigor in contrarium poſtularet; Siquidem licèt non putem recedendum à prædicta recepta diſtinctione, vt nempè dos initium ſumens à traditione non mereatur euictionẽ, ſecus eà quæ à promiſſione incipit, atque prædictæ diſtinctionis plures deducantur à ſcribentibus
13 rationes relatæ per *Monter. dicta deciſ. 13. num. 27., et ſeq.*, et *Cancer. dict. cap. 4. de ſeruitut. num. 22., et ſeqq.*; Verè tamen nulla conſiderari poteſt ratio adæquata quæ ſatisfaciat, atque intellectum captiuet, præterquàm vbi tractatur de illis mobilibus, quorum qualitati manualis traditio eſt congrua, et connaturalis, itaut in alijs bonis diſtinctio prædicta recipienda ſit, potiùs quia lex ità dicat, vel quia communis ſchola Doctorum ità legem intellexit, quàm quod ratio ſuadeat, ideoque quantum fieri poteſt benignè capienda, neque addendo rigorẽ rigori, ac irrationabiles ſubtilitates ſubtilitatibus ità amarè capienda eſt, vt non obſtantibus verbis traditionem importantibus, adhuc promiſſa cenſeri debeat.

Concluſio ſiquidem, vt verba prędicta abſque rei præſentia non importent veram traditionem, eſt vera ad effectus poſſeſſionis, alioſque ex vera facti traditione reſultantes, non autem recipienda eſt ad excludendam partium voluntatẽ ità declaratam, vt incipere voluerit à traditione.

Hæc autem omnia procedunt in ter-
14 minis euictionis, quæ ratione dominij in tota re ſequuta eſt, vbi autem euictio ſequitur in parte, quia nempè res pro parte ſpectet ad dotantem, pro parte verò ad alium à quo euincatur, tunc in caſibus quibus nulla euictio debetur ceſſat difficultas ex regula *ſi de quo magis*; In caſibus autem quibus ſequuta totius rei euictione, illa præſtanda eſſet, tunc quæſtio videtur potiùs facti quàm *iuris*, ac tota eſt voluntatis, an ſcilicet dotans totam rem, vel ſolam partem quam ipſe habebat dare voluerit; Et in hoc attendenda ſunt in primis verba, ſi enim iſta ſunt clara pro toto, vel pro parte, in claris ceſſat omnis quæſtio, ſiue ſi verba eſſent æquiuoca, ſed per extrinſecas probationes etiam coniecturales conſtaret qualis fuerit partium intentio, vel ipſa quamuis ex interuallo declarata eſſet ab ipſomet dotante, vt eſt aliàs ſæpè notatum, et firmat infra alleganda ſecunda deciſio *Meleuitana coram Otthobono*.

Vbi verò ſumus in caſu dubio, tunc regu-

regula eſt, promittentem, vel dantem cenſeri diſpoſuiſſe de propria portione, ac ſolo iure quod habebat *ad tex. in l.ſi domus 74. §.fin. de leg. 1. cap. paſtoralis de donation.*, *Surd.* alios colligens *deciſ. 172. num.7.*, Et benè in terminis donationis *Rota in Meleuitana Territorij 17. Maij & 3.Decembris 1649.Ottbobono* inter ſuas *deciſ. 176. & 195.& in eadem 3.Iunij 1650.Cerro deciſ.46.part.11.rec.* Et in terminis generalibus cuiuſcumque diſpoſitionis *Gregor.deciſ.225.*latè *Cenc. de cẽſ.quæſt.20.*, niſi verba ſint talia quod ſalua ratione recti ſermonis ad ſolam diſponentis partem reſtringi non poſſint, quia nempè non rem ſimpliciter, ſed totam rem det, vel promittat, vt *ex Menoch.conſ.1145. nu. 15., et ſeqq.Rot.deciſ. 118.num.25.,et ſeq.part.6.recent.*,et alijs admittit *Rot.in allegatis Meleuitanis coram Ottbobono, et Cerro,* quoties tamen aliæ clauſulæ, vel verba reſtrictiua non adijciuntur,quia nempè dotans poſt verba importantia vniuerſalitatem adijciat pronomen *ipſius*, ſeù proùt ipſe poſſidet, et ſimilia, vt benè in eiſdem *Meleuitan.*, vbi cùm in ſpecie ageretur de donatione contemplatione matrimonij,quæ cùm noſtra materia fraternizat, dictum fuit ſanguinis coniunctionem, vel præſumptam dilectionem nihil operari, quamuis aliàs hæc circumſtantia latam interpretationem mereatur, quia ſola voluntas eſt attendenda; Satis autem in caſu dubio ponderanda videtur circumſtantia, an dotans rem totam poſſideat de tempore promiſſionis inſolidum, vel in communi cùm altero, quia ſi totam poſſideret, maximum eſſet argumentum voluntatis diſponendi de toto, vt ponderatur *deciſ.118.ex num.22.part.6. recent.*, Verùm certa regula dari non poteſt, cum totum pendeat ex facti qualitatibus in quolibet indiuiduo concurrẽtibus; Quinimò etiam ſi verba contractus eſſent vniuerſalia, et apta importare totum, ſed ex facti circumſtantijs vel pretij quantitate deducatur de ſola parte intellexiſſe, non generalitas verborũ, ſed facti veritas eſt attẽdenda, vt in terminis venditionis latè, ac benè probat *Rota in Romana apothecæ, ſeù pecuniaria 8.Iunij 1654.& 25.Iunij 1655. coram Bichio,quarũ ſecunda eſt dec.66.p.12. rec. & in eadẽ 7.Febr.1656.coram Beuilaqua.*

Sed ſi vera euictio ratione dominij,
15 nec in toto, nec in parte ſequatur, detegatur autem rei traditæ vel promiſſæ onus, ſeù ſeruitus, ex quibus diminutio, vel indirecta euictio ſequatur, quia nẽpè res affecta ſit hypothecis,ob quas exequi, ac ſubhaſtari poſſit, vel cenſibus, aut tributis, et ſeruitutibus, ex quibus minoris valoris reddatur,et tũc ſi hypothecæ, cenſus,ſeruitutes,et onera conſtituta ſunt ab ipſomet dante, clarum eſt ipſum teneri ad rem liberandam, quia in dolo, vel fraude verſari dicitur tradẽdo, vel promittendo ſimpliciter pro dote rem quam ipſemet alijs obligauerat, vel oneribus ſubijecerat abſque dicta expreſſione, nàm dato dolo, vel fraude intrat euictio indubitanter ex litterali diſpoſitione textus *in dicta l.1.C. de iur. dot.*, et in propoſito donationis habetur *in vna Campanien.ſub tit.de donat.*;Si verò ſunt hypothecæ, vel onera antiqua, quorum dotãs erat ignarus,et tunc quia ceſſat fraus,procedendum eſt cum regula generali, ſed ſi conſcius eſſet, tunc videri ob taciturnitatem eſſe in fraude, proindeque teneri latè probat *Cancer. dict.cap.4. de ſeruitutibus & num.9.* niſi onera ſint rei connaturalia, et in Regione adeo notoria, quod abſque alia expreſſione ſoleant ſubintelligi,et cùm *Cãcerio tranſit Fontanell.*;Verũ id non placet ex præmiſſa regula, vt diſponens de re cenſeatur in dubio diſponere de iure quod ſibi in eadem re competit, et proùt ab ipſo poſſidetur, vt in ſpecie donatoris quod cẽſeatur tãtùm donaſſe quod ad ſe ſpectabat vltra allegatos *Rot. deciſ. 143. num.8.part.5.recent.*; Neq;releuat ſimile de obligatione venditoris manifeſtandi rei defectus, quia cùm venditor totius rei pretium percipiat, congruum eſt,vt rei defectus manifeſtet per quos res tanti empta non eſſet, adeout ſi pretij quantitas totius rei valori non reſpondeat, ſed ſit adæquatum ſoli iuri quod detractis oneribus venditori competebat,neq; venditor expreſsè rem ven-
16 diderit vti liberã, tũc reſultat præſumptio quod ſolum ius ſuum vendere voluerit, ex pretij enim quantitate colligitur quid in contractum ſit deductum *Alex.conſ.26. lib.4.Gregor.deciſ.126.numer.9.* & latè in terminis venditionis partis rei *Rot. in dicta Romana Apotheca*

ſeù pecuniaria 8.Iunij 1654.& 25.Iunij 1655. coram Bichio,quarũ ſecũda eſt dec. 66.p.12.et 7.Febr. 1656. Beuilaqua,vbi quod licèt in contractibus onerosis cẽſeatur tota res in contractum deducta, attamen quia eſt nuda iuris prçſumptio, ceſſat nè dùm vbi verba contractus contrarium ſuadent, ſed etiam concurrentibus contrarijs coniecturis, illa præſertim deducta ex pretij quantitate.

Hæc autem ratio non eſt applicabilis rei quæ data fuit in dotem, cùm nullum pretium in contractum deducatur, proindeque inhærendum eſt *Monterio dicta deciſ.13. numer.38.& ſeqq.*, niſi rei pretium fuerit explicatum, non ad effectum inducendi veram æſtimationem, ſed vt rei valor, ac dotis quantitas ſciatur, tunc etenim ex valoris expreſſione optimè colligitur quid in cõtractum ſit deductum, et àn dotans rem vti liberam vel pro ſolo iure ſuo dare voluerit, niſi deductis oneribus dos adeò exigua & incongrua remaneat, quod vehemens præſtet adminiculum contrariæ voluntatis ex eadem ratione dictæ concluſionis, vt ex pretij quantitate partium voluntas deſumatur.

Idq;comprobatur,quoniam in ea quæſtione, an donato, vel legato fundo cenſeatur donatario, vel legatario iniunctũ onus cenſus cui fundus eſt affectus, vel
17 potius huiuſmodi oneris ſolutio ſpectet ad donatorem, vel hæredem legantis, *Rot.deciſ.143.part.5.recent.* repetita apud *Marin. reſolut. quotid.12. lib.1.* tenet legatario quidem non cenſeri iniunctum onus quod ſpectat ad hæredem, secùs autem donatario, ex iàm dicta ratione quod donans cenſetur ſemper donaſſe rem cùm ſuis oneribus, & ſic affectam proùt ipſe poſſidet, ſequuntur *de Marin.vbi ſupra, Merlin.de pignor.lib.4. quæſt.57.num.5.*; Et quamuis hæc opinio ſit valdè dubia ex ijs quæ poſt *Gratian.diſcept.955.* doctè deducũtur in cõtrarium per *Ranuccium apud Cenc.de Cẽſ. quæſt.79*; Attamen difficultas eſt reſpectu cenſuum conſignatiuorum quos ipſemet donator impoſuit, in quibus eſt dubium, àn dicatur onus verè reale trãſitorium cum ipſa re ad tertium, vel potius ſit debitum inhærens etiam perſonæ,vt ex deductis videri poteſt; Sed vbi ſumus in onere reali impoſito aliàs quã per ipſummet donatorem, itaut hic eſſet dicto oneri obligatus occaſione rei, et tanquàm eius poſſeſſor, tunc nulla ſub. eſt dubitatio quod tranſeat cùm ipſa re, quodque donator cenſeatur ſolum ius quod habebat dediſſe.

Quæ autem huc vſque in materia eui-
18 ctionis dicta ſunt, militant cùm præſuppoſito quod agatur de re data in dotem inæſtimata, tamquàm ſpecies, ſecùs autem ſi detur viro æſtimata pro quantitate in dotem promiſſa, tunc etenim cùm iſte contractus non dicatur dotis, ſed emptionis & venditionis, intrat de plano euictio, vt ad litteram diſponit idem *text. in dicta l.1.C. de iur. dot.*, ac firmant omnes communiter abſque controuerſia.

Dari ſolent plures limitationes reſultantes à ſcientia iuris alieni in recipiente, et alijs quæ per Doctores in generali materia euictionis conſiderantur, ac etiam quando euictio dicatur legitimè ſequi, et an præcedere debeat necnè denunciatio; Verùm iſta conueniunt cuicumque actui indifferenti, ideoque dicuntur extrà materiam dotis, tunc ſiquidem non ceſſat euictio ex aliqua dotis ſpecialitate, ſed ex regulis generalibus ſub quibus dos tamquàm quilibet actus non exceptus compræhenditur.

Remanet ſolùm videndum, àn in ca-
19 ſibus quibus euictio præſtari debet, liceat dotatæ, vel viro regredi ad primæua iura dotalia, vel potius noua actione pro euictione agendum ſit, quod ſatis expedit, nè dùm quoad hypothecæ antiquitatem, ſed etiàm quoad obligationes fideiuſſorum, ac viam exequutiuam, aliaque priuilegia ex dotis qualitate, vel ex primo inſtrumento dotali reſultantia; Et in hoc quidquid ſit de quæſtione in genere, an euicta re data pro pro debito quantitatis, vel ſpeciei, reuiuiſcant priora iura, primæuæque actiones, de qua latè poſt antiquiores agunt *Surd.conſ.145. & deciſ.51. 113.& 266. vbi latè Hodierna in addit. Francb. deciſ. 12.& 50., Caſtill.deciſ.5., Caſtill.Sotomaior.lib.4.quæſt.cap.59. Fab. de Ann. conſ. 35.& 90.Merlin lib.1. contr.27.*, Alter *Merlin.de pignor. lib.4. quæſt.50., Rouit. ſuper pragm.in Rubr. de liquidat. inſtrument. à num.48, Theſ.lib.2.qq.forenſ.88. Salgad.in Labyr.part.1. cap.18.num.17.*

Staib.

Staib. iun. reſol.96. num.13. amplè Arias de Meſa lib.1. var. cap.38., et pluribus ſeqq., et cap.46. vbi materiam in compendium reducit; Hoc vnum tamen eſt planum, quod in caſu dotis, euictis bonis quæ in eius cauſam data ſunt, reuiuiſcunt primæuæ actiones, atque ex illis agi poteſt per *text. in l. qui res 98. ff. de ſolut.*, atque communi ore firmant ſcribentes ſupra allegati præſertim *Caſtill. dec.5. Merlin. dicta contr.27. num.15. Arias de Meſa cap.42. in princ. Alter Merlin. de pignor. quæſt.150. num.42.* qui alios cumulant *Marint. reſol. quot.166. numer.8. vol.2. Fontanell de pact. cl.5. gloſ.8. par. 14. num.90. Boſſ. de dot. cap.17. numer.13. Rot. in Fulginaten. Saluiani 13. Iun.1646. coram Bichio*, et admittitur *in Romana dotis 11. Februarij 1647. coram eodem apud Merlin. de pignor. deciſ.143. num.8.*, et eſt concluſio non habens controuerſiam, quæ ſola eſt in eo, An diſpoſitio *text. in dicta l. qui res* contineat ſpeciale dotis priuilegium, vel potius ſit generalis cuicumque conueniens ex deductis per vtrumque *Merlin. vbi ſupra Arias de Meſa dicto cap.42. num.7.*, et alios; Sed quidquid ſit de hoc, certum eſt tamen quod vbi agitur de dote, ſiue ſit ex ſpeciali priuilegio, ſiue ex regula generali ſemper agitur ex actionibus primæuis, etiamſi agatur de intereſſe ſolius viri
20 agentis pro euictione rei æſtimatæ, quoniam textus prædictus loquitur de viro, atque ità admittunt omnes allegati, quibus addo magis in ſpecie *Capyc. Galeot. lib.1. contr.32. num.76., et ſeqq.*; Quinimò *Fab. de Anna conſ.35. num.31.* vult textum prædictum loqui de ſolo viro tractante de damno vitando, non autem fauore mulieris fouentis cauſam lucratiuam; Et licèt hæc opinio ſit damnata, vt apud *Caſtill. dicta deciſ.5. num. 13., et ſeqq.*, ac alios ſupra allegatos, indiſtinctè dictum priuilegium admittentes fauore viri, ac mulieris, attamen id conſideratione dignum eſt ad effectum deducendi, vt adeò cenſeatur incluſus in dicto priuilegio vir, quod aliqui voluerint ipſum dici magis priuilegiatum quã ſit ipſa mulier.

21 Ampliant aliqui concluſionem iſtam ad vſuras, vel fructus dotales pro quibus aliqua res inſolutum viro data poſtmodum euicta ſit, vt latè probat *Capyc. Galeot. dicta controu.33. ex num.81.*; Et magna quidem eſſet extenſio ſi eſſet vera, de quo tamen dubitari poteſt, quia licet fructus tamquàm acceſſiones ſoleãt participare de priuilegijs ſortis, attamen in eis non videtur conſiderabilis ille Reipublicæ fauor in ipſa dote conſideratus, quoties ipſum corpus vniuerſale dotis non augent, neque priuilegiorũ à iuris diſpoſitione deuiantium de facili extenſio admittenda videtur, Nil obſtante quod prætendatur hoc non eſſe priuilegium ſpeciale; Siquidem dato hoc aſſumpto, ſuperuacaneum eſt inſpicere àn ſit dos, et àn fructus dotales potiantur priuilegijs dotis, quoties tamquàm ſimplex creditum priuatum haberet hanc prærogatiuam; Vnde quæſtio procedit cum præſuppoſito quod obſtante iuris regula incontrarium, verſemur in caſu priuilegij, relinquo tamen cogitandum.

Ampliant ſecundo etiam ad dotaria, et lucra quæ excepto priuilegio potioritatis habent pro ſe regulam generalem gaudendi priuilegijs dotalibus, vt in ſpecie poſt *Maſtrill. deciſ.40. lib.1.*, et alios *Hodier. ad Surd. dicta deciſ.266. numer.18.*

Ampliant tertio etiam ſoluto matrimonio *Altograd. conſ.56. numer.15. lib.1. Merlin. de pignor. dicta quæſt.150. num. 44. in fine.*

Ampliant quarto, vt tale priuilegium mulieris hæredibus etiam cõpetat quoties euictio euenit in vita mulieris cui apertum erat ius agendi primæuis actionibus, vt ex *Bald. Nouell. par.12. nu.33. & 37. Caſtill dicta deciſ.5. num.20.*, eoq; relato *Arias de Meſa dicto lib.1. var. cap. 42. num.4.* qui alios allegat; Contrarium autem in ſpecie tenet *Fab. de Ann. dict. conſ.35. num.34.* vbi conſequenter idem aſſerit in ceſſionario, atque allegat etiã pro ſe eumdem *Bald. Nouell. part.8. priuil.19.*, Verùm pro neutro ſtat *Bald. Nouell.* nam in loco allegato per *Fab. de Anna* dicit quidem mulieri illæſa eſſe primæua iura non obſtante delegatione debitoris decocti non ſoluendo, ſed nil ſubiungit de hærede, et in loco deducto per *Caſtill.* loquitur genericè, vt priuilegium in vita mulieris iam ortum, ſeù formatum tranſeat in hæredem, ſed non percutit hos terminos ſpe-

ciales; Ex generalitate tamen rationis verior videtur opinio *Caſtilli*, vt particulariter aduertitur quando agitur, àn priuilegia dotalia ſint ceſſibilia, vel tranſmiſibilia.

Reſtringunt è conuerſo quotiès vi-
22 ri vel mulieris culpæ, ſeù negligentiæ poteſt euictio adſcribi, vt in his terminis *Buratt.dec.745.num.fin. Rot. in dicta Romana dotis 11.Februarij 1647.Bichio*; Verùm non benè deducitur hoc pro limitatione priuilegij, tunc etenim propter culpam ceſſat etiam actio agendi de euictione, et ſic non verſamur in caſu ceſſantis priuilegij, ſed ceſſantis legitimę euictionis.

An autem poſito regreſſu ad primæua
23 iura competat etiam via exequutiua, quæ prius cõpetebat, Negant generaliter *Rouit.ſuper pragm in dict.Rub. de liquid. Inſtrum.ex num.48., Merlin.dicta contr. 27.num. 35. lib.1.*; In ſpecialibus autem terminis noſtris pro vtraq; parte plenè diſputat *Caſtill. dicta deciſ. 5. ex numer. 52.*, qui in fine refert pro maiori parte votorum fuiſſe deciſum pro affirmatiua, quæ tamen opinio videtur impracticabilis, quoniam cum creditum non ſit liquidum, nec debitum, niſi priùs canonizata euictione, quæ legitimè ſequuta ſit, hinc proindè non videtur quomodo negari poſſit appellatio ab expreſſa, vel virtuali declaratione ſuper euictione an ſit benè vel malè ſequuta, et ſic vbi per rem iudicatam, vel partis confeſſionem firmatum eſſet euictionem fuiſſe legitimè ſequutam, ſeù etiam id eſſet notorium, itaut quæſtio ſola eſſet ſuper ordine iudicij ad euictionem aſſequendam, tunc probabilem crederem affirmatiuam, ſed punctus eſt in canonizanda euictione, quæ, parte illam negante, ineuitabiliter faciet causã appellabilem, ac proceſſum exequutiuum impediet.

Dubitatur etiam an hoc priuilegium
24 competat facta formali nouatione, quià nempè creditum dotale conuerſum ſit in mutuum, vel aliud creditum priuatum, pro quo deindè dotans rem dederit inſolutum, tractu temporis euictam, et deducit aliqua *Caſtill.dicta deciſ.5.*, Sed reſolutio pendere videtur ab eo, an talis nouatio ſit vera, itaùt creditum dotale omninò extinctum trãsfuſum ſit in mutuum, vel alium contractum, ex quo deindè orta ſit rei euictæ datio; vel potius ſecundus contractus ſit correſpectiuus ad dotem, àc ſimulatè initus gratia facilioris exactionis, vt contingit in Regno Neapolitano vbi ad effectũ vt creditum dotale poſſit exigi executiuè ſeruata forma ritus M.C.V., ob difficultatem contingentem in liquidatione inſtrumenti dotalis exigentis extrinſecam iuſtificationem matrimonij, idcircò conſuetum eſt, quod vir quietat dotantem de dote tamquam ſoluta, vnico autem contextu dotans ex cauſa mutui conſtituit ſe debitorem viri in eadem ſumma; Primo etenim caſu cum datio in ſolutũ verè nõ fiat in cauſam dotis, quæ omninò remota eſt, ac mediata, tunc non videtur intrare priuilegium; Secùs autem in ſecundo in quo dos videtur in veritate cauſa immediata dationis inſolutum, vt occaſione vſurarum dotalium in his terminis, et cum hac diſtinctione notatur infra *diſc. 161.*, et hæc quoad euictionem bonorum quæ in dotem, vel eius cauſa data ſunt, vel promiſſa.

Supereſt videndum de ſecunda parte
25 propoſiti thematis, nempè de veritate, ac exigibilitate nominis debitoris, vel alterius iuris incorporalis quod in dotẽ, vel occaſione dotis ceſſum fuerit; Et in hoc obſeruandum eſt, quod dupliciter nomen debitoris, vel aliud ius per debitorem creditori cedi ſolet, vno ſcilicet modo per viam ſimplicis ceſſionis, nullo delegationis, aut dationis inſolutum, vel aliàs nouatiuo titulo concurrente, et tũc quia ceſſio dicitur fieri pro ſoluendo, nõ autem pro ſoluto, atque in effectu ceſſio importat ſolum mandatum ad exigendũ per creditorem acceptatum ſub tacita conditione ſi ſequatur ſolutio, hinc proindè dominium nominis ceſſi non tranſit in ceſſionariũ ſed remanet penes cedentem cuius conſequenter eſt etiam periculum, itaut integra ſemper maneant priora iura ceſſionarij, cui ſolum eſt iniunctum onus diligentiarum, ad effectum iuſtificandi ſe ſatisfeciſſe ſuſcepto mandato *ad text.in l. ſi debitorem ff. de nouat., gloſ.in l.legari in fin.ff.de liber. legat.Eugen.conſ.73.lib.1., Scaccia de Cambijs §.2. gloſ 5.nu.254.Capyc.latr.conſult. 148.num.25., Gratian. diſcep.527. Fontanell.deciſ.124.& ſeq Duran.deciſ.266.*

Rot.

*Rot.in Bononien. litterarum Cambij apud Merlin.de pignor.deciſ.*146.*confirmata* 19.*Iunij ſequentis coram eodem repetit. deciſ.*47.*par.*10.*rec.* & *deciſ.* 91. *Romana ſeu Florentina Cambiorum* 3.*Iunij*. 1650. *Corrado impreſſ.deciſ.*44. *par.* 11. *rec.* & *dec.*147.*n.*10.*cum ſeq.* & paſſim; Verùm iſto caſu nullius conſiderationis eſt circumſtantia dotalis, quoniam idem indiſtinctè procedit in quocumque credito priuato.

Altero modo fit ceſſio per viam dele-
26 gationis, aut dationis inſolutum, vel alterius tituli nouationem importantis, Et tunc generaliter intrat quæſtio, an ſufficiat cedenti præſtare nomen verum de iure quamuis tale non ſit de facto, et cuius periculo nomen cedat iuxtà terminos *l.ſi nomen ff.de hæred.vel act. vend.*, *et l.Pupilli* 96.*§.ſoror ff.de ſolut.*, de qua tractant *ſcribentes in dicta l. ſi nomen.*, *et l.ſi cum dotem §. ſi mulier ff. ſol. matr. Franch.deciſ.*108., *Surd.deciſ.*326. *num.* 41.*Rodriq.de ann.redd. lib.* 2. *quæſt.* 21., *Menoch. conſ.* 778., *Mangil. de euict. quæſt.*80.*Hodierna contr.*27., *Pratus diſcept.*21., *Capyc.latr.dicta conſult.* 148., *Galeot.dict.contr.*32.latè *Olea de ceſ iur. tit.*1.*quæſt.*3.*Giurb.deciſ.*87., *Duran. dicta deciſ.* 266.,*Rot.in Nouarien. pecuniaria* 26.*Iun.*1652.*Bichio dec.*287.*par.*11. *Tudertina Cenſus* 28. *Maij* 1653. *Meltio, et alij*.

Ex quibus conſtat, quod vbi nomen non eſt verum de iure, tunc actus non cauſet liberationem, proindeque priora iura ſint integra; Vbi verò eſt verum de iure, ſed non verum de facto, quia nempè non exigibile, tunc intrat quæſtio de qua, quidquid ſit ingenere, & an ceſſionarius ſit ſciens, vel ignorans, in ſpecie tamen dotis, vt præſtari debeat nomen verum, tam de iure, quàm de facto, itaut ſi eſſet non ſoluendo, periculum ſit cedentis, probat textus *in dicta l. ſi cum dotem §.ſi mulier ff.ſol.matr.* & *l. promittendo §. ſi à debitore ff. de iur. dot.*; Et quamuis contendant Doctores, an prædictarum legum diſpoſitio tãquam fundata in ignorantia procedat in quocũque, vt ſentit *Bart.*, vel potius fundetur in dotis priuilegio, itaut ſiue ſciat ſiuè ignoret vir periculum non ſentiat, cum alias recipiendo ſciens videatur coniugi voluiſſe donare *vt ex Caſtren. in l. Mæuia num.*4.*ff.ſol. matr.* obſeruat *add.ad Alex. in dicto §. ſi mulier*,; Hoc vnum eſt tamen quod in caſu dotis diſpoſitio textus eſt clara, ideoque indefinitè capienda eſt, vt poſt alios *Barboſ.in l.æſtimatis ff.ſolut.matrim.nu.* 10., *et ſeq. Franch.dict.deciſ.*108.*poſt num.*3.*Galeot. lib.*1.*contr.*32. *nu.*77., atque melius inter omnes quos viderim examinat *Scipio de Bellis* germanus frater meæ Auiæ paternæ, qui doctas annotationes fecit ad omnes leges totius corporis ciuilis, quas tamen reliquit imperfectas ac non benè expolitas, itaut publicam lucem mereri non videantur iuxta modernorum temporum conditionem, in annotatione ad dictum *tex.in l.ſi nomen*.

Dictum verò priuilegium ità competit mulieri, ac viro, quinimò fortius viro competere tamquam foùenti cauſam oneroſam benè probant *Barboſ. vbi ſupra* & *Galeot.num.*78. & 87.; Idque efficaciſſimam habet rationem à *Barboſ.* deductam, quià ſcilicet cum exiſtente debitore inope, perindè habeatur àc ſi debitor non eſſet, hinc proindè irrationabile omninò eſſet, vt dotans nihil prçſtando, liberationem ab onere dotandi conſequeretur, è conuerſo autem maritus abſq; dote matrimonij oneribus ſubiaceret.

Hoc autem priuilegium intelligendũ eſt, Primò vt procedat quoad inſufficiẽtiam nominis ceſſi de tempore delegationis, ſeù dationis inſolutum, tùnc enim in priuato creditore intrat quæſtio, an eius ignorantis, vel ſcientis ſit periculum necnè, et quatenùs affirmatiua veniret amplectenda, ſuffragetur dotale priuilegium, ſecùs autem ſi nomen de tempore ceſſionis, verum de iure, ac de facto, efficiatur tractu temporis minus idoneum, quia tunc cum eius dominiũ ſit ità translatum in recipientem, vtique iſtius etiam erit periculum, niſi perpetua exigibilitas, ac manutentio promiſſa eſſet, vt in allegatis *Nouarien.*, *et Tudertina, vbi concordantes*, & in ſua materia *ſub tit.de credito*.

Neque in hoc dos reperitur priuilegiata, vt conſtat ex *Barboſ.in dicta l. ſi æſtimatis num.*10.*in fin.* vbi hoc firmat ex generalibus terminis textus *in l. Pupilli §.ſoror*, atque in hunc ſenſum recipiendi ſunt aſſerentes, vt etiam in dote pericu-

periculum ſit ceſſionarij ex deductis *per Prat.dicta diſcept.*21., Quod tamen verum, vbi inſufficientia proueniat ex ſolo caſu ſuperuentæ inopiæ debitoris, ſecus autē ſi ex intrinſeco defectu ipſius nominis militante in effectu de tempore ceſſionis poſtea verò detecto; Vt puta ceditur ānuus cēſus conſequendus à Sēpronio ſuper certo fundo conſtitutus, ſi cenſus de tempore ceſſionis apparenter idoneus tractu temporis ceſſat, quià fundus cēſitus de tempore impoſitionis hypothecis anterioribus eſſet ſubiectus, vel de alieno dominio, itaùt per dominum vel creditores āteriores euincatur, tunc ceſſat veritas cenſus etiam de iure, ac in radice vſque ab initio, tamquam ſine fundo, itaut ex iſto capite, vt veriùs puto, vel etiam ex capite euictionis cedens teneatur, *vt per Merlin. deciſ.* 639. *&* 696., Sed hoc pariter procedit generaliter in quocumque priuato creditore, neque dotis priuilegium aliquod dignoſcitur.

Intelligendum eſt item vbi credito
27 conſiſtente in quantitate, pro ea ex interuallo datur loco ſolutionis nomen debitoris, tunc etenim intrant iſti termini, vt obſeruat *Barboſ.dicto num.* 10., ſecùs autem ſi directè ac ab initio promitteretur, vel cederetur in dotem aliquod nomen debitoris, vel annuus redditus, ſeù aliud ius, nam tunc, Aut huiuſmodi nomen de iure, et de facto verum, ceſſat, quia per alium euincatur habentem cauſam ab eodem dante ſeù promittente, puta ab eius creditore anteriore, vel alio cui ipſe antecedenter ceſſerit, et intrant termini euictionis de qua dotans indiſtinctè tenebitur, quià dum ſciens alteri ceſſiſſe, vel hypothecaſſe in dotem dedit, dicitur in dolo, et mala fide ad *tex.in ead.l.*2.*C.de iur.dot.*; Si vèrò pariter vtroque modo verum, euincatur à tertio abſque facto dotantis, ſeù etiam abſque eius culpa neutro modo verum detegatur, vel ſit verum de iure non autem de facto, et tunc inſpiciendum eſt, an promittatur, vel detur tamquam ſpecies, vt puta do in dotem talem cenſum, tale creditum, vel potius loco quantitatis, quià nempe dicatur, promitto mille quæ conſequenda ſunt à Titio, vel ſunt debita per Sempronium &c.; Primo enim caſu intrant termini euictionis eodem modo quo in qualibet alia ſpecie vt ſupra; In ſecundo autem intrant termini taxationis, vel
28 demonſtrationis, An ſcilicet locus, vel perſona, vel modus, vndè promiſſa quantitas retrahi debet, fuerint adiecti taxatiuè, vel demonſtratiuè, nam primo modo dotans cedendo ius tale, quale habet liberatur, neque ad aliud tenetur, ſi non exiſtere detegatur quoties culpa eius non intercedit; Secundo verò tenetur, quia obligatio eſt perſonalis, ac generica, illa vero qualitas, demonſtrationis tantùm gratia eſt adiecta, neque ſubſtantiam diſpoſitionis reſpicit, vt generaliter in materia legatorum, vel obligationum conſtat *ex Caſtr.conſ.*338.*lib.* 1., *Dec.conſ.* 183. *&* 324. *cum alijs infra deducendis*; Et in ſpecialibus terminis noſtris poſt *Barboſ.in dicta l. Si æſtimatis num* 10. benè *Rota in Fanen.dotis* 31.*Ianuarij* 1656.*Veroſpio, de qua ſupra diſc.* 61.

Difficultas tamen eſt quando dicatur vno vel altero modo concepta diſpoſitio, atque iſta eſt quęſtio potius facti,
29 & voluntatis quàm iuris, itaut certa vniformis regula dari nō poſſit, cùm deciſio pendeat ex facti circumſtantijs, et qualitatibus; Benè verum quod *Paulus de Caſtro dicto conſ.* 338. diſtinctionem adhibet communi calculo receptam per ſcribentes vt conſtat *ex Decio loco ſupracit.*, *Menoch.conſ.*1162.*ex num.*14., *Laderch.conſ.* 159., *Cyriac.contr.*336.*nu.* 11.*&* 12., *Franch.deciſ.*721., *Marin.reſol.*124.*lib.*2.*Marcian.conſ.*44.*lib.* 1. *Rouit.deciſ.*57.*Merlin.deciſ.*55.*num.*2., *Rot. benè dec.*11.*de teſtam.in antiqu. dec.* 165. *num.*34.*& ſeqq. par.*5. *recent.& in dicto diſ.*61., quod, Aut diſpoſitio vnica oratione concepta eſt, tàm circà ſubſtantiam, quàm circa modum, ſeu locum, et tunc dicitur taxatiua; Aut locus vel modus eſt adiectus oratione ſeparata poſtquam oratio diſpoſitionis erat perfecta, et tūc dicitur demonſtratiuè, quod eleganter declarant *Laderch. dicto conſ.* 159. *numer.* 2., *et Marcian. dicto conſ.* 44. *nu.*4. vbi obſeruat vt hoc non ſit ità ſtrictè capiendum vt præcisè vna, vel duæ orationes eſſe debeant, ſed hoc ſolū ſit inditium, an diſponens id adijcere voluerit ſubſtantiæ vel exequutioni, adeoùt ſi aliter conſtet de hac voluntate, vni-

te, vnicitas, vel duplicitas orationis nil faciat.

Quando autem dicatur vnica, vel duplex oratio, et quando locus vel modus percutiat ſubſtantiam, vel exequutionē, et quid operetur participium, vel relatiuum videantur *Gratian. diſcept.* 256. *num.* 33., *et ſeqq. de Amicis conſ.* 46., *Menoch. dicto conſ.* 1162., *Laderchius*, *Marcian. Marin.*, *Rouit.*, *Rot.*, et alij vbi ſupra *& dicto diſc.* 61.

Quoties autem verba ſunt æquiuoca, neque facti circumſtantiæ veriſimilem diſponentis voluntatem ſuadeant, itaut verſemur in dubio, et tunc, locum, vel modum cenſeri potiùs demonſtratiuè quàm taxatiuè probat *Gratian. dicta diſcept.* 256. *numer.* 20., *et ſeqq.*; Fortius vbi cauſa diſpoſitionis pietatem continet, tunc etenim certum eſt fauore piæ cauſæ cenſeri potius demonſtrationem, quā taxationem ex deductis *per Galeot. lib.* 2. *contr.* 44. *Rouit. dict. deciſ.* 57. *Rot. deciſ.* 63. *num.* 21. *cum ſeq. part.* 11. *recent.*

Quinimò adeò pietati in hac parte fauendum credunt ſcribentes, vt etiamſi eſſet taxatiua, reſoluatur in demonſtratiuā iuxta opinionē *Romani ſingul* 435. ad quod videantur deducta *per Rouit. dicta dec.* 57. vbi latè hæc opinio impugnatur, quaſi quod fauor pię cauſæ operetur quidem efficacem præſumptionem demonſtrationis non autem reſolutionē claræ volūtatis ſonantis in taxationem, quoniam pietas ſupplet quidem ſolemnitates, ac quamcumque fauorabilem præſumptionem voluntatis cauſat in caſu dubio, ſed numquàm derogat voluntati claræ, & de quo in ſua materia *ſub tit. de legat.*

Quarè in terminis noſtris, Aut agimus de illa dote, quæ pietatem cōtineat, et tunc non ratione dotis, ſed ratione, ſeù priuilegio piæ cauſæ retenta dicta opinione Romani procedendū eſt cùm proximè dictis, Aut de alia dote non veniente ſub cauſa pia, et tunc puto deciſionē pēdere ab arbitrio iudicis inſpecta qualitate dotantis; Si enim hic dotat ex mera liberalitate, quia extraneus, et capienda videtur interpretatio pro taxatione, vt donatio quo magis fieri poſſit excludatur; Ita enim ſuadet probabilis ratio, ac veriſimilis voluntas quod extraneus non niſi illud nomē tale quale ſit donare voluerit, non autem teneri de proprio; Aut dotat ex neceſſitate, quia pater, vel coniunctus, et tunc in dubio dicendum videtur cenſeri demonſtratiuè, itaut ea re deficiente remaneat obligatio indefinita, vt ſortiatur effectum à lege deſideratum; Atque iuxtà hunc ſenſum capienda videtur ſententia volentium dotantes ex neceſſitate teneri de euictione, ſeù de veritate iuris deſignati, vt nempè in dubio tales ad differentiam extraneorum cenſeantur gratia demonſtrationis tantùm tale ius aſſignaſſe, quia ſic eorum obligatio videtur exigere; Sed vbi certitudinaliter conſtat eos taxatiuè certam rē vel ius dare voluiſſe, tunc attendenda eſt veritas, atque legalis neceſſitas operabitur tantùm, vt ille ad nouam dotem conſtituendam iudicis officio compelli poſſit; Quæ tamen ſunt recipienda niſi facti qualitas aliud ſuadeat, et quatenùs dotis quantitas intra ſolos congruitatis cancellos reſtricta ſit, ſecus autem ſi exceſſiua dicatur dos ex liberalitate, idcircò videtur voluiſſe dare illud nomen, vel ius ex abundanti tale quale &c.; Vel ſi agatur de vlterioribus nuptijs vltra primas pro quibus dotans iam dotem dederat, nàm ſi dotem ab hæredibus primi viri conſequendam promiſerit, cenſetur taxatiuè iuxta caſum punctualem in dicta *Fauen. dotis diſcurſ.* 61. niſi aliud conuentum appareat.

Et ex his quæ in materia euictionis
30 hic notata ſunt, reſultat concluſio, vt dos reſpectu viri dicatur continere cauſam oneroſam, reſpectu verò mulieris lucratiuam, ità ad litteram probante textu *in l. fin.* §. *ſi à ſocero ff. quæ in fraud. cred.* cùm alijs deductis *per Fontanell. de pact. cl.* 5. *gloſ.* 1. *num.* 39. *& ſeqq.*, vbi variæ ſententiæ ſuper iſta concluſione referuntur, ſed veritas eſt hanc eſſe regulam, caſus vero pro diſtinctione ibi conſideratos tamquàm ex particularibus circumſtantijs facti pendentes aptos non eſſe deſtruere regulam, ſed potius conſiderandos eſſe tanquàm limitationes; Quodque reſpectu viri dos dicatur titulus oneroſus ad nauſeam cumulat *Giurb. ad conſuet. cap.* 3. *gloſ.* 5. *part.* 1. *num.* 12. *& ſeqq.*

Quan-

Quando dos dicatur conſiſtere in ſpecie, vel in quantitate, Atque dicatur æſtimata, vel inæſtimata, et de effectibus ex indè reſultantibus à dominio penes virum, vel mulierem reſpectiuè reſidente, et quale dominium tranſeat in virum in dote quæ conſiſtit in ſpecie.

SVMMARIVM.

1 *Dos an ſit ius vniuerſale, vel particulare, concluditur eſſe vniuerſale quatenus conſideretur ipſum ius in abſtracto, et diſtinctum à rebus dotalibus.*

2 *Sic ſumpta non circumſcribitur loco rerum dotalium, ſed inhæret perſonæ.*

3 *Intellige quoad diſpoſitiones loquentes de dote in genere, ſecùs de bonis dotalibus.*

4 *Sed ſi dos cõſiſtat in quãtitate, vel iuribus incorporalibus cuius loci cenſeatur.*

5 *An pretium bonorum dotalium ſuccedat loco ipſorum, vel è contrà bona ſuccedant loco pretij, et infra num. 12.*

6 *Diſtinguuntur caſus pro cognitione quæſtionis in genere àn pretium ſuccedat loco rei vel è contrà.*

7 *In vniuerſalibus regula eſt pretium ſuccedere loco rei, in particularibus verò regula eſt contraria.*

8 *Secunda pars negatiua dicta regulæ fallit accedente partium conuentione.*

9 *Item vbi pretium ſuccedit loco rei ex facto iudicis aut ex diſpoſitione legis, vel natura rei quod exemplificatur.*

10 *Quando pretium feudi dicatur feudale, et loco feudi ſuccedat.*

11 *Limitatur item, vt in particularibus pretium ſuccedat loco rei concurrentibus tribus requiſitis, nempè quod res ſit perempta, vel præſcripta, pretiũ ſit penes habentem cauſam lucratiuam, et non ſit aliàs conſultum, itaut ſit recurſus ſubſidiarius.*

12 *In dote tamquàm iure vniuerſali pretiũ ſuccedit loco rei, etiãſi quæſtio ſit occaſione rei particularis, et refertur ſententia contraria & num. ſeq. in fin.*

13 *Facultas data viro alienandi bona, declaratur.*

14 *Pactum de reſtituẽda dote ſimpliciter nõ directũ ad ipſas res quid operetur.*

15 *Vel ſi primo viro eadem dos in eiſdem ſpeciebus data eſſet æſtimata, quia ſic cenſetur etiam data ſecundo.*

16 *Si pars detur in quantitate, et pars in ſpecie, ſpecies cenſetur æſtimata.*

17 *Pactum vt reſtituantur ijſdem modis, et formis &c.*

18 *Procedunt hæc omnia vbi pro certo pretio res æſtimata fuit, ſed quid vbi conſtituta dote in quantitate, pretium eſt incertum quia dictum ſit dari bona ad æſtimationem faciendam.*

19 *Vbi dos conſtituta eſt in quantitate, et pro eius ſolutione promittitur ſpecies ſimpliciter, nulla pretij certi, vel incerti facta mentione, cenſetur ſpecies data in ſolutum pro quantitate deducta.*

20 *Quid vbi facta ſit mentio pretij, ſed incerti, quia ſit ad æſtimationem faciendam à tertio, qui æſtimare noluerit, vel non potuerit; Et iſta occaſione agitur, quando venditio pro incerto pretio valeat.*

21 *Aeſtimatio dicitur impropria, et ad ſciendum rei valorem vbi conſtat de contraria partium voluntate.*

22 *Dicta voluntas etiàm per coniecturas, et præſumptiones probari poteſt, ſed vbi verba ſunt clara, ceſſat omnis quæſtio.*

23 *Quando æſtimatio dicatur propria, vel impropria vbi conuentum eſt ſpeciem debere remanere pro fundo dotali.*

24 *Quid vbi datur pecunia in dotem cùm pacto inueſtiendi in ſpeciem, quæ remaneat pro fundo dotali, àn tunc dos dicatur conſiſtere in ſpecie, vel quantitate.*

25 *Conuentio de reſtituendo dotem in iiſdem rebus, et corporibus iàm æſtimatis àn efficiat, vt æſtimatio dicatur impropria.*

26 *Quid vbi poſitum eſt in electione viri reſtituere eaſdem res, vel eorum pretium, et quid è conuerſo vbi talis electio data eſt mulieri.*

27 *An æſtimatio facta ex interuallo dicatur propria vel impropria.*

28 *Ex obſeruantia deducitur qualitas æſtimationis, àn ad vnum vel alterum effe-*

effectum facta ſit.

29 *Dicitur æſtimatio impropria cùm nuptiæ non ſequuntur.*

30 *Item impropria dicitur vbi æſtimatio non eſt iuſta, nec vero valori reſpondet, quod declaratur.*

31 *Vbi agitur de rebus minoris, et aliàs inalienabilibus, an æſtimatio cenſenda ſit propria, vel impropria.*

32 *Quid accedente inopia viri de tempore contractus.*

33 *De alijs modis cognoſcendi vnam, vel alteram æſtimationis qualitatem remiſſiuè.*

34 *An ex poſt facto dos conſiſtens in ſpecie reduci poſſit ad quantitatem, et è cōtra de quantitate ad ſpeciem.*

35 *De effectibus ex dicta æſtimationis qualitate reſultantibus, quid importet æſtimationem eſſe propriā ſonantem in venditionem, vel impropriam ad ſciendum rei valorem.*

36 *De poſſeſſione rei dotalis, an ſit penès mulierem, et quomodo.*

DISC. CLVIII.

Qvamuis inter Doctores ardua ſit quæſtio cuiuſnam ſit dominium fundi dotalis conſtante matrimonio, et quale tranſeat in virum, quale verò reſideat penès mulierem, attamen quia forus huiuſmodi diſputationes ad-
1 mittere non videtur, Hinc proindè cōcluſiuè, vt virum forenſem decet procedendo, atque ſuper quæſtione prædicta remiſſo lectore *ad Pinell.in l.1.par.3 à numer.12. C.de bon.matern. Barboſ.in l.dotalem 62.ff.ſol.matrim. Riminald. inſt. quib.alien.licet vel non in princ.ex nu.17. & 500 in addit.,Caſtill.de vſufr. cap.14. Fontanell.de pact. clauſ.5.gloſ.8. part.13. ex num.19 & clauſ.6. gloſ.1. part.2.*, ac alios ad nauſeam cumulatos per *Giurb.ad conſuet. Meſſan. cap.15. gloſ.1.part.1. & Boſſ. de dot.cap.2. ex numer.142.*, Reſolutio eſt, vt totum pendeat ex qualitate rei dotalis, an ſcilicet data ſit æſtimata, vel inæſtimata; Primò enim caſu, cùm dos non in re, ſed in quantitate conſiſtat, itaut res tamquàm ex præuia imaginaria venditione, ſeù datione in ſolutum non dicatur eſſe in dote, ſed ea dicatur eſſe in pretio, concordant omnes, totale dominium eſſe
2 mariti, ac ſucceſſiuè illius eſſe quodcūque commodum, vel periculum, augmentum vel diminutionem, perinde ac ſi eſſet extraneus emptor, vt poſt allegatos *Barboſ.in l.æſtimatis 51. in principio*, et benè *Rot.dec.52.par.6.recent. repetita apud Merlin. deciſ. 517.* cùm alijs *per add. ad Buratt. deciſ. 361. numer. 14. per Boſſ. de dote cap.16. numer.27. cum ſeq.*

Et quamuis viro exiſtente non ſoluendo fingatur æſtimatæ quoque rei domidominium ab vxore non eſſe abdicatum, neq;translatum in virum ex diſpoſitione *text.in l.in rebus C.de iur.dot. cùm concord.per Rolan.conſ.92.num.7. lib.2. Coſt. remed.ſubſ.63.num. 1.Gratian.diſcept.38. num.34. cum. ſeq.*; Attamen id proditum eſt ex legis beneficio ad ſolum effectum excludendi creditores viri, et ne per iſtos mulier vincatur in re ſua, iſto enim effectu ſaluo, in reliquis intrat generaliter concluſio, ideoque adhuc viri in tali ſtatu exiſtentis eſt augmentum, vel periculum, locus eſt iuri offerendi, ac alijs quæ procedere nō poſſent ſi re uera dominium non eſſet à muliere abdicatum, neque translatum in virum, itaut iſte ſubſidiarius regreſſus mulieris ad dominium fraternizare videatur cùm eo dominio quod venditor ſibi reſeruat pro cautela pretij, ac potioritate ſuper alios creditores conſeruanda, et ſic eſt potiùs quædam potentia dominij, ſeù verius priuilegium ſuppletiuum dicti pacti reſeruatiui,quàm dominium verum, ac generale,vt infra *diſc.166.*

Secundo autem caſu rei inæſtimatæ,
3 et in quo ſolum vertitur quæſtio de qua ſupra remiſſiuè, dominium naturale, ac directum remaneat penès mulierem,in virum autem tranſit quoddam dominiū ciuile, ſeù vtile propter fructus,itaut rei commodum vel periculum, ſeù augmentum, ac diminutio ſit mulieris, vir autem de huiuſmodi,bona, vel mala alteratione participat incidenter, ac acceſſoriè propter intereſſe fructuum, quos ex alteratione prædicta augeri, vel minui contingat, vt magno verborum apparatu probant allegati, atq;ſunt hodiè concluſiones forenſibus planæ, cum apud ſolos ſcholaſticos remaneant diſpu-

tabiles, vt in ſpecie quod rei dotalis dominium naturale reſideat penès mulierem, in virum autem tranſeat ſolùm ciuile, poſt *Seraphin.deciſ.*201., et alios firmat *Rot. in Romana domus, ſeù laudi* 28. *Nouembris* 1638., *et* 12. *Nouēbris* 1640. *coram Dunozetto* inter ſuas *deciſ.*517.& 593. & quarum vltima eſt repetita apud *Merlin.de pignor.deciſ.*39.

Prout plani ſunt effectus exindè reſultantes quoad reſtitutionem, vt primo caſu, neque vir admittatur, neque
4 cogatur ad eaſdem res reſtituendas, niſi vtriuſque partis voluntas accedat, cùm verè dos tunc non conſiſtat in re, ſed in pecunia; In ſecundo autem neque poſſit, neque debeat aliter dotem reſtituere niſi in ipſis rebus, quatenùs culpoſa deterioratio, vel aliud inter medium accidens dotis qualitatem non immutauerit, vt firmant proximè deducti præſertim *Giurba & Boſſ.*, qui cum copioſis allegationibus hæc omnia hodiè ſatis nota & vulgaria cum eius conſueto conſarcinatiuo, ac ſuperfluo ſtylo comprobant.

Quarè his tamquam claris præſuppoſitis, tota inſpectio præſentis diſcurſus verſatur in dignoſcendo quando in vno, vel altero ex iſtis caſibus verſari dicamur, et ſic quando res dicatur æſtimata ea vera æſtimatione, quæ venditioni æquipollet, vel dicatur inæſtimata.

Iſta verò quæſtio potius eſt facti, et voluntatis quàm iuris, totaque vertitur in ambiguis, quando partium voluntas eſt incerta, itaùt non admittat certam vniformem reſolutionem ex, facti circumſtantijs pendentem, proindeque ità variabilem, vt indiuidua ſolent variare ad inſtar eorum, quæ in materia ambiguæ, et coniecturatæ voluntatis habentur ſæpius *ſub tit.de fideicommiſſis*.

Pro aliqua verò generali notitia, ex
5 qua in caſus contingentia iudex benè & legalitèr valeat eius iudicium regulare, obſeruandum eſt, quod Aut verſamur in rebus conſiſtentibus in pōdere, numero, et mēſura, quarū ſpecies apta non ſit cōſeruationi, ſed recipiant functionem in genere ſuo, vt ſunt, triticum, vinum, oleum & ſimilia, et tunc, Aut pretij mētio facta eſt, et dicuntur res datæ æſtimatæ ex titulo præambulo venditionis, itaùt pretium, et non res in dote dicatur eſſe; Aut nulla de pretio facta eſt mentio, et tunc niſi coniecturæ concurrant, ex quibus tacitè id quoque actum conſpici valeat, lex non fingit æſtimationem, ſed cenſetur dos conſiſtere in earum rerum genere, itaut ſoluto matrimonio ſufficiat tātumdem eiuſdem qualitatis, ac bonitatis reddere, ideoque generis debitor dicatur maritus non autem ſpeciei, vel quantitatis *ad text.in l.res in dotem ff. ſol. matr.*, *Caſtrenſ. in l.æſtimatæ num.*3. *ff. eodem Couar. pract. qq.cap.*28. *num.*6., *Mantic.de tacit.lib.*12. *tit.*28. *numer.*21. benè conciuis meus *Robertus Maranta* practicorū magiſter *cōſil.*139., *Fontanell.dict.clauſ.*5. *gloſ.*8. *par.* 13. *numer.*4. *Giurb. ad conſuetud. cap.*13. *gloſ.*1. *par.*1. *num.*11., *et ſeq. Boſſ.d.cap.*16 *num.*25.

Si verò de alijs rebus conſeruabilibus
6 agatur, et tunc, Aut partes clarè per verba expreſſa conuenerunt rem dari æſtimatam loco ſolutionis dotis conſtitutæ in quantitate, et tunc quia in claris nulla eſt quæſtio ad vulgarem regulā *text. in l.ille aut ille ff. de legat.*3. latè exornatam per *Rotam deciſ.*44. *num.*14. *par.*11. *recent.* hinc proindè abſolutum eſt rem dici æſtimatam, etiamſi dotans ſit minor, vel pro minùs iuſto pretio detur, quoniam iſtæ circumſtantiæ vel ſimiles, aptæ quidem ſunt ad inducendam præſumptionem contrariam in caſu dubio, vt infrà, nullatenùs autem operari poterunt, vt apertam intentionem partium deſtruant, ideoque iſto caſu ſuccedent ſolùm remedia nullitatis, vel reſtitutionis in integrum, aut reſciſſionis ex capite læſionis, eodem modo quo aduerſus quemcumque venditionis, vel alterius alienationis actum competunt.

Aut verba non ſonant in conuentionem expreſſam, et claram, itaut verſemur in caſu dubio, et tunc data æſtima-
7 tione certa, ſeù certi pretij declaratione, regula eſt vt res cenſeatur data æſtimata cum vera æſtimatione cauſante venditionem, *gloſ. communiter recepta in l.ſi inter virum & vxorē C.de iur.dot.*, *Bald in l.prima num.*4. *C.eod.tit.*, *et cæteri communiter de quibus Mantic.dict.tit.*28. *num.*31. *Barboſ. dicta l. æſtimatis num.*3. *latè cumulator Giurba dict.cap.*15. *gloſ.*1. *par.*1. *num.*6. *ac Boſſ.d.cap.* 16. *num.* 6. & ſupponitur in deciſionibus deductis *per*

adden.

*addden.ad Buratt.dict.deciſ.*361.*num.*14., *Rot. apud Merlin. de pignor. deciſ.* 114. *num.*2.

Qua receptiſſima regula ſic ſtante, nõ eſſet opus oſtendere quales ſint præſumptiones,ac circumſtantiæ, quæ ſuadeant æſtimationem veram, cum ſufficiat non adeſſe præſumptiones cõtrarias quæ oppoſitum concludant, vt limitatione ceſſante,firma ſit regula; Verùm quià de facili dari poteſt,vt pro limitatione ſtet aliqua præſumptio, vel coniectura, quæ fortè ſufficeret ad præualẽdum ſoli præſumptioni legali, cui innixa eſt regula, minus verò apta eſſet, ſi eadem regula aliud extrinſecum haberet adminiculum, et coniecturam, hinc proindè prudenter Doctores noſtri pro coniectura veræ æſtimationis plures conſiderant coniecturas, et circumſtantias & præſertim.

8 Primo, et quidem efficaciſſimè, vbi dotis promiſſio incipit à quãtitate, ſpecies verò deducitur in ſolutione, ſeù executione promiſſionis, quià nempè dictum ſit conſtitui dotem ſcutorum mille, pro qua, ſeù pro quibus certa res detur, vel dari promittatur vt antiquioribus relatis *Mantic.dict.lib.*22.*tit.*28.*n.* 5.*Boſſ.d.cap.*16.*n.*23 *qua eſt Merlin.*517 *Rot.dicta deciſ.*52.*par.*6.*recent. num.* 6., *latè Buratt.deciſ.*287.*num.*2.. *Rot. apud Merlin.de pignor.dict.deciſ.*114.*num.*6., *et alij frequenter*;Idq;ampliatur etiãſi de pretio rerum actum non ſit,neq; aliqua mentio habita ſit de æſtimatione, quoniam cenſetur conuentum de iuſta æſtimatione facienda vt infra.

9 Secundò, in præcedentis corroborationem, et fortiùs, vbi ſpecies non eſſet certa, ſed incerta, quià nempè dictum ſit dari debere tot bona ſtabilia, ſeù domos, aut cenſus &c. *Idem Buratt. dict. deciſ.*287. *num.* 4. Quod tamen videtur declarandum vt infra, cum iſta incertitudo poſſit potiùs retorqueri ex deductis *per Fontanell. dict.cl.*5.*gl.*8.*par.* 13. *num.* 74.*& ſeqq.*

10 Tertiò ſi bona deducta ſint in facultate ſoluendi, quià tunc videtur certa probatio vt obſeruat *Buratt. vbi ſupra* atque poſt hęc ſcripta firmatum fuit per *Rotã in Romana dotis ſeù canonum ſupra diſc.* 55., vbi quod conuentio de dando tot bona non alterat naturam dotis conſiſtentis in quantitate.

Verùm adhuc eſt coniectura, non autem probatio indubitata, cum dari poſſit fuiſſe in partium voluntate deducendi bona in electione dotantis, ſed quod nihilominus ſequuta electione illa cenſeatur dota tamquam ſpecies.

11 Quartò concurrentibus clauſulis dominij translationem de ſui natura importantibus,vt ſunt clauſula conſtituti, et clauſula *ponens, et conſtituens procuratorem &c.* de quibus in ſpecie *Rot.apud Merlin.de pignor.dict. deciſ.*114.*num.* 3. *&* 4., vel clauſula *iure proprio, et in perpetuum* de qua in ſpecie *Rot. dicta deciſ.* 52.*par.*6.*recent.num.*11.*vbi cæteri.*

12 Quinto ſi res tradita fuerit viro ſtipulanti pro ſe, et hæredibus, quià hæredum ſtipulatio incongrua eſt vbi res datur inæſtimata profundo dotali *Mãtic.dict.lib.*12.*tit.*28.*nu.*12.*Menoch. conſ.* 1209.*num.*4.*plenè Giurb.dict.cap.*15.*gloſ.* 1.*par.*1.*num.*17.*Rot.dicta deciſ.*52. *num.* 12. *par.*6.

13 Sexto ſi viro datur facultas alienandi rem datam *Rot.apud Merlin.de pignor. dict.deciſ.*114.*num.*5.; Licèt enim iſta facultatis cõceſſio videatur ſolùm operari in euentum in quem maritus illa vtatur,itaut ea non vtente maneat res dotalis *adtex. in l. fin. ff. de pact. dotal. & ex Nonio conſ.*52.*& Honded.conſ.*41.*vol.*1., et alijs obſeruat in ſpecie *Giurb. vbi ſupra num.*16., Attamen id venit intelligendum vbi res ſimpliciter data eſt nulla facta æſtimatione, ſecùs autem accedente iſta, de qua dubitetur,an ſit vera vel impropria, quoniam tunc iſta circũſtantia videtur optima cõiectura veritatis adminiculatiua; Motiuari enim fortè poſſet,quod imò huiuſmodi facultatis conceſſione accedente oriri potius videatur contraria coniectura, etiam in caſu æſtimationis, quoniam aliàs penitus ſuperflua dicta facultas foret, cum abſolutum ſit rem datam æſtimatam liberè per maritum alienari poſſe, attamen quià ſemper debile iudicari ſolet ſuperfluitatis argumentum apud noſtrates, præſertim modernos inutilium verborũ affluentiam in notarijs benè ſcientes, idcircò non videtur à coniectura recedẽdum, cũ ſæpè Notarij vel aliqui cauſidici cum inutilibus additionibus,àc verborum copia ſe peritos oſtendere volen-

tes ſuperflua inutilia, quinimò damnoſa adijcere ſoleant.

Septimo ſi pactum de reſtituenda do-
14 te ſimpliciter conceptum ſit, itaut reſtitutio non dirigatur ad ipſas res, ſed ad corpus dotis in genere, tunc etenim data æſtimatione illam cenſeri veram, atque dotem conſiſtere in quantitate firmant poſt alios *Mantic.dict.tit.28.nu.7.*, *Rot.dicta deciſ.114.apud Merlinum pariter num.7.*, *Giurb. ibidem num.* 12. *Fontanell.dict.cl.5.gloſ.8.par.13. nu.* 34. *Barboſ.dict.l.æſtimatis num.*31.

Octauo ſi primo viro eadem bona
15 data ſint æſtimata, quià tunc eodem modo cenſentur data ſecundo *Mantic. vbi ſuprà num* 8.*Giurb.ibidem num.* 13., Quod ſanè intelligendum vbi in ſecunda dotis conſtitutione adhuc æſtimatio interuenit, ſed de illius qualitate dubitetur, ſiuè quod prima dos ſimpliciter ſecundo viro conſtituta cenſeatur, ſecus autem ſi bona ſimpliciter dentur inæſtimata, quoniam potuit mutari modus dotandi, vt benè *idem Mantic.dict.nu.*8. *in fine*.

Nono ſi pars dotis detur in pecunia,
16 et alia pars in ſpecie, quia ne diuerſo iure eadem res cenſeatur, tota videtur conſtituta in quantitate, vt puta ſi dicatur dari, vel promitti centum in pecunia, et centum in iocalibus *Giurb.* alios deducens vbi *ſupra num.* 14.; Quod videtur verum ſi quantitas etiam reſpectu rerum expreſſa eſt, ſecus autem ſi dos cõſtituatur partim in pecunia & partim in rebus, ſed quantitate non ſpecificata.

Decimo ſi res datæ fuerint æſtimatæ
17 hoc pacto vt reſtituantur ijs modis, et formis quibus datæ fuerunt *Mantic. ibidem num.*6.*Giurb.nu.*15. *Fontanell. dicta part.*13.*num.*35., niſi verba ità concepta ſint, vt de earumdem rerum ſimplici reſtitutione prout habitæ ſunt partes intellexiſſe conſtet *Barboſ.in dict. l.æſtimatis num.* 31. Quare hoc totum pendet ex facti circunſtantijs.

Verùm per hanc enumerationem excluſæ non cenſentur aliæ coniecturæ ſeù probationes ex rei qualitate reſultãtes, penſandæ prudentis iudicis arbitrio, in quo iſta materia tamquam coniecturalis tota eſt repoſita, quia eſt res potius facti & voluntatis quàm iuris.

Procedit regula prædicta, tàm de
18 per ſe conſiderata, quàm fortius præmiſſis, vel ſimilibus coniecturis accedẽtibus, vbi certum pretium, ſeù certa quantitas expreſſa fuit; Difficultas autẽ eſt, quid vbi dote conſtituta in quantitate, nulla de pretio, ſeu æſtimatione mentio facta eſt, ſed præuia dotis conſtitutione in quantitate, res ſimpliciter tradatur; Vel ſi habuerunt quidem partes mentionem de pretio ſeu valore, ſed illud ad ſpeciem non deduxerunt, quià nempè conſtituta dote in certa quantitate, dictum ſit pro ea dari domum, vel prædium, aut aliam ſpeciem pro æſtimatione facienda per communes amicos, ſeù arbitros, ac peritos, per quos ad æſtimationem vnquam deuentum ſit, itaut tempore ſoluti matrimonij, vel alterius caſus quo quæſtio contingat adhuc incerta ſit æſtimatio; An ſcilicet tunc ſola conuentio faciat veram æſtimationem, vel potius res dicatur dotalis inæſtimata.

Pro cuius difficultatis reſolutione di-
19 ſtinguendo terminos rei loco quantitatis aſſignatæ abſque alia æſtimatione, ab alijs terminis in quibus de ęſtimatione actum ſit, ſed incerta; Quatenus pertinet ad primos, in quibus conſtituta dote in quantitate, pro eius ſolutione dentur res, nulla pretij, vel æſtimationis facta mentione, verius, ac magis receptum videtur, cenſeri datam rem inſolutum pro eo pretio quod debita quantitas importabat, itaut tamquàm data inſolutum dicatur res æſtimata tranſire in totale viri dominium, atque dos conſiſtere in eadem quantitate, vt *ex Couar. pract.cap.*28.*n.*1.*Honded.conſ.*41.*vol.* 1. *& alijs Fontanell.dict.cl.*5.*gloſ.*8 *par.*13. *num.*40., ac benè *Serapbin.deciſ.* 1207. *num.* 1.; Idque verum etiamſi ex interuallo res dentur, vt aduerſus *Crauett.* aduertit *Fontanell. ibidem n.*44.; Quò magis enim res pro pecunia ex interuallo datur, eo magis intrat datio inſolutum, venditionis vicem obtinens, quià ſi incontinenti certa bona loco quantitatis aſſignentur, vel promittantur, potius dubitari poteſt quod ea data eſſent inæſtimata, atque æſtimatio de qua loquutum ſit cenſeretur ad ſciendum valorem iuxtà caſum *Peregrini conſ.* 88. *lib.* 5. cum alijs per *Fontanell. ibidem num.* 74. *& ſeqq.*

Qua

Quatenùs verò pertinet ad alios ter-
20 minos, in quibus habita æſtimationis mentione, illa fuerit incerta, et numquã certificata, quià nempè illi in quorum arbitrium æſtimatio collocata ſit eam facere noluerint, vel non potuerint; Et tunc ſupponendum eſt in contractu emptionis, et venditionis, vel æquipollenti, ſtare regulam actus annullatiuam ſeù reſolutiuam deductam ex clara diſpoſitione *textus in l.finali C.de contrab.empt.*, quæ concluſio, an indiſtinctè procedat, et àn ceſſet ſequuta traditione, vel de æquitate canonica intret iudicis officiũ ſeù boni viri arbitrium poſt alios allegatos diſcutitur apud *Surd.dec.*82.*&* 114., ac latè, et doctè *per Rot.dec.*172.,*et* 248. *par.6.rec.repetit.apud Merlin.deciſ.*567., *et* 605. ad quas relatio ſufficiat, cum nimiam euagationem dictæ concluſionis inſpectio pareret, ac etiam quià præſertim in dictis Rotę deciſionibus ſatis benè materia tractatur, & agit etiam *Boſſ.de Dot.cap.*8.*n.* 150. *cum ſeq.*

Suppoſita igitur dicta concluſione generali, atque deſcendendo ad ſpecialia dotis, Aut ex facti circumſtantijs verſari dicimur in ijs caſibus in quibus eadem concluſio generalis limitationem patiatur, itaut ſimplex venditio, vel alius alienationis actus indifferens adhuc valeret, quod in præmiſſis deciſionibus inſpici poterit, et tunc planum eſt idem eſſe dicendum in caſu dotis, vt propterea res dicatur validè data æſtimata cũ vera æſtimatione ſonante in emptionẽ, et venditionem, cum nulla ſubſit lex, vel ratio ob quam valida exiſtente venditione indifferenti, non debeat ſubſiſtere conuentio in caſu dotis.

Aut attentis terminis generalibus actuum indifferentium, certus eſſet locus regulæ deductæ ex *dicta l.fin.* itaut ſola quæſtio ſit, an ex aliquo dotis priuilegio ſpeciali regula prædicta ceſſare debeat; Et tunc *Couarr.pract.dict.c.*28.*ex Soccino, et alijs* duos caſus conſtituit, vnum ſcilicet *num.*1.*verſ.primum etenim &c.*, de re data in dotem ad incertam æſtimationem faciendam per communes amicos, vel arbitros, Et alterum *num.*7. de re ſimpliciter data ad incertam æſtimationem faciendam, nulla expreſſa perſona per quam facienda ſit; Primo caſu putat rem dici verè datam æſtimatam pro pretio, quod tempore traditionis valebat, itaut tertio electo non arbitrante intret arbitrium iudicis ad declarandũ iuſtum pretium in ſui ſubſtantia ab initio certum; In ſecundo autem credit veram æſtimationem, quæ in venditionem ſonet non adeſſe.

Iſtam *Couarr.* diſtinctionem refert *Mantic.de ambig.dict.lib.*12.*tit.*28. *num.* 10., qui tamen de dicta prima parte diſtinctionis ità videtur dubitare, quod oſtendat articulum apud ipſum nõ fuiſſe multum digeſtum, adeò vt in iſtius grauiſſimi Doctoris auctoritate vel pro neutra opinione fundamentum cõſtitui poſſe videtur, vel potius pro contraria ſententia ſtare videatur, eam tamen ſeq ũtur ac veram putant *Gratian. diſcept.*254.*num.*52.*& ſeq.*, *et Giurb. ad conſuetud.dict.cap.*15.*gloſ.*1. *num.* 8. qui alios allegant.

Contrarium verò iuxtà *Manticæ* dubitationem tenet *Barboſa in l. æſtimatis num.*2.*&* 3. vbi approbata dicta ſecunda parte dubitationis primam impugnat, atque Barboſam ſequitur *Fontanell. dict. cl.*5.*gloſ.*8.*par.* 13.*num.* 57.*& ſeqq.*; Et quidem in ſtricta iuris ratione hæc ſecunda opinio verior videtur, quia cum certam regulam habeamus, vt dos non cenſeatur priuilegiata niſi in caſibus expreſſis, in reliquis autem generalibus regulis metienda ſit, neque in hac ſpecie aliquid dotis fauore ſtatutum in iure habeatur, hinc proindè non videtur cur à regula deducta ex text. claro *in dict. l. fin.C.de contrab.empt.* ſit recedendum; neque priuilegium conceſſum doti quoties eius quantitas, et ſubſtantia in alienum arbitrium collata eſt, videtur hic adaptabile, vt cæteri prioris ſententiæ voluerunt, quoniam illud eam ſolam habet rationem ſpecialitatis, nè ſcilicet aliàs mulier indotata maneat, vel vir vxorem indotatam contrà eius voluntatem habeat, quæ ratio ceſſat in præſenti, nam firma dotis ſubſtantia controuerſia eſt ſuper ſola accidentali qualitate,

Ego verò attenta legis, ac partium veriſimili intentione, à conſuetis præſertim deducta, crederem ità diſtinguendo huiuſmodi quæſtionem videri decidendam; Aut alia non concurrunt inditia voluntatis conſtituendi dotem

in quan-

in quantitate, ac dandi rem æſtimatam loco ſolutionis, ſed ſimpliciter ita ſpecies data eſt in dotem, quià nempè dictum ſit dari in dotem vineam, vel domum, aut mobilia ad æſtimationem, itaùt ambigua ſit partium intentio, an de vera æſtimatione conuenerint pro venditione facienda, vel potius de impropria ad effectum ſciẽdi rei valorem, et tunc reiecta opinione *Couarr.*, et ſequacium, verior videtur contraria *Barboſ.*, et *Fontanell.* vt actus dicatur imperfectus, ne dum ex præmiſſa ratione per eos deducta, ſed etiam quia plures fictiones, ac ſpecialitates opus eſſet cumulare, Vnam ſcilicet fingendo æſtimationis ambiguam conuentionem cenſeri factam animo inducendi venditionem, Et alteram fingendo partes intellexiſſe de arbitrio boni viri, quatenus perſona electa nollet, vel non poſſet arbitrari, vndè defectus ſeù dubietas eſſet in facto, et in iure; Atque ſi verum eſſet prioris ſententię fundamentum deductũ ex dotis ſpecialitate quoad ſubſtantiam ſeù quantitatem incertam, ſequeretur vt idem indiſtinctè dicendum eſſet, ſiuè æſtimatio arbitrio certę perſonæ remiſſa ſit, ſiuè non, cum vtroque caſu eadem ratio æquè militet, ideoq; diſtinctio nullatenus videtur ſubſtentabilis, ſed excluſa indiſtinctè venditione, res dicitur remanere inæſtimata, et de mulieris dominio ad omnes iuris effectus.

Aut ex verbis claris ſeù etiam efficacibus coniecturis cõſtat de partium voluntate conſtituendi dotem in quantitate, res verò deductas eſſe in ſolutione ſub incerta æſtimatione facienda, itaut certa ſit volũtas in ijs quæ facti ſunt, ſcilicet ſuper facienda venditione, ſolaque infectio actus reſultet ex diſpoſitione iuris ob incertitudinem pretij, et tùnc ſubdiſtinguendo conſiderandum eſt, an controuerſia ſit inter virum & dotantẽ qui diuerſam perſonam à muliere conſtituat, quià nempè pater pro dote filiæ promittat mille, pro quorum ſolutione tradat ſeù promittat viro prædium ad æſtimationem, vel potius controuerſia ſit inter ipſos coniuges, quià nempè ipſa mulier, vel alter eius nomine, conſtituta dote in mille, pro eis tradat, vel promittat rem pàriter ad æſtimationem.

Primo caſu, quia nil intereſt mulieris venditionem ſequi necnè, cum eius ius conſiſtat in dote perfectè conſtituta in quantitate, itaut videantur duo actus diſtincti, vnus nempè inter dotãtem & dotatum ſuper dotis conſtitutione, alter verò inter dotantem, et virum pro dotis conſtitutæ ſolutione, et tunc nulla æquitas vel dotis fauor intrat, vndè videtur indiſtinctè ſtandum regulæ textus in dicta *lege fin.*, vt firma ſcilicet manente ſubſtantia dotis in quantitate, accidens prædictum remaneat vitiatũ, neque propterea res data dicatur dotalis ſed eius dominium perſeueret penes dotantem priorem dominum, etiamſi traditio ſequuta ſit, quia videtur penes virum manſiſſe iure pignoris iuxtà terminos generales in quocumque priuato emptore, vel venditore procedẽtes, niſi data res conſumpta ſit, vel non ſit aliàs integra, quo caſu intraret arbitrium boni viri pro æſtimatione iuxtà eoſdem terminos generales de quibus *Rot. dicta deciſ.* 172.*par.*6.*rec.*, *aliàs apud Merlin. deciſ.*567. itaut in caſu reſtitutionis maritus nec volens poſſit, nec inuitus cogatur eamdem rem mulieri, vel eius hæredibus reſtituere, ſed dos cenſenda ſit quantitatis, licèt quoad reſtitutionem eidem dotanti faciendam ſecùs eſſet dicendum ob non ſequutæ ſolutionis exceptionem.

Secundo caſu inter virum, et ipſam mulierem ſe ipſam de ſuo dotantem; Quandò conſtat de præmiſſa partium voluntate conſtituendi dotem, non in ſpecie, ſed in quantitate, atque dandi loco ſolutionis rem pro iuſto eius valore per æſtimationem certificando, itaut implicitæ venditionis perfectio impediatur ex ſola iuris rigoroſa ſubtilitate, et tunc crederem indiſtinctè amplectendam eſſe ſententiam *Soccini*, *et Couarr.* ac ſequacium quæ attento etiã numero Doctorum eſt magis cõmunis, ſaltem vbi in arbitrium perſonæ certæ æſtimatio collata fuit, quoniam tunc vrgere videtur eadẽ ratio ob quam intrat priuilegium ſubſtinendi cõſtitutionem dotis arbitrio tertij, nè ſcilicet mulier aliàs præter, vel contrà partium intentionẽ indotata remaneat, quod de facili contingere poſſet in pręſenti, quoniam ità conſtituta dote in quantitate, eius loco dentur res quarum ſubſtantia ex ſolo

vſu,

vſu, vel etiam ex ſolo tẽporis curſu abſq; culpa perit, vel ſatis minuitur, vt exemplificari poteſt in frequentiſſimo caſu corredalium, ac veſtium, ſeu domus ſuppellectilium, de facili dari poteſt inconueniens quod mulier volens per implicitam præuiam huiuſmodi bonorum venditionem dotem tutam inuariabilem cõſtituere in quantitate, ità ob ſolam iuris ſubtilitatem poſt longum temporis ſpatium quo durauit Matrimonium, deterioratis rebus, quarum melioratio probabiliter ſperanda non eſt, remaneret ferè indotata, vndè à paritate rationis videtur quod rectè præfati Doctores iſtos terminos cum illis exęquauerint.

Præterea quamuis diſpoſitio textus *in dicta l fin.* ſit clara, non tamen abſolutũ eſt inter ſcribentes, illam non debere ceſſare, ratione æquitatis canonicæ, vel ratione tranſitus in contractum innominatum, vel ex alijs motiuis doctè excitatis *dict.deciſ.*172. *par.* 6. *rec.*, & ideò quidquid ſit in terminis ſimplicis priuatæ venditionis, attamen motiua prædicta, illud præſertim æquitatis, amplectẽda videntur, vel quia in contractu dotis magis abundet bona fides, ac de bono, et æquo ſit procedendum, vel quià fauore dotis quę matrimonij pediſſequa eſt, eiuſq; conditio quaſi neceſſaria facilius intret æquitas iuris canonici, quod matrimonialem materiam priuatiuè regit, vel tandem quià certum eſt articulum eſſe dubium, atque hoc ſufficere debet vt in dubio pro dote ſit reſpondendum, attento maximè communi vſu per quem in hac materia, vbi partes de æſtimatione facienda conueniunt, ſi nullum exprimunt æſtimatorem, de peritis intelligere ſolent, et ſi exprimunt, conſiderant perſonam electam tamquàm peritam.

Alia item differentia conſiderabilis eſt inter caſum dotis, ac illum priuatæ venditionis, quod in iſto conditio æſtimationis videtur primariò fuiſſe in partium intentione, tamquàm ſubſtantiatiua contractus, itaut principaliter in conuentionem deducta dicatur, vt benè *Rot.dicta deciſ.*172. *ex num.* 19.; In illo autem id videatur quid accidentale, ac ſecundario conuentum, pro exequutione primariæ conuentionis ſoluendi dotem in quantitate conſtituta mediante rerum datione inſolutum, itaut adeſſe dicatur aliquid fundamentaliter ſufficiens pro iudicis officio implorando ad arbitramentum vt ex *Salicet.*, *et alijs Rot. dict.deciſ.*172.*num.*23.*& ſeqq.*

Ac tandem pondero quod cum huiuſmodi mutuæ conuentionis implementũ vtriuſque coniugis intereſſe percutiat, atque non tam vxori, quàm viro incumbat dictam æſtimationem ſequi, et contractum perfici; hinc proindè non videtur culpa vacare maritus dictæ æſtimationis effectuationem non curando antequàm æſtimandi impedimentum proueniat, vel rei alteratio ſequatur, nè dùm quià deficit ab eo quod ſibi ex perſona propria & ratione proprij contractus incumbebat, ſed etiam quia ſequuto matrimonio, mulieris, ac eius rerum etiam extradotalium, multo magis dotalium, curam, protectionem ac adminiſtrationem ſuſcepiſſe videtur; Et quidem ita infiniti per viros verſutos parari poſſent laquei ſimplicibus mulieribus, earumque bona per vſum ità conſumi abſque reſtitutionis incommodo, et periculo.

Neque releuat quod ex dictæ tacitæ venditionis imperfectione mulier æquè poteſt ſe habere ad commodum, ac damnum, ob rei augmentum medio tempore ſuperuentũ, quoniam cum vt plurimũ, ac prò notabili parte res dotales in mobilibus, et iocalibus conſiſtere ſoleãt de ſui natura diminutioni non autem augmento aptis, ac etiam in ſtabilibus frequentior ſoleat eſſe deterioratio quã melioratio rei per alienas manus gubernatæ, idcircò adaptanda eſt lex ad ea quæ frequentius accidunt.

Ex his autem conſtituenda eſt concluſio generalis, quam, vt præmiſi credo iſto caſu veram indiſtinctè, non ſolùm vbi æſtimatio, alicuius certæ perſonæ arbitrio commiſſa fuit, ſed etiam vbi ſimpliciter ad ęſtimationem rem dari dictũ ſit, alia æſtimatoris perſona non expreſſa, cùm vtroque caſu eadem militet ratio; Quinimò, et fortius in his ſecundis terminis quàm in primis, nè dùm quia ex communi vſu, quando dicitur dari, vel promitti rem ad æſtimationem ſimpliciter, ſubintelligi videtur perſona peritorum, ſed etiam quia data totali incertitudine etiam quoad perſonam

nullitas

nullitas dicitur prouenire ex ſolo defectu iuris ciuilis, facta verò æſtimatoris electione niſi hic æſtimet, videtur concurrere defectus voluntatis, et ſic iuris tàm ciuilis quàm naturalis, vndè difficiliùs intrat æquitas in iſto caſu quàm in altero, vt doctè aduertitur *dicta deciſ. 172. part.6. recent.num.78.& ſeqq.*, Ergò ſi vbi in alicuius perſonæ arbitrium æſtimatio collata eſt, intrat ęquitas, multò fortius illa videtur attendenda vbi in nullius arbitrium collata fuit.

Vbi verò his ità non ſubſiſtentibus, contraria ſententia *Barboſæ*, ac ſequacium tenenda eſſet, vt ſcilicet etiam in his terminis attendenda ſit regula generalis deducta ex dicta *l.fin. C. de contrahen.empt.*, non per hoc tamen data certa partium voluntate conſtituendi dotē in quantitate, reſultat illatio vt res ita datæ remaneant dotales, Implicat enim dotem dicendam eſſe conſtitutam in ſpecie dum partes in quantitate conſtituere voluerunt, ſed potiùs dicendum eſt vt firma remanente dotis qualitate, bona ità inutiliter data, remaneant de dominio mulieris tamquàm extradotalia affecta dotis debito, atque penes virum loco pignoris exiſtentia, eodem modo quo in alio dotante dictum fuit; Dictaque illatio tunc demùm procedit vbi ſimpliciter ita res ſub incerta æſtimatione data eſt quod incerta ſit voluntas ad quem effectum æſtimatio conuenta ſit, iuxtà diſtinctionem de qua ſupra, vt tunc imperfectio conuentæ æſtimationis deſeruiat pro coniectura, vt noluerint dare cùm vera æſtimatione.

Neque dicere liceat inutilem eſſe huius obſeruationis effectum, nam quoad onus reſtituendi, ac recipiendi reſpectiuè eaſdem res in caſu reſtitutionis, et ſucceſſiue quoad commodum, vel incommodum ex rei augmento ſeù diminutione reſultans idē eſt rem eſſe dotalem, ac extradotalem, idemque intereſſe videtur quoad fructus medij temporis quos ita maritus ſubſtinendo onera facit ſuos ſi res eſt dotalis, ac ſi extradotalis loco pignoris, vel tenutæ habita ex deductis in materia feudali *diſc.146.* cum alijs infra in materia fructuũ *diſc.160.,& 161.*; Satis namque intereſſe poteſt rem non eſſe dotalem, Tùm quia in caſu inopiæ, vel alterius contingentiæ mulier faciliorem habet aditum ad rem propriam nõ dotalem vindicandam quàm ſi dotalis eſſet, Tùm etiam, quia ex ſolis actibus cùm viro geſtis non parantur extra dotalibus ea præiudicia, quæ in dotalibus parari poſſunt; Ac etiàm quia ceſſat in huiuſmodi rebus obſtaculum *legis Iuliæ de fundo dotali non alienando* cùm alijs quæ poſſunt conſiderari.

Principalis autem concluſio de qua
21 ſupra, vt rei æſtimatæ dominium totale, ac periculum tranſeat in virum, procedit in dubio, et quoties de contraria partium voluntate clara, vel coniecturali non conſtat; Non ſemper etenim æſtimatio fit ad cauſandam rei vẽditionem, et conſtituendam dotem in quantitate, ſed multoties fieri ſolet ad ſciendum rei valorem pro regulandis deteriorationibus, ac melioramentis, vel ad regulandam lucrorum quantitatem, vt reſecandis litibus, certus ſit rei valor ſeù dotis ſumma, vt vno ore firmant omnes de quibus ſuprà, et infrà, ſed quia regula eſt, vt in dubio æſtimatio cenſeatur facta pro cauſanda venditione, ideò onus eſt eius qui æſtimationis improprietatem allegat, eam probare cùm hic ſit effectus regulæ, ſeu legalis præſumptionis.

Hinc ſequitur videndum eſſe, quando ad iſtum irregularem non autem ad illum regularem finem; ac effectum rei valor, vel æſtimatio in conuentionem deducta ſit; Et in hoc, præmiſſo certo præſuppoſito, vt id nèdùm per veras, ac expreſſas probationes, ſed etiam per
22 coniecturas, ac præſumptiones valeat iuſtificari, vt per *Rot.apud Merlin. de pignor. dec.39. nu.2.& per tot.* cum alijs per *add.ad Buratt. deciſ.361.*, ac omnes cõmuniter; Hinc proindè obſeruandum eſt quod iuxtà receptum axioma in quacumque coniecturali materia tenẽdum, ac ſæpè in præcedentibus inſinuatum, nõ ſingulæ coniecturæ, ac præſumptiones, ſolæ & de per ſe, ſed ſimul vnitæ attendendæ ſunt cum vulgari regula, *vt ſingula quæ non proſunt &c.*, perpenſis etiam facti circumſtantijs, ex quibus ſæpè contingit, vt eædem coniecturæ numero, in vno caſu ſint efficaces & in altero inutiles, perpendendo quoque præſumptiones, ac indicia in contrariũ vrgentia, ad effectum videndi, an vnæ alijs præualeant, vel ita pares videantur,

vt ijs inuicem deſtructis, vel debilitatis, firma ſit regula prædicta, quæ pro vera æſtimatione militat, quibus præmiſſis, deſcendendo ad modos quibus de huiuſmodi voluntate conſtare dicatur.

Primo de illa dicitur indubitatè conſtare quando ità verbis expreſſis partes eam declararunt, vt nullum æquiuocum, vel ambiguitatem verba conuentionis contineant, quia nempè rotundis verbis dictum ſit dotem cenſeri conſtitutã in ſpeciebus, illarumque æſtimationem fieri ad ſolum finem ſciendi rei valorem, ac ad tollendum omne dubium, vt ità ſæpiſſimè ſpecificandum conſului, in claris etenim ceſſat omnis quæſtio voluntatis neque ad præſumptiones & coniecturas eſt recurrendum ad vulgatum *text.in l.ille aut ille de legat.*3., quem in his præciſis terminis allegat *Rot. dict. decis.*39.*apud Merlin.de pignoribus num.*4. & generaliter in alijs actibus inter viuos *decis.*44. *num.*14.*part.*11.*recent.*

Dicitur ſecundo modo æſtimatio im-
23 propria, quando res ſub certi valoris expreſſione data eſt ſub ea lege, vt fundus dotalis remanere debeat *Crauett. conſ.*548.*num.*2., *et ſeqq. Gratian. diſcept.*745.*num.*89.*Caualer.decis.*645.*numer.*2. *adden.ad Buratt.dicta dec.*361.*verſ.tertio non habet locum Rot. apud Merlin. de pignor.dict.decis.*39.*nu.*3. vbi hanc dicit claram probationem; Sed re vera non eſt talis, ac potiùs æquiuoca, cùm rectè detur caſus, vt non obſtante conuentione quod res dici debeat fundus dotalis, attamen ſit æſtimata cũ vera æſtimatione, itaut illa verba *fundi dotalis* ſeù *pro fundo dotali*, ſint adiecta ad expreſſionẽ cuiuſdam ſpecialiſſimæ hypothecæ pro maiori cautione, ad inſtar reſeruationis dominij quam venditor pro conſeruanda potioritate facere ſolet, vt poſt *Honded.conſ.*41. *lib.*1. & alios plenè *adden. ad Gregor. decis.*573.*ſub num.*16., *Caualer.decis.*645.*num.*3., *Rot.apud Merlin. de pignor. decis.*144. *num.*10.; Et ſic iſta conuentio eſt regulariter apta ad ſignificandum id quod verba ſonant, vbi ſimpliciter conſtat de æſtimatione de qua dubitetur, àn ad vnum vel alterum effectum ſit adiecta, ſecùs autem ſi contraria vrgeat vera, vel pręſumptiua probatio voluntatis conſtituendi dotem in quantitate, ac dandi ſpeciem loco ſolutionis, et iuxtà iſtos terminos loquitur *dicta decis.*39.vbi agebatur de dote ſcutorum 1500., hoc eſt 500.in pecunia, et mille in vno cenſu conſimilis ſummæ, et ſic ideò expreſſa ſumma, quia rei natura ſic de neceſſitate poſtulabat.

Vndè ad cognoſcendum, quando ad vnum vel alterum effectum rei valor in contractu deducatur, obſeruanda eſt ea regula, quam benè poſt alios deducunt *add. ad Gregor. vbi ſuprà*, et quæ hodiè in Curia volitat per ora pragmaticorũ, vt nempe attendatur à quo dos incipiat, et àn ſpecies, vel quantitas deducatur à parte anteà, vel à parte poſt; Vel clarius inſpiciendum eſt, àn res ſit in obligatione, vel in ſolutione ad *not. per Bart., et DD. in l.ſi quis ſtipulatus fuerit decem in Melle ff. de ſolut.*cum cõcordan. de quibus ſupra *diſc.*55., prior enim regula ſi præcedat quantitas, vel ſpecies non eſt ſemper tuta, cùm dari facile poſſit, vt quantitas præcedat, et tamen ſpecies ſit in obligatione; Verbi gratia promitto dotem ſcutorũ 4.m., hoc eſt mille in pecunia, domum valoris ſcutorum mille, et prædium ſcutorum bis mille, quæ bona manere debeãt pro fundo dotali, vtique tunc licèt quantitas præcedat, attamen bona dicuntur data tanquã ſpecies, ac eſſe principaliter in obligatione, quantitas verò initio ſpecificata eſt, vt ſciatur quanta ſit dos quæ conſtituitur; Secùs autem ſi præuia quantitate, bona non ſtent in contextu obligationis, ſed reſpiciant ſolutionem, et ſic non explicatiue, ſed executiuè; Puta, promitto pro dote ſcuta 4.mil.; ſoluenda in talibus bonis, ſeù pro quibus aſſignantur talia bona, tunc enim bona dicuntur dari in ſolutum pro quantitate, ideò tranſeunt in venditionem quamuis adijciatur ſtare debere pro fundo dotali.

Vbi verò non dantur ſpecies, ſed da-
24 tur pecunia, vel aliud genus, cùm pacto vt in ſpeciem conuertatur, quæ ſtare debeat pro fundo dotali, obſeruandum eſt pariter, an pecunia detur tanquàm ſpecies in alteram ſpeciem conuertenda, vel potius detur tanquàm genus, et quãtitas, inueſtimentum autem in ſpeciem conuentum ſit pro cautela mulieris, vt in caſu reſtitutionis ſit tuta in rebus ex dotali pecunia emptis, & in quibus in caſu ſubſidij tãquàm dotalibus omnes vin-

ceret, atq; in dubio niſi alia concurrant inditia voluntatis conſtituendi dotem magis in ſpecie acquirenda, quàm in quantitate, tunc videtur ſumenda interpratatio, vt inueſtimentum conuentum ſit potiùs pro cautela, quàm vt ſimpliciter res emendæ fiant dotales, Tùm ex ratione communis vſus, Tùm ob maiorem vtilitatem mulieris, cui magis expedit dotem ità traditam conſiſtere in quantitate, quàm in ſpecie, nàm ità redditur tuta de inuariabili dotis ſumma, et à periculis eximitur, atque in caſu ſubſidiario habet eamdem cautelam quā haberet ſi dos conſiſteret in ſpecie, cum ad eaſdē res ex eius pecunia emptas dominij regreſſum habeat ex diſpoſitione *text. in l. in rebus C. de iur. dot.* quamuis tali caſu id potius importare fundum dotalem firmetur apud *Merlin. dec. 792. num. 20. cum ſeqq. & apud Dunozettum deciſ. 517., et* 593. quia facti qualitas ità ibi exigebat.

Tertio modo dicitur tradi res æſtimata cùm æſtimatione impropria vbi partes conuenerunt ſimpliciter dotem reſtitui in eiſdem rebus, et corporibus, vt *poſt Soccin. Natt. Surd.* & alios allegatos notant *add. ad Buratt. dict. deciſ. 361. verſ. primo quando partes &c., Giurb. dict. cap. 15. gloſ. 1. part. 1. num. 25. Fontanell. clauſ. 5. gloſ. 8. part. 13. num. 31.*, et communiter, quoties ità ſimpliciter conceptum eſt pactum alia qualitate non adiecta circa ipſa bona, ſecùs ſi circa dotem in genere, quia dictum ſit dotem reddi proùt habita eſt, vt notatum fuit ſuprà.

25

Difficultas autem eſſe ſolet vbi conuentio prædicta non eſt ſimplex, ſed qualificata, quia nempè dictum ſit pro pretio tunc valenti, ſeù habita ratione augmenti, et diminutionis, ſiuè quod in alicuius ex coniugibus electionem id referatur, ideoque ſingulos terminos diſtinguendo obſeruandum eſt, quod, Aut dicitur reſtitutionem in eiſdem rebus faciendam eſſe pro eodem pretio quo fuerunt æſtimatæ, & indubitatū eſt æſtimationem fuiſſe impropriam, atque res remanere dotales, idemque ſi ſimpliciter in conuentione ſit, vt apud allegatos *& Manticam de tacit. dicto lib. 12. tit. 28. num. 18. & 20.*; Aut dicitur reſtitutionem fieri debere in eiſdem rebus ſi extent habita ratione augumenti, vel diminutionis, et tunc licèt *Couar. dict. cap. 28. num. 4. poſt Caſtrenſ. Soccin.*, et alios, putet adhuc res dici inæſtimatas, ſolùmque commodum, vel periculum eſſe viri medio tempore, cui adhæret *Mantic. dict. tit. 28. num. 19.*, Attamen verius eſt partes voluiſſe dotem conſiſtere in quantitate, ſpeciem vero deductam eſſe in conuentionem loco ſolutionis, itaùt non ad pecuniam cogi valeat, ſed ipſas res inſolutum tradere poſſit, iuxtà nouam æſtimationem, perindè, ac ſi mutuata pecunia conuentum eſſet in caſu ſolutionis non in pecunia, ſed in ſpecie inſolutum danda reſtitutionem fieri (licèt in mutuo tale pactum ſubſtineatur, vbi in ſolius debitoris arbitrium collatum eſt non in neceſſitatem;) Si etenim medio tempore periculum, et commodum eſt viri, ergò implicat rem dici verè dotalem, ac æſtimationem non facere emptionem, atque ità ſeruat praxis quotidiè, vndè videtur in hac parte cautè legendus *Mantica num. 26.*

Aut conuenitur, vt ſit in electione viri, ipſas res, vel illarum æſtimationem reſtituendi, et tunc donec electio ſequatur, æſtimatio dicenda eſt impropria, itaut re dotali permanente, dominium ſit vxoris eiuſque ſit periculum diminutionis *Couar. dict. cap. 28. nu. 5. Fontanell. dict. gloſ. 13. numer. 64., de Marin. reſol. quotid. 91. vol. 1. num. 6. & ſeq. Boſſ. de dot. c. 16. n. 77.*, niſi res totaliter pereat, quia tunc periculum eſt viri ex ea ratione quod ſtante alternatiua, vtrumque eſt in obligatione, licet vnum ſit in ſolutione, vnde vno deficiente remanet alterum, vt poſt *Couar. obſeruat Marin. dict. num. 7. & Boſſ. d. num. 77.*

26

Eſt benè verum quod tale pactum augebit viri obligationem circa huiuſmodi rerum meliorem, ac diligentiorem adminiſtrationem, itaut teneri etiā debeat de illa culpa leuiſſima, de qua non teneretur circa deteriorationem rei dotalis, quæ ſimpliciter tanquàm ſpecies data ſit, vt benè *Couar. ibidem*, nè ob electionem quam ipſe habet negligat rei diligentem curam, atque ſolum augmentum attendat, commodum igitur cùm inæqualitate mulieris viro reſultans ex dicta electione compenſandum eſt cùm dicto incommodo exactioris

ris diligentiæ, et cùm periculo cui ſubeſt totalis rei peremptio; Atq; in viri electionem reſtitutio ita collata dicitur nedùm vbi eſt expreſſum, ſed etiam ſi conuentum ſit ſimpliciter rem, vel pecuniã reſtitui, alio non explicato, quia in dubio in alternatiuis electio eſt debitoris, vt *poſt Couarr. in ſpecie Mantic. dicto tit. 28. num. 12. verſ. tertius eſt caſus, Fontanell. dict. part. 13. num. 67. Boſſ. d. cap. 16 ſub num. 78. verſ. ſi verò in contractu.*

Aut tandem conuentum eſt electionem eſſe vxoris in caſu reſtitutionis, ipſas res, vel pretium petere, et donec electio ſequatur res remanet dotalis, proindeque totale periculum eſt mulieris, cui alternatiua in hoc proderit, vt potius rem quàm pretium, et è contra ſuo libito petat, ſed ſi res abſque culpa viri diminuta ſit, tunc non poterit mulier petere pretium initio conuentum, ſed pretium quo res valet de tempore reſtitutionis, ità vt ſuum dicatur periculum diminutionis, et nè aliàs magna inſurgeret inæqualitas damni abſque ſpe releuantiæ, et compenſationis, vt benè probat *Marin. vbi ſupra ex num. 8. ad 22* cuius fundamenta placent; Super his autem videnda ſunt, quæ maturius poſt hæc ſcripta habentur *ſupra diſc. 57.*

Quarto modo impropria æſtimatio
27 cenſenda eſt ſi poſt rem inæſtimatam viro traditam, vel etiam tradi promiſſã, ex interuallo fiat æſtimatio *Couar. dict. cap. 28. numer. 10. Fontanell. dict part. 13. num. 36. & ſeqq.* cum alijs *per Boſſ. cap. 16. num. 18.*; Quod ſanè intelligendum eſt vt ſuprà, vbi res principaliter in contractum initio deducitur, ſecùs autem ſi quantitas cuius loco ex interuallo res æſtimata tradatur, quia tunc dicitur vera datio inſolutum, venditionis vicem obtinens.

Quinto id ſolet deduci ex argumento
28 à poſteriori, ſeù obſeruantia & coniecturis, quarum aliquæ conſiderantur poſt *Mantic. dicto tit. 28. ex num. 27. per Rot. apud Merlin. de pignor. dicta dec. 39.*, quia nempè dictum ſit res non poſſe alienari, vel quia illæ alienatæ ſint à viro tanquàm vxoris procuratore, vel quia adſit pactum, vt in caſu alienationis pretium deponi debeat ad effectum inueſtiendi in aliam rem, ſiuè quia mulier rem in fundum dotalem agnouerit, vel quia conſtituta dote, eaque aſſignata partim in ſpecie & partim in pecunia; vir pro ſola rata pecuniæ ſe obligauerit, vt in ſpecie *dicta diſc. 39.*

Omnes autem iſtæ, ac ſimiles coniecturæ ſunt æquiuocæ iuxta facti qualitatem regulandæ, cùm benè ſtare poſſit, vt dos conſiſtat in quantitate, ac res vera æſtimatione data ſit, et nihilominus quod adſit pactum, vt pro cautela non poſſit alienari à viro abſque conſenſu vxoris, vel non niſi cùm vinculo reinueſtiendi pretium pro eadem cautela, vt paſſim ſeruatur; Prout fallaciſſima eſt coniectura recognitionis quam mulier facit de re tanquam de fundo dotali, cũ de facili nimiumque freqũeter iſtæ ſuppoſitiones fieri ſoleant ad effectum obtinendi inhibitiones dotales contra viri creditores, ſed abſque voluntate mulieris innouandi.

Sextum obſeruat *Fontanella dict. par. 13. num. 63.* cùm nuptiæ non ſequuntur,
29 Verùm hic potius eſt modus reſoluendi actum tanquàm correſpectiuum ex deficientia cauſæ finalis, et conditionis ſub quibus eſt initus, quam quod dici valeat modus diſtinguendi æſtimationẽ impropriam à vera.

Septimum adijciunt *Couar. & Man-*
30 *tic. & alij citati,* quoties æſtimatio in contractum deducta, iuſto rei valori nõ reſpondet, quià nempè ſit maior, vel minor vt *poſt Couar. num. 9. Mantic. num. 24. Boſſ. d. cap. 16. num. 9. Fontanell. num. 45. & ſeqq.* vbi allegat *Menocb., Trentacinq., et alios*, ac referendo reſtrictionẽ *Couar.* cui adhærent *Mantic.* & alij, vt id procedat quatenùs læſio ſit enormis dimidiam iuſti pretij excedens, ipſe nihil firmat, ſubdubius an iſtò caſu attendendi ſint termini *l. 2. de reſcind. vend.*, vel quælibet læſio ſufficiat.

Verũ circa hoc aduertendũ eſt, vt iſte modus non ità ſimpliciter capiendus veniat, ſed ſolum pro coniectura in caſu ambiguo quo incerta ſit contrahentium voluntas, tunc etenim, cũ ex pretij quãtitate colligatur quid in cõtractũ ſit deductum, ac etiam quià in dubio non præſumitur actus ità geſtus, vt vnius locupletationem cum alterius iactura importet, quoties ad alium modum licitum, ac honeſtũ referri poteſt, idcircò inæqualitas pretij bonum eſt voluntatis inditium

tradendi rem æſtimatam æſtimatione impropria; Sed ſi ex verbis claris, vel efficacibus coniecturis conſtet partium intentionem fuiſſe dandi ſpeciem loco ſolutionis debiti conſiſtentis in quantitate, tunc non eſt inſpiciendum quid geri debuerit, ſed quid geſtum ſit, neque præſumptio vincere debet veritatem vt obſeruat *Mantic. dict. num.* 24. *verſ. verum æſtimatio*; legalis enim præſumptio ſemper cedit facti veritati; ideoque tali caſu, locus quidem erit reſciſſioni actus vel ex beneficio *l. 2. de reſcind. vendit.*, quià læſio ſit vltra dimidiam, vel ex dotis priuilegio in quacumq; ſumma læſio conſiſtat iuxtà vnam ſententiam, ſed non poterit attentari vt res proindè dicatur dotalis, quodq; dos conſiſtat in ſpecie, dum partes voluerunt conſiſtere in quantitate.

31 Octauum addunt ijdem *Couar. Mantic.*, *et Fontanell.* apud quos habentur alij, vbi de rebus minoris vel alias inalienabilibus ageretur *vt poſt Couar. num.* 10., *et Mantic. nu.* 25. quod exemplificari poteſt in feudis, alijſque rebus quorum diſpoſitio in cauſam dotis inæſtimatæ permiſſa eſt, et non aliàs, vt de bonis feudalibus, et emphyteuticis *diſ.* 146. *&* 147., ac etiam de alijs prohibitis alienari; Verum hoc intelligendum venit cum proximè inſinuato temperamento, quatenus nempe verſemur in ambiguo, cum tunc actus referri debeat ad licitum potius quàm illicitum, ac prohibitum modum, ſecus autem ſi clara obſtet partium voluntas, quia tunc erit quidē actus inualidus ex ſua natura, atque res non egreſſa de dominio dotantis manebit penes virum iure tenutæ, vt de feudalibus dictum eſt dicto *diſc.* 146. ſed non poterit inferri quod res effecta ſit fundus dotalis.

32 Nonum tandem aliqui deducunt ex inopia viri de tempore cōtractus, quod communiter reprobatur, vt conſtat *ex Fontanall.* aliorum relatore *dict. par.* 13. *n.* 75., eumdemque ſenſum habēt *Giurba dicto cap.* 15. *gloſ.* 1. *part.* 1. *nu.* 21. *& Boſſ. d. cap.* 16. *num.* 20., et meritò, quoniam ſi ita eſſet, neque iuri offerendi locus foret, neque ſuperuenientibus viri diuitijs res mutaret naturam quorum vtrumque eſt falſum; Verùm neq; ita ſimpliciter contraria ſententia damnanda eſt, cum probabilis videatur, vbi ſumatur iuxta idem temperamentum de quò ſupra, vt nempè conſtito de voluntate conſtituēdi dotem in quantitate ac dādi res æſtimatas loco ſolutionis, inopia non valeat deſtruere partium intentionem, ſed ſolùm operetur priuilegium ſubſidiarium de quò *in l. in rebus*, ſecus autem ſi verſemur in caſu ambiguo, in quo ob rei æſtimationem obſtet ſolùm regula, ſeù generalis iuris præſumptio pro vera æſtimatione militans, quià cum non ſit veriſimile in viri inopis dominium transferri voluiſſe bona quorum dominium cautius penes mulierem retineri poterat, videtur dictam inopiam quatenus dotanti cognita ſit, & non aliàs ſumi poſſe pro coniectura contrariæ voluntatis, maximè ſi aliud accedat adminiculum.

33 Alij modi dictæ irregularis æſtimationis probandæ, per iſtorum enumerationem non ſunt excluſi, cum de his vtpotè frequentioribus, exempli, non autem reſtrictionis gratia Doctores loquantur, cumq; materia tota ſit coniecturalis ac potius facti quàm iuris, hinc proindè tota remittenda eſt iudicis arbitrio, tàm ex alijs hic non deductis inditijs, ac præſumptionibus partium voluntatem perſcrutando, quàm eorū quæ dicta ſunt efficaciam iudicando, cùm in facti, et voluntatis quæſtionibus vniformis regula ſtatui non poſſit, ſed iuxta ea quæ ſæpius in materia coniecturali habentur *ſub tit. de fideicommiſſis*, totum pēdeat à ſingulorum caſuum particularibus circumſtantijs iudicis arbitrio pēſandis, vt cuius libet facti qualitas exigit, atque aliqua ad materiam deducit *Cyriac. contr.* 220.

34 Firmata verò dotis qualitate in vno, vel altero modo; Dubitari contingit, an de partium voluntate ex poſt facto dotis qualitas valeat immutari, atque de ſpecie reduci ad quantitatē vel è contra; Atq; in primis terminis mutandi dotem de ſpecie ad quantitatem, cum agatur de alienatione fundi dotalis cui legis Iuliæ prohibitio reſiſtit, videtur regulariter reſpondendum negatiuè; In ſecundis autem terminis tranſmutationis dotis de quantitate ad ſpeciem, id validè fieri poſſe, accedentibus tamen copulatiuè mulieris voluntate, ac vtili-

tate

tate & non aliàs habetur *per Rot. dec.74. num. 12. apud Merl. de pignor.* vbi concordantes.

Effectus ex huiuſmodi inſpectione
35 quamplures reſultant in toto materiæ diſcurſu habēdi,illi preſertim quod eueniente caſu reſtitutionis, vbi bona ſunt inæſtimata,reſoluto eo vtili ac ciuili dominio quod penes virum exiſtebat,illico totum ac plenum in muliere conſolidatur; Item frequentior eſt effectus periculi, et commodi ex diminutione, vel augmento reſultantium, vt dotis inæſtimatæ pertineant ad mulierem, æſtimatæ vero ad virum, quoniam periculum eſt ſequela dominij vt ſupra; Adeoque id verum eſt, vt etiam ipſomet dotante, vel dotis debitore continuante poſſeſſionem rei ità in dotem datæ periculum ſit viri, vt in puncto domus datæ in dotem æſtimatæ ac deindè incendio conſumptæ dum ab eodem dotante habitabatur *Rot. in Lauellen. dotis ſeu pecuniaria 26. Nouembris 1650.Corrado,dec. 86.par.11.rec.*,quià poſſeſſio dotantis ex viri patientia continuata, dominio iam quæſito derogare non poteſt, cum præſuppoſito tamen,vt legitima præceſſerit traditio,ſine quà dominium translatum dici non poteſt,*vt diſ.*160;Itidem quoad liberā diſpoſitionem quià fundus dotalis inæſtimatus eſt inalienabilis, æſtimatus autem tamquam res libera mariti poteſt abſque mulieris conſenſu vel alia ſolemnitate alienari,prout etiam præſcribi.

Alius præterea eſt effectus quoad liberandum debitorem dotalem, quia ſi eius nomen eſt datum æſtimatum, liberè marito ſoluitur, ſecùs autem ſi inæſtimatum vt in cenſuum extinctione contingit; Quoad euictionem quoque præſtandam, vel non cum ſimilibus; Prout, quoad modum reſtituendi, ac etiam inter plures alios quoad adminiſtrationem, ac præiudicia, quià in rebus æſtimatis vera æſtimatione ſufficit cum ſolo viro quoſcumque actus gerere, in rebus verò dotalibus,quamuis eorum poſſeſſio ac adminiſtratio penes virum exiſtat, attamèn vbi de graui præiudicio agitur in proprietate, non ſufficit cum ſolo viro iudicium agitari *ad not. per gloſ. & ſcribentes in l.Maritus C. de procuratoribus, Tiraq. de retr.lign.§.9.gloſ.1.Rot.in Romana retractus 14 Iunij 1652.Peutingerio, et in alijs.*

De poſſeſſione fundi dotalis variæ
36 ſunt ſcribentium ſententiæ in diſputatiua ratione diſpungibiles quas colligit *Fontanell.cl.6.gloſ.1.par. 2.ex num. 36. ad.50.*; Verius tamen eſt, poſſeſſionem quoad rei vtilitatem,ac fructus, et emolumenta totam eſſe penès virum,quoad reliqua penes vxorem, non enim incongruit,vt penes duos diuerſis reſpectibus eiuſdem rei poſſeſſio eſſe poſſit; Deſideratur tamē ad poſſeſſionem traditio vera, non autem ficta, ex vero iuris principio, vt corporalium poſſeſſio ipſo iure, et ex ſola ceſſione non transferatur ſed neceſſaria ſit appræhenſio iuxta regulas generales,cum in hac materia nil videatur in caſu dotis ſpecialiter cautum, vt in ſpecie *Rot.apud Merlin.de pignorib.dicta deciſ.74.num.14.Buratt.dec. 287.numer.12.cum alijs per Boſſ. de Dot. cap.2.num.5. & infra diſc.160.*

De dote confeſſata,an ſit vera dos, et quando confeſſio probet dotem.

SVMMARIVM.

1 *Diſtinguuntur caſus, ſeu perſonæ quorum præiudicium confeſſio percutit.*

2 *Dos confeſſata non eſt vera, neque ſola confeſſio probat veritatem etiam in præiudicium viri confitentis, de quo ſolo agitur in pluribus numeris proxime ſequentibus.*

3 *Etiam ſi dicatur fieri pro exoneratione conſcientiæ.*

4 *Hæc exceptio eſt apta retardare executionem obligationis Cameralis.*

5 *Quæ ſit ratio concluſionis, et an ratione fraudis, vel quia cenſetur facta ſub ſpe numerationis, vel ad pompam & ſimulatè.*

6 *Confeſſio facta ante matrimonium in dubio cenſetur facta ſub ſpe futuræ numerationis potius quàm in fraudem donationis.*

7 *Idem*

7 *Idem ſi fiat in ipſo actu matrimonij vel poſt matrimonium ratum, ſed ante conſumatum.*

8 *Vbi fit poſt matrimonium eſt intricata quæſtio an cenſeatur ſub ſpe, vel in fraudem donationis.*

9 *Rota laudes in veritate agnoſcenda ac ſe retractando.*

10 *Referuntur opiniones hinc indè ſuper dicta quæſtione confeſſionis conſtante matrimonio, & verior dicitur opinio vt cenſeatur in fraudem.*

11 *Etiam ſi confeſſio fiat non mulieri, ſed patri, vel etiam extraneo ſi vtilitas mulieri reſultat.*

12 *Sed vtroque caſu concluſiones procedunt in dubio, ſecus contrarijs probationibus, vel præſumptionibus accedentibus.*

13 *Quomodo attendi debeant in hac materia præſumptiones & coniecturæ.*

14 *Confeſſio ante matrimonium facta in teſtamento, vel aliàs in vltima voluntate cenſetur potius animo donandi, quam ſub ſpe.*

15 *Vbi coniuges ſunt inæquales itaut inæqualitas ſit ex parte viri, confeſſio ante matrimonium cenſetur ex cauſa donationis, ſi verò eſt ex parte mulieris cenſetur cauſa oſtentationis.*

16 *Vbi ex parte mulieris eſt veriſimiliter impoſſibilis ſolutio dotis conſtitutæ tunc confeſſio non refertur ad ſpem ſed vel ad donationem, vel ad oſtentationem.*

17 *Ceſſat item prima concluſio vt confeſſio cenſeatur ſub ſpe quoties eſt renunciatum exceptioni dotis non numeratæ vel aliàs illa non competit.*

18 *Item ſi poſt confeſſionem appareat de noua obligatione, vel dotis conſtitutione in minori ſumma, ſed tunc potius ad oſtentationem.*

19 *Non intrat præſumptio ſub ſpe vbi ex ſtatuto eſt prohibita donatio ante matrimonium & inter ſponſos.*

20 *Iſtæ & aliæ coniecturæ non ſingulariter ſed vnitim ſunt conſiderandæ.*

21 *Confeſſio poſt matrimonium cenſetur ſub ſpe ſi poſt confeſſionem alia obligatio dotantis accedat ſub nomine mutui vel alio titulo.*

22 *Vbi vir confitetur dotem recepiſſe & deinde ſub nomine mutui vel alio titulo nouam obligationem à dotante vel debitore ceſſo recipit, an cenſeatur inducta nouatio itaut dos habeatur pro ſoluta, diſtinguuntur plures caſus.*

23 *Qualitas perſonarũ & congruitas dotis promiſſæ operatur vt confeſſio etiam conſtante matrimonio cenſeatur potius ſub ſpe, quàm in fraudem donationis.*

24 *Quid vbi ſumus in caſu quod donatio validè inter coniuges fieri poterat, itaut non adeſſet neceſſitas fraudandi legis diſpoſitionem.*

25 *Aliæ coniecturæ quomodo in vnam vel aliam præſumptionem inducendam ſint conſiderandæ.*

26 *Vbi confeſſio ſonat in ſpem non eſt nulla ipſo iure, ſed ope exceptionis quatenus de non numerata dote opponatur, ſecus vbi eſt in fraudem donationis.*

27 *Inefficacia confeſſionis vbi refertur ad ſpem durat durante ſolum tempore opponendi de dote non numerata, quo elapſo probat veritatem, ſecus vbi in fraudem quia eſt perpetua.*

28 *Si confeſſio referenda eſt ad ſpem, et renunciatum eſt ex interuallo exceptioni dotis non numeratæ probat veritatem in præiudicium confitentis.*

29 *Quid vbi confeſſioni accedit iuramẽtum, an operetur in confeſſione referenda ad ſpem, itaut tollat exceptionem non numeratæ, & an operetur in alia referenda ad fraudem vel ſimulationem.*

30 *Vbi confeſſio eſt ſimulata, et ex ſola cauſa oſtentationis, iuramentum quomodocumque conceptum nihil operatur, quia deficit conſenſus.*

31 *Vbi verò confeſſio eſt in fraudem prohibitæ donationis, tunc variæ ſunt Doctorum opiniones quæ referuntur, et verior eſt iuramentum nihil operari.*

32 *Quid in confeſſione geminata, vel pluries repetita.*

33 *Si confitens moritur infra tempus excipiendi de non numeratione, & confeſſio facta eſt ſub ſpe, transfunditur exceptio in hæredes ſecus ſi animo donandi, quia donatio confirmatur morte.*

34 *An confeſſio continens donationem facta inter*

inter ſponſos confirmetur morte.

35 *An viro confitenti ſtante nullitate confeſſionis remaneat actio pro dote confeſſata contra dotantem.*

36 *An dos confeſſata, quæ ex aliqua circumſtantia debeatur habeat priuilegia dotis.*

37 *Quamuis dotis augmentum gaudeat priuilegijs dotis, hoc procedit in eo augmento quod ſit expreſſe non in eo quod ſit tacitè ſub palliato titulo dotis confeſſatæ.*

38 *Infra quantum tempus competat exceptio dotis non numeratæ.*

39 *Si confeſſio non eſt ſub ſpe, nec in fraudem probibitæ donationis, vel cauſa oſtentationis ſed ſolum vt vir fraudaret creditores vel alium tertium, An ex huiuſmodi confeſſione aliquod ius mulieri quæratur.*

40 *Principalis concluſio, vt dos confeſſata non probet veram dotem fallit concurrentibus veritatis inditijs & coniecturis quæ minores ſufficiunt in præiudicium confitentis & hæredum, quàm ſi ageretur de præiudicio tertij.*

41 *Eadem principalis concluſio vt confeſſio non probet veram dotem in præiudicium viri fortius procedit in præiudicium tertij.*

42 *Fallit concurrentibus adminiculis & coniecturis, et quæ regula tenenda ſit in coniecturis metiendis.*

43 *Enumerantur plures coniecturæ, quarum prima vbi promiſſio præcedit, et ſubſequitur confeſſio quod expenditur.*

44 *Intellige vbi promiſſio præcedit ex interuallo, & hæc conſtet alias quam per partium aſſertionem vel ſcripturam priuatam de antidata ſuſpectam, et quæ differentia ſit iſto caſu inter præiudicium tertij ac præiudicium ipſius viri confitentis,*

45 *Iſta prima coniectura tollitur contrarijs vrgentioribus coniecturis, & aliquando auget ſuſpicionem.*

46 *Quid vbi præcedit promiſſio ſed confeſſio ſubſequitur in teſtamento vel aliàs per vltimam voluntatem.*

47 *Altera coniectura eſt vbi verificatur pars partitarum in confeſſione contentarum.*

48 *In qua parte ſit neceſſaria dicta verificatio & quomodo ea ſit facienda ad hunc effectum.*

49 *An ſit bona coniectura quòd confeſſio ſit in parte, & pro alia non confeſſata præbeantur viro cautelæ.*

50 *Coniectura item eſt vbi confeſſia ſit de ſtabilibus, vel alijs bonis in quibus de facili confeſſio eſt iuſtificabilis.*

51 *Idem vbi ſpecificantur dies, annus, locus, Notarius & aliæ circumſtantiæ.*

52 *An ſuffragetur diſpenſatio obtenta ſuper dotis exceſſu, vel alia prohibitione.*

53 *Magna coniectura eſt veriſimilitudo ex perſonarum qualitate reſultans.*

54 *Oritur etiam coniectura ſi ſtante confeſſione vir quietat, et vxor renunciam facit dotanti.*

55 *Confeſſio creditorum, vel tertij, de quorum præiudicio agitur probat veritatem.*

56 *Item ſententia graduatoria per quam creditum dotale confeſſatum canonizatur.*

57 *Quid vbi confeſſio non percutit commodum vxoris, ſed dotantis qui ſit pater, vel extraneus.*

58 *Coniectura reſultat ex ſententia abſolutoria fauore dotantis lata contra virum, vel mulierem petentem dotem.*

59 *An iuramentum præbeat coniecturam veritatis.*

60 *Satis pro coniectura attenditur aliquod primordium veritatis, de quo conſtet in confuſo, quod exemplificatur.*

61 *Quid vbi in inſtrumento confeſſionis dicitur* di contanti &c.

62 *Quid de efficacia coniecturæ generalis quod non ſoleant contrahi matrimonia ſine dote.*

63 *Obſeruantia magnum præbet veritatis adminiculum, dictaque obſeruantia exemplificatur.*

64 *Quid de alia coniectura diuturnæ præſtationis alimentorum & cohabitationis.*

65 *Lapſus temporis ad opponendum de dote non numerata an cauſet coniecturam veritatis.*

66 *Quid vbi dicta exceptio ceſſat ob renunciationem vel geminationem, aut ex alia cauſa.*

67 *Concurrentibus etiam coniecturis veritatis adhuc confeſſio remanet inefficax*

ſi alia

ſi aliæ contrariæ coniecturæ concurrunt.

68 *Vna & potentior coniectura contraria eſt inueriſimilitudo attenta perſonarum qualitate.*

69 *Item ſi de tempore confeſſionis vir eſſet ære alieno grauatus.*

70 *Vel ſi enuncientur plures ſolutiones notabilis quantitatis abſque quietantijs vel receputis.*

71 *Si confitens detegatur mendax, quia narret aliquas partitas quas conſtet non eſſe veras.*

72 *Item anticipata ſolutio antequam dies cedat eſt ſuſpecta.*

73 *Vel ſi omittatur iuramentum de conſuetudine apponi ſolitum.*

74 *Si aſſeratur liberè ſoluta extero filio fam. minori, vel aliàs ſuſpecto.*

75 *Quid vbi conuentum ſit dotem inueſtiri, et poſtea ſit liberè ſoluta.*

76 *Suſpicio falſitatis ad hunc effectum habetur prò falſitate.*

77 *Si confitens de recenti crimen commiſit vel debitum contraxit, aut alium actum periculoſum fecit.*

78 *Conſiderantur aliæ coniecturæ in principio deductæ ad probandum quod etiam confeſſio facta ante matrimonium refertur ad fraudem, et de alijs coniecturis remiſſiuè, ac de prædicta releuantia.*

79 *Fraus, vel ſimulatio in dubio non præſumitur, et in concurſu coniecturarum hinc indè quid agendum.*

80 *Tertij intereſſati ad hunc effectum dicuntur principaliter viri creditores qui diſtinguuntur in anteriores confeſſioni & poſteriores, et quomodo de vnis, vel alijs iudicandum.*

81 *Creditores de quorum credito conſtat per ſolam confeſſionem, an impugnent dotem confeſſatam.*

82 *Agitur quomodo confeſſio quæ præiudicat confitenti præiudicet creditoribus poſt eam contrahentibus, et notabiliter habentur plures illationes, quid interſit creditoribus viri cõfeſſionem præiudicare viro, & eſſe aptam ad inducendam actionem pro ſumma confeſſata ſed non eſſe veram dotem.*

83 *Referuntur alij tertij intereſſati prout ſunt emptores bonorum viri, fideicommiſſarius feudatarius, emphyteuta, vel alter ſucceſſor contra quem ad veram dotem reſtituendam agi poſſet.*

84 *Notantur aliqui caſus, in quibus confeſſio non prodeſt mulieri vel ab ea cauſam habentibus, ſed benè prodeſt tertio intereſſato àc veritatem probat contrà virum.*

85 *Fiſcus etiam ad hunc effectum dicitur ſecundus intereſſatus ſi ob vitandam confiſcationem confeſſio fiat.*

86 *Filij prioris matrimonij dicuntur etiam intereſſati, quia confeſſio fiat in fraudem l. hac edictali de ſecundis nuptijs, & quæ differentia inter dictos filios & creditores.*

87 *Omnes alij ex ſtatuto, fideicommiſſo vel aliàs iure proprio ad ſucceſſionem venientes dicuntur tertij intereſſati.*

88 *Compendioſè agitur quando dos confeſſata gaudeat priuilegijs dotalibus.*

89 *Dotis confeſſio quando præiudicet necne ipſi mulieri ad cuius fauorem eſt facta, & quomodo dicatur ei fraus vel præiudicium fieri poſſe.*

90 *De confeſſione facta per Virum ſoluto matrimonio an probet veram dotem.*

DISC. CLIX.

QVo magis vtilis, ac frequẽs eſt materia iſta dotis confeſſatæ, eò magis abundat æquiuocis, quorum reſpectu nimis inuoluta videtur, quamuis reuera non ſit talis, dum nullam continet legum antinomiam, vel perplexitatem, ſed potius tota eſt facti, ſuper quo aliqui ſcribentes iuxtà frequentem abuſum, vnos terminos cùm alijs confundendo obſcuritatem induxiſſe videtur.

1 Pro clara igitur materiæ notitia tres caſus principales diſtinguendi ſunt; Primus eſt àn confeſſio probet veram dotẽ in præiudicium viri, vel eius hæredum, Alter verò, àn veritatem probet in præiudicium creditorum viri, vel alterius tertij cui veritas præiudicaret, Et tertius, an probet in præiudicium ipſiuſmet mulieris de cuius dote agitur.

Quoad primum, conſtituenda eſt con-
2 cluſio, ſeù regula generalis negatiua, vt ſcili-

ſcilicet dos confeſſata non ſit vera dos,
neq; ſola viri confeſſio probet dotis ve-
ritatem in præiudicium eiuſdem viri
confitentis, vel hæredum, vt *poſt gl. ſ.*
in l.aſſiduis C.qui potior. in pign., et alios
antiquiores, in præciſis terminis præiu-
dicij ſolius viri, vel hæredum *Gregor.*
deciſ.67.num.2. Buratt.deciſ.612.num.1.
vbi quod hanc opinionem perpetuò ſe-
quuta eſt Rota antiqua, et moderna, *et*
deciſ.925.num.1.Coccin.deciſ.499. nu. 1.
Rot.deciſ.55.num.1.& 259. num.1. & 2.
par.6.deciſ.26.num.2. par. 7. rec. & aliàs
ſæpius, cum ea ſola differentia vt non
ſemper iſta regula ſit vniformis quoad
modum ceſſationis præiudicij; Aliquan-
do enim confeſſio tamquam nulla non
præiudicat ipſo iure, Aliquando autem
ceſſat præiudicium ope exceptionis vt
infrà, ſed non propterea id aduerſatur
generalitati regulæ, quoniam ſiue præ-
iudicium ceſſet vno modo, ſiuè altero,
hoc vnum tamen eſt quod regulariter
ceſſatio præiudicij eſt certa, et conſe-
quenter vera eſt regula negatiua, vt ſci-
licet ſola confeſſio indiſtinctè veritatem
non probet; Etiamſi exprimatur con.
3 feſſionem fieri pro exoneratione conſci-
tiæ, quoniam hæc aſſertio aliundè non
adminiculata nihil operatur, vt poſt
Bald. conſ. 398. lib. 1., *et conſ. 14. lib.2.*
Hodiern.in l.hac edictali quaſt.37.n.14.;
Tantæque potentiæ eſt iſta exceptio vt
etiam apta ſit retardare exequutionem
4 obligationis Cameralis, vel aliud iudi-
cium exequutiuum, ac priuilegiatum, vt
fuit dictum *in Romana dotis 11. Februa-*
rij 1656.Beuilaqua §. hinc non obſtat im-
preſſ. poſt *colluct.Bonden.deciſ.29. & poſt*
Zuff.de legit.proceſſ deciſ.26.

Ratio concluſionis eſt, quià confeſſio
huiuſmodi præſumitur in dubio defecti-
ua, vel quià præſumatur facta ſub ſpe
futuræ numerationis, vel quia in frau-
5 dem prohibitæ donationis inter coniu-
ges, vel quia in fraudem tertij, ſiue quia
ſimulatè oſtentationis, ac honorificen-
tiæ cauſa; Hinc proindè cum ſuper iſtis
quatuor cauſis, ſeù rationibus tota ma-
teria circumferatur, difficultas maior eſt
in dignoſcēdo qualis ex præmiſſis fuerit
cauſa confeſſionis, atque de quibus ter-
minis ſeu de qualitate confeſſio partici-
pet; Sed quoniam tertia, et quarta cauſa,
fraudis ſcilicet, ac oſtentationis totæ
pendent à facto, atque iuris controuer-
ſia verſatur ſolum in videndo, quando
cenſeatur facta potius animo donandi,
quàm ſub ſpe numerationis, et è contra,
et in qua quæſtione adeò ſe inuoluunt
ſcribentes, ac ſcinduntur, vt reddatur
difficile veritatem intueri, idcircò de
iſta eiuſque effectibus agendo, diſtin-
guendum eſt, an verſemur in confeſſio-
ne ante matrimonium, vel in facta ma-
trimonio conſtante.

Primo caſu, magis communis, ac ve-
6 ra videtur opinio, vt in dubio confeſſio
cenſeatur potius ſub ſpe futuræ nume-
rationis, quàm animo donandi, quoniā
cum iſto caſu donatio non ſit prohibita,
idcircò ceſſat ſuſpicio fraudis, quam in
huiuſmodi confeſſione lex habere ſolet,
& conſequēter intrat potius altera præ-
ſumptio, vt alijs relatis tenent *Alex.conſ.*
142.num.5.vol.5. Couar.lib.1.var. cap.7.
num.6.verſ.eſt item Sanch.de matr. lib.6.
diſp.9.n.4.Barboſ.6.par.legis 1.ſol.matr.
num. 29. qui fortius idem tenet etiam
in caſu ſequenti *Boſſ.de Dot.cap.10.n.16.*
Menoch.lib.3.præſumpt.12.num.8. Fonta-
nell. cl.14.gloſ.vnic.par.1.nu.85.& ſeqq.
Hodiern.in l.hac edictali quæſt.24.nu.13.
& 14, *Coccin. deciſ. 411.& deciſ. 451.*
vtrobique num.1. ac admittit *Rot.in Ro-*
mana dotis 21.Feb.1650. Corrado confir-
mata 26.Nouembris ſequentis coram eo-
dem, quæ deciſiones ſunt poſt *Salgad. in*
labyrint. in ſecunda impreſſione Veneta
deciſ.22.& 23.in dicta Romana dotis 11.
Februarij 1656.Beuilaqua deciſ.29. poſt
Bonden.& deciſ.36.poſt Zuff.

Et quamuis contrarium nonnulli ve-
lint aſſerentes, indiſtinctè confeſſionem
cenſeri factam animo donandi, Attamē
iſta opinio paucos habens ſequaces, ac
probabili fundamento deſtituta nullate-
nus videtur ſequenda; Tùm quià, vt con-
ſtat proximè infrà, magna eſt quæſtio,
an huius ſpei præſumptio reſultet in du-
bio ex confeſſione facta etiam conſtan-
te matrimonio, igitur multò magis an-
teà, Tum etiam quià fatuæ ità ac inuti-
les forent leges ac auctoritates de exce-
ptione non numeratæ dotis loquentes.

Quod autem dicitur de confeſſione
7 ante matrimonium, extenditur etiam
ad confeſſionem in ipſo initio ſeu actu
matrimonij vt ex *Alciat.*, *et Valaſc.* ac
alijs obſeruant Sanchez vbi ſupra num. 4

Fontanell.vbi ſupra numer.86.in fin.,Hodiern.dict.num.14.Boſſ.d.cap.10.num.16. in fine, Siuè ad factam poſt matrimoniũ ratum, ſed antè conſumatum, dum in omnibus his caſibus viget præſumptio, vt confeſsio fieret ex calore amoris, ſeù cupiditate conſumandi matrimonium, atque ceſſat ratio maritalis affectionis, quæ cauſat prohibitionem donationis inter coniuges, vt conſiderant *Gabr.cõſ.163.num.7.lib.2. Mantic. de tacit. lib.11. tit.20. numer.18.*; Dictoſque tres caſus matrimonij non contracti, vel quod tũc contrahatur, dùm geritur actus, ſeù rati & non conſumati benè parificat *Caſtren.conſ.383.num.1. lib.2.*

8 Secundo verò caſu confeſſionis conſtante matrimonio, ſatis ardua quæſtio eſt inter Doctores, àn etiam ad iſtam cauſam referenda ſit, adeout *Gabr. dict. conſ.163.num.8.* dicat non poſſe diſcerni, quæ ſit magis communis, idemque aſſerunt *Menoch.lib.3.præſ.12.numer.58. Boſſ.d.cap.10.nu.52. Mantic. dict. lib.11. tit.20.num.19. Fontanell.de pact.clauſ.14 gloſ.vnic. part.1.num.62.*, atque articulum ſatis intricatum, ac dubium appellat *Rot.apud Coccin. deciſ.499. numer.2.*, eumque vſque ad annum 1610. fuiſſe in Rota indeciſum teſtantur *addent.ad Gregor.dec.67.litt.A conſtat ex dicta dec.499 Coccini*, et ex qua ad maiorem Rotæ glo-

9 riam pro eius integritate dignoſcenda obſeruetur, quod cùm *coram eodem deciſ. 451. num.2.* auctoritate *Cumani*, ac aliorum dictum eſſet veriorem eſſe opinionem, vt etiam conſtante matrimonio confeſſio referatur ad dictam ſpem, non dedignatus fuit Auditor adeò inſignis ſe retractare, ac fateri ex ſe id aſſeruiſſe, quia non benè mentem DD. perceperat.

10 Dictam autem priorem partem, quod ſcilicet cenſeatur in dubio facta ſub ſpe futuræ numerationis, veriorem in puncto iuris poſt plures ab eis allegatos tenent, et probant *Romanus conſ.445. numer.7. Couarr.lib.1.var.dict.cap 7.num.4. verſ. ſed quod etiàm, et num.5. in princ. Menoch.dict.præſ.12.num.58. Barboſ. in l.1.ff ſolut.matr.part.6.num.30.& ſeqq.*, *et Facbin. lib.8. controu.80.*, qui duo vltimi latè, ac doctè pluribus medijs hanc veriorem in puncto iuris probare conãtur, cum alijs collectis *per Boſſ.c.10.n.59.*

Contrarium quod imò cenſeatur facta animo donandi, ac in fraudem prohibitæ donationis, poſt antiquiores ab eis deductos firmant *Valaſcus conſult.5. num.15. Gratian.diſcept.693.nu.11. Sanchez de matr.lib.6.diſput.9.num.5. Fontanell.dict.clauſ.14.gloſ.vnic.part.1. nu.63. & 66.* & in hanc eſt procliuior *Gabriel dicto conſ.163. nu.40.* cum alijs per *Boſſ. d.c.10.nu.29.* quam frequentiori Doctorum calculo receptam eſſe, itaut durum ſit contra eam obtinere, teſtantur ijdem *Menoch.& Facchin.vbi ſupra*, atque tanquàm veriorẽ firmauit pluries *Rot. apud Gregor.deciſ.67.num.7.& 188. num.1.*, *Buratt.deciſ.108.num.2.& 612.num.1.*, *et in recent.deciſ.55.num.10.& ſeqq.*, *et 295. num.1.part.6. deciſ.24.nu.1. part.7.* & aliàs pluries, ac propterea in foro videtur hodiè tenenda.

11 Eaque ampliatur, vt procedat, nedùm vbi ad fauorẽ ipſius mulieris, ſed etiamſi ſoceri confeſſio emanaſſet, quoniam pater et filia cenſentur ad hunc effectum vna perſona, atque confeſſio patri directa, ipſius etiam mulieris fauorem continere videtur, vt cenſuit *Rot. apud Buratt.dict.deciſ 108.nu.4.& 612. num.2.*, et ſuppon.t *Fontanell. dicta gl. vnic.par.2. num.48. in princ. Boſſ. de dot. c.10. n.115. in fine*, quamuis contrarium velint *Surd.conſ.290. numer.52. & Altograd. conſ.33. num.7. lib.1.*; Quinimò ſi ad fauorẽ extranei fiat, quamuis tunc verior, ac magis recepta ſit opinio, vt hæc præſumptio non intret, vt infrà, adhuc tamen aduertendum eſt, nè extraneus ſimulatè adijciatur, itaut reuera mulieris, non autem extranei ſit fauor, ac vtilitas, vt in ſpecie aduertit *Menoch. dict. præſ.12.lib.3.num.79.& 80.*, et in terminis confeſſionis ad fauorem matris mulieris, quæ adminiſtratorio nomine contraxit, itaùt ipſius mulieris eſſet verè vtilitas ex confeſſione reſultans latè *Rot. dict.deciſ.22.*, *et 23.apud Salgad.*, et in ſimili dictum eſt ſupra *diſc.143.* de forenſi dotante fœminam vltrà taxam Statuti.

12 Supradictæ concluſiones, tàm in primo caſu confeſſionis ante matrimoniũ, quàm ſecundo confeſſionis factæ illo conſtante, procedunt ſimpliciter in dubio, et quoties nullæ concurrant coniecturæ, vel facti circumſtantiæ ſuaden-

tes

tes oppoſitum; Non per hoc enim quod confeſſio ſit ante matrimonium, ſequitur per neceſſè, vt ſub ſola ſpe facta ſit, et è contrà, quoniam ſæpè datur, vt etiàm anteà facta ſit animo donandi in fraudem prohibitæ donationis, vel è conuerſo poſteà facta ſit ſub ſpe, cùm prædictæ concluſiones nudam iuris præſumptionem inducant de facili elidibilem per contrarias præſumptiones, et coniecturas, ad quas vbi haberi poſſunt, ſemper in hoc arduo articulo recurrendum eſſe monet *Gabr. dict. conſ. 163.*, ac ſequuntur *Coccin. dict. deciſ. 499 num. 3.*, benè ac latè *Rot. in dicta Romana dotis 21 Febr. & , 26. Nouembris Corrado apud Salgad. ſecūdæ impreſs. deciſ. 22., et 23., et in dicta Romana dotis 11 Februarij 1656. Beuilaqua deciſ. 26. poſt Zuff. & deciſ. 29. poſt Bonden.*

In huiuſmodi autem coniecturis certa regula dari non poteſt, cùm iuxtà coniecturalis materiæ naturam, totum pendeat à iudicis arbitrio regulando ex
13 facti qualitatibus, ex quibus, maiores, vel minores coniecturæ deſiderantur, ac vnæ, vel aliæ conſiderari ſolent, quãuis adhuc per Doctores nõ conſideratæ, vt *in dicta Romana dotis Corrado*, vbi licèt ad neutrum effectũ de quo in præſenti aliquæ coniecturæ ponderentur, ſed ad illum oſtentationis, ac ſimulationis, intendit tamen Rota multas etiam conſiderare ad effectum prohibitæ donationis, atque regulæ generales ibidem benè deductæ, ſunt hic applicabiles, vt ad effectum prohibitæ donationis illas obſeruat *Rot. in dicta Romana dotis 11. Februarij 1656. Beuilaqua*, vt ſupra impreſſa.

Frequentiores autem à ſcribentibus conſideratæ ſunt ſequentes; Primo enim
14 in ordine ad confeſſionem antè matrimonium, vt iudicetur potius animo donandi quàm ſub ſpe, deducitur ex eo, àn confeſſio fiat in teſtamento, vel aliàs per vltimam voluntatem, cùm tunc iure legati, vel donationis cauſa mortis potius, quàm ſub ſpe cẽſeatur facta *Roman. dicto conſ. 445. Menoch. dict. præſ. 12. num. 49.*, *Mantic. de tacit. dict. lib. 11. tit. 20. nu. 22.* cum alijs per *Boſſ. d. cap. 10. numer. 87. &* 109.

Secundò ad eumdem effectum conie-
15 ctura reſultat ex coniugum inæqualitate, ità tamen quod conditio inferior ſit ex parte viri, qui ignobilis, vel ſenex mulierem nobilem, vel iuuenem ducat, tunc enim non intrat præſumptio ſpei, quamuis ante matrimonium confeſſio facta ſit, iuxtà magis communem, ac receptam opinionem, ſolumque intrat cõtrouerſia, an potius animo donandi, vel ſimulationis, ac honorificentiæ gratia ea facta ſit, atque cenſeri factam animo donandi in compenſationem inæqualitatis plenè probant *Roman. dict. cõſ. 445. num. 8., Mantic. de tacit. dict. tit. 20. num. 23. & ſeqq.* latè *Sanchez dicto lib. 6. diſput. 9. num 8. Boſſ. de dot. cap. 8. num. 31. & d. cap. 10. num. 62.* conferunt deducta per *Capyc. Latr. deciſ. 22. num. 4.*, ac etiam ea quæ poſt hæc ſcripta habentur *ſuprà diſc. 27.*

In contrarium tamen, vt potiùs facta cenſeatur ſimulatè, ac honorificentiæ gratia *Couar. de ſponſal. 2. part. cap. 3. §. 3. num. 2. Menoch. dict. præſ. 12. nu. 15. Facchin. lib. 8. contr. 83. Barboſ.*, et alij deducti per *Sanchez vbi ſupra*, atque in hanc videtur inclinare *in dicta Romana corã Corrado apud Salgad. deciſ. 22. & 23.*

Verùm iſtæ deciſiones non rectè his terminis applicantur, loquuntur etenim in caſu conuerſo inæqualitatis reſultantis ab inferiori cõditione mulieris, quia nempè vir ſit nobilis, mulier autẽ ignobilis, ſiue inhoneſta, vel aliàs inferior, tunc enim potius honorificentiæ quàm donationis gratia cenſetur facta confeſſio, vt latè probant dictæ deciſiones, atque iuxtà hos terminos capienda videtur ſecunda opinio; Prima verò verior ac magis adæquata videtur in primis terminis, vbi ſcilicet vir eſt inferioris conditionis, quia tunc ex communi obſeruantia eſt veriſimile id potius geſtum eſſe pro inæqualitate compenſanda.

Tertia coniectura in eodem caſu con-
16 feſſionis ante matrimonium oritur, vbi ex parte mulieris eſt veriſimiliter impoſſibilis ſolutio ſummæ confeſſatæ, dictaque impoſſibilitas nota ſit viro, tunc etenim cenſendum eſt, eam non ſub ſpe factam eſſe, ſed potius, vel animo donandi, vel gratia oſtentationis, atque in hoc verſatur ambiguitas, an ſcilicet magis ad donationem quàm oſtentatio-

nem, vel è contrà, ſed non intrat præſũptio ſpei probabiliter deſperatæ *Menoch. dict. cap. 12. nu. 16. Rot. dicta Romana dotis Corrado apud Salgad. vbi ſupra & in dicta Romana dotis 11. Februarij 1656. Beuilaqua deciſ. 26. poſt Zuff. & 29. poſt Bonden.*

Quarta pariter in eodem caſu eſt, quo-
17 ties confeſſio munita eſt renunciatione exceptionis non numeratæ dotis, ſeù iuramento, aliaque tali circumſtantia, quod exceptionem prædictam tollat, non videtur etenim credendum, vt tunc confeſſio facta ſit ſub ſpe, dùm tali exceptioni renunciatum fuit, vel aliàs præcluſa illius via, ſed potiùs capienda eſt præſumptio donationis, vel ſimulationis, iuxta facti qualitatem, vt in ſpecie *Mãtic. dict. tit. 20. Boſſ. d. cap. 11. n. 37. Rot. in dicta Romana dotis 21. Februarij 1650 Corrado §. tertio quia &c.* & in alia *Romana dotis Beuilaqua* de qua ſupra; Cũ enim in omnibus ferè inſtrumẽtis tanquã per ſpeciem clauſulæ apponi ſolitæ adijci ſoleat iuramentum, hinc proindè ſequitur hanc exceptionem non numeratæ dotis, atque relationis confeſſionis habendæ magis ad hanc ſpem, quàm ad faciendum fraudem prohibitæ donationi, vel ſimulationi penè receſſiſſe ab aula, omneſq; diſputationes ad dictas alias cauſas reſtringi.

Quinta, ſi poſt primam confeſſionem, noua dotis conſtitutio ex integro facta appareat, quoniam prima confeſſio cenſetur potius animo ſimulandi quàm ſub
18 ſpe, vt in ſpecie *in dicta Romana dotis coràm Corrado apud Salgad. deciſ. 22. & 23.*, eſt tamen coniectura, et præſumptio, non autem probatio concludens, cùm ſecunda conſtitutio aliam cauſam habere poſſit, vt in eiſdem deciſionibus, quia ſcilicet ſecunda facta ſit, vt mulier ſit capax illorum ſubſidiorum dotalium, quæ non nisi habentibus nullam, vel modicam dotem præbentur, ideoque ad occultandam primam veram dotis conſtitutionem, vt ità cum aperta fraude & furto dicta ſubſidia extorqueant, vt frequentiſſimè practicatur in Vrbe prò extorquendis ſubſidijs locis pijs, vt aduertitur *ſuprà d. ſc. 7.*

Sexta in eiſdem terminis confeſſionis ante matrimonium deduci poteſt, ſi verſaremur in loco vbi ex Statuto, vel conſuetudine prohibita eſſet donatio etiàm ante matrimonium inter ſponſum, et ſponſam, vt eſt in Vrbe ex Statuto 135.
19 de quo plenè in allegatis deciſionibus *coràm Corrado, et Beuilaqua*, tunc enim licèt non totaliter militet eadem ratio ob quam de iure communi confeſſio cõſtante matrimonio cenſetur facta potiùs animo donandi, quàm ſub ſpe, neque ceſſet alia ratio ob quam vt ſupra inter ſponſos præſumptio cadit in ſpem, itaut ſola iſta circumſtantia nullatenùs videatur ſufficiens, Attamen ſatis conſiderabilis videtur, vt ſtante prohibitione quæ deeſt de iure communi, facilius donandi animus deduci valeat, itaut minores coniecturæ, vel adminicula pro fraude prohibitæ donationis ſufficiant concurrente tali Statuto quàm in puris terminis iuris communis.

Aliæ autem coniecturæ conſiderantur
20 prudentis iudicis arbitrio ex facti qualitate, eò modo quo conſideratæ fuerunt in allegatis deciſionibus præſertim in dicta *Romana dotis 11. Februarij 1656. Beuilaqua & in eadem 10. Decembris 1657. coram Meltio poſt Zuff. dec. 36.* in quibus benè obſeruatur iſtas coniecturas quamuis ſingulariter conſideratas eſſe debiles, vnitas tamen eſſe conſiderandas ex regula, *vt ſingula quæ non proſunt &c.*

E conuerſo verò in ordine ad confeſ-
21 ſionem conſtante matrimonio, vt contrà regulam, cenſeatur potiùs ſub ſpe quàm animo donandi; Prima coniectura, frequentior quidem, ac præcipua eſt, vbi poſt cõfeſſionem immediatè, vel paulo poſt ſubſequitur eiuſdem dotantis, vel mulieris promiſſio æquiualentis ſummæ confeſſatæ ſub nomine mutui, vel alterius contractus, tunc enim iſta ſequens promiſſio tamquàm correſpectiua indicat præcedentem confeſſionem factam eſſe, non animo donandi, ſed ſub ſpe futuræ ſolutionis vigore dictæ ſubſequentis promiſſionis faciendæ, vt benè *Roman. dict. conſ. 445. nu. 1., et ſeqq.* plenè *Menoch. dicta præſumpt. 12. nu. 86., et ſeqq. Coccin. dicta deciſ. 499. num. 8.* latiſſimè *Fontanell. clauſ. 14 gloſ. vnic. part. 2. ex num. 1. cùm pluribus ſeqq.*; Quod ex aliàs dictis frequentiſſimè accidit in Regno Neapolitano, vbi ad effectum vt vir die conuenta, liberè poſſit liqui-

dari

dari inſtrumentum ſeruata forma Ritus M.C.V. non de facili practicabili in liquidatione inſtrumenti dotalis ob neceſſariam extrinſecam iuſtificationem matrimonij, ideoq; cõſuetum eſt de dote promiſſa in capitulis fieri quietantiam, deindèque dotantem ſe conſtituere viri debitorem in ſumma æquiualenti ex cauſa mutui; Hac enim conſuetudine ſic ſtante, certum eſt vt conſtito de ſubſequenti contractu inter virum ac dotantem, confeſſio ad dictam ſpem potiùs quàm ad donationem ſit referenda.

Notabilis tamen dubitatio intrat iſto
22 caſu, an cenſeatur ex hoc actu inducta nouatio, itaut quoad mulierem dos habeatur pro exacta, perindè ac ſi vir illud nomen debitoris emiſſet, ſiuè recepta dote in pecunia, eamdem ſoluenti alio titulo denuo dediſſet, ac propterea in caſu reſtitutionis non liberetur vir cedendo actiones contrà dotantem, ſiuè opponendo exceptionem non numeratæ dotis, ſed teneatur ad reſtitutionem dotis tamquàm receptæ.

Quæſtio hæc quam quotidianam dicit *Bald.in l.penult.* §. *mulier ff. ſol. matr.* eſt valdè vtilis, nè dùm ad effectum prædictum, vt nempè dos habenda ſit necnè pro exacta odio viri confitentis ad fauorem mulieris, ſed etiam ad effectus aliorum priuilegiorum dotalium, illud præſertim curſus vſurarum ex diſpoſitione *text. in cap. ſalubriter de vſur.*, et in ea ex *Bar.in dict.l.penul.* §. *ſi vir nu.*1. *ſol. matrim. & Caſtrenſ.num.*2., ac alijs, magis communis opinio Doctorum velle videtur, vt niſi mulieris conſenſus ſuper dicta noua obligatione recipienda accedat, tunc confeſſio probet veram dotem, atque maritus ità confitendo ſibi præiudicauerit, quaſi quod nouando voluerit ex diuerſo contractu illud nomen promiſſoris ſibi acquirere, vt poſt alios allegatos firmant *Mantic. de tacit. lib.*11.*tit.*20. *num.*33. *Morot.conſ.*60.*numer.*16.*Silua nuptial. lib.*2. *num.*73. *Menoch.lib.*3.*præſumpt.*13. *Polidor. Rip. ſingul.obſeru.*38.*num.*4. *& per tot.Vrſill. ad Afflict.deciſ.*323.*Capyc.deciſ.*183., *Molphes.ad cõſuet.Neap.p.*7.*tit.de iure quartæ quæſt.*6.*num.*23., ac alij, Quamuis enim contrarium ſentiant *Roman.conſ.*445., *et Theſaur. deciſ.*112., ac alij relati per *Polidor. Rip. vbi ſupra*, eos tamen ipſe nominatim impugnat.

Alij verò præſertim *Bal., in dict.l.penul.*§.*mulier ſol. matrim.* diſtinguunt, àn ſecundus actus promiſſionis, ex diuerſo titulo fiat inſtantanè cùm confeſſione, vel potius ex interuallo, Verùm hanc diſtinctionem communiter reprobari teſtatur *Fontanell.dicta clauſ.vnic. gl. vnica part.vlt.totius operis num.*10.; Et alij diſtinguunt inter patrem, vel extraneum dotantem, vt plures caſus diſtinguendo obſeruat *Faber in Cod. lib.*5. *tit.*7. *de iur. dot.defin.*15., *et duob.ſeqq., tit.*10. *definit.* 8., *Fõtanella* verò I.C. quidem doctus, ac vir magnæ lectionis adhibet aliquas diſtinctiones, ſed quo magis credidit eleganti ſtylo ſe declarare, eo magis ſe reddidit obſcurum.

Mihi autem videtur quæſtionem hîc eſſe potiùs facti quàm iuris, vtpotè pendentem ab indagatione veriſimilis voluntatis partium, et an animo nouandi, vel potius in exequutionem, ac obſeruantiam prioris promiſsionis huiuſmodi actus geſſerint; Ideoque reſolutio poſita videatur in iudicis prudenti arbitrio ex facti circumſtantijs, iuxtà iuris tramites tamen regulando, itaùt certa, ac vniformis regula tradi non poſſit, cùm indiuiduorum circumſtantiæ particulares longè faciant diuerſificare concluſionum applicationem.

Prò generica tamen cognitione materiæ ſequentes caſus puto diſtinguẽdos; Primo ſcilicet, vbi agitur de muliere ſeipſam dotante, quæ obtenta à viro cõfeſsione ſeù quietantia de dote, ſummæ æquiualentis nouam promiſsionem ex cauſa mutui, vel alterius tituli fecerit, et tunc indubitatum eſt, eidem mulieri, vel eius hæredibus ex dicta confeſsione venientibus obſtare exceptionem dotis non numeratæ, quoniam iniquum eſſet vt mulier dotem quam non ſoluit repetere velit ad *text.in dicta l.pen.*§.*vlt.in fin. vbi DD communiter Mantic.dict.nu.*33. benè *Afflict. dec.*323., et alij paſsim ſine difficultate, quæ ſolùm tali caſu cadere poſſet ſuper antephato ſeù donatione propter nuptias, aut alio lucro nũ ſoluendo, niſi dote exacta, vel nouata.

Alter caſus eſt eiuſdem mulieris obtinentis confeſsionem, atque deindè ſe obligantis, confeſsioni autem non innitatur mulier, ſed tertius veniens iure

pro-

proprio, quia nempè dos per mulierem ex alterius præcepto effectiuè tradenda ſit viro ſub onere reuerſionis ad fauorẽ præcipientis, vel alterius tertij, et tunc marito huiuſmodi præcepti conſcio, videtur quod confeſsio reſpectu tertij omninò præiudicet, atque dotis veritatem probet, quoniam ità cenſetur voluiſſe habere dotem pro ſoluta, atq; id quod erat adimplendũ adimpleretur, ipſamq; vxorem vti priuatã ſibi habere obligatã eiuſque nomen acquirere, nè aliàs ità de facili fraus tertijs intereſſatis fieri valeat juxtà iuris principia certa, et nota, vt ſimulatio non noceat tertio non conſcio.

Tertius caſus eſt vbi alteri mulierem dotanti, ſeù etiàm debitori ceſſo, maritus dotem accepto ferat, atque dotis cõfeſsionem faciat, ab eodem deindè obtinendo nouam promiſsionem ſub titulo diuerſo, Et tunc ſi id agitur inſtante, ſeù conſentiente muliere, non videtur illam, vel ab ea cauſam habentes huiuſmodi confeſsioni inniti poſſe, ſed rectè obſtare exceptionem dotis non numeratæ, vt *ex Caſtrenſ., Menoch. Theſ.*, et alijs admittit *Polidor. Rip. dict. obſeru. 38. n. 2.*, quod verum crederem, niſi vir in nouæ promiſsionis exactione adeò negligens fuerit quod iuxta terminos *l. ſi extraneus ff. de iur. dot.* de inexacta etiam dote teneri debeat.

Quartus eſt caſus vbi mulier vel quilibet dotans pro dote viro aſſignat nomẽ debitoris, cui vir abſque alia mulieris inſtantia, vel valido conſenſu debitum accepto ferat, obtinẽdo ab eo nouam promiſſionem ex cauſa mutui, vel alia, et tũc niſi expreſsè conſtet virum id non egiſſe animo nouandi, ſed ad alium honeſtũ, ac laudabilem finem ad faciliorem exactionem directum vt ſupra, certum eſt induci nouationẽ atq; acceptilationem habere vim veræ ſolutionis, perindè ac ſi vir exacto debitore dotali, eidem denuò eamdem pecuniam mutuaſſet, et in his terminis procedunt textus *in l. dotem 36. & l. vir ab eo 50. ff. de iur. dot. l. pen. §. ſi vir. ff. ſol. matr. ac per Barboſ. 2. par. l. prima in princ. num. 12.*; Secus autem ſi de contrario conſtaret expreſsè, vt ſæpè cõtingere poteſt, et ſolet; Ponamus enim quod mulier, vel eius pater pro dote aſſignet viro liquidè cõſequẽda à Titio mille, quorum dies iam ceſſerit, itaut viri partes ſolæ debeant eſſe in adſtringẽdo debitorem, ac in exigendo, ſi vir contentetur in gratiam Titij, accepto ferẽdo, abſque alia cauſa ſummam prædictã nouam obligationem ex cauſa mutui ab eo recipere, vtique intrat nouatio, ſed ſi nomen ceſſum non ſit liquidũ, et clarum, ſiuè etiàm ſit tale, ſed non experibile via exequutiua, quià nempè debitor ceſſus non ſit obligatus de facie ad faciem, ſeù aliàs ob mortem, vel abſentiam eius in cuius faciem ſit obligatus non intret liquidatio ſeruata forma ritus *M. C. V.* ſeù aliud iudicium exequutiuum in regione vſitatum, àc propterea vir ad exactionem facilitandam ac obtinendã obligationem liquidam de facie ad faciem concedendo etiam honeſtam dilationem dictam cautelam adhibeat, vtique iniquum, ac aſperum eſſet, vt vir ex eius prudenti diligentia damnum ſentire deberet, atque ex bonis operibus lapidari; Quæ tamen vera creduntur cum ſuppoſito quod nominis ceſſi exigibilitas, vel periculum cedat damno cedentis, non autem viri ceſſionarij, quoniam ſi exactionis periculum ex alio capite pertinet ad virum, fruſtratoria eſt hæc inſpectio.

Quintus eſt caſus vbi dotanti abſque mulieris inſtantia, vel conſenſu vir accepto fert ſummam pro dote promiſſã, contentus noua ſummæ æquiualentis promiſſione ſub nomine mutui, vel alio titulo, et hic eſt verè caſus in quo diſputant Doctores, et quem vti quotidianum exemplificat *Bal. in dicta l. pen. §. mulier num. fin. ff. ſol. matr.*; Et in hoc aut expreſsè conſtat de partium voluntate, et in claris ceſſat omnis quæſtio, non poteſt enim dari nouatio abſque animo, itaut ſi ex actu nouo præiudicium aliquod mulieri cauſatum appareat, quoad non exactionem habebit actionem contra virum, vel ex beneficio dictæ *l. ſi extraneus*, vel ad intereſſe ratione culpæ, ac malæ adminiſtrationis; Neque dubitandum videtur debitum dotale in nouum titulum abſq; nouandi animo trãſfuſum gaudere omnibus illis priuilegijs, quibus prius debitũ potiebatur ex vulgari regula, vt ſubrogatum de partium voluntate ſit in omnibus eiuſdem naturæ, qualis erat res in cuius locum facta eſt

eſt ſubrogatio.

Aut verſamur in dubio, et tunc Aut iuſta, et probabilis ſubeſt cauſa, ob quã maritus ad huiuſmodi circuitum inducatur, vt pluries pro cautela inſinuaui ſubeſſe in Regno Neapolitano ad finẽ, vt competere valeat via exequutiua ſeruata forma ritus M.C.V., quæ aliàs capitulis matrimonialibus tamquam pactionatis, et illiquidis non competeret, ſiuè ad finem euitandi priuilegium dotantis *vltra quam &c.*, et cum tunc noua promiſſio ſub diuerſo titulo fiat in exequutionem, et obſeruantiam prioris cõtractus, ceſſat nouatio, ac nouum debitum ità conſtitutum, quoad omnes effectus cenſetur vnum, et idem cum primo dotali, *vt benè poſt Ann ſingul.*248., *et alios Capyc.Latr.deciſ.*38. *ex num.* 34. *&* *deciſ.*200. *ex num.* 23., *Thorus voto* 4. *ac alij moderni Regnicolæ paſſim*; Quod etiam rectè comprobatur *apud Coccin. deciſ.*499.*num.* 8. vbi in terminis conſuetudinis vigẽtis in Ciuitate Raguſina faciendi quietantiam de dote, deindeque pro eius ſolutione faciendi literas cambij, vel alias obligationes tamquam pro mutuo.

Aut verò nulla ſubeſt iuſta cauſa faciendi dictum circuitum, et tunc intrat opinio magis communis de qua ſuprà, vt nempè cenſeatur actus geſtus animo nouandi; Vbi enim actus ad aliam cauſam referri non, poteſt tunc benè intrat nouatio, ſecùs ſi aliam habet cauſam ad quam referri valeat, quoniam ad iſtum eſt referendus ad excludendam nouationem in dubio non præſumendam.

Benè verùm quod ſi, data etiàm nouatione, ipſimet debitori, vel habentibus cauſam ab eo dotis reſtitutio per virum facienda ſit, indubitatum eſt eis exceptionem dotis non habitæ obſtare eodẽ modo quo primo caſu de ipſamet muliere dictum fuit, vt *per Afflict. dicta deciſ.*323. ac admittunt omnes; Neque ad iſtum effectum referre videtur, an dotans ſit pater, vel extraneus, quoniam iſta differentia conſiderabilis eſt inter patrem & extraneum ad effectum excuſandi virum ab exactione non facta, quodque de inexacta dote à patre imputandus non ſit, atque hos terminos percutiunt Doctores huiuſmodi differẽtiam conſiderantes, Ad effectum verò de quo agitur inſulſa penitus videtur talis differentiæ conſideratio, cùm nõ à qualitate debitoris, ſed ab animo partium, ac viri voluntate totum pendeat, et hæc ſummè notanda ſunt ad omnes iuris effectus, et priuilegia, præſertitim iam dictum vſurarum dotalium de quo infra *diſc.*161., atq; ita intelligenda eſt, et non alias deciſio *Capycij* 183.

Secunda coniectura ob quam confeſ-
23 ſio etiam conſtante matrimonio facta ad ſpem futuræ numerationis potius quàm ad fraudem prohibitę donationis, vel ſimulationem referenda eſt, reſultat ex perſonarum qualitate, quæ ſicut in antecedenti caſu conuerſo facit vt confeſſio antè matrimonium contra eius regularem naturam referatur ad donationem vt ſupra in dicti antecedentis caſus ſecunda coniectura, ità in iſto operatur oppoſitum; Si enim vir ſit tanta dote dignus, quanta ſub confeſſione continetur, atque promittens ad eius ſolutionem idoneus exiſtat, itaut attenta dotantis, et viri qualitate dos ſit congrua, ac honeſta, non intrat præſumptio ſimulationis, cum nulla cenſeatur ſubeſſe cauſa ſimulandi, vel donandi, ſed potius ſub ſpe futuræ numerationis credendũ eſt confeſſionem emanaſſe, vt benè *Coccin. dicta deciſ.*499.*num.*7. *& ſeqq.*; Quodque ex dotis congruitate excludatur præſumptio ſimulationis, et oſtentationis, latè probat Rota in Romana reſidui *dotis* 8. *Iun.*1643.*&* 8.*Iunij* 1654.*Meltio* quarũ prima eſt impreſ. *deciſ.*198.*par.*9. *rec.* de quibus deciſionibus eſt particulariter actum occaſione dotis non minuendæ *ſuprà diſc.* 24.

Tertia coniectura deduci poſſe vide-
24 tur, vbi facti circumſtantiæ ſunt tales quod validè inter coniuges donatio cõſiſtere poſſit, tũc etenim cum ceſſet prohibitio, non videtur ſubeſſe cauſa fraudandi legis diſpoſitionem ſub velato nomine confeſſionis, ſed potius ad ſpem futuræ numerationis cõfeſſio referẽda eſt; Quarè cũ hodiè dicta prohibitio donationis inter coniuges ferè inutilis reddita ſit, quoniam in quibuſcumque actibus frequentiſſimus eſt vſus iuramenti per quod huiuſmodi donationem firmari, eſt magis communis ac recepta opinio, ſequeretur de conſequenti vt regula ſuperius firmata de referẽda in dubio

bio confeſſione conſtante matrimonio potius ad donationem quàm ſpem, remaneret inanis, niſi dicamus, etiam in caſibus permiſſę donationis, illam ſub ſimulata ſpecie confeſſionis dotis fieri potuiſſe ob vtilitatem priuilegiorum dotalium, quæ competunt doti, ſed non cōpetunt donationi, et ex qua ratione, iſta coniectura non attenta, in caſibus quoq; in quibus validam donationem à principio coniuges facere potuiſſent, à regula recedendum non videtur.

Aliæ coniecturæ conſiderari poterũt
25 prudenti iudicis arbitrio iuxta facti qualitates & circumſtantias, attendendo pro vtroque caſu præcedentes tractatus ſeù verba obiter etiam dicta, antè, vel poſt emanatam confeſſionem, ac ſubſequentē obſeruantiam, ſeù voluntatis declarationem in alio actu quamuis reuocato, vel inutili, et alia quæ in ambiguis & coniecturalibus ponderari ſolent.

Idemq; quod notatum eſt ad dignoſcendum, an in caſu vnius vel alterius regulæ verſemur, attendendum eſt etiam in caſu, quo poſita regula ſpei excluſiua, et inductiua ſimulationis dubitetur de fine ad quem ſimulatio directa ſit, an ſcilicet ad effectum faciendi donationē, vel ad effectum oſtentationis, et pompę, quià totum pendet ex circumſtantijs facti, præſertim ex coniugum inæqualitate, vt notatum eſt ſupra.

Effectus magni ſunt ex iſta inſpectio-
26 ne reſultantes; Primus enim eſt quod ſi confeſſio præſumitur ſub ſpe futuræ numerationis, illa regulariter probat veram dotem, neque dici poteſt nulla, ſolùm erit exceptione elidibilis, quatenùs exceptio non numeratæ dotis per virum opponatur, et non aliàs, ſecùs vbi præſumitur in fraudem donationis, vel ſimulata, nam abſq; alia oppoſitione veritatem non probat, vt benè *Barboſ. dict. 6. par. l. prima num. 27.*

Secundus effectus eſt, quod vbi con-
27 feſſio præſumitur ſub ſpe, durat eius inefficacia durante tantùm tempore opponendi dictam exceptionem quo elapſo confeſſio efficax reputatur, atq; dotē veram probat in præiudicium viri, et hæredum *Couar. dict. cap. 7. num. 5. in fin. verſ. quod ſi velimus Mantic. dict. tit. 20. lib. 11. num. 9. & 29. Afflict. deciſ. 402. nu. 10. Menoch. dict. præſ. 12. lib. 3. n. 19. Boſſ. d. cap. 10. num. 21. Coccin. deciſ. 411. nu. 2., 451. num. 1. & 499. nu. 6.*, Vbi verò præſumitur ſimulata vel in fraudem prohibitæ donationis, tunc nihil intereſt àn tempora opponendi de dote non numerata lapſa ſint, necnè, quoniam lapſus temporis numquàm ſimulationis exceptionem tollit, *Mantic. dict. num. 29. Gratian. diſcept. 362. num. 16. & 693. in fin. Fontanell. cl. 14. gloſ. vnic. par. 1. n. 676. & ſeqq. Gregor. deciſ. 67. num. 6. Buratt. dec. 108. num. 17., Menoch. dict. præſumpt. 12. num. 74. plenè Rot. in dicta Romana dotis 21. Februarij 1650. Corrado in fin.*, *et in ſequenti confirmatoria de quibus apud Salgad. in labyrint. deciſ. 22., et 23., et in dicta Romana dotis 11. Februarij 1656. Beuilaqua deciſ. 26. poſt Zuff.*, aliàs *dec. 29. poſt Bonden.*

Tertius eſt effectus, quod vbi confeſ-
28 ſio eſt ſub ſpe, tunc probat veritatem, atque præiudicat ſi exceptioni non numeratæ dotis fuerit renunciatum *gloſ. Bart., et alijs in l. 1. de dot. caut. non numerat., Mantic. dict. tit. 20. num. 8.*; Intelligendo ſanè, quatenùs ex interuallo ſequatur dicta renunciatio, ſecus autem ſi incontinenti, cum eadem facilitate qua quis inducitur ad confitendum, induci ſoleat ad renunciandum, *Menoch. dict. præſ. 12. num. 18. Rot. deciſ. 55. nu. 18. par. 6. recen.* cum alijs per *Boſſ. d. cap. 10. n. 24.* & alij cōmuniter; Vbi verò intrat præſumptio donationis, vel ſimulationis, tunc huiuſmodi renunciatio non ſolùm non prodeſt, ſed nocet, quià fortius eam ſimulatam, ac fraudulentam præſumere facit, vt ſupra, vbi enim fraudis vel ſimulationis ſuſpicio intrat, tunc maiores cautelæ ſemper nocent.

Quartus eſt quoad efficaciam iuramenti; Si enim verſamur in caſu quo regulariter præſumatur confeſſio ſub ſpe
29 futuræ numerationis, tunc accedente iuramento ceſſat defectus confeſſionis, illaque præiudicat, atque probat veritatem, *Couar. dict. cap. 7. num. 5. in fin. Menoch. dicta præſ. 12. num. 21. Rot. deciſ. 24. n. 8. p. 7. in Anconitana dotis 17. Iunij 1647. Arguelles §. tertia dicitur, et 25. Nouembris ſequentis coram eodem §. & maximè poſt hæc impreſſ. deciſ. 82. & 124. par. 10. recent.* cum alijs per *Merlin. de pignor. lib. 3. quæſt. 58. num. 104.*; Intelligendo

tamen

tamen vbi iuramentum, quamuis ſolùm aſſertorium, ità conceptum eſt, vt abſq; labe periurij exceptio non numeratæ dotis opponi non valeat, quia nempè explicitè, vel implicitè cum iuramento narratum eſſet omnia cōtenta in inſtrumento eſſe vera &c.; Si verò eſſemus in caſu quo intret diuerſa prçſumptio prohibitæ donationis, vel ſimulationis, tunc aduertendum eſt ad quam ex dictis duabus vltimis qualitatibus præſumptio referatur; Si enim refertur ad totalem ſimulationem, quià nempè ad ſolam oſtentationem, ac honorificentiam confeſſio facta cenſeatur, et tunc iuramentum quomodocumque conceptum ſit, atque ſiuè aſſertiorum ſimpliciter, ſiuè aſſertorium, et promiſſorium, nihi operatur, quoniam vbi deficit totalis partiū conſenſus, ac veritatis eſſentia, iuramentum attenditur *Valaſc.conſ.5.num. 21. Gabr. conſ. 142.num.6.& ſeq.lib.2.* plenè de his iuramentis *Boſſ.d.cap.10.ex num.73.Rot. deciſ.55.num.13.& 259.nu.9.par.6. rec.* cum alijs plenè in puncto congeſtis per *Rot.dicta deciſ.22.& 23.apud Salgad.*

Si autem refertur ad fraudem prohibitæ donationis inter coniuges, quam
30 iuxtà magis communem, et receptam ſupponendum eſt iuramento confirmari, & tunc intrat dubitatio, an tale iuramentum adiectum huic palliatæ, ac indirectæ donationi eamdem vim operetur necne, in quo articulo tres habemus diuerſas opiniones.

Prima eſt *Imolæ, et Alciati in cap. cum*
31 *contingat de iur.iuran.* de quibus *Couar. dict.cap.7.nu.2.in fin.* vt ſolum iuramentum aſſertorium hanc tacitam donationem confirmet; Verùm hæc opinio modicos habet ſequaces, receptaque non eſt *vt per Couar.ibidem verſ.5. eadem ratione Mantic.de tacit.lib.21.tit.8.numer.54. Fachin.lib.8.contr.78.* cum alijs *per Boſſ.d. cap.10. nu.80. & alios de quibus proximè infrà.*

Secunda eſt vt ſolum aſſertorium non operetur, attamen concedit hanc operationem promiſſorio, et fortius ſi aſſertorium, ac promiſſorium concurrant, atque hanc quam multi vocant communem, magiſq; receptam poſt alios ab eis allegatos tuentur *Bal.Nouell.de dot. par. 10.num. 10.& in l.1.ſol. matr. num. 204. Fachin.dicto lib. 8. contr. 77. Gabr. de do- nat.concl.3.num.5.Menoch.dict.præſ. 12. num.27.Barboſ.in l.1.6.par.nu.48. Merlin.de pignor.dict.lib.3.quæſt.58. nu.108.* & hanc defendit *Boſſ.d.cap.10.num.85.*

Tertia eſt, vt indiſtinctè tale iuramentum, ſiuè aſſertorium, ſiuè promiſſorium, ſiuè vtrumque ſimul nil operetur, quoniā licèt prohibita donatio inter coniuges firmetur iuramento, intelligitur tamen in donatione expreſſa, et quando ſub eius nomine actus geſtus fuit, non autem in tacita ſub alterius actus imagine fraudulententer velata, quoniam iuramētum quod eſt vinculum Religionis, ac veritatis has fictiones fouere nō debet, *benè Couar.dict.cap.7.num.5. verſ. ego ſane in fin. plenè Mantic. de tacit. lib.8.tit.21.num.54.* vbi ſingillatim contrarijs reſpondet, atque hanc ſequuta eſt *Rot.coram Buratt.deciſ.612.num.6. deciſ. 873.num.3.& ſeqq.& deciſ.925.num.5., deciſ.59.in fin.par.5.recent.deciſ 55.n.15. & ſeq.& 259.num.4. par.6. & aliàs paſſim*, proindeque ab iſta vti magis recepta, optimaque ratione munita, non eſt in iudicando, vel conſulendo recedendum.

Indubitatè autem hæc eſt vera in Vrbe vbi ex *Statuto* 135. iuramentum in huiuſmodi donationibus inter coniuges, vel ſponſos præſumitur dolo, ac metu extortum, atque expreſsè irritatur vt ampliſſimè *Rot. in ſæpè allegatis Roman. dotis coram Corrado apud Salgad.dec.22. & 23. & in dicta Rom. dotis Beuilacqua & Meltio apud Zuffum & Bonden. vbi ſupra.*

Quintus effectus eſt, quod vbi confeſ-
32 ſio ad ſpei præſumptionem dirigitur præiudicat, atque veritatem probat ſi fuerit geminata ex interuallo, vt in his terminis *Mantica dicto lib.11.tit. 20. nu. 11., Rot.deciſ.160.num. 16.par.7.recent.*; Non ſic eſt in caſu conuerſo, quià data legis fraude, et prohibitione centuplicata reiteratio veritatem ſupplere non poterit, *Menoch. in ſpecie dict. præſumpt.12.num.76.*

Sextus effectus eſt, quod vbi confeſſio
33 præſumitur ſub ſpe, ſi confitens decedat infra tempora opponendi exceptionem dotis nū numeratæ, non per hoc generatur præiudiciū ex cōfeſſione, quoniā hæc exceptio eſt ad hæredes tranſmiſſibilis, ſecus in caſu conuerſo quo præſumatur

in cauſā donationis, quoniam non conſtito de contraria voluntate, confirmatur morte, quamuis traditio non intercedat, cum ipſa confeſſio ſit loco traditionis *Couar. dict. cap. 7. num. 4. verſ. ſed quod etiam Sanchez. lib. 6. diſput. 9. num. 3. & 6.*, eoque relato *Fontanell. dict. cl. 14. gloſ. vnic. part. 1. num. 72. Boſſ. d. cap. 10. num. 63. cum ſeqq.*, intelligendo tamen quatenùs excedendo ſummam ſcut. 500. ſit inſinuata ad tex. *in l. donationes quas parentes C. de donat. Mantic. dict. tit. 20. num 23. Fontanell. eod. num. 72. Boſſ. n. 66. cum ſeq. & admittit Rot. deciſ. 82. num. 35. par. 10. rec.* niſi alias inſinuationis requiſitū ex particulari facti qualitate non ſit deſiderabile, vt *in dicta deciſ. 82.*

34 Verum quod dicitur de confirmatione huiuſmodi tacitæ donationis per mortem, difficultate non caret vbi verſamur in confeſſione ante matrimonium ſonante in donationem, quoniam dicitur deficere traditio, cuius loco, eatenùs confeſſio ſtare dicitur, quatenùs conſtāte matrimonio fiat, itaùt adſit qualitas coniugalis non anteà, vt reprobato *Menoch. dict. præſ. 12. num. 3.* probat *Sanchez dict. diſput. 9. num. 3.*, niſi adſit clauſula conſtituti quæ fictam traditionem operatur, vt in his terminis *ex Pariſ. conſ. 128. lib. 1. num. 8. & 10. Rot. apud Zacch. de oblig. Camer. deciſ. 203. in fin.*

35 Septimus eſt effectus quod in caſu ſpei vir agit contrà dotantem ad ſolutionē confeſſatæ quantitatis vigore promiſſionis quæ actui ineſt *vt tot. tit. de dot. caut. non numer. vbi DD. & in c. Si cautio de fid. Inſtr.*; In caſu autem donationis, poteſt quidē virū pœnitere, dictamque confeſſionem ex contraria declaratione animi annihilare, ſed nullam proinde actionem habebit contrà dotantem niſi conſtet de iſtiusanimo ſe obligandi.

36 Octauus, inter alios effectus, qui conſiderari poſſunt, eſt ille conſiderabilis, quod in primo caſu ſpei elapſo tempore ad huiuſmodiexceptionem opponendā, ſiuè concurrentibus renunciatione, aut geminatione, iuramento, aliiſque caſibus, in quibus exceptio non numeratæ dotis opponi non poteſt, confeſſio probat veritatem, atque dos confeſſata eſt vera dos in præiudicium viri, vel hæredum, niſi præſumpta veritas contrariis probationibus excludatur, cùm non dubitetur lapſum temporis, ac ſimilia excludere quidem exceptionem dotis non numeratæ ſed præſumptiuè, itaut contraria veritas à confitente probari valeat; Non ſic eſt èconuersò, nam quamuis verſemur in caſu validæ donationis, vel ratione iuramēti promiſſorii iuxtà viā ſententiā, vel ratione inæqualitatis cuius reſpectu validitas huius palliatæ donationis eſt magis verificabilis, confeſſio quidem præiudicat viro eiuſque hæredibus ad effectum, vt ad obſeruantiam dictæ donationis ex confeſſione reſultantis teneatur, ſed non per hoc veram dotem cauſabit ad effectum, vt dos gaudeat priuilegiis dotalibus, quæ circumſcripto etiam intereſſe tertii conſiderātur in ordine ad ipſum virum, eiuſque hæredes, idque non quià dos confeſſata etiam in caſibus validæ confeſſionis non gaudeat priuilegiis dotis, vt aliqui indiſtinctè ſolent aſſerere, ſed quia hæc reuera non eſt dos, ſed donatio, ad quod ſpecialiter aduertendum eſt, quoniam ità redduntur plana quæ ſub inuolutis quæſtionibus D. D. diſputarunt in hoc puncto.

37 Et quamuis donationes quæ inter coniuges fieri ſolent, ſæpè dotis augmentum, vel donationem propter nuptias importare ſoleāt, in quibus caſibus eadem dotis priuilegia in ordine ad ipſum virum, eiuſq; hæredes conceduntur, non per hoc tamen id procedit in iſto caſu, quoniam dotis augmentum explicitè faciendum eſt vt priuilegiis dotalibus gaudeat, et iuxta formam conſtitutā *in l. ſi conſtante & l. cū multæ C. de donat. āte nupt. l. fin. C. de don. propt. nupt. cum concord.*, non autem vbi ſub palliata dotis confeſſione fieri contingit, cum tùnc ſpecialiter prohibita ſit, vt probare videtur *tex. in l. creditor C. de don. inter vir., et vxor., et l. 1. C. de don. ante nupt. vbi Cinus, Albericus, Angelus, et alii, ac benè probat Rot. in dicta Romana dotis 21. Februarii 1650. Corrado S. nec poteſt ex eo ſubſtineri apud Salgad. dict. deciſ. 22.*

38 Infrà verò quantum tempus exceptio non numeratæ dotis competat, multa inſpectione non eget, cum expreſsè deciſum habeamus per *tex. in Auth. quod locum C. de dot. caut. non n.* vt nempè ſi matrimoniū ſoluatur infra biennium, exceptio

ceptio cõpetat infra annum à die ſoluti matrimonij iuxtà diſpoſitionem textus *in l. vltim. C. eodem*, ſoluto autem poſt biennium, competat infra tres menſes *Mantic. dict. lib. 11. tit. 20. num. 10. Fontanell. dict. cl. 14. gloſ. vnic. par. 1. numer. 79. Boſſ. d. cap. 10. numer. 30. qui alios reportant.*

Et hæc de confeſſione quæ, vel ſub ſpe
39 futuræ numerationis, vel animo donandi, vel ſimulatè cauſa oſtẽtationis ac honorificentiæ fiat; De confeſſione autem quæ in nullam ex his cauſis referatur, quià nempè à viro in ſolam fraudẽ tertij facta ſit, non videretur opportunum hic loqui, cùm ſtrictè agatur tantùm de præiudicio ſolius viri cõfitentis vel eius hæredum non autem tertij; Verùm adhùc opportunum eſt inſpicere, àn viro confitente dotem, vt ità fraudaret creditores, aut fideicommiſſarios, vel alios, dato etiam quod tertijs intereſſatis confeſſio non præiudicet, præiudicare tamẽ dicatur ipſi confitenti, itaût contrà eum qui deindè in meliorem fortunam deuenerit, mulier repetitionem dotis confeſſatæ habere valeat; Caſum in ſpecie ità poſitum, ac diſcuſſum adhuc non vidi, eiuſque dubitationem ſolùm cadere poſſe credo vbi muliere non conſcia fraudis, ac mortuo viro abſque alia oppoſitione, prætendatur quod confeſſio prædicta ſonet in donationem morte confirmatam; Siquidem vbi mulier conſcia, et particeps eſt fraudis, et tunc quia intrant termini ſimulationis, nulla ratio ſupereſſe videtur, quæ mulieri faueat, ſiuè vir deceſſerit, ſiuè viuat;

Crederem autẽ pro muliere reſpõdendũ ex regula, vt nemo admitti debeat ad fraudem, et propriam turpitudinem, vel ſui auctoris allegandam contrà eum qui fraudis particeps non eſt, ideoque dùm ceſſante præiudicio tertij actus ad cauſam honeſtam, et non criminoſam dictæ reuocabilis donationis referri poteſt, hinc propriæ fraudis allegatio ad propriam excuſationem admittenda non videtur, niſi fraus ſit mixta, quia nempè ſimulationem quoque continere conſtet, *ad not. in l. cum profitearis C. de reuoc. donat.* ad cuius materiam videndi ſunt *Honded. conſ. 46. vol. 1. Tiraq. de retract. lignag. §. 1. gloſ. 18. Capyc. Latr. conſult. 123. numer. 143. add. ad Buratt. deciſ. 76.* vbi alij.

Cæterum principalis concluſio, ſeù
40 regula initio conſtituta, vt confeſſio dotis eius veritatem non probet, neque in ipſius confitentis præiudicium, ſiuè in vnam ſiuè in alteram ex cauſis præmiſſis referenda ſit, procedit vbi tractatur de ſimplici confeſſione, nullis veritatis adminiculis, vel coniecturis ſuffulta, ſecùs autem illis concurrentibus, tũc enim ſi cõfeſſio adminiculata præiudicat tertio, multò magis ipſi confitenti eiuſque hæredibus præiudicare debet, vt apud omnes eſt abſolutum.

Quales autem ſint huiuſmodi coniecturæ ex quibus confeſſio veritatem probet, ſufficiat relatio ad ſequentem inſpectionem ſuper confeſſione tertio præiudicante, nè idem repetatur; Illæ ſiquidem coniecturæ ac præſumptiones quæ ſunt aptæ ad inducendam confeſſionis veritatem contrà tertium, fortiùs eamdem vim habent contrà principalẽ, licèt èconuerſo id non procedat, quoniam multæ adſunt coniecturæ, quæ reputantur efficaces quoad prẹiudicium viri, ſed inefficaces quoad tertium, atque in numero etiam minores ſufficiunt reſpectu principalis, cùm difficilius quis admittatur ad allegandum mendacium proprium, vel ſui Auctoris, quàm tertij, *Caſtr. conſ. 383. numer. 2. lib. 2. Crauett. conſ. 40.* cùm alijs per *Rot. deciſ. 82. num. 31. cum ſeq. & deciſ. 124. num. 4. & deciſ. 148. numer. 32. part. 10. recent. deciſ. 167. n. 29. & 30.*; In coniecturis autem infra ſuper ſecunda inſpectione regiſtrandis obſeruatum habebitur, quales coniecturæ aptæ fuerint iudicatæ nocere etiàm tertio, quales verò minùs aptæ ad iſtum effectum, ſed efficaces contra principalem.

Aggrediendo igitur ſecundam prin-
41 cipalem inſpectionem ſuper præiudicio creditorum viri, vel alterius tertij intereſſati, cui dotis confeſſatæ veritas præiudicium generaret, conſtituenda eſt indubitanter eadem concluſio, ſeù regula generalis negatiua, vt nempè dos confeſſata non ſit vera dos, neq; dotis veritatẽ probet, quoniã ſi procedit quoad principalem, multo magis quoad tertiũ, vt obſeruat *Menoch. lib. 3. præſ. 13. nu. 1.*; Verùm ſicuti apud omnes regula eſt abſoluta, ita etiam eſt eius limitatio, con-

42 currentibus coniecturis veritatem ſuadentibus, ſuper quarum releuantia ſolum eſt controuerſia quam eſt impoſſibile cũ certa vniformi, ac determinata norma decidere, quoniam vt ſæpè dictũ fuit, in materijs coniecturalibus, quæ facti nõ iuris quæſtionem continẽt, ſæpè accidit, vt eædem coniecturæ in eodem numero, et qualitate, in vno caſu admittãtur in alio reijciãtur, atq; aliquando minores reputentur efficaces, in alio maiores non ſufficiant, quoniam facti circumſtantiæ, ac perſonarum, et loci qualitas ità poſtulẽt; Quo circa tota materia reſidet in arbitrio iudicis, ijs præmiſſis generalibus obſeruationibus, vt non ſingulæ coniecturæ ponderandæ ſint, ſed inſimul vnitæ ex regula, *vt ſingula quæ non proſunt vnita iuuent*, ac vt perſonæ præiudicatæ qualitas attendatur; Longa ſiquidem diuerſitate interponendum eſt arbitrium in ponderandis coniecturis in caſu quo agatur de præiudicio creditoris, vel alterius, qui ſuum ius antè confeſſionem habeat, itaut confeſſio percutiat ius tertij tunc iam quæſitum, ab alio caſu per quem præiudicium fiat, vel ipſi principali confitenti eiuſque hæredibus, vel creditoribus, ac alijs intereſſatis ius ſuũ acquirentibus poſt confeſſionem.

Eſt item impoſſibile omnes coniecturas regiſtrare, cùm plura ſint negotia quã iura, atque in his quæ pendent ex indiuiduorũ circumſtantijs, non poteſt mẽs humana omnia contingibilia excogitare, infraſcriptas autem, vti frequentiores ponderare ſolent Doctores, et ex quibus pro rationis identitate poterit in alijs non excogitatis prudens iudex ſuũ arbitrium regulare; Prout neque poſſibile eſt prę́ſcribere normam dignoſcendi vtra ex pluribus aduerſantibus coniecturis præualeat, ſed in hoc pariter verſabitur iudicis arbitrium in caſu dubio, (quia nempè hinc indè vrgeant coniecturæ pro veritate & ſimulatione) interponendum, vel iuxta vnam regulam generalẽ negatiuam, quia ſcilicet adinuicem deſtructis, vel debilitatis coniecturis regula ſtet firma iure ſuo tamquàm ex remotione obſtaculi abſque alio fomento coniecturarum pro ipſa facientium, vel iuxta aliam regulam generalẽ affirmatiuam, quod nempè actus indubio præſumatur verus & alienus à fraude, et delicto in dubio nõ præſumendis, prout ipſa facti, perſonarum, locorum, et temporum qualitas ſuadebit.

Prima ergò præcipua, ac frequentior coniectura deduci ſolet, vbi dotis promiſſione præcedente ſubſequatur confeſ-
43 ſio *per text. in l. in contractibus §. 1. C de non nu. pecun.*; Et licet ſuper huiuſmodi coniectura tres habeamus opiniones, vnam ſimpliciter volentium talem confeſſionem probare veritatem, ac etiam tertio præiudicare; Alteram ſimpliciter negantium, Et tertiam diſtinguentium viri confitentis qualitatem, vt ſi non ſit magno ære alieno grauatus præiudicet, ſecùs è contrà, quas recenſet ſed non approbat *Facchineus lib. 8. contr. 87.*, eaſque omnes eſſe veras iuxtà caſuum contingentiam dicat *Rot. deciſ. 239. num. 16. part. 4. recent. tom. 2.*; Nihilominùs prima opinio ſtabilienda eſt tamquàm cõcluſio generalis, tàm in præiudicium viri confitentis quàm creditorum, et cuiuslibet intereſſe habentis, aliæ verò capiendæ ſunt pro limitatione ex caſus contingentia, vt poſt alios ab eis allegatos *Rip. in l. fœminæ num. 47. C. de 2. nupt.*, *Afflict. deciſ. 402. ibique add. Mantic. dict. lib. 11 tit. 20. num. 12. Fontanell. clauſ. 14. gloſ. vnic. part. 1. num. 31. & ſeqq. Sanchez dict. lib. 6. diſput. 9. num. 10. Boſſ. d. cap. 10. num. 141. Seraph. deciſ. 795. numer. 5. Gregor. deciſ. 62. num. 6. & 491. num. 7., Rot. deciſ. 24. num. 5. & 160. numer. 1. part. 7. recent. apud Merlin. de pignor. deciſ. 53. in Ariminen. Caſtrorum 17. Iunij 1644. Dunozetto* inter ſuas *deciſ. 126. Rot. deciſ. 342. numer. 2. part. 11. recent.*, et aliàs pluries, cum videatur concluſio hodie plana.

Intelligenda eſt tamen concluſio præ-
44 dicta, vt procedat quatenùs inter promiſſionem, et confeſſionem interuallum temporis adſit, ſecùs autem ſi vterque actus ſit ſimultaneus, vel ſatis contiguus *Gratus conſ. 36. ſub num. 11. Faber lib. 5. tit. 10. diffinit. 9. Rot. in ſæpè alleg. Romana dotis 21. Februarij 1650. Corrado §. neq; releuat apud. Salgad. deciſ. 22. Rot. deciſ. 147. num. 27. & 28. part. 11. recent. & deciſ. 126. num. 17. & 18. part. 12. recent.* & in alijs; Quinimò de præcedenti promiſſione adeò conſtare debet, quod ceſ-

ſet

ſet ſuſpicio antidatæ, quæ in ſcripturis
priuatis ſolet militare iuxta terminos *l.*
ſcripturas C. qui potior. in pignor., vndè
non ſufficit conſtare de præcedenti pro-
miſſione per apocam niſi hæc ita reco-
gnita ſit, vt antidatæ ſuſpicio tollatur
*Buratt.deciſ.*108.*num.*1. benè in puncto
*Rot.deciſ.*141.*num.*4.*part.*10.*recent.*; Vn-
dè ſi in ipſa confeſſione adſit etiàm enun-
ciatio præcedentis promiſſionis, hæc ni-
hil operatur, cum eadem procliuitate
qua facta eſt confeſſio fieri potuerit hæc
aſſertio iuxta ea quæ in materia exce-
ptionis non numeratæ paſsim habemus
firmata, et in ſpecie *Faber dicto lib.*5.*tit.*
10. *defin.*9.*Fontanell.dict. gloſ.vnic. p.*1.
*num.*32.

Et licèt *Rot.in dicta deciſ.*82.*num.*28.
*part.*10.*recent. ex Gratian.deciſ.*103.*nu-*
*mer.*15.,*et deciſ.*18.*num.*6.*poſt Pacificum*
de Saluiano dicat in his præciſis termi-
nis quod cõfeſſio in qua præcedens pro-
miſsio enuncietur non præiudicat ter-
tio, ſed probat in prȩiudicium ipſius vi-
ri confitentis, non videtur tamen huiuſ-
modi declaratio ità ſimpliciter admit-
tenda, quoniam eſſet deſtruere regulam
in præcedenti inſpectione conſtitutam,
ſed intelligenda eſt concurrentibus ali-
quibus adminiculis, vt obſeruat *Fonta-*
*nell.ibidem nu.*38. quem approbat etiàm
*Rot.in dicta deciſ.*82.*part.*10.*recent.*, quæ
id obiter aſſerit, ac ad ſuperabundantiã;
Ideoque inter tertium, et confitentem
ea differentia ſubeſſe videtur, quod mi-
nora inditia ſufficiant contrà iſtũ, quàm
contrà illum & non aliàs; *Rot. verò dicta*
*deciſ.*18.*apud Paciſ.* id pariter dixit obi-
ter abſque alia ratione, vel auctoritate,
& Gratianus loquens per terminos ge-
nerales credendi referenti abſque relato
in præiudicium principalis, non aduer-
tit ad rationem de qua ſuprà, et propte-
reà nullatenùs hæc doctrina venit reci-
pienda, niſi ad effectum vt deſeruiat pro
aliquo adminiculo cùm alijs iungendo.

Verùm iſta coniectura, proùt et om-
45 nes aliæ ſequentes inducunt probatio-
nem præſumptiuam tantùm, contrarijs
probationibus, vel vrgentioribus conie-
cturis, ac præſumptionibus conquaſſa-
bilem, vt in ſpecie *Fontanell.ibidem nu-*
*mer.*39. plenè *Rot.deciſ.*23.*poſt Merlin.*
*de pignor. ex num.*3. aliàs apud *Merlin.*
*deciſ.*419. & infrà, itaut coniecturæ, vel
præſumptionis virtus conſiſtat in tranſ-
ferendo onus in aliã partem, adminicu-
landi regulam negatiuam cum alijs con-
trarijs inditijs, et coniecturis; Quinimò
iſta qualitas præcedentis promiſſionis,
quæ regulariter ſuſpicionem tollit, ſo-
let aliquandò illam augere, vbi nem-
pè promiſſio eſſet de quantitate vaga,
et incerta, vt apud *Gregor.deciſ.*188.*nu-*
*mer.*1. *& deciſ.*259. *num.*4. *&* 5.*part.*6.
recent.

Verùm et circa iſtam coniecturam du-
46 bitari ſolet, an attendenda ſit quotiès,
præcedente promiſſione, confeſſio non
fit per actum inter viuos, ſed in teſta-
mento, vel alio actu per vltimam volun-
tatem, ſeù potius iſta confeſſio loco le-
gati ſtare debeat, tam ad effectum reuo-
cabilitatis, quàm ad alios; Et quæſtio-
nem excitat *Fontanell.dict.clauſ.*14.*gloſ.*
*vnic.part.*2. *ex num.*33. vbi relatis argu-
mentis, quæ pro vtraque ſententia de-
duci poſſent *numer.*41. *ex Cancer. lib.*1.
*var.cap.*9.*num.*27.*& ſeqq.* firmat verius
eſſe confeſſionem per vltimam volunta-
tem non operari eum effectum quem
operaretur facta inter viuos, ſed reſol-
ui in ſimplex legatum reuocabile quam-
uis promiſſio præcedat, atque ipſum
cum pluribus alijs ſequitur *Boſſ.d.cap.*10
*num.*87.*&* 89.

Verùm non ità generaliter hæc tra-
ditio recipienda videtur, proindeque ità
diſtinguendum, aut verſamur in caſu
quo nulla præcedat promiſſio, & com-
pertũ eſt non probare dotis veritatẽ, ſed
reſolui in ſimplex legatum, quatenus ta-
men legati qualitates habeat iuxta *deciſ.*
487. *Seraphini*; Ant præcedit promiſſio,
& tunc licèt *Ferrer.* cum quo pertranſit
Caſtill. longè poſt hæc ſcripta viſus *in*
tract.de alim. aliàs 8.*tom. controuerſ.cap.*
36. §.6. *num.*34. teneat regulariter con-
feſſionem iſto caſu eſſe attendẽdam, qua-
ſi quod non debeat conſtitui differentia
inter actus inter viuos, et per vltimam
voluntatem, cum imò iſti maiorem
ſinceritatis præſumptionem habere vi-
deatur, attamen id ſolum recipiendum,
vbi aliquid aliud adminiculum verita-
tis, vel veriſimilitudinis iudicium con-
currat, cum tũc & ipſa confeſſio in teſta-
mento, quamuis reuocabili tanquàm ad-
miniculata videatur pro veritate haben-
da, ſecùs vbi eſt nuda, cum tunc verior
videa-

videatur ſententia *Fontanell. Canceriȷ*, & aliorum & habetur etiàm ſuprà *diſcurſ.75.*

Secunda deducitur coniectura ex ve-
47 rificatione aliquarum ex ſummis, et partitis confeſſatis, quia probata veritate in parte præſumitur veritas in totum *Mantic. dict. tit. 20. numer. 14. Gratian. diſcept. 362. num. 18. Surd. conſil. 489. num. 22. Boſſ. d. cap. 10. num. 129. Gregor. dicta deciſ. 62. num. 7.*, *Duran. deciſ. 409. num. 21. Rot. deciſ. 160. num. 2. part. 7. recent. in dicta deciſ. 82. num. 22. & deciſ. 124. num. 10. & deciſ. 148. num. 7. part. 10. recent. Ottbob. deciſ. 87. num. 14.*, etiamſi ſolutiones in diuerſis ſummis, et diuerſis tẽporibus factæ narrentur, quia cùm proueniant ex eadem origine, ac tendant ad eumdem finem dicuntur connexæ, vt *in dicta deciſ. 124. num. 9. par. 10. recent.* maximè ſi vltimæ ſolutiones cãtent pro reſiduo, *vt in Rauennaten. Saluiani 17. Decembris* 1646. *Meltio §. reſultat ſecundum.*

Dubium tamen eſt, in qua parte veri-
48 ficatio ſit neceſſaria, àn ſcilicet debeat eſſe pro maiori, vel ſufficiat etiam in minori, & in hoc *Lancellot. Gallia ad conſuetud. Alexandr. quæſt. 8. num. 71. & ſeq.* voluit tunc demum iſtam coniecturam admitti, vbi ſolutiones verè iuſtificantur pro maiori parte, vel ſaltem pro dimidia, quam etiam alijs relatis ſequitur *Boſſ. d. cap. 10. nu. 129. poſt medium*; Hanc verò opinionem vti nimis rigidam reprobat *Surd. conſ. 489. num. 22.* quem ſequi videtur *Rot. dicta deciſ. 23. num. 14. apud Merlin. de pignor.*, et clariùs *in dicta deciſ. 148. num. 9. part. 10. recent.*; Verùm id remittendum venit iudicis arbitrio, qui ſicut rigoroſam ſententiam ſequi non debet exigendo verificationem maioris partis, ita neque ita placidus eſſe, vt exigua ſumma contentetur, vt benè obſeruat *Rot. dict. dec. 23. num. 15. poſt Merlin.*, ac ſupponitur etiam *in dicta Romana dotis 21. Februariȷ 1650. Corrado §. nec pariter deciſ. 22. poſt Salgad.*

Sola verò partis aliàs competentis verificatio eatenus ſufficit, ac veritatis coniecturam præbet, quatenùs ab eadem perſona ſolutiones factæ ſint, ſecùs autem ſi à diuerſa, vt dicta *dec. 23. apud Merlin. num. 15.*, *et in dicta Romana coram Corrado eodem §. nec pariter*, quia nempè confeſſio percutiat partem dotis ex pijs ſubſidijs habitam, vt in caſu dictarum deciſionum, ſiuè ab alio coniuncto conſtitutam, ſed neceſſe eſt vt verificetur pars ſolutionum factarum ab ea perſona cui de tota ſumma deindè ſit confeſſio.

Neceſſaria tamen eſt partis iuſtificatio vera per effectiuas probationes non autem ſi per alia inſtrumenta nudam confeſſionem continentia; Quinimò alia inſtrumenta præcedentia, in quibus contineatur confeſſio in parte, potiùs nocere quàm prodeſſe, poſt *Gratiani, et Rota* auctoritatem, obſeruat *Fontanell. dict. part. 2. num. 78.*, qui eſt penultimus numerus totius operis.

Tertiam ponderat coniecturam *Mãtic. dicto tit. 20. num. 16.* vbi confeſſio non
49 eſt de tota, ſed de parte, itaut de reſtãti maritus ſibi benè cauerit cùm conſtitutione alicuius cenſus, vel ſimili bona cautela; Verùm nedùm efficacem credo dictam coniecturam, quinimò potiùs retorquibilem, quoniam hic eſt verus modus, cum quo ſimulatæ, ac pompoſæ dotes conſtitui ſolent, quia de parte ad pompam fit quietantia, et de parte vera bonæ capiuntur cautelæ, vt *per Fontanell. vbi ſupra*, et alios ab eis allegatos, & conferunt *dictæ deciſ. 22. & 23. apud Salgad.*

Quarta eſt vbi confeſſio facta eſt de rebus ſtabilibus æſtimatis, vel alijs ſpeciebus quæ non lateant, itaut de faci-
50 li detegi poſſit veritas, tunc enim confeſſio præſumitur vera, cùm non ſit veriſimile voluiſſe aſſerere mendacium ità de facili conuincibile *Couar.* aliàs *alleg. cap. 7. in fin. Mantic. dict. tit. 20. num. 13.* cum alijs per *Boſſ. d. cap. 10. numer. 189.*

Quinta præcedenti conſimilis, vbi
51 confeſſio eſt diſtincta continens diem, annum, menſum, notarium, vel perſonas per quarum manus ſummæ confeſſatæ dicantur ſolutæ, itaut de facili mendacium conuinci poſſet, vt in ſpecie obſeruat *Rot. in Romana domus 22. Iuniȷ 1654. Meltio §. creditum dotis in fine ex Soccin. conſ. 122. num. 2. lib. 3.*, *et Cephal. conſ. 121. nu. 10. lib. 1.* quos allegat; Quod etiàm ponderauit *Rot. dicta deciſ. 82. numer. 30. part. 10. recent.*, vbi quod ſatis prodeſt ſpecificatio rerum quæ dantur, ac

ac expreſſio circumſtantiarum.

Sextam deducit *Rot. deciſ.24. num.7. part.7. recent.* ex diſpenſatione obtenta
52 à Principe aduersùs Statutum dotium moderatorium, ſeù etiàm ex precibus pro dicta diſpenſatione obtinenda porrectis, quam coniecturam ad excludendam ſimulationem ſummæ conſtitutæ ponderat etiam *Rot.* in aliàs allegata *Romana reſidui dotis 8. Iunij 1643., et 8. Iunij 1654. Meltio* de qua ſupra *diſc.24.*; Hãc tamen alicuius ponderis credo quoad prçiudicium confitentis, ſecùs autem tertij intereſſati, cùm agatur de facto pendente à nuda eorumdem contrahentium voluntate, concurrentibus verò alijs coniecturis, iſta etiam cùm alijs meretur ponderari contra tertium.

Septima, et quidem vrgentiſſima, ac
53 meo iudicio alijs omnibus ponderoſior oritur ex veriſimilitudine, quia nempè dotis quantitas ſit congrua, atque dotantes idonei ad ſolutionem, ac maritus diligens paterfamilias & non imprudẽs dilapidator *Coccin. deciſ.499. numer.7. & ſeq. Rot. deciſ.24. num.14., et deciſ.160. numer.7. & 11. part.7. recent. dicta deciſ.82. numer.25. part.10. recent.* et in pluribus alijs deciſionibus ſequentibus eiuſdem confirmatorijs; Si enim iſta potens reputatur coniectura pro inducenda ſolutione præſumpta in caſu quo confeſſio deficiat ex deductis *in Lauellen. 26. Nouembris 1650. Corrado deciſ.86. part.11. rec.* multò magis efficax eſt ad faciendum præſumere veram confeſſionem, vt in ſimili arguit *Gregor. deciſ.468., num.10.*; Prout èconuerſo magnum inditium fraudis, vel ſimulationis eſt, ſummæ incongruitas, vel dotantium inopia, vt eſt notatum ſuprà in præcedenti inſpectione, et infrà ſuper coniecturis fraudis.

Octauam ex eadem ratione veriſimi-
54 litudinis obſeruat *Mantic. dict. lib.11. tit.20. num.15.* ſi maritus contentus dote confeſſata, eiuſque intuitu, faciat pactum de aliud non petendo, cùm renunciati one facta per mulierem, ſeù eius nomine à viro promiſſa, ſucceſſionibus, et hæreditatibus, vt communis eſt vſus; Non eſt enim veriſimile, quod niſi verè dotem habuiſſet hæc gerere voluerit.

Nona reſultat ex confeſſione eorum-
55 dem creditorum, vel aliorum intereſſe habentium, qui reſpondendo poſitionibus aſſerant dotem fuiſſe numeratam, *Mantic. dict. tit.20. num.8. verſ. ſecundum eſt*, ſed hæc eſt potiùs probatio, quàm coniectura.

Decima oritur ex ſententia credito-
56 rum graduatoria in qua mulier pro dote confeſſata fuerit ſeruatis ſeruandis canonizata creditrix, quia cùm iſtæ ſententiæ emanare ſoleant auditis, et contradicentibus creditoribus, præſumitur quod non opponendo, veritatem agnouerint, quatenùs tamen ſententia in iudicatum tranſierit & creditoribus ſe opponentibus conſtet cauſam eſſe legitimè defenſam, ita vt ceſſet ſuſpicio colluſionis *Rot. in Rauennaten. Saluiani 17. Decẽbris 1646. Meltio §. tertium etiàm ex Seraphin. deciſ.1415. num.5.*

Vndecimam ponderant aliqui, ſi non
57 ipſi vxori, ſed patri confeſſio fiat, quod in ſpecie *ex Mareſcot. lib.1. var. cap.8. numer.8., et Duran. deciſ.409. num.15.*, obſeruat *Rot. in dict. Rauennaten. Saluiani coram Meltio §. reſultat ſecundum in fin. & deciſ. 483. numer 28. part.9. recent.*, fortiùs autẽ ſi confeſſio fiat ad fauorem extranei, itaùt nullum commodum reſultet mulieri, vel tale quod non faciat omninò eam locupletiorem ex viri paupertate, proindeque non intret ratio prohibitæ donationis iuxtà exemplum traditum apud *Comitulum deciſ.82. in fin.* de confeſſione receptæ dotis factæ per virum ad fauorem tutoris, qui ſummam confeſſatam in rationibus ponit ad damnum dotantis, cùm tunc nulla reſpectu mulieris conſideretur donatio, & ſic ſimiliter.

Duodecimam ponderat *Rot. in Roma-*
58 *na dotis 31. Ianuarij 1652. Bichio §. tũ ex diuturna* impreſſa *apud Salgad. in Labyrint. deciſ.3.*, repetita *deciſ.217. part. 11. recent.*, vbi pro dotante ad cuius fauorem confeſſio facta erat emanaſſet sẽtentia abſolutoria ab vlteriori dotis ſolutione, quæ feciſſet tranſitum in iudicatũ, licèt ab hac deciſione de hoc anno 1656. fuerit receſſum, ignoratur tamen ex quo motiuo, dùm adhuc deciſio in lucem non prodijt.

Decima tertia canonizatur in dicta
59 *deciſ.82. num.23. part.10., ac in dicta deciſ.*

deciſ.217. num.7. part.11. aliàs *deciſ.3. poſt Salgad.*, ea coniectura quæ deducitur à iuramento, ſed quia iſtud hodiè ferè in omnibus contractibus adijcitur, vt ſupra, hinc vel nullius, vel alicuius releuãtiæ crederem dictam coniecturam quoad ipſum principalem confitentem, ſecùs autem quoad tertium, ad quod conferunt ſuperius dicta de iuramenti efficacia.

60 Decima quarta reſultat, ſi aliquod adſit primordium veritatis, quia nempè conſtet in confuſo mulierem traduxiſſe ad d[illegible]um viri crumenas plenas pecunijs, arcas plenas pannis &c.; Licet enim *Rot.deciſ.259.num.12. part.6. recent.* in ſpecie iſtum probandi modùm reiecerit, attamen pro confeſſionis adminiculo canonizauit in dicta *deciſ.82.num.17 & deciſ.124.num.fin.part.10.recent.*, quæ duo vltimæ deciſiones ſunt reuocatoriæ *dictæ deciſionis 259.* emanatæ in eadem cauſa, ac etiam *deciſ.86. part.11.*

61 Decimam quintam numerant ſcribẽtes coniecturam, quæ re vera potiùs probatio dicenda eſt, ſi in inſtrumento aſſeratur ſummam confeſſatam fuiſſe tũc manualiter, et in contanti ſolutam, vt in ſpecie *Mantica dict.tit.20.num.8. Boſſ. dict.cap.10.num.103.Rot.deciſ.60.num.3. part.4. recent. tom.2.*, ſed in hoc aduertendum eſt, àn huiuſmodi expreſſio appoſita ſit per Notarium tamquàm de actu tunc geſto coram ſe, et teſtibus, vel potius ex partium aſſertione, ideoq; applicandi ſunt termini de quibus per *Cæcium, et Duardum ac Rotam* ſæpiſſimè in materia cenſuali ſuper probanda pecuniæ numeratione.

Decimam ſextam ponderat *Rot.deciſ. 160. num.10.part.7. recent.*, vbi in confeſſione, ſeù quietantia dicitur *de contanti &c.*, Sed hanc leuiſſimam puto, quia eadem facilitate, vel reſpectu quo fit cõfeſſio adijci poteſt hoc verbum, proùt & non grauem reputat *Rot.ibidem*.

62 Decimam ſeptimam deducere ſolent ex conſuetudine generali non contrahẽdi matrimonium ſine dote, et quod nemo eſt facilis ad ducendam vxorem indotatam *Mareſcott.dict.lib.var.cap.8.numer.11 .Gratian.diſcept.362.nu.20., Duran. deciſ.409. num.21. Gregor.deciſ.62. num.4.Rot.deciſ.24.num.4. part.7. recent. deciſ.426. num.5. part.9.*; Verùm hanc leuem credo, quia cùm hodiè ſit notoria, ac generalis vbique huiuſmodi conſuetudo, vanum eſſet regulam firmare negatiuam, atque ſuper coniecturis inſudare, eamque ſpernit *Fontanell.dict. cl. 14. gloſ.vnic.part.2.numer.59.*; Ideoque probabilius dicendum, videtur hanc non eſſe coniecturam, ſed quamdam honeſtam rationem adminiculatiuam aliarum coniecturarum ad diſtinguendam præſertim confeſſionem factam de dote initio nuptiarum conſtituta ab alia confeſſione de augmento conſtante matrimonio, in quo hæc ratio non viget, vt propterea iſto ſecundo caſu fortiores deſiderentur coniecturæ quàm in primo ex calore dictæ rationis.

63 Decima octaua deduci poteſt ex obſeruantia, quia nempè mulier pro dote confeſſata, inhibitione dotali obtenta, creditoribus pluries ſe oppoſuerit, vel ob viri inopiam aſſecurationẽ obtinuerit, et ſimilia geſſerit; Licèt enim hæc de per ſe conſiderata non videatur multi ponderis, videtur tamen conſiderabilis ex magna prærogatiua, quæ in coniecturalibus perpetuò tribuitur obſeruantiæ, quam magnifacerem ſi eſſet cum ſolutione fructuum dotalium, quia nempè pro tempore confeſſioni præuio ſolutæ fuiſſent vſuræ dotales, ab eis autem ceſſatum à tempore confeſſionis citrà.

64 Decima nona proficiſcitur ex diuturna coniugum habitatione cùm præſtatione alimentorum, aliorumque onerum dotalium ſupportatione latè *Surd. conſ. 489.num.8.& 9.Gratian.diſcept.362.numer.19. Mareſcott.dict.cap.8.n.11.Mantica dict. tit.20. nu.17. Boſſ. dicto cap.10. num.123. Gregor. deciſ.62. nu.5. & 468. num.8. vbi add.Rot. deciſ.24. num.11. & ſeqq. & 160. num.3. & ſeqq. part. 7. rec. apud Merlin. de pignor.deciſ.59. nu.20. in dicta Peruſina Saluiani 3. Decembris 1646. Meltio §.tertia deduci ſolet, dicta Rauennaten.Saluiani 17.Decembris eiuſdẽ anni 1646. eodem §.tertium etiàm dicta Romana dotis 31. Ianuarij. 1652. Bichio §.tùm ex diuturna poſt Salgad. deciſ.3.& 217. part.11.* & in alijs ſæpè.

Verùm iſtam coniecturam leuiſſimã reputant *Rot. deciſ.23.nu.17. apud Merlin. de pignor.*, ac alij relati *per Buratt. deciſ.108. num.19.*, prout talem iudicat *Fonta-*

Fontanell.vbi ſuprà numer.58. & ſeqq.; quoniam Aut confeſſio facta eſt animo donandi,ſeù etiam fraudandi, vel ad pōpam, et maritus vxorem indotatam ducens obligauit ſe ad alimenta quæ negare non poterat,ideoque propriæ obligationi ſatisfecit; Aut facta eſt ſub ſpe futuræ numerationis, et tunc quamuis iuxtà vnam ſententiam non omninò tutam poſſent,non tamen ſolent propterea mariti alimenta vxoribus denegare,neq; illas expellere, vt in ſpecie obſeruat *Fontanell.dict.nu.59.*; Eſt benè verum quod vbi cohabitatio cùm alimentorum præſtatione eſt diuturna poſt confeſſionem abſque aliqua quærela, tunc efficacem crederem iſtam coniecturam contrà ipſum virum confitentem,ad quem effectum eam ponderat *Coccin.deciſ. 451.in fin.* vbi eam ſaltem decennalem poſtulat, vt ſola ſufficiat.

Satis tamèn conſiderabilis eſſet vbi fuiſſet coacta, quià nempè mulier contra virum inuitum (colluſione excluſa) egerit in iudicio pro alimentis, et obtinuerit *Rot.dict.a deciſ.24.par.7. recent.*, *et deciſ.59.n.20.apud Merlin. de pignor.*, vbi maximè ſi hæc citatis creditoribus, vel aliàs conſcijs geſta eſſent.

Vigeſima deducitur coniectura veri-
65 tatis ex lapſu temporis à iure præſcripti ad opponendam exceptionem nonnumeratæ dotis; Verùm nè ob terminorum cōfuſionem in æquiuoca incidatur, circa iſtam coniecturam ità diſtinguendum eſt; Aut verſamur in caſu quo in dubio referatur confeſſio ad præſumptā donationem, vel ſimulatam oſtentationem, vt ſupra in præcedenti inſpectione, et tùnc ſi lapſus huius temporis non præiudicat ipſi viro confitenti vt ſupra, multò minùs tertio; Aut ſumus in caſu quo de iure confeſſio præſumatur facta ſub ſpe futuræ numerationis,et tunc aliqui relati per *Manticam dict tit. 20. nu. 41.*, *et per Couar.lib.1.var.cap.7.num.6. verſ. in contrariam*, putant lapſum temporis præiudicare confitenti non autem creditoribus, ac tertijs; Alij verò relati per eoſdē *Couar.*, *et Mantic.vbi ſupra & per Facchineum lib.8 contr.86.*contrariæ impugnatorem, ac huius defenſorē, credunt ſimplicitèr lapſum temporis indiſtinctè coadiuuare confeſſionis veritatē; *Couar.* autem diſtinguit inter confeſſionem ante matrimonium,quam indiſtinctè credit præiudicialem, et aliam poſt matrimonium,quam negat præiudicare tertijs, dictamque diſtinctionem ſequi videtur *Menoch.lib.3.præſ.13.num. 14.*, ſed eam impugnat *Facchineus vbi ſuprà* neque mihi probari videtur, quoniam ſuppoſito vt confeſſio cēſeatur facta ſub ſpe, tunc ceſſat ſuſpicio fraudis, et donationis, et conſequenter nulla differentię ratio viget àn confeſſio ante,vel poſt matrimonium facta ſit,ideoque videtur indiſtinctè conſtituenda cōcluſio affirmatiua, vt nempe lapſus dicti temporis confeſſionem adminiculetur, vt generaliter, et indiſtinctè illam firmarunt vltra allegatos per *Couar.*, *Manticam*, *et Facchineum vbi ſupra, Hodierna in l.Hac adictali num.35.& ſeq.Afflict.deciſ. 402. poſt num.10.& num.11.*, *Duran.dec.409. num.16. Roc. apud Pacif. de Saluiano dec. 48.num.1.*, *et 153.num.3.& 4.*

Ea tamen differentia adhibita inter principalem, et tertiòs, vt iſtis nempè creditoribus, vel alijs intereſſatis,aduerſus huiuſmodi lapſum temporis facilius concedatur reſtitutio in integrum ex clauſula generali *ſi qua mihi &c.* quà in principali *Mantic.dicto tit. 20. num. 43. & tit.27.eod.lib.11.in fin.Mareſcott.dict. c.8.n 20.*,*et alij remiſſiuè add.per Fōtanell. dict.cl.cl.14 gloſ.vnic. par.1.num.92.*

Solet quoad iſtā coniecturam adhiberi diſtinctio inter creditores nitentes credito vero, ac alios nitentes confeſſato tantùm, atq; inter anteriores, et poſteriores confeſſioni, verùm de hoc videndum eſt infrà vbi de effectibus huius diſtinctionis.

Quod dicitur de lapſu temporis præ-
66 dicti, extendunt alij ad renunciationē dictæ exceptionis,ſeù ad geminationem confeſſionis, ex quibus dicta exceptio ceſſet,ſed quoad tertios non videtur approbare *Mantic.dict.tit.20.n.42.*, *et Hodiern.in dict l.hac adictali quæſt.24. ex num.38.per Magon.deciſ.Flor.68.num.8. vbi num.7.* refert tenentes oppoſitum, & hæc videtur probabilior,quoniam eſt factum merè voluntarium confitentis, quod eadem facilitate vel reſpectu fieri potuit ex quibus ipſa confeſſio facta eſt; Sed ſi alia vrgeant inditia veritatis,tunc

poteſt hoc facere numerum, ac prodeſſe iuxtà facti qualitates prudentis iudicis arbitrio.

Alias coniecturas curioſus perquirat, harum cumulo contentus ex quibus, vel earum ratione de facili aliarum circũſtantiarum efficaciam, conſulens, vel iudex percipere poterit.

Quamuis autem coniecturis concur-
67 rentibus certa concluſio ſit, dotem confeſſatã pro vera in omnibus etiã quoad tertij præiudicium habendam eſſe, attamen quia coniecturæ prædictæ præſũptiuam, non autem neceſſariam probationem cauſant, hinc proindè concurrentibus contrarijs probationibus, de dictis coniecturis nulla ratio habenda eſt, vel etiam contrarijs præſumptionibus, et coniecturis fraudis, vel ſimulationis vrgentibus, *vt plenè deciſ.23.apud Merlin. de pignor. num. 3. & per tot.*, et alij paſſim abſque controuerſia, quæ ſola eſt in dignoſcenda coniecturarum inſimul colluctantium efficacia ac præponderantia; Atque in ea vt ſuprà dictum fuit, eſt etiam impoſſibile certam vniformem normam dari poſſe, ſed totum remittendum iudicis arbitrio iuxtà indiuiduorum qualitates & circumſtantias regulando.

Ex contrarijs autem coniecturis, ac
68 præſumptionibus ſequentes vti frequẽtiores à Doctoribus ponderari ſolent, alijs non excluſis, quas, vel adhùc non excogitatas caſus dabit, vel quas ſtudioſus cum magis accurata diligentia, maiorique temporis copia abundans deductas perquiret, in quibus coniecturis diiudicandis habenda erit pariter regula aliàs dicta ponderandi eas non ſingulariter, quià tàm iſtæ quàm præcedentes vti ſingulares ſunt debiles, ac ſuas habẽt exceptiones ſed vnitim ex regula *vt ſingula quæ non proſunt &c.*

Prima verò ac efficax, et frequens omnium maior reſultat ab inueriſimilitudine, quià ſcilicet dotans adeò pauper erat, quod ſit inueriſimile potuiſſe tàm breui tempore ſummam cõfeſſatam ſoluere *Gregor.deciſ.188. Buratt.deciſ.108. num.9.& 925 num.3.Rot. deciſ. 23. apud Merlin.de pignor.num.7.& ſeqq.*, latè in ſæpè *allegata Rom. dotis coràm Corrado apud Salgad.deciſ.22. & 23.* ad quas incontingentia omnino recurrendum eſt.

Secunda frequentior vbi vir confitẽs
69 de tempore confeſſionis erat ære alieno grauatus, itaut demptis debitis ei nõ remaneret quidquam diſponendum, vel è contrà dempta dote remaneret non ſoluendo *Mantic.dict.tit.20. nu.37. Menoch.dicta præſumpt.13.lib.3. numer. 24. Gratian diſcept. 362.num.21., et ſeq., et diſcept.409.num.22.Fontanell.dict.cl.14. vnic.par.1.num.48.& ſeq.Boſſ.d. cap. 10. num.159.Buratt.deciſ.108.numer.7. vbi add.& 925.lit.A., Rot.dict.deciſ.23.n.5. & ſeqq. apud Merlin. de pignor., et aliàs paſſim.*

Quale autem, et quantum eſſe debeat æs alienum quærunt *Menoch. Mantic., Fontanell & alij*, ſed re vera certa regula dari non poteſt, totumque pendet ex numero cõiecturarum hinc indè certantium, quià dari poteſt caſus, vt viro confitẽte exiſtente decocto, ac totaliter non idoneo propter vrgẽtiam præſumptionum, quæ pro veritate militent, adhùc confeſſio attendatur vt in ſpecie *in dicta Romana dotis coram Bichio apud Salgad.deciſ.3.& deciſ.217.par. 11. rec.*

Item aduertẽdum eſt iſtam coniecturam conſiderari in ordine ad ſimulationem, vel fraudem ipſius dotis confeſſatę, ſecùs autem ſi ſumma confeſſata ſit in effectu vera, ſed contineat fraudem ob lucrum, vel aliam conſequentiam ex dicta vera confeſſione reſultantem iuxtà caſum *deciſ.9.Leon.*

Tertia eſt ſi enuncientur plures ſolu-
70 tiones de præterito in notabili quantitate de quibus non appareant quietantię eo tempore factæ, quoniam non eſt veriſimile vt ſummæ notabiles abſq; quietantijs fuerint ſolutæ *Gregor. dicta deciſ. 188.num.2.Rot.deciſ.259.num.6.par. 6. rec.& 239.num.11.& ſeqq.par.4. tom.2.*

Quarta, ſi pariter enuncientur plures
71 partitæ quarum aliqua detegatur minus vera, quoniam mendax in vno præſumitur talis in omnibus ex regula ſemel malus &c. *Rot. in his terminis deciſ. 160.num.15.par.7.recent.*

Quinta ſi ſolutio facta ſit antequàm
72 eius dies cedat, quoniam anticipata ſolutio ſuſpecta eſt, cùm hodiè rari ſint qui tempore conuento adimpleant promiſſa *Buratt.deciſ.108.num. 10. vbi add. Boſſ. dicto cap. 10.num.162.*

Sexta ſi confeſſio facta ſit per inſtrumen-

73 mentum in quo communiter de more regionis apponi ſoleat iuramentũ quod ſit omiſſum, quoniam omne inſolitum eſt ſuſpectum præſertim circa iuramentum, quod ſi eſt ſolitum, ac omittitur præſtat inditium mendacij quod cùm periurio dici noluit *Buratt.dict.dec.*108. *num.*11.

Septima, ſi perſona viri confitentis, et
74 cui aſſeratur ſolutum, eſſet exterus, minor, filius familias, pauper, vel aliàs notæ imprudentiæ atq; diſſipatione ſuſpectus, itàut non ſit veriſimile dotantem illi ſoluere voluiſſe ſummam confeſſatã ità liberè, et imprudenter abſque inueſtimento, vel cautione *vt deciſ.*55.*in fin.*, *et* 239.*num.*11.*par.* 6. *recent.*, *et in dicta Romana dotis* 21.*Februarij* 1650.*Corrado* §.*ſecundo ex qualitate aliàs apud Salgad.deciſ.*22.

Octaua, ſi conuentum eſſet dotem ſol-
75 ui vinculatam vel aliàs inueſtiri, deindeque appareat ſoluta libera *add.ad Buratt.deciſ.*925.*in fin.Rot.dicta deciſ.*23. *n.* 9.*apud Merlin.de pignor. vbi concordantes*; Licèt enim *diſ.*45. dictum fuerit omiſſionem huius cautelæ non tollere priuilegium *auth. res quæ* vbi aliàs de veritate conſtat, tamen vbi de veritate dubitatur, conſiderabilis hæc circumſtantia videtur.

Nona ſi ſuper confeſſionis falſitate iu-
76 dicium criminale inſtitutum ità tractatum ſit quod falſi ſuſpicio vigere dicatur, cùm ad iſtum effectum ſuſpicio falſitatis pro falſitate habeatur in *ſpecie Rot.dicta deciſ.*23.*apud Merlin.de pignor. num.*11.*& ſeqq.*

Decima, ſi confitens quamuis ære alie-
77 no non grauatus, de recenti crimen aliquod patrauerit, vel magnum æs alienũ contraxit, vt admittitur in allegatis *dec.* 82.*&* 148.*par.*10.*rec.* cum alijs per *Boſſ. dicto cap.*10.*num.* 160., vbi obiectum remouetur ex ſola non applicatione ad factum.

Et tandẽ conferunt omnes aliæ conie-
78 cturæ quæ ſupra deductæ ſunt in prima inſpectione ſuper puncto, àn in dubio confeſſio etiam antè matrimonium cenſeatur potiùs in fraudem, vel ſimulatè, quàm ſub ſpe futuræ numerationis facta, ſed vt præmiſi, neque ad iſtas reſtrictus eſt illarum numerus, neque iſtæ ſemper tutæ ſunt, aliquæ ſiquidem reiectæ leguntur in dicta *deciſ.*148.*par.*10. *recent.*, et præſertim octaua ſuper futuro inueſtimento reprobata fuit *in dicta Romana dotis.* 31. *Ianuarij* 1652. *Bichio apud Salgad.dec.*3.*aliàs* 217.*par.*11.*rec.*, et prius iudicata fuit leuis *deciſ.*24.*num.* 17.*par.*7.*rec.* quià negligentia dotantis paciſcentis de dicto inueſtimento non debet mulieri præiudicare, neque quod ad fauorem, et cautelam eſt inductum, retorqueri debet in odium; Ideoque nil firmari poteſt pro certo, ſed totum iudicandum ex facti qualitatibus ex quibus eædem coniecturæ in vno caſu admittendæ ſunt, in altero reſpuendæ.

Fraus autem vel ſimulatio in dubio
79 non præſumitur, ſed per allegantem eſt probanda *Mantic.dicto tit.*20.*n.*36., *Gratian.dicta diſcept.*362.*num.*21. *Fontanell dict.cl.*14.*gloſ.vnic.par.*2.*num.* 44. *Barboſ.*6.*par.lib.*1.*num.*39.*&* 40. atque in concurſu coniecturarum, ac præſumptionum ſi ſunt inæquales, attenduntur maiores, ac ponderoſiores, vt *per Rot. dict.deciſ.*239.*par.* 4. *rec. tom.* 2.*& dict. deciſ.*23.*apud Merlin.de pignor.num.*19., ſi verò ſunt æquales, præualent illæ quæ faciũt pro veritate in excluſionem fraudis, vel ſimulationis *Gregor.dict.dec.*62. *num.*11., *Rot.deciſ.*24.*num.*20.*par.*7.*rec.*; Quod tamen nõ videtur tutum, quoniã dùm regula eſt contra confeſſionẽ, hinc proindè, potiùs dicẽdum venit, vt æqualibus coniecturis inuicem pugnantibus inter ſe deſtructis, vel debilitatis firma ſit regula iure ſuo tamquam ex remotione obſtaculi vt ſuprà eſt inſinuatum, ac benè ponderatur in dicta *Romana reſidui dotis* 8.*Iunij* 1654..*Meltio*.

Quarè ità diſtinguendum crederem, Aut verſamur in caſu quo confeſſio prætenditur fraudulenta, vel ſimulata, itaùt actus qui prætenditur ſapiat delictum, et tunc quià hoc non præſumitur, neque pro eo ſtat regula, ideò in dubio pro excluſione delicti; Aut ſumus in caſu quo referatur confeſſio ad ſpem futuræ numerationis vel ad tacitam donationem, et quià tunc verſamur in caſu regulæ, quià nempè regularitèr nuda confeſſio potiùs ad vnam ex his qualitatibus quã ad veritatem in dubio eſt referenda, nec propterea crimen indè deducitur, idcirco in præſumptionum æquali pondere, videtur innitendum regulæ.

Tertij intereſſati de quibus in præſen-
80 ti inſpectione actum fuit, ſunt; Primò viri confitentis creditores, cum quibus frequentius huiuſmodi diſpoſitiones cõtingunt, quos in duas claſſes diſtinguere oportet, Vna eſt anteriorum, qui nempè de tempore quo emanauit confeſſio iàm erant creditores, ſed ex confeſſione eis præiudicatur, vel quià dos ex poſt facto confeſſata ſumat initium à die promiſſionis præcedentis, vel quià ratione hypothecæ vel priuilegij dotalis mulier eos vincat quamuis tempore anteriores; Et altera eſt eorum qui poſt confeſſionẽ contraxerunt.

Quoad primos, intrant omnia præmiſſa, vt ſcilicet eis confeſſio dotis non præiudicet, atque pro veritate confeſſionis coadiuuanda fortiores deſiderentur coniecturæ, ac præſumptiones, cum in ordine ad iſtos fraudulentæ cõfeſſiones ſoleant emanare; Solumque diſtin-
81 gui ſolent inter nitentes credito verè probato, vel confeſſato tantùm, quaſi quod creditores ſolam confeſſionem eorum crediti habentes non habeant, neq; poſſint eumdem defectum quem ipſi patiuntur doti obijcere, vt conſtat ex deductis *per Couar. dict. cap. 7. num. 6. verſ. ex præmiſſis, Mantic. dict. tit. 20. nu. 45., tit. 27. eiuſdem libri vndecimi num. 1. Magon. dec. Florentin. 68., Fontanell. dict. cl. 14. gl. vnic. par. 2. num. 62.*; Intelligendo tamen de creditoribus ex cauſa mutui, in quibus exceptio non numeratæ pecuniæ intret, ac vigeat etiam præſumptio vt confeſſio ſub ſpe futurę numerationis euanuerit, ſecùs autem ſi ex cauſa depoſiti, aut venditionis, vel alterius contractus *Couar. & Mantic. locis cit.*

Verùm raró ad praxim deducibilis videtur iſta conſideratio; Siquidem aut confeſſio ſonat in fraudem, vel ſimulationem, et tunc vanum eſt de his quęrere, cum ea non attendatur in præiudicium ipſius met confitentis, multò minùs creditorum ſiuè ſint anteriores, ſiuè poſteriores, ac ſiuè de illorum credito conſtet per probationes veras, ſiue per ſolam confeſſionem; Aut verò confeſſio refertur ad præſumptam donationem, et pariter non poteſt obſtare creditoribus tunc exiſtentibus, quià mulier agit de lucro; Aut tandem refertur ad ſpem futuræ numerationis, et tunc videtur dici poſſe quod in pari cauſa melior ſit conditio dotis, cum ſuppoſito quod vtrique obſtet exceptio non numeratæ, quià nẽpè duret vtrumque tempus opponendi, nam ſi reſpectu priuati creditoris tempus eſt lapſum, hic habendus eſt pro vero creditore neque conditio eſt æqualis.

Quo verò ad creditores poſt confeſſionem contrahentes, quamuis *Mantica*
82 *dict. tit. 27. num. 3., et Altograd. conſ. 33. in princ. lib. 1.* alios referentes videantur indiſtinctè conſtituere concluſionem, vt quoties confeſſio probat veritatem in præiudicium confitentis, eam quoque probet in præiudicium creditorum qui poſteà contraxerunt, quia de tempore quo ipſi creditores euaſerunt, iàm bona viri communis debitoris erant affecta, atque mulieri ius quæſitum, attamen videtur pariter pro clariori veritatis dilucidatione ità diſtinguendum.

Aut ſumus in caſu fraudis, vel ſimulationis, et tunc neque poſterioribus confeſſio præiudicat *Couar. dict. cap. 7. nu. 7., Mantic. locis citatis, Menoch. dict. præſ. 12. lib. 3. num. 31.*, ideoque hæc differentia inter principalem, et creditores conſideranda videtur, vt de illo ſit dubium àn fraudem, et propriam turpitudinem deducere valeat, de iſtis autem ſit indubitatum.

Aut ſumus in caſu quo confeſſio cenſetur facta ſub ſpe futuræ numerationis, et tunc crederem vt quamuis poſteriores admittantur ad dictam exceptionem opponendam, vel durante tempore, ex regula, vt creditor dicatur procurator ſui debitoris, omniaque pro ſuo intereſſe poſſit opponere, quæ debitori competunt, dummodò non agatur de rebus à pura animi facultate dependentibus; Vel tempore elapſo ex alia concluſione vt creditoribus ex capite ignorantiæ detur ea reſtitutio in integrum aduerſus dictum lapſum, quæ difficilius ipſi principali conceditur.

Aut tandem verſamur in caſu quo refertur cõfeſſio ad præſumptam donationem de iure inualidam, atque non niſi per mortem cum ſilentio vnitam confirmabilem, et tunc certè creditoribus quãuis poſterioribus non præiudicat: licèt enim huiuſmodi confirmatio retrotrahatur ad certos effectus, non

tamen

tamen retrotrahitur in præiudicium eorum, quibus medio tempore ius quæſitũ ſuis, itaut mulieris donatariæ ius reguletur de tempore mortis quo confirmatio ſequitur, vt ſunt notiſſimæ concluſiones, quas in his terminis notat *Fontanell.dict.cl.14.gloſ.vnic.par.1. num. 73.*; Sed ſi tacita donatio ſit de iure valida ab initio, vel ob iuramentum promiſſoriũ iuxta vnam opinionem, vel ratione inæqualitatis, quià nempe à viro ſene, vel ignobili mulieri iuueni, vel nobili &c., et tunc præſeruatum ſolum dicitur ius eorum creditorum qui licèt tempore posteriores, haberent tamen aduerſus priuatum creditorem anteriorẽ potioritatẽ, vel etiam anterioritatem, quam nõ haberent aduerſus dotẽ, vt purà ſi in confeſſione dotis ſonante in donationem nõ adeſt hypotheca expreſſa ac ſupponatur non poſſe prætendi tacitam competentem doti ex priuilegio, quoniam hæc nõ eſt dos, reſultat conſequenter, vt creditores hypothecarij poſt huiuſmodi confeſſionem contrahentes vincant mulierẽ donatariam ſoli perſonali innitentem, ideoq; etiam anteriores, qui ſolùm tacitã habent, remanebunt ità præſeruati à priuilegio *l. aſſiduis C. qui potior.* per quod excluderentur ſi ageretur de vero credito dotali.

Item mutuans in refectionem, vel conſeruationem, vel emptionem præfertur anterioribus quibuſcumque iuxtà terminos *l. interdum ff. qui potior. & l. licet C. eod.*, ſed non præfertur doti anteriori ad tex *in §. his conſequens auth. de æqualit. dotis* cum concordan. per *Couar. var. lib.1.cap.7.num 21.Gratia.diſcep.257.nu. 33.Amat.reſol.3.n.27.Capyc.latr. conſult. 117.num.37.cum.ſeqq.* cum alijs *diſ.166.* & propterea ſi confeſſio importat donationem, et non dotem, tunc iſti creditores quamuis poſteriores gaudebunt eorum prerogatiua contrà mulierem donatariam, quoniam hæc de donatione non autem dote contendit.

Alij tertij intereſſati dicuntur illi qui
83 titulo particulari cauſam habent à viro confitente, eiuſque bona poſſident, vt puta emptores, et de his dicendum venit idem quod de creditoribus, quoniam iſti quidem recognoſcunt virum in auctorem, neque poſſunt habere maius ius quàm ipſe haberet, ſed reſpectu euictionis rectè poſſunt inter creditores connumerari.

Computantur quoque ad hunc effectũ ac frequenter inter tertios intereſſatos fideicommiſſarij, ac emphyteutæ, vel feudatarij in quorum præiudicium confeſſio reſultet, quià nempè agatur de detrahenda dote confeſſata ex fideicommiſſo, emphyteuſi, vel feudo per virum poſſeſſo, atque iſtorum reſpectu rigorosè dicendum eſt id quod reſpectu creditorum anteriorum notatum fuit, quià confeſſio pariter dirigitur ad tollendum ius quæſitum, àc de tempore confeſſionis viget iàm præiudicium tertij, vt in ſpecie *Mantica dicto tit.20. num. 38.*, et eſt notatum *dict.diſc.145.*

Benè verum quod, tàm iſtorum, quã
84 creditorum reſpectu, ſi confeſſio refertur ad ſpem futuræ numerationis, dos confeſſata non erit cenſenda vera dos, quoties ipſamet mulier ſe ipſam dotat, itaut eidem dotem repetenti obſtet exceptio non implementi, ſecus autem ſi alter eſt qui dotat, cui confeſſio, vel acceptilatio fiat ſub dicta ſpe, quia reſpectu mulieris dos habenda eſt pro exacta, vt obſeruat *Rot. in dicta deciſ.3.apud Salgad. aliàs deciſ.217. part. 11. rec.* niſi acceptilatio facta ſit ex more Regionis pro faciliori dotis conſequutione vt ſup.

Tertius quoq; dicitur Fiſcus, in cuius
85 fraudem confeſſiones huiuſmodi fieri ſolent, atq; de iſto dicendum eſt idem, quod de creditoribus, cũ eadem diſtinctione, an ante, vel poſt ius quæſitum, et ſic ante delictum, vel poſt, et ſi ante, an tempus ſit ſatis proximum, itaut dum confeſſio facta eſt, de futuro delicto probabiliter ſit cogitatum.

Item inter tertios intereſſatos conſi-
86 derantur filij prioris matrimonij quibus per patrem binubum ità indirectè fraus fieri poſſet, quià nempè nouerca ſub figura dotis plus de bonis viri conſequi poſſet quàm quilibet ex filijs contrà diſpoſitionem textus *in l.hac edictali C.de Secund nupt.*, et hæc fraus per mulierem quoque committi poſſet, figurãdo ſcilicet maioris àc exceſſiuæ dotis quantitatem conſtitui, et acceptilari, vt ità ſub colore lucri plus de eius bonis conſequatur vir quàm quilibet ex filijs *Gregor.deciſ.173.num.8.& ſeqq. Buratt. deciſ.873.num.3.* vbi receditur à præcedenti-

dentibus, *Rota deciſ.59. num.3. & ſeqq. par.5.rec.* quæ ſunt in *ea Bononien. dotis* in qua plures habentur deciſiones confirmatoriæ *coram Merlino Fōtanell.dict. clauſ.14.gloſ. vnic.par.1. ex numer.51.*, atque ità concilianda venit opinionum diuerſitas per eumdem *Fontanell.* relata, vt nempè ſtante potentia dicti præiudicij procedatur in ponderatione coniecturarum, ac præſumptionum, eodem modo quo ſi de creditorum, vel alterius tertij præiudicio ageretur; Non videntur tamèn filij reputandi melioris conditionis quàm reputentur creditores verè contendentes de cauſa oneroſa, et damno vitando, cùm in effectu filij contendant de lucro, atque lucratiuam cauſam foueant, quidquid in contrarium teneat *Hodierna in l. hac adictali quæſt. 24. ex num.* 53. cuius fundamenta ſtringere non videntur, atque vrgentior eſt ſupradicta ratio in contrarium deducta; Solum verò in caſu quo confeſſio cenſetur facta ſub ſpe futuræ numerationis, eiuſq; veritas deindè deducatur ex coniectura reſultante in lapſu temporis tūc videtur conſiderabilis differentia inter creditores, ac filios, vt facilius illis, quā iſtis lapſus dicti temporis præiudicet, quià creditores potuerunt opponere dictam exceptionem, ſed non filij parente viuo, quod eſt obſeruandum.

Et generalitèr tertij intereſſati conſi-
87 derantur omnes ad ſucceſſionem bonorum viri, vel mulieris ex pacto, vel Statuto vocati, quibus ſub colore dotis, vel lucrorum aliqua pars ſucceſſionis auferri poſſet, ſiuè quod dato titulo dotis intret facultas diſponendi, quæ aliàs non intraret *vt per Buratt. loco proximè cit. Gregor. ead.deciſ.173., et 188. Rot.dict. deciſ. 59. par. 5. recent.Cocciu.deciſ.388. num.1.& 3.*

Multa quoque ad materiam dotis
88 confeſſatæ occaſione diſputandi, an pro ea competat priuilegium tacitæ hypothecæ obſeruat *Merlin. de pignor. lib. 3. quaſt.58.* atque aliqua ſuper eadem colligit *Boſſ.d.cap.10.num.227.* apud quem pauca remanent obſeruanda, quæ hic ordine diuerſo deducta non ſint; De hoc tamèn priuilegio tacitæ hypothecæ quā de alijs priuilegijs dotalibus præcognita dicta terminorū diſtinctione facilis eſt cōpendioſa reſolutio, vt ſcilicet quotiès verſamur in caſu quod confeſſio probat veritatem dotis, intrent omnia priuilegia dotalia, quià tunc non cenſetur dos confeſſata, ſed vera, quod etiam procedit vbi dos remanet in terminis confeſſatæ inter virum, et dotantem, ſed quoad vxorem habenda eſt pro exacta, quià & tùnc in ordine ad vxorem eſt dos vera; Quoties autem verſamur in caſu quo confeſſio non probet veritatem, ſed referatur ad fraudem, et ſimulationem, tunc vanum eſt quærere de priuilegijs, dum deficit etiam debiti ſubſtantia.

Si verò confeſſio referenda ſit ad tacitam donationem, tunc ſiuè importet donationem morte confirmabilem, ſiuè à principio validam, priuilegia non intrant, quià verè non eſt dos, ſed donatio, niſi iudicetur ex facti circumſtantijs donatio talis naturæ vt importet validum dotis augmentum, ſeù donationem propter nuptias, quibus & ſi non omnia, plura tamèn priuilegia communicata ſunt, cum tunc dicantur huiuſmodi priuilegia competere, non tamquàm doti, ſed tamquàm augmento, ſeù donationi propter nuptias.

Supereſt demū tertia inſpectio quoad
89 præiudicia ex dote confeſſata reſultātia eidem mulieri, quià nempè maritus confiteatur recepiſſe à patre, vel fratre mulieris, ſeù alio dotem, quæ ſoluta cauſet excluſionem à ſucceſſione feudaliū, vel allodialium, quam aliàs non cauſaret ſi tantùm promiſſa eſſet iuxtà *not.ſub tit. de Feud.diſc.14.*

Quare conſtituenda videtur etiam regula generalis negatiua, non ex ratione tacitæ donationis, vel exceptionis de non numerata, ſed ex ratione ſeù regula generali, vt confeſſio vnius non præiudicet tertio venienti iure proprio, ac independenter à confitente abſque adminiculis, vt in his terminis *ex Iſernia in cap.1.de natura ſucceſſionis feudi num. 24.* notant *Surd.conſ.45.num.44. & ſeq., et conſ.519.numer.3. & ſeqq.Gratian.diſcept.15.in fin., et 362.num.2.*; Ad materiam conſulendi, proùt conſuli poſſunt alij de hoc pūcto excluſionis agētes *dict. diſ.14.* cū rariſſimus, et quaſi nūquàm ad praxim deducibilis videatur caſus iſte, vel quia ōninò ſit inueriſimile quod vir, niſi mulieris ſit apertus inimicus, vel fatuus

tuus huiuſmodi confeſſionem ſimulare velle, vt præiudicet vxori in ea ſucceſſione de cuius commodo ipſe probabiliter participare debet; Vel quia impoſſibile ſit dari caſum in quo confeſſio omninò nuda ſit coniecturis pro veritate, vel ſimulatione facientibus, et hoc cùm præſuppoſito, quod dos ſoluta ſoli viro inſcia vxore apta ſit ad excluſionem, quoniam attenta alia ſententia quæ neque eſt tuta, ſolutio ſoli viro facta ſufficiat, vt *dicto diſc.*14. *de feud.*, fruſtratoria eſt hæc inſpectio.

In confeſſione dotis facta poſt ſolutum
90 matrimonium, tunc quia neque prohibitæ donationis, neque oſtentationis, vel ſpei ratio eſt conſiderabilis, intrat ſola inſpectio fraudis, quæ creditoribus, vel alijs intereſſatis reſultaret, ideoque ceſſantibus dictis tribus rationibus, in quibus regula generalis negatiua in dubio fundatur, putarem conſtituendam eſſe regulam affirmatiuam, vt nempè confeſſio probet veritatem, quoniam vbi punctus reducitur ad ſolam rationẽ fraudis, hæc in dubio non præſumitur tamquàm ſonans in delictum, ſed ab allegante probanda eſt, vt eſt dictum ſuprà, niſi indicia, vel coniecturæ concurrant; Et de alijs ad materiam dotis confeſſatæ videatur apud *Caſtill.* poſt hæc ſcripta viſum *in tract. de alimen. aliàs* 8. *tom. controuerſ. cap.*36. *§.*6. apud quem tamen pauca inuenientur hic non deducta, & habetur etiam actum ſupra *diſc.* 72. cum pluribus ſequentibus.

De fructibus bonorum dotalium, tam naturalibus, quàm induſtrialibus, et ciuilibus, diſcretis tamen ab vſuris debitis prò dote quantitatis, quomodo viro debeantur, ac de illorum diuiſione inter coniuges, eorumque reſpectiuè hæredes.

SVMMARIVM.

1 *Agitur hic de ſolis fructibus veris ex re dotali perceptis, non de vſuris, et interuſurijs crediti quantitatis, vel fructibus pignorum.*

2 *Diſtinguitur materia in duas inſpectiones, prima inter dotantem, et dotatam abſque intereſſe viri, ſecunda quoad virum, et quoad primam ſubdiſtinguuntur caſus.*

3 *Fructus rei legatæ, vel deſtinatæ pro dote futuri matrimonij incerti, an ſpectent ad mulierem legatariam antequam matrimonium ſequatur.*

4 *Quid de fructibus rei promiſſæ, vel deſtinatæ pro dote certi matrimonij ante illius effectuationem.*

5 *Et quid de fructibus poſt matrimonium, eo conſtante, vel ſoluto quatenùs agatur de ſolo intereſſe mulieris, nec vir ſit in cauſa.*

6 *Diſtinguuntur tempora ſuper inſpectione fructuum, quando ſpectent ad virum, et quando ad dotantem, vel ad ipſam mulierem &c.*

7 *Sponſus de futuro non facit ſuos fructus bonorum dotalium, ſed vel augent dotem, vel cedunt ipſo iure in ſolutione ſummæ debitæ.*

8 *Quid vbi dos conſiſtit in quantitate, pro qua dantur bona æſtimata.*

9 *Sponſus ferens onera matrimonij, an faciat ſuos fructus dotis, diſtinguuntur plenè plures caſus pro dilucidatione articuli.*

10 *Vir putatiuus bonæ fide facit ſuos omnes fructus conſumptos, ſed non facit extantes niſi ad ratam onerum, et quando dicantur extantes necnè.*

11 *Etiam extantes non reſtituit poſt triennium, quia præſcripſit, quod declaratur.*

12 *Vir putatiuus malæ fidei eos non facit ſuos, ſed an repetat expenſas, et quid vbi mulier non eſt in mala fide.*

13 *Pro tempore quo contracto matrimonio vir moratur in domo ſoceri ibique alimenta percipit, an faciat fructus ſuos.*

14 *Fructus bonorum dotalium conſtante matrimonio ſunt viri, etiam ſi ſint magni, et onera matrimonij excedant.*

15 *Dote*

15 Dote reſtituta conſtante matrimonio ex cauſa aſſecurationis ob inopiam fructus detractis neceſſarijs pro oneribus matrimonij pertinent ad creditores viri qui non poteſt eos nolle quærere.

16 Ad faciendum fructus ſuos requiritur traditio bonorum, et recenſentur notabiles effectus inde reſultantes, quod vir ante traditionem non exercet iura honorifica, electiua, vel iuriſditionalia &c.

17 Traditio, an præſumatur facta, et quando.

18 Poſſeſſio rerum corporalium & incorporalium ad hæredem non tranſit ſine actuali apprehenſione, ſecus autem in ceſſionario ad quem pro incorporalibus tranſit cum ſola ceſſione.

19 A quo tempore traditio quam conſtat ſequutam eſſe præſumatur quod euenerit.

20 Fructus debentur propter onera matrimonij, et ideo ſi hæc ſupportentur à patre viri, huic & non viro fructus debentur.

21 Inualidum eſt pactum, vt vir ferat onera, et fructus pertineant ad vxorem, et quid de huiuſmodi pactis, quæ ſuper notabili fructuum parte fieri ſolent, inter nobiles, et magnates.

22 An valeat pactum, vt vir dotis fructus conſequatur, ſed vxor vel dotans ferat onera, vel ſubminiſtret alimenta.

23 Viro non ferenti onera ex propria culpa, fructus non debentur, et percepti reſtituuntur, ſecus ſi ex culpa mulieris.

24 Quid vbi neuter eſt in culpa, ſed de facto viuunt aliquo tempore ſeparati.

25 Non facit fructus ſuos maritus etiamſi onera ſupportet pendente lite ſuper diuortio eiuſdem viri culpa intentato.

26 Dote nulliter conſtituta, vel ex inhabilitate perſonæ, vel ex qualitate bonorum inalienabilium, vel ex reſiſtentia Statuti vltra eius taxam, vel ex alio defectu, an debeantur ex ea fructus viro.

27 Fructuum appellatione quid veniat, et an requiratur quod renaſcantur, vt dici poſſint fructus.

28 Siluarum, nemorum, vel arborum inciſio, an dicatur fructus, et quando ſilua dicatur cadua necnè.

29 Lapidicinæ, et omnia alia mineralia, an et quando dicantur eſſe in fructu, et lapides & mineralia pertineant ad virum tamquam fructus, vel mulierem, vt proprietas & quid de theſauris, et Statuis.

30 Nix an ſit in fructu, et de materia niuis aliqua.

31 Emolumenta prothocollorum, an dicantur fructus.

32 Iuriſdictio caſtri dotalis dicitur in fructu, ius præſentandi, ius eligendi; Ius dandi votum &c.

33 Soluto, vel ſeparato matrimonio fructus bonorum; quæ data fuerunt æſtimata, pertinent etiam ad virum.

34 Quid vbi ſunt data æſtimata, ſed cum pacto, vt ſit in electione alicuius ex coniugibus rem, vel pretium dare, ſeu petere.

35 Fructus bonorum ſtabilium inæſtimatorum ſtatim ſoluto matrimonio pertinent ad mulierem.

36 Sed quid de bonis æſtimatis vbi vir eſt decoctus, itaut mulieri ex priuilegio legis in rebus detur vindicatio ad rem ſuam.

37 Quid dicendum ſit de fructibus mobilium.

38 De diuiſione fructuum pendentium in illo primo anno quo matrimonium contrahitur, an et pro qua rata pertineant ad virum, et pro qua ad dotantem.

39 De multis effectibus notabilibus reſultantibus ex dicta inſpectione, num fructus pendentes primi anni ſint viri, vel dotantis, augent enim dotem, ac lucrum, aliaque operatur vt ibi.

40 De diuiſione fructuum pendentium in vltimo anno ſoluti matrimonij inter mulierem, et hæredes viri, vel virum, et hæredes mulieris.

41 Annus ad hunc effectum non pro ſolari 12. menſium, ſed pro vnica fructuum perceptione ſumitur, et benè, dantur exempla.

42 Caſalia Eccleſiarum Vrbis quare liceat locare ad nouem annos.

43 Si vnus annus eſt ſterilis, alter fertilis, an vbertas vnius anni cum ſterilitate

tate

tate alterius in hac diuiſione veniat compenſanda.

44 *De alijs ad materiam diuiſionis fructuũ remiſſiuè.*

DISC. CLX.

1 LIcèt ſub nomine fructuũ dotalium veniant apud forenſes, nedum illi, qui ex ipſis bonis dotalibus iure dominij, vel quaſi percipiuntur, ſed etiam qui ex re non dotali per dotis debitorem pignori data proueniunt, ac etiam qui ex dotalis pecuniæ retardatione tãquam vſuræ, ſeu interuſuria petuntur, Attamen in præſenti *diſcurſ.* de ſola prima ſpecie agitur, de duabus verò ſequentibus, quæ in omnibus eiſdem terminis, ac regulis metiũtur tractatio erit *in diſc. ſequent.*, Proindeque hic ſtrictè videndum eſt de fructibus, qui ex ipſis bonis dotalibus immediatè proueniunt, tamquam eorum acceſſio intrinſeca, de acceſſione verò extrinſeca conſiſtente in vſuris, vel interuſurijs dotalibus ſermo non fit, niſi quatenus ſub iſtarum titulo illorum perceptio, vel debitum inducatur.

Præfatorum igitur fructuum diſtin-
2 guenda eſt materia in duos articulos, ſiue inſpectiones, primo ſcilicet, ſuper fructibus, qui ex bonis actu, vel deſtinatione dotalibus proueniunt, in ordine ad controuerſias inter dotantem, ac dotatam, nullo viri intereſſe admixto; Et ſecundo de eiſdem in ordine ad ipſos coniuges vel ſponſos, ſeù inter virum, et mulierem, aut etiam inter virum, et dotantem, tàm conſtante matrimonio, quàm antea, et poſtea.

Quoad primam, tres caſus veniunt diſtinguendi; Primus eſt in bonis adhuc non effectis dotalibus doti deſtinatis, abſque tamen actuali conſtitutione in dotem, puta quia puellæ per actum inter viuos, vel vltimæ voluntatis à patre, vel alio aſſignetur, ſeù relinquatur fun-
3 dus, vel domus &c. pro eius futura dote; Alter eſt in bonis aſſignatis, vel promiſſis pro dote ex cauſa certi matrimonij conſtituta, ſed adhuc verè dotalibus non effectis, quia matrimonium non ſit ſequutum; Et tertius eſt in bonis verè dotalibus, quia dotis conſtitutio, ac matrimonium iam interueniant.

In primo caſu (qui verè ad materiam dotis non pertinet,) reſolutio pendet à qualitate facti, quo poſito intrant termini generales cuicumque priuato applicabiles, àn ſcilicèt, ita res legata, ſeù tradita, vel aſſignata ſit, quod eius dominium incontinenti acquiratur mulieri, cum fructus dicantur pars, ac ſequela dominij: Vel ſi neque talis eſſet voluntas legantis, ſeù aſſignantis, id tamen proueniat ex potentia legis, quia nempè dotis deſtinatio ſuccedat loco legitimæ, ex cuius peculiari natura reſultet debitum fructuum ab ipſo initio, quo ipſius conſequendæ ius apertum fuit; Verùm hoc, vt præmiſi, potius legitimæ, ac legatorum, vel donationis materiam percutit, quàm dotis, cuius ratione nil ſpeciale conſiderandũ videtur, dum verè non eſt dos, niſi impropriè, et cum impropriëtatione remota, atque hic eſt vnus de principalibus effectibus reſultantibus ex quæſtione, an dos ſuccedat, nec nè loco legitimæ.

Et quamuis diſputari aliquando contingat, an ſuppoſito quod dos ſuccedat loco legitimæ, puella quæ in fratrum, vel aliorum dotare debẽtium domo alimenta percepit hos fructus petat, alimentorum computatione facta, vel potius iſta ſuccedant loco fructuum iuxtà *deciſ. Franch.* 519., aliaſque auctoritates de hac ſpecie loquentes de quibus alibi, attamen hoc, vt præmiſi materiam dotalem non percutit, & pro muliere ſtat regula niſi mos regionis, ſeù æquitas, vel aliæ facti circumſtantiæ diuerſimodè poſtulent, vt ex his practicatum legitur apud *Franch. vbi ſupra*.

In ſecundo autem caſu dotis iam conſtitutæ pro certo matrimonio adhuc nõ ſequuto, procedendum pariter venit cũ eadem diſtinctione, àn ſcilicèt conſti-
4 tutio ſit pura, vel conditionalis, quoniam ſi eſt ab initio pura tranſiens in donationem, itaut matrimonium ſit potius cauſa fiendi quàm eſſendi, tunc mulier tamquam domina hos fructus percipiet ab ipſo initio quo rei dominium nacta eſt, neque in his terminis materia dotis quidquam ſpecialitatis habet; Et

econuerſo ſi eſt conditionalis, vt regularis eius natura exigit, tunc nullo modo agi poteſt de fructuum pertinentia ante conditionis ſuſpenſiuæ implementum.

Tertio verò caſu dotis verè conſtitutæ, ac effectuatæ per matrimoniũ, quod
5 doti nomen, ac eſſentiam tribuit, et tunc matrimonio durante, ſed circumſcripto intereſſe viri, quia nempè abſens, nolens, vel aliàs impeditus matrimonij onera non ferat, nulla videtur cadere quæſtio per quam tales fructus mulieri denegandi ſint, atque dotanti tribuendi, niſi accedente ab initio valida conuentione, vel niſi in caſu quo iuxta vnam opinionem, etiam conſtante matrimonio dos dotanti reſtituenda ſit, vel niſi dotans ferat onera pro quibus fructus debentur, ad quod conferunt quæ habentur proximè infra in quarto tempore intermediante inter matrimonium, et ſupportationem onerum à viro.

Matrimonio autem ſoluto per mortem viri, neque valido pacto in contrarium vrgente, ita vt ſola iuris diſpoſitio attendenda ſit, deciſio pendet à qualitate dotis, an ſit profectitia, vel aduentitia, quoniam cum primo caſu ad patrem dotantem iure conſolidationis reuerti debeat, non videtur dubitandũ quin ad iſtum quoq; ſpectent fructus, tãquam effectus, et ſequela dominij, ſecùs è contra, ex eadem ratione dominij exiſtentis penes mulierem, ex notis & certis iuris principijs.

Quo verò ad ſecundam inſpectionem,
6 in qua totus præſens diſcurſus verſari videtur, quinq; tempora pro clariori materię dilucidatione diſtinctè conſideranda ſunt; Primo ſcilicet illud quod præcedit matrimonium in quo per ſponſum de futuro fructus, vel ſint percepti, vel prætendantur; Secundo matrimonij putatiui; Tertio quod intermediat inter matrimonium, et initium ſuſceptionis onerum matrimonialium; Quarto illud conſtantis matrimonij vſque ad diſſolutionem, vel ſeparationem; Et quinto, ſoluti matrimonij, vel thori ſeparati.

Aggrediendo igitur primum; Regula eſt negatura, vt nempè ſponſus ante matrimonium non faciat fructus ſuos,
7 ſed illi potius augeant dotem *ad text. ex. preſſ. in l. ſi ante 6. ff. ſol. matr. l. dotis fructus 8. §. 1. & l. ſi ſeruo 48. ff. de iur. dot. & poſt repetentes communiter Barboſ. in d. l. ſi ante numer. 1. & l. de diuiſione num. 4. Mantic. de tacit. lib. 12. tit 29. numer. 1. & ſeqq.* cum alijs *per Boſſ. de dot. cap. 20. num. 1.*, dictique fructus ita percepti, vel augent dotem, vbi hæc in ſumma debita integrè ſoluta eſt, vel ſi quid ex dote ſoluendum remanet, cedunt ipſo iure in talis debiti extenuationem, perindè ac ſi ab initio in partem dotis dati eſſent, tam pro impediendo curſum vſurarum, quàm ad alios iuris effectus, vt in proximis terminis fructuum ad virum non ſpectantium ipſo iure imputandorum in creditum dotis *Rot. deciſ. 74. apud Merlin. de pignor. numer. 20., et 25.*; Si enim præter conuentionem augent dotem iam conſtitutam, multò probabilius in extinctionem ſummæ conſtitutæ, ac debitæ cedere debẽt, et conferunt quæ *diſc ſequenti* habentur de vſuris dotalibus ceſſantibus ob debitum viri erga dotantem ex alia cauſa, ipſo iure in debitum dotis compenſandum.

Concluſio præfata eſt indubitata quoties verſamur in rebus verè dotalibus, quia nempè in eis tamquam inæſtimatis dos conſiſtat, atque in eo tempore quo ſponſus ſponſam non aluit, neque matrimonij onera ſubſtinuit; Difficultas verò eſt quoties aliqua ex præmiſſis circumſtantijs accedat, vel quia ſcilicèt res datæ fuerint ſponſo æſtimatæ
8 vera æſtimatione ſonante in emptionem, et venditionem, vel quia præfata onera ſubſtinuerit.

Et tunc primo caſu videretur dicendum quod fructus pertineãt ad ſponſum ratione dominij, quia cũ tunc dos dicatur conſiſtere in quantitate, ſeù in pretio rerum, quæ ex præambulo titulo vẽditionis in virum tamquam extraneum emptorem translatæ ſunt, nõ dicitur agi de fructibus rei dotalis, ſed potius de illis rei propriæ iuxta diſpoſitionẽ *text. in l. quoties C. de iur. dotium l. unic. §. cum ex ſtipulatu C. de rei vxor. act.*, quæ iura licèt loquantur in viro, attamen videntur benè applicabilia ſponſo, propter ſupraſcriptam eandem rationem vtrique conuenientem.

Quodque in ſponſum transferatur dominium rerum dotalium etiam ante matri-

matrimonium probat *tex.in l.ſed niſi 9. ff.de iur.dot.*, *et l.1. ff. de vſu cap. pro dote Barboſ. d.l.ſi ante num.1.in principio & l.de diuiſione num.4.*; Neque refert quod iſte præambulus emptionis contractus in dote æſtimata ſub intellectus, tamquã dotis correſpectiuus, cenſeatur ſub eadem conditione futuri matrimonij initus, itaut corruente contractu principali ob matrimonium non ſequutum corruat etiam ille, vt dictum eſt alibi, quoniam vbi ad traditionem eſt deuentum, et ſic ad dicti contractus emptionis exequutionem, cenſetur quidem ineſſe conditio nuptiarum, ſed tamquam reſolutiua, non autem ſuſpenſiua, itaut effectus dominij medio tempore impediri non videatur.

Adhuc tamen leuis, vel nulla vtilitas ſponſo reſultare videtur ex hac obſeruatione, quoniam Aut ſumus in caſu quo propter onera ſupportata, vel ob ſponſæ donationem, ſponſus rerum etiam dotalium fructus faceret ſuos vt infra, et tunc inutilis eſt hæc inſpectio ex maioritate rationis, Aut èconuerſo fructuum perceptionem prætendere non poteſt, et effectus ſonat in idem, quia data etiã dicto medio tempore ſubſiſtentia contractus emptionis & venditionis, adhuc ex æquitate *tex.in l.curabit C. de action. empti* vir tamquam emptor tenebitur mulieri venditrici ad vſuras recompenſatiuas iuxta menſuram fructuum regulandas; Quarè meritò in his terminis non multum noſtri ſcribentes inſiſtunt, ſolaque vtilitas conſiderabilis eſſet in fructibus conſiſtentibus in exercitio iurium incorporalium rei dotali inhęrentium, qualia ſunt ius pręſentandi, eligendi, dandi vocem, exercendi iuriſdictionẽ &c. quæ non ſunt burſalia emolumenta ac æſtimationem non recipiunt.

Difficultas igitur tota eſt in ſecundo
9 caſu, quoties nempè ſponſus matrimonij onera ſubſtinuit, et in hoc *Bal. Nouell.* omnium latius, ac melius *parte 11.poſt num.16.memb.2.verſic. in hoc articulo vſque ad num.22.*, relatis multorũ varijs opinionibus plures facit combinationes, cum quibus procedendum eſſe videtur, vt etiam quamuis ſub diuerſa methodo procedit *Barboſ. in dicta l.ſi ante*, vbi plenè agitur de præſenti articulo; Illud tamen obſeruando, quod quæſtiones ſeu ponderationes habitæ *per Bal. Nouell.* ſuper qualitate ſponſalium, quando ſcilicet dicantur futura, vel præſentia, et quando illa tranſeant in iſta per amplexus, niſus, vel copulam, hodie in locis, in quibus vſu receptum eſt S.C.T. ſunt inanes, cum ex præfati ſacri Concilij diſpoſitione, matrimonia præſumpta ſint penitus abolita, neq; detur aliud matrimonium niſi quod iuxta formam ibi præſciptam contrahitur corã Parocho, et teſtibus, adeout donec iſta forma adimpleatur, ſemper dicantur ſponſalia de futuro, vel matrimonium putatiuum, qui caſus ad effectum de quo agitur parum diuerſificant.

Quarè procedendo cum intentione dicti Auctoris, ſed abſque neceſſitate ſe reſtringendi ad eius ordinem, ſequentes caſus diſtinctè conſiderandi ſunt; Primus eſt vbi traducta ſponſa ad domum ſponſi, eoque onera ferente, dos promiſſa fuit, ſed non tradita, itaut agatur de interuſurijs, ſiue vſuris dotalibus per ſponſum ratione onerum prætenſis, de quibus agunt *Bal.Nouell.combinatione 3.nu.20.Barboſ.dicta.l.ſi ante num.6.*, et de his agitur *diſc.ſeq.*, vbi materia vſurarum tamq; à fructibus diſtincta pertractatur, abſolutum etenim eſt, traditione non ſequuta veros fructus non fieri ſpõſi, cum & in viro requiratur traditio vt infra.

Secundus caſus eſt vbi ſponſa in maiori ætate conſtituta, liberamque ſuorũ bonorum habens admini ſtrationem, ſe ipſam, ac dotem tradidit ſponſo, vel eius patri alendam, et gubernandam, qui caſus (et ſi non frequenter) eſt contingibilis, quia nempè defectus ætatis, abſentiæ, vel infirmitatis concurrat ex parte ſponſi, vt aliquando vidi practicatum, et tunc licèt de ſtricta iuris cenſura dici poſſet fructus ex dicta dote per ſponſum, vel eius patrem perceptos non eſſe ſuos, quia ſine matrimonio, neque dos, neque onera dotalia conſiderari poſſunt, atque fatua eſſet conſideratio in iure facta inter virum, et ſponſum, cum nec ille faciat ſuos fructus, niſi quatenus onera ſubſtineat ex deduct. *per Barboſ.vbi ſupra num.4.circa finem, et 5.* Attamen ex æquitate conſiderata per *Azonem in ſumma C.de iur. dot. num.28.* quem ſequuntur *gloſ. & Bar. in d.l.ſi*

ante, magis communis, ac recepta eſt opinio vt fructus præfati tamquam tacitè dati in compenſationem, ſeù remunerationem onerum ſpectent ad ferentẽ onera, vt receptum dicit *Bal. Nouell. cõbinat. prima num.* 18. *& admittit Barboſ. in dicta l. ſi ante num.* 2. *circa med. num.* 8. *&* 12. vtrobique in principio, quamuis innumeris intermedijs more docti ſcholaſtici contrarium rectè probet, atque hanc opinionem poſt *Gabr. conſ.* 64. *n.* 9. *lib.* 1. *Gozadin. conſ.* 33. *nu.* 3. & alios pragmaticos, tamquam certam ſupponunt *Gratian. diſcept.* 244. *nu.* 21 *& ſeqq. Mantic de tacit. lib.* 12. *tit.* 29. *num.* 4 *Fontanell. cl.* 6. *gl. ſ.* 2. *par.* 1. *num.* 24. *& ſeqq. Boſſ. dicto cap.* 20. *num.* 4. *Cyriac. contr.* 32. *num.* 7. *&* 8., licèt iſte loquatur in terminis viri putatiui, ſed generaliter admittit æquitatem *Azonis*, à qua in foro recedendum non eſt, quamuis de tali animo ſponſæ non conſtet expreſsè, quoniam ex dicta æquitate ſubintelligitur tacitus, ſed ſi adſit expreſſus res fit clarior, vt per *Barboſ. num.* 9. *&* 12. *in principio*, dum huiuſmodi concluſio etiamſi fructus excedant onera nullam in iure patitur difficultatem, quoties ſponſa liberam habet ſuorum bonorum adminiſtrationem *ad tex. in l. dotis fructus* §. 1. *de iur. dot.*, niſi ex lege ſtatutaria mulieribus etiam maioribus interdictum eſſet contrahere abſq; certa ſolemnitate, quo caſu obſeruanda ſunt quæ in materia dotis conſtituendæ per mulierem cum ſolemnitatibus vel ſine habentur.

Cum autem iſta concluſio proueniat ex tacita donatione, ſeu compenſatiua, et remuneratiua aſſignatione, quam cenſetur ſponſam feciſſe ſponſo, hinc proindè ſequitur, quod ſi vel per expreſſas probationes, vel etiam præſumptiuas cõſtet de animo contrario non donandi, illa debeat ceſſare, tamquam ex ceſſante fundamentali ratione; Quod ſanè venit intelligendum quatenus ſponſo, vel patri onera ferenti animus iſte ab initio ſeù ante perceptionem ſit rectè cognitus, quia tunc videtur adeſſe potius donatio ex parte ſponſi qui ſciens ſponſam velle fructus eſſe ſuos, gratuitam eius ſubſtentationem, ac dotis adminiſtrationem ſuſcepiſſe videtur; Secus autem ſi id ſpõſo vel patri cognitum non eſſet, tunc etenim ſi fructus bona fide percepti, et conſumpti ſunt, videtur ab illorum reſtitutione omnino excuſandus, quia cum iuſtè credere potuerit in ſponſa adfuiſſe illum animum, quem lex vel recepta D. D. opinio ſupponit, hinc verſatus dicitur in bona fide, quæ à perceptorum conſumptorumque fructuum reſtitutione excuſat, cum imò nec bona fides poſitiua requiratur, ſed ſufficiat abeſſe malam, vt aliàs non ſemel in præcedentibus dictum fuit, neque in correſpectiuis ſufficere debet contrarius animus vnius partis alteri ignotus, *Mãtica deciſ.* 166. *num.* 7. *cum alijs ſupra diſc.* 27.

Verùm ſi fructus extant, et tunc cum nullum habeat titulum, ob quem ſponſus illos prætendere valeat ſuos, videtur quod ſpectẽt ad ſponſam cũ onere tamẽ ſoluendi de ijs quidquid à ſponſo in eius alimoniam, aliaque onera fuerit erogatum, atque in hujuſmodi alimentorum, ac onerum taxatione verſatur iudicis arbitrium; cui tota materia taxationis alimentorum remiſſa eſt, inſpectis, locorum, perſonarum, et temporum qualitatibus, ac regulando arbitrium, non eo modo, quo ſuper futurorum taxatione impartiendum eſſet, ſed prout onerum ſupportatorum non affectata qualitas poſtulat; Si enim ſponſus, vel eius pater ſub iuſta credulitate pertinentiæ dictorum fructuum, etiam quoad ſe ipſos ampliores ſumptus fecerint, quàm neceſſitas, vel eorum conditio aliàs poſtulaſſet, tunc non videntur debere eſſe in damno, atque ſub legis fiducia, iuſtaq; credulitate remanere decepti & depauperati.

Tertius caſus eſt vbi pariter ſponſa ſe ipſam ac dotem ſponſo, vt ſupra tradidit, ſed in minori ætate, ſupra tamen pupillarẽ conſtituta, de quo agitur *per Bald. Nouell. combinat.* 5. *nu.* 21., *et Barboſ. in ead. l. ſi ante num.* 12. *& ſeqq.*, Et tunc licèt *Bal. & Barboſ.*, et alij per eos allegati putent eſſe diſtinguendum, an ſpõſa habeat curatorem necnè, quod *latè* diſputat *Barboſ. ex numer.* 12. *ad* 24., Attamen ferè ſuperuacanea videtur hæc diſputatio, ſiquidem Aut fructus oneribus reſpondent, vel non æquant, et fruſtra diſputandum, quoniam, ſiue ſponſus faciat eos ſuos, ſiue non, ſonat in idem, atque eſt circuitus inutilis, nam prætendere poteſt ſumptus alimentorũ

ex eiſdem fructibus deducendis, ideoq; prudentem, ac vtilem actum geſſiſſe videtur ſponſa ita ſe ſponſo tradendo; Aut fructus excedunt ſumptus alimẽtorum, et onerum, ſed in modico, et adhuc non videtur de illo aliqua ratio habenda, nã prudentior actus eſt vt puella iam nubilis paternaq; cuſtodia carens, putà quia ſit abſens, vel mortuus, ità tradat ſe, ac ſua gubernanda ſponſo, vel futuro ſocero, vt ſub iſtorum cuſtodia tuta viuat, quàm vt ob modicam fructuum parſimoniam ſubiaceat periculis, maximè quia modicum damnum in fructibus rectè videtur compenſabile cum cõmodo melioris adminiſtrationis, et gubernij bonorum penes ſponſum, vel ſocerũ quàm penes extraneos adminiſtratores, ideoque ex præmiſſis rationibus ac vſu communi non videtur ſuper rigoroſis legum ſubtilitatibus inſiſtendum.

Aut verò exceſſus eſt magnus, quia ſcilicèt fructus bonorum longè ſuperent quantitatem onerum quæ in ſponſa de futuro non ſunt adeò grauia, neque honorificentiæ legibus ſubiecta, vt ſunt ea quæ in vxore requiruntur; Et tunc non videtur ad quid proſit curator, qui vel non ſufficit, vel non eſt neceſſarius; Siquidem vbi euidenter cõſtat de damno, vel præiudicio actus, nil curatur de auctoritate curatoris, ac præſentia iudicis, et quacumque maiori ſolemnitate, quæ numquam ſupplet cauſam, vndè indiſtinctè aduerſus actum tamquam læſiuum, ac præiudicialem videtur mulieri concedenda facultas veniendi, quatenus expreſsè per eam ita ſit geſtus, nam ſi verſemur in actu tacito reſultante ex poteſtate legis & à ſola facti traditione, tũc quia voluntas regulanda eſt à poteſtate, neque vnquam lex fingit, ſeu præſumit actum illicitum, non intrat ea præſumpta donatio, quam in caſu præcedenti dictum eſt de æquitate ſaltem induci, ſed potius præſumendum eſt actum fuiſſe geſtum eo modo, quo de iure fieri poterat, et debebat.

Neque facit conſideratio, an fructus ſint de illis qui ſeruando ſeruari poſſunt necnè, iſtæ namque ſubtilitates relinquendæ potius videntur ſcholaſticis pro iuuenum ingenijs exercendis, quàm vt in foro attendantur, ſiquidem dato exceſſu, nil intereſt, àn fructus ſint de illis qui ſeruando ſeruari non poſſunt necnè, dùm facilis eſt eorum conuerſio in pecuniam ad puellæ commodum in bonorũ emptionem conuertendam; Vndè quæſtio ſola eſſet in ſubſiſtentiam donationis ipſarum ſpecierum, quod nil refert, niſi quoad iura honorifica & incorporalia vt ſupra, et quæ omnia optimè cõprobantur ex deductis *per Bal. Nouell. vbi ſupra combinatione* 4. *num.* 21. qui licèt loquatur de impubere, attamen præmiſſo etiam caſui rectè adaptari videntur; Sit ergo cautus ſponſus vt ad hæc dubia tollenda ſibi conſulat cum donatione expreſſa roborata iuramento, vt ita ceſſante magno exceſſu per quem in caſu etiam iuramenti adhuc locus eſſet reſtitutioni in integrum, reddatur tutus.

Sed & in caſu quo iuramentum non accedat, vel ob magnam læſionem non impediat reſtitutionem, ſatis expedit per mulierem adultam ſed minorem hos fructus expreſsè donari cum auctoritate curatoris quatenus habeat, quia niſi exceſſus ſit adeo magnus, quod in ænormiſſimam læſionem, atque præſumptum dolum bonæ fidei excluſiuum redoleat, excuſabitur ſponſus à perceptis, et conſumptis, atque reſpectu extantium verè, vel interpretatiuè, cum actus non ſit nullus ipſo iure, ſed veniat reſcindendus, quatenus mulier velit, itaut interim habeat implicitum ſtatum validitatis, non augebunt ipſo iure dotem, quod ſatis expedit ad plures effectus inde reſultantes, quod non videtur dicendum de actu tacito, quoniam ille intelligendus, prout de iure operatur dotis augmentum in exceſſu, iuxta regulam initio conſtitutam.

Quartus eſt caſus puellæ infra nubilẽ ſeu pupillarem ætatem conſtitutæ, de quo plenè agit *Bal. Nouell. dicta cõbinatione* 4. *num.* 21. & videtur dicendum in omnibus idem quod ſupra in minore dictum eſt, cum hac tamen differentia, quod ſi minor donat expreſsè dictum exceſſum fructuum, in quo tota eſt quæſtio, actus valet ipſo iure quamuis reſciſſioni ſit ſubiectus; Sed ſi puella expreſsè donet ac tutoris auctoritas intercedat, actus quoad exceſſum præfatum eſt nullus ipſo iure, ac propterea eo ipſo auget dotem; Item quod in pupilla ſunt

in

impracticabiles illæ cautelæ quæ ad ſubſtinendam donationem factam à minori adhiberi poſſunt, vt eſt in ſpecie iuramentum, ſed, vt dictum eſt, quæſtio procedit in exceſſu notabili, quia ſi fructus eſſent oneribus proportionati, vel etiam in modico excederent, inanis eſt inſpectio.

Quintum caſum ponit *Bal. Nouell. combinatione 6.num.* 22., vbi contracta ſunt ſponſalia de preſenti, quæ ex defectu ætatis, vel altero non ſubſtinentur, ſed talia partes ab initio crediderunt, et hic reſpicit ſecundum mem-brum principalis diſtinctionis initio conſtitutæ, nempè circa tempus matrimonij putatiui de quo infra proximè ad iſtud primum membrum ſponſæ de futuro.

Cæterum quæ de puella minori vel pupilla dicta ſunt, procedunt reſpectu fructuum ex bonis, quæ cum ſe ipſa ſpōſo ſub titulo dotis tradidit, vel ab adminiſtratore tradita ſunt, ſecus autem reſpectu fructuum ex bonis quæ pater puellæ vel alter dotans de ſuo tradidit, quia ſi pater, vel alius puellam futuro ſponſo, vel eius patri cum futura dote de proprio tradat, cum tunc nullum exindè reſultet minoris, vel puellæ præiudicium in bonis proprijs, atque ille qui tradidit liberam habeat ſuorum bonorum adminiſtrationem, hinc nō videtur poſſe dubitari, cur ſponſus ferens onera, dictos fructus non debeat facere ſuos, vt benè obſeruat *Bal. Nouell. combinatione* 2. *nu*. 19., niſi etiā dotās eodem defectu laboret, quia ſit etiā pupillus vel minor, quo caſu procedendum eſt cum eiſdem diſtinctionibus, de quibus ſupra in puella ſe ipſam tradente.

Prout eſt in caſibus validæ donationis dictorum fructuum vt ſupra tam expreſſæ, quàm virtualis, et tacitæ, res de plano procedit, quoties matrimonium perducitur ad effectum, ſi verò illud non ſequatur, et tunc cum regula ſit vt donatio facta per ſponſam ſponſo vel èconatra intuitu futuri matrimonij reſoluatur ſi matrimonium non ſequatur, intrat dubitatio, àn donatione reſoluta, ſponſus ad reſtitutionem teneatur; Et *Bald. Nuell. dicta combinatione prima num.* 18. *circa fin. verſ ſi tamen contingeret*, breuibus ſe expediendo dicit donationem nū reſolui neque fructus repeti, quia donatio eſt ferè neceſſaria; Rectius tamen *Barboſa poſt num.* 10. obſeruat id demum eſſe verum, in ea parte qua donatio remuneratoria dici poteſt, quia onerum ſupportationi, ac alimentorum educationi reſpondeat, dum tunc futurum matrimonium fuit cauſa impulſiua non autèm finalis, ſed in exceſſu in quo non niſi ſimplicis, et puræ liberalitatis nomine appellandus eſt actus, videtur dicendum oppoſitum, quia niſi conſtet aliam fuiſſe intētionem donatricis, quod nempè ſimpliciter donare voluerit, etiam matrimonio non ſequuto donatura, in dubio videtur ſub hoc intuitu donatio, quod mihi probabilius videtur.

Obſeruat item *Barboſ. in eadem l. ſi ante n.* 25. vt præmiſſa fauore ſponſi procedant quoties agitur de ſponſalibus directis ad illud futurum matrimonium quod nulla iuris prohibitio impediebat, ſed tamen impedimentum erat temporale ratione ætatis, aut infirmitatis, vel abſentiæ ſiue alterius accidētis, inferendo propterea, ſecus dicendum eſſe, ſi impedimentum eſſet perpetuum, quia nēpè in gradu prohibito coniuncti eſſent, vel aliud impedimentum impediens, et dirimēs adeſſet, atq; exinde plenè diſcurrit materiam inceſtarum nuptiarum; Verùm vt ipſe benè aduertit, iſta conſideratio nō intrat in præſenti caſu, in quo ſtrictè agitur de ſponſalibus de futuro per quæ pœnis inceſtarum nuptiarum non eſt locus, et ideo ſi contractis ſponſalibus de futuro inter ſanguine coniunctos, medio tempore, quo ſuper conſanguinitatis impedimento obtineatur diſpenſatio apoſtolica, ſponſa ad domum ſponſi accedat, ac dotem tradat, nil videtur obſtare, cur ſponſus propter onerum ſupportationem dictos fructus percipere non debeat, quia videtur ſpecies impedimenti temporalis, quoties gradus conſanguinitatis eſt talis quod diſpenſatio, vel paſſim concedi ſolet, vel ſaltem probabiliter ſperatur, ſecus autem ſi agatur de tali gradu, quod ſit deſperata ſpes diſpenſationis, idque partibus notū ſit, quia tunc videntur attendenda, quæ infra de malę fidei putatiuis coniugibus dicuntur, ſed rarò, vel vnquam iſte vltimus caſus deſperatæ diſpenſationis

nis eſt ad praxim deducibilis ad effectũ de quo agitur, quia hæc deſperatio non conſideratur, niſi in primo gradu, cum in ſecundo etiam inæquali materia ſit arbitratria, et aliquando concedi ſolita; Et hæc quoad fructus bonorum dotaliũ ſponſæ de futuro.

Secundum tempus in principali diſtinctione conſideratum eſt illud matrimonij putatiui, quando ſcilicèt in fi-
10 gura, ſeu opinione matrimonij vixerunt vir, et vxor, cum tamen veritas eſſet contrarium, quia ob aliquam nullitatem verè matrimonium non aderat, Et tunc (præmiſſo hic tantum agi de fructibus veris ex iſtis bonis perceptis, quorum traditio ſupponatur, non autem de vſuris, vel interuſurijs dotalibus, quæ ob dotem non traditam in reſtaurationem onerum prætenduntur, de quibus *diſc. ſeq.*) habemus claram deciſionem *tex. in l. inſulam* 43. §. *fructus ff. ſol. matr.*, vbi diſponitur, quod vir exiſtens in bona fide, dummodo onera matrimonij ſupportauerit, excuſatur à perceptis, et conſumptis, etiamſi metam onerum excedant, non quidem propter onera, ſed ratione bonæ fidei, atq; ita poſt antiquiores obſeruant *Bal. Nouell. dicta par.* 11. *combinat.* 6. *num.* 23. *Barboſ. in l. ſi ante num.* 35. & *l. ſi cum dotem* §. *fin. num.* 18., *Fontan. cl.* 6. *gloſ.* 2. *par.* 1. *num.* 18., *et ſeq. Mantic. de tacit. lib.* 12. *tit.* 30. *num.* 14. *Cyriac. controu.* 32., *et alij* per *Boſſ. dicto cap.* 20. *num.* 14.; Quinimo neque eſt neceſſaria bona fides poſitiua, ſed ſufficit abeſſe malam, ideoq; media quæ conſideratur indubitanter habebit virtutem bonæ, vt alia occaſione dictum eſt.

Si verò fructus extant verè, vel interpratatiuè, quia ſcilicet ex eis effectus eſſet vir locupletior, tunc eos non facit ſuos, quamuis in bona fide verſatus eſſet, dum nullum habet titulum lucrandi, non quidem illum matrimonij, cum verè deſit, minuſque alium bonæ fidei, cum hæc ſuffragetur quoad cõſumptos, non quoad extantes; Benè verum quod accedente bona fide, vel media, vir indubitatè ex fructibus retinebit expenſas erogatas in oneribus matrimonialibus, ipſiſque rebus meliorandis, eodem modo, quo verus vir deduceret; Neque ſolùm deduceret impenſas neceſſarias & vtiles paſſas pro oneribus matrimonij (quas vna ſententia fortè verior tribui etiam viro putatiuo malæ fidei) ſed etiã ſumptuoſas, ac voluptuarias, quatenus fructuum quantitas ſit talis quod eorum deductionem patiatur, nedum ex regula, vt bonæ fidei poſſeſſor non debeat eſſe in damno, ac iactura rei propriæ, ſed etiam quia datis expenſis, videntur quodammodo non extare fructus, maximè qui iam ſunt collecti, àtque à ſolo ſeparati; Nil enim intereſt quod vir percipiens ex fundo dotali fructus qui valẽt centùm, gratia maioris induſtriæ conſeruet, ſed æquiualentem ſummam de ſuo impendat in veſtibus vxoris, alijſque ſumptuoſitatibus, ità enim cenſetur illos eoſdem fructus breui manu ſibi ipſi vẽdidiſſe, ac pretium erogaſſe, vnde ſola quæſtio videtur in exceſſu extantiũ fructuum ſuperantium onera.

Et licet *Bar.* & alij conſiderent quoad conſumptos, àn in vſus matrimoniales vel alios conſumpti ſint, quaſi quod non niſi à reſtitutione conſumptorum pro matrimonio vir excuſetur; Contrarium tamen, ex alijs, verius rectè putat *Barboſ. in d. l. ſi ante numer.* 36., non per hoc enim, quod quis in alios vſus conſumpſit, ergò factus eſt locupletior, quoniam impendere potuit in eos vſus in quos alias non impẽdiſſet bona ſua; Tũc enim dicitur quis ex eis locupletari, quando conſumptio fuiſſet in vſus in quos opus erat bona propria erogare, vt habemus in materia fructuum à viro perceptorum ex bonis paraphernalibus *diſc.* 168.

Sed quoad extantes, data bona fide,
11 eatenus illorum reſtitutioni locus eſſe videtur, quatenus verſemur infra triennium, eo ſiquidem elapſo intrare videtur præſcriptio, eodem modo quo datur quorumcumque mobilium, vt in terminis obſeruat *Cyriac. controuer.* 32. *num. finali*; Quod videtur verum data in muliere mala fide, ſi enim ea fuerit in bona fide, quia nempè crediderit matrimonium verum, ac validum, tunc videtur aduerſus huiuſmodi præſcriptionem illi competere reſtitutionem in integrum, quæ datur etiam aduerſus tricennalem, imò & quatricennalem præſcriptionem ex capite iuſtæ ignorantiæ, iuxtà ſententiam fortè veriorem *Afflict. deciſ.* 37. & 329. *Theſ. deciſ.* 134. & *alij* de quibus co-

piosè

pioſè *adden. ad deciſ. 3. part. 3. recent.*, ideoque videtur attendendum trienniũ à die qua conſtat ad mulieris notitiam perueniſſe matrimonij nullitatem; Accedente quoque alia ratione, quod non datur præſcriptio contra non valentem agere, certum autem eſt quod niſi detecta eſſet nullitas, mulier nullam habere poterat actionem contra virum ferẽtem onera matrimonij pro talium fructuum reſtitutione, ideoque non debet currere preſcriptio niſi à tempore quo actio cœpit competere.

Viro autem exiſtente in mala fide,
12 certum eſt fructus ad eum non ſpectare, dum nullum habet titulum eos faciendi ſuos, ſiuè extent, ſiue ſint conſumpti, quare tali caſu ſola quæſtio eſt quoad expenſas pro matrimonij oneribus paſſas, an ſcilicet eas ex dictis fructibus deducat, ſeu retineat; Et negatiuam indiſtinctè ſentire videtur *Bal. Nouell. dicta par. 11. in principio nu. 16.*; Affirmatiuam verò quoad neceſſarias veriorem ex *Caſtr.* & alijs rectè probat *Barboſ. in d. l. ſi ante num. 34.*, quoniam expenſas neceſſarias malæ fidei poſſeſſor etiam detrahit, atq; hanc puto veriorem; Volũtarias autem ſecus, quia dum eas mulier de neceſſitate facere non debebat, hinc eſſet contrà omnes iuris regulas illam ad eas obligare; Neque credo inſiſtendum eſſe ſuper diſtinctione, quæ inter mulierem, et tertium conſiderari ſolet per D.D. ſuper matrimonio mulieris quæ ſerua detecta fuit, itaut intereſſe fructuum ſit domini, dum iſtorum caſuum nullam contingentiam habemus hodiè in foro.

Cæterum quæ de viro malæ fidei dicuntur, procedunt cum præſuppoſito quod mulier eſſet in bona fide; Si verè ambo conſcij nullitatis matrimonij fuerunt in mala fide (quidquid ſit quoad pœnas vbi nullitas ex inceſtu vel alio prohibito impedimento prouenit, de quibus *Barboſ. dicta l. ſi ante*), Quatenus tamen pertinet ad controuerſiam inter virum, et mulierem, vel ab eis cauſam habentes, videtur iſto caſu dicendum idem quod de ſponſis de futuro dictum eſt ſupra, quoniam data ſcientia, mulier ſe, ac ſua viro tradendo, vt in figura matrimonij cum eo viueret, atque patiendo illum iure viri fructus percipere, eiuſque bona adminiſtrare, àc onera ferre, ità tacitè videtur d[ic]tos fructus donaſſe in compenſationem onerum, ac remunerationm beneficij in eam gubernando, ac retinendo tamquam vxorem, licèt fortè fiſcus tale lucrum tamquàm turpe à viro tãquàm indigno auferre poſſet, quod tamẽ hic nõ firmatur, neq; tractatur, Attamẽ mulier tamquam donatrix non poteſt quidquam ex eis prætendere, quatenus tamen ſit maior, liberamq; habeat ſuorum bonorum adminiſtrationem, iuxta ea quæ de ſponſis dicta ſunt, cum nulla dignoſcatur ratio diuerſitatis, quinimò maior vigeat in præſenti.

Tertium eſt tempus intermedium in-
13 ter matrimonium, ac initium onerum, quod eſt ſæpè contingibile, quia nempe matrimonio contracto ac dote tradita, ſponſi nouelli per aliquod tempus perſeuerent in domo patris mulieris, ibique alimenta, et neceſſaria percipiunt; Iſto autem caſu, Aut ſocer ſubminiſtrat genero hæc alimenta ex pacto, et tunc quia hæc dicuntur pars dotis, eaque vir tenetur reſtituere in ſorte, vtique ipſe vir dicitur ferre onera de ſuo, et conſequenter facit fructus ſuos; Aut ea ſubminiſtrantur ex beneuolentia, et tunc regulæ generales videntur ſtare contra virũ, dum eatenus ipſe facit fructus ſuos, quatenus onera matrimonij ſubſtineat, vt probant iura clara, de quibus ſupra & infra, et ſcribentes paſſim.

Verùm, indiſcretum nimiſque rigoroſum videtur regulas generales in ſe veras ità indiſtinctè attendere, cum ſæpè accidat vt ſponſus domum ſuam benè paratam habens, atque cum modico incommodo vxorem ibi gubernaturus ad complacentiam, & conſolationem ſoceri, vel ſocrus, vt eis moremgereret apud eos aliquo tempore moretur, ideoq; illi actus de ſui natura præiudiciales, qui tamen geruntur, non ad propriam voluntatem & complacentiam, ſed in alterius conſolationem, et gratiam, non debent parare præiudicium facienti, atq; dare lucrũ ei, in cuius gratiam facti sũt; Vt habemus in iure de oſculo dato per ſponsũ ſponſæ infirmæ pro ea conſolãda cum ſimilibus de quibus ſupra *diſc.* 33., ideoq; totũ remittẽdũ venit prudẽtis iudicis arbitrio, ex breuitate tẽporis, alijſq;

facti

facti circumſtantijs præfatis, vel ſimilibus regulando.

Quartum eſt tempus conſtantis matrimonij, Et in hoc data onerum ſup-
14 portatione, indubitatum eſt, fructus omnes ad virum ſpectare, quoniam pro oneribus matrimonij propriè dos datur; Neque attenditur, an fructus ſint oneribus proportionati, vel exceſſiui, quoniam qualeſcumq; ſint, quamuis maximi omnes ſunt ſui *ad text.in l.dotis fructus ff.de iur.dot.,l.pro oneribus C.eodem*; Conſideratio ſiquidem de exceſſu, vel proportione reſpectu viri cōſtante matrimonio habetur per ſcribentes quoad fructus perceptos ex pignore, ſiue quoad vſuras dotales, *vt diſc.ſeq.*, ſed quoad fructus ex ipſis rebus dotalibus prouenientes nulla difficultas cadit.

Quod adeo verum eſt, vt etiam in caſu quo dos impropriè fuiſſet vxori re-
15 ſtituta pro aſſecuratione ob viri vergentiam ad inopiam iuxta terminos *tex. in l.ſi conſtante ff. ſol. matrimonio*, adhuc fructus pertinent ad virum, itaut exuberantes vltra mulieris, ac filiorum alimoniam, aliaque matrimonij onera inprimis deducenda, affecti ſint creditoribus viri vt *poſt Bar. in eadem l.ſi conſtāte 7.quæſtione* quem cæteri ſequuntur, firmant *Mantic.de tacit. d. lib.12. tit.30. num.9.Gratian. diſcept.857. num.4. plenè Franch. deciſ.617. Capyc. Latr. deciſ. 27. num.10.& conſult.54.num.43. Fontanell. clauſ.7.gloſ.2.part.3.num.50.Boſſ. de dote cap.19.num.4. Giurb.deciſ.16.numer.18. Rot.apud Merlin. de pignor.deciſ.3.nu.2.*, et alij frequenter.

Quinimò neque volens poteſt vir remittere vxori, ſeù nolle quærere iſtos fructus in præiudicium creditorum, cum enim ad illum ſpectent iure dominij iam quæſiti per contractum, ita non eſſet nolle quærere, ſed iam quæſitum dimittere, quod in præiudicium creditorum fieri non poteſt; Diſpoſitio ſiquidem *text. in l. qui autem ff. quæ in fraud.cred.* procedit in iuribus quærendis, quorum acquiſitio pendeat ab animo acceptantis, itaut ex ſolo actu negatiuo cauſetur repudiatio, vt eſt in hæreditatibus, et legatis ac donationibus factis abſenti &c., ſecus in quæſitis per cōtractum præcedente animi declaratione *ad text.in l.3.§.geſta ff.eodem tit.cum concord.per Cyriac.controu.319. num.18., et ſeqq. Cutell. de don. contempl. matrimon. tract.1. diſcurſu ſecundo partic.9. Capyc. Latr.deciſ.8. num.8. & deciſ.34. num.12. Rot.in Romana palatij 3.Decembris 1646 Cerro*, et aliàs ſæpius.

Onerum verò ſupportatio ſola non
16 ſufficit pro acquiſitione fructuum, ſed neceſſaria eſt etiam traditio, per quam ſequatur translatio dominij *ad text.in l. de diuiſione ff.ſol. matr. vbi gloſ.*, et cæteri *de quibus Barboſ.ibid.num.1.,9 & per tot. Surd deciſ.211.num.27. Barbat. de diuiſ. fructuum part.2. cap.3. numer.12.* & alij paſſim; Eſt benè verum quod data ſupportatione onerum, parum vel nihil intereſt quoad intereſſe burſale ſequutam eſſe necnè traditionem, cum vir intereſſe, ſeù vſuras dictorum fructuum recompenſatiuas, ſeù reſtauratiuas rectè petat, de quibus *diſc.ſeq.* vbi habetur, an eas petere poſſit prò ſolis fructibus perceptis, vel etiam pro percipiendis.

Adhuc tamē ſatis intereſſe poteſt quoad iura incorporalia honorifica, quorū fructus conſiderabiles eſſe ſolent quoad honorificentiam alioſque proficuos effectus indè reſultantes, nullam autem burſalem vtilitatem continent, vt eſt ius patronatus, ac præſentandi, ſeù eligendi ad beneficia, item ius dandi vocem in parlamentis, et ſimilia, quoniam ſi ſequuta non eſt traditio feudi, ſeù villæ, vel rei, cui tale ius eſt annexum, non poterit maritus eligere, vel præſentare aut interuenire in conſilio, et ſimilia honorifica, vel iuriſdictionalia iura exercere, *vt ſub tit. de iurepatron.*, et tamen nullum vel modicū intereſſe pecuniariū hac ratione petere poterit *vt eodem diſc. ſeq.*, ideoq; ſit cautus vir vt traditionem præfatam quamprimum obtineat.

Super huiuſmodi autem traditione in
17 dubio præſumenda, àn ſcilicet præſumptio ſtet pro affirmatiua, vel pro negatiua, contendunt D.D. circa quod diſtinguendum eſt inter traditionis ſubſtantiam, et tempus, ſeu initium; Primo enim reſpectu, quando ſcilicèt dubitatur, àn traditio præſumatur, facilis eſt reſolutio, quia ſi vir poſſidet, ſeù actus poſſeſſorios feciſſe conſtat, illa nedum præſumitur, ſed probatur, dum regulariter poſſeſſio referenda eſt ad titulum præambulum, ex quo ius rem legiti-

gitimè poſſidendi competit; Si verò de nullis facti actibus doceatur, tunc non eſt præſumenda, quia cum traditio ſit quid facti non præſumitur, *ad text. in l. in bello §. facti ff. de capt. & poſth. reuer.*, neque rerum corporalium poſſeſſio in alium transfertur abſque actuali appræhenſione, ſecus tamen eſt in incorporalibus, quatenus per viam ceſſionis competant.

Vt habemus in propoſito hæredis, prioris poſſeſſoris perſonam in omnibus repræſentantis, quoniam adhuc poſſeſ-
18 ſio tamquam facti non transfertur abſque actuali poſſeſſione, ſiue de rebus corporalibus, ſiue iuxtà magis receptam ſententiam de iuribus incorporalibus agatur, præterquam ex beneficio Statuti continuatiui, vel colonicæ poſſeſſionis; Et tamen ad ceſſionarium transfertur ipſo iure poſſeſſio rerum incorporalium abſque alia traditione cuius loco ipſamet ceſſio deſeruit, *Duar. de cenſ. §. 2. quæſt. 20. num. 12., et ſeq., Buratt. dec. 347 vbi adden. Rot. in Vrbeuetana cenſus 23. Februarij 1654. Bichio vbi concordantes.*

Hinc proindè venit aduertendum, àn iuriſdictio, ſeù ius eligendi, et nominandi, vel aliud ſimile incorporale non ſpirituale ſtet perſonaliter & de per ſe, vel potius ſit acceſſorium, et conſecutiuum caſtri, villæ, vel rei; Primo enim caſu, vt eiuſdem iuris fructus marito competant, nulla traditio eſt neceſſaria, cum datio in dotem ſit ceſſio, quæ ſtat loco traditionis, ſecus autem ſecundo.

Altero autem reſpectu præſumendi
19 tempus in quo traditio initium habuit, quia nempè poſt longum tempus, quo marito poſſidente, matrimoniū ſolutum fuit, incertū ſit quādo poſſidere incœperit, neq; per ſcripturas, vel teſtes id poſſit iuſtificari, Et tunc variæ D.D. ſententiæ referuntur *per Barbat. de diuiſ. fructuum part. 2. cap. 3. num. 10.*; *Angel.* enim *in l. diuortio §. quod in anno num. 2.* putat attendendum eſſe annum naturalem à die natiuitatis, vel incarnationis Domini, ſeu quando dictus annus ex more regionis generaliter computatur, iuxta ea quæ deducuntur *deciſ. 196. apud Poſthum de manut. & in Meleuitana penſionis 14. Maij. 1649. Bichio*, atque hanc opinionem in practica propter D.D. auctoritatem debere obtinere dicit *Barboſ. in l. de diuiſione numer. 4.*; Verùm *Alexan. ibid. num. 1.*, atque idem *Angel. in l. vnic. §. cumque C. de rei vx. act.* quos alij ſequuntur, dicunt attendendam eſſe perſonam actoris, vel rei, vt ſcilicet agenti ad pertinentiam fructuum vnius, vel alterius temporis incumbat onus probandi, atque hanc probabiliorem putat *Barboſ. vbi ſupra*, et fortè in Rota iſta recipienda veniret, dum in ea reſidet ſententia, vt in dubijs facti quæſtionibus, ſemper probatio ſit actoris iuxta notata *diſc. 145. cap. 16.* ſuper ſubſidio probando.

Varias autem adhibet *Soccinus in eadem l. ſi conſtante num. 6.* conſiderationes; Atque *Barbatus vbi ſupra ex Turamin. in d. l. diuortio cap. 4. num. 10.* credit traditionem eſſe præſumendam à die immediatè ſequenti poſt collectionem fructuum, ſed non videtur quale fundamentum habeat hæc ſententia; Et proptereà, vel amplectenda eſt ſecunda opinio de attendendo perſonam actoris, vel rei; Vel (& fortè probabilius) dicendum eſt pręſumptionem ſtare pro adimplemento ab ipſo die promiſſæ traditionis faciendæ, quia data iam adimplementi ſubſtantia, cenſendum eſt illud ſequutum fuiſſe, quando de iure ſequi debebat ad excludendam moram, ac deficientiam à promiſſis indubio non præſumendam, concurrente præſertim communi obſeruantia, cum ſtatim quod inito matrimonio vir perſonæ mulieris poſſeſſionem conſequitur, dotis ac bonorum poſſeſſionem obtinere ſoleat.

Sed quia ſola onera ſine traditione,
20 ſolaque traditio ſine oneribus non ſufficiunt, atque non ſolum dominium, ſed etiam ſupportatio onerum eſt cauſa acquiſitionis fructuum, Hinc proindè ſi onera ferantur, non à viro, ſed ab eius patre ſub cuius educatione, ac adminiſtratione vir cum vxore viuat, tunc ad patrem non autem ad virum fructus pro rata ſupportatorum onerum ſpectare debent, ſiue filius ſit in poteſtate, ſiue ſit emancipatus, non enim patria poteſtas, ſed ſupportatio onerum eſt cauſa fructuū *l. ſi is qui ſtichum §. vbi dos ff. de iur. dot. Faber. in Cod. de bon. quæ lib. deter. 8. Mātic. dicto lib. 12. tit. 3. num. 16. Gratian diſcept.*

ſcept.244.num.27.Fontanell.clauſ.6.gloſ.1.part.1.num.42.& gl ſ.2. part.2.n.97. Boſſ d.cap.20. num.13. Rot. in Romana fructuum dotis 24.Aprilis 1641. Panzirolo, et in eadem 23.Iunij 1642. Bichio deciſ.113 & deciſ.495.part.9. recent.

Adeoque oneribus matrimonij dos deputata dicitur,vt inualidum ſit pactũ,
21 per quod maritus onera ferre teneatur, fructus verò ad vxorem pertineant, quoniam repugnare videtur intrinſecæ naturæ dotis *ad text. expreſſ. in l.4. in principio ff. de pact.dotal., Nouell. part.7. priuil.*44.cũ alijs latè per *Boſſ.dicto tract. cap.1.ex num.92. cum ſeqq.*; Et quamuis videamus præſertim inter Magnates notabilem fructuum dotalium partem reſeruari ad fauorem, ac diſpoſitionem mulieris, et nihilominus iſtas reſeruationes in praxi ſubſtineri, Attamen id prouenit, quia inter nobiles, et magnates indecorum videtur, vt mulier omnia ſibi neceſſaria quotidie à viro petere cogatur, ideoque præfatæ reſeruationes cẽſentur factæ in cauſam eorum onerum, quæ viro incũberent non tamen conuenit ab eo ita minutatim expleri; Quare ſi de facto detur caſus in quo mulier curando à viro, vel eius miniſtris ſubminiſtrari omnes, et ſingulas expenſas etiã muliebres, quæ à mulieribus ex talibus reſeruationibus, et aſſignamẽtis fieri ſolent, fructus ſic reſeruatos cumulet, atque in emptiones conuertat, tunc videtur, vel ex nullitate pacti, ob diſpoſitionem textus præfati, vel ex deficiente voluntate, vt tales fructus ſpectent ad virum, quia tàm ex ratione prohibitæ donationis inter coniuges, quàm cõmunis vſus, ac veriſimilis voluntatis tales reſeruationes cenſendæ ſunt factæ pro vſibus mulieris, et in cauſam illorum onerum quæ viro incumbentia, ſolent de conuenientia per ipſaſmet mulieres expleri.

Ex cuius textus diſpoſitione deduci-
22 tur illatio, vt inualidum quoque cenſeatur pactum, per quod vir fructus dotis percipiat, onera verò ſubſtineãtur ab ipſa muliere, vel dotante, *vt per Leotard. de vſur.quæſt.28.num.60. Boſſ.dicto cap.1.num.100.*; Quod verum, quatenus pactum ſit perpetuum, ac indefinitum, ſecus autem ſi ad certum tempus, vel ad certam onerum qualitatem ſit reſtrictũ; Si enim conuenitur, vt conſtitutæ dotis fructus ab initio pertineant ad virũ, ſed nihilominus, per certum tempus dotans, alimenta, et alia neceſſaria præſtare teneatur, non dubitatur de conuẽtionis validitate, quia talia alimenta ſunt pars dotis, atque dotem augent; Prout ſi pactum reſtrictum ſit ad ſola mulieris alimenta, adhuc validum cenſetur, quoniam non in iſtis tantùm onera matrimonij conſiſtunt, ſed in educatione, et prouiſione filiorum, famulatu, et veſtibus, ac ornamentis, et alijs, quæ vxorati experiuntur, vt rectè *Barboſ. 4. part.rubricæ num.12., et 13.*, dummodo vxoris alimentis aliundè quam ex dote ſit benè conſultum, vt poſt *Surdum* & alios *Fontanell.cl.6 gloſ.2. part.2. ex numer.29.*, vbi de his pactis, & admittit *Leotar.dicta quæſt.28.num.61.*

Ex hac autem ratione onerum ſequi-
23 tur, quod viro dicta matrimonij onera non ferenti, ac pro ea temporis rata qua non ſubſtinuit, fructus non debentur *ad not.per omnes in d. l.ſi ante Fontanell.cl.9.gloſ.2.part.1.num.2. & ſeqq. & part.2. in principio Galeot. lib.2. contr.63. num.1.Theſaur.deciſ.45.Mantica dec.26. num.2. & 151. num.3. Boſſ. dicto cap.20. num.8.Buratt.deciſ.159.numer.8.Rot.deciſ.280.part.6.recent. deciſ.239, num.13. par.10. Romana fructuum dotalium 7.Iunij 1651.Dunozetto* inter ſuas *deciſ.893.* & aliàs pluries, vndè propterea virum alimenta vxori non ſubminiſtrantem teneri ad ſoluendum vxori loco fructuũ perceptorum intereſſe ad rationem 5. per centenario firmauit *Rot.in dicta Romana fructuum dotalium Dunozetto* inter ſuas *deciſ.893.*

Quod ſanè intelligendum eſt quoties ex propria culpa vir onera non ſubſtinet, vel quia non vult & voluntariè deficit, ac etiam in voluntariè, quia nempè vxor propter eius ſæuitiam vel aliam cauſam iure probatam ab eo diuerterit, ſecùs autem vbi vxor diuerſiſſet à viro abſque iuſta cauſa, tunc enim ſibi Imputet, atque viro ſufficit dicere ſe fuiſſe promptum alimenta in eius domo ſubminiſtrare *Mantic.dicta dec.151 num.3.Caualer.deciſ.576.numer.3. Rot.in Neapolitana ſeparationis thori 16.Martij 1646. Peutingero*, et aliàs frequenter, cum iſtæ ſint concluſiones planæ; Idque pariter procedit, etiamſi vir ab vxore di-

diuerterit, ſeù eam à propria domo expulerit ex culpa mulieris iure probata, vt apud allegatos.

Et licèt quoad vſuras dotales diuerſimodè ſtatutum videatur ex ijs quæ habentur *diſcurſ. ſeq.*, diuerſa tamen ratio militat in vno ac altero caſu; In iſto ſiquidem vir facit fructus ſuos iure dominij eorum productiui ſub conditione ſupportationis, quam ſufficit vt per eum non ſtet quo minus impleat, vt habita pro impleta dominium producat ſuum naturalem effectum; In illo verò vir vſuras obtinet tamquam damni reſtauratiuas, ac onerum compenſatiuas, et ſic ob ſolam rationem onerum quibus quomodocumq; ceſſantibus nulla ſubeſt cauſa ob quam abſque labe vſuraria peti valeant, *vt dicto diſc. ſeq.*

Verùm aduertendum eſt circa culpã, quod intelligendum ſit de ea culpa quæ ex malis moribus, et animi defectibus proueniens ſonat in delictum ob quod licitum eſt coniugi ſe ab altero ſeparare, ſecus autem de culpa proueniente ex non adimplemento contractus, quia nẽpè mulier, vel dotans non ſoluerit dotem, vndè propterea iuxta vnam ſententiam in præcedentibus minus probabilem iudicatam, licuerit viro vxorem expellere, quia tunc vir non poteſt prætendere fructus quorum inſpectio vix ad noſtrum propoſitum cadere poteſt, quia ſi ſupponitur dos non tradita ergo non datur in viro fructuum perceptio; atque iuxta hunc ſenſum capiendi ſunt *Gratian. diſcept. 244. num. 18. & Fõtanell. clauſ. 6. gloſ. 2. part. 1. num. 10.* quatenus ita exemplificantes conſtituunt concluſionem genericam, vt vir non ferẽs onera non faciat ſuos fructus, quamuis ex culpa mulieris onerum ſupportatio ſequuta non ſit, ſecus autem in caſibus præcedentibus, in quibus talis concluſio ità indefinitè ſumpta eſſet omnino falſa; In dicto enim caſu exemplificato duplex concurrit ratio, vna ſcilicèt quod culpa mulieris non ſoluentis partem dotis non eſt talis quod mereatur expulſionem; Altera quod vir qui rationabilius, et congruentius poterat retinendo vxorem curare dotis exactionem, voluit vti iſto rigoroſo remedio, cenſetur per talem expulſionem voluiſſe exactionem dotis, et ſupportationem onerum à ſe abdicare.

At vbi nullius culpa intercedit, ac-
24 cedit tamen impedimentum ex parte mulieris, quia recreationis cauſa ad paternam domum acceſſerit, non per hoc iſto medio tempore vir amittere debet fructus, quia ſufficit ſe fuiſſe paratum alimenta ſuppeditare *Fontanell. clauſ. 6. gloſ. 2. part. 1. num. 13. deciſ. 253. numer. 3. part. 4. diuerſ.*; Prout ſi vxor in ſeruitutem redacta eſſet, vel in carcerem intruſa, vel ſimiliter, itaut per virum non ſtaret, quominus onera matrimonij ſupportet; Impedimento autem accedente ex parte viri, quia nempè in captiuitatem, fugam, exilium, vel carcerem redactus eſſet, tunc non dubitatur durare debitum ferendorum onerum ex fructibus, in quorum exceſſu ſola quæſtio eſſe poſſet, adhuc tamen pro viro decidẽda, quia ſufficit fuiſſe neceſſaria ſubminiſtrata iuxta ea quæ de exuberantibus fructibus dotis reſtitutæ mulieri pro aſſecuratione ob vergentiam ad inopiam eſt ſuperius notatum, Niſi verſemur in caſu talis impedimenti, quod locum veræ dotis reſtitutioni aperiat, vt ſunt deportatio in inſulam, condemnatio ad triremes, et alij caſus ſimiles de quibus ſuo loco, vbi agitur de reſtitutione facienda etiam non diſſoluto matrimonio.

Denegantur quandoque fructus dota-
25 les viro quamuis matrimonij onera ferenti, pro tempore ſcilicèt litis inter ipſos coniuges agitatæ, ſuper diuortio ob viri culpam à muliere intentato, quia ſi mulier volens ex iuſta cauſa diuertere à viro, fuerit ab eo priuata, vel iudiciali auctoritate coacta ſecum viuere, donec ſeparationis iudicium terminaretur, tunc nulla ratio poſtulat, vt vir facere debeat ſuos fructus medij temporis, exuberantes tamen eas expenſas neceſſarias quas ipſamet mulier factura erat ſi diuertiſſet, cum pro rata iſtarum poterit vir exceptione de dolo vel de in rem verſo fructus retinere.

Item data ſupportatione onerum, ad-
26 huc denegandi videntur fructus dotis nulliter conſtitutæ, quia cum tunc non ſit verè dos, neque bona dicantur dotalia, ceſſat ratio, ob quam fructus ad virum ſpectare debeant, vt in puncto fructuum non debendorum ex dote conſtituta

tuta

tuta vltra taxam à lege particulari præſcriptam latè probat *Baeza de non meliοran. cap.33.num.6.,& ſeqq.* & eſt inſinuatum ſupra *diſc.*143.

Cæterum cum hæc dos dici quoque ſoleat putatiua, neque inferioris qualitatis eſſe debeat quàm prò matrimonio nullo conſtituta, maior etenim defectus videtur eſſe in ea dote, in qua verè deficit matrimonium à quo dos nomē, ac eſſentiam recipit, quam in iſta in qua verum adeſt matrimonium cui connaturalis videtur dos, hinc proindè regulādo iſtam materiam cum eiſdem terminis viri putatiui, de quibus ſupra, conſiderandum eſt àn dotis nullitas proueniat ex inhabilitate perſonæ dotantis, quia ſcilicèt minor, vel aliàs in dotem eius bona dare prohibita ſit, vel ex defectu bonorum, quia feudalia, emphyteutica, ſeù alijs alienari prohibita, vel ratione exceſſiuitatis, quia vltra ſummā à Statuto præſcriptam, vel tandem ex ipſius conſtitutionis dotis defectu, quia nempè fraudulenta, ſimulata, erronea, vel læſiua &c.

De primo caſu dotis per minorem nulliter conſtitutæ agit in ſpecie *Cyriacus controuer.*32. vbi tenendo partes viri ſubſtinet fructus ex tali dote perceptos ad ipſum onera matrimonij ſubſtinentem ſpectare, quod pluribus medijs probare conatur, ac in ſpecie *n.*17. ad id probandum allegat *Curt.iun.conſ.* 168.*n.*23. *& ſeq.Picum conſ.*34.*n.*9.& cum eo videtur concurrendū, quatenus tales fructus onera matrimonialia nō excedant, quoniam nulla æquitatis, vel iuris ratio poſtulat, vt mulier alimenta aliaque neceſſaria à viro percipere debeat, atque eos fructus habere quos in dicta alimēta cōſumere debuiſſet, minor etenim ætas excuſare debet à damno, ac deceptione non autem cauſare lucrum cum alterius damno, et iactura.

Quatenus verò agatur de fructibus onera excedentibus, & tunc Aut agimus de extantibus verè, vel interprætatiuè, et nulla viget ratio, cur maritus debeat eos facere ſuos, cum nullum habeat titulum eos percipiendi, Aut de cōſumptis, et deciſio tunc pendet à bona vel mala fide, vt in dote matrimonij putatiui dictum fuit.

De ſecundo caſu actum eſt præſertim *diſc.* 146. vbi obſeruatum eſt quod licèt feuda in dotem dari non poſſint, Attamen ſi de facto data eſſent, atque vir ex eis fructus perceperit, quia dos tunc cenſetur conſtituta in æſtimatione, ſeu quantitate valori proportionata, bona verò dicuntur potius data iure pignoris, ac tenutæ, hinc proindè reſolutio ſuper fructibus onera excedentibus pendet à puncto fructuum, qui ex pignore dotali percipiuntur, an ſcilicet omnes pertineant ad virum vel ad ſolam ratam oneribus matrimonij neceſſariam, et reſpondentem, de quo infra *diſc.ſeq.*

De tertio agit in ſpecie *Baeza de non melioran.dicto cap.*33 qui relatis fundamentis pro viro facientibus, contra eum verius putat eſſe reſpondendum, niſi ex errore facti bona fides ipſum excuſet; Verum quia deducta per iſtum Auctorē ſunt nimis generalia, hinc proindè ſtrictius ad punctum videtur procedendum eſſe cum eadem diſtinctione, Aut ſcilicet fructus non ſuperant onera, et tunc indiſtinctè loco onerum ſeruire debent, Aut excedunt, ac extant verè, vel interprętatiuè, et tunc ſunt mulieris, neq; bona fides prodeſt, quia quoad extantes iſta non ſuffragatur vt ſupra, Aut ſunt conſumpti, et intrat diſtinctio bonæ uel malæ fidei, circa quam dignoſcēdam maior huius materiæ difficultas verſari videtur, àn ſcilicet ſolus facti error, vel iuris quoque ignorantia excuſet, quia nempè vir Statutariam taxam ignorauerit; Et quidem ſi vir eſt forenſis, cum taxa non proueniat à iure communi, ſed à municipali, quod potius iuri communi aduerſatur, certe videtur ignorantiam eſſe probabilem, atque tamquam veram ignorantiam facti excuſare, quia ſcire non tenemur aliena ſtatuta particularia à iure communi deuiantia vt eſt illud de quo agitur; Si verò eſt ciuis, vel incola, cum iſtorum reſpectu ſtatuta dicantur ius commune, et quilibet ſcire debeat ſtatuta, et leges propriæ patriæ, hinc proindè intrat præſumptio ſcientiæ, quæ ſatis eſt probabilis cum ratione frequentiæ, cum huiuſmodi Statuta dotis taxam concernentia ſoleant eſſe vulgatiſſima omnibuſque ... ta, adeo vt niſi vir verè probet ignorantiam iuſtam, & probabilem ... eſſe in mala fide, quoties Statutum ...

clar.

clarum, ſecus autem ſi eſt dubium, et cõtrouerſum, quia ignorantia iuris dubij aſſimilatur ignorantiæ facti, atq; æqualiter excuſat, ideoque ignorantia probata venit excuſandus, nam licèt iuris ignorãtia nõ excuſet, id procedit quoad lucrum & commodum conſequendum, ſecus autem quoad vitandum damnum de quo vir agat, dum curat excuſari à reſtitutione fructuum quos abſque locupletatione conſumpſit aliàs forte non conſumpturus, maxime quia ad excuſationem à reſtitutione fructuum conſumptorum neque bona fides neceſſaria eſt, ſed ſufficit abeſſe malam.

Benè verum quod data etiam ſcientia Statuti, ſi de facili ſolitum eſt illi derogari, atque dotes in maiori ſumma conſtitui, ita vt prohibitio quoad effectum videatur receſſiſſe ab aula, quamuis vrgeat quoad ceremoniam obtinendi derogationem, vt eſt in caſu Sixtinæ vigentis in Vrbe ex deductis dicto *diſcur.* 143. tunc verius videtur virum excuſabilem eſſe à reſtitutione conſumptorum, quia potius quædam negligentia in obtinenda dicta derogatione quàm aliqua mala fides dignoſci videtur, potuit enim probabiliter maritus credere nil intereſſe, an dictæ ceremoniæ adimplementum ſtatim vel ex interuallo obtineatur; De extantibus autem, quatenus onera excedant dubitarem, quia propter Sixtinæ obſtaculum nullum verum dominium translatum eſt in virum ratione decreti irritantis in eadem Conſtitutione contenti, vnde propterea nullum titulum habet vir cuius ratione fructus extantes prętendere valeat ſuos; Sint igitur cauti viri in huiuſmodi derogationibus quamprimum obtinendis, niſi dicamus rarum, vel nullum dari hodie caſum in quo fructus dotis excedant onera.

Quarto tandem caſu diſtinguenda eſt dos cuius conſtitutio ſit nulla ipſo iure, ab alia quæ reſcindi, ſeu aliàs exceptione poſſit elidi; In ſecundis etenim terminis dotis habentis implicitum ſtatum validitatis, ita vt non ſit nulla ipſo iure, ſed potius veniat annullanda, ſeu reſcindenda, vt ſunt, dos læſiua, vel inofficioſa, aut indebita, ſeù in fraudem creditorum conſtituta, aut aliàs reuocabilis, et tunc quidquid ſit de vſuris dotalibus conſequendis de quibus *diſc. ſeq.*, quoad fructus tamen probabilius videtur illos ante actus reſciſſionem perceptos ſpectare ad virum qui medio tẽpore fuit dotis dominus iuxta terminos *tex. in l. 2. C. de reſcind. vend.*, in quibus verior opinio eſt vt emptor donec emptionis reſciſſio ſequatur faciat fructus ſuos, neque ad illorum reſtitutionẽ teneatur ex *deduct. per Franch. dec.* 495. *& ſeq. vbi adden. Hodiern. contr. 3. Fab. de Ann. conſil. 24. Apont. conſ. 28. num. 6. & 7. Sanfelic. deciſ.* 225. apud quos cæteri, niſi læſio ſit talis quod redoleat dolum, vndè propterea annullet actum ipſo iure, quo caſu non dicimur verſari in his terminis actus validi, et elidibilis, ſed potius in caſu nullitatis vt *ſub tit. de empt. & vẽd.*

In primis verò terminis actus ipſo iure nulli vt eſt dos ſimulata, vel fraudulenta, aut doloſa, ſeù meticuloſa, tunc ſubdiſtinguendum eſt inter nullitatem reſultantem à facto, et aliam reſultantẽ à iure; In caſu ſiquidem nullitatis reſultantis à facto proprio nullam excuſationem habente, vt eſt dos ſimulata, vel per vim, et metũ extorta &c., et tũc certum eſt nullum ſubſiſtere prætextum ob quẽ vir fructus onera neceſſaria excedentes debeat facere ſuos, cum ab initio dicatur ita eſſe in mala fide, ſciens dotem ſimulatè, vel vi, aut metu, ſeu dolo abſq; voluntate conſtitutã; Quinimò etiam conſumptos propter onera & mulieris alimenta, vbi dotans non tenebatur aliàs eam alere, itaut non intret exceptio doli, vel vtilis negotiorum geſtorum &c. vt infra, præterquam in caſu quo vir, ſimulationis vel doli aut metus non eſſet conſcius, quia nempè per tertium illatus ſit, tunc enim propter bonam fidem ſeu malæ fidei abſentiam videtur à conſumptis excuſandus ad inſtar cuiuſcumque poſſeſſoris.

In caſu autem nullitatis reſultantis à ſola diſpoſitione iuris ob factũ præſumptum, vt eſt præſertim dos confeſſata, ſeù aliàs conſtante matrimonio aucta, quæ à iure annullatur ob fraudem prohibitæ donationis ab ipſa iuris diſpoſitione præſumptam iuxta caſum de quo *apud Buratt. deciſ.* 873., *et apud Merlin. dec.* 287. 345. & 724. *ac apud aliũ Merl. de pignor. deciſ.* 74. vbi agitur de muliere quæ primo viro nubens cum dote ſcat.

2500.

2500. eo mortuo alteri ſimpliciter nupſit, et deinde conſtante hoc ſecundo matrimonio declarauit dotem fuiſſe cõſtitutam in ſcut. 5000., ac firmatum fuit ſecundam dotis cõſtitutionem eſſe nullam, ac in fraudem legalis, vel ſtatutariæ prohibitionis, itaut dos cenſeatur eſſe ſcut. 2500. tantùm, Dubitatum propterea fuit in dicta cauſa, àn fructus dotales quos vxor viro ſoluit conſtante matrimonio ad menſuram totius dotis ſcutorum 5000. pro dicta rata ſcutorũ 2500. in quibus dos dicitur nulliter cõſtituta repeti poſſint, ita & taliter quod in lucrum dotale eidem viro debitum veniant compenſandi, et deciditur contra virum, vt conſtat ex dicta *deciſ. 74. penes alterum Merlin. de pignor. ac dec. 328. & 724. apud ipſum Merlin.*, ex ea ratione quod ſicut dicti fructus tamquã indebitè ſoluti repeti poſſunt, ita compenſari debeant, pro abſoluto ſupponendo repetitionem, quaſi quod ſola quæſtio conſiſteret, vel circa nullitatem dotis, vel in puncto compenſationis ipſo iure faciendæ in lucrum.

Ego non intendo dictarum deciſionum veritatem in concreto examinare, quoniam multæ facti circumſtantiæ in eo indiuiduali caſu concurrere potuerunt, ob quas iuſtè dictę reſolutiones captæ fuerint, vt in dubio de tanto Tribunali eſt præſumendam, Quatenus tamen pertinet in abſtracto ad cõcluſionem in eiſdem deciſionibus præſuppoſitã, quod ſcilicèt dote ex ſola diſpoſitione ſeu pręſumptione iuris inualidè conſtituta fructus longo tempore percepti, et conſumpti debeant reſtitui vel imputari in lucrum, non videntur attendendæ, niſi quatenus nullitas eſſet adeo clara, et notoria quod nullo poſſet velamine offuſcari, neque aliquem habeat excuſationem, ob quam vir aſſerere valeat ſe in bona ſeu non mala fide verſatũ fuiſſe ex deductis in ſimilibus terminis fructuũ non reſtituendorum per nulliter ementem *apud Buratt. & adden. dec. 227., et 714.*; Licèt enim dos conſtante matrimonio aucta, vel confeſſata, iuris præſumptione cenſeatur fraudulenta, attamen in veritate potuit eſſe realis, ac effectiua, quamuis deficiant probationes vel inditia ad id iuſtificandum; Vel ſaltem cum nullitas pendeat ab articulis iuris, neque omnibus legiſtis notis, multo minus idiotis, iuſtè potuit vir credere dotis validitatem, et ſic agitur de dote putatiua quæ ceſſante mala fide videtur regulanda cum eiſdem terminis veræ vt ſupra.

Eoque magis in eo caſu bona fides, ſeù iuſta credulitas concurrũt, quia principalis nullitas prouenit à Statuto particulari loci mulieris, cuius vir tamquam forenſis poterat eſſe ignarus, et quia nullitas dotis erat adeo dubia, quod decepit eandem Rotam, quæ coram *eodem Buratto* in pluribus deciſionibus deinde reuocatis *in dicta deciſ. 873.* credidit eã dotem fuiſſe validè conſtitutam, ideoque nullatenus dicendum eſt ex huiuſmodi nullitate, adeo dubio virum à reſtitutione fructuum & conſumptorũ excuſandum non eſſe.

Et quamuis in dictis deciſionibus nõ agatur de fructibus veris ex rebus dotalibus perceptis, ſed dę vſuris dotalibus ab eadem vxore ſolutis, non videtur tamen quod iſta facti circumſtantia diuerſificare faciat iuris diſpoſitionem, cum imò in caſu poſitiuæ ſolutionis videatur ex parte mulieris adeſſe magis explicita voluntas, et patientia, vt vir fructus percipiat, quàm vbi ex ſola non contradictione vir eos ex bonis percipit, Ideoq; conſtituenda videtur concluſio, vt eatenus vir ad fructus onera exuberantes, conſumptos tamen teneatur, quatenus vt præmiſi nullitas adeo certa ſit, et inexcuſabilis, quod malæ fidei præſũptionem inducat, iuxta quem ſenſum procedunt deducta *per Rot. deciſ. 3. n. 33. & ſeq. par. 7. recent.*; Si enim virum excuſamus à fructibus conſumptis bonorum extradotaliũ, in quibus neq; titulum coloratũ dominij habet *vt inf. diſ. 168.* multò magis ab iſtis in quibus adeſt tituli color.

Aduertendum inſuper eſt circa fructus ſupportatis oneribus reſpondentes à viro non obſtante mala fide percipiendos, vt id procedat quoad onera neceſſaria quæ à viro non ſubminiſtrata, debuiſſent ab eadem muliere, vel dotante ſupportari; Secus autem quoad ſumptuoſa, et ſuperflua, cum in illis tantum, non autem in iſtis vigeant rationes doli vel de in rem verſo &c., Ac pariter procedat quoties de fructibus repetendis agit ipſamet mulier, vel dotans ad onera

præfata

præfata obligatus; ſecus ſi agat tertius qui ad ea non tenebatur, quod exemplificant Doctores in domino cuius ſeruã ſciẽter quis vxorem duxerit,atq; in praxi rectè poteſt hodie exemplificari in dote conſtituta per mulierem, vel eius patrem de bonis alienis viro ſciente,ſeu etiam de bonis proprijs in creditorum fraudem, cuius vir fuerit particeps, vel etiam in dote, vi, metu, vel dolo conſtituta à tertio,nec dotare, nec alere obligato,quoniam data mala fide, non poterit vir opponere tertio retentionem fructuum ob onera ad quæ ille nullatenus tenebatur, vnde ſibi imputet cur ſciens non poſſe facere fructus ſuos dictę onerum ſupportationi ſe ſubiecit, atque in pari cauſa damni, melior debet eſſe conditio illius tertij damnificati abſque eius culpa, quàm viri qui damnum propriæ culpæ adſcribere poterit.

Fructuum autem appellatione ad
27 omnes caſus, ac effectus de quibus ſupra, et infra, propriè veniunt illa emolumenta quæ renaſcuntur atque colliguntur ſalua rei ſubſtantia, itaut qualitas renaſcentiæ videatur neceſſaria ad conſtituendum verum fructum; Id enim quod non renaſcitur non dicitur eſſe in fructu, vt probari *ex tex. in l. diuortio* §. *ſi vir ff. ſol matr. notant gloſ. in l. ſi ex lapicidinis* 33. *de iur. dot.*, & poſt antiquiores per eum allegatos probat *Barboſ. in eodem* §. *ſi vir num.* 46. *& ſeq.* & magis communiter pertranſeunt alij moderniores; Licèt enim hoc aſſumptũ multos habeat impugnantes, neque ſit ſemper verum vt infra, attamen omiſſis infructuoſis quęſtionibus quę per curioſos otio magis abundantes videri poſsũt apud eoſdem Auctores, quos contingit hic allegari, concluſio præfata conſtituenda eſt pro regula, caſus verò in quibus etiam quæ non renaſcuntur, ac ſubſtantiam deſtruunt,computantur in fructibus,adijciẽdi ſunt pro limitationibus.

In fructibus igitur naturalibus, vel induſtrialibus qui ſingulis annis,vel certis alijs ſtatutis temporibus à terra, vel arboribus producuntur, vt ſunt triticũ, vuæ, oleæ, glandes, caſtaneæ, poma, et ſimilia, nulla cadit difficultas; In ijs tamen rebus, quæ vel non renaſcuntur, vel dubium eſt, àn renaſcantur, cadit aliqua difficultas,ideoque de ſingulis ſpeciebus compendioſè, concluſiuè; ac ſtrictè in noſtris terminis dotalibus agẽdo,omiſſis alijs quæſtionibus, quæ tam in hac materia dotali,quàm frequentius in materia vſusfructus peragi ſolent, de quibus videri poterunt *Barboſ. in d. l. diuortio per tot. Barbat. de diuiſ. fructuum in toto opere ſed præſertim par.* 1. *cap.* 17. *Caſtill. de vſufr. cap.* 25. 36. *&* 37. *vbi alij Boſſ. dicto cap.* 20. cum in noſtris terminis non adeo ſit frequens hæc materia in foro.

Dubitatio prima cadit circa ſiluas, ac
28 nemora, quales ſcilicet dicãtur cæduæ, et quando arborum inciſio tamquam fructus licita ſit viro, vel potius vtilitas ex dicta inciſione proueniens ad vxorẽ pertineat,ac dotem augeat, et in his cõcluſio eſt, vt attendi debeat finis, ad quem ſilua principaliter deſtinata eſt, ad effectum inſpiciendi àn ſit cædua, necnè, nullatenus curatis alijs circumſtantijs quæ ratione fructuum,quos producit, vel celerioris, ſeu tardioris renaſcentiæ illius qualitatem alterare poſſẽt; Si enim ſilua,glandium, et caſtanearum, aliorumque fructuum productiua, deſtinata eſt paſcuis, quamuis & ex ea arbores, ac ligna incidi ſoleant,atq; inciſa renaſcantur, non tamen cædua reputanda erit, ſed attenditur id ad quod eſt principaliter deſtinata; E conuersò autem ſi inciſioni eſt principaliter deſtinata, ac eius fructus in inciſione conſiſtere ſoleat,quamuis glandes, caſtaneas, vel alios fructus producat, ac pro tempore quo nõ inciditur paſcua ſubminiſtret,nõ per hoc tamẽ deſinit eſſe cędua, Ac propterea quæſtio tota eſt potius facti,quàm iuris,atq; ita rectè conciliãtur omnia iura quæ inuicem pugnantia videntur de quibus latè agunt *Barboſ. in d. l. diuortio* §. *ſi fundum ex num.* 1. *Caſtill. de vſufr. cap.* 25. *vbi allegantur Guttier. de Tutel. Baeza*, et alij.

Renaſcentia verò eſt qualitas neceſſaria ad conſtituendam ſiluam cæduam, dum ſola quæſtio eſt ſuper celeriori, vel tardiori regreſſu ad primum ſtatum, in qua quæſtione verius eſt attendi deſtinationem vt ſupra,quæ ſola non ſufficit ſine renaſcentia, neque renaſcentia ſine deſtinatione, vt reprobatis *Connano, et Molina*, verius probant *Barboſ. dicto* §. *ſi fundum num.* 2. *Guttier. de tutel. par.* 3. *cap.* 27. *num.*

*27.num.3.Barbat.de diuiſ. fructuum par. 1.cap.17.num.*100.& 107., itaut vtrumque copulatiuè requiratur, tarditas verò, vel celeritas renaſcentiæ non alterat ſubſtantiam deſtinationis, ſed benè illam regulabit in caſu dubio, quando ſcilicet deſtinatio ſit in ambiguo, tunc enim ad dignoſcendum an ſilua ſit inciſioni principaliter deſtinata necnè, attenditur iſta qualitas, ex qua, alijſque facti circumſtantijs prudens iudex de peritorum etiam iudicio ſuum arbitrium regulare debebit.

Quamuis autem certa concluſio ſit, vt quemadmodum cædua dicitur in fructu, atq; ad virum vtilitas inciſionis pertinet, ita è conuersò cum cædua non ſit in fructu, inciſorum arborum vtilitas ad vxorem pertineat, quamuis ex ventorum vi eſſent euulſæ, præterquam ſi vir ad inſtar vſufructuarij in locum euulſorum ſeù deficientium nouas ſubrogauerit antiquis æquiualentes, ex ijs quæ ad ſaturitatem adnotantur *à Barboſa, et Caſtillo vbi ſupra*, quod tamen quatenus pertinet ad inciſionem arborum non cæduarum percutit materiam deteriorationis; Attamen id non eſt perpetuò verum, quoniam dantur etiam ſiluæ non cæduæ ad fructuum, ac paſcuorum vſum principaliter deſtinatæ, ex quibus abſque obligatione ſubrogationis, vtilitas inciſionis lignorum tamquam fructus ſingulis annis percipitur, ex arboribus nēpè ſiccis, vel etiam viuentibus non fructiferis, ſeù etiam fructiferis in ijs ſiluæ locis in quibus arborum nimia frequentia ſit potius nociua & præiudicialis, vt ſcio in praxi multa nemora Eccleſiarum, quorum primarius fructus conſiſtit in glandibus, ac paſcuis, adhuc tamen ſingulis annis affidantur inciſſores arborum virentium pro lignis, vel trabibus faciendis, cum reſtrictiua vt non incidantur niſi arbores infructiferæ, vel etiam fructiferæ, vbi ſunt frequentes ad eos rarefaciendum, atque iſta fida computatur in fructu & tamquam fructus percipitur ab Epiſcopis, ac Rectoribus, et Commēdatarijs Eccleſiarū iuxta caſum de quo *ſub tit. de iuriſdictione diſc.*81., multò fortius à viro percipi poteſt quoties diſcretè, ac modo promiſſo ſequitur, et prout per dotantem, vel maiores percipi ſolebat, dum ità ſubſtantia non deſtruitur, nec deterioratur, ſed potius conſeruatur; Sed quia vt præmiſi parum frequenter contingit de his in foro diſputari, propterea ſufficiat relatio ad allegatos.

De lapidicinis, ſeù cretæ, auri, argenti, ſalis, aliorumque mineralium fodinis in fundo dotali repertis, vel exiſtētibus, valde controuertunt ſcribentes ob diuerſorum iurium antinomiam, vt eſt latè videre *apud Barboſ.d. l.diuortio* §. *ſi vir.Guttier.de tutel.par.3.cap.25.Barbat. de diuiſ.fructuum part.1.cap.17. ex num.* 22. *Caſtill. de vſufr. cap.*37. apud quos cæteri habentur deducti, ex quorum dictis, verior concluſiua reſolutio deduci videtur, quod, Aut lapidicina, vel fodina eſt antiqua, et ex qua ſingulis annis per dotantes vel maiores certa vtilitas tamquam fructus percipi conſueuit, itaut redditus in marmorum, vel mineralium excauatione & alienatione conſiſtat, vt ſunt ferri fodinæ Inſulæ Iluæ, et tunc modica eſt in iure dubitatio, atque receptum eſt eas eſſe in fructu *ad text. in l.ſi fundus ff. ſol. matr.*, neque tunc inſpicitur, àn huiuſmodi lapides, vel mineralia renaſcantur necnè, Tum quia ex partium voluntate cenſetur hoc emolumentum loco fructuum dotis aſſignatum pro matrimonij oneribus ferendis; Tum etiam, quia licèt per huiuſmodi effoſſionem, negata renaſcentia, videatur conſumi ſubſtantia, et proprietas attamen quia materiæ quantitas ſolet eſſe inexauſta, et probabili ſaltem opinione duratura per ſæcula, neque materia ipſa de per ſe conſiderata valorem intrinſecum habet, ſed eius vtilitas, ac valor conſiſtunt in illa annua excauatione, et venditione, hinc proindè impropriè dicitur eſſe in fructu, atq; loco fructus, ſeù redditus dictam emolumentum haberi, vt habetur etiam latius, ac particulariter deductum *ſub tit.de Regal.* ad materiam mineralium præſertim *diſcurſ.*117.

Dummodo tamen maritus dicto excauationis iure modeſtè vtatur, ac eo modo, quem antiquus vſus præſcripſit, cum per inſolitam, magnamque excauationem, dictæque materiæ venditionem, ac diſtributionem, fodina in futuris annis redderetur infructuoſior, non quia deficiat materia fortè indeficiens,

ſed quia per exuberantem, ac inſolitam alienationem ita ſatisfactũ eſt vſui plurium annorum, vndè in ſequentibus annis eiuſdem materiæ emptores non inuenirentur; Vt putà conſuetum eſt ex Inſula Iluæ excauari, ac vendi per totam Italiam in ſingulos annos mille pondera venæ ferreæ, et non vltra, quia tanta quantitas congrua eſt ad ferri vſum neceſſarium in hac regione, ſi in vno anno excauentur, ac per loca conſueta diſtribuantur duo, vel tria mille pondera, vtiq; prouiſum erit de materia ad ferrũ neceſſaria pro duobus, vel tribus annis ſequentibus in quibus fodina erit infructuoſa, non ex deficientia materiæ, ſed quia non reperientur emptores, quod pariter in ſalinis, alijſque ſimilibus procedit, cum præmiſſorum vtilitas & valor non in ipſa materia, ſed in eius diſtractione, atque, vt vulgò dicitur ſmaltimento, conſiſtat, ad inſtar aquæ fluentis ex fonte, vnde propterea intrant termini eradicationis fundi cum immoderata perceptione fructuum vnius anni, per quam in ſequenti reddatur infructuoſus, vt *dicto diſc.117. ſub tit. de Regal.*, et in alijs ibidem ad materiam Salinarum & Vectigalium.

Aut verò fodinæ præfatæ non ſunt antiquæ, ſed conſtante matrimonio per virum, ſeù eo poſſidente repertæ ſunt in fundo dotali, et tunc, Aut quod ex eis percipitur renaſcitur, itaut rei ſubſtantia non diminui, neque conſumi dicatur, et compertum eſt pariter dici in fructu, cuius eſſentia verè in hoc verſatur, vt renaſcens percipiatur ex re ſalua illius ſubſtantia *ad text. in d. l. fin. ff. de fundo dotali*, *Barboſ.*, et *Barbat.*, ac alij, vbi ſupra, præſuppoſito tamen (vt frequentius accidit) quod ex huiuſmodi fodinæ inuentione, et vſu fundus non deterior, ſed potius fructuoſior, ac melior reddatur, ſi enim deterior fiat, quia nempè magis expediret ſuperficiem ſerere, ac fructus naturales, vel induſtriales ex ſuperficie percipere, quàm ad vſum fodinæ fundum reducere, tunc non ceſſat concluſio, vt lapides, et metalla, vel alia huiuſmodi renaſcentia dicantur eſſe in fructu, ſed potius intrat inſpectio deteriorationis, ac immutationis rei dotalis.

Si verò lapides, vel metalla non renaſcuntur, et tunc receptum eſt non eſſe in fructu, neque fructus appellatione venire, ſed quia huiuſmodi inuentiones non niſi cum magno ſumptu fieri, atque in praxim deduci ſolent, expedit verò Reipublicæ illas fieri, atque ab hominibus inueſtigari, vt aduertitur *eod. tit. de Regal. diſc.147.* Hinc proindè communis reſolutio eſt, vt attendatur vtilitas, vel damnum ex quibus diſcretiuè deciſio pendeat, vt ſi vtile ſit mulieri fodinam inuentam eſſe, quia nempè ſit profunda, magnoque tempore duratura, itaut fundi valorem augeat, vel etiam ſit breuis, et modica, ſed maioris fertilitatis occaſio, quia lapides propè ſuperficiem exiſtãt ob quos fundus alias ſterilis per eorum inuentionem, ac exciſionem ad fertilitatem ſit redactus, et tunc in compenſationem ſumptuũ, quidquid exinde extractum eſt, viri commodo adinſtar fructuum cedat; Si verò damnum reſultet, quia lapides breui tẽpore ſint duraturi, atque notabili vtilitate ex eorum excauatione retracta, fundus inde deterior remaneat, et quia tunc verè dicitur perire ſubſtantiã, vtilitas erit mulieris, neque dicentur eſſe in fructu.

De iſtis autem fodinis mineralium, quando ſint priuatorum, vel potius ad Principẽ pertineant, latè agitur *per Barboſ. in eodem §. ſi vir, Rouit. ſuper pragm. de ſale vendendo, Montan. & Sixtin. in ſuis tractatibus de regalibus, Farinac. de var. quæſtionibus cap. 104.* cum alijs *dicto diſc. 147. de Regal.*; Et in ſpecie de ſalinis aliqua congerit *Altograd. in add. ad conſil. 70. lib. 1. numer. 34. fol. 749. & conſ. 4. num. 93. & ſeq. lib. 2. Barbat. dicto cap. 17. n. 57.* & habetur *eod. tit. de Regal.* pluries, præſertim *diſc. 105.* cum nimiam poſtularet euagationem huius ampliſſimæ materiæ inſpectio, vndè præmiſſa intelligenda veniunt cum præſuppoſito pertinentiæ ad priuatos, alias enim inanis labor eſſet ſi ad Principem ſpectarent.

Hinc propterea non eſt opus quærere de theſauro in fundo dotali, cum de communi conſuetudine inuentoribus ruinam, et cladem, non autem vtilitatem parere ſoleant, atque rarò vel vnquã in terminis noſtris huiuſmodi quæſtiones ad praxim deducantur, ideo conſulantur allegati præſertim *Barboſ. dicto*

§. *ſi*

§. ſi vir & Barbat. dicto cap.17. ex num. 60., ſed quæ de theſauro dicuntur in iure, ſunt de facili ad praxim deducibilia in ſtatuis, et antiquis lapidibus, qui theſauro aſſimilantur, vt in ſpecie benè *Rota deciſ.359. poſt ſecundum vol.conſil. Farinac.* ideò expedit obſeruare, quæ de theſauro dicuntur, ad effectũ applicandi huiuſmodi res alijs rebus ei aſſimilatis dequibus omnibus *dicto diſcurſ. 147.de Regal.*

De niue ſingularis eſt dubitatio, an dicatur eſſe in fructu, et pro affirmatiua in materia releuij debiti ex feudo habetur plena deciſio *apud Gizzarell. dec.34.* quam cæteri Regnicolæ paſſim ſequuntur, vt teſtatur *Barbat. dicto cap.17. num.124. & adden. ad eundem Gizzar.*,
30 idemque comprobat *Fõtanell.dec.520. num.2.*, ac plura in materia nimis colligit *Gannauerr. deciſ.16.*, illamque poſſe à quocumque colligi firmatur per *Rotã in Toletana Niuis 13. Februarij 1651. Celſo*, inter ſuas *deciſ.114.* & habetur *ſub dicto tit. de Regal. diſcurſ. 46.*, niſi collectio fieret ad mercaturam, quæ prohibita eſſet, quod in terminis noſtris videtur intelligendum, quatenus fundus dotalis huic induſtriæ deſtinatus eſſet, quia ſcilicèt ibidem foueæ haberentur aptæ ad conſeruationem niuis in eo loco, vel adiacentibus ex ſitus amplitudine, vel priuilegio colligi ſolitæ, itaùt in iſta collectione fundi redditus in toto, vel in parte apud dotantem, vel eius maiores conſiſtere ſoleret, ſecus ſi in fundo ad alios fructus deſtinato, vir ex propria induſtria foueas de nouo faciat, atq; niuem colligat, quoniam hęc eſt pura induſtria ſua, non autẽ fructus fundi, quod ſatis expedit videre, non ad effectum perceptionis, ſeù pertinentiæ ad virum conſtante matrimonio, quia ſiue ſit fructus ſiue induſtria ſonat in idem, ſed ad effectum pertinentiæ & diuiſionis, quatenus niue iam collecta & in foueis exiſtente, contingat matrimonium ſolui, vel aliàs fieri caſum reſtitutionis, vt infrà.

Emolumenta protocollorum àn dicantur
31 cantur fructus, dubitant Doctores; Negatiuam enim tenet *Bar. in d. l. diuortio §. ſi vir num.3. & conſ.50 in fin.* quem ſequuntur alij de quibus *Barboſ. eodem §. ſi vir poſt numer.36. Caſtill. de vſufr. cap.36.nu.39. & ſeqq. Altograd.conſ.89. in principio lib.1.* Affirmatiuam autem *Caſtr. in dicto §. ſi vir num.3.* & alij relati *per eoſdem vbi ſupra.*

Verùm quidquid ſit de dictæ quæſtionis veritate, aduertẽdum eſt eam agitari per Doctores in terminis vſufructuarij non autem in terminis dotalibus, in quibus abſolutum videtur hęc emolumẽta ſpectare ad virum tamquam fructus, dato ſiquidem in dotem protocollo, cenſetur in ſorte conſtitutum ipsũ ius exẽplandi, emolumenta verò exemplationis data eſſe in fructu, vt in ſortioribus terminis vſusfructus, vel officij vacabilis, aut cenſus vitalitij dati in dotem alibi aduertitur hoc eodem titulo, ac *dicto tit. de Regalibus diſc.35.* atq; cum his terminis, tam quæſtio iſta ad noſtrum propoſitum eſt regulanda, quàm omnis controuerſia ſuper fructibus, et emolumentis officiorum, et iurium ad vitam, vel certum tempus in quibus ſubſtantia quodammodo conſumitur; Non licèt enim ab vſufructuario ad virũ arguere negatiuè, quia potentius eſt ius iſtius, quam illius quamuis argumentum affirmatiuũ optimè procedat, et ſic, omne quod tamquam fructus pertinet ad vſufructuariũ, pertinet etiam ad virum ſine dubio, ſed non è contra, quia multa non pertinent ad vſumfructuum, quæ viro debentur.

Iuriſdictio Caſtri dotalis dicitur etiã in fructu, ac ſucceſſiuè mulctæ & pœnæ,
32 ac facultas deputandi officiales, et ius ſedendi in parlamentis &c., vt dictum eſt *diſc.146.* vbi de Regnis, Principatibus, feudis, et dominijs datis in dotem; Prout etiam de iure præſentandi, vel nominandi reſultante ex patronatu annexo rei dotali, vt in ſua materia *ſub tit.de iurepatronatus*, et plenè ad propoſitum *firmat Barboſ. in d. l. diuortio §. ſi vir* in materia conſulendus, cum hæc videantur plana, atque in ijs quæ dubia ſunt tamquam rarò contingibilibus relatio ad tractãtes ſufficere videatur; Quiduè fructuum nomine veniat ampliſſimè tractat *Barbat.* in tota prima parte ſui tractatus de diuiſione fructuum in occurrenti caſu pariter conſulendus.

Quintum ac vltimum tempus eſt ſoluti, vel ſeparati matrimonij, ſeù illud in quo aliàs ex præmiſſis, fructus non

ad virum, ſed ad vxorem ſpectant; Et in hoc conſiderandum venit, an bona dotalia, ex quibus fructus percipiuntur
33 data fuerint æſtimata, vel inæſtimata; Si enim ſunt æſtimata vera æſtimatione ſonante in emptionem, tunc non dubitatur fructus ſoluto etiam matrimonio ad virum ſpectare iure dominij tamquã ex re ſua, cum dos non in ipſa re fructifera, ſed in eius pretio conſiſtat ad *tex. in l.quoties C. de iur. dotium, et l.vnic. §. cumque ex ſtipulatu C. de rei vxor. act. communiter ſcribentes in d. l. diuortio*, et eſt res plana, quoties æſtimatio ſonat in emptionem, ſecus autem ſi facta ſit ad ſciendum rei valorem, itaut dos non in pretio, ſed in ipſa ſpecie conſiſtere dicatur, quia tunc ſumus in caſu dotis inæſtimatæ dè quo infra.

Difficultas autem eſt vbi data eſt qui-
34 dem res æſtimata, ſed cum pacto, vt ſit in electione alterius ex coniugibus ipſam rem, vel pretium dare, vel reſpectiuè recipere, Et iſto caſu diſtinguendum eſt, àn electio præfata reſeruata ſit ſimpliciter de reſtituendo rem, ſeù pretium ab initio conſtitutum, vel potius poſitum ſit in electione ipſa bona dare per pretio tunc currenti habita ratione augmenti, vel diminutionis iuxta diſtinctionem traditã *diſc.55.& ſeqq.& diſ.157.* Si enim verſamur in caſu quo nõ obſtãte dicta facultate, interim quod ea deducatur ad exercitium, res iudicetur inæſtimata, et dotalis, vt locis citatis obſeruatum fuit, et tũc vtiq; procedendum videtur cũ eiſdem terminis rei inæſtimatę, quia eius debent eſſe fructus cuius eodẽ tempore eſt dominium, et periculum, quia hæc ſunt dominij ſequelæ, atque iuxta hunc ſenſum capienda venit rectèque procedit opinio *Imolæ, et Alex. in d. l. diuortio*, quibus adhæret *Barbat. de diuiſ. fruct. d. part. 2. cap. 3. num. 5.*; Si verò ſumus in caſu quo interim res manet in terminis veræ æſtimationis, itaut pactum dicatur potius continere quamdã neceſſitatem, vel facultatem creditoris recipiendi rem inſolutum loco quãtitatis adinſtar *Auth. hoc niſi C. de ſolut.*, ſiue quod bona ſint in facultate ſoluẽdi, quod non immutat dotis naturã, vt ſupra *diſc. 55. & ſeqq. & 157.* & tũc, quia eſt ſpecies nouæ venditionis, dubitari poteſt, vt regulato actu adinſtar venditionis adhærendum ſit *Angelo & Romano in eadẽ l. diuortio relatis à Barbato vbi ſupra*, Nam ſi attendendum eſt pretium præſens, vtique illud propter fructus extantes augebitur, ideoque vir illos ità conſequitur.

In caſu verò quo bona ſint verè dota-
35 lia, quia nempè inæſtimata, et tunc diſtinguenda veniunt ſtabilia à mobilibus, In ſtabilibus enim cum ſtatim ſoluto matrimonio, vel aliàs facto caſu reſtitutionis debeant reſtitui, neque aliquis ſubſit titulus cuius reſpectu vir, vel eius hæres fructus percipiat, hinc proindè pertinent ad mulierem, ex plenè cumulatis *per Antoninum de Amato lib. 1. var. reſol. cap. 49. num. 7. & ſeqq.*; Idque iuxta magis communem, et fortè veriorem ſententiam procedit, etiam pro eo tempore quo vir, vel eius hæredes mulieri alimenta ſubminiſtrauerint, quoniam habebunt quidem retẽtionem fructuum ad ratam alimentorum, ſed exceſſum debent reſtituere, vt latè *Surd. deciſ. 211.*, vbi articulum ex profeſſo diſcutit, *Mantica de tacit. lib. 12. tit. 31. numer. 10. Fontanell. clauſ. 6. gloſ. 2. part. 1. num. 35.* plenè *Amat. dicta reſol. 49. numer. 11. & ſeq.* vbi de vtraque opinione.

Non tamen id procedit econuersò, quoniam ſi fructus ab alimentis ſubminiſtratis ſuperantur, non poterunt dicti hæredes exceſſum à muliere repetere, vt *per Surd. & Fontanell. vbi ſupra*, quod generaliter obſeruandum eſt in viro putatiuo, ac ſponſo, vt ſupra obligatis ad reſtituendos fructus exceſſiuos.

Verùm etiam in caſu veræ æſtimationis, quoties ob deficientiam bonorum
36 viri ex priuilegio *text. in l. in rebus C. de iur. dotium* datur mulieri vtilis rei propriæ vindicatio adhuc fructus eo ipſo ad mulierem ſpectare perindè, ac ſi res ab initio datæ forent inæſtimatæ obſeruat in ſpecie *Leotard. de vſur. quæſt. 79. numer. 56.*, quod tamen non placet, quoniam hoc priuilegium conceditur mulieri ad ſolum effectum aſſequendi potioritatem in re ſua aduerſus omnes alios creditores, non tamen inde ſequitur, vt dos conſiſtens in quantitate tranſeat in ſpeciem, neque totaliter bona exeant de dominio viri, cuius, vel eius hæreditatis erit augmentum, et quia credi-

creditoribus datur ius offerendi, adeo vt ex inſinuatis *diſc.*166.*& alibi*, hoc priuilegium videatur in ſubſtantia quædam ſuppletio illius reſeruationis dominij quam venditor pro cautela pretij facere ſolet, in alio non operatiua, niſi in eo quod dicta conuẽtionalis reſeruatio operatur, &c.

In mobilibus autem pendet deciſio à
37 tempore quo illorum reſtitutio facienda eſt, ſi enim ſumus in caſu quo viro, vel heredibus legalis dilatio annalis concedatur, tunc dicta dilatione durante, vir, vel hæredes faciunt fructus ſuos, latè *Amat.* alios cumulans *dicto cap.*49. *ex num.*20., ſecùs autem ſi reſtitutio eſt facienda ſtatim, quoniam ceſſante legis dilatione nulla ſubeſt ratio cur fructus à non domino percipi debeant, ſed rarus, aut fortè nullus eſt caſus, in quo mobilia fructifera dentur in dotem inæſtimata, et quod pro eorum reſtitutione competat dilatio legalis.

Et quoniam ſæpè contingit matrimo-
38 nia contrahi, vel diſſolui, aut aliàs caſum reſtitutionis euenire infra annum fructibus pendentibus, hinc propterea intrat dubitatio ſuper dictorum fructuũ pertinentia, vel diuiſione; Circa quam, vt clarius procedatur, diſtinguendus eſt caſus fructuum de tempore cõtracti matrimonij pendentium, et apud virum conſtante matrimonio maturantium, ab alio caſu fructuum conſtante matrimonio pendentium, atque poſt illud ſolutum, ſeu poſt factum locum reſtitutionis apud vxorem maturantium.

Primo caſu, aut fructus conſiſtunt in penſione, quia ſcilicet res alteri locata eſſet, aut de ipſiſmet fructibus immediatis tractatur; Vbi conſiſtunt in penſione tunc ſubdiſtinguendum eſt, àn agatur de rebus, ex quibus ſingulis anni partibus, ac diebus, et horis æqualiter fructus percipiantur, vt ſunt domus ad habitandum, apothecæ, horti, iura pedagiorum & gabellarum, et ſimilia, vel de rebus ex quibus fructus naturales, vel induſtriales in certa parte anni percipiuntur, vt generaliter eſſe ſolent prædia ruſtica, et ſunt quandoque prædia vrbana deſtinata vſibus nundinarum, vel alijs certa parte anni tantùm fructantia, vel maiorem fructum reddentia.

Vbi enim ſumus in caſu fructuum quotidie maturantium, tunc acceptum videtur, vt computato anno à die locationis, diuiſio penſionis inter dotantem, et virum pro rata temporis facienda veniat, non attento tempore quo ex conuentione penſio præfata ſolui debeat, quia nempè anticipatè, ſeù poſticipatè ſoluatur, et ſic penſio decurſa ante matrimonium, vel onera ſupportata eſt dotantis, poſtea verò eſt viri, vt per *Cephal.conſ.*584.*Carrocc.de locat.part.*5.*tit. de nuptijs fol.mihi* 250.*Fontanell. clauſ.*6 *gloſ.*2.*part.*2. *num.*41. latè *Giurba obſer.* 14. *num.*7.*& per tot.*, et in ſimilibus terminis *Honded. conſ.*85. *num.*13. *& ſeqq. lib.*2.*Lotter.de re benef.part.*1.*cap.*44.*numer.*24.*& ſeqq.Caualer. dec.*104. *num.*6. *Rot. deciſ.*278.*part.*2. *recent.* Et pluries *ſub tit.de benef. & ſub altero de penſionibus*.

Sed neque id videtur procedere abſque difficultate, quoniam ſi penſio ante matrimonium maturata per dotantem percepta ſit, idque viro de tempore cõtracti matrimonij nunciatum, non poterit iſte prætendere participationem, quia ſciens, atque ſibi non conſulens remiſiſſe videtur, nec à dotante ratam exactam repetere poterit, vt poſt *Barbat. dicto cap.*3. *num.*3.*Giurba dicta obſer.*14. *num.vltimo*; Econuersò autem ſi de tempore contracti matrimonij penſio maturata non fuerit, itaut dotans adhuc actionem non habeat ad eam conſequendam, et tunc videtur dici poſſe, quod ille ſimpliciter rem voluntariè cedendo abſque reſeruatione, cenſeatur omnem actionem à ſe abdicaſſe, illamque orituram quoad ſe extinxiſſe, vt in ſimilibus terminis beneficiati reſignantis benè *Rot.d.dec.*278.*n.*6.*p.*2.*rec.Caualer. deciſ.*104.*n.*1.*& ſeqq.Lotter.de benef.lib.*1. *quæſt.*44.*n.*32.*& ſeqq.*, *Cenſ. de cenſ. qu.* 70.*in fin.& dicto tit.de benef.*; Et licèt in viro reſtituente aliud indubitatè procedat, vt proximè infrà, aperta eſt tamen ratio diuerſitatis, nam reſtitutio eſt inuoluntaria & caſualis, quæ à viro non poteſt præuideri, conſtitutio verò eſt voluntaria, et in qua dotans rectè præuidere, ac ſibi conſulere poteſt.

Vbi verò agimus de penſione illorum bonorum quæ fructum certa parte anni tantum producunt, et tunc, non tempus maturatæ ſolutionis, ſed ſtatũ ipſorum

rum fructuum attendendum eſſe obſeruāt *Honded.& alij vbi ſupra*,quaſi quod penſio tamquam loco fructuum ſubrogata, in omnibus iuxta eorum naturam regulanda ſit, itaut ſi de tempore contracti matrimonij fructus eſſent iā percepti, penſio ad dotantem ſpectare debeat, non curando, an poſt matrimonium maturauerit, quia potius eſt dilatio conductori conceſſa,quam fructuum perceptio; Et è contra, ſi fructus poſt matrimonium maturauerint,non attenditur anticipata ſolutio penſionis dotanti facta, niſi iſte locationem cum dictæ penſionis perceptione viro ſibi non conſulenti nuntiauerit vt ſupra.

Ratio differentiæ inter penſionem poſticipatā bonorū quæ ciuilē, vel quotidianum fructum producunt, ac eandem poſticipatam penſionem bonorum reddentium fructum in certa parte anni videtur aperta, quoniam licèt ex primi generis bonis ex quadam iuris fictione, ſingulis diebus, & horis atque momentis fructus percipi dicantur, attamen quia ex communi vſu non niſi certis tēporibus inſimul per conductorem, vel debitorem collecti percipiuntur vt ſunt penſiones domorum, et hortorum, affictus paſſuum, et gabellarum ſeu annui cenſus, et præſtationes, hinc proindè videntur quodāmodo ſaltem de facto,et conſuetudine tales penſiones habere naturam fructuum adhuc pendentium,atq; ſolo,et proprietati illorū productiuis cohærentium, ideo non mirum ſi cedens ipſam proprietatem ſeu ius illorum productiuum, videtur etiam actionem ad futuram penſionem ceſſiſſe tamquam fructus pendentes; Non ſic eſt in ea poſticipata penſione quæ ſoluenda eſt pro fructibus certa parte anni, verè, ac de facto collectis, quia per effectiuam fructuum collectionem iam ſequutam, nil remanet quod rei ſeu iuri productiuo cohæreat, atque cum ipſa re tranſeat.

Sed ſi bona dotalia non fuerint locata itaut de ipſis fructibus immediatis agatur,& tunc quoties non ſunt maturati, et collecti, itaut pendentes, atque pars fundi dici valeant, integri pertinent ad virum, neque dotans participationem prætendere poteſt, ſolumq; ius remanet mulieri vel hæredibus ſoluto matrimonio conſequendi ad proportionem fructus vltimi animi vt infra ad *tex. in l. fructus, et l. diuortio in principio ff. ſol. matr.* vbi clarè habetur vt data in dotē vinea cum vuis de mēſe Septembris,vindemia à viro percipiatur,et confert *tex. in l.Iulianus § ſi fructus ff. de act. empt.* ad quod vidēdus eſt *Barboſ.in d. l. diuortio in principio ex nu.*1. & *Boſſ. dicto cap.* 20.*num.*110.*cum ſeq.*

Et licèt id reſtringi videatur ad ſolos fructus naturales, vel induſtriales certa parte anni percipi ſolitos, quodque propterea concluſio non procedat in ciuilibus qui cum quotidie percipi dicantur, ad dotantem pro rata temporis decurſi ante matrimonium debeant ſpectare *ad tex.in d.l. Iulianus §. ſi fructus vbi Salycet, et alij Francb.deciſ.*79. *num.* 3. & 4. 168.*nu.*11.& 254.*Giurb. alios cumulans dicta obſer.* 14. *num.* 11., Nihilominus vbi ad præfatorum fructuum ciuilium conſequutionem adhuc actio de tempore matrimonij orta non fuit,vt frequentius contingit in annuis cenſibus,qui licèt ab initio anni ſingulis diebus, et horis currere, ac percipi dicantur, attamen exigi non poſſunt niſi ſtatuta die, tunc videtur obſtare conſideratio de qua ſupra, quod ſcilicet dotans ob temporis decurſi ratam non reſeruatam voluerit orituram actionem remittere atq; à ſe abdicare.

39 Quamuis autem quoad ipſorum fructuum, præſertim ciuilium ſubſtantiā, et quantitatem, nil intereſſe videatur viri eos facere ſuos niſi quoad commodum anticipationis, quia ſi percipit decurſos ante matrimonium, dimittere tenetur tantundem de illis qui matrimonio conſtante ſunt in vltimo anno decurſi, cum vltra tempus onerum fructus prætendere non valeat vt infra, Adhuc tamen notabiles ſunt effectus ex hac inſpectione reſultantes, quorum primus eſt in metiendo lucrum dotale ex dotis quantitate vt plurimum regulando; Si enim decurſi antè matrimonium ad virum non pertinent,atq;per ipſum exacti augent dotem,hinc ſucceſſiuè augent lucrum; Secus autem ſi ad eum pertinent, quamuis in diuiſione fructuum vltimi anni de hac anticipatione ratio habenda ſit quia erit debitum fructuum,et non dotis.

Secundus effectus eſt quod ſicut non perti-

pertinentes ad virum augent dotem, ita fortius compenſantur cum reſiduo dotis debitæ ad impediendum curſum vſurarum ex deduct. *d.deciſ. 74. apud Merlin.de pignor.n.20.& ſeq.* cũ alijs *diſ. ſeq.*

Tertius eſt effectus vſurarum quæ ex ſtatuto vel conſuetudine debentur à viro vel eius hæredibus mulieri ob retardatam dotis reſtitutionem *vt eodem diſc.ſeq.*, nam ſi dicti fructus tẽporis antecedentis non ſunt viri, tamquam augentes dotem, pariunt etiam dictas vſuras, ſecus ſi ſpectant ad virum quamuis cum onere adæquandi de fructibus futuris, quia non erit debitum dotis ſed fructuum, ideoque non vſurarium.

Quartus eſt effectus quoad vtilitatem ipſius mulieris, vbi non dotat ſe ipſam, ſed ab altero dotatur, nam ſi fructus temporis præcedentis pertinent ad virũ vtilitas erit mulieris cui ſoluto matrimonio dicta rata de futuro tẽpore ſupplenda erit, ſi verò pertinent ad dotantem, tunc poterunt ab iſto peti aduerſus virum, neque in mulieris commodum cadunt.

Quintus eſt reſpectu creditorũ viri, quia ſi fructus viro non debiti augent dotem, tunc petuntur in reſtitutione tamquam pars dotis cũ priuilegio prælationis deducto *ex l.aſſiduis C.qui potior. in pign.hab.*, ſecus autem ſi eorum æquiualens vel ſuppletio petatur in vltimo anno tamquam fructus, et ſic ſimiliter alij effectus conſiderari poterunt.

Alter caſus principalis ſuper fructuũ
40 diuiſione conſideratus, eſt quo ad fructus poſt ſolutum matrimonium, vel aliàs factum caſum reſtitutionis maturatos; Et in hoc quidquid diſputatiuè diſcurrant ſcribentes præſertim ſuper abſtruſo intellectu *tex.in d.l. diuortio de quo* conſulendi ſunt latè *Barboſ.ibid.*, et *Barbat.de diuiſ.fructuum.d.par.2. cap.3. ex num.17.*, cum raro forus iſtas habeat controuerſias, hinc proindè concluſiua reſolutio ad praxim adaptabilis ea videtur, vt computato anno à die qua ex antecedenter notatis fructus ad fauorem viri currere incipiunt, prò rata temporis diuiſio inter virum, et mulierem vel vtriuſque hæredes facienda ſit, nulla facta diſtinctione naturaliũ, et induſtrialium, vel ciuilium; Licèt enim in diuiſione fructuum inter proprietarium, ac hæredem vſufructuarij, ſeu ſucceſſorem in beneficio, et hæredem prædeceſſoris, ac ſucceſſorem maioratus, et primogenituræ cum hærede grauati, cum ſimilibus diuerſa ſit cauſa ciuilium à naturalibus & induſtrialibus, Attamen in marito concluſio procedit indiſtinctè, quia cum ei debeantur fructus in compenſationem onerum matrimonialium quæ ſupportauit, idcircò ſingulis diebus & horis quibus onera ſupportat, omnes fructus cuiuſcumq; ſint qualitatis lucratur, atque eorum naſcentium, ſeu pendentium ratam acquirit, benè *Caſtren. d. l. diuortio num. 2.*, *et per tot. Barboſ. ibid.in principio 2.par.num.25.& per tot.Caſtill. de vſufr.cap.77.num.28. Fontanell. cl. 6. gloſ.2.p.2.n.40.& ſeq. Boſſ. dicto cap. 20. num. 118. & ſeqq. Mantic de tacit.lib.12. tit.31.num.12.& ſeq.Capoblanc.de baron. pragm 5.nu 33.*; Et ex qua ratione idem contra regulas generales in beneficiorũ fructibus præſcriptas ſtatuitur in beneficijs curatis, vel aliàs perſonale ſeruitiũ requirentibus reſpecta eorum fructuum qui in premium, ſeu compenſationem oneris, et ſeruitij præſtantur *Couar. lib. 1.var.cap.15.num.12.Pariſ.de reſign. lib. 1.quæſt.6.in fin.Caſtill.dicto cap.77.n.29.* cũ alijs in ſua materia *ſub tit. de benefic.* licèt in locis in quibus intrat ſpolium ad fauorem Cameræ hæc non de facili attendantur.

Iſta ratio proportionis ad onera, æquè reſpicit commodum viri, ac mulieris, quemadmodum enim ſoluto matrimonio ante fructuum maturationem, vel perceptionem, vir de illis pro rata tẽporis qua ſubſtinuit onera, debet participare, quod non eſſet in vſufructuario, vel beneficiato prædeceſſore, ſeu poſſeſſore maioratus, et fideicommiſſi, ità è conuersò maritus paulò ante factũ caſum reſtitutionis fructus percipiẽdo, tenebitur de illis dare mulieri eam anni ratam in qua non ſupportaſſet onera, quod non eſſet vſufructuario, et ſimilibus, qui fructus omnes præambula hora mortis perceptos, ad ſuos hæredes tranſmittunt.

Et in ſumma cum fructus viro dentur in compẽſationem onerum, hinc proindè facienda videtur æquatio, ſeu contrapoſitio fructuum, ac onerum tamquam debiti, et crediti, ſumpto initio ex tempore

pore

pore quo ſequutā traditione incipiunt onera vt ſupra; Et propterea ſi de tempore matrimonij viro fundus plenus traditur, illum plenum reſtituere tenetur, ſeu aliàs mulierem reintegrare de illa rata, quam initio matrimonij oneribus non ſupportatis percepit; Et è conuerſo, ſi vacuum habuit, atque in tempore collectioni proximo matrimoniū ſoluitur, tunc tenetur mulier de fructibus quos colligit reintegrare virum de rata temporis quo ſupportata ſunt onera ſine fructu, vnde differentia inter fūdum plenum & vacuum de tēpore matrimonij in eo conſiſtere videtur, quod vbi vir plenum habuit, conſequi dicitur quamdam anticipatam ſolutionem onerum, vbi verò habet vacuum, tunc dicitur eos percipere poſticipatam, et hæc videtur veritas plana, quidquid ſuper *dictæ l.diuortio*, ac aliarum legum intellectu ſcribentes ſophiſticent.

41 Annus ad hūc effectum nō pro naturali ſeu ſolari curſu 12. menſium eſt capiēdus, ſed pro ſingula fructuum collectione, multi ſiquidem fructus percipiuntur bis in anno, ideoque quodlibet ſemeſtre habetur per vno anno, ſi naturaliter perceptio eſt æqualis, ſecus autē ſi inæqualis, et è contra multi fructus non niſi ſingulo triennio vel decennio æqualiter colliguntur, et tunc quodlibet triennium, vel decennium pro vno anno erit attendendum, atque in eo habenda eſt eadem proportio quæ in anno ſolari fieret ad *tex.in d.l.diuortio* §. *quod in anno, vbi Bar.Caſtr., et cæteri, latè ibidem Barboſ.Galeot.lib.2.contr. 7.Gratian. diſcept.931.num.13.Capobl. dicta pragm. 5. num. 32.*, tempus enim quod præcedit tamquam neceſſarium ad præparationē fructuum computatur pro parte anni in quo fructus percipiuntur.

Hinc proindè obſeruat *Caſtren.in dicto* §.*quod in anno num.4.* quem ſequitur *Coſta de portione ratæ quæſt.* 155. *nu.*19. quod ſi terrenum vno anno ſeminari ſolet, altero autem quieſcere, quia nempè fiant ſegetes, tunc bienniū pro vno anno habendum erit &c., Siue ſi in vno anno in eodem terreno ſeminatur triticum & in altero milium, et in altero faba &c., & tunc quia fructus non eſt vniformis, triennium habetur per vno anno, quia totum triennium requiritur ad reducēdū fructus ad æqualitatem *vt per Bar. in dicto* §. *quod in anno Menoch.lib. 3. præſumpt.85.num.12.*

42 Atque ex hac ratione prodijt quod caſalia Eccleſiarum Vrbis licitè locantur ad nouennium non obſtante *extrauag.Ambitioſæ de reb.Eccl. non alien.* per quam locationes prohibentur vltra triennium, vt dixit *Rot.in Romana reſciſſionis contractus 28. Nouembris 1580.corā Clem.VIII.& deciſ.727.poſt n.3.par. 3. diuerſ.*, id enim non prouenit ex conſuetudine particulari, vt aliqui malè credunt, ſed quia caſalia dant ſingulis annis fructus inæquales, nonniſi infra ſpatium triennij ad æqualitatē reducendos, ideoque triennium ſtat pro vno anno, adeout ſi aliquod caſale non eſſet talis naturæ, non intraret concluſio, vt benè *Rot.deciſ.215.poſt num.14.apud Poſtiū de manut., et deciſ. 219.par. 10. recent.*; Satis verò expedit attendere tempus in quo naturaliter fructus maturare, ac percipi ſolent, ad effectum vt viro fructus immaturos ante tempus colligenti incumbat obligatio ſupplendi ratam tēporis futuri, quod ſæpè accidit in ſiluis cęduis, quæ non niſi poſt decenniū incidi ſolitæ, celerius inciduntur, licèt hæc potius deterioratio rei dotalis dicenda ſit.

43 Procedunt hæc de computatione anni, quoties de natura rei vnius temporis ſterilitas eſt præparatoria ſubſequentis fertilitatis iuxta proximum exemplū terreni, quod vno anno eſt ſterile propter ſegetes faciendas, altero verò fructū producit, quod etiā in oliuetis in aliquibus regionibus contingit, ſecus autem ſi vnius anni ſterialitas vitio Cœli, vel alio caſu accidentali proueniat, quia tunc prætendi non poterit compenſatio cum fertilitate poſt dotem reſtitutam ſequente, perterquam in caſu quo ad biennium vel aliud tempus congruum vir locaſſet fundum dotalem, atque vno anno non percepiſſet penſionē ob fertilitatem anni ſequentis compenſandam, quamuis medio tempore matrimonium ſolutum eſſet, quia idem conductor ex ſequenti fertilitate priorem ſterilitatem compenſare obligatus erit; Quod adeo videtur verum, vt etiamſi de mutuo conſenſu cōductoris, et mulieris, vel eius hæredum à locatione receſſum eſſet, adhuc ipſa

mulier

mulier vel eius hæres tamquam in locū cōductoris ſubrogatus de ſequenti fertilitate priorem fertilitatem debeat compenſare, cum enim tam mulier vel eius hæres, quàm conductor tenerētur inuiti perſeuerare in conductione itaut receſſus ſit merè voluntarius, hinc propterea videtur quod mulier pro tempore durantis locationis quo ad præiudicium, et intereſſe tertij recognoſcere conductorem in eius auctorem atque ad omnia teneri ad quæ ipſemet conductor teneretur; Adinſtar eorum quæ habentur de Domino directo cui voluntaria præuentiua reſtitutio facta ſit feudi vel emphyteuſis, et de ſucceſſore in fideicommiſſo vel maioratu, cuius præuentiua reſtitutio voluntaria facta ſit, quia durante iure reſtituētis habetur pro eius ceſſionario *vt ſub tit. de fideicommiſſis in Auximana diſ.* 165. quod ſingulariter notandum eſt, cum aliàs locus fraudibus, et colluſionibus de facili fieri poſſet.

44 Scio materiam hanc diuiſionis fructuum inter virum, et vxorem eſſe de magis peregrinis, ac abſtruſis quæ habentur in iure ob legum diuerſitatē, vel perplexitatem, ſed quia in veritate totum conſiſtit in proportione temporis & onerum, vnde nec pro tempore quo vir onera non ſubſtinuit, ſeu pro ſubſtinente non reputatur, de fructibus debet participare, neq; pro tempore quò ſubſtinuit, vel habetur pro ſubſtinente debet eis carere, præterquam accedente pacto expreſſo in contrarium de cuius validitate pro certo tempore, puta pro vltimo anno non dubitatur, atque fori occupatores non patiūtur in his parum vtilibus quæſtionibus immorari, hinc proindè placeat remiſſio *ad Barboſam in d. l. diuortio, et l. de diuiſione cum proximis*, qui fortè nimium ſe dilatat, & *ad Barbat. de diuiſ. fruct. loco cit.*

De vſuris ſeù interſurijs dotalibus prò dote conſtituta, vel reſtituenda quæ conſiſtat in quantitate; Et de fructibus pignoris dati pro dotis debito in quantitate, ad materiam tex. *in cap. ſalubriter de vſuris*.

SVMMARIVM.

1 *Fructus ex pignore, ac acceſſiones vel vſuræ ex pecunia pari paſſu ambulant.*
2 *Diuiſio materiæ.*
3 *An ſponſus de futuro cōſequatur vſuras, vel percipiat fructus ex pignore.*
4 *De differentijs inter virum, ac ſponſum de futuro.*
5 *Viro putatiuo debentur vſuræ dotales, vel fructus pignoris & num. 27.*
6 *An viro debeantur vſuræ prò eo tempore quo mulier ſtetit in domo parentum atque ad eius domum traducta non eſt.*
7 *Viro conſtante matrimonio debentur fructus ex pignore, et vſuræ ex pecunia pro dote debita ſtatim abſque alia interpellatione, vel requiſitis.*
8 *Etiamſi dos ab ipſamet muliere ſit conſtituta, & quarè debentur vſuræ.*
9 *Vbi dos conſtituitur ab extraneo, an ab eo debeantur ſtatim vel expectato biennio.*
10 *Prò dote monialis àn debeantur vſuræ fauore monaſterij quod ſtat loco viri.*
11 *An contra minorem dotantem currant vſuræ dotales.*
12 *Ex dotis augmento debentur etiam vſuræ.*
13 *Quid ex mobilibus, et iocalibus infructiferis.*
14 *Quid de corredo, et de mobilibus vſibus matrimonialibus non neceſſarijs.*
15 *Vbi dos conſiſtit in mobilibus conſeruationi non aptis, ac recipientibus functionem in genere ſuo vt ſunt triticum, vinum &c. an & quomodo vſuræ debeantur, vel potius pretium quanti plurimi.*
16 *Dote promiſſa ad omne viri beneplacitum, an currant vſuræ ante requiſitionem.*

17 *Si dos eſt incerta in tertij arbitrium collata ſeu incertitudo eſt ob bonorum æſtimationem faciendam adhuc pro medio tempore quo dictum arbitrium declaretur vel ſit æſtimatio currunt vſuræ.*

18 *Quid vbi non dotis quantitas, ſed tempus faciendæ ſolutionis, ac dilationis in alterius arbitrium eſt collatum, et quid de dote promiſſa, vel relicta ſub certa conditione matrimonij cuius purificatio ſit ignota.*

19 *Si ex facto, vel culpa viri dotans iuſtam habet cauſam non ſoluendi dotem, an interim currant vſuræ.*

20 *Vbi vſuræ dotales metam, vel quantitatem onerum excedunt, an debeantur, et de vſurarum taxatione ad quam nempè rationem debeantur, et num. 43.*

21 *Si maiores ſunt vſuræ crediti quàm fructus pignoris, an creditor petat illud plus quemadmodum debitor petere poſſet fructus excreſcentes.*

22 *Soluto matrimonio non debeantur remiſſiuè.*

23 *Pro tempore quo vir onera matrimonij non ſubſtinet vſuræ non debentur quod declaratur.*

24 *Sed ſi tunc pater viri, vel ipſa mulier ferant onera huic ferenti onera debentur vſuræ per dotantem & numer. 78.*

25 *Vbi dotans ex pacto ſe obligauit præſtare alimenta, aliaq; onera ſupportare, an tunc promiſſæ dotis vſuræ debeantur.*

26 *An ceſſet curſus vſurarum ex eo quod vir ex pacto expreſſo ad onerum ſupportationem ſe obligauit.*

27 *Vir putatiuus an petat vſuras dotales.*

28 *Ex dote nulliter conſtituta an vſuræ debeantur.*

29 *Quid in matrimonio contracto inter prohibitos ſub conditione diſpenſationis.*

30 *Pendente dilatione conuentionali non debentur vſuræ dotales niſi promiſſæ fuerint.*

31 *Vbi maritus oblatam ſolutionem recipere recuſat non currunt vſuræ, et agitur remiſſiuè de materia moræ contractæ per creditorem ad impediendum curſum vſurarum, & qualis debeat eſſe oblatio.*

32 *De lucro dotali, et paraferno promiſſo per dotantem non debentur vſuræ.*

33 *De dote conſtituta per iudicem ex officio quia dotare obligatus non curet, an currant vſuræ & à quo tempore.*

34 *An & quando vſuræ dotales debeantur vel fructus pignoris per tertium debitorem dotantem viro ceſſum, ſeu datum in dotem.*

35 *Intereſſe damni emergentis quando debeatur, et quid requiratur vt illud peti valeat.*

36 *Vbi tertius non tenetur ad vſuras, an illæ debeantur per dotantem qui tertium debitorem ceſſit, vel damnum ſit viri.*

37 *Vſuræ dotales in omnibus caſibus quibus dictũ eſt currere fauore viri, an etiã currant fauore ceſſionarij viri, et quando cedi poſſint.*

38 *In Ciuitate Ianuæ vſuræ dotales non debentur niſi conuentæ.*

39 *Vbi vir eſt debitor dotantis ex alia cauſa, an inducatur compenſatio, quæ impediat curſum vſurarum, et de materia compenſationis.*

40 *Vbi creditum dotale ex nouatione conuertitur in mutuum vel alium contractum, an currant vſuræ, declaratur cum diſtinctione.*

41 *Vſuræ dotales num ex pacto ab initio ad certam ſummam paciſci valeant.*

42 *De validitate ſtatutorum ſuper huiuſmodi vſurarum debito, et taxa.*

43 *De taxa ſtatutaria, vel conuentionali quando dicatur iuſta, et congrua.*

44 *Si taxatio eſt exceſſiua non vitiatur in totum, ſed reducitur ad congruitatem.*

45 *Vſuræ dotis conſiſtentis in ſpecie taxandæ ſunt ad menſuram fructuum ex ipſa ſpecie percipiendorum, non vltra.*

46 *Taxatio conuentionalis in toto, vel parte, an & quando faciat ceſſare ſtatutariam.*

47 *Vbi conſtat verè de maiori damno vel intereſſe viri ob retardatam ſolutionẽ dotis non attenditur taxa ſtatutaria, vel conſuetudinaria ſed qualitas damni.*

48 *Non attenditur in vſuris dotalibus an duplum ſortis excedant.*

49 *Per receptionem ſortis principalis an cẽſeãtur à viro remiſſæ vſuræ dotales.*

50 *Vſu-*

50 *Vſuræ dotales, an & quando dicantur debitæ iure actionis vel officio iudicis.*

51 *Ex longæuo ſilentio an huiuſmodi vſuræ remiſſæ cenſeantur, et an, et quando præſcribantur vel præſumantur ſolutæ.*

52 *Quid de ſilentio pro toto tempore matrimonij an inducatur earum remiſſio.*

53 *An debeantur vſuræ de dote ſoluta ſed poſtea euicta, ſeu non ſoluta ex capite inofficioſi, aut aliàs ex legis neceſſitate diminuta.*

54 *De multis priuilegijs, vel alijs ad naturam huiuſmodi vſurarum pertinentibus remiſſiuè, et præſertim an debeantur ex bonis fideicommiſſarijs cap. 16.*

55 *Soluto matrimonio an vir petat vſuras dotis ex potentia alterius contractus in quem creditum dotale transfuſum fuerat.*

56 *Pro credito dotali creari poteſt cenſus abſq; ſolemnitate pecuniæ numeratæ.*

57 *Conuentio inter dotantem & virum de ſoluendo annuo redditu pro dote an importet conſtitutionem cenſus vel ſimplicem conuentionem vſurarum.*

58 *Effectus reſultantes ex dicta inſpectione, num ſcilicèt contractus ſit cenſualis, vel importet ſolam conuentionem vſurarum.*

59 *Si creditum dotale non eſt transfuſum in alium contractum, ſoluto matrimonio, et non extantibus filij maritus vſuras amplius non petit.*

60 *Quid vbi ſuperſunt filij, itaut matrimonij reliquiæ durare dicantur, an vſuræ debeantur de iure, et quid ex conuentione vel in Vrbe ex ſtatuto.*

61 *Vbi obligatio non conſiſtit in dando, ſed in faciendo currunt vſuræ etiam ſoluto matrimonio abſq; alijs requiſitis cum ſuis declarationibus.*

62 *Mulier vidua ſoluto matrimonio àn & quando petat vſuras à dotante cum diſtinctione inter patrem, et extraneum, et ſi adſint filij, necnè.*

63 *Vbi concurrunt requiſita intereſſe damni emergentis vel lucri ceſſantis vſuræ abſque alia diſtinctione currunt etiam fauore viduæ ſoluto matrimonio, datur exemplum damni ſi filiam maritauit, et de propria dote, dotem ei conſtituit.*

64 *In Vrbe debentur vſuræ mulieri per dotantem etiam extraneum, et de huius ſtatuti ratione.*

65 *Mulieri infra annum luctus ſoluto matrimonio non debentur vſuræ per viri hæredes.*

66 *Elapſo tempore dato ad reſtituendum an vſuræ currant, recenſentur variæ opiniones, et conſtituitur regula negatiua, ſed multipliciter declarata.*

67 *Alimenta habita per mulierem ab hæredibus an imputentur in ſortem.*

68 *An fructus percepti ex bonis viri quæ retinuit imputentur.*

69 *Solutum in annua vel menſtrua pecuniaria aſſignatione per hæredes pro alimentis an imputetur mulieri.*

70 *Conuentio inter hæredes viri & mulierē de annua vel menſtrua præſtatione donec dos reſtituatur, an valeat.*

71 *Præceptum teſtatoris, vt donec dos reſtituitur, ſoluatur vxori quid annuum an valeat, et generaliter de diſpoſitione teſtatoris mandantis præſtari vſuras de legatis an & quando ſit ſeruanda.*

72 *Ceſſante conuentione mulieri inopi, vel diligentias adhibenti debentur vſuræ.*

73 *Mulier in dubio præſumitur inops nec habere alia bona præter dotem.*

74 *Mulieri impeditæ conſequi dotem ex ordinatione Principis, vel alio iuſto impedimento an debeantur vſuræ.*

75 *De Statutis diſponentibus mulieri ſoluto matrimonio per viri hæredes præſtari vſuras, præſertim de ſtatuto Vrbis.*

76 *Vt intret Statutum Vrb. requiritur interpellatio pro forma, et hæc an poſſit adimpleri per æquipollens, præſertim ſi hæredes promiſerint, vel ſoluerint.*

77 *Mulieri conſtante matrimonio, ſed facto caſu reſtitutionis, vel aſſecurationis dotis debentur vſuræ per virum.*

79 *De donatione propter nuptias, antefato, alijsque lucris, an & quando mulieri debeantur vſuræ.*

79 *Vbi facto mulieris reſtitutio non ſequitur vſuræ non debentur.*

80 *Mulieri quæ fuit tutrix, vel adminiſtratrix hæredum, et potuit ſibi ſoluere num debeantur vſuræ, et quando.*

81 *Hæredes mulieris defunctæ, àn & quando à viro, vel eius hæredibus petant vſuras ob dotem non reſtitutam.*

82 *Quando vſuræ præfatæ debētur, poſſunt etiam conueniri, et tamquam acceſſoriæ petuntur eadem actione de dote, ac veniunt in ſententia, quamuis de eis non fiat mentio.*

83 *Concluſio totius diſcurſus, et quomodo in hac materia procedendum ſit.*

DISC. CLXI.

ANtequam non minus frequentem ac vtilem, quã inuolutam propoſitam materiã aggrediar, præmittere oportet, in diuerſis caſuum ſpeciebus ſub ea contentis pręſertim ſoluto matrimonio D.D. noſtros adeò eſſe diſcordes, quod ſi veritatem ex numero attendere velimus, opus eſſet cohortes hinc inde efformare; Si verò ex rationibus, ac fundamentis plura volumina neque ſufficerent pro eis ſingulariter expendendis, et comprobandis vel refellendis; Quare cũ deficiente clara legis neceſſaria auctoritate, in conflictu opinionũ mihi ſemper placuerit, atq; honeſtum viſum ſit illas ſequi opiniones, quibus ratio magis aſſiſtit, inhærendo illi humanæ rationi quam cõmunis vſus ac diſcurſus ſuggerunt, potius quàm inordinato rigori ex aliquibus iurium literalibus inductionibus vel regulis deducto, quem legalem iudayſmum appellare conſueui, idcirco profiteor, in hac præſertim materia, concluſiuè iuxta inſtitutum, eas proferre sẽtentias, quæ rationi, vſui, atq; commercio humanis magis proximas ac adaptatas agnoſcam, D.D. tamen ac legalium rationum auctoritate non deſtitutas, nõ curando numerare, vel ponderare auctoritates pro vna vel altera opinione faciẽtes, quos curioſus ex modernis infra deducendis indagare poterit, materiæ ſiquidem vſurariæ gubernaculum eſſe videntur deprauata intentio creditoris, prauuſq; effectus indè reſultans tribuẽdi lucroſas acceſſiones ex pecuniæ retardata ſolutione, ex quibus quodlibet creditum ex quacumque cauſa debitum dicitur conuerti in mutuum, ſine quo non datur vſura, Ideoq; ad iſtas circumſtãtias principaliter in quocũq; caſu per iudicẽ reflecti oportet, pręſertim per ſupremos Magiſtratus quos alloqui profiteor.

Materiã igitur aſſumendo, prænotãdum eſt, fructus pignoris, ac vſuras dotales in omnibus pari paſſu ãbulare, ſiquidem fructus ex pignore abſque labe vſuraria per creditorẽ percipi non valent, vſuræ quoque licitè non percipiuntur,
1 et è contra, nec aliqua viget notabilis differẽtia; Quarè promiſcuè de vnis, vel alteris agendo, pro clariori, magiſque diſtincta tractatione tres partes diſtinguere oportet; Prima eſt inter virum, et dotantem & de hac *à n.1. vſq; ad.63.*;
2 Secunda inter mulierem, et dotis conſtitutæ, vel conſtituendæ debitorem *à dicto num.63. vſque ad.66.* Et tertia inter mulierem, et virum, vel eius hæredes poſt factum caſum reſtitutionis *à dicto num.66. vſque ad finem.*

Prima pars cũ eodem ordine de quo *diſc. praced.* ſubdiſtinguenda venit in eadem quinque tempora, Primum ſcilicèt ſponſalium de futuro antequam ſequatur matrimonium, et de hoc *à num. immediatè ſeq. vſque ad quintum*; Alterum matrimonij putatiui *à num.5. ad 7.*, Tertium quod intermediat matrimoniũ, ac ſuſceptionem onerum *dicto num. 6.*; Quartum conſtantis matrimonij *à nu.7. ad 55.*; Et quintum diſſoluti, vel ſeparati *à dicto num.55. ad 63.*

Reſpectu primi temporis, in quo ſpõ-
3 ſus onera non ſubſtinuit, nulla ſubeſt ratio cur vſuræ dotales peti valeant, proindeque indubitata eſt reſolutio negatiua, quamuis vſurarum expreſſa conuentio accedat, quoniam ſicuti promiſſioni ſortis ineſt conditio quatenus matrimonium ſequatur ita fortius ineſt promiſſioni vſurarum; Reſpectu verò illius temporis in quo dote promiſſa, ſed non tradita, ſponſus ſponſam aluit, aliaque onera ſubſtinuit, & tunc, Aut agimus de vſuris à dotante, vel eadem muliere iàm ſolutis, et videtur de ijs dicendum idem quod *diſc. præced.* dictum eſt de fructibus dotis traditæ, cum in omnibus termini videantur pares, atque vtroq; caſu militet eadem ratio æquitatis, ſeu cõpenſatiuæ remunerationis onerum, ideò ibi dicta poſsũt hic haberi pro repetitis.

Aut verò agimus de vſuris, non ſolutis, nec promiſſis, et tunc certum eſt illas tamquam vſuras dotales peti non poſſe, quoniam, vel dicimus huiuſmodi vſuras deberi ob moram irregularem, et vtique

iſta

iſta non intrat ante matrimonium tanquam neceſſarium implementum conditionis, ſub qua debitum eſt contractum; Vel dicimus illas deberi in reſtaurationem onerum, et tunc iſta conſideratio non militat niſi in dote, et ſic vbi dos acquiſiuit eſſentiam dotis, quod ante matrimonium non ſequitur, quarè tali caſu actio ſolùm dabitur ſponſo agendi contra ſponſam, vel eius patrem pro repetitione expenſarum actione vtili negotiorum geſtorum, vel per ea quæ diſponuntur in *l. ſi quis à liberis* §. *ſi mater ff. de liber. agnoſ. & l. alimentorum C. de neg. geſt.*, vt in ſpecie obſeruat benè *Bal. Nouell. hoc tractatu part. 11. num. 20. combinatione tertia in fine*, atque aduertit *Boſſ. de dote cap. 20. ſub n. 4.*; Et quamuis vbi dos cōſiſtit in ſpecie, *gloſa in l. 1. C. de dotis promiſſ.* velit ex eadē æquitate de qua *diſc. præcedenti* dictum eſt, ſponſum ferentem onera, facere ſuos fructus perceptos, conſequi etiam debere vſuras dictis fructibus reſpondentes, dictāque gloſam ſequantur *Bald. ibid., Soccin., et Gozadinus relati per Barboſ. in l. ſi ante num. 6.*; Verior tamen videtur contraria ſententia *Cyni*, quam rectè probat, ac ſequitur *Bal. Nouell. dicto numer. 20.*, atque veriſſimam ſupponit *Barboſ. loco cit. & ſequitur Boſſ. de dote cap. 20. n. 5.*, cū enim dos etiam in ſpecie promiſſa non debeatur, niſi contracto matrimonio, hinc proindè non intrant termini deducti ex æquitate *text. in l. curabit C. de act. empt.*, quos tenentes contrariam ad hunc effectum conſiderant, ſolumque, vt præmiſſum eſt, ſupereſt actio ad alimentorum repetitionem, niſi concurrant inditia donationis in dubio non præſumendæ, *vt Bal. Nouell. eodem numer. 20. in fin.*

Aut tandem agimus de vſuris expreſsè promiſſis, alio non adiecto, et tunc cum talis promiſſio habeat in ventre cōditionem dotis, ac matrimonij, idcircò iſtis in eſſe non productis, promiſſio quamuis expreſſa nihil operatur, vt in ſpecie *idem Bald. Nouell. dicto numer. 20. poſt med. verſ. in tantum etiam*; Si verò vſuræ conuentæ fuerint nominatim pro tempore ſponſalium, quia ſcilicèt ſponſa non nubilis ætatis traducta ſit ad domum ſponſi cum promiſſione dotis incōtinenti ſoluendæ, & quatenus ſolutio nō ſequatur, cum promiſſione vſurarum, et tunc conuentio videtur licita, quoniam vſuræ ita conuentæ reuera vſurarum nomen, ac titulum non merentur, ſed potius importare dicuntur conuentionalem taxam alimentorum, et onerū, vt egregiè *Bal. Nouell. dicto num. 20. circa fin. verſ. ſi tamen pater*; Vſura enim nō datur abſque mutuo vero, vel interpretatiuo, atque dicitur ea acceſſio quam creditor ob ſolam temporis dilationem ex pecunia vult conſequi, vt pluries in ſua materia *ſub tit. de vſur.*, ac etiam infrà, neutrum autem iſto caſu videtur conſiderari poſſe, quia neque adeſt debitum, neque dilatio, cùm ante matrimonium dos non debeatur.

Iſta igitur videtur ſubeſſe differentia
4 inter virum, et ſponſum, quod primus, data onerum ſupportatione, conſequitur dotis vſuras quamuis non promiſſas, ac matrimonij onera excedentes iuxta veriorem ſententiam de qua infra; Sponſus verò non niſi ad limites onerum, potius tamquam nudum pretium alimentorum, quàm vti dotis fructus, et vſuras.

Altera item dignoſcitur differentia, quod viro abſque propria culpa matrimonij non ferenti debentur vſuræ dotales iuxta vnam ſententiam de qua infra, ſponſo autem numquam deberi poſſunt quamuis per eum non ſteterit, atque ex ſolo facto ſponſæ prouenerit quin præſtentur, quoniam ſufficit de facto non eſſe præſtita, vt propterea vtilis negotiorum geſtorum actio non intret, præterquam ad eas expenſas, quæ parandorum alimentorū gratia comparatæ ſunt, et amiſſæ iuxta generales alimentorum terminos.

Tertia quoque differentia ſubeſt, quia vſuræ dotales fauore viri veniunt eadem actione, ac hypotheca, et anterioritate, ſeù priuilegio ſortis, atque in iſtius conſtitutione, vel condemnatione illæ vidētur ineſſe, vt infra; fauore autem ſponſi hæc omnia ceſſant, quia non aliam habet actionem, niſi perſonalem ex dicta vtili negotiorum geſtorum, vel illam quæ cuiuslibet priuati creditoris fauore reſultat ex conuentione.

Secundum tempus eſt illud matrimonij putatiui in quo videtur reſpectu vſu-
5 rarum dicēdum in omnibus idem, quod de

de fructibus eſt dictum *diſc.præcedenti*, ſi enim vſuræ ſunt iam ſolutę, ita vt de illarũ repetitione agatur, tunc intrat de plano paritas eorum, quæ circa fructus perceptos firmata ſunt, ſi verò non ſunt ſolutæ, et cum iſto caſu poſt detectam nullitatẽ, alia non ſuperſit huiuſmodi viro actio quàm ad repetitionem alimentorũ, ac onerum reſtaurationem, non tamquã viro, ſed tamquam tertio alimentanti, idcircò videtur dicendum idem quod de ſponſo de futuro quoad vſuras non conuentas eſt notatum; et hæc quatenus terminus hic putatiui cadat in coniugum, et matrimonij qualitate, ſi enim cadit in ipſa dote, quia ſcilicèt matrimonio exiſtente verò, dos tamen ſit putatiua, tamquam nulliter conſtituta, ſed valida opinata, tunc eius inſpectio cadit ſub quarto tempore infra.

In tertio tempore, quod intermediat
6 matrimonium, ac onerum ſuſceptionem iuxta exemplum poſitum *diſ.præcedenti*, quod ſcilicet in domo ſoceri, ſponſi aliquo tempore permanſerint, & tunc procedendum videtur cum eiſdem terminis, et conſiderationibus, quoad fructus de quibus loco proximè ſupra, licèt in vſuris conſequendis non intret ità de facili ea æquitas, quæ in fructibus videtur magis amplectanda.

Quartum tempus in quo maior præſentis diſcurſ. inſpectio verſatur, eſt
7 illud conſtantis matrimonij, in quo data onerum ſupportatione, abſoluta eſt hodie regula affirmatiua, vt fructus ex pignore licitè percipiantur, vel vſuræ debeantur, quamuis neq; conuentio, minuſque interpellatio, vel mora regularis intercedant, quoniam ipſa onerum ſupportatio ſtat loco moræ, ac operatur, vt dotans dicatur in ea conſtitutus *ad tex. in l.cum poſt 69. §.3. ff.de iur.dot. & cap. ſalubriter de vſur.*, ac firmant communi ore ſcribentes de quibus *Roder. de ann.redd.lib.3.quæſt.7.num.49. Surd.de alim.tit.1.quæſt.42.in fin. Fontanell. de pact.nupt.clauſ.6.gloſ.2.part.6. Giurb.deciſ.72.,et obſer.55. vtrobique num.2. Cyriac. contr.30. per tot. & 391. ex numer.* 26. latè *Barboſ. in collectan. ad idem cap. Amatus lib.1.var.reſol.43.ex num.1. Leotar.de vſur.quæſt.3.n.7.& 8.,et quæſt.28 ex n.1. Caſtill.tom.3.controuer.23.& to.8. aliàs de alimen. cap.50. poſt hæc ſcripta edit. Boſſ.dicto cap.20.num.41. Buratt. deciſ.159.num.2. Rot. deciſ.471. part.1. recent.* & aliàs quotidie, adeo vt iſta concluſio dici rectè valeat de illis, quæ abſque auctoritatum allegatione mereãtur ſupponi.

Et quamuis *Faber in Cod.lib.8.tit.7.de iur. dot. defin.42.* contrarium ſtatuat, eundemque ſenſum habeat *Scaccia de Cambÿs §.1.quæſt.7.part.2.ampl.8. num.* 176., ab eis tamen cauendum admonent *Fõtanell.vbi ſupra n.11. Amat.dicta reſol.* 43. *num.7. Leotar.dicta quæſt.28. num.4.* & latius *num.69. & ſeqq. & Caſtill. locis citatis*, itaut excuſabilis eſſet qui in ſcholis ad excitanda ingenia concluſionem hanc ad trutinam diſputationis deducere vellet, in foro autem irrideri mereretur, rationes autem in quibus præfati Canonis diſpoſitio fundetur plenè videri poſſunt diſcuſſæ apud *Caſtill.dicto cap.* 23. *tom.3.& Boſſ.dicto cap.20. à num.42 cum ſequent. num.28.*

Dictaque concluſio procedit, nedum
8 in dote per patrem promiſſa, verùm etiam in ea, quæ per ipſammet mulierẽ conſtituta ſit *Bar. in l.de diuiſione nu.3., et 4.ff ſolut.matrim., Bal.in l.fin. §.præterea c p..de iur.dot. Cyriac. dicta contr.30. num.* 16., et habuit pro abſoluto *Rot. apud Comitulum deciſ.2. & 7.*

Probabiliter autem dubitari poteſt in extraneo dotante, an ante biennium
9 ex dicta ſola mora irregulari ad huiuſmodi vſuras teneri debeat; Negatiuam enim tenent *Bar., Bal., Angel. Roman. & alÿ in d.l.de diuiſione. Magon.dec.Flor.83. num.7. Cancer.lib.1.var.tit.de dote numer.* 160. *Cyriac.dict.a contr.30.num.15. Giurb. dicta obſeru.35. num.2.*, et alij relati *per Barboſ.in l.ex diuiſione num.4. & Leotar. dicta quæſt.28. num.7.* volentes ità procedere textum *in l.fin. §. præterea C.de iur. dot.*, vt ſcilicèt pater vel ipſa mulier illicò teneantur ad vſuras præfatas tamquam ſubrogatas loco illorum onerum, quæ ab ipſo pro filiæ alimonia, vel à muliere pro ſe ipſa alenda ſupportari debuiſſent, extraneus verò non niſi lapſo biennio.

Affirmatiuam verò, prædicta diſtinctione reprobata, veriorem putant *Barboſ.vbi ſupra*, amplè *Leotar. ibid.* credens diſpoſitionem dicti textus contraria conſuetudine antiquatam eſſe, *Rodriq. de*

de an.redd.dicto lib.3.quæſt.7. numer.52. Caſtill.dicto cap.50 tomo 8. ex nu.15. ad 30.; Licèt enim cōtraria apud antiquiores magis communis eſſet, attamen iſta videtur in foro recepta, quaſi quod indiſtinctè ſola perſona viri ferentis onera inſpicienda ſit, non curata perſona dotantis, vt *per Leotar.num.12.in fin.* & ſupponi videtur *per Rot. apud Fenzon. ad Statut.dec.85., et 86. in Bonon., fructuum dotis 18.Martij 1648. Dunozetto* inter ſuas *deciſ.796. in Tuſculana Saluiani 25. eiuſdē menſis, et anni Veroſpio* & in alijs, neque vnquam in praxi vidi hāc diſtinctionem admiſſam.

Firmata igitur indiſtinctè concluſione præfata, Ampliatur primo ad dotem ſpiritualem Monaſterio promiſſam, quia

10 Monaſterium ſtat loco viri, eademque ratio reſtaurativa onerum viget *Rodriquez quæſt.regular. tom.2. quæſt.48. art. 7. Barboſ. in collectan. ad cap. ſalubriter numer.6. Arias de Meſa*, qui de praxi teſtatur *lib.3 var.reſol.cap.46. num.28.*, intelligendo tamen à tempore quo moniali alimenta ſubminiſtrat, cum non ratione monacatus, ſed onerum dos ſpiritualis à ſimoniæ labe eximatur, vt *diſcurſ.*142.ac etiam *diſc.*125. vbi quid dicendum ſit mortua moniali ſi debitor dotis de facto ſoluerit fructus, an veniāt in ſortem imputādi, vel potius rectè debeantur tanquam reſtaurativa damnorum & intereſſe ob non factum inueſtimentum, quod paſſim de dotibus monialium fieri ſolet.

Ampliatur ſecundo etiamſi dotans

11 eſſet minor *Pedroch. conſil.14. Cyriac. contr.30.num.19.*, quia cum ex parte minoris non niſi valida, et neceſſaria dotis conſtitutio conſideretur, atque iſtæ non ſint vſuræ debitæ propter moram, ſed in reſtaurationem damnorum, quæ vir eſt paſſus in onerum ſupportatione, hinc proindè minoris ætatis priuilegiū non videtur conſiderabile, cum duplici tamen temperamento, Primo vt intelligatur de dote, quam minor de neceſſitate conſtituere tenebatur, cum in ea tantùm vigeat ratio prædicta, Et ſecundo, vt difficultatem patiatur pro rata exceſſus ex ſtatutaria, vel conſuetudinaria taxatione reſultantis; Ponamus enim quod vſuræ dotales, vt eſt in Vrbe taxatæ ſint ad ſeptem cum dimidio pro quolibet centenario, quæ ſumma hodiernis temporibus eſt valde exceſſiua, cum fructus bonorum, vel cenſuum, ac locorum montium neque ſoleat aſcendere ad quatuor pro centenario, ad quam rationem probabiliter vir fructus percepiſſet ex pecuniæ dotalis inueſtimento ſi ſoluta eſſet, hinc proindè videtur reſpectu minoris, quoad hunc exceſſum habenda ratio, cum tale damnum proueniat potius ex mora, ſeu negligentia, aduersùs quàm minor eſt reſtituendus. Quid autem ſi dos per minorem cōſtituta nullitatis vitio ſubiaceret, àn pariat vſuras habetur infra.

Ampliatur tertio etiam in dotis aug-

12 mento, quoniam dotis, et augmenti idem eſt iudicium *Theſaur.deciſ.45.in fin.Surd.de alim.dicta quæſt 42.num.76., et ſeq.Staiban.de intereſſe lib.2.tit.3.q.1. num 36.& ſeq.*, qui reſpondet *Corneo* cōtrarium ſentienti, quem poſt *Surd.* nominatim etiam reprobat *Leotar.* dictam ampliationem amplectens *quæſt. 71. numer.29.*, ac etiam ſermone nimis effuſo *Caſtill.dicto cap.50. tom.8 numer.8.*

Quarto ampliatur, vt procedat con-

13 cluſio etiam in mobilibus, ac iocalibus de ſui natura infructiferis, vt ſunt gemmæ, ac veſtes & ſuppellectilia &c., vt reprobato *Caualcano deciſ.22.p.4.* firmant *Polidor.Rip.ſingul. obſeru.72. Fontanell.clauſ.6.gloſ.2.part.4.nu 12.& ſeqq. Giurb.deciſ.72.,num.13.& 15.& obſer.35. num.2.in fin.Cyriac.controu.30. numer.12. Staiban.dicto tit.3.de intereſſè dotis quæſt. 1.num.15.& ſeqq.Boſſ.dicto cap.20.n.40.*, atque in hanc videtur inclinaſſe *Rota apud Buratt. deciſ.287.num.vltimo.*

Verùm *Leotardus dicta quæſt.28. ex num.29.* his omnibus (*Staibano* excepto) relatis, acriter *Caualcanum* tuetur, proindeque diſtinguendo firmat, quod, Aut huiuſmodi mobilia promiſſa ſunt æſtimata, et quia tunc potius quantitas, ac pretium quàm bona in dotem data dicuntur, concordat vſuras dotales deberi tamquam ex debito quantitatis, in quo ſtat principalis concluſio; Aut ſunt inæſtimata tamquam ſpecies, atque ſunt de ſui natura infructifera, et tunc veriorem omnino putat contrariam *Caualcani* ſententiam, duobus tamen caſibus reſtringendam, vno ſcilicèt vbi talia bona ita pro-

promiſſa ſint, vt illis diſtractis pretium in emptionem bonorum cōuerti debeat, et altero quoties maritus cogitur ſub vſuris pecunias accipere, vt gemmas, ac monilia, et ſuppellectilia, vel alia huiuſmodi pro vſu matrimonij compararet.

Mihi verò potius rationum probabilitate attenta, quàm immorando in inductionibus, vno, vel altero modo deductis ex textu *in l.fin. §. præterea*, quem antiquatum teſtantur idem *Leotardus, et alij vt ſupra & n.ſeq.*, videtur priori opinioni ampliationem conſtituenti regulariter adhærendum, ſiquidem, Aut huiuſmodi bona data ſunt æſtimata, et tunc omnes concordant pro vſurarū præſtatione, Aut data ſunt inæſtimata, proindeque conſeruanda, vt earumdem ſpecierum reſtitutio fiat, et tunc, cum illorum fructus conſiſtat in ſolo vſu, quem vir habet matrimonio conſtante, vt hic fructus ex non conſignatione medio tempore amiſſus videatur ex vſurarum ſolutione reſtaurandus; Cum etenim hæc bona vſibus, ac oneribus matrimonialibus deſeruiant, ſequitur eis non traditis, virum ex alijs eius bonis dicta onera ſupportaſſe, et hoc ſufficit, vt intret debitum vſurarum dotalium, nulla ratione habita, àn res ſit de ſui natura ſterilis, vel fertilis, nam etiam pecunia eſt de ſui natura ſterilis, et tamen vir ex illa conſequitur indubitatè vſuras, quamuis de proprio onera ſubſtinuerit abſque neceſſitate ſumendi ab alijs pecuniam creditam ſub vſuris.

Fortius autē quia huiuſmodi bona ſolēt propter vſum aliquam deteriorationem pati quoad ſubſtantiam, vt aduertitur *ſub tit. de vſur. diſc.*2. vnde propterea fructus conſiſtit in ipſo vſu quo non habito dicitur amiſſus, ſiue de ſuo erogatus ille fructus, quem iſta res datura erat, proindeque idem in acconcio, quod idem eſt ac corredum in huiuſmodi ſuppellectilibus, et ornamentis conſiſtens tenuit *Rota in Romana Saluiani* 4.*Decembris* 1643. *Veroſpio in fine*.

Benè verum quod ſi ageretur de tali-
14 bus bonis, quę domeſticis vſibus ac matrimonij oneribus nullo modo ſeruire debuiſſent, ita vt ob eorum non præſtationem vir nihil dicatur amiſiſſe, vel de ſuo erogaſſe, tunc vbi conſiſtunt in ſpecie ita conſeruenda, et reſtituenda cum ceſſet penitus intereſſe, non videntur intrare tales vſuræ ob intereſſe, ſeù damni reſtaurationem permiſſæ, iſtoque ſolo caſu cum *Leotardo, et Caualcano* ſentiendum putarem, quod iudicis arbitrio ex bonorum qualitate regulando remittendum venit.

Vbi verò dos cōſiſtit in mobilibus in-
15 fructiferis conſeruationi non aptis vt ſunt, triticum, vinum, oleū, aliaq; huiuſmodi in pondere numero, vel menſura conſiſtentia, dubitari ſolet, an vir ob huiuſmodi rerum non conſignationem petere valeat intereſſe quanti plurimi quod in eis intrat iuxta *text.in l.vinum ff. ſi cert.pet.cum concor.*; Et videtur negatiuè reſpondendum, quatenus verſemur in terminis moræ irregularis, vt ſupra reſultantis à ſola onerum ſupportatione, quoniam intereſſe non intrat ratione moræ, ſed ob reſtaurationem onerum medio tempore paſſorum, nimiſque rigoroſum videretur dotātem abſque mora regulari ex ſola legis diſpoſitione teneri ad hoc intereſſe, quod ſæpiſſimè grauiſſimum, ac vrgens eſſe ſolet, ideoque dicendum videtur idem quod de iocalibus aliiſque mobilibus dictum eſt ſupra, cum eadem diſtinctione rei æſtimatæ, vel inæſtimatæ, valutando quantitatem rei inęſtimatæ iuxta valorem de tempore faciendæ conſignationis in foro publico currentem, vt aduertit meus Conciuis *Robertus Maranta conſ.* 139. Sed ſi intercedit etiam mora regularis, tunc cum receptum ſit totum id quod viri intereſt reficiendum eſſe, quamuis rationem onerum excedat, vt infra, quoniā tunc nō conſideratur tamquam vir ex nuda diſpoſitione *cap.ſalubriter*, ſed tamquam creditor, cui mora debitoris damnum intulit, hinc proindè ſicut cuilibet priuato creditori generis competit aduersùs debitorem moroſum actio petendi pretium quāti plurimi, ita videtur licitum viro, ne hic à iure in iſta materia priuilegiatus inferioris conditionis exiſtat quolibet priuato.

Ampliatur quinto etiam ſi expreſsè
16 dictum ſit *ad omne viri beneplacitum*, vel requiſitionem, quoniam dicta verba non videntur adiecta, vt conditionem, vel dilationem inducant, ſed potius

tius admonitionem, vt celerius fiat, et ſic ad fauorem viri cuius odium propterea cauſare non debent, vt in his terminis *Gratian.diſcept.*143.*num.* 15. *Ioſeph. Ludouicus deciſ.Lucen.*21. *num.* 48. *Rauden.Conſil.*39.*num.*15.*lib.*1 *Staiban.de intereſſe dicta quaeſt.*1.*tit.*3.*num.*8.*&* 9.

Contrarium in eiſdem terminis tenēt *addentad Buratt.deciſ.*159.*n.*14. *& idem Gratian.diſcept.*726.*numer.* 5. allegantes *Caſtrenſem Conſ.*11.*n.*4.*lib.*1.*Rot.dec.*471. *n.*4.*p.*1.*recentior., et alios de quibus infrà*; Verum hęc ſecūda opinio nullatenus recipienda videtur, *Caſtr.* enim loquitur de ſolutione conuenta infra terminū declarandum arbitrio tertij, et ſic in terminis diuerſis, de quibus infra, *Decius* autem *Conſil.*119.*Surd.dicta quaeſt.*49.*num.* 50. & alij allegati loquutur de dilatione expreſſa, ideoque nil confluunt ad punctū, & *Gratianus* loquitur incidēter per verbum *quidquid ſit*, parificando dilationē expreſſam cum iſto caſu, vndè pariter pro hac parte malè deducitur; Rota verò *dicta deciſ.*471.excitat ſolum motiuū tamquam illationem à parte factam, et licèt in eo caſu illud ſoluat cum reſponſione facti, quia ſcilicèt de tempore talis conuentionis incoeperant vſuræ, non per hoc tamen infertur, quod Rota dicatur aliàs approbaſſe obiectum, ideoq; attentis auctoritatibus conſtat hanc opinionem nullatenus fundatam eſſe; Et quidē neque auctoritate fundata videtur, quoniam *tex.in l.cum ſtipulatus ſim* 113. *ff.de verb.obl.* clarè probare videtur, vt beneplacitum creditoris in quod ſolutio collata eſt non tollat moram vt rectè notant ibidem *Bartol.num.*2. & alij, Ac etiam quia verba præfata, potius admonitionem vt celerius impleatur importare videntur, quod aduertit etiā *Ruin. Conſil.*132.*num.*2.*lib.* 1. ex quo deſumit *Gratian.dicta diſcept.*143.

Prætereà indubitanter minus committitur mora, vbi implementum eſt incertum remiſſum arbitrio vel beneplacito tertij, quàm vbi remiſſum eſt arbitrio creditoris, vt in eadem *l. cum ſtipulatus* vbi omnes, vnde cum in terminis noſtris, etiam ſi ſolutio collata ſit ad beneplacitum tertij, adhuc debeantur vſuræ vt infra, ergò multò magis in præſenti, ex ea clara ratione, quia vir contrahendo matrimonium, ſiue incipiendo ferre onera matrimonij, cenſetur eius beneplacitum declarare, atque dotantem interpellando in mora conſtituere vt *ex Bar.in l.*5.*ſol.matr. num.* 1. *&* 5. *Mantica*, et alijs obſeruat *Leotar. dicta quaeſt.*28. *num.*23.

Clarius autem dicta ampliato procedit, ſi conuentio præfata de ſoluendo dotē ad omne beneplacitum &c. facta ſit poſtquam mora contracta erat, atque vſuræ coeperant de iure currere, quoniā talis conuentio apta non eſt inducere nouationem, ac remittere moram iam contractam in ſpecie *Rot.dicta dec.* 471. *num.*4.*& ſeq.par.*1.*rec.* & clarè in terminis generalibus probat *tex.in d.l.cum ſtipulatus*; Vel ſi certus terminus ſolutioni adiectus eſſet, et deinde in antea ad creditoris beneplacitum, quoniam dicto termino elapſo talia verba moram non impediunt etiam fauore cuiuſcumque priuati creditoris in materia indifferēti per tex. præfatum vbi *Bar.*, *Imol. & cæteri*, ac in terminis generalibus obſeruat *Rot.in Rom. Cambij* 14. *Februarij* 1648. *Peuting.& in alijs.*

Ampliatur ſexto quamuis debitum dotis eſſet incertum, ac illiquidum, quia
17 ſcilicet eius quantitas, vel ſoluendi modus in tertij arbitrium eſſet collatus, vel quia data eſſent aliqua bona æſtimāda, quoniam pro eo medio tempore, quo tertij declaratio non ſequitur vel non fit æſtimatio ex qua reſultat certitudo debiti, adhuc vſuræ debentur, cum debiti ſubſtantia ab initio ſit certa ex poſt facto certificanda, vt in ſpecie *Herculan.in l.de diuiſione ſol.matr. numer.*7. *Roderic. de ann.redd.lib.*3.*quaeſt.*7.*num.*48. *ampl.* 6.*Surd.de alim.dicto tit.*1.*quaeſt.*42.*n.*13. *& conſ.*269.*num.*3. *Ludouic. deciſ. Lucen.* 21.*num.*49.*Boſſ.dicto cap.*20.*n.*34.*Giurb. deciſ.*72.*num.*2.*& ad Conſuet.cap.*3.*gloſ.* 5.*n.*50.,*et gloſ.*7.*num.*83.*Leotar.de vſur. quaeſt.*28.*num.*13. *Staiban. de intereſſe dicta quaeſt.*1.*num.*23.*& ſeqq. Rot. in dicta Bonon. dotis* 18. *Martij* 1648. *Dunozetto inter ſuas deciſ.*796.*&* 10.*Martij* 1651. *Peuting.Rauennaten.dotis* 11.*Iunij* 1660. *Albergato*, & conferunt quæ in ſimili habētur de fructibus recompēſatiuis debitis venditori ex æquitate tex. in *l. curabit*, etiam pendente termino quo pretiū in arbitrium tertij, vel æſtimatorum collatum ſit incertum, et illiquidum

Gabr.conſ.57.lib.1.Honded.conſ.30.num.18.& 19.lib.1.Georg.alleg.1.num.28. Leotar.de vſur.quæſt.27.n.25.& habetur *ſub.tit.de vſur.præſertim diſ.22.& ſeq.*

Contrarium in ſpecie tenent *Caſtr.dicto Conſil.11.num.4.lib.1.Martius Medices dec.Senen.examin.7.num.43.& ſeqq.*, ac videtur Rotam dubitaſſe *coram Gregor.deciſ.573.nu.6.& 7. & coram Penia dec.408.iuxta Venetam, aliàs 522.iuxta Lugdunenſem,* vbi de ſecundo exemplo æſtimationis bonorum; Verùm hæc opinio nullatus recipienda videtur eamque latè confutat *Leotar. dicta quæſt. 28. ex num.14.* vbi bona adducit fundamenta, niſi ex facti circumſtantijs verè iuſta excuſatio reſultet, iuxta caſum de quo ſupra *in Bitetten.diſc.115.*

Et quamuis *Leotar.num. 25.* aduertat id demum procedere vbi dos in alicuius certæ perſonæ arbitrium collata ſit, ſecus autem ſi eius promiſſio ſit omnino vaga, et incerta, vt tunc attendendum veniat,an à patre vel à ſe ipſa, ſeu ab extraneo dos ita promittatur, vt primo caſu tantum vſuræ debeantur, ſecus autem ſecundo, et tertio; Attamen non videtur diſtinctio conſiderabilis ad effectum de quo agitur, cum ea potius percutiat ſubſtantiam debiti in ſorte, Vbi enim ceſſat ſubſtantia debiti in ſorte, tūc vtique ceſſant vſuræ, non ratione ceſſantis moræ ac ipſarum vſurarum, ſed quia non adeſt debitum ſortis; Ideoque eatenus dicta diſtinſtio recipiēda eſt, quatenus debiti ſubſtantia etiam ceſſet, ſecus autem è conuersò, quoniam dato debito, nulla differentia conſtituenda videtur inter patrē & extraneum, quidquid dicat *Staiban.dicta quæſt.1. nu. 26. & ſeq.*

Verùm ſi in arbitrium tertij collata
18 ſit,non dotis ſubſtantia,vel quantitas, ſed ipſa dilatio, quia nempè dos in certa quantitate promiſſa ſit ſolui in illis terminis & paghis, quos tertius arbitrabitur, et tunc,cum conſtet de partium voluntate dandi,ac reſpectiuè habendi aliquam dilationem, itaut ſubſtantia dilationis ſit certa, ſolus verò terminus quo eſt duratura ſit incertus, hinc proindè intelligendo iſtam conuentionem arbitrio boni viri, pro eo tempore quo iudex ex facti circūſtantijs arbitrabitur dilationem pręſtari debuiſſe,non currūt vſuræ,cum iſtæ non debeantur dilatione durante, vt rectè explicando *Corneum Conſil.vltimo lib.2.* aduertit *Leotar. dicta quæſt.28.num.19.& ſeqq.*

Alius item incertitudinis caſus dari ſolet, quia nempe relicta ſit puellæ vel promiſſa certa quantitas pro dote, ſub expreſſa vel legali conditione matrimonij, an ſcilicet vbi hæredi legantis, vel eidem promittenti purificatio dictæ cōditionis ignota ſit,currat onus vſurarū, Et negatiuè habetur ſingulariter deciſum *per Rot.dec.182.par.4.recent.tom.2.*, vbi *num.2.* aſſignatur bona ratio, quia nempe nil cum viro promittens vel hæres geſſit, ideoq; debitor ignorat ſe eſſe talem, atque vir dicere non poteſt ſub eius fide onera matrimonij ſuſcepiſſe.

Septimo ampliatur concluſio, vt
19 procedat quamuis dotans iuſtam habeat cauſam non ſoluendi, quæ ex facto viri oriatur, quia nempè iſte conuentā cautionem non pręſtiterit,vel alia promiſſa adimplere non curauerit, ſeu ob imminentem decoctionem ſuique ſtatus mutationem iuſtè dotem ſoluere dotans renuerit, cum enim interim vir onera matrimonij ſubſtinuerit, adhuc debitæ videntur vſuræ ſoluendæ, non ratione moræ, ſed ob reſtaurationem dictorum onerum, adinſtar emptoris obligati ſoluere fructus recompenſatiuos etiam pro tempore quo venditor fideiuſſores præſtare, vel aliàs promiſſa adimplere non curauit,ſeu quo emptor litem ſuper euictione rei, vel contractus validitate paſſus eſt, quia ſufficit fructus percepiſſe, vt ad vſuras recompenſatiuas teneatur *Duran.deciſ.34.num.26.& ſeq. repetit.deciſ.13.par.5.recent.Royas deciſ.161. dec.141.par.11.rec.& ſæpè in alijs, Leotar.quæſt.27.num.29., et ſeq.*vbi aliæ deciſiones allegantur, & habetur ſub *dicto tit. de vſuris diſc.22.& ſeqq.*, Dictoſque terminos parificari, non eſt dubitandum, vt in ſpecie *Leotar.dicta quæſt.28. num.22., & alibi.*

In hac tamen ampliatione locus eſſe videtur diſtinctioni conſideratæ, ac reiectæ ampliatione præcedenti, an ſcilicet agatur cum patre, ſeu cum alio qui dotare,ac alere obligatus eſt, itaut ſi vir onera non ſupportaſſet, ea per dotantē ſupportari debuiſſent, vel potius cū extraneo,circūſcripta promiſſione ad aliud

non

non obligato, vt in primo caſu dotans ad huiuſmodi vſuras teneatur ex ſimilibus terminis æquitatis deductæ *ex l. curabit*, dum ex dilatione obtinuit dotans emolumentum releuationis ab onere, quod aliàs ferre debebat in alendo mulierem, vndè locupletaretur aliàs cũ aliena iactura, vt rectè firmat *Rota apud Peniam deciſ.*660.*iuxta Venetam aliàs* 825. *iuxta Lugdunenſem*, vbi receditur à contrarijs reſolutionibus *coram eodem deciſ.* 510.,*et* 637.*iuxta Venetam aliàs* 643.*&* 798.*iuxta Lugdunen.*, et reaſſumit *Gratian.diſcept.*726.*num.*3.*& ſeqq.*, et conferunt deducta *per Surd.conſil.*301.*num.* 23.*& ſeq.*, atque huic caſui applicatur dicta conſideratio facta per *Staiban. qu.* 1.*num.*26.*& ſeq.*

Secundo autem caſu, cum extraneus non niſi ſub illa lege adimplementi promittere voluerit, hinc proindè non videtur vltra propriam voluntatem obligandus, dum interim non dicitur debitor, neque aliquod emolumtntum vel commodum eſt aſſequutus, ideoque ſibi imputet vir, cur non impleuerit, atque iuxta hos terminos procedunt dictæ *deciſiones Peniæ*, et in hoc ſenſu intelligenda ſunt deducta in his terminis *per Gratian.diſcept.*143.*num.*48. & plenius *per Capyc.Latr.Conſult.*37.*nu.*44., *et per tot.* quatenus ob implementum ex parte viri vſuras negent.

Quarè ſi verſemur in eo caſu quo pater cõditionis implemẽtum iuſtè in dotis conſtitutione apponere valens, non teneretur filiam aliàs alere, quià ſcilicèt ea diues eſſet, ita vt eius obligatio reſtricta eſſet ad ſolam dotem ſub tali conditione licitè conſtituendam, tunc videtur de illo dicendum idem quod de extraneo.

Prout reſpectu etiam patris vel alterius ab oneribus ſubleuati, ceſſaret ampliatio, quoties non implementum, vel aliud viri factum cauſa fuit, vt dotans pecuniam otioſam in banco teneret, vndè iacturam pateretur vſurarũ ſub quibus pecuniam ad effectum ſoluendi dotem accepit, vel patiatur damnum amiſſionis fructuum rei quam pro dote ſoluenda vendidit, cum nec iuſtitia, nec æquitas patiatur vt ad duplicatas vſuras, vel interuſuria teneatur, vt in ſimilibus terminis vſurarum præſtandarum ab emptore ex *Surdi, et Rotæ* auctoritate obſeruat *Leotar.quæſt.*27. poſt *num.* 30. & in propoſito vſurarum iuxta terminos dicti tex. in *l. curabit* aduertitur in dicta ſua materia *ſub.tit.de vſur.*

Ponamus enim quod pater pro filia dotanda prædium vendiderit ſub lege ratificationis faciendæ ab ipſa filia, vel eius viro, ſeu quod pecuniæ per dictos coniuges in tuto collocandæ ſint pro cautela emptoris, quodque interim pretium à banco amoueri non poſſit, vtique pro tempore quo pecunia facto viri in banco ſteterit otioſa, nec iuſtum, nec rationabile videtur, vt pater ad vſuras teneri debeat, idemq; à ſimili ſi accepit pecuniam ſub vſuris.

Sed ſi extraneus, quem viro ex parte ſua non adimplente excuſatum diximus ab vſurarum præſtatione, iuſtè quidem recuſet ſoluere, non ex capite conuentionis non adimpletæ, ſed ex mutatione ſtatus, quia ſcilicèt vir eius conditionẽ deteriorauerit, vnde periculoſum fuiſſet, atque imprudentis viri actus ſolutionem facere, an hic prætextus illum ab vſurarum præſtatione excuſet, Et crederem deciſionem remittendam eſſe iudicis arbitio ex facti circumſtantijs regulando; Si enim dotãs medio tempore pecuniam otioſam retinuerit, tunc videtur excuſabilis, ſecus ſi eam ſemper implicatam habuerit, vel aliàs de culpa, et affectatione redargui valeat cur eã prò euitando periculo non inueſtierit, vel in tot effectibus non tribuerit; Licèt enim vir etiam de culpa, et negligentia notari poſſit, cur debitorem non interpellauerit ad inueſtiendum loco cautionis, attamen in pari concurſu culpæ, vel negligentiæ, potior videtur conditio viri agentis de reſtauratione damni, dummodo vt præmiſſum eſt, dotans non de damno, ſed de lucro contendat, quia ſcilicèt pecuniam aliàs pro dote ſoluendam non otioſam, ſed inueſtitam ac fructiferam habuerit, ſeu fructus perceperit ex bonis quæ ob dictam pecuniam ſoluendam diſtrahere oportebat.

Octauo ampliatur etiam ſi vſuræ dotales, vel fructus pignoris onerum ſup-
20 portatorum metam, et quantitatem excedant, cum enim ſuccedant loco fructuum ex bonis dotalibus percipiendorum, hinc ſicut omnes fructus vir facit

ſuos, quamuis excedentes, ita & iſtas, dum ſi eſſent minores adhuc vir ad onera teneretur, et propterea dum ſubeſt damno, commodum etiam ſentire debet, Ac etiam quia vix, vel vnquam datur caſus quo matrimonij onera inæſtimabilia ſuperentur à fructibus, vt poſt alios aduertunt *Felician. de cenſ. cap.* 5. *num.*20. *Auendan. de cenſ. cap.* 10. *num.* 9. *& ſeq. Fontanell. de pact. cl.* 5. *gloſ.* 8. *par.* 15. *num.* 6. *&* 7. *Seſſa deciſ.* 68. *num.* 15.

Contrarium *poſt Vgolin. de vſur. Surd. Rodriquez*, et alios de quibus etiã *Boſſ. dicto cap.* 20. *nu.* 47. acriter ac plenè ſubſtinet *Leotardus dicta quæſt.* 28 *nu.* 62., *& ſeqq.* negans propterea *num.* 66. aſſũptum *Auendani & Fontanellæ*, vt onera ſint inæſtimabilia ob mulieris, ac filiorum curam, et educationem, credens eorum onerum rationem tantum habendam eſſe, quæ mediante pecunia feruntur; Huiuſmodi verò ſcribentium pugna concilianda videtur diſtinguendo fructus ex pignore tradito perceptos, ab vſuris, et intereſſe ob dotis traditionem non ſequutam prætenſis; Quatenus etenim pertinet ad vſuras, ſiue interuſuria, et tunc, Aut ea petuntur propter speciẽ non traditam, quia ſcilicèt promiſſo fũdo, domo, vel alia re fructifera inæſtimata, eiuſque traditione non ſequuta vir petat intereſſe, et in hoc nulla cadit difficultas, quoniam huiuſmodi intereſſe indubitatè non poteſt excedere eos fructus, quos vir percepturus fuiſſet ſi ſpeciem habuiſſet, cum tanti, et non vltra eius interſit rem traditam non eſſe, vndè quemadmodum vbi de veris fructibus bonorum dotalium agitur, non curatur an excedant necnè onera, vt *diſc. præcedenti*, ità in præſenti, cum huiuſmodi interuſuria ſint imago illorum, ac eorum loco ſubrogata, ideoque tenenda eſt prima opinio ad fauorem viri.

Aut petuntur vſuræ ob non traditionem dotis conſiſtentis in quantitate, ſiue etiam in iocalibus, et mobilibus eodem iure vt ſupra cenſendis, et tunc ſi in loco viget ſtatutum, vel legitima conſuetudo quæ huiuſmodi vſuras taxet ad certam ſummam, recipienda videtur sẽtentia *Auendani, et Fontanellæ*, et aliorũ, vt ad ſummam taxatam vſurę debeantur indiſtinctè, non curando an vſurarum quantitas excedat necnè onera, quoniam admiſſa etiam opinione, vt non cura, et obſequium erga mulieris perſonam, ſed ſola impenſa burſalis attendenda ſit, attamen quia tractu temporis opus eſt filias ex matrimonio procreandas dotare, filios verò bonarum artium, vel militiæ ſtudijs magno ſumptu imbuere, eoſque benè prouiſos relinquere, vtique iſta onera ſunt inæſtimabilia, ideoque onera conſideranda non ſunt de ſolo tẽpore quo feruntur, ſed ab ipſo initio, ad inſtar fructuum, in quibus non conſideratur ſolum tempus quo maturi colliguntur, ſed vſque ab initio, quo ſegetes fiunt, ac aliæ culturæ parantur.

Et quamuis detur caſus in quo ob coniugum ſterilitatem, vel alia accidentia hæc onera non deducantur ad praxim, attamen lex generalis adaptata ad ea quæ frequentius accidunt, eſt generaliter ſeruanda, neque ob raras ſingularitates ſpernenda, cum aliàs id, nèdum perpetuas inextricabiles lites, ſed turpia quoq; incõuenientia pareret, præbendo dotanti aditum, ac iniungendo viro neceſſitatem deducendi ad forum domeſticas impenſas, extra proprios parietes non patefaciendas, ac propterea ità vbique paſſim vſus forenſis recepit, vt indiſtinctè ſtatutaria vel conſuetudinaria taxa ſeruanda ſit, vt quotidiè Rota, aliaq; Tribunalia decernunt; Atque aliàs nulla differentia eſſet inter maritum verum, et putatiuum, vel ſponſum, cum & his duobus vſuræ ad ſtrictam mẽſuram onerum debeantur, vt de ſponſo viro putatiuo hoc eodem diſcurſ.

Statutaria verò, vel conſuetudinaria taxatione ſpeciali ceſſante, tunc ſi adeſt mos regionis qui pecuniarum vſuras ad certam taxam præſcribat, talis mos videtur etiam attendendus, ſi eſt vniformis *Buratt. deciſ.* 65. *num.* 3. *Rot. deciſ.* 280. *nu.* 19 *par.* 6. *rec. apud Zacch. de obl. Cam. dec.* 247., *et in alijs*; Si verò eſt varius, et tunc, vel attendendum eſt quod minus, vt in fructuum liquidatione fieri ſolet *Caualer. deciſ.* 370 *num.* 2., *et* 586. *num.* 9. *Buratt. deciſ.* 577. *num.* 3. *&* 588. *in fin.*, Vel attendendum eſt medium inter maius, et minus, vt in ſpecie obſeruat *Rot. deciſ.* 300. *num. vltimo par.* 6. *recent.*; Vel (& meo iudicio verius) remittendum videtur iudicis arbitrio, qui minorem, vel maiorem ſummam attendat ad menſuram

ſuram qualitatis onerum quæ à viro fuerunt ſupportata, vt nempe ſi maiora ſint onera, attendat taxam magis rigoroſam, ſi verò minora, mitiorem capiat, hiſque omnibus ceſſantibus, quod raro eſt contingibile (cum tunc materia ſit iudici arbitraria) videtur intrare dicta conſideratio qualitatis onerum iuxta opinionẽ *Leotardi* & aliorum, vt nempè ſuper ea circumſerentia ſuum interponat arbitriũ, atq; iſto caſu intrat dicta cõſideratio, quæ tamen omnia procedunt cum præſuppoſito, vt verſemur extra taxationem conuentionalem à partibus factam, cum hæc ſuam habeat particularem inſpectionem vt infra.

Quatenus verò pertinet ad fructus pignoris, cum hoc non niſi pro debito quantitatis præſtari ſoleat, præfatorum fructuum exceſſus, vel congruentia, non ex onerum qualitate, ſed potius ex debiti quantitate deſumenda ſunt, vt ſcilicet cognito quantum interuſuria debitæ quantitatis importarent, inſpiciatur, àn huiuſmodi fructus æquiualeant vel excedant iuxtà praxim quam in creditore cũ legitimis vſuris poſſidente pignus rectè ponit *Fontanell. deciſ.* 209. & conferunt deduct. *per eundem dec.* 91. 208. & 210.; Ponamus enim quod pro mille in dotẽ promiſſis & pro quibus non niſi annua 50. ex cauſa vſurarum prætendi poſſent, dotans præbeat fundum fructantem annua centum, quæ onera matrimonij non excederent, vtique vanum eſſet dicere, vt integra centum ad virum ſpectare debeant, eo quia oneribus reſpondent, nã ſuum intereſſe verſatur ſolum circa 50., et ſic è contra, ideoq; ſi fructus debitam interuſuriorum quantitatem excederẽt, quatenus importat exceſſus veniunt reſtituendi, vel imputandi iuxta dictam praxim poſitam *per Fontanellam*, quod tamen vnquam vel nimium raro eſt ad praxim deducibile.

Si verò ſint minores, itaut vſuris debitæ quantitatis non æquiualeant, et tũc intrat dubitatio àn ſupplementum à do-
21 tante conſequatur, et negatiuam ſimpliciter firmat idem *Fontanell. dicta dec.* 208. *num.* 9. quamuis auctoritatem, nec rationem adducat, ſed *deciſ.* 210. reaſſumpta diſputatione, licèt ipſe partes creditoris tueatur, attamen inſiſtit ſolũ in eo, vt vnius anni excreſcentia compẽſetur cum alterius ſterilitate. ſeu deficientia contra debitorem agentem aduerſus creditorem ad reſtituendũ illud plus in quo fructus ſuperant vſuras, ſed niſi creditor hanc pr[ę]tenſionem deducat vt admitti nõ poſſit contra debitorẽ ad huiuſmodi ſupplementum, vt in ſpecie *nu.* 15., et ſic non eſt æqualis conditio creditoris, et debitoris contra correlatiuorum naturam, aſſignando rationem, quia ſcilicet ſibi imputet creditor, cur pighus magis pinguè non acceperit, et cur videns fructus non æquiualere vſuris, illud prout poterat non vendiderit, neque debitorem vrſerit.

Iſtas rationes ob quas talis claudicatio iuri odioſa firmatur admitterẽ fortè aduerſus creditorem priuatum vſuras ex credito pecuniario exigere volentem, quoties verſamur in illis vſuris quæ ſonantes in lucrum, et acceſſiones de iure cenſentur odioſæ, ſecus autem in vſuris fauorabilibus, quales ſunt noſtræ, cum non ex dilatione, vel pecuniæ retẽtione proueniant, neque lucrum ſapiant, ſed importent nudam damni reſtaurationem; Neque in terminis de quibus agitur intrare videntur præfatæ rationes contra ſimplicem creditorem conſideratæ, irrationabile ſiquidem ac aſperũ videtur imputari poſſe genero, cur minori pignore contentus fuerit, vel inciuilibus terminis vtendo ad pignoris vẽditionem non præcipitauerit, vel ſocerũ nõ vrſerit; Ac propterea æqualitatem in correlatiuis militãtem crederẽ iſto caſu ſeruandã eſſe niſi coniecturæ, vel aliæ facti circũſtantiæ, quaſi ex quadam conuẽtione ſuadeant mutuam partiũ intentionẽ, vt tale pignus loco debitæ quantitatis in omnibus ſubrogare voluerint, quo caſu quemadmodũ ex vi tacitæ remiſſionis ſubintellect[ę] in viro ergà dotantem illud plus quod vſuræ important peti nõ poteſt, ità è converſò (niſi fœnerandi calliditas adeſſe dignoſcatur), fructus exceſſiui ſub eadem tacita donatione venire debent prudentis iudicis arbitrio.

Eadem principalis concluſio ſic am-
22 pliata, declaratur, ſeu limitatur, Primo, vt procedat conſtante matrimonio, ſecus autem eo ſoluto, vel aliàs ſeparato, ſed quoniam h[ę]c limitatio percutit quintũ, et vltimum tempus, in materiæ diuiſione ſuperius diſtinctum, et de quo particula-

ticulariter agitur infra, ibi propterea videndum.

Limitatur ſecundo pro tempore, quo vir matrimonijſonera non ſubſtinuit, cū
23 enim vel vſuræ, vel fructus pignoris eatenus concedantur, quatenus tamquā onerum matrimonialium reſtauratio cō. ſiderentur, hinc proindè neceſſaria omnino eſt præfatorum onerum ſupportatio *Bal. in l. inſulam* §. *vſuras ff. ſol. matr.* vbi cæteri de quibus *Surd. de alim. dicto tit. 1. quæſt. 42. num. 36. & ſeqq. Staiban. dicta quæſt. 1. numer. 40. & ſeqq. Boſſ. dicto cap. 20. num. 55. Leotar. quæſt. 28. numer. 58.* & conferunt deducta *diſc. præcedenti*.

Verùm eadem eſt ratio fructuum, qui ex bonis dotalibus percipiuntur, ac vſurarum, vel fructuum pignoris, quoniam primo caſu cum æquè concurrant ratio onerum, ac dominij, ſufficit viri culpam non adeſſe, neque per eum ſtare quominus onera ferantur, vt ibi; Secundo autem, vel tertio caſu de quibus hic, quia ceſſat ratio dominij, atque ſola ſubeſt illa onerum, ſufficit vt hæc non ſupportentur, quamuis abſque culpa viri & facto mulieris, vt per *Surd. Staiban. & Leotar. vbi ſupra*, qui alios referunt; Quod tamen diſcretè, ac ſano modo crederem intelligendum eſſe, quoniam ſi vxor per aliquos menſes recreationis gratia accedat ad conuiuendum cum parentibus, ſed tamen maritus adhuc retineat domū apertam cum conſueto famulatu, alijſque ad onerum ſupportationem opportunis, non per hoc quod mulieris perſona aliquo tempore ſine eius culpa viuit extra domum, videtur curſus vſurarum impediendus, quia durant etiam onera, vt in ſpecie *Rota in Rauennaten. dotis 9. Iunij 1660. Albergato, vbi concordantes*.

Limitatio hæc procedit quatenus loco viri ipſemet dotans ferat onera; Si
24 enim ea ferantur ab ipſamet muliere, non per hoc videtur dotans excuſandus ab vſuris, quæ ipſi mulieri ſunt debitæ, vt admittere videtur *Rota coram Millin. deciſ. 217.* & in dicta *Rauennaten. dotis 9. Februarij 1659. Albergato*; Prout concluſio principalis viri fauore conſtituta procedit ſine dubio fauore patris eiuſdem, qui eius nomine fert onera, cum, et hic fructus dotales percipiat, vt *diſc. præcedenti num. 20.* & in ſpecie vſurarum ex dote debita in quantitate *Rot. in Romana fructuum dotis 29. Aprilis 1641. Panzirolo confirmat. 23. Iunij 1642. coram Bichio dec. 113. & 495. par. 9. recent.*

Quid autem dicendum ſit vbi vir nō
25 fert onera matrimonialia, quia ipſemet dotans per aliquod tempus ad ea ferenda ex pacto ſe obligauerit, an iſto medio tempore vſuræ, vel fructus pignoris debeantur, pendet reſolutio ex deductis *diſc. præced.* ad intelligentiam textus *in l. 4. ff. de pact. dotal.*; Quamuis enim *Leotar. dicta quæſt. 28. num. 60., et ſeq.* differantiam conſtituere videatur inter fructus bonorum, et vſuras, ſeù fructus pignoris, non videtur tamen in hac parte recipiendus, quia ſi eatenus hoc pactum admittitur, quatenus alimenta, per dotantem præſtita dicantur pars dotis, ad cuius reſtitutionem vir tenetur, vtique ſequitur quod onera, non à dotante ferantur, ſed à viro cum maiori iſtius grauamine, et illius commodo, quia per diminutas ſolutiones in quotidiano ſūptu dotans ſoluit, et vir contrahit debitum in ſorte.

Non deſunt volentes limitare con-
26 cluſionem, quamuis maritus ferat onera, ſi ex pacto ad ea ferenda ſe obligauit, quia non dotis ratione, ſed ex pacti neceſſitate præſtitiſſe videtur, vt per *Corneum conſil. 240. vol. 3.*, ſed hanc ſententiam meritò improbat *Surd. dicta quæſt. 42. num. 44.*, ac ſequitur *Staiban. dicta quæſt. 1. pariter num. 44., et ſeqq.* cùm reuera nullam habeat probabilitatem, niſi quoties ita pactum præfatum conceptum ſit, vt conſtet dotantem illud apponere voluiſſe pro eius indemnitate, ita vt dilationis conceſſionem implicitè continere videatur.

Tertio limitatur in viro putatiuo, quia cum titulus dotis, ac matrimonij verè deficiant, non videtur adeſſe ratio
27 percipiendi vſuras, vel fructus præfatos, niſi ex ſola actione de in rem verſo, vel vtili negotiorum geſtorum pro alimentis præſtitis, quatenus de vſuris adhuc ſoluendis, vel ſolutis extantibus agatur, procedendo quoad exactas, et conſumptas cum eiſdem terminis, et rationibus de quibus *diſcurſ. præcedenti*, ac etiam cum illis dotis putatiuæ, quia ſcilicèt

28 licèt matrimonio exiſtente vero, dos nulliter promiſſa ſit, vel quia vltra taxã ſtatutariam, vel quia per minorem, ſiue de bonis feudalibus, aut alijs prohibitis, vel quia læſiua, et inofficioſa &c. vt *diſc. præced.*

In ſpecialibus autem terminis matrimonij contracti inter prohibitos ſub conditione diſpenſationis Apoſtolicæ,
29 eo medio tempore quo diſpẽſatio obtinetur, viro quamuis onera ferenti, vſuras non deberi ſubſtinet *Menoch.conſ.* 293.*num.*9.; Contrarium autem veriùs nominatim reprobato *Menochio* putat *Lupus in l.curabit* §.4. *num.*77. *circa fin.* eumque ſequitur *Giurb.deciſ.*72. *num.*3. *in fin.* propter beneficiũ retrotractionis ex diſpenſatione Apoſtolica reſultans, cum reddat validum matrimonium in radice, et eſt pariter dictum in materia fructuum *dicto diſc.præced.*

Quarto limitatur vbi abſque expreſſa vſurarum conuentione, dilatio data eſ-
30 ſet ad ſoluendam dotem, quia ſcilicèt in certis terminis, et paghis promiſſa eſſet dotis ſolutio, tunc enim cum dilatio dicatur pars contractus, ea pendente certum eſt vſuras non deberi *Abb.in cap.ſalubriter num.*303., *et alij communiter, de quibus Surd.dicta quæſt.*42. *num.* 50.*Staiban.dicta quæſt.*1.*num.*49.*& ſeq. Gregor.deciſ.*204. *num.*25. *ibique adden. num.*32.*Rot.apud Merlin.de pignor.deciſ.* 94.*num.*6., et aliàs paſſim, Et conferunt quæ in materia fructuum recompenſatiuorum *ex l.curabit* notantur *per Leotar. quæſt.*27.*numer.*31.*& ſeq.*, et in ſua materia *ſub tit. de vſur.* atque eſt concluſio plana, quoties dilatio eſt expreſſa, cum ſola difficultas cadat vbi ea prætendatur virtualis, quia ſcilicet ad viri, vel tertij beneplacitum ſolutio promiſſa ſit, de qua re actum eſt ſupra in quarta ampliatione; Verùm hæc limitatio recipienda eſt in vſuris, ſecus autem in fructibus pignoris quod initio conſtitutæ dotis ſocer tradat genero, quia tunc dilatio conuenta videtur quidem, vt ad ſolutionem quantitatis vrgeri non valeat, ſed tacitè actum, vt interim percipiat fructus pignoris quod aliàs fatuum fuiſſet dare;atque ità negotij natura, et veriſimilis intentio ſecum ferre videntur.

Limitatur quinto, vbi ſolutio dotis retardatur culpa, et facto mariti, quia nempè oblatam ſolutionem recipere re-
31 cuſauerit, vel non curauerit, cum de iure ſit certum, legitimam oblationem conſtituere creditorem in mora, atque liberare debitorem à præſtatione vſurarum *ad not.in l.acceptam C. de vſur.* cum concordan., et in ſpecie *Capyc.Latr.conſult.*37. *num.*11.*Rot. apud Merlin. de pignor.deciſ.*70.*num.*5. *& admittitur in deciſ.*123.*num.*10.*part.*11.*recent.*; Verùm quidquid ſit in terminus generalibus inducendi moram priuati creditoris prò excludendis illis vſuris odioſis quas debitoris mora producit, in quibus terminis conſulendi ſunt *Gabr.de ſolut.concluſ.* 8.*Scaccia de Camb.*§.2.*gloſ.*5.*num.*157.*& ſeqq.Mareſcott.lib.* 1.*var.cap.*57. *Pratus obſer.*25.*num.*38.*Gregor.deciſ.*214.*num.*1 *Buratt.deciſ.*517.*in fin. vbi adden.Duran. deciſ.*108., et alij per eos deducti.

In his terminis ſpecialibus, quidquid ex regulis generalibus obſeruet *Capyc.Latr. vbi ſupra*, potius facti veritas quàm ſubtilitas iuris attendenda venit, vt ſcilicet præuia creditoris explicita, vel implicita recuſatione oblatio realis intercedat per depoſitum, ſiue aliàs conſtet dotantem ex dicta cauſa tenuiſſe pecuniam mortuam, quoniam per ſolam oblationem abſque pecunia effectiua tunc exiſtente, atq; ad illum effectum priuatiuè deſtinata dotans non deſinit habere rem, et pretium, ideſt pecuniam in manibus, et filiam, vel ſororem ab alio ſubſtentatam, vt in proximis terminis vſurarum quas debet emptor pro pretio non ſoluto *Leotar. de vſur.poſt alios allegatos q.*27.*n.*24. *& q.* 84.*n.*23. & in dicta ſua materia *ſub tit. de vſur.diſc* 22.*& ſeqq.*, atque ita vidi ſæpius practicari, vt nempè inſpiciatur àn verè pecunia debitoris adeſſet in banco ibidem exiſtens demortua, vel potius ſit ſimplex cedula mercatoris, vel bancherij, cum hęc potius promiſſionem de ſoluendo, ſeu fideiuſſionem, quàm depoſitum, ac realem oblationem importet; Magna ſiquidem differentia eſt inter vſuras debitas à priuato debitore propter moram, ac iſtas debitas à dotante in reſtaurationem onerum, cum primæ ſint odioſæ, ſecundæ autem fauorabiles, vt ex *Fabro* fatetur idem *Capyc.Latr.dicta conſult.*37.*n.*20., idq; fortius

tius vbi curſus vſurarum dotalium iam incœperat, cum tunc difficilius impediatur, vt in his terminis *Rot. in dicta deciſ. 123. num. 13. part. 11. recent.*

Sexto limitatur in lucro dotali, in quo abſque mora regulari cum ſuis re-
32 quiſitis vſuræ dotales ex ſola onerũ ſupportatione non debentur *Gregor. deciſ. 204. num. 24.*; Quod etiam dicendum eſt in parapherno promiſſo per dotantem, quia non eſt dos *Gregor. dec. 80. aliàs 72. part. 2. recent., et apud Merlin. de pignor. deciſ. 94. num. 8. & ſeqq.*

Septimo limitatur in dote conſtituta per iudicem filiæ nubenti inſcio, vel
33 inuito patre, vt non trahat ſecum vſuras à die ſupportationis onerum, ſed à die quo legitimè conſtituta eſt, nàm licèt factum iudicis ſit factum partis, non tamen poteſt plus operari fictio, quàm veritas, vndè ſicut conſtitutio facta à patre non retrotrahitur, quia non data conſtitutione non dicitur debitor *Rot. deciſ. 182. par. 4. recent. tom. 2.* ita non poteſt hic attendi, vt in ſpecie *Coſta de port. rata quæſt. 208. num. 2. & 5.*, et adhæret *Fontanell. clauſ. 6. gloſ. 2. part. 6. num. 7.*, qui contrarium refert in eo Senatu non ſine diſcrepantia deciſum, forſan circumſtantiæ facti talem deciſionem ſuadere potuerunt, quia ſaltem ob patris negligentiam, vel culpam iuſtè filia ipſo inſcio, vel inuito nupſerit, tunc etenim iuſtum non videtur, vt pater ex propria culpa reportet commodũ releuationis ab onere alimentorum, quæ aliàs filiæ præſtare tenebatur; Ideoque ad menſuram eorum onerum, quæ ipſi incumbebant, ac eius loco per virum ſupportata ſunt, non videtur à talibus interuſurijs excuſandus prudentis iudicis arbitrio, niſi agatur de dote per iudicem conſtituta ad inſtantiam mulieris, non obſtante quod vir cum ſocero conuenerit de ſumendo vxorem abſq; dote, vt *diſc. 142.*, tunc etenim cum dotis conſtitutio percutiat ſolam indemnitatem mulieris in ſorte, non intrat ratio vſurarum ſpectantium ad virum cui proprium factum obſtat, niſi viro non idoneo ad alimenta, vſuræ petantur in eandem cauſam, per eandem mulierem; Hæc autem ſcribebam vſq; ab anno 1657. inter otia peſtis in abſtracto, vndè liquet ex tunc me habuiſſe eumdem ſenſum veritatis, qui contrà reſolutiones in cauſa poſtea diſputata habetur ſupra *diſc. 3.*

Octauo limitatur concluſio, vt proce-
34 dat contra dotantem, non autem contra tertium, qui dotantis debitor pecuniarius fuerit in dotem traditus, vel viro ceſſus; Hic enim non tenetur ad vſuras, et ſi vir eius pignus retinuerit fructus imputat, quia non poteſt creditor cedendo debitorem, vel dando pignus, quod retinet pro dote facere debitoris conditionem deteriorem *Gabr. conſ. 151. num. 7. lib. 1. Pacif. de Saluiano inſpect. 4. cap. 1. num. 56. Rot. in Tuſculana Saluiani 25. Maij 1648. Veroſpio in fine.*

Verùm ſi maritus, vel ipſemet dotans huiuſmodi ceſſionem, ſiue aſſignationem debitori ceſſo denunciauerit, vel ad ſolutionem interpellauerit, verius eſt, ex die interpellationis, quatenus ceſſerit dies ſolutionis, teneri ad vſuras in reſtaurationem damni emergentis, quod, vel ceſſionarius, vel cedens patiuntur; Certum eſt ſiquidem viro ferenti onera vſuras deberi à dotante, qui ità damnum apertè ſenſit ob moram ſui debitoris, vt benè aduertit *Leota. de vſur. quæſt. 29. num. 4. & ſeqq. præſertim nu. 7. & quæſt. 30. num. 60.*, et admittit *Merlinus de pignor. lib. 3. quæſt. 51. num. 82. & Rot. deciſ. 736. part. 4. tom. 3., et deciſ. 527. num. 1. & ſeqq. part. 5.*, vbi firmatur quod ſi talis debitor ceſſus agnoſcendo bonam fidem ſoluat vſuras, eas non repetit, vel ſi pignus fructiferum viro ceſſionario tradit non poſſit fructuum imputationem prætendere *iuxt. conſil. Bar. 128. volum. 1.* communiter receptũ, Ac pariter ſi vſuras promittit, quia ſic videtur ſe habere pro interpellato, quod frequenter exemplificari, ac practicari ſolet, etiam in hæredibus primi viri, qui mulieris ſecundò nubentis ſint debitores dotis reſtituendæ, ſecus ante dictum interpellationem explicitam, vel implicitam, et virtualem, quia tunc ad vſuras non tenetur, ac fructus pignoris imputat, vt admittitur *dicta dec. 527. par. 5.*, et clarius firmatur *in dicta Tuſculana coram Veroſpio.*

Dici poſſet, vt data mora in debitore ceſſo erga dotantem, teneri debeat ad intereſſe à die aſſignationis in dotem, etiam ante denunciationẽ, quoties verſamur in caſu quo ante exactionem non

obſtante

obſtante dicta ceſſione dotans teneatur viro ad vſuras, vt proximè infra, quaſi quod vigeat eadem ratio reſtaurationis damni emergentis, quod ſufficit à creditore pati, vt ſit reſtaurandum iuxta ſententiam *Ruini conſil.104.num.6.lib.4.*, et aliorum quos refert *Leotard.quæſt.75. num.10.,et ſeq.*, qui eam veriorem probare ſtudet; Et licèt in Rota, et Curia Romana, reprobata opinione *Ruini*, verior ſit contraria ſententia, vt non ſufficiat damnum eſſe paſſum, niſi conſtet moram debitoris fuiſſe damni præfati cauſam immediatam, quia ſcilicet creditoris intentio erat pecuniam ſibi
35 debitam erogare in ſuas neceſſitates pro quibus paſſus eſt damnum aliàs non paſſurus, cum aliàs potuerit eas erogare in alios vſus quam eos pro quibus ipſe ſoluit vſuras iuxta deciſionem *Mobedan.103. alias ſecundam de vſur.* perpetuò canonizatam, vt *per Gratian. diſcept.829.per tot.& 987. num.15. Coccin. deciſ.498.num.3. Millin. deciſ.12., 2.tom. conſil.Farinac.deciſ.325. num.5. Romana cenſus, ſeù depoſiti 27.Iunij 1644. Bichio* & admittit *Cyriac.contr.252.num.60, et ſeqq.*, ac diſcurrit *Hodiern. controu.17.*, cum alijs in ſua materia *ſub tit. de vſur.* pluries.

Attamen in caſu noſtro ità iam videtur de iſta immediata qualitate conſtare, dum creditor applicauit hanc pecuniam in dictum certum vſum, pro cuius executione pati dicitur damnum vſurarum directè, ac immediatè ob non ſolutionem à debitore factam, vndè proptereà mirandum eſt quomodo *Leotar.* acerrimus contrariæ ſententiæ defenſor,etiam in caſu quo de huiuſmodi qualitate non conſtet, exigat in terminis noſtris denunciationem *dicto cap.29.numer.7.*, cum ſufficiat creditorem paſſum eſſe damnum; Neque congrua videtur ratio per eum deducta, vt priuilegiatus non vtatur priuilegio niſi pro tempore futuro, quoniam deberi vſuras viro ferenti onera matrimonij non eſt priuilegium, ſed iuſtitia ob reſtaurationem damni, atque dotis ſpeciale in hoc tantum conſiſtere videtur, quod ipſa onerum ſupportatio ſecum fert damni iuſtificationem abſque alia extrinſeca probatione; Neque exemplum Iudæorum quibus ex priuilegio cōceſſum eſt habere pecunias ab vſuris videtur noſtris terminis adaptabile, quia diuerſa ratio, vt de iſtis vſuris iudæorum *eod.tit. de vſur.*

Dici tamen poſſet requiſitam eſſe denūciationem,vt debitor ſciat quod mutato creditore ipſe ſubiectus eſt vſuris, vt ità excitetur ad ſolutionē quam aliàs bona fide negligere potuit, quia ſciebat eius debitum erga cedentē non eſſe vſurariū,ſoluturus fortè ſi id ſciuiſſet, quam conſiderationem ſcio non ſemel à Rota habitā eſſe in materia vſurarum & cambiorū, vt *ſub tit.de cambijs*, ſed ſi admitteremus hanc rationem, ſequeretur, vt etiam in caſibus quibus verè creditor directè, et immediatè ob non ſolutionem ſibi factam à debitore ſentit damnum, non poſſet illius reſtaurationem petere abſque noua interpellatione, quod eſt abſurdum.

Licèt autem denunciatio practicetur in Curia ad maiorem cautelam,ac remouendum omne dubium, durum tamen, ac nimis aſperum eſſet firmare, vt requiratur de neceſſitate, etiam retenta opinione Rotæ, quoties verè conſtat ex tali mora damnum ortum eſſe,quoniam ſufficit ex mora debitoris creditorem immediatè damnificatum eſſe, quia non poterat pecuniam pro libito in alios vſus erogare,vt dicto *tit. de vſur.præſertim in Aeſina diſc.14.& in alijs.*

Neque poteſt vnquam debitor exiſtens iam in mora ſe confouere ſub indebita credulitate, quoniam aliàs melior eſſet conditio debitoris delinquentis in non ſeruando promiſſam fidem, quàm creditoris aſperitatem exercere nolentis,quod aduerſatur principijs iuſtitiæ, ac æquitatis, ideoque videtur,vt eius damno cedere debeant vſuræ quas verè dotans eſt paſſus, vel ad quas pulſatur, quoties verè, ac certitudinaliter conſtat dictam moram eſſe cauſam immediatam dicti damni, de quo ſatis conſtare dicitur, vbi tale creditum deſtinauit per dote, ac in effectu ceſſit viro.

Ratio enim principalis, quæ mouet Rotam ad tenendam dictam rigoroſam opinionem ſuper qualitate immediata fundatur in fraude quę aliàs fieri poſsèt vſuris ſub hoc velamine,Et ideò vbi hæc fraus ceſſat, atque conſtat de vero damno ex dicta mora verè, ac immediatè

cauſato, tunc nulla ſubeſt ratio cur vltra morã requiratur aliqua denunciatio, cũ certa ſit concluſio in Rota etiã recepta, vt requiſita per *Paulum de Caſtr. in l.* 3. *de eo quod certo loco*, pro intereſſe lucri ceſſantis non poſtulentur ad intereſſe damni emergẽtis, vt dicto *diſ.* 14. *de vſur.*

Sed quando etiam diuerſa ſententia tenenda eſſet, quam omnino impobabilẽ
36 credo, vt ſcilicet tertius ante interpellationem non teneatur ad vſuras, tunc damnum eſſet viri, non autem dotantis, etiamſi non verſaremur in terminis delegationis, ac ceſſionis pro ſoluto, ſed in ſimplicibus terminis ceſſionis, quæ cenſetur facta pro ſoluendo; Licèt enim per hanc cedens non liberetur, cum importet nudum mandatum ad exigendum, attamen ceſſionarius ex huiuſmodi mãdati ſuſceptione videtur ſe obligaſſe ad diligentias ſine quibus contra cedentem agere non poteſt, vt in ſua materia *ſub tit. de credito*, idcirco ſibi imputet cur hanc diligentiam interpellationis ſaltem non adhibuit.

Idem quod dicitur de vſuris, videtur in omnibus dicendum quo ad fructus pignoris cum hac ſola differentia, quod ſi dotans dat viro loco pignoris idem pignus ſui debitoris tamquam rem ſuam dicta qualitate non expreſſa, tunc quatenus tenenda ſit opinio, vt fructus imputentur in ſortem, damnum erit dotantis, non autem viri, quia hic de nulla culpa vel negligentia videtur imputandus, Quinimo hæc tota eſt dotantis qui veritatem non expreſſit, et frequenter de iſta octaua limitatione cõtingere poteſt diſputatio cum hæredibus primi viri obligatis ad reſtitutionem dotis, quorum nomen ſecundo viro expreſsè vel tacitè in dotem fuit datum vel promiſſum.

Nono limitatur cõcluſio vt procedat
37 fauore ipſius viri, non autem tertij qui eſſet viri ceſſionarius, quoniã hoc eſt priuilegium perſonale non ceſſibile *Bal. in rubr. C. de vſur. num.* 5. *Decius conſ.* 571. *num.* 1. *Surd. de alim. dicta quæſt.* 42. *n.* 22. *& latius conſil.* 269. *nu.* 9. *Gratian. diſcept.* 143. *num.* 39. *Fontanell. clauſ.* 5. *gloſ.* 8. *p.* 15. *num.* 34., *et ſeqq. Rot. deciſ.* 182. *n.* 12. *par.* 4. *rec. tom.* 2. *& apud Seraphin. deciſ.* 517. *num.* 3. cum alijs ſupra *diſc.* 123., Quod etiam in fructibus recompenſatiuis debitis ex æquitate *l. curabit*, vt ſcilicèt debeantur venditori, vel eius hæredibus, nõ autem tertio ceſſionario dixit *Rota in Romana pecuniaria* 8. *Iunij* 1646. *Veroſpio deciſ.* 258. *num.* 3. *par.* 10. *& deciſ.* 129. *num.* 92. *par.* 12. *rec.*

Contrariã verò tenent *Salicet. in auth. ad hæc num.* 12. *C. de vſur. Pariſ. conſ.* 64. *nu.* 5. *& ſeqq. lib.* 4. *Iaſ. conſ.* 92. *lib.* 1. *Seſſã deciſ.* 68. *num.* 24. *Boſſ.* plures hinc indè cumulans *dicto cap.* 20. *à nu.* 65. *Merlin. de pignor. lib.* 3. *quæſt.* 80. *num* 16. *& ſeq.*, qui hanc plenè tuetur & contraria ſoluit; Verùm *Leotard. quæſt.* 29. *ex nu.* 16. relatis vtriuſque ſententiæ auctoribus quaſdam adhibet diſtinctiones, cũ quibus concordando breuius ita veritas firmanda videtur, quod, Aut ceſſio eſt principaliter circa ipſas vſuras vel fructus, quia nempè tertius ex titulo oneroſo, vel etiam lucratiuo, quæſierit illud ius, ſiue commoditatem percipiendi dictos fructus ad inſtar ceſſionis quam penſionarius facere poſſet de commoditate penſionis eccleſiaſticæ, ac feudatarius de commoditate fructuum feudi, et tunc non videtur dubitandum vt etiam tertius licitè tamquam nudus viri procurator in rem propriam dictos fructus ſiue vſuras percipere poſſit, dum ità conſiderantur non tamquam acceſſiones ex pecuniæ dilata ſolutione reſultantes, ſed tamquam ſors, ſeù iura principaliter in contractũ deducta, durante tamen iure viri, eodem modo quo ſtatuitur de ceſſionario penſionis vt in ſpecie *poſt Rodriq. de ann. redd. lib.* 3. *quæſt.* 7. *n.* 59. *Leotar. loco cit. num.* 19., *et ſeqq.*, niſi contractus ita ſit conceptus quod fraudem vſurarum contineat, quia ſcilicèt pretiũ pro dicto iure ſolutum remaneat ſaluũ, ac repetibile, dicto iure, vel commoditate ceſſante, cũ tunc in effectu eſſe taſſequi vſuras ex retardatione pecuniæ per huiuſmodi tertium viro mutuatæ quod percuteret ius vel intereſſe viri non autẽ debitoris dotis & fructuum dotalium.

Autverò ceſſio eſt circa ſortẽ, quia ſcilicèt vir ipsũ nomen debitoris dotis tertio ceſſerit, cum dicto iure percipiendi vſuras, et tunc ſi agimus de tempore quo ceſſantibus matrimonij oneribus, neque ipſi viro vſuræ deberentur, et ceſſat omnis difficultas, quia non poteſt conſiſtere maius ius in ceſſionario, quam in eius

eius auctore; Si verò de tempore quo principalis concluſio locum ſibi vendicaret, atque vſuræ deberentur, et tunc ſi ceſſio ſit in ſolam gratiam viri, eiuſque commodum atque vtilitatem principaliter reſpiciat, non videtur pariter de iure tertij dubitandum, quia in effectu eas exigere videtur tamquam viri procurator; Vtputa vir eſt tertij debitor in aliqua ſumma legitimos fructus vel vſuras producente, ſi loco iſtius crediti fructiferi vir cedat dicto eius creditori ſuum creditũ fructiferum à dotãte conſequendum, tũc nulla videtur ſubeſſe ratio prohibitionis, quoniam neque cedens, neque ceſſus ſunt in damno, minuſque ceſſionarius eſt in lucro; Item vir qui ſit tertij debitor pecuniarius dat ſuo creditori in pignus nomẽ debitoris dotale cum iure vſurarum, vtique neq; videtur huiuſmodi ceſſionario deneganda facultas exigendi à dotante vſuras, dum iſtarum exactio reſpicit principale commodum ac vtilitatem viri, qui per ipſarum imputationẽ in ſortem ità per diminutas ſolutiones liberationẽ à proprio debito conſequitur, vt latè probat *Leotar dicta quæſt.29.ex num.22.*, et eſt nimis probabile, vnde propterea nõ poterit dotis debitor ſub iſto prętextu vſurarum ſolutionẽ euadere *Olea de ceſſ. tit. 6.quæſt.2.n.40.& ſeq.* Vbi verò ceſsũ eſt tertio ſimpliciter nomen debitoris tamquam creditum pecuniarium loco æquiualentis debiti, vel ex alia cauſa, ita vt ceſſionarius aliam non gerat perſonam quàm creditoris pecuniarij, ac vir cedẽs exierit de ſcena, & iſto caſu recipienda venit limitatio tam in terminis noſtris, quàm ſimilibus *ex l. curabit*, atque ita & non aliàs intelligendæ veniunt allegatæ deciſiones huiuſmodi vſuras tertio denegantes.

Decimo limitatur in Ciuitate Ianuæ,
38 vbi niſi vſuræ dotales fuerint expreſsè conuentæ non debentur, ideoque vir de propria negligentia conquęratur, ita diſponente Statuto *lib.5. cap.3.*

Vndecimo limitatur vbi vir de tem-
39 pore quo dos incipit deberi reperitur debitor dotantis ex alia cauſa; Quidquid enim ſit de articulo ad alios effectus; an compenſatio extinguat debitũ ipſo iure vel ope exceptionis à die oppoſitionis, Ad effectum tamen impediendi curſum vſurarum communis reſolutio eſt fieri ipſo iure *ad tex. in l. ſi conſtat C. de compenſat.*, et omiſſis generalibus de quibus *latè deciſ.409. par.9. rec.*, in ſpecie *Alex. conſ.74.num.4.& 5.lib.6. Fontanell. de pact.cl.6.gloſ.2.par.6.num. 60.& ſeq.& dec.91.num.30.Surd.de alim. tit.1. quæſt. 42. nu.85.& ſeq.&* in hanc videtur *Rota* inclinare *deciſ.74.apud Merlin. de pignor.num.20.& 25.*, et clarius *apud eumdem dec.124 num.16.& ſeq.*; Licèt enim *Surd.deciſ.117.* in terminis fructuum *ex l. curabit* diſtinguat inter vſuras fauorabiles, et odioſas, eius tamen opinio eſt communiter reprobata, vt obſeruant ad.den.ad eum & *Rot.dicta deciſ. 124.n.17. Leotar. de vſur.quæſt.84.num.10.& ſeq.*

Intelligitur autem hæc limitatio in dubio, ſecus autem vbi ex coniecturis alijſque facti circumſtantijs conſtat de animo contrario vel diuerſo, puta quia dotans qui ſit viri purus creditor conuenerit de certa dilatione cum promiſſione vſurarum vel præſtatione pignoris, ſeu aliàs cum ſola dilatione, vel certo modo ſoluendi, nam ſi noluit poſſe ſtatim conueniri, ſignum eſt quod voluit ſibi reſeruare facultatem exigendi à viro ſuum creditum, vt in alios vſus conuerteret, et ſic non compenſare, vt in ſimili de debitore ex cauſa cenſus & creditore pecuniario *Roder. de ann. redd. lib.2.quæſt.18.nu.9.& ſeq. Cenc. de cenſ. quæſt.88.ſub.num.6.& quæſt.108. nu. 4. cum alijs in Romana Saluiani 18. Martij 1650.Bichio §. penul.*, et *Lauellen. pecuniaria coram Corrado dec.86.par.11.rec.*; Fortius verò id procedit vbi ſolutio dotis promiſſa eſſet ſub certo vinculo, vel cõditione, puta inueſtiendi cũ ſcientia, et conſenſu mulieris, vel alterius intereſſati, quia cum talis conuentio ſeruari nõ poſſit admiſſa compenſatione ex iuris operatione reſultante, ità videtur animus compẽſandi omnino excludi *Surd. conſ.246.num.21 benè Rot. in dicta Rom. Saluiani 18.Martij 1650.Bichio in fin.*

Et quamuis vbi creditum, & debitũ proueniunt ex eadem cauſa dotali, puta quia vir maiores, vel indebitas vſuras exegerit, facilius intret compenſatio, quia vbi vtrumque debitum prouenit ab eodẽ fonte, tũc non dicitur compenſatio debiti ad debitum, ſed potius contrapoſitio partitarum, ſeù calculus dati, et ac-

cepti, vt benè *Rot. dicta deciſ.* 74. *apud Merlin. de pignor. num.* 28., Attamen ſi certa forma ſolutioni præſcripta eſt iuxta exemplum inueſtimenti ſupra poſitũ vel ſimile concernens intereſſe mulieris vel tertij, et non aliàs, tunc iſta circumſtantia non ſuffragatur, quia ſicut debitor ſpreta dicta forma non poſſet expreſsè, et verè ſoluere ex *deduct. per Gratian. diſcept.* 45. *Giurb. deciſ.* 79. *num.* 45. *& ſeq. Rot. in Romana fructuum cenſus* 22. *Iunij* 1646. *Cerro*, et habetur *ſub tit. de cenſibus*, ità multo minus tacitè, ac fictè, vt benè in ſimilibus terminis fructuum cenſus malè ſolutorum, vt non cauſent extenuationem ſortis ſub certa forma pro intereſſe tertij reſtituendæ *Seraphin. deciſ.* 1226. *n.* 3. *& habetur dict. tit. de cenſ.*

Satis tamen expedit inſpicere, àn cõpẽſatio excludatur ex defectu volũtatis, vel ex defectu poteſtatis, quia ſi ſolus poteſtatis defectus conſideratur ob tertij præiudicium vt ſupra, tunc compenſatio operatur ſuos effectus in prȩiudiciũ ipſius principalis cõpenſare debentis, nè ex ſuo credito quatenus de ſua vtilitate agatur vſuras conſequatur, cum eas ſuo creditori ex alia cauſa ſaltem tamquã loco damni emergẽtis dimittere teneatur; Si verò defectus eſt voluntatis, tunc reſultat effectus in Curia Romana receptus, alibi verò nimis aſper reputatus, quod nempè ſi vnum debitum eſt fructiferum, alterum verò purè pecuniarũ, adhuc currant ex primo fructus ad fauorem creditoris, nõ obſtante quod hic ex alia cauſa ſit in æquiualenti ſui debitoris debitor ob facultatem quam eius creditor, et reſpectiuè debitor habebat vrgendi ad ſolutionem debiti pecuniarij infructiferi, vt in ſpecie deciſum fuit *in dicta Lauellen. coram Corrado, & clarius in eadem* 26. *Maij* 1653 *Peuting.* in qua vir obligatus erat ad reſtituendam dotẽ filijs primi matrimonij tamquam matris hæredibus, ac erat eorumdem priuignorũ creditor in quibuſdã cenſibus, atq; dixit Rota quod medio tempore quo vir dictam reſtitutionem facere omiſit, ad eius fauorem fructus cenſus habuerunt ſuum curſum, è conuerſo autem ipſius viri debitum tãquam pecuniarium nullas parturijt vſuras, vt habetur *in dicta cauſa ſupra diſc.* 68.

Decimo ſecundo limitatur concluſio vt procedat durante titulo dotis, et quatenus in primis terminis dotalibus cre-
40 ditum remaneat, ſecus autem ſi in mutuum vel contractum nouatiuum tranſeat *Caſtill. lib.* 3. *quotid. contr. c.* 23. *n.* 101., *et ſeq. Fontanell. de pact. cl.* 5. *gl.* 8. *par.* 15. *num.* 40., *et* 42. *Menoch. conſ.* 907. *n.* 20., *& ſeq. Capyc. deciſ.* 183. *num.* 4. *Leotar. de vſur. quæſt.* 30. *num. vltimo*, *et quæſt.* 98. *num.* 7., Et in ſimilibus terminis crediti fructiferi ex æquitate *l. curabit* idem *Leotar. quæſt.* 27. *nu. vltimo Teſtay alleg.* 16. *num.* 36.

Verùm iſta limitatio intelligenda venit quatenus vera nouatio ſupponatur, atque trãsfuſio crediti de vno titulo in aliũ fiat ex alia cauſa quã prõptioris executionis, et obſeruantiæ primi contractus, vbi enim id fieri contingit, non pro deſtructione ſed prò exequutione prioris conuentionis tunc ceſſat nouatio, quæ ſine animo non datur; Vndè cum in Regno Neapolitato inoleuerit vſus tranſmutandi contractum dotalem in mutuum ad effectum liquidandi inſtrumenta ſeruata forma M.C.V. vt aliàs dictum fuit, ſi ad hunc finem creditum dotale conuertatur in mutuum, non deſinit eſſe dotale, vt egregiè declarando dictam deciſionem *Capicij* alter *Capyc. latr. deciſ.* 200. *num.* 23. *& deciſ.* 38. *num.* 34. *& ſeq.*, quare præfata limitatio regulanda erit ex facti circumſtantijs ſuadẽtibus, vel excludentibus animum faciendi veram nouationem quȩ limitationem inducit.

Et licèt *Capyc. latr. dicta deciſ.* 200. *n.* 23. obſeruet, tunc non cenſeri nouatum quando ſecundus actus fit eadem die coram eiſdem notario, et teſtibus, ſecus autem ſi ex interuallo, ità explicando *deciſionem Capycij* 183., Attamen hæc videtur ſimplex præſumptio de facili excludenda per alias præſumptiones contrarium ſuadentes, quia ſi re vera transfuſio facta eſt animo nouandi, nil intereſt àn fiat incontinenti vel ex interuallo, et è contra, ideoq; punctus eſt potius facti quàm iuris, atque ex deprauata viri intentione conſequendi vſuras illicitas vel aliàs ad diuerſos effectus verè nouandi decidendus, et conferunt deducta in his terminis per *Marin. reſol. quotid.* 166. *lib.* 2.

Aliæ ampliationes, et limitationes, vel

vel declarationes deduci poſſunt ex his quæ proximè infrà notantur, cum non in vocabulis, ſed in rerum ſubſtantia ſit inſiſtendum, ideoque ſequentes concluſiones capiēdæ ſunt prò ampliatione vel limitatione, vt earum ſingula ſuadebit.

Solet igitur in hac materia primo
41 quæri, an poſito vſurarū debito in genere, valeāt ſuper his partes cū expreſſo pacto dilationis ad certam ſummam paciſci, Et in hoc negant *Io. Andr.*, *et alij in c. ſalubriter*, quaſi quod data dilatione ceſſet mora, atq; vſuræ propter temporis dilationē conuētæ dicantur, atq; hanc opinionem ſequendo dicunt veriorem *Soccin. conſ. 179. nu. 1. lib. 2. Menoch. conſ. 907. numer. 16. & ſeq. Bellon. iun. conſ. 64. num. 2. & alij deducti per ſequentes*.

Affirmāt verò *Calderin. Abb. Ancharan.*, *& alij in eodem c. ſalubriter. Bal. Nouell. par. 7. priuil. 3. n. 3. Couar. lib. 3. var. cap. 1. num. 3. verſ. 4. &c. Surd. de alim. dicta qu. 42. nu. 23. Cancer. lib. 3. var. cap. 7. de pact. num. 55. Fontanell. cl. 5. gloſ. 8. par. 15. n. 8. & 19. cum ſeq. Leotar. dicta quæſt. 28. ex num. 41. Merlin. lib. 1. contr. 28. numer. 12. Rot. apud Zacch. de obl. deciſ. 247. num. 5. Romana fructuum dotis* 23. *Iunij* 1642. *Bichio*, et habetur pluries in præcedentibus cum hæc ſit opinio vbique in foro recepta, atque hodiè fortè controuerſiæ incapax, quoties tamen verſemur in præciſis terminis noſtræ concluſionis.

Vbi enim intereſſe debetur in ſubſtātia tunc non eſt prohibita illius conuentio, vt benè obſeruat *Couar. vbi ſupra verſ. quinto eodem iure &c.* neq; vſurarum conuentio ad dilationem temporis, ſed ad onerum compenſationem eſt referēda, vt latius comprobant allegati, præſertim *Leotar.*, ideoque in iſta concluſione, tamquam nimis plana immorandum nō videtur; Cum præſuppoſito tamen quod verſemur in terminis concluſionis, itaut adſit debitum vſurarum in ſubſtantia, nam ſi verſemur in aliquo caſu limitato vt ſupra (illo dilationis excepto) ſicut de iure peti non poſſent, ita neque ex conuentione cum in materia vſuraria partium conuentio nil operetur, vt benè in his terminis *Rot. in Romana fructuum dotis* 21. *Aprilis* 1651. *Cerro*, *et in eadem* 15. *Ianuarij* 1652. *Bichio*, quarum poſterior eſt *impreſſ. poſt Zuff. de legitim. proceſſ. deciſ. 4.*, ac in alijs, An autem huiuſmodi conuentiones de ſoluendis vſuris, vel interuſurijs ſonent in cōſtitutionem cenſus, quando, et ad quos effectus, habetur infra.

Hinc fortius reſultat alia concluſio ſuper validitate ſtatutorum huiuſmodi
42 vſuras demandantium ac taxantium, vt probant *Couar. dicto cap. 1. num. 3. verſ. 8. &c. Surd. dicta quæſt. 42. num. 27. Gratian. diſcept. 726. num. 14. Amat. lib. 1. cap. 49. num. 98. Leotar. quæſt. 29. num. 36. Gregor. deciſ. 93. num. 1. vbi add., Buratt. deciſ. 65. vbi etiam add. Rot. dec. 471. par. 1. & 574. par. 2. rec. vtrobique num. 2. in Bonon. dotis* 18. *Martij* 1648. *Dunoz.*, inter ſuas *deciſ.* 796., et habetur etiam pluries in præcedentibus, quamuis contrarium ſentiant *Iaſ. in §. fuerat inſtit. de action. numer. 19. & Barboſ. in l. 2. in principio ſol. matr.*, qui alios referunt, ſed malè in his terminis viri dum onera feruntur, quidquid ſit in alijs caſibus de quibus infra.

Difficultas maior eſſe ſolet circa quantitatis taxationem, cū enim apud omnes
43 receptum ſit, eatenus huiuſmodi ſtatutarias, vel conuētionales taxationes eſſe validas, quatenus ad honeſtam, ac rationabilem ſummā reſtringātur, hinc dubiū eſt quęnā dicatur cōgrua, et rationabilis; Aliqui enim credunt congruentiam regulandam eſſe ex qualitate onerum cuiuslibet matrimonij, ſed hanc ſententiā ob multa inconuenientia exinde reſultantia recipiendam non eſſe, niſi ad certum effectum notatum eſt ſupra; Alij verò attendendum eſſe morem regionis, habita ſcilicèt ratione ad quantitatem fructuum, quos pecunia dotalis producere potuiſſet ſi legitimè inueſtita eſſet, quoniam in hac materia ſatis loci conſuetudini deferri ſolet *Boſſ. dicto capit. 20. ſub num. 54. Buratt. dicta deciſ. 65. nu. 3. Rot. deciſ. 280. nu. 19. par. 6. rec. & dicta deciſ. 247. apud Zacchiam*; Alicubi enim huiuſmodi vſurarū taxatio ſubſtinetur vſque ad decem pro centenario *Corneus conſ. 251. num. 7. vol. 2. Fenzon. ad ſtat. Vrb. 137. nu. 21.*; Et de taxatione ad octo *Rot. dicta deciſ. 147. apud Zacch.*; Et de illa ad ſeptem ac etiam octo *Gramat. dec. 103. num. 101. Theſ. deciſ. 45 nu. 3. Ciriac. controu. 30. num. 20. & ſeq. Magon. deciſ. Florent. 83. num. 3.*; In Vrbe adeſt ſtatutum taxans ad ſeptem cum dimidio; Ancone

conæ à 4. ad octo *Gratian.diſcept. 726. num. 141.* ;Aſcoli ad ſeptem cum dimidio *Rot. deciſ.471.par. 1.rec.*;Rauennæ ad ſeptem *Gregor.deciſ.93.*;In Regno Siciliæ vltra pharũ ad ſeptẽ vt poſt *Cumiam & Giurbam Amatus dicta reſol.43.nu.8.& 99.*; Idemq; in Regno Neapolitano in quo hæc ſumma eſt frequẽs in taxatione intereſſe quod etiã nõ dotale ad minorem ſummam taxari non ſolet *Capyc. latr. deciſ.175.n.36.*,*Merlin.lib.2.contr.16.*

Quod autem dicitur ad effectũ ſubſtinendi taxam conuentionalẽ, vel ſtatutariam, videtur etiã rectè dicendũ quo ad iudicis arbitrium regulãdum pro eadem taxatione,quatenus à partibus facta non eſſet,cũ hac differẽtia,quod cũ intereſſe detur, maximum, infimum, et medium, ſi ſtatutum vel partes eligunt maximum in regione conſuetum, videtur taxa ſubſtentabilis, ſed vbi taxa facienda eſt à iudice,ille debet eligere minimam,ex regula vt in liquidatione fructuum quod minus veniat *Caualer.deciſ.570. num. 2. & 586.num.3.Buratt.deciſ.577. num. 3. & 588.in fin.*; Mediam tamen attendẽdam eſſe dicit in ſpecie *Rot.deciſ.300.nu. vltimo par.6. rec.*; Sed verius videtur id totum remittendum eſſe eiuſdem iudicis arbitrio iuxta facti circumſtantias regulando; Atque ad hunc effectum rectè procedit ſententia volentium habẽdam eſſe rationem onerum illius indiuidui matrimonij de quo agitur, quia ſcilicèt illorum ac dotis proportio exigere poſſint vt etiam ad maximum taxatio quandoque facienda ſit, et quandoq; non niſi ad minimum.

Sed ſi taxatio ſit exceſſiua, non per
44 hoc in totum vitianda erit, quoniam in ſumma licita ſubſtinetur atq; ad eam dicta taxatio reducenda eſt, cũ accidentalia illicita vitientur, et non vitient licitum, neq; vtile per inutile vitietur, vt in terminis cenſuum & cambiorum eſt firmiſſima cõcluſio, et in terminis fructuum *ex l. curabit* benè *Rot. in Baren. Saluiani prima Iulij 1652.confirmata 24. Martij 1653.Bichio* & habetur ſub *tit.de vſur.& ſub alter.de cenſibus & de cãbijs.*

In cuncurſu autem taxæ ſtatutariæ vel conuentionalis,certum eſt quod ſecunda quatenus ſit minor præualet primæ,& eſt attendenda,*vt in Romana fructuum dotis 29.Apr. 1641.Panzirol. & in eadem 23. Iunij 1642.Bichio dec.113.& 495.p.9.rec.*

Ceſſantibus autem, tam conuentione quàm ſtatuto particulari, vel conſuetudine generali, taxatio per iudicem faciẽda videtur ad quinque pro cẽtenario, quia dotes vt plurimum conuerti ſolent in emptionem ſtabilium, quæ ad iſtam rationem præſumuntur fructare iuxtà receptam gloſſam *in auth.perpetua C. de Sacro San.Eccl.*, et in his terminis obſeruat *Rot. in Fanen. dotis 29. Nouembris 1641.Cerro deciſ.90.par.9.rec.*, *Aſculana prædij 10. Nouembris 1642. Roias inter ſuas deciſ. 185.*, ſed hæc eſt nuda iuris præſumptio contraria probatione iuxta locorum qualitatem vtique excludenda.

Prout præmiſſa omnia procedunt cũ præſuppoſito dotis ſimpliciter abſque
45 alio adiecto in quantitate conſiſtentis, et viri arbitrio inueſtiendæ, ſi enim explicitè conuentum eſſet erogari debere in emptionem bonorum ſtabilium vel locorum montium, non videtur taxandum intereſſe, niſi ad ratam fructuum ex dictis ſtabilibus, vel locis montium percipiendorum, quia ex cauſa non implementi aliud peti non poteſt quàm quod intereſt illud factum non eſſe, vt in ſpecie obſeruat Rota *deciſ.292. n.40. par.1.& deciſ.448.nu.3. par.2.rec.*; Niſi dictum ſit de inueſtimento in genere, quia hoc à viro fieri poterat in cenſibus ad ſeptem & octo, vt obſeruatur *deciſ. 471.n.3.pa.1.rec.*Et clarius ſi dos in ipſa ſpecie conſtituta eſſet,quia non niſi loco damnorum & intereſſe valor fructuum ipſius rei peti poteſt; Quod ſanè intelligendum eſt quoties præcisè inueſtimentum ita conuentum eſt ad effectum vt dos in ipſa ſpecie conſiſteret, ſecus autẽ ſi ad ſolam cautelã dotis adhuc in quantitate perſiſtentis, quia cum in cenſus idoneos, alioſque licitos, ſed magis lucroſos modos inueſtimentum fieri poſſet, non videtur à ſtatutaria vel conſuetudinaria taxa recedendum.

Et ſi taxatio cõuentionalis facta ſit ad
46 certum tempus, eo finito, non ad quãtitatem à partibus taxatam, ſed ad illam à ſtatuto vel conſuetudine præfinitam, has vſuras deberi firmat in ſpecie *Rot.in Romana fructuum dotis 27.Maij 1641. Carillo inter ſuas deciſ.179.& deciſ. 39. num.8.par. 10. recent.*; Vel ſi conuentio percuteret certam dotis partem, in reli-

quo taxandæ ſunt vſuræ ad normam Statuti, vel conſuetudinis non autem conuentionis, *Duran.deciſ.419.Rot.in dicta deciſ.179. coram Carillo, ac in eadem 10.Iunij 1548., et 5.Iulij 1649. Peutingerio*,quarum prima eſt *dec.206.part.10. recent.*

Cæterum quæ de taxa ſtatutaria,con-
47 ſuetudinaria, ſeu legali dicuntur, procedunt quatenus extrinſecus de maiori viri intereſſe non conſtet, nam ſi verè, vel ratione damni emergentis vel lucri ceſſantis legitimè probati cum ſuis requiſitis ſit maius, illud totum deberi non eſt dubitandum,cũ non debeat eſſe inferioris conditionis vir quolibet priuato creditore, vt in ſpecie *Surd. dicta quæſt.42.nu.9.& 10.Leotar.quæſt.28. num.vltimo, et quæſt.71.numer.23.*, ſed deſiderantur requiſita neceſſaria in quolibet priuato creditore, itaut non dicamur verſari amplius in puris terminis vſurarum dotalium,& ſic extrà materiã.

Neque in his vſuris eſt conſiderabi-
48 le, àn duplum ſortis ex longæuo temporis curſu excedant nec nè, quia cum non conſiderentur tamquam vſuræ & acceſſiones, ſed tamquam compenſatio eius quod verè intereſt ob onera ſupportata,poſſunt duplum,et triplum, ac vltra excedere, vt in ſpecie *Leotar. quæſt.90. numer.63.* qui allegat *Ludouic. Bell. conſ. 169.*

Poſita item principali concluſione, dubitari ſolet, àn per ſortis receptionẽ à viro factam huiuſmodi vſuræ remiſſæ
49 cenſeantur,ſed communis reſolutio eſt, quod vbi certum eſt vſuras debitas eſſe iure actionis, quia ſcilicèt ſint expreſsè in pactum deductæ, vel à Statuto demãdatæ, non dubitatur ſortis receptionem non præiudicare iuxta diſtinctionem *DD.in l.centum Capuæ ff. de eo quod cer. loco*, et in terminis noſtris *Surd.de alim. dicto titulo 1. quæſt.43.num.26.Hodiern. ad eundem deciſ.240.nu.25.Merlin.lib.1. contr.28.num.12.Gratian.diſcept.244.numer.39.Leotar.quæſt.91.numer.22.* plenè alios colligens *Amat.lib.1.var. reſol.43. num.71.,& ſeq.Boſſ.dicto cap.20.num.61. Gregor.deciſ.93. Rot. in Romana Saluiani 4.Decembris 1643. Veroſpio* & aliàs pluries, Atque iure actionis ex conuentio-
50 ne dicuntur tales vſuræ debitæ, quoties deficiente conuentione expreſſa inſtrumentum dotale continet clauſulam, *in quibus omnibus &c.*, vel aliam æquipollentem, quæ importet obligationem ad damna, et intereſſe in ſpecie *Amat. loca cit.num.7.,Hodiern.ad Surd.dict. deciſ.240. num.19. Leotar. dicta quæſt.91. num.21.Marin.reſol.quotid. 166.num.37 lib.2. Rot. apud Zacch. de oblig.deciſ.244. num.4.&275.num.5.& deciſ.206.num.8. part.10.recent.*

Vbi verò ex ſola iuris diſpoſitione ſunt debitæ, tunc intrat altercatio inter ſcribentes, et quoniam verius creditur iſtas vſuras debitas eſſe officio iudicis, hinc magis communis videtur ſentire pro remiſſione iuxta eandem diſtinctionem *in d.l.cetum Capuæ*, vt poſt *Bal., in l.ſi marito §.vltimo ff.ſol.matr.& l.fin. §.præterea C.de iur.dot.*,ac alios antiquiores tenent *Surd.de alim.d.tit.1.quæſt.43. ex num.9.Gabr.conſ.145.lib.2.Merlin.dicta controu.28.ex numer.13.Gratian. diſcept.244.num.33.& 455.nu.26.& ſeqq. Leotar.dicta quæſt.91. ex numer.14.*, qui eam ab impugnantibus latè tuetur *Amat.* plures de more cumulans, iſtamque aſſerens veriorem dicta *reſol.43.num.53. & ſeqq.de Marin.reſol.198. numer.3 vol.1.* & alij, non allegatur autem *Fontanell. clauſ.6.gloſ.2.part.6. ex num.37.*, quia cum multiloquio ſolas relatoris partes gerere videtur.

Dictamque concluſionem ampliant, quamuis accedat viri proteſtatio, cum hæc non releuet niſi in ijs, quæ ab animo proueniunt, non quæ ex neceſſitate iuris *Gratian.cap.130.numer.34.& 244. num.36.Chartar.deciſ.38.num.10.de Marin.dicta reſol.198.num.3.*, amplè *Leotar. dicta quæſt.91.ex num.34.*, vbi ſatis ſe diffundit in probando quod proteſtatio nõ ſuffragetur niſi dotis debitor expreſsè conſentiat, licèt in caſu proteſtationis contrarium teneat *Amatus*.

Contrariam ſententiam, vel ex eo, quod huiuſmodi vſuræ actionis iure credantur debitæ, vel ratione æquitatis veriorem putant *Roman. in l.Inſulam §. vſuras num.17.ff.ſol.matrim. Lup. in cap. per veſtras §.octauo infertur n.6. circa finem repetitionis Magon.deciſ.florent.83.*, ac alij relati *per Amat.dicta reſol.43. ex num.35.*, atque hanc tenuit *Rota coram Gregor. deciſ.93.vbi add.*, et *Penia deciſ. 350.iuxta Venetam alias 451.iuxta Lugdunen.&c.* Pri-

Prima opinio de ſtricto iuris ciuilis rigore verior videtur, quoniam probabilius eſt huiuſmodi vſuras iudicis officio potius, quàm iure actionis debitas eſſe, neq; alicubi dos in hac ſpecie priuilegiata reperitur, vt ſubiacere non debeat regulis claris diſponẽtibus vt per exactionem ſortis remiſſæ cenſeãtur acceſſiones iudicis officio debitæ; Secundam verò tamquam æquiorem, ac validioribus rationibus munitam, inhærendo iudicio Rotæ, in iudicando; et conſulendo amplectendam credo, non quia credam has vſuras debitas eſſe iure actionis, ſed quia cùm ius petendi has vſuras principaliter proditum videatur ex diſpoſitione iuris canonici *in cap. ſalubriter*, atque fundatũ ſit in maxima æquitate reſtaurationis onerum matrimonialium, à quibus vt plurimum dotans per dotis promiſſionem releuatur, hinc reſultare videtur quoddam iudicis officium nobile, quod aliàs actione deficiẽte ex canonica æquitate eſt implorabile ad euitandam vnius locupletationem cũ aliena iactura, vt benè in terminis noſtris *Magon. dicta deciſ.* 83.; Et in ſimilibus terminis vſurarum ad quas tenetur emptor ex æquitate *legis curabit* probat *Honded. conſ.*30.*lib.*1.*ex numer.*53., ac benè diſcuſſo articulo ex profeſſo *Rot. deciſ.* 315. *par.*4.*recent.tom.*2.

Stant enim benè ſimul quod pro eadẽ re competat de ſtricto iure ſolum iudicis officium mercenarium, quodque de æquitate detur condictio ſine cauſa, vel iudicis officium nobile, vt per *Rotã dicta deciſ.*315.*ex numer.*53., quare argumentum ab iſtis vſuris ad dotales deduci ſolitum per *Gabr.*, *Surd.*, *Leotar.* & alios potius retorquetur; Et quidem cum iuris ciuilis diſpoſitio directa ſit ad vſuras generales quæ iuxta ſuam regularem naturam ſunt odioſæ, ac ſtrictiſſimè capiẽdæ, non videtur his fauorabilibus applicanda, et quæ verè non ſunt vſuræ & lucroſæ acceſſiones, ſed reſtauratio damni, atq; vt plurimum vtilis negotiorum geſtorum recognitio.

Aliqui prioris ſententiæ ſequaces, agnoſcentes hanc æquitatis rationem, nolentes tamen aſſumptam viam deſerere, aliam capiunt opinionem, cum ſecunda iam dicta, vt plurimum ferè idem importantem, credunt etenim, vt viro dotem exigenti, quãuis denegetur actio ad vſuras, concedatur tamen illa negotiorum geſtorum ad petendum à ſocero alimenta, quę ab ipſo præſtanda per eum ſubminiſtrata fuere, vt ex *Bal.*, *Alex.Couar.*, et alijs probat *Surd.dicto tit.*1.*quæſt.*42.*num.*16., *et ſeq.*, atque non obſtante oppoſitione *Gabrielis* ſequitur *Leotardus dicta quæſt.*91.*num.*47.*& ſeq.* indicans *num.*52. differentiam inter actionẽ ad vſuras, et iſtam ad alimenta, vt vigore prioris vir aſſequatur quidquid pro oneribus impendit, ex iſta verò non niſi id quod pater fuiſſet impenſurus, Atq; aliam pondero differentiam notabilem, quoniã prima datur contra quemcumq; dotantem licèt extraneum, vel aliàs ad mulierem alendam non obligatum, hæc verò nõ niſi contra eum, qui de iure ad alimenta teneretur, Verum ſuper his non inſiſto, cum probabiliorem credam ſententiam indiſtinctè dictas vſuras præſeruantem, quando tamen alia opinio tenenda eſſet, obſeruatione digna eſt hæc reſtrictio.

Prout quando rigoroſa prior opinio contra virum amplectenda veniret, omnino probabilior videtur altera reſtrictio, quoties viri proteſtatio accedit, vt credunt *Surd. dicta quæſt.* 43. *Fontanell. d.clauſ.*6.*gloſ.*2.*part.*6.*ex num.*50., alios cumulans *Amat.loco cit. num.*63.*Gregor. dicta deciſ.*93.*num* 5., Satis enim durum videtur rigorem rigori cumulando tale præiudicium viro proteſtanti generari, neq; vnquam vidi hanc Ciuiliſtarum ſophiſticam ampliationem in foro amplexam.

Alias reſtrictiones dictæ prioris ſententiæ tradere ſolent eius ſequaces, ſed quoniam peculiarem dotis rationem nõ habent, atque cuicumque priuato creditori generaliter conueniunt, itaut limitationem regulæ vniuerſalis percutiant, ideo inoportunum videtur ſuper eis immorari, quas colligit *Leotar.dicta quæſt.*91.*ex num.*25.

Item quæri ſolet, àn ex longæuo ſilentio ſuper his vſuris petendis cenſeatur
51 inducta remiſſio, itaut non liceat amplius eas petere; Verùm quia plerique ſcribentes cum ſolo præſuppoſito remiſſionis ſiue præſumptæ donationis procedunt, aliqui verò terminum præſcriptionis interſerunt, diſtinguendo propterea

pterea hos terminos, vt ita euitentur æquiuoca tres inſpectiones conſtituendæ videntur, vna ſcilicet ſuper vera, et formali præſcriptione, altera ſuper præſumpta donatione, ſeù remiſſione, et tertia ſuper præſumpta ſolutione.

Quoad primam, abſolutum eſt decennale tempus nil operari, quia ſiue iure actionis, ſiue officio iudicis debeantur, non recipiunt præſcriptionem niſi illam 30., vel 40. annorum, ut in ſpecie *Rota apud Poſtium de manut. deciſ.*144.*num.*3. *Altograd.conſil.*30.*lib.*1.*ex numer.*3.*Boſſ. dicto tract.cap.*15.*num.*8.*& cap.*20.*num.* 70.& admittũt *Alciat.Facchin.,Menoch.*, et alij credentes ex longæuo ſilentio cauſari remiſſionem, cum expreſsè proteſtentur id non ratione præſcriptionis, ſed præſumptæ donationis induci; Vbi verò accedit longiſſimum 30. vel 40.annorum aliàs ad cuiuſcumq;actionis præſcriptionem aptum, tunc diſtinguendum eſt, an tales vſuræ ſint debitæ ex ſola iuris, vel Statuti diſpoſitione,vel ex partium expreſſa conuentione; Accedente ſiquidem conuentione, cum debitor dicatur in mala fide vera numquã præſcribit, quamuis mille annorum ſpatium intercedat ex diſpoſitione iuris canonici *in cap.fin.de præſcript.*, quæ mala fides influit etiam in primum hæredem vniuerſalem iuxta vnam ſententiam de qua *Rota deciſ* 373.*par.*9.*recent.num.*12., *et* 13. & in alijs.

Dixi autẽ accedente conuẽtione expreſſa, per quam vera,et poſitiua mala fides inducatur,ſecus autem in ea conuentione, quæ virtualiter ex legis ſubintellectu ſub ſe continet promiſſionem vſurarũ,vt eſt illa quæ reſultat ex clauſula pro quibus omnibus obſeruãdis &c.quia ius canonicum *in dicto cap.fin.* correxit in hac parte ius ciuile in caſu malæ fidei veræ, et poſitiuæ,quando nempè debitor certò ſcit ſe eſſe debitorem ex propria clara obligatione, ſecus autem in caſu malæ fidei præſũptæ & legalis in qua ius ciuile remanet intactum, neq; vlla differentia eſt inter illud, et canonicum *Bar.in l.vlt.num.*11.*C.vnde vi*, *Abb.in cap.ſi diligenti num.*16.*de for.compet. & cap.ſollicitè num.*14. *de reſt.Spol. Couarr. in reg.poſſeſſor,*2.*part.* §.8.*num.*3.*Rot.deciſ.*270.*num.*10.*part.*6.*recent.* & habetur *ſupra diſcurſ.*115.

Conuentione autem ceſſante, procedit præſcriptio etiam ad fauorem ipſius principalis debitoris, quia cum potuerit opinari creditorem noluiſſe ob retardatam dotis ſolutionem petere vſuras, ideò ceſſat vera mala fides, adinſtar eorum, quæ habentur de hærede præſcribente legata aduersùs legatarios ob credulitatem non acceptandi &c., vt in his terminis *Alciat. reg.*1.*præſumpt.*32. *in vltimis verbis*, *Menoch. lib.*3.*præſumpt.* 25.*num.*9.,*& dicto diſc.*115., vt etiam de plano procedit ad fauorem tertij, cui vera mala fides non obſtet iuxta terminos generales cuicumque actionis præſcriptioni applicabiles, cum in vſuris dotalibus nil ſpeciale ad hunc effectum videatur in iure ſtatutum.

Obſeruandum tamen eſt ſolum longiſſimum tempus à die ortæ actionis cõputandum non ſufficere ad omnes vſuras futuri temporis præſcribendas, ſed ſolum ad illam annualitatem, quæ ſupra trigeſimum exiſtat, et ſic deinceps, itaut vſuræ decurſæ à 29.annis citrà ab hac exceptione ſint exemptæ, quoniam debitum iſtarum vſurarum non eſt purum, ſed conditionale, quatenus nempè, et donec non ſoluatur ſors principalis,ideo intrat concluſio apud nos Citramontanos paſſim recepta, vt non vnica præſcriptio ſufficiat, ſed tot requirantur quot ſunt anni ex latè deductis *per add. ad Buratt dec.*643. *in fin.Rot.apud Merlin. de pignor.deciſ.*35 *ex numer.*15.*in dicta deciſ.* 373. *part.* 9. *recent.*, et in præciſis terminis fructuum dotalium *deciſ.*671.*part.*4.*recentior.tom.*3., Neque ſub hac inſpectione cadit præſcriptio ſtatutaria præſertim in Vrbe frequens, quia cum ea verè non ſit præſcriptio, ſed præſumpta ſolutio ſub tertia inſpectione potius opportuna iudicatur.

Quoad ſecundam inſpectionem, an ſcilicet per longæuum ſilentium dictæ vſuræ remiſſæ, vel condonatæ cenſeantur, quoties verſamur in minori tempore, quàm decem annorum, concors eſt omnium ſententia negatiua, niſi alia remiſſionis inditia concurrant, in quibus & non ex lapſu temporis debitor ſuam fundet exceptionem; Difficultas verò eſt accedente longo tempore non minori decem annorum,quo caſu affirma-

tiuam pro remiſſione tenent *Bal.*, ſiue quidam *Dionyſius ſub nomine Baldi conſil.* 474. *lib.* 3. *Alciat. de præſumpt. dicta reg.* 1. *præſumpt.* 32. *num.* 7., et alij de quibus *Menoch. lib.* 3. *præſumpt.* 25. & *Leotar. de vſur. quæſt.* 92. *ex num.* 3., qui hanc putant veriorem, multoſque pro hac ſententia indigeſtè conglutinat *Amat. lib.* 1. *reſol.* 43. *numer.* 19., atque alios allegant infra citandi pro contraria ſententia negatiua, quam poſt *Bar., Alex., Roman. & alios in l. quæ dotis ff. ſol. matr.* veriorem profitentur & probant *Barboſ. in eadem l. quæ dotis ex num.* 46., *Natt. conſ.* 495. *Surd. de alim. dicto tit.* 1. *quæſt.* 42. *ex num.* 90. & 110., *Medices dec.* 60. & *examine* 37., *Amat. dicta reſol.* 43. *numer.* 20. *Fontanell. de pact. clauſ.* 6. *gloſ.* 2. *part.* 6. *num.* 21. benè *Altograd. conſil.* 30. *ex numer.* 10. *lib.* 1. *Boſſ. dicto cap.* 20. *num.* 73. *Gramat. deciſ.* 70., *Buratt. dec.* 159. *num.* 2., et firmat etiam *Rot. in Romana Saluiani* 4. *Decembris* 1643. *Veroſpio*, vbi præſertim ex pacto, vel Statuto vſuræ ſunt debitæ iure actionis, Verùm hæc circumſtantia non videtur conſiderabilis, quia textus *in l. cum quidam* §. *diuus de vſur.* de quo infra, clarè loquitur etiam de vſuris conuentis, & apud iſtos hinc inde poſſunt abundè videri vtriuſque opinionis fundamenta, et rationes.

Mihi videtur quæſtionem potius facti quàm iuris eſſe, ac propterea prudentis iudicis arbitrio ex facti circumſtantijs decidendam, ſi etenim aliqua concurrant remiſſionis, vel donationis inditia, quæ tamen ſola fortè minus apta eſſent ad concludendam donationem, non irrationabile videtur longæuum ſilentium pro vehemẽti adminiculo aliorum coadiuuatiuo attendendum eſſe, vt rectè ſentijſſe videtur *Facchin. lib.* 3. *controu.* 103., qui deinde ſui ipſius oblitus male *lib.* 10. *contr.* 9. primæ opinioni ſimpliciter adhæſit, atque iuxta hunc ſenſum capiendi veniunt, qui conſiderant qualitatem debitoris, àn ſcilicèt ſit ipſamet vxor, vel ſocer, ſiue extraneus, itaut maioris, vel minoris affectionis ratio vrgeat; Prout econuerſo ſi contrariæ coniecturæ donationis excluſiuæ vigeant, tunc inanis eſt remiſſionis præſumptio ex ſolo lapſu temporis deducta *Gregor. dec.* 93. *Buratt. dec.* 159. & 232., cũ alijs quæ *dicto diſc.* 115. longè poſt hæc ſcripta deducta sũt; Si verò quæſtio pẽdeat ex ſolo puncto iuris ob ſolũ tẽporis lapſum, et tunc verior, ac magis recepta omnino videtur ſecunda ſententia negans remiſſionem, vt abſolutam profitentur *Fontanell.*, et *Surd.* & alij, ac verè in foro eſt magis recepta, Tum ex regula in dubio donationis excluſiua; Tum quia textus *in l. cum quidam* §. *diuus ff. de vſur.* in quo totum eſt prioris opinionis fundamentum, tamquam loquens de illis vſuris quæ acceſſionem, et lucrũ importantes in iure odibiles reputãtur, non benè applicabilis videtur his terminis in quibus verè non agitur de vſuris odioſis, et lucratiuis, ſed de fructibus recompenſatiuis, et fauorabilibus, vnde propterea rectè intrat magiſtralis diſtinctio *Bar. in l. cum de in rem verſo numer.* 7. *ff. de vſur.* quem mirandum eſt per *Leotardum I.C.* quidem accuratum deduci *n.* 35. ad comprobationem prioris ſententiæ, quodque conuincit falſitatem prioris opinionis habentis anteſignanum *Baldum*, ſeù *Dionyſium dicto conſ.* 474. dum eſt aſſumptum eiuſdem auctoris ibidem, dicit enim (& benè) quod vſuræ dotales non ſunt verè vſuræ, ſed alimenta; Si ergo ſunt alimenta & non vſuræ, non intrat diſpoſitio *tex. in d. l. cum quidam* §. *diuus*, ſed potius intrat diſpoſitio *text. in l. ſi libertis il ſecondo* §. *diuus ff. de alimen. & cibar. legat.*, vbi clarè deciditur per longum ſilentium illa non cenſeri remiſſa; Et conferunt etiam rationes in præcedenti quæſtione ponderatæ ſuper præiudicio, quod vſuris prætenditur illatum ex receptione ſortis principalis.

Neque in his terminis opus eſt immorari in expendendo textum in *l. vir vſuras ff. de donat. inter vir. & vxor.*, in quo latè inſudant *Leotar. & Boſſ.*, quoniam cum ille textus ſupponat viri obitum, ac ſilentium toto tempore matrimonij, id non percutit caſum de quo *hic ſtrictè* agitur ſuper ſolo longæuo ſilentio abſque alio adiecto mortis de quo tamquã penitus diſtincto agitur infra.

Quando tamen prior ſententia tenenda videatur (quod in viro forenſi cum debita ſoliditate iudicij potius quàm cum ſophiſticis ſubtilitatibus procedente videtur improbabile,) aduertatur ad declarationes, ſeù modificationes obſeruatas

uatas

ūatas *per Leotardum dicta quæſt.92.n.18.* ſuper quibus dum pro certo negatur cõcluſio, ſuperfluum eſt immorari, Adeoq; vera creditur dicta ſecunda opinio negatiua, vt etiamſi vir longo tempore in domo dotantis fuerit commoratus, ibiq; alimenta perceperit importantia minus, quàm importarent vſuræ, non per hoc tamen iſtæ in eo exceſſu remiſſæ censẽtur, *vt apud Buratt. dicta deciſ. 159. & 234.*, quoniam onera non in ſolis alimentis quotidianis conſiſtunt, ſed in futura filiorum prouiſione, et alijs vt ſupra.

Per longiſſimum verò 30. annorum ſilentium indubitatam remiſſionem ſupponunt *Fontanell. dict. cl.6. gloſ.2 par.6. num.7. Amat. dicta reſol.43. num. 21. vbi alij*; Verùm, et hoc eſt æquiuocum à quo cauendum eſt, allegati enim Doctores ſupponunt ceſſationem talis debiti non ex ratione remiſſionis, ſed ex illa præſcriptionis, ergò id tunc demum procedit, quatenus verſemur in caſu quo intret præſcriptio iuxta deducta in prima inſpectione, et non aliàs; Ceſſante autem præſcriptione, quatenus pertinet ad præſumptam donationem, neq; tempus longiſſimum quidquam operari videtur, niſi quod conſideratum tamquam vnum ex adminiculis coadiuuatiuum aliorum eſt potentius ob maiorem ſilentij longitudinem iuxta deduct. *diſcur. 115.*

Quo verò ad tertiam & vltimam inſpectionẽ præſumptæ ſolutionis, Aut ſumus in loco vbi ex Statuto præſumatur ſolutio per lapſum temporis, vt eſt in Vrbe Statutum inducens præſcriptionem per lapſum 16. annorum, et tunc illud eſt attendendum in ijs caſibus in quibus aliàs generaliter illud intrat; Licèt enim tale Statutum in ſpecie excipiat creditũ dotale, intelligitur tamen quoad ſortem, non autem quoad fructus, ſiue vſuras dotales quæ veniũt ſub Statuto *Put. dec.88. lib.1. in Correct. aliàs deciſ. 93.*, *Mantica deciſ 151. num.4. Fenzon. ad Statut. 158. num.46. Rot. dicta deciſ.671. nu.1. par. 4. recent. tom.3.* Quando autem tale ſtatutũ intret necnè habetur in præcedentibus & in ſua materia ſub tit. de credito; Ceſſante verò ſtatuto, itaut verſemur in puris terminis iuris cõmunis, nil peculiare videtur cõtinere Statutũ quoad iſtas vſuras, ſed materia regulãda venit iuxta terminos generales notatos *per DD. in l. procula ff. de ſolut.* de quibus in term nis dotis *Surd. deciſ. 105. Rot. in Romana fructuum dotis 23. Ianuarij 1608. Sacrato, Romana domorũ de Regardis 17. Martij 1649. Dunozetto inter ſuas deciſ. 823.* & habetur aliàs in præcedentibus; facilius tamen in his vſuris quàm in debito in ſorte intrat præſumptio, quia non eſt veriſimile virum ſupportaſſe onera, et eos non exegiſſe.

Alia eſt quæſtio ſuper dicta præſum-
52 pta remiſſione reſultante à ſilentio totius temporis durantis matrimonij; Et vbi matrimonium ſoluitur diuortio, vel morte mulieris viro ſuperſtite, tunc plana eſt reſolutio pro non remiſſione, cum auctoritates, et rationes pro remiſſione percutiant caſũ ſoluti matrimonij per obitum viri, itaut vſurarum petitio fiat per hæredes, vt obſeruant *Fontanell. d. cl.6. gloſ.2. par.6. num. 33. Medices deciſ. 60. num.23. Merlin. lib.1. contr.28. nu.8. Altograd. dicto conſil.30. num.18. Valaſc. conſult 84. num.7. & alij* cõmuniter, licèt *Leotar.* abſque auctoritate, ac probabili ratione *dicta quæſt.92 nu.31. & ſeq.* putet vſuras in conuentionem non deductas, neque à viro ſuperſtite peti poſſe, ſi longum ſilentium intercedit, quod nullatenus recipiendum videtur niſi iuxta terminos præcedentis quæſtionis.

Soluto igitur matrimonio per mortem viri, itaut quæſtio ſit inter iſtius hæredes, ac dotis debitorem, tunc affirmatiuã pro remiſſione quoties copulatiue mors, et longum tempus intercedũt, *tenent Roman. conſ.517. num.16. Caualer. deciſ.132. nu. 19.* cum alijs per *Boſſ. dicto cap 20. num.74.* qui alios refert; Eandem vero affirmatiuam indiſtinctè quamuis longum tempus non intercedat *per tex. in dicta l. vir vſuraſ. ff. de don. inter vir., et vx.* poſt antiquiores ab eis relatos tenent *Menoch. dicto lib.3 præſumpt. 25. n. 6. Fontanell. vbi ſupra num 30. Surd. dicta quæſt 42 nu.111. Leotar. dicta quæſt 92. num. 22. & ſeq. Amat. multorum conſarcinator dicta reſ l.43. ex num.24.*

Negatiuam poſt *Corneum conſ. 145. num.19. lib. 2. Alex. conſ 63. num.17. lib.4. probant. Natt. conſ.495 num.9. Cocta conſ. 47., Medices dicta deciſ.60. num. 13 & ſeq. Altograd. conſ.30. num.27. lib. 1.* vbi

referendo varios intellectus tradi ſolitos textui in *d.l.vir. vſuras*, quos etiam expendit *Leotard. vbi ſupra* alium tradit menti gloſſę ſatis conformem, ac iudicio meo probabilem, proindeque iſta opinio videtur amplectenda, quoties hoc ſilentium conſideratur de per ſe ſolum, ac in abſtracto, alijs coniecturis vel inditijs non concurrentibus pro remiſſione, itaut punctus videatur potius facti, quam iuris ex facti circumſtantijs arbitrio iudicis regulandus, maxime quia vix dari poterit caſus ita nudus coniecturis, ac inditijs remiſſionem vel remiſſionis negationem ſuadentibus.

Quando tamen prior ſententia tenenda eſſet, communiter limitatur vt procedat contra hæredes extraneos, ſecus in præiudicium filiorum viri ex ratione *tex.in l.ſi vnquam C.de reuoc. don. Fontanell.ibid.num.32.Medices dicta deciſ. 60. num.26., et ſeq. Altograd. dicto conſ. 30. num.vltimo Leotar.dicta quæſt.92.n.28.* quàm etiam probauit *Rota in Bonon. dotis 28. Martij 1648. Dunozetto S. prout deciſ. 796.*, aliaſque reſtrictiones refert *Leotar.ibid.ex num.24.*; Rarò tamen, vel vnquam hæc remiſſio ex ſola iuris diſpoſitione ſubintellecta venit ſub trutina diſputationis, cum ferè ſemper aliæ concurrere ſoleant facti circumſtantiæ vnā vel alteram voluntatem indicantes.

Et quoniam principalis concluſio de
53 vſuris dotalibus debendis viro pro tēpore conſtantis matrimonij, procedit etiam contra ipſammet mulierē ſe ipſam dotantem vt ſupra, adeò vt ſi vir partem dotis recipiat, poterit eueniente caſu reſtitutionis opponere compenſationem cum vſuris reſidui non ſoluti, vt in ſpecie *Comitul. deciſ. 2. & 7.* hinc dubitatio cadit, an id procedat in ea rata dotis quæ promiſſa non ſoluitur, vel ſoluta euincitur, non ex culpa mulieris èiuſque facto voluntario, ſed ex natura rei, ac legali neceſſitate, quia ſcilicèt altera ſoror, vel frater ex capite inofficioſi moderationem obtinuit; Et in hoc diſtinguendum eſt, an verſemur in caſu quo mulier euictionem præſtare teneatur necnè; Si enim ad euictionem non tenetur, inanis eſt dubitatio, cum prætendi non valeant vſuræ ceſſante debito ſortis principalis; Si verò euictio præſtanda eſt, tunc aut mulier habet aliundè ſupplere, ita vt dicta compenſatione non obſtante poſſit ex alijs bonis remanere dotata, et nulla videtur ſubeſſe ratio, cùr ad huiuſmodi vſuras teneri non debeat, cum ad effectum de quo agitur idem videatur non eſſe ſolutum, et quod ſolutum eſt auocari; Aut non habet aliundè, itaut admiſſo dictarum vſurarum curſu pars dotis ſolutæ remaneret ab eis vel abſorpta, vel notabiliter diminuta, et quia tunc eſſet per indirectum alienare dotem quæ directè alienari prohibita eſt, ac redigere mulierem ad ſtatum indotationis, puto virum debere contentum eſſe dote ſibi remanſa, atque ſibi imputare, cur ab initio non benè cauerit, minus enim ex duobus malis videtur iſtud denegare viro alimenta quæ in vxorem non abundè prouiſam erogauit, quàm aliud in denudando mulierem dote, ac eam indotatam relinquendo, pręſertim quia ſic infinitæ fraudes à viris committi poſſent aduersùs ſimplices mulieres curando conſtitui dotem earū vires excedentem, vt ità per inſenſibilē diminutam compēſationem effugiāt reſtitutionem illius partis quam verè recipiunt; Idque ſine dubio certum videtur, quoties matrimonio per viri mortē ſoluto, vel aliàs ſeparato ſupereſt mulier quæ indotata remanere non debet; Vbi verò muliere prædefuncta quæſtio eſt inter virum, et hæredes mulieris, deciſionem regulandam putarem cum terminis alterius quæſtionis de qua in pręcedentibus, àn ius impugnandi mulieris obligationem vel actum doti præiudicialem tranſmittatur ad hæredes, præſertim extraneos, et quid ad filios, ideo ibi dicta rectè videntur his terminis quoque applicabilia.

Et licèt in caſu euictionis dotis iam datæ, pro vſurarum negatione tam ab ipſa muliere quàm alio debitore videatur opponi poſſe de extinctione prioris actionis dotalis, itaut creditum viro cōpetens pro euictione, non pro dote cōpetere videatur, proindeque transfuſum in diuerſam cauſam, & titulum; Contrarium tamen dicendum venit, quia in dote hoc eſt peculiare, vt euicta re inſolutū data reuiuiſcant priora iura, adeo ut redacta cauſa ad non cauſam primum debitum dotale adhuc durare dicatur, vt in præcedentibus, et conferunt quæ

de

de fructibus dotis ſuccedentis loco legitimæ fauore mulieris contra dotantem in caſu euictionis notantur infra *ex deduct. per Marin. reſol. 166. par. 2.*

54 Item cum omnia ſuperius quoad iſtud quartum tempus conſtantis matrimonij notata de plano procedant in terminis veræ dotis, dubitari poteſt, an procedant etiam in dote putatiua; Obſeruando dotem putatiuam non conſiderari ratione matrimonij, quia ſcilicèt pro matrimonio putatiuo conſtituta ſit, cũ de hac ſit actum ſupra, ſed conſiderari ratione ſuis ipſius, eiuſque conſtitutionis, quia ſcilicèt vero exiſtente matrimonio, dos inualidè conſtituta ſit, quæ tamen valida fuerit opinata, vt ſæpè cõtingit in dote vltra Statuti taxam, vel à minore ſeu aliàs diſponere prohibito conſtituta, an ſcilicèt pro iſta dote debeantur vſuræ; Sed quoniã de hoc actũ eſt occaſione fructuum *diſc. præcedenti*, ideo ad ibi dicta relatio ſufficiat, cum huiuſmodi vſurarum, ac fructuum æquales videantur termini, in hoc quoad praxim frequenter diuerſificantes, quod vbi agitur de fructibus veris bonorum, vir partes rei gerere ſolet, ac de perceptis, et conſumptis agere, vbi verò de vſuris vt plurimum agit partes actoris, ideoq; in iſtis deterior eſt viri conditio quàm in illis, quoniã conſequẽdos tamquã extantes non niſi ad limites onerum petere poterit, dum in eis tantùm, et non vltra intrat actio de in rem verſo ſeu vtilis negotiorum geſtorum, ex quibus fructus extantes, vel vſuræ non exactæ peti poterunt in compenſationem onerum.

55 Quintum tempus quod iuxta propoſitam initio diſtinctionem cõſideratur in hac materia vſurarum dotalium inter virum, et dotis debitorem eſt illud ſoluti, vel ſeparati matrimonij, in quo in primis conſiderandum eſt, àn creditum adhuc remaneat in ſimplicibus terminis dotalibus vel in aliam cauſam & titulũ transfuſum fuerit, putà quià per nouationem dotans cenſum conſignatiuum ad formam Conſtitutionis Pij V. ad viri fauorem conſtituerit, vel æquiualentem pecuniæ dotalis quantitatem ſub cambijs retinuerit, ſeù aliàs in alium titulum fructiferum ſit transfuſum; Cum enim tunc ex nouationis operatione cenſeatur pecunia dotalis per dotantem ſoluta viro, atque ab hoc breui manu non tamquã viro ſed tamquam tertio denuò data eidem non tamquam dotanti, ſed pariter tamquam tertio, itaut quoad mulierem dos habeatur pro exacta, et tunc non videntur intrare iſti termini vſurarum dotalium *ex c. ſalubriter*, quia tali caſu fructus non petuntur per virum tamquam virum à dotãte tamquam dotante, et pro retardatione dotis non ſolutæ, ſed petuntur per creditorem cenſus vel cambij tamquam iſtorum contractuum licitæ acceſſiones, ad inſtar fructuum ex fundo dato in dotem æſtimato per virum ſoluto etiam matrimonio percipiendorum, vt *habetur diſc. præced.*

56 Certa enim eſt validitas cenſus ex credito dotali conſtituti, cum dotis titulus ſolemnitati pecuniæ numeratæ æquipolleat, vt in declarationibus eiuſdem Pij V. & in ſua materia *ſub tit. de cenſibus*; Vndè totus punctus eſt in dignoſcendo, àn verum cenſum partes inire voluerint, vel potius ſimplicem conuentionem de præſtandis vſuris pendente ſolutione ſortis; Et in dubio regula eſt cenſus excluſiua, nil obſtante quod partes vſuras conuentas cenſum appellent,

57 cum nomen cenſus ſit generale cuicumque annuæ vel menſtruæ ſolutioni conueniens, vt in terminis *Milanen. dec. 2. par. 2.*, *Giurb. obſer. 35.*, & benè *Rot. deciſ. 258 num. 12. par. 10. rec.*, quidquid indigeſtè dicat *Duard. vbi ſupra*, quia niſi conſtet partes verè contractum cenſualem inire voluiſſe, potius ad vſurarũ dotalium conuentionem actus eſt referendus, vbi verò de huiuſmodi voluntate conſtat, ius cedit facto, ac præſumptio legalis locum præbet veritati.

58 Effectus indè reſultantes plures, ac notabiles conſiderari poſſunt, inter quos primus eſt iam inſinuatus, quod vbi eſt verus cenſus, currunt fructus, etiam ſoluto matrimonio, ſiuè iſtius reliquiæ ſuperſint ſiuè non, in caſu autem conuerſo certum eſt illos ceſſare, ſi nullæ matrimonij reliquiæ remaneant, ac etiam illis extantibus, adhùc eſt ſatis dubium, vt infra, *& ſupra in Arianen. diſc. 113.*

Secundus effectus eſt quoad periculũ peremptionis rei cenſuatæ, cui ſubiacet vir effectus creditor cenſuarius, ſed non ſubiacet creditor pro dote.

Tertius eſt effectus quoad anterioritatem,

tatem, & priuilegium fructuum poſt dictum nouum contractum decurſorum, Vbi etenim eſt ſimplex cōuentio de ſoluendis vſuris, itaùt nulla dignoſcatur nouatio, non dubitatur fructus habere eandem anterioritatem, ac priuilegia ſortis principalis iuxtà terminos *text. in l. Lutius ff. qui potior.*, ſed vbi eſt cenſus, eſt adhùc valdè dubium, àn fructuum tempus regulandum veniat ex tempore initi contractus illorum productiui ex ijs quæ hinc indè in his præciſis terminis deducuntur apud *Marin. reſol.* 166. *vol.* 2., & habetur *dicto tit. de cenſ.*, *& in altera de credito*.

Quartus eſt effectus quoad viam executiuam, quæ regulariter doti non competens, neque pro fructibus iuxtà veriorem ſententiam, competeret, ſed ſi eſſet cenſus, vtique competeret in dictis vtriuſque Siciliæ Regnis vigore *pragmaticæ primæ de cenſibus*.

Quintus quoad irrepetibilitatem ſortis omninò demortuæ, & irrepetibilis ſi eſt cenſus, repetibilis verò ſi eſt conuentio vſurarum, vndè dari poterit quod facto caſu reſtitutionis dotis eidem dotanti, valeat iſte vrgere virum ad reſtitutionem dotis in quantitate non obſtāte quod æquiualentem ſummam ipſe debeat ex cauſa cenſus, nec viro liceat inuito debitore cenſuario compenſationē opponere.

Et ſextus eſt iuxtà opinionem in Regno Neapolitano receptam, in Curia autem Romana reprobatam quoad intereſſe fructuū, ſeù tertiarum; Licèt enim in dicto Regno verior omninò habeatur ſententia reprobantium fructus fructuum, ſiuè vſuras vſurarum, limitatur tamen in fructibus ſiuè tertijs cenſualibus, quaſi quod ſorte principali demortua, fructus non conſiderentur conſequutiui, & acceſſorij, ſed ſtantes de per ſe tanquam ſors, *vt per Franch. deciſ.* 254. *Fab. de Ann. conſ.* 30. *num.* 7. *& conſ.* 48. *Rouit. deciſ.* 9. *&* 43. *Capyc. Latr. conſult.* 59. *Merlin. lib.* 2. *contr.* 42. *num.* 4. *Marcian. diſp.* 59. *num.* 1. *lib.* 1., alijque effectus conſiderari poſſunt quos colligere non vacat.

Sed contingente caſu præfato poſt quintum effectum cōſiderato, vt ſcilicèt dotis reſtitutio eidem dotanti effecto debitori cenſuario facienda ſit, dubitari poteſt, àn viro poſt annum luctus in dote reſtituenda moroſo fructus dicti cēſus debeantur, quaſi quod eos licitè dotans retinere valeat tanquam reſtaurratiuos damni emergētis ex eiuſdem viri, & reſpectiuè creditoris cenſuarij mora cauſati, deciſio tamen regulanda eſt ex ijs quæ ſupra dicta ſunt in octaua & vndecima limitatione.

Ceſſante igitur dicta nouatiua transſmutatione, itaùt vel adhùc maneat idem
59 contractus dotalis, vel alter in quem dotis cauſa transfuſa fuit, non animo nouandi, ſed exequendi priorem cauſam iuxtà cautelam ſæpius inſinuatam; Et tunc, Aut nullæ remanent matrimonij reliquiæ, & concors eſt omnium ſententia huiuſmodi vſurarum curſum vel fructuum pignoris perceptionem ceſſare; quamuis enim in luctus anno eas viro iudicatas legatur apud *Leotar. quæſt.* 30. *num.* 2. *&* 3., omninò tamen videtur hæc opinio damnanda, cum nullum habeat iuris, vel rationis fomentum præterquā in caſu quo verum intereſſe, vel aliundè iuſtificatum, vel ex more regionis cuicumque priuato creditōri pecuniario debeatur, cum tunc verſari dicamur extra terminos dotales, de quibus hic agitur.

Filijs verò ſuperſtitibus, itaùt matrimonij reliquiæ, ac onera durare dican-
60 tur, tunc intrat quæſtio, in qua affirmatiuam pro vſurarum curſu tenent *Cumia ſuper ritibus cap.* 94. *nu.* 22. *Tuſch. verbo dotis fructus concl.* 741. *nu.* 118. *Borgnin. deciſ.* 22. *&* 26. ac alij congeſti per *Gratian. in appendice ad diſcept.* 727. *Altograd. conſil.* 32. *num.* 18. *lib.* 1., *& Leotar. dicta quæſt.* 30. *ex nu.* 19., licèt *Altograd.*, loquatur fauore mulieris, cum alijs quos hincindè cumulat *Boſſ. d. cap.* 20. *nu.* 79.

Negatiuam tenent *Anania in cap. ſalubriter col. pen. Lup. in cap. per veſtras notab.* 6. §. 8. *num.* 4. *Medices deciſ.* 15. *ex num.* 6. *Bellon. iun. conſ.* 64. *nu.* 8. *Add. ad Gregor. deciſ.* 573. *in fin. Caſtill. d.* 8. *tom. de alimen. cap.* 51. *num.* 1. apud quos quamplures alij cumulantur, & hanc vti veriorem ex profeſſo diſcuſſo articulo firmauit Rot., contrarijs adamuſſim reſpōdendo apud *Fenzon ad ſtatut. Vrb. deciſ.* 91. repetita *deciſ.* 607. *par.* 4. *rec. tom.* 3., & ſæpè deindè in alijs præſertim apud *Merlin. de pignor. deciſ.* 94. *ex nu.*

2. in

2. *in Romana fructuum dotis* 21. *Aprilis* 1651. *Cerro, & 15. Ianuarij* 1652. *Bichio, quarum ſecunda eſt deciſ.*4. *poſt Zuff. de legitim. proceſſ.* & habetur *ſupra dicto diſc.*113.

Et quamuis *Gratian. in append. ad cap.* 427. *& diſc.*920. *num.*20., diſtinctionẽ adhibeat, vt attenta ſola iuris diſpoſitione procedat hæc poſterior opinio, prior verò ſi expreſſa conuentio accedat, in ſpecie tamen reprobatur per *Rot. d. dec.* 91. *apud Fenzon.*, quoniã tunc vſuræ in pactũ cum certa taxatione deducuntur, quando ſunt in genere licitæ, cum aliàs in materia vſuraria partium conuentio nil operetur, vt in ſpecie ſequitur *Rot. in alleg. Roman. fructuum dotis Cerro, & Bichio*, in quibus vlterius firmatur tales vſuras de facto ſolutas reſtituendas, vel in ſortem eſſe imputandas, ea conſtituta differentia inter mulierem percipientem vſuras dotis reſtituendæ ab hæredibus viri, ac virum illas obtinentem à dotante, vt prima illas ex ſtatuto Vrbis licitè percipiat, cum per ſolutionem intret interpellationis præſumptio vel declaratio vt infra, vir autem ſecus.

Attento igitur numero Doctorum, ac toties iterata Rotæ auctoritate, non videtur ab hac vltima ſententia, etiam expreſſa conuentione accedente recedendum, nil obſtantibus rationibus latè põderatis *per Leotar. dicta qu.* 30. *ex n.* 19. verè non ſtringentibus, quia licèt filiorum educatio, ac alimonia inter matrimonij onera computentur, attamen id procedit matrimonio durante, eò verò ſoluto ſecus, nam filijs etiam extantibus per mortem mulieris vir ad dotis reſtitutionem extraneis etiam hæredibus cogi poteſt, vel ipſiſmet filijs abſque eo quod de illius cõmodo participet iuxtà terminos *textus in auth. excipitur C. de bon. quæ lib.*, & tamen adhuc dote reſtituta ſubeſt paterna obligatio in filijs alẽdis, & filiabus collocandis, ergo nil commune habet amplius dos cum filiorum educatione &c.

Verùm ſatis vrget in contrarium Statutum Vrbis 137., vbi claris verbis diſponitur, vt ſoluto matrimonio ſuperſtitibus filijs, vir fructus pignoris loco alimentorum conſequi valeat, Non videtur enim de Statuti validitate dubitandum cum habeat confirmationem in forma ſpecifica Papæ quem aſſerendum non eſt vſuras approbare voluiſſe; Et licèt aliqui dicant quod Statutum Vrbis tanquam Papale ratione Pontificiæ auctoritatis iure quodam ſpeciali ad exemplum trahi non poſſit, Attamen hoc aſſumptũ continet æquiuocum manifeſtum, quoniam ſi damus actum eſſe vſurarium, vtique cum vſuræ prohibitio emanet à iure diuino, Papalis auctoritas illam non ſaluat, vt obſeruant *adden. ad Gregor. deciſ.* 93. *nu.*9.; Minuſque aliquid releuat reſponſio data *per Rotam apud Fenzon. dec.* 91. verſ. *quidquid ſit*, aliàs 507. *par.* 4. *rec. tom.*3., vt ſcilicèt Statutum loquatur de ſola perceptione fructuum ex pignore, quoniam ita dicitur vſura percipere interuſuria ex credito, ac fructus ex pignore, cum æquè dicatur percipi lucrũ ex pecunia ob dilationem, vt communiter obſeruant ſcribentes *in cap. ſalubriter*, & alij paſſim, ideoque nulla datur congrua ratio diſparitatis, cur fructus ex pignore poſſint ſtatuto permitti, & non vſurarum honeſta perceptio.

Cumque validum ſit argumentũ à ſtatuto ad pactum, & è contra, vt in ſpecie *Ruin conſ.*73. *vol.*1. *Gregor. dec.*204. *num.*23. *cum alijs ſupra num.*42. *& ſeq.*, ſi eſt locus ſtatuto, ſit etiam locus pacto, itaùt vnum de duobus dicendum videatur, vel quod ſtatutum præfatum tanquam vſuræ permiſſiuum ſit reprobatum, vel quod verior ſit prior opinio vſurarum permiſſiua, vbi ex matrimonio ſuperſunt filij ſaltem conuentione accedente, cumque admittendum non ſit primum aſſumptum in ſtatuto Papali, ergò videtur admittendum ſecundum; Ideoque cum circumſcripto dicto ſtatuto articulus in mero puncto iuris ſit valde dubius, atque hincindè probabiles habeat rationes, & auctoritates, itaùt certè dici nõ poſſit quod verſemur in claro caſu vſurario, hinc proindè dicendum videtur hanc Papalem approbationem deſeruire debere pro ea declaratione, quam non dubitatur in ambiguis Papæ cõcedi, etiam in ijs quæ ad ius diuinum pertinent.

His tamen etſi valdè vrgentibus non obſtãtibus, à dicta opinione negatiua recedendũ non videtur, quoniã ſtatutũ nõ permittit vſuras tãquam vſuras, & acceſſiones ad fauorem viri tanquam viri, ſed

eidem

eidem tanquam patri, & filiorum educatori loco alimentorũ, quæ eis præſtat concedit fructus pignoris vel etiam vſuras ex rationis identitate, & ſic ſtatutũ proſpicit potius filijs, eorumque alimentis; Nil obſtante quod iſtorum præſtatio pertineat ad patrem ex propria obligatione independenter à dote, quoniam hic ordo inter patrem, & matrem à iure poſitiuo in filiorum alimonia inductus rectè potuit per ſtatutũ immutari, atque diſponi, vt filij prius ex materna dote quàm à patre alãtur, & hoc in effectu cõtinet hæc ſtatutaria diſpoſitio, quæ aliàs à nullitate ſaluari non poſſet, vndè meritò ſtatuentes expreſsè adiecerunt illa verba *loco alimentorum*.

Quare ſi attentis etiam puris terminis iuris communis detur caſus, in quo pater ſit minus idoneus ad filios alendos, itàvt obligatio trãsfundatur ad matrem, ac bona materna, adhùc rectè dicendum videtur ſoluto matrimonio dotãtẽ interpellatum teneri ad vſuras pro dictorum filiorum alimonia loco damni emergentis, & nè alias dotis ſortem ex mora debitoris conſumere teneantur, ac fortiùs ad deduci poſſet in conuentionem, quia verè non agitur de pecuniæ lucroſis acceſſionibus ob dilationem, ſed de alimẽtis tanquam damnorum reſtauratiuis ex eadem ratione *c. ſalubriter*.

Cæterùm poſita regula negatiua, vt
61 ſcilicèt ſoluto matrimonio ceſſet fauore viri curſus vſurarum, quoties reliquiæ non ſuperſunt, vel etiam eis extantibus iuxtà dictam ſecundam opinionem, ea procedit quoties dotantis obligatio cõſiſtit in dando, ſecùs autem ſi in faciendo, quia ſcilicèt dotans aſſumpſerit in ſe onus inueſtiendi pecuniam dotalem in ſtabilia, vel cenſus, aut loca montiũ &c, tunc enim etiam abſque conſuetis requiſitis ad intereſſe, iſtud eſt debitum, tanquàm ſuccedens loco fructuũ dicti inueſtimenti ac magis ob non factum, ſeù non adimpletum ſuſceptum mãdatum, quàm ob non datum, *Gratian. diſcept. 920. num. 26. & ſeq. Dunozetto deciſ. 627. in d. Romana fructuum dotis 21. Aprilis 1651. Cerro*, & ſæpè *ſub tit. de vſuris*, ſed in hoc nil ſpeciale habet dos, vel maritalis qualitas cum id in quocumque priuato creditore indiſtinctè procedat.

Aduertendo tamen nè incidatur in ęquiuoca, vt id procedat; Primò vbi hæc faciendi obligatio percutit perpetuũ intereſſe viri, quia ſcilicèt dote adhuc perſeuerante in quantitate, dotans promiſerit eam inueſtire ad commodum viri iure proprio, ſecùs autem ſi promiſſum fuerit inueſtimentũ in ſpeciẽ quæ ſtare deberet pro vero fũdo dotali, quia ſoluto matrimonio nullum ampliùs intereſſe vir haberet, ſed hæc actio tranſiret in mulierem, vel eius hæredes quorum reſpectu aliquando vir tanquam eorum pater intereſſe haberet; Et ſecundò vbi dotans aſſumpſit in ſe onus inueſtimentum faciendi, ſecùs autem vbi inueſtimentum conuentum eſt pro cautela dotantis, faciendum tamen ab ipſo viro, quia tunc obligatio dotantis non verſatur in faciendo, ſed in dando, ac futurum inueſtimentum nõ eſt omninò certum, cum potuerit ab eodem dotis promiſſore remitti, vt benè obſeruatur *in d. Rom. fructuũ dotis Cerro*, confirmata 15. *Ianuarij 1652. Bichio*, quarũ ſecunda eſt impreſſ. poſt *Zuff. de legit. proceſſ. dec. 4.*

De caſu autem non ſoluti, ſed ſeparati matrimonij ad effectum vſurarum non eſt opus pertractare, quoniam dato etiam, vt culpa mulieris ſequuta ſit thori ſeparatio, adhuc tamen vir fructus dotis aliàs percepturus vſuras non percipit, nam iſtæ non debentur abſque onerum ſupportatione, atq; hęc eſt differentia inter fructus, & vſuras vt ſupra.

Secũda pars principalis huius diſcurſus iuxtà diſtinctionem eius initio adhi-
62 bitam verſatur circa vſuras, vel interuſuria dotalia pretenſa per mulierem, vel eius hæredes aduersùs dotis debitorem ſoluto matrimonio; (eo etenim conſtãte quamuis vir ex abſentia, vel alio accidenti non ferat onera, dicitur eadem mulier illa ferre, ac dos retinet ſuam veram naturam, ideòque intrat diſpoſitio *c. ſalubriter*, vt ſupra,) Et in hoc, aut verſamur in patre vel eius hæredibus, aut in extraneo dotante; Primo caſu, aut ſoluto matrimonio dos tanquã profectitia ad patrem ſuperſtitem reuertitur, & vana eſt prætenſio, quia ſi ceſſat debitum ſortis, fortius illud vſurarum, cum ſublata ſorte non detur acceſſio, ſolùmque intrat onus alimentorum de quibus nil pertinet ad pręſentem materiam.

Aut

Aut patre ſuperſtite dos ab eodẽ conſtituta aduentitiæ naturam habet, cuius propterea dominium non obſtante matrimonij diſſolutione remanet penès filiam, et tunc attenta opinione volentium, vt ſuperextantibus filijs durare dicantur reliquiæ, ac onera matrimonij proindèque militare rationem *cap. ſalubriter*, veniret pro vſurarum præſtatione reſpondendum ex eiſdem rationibus, ex quibus cõſtante matrimonio patrẽ ad id obligatum ſupra dictũ fuit, vt in ſpecie contra patrem vel eius hæredes *Altograd.* alios cumulans *conſ.32. n.18.lib.1.* & generaliter *Arias de Meſa lib. 1. var. cap.18. n.6. & lib.3. c.46. nu.29.*, & ſequitur *Leotar. de vſur. q.30. num.30.* cũ alijs per *Boſſ. d. cap.20.nu.84.*; Verũ quia hæc opinio vt ſupra, & infra apud multos præſertim in Curia Romana, cui in hac materia vſurarum tamquam Eccleſiaſtica ſatis eſt deferendum, minus tuta reputatur, ideò cum hac ſecunda opinione procedendo, quam regulariter, & abſtractè credo veriorem, firmanda eſt concluſio, vt vſuræ dotales non debeantur, quoniam non eſt amplius dos, ſed nudum creditum pecuniarium vſurarum non productiuum, niſi concurrentibus ſolitis requiſitis, ſeù ſtatuto, vel conſuetudine aptis ex quocumque priuato credito pecuniario ratione damni emergentis, vel lucri ceſſantis vſuras producere, quo caſu materia dotis nil habet peculiare, ſed mulier cõſideratur tamquã quilibet priuatus creditor; Vel filiæ aliũdè non habenti ius erit petendi à patre alimenta tamquam alimenta non tamquam fructus, vel vſuras, ideò etiam extrà materiam.

Patre verò mortuo, eadem Curiæ Romanæ opinione attenta, certum eſt per hæredes non deberi tamquam vſuras dotales ex diſpoſitione *cap. ſalubriter*, ſed vel loco alimentorum, vel verius tamquã fructus legitimæ in cuius locum dos, accedente præſertim ſtatuto excluſiuo ſubrogari ſolet, vt poſt *gloſ. & DD. in l. de diuiſione ff. ſol. matr.* latè *Barboſ. ibidem num.13. Surd. de alim. tit.1. q. 42. nu.2. Mareſcott. lib.2. var. cap.83. nu.52. Rot. apud Fenzon. ad Statut. dec.81.84 86.& 87.*, *in Rom. Saluiani 4. Decemb. 1643. Veroſpio, Bonon. dotis 18. Martij 1648. Dunozetto* inter ſuas *dec.796.*, *Rauẽnaten. dotis 11. Iunij 1660. Albergato*, & ſæpè in alijs, ac indubitatum dicit *Leotar. d. q.30. n.31.*; Atque id quod in patris hæredibus dicitur, ex rationis identitate in hæredibus aui, vel matris, aliorumque aſcendentium in quibus ratio legitimę vel alimentorum vrgeat, dicendum etiam videtur.

Ad hunc tamen effectum conſiderare oportet, àn verſemur in caſu quo dos ſuccedat loco legitimæ necnè, Vbi enim ſuccedit, tunc nulla differentiæ ratio adhibenda eſt, an huiuſmodi vſuræ petantur per ipſam filiam, vel ipſa defuncta per eius hęredes, & an ipſa ſit diues aliũdè viuere habens, necnè, quia petuntur tamquam fructus legitimæ filio etiam diuiti debiti, ac ad hæredes tranſmiſſibiles, cum præſuppoſito tamen quod verſemur in caſu legitimæ fructuum productiuæ, quia nempè hæreditas, non in pecunia, ſed in bonis fructiferis cõſiſtat, iuxtà terminos generales etiam in vera legitima maſculorum procedentes.

Vbi verò filia per ſtatutum reputatur extranea, vndè dos legitimæ naturam, nec priuilegium habet, et tunc concluſio cum duplici temperamento intelligenda venit; Primò vt procedat fauore ipſius mulieris tantũ, nõ autẽ eius hæredum, ad quos ius alimentorum non tranſit, etiamſi eſſent filij, quibus à patre, vel auo paterno potius quam ab auo materno vel de eius hæreditate alimenta debentur, vt in ſpecie *Rot. d. deciſ.91. apud Fenzon.* repetita *dec.607. p.4. recen. tom.3. & apud Merlin. de pignor. deciſ. 94. n.3. & 5.*, *in Romana ſaluiani 4. Decembris 1643. & 20. Aprilis 1644. Veroſpio* & *in d. dec.796. Dunozetti*, niſi patre, vel paternis deſcendentibus deficiẽtibus, ſeù minus idoneis exiſtentibus, alimentorum obligatio ad bona materna, vel materni generis aſcendentium transfundatur, quia tunc viget in filijs filiæ eadem ratio alimentorum quæ in ipſa vigeret.

Et ſecundò vt neque procedat fauore ipſius filiæ diuitis, vel aliàs de alimentis prouiſæ, ità vt paterna obligatio de iure ceſſet, quia cum iſtæ vſuræ ſubrogatæ ſint loco alimentorum, non niſi illis debitis, atque ad eorum limites debendæ ſunt, ne ſubrogatum ſit maius ſuo principali, atque tali caſu in patre procedere vi-

videntur eadem quæ inferius de extraneo dotante notantur, cum ceſſet ratio peculiaris alimentorum.

In extraneo autem dotante (cuius appellatione quemcumque intelligimus in quo præmiſſæ rationes legitimæ ac alimentorum non vigeant), ſi attendenda eſt iam dicta opinio volentium, vt liberis extantibus durare dicãtur matrimonij reliquiæ, vtique pari ratione dabitur curſus vſurarum ex continuante ratione *cap. ſalubriter*, vt in ſpecie *Leotar. d. q. 30. nu. 30.*; Ea verò reiecta, cum ceſſent conſiderationes legitimæ, ac alimentorum, ſtatuenda venit regula negatiua, quia cum ſoluto matrimonio deſinat eſſe dos, ac remaneat purum creditum pecuniarium, nulla ſubeſt ratio, ob quam regulariter, ac ceſſantibus extrinſecis facti circumſtantijs vſuræ debeantur, vt ſupponere videtur *Rota deciſ. 86. in fin. apud Fenzon. ad ſtatut., & dec. 507. n. 19. p. 4. rec. tom. 3.*; Vnde cũ huiuſmodi articulus æqualem ferè pro vtraque parte habeat cõcurſum Doctorum, tam in numero quàm in auctoritate, vt latiſſimè omnibus ferè expenſis deducit *Caſtill. d. 8 tom. de aliment. cap. 49.*, atque in pleriſque Tribunalibus recepta ſit opinio viduæ fauorabilis, quam ferè vbique admiſſam dicit *Arias de Meſa d. lib. 3. cap. 46. num. 29.*, in alijs verò ſit reiecta, hinc pendere videtur deciſio potius ex locorum obſeruantia, quàm ex iuris diſpoſitione; In dubio tamen à negatiua opinione quam tenet in Curia Romana non videtur recedendum, Verùm hæc perplexitas rectè prodeſſe videtur ad ſaluanda Statuta, & conſuetudines nè tamquam claram vſuram decernentia reprobari mereantur vt infra.

Verũ quia huiuſmodi quæſtio frequẽtius contingere ſolet ſuper vſuris decurſis, cum reſpectu futurarum in facultate mulieris repoſitum ſit quæſtionem dirimere, vrgendo debitorem ad ſolutionẽ, vel proteſtando, ac adhibendo ſolita requiſita, pro conſequutione intereſſe lucri ceſſantis, vel damni emergentis, idcircò in his præteritis quidquid in rigoroſis iuris apicibus, plerique indiſtinctè contrà mulierem firmauerint latè deducti & approbati *per Caſtill. d. cap. 49. & 50 tom. 8.*, obſeruandum eſt, àn mulier ſit inops, necnè, et an in iſtis vſuris aſſequendis, vel retinendis contendat quodammodo potius de damno vitando, quàm de lucro captando; Si etenim alios redditus ex quibus viueret non habendo, iſtas vſuras percepit, atq; in alimenta conſumpſit, itaut locupletior ex eis effecta dici non valeat, vel ob eas non exactas debita contraxit pro ſe alendo, adeò vt ſi daretur caſus reſtitutionis vel imputationis exactarum, ſeù non exactionis conſequendarum opus eſſet ſortẽ dotis conſumere, vel diminuere, tunc videtur omninò admittenda æquitas pro vſurarum curſu, nèdum ex ratione vitandi abſurdum ſuper dotis diminuta conſumptione, per quam mulier indotata remaneret, quod rectè conſiderat etiam *Leotard. d. q. 30. n. 53.*, Sed etiam quia cum dos detur pro mulieris eiuſquè familiæ alimonia, eo ipſo quod extraneus dotat, videtur in quamdam neceſſariam conſequentiam ad alimenta ſe obligare donec dotẽ ſoluat, vt admittere videtur *Rot. dec. 86. apud Fenzon.* & confert ad idem *dec. 88. apud eumdem*, atque cum hoc temperamento rectè vbique admittenda videntur quæ per *Leotar. d. q. 30.* & alios pro vidua loquentes deducuntur.

Hæc omnia, tam in patre, quàm extraneo vt ſupra diſcretiuè notata procedũt
63 regulariter ex mera iuris communis diſpoſitione, alia extranea particulari circumſtantia non accedente; Ceſſant proinde vt ſupra dictum eſt, vbi concurrunt requiſita apta producere intereſſe pro quocumq; priuato credito pecuniario lucri ceſſantis, vel damni emergentis, quod vltimum præſertim eſt frequẽter contingibile in notabili caſu poſito per Rotam in ſæpè allegata *Romana Saluiani 4. Decembris 1643. Veroſpio*, quia ſcilicèt aliqua mulieris viuẽtis, vel mortuæ filia cũ dicta dote materna vel eius parte nubat, tunc etenim facta interpellatione debitoris currunt vſuræ, non tã ex diſpoſitione *c. ſalubriter* ad fauorem viri huius matrimonij, dum hunc dotis debitor non agnoſcit in creditorem, quã ex ratione damni emergentis, quod mater quæ dotauit, vel ipſamet filia patitur ex vſuris quas ob retardatam ſolutionẽ viro tradere tenetur, vt etiam de tertio debitore in dotem tradito dictum eſt ſupra

ſupra *numer.*34. *& ſeqq.*

Prout certus eſt alter caſus, quo vſuræ veniant tamquam damna, et intereſſe loco fructuum ex re promiſſa, vel acquirenda conſequendorum, quia nempè dotans promiſerit pecuniam pro dote promiſſam inueſtire in loca montium vel bona ſtabilia fructifera, cum tunc abſque alijs requiſitis currat intereſſe ex obligatione faciendi, vt pariter eſt dictum ſupra.

Ceſſant itē accedente ſtatuto vel conſuetudine loci huiuſmodi vſuras etiam
64 iſto caſu decernente, vt eſt in Vrbe Statutum 137. quod mulieri viduæ vſuras dotales aduerſus dotātem tribuit eiuſq; diſpoſitionē *indiſtinctè* procedere ſiuè mulier ſit inops ſiue non, ac ſiue dotans ſit pater, vel extraneus firmatur *dict. dec.* 86. *apud Fēzon.* vbi de huiusmodi Statuti validitate nō dubitatur, vt nō eſſe dubitādum eſt probabilius, quia cum dotis natura ſit vt in bona fructifera inueſtiatur, vt ex fructibus mulieri neceſſaria prouiſio ſuppeditetur, hinc proindè probabile omnino videtur, vt ex hoc facto veriſimiliter ſequendo, atq; debitoris culpa non ſequuto mulier ſeruetur indemnis; Et licèt iſta ſola ratio, ſaltem in Curia Romana (in hac materia vſurarum nimis rigoroſa) de per ſe nō ſufficiat ad vſurarum regularem aſſequutionem, negari tamen non poteſt idoneā, et efficacem eſſe ad validandum ſtatutum vel conſuetudinem, ex quibus ità decernatur, quia ſemper militat ſæpe dictū principium, vt vſuræ non dicātur recipi tāquam lucratiuæ acceſſiones ex pecunia ob temporis dilationem, ſed loco alimentorum tamquam damni reſtauratiuæ, itaut Statutum operetur ſolùm probationem damni, quod declarat inductū ex eo quod mulier non habet dotem ex qua ſe alere debebat.

Tertia principalis iſtius diſcurſus pars percutit mulierem agentem ſoluto matrimonio cōtra hæredes viri dotem re-
65 ſtituere debentis, an ſcilicèt ob retardatam reſtitutionem vſuras exigat, vel petat; Et in hoc diſtinguenda ſunt tempora, an ſcilicet verſemur infra annum luctus pro dilatione à lege conceſſum ad reſtituendam dotem in pecunia conſiſtentem, vel poſt annum præfatum, ſeu verius poſt ceſſatam dictam dilationem, quæ in pleriſquæ locis eſt maior vel minor ex iuribus municipalibus, ac in multis caſibus ceſſat omnino.

Durante ſiquidem dicta annali, ſeu aliàs ſtatuta legali dilatione, certa eſt regula negatiua, quia dilatione pendente non intrat curſus vſurarū *l. vnic. §. exactio C. de rei vxor. act. DD. communiter de quibus Surd. de alimen. tit.* 1. *quæſt.* 44. *ex num.* 1. *Amat. lib.* 1. *var. reſol. cap.* 49 *n.* 53. *Leotar. dicta quæſt.* 30. *num.* 33. *Boſſ. dicto cap.* 20. *num.* 85. *Rot. apud Merlin. de pignor. deciſ.* 70. *num.* 1. *& alij* communiter abſque controuerſia, quæ ſola vertitur, vel ſuper dilatione præfata, an ſcilicèt ex aliquibus circumſtantijs ceſſet, necnè, de quo plenè *Amatus vbi ſupra*; Vel ſuper alimentis, an ad ea mulieri ſuppeditanda huiuſmodi dilatione durante hæredes teneantur, de quo latè agūt *Amat. & Leotar. vbi ſupra,* ad quos relatio ſufficiat, cum hic articulus potius onerum, quàm vſurarum dotalium materiam percutiat.

Anno autem ſeu aliàs dicta legali dilatione ceſſante, Aut concurrit extrin-
66 ſeca circumſtantia interuſuriorum inductiua in quocumque priuato creditore, quia ſcilicèt lucri ceſſantis, vel damni emergentis ratio legitimè vigeat, et tūc nulla ſubeſt difficultas, quia mulier eſſe non debet inferioris conditionis quolibet priuato creditore, quæ præſertim damni emergentis ratio frequenter in muliere contingit, vel quia ad ſecundas nuptias tranſeat prima dote ſecundo viro conſtituta, vt in ſpecie *Amat. dicta reſol.* 49. vel quia propriam filiam nuptui tradat vt ſupra dictum fuit.

Aut verò iſta particularis circumſtātia deeſt, itaut verſemur in puris terminis generalibus, et tunc ſatis variant ſcribentes, Alij enim ſimpliciter pro vidua reſpondent, vt *per Arias de meſa dicto cap.* 18. *lib.* 1. vbi alios colligit aliosq; deducit *Leotar. dicta quæſt.* 30. *num.* 39. *verſ. ſed contraria* cum alijs per *Boſſ. dicto cap.* 20. *num.* 95. Alij adhibent diſtinctionem de qua ſupra, àn ſcilicèt ſuperſint liberi tamquā matrimonij reliquiæ necnè ex deduct. *per Surd. tit.* 1. *quæſt.* 45. *Theſaur. deciſ.* 43. *num.* 3., *Menoch. conſil.* 7. *num.* 18., et alios quos pro vna vel altera ad materiam hic allegare contingit.

Digitized by Google

Tertia verò opinio maiori, et grauiori Doctorum calculo recepta, et in Romana Curia admiſſa, eſt regulariter negatiua, quam latè poſt antiquiores probant *Couar.lib.3.var.cap.1.n.3. verſ. Sexto hinc Barboſ.in l. 2.ſol.matr.p.1.n.4. Surd.dicta quæſt.45.* latiſſimè omnes ferè cumulans *Caſtill.dicto 8. tom. de alimen. cap.49. Larrea dec.34. num.27. Theſaur. deciſ.43.num.2.Capyc.latr. deciſ. 97. vbi add. Hodiern. ad Surd.deciſ.240.nu.7.& ſeq. Mantica deciſ.53.& 171.Gregor.dec. 204., Rot.dec.383.par.5.rec., apud Merlin.de pignor.deciſ.3.& aliàs pluries,* alijque latè congeſti *per Amatum dicta reſol 49.num.84.& ſeqq.* et plures deducit *Boſſ.dicto cap.20 num.94. Leotar. dicta quæſt. 30. num. 39.*, qui tamen pluribus modis ducunt eam temperandam eſſe.

Cæterum benè attenta mente Doctorum vnam vel alteram opinionē tenentium, atque conſiderato vſu communi, ab humana etiam ratione regulato, ſicuti indiſcretus rigor eſſet negatiuam tenaciter ac indiſtinctè recipere, ita error eſſet manifeſtus affirmatiuam generaliter admittere; Meritò igitur ex caſuū diſtinctione cōtrouerſia de facili componenda videtur, diſſidenteſq; opiniones ad concordiam reducendæ.

Aut enim verſamur in loco vbi ex recepta conſuetudine de quolibet credito pecuniario data mora admittitur curſus interuſuriorum ratione lucri ceſſantis, vel damni emergentis abſque interuentu requiſitorum *Caſtrenſ.in dicta l. 3. de eo quod certo loco,* eo quia illa tamquam notoria habeantur pro probatis, vt paſſim admiſſum eſt in Regno Neapolitano (licèt moderno tempore ob difficultatē occaſionis inueſtiēdi cœptum fuerit dubitari vt conſtat *ex Capyc.latr.dicta dec. 97.num.14.& ſeq.vbi Gizzius in addit.*), et tunc inanis videtur iſta quæſtio, quoniam ſi fauore cuiuslibet priuati creditoris vſuræ currunt, fortius id dicendum eſt fauore mulieris, quæ inferioris conditioniseſſe non debet, vt in ſpecie admittunt *Couar.vbi ſupra Barboſ.in d. l. 2. nu.44.& 48.Surd.dicta quæſt.45. n.26., et ſeq.Larrea deciſ.37. num. 27. Mantica dicta deciſ.53.Leotar.quæſt.30. num. 54. amplè Amat.reſol. 49.num.96., et Caſtill. vbi ſupra* & pluribus relatis *Boſſ. dicto cap.20.num.93.*

Quod generaliter eſt firmandum in quibuscumque alijs caſibus in quibus inſpecta etiam iuris diſpoſitione cuicūq; priuato creditori decernatur intereſſe, vt eſt pręſertim quando per Principem, vel Rempubl. inuitus impeditur propriū creditum exigere, tunc enim incongruū videtur iſtos caſus deducere in his terminis dotalibus pro limitatione concluſionis negatiuæ pro regula conſtitui ſolitæ vt ſupra, cum tunc qualitas dotalis, vel muliebris nil habeat peculiare.

Aut ſumus in loco, vel caſu, quo certum ſit per priuatum creditorem huiuſmodi interuſuria prætēdi, nec exigi poſſe, ita vt quæſtio reducatur ad ſpeciale dotis priuilegium, ac materiam, et tunc iuxta ea quæ ſuperius *num.62.* inſinuata sūt, inanis labor eſt diſputare de futuris, in quibus de facili mulier cum proprio facto abſque legis beneficio ſibi conſulere poteſt, vrgendo hæredes ad reſtitutionem, vel adhibendo ſolitas cautelas cuicumque creditori proficuas, cum adimplemento ſcilicèt requiſitorum vt ſupra; Quare tota quæſtio eſſe ſolet ſuper fructibus præteritis, quos diſtinguo in perceptos, ſeu exactos, et inexigendos.

Quo ad exactos, ac perceptos, Aut habiti ſunt indirectè in alimentis, quià nempè vidua continuando habitationē in domo viri, et non curando de reſti-
67 tutione dotis, alimenta ibidem aliaque neceſſaria ab hæredibus habuerit, et tūc quidquid plerique dicant rigori nimium hærentes latè deducti *per Caſtill. dicto cap. 49.* qui eorum rigorem inſectatur, barbarū, ac irrationabile, humanoq; vſui communi contrarium eſſet aſſerere, vt ad huiuſmodi alimentorum reſtitutionem vel imputationem mulier teneri deberet, etiamſi ditiſſima eſſet, ac aliunde prouiſa, itaut ex fructibus aliorum bonorum extradotaliū ex quibus ali potuiſſet, locupletata eſſet, cum enim dos detur propter alimenta atque ad ea ſuppeditanda, ſoluto quoque matrimonio parari, ac inueſtiri ſoleat, neq; adſit in debitore ſuffocatio, vel in creditore deprauata intentio, tunc nulla ſubeſt ratio, cur vſuræ labes, neque per ſomnium ſit excogitabilis, vt benè firmat etiam *Leotar. dicta quæſt. 30. ex nu.41.*

num.41.; Idque verum ſiue in eadem domo viri, ſiue domi propriæ alimenta præfata perceperit.

Aut non ipſa alimenta hæredes ſuppeditarunt, ſed paſſi ſunt mulieri retentionem, ſeù continuatam poſſeſſionem
68 aliquorum bonorum viri, ex quibus triticum, vinum, oleum, habitationem, aliaque ad vſum, ac alimenta neceſſaria percepit, eo modo quo viro viuente percipere ſolita erat, vt frequentiſſimè contingit, Et tunc licèt nonnulli rigoroſi cenſores, canonum diſpoſitionem in hac materia vſuraria iudaico more ad literam ſumentes putent huiuſmodi fructus tãquã ex pignore in ſortẽ imputandos eſſe, vt colligunt *Hodierna contr.* 38.*in fine Capyc.Latr.deciſ.*97., *Amat. dicta reſol.*49. *num.*90. & omnium latius *Caſtill. dicto cap.* 49. *lib.*8. *ex numer.*31. Adhuc tamen barbara, et irrationabilis videtur hæc opinio, vt in ſpecie fructuũ ex bonis perceptorũ poſt plures *Leotar. dicta q.*30.*n.*49. atq; ex æquitate admittit *Rota* quãuis in his materijs omnium Mundi Tribunaliũ rigoroſior apud *Seraphin. deciſ.*1406.*num.*6.,*Buratt.dec.*112 *& deciſ.*120. *numer.*32. *part.*9. *recent.*; Ideoque mirandum eſt quomodo in cõſilio Neapolitano apud *Capyc.Latr.dicta deciſ.*97. dictum fuerit fructus eſſe in ſortem imputandos, dum in eo Regno facilius quàm alibi intereſſe pecuniarum detur, niſi dicamus fructuum imputationem eſſe faciendam cum intereſſe iuxta deducta per *Fontanell. dec.*208. *& duabus ſeqq.*

Prout eadem ratione, ſi nec alimenta, nec dictam patientiam in fructuum per-
69 ceptione hæredes præſtauerint, ſed annuam, vel menſtruam aſſignationem ſub nomine alimentorum, vel interuſuriorum alimentis congruam etiam ex conuentione præſtauerint, quam bona fide, et abſque deprauato animo conſequendi lucrum ex retardata pecuniæ ſolutione mulier in ſuam ſubſtentationẽ erogauerit, idem per omnia dicendum venit, vt plenè per *Leotar., loco cit.*, et habetur ſupra *diſc.*121.

Et in ſumma quidquid rigoroſi cenſores dicant, prudens iudex animaduertere debebit ad ſinceram, vel deprauatam intentionem mulieris, ex facti, et perſonarum qualitate regulandam, an ſcilicèt bona fide, ac ſincerè id actum ſit, vt mulier de ſua dote viueret, quemadmodum viuente viro viuebat, vel vt vſuras fraudaret, atq; more fœneratricis lucrum ex pecunia ob dilationem perciperet, atque his caſibus in quibus agitur de perceptis non intrant conſiderationes, an mulier diligentias adhibuerit necnè, et an ſit inops, vel diues, cum ſemota dicta fraude, ſeù deprauata intentione (in dubio non præſumenda) ſola dictæ malæ fidei abſentia ſufficiens videatur, vt perceptos, et conſumptos mulier non reſtituat, neque imputet; Iniquum enim ac aſperum eſſet, vt ita mulier per quotidianas, vel menſtruas diminutas ſolutiones in alimenta erogatas, dotis ſortem diminueret, atque ſe indotatam redderet, infinitæque fraudes per uerſutos hæredes ſimplicibus mulieribus parari poſſent, Neque vſurarum conſideratio intrat, cum rectè intrare valeat illa alimentorum ad quæ hæres bonam fidem agnoſcendo credere voluit ſe obligatum, in dubio enim ad licitam potius quàm illicitam cauſam actus eſt referendus, et ex qua ratione ſaluantur Statuta ſuper hoc diſponentia, quæ aliàs data vſura, vt ſæpiùs dictum eſt, nullatenus ſaluari poſſent, et ex qua ratione Statutorum ſaluantur etiam conuentiones, vt infra.

Quatenus verò de vſuris, vel fructi-
70 bus percipiendis, ſeù inexactis agatur, Et tunc ſi aliqua conuentio cum hæredibus inita fuit de certa annua, vel menſtrua ſolutione præſtanda, niſi vrgeant coniecturæ deprauatæ intentionis fœnerandi, et quaſi per immaginariam nouationem conuertendi creditũ dotale in alium contractum vſurarium, ac fœneratitiũ, quidquid aliquorum rigor ſtatuat, videtur etiam ex præmiſſis pro muliere reſpondendum, quamuis eſſet aliàs diues, ac alimenta ex alijs eius bonis perceperit, quoniam ſi in his terminis admittimus, vt eadem Rota indubitatè admittit, validitatem Statuti decernentis vſuras viduæ ob retardatam ſolutionem à viri hæredibus præſtandas, vt infra, ergo admittere debet conuentionem, cum à pacto ad Statutum, et econtra in hac materia non ſit prohibita argumentatio, vt ſupra dictum fuit.

Et

Digitized by Google

Et quidem id magnam habet rationẽ, ac æquitatem, cum enim dos mulieris alimoniæ, ac ſubſtentationi deſtinata ſit, proindeque de communi vſu ſoleat in bona fructifera inueſtiri, hinc proindè dicuntur ex rei natura, et qualitate probata requiſita pro lucro, vel damno, atque rectè mulier dicere poteſt, ſe non de alijs bonis, ſed de dote viuere velle, quoniam hæc victui deſtinata fuit; Neque videntur poſſe ſimul ſtare admiſſio ſtatuti, et reprobatio dictæ conuentionis, cum hæc in dubio ad excludendum delictum referenda ſit ad rectam intentionem conueniendi hos fructus loco illorum alimentorum, quæ maritus viuens vxori propter eandem dotem præſtare tenebatur, eodem modo quo vir ſi viueret, atque ab vxore ſeparatus eſſet, præſtare teneretur, non autem ad deprauatam voluntatem fœnerandi niſi de ea verè, vel conſecturaliter conſtet, vſura enim eſt peccatum, et hoc non datur ſine animo deprauato cum animus & propoſitum diſtinguant maleficia, veritatem igitur intentionis ac malum effectum lucroſæ acceſſionis non iuris apices attendere oportet.

Hinc propterea fortius meo iudicio reſpondendum venit pro validi-
71 tate diſpoſitionis per teſtatorem ordinatæ in, qua præcipiatur, vt donec dos mulieri reſtituitur, certa annua, vel menſtrua ſumma præſtetur; Licèt enim teſtator non poſſit vſuras, permittere, nec admittendum ſit eius præceptum de ſoluendo vſuras, donec legatum in ſorte præſtetur niſi in caſu quo numquam legatarius ſortem repetere poteſt, ſed eius ſolutio poſita ſit in hæredis arbitrio, vt *per Caualer. dec.591. Buratt. dec.144. vbi add. Rot. in Vrbeuetana legati 5. Aprilis 1647. Bichio dec.42.p.10., vbi de materia* cum alijs per *Caſtill. de alimentis aliàs 8. tom. controuerſ. c.48.* & habetur *ſub tit. de vſur. diſc.29. cũ ſeqq.*; Attamen quia iſto caſu vir alimentorum obligationem potius agnoſcere viſus eſt, atque continuare illud onus ad quod ratione dotis viuens tenebatur, hinc proindè non videtur de huiuſmodi diſpoſitionis validitate probabiliter dubitandum, cum nulla ratio vigeat, cur maritus viuens propter dotem teneatur vxorem alere, et propter eandem dotem nõ valeat hoc onus ad hæredes transfundere; Et quamuis nõ lateat magis cõmunẽ Doctorum opinionem eſſe in contrariũ, vt conſtat ex cumulatis per *Amatum dicta reſol.49. num. 87. & per Caſtill. dicto cap.48. numer.14. cum ſeqq.*, attamen videtur ſententia nimis rigoroſa ſapiens potius de iudaico ſtylo intelligendi leges & canones ad literam, cum rectè dici valeat talem diſpoſitionem continere potius recognitionem bonæ fidei ſuper reſtauratione damni, niſi deprauatæ intentionis fœnerandi ſuſpicio in muliere prudentis iudicis arbitrio contrarium ſuadeat, cum aliàs videatur rigor inordinatus humanæ rationi, et vſui omnino contrarius; quod inſinuo magnis Tribunalibus.

Si vero nulla interceſſit conuentio, ita vt huiuſmodi vſurarum petitio ex ſo-
72 la iuris diſpoſitione proueniat, et tunc intrare videntur conſiderationes habitæ per DD. deductos per *Surd. dicta quæſt. 45. ex num.26. Amat. dicta reſol.49. num. 91., & 94. Rot. coram Penia deciſ.1237. apud Merlin. de pignor. deciſ.3. num.14., et 383. part.5. recent. deciſ.280. num. 11. part.6. & in alijs*, an ſcilicèt mulier ſit inops vel diues; Si enim eſt inops aliunde alimenta non habens, atque diligentias adhibuit pro dote conſequenda, licitè petere poteſt vſuras loco alimentorum pro quibus dotis partem conſumere, vel æs alienum cõtrahere coacta fuit, ne detur iam dictum inconueniens, vt ità ob hæredum moram & culpam mulier innocens indotata remaneat, adeoque notabile præiudicium patiatur, licèt cum inordinato rigore, etiam his caſibus vſuræ negentur per multos congeſtos per *Caſtill.* qui eis adhæret *dicto cap.49.*

Cæterum quod de circumſtantia diligentiarum dicitur, recipiendum non videtur copulatiuè cum inopia, ſed hæc ſola ad iſtum effectum ſufficiens videtur, quia ſufficit ita mulierem damnum pati, vel paſſam eſſe ex mora hæredum, vt vſuras tamquam damni reſtauratiuas petat; Neque ad moram inducendam aliæ diligentiæ poſtulantur, cum ipſa dies à lege prſcripta moram cauſare dicatur, vt plures colligendo probat *Amat. dicta reſol.49. nu.93.*, maximè, vbi adeſt viri defuncti promiſſio de dote reſtituẽda ſoluto matrimonio, quia tunc adeſt dies

dies cõuentionalis, quæ fortius morã inducit ex diſpoſitione *tex. in l. magnam C. de cõtrahen. & cõmitten. ſtipul.*, ideoq; videtur quod diligẽtiæ alternatim cũ inopia deſiderẽtur, vt nempè mulieri inopi abſq; alia diligentia vſuræ debeantur in reſtauratione damni, vt ſupra, et non indigenti, quæ fecit debitas diligentias ex parte ſua, neque dotem aſſequi potuit, pariter debeantur, quamuis eſſet diues tanquam intereſſe lucri ceſſantis, ſeù verius reſtauratio damni emergentis in ſuppeditatione illorum alimentorum quibus dos de ſui natura erat ab initio deſtinata, quod ſatis probatũ dici videtur eo ipſo, quod mulier pro dotis conſequutione diligentias adhibet, etiamſi alia requiſita non iuſtificentur, quoniam ipſa legalis diſpoſitio, vel communis totius Mundi conſuetudo inueſtiendi pecuniam dotalem in bona fructifera, ex quibus mulier ſubſtentari valeat, ſtat loco probationis, quæ per priuatum creditorem facienda eſſet, vt benè *Amat. dicta reſol.* 49. *num.* 94., atque non diſcrepat *Leotar. d. quæſt.* 30. *num.* 57 & firmat *quæſt.* 79. *poſt num.* 50., itaut nõ videatur iſto caſu mulieri aliud concedi, niſi quædam habilitatio ab illo maiori rigore probandi requiſita, cui ſubiacet alter creditor priuatus in quo regulariter vigere ſolet ſuſpicio fœnorandi, quæ ex actus natura, et qualitate in muliere agente pro ſua dote regulariter non intrat, cum hæc non fœnori, vt eſt pecunia priuatorum, ſed alimẽtis, ac ſubſtentationi ſit deſtinata.

Iſtud enim non diceretur intereſſe lucri ceſſantis, ſed damni emergentis pro quo non eſt neceſſe adhibere requiſita per *Paul. de Caſtro in l.* 3. *de eo quod certo loco*, ſed ſufficit quod creditor fuerit immediatè paſſus damnum, vt ſupra dictũ fuit *Gratian. diſcept.* 67. *num.* 22. & *ſeq. Seraphin. deciſ.* 1284. *num.* 2. *Rot. deciſ.* 185. *num.* 55. *part.* 3. *recent. in Bonon. nullitatis concordiæ* 27. *Ianuarij* 1648. *Bichio*, et in alijs, ergo eo ipſo quod mulier adhibet diligentias, ac denunciat debitori ſe cum dote velle ſibi victum parare dicitur damnificata in ſe alendo ex alijs bonis, quæ ad hũc effectum opus fuit erogare, et ex qua ratione Statutum Vrbis data interpellatione dat iſtas vſuras indefinitè, licèt mulier ſit diues.

Ad effectum autem, vt mulier dicatur inops intrat dubitatio, an ipſa teneatur probare inopiam vti fundamen-
73 tum intentionis, vel dicatur iuris præſumptione probata, ita vt ſit onus hæredum probare contrarium; Et quamuis *Rota deciſ.* 14. *num.* 14. *part.* 5. *recent. ex Pontano de alimentis*, et alijs mulieri hoc onus iniungat; Veriuſ tamen eſt, vt ex ratione *text. in l. Quintus Mutius* mulier non præſumatur habere alia bona quàm dotem, vt in ſpecie ad effectum de quo agitur *Graſſ. de except. cap.* 32. *numer.* 6. *Theſaur. deciſ.* 43. *num.* 5. *Leotar. quæſt.* 79 *num.* 51. *Penia deciſ.* 1237. *Rot. deciſ.* 383. *num.* 4 *part.* 5. & 231. *num.* 2. *part.* 6. *recent. in Bonon. dotis* 27. *Aprilis* 1646. *Bichio deciſ.* 398. *part.* 9. *recent.*

Quinimò etiamſi hæres probaret mulierem alia bona poſſidere, neque ſufficit, niſi probet illa eſſe fructifera, et talia quod ex eorum fructu mulier alimenta aliaque neceſſaria percipere potuit, quia non tenetur vendere bonorum proprietatem, neque iocalia, vt viuat benè *Penia dicta deciſ.* 1237. *Rot. in alleg. deciſ.* 398. *part.* 9. *recent.*; His verò ceſſantibus, quia mulier ſit diues, neque aliquas diligentias adhibuerit, vtique vſuras non petit, niſi ijs caſibus quibus aliàs cuique priuato creditori competerent, vel in caſibus ſequentibus, ideoque negligentiæ propriæ totum imputet.

In ijs tamen caſibus in quibus aliàs ex ſola iuris diſpoſitione vſuras non deberi conſtaret, fallit concluſio vbi mulier ex ordinatione Principis, vel alio
74 Superioris impedimento abſque proprio facto impeditur dotem exigere ad inſtar mutui neceſſarij, quod per quemcumque priuatum creditorem ſit Principi, vel Ciuitati, vt in oneris compenſationem poſſit eſſe vſurarum productiuum, et quia ceſſat deprauata intentio fœnerandi, vt in his terminis ſpecialibus obſeruat *Surd. dicta quæſt.* 45. *num.* 55. & *ſeqq.*

Verùm hoc nullam dotis ſpecialitatem concernere videtur, cum in quocumque creditore iuxta plurium ſententiam id procedat ab alijs impugnatam, ideoque deſuper immorandum non videtur, cum noſtram peculiarem materiam non percutiat; Crederem tamen iſto caſu mitius cum muliere procedendum eſſe,

atque

atque facilius vſuras admitti, quoniam in ea viget ſæpè repetita ratio ſe alimentandi ex dotis acceſſionibus, quæ non viget in pecunia priuati creditoris.

Ceſſat item dicta negatiua concluſio, vbi ex Statuto inductum ſit viduæ ſoluto matrimonio vſuras pro tempore retardatæ reſtitutionis dotis ad certam taxam præſtari, vt eſt in Vrbe Statutum 137. *lib.* 1. quorum Statutorum validitatem admittit communis ſchola Doctorum ex plenè congeſtis *per Amat. dicta reſol.* 49. *num.*98., & conſtat ex ſequentibus Rotæ deciſionibus occaſione dicti Statuti Vrbis vel conſimilium emanatis ac ſubſtinet *Leotar. quæſt.*79. *ex nu.*44.; Et licèt quamplures Auctores numero, ac auctoritate graues huiuſmodi ſtatuta reprobare tanquam vſuraria conentur, quos colligunt *Theſaur.deciſ.*43.,*Barboſ. in l.*2.*ſol. matr. num.*43.*Medices examine* 54. *num.*6. *Leotar. dicto nu.*44. *Caſtill. p.* 8. *cap.*49. *num.*36., Nullatenus tamen à priori ſententia eſt recedendum, non attenta diſtinctione *Leotar. dicta quæſt.* 79. *num.*47. *& ſeq.*, an ſcilicèt Statutũ id decernat tanquam intereſſe, vel tanquam alimenta, quoniam in dubio diſpoſitio ad licitam cauſam alimentorum eſt referenda, neque in Statutis admittenda eſt interpretatio criminoſa, ſi alia licita dari poteſt, quamuis fortaſsè ex vſu loquendi ſtatuentes vocabulo intereſſe vel vſurarum vſi eſſent, quia non rerum vocabula, ſed ſubſtantia attendenda eſt.

Idque potiſſimum in Vrbe, quæ eſt Chriſtianæ Reipublicæ caput, atque in concernentibus præſertim forum internum magiſtra, huiuſmodi ſtatutum ſit canonizatum à Papa, ad quem priuatiuè huiuſmodi vſurariæ materiæ declaratio pertinet, Quamuis enim plerique voluerint ſtatutum Vrbis peculiarẽ habere rationem, quia confirmatum eſt per Papam, ideoque ad exemplum trahendum non ſit *Gabr. conſ.*153. *nu.*3.*lib.* 2. *Gratian. diſcept.* 466. *num.*12. & alij. Attamen inſulſa eſt huiuſmodi conſideratio, quia Papa non poteſt iuri Diuino diſpenſare, neque vſuras permittere, vnde, Aut actus eſt vſurarius, Aut non; Si eſt, vtique Papalis confirmatio nihil prodeſt; Et ſi non eſt, nil prohibet, vt aliorum locorum ſtatuta idem decernere valeant, vel partes conuenire, vt egregiè *Add. ad Gregor. deciſ.*93. *num.*9., & eſt ſuperius dictum pluries; Dicendum eſt igitur, quod cum Papa ſit legitimus iuris diuini interpræs, atque ad ipſum declarare pertineat, àn ſit necnè vſura, confirmando dictum ſtatutum, dicatur declaraſſe veriorem opinionem negatiuam, ideoque tanquam declaratio deſeruit pro omnibus.

Vt ſit locus ſtatuto Vrbis, non ſufficit ſola mora ex lapſu temporis inducta, ſed requiritur etiam interpellatio pro forma *Gregor.deciſ.*296.*num.*1.,*vbi add.*, *Rot. deciſ.*106. *num.* 5.*par.*3. *rec. Otthob. deciſ.* 178., & paſſim; Non eſt tamen forma præciſè ſeruanda, ſed ſufficit eam adimpleri per æquipollens, vndè ſi hæredes voluntariè ſe obligant ad huiuſmodi ſolutionem, dicuntur ità ſe habere pro interpellatis *adden. ad Gregor. deciſ.* 269.*num.* 8. *Rot. deciſ.*153. *par.* 4. *rec. tom.* 2. *&* 527.*n.*2.*p.*5.

Atque ſi longo tempore ſoluerunt vſuras præſumitur interpellatio, quia ſoluendo declararunt ſe interpellatos, & debitores, *vt d.deciſ.*153. *par.*4.*rec.tom.* 2. *Otthob. deciſ.*244. *Romana fructuum dotis* 21. *Aprilis* 1651. *Cerro, &* 15. *Ianuarij* 1652. *Bichio, quarum ſecunda eſt deciſ.*4. *poſt Zuff.*; Et licèt hoc reſtringi ſoleat, vt nempè ſolutio facta per hæredes operetur interpellationem ex tunc pro fructibus ſeù vſuris futuris, non autem prò præteritis, quaſi quod non liceat voluntariè ſoluere decurſas poſt elapſum tempus reſtitutionis, dum in materia vſuraria voluntas partium nil valeat operari, Attamen id non videtur recipiendum, quia non ſumus in materia vſuraria, neque videtur prohibitum per hunc actum debitori ſe declarare ab initio debitorem, ac interpellatum, vt aduertitur etiam in præcedentibus.

Omnia quæ dicuntur de muliere vidua, & ſoluto matrimonio contra viri
77 hæredes, fortius procedunt matrimonio conſtante contra virum ad reſtitutionem dotis obligatum ob diuortium ſua culpa ſequutum, vt in his terminis *Rot. deciſ.*280.*& deciſ.*300.*p.*6.*recent.*, vel in caſu aſſecurationis ob vergẽtiam ad inopiam *Millin. deciſ.*217. *repetita deciſ.*259.*p.*4.*diuer. Galeot.lib.*2.*controu.* 63.*num.* 2., vel in quocumque caſu quo vir

vir ex propria culpa onera non ſubſtinet & dotem habet in manibus, vt eſt dictũ *ſupra num.* 24.

Procedunt item hæc in donatione
78 propter nuptias eodem modo quo de dote dictum fuit, cum hæc à pari cum dote procedat, vt reprobatis *Afflict. dec.* 291. *& Capyc. deciſ.* 65. contrarium tenentibus, firmant *Gramaticus dec.* 103. *nu.* 98. *&* 101. *Theſ. deciſ.* 45. latè *Amat. dicta reſol.* 49. *num.* 99. *Caualer. dec* 576. *Millin. d. deciſ.* 217. *Rot. apud Marcheſ. de commiſſ. p.* 1. *fol.* 845. *deciſ.* 246. *par.* 2. *rec. apud Zacch. de obl. cam. deciſ.* 164. *num.* 7. *in Romana Saluiani* 4. *Decembris* 1643. *Veroſpio*, vbi in ſpecie de acconcio, etiamſi dictæ donationi, ſeù lucro conſtante matrimonio locus fiat ob diuortium, vel vergentiam ad inopiam *Caualer., & Millin., vbi ſupra.*

Et è conuersò, in illis caſibus, in quibus vſuras deberi eſt firmatum, ceſſant
79 quando per ipſammet mulierem ſtat quominus ei dotis reſtitutio fiat, vt in ſpecie *Rot. apud Merlin. de pign. r. deciſ.* 70. *per tot.*, & conferunt in fortioribus terminis deducta de vſuris viro debitis conſtante matrimonio *ſupra num.* 31., quæ hic poſſunt applicari.

Solet item limitari, vbi mulier fuit tutrix hæredum viri, vel aliàs hæredita-
80 ria bona adminiſtrauit, ità vt ſibi potuerit ſatisfacere, quoniã vſuras pro tali tempore non petit *Bal. conſ.* 86. *in fin. vol.* 2. *Surd. de alim. d. tit.* 1. *quæſt.* 45. *num.* 64. *& ſeqq. Fontanell. de pact. cl.* 7. *gl.* 3. *p.* 6. *num.* 60., *& ſeqq. Amat. d. reſol.* 49. *num.* 101., qui licet *num.* 103. firmet ob non redditam rationem tutelæ retardari non poſſe dotis reſtitutionem, nõ indè tamen per hoc ceſſat limitatio, quia ſtant ſimul quod reſtitutio ſibi nõ retardetur, ſed quod ſibi adſcribendum ſit cur eam retardauerit; Quod ſanè intelligendum eſt, vbi habuit pecunias ex quibus dotem ſibi ipſi reſtituere potuit, vel mobilia, & alia bona quæ diſtrahere potius expediebat, Secus autem ſi aderant tantùm ſtabilia antiqua, aliaque pretioſa, quæ iure prudentis Tutricis alienari non expediebat, vt annuit etiam *Surd. vbi ſupra nu.* 73., & aduertitur in præcedentibus.

Cæterum vbi vſuræ dotales taxam habent rigoroſam, longèque maiorem quàm importent fructus bonorum ſtabilium, aliorumque effectuum hæreditatis, vt eſt in Vrbe, vbi vſuræ taxantur ad ſeptem cum dimidio, bona verò vix fructant tria, tunc omninò videtur de culpa redarguenda tutrix, cur bona ſtabilia non diſtraxerit, vt maiores vſuras euitaret, dùm culpa, & negligentia redundaret ad propriam vtilitatem, niſi facti circumſtantiæ ſint tales, quod bonam, ſinceramque fidem in muliere præſeferant, quia nempè mater hæredum, probabiliter credens, ſeruato conſueto ordine naturæ, dotem apud eos tanquã eius filios, & hæredes remanſuram non iudicauerit expedientem alienationem; Verùm iſto caſu non intrat ratio vſurarum, cum mater & tutrix, ità ſincerè agens cum filijs, de ſolis alimentis in domo habitis contenta eſſe videatur, nec rigoroſè agere, ideoque rigor rigorem compenſat prudentis iudicis arbitrio, in quo totum hoc repoſitum videtur, ex bonorum, temporis, loci, & perſonarum circumſtantijs regulando.

Soluto verò matrimonio morte mulieris, compertum eſt à viro vel eius hæredibus mulieris hæredibus vſuras non
81 deberi, niſi in ijs caſibus, quibus cuilibet priuato creditori pro quocumque credito pecuniario deberentur latè *Caſtill. dicto cap.* 50. *lib.* 8. *in princip.*, & in terminis filiorum, & hæredum petentiũ dotiũ reſtitutionẽ à ſecundo viro *Rot. in Lauellen.* 26. *Nouemb.* 1650. *Corrado, dec.* 86. *p.* 11. *rec.*, & clariùs *in ead.* 26. *Maij* 1653. *Peutingerio, de qua ſupra diſc.* 68., et eſt recepta concluſio, quam ſanè intelligendam credo, niſi ratio alimentorum etiam intret; Si enim ſecundus vir filijs primi matrimonij aliundè non prouiſis, retenta dote, alimenta in ſpecie vel pecunia præſtiterit, ſeù iſti pro alimentis, quæ aliàs ex reſtituta, & inueſtita dote percepturi fuiſſent, æs alienum contraxerint, non videtur quæ legalis, vel humana ratio ſuadere vnquam poſſit, vt moroſus debitor ad hæc teneri non debeat, tanquam ad damni emergentis reſtaurationem, cuius immediata cauſa fuiſſe videtur dicta reſtitutio non facta; Vel ſi aliquis ex hæredibus ſit fœmina quæ nubat, quia tunc incipiunt currere vſuræ pro ea rata, quæ in dotem data fuerit, vt notatum eſt ſupra *num.* 64.

Digitized by Google

ex deciſ. edita Romana Saluiani 3. Decembris 1643. Veroſpio, & alijs.

Quando autẽ huiuſmodi vſurę debentur in omnibus præmiſſis caſibus poſſunt
82 etiam conueniri, quoniam vbi vſurarũ ſubſtãtia eſt licita, atque à iure permiſſa, tunc indubitatè permiſſa eſt circa eas partium conuentio ad ſummam tamen honeſtam, & veriſimilem, vt in ſua materia *ſub tit. de Vſur.*, Prò vt eadem actione petuntur qua dos, quinimò veniunt in ſententia quamuis de eis mentio facta non eſſet *ad not. per Bar. in l. item veniunt* § *item n. 3. de pet. hered. vbi Bal. & cæteri Rot. in Ianuen. ſeparationis thori 22. Iunij 1650. Meltio.*

Impoſſibile autẽ videtur omnia ad iſtã materiam pertinentia colligere, atque
83 de pleriſque habetur actum ſupra in caſibus particularibus, quos mihi occaſio dedit diſputare, & de alijs apud allegatos, ac etiam apud *Boſſ.* in pariter longè poſt hæc ſcripta edito tractatu *de Dote*; Illud tamen, vt ſupra dictum eſt, principaliter prò meo iudicio in hac materia aduertendum venit, præſertim circa mulierem prò dote conſtituenda, vel reſtituenda, alimenta, vel annuum quid percipientem, vt non indiſcreto rigori aliquorum Iuriſtarum, vel Moralium in ſola litera immorantium deferendum ſit, ſed diſcretè pro facti qualitate, & àn reuerà concurrere dicantur ea requiſita, in quibus vſuraria prauitas conſiſtere videtur, mutuum ſcilicèt verum, vel interpretatiuum, nec non deprauata creditoris intentio fœnerandi, ac ſuffocatio debitoris, qui vt dilationem obtineret, pro ea inuitus vſuras pati coactus eſt, atque ad hanc veritatis ſubſtantiam reflectendum videtur.

De fideiuſſoribus dotiũ; Et in ſpecie, An et quando pater ſponſi teneatur pro dote ſe obligare, ac dotem aſſecurare, vel obligatus cenſeatur; Et quando dotem filio reſtituendo ab obligatione eximatur.

SVMMARIVM.

1 *Materia parum in foro frequens, diſcutitur ratio, cur leges prohibentes fideiuſſorum dationem non ſint in vſu, de quo poſt num. 4. & allegantur tractantes de materia &c.*

2 *Fideiuſſores dotis conſtituendæ, vel conſtitutæ ſoluendæ non probibentur.*

3 *Pro dote autem conſeruanda, vel reſtituenda dari prohibentur, etiamſi vir ſponte tradat.*

4 *Dari poſſunt pignora, et de ratione diuerſitatis, remiſſiuè, et multæ aliæ limitationes recenſentur præſertim accedente iuramento & attenta diſpoſitione iuris Canonici &c.*

5 *Mulier constante matrimonio, an poſſit agere contra virum, vt ponat dotem in tuto, illamque aſſecuret, et num ex hoc prætextu retardetur ſolutio in fin.*

6 *Filij prioris matrimonij, an agant contra matrem binubam, vel vitricum, vt ponat dotem in tuto, vel præstet cautionem &c.*

7 *De caſibus aſſecuramenti, vel cautionis petendæ remiſſiuè.*

8 *De obligatione ſocij ad reſtitutionem dotis babita per conſocium remiſſiuè.*

9 *De obligatione patris pro dote babita per filium ad terminos* tex. in l. ſi cũ dotem §. tranſgrediamur ff. ſol. matrim.

10 *Donatio propter nupt. in matrimonio carnali eſt bodie antiquata, ſed viget in matrimonio ſpirituali, vnde pater cogi poteſt ad donandum filio volenti aſcendere ad ſacros ordines patrimonium, ad cuius titulum poſſit ordinari.*

11 *Constituitur regula, vt vbi antiqua donatio propter nuptias non eſt in vſu, cogatur pater ſe obligare pro dote*

reſti-

reſtituenda eamque cautam reddere, ac etiam pro lucris cum hoc loco dicta donationis ſucceſſerit.

12 *An procedat ſolùm in filio in poteſtate, vel etiam in emancipato.*

13 *Hæc paterna obligatio eſt ſubſidiaria & quatenus filius nõ habeat bona, cum quibus dotem cautam reddere valeat.*

14 *Item quatenus ipſi patri dos ſoluatur, vel filio de eius conſenſu, et non aliàs, ideo non procedit in dote confeſſata per ſolum filium.*

15 *Bona cautela pro ordinatoribus fideicõmiſſòrum, vt ſic euitent alienationes bonorum fideicommiſſi pro reſtitutione dotium.*

16 *Eſt in electione patris facere donationem propter nuptias de iure antiquitus fieri ſolitam, & euitare dictam obligationem aſſecurandi.*

17 *Ceſſat etiam hæc obligatio, vbi filius indignas nuptias contrahit.*

18 *An pater teneatur ſe obligare tamquam principalis, vel ſufficiat, vt ſe obliget tamquam fideiuſſor.*

19 *Auus paternus, quando ad hoc onus teneatur, mater autem, et alij quicumque aſcendentes, vel coniuncti non teneantur.*

20 *Pro dote ſoli patri ſoluta, àn filius remaneat obligatus, et an pater dicatur recipere dotem nomine proprio, vel vt filij adminiſtrator.*

21 *An bona hæredis patris ſint hypothecata mulieri iſto caſu pro dotis aſſecuratione, vel reſtitutione.*

22 *Filio ſolo dotem recipiente, an pater adhuc remaneat pro ea obligatus, diſtinguuntur plures caſus.*

23 *Quid in iſta materia ſit diſpoſitum de conſuetud. Neapolis.*

24 *Quid vbi ex Statuto, vel conſuetudine filius familiæ per matrimonium eximitur à patria poteſtate.*

25 *Patre, et filio inſimul dotem recipientibus, quomodo remaneant obligati, et ad quem dos perueniſſe præſumatur.*

26 *An teneantur inſolidum, et an dos habeat hoc priuilegium vrgendi inſolidum plures correos, et debitores.*

27 *Filius an & quando cogat patrem inuitum ad ſibi reſtituendam dotem habitam.*

28 *Quando pater reſtituendo dotem filio & nurui conſtante matrimonio benè reſtituiſſe dicatur, ac ſolutus maneat à ſua obligatione.*

DISC. CLXII.

1 PArũ accomodata eſt foro hæc tractatio de fideiuſſoribus dotiũ, quoniam vel ex eo quod diſpoſitio *tex. in l. 1. & 2. C. nè fideiuſſores dotiũ dentur*, contrario vſu abolita ſit, vel ratione iuramenti frequentiſſimè in omnibus ferè dotalibus inſtrumentis apponi conſueti, vel ex diſpoſitione iuris canonici *in cap. per veſtras de donat. inter virum ex vxor.* in vtroque foro recepta, vel tandem quia huiuſmodi quæſtiones euenire ſolent in caſu inopiæ, in quo dictarum legum diſpoſitionem moderari placet multis, vt infrà notatur.

Vtcumque tamen ſit, atq; vtra ex præmiſſis rationibus ſubſiſtat, numquam fideiuſſorum dotis obligationem frequenter ad forum deductam meo tempore vidi, vel audiui ex iſto capite impugnari; Quarè non incongrua eſſet ſola remiſſio *ad Henrigium de fideiuſſor. cap. 6. ex num.* 104. *ad totum* 239. vbi ad ſatietatem omnia ad materiam deducit *Guttier. de iuram. confirm. par. 5. cap. 21.* & *Harprect.* qui *ex Henrigio* magis compendiosè reſtringit materiam *in* §. *in omnibus primo inſtit. de fideiuſſòr. ex nu.* 8. *ad totum* 22., & *ad Larream* plenè diſcurrentem *deciſ. 7.*

Verùm nè pede totaliter ſicco materiam iſtam pertranſijſſe videamur, compendioſè obſeruandum eſt, fideiuſſores dotis conſtitutæ per dotantem ſoluendæ non eſſe prohibitos ad text. *in l. cum dotis ff. de iure dotium*, Ac etiam quia citata iura *in l. 1. & 2. C. ne fideiuſſ. dotium dentur*, ſolum caſum dotis à viro cõſeruandæ, ſeù (vt aliqui putant) reſtituendæ percutiunt.

Et licèt *Cuiaccius ad tit. præd.* obſeruet, neq; à muliere ſe dotante fideiuſſorem præſtari debere, text. verò *in d. l. cum dotis* loqui de extraneo pro muliere expromittente, qui ſcilicèt animo nouandi per virum vti debitor eſt agnitus & cum quo pertranſeunt *Facchin. lib. 8.*

controu.77. in fin. & Harpreɛt. vbi ſupra num.19. Attamen cum lex prædicta caſũ dotis, quæ à muliere conſtituta eſt expreſsè contineat, dictæ autẽ leges nouæ iſtum caſum nullatenùs percutiant, hinc nõ videtur cur in diſputatiua etiã ratione per ſimplicem dictionẽ *ex* quæ verbo *promitto* cauſa elegãtioris loquutionis *in d. l. cum dotis* fortè adiecta eſt, huiuſmodi reſtrictionẽ admittere debeamus, prout indiſtinctè in caſu dotis conſtitutæ ſoluendæ abſolutum dicit *Fontanell. clauſ.12. gloſſ. vnic. num.17. in princ.*

3 Dotis verò reſtituendæ fideiuſſores præſtari poſſe ſuadet regula generalis, per quam in omni cauſa à iure non excepta licitum eſt fideiuſſores adhibere; Exceptio autem ex dictis legibus Codicis deducta percutit ſolam dotem conſeruandam conſtante matrimonio, vt clarè *in d. l. 1.* & pro certo ſupponit *Harpreɛt. loco citato num.8.*, cum pro fideiuſſoribus præſtandis pro reſtitutione facienda in caſu ſoluti matrimonij ſtare videantur aperta iura *in l. except. 7. in princ. verſ. ſic mariti ff. de except. & l. vnic. §. cum autem verſ. cautione vlt. C. de rei vxor. act.*; E conuersò autem dictarum legum diſpoſitionem ac rationem indiſtinctè procedere pro dote reſtituenda ſupponit abſolutum *Fontanell. d. num. 17.* Atque reſtituere, & conſeruare ad hunc effectum eſſe idem, nihilque intereſſe, ex *Bar.*, *& Bal. Nouell.* obſeruat *Henrigius d. c. 6. n. 146. in fin.* Et hanc eſſe magis communem & veram *ex Bal. Nouell.* & alijs, *Guttier. d. cap.21. n. 11. Larrea d. dec.7. num.14.*; Quod & mihi verum videtur, aliàs enim fatua eſſet dictarum legum diſpoſitio, viro enim idoneo exiſtente, nil intereſt curare de conſeruatione dotis, pro qua reſtituenda ſolent tantùm fideiuſſores quæri tàm in caſu ſoluti matrimonij, quàm in caſu inopiæ, quando etiã cõſtante matrimonio (licèt impropriè) dos reſtitui dicitur.

Poſita igitur dicta concluſione, vt fideiuſſores dotis conſeruandæ, vel reſtituendæ à viro præſtandi non ſint; Illam ampliat magis communis DD. ſchola, vt procedat etiam ſi volens illos tradat; Licèt enim plerique ſentiant dictã prohibitionem procedere ad ſolum effectũ, vt inuitus ad id maritus cogi nõ valeat, vt probat *Menoch. lib. 4. præſumpt.190. num.43. in fine*; In contrarium tamen eſt magis communis, vt relatis vtriuſq; ſentẽtiæ auctoribus firmant *Facchin. lib. 8. contr.97. Enrig. d. cap.6. ex n.153.* vbi latè fundamẽta *Bal. Nouell.* in contrariũ deducta confutat, & ſequũtur *Harpreɛt. ibid. n.11. & ſeqq.* & *Larrea vbi ſup. n.16.*

4 Limitatur primo in pignoribus, quoniã licèt pignorum, ac fideiuſſorum datio æquiparari videatur, attamen in his terminis receptum eſt pignora dari poſſe, non fideiuſſores, atq; differentiæ rationes expendunt *Harpreɛt. vbi ſupra n.17. Henrigius ibid. num.129. & ſeqq.*

Secundo limitatur ſoluto matrimonio *Henrig. num.147. Guttier. num.7.*; Tertio vbi pater fideiubet pro filio, quod benè declarat *Henrig. num.149. & ſeqq.*, & conferunt quæ infra de paterna obligatione notantur, atque hanc limitationem ad quoſcumque coniunctos extendi obſeruat, ſed dubitatiuè *Guttier. num.6.* vbi videatur.

Quarto vbi vir ad inopiam vergit *Henrig. plenè ex num.184.*; Quinto interitio dotem vnà cum viro recipiente, ac ſe tamquam correum, & principalem debitorem obligante *Henrig. num. 195. Guttier. n.9. Barboſ. in l. ſi cum dotem §. transgrediamur num.38.* vbi hanc dicit veriorem quam tenent etiam plenè allegati per *Larream d. dec.7. nu.2.*; Et licèt ipſe *num. 24.* contrarium verius probare cõtendat, quia tamen ipſemet fatetur priorem eſſe communem, ac etiã quia in praxi videmus eã receptã, idcircò omninò tenẽda videtur, Et hæc eſt fortè vna de maioribus rationibus ob quas vſu videmus fideiuſſores ſubſtineri, quoniã hodie non datur fideiuſſio, in qua fideiuſſor ex ſtylo non obligetur tamquam correus principalis.

Sexto vbi fideiuſſor, non ad coniugis, ſed extranei dotantis fauorem, idem *Henrigius ex num. 198.*; Septimo accedente iuramento, vt *idem ex num.202.*, et quidquid ipſe dubitet, veriſſimam limitationem eſſe conſtat ex *Guttier. d. cap. 21. num.14.*, & abſolutam ſupponit *Fontanell. d. clauſ.12. gloſ. vnic. numer.18.*, Et quamuis *Larrea cum Henrigio* & cæteris contrarium latè probare contendat *num.18. & ſeqq.*, nullatenus tamen videtur à limitatione recedendum, quoniam ſemper verum erit prohibitionem non

ex

ex iure diuino, vel naturali, neque ex ratione fauoris publici principaliter emanaſſe, ſed ex lege poſitiua Codicis, fundata fortè potius in conſuetudine Græcorum apud quos vtreque *d. leges* conditæ fuerunt, vnde non adeſt ratio, cur vinculum Religionis debeat ſperni.

Octauo accedente contraria conſuetudine, vt *ex Bal. Nouell. par. 7. priuil. 21. limit. 13.*, *Henrig. nu. 211. & ſeqq.*

Nono ex diſpoſitione iuris Canonici iuxtà terminos text. *in cap. per veſtras de donat. inter vir. & vxor.* per quam limitari rubricam *nè fideiuſſores dotium dentur* obſeruat *Abb. ibid. num. 13.*, ſed an iſtæ vel aliæ limitationes perpetuò ſint veræ, & quomodo procedant, formiter diſcutiendum non videtur neceſſarium, dum pro foro labor eſt inanis cum vt dictum eſt, Siue ratione iuramenti vt putat *Fontanell. d. num. 18.*, Siue ratione qualitatis obligationis tamquã correi (vt fortè frequentiùs) ſiue ratione iuris Canonici vbique in hac parte recepti, vt probabiliter dici poſſe videtur, Ac ſiue ratione communis contrariæ conſuetudinis generalis per quam dictas leges eſſe antiquatas teſtatur *Vſembecc. in add. ad Bar. in d. l. 2. C. ne fideiuſſor dot. relatus per eumdem Henrig. num. 220.*, Hoc vnum videtur certum hodie in foro nõ diſputari de validitate fideiuſſionis ab initio in pactum deductæ, vt in terminis fideiuſſoris dotis reſtituendæ conuenti quamplures alias exceptiones proponentis, ſed non iſtam conſtat ex *deciſ. 318. p. 6. recent.*; Et de fideiuſſoribus non excutiendis habentur plures auctoritates in materia *Auth. res quæ diſc. 145.* vbi tamen hic punctus validitatis ſupponitur abſolutus, ac etiam patet ex multis alijs deciſionibus & auctoritatibus quæ deduci poſſent.

Aliam non vſus rationem non improbabilem conſiderandam eſſe aduerto; Siquidem de iure Codicis meritò fideiuſſores dotis conſeruandæ, vel reſtituendæ per mulierem peti prohibitum erat tàm per rationes in eodem textu deductas, ac latius *per Henrigium & Harpreſt.* enucleatas, quàm etiam quia mulieri ex eiuſdem iuris diſpoſitione abundè conſultum erat cum donatione propter nuptias, quàm loco pignoris, ſeù cautionis dotalis vir etiam inuitus facere tenebatur; Cum autem hodie dictæ donationis neceſſitas receſſerit ab Aula, hinc meritò de conſequenti ceſſare debet alterius cautionis prohibitio; Addita etiã alia ratione, quod leges habemus potius ratione vſus iuxtà hiſtoriam de qua *ſub titulo de ſeruitutib. diſcur. 1.* Quarè ſuppoſita huiuſmodi fideiuſſorum obligatione valida, nil fauore dotis videtur adeſſe ſpeciale, per quod à regulis generalibus in fideiuſſorum conſtitutione præſcriptis deuiare oporteat, cum in ſolo caſu patris viri inſolidum pro dote conueniendi aliqua difficultas verſetur vt infra, in reliquis autem recurrendum erit ad terminos generales.

Quatenus autem de fideiuſſoribus, ſeu
5 pignoribus præſtandis, vel alijs dotium cautelis adhibendis non ſit conuentum, tunc, dubitari ſolet, an maritus ad ponendum dotem in tuto cogi valeat, ſupponendo dubitationem, quoties non eſt ita conuentum, quoniam concurrente pacto de inueſtiendo, ſeu aliter dotem cautam reddendo, non dubitatur de pacti obſeruantia, vt per *Rot. deciſ. 35. p. 7. recent.* & aliàs frequenter; Vbi ergo viri conditio poſt contractum deterior effecta eſt, ita vt ob eius vergentiam ad inopiam dotis iam ſolutæ repetitioni locus fieret pro aſſecuratione iuxta terminos *tex. in l. ſi conſtante ff. ſol. matr.* tunc fatuitas eſſet huius cautelæ præſtationem pro dote ſoluenda controuertere per vulgare argumentum à maioritate rationis, Ac etiã quia quilibet actus, vel conuentio intelligitur rebus in eodẽ ſtatu permanẽtib', ideoq; dato etiã quod dotis libera ſolutio promiſſa ſit, intelligenda eſt quatenus rerum ſtatus nõ immutetur, idq; nullam habet dubitationẽ.

Vbi verò nulla dignoſcitur mutatio ſtatus, tunc inopiæ caſu etiam ceſſante, mulierem agere poſſe, vt dos inueſtiatur, ſeu aliàs in tuto collocetur probare videtur *Rot. apud Coccin. deciſ. 257. nu. 3.* vbi refertur ità dixiſſe aliàs *Rotã in Romana dotis de Cincijs 9. Iunij 1600. corã Rhodien.* & incidenter obſeruat *Sperell. deciſ. 78. num. 26. in fin.*; Verùm hoc nulla iuris ratione vel auctoritate probari videtur; Deciſio autem *Coccini* verè non percutit hoc terminos, cum loquatur de exigenda dote à bonis ſoceri ad quæ aderat concurſus creditorum, Atque pe-

penè fa-

Digitized by Google

ne fatuum eſſet remedium aſſecurationis ob vergentiam, cum tot circumſtantijs deſideratis, ſi promiſſa vel ſoluta liberè dote, licitum eſſet abſque noua cauſa dubitare de illa fide quā partibus à principio ſequi placuit; Ideoque in his terminis & ad hunc effectum videtur ſubſiſtere etiam hodie diſpoſitio dictorum iurium *in l. 1. & 2. C. ne fideiuſſor. dotium dentur*, vt nempè conſtante matrimonio, vxor à viro cautionem petere non valeat, ne propterea iurgiorū, et rixarū occaſio inter coniuges oriatur, vt in his terminis vtitur regula huius rubricæ poſt alios *Rota in Romana dotis 3. Decembris 1632. corā Dunozetto inter ſuas deciſ. 267.*, atque ità & non aliàs intelligenda venit ſuperius allegata *dec. 7. Larrea*, ſecus autem ſi ab initio de cautionibus præſtandis conuentum ſit, quia conuentio eſt pars contractus aliàs non initi, atque ita ſeruat praxis, et conferūt ponderata per *Merlin. de pignor. lib. 3. tit. 3. quæſt. 53.*

Sed quoniam ſæpè in eo primo beneuolentiæ ardore, dum ſponſalia, et nouæ parentelæ contrahuntur, non ſolent dotantes ad hæc reflectere, atque exinde maxima ſimplicibus mulieribus præiudicia oriuntur, pro quibus conſulendis durum eſt vt præcluſus eſſet aditus officio iudicis, hinc proindè videtur ita diſtinguēdum; Aut ſumus in dote, cuius expreſſa conſtitutio non adſit, ſed ea ſubintelligatur ex ſola iuris diſpoſitione, quia nempè dos primo viro conſtituta, cenſeatur ipſo iure conſtituta ſecundo, & tunc ſi vir in tali ſtatu eſſet quod dos ei liberè præſtita probabili periculo ſubiaceret, rectè videtur intrare iudicis officium pro eius inueſtimento & cautela, quamuis priori viro libera data eſſet, ſi ille magis idoneus erat, ſecus autem ſi æquè periculoſus, quoniam tunc intrat prçſumptio volūtatis dandi liberè, ac eo modo quo primo data erat, neq; iſto caſu vir iuſtam quærelæ occaſionem habere, videtur, quaſi quod dotantes fidem iam approbatam nunc velint impugnare dum nullus approbationis actus poſitiuus interceſſit, ſed dotatio prouenit à voluntate præſumpta ſeu deducta ex potentia legis iuxta cuius diſpoſitionem cenſenda eſt voluntas ordinata ad dotis ſecuritatem.

Aut ſumus in dote per actum poſitiuū ità liberè conſtituta per alios quàm mulierem, Et tunc ſi dotantes ſunt idonei, ac tales quod illa dote conſumpta, vel à viro non recuperata tutus eſt mulieris regreſſus contra eos pro noua dote, et quia tali caſu mulieri eſt aliàs conſultū, rationabile non videtur, vt contra legē conuentionis vir ſit vrgēdus ad cautiones, ac inueſtimenta cum fortè aliàs non contraxiſſet niſi cum hac legę, vndè meritò iurgia, et rancores inter coniuges oriri poſſent, proindeque recipienda videatur dicta regula prohibitiua; Sed ſi mulieri dictæ dotationi expreſſè, ac validè non conſentienti, non eſſet aliàs conſultum aduerſus dotantes, atque libera ſolutio eſſet periculoſa, tunc non videtur prohibitū officium iudicis poſſe interponi pro dote in tuto collocanda, maximè ſi adhuc res eſt integra, quia nempè pecunia, vel res dotalis extet.

Mulieri verò ſe ipſam ſic liberè dotāti nō videtur ex iuris rigore ſuccurrendum, quia ſibi imputet cur valens ſibi conſulere noncurauit, ſed ſi periculum ſit euidens, illa verò, vel ob ſexus imbecillicatem, vel ob alias facti circumſtantias miſeratione digna ſit, non videtur ex æquitate, ſeu ex beneficio reſtitutionis in integrum ex clauſula generali, *ſi qua mihi &c.* vel ex regula quod non poteſt mulier ita facere ſuæ dotis conditionem deteriorem, maximè dum res eſt integra, idem iudicis officium denegandum, cum dotium conſeruationi aſſiſtat fauor publicus, cuius ratione iudex rectè ſuum officiū impartiri poterit, atque muliebrem ſimplicitatem, vel imprudentiam ſupplere, nec propterea dictæ regulæ fideiuſſorum prohibitoriæ contraueniri dicitur, quia per pignora, vel tuta inueſtimenta in bona ſtabilia conſuli poteſt, Et cum hoc temperamento recipienda videtur dicta concluſio dotis in tuto collocandæ, cum de cætero eſſet iniquum, ac prorſus irrationabile, vt vir qui non niſi cum libera dote contrahere voluit, ceſſante mutatione ſtatus ad inueſtimētum vel cautiones contra legem conuentionis cogi debeat, neque iuſtè vxor vel ſocer promiſſæ dotis ſolutionē recuſare poterunt eo prætextu quod non præſtetur ſecuritas quam tempore promiſſionis non exegerunt

gerunt ad tex. *in l. ſi creditores de priuil. cred. Barboſ. in l. ſi cum dotem §. transgrediamur num. 32. & alij communiter.*

Dubitari tamen ſolet, àn cautio dotis
6 à matre binuba ſecundo viro conſtitutæ peti valeat per filios primi matrimonij ad eiuſdem dotis reſtitutionem obligatos, ſiue etiamſi ad ipſos ſolutio non pertineat pro eorum intereſſe ſperatæ ſucceſſionis maternæ, et quamuis pro affirmatiua tenere videatur *Vrſill. ad Affl. dec. 75. num. 19.*, contrarium tamen verius videtur, quia cum iure id cautum expreſsè non reperiatur, onera non sũt multiplicanda, maxime quia mulier binuba eſt dotis domina, et excepta diſpoſitione ad fauorem primi viri, poteſt de illa donec viuit quomodolibet diſponere, vt plenè *Surd. dec. 279. per tot. Boer. deciſ. 200. in principio*, et in terminis dotis ſoluendæ per patrem ſecundo viro, vt eius cautio, vel vinculum adijci nõ poſſit, ſi in prima conſtitutione id non eſt conuentum dixit *Rota in dicta Romana dotis 3. Decembris 1632. coram Dunoz. inter ſuas deciſ. 267.*

Quod autem dicitur de cautela non petenda per filios primi matrimonij à matre binuba procedit niſi ageretur de dote vel ſupradote per ipſummet primum virum conſtituta vxori, quia cum iſtam teneatur mater omnino filijs primi matrimonij reſeruare, iſtorum intereſſe eſt certum, ideoque iuſtè petunt proprietatem poni in tuto *vt per Surd. dicta dec. 279. in fin.*; Quod ſubintelligẽdũ venit de dote vel ſupradote cõſtituta per primũ virũ ex liberalitate, ac titulo lucratiuo, ſecus autem ſi oneroſo, quia nempè in compenſationem ætatis, aut nobilitatis, vel alterius inæqualitatis, dũ pro ea rata, quæ congrua reputatur ad inæqualitatem compenſandam, dicitur titulus merè oneroſus, proindeque non niſi in exceſſu ſubiacet diſpoſitioni *l. fæminæ C. de 2. nuptijs, et concordantium*, vt in ſua materia *ſub tit. de ſucceſſionibus*.

De cautione autem vel dotis aſſecura-
7 mento quod per dotandam ante tempus nuptiarum peti poteſt à dotare debẽte, ac de cautione præſtãda per virum durante dilatione legali ad reſtituendum, & de periculo inueſtimẽti pecuniæ dotalis cui cedat, ſi viro, vel vxori cum ſimilibus, habetur alibi actum vt potè extrà hunc articulum.

Quatenus verò pertinet ad perſonas
8 quæ vltra virum pro dotis reſtitutione & cautela ſe obligare de iure teneantur, vel ex ſola iuriſdiſpoſitione cenſeantur obligatæ, non videtur in iure de alijs diſpoſitum quàm de patre, quem lex obligat ad faciendum filio donationem propter nuptias, atque loco iſtius in deſuetudinem abitæ, ſchola communis Doctorum eum arctat ad ſe obligandum pro dote nurus, illamque tutam reddendam; Licèt enim in ſocio vniuerſali detur obligatio pro dote conſocij, attamẽ id non prouenit ex natura, vel priuilegio dotis, ſed ratione ſocietatis idem operantis in quocumq; debito priuato per conſocium inito, vndè propterea dotis materia in hoc nil habet peculiare, ſed de hoc *ſub tit. de credito*, vbi eſt ſuæ materiæ ſedes.

Maior igitur huius diſcurſus inſpe-
9 ctio foro magis proficua verſatur hodie circa obligationem patris viri iuxta terminos, ac materiam textus *in l. ſi cum dotem §. transgrediamur ff. ſolut. matr. & l. fin. C. de don. ante nupt.*, prò cuius materiæ clariori notitia quatuor conſtituuntur ſeparatæ inſpectiones; Prima ſcilicet, an, et quando pater teneatur filio nubẽti facere donationem propter nuptias, vel loco iſtius in deſuetudinem abitæ ſe obligare pro dotis cautela ac reſtitutione, et an alijs parẽtibus vel coniunctis hæc obligatio incumbat; Secunda an ſolo patre dotem recipiente obligetur etiam filius; Tertia èconuerſo àn ſolo filio recipiente vel nubente de conſenſu patris iſte cenſeatur de iure obligatus; Et quarta tandem quid vtroque recipiente.

Quoad primam, teneri patrem iure communi inſpecto facere donationem propter nuptias filio, probat textus expreſſus *in l. fin. C. de donat. ante nuptias*, vndè propterea caſus eſt extra quæſtionem, quæ ſola cadere poſſet, an id procedat ſolum quoad filium ſui iuris, vel etiam emancipatum, ſed inanis labor eſt de ea inſpicere, dum hæc donatio non eſt amplius in vſu *iux. gloſ. communiter receptam in auth. æqualitas C. eod. tit. Barboſ. dicto §. transgrediamur num. 17., et 30. Rot. deciſ. 245. apud Zacch. de obl. Cam. aliàs 80. Merlin. & omnes.*

Eius

Eius tamen reliquię vſu vigent in matrimonio ſpirituali per filium contrahẽdo, pro quo donatio aliquorum bonorum ſit neceſſaria, quia nempè ad ſacros
10 ordines promouendus, nullumq; habens Eccleſiaſticum beneficium, indigeat ſufficienti patrimonio ad cuius titulum ex præſcripto S. C.T. ordinari debet vt *per Barboſ. de Epiſcopo alleg. 19. ex num. 63., Giouagnonum conſil. 94. ex num. 18. lib. 1. Mangil. de imput. quæſt. 33., de Marin. reſol. quotid. 37. & 87. lib. 1.*, apud quos habetur etiam quæſtio, ân hæc donatio veniat necnè in collationem de quo fortè in ſua materia *ſub tit. de donat.* vel ſub altero *de legitima & detractionibus*.

Stante autem dictæ donationis anti-
11 quatione, *Bartolus* poſt *Dinum*, de cuius mente etiam id fuit, in *dicto §. tranſgrediamur ex num. 4.*, obſeruat loco dictæ donationis, vbi ea non eſt in vſu, patrem teneri ſe obligare pro conſeruatione, ac reſtitutione dotis filij eamque in bonis ſuis cautam reddere; Et quamuis contrarium velint *Iacob. de Aren. Alberic.*, *et* alij relati *per Cannetium in cap. volentes §. ſed non eſſet otioſum numer. 2. Menoch. conſ. 33. num. 24. Maſtrill. dec. 46. num. 7., et ſeq. & Barboſ. in eodem §. tranſgrediamur num. 30. circa finem*.

Attamen magis cõmunis, ac recepta eſt theorica *Bartoli* pro regula conſtituẽda; Contraria verò ſententia in aliquibus caſibus pro limitatione potius recipienda eſt, vt alijs allegatis conſtat apud *Bal. nouell. part. 6. priuil. 20. ex num. 1. & per totum, Barboſ. loco citato, et per tot., Paſchal. de patr. pot. part. 2. cap. 7. num. 78. Milanen. deciſ. 19. lib. 1. num. 1. Mantic. de tacit. lib. 11. tit. 19. num. 24. Merlin. alios cumulans de pignor. lib. 3. tit. 2. quæſt. 49. num. 23. Surd. deciſ. 62. numer. 13. vbi Hodierna*, et notant alij de quibus *diſc.* 145. ad materiam *text. in auth. res quæ*, vbi etiam habetur, id procedere tam pro dote, quàm pro neceſſarijs dotis appendditijs, vt ſunt antephatum, vel alia lucra, quod plenè probat etiam *Leo deciſ.* 54., ac cæteri admittunt.

Quæ concluſio pro regula conſtituta,
12 declaratur, ſeù limitatur; Primo, vt procedat quoad filium in poteſtate, ſecus autem quoad emancipatum ex deductis per *Maſtrill. dicta deciſ. 46. num. 1. & ſeqq. Paſchal. vbi ſupra numer. 84.*, et alios allegatos per *Capyc. Latr. cõſult. 138. num. 7., et ſeqq.*; Verùm aduertatur ne incidatur in æquiuoca, quod aliud eſt agere de obligatione patris de iure inducta pro reſtitutione dotis iuxta terminos *text. in dicto §. tranſgrediamur*; Aliud verò de illius neceſſitate ad ſe obligandum pro cautela dotis iuxta dictam theoricam *Bartoli*, ſuccedẽte loco antiquę donationis propter nuptias; Ad primum enim effectum concordant ſcribentes, qualitatem patriæ poteſtatis eſſe neceſſariam, quoniam clarè ſupponitur in textu, ſecus autem ad ſecundum effectum, quoniam non patria poteſtas, ſed matrimonij fauor eſt cauſa dictæ obligationis.

Et propterea cũ *Barboſ. dicto §. tranſgrediamur num. 29. & ſeqq.* optimè diſcurrente; quem refert, et ſequitur *Merlin. de pignor. d. lib. 3. quæſt. 49. num. 63. & ſeq. & num. 69. & ſeq.* ita diſtinguendum eſt; Aut verſamur in filio familias ſub patris educatione, ac regimine adhuc viuente, et quia tunc non niſi ipſi patri dos ſoluenda eſt, vtque ipſe, qui recipit, tenetur ſe obligare, idque nullam habet difficultatẽ; Aut verſamur in filio à patre ſeorſum viuente, ſeque ac ſua adminiſtrante, ita vt ipſi matrimonij onera ferenti, non autem patri dos ſoluenda ſit, et tunc ſi cautelæ dotis *rectè poteſt* eſſe conſultum cum bonis proprijs filij, quæ iure patrimonij emancipatus poſſideat tamquam paterfamilias, vel etiam ſi ſit filiusfamilias adhuc tamen habeat peculium aduentitium, et fortius caſtrenſe, vel quaſi, et tunc non erit vrgendus pater ad huiuſmodi obligationem, quæ ſubſidiaria eſt, atque eatenus intrat, quatenus aliàs filius vxorem dignam nõ inueniret, ita vt matrimonio morale impedimentum cauſaretur, quia nempè nemo prudens velit filiam, vel ſororem collocare ei qui patrem habens bona propria regulariter non poſſidet.

Hinc proindè differentia inter filium familias, et emancipatum in hoc eſſe videtur, quod cum in emancipato adſit præſumptio capacitatis, ac poſſeſſionis bonorum, ex dicta iuris præſumptione transferente onus probandi contrarium in aliam partem, ita ceſſet regulariter paterna obligatio, niſi eius neceſſitas probetur, quod ſcilicèt aliàs filius di-

gnam

gnam vxorem inuenire non poteſt; E-conuerſo autem cum in filiofamilias in dubio incapacitas, et carentia bonorum præſumantur, intrat regulariter dicta obligatio patris, niſi per iſtum doceatur adeſſe bona propria filij cum quibus dotis ſecuritati opportunè poſſit eſſe conſultum, itaut patria poteſtas, vel emancipatio cauſent ad hunc effectum ſolam præſumptionem iuris vni, vel alteri proficuam.

Certum ſiquidem videtur (& hæc ſit
13 ſecunda limitatio regulæ) vt dicta patris obligatio ſit ſubſidiaria, et quatenus aliàs cum bonis proprijs filij non poſſit rectè conſuli, vt concordando cõtrarias opiniones, benè firmat *Barboſ. in dicto* §. *transgrediamur num.*17., 29. *&* 31. *ſequitur Paſchal. dicto cap.*7. *numer.*86., quoniam tali ſolum caſu ſuberat obligatio donandi propter nuptias, neque ex eo quod aliqua mulier volens abundare in cautela matrimonium contrahere nolit abſque paterna obligatione, ſequitur propterea intrare rationem impediendi matrimoniũ, ob quam pater tenetur, quia non ſingularis opinio vnius, ſed communis ac frequens attendenda eſt, ſi enim eam vxorem filius habere non poterit, aliam inueniet, ſufficit ergo communi opinione dotem in bonis proprijs filij nubentis eſſe cautam; Et econuerſo, ſi communi iudicio cautela non iudicatur idonea, intrat obligatio paterna, proindeque prudentis iudicis arbitrio ex particularibus facti circumſtantijs quæſtio definienda eſt.

Rarò autem iſta quæſtio in foro auditur; Aut enim mulier ſoli filio dotem dedit iam conſumptam, et tunc de propria imprudentia conquæratur, neque aliud habet remedium aduerſus patrem; Aut dos eſt adhuc ſoluenda, ſeù ſoluta extat, et tunc de facili ceſſat cõtrouerſia, quoniã bonis proprijs filij non ſufficientibus curare poterit pater dotem tutè inueſtiri in bona ſtabilia, vel loca montium perpetuò vinculata pro dotis cautela, atque ita ſibi, et doti conſulere; Non per hoc tamen cum huius cautelæ indicatione, ſi bona propria filij deſunt, poterit pater propriam obligationem euitare, nam aliàs fatua eſſet concluſio pro regula conſtituta; Intereſt enim, atque ex communi vſu expedire iudicatur mulieribus, dotes, quamuis inueſtitas cum obligatione viri, vel eius patris adhuc reddi cautas propter inueſtimenti euictionem, vel aliud periculum; Ac etiam quia nec ſola hæc inueſtimenti cautela ſufficit, tam quoad eam dotis partem, quæ in iocalibus, et corredis conſiſtit ad matrimonij vſus retinendis, quàm quoad alia dotis appenditia de iure ſtatutario, vel conſuetudinario, aut conuentionali debita, vt ſunt antephatũ, ſeu donatio propter nuptias, et alia lucra, ad quæ cauta reddenda patrem cogi poſſe habetur ſupra.

Tertia ad præcedentem corollaria eſt
14 limitatio, vt eatenus dicta paterna obligatio regulariter procedat, quatenus, vel ſibi dos ſoluatur, vel filio de ipſius iuſſu, et conſenſu, vt ita filio minus tuto, ſeù de diſſipatione ſuſpecto exiſtente eiuſdem dotis tutum inueſtimentum, vt ſupra pro eius releuatione, et cautela curare valeat, vt benè *Neguſan. de pignor.*4.*membr.* 2.*part. num.*36. *Maſtril. dicta dec.*46.*num.*13.*Paſchal. dicto cap.*7. *part.*2.*nu.*82.*& ſeqq.Capyc.Latr. conſult.* 138.*num.*5.*&* 14.*& deciſ.*36.*num.*3.*Rot. in Romana dotis* 11.*Februarij* 1656. *Beuilaqua* §. *ſui Barboſ. dicto* §. *transgrediamur num.*32., qui impugnat dictam limitationem in ea parte, in qua dicitur patrem nõ teneri, niſi ſibi dos tradatur, quoniam ſi ſupponimus agi de filio emãcipato, vel aliàs ab ipſo patre ſeorſum viuente, incongruum eſt dicere patri dandam eſſe dotem, cum danda ſit viro matrimonij onera ferenti, non tamen negat cautelam inueſtimenti, quod ſi cũ alio tutum non inuenitur, atque pater eſt idoneus, tunc videtur cum eodem patre rationabiliſſimè fieri debere, quia nempè ſub cenſus, vel alterius liciti contractus nomine pecuniam dotalem ſub annuo iuſto intereſſe ſuper eius bonis inueſtiat; Dictamque patris petitionem eſſe iuſtam tamquam abſolutum ſupponit *Merlin. de pignor. dicto lib.*3.*quæſt.*49. *num.*37., *et ſeqq.*

Ideoque diſpoſitionem *text. in dicto* §. *transgrediamur* procedere in dote verè ſoluta, non autem in confeſſata, atque de pompa, vel donatione ſuſpecta, obſeruat in ſpecie *Rot. in Romana dotis* 7.*Februarij* 1656. *Beuilaqua in finalib. verbis*, *et in eadem* 10.*Decembris* 1657.

Digitized by Google

Meltio impreſſ.apud Zuff. de legitim. proceſſ.dec.26.& 36., quoniam debet eſſe ſoluta, vel ipſi patri, vel filio de patris conſenſu *ex Capyc. Latr. vbi ſupra*, et alijs ibid. allegatis,

Et ex hoc remanet optimè iuſtificata cautela tradita *diſc.145.*, quam fideicommiſſi ordinator ad euitandam diſſi-
15 pationem ex cauſa detractionis dotiũ reſtituendarum adhibere poteſt, ac debet, vt nempè prohibita detractione etiam ex cauſa dotis, ita vt excludatur illa præſumpta voluntas, quæ pro vna ex rationibus *dictæ Authẽticæ* deduci ſolet, declaret ſe nolle dotis reſtitutioni bona ſua eſſe ſubiecta, niſi dotans ad fauorem fideicommiſſi pecuniam dotalem inueſtiat, neque viro liberam tradat; Cum enim ceſſante præſumpta voluntate, non ſubſit alia ratio, niſi illa neceſſitatis, qua idem ſi viueret premeretur, iſta verò ad hos limites reſtricta ſit, conſequenter non videtur fideicommiſſi bona in plus obligari debere, quàm ſi viuens teſtator teneretur, vt latius *dicto diſc.145.*

Limitatur quarto vbi pater volens huiuſmodi obligationem euitare, di-
16 ctam donationem propter nuptias facere eligat, ſi enim tot bona donat, quæ ad cautelam dotis idonea ſint, ad aliud non tenetur, duplici ratione, Vna ſcilicet ne duplici onere grauetur, Et altera quia ſufficit iam doti vna via conſultum eſſe, vt in ſpecie *Maſtril. dicta deciſ.46.num.14.Paſchal.dicto cap.7.n.85., Barboſ. eodem §. transgrediamur 30. Leo deciſ 54.num.5.*; Quod ſanè intelligendum eſt quatenus donatio præfata ſit nedum ad menſuram dotis, ſed etiam aliarum dotis appenditiarum, ita vt ſit in omnibus mulieri conſultum, quodque donatio conſiſtat in bonis ſtabilibus, vel aliàs à diſſipatione tutis, non autem in pecunia, vel mobilibus, de facili diſſipabilibus, vt benè in hac parte obſeruat *Leo dicta deciſ.Valentiæ 54. numer.23.*

Quinto limitatur vbi filius indignas
17 nuptias contraxit, quia ſi pater filiam indignè nubentem dotare non tenetur, multo minus filio facere donationem propter nuptias, vel eius loco dotis aſſecurationem, vt conſtat *ex eodem Bar.*, et ſequuntur *Bal. Nouell. & Barboſ.*, ac alij abſque controuerſia, quod etiam ad effectum *auth. res quæ*, benè obſeruat *Merlin. lib.2. controuer.38. ex num.24.*, et habetur dicto *diſc.145.* neque adeſt contradictor.

An autem teneatur pater ſe obli-
18 gare tamquam principalis, et in ſolidum, vel ſufficiat, vt tamquam fideiuſſor, ac debitor ſubſidiarius ſe obliget; Et non niſi tamquam fideiuſſorem teneri verius rectè probat *Barboſ. ibid. num.34.* contraria reſoluens, cuius ſententia omnino recipienda eſt, dum agitur de dote filio emancipato, vel aliàs ſeorſum viuenti ſoluenda; Iniquum enim eſſet, vt qui dotem non habet ſe obligare debeat vti principalis; Ac etiam quia ſupra *numer.13.* dictum eſt iſtam eſſe obligationem ſubſidiariam, ſecus autẽ ſi filio ſub eius adminiſtratione viuente, ipſe dotem recipere debeat, Omniaque procedunt in ſolo patre,
19 vel etiam in auo paterno immediato, qui patre de medio ſublato, patris munus gerat, eiuſque partes occupet iuxta ea quæ de neptibus dotandis dictum eſt *diſc.142.*

His autem exceptis, neque matrem, neque auum mediatum, vel vlteriores aſcendentes ad id teneri habemus in iure ſtatutum, vt in ſpecie de matre ad donationem propter nuptias, ſeù eius loco ad dotis aſſecurationem non obligata firmat *Capyc. Latr. conſult.54.num.2.*, qui allegat *Gabr.conſ. 119 num.37.& ſeqq.lib.2. Mantic. de tacit.lib.20.tit.2. num.8.* & alios; Atque hinc reſultat, quod non uidetur quomodo in puncto iuris ſaluari poſſit concluſio circa dotis reſtituendæ detractionẽ ex bonis fideicommiſſi materni, vel aliorum aſcendentium ad huiuſmodi aſſecurationem non obligatorum quoties ex particulari prohibitione alienãdi ex cauſa dotis ceſſet illa præſumpta voluntas, quæ aliàs fauore dotis in aſcendentibus videtur ſubintelligi, vt dicto *diſc.145. & alibi in præcedentibus.*

Quo verò ad ſecundam inſpectionem, an ſcilicèt ſolo patre recipiente dotem vtrique promiſſam, remaneat filius obligatus (cum præſuppoſito tamen, quod
20 agatur de dote iure patri ſoluenda, quia vir viuat ſub poteſtate, ac adminiſtratione paterna, aliàs enim eſſet malè ſolu-

ſoluta,) Et negatiuam per *text. in dicto §. tranſgrediamur* poſt antiquiores ab eis deductos firmant *Barboſ. ibid. num.* 7., *et ſeq.*, planè *Surd. dec.* 47. ſequuntur *Paſchal. dicto cap.* 7. *part.* 2. *nu.* 89. *& Fontanell. cl.* 7. *gloſ.* 2. *part.* 2. *num.* 73.

Verùm *Cuman. in eod.* §. *tranſgrediamur num.* 1. acutè obſeruat præfati textus diſpoſitionem procedere de iure Digeſtorum, quando in filiofamilias bonorum in capacitas vrgebat, ita vt quidquid acquirebat eſſet patris, ſecus autē hodiè de iure Codicis, quo attento filius eſt bonorum capax, ac habet peculium aduentitium ſub quo venit dos ſub ſola patris adminiſtratione, ideoque putat patrem exigendo dotem non cenſeri feciſſe tamquam dominum, vt prius, ſed tamquam adminiſtratorem nomine filij, qui proindè remaneat ex facto patris obligatus, atque *Cumani* doctrinam benè expendit, ab impugnatione *Caſtrenſis* tuendo *Io. Andreas de Georgio allegat.* 41. *nu.* 9 *& ſeqq.*; Adhuc tamen non videtur recedendum à ſententia *Caſtren. ibid.* magis communiter recepta, vt per *Surd. & Barboſ. locis citatis* alioſque ab eis allegatos, dum enim habemus textum clarum, non venit de facili admittenda eius correctio; Raró tamen contingunt huiuſmodi diſputationes in praxi, quia ſemper vtriuſque obligatio procuratur per dotantes.

Extendunt *Surd.*, *et Barboſ.*, *ac Paſchal.* dictam negatiuam concluſionem fauore filij, etiamſi præſens fuerit, neq; contradixerit, quia ſufficit expreſſum conſenſum non præſtitiſſe, vel etiam ſi conſenſerit, dummodo ille iuſſum non contineat, quia cum filius de iure pro dote ſoli patri ſoluta non teneatur ſe obligare, hinc proindè ceſſante obligatione, ſola taciturnitas, vel ſimplex conſenſus non importat obligationem, quod non eſt in caſu conuerſo iuxta ſequentē inſpectionem, quoniā in patre viget neceſſitas ſe obligandi, ob quam ſolus conſenſus vel præſentia iuxta vnam ſententiam iuſſum importat vt infra.

Extendunt quoque eandem cōcluſionem, etiamſi pater expreſsè declarauerit ſe non vti patrem, iure, ac nomine proprio, ſed nomine filij, ac vti legitimum adminiſtratorem dotem recipere, quoniam niſi filius præfatæ declarationi cōſenſum adhibeat, hæc proteſtatio ſuffragari non videtur, vt aduertit *Barboſ. ibid. num.* 8., et conferre videntur quæ *ex Iaſone*, *Corneo*, *Lopez*, *et Fabro* deducit *Capyc. latr. deciſ.* 36. *num.* 7. *& ſeq.*, vt nempè pater cōſentiens ſolutioni dotis ſoli filio factæ, adhuc remaneat obligatus non obſtante proteſtatione contraria quæ per mulierē, ſeù dotantē validè, et expreſsè nō ſit acceptata, quia non poteſt contraria declaratio eius qui de iure ad aliquid eſt obligatus ſuam obligationem tollere.

Verùm extenſio mihi nullatenus placet, cum enim pater duplici nomine ſeu titulo actum gerere poſſit, ipſe verò declaret expreſsè illum ab eo geri vno, et non alio nomine, hinc proindè improbabile omnino eſt, vt actus agentium, vltra vel contra eorum voluntatē operari debeant; Adeo vt nedum filio præſente, et non contradicente, ſed etiam abſente animi declarationem attendi debere crederem, dum non ab alio, quā à faciente animus, cum quo actus geſtus fuerit declarari melius valeat, quoniā licitè vtroq; nomine geri potuit; Benè verùm quod hoc operabitur inter ipſos patrem, et filium, atq; ad effectum vt filius tamquam ex actu geſto per legitimum adminiſtratorē remaneat obligatus, Secus autem ad effectum eximendi ipſum patrem ab ea obligatione, quæ ſibi incumbit ex conſenſu vel iuſſu pręſtito ſuper ſolutione dotis filio factæ quia recipiēdo ipſe tamquam filij adminiſtrator in hac parte voluntarius, vtique ſibi pręiudicat nomine proprio, atque conſenſum, et iuſſum ſolutioni pręſtat; Atq; hic intellectus tamquam facti veritati innixus maioremque dotis cautelam, et fauorem continens recipiendus videtur, Et ſic non applicantur auctoritates quæ *ex Capyc. latr. deciſ.* 36. in contrarium ſunt deductæ.

Extendit tertiò *Barboſ. eodem num.* 8., etiamſi iuſſu, & voluntate patris ipſi filio dos ſoluta ſit *ex Neguſan.*, *Corneo*, & alijs quos allegat, quod verum credo, ſi filio dos tanquam patris miniſtro, ac geſtori ſoluta ſit, dum ità in cauſam patris ſolutio ceſſiſſe dicitur, ſecus autem ſi ei titulo, & nomine proprio, cum tunc irrationabile omninò ſit, eum qui pecuniam recepit, ac in rem propriam con-

uertit non teneri, ſed ſolum non recipientem obligatum eſſe, ideoque iſta eſt extenſio facti non autem iuris.

Expreſſo autem iuſſu filij accedente de dote ſoli patri ſoluenda, ipſum quoque de actione, quod iuſſu manere obligatum ex eiuſdem textus diſpoſitione admittunt omnes; Prout & filium patri ſuccedentem abſque beneficio inuentarij, ſed hoc non ex priuilegio dotis, cum filius paternæ hæreditati abſque legis, & inuentarij beneficio ſe immiſcens cuicumque debito paterno de proprio teneatur; Ideoque dotis ſpecialitas
21 in hoc conſiſtere videtur, vt illa actio perſonalis, quæ ob aditionem tanquam ex quaſi contractu acquiritur priuatis creditoribus, contra filium adeuntem fauore dotis acquirat priuilegium hypothecæ tacitæ ſeu legalis doti contra eius debitorem generaliter competens, vt doctè quidem obſeruat *de Georgio dicta alleg. 41. ex nu. 15.*, quem ſequitur *Manente deciſ. Mantuan. 52. num. 20.*; Verùm ſuper hoc reſeruo maturius cogitandum, quoniam bona tutoris ſunt tacitè hypothecata pupillo pro adminiſtratione, & tamen receptum eſt bona propria hæredis tutoris non venire ſub dicta hypotheca, vt ex *text. in l. pro off. C. de adminiſtr. tut.*, & alijs indubitanter receptum dicit *Cancer. lib. 1. var. reſol. cap. 2. de Trebell. num. 110.*; Extendenda enim non ſunt priuilegia ad caſus in iure expreſſos; Atque prò iſta contraria ſententia conferunt deducta per *Capyc. latr. deciſ. 36. num. 13.*, vbi *adden. nu. 6.*, quod nempè actio, quæ mulieri datur contra hæreditatem ſoceri ſit perſonalis non autem hypothecaria, licèt termini non ſint omninò pares.

Circa tertiam inſpectionem, quando ſcilicèt ſolo filio dotem recipiẽte, remaneat pater obligatus; Aut ſolutio facta
22 eſt iuſſu patris, & non dubitatur illum teneri, pro vt ſi in eius vtilitatem pecunia verſa ſit, vel quatenus eiuſdem filij peculium importat iuxtà claram determinationem *text. in dicto §. transgrediamur*, cum quo ſcribentes de plano pertranſeunt; Quare ſola controuerſia eſt vbi cum ſola præſentia vel cum ſimplici conſenſu, ſeù inſimul cum præſentia, & conſenſu patris filio ſoluitur dos, àn ſimplex conſenſus expreſſus, vel ſub præſentia implicitus vim, ac operationem iuſſus habeat, & hæc eſt quæſtio inter modernos potius quàm inter antiquos, ità diſtinctè diſputata, quoniam excepto *Corneo*, alij antiquiores non deſcendunt ad iſtam diſtinctionem.

Affirmatiuam cõtra patrem latè probant ex *Corneo conſ. 256. num. 32. lib. 1.*, *Cacheran. deciſ. 43.* aliàs 44. *num. 10. Leo dicta deciſ. Valent. 54. num. 12. & ſeq.* cum quo ſimpliciter pertranſit *Fontanell. cl. 7. gl. 2. par. 2. num. 71. Theſaur. lib. 2. qq. forenſ. 46. Barboſ. in eodem §. transgrediamur num. 9. & ſeqq.*, vbi rectè probat, vt quoties tenetur quis de iure ad factum ſe obligare, tunc ſolus conſenſus habeat vim iuſſus, ac mandati, ſecus autem ſi ad id non poſſet cogi inuitus, vndè cum ad id patrem cogi dictum ſit, ſequitur nudum conſenſum etiam tacitum ex præſentia deductum id operari.

Quod extendunt *Corneus dicto conſ. 256. Barboſ. dicto num. 9. Leo dicta deciſ. 54.*, & alij, etiamſi pater, dum præſentiam vel conſenſum præſtat, proteſtetur ſe nolle obligari, quoniam eius proteſtatio legalem obligationem, ac effectum tollere non poteſt, ac ſentiunt alij deducti *per Capyc. latr. dicta deciſ. 36. num. 7. & ſeqq.*, & per *Merlin. de pignor. lib. 3. tit. 2. quæſt. 49. num. 42.*, vbi hanc ſupponit certam, dum nullum adducit contradicentem.

Negatiuam verò, vt conſenſus debeat eſſe talis, quod ſonet in iuſſum, ſeù mandatum tenent *Marcheſell. quæſt. 74. num. 10. Milanen. deciſ. 19. num. 22.* plenè *Manent. deciſ. Mantuan. 52. num. 10. & ſeqq.*, vbi hoc verius firmat, *Hodiern. ad Surd. deciſ. 47. in principio Thor. prima par. compend. verbo prælatio, vbi ſic ait* deciſum in S.C. *Molfeſ. ad conſuet. Neap. par. 7. de iure quartæ quæſt. 13. num. 11. Capyc. latr. deciſ. 64. nu. 6. vbi adden. n. 1. & 2.* & alij deducti per eoſdem, & per *Capyc. latr. d. deciſ. 36. n. 3.*

Verùm quia non omnes citati Auctores loquuntur in eiſdem terminis, ſæpiſſimè verò ſcribentes ob caſuum diuerſitatem ſunt potius diuerſi quàm cõtrarij, quales ab indigeſtis tranſcriptoribus, & collectoribus reputari ſolent, Hinc pro veritate (ſi fieri poteſt) indaganda, plures caſus diſtinguendi ſunt,

atque

atque iuxtà eorum varietatem reſpondendum venit, cum præſuppoſito tamen quod agatur de ſola præſentia patris, vel etiam de ſimplici conſenſu, ac voluntate, ita vt verſemur in ambiguo, quia ſi conſtat de iuſſu, tunc verſamur in claris.

Primus caſus eſt vbi pater conſentit quidem matrimonio, ſed non ſolutioni dotis, neque illi præſentiam adhibuit, & tunc pater non remanet obligatus, quia ſi cum ipſius præſentia, vel conſenſu ſolutio facta eſſet, ipſe rectè potuiſſet inſtare quod pecunia ſibi conſignaretur, vel aliàs inueſtiretur pro eius indemnitate *Neguſ. de pignor. par. 2. memb. 4. n. 36. Mantic. de tacit. lib. 11. tit. 19. num. 25. Merlin. dicta quaeſt. 49. num. 44.*, & eſt cõcluſio certa ex ſuperius firmatis, quidquid in contrarium dicere videatur *Paſchal. d. par. 2. cap. 7. num. 8.*, qui de conſenſu ſolutioni videtur etiam intelligere, ob auctoritates quas allegat.

Secundus caſus eſt, vbi deducitur cõſenſus implicitus ex eo quod promiſſa dote patri, & filio, ambo eam æqualiter receperunt, in quibus terminis loquitur *Cacheran. dicta deciſ. 43. ſeù 44., Theſaur. iun. dicta quaeſt. 46.*, & plerique alij, & de hoc videndum infra in ſequenti inſpectione principali ſuper ſolutione, quæ patri & filio facta eſt, cum hìc agatur de illa, quæ ſoli filio fuerit facta.

Tertius eſt, vbi patre præſente, & conſentiente ſoli filio fit ſolutio, & in quo propriè cadit quæſtio noſtra; Et tunc vbi ex iure ſtatutario in actibus gerendis per filium familias deſideratur præſentia, & conſenſus patris, ſiue ſit pro ſolemnitate, ac integranda perſona, ſiue ſit prò intereſſe, fauore patris eſſe reſpondendum, quod nempè præſentiam, & conſenſum adhibuerit potius ad effectum validandi actum, ac ſatisfaciendi ſtatuto, quàm pro ſe obligando firmat *Albericus in l. vnic. num. 5. in fin. C. de rei vxor. act.*, cuius dictum ſingulare appellat *Paſchal. dicto cap. 7. nu. 80. in fin.*, qui tamen non figit pedes, cum referendo in contrarium *Corneum dicto conſ. 256.* ad alia pertranſeat; Et reuera non videtur concluſio tuta, quoniam talis præſentia, vel conſenſus potuit vtrũque importare; Ideoque dicendum videtur iſtam ſolam circumſtantiam ſtatutariam efficacem non eſſe ad ità variandam iuris diſpoſitionem, quodq; ſi obligatio patris aliàs intraret, ex hoc ceſſare deberet; Rectè autem id poſſet deſeruire pro adminiculo, quatenus contraria proteſtatio, vel alia inditia diuerſæ voluntatis concurrant, ideoquè ità diſtinguendum videtur.

Aut verſamur in caſu quo de iure pater ad ſe obligandum cogi non poſſit, quia nempè filius ſeorſum viuens aliundè dotem cautam reddere valeat, ſeù alia concurrant, ob quæ à dicta obligatione ſit exemptus, & tunc idem *Barboſ.* rectè admittit, ſolam præſentiam, vel ſimplicem conſenſum non operari efficaciam iuſſus, neque obligationem inducere, ac propterea id certius verum erit, vbi dicta ſtatutaria diſpoſitio concurrit, itaùt paterna præſentia vel conſenſus ad dictũ alium effectum referenda, præſumptam voluntatem ſe obligandi, vel iubendi excludat.

Aut è contra verſamur in caſu quo dictam obligationem effugere non poſſet, atque aliquam proteſtationem nõ adhibuit, Et tunc etiamſi præſentia vel conſenſus ad ſtatutariam quoque ſolemnitatem referri poſſet, recipienda videtur ſententia *Cornei, & Barboſæ*, ac aliorum, vt ſimplex conſenſus ſtet loco iuſſus, ad effectum vt cenſeatur pro dotis cautela obligatus, ſed acceſſoriè nõ autẽ *principaliter*; Atque in hoc ſimplex conſenſus à iuſſu differre videtur, vt iſto accedente ipſe pater dicatur debitor principalis, ex illo autem remaneat debitor ſubſidiarius tanquam fideiuſſor; Eatenus enim talis effectus ex dicta præſentia, ac ſimplici conſenſu explicito, vel implicito reſultat, quatenus vrgeat regula iuris, vt actus ad cauſam neceſſariam potius ſit referendus, atque cenſeatur geſtus eo modo quo inuitus facere tenebatur; Cum igitur neceſſitas non eſſet, niſi circa obligationem ſubſidiariam, quatenus ſibi dos non ſolueretur vt ſupra, ergò aliud exindè deduci non poteſt; Ac propterea cauendum puto à ſententia *Cacher.*, & aliorum, quatenus ex dicto ſimplici conſenſu patrem credant principalem debitorem; Effectus autẽ eſt cõſiderabilis, Tùm quia per nurum non niſi facta excuſſione cogi poteſt, Tùm etiam quia ei remanet regreſſus pro releuatione contra filium, & con-

& contra eandem nurum beneficio exceptionis cedendarum ſe tueri poterit, ſi, (vt ſæpè accidit) inter ipſos coniuges aliqua præiudicialis conuentio interceſſerit; Et hoc quatenus pater nedum præſentiam, ſed conſenſum adhibuerit, vel præſentia ſit talis, quod per neceſsè habeat implicitum conſenſum, quia serioſè ad hunc effectum adhibitam fuiſſe cõſtet.

Si verò ſola præſentia fuerit caſualis tanquam patris interuenientis in nuptijs filij, ſeũ vt ſatisfieret ſolemnitati ſtatutariæ vtſupra, ſed neque intrinſecè, nec extrinſecè conſtet de aliquo conſenſu, quem dum non eſt expreſſus veriſimile eſt noluiſſe præſtari, tunc videtur ſolam præſentiam vim iuſſus non habere, neque obligationem inducere, vt verius reprobato nominatim *Corneo Capyc. latr. d. dec.64. vbi ſupra*.

Verùm ſi proteſtetur ſe nolle ex dicta præſentia & conſenſu obligari de proprio, tunc Aut dotans dictæ proteſtationi legitimè conſentit, & ceſſat quæſtio, Aut è conuersò contradicit, atque contradictione non obſtante pater conſenſum, ac præſentiam præſtat, & tunc pariter eſt certum, proteſtationem impugnatam non ſuffragari, neque tollere effectus iuris aliàs ex actu reſultantes, ſibique imputet cur videns proteſtationem impugnatam, ex quo dignoſcere potuit ſoluentem habuiſſe animum eum obligãdi, patientiam præſtiterit, dum poterat eam iuſtè negare, ac iubere, vt ſibi & nõ filio dos ſolueretur, vel ſaltem vt poneretur in tuto vtſupra.

Aut verò dotans, nec acceptat, nec impugnat proteſtationem, & tunc proteſtationem nõ releuare firmant *Corneus, Barboſ., Faber., Leo, & alij vbi ſupra* quorum ſententia nimis aſpera nullatenus recipienda videtur, vndè meritò de illa dubitauit *Theſ. iun. dicta quæſt. 46. num. 4.*; Siquidem certa eſt regula iuris vt ſimplex conſenſus non importet iuſſum, ſeù mandatum; Eatenus autem in his terminis iuxtà dictam ſententiam talis effectus reſultat, quatenus intret præſumptio voluntatis, quia nempè pater conſentiẽdo vel patiendo dotem ſibi ſoluendam, ſoli filio ſolui, cenſeatur ità mãdare, ſeù gerere velle id ad quod de iure cogi potuiſſet, & ſic totum conſiſtit in præſumpta voluntate, vel animo qui ceſſat ex dicta proteſtatione, cum ſemper præſumptio cedat veritati.

Neq; dicere liceat idem quoque dicta ratione attenta dici poſſe in caſu proximè præcedenti proteſtationis factæ, ſed impugnatæ, quoniã vbi quis proteſtatur, altera verò parte proteſtationi expreſsè contradicente, adhùc perſeuerat in actus expletione, tunc videtur, non curata proteſtatione, atque ab ea recedendo, actum purè, & prò vt de iure gerere voluiſſe; Et fortius proteſtatio releuabit, vbi præſentia vel conſenſus paternus ad ſtatutariam ſolemnitatem referri valeat, quia ſubeſt alia cauſa ob quam abſque voluntate ſe obligandi pater conſenſum, vel præſentiam præſtitit; Sed non multum frequentes hodie ſunt iſtæ quæſtiones, dum dotantes, vel paternam claram obligationem affectant, vel dotem aliàs in tuto ponere ſtudent.

In Ciuitate Neapolis eiuſq; diſtrictu
23 controuerſia hæc ſopita eſt per conſuetudinem particularem incipientẽ *filius ſub tit. de patre recipiente dotem &c.*, vbi claris verbis deciditur, patrem ob dotem filio de ipſius conſenſu ſolutam non poſſe moleſtari in vita, & poſt mortem eius hæreditatem non teneri niſi pro valore bonorum quæ filio contingunt ſi viuit, vel contingerent ſi viueret, vt per *Capyc. Latr. d. dec.36. nu.12. vbi adden. num.3. & deciſ.64. num.1.*

Et quoniam omnia ſuperius adnotata percutiunt regulariter caſum dotis quæ
24 filio familias ſub paterna poteſtate exiſtenti ſoluta eſt, idcircò cum in Hiſpania, alijſque locis relatis *per Henrigium de fideiuſſòr. cap.7. n.621.* matrimonium ſoluat patriam poteſtatem, vidẽtur inutilia; Verùm huic obiecto benè in hac parte occurrit *Leo d. dec.54.* quem ſimpliciter ſequitur *Fontanell. d. clauſ. 7. gloſ.2. p.2. ex num.68.*, vt effectus dictæ paternæ obligationis reſultet *in inſtanti* conſtitutæ dotis antequam ſequatur matrimoniũ per quod vinculũ patriæ poteſtatis ceſſat; Iſta verò reſponſio non ſaluat eas dotes, vel ſupra dotes, & augumenta quæ poſt contractum matrimonium conſtituuntur.

Supereſt quarta, & vltima inſpectio, vbi nempè patri, & filio ſimul ſolutio facta eſt, vel ambo eam recepiſſe fatentur,

25 tur, et tunc, Aut præuia æquali promiſſione vtrique, vnicuique ſua rata ſoluta eſt altero abſente, vel aliàs non conſentiente, Et certum eſt patrem non teneri niſi pro ea virili quam recepit, pro alia verò ſoluta filio remanent actiones de peculio, vel de in rem verſo, eodem modo quo de tota dote filio ſoluta diſponit *text. in d. §. tranſgrediamur*, Aut vtriq; inſimul ſoluta eſt, uel ambo eam recipere confeſſi ſunt, et tunc aliud eſt quærere, àn de iure præſumatur perueniſſe tota ad patrẽ, aliud uerò, àn dato quod ad utrumq; æqualiter peruenerit, teneatur nihilominus pater ad totam, quaſi quod recipiendo inſimul cum filio, conſenſum, ac iuſſum præſtiterit filio medietatem ſolui.

Ad primum effectum pendet reſolutio ex facti qualitate, Si enim filius nedum ſub poteſtate, ſed etiam ſub adminiſtratione, & gubernio patris viuat, itaut pater matrimonij onera ferat, ac familiam regat, bonaque adminiſtret, et tunc intrat præſumptio, vt tota dos ab vtroq; recepta, ad ſolum patrem peruenerit, tam ad effectum vt inſolidum à nuru cogi valeat, quàm & vt ipſe met filius dicatur eius creditor, dictamq; dotẽ ex paterna hæreditate perceptam deducere valeat; Quinimò etiãſi conſtaret ad alium finem fortè filium fuiſſe emancipatum, ſeù quia ex ſtatuto ob matrimonium ſui iuris ſit effectus, ſi tamen verè in figura filij familias in domo paterna viuat ſub patris totali educatione, ac adminiſtratione, tunc venit idem dicendum; Si verò filius eſt emancipatus, vel aliàs viuendo ſeorſum ferat onera matrimonij, atque abſq; alia patris participatione adminiſtret, Et tunc quo ad ipſos patrem, & filium inter ſe potius vrgere videtur præſumptio contraria, vt nempè tota dos ad filium peruenerit, cũ apud eum eſſe debeat tota dos, apud quem ſunt onera matrimonij, vt pluribus allegatis firmat *Merlin. de pignor. d. lib.3. q.49. nu. 47.*, ſed in ordine ad mulierem vel habẽtes cauſam ab ea, ſiue præſumatur tota ad virum perueniſſe, ſiuè iuxtà regulas generales, vt quilibet ex correis cenſeatur ſuam virilem recepiſſe, certum eſt contra patrem competere actionem ad ſuam virilem.

Difficultas verò eſt, an aduersùs patrem competat actio inſolidum, non quidem ex aliquo dotis priuilegio per quod contra iuris regulas plures correi,
26 abſque ſolidi obligatione vltra virilem teneri debeant (quia doti hoc priuilegium de iure non competit iuxtà veriorem ſententiam de qua *Surd. conſ.488. num.2. Cauſler. dec.466. num.1. Merlin. de pignor. lib.3. tit.3. q.84. num. vlt., & eodem lib.3. tit.2. q.49. nu.50. vbi n. 49.* refert contrarium tenentes), ſed ex ea ratione quod patiendo filio aliam medietatem ſolui, cenſeatur dictæ ſolutioni præſtare conſenſum in hac materia vim iuſſus habẽtem; Et in his præciſis terminis loquũtur *Theſ. d. quæſt. 46. Cacheran. d. deciſ.* 43. aliàs 44., & latè ſubſtinet *Merlin. de pignor. d. qu.49. ex num.46. ad 53.*; Verùm quæſtionem credo decidendam cum eiſdem terminis de quibus in præcedenti inſpectione ſuper dote, quæ tota filio de patris conſenſu ſoluta fuit, quodque circa ratam à patre non habitam talis conſenſus implicitus, ſit quidem aptus ad cauſandam eam obligationem fideiuſſoriam, ac ſubſidiariam, ad quam cogi poterat, non autem principalem, ac directam.

Congruum eſt demum inſpicere, an & quando dicta paterna obligatio vno ex dictis modis contracta, legitimè ſoluatur per dotis receptæ reſtitutionem eiſdem coniugibus, vel alteri ipſorum conſtante matrimonio factam, antequam caſus dotis reſtituendæ de iure euenerit; Et circa iſtam quæſtionem frequenter in foro contingibilem, duæ formandæ ſunt inſpectiones; Vna ſcilicèt in videndo, an & quando pater inuitus cogi valeat à filio acceptam dotem ſibi reſtituere, Et altera, an reſtitutio pacificè, ac de mutuo conſenſu facta filio ipſum liberet; Aduertendo vt præmiſi, quod hic non agitur de reſtitutione, quæ mulieri ex iuris diſpoſitione, tàm à ſocero, quàm a viro facienda eſt ob diuortium, vel inopiam, ſeù alium caſum, ob quem conſtante matrimonio dotis repetitioni locus fiat, ſed de caſu in quo nulla reſtitutionis cauſa ſubſiſtente quoad ipſos coniuges, ipſis vel vni ipſorum à ſocero, & patre reſpectiuè dos reſtituatur.

Quo ad primam, quoties pater filium
27 emancipauit, atque hic ſeorsùm viuit,
vel

Digitized by Google

vel viuere intendit, ac matrimonij onera ſupportare, tunc certum eſt eum vrgeri poſſe ad reſtitutionem dotis,quę ibi eſſe debet, vbi ſunt onera matrimonij ex deduct. *per Barboſ. in ſecunda parte l.1. in princ. nu.14., & in d. l.ſi cum dotem* §. *tranſgrediamur num.*22. & omnes concordant quoad ſubſtantiam reſtitutionis abſque difficultate, quæ ſola eſt circa modum, an ſcilicèt cogi valeat ad eam reſtituendam liberè, vel poſſit petere cautionem.

Et in hoc abſolutè dicendum videtur, eum non poſſe vrgeri ad reſtitutionem liberam, etiam nurus conſenſu accedente, niſi filius tot bona ſtabilia poſſideat, quod dote omninò cauta exiſtente, ceruicoſa, & animoſa potius, quàm rationabilis eſſet patris oppoſitio; Licèt enim dici poſſet quod facta reſtitutione neceſſaria ſoli filio iuxtà vnam ſentētiam, pater liberationem conſequatur, etiamſi filius efficiatur deindè nō ſoluendo,multò fortiùs ſi fiat de conſenſu etiam mulieris,ideoq; ad ipſum vlterius nō pertinet de huiuſmodi cautela eſſe ſollicitus, Nō per hoc tamen patris intereſſe ceſſat,neque iniuſta dicitur eius oppoſitio, Tum quia non deſunt Doctores volentes adhuc patrem teneri curare dotis cautelam vt infra, ideoque in ijs quæ in puncto iuris dubij, ac in Doctorū opinionibus conſiſtunt, mera ſtultitia eſt vbi res eſt in fieri, ſub clypeo vnius opinionis quæ reputetur magis communis, & vera periculo ſe exponere, cum notum ſit quantum de facili per Tribunalia iuxtà pro tempore reſidentium gentium opiniones mutentur, ideoq; ſemper prudenter agit ſe cum cautela facti tutum reddere; Tum etiam quia clarius intereſſe habet ob onus alimentorum,ad quæ diſſipata dote tamquam pater teneretur erga filium, & nurum aliundè non habentes &c.

Sed ſi filius emancipatione non obſtante adhuc in paterna domo viuit, atque in futurum cum vxore viuere intendit, ibique neceſſaria ad victum percipere, tunc certa èconuersò erit negatiua, ex eadem ratione, vt ibi ſit dos vbi ſunt onera matrimonij, cum non principaliter ratione patriæ poteſtatis, ſed potius ratione ſupportationis onerum pater dotem retineat, eiuſque fructus percipiat, vt per *eundem Barboſ. loco citato numero immediatè ſequenti ad ſupra allegatum*, & ad quem ſolùm in hac parte relationem habere ſufficit.

Filio autem exiſtente in poteſtate, et tunc, Aut in paterna domo adhuc viuit, atque neceſſaria percipit, et omninò impertinens eſſet petitio; Aut viuit ſeorsùm cum vxore matrimonij onera ferendo, & tunc, aut hæc ſeparata habitatio ſequuta eſt de conſenſu patris, et verius pariter videtur adinſtar eorum quæ de emancipato dicta ſunt, patrem teneri ad reſtitutionem, ex iam dicta ratione,vt ibi ſit dos vbi ſunt onera matrimonij, neque pater iſto caſu de alio cōquæri debet, quàm de ſe ipſo, qui voluntariè ſibi præiudicauit adhibendo cōſenſum ſeparatæ habitationi per filium electæ.

Aut filius diſſentiente patre ab eo ſeparatur, atque recuſat viuere cum eo qui prōptum ſe offerat eum in domo cū vxore retinere, ac neceſſaria pro matrimonij oneribus ſuppeditare, et tunc quæſtio eſt potius facti, quàm iuris, prudentis iudicis arbitrio terminanda, iuxtà facti circumſtantias ex quibus cauſæ iuſtitia, vel iniuſtitia dignoſcatur, certa enim regula tradi non poteſt, cum ſæpè vna, & eadem cauſa ex perſonarum, temporum, & locorum qualitate in vno caſu ſit iuſta & in altero ſit iniuſta, et ſic attendenda eſt iuſtitia vel iniuſtitia cauſæ ob quam filius vult viuere ſeorsùm; Si enim cauſa eſt iniuſta, vtique, neque dotem, neque alimenta petit vt *per Bal. Nonell. par.7. priuil.34. nu. 5. & Barboſ. d.* §. *trāſgrediamur nu.* 27. etiamſi concurrat circumſtantia talis quæ iuſtitiam præſeferre videatur, ſi alia grauior vrgeat in contrarium,quandoque ſiquidem concurrit indiſcretus rigor paternus, vel nouercalis moleſtia, aut alia ſimilis cauſa, quæ de per ſe iudicari poſſet idonea ad ſeparationem, ſed è conuersò ob malos filij mores,vel vtriuſque coniugis imprudentiam, honeſtatis periculum, ſeu famæ præiudicium immineret ſi extrà domum, ac vigilantiam paternam viuere iuuenibus permitteretur, tunc enim ex duobus malis minus eligendum erit, atque potius permittenda eſt ſenis aſperitas regulariter iuuenibus vtilis, & proficua, quàm iuuenum

uenum periculoſa licentia, et ſic ſimiliter &c.

Et licèt iuſta etiam cauſa accedente, velint plerique patrem vrgeri non poſſe ad dotem reſtituendam, ſed ſufficere vt ſe promptum exhibeat ad ſubminiſtranda neceſſaria pro victu, alijſque matrimonij oneribus, eò quia inter patrem, et filium in poteſtate nulla lis eſſe poteſt *l. bis nulla de iudic.*, et tenet in ſpecie *Roman. in § transſgrediamur num.* 20 cum quo ſimpliciter pertranſit *Barboſa in dicta ſecunda parte legis primæ in principio num.* 16. *circa medium*; Contrarium tamē verius putant *Argel.*, *Imol. Alexan. & alij in eodem § transſgrediamur Bald. Nouell. par.* 7. *priuil.* 34. *num.* 5. & hanc melius re digeſta firmat *Barboſ. in dicto § transſgrediamur num.* 24. *& ſeqq.*, rectè aduertens opinionem *Romani* procedere de iure Digeſtorum, quādo nulla lis inter patrem, et filium eſſe poterat, neque filius dominiū aduētitiorum habeat; Secus autem de iure Codicis, per quod aduentitia filio queruntur quoad dominiū, et quia dotis vſumfructum non habet pater ratione patriæ poteſtatis vt habet de alijs bonis aduentitijs, ſed ſola ratione ſupportationis onerum, qua ceſſante, rationabile non eſt, vt dos apud eum remaneat, atq; iſta videtur veritas, cum eodem tamen præſuppoſito, vt ſollicitudinem cautelæ pater habere poſſit vt ſupra, quoties cauſa eſt indifferēs, vel prouenit ex culpa, vel facto patris, ſecus autem ſi proueniat tali facto filij, quod iudex iſte concedat ſeparatam cohabitationem, quia tūc nè ipſius culpa ſibi proſit, et nè detur iuuenibus occaſio affectādi rixas cum patre, vt ità dotis adminiſtrationem habeant, videtur tenendum cum *Romano*.

Cognito igitur ex præmiſſis quando
28 pater inuitus cogi poſſit ad dotem filio reſtituendam, hinc reſultat cognitio, quando reſtitutio dicatur voluntaria vel coacta, quibus terminis præſuppoſitis, Quatenus pertinet ad ſecundam inſpectionem, quando ſcilicet reſtitutio dotis facta per patrem ſoli filio abſque conſenſu nurus, vel etiam vtrique ipſum liberet, ità cōmuniter diſtinguunt D.D.

Aut reſtitutio eſt coacta, illaque fit filio de conſenſu nurus, et tunc certa creditur patris liberatio, quamuis deinde filius efficiatur nō ſoluendo, quoniā ceſſare videtur illa amaritudo quæ viget in caſu ſolutionis factæ ſoli filio, vt ex mente *Bar. in l. ſanè de iure dotium* quem ſequuntur *ibid. Bald.* & alij obſeruant *Bal. Nouell. dicto priuil.* 34. *nu.* 5. *Barboſ. dicto § transſgrediamur num.* 22., *et ſeq. & nu.* 28., ac admittitur apud *Afflict. deciſ.* 349. *vbi Vrſill.*, et certum credit *Fontanell. cl.* 6. *gloſ.* 1 *par.* 1. *num.* 51. *& ſeq.*, quoties de fraude vel colluſione nō conſtat, neq; aperta eſt dilapidationis ſuſpicio propter malam vitam, et imprudentiam filij.

Aut fit ſoli filio abſque nurus interuentu, et pariter videtur, ceſsātibus fraude ac ſuſpicione præfata, patrem liberari, quia dum iure cogente reſtituit, non debet legis auctoritate remanere deceptus, vt conſtat ex eiſdem allegatis; Sed ſi reſtitutio eſt voluntaria, tūc etiam accedente conſenſu nurus, patrem non liberari concordant, quia non poteſt mulier ſuam conditionem facere deteriorem per actum merè voluntarium importantem quamdam ſpeciem prohibitæ donationis.

Verùm & iſta quæſtio videtur magis facti, quàm iuris, proindeque ex facti qualitate, et circumſtantijs terminanda, vt diuerſimodè ita terminandam eſſe rectè cōſtat ex dictis deciſionibus S. Conſilij Neapolitani *apub Afflict.*, *et Franchum* ideoque, Aut ſumus in reſtitutione voluntarià, et tunc certum eſt eam non ſuffragari, atque periculum diſſipationis patri imprudēti cedere debere; Aut ſumus in neceſſaria, et tunc, ſi ſumus in fieri, perpetuò optimum erit conſilium, tam patris reſtituentis, quam iudicis reſtitutionem prçcipientis, ſollicitudinem habere de cautela dotis, vt nempè ceſsāte idonea cautela, detur tutè inueſtita in bonis ſtabilibus, vel locis montium, aut cenſibus idoneis; Si verò ſumus in facto eſſe, quia dos iam abſque iſto prudenti conſilio de facto reſtituta, et conſumpta eſſet, et tūc, Aut reſtitutio facta eſt de mādato iudicis coram quo pater de huiuſmodi cautela oppoſuerit, atq; ex parte ſua diligentias fecerit, quantum in ſe erat, ſed eis non obſtantibus dotem liberè reſtituendam demandauerit, et tūc videtur vt ceſſante colluſione ſit liberatus nè aliàs legis, ac iudicis auctoritate

coactè reſtituendo deceptus remaneat; Aut facta eſt abſque mandato iudicis, ſeu etiam illo accedente, ſed abſque aliqua oppoſitione, qua facta veriſimiliter iudex ad præciſam coactionem nõ proceſſiſſet, et tunc ſi filij conditio erat talis, quod prudens pater familias tutè dotem ſibi adminiſtrandam committere poterat, quia nẽpè facultatibus idoneus, ac induſtrius, et prudens eſſet, ita vt ſucceſſiua dotis conſumptio, potius ex aduerſa fortuna vel alio inopinato accidẽti euenerit, et videtur pater excuſandus, quamuis factum iudicis non interceſſerit, quoniã paria ſunt, quem cogi vel cogi poſſe; Aut conditio filij erat euidenter ſuſpecta, quia nempè iuuenis, vel aliàs imprudens, ac diſſipator, et tunc certum eſt, neque legis, neque iudicis coactionem illum excuſare, quia debebat coram iudice opponere, omneſque diligentias ex ſua parte adhibere, adinſtar eius, qui de mandato iudicis alteri ſoluit quàm vero creditori, cum iudici non ſit reſiſtendum, ſed benè replicandum, ità vt oppoſitione non facta videatur factum iudicis fuiſſe affectatum prò colluſione coloranda, vt in ſpecie obſeruatur apud *Franch. dicta deciſ.* 381.

Aut tandem cõditio filij erat dubia, & in dubio videtur fauore dotis reſpõdendum, quia nõ dicitur vacare à culpa pater, qui habendo modum tutum reſtituendi dotem cautam cum idoneo inueſtimento, illam liberè coniugibus iuuenibus dimittit; Atque hanc ſententiam rigoroſam in ordine ad patrem, æquam tamen in ordine ad mulierem, in iudicando, et conſulendo tutè credo recipiendam, in ea parte dotis, quæ conſiſtẽs in pecunia poterat commodè inueſtiri in emptionem ſtabilium, vel æquipollentium; In ea verò parte quæ inueſtimento apta non eſt, ſed vſibus matrimonialibus neceſſaria, vt ſunt corredalia, et iocalia, tunc mitius eſt procedendum, atque facilius pater excuſandus erit, ita vt niſi conſtet probabilem adfuiſſe timorem dilapidationis, data legali coactione, ſemper conſequatur liberationem, maxime quia in huiuſmodi corredalium dilapidatione concurrit etiam culpa ipſius mulieris, cui ex communi vſu potius, quam viro ipſorum cura, et cuſtodia incumbere ſolet, prudentis tamen iudicis arbitrio in quo tota hæc materia repoſita videtur; Longè autem poſt hæc ſub pæſtis otio ſcripta, iſtam quæſtionem in foro, atque in concreto diſputaui, in caſu de quo ſupra *diſc.* 93. ideoque tibi dicta videri poterunt.

De exactione dotis à viro facienda; qualis actio ei competat, et ad quales diligentias teneatur, & quãdo etiam dotis inexactæ ſit debitor; Et quomodo exactio probetur vel dicatur legitimè facta vt dotis debitor liberetur.

Et de actione competente ipſi mulieri ad exigendam dotem à dotante.

SVMMARIVM.

1 *Soli viro ſine vxore poſt ſequutum matrimonium competit actio prò dote contrà dotantem.*

2 *Sed ſi vir viuit ſub poteſtate patris huic competit actio.*

3 *Ipſa mulier dotis debitrix imputare non poteſt viro cur dotem ab ea non exegerit.*

4 *Idem vbi dos debetur à parentibus quibus debita eſt reuerentia.*

5 *Quid de dote debita per fratres, vel alios coniunctos dotantes ex debito charitatis, et ex officio iudicis.*

6 *Quid in extraneo dotante ex liberalitate, vel in alio dotante ex neceſſitate.*

7 *Non exigens nomen debitoris in dotem ceſſum, an & quando teneatur de ſuo, itaut periculum nominis ceſſi cedat eius damno.*

8 *Si dotem inexactam vxori reſtituat remanet ſibi actio contrà dotantes, nec propterea cẽſetur ei voluiſſe donare.*

9 *An mulier agat contrà dotantem pro dote viro tantum promiſſa abſque illius, vel hæredum ceſſione.*

10 *Mulieri vel viro agentibus contrà dotan-*

tantem pro dotis conſequutione, An, et quando obſtet exceptio non implementi ob non factam renunciationem, vel non impletam aliam rem promiſſam.

21 *Onus adimplementi faciendi an ceſſet ſi dos aſſumat naturam legitimæ, eiuſque loco ſuccedat.*

22 *An dotans admittatur ad præſtandam ſpeciem pro quantitate iuxta terminos* Auth. hoc niſi C. de ſolut., *et mutatio monetarum cuius periculo cedat remiſſiuè.*

23 *Promiſſa dote in pecunia an cenſeatur promiſſa in argentea vel aurea, vel ſufficiat dare in anea.*

24 *An dotans liberè ſoluens dotem quam conuentum erat debere inueſtiri, liberetur.*

DISC. CLXIII.

1 POſt adimpletam matrimonij conditionem ſub qua dotis promiſſio facta cenſetur, regula eſt, vt ſoli viro abſque interuentu mulieris aduerſus dotantem actio pro dote conſtituta aſſequenda competat, nè dùm vbi ipſi viro tantùm promiſſa eſt, vel viro ſimul, et vxori, ſed etiam vbi ſoli vxori ad *tex. in l.2.C.de act., et oblig. l. ſi pro te pater C.de dot.promiſſ., et poſt Faurum in C. lib. 5.de Iur.dot.definit.3 & ſol.matr.definit. 3.notat.Fontanell.cl.6.gloſ.1.par.1.ex nu. 1.ad 10.& ex num.34. Franch. deciſ. 33. n.1.*& alij cõmuniter, quoniam data cõſtitutione dotis videtur conſtitutus vir procurator ad illius exactionem.

Et licèt de iuris rigore ad legatum vxori relictum vir non habeat actionẽ, ei tamen de æquitate competit, vt alijs relatis firmat *Rota deciſ.62.num. 2. apud Merlin.de pignor.*et alibi, itaut videatur cõcluſio hodiè plana, ideoq; huius diſcurſus inſpectio verſari videtur quoad diligentias quibus vir in exigendo dotem ſit adſtrictus, itaùt aliàs debitoris periculum ſibi cedat, atque ad inexactam dotem reſtituendam teneatur.

Eſt benè verum quod ſi maritus viuat
2 ſub poteſtate paterna, tunc patri, non ipſi, quatenùs cohabitet cum patre, ac ab iſto ferantur onera matrimonij, competit actio dotis exigendæ *Gratian. diſcept.244.num.27.& ſeq.Fontanell. cl. 6. gloſ.1.par.1.num.43.Rot.dec.292. par. 4. diuerſ.*

Quatenus igitur pertinet ad exactionis onus quod viro incumbit, habemus textum expreſſum *in l. ſi extraneus ff.de iur.dot.* vbi deciditur marito imputari non debere cur ab ipſamet muliere, vel à ſocero dotem non exegerit, ſecùs autem ab extraneo, niſi ex liberalitate hic debitor exiſtat, atq; iuxtà hãc diſtinctionem inhærẽtes textui procedere videntur plerique ſcribentes ibidem, Verũ quià nõ in omnibus ità ſimpliciter præmiſſa procedunt, ideo ſequentes caſus diſtinguendi veniunt.

Primus eſt in ipſamet muliere quæ
3 ſe dotauit, et hanc planum eſt non poſſe viro imputare, cur eam non vrſerit iuxtà claram diſpoſitionem textus prædicti cùm quo tranſeunt omnes, niſi eiuſdem viri dolo effectum ſit quominùs ſolutio ſequi non potuerit, quia nempè pecunia ad id deſtinata in alios vſus viro incumbentes ex iſtius perſuaſionibus per ſimplicem mulierem ſit erogata.

Secundus caſus eſt in parentibus qui-
4 bus reuerentia debita eſt nè inſolidum exigantur, atque horum reſpectu regulariter pro viro quoque reſpondendum eſt per text. prædictum, qui licèt loquatur de patre, debet tamen æquè intelligi de matre, & auo, alijſque, quibus eadem reuerẽtia debita eſt, quod in ſpecie firmatur *in Romana dotis 22 Iunij 1661. & 3. Martij 1662. Veroſpio,*de qua cauſa *ſupra diſc. 128.*, Idque planum quoties de tempore promiſſionis hic dotãs erat non ſoluendo, ſeù ità breui poſt ortam exactionis actionẽ facultatibus defecit, quod vir non ſit de negligentia imputabilis; Si enim poſtquam ſolutionis dies ceſſit dotans fuit aliquo tẽpore idoneus, itaùt viro non negligente dotis exactio de facili ſequi potuiſſet, tùnc intrat difficultas in qua *Franch.deciſ.* 424. relatis vtriuſque ſententiæ auctoribus nihil firmat, ſed magis communem inſinuare videtur ſententiam contra *Caſtrenſem*, vt nempè vir adhùc ſit excuſabilis ex generalitate tex.*in d.l.ſi extraneus*; Idque procul dubio verius aſſerit *Fontanell. cl.6.gloſ.1.par.2.num.70.*

Verùm data culpoſa negligentia, con-

trarium iuxtà ſententiam *Caſtrenſ.* in foro videtur recipiendum, proùt ſæpè recepiſſe Rotã Romanam conſtat in punctualibus terminis dotis non exactæ à patre *in Romana dotis 31. Ianuarij 1652. Bichio impreſſ. apud Salgad. in labyr. dec. 3. repetit. deciſ. 217. par. 11.*, ac dotis non exactæ à matre *in Romana dotis 13. Maij 1652. Peutingerio,* quod in eiſdem terminis matris dixit etiam *Rot. Auenionen. apud Laurent. deciſ. 48. num. 1. & 2.*, eoque relato *Hodiern. in l. hac edictali quæſt. 24. num. 29.*; Idque magnam habet rationem, ceſſat ſiquidem ratio textus maritum excuſans cur ſocerum non vrſerit, non dicebatur enim vrgeri dum facultatibus idoneus commodè ſolutionem facere poterat; Et è contra maximum indè præiudicium mulieribus cauſari poſſet, dùm dotis conſtitutioni de tempore nuptiarum acquieſcentes, illius exactionem nec ſolent, nec poſſunt curare.

Benè verum quod hæc differentia inter parentem vel extraneum dotantem conſideranda videtur, vt maior negligentia in primo, quàm in ſecundo deſideretur, itaùt imputari non poſſit marito cur aduerſus ſocerum eam exactam diligentiam non adhibuerit, celeremque exactionem non curauerit, ſed quamdam rationabilem humanitatem, ac reuerentiam exercuerit, quod prudentis iudicis arbitrio ex facti circumſtantijs venit iudicandum, ſecùs autem ſi nimia fuerit negligentia, quæ ſocordia dici valeat, vt latius poſt hæc ſcripta dicebã in *Romana de Alterijs diſc. 71.*

Tertius eſt caſus aliorum coniunctorum, qui miſerationis, atque charitatis ratione per legem ad dotandum obligati,
5 dotem conſtituunt, vt ſunt frater, patruus, & alij de quibus *diſc. 142.*, & tunc Aut iſti de tẽpore promiſſionis ſeù natæ actionis ad exigendum erant non ſoluendo, & nulla dignoſcitur difficultas quoad viri excuſationem, Aut ex poſt facto facultatibus ceciderunt, itaùt aliqua negligentia adeſſe dicatur, & tunc quamuis ex generalitate *tex. in dicta l. ſi extraneus* contra maritum videatur poſſe reſponderi, adhùc tamen cum eodem temperamento ſupra inſinuato eſt procedendum, cum in iſtis dotantibus gratia pietatis, & charitatis eadem ratio vigeat imò maior, charitati ſiquidem ac humanæ rationi repugnat, vt qui ex charitate pauperem coniunctum prouidere curat, ab iſto præcipitantèr, ac inhumanè vrgeatur, & ſic remittendum eſt paritèr iudicis arbitrio ex maiori vel minori negligentia regulando.

Quartus eſt caſus in extraneo (ſub cuius nomine alios omnes intelligimus ſub
6 præcedentibus caſibus non compræhenſos) dotante ex liberalitate, quoniam in eo viget eadem ratio nè inſolidum cogi valeat, ideoque dicendum eſt idem quod de parentibus firmatum fuit; Si enim huiuſmodi dotans de tempore apertæ actionis, ac poſteà idoneus fuit, itaùt commodè, ac abſque aſperitate per virum non omninò ſocordem exigi potuerit, non videtur ſubeſſe ratio cur excuſationi locus fieri debeat, vt benè aduertit *Fontanell. vbi ſupra n. 72.*

Quintus eſt caſus in extraneo dotante ex neceſſitate, qualis eſt hæres patris, vel alterius ex legali neceſſitate, ſeù liberalitate dotare debentis, & nolentis, item ſtuprator, aut raptor, ſiue homicida patris, & ſimiles, atque iſtorum reſpectu, niſi maritus probet omnes debitas diligentias adhibuiſſe, neque per eũ ſtetiſſe, quominùs dotem exigeret, regula eſt generalis contra virum per *text. in dict. l. ſi extraneus*, quam generaliter poſt alios firmat *Rot. deciſ. 114. num. 16. par. 7. rec.* apud *Merlin. de pignor. deciſ. 63. num. 7.* apud *Zacch. de oblig. Camer. deciſ. 203. num. 6.*, & in alijs de quibus *ſupra dicto diſc. 71.*, vbi patet non deeſſe contradicentes ibi videndos.

Sextus eſt caſus debitoris dotalis non exacti, quia nempè mulier, vel quilibet dotans nomina debitorũ exigenda viro
7 in dotem aſſignauerit, & tunc intrant *text. in l. ſi cum dotem, & l. dotem à patre ff. de iur. dot.*, quarum legum termini confundendi non ſunt cum terminis dictæ *l. ſi extraneus*, tanquàm omninò diuerſis; Iſto igitur caſu, Aut debitores de tempore promiſſionis erant idonei, aut non; Si non erant tunc intrat inſpectio, an cenſeatur maritus eos quoad facti veritatem proprio periculo ſuſcepiſſe necnè, de qua fuit alibi actum; Si verò tunc erant idonei, atque ceſſio fuit pro ſoluto, itaut adſit delegatio, &

tunc

tunc indubitatum eſt futurum periculũ cedere damno viri, tanquàm eorumdem nominum domini iuxtà claram diſpoſitionem dictarum legum.

Si verò ceſſio fuit pro ſoluendo, ſeù etiam nomina prædicta data ſunt tanquàm ſpecies, & tunc videntur applicabiles ijdem termini *d. l. ſi extraneus*, vt nempè vir de ſola negligentia habita poſt natam actionem ad exigendum teneatur, vt in ſpecie viri negligentis diſdicere, & exigere Societates officiorum datas in dotem ex terminis *dictæ legis ſi extraneus* dixit *Rot. in Romana domus* 22. *Iun.* 1654. *Meltia deciſ.* 342. *num.* 4. *par.* 11. *rec.*, atque ità dos in hoc ab alijs caſibus differt, quod ceſſionarius, cui nomen debitoris pro ſoluendo ceſſum fuit, non tenetur de periculo nominis ceſſi, niſi magna culpa, longaque negligentia intercedat iuxtà ſententiam, in qua reſidet Curia Romana, & quæ verior videtur maritus autem de qualibet negligentia tenetur, & merito quia bonorum dotalium adminiſtrationem à lege ſibi iniunctam ſuſcipere dicitur, ideoque in officio boni adminiſtratoris delinquere videtur, non curando debitam adhibere diligentiam tempore opportuno ſuper debitoris exactione, & nè aliàs mulier ex legis diſpoſitione ſub eius adminiſtratione viuendo eiuſque ſperatæ diligentiæ, & curæ iuſtè acquieſcendo decepta maneat.

Quod ſano modo intelligendum eſt, & quatenus tale tempus interceſſerit, quod probabiliter exactio per diligentem patrem familias ſequi potuerit; Et quæ de viri negligentia dicuntur, procedunt vbi exactio libera erat, ſecùs autem ſi facto ipſius mulieris impedita, quia nempè correſpectiuas conuentiones ipſa adimplere noluerit, vt infra, vel aliàs vir excuſabilis reddatur, vt ad ſenſum, quia ſi excuſabilis ergò non negligens neque culpoſus; Proùt è conuersò ea quæ de viri excuſatione dicta ſunt procedunt cum præſuppoſito quod vir aliquem actum præiudicialem non fecerit; Si enim per acceptilationem vel confeſſionem liberauit promittentẽ, quamuis aduerſus confeſſionem vel aliũ actum habeat exceptionem, attamèn quoad intereſſe vxoris, & in ipſius præiudicium habenda eſt pro exacta iuxta ea quæ notantur ſupra in materia dotis confeſſatæ *diſc.* 159.

In caſu verò quo vir de inexacta dote ſe obligatum agnoſcendo, eam vxori reſtituit, vel quamuis de iure ad inexactam
8 non obligatus eam voluntariè de ſuis bonis mulieri reſtituere voluerit, non dubitatur eidem viro, vel eius hæredibus ſupereſſe actionem contra dotãtem pro dote exigenda, neque ex eo quod voluntariè illam adhùc non exactam vxori reſtituerit, vel reliquerit, dotans remanet liberatus, niſi ſit ipſamet mulier quæ dotem conſtituerit, vt in his punctualibus terminis firmauit *Rot. in aliàs allegata Romana dotis* 13. *Maij* 1652. *Peutingerio*, vbi teſtatore mandante totam dotem ſolui de ſuo vxori, quamuis adhùc integram à dotantibus non exegiſſet, deciditur viri hæredibus integram eſſe actionem ad reſiduum non exactum conſequendum à dotantibus, & de qua cauſa habetur *ſupra diſc.* 70.

Viro autem excuſato ſeù aliàs eius culpa mulieri proficua non exiſtente, itaùt huic expediat aduerſus dotãtem pro do-
9 tis exactione ſe dirigere, tunc intrat dubitatio, an tàm conſtante, quàm ſoluto matrimonio, ſeù aliàs facto caſu reſtitutionis, ei competat actio directa ad dotem ſoli viro conſtitutam à dotante exigendam, vel neceſſaria ſit eiuſdem viri, ſeù hæredum ceſſio.

Iſta quæſtio de raro eſt in foro contingibilis, quoniam cum ferè omnes contractus dotales continere ſoleant obligationem Cameralem frequentiſſimam in Vrbe & Statu Eccleſiaſtico habentem in ventre ſtipulationẽ Notarij pro omnibus quorum intereſt, vel quarantigiã vt in Etruria, vel etiam Notarij ſtipulationem pro muliere abſente, ſiue iuramentum, hinc in his omnibus caſibus ceſſat quæſtio vt poſt alios in his terminis *Gabr. de iur. dot. concl.* 3. *nu.* 7. *Fontanell. cl.* 6. *gl.* 1. *par.* 1. *num.* 29. *Altogr. conſ.* 31. *num.* 29 *lib.* 1. *Gregor. deciſ.* 97. vbi *add. Rot. in Romana Saluiani* 6. *Iun.* 1639. *Veroſpio in principio*, idemq; ſi dos debita ſit ex Statuto *Gabr. dict. concl.* 3. *num.* 3. *Altograd. dict. conſ.* 31. *num.* 14. & 15.

Et quando hæc omnia deſint, cum mulieri competat hypotheca aduerſus

omnia

omnia bona, et iura viri, non prohibebitur aduerſus hoc nomen agere tamquàm rem viri ſui debitoris *Fontanell. ibidem numer.* 18. *& ſeq. Altograd. dicto conſ.* 31. *num* 32., itaut non videatur opus huius articuli diſputationem aſſumere.

Quando autem contingeret aſſumendus, quamuis in ſtricta iuris diſputatione ob aſſiſtentiam textus in *l. ſi ſocer* §. *huius ff. ſolut. matrim.* ſubſtentari poſſet opinio contra mulierem de qua *per Franch. deciſ.* 33., et alios relatos *per Fontanell. vbi ſuprà num.* 13. *& ſeqq.*; Concluſiuè tamen procedendo, adhuc pro muliere in praxi eſt reſpondendum, vel quia etiam in puncto iuris verior ſit cōtraria ſententia latè comprobata *per Laderchium conſ.* 13. & alios relatos *per Fontanell. num.* 20. *& ſeqq. per Cutell. de donat. contempl. matrim. tom.* 2. *tract.* 2. *diſcurſu primo ſpeciali* 10. *Capyc. latr. conſult.* 148. *num.* 57., ac benè defenſam, et probatam *per Altograd. dict. conſ.* 31. *numer.* 18. *& ſeqq.*; Vel quia ſaltem de æquitate, ac ad inanem circuitum euitandum id in foro recipiendum ſit, vt receptum eſſe in Senatu Cataloniæ teſtatur *Fontanell. num.* 32. *& ſeqq.*; Atque in eodem Sac. Conſilio Neapolitano, à quo emanauit dicta cōtraria deciſio apud *Frāch.* teſtatur *Sanfelic. deciſ.* 130.; Et in ſpecie caſus de quo ſupra, vbi nempè viri negligentia in exigendo intercedit, quod mulieri detur aduerſus dotantem ſaltem iudicis officium *add. ad Gregor. dict. deciſ.* 97. *num.* 7. *Altograd. conſ.* 31. *num.* 31., Non immorandum tamen eſt in huius articuli diſputatione, cùm extraneum ſit ab inſtituto, in ijs quæ foro parum vtilia ſunt diutiùs immorari; Et hæc vbi verſamur in caſu quo per matrimonij diſſolutionem, ſeù aliàs factus eſt caſus reſtitutionis dotis.

Matrimonio autem conſtante, mulieri nullatenùs competit exactio dotis, quæ ſoli viro, vel ſibi, et viro promiſſa eſt ad *text. in l. ſi pater C. de dos promiſſ.*, ſecùs ſi ſoli mulieri facta ſit, vt probat idem textus per argumentum à contrario, et firmat in ſpecie poſt plures allegatos *Carena reſolut.* 63., niſi maritus cui per mulierem dos ſibi ſoli promiſſa ceſſa fuit adhibuerit vnum ex tribus remedijs *l.* 3. *C. de nouation.*

Mulieri tamen ad exactionem dotis
10 agenti ſæpè obſtare ſolet exceptio non adimpletæ conditionis in dotis conſtitutione adiectæ, qualis frequentiùs eſſe ſolet ſuper renunciatione per ipſam facienda ſucceſſionibus, et hæreditatibus, vt in his terminis *Gratian. diſcept.* 143. *numer* 48. *Caualer. deciſ.* 64.

Verùm in hoc aduertēdum eſt, quod aut dicta promiſſio facta eſt à ſolo viro, vel etiam à muliere; Primo caſu ſubdiſtinguendum eſt, àn promiſſio prædicta ſit correſpectiua ad conſtitutionem dotis, necnè; Si enim non eſt correſpectiua, liberè poterit mulier agere contra dotantes, quibus tantùm actio ſupereſt agendi contra virum, eiuſque hæredes pro intereſſe, quia non debet mulier ex viri promiſſione, quæ dotis correſpectiua non ſit impediri, vt benè in his terminis, alijs allegatis firmatur per *Rot. in Aſculana dotis* 26. *Iunij* 1647., *et* 24. *Ianuarij* 1648. *Celſo* inter ſuas *deciſ.* 22. *&* 28. *& in eadem* 24. *Ianuarij* 1653. *Dunozetto* inter ſuas *deciſ.* 928.; Si verò eſt correſpectiua, ſeù etiam ab ipſa muliere promiſſio facta eſt, et tunc non dubitatur competere exceptionem non implementi, quæ in quibuſcumque exequutiuis, et priuilegiatis obſtat, ſed non ſemper hæc exceptio apta eſt retardare dotis exactionem, vel quia ob approbationem capitulorum matrimonialium ſaltem ex ipſamet dotis petitione reſultātem videtur virtualiter promiſſio adimpleta, vel quia longum temporis interuallum effluxerit, per quod implemētum præſumatur, vt benè in his pūctualibus terminis *Rot. in Beneuētana dotis* 27 *Iunij* 1653. *&* 11. *Martij* 1654. *Bichio in cauſa de qua ſupra diſc.* 29., quoniam ex longæua dotantis acquieſcentia in ſoluendo partem dotis, et non curando dictum adimplementum videatur illud remiſſum, vt benè in allegatis *deciſionibus coram Celſo, et Dunozetto*; Siue quia ex alijs coniecturis de huiuſmodi remiſſione conſtet, vt ponderatur in eiſdem deciſionibus, ex eo nempè quod dotans filiam deindè in eadem dote tāquam loco legitimæ inſtituerit, quia declarando velle dotem loco legitimæ ſuccedere, tacitè voluiſſe cenſetur remittere onus prædictum cuius legitima eſt incapax.

Sed in caſu quo his, vel ſimilibus replica-

11 plicationibus ceſſantibus obſtaret dicta exceptio non implementi, tunc videtur poſſe mulierem aduerſus eam ſe tueri ex priuilegio legitimæ, quia nempè dos quæ correſpectiuè ad huiuſmodi promiſſionem conſtituta eſt ſuccedat loco legitimæ; Adhuc tamen ex dicta dotis promiſſione mulierem agere nõ poſſe puto, ſed ſe dirigere debere alijs remedijs de iure ſibi competentibus pro dote aſſequenda; Siquidem licèt clarum ſit legitimæ priuilegium reijciendi quæcumque onera, vt in his terminis dotis eius loco ſuccedentis notatum eſt ſuprà *diſ.90.& 155.*; Attamen quia in contractibus conditio, quæ aliàs reijcienda eſt non vitiatur, ſed vitiat, ideo dicendum eſt mulierem non poſſe vti contractu prædicto in parte contrà contrahentiũ voluntatem, ſed ſolum concedi libertatem recedendi: et ſic non poterit in parte impugnare, et in parte executionem petere, cùm hoc ſolis vltimis voluntatibus concedatur, niſi verſemur in caſu quo dos de tempore pacti non occuparet locum legitimæ, ſed ſit qualitas poſteà ſuperuenta, quia nempè conſtituta ſit per patrem, quo viuente nullatenus legitimæ terminus intrat, et deindè per eius mortem dos adhuc non exacta locum legitimæ occupauerit, tunc etenim contraria eiuſdem patris voluntate non repugnante ceſſat onus dicti adimplementi, atque virtute contractus agi poterit, quoniam onus non tàm ceſſare dicitur ex legis beneficio quàm ex præſumpta eiuſdem patris voluntate, quæ in dubio rerum ſtatu immutato præſumitur iuri conformis, vt aduertitur *dicto diſc.155.*, ac etiam *diſc.90.*

Quoad modum exigendi à dotante, ſiue per virum, ſiuè per mulierem fiat
12 exactio, non cadit multa inſpectio, quia totum pendet ex facto, an ſcilicet conſtituta ſit in ſpecie, vel in quantitate, cùm conſtito de iſta qualitate ſequatur de plano reſolutio, vt ſolutio facienda ſit in ſpecie, vel genere prout continet promiſſio.

Vbi verò conſtituta eſt in quantitate, tunc de quatuor dubitari contingit, Primo àn dotante non valente ſoluere in pecunia fiat locus oblationi bonorum iuxta terminos *auth.hoc niſi C. de ſolut.* & de hoc actum eſt alibi; Secundo ſequuta mutatione monetæ medio tempore inter promiſſionem & ſolutionem, cuius periculo cedat mutatio, et in hoc nihil videtur ſpeciale ſtatutum in iure quoad dotem, ſed quæſtio eſt terminanda iuxtà generalem diſtinctionem bonitatis, et alterationis intrinſecæ, vel extrinſecæ de qua actum eſt ſub *tit.de Rega.. diſcurſ.128.* ac etiam *ſub tit.de credito.*

Tertio, an promiſſa pecunia ſimplici-
13 ter cenſeatur promiſſa de pecunia argentea, vel ænea, in qua re principaliter venit attendendus mos regionis cui innixa *Rot.coram Pænia dec.528. iuxta Venetam aliàs 665. iuxta Lugdunen.* impreſſionem, cenſuit ſolutionem faciendam eſſe in pecunia argentea in qua in dubio ceſſante ſpeciali conſuetudine videtur iudicandum ex regula generali, vt dotis fauore cenſeatur promiſſum quid maius, et melius.

Quarto, an dote promiſſa in quanti-
14 tate, ſed cum pacto inueſtiendi in ſtabilia, vel æquipollentia, illa poſſit liberè viro ſolui, itaut liberet dotãtem, vel potius iſte ad nouam dotem obligatus maneat, et iuxta iſtam ſecundam partem in puncto habemus deciſum apud *Merlinum deciſ.77.& 93.* quod nempè dicatur malè ſoluta, atque dotans ad nouam ſolutionem adſtrictus maneat, quod venit intelligendum, vbi ſoli viro abſque mulieris valido conſenſu ſolutio facta fuit, quia iuri & cautelæ iam quæſitis mulieri, ſiue facto ſuo præiudicari non potuit, et iſta eſt potiſſima ratio in qua dictæ deciſiones fundãtur, ſecùs ea conſentiente cum volenti nõ fiat iniuria, et ſoluens eius creditori remittenti legem ſolutioni adiectam benè ſoluat; Et licèt magna ſit imprudentia patris, vel matris ita ſoluere, cũ amiſſa prima dote denuo ad aliàm dotẽ pulſari valeat, vt *diſ.4.* nõ per hoc tamen ſequitur primum debitum ſubſiſtere, ſed tãtùm competet nouum iudicis officium ex nunc, quod ſatis expedit ad plures effectus.

Exactio

Exactio dotis quomodo probetur, vel præſumatur, Et de dotis præſcriptione quando detur, necnè.

SVMMARIVM.

1 *Dotis ſolutio per præſumptiones,*
2 *coniecturas, & adminicula probatur.*

2 *Quæ dicantur coniecturæ ſufficientes, & àn ex eo, quod appareat ſoluta dos ſecundo viro cenſeatur exacta à primo.*

3 *In dubio regulariter non præſumitur ſoluta niſi probetur.*

4 *De ſatisfactione oriente per confuſionem actionum, quia dotis creditor ſuccedat dotanti, vel per compenſationem ob permutationem mulierum.*

5 *Præſumptio ſtatutaria, àn habeat locum in dote, & num.13.*

6 *De præſcriptione dotis, vel rei dotalis plures caſus diſtinguuntur.*

7 *Ius vel actio petendi dotis conſtitutionē, àn & quanto tempore præſcribatur.*

8 *An & quando præſcribatur à tertio fundus, vel res dotalis.*

9 *Actio ad pecuniam mulieri competens, & viro in dotem data, àn & quomodo per tertium, vel eundem debitorem præſcribatur.*

10 *Quid in bonis datis in dotem æſtimatis.*

11 *Maritus, vel eius hæres, àn & quando dotem reſtituendam præſcribat.*

12 *Præſcriptio de iure canonico non datur accedente mala fide, ſed debet eſſe mala fides vera non autem præſumpta, in cuius caſu diſpoſitio iuris ciuilis remanet immutata.*

13 *Dos àn veniat ſub ſtatuto inducente præſcriptionem.*

14 *Dos ſoluta patri, & filio ad quem perueniſſe cenſeatur remiſſiuè, & quid de ſoluta viro, & mulieri, vel tota ad virum, quod generaliter procedit in quocumque alio actu.*

DISC. CLXIV.

1 AGendū eſt in præſenti de ſolutione probanda aliàs quàm per viri confeſſionem cum de iſta particularis inſpectio habeatur *diſc.159.*, ideoq; circumſcripto caſu confeſſionis, quoad reliquos probandi modos, & conſequēter nō videtur in ſpecialibus terminis dotis aliquid in iure ſtatutum, quemadmodum cuiuſcumque debiti ſolutio, nè dùm per teſtes, ſed etiam præſumptiones, & cōiecturas probari poteſt, ità etiam dos vt in ſpecie dotis probatur per *Afflict. dec.13. Fontanell. clauſ.14. gloſ. vnic. par.* 2. quæ totius operis eſt finalis *num.* 66. *& ſeqq. &* 77., *Rot. apud Peniam deciſ.* 277. *iuxtà Venetam aliàs* 359. *iuxtà Lugdunenſem apud Merlin. de pignor. dec.*63. *&* 64., *Romana domorum de Regardis* 17. *Maij* 1649. *Dunozetto*, inter ſuas *deciſ.*823. *n.*6. *Lauellen.* 26. *Nouembris* 1650. *Corrado, deciſ.*86. *par.*11. *rec.* & frequenter; Quinimò vbi agitur de probanda conſignatione mobilium, & corredalium, cum hæc nonniſi in præſentia domeſticorum, & conſanguineorum ſoleant conſignari, adhùc per iſtos teſtes aliàs minus idoneos huiuſmodi probationes admitti obſeruat *Guttier. alleg.*11. *n.*8. *& ſeqq.* benè in *Romana fideicommiſſi de Mutis* 2. *Iunij* 1650. *Meltio, deciſ.*41. *par.*11. *rec. n.*9. *& ſeq.*

2 Veris igitur probationibus accedētibus verſamur in claris; Quoties autē ad coniecturales opus eſt confugere, certa regula tradi non poteſt, ſed totum remiſſum eſt iudicis arbitrio regulando penſato numero coniecturarum, alijſque facti qualitatibus, nempè dotantis ſeù debitoris diuitijs, ac facilitate, viri paupertate, vel diligentia, onerum ſupportatione, cum longæua acquieſcentia, & alijs iuxtà terminos generales cuicumq; indifferenti materiæ applicabiles, de quibus *Afflict. d. dec.*13. *Surd. dec.*105. *Capyc. Latr. conſ.*46. *ex num.*47. *Merlin. dec.*125. *repetit. apud Fenzon. ad ſtatut. dec.*152., *& apud Zacch. de oblig. Camer. dec.*225. *Rot. dec.*507. *p.*5. *recent.*, & in allegatis auctoritatibus in ſpecie dotis loquen-

loquentibus; Et conferunt coniecturæ deducendæ pro confeſſionis coadiuuatione ponderatæ *diſc.*159.

In his autem ſpecialibus terminis ea conſiderabilis videtur coniectura ſeù præſumptio ſpecialis, quod cum mulier in dubio non præſumatur habere alia bona præter dotem ex deductis per *Theſ. dec.*43. *n.* 5. *Rot. dec.* 241. *nu.*2. *p.*6. *rec. in Romana fideicommiſſi de Campagnolis* 26. *Iunij* 1648., & 8. *Februarij* 1649. *Peutingerio, quarum ſecunda eſt* 285. *nu.* 25. *p.*10. *rec.*, ſi appareat ſoluta dos ſecundo viro, præſumitur ſoluta de priori dote debita per hæredes primi viri, vt *in d. Romana de Campagnolis*, vel (ex idētitate rationis) per eumdem dotantem qui primam dotem conſtituerat ſed non ſoluerat; Eſt tamen hæc nuda iuris præſumptio valdè tenuis, quæ niſi alijs adminiculis fulciatur, vel ſola eſt debilis, vel de facili quocumque alio contrario inditio obuentionis bonorum aliundè
3 elidibilis; Quodque regulariter dos non præſumatur ſoluta, niſi de illa conſtet firmatur *in Florentina donationis, ſeù Romana cenſus* 31. *Martij* 1653. *Peutingerio*.

Alius item fictę ſeù legalis ſolutionis
4 modus, reſultat ex aditione hæreditatis debitoris quam creditor facit iuxtà terminos *tex. in l. quæ dotis ff. ſol. matrim.*; Sed quia materia hæc confuſionis actionum, ac virtualis ſolutionis ex aditione reſultantium, non ſoli credito dotali, ſed cuicumque indifferenti conuenit, atque non ſpecialibus, ſed generalibus regulis metitur, ideò hic opus non eſt tractare, videantur *Barboſ. in repetit. d. l. quæ dotis in princ.*, *Franch. dec.* 39. & 80 *Surd. dec.*266., *Rot. in Bituntina cenſus* 27. *Nouembris* 1645. & 24. *Maii* 1647. *Corrado, Bononien. fideicomm. ſeù domus* 30. *Aprilis*, & 10. *Decembris* 1646. *Bichio, Interamnen. vſusfructus* 18. *Iun.* 1649. *Cerro*, & *in eadem* 17. *Februarii* 1653. *Meltio*, *Auenionen. Saluiani* 18. *Martii* 1652. *Bichio*, & in alijs, quæ occaſione detractionum per grauatos ex fideicōmiſſis vniuerſalibus, vel particularibus ſunt nimis frequentes, prout alter eſt ſolutionis modus fictus enunciatus ſupra *diſc.*150. vbi ſcilicèt fratres vel alij coniuncti ad inuicem permutant mulieres conſtituta dote hinc indè præſtanda quæ ad euitandum inanem circuitum non ſoluitur, ſed ità cenſetur compenſata occultando ſolutionem, vt ex *Giurb.* & alijs relatis aduertitur apud *Fontanell. deciſ.* 561. & ſupponunt *Iſernia* & alij relati *d. diſc.*150. vbi ſola difficultas eſt circa conſtitutionem.

In Vrbe, vltrà aliàs in iure probatas
5 ſolutionis præſumptiones, habetur illa ex Statuto reſultans, quæ licèt abuſiuè præſcriptio ſtatutaria ſoleat appellari, verè tamen præſcriptio non eſt, ſed præſumpta ſolutio, quia Statutum prodeſt etiam principali debitori in quo attenta diſpoſitione iuris canonici eſt impoſſibile dari veram præſcriptionem ratione malæ fidei, vt obſeruat *Rot. coram Merlin. d. deciſ.*124. reaſſumpta *per add. ad Buratt. dec.*8. & 98. & eſt axioma notoriū, Verùm hæc ſpecies ſolutionis nō quatrat noſtræ materiæ, quia creditum dotale à ſtatuto excipitur, & firmant *Puteus dec.* 88. *lib.*1. *Rot. in Rom. Saluiani* 23. *Martii* 1650. *Veroſpio*, *Beneuentana dotis* 27. *Iun.* 1653. *Bichio*, Ac etiam quia cum dos in materia præſcriptionis ſit priuilegiata nè conſtante matrimonio præſcriptio currat, non venit in generali diſpoſitione Statuti, vt per *Fenz. ad Stat. Vrb.* 158. *num.*45., quatenùs tamen dotis qualitas duret, quia ſi poſt ſolutum matrimonium creditum pertineat ad filios, vel hæredes mulieris, illud amittēdo qualitatem dotalem efficitur creditum purum, atq; à die qua eius immutatio facta eſt incipit ſubiacere tempori ſtatutario, vt *per Rot. apud Fenzon. ad ſtat. dec.*156.

Sed quando aliquod Statutum adeſſet quod dotem etiam compræhenderet, vel quod iuris communis præſcriptionem allegari contingeret, quamuis rarus, ac fortè nullus detur hodie caſus huiuſmodi diſputationis, præſertim in credito dotali conſiſtente in quantitate, quia principalis debitor numquàm præſcribit durante eius vita ratione malæ fidei, quę tranſit etiam in primum hæredem vniuerſalem ex deductis *in d. Bituntina cenſus* 27. *Nouembris* 1645. *Corrado*, impreſſa *apud Merlin. de pignor. deciſ.*105. *repet. dec.*373. *p* 9. *rec.* & in ſua materia *ſub tit. de credito*, itaut difficilimè detur caſus dandi tricennale, vel quadricennale tempus poſt prædictorum mortem in-

inchoandum, quando tamen de hoc diſputari contingeret, ad æquiuoca tollenda, reflectendum erit ad quatuor caſuũ diſtinctionem.

Primò ſcilicet in præſcriptione iuris
6 petendi dotem conſtituendam quæ aduerſus ipſam mulierem, vel habentem cauſam ab ea deduceretur; Secundo in præſcriptione fundi, vel alterius iuris dotalis inæſtimati cuius dominium ſit penès mulierem; Tertio in præſcriptione rei, vel crediti dotalis æſtimati cuius dominium in virum tranſierit; Et quarto in præſcriptione prætenſa per virum contra mulierem, vel eius hæredes diſſoluto matrimonio vel thori ſeparatione ſequuta, ſeù aliàs facto caſu reſtitutionis.

Quoad primum, diſtinguendo dotem
7 conſtituendam iudicis officio, ex ſola legis communis prouiſione qualis eſt debita iure ſanguinis, vel charitatis à dote conſtituenda iure actionis, qualis eſt debita ex legato, ſtatuto, delicto &c., in prima dote non videtur conſiderabilis caſus præſcriptionis de iure communi, quia cum indubitatum ſit iſtam non currere niſi à die quo actionis exercitiũ competit, atque iſtud initium non habeat niſi à tempore quo mulier vel nupſit, vel in ætate nubili exiſtens nuptias contrahere declarauit ex aliàs deductis, ſequitur, vt donec mulier eſt innupta tempus non currat; Nil obſtante quod à die nubilis ætatis apertum ſit actionis exercitium, quia illud non à ſola ætate pendet, ſed ab animo nubendi quem niſi mulier declaret, actio cum effectu non competit; Poſtquàm verò nuptias contraxit, ſi marito dedit in dotem hoc ius illam petendi ab ijs qui de iure tenẽtur, neque tempus mulieri currit donec matrimonium durat, ex regula vt conſtante matrimonio, contra eam præſcriptio non currat, quia viro & non ſibi competit exercitium actionis, vt habetur in ſequenti caſu principali præſcriptionis fundi dotalis; Si enim id procedit in re particulari, multò fortiùs in ipſo iure vniuerſo ſaltem ex beneficio reſtitutionis in integrum ex capite ignorantiæ.

Si verò damus caſum quod mulier contractis, vel non contractis nuptijs, animum tamen declarando dotis conſtitutionem petierit, atque deindè longiſſimi temporis interuallo ſiluerit, adhùc tamen raro, vel vnquàm præſcriptio erit verificabilis, vel quia ſubducto tempore à quo fuit ſub viri poteſtate, ac minoris ætatis non de facili tricennale, vel quatrigennale tempus datur; Vel quia ſubducendum etiam ſit totum tempus quo ipſe debitor interpellatus, ac eius primus hæres vniuerſalis vixerunt, ob malam fidem eis perpetuò obſtantẽ; Vel quia totum tempus quo deindè mulier in ſtatu innupto perſeuerauit computari non debeat, quia poſſit mutatam nubendi voluntatem pro intermedio tẽpore allegare donec denuò eam reaſſũpſerit; Vndè meritò in deciſionibus, vel conſilijs in numero infinito, & in quibus ferè omnes caſus excogitabiles habentur, rarus, vel fortè nullus inuenitur caſus, in quo præſcriptio aduerſùs huiuſmodi dotem conſtituendam fuerit canonizata.

In altera verò dote conſtituenda iure actionis, Aut eius debitum eſt conditionale, itaut actio ad exercitium deduci non poſſit niſi adimpleta conditione matrimonij, vel pro ea adimplenda, et in omnibus videtur idem dicendum quod in præcedenti; Aut debitum eſt purum, et tunc quia verè tale debitum non eſt dos, neque dotis naturam habet, cum huius eſſentia tota pendeat à matrimonio contracto, vel contrahendo, itaùt cenſendum videatur potiùs tamquàm legitima, ſeù purum legatum, vel ſimplex debitum, et dicendum venit in eaidem quod de legitimæ, legati, vel cuiuſcumque iuris delati præſcriptione habetur in iure, iuxtà terminos generales, nec aliquid adeſſe videtur, quod peculiarem dotis materiam percutiat.

Secundò autem caſu præſcriptionis fundi, vel iuris dotalis conſiderati tam-
8 quàm ſpecies inæſtimata quæ non à viro, ſed à tertio prætendatur pro tempore quo mulier eſt à viri poteſtate exẽpta, vel quia ſolutum ſit matrimonium, vel non contractum, ſiuè ità ſeparatum quod plenum dominium vtile, ac directum, ac naturale, & ciuile ſit penès mulierem, itaùt penes eam liberum ſit propriæ actionis exercitium, & pariter dicendum idem, quod de iure communi in terminis generalibus præſcriptionis ha-

habemus definitum, cum nullum iſto caſu ſpeciale priuilegium doti tributum ſit, ſed pro eo tempore quo durante matrimonio dos à viro poſſeſſa eſt, cum tunc mulier, vel agere non poterat, vel erat exceptione elidibilis, certum eſt præſcriptionem non currere ad text. expreſſum & ſpecialem *in l. in rebus C. de iur. dot.*, §. *ſi verò Auth. de nupt.*, comprobat *textus in l.1. §. fin. C.de ann. except. cum concord. per Fontanell. clauſ.6. gloſ.1. par.2. nu.* 51. *Caualer. deciſ.*213. *num.*7. *Rot. apud Zacch. de oblig. deciſ.* 196. *num.*8., & admittitur in infra allegandis *Beneuentanis* tamquam abſolutũ, vt eſt in effectu, quia concluſio nimis eſt plana, & vulgaris.

Tertiò caſu præſcriptionis crediti dotalis, vel rei æſtimatæ, diſtinguendo
9 actionem à bonis; Quatenùs ad actionem pertinet, nonnulli ex generalitate *textus in dict. l.in rebus* indiſtinctè regulam negatiuam ſtatuere ſolent, vt nempè conſtante matrimonio præſcriptio non currat in præiudicium mulieris, vt generaliter ſentiunt *Menoch. conſ.*88.*nu.* 43., eoque allegato per formalia verba *Rimin. iun. conſ.*670. *num.*31.; Sed vterque obiter loquitur ad alium effectum, prout in his terminis perfunctoriè, & ex abundanti loquitur *Rot.in Romana dotis, & legati* 15. *Ianuarij* 1620. *corã Manzanedo*.

In contrarium tamen, quod huiuſmodi actio per debitorẽ ſit præſcriptibilis firmant cæteris relatis *Fontanell.de pact. cl.* 6. *gl.*1. *par.*2. *n.*63. *Rot. apud Seraph. deciſ.*569. *num.*2., atque hanc diſcurrenrendo veriorem ſentire videtur *Rot. in Beneuentana dotis* 27. *Iun.*1653. & latius 11. *Martij* 1654. *Bichio*, licèt non profiteatur decidere articulum, non quia de hac opinione dubitet, ſed quia eius deciſio ad cauſam non erat neceſſaria ob alias claras facti circumſtantias ex quibus præſcriptionis exceptio de plano ceſſabat, vt in *dicta cauſa diſc.* 29., atq; iſtam credo recipiendam eſſe ex ea irrefragabili ratione, quod ſicut debitor dotis tãquàm effectus viri debitor, nè dum per ſolutionem ſed etiam per acceptilationem, aut confeſſionem de recepto, vel etiam gratuitam remiſſionem à ſolo viro factam abſque alio mulieris facto plenam conſequitur liberationem *ad tex. in l. in ijs rebus* 67. §. *ſi vir ſocero ff ſolut. matr. l. vir ab eo in fin. ff. de iur. dot.*, ità eamdẽ liberationem ex præſcriptionis beneficio conſequi poteſt, quia quod eſt alienabile, vel remiſſibile eſt etiam præſcriptibile, proindeque concluſio deducta *ex dicta l. in rebus* ſuper præſcriptionis negatione procedit in fundo dotali, ac rebus, & iuribus, quæ per virum abſque muliere alienari nõ poſſunt, ideòque neque cum eo ſolo præſcribi, cũ alienare dicatur, qui præſcribi patitur, atque præſcribens aſſimilatur ſoluenti *l. ſi pupillus in fin. ff. de adminiſtr. tut.*, cum alijs benè deductis per *Rot. in dicta ſecunda Beneuentana, & ſupra d.diſc.*29.

Neque colluſionis, vel fraudis ſuſpicio intrare videtur, cum data legitima præſcriptione, pro neceſſario antecedenti ſupponẽda ſit bona fides ex cuius requiſiti neceſſitate ſatis eſt colluſionis & fraudis excluſioni conſultum, ſed hodiè rarus eſt caſus, in quo id contingat diſputandum, cum principalis debitor numquam præſcribat, eiuſque ac hæredis vita ſubtracta, detractoq; tempore minoris ætatis, ignorantiæ, vel iuſti impedimenti, & aliorum reſpectuum, ex quibus, vel tempus non currit, vel aduerſus eius lapſum conceditur reſtitutio in integrum, nulla ferè præſcriptio eſt, quæ ad perfectionem deueniat.

In bonis autem æſtimatis, diuerſimodè procedendum videtur, quoniam licèt ex præmiſſis rationibus idem regularitèr firmari poſſit, cum argumentum ductũ
10 ab alienatione ad præſcriptionem æquè hic procedat ac in præcedenti, Attamen in caſu ſubſidij præſcribens nõ erit tutus à vendicatione mulieri competẽte ex beneficio *tex. in l. in rebus C. de iur. dot.*, de quo infra *diſc.*166.; Non poteſt etenim maius priuilegium conſequi fictio quàm veritas, ſeù exemplũ quã exemplar; Vnde ſi data vera alienatione mediãte iuſto, & canonico titulo, adhùc mulieri ſubſidiarius regreſſus non denegatur, multò minus denegandus eſt in caſu præſcriptionis, quæ alienationi aſſimilatur, eiuſque operationes fictè agit; Neque videtur contra debitorem pecuniarium huiuſmodi ſubſidiarium regreſſum competere, quia ſequuta ſemel legitima liberatione, ius, vel actio incorporalis euaneſcit, itaùt debiti priora veſtigia non

remaneant, vt remanent in bonis alienatis veſtigia prioris dominij, nàm aliàs etiam ſoluens viro non eſſet tutus, licèt in caſu gratuitæ remiſſionis, vel ſimplicis confeſſionis de recepto non adminiculatæ, ob ſuſpicionem colluſionis, ac fraudis, vel ob ædictum *de his quæ in fraudem &c.*, vel ex æquitate *l. ſi me & Titium ff. ſi cer. pet.*, vel ob extenſionem dicti tex. *in l. in rebus*, ſecus dicendum videatur.

Vltimo caſu præſcriptionis, quæ à viro, vel habentibus ab eo cauſam prætendatur aduerſus mulierem, ſeù habentes
11 cauſam ab eo, præſuppoſito quod agatur ſolùm de præſcriptione, quæ initium ſumat à die quo exercitium actionis pro dote reſtituenda competere cœpit, nulla dignoſci videtur ſpecialitas in materia dotis, quæ proindè iuxtà terminos generales præſcriptionis regulanda venit, ſolaque controuerſia vertitur circa tempus, quo huiuſmodi præſcriptionis initium ſumendum ſit, quoties prætendatur actionis exercitium ad repetēdam dotem ortum eſſe ob viri inopiam ex deductis *per Barboſ. in l. ſi conſtante in principio num.* 11., vbi videatur, cum tractetur de puncto qui raró, vel vnquàm in foro contingit; Diſpoſitio ſiquidem iuris canonici *in cap. fin. de præſcr. & cap. poſſeſſor de reg. iur. in* 6.; ſubſtulit omnes iuris ciuilis quæſtiones in materia præſcriptionis ab ipſo viro prætenſæ, quia ſi eſt principalis debitor dotis conſequenter verſatur in mala fide per quam ex diſpoſitione iuris canonici indubitatè ſeruanda vbiq; etiam in Terris laicorum, neque mille anni ſufficiunt ad præſcribendum, niſi verſemur in caſu malæ fidei non veræ, ſed fictæ, ſeù præſumptæ, quia in hac ceſſante ratio-
12 ne peccati, ac certæ notitiæ iuris alieni, diſpoſitio iuris ciuilis per ius canonicum immutata non fuit, vt *per Couar. in d. reg. poſſeſſor par.* 2. §. 8. *num.* 3. *Rot. deciſ.* 270. *num.* 10. *par.* 6. *rec. in Piſtorien. Parochialis* 29. *Aprilis* 1643. *Cerro*, niſi præſumptio ſit vehementèr concludens, quia tunc aſſimilatur veræ *Buratt. deciſ.* 912. *num.* 9. *Caualer. deciſ.* 91. *num.* 10., *Rot. deciſ.* 3. *num.* 27. *par.* 7. *rec.*, & admittitur in dicta *Piſtorien.*

Caſus autem malæ fidei præſumptæ ſeù legalis, ſed non veræ eſt in marito verificabilis quoties ex legis rigore tenetur ad reſtituendam eam dotem quam verè non habuit ob negligentiam in exigendo, ſeù facilitatem in confitendo, vel acceptilando ſub ſpe futuræ numerationis, quia tunc verè alienam rem apud ſe non habet, neque præſcribendo eſt in peccato, dum iuſtè credere poteſt ſe non teneri, atque ignorare legis rigorem qui negligentiam, vel facilitatem adeò punit.

Et ex his inferri poteſt ad Statuta inducentia præſcriptionem nulla dotis fa-
13 cta mentione, àn ſcilicèt ſub ſtatutaria generali diſpoſitione veniat necnè cauſa dotis, nàm in ijs caſibus, in quibus de iure communi dos eſt priuilegiata, nè contra eam currat præſcriptio, dos tanquàm de iure in ea materia priuilegiata non venit, atque iuxtà hunc ſenſum capiendus eſt *Fenzon. ad ſtatut. Vrb.* 158. *num.* 45.; Secùs autem vbi de iure doti nullum priuilegium eſt attributum, quoniam Statutum aliud non agit, niſi quod diſpoſitionem iuris communis moderatur, reſtringendo tempus, vel aliud requiſitum modificando; Maximè vbi tractatur de præſcribendo contra virum actionem vel rem æſtimatam de ſuo pleno dominio effectam, quia re vera tunc non agitur de præſcribendo rem dotalem, ſed rem propriam mariti, in eum non ex titulo dotis, ſed immaginariæ venditionis translatam, cum dos verè conſiſtat in ea æquiualenti quantitate cuius loco vir debitorem vel bona accepit.

Solutione verò dotis facta viro habenti patrem, an hic obligatus remaneat, & è contrà, ſolutione facta patri, an bona mariti ſint affecta, & quid vbi vtrique ſolutum fuit, & ad quem tota
14 pecunia peruenire præſumatur, habetur *diſc.* 162., ſoluta verò, tàm viro, quàm vxori per dotantem tota præſumitur ad viri manus perueniſſe, mulieris verò interuentum pro ſola ſoluētis cautela præſumitur fuiſſe adhibitum, quare non obſtante dicta confeſſione, liberum eſt eidem mulieri totam dotem à viro repetere, quod generaliter procedit, nèdùm in dote ſoluta per dotantem, ſed in quacumque pecunia dotali ad vtrumque obuenta, puta pro pretio rei dotalis alienatæ, vt veriorem plenè probat *Rot. in*

Romana pecuniaria 26. *Iunij* 1648. *Corrado* §. *quia* cum fuerit *deciſ.* 239. *num.* 8. *& ſeqq. & per tot. par.* 10. *rec.*, vbi allegantur concordantes.

De Augmento dotis vel ſupradote, An & quando ſubſiſtat, vel reſpectiuè habeatur tanquam dos eiuſque priuilegijs gaudeat.

SVMMARIVM.

1 *Diſtinguuntur ſpecies augmenti vel ſupra dotis.*

2 *Augmentum dotis à muliere etiam conſtante matrimonio fieri poteſt.*

3 *Quando de hoc augmento eiuſque validitate dubitetur.*

4 *De regula generali, vt augmentum validum habeatur iure dotis.*

5 *Fallit circa priuilegium Auth. res quæ, & de alijs fallentijs.*

6 *Quid de augmento facto ab ipſo viro.*

7 *Diſtinguuntur plures ſpecies augmenti, vel donationis, aut ſponſalitiæ largitatis cum ſimilibus.*

8 *In caſu validitatis dicti augmenti, an illud regulandum ſit tanquam dos, vel potius tanquàm donatio.*

9 *Hoc augumentum in caſu valido non poſtulat inſinuationem.*

10 *Sed vbi fit per virum non gaudet priuilegijs dotalibus, quod declaratur.*

DISC. CLXV.

1 Augmentum dotis, quod ſuprados ab aliquibus nuncupari ſolet, diuerſimodè conſideratur apud ſcribentes; Aliqui enim ſub nomine augmenti conſiderant illam donationem propter nuptias, ſeù lucrum quod mulier ſoluto matrimonio, ex ſtatuto, vel pacto in bonis viri morientis conſequitur, de hoc autem in præſenti non agitur, cum cadat ſub materia lucri.

Alij verò illud intelligunt pro ea rata quàm antè matrimoniū augere oportet ſummæ taxatæ per teſtatorē ad congruā dotem ſupplendā, vt ſupra *diſc.* 145. verū neque de iſto tractatur in præſenti, quia verè non augmentū dicitur, ſed tota eſt dos à principio conſtituta; Alij ſumunt iſtū terminū pro eo augmēto, quod mulier ſolutis primis nuptijs facit ſecundo viro, quia nempè habens priorem dotem in mille, eam pro ſecundo matrimonio auget ad maiorem ſummam, & iſte caſus eſt idem cum præcedenti, quia inſpecto eo matrimonio, pro quo id agi contingit, verè non augmentum dicitur, ſed tota eſt vnica dos à principio ſtatuta, quamuis incidenter de iſto aliqua hic dicantur; Et alij demum capiunt augmentum pro ea dotis maiori rata quam dote pro eo matrimonio iam conſtituta, atque contractu dotali iam perfecto, mulier augendo conſtituit, vel pro ea parte dotis quam vltrà dotem à muliere viro conſtitutam vir dat, vel conſtituit vxori, Et de hoc augmento ſermo habendus eſt, atque ſuper eo duæ diſtinguendæ inſpectiones; Prima ſcilicèt de augmento facto per mulierem, vel alium eius nomine viro; Et ſecunda de augmento quod vir facit vxori.

Quoad primam, regula eſt pro augmento, vt quamuis conſtante matrimonio
2 factum ſit, cenſeatur validum, quoniam non prohibetur mulier priorem dotem quandocumque augere *ad text. in l. ſi conſtante, & l. fin. C. de don. ante nupt.* §. *eſt, & aliud Inſtitut. de donat.*, *Mantic. de tacit. lib.* 12. *tit.* 26. *num.* 1. *Sanch. de matrimonio lib.* 6 *diſput.* 7. *n.* 1. *Surd. deciſ.* 214 *num.* 4. *Buratt. deciſ.* 274. *num.* 9. *&* 782. *num.* 4. *vbi add.*

Idque verum, etiamſi exceſſiuum eſſet, atque dotis congruitatem longè excedat, *vt ex Bald. Nouell. part.* 7. *priuil.* 8. *num.* 2. aduertunt *add. ad Buratt. dicta deciſ.* 782. *num.* 11., non per hoc enim ſub prohibitione donationis coniugum venire debet, quia dùm conſtituitur tamquàm dos, hinc proindè eius dominium remanet penes mulierem, cui eſt reſtituenda, itaût non dicatur depauperari, ſolaque viri vtilitas eſt quoad fructus quorum perceptionem ex bonis

etiam

etiam extradotalibus ex tacito conſenſu mulier poterat ei concedere.

Quarè in his terminis ad triplicem
3 tantùm reſpectum ſolet de huiuſmodi augmenti validitate dubitari; Primò ſcilicet quoties vltrà prohibitionem iuris communis vigeat etiam ſtatutaria, per verba generalia vetās donationes inter coniuges; Secūdo vbi vigēte Statuto, vel pacto lucri dotis, vel eius partis ad fauorē viri mulier binuba nouum augmentū cōſtituat, vt ità ſub imagine lucri faciendo fraudem diſpoſitioni *tex. in l. hac edictali C. de 2. nupt.* ſecundus vir plus conſequatur quàm filius primi matrimonij, quod exemplum trahi poteſt ad omnes caſus in quibus aliàs mulier de dote ſit prohibita diſponere.

Et tertio vbi ex huiuſmodi augmento facto per mulierem reſultat, vel eadem fraus dictæ *l. hac edictali* contra primos filios, quia nempè ſtante Statuto, vel pacto vt mulier certam dotis partem lucretur, dos augeatur, vt ità ſub figura lucri vxor ex bonis viri binubi plus conſequatur, vel etiam reſultat præiudicium creditoribus viri, quia inito pacto, vt lucrum dotale regulandum ſit ad menſuram quantitatis dotis, quæ de tempore ſoluti matrimonij apparebit conſtituta, mulier conſtante matrimonio ad hunc effectum dotem augeat, atque ità viri creditores excludat iuxta caſum poſitum per *Leonem deciſ. Valentia*
9 *lib.* 1.

Primo reſpectu, ſupponendo ſermonem haberi de ſolo augmento quod fit conſtante matrimonio (cum de illo antè matrimonium, vel in ipſo actu nulla ſubſit difficultas, cum tunc totum dicatur dos, vt ſupra;) Quamuis *Gabriel conſ.* 10. *num.* 3. *& ſeqq. lib.* 1. loquendo in terminis Statuti, credat hoc dotis augmentum ſapere donationem, atque continere fraudem Statuto; Contrarium tamen eſt verius, quoniam, vt ſuprà obſeruatum fuit *ex Sanch. dicta diſput.* 7., vbi mulier proceſſit per viam augmenti dotis, tunc ſignum eſt, quod noluit donare, cùm tale augmentum ſubiaceat reſtitutioni ad fauorem ipſius mulieris, eiuſque hæredum, neque vtilitas viro reſultans ex fructibus videtur conſiderabilis, cùm vt dictum eſt, remanentibus bonis in ſpecie extradotalium, adhuc vir poſſit ex tacita vxoris permiſſione illos conſequi; Prout neque conſiderabilis eſt vtilitas ob lucrum ſperatum, cū iſtud incertum, ac eueutuale conferatur ad tempus ſoluti matrimonij, quando donatio inter coniuges non eſt prohibita, proindeque reprobata dicta ſententia *Gabrielis*, hanc firmauit *Rot. apud Buratt. deciſ.* 274. *num.* 10. *& ſeq.*, *deciſ.* 872., *et* 925. *Rot. deciſ.* 59. *part.* 5. *recent.*, quæ deciſiones emanarunt in eadem cauſa *Bononien. dotis*, in qua deindè plures aliæ adſunt deciſiones confirmatoriæ inter *illas Merlin.*; Declarando tamen vt augmentum prædictum ſit verum, ſeù veriſimile coniecturis ſuffultū, quia nempè mulieri diuitiæ obuenerint, et quibus abſque ſuſpicione colluſionis, ac fraudis illud fieri potuit, cùm huiuſmodi augmenta ſoleant eſſe de fraude ſuſpecta *Buratt. dicta deciſ.* 872. *num.* 7., *et* 925. *num.* 5., quodque ſicut mulier ſe dotare poteſt abſque ſolemnitatibus, ita etiam dotem augere latè probat *Altograd. conſ.* 34. *lib.* 1.

De ſecundo autem & tertio reſpectu fraudis, quæ fieri poſſet diſpoſitioni *tex. in l. hac edictali* occaſione lucri maioris, quod coniux parentis binubi ex huiuſmodi dotis augmento facere poteſt, habetur ſupra ad materiam lucrorum, et de alio caſu fraudis, vel præiudicij creditorum iuxta dictam deciſionē Laurentij actum eſt *diſc.* 156. vbi de dote fraudulenta.

Poſita iſtius augmenti valida conſtitutione, intrat concluſio generalis, vt
4 illud in omnibus tamquam dos habendum ſit, eiſdemque priuilegijs gaudeat, vt occaſione priuilegij tacitæ hypothecæ plures congerit *Merlin. de pignor. lib.* 3. *quæſt.* 50. *num.* 1., et occaſione ſolemnitatum in dote non adhibendarum *Altograd. conſ.* 34. *num.* 3. *lib.* 1. & generaliter *Menoch. conſ.* 93. *Mantic. de tac. lib.* 12. *tit.* 26. *num.* 8., et alij paſſim, cùm id aperte probare videantur *tex. in l. ſi proprietati*, *et l. inter ſocerum* §. *cum inter ff. de pact. dotis l. etiam C. de iur. dot.* & generaliter *Barboſ. axiom.* 34. *numer.* 1., itaut rectè quidem id conſtitui poſſit pro regula in aliquibus tamen caſibus limitanda; Aduertendo concluſionem iſtam firmari in augmento per mulierem viro conſtituto, non autem in caſu conuerſo

in

in quo regula generalis eſt in contrariũ negatiua, vt infrà.

Limitationes dictæ concluſionis quã-
5 plures apud allegatos habentur, quarum ſequentes placeat indicaſſe; Prima nempè in priuilegio *Auth.res quæ,C.com. de legat.*, vt pro dote conſtituenda, vel reſtituenda bona fideicommiſſi alienari valeant, nàm illud non procedere in huiuſmodi augmento notatum eſt ſuprà *diſcurſ.*145. vbi videndum, et cùm quibus terminis procedendum eſt in feudalibus, ac emphyteuticis, et in alijs quorum ſubſidiaria alienatio ex dotis priuilegio permiſſa eſt ex rationis identitate.

Secunda limitatio eſt circa priuilegiũ incertitudinis, de quo *diſc.*156. & alibi, quia nempè dos in arbitrium tertij collata ſit, nàm priuilegium quod ibi doti competere notatur non procedit in augmento.

Tertia quoad priuilegium retrotractionis hypothecæ ad diem promiſſionis, vel matrimonij (ſi priuilegium dici poteſt,) nam illud huic augmento denegatur hypothecam metienti à ſola die qua illud fieri contingat, vt ſuo loco.

Quò verò ad ſecundam inſpectionem
6 augmenti dotalis facti per virum vxori, credunt aliqui ſimpliciter eius validitatem ratione iuramenti in omnibus ferè inſtrumentis apponi ſoliti, Verũ hoc eſt extra materiam, quoniam tunc validitas non reſultat ex peculiari iure dotis, vel ex actu correſpectiuo ad nuptias, de quibus terminis nos agimus, ſed ex virtute iuramenti, quod validat indifferenter donationem inter coniuges de iure prohibitam.

Alij ponderant coniugum inæqualitatem, quæ vbi adeſt ex parte viri, quia nempè ſenex ducat iuuenem, vel ignobilis nobilem, aut infirmus ſanam &c., ſaluat donationem aliàs prohibitam, cũ tunc videatur potiùs remuneratio, ſeù compenſatio inæqualitatis, vt alijs allegatis in his terminis obſeruant *Honded. conſ.*48.*ex num.*16. *lib.*1. plenè *Sanchez lib.*6. *diſput.*7.*num.*3.

Sed hoc pariter extrà intentum, quia non fauor dotis, vel circumſtantia nuptiarum eſt cauſa validitatis, cum hæc potius oriatur ex ratione cauſæ onerosæ, quam mulier ità fouere dicitur, perindè ac ſi incommoda nuptiarum cùm viro inæquali pretio vendiderit; Eſt tamen valdè conſiderabilis iſta circumſtãtia in terminis noſtris ad effectus exindè reſultantes, vt nempè talis dos non ſubiaceat diſpoſitioni *tex.in l.fœminæ C.de ſec.nupt.*, ac ſimilibus iuribus quibus ſubiacent bona viri in mulierem obuenientia ex liberalitate, et cauſa lucratiua.

Strictè igitur ad terminos noſtros, vbi nempè ceſſante iuramento, aut inæqualitate, vel alia qualitate, quæ donationem regulariter inualidam ſubſiſtere facit, contingat diſputari de ſubſiſtentia actus tamquàm ex cauſa dotis, ac nuptiarum contemplatione geſti, in puncto iuris articulus continere videtur aliquam perplexitatem; Siquidem donationem à viro vxori conſtante matrimonio factam non valere, quamuis ſub nomine dotis fiat probat expreſsè *text.in l.*1.*C.de donat.antè nupt.*, et pro abſoluto firmat *Sanchez dict. quæſt.*7., atque admittitur per *Rot. dec.*245 *apud Zacch. de oblig. Camer.* aliàs *apud Merlin. deciſ.* 80. *in princ.*, vbi cæteri; Econuerſo donationem propter nuptias etiàm conſtante matrimonio per virum vxori fieri poſſe probat *tex.in l.ſi conſtante C.eod.* §.*eſt & aliud Inſt.eod.Honded.dict. conſ.* 48.cum alijs plenè deductis per *Rot.dict. deciſ.*245. *apud Zacch.* aliàs 80. *coram Merlino*, quæ deciſio approbatur in pluribus modernioribus præſertim apud eumdem *Zacch.deciſ.*203.*num.*7.

Prout licèt donatio inter ſponſos, vbi ſimpliciter, et perfectè ab initio facta eſt, valida indubitatè cenſeatur, Attamen ſi expreſsè, vel tacitè referatur ad tempus nuptiarum, et ſub illarum conditione, eam non valere ad litteram diſponit *text.in l.quod ſponſæ C. eod. tit. de donat.antè nupt.*, ac firmant communiter Doctores *in dict.l.*1.*C.eod.Sanch.dict. diſput.*7.*num.*2.*Surd.conſ.*196.*numer.*27. latè *Rot.in Romana dotis* 26.*Nouembris* 1650. *Corrado apud Salgad. deciſ.*22. & confert etiam textus *in l.ſi ita ſtipulatus* §.*ſi tibi nupſero ff.de Verb.oblig.* probans non valere donationem futuri matrimonij captatoriam, quoniam libidinis cauſa geſta dicitur, ac firmant ibidem Doctores communiter, et *Rot.deciſ.*138. *part.*5.*recent. numer.*6. *& ſeqq.* repetita

apud

apud *Duran. deciſ.129.*, et tamen donationes, quæ fiunt inter ſponſos futuros ſubintelligi ſemper factas ſub conditione nuptiarum, et quatenus illæ ſequantur, et non aliàs diſponit textus expreſſus *in l.cùm veterum 15. C. eod.tit. de donat. antè nupt. & probat dicta deciſ.138. num.13.*

Econuersò donationes quæ fiunt inter coniuges ante matrimonium, vel in ipſo actu matrimonij, tamquàm ſponſalitias largitates eſſe validas probãt idem textus *in d. l. cum veterum & l. pen. ff. de donat. inter vir. & vxor.*, ac firmant ſcribentes de quibus *Honded. dicto conſ.48. Sanch. lib.6. diſput. 18. Mantic. de tacit. lib.20. tit. 1. nu.5. & 8. Gregorius deciſ. 563. vbi add. Rot. dec.135. apud Fenzon. ad Statut. Vrb., & dec. 638. p. 4. rec. & in alijs*, atq; ità ſeruat vſus, quoniã antè matrimonium, vel in ipſo actu paſſim per viros conſtituitur mulieribus dotis augmentum vel ſupra dos, vndè iurium perplexitas videtur aperta, tàm in caſu quo actus geratur antè matrimoniũ, quã eo conſtante, maiorq; perplexitas oriri videtur à ſcribentibus qui ad huiuſmodi augmentum ſaluandum applicant terminos donationis propter nuptias, non aduertentes longè diuerſos eſſe vnos terminos ab alijs, vt infrà.

Idcircò pro veritatis dilucidatione, 7 æquiuociſque tollendis, aduertendum eſt, donationem inter ſponſos, vel coniuges, nuptiarum, ſeù dotis occaſione initam antiquitus ante nuptias generaliter nuncupatam, plures ſub ſe ſpecies continere; Prima ſpecies donationis propter nuptias dicitur illa quę ad menſuram dotis fit per virum vxori in compenſationem dotis de qua *in l.cum multæ fin. C. d. tit. de donat. ante nupt. Authen. dos data C. eod. Honded. d. conſ.48. num. 11. & per tot. Rot. d. dec.245. apud Zacch. num. 14.* aliàs *dec. 80. Merlini*, itaùt talis donatio pro pignore dotis inſeruiret, & quandoque dotis nomine appellaretur; Iſta verò donatio hodie receſſit ab aula, neque maritus ad illam faciendam tenetur, vt teſtantur ijdem *Honded. vbi ſupra num.10. Mantic. de tacit. lib.20. tit.4. num.5. Sanchez lib.6. diſput.1. n.1. Rot. d. deciſ.245. nu.14.*

Non prohibetur tamen volens eam facere, atque ſi fiat non eſt inualida, vt per *Rot. d. deciſ.245. poſt Zacch.* aliàs *dec. 80. Merlini*; Ea verò aliquid commune non habet cum dotis augmento, quia ſoluto matrimonio mulier non niſi vnũ de duobus prætendere poteſt, vel ſcilicèt dotem, vel donationem, & ſi dotem conſequitur donatio reuertitur ad virũ, vel hæredes, vt latè *Honded. d. conſ.48.*, ideoque in hac ſpecie non videtur immorandum cum verè non ſit in vſu, ſed ex conſuetudine transfuſa ſit potiùs in aliam ſpeciem proximè ſequentem de qua intelligendus eſt *Honded. vbi ſupra*, quoniam ſi loqueretur de prima malè diceret, & conſequenter non benè iſti termini applicantur illis donationibus, vel augmentis dotalibus, quæ noſtris temporibus practicantur.

Secunda ſpecies donationis antè, vel propter nuptias, quæ alio nomine *antipherna*, ſeù *antephatum* nuncupatur, eſt illa quæ loco lucri in præmium pudicitiæ, ſeù virginitatis, vel lucri dotis à viro faciendi vxori ſuperſtiti conſtitui ſolet adinſtar meffij iuris Longobardorum, quæ alibi lucrum, alibi donatio propter nuptias, alibi augmentum, alibi arrhæ, alibi quartum, alibi dotariũ, alibi meffium nuncupatur, et hæc eſt in vſu; Verùm non conſideratur vti dos, ſed vti lucrum, ideoque termini iſtius donationis malè applicãtur ad terminos noſtros, vt in præmiſſis auctoritatibus confundi conſtat, atque hanc percutiunt deducta *per Manticam de tacit. lib.20. tit.2. & ſeqq. vſque ad finem*.

Tertia eſt ſpecies donationis puræ, & ſimplicis quæ ex ſola affectione fit inter ſponſos, vel coniuges, & iſta regulatur cum terminis generalibus, vt nempè facta conſtante matrimonio non valeat niſi accedente iuramento, vel in alijs caſibus in quibus quęlibet indifferens donatio valeret, facta verò ante, valeat ſi purè, ac ſimpliciter, ſecùs autem ſi cauſa libidinis, vel aliàs collata in tempus prohibitum iuxtà ſuperius allegata iura, & auctoritates, neq; iſta ſpecies quidquàm commune habet cum terminis noſtris.

Quarta eſt in iure nuncupata ſponſalitia largitas quę verè conſiſtit in illis donatiuis, quæ per ſponſum futuræ ſponſæ fiunt de gemmis, ac veſtibus, aliſq; ornamentis ſub mundi muliebris nomine appellatis, & de hac loquuntur *text. in l.1.*

in l.1. §. igitur ff. de donat., in l. ſi mater, & l. ſi filiæ C. de donat. ante nupt. & agũt DD. de quibus *Mantic. de tacit. lib.20. tit.1. Sanchez. d. lib. 6. diſputat.* 18. *per tot.*, quæ donatio alicubi ſub nomine donatiui nuncupatur ad differentiam antephati ſeù donationis propter nuptias, vel alterius lucri iuxtà dictam ſecundam ſpeciem; Sed pariter iſta, neque dos, neque augumentum dotis dicitur, quia nil habet commune cum dote de cuius etiam appenditijs eſt, prout eſt dicta ſecunda ſpecies.

Ex his autem conſtat, antiqui, moderniqne iuris diſpoſitione inſpecta, pręciſos terminos noſtros dotis, vel ſupra dotis per virum vxori ſub conditione, vel intuitu matrimonij conſtitutæ non eſſe cognitos, cum ſolùm *in d. l.1. C. de donat. ante nupt.*, fiat ſermo de donatione per virum vxori facta ſub nomine dotis, ſed illa reprobetur, ideoque dicendum eſt huiuſmodi largitatem viri erga ſponſam ſub dotis, vel dotalis augmenti nomine erogatam, hodie quidem vſu frequentem potius ex conſuetudine emanaſſe; Vel quod iſte terminus adinſtar ſponſalitiæ largitatis à Doctoribus deriuet, vt optimè ac punctualiter eam deriuat *Rot. d. deciſ.* 138. *par.5.rec.* aliàs *apud Duran. dec.*129., vbi agitur in pũcto d onationis factæ per ſponſum futuræ vxori intuitu matrimonij à principio validæ, ac transfuſæ in dotem.

Illam igitur eſſe validam ſi ante nuptias, vel in ipſa nuptiarum die fiat *ex Bart. Bal. Angel. & alijs* in his terminis firmatur *apud Gregor. dec.*563. *Rot. dec.* 135. *apud Fenzon. ad Statut. Vrb., & melius dec.* 638. *par.* 4. *rec., & d. deciſ.* 138. *par.*5., in quibus deciſionibus etiã probatur hanc eſſe donationem ob cauſam, ac onerosã potiùs quàm lucratiuã; Quod tamen non credo tutum, dum nulla vrget de iure neceſſitas illam faciendi, neque ſemper eſt dotis correſpectiua, niſi dicamus talem dici tamquàm ob cauſam ad differentiam puræ, & ſimplicis donationis, & quia dici poteſt correſpectiua, cùm aliàs fortè ex parte mulieris, vel nullatenùs, vel non ità cõtractum eſſet matrimonium.

Vtcumque tamen ſit, quoties actus geritur antè matrimonium, vel in ipſo actu, tunc augmentum eſt hodie indubitatè validum vſuque receptum; Atque ad text. *in d. l. ſi ità ſtipulatus fuero §. ſi tibi nupſero ff. de verb. obligat.*, reſpondetur, tunc demùm donationem factam intuitu futuri matrimonij eſſe nullam, quando principaliter ex cauſa libidinis conſtet voluntatem viri regulatam eſſe, iſtamque cauſam finalem fuiſſe, ità cum inuitatione lucri trahendi mulierem ad ſibi copulandum, quod in dubio non præſumitur, ac hodiè raro vel vnquã iſte caſus datur in praxi, ſecùs autem vbi donatio ingenuè concipitur tamquàm ſponſalitia largitas, vt *benè d. deciſ.*138. *par.*5. *rec.*; Solùmque vt ſupra dixi expedit inſpicere àn ex cauſa inæqualitatis, vel alia oneroſa fiat, vel ob ſolam cauſam nuptiarum abſque alia correſpectiuitate, vt tamquàm obuentio bonorũ viri in mulierem ex cauſa oneroſa vel lucratiua ità reſpectiuè diuerſis terminis reguletur ad effectus reſultantes ex diſpoſitione text. *l. fœminæ Cod. de ſecund. nupt.* cum ſimilibus.

Si verò actus geratur cõſtante matrimonio, adhùc hodiè pro inualido habendum eſſe, quamuis ſub nomine dotis fiat iuxtà terminos text. *in d. l.1. C. de donat. ant. nupt.* vltrà *Sanchez, & alios* ſupra allegatos conſtat *ex Buratt. deciſ.* 422. *nu.*13. *& per tot.* quia re vera poſt matrimonium contractum, niſi præcedens conuentio ità vrgeat, remanet pura & ſimplex donatio inter coniuges ſub hoc dotis pallio inducta ad faciendam fraudem legi.

Neque aliquod obſtaculum præſtat dicta deciſio *Albanen. coram Merlin.* inter ſuas *d. dec.*80. *repetit. apud Zacch. de oblig. dec.* 245. vbi etiam donatio conſtante matrimonio ſubſtinetur, quoniã ea rectè procedit ad ſubſtinendam donationem propter nuptias iuxtà ſecundam ſpeciem præmiſſam, quæ ante matrimonium, vel in ipſo actu non facta ex poſt conſtitueretur correſpectiuè ad dotem anteà conſtitutam, vel quæ de nouo cõſtante matrimonio augeretur iuxtà terminos text. *in d. l. ſi conſtante, & l. fin. C. de don. ante nupt.* nullatenùs autem termini prædicti videntur noſtris applicabiles; Ponamus enim quod Titio nubente cum Seia cum dote ſcut. mille, nulla in actu matrimonij, vel anteà inita ſit conuentio de donatione propter

nuptias iuxtà ſecundam ſpeciem, vtique non erit prohibitum viro, matrimonio conſtante, ſupplendo caſum omiſſum, conſtituere dictam donationem, nèdum ad ſummam de more regionis conſuetam ſed etiam ad æquiualentem doti; Prout contracto matrimonio cum certa dote, & cum cõſtitutione donationis propter nuptias, ſi deindè mulier, vel alter eius nomine conſtante matrimonio dotem augeat cum noua quantitate, vel ſpecie, tunc licitum erit pariter viro ad mẽſurã noui augumenti, nouam facere donationem iuxtà textus prædictos *in l. ſi cõſtante, & l. fin.*, ſemper tamen actus importabit donationẽ propter nuptias tamquàm lucrum, iuxtà dictam ſecundam ſpeciem, ſed non dotem.

Si verò contracto matrimonio in quo mulier certam dotem conſtituerit, et econuersò iuxtà communem obſeruantiam vir vel explicitè, vel implicitè per relationem ad Statutum, donationem propter nuptias, ſeù antephatum conſtituerit, deindèque matrimonio conſtante nouam donationem ſub ſpecie augmenti dotalis faciat, tunc erit indubitatè donatio prohibita, eatenùs ſubſtinenda quatenùs ratione iuramenti, vel ex alia circumſtantia quælibet indifferens pura, & voluntaria donatio ſubſtineretur, ſed non tamquàm dos, & ſic firmum videtur donationem hanc pro dote, vel dotis augmento non ſubſiſtere, niſi ante matrimonium, vel in ipſo actu matrimonij fiat, atque *in d. dec.* 80. *Merlin.* aderat præcedens conuentio.

Effectus autem notabilis eſt, an tale
8 augmentum tamquàm dos, vel tamquam donatio propter nuptias cenſeatur, quia ſecundo modo illam mulier non lucratur niſi euentualiter, ac ſoluto matrimonio ipſa ſuperſtite quæ adhùc eam filijs communis matrimonij, quoad proprietatem reſeruare tenetur, quatenùs contraria conuentio expreſſa aliud non ſuadeat; Primo autem modo, vſque ab inſtanti quo fit donatio acquiritur mulieri dominium, cum ſit eius patrimonium, eodem modo quo eſt reliqua dos propria, itaut neque filijs reſeruare teneatur, neque viro reſtituatur, quamuis hic ea præmoriente cum hærede extraneo ſit ſuperſtes cum ſimilibus, de quibus in ſuis locis particularibus.

In prædictis verò caſibus validitatis, atque vt præmiſſa procedãt, neceſſarius concurſus voluntatis ac ſinceritatis; Voluntatis ſcilicèt, vt conſtet in iſtam cauſam donationem factam eſſe certitudinaliter, & clarè; Vel etiam talem fuiſſe donantis voluntatem conſtet ex efficacibus coniecturis, ac præſumptionibus, vt *poſt Honded. d. conſ.* 48. *Gregor. d. deciſ.* 563., & *Buratt. d. dec.* 422., quarè ſi nihil exprimatur, tũc ad ſimplicem ſponſalitiã largitatem potius referendus eſt actus non autem ad dotem, vel dotis augumentum, licèt enim quoad validitatem effectus ſit idem, ſatis tamen expedit ad alios effectus vt ſupra.

Sinceritatis autem, vt .ſ. verè, realiter, ac bona fide vir aliquid in iſtam cauſam vxori tradat, vel promittat de ſuo vltra dotem, quàm verè mulier viro conſtituit, ſecùs autem ſi ſub palliata dotis cõfeſſione vir huiuſmodi donationem mulieri facere intendat, quia minùs valida hæc donandi via cenſetur, vt ex *d. l.* 1. & *l. creditor C. eod. tit. de donat. ante nupt.* egregiè probatur *in d. deciſ.* 22. *apud Salgald.* §. *quoniam id procederet* & habetur *diſc.* 159. vbi de dote confeſſata.

His autem requiſitis concurrentibus,
9 itaùt de validitate non contingat dubitari, tunc huiuſmodi donationem tamquàm ob cauſam, & non puram non ſubiacere inſinuationi, alijſque ſolemnitatibus ſtatutarijs benè probatur *apud Gregor. d. dec.* 563., & *d. dec.* 638. *p* 4. *rec. in allegata Albanen. coram Merlino* inter ſuas *deciſ.* 80. *repetita apud Zacch. deciſ.* 245. & *in alijs*.

Non per hoc tamen dotalibus priui-
10 legijs gaudebit, quia cum ex parte mulieris ſit lucrum, non videtur eiſdem regulis dotis metienda, neque in huiuſmodi augmento intrat regula, vt dotis augmentum gaudeat eiſdem priuilegijs quibus dos, quoniam procedit in augumento facto per mulierem viro, non autem in eo quod à viro mulieri conſtituitur, vt per *Sanchez d. lib.* 6. *diſp.* 7. *n.* 5.; Quod credo verum quoad ea priuilegia, quæ mulieri aduerſus virum, vel alios ab eo dependentes pro dote reſtituenda tribuuntur, ſecùs quoad ea priuilegia, quæ eidem dotatæ conceduntur aduerſus extraneum dotantem, vel alios pro dote conſtituta conſequenda, quia non videtur

tur ſubeſſe ratio cur tali caſu vir inter dotantium numerum & sferam computari non debeat.

Quinimò vbi tale augmentum fieret ex conuentione pro inæqualitate compenſanda, tunc enim verè mulier dicitur dotari de ſuo tanquàm de pretio dictæ inæqualitatis, tunc videtur quod etiã priuilegia veræ dotis illi competant cum declarationibus, de quibus ſupra *diſcurſu* 145.

De concurſu dotis tam conſtituendæ, vel conſtitutæ quàm reſtituendæ, cum alijs creditoribus ratione anterioritatis vel potioritatis.

SVMMARIVM.

1 *Diſtinguuntur inſpectiones.*
2 *Pro dote conſtituenda prætendi nõ poteſt concurſus cum creditoribus dotantis & de ratione, imò neque pro conſtituta poſt debita.*
3 *Quid in caſu dotis inofficioſæ, contra quam creditores non haberent actionem.*
4 *Et quid de creditoribus ex cauſa lucratiua.*
5 *De quæſtione an creditores anteriores ex cauſa lucratiua, præferantur poſterioribus ex cauſa oneroſa.*
6 *Pro dote iam conſtituta, ſed reſoluta ob diſſolutum matrimonium non datur concurſus cum creditoribus intermedijs pro noua dote conſtituenda.*
7 *Quid de dote debita per ſtupratorem vel raptorem, diſtinguitur.*
8 *Quod iſta dicatur dos debita iure actionis, alia verò parentum officio iudicis.*
9 *Hypotheca non datur pro dote conſtituenda, & in caſibus in quibus ſit debita iure actionis, & num.* 12.
10 *Quod pro dote conſtituenda etiam ab ijs, de quibus num.*7. *non detur concurſus cum creditoribus hypothecariis.*
11 *Vbi dos relinquitur in teſtamento, dos acquirit hypothecam, tamquam ex legato cum retrotractione ad tempus mortis teſtatoris.*
12 *De eadem concluſione de qua num.*9. *etiã ſi dos debeatur ex Statuto, vel ex* Auth. res quæ.
13 *De diſtinctione quæ datur in dote debita ex Statuto.*
14 *Quamuis non competat hypotheca adhuc mulier eſt potior & de ratione, & quid referat adeſſe hypothecam.*
15 *Quid in fideicommiſſo, cui per Bullam Baronum derogatur.*
16 *De alia ratione ob quam intrat potioritas de qua num.* 14.
17 *De eadem potioritate pro dote debita ab hæreditate raptoris, vel ſtupratoris.*
18 *Vbi dos ſuccedit loco legitimæ peti poteſt conſtitui etiam ante matrimonium.*
19 *An & quando etiam ante matrimonium petatur dos, quæ non ſuccedat loco legitimæ, diſtinguuntur.*
20 *Quando mulier eſt potior etiam pro dote conſtituenda, multòmagis pro dote iam conſtituta.*
21 *Priuilegia cõceſſa doti circa potioritatem ſeù prælationem, procedunt in dote reſtituenda ex bonis viri, non autem in bonis dotantis.*
22 *De ratione differentiæ remiſſiuè.*
23 *Priuilegium contra dotantem eſt ſolum quoad hypothecam legalem.*
24 *De aliquibus limitationibus circa non competentiam hypothecæ legalis.*
25 *Competit doti conſtitutæ vel reſtituendæ hypotheca legalis etiam ſi accedat hypotheca expreſſa.*
26 *An hypotheca legalis vel conuentionalis incipiat à die matrimonii, vel à die præcedentis promiſſionis remiſſiuè.*
27 *Vbi etiam incipiat à die promiſſionis, ſi tunc actus eſt inualidus quia dos exceſſiua, an ſequuta reualidatione, retrotrahatur ad promiſſionem in præiudicium partium vel tertii remiſſiuè.*
28 *Quod in concurſu dotis reſtituendæ priuilegiatæ incongruæ ſint quæſtiones de dote non vera, vel non valida.*
29 *In concurſu duarum dotium attenditur regula temporis, & non intrant priuilegia.*
30 *Idem in concurſu cum fiſco & aliis priuilegiatis.*

31 *Priuilegium dotis procedit ſiue agatur de hypotheca expreſſa ſiue tacita, quoniam vtraque eodem iure regulatur.*
32 *De concurſu inter duas dotes, quarum vna debeatur ex legato, & altera ex ſtipulatu.*
33 *In bonis inæſtimatis, vel etiam æſtimatis cum æſtimatione impropria, ſecunda dos vincit primam.*
34 *Secus in bonis æſtimatis cum vera æſtimatione, quando vir eſt ſoluendo.*
35 *Quid vbi non eſt ſoluendo an priuilegiũ* l. in rebus *procedat contra aliam dotem, de vtraque opinione.*
36 *Doctor dicitur tenere illam opinionem, quàm ſecundo loco refert.*
37 *Conſulentium auctoritas ſuſpecta.*
38 *Leges Hiſpaniæ ſunt attendendæ pro interpretatione iuris communis.*
39 *Venditor habita fide de pretio ſi reſeruauit ſibi dominium præfertur omnibus etiam doti anteriori, & de ratione.*
40 *De rationibus quibus innititur diſpoſitio* text. in l. in rebus C. de iure dotiũ.
41 *In caſu inopiæ viri datio bonorum in dotem cum vera æſtimatione irritatur, ac habetur pro non facta.*
42 *De alio motiuo æquitatis fauore ſecundæ mulieris in bonis ſuis.*
43 *An ſecunda dos præferatur primæ pro qua veniat extraneus hæres, vel ceſſionarius.*
44 *Priuilegia dotalia competunt mulieri & filiis non aliis.*
45 *Priuilegium hypothecæ legalis dotis eſt tranſmiſſibile ad extraneos.*
46 *Quod dos anterior præferatur creditori ex cauſa funerum, vel vltimæ infirmitatis.*
47 *Contrarium verius.*
48 *De rationibus huius ſecundæ opinionis circa priuilegium dicti crediti.*
49 *An Piſtores in Vrbe pro credito ex cauſa panis præferantur doti anteriori.*
50 *Deferendum eſt declarationi factæ per Papam in plena Signatura Gratiæ.*
51 *Declaratur quomodo priuilegium Piſtorum intelligi & practicari debeat.*
52 *De concluſione, an vxor & filij teneantur pro debito contracto ex cauſa alimentorum.*
53 *Quæ requirantur, vt dicta concluſio intret.*
54 *Quomodo debeat practicari priuilegium piſtorum de quo num. 49.*
55 *Quod mutuantes ad rem reficiendam, vel emendam præferantur doti anteriori.*
56 *Contrarium, quod attenditur prioritas temporis.*
57 *Quæ opinio attendi debeat & placet magis prima & de rationibus.*
58 *Quomodo leges intelligi, ac practicari debeant.*
59 *De conſuetudine Martini incidenter.*
60 *Expenſæ factæ gratia fructuum præferuntur etiam doti.*
61 *De ratione ob quam mutuantes in refectionem, vel conſeruationem præferantur doti.*
62 *De cautela ob quam mutuantes ad rem emendam præferantur doti anteriori.*
63 *De Statuto præferente venditorem in re ſua omnibus creditoribus.*
64 *An iſta Statuta capiant dotem.*
65 *An creditores negotij ſocialis præferantur doti anteriori & quando.*
66 *Cum fiſco dos procedit pari paſſu cum ſola potioritate temporis.*
67 *In caſu æquali puta debito contracto eadem die non conſtito de anterioritate potior eſt conditio dotis, et quod in poſſidente conditio poſſidentis ſit potior aduerſus dotem.*
68 *Dos præfertur hypothecæ legali, ſeù tacitæ anteriori.*
69 *Limitatur, vbi agitur de hypotheca competente pupillo in bonis tutoris doloſi.*
70 *Quid in alio debito ex cauſa doli.*
71 *An dos præferatur illi hypothecæ legali, quam Statutum diſponat, vt habeat vim expreſſæ.*
72 *Diſtinguuntur ſpecies bonorum.*
73 *De concurſu ſuper bonis datis in dotem cum vera æſtimatione.*
74 *Cui incumbat onus probandi non adeſſe alia bona, vt intret priuilegium* l. in rebus *fauore dotis.*
75 *Prædictum priuilegium text. in l. in rebus non facit mulierem dominam, ſed creditricem & de effectibus.*
76 *An mulier ſtante dicto priuilegio impediat exequutiones.*
77 *Quod intret ius offerendi.*
78 *Iſtud priuilegium non eſt tranſmiſſibile ad hæredes, ſed quid ad filios.*
79 *Bona quæſita ex pretio bonorum, quæ data ſunt æſtimata cum vera æſtimatio-*

matione ſunt in dominio viri.

80 *An in iſtis intret priuilegium* text. in l. in rebus.

81 *An doti competat illa priuilegiata auocatio pecuniæ, quæ competit fiſco à creditore poſteriore.*

82 *De materia ſucceſſionis pretij loco rei, vel rei loco pretij in genere.*

83 *Specialiter quod dicta ſucceſſio fauore dotis, intret etiam in caſibus in quibus aliàs non intraret.*

84 *De priuilegio potiaritatis dotis, etiam aduerſus hypothecas expreſſas anteriores in bonis poſtea quæſitis.*

85 *In quibus bonis etiam antea quæſitis dos poſterior vincat etiam hypothecas anteriores expreſſas.*

86 *Quod generaliter in ſcholis varius credatur dotem vincere hypothecas anteriores & expreſſas.*

87 *In foro contraria eſt verior & recepta, vt non præferantur habentibus expreſſam.*

88 *De potioritate in bonis donatis contemplatione matrimonij.*

89 *Priuilegia dotalia competunt etiam doti, vel vxori putatiuæ.*

90 *An in dotis augmento conſtituto à muliere.*

91 *Et quid in augmento, vel ſupradote conſtituta ab ipſo viro.*

92 *An idem priuilegium competat prò fructibus, ſeù vſuris dotalibus.*

93 *Quid de dote ſponſæ de futuro.*

94 *De aliquibus limitationibus dictorum priuilegiorum.*

95 *Priuilegia dotalia potioritatis competunt filijs, ac deſcendentibus.*

96 *Etiamſi ſint religioſi profeſſi.*

97 *An competant patri dotem repetenti.*

98 *Ad filios autem illius matrimonij non alios.*

99 *An hoc priuilegium ſit ceſſibile.*

100 *De diſtinctione Bart. inter ceſſionem voluntariam, et neceſſariam quæ reijcitur.*

101 *Quando ſit ceſſibile.*

102 *An muliere intentante iudicium reſtitutionis dotis, cum priuilegio potioritatis & moriente, id tranſmittatur ad hæredem, et quid ſi illius litis inſtantia pereat.*

103 *De priuilegio potioritatis inter duo inſtrumenta eadem die confecta.*

104 *Iſtud priuilegium eſt ceſſibile, ac tranſmiſſibile.*

105 *Quid vbi mulier non habet inſtrumentum, ſed ſcripturam priuatam.*

DISC. CLXVI.

1 Tres inſpectiones pro huius materię diſtincta notitia conſtituendæ veniunt; Prima ſcilicèt ſuper dote conſtituenda, pro qua mulier in bonis parentis, vel alterius de iure dotare obligati, concurrat cum creditoribus, vel eiuſdem dotare obligati, vel eius hæredis & ſucceſſoris; Secunda ſuper dote iam conſtituta, ſed non ſoluta ſuper bonis dotantis, et in concurſu eius creditorum, Et tertia ſuper dote reſtituenda per virum, atque in iſtius creditorum concurſu.

Quoad primam, quatenus agatur de creditoribus ipſiuſmet parentis, vel alterius qui de iure filiam, vel ſororem aut coniunctam de iure dotare tenetur ex ſola ratione ſanguinis vel charitatis, nul-
2 la cadere videtur diſputandi occaſio, ſiue creditores eſſent hypothecarij, ſiue etiam chirographarij ſolam perſonalem habentes, quoniam cum iſtud dicatur debitum iudicis officio præſtandum per diuitem, ac idoneum non autem pauperem ex ijs, quæ habentur ſupra *diſc.* 142. & in alijs, hinc proinde dari non poteſt caſus, vt filia, vel ſoror cum patris, vel fratris creditoribus concurſum prætendere valeat pro ea dote conſtituenda, quæ iudicis officio ex ſola iuris diſpoſitione, atque ſanguinis vel charitatis ratione debita ſit, nam ita eſſet dotare de alieno & non de proprio, Adeò vt, etiam ſi ad dotis conſtitutionem procedatur cum hypotheca, nedum legali, ſed etiam expreſſa, quidquid ſit quoad virum fouentem cauſam oneroſam, quoties fraudis conſcius, ſeù particeps non eſſet, quoad ipſam tamen mulierem fouentem cauſam lucratiuam ex ędicto *de ijs quæ in fraudem creditorum &c.* potior eſt creditorum conditio, iuxta ea quæ de dote fraudulenta, vel inofficioſa habentur ſupra *diſc.* 156.

Duobuſque tantùm caſibus videtur iſtam quæſtionem ad praxim deducibilem eſſe; Vno ſcilicèt de quo habetur actum ſupra *diſc.* 66., quando vni filiæ ante

ante contracta debita conſtituta eſſet dos exceſſiua, quæ reſpectu aliarum
3 filiarum, remaneret inofficioſa, vnde creditoribus qui poſt dotem ſuperuenerunt aduerſus dotatam, nulla competere poſſet actio, quæ tamen competeret alijs filiabus ex capite inofficioſitatis, an ſcilicèt id quod iſtæ ex dicta actione à dotata auocarent affectum eſſet necne creditoribus, ex ibi deductis.

Et altero quando creditores eſſent quamuis cum hypotheca ex cauſa lucratiua; Quemadmodum enim in materia legitimæ habemus, vt bona donata, ſeù alias titulo lucratiuo diſtracta habeantur pro extantibus de tempore mortis pa-
4 rentis, tam ad effectum collationis, ſeù computationis, vt ſcilicèt eis etiam calculatis legitima ex reliquis bonis detrahatur in ea quantitate, quàm etiam, vt in ſubſidium quatenus bona reſtantia non ſufficiāt, detrahatur ex ipſiſmet bonis donatis, ex ijs, quæ antiquioribus relatis habentur apud *Surd.conſ.332.n.14. Merlin. de legit.lib.2.tit.primo quæſt.18. per tot. & quæſt.21 n.1.& ſeq. Rocc. reſponſ.98. num.9.lib.2. Rouit. deciſ.100. numer.26. Rot.deciſ.488.num.9.part.1.diuerſ.& deciſ.86. poſt Merlin. de legit. deciſ.57. & 136. part.11.recent.*, vbi quod etiam dotes datæ filiabus in vita veniunt in calculo aſſis hæreditarij, *Romana legitimæ 26. Aprilis 1660. §. non obſtat coram Cerro*. Ita dicendum ſit in dote, quæ ratione honeſtatis, ac etiam Reipublicæ fauore dicitur ſpecies anticipatæ legitimæ, cuius petitio aliàs non niſi de tempore mortis competit; Vnde quemadmodum facto caſu mortis parentis, competeret filijs dicta ſubſidiaria actio contra fouentes cauſam lucratiuam, ita pariter, ac fortius iſta concedenda videtur, dùm his reſpectibus bona ex cauſa lucratiua diſtracta, vel obligata, pro extantibus habenda ſunt.

Atque hic videtur mirabilis effectus, vt melioris conditionis ſit ille, qui nullam habet hypothecam nullumque ius, ſeù debitum formatum, quàm ſit credi-
5 tor etiam ex cauſa oneroſa & cum hypotheca; Siquidem quidquid noſtri antiquiores variauerint, hodie vbique præſertim verò in Rota & Curia ex modernorum magis communi ſenſu, verius, ac receptum videtur, vt ceſſante fraude, creditores hypothecam anteriorem habentes ex cauſa lucratiua præferantur poſterioribus ex cauſa oneroſa, nedùm chirographarijs, et in ſola actione perſonali, ſed etiam habentibus hypothecam, vt firmatur cæteris relatis *in Romana fideicommiſſi de Incoronatis coram Albergato deciſ.262.num.8. part.11. recent.* vbi allegantur *Merlin. contr.19.lib.2. alter Merlin.de pign.lib.4.tit.1.q.2.*& cæteri cumulati per *Add.ad dec.666. n.6.p.4. rec.tom.3.*latè *Marcian.iun.diſput.55.per totum lib.2.Caren.reſolut.107. n.4.& ſeq.* & habetur actum in eadem *Romana fideicommiſſi de Incoronatis* in ſua materia *ſub tit. de credito*, vbi de diſtinctione; Et tamen filij, vel filiæ pro legitima, vel reſpectiuè pro dote vt ſupra, quamuis nullam hypothecam, nullumque formale creditum habentes, habent contra talem fouentem cauſam lucratiuam illud ius, quod non haberent creditores quamuis hypothecarij ex cauſa oneroſa, quaſi quod reſpectu fouentium cauſam lucratiuam lex filijs in iſtanti eorum natiuitatis quoddam ius ſuper bonis parentis pro legitima, vel reſpectiuè pro dote tribuerit.

Adeoque verum eſt, vt pro dote
6 conſtituenda dari non poſſit concurſus cum veris & non fraudolentis creditoribus èius, qui dotare ex legis prouiſione, ac iudicis officio ratione ſanguinis, vel charitatis tenetur, quod etiam ſi pater filiam iam dotauerit, ita tamen quod conſtitutione non continente expreſſam, vel implicitam validam donationem, dos remaneat in ſui regulari natura profectitiæ, quæ propterea iuxta diſpoſitionem *text.in l.dos à patre C.de iure dot.*, ſoluto matrimonio per mortem viri, ſiue filij extent, ſiue non, ad patrem redeat, atque cum eius patrimonio conſolidetur; Si filia ad ſecundas nuptias conuolare velit, proindeque à patre dotem conſtitui petat, quamuis hæc pro primis nuptijs taxata, non data ſtatus mutatione, minui non poſſit iuxta diſpoſitionem *tex. in Auth. ſed quamuis C.de iur.dot.* ex deductis ſupra *diſc.152.*& in alijs, adhuc tamen pro hac dote, concurſus prætendi non poteſt cum intermedijs patris creditoribus, quoniam prior hypotheca euanuit, atque iſta ſecunda dos ex nouo iudicis officio tanquam

quam ex nunc conſtituenda eſt, vt quidquid *dicant Dec..conſ.*35.*Paſchal.de patr. pot.* & alij, verius magiſque communiter receptum eſt, ac etiam pluries per Rotam firmatum ex *deduct. dicto diſc.*152. *& diſc.*4., ac etiam *diſc.*144.& alibi.

Procedunt hæc in ijs, qui vt ſupra dictum eſt, ex ſola iuris diſpoſitione, ac iudicis officio ratione ſanguinis, vel charitatis dotare tenentur iuxta terminos *tex.in l.ſi quis à liberis ff.de lib.agnoſ.* cũ concordantibus de quibus ſupra *diſc.* 142.; Difficultas verò cadere videtur
7 quoad eos, qui ex eiuſdem legis diſpoſitione in pœnam huiuſmodi dotationis onus, vel obligationem habent, vt ſunt ſtuprator, vel raptor, aut occiſor patris, de quorum obligatione habetur pariter actum eodem *diſc.*142., An ſcilicèt pro hac dote conſtituenda, vel aſſequenda competat actio in bonis dotare debentis in concurſu, ac in excluſionem creditorum ius habentium poſtquam iam factus eſt caſus ſtupri, vel raptus, ex quo dotandi obligatio orta eſt.

Iſte autem forenſis caſus, quantum vitæ praxis docuit, nimium rarò contingilis eſt, quoniã in ipſo initio, quo actus ſequitur, ad dotis conſtitutionem ex iudicis officio procedi ſolet, ſaltem ad effectum deponendi, vel ponendi in tuto, vt prompta ſit occaſioni in qua vir ſtupratæ, vel raptæ inueniatur, quod rectè fieri poſſe, ac debere cæteris relatis aduertunt *Fontanell. de Pact. clauſ.*5.*gl.*5.*par.*1.*num.*93.*&* 97.*cum ſeqq.Baiard. ad Clar.§.ſtuprum num.*24.*Add.ad Theſ. deciſ.*3.*littera B. Farinac. quæſt.*147.*numer.*123.

Quando tamen caſus contingeret, diſtinguendum videtur inter creditores citra fraudem ex cauſa oneroſa & correſpectiua hypothecarios, ac alios ex cauſa pariter oneroſa chirographarios ſolamque perſonalem habentes, cum quoad fouentes cauſam lucratiuam, ex eodẽ ſupra inſinuato, ædicto *de ijs quæ in fraudem creditorum &c.* nulla cadere videretur dubitatio, quin potiores eſsẽt partes mulieris ad dotem conſtituendam agentis.

Quamuis enim iſta dotis ſpecies in eo magis priuilegiata videatur, quàm altera ratione ſanguinis, vel charitatis, vt ſupra per parẽtes, vel alios coniũctos debita, quod iſta debita dicatur iure actionis reſultantis ex delicto, quod ſpeciem quaſi contractus præſeferre dicitur, illa
8 verò ex magis communi, et recepta ſententia dicatur debita ſolo iudicis officio, vt cæteris relatis in ſpecie dotis debitæ per ſtupratorẽ in cuius terminis regulanda videtur altera debita per raptorem ex diſpoſitione S.C.T., vt debita ſit iure actionis habetur apud *Fontanell.de pact.clauſ.*5.*gloſ.*5.*num.* 112.*cum ſeqq.Cancer.var.par.*3.*cap.*11.*numer.*34. cum alijs per *Boſſ.de matrim.cap.*1.*§.fin. num.*100.*cum ſeq.*

Attamen non videtur iure cautum quod pro huiuſmodi dote competat hypotheca, circa quam regulam generalem habemus, vt ea non intret niſi in
9 caſibus in iure expreſſis *l.*2.*vbi gloſ. in fin.ff.de priuil.credit.Surd.deciſ.*271.*num.* 10. cum alijs per *Merlin. de pign. lib.*3. *quæſt* 16. *num.* 8.

Adeo vt neque pro legitima filio in bonis parentis de iure naturæ debita, vel pro paragio ab eodem parente in vita loco dictæ legitimæ præuentiuè præſtando hypotheca competat vt infra. Et
10 conſequenter poſita competentia ſolius actionis perſonalis ex cõtractu vel quaſi, ſeù ex delicto reſultantis iuxtà terminos *text. Inſtit. tit. de obligat. quæ ex delicto naſcuntur*, non videtur intrare poſſe concurſum cum creditoribus hypothecarijs ex cauſa oneroſa, & citrà fraudem, cum ſemper hypotheca in bonis eiuſdẽ debitoris vincat ſolam actionem perſonalem; Et hæc quoad concurſum ſuper bonis eius qui dotare tenetur, eiuſdemq; creditores.

Vbi verò agitur de concurſu inter creditores hæredis, ſeù alios tertios poſſeſſores ab eo cauſam habentes, ac mulierem agentem ad dotis conſtitutionem ſuper bonis parentis, vel alterius qui eam dotare tenebatur, vt frequenter contingit in locis, in quibus vigent ſtatuta excluſiua fœminarum deferentia fœminis ſolam dotem de paragio, quia nempè contingat maſculos bona ex parentum ſucceſſione obuenta, eorum creditoribus hypothecare, ſiue in alios diſtrahere, An ſcilicèt fœmina prò dote, vel paragio actionem contra tertios ſuper huiuſmodi bonis ha beat, ſiue prælationem in concurſu dictorum creditorum.

Et

Et tunc, aut prò huiuſmodi dote conſtituenda competit hypotheca legalis,
11 quod ſequi ſolet ex legato quod parens faciat filiabus de dote præſtanda, & caſus eſt extra controuerſiam, dum fœmina habet hypothecam, quæ de iure competens pro quocumque legato in bonis teſtatoris, ità competere dicitur pro iſta dote ſeù paragio iuxtà *deciſ.162. Afflict. vbi Add. cum concordan. per Rot. dec.199. num.1. & ſeq. part.8. rec.*, & habetur pluries *ſub tit. de feud. ad mater. Bull. Baron.*, præſertim *diſc.78. in principio*; Idque etiã cum retrotractione ad tempus mortis teſtatoris iuxtà ea quæ de retrotractione legati conditionalis habentur *deciſ.269. par.5.* & latius *deciſ.17. par.7. recent. vbi concordantes.*

Si autem dos petatur ex ſola diſpoſitione legis, ſiue condictione ex Statuto, dotem loco excluſionis à ſucceſſione, ſeù in eius præmium, deferente; Vel ſi petatur ex bonis fideicommiſſarijs ex bene-
12 ficio *text. in Auth. res quæ C. commun. de legat.*; Et tunc quamuis *Rota apud Merlin. deciſ.657. num.5.* repetit. *deciſ.312. part.6. rec. num.17.* occaſione agendi de hac vltima ſpecie dotis ex bonis fideicommiſſi dixerit iſta bona hypothecata eſſe prò dotiũ conſtitutione; Quod etiam procedendo cum iſta deciſione dictum fuit in alijs præſertim *in rec. deciſ.40. num.11. part.9. vbi plures allegantur, & deciſ.359. par.12. num.1.*; Attamen id videtur potius impropriè dictum per quemdam modum loquendi explicatiuum potioritatis de qua infra, ſiue illius affectionis, cui bona ſubiacent, nõ autem quod verè competat hypotheca, cum verius ſit iſtam non competere pro dote, ſeù paragio, cum neque competat prò legitima, cuius loco dos introducta videtur, vt *per Afflict. dict. deciſ.162.*, *vbi Vrſill. & Grammat. in addit.*, & per alios plenè collectos *per Bottilier. de ſucceſſ. ab inteſt. theorem.23. Fontanell. de pact. nupt. clauſ.5. gloſ.8. part.2. nu.52. & ſeq.*, *& habetur dicto diſc.78. de feud.*

Idque verum quamuis ageretur de dote debita ex Statuto vel conſuetudine; Licèt enim aliqui diſtinguant, àn verba
13 Statuti dirigantur ad perſonam, vel ad bona, vt primo caſu certum ſit hypothecam non competere ex deduct. *per Giouagn. conſ.10. num.18. l.2. & Bottilier. d. theor.23. in princip.*, ſecus autem in ſecundo; Adhùc tamen etiam in iſto idem dicendum venit, vt *per Gramat. deciſ.90. Rouit. Molpheſ., & alij per Bottiglier. d. theor.23. num.3. & per tot.*; Adeò vt deberi dotem ex Statuto, vel ex diſpoſitione iuris cõmunis, in eo differre videantur, quod iſto ſecundo caſu dicatur dos ex ſolo iudicis officio debita, in primo autem iure actionis, vel cõdictione ex ſtatuto quę actioni æquipollet, ad plures proficuos effectus ex inde reſultantes.

Eſt benè verum, quod ſecluſo eo maiori beneficio ordinis, quod contra tertios præſertim poſſeſſores competit, vbi adeſt hypotheca, denegatur verò vbi abeſt; Quatenus tamen pertinet ad ip-
14 ſum negotium principale concurſus inter mulierem ſuper bonis parentis, vel alterius maioris agentem pro conſtitutione dotis, vel paragij, & creditores fratris, ſeù alterius maſculi eam excludentis, effectus eſt idem, quoniam, ſiue ex beneficio ſeparationis bonorum, ob quod receptum iuris principium eſt, vt creditores defuncti quamuis in ſola perſonali, vincant creditores hæredis quãtumuis hypothecarios anteriores ac priuilegiatos *l.1. & 2. ff. de ſeparat. bonor. Gait. de credit. cap.4. in append. num.131. Surd. deciſ.310. num.12. Franch. deciſ.314. Salgad. in labyrint. par.1. cap.9. nu.5. & omnes.*

Siue ex quadam actione rei perſecutoria in ſubſidium competente ſuper bonis parentis, vel alterius maioris, ex quibus mulier dotanda eſt, ſemper ipſa erit potior aduerſus hæredis creditores, ſeù alios ab eo cauſam habentes, vt occaſione actionis prò paragio etiam aduerſus tertios poſſeſſores, in quos bona diſtracta eſſent *Afflict. & Adden. d. deciſ.162. Amat. conſ.42. Tapp. deciſ.48.* & alij relati per *Bottil. dict. theor.23. & per Giurb. obſ.28. num.1.*, ac aduertitur etiam *dicto diſc.78. ſub tit. de feudis*, et hoc eſt quod propriè dicere voluit *Rot. dicta dec.199. part.8. rec.*, de qua eiuſque explicatione particulariter agitur *in d. tit. de feud. ad mater. Bull. Baron. diſc.82.*; Durum enim, ac inhumanum eſſet, vt mulier quæ ſuccedere prohibetur, ità ex facto, & culpa fratris, vel alterius eam excluden-

dentis, ſupplantata remanere poſſet in illis bonis, quæ aliàs ex ſibi non interdicta ſucceſſione iure dominij competerent; Difficultate ſolum cadente in ea dote, quæ non loco ſucceſſionis, atque in eius excluſionis præmium debita eſt
15 in bonis, in quibus aliàs ſuccedere deberet, ſed eam mulier petere poteſt ex dicto æquitatiuo ſubſidiario beneficio reſultante ex diſpoſitione *text. in dicta Auth. res quæ* in bonis fideicommiſſi, quando iſtud per Bullam Baronum vel aliam Principis prouiſionem, ſeù derogationem iam ſublatum eſſet iuxtà caſuum diſtinctionem, de qua *dicto diſc. 78. ac etiam diſc. 82. ſub dicto tit. de feud.*

Ac etiam quia cum Statutum excludat fœminas ſub iſta conditione, vel ſal-
16 tem cum hoc præſuppoſito dotationis, iſta non ſequuta, tanquàm ex defecta conditione, ſeù ex ceſſante præſuppoſito, quodammodo ceſſet ſtatutaria excluſio, atque detur quædam ſpecies reintegrationis ad ſucceſſionem ſaltèm prò rata congrua paragio, itaùt vendicare poſſit bona ſub eius portionis ſucceſſione cadentia iure dominij, quod ſemper vincit hypothecam, non enim cōcedendum eſt fratri, alienando bona, ſupplantare ſororem iuxtà deducta *eodem tit. de feud. diſc. 80.*

Et hæc vbi agitur de dote conſtituēda ex bonis illius, qui de iure ratione ſanguinis, vel charitatis, vt ſupra, dotare tenetur; Vbi verò agitur de dote con-
17 ſtituenda actione reſultante ex delicto, vel quaſi, vt eſt in ea quæ debetur per ſtupratorem cum ſimilibus; Et tunc de plano intrat mulieris potioritas ex dicto recepto principio, quod creditores defuncti, quamuis poſteriores, vel in ſola perſonali, ex beneficio ſeparationis bonorum, vincunt creditores hæredis quãtùmuis anteriores, hypothecarios, & priuilegiatos.

Intrare autem videtur quæſtio in huiuſmodi concurſu ſuper huius actionis competentia priuſquam fiat caſus matrimonij, ſub cuius conditione competere dicitur dos, quæ non datur ſine matrimonio, à quo nomen ac eſſentiam recipit, vt alibi pluries aduertitur; Et in
18 hoc, Aut agitur de illa dote, quæ ſuccedit loco legitimæ debitæ dotandæ, ei uſque naturam ac priuilegia in omnibus ſortitur, quia ſcilicèt defuncto parente, in ipſo mortis inſtanti ſibi de iure delata ſit legitima quam Statutum, non immutata ſubſtantia, moderetur circa quãtitatem, vel qualitatem, eam reducendo ad dotem congruam à parente relictã iuxtà caſum e. g. Statuti Vrbis 141. cum ſimilibus; Et tunc planum eſt, matrimonio etiam nō expectato, actionem cōpetere, dum poteſt mulier nolle nubere ſed velle Monaſteriũ ingredi, in quo longè minor dos neceſſaria ſit, & tamen petere hanc dotem, quam etiam non petitam, neque obtentam innupta moriens tranſmittit ad eius hæredes, eo modo quò legitima cum alijs iuribus ſeù effectibus ex legitima reſultantibus, vt pluries in præcedentibus aduertitur, dum inter legitimæ priuilegia illud eſt præcipuum ac notorium, quod conditionem non admittit, neque dilationem patitur *ad vulgar. text. in l. Quoniam in prioribus C. de inoff. teſtam. cum notis concordantibus.*

Aut verò agitur de dote debita ſub conditione matrimonij, vt eſt illa debita per parentes vel coniunctos viuentes iudicis officio, ſeù ex diſpoſitione iuris
19 vt ſupra, ratione ſanguinis, vel charitatis, Vel eſt ea, quæ mortuo etiam parente debetur per fratrem ex diſpoſitione Statuti excluſiui, quæ tamen dos loco legitimæ non ſuccedat, quia ſcilicèt Statutum fœminam extraneam reputet, dotem poſtmodum decernendo, vel etiã iuxtà veriorem opinionem eſt dos debita per ſtupratorem vel captorem, cum ſimilibus, itaùt debito inſit dicta conditio matrimonij.

Et tunc, Aut agitur de puella ad nubilem ætatem adhùc non deuenta, & concordant ſcribētes aliquam actionem pro dotis conſtitutione exercibilem non eſſe, Aut ad nubilem peruenit, & tunc remiſſum videtur iudicis arbitrio, regulando ex more regionis, alijſque circumſtantijs, ex quibus locus eſſe debet coactioni ad aſſignandam dotem, illamque ponendum in tuto ad effectum, vt promptã habeat inuenta occaſione viri, ſiue quod id occaſionem faciliter, melioremque reddat, atque in hoc ſenſu capienda videntur deducta *per Barboſ. in dict. l. 1. ff. ſol. matr. part. 4. num. 3. cum ſeq. &*

Fontanell. de pact. clauſ. 6. gloſ. 3. par. 2. vbi *num.* 52., cum aliqua aſperitate putat, vt etiam in dote debita ex diſpoſitione hominis ſub ſe habente dictam implicitam conditionem hæres cogi poſſit ad deponendum, cum id recipiendum videatur neceſſitate vel probabili ratione accedente, vt frequenter contingit in ea dote, quæ cōſtituenda eſt puellæ Monaſterium ingredi volenti;

Licèt enim de ſtricto iure, conditio matrimonij purificari non dicatur, niſi per profeſſionem per quam, & non aliàs ſpirituale matrimonium contrahi dicitur, attamen quia iuxtà decreta generalia S. Congregationis, ac etiam communem vſum non admittitur puella ad habitū monaſticum, ac ad nouitiatum, niſi deponatur, dos quæ ita depoſita remanere debet vſque quò profeſſionem emittat ex deductis *diſc. ſeq.*, vbi de peculiari materia dotis Monialium, idcircò certum eſt, dotare obligatum, ſiuè ex diſpoſitione hominis, ſiuè ex diſpoſitione legis ad hanc dotem teneri, quoniam licèt adhùc purificata non dicatur conditio, attamen eſt quoddam dictæ purificationis initium, ſiue eiuſdem purificationis preparatio, ac antecedens neceſſarium, adeò vt illud negando eſſet eludere, inanemque iuris, vel hominis obligationē reddere, quod permittendum non eſt, atque hoc iure in praxi paſſim viuitur; Eademque ratione idem dicendum veniret, ſi ex more regionis, ſeù aliàs ex facti qualitate ſponſalia matrimonium præcedere ſoleant, cum dotis, ne dum conſtitutione, ſed conſignatione, vel depoſito, cum tunc idem in omnibus dicendum videatur.

Quò verò ad dotem iam cōſtitutam, ſed non ſolutam, quoties potioritas mulieris intret etiam pro dote conſtituen-
20 da vt ſupra, tunc caſus remanet extra controuerſiam per argumentum deductum ex *text. in Auth. multò magis C. de Epiſ. & Cler.*, dum per conſtitutionem effecta eſt melior dotis conditio ob expreſſam vel legalem hypothecam ex ea reſultantem, alias pro dote conſtituenda vt ſupra non competentem; Vbi verò dicta circumſtantia ceſſante, totum ius ex ipſa dotis conſtitutione reſultet, & tunc præſuppoſito, quod agatur de dote vera, legitimèque conſtituta, ità vt ſola
21 quæſtio conſiſtat in tempore, dos in ordine ad dotantem nullum habet potioritatis priuilegium, quod ſolum per *text. in l. aſſiduis C. qui pot. in pign. babe.* & in §. *bis conſequens Auth. de Equalit. Dot.* competit doti reſtituendæ aduerſus virū vel ſocerum, non autem doti conſtitutæ aduerſus dotantem, ſiue de muliere, ſiue de viro agatur, iuxtà *gloſ. communiter receptam in l. vnica §. & vt plenius C. de rei vxor. act. Ripa in l. Priuilegia num. 47. ff. de Priuil. credit.* & poſt antiquiores ab eis relatos *Mantic. de tacit. lib. 11. tit. 26. num. 30. & 33. Gait. de credit. cap. 4. num. 1592. Merlin. de Pign. lib. 3. q. 47. in fin. Polidor. Rip. obſ. 263. & 264.*, vbi aſſignat rationes differentiæ,
22 quas refert & approbat *Fontanell. de pact. clauſ. 7. gloſ. 2. part. 1. num. 7. & 8., Andreol. controu. 164. num. 7. Giurb. ad conſuetud. Meſſan. cap. 13. gloſ. 3. nu. 32. in fine*, et patet ex ipſiſmet iuribus ad litteram diſponētibus de muliere agente pro dote reſtituenda.

Ideoque ſolùm dotis priuilegium iſto caſu, quo agatur de concurſu contra dotantem, conſiſtere videtur in tacita ſeù legali hypotheca, quæ promiſſioni, ſeù
23 conſtitutioni ineſſe dicitur *ad tex. in d. l. vnica §. & vt plenius C. de rei vxor. act.* cum concordantibus collectis *per Merlin. de Pign. d. lib. 3. quæſt. 43. nu. 8. & ſeq.* cum lex loquatur indefinitè de dote, & de quocumque debitore; Et quamuis idem *Merlin. dicto lib. 3. quæſt. 49. & 58., & alibi,* aliquas limitationes huic regulæ tradere videatur, in dote ſci-
24 licèt confeſſata, vel aduerſus ſocerum de iure non obligatum, cum ſimilibus, improprium tamen videtur id prò limitatione ponderare, quoniam tunc id prouenit, quia ceſſat debitum in ſubſtantia, cum dos confeſſata non ſit dos, ideoque improprium eſt agere de accidentibus, ipſa ſubſtantia deficiente.

Proùt licèt aliqui dubitauerint, àn iſtud legale beneficium intret ſolum in ſubſidium ceſſante partium prouiſione,
25 ſecùs autem vbi iſtæ de hypotheca expreſſa ſibi conſuluerint, quaſi quod prouiſio hominis ceſſare faciat prouiſionem legis, attamen huiuſmodi dubitatione reiecta, indefinitè beneficium procedit, ex ea ſatis probabili ratione, quod prouiſio

uiſio hominis non eſt incompatibilis cũ illa legis, neque illi aduerſatur, ſed eſt famulatiua, ſeù corroboratiua ad eius maiorem firmitatem inducta, ideoque ea quæ facta ſunt in augmentum operari non debent diminutionem, vt *ex gloſ. in l. fin. C. de pact. conuent.* cæteris relatis *Boer. deciſ. 332. Capyc. latr. deciſ. 36. n. 10. & communiter.*

Quæſtio igitur tota eſt in tempore, ex quo dicta hypotheca initiũ ſumat, quoties contingat promiſſionem præcedere, poſteà verò ſequi matrimonium, cuius implicitam conditionem talis promiſſio, ſeù conſtitutio habere dicitur, & à quo actus perfectionem recipere videtur, an
26 ſcilicèt attendi debeat tempus promiſſionis, vel illud matrimonij in concurſu creditorum, qui intermedio tempore cum dotante, cum hypotheca contraxerunt; De hoc autem cum habeatur particulariter actum ſupra *diſc.* 78. *&* 79., idcircò ad ibi dicta ſufficiat relatio.

Alia quoque dubitatio in iſto concurſu in bonis dotantis cadere videtur, vbi ſcilicèt ageretur de dote exceſſiua, & vltra ſummam præſcriptam à Statuto dotiũ moderatorio, de quo ſupra *diſc.* 143., & ſuper quo exceſſu, ex interuallo à Principe, vel alio ad id auctoritatem habente derogatio conceſſa ſit, An ſcilicèt intret retrotractio in præiudicium creditorum, vel aliorum intermedio tempore cum hypotheca contrahentium ſeù dominium bonorum debitoris acquirẽ-
27 tium; Et de hoc actum etiam eſt ſupra *in Romana Reſidui dotis diſc.* 24., ac etiam *diſc.* 143., vbi generaliter iſta retrotractio ad initium promiſſionis in his ſpecialibus terminis firmata fuit; Licèt enim deducta *diſc.* 24. percutiant ſolùm præiudicium ipſius dotantis, ſeù promittentis, nõ autem tertij intermedio tempore contrahentis, in quo diuerſa vrget ratio, Ac etiam ibi potius ad effectum quantitatis dotis, an poſſet hoc medio tempore inter conſtitutionem, ac reualidationem conſtitui, necnè, quàm ad effectum concurſus, ac temporis, ex quo hypotheca legalis, vel conuentionalis initiare debeat, Attamen *diſcur.* 143. generaliter agitur etiam quoad tertium.

De reliquo autem, cum dos quoad dotantem, eiuſque hæredes ac bona nullum habeat potioritatis priuilegiũ, vel aliud ſpeciale, intrant termini generales cuicumque credito congrui, in hoc, vt dictum eſt, dote differente ab alijs creditis non priuilegiatis, quod habeat dictam hypothecam legalem.

Frequentiores autẽ ſunt in foro quæſtiones pro dote reſtituenda in bonis viri, vel ſoceri, cum præſuppoſito tamen dotis veræ, ac validæ; Vnde propterea
28 ineptæ videntur limitationes, quæ tradi ſolent aduerſus potioritatem, aliaque priuilegia doti competentia, eo quia ſit dos confeſſata, vel exceſſiua, aut ſimulata, cum ſimilibus; Tunc enim ceſſant priuilegia ob ceſſantem ipſius dotis ſubſtantiam ob deficientem veritatem, ſeù validitatem, & ſic extra caſum priuilegiorum, quibus præſuppoſitis, intret ſolum quæſtio eorum praxis, àn in caſu controuerſiæ admittenda ſit necnè.

Et in hoc, Aut contentio eſt cum alia dote pariter reſtituenda in bonis viri vel ſoceri, ſiue conſtituta in bonis dotantis, & tunc tanquam inter æquè priuilegiatos, conquaſſatis priuilegijs,
29 intrat regula generalis *cap. qui prior* perindè ac ſi inter duos priuatos ageretur, vt in eadem *l. aſſiduis C. qui pot. in pign. hab. & in Auth. ſi quis C. eodem*, ac cæteris relatis *Neguſan. de Pign.* 4. *memb.* 2. *part. num.* 96. *Rodriqu. de conc. credit. art.* 1. *poſt num.* 17. *Gait. de credit. cap.* 4. *quæſit.* 11. *num.* 1652. *& ſeq.* cum alijs *per Boſſ. de Dot. cap.* 18. *num.* 90., *Caſtill. lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 26. *Tondut. lib.* 1. *reſolut. ciuil. cap.* 46. *num.* 4. *& ſeq.*

Idemque in concurſu cum Fiſco, vel alio æquè priuilegiato, vt per *Neguſan.*
30 vbi ſupra *num.* 108. *cum ſeq. Rodriqu.* vbi ſupra *Mantic. de Tac. lib.* 11. *tit.* 26. *num.* 3. *cum ſequen. Rot. apud Buratt. dec.* 639. *numer.* 18. *cum ſequen. ibique Add. num.* 22. *Boſſius & Caſtill.* vbi ſupra, & communiter.

Idque ſiue dos habeat hypothecam expreſſam, ſiuè tacitam, ſeù legalem, quoniam quidquid dixerint *Aretinus*, & alij, receptiſſimum eſt, ac in foro extra controuerſiam, eodem iure hypo-
31 thecam expreſſam ac tacitam regulari, vt per *Mantic. de Tac. dicto lib.* 11. *tit.* 26. *nu.* 22., vbi quod hoc nullam habet dubitationem, quem refert & ſequitur *Rot. apud Buratt. deciſ.* 844. *n.* 3. *& deciſ.* 328.

num.26. par 5.rec., pluresque colligunt *Ad len ad decis.666. num 100. cum seqq. par.4.rec.tom.3.*

Soliumque cadit quæstio inter scribẽtes, quando agatur de duabus dotibus,
32 quarum vna debeatur ex legato, & altera ex stipulatu, de qua agunt *Negusan. de Pignor. par.2.membr.4.num.97. Mantic. de tacit. dicto lib.11. tit. 26.num.46. Gratt. de cred. cap.4. quæsit.11. num.1664.* ad quos remiſſio ſufficiat, cum nulli vel nimiam rari ſint caſus, in quibus forus tractet iſtam quæſtionem, ſcholis, & academijs pro iuuenum ingenijs exercendis magis congruam.

Procedunt hęc de plano in bonis proprijs viri, ex dicta ratione conquaſſationis priuilegiorum ob quam attenditur ſola prioritas temporis, vt litteraliter diſponitur *in* §. 1. *verſ. ſi vero nihil appareat, Auth. vt exactione inſtante*, & concorditer admittunt omnes de quibus infra, quoniam vbi habemus ius clarũ, ac litterale mendicare non oportet doctrinas.

Vbi verò concurſus eſſet ſuper bonis per ſecundam vxorem in dotem traditis, tunc, Aut illa data ſunt inæſtimata
33 tanquam ſpecies, & nulla pariter cadit difficultas, vt potior ſit ſecunda dos, quoniam iſta non venit per concurſum iure crediti, ſed potius vendicando rem ſuam iure dominij, quod ſemper vincit quamcumque hypothecam, vt literaliter diſponitur *in eodem* §.1. *verſ. his igitur Auth. vt exactione inſtante, & in Auth. ſi quid C. qui pot. in pign. hab.*, exindè deſumpta, atque in hoc pariter concordant omnes de quibus infra. Idemque ſi bona data eſſent æſtimata, ſed æſtimatione impropria non inducente emptionem, & venditionem, ſed fieri ſolita, vel ad effectum, vt appareat rei melioratio, vel deterioratio, vel ad effectum regulandi lucrum, aut alios effectus ſimiles, de quibus ad hanc materiam dotis æſtimatæ, vel inæſtimatæ ſupra *diſc.* 158., cũ in effectu iſta æſtimatio nihil alteret, ſed adhuc dos in ipſis ſpeciebus cõſiſtere dicatur.

In concurſu verò ſuper bonis datis æſtimatis cum vera æſtimatione faciente emptionem, & venditionem,
34 vbi non verſemur in caſu inopiæ viri, adeo vt ſecundæ mulieri conſultum eſſe poſſit in alijs viri bonis, quatenus pro prima dote huiuſmodi bona abſorbeantur, & tunc pariter concordant ſcribentes, potiorem eſſe primam dotem; Cum enim iſta bona per contractum emptionis & venditionis, qui ſub dicta æſtimatione occultatur tranſierint in plenum dominium viri, effectaque ſint de eius patrimonio, non poteſt ſecunda mulier iuuari beneficio rei vendicationis, vel dominij, cum ſolùm habeat hypothecam poſteriorem, ſine dubio vincendam ab anteriori, Neque poſita ſufficientia bonorum viri recurri poteſt ad ſubſidiarium beneficium proditum ex *text. in l. in rebus C. de iure dotium*, de cuius materia, cui ſcilicèt, quomodo, & quando competat, habetur infra ſuper inſpectione dotis poſterioris prætendentis potioritatem aduerſus anteriores.

Difficultas igitur in iſto duarum dotium concurſu, cadit quando præſupposita inopia viri, regulariter aduerſus alios creditores anteriores non priuilegiatos intret dicta ſubſidiaria rei vendicatio ad bona propria quamuis æſti-
35 mata ex beneficio dicti *text. in l. in rebus C. de iur. dot.*, Et in hoc, cum *gloſ. in d. l. in rebus* verbo *æſtimatæ in fin. verſ. vel dic tertio*, ſimpliciter dicat, quod vbi vir non eſt ſoluendo, mulier habet vtilem vindicationem, exindè ob huius *gloſ.* auctoritatem per aliquos Doctores infertur pro ſecunda dote reſpondendũ eſſe; Verùm iſta *gloſ.*, quæ per omnes ad id allegatur, non videtur facere ad rem, dum loquitur generaliter, ac indefinitè, non deſcendendo ad hanc ſpeciẽ concurſus cum alia dote, de quo propriè ac præciſè agitur *in dicta Auth. ſi quid C. qui pot. in pign. hab.*, vbi eſt ſedes materiæ, & in corpore, vnde ſumitur.

Ex antiquioribus autem *Cyn. in ead. Auth. ſi quid* refert *Iacob. de Aret. & Petr. de Bellapert.* volentes, vt ius ſecundæ dotis vindicandi propria bona etiam aduerſus primam, procedat, vbi eadem bona data nõ ſunt æſtimata cum vera æſtimatione, ſecus autem iſto caſu, in quo iudicantur bona mariti, ipſe tamen ſecus putat, quando vir non eſt ſoluendo, ità vt intret dictum ſubſidiarium beneficiũ *text. in l. in rebus*; Verùm *Salyceti. ibidem*, licèt

licèt *in verſ. quæro quid ſi dos*, videatur tenere contrarium fauore primæ dotis, vnde propterea *Mantic. & Merlin.*, ac alij de quibus infra, illum prò iſta opinione communiter deducere ſoleant, Attamen rectè illum conſiderando nihil firmat, ſuumque iudicium non interponit, quoniam primo loco refert dictam primam opinionem *Iacob. de Aret. & Petri*, deindè verò illam *Cyni*, quaſi per eadẽ verba iſtius, ſed nihil firmat, ſuumque ſenſum non explicat, ideoque vel iſte Doctor pro neutra opinione deduci poteſt, vel potius ſtat pro hac ſecunda *Cyni* pro qua illum deducit *Lopez* infra alle-
36 gan. ex regula deducta *ex gloſ. in l. qui filium §. Sabinus ff. ad Trebell.*, de qua collecti *per Surd. conſ.* 122. *num.* 22. vt, Doctor tenere cenſeatur opinionem, quã ſecundo loco refert.

Opinionem autem primæ doti fauorabilem, impugnando *gloſſ.* (licèt mendosè allegatam) firmat *Aretin. conſ.* 32. *num.* 5., quod ferè per omnes modernos relatores pro vna, vel altera parte, in hac materia deduci ſolet, cõſiderat enim ingeniosè, quod *text. in d.* §. 1. *Auth. vt exac. inſtan. verſ. hic enim*, ſupponit ſecundam mulierem vindicare quod ſuum eſt, abſque eo quod aliquo indigeat priuilegio, quæ verba conuenire non poſſum niſi bonis inæſtimatis in dominio mulieris ſemper continuantibus, non autem in iſtis æſtimatis cum vera æſtimatione, quæ reputantur bona propria viri per occultum contractum emptionis, & venditionis, & ad quæ vtilis vindicatio ſine dubio competere non poteſt, niſi ex priuilegio deducto ex dicta *l. in rebus*, non exercibili contra aliam dotem æquè priuilegiatam, & cum *Aretino* pertranſit, quamuis articulo non diſcuſſo, *Mant. de tacit. d. lib.* 11. *tit.* 26. *nu.* 43. & 44., eorumque ſimplex relator eſt *Merlin. de pignor. lib.* 3. *q.* 67. *n.* 11.; Quamuis enim *Boſſ.* iſtos, ac alios referat *de dot. cap.* 18. §. 4. *nu.* 90., attamen ipſe potius fauore ſecundæ dotis loqui videtur, ſed in effectu ſe inuoluit, atque oſtendit non guſtaſſe difficultatem, vnde propterea, neque vni, neque alteri opinioni aſſiſtere videtur.

Contrariam verò, iuxtà ſenſum *Cyni*, tenet *Lopez ad l. l. Hiſpan. partit.* 5. *tit.* 13. *l.* 33. verſ. *che fueſen primeramente fol.* 93. *à tergo in meis*, eumque, referendo eius præciſa verba, ſequitur *Caſtille lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 29. ac etiam *Acoſt. de priuil. cred. regul.* 2. *ampliat.* 6. *nu.* 414. atque iudiciosè iſtam materiam tractãdo plureſque caſus diſtinguendo *Gait. d. credit. cap.* 4. *quæſit.* 11. *ex num.* 1652., atque 1654. & 1655. relatis *Aretino & Mantica vbi ſupra*, ipſe *num.* 1658. iſtam opinionem tenere videtur.

Mihi placet, atque omninò verior videtur hæc poſterior opinio, tam attẽtis auctoritatibus, quàm etiam rationibus, ac æquitate, Auctoritates ſiquidem magis huic parti aſſiſtere videntur, ob illam præſertim *Cyni*, ac etiam *gloſ.* quã ſaltem communiter omnes ità intelligũt, cum econuersò minor auctoritas ſit illa *Aretini* conſulentis & conſequenter ſuſ-
37 pecta, cum Conſulentes ad gratificationem reſpondere ſoleant, vt *ex Cuiac. & Suarez* aduertit *Rot. deciſ.* 438. *nu.* 12. *par.* 9. *rec.*, Et de ſuſpecta Conſulentium auctoritate *Franch. deciſ.* 260. *nu.* 5. & 6. & *dec.* 441. *nu.* 4. *Caball. reſol. crim.* 287. *nu.* 85. *Rot. in Lauden. cenſus* 21. *Iunij* 1666. *coram Taia in fine & in alijs*.

Satis etiam facere videtur auctoritas dictæ *Hiſpanicæ legis* 33. *part.* 5. *tit.* 13. dicto verbo *que fueſſen primeramente de la ſegunda mugher*, dum ità, ſtante illo verbo *primeramente*, præſupponitur in ſecunda muliere antiquum non autem præſens dominium, quod propriè percutit iſtum caſum.

Iſtæ autem *ll. partitarum* nimium attendendæ ſunt pro interpretatione
38 iuris communis, iuxtà compilationem Iuſtiniani, cum ex illo deſumptæ ſint, vt aduertit *Franch. deciſ.* 578. *num.* 14. *circa med.*, ac etiam *Rot. dec.* 27. *num.* 8. *par.* 1. *rec.*

Magis verò me mouet ratio, quæ vbi non habemus legem pluſquam claram, ſemper, ac omninò præualere debet; Siquidem venditor habita fide de pre-
39 tio, regulariter in ipſa re poſtponendus creditoribus anterioribus, quando ſibi conſuluit de cautela reſeruationis dominij, iuxtà veriorem ac in foro receptam opinionem, vincit nèdum alias hypothecas anteriores non priuilegiatas, ſed etiam dotem, vt cæteris relatis *Rot. apud Caualer. deciſ.* 429. *num* 3. &

Mer-

Merlin. de pign. lib.4. qu.41. nu.46. cum ſequen.; Et generaliter de iſto venditore in caſu huiuſmodi cautelæ adhibitæ ab initio, & prius quam res tranſeat in dominium emptoris ad ſatietatem colligunt *Add. ad deciſ.666. par.4. rec. tom.3. num.113. cum ſeq. Dunozet. dec.537. Bononien. mercium 11. Februarij 1661. §. 1. coram Beuilaqua*.

Idque non ratione veri dominij in venditore continuantis, atque ab eo nõ abdicati, neque in emptorem translati, (vt aliqui malè opinati ſunt) quoniam omninò verius eſt, atque in foro, præſertim verò in Rota & Curia receptum, dominium ad omnes effectus augmenti, vel periculi, ac fructuum, transferri in emptorem, atque venditorem remanere creditorem cum hac potioritate, vt pluries habetur in ſua materia *ſub tit. de empt. & vendit.* & ſub altero *de credito*, ac etiam *ſub tit. de vſuris* ad materiam fructuum recompenſatiuorum ad terminos *tex. in l. curabit C. de action. empti*, ſed ob declarationem animi non transferendi dictum dominium, neque habendi fidem de pretio, niſi quatenus iſtius ſolutio ſequatur, vnde propterea, bona vendita cum iſta qualitate, vel conditione tranſeunt ad manus debitoris, atque ità reincidunt cum tali lege in eius creditorum hypothecas.

Iſtam igitur cautelam, quam prudens venditor bonis ſuis adiecit, ità ſatis rationabiliter in dote lex ſubintelligit, atque in caſu inopiæ viri adiectam eſſe
40 vult, ità ſupplendo muliebrem ſimplicitatem, æquitate atque commiſeratione dignam, eo modo quo lex, plura quæ omiſſa ſunt ſupplet, non per viam ſpecialis priuilegij, ſed per viam rationis aut veriſimilis voluntatis, iuxtà diſpoſitionem *tex. in l. cum auus ff. de condit. & demonſtr. & l. cum acutiſſimi C. de fideic. cum ibi notatis*, ac etiam in alijs de quibus *ſub tit. de fideicomm.* præſertim *diſc. 115*.

Siue quia mulieri ità imprudenter bona danti in dotem æſtimata ſine dicta cautela, ob læſionem exindè reſultantẽ, adeò vt indotata remaneat, conſultum ſit ex beneficio reſtitutionis in integrũ, aduerſus dictum actum ex clauſula generali *Si qua mihi*, vel ex capite nullitatis actus quæ ineſſe dicitur in alienatione, vel obligatione, alioque actu per quem indotata remaneat ex deductis ſupra *diſc.95. & 96*.

Vel demum (& magis ad rem) per irritationem actus, cum vi retrotractiua ad ſuum initium, quod ſcilicèt ità talis datio in dotem remaneat infecta, per-
41 indè ac ſi iuxtà hanc formam æſtimatio facta non eſſet, iuxtà communem traditionem Doctorum, de quibus benè *Barboſ. in l.1. ff. ſol. matr. part.6. num.6. & in l. æſtimatis nu.26. ff. ſolut. matrim. Roland. conſ.92. n.7. lib.2. Couarr. pract. quæſt. cap.28. nu.8. Gizzar. dec.1. n.42. cum ſeq. Gait. d. cap.4. quæſit.11. n.1658. Giurb. ad conſuet. Meſan. cap.15. gloſ.1. par.1. nu.21. cum ſeq. Fontanell. de pac. clauſ.5. gloſ.8. part.13. nu.78. Boſſ. de dot. cap.18. §.4. nu. 89. Mart. Medices examin.30. num.44. Rot. dec.590. n.14. par.4. rec. tom.3. Add. ad Burat. dec.361. in fin. & Adden. ad dictam deciſ.666. ex num.127.* prgſertim *num.130.*, Et ſic non ex aliquo priuilegio ſpeciali, ac exorbitanti, vt eſt illud conceſſum per *text. in l. aſſiduis C. qui potior. &c.* ſed ex dictis rationibus, præſertim hac vltima irritationis actus, ratione læſionis ac indotationis.

Ac demùm huic opinioni aſſiſtere
42 nimium videtur quædam non ſcripta æquitas, ac etiam naturalis diſcurſus, cũ contraria opinio inniti magis videatur cuidam leguleico rigori, ſiue nimium rigoroſæ legis ſubtilitati, ac fictioni; In ſenſu etenim naturali, maior fictio eſt illa dicti occultati contractus emptionis, & venditionis ſub conſtitutione dotis æſtimatæ, quàm ſit iſte ſubſidiarius regreſſus mulieris bona ſua vindicantis, præſertim quia ex ijs quæ habentur ſupra dicto *diſc.158.* ad hanc materiam propriæ vel impropriæ æſtimationis, id magis prouenire ſoleat à formalitate verborum Notarij, vel à quadam iuris ſubtilitate præter intentionem mulierũ eas diſtinctiones non callentium.

Notabilem verò caſum ponit *Guttier. allegat.11. poſt repetit.* de ſecunda dote
43 vincente primam, vbi ſcilicèt pro credito primæ dotis concurreret cum ſecũda muliere, vel eius filijs, extraneus hæres primæ, eo quia priuilegia dotalia cõceſſa ſunt mulieribus, earumque filijs nõ autem hæredibus extraneis, per *text. in*

l. vnica

l. vnica C. de priuil. dot. & in eadem l. aſ-
44 *ſiduis C. qui pot. in pign. hab.* & firmant *Bart. in l.* 1. *num.* 2. *ff. ſolut. matr. Bald. nouell. de dot. par.* 10. *n.* 24. *& ſeqq. Padill. in Auth. res quæ num.* 107. & alij ſimiles cum quibus ipſe procedit.

Verùm id mihi videtur parum tutũ, quia tamen adhuc occaſio non dedit formiter in foro diſputare, atque maturum iudicium deſuper efformare, idcircò illud reſeruo, quoniam dictum principium cui ipſe innititur eſt verum in ſuo caſu, ſatis autem dubitari poteſt de applicatione, id enim procedit ad effectum priuilegij potioritatis, quod ſcilicèt illud eſt perſonale mulierum ac trãſmiſſibile ad ſolos filios & deſcendentes non ad hæredes extraneos, *Neguſant. de pignor. par.* 2. *memb.* 4. *n.* 99. *verſ. tamen iſtud priuilegium*, *Barboſ. in l.* 1. *part.* 6. *nu.* 14. *verſ. addendo tamen ff. ſolut. matr.* benè *de Marinis in obſeruat. ad Reuerter. dec.* 377. *num.* 6. *& ſeq. & lib.* 2. *quotid. reſolut. cap.* 19. *à num.* 11. *vſque ad* 17. *Rot. in Meleuitana pecuniaria* 6. *Martij* 1654. *ſub* §. *neque refragatur coram Meltio*; Minùſque ceſſibile, niſi quando ceſſio percutit principaliter vtilitatem ipſius mulieris, cuius interſit exactionẽ dotis cum potioritatis priuilegio ſequi, iuxtà receptam ſupra diſtinctionem de qua *de Marinis d. lib.* 2. *quotid. reſolut. cap.* 19. *à nu.* 11. *vſq; ad* 17. *& in obſeru. ad Reuerter. d. dec.* 377. *nu.* 6. *Merlin. de pign. lib.* 3. *tit.* 2. *qu.* 47. *nu.* 41., non autem quoad hypothecam legalem doti tributam, quoniam receptum eſt iſtam ſemel quæſitam ſiue impreſſam ad quoſcumque hæredes tranſmitti, quamuis abſ-
45 que priuilegio potioritatis, vt *ex Bart. in l.* 1. *in princ. & in l. poſt dotem nu.* 34. *ff. ſolut. matr. Neguſan. de pign.* 4. *memb.* 2. *par. nu.* 30. *Barboſ. in eadem l.* 1. *ſolut. matr. par.* 3. *nu.* 30. *Merlin. de pign. lib.* 3. *qu.* 47. *nu.* 18. *Acoſt. de priuil. credit. regul.* 2. *ampliat.* 7. *n.* 102. *de Marinis in obſeru. ad Reuerter. d. deciſ.* 377. *num.* 7. *Boſſ. de dote d. cap.* 18. *nu.* 28. ac cæteri.

Et conſequenter, non ratione priuilegij aduerſus anteriores, ſed ratione hypothecæ cum regula generali *cap. qui prior*, talis extraneus hæres vel ceſſionarius obtinere debebit; Niſi dicatur ſecundam dotem, quando pro ea veniunt mulier, vel filij habere dictum priuilegium potioritatis aduerſus quoſcumque nõ priuilegiatos ſolam legalem hypothecam habentes, iuxtà dictam regulam *tex. in l. aſſiduis C. qui potior. & in* §. *his conſequens Auth. de æqual. dot.*; Et ſic quod ità poſterior dos vincat priorem dotem non tamquam dotem, cuius titulus in extraneo hærede vel ceſſionario ceſſatus dicatur, ſed tamquam ſimplex creditum, iure cuiuſcumque priuati creditoris, vt non obſcurè innuere videtur *text. in d.* §. 1. *Vt exactione inſtante*, §. *Si verò nihil appareat*, per argumẽtum à contrario ſenſu, vbi agendo de concurſu inter duas dotes in bonis proprijs viri communis debitoris, illum præſupponit inter ipſas mulieres, vel reſpectiuè earũ filios & deſcendentes, inter quos vtpotè priuilegiatos ratione conquaſſationis priuilegiorum attẽdi debeat prioritas temporis, quaſi quod ceſſante priuilegio, debeat priuilegiatus vincere nõ priuilegiatum reſeruo tamen maturiùs cogitandum.

Retenta verò dicta regula generali, vt dos anterior cuicumque credito poſteriori præferatur, vltra ſuperius actam limitationem, vbi poſterior dos ex ſubſidiaria vtili vendicatione agat ad ipſa bona in dotem data vt ſupra, Alia deduci ſolet limitatio, vbi agitur de expenſis funerum, vel vltimæ infirmitatis, an
46 ſcilicèt iſtis quamuis poſterioribus cõpetat potioritas aduerſus dotem anteriorem priuilegiatam; Et in hoc *Mantic. de Tac. lib.* 11. *tit.* 26. *num.* 16. contentus ſola auctoritate *Baldi Nouelli in l.* 1. *ff. ſolut. matr. num.* 49., ac etiam ratione generali, quod inter priuilegiatos priuilegia conquaſſantur, ſẽtit quod intret dicta regula *qui prior*, refert autem *gloſ. in l. aſſiduis*, ac *Soccini iun. in eadem l.* 1. *ff. ſol. matrim. numer.* 64. tenentes contrarium.

Iſta opinio *Baldi Nouelli & Manticæ* mihi aliàs probabilis videbatur, ex ea ratione quod neque abſolutum eſt, creditoribus ex huiuſmodi impenſis potioritatem competere aduerſus priuatos creditores anteriores, pleriſque veriorem putantibus negatiuam, vt apud *Staiban. iun. reſolut.* 64. *num.* 1. *& ſeqq. lib.* 1. *Maſtrill. deciſ.* 10. *num.* 10. *& ſeq. Franch. deciſ.* 51. *Surd. deciſ.* 255. & alios; Et conſequenter ſi aduerſus dotem non intrat

potio-

potioritas deducta ex *l. interdum ff. qui pot. in pign. habe. & l. licet C. eodem, vt infra*, cum tamen iſta potioritas aduerſus alios priuatos creditores ſit certa, multo minus iſta quæ eſt controuerſa, ducto argumento ab *Auth. multo magis, &c.*

Contrarium autem deinde agnoui eſſe probabilius, tum auctoritate, tum
47 etiam ratione; Auctoritate ſcilicèt, quoniam vltra *gloſ. & Soccinum vbi ſupra*, hanc maiori calculo tenere videntur Doctores, ac etiam tenent Tribunalia ex deductis per *Fontanell. de Pac. cl. 6. gloſ. 2. part. 5. num. 29. Prat. diſcept. 5. numer. 108. Merlin. de pign. lib. 4. quæſt. 27. numer. 11. Acoſt. de priuil. credit. regul. 2. ampliat. 1. num. 1. & per tot.*, vbi ſe diffundit, quænam dicantur expenſæ quibus iſtud priuilegium competat, Atque recedendo à dicta *deciſ. 51. Franch.* ita fuiſſe iudicatum in Collaterali Conſilio teſtatur *Capyc. Latr. deciſ. 47.* eamque pluries ſequuta eſt *Rot. præſertim. deciſ. 399. numer. 14. & 15. part. 5. recent. deciſ. 438. n. 73. part. 9. apud Dunozettum dec. 576. num. 20. & 21.*, vbi de expenſis funerum & *num. 23.* de expenſis vltimæ infirmitatis, quæ deciſio eſt etiam repetita poſt *Zacch. de obl. Cam. deciſ. 187.* in eiſdem numeris, ac in alijs.

Ratione etiam, tam pietatis, quàm etiam, quia cum iſtud creditum cum
48 priuilegio potioritatis præſupponendum ſit, vel in vxore, vel in filijs, prorſus irrationabile videtur, vt excludere debeant creditorem ex huiuſmodi cauſa, quę ex charitatis officio ſibi aliàs incumbebat, ac etiam quia cum huiuſmodi expẽſæ ſint præciſè neceſſariæ in promptu abſque eo quod dilationem pati valeãt, congruit huiuſmodi priuilegium concedi, atque extra controuerſiam poni, vt ità promptè inueniantur mutuantes, vel eas facientes.

Tertia in Vrbe cadere ſolet limitatio ad fauorem piſtorum pro credito ex cauſa panis in vim indulti conceſſi per Vr-
49 banum Octauum, quod vulgò dicitur *Bulla piſtorum*, ſuper quò commentaria edidit *Antolinus* in iſta Curia Aduocatus, qui hac occaſione ſe diffundit agendo de concurſu, ac potioritate creditorum priuilegiatorum, de quibus in limitatione proximè ſequenti; Dictum enim indultum in verbis concedit potioritatem, etiam aduerſus dotem; Audiui tamen à pluribus Prælatis, ac antiquis Curialibus, ipſũmet Pontificem in plena Signatura Gratiæ declaraſſe quod eius intentionis non fuerit tale priuilegium concedendi, vt etiam inſinuatur ſupra *diſc. 81.*

Declarationibus autem factis per Papam in plena Signatura deferendum eſſe habetur apud *Royas deciſ. 217. & in Romana hæreditatis coram Meltio impreſ-*
50 *ſa poſt colluc. Bonden. deciſ. 62.*, Potiſſime ob eiuſdem declarationis probabilitatem, quoties agatur de credito panis pro pluribus annis, ſiue vltra currentem domus vſum pro alimonia familiæ, aut pro pane operariorum in illis frugibus, ſeù fructibus & mercibus ſuper quibus ſit concurſus, vt dicto *diſc. 81.*

Iſtis enim caſibus indultum remanet rationabile, atque in praxi admittẽdum, quoniam, Aut creditum piſtoris proue-
51 nit ex cauſa panis, qui neceſſarius fuit prò operarijs ad culturam, ac perceptionem fructuum, ſiue ad cuſtodiam, ac adminiſtrationem animalium, vel bonorum ſuper quibus ſit concurſus, et tunc rationabiliter potioritas intrare videtur, non in ratione priuilegij, ſed potius in ratione expenſarum deducendarum, ex regula quod fructus dicuntur deductis expenſis, vt aduertitur dicto *diſc 81.*, ac infra in limitatione ſequenti, adeo vt quandoque Tribunal Cameræ aduerſus piſtorem dederit potioritatem meſſoribus & pro alijs expenſis recollectæ.

Aut verò pro alimentis propriæ familię, et tunc intrat concluſio quod vxor & filij in ſubſidium ad iſtud debitum te-
52 nentur ex deductis per *Surd. de alim. tit. 8. priuil. 48. Caroc. deciſ. 128. Paſchal. de patr. pot. lib. 1. cap. 6. num. 124. Merlin. contr. 39 lib. 1. Rouit. pragm. 1. ad Macedonianum num. 13. Muta dec. 94. num. 32. & ſeq.* cum alijs collectis per *Antolin. in Commentarijs iſtius priuilegij*, quod vt ſupra vulgo dicitur *Bulla Piſtorum ex numer. 427. cum plur. ſeq. Vrſell. concl. 89. num. 122. cum ſeq. Rot. apud Roias deciſ. 215. num. 4.*

Et quamuis ad effectum verificandi iſtam concluſionem plura deſiderentur,
53 præſertim quod de tempore ſuppeditationis

tionis alimentorum, paterfamilias non eſſet idoneus, idque innoteſceret vxori, ac filijs qui alimenta receperunt; iſtoque etiã requiſito verificato, dicta actio ſubſidiaria competat ſolum contra ſingulos pro rata alimentorũ à quolibet reſpectiuè perceptorum per quandã ſpeciem, vel ſimilitudinem æquitatiuæ actionis *text. in l. ſi me & Titium ff. ſi certum pet.*, vel de in rem verſo, vt patet ex eiſdem mox allegatis, vnde propterea ob nimium difficilem probationem in muliere, ac filijs de ſcientia non idoneitatis viri vel patris, nimium rara eſt huius concluſionis praxis, Attamen aliud eſt conſiderare eandem concluſionem in eius propria operatione ad effectũ producendi actionem contra mulierem, et filios, tam legaliter, quàm naturaliter exorbitantem, Aliud verò eandem concluſionem attendere à ſimili, ſeù tanquam pro ratione ob quam honeſtum remaneat hoc priuilegium, quo mediante mulieri, ac filijs non concedatur huiuſmodi creditores excludere, tanquam ex cauſa quæ concernit omnes.

Quod tamen attendendum venit pro rata veriſimili, et currenti, puta illius anni, ita vt bona fides in creditore exu-
54 beret, quod prudentis iudicis arbitrio attentè conſiderandum eſt, ob fraudes quæ aliàs committi poſſunt, ac ſolent, vt non ſemel expertus ſum, quod diſſipatores, ac perditi viri, in concurſu creditorum, ad iſtos eludendos, colluſiuè ſupponunt piſtorem creditorem ex cauſa panis pro pluribus annis verè non habiti, vel ſi habiti, Deus ſcit in quos vſus ſit erogatus, ideoque, vt etiam pluries dicere conſueui de Bulla Baronum, exorbitantia non eſt in ipſa lege, ſed in illius mala praxi, ac obſeruantia, cum iſtæ leges, vel priuilegia, diſcretè intelligi debeant, iuxta veriſimilem intentionem legislatoris, vel concedentis priuilegium, vt de dicta Bulla Baronum *ſub titulo de feudis* inſinuatur.

Quarta tradi ſolet limitatio in mutuantibus ad rem reficiendam, ſeù conſeruandam, vel redimendam, iuxta ter-
55 minos *text. in l. interdum ff. qui pot. in pig. hab*, ſiue ad rem emendam iuxta terminos *text. in l. licet C. qui pot. in pign. hab.* præſuppoſitis tamen terminis habilibus, quod ſcilicet concurrerent requiſita ex quibus ad præfatorum iurium normam iſti potioritatem haberent, etiam aduerſus creditores anteriores expreſſam hypothecam habentes, ex ijs, quæ ſuper iſtis requiſitis habentur in ſua materia *ſub tit. de credit.*, vt ſcilicet iſti etiam doti anteriori præferantur, vt per *Neguſan. de pign. 2. memb. 5. part. num. 16. & 17. Grat. diſcept. 616. numer 16.* & alij plenè *collect. per Amat. reſol. 3. nu. 23. Capyc latr. conſult 117. num. 41. & 42. Add. ad Buratt. deciſ 62. num. 9.*

Cõtrarium verò quod huiuſmodi creditores non præferantur doti ex pluries inſinuata ratione conquaſſationis priui-
56 legiorum, ac etiam ob claram diſpoſitionem *tex. in §. bis conſequens Auth. de æqual. dot.* firmant *gloſ. in dicto §. bis conſequens & in l. aſſiduis Bart. in dicta l. interdum num. 5. Couar. lib. 1. var. cap. 7. numer. 2. cum ſeq. Afflict. deciſ. 306. num. 4. & 5. Mantic. de tac. dicto lib. 11. tit. 26. numer. 17. cum ſeq.* & cæteri relati per *Capyc. latr. dicta conſult. 117. num. 40. & per Amat. dicto cap. 3. nu. 27. Gizzarel. dec. 1. num. 49. cum ſeq. Gratian. diſcept. 257. numer. 33.*, vbi hanc dicit veram ob dictũ *tex.* expreſſum *Merlin.* qui plures alios adducit *lib. 1. controu. forenſ. cap. 26. numer. 3. & ſeq. Caſtill. controu. iur. lib. 3. cap. 8. num. 27. Gait. de credit. cap. 4. quæſit. 11. num 1986. & in appendit. eiuſdem cap. 4. num. 120. Merlin. de pign. lib. 3. quæſt. 31. Mart. Medic. examin. 11. à num. 22. vſque ad fin. Io. Franch. de Ponte deciſ. 34. num. 6.*, vbi quod ſit ſpeciale dotis priuilegiũ eamque abſolutè firmat *Rot. deciſ. 328. num. 22. cum ſeq. part. 5. recent.* & magis communem dicit apud *Buratt. dec. 223. num. 2. & 3.*

Iſta ſecunda opinio inſpecta littera *tex. in dicto §. bis conſequens*, ac etiam attento calculo Doctorum magis reci-
57 pienda videtur, præſertim in Rota & Curia, dum vt ſupra, Rota iſtam tenere videtur, atque textus in hac parte eſt clarus; Rationes autem nimis in contrarium vrgent, tam ſcilicèt illa *ſi vinco vincentem te &c.*, dum vt infra hodie in foro abſolutum eſt, dotem poſteriorem non vincere expreſſas hypothecas anteriores quas iſti creditores ad terminos dictorum iurium *in l. interdum & l. licet*, vincunt, quàm etiam ob aliam probabiliorem, nedum legalem, ſed etiam natu-

ralem quod aliàs bona in debitoris patrimonio non adeſſent, vel non fuiſſent conſeruata,ideoque mihi longè magis placet prima opinio huiuſmodi mutuantibus contra dotem fauorabilior; Siquidem non videtur, quod eſſe debeat melioris conditionis creditor, quam ſit dominus in re ſua in qua ſine dubio vincit quamcumque hypothecam quamtſiuis priuilegiatam, ac fauorabilem, neque dici poteſt meliorem conditionem eſſe debere intruſi,ac poſſeſſoris malæ fidei, quàm ſit illa creditoris,qui cũ bona fide, ac iuſto & rationabili motiuo ad occurrendum neceſſitati refectionis, vel conſeruationis rei aliàs periturae credidit; Hinc propterea, cum habeamus quod dominus reficere tenetur melioramenta neceſſaria, ac etiam vtilia poſſeſſori quamuis malæ fidei, quoties non cadat ratio præſumptæ donationis ædificantis in alieno, ſeù altera pœnalis amiſſionis melioramentorum, vt in ſua materia *ſub tit. de detractionibus*, vbi occaſione agendi de legitima, et trebellianica, alijſque detractionibus legalibus,ac etiam de alijs accidentalibus,agitur etiam de iſta melioramentorum, ſequitur prorſus improbabile videri,quod dos ex quadam iuris ſubtilitate obtinere deberet bona quæ verè non ſunt debitoris, ſeù aliàs in eius patrimonio non adeſſent, quoniam eſſet ſibi ſatisfacere de bonis alterius quàm debitoris.

Et quamuis textus prædictus videatur clarus, attamen qui reflectat ad hi-
58 ſtoriam legalem de qua *ſub tit. de ſeruitut. diſc. 1.*, non procedet cum eo rigore, qui aliàs attendi debet, vbi agatur de lege attendenda ex Principis præciſa auctoritate, quæ ſiue rationabilis, ſiue irrationabilis attendi debet, cum de facto habeamus plures leges claras, ac litterales, quas de facto vſus non recepit, vt aduertitur dicto *diſc. 1. de ſeruit.*, ac habemus præſertim in hac materia dotali circa *tex. in l. dos à Patre C. de iur. dot.* in quò litteraliter diſponitur, dotem à patre profectam ſoluto matrimonio ad ipſum indefinitè reuerti debere, et tamen vbi matrimonium ſoluitur per mortem mulieris ſuperſtitibus viro, ac filijs ſecùs de facto ſeruatur, ex ea conſuetu-
59 dine, quam vulgo dicimus *Martini*; Iſta enim verè, ac propriè non eſt illa conſuetudo iuris iam inducti, ac vigentis deſtructiua, et quæ ſtrictè, ac rigoroſè ad eius præciſos limites abſque extenſione attendi debet, vt noſtri antiquiores cum aliqua ſimplicitate crediderunt, quoniam *Martinus* fuit ſimplex gloſsator, qui nullã habebat poteſtatem inducendi conſuetudinem vniuerſalem in toto Mundo, adeo rigoroſa requiſita deſiderantem, quando eſt de directo cõtra ius eiuſque deſtructiua, ſed benè eſt relator contrarii vſus de facto, non tanquam deſtructiui legis iam præexiſtentis, ac receptæ, ſed per illius non acceptationem, et ſic per non vſum impeditiuum nè legis vigorem habeat, vt aduertitur *dicto diſc. 1. de ſeruit.*

Hinc proindè licèt nimium cõmendabile ſit ingenium *Fabri*, *Cuiacij*, *Donelli*, ac aliorum ſcholaſticorum adeo inſiſtentium ſuper littera legum, ac ſuper earum emendatiori editione,adeo laborando ſuper deficientibus, vel alteratis legum verbis aut litteris, eiſque nimium debeant profeſſores ob detecta pleraque Æquiuoca, in quæ ob linguæ latinæ malam intelligentiam primi Patres in eo barbaro, ac indocto ſæculo inciderunt; Attamen error eſt in foro huiuſmodi litteræ rigoribus incumbendo, à receptis propoſitionibus deuiare, ſiue aduerſus locorum mores,ac vſus iudicare,vt præſertim occaſione Statutorum excludentium fœminas,vel cognatos propter maſculos, vel agnatos, pluries aduertitur *ſub tit. de ſucceſſ. ab inteſt.*, ac etiam *ſub altero de teſtam*; Sicuti econuerſo, error eſt maior ſimplicium pragmaticorũ, neglectis iuris principijs, ac regulis, atque totaliter negligendo ipſarum legum ſcientiam, inhærere doctrinis, non perpendendo, àn benè vel malè fundatæ ſint, ideoque vitium eſt in vtroque extremo.

Clarius vero dicta prima opinio, iuxta limitationem recipienda videtur, quando ageretur de concurſu ſuper fru-
60 ctibus, quorum parandorum, vel colligendorum gratia factę eſſent expenſæ, pro quibus potioritas prætendatur, quoniam iſtæ veniunt magis per viam deductionis, quàm per viam concurſus, cum de iure fructus dicantur illi, qui remanent deductis expenſis, reliquum verò dicatur extra patrimonium debitoris & ſic

ſic tanquã per ſpeciem cuiuſdam ſeparationis bonorum, tanquam in parte colonica, remanente ſolum in dominio debitoris parte dominicali, vt particulariter aduertitur ſupra *diſc.* 81.

Eoque magis rationabilis, magiſque recipienda videtur dicta opinio concedens potioritatem mutuantibus ad refe-
61 ctionem, vel conſeruationem ſeù redemptionẽ, ſtante motiuo maioris vtilitatis, ita ipſiſmet mulieri, vel filijs, ducto argumento à frequentius contingẽtibus reſultantis, quoniam niſi certa cõſtituatur iſta potioritas, non de facili reperirentur mutuatores, atque hoc in damnum crediti dotalis anterioris redũdaret, adeo vt ſi ipſa mulier, vel filij bona reficienda, conſeruanda, vel redimenda poſſiderent, id facere cogerentur, atque non faciendo maiorem iacturam ſentirent; Si enim e. g. domus, vel nauis, aut alia res refectione indigeat, certum eſt quod niſi promptè occurratur, ruina, quæ periculo magis creſcente reſultat, ſeù maior deterioratio, minuit bonorum valorem, et conſequenter dãnum eſt creditoris anterioris; Siue ſi bona ſint apud hoſtes, vel pyratas, aut latrones, ac citò non redimantur pro ſumma, quæ frequentius eſt minor quàm rei valor, in totum amitterentur, cum ſimilibus; Igitur expedit ipſi doti, quod huiuſmodi priuilegium tribuatur.

Potiſſimè quia vbi agitur de iſto credito ex cauſa refectionis, vel cõſeruationis, aut etiam redemptionis, adhiberi nõ poteſt illa cautela, quę practicabilis eſt in mutuante ad rem emendam, ſiue ad eam redimẽdã ab hoſtibus, ita & taliter, quod
62 iuxta leges belli dominiũ à priori domino iam abdicatum ſit, atque in hoſtes tranſlatum abſque reintegratione in caſu reuerſionis ad noſtros iuxta ea, quæ in hac materia habentur ſub *tit. de feudis diſc.* 58.

Tunc enim iſta quæſtio euitari poteſt, cum ea cautela, quæ fraternizat cum altera ſuperius inſinuata reſeruationis dominij ad fauorem venditoris, vt ſcilicet credens ad rem emendam, vel redimendam, vt ſupra, adijciat pactum, vt ex quauis cauſa quamtumuis priuilegiata, alteri ius, vel actio acquiri non poſſit, quodque ipſa res acquirenda in ipſo actu acquiſitionis, eiuſque præambula hora ſpecialiter ipſi mutuanti affecta ſit, cum tunc, quando tranſit in dominium debitoris, & ſucceſſiuè cadit ſub hypothecis anterioribus, tranſire dicatur ita iam affecta, vt cæteris relatis benè firmatur per *Rot. apud Buratt. d. deciſ.* 223. *num.* 4. *& ſeq.*, & habetur apud *Merlin. de Pignor. lib.* 3. *tit.* 1. *quæſt.* 31. *num.* 20. *Boſſ. de Dote cap.* 18. *num.* 72. *cum ſeqq.* & communiter; Cum ea tamen moderatione, militante quoque in dicta alia cautela reſeruationis dominij, de qua apud allegatos, ac paſſim, vt ſcilicèt id procedat, dummodo talis lex adijciatur ante acquiſitionem, vel in ipſo actu acquirendi, adeò vt adaptabilis remaneat dicta ratio, ſecus autem ſi ex interuallo quamuis breui, poſtquam iam bona ſine tali vinculo effecta fuerunt de dominio debitoris, & conſequenter ſub anteriori hypotheca dotali ceciderunt.

Huic autem quæſtioni in pleriſque partibus occurri curatum fuit cum Statutis, alijſque legibus municipalibus dictam potioritatem aduerſus omnes tribuentibus, vt de Statuto præferente ven-
63 ditorem in re ſua omnibus anterioribus etiã doti in Ciuitate Auenionen. habetur apud *Laurent. dec. Auenionen.* 96. *n.* 1., vbi quid in caſu quo res vendita in aliam ſpeciem conuerſa eſſet, puta quia ex panno, vel drappo facta eſſet veſtis, vel frumentum conuerſum eſſet in farinam cũ ſimilibus, atque adhuc pro venditore, & benè concluditur.

Verùm vbi lex municipalis de dote
64 ſpecialiter non loquatur, ſed indefinitè de quibuſcũq; creditoribus anterioribus, tunc neq; remanet ſopita quæſtio, quoniam in terminis conſimilis Statuti, vel decreti ad fauorem venditoris vigentis in Ciuitate Mantuana, vt non compræhendat dotem in hoc ſpeciali nota dignam, latè probat *Cyriac. contr.* 81., Quod tamen non placet, atque probabilior videtur opinio *Merlini lib.* 4. *quæſt.* 41. *nu.* 48. *cum ſeq.*, vbi hanc doctrinam in ſpecie reprobat, & meritò, cum principale intentum, ſeù finis huiuſmodi Statutorum conſiſtat in libertate, ac facilitate cõmercij, qui finis, vel intentum ità non obtineretur, Ac etiam quia rectè dici poteſt, iſtam non eſſe nouam legem à iure cõmuni exorbitantem eiuſque correctoriam, vndè propterea iure Statuto-

torum exorbitantium ſtrictam, ac rigoroſam intelligentiam habere debeat, ſed potius dicenda ſit lex declaratiua iuris dubij, ſeù verius declaratiua voluntatis venditorum non transferendi liberè dominium in emptorē, ſed cum dicta lege, tanquā per implicitā reſeruationem dominij, ità à Statuto præſumptā, vel ſubintellectam, etiam ex voluntate contrahentium, qui adinſtar eorum quæ in vltimis voluntatibus paſſim habemus, ità cenſeantur ſuam voluntatem ſtatutariæ diſpoſitioni accōmodaſſe, ac iuxtà ea, quæ ſupra inſinuata ſunt ad fauorem dotis in priuilegio deriuante ex diſpoſitione *text. in l. in rebus C. de iur. dot.*

Quinta dari ſolet limitatio dictæ regulæ, ad fauorem creditorum poſteriorum negotij ſocialis in ipſis bonis ſocia-
65 libus, atque ad ipſum negotium pertinentibus, iuxtà firmata per *Rot. apud Buratt. deciſ.* 514. cum alijs deductis *per Merlin. de Pign. lib.* 4. *quæſt.* 41. *nu.* 23. *cum ſeq.*, & *per Gratian. diſcept.* 964., vbi dicta deciſio regiſtratur, quamuis ipſe *ex num.* 8., occaſione diſputationis ſuper noua audientia, ſeù dictæ deciſionis reuiſione contrarium latè probet, Quod etiam agnouit Rota, quæ recedēdo à deciſis contrarium firmauit apud eumdem *Buratt. deciſ.* 719., ex ea ratione tàm per *Gratian. & Merlin. à nu.* 29. quàm in hac poſteriori *deciſ.* deducta, quod non potuit vir iam debitor dotis, in iſtius præiudiciū ponere in ſocietate bona hypothecæ dotali iā affecta, quodq; propterea limitatio ſolùm recipienda videatur in lucris ex ipſo ſociali negotio obuentis, vtpotè ſub negotio ſociali cadentibus, & in quibus non cadat dicta ratio præcedentis affectionis.

Quod tamen (ità dictas deciſiones, ſeù auctoritates apud eos deductas conciliando) temperandum, ſeù declarandū videtur, quoties ageretur de pecunia numerata, ſeù mercibus vſualibus, quæ bona fide in negotio ſociali poſita eſſent, ex eadem libertatis, ſeù fauoris commercij ratione, ob quam in foro vſu receptum eſt, non dari creditori anteriori auocationem pecuniæ per debitorem bona fide ſolutæ poſteriori, ſiue denegari hypothecariam, vel aliam actionem rei perſequutoriam ad merces, aliaſque res vſuales per debitorem bona fide diſtractas, quamuis de ſtricto iure vnum, vel alterum competere deberet, vt in ſua materia *ſub tit. de credito*; Quemadmodum enim diſtractis in tertiū iſtis mercibus, vel bonis vſualibus, aut impenſa, vel ſoluta pecunia numerata, nullum ius, nullaque actio competeret, ſic à pari, cū iſta videatur ſpecies alienationis factæ ipſi negotio ſociali, cuius fidem, ſeù capitale in eo poſitum, negotiantes, ac alij ſequuntur, non reflectendo ad perſonas, tāquam per ſpeciem fidei publicæ, cuius ratione, ac publici comercij fauore, multa ex æquitate admittenda ſunt, quę aliàs de rigore, ac ſtricto iure denegarentur; Ideoque pro meo iudicio videtur quæſtio decidenda ex iudicis prudenti arbitrio, regulando ex ſingulorum caſuum circumſtantijs, ac facti qualitate, præſertim ab exuberantia bonæ fidei, vel reſpectiuè ſuſpicione malæ; Magis verò ab vſibus, ac moribus regionis, àn ſcilicèt ob cōmercij fauorē expediat magis mercantili, quàm legali more iudicare.

Et hæc quoad dotem anteriorē prioritatem obtinentem etiam aduerſus Fiſcum, cum quo, ex eadem ratione conquaſ-
66 ſationis priuilegiorum, intrat dicta regula *qui prior*, excepta tamen cauſa primipilari *ad text. in l.* 2. *C. de Priuil. Fiſci*, cum pluribus concordan., de quibus *Neguſan. dicto membro* 4. 2. *part. nu.* 108. *& ſeq. Mantic. de tac. lib.* 11. *tit.* 26. *nu.* 3. *& ſeq. Rodriquez vbi ſupra Boſſ. de dote cap* 18. *num.* 67. *Merlin. de pignor. lib.* 4. *quæſt.* 4. *num.* 24. *&* 25. cum alijs *per Buratt. deciſ.* 639. *num.* 18. *& ſeq. &* 161. *Adden. n.* 22. & de hoc debito primipilari ex *Barboſ. & alijs Ganauer. conſ.* 2. *poſt dec. n.* 46. *& ſeq. Boſſ. de dote c.* 8. *n.* 185.

Agi etiam ſolet per ſcribentes de concurſu in caſu æqualitatis, quia nempè ageretur de inſtrumentis, vel alijs ſcripturis abſque expreſſione horæ eadem
67 die initis, vnde propterea incerta ſit anterioritas temporis, & tunc etiam pro dote reſpondetur ex deduct. per *Neguſan.*, *Mantic.*, *Merlin.*, *Add. ad Buratt.* & alios proximè ſuprà cum alijs *per Salgad. in labyr. par.* 2. *cap.* 4. *num.* 169. *Boſſ. dicto cap.* 18. *num.* 55.; Idque etiamſi dos cōcurrat cum Fiſco, *de Marinis in obſer. ad Reuert. deciſ.* 378. *nu.* 3.; Verùm nimiū rarò forus practicat iſtam quæſtionem, cum præſuppoſito tamen, quod ambiguū ſit

ſit quale inſtrumentum præceſſerit, itaût intret præſumptio, ſecus autem, vbi conſtaret de contraria veritate, cui ſemper præſumptio cedit; Ideoque ſi vtrumque creditũ prouenit ex eodem inſtrumento, atq; vnus poſſideat, rectè intrat cõcluſio, vt potior ſit conditio poſſidentis, neq; in hoc dos eſt priuilegiata, niſi quatenus intret dicta præſumptio, ob quam non eſt æqualis ſed anterior, vt ex eiſdem patet.

Vbi verò agitur de dote, quæ ſit in tempore poſterior, & tunc, aut concurſus eſt cum creditoribus habẽtibus anteriorem hypothecam tacitam, ſeù legalem
68 tantùm, & abſolutum eſt dotem præferri ob expreſſam & litteralem diſpoſitionem *text. in dicta l. aſſiduis C. qui pot. in pign. hab. & in §. his conſequens Auth. de æqualit. dot.*, & firmant communiter omnes, de quibus infra, occaſione hypothecæ expreſſæ anterioris.

Adhuc tamen dupliciter id limitatur, Primò ſcilicèt vbi agatur de hypotheca
69 legali competente contra tutorem, vel alium legalem adminiſtratorem in caſu doloſæ adminiſtrationis, quaſi quod illa legalis hypotheca, quæ regulariter pro quacunque adminiſtratione etiam non doloſa, de iure competit cõtra tutorem, vel alium legalem adminiſtratorem, ita ob iſtam doli circumſtantiam, quandam maiorem vim habeat, atque ad hunc effectum iure hypothecæ expreſſæ metienda ſit, *Mantic. de tac. lib. 11. tit. 11. num. 7. in fin. Gratian diſcept. 935 nu. 3. 9. & 10.* cum alijs reportat. *per Rot. deciſ. 65. nu. 11 par. 10. rec.*

Et quamuis *Gratian. dicta diſcept. 935.* idem teneat in quocũque debito ex cauſa doli, ſeù doloſæ adminiſtrationis reſul-
70 tante, cui aliàs hypotheca legalis non competeret, attamen reijcitur per *Merend. de camb. nundinal. cap. 18.* cum quo pertranſit *Merlin. de pign. lib. 3. quæſt. 35.*, & meritò, cum id nullum videatur habere iuris fundamentum, vt ſpecialiter habetur actum ſupra *diſc.* 82.

Altera eſt limitatio, vbi anterior hypotheca tacita inducta fuerit per Statu-
71 tũ, quod diſponeret illã vim habere expreſſæ, Quemadmodum enim (vt infra) verior, magiſque in foro recepta opinio eſt, vt huiuſmodi potioritatis priuilegiũ doti attributum *in d. l. aſſiduis & concordan.*, non procedat in hypotheca expreſſa, ita ad iſtã quoque infertur, dum Statutum diſponit eam vim expreſſæ habere, vt per *Roman. conſ. 147. Alex. conſ. 58. num. 6. vol. 7. Neguſan. de pign. part. 2. membr. 4. num. 97. in fin. Mantic. de tacit. lib. 11. tit. 11. num. 6 cum ſeq., & titul. 26. ſub n. 41. Caren. reſolut. 18. num. 6. Gipt. ad dec. Rot. Bonon. diuerſ. 91. in princip. Paciſ. de Salu. inſpect. 3. cap. 4. nu. 122. cum ſeq.*

Contrarium tenet *Alciatus in l. 1. num. 13. ff. ſolut. matr.* quem refert *Mantic.* vbi ſupra, qui aliquas diſtinctiones adhibere curat, atque cum eo pertranſeunt *Paciſ. loco cit. Merlin. de pignor. lib. 3. quæſt. 61. num. 5. cum ſeq. Boſſ. de Dot. cap. 18. n. 52. cum ſeq.*, atque iſta opinio mihi magis probabilis videtur, niſi ob commercij libertatem, vel ex alia publica cauſa ſtatutum ad hunc effectum prodierit, tollendi ſcilicet huiuſmodi priuilegia; Siquidem non eſt in iure omninò certum, quod dictum potioritatis priuilegium doti attributum, locum non habeat aduerſus hypothecas expreſſas, quinimò in ſcholis magis recepta eſt opinio doti fauorabilis, vtpotè in ſtricta iuris cenſura maiorem legum habens aſſiſtentiam, adeò vt contraria potius ex quadam æquitate, vel naturali ratione non tollendi id quod creditor ex priuata ſua prouiſione quæſiuit, procedere videatur vt infrà; Et ſic vbi vrget ratio hypothecæ expreſſæ, ac veræ ex propria prouidentia quæſitæ, ſecus autem iſto caſu, in quo talis hypotheca eſt adhuc legalis ac ficta, proueniens ex Statuti, ſeù legis, non autem hominis prouiſione, quamuis in verbis dicatur vt habeat vim expreſſæ, quoniam id tollere non poteſt fictionem; Vt habemus in propoſito iuriſpatronatus competentis ex gratia, & priuilegio, quoniã etiamſi in iſto dicatur, quod habeatur, ac ſi eſſet verè ex fundatione, & dotatione, attamen ſemper remanet ex gratia, & priuilegio, atque ſubiacet reſeruationibus, vt in ſua materia *ſub tit. Iuriſpatr.* & fuit etiam dictum *in titulo de feudis diſcurſ. 4. num. 10.*; Ac propterea, niſi ex facti qualitate conſtet de dicta veriſimili voluntate ad dictum effectum libertatis commercij tollendi priuilegia etiam dotalia, probabilior videtur hæc ſecunda opinio Alciati; Adhuc tamen occaſio nõ præbuit id formiter in foro diſputare.

In ordine autem ad hypothecam expreſ-

preſſam, ad clariorem reſolutionem, ac nè opinionum diuerſitas confuſiones, vel
72 æquiuoca pariat, quinque bonorum ſpecies diſtinguendæ ſunt, ſuper quibus haberi poſſit concurſus; Prima eſt illorum quæ inæſtimata, & tanquam ſpecies in dotem data ſunt; Altera eorum quæ pariter data ſunt in dotem, ſed æſtimata cum vera æſtimatione faciente emptionem, & venditionem. Tertia in ijs quæ per virum acquiſita ſunt ex pecunia dotali, ſiue ex pretio rerum dotalium diſtractarum, aut vbi ipſummet pretium adeſt; Quarta in bonis poſt dotem poſtea quæſitis alias quàm ex dote vtſupra; Et quinta demum generaliter in bonis indifferentibus per virum poſſeſſis de tempore contractæ, ſiue impreſſæ hypothecæ dotalis.

In prima ſpecie nulla cadit difficultas, cum non agatur de concurſu iure crediti, & hypothecæ, ſed de vendicatione iure dominij vt ſupra deductum eſt, etiam in fortioribus terminis vincendi aliam dotem æquè priuilegiatam.

In ſecunda verò ſpecie, quando non agatur de caſu ſubſidij, intrat eadem regula, quæ in alijs indifferentibus bonis viri, limitanda ſolum in caſu ſubſidij, in quo non competit quidem directa, vt in
73 præcedenti, ſed benè vtilis vindicatio ex priuilegio inducto per *text. in l. in rebus C. de iur. dot.*, de cuius diſpoſitione, ac ratione habetur pariter actum ſupra occaſione inſinuati concurſus cum alia dote anteriori.

Sed quoniā iſtud priuilegiū non competit niſi in ſubſidiū, & quatenus vir non ſit ſoluendo, hinc intrat dubitatio, cuinā incumbat onus probandi dictum caſum ſubſidij; Et in hoc quidquid ſcribentes
74 varient, procedendum videtur cum diſtinctione in Curia recepta inter actorem, & reum, vt reus tutus remaneat donec actor probet, ex ijs, quæ in iſta materia dotali habemus in terminis ſubſidiariæ actionis competentis ad bona fideicommiſſaria ex diſpoſitione *text. in Auth. res quæ C. commun. de legat.* ex deduct. ſupra *diſc.* 145. & alibi, cum ſimilibus, dum eadem videtur ratio; Et conſequenter ſi mulier eſt rea & poſſeditrix de hoc beneficio excipiens contra creditores anteriores, tunc iſtorū onus videtur probare exiſtentiam, ac ſufficiētiam aliorum bonorum, ità etiam magna æquitate ſuadente, ſecus autem ſi ſit actrix, vt tunc huius probationis onus ſibi incumbat, vt *ex Neguſan. & alijs habetur deciſ.* 590. *numer.* 18. *part.* 4. *rec. tom.* 3., & conferunt quæ de præfata alia ſubſidiaria actione habentur *dicto diſc.* 145.

Iſta verò vtilis ſubſidiaria vindicatio non facit mulierem dominam, neq; illi verum dominium reſtituit, ac ſi actus
75 verè nullus ab initio eſſet aut reſolueretur, ſed dicitur quoddam dominium fictum ac improprium ad prefatum ſolum effectum potioritatis, iuxtà eoſdem terminos ſupra inſinuatos venditoris creditoris ex cauſa pretij cum reſeruatione dominij, vndè propterea, excepto dicto effectu potioritatis, in reliquis omnibus conſideratur tamquam pura creditrix quantitatis, tam ad effectum augmenti, vel decrementi valoris bonorum cedentis commodo vel incommodo viri tamquam domini, quàm etiam ad effectum, vt impedire nō poſſit alijs creditoribus quamuis ſibi poſtponendis, exequutionē ac ſubhaſtationem bonorum, ad effectum vt pretium iuxtà debitum ordinem liberetur, concedendo ad ſummum mulieri poſſidenti retentionem iuxtà laudabilem Curiæ praxim, quod non obſtante retētione oppoſita per mulierem pro credito dotali, proceditur ad exequutionem ac ſubhaſtationem bonorum viri
76 cum clauſula *non amota à poſſeſſione donec de pretio ſatisfacta ſit de dote*, ità practicando ea quæ deſuper firmata habentur *in Romana ſubbaſtationis de Alexijs coram Cerro, impreſſ. diſc.* 182. *part.* 10. *rec.*, vbi recenſentur aliæ præcedentes quæ habentur impreſſæ *apud Poſth. de ſubhaſt. in Addit. deciſ.* 171. 205. & 234. cum quibus, præſertim vltima paſſim proceditur.

Prout in iſto caſu creditoribus conceditur ius offerendi, quod aliàs mulieri agenti cum directa vindicatione obijci
77 non poteſt, vt reiecto *Neguſan.* & ſequacibus eſt magis communis opinio de qua habetur *d. deciſ.* 590. *num.* 24. *par.* 4. *tom.* 3. cum alijs collect. *per Add. ad d. dec.* 666. *nu.* 137. *cum ſeq. & nu.* 147. *eadem par.* 4. *tom.* 3.

Reputatur autem iſtud priuilegium merè perſonale mulieris, non ſolùm nō

tranſmiſsibile ad hæredes extraneos, verùm neque ad filios, vt cæteris relatis
78 habetur *apud Barboſ. in l.1. ſolut. matr. par.5. nu.* 80. *Merlin. de pign. lib.2. qu.* 19. *nu.*99., ſed quia de hoc dubitatiuè, & per verbum *quidquid ſit* loquitur *Rot. d. dec.*590. *nu.*21., atque videtur opinio dura, ſtante præſertim auctoritate *Alexan.* relata eadem *dec.*590. *num.*21., neq; adhuc occaſio dedit id formiter diſputare, idcircò maturius reſeruo iudicium.

Quo verò ad tertiam ſpeciem bonorum quæſitorum per virum ex pecunia in dotem data, ſiue ex pretio retracto ab ipſis bonis in dotem datis æſtimatis cum vera æſtimatione faciente emptionem & venditionem, aut aliàs vſu conſumptibilibus, conſiſtentibus in pon-
79 dere, numero, & menſura &c., Et tunc omninò planum eſt, ipſa bona quæſita adhuc eſſe in dominio viri, atque de eius patrimonio cenſeri, eodem modo, & fortius, quò erant ipſamet bona, vel reſpectiuè pecuniæ, cum exemplum non poſſit eſſe maius, ac diuerſæ naturæ, quã ſit exemplar, ſiue ob aliam regulã ſubrogatorum &c., neglecta diſtinctione quã aliqui terminos confundentes, ac æquiuocando præbent, an huiuſmodi acquiſitiones per virum fiant de conſenſu mulieris vel ſine, & an ex pacto præcedenti cum ſimilibus, quoniam huiuſmodi diſtinctiones verè ac propriè congruunt alteri caſui de quo infrà de pretio obuẽto ex bonis, quorum acquiſitio prouenit ex ipſis bonis dotalibus datis inæſtimatis & tamquam ſpecies.

Siue ad alium effectum, quod ſcilicèt ità ex pecunia data in dotem vel ex pretio bonorum æſtimatorum, de conſenſu ac nomine mulieris, ob eius maiorem vtilitatem fieret bonorum acquiſitio, ad effectum immutandi naturam dotis de quantitate ad ſpeciem; Sed ceſſante iſta voluntate, ità vt dos perſeueret in eius antiqua natura vel ſtatu quantitatis, tunc extraneæ remanent omnes dictæ diſtinctiones.

Solùmque cadit inſpectio an dictum priuilegium competẽs ex ſubſidiario remedio *text. in l. rebus C. de iur. dot.* cõ-
80 petat etiam ſuper huiuſmodi bonis ità ſubrogatis, atq; probabilior videtur affirmatiua ad notata *in l. ex pecunia C. de iur. dot.*, quam poſt examinatam antinomiam conſideratam inter text. in dicta *l. ex pecunia* negantem rem emptam ex pecunia dotali fieri dotalem, & *text. in l. res quæ dotales ff. eod. tit.* in oppoſito id affirmantem, ſuper quo variæ tribuuntur conciliationes, ſeù diuinationes firmant *Barboſ. in rubric. ſolut. matr. par.3. nu.*73. *& Gait. de credit. quæſ.*11. *num.*1452. *cum ſeq.* ac admittunt ijdem *Bald. nouell. Honded.* & cæteri relati *d. deciſ.*590. *n.*25. *par.*4. *tom.*3.; Ad quod, congrua congruis referendo, conferunt ea quæ habentur de ſubſidiaria ſucceſſione rei loco pretij, vel alterius rei, aut de ſucceſſione pretij loco rei in alio ſubſequenti caſu rerum dotalium quæ datæ ſint inæſtimatæ, & tamquam ſpecies ob rationis identitatem.

Atque hinc reſultat, vt in caſu ſubſidij competere etiam debeat doti illa ſubſidiaria auocatio pecuniæ etiã con-
81 tra tertium fouẽtem cauſam oneroſam, quæ iuxtà vnam opinionem competit fiſco, ex deductis poſt alios ab eis relatos per *Theſaur. quæſt. Foren. lib.2. quæſt.*16. *de Marin. reſol.*71. *num.*7. *lib.*1. *Barboſ. in l.1. ſolut. matr. par.6. nu.*18. *cum ſeq. Cyriac. contr.*339. *nu* 15. *cum ſeq. Amat. reſol.*51. *num.*24.; Super quo tamen maturius reſeruo iudicium, cum adhuc occaſio non præbuerit formiter diſputare.

Si verò bona de quorum pretio agatur, ſiue ex quibus alia bona quæſita ſint, ſub concurſu cadentia, data ſint tamquam ſpecies, ità vt perſeuerent in dominio mulieris, quod etiam verificabile eſt in ipſamet pecunia quę in ſacculo ob-
82 ſignata, ſeù aliàs depoſitata detur tamquam emptionibus deſtinata, et, Aut ſumus in caſu quod generaliter etiam ſine priuilegio fauore cuiuſcumque priuati pretium ſuccedit loco rei, vel res ſuccedit loco pretij ex deduct. *per Merlin. lib.1. contr.*92., *& controu.*67. *lib.*2. *Marcian. iun. diſp.*74. *Caren. reſol.* 190. *Reuerter. deciſ.* 202. ibique *de Marinis in obſeruat.*, *Surd. dec.* 306. *Buratt. dec.* 784. *&* 874. *Duran. dec.*63. & per alios, ac habetur *ſub tit. de Regal. diſc.*1., et tunc extraneum eſt quærere, an idem dicendum ſit fauore dotis, quoniam huic negandum nõ eſt id quod generaliter cuicumque priuato conceditur; Ideoque, ad rem, ſola quæſtio cadit circa dotis ſpeciali-

cialitatem, an ſcilicèt eius fauore pretium ſuccedat loco rei, vel res loco pretij, aut loco alterius rei, in illis caſibus in quibus aliàs inter priuatos talis ſucceſſio non caderet,

Atque vt patet ex eiſdem mox allegatis præſertim *Merlin. d. contr. 67. lib. 2.*,
83 apud quem alij recenſentur, verius videtur fauore dotis dictam ſucceſſionem intrare, ex ea ratione, quod dicatur continere ius vniuerſale, quidquid in contrarium dicat *Caren. reſolut.* 190. *num.* 4. *& ſeq.*; Rari autem ſunt caſus in foro contingentes qui ſub iſta quæſtione cadant, cum à frequentius contingentibus percutiant alterum caſum præcedentem acquiſitionis factæ cum pecunia dotali effecta de dominio viri, ſiue cum pretio bonorum æſtimatorum ipſa dote conſiſtente in quantitate; Quando tamen caſus occurreret, recurri poſſet ad ea quæ in hac materia rei ſuccedentis loco pretij, vel pretij ſuccedentis loco rei habẽtur ſub *tit. de credito*, ac etiam ſub *tit. de hærede, hæreditate &c.*, vt præcognitis terminis generalibus ac indifferentibus etiam ſecluſo priuilegio dotali, ac etiam cognitis terminis ſpecialibus priuilegiatiuæ ſubſidiariç ſubrogationis competentis Eccleſijs, pupillis, ac minoribus, alijſque ſub legali adminiſtratione viuẽtibus, ità ad iſtorum, magis ſpecialium dotalium terminorum notitiam deueniatur.

De quarta ſpecie bonorum poſtea acquiſitorum, non tamen cum pecunia dotali, vel cum bonorum dotalium pretio, iuxtà ſpeciem præcedentem, an ſcilicèt in iſtis, ad inſtar fiſci, dos poſte-
84 rior vincat hypothecas anteriores quãuis expreſſas & conuentionales, habetur actum ſupra *diſc.* 83. & 84., ideoque ad ibi deducta relatio ſufficiat, quibus adduntur *Caſtill. tom. 3. contr. cap. 4. à nu.* 20. *Meren. contr. lib. 6. cap. 20. nu.* 20. *Olea de ceſſ. iur. tit. 3. q. 7. n.* 3. apud quos cõcordantes.

Demum quoad quintam, ac vltimam ſpeciem bonorum ante hypothecam dotalem acquiſitorum, illa ſubdiſtinguenda eſt inter bona merè indifferentia in libero commercio, ſeù libera diſpoſitione exiſtentia, & bona differentia, quæ non niſi cum certa ſolemnitate, vel ex priuilegio ſub hypothecis cadant; In
85 hac enim ſecunda ſpecie, ſi dos aliquod habet priuilegium, quod alijs priuatis creditoribus denegatur, tunc de potioritate non eſt dubitandum, non ex aliquo dotali priuilegio in corpore iuris clauſo, ſed ex ratione generali militante etiam inter priuatos creditores, quorum vnus habeat aſſenſum, alter verò non, ſiue vnus habeat hypothecam, qua alter careat, vt e. g., contingit in feudis Regni Neapolitani, quæ ſine aſſenſu nõ cadunt ſub hypotheca creditorum, ſub qua cadũt fauore dotium in vim gratiæ, ſeù aſſenſus generalis ex deductis *ſub tit. de feudis diſc.* 26.; Siue vbi agitur de bonis fideicõmiſſarijs nõ cadentibus ſub hypotheca hæredis grauati, vel fideicõmiſſi ſeù maioratus poſſeſſoris, ſed benè ſub altera dotali ex diſpoſitione *text. in Auth. res quæ C. commun. de legat.* ex ijs quæ habentur deducta *ſub eodem tit. de feudis ad materiam Bullæ Baronum diſc.* 78. ac pluries *hoc eodem tit.* cum ſimilibus.

Vbi verò concurſus eſſet ſuper altera ſpecie bonorum omninò indifferentiũ, vnde caderet famoſa quæſtio generalis reſultans ex diſpoſitione *tex. in d. l. aſſiduis C. qui pot. in pign. hab.*, an ſcilicèt hypotheca dotalis poſterior vincat priuatam hypothecam priorem expreſſam, atque conuentionalem; Et in hoc apud ſcholaſticos in puncto iuris verior repu-
86 tatur opinio doti fauorabilis ex deductis poſt antiquiores per *Rodriguez de conc. credit. par. 1. art. 1. nu.* 10. *Fachin. lib. 10. controu. cap.* 35. *& lib. 3. cap.* 99. *Harpreſt. in* §. *vlt. Inſtit. Quibus mod re contrah. oblig. num.* 261. *cum ſeq. & in* §. *fuerat Inſtit. de actio. nu.* 35. *Trentacinq. var. reſolut. lib. 3. tit. de pign. reſol. 9. ſub nu. 4. verſ. cum igitur*, *Merend. controu. iur. lib. 3. cap.* 9. latè *Andreol. controu. 9. num. 1. & ſeqq.* qui tamen *num.* 10. fatetur quod in foro durum ſit recedere à contraria opinione *Caſtill. lib. 3. controu. cap. 4. nu.* 16., apud quos concordantes, quaſi quod ex amplitudine *tex. in dicta l. aſſiduis & in* §. *his conſequens Auth. de æqualit. dot.*, ac etiam ob argumentum *ſi vinco vincentẽte*, &c. inter dotẽ, & creditores mutuantes ad reficiendum, vel emendum, in puncto iuris iſta verior videatur.

In foro tamen omninò recepta, ac hodiè

hodiè extrà controuerſiam eſt contraria
87 opinio ex plenè deductis per *Gizzarel. deciſ. 1. in princip. Rodriguez de concur. credit. loc. cit. Caren. reſolut. 197. num. 2. Fab. in C. tit. de iure dot. definit. 28. Coler. dec. 57. nu. 6.* ad nimiam ſatietatem *Adden. ad d. deciſ. 666. par. 4. rec. tom. 3.*, atq; pro abſoluto ſupponitur in deciſionibus editis in dicta alia quæſtione ſuper bonis poſtea quæſitis de qua dicto *diſc. 83. cũ ſeq.*, dũ aliàs illa ſatua eſſet, quales etiam remanerent tot aliæ queſtiones reſultantes, vel à priuilegio *tex. in l. in rebus C. de iur. dot.* ſuper vtili ſubſidiaria vindicatione, vel à ſubrogatione pretij loco rei & econtrà, cum ſimilibus, adeò vt iſta quæſtio hodiè remaneat ſolùm pabulum ſcholarum, & academiarum pro iuuenum ingenijs exercendis, à foro autem omninò exulauerit.

Vno autem caſu non improbabiliter illa recipienda videtur, veriùs cadens ſub dicta altera ſpecie bonorum poſtea
88 quæſitorum, vbi ſcilicèt agatur de bonis viro donatis intuitu, & contemplatione illius matrimonij, quaſi quod illa bona principaliter data ſint in gratiam mulieris ſaltem pro intereſſe ſecundario, tam decentioris ſubſtentationis, quàm etiam cautelæ dotis vt admittere videtur *Apont. conſ. 80. lib. 1.*, quamuis ex illius caſus particularibus circumſtantijs in contrarium cõcludat, eo quia agebatur non de dote, ſed de lucro, et de quo etiam plenè habetur apud *Thor. in 1. par. compen. deciſ.* verbo *Creditor viri fol. 135.* vbi refertur deciſum contrà mulierem iuxtà *conſil. Apont.* quoad lucra, ſed quoad dotem concluditur pro muliere, ſed ex ratione generali (pro meo tamen ſenſu parum probabili) quod ageretur de bonis poſtea quæſitis; Benè verùm quod in iſto caſu probabilis videtur hæc opinio ex dicta alia ratione ſpeciali, quoniam vt habetur in ſua materia *ſub tit. de donationibus*, iſtæ donationes quoties ſunt contemplatione certi, ac determinati matrimonij, dicuntur pars cõtractus matrimonialis, atq; principaliter procurari ſolẽt per mulierem vel eius coniunctos, adeò vt etiam ex ſola ratione iuris, vel intereſſe ſecũdarij, denegetur viro donatario facultas retrodonãdi, ſeù aliàs de huiuſmodi bonis diſponẽdi; Igitur hæc potioritas omninò admittenda videtur, cum veriſimiliter iſte finis, ſeù effectus cautionis dotis, magis ac principaliter contemplatus videatur, quàm alter lautioris, ac decentioris ſubſtentationis, ſeu ſperatæ ſucceſſionis, cum alijs de quibus in dicta ſua materia *ſub tit. de donation.*, ac apud *Franch. dec. 205. Merlin. deciſ. 515.* aliàs *dec. 44. par. 6. rec.*, latius *dec. 229. par. 12. rec.*, *Venturin. conſ. 14. Merlin. contr. 34. lib. 2.* & frequenter *d. tit. de donat.*

In ijs verò caſibus, in quibus (vt ſupra) ex iure ſpeciali intrant dotis priuilegia illa extenduntur; Primo ad dotem bonæ fidei putatiuam, cui dotalia priuilegia competere aduertitur ſupra
89 *diſc. 122.* occaſione fructuum, ſeù vſurarum dotalium, de quibus etiam *diſcur. 161.*, atque occaſione priuilegij deriuãtis ex diſpoſitione *tex. in Auth. res quæ C. commun. de legat.*, habetur ſupra *diſc. 145.* & alibi; Et in ſpecie huius priuilegij reſultantis ex diſpoſitione *tex. in l. aſſiduis*, vel ex altero *l. in rebus*, de quibus ſupra, reiecta ſententia *Baldi Nouelli*, cæteris relatis habetur apud *Mantic. de tac. dicto lib. 11. tit. 26. nu. 28.* vbi refert *Neguſan. par. 2. memb. 4. nu. 104.*, *Boſſ. de dote cap. 2. nu. 124.* cum alijs quæ à ſimili habentur locis proximè allegatis, in quibus habetur, quod data bona fide, tam ad effectum legitimitatis filiorum, quàm ad alios effectus matrimonij, vel priuilegiorum dotalium, vxor bonæ fidei putatiua, pro vera vxore in omnibus reputatur, quamuis magiſter meus *Arias de Meſa lib. 3. var. cap. 23.* non deſcendendo ad hoc ſpeciale priuilegiũ reſultans *ex l. aſſiduis*, ſed agendo de quibuſdam alijs, illa neget in vxore, ſeu dote putatiua.

Ampliatur ſecundo etiam in augmento dotis, quoties illud ſincerè, ac bona
90 fide ab initio conſtitutum eſt, quoniam tunc cum ipſa dote confunditur, atque tota reputatur vnica & eadem dos, ex ijs, quæ de augmento in genere habentur *diſc. praced.* & in ſpecie de hoc priuilegio potioritatis aduertunt *Iaſ. in l. 1. ff. ſolut. matr. nu. 39. Neguſ. par. 2. memb. 4. nu 46. Roland. de lucro dot. q. 110. nu. 6. & ſeq. Mantic. de tac. dicto lib. 11. tit. 26. n. 13. Merlin. de pign. lib. 3. quæſt. 50. nu. 1. cum ſeq. Boſſ. de dot. cap. 1. n. 61. & cap. 18. n. 31. Berlich. concl. 65. n. 28. par. 1.*

Difficultas autem videtur cadere in eo augmento dotis, quod ipſe vir ab initio contracti matrimonij vxori con-
91 ſtituat, non quidem voluntariè & ex liberalitate, adeò vt in eo mulier foueat cauſam lucratiuam, atque contendere dicatur de lucro captando, cum tunc in concurſu creditorum agentium de damno vitando ex literali diſpoſitione *text. in l. aſſiduis*, communis omnium ſenſus ſit, mulierem non habere aliquod potioritatis priuilegium, nec etiam aduerſus creditores anteriores habentes ſolam tacitam ſeu legalem, ſed vbi dici valeat eam fouere cauſam oneroſam, atque augmentum factum eſſet ex cauſa correſpectiua, quia nempè augmentum factum ſit in compenſationem nobilitatis, vel ætatis, aut valetudinis, ſeù alterius inæqualitatis, quo caſu, id quod reputatur inæqualitatis pretium proportionatum, cēſetur de bonis ipſius mulieris perindè ac ſi ipſa dictam inæqualitatem vendidiſſet viro mediante pecunia, quam deindè immediatè eidem in dotem dediſſet, ex ijs quæ habentur ſupra *diſc.*49. ac etiam *diſc.*145. occaſione agendi, an in huiuſmodi augmento, eiuſq; reſtitutione intret priuilegium deductum *ex Authen. res quæ*, aduerſus bona fideicommiſſaria aſcendentium.

Et in hoc probabilius videtur priuilegium non intrare, vt in ſpecie *ex Rom. conſ.*445. *nu.*8. *circa fin. verſ. unde infertur*, aduertunt *Couar.*4. *Decret. par.*2. §. 3. *n.*5 eoque relato *Sanchez de matr. lib.* 6. *diſput.*7. *nu.* 5., *Caſtill. contr. iur. lib.* 3. *cap.*4. *à nu.*3. *cum ſeqq.* vbi latè de tota materia *Merlin. de pignor. lib.*3. *tit.*2. *quæſt.*50. *nu.*10. *Rot. dec.*246. *nu.*3. *part.* 2. *recent.*

Et quamuis *Rodriq. de conc. credit. dicto art.*1. *num.*23. *ex Flores de Mena* quē allegat, agendo de arrhis, cum hac ſpecie in ea regione ſimbolizantibus, contrarium teneat pro dote, attamen quidquid ſit de locali more, generaliter non videtur hæc opinio recipienda, vtpote probabili fundamento non innixa, cum verba *text. in dicta l. aſſiduis & in* §. *bis conſequens* clarè percutere videantur illam dotem, quam vxor, ex muliebri ſimplicitate confidit viro in quantitate, dum tutius poterat eam conſtituere in ſpecie, et in qua verè, ac de facto contendat de damno vitando, ac de depauperatione; Id autem quod prouenit ex compenſatione inæqualitatis, ex iuris fictione magis, quàm ex veritate importare dicitur cauſam oneroſam, non verè ſed fictè, ideoque admittendus non videtur iſte cumulus præſumptionum, ac ſpecialitatum, potiſſimè quia iſto caſu mulieri congruere non videtur illa commiſerationis ratio, quæ in dictis iuribus conſideratur, quia mulier debebat nubere pari, ac propterea dicta cauſa conſiderabilis videtur ad effectum excludendi fraudem futuris creditoribus ita parari ſolitam, et ob quam, vbi eius adminicula vrgeant, anterior fouens cauſam lucratiuam poſtponatur ſecundo fouenti cauſam oneroſam, vt ſuprà.

Tertio ampliatur, vt procedat etiam
92 in fructibus dotalibus, vt firmatur per *Rot. deciſ.*383. *num.*9. *cum ſeq.* præſertim *num.*12. *part.*5. *recent.* etiam ſi agatur de ſola hypotheca legali *ex Bart. in l ſi cum dote* §. *ſim autem ff. ſol. matrim. num.*6. & 7. *Neguſan. de pign. part.*5 *memb.*1. *num.* 10. *cum ſeq.* latè *Burſatt. conſ.*103. *ex numer.*11. *ad fin. Surd. deciſ.*240. *num.*16. *in fin. Boſſ. de dot. cap.*18. *num.*34. *cum ſeq.*; Ad quod conferunt, ea quæ ad materiam *tex. in l. lucius ff. qui pot. in pign. hab.*, diſpoſita ſunt circa priuilegium concedendum fructibus dotalibus, quod ſorti competit, vt *ſub tit. de feud. ad mater. Bulla Baronum diſcurſ.*79.; Verùm vt in ijs, quæ non debentur ex conuentione, ſed ex diſpoſitione iuris ob dilatam ſolutionem, hypotheca pro fructibus metienda ſolū ſit ex tempore moræ, aduertit *Mantic. lib.*14. *tit.*46. *num.*9. cum quò pertranſit *Rot.* ita diſtinguendo inter vnum caſum, et alterum *deciſ.*206. *à numer.*12. *ad* 19. *par.*10. *recent.*; Cumque iſtum punctum potioritatis prò vſuris dotalibus adhuc in foro non diſputauerim, idcirco maturius iudicium deſuper reſeruo, cum mihi dicta ampliatio non omnino probetur, dum à frequentius contingentibus, iſtud vſurarum, ſeù fructuum debitum præſupponendum eſt in muliere, poſt ſolutum matrimonium verè, vel interpretatiuè, neque cadant rationes quibus innituntur dicta iura potioritatem concedentia.

Quarto ex ſenſu *Mantic. dicto lib.*11. *tit.*

tit.19.num.22.& ſeq.& tit.26.num.28 in fine, vbi mouetur ex mente *Bart. in eadem l.aſſiduis num.10.*, ampliari poſſe vi-
93 detur etiam ad dotem traditam per ſponſam de futuro, et quam ſententiam latè tuetur *Merend. lib.6. controuerſ.cap. 33.*; Contrarium verò latè probat *Surd. conſ.131.num.27.*, vbi etiam ipſam legalem hypothecam negat, ex ibi deductis, quaſi quod dos non detur ſine matrimonio, ſuper quo puncto, quem hinc indè diſcurrit *Boſſ.de dote dicto c.18.n.22.* adhuc in foro per me nõ diſputato, pariter reſeruo iudicium; Prò meo tamen ſenſu probabilior videtur hæc poſterior opinio, pro qua ſtat etiam auctoritas *Neguſan.dicto 4.memb.2.par.num.71.& 72.*, ac aliorum, de quibus *Surd.* vbi ſupra, atq; hanc tenere videtur *Boſſ. ibidem* niſi, vt alibi aduertitur, vel ex more regionis, vel ex alijs facti circumſtantijs, ſponſa, quaſi ex neceſſitate, dotem ſponſo etiam ante matrimonium tradiderit, ita vt intret eadem ratio quæ militet in dote mulieris iam nuptæ.

Plures econuerſo dictæ potioritatis traduntur reſtrictiones, vltra ſuperius inſinuatam notoriam, ac abſolutam in lucris, et donatiuis, prætertim agere-
94 tur de dote confeſſata tantum, ſeù aliàs fraudolenta & ſimulata cum ſimilibus; Verùm vt ſupra initio aduertitur, impropriũ eſt in iſtis caſibus, vel in altero in quo agatur de bonis extradotalibus, adhibere terminum limitationis, cum verè non ſit limitatio, ſed non applicatio regulæ, ſeù priuilegij ob deficientem veritatem, ac ſubſtantiam dotis.

Quare relinquendo etiam ſcholaſticis aliàs quæſtiones raro in foro contingibiles circa huiuſmodi priuilegij incõpetentiam mulieri Hæreticæ, vel Iudęæ cum ſimilibus, circa quod videri poterunt relati per *Boſſ.dicto cap.18.num.19 & 20.*; Vnica limitatio conſiderabilis videtur illa, vt iſtud priuilegium ſit perſonale mulieris, ac filiorum, ſub quorum
95 nomine veniunt etiam nepotes, ac vlteriores deſcendentes, vt in ijſdem iuribus diſponitur, ac habetur apud *Mantic.dicto lib.11.tit.26.num.15.& 34. cum ſeq.Barboſ.l.1.par.6. num.17. verſ.quinimò non ſolum ff.ſolut.matrim. Neguſ. de pignor.par.2.memb.4.numer.95. verſ.vbi etiam Merlin.de pign.lib.3 quæſt.47.nu. 23.& ſeq.& numer.30. Boſſ.dicto cap.18. num.94.Rot.apud Burat. deciſ.631.*, vbi etiam ſi filius eſſet Monachus profeſſus,
96 adeo vt cõmodum potioritatis ſit Monaſterij, & ſequitur *Merlin.dicta quæſtione 47.num.34.*; Vbi *nu.42.cum ſeq.*agit,
97 an competat patri mulieris dotem repetenti de quò latiùs *Boſſ. vbi ſupra numer.27.*, non eſt tamen tranſmiſſibile ad alios quoſcumque hæredes, et ſucceſſores.

Quinimò quod dicitur de filijs, et deſcendentibus, intelligendum eſſe de illis
98 ipſius matrimonij, verius putant *Barboſ.in l.1.p.6. n.14. verſ.addendo tamen ff. ſolut. matrim. Neguſan. dicto 4.memb. 2.par.num.95. Mantic dicto tit.26.lib.11. num.15.Merlin.de pign.dicto lib.3.quæſt. 47.num.32.*, quod tamen adhuc in foro non diſputaui.

Dubitatio autem cadit, an idem priuilegium ſit ceſſibile extraneo, atque prò regula conſtituenda videtur opinio ne-
99 gatiua, ex axiomate, vt quod non eſt tranſmiſibile, non ſit ceſſibile, vt plenè *Bald.Nouell.de dot.part.12.num.16. cum ſeq.Neguſan.d.4.memb.2.par. nu.104.* & cæteri relati per *Gait.de credit. c.4. quæſt. 11.numer.1588.Acoſt.de priuil. credit. prælud.2.num.5 & ſeq.*, et pluries ſequuta eſt *Rot.*, vt habetur *deciſ.186. num.9. 189 num.40.,et 276.nu.2. poſt Zacch.de obl.Cam.* & in alijs, quarum prima, et ſecunda ſunt repetitæ *dec.40.,et 174. par. 9. recent.*

Et quamuis *Bart. in l.poſt dotem ff. ſol. matrim. num.35.* diſtinguat inter ceſſionem voluntariam, et neceſſariam, vt pri-
100 mo caſu non tranſeat in ceſſionariũ, ſecus autem in ſecundo, dictamque diſtinctionem ſequantur *Aſflict.deciſ 306. num.6.& ſeq.*, ac alij apud *Gait.*, vbi ſupra, qui hanc diſtinctionem pluribus medijs tueri conatur, ac etiam tenent alii relati per *Olea.de Ceſſ.iur.tit.6. quæſt. 2.num.3.* attamen magis communi calculo reiecta videtur ex deductis plenè per *Barboſ.in l.poſt dotem num.56.& 57. Olea* vbi ſupra *num.4.& num.7.* benè *de Marin.reſol.19.lib.2.num.15.* vbi *numer. ſequen.* refert deciſiones, niſi ageretur de ceſſione, quæ principaliter reſcipiat cõmodum ipſius mulieris, vel filiorum,
101 quorum principaliter interſit, iura ceſſa cum potioritatis priuilegio effectũ

De dote Xxxxx 2 ſor-

ſortiri, idemque firmat in *obſeruat. ad. Reuerter. deciſ. 377. nu. 7.*, vt concordant omnes relati per *Gait. & de Marin. vbi ſupra*, qui exemplificant, quoniam tunc non dicitur priuilegium redundare ad fauorem ceſſionarii, ſed potius ad fauorem ipſius cedentis.

Conſiderabam tamen aliàs caſum in quo mulier viuens iudicium recupera-
102 tionis dotis cum priuilegio potioritatis intentauerit, atque lite pendente obierit, quo caſu dubitandum non videtur tale ius priuilegiatum ita agnitum, atque in iudicium deductum tranſmitti, an ſcilicet per lapſum temporis in iure ſtatuti, inſtantia pereunte, obtentaq; deindè inſufflatione ſpiritus, idem priuilegium ab extraneo hærede ſit exercibile, itaut inſufflatio omnia reſtituat ad ſtatum priſtinum, atque videtur affirmatiuè reſpondendum, quoniam vt aduertit *Rouit. in pragm. 1. rubric. de inſtan cauſ. non reſtauren. num. 11.* inſufflatio reponit omnia in priſtinum; Sed quoniam in Romana Curia ſeruatur diſpoſitio iuris Canonici, qua attenta inſtantia nunquam perit, vnde propterea ignoti ſunt iſti termini peremptionis inſtantiæ, ac inſufflationis ſpiritus, idcirco occaſio non præbuit diſputare.

Demum cum inter dotis priuilegia recenſeatur illud de quo ſupra præſumptæ anterioritatis inter duo inſtrumenta, ea-
103 dem die confecta ex latè deductis per *Gait. dicto cap. 4. n. 1863. Acoſta de priuil. credit. regul. 3. in præfatione à n. 1. ad 34. Boſſ. dicto cap. 18 num 60. Olea dicto tit. 6 quæſt. 214.*, vbi in fine ex *Gait. Barboſ. Acoſt. Merlin.* & aliis relatis, habetur
104 quod iſtud priuilegium ſit ceſſibile, ac tranſmiſſibile; An ſcilicet iſta præſumptio procedat, vbi mulier non habet inſtrumentum, ſed ſcripturam priuatam eiuſdem datæ, vel etiam anterio-
105 rem, non habentem requiſita *tex. in l. ſcripturas C. qui pot. in pign. hab.*; Et in hoc *Soccin. in l. 1. ff. ſol. matrim. numer. 10.* tenet contra mulierem habentem ſcripturam priuatam, et ſequuntur *Marant. conſ. 91. n. 6. & 7. Pacif. de Salu. inſpect. 3. cap. 2. num. 489. Boſſ dicto cap. 18. nu. 62.*: Verùm *Soccin. iun. in eadem leg. 1. num. 49* impugnat dictam doctrinam alterius *Soccini* relatam *num. 47.*, quaſi quod priuilegium etiam iſto caſu locum habeat; Incongrua tamen videtur iſta quæſtio, quoniam, aut à ſcriptura abeſt ſuſpicio antidatæ ob interuentum trium teſtiũ, vel ob aliam iuſtificationem æquipollentem, quàm hodie abſolutum eſt ſufficere, quodque trinus teſtis non ſit de forma, vt in ſua materia *ſub tit. de credit.* & tunc nulla differentia viget inter inſtrumentum, et ſcripturam priuatam; Aut verò dicta ſuſpicio viget, et tunc non eſt agere de priuilegio in pari cauſa, ſed de ſubſtantia veritatis, quam priuilegium ſupplere non poteſt, vt receptum habemus in priuilegiis fauore Eccleſiæ, ac piæ cauſæ, vt pluries *ſub titul. de teſtamentis* cum ſimilibus; Ac etiam intrat conſideratio *Soccin.* de non admittendo concurſum tot ſpecialitatum, ſuffragante circumſtantia dotis pro adminiculo deducto ex primordio veritatis, vndè propterea minus rigorosè in æquipollenti librando procedendum ſit, ex ea ratione, ob quam dotis conſtitutio minoribus contenta eſt probationibus, vt ſupra *diſcurſ. 150.*; Ideoque cum mulier, quæ ſupponebatur rapta, vel ſtuprata prętenderet anterioritatem aduerſus creditores inſtrumentarios poſteriores cuidam ſcripturæ priuatæ continenti dotem prius à viro ſtupratore, vel raptore conſtitutam; Dicebam dictam cauſam non ſufficere, cum pro hac dote non competat hypotheca legalis, vt ſupra, Verũ iſtud veritatis primordium, eo probato magnum dictæ ſcripturæ veritatis adminiculũ inducere videtur.

Et hæc pro nunc adnotaſſe ſufficiat in iſta materia concurſus circa ea, quæ magis foro adaptata ſunt, reliqua enim neglecta, potius Scholis, et Academiis conuenire videntur.

De

De Dote Monialium, ſeù aliàs vitam cælibem profitentium.

SVMMARIVM.

1 QVod dos Monialium ſit damnata vtpotè ſapiens ſimoniam.
2 Omne quod datur per ingreſſum in religionem eſt ſimoniacum.
3 Contrarium verius, vt detur dos, quæ ſit neceſſaria, neque Monaſterium poſſit minuere vel remittere.
4 An id proueniat ex priuilegio, vel potius ex qua ratione.
5 Dos Monialium eſt vniformis non data exceptuatione perſonarum.
6 Fallit in tertia ſorore quæ eſt duplicata, & de materia.
7 Item in ſupranumerarijs & alijs.
8 Pro dote Monialium debentur etiam fructus vel vſuræ dotales.
9 De dote quæ datur puellis viuentibus in conſeruatorijs vel pijs domibus.
10 Quod non ſit vera dos, neque ei conueniat legatum dotalium ſubſidiorum.
11 Quid veniat ſub nomine dotis Monialium.
12 In ſpecie de annuo vel menſtruo redditu, qui Monialibus aſſignatur.
13 Quæ regula detur circa dictum redditum, aliaſque dotis appenditias in Monialibus.
14 Quomodo regulanda ſint charitatiua ſubſidia dotalia.
15 De facultate Religioſi alienandi bona ad ſuam diſpoſitionem, vel annuum redditum.
16 De pluribus generalibus, ità conuenientibus doti ſpirituali, ac doti carnali.
17 De opinione volentium, quod dos expreſsè relicta ſolis nubentibus in ſæculo debeatur etiam nubentibus ſpiritualiter.
18 Relicta maiori ſumma prò dote carnali & minori pro dote ſpirituali adbuc ingredienti monaſteriũ debetur ſumma maior.
19 Reprobatur concluſio, de qua num. 17.
20 Ac etiam reprobatur altera, de qua num. 18.
21 Si ſumma relicta pro dote ſpirituali non ſufficit, an ſit ſupplendum.
22 Declaratur quãdo etiam ingredienti monaſterium debeatur dos quamuis iſta pro ſolo matrimonio carnali relicta eſſet.
23 Diſpoſitio indefinitè concepta de dote conuenit vtrique reiecta diſtinctione verborum ſi voluntas eſt dubia.
24 Dummodo exceſſus cedat ad commodum monaſterij.
25 Quid vbi non agitur de legato facto ad fauorem certæ perſonæ, ſed pro dotibus puellarum in genere, diſtinguitur.
26 Concluſio de qua num. 23. limitatur vbi admixtum eſt intereſſe tertij.
27 Conſilium tertij à teſtatore iniunctum non eſt deſiderandum in matrimonio ſpirituali.
28 Moniali tranſeunte de vno monaſterio ad aliud, an dos à primo monaſterio reſtituatur.
29 Etiamſi non reſtituatur, quandoque primum monaſterium grauatur ad alimenta.
30 An in dicto caſu tranſitus parentes vel fratres, ſeù alij teneantur ad vnam dotem.
31 Puella non admittitur ad habitum monaſticum, niſi prius fiat depoſitum in pecunia numerata.
32 Quomodo dictum depoſitum ſit faciendum.
33 An monaſterio competat hypotheca legalis contra depoſitarium.
34 De differentia inter dotem carnalem & ſpiritualem circa taxam.
35 De vniformitate dotis ſpiritualis, & in quo dignoſcatur difformitas.
36 Quando intret dos duplicata.
37 Quid de forenſibus, an debeant ſoluere maiorem dotem quàm ciues.
38 Si nouitia non profitetur dos depoſita reſtituitur.
39 Quid accedente iudicio parentis nouitiæ, vt dos acquiratur monaſterio.
40 Quid vbi nouitia profitetur in articulo mortis ante annũ nouitiatus, vel ante ætatem.
41 De alijs ad materiam remiſſiuè.

DISC.

DISC. CLXVII.

1 MOnialium dos damnata videtur per Sacros Canones *in cap. non ſatis, & in cap. quoniam de Simonia*, vbi ea prohibetur etiam quod concurreret Monaſterij paupertas, & *in Extrauaganti ſanè de Simon.*, vbi prohibentur, ne dum dotes, ſed etiam prandia, munera, iocalia, & ſimilia, & firmant *Abb. in dicto cap. quoniam de Simon.*, & cæteri relati per *Surd. conſ. 295. in princip. Redoan. de Simon. part. 2. cap. 29. Vgolin. de Simon. tabul. 1. cap. 4. §. 1. Cyriac. contr 504. num. 17. cum ſeq.*, atq; conferre videntur plenè firmata per *Rot. in Romana ſeù Florentina transactionis 4. Aprilis 1560. coram Cerro impreſſ. poſt Zuff. de legit. proc. dec. 50. & poſt collect. Bonden. deciſ. 75.*, vt ſimoniacum dicatur totum id quod re-
2 ciperetur, vel daretur pro admiſſione ad religionem, vel ad ſuſceptionem habitus, & de qua cauſa habetur actum *ſub tit. de Regularibus*.

His tamen non obſtantibus, omninò verius eſt, dotem in Monialibus dari, ne dum licitè, ſed etiam neceſſariò, adeo vt
3 ex deductis infra, ac etiam ſupra *diſc. 11.* ex pluribus decretis Sac. Congregationis, neque volens poſſit Monaſterium illam remittere, vel minuere, vt cæteris relatis habetur apud *Cyriac. dicta contr. 504. nu. 21. cum ſeq. Surd. dicto conſ. 295. Gratian. diſcept. 254. num. 29. & 30.*, & *diſcept. 945.* plenè *Tambur. de iur. Abbatiſ. diſput. 5. quæſit. 3. nu. 1. & per tot.*

Et quamuis aliqui id referant conſuetudini, vel recepto vſui, alij verò priuilegijs Pontificijs, ſiue cuidam Conſtitutioni *Clemen. VII.*, Attamen iſtæ viden-
4 tur legiſtarum vel Moralium conſuetæ frigiditates, quoniam ſi iſte dicendus eſſet actus ſimoniacus, probabiliter Eccleſia id non permitteret, multòque minus adeo præciſam neceſſitatem induceret; Meritò autem id permittit, imò præcipit, quoniam re vera id quod nomine dotis ſoluitur, non eſt ob admiſſionem ad habitum monaſticum, vel profeſſionem, ſed eſt propter onera temporalia, quæ Monaſterium per quemdam quaſi contractum in ſe ſuſcipit pro Monialis victu, & veſtitu, alijſque neceſſarijs, eodem modo quo datur dos viro in matrimonio carnali, in quo ratione ſacramenti eadem ſimoniæ labes cadere deberet, vt diſcurrunt *Vgolin. & Redoan.* vbi ſupra, ac alij relati per *Cyriac. dicta contr. 504. num. 28. & 29.*; Ideoque huiuſmodi quæſtiones, ſeù dubitationes hodie cenſeri poſſunt pabulum ſcholarũ, & Academiarum, pro tyronum ingenijs acuendis, in foro autem inter fabulas reponi merentur.

Potiſſimè verò quia, vt habetur *dicto diſc. 11.*, ac etiam infra, huiuſmodi dotes monialium iuxtà locorum ſeù Monaſte-
5 riorum qualitatem, certam habent taxã vniformem, non alterabilem, ſine exceptione perſonarum, niſi quando Epiſcopo, vel altero ſuperiori ex iuſta cauſa in vniuerſum eam augere videatur, iuxta caſum, de quo dicto *diſc. 11.*; Vel vbi iuxta decreta Sac. Congregationis, aut Conſtitutiones Synodales, ſeù Monaſterij cõſuetudinem, ea duplicanda veniat, vt cõtingit in tertia, vel reſpectiuè quar-
6 ta ſorore, non ſolita admitti niſi de ſpeciali licentia Sac. Congregationis, & cum dote duplicata quam ego pro mea tertia ſorore euitaui ex iuſto motiuo, per Sacrã Cõgregationem Epiſcoporum, & Regularium admiſſo, in compenſationem ſatis notabilis longèque maioris impenſæ erogatæ in fabrica, quæ licèt principaliter conſtructa pro ſororum meliori habitatione ſtante earum magno numero, attamen cedit ad beneficium, & ampliationem Monaſterij, vt de dicta dote duplicata ſoluenda per tertiam ſororem *Ottbob. deciſ. 115. num. 7. & Tambur. dicta diſput. 5. quæſit. 4. num. 7.*, vbi in fine regiſtrantur litteræ S. Congregationis.

Eademque dos duplicata ſolui ſolet per ſupranumerarias, vel per corruptas, ſeù exteras, imò quandoque triplicata, ſi duplex obſtaculum cõcurrat, quia nempè
7 ſit tertia ſoror, ac etiam corrupta, ſeù extera, ac etiam ſupranumeraria, ſed quia id generaliter, ac æqualiter inter omnes ſeruatur, tanquam per taxam publicam, idcircò nullatenus dicta ſuſpicio cadere poteſt, cum præcipuum, ac principale ſimoniæ requiſitum conſiſtat in pacto, & cõuentione dandi rem temporalem pro ſpirituali, & è contra.

Adeoque in hac Monialium dote in-

trat

trat dicta ratio ob quam licita eſt dos in matrimonio carnali propter onera, quod
8 in Monaſterio habendo loco viri, intrat etiam ratio vel diſpoſitio *text. in cap. ſalubriter de vſur.* ſuper fructibus, vel vſuris dotalibus, pendente ſolutione ſortis, vt in ſpecie aduertitur ſupra *diſc.* 125.

In radice autem ceſſat dicta diſputatio etiam ſcholaſticè, in dote illarũ Monialium quæ dicuntur impropriè, ac abuſiuè tales, ſed verè non ſunt, quales iudi-
9 catur illa dos, quæ datur puellis vitam quaſi religioſam, ac cælibem ducentibus in conſeruatorijs, vel pijs domibus abſq; formali profeſſione, ac probatione per annum ad formam Sacrorum Canonum, & C.T. promittendo ſolum Superiori vel Superiori{ſ}ſæ obedientiam, ac obſeruantiã inſtituti, vt ſunt oblatę in inſigni monaſterio Vrbis Turris Speculorũ, ac alijs de quibus agit *Cyriac. dicta contr.* 504., & de ſua ſpecie mulierum, ità collegialiter viuntium cæteris relatis habetur *in Florentina Conſeruatorij ſub tit. de Iuriſdict. diſ.* 45.; Tunc etenim non dicitur adeſſe matrimonium ſpirituale, quod nõ datur ſine formali profeſſione, & per conſequẽtiam cadere non poteſt dicta ſuſpicio ſimoniæ, quæ nõ datur non data ſpiritualitate, ſed ſolùm refertur ad meram temporalitatem alimentorum.

Quinimò iſta verè, & propriè non poteſt dici dos, cum hæc nõ detur ſine ma-
10 trimonio, à quo nomen ac eſſentiã recipit; Vndè propterea in ſpecialibus terminis monialium dicti Monaſterij Turris Speculorum, quod nõ dicantur verè dotatæ aduertitur ſupra *diſc.* 5., vbi etiam inſinuatur notabilis caſus diſputatus in Sr. Congregatione Concilij in vna *Sen.*; Cum enim factum eſſet quoddam legatum diſtribuẽdum ſingulis annis in dotes puellarum, atque orta eſſet dubitatio, an illud applicari poſſet pro dote puellarum ingrediẽtium quoddam Conſeruatorium, in quo adinſtar dicti Monaſterij Turris Speculorũ non emittitur formalis profeſſio, ſub die 19. *Maij* 161. non obſtantibus ponderationibus ac diſtinctionibus deductis per *Marin. reſol.* 100. *lib.* 2. *Caſtill. deciſ.* 88., *& per Mariam diſcept.* 38. *num.* 17., deciſum fuit legatum non conuenire, quoniam non poteſt dici dos, vbi non adeſt matrimonium, ſine quo illa non datur, vt alibi pluries aduertitur, ſed potius dicenda eſt quædam quaſi dos, per quam per æquipollens adimpletur finis, ob quem illa inducta fuit, conſulendi ſcilicèt puellarũ honeſtati, atque vt ità de neceſſarijs alimentis prouiſæ remaneant, & ſic effectus eſt idem.

Dotis autem monialium nomine non ſolum venit id quod ſub dotis vocabulo
11 in ſumma vniformi, vt ſupra, dari ſolet Monaſterio, ſed etiam totum id quod ex Regionis vel Monaſterij conſuetudine erogare oportet in veſtes, ac ſuppellectilia, quæ ſub arredij, ſeù acconcij vocabulo nuncupari ſolent, nec non munera, vel diſtributiones, quæ dari ſolent monialibus, ac etiam ille annuus redditus vitalitius, qui ex communi ferè conſuetudine aſſignari ſolet monialibus pro quibuſdam extraordinarijs occurrentijs, quibus Monaſterium non prouideat, vt in ſpecie firmatur apud *Merlin. dec.* 671. *num.* 27. *cum ſeq. repetit. deciſ.* 30. *par.* 7. *rec., & deciſ.* 39. *nu.* 13 *par.* 11. *rec.*; Et de huiuſmodi conſuetudine in monialibus retinendi aliquem annuum, vel men-
12 ſtruũ redditum prò extraordinarijs occurrentijs ab Eccleſia toleratum *Campanil. in Diuerſor. iur. Canon. rubr.* 12. *cap.* 7. *Diana part.* 1. *tract.* 6. *reſol.* 32. *Ciarlin. contr.* 105. *num.* 115.; Et generaliter de iſta capacitate annuorum redditũum, in adminiſtratione, & vſu, cum ſcientia, & patientia Superiorum *Buratt. deciſ.* 584. *num.* 12., & in ſua materia *ſub tit. de Regular.*, ac habetur *ſub tit. de Regalibus diſc.* 34., dictuſque redditus dicitur pars dotis, quæ detur Monaſterio, à quo prò maiori commoditate aſſignetur eidem moniali pro vſibus, ac occurrentijs extraordinarijs, adinſtar illius ratæ fructuum, ſeù menſtruæ præſtationis, quæ mulieribus carnaliter nuptis præſertim nobilibus aſſignari ſolet pro illis quotidianis occurrentijs minutis pro quibus non conuenit virum requirere, atque, vt vulgò dicitur, *per lacci, e ſpille*, vt ad materiam fructuum dotalium aduertitur ſupra, *diſc.* 160. *&* 161. *&* 145. ad materiam fructuum dotis, ac etiam dotis ſubſidiariæ à fideicommiſſo extrahendæ, quoniam hæc dicuntur de dotis appenditijs regulandis eo iure, quo ipſa dos, cuius pars dicuntur.

Benè verum, quod in huiuſmodi appen-

penditijs non vniformis regula, ſeù taxa generalis cadit, eo modo quo in ea ſumma, quæ ſub nomine dotis iuxta decreta generalia Sac. Congregationis vt infra
13 deponendæ, ac inueſtiendæ proceditur, ſed diſcretè pro iudicis prudenti arbitrio ex qualitate facti, ac circumſtantijs regulando, præſertim circa vitalitiam præſtationem, ac etiam circa illas expenſas extraordinarias, quę ex conſuetudine regionis, vel Monaſterij in ſuſceptione habitus, vel in emiſſione profeſſionis, ſiue occaſione conſecrationis, aut munerum & officiorum, magis ex congruētia, quā ex præciſa neceſſitate fiant.

Licèt enim in hac materia non attendatur neceſſitas phyſica, & præciſa, ſed moralis, ac ſecundum ſtatus, dignitatem, ac decentiam, vt aduertitur *in dicta dec. 671. Merlin. num. 22. cum ſeq.* aliàs *deciſ. 30. par. 7. rec.*, atque neceſſariū dicatur totum id, quod ſine dedecore, vel erubeſcentia omitti non poteſt, vel non debet iuxta ea quæ in his terminis dotalibus habentur apud *Franch. deciſ. 677.* cum concordātibus, de quibus ſupra *diſc. 78. & 79.*, attamen reflectendum quoque venit ad qualitatem, ac ſtatum perſonarū iuxta circumſtantias, de quibus pro congrua dotis taxa habetur ſupra *diſc. 144.*, quoniam improbabile eſt, prorſuſque incongruum, vt puella priuatos habens natales, vel pauper, ſubſidiariam dotem petens à fideicommiſſo, illum redditum habere, ſeù eas expenſas facere deberet, quę conueniunt filiæ magnatis aliàs habere debentis ſcuta centum mille vel ſatis maiorem ſummam, ſi carnaliter nuberet, quamuis circa dotem ordinariam, ac expenſas neceſſarias, omnium ſit conditio æqualis.

Hinc proindè, cum inſignis Archicōfraternitas Sanctiſſimæ Annunciatæ Vrbis, ex pia, generoſaque diſpoſitione
14 cuiuſdam Matronæ Romanæ, redditus ad hunc effectum aſſignatos, & cumulandos, erogare deberet pro integra dotatione nobilium puellarū pauperum ſpiritualiter in Monaſterio Chriſto nubentium, atque huiuſmodi puellæ ad huiuſmodi ſubſidium ab ipſa Archiconfraternitate, & quandoque ex Apoſtolica gratia nominatæ, eligentes monaſteria primaria, filiabus magnatum, vel diuitum nobilium congrua, nedum dotem maiorem ea quæ alijs monaſterijs inferioribus dari ſolet, obtinere prætendant, ſed etiam alias facere expenſas extraordinarias, adinſtar earum, quas faciunt aliæ diuites, ac benè prouiſæ, ſemper tanquam dictæ Confraternitatis officialis, exagerare conſueui iſtum eſſe magnū abuſum, quærendi delitias in cilicio, ſiue conſouendi vnum ex ijs, quæ Deus maximè odit, nempè ſuperbiam in paupertate, quoniam ſi ſunt pauperes, atque eleæmoſynarium ſubſidium petunt, eligere debent Monaſterium earum ſtatui congruum, atque contentari expenſis neceſſarijs, non autem ad luxum, vel decorem; Et quamuis per aliquos, qui charitatem, ac pietatem profiteri credunt, iſte reputari ſoleat nimius rigor, quais etiam dicitur ille, qui adhibetur cōtra alias puellas dictæ Confraternitatis ſubſidia dotalia petentes, ob deficientes qualitates à Statutis requiſitas, attamen iſtam charitatem, vel fatuam, ac inſipidam, vel iniquam dicere conſueui, ità lædendo iuſtitiam, atque tollendo alijs puellis benemeritis, id quod de iuſtitia eis debetur, vt alijs non emeritis, vel præter neceſſitatem tribuatur.

In propoſito autem huiuſmodi vitalitiarum præſtationum, quæ aſſignari ſolent monialibus, alijſque Religioſis, frequenter dubitari ſolet, an ſine conſenſu
15 Monaſterij cedi, ſeù aliàs de eis diſponi valeat, atque in Religioſo ex Apoſtolica facultate diſpenſato ad huiuſmodi retentionem, occaſione agendi, an dare poſſet pecuniam ad cenſum vitalitium, vndè ſors principalis amittatur negatiuè deciſum fuit per *Rot. in Romana cenſuum 27. Maij 1652. coram Bich* *impreſſ. part. 11. rec. deciſ. 253.* confirmata *27. Aprilis 1654. coram Beuilaqua*, quoniam huiuſmodi facultates, ſeù permiſſiones, intelligendæ veniunt diſcretè, atque pro pijs, ac religioſis vſibus.

Et in ſpecialibus terminis annuæ ſubuentionis monialium ex legato, vel alia diſpoſitione, quod non competat facultas cedendi alijs, niſi quando ità in legato, vel alia diſpoſitione cautum ſit, firmatur *in Viterbien. Saluiani 21. Iunij 1659. coram Cerro*, vbi ſolùm aſſignatur ratio generalis, quod acquirantur quoad dominium Monaſterio, licèt ex quadam

con-

conniuentia, ſeù tolerantia, per Eccleſiam non improbata, ipſi moniali conceDatur adminiſtratio, ac vſus; Econuerſò quòd moniales, ſeù alij Religioſi parcius viuendo poſſint, quod exuberat donare alijs *Diana dicta par.1.tract.6.reſol.19.*; Quodque Religioſi ſine ſolemnitatibus, ac obſtaculo *Extrauag. Ambitioſæ* poſſint de his fructibus ſeù aſſignamẽtis diſponere *Quaranta in ſumma Bullar.* verbo *alienatio bonorum Eccleſiæ nu. 18. Rota in Romana Saluiani 31. Ianuarij 1646. Veroſp.*, & habetur *ſub tit. de Alienationibus & contractibus.*

Mihi autem videtur ità diſtinguendum, quod, Aut agitur de annualitatibus decurſis non exactis, vt eas remittere, vel condonare valeat, & rectè procedat opinio *Dianæ*; Aut pro tempore futuro, ipſoque iure exigẽdi, & tunc Aut agitur ad effectum ſolemnitatum ad formam dictæ *Extrauagan. Ambitioſæ*, & pariter non requirantur iuxta dictam deciſionẽ *coram Veroſpio*; Aut pro intereſſe Monaſterij, & ſecus iuxtà dictam deciſionẽ *in Viterbien. coram Cerro*, non quidem ex eius generali ratione, ſed potius ex illa, de qua *dicto diſc.34. ſub tit. de Regal.*, quod ſcilicet Monaſterium habet intereſſe formatum, ne monialis dicta ſubuentione ſe priuet pro illis vſibus, quibus aliàs in caſu indigentiæ ex debito iuſtitiæ, vel ſaltèm ex illo charitatis deberet Monaſterium prouidere, adinſtar illius intereſſe ſecundarij quod habent vxor, & filij in bonis donatis viro contemplatione matrimonij; Siue magis proximè, adinſtar illius intereſſe, quod habet Epiſcopus, vel Eccleſia in bonis, ad quorum titulum clericus ad ſacros ordines promotus eſt, vnde propterea ex Sacrorum Canonum, ac S. C. T. diſpoſitione prohibita eſt alienatio, vel etiam, iuxtà vnam opinionem, etiam hypothecatio ex deduct. *ſub tit. de credito*, vel altero *de alienationibus, & contractibus* præſertim *in Baren. obligationis*, in qua prodierunt deciſiones 17. *Martij* 1666., *&* 13. *Martij* 1665. *coram Albergato*; Confluente quoque in idem cõcluſione, de qua ſupra *diſc.20. & 95. cum ſequent.*, ſuper inualida obligatione, vel alienatione, ob quam mulier remaneat indotata, cum ex præmiſſis iſta præſtatio dicatur pars dotis.

Quamuis autem pleraque habeamus in iure circa huiuſmodi monialium dotes, attamen illa ſunt vtrique doti etiam carnali communia, & ſic non continent aliquid ſpeciale ratione ſtatus Religioſi,
16 ſed ſolum firmatur huiuſmodi dotibus conuenire idem, quod de dote matrimonij carnalis in iure diſponitur ob rationis identitatem, vt eſt e. g. obligatio parentum, aliorumque coniunctorum dotandi iuxta deducta ſupra *diſc.142.*, vel eſt priuilegium competens ex diſpoſitione *text. in Auth. res quæ C. commun. de legat.* ſuper ſubſidiario beneficio extrahendi dotem ex bonis fideicommiſſi iuxta deducta ſupra *diſc.145.* cum ſimilibus.

Solùmque dubitatio cadere ſolet circa diſpoſitionem hominis, àn ſcilicèt legatum, vel alia diſpoſitio de dote, ſiue pro matrimonio concepta, conueniat necnè puellis Monaſterium ingredientibus pro huiuſmodi dote ſpirituali, ſuper quo ſcribentes nimium ſe inuoluerunt, ideoque pro materiæ notitia, ità diſtinguendum videtur.

Aut voluntas eſt clara ſuper reſtrictione diſpoſitionis ad ſolam dotem carnalem, ita vt nulla cadat quæſtio voluntatis, Et tunc plerique voluerunt, dicta reſtrictione neglecta, diſpoſitionem huic
17 etiam doti conuenire, quaſi quod dicta reſtrictio, vtpotè auertens à vita religioſa, tanquam turpis habenda ſit pro non ſcripta, & conſequenter ea reiecta, diſpoſitio huic doti etiam conueniat, vt ex *text. in Auth. niſi rogati Cod. ad Trebell. & §. ſed & hoc præſenti Auth. de Sanctiſſ. Epiſc.* cæteris relatis *Mart. de ſucceſſ. part.4. quæſt.18. artic.3. num.9. & de Iuriſdict. par.4. cent.1. c.80.*, *Pont. Zanchez*, & alij collecti per *Boſſ. de matr. cap. 11. num.624. & 672.*

Atque exindè infertur, quod etiam in caſu diſcretiuæ diſpoſitionis ſuper vtroque matrimonio, vel vtraque dote, quia nempè relinquantur centum pro dote ſpirituali, & mille pro carnali, reiecta dicta diſtinctione, integra mille debeantur ex deduct. per *Boſſ. dicto cap. 11. num.700. Ciarlin. contr.18. nu.45. Borell. in ſum. deciſ. lib.3. tit.4. de iur. dot. n.117. Carol. de Graſſ. de effect. cleric. in prælud. nu.404. & ſeq. Barboſ. de Epiſc. alleg.83. num.27. & 28.*

Verùm quoties non conſtat huiuſmodi diſpoſitiones prodijſſe odio irrationabili erga ſtatum religioſum, quod in
19 dubio non præſumitur, hodièque nulli, vel nimium rari ſunt caſus in quibus iſtud odium, vel irrationabilis diſpoſitio verificari poſſit inter Catholicos; Verior, atq; in foro recepta eſt cõtraria opinio, vt ceſſante quocumque defectu poteſtatis, tota quæſtio reſtringatur ad voluntatem ambiguam, ſecus autem vbi illa eſt clara, & expreſſa, cum tunc qualis, qualis illa ſit, attendi, ac ſeruari debeat, quoties agitur de diſponente ex liberalitate, liberaque voluntate eius qui poterat non diſponere, cum in alijs dotare obligatis, non cadat hæc inſpectio ſuper eius diſpoſitione, ſed ſuper dotandi obligatione quæ à lege reſultat, vt relatis antiquioribus *Ciuiliſtis in dicta Authen. niſi rogati*, & *Canoniſtis in cap. in præſentia de probat.*, in terminis reſtrictiuæ ad ſolas nuptias carnales, veriorẽ, ac in praxi receptam profitentur *Couar. lib. 1. var. cap. 19. ex nu. 7. Mantic. de coniect. lib. 11. tit. 7. & tit. 18. nu. 29. & ſeq. Menoch. lib. 4. præſum. 83. Theſ. iun. lib. 1. quæſt. 60. Maſtrill. deciſ. 153. Sanchez de matrim. lib. 1. diſput. 33. num. 29. & diſput. 34. num. 13. Fontanell. clauſ. 6. gloſ. 3. p. 6. ex n. 6.* latè, & benè *Giouagn. conſil. 57. ex nu. 10. lib. 1.* ac habetur etiã pluries deductum *ſub tit. de fideicommiſſis* in propoſito excluſionis religioſorum, & clericorum.

Et in terminis dictæ diſcretiuæ diſpoſitionis firmant idem *Sanchez*, *Theſ. Giouagn.* & alij, iſtamque opinionem
20 paſſim ſeruari dicit *Rot. dec. 480. nu. 6. par. 2. rec.* malè in contrarium allegata per *Boſſ. vbi ſupra*, Et quæ deciſio videtur in hac materia magiſtralis, ponderando rationes, nè dum iuris ſcripti ſed etiam æquitatis, ac reſpondendo contrarijs, eiuſque authoritate ità firmatur etiam *per Add. ad Greg. dec. 63. num. 26.*, atque ità de facto paſſim recepit vſus forenſis; Nimium enim improbabile eſt dicere, vt qui poterat non relinquere, prohibendus ſit ità diſcretiuè diſponere, potiſſimè dum talis diſcretiua congruam habet rationem minoris dotis quæ præſertim in perſonis nobilibus requiritur pro matrimonio ſpirituali, quàm pro carnali; Ac etiam quia nimium improbabile eſt, vt puella quæ Dei ſpiritu ducta, vitam religioſam eligit vt mundana negligeret, ab hoc bono ſpiritu retrahi velit ex motiuo maioris lucri, quod aſſequendo in ſtatu religioſo, neque ſuum eſſet, ſed Monaſterij.

Eſt benè verum, quod iſto ſecundo caſu, dum cõſtat teſtatorem voluiſſe puellam cum maiori ſumptu prouidere de
21 dote carnali, probabile eſt quod pro ſpirituali minorem ſummam reliquerit, opinando eam ſufficere, quodque proptereà in caſu inſufficientiæ, ex eius veriſimili voluntate, ità per iudicem ſupplenda, ſub tali diſpoſitione veniat illud plus, quod neceſſarium eſſet pro adimplendo finem per ipſum volitum, Ac etiã quia cadere poſſet dicta conſideratio neceſſariæ retractionis à vita ſpirituali.

Quinimò etiam in primo caſu, in quo dos pro ſolis nuptijs carnalibus relicta ſit, quoties agitur de diſpoſitione par-
22 ticulari directa ad certam perſonam ex principali motiuo eam prouidendi, abſque eo quod vrgeat particularis ratio, ob quam potius in vno, quàm in altero caſu prouidere voluerit, eadem ſuppletio intrare videtur pro impenſa minori, dum conſtat teſtatorem ſeù diſponentẽ voluiſſe eã facere maiorẽ, ità vt non explicatio alterius referri poſſet ad mentis alienationem, quod ſcilicèt diſponens non cogitauerit, veriſimiliter id diſpoſiturus, ſi cogitaſſet, iuxtà terminos vel rationem *tex. in l. cum auus ff. de condit. & demonſtr. & l. cum acutiſſimi C. de fideicom.*; Siuè iuxtà eam ſuppletionem, de qua habetur præſertim actum *ſub tit. de fideicomm. diſc. 115.*; Ideòque totum repoſitum videtur in iudicis prudenti arbitrio ex facti qualitate & circumſtantijs regulando.

Vbi verò non conſtat de clara, & expreſſa voluntate, quia nempè pro dote ſimpliciter concepta ſit diſpoſitio, non
23 expreſſa vna, vel altera ſpecie; Et tũc, licèt pleriq; nimium inſiſtant in formalitate verborum, eorumque propria ac ſtricta ſignificatione, carnali potius quã ſpirituali matrimonio conueniente, vt ſunt verba *nubere*, ſeù *nuptiæ*, *maritare*, & ſimilia, ex plenè deductis per *Giouagnon. conſ. 49. nu. 2. & in conſil. ſeq. lib. 1.* ac etiam *per Rot. poſt eundem conſ. 55. nu. 12. & ſeq.*; Nihilominùs non refragrãtibus

tibus

tibus coniecturis diuerſam voluntatem ſuadentibus, diſpoſitio vtrique doti indefinitè conuenit quamuis pro matrimonio ſpirituali, ac dote dari ſolita Monaſterio ſumma exceſſiua ſit, vt cæteris relatis *Ciarlin. d. controu.* 218. *nu.* 6. *Rot. apud Giouagnon. conſ.* 57. *& dec.* 398 *p.* 4. *recent. tom.* 2., & ſæpiùs, dummodo tamen ille exceſſus cedat commodo Mona-
24 ſterij, non autem tertij ceſſionarij, quaſi quod dicta regula fũdata ſit coniunctim in fauore Religionis, ac in diſponentis veriſimili voluntate copulatiuè, adeò vt vnum ſine altero non ſufficiat, vt latius aduertitur ſupra *diſc.* 12., vbi de hac materia.

Procedit autem hoc in diſpoſitione particulari facta ad fauorem certæ, ac determinatæ perſonæ, ex principali motiuo, vt dictum eſt, illam prouidendi, non curando magis vnam, quàm alterã
25 prouiſionis ſpeciem, ſecùs autem vbi agatur de diſpoſitione generali pro dote incertarum puellarum, tũc enim certant ſcribentes, Aliqui enim volunt talem diſpoſitionem, non niſi carnalibus nuptijs conuenire, Alij verò vtriq; ſpeciei, ex latè collectis pro vtraque ſententia per *Boſſ. de matr. d. cap.* 11. *nu.* 638. *& Ciarlin. d. contr.* 218.

Verius tamen videtur, quæſtionem, vtpotè facti, & voluntatis potius, quàm iuris, decidendam eſſe pro eodem iudicis arbitrio ex facti qualitate regulando; Aut enim diſpoſitio, quamuis generalis, ac pro perſonis incertis reſtricta eſt ad certum genus, in quo cadat ratio ſanguinis, vel affectionis, aut alterius temporalis reſpectus, putà fauore puellarum de familia, ſeù de parentela &c., et tunc verius videtur vt diſpoſitio vtramque ſpeciem compræhendat, quoniam principaliter cõtemplata videtur prouiſio perſonarum, non curato modo.

Aut verò agitur de pijs diſpoſitionibus pro dotalibus ſubſidijs puellarum pauperum Ciuitatis, vel alterius loci in genere, et tunc, vt pluries occaſione caſuum particularium aduertere conſueui, reflectendum eſt ad ſummam pro talibus ſubſidijs diſtribuendam, an ſcilicèt ex more regionis, vel ex inſtituto pij loci cui talis diſpoſitionis diſtributio demandata ſit, iuxtà caſum de quo ſupra *diſc.* 7. *cum tribus ſeq.*, diuerſa ſit dos, quę datur puellis maritandis, ab ea quæ datur monacandis, vt e. g., docet praxis inſignis Archiconfraternitatis Sanctiſſimæ Annunciatæ Vrbis, quod puellis maritandis in ſæculo datur dos ſcutorũ 50. pro qualibet, monacandis verò datur in ſumma ſcut. 80., Vndè propterea ſi teſtator de his conſcius, relinquat annua mille pro ſubſidio 20. puellarum, & ſic ad rationem ſcutorum 50. pro qualibet, ità voluntas deſumi videtur, quod pro carnaliter maritandis intellexerit, ex regula ſeù propoſitione generali, vt pretij quantitas magnum ſit voluntatis argumentum *Alex. conſil.* 26. *lib.* 4. *Menoch. lib.* 3. *præſumpt.* 73. *Gregor. dec.* 126. *n.* 9. & paſſim; Secus autem vbi iſtud argumentum ceſſat, atque non vrgent alia adminicula, ſeù verba, puta quia, in vulgari, ſeù materno idiomate illa, non niſi carnalibus nuptijs de communi vſu conueniant, vt eſt præſertim verbũ *maritare* in Italico idiomate, vt aduertitur etiam ſupra *diſc.* 12. vbi de hac materia.

Dicta verò regula, vt ſub huiuſmodi diſpoſitionibus veniat vtraque dos quoties contrariæ voluntatis coniecturæ nõ vrgent, rectè procedit, vbi diſpoſitiò principaliter directa eſt in perſonam prouidendam in cuius gratiam prodierit; Secùs autem vbi admixtum eſſet intereſſe tertij, putà quia teſtator relin-
26 quat dotem puellæ, quatenùs nubat alicui certæ perſonæ, vel etiam incertæ de certo genere, Tunc enim cum incertum ſit, an potius vnius, quàm alterius fauorem diſpoſitio concernat, ſiue vtriuſque, idcircò ea ſeruanda eſt, illo modo, quo fauore omnium effectum ſortiatur *Couar. de teſtam. cap.* 3. *nu.* 11. *verſ. ſexta ex proxima &c. Mantic. de tac. lib.* 11. *tit.* 18. *num.* 26. *circa fin. Sanchez d. lib.* 1. *diſput.* 33. *nu.* 30. vbi de aliquibus bonis declarationibus *Fontanell. de pact. clauſ.* 6. *gloſ.* 4. *par.* 6. *num.* 22.

Quod ſanè intelligendum venit, vbi admixtus eſt tertij fauor qui concernat eius formale intereſſe, ſecùs autem vbi id concernat quandam honorificentiã, vel prouidum conſilium, vt ità indignis, vel
27 inæqualibus nuptijs occurratur, puta quia fiat legatum puellæ nubenti de cõſenſu, vel conſilio alterius, quoniam id demandatum videtur pro caſu nuptiarũ car-

carnalium, in quibus tale conſilium cõgruum eſt, ad effectum vt indignæ, vel inæquales nuptiæ non contrahantur, ſed non venit deſiderandum in caſu nuptiarum ſpiritualium, in quibus iſta ratio nõ cadit, vt in ſpecie aduertitur apud *Capyc. Latr. conſult.63. nu.32. & ſeq.*

In reliquis, vt dictum eſt, alia generalia percutientia etiam dotes monialiũ, ſunt vtrique doti æquè conuenientia, nõ autem cadentia ſub hac ſpecie tantùm ob aliquam eius peculiarem naturam, præterquã circa ea quæ ex generalibus, vel particularibus decretis ſeù determinationibus S.Congregationis, Epiſcoporum, & Regularium, ac Monialium negotijs præpoſitæ, ſtatuta habentur.

Quamuis enim in terminis iuris communis apud ſcribentes diſputetur quæſtio, an moniali tranſeunte de vno Mo-
28 naſterio ad aliud, dos data primo repetatur, ex ijs quæ generaliter de omnibus alijs bonis, an ſequantur nec nè perſonam, diſputant Canoniſtæ *in cap. Quod à te de Cleric. coniug.*, *Staib. lib.2. reſolut.125. & ſequen.*, *Fontanell. deciſ. 226. & ſeq.* cum alijs deductis *in Neapolitana ſub tit. de Regular.*; Attamẽ præſertim in Italia, quoad dotem non cadit iſta quæſtio, quoniam cum iſta translatio ſequi non poſſit ſine ſpeciali licentia dictæ Sacræ Congregationis, iſta eam concedere non ſolet, quamuis cauſa infirmitatis, vel alia concurrat, niſi cum noua dote danda ſecundo Monaſterio, vt præſertim me tractante & cooperante ſequutum fuit in translatione de qua agitur *in dicta Neapolitana ſub tit. de Regular. circa annum 1645.*, atque deindè dictum fuit *in vna Aſſiſien. de anno 1653.* & in alijs; Solùmque vbi neceſſaria, vel nimium vrgens cauſa exigit dictã trans-
29 lationem, neque translata, vel transferenda aliam dotem habere poteſt, quãdoq; primum Monaſterium grauari cõſueuit ad ſuppeditãdũ ad vitã monialis ſecũdo Monaſterio annuã ſummam eius ſubſtentationi congruam, quod non videtur à probabilitate alienum, dum eidem, quatenùs translata non eſſet, donec viueret, alimenta ſubminiſtrare teneretur, vt cæteris relatis aduertitur *apud Bottilier de ſucceſſ. theor.78. num. final.*, qui ſcripſit in eodem caſu ſupra inſinuato in *Neapolitana* de qua habetur actum *ſub d. tit. de Regular.*, in quo tamẽ caſu diſputatum non fuit de hoc puncto dotis non cadente ſub quæſtione ob expreſſam determinationem Sac. Congregationis in ipſa licentia tranſitus, ſed de alijs monialis bonis primo Monaſterio donatis, & nihilominùs iſte caſus nimiũ rarus eſt, cum in hac materia nimis circumſpectè procedatur.

In caſu verò quo ſequatur dictus
30 tranſitus ob quem vt ſupra nouam dotem ſecundo Monaſterio dare oporteat, cadit dubitatio an parentes vel fratres, ſeù alii dotare obligati qui dotem primo monaſterio iam dederunt, ad hanc nouam dotem teneantur, ſiuè an pro iſta ſecunda dote competat ſubſidiarium remedium *tex. in Auth. res quæ* in bonis fideicommiſſi ex quo alia dos extracta fuit; Et in hoc nil dignoſci videtur ſpeciale in hac dote ſpirituali magis quàm in carnali, ideoque intrant eadem quæ ſuper ſecunda dote ob primam datam & amiſſam deducta habentur ſupra *diſcur. 4. & 142.* circa dotem ratione ſanguinis vel charitatis iudicis officio debitam, ac *diſc.145.* circa aliam dotem aſſequẽdam à fideicommiſſo ex dicto ſubſidiario remedio *Auth. res quæ*, an ſcilicèt tranſitus dicendus veniat verè volũtarius ſeu culpoſus, vel potius habens neceſſariam vel ſaltem talem iuſtam, ac probabilem cauſam quæ neceſſitati ęquipolleat, ſeù quod aliàs pro affirmatiua, ſeu negatiua intret rationis identitas, vndè propterea videtur quæſtio pro facti qualitate pro iudicis prudenti arbitrio decidenda, atque hunc ſtylum ſeruare conſueuit Sacra Congregatio, quandoque cogendo ad nouam dotem præſtandam, quandoque verò obligando vt ſupra primum Monaſterium ad alimenta, & quandoque etiam ad dotem, abſque eo, quod deſuper tamquam in materia regulari ſolita pro arbitrio magis Principis quàm iudicis, certa regula dari non valeat, neque ex eo quod in vno caſu ità deciſum ſit, ad alios inferri valeat.

Prouiſum eſt autem per eamdem Sac. Cõgregationem circa huiuſmodi dotes, in multis, & præſertim; Primò quod licèt dos nomen, ac eſſentiam recipiat à matrimonio, ſine quo illa non datur, & ſub cuius conditione conſtituta cẽſetur, adeò vt non probato matrimonio nõ ſit exi-

exigibilis, neque inſtrumenta, vel aliæ obligationes executioni demandari valeant, vt alibi aduertitur, attamen in huiuſmodi dotibus monialium, priuſquã ſequatur matrimonium ſpirituale mediante ſolemni profeſſione, per quam, & non aliàs, dos Monaſterio acquiritur,
31 adhuc illa anticipatè præſtanda eſt pro actu præparatorio admiſſionis ad habitum, ac ad annum probationis, tãquam per quandam ſpeciem ſponſalium de futuro, quoniam puella non admittitur ad habitum nouitiarum, niſi prius facto integro dotis depoſito, quod iuxtà plura decreta S. Congregationis recenſita per *Nicolium in eius Floſculis*, alioſq; huiuſmodi collectores, debet eſſe in pecunia numerata, & effectiua, non admittendo aſſignationes ſtabilium, vel impoſitiones cenſuum, aliaſque dotantiũ obligationes, vel cautiones, niſi quandoque ex gratia ſpeciali Sacræ Congregationis ob aliquam particularem circumſtantiã, quæ iuſtam cauſam redoleat.

Dictumque depoſitum ex iudicio, vel approbatione Epiſcopi, ſeu Ordinarij, faciendum eſt, vel penès Ædem ſacram
32 idoneam vbi adeſt, vel penès publicum idoneum bancum ſeù campſorem, aut in arca retinenda in monaſterio cum tribus clauibus conſeruandis, per Ordinarium, per Abbatiſſam, ac reſpectiuè per Syndicum Monaſterij; Idque etiam ſi agatur de Monaſteriis exemptis, ac ſubiectis Regularibus, quoniam adhuc tale depoſitum fieri debet cum conſenſu, & approbatione Ordinarii loci, vt pluries declarauit Sac. Congregatio, præſertim *de anno* 1650. *in vna Fulginaten.*

Frequentior autem, tanquam tutior eſt illa depoſiti ſpecies, quæ fit penes Ædem ſacram, vel cum cedula banchariа idonei campſoris, quoniam vt egomet expertus ſum, ab arca quæ ſub dictis tribus clauibus in Monaſterio retinetur, reddendo amouibilem eius partem inferiorem, ex monialiũ malitia, vel truffatorũ ſeductione, pecuniç ibi retentæ frequenter euaneſcunt; Licet econtrà vrgeat periculum decoctionis depoſitarij, ideoque non datur certa regula, ſed totum remiſſum videtur Ordinarij prudentiæ, ac arbitrio.

Occaſione autem huiuſmodi depoſitorum *in vna Anconitana* de qua *ſub tit. de credito* diſputaui, an in bonis campſoris, quem Epiſcopus depoſitarium dotium monialium deputauit, competeret Monaſterio hypotheca legalis in cõ-
33 curſu creditorum, atque ſcribens pro Monaſterio affirmatiuam dicebam omnino veriorem, ex deductis in dicta ſua materia *ſub tit. de credito*, vbi enunciantur deciſiones Rotæ Monaſterio fauorabiles *coram Carpinea* in ea cauſa proditæ.

Differt quoque iſta dos monialium ab alia dote nuptiarum carnalium circa ſummam, vel quantitatem, dos enim
34 carnalis certam vniformem taxam non habet, ſed pro qualitate perſonarum, ac bonorum, et locorum aliarumque circumſtantiarum eſt varia, iuxta ea quæ ſuper taxa congruæ dotis habentur ſupra *diſc.* 144.

Non ſic eſt in iſta dote ſpirituali, quoniam, vt ſuperius etiam aduertitur, varietas cernitur inter diuerſa loca, ſeù diuerſa Monaſteria, in quorum vno dos maior, in altero autem minor eſſe ſolet, vt lex fundationis, vel antiqua conſuetudo, aut Superiorũ prouiſiones ſtatuerũt, ſed inter profitentes in eodem Monaſterio æquè puellas, perſonalem, ſeù aliàs accidentalem exceptionem non haben-
35 tes, atque intra numerum præfinitum, eadem ac vniformis eſt taxa dotis, non data exceptione perſonarum, neqne habita ratione maioris nobilitatis, ſiue maiorum diuitiarum, ſed vniformis eſt taxa dari ſolita, quam neque volentes moniales minuere, vel in parte remittere poſſunt, ſicuti econuerſo per plura eiuſdem Sac. Congregationis decreta, prohibitum eſt augere, niſi quando Epiſcopo ex iuſta cauſa videatur taxam ſolitam generaliter augere, vt aduertitur ſupra *in Ariminen. diſc.* 11.

Solaque differentia, quæ inter moniales numerarias, ac aliquam accidentalem exceptionem non patientes dignoſcitur, eſt circa dotis appenditias ſuperius etiã inſinuatas, vt ſunt acconcium, ſeù corredum, ac quædam honorificæ, vel ſumptuoſæ expenſæ, frequentius verò annua, vel menſtrua præſtatio, quæ monialibus pro extraordinarijs vſibus, et occurrentijs tanquam pars dotis, aſſignari ſolent iuxta ſuperius allegatam *deciſ. Merlini* 671. aliàs *deciſ.* 30. *part.* 7. *recent.*, in hoc enim

enim notabilis diuerſitas dignoſcitur inter nobiles, et populares, vel inter diuites, et pauperes.

Circa dotem verò Monaſterio tradendam, differentia viget ex aliqua accidentali exceptione, vel defectu, puta
36 quia, vt ſupradictum eſt, agatur de tertia ſorore, quam ex decreto Gregorii XIII. prohibitum eſt recipi ſine licentia S.Congregationis, non ſolitæ concedi, niſi cum dote duplicata & ſine voce, aut vbi ageretur de corrupta, vel ſupranumeraria, ſiue alium defectum habente, ſuper quo certa & determinata regula dari non poteſt, cum ſit materia arbitraria dictæ S.Congregationis, quæ regulat eius arbitrium iuxta facti qualitatem, et circumſtantias, præſertim cum ſit Tribunal, quod procedit more Principis, et cum ſuprema poteſtate, non reſtrictum intra illos rigoroſos iuris cãcellos, vt ſunt Ordinarij locorum, alijque ſuperiores inferiores.

Quòuero ad forenſes, in pleriſque Monaſterijs conſuetudo eſt, vt non recipiantur niſi cum dote duplicata, et quamuis S. Congregatio pluries huiuſ-
37 modi differentiam improbauerit, ex eo quod apud Deum, et in Eccleſia non datur exceptio perſonarum, attamen defacto in pleriſque locis, ipſa etiam S.Cõgregatione tolerante, id eſt in vſu, vel quia reſeruatis locis numerarijs ciuibus, quibus eadem S.Congregatio pluries declarauit debitam eſſe prælationẽ, non de facili detur caſus, quod extera in concurſu ciuis obtineat locum ordinarium, vnde propterea conuenit admitti tanquam ſupernumeraria, quod cauſat dotis duplicationem, quæ ita de facto ex iſta cauſa frequentius practicatur; Vel quia lex fundationis Monaſterij, aut aliæ facti circumſtantiæ id iuſtè, ac rationabiliter exigant, quod ſcilicet ciues, vel eorum maiores onera ſubſtinuerint, vel ſubſtineant pro fundatione, vel manutentione Monaſterii, quibus oneribus non ſubiacent forenſes, ideoque, iuſtum eſt, vt in vno grauatus, in altero releuetur ex ijſdem rationibus, ex quibus *ſub tit. de regal. diſc. 77. & 83.* habetur ſubſtineri ſtatuta, quę circa collectas grauant magis forenſes, quã ciues; Et quemadmodum datur caſus admittẽdi puellas ad Monaſterium etiã ſine dote, quia ſint de ſanguine fundatoris, aut de genere per eum priuilegiato, iuxta caſum de quo *ſub tit. de iuriſd. diſcur. 27.*, cum ſimilibus, ita ex rationis identitate, videtur quod filiæ ciuium melioris debeant eſſe conditionis, quàm filiæ forenſium, et conſequenter non videtur adeſſe probabile motiuum, ob quod dicta conſuetudo improbari mereatur.

Demum quoad huiuſmodi dotis acquiſitionem Monaſterio, vel reſpectiuè reſtitutionem dotanti, Aut nouitia nolit, vel non poſſit profiteri, et certum eſt eam non acquiri Monaſterio, ſed eſ-
38 ſe reſtituendam, quoniam nullum ſequutum eſt matrimonium à quo dos nomen, eſſentiam, ac perfectionem recipit; Solumque *de anno 1665. in vna Neritonen.* dubitatum fuit in Sacra Congregatione, an iſto caſu dos remanere deberet Monaſterio, ſtante diſpoſitione
39 parentis, ac deciditur negatiuè, eo quia erat dos ſuccedens loco legitimæ, vnde propterea talis diſpoſitio corruebat ex defectu poteſtatis, ex priuilegio legitimæ iuxta terminos vulgaris *tex. in l. quoniam in prioribus C. de inoffic. teſtam.*

Vbi verò iſta ratio ceſſat, non videtur ſubeſſe motiuum dubitandi, cum reſolui videatur in legatum factum Monaſterio, cui purè, ac directè diſponens poterat à principio relinquere; Idque pro meo iudicio de plano, quando profeſſio ſequi non poſſit ob mortem nouitiæ, ſecus autem vbi ex defectu voluntatis, illaq; non ſit congruè aliunde prouiſa pro nuptijs carnalibus, ſeù pro alio diuerſo ſtatu, in quo viuere velit, quoniam ita eſſet arctare cum quadam vi interpretatiua puellam quamuis inuitam ad profitendum, ideoque intrare videntur ea quæ per *S.C.T. ſeſſ. 25. de regular. cap. 16.* ex dicta ratione diſpoſita ſunt circa donationes, aliaſque obligatorias, ac irretractabiles diſpoſitiones nouitiorum, ad fauorem Monaſterij, vel Religionis.

Quatenus vero nouitia moribunda ob conſolationem ſpiritualem, in articulo mortis admittatur ad emittendam
40 profeſſionem ante completum annum probationis, ſiue ante annum decimum ſextum completum, et tunc pluries Sac. Congregatio, inhærendo Conſtitutioni Pij V. declarauit, quod cum dicta profeſſio

feſſio dicatur valida, quoad ſolos effectus ſpirituales non autem in reliquis, hinc proindè dos reſtitui debet, perinde, ac ſi profeſſio ſequuta non eſſet, cum in effectu non ſit talis, niſi ad dictum finem; Ad quod aliàs obſeruabam conferre, quæ habentur deducta ſuperius *diſc*.33. circa illos actus, qui pro conſolatione infirmorum, ſeù morientium fiunt, vt habeãtur pro infectis, quoad alios effectus, illo excepto ad quem facti ſunt.

Alia quamplura in hac materia dotis
41 monialium deducuntur per *Nicolium in floſculis*, et alios collectores huiuſmodi, recenſentes plures determinationes Sac. Congregationis, ex quibus tamen ad regulam, ſeù determinationem generalem inferri non poteſt, vtpotè proditis in caſibus particularibus ob eorum particulares circumſtantias, ex quibus dictę Sac. Congregationis arbitrium magis more Principis, quàm more iudicis, regulari ſolet; Perquirantur autem dictę declarationes apud collectores, cũ ſtylus, genium, ac ſtatus has collectoris parte nimis abhorreant, ac prohibeant.

De bonis extradotalibus, ſeù paraphernalibus, tam in ſorte quàm in fructu, An ſcilicet, et quando pro eorum adminiſtratione mulieri competat hypotheca legalis in bonis viri, Et quos fructus iſte reſtituere teneatur, vel reſpectiuè faciat ſuos.

SVMMARIVM.

1 *DE vocabulis paraphernalium, ac extradotalium.*
2 *Quod paraphernalia ſint bona ante matrimonium & extradotalia illa, quæ poſtea obuenerunt.*
3 *De alia opinione, quod id pendeat à commiſſa adminiſtratione.*
4 *Quod potius ſint ſinonima & non differant.*
5 *Ad quid proſit dicta diſtinctio.*
6 *Diſtinguuntur inſpectiones materiæ.*
7 *Vbi agitur de paraphernalibus per mulierem in adminiſtrationem dotis cõpetit hypotheca legalis.*
8 *Quomodo probetur mandatum præſumptum ex quo ad hanc adminiſtrationem infertur.*
9 *De differentijs, vbi adminiſtratio defertur à lege, vel ab ipſa muliere.*
10 *In actione mandati, quæ culpa ueniat.*
11 *De qua culpa teneatur vir in adminiſtratione bonorum extradotalium.*
12 *Declaratur quomodo intrent differentiæ de quibus num.9.*
13 *Vbi adminiſtratio eſt legalis, vnde bona dicuntur paraphernalia competit hypotheca legalis pro ſorte.*
14 *An competat pro fructibus recenſentur variæ opiniones & diſtinguntur variæ ſpecies fructuum.*
15 *Quoad adminiſtratorem, vel alium tertium fructus habent naturam ſortis atque totum eſt ſors.*
16 *Expenduntur verba* text. in l.fin. *ſuper reſtrictione ad ſolam ſortem.*
17 *Contra tutorem illegitimum, vel ſolemnia non implentem, qui de facto adminiſtret adhuc competit hypotheca.*
18 *Quod in bonis extradotalibus obuentis conſtante matrimonio non competat hypotheca legalis neque pro ſorte.*
19 *Contrarium vbi adminiſtratio ſit de conſenſu, ſecùs ſi abſque conſenſu.*
20 *Quando competit hypotheca non tamen competit potioritas, ſed ſolum attenditur anterioritas temporis & quando iſtud incipiat.*
21 *De Statutis deferentibus viro fructus bonorum extradotalium, et de eius ampliationibus.*
22 *Vbi fructus extant verè, vel æquipollenter, certum eſt eſſe mulieris.*
23 *Quando dicantur extare.*
24 *Quod concluſio de qua num.21. procedat indiſtinctè tam de naturalibus, quã induſtrialibus.*
25 *Declaratur cum diſtinctione terminorũ, et qui ſint fructus* naturales, *ac induſtriales, vel ciuiles.*
26 *Qui ſint fructus verè, ac purè naturales.*

27 *Vi-*

27 *Vinum & oleum, an ſint fructus naturales, vel induſtriales.*
28 *Quod ſit ſpecies mixta & quomodo.*
29 *Quid in frumento & hordeo, aliſque frugibus.*
30 *Quomodo in vino, oleo, frumento & frugibus diſtinguatur pars naturalis à parte induſtriali.*
31 *Quod pars induſtrialium ſit viri & non mulieris.*
32 *Fructus merè induſtriales non dantur in ijs, quæ ex bonis percipiuntur.*
33 *Reprobatur opinio volentium fructus ciuiles, vt ſunt penſiones domorum, vel fructus cenſuum, ſeù locorum montium, eſſe induſtriales.*
34 *Quod dicti fructus ciuiles iure naturalium cenſendi ſint, atque ad mulierem pertineant.*
35 *Quid de lucris mercaturæ exercitæ cum pecunia, vel bonis mulieris.*
36 *Quod lucra negotiationis non dicantur fructus.*
37 *De alia ratione ob quam lucra & fructus induſtriales ſunt viri.*
38 *De fructibus ex pecunia, vel mercibus debitis loco damnorum & intereſſe.*
39 *Quod quæſtio reſtitutionis fructuum non extantium & conſumptorum ſit facti, et quomodo decidi debeat.*
40 *Prius iſti fructus imputantur in melioramenta, vel debita ſoluta.*
41 *Quando facilius pro reſtitutione, vel econtra pro non reſtitutione ſit reſpondendum.*
42 *Quid ſit dicendum in fructibus officiorũ, aliorumque iurium ad vitam.*
43 *De reliquis ad materiam remiſſiuè.*

DISC. CLXVIII.

1 SVper huiuſmodi bonis mulieris, quæ in dotem data non ſunt, non modica inter ſcribentes dignoſcitur differẽtia circa nomen, ſeù vocabulum, cum enim ſub duorum vocabulorum nomine nuncupari ſoleant, extradotalium ſcilicet, ac paraphernalium, quæſtio eſt, an iſta vocabula ſint diuerſa, vel potius ſynonima idem ſignificantia, ſuper quo tres diuerſas habemus opiniones, quarum prima eſt, vt ſint diuerſa, paraphernalia ſcilicet ea quæ mulier habebat ante matrimonium, ac de illius tempore, extradotalia verò ea quæ poſt
2 matrimonium obuenerunt, vt cæteris relatis *Surd.conſ.290.numer.40.cum ſeq. Decian.conſ.84.num.44.& ſeq.lib.4. Monach.dec.Luc.68.num.1.& 2.*, ac præſuppoſitiuè *Afflic.deciſ.44. in princip. & per tot.Boſſ.de dot.cap.8.num.109.Barbat. de diuiſ.fruct.part.2.cap.3.num.45. cum ſeq. Caſtill.lib.4.cap.40.ex num.46.cum ſeqq.*, vbi latè de more de iſta quæſtione, ac varijs opinionibus.

Altera eſt opinio, vt paraphernalia dicantur ea quorum adminiſtratio expreſſè, vel tacitè per mulierem data eſt,
3 extradotalia verò ea quorum adminiſtrationem mulier penes ſe retinuit, quam diſtinctionem originaliter tradit *gloſ.in l.fin.C.de pac.conuen.& in l. maritus C.de procur.vbi Bart.Bald.Salyc.*, et alij *Bald.conſ.478.lib.5.Menoch.conſ.56. nu.4.& ſeq.*, atque præſupponitur etiam apud *Afflic.d.deciſ.44.num.4.& 5. cum ſeq.* & admittit etiam *Rot. apud Coccin. deciſ.12.num.3.*

Tertia eſt opinio reprobantium vtrãque opinionem, ac volentium iſta eſſe
4 ſynonima, quaſi quod idem græcè ſit *parapherna*, ac latinè *extra dotem*, vt per *Aciat.lib.1.prætermiſ.verbo antidora & lib.4.parerg.c.13.* & cæteris relatis *Theſ. deciſ.187.num.2.Fontanell.de pac.clauſ.6 gloſ.2.part.7.numer.6. cum ſeq.Arias de Meſa lib.2.var.cap.30. num.2.*, vbi quod iſta materia eſt magis realis, quàm verbalis, vtpote voluntatis, à cuius ſubſtantia, ſeù veritate totum pendet, ac ſequitur tanquam ſimplex relator *Merlin. de pign.lib.3.quæſt.54. num.1.* cum alijs per *Boſſ.de dot. cap.8. numer.109.* circa medium.

Quamuis autem huiuſmodi quæſtiones de nomine grammaticis, ac dialecticis magis, quàm iuriſtis conueniant, vel etiã inter iſtos, ſcholaſticis potius, quàm
5 forenſibus, cum iſti non verborum formulas, ſed ſubſtantiam veritatis attendant, atque in ea principaliter immorentur, atq; de facto communis vſus dictis terminis, ſeù vocabulis, tanquam ſinonimis promiſcuè vtatur, vt conſtat factum eſſe per ipſummet *Bart.in d.l.maritus*, vbi vtramq; bonorum ſpeciem ſub eodem paraphernalium termino explicat, ac patet apud *Otthob.deciſ.200.*, ac in alijs

alijs infra *allegan. deciſionibus*; Attamen quæſtio pro foro inutilis nō eſt circa pūctum hypothecę legalis, quæ iuxta vnam opinionem, de qua infra competit pro bonis, quæ mulier habebat de tempore matrimonij non autem pro alijs obuentis eo conſtante, et conſequenter ad hūc effectum conſiderabilis eſt diſtinctio, ac etiam ad alterum facilius inducendi, vel excludendi præſumptionem voluntatis dandi bonorum adminiſtrationem viro, ſed quoad alterum effectum fructuum, àn ſcilicet eos cōſumptos vir faciat ſuos, vel potius reſtituere teneatur, in effectu vana eſt diſtinctio iuxta vltimam opinionem in hoc propoſito veriorem, cum totum pendeat à ſubſtantia voluntatis mulieris.

His ita prænotatis, tres videntur huius materiæ inſpectiones, Primò ſcili-
6 cet, an & quando maritus dicatur huiuſmodi bonorum legitimus adminiſtrator, adeo vt ſine mandato eſſe poſſit in iudicio, aliaque gerere legali adminiſtratori de iure competentia, et quale onus ratione dictæ adminiſtrationis ſibi incumbat; Secundo an pro huiuſmodi adminiſtratione mulieri competat hypotheca legalis in bonis viri eo modo quo pro dote; Et tertio circa fructus ex iſtis bonis per virum perceptos, an & quos faciat ſuos, vel econuerſo reſtituere teneatur, atque de eis reddere rationem.

Quoad primum, præſuppoſito quod agatur de bonis expreſsè, vel tacitè viro in adminiſtrationē datis, ſub paraphernalium nomine iuxta vnam ex opinioni-
7 bus ſupra recenſitis, explicari ſolitis, planum eſt viro adminiſtrationem legalem competere, abſque alio mulieris mandato, quod ità à lege datum dicitur iuxta *text. in l. fin. C. de pact. conuen.*, vbi omnes; Secus autem vbi de bonis, in adminiſtrationem, vt ſupra, non datis, quæ iuxtà dictam diſtinctionem, ſub extradotalium nomine explicantur, cum in illis mandatum exigatur iuxtà *text. in l. maritus C. de procur.*, qui per *gloſ. & DD.* vtrobique ita conciliatur cū *dicta l. fin.*, adeo vt ſtante dictorum iurium literali diſpoſitione, nulla videatur cadere quæſtio iuris, ſed tota ſit facti & voluntatis ſeù applicationis, an ſcilicèt conſtet necne mulierem, talem adminiſtrationem committere, vel potius pro ſe retinere voluiſſe; Ideoque iuxta conſuetam naturam quæſtionum facti, & voluntatis, nulla deſuper certa regula dari poteſt, ſed determinatio pendet à ſingulorum caſuum particularibus circumſtantijs, iuxta ea quæ in terminis mandati præ-
8 ſumpti habentur apud *Mantic. de tacit. lib. 7. tit. 4. Caſſador. deciſ. 3. num. 4. de Procurat. Gregor. deciſ. 86. num. 3. apud Dunozet. deciſ. 786.* & frequenter; Cumque ex communi vſu mulieres hanc adminiſtrationem viris committere ſoleant, ſeù illam pati per viros de facto aſſumptam, hinc proindè quemadmodū habemus quod in filio de facili, atque ex leuibus coniecturis deducitur mādatum præſumptum patris, idemque in alio coniuncto, vel extraneo, cuius opera principalis vti ſolet, ex deductis per *Dunozet. dicta deciſ. 786.* cum alijs allegatis, ità de facili, atque ex leuibus adminiculis, & coniecturis dicta præſumptio admittenda videtur.

Retenta verò prima opinione vtſupra diſtinguente, tunc differentia inter caſum adminiſtrationis à lege delatæ, ac alterius reſultantis ab explicito, vel implicito ſeù præſumpto mulieris mandato, pleroſque effectus producit; Primò ſci-
9 licèt circa hypothecam legalem in vno competentem, & non in alio, iuxta vnam opinionem, vt infra, in ſecundo puncto, ſeù inſpectione; Secundò circa validitatem actorum iudicialium vel extraiudicialium facilius ſubſtinendorum in vna ſpecie bonorum quàm in altera, dum in vna mandatum dicitur probatū à lege, in altera verò oportet illud extrinſecus probari, ſaltèm adminiculatiuè ſeù præſumptiuè, quoniā in extradotalibus maritus non adminiſtrat ſine mandato, vt *deciſ. 349. numer. 26. par. 9. rec.*; Tertiò circa faciliorem præſumptionem remiſſionis fructuum, vt infra, in tertio puncto, ſeù tertia inſpectione; Et quartò circa maiorem, vel minorem diligentiā, vel reſpectiuè culpam à viro præſtandam.

Vbi enim ceſſante adminiſtratione legali adeſt ſolùm illa tituli procuratoris, ob explicitum vel implicitum mu-
10 lieris mandatum, tunc materia regulanda videtur cū terminis generalibus procuratoris ſeù actionis mandati, de quibus *Harprec. in §. is qui Inſtit. de mandato*

*to num.*21., *& ſub tit. de Regal. diſc.*117. *num.*21., quo caſu ſub quæſtione eſt, an teneatur de leuiſſima.

At vbi agitur de alio caſu adminiſtrationis legalis, extra controuerſiam eſt, maritum teneri de leui, ſiue conſiſtat
11 in committendo, ſiue in omittendo, vt admittit *gloſ. in dicta l. fin. in fin.*, vbi negat teneri de leuiſſima; Verùm *Salicet. in eadem l. fin. circa fin.* inhærendo *gloſ. in l. in rebus ff. de reb. dot.*, tenet eum excuſandum eſſe à leuiſſima in omittendo, non autem ab altera in cõmittendo, quam aliquorum ſententia eſt etiam in actione mandati venire; Vndè quidquid ſit de hac opinione in mandato, negari non poſſe videtur huic legali adminiſtrationi aliquid plus tribuẽdum eſſe; Quamuis enim iſta verè, ac propriè non ſit illa legalis neceſſaria adminiſtratio ſub qua principalis viuere cogitur, vt ſunt pupilli, minores, amentes, pia loca cum ſimilibus, cum hæc ſit adminiſtratio voluntaria, quam mulier etiã in hac ſpecie paraphernaliũ, prohibere poteſt, atque in ſe reaſſumere, vel alteri cõmittere; Attamen inter hanc ſpeciem adminiſtrationis, ac alteram merè voluntariam, ſub dicta actione mandati cadẽtem, dignoſcitur notabilis differentia, quod lex primæ adminiſtrationi per ipſam decretę expreſsè concedit hypothecam tacitam, alteri verò iuxtà vnam opinionem, negat, & de quo proximè infrà; Vel ſaltèm eſt dubium, ergo vna ſpecies eſt in aliquo magis qualificata quàm altera, ac propterea illa ſpecies, in quam viro per legem abſque mulieris mandato adminiſtratio cõmittitur in hoc propoſito regulanda videtur cum terminis bonorum dotalium, dum iſtis circa hypothecam exæquantur; Ac etiam quia *tex. in eadẽ l. fin. in fin.* expreſsè eum obligat ad eas diligentias, quas circa res ſuas habeat, qualis obligatio in ſimplici mandatario adeſſe non videtur.

Procedunt hæc retenta dicta prima opinione, vt bona ſub legali adminiſtra-
12 tione cadentia, & quæ paraphernalia dicimus dicantur ſolum ea, quæ mulier habebat de tempore matrimonij; Vbi verò tenẽda ſit ſecunda opinio, quæ magis communiter recepta videtur, & quã ſequitur Rota apud *Coccin. dicta dec.*12. *num.* 3., vt iſta qualitas pendeat à mulieris voluntate dandi viro adminiſtrationem, ob quam ea quæ erant extradotalia tranſeunt in naturam paraphernalium, tunc dictæ differentiæ nõ intrant, excepta illa, quæ circa actionẽ mandati aduertitur, quod illa bona, in quibus vir de facto ſe intrudit ſine mulieris cõſenſu, cum eorum reſpectu caſus videatur à lege omiſſus; In eo autem de quo lex loquitur, quamuis legalis adminiſtratio non ſit neceſſaria, vt eſt illa tutorum, curatorum, œconomorum legalium, ac ſimilium, ſed potius voluntaria vt ſupra aduertitur, Attamen lex eam prædictis exęquaſſe videtur ex quadam præſumpta neceſſitate morali, vel interpretatiua, quæ cõcurrere videtur in mulieribus nõ audentibus viris ſe opponere, eiſq; aſſenſum denegare.

Quòuerò ad ſecundum punctum, ſeù inſpectionem ſuper competentia hypothecæ, eadem diſtinctione retenta, quoad ea quæ ob adminiſtrationem à lege demandatam, paraphernalia dicuntur, ex-
13 tra controuerſiam eſt, illam competere quoad ſortem principalẽ per expreſſam diſpoſitionem *text. in d. l. fin. C. de pact. conuen.* vbi *Bart. Bald.* & alij de quibus *Mantic. de tac. lib.*11. *tit.*16. *numer.* 20. *Barboſ. in l.*1. *ſol. matr. part.*3. *numer.*31. *Fontan. de pact. clauſ.*6. *gloſ.*2. *par.*7. *nu.* 63. *Merlin. de Pignor. lib.*3. *quæſt.*54. *n.*3. *de Marin. reſolut.*237. *numer.* 6. *Caſtill. tom.*4. *controu. cap.*40. *num.*63. *Rot. coram Coccin. deciſ.*12. repetita *poſt Pacif. de ſalu. deciſ.*173., atque tanquam abſolutum admittitur in infra allegan. *Tudertina coram Albergato* ac in alijs de materia agentibus cum deſiderandæ non ſint auctoritates probabiles DD. vbi habemus auctoritatem claram ac neceſſariam textus.

Difficultas autem in iſta bonorum ſpecie cadit quoad fructus, retento præſuppoſito, quod maritus eos non faciat
14 ſuos, ſed de eis teneatur reddere rationem, iuxtà inferius dicenda in tertio puncto, ſeù tertia ſequenti inſpectione, an ſcilicèt pro iſtis competat eadem hypotheca, quam, vt ſupra, non dubitatur competere pro ſorte; Et in hoc *Corn. conſ.* 129. *num.*5. *in fin. lib.*4. aſſerit neminem inueniſſe Doctorem id tractantẽ, ipſe tamen motiuare videtur prò affirmatiua, ſed nihil firmat; Verùm *Gabr.*

conſ.

conſ. 164. *num.* 49. *& ſequen. lib.* 2. firmiter tenet negatiuam, eumque tanquam ſimplex relator ſequitur *Pacif. de Salu. inſpect.* 3. *cap.* 4 *num.* 502., magis verò ex profeſſo ſequitur *Arias de Meſa d. lib.* 2. *cap.* 30. *num.* 16. *cum ſeq.* præſertim *num.* 18., ex duplici ratione; Primò ſcilicèt quod *text. in d. l. fin.* loquatur de ipſa pecunia mulieris, & ſic de ſorte principali, non autem de fructibus; Et ſecundò dicto argumento ab alimentis, pro quibus iuxta vnam opinionem non competit hypotheca legalis, quæ pro dote tribuitur, quaſi quod ceſſante ſtipulatione, non intret regula *text. in l. Lutius ff. qui pot. in pign. hab.*

Mihi verò iſta propoſitio ſic indefinitè ſumpta non placet, probabiliuſque videtur, procedēdum eſſe cum diſtinctione; Aut enim agitur de illis acceſſionibus, ſeù vſuris ad quas ipſe vir erga mulierem teneatur, propter pecuniam quā habet in manibus, tanquam ad intereſſe lucri ceſſantis, vel damni emergentis, ſeù aliàs ratione vſuræ debitæ per debitorē moroſum creditori; Et in hoc benè *Gabriel* loqui videtur, eiuſque opinio recipienda eſt, cum huiuſmodi acceſſiones veniant potius officio iudicis, quàm ex ſtipulatu, ideoque rectè intrat dicta ratio, vt hypotheca, vel anterioritas competens pro ſorte nō intret pro fructibus, vel acceſſionibus debitis officio iudicis, ſed ſolùm vbi debeantur ex ſtipulatu, in quibus terminis procedit regula *in dicta l. Lutius*; Atque cum eadem diſtinctione procedit id quod habetur de alimentis vxori debitis.

Secus autem vbi agatur de fructibus veris naturalibus, vel ciuilibus perceptis ex ipſis bonis, vel iuribus paraphernalibus, per virum reſtituendis, atque ſub redditione rationum adminiſtrationis venientibus; In iſtis enim omninò verius videtur, vt idem quod de ſorte habetur, in eis procedat, ex ea clara ratione per *Gabr. ac Arias de Meſa* non ponderata, quod diſtinctio inter ſortem, & fructus procedit in ordine ad debitorem quantitatis, per quem ratione moræ, vel pro refectione intereſſe debeantur, tanquam merè acceſſorij, ac ficti, ſeù pœnales potius, quàm naturales, vel ciuiles fructus, quos ità vulgò nuncupamus, vſurarum, vel acceſſionum vocabulum magis propriè habentes, & in quibus cadit materia vſuraria, ſeù anathociſmus, cum alijs de quibus *ſub tit. de Vſuris*; Secus autem quoad illos fructus naturales qui verè, ac de facto percipiuntur ex ipſis bonis, ſiue illos fructus ciuiles, qui ex cenſibus alijſque iuribus fructiferis percipiuntur, ſeù etiam ex nominibus debitorum, & creditis pecuniarijs ſub nomine vſurarum, vel interuſuriorum, ab alio debitore per virum tanquam adminiſtratorem exiguntur.

Tunc enim quoad ipſum adminiſtratorem, non cadit hæc diſtinctio ſortis, & fructuum, ſed totum dicitur ſors, etiam
15 quoad intereſſe, ob non factum inueſtimentum, citra alicuius anathociſmi vitium *ad text. in l. ſocium qui in eo ff. pro ſocio*, vbi *gloſ. in l. idemque* § *ſi procurator ff. mandat. in l. qui ſine ff. de negot geſt. in l. tutor qui repertorium* § *ſi vſuras ff. de admin. tut.* cum concordan. *per Fab. de Anna conſ.* 48. *num.* 19. *& ſeq. Franch. deciſ.* 254. *num. fin. Rouit. deciſ.* 9. *nu.* 16. *& ſeq. Leotard. de vſuris quæſt.* 5. *nu.* 14. *cum ſeq. & latius quæſt.* 87. *per tot.*, & cōſequenter idem quod dicitur de ſorte congruit.

Neque referre videtur, quod *tex. in d. l. fin.* loquatur de pecunia mulieris in
16 ſorte principali in virum obuenta, ibi, *pecunias autem ſortis, quas exegerit ſeruare mulieri*; Et ibi *ex præſenti noſtra lege habeat hypothecam contra res mariti, ex quo pecunias ille exegit*, ex quibus verbis infertur legem dediſſe hypothecam pro ſorte tantùm, quoniam *text.* loquitur de ſolo caſu, in quo mulier marito dederit nomina debitorum, ſeù fœneratitias cautiones, & cum præſuppoſito, quod vſuræ in communes vſus expendi potuerint, vndè propterea non veniant ſub reſtitutione, ſeù rationum redditione, ac propterea dicto præſuppoſito retento loquitur de ſola ſorte, cum ipſa tantùm reſtituenda ſit; Vbi verò reſtituendi ſunt etiam fructus, atque ſimus in caſu quo iſti, vt ſupra, pro ſorte quoque de iure habeantur, tunc nulla dignoſci videtur differentia; Ac etiam quia vt aduertitur ſupra occaſione culpæ ſeù diligentiæ, lex huiuſmodi bonorum ſpeciem dotalibus exæquare voluit.

Aut verò agitur de alia bonorum ſpecie, ſub legali adminiſtratione non cadente,

dente, & tunc quamuis pro eiuſdem hypothecæ competentia, facere videatur
17 concluſio, quam receptam habemus in tutore minus legitimo, ſeù ſolemnia non adimplente, vt adhuc contra eum competat hypotheca legalis, ne aliàs melioris conditionis eſſet ille, qui culposè, ac illegitimè agit, legem ſpernendo, quàm ille qui legi obtemperat ex deduct. per *Merlin. de pign. lib. 3. quæſt. 2. numer. 14. Rot. deciſ. 3. part. 6. rec. deciſ. 297. numer. 16. & 17. part. 10. rec.*, & in ſua materia *ſub tit. de credito*, ac ſub altero *de Tutorib. & adminiſtr. &c.*

Verior tamen videtur negatiua, tùm quia *text. in d. l. fin.* loquitur de bonis viro datis in adminiſtrationē cum præſuppoſito, quod haberet de tempore matrimonij; Tùm etiam ob diuerſitatem rationis, quæ retenta prima opinione, vt ſub legali adminiſtratione nō veniāt niſi poſſeſſa de tempore matrimonij expenſa habetur *in Anconitana pro Monaſterio monialium ſub tit. de credit.*, occa-
18 ſione agendi de quæſtione inſinuata *diſcur. præcedenti*, àn ſcilicèt Monaſterio monialium, vel alteri pio loco competat necnè legalis hypotheca, quoniam diſtinguitur, quod Aut adminiſtratio eſt legalis, ac præcisè, ſeù moraliter neceſſaria, & tunc nè ille cuius bona ex legis diſpoſitione adminiſtrantur ab eadem lege deceptus remaneat, iuſtum & congruum eſt, vt ab eadem lege cum dicto remedio ſuccurratur; Aut verò eſt adminiſtratio merè voluntaria, & iure mādati dati ab homine, qui poterat non dare, ac per ſe ipſum adminiſtrare, adeo vt in hoc lex non ſe ingerat, & tunc ſecus, Tùm ob ceſſantem dictam rationē, Tùm etiam ob alteram rationem *in dicta Anconitana* inſinuatam, quod ſibi imputet ille, qui ex propria prouidentia mandatarium, ſeù adminiſtratorem bonorū ſuorū præpoſuit, cur de huiuſmodi cautela ſibi non conſuluit; Ideoque pro bonis extradotalibus talem hypothecam non competere antiquioribus relatis firmatur *per Rot. apud Coccin. deciſ. 12. num. 1. & 2.*, *& in Tudertina Saluiani 20. Martij 1665. coram Albergato*, ac ſequitur, licèt non figat pedes, ac aliqualiter ſe inuoluat *Merlin. de pign. lib. 3. quæſt. 54. num. 5.*

Quatenùs verò tenenda ſit ſecunda opinio quam ſequitur, ac veriorem ſup-
19 ponit Rota *in d. deciſ. 12. Coccini*, vt ſcilicèt id procedat in caſu, quo vir de facto, abſque aliquo expreſſo, vel tacito mulieris conſenſu adminiſtret, cum tunc dicantur bona extradotalia, cum aliàs etiam bona obuenientia poſt matrimonium, efficiantur paraphernalia, ſub legali adminiſtratione venientia, quoties expreſſus, vel tacitus mulieris conſenſus pro adminiſtratione accedit, et tunc ſiue agatur de bonis iam poſſeſſis de tempore matrimonij, ſiue de obuentis eo conſtante, idem dicendum venit, ac proptereà negatur ſolum hypotheca in illis quæ ſine mulieris conſenſu vir de facto adminiſtrat tamquam in caſu per legem omiſſo, & in quo non prouidit; Adhuc tamen occaſio non dedit id formiter in foro diſputare, vnde proptereà omninò maturum iudicium efformari non potuit.

Illud verò extrà controuerſiam rece-
20 ptum eſt, quod vbi ſine dubio legalis hypotheca competit, illa tamen potioritatis aliquod priuilegium non habet, quod ſoli doti tributum eſt, ideoque proceditur cum anterioritate temporis, deſumendi tamen ex tempore ſuſceptæ adminiſtrationis, adinſtar eorum quæ in tutore, & curatore, vel in patre adminiſtrante bona filij, ſiue in hærede grauato in ijs caſibus in quibus hypotheca intrat, ac ſimilibus habemus, et in ſpecie *Caſtill. d. cap. 40. nu. 64. lib. 4.*

Maior igitur ambiguitas, ac inuolutio in hac paraphernalium ſeu extradotaliū materia eſt ſuper tertio puncto, ſeù inſpectione fructuum, quos ſcilicèt vir reſtituere teneatur, atque ſub rationum redditione ponere & quos non; Et qui punctus frequentius in foro, ac praxi cōtingit.

In hoc autem, Aut habemus aliquam legem municipalem ſcriptam, vel non ſcriptam, huiuſmodi fructus viro decer-
21 nentem, et tunc illi deferendum videtur, vt in ſpecie ſtatuti ità diſponentis plenè cæteris relatis firmatur in *Ariminen. fructuum 26. Ianuarij 1654. coram Veroſpio, & 7. Iunij 1655. coram Bichio* quarum ſecunda eſt impreſſ. *dec. 42. par. 12. rec.*; Vbi firmatur iſtud Statutum eſſe magis fauorabile quàm odioſum, ac potius rationabile, quàm irrationabile;

Idque

Idque ampliatur etiam ad fructus extantes, & non conſumptos, Ac etiam ad caſum in quo de ſtricto iure bona dici non poſſent paraphernalia, quia nempè de conſenſu mulieris non cōſtaret, quinimò potius de diſſenſu, vt patet ex dictis *deciſionibus* in quibus habentur *D. D.* de hac materia tractantes præſertim *Angel. conſ.161. nu.6.* vbi de conſimili Statuto in Ciuitate Florentiæ *& Ger. Spin. conſ.24. num.7. cum ſeq.*, vbi de *iſto Statuto Ariminen.*, dictæque *deciſ.* confirmatæ etiam fuerunt in eadem cauſa 31. *Ianuarij & 13. Iunij 1661. coram Priolo.*

Ceſſante autem lege municipali, ſiue conuentione, ità vt verſemur in puris terminis iuris communis, & tunc procedendum eſt cū diſtinctione, Aut enim agitur de fructibus extantibus, ſiue in ſpecie, ſiue in æquipollenti, adeò vt non verificetur præſuppoſitum *tex. in d. l. fin.*
22 quod in promiſcuos vſus cōſumpti ſint, & tunc extra cōtrouerſiam eſt, illos ſpectare ad mulierem, tamquam dominam, ex regula quod fructus dicuntur ſequela dominij, cum tali caſu nullus ſupereſſe dicatur titulus, vel prætextus, ſub quo vir eos poſſit facere ſuos, vt cæteris relatis habetur apud *Cyriac. contr. 31. n.6. Arias de Meſa lib.2. var. cap.30. num.4.* vbi dicit quod in hoc nemo eſt qui dubitet *Theſaur. dec.187. ad fin. Fontanel. de pact. clauſ.6. gloſ.2. par 7. num.22. & ſeq. Giurb. dec.89. & Rot. d. dec.42. par. 12. rec. nu. 9. & 10.*, apud quos habe-
23 tur, quod extare dicuntur, ſi bona ex illis comparata ſint, ſeù viri debita extincta, ſeù aliàs eſſent verſi in vtilitatem, adeò vt excludatur præſumptio conſūptionis in promiſcuos vſus.

Et quamuis per eoſdem, atque in dicta *deciſ.42. par.12. num.10.*, dicatur id indiſtinctè procedere, ſiue de naturali-
24 bus, ſiue de induſtrialibus agatur, atq; ſuper hac diſtinctione, etiam in caſu nō extantium, & conſumptorum, qui ex non probato mulieris conſenſu, vel probato diſſenſu, habendi ſunt pro extantibus, ideoq; ad mulierem pertinent, ſcribentes nimium ſe inuoluere videantur, ac inuicem certare, Attamen benè diſtinguendo terminos, vel caſus, non vi-
25 detur ſubeſſe neceſſitas in foro, ac ad rem aſſumendi huiuſmodi quæſtionem generaliter ac in abſtracto ſcholaſticis potius relinquendam.

Hinc proindè ad æquiuoca tollenda, ad iſtum effectum fructuum extantium, ac alterum conſumptorum, qui extantiū iure cenſendi ſunt, reflectendum eſt ad fructuum diuerſas ſpecies, eorumque diſtinctionem.

Quidquid enim *ex Bart. & alijs in l. ex diuerſo ff. de rei vend.* varient ſcribentes circa fructuum diſtinctiones, ex ijs quæ plures opiniones recenſendo habentur deducta *per Barbat. de diuiſ. fructuum par.1. cap.2. à num.1. ad 7.*; Atq; forenſi more negligendo rigoroſas verborum ſeù terminorum proprietates, inhærendoque communi vſui loquendi, ac ipſorum fructuum naturali qualitati de facto; Vt ità clarius veritas dignoſci valeat, proceditur cum generica magis cōmuniter recepta diſtinctione trium ſpecierum, naturalium ſcilicèt, induſtrialium, & ciuilium.

Sub nomine purè ac ſimpliciter natu-
26 ralium veniunt ſolùm illi quos ipſa natura producit abſque alia hominis induſtria, quæ ſolùm confert ad maiorem quantitatem, vel meliorem qualitatem, vt ſunt herbæ paſcuis deſtinatæ, glādes, caſtaneæ, nuces, ficus, poma, & ſimiles.

Et quamuis ſub hac ſpecie per aliquos recenſeri ſoleant vuæ, & oliuæ, alijque fructus, ex quibus alia victualium ſpe-
27 cies conſtituitur, non tamen, ad iſtos præſertim effectus, ità benè recenſeri videntur, Tum quia præſertim vineæ, ac etiam iuxtà regionum qualitatem oliueta, ſine cultura, & humana induſtria ſaltem longo tempore non ſunt naturaliter fructifera, cum ità ſterilia, & infructifera efficiantur, ac etiam temporis progreſſu deuaſtētur; Tum etiā quia nil refert, vuas, vel oleas produci, niſi humana induſtria eas reducat ad diuersā ſpeciē vini, vel olei, dictaq; reductio, ac eorum reſpectiuè præparatio per culturā talem ſumptum, ac operam exigit, quod ipſius naturalis fructus valori frequētius æquipolleat, & quandoque etiam excedat.

Hinc proindè iſta ſpecies fructuum videtur mixta, vtpotè de vtraque ſpecie
28 naturalium, ac induſtrialium participans, in quibus tamen natura principaliter operatur, dum etiam ſine cultura, vel induſtria, ſaltem aliquo tempore iuxtà regionum varietates, vites producunt vuam, & oleæ producunt oliuas; Indu-

Induſtria verò conſiſtit in reductione iſtorum fructuum ad diuerſam ſpeciem, vuarum ſcilicèt ad vinum, & oliuarum ad oleum; Non ſic autem eſt in tritico, & hordeo, alijſq; frugibus quæ pro meo
29 iudicio dictis alijs fructibus non benè exæquantur, quoniam licèt ſola hominis induſtria abſque terræ, ac naturæ operatione eos non producat, Attamen terra, ſeu natura abſque ſemine, ac ſine induſtria & opera hominis non producit iſtos fructus, eo modo quo illos producunt vites, & oleæ, Et ſic termini non ſunt æquales, iſtaque fructuum ſpecies magis participare videtur de induſtria, quàm de natura, quamuis neque merè induſtriales dici valeant, Altera verò vini, & olei magis participat de natura, quàm de induſtria, quamuis neque purè, ac ſimpliciter naturales dici poſſint.

In vtraq; autem ſpecie prædicta mixta, in quibus ars, & natura ità concurrunt, æquiuocum videtur tot inſpectiones aſſumere, ſeu difficultates promouere, cum de plano vtraque ſpecies benè
30 diſtingui poſſit, atque vnicuique ſua dari operatio; Vbi etenim quis ex impotentia, ſeù voluntate non induſtrius, poſſidet vineas, & olieta, ſeu agros & prædia ad ſerendum fruges, aut apta ad alium fructum exigentem hominis induſtriam, contentus verò eſt ſolum fructum naturalem percipere, et tunc rectè id ſequi poteſt, dando bona ad culturam cum ea ſola quota, ſeu portione dominicali, quæ iuxtà diuerſos regionũ mores præſtari ſolet, ſeù locando cum penſionibus in fructu, vel in pecunia eorum locq, atque iſta portio dicitur fructus naturalis, Altera verò colonica dicitur fructus merè induſtrialis, referendus expenſis, ac laboribus culturæ, & recollectionis, & conſeruationis, vt abſque neceſſitate immorandi in ſcribentium ſubtilitatibus, deductis ex aliquarum legum verbis, quemque docet ipſe naturalis diſcurſus, ipſeq; humanus vſus communis.

Et cõſequenter etiam in caſu fructuũ extantium, vel ex deficiente mulieris conſenſu, habendorum pro extantibus,
31 prorſus incongruum eſt, ac irrationabile mulieri referre hanc partem colonicam, quæ non ex bonis ſuis, ſed ex propria induſtria, & ſumptu, ac labore percipi dicitur, conſiderando virum non tamquam virum, ſed quemlibet tertium quo eius conditio inferior eſſe non debet, ideoque mulieri tribuenda ſolum eſt portio dominicalis, vel illa reſponſio, quæ ex more regionis, vel ex bonorum qualitate, domino ſolùm congruit iure cuiuſdam implicitæ ſocietatis, quæ ſuper fructuũ perceptione inter dominum, & colonum iniri dicitur, quod vnus ponit fundum, alter verò operam, & induſtriam, adinſtar illius ſocietatis in iure frequentis, ac probatæ, in qua vnus ponat pecuniam, alter verò induſtriam, atque ità vtraque ſpecies naturalium, & induſtrialium rectè verificari
32 videtur, cum ſpecies merè, ac purè induſtrialium ex bonis quæ ſoli ſunt non detur.

Quamuis enim plures ex noſtris, negando ſpeciem fructuum ciuilium (quales communiter dicuntur penſiones domorum, fructus cenſuum, & locorum montium, ac etiam aliæ licitæ acceſſio-
33 nes ex credito pecuniario) iſtos fructus induſtriales appellent, eoſque, vtpotè à ſola hominis induſtria productos dicant, Attamen error videtur, quoniam iſti, vtpotè magis certi, ac inuariabiles, minorem induſtriam, vel diligentiam requirere videntur quàm merè naturales, ideoque fortius merè naturalium iure cenſendi veniunt, quoties cauſa eo-
34 rum productiua in eſſe deducta eſt penes ipſam mulierem, atque de eius dominio effecta eſt, cum tunc nullus ſubeſſe videatur titulus, ſeu prætextus, ob quem vir non dominus, de illis participare debeat, præterquam ſub nomine mercedis alteri per mulierem aliàs præſtandæ, ob exactionem, aliaque munia, quæ per ſe ipſam explicare nõ potuerat, cum ità mulier præſeruari debeat à damno, non autem facere lucrum, ac ſe locupletare de alieno; Atque in hac ſpecie (iuxtà vnam opinionem) veniente ſub nomine induſtrialium, rectè verificabilis eſt dicta propoſitio, quod tam naturales, quàm induſtriales ad mulierẽ pertinent priuatiuè ad virum, quoties extant, vel ob ipſius mulieris diſſenſum, ſiue non conſenſum pro extantibus habendi ſunt.

Sub induſtrialium autem, vel ciuilium ſpecie, inuoluunt plerique lucra reportata ex negotiatione per virum facta, cũ pecu-

pecunia, ſeu mercibus mulieris; Verùm
35 iſtud quoque videtur æquiuocum, quoniam vt præſertim habetur deductum in *Bononien. ſeparationis bonorum ſub tit. de fideicomm. diſc.*191., cum ibi allegatis, occaſione agendi de articulo, an huiuſmodi lucra obuenta ex pecunia, vel mercibus fideicommiſſariæ hæreditatis, ad ipſam hæreditatem, vel potius ad hæredē grauatū pertineant, receptum eſt, quod ſi negotiatio facta eſt de mandato, ſeu conſenſu teſtatoris lucra pertinent ad hæreditatem, delata ſolum hæredi illa rata quæ eius labori, ac induſtriæ cōgrua ſit, eo quia in caſu iacturæ, eiuſdē hæreditatis eſſet damnum, ac periculū; Econuersò autem ceſſante dicto mandato, vel conſenſu, cum periculum, ac iactura negotiationis, hæredis damno cedere debeat, eiuſdem quoque debet eſſe lucrum ex vulgari regula *ſecundum naturam &c.* ex ibi deductis.

Vbi etiam aduertitur huiuſmodi lucra nuncupari fructus, per quendam communem loquendi vſum, ſed impro-
36 priè, cum fructus propriè dicatur ille qui ſingulis quibuſque temporibus percipitur, ſalua rei ſubſtantia, quod dici non poteſt in lucris negotiationis cui ineſt periculum peremptionis, vel diminutionis ſortis, & cuius periculi ratione negotiatio, tutoribus, alijſque legalibus adminiſtratoribus interdicta eſt ex plenè collectis per *Sperell. deciſ.*90. & paſſim, ideoque lucra magis importare dicuntur augmentum ſortis cauſatum à negotiationis incerta alea, tamquam per ſpeciem alluuionis cauſatæ ab impetu fluminis, quandoque etiam corrodente, ac minuente partem antiqui ſoli.

Et conſequenter (applicando ad rem) huiuſmodi lucra, quæ per improprium loquendi vſum, ſub nomine fructuum explicantur, debent eſſe viri, cuius eſſet damnum in caſu iacturæ, ex eadem regula *ſecundum naturam*, ob quam ſua debet eſſe in fructibus naturalibus mixtis illa portio, quæ vt ſupra, induſtriæ, ſeù portioni colonicæ referenda venit, nedum ob rationem ſumptuum, ac laborū
37 & induſtriæ, ſed etiam ob rationem periculi, quod in vineis, ac oliuetis, magis verò, ac frequētius in agris deſtinatis ad ſegetes, ac fruges viget notabilis propriè iacturæ, ac depauperationis, ob ſterilitates aliaque infortunia, vndè mulier rectè obijcere poſſet viro, quod non debebat eam ſine ſuo conſenſu huic periculo exponere, à quo ſe exemptam dicat, & conſequenter obtinere non debebit lucrum huius incertæ aleæ, cuius damno ſubiecta non fuit.

Solumque, vbi mulieris pecunia deſtinata eſſet emptionibus bonorum ſtabiliū
38 aliorumque effectuum fructiferorum, vir autem malè gerens partes adminiſtratoris, id non ageret, ſed negotiationibus exponeret, intrare poſſet actio ad damna & intereſſe loco fructuū, qui percepti eſſent ex inueſtimento faciendo ſi factum eſſet, iuxta ea quæ circa hæc damna & intereſſe generaliter pluries habentur *ſub tit. de Vſur.*

Conſtituta igitur certa cōcluſione, vt fructus extantes, vel qui pro extantibus habēdi ſunt, ad mulierem pertineant; Et è conuersò, quod accedente expreſſo, vel tacito mulieris cōſenſu, tàm ſuper adminiſtratione, quàm ſuper conſumptione in promiſcuos vſus, reſtituendi non ſint, neque ſub rationum redditione veniant nō extantes ex latè deductis per *Cyriac. dict. contr.*31. *n.*2. *& ſeqq.*, vbi ex quibus coniecturis deprehēdatur conſenſus tacitus vxoris, & *Paitel. exped.*36. *n.*26. *& ſeqq.*

Exindè ſequitur, iſtam dici quæſtionē potius facti, ac volūtatis, quàm iuris, tàm circa cōſumptionem, vel reſpectiuè exi-
39 ſtentiam, ſaltèm æquipollentem cum acquiſitionibus exindè factis, vel alia ſpecie locupletationis, quàm circa cōſenſum, & cōſequenter quidquid in hoc ſcribentes inuoluant, abſolutum eſt, certam, ac determinatam regulā generalem deſuper tradi non poſſe, ſed iuxtà omnium coniecturalium, ſeù ambiguæ voluntatis quæſtionum naturam, deciſio pendet à ſingulorum caſuum qualitate, ac particularibus circumſtantijs, pro iudicis prudēti arbitrio ponderandis, inſpecta ſcilicèt qualitate bonorum, ac perſonarum, moribuſque regionis, ex quibus inferri poſſit ad veriſimile, vel inueriſimile, ex quo huiuſmodi ambiguæ quæſtiones principaliter regulādæ, ac decidendæ ſunt, habendo præſertim conſiderationem ad quantitatem, ſeù qualitatem dotis eiuſq; fructus, & an cū illis vir ſe ipſum, ac vxorem, & familiam ità decenter tractare potuerit; Vel potius quod huiuſmodi bonorum

norum extradotalium ſubſidium decentiorem tractatum, lautioreſque ſumptus cauſauerit; Ac propterea pro meo ſenſu erroneum videtur immorari in ijs, quæ præſertim conſilijs, vel deciſionibus pro ſingulorum caſuum opportunitate, ſuper huiuſmodi præſumptionibus deducuntur, ita ex eis deſumendo generalem determinationem cuicumque caſui applicabilem, iuxta conſuetum pragmaticorum vitium, ex quo tot reſultant æquiuoca, & errores; Vbi enim conſtat de diſſenſu, certũ eſt fructus à viro perceptos eſſe reſtituendos ex deductis *in Bononien. corã Bichio deciſ.349.par.9.rec. num.12.Ottbob. deciſ.200., & in eadem 16. Iunij 1653. Cerro*, & paſſim, cum ſit abſolutum.

Illud autem ſpecialiter aduertendum eſt, quod vbi maritus, qui dictos fructus perceperit, etiã de voluntate & conſenſu
40 ipſius vxoris, ex aliqua cauſa fuerit eiuſdem mulieris creditor, puta ratione fructuum dotalium, ob retardatam dotis ſolutionem ſibi debitorum, vel ratione meliorامentorum factorum in ipſis bonis, vel alijs mulieris tàm dotalibus, quã extradotalibus, Siue quia debita, & onera ibidem tàm realia, quàm perſonalia extinxerit cum ſimilibus &c., tunc dicendum non eſt indefinitè, ac ſimpliciter quod ſuos faciat fructus, niſi in exceſſu, facta prius dicta imputatione, ex ea clara ratione, quod ità extare dicuntur, Et ex altera quod in neceſſitatibus nemo liberalis exiſtit, ideoque ad iſtam cauſam potius quàm ad donationem referendi veniunt, *Coſt. de ſcien. & ignor. diſtinct.47. num.9. Surd. conſ.290. num.30. cum ſeq. Antonell. conſ.14.num.9. Cancer. part. 1. var. cap.9.num.24. Rot. deciſ.45. num.6. & 7. poſt 1.vol.conſ.Farinac.*

In propoſito autem metiendi, ſeù regulandi dictam præſumptionem conſenſus, vel reſpectiuè diſſenſus mulieris, in
41 pleriſque cauſis, in quibus pro viro, vel reſpectiuè pro muliere occaſio dedit reſpondendi de iure, ſatis referre ponderabam, an controuerſia eſſet inter viri hæredes, ac mulierem ſuperſtitem contrarium animum declarantẽ, ideoque dictos fructus petẽtem à viri hæredibus, et casũ cõuerſũ, in quo mortua muliere nunquã in vita conquerente, contentio ſit inter ipſius mulieris hæredes, ac virum allegãtem conſenſum mulieris, vt iſto caſu facilius pro eo, in altero autem econuersò facilius pro muliere reſponderi debeat, ſeù maiores, vel reſpectiuè minores coniecturæ deſiderãdæ veniant; Licèt enim partis intereſſatæ declarationibus deferendum non ſit, cum nemo dicatur idoneus teſtis in cauſa propria, attamen vbi declarationis probabilitas, vel actus ambiguitas accedit, tunc tali declarationi, vbi præſertim ex facti circumſtantijs veriſimilis ſeù nõ inueriſimilis dici poteſt, deferẽdum venit, vt de declaratione donatoris quamuis facultatem non habeat reuocandi donationem, cæteris relatis habetur apud *Ottbob.deciſ.119.num.8.& deciſ.195.num.18., deciſ.402. part.9. rec. nu.31.& ſeq., deciſ.77.& 90. poſt collect. Bonden.* & pluries *ſub tit. de Donat.* ac alibi.

Poſito verò conſenſu, adeò vt intret concluſio ad fauorem viri ſuper eius excuſatione ab huiuſmodi fructuum reſtitutione; Dubitari etiam poteſt quid di-
42 cendum ſit vbi ageretur de fructibus officiorum, ſeù locorum montium vacabilium, aut cenſus vitalitij, ſimiliumque iurium vitalitiorum, & de hoc habetur actũ particulariter *ſub tit. de Regal. diſc. 35.*, vbi in extradotalibus reſolutũ fuit, maritum teneri reſtituere, cũ huiuſmodi fructus habeant ſpeciem ſortis principalis, cuius ſubſtantia ità conſumitur iuxta deducta per *Surd.conſ.575.*; In dotalibus verò quæſtio eſt facti, ac voluntatis, an ſcilicèt potius verſemur in diſpoſitione *tex.in l.vſufructu ff. ſol.matr., & l.ſi conuenerit ff.de pact.*, vt fructus vir tanquam ſortem reſtituere debeat, vel in caſu *tex. in l.dotis fructum ff. de iur.dot.*, vt ad aliã reſtitutionem non teneatur, niſi ad illam ipſius vſusfructus, ſeù iuris percipiendi iuxtà diſtinctionem, de qua *Rot. apud Merlin. deciſ.* 843. cum alijs ibi deductis, adeò vt ſit pariter quæſtio facti, ex coniecturis alijſque circumſtantijs decidenda.

Maturius autẽ rem cõſiderando, etiam in extradotalibus non videtur, ità indefinitè, ac rigoroſè ſtatuenda regula contra virum, ſed pariter deciſio pendere videtur ex facti qualitate, & àn iuſtè, bonaquè fide, vel non mala, vir ex conſenſu, vel permiſſione mulieris huiuſmodi fructus in communes decentiores, ſeù cõmo-

modiores vſus, verè conſumpſerit, aliàs non conſumpturus, attento potiſſimum communi vſu, quod huiuſmodi iura vitalitia parantur ad commodiorem victum, atque ad vſum magis, quàm ad cumulum, magnuſque irrationabilis rigor eſſet cogere virum ad reſtituendum in ſorte ità cumulata illos fructus, quos ſingulis menſibus, vel temporibus minutatim percepit, atque in communes vſus conſumpſit.

Si enim in iure receptum habemus alienæ rei poſſeſſorem excuſari à fructibus perceptis, & conſumptis in bona fide, vel etiam in media, cum ſufficiat abeſſe malam poſitiuam ex deduct. per *Gregor. & Add. deciſ. 74. Caualer. deciſ. 409. & 645. Buratt. & Add. deciſ. 184. & 227.* & paſſim, multò magis excuſandus videtur vir ab huiuſmodi reſtitutione.

De reliquis autem circa huiuſmodi præſumptiones, ſeù ſpecialitates, ad quas DD. pro caſuum opportunitate deſcen-
43 dunt, agunt *Menoch. lib. 3. præſ. 9. Cyriac. Theſaur. Fontanell. Arias de Meſa*, & alij ſupra allegati, cæterique apud eos; Incongruum tamen pro meo ſenſu eſt, de his ſingulis peragere, ſiue in auctoritatibus aliquid in ſpecie firmãtibus fundamentum conſtituere, cum re vera ſit quæſtio facti, & voluntatis, certam ac determinatam regulam generalem non recipiens, ſed pro ſingulorum caſuum qualitate, ac particularibus circumſtantijs decidenda, ideoque ſtant benè ſimul quod DD. in eo caſu benè loquantur, & tamen quod dictum non benè ad alium caſum applicetur, & circa quam applicationem, totus eſt punctus in conſulendo, vel in decidendo.

De alijs verò dotalem materiam concernentibus habetur ſupra in diſcurſibus cauſarũ particularium, ac etiam in ſupplemento ad hunc titulum, & *ſub tit. de matrimonio* occaſione conditionum, quę doti adijciantur matrimonij libertati aduerſantium.

SVMMA
SEV
COMPENDIVM

Eorum quæ in Foro magis practicabilia habentur in hoc Lib. VI. de Dote, ac lucris, & appenditijs Dotalibus.

SVMMARIVM.

Proemialia.

1 *De dotis vocabulo in latiſſima ſignificatione grammaticali.*
2 *Et quid in lata ſignificatione legali.*
3 *De quali dote propriè in præſenti agatur.*
4 *Quod lex ciuilis non cognouerit aliam dotem, niſi illam matrimonij carnalis.*
5 *De opinione damnantium in vtroque matrimonio, dotem tãquam ſymoniacam, quæ tamen opinio damnatur.*
6 *Ad eſſentiam dotis requiritur matrimonium carnale, vel ſpirituale, ſinè quo dos non datur.*
7 *Quod largè, etiam ſine matrimonio detur dos, vt in vidua, vxore putatiua, vel ſponſa de futuro.*
8 *In mulieribus virginitatem profitentibus ſine formali profeſſione, non datur vera dos ad plures effectus.*
9 *Facultas nominandi ad dotem, non conſumitur, vbi dos non fuit effectuata per matrimonium.*
10 *An, & quæ priuilegia competant doti viduæ, vel vxoris putatiuæ, aut ſponſæ de futuro veriſimiliter deſtinatæ.*
11 *Doti putatiuæ eatenus priuilegia competunt, quatenus adſit bona fides, & quid in caſu fidei mediæ.*
12 *Dos an ſit præcisè neceſſaria ad matrimonium.*
13 *Et quomodo intelligenda ſint decreta, dotem exigentia in monialibus.*
14 *De quo iure inducta ſit dos, an de iure naturæ, vel gentiũ, vel potius de iure poſitiuo.*

De perſonis, quæ de iure dotare tenentur, & de ordine inter obligatos ſeruando.

15 *Prima obligatio eſt patris erga filias legitimas, & naturales.*
16 *Etiamſi pater ſit in ſui patris poteſtate, ſi poſſidet peculium, ex quo dictam obligationem implere valeat.*
17 *Tenetur dotare etiam diuitem, vel nuptã de eius conſenſu.*
18 *Quid vbi eſt aliunde prouiſa, & dignè nupſit inſcio, vel inuito patre.*
19 *Quare lex canonica obligat patrem ad dotandam filiam abſque paterno conſenſu nubentem.*
20 *Quando conſenſus paternus debeat haberi pro præſtito.*
21 *Si filia dotanda eſt per ſtupratorem, vel raptorem, pater non tenetur.*
22 *Pater inops non tenetur dotare.*
23 *Neque tenetur dotare filiam indignè nubentem, vel ſe proſtituentem ante annos 25.*
24 *Quid ſi id ſequatur ante dictam ætatem, ſed poſt eam quæ nuptijs congrua eſt.*
25 *Adhuc tamen in caſu indignarũ nuptiarum, vel proſtitutionis tenetur in ſubſidium pater ad aliquam dotem.*
26 *Non tenetur dotare filiam iudæam, vel hæreticam.*
27 *Tenetur etiam dotare filiam naturalem tantùm.*
28 *Etiam ſi ſit clericus, & de redditibus Eccleſiaſticis.*
29 *Lex canonica non attendit diſtinctionem iuris ciuilis in filijs naturalibus.*
30 *Quomodo procedat obligatio dotandi naturales tantùm.*
31 *Pater ſecundam dotem dare non tenetur, niſi in ſubſidium.*
32 *Etiam alij dotantes tenentur ad ſecundã amiſſa prima.*
33 *Clarius vbi dotans eſt in culpa, malè ſoluendo primam, & quomodo dicta culpa adeſſe dicatur.*
34 *Obligatio patris transfunditur in hæredem, & bona, vt etiam transfunditur obligatio aliorum aſcendentium.*
35 *Non autem transfunditur illa tranſuerſalium, & de ratione differentiæ.*
36 *In quo differat hæres patris defuncti ab ipſo patre viuente.*
37 *Poſt patrem eiuſque hæredem ſuccedit obligatio aui, aliorumque aſcendentium ex latere paterno.*
38 *Deinde matris, & aui materni.*
39 *Prius eſt detrahenda dos ex fideicõmiſſo aſcendentis lateris materni, quàm teneatur mater viuens.*
40 *De ratione ob quam æqualis deberet eſſe obligatio matris, ac fratrum cum patre.*
41 *Poſtea ſuccedit obligatio fratrum vtrimque, & quid de conſanguineis, & vterinis, ac ſororibus, patruo, auunculo amita, & matertera.*
42 *Quid de filio, an teneatur dotare matrem.*
43 *Excepto patre, omnium aliorum obligatio eſt ſubſidiaria, & quid de auo immediato.*
44 *De obligatione deſloratoris, vel raptoris.*
45 *Quid de Domino feudi, de agnato excludente à ſucceſſione, & de tutore.*
46 *De patre adoptiuo, ſeù arrogatore.*
47 *De obligatione vaſallorum dotandi filiã Domini, & de obligatione ſocij dotandi filiam ſocij.*
48 *An obligatio legalis dotãdi ſit iure actionis, vel officio iudicis.*

De concurſu dotandarum, ac ordine inter eas ſeruando.

49 *Diſtinguuntur octo caſus, ac ſinguli examinantur.*
50 *Quod etiam in hac materia intrat regula* qui prior &c.
51 *Relicta dote primæ filiæ maritandæ alicuius, an ſi primo nata moriatur, caducetur legatum.*
52 *Et an intret dicta regula* qui prior, &c. *& an attendatur prioritas ætatis, vel maritationis.*
53 *De ordine inter puellas familiæ, vel generis.*
54 *Quod quandoque dotale ſubſidium præſtandum puellis in genere, applicetur in maiori ſumma illis de ſanguine fundatoris, & cum priuilegio.*
55 *De concurſu plurium ſtupratarum, vel raptarum.*

De dote conſtituenda ex diſpoſitione hominis; An ſit ſubſidiaria; An implicitam habeat conditionem matrimonii; An conuenire poſſit nuptis; Et an pro vno matrimonio conueniat alteri, & quæ conditiones illi adiectæ ſeruandæ ſint, vel ſpernendæ.

56 *Recenſentur plures quæſtiones cadentes ſub dote conſtituenda ex diſpoſitione hominis.*

57 *Vbi agitur de dote debita ex diſpoſitione hominis fauore certæ perſonæ, tunc non requiritur qualitas ſubſidij, ſed debetur etiam aliundè prouiſæ.*

58 *Idem vbi dos ſuccedit loco legitimæ, vel ſucceſſionis.*

59 *Quid vbi ordinator fideicommiſſi, excluſis fœminis, mandet eas dotari, an intelligatur in ſubſidium iuxtà diſpoſitionem iuris.*

60 *Quid de dotali ſubſidio debito per mortem familiæ.*

61 *Subſidia dotalia, quæ per pia loca, vel ex pijs diſpoſitionibus diſtribuũtur puellis Ciuitatis, conueniunt tantum pauperibus.*

62 *Cui incumbat onus probãdi paupertatem, vel idoneitatem puellæ.*

63 *De alijs quæſtionibus præſertim circa cautionem ſuper huiuſmodi pijs ſubſidijs.*

64 *In dote ſuccedente loco legitimæ non ſubintelligitur conditio matrimonii, & ſi adiiciatur, reiicitur.*

65 *Quid vbi dos relicta ſub dicta conditione, vel alio onere, excedit legitimam, an ſubſtineatur in toto, vel in exceſſu.*

66 *Vbi dos ſuccedit loco legitimæ, non ſubintelligitur conditio matrimonij in diſpoſitione per vltimam voluntatem.*

67 *Secus autem in illa per actum inter viuos.*

68 *Vbi non ſuccedit loco legitimæ ſubintelligitur dicta conditio matrimonij, à quo dos nomen, & eſſentiam requirit.*

69 *Quid in eligentibus vitam cælibem in pia domo, vel ſub pio inſtituto.*

70 *Id quod habetur num. 70. procedit niſi de diuerſa voluntate conſtet, & quando conſtare dicatur.*

71 *De effectibus reſultantibus ex dicta conditionis ſubintelligentia.*

72 *An poſita dicta implicita conditione matrimonij intelligatur de futuro, vel etiam de præterito, adeout diſpoſitio conueniat etiam nuptijs.*

73 *Diſtinguendi ſunt caſus, quorum primus eſt in diſpoſitione patris ad fauorem filiæ, quæ nubat, ac aliundè dotem habeat.*

74 *Quid vbi deindè ipſe pater maritauit, & dotauit.*

75 *Si dedit minorem dotem, an filia petat reſiduum.*

76 *An pia ſubſidia dotalia dãda pauperibus puellis conueniant iam nuptis.*

77 *Quid de dotibus, vel ſubſidijs quæ debentur per montes familiarum, an conueniant nuptis.*

78 *Quid de dote relicta certæ perſonæ tunc nuptæ, idque diſponenti cognitum erat.*

79 *Sed quid vbi de tempore diſpoſitionis, vel poſtea viuente diſponente, ſed ignaro, ſequutum ſit matrimonium, plures referuntur opiniones.*

80 *An conditio matrimonij intelligatur ſolũ de primo, vel de alijs ſucceſſiuis.*

81 *An diſpoſitio de dote præſtanda pro matrimonio carnali, conueniat matrimonio ſpirituali, & è contra.*

82 *Sub diſpoſitione de dote præſtanda, ſub certa reſtrictione vel conditione, quod non cadat materia prohibitæ viduitatis.*

83 *Quod hodie in praxi non detur caſus prohibitæ viduitatis, & de ratione.*

84 *Quare conditio temporis etiam incerti, non ſit prohibita neque prohibitam viduitatem inducat.*

85 *Difficultates circa has conditiones, percutiunt magis materiam matrimonialem ad quam remiſſiuè, quia ei potius quàm dotali inſpectio congruit.*

86 *In eo, qui obligatus eſt dotare, de his non quæritur.*

87 *De diſtinctione, an conditio ſtet tanquam pœna, ſeù modus, vel tanquam conditio.*

88 *De reſtitutione in integrũ aduerſus contrauentionem.*

89 *De alijs quæſtionibus voluntatis in hac materia remiſſiuè.*

De Dote constituenda ex bonis fideicommiſſi ad materiam *Auth. res quæ C. commun. delegat.*

90 *Pro dote puellarum non prouiſarum, detrahi poſſunt bona fideicommiſſaria.*
91 *Quod id de ſtricto iure procedat in ſolis filijs primi gradus.*
92 *Contrarium verius, vt procedat in omnibus deſcendentibus, ſiue fideicommiſſum ſit aſcendentis paterni, ſiue materni lateris.*
93 *Qui ordo inter plura fideicommiſſa ſeruari debeat.*
94 *Non procedit in fideicommiſſo tranſuerſalis, vel extranei.*
95 *Etiamſi deſcendentes natæ vel conceptæ ſint poſt mortem teſtatoris, vel legitima conſumpta ſit.*
96 *Competit hoc beneficium etiam naturalibus tantùm.*
97 *Ac etiam ſi expreſſa prohibitio accedat.*
98 *Quid ſi teſtator mandet id fieri debere cum fructibus, & quæ cautela detur.*
99 *Vel taxet certam ſummam pro his dotibus dandam.*
100 *Etiam totum fideicommiſſum euerti poteſt, ſi totum eſt neceſſarium, quod declaratur quomodo procedat.*
101 *Procedit etiam pro dote monialium, ſub cuius nomine quid veniat declaratur.*
102 *Tam in fideicommiſſo vniuerſali, quàm particulari, ſed an aliquis ordo ſeruari debeat.*
103 *Et an ſeruari debeat ordo in bonis eiuſdem fideicommiſſi.*
104 *Atque ſiue per vltimam voluntatem, ſiue per contractum fideicommiſſum ordinatum ſit.*
105 *Etiam in primogenituris, & maioribus, non tamen in illis Hiſpaniarum.*
106 *Etiam pro ſecunda dote, ſiue pro prima iam nuptæ.*
107 *An pro augmento, quod vir deſcendens vxori extraneæ conſtituat.*
108 *Et an pro vſuris, ſeu fructibus dotis.*
109 *Sub generica obligatione bonorum veniunt fideicommiſſaria, idemque proceſſus executiuus.*
110 *Quid ſi fideicommiſſum eſt diuiſum inter plures lineas, an fœminæ vnius lineæ petant dotem à bonis obuentis in aliam lineam.*
111 *Quod in multis in hac materia ratio repugnet.*
112 *Expenduntur plures huius beneficij rationes, & quæ ſit probabilior.*
113 *De ratione, ob quam doti conſtituendæ, magis quam reſtituendæ hoc beneficium competere debeat.*
114 *Et præſertim quod doti reſtituendæ nulla ratio congruat.*
115 *Quod non teneatur pater aſſecurare dotem, niſi eam recipiat.*
116 *Quod regulariter idem beneficium competat doti reſtituendæ.*
117 *Etiam ſi mulier ſciret fideicommiſſum, & incompetentiam detractionum.*
118 *Vel negligat cautelam inueſtimenti.*
119 *Quæ reputetur vera ratio huius beneficij.*
120 *Idem beneficium competit etiam pro lucro.*
121 *Eſt remedium ſubſidiarium, vbi alia bona non adſint.*
122 *Etiam ſi accedat fideicommittentis præceptum de dotando, & quando ſecus.*
123 *Extantibus bonis liberis, alienatio bonorum fideicommiſſariorum eſt nulla.*
124 *Cui incumbat onus probandi exiſtētiam, vel non exiſtentiam bonorum liberorum, diſtinguitur inter actorem, & reum.*
125 *Quando eſt impoſitus cenſus pro dote quis dicatur actor, vel reus.*
126 *Pro dote poteſt imponi cenſus etiam ſine pecunia numerata.*
127 *Quādo reus dicatur gerere partes actoris.*
128 *Quæ dicantur bona libera, Et quod intricata penes tertios, vel extra prouinciam non ſint talia.*
129 *Quales debeant eſſe diligentiæ.*
130 *Differunt in hoc dos conſtituenda, & reſtituenda, & de ratione.*
131 *Fideicōmiſſarius ſuccedit in iuribus mulieris ſuper bonis liberis, & mulier tenetur dicta iura cedere.*
132 *Quomodo prouidendum ſit quando ſperetur, vt bona libera recuperari poſſint.*
133 *Si non ſint fideiuſſores an mulier teneatur iſtos excutere.*
134 *Quando in odium mulieris culpoſæ vel negligentis bona libera, quæ non extant habenda ſint pro extantibus, exemplificatur.*
135 *Quid in caſu tranſactionis.*
136 *An dicatur in culpa mulier, quæ negligat*

gat aſſecurationem conſtante matrimonio.

137 *Denegatur beneficium doti incongruæ, & confeſſatæ.*

138 *Item mulieri indignè nubenti, vel ipſi mulieri indignæ.*

139 *Quid de vxore naturalis tantùm, ſeù legitimati.*

140 *Quid de vxore putatiua.*

141 *Hoc beneficium eſt tranſmiſſibile ad hæredes.*

142 *Vbi dos extrahi poteſt ex fructibus non debet diſtrahi ſors, & diſtinguitur.*

143 *An bona à fideicommiſſo extracta ad illud redeant ſoluto matrimonio, vel ſuperuentis bonis liberis, diſtinguitur.*

144 *Quod debeat apponi in hac dote pactum reuerſiuum.*

145 *De alijs ad materiam remiſſiuè.*

An de bonis feudalibus, vel emphyteucis, ſeù aliàs alienari prohibitis, & in libero commercio non exiſtentibus dos conſtitui vel reſtitui poſſit, Et in quo dos ſit in hoc priuilegiata.

146 *Diſtinguuntur bona ſub hac inſpectione cadentia.*

147 *An Regna, & ſuprema dominia in dotem dari poſſint, vel pro dote obligari.*

148 *An Principes teneantur ſeruare leges.*

149 *In Caſtris, & bonis iuriſdictionalibus allodialibus nulla adeſt prohibitio dandi in dotem.*

150 *Secus in aliquibus locis ex iure municipali.*

151 *Mulier feudataria ſeipſam dotando dare poteſt in dotem feudum inæſtimatum, & ſine pacto lucri, ſecus æſtimatum, vel cum dicto pacto.*

152 *Idemque ſi pater, vel frater feudatarius dotet.*

153 *Quid de obligatione feudi poo reſtitutione dotis remiſſiuè, & de paragio debito fœminis ſuper feudo.*

154 *Quod antiquitus vtraque Sicilia citrà, & vltrà vnum eſſet Regnum, eaſdemque haberet leges, & de diuiſione.*

155 *Concluſio de qua num. 151. non procedit in Regno Neapolitano quoad ipſum feudum.*

156 *Sed feudi commoditas etiam ibi dari poteſt in dotem.*

157 *Si feudum de facto detur licèt nulliter vir facit fructus ſuos.*

158 *Reuocata alienatione feudi veniunt fructus reſtituendi, ſed emptor obtinet intereſſe pretij, & quomodo id procedat.*

159 *Neque in dicto Regno feuda pro dote obligari poſſunt.*

160 *De aſſenſu generali ſuper obligatione feudorum ex gratia conceſſa Neapolitanis.*

161 *Quid de officijs venalibus alijſque iuribus regalibus.*

162 *De bonis emphyteuticis, an dari poſſint in dotem.*

163 *Quid ex Statuto Vrbis, & an comprehendat Eccleſias, & Eccleſiaſticos.*

164 *An vxor patiatur caducitatem ex culpa viri.*

165 *An vſusfructus, vel aliud ius perſonale, ſeù vitalitium detur in dotem, & quomodo, & quid veniat in reſtitutione.*

166 *De Statutis inhabilitantibus forenſes ad acquiſitiones bonorum, an prohibeant dari in dotem, & quando dicta Statuta locum habeant.*

De taxa dotis congruæ, ſeù de paragio quomodo facienda ſit, & quæ dicantur nuptiæ pares vel impares ſeù indignæ, Et de Statutis ſeu legibus dotium moderatorijs.

167 *Omnis legis, vel hominis obligatio dotandi intelligitur de dote congrua.*

168 *Diſtinguuntur plures caſus in quibus agatur de taxa dotis congruæ, ſeù de paragio.*

169 *An dos debita per patrem viuentem eſſe debeat ad menſuram legitimæ.*

170 *De circumſtantijs, quæ attendi debent pro taxa paragij, ſeù dotis congruæ.*

171 *Quomodo taxari debeat dos Monialiũ patre viuente.*

172 *Et de eiuſdem dotis appẽditijs, & quid ſubaſtarum nomine veniat.*

173 *De dote debenda per patrem pro nuptijs indignis, vel inæqualibus.*

174 *Quale tempus in dotis taxa per patrẽ debitæ attendatur.*

175 *Pater moriens an poſſit relinquere dotẽ filiæ minus legitima, & econtra, an teneatur relinquere plus, & quid ſi filia nubat.*

176 *Quod*

176 Quod prætendi etiam poſſit ſuppletio dotis vltra legitimam.
177 Quando dote etiam ſuccedente loco legitimæ filia debeat acquieſcere paterno iudicio etiam infra legitimam.
178 An, & quando dos ſemel taxata, vel conſtituta augeri, vel minui poſſit.
179 De dote taxanda per maſculos fœminis excluſis per Statutum, & quando iſta dos ſuccedat loco legitimæ.
180 De alijs quæſtionibus in hac materia Statuti excluſiui fœminarum in propoſito cadentibus.
181 De dote de paragio debita ſuper feudo
182 Et de alia dote ex fideicommiſſo.
183 De alijs circa feudalia, & fideicommiſſaria.
184 De taxa aliarum dotium etiam ſtupratoris, vel raptoris.
185 De taxa dotis debitæ ex diſpoſitione hominis.
186 Quomodo taxari debeat dos filiæ naturalis tantùm.
187 Quæ dicuntur de dote congrua, ſeù de paragio procedunt in nuptijs paribus non autem imparibus.
188 Imparitas etiam reſultat ex maiori dignitate, ſeù dignitate viri non attendenda.
189 Quæ dicantur nuptiæ indignæ referuntur plures opiniones.
190 Aliud eſt nuptias eſſe indignas, aliud verò eſt eſſe inferiores, ſeù inæquales.
191 Viro inæquali inferiori licèt non indigno minor dos eſt conſtituenda.
192 Siue ſit æqualis in natalibus, ſed inæqualis in fortuna.
193 Item attendi debet mos patriæ viri cum alijs circumſtantijs.
194 Reijcitur opinio volentium, vt indignæ nuptiæ cum viro digno, ſed in gradu prohibito contrahi poſſint.
195 Vbi adeſt lex dotium moderatoria cum certa taxa, iſta excedi non poteſt.
196 Quod iſtæ leges ſint validæ.
197 Ac potius fauorabiles, & commendabiles.
198 In Vrbe dictæ legi diſpenſatur, ac nemini negatur diſpenſatio.
199 Stante dicta facultate diſpenſandi, Iudices taxant dotem congruam vltrà taxam ſub implicita conditione derogationis.
200 Sed iſta neceſſaria eſt, aliàs actus remanet nullus in exceſſu.
201 Quod in huiuſmodi derogationibus, ſeù diſpenſationibus non attendatur ſurreptio.
202 De pluribus quæſtionibus cadentibus ſuper his legibus remiſſiuè.
203 Non procedunt in dote mulieris exteræ.
204 An derogatio retrotrahatur, & reualidet conſtitutionem dotis.

De actione, vel remedio competente dotandę aduerſus dotare debentem pro dote conſtituenda, Et an actio ſit ſummaria, & executiua quomodo, & quo tempore ſit exercibilis.

205 Omnis obligatio producere debet actionem, vel aliud remedium, quo mediante illa impleatur.
206 Diſtinguuntur puncti, ſeù quæſtiones cadentes ſub hac rubrica.
207 Obligatio dotandi in parentibus, & coniunctis ratione ſanguinis, vel charitatis eſt officio iudicis, ſed quid in patre.
208 Dos debita per ſtupratorem, vel raptorem eſt iure actionis.
209 Idem de dote debita ex Statuto.
210 Dos debita ex diſpoſitione hominis debetur iure actionis etiamſi ex pacto nudo.
211 Pro dote relicta per vltimam voluntatẽ competit hypotheca conceſſa pro legato.
212 Quid vbi diſpoſitio eſt conditionalis, an attendendum tempus purificatæ conditionis, vel potius mortis teſtatoris cum retrotractione.
213 Pro dote debita ex diſpoſitione legis non competit hypotheca.
214 Qualis ſit effectus competentiæ, vel incompetentiæ hypothecæ pro dote conſtituenda.
215 Quod hæc actio perſonalis pro dote ſit exercibilis contra tertios, & cum prælatione, & quando.
216 An ad bona fideicommiſſaria in vim Auth. res quæ competat hypotheca.
217 Quid vbi intrat Bulla Baronum.
218 An pro dote debita ex Statuto competat hypotheca.
219 Dotis cauſa eſt ſummaria.
220 Sed non eſt executiua etiamſi adſit inſtrumentum iuratum.
221 De limitationibus ex pacto, vel Statutis, & in

& in ſpecie de Statuto Vrbis etiam contra tertium.
222 *Doti conſtituendæ competit pro legato, cui quando via executiua competat, & quando non.*
223 *Vel vbi res non admittit dilationem.*
224 *Quid pro fructibus, vel vſuris dotis.*
225 *An & quando pro dote à pluribus æquè debita competat actio inſolidum.*
226 *Non eſt exercibilis actio conſequutionis dotis ante matrimonium.*
227 *Etiamſi dos expreſsè conſtituta ſit cum pacto executiuo non exercibili non iuſtificato matrimonio.*
228 *Ante matrimonium, an exerceri poſſit hæc actio pro taxa, ac declaratione quid debeatur.*
229 *An detur iudicium præuentiuum.*
230 *Quando facilius iſtud iudicium intret, & quæ regula in propoſito tenenda ſit.*
231 *Reprobatur opinio volentium expectandam eſſe ætatem 25. annorum.*
232 *Quid ſi poſt præuentiuam taxam mulier inæqualem virum ducat.*
233 *An, & quando dotare obligatus cogi valeat ante matrimonium ad ſoluendam, vel deponendam, aut aſſecurandam dotem.*
234 *Datur ante matrimonium coactio ad ſolutionem dotis ſuccedentis loco legitimæ, ſeù alias purè debitæ.*
235 *Dos quæ ſuccedit loco legitimæ, ſeù aliàs ex pura diſpoſitione hominis debetur, eſt ceſſibilis, & tranſmiſsibilis.*
236 *Innupta non cedit, neque tranſmittit ius petendi dotem.*
237 *Quid de dote debita per ſtupratorem, vel raptorem.*
238 *Nupta cedit ius petendi dotis conſtitutionem alteri dotanti, vel vbi ceſſio principaliter reſpicit vtilitatem cedentis.*
239 *Ad fauorem fideicommiſſi cenſetur etiã ceſſio facta de iure, quod generaliter in altero remotiore dotante.*
240 *An exceſſus, qui ex diſpoſitione hominis debetur ingredienti monaſterium ſit ceſſibilis.*
241 *In odium moroſi dos conſtituenda habetur pro conſtituta.*
242 *Vbi mulier deceſſit dote non petita, quod ius eam petendi nõ cedatur, nec trãſmittatur, & de ratione.*
243 *Quid in dote debita ex ſtatu excluſiuo.*
244 *De alijs ad materiam ceſſionis, vel trãſmiſſionis remiſſiuè.*

De perſonis aliàs diſponendi libertatem ſine certa ſolemnitate, vel forma non habentibus, an dotem validè conſtituãt, ſeù in eius cauſam obligentur, Et an generaliter, & pro regula dos ſit priuilegiata.

245 *Dos non eſt generaliter priuilegiata, ſed ſolùm in caſibus expreſſis, in alijs autem regulatur iure communi.*
246 *Mulier maior validè contrahit in cauſam dotis, abſq; ſolemnitatibus alias à ſtatuto deſideratis.*
247 *Etiamſi ex cauſa voluntaria, & pro dotanda extranea.*
248 *Declaratur dummodo cauſa dotis ſit principalis, & finalis.*
249 *De duabus alijs declarationibus, vbi ſcilicèt ipſa mulier remaneat indotata, vel reſultet donatio ad fauorem viri dotare obligati.*
250 *In contractu minoris dos non eſt priuilegiata.*
251 *Neceſſarius dicitur ille actus, quamuis voluntarius, ad quem faciens cogi poterat.*
252 *Diſtinguuntur plures caſus minorum in cauſam dotis contrahentium.*
253 *Mulier minor, an & quando validè det bona ſua pro dote ſui ipſius.*
254 *Quid in pacto lucri.*
255 *De viro minore dotem recipiente eiuſq; obligatione.*
256 *In minore pro alio in cauſam dotis contrahente intrat diſtinctio inter cauſam neceſſariam, & voluntariam.*
257 *Quid in hoc operetur iuramentum.*
258 *De reſtitutione in integrum ratione exceſſus.*
259 *Filiorum familias obligatio valida eſt in cauſam dotis.*
260 *Quid in perſonis carentibus iudicio, vel intellectu, vt ſunt amentes, pupilli, & ſimiles.*

Dotis conſtitutio quomodo fiat, & probetur, & quando de iure conſtituta cenſeatur, Item de quibus bonis, & quo nomine, an ſcilicèt proprio, vel potius fideiuſſorio, vel adminiſtratorio nomine, & quando animo donandi, vel repetẽdi, & de

& de vna, vel altera dotis qualitate, & quando profectitia.

261 *In promiſſione, vel traditione dotis non reperitur præſcripta certa forma, ideoque per ſcripturam, vel ſine fit.*
262 *Illa probatio, quæ generaliter in alijs conuentionibus eſt ſufficiens abſque dubio ſufficit in dote.*
263 *Quod in materia probationum dos non habeat ſpeciale priuilegium, & vnde proueniat, quod minores probationes ſufficiunt.*
264 *Quæ regula detur in materia probationum.*
265 *Quando etiam in caſu dotis perfecta probatio deſideratur.*
266 *Dos primo viro conſtituta cenſetur etiã data ſecundo cum pluribus ampliationibus, & declarationibus.*
267 *Quid vbi primum matrimonium de iure eſſet inualidum.*
268 *Et quid ſi mutatur ſpecies matrimonij, quia poſt primum carnale contrahatur ſecundum ſpirituale.*
269 *Procedit in dote immediatè procedente, atque eſt iuris præſumptio, quæ ceſſat ex contraria veritate.*
270 *Concluſio, de qua num.266. non procedit in præiudicium tertij, & quis dicatur tertius.*
271 *Quid ſuper augmento, vel lucris primi matrimonij.*
272 *Vbi agitur de primis nuptijs ſi non conſtat de conſtitutione dotis hæc non præſumitur niſi alia accedant.*
273 *Quæ ſint coniecturæ, & adminicula, & quæ regula in eis tenenda ſit.*
274 *Pactum nudum fauore dotis eſt operatiuum.*
275 *An promiſſio de dotando habeat vim dotationis.*
276 *Quid vbi per pollicitationem, vel per incidenter, ſeù per verba enunciatiua.*
277 *De promiſſione, vel traditione ſine cauſa.*
278 *De promiſſione incerta, vel vaga, ſeù in alterius voluntatem, vel arbitriũ collata.*
279 *Dos data, vel promiſſa à patre cenſetur de bonis ſuis, vt ſuæ ſatisfaciat obligationi.*
280 *Dantur ampliationes.*
281 *Quid vbi declaret in contrarium qualis declaratio attendatur, & de dicta declaratione implicita ob eam factã in alia ſilia.*
282 *De limitationibus, & quando regula de qua num.279. non procedat.*
283 *Dos data per patrem non cenſetur donata, ideoque dicitur profectitia etiam ſi filia non ſit in poteſtate.*
284 *Quando filia ob renunciationem dicatur dotari de ſuis licèt dotetur de paternis, vndè dos ſit aduentitia.*
285 *Quãdo conſtat de donatione dicitur dos aduentitia, & de donatione implicita.*
286 *Quid de dote data per auum à quo debeatur legitima patri dotatæ.*
287 *Dos ab alio data filiæ intuitu patris eſt profectitia, ac ſi ab ipſo patre data eſſet.*
288 *Mater, & fratres vna cum patre dotantes cenſentur agere fideiuſſorio nomine patris.*
289 *Idem ſi mater cum fratribus patris hæredibus.*
290 *Quando fratres patris hæredes dotando ſororem teneantur de proprio vltra vires hæreditarias.*
291 *Etiamſi pater dotet ſtupratam, vel raptam cenſetur animo repetendi à ſtupratore, vel raptore.*
292 *Dos data per tutorem, vel adminiſtratorem cenſetur adminiſtratorio nomine.*
293 *Et data per debitorem fœminæ, vel eius patris cenſetur animo compenſandi.*
294 *Declaratur, vbi agitur de debitore patris.*
295 *Quando dicatur dos data animo donandi.*
296 *Et cuius intuitu donatio facta ſit, & de effectibus vbi dos detur intuitu obligati dotare.*

De pactis ſiue oneribus alijſque conditionibus, & legibus præiudicialibus dotis quantitatem minuentibus, ſeù libertatem reſtringentibus, aut aliàs eam alterantibus.

297 *Diſtinguuntur plures caſus, ſiue inſpectiones.*
298 *Dotans non poteſt adijcere pacta, & onera in dote, quæ conſtituatur de bonis ipſius dotatæ abſentis, & non conſentientis.*

Quid

299 *Quid in pactis adiectis ad fauorem viri, cui dos conſtituitur.*

300 *Quid vbi adijciantur præſente, & conſentiente ipſa dotata.*

301 *Quæ dicantur bona propria dotatæ, & an ea, quæ ſunt dotantis data intuitu renunciationis.*

302 *Dos conſtituta per patrem viuentem, & donec ipſe viuit recipit pacta, & onera, & de ratione.*

303 *Quos effectus operentur hæc pacta vltra diſpoſitionem legis.*

304 *Sed patre defuncto onera ceſſant, & quid in exceſſu ſupra legitimam.*

305 *Quid in dote per patrem morientem filiæ innuptæ relicta.*

306 *De dote conſtituta per fratres, vel alios vti patris hæredes, ſeù aliàs dotatã à ſucceſſione excludentes, an recipiat onera.*

307 *Quod dos per alios ex legis diſpoſitione dotare obligatos recipiat pacta, & onera, idemque de dote ex fideicommiſſo.*

308 *Dos debita per ſtupratorem, vel raptorem non recipit onera.*

309 *In dote data per extraneum ex liberalitate poſſunt adijci pacta, & onera.*

310 *Quid de dotibus debitis per montes familiarum, vel pia loca, ſeù aliàs ex iuris communis diſpoſitione.*

311 *In ijs caſibus, in quibus licet adijcere pacta intelligitur ſi incontinenti, non autem poſtea ex interuallo.*

312 *Quando dicatur eſſe incontinenti, vel ex interuallo.*

313 *Et quando dicatur adeſſe conſenſus pro approbatione onerum remiſſiuè.*

314 *Quid de ſecunda dote, quæ pro alio matrimonio conſtituatur, an prima dos minui, vel alterari poſſit.*

315 *De alijs pactis, vel quæſtionibus in materia cadentibus præſertim de pacto commiſſorio, & de futura ſucceſſione remiſſiuè.*

De dote exceſſiua, & læſiua, inofficioſa, ſimulata, fraudolenta, doloſa, vel aliàs inualida.

316 *In quibus caſibus cadat inſpectio dotis exceſſiuæ.*

317 *In materia læſionis, an dos aliquid habeat ſpeciale, vel reguletur cum terminis generalibus, diſtinguitur.*

318 *Quod non de facili detur in praxi dos inofficioſa re, & conſilio, ſed conſilio tantùm.*

319 *Actio inofficioſæ dotis ſuffragatur filijs tantùm, & non alijs.*

320 *An hæc actio exerceatur in vita parentis dotantis, diſtinguitur inter maſculos, & fœminas.*

321 *Et an mortuo parente durante eo matrimonio.*

322 *Quando detur etiam in maſculo actio in vita patris.*

323 *Quale tempus attendatur pro inofficioſitate regulanda.*

324 *Infra quantum tempus actio de inofficioſa proponatur.*

325 *De dote ſimulata eiuſque probatione.*

326 *Quando dos conſtituta præiudicet creditoribus dotantis, atque in eorum fraudem data dicatur, diſtinguitur.*

327 *Sub creditorum nomine veniunt illi qui habent ius repetendi vſuras.*

328 *Quod vir non recipiat moleſtias à creditoribus, & tamen recipiat à filijs dotantis.*

329 *De dote fraudulenta data ijs, cum quibus diſponi nõ poteſt putà illegitimis, vel concubina, &c.*

330 *De alia dote fraudulẽta in præiudicium creditorum viri.*

331 *De dote in fraudem litis, ſeù collitigãtis.*

332 *De dote reuocabili, vel aliàs infecta, ſeù reſolubili.*

De dotis qualitate, an ſcilicèt in ſpecie, vel in quantitate conſiſtere dicatur, & quãdo bona cenſeantur data æſtimata, vel inæſtimata cum effectibus exindè reſultantibus, & an qualitas ab initio ex interuallo cõſtante matrimonio alteretur reducendo de ſpecie ad quantitatem, vel è contra.

333 *Eſt potius quæſtio facti, & quomodo decidi debeat.*

334 *Duplex ſpecies æſtimationis, vna propria, altera impropria.*

335 *Dari poteſt dos æſtimata in quantitate etiam ſine explicita æſtimatione.*

336 *Vbi voluntas non eſt clara, ſed ambigua quomodo dignoſcatur, an bona data ſint æſtimata, vel inæſtimata, recenſentur hinc inde coniecturæ.*

337 *Quid vbi pretium certum ſtatutũ nõ eſt.*

338 *Quid vbi dantur in dotem frumentum, vinum, oleum, & ſimilia.*

339 *De effectu quæſtionis circa periculum damni & decrementi, vel commodum augmenti.*

340 *Quale dominium in bonis inæſtimatis remaneat penes mulierem, & quale tranſeat in virum.*

De euictione, vel exigibilitate per dotantē præſtanda, ac de alijs dotis conſtitutæ, & reſtituendæ cautionibus, ac fideiuſſoribus, & quinam ad has cautiones teneantur.

341 *An, & quando dotis euictio præſtanda ſit.*

342 *Quid de exigibilitate nominis debitoris, vel iuris ceſſi.*

343 *Dotis reſtituendæ non autem conſtitutæ, & ſoluendæ fideiuſſores dari prohibitum eſt, & de pluribus limitationibus.*

344 *Fideiuſſores inſolidum obligati, an, & quando habeantur pro debitoribus principalibus, vel pro fideiuſſoribus.*

345 *De cautione inueſtimenti pecuniæ, an, & quando petatur.*

346 *Pater tenetur filio nubenti, vel facere donationem propter nuptias, vel cauere pro dote.*

347 *Declaratur quando ad id teneatur, necnè.*

348 *De alijs ad hanc materiā paternæ obligationis.*

349 *Et de tranſmutatione dotis de ſpecie ad quantitatem, vel econtrà.*

De dotis exactione quomodo fieri poſſit vel facta probetur, & quatenùs facta nō ſit, an habeatur pro tali in odium viri negligentis, Et de dote confeſſata.

350 *An vir, vel reſpectiuè mulier exigat dotem à dotante ſine ceſſione.*

351 *Dos in materia dotis non eſt priuilegiata, & quare priuilegiata videatur.*

352 *An, & quando res dotalis, vel creditū præſcribatur.*

343 *Quando dotis ſolutio facta viro non liberet dotantem.*

354 *De exactione neglecta, de qua vir teneatur, vt dotem etiam inexactam reſtituat.*

355 *An confeſſio receptæ dotis referatur ſpei futuræ numerationis, vel potius ad fraudandam prohibitam donationē, vel pompam.*

356 *Confeſſio dotis non probat veritatem etiā in præiudicium confitentis.*

357 *Et eſt exceptio admittenda etiam in iudicio executiuo.*

358 *Quid vbi accedit iuramentum, & quādo iſtud ſit operatiuum necnè.*

359 *Concluſio de qua nu. 356. fallit concurrentibus adminiculis, & quæ regulæ tenendæ ſint in adminiculorum efficacia, & operatione.*

De fructibus veris ipſorum bonorum, vel iurium dotalium inæſtimatorum, quorum dominium penès mulierem reſideat, quomodo ad ipſam, vel virum pertineāt; Ac etiam de fructibus bonorum extradotalium.

360 *De fructibus bonorum relictorum, vel aſſignatorum pro dote pro tempore antequàm ſequatur matrimonium.*

361 *Quid poſt matrimonium vbi vir non habet intereſſe.*

362 *Sequuto matrimonio ſi vir ſuffert onera matrimonij, ſui non autem dotantis ſunt fructus, & quid vbi non conſtet de traditione.*

363 *Quatenus non ſit ſequuta traditio quid exindè reſultet.*

364 *Quid vbi tradita ſint feuda, vel alia bona, quæ dari non poſſunt ſine aſſenſu.*

365 *Idem quod num. 362. & ſeqq. procedit in concurſu mulieris.*

366 *Quid ſi vir ex pacto non ferat onera.*

367 *In caſu aſſecurationis adhuc fructus excedentes onera ſunt viri eiuſque creditorum.*

368 *Quid vbi deficiant omnia requiſita ad hunc effectum neceſſaria validi matrimonij, validæ conſtitutionis dotis, & ſupportationis onerū, quia aliquod ex his deficiat.*

369 *Qui veniant ſub nomine fructuum, diſtinguuntur plures ſpecies, & de fodinis, ſiluis ceduis, & ſimilibus.*

370 *Quid vbi bona data ſint in dotem æſtimata, itaut dos conſiſtat in quantitate.*

371 *Sed quid vbi ob inopiam viri etiam ad æſtimata detur ſubſidiaria vindicatio.*

Quo-

372 *Quomodo fructuum diuiſio facienda ſit inter virum, & vxorem, vel hæredes facto caſu reſtitutionis dotis.*
373 *De pertinentia, vel reſtitutionis fructuũ bonorum extradotalium.*

De vſuris, ſeù interſurijs dotis conſiſtentis in pecunia, ſeù quantitate.

374 *An mulier petat à dotante vſuras dotales pro tempore ante matrimonium.*
375 *Pro tempore conſtantis matrimonii etiã ipſi mulieri onera ferenti debētur per dotantem vſuræ, ſeù interſuria.*
376 *Quid poſt ſolutum matrimonium, an mulieri debeantur à dotante.*
377 *Viro poſt matrimonium data ſupportatione onerum debentur abſque mora.*
378 *Etiamſi adſit aliqua mora excuſatio.*
379 *Quid vbi dos adhuc conſtituta non eſt, an per patrem, vel alium dotantem debeantur etiam pro tempore præcedenti.*
380 *Non admittuntur excuſationes ob verbales oblationes, vel ob defectum implementi, vel à verbis vrbanis ad beneplacitum.*
381 *Quando iſtæ excuſationes admittantur.*
382 *Et quid ſi remiſſum eſt in arbitrium tertij.*
383 *Minor ætas, vel ſexus non excuſat.*
384 *Quid in augmento dotis,*
385 *Pro dote debita, vel conſtituta ex fideicommiſſo, an ſucceſſor teneatur ad vſuras decurſas tempore prædeceſſoris.*
386 *An de iocalibus, & corredalibus.*
387 *Vel de frumento, vino, oleo, & ſimilibus.*
388 *Quid ſi vſuræ excedant onera matrimonij.*
389 *An debeantur ſponſa de futuro, ſeù viro putatiuo, aut de dote putatiua.*
390 *An à tertio debitore dato in dotem petantur, vel tertius viri ceſſionarius eas petat, & exigat.*
391 *De pluribus caſibus, ſeù limitationibus, in quibus vſuræ non debeantur.*
392 *Vbi debitum in ſubſtantia eſt licitum, licitum eſt has vſuras in pactum deducere, ac taxare, quod etiam per Statutum fieri poteſt.*
393 *Quando taxa ſtatutaria, vel conſuetudinaria non attendatur.*
394 *An per receptionem ſortis reſultet præiudicium in his vſuris.*
395 *Quid ſi vir viuens nunquã petierit, ſeù longum, aut longiſſimum ſilentium accedat.*
396 *Soluto matrimonio, ſeù viro non ferenti onera non debentur.*
397 *Quamuis de quantitatis inueſtimento conuentum ſit, & quando ſecus.*
398 *Quid vbi intret intereſſe damni emergentis, vel etiam lucri ceſſantis.*
399 *Cenſus pro dote etiam ſine pecunia conſtitui poteſt.*
400 *An debeantur ſoluto matrimonio, etiamſi matrimonij reliquiæ ſuperſint.*
401 *Quod affirmatiuè, vel negatiuè dicitur de vſuris procedit etiam in fructibus pignoris.*
402 *Si ſoluto matrimonio Statutum, vel conſuetudo deferat mulieri viduæ vſuras contrà dotantem, ſeù virum eiuſque hæredes id ſeruandum eſt reprobata diſtinctione, an accedat Apoſtolica auctoritate necnè.*
403 *Huiuſmodi Statuta non canonizant neque deferunt ex eorum auctoritate vſuras, ſed inducunt præſumptam probationem requiſitorum, ex quibus de iure debentur.*
404 *Id quod fieri poteſt per Statutum fieri etiam poteſt per pactum, quod à communi vſu non deuiet.*
405 *Per ſolutionem probari dicitur interpellatio, vel conuentio.*
406 *Quid ſi mulier ex bonis viri fructus percipiat, vel alimenta obtineat, aut eorum loco annuam præſtationem.*
407 *Si verò agitur de vſuris aſſequendis, tunc deſiderantur diligentia, & inopia.*
408 *Taxa ſtatutaria attenditur etiam pro caſu aſſecurationis, vel pro alimentis pendente legali dilatione.*
409 *Etiam accedente Statuto filij mortua muliere non obtinent has vſuras.*
410 *An vſuræ debeãtur prò lucro, & de alijs ad materiam remiſſiuè.*

De aſſecuratione dotis ob inopiam viri, & de alijs caſibus reſtitutionis conſtante matrimonio.

411 *Ob inopiam datur aſſecuratio pro dote, ac etiam pro lucro ſperato.*
412 *Non eſt reſtitutio ad plures effectus, illos*

præſertim fructuum, qui exuberantes ſunt viri, ac etiam periculi.
413 In caſu aſſecurationis non intrat ius offerendi, ſed quid creditores facere poſſint.
414 An mulier impediat executionem bonorum viri.
415 Quod in hac materia circumſpectè procedatur, & de ratione.
416 Filijs mortua muliere non conceditur hoc ius aſſecurationis.
417 De alijs effectibus reſultantibus ex eo, quod aſſecuratio non importet reſtitutionem.
418 Conſtante matrimonio eſt locus reſtitutioni ob viri bannum, vel deportationem, ac alios caſus.
419 De reſtitutione voluntaria, & concordi conſtante matrimonio remiſſiuè.

De reſtitutione dotis ſoluto matrimonio quando, quomodo, & cui facienda ſit, & conſequenter de ſucceſſione in dote.

420 Infra quantum tempus dotis reſtitutio fieri debeat, & de dilatione legali.
421 De caſibus, in quibus ceſſet dilatio legalis.
422 Vbi dos conſiſtit in ſpeciebus inæſtimatis in eiſdem, vt reperiuntur, facienda eſt reſtitutio.
423 Quid in acconcio, ſeù arredo.
424 Si dos conſiſtit in tritico, vino, vel oleo, quid reſtitui debeat, & quid in ſe mouentibus.
425 Vbi dos conſiſtit in pecunia, atque adſit moneta variatio, quale tempus attẽdi debeat.
426 Quid vbi pro reſtitutione quantitatis poſita ſunt bona in facultate ſoluendi, & an poſſint ſine dicta conuentione bona inuito dari.
427 Et quid vbi dos conſiſtit in iuribus perſonalibus, ſeù vitalitiis.
428 Detrahit vir expenſas funerum & vltimæ infirmitatis, & meliorationes.
429 Dos aduentitia ceſſante pacto contrario ipſi mulieri, vel eius hæredi reſtituenda eſt etiam ſi ſit in poteſtate.
430 Quando dos pertineat ad filios vti filios prohibita mulieri facultate diſponendi.
431 Dos profectitia reuertitur ad patrem, & de materia conſuetudinis Martini.
432 De Statutis decernentibus reuerſionem dotis ad fratres, vel alios dotantes, an procedant condito teſtamento.
433 Quod etiam filiæ competat actio petendi dotis profectitiæ reſtitutionem.
434 De prohibitione alienandi fundum dotalem ex lege iulia ceſſante ex iuramento.
435 Etiam in caſibus permiſſis prohibita eſt alienatio, vel obligatio dotis vltra medietatem, etiam quando in totum, & de hac materia ſaluæ medietatis.

De lucris dotalibus, ac etiam dotis augmento, aliaque ſponſalitia largitate.

436 Augmentum, quod ab ipſa muliere, vel alio conſtituitur ab initio ante matrimonium eſt vera dos cuius iure in omnibus regulatur.
437 Idem de eo augmento, quod pariter initio ipſe vir mulieri conſtituit, & fortiùs ſi in compenſationem.
438 De augmento, quod mulier, vel alter prò ea faciat conſtante matrimonio.
439 De caſu conuerſo augmenti, quod vir conſtante matrimonio faciat mulieri.
440 De veſtibus, gemmis, & alijs per ſponſum ſponſæ dotis, an cenſeantur donata, & dotis augmentum faciant.
441 Quod lucra dotalia, quæ hodie ſunt in vſu ignota ſint iuri communi, & ſint diuerſa ab illa donatione propter nuptias, quam in iure habemus.
442 Quod leges loquentes de lucris non benè adaptentur lucris reciprocis ex Statuto, vel pacto.
443 De lucris vſitatis ex Statuto, vel pacto, ac pluribus ad eorum materiam.
444 Præſertim, an attendatur locus viri, vel mulieris, & an deroget l. hac edictali, C. de 2. nupt.

De concurſu dotis cum creditoribus viri vel dotantis ſuper ãterioritate, vel potioritate.

445 Regula qui prior fortius cadit fauore dotis, Et an ea ſit priuilegiata circa ſuſ-

ſuſpicionem antidata.

446 *De priuilegio hypothecæ tacitæ competente doti.*

447 *A quo tempore initium ſumat hæc hypotheca, an à die promiſſionis, vel à die matrimonij ſubſequuti.*

448 *Et quid ſi matrimonium præcedit, & dotis promiſſio ſequitur.*

449 *Quando neque tempus promiſſionis, neque illud matrimonij iſto nō effectuato, vel ſoluto attendatur.*

450 *Quod præferantur ſecundæ dotis creditores intermedij inter primam, & ſecundam eius conſtitutionem, ſeù primum, & ſecundum matrimonium.*

451 *Priuilegium potioritatis non competit pro dote conſtituta in bonis dotantis, ſed ſolùm pro dote reſtituenda in bonis viri.*

452 *Mulier pro dote reſtituenda præfertur creditoribus anterioribus habentibus hypothecam legalem, ſeù tacitam non autem expreſſam.*

453 *Quid in bonis poſtea quæſitis, an in eis præferatur etiam anterioribus habẽtibus expreſſam.*

454 *Quando neque hypothecæ legali anteriori dos præferatur.*

455 *Inter priuilegiatos priuilegia conquaſſantur vt eſt altera dos, & alij, & quando alij priuilegiati poſteriores vincant dotem.*

456 *An dos anterior lucratiua vincat poſteriores ex cauſa oneroſa.*

457 *Dos poſterior præfertur in bonis proprijs datis in dotem æſtimatis aduerſus omnes.*

458 *An hoc priuilegium ſubſidiarium, vel generaliter illud potioritatis ſit ceſſibile, vel tranſmiſſibile.*

459 *Non competit priuilegium potioritatis pro lucri, & quid pro augmento, quod ipſe vir fecit vxori.*

460 *An competit vxori putatiuæ, vel ſponſæ, & de alijs ad materiam remiſſiuè.*

De Dotibus Monialium.

461 *Quare in iure agatur ſolùm de dote carnali non autem de ſpirituali, & quod hæc licita ſit.*

462 *Omnia, quæ diſponuntur fauore dotis ſpiritualis.*

463 *De differentia inter has dotes circa taxam, ſeù congruitatem, & de ſolita taxæ alienatione.*

464 *De alia differentia circa tempus eam præſtandi, ac faciendi eius prauentiuum depoſitum.*

465 *Differunt etiam in modo eam præſtandi, & quomodo.*

466 *Et de alia differentia circa reſtitutionẽ, vel ſucceſſionem, & an moniali tranſeunti de vno Monaſterio ad aliud reſtituatur.*

467 *Quid vbi monialis exeat à Monaſterio ob annullationem profeſſionis.*

468 *De fructibus, vel vſuris dotalibus fauore Monaſterij.*

469 *De dote, quæ datur in Conſeruatorijs, & pijs domibus in quibus non emittitur profeſſio.*

De alijs materiæ generalibus remiſſiuè.

470 *Quod dos ſit vniuerſitas, & quomodo.*

471 *De præiudicijs quæ viro fiant in dote per mulierem, vel ècontrà per virum mulieri.*

472 *Si vir, & mulier præſentent, vel nominent, quæ præſentatio præualeat.*

473 *De melioramentis, & deteriorationibus, ac de oneribus viro incumbentibus, quæ ſint.*

474 *De materia amiſſionis, vel priuationis dotis, & lucrorum ob fornicationem, aliaſque cauſas, & an pœna tranſeat ad hæredes.*

PROEMIALIA.

1 DOtis vocabulum in eius latiſſima grammaticali ſignificatione, conuenit omnibus ijs quæ ex naturæ, vel fortunæ, aut induſtriæ beneficio obtineantur, ideoque boni mores, ac litterarum ſcientia, aliæque animi partes, eiuſdem animi vel ingenij dotes dicuntur: In legali autem lata ſignificatione, adhuc plura complectitur ſub hac tractatione non cadentia; ſiquidem peculium ſeu circumferentia Regni, Princi-
2 patus, vel Reipublicæ explicatur ſub nomine dotis, quæ per Rempublicam tanquam vxorem tribuatur Principi tanquam

quam eius viro pro politici matrimonij oneribus ſupportandis A. Prout in beneficialibus, præſertim in materia Iuriſtronatus, iſtud dotis vocabulum frequẽs habetur ad effectum congruæ dotationis Eccleſiæ, vel Altaris ſeu Beneficij; Quinimò etiam in ipſis perſonis Eccleſiaſticis ad ſacros ordines promotis vel promouendis ad titulum patrimonii, iſtud ſub hoc vocabulo quandoque explicari ſolet, de quibus tamen vel ſimilibus in præſenti non agitur, niſi quatenus incidens, vel ſimilitudinaria occaſio præbeat.

Illa verò dos, de qua in præſenti agitur, conſiſtit in eo mulieris peculio, quod illi aſſignari ſolet ad effectum conſulen-
3 di ſuæ honeſtati ac ſubſtentationi mediante matrimonio carnali vel ſpirituali, quorum vtrique idem terminus conuenit; Quamuis enim ius ciuile non niſi dotem pro carnali matrimonio tractauerit & cognouerit, Vel quia tunc modernus vſus monialium, ſub clauſura & ſolemni monaſtica profeſſione non ha-
4 beretur, Vel quia ſi haberetur ille vſus, qui etiam apud Gentiles habebatur virginum veſtalium, non tamen haberetur alter vſus dotis, cuius nullam mentionem habent antiqui Romani chroniſtæ de huiuſmodi virginibus agentes, minuſque hiſtorici Eccleſiaſtici agentes de virginibus quæ etiam in primitiua Eccleſia virginitatem Deo vouebant.

Attamen hodie receptum eſt vtrique matrimonio conuenire dotem cum eiſdem regulis ac priuilegiis dotalibus tractandam, congrua congruis referendo; Licèt enim in matrimonio ſpirituali
5 plerique dotem potius improbauerint, quaſi quod ſimoniæ ſpeciem id præſeferre videatur, dando pecuniam vel aliã rem temporalem pro re ſpirituali, qualis eſt admiſſio ad profeſſionem vitę monaſticæ, quod alii etiam ad ipſum matrimonium carnale ex rationis identitate extenderunt, quaſi quod eadem ſimoniæ labes cadat, dando pecuniam vel aliam rem temporalem pro matrimonio, quod eſt quid ſpirituale; Attamen huiuſmodi quæſtionibus hodie ſolùm deſeruientibus in ſcholis & Academiis idealiter pro ingeniis acuendis ac exercendis, in foro extra omnem controuerſiam eſt, vtramque dotem, congruam, ac licitam eſſe, vtpote datam pro alia temporalitate aſſumptionis onerum in ſubſtentatione mulieris, non autem pro vna vel altera ſpiritualitate B.

Ad vnius autem vel alterius dotis eſſentiam, neceſſarium eſt vnum vel alterum matrimonium validum ac perfectum, ſine quo dos non datur, vtpote ab eo nomen ac eſſentiã recipiens, adeò
6 ùt etiam dos per matrimonium ad eius perfectum eſſe redacta, ſoluto matrimonio deſinat eſſe talis, atque in ſtricta ſignificatione remaneat ſimplex peculiũ ſeu creditum pecuniarium, multò magis vbi nullum, nec de iure, nec de facto matrimonium interceſſerit, vel ſi adeſt de facto, non tamen adſit de iure, vt contingit in matrimonio putatiuo.

Adhuc tamen ſine matrimonio dotis vocabulum datur, vt contingit in vidua,
7 in qua largè datur dos quoad plures effectus pluraque priuilegia, largius verò in ſponſa de futuro, vel vxore putatiua, in quibus dos conuenta ſeu deſtinata ad plures effectus habetur etiam tanquam vera dos, atque largiſſimè ſub eodem vocabulo explicari etiam ſolet illud piũ vel prophanũ ſubſidium generale, quod deſtinatum eſt puellis incertis de certo genere, vel etiam de incerto, ſed vt dictum eſt, largo modo, ac per improprietatem, ſiue per ſimilitudinem, non autem per veritatem, ac proprietatem.

Hinc proinde reſultat, quod facto legato vel alia diſpoſitione pro dote Mo-
8 nialium ſeu pro matrimonio ſpirituali, illud non conuenit puellis, quæ cælibem vitam domi, etiã ſub aliquo pio ac probato inſtituto ducere velint, ſiue illis, quæ ingrediantur Conſeruatorium ſeu aliam piam domũ, in qua de facto clauſtrali more, & cum monaſtico inſtituto viuatur, quoties legitima & ſolẽnis profeſſio, præuio anno probationis, alijſque neceſſarijs non accedat, cum deficiat matrimonium conſiſtens in dicta formali profeſſione, ideoque dictæ mulieres neque dotatæ dicuntur C.

Prout habens ius diſtribuendi dotalia

A. *ſub tit. de Regalibus diſc. 44.*

B. *hoc tit. diſc. 1. & 144. & 167.*
C. *d. diſc. 167. ac etiam diſc. 5.*

lia ſubſidia, ſeu ad illa nominandi puellas, vt in pleriſque pijs locis ex diſpo-
9 nentium facultate contingit, non conſumitur talis facultas per nominationẽ, neque etiam per ſubſequutam dotis aſſignationem, niſi tam de iure quàm de facto, vnum vel alterum matrimonium ſequatur, adeout decedente puella nominata innupta, ſeu aliàs inhabili effecta, integrum ſit ius nominantis, perinde ac ſi ille actus vtpote ineffectuatus non eſſet ſequutus, cum alijs ſimilibus effectibus veræ dotis D.

Quouerò ad priuilegia vel iura doti attributa, quamplura ex rationis identitate, ſeu ad inſtar, conceduntur huiuſmodi dotibus quamuis improprijs, & quæ largo modo tales dicuntur, magis verò illi doti, quæ ad differentiam eius quæ nunquam talis fuit, largè ità dici-
10 tur, eò quia fuit, ſed deſijt ob matrimonium diſſolutum, vt eſt dos viduæ, quæ ferè in omnibus exequatur doti vxoratæ; in alia verò ſpecie, quæ largius talis dicitur, eò quia nunquam talis fuit, ſed per quandam ſimilitudinem, ſeu ſpeciem redacta eſt, vt eſt dos vxoris putatiuæ, vel altera promiſſa ſeù deſtinata ſponſæ dę futuro quoad dotem conſtitutam vel deſtinatam ſponſæ, competere videntur ferè omnia ea priuilegia quæ veræ doti competunt aduerſus dotantẽ, vel ab eo cauſam habentes, non autem contrà ſponſum, vel eius patrem, niſi vbi ex more regionis vel alijs facti circumſtantijs, quaſi neceſſitate impellente dos ſponſo tradita ſit.

In dote autem putatiua regula eſt magis generalis, vt ei competant omnia ea priuilegia quæ veræ doti attributa ſunt, eiuſque naturam habeat, tam quoad priuilegia, quam quoad effectus ex dotatione reſultantes, cum præſuppoſito tamen quod in vxore putatiua concurrat bona fides, ob quam illa ad omnes ferè effectus habeatur pro vxore vera, & cõ-
11 ſequenter quod competant iura & priuilegia veræ doti competentia tanquam fructus quos etiam non dominus ſi bona fide percipit facit ſuos; ſecus autem accedente mala fide, ob quam illis redditur indigna, ob ceſſantem illam æquitatem, cuius ratione id conceditur: Cadente quæſtione, vbi agitur de fide media, quæ poſitiuè bona vel mala dici non valeat, qualis exemplificatur in dubitante, probabilius tamen, magiſque receptũ videtur vt ſexus imbecillitati commiſerando, hæc media fides de bona magis quàm de mala participare debeat, ideoque dotalia iura & priuilegia competant E.

Ipſum verò matrimonium ſine dote rectè dari poſſe receptum eſt; Quamuis enim etiam in aliquo Concilio ad matri-
12 moniũ carnale dotem neceſſariam eſſe dictum ſit; Eademque neceſſitas in altero matrimonio ſpirituali per decreta generalia S. Congregationis vel per Cõſtitutiones Synodales, aliaſque prouiſiones habeatur F. Attamen id in ordine ad matrimonium carnale refertur ad quandam moralem neceſſitatem reſultãtem ab vſu communi, quo attento matrimonia ſine dote contrahi non ſolent, Et quoad ſpirituale, id referendum eſt ad monitum, imò & pręceptum ſuperio-
13 rum, nè puellas ad habitum ſeu profeſſionem monaſticam abſque ſolita dote admittant pro indemnitate Monaſterij, & nè iſtud abſque congrua recompenſa ſuſcipiat onus ſuppeditandi ea quę ad victum neceſſaria ſunt, ſed ſi de facto puella ad profeſſionem ſeruatis alijs de iure ſeruandis admittatur, de illius validitate dubitandum non eſt, remanente Monaſterio actione petendi ſolitam dotem ab ijs qui de iure dotare tenentur, vel in ſubſidium ab ipſo ſuperiore qui ad habitum ac reſpectiuè profeſſionem admiſit, ad inſtar eorum quæ habentur de obligatione Epiſcopi clericum ad ſacros ordines promouentis abſque congrua dote Beneficij Eccleſiaſtici, vel patrimonij, cum ſimilibus.

Magnas autem antiquiores tractarũt quæſtiones, per modernos etiam Scho-
14 laſticos tractari ſolitas, in foro tamen inutiles, meritòque negligendas ſuper dotis diffinitione, ac etiam origine, an ſcilicèt illa eſſet de iure naturæ vel gentium ſeù ciuili, pleriſq; opinantibus circa originem ac ſubſtantiam eſſe de iure gentium, circa verò modum eſſe de iure ciui-

D. *diſc. 9. & 10. eodem tit.*

E. *diſc. 145. & diſc. 166. & alibi hoc eodem tit.*
F. *diſc. 163. & diſc. 11. eodem tit.*

ciuili ſeu poſitiuo, quod tamen minus probabile videtur, cum verius ſit eſſe de mero iure poſitiuo, dum ex antiquorum ac modernorum chroniſtarum teſtimonio, apud pleraſque nationes dotium vſus non habetur, ac ſine illis matrimonia contrahuntur; Impropriè tamen ac largè dicitur dos de iure gentium, vel à frequentiori populorum vſu, vel quia apud Romanos & in Italia, priuſquam ius Ciuile per leges 12. tabularum ſuam primæuam introductionem haberet, erãt in vſu, Et ſic de illo iure gentium quod impropriè tale dicitur, ad differentiam iuris ciuilis Romanorum in ſcripturam redacti, ac adinſtar illius iuris naturalis, cui per quemdam modum loquendi, ſeù ducto argumento à naturali ſtimulo, refertur parentum, vel reſpectiuè filiorum obligatio præſtandi filijs, vel parentibus legitimam, quam tamen receptum eſt, vtpotè à iure poſitiuo inductam, per idẽ ius poſitiuum commune vel municipale tolli poſſe G.

De perſonis quæ de iure dotare tenentur, & de ordine inter obligatos ſeruando.

HIs ità prænotatis, prima inſpectio in materia cadere ſolita percutit dotandi obligationem à iuris diſpoſitione manantem, quas ſcilicèt perſonas afficiat, qualiſuè ordo inter eos adhiberi debeat, vt vnius magis quàm alterius obligatio exerceri debeat.

Omnium autem prima magiſq; ampla eſt obligatio patris dotãdi proprias
15 filias legitimas & naturales, ſiue illas habeat in poteſtate, ſiue non; Licèt enim plerique, patriæ poteſtati hanc obligationem principaliter referentes, credãt, quod vbi pater habet patrem adhuc viuentem, in cuius poteſtate ſint etiã eius filiæ ſicuti eſt ipſe, vt aui potius quàm ipſius patris dotandi eſſe debeat obliga-
16 tio, attamẽ minus recepta eſt talis opinio innixa præſuppoſito ſeù diſpoſitioni iuris antiqui vel medij, quando filius familias, exceptis caſtrenſibus, inhabilitatus erat aliquod habere peculiũ ſine quo dicta obligatio non datur, dũ quicquid acquirebat filius, erat patris; ſecus autem attento iure nouo, per quod, exceptis bonis à patre prouenientibus iure peculij merè profectitij, filius capax eſt omnium aliorum bonorum, nedùm ſub caſtrenſis vel quaſi, ſed etiam aduentitij, vel profectitij improprij peculij nomine venientium, ideoque vbi hæc bona ſuppetunt, adeout pater ad huiuſmodi onus idoneus dici valeat, ipſius debet eſſe prima obligatio H.

Adeòque latè iſta obligatio patet, vt filiam quamuis diuitem ac aliundè prouiſam dotare quoque teneatur, idque
17 extra controuerſiam tam apud Legiſtas quàm apud Canoniſtas, quoties agitur de innupta, quæ cum conſenſu patris nubere velit, ſeù etiam de ea quæ cum paterno conſenſu nupſerit, cum duplex obligatio patri incumbat, nubendi ſcilicèt ac dotandi filiam, ideoque ſi primum onus nuptiarum impletum eſt, non per hoc ceſſat alterum I.

Aliqua verò diſcrepantia dignoſcitur inter ciuiliſtas & canoniſtas, quoties fi-
18 lia inuito vel inſcio patre dignè nupſerit, an ſcilicèt dotem petat; Et quamuis attenta iuris ciuilis diſpoſitione, opinio negatiua ſit probabilior, attamen quoties filia non eſt diues ſeù aliundè prouiſa, vbiq; magis recepta videtur opinio, vt dicti conſenſus defectus patrem non eximat à tali obligatione, quoties tamen vt dictum eſt, dignæ nuptiæ contrahantur, Vbi verò eſt aliundè prouiſa, tunc apud canoniſtas adhuc idem magis communiter receptum videtur, ſed in vera iuris cenſura minus probabiliter, quoniam nullibi lex diuina vel canonica obligat patrem ex lege iuſtitiæ ad dotãdam filiam diuitem ac de ſuo congruè prouiſam, cum dos ſubrogata dicatur loco alimentorum, ad quæ pater non niſi in ſubſidium erga filios inopes tenetur; Eatenus autem dicta obligatio dotandi filiam quamuis diuitem ac prouiſæ procedit, quatenùs ità placuerit legi ciuili ſeù verius ità placuerit noſtris maioribus dictam legem ità interpretãtibus, ideòque videtur potius quoddam legis beneficium ſeù priuilegium, quod cum ſit qualificatum, atque ſub dicta conditione paterni conſenſus conceſſum, obtineri

G. *diſt. 1. & diſc. 143. eodem tit.*

H. *diſc. 1. eod. tit. & diſc. 142. eodem tit.*
I. *ibidem proximè ſupra.*

neri non debet niſi cum ſua qualitate ſeù adimpleta cōditione ſub qua conceſſum fuit; Ideò enim filiam ſine paterno con-
19 ſenſu dignè nubentem lex canonica ſeù recepta ſcribentium traditio ex dictæ legis intentione manans obligat patrem ad dotandum, quatenùs aliàs reſultaret impedimentum libertatis matrimonij, quod ob dotis carentiam, filia aliundè non prouiſa contrahere non poſſet, ſed vbi iſta ratio ceſſat, nulla videtur ſubeſſe alia ratio, quæ ſuadeat patrem ad id teneri, ideoque id potius rem mali exēpli, ac Reipublicæ pernicioſam continere videtur, quoties tamen ſpretus paternus in filia concurrat, itaut non verſe-
20 mur in caſu quo pater omittendo, culposè in hoc ſe gerat, vnde eius conſenſus ex iuris intentione vel iudicis officio tanquam indebitè, ac ſine probabili cauſa negatus haberi debeat pro præſtito L.

Prouiſa dicenda eſt autem filia ad effectum excuſādi dictam paternam obli-
21 gationem, etiam in dicto magis rigoroſo ſenſu Canoniſtarum, vbi per ſtupratorem vel raptorem ex Canonum, vel Concilij Tridentini diſpoſitione dotanda eſt, cum id nedum in gratiam ipſius ſtupratæ vel raptæ, ſed etiam patris, ac in recompenſam ſibi illatæ iniuriæ ità diſpoſitum videatur M.

Ceſſat autem dicta obligatio in patre ad id non idoneo, cum eadem obligatio
22 à lege inducta ſit cum idoneitatis præſuppoſito; At etiam vbi filia ante ætatē 25. annorum indignè nubat, ſeù aliàs ſe
23 proſtituat, quoties id ipſius patris culpæ magis quàm ipſius puellæ imputari nō poteſt N. Quamuis enim aliqui crediderint, vt de iure ità diſpoſitum vſq; ad ætatem 25. annorum, procedat ho-
24 diè poſt ætatem de more regionis nuptijs congruam, quaſi quod tunc illa completa, patris culpæ imputandum ſit, nullum tamen probabile fundamentum habet hæc opinio, ideoque meritò reijcienda O.

Adhuc tamen in caſu indignarum nuptiarum ante dictam ætatem inexcuſa-
25 bilium, quoties ipſius filiæ eiuſque viri inopia exigat, obligatus remanet pater ſuppeditare dotem, non quidem dignis nuptijs aliàs congruam, ſed præciſæ alimentorum neceſſitati proportionatam: Eademque ratione filiam corruptam præſertim ſpiritualiter nubere volentem ad occurrendum honeſtati in futurum, quando aliàs conſultum non ſit, prouidere tenetur. Prout filiæ iudeæ, infide-
26 li, vel hæreticæ aduersùs patrem chriſtianum ac reſpectiuè catholicum hæc actio denegatur P.

Reſpectu verò filiæ naturalis tantùm, quamuis varient ſcribentes, an prior
27 debeat eſſe obligatio matris magis quā patris, vel vtriuſque æqualis, adhuc tamen magis receptum videtur, priorem obligationem eſſe patris; Et quamuis iſte eſſet clericus aliud non habens niſi redditus eccleſiaſticos, quoniam adhuc
28 non obſtantibus Apoſtolicis Conſtitutionibus rigoroſè prohibentibus clericis ad illegitimorum fauorem diſponere, dicta obligatio viget, vtpotè ſubrogata loco alimentorum, quæ ipſa canonica æquitas magis præcipit, quàm ius ciuile, neglectis illis diſtinctionibus,
29 inter naturales tantùm vel ſpurios, aut ex damnato coitu procreatos per ipſam legem ciuilem adhibentur, cum lex canonica ad ſolam naturalem qualitatem filiationis reſpiciat.

Cum duplici tamen moderatione, cū qua naturales tantùm à legitimis & naturalibus diſtinguuntur; Primò ſcilicèt, vt hæc obligatio ergà naturales ſit ſubſi-
30 diaria, ideoque non militet erga filiam aliundè prouiſam; Et ſecundò circa taxam ſeu congruitatem, cum non oporteat ità dignè ac iuxtà patris dignitatem collocare filiam naturalem tantùm, ſicuti collocanda eſt legitima & naturalis, cum in naturalibus non militet ratio nobilitatis vel decoris, ſed ſufficiat collocare in ſtatu, qui ex more regionis congruus eſt naturalibus tantùm Q.

Quod autem dicitur de paterna obligatione dotandi filiam quamuis diuitem ac aliundè prouiſam, procedit in prima
31 dote, ſecus autem in altera quam, prima

L. *eodem diſc.* 1. & 142. *hoc tit.*
M. *dicto diſc.* 142.
N. *eodem diſc.* 142. *ac etiam diſc.* 1.
O. *ibidem.*

P. *ibidem.*
Q. *ibidem diſc.* 142.

caſualiter ſeù aliàs cōſumpta, dare oporteat, tunc enim non niſi in ſubſidium ac vbi aliàs conſuli nō poteſt tenetur, quod tamen nō eſt ſpeciale in patre, ſed commune alijs dotare obligatis, vt prima dote non culposè amiſſa ſeù perempta, aliã ſubſidiariam, pro altero tamen non autẽ pro eodẽ matrimonio conſtituere oporteat R. Ideoque dotantes cauti eſſe debent dotem benè inueſtitam tradere, nè
32 aliàs ad ſecundam vel vlteriorem cogãtur; fortius verò vbi primæ dotis amiſſio ipſius dotantis culpæ referri poteſt, vt præſertim contingit in caſu quo actũ
33 ſit cum viro eam in quantitate conſtitutam cũ vinculo tuti inueſtimenti tradi debere, deindeque ſine legitimo mulieris conſenſu libera tradatur, cum tunc viro non idoneo exiſtente, magis ad eamdem primam dotem denuò ſoluendã ob malè factam ſolutionem, quàm ad nouam ſubſidiariè conſtituẽdam dotans teneri dicatur, ob ius ex dicta conuentione mulieri quæſitum S.

Eadem prima obligatio patris viuentis, in ipſius morientis hæredem ac bona transfunditur, ideoque ſecunda dotandi cauſa ſeù obligatio, poſt patrem,
34 eſt eius hæredis; Quamuis enim huius oneris tranſmiſſio ad hęredes & ſucceſſores ipſaque bona illi affecta, non ſit ſpecialis in patre, ſed ſit communis omnibus aſcendentibus vtriuſque paterni ac materni lateris, non autem fratribus vel alijs tranſuerſalibus, quorum obligatio eſt perſonalis, atque cum eorum perſona
35 extinguitur, ex ea differentiæ ratione, quod parentum obligatio dicitur ratione ſanguinis magis realis quàm perſonalis, ideoque non extinguatur cum perſona, ſed tranſeat ad bona illi affecta, altera verò obligatio tranſuerſalium dicatur ratione charitatis, ideoque perſonalis tantùm, & quæ diſtinctio generaliter nedum in dote, ſed etiam in alimentis procedit, vnde prodijt differentia, quam vt infra habemus in ſubſidiaria dote detrahenda ex bonis ſubiectis fideicommiſſo, iſto non obſtante, vbi agatur de aſcendente, ſecus autem vbi de tranſuerſali; Attamen id in patris hærede ſpeciale vi-
36 detur, vt quamuis adſint auus, vel mater, alijque aſcendentes, ad iſtud onus teneatur, ſed ſubſidiariè quatenus legitima vel portio ipſius filiæ non ſufficiat, atque in hoc differt hæres patris defuncti ab ipſo patre viuente qui etiam ceſſante ſubſidio filiam diuitem dotare tenetur vt ſupra T.

Patre verò vel eius hærede idoneo nō exiſtente, ſuccedit obligatio aui paterni,
37 & ſic ſucceſſiuè proaui, vel abaui, aliorumque aſcendentium ex eodem latere; In iſtorũ autem defectum ſuccedit obligatio matris, ac ſucceſſiuè aui materni,
38 aliorumque eiuſdem lateris aſcendentium iuxtà graduum ordinem, cum eadem transfuſione ſeù tranſmiſſione oneris ad hæredes alioſque ſucceſſores V.

Vndè propterea ex magis recepta ſententia, prius detrahenda eſt ſubſidia-
39 ria dos ex fideicommiſſo aſcendentis quamuis vlterioris paterni lateris, quàm intret obligatio matris licèt viuentis, vel aliorũ eiuſdem materni lateris aſcẽdentium X.

Iſte dotandi ordo, vtpotè deductus ex antiquo iure Digeſtorum, quãdo matris aliorumque aſcendentium eiuſdem lateris nullum erat ſucceſſionis commodum, hodie poſt ius nouiſſimũ, per quod matris, ac aliorum aſcendentium eiuſdem lateris in ſucceſſione æqualis effecta
40 eſt conditio, cum illa patris & aliorum aſcendentium paterni lateris, procedere non deberet, cum ità ceſſet eius ratio, potiuſque vrgeat contraria deducta ex regula, *ſecundum naturam, &c.* vt æqualis debeat eſſe proportio commodi & incommodi; Et ex qua ratione aliqui ſcribentes iudicioſè æqualem concurſum ad huiuſmodi onus dixerunt illum matris, ac fratrum vtrinque coniunctorum; Attamen quia noſtris maioribus cum dicto iuris antiqui ordine occaſione alimentorum præſcripto, magis communiter procedere viſum eſt, idque forus recepit, quaſi quod iſtud onus ab ordine ſanguinis magis quàm ſucceſſionis regulãdum veniat, hinc proindè, iuxtà legalis facultatis in hac parte infœlicem conditionem, ratio cedere debet receptis traditio-

R. *diſc.* 4. *& eod. diſc.* 142. *eod. tit.*
S. *eodem diſc.* 4.

T. *eodem diſc.* 142.
V. *dicto diſc.* 142.
X. *diſc.* 145. *eodem tit.*

ditionibus, matri hæreticæ vel iudææ tantùm prima dotandi cauſa, etiam ante patrem & aſcendentes eiuſdem lateris attributa Y.

Poſt aſcendentes ſuccedit obligatio germanorum fratrum, qui ex vtroque
41 latere coniuncti ſint, in quorum defectum ſuccedit illa fratrum cōſanguineorum, quos receptum eſt ad id teneri, cadente ſolùm dubitatione in vterinis, in quibus tamen probabilius idem onus dādum eſt, ac etiam in ſororibus, nedum quia ex æquiori, & magis fortè recepta ſententia idem onus, quando neceſſitas exigat, extenſum eſt ad patruos & auunculos, ac amitas & materteras pro facti qualitate, ideoque ſi ad gradu remotiores, multò magis ad proximiores, ſed etiam ob dictam rationem exæquatę ſucceſſionis Z.

Quamuis autem nullibi in iure ſtatuta videatur obligatio filij dotandi matrē viduam ad alias nuptias tranſire volen-
42 tē, quinimò ius ciuile id potius abhorrere videatur, attamen ex ratione vel intentione iuris Canonici, quoties aliàs conſultum eſſe non poſſit, atque tranſitus matris ad vlteriores nuptias aliquod probabile fundamentum habeat, iudicis officium pro filij quoque obligatione intrare videtur A.

Omnium autem prædictorum, (excepto patre legitimo & naturali) obligatio eſt ſubſidiaria, quatenus dotanda nō
43 ſit aliundè prouiſa, cadente ſolùm quæſtione in auo, cui neptis patre prædefuncto ſit immediata, vndè propterea ſibi competat ius obtinēdi legitimam, cuius ratione aliquorum ſententia eſt auum immediatum in hac parte patri exæquari, vt purè & ſimpliciter neptem quamuis diuitem ac aliundè prouiſam dotare teneatur, cuius tamen contrarium probabilius videtur, quoniam etiam in ipſo patre, vt ſupra aduertitur, id modicum rationis fomentum habet, ideoque irrationabilis legalis rigoris extenſio non de facili admittenda eſt, nam etiam in matre vel auo materno qui ſit immediatus cadit eadem ratio legitimæ, & tamen abſolutum eſt obligationem eſſe ſubſidiariam, cum non detur legitima viuentis B.

Poſt iſtos, in alijs quāuis ſanguine coniunctis, multòq; minus extraneis quoad hanc obligationem ex ſola iuris diſpoſitione manantem, alia nō reperitur obligatio, niſi illa defloratoris vel raptoris,
44 quam ſupra inſinuatum eſt, eſſe potius primam etiam ante patrem, ità ex paſſa iniuria releuandum; Idemque ex eadem ratione, ſeù ex altero damnorum & intereſſe in occiſore patris, vel alterius coniuncti, qui ſi viueret dotare deberet, quamuis in patre tantùm ſcribentes exēplificare ſoleant, ſed eadem vrgere videtur ratio C.

Remotior autem agnatus vel etiam dominus, cui feudum aperiatur, ex quadam æquitate obligatus videtur ad do-
45 tandam illam fœminam, quæ aliàs, niſi ſexus obſtaret, in feudo vel reſpectiuè in alijs bonis eſſet ſucceſſura; Atque aliqui etiam tutorem pupillæ aliàs non prouiſæ obligant, quod tamen nullum habere videtur probabile fundamentum D.

Sub patris autem nomine, quamuis regulariter explicetur legitimus & naturalis, quandoque tamen pro facti quali-
46 tate venit etiam adoptiuus ſeù arrogator, vbi ſcilicèt arrogatio eſt talis qualitatis, quod verè ac in omnibus arrogatus fiat arrogantis ſuus, adeò ut loco legitimi & naturalis quamuis viuentis ſuccedat E.

Collocant aliqui inter dotare obligatos, vaſallos iuxta mores regionum adiu-
47 torium Domino filiam dotanti præſtare debentes, ſed malè, quoniam iſtud nòn dicitur onus dotādi quod eis incumbat, ſed potius quod idem onus incumbens patri, iuſtam illi præbeat cauſam colligendi vaſallos ad huiuſmodi ſubuentionem quam aliàs petere non poſſet tanquam per ſpeciem collectæ; Prout malè ſituant ſocium dotare obligatum filiam ſocij vniuerſalis, id enim potius reſultat à natura ſeù qualitate ſocietatis vniuerſalis quoad omnia onera & expenſas, nō autem ex peculiari iure dotis.

Y. *eodem diſc.* 142.
Z. *eodem diſc.* 142.
A. *eodem diſc.* 142.

B. *eodem diſc.* 142.
C. *eodem diſc.* 142.
D. *eodem diſc.* 142.
E. *eodem diſc.* 142.

In prædictis autem omnibus ex iuris diſpoſitione dotare obligatis cadit quæ-
48 ſtio, an huiuſmodi obligatio ſit iure actionis, vel potius iudicis officio, atque magis communiter receptum eſt, illam dici officio iudicis, præterquam in ſtupratore vel raptore, quorum reſpectu debita videtur condictione ex lege, vel vbi dos debita ſit condictione ex Statuto F.

De concurſu dotandarum, ac ordine inter eas tenendo.

RArò forus audit huiuſmodi quæſtiones, in quarum contingentia, octo caſus diſtinguendi veniunt, Primus ſcilicèt in patre viuente, qui plures filias
49 habeat, Secundus in eiuſdem patris defuncti hæreditate, Tertius in fideicommiſſo maiorum, Quartus vt ſupra ex ratione ſanguinis vel charitatis ex legis diſpoſitione dotare obligatis, Quintus in dote debita ex diſpoſitione hominis vni ex pluribus certis ac determinatis perſonis, puta quia relicta ſit dos vni ex filiabus Titij; Sextus in dote ex hominis pariter diſpoſitione debitis pluribus incertis de certis ſeù de certo genere, vt ſunt montes familiarum, vel conſimiles diſpoſitiones, dotalia ſubſidia decernentes puellis de familia vel parentela. Septimus eſt in dote pariter ex diſpoſitione hominis debita incertis de incertis, vt ſunt ea dotalia ſubſidia, quæ ex piorum locorũ inſtituto ſeù aliàs ex pijs diſpoſitionibus præſtari debent pauperibus puellis Ciuitatis vel parochiæ, &c. Et octauus in dote debita per ſtupratorem vel raptorem, quia nempe plures ſtrupratæ vel raptæ concurrant.

In primis quatuor caſibus certa & determinata regula tradi non poſſe videtur, ſed deciſio pendet à iudicis arbitrio pro facti qualitate & circumſtantijs regulando; Licèt enim in huiuſmodi concurſu regulariter intrare quoque videa-
50 tur regula, vt qui prior eſt in tempore potior ſit in iure, vel eiuſdem regulæ ratio, vnde propterea fundata videatur intentio maioris natu, non per hoc tamen refrœnatum videtur patris vel alterius dotare obligati, ſeù etiam iudicis arbitrium, vt hunc ordinem interuertere valeat.

Circa quintũ caſum vnicæ dotis, quæ ex hominis diſpoſitione danda ſit vni ex pluribus alicuius determinatæ perſonæ filiabus, quæ primò collocanda eſt, duæ cadunt inſpectiones, Vna ſcilicèt
51 caducationis legati, quatenus contingeret quod filia natu maior ante conditionis purificationem decederet, Et altera, an inter ipſas filias pro talis legati aſſequutione attendi debeat ordo ætatis, vel ordo maritationis ſeù collocationis; Et quoad primam, quamuis non deſint contradicentes, verius magiſque receptum eſt legatum non caducari, cum potius ſpectari videatur effectus à diſponente conſideratus releuandi patrem ab eo onere dotationis vnius ex filiabus, quàm quod certa earum perſona determinata ſit, niſi facti qualitas aliter ſuadeat.

In ſecunda verò, regula prioritatis aſſiſtere videtur maiori natu, adhùc tamen
52 pro facti qualitate limitanda eodem modo quo in præcedentibus alijs quatuor caſibus dictum eſt, vt attendatur prioritas maritationis ſuprà illam ætatis.

In ſexto caſu dotis debitæ pluribus incertis de certo genere iuxta inſinuatum exemplũ ſubſidij dotalis, quod per mon-
53 tes familiarum, vel ex alia diſpoſitione puellis de familia vel parentela præſtandum ſit, ſi adſunt leges fundationis, iſtæ ante omnia ſeruari debent, eis verò deficientibus, non videtur certam ac determinatam regulam ſtatui poſſe, ſed totum remittendum iudicis prudenti arbitrio ex facti circumſtantijs regulando, attendendo ſcilicèt, vel maiorem periculi imminentiam, ſiue maiorem ſanguinis proximitatem cum ſimilibus; Idemque in ſeptimo caſu ſubſidiorum præſtãdorum incertis de incertis, circa quæ principaliter habendus erit reſpectus, quando ille vrgeat coniunctionis ſanguinis fundatoris vt coniunctæ præferri debeant extraneis; Quinimò Princeps vel
54 alter ſupremus magiſtratus puellis fundatori coniunctis decernere ſolet aliqua maiora ſubſidia quàm extraneis ex veriſimili intentione diſponentis, dictaque ſub-

F. eodem diſc. 141.

ſubſidia coniunctis præſtanda ſubiacere non ſolent illis vinculis & oneribus, quibus ſubiacent ea quæ dantur extraneis.

Et demum in octauo, cum pro huiuſmodi dotibus non competat hypotheca, ſed omnibus æqualiter competat ius im-
55 plorandi iudicis officium iuxta vnam opinionem, vel iuxtà alteram actio perſonalis tantùm, hinc proindè non intrat prioritas temporis, ſed æqualis eſſe debet concurſus, niſi pariter facti circumſtantiæ aliter ſuadeant, ratione ſcilicèt maioris periculi vel indigentiæ, ſiue potiſſimum ratione maioris, aut minoris culpæ, ac reſpectiuè commiſerationis concurrentis magis in vna quàm in altera ex ſtupratis, earumque parentibus vel coniunctis G.

De dote conſtituenda ex diſpoſitione hominis, an ſit etiam ſubſidiaria, Et an implicitè contineat conditionem matrimonij futuri, vel conuenire poſſit etiam nuptis; Et an diſpoſita pro matrimonio carnali, conueniant ſpirituali, vel econtrà; Et quatenus alias contineat conditiones, an & quando illarum implementum ſit neceſſarium.

VBI verò agatur de dote conſtituenda ex diſpoſitione hominis, puta ex legato, vel alia præſertim vltima voluntate, ſeù etiam actu inter viuos, plures
56 cadunt quæſtiones ſuper huiuſmodi dotis aſſequutione; Primò ſcilicèt, an obtineri valeat per puellã aliundè prouiſam, vel potius concurrere debeat eadem ſubſidij qualitas, quæ, excepto patre, neceſſaria eſt in dote debita ex diſpoſitione legis; Secundò an implicitam habeat conditionem vnius vel alterius matrimonij de futuro; Tertiò an ſufficiat matrimonium de præterito, itaùt conueniat etiam nuptis; Quartò an conueniat vtrique matrimonio carnali & ſpirituali, vel potius vni tantùm & non alteri; Et quintò quatenus alias contineat conditiones, an & quæ adimpleri debeant, vel reſpectiuè reijciantur, ſeù vitient vel vitientur.

Quatenus pertinet ad primam, tres diſpoſitionis ſpecies diſtinguendæ ſunt; Prima eſt facta ad fauorem certæ ac determinatæ perſonæ proprio ac appellatiuo nomine, ſiue etiam incertæ, ſed intuitu alterius perſonæ certæ, puta ſingulis vel pluribus filiabus Titij vel Sem-
57 pronij, adeout legatum vel altera diſpoſitio proueniat ex motiuo meriti vel affectionis perſonalis, Et tunc eo modo quo habemus etiam in alimentis debitis iure actionis ita diſtinctis ab ijs quæ debentur ex diſpoſitione legis ac officio iudicis, neceſſaria non eſt ſubſidij qualitas, ſed debetur etiam diuiti & aliundè prouiſæ, niſi diſponentis expreſſa, vel etiam coniecturata voluntas in contrarium vrgeat.

Altera eſt ſpecies diſpoſitionis ad fauorem eorum, quibus de iure dos debi-
58 ta ſit loco legitimæ ſeu in præmium excluſionis à ſucceſſione per Statutum demandata, & tunc pariter tanquam debita iure actionis vel condictione ex lege, dictam ſubſidij qualitatem non exigit, ſed etiam diuitibus ac prouiſis debetur H.

Tertia eſt diſpoſitio, quæ fiat per ordinatorem fideicommiſſi, à quo vel ſimpliciter, vel extantibus maſculis exclu-
59 duntur fœminæ, quas diſponatur dotari debere, an ſcilicet huiuſmodi diſpoſitio aliquid addat diſpoſitioni legis, adeout adimat ſubſidij neceſſitatem, vel potius tanquam famuiatiua diſpoſitionis legalis, ad eius limites cum dicta qualitate intelligi debeat; Et tunc ſi agitur de diſpoſitione aſcendentis ad fauorem fęminarũ in genere ſine merito vel affectione perſonali, quamuis non deſint tenentes primam partem, verior tamen ac recepta eſt altera, vt intelligenda veniat in ſubſidium iuxta diſpoſitionem iuris, maiori dubietate remanente, vbi agatur de diſpoſitione tranſuerſalis vel extranei, in qua tamen verius videtur idem quoque dicendum eſſe I.

Quarta eſt ſpecies diſpoſitionis, quæ ex liberalitate alicuius, vel ex plurium correſpectiua & oneroſa conuentione
60 fiat ſuper dote vel dotali ſubſidio puellarum de certo genere, puta de familia vel parentela, &c., vt ſunt montes familiarum, qui deſuder erecti habentur, ſeu aliæ

G. *de his omnibus reſpectiuè d. diſc. 142. & diſc. 6. cum ſeqq. eod. tit.*

H. *de his hoc eodem tit. in ſupplemento.*
I. *diſc. 37. & 145. hoc tit.*

aliæ diſpoſitiones ad inſtar, Et tunc dicta ſubſidij qualitas neque neceſſaria videtur, cum ſit etiam ſpecies dotis debitæ iure actionis, niſi lex fundationis vel conſuetudo aliàs ſuadeat.

Quinta demum eſt ſpecies diſpoſitionis genericæ pro puellis incertis de incertis etiam extraneis abſque aliquo per-
61 ſonali vel certi generis merito ſeu affectione, vt ſunt ea ſubſidia dotalia, quæ præſtantur per pia loca, vel per pias diſpoſitiones puellis de Ciuitate vel de parochia, &c. Et tunc receptum eſt ſubſidij qualitatem neceſſariã eſſe, quoniam huiuſmodi diſpoſitiones intelliguntur de puellis pauperibus ac aliunde non prouiſis ex motiuo pietatis, vt ita earum honeſtati conſulatur L.

Cadente quæſtione, an vbi ex lege vel conſuetudine certa ſumma taxata ſit, quamuis puella de proprio poſſideat, ad ſubſidium admitti non debeat, cui ſcilicet incumbat onus probationis dicti
62 exceſſus vel non exceſſus; Atque diſtinguendum venit inter dotem conſtitutam vel conſtituendam, vt hoc ſecundo caſu onus probationis ſit puellæ dotis conſtitutionem petentis tanquam pro qualitate, in qua conſiſtit ſuæ intentionis fundamentum, in altero autem ſit illius qui dotem iam conſtitutam impugnare vel denegare velit M.

Pluribus etiam quæſtionibus cadentibus ſuper huiuſmodi ſubſidijs, illa præ-
63 ſertim an cautio de reſtituendo, ſeu alia qualitas, quæ ex pij loci inſtituto vel diſponentis lege generaliter neceſſaria eſt in puellis quibus iuxta generalem diſtributionem detur ſubſidium, requiratur in illis, quæ ad idem ſubſidium admitti debent, ad alicuius certæ perſonæ nominationem ſeu ex alio iure ſpeciali, Et regulariter verior videtur negatiua, niſi facti circumſtantię aliter ſuadeant N.

Quo verò ad ſecundam ſupra inſinuatam principalem quæſtionem, an ſcilicet huiuſmodi dos debita ſeu conſtituenda ex diſpoſitione hominis, implicitam habeat cõditionem futuri matrimonij carnalis vel ſpiritualis, Aut agitur de diſpoſitione illius, in cuius bonis puellæ debita ſit legitima, cuius loco talis dos iure legati vel alterius diſpoſitionis relicta
64 ſuccedat, Et tunc, Aut expreſſam continet conditionem futuri matrimonij, adeout voluntas ſit clara, reſtringatur autem quæſtio ad poteſtatem ob legitimæ fauorem ſeu priuilegium, per quod omnis cõditio vel dilatio aliudque onus reijcitur, & quatenus relicta quantitas non excedat legitimam, extra controuerſiam eſt, dotem purè deberi, dictamque conditionem reijci.

Vbi verò dos legitimam excedit, tunc intrat quæſtio, an onus ſeu conditio ſubſtineatur in exceſſu tantùm, vel potius in totum, cuius quæſtionis deciſio pen-
65 dere videtur à facti qualitate ac circũſtantijs, tanquam in quæſtione voluntatis, an ſcilicet ille exceſſus ex diſponentis intentione relictus fuerit in recompenſam oneris ſeu cõditionis, itaut aliàs relinquendi voluntas deſit, necnè, tali enim voluntate accedente, non poteſt fœmina, in cuius fauorem ita diſpoſitum eſt, voluntatem diuidere, ſed vel eam ita qualificatam in totum acceptare debet, vel eam impugnando, obtinere legitimam liberam ex diſpoſitione legis, quod in eius arbitrio ac electione repoſitum eſt O.

Si verò talis diſpoſitio patris vel alterius ad legitimam obligati, & cuius loco dos ſuccedat, nullam contineat conditionem expreſſam, & tunc nulla ſubintelligitur tacita, quamuis dicatur re-
66 linqui pro dote, quæ ita demonſtratiuè ſtare videtur tanquam ille finis, cui à communiter contingentibus fœminarum peculium deſtinatum eſt, quamuis diſpoſitio legitimæ quãtitatem excedat, quaſi quod diſponentis voluntas cenſenda ſit iuris diſpoſitioni accommodata, eaque ſit vniformis ac indiuidua, ex ſola tamen iuris præſumptione contraria probatione vel fortioribus præſumptionibus elidibili.

Idque vbi agitur de diſpoſitione patris vel alterius ad legitimam obligati, per vltimam voluntatem, ſeù aliàs effectum ſortitura poſt mortem, adeout verificetur dicta ſubrogatio loco legitimę, ſecùs

L. *diſc. 7. & ſeqq. hoc tit.*
M. *d. diſc. 7. & ſeq. hoc tit.*
N. *diſc. 10. eodem tit.*
O. *diſc. 13. & 14. hoc tit. & in ſupplemento, ac etiam ſub tit. de matrimonio.*

67 ſecùs autem vbi agatur de conſtitutione vel promiſſione dotis inter viuos, quando non intret dicta ſubrogatio loco legitimæ, quæ non datur viuentis, tunc enim matrimonium dicitur cauſa finalis ac præciſa, adeout ſine illius implemento nulla ſit exercibilis actio, ideoque receptum eſt, quod ad effectum exequendi inſtrumentum vel aliam obligationem dotis conſtitutæ pro certo matrimonio, de iſtius implemento docendum ſit.

Sed ſi agatur de diſpoſitione extranei, ad nullam legitimam obligati, cuius loco habetur etiam quandoque parens, vbi
68 ſcilicet propter Statutum ſimpliciter fœminarum excluſiuum ipſæ habentur tanquam extraneæ, adeout dos non ſuccedat loco legitimæ, & tunc diſpoſitio de dote præſtanda implicitam continet cõditionem matrimonij carnalis vel ſpiritualis, à quo dos nomen ac eſſentiam recipit, adeout, vt ſupra aduertitur, neque conueniat illis puellis, quæ cælibem vitam eligant, ac virginitatem ſub aliquo quamuis pio & laudabili inſtituto ſeruare velint, ſine tamen valida & ſolemni profeſſione, ex qua ſpirituale ma-
69 trimonium reſultat, remanente ſolùm iſto caſu iure petendi ſubuentionem pro alimentis, vel ex obligatione alendi reſultante à legis diſpoſitione, vel ex veriſimili diſponentis voluntate, ita per legem ſuppleta vel ſubintellecta P.

Iſta regula ſuper matrimonij conditione ſubintelligenda vtpote ſoli iuris
70 præſumptioni innixa, fallit vbi nedum expreſsè conſtat de diuerſa voluntate, quod ſcilicet dotis nomen ſeù vocabulũ ita demonſtratiuè adiectum ſit, potius executioni quàm ſubſtantiæ diſpoſitionis, ſed etiam vbi coniecturaliter, adeout nulla deſuper cadat quæſtio iuris, ſed tota ſit facti ac voluntatis, an ſcilicet verbum *dotis*, ſubſtantiæ, vel executioni diſpoſitionis adiectum ſit, ſuper quo ſcribentes plures tradunt diſtinctiones deductas ex formalitate verborum, ſeù ab vnicitate vel pluralitate orationis, aut ſi diſponens mandet interim ſuppeditari alimenta ſeù annuum redditum cum ſimilibus, ſuper quibus iuxta conſuetum Legiſtarum vitium, vnus alium tranſcribendo, nimium ſe inuoluere videntur; Veritas tamen eſſe videtur, vt huiuſmodi quæſtio vtpotè facti ac voluntatis potius quàm iuris, certam ac determinatam regulam generalem non recipiat, ſed iuxta generalem naturam quæſtionũ voluntatis deciſio pendeat ex ſingulorũ caſuum particularibus ac indiuiduis circumſtantijs, ex quibus veriſimilem voluntatem deſumere erunt partes prudentis iudicis.

Effectus huius inſpectionis ſunt plures, ille præſertim caducationis, vel re-
71 ſpectiuè tranſmiſſionis conditione non impleta, ſiue exercitij actionis ante conditionis implementum vel fructuũ medii temporis cum ſimilibus.

Tertia eſt principalis quæſtio cadens in huiuſmodi dote debita in diſpoſitione hominis, in qua præſupponenda ſit dicta implicita conditio matrimonij, an ſcilicet intelligatur tantùm de matri-
72 monio futuro, vel ſufficiat præteritum, adeout nuptis quoque conueniat, ſeù per ſubſequutum matrimonium viuente teſtatore, & ſic poſt diſpoſitionem, ſed ante illius perfectionem ipſa diſpoſitio ceſſet; Id autem apud ſcribentes inuolutum videtur ob confuſionem plurium caſuum inter ſe diuerſorum, cum quorum diſtinctione planum fortè remanet.

Quare plures caſus diſtinguendo, primus eſt in diſpoſitione facta per patrem
73 ad fauorem filiæ pro eius dote, ipſa verò filia nubat etiam cum dote ex bonis proprijs ſeù aliundè obtenta, & tunc talis diſpoſitio ei quoque conuenit, neque per matrimonium ceſſat, quoniam pater, vt ſupra aduertitur, filiam etiam diuitem ac nuptam dotare tenetur, atque non implicat, vt ea duplicem dotem habeat, vnam propriam, alteram, quam à patre obtinere debet, loco legitimæ vel ſucceſſionis, ideoque diſpoſitio facta cenſetur in compenſationem ſeù executionem debiti paterni, ac pro illius taxatione, iſtaque eſt vera ratio, non autem altera implementi conditionis, quã aliqui aſſignant.

Alter caſus eſt eiuſdem paternę diſpoſitionis ad fauorem filiæ, quæ deinde ab ipſo patre viuente maritata & dota-

ta

P. *ibidem proximè ſuprà.*

74 ta fuerit, & tunc receptum eſt diſpoſitionem ceſſare ob ceſſationẽ illius cauſæ, quæ in paterna diſpoſitione ineſſe cenſetur, quamuis non exprimatur, atque in hoc pater dotare obligatus ab alijs differre videtur, quoniam cum agatur de debito legali quod neceſſarium dicitur, non autem voluntarium, præſumptio eſt, quod legatum vel altera diſpoſitio facta cenſeatur animo compenſandi.

Difficultate remanente, quando dos poſtmodum conſtituta eſſet minor, an
75 ſcilicet reſiduum petatur iure legati, vel alterius diſpoſitionis, iſtaque famigerata eſt quæſtio, in qua ſcribentes nimium ſcinduntur, Aliquibus affirmantibus, Alijs verò vtramque opinionem conciliare conantibus, cum diſtinctione deducta ex formalitate verborum, quaſi quod ſi legatum fiat pro dote, vna opinio tenenda ſit, ſecùs autem ſi pro maritanda &c.; Quamuis autem opinio affirmatiua maiorem auctoritatum calculum habere videatur, adhuc tamen, attento communi vſu ac ratione, probabilior videtur negatiua, ſæpius enim parentes ita diſponendo per vltimam voluntatem, vtpotè cogitantes filiarum maritationem ac dotationem poſt eorum mortem, pinguius prouident, vt ita magis tuti reddantur de nuptijs dignis, quæ ipſis viuentibus facilius obtinentur cum minori dote ob ipſius parentis qualitates, quę frequenter pars dotis eſſe ſolent, atque viros dignos cum minori dote ad matrimonium alliciunt.

Siue reiecta in omnibus caſibus pro meo ſenſu damnabili deciſione reſultante à formalitate verborum, quæ frequentius Notarij eſſe ſolent, abſque eo quod teſtatores ad vnam vel alteram formulã aduertant, reiectaque pariter opinione volentium deſuper concurrere defectũ poteſtatis, quod ſcilicet non poſſit pater dotem ita diſponendo taxatam minuere, cum id verè nullam probabilitatem habere videatur, tanquam quæſtio voluntatis decidenda venit cum ea regula, cum qua generaliter quæſtiones facti ac voluntatis decidendæ ſunt, ex facti ſcilicet qualitate ac ſingulorum caſuum particularibus circumſtantijs, ex quibus deſumenda veniat veriſimilis teſtatoris voluntas.

Tertius caſus eſt in eo qui puellam nuptam vel aliunde prouiſam dotare nõ tenetur, itaut eis obligatio ſit ſolùm ſubſidiaria, clarius verò in eo qui nullam dotandi obligationem habeat, atque agatur de diſpoſitione generica pro incertis, vt frequenter eſſe ſolent ea pia legata vel aliæ diſpoſitiones, quæ fiunt pro dotali ſubſidio puellarum Ciuitatis vel
76 parochiæ, &c. Et tunc cum, vt ſupra aduertitur, huiuſmodi diſpoſitiones non conueniant niſi pauperibus aliunde non prouiſis, vtique puellæ iam nuptæ & dotatæ ad eas aſpirare non poſſunt; ſi verò ſunt nuptæ ſed non dotatæ, neque talem virum habeant, qui eas licèt indotatas prouidere teneatur vel poſſit, tunc in pũcto iuris, ſiue in ſenſu DD. etiam nuptæ huiuſmodi diſpoſitionum vel ſubſidiorum capaces eſſe videntur, quaſi quod eadem vrgeat ratio pietatis; Verùm communis vſus aliter docet, quod ſcilicet ad huiuſmodi ſubſidia quæ in magno numero in Vrbe alijſque præſertim magnis Ciuitatibus ex pijs diſpoſitionibus ſingulis annis diſtribuuntur, non admittuntur iam nuptæ quamuis indigentes, quibus eadem ratio pietatis rectè congruat, niſi quando ante tempus diſtributionis nuptiæ de licentia eorum ad quos diſtributio pertinet, ſequerentur.

Aut verò agitur de diſpoſitione pariter generica ad fauorem incertarum de certis, in quibus aliqua particularis ra-
77 tio vrgeat, vt exemplificando jà frequentius contingentibus, ſunt illa dotalia ſubſidia quæ per montes familiarum per conſimiles diſpoſitiones deſtinata sũt omnibus puellis de familia vel parẽtela, & tunc ſecus dicendum videtur, vt eis etiam conueniat, niſi lex fundationis obſtet, quaſi quod huiuſmodi puellæ ab inſtanti earum natiuitatis quoddam ius cum ſola conditione futuri matrimonij acquiſiſſe videantur, dilata ſolùm executione poſt implementum conditionis; Potiſſimè verò quia frequenter contingit, quod ob maiorem numerum puellarum, quàm aſſignati redditus ferant, ſeruando inter eas ſuprà inſinuatum ordinem maioris ætatis vel maioris proximitatis, aliquibus conuenit diù expectare, vt aperiatur locus diſtributionis vel ſubſi-

ſubſidij ad earum fauorem, ideoque cogendæ non ſunt interim viduitatem pati, ac propterea vſus docet, quod hoc ius vel ſpes pro tempore quo maturabit, ab initio in dotem vel eius partem conſtituitur.

Aut agitur de legato vel altera diſpoſitione dotis ad fauorem certæ ac determinatæ perſonæ, proprio & appellatiuo nomine ſeù etiam incertæ ac nomine
78 collectiuo, ſed intuitu alterius perſonę certæ ac determinatæ, putà ad fauorem vnius vel plurium filiarum alicuius proprio ac appellatiuo nomine deſignati, & tunc ſi mulier de tempore teſtamẽti erat nupta & congruè dotata, idque teſtatori ſeù diſponenti cognitum erat, receptum videtur diſpoſitionem ei non conuenire, niſi quatenùs contingat vlteriores nuptias de futuro contrahi debere, quibus, non autem iam contractis diſpoſitio conuenit, ſecùs autem ſi ſit nupta, ſed non congruè dotata, cum tunc non incongruat dotem etiam poſt contractũ matrimonium cõſtitui vel ſuppleri; Nulli autem vel nimium rari ſunt caſus huiuſmodi quæſtionis, quæ vtpotè facti & voluntatis magis quàm iuris, pro facti qualitate magis decidenda eſt.

Si verò de tempore teſtamẽti vel etiã poſtea, ipſo tamen teſtatore viuente ſed
79 ignorante, nuptiæ contractæ ſint, adeò vt de tempore quo diſpoſitio perfectionem recipit, puella iam nupta ſit, tunc plures deſuper habentur opiniones; Vna eſt affirmatiua triplici rationi innixa, Vel ſcilicèt, quod pro diſpoſitione conſequenda ſufficiat conditionem quandocumque impleri; Vel quia vbi certus effectus attenditur, curandum non eſt, an ille præcedat vel ſequatur; Vel demũ quia matrimonium non eſt cauſa extinctiua, ſed potius productiua dotis, ideoque ceſſet contraria ratio extinctæ ſeù ceſſantis cauſæ legandi; Ea verò quæ habemus in iure de tempore limitato, procedunt vbi illud adiectum eſt cauſa limitandi ſeù extinguendi obligationem, non autem cauſa eam perficiẽdi vel exequendi; Alia etiam militante ratione per aliquos aſſignari ſolita, quod quamuis talis diſpoſitio adhuc imperfecta & reuocabilis nullum tribuat formale ius ſed ſolam ſpem, adhuc tamen ob iſtam puella facilius ac dignius collocari poteſt.

Altera eſt opinio præcedenti de directo contraria, & ſimpliciter negatiua ex ratione ceſſantis cauſæ legandi, ſeù ceſſantis finis ob quem diſpoſitio facta ſit, quodque dicta ratio, vt matrimoniũ ſit potius cauſa productiua dotis quàm extinctiua, congruat ſolùm patri, qui dotare tenetur filiam quamuis nuptam & dotatam.

Tertia eſt opinio diſtinguens, an diſpoſitio concepta eſſet in futuro vel in ſubiunctiuo, vt hoc ſecundo caſu conueniat etiam nuptis, ſecùs autem primo.

Verius autem videtur iſtam quæſtionem, vtpotè facti & ambiguæ voluntatis, potius quàm iuris, certam ac determinatam non recipere deciſionem, ſed eam pendere ex facti qualitate ac circũſtantijs, veriſimilem diſponentis voluntatem probantibus, ideoque formulas verborum ſeù qualitatem perſonarum, tam diſponentium quàm eorum cũ quibus diſpoſitio fiat cum alijs ponderationibus vel diſtinctionibus deſuper ponderari ſolitis, attendi debere iuxtà ſingulorum caſuum qualitatem, eo modo quo in materia fideicommiſſaria ſeù generaliter aliarum vltimarum voluntatum habemus circa præſumptiones & coniecturas, quas frequens praxis docet, in vno caſu admitti ac ſufficientes reputari, in altero autem eaſdem imò maiores reijci ac inſufficientes eſſe.

Sub hac eadem quęſtione altera cadit inſpectio, an ſcilicèt huiuſmodi diſpoſitiones implicitam habentes nuptiarum conditionem, conueniant etiam ſecundis ſeù vlterioribus nuptijs, vel tantùm
80 primis; Et quamuis aliqui rigoroſè ad primas tantùm ſe reſtringant ex regula, quod diſpoſitio conſumitur in prima vice ſeù primo actu, Alij verò ſimpliciter teneant, quod omnibus conueniat, Atque alij diſtinguant, an primum matrimonium eſſet ſolum ratum & nõ conſumatum, cum alijs ponderationibus deſuper haberi ſolitis; Verius tamen videtur vt dicendum ſit idem, quod ſupra inſinuatum eſt, iſtã ſcilicèt vtpotè quæſtionem potius voluntatis ac facti quàm iuris ex facti qualitate pro iudicis pru-

denti benèque regulato arbitrio decidẽdam eſſe Q.

Quarta eſt ſupra inſinuata principalis quæſtio cadens in huiuſmodi dotibus ex hominis diſpoſitione debitis, an ſcilicèt diſpoſitio conueniat vtrique, vel
81 potius vni & non alteri matrimonio, quia nempè relicta pro nuptijs carnalibus, non conueniat ſpiritualibus, vel econtrà, cum præſuppoſito tamen, quod nulla vrgeat in diſponente dotandi obligatio, cum tunc incongruum ſit de illius voluntate quærere, quando neceſſitas eũ quamuis inuitum impellat, ſed quod agatur de diſpoſitione merè voluntaria, adeòut tota ſit quæſtio voluntatis; Et tunc, Aut voluntas eſt clarè & expreſsè limitata ad vnam matrimonij ſpeciem, & ſi eſt pro ſpirituali, extra controuerſiã remanet, carnali non conuenire; Vbi verò econuersò ad carnale reſtricta eſt, aliqui credunt, vt fauore vitæ religioſæ ſeù matrimonij ſpiritualis talis reſtrictio pro non ſcripta haberi debeat, ideoque pro ſpirituali etiam matrimonio debeatur illa dos, quæ pro ſolo carnali relicta eſt.

Quinimò, vt etiam in caſu diſcretiuę, quod ſcilicèt diſponens de vtroque matrimonio cogitando, pro carnali maiorem, pro ſpirituali autem minorem dotem relinquat, vt adhuc ex eadem ratione, ſpreto diſponentis iudicio, maior ſumma debita ſit contrahenti illud matrimonium, cui minor aſſignata eſt.

Contrarium verò in caſu expreſſæ ac certæ voluntatis omninò verius ac receptum eſt, quoties non conſtaret ex irrationabili Religionis ac vitæ ſpiritualis odio ità diſpoſitum eſſe, quamuis per diſponentem non aſſignaretur congrua ratio, cur magis vnum quàm alterum matrimonium deſiderauerit, cum in dubio potius congrua ratio ſeù honeſtus finis quàm dictum irrationabile odium præſumi debeat; Idque in caſu quo agatur de reſtrictione ad vnam tantùm matrimonij ſpeciem, vbi verò de vtroque ſed diſcretiuè vt ſupra diſpoſitum eſt, altera vrget congrua ratio minoris dotis quæ pro vno magis, quàm pro altero de communi vſu requiritur, atque tunc ex ſupplenda diſponentis voluntate rectè per eligentem vitam ſpiritualem aliundè nõ prouiſam ſupplementum peti poterit.

Reſtringitur ergo quæſtio, vbi agatur de voluntate ambigua, ac non omninò certa & expreſſa, quia nempè ſimpliciter dictum ſit pro dote, ſiue pro collocatione puellæ, &c.

Et tunc licèt ſcribentes nimium variando inſiſtant in verborum formalitatibus, & an diſpoſitio concepta ſit lingua latina vel materna quæ reſpectiuè ſimplicem, vel duplicem habeat ſignificationem, cum alijs conſiderationibus deſuper fieri ſolitis, attamen verius eſt iſtam pariter dici quæſtionem potius facti & voluntatis quàm iuris, ideoque pariformiter pro facti qualitate, vt ſupra dictum eſt decidenda, conſtituta regula generali in dubio attendenda, quoties contraria non vrgeant limitationem ſuadentia, vt diſpoſitio vtrique matrimonio conueniat.

Pro diuerſa autem voluntate regulanda, quoties agitur de diſpoſitionibus generalibus pro incertis de incertis, ſatis deferendum videtur quantitati ad hunc effectum deſtinatæ, quæ vni & non alteri matrimonio congruat, quoties ex lege pij loci diſtributionem facere debẽtis diuerſa ſit vnius ac alterius ſubſidij ſumma, idque diſponenti innoteſcat.

Vbi verò agitur de diſpoſitione pro certis perſonis, ſeù etiam pro incertis de certis, & cum quibus aliqua particularis ratio ſanguinis vel dilectionis aut decoris concurrat, & tunc quoties aliqua non vrgeat ratio, vel non vrgeant coniecturæ ob quas magis vnam quàm alteram matrimonij ſpeciem diſponens deſiderauerit, magis de plano dicta regula intrat; Si verò quantitas contrariũ adminiculum præſtet, quia nempè vnis & non alijs nuptijs magis congrua ſit, adhuc tamen referendo potius diſpoſitionem ad illarum veriſimile præſuppoſitum, quàm ad præciſam taxationem, refrœnatum nõ videtur iudicis arbitriũ ex illa maiori ſumma quæ pro vno matrimonio deſtinata ſit applicari ſummã minorem alteri congruam, quaſi quod in diſponentis intentione principaliter fuerit

Q. de his omnibus in ſupplemento, & hoc titulo incidenter.

fuerit ipſius perſonæ prouiſio in genere magis quàm vnus vel alter modus, firmo tamen remanente dicto aſſumpto, vt deſuper certa & determinata regula dari non poſſit, ſed totum pendeat ex ſingularium vel indiuiduorum caſuum qualitate & circumſtantijs R.

Quinta demum eſt principalis quæſtio cadens ſuper huiuſmodi dote debita ſeu conſtituẽda ex diſpoſitione hominis, circa alias conditiones quæ vltra explicitam vel implicitam vnius, vel alterius matrimonij adijciantur.

Sub iſta quæſtione non cadit materia prohibitæ conditionis inducentis viduitatem, quoniam eo ipſo quod datur diſpoſitio pro dote, implicitam continet
82 vt ſupra cõditionem matrimonij carnalis vel ſpiritualis, ſine quo dos non datur, ac propterea ea quæ in iure habentur de prohibita conditione viduitatis, extranea videntur ab hac materia dotali, ſed potius alijs diſpoſitionibus conueniunt S.

Et nihilominus, vt in ſua matrimoniali materia, ac etiam alibi aduertitur, ea quæ in iure ciuili ſuper dicta viduitate prohibita habentur, ſcholaſticorum pabulum hodie remanent potius quàm
83 occupatio forenſium, quoniam rari, ac fortè nulli ſint caſus, in quibus ad praxim reducatur illa irrationabilis vel odioſa prohibitio, quæ honeſto vel meliori fine denudata ad hunc effectum requiritur, dum adeſſe poteſt ille finis cælibatus qui apud catholicos honeſtus & commendabilis eſt, quamuis apud ethnicos iuris ciuilis auctores inhoneſtus, ac damnabilis eſſet, atque in dubio præſumptio pro dicta honeſtate vrget.

Et quamuis aliqui, etiam in hac diſpoſitione pro dote, quæ matrimonij implicitam conditionem habet, ponderent dari caſum viduitatis ob reſtrictionem ad vnam ſpeciem matrimonij ſpiritualis, per quam verè inducitur viduitas à iure ciuili prohibita, attamen attenta diſpoſitione iuris canonici, in foro etiam laicali vbique apud catholicos recepta, huiuſmodi conſideratio omninò exulat.

Siue etiam eadem conſideratio cadat ratione temporis certi vel incerti in cõditione poſiti, quod adeò in longum protrahi poteſt, vt omnimodam viduitatem in legataria inducat, vt præſertim
84 exemplificari ſolet, quando in conditione poſitum eſt tempus vitæ ſeù mortis tertij, qui tandiù viuere poteſt, vt legatariæ ſuperuiuendo, iſtam cogat ad patiendam viduitatem, Attamen adhuc rarum eſt in foro ad praxim deduci ea quæ circa dictam viduitatem irrationabiliter prohibitam per ius ciuile diſpoſita ſunt, cum dicta conditio rationis fomentum habere poſſit, non grauandi ſcilicèt perſonam magis dilectam ad dotandum perſonam minus dilectam pro tempore quo illa viuat, ſed dirigendi grauamen in eius extraneum hæredem iure cuiuſdã particularis ſubſtitutionis, dum huiuſmodi quæſtiones ſupponimus in diſponente ex liberalitate, qui dotandi legalem obligationẽ non habeat, quoniam qui nihil relinquere poteſt, non videtur prohibendus relinquere ſub aliqua conditione incerta, non inuitatiua tamen ad peccatum vel turpitudinem, dum vt ſupra aduertitur, etiam iſta ſpes alicuius eſt æſtimationis, atque puellæ aliundè dotandæ dignius matrimonium facilitat, cum ſimilibus caſibus, in quibus temporis conditio vel dilatio alium honeſtum vel rationabilem finem habere valeat.

Quare, vt in dicta ſua matrimoniali materia, ac etiam alibi aduertitur, à foro pene iam exulante diſpoſitione iuris ciuilis circa huiuſmodi viduitatis prohibitionem, eiuſdem fori quæſtiones reſtringi videntur ad matrimonij libertatem conſeruandam; Ideoque difficultas
85 cadere ſolet, vbi conditio importaret arctationem ad certam perſonam, vel ad certum locum, ſeù ad certum modum, adeout per huiuſmodi reſtrictionem matrimonij libertas reſtricta vel ſublata remaneat, quia nempè diſponens mandet dotem puellæ præſtari, quatenus perſonæ ipſi diſponenti viſæ, ſeù in certo loco, aut cum alicuius conſenſu, & non aliàs nubat.

In hoc autem, vt aduertitur in dicta ſua materia matrimoniali, (cui magis quã huic dotali hæc inſpectio congruit)

R. *De his diſc. 12. hoc tit. & latius in ſupplemento.*

S. *ſub tit. de fideicommiſſis diſc. 44. & ſub tit. de matrimonio.*

Aut agitur de illo, qui de iure dotandi obligationem habet, adeout inuitus viuens, vel mortuus in eius hærede & bonis repræſentatus, ad id cogi valeat, Aut verò de voluntariè atque ex liberalitate diſponente; Primò caſu inanis eſt hæc
86 inſpectio, dum abſque neceſſitate recurrendi ad magis odibile fundamentũ, vt conditiones reijci ſeù pro nõ ſcriptis haberi debeant, dotanda ipſius diſpoſitionis ſubſtantiam negligendo, ſuum ius vel actionem ex legis beneficio competentem exercere poteſt, perindè ac ſi talis diſpoſitio non adeſſet.

In altero autem caſu voluntariè diſponentis, quicquid ſcribentes varient, probabilius magiſque receptum videtur
87 vt procedendum ſit cum diſtinctione, an ſcilicèt conditio adiecta ſit per viam pœnæ patiendæ in bonis proprijs, vel etiam per viam priuationis iuris iam perfectè quæſiti, cum hæc priuatio pœnæ ſpeciem redolere videtur, ità vt implementum ſit modale, ſeù pœnale, Vel potius per viam conditionis inuitatiuæ ad lucrum, quo non obtento, puellæ non præiudicetur in proprio patrimonio, neque eius conditio deterior fieri dicatur, vt primo caſu conditio tanquam impeditiua libertatis matrimonij, turpis ac pro non ſcripta habenda ſit, ſeù requiratur doloſa contrauentio non de facili conuincibilis, ſecus autem in ſecundo, adinſtar illius diſtinctionis quam inter modalem & conditionalem diſpoſitionẽ generaliter habemus in materia vltimarum voluntatum.

Verùm etiam iſto ſecundo caſu cum eorum ſubtilitatibus nihil certum vel pacificum ſcribentes in iure relinquendo, puellis quamuis contrauenientibus, vel conditionem non adimplentibus, conſu-
88 lere ſolent cum remedio reſtitutionis in integrum ratione minoris ætatis, vel imbecillitatis ſexus, ſeù aliàs ex clauſula generali, *ſi qua mibi*, vt particulariter in dicta ſua matrimoniali materia, cui, vt inſinuatum eſt, hæc inſpectio congruit, magis quàm huic dotali, in qua occaſionaliter ſeù incidenter de hoc agi ſolet, ideoque ad eam recurrendum eſt.

Remanentibus in hoc propoſito (poſita etiam poteſtate validè adijciẽdi huiuſmodi conditiones) alijs quæſtionibus voluntatis, præſertim circa tempus vel ætatem ipſius puellæ nubendæ, an ſcilicèt
89 pro conſilio magis quàm pro iuſſu ſeù præcepto id adiectum ſit, ſiue an adiectũ ſit ſubſtantiæ diſpoſitionis, vel potius executioni, ſeù an potius in gratiam, quàm grauamen, ſuper quibus ac ſimilibus quamuis ſcribẽtes nimium ſe inuoluant circa applicationem theoricæ generalis, quæ cum dicta diſtinctione eſt certa. Attamen, vt in eadem matrimoniali materia aduertitur, iſto caſu dicendum venit idem, quod pluries ſupra, vt ſcilicèt tanquam in quæſtione voluntatis ac facti potius quàm iuris, non de facili dari valeat certa generalis regula ſeù deciſio, quæ particularis ac reſpectiuè diuerſa ſit pro facti particulari qualitate, ac ſingulorum caſuum indiuiduis circumſtantijs T.

De dote conſtituenda ſeù extrahenda ex bonis fideicommiſſo ſubiectis. Ad materiam Auth res quæ C. commun. de legat.

QVamuis in bonis, quæ reſtitutioni ſeù fideicommiſſo ſubiecta ſunt, lex alienationem prohibeat, magis verò vbi ipſius legis prohibitioni, illa quoque ho-
90 minis accedat, Attamen vbi puellarum honeſtati cum dotali ſubſidio aliàs conſultum non eſt cum bonis ipſarum vel eorum quorum prior dotandi obligatio ſit quàm ordinatoris fideicommiſſi, lex prouidit vt dicta prohibitione non obſtante, ille qui fideicommiſſi poſſeſſor eſt, ad dotem cõſtituendam cogi valeat, ſeù quod huiuſmodi actum neceſſarium voluntariè etiam explere poſſit, quoniam poſita neceſſitate, huic magis quam voluntati, referendus veniat actus; Licèt enim in ſtricta littera legis ita cautũ ſit fauore tantùm filiarum primi gradus,
91 ſeù aliarum deſcendentium, quæ primũ locum ſeù gradum occupent, adeout eis legitimæ detractio competat, vnde propterea plures legis litteræ inhærentes, ad huiuſmodi perſonas hoc ius reſtringant, Attamen ex magis communi DD. ſenſu forus

T. *ibidem, hoc eſt ſub tit. de matrimonio, & in ſupplemento hoc eodem tit.*

ſorus recepit, vt conueniat quibuſcum-
92 que fideicommittentis deſcendentibus, ſiue ſint paterni, ſiue materni lateris in infinitum, cum ſolo ordine, qui per legem in dotationis onere vt ſupra præſcriptus habetur, vt ſcilicèt prius aſcen-
93 dentium lateris paterni obligatio eſſe debeat, quàm ſit matris, aliorumque aſcendentium per hoc latus, dicto iure ſeù beneficio denegato in fideicommiſ-
94 ſis, quæ per tranſuerſales, multoque magis per extraneos ordinata ſint V.

Prout quamuis antiquiores ſcribentes, quibus etiam moderni ſcholaſtici adhærere ſolent, plures reſtrictiones etiã in deſcendentibus tradant, puta an tales
95 deſcendẽtes de tempore ordinati fideicommiſſi natæ vel conceptæ ſint, ſiue an earum parens ex fideicommiſſaria hæreditate legitimam aliaſque detractiones habuerit & conſumpſerit &c., attamen à foro hæc exulare videntur, atque indiſtinctè receptum eſt, vt poſita deſcenſiua qualitate, iuncta cum altera ſubſidij, adeout aliàs puellæ conſultum non ſit, indefinitè recepta ſit regula pro competẽtia huius beneficij, Quod non ſolùm le-
96 gitimis & naturalibus, ſed etiam naturalibus tantùm conceditur, ac non ſolùm vbi generica alienationis prohibitio legis vel hominis accedat, ſed etiam vbi
97 illa ſit indiuidua, quod ſcilicèt neque ex cauſa dotis alienatio ſeù extractio fieri valeat, quoniam ob deficientem poteſtatem priuatorum derogandi per eius diſpoſitiones ijs quæ per legem demandata ſunt, tali prohibitione habita pro non ſcripta, idem beneficium competit, quod tamen in dote reſtituenda non ita de facili in puncto iuris recipiẽdum videtur, vt infra quando de dote reſtituẽda agitur.

Quinimo etiamſi fideicommiſſi ordinator ſe conformando iuris diſpoſitioni, taleque onus agnoſcendo, prouidum ac
98 de iure potius commendabile adijciat conſilium, vt ex fructibus magis quàm ex bonis in ſorte huiuſmodi dotatio fieri debeat, (quod vbi commodè impleri poteſt per legem quoque præcipitur, quamuis ipſe diſponens non demãdaret) attamen vbi id commodè ſequi non poteſt, cum ſubiecta materia non patiatur dilationem ob periculum honeſtatis, & quia puella in ætate nuptijs de more regionis congrua ad viduitatem patiendã cogenda non eſt, adhuc iſtud conſilium quamuis prudens & aliàs commendabile ſperni poteſt, attributa ipſi diſponenti facultate grauandi fideicommiſſi poſſeſſorem ad reintegrãdam extractam proprietatem cum illis futuris fructibus, qui aliàs, quando dilatio pateretur, pro tali dote cumulari debuiſſent, dummodo tamen deſuper particularis ac expreſſa accedat prouiſio, qua ceſſante illam lex nõ ſupplet.

Siue vbi teſtator deſcendentium dotationi prouideat cum tali ſumma, quæ eo tempore ſpectato, congrua & hone-
99 ſta ſit, adhùc tamen ſi tractu temporis incongrua remaneat, eius iudicio neglecto, extrahi poteſt totum id, quod ad congruam conſtituendam neceſſarium eſt.

Quod adeò extenditur, vt etiam ſi ad dictam congruam cõſtituendam totum
100 fideicommiſſum ſit neceſſarium, illud totum euerti valeat; Quod tamen recipiendum eſt quatenus alijs æqualis gradus cum ipſa fœmina ad fideicõmiſſum vocatis non præiudicetur, non autem vt aliorum portiones abſorbeat, ſiue quod ità obtineat plus quàm obtinere deberet ſi eſſet maſculus, ideoque tunc aliud prætendere non poteſt niſi virilem attẽto tempore dotationis, adeout mors aliorum decedentium medio tempore inter fideicommiſſi aperturam, & caſum dotationis, ipſi quoque fœminæ dotandæ ſuffragetur.

Ampliatur etiam dicta regula vt procedat nèdum pro dote matrimonij carnalis, de quo lex loquitur, ſed etiam prò
101 illa matrimonij ſpiritualis; Quinimò nè dum prò ea quantitate quæ ſub titulo dotis viro, vel reſpectiuè Monaſterio danda eſt, ſed etiam pro alijs appenditijs ac expenſis, quæ de more regionis ſeù aliàs ex facti qualitate neceſſariæ ſint, non ex ſola neceſſitate naturæ, ſed ex illa congruentiæ ac honeſtatis, cum totum

V. *De his ac alijs ad totam hanc materiam Auth. res quæ pertinentibus vt infra diſc. 37. cum plur. ſeqq. & diſc. 145. hoc eodem tit.*

totum dicatur dos, quod præſertim docet praxis in dote pro matrimonio ſpirituali, quod pro Monaſteriorum vſu vel qualitate, quandoque plus importare ſolent appenditiæ ac expenſæ, quàm id quod ſub nomine dotis Monaſterio datur; Quinimò & ille annuus vel menſtruus vitalitius redditus, qui ex tolerata per Eccleſiam conſuetudine monialibus aſſignari ſolet pro ſubuentione in extraordinarijs occurrentijs, quibus Monaſterium ſaltem non ità commodè prouidere ſolet.

Dubitatur autem, an eadem regula procedat tàm in fideicommiſſo vniuerſali, quàm etiam in particulari, magis
102 autem receptũ eſt indefinitè in vtroque procedere, remanente quæſtione ordinis, An ſcilicèt prius diſcutiendum ſit vniuerſale, quàm particulare, nimiumque probabilis videtur affirmatiua ſuper obſeruantia dicti ordinis, qui etiam in ipſiuſmet fideicommiſſi vniuerſalis ſeù
103 aliàs vnici bonis adhibendus videtur, vt prius bona minus pretioſa huiuſmodi dotibus applicari debeant, quàm magis pretioſa vel conſpicua, ſeù ad quæ teſtator aliquam particularem habuerit affectionem pro eorum conſeruatione.

Prout ſub quæſtione eſt, an procedat tàm in fideicommiſſis ordinatis per vltimam voluntatem, quàm etiam per contractum; Et quamuis generaliter pro
104 regula recepta ſit affirmatiua, adhùc tamen quando ageretur de contractu reciproco & correſpectiuo ac de fœminis diuerſæ lineæ, dicta regula ſuas pati videtur difficultates, ſeù aliquas recipit diſtinctiones.

Procedit item regula, ſiue agatur de fideicommiſſis regularibus, ſiue etiam de primogenituris & maioratibus ſub
105 fideicommiſſorum etiam vocabulo ac diſpoſitione regulariter venientibus, nõ tamen in Maioratibus Hiſpaniarum ex illius regionis particularibus legibus vel moribus diuerſam naturam habentibus, atque ab alijs primogenituris & Maioratibus in pluribus diuerſificantibus, præſertim verò in hac ſpecie.

Adeoq; dicta regula extenſa eſt, quod non ſolùm recepta ſit pro prima dote, quæ fœminis deſcendentibus conſtituẽ-
106 da ſit, ſed etiam pro ſecunda vel alia pro alijs nuptijs, quatenus prima ſine culpa conſumpta ſit; Ac etiam procedat non ſolùm pro puellis nubendis, ſed etiã pro iam nuptis abſque congrua dote, quę poſt contractum etiam matrimonium peti poteſt.

Et quod magis, in aliquorum ſenſu, non tamen probabili, quamuis fortè recepto, vt etiam pro dote vel dotis aug-
107 mento per maſculos deſcendentes cõſtituendo earum vxoribus, quibus ratione inæqualitatis dotem augere cõgruat, eadem regula extendatur, quod tamen non ita generaliter recipiẽdum videtur, ſed ſolùm in caſu quo tales circumſtãtiæ accedant ac veriſimilis ipſius fideicommittentis voluntas aſſiſtat.

Atque nedum pro ſorte principali dotis eiuſque appenditijs vt ſupra, bona fideicommiſſaria affecta ſunt, ſed etiam
108 pro ipſius dotis non ſolutæ vſuris ſeù interſurijs, quod reſpectu ipſius fideicõmiſſarij dotantis ſeù dotare negligentis, poſtquam in mora conſtitutus eſt, rectè procedit, dummodò bonorum ſubſtantia in ſorte detrimentum non patiatur, reſpectu verò ſucceſſoris independenter iure ſuo venientis pro fructibus vel interſurijs de tempore prædeceſſoris decurſis, id ſatis durum videtur, Verùm adhùc fortè magis receptum, quoties colluſionis vel poſitiuæ negligentiæ ratio non aduerſetur, cum eo tamen æquitatiuo temperamento, vt pro huiuſmodi fructibus ſiue decurſis ſiue currentibus diminutionem pati non debeant bona in ſorte principali, ideoque in foro dicterium volitat, ſors ex ſorte, & fructus ex fructibus, quod etiam quandoque pro facti qualitate limitationem recipere ſolet, vt etiam fructibus ipſa ſors affecta ſit.

Sub generica verò obligatione bonorum facta per dotantem, qui fideicom-
109 miſſi poſſeſſor eſſet, quatenus bona libera non ſuppetant, vndè properreà ex hoc legis beneficio ad fideicommiſſaria detur actio, fideicommiſſaria quoque ſub dicta generali obligatione ineſſe cenſentur, ideoque idem proceſſus executiuus, qui ſuper bonis liberis dotantis cõpeteret, ſuper iſtis quoque concedendus venit, quaſi quod ita ſublato per legem obſtaculo ex fideicommiſſaria qualitate reſultãte, bona cenſeantur ad hunc effectum de libero patrimonio;

Vbi

Vbi verò fideicōmiſſum ab aſcendente ordinatum inter plures lineas ſeù colonnellos diuiſum ſit, ſub quæſtione remanet, an fœminæ deſcendentes per vnam lineam ſeu colonnellum hoc beneficiū obtinere valeant in bonis in aliam lineam ſeù colonnellum obuentis, & regula videtur negatiua, limitanda verò ſeù diſtinguēda ex facti qualitate & circumſtantijs; Extra controuerſiam tamen eſt idem beneficium competere ad ea bona, quæ ex ſui origine ad aliam lineam ſeù portionem ſpectantia, ex illius defectu obuenerunt in parentem, ſeù lineam fœminæ dotandæ, cum ita poſt ſequutam cōſolidationem ceſſet portionum ſeù linearum diſtinctio, quæ tunc habeatur pro vnica portione.

110

Non negatur autem, quod in præmiſſis alijſque ampliationibus per ſcribentes tradi ſolitis huius legis diſpoſitio fortè præter eius intentionem nimium extenſa ſit, quodque aliquæ extenſiones euidentem habeant rationis repugnantiam, præſertim verò vbi ipſius fideicommittentis ſpecialis prohibitio atque in contrarium declarata voluntas accedat, dum cum claro æquiuoco applicantur vlterioribus deſcendentibus ea quæ patri quoad filias primi gradûs diſcretiuè ad alios aſcendentes in iure diſpoſita ſunt, Verùm ex ſupra inſinuata legalis facultatis infœlicitate, recipere oportet id quod maiores tradiderunt vel receperunt, quamuis repugnet ratio, cuius repugnantia magis concurrit in illis extenſionibus, quæ vt infra doti reſtituendæ traditæ ſunt.

111

Super huius etenim legis ratione ſatis variarunt ſcribentes, aliquibus, cum minori tamen ſequela id generaliter referentibus illi Reipublicæ fauori, qui generaliter in fœminarum dotatione cōſideratur pro humani generis multiplicatione, ac Reipublicæ augmento, ſed parùm congrua eſt hæc ratio, frequentiori calculo meritò reiecta, quoniam illa indefinitè adaptanda eſſet omnibus fideicommiſſis tàm aſcendentium quàm collateralium vel extraneorum, & tamen contrarium eſt abſque dubio receptum vt ſupra, vt ſolis deſcendentibus hoc beneficium competat in bonis aſcendentis.

112

Altera eſt ratio aliquam maiorem habens ſequelam deducta ex veriſimili fideicommittentis voluntate, quod ſcilicet ſi viueret veriſimiliter id vellet, vt deſcendentes de eius ſanguine congruè collocari deberent pro eius memoriæ decore.

Iſta ratio non incongrua dici poteſt, quando patrimonij vires ita patiantur, quod ſine notabili violatione voluntatis teſtatoris id ad normam eius veriſimilis intentionis practicari valeat, nullatenus tamen adaptabilis omnimodæ euerſioni, cui vt ſupra forus recepit locum quoque in ſuis caſibus dari poſſe, multò verò minus, vbi ſpecialis ac indiuidua prohibitio, atque in contrarium declarata voluntas accedat, quam tamen lex ſpernit, cum impoſſibile ſit dare præſumptionē, quæ certæ ac expreſſæ veritati præualeat.

In ordine autem ad dotem reſtituendam vxoribus deſcendentium, de qua infra, aliqui dictam rationem veriſimilis voluntatis quoq; aſſignant, quaſi quod dū teſtator deſiderauit in grauato alijſque ſubſtitutis propagationem & lineæ conſeruationem, ità eos inuitaſſe videatur ad matrimonium, quod licèt poſſit, non tamen contrahi ſolet ſine dote, quā proindè aſſecurare oportet; Verùm iſta ratio magis incongrua eſt doti reſtituēdæ, vel quia congruere deberet omnibus fideicommiſſis tractum ſucceſſiuum habentibus, quamuis collateralium vel extraneorū, cum in omnibus æquè procedat, Vel quia dicta præſumptio ceſſet ex contraria veritate vt ſupra.

Vel fortius, quia minori commiſeratione digna eſt mulier, quæ dotem poſſeſſori fideicommiſſi tribuat, quàm ſit eius filia vel deſcendens, dum prima rectè ſibi conſulere poteſt abſque huius beneficij neceſſitate, dando dotem in ſpecie diſſipationi non ſubiectam, vel ſibi cauendo de inueſtimento quantitatis, ac etiam quia fœminæ deſcendentes, quæ dotis conſtitutionem petunt, non ſolùm habent maiorem qualitatem, quod ſint de ſanguine teſtatoris, eiuſque veriſimilem dilectionem habeant, ſed etiam quia ſi eſſent maſculi, deberent ad ſucceſſionem admitti, ideoque ſubeſt altera ratio compenſationis ſeù præmij excluſionis, quæ omnia ceſſant in muliere extranea, cui dos reſtituenda ſit.

113

Ter-

Tertia eſt ratio aliquam maiorem habens probabilitatem, magiſque communiter recepta legalis neceſſitatis, qua aſcendens fideicommiſſi ordinator ſi viueret premeretur, ac etiam quia dotandi obligatio, quæ aſcendentibus incumbit, vtpotè ſanguinis rationi innixa, realis videtur cum ipſis bonis ad ſucceſſores tranſmiſſibilis, vt ſupra occaſione dotis debitæ ex diſpoſitione legis aduertitur, & ob quam rationem receptum eſt, hoc beneficium in bonis aſcendentis non autem tranſuerſalis procedere.

Quoad dotes conſtituendas ipſis deſcendentibus & de ſanguine teſtatoris, iſta ratio aliquam habet probabilitatem, non tamen accedente dicta in contrariũ declarata voluntate quoad inſinuatam ampliationem euertendi totum fideicõmiſſum, vel notabilem eius partem, vbi totum vel in notabili parte ad cõgruam conſtituendam neceſſarium eſſet, quoniam ſi ille viueret ac pulſaretur, vtique cogi non poſſet ad ſe ſuamque poſteritatem omninò depauperandam, vt vnam vel aliquas fęminas prouideat, ſed ſolùm cogendus veniret ad eam congruam, quæ attento patrimonio debita eſſet.

Omninò autem inadaptabilis eſt dicta ratio doti reſtituẽdæ extraneæ vxori poſſeſſoris fideicommiſſi, Tum ob veri-
114 ſimiliter deficientem voluntatem, vt ob extraneæ mulieris prouiſionem propria proles ac deſcendentia denudanda ſit; Tum etiam quia excepto patre, vlteriores aſcendentes, præſertim verò illi materni lateris cogi non poſſent ad faciendum illam donationem propter nuptias, quæ pro dotis aſſecuratione per patrem fieri debet; Et nihilominus etiã dictæ obligationis ratione vigente, adhuc ratio incongrua eſt, cum eatenus dicta obligatio procedat, quatenus ipſi patri, vel alteri aſcendenti, à quo donatio vel dotis aſſecuratio, petatur, ipſa dos ſoluatur, vel filio de eius iuſſu, & conſe-
115 quenter ſi viueret & cogeretur, ſuæ indemnitati prouidere poſſet, tutè inueſtiendo dotem ſibi tradendam, adeout eius patrimonium nullam diminutionẽ patiatur.

Et propterea quamuis ex magis communi noſtrorum maiorum traditione in
116 foro ſub eiuſdem traditionis cœca fide receptum ſit hanc legalem obligationem bonorum fideicommiſſariorum ità procedere pro dote conſtituenda ac pro reſtituenda cum vlteriori extenſione,
117 quamuis extranea mulier dotans fideicommiſſi ac incompetẽtiæ detractionum certam ſcientiam haberet; Quinimò quod magis, ac mirabile, quamuis, cõſtituta dote in quantitate, conuentum
118 eſſet de illius inueſtimento in bona ſtabilia vel æquipollentia, deindè verò neglecta cautela, liberè ac diſſipationi ſubiecta tradita eſſet, attamen id reuera nullum rationis fomentum habere videtur.

Niſi conſideretur pro ratione, quę intellectum captiuare valeat, quod teſtan-
119 di facultas, multò verò magis illa ordinandi perpetua & ſucceſſiua fideicommiſſa proueniat à ſola inuentione ſeù benignitate iuris poſitiui præter fortè naturalem rationem, quodque propterea, id quod ſine ratione ex legis placito
120 ſtatutum eſt, ex eodem placito ſine ratione certis caſibus tollatur, dum fauore dotis reſtituendæ ſeù vxoris deſcẽdentis id ampliatum eſt etiam ad lucrũ dotale, quod alicubi donatio propter nuptias & alicubi antephatum dicitur, cui nulla ex dictis rationibus congruere poteſt.

Plures verò limitationes dicta regula patitur, & in quibus hoc beneficium reſpectiuè doti conſtituendæ vel reſtituẽdæ denegatur, quarum limitationum potiſſima ac principalis eſt, quoties aliàs conſultum eſſe valeat, cum receptum ſit
121 iſtud eſſe beneficium ſeù remedium verè ſubſidiarium, quatenus alia bona libera non ſuppetant, cum quibus conſultum eſſe poſſit.

Idque adeò verum, quod quamuis ipſius fideicommiſſi ordinatoris expreſſa
122 diſpoſitio accedat, adhuc tamen vt ſupra inſinuatum eſt, ex magis communi & recepta ſententia recipiendum eſt, quatenus non ſit aliundè conſultum ad limites diſpoſitionis legalis, cui cenſetur ſuam accommodare voluiſſe, niſi agatur de ſpeciali prouiſione ad fauorem certæ ac determinatæ perſonæ appellatiuo nomine explicatæ, cui perſonalis affectionis ratio congruat, ideoque ſi extanti-
123 bus alijs bonis liberis, vel non præuia eorum diſcuſſione ad bonorum fideicõmiſſariorum alienationem ſeù aſſignationem

tionem procedatur, actus remanet inualidus.

Nullis autem in foro ſuper præmiſſis hodie cadentibus quæſtionibus, iſtæ reſtringuntur potius ad factum quàm ad ius, quando ſcilicèt bona libera adeſſe dicantur, vel pro extantibus habenda ſint, & cuinam incumbat onus id probare, an ſcilicèt mulieri petenti dotem conſtitui vel reſtitui ex fideicommiſſo probare negatiuam, vel fideicommiſſario id recuſanti probare affirmatiuam.

Super hoc autem onere probationis nimis variatum eſt inter ſcribẽtes, adeo-
124 ut quinque diuerſę opiniones deſuper circumferri videantur, probabilior autem, atque in Romana Curia recepta opinio eſt, vt probatio indefinitè incũbat ei qui actoris perſonã gerit; Si enim mulier agendo, dotem conſtitui vel reſtitui petit à fideicommiſſo, ipſa premitur onere probandi qualitatem ſubſidij tanquam ſuæ intentionis fundamentum & conditionem ſine qua non competit actio; Econuerſò autem ſi agatur de dote iam citra vitium attentatorum, vel colluſionis conſtituta vel reſtituta, vnde fideicommiſſarius impugnando actum, ac prætendendo illum inualidum ob exiſtentiam bonorum liberorum, vindicare velit bona diſtracta vel aſſignata, & tunc ipſe dictam exiſtentiam probare tenetur, cum in dubio præſumptio ſit pro validitate actus.

Difficultas autem cadere ſolet quando conſtitutæ vel reſtituendæ dotis extractio facta non eſſet per viam naturalis ac veræ alienationis bonorum, quæ de facto à fideicommiſſo diſmembratæ
125 ſint, ſed per alienationem fictam ſeù impropriam, qualis præſertim dicitur illa, quæ reſultat ab impoſitione cenſus vel annui redditus ex cauſa dotis ad fauorem mulieris vel alterius, cum dos in hac cẽſuali materia id peculiare habeat, vt ſine forma pecuniæ numeratæ aliàs neceſſaria, cenſus validè creari poſſit pro credito dotali, Et tunc ſequuto iam ac perfecto contractu, & multò magis ſi effectũ ſortiri cœpit cum aliqua ſolutio-
126 ne fructuum, quamuis ſpectata forma iudicij, mulier vel alter creditor petendo à fideicommiſſario fructus cẽſus pro tempore decurſos, dicatur actor, attamẽ ſi fideicommiſſarius conuentus excipiat de indebita impoſitione ob exiſtentiam bonorum liberorum, partes actoris potius in hoc propoſito gerere dicitur, cũ creditor intentionem iam benè fundatã habeat in ipſa impoſitione; Vbi enim
127 actor ſuam actionem iam benè fundauit, reus autem illam elidere velit cum exceptione, iſtam benè fundare tenetur, atque in ea partes actoris gerit.

Quæ autem ſeù qualia eſſe debeant bona libera, vt eorum exiſtentia hoc beneficium ſeù remedium ceſſare faciat, ſæpè in foro controuerti ſolet, cum caſus id frequenter præbeat, præſertim vbi
128 agitur de dote reſtituenda, quia ſcilicèt adſint quidem bona libera, ſed intricata & non facilis aſſequutionis, puta quia penès tertios, aut extra Principatũ, vel prouinciam, cum ſimilibus, quo caſu magis receptum eſt mulierem non teneri ea excutere, neque deſuper in hoc propoſito requiri illam rigoroſam ac
129 formalem excuſſionem, quæ requiritur in alijs caſibus, in quibus illa præciſè ac pro forma demandata eſt, ſed ſufficere diligentias tales quales prudentis iudicis arbitrio.

Quod tamen magis largè ac benignè interponendum videtur ad fauorẽ puellæ deſcendentis teſtatoris contendentis de dote conſtituenda, quàm extraneæ
130 vxoris viri pariter deſcendentis agentis de reſtitutione, Tum quia, vt ſupra, maiorem rationem ac probabilitatem habet prima mulier, quæ maiori commiſeratione digna eſt, quàm altera, quæ ſibi præcauere poterat, Tum etiam quia in primo caſu res maiorem deſiderat celeritatem, atque mora, quæ ex dicta excuſſione ſeù diligentijs reſultat, magis irreparabile præiudicium cauſat; Fortius verò, vbi non ipſa mulier ſed eius hæres de huiuſmodi dotis aſſequutione contendat, ſeù aliæ concurrant circumſtantiæ vnam vel alteram procedendi formam ſuadentes.

Neque dicta benignitas excuſandi mulierem ab onere adhibendi exactas ac rigoroſas diligentias ratione deſtituta eſt, quoniam iura mulieri competentia ad bona libera intricata eius qui aliàs
131 dotis debitor ſit, transfunduntur ad fideicommiſſum pro eius reintegratione, adeout mulier teneatur de illis facere ceſſionem, quæ etiam non facta, de

iure ſubintelligitur, ideòque ipſe fideicommiſſarius poterit cum minori prçiudicio ex mora reſultante dicta iura experiri, atque fideicommiſſum reintegrare.

Iſtoque caſu, quo ità dictæ reintegrationis ſpes militet, prudētis iudicis partes videntur prouidendi, nè bonorum
132 fideicommiſſariorum, præſertim cōſpicuorum, in quorum perpetua conſeruatione teſtator veriſimiliter aliquam particularem affectionem habebat, alienatio, ſeù extractio perpetuò ac irretractabiliter fiat, ſed prouiſionaliter ac retractabiliter, aſſignando ſcilicèt ipſa bona mulieri cum iure redimendi intra tempus congruum, cum ea pecunia quæ obtineri ſperatur ex bonis liberis excutiendis, ſiue cum impoſitione cenſus redimibilis vel ſimiliter pro prudenti arbitrio ex facti qualitate regulando, cum debita & conuenienti circumſpectione, dum frequenter ſub his prætextibus fideicommiſſorum euerſioni ſtuderi ſolet.

Vbi verò pro dote præſertim reſtituenda dati eſſent fideiuſſores, quos non obſtante regula, *ne fideiuſſores dotium*
133 *dentur*, pleriſque caſibus dari poſſe habemus in iure ſtatutum X. tunc aliqui crediderunt fideiuſſores prius excutiendos eſſe; Contrarium verò eſt probabilius ratione circuitus, quoniam vbi illi pulſati ſoluerent, ſuas actiones dirigere poſſent contra ipſum fideicommiſſum pro indemnitate ſeu reintegratione.

Non obſtante autem bonorum liberorum carentia, quamuis benè iuſtificata, mulier pro vna vel altera dote ab hoc beneficio excluditur, vbi illa exiſtentia, quæ de facto non adſit, de iure habenda
134 ſit pro exiſtente, vtputa in muliere agente pro dote conſtituenda ſi hæreditatem, legatum, vel fideicommiſſum ſibi delatum agnoſcere negligat, vel ſuo debitori, aut alteri credita ſeù iura remittat vel condonet cum ſimilibus; Remanente ſolùm aliqua dubietate, vbi nō per viam gratuitæ ac voluntariæ remiſſionis ſeù condonationis procedatur, ſed per viam tranſactionis, per quam, aliquo recepto, reliquum dimittatur vel econ-
135 tra, & tunc deciſio pendet à diſtinctione quæ habetur in materia tranſactionis tertium afficere debentis necnè, an bona vel reſpectiuè mala fide inita ſit, cum hoc ſecundo caſu vicem voluntariæ alienationis ſeù remiſſionis habeat.

Et quoad dotem reſtituendam ponderari ſolet culpa mulieris, ne ex bonis liberis talem reſtitutionem obtineat, quia nempe viro illa alienanti conſenſū expreſſum præſtiterit, ſeù aliàs in eorum diſſipatione participationem culpoſam habuerit, ſiue quod paſſa ſit per alios poſteriores creditores bona occupari, ita tamen quod ſibi imputari valeat culpa, ſuper qua tamen vtpote magis facti quàm iuris, certa determinataque regula generalis tradi non poteſt, ſed deciſio pendet ex facti qualitate, ac ſingulorum caſuum circumſtantijs prudētis iudicis arbitrio, quod diſcretè interponendum eſt ob ſexus muliebris imbecillitatem, cui commiſerandum venit quoties culpa poſitiua ſeù malitia non accedat.

Ideoque reijcienda venit rigoroſa opinio volentium, vt ob ſolam negligē-
136 tiam non petendi aſſecurationem dotis cōſtante matrimonio competentem ob vergentiam ad inopiam, hoc beneficio priuari debeat, niſi conſtet de culpa poſitiua & colluſione, cum mulieres eſſe non ſoleant informatæ de negotijs ac ſtatu virorum, & quatenus aliquam concipiant ſuſpicionem vergentiæ, non de facili audeant intentare aſſecurationem, quam frequentior praxis docet extra caſum publicæ ac formalis decoctionis peti vel affectari magis ex parte ipſorum virorum, ita ſub hoc pallio dotis & nomine mulieris volentium eorum bonis vti frui, atque creditores eludere.

Denegatur item hoc remedium ſeù beneficium doti incongruæ, ac exceſſi-
137 uæ, vel etiam doti non veræ ſed confeſſatæ tantum, ſiue vxori indignæ, aut
138 illi mulieri, quæ viro indigno nupſerit ſeù nubere velit, necnon vxori filiorum ac deſcendentium naturalium tantùm, cum reſpectu naturalium iſtud
139 beneficium procedat in dote conſtituenda non autem reſtituenda, quamuis

X. *diſc. 162. hoc tit.*

uis aliqui ſed malè ad iſtam quoque illud extendere curauerint, remanente dubietate circa legitimatos, quod pendet à legitimationis qualitate, an ſcilicet illa ſit vera, adeout legitimatum in omnibus legitimũ efficiat, vel ſit talis qualitatis, quod habilitet ſolùm ad aſſequendũ id quod volũtariè relinquatur, quæ ſpecies aliquibus diſpenſatio magis quam vera legitimatio viſa eſt.

Vxori autem putatiuę conceditur idẽ beneficium pro dote reſtituenda, in illis caſibus in quibus ratione bonæ fidei iſta
140 dos pro vera in omnibus de iure habenda eſt, adhuc tamen ſatis circumſpectè procedendum videtur, vbi præſertim non agitur fauore ipſius mulieris vel filiorum, ſed extranei hæredis, ad quem
141 receptum eſt iſtud beneficium ſeù remedium quoque tranſmitti.

Atque vbi dotis conſtituendæ vel reſtituendę ſatisfactio commodè ſequi po-
142 teſt ex fructibus, non de facili permittenda eſt diſtractio bonorum in ſorte principali, quod pendet ex facti qualitate, atque ad hunc effectum ſatis reflectẽdum venit ad dictam diſtinctionem inter dotem conſtituendam & reſtituendam, vt in hac ſecunda facilius arbitriũ interponendum ſit pro diminutis ac interpolatis diminutionibus cum fructibus, ex eiſdem differentiæ rationibus, de quibus ſupra occaſione diligentiarũ, ſeù excuſſionis bonorum liberorum.

Sequuta verò pro vna vel altera dote diſtractione ſeù extractione bonorum fideicommiſſi, quæri ſolet, an ſuperuenientibus bonis liberis, vel diſſoluto ma-
143 trimonio, fideicommiſſum reintegrari debeat, atque bona extracta ad illud reuerti, ſuper quo cadit eadem diſtinctio inter dotem reſtituendam & conſtituendam, vt in caſu reſtituendæ, ſi ad formalem reſtitutionem proceſſum non eſt, ſed ſolùm ad aſſecurationem, per quam dominium abdicari vel reſpectiuè transferri non dicitur, ſuperuentis bonis liberis, ex iſtis potius facienda ſit reſtitutio; Vbi verò iſta iam perfectè ſequuta ſeù conſumata eſt, tunc ſuperuenientia bonorum liberorum non retractet actum iam conſumatum, neque fideicommiſſario aduerſus mulierẽ vel habentem cauſam ab ea detur ius offerendi, ſed fideicommiſſum ex bonis ſuperuentis reintegrari debet.

In caſu autem dotis conſtituendæ, quoties actus eſt iam perfectus & conſumatus, ſuperuenientia bonorum liberorum, nedum illi cuius proximior erat dotandi obligatio, ſed etiam ipſimet mulieri non cauſat retractationem; Idemque ſi matrimonium, quamuis abſque liberis diſſoluatur, vnde pro regula receptum eſt, vt bona ſemel pro dote à fideicommiſſo extracta, ſemper libera remaneant, neque ad fideicommiſſum amplius redeant, quod tamen non extantibus filijs, nimis aſperum videtur, tanquã ex ceſſante cauſa, ideoq; conſultius agent fideicommiſſorum ordinatores, ſi legem
144 reuerſionis generaliter adijciant, & quam ſatis probabile eſſet per iudicem quoque adijci in ipſa aſſignatione ſeù extractione dotis, nè ita citra diſponentis voluntatem, ac rationem, fideicommiſſa de facili euertantur, atque melioris conditionis remaneant fœminæ quàm maſculi; De alijs verò ad hanc mate-
145 riam, in qua ſcribentes nimium ſe diffuſiſſe videntur actum habetur in ſua ſede Y.

An de bonis feudalibus, & iuriſdictionalibus, vel emphyteuticis ſeù aliàs alienari prohibitis, & in libero commercio non exiſtentibus dos conſtitui, vel reſtitui poſſit, & in quo dos ſit in hoc priuilegiata.

IN illis bonis indifferentibus, quæ vtpotè in libero commercio exiſtentia liberè alienari poſſint, neque aliqua perſonarum incapacitas vrgeat, quærere non oportet, àn in cauſam dotis id fieri valeat; Quæſtiones autem cadunt in ijs caſibus in quibus id regulariter ſit prohibitum, an ſcilicet dos conſtituenda vel reſtituenda in hoc priuilegiata ſit, vt quod alijs negatur ſibi permittatur.

Ad id autem dignoſcendum diſtinguenda eſt prohibitio realis ob qualita-
146 tem bonorum, à prohibitione perſonali, ob perſonarum ſcilicèt incapacitatem,

Y. *diſc. 145. ac etiam diſc. 37. cum pluribus ſeqq. in quibus de omnibus præmiſſis.*

tem, ſub prima verò prohibitione cadunt bona feudalia, & iuriſdictionalia, & iura Regalia, ac etiam emphyteutica, & cætera quæ in libero commercio non ſint, vt eſt vſusfructus cum ſimilibus, vltra fideicommiſſaria de quibus actum eſt ſupra; Quare de his diſtinctè agendo.

Quatenus ad bona, & iura feudalia,
147 & iuriſdictionalia, ſeù Regalia pertinet, Scribentes nimis alta petendo ſe intrudunt in Regnis ac Principatibus habentibus ſupremum dominium ac iura Regni, an ſcilicèt hæc dari poſſint in dotem in toto vel in parte, vel prò ea obligari; Seù an Reginæ vel Principiſſæ maritus fiat Rex, vel Princeps, plures adhibendo diſtinctiones, an ſcilicèt agatur de Principatu electiuo ferè vnquam in fœmina practicabili, vel potius ſucceſſorio qui frequenter in fœminis cadit, & an ſucceſſor ſit iure hæreditario, vel ſolo iure ſanguinis; Siue an detur in dotem aliqua pars Principatus abſque ſupremo altoque dominio, ac regalibus maioribus, adeout Corona vel Principatus non patiantur ſciſſuram vel deformationem, & econtrà, cum ſimilibus diſtinctionibus, pluribuſque declarationibus quæ apud tractantes habentur.

Incongruus tamen, ac inanis dicendus videtur iſte labor, quoniam licèt Principes vtpotè alijs exemplum pręſta-
148 re debentes atque tanquam Ciuitas ſupra montem, ac lucerna ſuper candelabrum, ſecundum leges magis quàm priuati viuere debeant, non tamen ſe agnoſcere ſolent ſubiectos iuriſtarum traditionibus congruis priuatæ domui, quæ ſua ſunt ſolùm quærenti, quaſi quod morales virtutes priuata bona ſint; Fortius verò quia cum nil ferè habeatur in iure pacificum, omneſque iuris propoſitiones diuerſas habeant opiniones vel declarationes, neque Principibus deſit adulatorum copia, hinc rarum, ac difficile eſt, quando ea quæ dicitur ſumma ratio rerum non accedat, huiuſmodi quæſtiones per ſolos iuris tramites decidere.

Remanente igitur ſuper his integro loco veritati, atque agendo de illis feudalibus, vel iuriſdictionalibus bonis, quæ per ſubditos alterius ſuperioritati, ac iudicio obnoxios poſſideantur, Atque diſtinguendo caſtra, aliaque bona iuriſdictionalia quæ allodialia ſint, ſiùe feuda adeò impropriata, quod allodialium naturam habeant eorumque iure cenſenda ſint, ab illis quæ tanquam feuda recta, & propria iuxta leges vel conſuetudines feudales regulantur.

In prima ſpecie iuriſdictionalium, feudi veri naturam non habentium, nil
149 in iure ſtatutum videtur, ideoque in eis tanquam in reliquis bonis Indifferentibus liberę diſpoſitionis conſtituenda venit eadem regula generalis affirmatiua quæ ceſſante caſu limitato in alijs bonis habetur.

Ex aliquorum autem Principatuum ſeù Ditionũ iure particulari in hac bonorum iuriſdictionaliũ ſpecie certis ca-
150 ſibus prohibitio etiam viget dandi in dotem, vel prò ea obligandi, vbi potiſſimum cum non ſubditis contrahi cõtingat, quaſi quod iuſtè Princeps ſcire debeat quiſnam in ſua ditione, & cum ſuis ſubditis iuriſdictionem, ac Imperium habere ac exercere debeat *Z.*

In ſecunda verò ſpecie feudalium, ſi ipſamet mulier ſit feudi domina, quæ illud viro prò eius dote tradat inæſtima-
151 tum abſque pacto lucri ex ipſius feudi corpore detrahendi, receptum eſt licitè abſque alio Domini aſſenſu fieri poſſe; ſecùs autem vbi daretur æſtimatum, ſeù cum pacto lucri ex eo detrahendi, cum ità ſit alienare in extraneum.

Idemque quod habetur de muliere feudataria ſe ipſam dotante, procedit vbi eius pater feudi Dominus eidem filiæ proximè ſucceſſuræ illud in dotem tradat tanquam per ſpeciem refutatio-
152 nis, vel præuentiuæ reſtitutionis quæ ſine Domini aſſenſu rectè fieri poteſt; Aut quod illi quorũ proximior eſt cauſa ſuccedendi ſuo iuri cedant ac de medio ſe tollant, dummodo mulier ſit de cõpręhenſis in inueſtitura, ſiue quod agatur de feudo merè hæreditario in extraneos etiam ſine aſsenſu alienabili, quod iure bonorum indifferentium potius cẽſendum eſt *A.*

Aliquibus cadentibus quæſtionibus ſuper

Z. diſc. 146. hoc eodem tit.
A. dicto diſc. 146. & ſub tit. de feud. diſc. 20.

ſuper facultate obligandi feudum pro
153 dotis reſtitutione, de quibus vtpotè in foro raris in noſtra Italia extra regionem de qua infra, in ſua ſede videndum eſt; Vbi etiam de paragio quod fœminis de ſanguine per agnatos eas excludentes debitum eſt ſuper feudo in quo fœminæ, ſi non hypothecam, aut aliud ius verè reale non habent, adhuc tamen habent quandam actionem rei perſecutoriam per quam plures obtinent proficuos effectus B.

Huiuſmodi autem inſpectio, tam cõſtituendæ quàm reſtituẽdæ dotis in feudis, frequentior videtur in feudis Regni Siciliæ citerioris, quod aliàs Apuliæ
154 ſeù Neapolitanum nuncupari ſolet, ad quæ citramontanorum tractationes vt plurimum reſtringi videntur; Quamuis enim in primæua erectione, vtriuſque citerioris ac vlterioris Siciliæ vnum eſſet Regnum, cuius vnitate durante, plures editæ fuerunt leges quæ *Conſtitutiones* dicuntur ſuper prohibitione dandi feuda in dotem, quinimo nubendi ſine Regis aſſenſu; Attamen poſt illius diuiſionem, per quam ex vno effecta ſunt duo Regna, quorum quodlibet cum diſtinctis ac diuerſis legibus viuere cœpit, plura ſuper hac materia prohibitionis vel dandi feuda in dotem contigerunt, vnde propterea diuerſæ deſuper habentur opiniones.

Verùm quidquid in diſputatiua ratione dici poſſet, magis recepta eſt opinio, vt datio feudi quamuis inæſtima-
155 ti in dotem, licèt non cadat ſuper reprobis legibus matrimonij libertatem percutientibus, attamen cadat ſub ea alienandi prohibitione, quæ in hoc Regno latius patet, quàm ſit de iure communi feudorum, ideoque id ſequi non poſſit quoad feudi corpus vel ſubſtantiã, ſecùs autem quoad commoditatem,
156 quæ conſiderata tanquam nudi facti non percutiat ſubſtantiam feudi, neque ius in eo tribuat, quod ſpeciale non eſt in dote, ſed generaliter ac indefinitè procedit, neque prouenit ex eiuſdem Regni legibus vel ſtylis peculiaribus, ſed ex diſpoſitione vel ratione iuris communis tã in feudis, quàm in omnibus alijs alienari prohibitis, ac in libero commercio non exiſtentibus, quamuis de Beneficijs ac penſionibus eccleſiaſticis agatur C.

Si verò feudum de facto detur in dotem, atque vir illius fructus percipiat,
157 adhuc dicta prohibitione ac ſucceſſiuè actus nullitate non obſtãte eos faciat ſuos vtpotè reſtauratiuos onerum matrimonialium, quaſi quod ita implicitè dos conſtituta cenſeatur in quantitate proportionata pretio ſeù valori feudi, & pro qua fauore viri onera matrimonii ferentis debentur vel fructus pignoris, vel vſuræ ſeù interſuria, cum ipſorum onerũ ſupportatio non data contraria conuẽtione vel dilatione expreſſa, loco moræ aliorumque requiſitorum ſtare dicatur, benè tamen nullitas actus operatiua remanet quoad alios effectus D.

Quinimo in aliquorum ſenſu dicta nullitas viro proficua eſſe poteſt, quoniã in quacumque feudorum alienatione, quæ ibi ſequatur abſque Regio aſſenſu, competente cuilibet ex contrahentibus, facultate reuocandi actum, ac veniendi contra factum proprium ante Regij aſſenſus validè impetrati ac executi impetrationem, adeò actus infectus remanet,
158 vt operetur retrotractionem ad ſuum initium etiam cum reſtitutione fructuũ per emptorem venditori facienda, ita tamen quod econuersò venditor imputare vel ſoluere teneatur emptori vſuras vel intereſſe pecuniæ quam interim in cauſam pretij retinuit; Et propterea cum vſuræ dotales in ea regione ex conſuetudine videantur maiores, quàm importent fructus feudi qui frequẽtius minores eſſe ſolent quàm ſint interſuria debiti pecuniarij, idcirco dicto ſenſu retento intereſſet viri actum eſſe nullum, dum ità maiorem quantitatem vſurarum dotalium obtinere poterit; Verùm id non videtur in praxi recipiendum, vel quia generaliter minus probabile ſit, vt emptor pro intermedio tempore quo contractus ſaltem de facto fuit in ſtatu validitatis, vſuras vel interſuria pretij ſoluti prætendere valeat in maiori quantitate, quàm importent ipſius feudi fructus, dum ipſe iam declarauit animum ſuum in hanc minus fructiferam occaſionem eroga-

B. *dicto tit. de feud. diſc. 108. diſc. 26. & 78.*

C. *dicto tit. de feud. diſc. 20. & hoc tit. diſc. 146.*
D. *dicto diſc. 146. hoc tit.*

erogare pecuniam, ideoque non poteſt plus intereſſe E.

Tum etiam quia dato ſimpliciter feudo in dotem ex legis fictione & interpretatione dos conſtituta cenſetur in ea quantitate, quæ illius pretio ſeù valori reſpondeat, ideoque intrare non videantur ea quæ habentur de vſuris dotalibus debitis pro dote conſtituta in certa quātitate ſeù pecunia, quam vir dicere poteſt, quod in magis fructiferas occaſiones erogare potuiſſet.

Quo verò ad feudorum obligationem pro dote reſtituenda, receptum eſt eamdem prohibitionem procedere, cum
159 non detur abſque Regio aſſenſu contractus, per quem acquiratur ius reale, quod feudi corpus vel ſubſtantiam percutiat, ideoque viro vel alteri, cui in cauſam dotis feudum obligetur nulla quæritur hypotheca, nullumque ius reale, ſed ſolùm actio perſonalis, cuius vigore exerceri ſolùm poſſunt ea remedia, quæ cuicumque alteri priuato chirographario creditori de iure conceduntur, cū in feudis dos in aliquo priuilegiata non reperiatur F.

Solumque ſpeciale in hoc propoſito habetur in Ciuibus Neapolitanis, quod vno eorum in contractu dotali interue-
160 niente, in quo feudalium expreſſa obligatio accedat, ſubintelligatur Regius aſſenſus, qui per eiuſdem Regis gratiam generaliter cōceſſus eſt, ſuper obligatione tamen non autem ſuper datione ipſius feudi, cum gratia iſtum caſum nō percutiat, ſuper qua gratia ſeù aſſenſu generali plures habentur declarationes ſeù ampliationes & limitationes, de quibus in ſua ſede videri poteſt G.

Quod autē dicitur de feudis in libero cōmercio vt ſupra non exiſtentibus, ex
161 rationis identitate recipiendū videtur in illis iuribus Regalibus, quæ ſine Principis aſſenſu in commercio non ſunt, vt habemus in officijs venalibus ſeù iuribus cum Principe vel Republica, quæ in Italia loca montiū nuncupantur cum ſimilibus, in quibus dos nil habere videtur ſpeciale, neque ſine facto ipſius Principis vel eius, quem ipſe ad hunc effectum deputauit, detur eorum translatio vel acquiratur ius reale, quod ſubſtantiam percutiat, vt in huiuſmodi iurium Regalium particulari ſede habetur H.

Quo verò ad bona emphyteutica ſeù liuellaria aut aliàs ab illis liberæ diſpoſitionis differentia, ſi fœmina dotanda eſt
162 de compræhenſis in inueſtitura, quatenus pertinet ad præiudicium Domini, & nè illius aſſenſus requiratur, planum videtur talia bona in dotem dari poſſe inæſtimata, & ſine pacto lucri eo modo quo de feudis dictum eſt, ſecus autem ſi æſtimata ſeù cum pacto lucri in ipſis bonis, cum tunc alienatio in extraneum fieri dicatur, ità tamen quod ex dicta facultate dandi in dotem non præuertatur ordo inueſtituræ quoad præiudiciū agnatorū, aliorumque vocatorum; Alicubi tamen ex iuribus principaliбus, præſertim in Vrbe dos priuilegiata reperitur, vt in eius cauſam de bonis emphyteuticis diſponi valeat, quamuis aliàs regulariter prohibitum ſit, ita tamen quod vtraque bonorum, ac perſonarum ſubiectio concurrat in legislatore ita diſponente, ideoque cum Statuta Vrbis quamuis de Papæ mandato condita, at-
163 que ab eo approbata iuxta vnam opinionem, quæ hodie retinetur, laicalia potius cenſenda ſint, perſonas vel bona Eccleſiaſtica non afficiant niſi in caſibus expreſſis, ſub quæſtione remanet, an id procedat in bonis de directo dominio Eccleſiarum & Eccleſiaſticorū, ſiue vbi prohibitio munita ſit iuramento.

Plerisque alijs in materia emphyteuſis in dotem datæ cadentibus, præſertim
164 ſi viri negligentia vel culpa in ſolutione canonis vxori præiudicet quoad incurſum caducitatis cum ſimilibus, ipſā emphyteuticam magis quàm dotalē materiam percutientibus I.

Sub huiuſmodi prohibitione reali ſiue inſpectione bonorum ac iurium differentium, in quibus non procedat illa
165 generalis regula permiſſiua, quæ habetur in bonis indifferentibus liberæ diſpoſitionis cadunt iura perſonalia, quæ in

E. *tit. de feud. diſc. 31.*
F. *dicto diſc. 146. hoc tit.*
G. *eodem diſc. 146. hoc tit., & dicto tit. de feud. diſc. 26.*
H. *ſub tit. de Regal. ad materiam officiorum, & locorum montium.*
I. *diſc. 147. hoc tit., & ſub tit. de emphyteuſi diſc. 41.*

in alterius præiudicium quoad ſubſtantiam de vno in alterum transferri non poſſunt abſque conſenſu eius, qui in translatione intereſſatus eſt, vt præſertim eſt vſusfructus, vſus, vel ſeruitus perſonalis, ac ſunt officia quamuis non Regalia ſeù alia iura vitalitia, adeout tertij non contrahentis interſit ſubſtantiam iuris de vno in alium transferri, atque in his quicquid ſcribentes varient, recepta eſt regula negatiua quoad ea quæ percutiunt ius vel intereſſe tertij, & ex cuius perſona vſusfructus vel aliud ius perſonale extingui ſeù ceſſare debeat, alijs tamen effectibus validè reſultãtibus quoad ipſos contrahentes inter ſeſe, inter quos quæſtio remanet, reſtitutionẽ magis quàm conſtitutionem dotis percutiens, quid ſcilicèt facto reſtitutionis caſu vir reſtituere tenetur, vbi dos in toto vel in parte in huiuſmodi bonis vel iuribus vitalitijs ſeù perſonalibus conſtituta eſt L.

Altera quoque conſiderari ſolet prohibitio perſonalis, à perſonæ ſcilicèt inhabilitatione proueniens, acquirendi
166 bona quamuis aliàs indifferentia & liberæ diſpoſitionis, vt contingit ex Statutis alijſq; legibus municipalibus inhabilitantibus forenſes ad acquirendum bona præſertim ſtabilia in dominio vel ditione ſtatuentis abſque eius placito vel aſſenſu, iſtoque caſu duplex cadit inſpectio, vna poteſtatis, an ſcilicèt illi forenſes in quos bona ex hoc titulo diſtrahuntur ligentur necnè Statuto, & in hoc dos nihil habet peculiare, cum id genericè, ac indefinitè procedat in quocumque alio contractu, ſeù ſpecie alienationis; Altera verò eſt compræhenſionis, an ſcilicet ſub prohibita alienatione in forenſes veniat iſte actus dationis in dotem quam mulier, vel alter eam dotans faciat viro forenſi, ſeù aliàs inhabili ad acquirendum, & tunc niſi ſpecialis accedat prouiſio in contrarium, procedendum venit cum eadem diſtinctione, de qua ſupra in feudalibus, ac emphyteuticis, alijſque alienari prohibitis, an dentur inæſtimata, & ſine pacto lucri, vel econtrà, vt in primo caſu ſit licitum nõ autem in ſecundo, in quo vnum vel alterum, vel vtrumque fiat, cadente eadem determinatione circa fructus, quos in caſu actus illiciti vir de facto percepiſſet, pleriſque alijs ſub hac inſpectione cadẽtibus, de quibus vtpotè in foro raris in ſua ſede videri poterit M.

De taxa dotis congruæ, ſeù de paragio quomodo facienda ſit, & quæ dicantur nuptiæ pares vel impares, ſeù dignæ vel indignæ; Et de Statutis, ac legibus dotium moderatorijs.

IN omni legis vel hominis dotãdi obligatione, ineſt conditio congruitatis ſeù de paragio, ad cuius limites, tàm
167 affirmatiuè, quam negatiuè, ſeù tàm per aſcenſum, quàm per non exceſſum talis obligatio reſtricta eſt; Ideoque potius facti quàm iuris vidẽtur iſtæ quæſtiones ſuper congruæ dotis taxa cadentes, circa quas agitur prius quid de iure communi ſecluſo municipali ſtatutum ſit, deindè verò quid legibus municipalibus dotium moderatorijs vrgentibus.

In terminis generalibus iuris communis plures caſus diſtinguendi ſunt, Primò ſcilicèt dotis conſtitutæ vel conſtituendæ per patrem viuentem; Secundò per eumdem morientem, ac diſponen-
168 tem; Tertiò per fratres vel alios ex Statuto vel fideicommiſſo ſeù inueſtitura excludentes fœminam quam dotare teneantur; Quartò in dote debita per alios ratione ſanguinis vel charitatis dotare obligatos ſeù eorum hæredes & ſucceſſores. Quinto in dote debita per ſtupratorem vel raptorem; Et ſexto in ea quæ debeatur tantùm ex diſpoſitione hominis.

Quoad primum, altercatio eſt inter ſcribentes, an dos quam pater viuens filiæ conſtituere tenetur, commenſurari
169 debeat cum legitima, Alijs ſimpliciter affirmantibus, Alijs verò diſtinguẽtibus inter iam nuptam & nubendam, Alijſque alia opinantibus; Omninò tamen verius eſt, ac in foro receptum, iſtam reſtrictiuam ſeù menſuram non dari,

L. diſc. 148. hoc titulo, & ſub titulo de Regal. diſc. 35.

M. diſc. 149. hoc tit.

dari, quoniam non datur legitima viuentis, in cuius bonis filius vel alter deſcendens nullum ius habere dicitur, ſed ſolam ſpem euentualem eius quod poteſt non contingere, vel per ipſius filij præuiam mortem naturalem vel ciuilem, aut per ipſius patris infortunia, & depauperationem, &c.; Ideoque patris viuentis obligatio (cum præſuppoſito dignarum nuptiarum) eſt dandi dotem congruam, quæ aliàs de paragio vulgò dici ſolet, quanta ſcilicèt ſuis paribus cōgruat, ſiue ſit infra, ſiue ſit ſupra id, quod eo ſtatu attento legitima importaret, quando tunc pater decederet N.

Quia verò ad paragium regulandum vnum ex requiſitis ſeù reſpectibus deſuper habendis eſt quantitas paterni patrimonij, idcircò ea menſura, quàm lex taxauit fauore filiorum in defuncti parētis legitima, loco alimentorum ſubrogata, quandoque deſeruire poterit pro norma regulandi arbitrium, non tamen quod debeat eſſe regula præciſa, cum huiuſmodi taxa pendeat ex facti qualitate & circumſtantijs prudentis iudicis arbitrio penſandis, adeoùt vtpotè in quæſtione facti potius quàm iuris prorsùs erronea ſit opinio credentium, certam ac determinatā regulam deſuper tradi poſſe, tàm in genere, quàm circa ſpeciales circumſtantias non ſemper ſeù pariformiter attendendas, ſed diuerſimodè pro facti qualitate, earumque maiori vel minori concurſu.

Circumſtantiæ verò, cum dicto præſuppoſito parium ſeù dignarum nuptiarum ſunt; Primò qualitas parentis; Secundò qualitas viri; Tertiò quantitas
170 patrimonij; Quartò numerus filiorum; Quintò mos regionis; Sextò cōſuetudo particularis familiæ vel parentelæ; Et ſeptimò qualitas ipſius puellæ collocandæ, an ſit virgo vel corrupta, vel formoſa ſeù deformis, ſiuè an in ætate congrua, vel nimium annoſa, cum ſimilibus circumſtantijs, ſuper quibus vt inſinuatum eſt certa & determinata regula non datur; Eiſquè ità generaliter per ſcribentes cōſiderari ſolitis aliæ duæ addendæ videntur, Vna ſcilicèt, an filia ſit diues, ac aliundè prouiſa, Et altera, an patrem ſpreuerit eoque inſcio vel inuito quamuis dignè nupſerit; Licèt enim de ſtricto iuris rigore vtroq; caſu (iuxta vnam opinionem quam forus quādoque recipere conſueuit, quamuis parùm probabilem) pater ad dotem teneatur, attamen videtur, quod iſtæ ſint circumſtantiæ nimium attendendæ pro dicto arbitrio regulando circa maiorem vel minorem taxam O.

Procedunt hæc in dote matrimonij carnalis, in qua frequentius huiuſmodi controuerſiæ in foro haberi ſolent, ſecùs autem in illa matrimonij ſpiritualis, in qua receptum eſt congruam dotem dici illam, quæ in ſumma vniformi abſque
171 exceptione perſonarū tradi ſolet Monaſterio, quæſtione quandoque cadente circa Monaſterij qualitatem, ob quam maior vel reſpectiuè minor ſolet eſſe, an ſcilicèt filia eligente Monaſterium ſit qualificatum, in quo maior dos præſtari ſoleat; Siuè in quo ob exceſſum numeri vel alias circumſtantias illam duplicatam vel triplicatam dare oporteat, pater ad id teneatur, quod pariter certam regulam ſeù deciſionem generalem non recipit, ſed pro facti qualitate decidendum eſt ex eodem arbitrio, regulādo à dictis circumſtantijs generalibus occaſione matrimonij carnalis ponderari ſolitis.

Idemque circa huius ſpiritualis dotis appenditias non habentes illam vniformem taxam, quam habet id quod ſub nomine dotis Monaſterio traditur, atq;
172 in ſuſceptione habitus deponendum eſt, vt ſunt expenſæ ingreſſus, vel profeſſionis aliarumque functionum, ac etiā eſt ille annuus [vel mēſtruus redditus vitalitius, qui monialibus pro extraordinarijs indigentijs vel ſubuentionibus aſſignari ſolet, atque vt ſupra inſinuatum eſt, dos vel pars dotis dicitur, cum hoc reſpectu intret ratio paragij, inſpecta qualitate perſonarum, quantitate patrimonij, conſuetudine Monaſterij in alijs monialibus eiuſdem ſpheræ ſeù qualitatis cum ſimilibus, prorſus enim incongruum eſſet, vt filia Magnatis primi ordinis tantum redditum habere deberet, ſeù eaſdem expenſas in ſuſceptione habitus vel emiſſione profeſſionis aliorumq; munerum exercitia facere, quantum cōgruat moniali priuatæ ac longè inferioris

N. *diſc.* 1. *&* 2. *&* *diſc.* 144.

O. *locis proximè ſupra citatis.*

ris fortunæ, licèt quoad dotem Monaſterio præſtandam æqualis eſſet vnius ac alterius conditio P.

Item hæc procedunt, vt dictum eſt, cum præſuppoſito dignarum nuptiarū, ſecùs autem vbi indignæ vel impares eſ-
173 ſent, tunc enim circumſtantiæ, quæ indignitate non obſtante patrem obligant ad dotandum, vt ſunt e.g. exceſſus ætatis 25. annorum, ſiue ipſius parentis mala vita & mores, aliaque in propoſito ponderari ſolita, præſertim paupertas tam ipſius mulieris indignè nubentis, quàm eius viri, percutiunt ſubſtantiam debiti ſeù limitationem patris exemptiuam ab hoc onere, ad quod aliàs aliqua ex dictis circumſtantijs non concurrente, non teneretur, non autem taxam ſeù quantitatem, quæ ſemper nuptijs proportionata eſſe debet, vt de paragio dicatur, habita tamen ratione culpæ patris, magis quàm filiæ indignè nubentis pro aliqua magis vel minus pingui prouiſione, pro facti qualitate ex eodem prudenti arbitrio, cui totum remiſſum eſt Q.

Circa verò filiorum numerum ac patrimonij quantitatem, attendendum eſt tempus nuptiarum, quatenus de patris
174 conſenſu ſequantur, ſi autem eo inſcio vel inuito, ſaltem tempus petitionis, vel moræ per eum contractæ in dotando, vnde propterea ſi eo medio tempore, in quo moroſus fuit, filiorum numerus augeatur, ſed patrimonium decreſcat, id filiæ damno cedere non debet, neque illi tollere ius radicatum ſeù quæſitum in taxa tunc decernenda, cum in odium moroſi actus faciendus habeatur pro facto, Ac etiam quia intermedia diminutio numeri filiorum ſeù facultatum paternarum accretio non augeret dotem, quæ filiæ iam nuptæ de congruo ſeù de paragio attento tempore nuptiarum, ſtatuta eſſet, ideoque incommodo ſubiacere non debet, qui commodum ſeù augmentum non ſperat, ex regula *ſecundum naturam &c.* R.

Secundus caſus eſt patris morientis ſuper dote filiæ innuptæ diſponentis, dictoque caſu, Aut nullum vrget ius municipale, quod filias in toto vel in parte legitima priuet, adeout cum ſolis termi-
175 nis generalibus iuris communis procedendum ſit, & tunc certum eſt patrem morientem non poſſe relinquere dotem filiæ in minori ſumma quàm importet legitima eidem filiæ de iure naturæ debita, in qua paterna voluntas omninò refrœnata eſt; Idque ſiue filia vnum vel alterum matrimonium eligat, ſiuè etiāſi pro vno vel reſpectiuè altero matrimonio longè minor ſumma ad congruam dotem ſufficiat; Quinimò etiamſi diſpoſitio pro dote facta ad iſtius eſſe non reducatur, quia nempè filia nubere nolit, adhuc ad limites legitimæ effectum ſortiri debet, cum iure petendi ſupplementum ac fructus, & tranſmittendi, necnon quæcumque onera, conditiones vel dilationes reſecandi, cum alijs legitimæ potius quàm dotis materiam concernentibus, Cadente ſolùm titulo dotis cum eius implicita cōditione matrimonij, ac alijs hanc peculiarem materiam concernentibus, in eo pluri, quod neceſſarium eſſet ad conſtituendam dotem congruam ſeù de paragio, quando legitima non ſuffi-
176 ceret, ſtante quod obligatio patris viuentis vt ſupra trāsfunditur ad hæredes & ſucceſſores ac bona, cum ſola differētia in eo, quod legitimam excedit, qualitatis ſubſidij, quamuis rarum ſit huiuſmodi officium iudicis interponendum eſſe pro dicto exceſſu, cui tamen ex facti qualitate quandoque locus eſſe poteſt, intra tamen ſed non vltra virilem S.

Vbi verò adſit Statutum vel aliud ius municipale, quod iuris communis diſpo-
177 ſitionem alteret, non faciendo quidē fœminas extraneas, cum id cadat ſub proximè ſequenti caſu, ſed ſuitate retenta, atque dote adhuc ſuccedente loco legitimæ, aliquam tribuat patri facultatem minuendi legitimam, vt eſt in Vrbe, quod patre qui filijs maſculis careat, diſponente ad fauorem agnatorum (maſculorum tamen) præcipitur filiam fœminam eius iudicio ac diſpoſitioni pro dote acquieſcere debere, cum tunc intrent ſolùm termini congruitatis & paragij, cui ſufficit ſatisfieri, non autem legiti-

P. *d. diſc.144. & diſc.167. eod. tit.*
Q. *eiſdem diſc.1. & 2., 142. & 144.*
R. *dicto diſc.144. ac etiam in ſupplemento.*

S. *dicto diſc.144. ac etiam diſc.90. & 155.*

mæ, adeout pater moriens, eidem dotanti in vita æquiparetur T.

Procedunt hæc in vtroq; caſu patris dotantis in vita vel in morte extra con-
178 trouerſiam, quando vnica ſit diſpoſitio ſeù taxacio, quam ſemel factam cum ſubſequutis nuptijs, iſtis diſſolutis in vlterioribus alterare non poteſt, neque tenetur, ideoque dos conſtituta pro primo matrimonio, conſtituenda eſt pro ſecundo, quamuis ob profectitiam qualitatem reuerſa fuerit ad patrem, atque cum eius patrimonio conſolidata, quoniam reſoluuntur quidem priores hypothecæ prioraq; iura tanquam per annihilationem, ac ceſſationem cauſæ, vndè propterea noua dos ex nouo iudicis officio petenda & conſtituenda eſt, ſed tamen neque augeri neque minui poteſt prior taxa, niſi iuſta cauſa accedat intermediæ alterationis paternarum facultatum, vel ſtatus & qualitatis quæ augmẽtum ac reſpectiuè decrementum pro eodem iudicis arbitrio exigat, ſecùs autem vbi dos non retineat propriam ac præciſam profectitiam qualitatem, ſed aduentitia cenſenda ſit, cum tunc dicta reuerſio ſeù conſolidatio non detur V.

Adeòque aliqui voluerunt taxã ſemel à patre factã alterari non poſſe, vt crediderint idem procedere, ſi illa inter viuos, vel etiam per vltimam voluntatem facta eſſet abſque ſubſequuto effectu, neque impleta cõditione matrimonij, quæ explicitè vel implicitè ineſſe dicitur, putà quia pater certam dotem conſtituerit pro certo matrimonio quod deindè ſequutum non ſit, ſed aliud tamquam primum contrahi debeat; Siue quod putãs mori per vltimam voluntatem postea reuocatam vel ineffectuatam, eamdem dotem ſtatuat, quod tamen vtpotè nulli probabili fundamento innixum, atque tam rationi quàm communi vſui cõtrarium nullatenùs recipiendum videtur X.

Tertius caſus eſt fratrum vel aliorum ratione ſexus vel agnationis ex iure municipali excludentium fœminas à paterna ſucceſſione inteſtata, vel etiam te-
179 ſtata, ſi teſtamentũ iuri excluſiuo conformat, & tunc intrat diſtinctio, an fœmina efficiatur extranea, cui tamen ab eodẽ iure municipali dos decernatur, vel adhuc remaneat ſua, itaut dos ſuccedat necnè loco legitimæ, vt in caſu quo ſuitate retenta ſuccedat, dicendum ſit in omnibus idem quod de patre moriente in præcedenti caſu dictum eſt circa quãtitatem ac naturam legitimæ eiuſq; priuilegia; Vbi verò ſuitate ſublata, dos nõ ſuccedit loco legitimæ, ſed ſolùm ex iuris municipalis beneficio debetur, tam circa taxam quàm circa priuilegia, tunc non intrant termini legitimæ, ſed illi dotis congruæ ſeù de paragio, cum eadem implicita conditione matrimonij, quod huiuſmodi dotis debitum producit, & non aliàs, ideoque forenſes quæſtiones, quæ deſuper habentur percutiũt magis vnius vel alterius partis dictæ diſtinctionis applicationem, quàm eius veritatem in genere, An ſcilicèt & quando Statutum, vel aliud ius municipale faciat extraneam filiam vel potius illi ſuitatem conſeruet, à quo pendet, an dos ſuccedat necnè loco legitimæ, ſuper quo nimium immorari ſolet in verborũ formulis, quibus idem ius municipale vtatur, an ſcilicèt incipiat ab excluſione ſimpliciter demandata, poſtmodum verò demandetur dotatio, vel econuersò excluſio conditionem dotationis ad eius eſſentiam ſeù perfectionem contineat; Probabilius tamen videtur huiuſmodi formulas certam ac determinatam regulam non tradere, ſed pro facti qualitate ſubſtantiam voluntatis ſtatuentium attendi debere, fotius verò vbi obſeruantia illi diuerſam interpretationẽ tribuerit, cum iſta verborum formulæ præualere debeat Y.

Pluribus etiam quæſtionibus deſuper cadentibus in caſu teſtati, an ſcilicèt & quando parens recedendo à Statutaria
180 excluſione, filiam ſuitati reſtituere voluerit, quod pendet ab eo, an diſpoſitio ſit cum Statuto excludente compatibilis, ſuper quo pariter quicquid ſcribentes ſe inuoluant, certa & determinata regula dari non poteſt, cum dicatur quæſtio potius facti & voluntatis quàm iuris, ideoque adinſtar omnium aliarum am-

T. *eiſdem diſc.144. & 155.*
V. *dicto diſc.144. & diſc.152.*
X. *ibidem proximè ſupra.*

Y. *De his diſc.144. & 155. ac etiam diſc.5. 13. & 14.*

ambiguæ voluntatis quæſtionum decidenda ex facti qualitate & circumſtãtijs, vnam vel alteram voluntatem ſuadentibus Z.

Ac etiam ſuper modo huiuſmodi dotem detrahendi ab eo patrimonio, à quo fœmina dotanda excluſa eſt, An ſcilicèt ex vniuerſo aſſe ante maſculorũ legitimã tanquam æs alienum, vel potius ex reliquo beſſe vel ſemiſſe poſt legitimæ detractionem; Siuè an vnica dotatio ſufficiat vel quælibet reſpectiuè in qualibet ſucceſſione requiratur, quod pariter pẽdet à formula verborum Statuti vel ab interpretatione, quam ſibi obſeruantia dederit, quæ tamen omnia & ſimilia detractionum vel ſucceſſionis materiam potius quàm dotalem percutiunt, ideoq; in propria ſede videndum A.

Sub hoc tertio caſu maſculorum vel reſpectiuè agnatorum fœminas excludẽ-
181 tium, cadit etiam inſpectio taxæ dotis de paragio quæ feudatarij filiabus per feudi ſucceſſorem conſtitui debet, ſuper quo non habetur regula ſeù deciſio generalis, quæ pendet ex feudi natura ſeù qualitate vel moribus aut iuribus particularibus Principatuum vel ditionum, in quarum aliquibus ad legitimæ rationem ſeù menſuram hæc taxa demãdata videtur, ſed hoc pariter feudali magis quàm dotali materiæ congruũ eſt B.

Prout cadit & altera dos, quæ in ſubſidium fœminis deſcendentibus ab ordinatore fideicommiſſi de iure decernitur; In iſta enim nullatenus intrant termini
182 legitimę extra fœminas primum gradum occupantes, ſed ſolùm illi dotis cõgruæ ſeù de paragio, cõſideratis omnibus circumſtantijs, quæ in primo caſu dotis conſtituendæ per patrem viuentem conſideratæ ſunt; Quinimò in hac dote tanquam ſubſidiaria à quodam legis potius exorbitanti beneficio reſultante, magis circumſpectè procedendum eſt, vt non niſi ad congruentiæ neceſſitatem non autem ad luxum detractio fiat, intra tamen illam virilem, quam fœmina dotanda habere debuiſſet, ſi eſſet maſculus, vltrà quam non extenditur eius ius, quãuis illa congruam non conſtitueret, attento tamen tempore matrimonij, non autem illo delatæ ſucceſſionis vt ſupra ad huiuſmodi dotis fideicommiſſariæ materiam aduertitur C.

Cadentibus etiam ſub hac taxæ inſpectione quæſtionibus circa hæc bona differentia feudalia, emphyteutica vel fideicommiſſaria, an de illis habenda ſit ra-
183 tio in calculo patrimonij ad effectum congruæ taxæ, & an in ſorte vel in fructu, quod non de facili certam regulam generalem recipit, ſed pro facti qualitate decidendum eſt cum pluribus diſtinctionibus deſuper tradi ſolitis D.

Quartus eſt caſus aliorum, qui ex iuris diſpoſitione ſeù iudicis officio ratione ſanguinis vel charitatis ſubſidiariæ, dotis obligationem habent, abſque eo
184 quod ſaltem de tempore quo dos conſtituenda eſt, cadat obligatio legitimæ, Et tunc totum pendet ex dictis generalibus circumſtantijs in primo caſu patris viuentis ponderatis, dum legitimæ inſpectio non intrat; Idemque in quinto caſu ſtrupratoris vel raptoris, quorum reſpectu non attenditur qualitas ipſius dotare debentis, vt in patre alijſque cõiunctis, ſed ipſius dotandæ, cum ea inferiori qualitate, quam ipſe raptus vel ſtupri actus inferat, ob quam maior dos pro ſuppletione defectus deſideretur; Licèt enim aliqui crediderint ad hanc ſuppletionem tantùm ſtupratorem vel raptorem teneri, abſque eo quod pater vel alter dotare obligatus à ſua obligatione dotandi eximatur, attamen id receptum non eſt, cum ad integram teneatur, ſi eius vires patiuntur E.

Demum verò quoad ſextum caſum dotis conſtituendæ ex diſpoſitione homi-
185 nis, rara eſt in foro quæſtio taxæ, cum frequentius ab eodem homine illa fieri ſoleat, ſed quando caſus præberet talem diſpoſitionem eſſe indefinitam, quia nẽpe ſimpliciter diſponatur certas puellas dotari, ſiue etiam incertas de certis, cum intelligatur de dote congrua, intrat eadem regula, quæ de patre viuente habetur, diſcretiuè tamen, ac pro facti qualitate,

Z. *De his locis proximè citatis, ſed magis ſub tit. de legitima & detraction.*

A. *dicto tit. de legitima & detraction.*

B. *ſub tit. de feud. diſc. 26. & 108.*

C. *diſc. 36. & 145. cum alijs de quibus ſupra ad materiam Auth. res quæ.*

D. *diſc. 144.*

E. *diſc. 142. & 144.*

litate, ſeù veriſimili diſponentis voluntate.

Putarunt aliqui ſub hac inſpectione
186 de paragio cadere ſolùm eam dotem, quæ fœminis legitimis & naturalibus conſtituenda eſt, ſecùs autem de illa quæ debetur naturalibus tantùm, quaſi quod hæc non habita ratione qualitatis perſonarum vel quantitatis patrimonij, ad ſolos limites neceſſitatis naturæ ſeù alimentorum reſtricta ſit; Contrarium tamen eſt verius, vt taxari debeat iuxta neceſſitatem congruentiæ, proportionatæ tamen huiuſmodi perſonis, natalium defectum patientibus, quibus vtpotè extra agnationem exiſtentibus neque familiarum decorem conſeruantibus longè minor dos quàm legitimis & naturalibus taxari ſolet, & debet iuxta morem regionis, quæ in propoſito nimium attendenda eſt, ad effectum inſpiciendi, an de alijs circumſtantijs & qualitatibus, ex quibus congruitas regulanda venit, habenda ſit ratio necnè F.

Procedunt hæc omnia in ſingulis reſpectiuè caſibus cum præſuppoſito dignarum ac parium nuptiarum, cum ab hac paritate vocabulum paragij deriuatum ſit, ſecus autem vbi de imparibus
187 vel indignis nuptijs agatur; Impares etenim dicuntur non ſolùm vbi, iuxta vnam opinionem, ſint ſolùm inferiores, quo caſu non indignæ ſed inæquales dicuntur vt infrà, ſed etiam vbi ſint excedentes conditionem mulieris, qua vir longè dignior ſit, tunc etenim laudandæ quidem potius quàm damnandę ſunt
188 nuptiæ ex quibus parentes conquæri non poſſunt, vt eſt in caſu conuerſo, non per hoc tamen dotandi obligatio, ſiue dotis congruitas in præiudicium non conſentientis amplianda eſt, quoniam nubendum eſt pari, niſi defuncto eo qui dotare tenetur, ex facti circumſtantijs eius voluntatis præſumptio ſeù veriſimilitudo cadat G.

Vt etiam contingere ſolet in dote extrahenda ex fideicommiſſo aſcendentis; Quod etiam in caſu augmenti dotis per virum deſcendentem conſtituti mulieri nobiliori ſeù alias ad inæqualitatem cõpenſandam quandoque receptum eſt, vt ſcilicet etiam iſtud augmentum ex fideicommiſſo extrahatur, quod in dicto ſolo caſu veriſimilis voluntatis, & non aliàs recipiendum venit H.

Vbi verò agitur de caſu conuerſo indignarum vel reſpectiuè inferiorum nuptiarum quas mulier magis qualificata cum viro inferioris conditionis contrahat, ſcribentes aliqualiter ſe inuoluiſſe videntur in explicatione harum nuptiarum indignarum; Aliqui enim nuptias indignas tantùm contrahi credunt, quæ cum viro criminoſo, vel infami, ſeu aliàs
189 animi maculas patiente contrahantur, curando diſtinctè recenſere cauſas indignitatis; Alij verò indefinitè indignas credunt eas nuptias quæ cum viro inæquali contrahantur, Et alij putant indignitatem reſultare ab infectione vel clandeſtinitate matrimonij, quamuis aliàs vir eſſet æqualis vel maioris ordinis, exemplificando potiſſimum in eo matrimonio, quod inter coniunctos intra gradum prohibitum contrahatur, pluresque alias deſuper adhibẽdo diſtinctiones; Omnes tamen huiuſmodi opiniones ita ſimpliciter ſumptæ parũ probabiles videntur, potiuſque reijciendæ quàm recipiendæ.

Verius etenim videtur diſtinguendos eſſe huiuſmodi inſpectionis effectus, An ſcilicet agatur de illa formali & vera indignitate, quæ æquipolleat proſtitutioni, vnde cauſet eoſdem effectus, quos dicta proſtitutio producit, omnimodæ ſcilicet denegationis iuris petendi dotẽ, vel exhæredationis cum ſimilibus in iure ſtatutis, quoties ante annum 25. id ſequatur; Vel potius de illa generica & impropria indignitate, quæ ita nuncupatur per quemdam modum loquendi ad diſtinctionem omnino æqualium ac dignarum nuptiarum, non tamen producente dictos effectus exhæredationis vel omnimodæ denegationis dotis, ſed ſolùm illum diminutionis taxæ aliàs congruæ de paragio.

Ad primum effectum, indignæ nuptiæ dicuntur illæ quæ contrahantur cũ viro adeò inæquali ac diuerſæ infimæ conditionis, quod dedecus ac iniuriam poſitiuam patri, agnationi, & parentelæ

F. *eodem diſc.* 144.
G. *diſc.* 1. & 2. & *dicto diſc.* 142. & 144.

H. *diſc.* 49. & 149.

læ cauſent, puta quod puella nobilis quamuis priuatæ ſed generoſæ aut aliàs qualificatæ nobilitatis nubat vili pedeſtri famulo, aut ruſtico, ſeù artifici, aut aliàs plebeo, itaut ipſa ſtatum omnino mutet, ac de vno ordine ad alium inferiorem ac vilem tranſeat; Vel comparatiuè, ſi filia Magnatis virum ducat quamuis ciuilem, vel nobilem nobilitate priuata & ordinaria iuxta eas nobilitatis ſpecies ac diſtinctiones, quæ habẽtur *ſub tit. de præeminentijs diſcurſ. 35.*, adeout eadem intret proportio idemq; reſultet effectus iniuriæ poſitiuæ ac deturpationis decoris parentum & familiæ.

Secus autem vbi vir ſit quidem inæqualis, ac inferioris ordinis, adeout de
190 facto communi opinione ob notabilem inæqualitatem nuptiæ indignæ reputentur, non tamen cauſent dictum effectũ poſitiuæ iniuriæ ac deturpationis, puta quia nobilis maioris nubat nobili ſpheræ minoris ſeù nobiliter viuenti, ita & taliter quod non adſit tranſitus ad ordinem omninò diuerſum & infimum, cum tunc in iure iſtæ nuptiæ non reputentur indignæ, ſed potius inferiores ſeu inæquales iuxta exemplum per Iuriſtas frequenter aſſignari ſolitũ de Comitiſſa nubente Doctori cum ſimilibus.

Iſto autem caſu, quamuis non reſultet dictus primus effectus exhæredationis, vel omnimodæ indotationis, adhuc
191 tamen reſultat alter diminutionis taxæ vel paragij, quoniam cum mulier viri cõditionem ſequatur atque inter circumſtantias in dotis taxatione conſiderandas, vt ſupra, ſit illa conditionis viri, Hinc proinde prorſus incongruum eſſet fœminæ ita ſine facto & culpa parentis inæqualiter nubenti eamdem decernere dotem, quæ attentis alijs circũſtantijs pro nuptijs omnino dignis ac æqualibus decernenda eſſet.

Quinimo quamuis vir natalibus attentis paris nobilitatis vel qualitatis dici mereretur, fortunæ autem bona vel aliæ
192 circumſtantiæ illum de facto redderent inæqualem, adhuc iſtius inæqualitatis ratio in dotis taxa habenda videtur; Ac etiam alterius inæqualitatis vel diuerſitatis morum, quæ reſultet ab eiuſdem viri patria, in qua domicilium ha-
193 bendum ſit, atque matrimonij onera ſubſtentari debent, quamuis in reliquis æqualitas concurreret, quoniam ſi in patria viri minor ſit dotium taxa, minoreſque ſint expenſæ pro onerum ſupportatione, quàm in patria mulieris, adhuc de iſta inæqualitate haberi debet ratio, cum ſimilibus circumſtantijs prudentis Iudicis arbitrio, ſpectato fine ſeu effectu, ad quem dos requiſita eſt in sũma congrua & proportionata, neglectis aliquibus Iuriſtarum ineptijs quæ deſuper habentur, cum certa & determinata regula generalis deſuper tradi non valeat, ſed tanquam in quæſtione potius facti quàm iuris deciſio pendeat à facti particulari qualitate, ac ſingulorum caſuum circumſtantijs.

Prorſus autem reijcienda eſt opinio volentium veram indignitatem reſultare à nuptijs prohibitis, quamuis inter
194 perſonas aliàs dignas & æquales, puta quia in prohibito gradu coniunctas, id enim continere videtur vnam ex inſinuatis ineptijs; Aut enim diſpenſatio Apoſtolica ſuper impedimento ſubſequitur, aut non, ſi non ſubſequitur, fruſtrà quærendum eſt de taxa dotis, quæ non datur ſine matrimonio, & ſi ſubſequitur, tunc quia diſpenſatio reualidat in radice, omneſque abluit maculas, non intrat proinde aliqua indignitas; Quamuis in caſu nõ ſequutę diſpẽſationis, ſequutę autẽ cõſumationis matrimonij inualidi ponderari valeat de ſtricto iure adeſſe quandã ſpeciem proſtitutionis, quę indignis nuptijs æquipollet ad prædictos effectus exhæredationis vel omnimodæ denegationis dotis, nunquam tamen vel nimiũ rarò in foro cõtingibilis videtur caſus, quod ſimplex puella publicè & palam in figura matrimonij atq; ſub ſpe vel prę ſuppoſito diſpẽſationis, quæ quandoque citrà culpam ex alijs impedimentis obtineri non poteſt, haberi debeat iure proſtitutæ 1.

Omnia præmiſſa circa taxam dotis congruæ ſeù de paragio in omnibus ſupra exemplificatis caſibus ita procedunt in ſola iuris communis generali diſpoſitione

1. *de his omnibus dicto diſc.* 1. *&* 2. 141. *&* 144.

tione, quoties non obſtet lex municipalis dotium moderatoria, quæ certæ taxæ metam prohibeat, tunc etenim iudi-
195 cis arbitrium ex facti circumſtantijs vt ſupra regulandum circumfertur in taxa quæ ſit infra ſummam à lege præfinitam, cum talis eſſe valeat perſonarum qualitas, vt talis meta exceſſiua ſit, ſecùs autem in exceſſu, quoties lex decretum annullatiuum contineat.

Et quamuis ſuper huiuſmodi legum validitate plures excitatæ ſint quæſtiones; Vel quia dos vtpotè de iure gentiũ debita per ius poſitiuum præſertim mu-
196 nicipale prohiberi non valeat; Vel quia diceretur lex matrimonij libertati præiudicialis; A foro tamen huiuſmodi quęſtiones exulant, in Scholis vel Academijs pro ingeniorum acumine reſidẽtes, quoniam cum vt ſupra aduertitur, verius ſit dotem etiam in origine ſeù ſubſtantia à iure poſitiuo manare, idcirco nil prohibet, eamdem legem poſitiuam etiam tollere, multò magis pro publico bono moderari poſſe abſque aliquo libertatis matrimonij præiudicio, dum vbi lex eſt generalis in loco, ceſſat ratio dictæ libertatis impeditiua; Quinimo magis receptum eſt huiuſmodi leges fauorabiles & commendatione di-
197 gnas potius cenſendas eſſe, atque Reipublicæ vtiles, quamuis vt plurimum de facto cæremoniales potius eſſe videãtur propter vſum de facili concedendi diſpenſationem, quæ præſertim in Vr-
198 be, vbi talis lex viget, paſſim concedi ac nemini denegari ſolet.

Ex hac autem facilitate vel vſu diſpẽſandi plures eff.ctus reſultant, duo præſertim, Primo ſcilicèt quod Iudices ac
199 Magiſtratus iuxta dictas regulas generales iuris communis, nulla ratione habita dictæ particularis legis moderatoriæ, dotes congruas ſeù de paragio taxant ac decernunt, ſub præſuppoſito tamen, ſeù explicita vel implicita conditione derogationis vel diſpenſationis, quæ licèt nemini derogari ſolita, adhuc tamen obtinenda eſt, neque aliàs obligatio in ſumma excedente afficit, neque
200 aliqua actio eius vigore eſt exercibilis; Et ſecundò quod in huiuſmodi derogationibus ſeù diſpenſationibus atten-
201 di non ſolet vitium ſubreptionis vel obreptionis, aut defectus intentionis, quod in alijs gratijs & diſpenſationibus cadere ſolet ob expreſſionem vel taciturnitatem illarum rerum ſeù circumſtantiarum, quæ gratiæ denegationem vel difficultatem parete potuiſſent, & econtrà.

Plures autem ſuper huiuſmodi legibus municipalibus cadũt quæſtiones, peculiarem tamen dotis materiam non concernentes, ſed cuicumque Statuto ſeu legi municipali in quacumque indifferenti
202 materia congruæ, puta ſuper actiua vel paſſiua compræhenſione Eccleſiaſticorum ac forenſium ſeù aliàs à legislatoris iuriſdictione exemptorum, ſiue ſuper qualitate bonorum, quæ in dotem darentur, exiſtentium extra territorium, vel quod extra iſtud fieret contractus, aut circa reualidationem à iuramento reſultantem cum ſimilibus vt dictum eſt generalibus, nil peculiare habentibus in dote, quæ proindè in ſuis ſedibus generaliter habentur.

In his autem ſpecialibus terminis aliquæ habentur quæſtiones, An ſcilicèt huiuſmodi leges compræhendant mulierem ſeipſam dotantem, vel an taxam ſtatutam excedere liceat ex motiuo ſupplẽdi defectum deformitatis, vel corruptionis, ſeù alterum quem mulier pateretur cum ſimilibus in ſua ſede videndis.

Quia verò huiuſmodi leges in Ciuium ac ſubditorum gratiam prodierunt, idcircò receptum eſt, eas non prohibere ciuibus & ſubditis, vt exteras, & non
203 ſubditas cum maiori dote ducant; Atque derogatio ſeù diſpenſatio pro vno matrimonio in eadem ſemel validè conſtituta dote ſuffragatur quoad alia poſtmodum contrahenda.

Cadunt etiam plures quęſtiones ſuper dicta derogatione ſeù diſpenſatione, pręſertim ſuper eius retrotractione, ac re-
204 ualidatione actus ab initio, adeout nõ præiudicent mulieri intermedij actus dotis iam taxatæ diminutiui; Ac etiam circa dictæ diſpenſationis præſumptionem reſultantem à longi vel longiſſimi temporis lapſu iuncto cum obſeruantia, quod pariter non concernit peculiarem materiam dotis, cuius fauore in propoſito aliquid ſpeciale dignoſcatur, ſed regulatur cum terminis generalibus, quos habemus

bemus in materia cuiuſcumque extrinſecæ ſolemnitatis præſumendæ,cum alijs quæ ad huiuſmodi legũ materiam in ſua particulari ſede acta habentur L.

De actione vel remedio competente dotandæ aduerſus dotare debentem pro dote conſtituenda, Et an talis actio ſit ſummaria & executiua; Quomodo, & de quo tempore ſit exercibilis.

INanis autem eſſet omnis legis vel hominis obligatio quæ non produceret actionem vel aliud remedium quo me-
205 diante renitens obligationem implere ad id cogi non poſſet, atque id quod lex vel homo præcipit exequutioni non demandari; Hinc proindè ad hunc effectũ de pluribus quæri ſolet, Primò ſcilicèt an dotis conſtitutio debita ſit officio iu-
206 dicis,vel potius iure actionis; Secundò an pro ea competat hypotheca, ſeù aliud priuilegium; Tertiò an eius cauſa ſit ſummaria, & executiua; Quartò vbi ſint plures in dicta obligatione æquales, an dotandæ competat actio contra quemlibet inſolidum, vel ſolum pro virili; Quintò circa tempus,in quo dotis cõſtitutio peti valeat etiam ante matrimonium, & quomodo; Et ſextò an hoc ius petendi dotem conſtituendam ſit ceſſibile vel tranſmiſſibile.

Quoad primum, in ea dotandi obligatione, quæ in parentibus alijſque coniunctis reſultat ex diſpoſitione legis ra-
207 tione ſanguinis,vel charitatis,excepto patre idoneo, & prò prima dote, verius eſt, iudicis officio non autem iure actionis eam exercibilem eſſe; In patre autem eſt ſub quæſtione, Aliquibus volentibus iſtam obligationem vtpotè ſtrictiorem eſſe iure actionis, probabilior tamen, magiſque communis videtur opinio, vt quod in alijs vt ſupra procedit,in patre quoque locum habeat.

In illis autem, quorum obligatio prouenit quidem etiam à iure communi,nõ autẽ ex dicta ratione ſanguinis vel cha-
208 ritatis, ſed ex altera delicti, vt ſunt ſtruprator & raptor,contrarium dicendum eſt; Prout in obligatione reſultante à ſtatuto excluſiuo fœminarum per fi-
209 lios maſculos vel alios agnatos,quibus iniungitur onus dotandi eaſdem fœminas, idem dicendum eſt, vt ſcilicèt iure actionis hoc ius petendi dotem cõpetat, quod alij explicant ſub termino conditionis ex lege vel Statuto M.

Extra verò controuerſiam eſt iure actionis debitam eſſe dotem conſtituendam ex diſpoſitione hominis, ſiue per
210 contractum, ſiue per vltimam voluntatem ac etiam per pactum nudum quod actionem producit, dum in dote illud peculiare habetur, vt etiam pactum nudum,quod de iuris ſtricta cenſura actionis productiuum non eſt, id operetur N.

Quo verò ad ſecundam quæſtionem ſuper competentia hypothecæ legalis, quoties agatur de dote conſtituenda ex diſpoſitione hominis per vltimam vo-
211 luntatem,certum eſt intrare illam hypothecam, quæ à lege tribuitur legatis, quorum iure dotanda huiuſmodi hypothecam obtinet,ſiue diſpoſitio ſit voluntaria, & ex liberalitate, ſiue ex neceſſitate, eorum ſcilicet qui aliàs ratione ſanguinis vel charitatis aut delicti dotare tenentur, quoniam huic diſpoſitioni maius robur tribuendum eſt; Cadente ſolùm quæſtione in caſu diſpoſitionis conditionalis, An ſcilicèt hypotheca deſumatur à die mortis teſtatoris cũ retrotractione, vel potius à die purificatæ conditionis, ob concurſum eorum, qui
212 medio tempore ius in bonis per hæredem poſſeſſis acquiſijſſent, Aliquibus dictam retrotractionem ſimpliciter negantibus, Alijs autem diſtinguentibus inter ſpeciem & quantitatem, vt primo caſu retrotractio detur,ſecus autẽ ſecundo; Vtraque tamen reiecta,probabilior magiſque recepta videtur ea quæ retrotractionem ad tempus mortis teſtatoris concedit O.

Vbi verò agitur de dote debita ex diſpoſitione iuris doti conſtituendæ,verius eſt hypothecam non competere, ſed ſo-
213 lùm actionem perſonalem, Tùm quia id non reperitur in iure diſpoſitum, atque ex veriori, magiſque recepta ſenten-

L. *De his omnibus ad materiam legis dotium moderatoriæ diſc. 22. cum duobus ſeqq., & diſc. 143.*

M. *diſc. 151. cum alijs ibi inſinuatis.*

N. *ibidem.*

O. *infra in materia concurſus, & diſc. 166.*

tentia dos eſt ſolùm priuilegiata in caſibus expreſſis, Tùm etiam quia dicitur debitum etiam in parentibus originatũ ab alio debito legitimæ, cui verius eſt hypothecam non competere P.

Effectus autem notabilis videtur in dotare obligatis ex delicto, vt ſunt ſtuprator & raptor ſeù patris homicida, ob
214 concurſum creditorum hypothecariorum eorumdem, quamuis poſteriorũ: In alijs verò ratione ſanguinis vel charitatis vt ſupra obligatis, certum eſt verificabilem non eſſe illum concurſum, cum ſemper creditores ipſius dotare debentis quamuis chirographarij vincant dotem conſtituendam, vnde propterea de hoc quæri ſolet cum tertijs ab hærede dotare obligatis iure dominij vel hypothecæ ius medio tempore acquirentibus, quoniam contra eos agendo, vel etiam eoſdem in concurſu repellendo, illa perſonalis actio, quæ dotandæ competit, potius realis vel in rem ſcriptæ naturam,
215 ac operationem habet etiam contra tertios iure dominij vel hypothecæ ius ab hærede habentes, aliquo præiudiciali effectu ex hypothecæ carentia reſultãte ex neceſſitate excuſſionis aliorum bonorum priuſquam cõtra tertium agatur vel in feudis Q.

Crediderunt aliqui hypothecam competere in bonis fideicommiſſo ſubiectis, ſuper quibus puellis deſcendentibus lex
216 vt ſupra concedit facultatem petendi dotem ſubſidiariam, moti ex aliquorum aſſertionibus, vt aſcendentium bona pro deſcendentium dote affecta ſint, ſtante quod obligatio oriens à ratione ſanguinis, ad hæredes ac bona vt ſupra eſt trãſmiſſibilis; Verùm erronea eſt huiuſmodi opinatio, vtpotè nulli innixa fundamento, quoties non accedat fideicommittentis diſpoſitio, ex qua tanquam ex legato huiuſmodi effectus reſultet; improprium enim eſt, vt ſubſidiariæ & conditionali obligationi aſcendẽtis defuncti plus tribuatur quàm tribuitur puræ ac ſimplici obligationi parentis viuentis; Bonorum etenim affectio, ità per antiquiores explicata fuit ad denotandam huiuſmodi obligationis tranſmiſſionem, ac etiam peculiarem naturam huiuſmodi actionis perſonalis pro eius exercitio & competentia contra tertios poſſeſſores, vt ita ſpectato effectu ſpeciem realis, vel in rem ſcriptæ habeat, non autem quod exinde inferri valeat ad hypothecam, quam idem importare ac dictam affectionem æquiuocando aliqui crediderũt; Remanente ſolùm dubietate circa dictã ità priuilegiatam perſonalem actionem per dotandas contra tertium exercibilẽ,
217 an ſcilicèt id procedat in illis partibus, in quibus per ius municipale ad fauorem creditorum hęredis fideicommiſſis maiorum derogatur, vt eſt in Statu Eccleſiaſtico illa lex quæ nuncupatur Bulla Baronum ita ad fauorem creditorum, Baronum, ac Domicellorum diſponens, quod vtpotè ſpeciale, alijs regionibus non commune, ſuam particularem habet tractationem, vbi videri poteſt R.

Item in dote debita ex Statuto, putarunt aliqui competere hypothecam, ſed
218 malè, cum id nullum habeat iuris fundamentum, præterquam vbi Statutum directum eſſet ad bona quorum reſpectu aliqua contineret verba, quæ hypothecam præſeferre videantur, vt in dictione, *ſuper* exemplificari ſolet, quod tamen non eſt extra dubietatem, ſed pariter modicus eſt huius inſpectionis effectus, cùm ità ſupponatur concurſus cum tertijs cauſam habentibus ab hærede, & ſucceſſore, qui dotandam ex Statuto excludit, vnde propterea intrant ea quæ de actione perſonali habente vim realis, vel in rem ſcriptæ ſaltem in ſubſidium facta excuſſione dicta ſunt.

Circa tertiam quæſtionem, An iudicium pro dote conſtituenda, ſiue ſit officio iudicis, ſiue iuris actionis, ſit ſummarium ac executiuum excludens appellationem ſuſpenſiuam; Et ſuper prima parte concordant ſcribentes, vt ſit ſum-
219 marium non ſubiectum ſolemnitatibus, quibus de iure vel ſtylo ſubiecta ſunt iudicia ordinaria; Diſcordant verò circa alteram viæ executiuæ, Aliquibus eam
220 tribuentibus, Alijs verò magis communiter pro regula negantibus, iſtaque opi-

P. *ibidem, & ſub tit. de feud. ad Bullam Baronum diſc. 78.*

Q. *Ibidem.*

R. *dicto diſc. 78. de feud. & hoc tit. diſc. 166.*

opinio probabilior, magiſque recepta eſt, quoties non aſſiſtat aliqua ex limitationibus, quas dicta regula patitur; Idque generaliter ac indefinitè in quacũque dote, ſiue de conſtituenda, ſiue etiam de conſtituta aſſequenda, vel de reſtituenda agatur; Et quamuis publicum inſtrumentum etiam iuramento vallatũ accedat, quoniam iure communi attento, vna vel altera qualitas, vel vtraque ſimul iuncta huuc effectum non operatur.

Plures autem limitationes huiuſmodi regula recipit, conſtitutæ ſoluendæ, vel reſtituendæ doti magis congruæ, illam præſertim reſultantem à pactis vel clauſulis executiuis, ſiue à iure municipali
221 tribuente generaliter viam executiuã publicis inſtrumentis, vt in Regno Neapolitano diſponitur per Ritum M.C.V., atque in Vrbe eſt Statutum, quod doti tribuit viam executiuam etiam contra tertium poſſeſſorem bonorum debitoris, quod etiam diſpoſitum eſt in Regno Siciliæ vltra per particularem Ritum, quoties tamen agatur de dote conſtituta ſeù debita per ſcripturam, cui tale priuilegium attributum videtur, cum ſubditis tamen, vndè ſi eſt laicale non afficit perſonas vel bona Eccleſiaſtica.

Ideoque non intrat in dote conſtituẽda, cui duæ limitationes congruere videntur, Vna ſcilicèt, vbi agatur de conſtituenda ex diſpoſitione hominis per vltimam voluntatem ex eadem ratione, ex
222 qua ſupra dictum eſt legalem hypothecam competere, iure ſcilicèt legati, pro quo, excepto Tribunali Rotæ, quod contrariam ſequitur opinionem, in reliquis Tribunalibus Vrbis, ac etiam magis communiter vbique recepta eſt altera opinio, vt via executiua competat, neque admittatur appellatio ſuſpenſiua, niſi vbi agatur de legato ambiguo, quod pendeat ab interpretatione, à qua magis quàm ab ipſo legato appellatio concedenda videtur, ſiue vbi ſuper ipſius legati validitate probabilis cadat dubietas.

Et altera eſt limitatio, vbi res deſideret celeritatem, adeout mora periculum contineat ſiue irreparabile præiudiciũ
223 cauſet, quod in dote conſtituenda frequentius eſt practicabile, vbi ſcilicèt agatur de puella ſupra nubilem, quæ viduitatem cum periculo honeſtatis vlterius pati non debeat, cum ſimilibus prudenti iudicis arbitrio ex facti qualitate penſandis.

Pro fructibus quoque ſiue vſuris dotalibus plures crediderunt, ac forus quũdoque recepit idem priuilegiũ viæ exe-
224 cutiuæ competere, ducto argumento ab alimentis, quorum loco huiuſmodi fructus cedunt, quod tamen in vera iuris ratione, ceſſante dicto motiuo celeritatis ac irreparabilis præiudicij ex mora reſultantis, parùm probabile videtur, quoniam etiam alimenta, vbi iure actionis magis quàm officio iudicis debita ſunt, quinimò etiam ea quæ officio iudicis, vbi non ſunt futura, tale priuilegiũ non habent S.

Super quarta ſuperius diſtincta quæſtione, an ſcilicèt, vbi plurium æqualis eſt dotis obligatio, vt in conſtituenda frequenter contingit in pluribus fratribus ſeù alijs eodem gradu coniunctis, vel parentis hæredibus, quorum reſpectu nõ dubitatur, vt quoad eos æquale ſit con-
225 tributum, quod etiam conſtitutæ ſoluendæ vel reſtituendæ frequenter congruit, An ſcilicèt contra ſingulos agendum ſit pro virili, vel competat actio inſolidum contra vnum vel plures creditori placitos, quibus ex beneficio diuiſionis vel ex ceſſis iuribus detur poſtmodum contributi ſeù reintegrationis actio.

Atque vbi agitur de dote conſtituta ſoluenda vel reſtituenda, licèt nõ deſint volentes hoc ſolidi priuilegium doti cõpetere, verius tamen eſt, vt ceſſante voluntate teſtatoris, vel alia particulari circumſtantia ex pacto vel iure municipali reſultante, dos in hoc nullũ habeat priuilegium; In conſtituenda verò, quamuis eadem regula ſtatuenda ſit, de facili tamen limitanda venit ad inſtar alimentorum, quando intret eadem ratio celeritatis & periculi, quia nempe non poſſit commodè puella dotanda abſque neceſſitate patiendi viduitatẽ, plures conuenire pro virili, eoſque ſingulariter ex-

S. *ſuper his omnibus in materia viæ executiuæ diſc. 57. & duobus ſeq. & ſub tit. de iudicijs.*

cutere, vbi id incommodum reddatur, ideoque eſt quæſtio potius facti quàm iuris,ex eiuſdem facti qualitate & circũſtantijs pro iudicis prudẽti arbitrio decidenda T.

Quinta eſt ſupra diſtincta quæſtio circa tempus,in quo hoc ius vel actio petendi dotis conſtitutionem exerceri valeat, & quomodo, an ſcilicèt antè matrimonium, in qua ætate, & ad quem effectum; Et quoad exercitium antè matrimonium, Aut agitur ad effectum ſoluẽ-
226 di,& certum eſt illud non competere, cum ſine matrimonio non detur debitũ dotale; Quinimò etiam ſi agatur de dote prò certo, vel incerto matrimonio per publicum inſtrumentum ex pacto, vel ſtatuto executiuum conſtituta, quoties explicitam, vel de iure implicitam
227 matrimonij conditionem doti regulariter connaturalem contineat, adhuc ſine matrimonij iuſtificatione non intrat iudicium exequutiuum quod aliàs competit, vndè propterea in Regno Neapolitano vt practicari poſſit in credito dotali forma illius Ritus, inoleuit vſus trãſmutandi dictum creditum in illud puri mutui V. Multò igitur minus prò dote conſtituenda,niſi iam ſequuto matrimonio talis conſtitutio petatur.

Aut verò agitur ad effectum decernẽdi & taxandi, & tunc ſi petitio in incõgrua ætate omninò immatura ſit,adeout improprium ſit, dotantem huic debito obnoxium declarare, ſiue quod probabi-
228 liter ob intermedium tẽpus incertus ſit futurus ſtatus numeri filiorum & quãtitatis patrimonij, & qualitatis vel animi puellæ dotãdæ ex quibus dotis maior vel minor taxa pendet, certum quoque eſt petitionem reijciendam eſſe; Vbi verò dotanda conſtituta ſit in ætate nubili, ac in tali ſtatu quod probabiliter de proximo ſperet nuptias ità facilitandas cum dotis taxa & declaratione, & tunc, licèt Aliqui id negent ex duplici ratione, vna ſcilicèt non purificatæ conditionis matrimonij ſine qua dos non debetur, & altera, quoniam inter circumſtantias ex quibus iudex pro congruitatis vel paragij taxa ſuum arbitriũ regulare debet, ſit qualitas viri, idcircò iſto non certificato id non ſit practicabile; Verius tamen eſt contrarium,quoniam ſi in omni materia indifferenti, vt præſertim in fideicommiſſaria frequentior praxis docet (quicquid aliqui dubitauerint) probabilius magiſque re-
229 ceptum eſt, vel ſimpliciter ac indefinitè, vel ſaltem aliqua iuſta cauſa accedente dari iudicium præuẽtiuum ſeù de futuro, non quidem ad effectum cogendi ad præmaturè dandum vel ſoluendũ, ſed ad effectum decernendi ſeu declarandi, vt cedente die vel purificata conditione detur, & ſic faciendi præuentiuè illam litem, quam facto caſu ſubſtinere oporteret; Multò magis & abſque dubio recipiendum eſt in hac ſubiecta materia, in qua duplex iuſta cauſa concurrit,magis quàm in quacumque alia; Primò ſcilicèt nè aliàs puella conſtituta in ætate matura cogatur tunc diuturnam litem ſubſtinere,adeò vt ad ſenectam in viduitate reducatur; Et ſecundò, quia non de facili inueniretur vir incertus de dote, qui duplicem litem ſuſcipere velit, Vnam ſcilicèt ſuper conſtitutione ac taxa dotis, Et alteram, quam ipſa vxor ex communi dicterio importat.

Id autem præſertim pro facti qualitate congruum eſt, vbi agatur de illa dote,quæ petatur ex fideicommiſſo per aliũ
230 potiſſimè remotum agnatum, ſeù de diuerſo colonello poſſeſſo,ob onus quod dotandæ incumbit plurium iuſtificationum; Primò ſcilicèt fideicommiſſi; Secundò identitatis, & quantitatis patrimonij; Tertiò conſuetudinis generalis vel particularis; Quartò legitimationis perſonæ circa eius deſcendẽtiam à fideicommittente; Et quintò fortius ſuper iuſtificatione ſubſidij ob non exiſtẽtiam bonorum liberorum, quæ omnia notabile temporis interuallum exigunt; Siue vbi agatur de dote conſtituenda per eũ, de quo incertum ac diſputabile ſit in iure, an teneatur dotare necnè, vt ſunt patruus, frater vterinus, amita, & matertera & ſimiles.

Ideoque iſta quæſtio deciſionem recipere videtur ex prudentis iudicis arbitrio regulando ex facti qualitate ſuadente, vel reſpectiuè excludente huiuſmodi præ-

---

T. *diſc.142.& dicto tit. de iudicijs.*

V. *vt aduertitur diſc.161.& alibi hoc tit.*

præmaturi iudicij iuſtam cauſam, non autē vt generaliter ac indefinitè id pro regula ſtatuendum ſit, nè aliàs puellis effrœnata licentia detur parentes, vel fratres ità præmaturè ad iudicium euo-
231 candi; Omninò tamen reprobata opinione volentium, vt ætas ad huiuſmodi iudicij exercitium congrua non dicatur niſi illa, quā lex ad excuſandas indignas nuptias præſcripſit 25. annorum, vel quod debeat ſaltem eſſe in exceſſu notabili ſupra virilem, quoniam ſi tunc & nō prius litem ſuſcipere poſſet, cogeretur puella lite durante, quæ iuxtà regionem ſeu tribunalium qualitatem diuturna eſſe ſolet, viduitatem longo tempore pati, ideoque vitioſum eſt vtrumq; extremū, in quod puri legulei frequenter incurrere ſolent.

Ad argumentum verò incertitudinis viri, ex cuius qualitate reſultat taxa, facilis eſt reſponſio, quod ſcilicèt iudex eadem taxam facere debet cum præſuppoſito viri æqualis, quoniam ſi dotanda
232 inæqualem deindè duceret in melius, quia nempè melioris conditionis inueniret, qui dote iam taxata contentus eſſet, nimium commendanda erit; Econuersò autem, ſi inferiorem ducat, cui tanta dos non congruat, iuſtè dotis debitor moderationē petere poterit, ideoque firmum eſt iſtam eſſe quæſtionem facti potius quàm iuris pro ſingulorum caſuum particulari qualitate decidendā.

Maior autem difficultas dignoſci videtur in hoc præuentiuo iudicio ante matrimonij purificatam cōditionem ſuper eiuſdem dotis depoſito vel aſſecuratione, vt ità contingente caſu matrimo-
233 nij prompta ſit, ſuper quo ſcribentes pariter variant; Verum idem quod proximè ſupra, dicendum venit, vt ſcilicèt ſit quæſtio potius facti quàm iuris, ideoque pro facti qualitate ex prudenti arbitrio diuerſimodè decidenda; Si enim præmatura dotis aſſecuratio, vel depoſitum exigatur tanquam præparatio neceſſaria, ſine qua matrimonium aliàs ſequi non poſſet, vt contingit præſertim in dote pro matrimonio ſpirituali, quoniam non admittitur puella ad habitum monaſticum vel ad nouitiatum, qui ſaltèm per annum profeſſionem præcedere debet, niſi prius dos penes ſacram vel publicam Ædem, vel in ipſius Monaſterij arca deponatur, ac etiam niſi ſiant expenſæ pro ipſo ingreſſu, ac durante anno probationis, quæ omnes vt ſupra dicuntur dos vel eius pars, & tunc etiam ante matrimonij purificatam conditionem dotans cogi poterit ad ſoluendum; Quod etiam in matrimonio carnali verificari poſſet, vbi ſcilicèt ex more regionis, ſeù aliàs pro facti qualitate ad illud nō de facili deueniri valeat, niſi dos in toto vel in parte de tempore ſponſalium de futuro, ſeù aliàs anticipatè præſtetur, idque exemplificatur tanquam à frequentius contingentibus, non autem taxatiuè ad alios caſus, in quibus eadem concurrat iuſta cauſa cogēdi etiam præuentiuè ad aſſignationem bonorum, ſeù aſſecurationem vel depoſitum pro facti qualitate & circumſtantijs, ex quibus totum pendet X.

His omnibus procedentibus in dote non habente legitimæ naturam & priuilegia, adeout non detur ius illam petendi non purificata conditione matrimo-
234 nij, ſecus autem, vbi ſuccedit loco legitimæ omnem conditionem, vel dilationem reſecantis, præterquam vbi conditio vel dilatio per ipſum parentem adiecta eſſet ex motiuo prudētis ac prouidi conſilij, quod eiuſdem filiæ fauorem ac vtilitatem potius quàm grauamen, ac præiudicium contineret, iuxtà eam licentiam quæ generaliter parentibus cū filijs maſculis tribuitur; Vel ſi ageretur de dote ex diſpoſitione hominis pura nō autem conditionali, nuptijs pro conſilio magis quam pro conditione adiectis.

Demum quoad ſextam & vltimā quæſtionem ſub iſta rubrica cadentem, ceſſibilitatis ſcilicèt vel tranſmiſſibilitatis dotis adhuc nō conſtitutæ, ſeù iuris petendi illius conſtitutionem; Retento eodem mox inſinuato præſuppoſito, quod ſcilicèt non agatur de dote ſuccedente loco legitimę, in qua huiuſmodi quæſtiones
235 ceſſant, cum in quacumque ætate abſque conditione vel dilatione illicò per obitum parentis filio legitima quæratur abſque dubio ceſſibilis ac tranſmiſſibilis, vel de diſpoſitione hominis pura nō autem conditionali vt ſupra; ſed agatur de illa

X. *diſc. 167. hoc tit.*

illa dote, quæ explicitam vel implicitam habeat matrimonij conditionem ſine qua aliàs dotis obligatio, ac reſpectiuè actio non intret, & tunc, Aut agitur de ceſſione vel tranſmiſſione fœminæ dotādæ quæ deceſſit innupta, & extra cōtro-
236 uerſiam eſt nullam dari ceſſionem vel tranſmiſſionem iuris petendi dotem ratione ſanguinis vel charitatis ex diſpoſitione legis, vel etiam ex diſpoſitione conditionali hominis, ob illius caducationem antè purificatam conditionem; Cadente ſolum quæſtione circa eam dotem ad quam ſtuprator, & raptor tenentur ob aliquorum opinionem ſuperius inſinuatam, vt etiam rapta ſeù ſtuprata non nubente, dotis debitum vtpotè purum intret, quo poſito, ceſſioni vel trāſ-
237 miſſioni locus eſſet; Quia verò contrarium verius eſt, vt iſtud quoque debitum implicitam habeat matrimonij conditionem, idcircò ſolum ceſſibile vel tranſmiſibile iſto caſu erit id quod tanquam æſtimationem iniuriæ, vel refectionem damni purè deberi ſupra dictū eſt Y.

Aut verò agitur de ceſſibilitate, vel tranſmiſſione iuris petendi dotem per iam nuptam, adeò vt matrimonij conditio iam impleta ſit, & tunc, Aut agi-
238 tur de ceſſione quæ principaliter fiat in gratiam ipſius nuptæ ab alio prouiſæ pro cuius reintegratione hoc ius cedatur, & planū eſt ius eſſe ceſſibile; Vtpotè puella ingreditur Monaſterium vt habitum ſuſcipiat ac debito tempore profeſſionem emittat, quod ſequi non poteſt niſi præuio depoſito dotis dari ſolitæ Monaſterio ac reſpectiuè ſolutione pro expenſis neceſſarijs, ſi ille cuius prior dotandi obligatio eſt, id adimplere nolit vel non poſſit ob aliquod impedimentum, vnde tertius vel etiam remotior coniunctus id agat animo repetendi, nullum dubium eſt hoc ius eſſe ceſſibile, quinimò aliquando ceſſio à iure ſubintelligitur quamuis à muliere non fiat, vbi ſcilicèt, vt ſupra aduertitur, ob difficul-
239 tatem aſſequendi promptam dotem ex bonis liberis, puella ex ſubſidiario remedio à lege prodito illam obtineat ex bonis fideicommiſſi aſcendentis, cui ſubintelligitur facta ceſſio iurium puellæ contra dotare obligatum, vel ad bona libera competētium pro eius reintegratione; Quod generaliter, ſiue pro vno ſiue pro altero matrimonio dicendum eſt in quocumque dotante quamuis in eo ſubſidiaria obligatio concurreret, quando id agat coactus, vel etiam coactionē præueniendo voluntariè, animo tamen repetendi ab eo cuius prior ſit dotandi obligatio, cum ità non in gratiam ceſſionarij ſed potius cedentis principaliter ceſſio fieri dicatur.

Cadente quæſtione in exceſſu prouueniente ex diſpoſitione hominis quæ conueniat etiam matrimonio ſpirituali pro
240 quo tanta ſumma neceſſaria non ſit, & tunc receptum eſt in extraneum, ceſſibilem, vel tranſmiſibilem non eſſe, quaſi quod dos pro matrimonio vel nuptijs ſimpliciter relicta in ſumma excedente, atque carnalibus nuptijs quoque congrua, eatenus conueniat ſpiritualiter nubenti, quatenus admixtus eſſet fauor Monaſterij cui diſponentis voluntas aſſiſtat, non autem priuati ceſſionarij vel tranſmiſſarij Z.

Vbi verò iam nupta ab alio prouiſa non ſit, neque pro ea prouiſione quam ſibi ipſa parauit æs alienum contraxerit (quod ſonat in idem) tunc, Aut dotanda adhuc viuēs dotare obligatum interpellauit ad dotem ſibi conſtituendam eumq; in mora conſtituit, & pro ceſſibilitate
241 vel tranſmiſibilitate reſpondendum videtur, potiſſimè autem fauore filiorū ex eo matrimonio ſuperſtitum, cum in odium moroſi actus faciendus habeatur pro facto; Aut verò petitio, ac reſpectiuè mora non adeſt, adeò vt de tempore quo ceſſionarius vel tranſmiſſarius petit non ſuperuiuat ipſa dotanda, vndè deficiat extremum habile, & tunc probabilius eſt nullam dari ceſſionem, vel tranſmiſſionem, Tum quia deficit ratio obli-
242 gationis; Tum etiam quia dotare obligatus rectè trāſmiſſario replicare poteſt, quod in caſu quo ad dotem conſtituendam coactus eſſet habuiſſet in animo adijciendi pactum reuerſiuum, quod adijcere poterat, Et quod non ſuperſtitibus filijs, iuſtum ac rationabile eſſet de iure ſubintelligi debere in dote quæ à fideicommiſſo extrahitur vt ſupra aduertitur,

Y. *diſc. 142. hoc tit.*

Z. *diſc. 12. hoc tit.*

titur, quaſi quod iudex ſeù lex debeat vt in melius, ſupplere id quod defunctus ſi viueret poſſet, ac veriſimiliter potius vellet, dum perpetuæ bonorũ conſeruationi in familia vel deſcendentia ſtuduit A.

Aliqua cadente difficultate, quando ex matrimonio ſuperſunt filij, præſertim
243 verò vbi agitur de dote quæ ex ſtatuto conſtituenda eſt fœminę excluſæ quãuis extraneæ reputatæ in quandam recõpenſam ſucceſſionis; Atque de alijs ad
244 materiam ceſſionis vel transmiſſionis iurium, ac priuilegiorum dotalium habetur infra occaſione concurſus creditorum cum dote conſtituta ſoluenda vel reſtituenda.

De perſonis aliàs diſponendi libertatem ſine certa ſolemnitate vel forma non habentibus, an dotem validè conſtituant, ſeù in eius cauſam obligentur, Et an generaliter, & pro regula dos ſit priuilegiata.

Occaſione præſertim illarum perſonarum, quæ de iure communi vel municipali ad contrahendum inhabilitatæ ſunt, certa forma vel ſolemnitate
245 non adhibita, quæritur in iure, An dos ſit generaliter ſeù pro regula priuilegiata, vel potius in illis tantùm caſibus, in quibus lex aliquid ei ſpeciale conceſſerit; Et quamuis plerique opinentur regulam generalem doti aſſiſtere, ceſſantem ſolùm in caſibus limitatis, vnde infertur ſub nouis legibus vel diſpoſitionibus generaliter eam non compræhendi abſque ſpeciali mentione; Contrarium tamen verius magiſq; in foro receptum eſt, vt ſcilicèt generaliter ſecundum iuris communis diſpoſitionem reguletur, exceptis caſibus, in quibus ſpecialiter priuilegiata ſit, vnde proptereà ſcribẽtes multa colligunt eius ſpecialia priuilegia, inter quæ tamen quamplura recenſentur, quæ licèt vulgò talia dicantur, non tamen verè ſunt, ſed potius ratione ſubiectæ materiæ, ac ob aliquam rationẽ doti magis quàm alijs contractibus conuenientem, generaliter de iure procedunt in omnibus alijs in quibus eadem ratio congruat, à frequentius tamen cõtingentibus in dote magis verificantur.

Quia verò mulieres de iure communi generaliter habiles ad contrahendum, quoties minor ætas vel aliud impedimẽtum, viris etiam commune, non obſtet,
246 impeditæ ſolùm ſunt ex Senatus conſulto Velleiano, quod cauſam dotis excipit, Hinc proindè magis communis & recepta ſcribentium ſchola deſumpſit dotis priuilegium, quod ſcilicèt mulier maior quamuis à iure municipali inhabilitata ad contrahendum ſine certa forma vel ſolemnitate, adhuc priorem habilitatem de iure communi competentẽ retineat in cauſam dotis, pro qua abſque tali forma ac ſolemnitate validè contrahit atque ſe obligat; Et quamuis aliqui diſtinctionem adhibeant inter cauſam neceſſariam, & voluntariam, contrarium
247 tamen verius ac receptum eſt, vt indefinitè etiam ex cauſa merè voluntaria & ad fauorem extranei contrahere poſſit, dummodo tamen in cauſam dotis præciſè id fiat, adeout ſit cauſa finalis; Adeo-
248 que id receptum eſt, vt ſi conſtito cauſam principalem eſſe illam dotis, & ſine qua aliàs cõtractus initus non eſſet, quod ſi alia cauſa cumuletur, id ceſſare faciat hoc priuilegium, quod recipiendum nõ eſt, niſi quando cauſarum multiplicitas excluderet dictam circumſtãtiam, quod dos eſſet principalis ſeù finalis, ac probaret quod potius eſſet impulſiua (qualis in dubio præſumitur, vbi non eſt vnica) ſed quoniam hæc eſt nuda iuris præſumptio contraria probatione vel fortioribus præſũptionibus elidibilis, Hinc proindè ſi ex facti qualitate conſtat dotem fuiſſe, ſine qua non, aliàs verò cauſas acceſſoriè ſeù ad maiorem firmitatem adiectas eſſe, dicta reſtrictio recipienda non eſt B.

Reſtringunt plerique hoc ſpeciale, vbi mulier cum ænormi læſione indotata remaneat, ſiue vbi ſuſcipiendo illud
249 dotationis onus quod viro incumbit, exinde reſultet implicita donatio de iure prohibita inter virum & vxorem, cui ita indirectè fraus fiat; Verùm neuter caſus pro limitatione recipiendus eſt, ſed potius pro ceſſatione rationis; In primo enim caſu, quia de æquali dotis concurſu agitur, rationabilius eſt dotem iam

A. *diſc. 145. hoc tit.*

B. *de his diſc. 16. cum pluribus ſeqq. hoc tit.*

iam conſtitutam conſeruari, quàm nouã conſtitui tanquam ex conquaſſatione priuilegij in eadem cauſa æquè priuilegiata, Et quoad ſecundam reſtrictionem, illa non percutit actum conſtitutionis dotis fauore dotatæ vel eius viri, ſed benè præſumptionem, vt mulier dotans animo ſe reintegrandi à viro egerit, ac fideiuſſorio potius quàm proprio nomine, quamuis pro communi filia, quoties tamen totius oneris ſuſceptio concurrat, ſecùs autem, vbi patre pro eius viribus congruè in parte dotante, mater ex beneuolentia vel complacentia reliquum, licèt præcisè non neceſſarium ſuppleat, vt frequens praxis docet, quod patre prudenter puellam diſponente ad eligẽdum vitam ſpiritualem in Monaſterio, in quo longè minor dos congrua eſt & ſufficit, mater iuxta commune fœminarum vitium, cupiens magis nuptias carnales in filia, ſuppleat illam maiorem dotem, quæ ad hunc effectum neceſſaria eſt; Siue quod patre inueniente virum, honeſtum quidem ac æqualem, ſeù non omnino inæqualem minori dote contentum, mater, vt digniorem virum filiæ tribuat, pro conſueta muliebri vanitate, dotem augeat, cum ſimilibus, ſemper enim iuris præſumptio cedit veritati ab expreſſa probatione vel fortioribus præſumptionibus reſultante C.

Quo verò ad minores, tam de iure communi, quàm reſpectiuè municipali, abſque certa ſolemnitate vel forma contrahere prohibitos, dos priuilegiata non
250 eſt; Licèt enim ſcribentes diſtinctionem adhibeant inter cauſam neceſſariã & voluntariam, vt ſcilicet hoc ſecundo caſu prohibitio procedat, non autem in primo, in quo actus ſubſtinetur, attamen id non prouenit ab aliqua ſpecialitate, ſed potius à ratione generali quemcumque actum neceſſarium geſtum eo
251 modo, ad quem minor cogi poterat, ſubſtinente, quoniam neceſſarius potius quàm voluntarius cẽſendus eſt ille actus, qui præueniendo coactionem, voluntariè fiat.

Adhuc tamen quoad minorem pro meliori elucidatione quatuor caſus diſtinguendi ſunt; Primò ſcilicet in mu-
252 liere minore ſe ipſam dotante; Secundò in minore alteram dotante; Tertiò in viro minore dotem recipiente cum explicita, vel à iure implicita reſtituendi obligatione; Et quartò, vbi poſita regulariter validitate actus in dote congrua, agatur de parte excedente, in qua læſionis ratio cadat.

Primo caſu fœminæ minoris ſeipſam dotantis receptum eſt, vt non dato ex-
253 ceſſu, ſeù incongruitate, validè fiat actus in pecunia vel alijs bonis mobilibus, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, ſeù aliàs conſumptioni, vel diſſipationi ſubiecta ſunt; In ſtabilibus verò proceditur cum eadem diſtinctione deſuper tradita in feudalibus, & emphyteuticis ſeù aliàs in libero commercio non exiſtentibus, an ſcilicet dentur æſtimata vel inæſtimata, vt hoc ſecundo caſu actus valeat, cum vera alienatio ſequi non dicatur, neque mulier dominium amittat, ſecùs autem in primo continente implicitum contractum emptionis & venditionis, minoribus abſque ſolemnitate prohibitum; Niſi ſemel cum ſolemnitatibus ita pro primis nuptijs validè dote conſtituta, in ſtabilibus æſtimatis eodem modo pro ſecundis dotis conſtitutio fiat D.

Eademque ratione, de qua ſupra in feudalibus, & emphyteuticis, alijſque prohibitis, inualidum abſque ſolemni-
254 tatibus reputatur pactum lucri, quod tamen non ita indefinitè recipiendum eſt, vt in bonis prohibitis, in quibus vitium eſt reale, quoad tranſitum in extraneum abſque diſtinctione neceſſitatis vel voluntatis, ſecus autem vbi vitium eſt in perſona, non ex totali defectu intellectus, ſed potius ex ſuſpicata imbecillitate, ob quam de læſione timeatur, tunc etenim intrat eadem diſtinctio neceſſitatis & voluntatis, ſi enim ex iure municipali vel communi vſu lucrum in certa vniformi quota vel quantitate contractui dotali eſt connaturale, adeout ſaltèm à frequentius contingentibus ſine illo matrimonia non contrahantur, ſiue illius pactum ſubintelligatur, eiuſque taxa ſit certa & vniformis, vnde propterea dicta læſionis ſuſpicio ceſſet, tunc dictum pactum aliam ſolemnitatem exigere non videtur.

In

C. *ibidem proximè, diſc. 154.*

D. *diſc. 21. hoc tit.*

In ſecundo autem caſu minoris dotem recipientis, quamuis non deſint ſimpli-
255 citer negantes, ſiue diſtinguentes inter obligationem tacitam à iure reſultantem ac expreſſam, vt prima ſit valida non autem ſecunda, verior tamen, magiſque recepta eſt indefinitè affirmatiua, quoties actus receptionis dotis verus ac ſincerus eſſet, adeout omnis doli vel circumuentionis ſuſpicio abſit, quoniam prohibita non eſt illa expreſſa obligatio, quæ non facta de iure ſubintelligitur.

In tertio autem minoris in cauſam dotis conſtituendæ vel reſtituendæ pro
256 alio ſe obligantis, intrat dicta diſtinctio inter cauſam neceſſariam & voluntariam, vt primo caſu actus valeat, ſecundo autem non; Et quamuis etiam in caſu voluntatis plerique regulæ negatiuæ limitationem tribuant iuramento, attamen id non concernit aliquod do-
257 tis ſpeciale, ſed cuicumque indefinito contractui generaliter commune eſt, quoties lex municipalis iuramenti vim directè vel indirectè non tollat, quod non ſoli doti,ſed omnibus actibus commune eſt,adeout ſuper validitate vel reſpectiuè inualiditate nil concurrat quod dotis priuilegium contineat.

In quarto demum caſu dotis exceſſi-
258 uæ,vnde reſultet læſio,non intrat inſpectio validitatis vel inualiditatis actus, ſed ſolùm moderationis per viam reſtitutionis in integrum, circa quam,minores in eo priuilegiati ſunt, quod non ſubiacent requiſito ænormitatis, cui ſubiacent maiores E.

In filijs familias dos etiam priuilegia-
259 ta eſt,vt in eius cauſam validè contrahant quamuis aliàs prohibiti; Quamuis enim de iure communi prohibitio ſolũ caſum Macedoniani percutiat, attamen quia in eo etiam dos excepta eſt, Hinc proinde ducto eodem argumento, de quo ſupra in muliere maiore in ſolo caſu Velleiani prohibita, reſultat regula generalis,quamuis dicta iuris cõmunis ſpecialis prohibitio in vno caſu tantùm per ius municipale ad omnes alios extenſa ſit, cum eadem tamen declaratione quæ ſupra habetur in muliere maiore,vbi ſcilicèt cauſa dotis eſt principalis, ac finalis non autem impulſiua ſeu color. Atque hinc reſultat priuilegium generale circa accidentalem inhabilitationem perſonæ aliàs de iure communi habilitatæ, quod niſi ius municipale ſpecialem dotis mentionem habeat, iſta cenſeatur excepta.

In illis autem perſonis, quæ ob mentis vel iudicij defectum generaliter per ius commune inhabilitatæ ſunt, vt ſunt
260 pupilli, amentes, prodigi & ſimiles, nullum dignoſcitur in dote priuilegiũ, quod à lege poſitiua tribui non poteſt, cum defectus ſit iuris naturæ; Et licèt in dote aliqua in iure habeantur, quæ videntur ſpecialia,puta quod filia amentis poſſit in bonis patris ſibi dotem conſtituere, vel quod tutori vel alteri adminiſtratori aliqua maior licentia, quàm in reliquis actibus tribuatur, attamen id non prouenit ex aliquo priuilegio vel ſpecialitate ſed potius à iuſtitia, vel neceſſitate cauſæ.

Dotis conſtitutio quomodo fiat & probetur, & quando de iure conſtituta cenſeatur; Item de quibus bonis & quo nomine; An ſcilicet animo donandi vel repetendi, ſiue fideiuſſorio, aut adminiſtratiuo magis quàm proprio, Et de vna vel altera dotis conditione vel qualitate, præſertim circa profectitiam.

NOn reperitur in iure præſcripta certa forma conſtitutionis dotis, ſiue
261 à promiſſione, ſiue à traditione incipiat, quoniam ſiue in ſcriptis, ſiue oretenus id ſequatur,ac ſiue ſcriptura ſit publica, ſiue priuata, eò ipſo quod conſtat de perfecta voluntate, nulla cadit quæſtio formæ vel ſolemnitatis,niſi lex municipalis, etiam iſto caſu aliàs diſponat; Quare tota inſpectio cadit ſuper probatione dictæ perfectæ ac efficacis voluntatis quæ obligationem inducat, ideoque tres ſunt inſpectiones; Primò ſuper probatione expreſſa, Secundò ſuper iuris præſumptione, an ſcilicet & quando dos abſque facto poſitiuo partium cenſeatur conſtituta, Et tertiò, poſita probatione voluntatis, ſuper iſtius perfectione, ſeù efficacia, adeò vt irretractabilem obligationem inducat.

Quoad primam, in concernentibus dotis

E. *dicto diſc.21.& hoc eod, tit, in ſupplemento.*

dotis fauorem certum eſt illi conuenire omnem ſpeciem probationis quæ gene-
262 raliter in quibuſcumque contractibus, & conuentionibus indifferentibus admittitur; Quæſtio autem ſolum cadit in priuilegio vel ſpecialitate, an ſcilicet dos circa probationem in aliquo priuilegiata ſit, vt in ea minor ſufficiat quàm in alijs; Atque plerique id crediderunt ſed malè, quoniam licèt pro dotis conſtitutæ probatione leuiores, ac præſumſumptiuæ probationes in alijs conuentionibus non benè concludentes, vel
263 certam rigoroſam ſolemnitatem non habentes admittantur, Attamen id non prouenit ex priuilegio ſed potius à ſubiecta materia ſeù ratione illi congrua, vt ſcilicet cum ex cõmuni vſu licèt poſſint, non tamen ſoleant contrahi matrimonia ſine dote, idcirco ratione veriſimilitudinis ab huiuſmodi vſu reſultantis, actui magna aſſiſtit præſumptio, quę probationibus licèt imperfectis magnũ præſtat fomentum ſeù adminiculum, atque non de facili cadit illa fraudis ſuſpicio, quæ datur in alijs contractibus vel conuentionibus, ſub quarum colore furtum occultantes de facili ſolent homines locupletationem affectare cum aliena iactura.

Probationis namque materia, certam ac vniformem regulam generalem non recipit, ſed maior vel reſpectiuè minor
264 deſideratur pro facti qualitate, maiorem vel minorem veriſimilitudinẽ præſeferente, ſeù maiorem vel minorem ſuſpicionem inducente; Vnde propterea habemus in materia vltimarum voluntatum, quod licèt canones regantur ab eodem diuino oraculo, vt in ore duorũ ſtet omne verbum, attamen compatibiliter cũ eo, in vno caſu duo teſtes quinimò minores ab alijs adminiculis ſuppleri, vel aliæ ſpecies probationis naturalis etiam adminiculatiuæ ſufficiunt, in altero autem deſiderãtur quatuor teſtes idonei ac integræ fidei, quoniam in primo, in quo ſupponitur pia diſpoſitio, aſſiſtit veriſimilitudo, ac minor vrget ſuſpicio quàm in altero ad prophanas cauſas F. Eademque diſcretio habetur inter diſpoſitiones cum liberis, ac reſpectiuè cum extraneis cum ſimilibus.

Iſtaque eſt vera ratio, ob quam dotis conſtitutio etiam imperfectam ac præſumptiuam ſeù adminiculatiuam probationem admittit, in alijs actibus inſufficientem, ſiue non ſubiacet illis ſolemnitatum rigoribus, qui in inſtrumentis alijſque documentis per ius commune vel municipale in alijs conuentionibus ad fraudis vel falſitatis ſuſpicionem tollendam adhibentur, G. cum etiam ſine poſitiua hominis conuentione, de facili ex ſola legis præſumptione ſubintelligi quandoque ſoleat, vt proximè infra.

Quod ſanè intelligendum venit, vbi dicta veriſimilitudinis vel obligationis ratio aſſiſtit, in dote ſcilicèt conſtituta
265 per ipſam mulierem, vel per eos, quibus dotandi onus præciſum vel ſaltem morale incumbit, abſque tamen mixtura fraudis vel præiudicij tertij, ſecus autem in caſibus conuerſis, in quibus ex eadem ratione retorquenda, maior probatio deſideranda venit pro facti qualitate & circumſtantijs prudentis ac probi iudicis arbitrio penſandis, eo modo quo infra de dote per virum confeſſata ita diſtinguendo receptum habemus.

Quo verò ad alteram inſpectionem præſumptionis à ſola iuris diſpoſitione reſultantis, An ſcilicèt & quando abſque poſitiua partium conuentione ſequutis nuptijs, cenſeatur conſtituta dos & qualis, diſtinguendæ ſunt primæ nuptiæ à ſecundis; In ſecundis etenim præſumptio eſt abſque alia extrinſeca probatione, vt dos pro primis iam conſtituta, pro
266 iſtis quoque data cenſeatur, quamuis mulier ſeù alter dotans ſit minor, quia ſufficit primam dotem validè conſtitutã eſſe, ſiue eſſet exceſſiua contra legem eius taxam præſcribentem, quia ſufficit diſpenſatio pro primis nuptijs conceſſa, adeout ſi prima ſit de omnibus bonis, ita quoque cenſeatur ſecunda; Et econuerſò ſi ex lege municipali ſtatutum ſit muliere ſimpliciter nubente cenſeri omnia bona data in dotem, adhuc tamen ſi prima eſſet in certa quãtitate vel certis ſpeciebus, eodem modo ſecunda, perinde ac ſi eſſet prioris conſtitutionis continuatiò,

---

F. *hoc tit. diſc. 50., & ſub tit. de teſtamen., & ſub tit. de iudicijs.*

G. *dicto diſc. 150.*

tio, quoties tamen ſecundus vir id ſciat expreſsè vel præſumptiuè, cum ſine ſcientia nō detur animus ſeù voluntas in correſpectiuis actibus præcisè neceſſaria.

Licèt enim de ſtricto iure iſta dotis iam conſtitutæ continuatio, procedat cum eodem viro, atque in ea prioris matrimonij continuatione, quæ non obſtāte intermedia diſſolutione per diuortiū, ex quadam fictione poſtliminij apud Ethnicos dabatur, ac etiam quandoque apud Catholicos, vbi agatur de matrimonio rato tantùm iuxta caſus de quibus in ſua peculiari materia, attamen receptum eſt idem in ſecundo vel vlteriori viro, ac pro diuerſis vlterioribus nuptijs H.

Quinimò vbi etiam de iure ſecundum matrimonium dicendum eſſet primum ob primi inualiditatem; Adhùc tamen
267 ſi de facto ſequutum ſit, adeout coniuges in figura matrimonij vixerint, vnde propterea dos de facto ſuam perfectionem acquiſierit, idem procedit; ſecus autem vbi ageretur de ſimplici deſtinatione ſeù conuentione pro certo vel incerto matrimonio, quod deindè neq; de facto ſequutū ſit, quoniam tunc iuxta vnam opinionem (minus tamen probabilem) id operatur ſolùm taxæ præfinitionem, nè per dotantem alterari poſſit, non autem hanc regulam, benè tamen efficacem præſumptionem.

Plerique id extendunt etiamſi ſecundum matrimonium eſſet diuerſæ naturæ ſeù qualitatis, quia nempè primum car-
268 nale, alterum verò ſpirituale; Hoc autem hodie recipiendum non videtur, dum pro iſta matrimonij ſpecie certa vniformis taxa ſine perſonarū exceptione, præſertim in noſtra Italia habetur, cum ſola differentia inter virgines & corruptas, vt ab iſtis duplicata & quandoque triplicata præſtanda ſit pro facti qualitate, per quotas tamen ab vniformi taxa virginum regulandas, vnde propterea ſi prima dos huiuſmodi taxa maior erit, eiuſque dominium in muliere perſeueret, tunc, ipſa in contrarium ante profeſſionem non diſponente, exceſſus pertinebit quidem ad Monaſterium, non tamen titulo dotis, & ex hac præſumpta repetitione, ſed alio titulo ſucceſſorio monialis, ſeù ob iſtius incapacitatem.

Nudam tamen iuris præſumptionem dicta regula generalis continet, cedere
269 debentem contrariæ veritati à vera vel præſumptiua probatione reſultanti; Ac etiam quoad proximam dotem ſeù immediatè præcedentem non autem mediatam, quia ſcilicèt in ſecundis nuptijs dos pro primis conſtituta aliquam alterationem in quantitate vel qualitate ſeù pactis receperit, quoniam pro tertijs dos ſecundarum non autem primarum repetita cenſetur, quoad ipſos tamen coniuges, ſecus autem quoad ius vel in-
270 tereſſe tertij, ſub cuius nomine frequentius explicari ſolent filij ex præcedenti matrimonio ſuſcepti, quibus fraus contra legis prohibitionē ita fieret, ſiue quoad præiudicium creditorum vel aliorum intermedio tempore ius in prima dote validè acquirentium, cum ſimilibus reſtrictionibus pro facti qualitate, ſeù ex ceſſante ratione penſandis.

Cadente quæſtione ſuper primæ dotis augmento extrinſeco, quod ipſo primi
271 matrimonij initio, ſeù eo conſtante factum ſit, vel ſuper lucris dotalibus occaſione primi matrimonij factis, ſuper quibus plures cadunt diſtinctiones in ſua ſede videndæ I.

Vbi verò agitur de primis nuptijs, quamuis non deſint volentes conſtitutā cenſeri dotem, vel in vniuerſo mulieris
272 aſſe, vel in ea quantitate, quæ congrua ſeù de paragio ſit, potiſſimè verò vbi accedat bonorum mulieris adminiſtratio per virum cum perceptione fructuum, ac patientia ſuper illorum conſumptione in promiſcuos vſus; Contrarium tamen eſt verius, magiſque receptum, vt ſcilicèt iſta ſimplex & nuda iuris præſumptio non intret; Benè tamen ſufficiat, nimiumque operatiua ſit, vt aliæ extrinſecæ probationes quamuis leues & adminiculatiuæ aliàs imperfectæ admittendæ veniant, adeout quæſtio videatur potius facti quàm iuris ſuper coniecturarum ſeù præſumptionum efficacia, ſuper qua licèt ſcribentes nimium certent, huiuſmodi coniecturas inueſtigantes,
273 illam præſertim dotis per parentem morientem in certa & determinata taxa

H. *diſc. 141. & 152. eodem tit.*

I. *de his omnibus eodem diſc. 152. & 141.*

iam conſtitutæ filiæ poſt eius mortem
nubendæ cum ſimilibus; Et ex qua con-
iectura magis receptum eſt hanc præ-
ſumptionem intrare, vbi pro certis nu-
ptijs, potiſſimè autem ſponſalium con-
tractum habentibus, quamuis in effectua-
tis vel inualidis dos iam conſtituta eſt,
attamen tanquam in quæſtione facti ac
voluntatis potius quàm iuris, certa, &
determinata regula tradi non poteſt, ſed
in ſingulis caſibus pro eorum ſpeciali
qualitate, ac circumſtantijs decidenda
venit, Ad inſtar eorum, quæ in mate-
ria vltimarum voluntatum ex coniectu-
ris ac præſumptionibus deſumendarum
habemus, quod ſcilicèt quandoque in
vno caſu aliquæ coniecturæ ſufficiunt, in
altero autem, qui identificus videatur,
eædem ac longè maiores inefficaces ex
aliqua diuerſificante circumſtantia re-
putandæ veniunt L.

Quo verò ad tertiam ſupra diſtinctam
inſpectionem, perfectionis ſcilicèt vel
imperfectionis ſeù inefficaciæ volunta-
274 tis, de qua conſtet; Inter dotis priui-
legia, illud recenſeri ſolet, quod etiam
pactum nudum actus perfectionem in-
ducit, ac actionem producit, quod re-
gulariter de iure denegatur, quaſi quod
dotis ſpeciali fauore ſubintelligenda ve-
niat ſtipulatio, quamuis iſtud priuilegiũ
hodie rarò in foro audiatur, vel notabi-
liter operatiuum ſit, adhùc tamen ſcri-
bentes potius ſcholaſtici quàm forenſes
plures deſuper vtilitates ponderant M.

Prout in alijs actibus indifferentibus
ſub quæſtione eſt, an promiſſio de ali-
quid faciendo operetur factum, atque
275 actus perfectionem inducat, pluribus
deſuper cadentibus diſtinctionibus vel
declarationibus, dotis autem fauore re-
ceptum eſt, vt promiſſio de conſtituendo
importet conſtitutionem, quoties tamen
adhuc non permaneat in terminis ſim-
plicis pollicitationis, ſiue quod promiſ-
ſio facta nõ ſit ſeriò ac determinatè, ſed
incidenter ſeù per verba enunciatiua, vel
276 præſuppoſitiua ſiue approbatiua, aut
vrbana, in quibus vel ſimilibus caſibus
cadit quæſtio pro facti ac perſonarum
qualitate decidenda, præſertim ſi agatur
de perſonis, quibus proxima dotandi
obligatio incumberet, ſeù veriſimili-
tudo aſſiſteret, cum ſimilibus prudentis
iudicis arbitrio penſandis.

Idemque dicendum venit, vbi agatur
de promiſſione vel etiam traditione, do-
tis titulo ſeù cauſa non expreſſa, an ſci-
277 licèt in cauſam dotis cenſeatur, ſiue
efficacem producat actionem, quod plu-
res recipit diſtinctiones in ſua ſede vidẽ-
das N.

Item dubitari ſolet circa huiuſmodi
conſtitutionis efficaciam vel inefficaciã,
vbi illa eſſet obſcura, ſeù vaga vel incer-
278 ta, aut in ipſius promittentis vel tertij
arbitrium collata, ità & taliter quod in
alijs actionibus indifferentibus de perfe-
ctione vel efficacia cadat dubitatio, an
ſcilicèt illa ceſſet ex ſpeciali fauore do-
tis, ſeù ex peculiari ratione illi congrua,
quod plures recipit diſtinctiones; pari-
ter in ſua ſede videndas, cum non facile
ſit abſque aliqua euagatione compendio
incongrua id exprimere O.

Quæri etiam frequenter ſolet (data
conſtitutionis dotis ſufficienti proba-
tione ac perfectione) de quibus bonis
talis conſtitutio facta cenſeatur, & quo
nomine, an ſcilicèt ipſius mulieris pro-
curatorio, adminiſtratorio, vel fideiuſ-
ſorio nomine magis quàm de bonis pro-
prijs ipſius promittentis, ſiue an animo
donandi, vel potius repetendi ab eadem
muliere, vel altero cuius prior ſit dotan-
di cauſa.

Facti autem ac voluntatis potius quã
iuris eſt quæſtio, ideoque iuxta huiuſ-
modi quæſtionum naturam ex facti qua-
litate variam, ac particularem recipit
deciſionem, vniformi regula generali
deſuper non cadente; Prò tali autem
voluntate regulanda diuerſi caſus diſtin-
guuntur; Primò ſcilicèt in patre; Se-
cundò in vlterioribus aſcendentibus, ex
quorum bonis patri dotandæ legitima
debita ſit. Tertiò in alijs generaliter
ex diſpoſitione legis ratione ſanguinis
vel charitatis dotare obligatis abſque eo
quod dicta conſideratio legitimæ con-
currat; Et quartò in extraneis ſubdi-
ſtinguendis inter eos qui aliquam dotã-
di obligationem habeant, & eos qui non
habeant.

In

L. *dicto diſc. 150. eodem tit.*
M. *diſc. 151. eodem tit.*
N. *eodem diſc. 151.*
O. *ibidem.*

In primo caſu patris (cuius iure iuxta vnam opinionem cenſetur auus immediatus ob patris prædeceſſum) cũ iſtius
279 obligatio ſit pura & indefinita erga filiam quamuis diuitem ac aliundè prouiſam, ſiue in poteſtate, ſiue non; Regula eſt dotem cenſeri conſtitutam de proprio, vt ſatisfaciat ſuæ obligationi, quamuis idem pater ex legis vel hominis diſpoſitione adminiſtraret bona pro-
280 pria ipſius filiæ, quoniam adhuc de ſuis magis dotaſſe cenſetur, Et quamuis dos eſſet exceſſiua paternis viribus incõgrua, quoniam id quidem erit vna ex coniecturis diuerſæ voluntatis cum alijs operatiua, non autem ſolùm, & de per ſe ceſſare facit regulam, quæ adeo recepta eſt, vt procedat etiam ſi pater diceret in confuſo abſque diſtinctione, dotare de paternis ac maternis, ſiue de ſuis ac de proprijs ipſius filiæ, quoniam intelligitur id adiectum pro cautela viri, ſiue in ſubſidium, quatenus ſua non ſufficiant, niſi ad diſtinctionem præciſam deueniat, dicendo dare tot de ſuis, & tot de maternis vel alijs, quoniam ſem-
281 per præſumptio cedit veritati; Vel ſaltem diſtinguat in genere, dicendo dare partim de ſuis, & partim de alijs, quoniam tunc ex magis communi & recepta ſententia, dum de diuerſa voluntate cõſtat, intrat maternorum ſeù aliorum compræhenſio, cum debita tamen proportione regulanda à congruitate, vel reſpectiuè ab exceſſu pro iudicis prudenti arbitrio ex facti qualitate; Dummodo declaratio ſeù diſtinctio adijciatur incontinenti in ipſo actu dotandi, cum tunc ſi de ſuis incongruè aſſignet, cogi quidem poterit ad ſupplemẽtum ex diſpoſitione iuris, non autem ex propria conuentione, Secus autẽ ſi ex interuallo poſt quæſitum ius filiæ ex dicta legali præſumptione.

Si verò in dotatione vnius filiæ dictã diſtinctionem adhibuiſſet, tunc non data particulari circumſtantia in contra-
282 rium, magnum argumentum eſt idem in alijs filijs ſeruare voluiſſe; Et quamuis aliqui multum laborent ſuper huius regulæ ampliationibus, præſertim vbi agitur de patre inope, ſeù, cuius vires aliàs non ſufficiant, ſiue vbi agatur de patre naturali tantùm cum ſimilibus; Alij verò diſputent, an dicta regula innixa ſit ſimplici iuris præſumptioni vel etiam iuris & de iure, attamen recepta opinione volentium eſſe iuri tantùm, nedum contraria probatione ſed fortioribus præſumptionibus elidibilem, tanquam in quæſtione voluntatis, intrat idem, quod ſupra pluries inſinuatũ eſt, vt deciſio pendeat ex facti qualitate ac ſingulorum caſuum circumſtantijs, pro quibus ad vnam vel alteram voluntatem metiendam attendi debeant ea quæ pro ampliatione ſeù limitatione reſpectiuè conſiderari ſolent, cum quandoque ſub dote per patrem conſtituta nedum bona propria ipſius dotandæ ſeù tunc delata, ſed etiam ſperata vel deferenda, quamuis in eiuſdem parentis binubi odium, vel pœnam includi ſolent pro facti qualitate P.

Ab iſta verò dote, quæ per patrem de proprio conſtituitur, excluditur titulus ſeù præſumptio donationis, quoniam
283 cum nemo in neceſſitatibus liberalis exiſtat, idcircò ad neceſſariam potius quàm ad voluntariam cauſam actus referendus eſt, vnde propterea cenſetur dos profectitia, ſiue filia ſit in poteſtate ſiue non, cum in dote profectitia qualitas non pendeat à patria poteſtate, ſed à dicta præſumptione reſultante ab obligatione, qua pater premitur; Niſi idem pater dotando renunciationem à filia reportaſſet de ſua ac aliorum ſucceſſio-
284 ne, alijſque iuribus ipſi dotatæ competẽtibus ſeù aliàs per eam ſperatis, quod tamen intelligẽdum venit pro facti qualitate, vbi ſcilicèt veriſimiliter iura renunciata ſint talia, quod dos data ſit eorum valori proportionata, cum tunc filia dicatur dotari magis de proprio tanquam ex præuentiuo pretio ceſſorum iurium, ſecus autem ſi id fieret ex quadam conſueta ſuperabundanti cautela, abſque eo quod dicta proportio intret Q.

Vbi autem pater donare profiteatur, tunc dos aduentitiæ naturam aſſumit, cum

P. *de his diſc. 153. & 154. ac etiam diſc. 34. eodem tit.*

Q. *ibidem, & diſc. 155. & diſc. 30. cum ſeqq.*

285 cum in iſtam cauſam validè detur donatio inter patrem & filiam, ac limitetur regula prohibitiua; Idque non ſolùm vbi donatio eſt expreſſa, verùm etiamſi tacita ex ſtipulatione reddi filiæ vel cum alijs verborum formulis per ſcribentes ponderari ſolitis, ſuper quo tamen ſatis circumſpectè procedendum videtur, indagando ex facti qualitate veriſimilem voluntatem, eiuſque ſubſtantiam potius quam verborum formulas per Notarios de ſtylo adijci ſolitas præter dotantis intentionem, adeò vt in hoc Iuriſtæ quodammodo iudayzare videantur, ideoq; non de facili eorum præſertim Scholaſticorum traditionibus deferendum eſt R.

In ſecundo autem caſu aui, aliorumq; aſcendentium, ex quorum bonis ipſi pa-
286 tri legitima debita ſit, cadit inſpectio magis ipſi legitimæ quàm doti congrua inter dotantem ac patrem, An ſcilicèt dotaſſe cenſeatur, vt impleret obligationem ipſius patris, cui id in legitimam imputandum veniret, quod pendet etiã à qualitate, atque hoc poſito dos profectitia quoque cenſetur, perindè ac ſi ab
287 ipſo patre immediatè conſtituta eſſet; Quod generaliter procedit in dote à quocumque coniuncto, vel etiam extraneo conſtituta in gratiam potius patris quàm ipſius filiæ, eiuſdemque patris intuitu & contemplatione, cum tunc profectitia quoque dicatur ac ſi ab ipſo conſtituta eſſet.

In tertio autem caſu matris, aliorumque parentum, vel fratrum ac aliorum coniunctorum, quorum dotandi obli-
288 gatio ſubſidiaria eſt, ſi abſque aliqua ſpecificatione vel diſtinctione vnà cum patre quamuis tanquam correi ac æquè principales dotem promittant, vel pro ea ſe obligent, quoad ſponſos, quibus facta eſt promiſſio, erunt quidem correi, & coæquales debitores, ſed inter ſe, matris ac fratrum vel ſimilium obligatio ſubſidiaria ſeù fideiuſſoria cenſenda eſt, principalis autem patris idonei, cuius prima eſt dotandi obligatio, niſi ex facti qualitate contraria probatio vel fortior præſumptio reſultet; Idemque, licèt patre abſente fiat, ad proportionem tamen virium paternarum, ac iuxtà eam veriſimilitudinem eù proportionem, quam facti qualitas præbeat S.

Atque quod dicitur de patre viuente, procedit etiam in eiuſdem defuncti hæredibus, ideoque ſi mater vel alter ſub-
299 ſidiariè obligatus dotem promittat vnà cum fratribus, qui ſint patris hæredes, eadem intret præſumptio, cum poſt patrem immediata dotandi obligatio ſit eius hæreditatis, priuſquam illa matris ac aliorum intret; Cadente quæſtione in ipſis fratribus patris hæredibus, quatenus de proprio ſimpliciter abſq; expreſ-
290 ſione tituli hæreditarij ſe obligent, an teneantur vltrà vires, ac inuentarij beneficium ſuffragetur necnè, quod plures recipit diſtinctiones in propria ſede videndas T.

In quarto demum caſu extraneorum, diſtinguendum eſt inter eos, quibus aliqua dotandi obligatio incumbat ex diſpoſitione legis, vt ſunt ſtuprator & raptor, ſiue occiſor patris, aut vlterior agnatus, vel etiam dominus, excluden-
291 tes dotatam à ſucceſſione, in cuius præmium quandoque lex communis vel municipalis ad dotandum obligat, quoniam tunc actus dictæ neceſſitati referendus eſt; Quinimò quoad ſtupratorem ac raptorem, quorum obligatio vt ſupra eſt prima, etiam ſupra illam patris, ad cuius leuamen, eiuſque iniuriam compenſandam iuxtà ſatis probabilem opinionem dicta obligatio inducta eſt, vbi etiã pater, vt filiæ prouideret, dotem conſtitueret, præſumptio admittenda eſt, quod animo repetendi fecerit, ac ſe reintegrandi ab eo, cuius ex dicta cauſa prior eſt obligatio.

In alijs autem extraneis nullam dotãdi obligationem habentibus, minuſque dotandæ debitoribus, ſi in eis aliquis concurrat titulus adminiſtratorius, quia nempè tutores vel curatores exiſtant,
292 ſeù aliam habeant adminiſtrationem, huic titulo potius actus referendus eſt, cum dato alio titulo non de facili donationis præſumptio intret; Idemque ſi eſſent dotandæ debitores, & animo compenſandi cum debito; licèt enim hæc præſumptio regulariter cadat in eo qui ha-

R. *diſc* 142. *&* *diſc.* 155. *ac etiam diſc.* 3c. *cum pluribus ſequen.*

S. *diſc.*29. *& d. diſc.*152. *& ſeq.*

.T. *ibidem & diſc.*28.

293 habet debitum legale ſub cauſa neceſſaria explicari ſolitum, non autem conuentionale ſeù aliàs accidentale, quod ſpectata origine ex cauſa volũtaria prouenire dicitur, attamen vbi dos conſtituta eſt per actum inter viuos, non vrgentibus donationis vel alterius tituli adminiculis, verius eſt cenſeri animo compenſandi, cadente difficultate vbi id ſequatur per vltimam voluntatem, in cuius caſu obſtat regula generalis negatiua ſuper compenſatione cum debito ex cauſa voluntaria, de facili limitanda ex adminiculis diuerſæ voluntatis, cuius eſt quæſtio.

Quinimò ſi dotans, non ipſius dotatæ, ſed patris, vel alterius cuius proxima ſit dotandi obligatio debitor exiſtat, adhuc verius eſt, in dubio cenſeri animo compenſandi, ſeù repetendi, quod ratione circuitus ferè idem importare videtur, quamuis ad certos effectus nimium referre ſoleat, an compẽſatio vel repetitio intret, ſiue an compenſatio fiat ipſo iure, vel ope exceptionis.

Circumſpectè autem, atque boni viri arbitrio hæc extenſio quoad patris, vel
294 alterius dotare debentis debitorem capienda eſt, nè alias detur anſa debitoribus, ita cum viris dotanti parũ gratis colludendo, creditores ſupplantare, illorumque filias dotando præter ſuum officium, & contrà leges congruentiæ ſe ingerere, quando ſcilicèt bona fides exuberet, ac iuſta cauſa accedat.

Quando autem, limitando dictas regulas à ſola iuris prǽſumptione reſultantes, intret potius limitatio quod animo donandi, ac non repetendi id geſtum
295 ſit, vtpotè in quæſtione facti & volũtatis, certa regula non habetur, pendente deciſione à pluribus diſtinctionibus & circumſtantijs, non de facili ſub compendio cadentibus, ideoque ſub ſua ſede videndis; Idemque poſita donatione, circa perſonam cuius intuitu & contemplatione illa facta ſit, an ſcilicèt ipſius
296 dotatæ, vel patris, aut alterius dotare obligati, de cuius bonis, vt ſupra per donatoris organum tunc dos conſtituta dicitur, tam ad inſinuatum effectum naturæ ſeù qualitatis dotis, an ſcilicèt profectitia, vel aduentitia dicenda ſit, quàm ad ſubleuandum patrem cui aliàs incumbit onus dotãdi filiam etiã aliundè prouiſã, alioſq; effectus, quod ex perſonæ qualitate, ſeù attinentiæ medio, alijſque circumſtantijs iudicãdum eſt V.

De pactis, ſiue oneribus, alijſque conditionibus & legibus præiudicialibus, dotis quantitatem minuentibus, ſeu libertatem reſtringentibus, aut aliàs eam alterantibus.

Tria tempora ſiue tres ſpecies dotis & pactorum in propoſito conſiderãtur; Primò ſcilicèt circa ea pacta ſeu leges, quæ in ipſo dotandi actu adijciuntur; Secundò vbi adijciuntur eidem doti pro eodem matrimonio iam conſtitutæ, ſed ex interuallo; Et tertiò, vbi diſſoluto primo matrimonio, id ſequatur
297 in noua conſtitutione dotis, quæ pro ſecundis vel vlterioribus nuptijs fieret.

In prima ſpecie plures diſtinguuntur caſus; Primò ſcilicèt in ea dote, quæ per patrem vel alios conſtituatur de bonis proprijs ipſius dotatę, ſiue quod licèt ſint dotantis, adhuc tamen pro ipſius dotatæ proprijs cenſeantur; Secundò in dote, quæ conſtituatur per patrem viuentem vel morientem, vt ſatisfaceret legali obligationi; Tertiò in ea quæ conſtituatur per fratres vel agnatos à ſucceſſione dotatam excludentes ex Statuto dotem demandante; Quartò in ea quæ conſtituatur per matrem, alioſque aſcendentes vel collaterales ex legali etiam obligatione, ratione ſanguinis vel charitatis dotantes; Et quintò demum in extraneis, diſtinguendis inter eos qui ex beneuolentia ſeù voluntario charitatis motiuo dotem conſtituant, ac eos qui ex legali obligatione in pœnam tenentur vt ſunt ſtuprator, raptor, & ſimiles.

In primo caſu ſeù prima ſpecie dotis, ſi onera vel pacta præiudicialia per dotantem adijciuntur cum ſolo ſponſo, abſente ſeù aliàs non conſentiente ipſa do-
298 tata de bonis proprijs, tunc extra cõuerſiam eſt non ſuſtineri pacta & onera, ipſius paciſcentis vel tertij commodum, dotatæ autem vel hæredum præiudi-

V. *de his omnibus dicto diſc. 30. cum ſeqq. & diſc. 153. & 154.*

Iudicium concernentia, cum nedum ſcripto ſed etiam naturali iuri aduerſetur, vt non dominus, qui procuratoris vel adminiſtratoris in actu explicando perſonam gerat, domino in re ſua onera vel pacta præiudicialia adijciat ad commodum ſui ipſius, vel tertij ſibi placiti; Præterquam vbi ageretur de pactis reſpicientibus commodum viri, puta ſuper lucris vel alijs in contractu dotali adijci
299 ſolitis, quo caſu attenditur an ſint ſolita & rationabilia, adeout ipſamet mulier, quæ ſe ipſam dotaſſet, illa adieciſſet, ſeù pro effectuatione matrimonij attento communi vſu negare nō potuiſſet, atq; ad hunc ſolum effectum intrat præſumpta ratificatio, quæ reſultare dicitur per contractum matrimonij, cuius occaſione dotis conſtitutio cum huiuſmodi pactis vel oneribus facta eſt, ſecus autem in alijs dictam iuris reſiſtentiam habentibus, in quibus præſumpta ratificatio non attenditur, ſed requiritur expreſſa & poſitiua, cum certa ſcientia poſitiua dictæ inualiditatis, adeout ratificatio potius nouam diſpoſitionem ſeù donationem ex nunc & de tempore quo illa ſequitur, fieri dicatur.

Vbi verò id ſequatur præſente & conſentiente ipſa dotata, tunc ſi in eadem concurrat eadem ſcientia poſitiua facti ac iuris, facti ſcilicèt, quod bona ſint
300 ſua, & iuris, quod in eis grauari non poſſit, atque conſenſus ità expreſsè pactis ac oneribus præſtetur, quod redoleat donationem quam ipſa dotata facere velit dotanti vel tertio, ad cuius fauorem illa adijciuntur; Et tunc intrant ſolùm quæſtiones, quæ generaliter cadunt in donatione, quæ per mulierem fiat, tam circa ſolemnitates, quàm circa læſionem, adeout nil ſpeciale adſit, quod materiam dotis percutiat; Cadentibus ferè omnibus diſputationibus in hac dotali materia ſuper illa tacita ſeù implicita donatione quæ ex ſtipulatione, aut aliorum verborum formula deſumatur, quod pendet à facti qualitate; Rari autem ſunt caſus, in quibus huiuſmodi implicita valida donatio verificetur, ob dictum requiſitum explicitæ ſcientiæ facti & iuris non de facili in puella verificabilis.

De bonis autem proprijs dotari dicitur, non ſolùm vbi illa verè ſunt ſua, ſiue ad eam pertinēt, vt frequenter cōtingit in ijs quæ obuenerunt à matris
301 aliorumque coniunctorum ſucceſſione, ſiue etiam ab eiuſdem patris præcedenti valida & perfecta donatione, aut ex aliquo iure municipali, quod aliquam partem bonorum parētum quamuis viuentium filijs iure ſuo deferat, vel à parentis defuncti ſucceſſione ſeù legitima iam debita, ſed etiam vbi dotatur quidem de bonis patris vel alterius dotantis, correſpectiuè tamen ad renunciationem, quam ipſa dotata faciat ad fauorē dotantis, vel alterius in eius gratiam, de ſucceſſionibus alijſque iuribus de præſenti competentibus, vel de futuro ſperatis, quaſiquod id quod pro dote datur ſit pretium futuræ aleæ, ſeù præuentiuę ſucceſſionis per quandam occultam venditionem, quoties tamen, vt ſupra etiam aduertitur, ſpes probabiliter præmio ſeù doti proportionata ſit, itaut eius pretiū dici valeat, ſecus vbi tantam non mereatur æſtimationem, quod à facti qualitate pendet.

In ſecundo autem caſu, ſiue ſecunda ſpecie dotis conſtitutæ vel deſtinatæ per patrem vel auum immediatum dotantē
302 de bonis ſuis abſq; alia correſpectiuitate, ſolumque vt legali obligationi ſatisfaceret, adeò vt dos remaneat in terminis profectitiæ, vel aduentitiæ ex liberalitate ſeù donatione, & tunc prò tēpore vitæ ipſius dotantis atque prò caſu quo pacta vel conditiones eo viuente purificentur, extrà controuerſiam eſt pacta, vel onera ſubſtineri, quoniam ſi ex ſola legis diſpoſitione talis dos ad patrem vel auum immediatum ſoluto matrimonio reuertitur, atque cum ſuo patrimonio conſolidatur, ſiue ſuperſint filij, ſiue non, multo magis idem vel æquipollens per pactum ab initio adiectum ordinari poteſt; Quinimo etiam ex interuallo, & tanquam per maiorem declarationem eius quod lex diſponit, quoties vt dictum eſt, dos in terminis profectitiæ remanet.

Huiuſmodi autem diſpoſitio hominis addita diſpoſitioni legis, aliquam operationem faciet, vel ad faciendum
303 ceſſare illum effectum qui ſoluto matrimonio per mortem mulieris ſuperſtitibus filijs aliàs reſultat ex illa conſuetudine, quæ dicitur *Martini*, vel ad tollendas

lendas difficultates, quæ ob formulas ſtipulationis aliorumque verborum ex Iuriſtarum ſubtilitatibus vt ſupra oriri ſolent circa implicitam donationem, ob quam dos aduentitia efficiatur.

Vbi verò contingat patrem matrimonio adhuc conſtante præmori, adeout caſus pacti vel conditionis purificetur poſt ipſius dotantis mortem, & tunc ſi per legem municipalem dotata ſuitate
304 priuata non eſt, adeout dos ſuccedat loco legitimæ, cuius ſupplemētum quoque petere lex concedit, pacta & conditiones ceſſant, atque pro non ſcriptis habentur, ex immutato rerum ſtatu; Cadente quæſtione an id ex ſola legis potētia proueniat tanquam ex priuilegio legitimæ, vel etiam ex præſumpta dotantis voluntate, quod percutit caſum in quo dos legitimæ quantitatem excedat, vel ob oneris ſeù pacti ſubſiſtentiam in exceſſu, vel quod exceſſus ea intentione datus ab initio ſit, quoties præſertim eſt ſupra congruam ex neceſſitate debitam, vt datus cenſeatur in compenſationem oneris poſt mortem quoque dotantis continuare debentis, quod vtpotè in quæſtione voluntatis, ac facti potius quā iuris, pro facti qualitate diuerſimodè iudicandum eſt.

Idemque in ea dote, quæ pariter ſuccedens loco legitimæ, filiæ adhuc innuptæ per vltimam voluntatem relinqua-
305 tur vel deſtinetur, adeout effectum poſt mortem ſortiatur, cum ex priuilegio legitimæ onera & conditiones reſecentur, tunc niſi obſtet contraria voluntas, cui non reſiſtat legis prohibitio ob dictam compēſationem cum exceſſu voluntario, quem in libito eſt filiæ acceptare, vel potius impugnata patris voluntate, id quod ratione legitimæ debitum eſt, liberè aſſequi pactum valet.

Eodem pariter iure regulandus eſt tertius caſus dotis quæ, mortuo patre, per fratres vel alios patris hæredes filiæ ab vniuerſa hæreditate excluſæ conſti-
306 tuitur, quoniam tunc de proprijs bonis ipſius dotatæ dos conſtitui cenſetur, aliqua difficultate remanente vbi per ius municipale, ſublata ſuitate aliàs de iure competente, fœmina reputetur extranea, adeout dos legitimæ naturam ac priuilegia non ſortiatur, an ſcilicèt defuncti voluntate non concurrente, vtpotè neceſſaria magis quàm voluntaria tāquam per ius municipale demandata, onere vel pacto præiudiciali grauari valeat, quo etiam caſu negatiua probabilior videtur.

In quarto autem caſu dotis debitæ per matrem alioſque aſcendentes, vel collaterales ex merè ſubſidiaria obligatione,
307 quoties non intret idem priuilegium legitimæ, cuius loco mortua matre vel alio parente dos ſuccedat, extra controuerſiam eſt, pacta à iure non prohibita adijci poſſe, tam ad fauorem ipſius dotantis, eiuſque hæredum, quod ſub pacti reuerſiui nomine explicari ſolet, quā iure fideicommiſſi vel alterius neceſſariæ ſucceſſionis ad fauorem ipſius dotatæ filiorum & deſcendentium, ſiue aliorum.

Et ex qua ratione, vt alibi aduertitur, fideicommiſſorum ordinatores ita occurrere poſſent illi euerſioni, quam lex ſeù verius legis interpretes induxerunt ob ſubſidiarias dotes deſcendentibus conſtituendas, adijciēdo ſcilicet pacta reuerſiua ad idem fideicommiſſum, ſaltem quando proles ex eo matrimonio ſuſpicienda deficeret, tanquam ex ceſſante cauſa; Quod etiam laudabile eſſet per iudicem ſupplentem veriſimilem fideicommittentis voluntatem adijci, nè aliàs ob dotatæ extraneos hæredes, contra omnem rationem ac veriſimilem defuncti voluntatem, proprij deſcendentes ita excluſi ac depauperati remaneāt, vt frequens praxis docet.

In quinto demum caſu extranei dotantis, non ex liberalitate, ſed ex neceſſitate, vt ſunt ſtruprator, vel raptor &
308 ſimiles, ſeù etiam illi qui ex hominis diſpoſitione dotem purè relictam præſtare tenentur, certum eſt, pacta & onera adijci non poſſe, niſi ea quibus, ſi non expreſſa, ſaltem tacita & coniecturalis diſponentis voluntas aſſiſtat, cum pariter non de dotantis, ſed de ipſius dotatæ proprijs bonis dos conſtitui dicatur, ideoque intrant eadem, quæ primo caſu dotis ab alio de proprijs dotatæ bonis conſtitutæ habentur, vt ſcilicet pacta vel onera ex ipſius dotatæ valido cōſenſu implicitam donationem redolente robur ac firmitatem accipiant.

In alijs autem extraneis ex liberalitate ac placito dotantibus, nulla cadit difficultas

cultas ſuper valida pactorum vel onerũ adiectione, dum qui nihil dare poterat,
309 prohibẽdus non eſt diminutè ſeù qualificatè dare, adeout voluntatis tantùm non autem poteſtatis huiuſmodi quæſtiones eſſe ſoleant; Cadente aliqua difficultate in illis extraneis, qui habent quidem obligationem dotandi in genere, adeout non poſſint non dotare, ſed obligatio reſtricta non eſt ad fauorem certæ & determinatæ perſonæ, vt ſunt illa dotalia ſubſidia, quæ vel per montes familiarum, vel per pia loca, ſiue per
310 piè diſponentium hæredes diſtribui debent, atque tunc diſtinguendum venit inter ſubſidia præſtanda puellis incertis de certo genere, vt ſunt frequentius illa montium familiarum ad fauorẽ puellarũ de familia vel parentela, & tunc niſi lex fundationis huiuſmodi facultatẽ præbeat, illa non videtur concedenda; Ad inſtar eorum, quæ habemus in dicto alio caſu ſubſidiorum præſtandorum incertis de incertis pro diſtributoris libito, quod vbi etiam ex lege vel inſtituto huiuſmodi ſubſidia generaliter ſub certa lege vel onere diſtribuantur, adhuc tamen idem onus adijci non poſſit illis puellis, quæ vtpotè de ſanguine fundatoris, ex eius veriſimili voluntate prælationem à Principe vel ſupremo Magiſtratu obtineant, vel illis quæ ex eiuſdem fundatoris vel diſponentis voluntate à tertio nominandæ ſint, ſeù aliam habeãt ſpecialem prærogatiuuam ſeù circumſtantiam, ob quam ſub regula generali cadere non debeant.

In ijs autem caſibus, in quibus vt ſupra, pacta vel onera adijcere licet, id re-
311 cipiendum eſt, quatenus incontinenti id ſequatur in ipſo actu conſtituendi vel antea, priuſquam dotatæ vel dotandæ ius validè ac perfectè quæratur, ſecùs autem ex interuallo & poſt ius validè ac perfectè quæſitum, cum tunc requiſitus videatur ille idem conſenſus implicitæ donationis inductiuus, qui deſideratur in oneribus ac pactis, quæ adijciuntur in dote de ipſius dotatæ bonis conſtituta vt ſupra; Ideoque cadere ſolent quæſtiones potius ſuper facto ſeù applicatione quàm ſuper iure, quando ſcilicèt dicatur id incontinenti vel ex in-
312 teruallo ſequutum eſſe, vbi præſertim dote pro futuro matrimonio conſtituta, ante iſtius perfectionem pacta adijciantur, quaſi quod ob adhuc non purificatam conditionem, à qua actus perfectio reſultat, dici non valeat ius quæſitum eſſe, quod pendet à facti qualitate & circumſtantijs concedentibus vel negantibus pœnitentiam ſeù facultatem in toto vel in parte id quod geſtum eſt reuocandi vel reformandi, ideoque non de facili id certam ac determinatam regulam recipit; Vt etiam ſequitur in alia quæſtione voluntatis ſeù cõſenſus ipſius mu-
313 lieris ſuper oneris vel pacti approbatione, tam circa eiuſdem conſenſus exiſtentiam & perfectionem, quàm circa validitatem, pendente deciſione ex pluribus diſtinctionibus ac facti circumſtantijs non de facili ſub compendio cadentibus, ideoque pariter in propria ſede in caſus occurrentia videndis X.

Procedunt hæc in pactis quæ in ipſa prima dote, vel incontinenti, vel ex interuallo adijciantur, eodem durante matrimonio prò quo dos conſtituta fuit,
314 Vbi autem eo matrimonio diſſoluto, atque dote ad dotantem reuerſa, contingat agi de ſecunda dote prò ſecundo matrimonio conſtituta vel conſtituenda, in qua noua pacta vel onera adijciantur quæ non ſunt in prima, ſeù aliàs primæ dotis natura alteretur in præiudicium dotatæ, ſeù etiam, ea conſentiente, tertio præiudicium reſultet, puta filijs primi matrimonij, tunc regula eſt, primam dotem nõ poſſe pati diminutionem quæ ità ſequi dicitur ſi ea ſequatur in quantitate, ac ſi in pactis vel oneribus præiudicialibus eius diminutionem quoque importantibus, niſi ſtatus rerum intermedia immutatio aliter ſuadeat; Atque reſpectu immutationis prioris naturæ quæ filiorum primi matrimonij præiudicium percutiat, attendendum eſt an ſine iuſta cauſa id geſtum ſit, vel potius neceſſitate, vel iuſta cauſa ſuadente Y.

Plures aliæ in hac materia pactorum dotalium cadunt inſpectiones, præſertim

X. *De his omnibus diſc.155.ac etiam diſc.90. & ſeq. eodem tit.*
Y. *dicto diſc.155. & diſc.152.*

tim circa pactum reuerſiuum ad dotan-
315 tem, an ſubſiſtat vbi cõcipiatur etiam conſtante matrimonio, ſiue eo ſoluto, ſuperſtite muliere, adeout eam indotatam faciat, ſiue illi vlteriores nuptias impediat cum ſimilibus, quæ vtpotè in foro nimium rara, pluresque habentia diſtinctiones pariter in ſua ſede videnda ſunt.

Siue an in dote vel matrimonio aliquid ſpeciale concurrat, quod ſubſtineat futurarum ſucceſſionum pacta, quæ aliàs hæreditamenta nuncupantur, quæ in tota vel in quota, vel certa re occaſione matrimonij & dotationis frequenter concipi ſolent, quod ſub pactorum in genere vel ſucceſſionum materia potius cadit, quamuis & ſub iſta incidenter quandoque agatur; Ac etiam, an pacta commiſſoria in pignore aliàs ob vſurarum fraudes improba ſubſtineantur fauore dotis, quæ in hoc aliquod habeat ſpeciale, de quo habetur in ſua materia vſuraria cum ſimilibus, quæ apud tractantes habentur, in foro tamen non multum frequentia Z.

De dote exceſſiua & læſiua, inofficioſa, ſimulata, fraudulenta, doloſa, ſeu aliàs inualida.

QVando deſint Statuta vel aliæ prouiſiones ſuper dotis taxa, ſuper cuius exceſſu cadant quæſtiones ſuperius enũ-
316 ciatæ, ſiue ceſſet dotantis vel dotatæ, aut viri dotem recipiẽtis intellectus perfectus, ratione ætatis vel ſexus ſeu alterius inhabilitationis, & de qua perſonarum ſpecie actum pariter eſt ſupra, vel non obſtet qualitas bonorum puta fideicommiſſariorum in quibus exceſſus inualidus eſt, vt etiam ſupra ad hanc materiam; Rari ſunt in foro caſus, in quibus agatur de dote exceſſiua ſonante in idem ac læſiua; Quando tamen contingat, illud præſertim receptum eſt, huiuſmodi exceptionem vtpotè petitorij ac altioris indaginis nõ retardare iudicium ſummarium vel executiuum, quod pro dotis iam conſtitutæ aſſequutione competat.

Diſputant autem ſcribentes, an ceſſantibus dictis caſibus particularibus, dos aliquod habeat in hac materia ſingulare, vel potius regulanda veniat cum læ-
317 ſionis terminis generalibus, qui in emptione & venditione, aliiſque indifferentibus contractibus habentur, ſuper quo nimium ſcribentes variare videtur, pluresque adhiberi diſtinctiones, illa tamen magis probabilis videtur, quod ſi læſio deducatur ratione exceſſus in quãtitate intrent dicti termini circa dimidiam à iure communi, vel aliam quotam à iure municipali ſtatutam; Si verò circa pretium bonorum in quibus dos conſtituta ſit, neque talis exceſſus attendatur, niſi facti circumſtantiæ dolum expreſſum vel præſumptum, aut intentionis defectum ex falſo præſuppoſito ſuadeant, quoties tamen ipſa bona tanquã ſpecies inæſtimata data ſint, adeout exceſſus, mulieris, ac dotis fauorem concernat, ſecùs autem ſi fauorem viri, quia nempe data ſint bona æſtimata, cum tũc non intrent termini dotis, ſed potius illi impliciti contractus emptionis & venditionis, proindeque intrat eadem alternatiua, quæ emptori conceditur, vel ſcilicet patiendi reſciſſionem ſibi relicto pretio, in quo dos conſiſtere dicitur, vel ſupplendi iuſtum pretium, quæ alternatiua non cadit vbi agatur de læſione circa ipſam dotem in genere, cum ſequuto matrimonio non ſit practicabilis reſciſſio contractus, benè tamen reformatio, cum reductione ad iuſtitiam mediante ſuppletione, vel diminutione reſpectiuè A.

Quo verò ad inofficioſam, nimium rari ac fortè inauditi ſunt in foro caſus illius vitioſæ inofficioſitatis, quæ re &
318 conſilio dici ſolet, totumque actum vitiet, quod in dotibus extraneis conſtitutis propria prole neglecta cadit, frequentius autem in ea quæ vni ex filiabus in aliorum filiorum præiudicium per parentes conſtituatur, cum tunc inordinato parentum amori vel imprudentiæ, aut ſpei melioris fortunæ, non autem iniquo ſeù malo conſilio referatur illa exceſſiua dos, quæ alias filias congrua dote vel reſpectiuè filios legitima denudatos relinquat, vnde propterea non intrat actus irritatio, ſed ſolùm reformatio, adeout alijs legitima vel reſpecti-

Z. *de his eodem diſc.* 155.

A. *diſc.* 65. & 156. *eodem tit.*

ſpectiuè prouiſio cum dote ſalua ſit; ita
319 tamen quod ad eorum commodum ac fauorem id tendat, non autem extranei, puta intermedij creditoris eiuſdem inofficiosè dotantis.

Exercibilis non eſt hæc actio per filios maſculos, quibus ſolum ius legitimæ
320 competit, niſi mortuo parente, quando & non prius tale ius aperitur, ſecus verò eſt in filiabus incertũ parentis obitum in viduitate expectare non cogendis, quibus in ſtatu nubili pro dote obtinenda hæc actio aperitur.

Et quamuis antiquiores crediderint, neque parentis obitum ſufficere pro huius actionis exercitio, ſed matrimonij diſſolutionem expectandam eſſe ob intereſſe viri fouentis cauſam onerosam
321 potius quàm lucratiuam in muliere ſolùm conſiderabilem, à foro tamen hæc opinio exulat, cum ſtatim facto caſu nubilis ętatis in filiabus nubere volentibus, vel in maſculis facto caſu mortis parentis reiecta aliquorum diſtinctione, an agatur de dote ſoluta vel ſoluenda, & an in ſpecie vel quantitate, ſiue an bona data extent necnè, indiſtinctè actio ſit exercibilis, quæ etiam in vita reſpectu maſculorum ratione alimentorum, qui-
322 bus aliàs prouiſum non ſit, vel alterius vrgentis neceſſitatis exercibilis videtur, ad inſtar eorum, in quibus maſculorum neceſſitates vel congruentiæ fœminarum dotationi exæquantur, vt etiam ex bonis fideicommiſſarijs, non obſtante legis & hominis prohibitione, detractio competat.

Circa verò tempus deſuper attendendum, non leuiter certant ſcribentes, aliquibus opinantibus illud conſtitutæ
323 dotis attendendum eſſe, Alijs verò illud mortis quoad maſculos, vel quoad fœminas tempus in quo dotem eis conſtituere oporteat, iſtaque ſecunda opinio probabilior videtur, cum ſæpius parentes, diuinæ prouidentiæ vel fortunæ beneficio fidentes, quamuis imprudenter, vnam filiam exceſſiuè dotent cum ſpe dotandi aliàs cum bonis interim ſuperueniendis, præſertim verò vbi iure alicuius veriſimilis ſperatæ ſucceſſionis illa obuentura eſſe iuſtè creditur, idque vbi ſequatur cum alijs filijs, vel reſpectiuè filiabus, ſufficere debeat ſaluum remanere eorum ius de tẽpore quo illud aperitur & competit, dote tamen data, quãuis iſto caſu moderationi non ſubiecta in calculo paterni aſſis ponenda pro legitimæ ſeù congruæ dotis aliarum quantitate regulanda, eodem modo quo in calculo ad hunc effectum ponuntur, ac pro extantibus habentur omnia ea quæ per parentes titulo lucratiuo diſtrahi contingat.

Prout & alia temporis quæſtio eſt circa huiuſmodi actionis præſcriptionẽ, Aliquibus opinantibus ex quinquennali ſilentio ad inſtar inofficioſitatis teſtamẽ-
324 torum reſultare; *Verius* tamen eſt contrarium, vt hæc actio quoad præſcritionem ſub aliarum actionum regula generali cadat B. De alijs verò ſub hac inofficioſæ dotis materia cadentibus, ac per ſcribentes diſputatis ad ſcholaſticos magis quàm ad forenſes inquirere pertinet.

Frequentior autem in foro eſt materia dotis ſimulatæ, dum ad pompam vel honeſtatem maior dos fingi ſolet, quàm reuera in conuentionem deducta ſit; *Iſto* autẽ caſu nulla ferè videtur cadere quæſtio iuris, cuius diſpoſitio plana eſt, vt
325 veritas magis attendi debeat, non autem quod ſimulatè concipitur, ideoque remanet quæſtio facti, quando ſcilicèt conſtare dicatur de ſimulatione ab initio actum irritante, ſiue operante, quod ille nunquam in ea parte habeatur pro non facto, vel potius in præiudicium mulieris, cui ius quæſitum eſt, id aſſeratur inter dotantem ac virum, vel reſpectiuè in præiudicium viri inter dotantem & mulierem ex interuallo, adeo ut reductionem ſeù diminutionem dotis iam conſtitutæ potius quàm deficientiã eius ſubſtantiæ ab initio id importare dicatur, quod vtpotè facti & voluntatis magis quàm iuris, certam ac determinatam regulam non recipit, ſed pro facti qualitate, ac ſingulorum caſuum circumſtantijs prudenti rectoque arbitrio decidendum eſt, non deſiderando tamen exactas ac rigoroſas probationes, ſed etiam imperfectas & adminiculatiuas

B. *de his omnibus ad materiam dotis inofficioſæ diſc. 66. & diſc. 156.*

uas ratione ſubiectæ materiæ admittendas, adeout quandoque vnico etiam teſti mediatori probatæ fidei quãuis aliàs ratione coniunctionis ſanguinis, vel alia ratione de ſtricto iure exceptione elidibili, aliquibus quamuis leuibus adminiculis concurrentibus deferri conſueuerit C.

Fraudulenta dos ad plures effectus, vel in pluribus caſibus conſiderari ſolet, Primo ſcilicet vbi exinde reſultet fraus creditorum quibus dotans de tempore
326 dotationis premebatur, & tunc diſtinguendum eſt inter creditores hypothecarios & chirographarios; In prima enim ſpecie, ſi dantur in dotem ipſa bona, quæ adhuc extent, vel pro extantibus habenda ſint, ſiue promittantur in quantitate pro qua coniuges concurrãt, tũc certum eſt quod creditores eos vincunt iure hypothecæ anterioris iam præexiſtentis, nulla cadente differentia inter virum & mulierem, ſeù cauſam lucratiuam & oneroſam, cum doti conſtitutæ aduerſus conſtituentem nullum competat potioritatis priuilegium.

Si verò conſtituta eſſet in quantitate non ſoluta & conſumpta, & tunc quoad virum fouentem cauſam oneroſam, dicendum venit idem quod generaliter habemus de quocumque creditore poſteriore patiente vel reſpectiuè non patiẽte condictionem, vel auocationem pecuniæ per debitorem ſibi ſolutæ à creditore anteriori, cum dos in hoc nihil habere videatur peculiare in hac parte paſſiua, quidquid ſit de parte actiua aduerſus creditores viri, vbi agitur de reſtituenda, de quo infra in materia concurſus; Ceſſato verò intereſſe viri, contra mulierem dotatam fouentem cauſam lucratiuam intrat illa ſubſidiaria, quæ cum terminis pariter generalibus, creditoribus ex cauſa oneroſa conceditur aduerſus eos qui cauſam lucratiuam fouent.

In altera verò ſpecie carentium hypotheca, ſolamque perſonalem habentium, intrat eadem diſtinctio inter virum & mulierem, vt vir fouens cauſam oneroſam tutus ſit ab huiuſmodi creditoribus, quotiès non ſit fraudis particeps propriè, vel etiam interpratatiuè ſiue æquipollenter, quia nempè ſit conſcius æris alieni, quo dotans premitur, ac inſufficientiæ bonorum ad adimplendum vtrũque onus dotis ac dicti æris alieni, iuxta terminos pariter generales edicti, *de ijs quæ in fraudem creditorum*, mulier verò dotata, vtpotè fouens cauſam lucratiuam, tuta non ſit, quoniam ità eſſet dotari non à patre vel coniuncto, ſed à creditoribus; Sub quorum nomine
327 explicari etiam ſolent illi quibus ab vſurario competit vſurarum repetitio, cum diſtinctionibus & declarationibus de quibus in ſua ſede D.

Et quamuis ſcribentium ingenia torſerit ea conſideratio, quod vir moleſtias non patiatur à creditoribus verè corre-
328 ſpectiuis & oneroſis, & tamen iuxta modernam opinionem ſuperius inſinuatam ac in foro magis receptam, eas patiatur ab alijs dotantis filijs de lucro cõtendentibus iure inofficioſæ actionis, quod aſperum ac iuris principijs aduerſum videtur, attamen id habet aliquam probabilem rationem, de qua pariter in ſua ſede E.

Secundò dicitur fraudolenta illa dos quæ conſtituatur ei cui donari non poteſt, ſeù cum quo aliàs elargitio exerceri non valeat, ita in fraudem prohibi-
329 tionis affectando titulum dotis, in cuius cauſam ſubſtineantur ea, quæ aliàs prohibita ſint, vt frequentius contingit in diſpoſitionibus quæ fiant cum illegitimis, ſiue cum concubinis vel ſimilibus; Quod tamen certam ac determinatam regulam non habet, ſed eius deciſio ex facti qualitate pendet, quoad dotantem ſcilicèt filias illegitimas per ſe vel per interpoſitam perſonam, An id ſequatur ad limites alimentorum ſeù cõgruæ dotis iuxta ſibi incumbentem neceſſitatem, vel potius in exceſſu vel liberalitate, & quoad dotantem concubinã, cui donare prohibitum ſit, an id fiat bono animo eam reducendi ad meliorem frugem, ſiue aliæ circumſtantiæ concurrant ob quas generaliter cum huiuſmodi perſonis diſponere concedatur.

Tertiò ſub fraudolento dotis nomine venit illud augmentum, quod conſtan-
330 te matrimonio colluſiuè cum aliqua

C. *dicto diſc. 156. & diſc. 24. cum ſeqq. eodem tit.*

D. *eodem diſc. 156.*
E. *dicto diſc. 156. & diſc. 66.*

etiam antidata ſiue ob clypeum hypothecæ legalis, cum qua licèt poſteriori vincũtur chirographarij creditores quã. uis anteriores, ita fiat ad eos excludendos; Ac etiam ſub hoc termino ſituatur confeſſio de dote recepta quę per virum fiat, quod cadit ſub inſpectione dotis confeſſatæ.

Et quartò vltrà alios caſus, quibus generaliter eadem ratio congruat, fraudis ratio cadere ſolet in illa dotis conſtitu-
331 tione, quæ fiat de bonis litigioſis, aliàs alienari prohibitis, & in quibus dotis titulus aliquid peculiare habere videtur, vt ſcilicèt alienatio aliàs prohibita in cauſam dotis concedatur, quod procedit in eo qui neceſſitate cogẽte id agat; quia dotare de iure ſit obligatus, ac etiam iuxta vnam opinionem, vt id fiat in ſubſidium nõ extantibus alijs bonis, in quibus hoc obſtaculum non procedat, quod tamen ſuas patitur limitationes, Operatiua tamen exiſtente dicta ſpecialitate ſeù exemptione quoad pœnas euitandas, non autem quoad collitigantis præiudicium, quodque is, in quem ex hoc non pœnali titulo alienatio facta eſt, audiri debeat, non autem quod collitigans nouum iudicium reſciſſorium ex integro pati cogatur, eo modo quo de alienationibus factis in clericos ac in alijs nõ pœnalibus generaliter ſtatutum eſt.

Plures aliæ dantur ſpecies dotis infectæ, ſeù reuocabilis, ratione ſcilicèt erro-
332 ris vel doli, aut mætus ſeù falſi præſuppoſiti, adeout concurrere dicatur defectus intentionis, vel etiam quod ſit reuocabilis in toto vel in parte ex cauſa ingratitudinis, vel ob ſuperuenientiam filiorum ſiue dotantis neceſſitatem cum ſimilibus, quorum deciſio magis ex facti qualitate, eiuſque circumſtantijs, pluribuſque diſtinctionibus pendet, ideoque non de facili ſub compendio cadit, ſed in ſua ſede videri poteſt, cum præſertim forus rarò hæc audire ſoleat F.

De dotis qualitate, An ſcilicet in ſpecie vel in quantitate conſiſtere dicatur, Et quando bona data cenſeantur æſtimata vel inæſtimata cum effectibus exindè reſultantibus; Et an qualitas ab initio impreſſa ex interuallo conſtante matrimonio alteretur, reducendo de ſpecie ad quantitatem, vel econtrà.

QVamuis in hac materia ſcribentes nimium ſe inuoluere videantur, longaſque ac inuolutas retexant quæſtiones pluresque adhibeant diſtinctiones, præſertim ſuper verborũ formulis, & grammaticali eorum ſignificatione; Verius
333 tamen videtur hanc eſſe quæſtionem facti & voluntatis potius quàm iuris, decidendam in ſingulis caſibus pro eorum reſpectiuè indiuidualibus circumſtantijs iuxta ea quæ in omnibus ambiguis morientium vel inter viuos diſponentium voluntatibus habemus; Non omnis enim æſtimatio eumdem operatur effectum, ob duplicem illius ſpeciem, quarum vna dicitur propria, redolens implicitam emptionem & venditionem, ſeù dationem in ſolutum bonorum pro quantitate, in qua dos conſiſtat, Altera verò
334 impropria, quæ ad alios effectus fiat, ſciendi nempè valorem pro lucris regulandis, ſeù prò firmando ſtatu bonorum, vt inſpiciatur congruitas vel facilius dignoſci valeant culpoſæ deteriorationes per virum mulieri reficiendæ, vel econuersò meliorationes, quas mulier viro reficere debeat; Prout neque omnis æſtimationis omiſſio facit, vt dos conſiſtat in ſpeciebus inæſtimatis, cum iſtæ quo-
335 que loco quantitatis ex partium volũtate dentur ſine pretio per legem vel iudicem ſupplendo.

Aut igitur ſumus in bonis, in quibus vterque terminus cadere valeat, quia nempè eorum ſpecies perpetuò vel ad tempus ſit conſeruabilis, & tunc, Aut voluntas eſt in verbis clara & expreſſa, & nulla cadit quæſtio, nullæque intrant præſumptiones vel interpretationes,
336 Aut eſt ambigua, & tunc licèt ſcribentes nimium ſe inuoluant, pro vera & propria æſtimatione ponderando orationis contextum, An ſcilicèt quantitas præcedat, ſpecies verò ſubſequatur, & econ-

F. *eodem diſc.156.*

econtrà; Vel an ſpecies eſſet incerta, genericè de certo genere promiſſa; Siue, an poſita ſit in facultate ſoluendi; Vel adſint verba ſeù clauſulæ, quæ dominij tranſlationem importent; Aut adſit ſtipulatio viri pro hæredibus: Vel quod eadem ſtipulatio ſuper reſtitutione non dirigatur ad ſpecies; Vel quod adſint verba importantia facultatem alienandi; Vel quod prima dos data ſit æſtimata; Siue quod partim detur in pecunia, partim in ſpeciebus, cum ſimilibus ponderationibus, quas plerique cum cōſueta legiſtarum ſimplicitate attendunt tanquam regulas generales, omnibus caſibus indefinitè applicabiles.

Econuersò autem pro æſtimatione impropria plura ponderantur, illud præſertim, an fiat expreſſio fundi dotalis; Vel vbi ſtipulatio ſit, vt in caſu reſtitutionis eædem ſpecies reſtituantur; Vel quod æſtimatio non fiat incontinenti, ſed ex interuallo; Siue quod æſtimatio non reſpondeat vero pretio; Vel quod in dotante deficiat poteſtas dandi bona æſtimata cum vera æſtimatione, adſit verò dandi inæſtimata, vt præſertim in minoribus habemus, vel contingit in feudis, & alijs in libero commercio non exiſtentibus; Aut quod viri inopia de tempore quo bona dantur id ſuadeat, cum ſimilibus, quæ in ſua ſede habentur.

Attamen hæc vel ſimilia, pro vna vel altera ſpecie, magis ponderanda veniunt pro coniecturis & adminiculis, non ſemper tamen eumdem effectum faciẽtibus, ſed pro eorum numero ac peculiari qualitate, ex qua in vno caſu aliqua ſint operatiua, in altero autem eadem ac maiora ſecùs, iuxta ea quæ generaliter de coniecturis habemus in omni materia, præſertim verò in fideicommiſſaria.

Cadente quæſtione in caſu quo conſtet quidem de voluntate dandi bona cũ vera æſtimatione alium complicante
337 contractum emptionis & venditionis, vel dationis in ſolutum, nullum tamen ſtatutum ſit pretium certum, quod eſt vnum de eſſentialibus huius contractus requiſitis, an ſcilicèt dicatur validus & perfectus necnè, & àn in dote aliquid habeatur ſpeciale, quod eſt ſub quæſtione deciſionẽ recipiente ex pluribus diſtinctionibus ac ponderationibus, de quibus pariter in ſua ſede G.

Vbi verò ſpecies quæ dantur aptæ non ſunt perpetuæ vel ſaltem temporaneæ conſeruationi, earumque vſus abſque
338 inſtantanea conſumptione haberi nō poteſt, vt ſunt triticum, vinum, oleum & ſimilia, quid ſcilicèt in dubio datum cenſeatur, vel reſtituendum veniat; Aliquibus opinantibus datum cenſeri illarum pretium, quod tunc curreret, Alijs verò, quod datum eſſet genus, in quo cōſimilis quantitatis reſtitutio facienda eſſet, iſtaque poſterior opinio, non vrgentibus diuerſę voluntatis adminiculis, magis recepta videtur H.

Effectus autem huius inſpectionis, an bona data ſint æſtimata vel inæſtimata, & conſequenter, an dos in ſpecie vel in
339 quantitate conſiſtat, ille præcipuus eſt, periculi diminutionis, vel reſpectiuè commodi ab incremento reſultantis, cũ etenim id ſit ſequela dominij, ſpectare debet ad eum qui eſt dominus, qualis dicitur mulier in caſu quo bona data ſint inæſtimata tanquam ſpecies, econuersò autem viri, vbi data ſint æſtimata loco quantitatis, aliqua cadente difficultate, vbi concurrente vera æſtimatione, conuentum ſit de electione viri vel reſpectiuè mulieris in caſu reſtitutionis eaſdẽ ſpecies dandi vel reſpectiuè recipiendi, quod regulariter dictum veræ æſtimationis effectum ceſſare non facit; Alijque ponderantur effectus circa modum detractionis lucrorum ſiue pertinentiæ fructuum ſoluto matrimonio, aut validitatis vel inualiditatis actus, vbi qualitas perſonæ, ſeù illa bonorum cōcedat bona tradi poſſe inæſtimata non autem æſtimata cum ſimilibus I.

Et quamuis, præſertim in caſu quo dote in ſpeciebus conſiſtente bona inæſtimata tradi dicuntur, ſcribentes nimium
340 certent ſuper dominio tranſeunte in virum vel reſpectiuè remanente penes mulierem, ac etiam circa poſſeſſionem, ſuper quorum vtroque variæ dantur diſtinctiones, quæ in ſua ſede habentur, ſcho-

G. *de his diſc.* 158. *ac etiam diſc.* 55. *& ſeqq. hoc tit.*

H. *dicto diſc.* 158.

I. *eodem diſc.* 158. *& dicto diſc.* 55. *& ſeqq.*

ſcholaſticorum tamen potius quàm forẽſium exercitium cõtinere videntur, cum forus attendat ſolùm effectus ex vna vel altera ſpecie reſultantes.

De euictione vel exigibilitate per dotantem præſtanda, ac etiam de alijs dotis tam conſtitutæ quã reſtituendæ cautionibus, ac fideiuſſoribus, Et quinam ad has cautiones teneantur.

QVando dos conſiſtit in quantitate, cuius loco bona inæſtimata data ſunt, euictionis materia regulanda eſt cum terminis generalibus emptionis &
341 venditionis, cuius iure non autem dotis bona data ſunt, conſiderato viro tanquam extraneo emptore, ideoque ſub propria dicti contractus ſede id cadit, quamuis moderni, occaſione agendi de euictione bonorum dotaliũ, totius materiæ tractationem aſſumere videantur; Vbi verò dos conſiſtit in ſpecie, tunc verè & propriè cadit inſpectio, quæ peculiarem concernit dotis materiam, atque pro regula generali tradita eſt diſtinctio, àn dos incipiat à promiſſione, vel à traditione, vt primo caſu euictio præſtanda ſit, ſecus autem ſecundo, vnde propterea maior quæſtio videtur facti potius & applicationis quàm iuris, quãdo ſcilicèt à promiſſione vel reſpectiuè à traditione incœptum dicatur, ſuper quo ſcribentes nimium variant, ſeù verius ſe inuoluunt ſuper ſignificatione vel efficacia verborum & clauſularum, pluresque adhibent diſtiuctiones ac faciunt ponderationes non de facili ſub compendio cadentes, ideoque in propria ſede vidẽdas; Potiſſimè quia moderno tempore, in magnis præſertim Ciuitatibus & qualificatis dotibus non multum frequenter forus huiuſmodi quæſtiones audit; Verius tamen eſt iſtam pariter eſſe queſtionem facti & voluntatis, cuius ſubſtantia magis quàm verborum vel clauſularum formula attendi debet, ex ſingulorum caſuum particulari qualitate & circumſtantijs indaganda; Et ad quem effectũ attendendæ veniunt diſtinctiones deſuper tradi ſolitæ per ſcribentes, àn ſcilicèt agatur de patre, ac altero dotare obligato, vel potius de extraneo dotante ex liberalitate; Siue àn in dotante bona vel mala fides concurrat, & econuersò, àn vir ſit conſcius necnè vitij quod res patitur, ſiue, àn intret euictio, vel potius ſuppletio eius quod intereſt, cum ſimilibus, quæ in propria ſede habentur L.

Magis autem frequenter forus audit quæſtiones ſuper præſtatione exigibilitatis nominum debitorum, vel iurium ac effectuum eodem iure cenſendorum,
342 vt ſunt annui cenſus vel iura fructifera cum Principe vel Republica cũ ſimilibus, An ſcilicèt dotanti ſufficiat præſtare nomen vel ius ceſſum verũ ac exigibile de iure, quod à quocumque cedente in omni indifferenti materia ceſſante contraria conuentione ſemper præſtandum eſt, vel potius teneatur etiam præſtare exigibilitatem de facto, & pro quãto tempore, quod pariter facti & voluntatis potius quàm iuris queſtionem continet ex ſinguulorum caſuum circumſtantijs decidendam, ex quibus vna vel altera voluntas deſumatur, et ad quem effectum plures pariter adhibentur diſtinctiones ac fiunt ponderationes, præſertim illa frequentior, àn pro ſoluendo vel pro ſoluto aſſignatio facta ſit; Siue àn in dante concurrat ſcientia, quæ non adſit in recipiente, vel econuersò, cum alijs in propria ſede videndis vtpotè cõpendio incongruis M.

Quouerò ad dotis cautiones ac fideiuſſores, duæ præſertim in iure habentur quæſtiones; Primò circa dotiũ fideiuſſores, quos præſtari regula generalis prohibet, an ſcilicèt & quando dicta regula prohibitiua procedat, vel reſpectiuè limitationem recipiat; Et ſecundò circa cautionem, quam pater viri vel alter aſcendens præſtare teneatur pro dotis conſeruatione, ac reſtitutione, ſiue circa eam donationem, quæ propter nuptias dicitur ad eamdem cautionem ordinata.

Quatenus igitur pertinet ad primam, vt inſinuatum eſt, iuris regulam habemus generaliter negatiuam, ac prohi-
343 bentem dotium fideiuſſores præſtari, in foro tamen hodie iſta regula ad ideã

penè

L. eodem diſc. 157. & 63. eod. tit.
M. diſc. 157. eod. tit.

penè redacta videtur, vtpotè vnquam vel nimium rarò ad praxim deducibilis, vel quia in aliquorum ſenſu ab Aula vel vſu id receſſerit, vel quia tot patiatur limitationes ac reſtrictiones, quod ferè vnquã detur ipſius regulæ caſus aut verificatio.

Cadente ſiquidem dicta regula prohibitiua in ſola dote reſtituẽda, quaſiquod fideiuſſorum præſtatio, vel petitio diſcordias inter coniuges cauſare valeat, nõ autem quoad dotantem pro dote conſtituta ſoluenda, pro qua prohibitum non eſt fideiuſſores præſtari, illa recipit limitationem; Vel vbi accedat iuramentum iuxtà veriorem magiſque receptam opinionem, quamuis etiam contradictam, ſed malè; Vel vbi fideiuſſores ſe obligaſſent tanquam principales correos, ac principaliter & inſolidũ; Et ex quibus duab' limitationibus verificatur ſaltẽ de facto id quod aliqui etiã de iure dicunt, vt iſtæ leges fideiuſſores prohibentes contrario vſu abolitæ ſint, ſeù verius quod non ſint receptæ ab initio quo aliæ leges ciuiles generaliter poſt earum iam oblitatarũ inuentionem vſu recipi cœperunt, quoniam illam fideiuſſorum ſpeciem, de qua verè & propriè iſtæ aliæque leges ad alios effectus loquuntur, ex communi ſtylo nimium rarò forus practicat, cum ferè ſemper obligari ſoleant tanquam principales correi, quales repu-
344 tantur quoad creditorem, quamuis tales remaneant quoad principalem debitorem pro releuatione, ſiue inter ſe pro diuiſionis beneficio, ac etiam quoad creditorem pro iure obtinendi ceſſionem magis neceſſariam quàm voluntariam; Ac etiam quia in omnibus penè contractibus iuramentum adhiberi ſolet.

Pluresque aliæ dantur limitationes; Vel ſcilicèt quod iuxta vnam opinionem id non procedat de iure canonico; Vel quia prohibitio ſit conſtante matrimonio, non autem ſi ab initio de fideiuſſoribus conuentum ſit, vt frequentior praxis comprobat, cum alijs, quæ in ſua ſede habentur, dum vt dictum eſt, forus rarò vel vnquam de hoc agit N.

N. *diſc.* 162.

De cautione inueſtimenti quantitatis datæ vel promiſſæ in dotem non dubitatur, vbi ab initio conuentũ eſt, adeout
345 dotante ſine valido conſenſu mulieris illam remittente, contra eum detur actio ſubſidiaria ad nouam ſolutionem; Conuentione autem ceſſante, regulariter peti non poteſt per dotantẽ, ſiue per filios primi matrimonij à ſecundo viro, non tamen reſtricto iudicis arbitrio ex iuſta cauſa pro facti qualitate id decernendi O.

Maior autem inſpectio circa huiuſmodi cautiones foro congrua eſt, circa eam quam pater viri pro dote filio conſtituta præſtare cogitur, quamuis inui-
346 tus, quatenus eidem filio facere nolit illam donationem, quã pro dotis cautela de iure facere tenetur, cuius antiquatæ loco hæc obligatio ſucceſſit, eidem patri optione data, àn vnum, vel alterũ facere velit.

Intrat autem hæc obligatio, quatenus agatur de filio in poteſtate alia bona non habente, adeout ſit ſubſidiaria, ac
347 dummodò dignè nubat, atque dos ipſi patri vel de eius iuſſu, & non aliàs filio ſoluatur; Pluribus etiam deſuper cadentibus quæſtionibus, ac diſtinctionibus, quando dicatur filio ſolui dos de
348 patris conſenſu, vel econuersò àn filius obligatus remaneat pro dote, quæ ſoli patri ſoluta eſt, ſiue quid vbi ſolutio facta eſt vtrique, et àn paterna obligatio ſoluatur per reſtitutionem conſtante matrimonio factam filio à patria poteſtate iam ſoluto de conſenſu mulieris, vel vtrique ſimul, ſiue vbi reſtitutio eſt coacta de mandato iudicis, cum alijs diſtinctionibus, ac declarationibus, de quibus in propria ſede P.

Et de alia inſpectione trãſmutationis dotis de quantitate ad ſpeciem, vel econuersò de ſpecie ad quantitatem, an con-
349 ſtante matrimonio fieri valeat, in foro recepta eſt pro regula opinio negatiua, limitanda quando copulatiuè, conſenſus, ac vtilitas mulieris accedant cum alijs diſtinctionibus, ac declarationibus, de quibus in articulo, àn dos conſtet in ſpecie vel quantitate Q.

De

O. *dicto diſc.* 162. *&* *diſc.* 4. *&* 54. *eodem tit.*
P. *dicto diſc.* 162.
Q *dicto diſc.* 158.

De dotis exactione, quomodo fieri poſſit, vel facta probetur, Et quatenus facta non ſit, an habeatur pro tali in ipſius negligentis odium, Et quid vbi exactionis probatio reſultet à viri confeſſione, adeout agatur de dote confeſſata.

PLures tractant noſtri maiores quæſtiones ſuper exercitio actionis vel iuris exigendi dotem à dotante, àn competat
350 viro ſine ceſſione mulieris, vel huic ſine ceſſione viri vel eius hæredũ, quæ tamen in foro raræ ſunt, ac potius remanent pabulum ſcholarum, cum vel de recepta æquitate, vel ratione circuitus, ſiue ob clauſulas adijci ſolitas, huiuſmodi quæſtiones vel iuris ſubtilitates non de facili ad praxim deducantur R.

Super exactionis autem probatione, ſiue eiuſdem incompetentia vel neceſſitate aut inefficacia, plures cadunt inſpectiones; Primò ſcilicèt circa probationem aliàs quàm per confeſſionem, quod illa ſequuta ſit; Secundò circa præſcriptionem; Tertiò circa eius iam ſequutę inefficaciam, adeout dotans liberationẽ non aſſequatur; Quartò circa eiuſdem exactionis non ſequutæ culpam viro adſcribendam, adeout habeatur pro facta, Et quintò demum circa eamdem exactionem, quæ per viri confeſſionem probetur.

Quoad primam, quidquid aliqui variauerint, dos vt etiam ſupra occaſione probandi conſtitutionem aduertitur in materia probationum tàm circa eius cõſtitutionem, quàm circa iam conſtitutæ
351 exactionem, nõ videtur in aliquo priuilegiata, ſed cum regula generali probatoria in quacumque indifferenti materia procedit, facilioribus tamen ac leuioribus probationibus contenta, non ratione priuilegij ſeù ſpecialitatis à iure exorbitantis, ſed ratione ſubiectæ materiæ ac veriſimilitudinis, ideoque facilius admittitur illa præſumptiua probatio, quæ ex diuturno ſilentio, idoneitate debitoris, diligentia, vel indigentia creditoris, rationum frequenti diſpunctione, alijſque præſumptionibus & adminiculis generaliter in omni credito indifferenti cadit, ſuper quò certa & determinata regula generalis non habetur, ſed adinſtar omnium coniecturaliũ vel præſumptiuorũ, totum pendet ex facti qualitate ac ſingulorum caſuum circumſtãtijs, ex quibus aliquæ præſumptiones, & coniecturæ in vno caſu abundant, in altero autem eædem ac minores non ſufficiunt S.

Quoad præſcriptionem, diſtinctio eſt inter ſpeciem & quantitatem, vt primo caſu non detur durante matrimonio fundi dotalis præſcriptio mulieri præiudi-
352 cialis; In altero autem, in quo potius contra virum, quàm contra mulierem præſcribi dicitur, tale tempus nõ veniat ſubducendum, dummodo alia præſcriptionis requiſita concurrant, ex quorum defectu, præſertim verò ex illo bonæ fidei, non de facili verificabilis in principali debitore, eiuſque primo hærede, ac etiam iuxtà vnam opinionem in vlteriori, vix datur caſus, in quo ex hoc præſcriptionis beneficio debitor liberationem aſſequatur tam ab iſto dotali, quã à quocumque alio debito, quod ſolùm in praxi elidibile eſt ex dicto alio modo præſumptionis à diuturno ſilentio, vel tempore reſultantis, & quam ſpeciem verè & propriè importare dicitur illa debitoris liberatio, quæ ob lapſum alicuius determinati temporis in pleriſque partibus introducta eſt per ius municipale, quamuis vulgò ſub ſtatutariæ præſcriptionis vocabulo id explicetur, cum verè non ſit præſcriptio, ſed à iure inducta præſumptio contraria probatione etiam ex præſumptionibus deducta elidibilis, circa quod frequenter dos priuilegiata ſeù exceptuata eſſe ſolet, quoties tamen titulus dotis durat, quo ceſſato per matrimonij diſſolutionem, ac effecto puro credito, intrat Statuti diſpoſitio vel ſubiectio.

Sub tertia inſpectione inefficacis exactionis debitorem non liberantis, quoties non accedat lex conuentionalis certam ſoluendi formam præſcribens, vel
353 idem non ſtatuat lex municipalis, puta quia ex conuentione, vt ſupra inſinuatum eſt, quantitas præſtari debeat vinculata ad effectũ tuti inueſtimenti, atq; ſoluatur liberè, ſeù aliàs neglecta lege con-

R. *agitur diſc. 62. & diſc. 163.*

S. *dicto diſc. 163. & diſc. 68. & ſeq.*

conuentionis, regula eſt, vt ſolutio facta viro liberet dotantem, abſq; eo quod hic teneatur eſſe ſollicitus de inueſtimẽto, cuius negligentiæ in ijs qui dotandi obligationem ratione ſanguinis vel charitatis de iure habent, damnum cauſabit ſubſidiariæ obligationis denuò dotandi pro vlterioribus nuptijs, vel eiſdem ſeù viduitate durantibus alimenta ſuppeditandi, quoties ſolutio non omnino culpoſa dici valeat, quia nempè tunc vir deteriorata conditione non ſoluendo detectus eſſet, idque ſoluenti innoteſceret ideoq; dicitur quæſtio facti potius quàm iuris, pro facti qualitate decidenda.

Circa quartam inſpectionem neglectæ exactionis imputandæ viro, in cuius præiudicium illa pro iam facta habenda
354 ſit, vbi agatur de dote per eamdem mulierem conſtituta, vel per patrem aut alium cui reuerentia debeatur, regula eſt, imputandum nõ eſſe viro exactionis negligentiam, ſecùs autem vbi agatur de extraneo dotante, ſiue de extraneo debitore cuius nomẽ in cauſam dotis ceſſum ſit, vel de hærede patris ſeù alterius, cui viuẽti debita eſſet reuerẽtia; In omnibus tamẽ præmiſſis tales ſunt regulę generales ex facti circumſtantijs culpam redolentibus vel reſpectiuè excludentibus limitandæ, vt veritas iuris præſumptionẽ excludat.

Frequẽtiores igitur ac penè quotidianæ in foro ſunt quęſtiones circa exactionis probationem reſultantem à viri confeſſione, circa quam ſcribentes variando nimium ſe inuoluunt, an huiuſmodi confeſſio receptę dotis, quæ per virum vel ſponſum fiat, & quæ regulariter inefficax in iure reputatur ad probandum
355 veritatem, potius ſpei futuræ numerationis referri debeat, aut præſumptæ donationi, in cuius inter coniuges prohibitæ fraudem illa fiat, ſuper quo magis communis diſtinctio eſt, an confeſſio fiat conſtante matrimonio, vel potius antequam illud ſequatur, ſiue in eius limine, quaſiquod primo caſu, in quo vrget donationis prohibitio, eius fraudis præſumptio intret, in altero autem in quo dicta prohibitio non vrget, referri debeat ſpei futuræ numerationis.

In vtroq; tamẽ regula eſt inductiua ſimplicis præſũptionis legalis elidibilis per contrariam probationem, vel præſumptiones & coniecturas, circa quas nimiũ ſcribentes ſe diffundunt in ſua ſede videndas, Tum quia non de facili ſub cõpendio cadunt, Tum etiam quia nimiũ rarò forus in hac materia dotis confeſſatæ ad hanc inſpectionem ſuas reſtringit quæſtiones, frequentius cadentes in ea confeſſione, quæ facta conſtante matrimonio, præſumptionem habeat fraudis prohibitæ donationi faciendæ, Vel quãdoque neque ad vnam vel aliam cauſam, ſed ad illam pompæ ſeù cohoneſtationis nuptiarum aliàs inæqualium.

Regula igitur generalis eſt negatiua, vt ſcilicèt ex dicta fraudis præſumptione
356 viri confeſſio dotis veritatem non probet etiã in ipſius confitentis vel eius hæredum præiudicium, multòmagis in præiudicium tertij; Adeòut huiuſmodi exceptio tanquam incontinenti probata
357 admittatur aduerſus quodcumq; ſummarium ac executiuum ſeù aliàs priuilegiatum iudicium.

Idque, licèt confeſſio iuramento munita ſit; Licèt enim ſcribentes in hoc
358 varient, plures adhibendo diſtinctiones, àn accedat duplex iuramentum aſſertorium ac promiſſorium, vel vnum tantùm, verius tamen eſt illud non eſſe in hoc operatiuum, cum lex non verbis, ſed rebus impoſita ſit, eademque facilitas ac ratio quæ inducit ad confitendam ipſam receptionem quæ eſt quid magis, inducat etiam ad faciendum quod minus; Ac etiam quia huiuſmodi pluralitas potius ex Notariorũ ſtylo adijci ſolet, ſiue quo magis cogitatur de fraude, eo magis affectantur verbales cautelæ maiores.

Et quamuis ex veriori magiſq; in foro recepta ſentẽtia iuramentũ ceſſare faciat rationẽ regulæ prohibitiuæ, quia donationem de iure ciuili prohibitam reualidat, atque ab initio perfectam, & irreuocabilem reddit, ex recepto canonico principio, vt iuris iurandi religio obliget ad obſeruantiam quoties ratio peccati, vel fauoris primariò publici, ſiue alter naturalis defectus non obſtet, putà imperfecti vel non liberi conſenſus; Attamen id procedit quando publicè, & palam ac ſincerè ſub explicito donationis titulo actus fiat, ſecus autem vbi ad fraudem legi faciendam cum mendacio à lege præſumpto ſub diuerſo titulo, cũ

idem vinculum religionis non debeat eſſe vinculum iniquitatis, ac ſimulationis, & mendacij nutritiuum.

Ideoque multa in iure habemus quæ vbi publicè & palam cum veritate fiant ſunt licita, remanent autem illicita vbi fiant cum mendacio, ſeù aliàs ſub diuerſa imagine; Remanente ſolum iuramento, præſertim aſſertorio, in ea parte aliqualiter operatiuo, quod vnum conſtituat adminiculum cum alijs pro facti ac perſonarum qualitate quandoque conjungendum.

Sicuti autem vbi confeſſio eſt nuda, dicta regula negatiua eſt certa, ità etiam certa eſt eius limitatio quoties illa eſſet
359 adminiculis fulcita, Adeò vt quidquid ſeniores in hoc nimium inſudauerint, hodiè iſta etiam quæſtio ſit potius facti, & applicationis quàm iuris, an ſcilicèt adminicula ſint necnè ſufficientia; Super hoc autem incredibile eſt quam ſe inuoluerint ſcribentes, magis autem ſe inuoluant forenſes pragmatici, in ſola doctrinarum, ac deciſionum cœca fide, ac litterali ſenſu ambulantes, quaſiquod adminicula in aliquibus caſibus approbata, vel reprobata, in omnibus tanquam pro regula recipienda vel reijcienda ſint, ac propptereà ſuper eorum ſingulorum efficacia, vel inefficacia, magnas cum improbo labore, allegationium congeries facere ſatagunt, ità magis materiam inuoluendo.

Verius autem eſt, in hac, vt dictum eſt, potius facti quam iuris quæſtione, certam ac determinatam non dari regulam generalem, ſed iuxtà coniecturaliũ naturam, in ſingulis caſibus deciſionem pendere ex eorum indiuiduis circumſtantijs, ex quibus, aliqua adminicula in vno caſu abundent, ac recipiẽda ſint, in altero autem, eadem ac maiora non ſufficiant ſed reijci mereantur, quia ſic vnius vel reſpectiuè alterius facti qualitas exigat, prudentis iudicis arbitrio.

Illæ autem regulæ generales deſuper pro dicto arbitrio benè regulando attẽdendæ veniunt; Primò ſcilicèt, vt longa differentia conſtituenda ſit inter caſum in quo de ſolius viri confitentis, vel eius hæredum præiudicio agatur, & alterum in quo tractetur de præiudicio tertij, vt frequentius explicari ſolet in creditoribus viri de tempore confeſſionis exiſtentibus, vel imminentibus, & præparatis, ac etiam in fideicommiſſo, ex quo dos confeſſata extrahenda ſit, ac ſimilibus, quibus eadem congruat ratio.

In primo enim caſu, minora, ac leuiora attenduntur adminicula, cum non de facili debeat quis admitti ad proprium, vel proprij auctoris mendacium allegãdum, ſecùs autem in ſecundo, in quo maiora, & longè efficaciora deſiderãtur.

Secundo vt eadem adminicula non ſingulariter ac diſtinctè conſiderari debeant, ſed vnitim cum regula, *vt ſingula quæ non proſunt vnita iuuent*.

Tertio potiſſimum, ac ſuper omnia, vt reflectatur ad veriſimile, vel inueriſimile, quod eſt veritatis, ac reſpectiuè fraudis vel ſimulationis maximum argumentum, alijs adminiculis fidem præbens, vel adimens.

Et quarto demum, vt magna conſtituenda ſit differentia inter caſum in quo aliquibus adminiculis pro confeſſionis veritate concurrentibus, eamque confouentibus, alia in contrarium non vrgeant, Et caſum in quo hincindè illa collluctent, iſto etenim ſecundo caſu magna nimiſque efficacia deſideranda veniunt adminicula, præſertim vbi de tertij præiudicio agatur, vtpotè duas facture operationes, vnam ſcilicèt deſtruendi contraria, & alteram confouendi cõfeſſionem, ac inducendi limitationem regulæ.

Qualia verò ſint hæc adminicula, & quæ magis vel minus efficacia, non de facili ſub compendio cadit, cum vt dictum eſt, certam vniformem regulam id non recipiat, ideoque in ſua ſede videndum eſt T.

De fru-

T. *De his omnibus ad materiam dotis confeſſatæ diſc. 159. ac etiam diſc. 72. cum pluribus ſequentibus.*

De fructibus veris ipſorum bonorum, vel iurium dotalium inæſtimatorum quorum dominium penes mulierem reſideat, quomodo ad ipſam, vel virum pertineant; Ac etiam de fructibus bonorum extradotaliũ.

TRes cadunt inſpectiones, Primò inter mulierem & dotantem, vel dotare obligatum, nullo admixto viri intereſſe; Secundò inter dotantem & virũ, nullo econuerſò admixto intereſſe mulieris; Et tertiò inter ipſos coniuges, eorumque reſpectiuè hæredes.

Quoad primam, vbi adhuc ſequutum
360 non eſt matrimonium, quamuis dotis titulus ſeù vocabulum accedat, quia nẽpè pro certo vel incerto matrimonio in cauſam dotis aliqua bona fructifera per vltimam voluntatem relicta, ſiue inter viuos promiſſa, aut aliàs aſſignata vel deſtinata fuerint, non intrant termini dotales, cum ſine matrimonio non detur vera dos, ità impropriè dicta pro futura qualitate, cui bona deſtinata ſunt, ſed intrant termini generales cadentes in quibuſcumq; rebus indifferentibus; Cũque fructus dicantur ſequela dominij, hinc totum pendet ab iſtius translatione, præſertim vbi intret priuilegium legitimæ, ſeù aliàs diſpoſitio ſit pura & perfecta ab initio apta ad translationem dominij, matrimonium verò explicitè vel implicitè, ſtet potius pro cauſa impulſiua quàm finali, cum tunc fructus ſint mulieris; Econuerſò autem ſecùs, quia ſcilicèt diſpoſitio ſit conditionalis & imperfecta, iuxtà tamen terminos generales, abſque eo quod dos aliquid habeat peculiare.

Sequuto autem matrimonio, ac proptereà diſpoſitione iam purificata, effectiſque bonis de dominio mulieris, quæ
361 tamen ob viri abſentiam vel aliud impedimentum ſe ipſam alat, itaut nullum admixtum ſit viri intereſſe, ſiue etiam matrimonio diſſoluto, aut ſeparato, neque intereſſe viri mixtura accedente, tũc planum eſt fructus pertinere ad mulierem tanquam dominam, niſi obſtet pactum reuerſiuum, vel illa reuerſio ad dotantem, quæ ex legis diſpoſitione reſultat in dote profectitia, ſeù etiam in aduentitia ex aliquo iure municipali.

Quouerò ad alteram inſpectionem, inter dotantem ſcilicèt ac virum, nullo admixto intereſſe mulieris, quoties matrimonium legitimè iam ſequutum ſit,
362 atque bona validè data ſint in dotem inæſtimata, planum eſt pariter, fructus pertinere ad virum onera matrimonij ſupportantem; Cadente ſolùm quæſtione, in qua ſcribentes nimium certant, quando de traditione explicitè non conſtat, an ſcilicèt tacitè ſeù implicitè illa ſequuta dicatur necnè, quod eſt magis facti quàm iuris ex præſumptionibus & adminiculis, vel etiam ex verbis & clauſulis deduci ſolitum, iuxtà diſtinctiones, de quibus in ſua ſede; Siue, quatenus neq; de hac implicita ſeu coniecturali traditione conſtet, an ob illam non ſequutam & per quam transferri dicitur dominiũ, impediatur vir quominus fructus aſſequatur, ſuper quo certãt ſcribẽtes, Alijs ſimpliciter affirmantibus, Alijs autem negantibus, Alijs autem diſtinguentibus, vt in ſua ſede.

Huius autem quæſtionis, quoad intereſſe burſale, nullus videtur effectus, quoniam vbi etiam tenenda ſit opinio in puncto iuris verior, vt non ſequuta
363 traditione, quæ neceſſaria eſt ad tranſlationem dominij, non veniant fructus, qui dominij ſequela dicuntur, adhuc tamen viro eorumdem fructuum æſtimatio debita eſt loco damnorum & intereſſe, vt habetur infra in vſuris ſeù interſurijs dotalibus; Benè tamen operatiua eſt quæſtio quoad fructus conſiſtentes in iuribus incorporalibus honorificis, quæ pretium ſeù æſtimationem non de facili recipiunt, vt (gratia frequentioris exẽpli) dicitur ille fructus, qui conſiſtit in exercitio iuris præſentandi ad beneficia ratione iuriſpatronatus annexi caſtro vel prædio dotali, ad effectum inſpiciendi, quænam præſentatio præualeat, ac admitti debeat, cum ſimilibus, quibus eadem ratio congruat.

Idemque, vbi validè contracto matrimonio, atque viro illius onera ſupportante, ſequuta quidem ſit traditio, ſed actus ſit inualidus ex vitio, ſeù impedimento bonorum, vnde propterea traditio non ſit apta ad veram dominij tran-
364 ſlationem, vt ſequi dicitur in feudis, quæ ſine Domini aſſenſu neq; in dotem inæſtimata validè dari poſſunt, iuxta aliquarum regionum vel ditionũ leges vel mo-

mores,ac à ſimili in alijs rebus in libero cõmercio nõ exiſtentibus,ac ſine aliquo facto tertij non transferibilibus, quod ſcilicèt fructus percepti licitè retinentur, vel percipiendorum æſtimatio petitur in recompenſam eius quod intereſt traditionem eſſe validè ſequutam, eadem difficultate remanente ſuper dictis iuribus honorificis pecuniariã æſtimationem vel refectionem non admittentibus.

Atque idem in omnibus (dato valido matrimonio dataque onerum ſupporta-
365 tione) procedit in tertia inſpectione inter virum & mulierem, quoties ſuper validitate vel implemento matrimonij, vel ſuper dotis validitate non cadat quęſtio, tunc enim, non dato caſu limitato, regula aſſiſtit viro, vt ſibi ferenti onera matrimonij debeantur fructus tanquam dictorum onerum recompẽſa vel reſtauratio; Idq; adeò verum plerique putant, vt inualida credant pacta in contrariũ,
366 quod vir onera ferat & fructus nõ aſſequatur, vel econuersò vir fructus obtineat, onera autem non ſupportet, niſi ad tempus ità conuentum ſit tanquam pro parte dotis, ſeù aliàs ex facti qualitate conuentio probabilem habeat rationem.

Si verò de facto vir bona dotalia non poſſideat nec adminiſtret, ſed ex aliquo accidenti vtrumque ſit penès mulierem,
367 vt frequenter contingit in caſu quo viro ad inopiam vergente fiat locus dotis aſſecurationi, adhuc tamen ſui debeant eſſe fructus, adeout illi qui onerum ſupportationem excedunt, eiuſdem viri vel etiam ſuorum creditorum commodo cedere debent.

Hæc autem procedunt dictis circumſtantijs præſuppoſitis, quod ſcilicèt matrimonium validè ſequutum ſit, validèque facta ſit dotis conſtitutio, ac etiam onera matrimonij ſupportentur; Cadũt autem quæſtiones vbi huiuſmodi requiſitorum copulatiuus concurſus deficiat, Vel quia ſcilicèt nullo ſequuto matrimo-
368 nio, agatur de bonis in dotem datis vel promiſſis ſponſo de futuro, onera tamen ſupportanti; Siue quod ipſo matrimonio ſequuto de facto, illud deficiat de iure, quia inualidum, ideoque agatur de dote data vel promiſſa viro putatiuo onera ferenti; Vel quod concurrẽtibus matrimonio valido & onerum ſupportatione, deficiat valida dotis conſtitutio ex inhabilitate perſonæ conſtituẽtis, putà ex lege prohibente actum ſine certa ſolemnitate, aut ex alio defectu; Vel demum vbi vtraque dotis ac matrimonij validitate accedente, deficiat onerum ſupportatio, quia de facto coniuges non conuiuant, ſed ſeparati ſint, ſuper quibus omnibus certa & determinata regula generalis non cadit, ſed pẽdet determinatio à ſingulorum caſuum particularibus circumſtantijs, pluribuſque diſtinctionibus ac declarationibus non de facili ſub compendio cadentibus, ideoque in ſua ſede videndis.

Poſito autem, quod citrà controuerſiam viro fructus debiti ſint, adhuc inter ipſum & mulierem, vel dotantem, ſeù reſpectiuè inter vtriuſque hæredes,
369 quæſtiones cadunt ſuper fructuum qualitate, quid ſcilicèt cadat ſub fructuũ nomine, adeout vir ſuos faciat abſque aliqua reſtituendi obligatione, & qui nã habeat ſpeciem ſortis ſub reſtitutione cadentis, quamuis id quod perceptum eſt fructuũ ſpeciem vel naturam præſeferre videatur; In hoc autem ſub regulari fructuum nomine, ſeù vocabulo regulariter veniunt ea quæ ſingulis annis vel ſtatutis temporibus percipiũtur cum renaſcentia, ſalua ſubſtantia, ſeù integra manente cauſa illorum productiua, quoniam id quod non renaſcitur in fructu non eſt, et è contrà; Idque planum eſt quoad illos fructus, qui certum habẽt à natura ordinem ſeù periodum, vt ſunt triticum, aliæque fruges, vinum, oleum, herbæ, fructus, & ſimilia; Cadente quæſtione in ijs quę habent quidem renaſcẽtiam, atque ſalua remanet rei ſubſtantia ſeu cauſa productiua, non tamen habent vniformem periodum vel tẽpus, eo modo quo habent fructus ſupra exemplificati, ſed certis temporibus percipi dicuntur tanquam per ſpeciem ſortis, vel coacervationis fructuum plurium annorum, ipſa ſubſtantia ſeù cauſa productiua ad aliquod tempus infructifera remanente, vt frequẽtioris exẽpli gratia ſunt ſyluæ cæduæ; Aut vbi in perceptione ſeruatur vel ſeruari quidem poteſt eadem periodus, in ſingulos annos vel tẽpora, abſque tamen renaſcentia, itaut ipſa rei ſubſtantia in effectu conſumi dicatur, vt con-

contingit in mineralium ſeù cretæ vel arenæ, ac lapidum fodinis, ſuper quibus reſpectiuè plures cadunt diſtinctiones, ac declarationes pariter nō de facili ſub compendio explicabiles, ideoque in ſua etiam ſede videndæ.

Alia etiam eſt ſpecies fructuum qui in figura quidem fructuum ſingulis quibuſque temporibus vel periodis percipiuntur, in effectu autem ſors vel ſubſtantia conſumi dicitur, vt contingit in vſufructu vel fructibus & emolumentis officiorum aliorumque iurium vacabilium, ſeù aliàs ad ſolam vitam competentiū, quod pariter pendet à pluribus diſtinctionibus ac declarationibus in eadem ſede videndis, vbi etiam de niue, de emolumentis prothocollorum, de iuriſdictione, quæ caſtro vel fundo dotali annexa ſit, ac ſimilibus certam regulam non de facili recipientibus.

Procedunt hæc cum ſuppoſito, quod agatur de bonis in dotem datis inæſtimatis, adeout, dote in ipſis ſpeciebus cōſiſtente, dominium ſaltem directum per-
370 ſeueret in muliere, in virum autem nō tranſeat niſi illud impropriū vel ſubalternum, quod aliqui vtile ſeù vtilitariū dicunt; Vbi verò agitur de bonis, quæ pro dote conſtituta in quantitate, cum implicito contractu emptionis & venditionis, vel dationis in ſolutum, data ſunt æſtimata cum vera æſtimatione, intrant magis termini generales emptionis & venditionis, ſeù pertinentiæ fructuum ad illum qui dominus eſt, econuersò autem pertinentiæ vſurarum ſeù fructuum recompenſatiuorum ad illum qui re & pretio careat, dum ipſa quantitas in dotem data, loco pretij ſoluti vel compenſati ſuccedere dicitur.

Cadente quæſtione in ijs bonis quæ loco quantitatis vt ſupra data ſunt æſtimata cū vera æſtimatione, quādo ſoluto matrimonio, ſeù aliàs facto caſu reſtitu-
371 tionis ob viri inſufficientiam, fiat locus ſubſidiariæ vendicationi, quæ ex ſpeciali iure dotis mulieri conceditur, an ſcilicèt iſto caſu ſui ſint fructus, Aliquibus id affirmātibus, quod tamē nō placet, quoniam hoc priuilegium non inducit veram reſtitutionem ſeù translationem dominij cum ſuis fructuum ac periculi ſequelis in muliere, ſed ſolùm quandam cautelam; qua mediante potioritatem aduerſus omnes obtineat, iure tamen crediti, adinſtar illius dominij, quod ſibi reſeruat venditor in re vendita pendente ſolutione pretij cuius fides habita ſit.

Soluto verò matrimonio, ſeù aliàs eo etiam conſtante facto caſu reſtitutionis dotis, quæſtio cadit inter coniuges, vel inter eorum reſpectiuè hęredes ſuper modo diuidendi fructus pendentes, vel præmaturè collectos, aut etiam in futurum maturandos ſeù producendos; Et in
372 hoc licèt ob aliquarum legum perplexitatem, ſeù antinomiam, ſcribentes materiam perplexam ac inuolutam reputēt, nimium ſuper conciliatione inſudantes, Alij verò terminos vſufructuarij ſeù fideicommiſſo grauati parificent.

Verius tamen eſt iſtā eſſe ratiociniorum, ſeù arythmeticę cōputationis quęſtionē, vt ſcilicèt cū debita proportione ad limites iuſtitiæ commutatiuæ, inter matrimonij onera, & fructuum cōmodū, debita cadat proportio pro rata anni ſeù temporis, vnde ſi vir fundum cultum ac fructibus plenum obtineat, ità cultū ac plenum dimittere debeat; Siue quatenus eo illum obtinente fructibus pendētibus ac imminente recollecta, cōtingat in vltimo anno caſum ſolutionis matrimonij, ſeù alium reſtitutionis ſequi poſt factam recollectam ac fructus ſeparatos, id eum non excuſet à ſuppletione; Et econuersò ſi inuenit vacuum & incultū, ſupplendum ſit à fructibus vltimi anni, quamuis illis pendentibus ac imminente recollecta ſolutum ſit matrimonium, ſeù factus alter caſus reſtitutionis, neglectis ijs, quæ in vſufructuario vel beneficiato, ac feudatario, vel fideicōmiſſi poſſeſſore habētur, cauſam lucratiuam fouentibus, ob rationis diuerſitatem in viro fouente cauſam oneroſam; Et in ſumma vt tot ſint recollectæ fructuum, quot ſunt anni ſupportationis onerum, cum debita proportione ac rata temporis infrà annum, quoties agitur de fructibus ordinarijs, qui regulātur à curſu ſolari, itaut in circulo duodecim menſium eadē fiat vniformis perceptio.

Vbi verò agitur de fructibus, quorū perceptio non habeat hanc vniformem periodum, ſed plurium annorum interuallum exigat, vel quia oporteat eos præparare, adeout vnus annus ſit ſterilis & quieſcens, alter verò fructuoſus, ſiue

quod

quod fundus ſit talis naturæ, quod non reddat fructum vniformem ſingulo quoque anno, vnde plurium annorum ſpatiũ requiratur ad peræquationem, & túc omnes anni vnum tantùm conſtituere dicuntur, in quo cadat eadem proportio ſeù diſtributio recollectæ ac onerũ; Pluribus alijs deſuper cadentibus põderationibus circa impẽſas culturæ ac circa fructus merè induſtriales, ſiue circa obligationem ſtandi colono, cum ſimilibus non de facili ſub compendio cadẽtibus, ideoque in propria ſede videndis V.

373 Eadem controuerſia, quamuis non cum eadem proportione inter coniuges & reſpectiuè hæredes facto caſu diſſoluti vel ſeparati matrimonij, cadere ſolet ſuper fructibus bonorum extradotalium; Atque in hoc licèt ſcribentes pariter nimium ſe inuoluant, præſertim circa nominis & vocabuli quæſtionem, quæ ſcilicèt dicantur paraphernalia, & quæ extradotalia, quaſiquod diuerſum ſit vocabulum illorum bonorũ quæ mulier de tempore matrimonij habebat, ac eorum quæ poſtea obuenerunt, cũ pluribus etiã diſtinctionibus inter fructus naturales, induſtriales, ac ciuiles; Verius tamen videtur, vt quoad fructus extantes nulla cadat difficultas, vt ſint mulieris, cum nulla ſubſit cauſa, ob quam vir poſſit prætendere ſuos, cum iure ſolùm deducendi expenſas, vel ipſarum loco portionem colonicam iure cuiuslibet extranei, niſi cadat præſumptio, quod expenſæ anni controuerſi factæ ſint cum fructibus perceptis & conſumptis in annis præcedẽtibus. In ijs verò qui percepti & conſumpti ſunt, abſque eo quod extare dici valeant æquipollenter, quia nempè non ſint inueſtiti, ſeù aliàs vir nõ remaneat ex eis locupletior, tot ambagibus ac quæſtionibus reſecatis, dicendũ venit, quęſtionem eſſe potius facti & voluntatis quàm iuris, an ſcilicèt ex mulieris explicito vel implicito cõſenſu vir eos perceperit, atq; in promiſcuos vſus conſumpſerit, aliàs fortè tanti non impenſurus, cum alijs diſtinctionibus, de quibus in propria ſede, vbi etiam quid in illa ſpecie fructuum, quæ fortis potius naturam habere videtur, adeout rei ſubſtantia ſeù cauſa fructuum productiua ſalua non remaneat, vt ſunt fructus iurium ad vitam, cum ſimilibus, vnde proptereà id certam ac determinatam regulam generalem non recipit, ſed iuxtà naturam quæſtionum ambiguæ voluntatis in ſingulis caſibus deciſio pro facti qualitate & circumſtantijs ex iudicis prudẽti arbitrio cadit, cum alijs de quibus in dicta propria ſede X.

De vſuris vel interſuris dotis conſiſtentis in quantitate.

Eadẽ pluriũ inſpectionũ diſtinctio, quę ſuperius habetur in fructibus bonorum dotalium, cadit etiam in vſuris vel interſurijs, quæ alicubi ſub fructuum quoque nomine explicari ſolent, pro pecunia ſeù quantitate debito tempore nõ ſoluta; Primò ſcilicèt vbi agatur inter mulierem & dotantem vel dotare obligatum, nullo admixto intereſſe viri; Secundò inter eumdem dotantem vel dotare obligatum, & virum non admixto intereſſe mulieris; Et tertiò inter ipſos coniuges vel eorum reſpectiuè hæredes.

Primo caſu, ſubdiſtinguitur tempus in quo pendeat cõditio matrimonij adhuc non contracti, pro quo dos relicta ſeù promiſſa aut aliàs deſtinata ſit, ac alterum poſt illud ſequutum vel diſſolutũ, in quo ſola mulier intereſſe habeat non autem vir, quia nempe illa & non iſte ſe ipſam aluerit ac onera ſupportauerit; Primo caſu non intrant termini vſurarum vel interuſuriorum dotalium, quia
374 non datur dos ſine matrimonio, ſed benè intrant termini generales intereſſe lucri ceſſantis vel damni emergentis in quocumque indifferenti credito cadentes, potiſſimè circa morã, quæ vbiq; generaliter neceſſaria eſt tanquam ſubſtãtiale requiſitum, vel expreſſa & poſitiua, quam regularem dicimus, vel ſaltem præſumpta ſeù implicita, & priuilegiatiua, quam dicimus irregularem; Quæſtione cadente ſuper alijs eiuſdem intereſſe requiſitis, an ſcilicet requiratur eorum particularis ac indiuidua probatio, vel ſufficiat illa generalis ac implicita, quam inducat mos regionis, quod vſurariam materiam potius percutit.

Siue

V. de his omnibus diſc. 160.

X. diſc. 168. vbi de Extradotalibus, & ſub tit. de Regalib. diſc. 35.

Siue in his terminis altera intereſſe ſpecies cadat, quæ reſultat ab actione negotiorum geſtorum, vel de in rem uerſo, ratione alimentorum, ad quæ interim dotare obligatus tenebatur iure actionis etiam erga aliundè prouiſam, vel etiam officio iudicis, quando æs alienum contrahere oportuerit, ſeù quod alter ſubminiſtrauerit, qui repetēdi actionem habeat.

In ſecundo autem tempore, poſt contractum ſcilicèt matrimoniū, per quod dos ſuam eſſentiam ſeù ſtatū acquiſiuit, illo conſtante, quemadmodum receptum
375 eſt, vt infra, viro neglecta diſtinctione inter coniunctos & extraneos, huiuſmodi vſuras ſeù interſuria deberi, abſque alia mora regulari vel irregulari, alijſque requiſitis, quorum loco ipſa onerum ſupportatio ſtare dicitur, niſi expreſſa conuentionalis dilatio accedat, ita idem dicendum venit in ipſamet muliere dicta onera ſupportante, quatenus tamen ipſamet non autem dotans ea interim ſupportauerit, cum in ipſis oneribus non autem in perſona illa ſupportante conſiſtat huiuſmodi vſurarum requiſitum.

Soluto verò matrimonio, cum deſinat eſſe dos, ac efficiatur ſimplex mulieris creditum, hinc vbi etiam de aduentitia dote agatur, non autem de profe-
376 ctitia, quæ ad patrem reuertatur, ſiuè aliàs ex pacto etiam cum extraneo reſoluta ſit, ceſſante iure municipali, huiuſmodi interſuria mulieri etiam viduę decernente (quod in aliquibus regionibus viget) ceſſant quoque termini vſurarum ſeù interuſuriorum dotalium, atq; intrant dicti termini generales intereſſe lucri ceſſantis vel damni emergentis, ſiue etiam alimentorum, in ijs qui alere tenentur, adeout peculiares termini dotales non intrent, niſi iure municipali militante; Et licèt alicubi recepta ſit diſtinctio, an ſuperſint necnè matrimonij reliquiæ, quaſi quod iſto caſu intrent eadem quæ ipſo conſtante matrimonio habentur, Attamen magis communiter, præſertim verò in Romana Curia id non eſt receptum.

In altera verò inſpectione inter dotātem & virum, data validitate matrimo-
377 nij, ac altera validitate conſtitutionis dotis, atque concurrente ſupportatione onerum, quoties expreſſa conuentionalis dilatio non adſit, quamuis plerique diſtinctionem adhibeant inter dotare obligatos & extraneos, vt primi illico, alij autem non niſi poſt biennium ad id teneantur; In foro tamen magis receptum eſt, huiuſmodi diſtinctione neglecta, etiamſi agatur de ipſamet muliere ſeipſam dotante, vt illicò vſuræ currant abſque alia mora regulari vel irregulari, cuius loco ſtare dicitur ipſa ſupportatio onerum, in quorum reſtaurationem lex decernit huiuſmodi vſuras, in quibus vir non dicitur agere de lucro captando, ſed potius de damno vitando, eiuſque reſtauratione, quod viro quoque ſpirituali conuenit, cuius perſonam repręſentat Monaſterium pro dote Monialis.

Idque receptum eſt, quamuis dotans aliquam habeat excuſationem, ob quam
378 moroſus dici non debeat, puta quia incerta ſit dotis quantitas, quoties tamē certa ſit ſubſtantia, ipſeque certò ſciat ſe eſſe eius debitorem, ſiue quod non implementum à viro vel ab vtroque coniuge, illi iuſtam cauſam non ſoluendi præbuerit, niſi tamen tale non implementū, ſeù aliud factum, aliud in dotante cauſauerit interſurium, vnde propterea illud aliàs duplicatum pati cogeretur.

Adeoque id receptum eſt, quod quandoque pater vel alter de iure dotare obli-
379 gatus, ad huiuſmodi vſuras condemnari conſueuerit, etiam pro tempore quo incertum erat dotis debitum in ſubſtantia, quia nempe filia, inſcio, vel inuito patre nupta abſque aliqua dotis conſtitutione, ex interuallo eam à patre petierit, quod nimis aſperum videtur, quoties non accedat ipſius patris culpa vel alia facti qualitas, quæ id probabiliter ſuadeat.

Non admittuntur proinde ad huiuſmodi excuſationem verbales oblationes,
380 neque excuſationes reſultantes, vel à viri vt dictum eſt non adimplemento, vel ab eiuſdem conniuentia & diſſimulatione, quinimo nec à verbis vrbanis remittendi ſolutionem arbitrio dotantis, niſi quando facti circumſtantiæ probabiliter talem excuſationem inducant, quia nempe dotans pecunia numerata
381 affluens, eam ita otioſam tenuerit ſub iuſta credulitate, quod vir quamuis de

facto

facto ſolutam, denuò penès eius bancum ſeù tutam arcã depoſuerit, cũ ſimilibus;

Cadente quæſtione quoties dos remiſſa eſſet in arbitrium tertij, pro eo intermedio tempore, quo tertius declarauerit, quo caſu licèt non deſint varian-
382 tes, verius eſt adhuc fructus ſeù vſuras deberi, quando tali arbitrio remiſſa eſſet in genere ipſa dotatio ſeù dotis ſubſtantia, cum dotans ſcire potuerit, ac debuerit, arbitrium circum circa congruam pernecesse interponendum fore, ſecùs autem vbi data vel conſtituta certa dote quam dotans non improbabiliter prætendebat congruam, ſola differentia maioris congruitatis vel augmenti remiſſa eſſet tertij arbitrio, cum tunc caſus aliquam habeat difficultatem, ideoque pro facti qualitate diuerſimodè decidendus veniat.

Neque minor ætas, aut ſexus imbecillitas ab hoc debito excuſat, præſuppoſita
383 tamen validitate, itaut controuerſia non ſit ſuper exceſſu indebito, cum ſublata ſorte agi non poſſit de fructibus vel vſuris; Atque ad dotis augmentum quoque extenditur, quoties tale ſit, quod
384 dotis partem eiuſq; naturam habeat, ſecùs autem ſi potius voluntariam donationem redoleat.

Si verò agatur de ſubſidiaria dote ex-
385 trahenda vel cõſtituta ex fideicõmiſſo, cuius poſſeſſor illam non ſoluerit, ſub non modica quæſtione eſt, non quidem ſuper huiuſmodi vſurarum curſu in præiudicium poſſeſſoris dotãtis qui dotem ſoluere negligat, ſed in præiudiciũ ipſius fideicommiſſi, atque in eo ſuccedentium iure proprio independenter à dotante, Et licèt ſcribentes nimium certent, magis tamen videtur recepta opinio affirmatiua, quoties colluſio vel alia culpa poſitiua non exigendi à prædeceſſore non accedat, cum ea tamen moderatione, vt ex fructibus, non autem ex ſorte id ſupplendum ſit, quod aliquas recipit diſtinctiones, vel declarationes de quibus in ſua ſede.

Vbi verò dos non conſiſtat in ſpeciebus fructiferis, minuſque in quantitate, ſed in ſpeciebus infructiferis, quæ vtpotè deſtinatæ ad perſonarum vſum, ſub
386 iocalium ſeu corredi vel acconcij nomine explicari ſolent, dubitatio cadit, an in iſtis quoque detur idem curſus huiuſmodi vſurarum, magiſque recepta videtur affirmatiua, quam aſperum eſt ita generaliter ac indefinitè attendere, ſed circumſpectè pro facti qualitate, ob quã eadem ratio congruat.

In ijs verò quæ conſiſtunt in pondere, numero, vel menſura, ſiue in genere non
387 conſeruabili, & cuius vſus abſque conſumptione haberi non poteſt, vt ſunt triticum, vinum, oleum, aliaque victualia, dubitatio etiam cadit, an data mora, cuius vicem ipſum matrimonium cũ ſupportatione onerum habere dicitur, intrent vſuræ pro quantitate, quam huiuſmodi bonorum valor de tempore matrimonij conſtitueret, vel potius intret aliud intereſſe huiuſmodi rebus connaturale, quod quanti plurimi dicitur, intra tempus veriſimilis conſeruationis, quod aliquam habet variationem, vt in ſua ſede.

Procedunt hæc circa illas vſuras vel interſuria, quæ matrimonij oneribus
388 reſpondeant, ſeù adæquata ſint; Quatenus verò excedant, quia tunc vir de lucratiuis acceſſionibus potius contendere videtur, ideoque plures huiuſmodi exceſſum negant; Magis tamen communis ac in foro recepta opinio huiuſmodi diſtinctionem reijcit, quaſi quod matrimonij onera, non in ſolo quotidiano & currenti ſumptu conſiſtant, ſed in alijs conſequentijs non de facili æſtimationẽ recipientibus, ac etiam quia plura incõuenientia ex huiuſmodi inſpectionibus ſeu diſtinctionibus reſultarent; Magni facienda tamen videtur iſta conſideratio, ad effectum temperandi rigorem legis in illis caſibus, in quibus æquitas magis aſſiſtere videtur pro admittenda aliqua excuſatione, ſiue vt facilius intret præſcriptio vel tacita remiſſio.

In ſponſo autem de futuro, vel in viro putatiuo, ſiue etiam in ipſa dote pu-
389 tatiua, quia nempe de iure inualida, bonæ fidei valida reputata ſit, non leues cadunt quæſtiones decidendæ cum pluribus diſtinctionibus, de quibus in ſua ſede; In qua habentur etiam diſtinctiones ac declarationes in ordine ad tertiũ actiuè & paſſiuè, an ſcilicet tertius viri
390 ceſſionarius huiuſmodi vſuras petat, vel ad eas tertius debitor dotantis viro ceſſus, ſeù in dotem datus teneatur.

Pluresque ibidem habentur huius regulæ

gulæ affirmatiuæ limitationes; Puta con-
391 uentionali dilatione accedente abſque aliqua vſurarum conuentione; Siue vbi cadat compenſatio, quia nempè vir eſſet dotantis ex alia cauſa debitor, licèt enim ſub magna quæſtione ſit, àn compenſatio fiat ſine oppoſitione, ſiue an ipſo iure vel ope exceptionis, atque generaliter hæc ſecunda pars probabilior magiſque recepta videatur, recepta eſt tamen limitatio, vbi vrget ratio impediẽdi curſum vſurarum; Ac etiam aliquæ habentur Ditiones vel Ciuitates, in quibus per ius municipale huiuſmodi vſurarum debitum prohibetur, cũ alijs limitationibus non de facili ſub compendio cadentibus in dicta propria ſede videndis.

Præſertim verò vbi debitum inter dotantem & virum ex nouo contractu in aliam debendi cauſam transfundatur, quoniam tunc ob implicitam ſolutionem, quam lex in huiuſmodi nouatione occultat, ſi ex altera cauſa vel contractu vſuræ vel acceſſiones non debeantur, dotis titulus iam extinctus non ſuffragatur, niſi ſimulatè ſeù pro cautela & faciliori dotis exactione, non autem animo nouandi, diuerſumque contractũ iniendi id ſequutum ſit, vt in pleriſque partibus vſus præbet.

In omnibus autem caſibus, in quibus iuxta ſtatutam regulam, huiuſmodi fructus vel acceſſiones debeantur, itaùt debitum in ſubſtantia ſit licitum, receptũ
392 eſt eas poſſe in pactũ ab initio deduci, ac etiam ad certam, honeſtam tamen ac veriſimilem taxam, eodem modo quo vtrumque per Statuta vel conſuetudines induci ſeù diſponi poteſt, cum data ſubſtantia ſeù genere debiti, conuentio & taxa honeſta non prohibeantur; Ceſſante autem taxa ſtatutaria, conſuetudo ſeù mos regionis attenditur, niſi præcisè conuentum eſſet de inueſtimento promiſſæ quantitatis in talia bona vel iura, quorum fructus certitudinaliter minor futurus eſſet, cum tunc aliud prætendi
393 non poſſit, niſi quantum intereſt id ſequutum non eſſe iuxta huiuſmodi fructuum metam, ne fictio veritatem excedat; Idemque ſi conſtituta dote in quantitate, bona ſtabilia vel iura fructifera ſtabilibus æquipollentia poſita eſſent in facultate ſoluendi, ſecus autem vbi inueſtimentum in genere pro cautela conuẽtum eſſet abſque reſtrictione ad certam ſpeciem bonorum, cum tunc, ob poſſibilitatem inueſtiendi in cenſus alioſque effectus, quorum fructus taxæ ſtatutariæ metam attingere valeant, illa non ceſſat; Vel econuersò vir probaret ſua magis intereſſe, atq; deſiderata requiſita concurrãt; Quinimò vbi etiam pro minori taxa conuentum eſſet ad certum tempus vel pro certa rata, in alia excedente ſiue pro reliquo tempore eadem taxa ſtatutaria intrat.

Viro autem recipiente ſimpliciter ſortem, plurium ſententia eſt huiuſmodi fructus tanquam acceſſorios & conſecu-
394 tiuos ſolo iudicis officio debitos remiſſos cenſeri, atq; plerique legalibus rigoribus litteraliter innixi extendunt, quamuis proteſtatio accedat, quorum neutrum in foro eſt receptum, niſi quando alia condonationis ſeù remiſſionis adminicula concurrant, cum ea quæ de odioſis lucratiuis acceſſionibus in iure habentur, extendenda non ſint ad huiuſmodi vſuras fauorabiles, ac reſtauratiuas damni magis, quàm inductiuas lucri, ita canonica ſaltẽ æquitate vel quodam nobili iudicis officio concedentibus, adinſtar illarum acceſſionum, quas ex legis æquitate emptor, vel reſpectiuè vẽditor, qui rem & pretium habeat, præſtare tenetur.

Eodem autem viro pro toto tempore vitæ acquieſcente, cadit quæſtio, àn ità huiuſmodi vſurarum remiſſio reſultet,
395 vel etiam eadem oriatur à longo vel longiſſimo ſilentio, quod vtpotè in quæſtione voluntatis, ideoque facti potius quàm iuris, ex eiuſdem facti particulari qualitate, ſingulorumque caſuum circũſtantijs determinationem recipit, quandoque affirmatiuam, quandoque verò negatiuam, ipſa etiam morte ſeù continuato ſilentio in vita aliquod conſiderabile remiſſionis adminiculum præbente, cum alijs iungendũ, vt dictum eſt pro facti qualitate, ob quam dotãs, magis verò hæres iuxta conceptã opinionem quod nõ eſſet debitor ſeù quod creditor benignè ageret, atque gratioſam dilationem dare voluerit ab hoc onere excuſabilis reddatur.

Soluto verò matrimonio, certum eſt ad fauorem viri huiuſmodi vſurarũ ſeù fru-

fructuum curſum ceſſare tãquam ex ceſ-
396 ſante cauſa, idemque eodem matrimonio ſeparato ſeù aliàs ipſo viro onera non ſupportante, quoties per ipſum non ſtet quominus ferat, ſed proueniat à culpa mulieris indebitè ſeù aliàs voluntariè ab eo recedentis; Idque verum, quamuis conuentum eſſet promiſſam quantitatem in bona ſtabilia vel alios fructiferos effectus inueſtiri debere, quoties ta-
397 men inueſtimentum ab ipſo viro faciendum eſt, adeout dotantis obligatio, in dando tantùm, non autem in faciendo conſiſtat, ſecus autem ſi in faciendo, quia nempè ipſe dotans inueſtimenti onus ſeù mandatum ſuſceperit, cum tunc in omni indifferenti credito, citra dotis peculiarem qualitatẽ, teneatur ad quanti intereſt id factum non eſſe, & ſic potius ob non factum quàm ob non datum, & pro intereſſe debito magis à mandatario quàm à debitore.

Siue quod vir declarauerit ſoluẽdam quantitatem erogare velle in extinctionem æris alieni fructiferi, quod dotanti
398 innoteſcat, cum tunc generaliter intret intereſſe damni emergentis; Vel quod ſequuta ſit ſupra inſinuata transfuſio debiti in alium contractum fructiferum, puta annui cenſus, qui in cauſam dotis etiam ſine forma pecuniæ numera-
399 tæ conſtitui poteſt, ſecus autem ſi ſimulatè vt ſupra ad alium effectum transfuſio fiat; His autem vel ſimilibus ceſſantibus, regula eſt generaliter negatiua, quamuis matrimonij reliquiæ ſuper-
400 ſint, iuxta opinionem præſertim in Romana Curia receptam, niſi alia accedant requiſita, ob quæ cuilibet priuato creditori pro quocumque indifferenti credito debeatur intereſſe lucri ceſſantis, vel damni emergentis.

Eodemque iure vſurarum, ſeù interſuriorum, tàm affirmatiuè, quàm negatiuè cenſendi ſunt fructus pignoris licitè per-
401 cipiendi, vel reſpectiuè in caſu quo indebiti ſint in ſortem imputandi; Et hæc quoad virum vel eiuſdem viri hæredes, cuius vel quorum reſpectu reliqua in foro magis rara in ſua ſede videri poſſunt.

Quouerò ad ipſam mulierem, pro dicto tempore iam diſſoluti matrimonij, & quando dotis titulus iam euanuit, atque tranſitus factus eſt ad ſimplex creditum pecuniariũ, ideoque non vrgeat dicta ratio ſupportationis onerum matrimonialium; Aut per Statutum, ſeù legitimam conſuetudinem, ſimpliciter, vel ſub certa forma fructus pignoris, vel
402 vſuræ ſeù interſuria mulieri etiam viduæ decreta ſunt, tàm contra dotantem quàm contra virum, vel eius hæredes, vt in pleriſque partibus, præſertim verò in Vrbe ſub requiſito interpellationis diſpoſitum eſt, et tunc, Alij ſimpliciter negant huiuſmodi ſtatutorum vel legũ validitatem, quaſi quod nõ poſſit lex poſitiua canonizare vſuras iure diuino damnatas, Et alij nimium deferentes Apoſtolicæ auctoritati diſtinguunt, àn iſta adſit, vel abſit; Neutrà verò admittenda eſt, ſed ſimplicitèr ac indefinitè affirmatiua ad limites Statuti, adeò vt non poteſtatis, ſed voluntatis, & compræhenſionis quæſtio ſit, neglecta vtpotè inſulſa dicta diſtinctione Apoſtolicæ confirmationis, vel auctoritatis, cum hæc vſuris directè non diſpenſet, quoniam lex poſitiua non diſpenſat vſuris, minuſque eas aliàs illicitas reddit licitas, ſed ſolùm inducit eam probationem tanquam factã, quàm aliàs de iure oporteret facere ſu-
403 per requiſitis neceſſarijs ad intereſſe, & ſic ſuper facto interſuriorum iuſtificatiuo, eo modo quo in pleriſque partibus receptum eſt hæc requiſita tanquam in loco notoria haberi prò probatis; Magna in idem veriſimilitudine accedente quæ reſultat à qualitate dotis, cuius fructus deſtinati ſunt mulieris ſubſtentationi.

Atque hinc (licèt magnam habeamus ſcribentium contradictionem) probabilius inferendum videtur ad validitatem
404 pacti, & conuentionis, etiam cum certa taxa honeſta, & veriſimili quæ à regionis vſu non deuiet, quoniam id quod lex poſitiua facere poteſt, nõ videtur cur ex pacto, ac partium concordi voluntate fieri non valeat.

Adeoque verum eſt, partium conuentionem in hoc operari, ac attendi debere, vt etiam tacitè ſeù præſumptiuè de-
405 duci dicatur ab obſeruantia ſolutionis huiuſmodi vſurarum ſeù interſuriorum, dum debitor ſoluendo declarare dicitur, ſe habuiſſe pro interpellato, quatenus interpellatio neceſſaria ſit, ſiue ità reſultat implicita probatio præcedentis conuentionis.

Ceſ-

Ceſſantibus autem Statuto vel conſuetudine, aut explicita cõuentione, tunc ſi mulier bona viri vel dotantis poſſederit, eorumque fructus perceperit, ſiue
406 in ſpecie, vel in pecunia alimenta habuerit, plurium rigoroſa indiſcretaque opinio eſt, id licitum non eſſe, ideóque tanquam vſurarium in ſortem imputandum, niſi copulatiuè concurrant diligentiæ ex parte mulieris factæ pro dote aſſequenda, eiuſque inopia, ob quam aliundè alimenta habere non potuerit.

Reijcienda tamen videtur hæc opinio, dũ ità per factũ poſitiuũ ſeù patientiam debitoris reſultare dicitur vt ſupra implicita conuentio nimium adminiculata à veriſimilitudine reſultante à ſubiecta materia dotis continẽtis peculium ità particulariter alimentis, ac ſubſtentationi mulieris deſtinatum, atque iuxta frequentiorem vſum in effectus fructiferos inueſtiendum ſi ſolutio ſequuta eſſet, adeout contraria opinio merè leguleicũ indiſcretum rigorem continere videatur, quoniam ſi id ſtatuere poteſt lex poſitiua, ità probatum remanet non adeſſe infectionem in ſubſtantia, ideoq; nil prohibet huiuſmodi explicitas vel implicitas cõuentiones, eatenus damnatas, quatenus in ſubſtantia non autem in accidentibus adſit vſuraria infectio, quã partium voluntas non ſanat, niſi quando abſque aliqua coactione vel conuentione obligatoria, ſed ex omninò libera & ſpontanea voluntate, debitor ſciens ac volens, per ſpeciem gratuitæ donationis vel recognitionis accepti beneficij remittat.

Quatenus verò pro tempore paſſæ moræ mulier nihil perceperit, adeout
407 agendo huiuſmodi vſuras vel interſuria petat, tunc, niſi accedant dicta requiſita diligentiarum ac inopiæ, ob quam ad alimenta interim percipienda æs alienum contrahere, vel alia bona conſumere coacta ſit, non de facili exauditur.

Taxæ autem Statutariæ locus dari ſolet non ſolùm in caſu factæ reſtitutionis, ſed etiam in altero aſſecurationis pro
408 alimentis, alijſque oneribus ità taxatis, quoties vir non præſtiterit; Ac etiam pro illis alimentis, quæ præſtanda ſunt in primo anno, vel altero tempore dilationis per legem communem vel municipalem viro vel eius hæredibus conceſſę ad reſtituendam quantitatem.

Non prodeſt autem ſtatutaria diſpoſitio filijs mortua muliere, multò minus extraneis hæredibus, niſi concurrant
409 requiſita, ex quibus cuilibet priuato creditori pro quocumque indifferẽti debito intereſſe lucri ceſſantis vel damni emergentis debitũ ſit, cum tunc mulier, vel eius filij aut hæredes eſſe nõ debeant minoris conditionis quocumque altero indifferenti creditore.

Pluresque aliæ cadunt in hac materia quæſtiones, illa præſertim, an id quod habetur de vſuris vel interſurijs dotis,
410 locum habeat in lucris, quorum etiã reſpectu, ſtantibus receptis iuribus municipalibus idem diſponentibus, affirmatiua quoq; probabilior videtur, quamuis ceſſante Statuto vel explicita conuẽtione, non ità de facili intrare videatur illa æquitas, quæ contra dictum rigoroſum magis communem ſenſum in dote vt ſupra admittenda venit, ideoque magis circumſpectè procedendũ eſt; Et de alijs vtpotè non adeò in foro frequentibus habetur in ſua ſede Y.

De dotis aſſecuratione ob viri inopiam, ſeù alijs reſtitutionis caſibus conſtante matrimonio.

VIro ad inopiam vergente, eiuſque ſubſtantia abutente, ſeù aliàs quamuis non culposè, ſed ex caſu eius ſtatu notabiliter deteriorato, conceditur mulieri quamuis adhùc cõſtante matrimonio, ſibi decerni in bonis viri aſſecurationem, tàm pro dote, quàm pro lucris, atque tàm ad effectum ponendi in tuto ſortẽ, quàm vt interim ſeipſam ac filios, ipſumque virum alere valeat; Quamuis enim lucrorum debitum incertum ſit ac euentuale, vnde mulieris præmorientia oppoſitum cauſare poteſt, vt viro potius illud debeatur, quando ex iure municipali vel conuentione illud eſt reciprocũ, attamen forus recepit pro illo quoque aſſecurationem concedere; Circa quam non

Y. *De his omnibus diſc. 161., ac etiam diſc. 110. cum ſeqq.*

non leuis quæſtio eſt inter ſcribentes,àn veram reſtitutionem importet; Magis autem in foro recepta eſt negatiua, vt
412 ſolùm ius pignoris vel cautionis operetur,adeoùt continuante bonorum dominio in viro,de cuius bonis agatur pro debito quantitatis, eiuſdem viri ſint ea, quæ important dominij ſequelam, tàm circa commodum augmẽti, vel incommodum decrementi, quàm etiam circa fructus,qui vbi onerum matrimonij ſupportationem in aliquo excederent, viri, eiuſque creditorum commodo cedunt, non autem mulieris; Idemque de fructibus etiam ipſorum bonorum dotalium, vbi dos in ſpecie conſiſtat, omnimoda tamen potioritate pro alimẽtis vel oneribus competente; Exindèque prodijt,
413 vt iuxtà magis cõmunem ac receptam ſententiam iſto aſſecurationis caſu denegetur ſecundis creditoribus illud iuris offerendi remedium, quod in caſu reſtitutionis competit, non denegato tamen eiſdẽ creditoribus iure in proceſſu exequtiuo (cum tunc mulier iure aſſecurationis poſſidẽdo non habeatur pro tertio poſſeſſore)procedendi ad bonorũ venditionẽ, vt ex pretio ad cõmodum mulieris inueſtiẽdo eadem aſſecuratio reſultet, ipſa tamen muliere interim à poſſeſſione non amouenda; Vndè frequenter diſputari ſolet quæſtio, an ex hoc iure aſſecu-
414 rationis mulier ſe opponat executiori ipſa inaudita demandatæ ad inſtantiam creditorum,eamque impediat,ſuper quo variæ habentur opiniones diuerſimodè pro Tribunalium vel regionum ſtylis ac vſibus receptæ, ideoque non de facili certa regula generalis deſuper habetur; Circumſpectè autem in hoc per iudices procedendum eſt,ob fraudes, quæ deſu-
415 per cõmitti ſolent per obæratos perditos debitores, ità ſub pallio dotium ac lucrorum vxoris totum aſſem in excluſionem creditorum etiam ad luxum & oblectamentum poſſidere continuantes.

Perſonale autem eſt ius mulieris petendi hanc aſſecurationem, quamuis non ſit creditrix, ideoque regulariter
416 denegatur filijs, quibus poſt mortem patris debita ſit dos, quam ipſe ex iure municipali donec viuit lucretur,filijs reſeruandam, vt in Vrbe ſtatutũ eſt,quamuis neque iſto caſu præcluſum videatur iudicis arbitrium prouidendi filiorum indemnitati, quoties diſſipationis periculum ſubeſſe poſſit,vel eorum alimoniæ prouiſum non ſit.

Ex dicta verò magis cõmuni opinione, quæ pro regula recepta eſt, vt iſto caſu non ſit vera reſtitutio (vltrà dictos effectus commodi vel periculi ex augmẽ-
417 to vel decremento bonorum ad calculum fructuum exuberantium) plures alij reſultant effectus, ille præſertim circa pertinentiam, ac exercitium iurium honorificorum burſale intereſſe nõ præſeferentium, vt frequentioris exempli gratia eſt ius præſentandi vel patronatus annexum bonis,ſuper quibus aſſecuratio conceſſa ſit, vel alia iuriſdictio, ſeù præeminentia,vt viro nõ autem vxori competat.

Quamuis autem conſtante matrimonio non ſit locus reſtitutioni dotis à viro inuito faciendæ, adhùc tamen illius caſus dantur, in caſu ſcilicèt mortis ciuilis reſultantis à capitis diminutione,
418 quia vir capitaliter bannitus ſit,vel in Inſulam deportatus,aut ad triremes condemnatus, quod aliqui extendunt etiam ad exilium, quoties iſtud admixtam habeat bonorum publicationem, cui vel alteri confiſcationi dos non ſubiacet; Ac etiam ipſius matrimonij vinculo ſeù fœdere non omninò diſſoluto, benè tamen ſeparato thoro datur caſus reſtitutionis, vel quando ex viri delicto ſeù alia culpa id ſequatur, vel quando concorditer cum legitima ſuperioris auctoritate,ſiue cum eadem,alijſque ſeruatis de iure ſeruandis, ambo coniuges vel eorum alter ciuiliter moriatur per profeſſionem in Religione,vel per ſacrorum ordinum ſuſceptionem, adeoùt certa & perpetua reddatur thori ſeparatio;Quæſtione cadente, an his vel ſimilibus cau-
419 ſis ceſſantibus, mulieri volenti conſtãte matrimonio fiat vera reſtitutio, quæ virum omninò liberat, quod plures recipit diſtinctiones ac declarationes, de quibus in ſua ſede Z.

DE

Z *diſc.* 162. & 163.

De reſtitutione dotis ſoluto matrimonio, cui, quando, & quomodo fieri debeat, Et conſequenter de ſucceſſione in dote.

SOluto matrimonio, ſeù aliàs facto caſu reſtitutionis, circa iſtam tres cadunt inſpectiones; Primò ſcilicèt circa tempus, intra quod facienda eſt, Secundò circa modum ſeù bonorum qualitatem, Et tertiò circa perſonas, quibus eadem reſtitutio fieri debet, vt benè facta dicatur, ſiuè ad eam petendam actio competat.

Quoad tempus, Aut dos conſiſtit in ſpecie, in qua reſtitutio vtpotè in bonis inæſtimatis facienda eſt, Et tunc nulla per legem tributa habetur dilatio, ſed il-
420 licò eius caſus factus dicitur, niſi vir in eorumdem bonorum obtentione moram ſit paſſus, vndè propterea debeat ſe reintegrare de illis fructibus quos conſtante matrimonio fuiſſet percepturus, niſi mora facta eſſet; Vbi verò conſiſtit in quantitate, tunc, ceſſante diuerſa conuentione, lex communis ipſi viro ſuperſtiti vel eius hæredi annalem tribuit dilationem, per iura municipalia reſtrictã, vt in Vrbe eſt ad ſex menſes, alibi verò fortè ampliatam, cum onere tamen interim alimenta mulieri aliundè non prouiſæ ſuppeditandi, quod in eiuſdẽ viri vel hæredum arbitrio repoſitum eſt, non curandi ſcilicèt dilationem, atque dotem illicò ſoluendi, ad huiuſmodi alimentorum onus effugiendum.

Conceditur autem hæc dilatio, quando purè ac liberè ab initio quantitas ſoluta eſt, ſecus autem, vbi dotans maiorem habuerit dilationem, atque in plura tempora ſeù plures ac diſtinctas pagas dotis præſtatio conuenta ſit, quoniam eodem modo reſtitutio facienda eſt, vt dotans & vir vel eius hæres ad paria iudicentur, niſi aliàs cautum ſit.

Ceſſat verò dicta legalis dilatio in caſu pœnalis reſtitutionis faciendæ ob culpoſum diuortiũ propriũ vel impropriũ,
421 vel ratione ingratitudinis, ſiue quod vir dotis legatum mulieri faciat, cum ità, nè illud inutile remaneat, hic effectus reſultare dicatur, vt illicò dos relicta petatur, niſi legatum ad aliam cauſã referendum veniat ſuamque congruam habeat operationem, ideoque non intret ratio fatuitatis, ex qua hic effectus reſultat, quia nempè (vt frequenter contingit) dote in toto vel in parte non exacta, vir eam vxori relinquat, non ſolo iure ceſſionis actionum, vt in dubio eſt præſumptio, ſed vt ſibi ſoluatur ab hæredibus quibus actio remaneat illam à dotante exigendi, tunc enim alia duplicanda non eſt operatio.

Quòuerò ad modum, illius determinatio pendet à natura ſeù qualitate dotis de qua ſupra actum eſt, an ſcilicèt in ſpecie, vel in quantitate conſiſtat; Vbi
422 enim conſiſtit in ſpeciebus, tunc in eiſdem ſiue auctis, ſiue diminutis reſtitutio facienda eſt quoad ſubſtantiam, remanente iure ſuppletionis in accidentibus, pro culpoſis ſcilicèt deteriorationibus, vel pro illis meliorationibus quæ perpetuam rei vtilitatem concernentes, vltrà viri obligationem ceſſante animo donandi ſint de iure vel æquitate reficiendæ, niſi ex longo vſu bona conſumpta ſint itaut non extent, vt contingit in illis mobilibus quæ ſub acconcij, vel
423 corredi vocabulo explicari ſolent, datis inæſtimatis, in quibus cadit ea diſtinctio quæ frequens habetur in materia fideicommiſſaria, vel in altera vſufructus inter ea mobilia quæ illicò nõ conſumuntur, ſed paulatim, aut aliàs ſolidæ materiæ ſeù aliàs longæuæ conſeruationi apta, et vſualia breuiori conſumptioni ſubiecta, niſi conſtet eadem à viro vendita eſſe, quoniam tunc pretium reſtituendum eſt.

Vbi verò conſiſtat in ſpeciebus non conſeruabilibus, ſed perneceſsè vſu conſumptibilibus, vt ſunt triticum, vinum,
424 oleum & ſimilia, iam inſinuatũ eſt ſub quæſtione eſſe an ipſum genus de tẽpore reſtitutionis (vt probabilior opinio tenet), vel pretium de tempore quo data ſunt reſtitui debeat; Et in ſe mouentibus cadit eadem diſtinctio quæ in materia vſufructus habetur, vbi ſub gregis vniuerſitate, ſed ſi ſingulariter, tunc occultatur emptio & venditio pro pretio attento tempore traditionis.

Vbi verò dos conſiſtit in quantitate, abſque eo quod alia conuentio accedat, extrà controuerſiam eſt ipſam quantitatem reſtitui debere, quæſtione cadente
425 quando intermedio tempore contigiſſet monetæ mutatio, vnde valor de tempore

pore obligationis diuerſus eſſet ab eo qui currit de tempore reſtitutionis; Atque tunc licèt ſcribentes nimium ſe inuoluant, attamen recepta videtur diſtinctio cadens in omni materia indifferenti abſque aliqua dotis ſpecialitate, quod, Aut agitur de moneta imaginaria, neq; tunc, neque nunc in rerum natura exiſtente, vt in Italia frequens eſt illa, quæ ſub vocabulo *librarum* ſeù *lirarum* explicatur, et regulariter non attendatur intermedia alteratio, ſed ſpectetur tempus obligationis; Aut verò agitur de moneta vera in rerum natura exiſtente, cuius tamen ſpecies de tempore ſolutionis rara ſit, alteratio autem prouenerit à valore ſeù bonitate intrinſeca, vt frequẽtius cõtingit in monetis auri, ob notabilem excreſcentiam pretij iſtius metalli, à qua aliæ excreſcentiæ pretiorum in vniuersũ prouenerunt, et tunc attendi debeat tempus ſolutionis quæ fieri poteſt in moneta currenti, ac de facili reperibili, quæ tamen adæquet valorem dictæ alterius monetæ, in qua obligatio conſtituta eſt, quamuis de præſenti id longè plus importaret, quàm receptum ſit, vt frequentior praxis docet in penſionibus Eccleſiaſticis.

Si verò dote conſiſtente in quantitate, poſita ſunt in obligatione reſtituen-
426 di bona propria mulieris, vel eadem, quæ per mulierem ſeù dotantẽ data ſunt æſtimata loco quantitatis, & tunc tempus præſens ſolutionis in ipſorum bonorum pretio attendendum eſt, augmento vel decremento intermedio cedẽte ad commodum vel reſpectiuè damnum viri; Iſta verò conuentione ceſſante, vbi præſertim non de ipſo principali debitore agatur, ſed de eius hærede beneficiato, frequenter in foro dubitari contingit, an creditor inuitus tot bona recipere teneatur, regula aſſiſtente negatiua, limitationem recipiente aliquibus cõcurrentibus requiſitis, quæ tot tantaque ſunt, vt vix ad praxim illa reducatur, quod pariter non eſt peculiare dotis, ſed omnibus materijs indifferentibus congruit.

Si autẽ dos conſiſtat in iuribus perſo-
427 nalib⁹, & vitalitijs, vt ſunt vſusfructus, officia vacabilia, cenſus vitalitij, & ſimilia, dubitari ſolet quid reſtituendum ſit, quod ex facti qualitate pendet, quid ſ. in dotem datum ſit vt in ſua ſede; Competente viro detractione pro expenſis funerum & vltimæ infirmitatis ac meliora-
428 mentis neceſſarijs, vel vtilibus perpetuam rei vtilitatem concernentibus cum ſimilibus, de quibus pariter in ſua ſede.

Quoverò ad perſonas reſtitutionis actionem habentes, ſeù quibus reſtitutio fieri debeat, aut validè illa fieri poſſit; In ea dote, quæ aduentitia ſit, atque de mulieris perfecto dominio reſolutioni non ſubiecto, inſpecta iuris communis diſpoſitione, planum eſt ipſi mulieri ſu-
429 perſtiti, & non alteri reſtitutionem faciendam eſſe, ipſa verò defuncta eius hæredibus, quos hodie habet, quamuis in ſtatu paternæ vel auitæ poteſtatis decederet, ob modernam peculiorum diſtinctionem corrigentem ius commune, quo attento pater vel auus, in cuius poteſtate eſſet, totum iure peculij occupabat; Cadentibus quæſtionibus, vbi dicta iuris diſpoſitio alterata ſit per pacta reuerſiua, ſeù alias conuentiones de iure validas ac obligatorias.

Vel & frequentius, ex iure municipali ſcripto vel non ſcripto, per quod filij ad dotem in pleriſq; locis iure proprio vocentur, ſublata mulieri facultate diſponendi tam inter viuos, quàm per vltimã
430 voluntatẽ, vndè propterea eius hæreditaria qualitas neceſſaria non eſt; Alicubi verò *iſta qualitas accedere debet*, *reticenataque* nõ *eſt facultas diſponendi inter viuos*, ſed ſolùm adẽpta illa per vltimam volũtatem, vel per illos actus inter viuos, qui in fraudem ad tollendam hãc prohibitionem fiant; Remanente quæſtione, an etiam per vltimam volũtatem ordinari valeat fideicõmiſſum inter ipſos deſcendentes, ac de ſanguine abſque extraneorum mixtura.

Vbi verò agitur de illa dote, quæ de tempore facti caſus reſtitutionis remanet in terminis profectitiæ, iuris regula generalis eſt, vt ad patrem redeat iure peculij ac reuerſionis ad ſuam cauſam,
431 ſiue matrimonium ſoluatur per mortẽ viri, ſiue per illam mulieris, ac ſiue ſuperſint filij, ſiue non; Verùm vbi contingat matrimonium ſolui per mortem mulieris, ſuperſtitibus viro, & filijs, tũc ex illa conſuetudine, quæ vulgò *Martini* dicitur, ceſſat hæc reuerſio, ſed remanet penes filios, qui eam non iure hæreditario matris, ſed ex perſona propria tanquam

quam directè vocati à dicta conſuetudine, iuxtà magis communiter receptam opinionem, illam obtinere dicuntur ex bonis & ſubſtantia aui, ideoque tenentur eam imputare in legitimam ſibi debitam ex ſubſtantia aui materni immediati.

Et quamuis ea, quæ per noſtros maiores deſuper habentur, id tractando cũ terminis veræ conſuetudinis regulandę adinſtar iuris municipalis correctorij iuris communis, tam circa dictum effectum directæ vocationis filiorum, quàm circa prohibitam extenſionem de caſu ad caſum (ob quam prohibitionem tradiderunt eam non procedere, quando vt ſupra matrimonium ſolueretur per mortem viri, licèt filij ſuperſint) continere videantur leguleicas ſimplicitates vel ineptias, quoniam *Martino* ſimplici gloſſatori, facultas non competebat inducendi conſuetudinem totius Orbis obligatoriam, ac etiam quia ea quæ habentur circa ſtrictam conſuetudinis intelligentiam & operationem percutiunt illam particularem inductam ex tacito conſenſu populi alicuius Ciuitatis vel ditionis, adeout vniuerſaliter ius commune ab alijs populis ſeruatum obſtet, adinſtar iurium verè municipalium ſeù ſtatutorum; Sed id proueniat ex nõ receptione iuris communis in hac parte, & ſic potius per non vſum percutientem initium illius receptionis legum ciuilium, quam in legali hiſtoria habemus, quàm per conſuetudinem correctoriam iuris communis iam recepti, ac vigentis, ità dicto *Martino* antiquo gloſſatore hanc non receptionem ſub termino conſuetudinis potiùs impropriè explicante, Attamen quia ex magis communi maiorum traditione, etiam in foro id ità receptum eſt, idcircò ad quamdam ſpeciem legis id tranſitum fecisse videtur, ideoq; recipiendum; Pluribus alijs deſuper cadẽtibus quæſtionibus, in foro tamen raris, ſcholis verò magis congruis.

Quia verò alicubi etiam in dote quæ per fratres vel alios coniunctos detur, dictæ reuerſioni de iure communi non
432 ſubiecta, etiam ceſſante pacto reuerſiuo, ius municipale illud ſubintelligit, quoties tamẽ de ipſorum fratrũ vel aliorum coniũctorum ſubſtantia, nõ autẽ de propria ipſius dotatæ id ſequatur, adhuc ſub quæſtione eſt, an hæc Statutaria reuerſio procedat in ſolo caſu mortis inteſtatæ, vt vna opinio credit, non autem condito teſtamento, magis tamen probabile videtur id indefinitè recipiendũ eſſe, quoties particulares facti circumſtantiæ aliter non ſuadeant.

Procedunt hæc quoad ius ſucceſſorium, ex quo de conſequenti diſponendi facultas reſultet, ipſiuſque dotis pertinentia, quo verò ad exercitium actio-
433 nis pro reſtitutione facienda, vnde reſultat, an per debitorem benè vel malè ſoluatur, vbi adeſt ſtipulatio dotem profectitiam reddi patri & filiæ, quamuis dicta ſtipulatio ſit talis, quod non alteret dotis profectitiæ naturam, neque eam in aduentitiam tranſire faciat, adhuc tamen ipſa filia actionem habet, & de conſequenti eidem ſolui poteſt, cum alijs in propria ſede videndis, non de facili ſub compendio cadentibus.

De alienatione vel obligatione dotis.

EA quę generaliter percutiũt inualidas mulierũ alienationes vel obligationes, alioſque contractus in bonis indifferentibus quamuis nõ dotalibus, ex inhabilitatione perſonæ, ſiue ex vitio ſeù qualitate bonorum, procedunt quoque in dote, cuius qualitas reſtrictionem potius huiuſmodi prohibitionis importat; Dicta verò prohibitione ceſſante, quam, vt plurimũ ius municipale cauſat, tunc vbi
434 agitur de ipſis fundis dotalibus, legem habemus, quæ *Iulia* nuncupatur, quæ illorum alienationem prohibet, ſuper cuius legis intelligentia, & an intelligatur de alienatione vera & propria, vel etiam de impropria & lata, ſiue an procedat iuſta cauſa accedente, noſtri maiores certant, pluresque tractant quæſtiones, ſcholis potius congruas, in foro autem raras, dum receptum eſt huiuſmodi legis diſpoſitionem ceſſare accedente iuramento, quod hodie fortè cũ abuſu, tanquam ſpecies clauſulæ de ſtylo per Notarios in omnibus ferè contractibus apponi ſolitum eſt, ideoque rarus eſt caſus, in quo per huiuſmodi legem ſequatur annullatio alienationis bonorum dotalium, quæ in hoc ab alijs extradotalibus & indifferentibus practicè differre videtur, vt eorum alienatio

natio vel obligatio prohibita ſit, quoties eſt adeo læſiua ſeù in exceſſu, quod ip-
435 ſam mulierem indotatam relinquat, quaſi quod non obſtantibus iuramento & iuſta cauſa, ob quam aliàs mulier de iure communi vel Statutario validè alienet, vel ſe obliget, non poſſit ſe indotatam relinquere, eiuſque dotis deteriorem conditionem facere; Cadente quæſtione, potius inter modernos quã antiquos quibus ignota videtur, quando hic exceſſus vel læſio adeſſe dicatur, magiſq; receptum eſt, regulam intelligi debere, quãdo medietatem excederet, vnde propterea ſtylus inoleuit in executione, quæ contra mulieres in omnis dotalibus decernitur etiam aliàs validę obligationis, decernendi vt dotis medietas ſalua eſſe deberet quod iuditioſè per aliquos declaratum eſt, recipiendum eſſe, quando talis eſſet dos, quod medietas, quæ ſalua remanet congrua ſit pro ipſius mulieris ſubſtentatione, ſecùs vbi adeo exigua, quod etiam integra vix ad id ſufficiat, quaſi quod tunc ex eadem ratione, integra ſalua eſſe debeat, quod quandoque receptum, quandoque autem reiectum eſſe pro ingeniorum varietate praxis docet.

Pluribus etiam deſuper cadentibus quæſtionibus, an ſcilicet id procedat in muliere ſene, in qua vlteriores nuptiæ probabiliter dandæ non ſint, ſiuè an obligatio, quæ medietatem excedat, corruat in totum, vel potius reformetur intra ratam permiſſam; Vel an muliere donec vixit non conquærente, talemque obligationem non impugnante, ius impugnandi tranſitorium ſit ad filios, vel etiam ad extraneos hæredes, cum alijs in ſua ſede videndis A.

De lucris dotalibus, ac etiam de augmento dotis, aliaque ſponſalitia largitate.

DOtis vel muliebris aſſis augmentum ex pluribus prouenire ſolet, vel ſcilicet quod ipſe vir vel ſponſus dotem augeat, vel aliam faciat ſponſalitiam largitatem, vel quod ipſamet mulier ex ſuperuenientis bonis dotem ſibi augeat, vel quod id agant eius parentes, & alij, vel quod ex lucris dotalibus id proueniat, quare de his diſtinctè agendo.

Quoad illud augmentum quod à viro proueniat, diſtinguendum eſt, Aut enim de illo augmento quod diſcretiuè ad aliã dotis deſtinationem ità nuncupari ſolet, ab initio tamen cum reliqua dote tan-
436 quam per vnius conſtitutiuum promittitur vel datur, puta quia teſtatore aliquam ſummam fœminis deſcendentibus ex fideicommiſſi bonis extrahendam pro dote taxante, ob temporum aliarũque circumſtantiarum alterationem dictam taxam augere oporteat ad congruam conſtituendam; Siue quod ſoluto primo matrimonio, mulier ſecundas contrahat nuptias pro quibus priorem dotem augeat; Vel quod patre aut alio cuius proxima eſt dotandi obligatio cõſtituente dotem congruam, mater, vel alter coniunctus eodem tempore aliquam ſupradotem vel dotis augmentum faciat cum ſimilibus, tunc enim licet vulgò dotis augmentum id dicatur, impropriè tamen, atque per modum loquendi dicitur tale, quoniam in effectu eſt pars eiuſdem dotis quæ ab initio conſtituitur, vnicam efformans vniuerſitatem, ideoque extrà controuerſiam eſt, vt omnia quæ de dote diſpoſita ſunt, huic etiam augmento conueniant.

Aut pariter initio contractus matrimonialis, & conſtitutionis dotis futurus vir ex pacto ſine quo, ad matrimonium
437 cũ tali dote non eſſet deuentum, auget dotem ab ipſa muliere vel altero pro eadem conſtitutam, dando in dotis augmentum, vel ſupra dotem de proprio aliquam ſummam, vel bona, Et tunc ſi actus eſt purus, validus, ac perfectus, itaut dominium vel ius irreuocabile in mulierẽ transferat, idem dicendum eſt, quod ſcilicet impropriè dicatur dotis augmentum, cum verè totum conſtituat vnicam dotem, eodem proindè iure in totum regulandam, adeo vt mulier decedens etiã abſque prole ac viro ſuperſtite, ad eius hæredes id tranſmittat; Fortius autem, vt frequentius contingit, ſi per virum id geſtum ſit ad inæqualitatem vel alium defectum compenſandum, puta nobilitatis, ætatis, formæ, aut valetudinis &c.,

A. *De his omnibus diſc. 101. & ſequentibus ad 110. ac etiam diſc. 90. & ſeq., & diſc. 155. & 158.*

&c., cum tunc potius id in dotem dari dicatur de eiuſdem mulieris aſſe, vel peculio, tanquam dictæ inæqualitatis pretium.

Aut verò, poſt validè ac perfectè conſtitutam congruam dotem, & contractũ matrimonium, iſto conſtante mulier ex ſibi ſuperuentis bonis, vel ijs quæ tanquã extradotalia retinuerat, augmentum cõ-
438 ſtituat, et tunc vbi ceſſet motiuum fraudis quæ ratione lucrorum ſeù aliàs, filijs matrimonij, vel alteri tertio intereſſato, puta creditoribus vel fideicommiſſo ità reſultet, receptum eſt actum eſſe validum, atque reputatur vera dos ad plures effectus, non tamen omnes, illum præſertim iuris vel beneficij petendi illius reſtitutionem ex bonis fideicõmiſſi aſcendentis, quando bona libera deſint, niſi adeo iuſta cauſa accedat, quod iſtius quoque beneficij competentiam tribuat; Neq; id cadit ſub prohibita donatione inter coniuges, cum dato titulo dotis, dominium reſideat penes ipſam mulierem, aliqua vtilitate reſultante viro circa fructus, quos etiam abſque hoc titulo, ex mulieris voluntate quamuis tacita ſeù præſumpta obtinere poſſet ex bonis extradotalibus, deſumendo tamen hypothecam de tempore quo conſtituitur vt infra in concurſu.

Aut demum agitur de illo augmento, quod conſtante matrimonio fiat per virum mulieri, et tunc niſi ſit in executio-
439 nem præcedentis tractatus, ac in recognitionem bonæ fidei, voluntaria donatio cenſenda eſt, atque iure donationis inter coniuges regulanda, cadens ſub ſolemnitatibus, alijſque prohibitionibus; Et quamuis illa quæ reſultat à iure communi à foro penè exulaſſe videatur ratione iuramenti, quod magis receptũ eſt, vt huiuſmodi plagam ſanet, nimium tamen refert inſpicere, an dotis, vel potius donationis iure actus cẽſeri debeat, tam quoad competentiam affirmatiuam ſeù negatiuam priuilegiorum dotalium, quàm etiam quoad ſolemnitates à Statuto, vel alio iure particulari inductas cum ſimilibus.

Sub dotis augmento aliqui connumerare ſolent illa donatiua, quæ ante matrimonium, vel in ipſo actu inter coniuges fieri ſolent, præſertim per ſponſum
440 ſponſæ de gemmis, veſtibus, & ornamentis, ſuper quibus cadere non ſolet quæſtio poteſtatis ſeu validitatis, cum ſecluſo præiudicio creditorum, huiuſmodi ſpecies donationis ſubiacere non videatur iuri communi vel Statutario de donationibus inter coniuges diſponenti, ſed cadit ſolùm quæſtio voluntatis, an ſcilicet animo donandi, vel potius pro ornatu, ſponſus, vel eius maiores huiuſmodi bona ſponſæ mittant vel tradant, quod iuxta generalem naturam quæſtionum voluntatis, ac facti potius quàm iuris, certam regulam generalem non recipit, ſed pro perſonarum, bonorum, ac vſus regionis qualitate, alijſque particularibus circumſtantijs decidendum venit, non per hoc tamen erit dos ſeù verum dotis augmentum B.

Collocant item aliqui alias ſponſalitias largitates, præſertim illas, quæ pro aliquarum regionum more *arrha* dicũtur, necnon eas donationes propter nuptias, quæ ſub antephati ſeù lucri vel morgicæ, & meſſij vocabulo pro qualitate regionum explicari ſolent, Verùm neque id dos, vel dotis pars, aut augmentum dicendum eſt, cum ſub genere lucrorum dotalium potius cadat.

Quo igitur ad hæc lucra, ea iuri communi ignota fuerunt; Licèt enim per illud neceſſitas donationis, quæ propter
441 nuptias dicitur, viro vel eius patri ad fauorem vxoris inducta ſit in æquiualenti ſpecie vel quantitate dotis, quam mulier viro vel ſocero tradat, non tamen hæc aliquod lucrum redolet, ſed ſolùm dotis cautelam vel recompenſam, adeout vnum vel alterum in caſu ſoluti matrimonij, vel aliàs facti caſus reſtitutionis mulier obtinere debeat, ideoque ſub nomine lucrorum, quæ iuri communi cognita ſint, veniunt ſolùm donatiua aliæque ſponſalitiæ largitates & liberalitates, quas vnus coniux cum altero exercuerit, Adeout non benè iuris communis diſpoſitio adaptetur illis Statutarijs
442 ſeù conuentionalibus lucris reciprocis, quæ per quamdam aleam vel ſponſionem æquè ſe habentem ad lucrum ac damnum, ex bonis coniugis præmorientis ad fauorem ſuperſtitis debeantur,

De dote Mmmmmm cum

B. *De his omnibus ſuper augmento diſc. 165.*

ipſo tempore vel ſuſpectione antidatæ, circa quam dos nullum habet ſpeciale, tunc omnis quæſtio ceſſat, cum dotale creditum non ſit inferioris conditionis quocumque altero credito priuato ac indifferenti, cui congruat regula, *qui prior &c.*; Quamuis enim aliqui ſingularizatam credant dotem circa dictam antidatæ ſuſpicionem, ob quam magis exactam temporis probationem in ſcripturis priuatis aduerſus publica documenta lex requirit, non tamen eſt priuilegium, ſed illamet ratio, ob quam ratione ſubiectæ materiæ & cuiuſdam primordij veritatis leuiores probationes admittuntur, temperat aliqualiter illum rigorem, quem generaliter in quocumque alio priuato creditore lex induxit.

Priuilegium autem dotis conſiſtit in hypotheca, quam licèt non conuentam, lex dotis fauore induxit, quæ proinde
446 ad differentiam conuentionalis ſub expreſſo vocabulo explicari ſolitæ, tacita ſeù legalis dicitur, inducta ex ipſo inſtanti conſtitutionis ſeù promiſſionis, tam in bonis dotantis pro iam conſtitutæ ſeù promiſſæ ſolutione, quàm in illis viri vel ſoceri pro illius reſtitutione, licèt non promiſſa, vtpotè de iure ſubintellecta, & quæ legalis hypotheca anterior, ceſſante aliquo priuilegio, vel ſpeciali ratione, vincit etiam hypothecam expreſſam & conuentionalem poſteriorem.

Cadente ſolùm quæſtione circa initium, ex quo eadem hypotheca metienda ſit, quoties dotis conſtitutio ſeù pro-
447 miſſio præcedat, matrimonium verò ſubſequatur, quale ſcilicet tempus attendi debeat, an illud promiſſionis ſeù capitulorum matrimonialium, vel illud matrimonij, ob intermedios hypothecarios creditores, ſuper quo magna inter ſcribentes viget diſſentio, Aliquibus ſimpliciter volentibus attendi debere tempus matrimonij, tanquam illud purificatæ conditionis voluntariæ, ſub qua promiſſio cenſetur concepta; Alijs autem diſtinguentibus inter promiſſionem & ſponſalia benè vel malè inita, an ſcilicet inter contrahentes de eo tẽpore obſtaret necne canonicum impedimentũ, ob quod matrimonium conſiſtere non poſſet, ſeù aliàs ſponſalia inualida eſſent, quaſi quod in caſu impedimenti vel inualiditatis, tempus matrimonij vel ſaltẽ illius potentiæ ob ceſſatum impedimentum attendi deberet; Et alijs ſimpliciter tenentibus attendi debere tempus promiſſionis, quaſi quod ſubſequuta purificatio conditionis potius mixtæ quàm voluntariæ retrotrahatur, atque hæc vltima videtur probabilior in foro magis recepta, quoniam licèt ad matrimonium contrahendum non arctet neceſſitas præciſa, arctare tamen dicitur neceſſitas congruentiæ & honeſtatis, quæ conditionem mixtam cum retrotractione faciat; Dictumque promiſſionis tempus non ſolùm attendendum eſt in ordine ad dotantem, ſed etiam vt dictum eſt ad virum pro dote reſtituenda, quamuis ex interuallo ſolutio ſequuta ſit, neque ex eius parte aliqua accederet reſtituendi obligatio vel promiſſio, quoniam ex tunc eam lex ſubintelligit.

Secùs autem ſi matrimonium præcedat, dotis autem promiſſio ſubſequatur, quia cum matrimonium conſiſtere poſ-
448 ſit ſine dote, idcirco non intrat retrotractio, ſed attenditur tempus quo illa conſtituta eſt; Et quamuis aliqui ponderent, an agatur de dote conſtituta ex voluntate, ſiue ex ſubſidiario iudicis officio ratione charitatis, ſecus autem ſi iure actionis, vel etiam iudicis officio ratione ſanguinis, vnde ipſa bona affecta ſint, vt præſertim contingit in illa dote quæ extrahitur à fideicommiſſo, & fortius vbi ſuccedat loco legitimæ, vel hæreditariæ portionis; Attamen id non percutit virum neque dotem reſtituendam, ſed ſolùm conſtitutam vel conſtituendam, non ex peculiari natura ſeù priuilegio dotis, ſed potius ex quadam actione perſonali in rem ſcriptam complicante quoddam dominium ex beneficio ſeparationis bonorum vt ſupra ad materiam dotis conſtituendæ aduertitur, & ſic extra caſum priuilegij & hypothecæ legalis doti iam conſtitutæ ſoluendæ, vel reſtituendæ competentis.

Quod autem dicitur in ordine ad dotantem, vt promiſſionis tempus attendi debeat, procedit vbi adimpleta ſit conditio illius certi ac determinati matri-
449 monij, pro quo promiſſio facta eſt, ſe-

ſecus autem ſi illa facta ſit pro vno, quo ineffectuato alterum matrimonium ſequatur iuxtà probabiliorem ſententiam, non tamen pacificam, cum plerique contrarium ſentiant.

Ac etiam quoad dotem, quæ profectitia remanet, ſeù quoad eam quæ aduentitia dicitur, pacto tamen reſolutiuo ſubiecta eſt, in ordine ad dotantem id procedit, quatenùs adhuc duret illud matrimonium, quod iam contractum ſit, ac adimpleta conditio, ſecùs autem ſi eo diſſoluto, ex legis vel conuentionis miniſterio, dos reuerſa ſit ad dotantem, quem lex obliget ex iudicis officio ratione ſanguinis vel charitatis ad nouam dotem, pro ſecundo, vel vlteriori matrimonio conſtituendam, quoniam cum primus actus ſit reſolutus, alter autem ex integro & ex nouo iudicis officio ſequi debeat, non ſuffragatur prior legalis vel conuentionalis hypotheca, vtpotè iam reſoluta, & conſequenter potiores
450 erunt intermedij creditores hypothecarij, quinimò & chyrographarij quoad ipſam mulierem fouentem cauſam lucratiuam vel habentes cauſam ab ea, ſecùs autem chyrographariorum reſpectu, quoad virum, vtpotè fouentem cauſam onerosam.

Præmiſſa circa concurſum fundatum in ſola ratione temporis ac hypothecæ legalis vel conuentionalis, abſq; mixtura potioritatis, tam doti conſtitutæ ſoluẽdæ in concurſu creditorũ dotãtis, quàm reſtituendæ in concurſu bonorum viri, communia ſunt, quoniam illud potiori-
451 tatis priuilegium, quod aduerſus anteriores per legem doti attributum eſt, ſolùm reſtituendæ in bonis viri, non autem conſtitutæ in bonis dotantis competit, atque conceſſum eſt.

Illud verò potioritatis priuilegiũ frequentioribus quæſtionibus anſam præbet, Aliquibus volentibus, vt etiam aduerſus anteriores expreſſam ſeù conuentionalem hypothecam habentes, illud ſit exercibile, ſiue hypotheca dotalis ſit tacita, ſiue expreſſa & legalis, iſtaque
452 opinio in ſcholis magis communiter recepta eſt, vtpotè legis litteræ magis innixa, à foro tamen omninò exulat, atque contraria viget, vt ſcilicèt illud potioritatis priuilegium, quod lex doti poſteriori conceſſit, locum habeat aduerſus habentes ſolam hypothecam legalem, non autem conuentionalem, quaſiquod ipſa tollat ſolum beneficium anterioribus à ſe conceſſum, non autem illud quod ex propria prouidentia ſibi quis comparauit, atque hoc iure in foro vbique viuitur, ſiue hypotheca dotalis ſit tacita, ſiue expreſſa, vbi agitur de bonis quæ per virum ante matrimonium ſeù hypothecam dotalem poſſidebantur.

In foro adhuc remanente quæſtione ſuper bonis poſtea quæſitis, in quibus vna opinio quam Romana Curia quan-
453 doque ſequuta eſt, credit dotem fiſco aſſimilatam, atque ex fiſcali priuilegio vincere anteriores, quamuis expreſſa & conuentionali hypotheca munitos, quod tamen non placet, parùmque probabile videtur, præterquam vbi agatur de illis bonis, quæ probabile ſit ex pecunia vel alijs bonis dotalibus quæſita eſſe, ſecùs autem ſi de alia eorum obuentione conſtet, cum tunc nulla ſubeſſe videatur congrua ratio, quæ id ſuadeat.

Prout illam certam potioritatem, quę aduerſus anteriorem hypothecam legalem doti tribuitur plerique limitant, vbi
454 agatur de hypotheca legali etiam priuilegiata ſeu qualificata, qualem aliqui credunt reſultãtem à Statuto diſponẽte, vt vim habeat expreſsæ, ſiue illam quæ pupillo cõceditur in bonis tutoris vel alterius doloſi adminiſtratoris, quod ſuas recipit difficultates ac diſtinctiones, de quibus in propria ſede.

Vbi verò ſit concurſus cum altero, quem in iure non dubitetur eſſe æquè priuilegiatum, vt eſt altera dos, vel eſt
455 fiſcus, ſiue mutuans in refectionem vel ad rem emendam, tunc conquaſſatis inuicem priuilegijs, cum ſola temporis anterioritate proceditur, niſi mutuator ad rem emendam ſibi conſuluerit de pacto ſuæ hypothecæ, antequam res in dominium viri ementis tranſeat; Ac etiamſi venditor habita fide de pretio ſibi conſuluerit de reſeruatione dominij, cũ iſti dotem quamuis anteriorem in ipſis bonis vincant, indeciſa adhuc remanente quæſtione circa concurſum creditorum pro neceſſaria refectione vel conſeruatione rei, ſiue pro perceptione fructuũ, ſuper quibus ſit concurſus, aut pro pane

ex priuilegio piſtorum, ſiue pro funere cum ſimilibus, vnde plures adhiberi ſolent diſtinctiones ob quas non de facili certa, determinataque regula tradi poteſt, cum in pleriſque caſibus iſtud creditum quamuis poſterius vincat dotem anteriorem, quæ iuxtà vnam opinionem per hypothecas poſteriores ex cauſa onerofa & correſpectiua vinci quoq; de-
456 bet, quoties ipſa cauſam lucratiuam foueat, quod tamen in foro receptum non eſt, niſi quando probabilia vrgeant argumenta, talem dotem ex cauſa voluntaria & lucratiua conſtitutam eſſe ad fraudãdos etiam futuros creditores, pro iudicis prudenti arbitrio ex facti qualitate regulando, de facili tamen interponendo ob fraudes, quæ deſuper committi ſolent.

Procedunt hæc omnia, vbi concurſus eſſet in bonis viri tam origine, quàm actuali exiſtentia, ſecùs autem vbi in illis quæ licèt de præſenti exiſtant in dominio viri vel eius hæreditatis, origine
457 tamen ac de præterito fuerint mulieris vel dotantis occaſione tamen dotis in virum translata, vt ſunt bona quæ loco quantitatis viro data ſint æſtimata cũ vera æſtimatione, contractum emptionis & venditionis occultante, quoniam dato caſu ſubſidij, quodque alias mulier excluſa remaneret, tanquam per dicti occulti contractus reſolutionem, priorisq; dominij reaſſumptionem, ſibi lex conceſſit quandam priuilegiatiuam vindicationem, cum qua omnes anteriores vincit, etiam aduerſus aliam dotem, aliosq; priuilegiatos & potiores, quamuis in hoc non deſint contradicentes; Nõ eſt tamẽ vera & generalis reaſſumptio prioris dominij ad omnes effectus, ſed ſolũ ad iſtũ potioritatis, alijs commodi vel periculi, ſeu fructuum effectibus remanẽtibus penès virum, adinſtar illius reſeruationis dominij quam ſibi faciat venditor, pendente ſolutione pretij, cuius fides habita ſit, quaſiquod fauore mulieris lex ſuppleat vel ſubintelligat in iſto emptionis & venditionis occultato contractu illam cautelam, de qua prouidi venditores in re ſua ſibi conſulunt aduerſus anteriores creditores emptoris, à quibus etiam in re propria vinceretur.

Iſtud autem priuilegium ſubſidiariæ vindicationis reputatur merè perſonale,
458 nedum abſque dubio tranſmiſſibile ad extraneos hæredes, verùm neque ad filios, quod aſperum videtur, aliud verò ſupradictum generale priuilegium potioritatis aduerſus anteriores hypothecas legales, non eſt quidem tranſmiſſibile ad hæredes extraneos, ſed benè ad filios; Cadente ſolùm quæſtione circa ceſſibilitatem, an ſcilicèt ſit tertio extraneo ceſſibile, quod pendet ab eo; An ceſſio ſit principaliter in gratiam cedentis, vel econuersò, vt primo caſu affirmatiuè, altero autem negatiuè reſpõderi debeat; Priuilegium autem hypothecæ legalis doti vt ſupra attributum, generaliter ceſſibile ac tranſmiſſibile eſt etiam in extraneos.

Denegatur autem dictum potioritatis generale priuilegium aduerſus anteriores tacitam hypothecam habentes, in lucris dotalibus, ac etiam in eo quod vir
459 mulieri deberet ratione adminiſtrationis bonorum extradotalium, quamuis pro iſtis etiam hypotheca per legem cõcedatur, Vnde propterea in eo dotis augmento, quod ab initio contracti matrimonij validè ac perfectè per virũ mulieri conſtitutum habetur pro vera dote vt ſupra, iſtud priuilegium denegandum venit, cum in effectu mulier contendat de lucro non autem de damno cui ſolum euitando lex occurrere voluit; Et quamuis vbi tale augmentum iuſtam habeat causã proportionatæ cõpenſationis putà inæqualitatis ratione ætatis, vel nobilitatis, aut valetudinis, vel formæ, onerosam cauſam potius præſeferre videatur tanquam dictæ inæqualitatis pretiũ, recipiẽdum tamẽ id videtur ad alios effectus non autem ad iſtum, cum ipſa lex huius priuilegij inductiua veritatem potius quàm fictionem reſpexiſſe videtur, in illo ſcilicèt peculio quod mulier cum eius perſona verè committat viro, ex muliebri ſimplicitate cautelas negligendo, cum aliàs eſſet nimium exorbitãtias extendere.

Cadunt etiam quæſtiones circa dotẽ mulieris putatiuæ, vel ſponſæ de futuro àn hoc dotali priuilegio circa potiorita-
460 tem gaudeat, quod deciſionem recipit ex bona, vel mala fide, vt primo caſu iſtud, & alia priuilegia competant, præſertim

ſertim vxori putatiuæ, & cum alijs diſtinctionibus, de quibus in ſua ſede, vbi de alijs ad iſtam materiam concurſus D.

De dotibus Monialium.

QVamuis ius commune vel ſtatutarium de dote carnalis matrimonij agat, vel ratione maioris frequentiæ, vel quia ante modernam introductionem clauſu-
461 ræ & formæ Monaſticæ vitæ mulierum, talis dotium vſus nõ adeò frequens haberetur, dum vtſupra aduertitur, plures hunc vſum potius damnant, licèt malè; Attamen quia ſine dubio hic vſus nèdum licitus, ſed quodãmodò neceſſarius eſt pro ſpirituali matrimonio, idcircò
462 regula eſt generalis, vt omnia quæ in iure de dote diſponuntur, tàm circa dotandi obligationem, quàm circa fauores & priuilegia, procedant etiam in huiuſmodi dote ſpirituali, quæ à carnali in aliquibus diuerſam habet naturã, ob ſtatus diuerſitatem; Primò ſcilicèt circa congruitatem, vel taxam, quæ vt ſupra ad eius materiam aduertitur in dote carnali certa & determinata non habetur, ſed eſt varia pro facti qualitate, ac ſingu-
463 lorum caſuum circumſtantijs, ex quibus congruitas metienda eſt, iſta verò abſque perſonarum exceptione, quoties aliqua alteratiua qualitas nõ concurrat, puta exceſſus numeri, corruptionis, vel multiplicitatis ſororum, cum ſimilibus, in omnibus eſt vniformis in eo Monaſterio, adeout iuſta cauſa ceſſante, non liceat conſuetam taxam alterare; Et quãdo aliàs Superiori videatur, id faciendũ eſt in vniuerſum, non autem in particulari, niſi ob aliquod ſupra inſinuatum accidens, quod etiam taxam certam habere videtur in quota, puta in dote duplicata vel triplicata &c., Aliqua variatione remanente circa reliquas appenditias, quæ pars dotis dicuntur, vt ſunt expenſæ ingreſſus, & profeſſionis, ac officiorum, & ſimiles, pro Monaſterij vſu & qualitate, ac etiã eſt annuus ſeù menſtruus vitalitius redditus ſingulis monialibus aſſignari ſolitus pro honeſtis religioſis vſibus extraordinarijs, quod ſpectetur qualitas perſonæ & patrimonij.

Differunt item circa tempus eam præſtandi, quoniam in dote carnali, quamuis ex iuſta cauſa concedatur iudicium
464 præuentiuum de futuro ad effectum illam decernendi & taxandi, ac etiam, licèt raró, & ex magna cauſa ad ponendum in tuto, non tamen exercibilis eſt actio ad ſoluendum, niſi de tempore matrimonij, cuius conditionem hæc obligatio habet, adeout quamuis adſit obligatio expreſſa, non concedatur eius executio niſi iuſtificato matrimonio; Iſta verò dos ſpiritualis petitur etiam ante ingreſſum, ac ſuſceptionem habitus, quæ ſaltem per annum præcedere debet profeſſionem, ex qua ſpirituale matrimoniũ reſultat, cum per decreta generalia Sac. Congregationis non admittatur puella ad habitum niſi prius facto dotis depoſito in pecunia numerata penes Ædem ſacram, vel idoneum campſorem, aut in ipſius Monaſterij arca ad hoc deſtinata.

Atque ex hoc reſultat tertia differentia circa modum, quoniam dotare obligatus non cogitur preciſè totam dotem
465 præſtare in pecunia numerata, ſed pro facti qualitate prudentis iudicis arbitrio partim in ſtabilibus, partim in mobilibus, & partim in pecunia talis dos pro communi vſu conſtitui ſolet tanquam per ſpeciem, ſeù imaginem detractionis legitimæ, niſi aliqua inſolita & extraordinaria cauſa diuerſimodè ſuadeat, iſta verò dos ſpiritualis regulariter in pecunia numerata vt ſupra deponi debet, niſi ex ſpeciali indulgentia Sacræ Congregationis admittatur dotans ad aſſignandũ bona ſtabilia fructifera vel iura eis æquipollentia.

Differunt quartò circa reſtitutionem ac ſucceſſionem reſpectiuè, quoniam vbi
466 matrimonium ſoluatur per mortem vnius coniugis, dotis reſtitutioni fit locus, cui etiam aperitur per eiuſdem matrimonij ſeparationem, vel concordem, vel ex parte mulieris non culpoſam, aut conceditur mulieri quædam impropria reſtitutio, quæ fieri dicitur in caſu inopiæ

D. *De hac materia concurſus diſc. 166. ac etiam diſc. 78. & ſeq.*

piæ viri, ſub nomine aſſecurationis, quæ omnia ceſſant in hac dote ſpirituali, in qua, nulla cadente diſtinctione inter profectitiam & aduentitiam, ſoluto matrimonio per mortem monialis, nulla datur reſtitutio vel ſucceſſio, ſed irreuocabiliter remanet penes Monaſteriũ, adeout neq; ipſo ſpirituali matrimonio conſtante, pro vita ſcilicèt monialis, detur illa dominij, & poſſeſſionis diſtinctio inter virum & mulierem, quæ datur in dote carnali.

Quinimò data etiam huiuſmodi matrimonij voluntaria, & concordi ſeparatione, vel quod iſta iuſtè petatur per monialem ex legitima cauſa per ſuperiores probata, tranſitus ſcilicèt de vno Monaſterio ad alterum, ex cauſa valetudinis vel alia, non per hoc tamen fit locus reſtitutioni dotis, niſi Sacræ Congregationi aliàs videatur, quicquid deſuper ſcribentes in puncto iuris diſputent, cum talis ſit praxis, quandoque temperari ſolita circa alimenta; Remanente quæſtione quoad translationem aliorum bonorum ad monialem ante vel poſt profeſſionem obuentorum, an tranſeant necnè cũ perſona, quod dotis materiam non percutit, ſed illã Regulariũ.

Vbi verò contingat matrimonium ceſſare ex eius reſolutione in radice, quia nempè profeſſio inualida declaretur, tunc quæſtio, quæ in foro nimium
467 rara eſt, decidenda videtur ex facti qualitate & circumſtantijs, ſpectato prę ſertim tempore breui, vel reſpectiuè longo, quo in ſtatu religioſæ ibi mulier vixerit; Et quamuis aliquando detur caſus diſſolutionis ipſius Monaſterij, attamen deſuper cadere non ſolent quæſtiones, cum non per hoc ceſſet profeſſio ac ſtatus monaſticus, ſed moniales ad aliud transferuntur Monaſterium cum generali translatione bonorum, ſeù alia maiorum ſuperiorum prouiſione.

In reliquis autem omnibus, vt dictũ eſt, in fauorabilibus præſertim iſta dos iure carnalis regulatur, niſi quando in caſu voluntariæ diſpoſitionis hominis eadem voluntas reſiſtat, quod pro vno & non pro altero matrimonio debita ſit; Dictaque regula exæquatiua procedit etiam circa fructus, vel vſuras dota-
468 les onerum matrimonij recompenſatiuas, cum Monaſterium in hoc viro æquiparetur; Quinimò (licèt ex diuerſa ratione) melioris conditionis in hoc videatur Monaſterium licitè percipiendo huiuſmodi fructus vel interſuria dotis non ſolutæ etiam ſoluto matrimonio per mortem monialis, cum alijs, de quibus in ſua ſede; Quamuis autem ſub
469 dotis nomine explicari ſoleat, id quod Conſeruatorijs vel pijs domibus datur per mulierem ibi cælibem, ac religioſam vitam ducere volentes, attamen vbi non datur formalis profeſſio, & conſequenter nõ datur verum matrimoniũ ſpirituale, non eſt vera dos E.

De alijs materiæ generalitatibus remiſſiuè.

DE pleriſque alijs in hac dotali materia per ſcribentes agitur, quæ non de facili certam regulam recipiunt, dum potius ex facti qualitate & circumſtantijs, diuerſiſque diſtinctionibus deciſio pendet; Ac etiam quia in foro ſunt nimium rara, ideoque ſcholis potius con-
470 grua, Vtputa circa vniuerſitatem, quæ in dote ineſſe dicitur, adinſtar feudi, àn ſit vniuerſitas iuris tantùm, vel facti tantùm, vel vtriuſque, Et quando iure vniuerſali vel particulari cenſenda ſit, ac de effectibus exindè reſultantibus.

Item circa dotis adminiſtrationem, quæ ſcilicèt viro ſine muliere concedantur, & quæ præiudicia ex viri delicto,
471 vel facto poſitiuo, aut negatiuo cauſentur mulieri, Vel econuersò, quæ præiudicia patiatur vir ex delicto, vel ære alieno, ſeù altero facto poſitiuo, vel negatiuo mulieris; Necnon circa exercitium iurium honorificorum ſeù præeminentialium & iuriſdictionalium, quæ
472 diuerſimodè per virum & vxorem exercentur, vt præſertim frequentius contingit in præſentationibus vel nominationibus, quæ ſcilicèt præualeat, an illa

E. *De hac materia dotis monialis diſc. 167. ac etiam diſc. 11. & ſeq., & diſc. 125. & 127.*

illa viri, vel illa vxoris.

Ac etiam circa expenſas in rebus do-
talibus factas, ſeù meliorationes & reſpe-
473 ctiuè deteriorationes repetēdas, vel
reficiendas; Ac ſuper qualitate onerum à viro propter dotis fructus ſupportandorum, ad quæ ſcilicèt teneatur, & ad quæ non.

Siue circa dotis priuationem, quam mulier incurrat ad lucrum & commodū viri ob vtramque fornicationem carna-
474 lem & ſpiritualem, ſeù alios fornica-
rios actus, ſuper quibus ſcholaſtici præſertim nimiū ſe diffundunt, et àn hac pęna non declarata in vita tranſeat ad hæredes actiuè & paſſiuè, vnde declarari poſſit poſt mortem, & econuersò ſuper amiſſione lucrorum viro aliàs competentium ex eadem cauſa fornicaria vel ingratitudinis ſeù malæ tractationis, aut deſertionis; Quæ omnia ac ſimilia de facili habentur apud tractantes, cum diuturnæ forenſis vitæ experimentum probet, huiuſmodi quæſtiones nimium raras eſſe in foro, cui viri forenſis eſt ſolū incumbere, Ac etiam quia maioris prolixitatis motiuū maiorem extenſionem cohibet, neque humanæ memoriæ imbecillitati conceſſum eſt omnia ſuggerere.

-320573-

INDEX

INDEX
RERVM NOTABILIVM
Quę continentur ſub hoc titulo de Dote.

A

ABSENS.

Abſenti fauore dotis acquiritur actio, quamuis aliàs nõ acquiratur, diſc. 15. n. 1. & diſc. 151. num. 6. Idem fauore cauſæ piæ, diſcurſ. 15. num. 3.

ACCEPTILATIO.

Per eam à viro factam dotans liberatur, diſ. 29. n. 8.

Et per eamdem vir remanet dotis reſtituendæ debitor, diſc. 87. nu. 14.

ACTIO.

Filiæ diuiti an competat contra patrem, diſc. 1. n. 20. & 22.

Et quid de filia quamuis dignè nubente inuito, vel inſcio patre, eod. diſc. 1. n. 17. & diſc. 142. n. 24.

Non tamen competit filiæ indignè nubenti, eod. diſc. 1. n. 11. & diſc. 142. n. 16.

In ſubſidium tamen datur actio ad dotem neceſſariam pro alimentis, eod. diſc. 1. n. 11. & 21. & diſc. 142. n. 17.

Contra alios coniunctos de iure obligatos ratione ſanguinis, vel charitatis, non competit niſi in ſubſidium, dicto diſcur. 142. nu. 50. cum ſeq.

Quid de competente contra ſtupratorem, vel raptorem, eod. diſc. 142. n. 71. cum ſeq.

Competens contra patrem, vel aſcendentes, eſt tranſmiſibilis ad hæredes, diſc. 5. n. 8., d. 142. n. 51., d. 145. n. 62.

Secus ea quæ competit contra tranſuerſales, diſc. 5. & d. 142. n. 51., d. 145. num. 62.

Illa quæ competit contra aſcendentes eſt realis & afficit bona, diſc. 142. num. 38. & ſeq.

Non tamen eſt hypothecaria ſed perſonalis, diſc. 146. nu. 52.

Eſt autem in rem ſcriptam vt vincat creditores hypothecarios hæredis, d. 4. n. 11.

Quid attenta Bulla Baronum, d. 145. num. 107.

Et quid in feudis, diſc. 146. num. 48. cum ſeq.

Acquiritur abſenti fauore dotis, diſc. 15. n. 1. & d. 151. n. 6.

An ſit exercibilis pro dote conſtituenda ante matrimonium, quomodo & in qua ætate, d. 166. n. 18. cum ſeq.

Oritur fauore dotis etiam ex pacto nudo, diſc. 151. n. 1.

De competente aduerſus fideicommiſſum & bona fideicommiſſaria, *Vid.* Dos quoad fideicommiſſum.

Inofficioſæ dotis, *Vid.* Dos quoad inofficioſitatem.

An & quæ competat cõtra patrem viri pro reſtitutione, *Vid.* Pater.

An competat inſolidum contra plures dotare obligatos, diſc. 86. n. 5., diſc. 162. num. 26.

Et quid pro reſtitutione contra hæredes viri, ibid. & diſc. 76. nu. 2.

Quando competat pro redotatione, *Vide.* Dos quoad Conſtitutionem.

Reuocatoria ratione fraudis quomodo, & quando ſit exercibilis, diſc 156. n. 20.

Et pro euictione quando competat. *Vide.* Euictio.

An competat directè viro pro dote promiſſa, vel relicta mulieri, diſc. 151. nu. 16., & diſc. 163. n. 1.

Et econtrà an mulier, vel eius hæres habeat actionem directam contra dotãtem pro dote promiſſa viro ſine ceſſione viri, vel eius hæredum, diſc. 163. nu. 9., d. 70. n. 4., d. 62. n. 2. cum ſeq.

An actio pro dote conſtituenda ſit exercibilis, & quomodo contra tertios poſſeſſores bonorum eius qui dotare obligatus eſt, d. 4. n. 11. & 12.

Quæ actio competat pro repetitione vſurarum aduerſus virum, vel mulierem in bonis

bonis datis in dotem per vſurarium, diſ. 156. n.23. & ſeq.
De præſcriptione competente aduerſus actionem pro dote, *Vid.* Præſcriptio.
Dotis an ſit executiua. *Vid.* Dos in genere, & *vid.* Executio.
In factis indiuiduis poteſt competere in ſolidum contra vnum ex pluribus hæredibus, diſc. 24. n. 27.
Idemque in actione reali, diſc. 24. nu. 27. & diſc. 76. n. 2.
Petendi dotem an tranſmittatur ad hæredes mulieris, d. 4. n. 9.

ACTVS

Concurrente duplici cauſa, vna voluntaria, & altera neceſſaria, neceſſitati potius eſt tribuendus, d. 30. n. 3. & 154. n. 27.
Vbi poteſt ſe habere ad commodum, & incommodum, non dicitur læſiuus, licèt damnum fortuitò producat, diſcur. 106. n. 11. & 155. n. 29.
Fallit fauore dotis in qua ſufficit ſola potẽtia præiudicij, d. 155 n. 29.
In correſpectiuis, & hinc inde oneroſis, nõ vnius, ſed vtriuſque voluntas ſpectanda eſt, diſc. 27. n. 5.
In dubio, potius ad licitum quàm ad illicitum modum eſt referendus, diſc. 158. num. 31.
Geſti per mulierem, vel minorem ſine ſolemnitatibus vbi non ſint obligatorij, an ſint probatorij, *Vid.* Solemnitas.
Geſtus ex falſo ſuppoſito non obligat, diſc. 156. nu. 29.
Pro validatione primi inualidi, noua ſufficit partium voluntas, quæ attenditur vt nunc, diſc. 24 n 9. & 18.
Geſti per aliquem extra teritorium an valeant non adhibitis ſolemnitatibus proprij domicilij, *Vid.* Solemnitas.
Geſtus per vim, & metum qua actione veniat reſcindendus, diſc. 156. n. 31.
Inualidus ſi ratificetur an valeat vt nunc, vel vt ex tunc, *Vid.* Ratificatio.

ADIMPLEMENTVM

Præſumitur ſequutum ex longæuo ſilentio, diſc. 29. n. 11.
Conditionum probare debet qui ſe fundat in pacto conditionato, diſc. 73. n. 15.
Non ſequutum, quando impediat curſum vſurarum dotalium, diſc. 112. n. 6. *Vid.* Vſuræ.
Promiſſum habetur pro adimpleto in præiudicium eius cuius facto, & culpa non ſequitur, diſc. 79. ſub n. 8.

ADMINICVLA

Quænam regula ſit ſeruanda in iſtis metiẽdis, d. 73. n. 0.
Veriſimilitudo eſt ipſorum norma & regulatrix, d. 72. n. 20.
De adminiculis confeſſionis, *Vid.* Dos confeſſata.

ADMINISTRATIO

De differentia vbi hæc viro defertur à lege, & vbi ab ipſa muliere in bonis extradotalibus; Et an vbi eſt legalis competat hypotheca pro illorum ſorte, *Vid.* Bona, Fructus, Hypotheca.

ADMINISTRATOR

Tutor & ſimiles dotem puellæ conſtituendo, potius tutorio & adminiſtratorio quàm proprio nomine promiſiſſe censẽtur, d. 30 n. 2., & d. [illegible]. 33.
Quid ſi ſciuerint bona dotatæ ad ſũmam conſtitutam non aſcendere, d. 30. n. 4., d. 154. n. 34.
Bonorum extradotalium de qua culpa teneatur, & ex quibus mandatum ad id præſumatur, *Vid.* Bona.
Ante redditionem rationis, nec debitor, nec creditor dici poteſt, diſc. 94. n. 4. & diſc. 99. n. 6.

ADVOCATI

Horum auctoritas ſuſpecta, vel ſatis leuis dicitur, diſc. 17. n. 5.
Romanæ Curiæ non ſe ingerunt in ijs quæ facti, ſed quæ iuris ſunt, d. 87. n. 14.

ALIENATIO

Fundi dotalis cum iuramento ſubſtinetur, d. 20. n. 2.
Fallit vbi non remaneat ſalua medietas, ibid. n. 3.
Aliquando etiam modica alienatio, vel obligatio intrà dimidiam, reputatur inualida ob dotis modicitatem, ibidem num. 4.
Quid vbi cauſa neceſſaria concurreret, putà pro viro excarcerando vel pro conſtituenda dote propriæ filiæ, ibidem num. 5. & 10.
Quid ſtante reſeruatione vſusfructus, ibid. n. 6. & 10.
Quid vbi mulier nõ ſperatur amplius nuptura, ibid. n. 7. & 10. *Vid.* Mulier, *Vid.* Obligatio.
Regni, vel Principatus, pro dotis conſtitutione, vel reſtitutione an fieri valeat, diſc. 146. n. 8. cum ſeq. Et *vid.* Dos quoad Feuda.
Speciei primo loco in dotem datæ, an primo

mo matrimonio ſoluto, ſieri valeat per patrem, d.152. n.7.
Factæ per vnum ex grauatis imputandæ ſunt in omnium quamuis non alienantiũ detractiones, d.120. n.3. in fine.
Religioſus an & quando poſſit alienare bona ad ſuam diſpoſitionem, vel annuos redditus, d.167. n.15.
Dotis vel alia diſpoſitio quando fieri poſſit, *Vid.* Mulier.

ALIMENTA

An vir denegare poſſit vxori, ſequuta dotis euictione, d.157. n.4. & 5.
Pro eis cõtra tertium nulla competit actio, cum non habeant hypothecam, diſcur. 5. num.6.
Non debentur à patre filio niſi in ſubſidiũ, diſc.1. n.22.
De differentia inter onus alimentorum aſcendentium & tranſuerſalium, & quod prima transfundantur in ſucceſſores, diſc.5. n.8.
Pro iſtis filia habet potioritatem aduerſus creditores fratris in bonis patris ſuccedentis, dicto d.5. n.9.
Veniunt ſub nomine dotis Monialis in anno probationis præſtanda, d,127 n.2.
Non procedit in legato dotis facto ab extraneo, diſc.127. nu.3., & diſc.14. num.12.
Præterita quando debeantur diſtinguitur in debitis officio iudicis, & iure actionis, d.8. n.5. & 6.
Debita in ſex menſibus præſcriptis à Statuto Vrbis ad dotem reſtituendam, taxantur ad eamdem rationem fructuum, diſc.128. n.2.
An pro eis competat via exequutiua, datur diſtinctio, diſc.59.n.14.
Percepta per mulierem, parificantur vſuris per hæredes ſolutis, ſeù fructibus ex pignore perceptis, ad effectum imputationis, diſc.111. n.11. verſ. Quamuis, & diſc.161. n.68. & ſeq.
Non veniunt ſub legato dotis, vel ſubſidij dotalis, diſc.127. n.4.
De æquitate canonica debentur etiam filijs naturalibus, diſc.142. n.65.
Quomodo æſtimentur, & an conſtituant dotem in ſorte ea quæ per aliquod tempus ſponſo promiſſa, & tradita ſunt, diſc. 148. n.18.
An vir illa denegare poſſit mulieri diuiti, quæ ſibi dotem non conſtituerit, diſc. 150. n.35.
Debitum ex iſtorum cauſa contractum an teneatur ſoluere vxor & filij, diſc. 166. num.52. & ſeq.
Vir aut eius hæredes habent retentionem fructuum dotis pro rata alimentorum quę mulieri ſubminiſtraſſent ſoluto matrimonio, d.160. n.35.

ANNVA PRÆSTATIO

Dari ſolita monialibus pro extraordinarijs ſubuentionibus dicitur dos, diſc.5. nu.5. *Vid.* Dos quoad moniales.
Facta donatione, vel alia diſpoſitione de annuo redditu in quantitate, cenſentur deducta in contractum tot bona cuius fructus tantum redditum importent, diſc.52. n.5. in fine.

ANNVS

In diuiſione fructuum, an à die Natiuitatis, vel incarnationis Domini ſit computandus, diſc.160. n 19.
Et an naturalis, vel ſolaris ſit attendendus, ibid. n.41.
Et quomodo ſit computandus pro regulanda perceptione fructuum eorumq; diuiſione, ibid. n.43. *Vid.* Fructus.

ANTEPHATVM

Vid. Lucrum.

ANTERIORITAS

Vid. Dos quoad Concurſum. Ius Prælationis.

APPALTATOR

Fiſcalis quando eius priuilegio potiatur, diſc.82. n.6.

APPELLATIO

Suſpenſiua etiam in executiuis ratione iniuſtitiæ conceditur, diſc.91. n.2.

APPROBATIO

Vid. Ratificatio.

ARBOR

Ex vi ventorum euulſa in fundo dotali, an ad maritum, vel vxorem pertineat, diſc. 160. n.28.
Illarum inciſio an dicatur fructus, ibid.

ARCHICONFRATERNITAS

De illa Sanctiſſimæ Annũciatæ Vrbis eiuſque inſtituto & vſu, diſc.7. & 8., & diſc. 167. n.14. *Vid.* Subſidia.

ARGVMENTVM

Valet ab exhæredatione ad dotem, non autem econuerſò, diſc.1. n.14.
Valet à Statutis ad pacta, & econtra, diſc. 91. ſub n.4., & diſc.124. n.5.
An & quando procedat de dote ad alimenta, & econtrà, diſc.127. n.5.
Valet ab vltimis voluntatibus ad Statuta, & econ-

econuersò, diſc.22. n.10.

ARRHA

In Hiſpania datur ſolo fauore vxoris loco donationis ante nuptias, ſeù propter nuptias, diſc n.4.

ASSECVRATIO

Vid. Dos quoad aſſecurationem.

ASSENSVS

Domini dicitur habere vim nouæ inueſtituræ, diſc.143. n.26.

Super officijs Romanæ Curiæ negari non ſolet, diſc.24. n.12.

Iſto obtento, an actus reualidetur cum retrotractione in præiudicium creditoris medij temporis, diſc.24. nu.12. & 13., d.143. n.23. & 24.

Regius ſubintelligitur præſtitus in contractibus dotalibus in Regno citerioris Siciliæ, d.146. n.50.

Intellige quoad obligationem non quoad alienationem, ibid.

ATTESTATIO

Extraiudiciali atteſtationi concurrentibus adminiculis eſt deferendũ, d.94.ſub n.5.

AVCTORITAS

Legis, vbi adeſt, fruſtra deſideratur illa Doctorum, diſc.34. n.4.

Augmentum, *vid.* Dos quoad Augmentum.

AVVS

An filij, vel potius neptis intuitu, dotem conſtituere cenſeatur, diſc.154. nu.23. & ſeq.

Mediati obligatio eſt ſubſidiaria; Immediati autem eſt pura in dotando neptem, diſcur. 34. numer.19. & 142. numer.49. & ſeq.

Eſt ſubſidiariè obligatus dotare neptem quamuis in ſua poteſtate exiſtentem, diſc.142. n.4.

Materni obligatio ſuccedit in dotando, in defectum matris, d. 142.n.56.

Paternus quando teneatur ad dotis aſſecurationem, d.162.n.19.

Dotans neptem ob patris inopiam, àn repetat patre effecto idoneo, diſcur.154. num. 69.

B

BASTARDA

QVomodo iſtis dos ſit taxanda, vbi etiam fuerint legitimatæ, *vid.* Dos quoad exceſſum, & congruitatem.

Etiam de bonis fideicommiſſarijs dotanda eſt, d. 39. n.2.

Vid. Dos quoad fideicommiſſum.

An à patre, vel matre ſit dotanda, d. 142. num. 53.

Non retinet agnationem, ſed cognationem diſc.142.n.54.

Beneplacitum, *vid.* Aſſenſus.

BONA

Donata filio contemplatione matrimonij, àn tranſmittantur ad filios, vel reuertantur ad donatorem ſuperſtitem de tempore diſſoluti matrimonij, diſcur. 33. num.21.

Per patrem donata habentur pro extantibus ad effectum calculandi legitimam, diſc. 103. n.8. & 166. n.4.

Vid. Legitima.

Intricata, ac penes tertios poſſeſſores non tenetur puella excutere, prò acquirendo ſubſidio *Auth. res quæ*, d.7. num. 3., &

Vid. Dos quoad fideicommiſſum.

Minoris dari non poſſunt in dotem æſtimata ſine ſolemnitatibus, diſc.21. nu.2.

Vid. Minor. & Solemnitas.

Extracta à fideicommiſſo, àn ad illud ſoluto matrimonio reuertantur, *vid.* Dos quoad fideicommiſſum.

De conſuetudine Siciliæ & Inſulæ Meleuitanæ per coniuges quæſita dicuntur illis, ac filijs ex eo matrimonio procreatis communia, d. 90.n.5.

Feudalia, vel iuriſdictionalia, àn dari poſſint in dotem, diſc. 146.

Vid. Dos quoad feuda & iuriſdictionalia.

Deſcripta in æſtimo ſub nomine viri, non per hoc dicuntur dotalia, diſcur. 150. num. 31.

An in dotem vel paraphernum data cenſeantur, nulla cauſa expreſſa, diſc. 151. num.10.

Data vel aſſignata per patrem filio, àn iure dominij & donationis, vel potius iure peculij data cenſeantur, diſcur. 154. num.43.

Hæredis paris, àn ſint obligata pro reſtitutione dotis, d. 162. n. 21.

Quæſita ex pretio bonorum quæ data ſunt æſtimata ſunt in dominio viri, diſc.166. num. 79.

An in iſtis intret priuilegium *l. in rebus C. de rei vxor. act.* num.80. ibid., &

Vid. Dos quoad concurſum creditorum.

Omnia

Omnia an cenſeantur data per mulierem ſimpliciter nubendo, diſc. 142. num. 83. remiſſ.

Extradotalia & paraphernalia quænã ſint, & quomodo inter ſe differant, diſc. 168. num. 2.

Prò iſtorum adminiſtratione competit hypotheca, ſed non priuilegium potioritatis, diſc. 120. num. 2., diſc. 168. num. 20.

Illorũ fructus ſoluto matrimonio, àn ſint mulieris num. 5. & ſeq., diſc. 120., diſc. 168. n. 21. & ſeq. vbi plenè.

Quid de fructibus cõſtante matrimonio, d. 120. n. 7., d. 168. ibid.

Pro dictis fructibus nõ competit hypotheca, diſc. 120. nu. 8., diſc. 168. n. 14. cum ſeq.

De differentia vbi iſtorum bonorum adminiſtratio defertur à lege, vel ab ipſa muliere, d. 168. n. 9.

Qua culpa vir teneatur in iſtorum adminiſtratione, d. 168. nu. 11.

Vid. Fructus, & *vid.* Hypotheca.

BVLLA

Pij V. ſuper Cenſibus, an in Regno Neapolis ſit recepta, d. 59. n. 9.

BVLLA BARONVM

An tribuat ius vel hypothecam ab initio in bonis fideicommiſſarijs, d. 45. nu. 2., 145. n. 108.

An operetur, vt nunc vel ex tunc, d. 45. n. 2. & d. diſc. 145. n. 108.

Per iſtam creditores tenentur accipere pecuniam vinculatam, d. 54. n. 9.

C

CADVCITAS.

AN mulier incidat in commiſſum ob culpam viri in re emphyteutica dotali, d. 147. n. 29.

Vid. Emphyteuſis.

CAPITVLA MATRIMONIALIA

Iſtis potius quàm inſtrumento deferendum eſt, diſc. 97. n. 4., diſc. 119. num. 8. & 129. ſub n. 5.

Declara, vt diſc. 97. num. 11., & diſc. 119. n. 8.

Quando dicantur perfecta, ſtante reſeruatione inſtrumenti conficiendi, diſc. 154. num. 7.

An attendatur tempus capitulorum, vel illud matrimonij, *vid.* Hypotheca.

An cenſeantur approbata per mulierem cõſentientem matrimonio, d. 90. ſub nu. 5. & ſeq., d. 155. n. 23.

CASTRVM

An in dotem dari poſſit, d. 146. n. 1. & ſeq.

Vid. Dos quoad feuda.

CAVSA

Quando plures concurrunt omnes dicuntur impulſiuæ nulla finalis, diſcur. 17. num. 6.

Cautio, *vid.* Fideiuſſor.

CENSVS

Dotalis extinctio, an cum viro fieri poſſit, d. 21. n. 1. & 8.

Connumeratur inter ſtabilia ad effectum ſolemnitatum, quæ in alienatione requiruntur, d. diſc. 21. n. 3.

Prò dote conſtitui poteſt etiam ſine pecunia, diſc. 59. n. 10., diſc. 125. n. 6. & 161. num. 56.

Nomen eſt generale cõueniens cuicumque annuæ vel menſtruæ præſtationi, d. 59. n. 12. & 161. n. 57.

Vel aliud onus ſuper re donata, vel legata, an ad donantem, vel donatarium, ſeù an ad legatarium vel hæredem ſpectet, diſc. 89. n. 7., d. 157. n. 17.

In Regno creari poſſunt ad rationem decem prò centenario, diſc. 113. num. 7. in fine.

Sors non cadit ſub præſcriptione cadente ſolum in fructibus exigentibus tot præſcriptiones quot anni, d. 115. n. 11.

Extinctio non cauſatur ex fructibus malè ſolutis, d. 161. n. 39.

Conuentio inter dotantem & virum de ſoluendo annuo redditu, àn importet conſtitutionem cenſus, vel ſimplicem conuentionem vſurarum, diſc. 161. num. 56. & 57.

Fideicommiſſarius poteſt inhibere debitori cenſuario, nè cenſum liberè cum grauato extinguat, d. 54. num. 8.

Quando creditum dotale dicatur conuerſum, & nouatum in cenſum, d. 59. n. 12., d. 161. n. 57.

CERTIORATIO

Principales cenſentur certiorati ab eorum Nuncijs & Mandatarijs, d. 27. n. 23.

CESSIO

An & quando periculum nominis ceſſi ſit cedentis vel ceſſionarij, diſc. 157. n. 26. & ſeq., & 163. n. 7., & 161. n. 36.

Quando importat delegationem, an cedens teneatur præſtare nomen ceſſum, verum, & exi-

& exigibile, d.157. n.25.
Vſurarum dotalium, àn tertio fieri poſſit, diſcur. 123. num. 10. cum ſeq., & 161. num.37.
Per mulierem fieri debet fideicommiſſo, vel alteri in ſubſidium dotanti, d.7.n.6., & 145. n.56.
Translatiua reportari non poteſt per debitorem ſoluentem, d.28. n.12.
Priuilegiorum dotalium, àn fieri poſſit, diſc. 129. num. 9., diſc. 166. num. 44. & 99.
An cedens poſſit in præiudicium ceſſionarij penſionis, vel vſusfructus, alteri cedere, vel extinguere, d.148.n.14.
Commoditatis in feudalibus emphyteuticis & alijs prohibitis fieri poteſt, d.146.nu. 26. cum ſeq.

CESSIONARIVS

Commoditatis penſionis, vel feudi, àn agat contra cedentem prò euictione, d.148. num. 12.
Vſusfructus non poteſt præiudicium ſentire à facto cedentis, & quid in ceſſionario commoditatis, diſc. 148.n.10.
Nominis debitoris non habet regreſſum contra cedentem niſi doceat de diligentijs, d.7.n.10.
Fiſci potitur eius priuilegio, diſcur. 82. num. 3.
Declar., num.6. ibid.
Commoditatis, àn aliquam actionem habeat contra particularem vel vniuerſalem ſucceſſorem, diſc. 146. numer. 28. cum ſeq.
Et àn in ſolis fructibus naturalibus, vel etiam induſtrialibus, n. 31. ibid.

CITATIO

Quando ſufficiat per Edictum, diſc. 123. num. 9.

CIVILITAS

Mulier tranſit in ciuilitatem viri, & eius patriæ domiciliaria efficitur, diſcur. 2. num. 9.
Mulier nupta extra patriam retinet propriam ciuilitatem, d. 149. n.4.

CLAVSVLA

Cui de iure poſita in ſtipulatione quid importet, d.154. n.48. & 49.
Si quid exequendum quid operetur, diſc. 57. num.2.

CLERICVS

Vti poteſt ſtatuto laicali in ratione fauorabili, & priuilegiatiua, diſc.22. num.16., 143. num.37.
Decl., vt diſc.22. n.19.
Nec alienare, nec hypothecare poteſt bona, ad quorum titulum promotus eſt, d.167. n.15.
Non gaudet *cap. Odoardus de ſolut.*, niſi habeat requiſita, de quibus, diſcur. 59. num.15.
Coniugatus in ciuilibus ſubeſt foro laicali, d.143. n.34.
Contrar., ibid.
Dotare tenetur filiam naturalem non obſtante Bulla Pij V., diſc.145. n.24., & diſ. 142. n.31.

COMMODITAS

In feudalibus, & emphyteuticis, ac alijs prohibitis cedi poteſt, diſc.146. nu.26. cum ſeq. vbi latè explicatur.

COMPENSATIO

An fiat ipſo iure, vel ſit neceſſaria oppoſitio, d. 99. n.3.
Fit ipſo iure ad impediendum curſum vſurarum, diſc.153. nu.8. & 161. num.39. & ſeq.
Debiti, non datur cum credito quod iam præexiſtebat de tempore quo is, qui iam erat creditor ſe conſtituit debitorem, d.99.n.3.
Dos data per eum, qui de iure eſt obligatus, dicitur data animo compenſandi, diſc.153. n.1. & ſeq.
Quid vbi dotat extraneus, ibid.n.6. & ſeq., vbi de tota materia.
In vltimis voluntatibus, àn detur de ſpecie ad quantitatem, vel econtra, ibidem num. 5.
An intret, vbi obligatio dotandi conſiſtit in quantitate, & dos conſtituitur in ſpecie, vel econtra, ibid. n. 4.
Inter debitorem, & creditorem, àn intret in præiudicium creditoris intermedij, ibid. n.9.
Vbi debitum prouenit ex eodem fonte, nõ dicitur compenſatio, ſed contrapoſitio partitarum, vel calculus dati & accepti, d.161. n.39.
Duarum dotium eodem tempore conſtitutarum, quando fiat, diſc. 121. num.1., d.164. n.4.
Concurſus, *vid.* Dos quoad concurſum creditorum.

CONDICTIO

Ex lege, vel ex ſtatuto æquipollet actioni, d. 166.n.13.

CONDITIO

In voluntarijs, & poteſtatiuis non datur

ic-

retroactio, diſc 79. numer. 4., & 143. num.21.
Omninò extitura non facit conditionem, d.129.n.5.
Declar., ibid.
In ea, nudum factum attenditur, & momento temporis impletur, d.27. n.2.
Lim., vbi certum effectum reſpiceret, tunc enim requiritur perſeuerantia,ibid. num.17.
Caſualis, vel mixta operatur retrotractionem, d.143. n.21.
Confeſſio, *vid.* Dos confeſſata.
CONSENSVS
Præſtitus per mulierem alienationi factæ per virum de aliqua eius re, quid operetur,d.85. n.2. cum ſeq.
Paternus, de iure ciuili requiritur in matrimonio,aliàs vti nullũ infringi poſſet, d.1.n.15.
De iure canonico ſufficit tacitus, & præſumptus, d.79. n.9.
De iure præſtandus, & denegatus,habetur prò præſtito, dum à iudice, vel lege ſuppletur, d.1.n.18.
Nouus, àn requiratur in ſponſalibus inualidis poſt diſpenſationem apoſtolicam, & quando præſtitus cenſeatur, diſc. 79. n.8. & 9.
Patris in donatione cauſa mortis, & inter viuos,àn pro intereſſe, vel prò ſolemnitate requiratur, diſc. 32. num.11. cum ſeq.
Simulatè præſtitus, & ad complacentiam non præiudicat, d.33. n.7. cum ſeq.
Præſtitus per patrem filiofamil. diſponenti de bonis profectitijs,eſt reuocabilis,diſ. 33. n.9.
Secus in Aduentitijs, ibid. n. 11.
Creditoris in alienatione rei hypothecatæ, præiudicat hypothecæ, d.87. n.3.& 10. vbi declaratur.
Ex vno titulo præſtitus præiudicium non facit quoad iura ex alio titulo competẽtia,d.87. n.9.
Per mulierem matrimonio præſtitus,àn Capitulis etiam matrimonialibus præſtitus cenſeatur, diſc.155. num.23., d.90. ſub n.5. & ſeq.
Patris vbi filius de bonis diſponat, àn ſibi præiudicet in legitima, vel in vſufructu, diſc.33.n.12.
Præſtitus per virum mulieri diſponenti de dote præiudicat in lucro, diſcur. 33. num.13.
Simpliciter per patrem præſtitus filio habenti aduentitia & profectitia, cenſetur prò aduentitijs tantùm, d.diſc.33. n.14. & 15.
Mulieris qualis eſſe debeat pro validitate onerum doti adiectorum, d.90. num. 6. cum ſeq.
Et prò illorũ approbatione, diſc.155. num.25.
Vid. Dos quoad onera.
CONSTITVTIO PONTIFICIA
Clementis VII. ſuper reformatione dotium àn ſit Conſtitutio Apoſtolica vel ſtatutũ laicale, d.22. n.8.
Vrbani VIII. & Innocentij X. prohibentiũ Caſtra, & bona iuriſdictionalia dari in dotem, àn matrimonio præiudicent, d.149. n.9.
De Egidiana, *vid.* Egidiana.
De Sixtina dotium moderatoria, *vid.* Dos quoad exceſſum.
ſeù CLEMENTINA
Baronum, *vid.* Bulla Baronum.
CONSTITVTIO REGNI
Circa formam probantem inſtrumentorũ, an & quando ſit in vſu, diſc.85.n.7.
Inſtrumenta dotalia in Regno, an poſſint reaſſumi in forma probante cum minori ſolemnitate quàm ſolita, diſcurſ.150. num.6.
CONSTITVTVM
In Regno Neapolitano tanquam apponi ſolitum habetur pro appoſito, diſc. 157. num.12.
Traditionem importat, et transfert poſſeſſionem manutenibilem ibidem num. 11. & ſeq.
CONSVETVDO
Dicitur altera lex,legiſque vigorem habet, d.1. num.26.
Plurium locorum circa dotis ſucceſſionem, *Vid.* Dos quoad ſucceſſionem, *Vid.* Mulier.
CONTRACTVS
Dotis apud multas gentes, ac nationes fuit incognitus, diſc.22. num.13.
De iure gentium, dicuntur illi qui perneceſſe concernunt humanum commerciũ, ibid.vbi exemplificatur.
Dotis an reſcindatur ob læſionem diſ.156. num.13. *Vid.* Læſio.
Dotis non eſt iuris gentium,ſed vſu & moribus particularibus inductus, diſc. 22. num.13.
Amplia,vt de iure poſitiuo poſſit non ſolum

ſolum moderari, ſed etiam in totum tolli ibid.n.13.

Dotis an dicatur nominatus vel innominatus, diſc.156.num.39.

Vbi eſt nullus ex defectu ſolemnitatum neque naturalis obligatio reſultat, diſc.22. num.22.

In illis hinc inde oneroſis & correſpectiuis non vnius tantùm, ſed vtriuſque voluntas ſpectanda eſt, d.27.n.5.

Declara ibid. n.20.

Iuratus ſolum quadragenaria præſcribitur, diſc.115. num.3.

Geſtus extra territorium ſine ſolemnitatibus proprij domicilij quando valeat, diſ. 143. n.42. & 43.

Quid de geſto in Eccleſia vel Monaſterio ibid num.44. *Vid.* Statutum.

CONTRAHENS

Forenſis & non ſubditus, an ex conuentione poſſit ſe ſubijcere legibus, et Statutis alienis, diſc.128.n.13.

Subditus non poteſt cum non ſubdito contrahere ſpreta lege ſui ſuperioris, diſc. 22.num.18. *Vid.* Statutum.

CONTVMAX

Non dicitur qui non comparet coram Iudice incompetente, diſc.51. n.5.

Nec vbi non comparet in loco deſtinato ſolutionis, vbi certò ſcit debitorē eo die, et loco non habere modum ſoluendi, n.7.eod.

CONVENTIO

Inter mulierem, et hæredes viri ſuper vſuris ſoluendis pendente dotis reſtitutione, an valeat, *Vid.* Vſuræ dotales.

COPIA

Inſtrumenti quando probet ſi non reperiatur originale, d.22.n.25.

COPVLA &c.

Poſita inter filios, & hæredes an ſtet qualificatiuè, vel ampliatiuè, diſc.91.n.3.

CORREI

Quoad creditorem dicuntur principales debitores licèt inter eos vnus ſit principalis, alter fideiuſſor, diſc.19. num.4., diſc.85.n.4.

CREDITOR

Defuncti quamuis in ſola perſonali, vincit creditores hæredis quamuis anteriores, diſc.166.n.14.

Poteſt agere ante diem, et dilatione pendente, ad effectum aſſecurationis, diſc. 71. num.11.

Patris, an ius habeat in eo, quod filius reuocat ex dote inofficioſa, diſc.66.nu.8. cum ſeq.& *Vid.* Dos quoad inofficioſitatem.

Anterior ex cauſa lucratiua ſi habeat hypothecam vincit hypothecarios, et oneroſos, d.66.n.11. & 166.n.5.

Dicitur procurator ſui debitoris & non ſolum excipiendo, ſed etiam agendo vti poteſt omnibus iuribus ſuo debitori cōpetentibus, diſc.85. num.5., et diſc.96. num.2.

Non habet ius in bonis ex hæreditate, legato &c. delatis ſuo debitori, niſi hic agnoſcat, diſc.85. n.9.

Conſentiens alienationi rei hypothecatæ, quando hypothecam amittat, diſc.87. n.3.9.& 10. *Vid.* Hypotheca.

Anterior cogi non debet agere contra bona fideicommiſſaria, vt poſterioribus aditum relinquat ad bona libera, diſc.87 n.4.& 12., & diſc.145.n.80.

Hypothecarius poteſt agere contra nomen ſui debitoris ſibi directè obligatum etiã ſine tribus requiſitis in chirografario, diſc.96.n.2.

Plus credito petens, non conſtituit debitorem in mora, diſc.128. n.3.

Fallit vbi creditor id ignoret, ibid. num.4. in fine.

Poſterior, ſed in aſſenſu anterior præfertur priori in tempore, ſed in aſſenſu poſteriori, d.143.n.24.

Negligens non agit contra fideiuſſorem, vel tertium poſſeſſorem aut ſucceſſorem in feudo, beneficio, fideicommiſſo &c., d.145. ſub.n.41.

Vid. Dos quoad concurſum creditorum.

CVLPA

De qua teneatur maritus in dotis adminiſtratione, diſc.71.n.5.

Et de qua in adminiſtratione bonorum extradotalium, diſc.168.n.11.

Quando locus Pius teneatur de culpa officialium, diſc.8. n.7.

D

DEBITOR

AN poſſit in præiudicium creditorum legitimam non agnoſcere, diſc.44. num.2.

Et an hæreditatem, diſc.145.n.74.

Ex Statuto Ianuen. non poteſt non agno-

agnoſcere, d.diſc.44.n.3.

Filius an poſſit in præiudicium creditorũ acceptare hæreditatem cum vinculo etiam legitimæ complexiuo, diſc.44. n.5.

Benè ſoluit creditori licèt debitis inuoluto, diſc.85.n.6.

DEBITVM

Iuratum exigit præſcriptionem quadragenariam, diſc.115.n.3.

Contractum ex cauſa alimentorum, an ſoluere teneatur vxor & filij, diſcur.166. num.52. & ſeq.

DECLARATIO

Nihil de nouo dat, ſed ea quæ inſunt aſſerit, diſc.31. n.12.

Poteſt fieri per donatorem poſt perfectam donationem, diſc.34.n.9.& 154., n.51. & 52.

Patris poſt dotis conſtitutionem ius filiæ quæſitum minuere non poteſt, diſc.34. ſub n.4.

Factæ per Papam eſt deferendum, diſc.81. n.6 d.166.n.50.

Deflorator *Vid.* Stuprator.

DEPOSITARIVS

An Monaſterio competat hypotheca legalis contra Depoſitarium dotis puellarũ, d.167.n.33. *Vid.* Hypotheca & *Vid.* Dos quoad moniales.

DEPOSITVM

Dotis per ingreſſum in monaſterium, *Vid.* Dos quoad moniales.

Quando dicatur benè factum ad effectum vt ceſſet curſus vſurarum, d.51.n.4.

Quis in hoc dicatur Iudex competens, et an fieri debeat coram Iudice debitoris, vel creditoris, d.51.n.5.

Non habet vim ſolutionis niſi in pœnam contumaciæ, n.5. eod.

Debet eſſe integrum, cum etiam defectus in obulo, illud annullet, eod. n.6.

Vbi agitur de debitis diuerſis ob defectum vnius depoſiti non reſultat infectio alterius, quod integrè factum eſt, ibid. ſub n.9.

Quamuis malè factum, reualidatur per approbationem illius Iudicis coram quo faciendum erat, ibid.n 9.

DESIGNATIO

Pecuniæ vel rei in dotem traditæ, an ſtet taxatiuè vel demonſtratiuè, *Vid.* Dos quoad conſtitutionem & *Vid.* Dos quoad diminutionem.

DICTIO

Aliàs conditionem importat, diſc. 129. num.4.

Li quid importet, diſc.61.num.7.

Pariter eſt reſpectiua præcedentium qualitatum, diſc.9.n.3.

Quilibet eſt diſtributiua, ac facit promiſſores inſolidum, diſc.29.n.2.

Super hypothecam importat, d.52.n.5.

Videlicet eſt reſtrictiua, diſc.97.num.5., et diſc.55. num.4.

Dilatio, *Vid.* Vſuræ Dotales.

DIMINVTIO

Fructuum rei donatæ non præiudicat in ſumma reſeruata, d.118. nu.3. *Vid.* Dos quoad diminutionem.

DISPENSATIO

Matrimonialis ſuper impedimentis ex ſolo decennio præſumitur, d.143. num.17.

An prima dotis exceſſiuæ proſit pro ſecundo matrimonio, *Vid.* Dos quoad exceſſum, *Vid.* Retrotractio.

A' pragmatica dotium moderatoria loquẽs de dote conſtituenda, an valeat pro dote conſtituta, d.23.num.7.

DISPOSITIO TESTATORIS, *Vid.* Teſtator.

DOCTOR, DOCTRINA

Reputatur vir dignus Comitiſſa, diſc.142. num 21.

Conſulentis in iudicando eſt ſuſpecta, diſc. 145.n.25.& 166.n.37.

Atteſtanti de conſuetudine quando credatur, d.107.n.8 & ſeq.

Dicitur tenere illam opinionem, quam ſecundo loco refert, d.166.n.36.

DOMINIVM

Naturale dotis reſidet penes mulierem, et ciuile tantùm penes virum, d.158.n.3.

Dotis profectitiæ non abdicatur à patre, & quale transferatur in filiam, diſc.31. num.2, et d.33 n.20. & 158. n.1.& 2.

Quale inducat in muliere *tex in l. in rebus C.de iure dot.*, d.77 n.4.& 158.n.1. & 2.

Non transfertu per dotis aſſecurationem, diſc.82.n.2. & 4.

Illius reſeruatio conſeruat potioritatem rei venditæ, d 158. n.23.

Declara, vt quoad omnes alios effectus augmenti decrementi &c. dicatur translatum in emptorem, d.166. ſub n.39.

DONATARIVS

Omnium bonorum filiam donantis dotare tenetur, d.142.n.42.& ſeq.

An grauari poſſit vltra valorem rei donatæ, num.45. eod.

Vniuerſalis dicitur figuram hæredis facere, diſc.80.n.7.

An huic, vel donanti ſpectent cenſus, vel onera ſuper re donata, diſc.89. num.7., et diſc.157.n.17.

DONATIO

Abſenti facta fauore dotis acquiritur, diſc. 15.num.1.

Et fauore piæ cauſæ etiam ſine acceptatione, ibid.n.2.

Ex cauſa dotis facta à muliere ſine ſolemnitatibus, quando ſubſtineatur, *Vid.* Solemnitas.

In dubio non præſumitur, diſc.70. num.3., diſc.115.n.22.

Facta inter coniugēs in ipſo actu matrimonij tanquam ſponſalitia largitas ſubſtinetur, d.165.ſub n.6.

Omnium bonorum reſeruatione vſusfructus ſubſtinetur, d.20.n.6.

Facta per vnum coniugem alteri, quando dicatur oneroſa & ad compenſandam inæqualitatem, d.49.n.2.

Et an in iſta intret diſpoſitio *Auth. res quæ*, n.1. eod. *Vid.* Dos quoad fideicommiſſum.

Inter virum & vxorem iuramento firmatur, diſc.159.n.24.& 30.

Intellige vbi actus ſincerè geſtus eſt ſub ipſo donationis titulo, ſecùs in donatione palliata dotis confeſſatæ, d.73.n.7., diſc. 126.n.12., d.154. ſub n.36., d.159.n.31.

Morte confirmatur, d.159.n.33.

Non valet licèt ſub nomine dotis fiat, d.165. ſub n.6.

Fallit in donatione propter nuptias, quæ per virum vxori fieri poteſt, ibid.

Tacita dotis reſultans à ſtipulatione illam reddi filiæ, *Vid.* Dos aduentitia.

Inter patrem & filiam quamuis in poteſtate ex cauſa dotis ſubſtinetur, d.32. n.6. et diſc.154. n.38.

Cauſa mortis eſt reuocabilis licèt iuramento firmata, d.33.nu.16.

Quando dicatur cauſa mortis, vel inter viuos, d.103.n.3.

Facta per patrem habetur pro non facta ad effectum calculandi legitimam, diſc.103 n.8. *Vid.* Bona & *Vid.* Legitima.

Facta mulieri à conſanguineis viri cuinā acquiratur, diſc.103. nu.fin.

Propter nuptias quæ ſit, et quod ab Aula receſſerit, d.135.n.8.& 9., d.165.n.7.

Diminutio fructuum reī donatæ non præiudicat donatori in ſumma reſeruata, diſc.118. num.3.

Inter ſponſos non valet ſi tacitè, vel expreſsè referatur ad tempus nuptiarum & ſub illarum conditione, d.165. ſub n.6.

Sponſalitia largitas quæ dicatur, diſc.165. ſub n.6. verſ.quarta.

De potioritate mulieris in bonis donatis contemplatione matrimonij, diſc.166. num.88.

Facta donatione, vel alia diſpoſitione de annuo redditu in quantitate, cenſentur deducta in contractum tot bona cuius fructus tantum redditum importent, d. 52.n.5. in fine.

In donatis vel aliàs datis filio in vita, licèt regulariter imputatio excludatur, fallit vbi diuerſa aſſiſtat voluntas, diſc.98.n.6. circa finem.

Contemplatione matrimonij, an tranſmittatur ad filios vel redeat ad donantem ſoluto matrimonio, d.33.n.21.

DONATOR

Poteſt perfectam, ſed dubiam donationem declarare, diſc.34.num.9., d.154.nu.51. & 52. d.89.n.13.

Diminutio fructuum rei donatæ non præiudicat donatori in ſumma reſeruata, diſc.118.num.3.

Mulier non diſponendo de rata in pacto permiſſa cui ſumma reſeruata debeatur, diſc.155.n.34 remiſſ.

Inter viuos poteſt eſſe reuocabilis, diſc.103 num.4.

DOS in GENERE

Iſtius contractus apud multas gentes, ac Nationes fuit incognitus. d.22.n.13.

De illius origine, an iure gentium vel ciuil. ibid.n.13.& d.143.n.2.

An dicatur contractus nominatus vel innominatus, diſc.156.n.39.

Non eſt generaliter priuilegiata, ſed ſolùm in caſibus in iure expreſſis, diſc.83.n.5. & d.156.n.3.

Non datur ſine matrimonio, diſc.143.n.1. & 2. & d.1.n.8.

Soluto matrimonio non dicitur amplius dos, ſed purum creditum pecuniarium, d.121.n.4., et d.125. n.2.

Quando peti poſſit ante matrimonium, d. 166. n.18. & ſeq.

An in ea quæ conſtituitur pro matrimonio carnali, vel ſpirituali cadat ſimonia, d.1.n.10. *Vid.* Simonia.

Datur in compenſationem alimentorum, et onerum temporalium, n.10. eod.

Relicta puellæ pauperi dicitur cauſa pia, diſc.15.num.2.

Reſpectu viri dicitur oneroſa & reſpectu mulieris lucratiua, diſc.61.num.9.d.157. num.30.d.158. n.31.
De iure communi non habet viam executiuam, d.57.n.14.& d.59.n.4.
Fallit in fructibus dotalibus, diſc.59. num.7.& 13.
Fallit ex Statuto Vrbis 85. attendendo in omnibus eius Tribunalibus, d.57. n.15.& d.58.n.2. vbi declaratur.
Collata in alterius arbitrium ſeù voluntatem, an valeat, diſc.69.n.9.cum ſeq.
Quando ſuccedat loco legitimæ, *Vid.* Legitima, et *Vid.* Statutum.
Pro dotis conſtitutione non datur hypotheca, ſed ſolùm Iudicis officium, diſc.5. num.7.d.166. n.8.
Putatiua an habeat priuilegia veræ dotis, d.122.n.2.d.101.n.10 d.145.n.12.
Quę datur à ſtupratore debetur iure actionis, d.166. n.8.
Illius conſtitutio non requirit ſcripturam publicam, ſed per priuatam & ſine ſcriptis probari poteſt, diſc.7.num.7.d.150. num.1.cum ſeq.
Vbi mulier ſimpliciter nubat an conſtituta cenſeatur num.8.ibid. *Vid.* Dos quoad Conſtitutionem.
Sub illius nomine quando veniant expenſæ neceſſariæ, *Vid.* Expenſæ, *Vid.* Dos quoad moniales.
Dicitur quædam anticipata ſolutio legitimæ, d.142.n.25.
Aduentitia, *Vide* infra, *Vid.* Dos Aduentitia.
Vergente viro ad inopiam quando poſſit aſſecurari, *Vid.* Dos quoad Aſſecurationem.
Quales creditores vincat, *Vid.* Dos quoad Concurſum, *Vid.* Ius Prælationis & *Vid.* Potioritas.
De illius confeſſione, *Vid.* Dos Confeſſata.
De quibus bonis conſtituta cenſeatur, *Vid.* Dos quoad conſtitutionem.
Conſtituta pro primo matrimonio, an eadem ſit pro ſecundo conſtituenda, *Vid.* Dos quoad diminutionem.
Quando dicatur æſtimata, *Vid.* Dos quoad æſtimationem.
Vbi ſit euicta quæ actio competat contra dotantem, *Vid.* Dos quoad euictionem.
Pro illius exactione quibus cōpetat actio, *Vid.* Dos quoad exactionem.
Quæ dicatur Congrua, *Vid.* Dos quoad Exceſſum.
De bonis fideicommiſſi, quando poſſit conſtitui, *Vid.* Dos quoad fideicommiſſum.
Quando dicatur Inofficioſa, *Vid.* Dos quoad Inofficioſitatem.
Monialium, *Vid.* Dos quoad moniales.
Quando poſſit grauari oneribus & pactis, *Vid.* Dos quoad onera.
Cui ex filiabus prius debeatur, *Vid.* Dos quoad ordinem dotandarum.
De illiud Priuilegijs. *Vid.* Dos quoad Priuilegia.
Profectitia, *Vid.* Dos profectitia.
Quomodo probetur ſoluta, *Vid.* Dos quoad probationem ſolutionis.
Et quamuis verbis cenſeatur conſtituta, *Vid.* Dos quoad promiſſionem.
Quando dicatur læſiua, fraudolenta, et ſimulata, *Vid.* Dos quoad ſimulationem &c.
Quis in illa ſuccedat, *Vid.* Dos quoad reſtitutionem, et ſucceſſionem.
Quando cenſeatur data animo donandi, vel compenſandi, *Vid.* Dos quoad conſtitutionem & *Vid.* Compenſatio.
Quæ perſonæ teneantur dotare, *Vid.* Dos quoad conſtitutionem & obligationem.

DOS ADVENTITIA

Dicitur, licèt data per patrem de ſuis bonis ob ſtipulationem *reddi filiæ*, diſc.30. n.10.d.31. n.7., et 9. cum ſeq. diſc.154. n.44. cum ſeq. diſc.32.num.4 vbi declaratur.
Limita vbi d. ſtipulationi adiectum fuerit, *ac cui, vel quibus de iure*, diſc.31. n.9.d.154.n.40.
An fiat per ſtipulationem *reddi filiæ, eiuſque filijs*, d.154. n.50.
Dicitur donata per patrem filiæ, diſc.154. num.40.
De effectibus reſultantibus, an dos ſit aduentitia, vel profectitia, diſc. 154.n.53. cum ſeq.
Non reuertitur nec diminutionem patitur ex mutatione ſtatus, d.154.n.55.
Fieri poteſt ex diſpoſitione Statuti, vt de illo *Bononien.*, diſc.154 n.62.
In dubio non præſumitur ſi data fuerit per patrem, d.154.n.42.
An imputetur in legitimam debitam nepotibus in bonis aui, diſc.154. num.57. *Vid.* Legitima.
Quid de imputatione facienda per ipſam filiam in legitimam parentis, num. 58. eod.

An dicatur quæ filię renuncianti ſucceſſionibus à Patre conſtituitur, diſc.155.n.5. cum ſeq. d.101.n.3., diſc.71.n.7.

De reſultante ex tacita patris donatione, an filia diſponere poſſit per contractum inter viuos, diſc. 154.num.60. cum ſeq. *Vid.* Mulier.

DOS quoad ASSECVRATIONEM

Dote aſſecurata, an admittatur ius offerendi aduerſus mulierem, *Vid.* Ius offerendi.

Non eſt vera dotis reſtitutio & ideo fructus detractis neceſſarijs ad ſubſtentationem, ſunt viri ac ipſius creditorum, diſc.48.num.2. d.88.n.4.d.117. num.4. d.160.n.15.

Quando non dicatur aſſecuratio, ſed reſtitutio tranſlatiua dominij, d.88.n.5.

Priuilegium aſſecurationis non tranſit ad filios, d.87. n.11.

Mulier conſtante matrimonio, an poſſit agere contra virum vt ponat dotem in tuto, ceſſante viri inopia, d.162.nu.5. verſ.vbi vero.

Filij primi matrimonij, an agant contra matrem binubam vel victricam, vt ponant dotem in tuto, d.162.n.6. Negatiuè, vbi declaratur.

DOS quoad AVGMENTVM

Eſt explicitè faciendum, vt gaudeat dotalibus priuilegijs, non autem vbi fieri cõtingat ſub palliata dotis confeſſione, diſc.159. num.37.

Vbi illud fiat ad compenſandam inæqualitatem, dicitur fieri de bonis ipſius mulieris, diſc.141.num.6., d.27.n.6. 14. & ſeq.d.166.n.91.

An iſtud mulieri à primo viro conſtitutũ, cenſeatur ab eadem ſecundo viro traditum, diſc.141.num.2. & ſeq., diſc.150. num.17.24. 25.

Tranſmittitur per mulierem ad ſuos hæredes, etiam viro ſuperſtite, d.141. n.5.

Vbi conſtituatur ante matrimonium, vel ipſomet tempore, dicitur ab initio veri dos eiuſque pars, diſc.141. n.5.d.27. n.10. d.145.n.45.d.165.ſub n.7.

Secùs ſi fiat poſt iam dotem conſtitutam, et contractum matrimonium, diſc. 141.n.12.d.165.ſub n.7.

An cadat ſub Cõſtitutione Sixtina, diſc.27. n.7. cum ſeq.

Collatum in tempus diſſoluti matrimonij non dicitur dos, ſed ſimplex donatio, diſc.27. num.8.

In hoc militant omnia iura de dote diſponentia, diſc.27.num.10.d.165. num.4., d.166.nu.90.

Quando fit per virum mulieri, quando cenſeatur factum in compenſationem inæqualitatis, d.27.n.14. 15.

An veniat ſub diſpoſitione *Auth. res quæ*, *Vid.* Dos quoad fideicommiſſum.

An valeat ſi ſit incertum, et in alterius arbitrium collatum, d.151. n.15.

A muliere etiam conſtante matrimonio fieri poteſt, diſc.165.n.2.

Etiam quod eſſet exceſſiuum, num.2. ibid.

Amplia etiam ſtante Statuto prohibẽte donationem inter Coniuges, n.3.ibid. verſ.primo reſpectu.

Declara niſi tale augmentũ eſſet fraude ſuſpectũ, vt in dubio præſumi poteſt ibid. circa finem.

Gaudet priuilegijs dotalibus, d.165. nu.4., d.166.n.90. vbi de illo potioritatis.

Fallit circa priuilegium *Auth. res quæ* n.51. diſc.165.

Fallit quando fit per virum, num.10. ibid. vbi declaratur.

An ſit regulandum tanquam dos, vel vti donatio & ad quem ſoluto matrimonio pertineat, n.8.ibid.

Non ſubiacet inſinuationi & alijs ſolemnitatibus, num.9. ibid.

An gaudeat priuilegio *text.in l.aſſiduis*, vbi illud fiat in compenſationem alicuius inæqualitatis & ſic ex cauſa oneroſa, diſc. 166. num.91.

DOS quoad CONCVRSVM CREDITORVM, & PRÆLATIONEM

Anterior, an præferatur creditoribus ex cauſa funerum, et vltimæ infirmitatis, diſc.166. num.46. Negatiuè num.47.& ſeq.

Item creditoribus ex cauſa panis, ibid.n.49;& d.81.num.5.

Item mutuantibus ad rem emendam, vel reficiendam, diſc. 166. num. 55. & diſc.81. num.1.

Item mutuantibus ex cauſa ſeminis, d.81.n.1.& ſeq., d.166. n.60.

Item creditoribus negocij ſocialis, d. 166. num.65.

Poſterior in bonis poſtea quæſitis, an præferatur anterioribus creditoribus expreſſam habentibus hypothecam, d.83. & 84. & d.166.n.84. remiſſiue.

De concurſu duarum dotium quarum vna debea-

debeatur ex legato, et altera ex ſtipulatu, diſc.166.n.32.

Poſterior an præferatur doti anteriori pro qua veniat extraneus hæres, vel ceſſionarius, diſc.166. num.43.

Cum fiſco procedit cum ſola tẽporis prioritate, diſc.166. n.66. vbi excipitur cauſa primi pilaris.

Præfertur in debito contracto eodem die, non conſtito de anterioritate, n.67. eod. vbi etiam quod dos concurrat cũ fiſco.

Præfertur anteriori tacitæ & legali hypothecæ, num.68. eod.

Fallit in hypotheca competente pupillo in bonis tutoris doloſi, n.69.eod.

Quid in hypotheca legali quam Statutum diſponat habere vim expreſſæ, num.71. cum ſeq. eod.

De potioritate dotis debitæ ab hæreditate raptoris, vel ſtupratoris, n.17. eod.

Si medio tempore inter primam & ſecundã dotem pater alienauerit, vel debita cõtraxerit an filia pro ſecunda dote veniat ex hypotheca, & anterioritate primæ, diſc.152.n.6., d.31. n.4. & 5., diſc.166. nu.6., negatiuè, d.80.

Quid de dote debita per ſtupratorẽ, num.7. ibid.

In concurſu dotis conſtituendæ vel reſtituendæ, & creditorum grauati quis debeat præferri, d.145. n.105. vbi plures caſus diſtinguuntur.

Quid in concurſu dotis conſtituendæ, & reſtituendæ inter ſe, num.106.& 110. ibid.

Quale ius ad dotem competat creditoribus in præiudicium viri, d.66.n.12.

Mulier à Statuto excluſa præfertur in bonis patris, creditoribus fratrum excludentium, d.166.n.14. & 16.

In concurſu duarum dotiũ attenditur prioritas temporis, num.29. ibid.

In bonis inæſtimatis, ſecũda dos vincit primam, n.33.ibid.

Quid ſi vir non eſſet ſoluendo, an priuilegium *l.in rebus* procedat contra aliã dotem, n.35. & ſeq. ibid. vbi de vtraque opinione.

Concluditur fauore ſecundæ dotis, ſub num.36. & ſeq. ibid.

De concurſu ſuper bonis datis in dotem cũ vera æſtimatione, nu.73. & ſeq. ibid. vbi de priuilegio ſubſidiario *l. in rebus*.

Cui incumbat onus probandi non adeſſe alia bona, n.74. ibid.

Non poteſt ex hoc capite mulier impedire bonorum exequutionem, ſed fit ſubhaſtatio *non amota à poſſeſſione*, num. 75. ibid.

Imò creditoribus competit ius offerendi, n.77. ibid.

An priuilegium dictæ legis procedat in bonis emptis ex pecunia dotali, num. 80. ibid.

De potioritate mulieris in bonis donatis contemplatione matrimonij, num. 88. ibid.

DOS CONFESSATA

Doctores de hac materia tractantes referũtur, d.72.n.4. & plenè d.159.per totum, d.72.& ſeq.

Veritatem non probat etiam in præiudiciũ viri, eiuſque hæredum, d.72.n.5., d 73. n.2., d.159.n.2. cum ſeq. vbi de ſolo viri præiudicio.

Præſumitur vera pręcedente dotis promiſſione, d.74.n.2. & d.159. n 43.

Declara vbi confeſſio ſubſequatur ex interuallo, ſecùs ſi in eodem inſtrumento promiſſionis, d.74.n.3., d.159.n.44.

Limita ſi de præcedenti dotis promiſſione conſtet ſolum per ſcripturam priuatam non benè recognitam, & iuſtificatam, d.74.n.3., d.159. n.44.

Limita ſi de tempore confeſſionis vir eſſet ære alieno grauatus, diſc.87. nu.2., diſc.159. nu.43.

Sublimita concurrentibus coniecturis ex quibus probatur veritas etiam in pręiudicium creditorum, & licèt confitens eſſet in malo ſtatu, diſc.87. nu.5., diſc. 159. n.45.

Declara vt ex contrarijs adminiculis præſumatur affectata cautela, & ſuſpicionem augeat., d.74.n.4., d.159.n.45.

Quid vbi confeſſio fiat per vltimam voluntatem, d.74. nu. 5. remiſſiuè diſc. 159. n.46. & d.75. vbi an ſubſtineatur in vim legati.

An probet ſi dos promiſſa ſit cum vinculo, & deindè ſit confeſſata tanquam liberè ſoluta, d.87.n.6., d.159. n.75.

An cenſeatur facta ſub ſpe futuræ numerationis, vel in fraudem prohibitæ donationis, diſtinguitur an ante vel cõſtante matrimonio fiat, vt primo caſu cenſeatur ſub ſpe futuræ numerationis; In ſecũdo autem in fraudem prohibitæ donationis, diſc.73. n. 3., diſc. 159. num.6. cum ſeq.

Decla-

Declara vt diſtinctio procedat in dubio, ſecus accedentibus contrarijs præſumptionibus, diſc.159.n.12.& 78., d. 73. n.4.

Limita vbi confeſſio ante matrimoniū facta ſit in teſtamento, cum tunc cenſeatur facta potius animo donandi quàm ſub ſpe &c. diſc.159. n.14.

Declara ſtante coniugum inæqualitate, quia ſi hæc ſit ex parte viri confitentis ante matrimonium, cenſetur ex cauſa donationis; Si verò ſit ex parte mulieris, cenſetur facta ex cauſa oſtentationis, & ad pompam, num.15. eod.

Qui vbi ex parte mulieris ſit veriſimiliter impoſſibilis ſolutio dotis conſtitutæ, nu. 16. eodem.

Quid vbi renunciatum ſit exceptioni dotis non numeratæ, num.17. eodem,& num.28.

Si poſt cōfeſſionem alia obligatio dotantis accedat ſub nomine mutui,vel alio titulo, cenſetur ſub ſpe &c. n.21. eod.

An iſto caſu cenſeatur inducta nouatio, ità vt dos habeatur pro ſoluta, num. 22. eodem.

An exceptio dotis non numeratę trāſmittatur ad hæredes, n.33. eod.

Quid vbi ſumus in caſu quo donatio validè inter coniuges fieri poſſit, num. 24. eod.

Vbi facta eſt ſub ſpe non eſt nulla ipſo iure ſed ope exceptionis;Secus vbi eſt in fraudem donationis, nu.26. eod.

Iſta probat veritatem elapſo tempore opponendi exceptionem dotis non numeratæ; Secus vbi eſt in fraudem donationis, nu.27. eod. & n.65.

Quid vbi confeſſioni accedit iuramentum, nu.29. eod. & n.59. & d. 73. n.7., d.72. n.7. 13. 14.

Hoc nihil operatur vbi confeſſio referatur ad cauſam oſtentationis, nu.30. eod. d.159.

Quid vbi referatur ad fraudem prohibitæ donationis, num.31. eodem, vbi negatiuè.

Attenditur tamen pro adminiculo, diſc.73. n.8.

An iſta donatio reſultans ex confeſſione morte confirmetur, n.34. eod. d.159.

An viro confitenti remaneat actio pro dote confeſſata contra dotantem, num.35. eodem.

Limitatur regula principalis vt dos confeſſata veritatem non probet, accedentibus coniecturis, quæ minores ſufficiunt in præiudicium confitentis & hæredum, quàm ſi agatur de præiudicio tertij, nu. 40. eod. & d.72. n.16., d.75. n.4.

Coniecturæ enumerantur, diſc. 159. num.43. cum ſeq.

Vna eſt vbi verificetur pars partitarū in confeſſione contentarum, n.47. eod.

An autem & in qua parte ſit neceſſaria verificatio partitarum, nu.48.eod.

Quid vbi confeſſio dotis receptæ ſit in parte, & pro alia non confeſſata, præbeantur viro cautelæ, n.49. eod.

Probat vbi confeſſio ſit de ſtabilibus, num.50. eod.

An verificetur ob diſpenſationem obtentam ſuper dotis exceſſu, vel ſimili, num.52. eod.

Optima coniectura eſt qualitas expēſarum, num.53. eod.

Verificatur per ſententiam graduatoriam, in qua dotale creditum canonizatur, num.56. eod.

Quid vbi confeſſio non vxoris, ſed patris vel extranei dotātis commodum percutiat, num.57. eod. & d.87.n.13.

Verificatur ex ſententia abſolutoria fauore dotantis lata contra virum, vel mulierem, dotem petentes, nu.58. eod. diſc.159.

Quid vbi *in confeſſionis inſtrumento* dicatur *de contanti*, num.61. eod.

Quid de diuturna alimentorum præſtatione, n.64. eod. & d.72. n.26.

Concurrentibus etiam coniecturis veritatis, adhuc confeſſio remanet inefficax, ſi aliæ contrariæ concurrant, num.67.eod. diſc.159.

Vt eſſet inueriſimilitudo attenta perſonarum qualitate, num.68. eod.

Si vir de tempore confeſſionis eſſet alieno ære grauatus, n.69. eod.

Vel vbi enuncientur plures ſolutiones notabilis quantitatis, abſque quietantijs, & receputis, num.70. eod.

Item ex anticipata ſolutione, nu.72. eodem.

Si aſſeratur liberè ſoluta extraneo, filiofamilias minori, vel aliàs ſuſpecto,nu. 74. eod.

Quid vbi conuentum ſit dotem inueſtiri, & poſtea ſit confeſſata liberè ſoluta, n.75. eod. & d.87. n.6.

Si vir de recenti delictum cōmiſerit, nu.77.

num.77. eodem diſc.159.

Quando confeſſio dicatur præiudicialis tertio intereſſato, diſtinguitur inter creditores anteriores & poſteriores cõfeſſioni, n.80. eod.

An impugnetur per creditores de quorum credito conſtat per ſolam confeſſionem, num.81. eod.

Quomodo confeſſio quæ præiudicat confitenti, præiudicet creditoribus poſt eam contrahentibus, num.82. eod.

De aliquibus caſibus in quibus dotis confeſſio non prodeſt mulieri,& habentibus ab eo cauſam, ſed benè proſit tertio intereſſato, num.84. eod.

In fraudem *l. hac Aedictali C. de 2. nupt.*, quando facta dicatur, n.86. eod. vbi de differentia inter filios primi matrimonij, & creditores.

Quando mulieri præiudicet ad cuius fauorem eſt facta, num.89. eod.

Facta per virũ ſoluto matrimonio an probet veritatem, num.90. eod. d.159.

DOS quoad CONSTITVTIONEM & OBLIGATIONEM DOTANDI.

Si inter duos fratres fiat ſororum permutatio, an cenſeatur hinc inde aliqua dos conſtituta, diſc.150. n.29.

Promiſſio de dote conſtituenda, ſtat loco conſtitutionis ac parit actionem, diſc. 151.n.4. *Vid.* Dos quoad promiſſionem.

Non requirit ſcripturam publicam,ſed per priuatam, & ſine ſcriptis probari poteſt, d.150. n.1. cum ſeq. d.7.n.7.

Muliere ſimpliciter nubente, an dos in eius bonis de iure conſtituta cenſeatur, diſc. 150. n.8. & 30. & infra.

Secundo nubente, an cenſeatur ipſo iure conſtituta eadem dos matrimonij præcedentis, ibid. n.8. cum plur. ampl. ſeq. d.141. n.3. vbi an hoc procedat in augmento.

Limita ex num. 19. cum ſeq. eodem diſc.150.

Per quæ verba inducatur dotis aſſignatio, ſeu conſtitutio, nu.33. eod.

Si mulier eſt diues, & contractum eſt matrimonium non curata dotis conſtitutione, an vir illam cogere poſſit ad conſtituendam, nu.34. & 35. eod.

An vbi dos conſtituta eſt cum vinculo inueſtimenti, vel alia cautela, ſi liberè ſoluatur, dotans liberetur, diſc.4. n.2.& 4.

Mulier conſumpta prima dote, an poſſit petere vt noua dos ſibi conſtituatur, diſ. 4.n.6.& d.61.n.4. & 11.

Pater poteſt inæqualem dotem filiabus cõſtituere, d.26. n.3.

Quid dicendum de fratre, ibid. nu.4. & ſeq.

An & quando dos cõſtituta pro primo matrimonio, ſit in eadem quantitate conſtituenda pro ſecundo, diſc. 80. nu.4. & d.152. per tot. *Vid.* Dos quoad Diminutionem.

In dubio dotis conſtitutio nõ præſumitur, d.150. n.26.

Etiam quod mulier paſſa ſit à viro eius bona retineri, & adminiſtrari, nu. 27. ibid.

Si mulier expreſsè aſſignauerit aliqua bona, alia non expreſſa excluduntur, num 28. ibid.

Ex quibus coniecturis præſumatur conſtituta, ſub num.30. ibid. remiſſ.

Si mulieri eſſet ab aliquo relicta certa quantitas pro dote, tunc ſimpliciter nubens illam præſumitur conſtituiſſe, ſub num.30. ibid.

Per extraneum conſtituta cum pacto reuerſiuo, ſoluto primo matrimonio, iterum conſtitui non cogitur, d.152. n.16.

Filiæ vel ſorori culposè dotem amittenti, an noua dos ſit conſtituenda, diſcur.61. nu.4. & 11.

Habens aliquod ius in re data in dotem, cẽſetur dediſſe illud ſolum ius quod habebat, d.63. n.2.

Mater filiæ dotem conſtituens cenſetur id feciſſe fideiuſſorio nomine patris, diſc. 142.n.29., d.29.n.4., d.154. n.24.

Dos maior viduæ quàm virgini eſt conſtituenda, diſc.144. n.24.

An dos conſtitui poſſit in officijs, & pro reſtitutione eiuſdem ea obligari, diſc.146. n.58. & d.148. n.15.

Conſtituta in dote aliqua bonorum vniuerſitate intelligitur deducto ære alieno, diſc.89. n.9.

De dote cõſtituenda ancillis & pediſſequis pro famulatu, diſc.142. n.85.

Prima dotandi obligatio eſt patris, diſcur. 142. n.2. cum plur. ampl. ſeq.

Quid vbi filia nupſerit ſine ipſius conſenſu, nu.8. cum ſeq. eod. & d.1.

Amplia vt teneatur iterum illam redotare, n.28. eod. vbi declaratur.

Quid vbi nupta ſit ſine dote quia ità ducere contentus fuerit, d.142, n.6.

Amplia in filijs naturalibus & baſtardis,

dis, num.29. eodem.

Subamplia etiam in patre clerico, nu. 31. eodem.

De differentijs inter dotem debitam filiæ legitimæ, & baſtardæ, nu.32. cum ſeq. eod.

Pro dotis conſtitutione non datur hypotheca, ſed ſolum iudicis officium competit, d.5.n.7., d.166. n.9. cum ſeq.

Amplia etiam quod filia ſit diues, diſc. 30.n.9., d.1.n.22.

Limita in patre inope. In filia ante annum 25. indignè nubente, in ingrata, & in ea quæ ante annum 25. turpiter egit, n.34. eod.

Quid ſi filia in pœnitentiam reuerſa velit ingredi monaſterium, n.35. eod.

De alijs limit. n.36. eod.

Secunda obligatio dotandi eſt hæredis patris in quem prius tale onus tranſit, nu. 38. eod.

De differentia inter patrem, & eius hæredem, num.40. eod.

Amplia vt idem procedat in donatario omnium bonorum, nu. 42. eod. vbi quando dicatur vniuerſalis.

Subamplia vt ſi donatarius aſſumpſerit in ſe onus dotandi, non poſſit hoc per donatorem ex interuallo remitti, nu.46. eod.

Amplia vt idem procedat in fiſco capiente bona patris delinquentis, nu. 47. eodem.

Tertia obligatio dotandi eſt aui paterni, aliorumque aſcendentium per lineã paternam, in defectum patris, n. 49. eod.

An autem aui obligatio ſit pura, vel ſubſidiaria, nu.50. eod.

Amplia vt hoc onus tranſeat etiam ad ipſius, ac aliorum aſcendentium hæredes, num.51. eod.

Quarta obligatio dotandi eſt matris poſt auum & alios aſcendentes lineæ paternę, num.52. eod. d.19. n.6.

An æqualis ſit obligatio matris & fratrum, num.52. eod. d.19. n.7.

Declara vt iſta quarta obligatio matris procedat reſpectu filiæ legitimæ & naturalis; Secùs reſpectu naturalis, cum in hoc prior ſit matris obligatio, nu.33. & 53. cum ſeq.

Fallit ordo prædictus reſpectu matris Iudęæ vel hæreticæ diuitis quæ filiam chriſtianam primo loco dotare tenetur, ſub num.54. eod.

Deficiente matre tenentur alij aſcendentes iuxtà ordinem expreſſum, n.56. eod.

In prædictorum defectum ſuccedit obligatio fratrum vti fratrum, quatenus ex eodem patre nati ſint, n.57. eod. vbi de fratre clerico.

Quid de fratribus vterinis, n.58. eod.

An teneantur iterum redotare, n.59. eodem.

Exiſtentibus fratribus vtrinque coniunctis, & etiam conſanguineis, an ſimultanea vel ſucceſſiua ſit eorum obligatio, n.60. eod.

Quid de vna ſorore erga aliam, num. 61. eod.

Patruus, vel nepos ex fratre an amitam, vel neptem dotare teneantur, num.62. cum ſeq. eod. & diſc.38. n.12.

Filius quando teneatur dotare matrem cõuolantem ad ſecunda vota, n.64. eod.

Iſti dotãtes ſubſidiarij an poſſint de pactis reuerſiuis, & reſolutiuis etiam conſtante matrimonio ceſſante neceſſitate ſibi conſulere, n.66. eod.

Pater adoptiuus quando adoptatam, vel arrogatam dotare teneatur, n.67. eod.

Remotior agnatus excludens fœminam, licèt nõ ſit proximior tenetur illam dotare, n.68. eod.

Patris occiſor tenetur ad dotandas illius filias, n.70. eod.

Quid in d.florante puellam, num.71. cum ſeq. eod. vbi de materia. *Vid.* Stuprator.

Raptor puellæ tenetur raptam dotare, ſiue illam ducat in vxorem, ſiue non, num. 80. eod.

De obligatione ſocij in dote cõtribuenda, num.81. eod. remiſſiuè.

Quo nomine dos conſtituta cenſeatur, & de quibus bonis, an ſcilicèt de proprijs, vel ipſius dotatæ, latè, diſc. 154. & d.34.

Pater, vel auus immediatus cenſetur de proprio dotem conſtituiſſe, d. 154. nu.2. cum plur. ampl. d.34. n.4.

Quid ſi pater ſit adminiſtrator bonorum filiæ, diſc.154. nu.6.

Amplia etiam ſi pater ex interuallo declaret de bonis filiæ dotare voluiſſe, num.7. ibid.

Quid ſi dicat dotare de paternis & maternis vel eiuſdem filiæ, nu.8. ibid.

Limita regulam ex nu. 12. & ſeq. ibid.

Frater quo nomine dotem conſtituere cẽſeatur, & an de proprijs, vel ſororis bonis,

nis, nu.27. cum ſeq. ibid.

Vnà cum patre dotante cenſetur id facere nomine fideiuſſorio, nu.31.

Dos data à patruo, an de proprio conſtituta cenſeatur, n.32. ibid.

Quid in tutore vel adminiſtratore, nu.33.cum ſeq.ibid. *Vid.* Adminiſtrator.

Dos ex certis creditis conſtituta an cenſeatur demonſtratiuè, vel taxatiuè, diſc.61. n.5. & ſeq. diſc.157. n.29.

Extraneus dotans an cenſeatur animo repetendi ab eo qui erat obligatus dotare, diſc.30. n.6.

Patruus quando cenſeatur dotaſſe contemplatione patris vel neptis, diſc.30. nu.8. 12., d.154. nu.65.

Dos conſtituta occaſione matrimonij ineffectuati, cenſetur tacitè conſtituta pro matrimonio, quod deindè contractum fuit, diſc.150. nu.32.

Ex quibus verbis inducatur dotis conſtitutio. *Vid.* Dos quoad promiſſionem.

DOS quoad DIMINVTIONEM

Taxa aliàs congrua, an minui debeat ob defectum paterni conſenſus, d.2. n.4.

Diminui non poteſt ex conuentione inter dotantem, & virum in præiudiciũ mulieris, d.24.n.3., d.152. ſub n.18.

Quid ſi diminutio ſequatur per viam declarationis, quod maior ſumma conſtituta eſſet ad pompam d.24.n.4.cũ ſeq. & d.25. d.152. n.18. d.26.

Non poteſt à patre diminui licèt nulliter cõſtituta ſi ſequutum ſit matrimonium, d.24. n.20., d.152.n.17.

Quid ſi matrimonium effectuatum nõ fuerit, & dos benè fuerit taxata, diſc.24. nu.24., d.152. n.3., d.143.n.12.

Quid in conſtituta pro matrimonio incerto, d.24. n.25.

Semel filiæ à patre conſtituta diminui non poteſt, diſc.152.n. 1., d.31.n.4., d.80.n.4.

Liberè tradita primo viro an ſecundo ſub vinculis dari poſſit, d.152. n.4.

Semel deſtinata per patrem in teſtamento, an minui poſſit, num.8. ibid.

Si inter primam & ſecundam dotem pater alienauerit, vel debita contraxerit, an filia pro ſecunda dote habeat hypothecam, *Vid.* Hypotheca & *Vid.* Dos quoad Concurſ. credit.

Species in dotem data an ſoluto matrimonio alienari poſſit per patrem, num. 7. ibidem.

Quod dos minui non poſſit fallit immutato rerum ſtatu, num.10. ibid.

Quid vbi ſecunda dos conſtituenda ſit mortuo patre, num.9. ibid.

Patri incumbit onus probandi mutationẽ ſtatus, num.11. ibid.

De cauſis importantibus mutationem, nu. 12. ibid.

Limita, principalem regulam quoties filia inſcio, vel inuito patre nubit viro minus digno, num.13. ibid.

Quid vbi ſecundus vir ſit inæqualis, 1. ibid.

Quid vbi filia velit ſecundam dotem prò matrimonio ſpirituali, n.14. ibid.

An procedat in dote aduentitia reuerſa ad dotantem ex pacto, num.15. ibid.

Monaſterium non poteſt dotẽ minuere, vel remittere, d.167.n.3., d.11.n.3.

Diminutio fructuum rei donatæ non præiudicat donatori in ſumma reſeruata, diſc.118. num.3.

Inter fouentes cauſam oneroſam diminutio cedit omnium damno prò rata, diſc. 118. num.4.

Quid inter dotantem & virum, n. 5. ibidem.

Deſignatio pecuniariæ vel rei in dotem traditæ, àn dicatur ſtare taxatiuè vel demonſtratiuè, diſc.61. nu. 5. & ſeq., diſc. 157. num.29.

DOS QVOAD EMPHYTEVSIM

Conſtitui poteſt in Bonis emphyteuticis inæſtimatis ſine conſenſu Domini, diſc. 147. num.1.

An debeatur laudemium, numer. 2. ibidem.

Fallit ſi dentur æſtimata, tunc enim requiritur conſenſus Domini, & debetur laudemium, num.3. ibid.

Quid ſi mulier compræhenſa ſit in inueſtitura, num.4. ibid.

Accedente prohibitione alienandi, poſſunt dari in dotem inæſtimata in ſubſidium, num.5. ibid.

Quid ſi adſit expreſſa prohibitio ne dentur in dotem, num.7. ibid. & n.15.

Poſſunt dari in dotem per primum acquirentem titulo oneroſo, licèt ea ſit ex pacto, & prouidentia, num.11. ibid.

Quando præiudicari poſſit ſucceſſoribus in emphyteuſi, nu.9. cum ſeq. ibid.

Quid ſi nõ dentur per primum acquirentem, num.12. ibid.

An fauore dotis cadant ſub generali obligatione, num. 20. ibid.

In *Vrbe ex ſtatutô* 122. *lib.* 1. cautum eſt, vt pacto, vel prohibitione non obſtante, dari poſſint in dotem, num. 24. ibid.

Declara, ſtatutum prout, num. ſeq. ibidem.

An culpa viri in non ſoluendo canones, præiudicet mulieri ſuper deuolutione rei emphyteuticæ dotalis, n. 29. ibid.

Fructus ſeù commoditas rei emphyteuticæ dari poteſt in dotem, cum illa nō cadat ſub prohibitione, diſc. 146. num. 26.

DOS QVOAD ÆSTIMATIONEM, & INÆSTIMATIONEM

Quando dicatur data æſtimata vel inæſtimata, diſc. 158. num. 1. & per tot., d. 97. n. 2., vbi plures Doctores de materia.

Res conſiſtentes in numero, pondere, & menſura, quando dicantur datæ æſtimatæ, diſc. 158. num. 5.

Data dicitur æſtimata, vbi promiſſio incipit à quantitate, ſpecies verò deducitur in executione promiſſionis, diſcur. 158. num. 8., diſc. 21. num. 4., diſc. 55. nu. 4., diſc. 56. num. 3., diſc. 57. num. 6.

Declara, vt hæc regula fundetur in ſimplici præſumptione, fortioribus coniecturis elidibili, diſc. 52. num. 4., diſc. 56. num. 4.

De pluribus coniecturis veræ, vel impropriæ æſtimationis, diſc. 52. num. 4., diſc. 55. num. 4., diſc. 56. nu. 4., diſc. 97. num. 8. cum ſeq., diſc. 158. ex num. 8., diſc. 60. num. 3., diſc. 57. num. 6.

Data dicitur æſtimata ſi res tradita fuerit viro ſtipulanti prò ſe & hæredibus, diſc. 158. num. 12.

Quid ſi viro data ſit facultas alienādi rem datam, num. 13. ibid.

Et quid ſi in illius electione repoſitū ſit, reſtituere eaſdem res, vel pretium, diſc. 57. num. 11., diſc. 158. num. 26., diſc. 160. num. 34.

Quid ſi in electione mulieris, d. 158. ſub num. 26.

Donec electio ſit facta, diminutio, vel augmentum bonorum, cuius damno vel commodo cedat, diſc. 158. numer. 26., diſc. 57. num. 11.

Dicitur æſtimatio impropria, vbi res data eſt ſub ea lege, vt fundus dotalis remanere debeat, diſc. 55. ſub num. 4., diſc. 158. num. 23.

Declara, vtrobique.

Quid ſi detur pecunia, quæ debeat reinueſtiri in ſpeciem, quæ ſtare debeat pro fundo dotali; diſc. 158. numer. 24., diſc. 55. num. 4.

Quid vbi dote conſtituta in quantitate, nulla pretij mentione facta, res ſimpliciter tradatur, diſc. 158. n. 18. & ſeq.

Quid ſi æſtimatio remiſſa ſit in arbitrium tertij, per quem ad æſtimationem deuentum non ſit, num. 20. ibid.

Æſtimatio dicitur impropria, & ad ſciendum rei valorem, vbi conſtat de cōtraria partium voluntate, num. 21. ibid.

An dicatur impropria, vbi ſit conuentio de reſtituendo dotem in ijſdem rebus & corporibus iam æſtimatis, num. 25. ibid.

An æſtimatio facta ex interuallo dicatur propria, vel impropria, num. 27. ibid.

Quid vbi æſtimatio non ſit iuſta & vero valori non correſpondeat, nu. 30. ibid. & diſc. 97. num. 8.

In caſu inopiæ viri datio bonorum in dotem cum vera æſtimatione irritatur, ac habetur pro non facta, diſc. 166. n. 41.

Contrar., diſc. 158. num. 32., diſc. 97. num. 9.

Vbi bona data ſunt cum facultate ſoluendi, dos conſiſtere dicitur in quātitate, diſc. 57. num. 10.

Quid vbi promiſſa ſit quantitas cum lege præſtandi pro ea tot bona ſtabilia, diſc. 55. num. 2.

Vbi pars dotis data ſit inæſtimata, & prò fundo dotali *reſiduum quoque eodem iure cenſeri debet*, diſc. 52. ſub num. 4.

Quid vbi agatur de rebus minoris, vel aliàs inalienabilibus, diſc. 158. num. 31.

In dubio cenſetur potius æſtimata cum magis expediat mulieri, diſc. 97. n. 2. & 3.

Bona minoris non poſſunt dari in dotem æſtimata, ſine ſolemnitatibus, diſc. 21. num. 2.

Declara, num. 9. ibid.

Vbi ſemel validè ſit cum illis conſtituta, tunc prò ſecundo matrimonio ſine illis conſtitui poteſt, num. 11. ibid.

Stante ſtatuto prohibente generaliter alienationes in forenſes, àn eiſdem dari poſſint bona in dotem æſtimata, diſc. 149. num. 7. & ſeq.

Vbi data ſit cum vera æſtimatione periculum rei ſpectat ad virum diſc. 68. nu. 4., diſc. 158. num. 35.

De concurſu ſuper bonis datis in dotem cum vera æſtimatione, & de priuilegio *l. in rebus*, *vid.* Dos quoad concurſum.

Si primo viro data ſit æſtimata, àn eodem modo

modo cenſeatur ſecundo conſtituta, diſc. 158. num. 15.
Bona data æſtimata, dato ſubſidio *l. in rebus* efficiuntur de dominio mulieris, diſc. 77. num. 8.

DOS QVOAD EVICTIONEM

Dotans àn & quando hanc teneatur præſtare, diſc. 157. per tot.
Non præſtat vbi incœptum ſit à traditione diſc. 60. num. 4., diſc. 157. num. 2. & 3.
Secus vbi ſit incœptum à promiſſione, diſc. 89. num. 3., diſc. 157. num. 3. & 13., vbi de ratione.
Declara, vt indiſtinctè debeatur euictio, ſtante dolo, & mala fide dotantis, diſc. 61. num. 10., diſc. 89. num. 2., diſc. 157. num. 3.
Et vbi expreſsè promiſſa ſit, diſc. 89 num. 4., diſc. 157. num. 2.
Quando dos dicatur incipere à traditione, vel promiſſione, diſc. 157. à n. 8.
De differentia inter patrem dotantem, & extraneum, num. 4. ibid.
Mulier ſe ipſam dotans, àn illam teneatur præſtare, & àn vir ex iſta cauſa negare poſſit alimenta, num. 5. ibid.
Quid vbi euictio ſequatur in parte tantum, quia res prò parte ſpectet ad dotantem, & prò parte ad euincentem, n. 14. ibid.
Quid vbi res data euincatur non ratione dominij, ſed quia eſſet affecta aliquo onere, hypotheca &c., num. 15. ibid.
Præſtatur euictio, vbi dos data ſit æſtimata tanquam cõtractus emptionis & venditionis, num. 18. ibid.
Euictis bonis in dotem datis reuiuiſcunt primæuæ actiones, & ex illis agi poteſt, ſub num. 19. ibid., diſc. 64. num. 2.
Amplia, etiam fauore viri, diſc. 157. num. 20.
An idem procedat quoad vſuras, & fructus dotales, pro quibus res viro data ſit euicta, num. 21. ibid.
Amplia, etiam ſoluto matrimonio, ibidem.
An hoc priuilegium competat hæredibus mulieris, num. 21. ibid.
Non procedit, vbi euictio ſequatur culpa viri, vel mulieris, num. 22. ibid.
Poſito regreſſu ad primæua iura, àn competat eadem via executiua, nu. 23. ibidem.
Si ſequatur euictio rei datæ ex alio credito, in quod nouatum ſit creditum dotale, àn agatur primæuis iuribus, numer. 24. ibid.
An qui paſſi ſunt vſuras, euincant dotem datam ab ipſo vſurario, diſc. 156. nu. 22.
De exigibilitate nominis debitoris dati in dotem, diſc. 157. num. 25. & ſeq.
Fauore dotis præſtari debet verum, tàm de iure quàm de facto, ſub num. 26. ibidem.
Amplia, & declara, num. ſeq. ibid.
Quid vbi quantitas promiſſa retrahẽda ſit ex aliquo loco, & non ſufficiat, àn taxatiuè, vel demonſtratiuè facta dicatur, diſc. 61. num. 5. & ſeq., diſc. 157. à num. 18.
Dote conſtituta in Vniuerſitate bonorum, non datur euictio, diſc. 89. num. 9.

DOS QVOAD EXACTIONEM

Mulier, àn ſine ceſſione agat contra dotantes pro dote ſoli viro promiſſa, diſc. 62. num. 2. cum ſeq. diſc. 70. num. 4., diſc. 163. num. 9.
Quando vir inexactam dotem reſtituere teneatur, non obſtante reuerentia debita dotanti, diſc. 70. num. 6., diſc. 71. n. 8., & 12., diſc. 87. num. 8., diſc. 128. num. 4. diſc. 163. num. 3. & ſeq.
Quando dos peti poſſit ante matrimonium, diſc. 166. num. 18. & ſeq.
Conſtante matrimonio mulier nullam habet actionem aduerſus dotantem qui ſoli viro promiſerit, diſc. 62. num. 3.
Eſt in arbitrio viri vel actiones contra dotantes mulieri cedere, vel dotem inexactam de proprio reſtituere, diſc. 70. n. 5., diſc. 71. num. 9.
Stante mariti negligentia in exigendo, tenetur etiam inexactam reſtituere, diſc. 70. num. 6., diſc. 71. num. 2.
Quid ſi non exegerit ab extraneo dotante ex liberalitate, diſc. 71. numer. 3, diſc. 163. num. 6.
Quid ſi non exegerit à patre dotante, diſc. 71. num. 12., vbi quod Rota in hoc variauerit, diſc. 128. num. 4., vbi declaratur, diſc. 163. num. 4.
In patris hærede reuerentia non excuſat, num. 2. ibid.
Dotis exigendæ actio, non oritur niſi facta probatione matrimonij, diſc. 79. nu. 3.
An detur viro pro exigẽda dote promiſſa ſoli mulieri, diſc. 151. num. 16., & diſc. 163. num. 1., vbi de dote etiam legata.
Et econtra, àn mulieri vel eius hæredibus competat pro dote viro promiſſa

ſine ceſſione, diſc.163. num.9., diſc.70. num.4., diſc.62. num.2. cum ſeq.

Maritus non exigens nomen debitoris in dotem ceſſum, quando teneatur de proprio, diſc.163. num.7.

Vbi vir reſtituat dotem inexactam remanet ſibi actio contra dotantes, nec eis præſumitur voluiſſe donare, diſc. 163. num.8.

Marieri, vel viro agentibus contra dotantem pro illius exactione, quando obſtet exceptio nõ implementi renunciationis &c., diſc.163. num.10., diſc.29. nu.12., diſc.62. num.5.

An dotans admittatur ad præſtandam ſpeciem pro quantitate promiſſa, diſc.163. num.12.

Promiſſa dote in pecunia, àn cẽſeatur promiſſa in argentea, vel aurea, diſc. 163. num. 13.

Dos debita fœminis à ſtatuto excluſis, quãdo peti poſſit, diſc.5. num.4.

An diſpoſitio *tex. in l. ſi extraneus* exigat, vt dotans interim mutauerit conditionem, diſc.71. num.8.

DOS QVOAD EXCESSVM, & CONGRVITATEM

Exceſſiua irritatur per Conſtitutionem Sixtinam vltra ſummam taxatam, diſc. 143. num.10., diſc.23. & 24.

Hodie viget, & eſt in vſu, diſc.143. num. 9.

In dote taxanda non debet haberi ratio de Sixtina, cum illius derogatio debeat ſupponi, diſc.23. num.5., diſc.24. nu.23.

An dicta Cõſtitutio aduerſetur libertati matrimonij, diſc.23. num.2., diſc. 143. num.4., & num.31. in fine.

An ſit fauorabilis, vel odioſa, diſc.27. num.11.

Non habet locum in mulieribus forẽſibus nubentibus viris Romanis, diſc.23. num.1., diſc.128. num.13., diſc.143. nu. 51., diſc.3. num.1.

An procedat in non ſubditis, & in bonis extra territorium, diſc.143. n.29. & ſeq., & num.45.

Ligat etiam Clericos, diſc.143. n.30.

Huius derogatio paſſim conceditur, ibid. num.9., diſc.23. num 3.

Procedit etiam in dote promiſſa cum iuramento, diſc. 143. num.49.

Vid. Statutum.

Exceptio dotis exceſſiuæ non admittitur in iudicio executiuo, diſc. 65. num.2. diſc. 156. num.9., diſc.53. num.4.

Exceſſus probandus eſt ab allegante, diſc. 145. num.89.

De pluribus ſpeciebus dotis exceſſiuæ, diſc. 156. num.12.

Conſcius Statuti dotium moderatorij ſi exceſſiuam dotem conſtituerit præſumitur nugari voluiſſe in exceſſu, diſc.22. n.21.

An diſpenſatio prò prima dote exceſſiua proſit prò ſecundo matrimonio, diſ.150. num. 10.

Idem eſt dos congrua, ac dos de paragio, diſc.2. ſub num.10., diſc.144. num.2.

De circumſtantijs, ex quibus per iudicem taxanda ſit dos congrua, diſc.2. num.2., diſc.144. num. 9. cum ſeq.

An mulieris, vel viri conditio ſit attendenda, diſc.2. num.3., 12., diſc.144. nu 29., diſc.42. num.6., diſc.39. num.10.

An congruitas deſumatur à menſura legitimæ, ſi detur in vita per patrem, diſc.2. num.1., diſc.144. num.4. & 15.

Quid in dote cõſtituenda per fratres, diſc. 144. num.34. cum ſeq.

Quid ſtante Statuto mandante fœminas dotari, num.37. ibid. cum ſeq.

Quid in Regno Neapolitano, diſc.71. num.6.

Poteſt legitimã aſcendere, ſi ea non ſufficit, dummodo virilem non excedat, diſc.144. num.36. & 37., diſc.36. num.3.

Ad virilem metiendam, quale tempus attendi debeat, diſc.36. numer.5., diſc. 144. num.39.

Dos à patre conſtituta in dubio præſumitur congrua, diſc.42. num.7., vbi declaratur, diſc.144. num.10., d.39. num.9.

Limita, vbi per patrem conſtituta ſit de bonis fideicõmiſſi, diſc.144. ſub n.48.

Eſt præſumptio elidibilis contrarijs probationibus, diſc.42. num.8. diſc.144. num.10, diſc.39. num.11.

Quantitas patrimonij prò regulanda congruitate, attendenda eſt de tempore nuptiarum, diſc.144. num.14.

In metienda patrimonij quãtitate, de quibus bonis habenda ſit ratio, & àn de emphyteuticis, feudalibus, & fideicommiſſarijs, num.17. cum ſeq. ibid.

An ſit attendendus valor bonorum in ſorte, vel in fructu, num.20. Ibid.

Quæ ratio ſit habenda de iuribus illiquidis, & litigioſis, num.22. ibid.

Quid de iure redimendi rem alienatam, num.23. ibid.

De congrua doteBaſtardarum, quando talis dicatur, nu.26., & 52. cum ſeq. ibid.
Numerus filiorum attendendus venit de tempore nuptiarum prò congruitate, num. 30. ibid.
Pater poteſt filias inæqualiter dotare, num. 32. ibid.
Quomodo regulanda ſit dos non nubentiũ carnaliter, nec ſpiritualiter vt ſunt Biguinæ, ſeù Bizocæ, num.45. ibid.
Dos fœminæ excluſæ à Statuto poteſt aliquando abſorbere totam hæreditatem, num.46. ibid.
Non debet excedere virilem, diſc. 36. num.3.
Quomodo ſit regulanda dos detrahenda è fideicommiſſo, num.47. cum ſeq. ibid. diſc.42. num.4.
Ad ſolos neceſſitatis limites eſt regulanda, num.48.ibid., diſc.145. num.88. & 89., diſc.42. num.4.
Muliere nubente extero, ad cuius patriam accedat, cuius patriæ mores in dotis taxa debeant attendi, diſc.1. num.8.
Paragium qùomodo ſit taxandum, diſ.146. num.54.
Auth. res quæ procedit in dote congrua nõ exceſſiua, diſc.145. num.88. & 89., diſc. 40. n.6., diſc.43. num.4., diſc.49. num.4.
Cui incumbat onus probãdi exceſſum, diſc.40.num.8., diſc.41.num.4., diſc.42. num. 5.
Quando mulieris vel viri conditio in hoc caſu ſit attendenda, diſc. 42. nu.6., diſc.43. num.4.
Non debet excedere virilem, ſi fœmina eſſet maſculus, diſc.53. num. 3.
Dotes tractu temporis ſunt adauctę, nec eſt attendenda antiqua taxa teſtatoris, diſc. 53. num.6.
Numerus filiorum eſt bona circumſtantia pro regulanda taxa, diſc. 53. num.7.

DOS QVOAD FEVDA, & BONA IVRISDICTIONALIA

Principatus, & dominia quæ poſſidentur iure feudi, dari poſſunt in dotem, diſc. 146. num.20.
Sine præiudicio tamen agnatorũ, qui vocantur à lege inueſtituræ, ibid.
Sine aſſenſu nõ poteſt de iure communi dari feudum in dotem, num. 22. ibid.
Et hoc nõ aduerſatur libertati matrimonij, num.23. ibid.
An ſaltem alienari poſſit in ſubſidiũ, num.24. ibid. negatiuè.
Quid durante vita feudatarij, nu.25. ibidem.
Limita, in cõmoditate, ſeù fructibus feudi, qui dari poſſint in dotem, num. 26. ibid.
Et ſi ipſum feudum detur in dotem, àn ſubſtineatur ratione dictæ commoditatis, num.32. ibid. negatiuè.
Declara, vt fructus interim percepti pertineant ad virum loco vſurarum, num. 33. ibid.
Legato feudo debetur æſtimatio fauore dotis, num.34. ibid.
Poteſt dari in dotem etiam ſine aſſenſu, vbi fœmina eſſet proximè ſucceſſura cum ſit præmatura reſtitutio, num. 36. ibid.
Habens facultatem ſubinfeudãdi, àn poſſit hoc titulo dotem filiæ conſtituere, num. 37. ibid. negatiuè.
An poſſit obligari feudum pro ſolutione debiti dotalis, num.38. cum ſeq. ibid.
Hypotheca tacita, ſeù legalis non datur doti in feudis, num.42. ibid.
Mulier feudataria poteſt ſe ipſam dotando dare feudum in dotem, dummodo det inæſtimatum, & ſine lucro, num. 43. cum ſeq. ibid.
Declara, num.46. ibid.
Pactum de lucro adiectum vitiatur, ſed non vitiat dotis conſtitutionem, nu. 45. ibid.
Quæ actio dotandæ competat contra feudatarium, num.48. ibid.
Quomodo in Regnis vtriuſque Siciliæ, iſta materia veniat regulanda, num.49. ibid.
De paragio competente fœminis in feudis, & quæ actio competat. *vid.* Paragium.
Dos in materia feudali nõ eſt priuilegiata, neque in ea habet locũ diſpoſitio *Auth. res quæ*, num.39. ibid.
Officia, àn poſſint dari in dotem, vel obligari pro reſtitutione, aut conſtitutione, num.58. ibid.
An Rex pro dote Reginæ poſſit obligare Regnum electiuum in toto, vel in parte, num.6. ibid.
Quid de Regnis vel Principatibus poſſeſſis iure ſanguinis, num.8. ibidem cum ſeq.
Regina vel Principiſſa iure Regio ſimpliciter nubens, non cenſetur dediſſe Regnum, vel Principatum in dotem ſine expreſſa conſtitutione, num.12. ibidem cum ſeq.

Iuriſ-

Iuriſdictio & adminiſtratio Caſt-i dotalis tranſit in virum, num.15. ibid.

Maritus Reginæ, àn fiat Rex, & habeat Regni titulum, vel adminiſtrationem, nu. 16. ibid.

Quid de Oppidis, Caſtris, & bonis iuriſdictionalibus, àn iſta dari poſſi..t in dotē, & de *Conſtitutione Vrb. VIII.* 151., numer. 18. ibid.

DOS QVOAD FIDEICOMMISSVM, & DISPOSITIONEM *Auth. res quæ*

Ex diſpoſitione *dict. Auth.* pro dote alienari poſſunt bona fideicōmiſſi, diſc.145. numer.2. & per tot., vbi plenè, diſc.35. cum plur. ſeqq.

Procedit in ſubſidium bonis liberis non extantibus, diſc.37. num.8., d.145. num.64., diſc.41. num.2. vbi declaratur.

Amplia, etiam accedente præcepto teſtatoris de dotando, diſc.37. num.6., diſc. 43. num.2., diſc.145. num.66. cum ſeq., vbi declaratur.

Procedit nō ſolum in liberis primi gradus, ſed in omnibus deſcendentibus in infinitum natis, & conceptis poſt obitum teſtatoris, tàm pro conſtituenda, quàm reſtituenda dote, diſc.145. num.4., diſc. 37. num. 9.

Declara, vt id proueniat magis ex ſenſu Doctorum, & Tribunalium, quàm ex ipſius *tex.* littera, quæ explicitè loquitur de filiabus primi gradus, diſc.37. num.9., diſc.145. num.3.

De ratione ob quam illa fundata ſit, d.145. num.5., diſc.37. num.10., diſc.38. nu.5.

Procedit etiam in maioratibus & primogenituris, diſc. 145. num. 6.

Quid de maioratibus Hiſpaniæ, num. 7. ibid.

Tàm in fideicōmiſſo vniuerſali, quàm particulari, num.8. ibid., diſc.44. n.8. & 12.

An autem ſint prius diſcutienda bona fideicommiſſi vniuerſalis, diſc. 145. num.9., diſc.44. num.8.

Procedit in fideicommiſſis, & primogenituris ordinatis, tàm in vltima voluntate, quàm per contractus, diſc.145. num.13. diſc.45. num. 7. & 9., vbi de fideicommiſſo ordinato per plures fratres.

Declara, & de differentia inter contractum correſpectiuum, & oneroſum, & lucratiuum, num.13. ad 18., diſc.145. & diſc.45. num. 8.

Procedit etiam accedente particulari indiuidua prohibitione teſtatoris alienandi ex cauſa d tis, diſc.40. n.2., d.145. n.18.

An iſta ampliatio procedat, tàm quoad dotem cōſtituendam, quàm reſtituendam, num.19. ibid. cum ſeq.

Procedit etiam in filiabus naturalibus dotandis, num.24. ibid., diſc.39. num.2.

Quid pro reſtitutione dotis filij naturalis, diſc.145. num.25., diſc.39. num.3.

An in legitimatis procedat, tàm reſpectu dotis conſtituendæ, quàm reſtituendæ, diſc.145. num.27.

Procedit tàm pro dote matrimonij carnalis, quàm ſpiritualis, num.28. ibid.

Suffragatur etiam habenti ſcientiam fideicommiſſi, diſc.54. num. 3.

An procedat in omnibus bonis ad fideicōmiſſarium obuētis etiam ex aliorum fideicommiſſariorum portionibus nu.29. cum ſeq. ibid., vbi plures caſus diſtinguuntur, diſc.38. num.11. & ſeq., diſc. 44. nu.13., vbi de portione viuentium.

Amplia, vt totum fideicommiſſum valeat interuerti, ſi totum ſit neceſſarium ad congruam dotem, diſc.145. num.34., vbi declaratur, diſc. 39. num.4., diſc.40. n.3.

Procedit ne dum in dote, ſed in acconcio, lucro dotali, & omnibus dotis appendicijs, num.35. cum ſeq., diſc.145., & diſc. 41. num.3., diſc.50. num.2. & 4.

Et in illo annuo redditu, qui aſſignatur monialibus pro ſubuentione, diſcur. 145. num. 36.

An procedat in illa donatione, vel dotis augmento, quod vir faciat vxori in compenſationem ætatis, nobilitatis, iuuentutis &c., num.38. cum ſeq. ibidem, & diſc.49.

An & quādo procedat pro vſuris dotalibus, diſc.145. num.40. cum ſeq., diſc.42. n.2. diſc.51. num.2.

Et quando iſta procedit, intelligitur, vt ex fructibus fideicommiſſi detrahendæ ſint, non autem permittenda ſit diſtractio in ſorte principali, diſc.145. nu. 42, diſc.42. num.11.

Procedit in augmento dotis, quod poſt conſtitutionem aliàs factam facere oporteat, diſc.145. num.43.

Sed quid in ordine ad reſtitutionem, num. 44. ibid.

An procedat in ordine ad conſtituendam dotem, ſi mulier nupta ſit, nulla, vel exigua dote conſtituta, num.46. ibid.

Quid ſi primam dotem abſq; propria culpa amiſiſſet, àn iterum dotanda eſſet ex

ex fideicommiſſo, num. 47. ibid.
Ampliatur, vt pro dotis reſtitutione mulier agat ad bona fideicommiſſaria, licèt vir fideiuſſores dederit, num. 49. ibidem, diſc.46. num.3.
Extende etiam quod dotantes pacti fuerint de dote inueſtienda, & poſteà ſit liberè ſoluta, diſc.145. num.50., & diſc.46. num.2.
Procedit etiam quod mulier ſciuerit ſideicommiſſum, diſc. 145. num. 51.
Declara, num. ſeq. ibid.
Procedit etiam quod pater dotãdæ, vel vir ad reſtitutionem obligatus, ante vel poſt matrimonium trebellianicam, & legitimam conſumpſerit, num.54. ibid.
Amplia, vt mulier non cogatur ſe dirigere contra tertios poſſeſſores, in quos bona libera ſint alienata, num.55. ibid.
Declara, vt hoc caſu mulier teneatur cedere iura fideicommiſſario contra tertium poſſeſſorem, num.56. ibidem, diſc. 7. num. 6.
Quid ſi tam bona fideicommiſſaria, quàm libera translata eſſent in tertios poſſeſſores, diſc.145. num. 57.
Si dos ex pacto, vel ſtatuto ſit executiua, iſtud priuilegium competit etiam aduerſus bona fideicommiſſaria, num.59. ibid. diſc.42. num.3., diſc. 145. num.114.
Declaratur principalis concluſio, vt procedat in fideicommiſſo ordinato per aſcendentes tantum, non autem per collaterales, diſc.145. num.60., diſc.38. num.6., diſc.45. num.3. cum ſeq., vbi declaratur.
Quid in ordine ad cõſtituendam in fideicommiſſo ordinato per fratrem, vel patruum, ſub num.60. cum ſeq., diſc.145. & diſc.38. num. 7.
Procedit in ſubſidium, vt ſupra dictum eſt.
Non ſufficit, quod mulier ſit aliundè prouiſa, ſi verè bona ei non ſunt delata, ſed ſunt tantùm ſperata, num. 68. ibid.
Amplia, vt non ſufficiat eſſe delata, ſed debet dos commodè ex illis cõſtitui, nam ſi ſint intricata non tollunt priuilegium *Auth.*, num.69. ibid. & num.72.
Idemque dicendum, ſi bona ſint litigioſa, quinimò exiſtentia in aliena iuriſdictione, & extra territorium, num. 69. ibid.
An tempus matrimonij, vel dotis conſtitutæ ſit attendendum ad inſpiciẽdum, an adſint bona libera, nec nè, numer. 71. cum ſeq. ibidem.
Non procedit vbi bona libera deſint culpa ipſius mulieris num.73. ibid, diſc.46. n.7., diſc.52. num.2.
Fallit ſi bona libera ſub lite exiſtentia dimiſerit in parte per tranſactionem initam bona fide, diſc.145. num. 76.
Non procedit, vbi vxor videns maritum abuti eius ſubſtantia, neglexerit dotis aſſecurationem, num.78. ibid., diſc.46. num.7.
Intellige, vt procedat, ſi culpa conſiſtat in committendo, quia nempe viro diſſipanti expreſsè conſenſerit, ſecùs ſi conſiſtat in omittendo, diſc. 145. n.78.
Non procedit, ſi mulier patiatur pecuniam viri hęreditariam ſolui creditoribus poſterioribus, num.79. ibid.
Item, ſi fuerit adminiſtratrix bonorũ viri, vel eius hæredum, vel dotare debentis, & ex eis ſe ſatisfacere neglexit, num.81. ibid.
Cui incumbat onus probandi extare, vel nõ, bona libera, àn mulieri, vel fideicommiſſario, num.84. ibid., vbi quod in Curia ſit receptum, quod hoc onus ſit agentis, & non poſſidentis, diſc.40. num.8., diſc. 42. num.5., diſc.41. num.4.
Excuſſio, ſiue inſufficientia probatur ex diligentijs, diſc.145. num.85., vbi quales ſufficiant.
Actor, vel reus quis dicatur attenditur litis initium non ſtatus præſens, quando de hoc contingat diſputari, nu.86. ibid.
Impoſito cenſu ex cauſa dotis ſuper fideicommiſſo, àn creditor agens pro fructibus, ad hunc effectum dicatur actor, vel reus, num.87. ibid.
Procedit *Auth.* in dote congrua, non exceſſiua, & qualis dicatur dos congrua, num.88. & 89. ibid, diſc.40. num.6., & cui incumbat onus probandi exceſſum, diſc.40. num.8. diſc.42. nu.5., d.41. n.4.
Vid. Dos quoad exceſſum.
Non procedit in dote confeſſata, num.90. diſc.145., & diſc.43. num. 3.
Non procedit, vbi fœmina ante annum 25. nubat indigno, vel maſculus indignã vxorem ducat, diſc.145. num.91., diſc. 52. num. 14.
Quid vbi vir duxerit vxorẽ ſine conſenſu patris fideicommittentis, diſc. 44. num. 7.
Non procedit, vbi dos conſtitui, vel reſtitui poſſet ex fructibus, num.92. ibidem, quod

quod declaratur num.ſeq.,diſc.38.n.2.

Alienatio pro maiori quãtitate, quàm importet debitum dotis, an ſit nulla in totum, diſc.145.,num.97.

Ius offerendi, àn competat fideicommiſſario aduerſus alienationes ex dicta cauſa factas, num.99. ibid.

An mulier teneatur recipere bona fideicõmiſſi in ſolutum, num.100. ibid.

Superuentis dotanti, vel mulieri bonis liberis, an ſit reintegrandum fideicommiſſum, num.101. ibid.,diſc.40.num.5. diſc.48. num.4.5.

Bona à fideicommiſſo prò dote extracta,àn ad illum reuertantur, nu.102.diſc.145., diſc.40.num.4.,diſc.47.num.3.5., d.48. num.2., diſc.92. num.7.

Bona propria grauati fideicõmiſſo, àn ſint hypothecata pro alienatione fideicommiſſi, diſc.145. num.103.

Bona extracta prò lucro dotali,quando redeant ad fideicommiſſum,nu.104.ibid.

Sub hypotheca dotali expreſſa veniunt etiã bona fideicommiſſaria,num.107.ibid.

Si mulier viuens non implorauit beneficiũ *Auth.* petendo dotem è fideicõmiſſo,an id cõpetat eius hæredibus, diſc.47.n.4., diſc.145. num.102.

Fideicommiſſum in dote reſtituenda reputatur,tanquam fideiuſſor, cui mulier tenetur cedere actiones,diſc.48.nu.3.,diſc. 52.num.3., diſc.145.num.56.

Fideiuſſor viri, qui prò eo dotem reſtituit, àn habeat regreſſum contra fideicõmiſſum,vel potius iſtud contra fideiuſſorem prò reintegratione, diſc.48. num.7.

An *Auth.* procedat in dote putatiua,d.145. num.112.

Et àn detecta nullitate dos redeat ad fideicommiſſum, num.113. ibid.

An mulier antequam nubat poſſit petere dotem è fideicommiſſo, num.fin.ibid.

In dote,quæ ex Statuto debetur filijs,vti filijs non poteſt mater ordinare fideicommiſſum inter eoſdem filios,diſc.106.n.2. & 5., vbi declaratur.

Concurrentibus iuribus dotium ad idem fideicõmiſſum quænam præferatur, diſc. 145. num 105. & 106.

An cenſeantur data in dotem ipſa bona fideicommiſſaria, vel ſolùm illud ius eis fruendi in vita,diſc.137.num.4.

Habens ius, vel ſpem ſubſtitutionis in re data in dotem, àn cenſeatur ſpem illam remittere, diſc.3. num. 2. 3.

DOS quoad INOFFICIOSITATEM

Quænam dicatur dos inofficioſa, diſc.156. n.1. & ſeq. & d.66.

Si alicui ex filiabus ità dos per parentem ſit conſtituta, vt non remaneat legitima aliorum filiorum, tunc iſtis competit huiuſmodi actio, n.1. ibid.

Intellige vt hæc actio non competat ad irritandam totam dotem, ſed ad eam reformandam ad limites legitimæ,num. 2. ibid., d.66. n.2.

Quid de dote data extraneæ an iſta reuocetur in totum, d.156. n.3.

Viuente patre dotãte non datur hæc actio de inofficioſa, quod declaratur, num.4. ibid., d.66. num.4.

An pro congrua dote alterius filiæ reformari poſſit vltra legitimam, d.156.n.5.

An hæc actio exerceri poſſit ſtatim mortuo patre,conſtante eo matrimonio,pro quo dos ſit conſtituta, n.6. ibid. affirmatiuè, d.66. nu.5. & 14. vbi diſtinctio, & diſc. 156. n.18. cum ſeq.

Ad regulãdam inofficioſitatem quale tempus attendi debeat,an mortis patris, vel dotationis, d.156. n.7.& d.66. n.7.

Hæc actio eſt ſubſidiaria vbi filij eſſent actores, ſecus ſi rei contra quos ſoror,vel vir ageret ad dotem, n.8. ibid.

Præſentia aliorum filiorum abſque expreſſo conſenſu an præiudicet huic actioni, num.10. ibid.

Quanto tempore duret hæc actio, num.11. ibid. vbi quod 30. annis.

Quando dos dicatur inofficioſa re, & conſilio, d.65.n.3.

An creditoribus ius competat ad id, quod filij à dotata auocant iure inofficioſi, diſ. 66. n.8. cum ſeq.

DOS quoad LEGATVM

Vid. Legatum.

DOS quoad LVCRVM

Vid. Lucrum.

DOS quoad MONIALES

Dicitur congrua in ea quantitate quæ monaſterio dari ſolet, licèt inſpecto ſtatu paterno ſit exigua, d.144. n.5.

Iſtius appellatione, non ſolum venit illa quæ datur monaſterio, ſed etiam ille annuus redditus qui pro ſubuentione aſſignetur, n.6. ibid., d.127.n.2., d.167.n. 11., d.5.n.5., d.12. n.9.

Item acconcium, & expenſæ ſolitæ monacagij, d.144. n.6.

Declara, d.167. n.13.

Si

Si in Ciuitate vel Regione adſit aliquod monaſterium pro cuius ingreſſu dos maior quàm in alijs ſoluatur, an pater cogi poſſit ad huiuſmodi dotem extraordinariam, d.144. n.7.
An iſta dos dicatur ſimoniaca, d.11.n.2. & 4., d.1. n.10., d.167.n.1. cum ſeq.
Monaſterium an poſſit recipere puellas ſine dote, vel minori quàm ſit conſuetū, d.11.n.3. d.167. n.3.
Quomodo ſit taxanda, d.11.n.5. d.167.nu. 34. & ſeq.
Quando ſit danda duplicata, d.11.n.6., d. 167.n.36. vbi quando agitur de tertia ſorore, & n.6. cum ſeq.
Quando iſtius depoſitum dicatur coactum, & repetibile, d.11. n.7.
Data monaſterio *Turris Specolorum Vrbis*, an ſit vera dos, d.5.n.3.
Pro dote Monialium debentur fructus, & vſuræ, d.167. n.8.
Monaſterio non acquiritur niſi ſequuta profeſſione, d.167. n.30.
Quare ſit anticipatè præſtanda pro præparatorio admiſſionis ad habitum, d.167. num.31.
Debet depoſitari in pecunia numerata, & effectiua, n.31. ibid. d.12. n.9.
Quomodo ſit facienda iſta depoſitatio, d. 167. n.32.
An forenſes teneantur ſoluere maiorē dotem, n.37. ibid.
Non ſequuta profeſſione dos eſt reſtituenda, n.38. ibid.
Quid vbi Nouitia profiteatur ante annum probationis, vel ante ætatem in articulo mortis, num.40. ibid.
Quid accedente iudicio patris nouitiæ, vt dos acquiratur monaſterio, num. 39. ibid.
Non admittitur puella ad habitum monaſticum niſi præuio integræ dotis depoſito, d.11.n.7. d.167.n.31.& 32. vbi quomodo ſit faciendum.
Nō ſoluitur monaſterio niſi completo anno probationis, ac nouo monialiū conſenſu accedente, d.11. n.7.
Debet fieri in pecunia numerata, nec ſufficeret legatum conſiſtens in ſpeciebus, d.12.n.9.
An dicatur vera dos illa, quæ datur puellis viuentibus in conſeruatorijs, vel pijs locis, & domibus, d.167.n.9. & ſeq.
An ſub dotali ſubſidio facto per extraneum pro monacaggio puellæ, veniant alimēta in anno probationis præſtanda, diſc. 127. n.4. & per tot.
Dos relicta ſolis nubentibus, an debeatur nubentibus ſpiritualiter, *vid.* Legatum.
Si monialis trāſeat ad aliud monaſterium, an dos à primo monaſterio reſtituatur, d.167.n.28. & ſeq.

DOS quoad ONERA, & PACTA.

Pacta circa dotantium hæreditates, ac ſucceſſiones quæ dotatis, vel earum viris in partem dotis promittuntur, an valeant, d.155. n.2.
Pacta aliàs nulla, vel reuocabilia, an fauore dotis ſubſtineantur, d.155. ſub n.2.
Poſita illorum nullitate, an dotatæ, vel eius viro competat aliquod ius agendi ad intereſſe pro pacti obſeruantia, ſub num.2. ibid.
Adiecta per dotantem in dote conſtituta de bonis proprijs dotatæ, non valent, d.155.n.4., d.90. n.4.7.
Quando autem mulier dicatur dotari de proprio, præſertim ſtante renunciatione ſucceſſionibus &c. n.5.d.155., diſc. 90.n.9.& 10. d.101.n.3., d.98.n.2.
Fallit accedente mulieris conſenſu, & quando patiendo paciſci dotem alteri reddi eam cenſeatur donare, n.6.7. diſc. 155. d.90. n.8. & 11.
Pactum reuerſiuum adiectum à patre, vel auo immediato, itaut reſtitutio eueniat eodem dotante ſuperſtite, valet vbi dos ſit profectitia, d.155.n.8., d.90.n.12.
Quid vbi ex matrimonio ſuperſunt filij, d.155.n.9., d.90. n.12.
Vbi dos eſt aduentitia non valet ſi pactum adiectum ſit ex interuallo, diſc. 155. nu. 10. d.90.n. 13.
Quid ſi incontinenti, diſc.155. n.10. d.90. n.13.
Quando autem dicatur adiectum incontinenti, vel ex interuallo, n.11. ibid. d.90. n.14. cum ſeq.
An pacta reuerſiua ſubſiſtāt patre mortuo ſaltem in eo, quod dos legitimam excedit, nu.12. cum ſeq. d.155., d.90. n.17. 18., d.91. n 7.
Dos data filijs à Statuto excluſis an iſta onera recipiat, num.16. diſc.155., diſc. 91. num.8. & 9.
Quid de dote data per fratres, nu.17. d 155. d.92. n.2. & 3. d.26.n.6.
Quid in matre, auo, & alijs aſcendentibus, d.155.n.18.
Qui vult ſubſtinere onus in exceſſu ſupra legi-

legitimam illum tenetur probare, num. 19. ibid.
Adiectum ab extraneo incontinenti valet, ſecus ex interuallo, n.20. ibid.
Quid in dotantibus in executionem alienæ voluntatis, ac præcepti, n.20. ibid.
Prædicta non procedunt accedente conſenſu mulieris, n.21. ibid.
Et quando adeſſe dicatur, n.22. ibid.
An ex conſenſu quem mulier præſtitit matrimonio, cenſeatur quoque præſtitus capitulis & apocæ dotali, num.23. ibid. d.92. n.4. & 5.
De differentia inter conſenſum præſtitum oneri adiecto ad fauorem patris, & illum ad fauorem fratris, vel extranei, d.155. nu.24.
Non procedunt vbi mulier nunquam conqueſta eſt in eius vita, cum tunc onera approbaſſe videatur, num.25. ibid.
Declara vbi mulier explicitam ſcientiam pacti habuerit, n.26. ibid.
Si mulier credens illud pactum valere iuxtà illud diſponat, corruit diſpoſitio, num.27. ibid.
Pacta aliàs valida intelliguntur ſoluto matrimonio per mortem mulieris, ſecus ſi ſoluatur per mortem viri, num.28. ibid. d.90. n.12.
Quid ſi dos conſtituta fuerit per extraneum, d.155. n.29. cum ſeq.
Declara nu.30. cum ſeq. ibid.
Pacta aliàs licita, non ſubſiſtunt ſi per ea impediatur matrimonium, n.31. ibid.
Pactum in primo matrimonio adiectum vt dos ſpectare debeat ad filios illius matrimonij, ceſſat ſi matrimonium ſoluatur muliere ſuperſtite, n.32. ibid.
An talia pacta præiudicialia fieri poſſint ante matrimonium, n.33. ibid.
Mulier non diſponendo de rata in pacto permiſſa, cui ſumma reſeruata debeatur, num.34. ibid.
Pacta ſuper dotis reuerſione ad dotantem conſtante matrimonio an valida, num. 35. ibid.
Legis commiſſoriæ an valeat fauore dotis, n.37. ibid., d.126. per tot.
De alijs pactis circa dotem, vt de pacto habitandi in certo loco cum diminutione dotis, &c. d.155. num. fin.
Hæres grauatus poteſt adijcere onera, & vincula doti conſtitutæ in vim *Authen. res quæ*, d.92. n.6.
Vbi dos eſt cum vinculo inueſtimenti, vel alia cautela ſi liberè ſoluatur dotans non liberatur, d.4.n.2.d.54.n.5., d.163.n.14.
Dos primo viro liberè datur, an ſecundo viro cum vinculis conſtitui poſſit, diſc. 152. n.4. & 21.
Vbi loca montium data ſunt in dotem, an debeant eſſe libera, & non vinculata, diſc.60. n.2.
Conſtituta in dote aliqua bonorum vniuerſitate, intelligitur deducto ære alieno d.89. n.7.
Dotantes ſubſidiarij, excepto patre, an poſſint de pactis reuerſiuis, & reſolutiuis conſtante matrimonio ſibi conſulere, d.142. n.66.
Fœmina à Statuto excluſa reijcit onus fideicommiſſi adiecti per patrem in teſtamento ſi illi reliquit titulo inſtitutionis, diſc.155. n.16. verſ. Vidi autem.
Declara, ibid.

DOS quoad ORDINEM DOTANDARVM.

Diſtinguuntur plures caſus circa cõcurſum dotandarum, d.142. n.91.
Antiquior, ac prior eſt obligatio patris erga primogenitam, d.142.n.94.d.6.n.2.
Vbi pater non eſt idoneus ad congruè dotandas omnes filias, an aliæ poſſint ſe opponere nè vna congruè dotetur, diſc. 142. n.95.
De concurſu filiarum pro dote in hæreditate patris defuncti, d.142.n.96.
De concurſu ad dotem detrahendam ex bonis fideicommiſſarijs, n.97. ibid.
De concurſu contra alios coniunctos, num. 98. ibid.
De concurſu ad vnicam dotem quæ ex hominis diſpoſitione ſit danda vni ex filiabus alicuius, & quid ſi dicatur de primo maritanda, n.99. ibid.
De ſubſidijs debitis per Mõtes familiarum omnibus de familia, & de iſtarum concurſu, nu.100. ibid., d.6. n.3.
De caſu dotis conſtituendæ pluribus an intelligatur ordine ſimultaneo, vel ſucceſſiuo, n.101.d.142., d.6. per tot.
Quid ſi dato ordine ſucceſſiuo primogenita negligat exigere primas annualitates, n.102. d.142., d.6. n.4. diſc. 145. nu.42.
De concurſu ad ſubſidia generalia debita incertis de incertis, n.103. d.142.
Habens facultatem nominandi puellam ad ſubſidium dotale an poſſit nominare nõ adhuc nubiles, n.104. ibid. *Vid.* Subſidia.

Dote relicta ſecundæ filiæ alicuius quæ maritabitur an intelligatur de ſecunda in ordine ad matrimonium, vel ad natiuitatem, d.6. n.2.

De ordine inter aſcendentes, deſcendentes, & tranſuerſales in obligatione dotandi, *Vid.* Dos quoad conſtitutionem.

DOS quoad PRIVILEGIA, & ILLORVM TRANSMISSIONEM.

Non eſt generaliter priuilegiata, ſed solũ in caſibus in iure expreſſis, d. 83. n.5., diſc.156. n.3.

Putatiua an gaudeat priuilegijs dotalibus, d.122. n.2., d.145. n.112., d. 101. nu. 10., d.166. n.89.

Vbi illa competerent eſſent perſonalia etiam quoad filios licèt hæredes, diſc. 122. num.3.

In feudis non eſt priuilegiata, diſc. 146. num.22. & 39.

Cum fiſco procedit cum ſola tẽporis prioritate, d.166. n.66.

Mulier an tranſmittat ad hæredes beneficium *Auth. res quæ*, diſc.47. n.4. & diſc. 145. n.102.

In debito eodem die contracto non conſtito de anterioritate, melior eſt conditio dotis, d.166.n.67. & 103.

De priuilegio *text. in l. rebus*, n.73. cum ſeq. ibid. *Vid.* Dos quoad concurſum.

An hoc ſit perſonale, vel tranſmiſibile, n.78. ibid.

Militant etiam in augmento dotis, d.166. num.90.

Quid vbi illud ſit factum à viro in compenſationem alicuius inæqualitatis, d.166. n.91.

Competunt mulieri & filijs, non autem alijs, d.166. num.44. & 95.

Intellige de filijs ex eo matrimonio, num.98. ibid.

Illud tacitæ hypothecæ dotalis eſt tranſmiſibile ad extraneos, d.166.n.45.

Abſque priuilegio potioritatis, ibid.

Illud potioritatis eſt perſonale mulierum, tranſmiſibile ad ſolos filios, & deſcendẽtes non autem extraneos, diſc.166.num. 44. & 95.

An & quando ſit ceſſibile, num.44. & 99. ibid.

Dotalia an extendantur ad fructus & vſuras dotales, d.166. n.92.

Et an ad dotem traditam ſponſæ de futuro, n.93. ibid.

Quid de dote mulieris Hæreticæ, vel Iudeæ, n.94. ibid. remiſſiuè.

Mulier quæ intentauit iudicium reſtitutionis dotis cum priuilegio potioritatis, an moriens illud ad hæredes trãſmittat, num.102. ibid.

De priuilegio potioritatis inter duo inſtrumenta eadem die confecta, numer. 103. ibid.

Quod iſtud ſit ceſſibile, & tranſmiſibile, n.104. ibid.

Quid vbi mulier non habeat inſtrumentum, ſed ſcripturam priuatam, num. 105. ibid.

De priuilegio dotis circa auocationem, & quod iſtud non competat contra æque priuilegiatos, d.129. n.8. & 10.

Priuilegia conceſſa doti circa prælationẽ, procedunt in dote reſtituenda ex bonis viri, non in illis dotantis, d.166. n.21. & 22. vbi de differentia.

Contra dotantem eſt ſolum quoad hypothecam legalem, n.23. ead.

Subſidiarium vigore *l. in rebus* an intret in bonis emptis ex pecunia dotali, numer. 80. ibid.

An mulieri competat auocatio pecuniæ quæ competit fiſco à creditore poſteriore, n.81. ibid.

Vid. Dos quoad concurſum. *Vid.* Tranſmiſſio. *vid.* Ius prælationis. *Vid.* Solemnitas.

DOS PROFECTITIA

Dicitur dos data à patre licèt filia non eſſet in poteſtate, d.33.n.18., d.154.n.37.

In iſta, quale dominium adeſſe dicatur penes mulierem, d.33.n.20., d.31.n.2.

Data per patrem in dubio talis præſumitur, d.154. n.42., d.33. n.17.

Amplia, vbi ſtipuletur illam reddi filiæ, eiuſque filijs, d.154.n.50.

Data per auum mediatum, vel extraneum contemplatione patris, dicitur profectitia, diſc.154. num.64., d.30. n.8.

Et quando dos cenſeatur data intuitu patris, vel ipſius dotatæ, diſc.154.n.65., d.30.n.8.& 12.

An ceſſet eſſe dos profectitia ob pactum reuerſiuum adiectum fauore patrui dotantis, diſc.30.num.10. & ſeq, diſc.90. num.12.

Adhuc talis dicitur ſtante ſtipulatione *reddi filiæ, ac cui, vel quibus de iure*, diſc. 31.n.9.cum ſeq.d.154.n.49.

Soluto matrimonio hypotheca ipſius reſoluitur, et pro ſecunda dote non competit niſi nouum Iudicis officium, diſc.31. n.5.

num 5., diſcur.24. numer.22.
Quando etiam ſtipulatio *reddi filiæ* non mutet naturam dotis profectitię, diſc.32. num.4.
An & quando reuertatur ad patrem ſoluto matrimonio, *Vid.* Dos quoad ſucceſſionem.
Quid vbi Statutum diſponat, vt dos ſoluto matrimonio ſit de pleno dominio mulieris, *vid.* Dos Aduentitia.

DOS quoad PROBATIONEM SOLVTIONIS

Doctores de materia præſumptæ ſolutionis agentes, d.67.n.1., d.164.n.2.
Intrat facilius præſumptio in acconcio, ſeù corredo, diſc.67.num.3., diſc.69.n.2. diſc.164.n.1.
De pluribus adminiculis, diſc.67. num.6., d.68.n.5., d.164.n.2.& ſeq.
Probatur leuioribus adminiculis, et coniecturis, diſc.68.num.5.
Ad probationem ſolutionis acconcij, admittuntur etiam teſtes conſanguinei, ac exceptione elidibiles, d.69.n.3.
An viro mandante totam dotem vxori reſtitui, præſumatur ſoluta, adeout dotans liberetur, diſc.67.num.4. in fine, et n.5. & diſc.70.
Per coniecturas, et adminicula probari poteſt, diſc.164. n.1.
Si appareat ſoluta dos ſecundo viro, præſumitur ſoluta de priori dote deb.ta per hæredes primi viri, d.164. n.2.
Non præſumitur ſoluta niſi de illa conſtet, diſc.164. num.3.
De præſumpta ſatisfactione ex eo, quod dotis creditor ſuccedat dotanti, vel per compenſationem ob permutationem mulierum, n.4. ibid.

DOS quoad PROMISSIONEM

Promiſſio de dote conſtituenda habet vim conſtitutionis, et parit actionem, diſc. 151. num.4.
Vaga & incerta quando ſubſtineatur, diſc. 69.n.4 cum ſeq. vbi plures caſus diſtinguuntur, et d.151.n.11.
In vltimis voluntatibus licèt vaga, et incerta fauore dotis ſubſtinetur, diſc. 69.n.7., diſc.151. n.12.
Quid vbi promiſſio ſit collata in alterius arbitrium, ſeù voluntatem, d.69. num.9. cum ſeq. d.151. n.13. cum ſeq. vbi quod valeat, cum eo non arbitrante, intret arbitrium boni viri.
Declara, vt concluſio procedat in ſola dote, non in augmento, nam iſto collato in arbitrium tertij non arbitrantis, ceſſat arbitrium boni viri, diſc.69.n.12. d.151.n.15.
Simplex promiſſio aut pollicitatio, an fauore dotis producat actionem, diſc.151. num.5.
Quid vbi actus conceptus eſt per verba ambigua, et enunciatiuè prolata, diſc. 151.num.7.
An ex verbis commendatiuis, et approbatiuis inducatur dotis conſtitutio, vt ſi quis viro dixerit talem habere dotem ſcutorum mille &c., d.151.n.8.
Promiſſio, vel aſſignatio certæ rei facta mulieri, an cenſeatur in cauſam dotis ita vt producat actionem, nu.9. ibid.& plures caſus diſtinguuntur.
Dotis promiſſio dicitur conditionalis, quatenus matrimonium ſequatur, d.79.n.3., d.153.n.18.& 20.
Dos promiſſa an caducetur per mortem ſponſæ antequam veniat conditio ſub qua eſt conſtituta, d.129. n.3.
Promiſſa ad omne beneplacitum viri, quid importet, d.161.n.16.
Promiſſa ſub conditione nuptiarum, debetur ob nuptias licèt putatiuas, et iſtis deletis non annullatur, d.122.n.6.
Promiſſa in pecunia, an cenſeatur promiſſa in argentea vel aurea, d.163.n.13.
An & quando taxatiuè, vel demonſtratiuè deſignata cenſeatur, *diſc.61. num.5. &* ſeq.d.157. n.29.
Promittens in dotem aliquam rem cenſetur ſolùm promiſiſſe illud ius quod in ea habebat, d.63.n.2., d.157.n.14.

DOS quoad SIMVLATIONEM, FRAVDEM, & LÆSIONEM

Veritas potius quam ſimulatio attendenda eſt in materia dotis ad pompam conſtitutæ, d.24.n.2., d.152. n.18.
Simulatio in dubio non præſumitur, diſc. 24.num.6.
Ex quibus circumſtantijs & adminiculis excludatur, diſc.24. num.5., d.25. num.2. & 4.
Vbi concurrit cauſa ſimulandi facilius præſumitur dos ſimulatè, et ad pompam conſtituta, puta ob viri honorificentiam &c., d.26.nu.1.& 2. vbi de alijs coniecturis & diſc.152.num.18.cum ſeq. diſc. 156. num.35.
In contractibus dotis datur reſciſſio ex capite læſionis tam dotanti, quàm viro, diſc.

diſcur.156. numer.13.

An quælibet læſio ſufficiat vel debeat eſſe vltra dimidiam, n.13.ibid. d.65.nu.fin.

Quomodo iſta læſio probari poſſit, diſc.156. num.14.

Data per patrem, vel alium debitis inuolutum, an reuocetur per creditores tanquam dáta in fraudem, tam in præiudicium viri quàm mulieris conſtante matrimonio, n.15.ibid.

Quando maritus dicatur fraudis conſcius, et an requiratur fraus conſilij, vel ſufficiat illa præiudicij, n.16. ibid.

Dos conſtituta viro debitis inuoluto ad effectum, vt inde fiat locus lucro dotali, an dicatur fraudolenta, ita vt non præiudicet creditoribus, n.26. ibid.

Dos exceſſiua conſtituta filiabus ſpurijs, an dicatur fraudolenta, num.27.ibid.

Et an dictus exceſſus corruat, ac per agnatos auocari poſſit in præiudicium viri, ibid.

De aliquibus ſpeciebus dotis fraudolentæ, n.28. ibid. remiſſiue.

Dote cõſtituta ab eo qui credidit eſſe obligatus, et re vera non erat, an & quomodo illi ſuccurratur, num.29.ibid. & numer.fin.

Dos conſtituta per vim, et metum eſt nulla ipſo iure, num.31. ibid.

An vir poſſit agere ad nouæ dotis cõſtitutionem, num.32.ibid.

Metus illatus à tertio, an dotem annullet in præiudicium mulieris, cui dos eſt ita conſtituta, eiuſque viri, num.33.ibid.

Quid de dote conſtituta per dolum nu.34. ibid.

DOS quoad SVBSIDIA

Vid. Legatum & *Vid.* Subſidia.

DOS quoad SVCCESSIONEM, & RESTITVTIONEM

Profectitia ſoluto matrimonio reuertitur ad patrem, diſc.154. num.53., diſc.34. num.12.

Amplia etiam quod ex matrimonio filij ſuperſint, quoties diſſoluitur morte viri, filia ſuperſtite, d.154.n.54.

Secus ſi diſſoluatur morte filiæ viro ſuperſtite, cum eo caſu filij ſuccedant ex conſuetudine *Martini*, diſc. 154. num.56., diſc.34.num.12., diſc.31.num.3.

Declara, vt filij ſuccedant non tanquam hæredes matris, ſed tanquam filij ex propria perſona vocati à dicta cõſuetudine, d.154.n.56.

Fallit in dote aduentitia in qua filij indiſtinctè ſuccedunt tanquam hæredes illius, non vti filij, n.56. ibid.

Et iſta non imputatur nepotibus, filia mortua, in legitimam aui, diſc 154. num.57.

Secùs eſt in profectitia, quæ nepotibus imputatur, num.57.ibid. & diſc.34. ſub num.12.

In dote profectitia, filijs non extantibus, mulier nullum habet hæredem, neque ab inteſtato, neque ex teſtamento, diſc. 154.num.60.

In Aduentitia habet hæredem ipſum patrem vnà cum fratribus, n.60. ibid.

Ex Statuto Vrbis dos à fratre data ad patrem reuertitur, diſc.101.num.1. cum ſeq. vbi declaratur.

An hoc Statutum procedat condito teſtamento, num.4. cum ſeq. ibid.

Diſponente Statuto quod filij in dotem ſuccedant, an ſit intelligendum iure hæreditario, et ab inteſtato, vel etiam contra voluntatem teſtatricis, diſc.101.n.5.

Si Statutum vtatur verbo *ſuccedant*, importabit qualitatem hæreditariam; Secùs ſi vtatur verbis *habeant, obtineant, lucrentur*, diſc.101. num.6., diſc. 105. n.3. diſc.108.n.4.

Quid vbi Statutum vtatur verbo *reuertatur*, diſc.101.ſub num.6., diſc. 105. n.3. vbi de verbo *aſſignare*.

De conſuetudine *Capuan. & Nidi* circa dotis ſucceſſionem, diſc.102.num.3. cum ſeq. per tot.

Quod dicta conſuetudo cum loquatur per verbum *diſponere* procedat per vltimam voluntatem, non per actus inter viuos, num.5.& 7.

De conſuetudine *Neapolis ſi qua moriens*, filij in nouem partibus dotis ſuccedunt matri tanquam hæredes obligati ad debita, diſc.103. num.6.

De conſuetudine *Barenſi* ſuper ſucceſſione filiorum in dote materna, diſc.104.

Quomodo in hac dote ſuccedant filij diuerſorum matrimoniorum, n.4. ibid.

In iſta an filij ſuccedant vti filij, vel vti hæredes n.5. ibid.

De conſuetudine *Ciuitatis Bituntinæ*, an deferat dotem maternam filijs, ita vt in ea per matrem grauari poſſint, diſc.105.

Iſta dos acquiritur filijs vti filijs ob verbum *aſſignare*, n.3. ibid.

In dote quæ ex Statuto debetur filijs, vti

filijs,

filijs, non poteſt mater ordinare fideicommiſſum, inter eoſdem filios, diſc. 106.n.2.& 5. vbi declaratur.

De ſucceſſione in Dote iuxta *Conſtitutiones Cataloniæ*, diſc.107.

Vid. Statutum.

Quando dotis reſtitutio conſtante matrimonio fieri poſſit, diſc.88.n.7.

An per reſtitutionem dotis per patrem viri factam conſtante malrimonio ipſe remaneat liberatus, diſc.76. n.4., diſc.93. num.2.cum ſeq. *Vid.* Pater.

Mulieri dotem repetenti, quando obſtet exceptio non redditæ rationis adminiſtratæ tutelæ, diſc.94. per tot.

Pater quando teneatur reſtituere dotem filij, *Vid.* Pater.

Dote conſtituta in vſufructu vel officio, aut alio iure vitalitio, quid veniat reſtituendum à viro, diſc.148.num.16., diſc.137. num.5.

Quando vir dotem inexactam reſtituere teneatur, *vid.* Dos quoad Exactionem.

Contra virum acceptilationem de dote facientem actio competit pro reſtitutione, diſc.87.n.14.

Statutum concedens dilationem hæredibus viri ad dotem reſtituendam, an ſuffragetur ipſi viro de quo non loquitur, diſcur.109. num.3.

Mulier obligans ſe cum viro ad dotis reſtitutionem, cum ſuppoſito, quod ſibi etiã dos eſſet ſoluenda, non tenetur de ſoluta ſoli viro, diſc.86.num.3.

DOS quoad TAXAM, ſeù PARAGIVM, *Vid.* Dos quoad Exceſſum.

DOTANS

Per viri acceptilationem liberatur, d.29. num.8.

Liberè ſoluens dotem, quæ erat inueſtienda, an liberetur, diſc.54.num.5., diſc.163 num.14., diſc.4. n.2.

Quando teneatur ad dotis euictionem, *Vid.* Dos quoad euictionem.

An admittatur ad prçſtandam ſpeciem pro quantitate, d.163.n.12.

An habeat dotis repetitionem aduerſus ipſam dotatam quatenus idonea fiat, diſ. 153.num.16.

Habens aliquod ius in re data in dotem, cenſetur dediſſe illud ſolum ius quod habebat, d.63.n.2., d.157. n.14.

Si vir mandet totam dotem vxori reſtitui, an liberetur, d.67. n.5.

Quo nomine dotem conſtituiſſe cenſeatur, *vid.* Dos quoad Conſtitutionem, *Vid.* Compenſatio.

An poſſit denegare liberam dotis ſolutionem, diſc.54. num.2.

Habens ius vel ſpem ſubſtitutionis in re data in dotem, an cenſeatur ſpem illam remittere, diſc.63.n.2.3.

E

ECcleſiaſticus, *Vid.* Clericus.

EGIDIANA

An & quando attendatur vbi adeſt Statutum particulare, d.34.n.2.

De illius origine, et confirmatione Apoſtolica, d.22.n.6.

ELECTIO

Cuius ſit, viri, vel mulieris ſoluendi dotem, vel cedendi actiones, diſc.71. num.9., diſc.70.n.5.

Eſt ſtupratoris, vel ducere in vxorem, vel dotare; Et econtra ipſo volente ducere in vxorem, poteſt mulier illum recuſare, et petere dotem, d.142. n.72.

Vbi data ſit viro reſtituendi ſpeciem vel quantitatem, augmentum, vel diminutio bonorum cuius damno, vel commodo cedat, d.158.n.26., diſc.57. n.11.

EMPHYTEVSIS

Quando huiuſmodi bona dari poſſint in dotem, *Vid. Dos quoad Emphyteuſim.*

De donatione huiuſmodi bonorum, an debeatur laudemium, d.147.n.2.

Primus acquirens titulo oneroſo poteſt de illa diſponere in præiudicium ſucceſſorum etiam quod eſſet ex pacto, et prouidentia, d.147.n.11.

Secùs ſi foueret titulum lucratiuum, ibid.

Prohibita alienatione, non dicitur prohibita hypotheca, d.147. num.17.&23., vbi limitatur.

An veniat ſub generali bonorum obligatione, vel requiratur ſpecialis obligatio, num.18.ibid.

Veniret, vbi emphyteuta alia bona non poſſideret, n.19.ibid.

EMPTIO

Emptor facit fructus ſuos donec emptionis reſciſſio ſequatur, d.160.n.26. circa medium.

Tenetur ad fructus recompenſatiuos licèt

licèt venditor promiſſa non adimpleuerit, d.161. num.19. *Vid.* Fructus.
Emens bona à viro cum valida vxoris obligatione, an ſe tueri poſſit aduerſus viri creditores cum hypotheca dotali mulieri competenti, d 85.n.2.& ſeq.

ÆS ALIENVM

Fideicommittentis abſque hypotheca, detrahi non debet è fideicommiſſo particulari niſi in ſubſidium, diſcur.145. ſub num.9.
Conſtituta in dotem aliqua bonorum vniuerſitate intelligitur detracto ære alieno, diſc.89. num.9.

ÆSTIMATIO

Dos quando dicatur æſtimata & faciat emptionem, *Vid.* Dos quoad Aeſtimationem.

ÆSTIMVM

Bona mulieris deſcripta in Æſtimo ſub nomine viri non inde infertur quod ſint dotalia, d.150.n.31.

ÆTAS

Hominum an ſit diminuta, vel ſemper fuerit æqualis, d.142. n.10.
Minor in Regnis vtriuſque Siciliæ perficitur in anno 18. & an huiuſmodi conſtitutio ſit correctoria iuris Romanorũ, num.11.ibid.

EVICTIO

Dotans quando illam teneatur præſtare, *Vid.* Dos quoad euictionem.
Præſtatur etiam vbi regulariter præſtanda non eſſet, ſi fuerit promiſſa; quinimò ex ipſa verborum amplitudine &c., diſc.89. num. 5.
Hæreditatis ceſſæ, feudi, vel alterius vniuerſitatis bonorum non præſtatur, diſc. 89. num.8.
Sequuta in bonis in ſolutum datis, an reuiuiſcant primæua iura, et actiones, diſc.157. num.19.
Sequuta in parte rei venditæ, an & quando ſit præſtanda, d.157. ſub n.14.
An præſtetur à cedente, ceſſionario commoditatis penſionis, vel feudi, diſc.148. num.12.

EXCEPTIO

Dotis exceſſiuæ non admittitur in iudicio executiuo, diſcur. 53. num.4., diſc.65. num.2., d.156. n.9.
Redditionis rationis adminiſtratæ tutelæ, quando impediat dotis reſtitutionem, d.94.n.1. cum ſeq.
Non impletæ renunciationis promiſſæ per virum, an repellat mulierem agentem pro dote, diſc.29.num.12., diſc.62.num. 5. diſc.163.n.9. & 10.
Cedendarum quando obſtet doti, diſc.86. num. 6.
Turbida, et reſpiciens merita cauſæ, reijcitur ad petitorium, d.88. n.8. in fine diſcur.113.n.7.
Non numeratæ dotis infra quantum tempus competat, d.159. n.38.
An tranſmittatur ad hæredes, n.33. ibid.
Cedendarum obſtat mulieri agendo pro dote contra fideicommiſſum, diſc.48. num. 3.
Dotis confeſſatæ retardat executionẽ obligationis Cameralis, d.159.n.4.

EXEQVVTIO

De iure communi dos non habet viam exequutiuam, d.57.n.14., d.59. n.4.
Fallit in fructibus dotalibus, diſc.59 num.7. & 13.
Fallit ex Statuto *Vrbis* 85., d. 57.n.15. & d.58.n.2. vbi declaratur.
Conuentus via exequutiua, an eadem via agere poſſit pro repetitione exacti, d.58. num.3.& ſeq.
Dato regreſſu ad primæua iura, an competat eadem via exequutiua, diſcur. 157. num.23.
Via exequutiua competens aliàs pro dote, an competat ad bona fideicommiſſi, diſc.42.n.3., d.145.n.59.& 114
Via executiua competens pro dote contra tertium ex *Statuto Vrbis*, quando procedat, d.42.n.9. *Vid.* Statutum.
Bonorum viri nõ poteſt impediri per mulierem ſubſidiariè illa vindicantem vigore *l.in rebus*, d.166. n.75.
Sed ſit ſubhaſtatio *non amota à poſſeſſione*, ibid.
Pactum executiuum ad formã ritus *M.C.V.* an clericos afficiat, n.6. 8.

EXHÆREDATIO

Filia inſcio, vel inuito patre licèt non indignè nubens, quando poſſit exhæredari, d.1.n.6. & 12.
Iuxta leges, et mores *Galliæ* filia ita nubens, exhæredari poſſet, d.2.n.5.
Exhæredari non debet ducens vitam inhoneſtam, ob malam educationem parentum, diſc.39. num.13.
Mater inhoneſta non poteſt filiam inhoneſtam exhæredare, d. 142.n.19.
Filium, vel filiam indignè nubentem, quando

do pater poſſit exhæredare, diſc. 142. num. 20.

Indignus quis dicatur ad hunc effectum, n. 21. cum ſeq. ibid.

EXPENSAE

Neceſſariæ quando veniant ſub nomine dotis, diſc. 127. num. 2. & 3., diſc. 145. num. 35. & ſeq.

Funerum & vltimæ infirmitatis, ſpectant ad hæredes mulieris, d. 68. n. 3.

Declara, vt vir pro rata lucri dotalis contribuere debeat, ſub n. 3. ibid.

Præferuntur doti etiam anteriori, diſcur. 116. num. 46. & 47.

Sicut factę gratia fructuum colligendorum, num. 60. ibid.

EXTRADOTALIA

Vid. Bona, *Vid.* Fructus.

EXTRANEVS

Hoc nomen quid importet in ſenſu ciuili, et quid in naturali, d. 98. n. 6.

Dote per ipſum conſtituta cum pacto reuerſiuo, ſoluto primo matrimonio, iterum conſtitui non cogitur, diſcur. 152. num. 16.

Dotans an cenſeatur dediſſe animo repetēdi ab eo, qui erat obligatus dotare, d. 30. num. 6., d. 153. n. 6.

Cenſetur dotem donaſſe, et ad illum non reuertitur, diſc. 10. num. 2.

Quod in materia dotis, omnes excepto patre habeantur pro extraneis, d. 98. n. 6. vbi declaratur.

F

FAMILIA

SVb huius nomine qui veniant, diſcur. 100. num. 2.

Huius identitas ex identitate cognominis an præſumatur, n. 3. ibid., *Vid.* Subſidia.

FOEMINA

Vid. Mulier.

FEVDATARIVS

Quando poſſit dare feudum in dotem, *Vid.* Dos quoad feuda.

Vendēs feudum ſine aſſenſu ſi reuocat alienationem & deinde obtinet aſſenſum, remanet alienatio valida, d. 24. n. 17.

Qui feudi commoditatem alteri ceſſerit, ſi felloniam committat, feudum non obſtante ceſſione deuoluitur, diſcur. 148. num. 11.

FEVDVM

In Regno Neapolitano licèt ex pacto & prouidentia, poteſt ad inſtantiam creditorum ſine aſſenſu ſubhaſtari, d. 145. n. 109., *Vid.* Dos quoad feuda.

FIDEICOMMISSARIVS

An iſti competat ius offerendi aduerſus alienationes ex cauſa dotis factas, diſc. 145. num. 99.

Inhibere poteſt debitori cenſuario, ne cenſum liberè cum grauato extinguat, diſc. 54. num. 8.

Habens ius, vel ſpem ſubſtitutionis in re data in dotem, an cenſeatur dictam ſpē remittere, d. 63. n. 2. 3.

FIDEICOMMISSVM

Quando dos ex iſto ſit detrahenda, *Vid.* Dos quoad fideicommiſſum.

Interuerti non debet ob nuptias inæquales cum pari ſit nubendum, diſc. 49. num. 4., diſc. 145. num. 88.

Reciprocum an ordinari poſſit inter filios etiam in ipſa legitima, d. 106. n. 12.

Pro alimentis, et redemptione captiuorum, non diſtrahitur niſi in ſubſidium, d. 37. n. 12. in fine.

Quando eſt particulare, neque legitima, neque æs alienum ſine hypotheca, niſi in ſubſidium detrahi poteſt, diſc. 145. n. 9.

In fideicommiſſis licèt filius cenſeatur vocatus ad ſolam portionem parentis, et non patrui, tamen fallit ſi ob patrui prædeceſſum illa portio ſit obuenta in patrem, d. 145. n. 30.

A quo dos ſubſidiaria extrahitur ſuccedit in iura dotatæ ad bona huic competentia, d. 7. n. 6., d. 145. n. 56.

Mater non poteſt illud ordinare inter filios in dote quæ illis debetur vti filijs, diſc. 106. num. 2.

FIDEIVSSOR

Adminiſtratoris obligans ſe ad certam ſummam intelligitur de reliquatu, diſc. 99. num. 6.

Accipiens pecuniam ſub vſuris, vt ſolueret principali, illas non repetit, niſi proteſtetur & interpellet, diſcur. 123. num. 8.

Si non ſubditus caueat pro ſubdito, obligatio fideiuſſoris laborat eodem vitio, quò illa principalis, d. 143. nu. 41.

Prohibitum non eſt de fideiuſſoribus dotis ab initio conuenire, diſc. 54. nu. 4., diſc. 162. num. 2., & ſub num. 5.

Dari prohibetur pro dote conſeruanda, vel

reſtituenda, diſc.162. num. 3.
Declara, vt non procedat ſoluto matrimonio, & vbi pater fideiubet pro filio, diſc. 162. num.4.
Amplia, vt dari non poſſit, licèt vir ſponte illum offerret, ſub num.3. ibid.
Limita, vt pignora dari poſſint, nu.4. ibid., diſc.54. num.4.
Limita in tertio dotem vna cum viro recipiente, ac ſe vti principalem debitorem obligante, diſc.162. num.4., vbi de alijs limit.,& diſc.54. num.7.
Mulier conſtante matrimonio, àn poſſit agere contra virum, vt ponat dotem in tuto, ceſſante etiam illius inopia, nu.5. ibid.verſ.vbi verò.
Vxor, vel ſocer non poterunt recuſare dotis ſolutionē eo prætextu quod dicta aſſecuratio negetur,num.5. in fine ibid.
Cohæres à viro cohærede volente detrahere dotem petit cautionem, diſcur. 76. num. 5.

FILIA

Statuto excluſa præfertur in bonis patris, creditoribus fratrum excludētium, diſc. 166. num.14. & 16.
Quando dotem petat, diſc.5. nu.4.
Turpiter agens, ſi ad pœnitentiam reuerſa velit ingredi monaſterium, pater tenetur dotem pro monaſterio ſubminiſtrare, diſc.142. num.35.
Intellige, de monaſterio mediocri,in quo eleæmoſina ſolis alimētis neceſſaria præſtari ſolet, num. 35. ibid.
Quid ſi vellet nubere in ſæculo,ibid.
Inuito patre nubens, an poſſit exhæredari, *Vid.* Exhæredatio.
Dotata, an & quando faciat partem in legitima,diſc.156. num.2.
Primogenita debet ante aliàs dotari,diſc.6. num.2.,diſc.142. num.94.
Prior vocata, ſi patitur,vt effectus prò ſubſidio deſtinati diſſipentur, ſibi præiudicat,diſc.6.num.4., diſc.142. num.102., diſc.145. num. 42.
Diſponere poteſt de dote ſibi à patre donata etiam ſine illius conſenſu per donationem cauſa mortis, diſcur.32.num.8. *vid.* Mulier.
Vid. Actio, Dos quoad conſtitutionem, Pater.

FILIVS

Primi matrimonij, vbi eſt hæres matris nō poteſt opponere de iure *l. fœminæ*, diſc. 103. num.18. cum ſeq., vbi declaratur.
Primi matrimonij conſequitur lucra,& bona obuenta ab vno coniuge, diſc. 104. num. 2.
In dote, an ſuccedat vti filius, vel vti hæres matris, *Vid.* Dos quoad ſucceſſionem.
Paria ſunt nullos filios ſupereſſe,vel eſſe, & prædecedere, diſc.130.num.19.
In præiudicium creditorum,àn poſſit acceptare paternam hæreditatem cum onere fideicommiſſi ſuper legitima, diſc.44. num. 5.
Aduerſus dotem inofficioſam quam actionem habeat, *Vid.* Dos quoad inofficioſitatem.
Regulariter in fideicommiſſis vocatus cenſetur ad portionem patris nō patrui,niſi iſto prædefuncto tota portio in patrem obuenerit, diſc.145. num.30.
Natus ex matrimonio putatiuo,àn dicatur legitimus, diſc.145. num.112.
Contentus in ſtipulatione parentis acquirētis pro ſe & filijs,àn veniat vti filius, vel vti hæres, diſc.154. num.50.
Matri ſecundo nubenti, quando dotem præſtare teneatur,diſc.142. nu. 64.
Primi matrimonij, àn agat contra matrem binubam, vel victricum, vt ponant dotem in tuto, diſc.162. num.6. Negatiuè vbi declaratur.
Quando poſſit cogere patrem inuitum ad ſibi dotem habitam reſtituendam, *vid.* Pater.
An teneatur pro debito contracto ex cauſa alimentorum, diſc.166. num.52.& ſeq.
An cenſeatur vocatus,ſi pater ſtipuletur reuerſionem in ſolo caſu obitus filiæ abſq; filijs, diſc.154. num.57. in fine.
De Conſuetudine *Siciliæ & Inſulæ Meleuitanæ* bona per coniuges quæſita dicuntur communia filijs ex eo matrimonio procreatis, diſc.90. num.5.

FISCVS

Succedens patri delinquenti, quando illius filiam teneatur dotare, diſc.142.n.47.
Auocat pecuniam contra tertium etiam cauſam oneroſam fouentem, diſc. 166. num. 81.
Et dos, eodem iure regulantur,& ſola temporis prioritas attenditur, diſc.82.n.2., diſc.166. num.66.
Poteſt agere contra debitorem debitoris, etiam via executiua, diſc.82. num.4.
Non eſt generaliter priuilegiatus, ſed tantum in caſibus in iure expreſſis, diſc.83. num.6.

De illius prælatione in bonis poſtea quæſitis, diſc.83. num.17.

FORENSIS

Et non ſubditus, quando poſſit ex conuentione ſe ſubijcere legibus, & ſtatutis particularibus loci, diſc.102. num.4., diſc. 128. num.12.

Mulier nubens viro Romano non ligatur Conſtitutione Sixtina, diſc. 23. num.1.; diſc.128. num.13., diſc. 143. num. 31., diſc. 3. num. 1.

Dos æſtimata, àn illi dari poſſit ſtante Statuto prohibente alienationem bonorum in forenſes, *Vid.* Statutum, *Vid.* Dos quoad æſtimationem.

FORVM

Clericus coniugatus in ciuilibus, àn ſubſit foro laicali, diſc. 143. num.34.

FRATER

Circa illius obligationem dotādi ſororem, *Vid.* Dos quoad conſtitutionem.

Vrgeri non debet prò debito fratris, diſc. 86. num. 2.

An illi dotanti competat beneficium deducto nè egeat, diſc. 59. in fine.

Dotans ſororem in exequutionem legati paterni cum obligatione de proprio, nō gaudet beneficio inuentarij, diſcur. 28. num. 2.

Fallit in Regno Neapolitano ex decreto quatuor Aularum, diſc.28. num.3., diſc. 154. num.29.

Non poteſt inæqualiter dotem ſororibus conſtituere, vbi dotet ex diſpoſitione Statuti, vel de bonis paternis, diſc. 26. num. 4.

Secus, ſi dotet de proprio, diſcur. 5. ibidem.

An in dote poſſit adijcere onera, pacta &c. *Vid.* Dos quoad Onera.

Eſt in illius arbitrio, an velit vti Statuto excluſiuo, cum poſſit ſororem admittere ad ſucceſſionem, diſc.142.n.48.

Et iſto caſu, an ſoror poſſit illum cogere ad dotem ſibi conſtituendam, hæreditatem repudiando, ibid.

Illius appellatione veniunt æqualiter omnes ab eodem patre procreati non attenta vinculi vnicitate, diſc.142. num.60.

Si inter duos fratres fiat ſororum permutatio, an cenſeatur hinc indè dos aliqua conſtituta, diſc.150. nu.20.

Dos per fratrem data ſorori, an imputetur in iura eidem ſorori aduerſus fratrem competentia, diſc. 28. num.4.

FRAVS

In dubio non præſumitur, diſc.159.n.79.

De Dote fraudolenta & ſimulata, *Vid.* Dos quoad ſimulationem &c.

FRVCTVS

Dotis, *Vid.* Vſuræ dotales.

Rei legatæ, vel deſtinatæ pro dote futuri matrimonij incerti, an ſpectent ad mulierem legatariam, antequam matrimonium ſequatur, diſc.160.num.3.

Debentur de legato pecuniæ quam teſtator ordinauit inueſtiri in effectus fructiferos, diſc.14. num.2.

Debentur ex pecunia, vel mercibus loco damnorum, & intereſſe, diſc.168.nu.38.

Legitimæ debentur ipſo iure à die mortis teſtatoris, diſc.110.num.5.

Declara, vbi hæreditas eſſet fructifera, ſecus ſi conſiſteret in pecunia, vel alia re infructifera, ibid.

Recompenſatiui per emptorem non euitātur à ſola pretij oblatione, d.112.n.5.

Neque ex pretij illiquiditate, d.161. num.17.

An cenſeātur remiſſi per receptionem ſortis, d.115.n.26. 27. d.116.n.4.

Bonorum extradotalium tam ſoluto quàm conſtante matrimonio quando ſint mulieris, d.120.n.5. cum ſeq. d.168. n.21. cum ſeq. vbi plenè.

Pro iſtis non competit hypotheca, d. 120.n.8. d.168.n.14. cum ſeq.

Fructuum quando debeantur, d.121. nu.3. d.123.n.13.& 14. d.168.n.15.

Nō ſunt reſtituendi ſi adſit bona fides, imò media, cum ſufficiat ab eſſe malam, diſc. 122. ſub n.4.

Percepti à viro putatiuo ex bonis dotalibus, an ſint reſtituendi, d.122. n.8. diſc. 160 num.10. cum ſeq.

Recompenſatiui debentur ab emptore licèt venditor promiſſa non adimpleuerit, d.161. nu.19.

Debentur ex pecunia quæ certo inueſtienda erat in effectus fructiferos, d.125.n.7.

Sponſus ante matrimonium non facit ſuos, ſed illi augent dotem, d.160. n.7.

Quid vbi dos data ſit æſtimata, num. 8. ibid.

Vbi ſponſa liberam habens adminiſtrationem ſe ipſam ac dotem tradiderit ſponſo, vel eius patri alendam, an tali caſu ſponſus faciat fructus ſuos, ſub num.9. verſ. Secundus ibid.

Quid vbi ſponſa quæ hoc modo ſe tra-

tra-

tradidit, eſſet in minori ætate conſtituta, ibid. verſ. Tertius.
Vir an faciat ſuos pro tempore quo contracto matrimonio moratur in domo ſoceri, ibique alimenta percipiat, n.13. ib.
Pater non autem filius ſponſus facit ſuos, ſi ille onera matrimonij ſubſtinuerit, num. 20. ibid.
Inualidum eſt pactum per quod maritus onera ferre teneatur, fructus verò ad vxorem pertineant, n.21. ibid.
Nec valet econuersò, n.22. ibid.
Non debentur viro pro rata temporis quo onera matrimonij non ſubſtinuit, num. 23. ibid.
Declara, vbi ex propria, ſecùs ſi mulieris culpa non ſubſtinuerit, ibid.
Non debentur etiam data onerum ſupportatione, vbi dos fuiſſet nulliter conſtituta, nu. 26. ibid. vbi plures caſus diſtinguuntur.
Emptor facit ſuos donec emptionis reſciſſio ſequatur, n.26. circa medium ibid.
Illorum appellatione qui veniant, & an ſit neceſſaria renaſcentia ad fructum conſtituendum, num.27. ibid.
An dicatur fructus inciſio arborum, ſyluarum, vel nemorum, n.28. ibid.
Lapidicinæ, & alia mineralia quando dicatur eſſe in fructu; & quid de theſauris, & ſtatuis, num.29. ibid.
Nix an ſit in fructu, n.30. ibid.
Quid de emolumentis prothocollorum, n.31. ibid.
Quid de iuriſdictione Caſtri dotalis, iure præſentandi, eligendi, dandi votum &c. num.32. ibid.
Soluto matrimonio ſpectant ad virum vbi dos data fuerit æſtimata, n.33. ibid.
Quid vbi data ſunt æſtimata cum pacto vt ſit in electione alicuius ex coniugibus rem, vel pretium dare, num. 34. cum ſeq. ibid.
Vbi verò data fuerit inæſtimata ſpectant ad mulierem, nu.35. ibid.
Amplia etiam pro eo tempore, quo vir, vel eius hæredes mulieri alimenta ſubminiſtrauerint, n.35. ibid.
Declara, vt habeant retentionem fructuum pro rata alimentorum cum ſolū exceſſum teneantur reſtituere, num.35. ibidem.
Declara, vt etiam in caſu veræ æſtimationis ſpectent ad mulierem, ob deficientiam aliorum bonorum viri, num. 36. ibid.
De diuiſione fructuum pendentium in primo anno quo matrimonium cōtrahitur pro qua rata pertineant ad virum, & pro qua ad dotantem, n.38. cum ſeq. ibid.
Penſio domus locatæ decurſa ante matrimonium, & onera ſupportata, eſt dotantis, poſtea verò eſt viri, n.38. ibid. quod declaratur.
De illorum diuiſione quoad fructus poſt ſolutum matrimonium, n.40. ibid.
Annus ad hunc effectum non pro ſolari 12. menſium, ſed ſumitur pro vnica fructuum perceptione, & exemplificatur, n.41. ibid.
Qui dicantur naturales, induſtriales & ciuiles, d.168. nu.25. cum ſeq.
Vinum, & oleum an dicantur naturales, vel induſtriales, num.27. ibid.
Quid de frumento, & alijs frugibus, n.29. ibid.
Ciuiles, vt penſiones domorum &c. potius naturales, quàm induſtriales dicendi ſunt, n.33. ibid.
Quid de lucris negotiationis, nu.35. cum ſeq. ibid.
Bonorum extradotalium prius imputantur in melioramenta, vel debita ſoluta, num. 40. ibid.
Percepti à muliere ſoluto matrimonio in bonis viri an imputentur, d.161. n.68.
Diminutio fructuum rei donatæ non præiudicat donatori in ſumma reſeruata, d.118. n.3.
Inter fouentes cauſam oneroſam diminutio cedit omnium damno pro rata, num. 4. ibidem.
Quid inter dotantem & virum, num. 5. ibid.

FVNDVS DOTALIS.

Vid. Alienatio.

H

HABITATIO

VNà cum alimentis promiſſa ad vitā, vel ad certum tempus, an dicatur conſtituere dotem in ſorte, d.148. n.18.

HÆREDITAS

Poteſt quis illam repudiare etiam in præiudicium creditorum, d.145. n.74.
An poſſit in præiudicium creditorum acceptari per filium cum onere fideicommiſſi ſuper legitima, d.44. n.5.

HAERES

Etiam pro iuribus ex propria perſona cõpetentibus venire non poteſt contra factum defuncti, d.24.n.26.& 28. vbi de ratione, d.44.n.11. d.90.n.3.

Non niſi pro ſua virili conueniri poteſt, d.24.n.27. d.86.n.5.

Declara hoc procedere reſpectu actionis perſonalis ſecus hypothecariæ, *ibid.* & d.76. n.2.

An contra illos detur actio inſolidum fauore dotis, d.76.n.2. d.86.n.5.

Quando impugnare poſſit factum defuncti diſc.44.n.11. d.147. n.10.

Cohæres à viro cohærede volente detrahere dotem petit cautionem, d.76.n.5.

Auctoris ſui filiam quando dotare teneatur, *Vid.* Dos quoad conſtitutionem.

Beneficiatus, non dicitur propriè hæres, ſed hæreditatis adminiſtrator, d.28. n.13.

Obligans ſe proprio nomine an amittat beneficium inuentarij, d.28.n.2.cum ſeq. d.154.n.29. cum ſeq.

In Regno Neapolitano non amittitur niſi in ſpecie illi fuerit renunciatum, d.154.n.29. d.28.n.3.

Soluens creditoribus tenetur ab eis exigere cautionem de reſtituendo prioribus, d.72.n.23.

HYPOTHECA.

Non competit pro paragio, d.146. n.52., d.166. n.12.

Nec pro alimentis, d.5. n.6.

Nec pro legitima, n.7. ibid.

Legalis an competat contra depoſitarium dotis puellarum, d.167.n.33.

Dicitur prohibita, ſi alienatio etiam ſub lato vocabulo prohibeatur, d.147.n.23.

Anterior ex cauſa lucratiua quando vincat poſteriorem ex cauſa oneroſa, d.80. n.7.

Non datur pro dotis conſtitutione, ſed ſolum iudicis officium, d.5.n.7., d.165. n.9. cum ſeq. vbi declaratur.

Dotalis reſoluitur vbi dos reuertitur ad patrem, & pro ſecundis nuptijs datur ſolum iudicis officium, d.24 n.22. d.31. n.5. d.33.n.20. d.152.n.6.d.80.n.5.& 6. vbi limitatio.

Legalis non datur in feudis, d.146. nu.42. & 48.

An competat pro reſtitutione vſurarum ſuper bonis vſurarij, d.156. n.24.

Legalis competit doti conſtitutæ, vel reſtituendæ etiam quod accedat expreſſa, diſ. 166. n.25.

Legalis, vel conuentionalis an incipiat à die matrimonij, vel præcedentis promiſſionis, d.78. & 79. & infra.

Vbi inciperet à die promiſſionis ſi tunc actus eſſet inualidus, an ſequuta reualidatione retrotrahatur ad diem promiſſionis in præiudicium tertij, d.166. nu. 27. d.79. n.11. cum ſeq. diſc.78. n.5. & ſeq. & n.10.

Dotalis expreſſa regulatur eodem iure, ac tacita, d.166. n.31.

Competit pro dote relicta in teſtamento cum retrotractione ad obitum teſtatoris, d.166.n.11.

An competat pro dote debita ex Statuto, vel conſuetudine, negatiuè, d.166.n.13.

Dotalis poſterior, an vincat anteriores expreſſas, & conuentionales in bonis poſtea quæſitis, d. 83. & 84. & d.166. nu. 84. remiſſiuè.

Quid in bonis antea quæſitis, nu.86. cum ſeq. ibid. d.82. n.1.

Legalis competens ratione doloſæ adminiſtrationis, non vincitur ab hypotheca dotali poſteriori, d.82. n.5.

Declara, n.8. ibid.

Competit pro adminiſtratione extradotalium, d.120. n.2. d.168. n.13.

Declara in adminiſtratione legali, ſecus in voluntaria quæ per mulierem ſit viro tradita, d.168. n.18.

Declara, vt non competat pro bonis obuentis conſtante matrimonio, n.18. 19. ibid.

An competat pro fructibus extradotalium, nu.14. cum ſeq. ibid. vbi plures diſtinctiones fructuum recenſentur.

Vbi in his bonis competit, potioritas tamẽ non datur, d.168.n.20.

Competit contra tutorem illegitimum de facto adminiſtrantem, d.168. n.17.

Ad illam metiendam attenditur tempus diſpenſationis & ſublati impedimenti, diſc. 79. n.9. & 10.

Non intrat niſi in caſibus in iure expreſſis, d.166. n.9.

Non competit doti licèt iſta debeatur conditione ex Statuto excludente, vel vigore *Auth. res quæ*, d.166. n.12. & 13.

Incipit à die matrimonij, d.78.n.2.

Contrar. n.3. ibid. quod incipiat à die capitulorum matrimonialium, diſc.79. num.5.

Amplia ſiue agatur contra dotantem pro dote promiſſa, vel contra virum pro

dote reſtituenda, n.4. ibid.

Amplia, vt id procedat etiam in tacita hypotheca, d.79. n.6.

Emens bona à viro cum valida vxoris obligatione, an ſe tueri poſſit aduerſus viri creditores cum hypotheca dotali competente mulieri, d.85. n.2. & ſeq.

I

IGNORANTIA.

IVris in materia vſurarum non attenditur, licèt agatur de ruſticis, & mulieribus, d.125.n.8. circa finem.

Iuris quando excuſet, d. 156. n.27.

ILLEGITIMITAS

Minuit taxam dotis, d.39. n.5.

Defectus iſte natalium influit in filios & deſcendentes, n.6. eod.

IMPLEMENTVM.

Vid. Adimplementum.

IMPVTATIO.

Vid. Legitima.

INDIGNVS.

Quis dicatur ad effectum filiæ nubentis, diſ. 1. n.24. d.142. n.21. cum ſeq.

INGRATITVDO.

Hæc macula purgatur per ingreſſum Religionis, d. 142. n.35.

INOPIA.

Vid. Dos quoad aſſecurationem, & *Vide* Maritus.

INSINVATIO.

Non requiritur in valido dotis augmento, d.165. n.9. *Vid.* Solemnitas.

INSTRVMENTVM.

Iſtius copia quando probet ſi non reperiatur originale, d. 22. n.25.

Dotale in Regno an poſſit reaſſumi in forma probanti cum minori ſolemnitate, diſc.150. n.6.

Duo inſtrumenta eadem die confecta, illud dotis præſumitur anterius, d.166.n.103.

Vid. Capitula.

INTERESSE.

Damni emergentis vt peti poſſit quid requiratur, d.161. n.35. d. 119. n.7. d.68. num.6.

Alterius intereſſe de iure eſt prohibitum, d.123. n.13.

Declara hoc procedere reſpectu creditoris, non autem tertij cum totum reputetur ſors principalis, d. 121. num.3. d.123. nu.14. *Vid.* Fructus.

Lucri ceſſantis data mora debetur in Regno abſque neceſſitate probandi requiſita, d.121. n.9.

An & quando debeatur pro legato quantitatis, d.121. n.12.

Lucri ceſſantis requiſita, d.110. n.3.

Debetur per mandatarium qui ſuſcepit in ſe onus inueſtiendi pecuniam, & non fecit, d.121. n.2.

Sicut debetur per eum qui neglexit facere multiplicum, d. 37. n.2.

Eſt ficta ſuppletio veritatis vt moroſus debitor ſupplere debeat creditori, id quod intereſt moram commiſſam non eſſe, d.119. n.4.

Damni emergentis vt probetur, non requiruntur requiſita *Caſtren.*, d. 161. n.72. circa finem.

INTERPELLATIO.

Requiſita à Statuto *Vrbis* deferente mulieri viduæ fructus ea mediante, dicitur adimpleta ex longa hæredum patientia, d.50. n.5. d.161. n.76.

Facta ſub vno nomine, vel titulo, an & quãdo afficiat ex alio titulo, d.51. n.3. diſc. 145. ſub n.41. d.111. ſub n.9.

Requiritur à Statuto *Peruſino* decernente viduæ poſt annum luctus, vſuras dotales, d.20. n.3.

Non requiritur à Statuto *Viterbienſi* ad dictum effectum, d.123. n.3.

Vbi illa requiritur ſufficit per æquipollens adimpleri, d.123. n.7., d.161. n.76.

Requiritur ſimul cum inopia pro vſuris dotalibus à Statuto *Bononienſi*, diſc.111. num.9.

Non requiritur pro conſequendis vſuris dotalibus conſtante matrimonio, diſc. 161. n.7.

Vid. Vſuræ.

INVENTARIVM.

An hæres gaudeat illius beneficio vbi proprio nomine ſe obligauit. *Vid.* Hæres.

INVESTIMENTVM.

Si dos quæ erat inueſtienda liberè ſoluatur, an dotans liberetur, d.54. n.5. d.163. n. 14. d.4. n.2.

Suſcipiens in ſe onus illud faciendi, ſi negligat, tenetur ad damna, & intereſſe, d.121.n.2., d.125. n.3.

Dotis conuentum ſi negligatur an per hoc ceſſet beneficium *Auth. res quæ*, diſc.46. n.2. cum ſeq. d.145. n.50.

IOCALIA.

Et ornamenta muliebria præſumuntur eſſe

penes

penes mulieres, & ab eis conſeruari, diſc. 93. n.6.

IVDAEVS.

Quoad temporalia dicitur eſſe de populo, & corpore Ciuitatis; & in eo ſeruãda eſt diſpoſitio Statutaria, vel iuris communis ſicut in alijs ciuibus, d.132. n.9.

Illi competit retractus Statutarius contra chriſtianos, n.10. ibid. *Vid.* Lex.

IVDEX

Competens quis dicatur ad effectum depoſiti, d.51. n.5. & 9.

In coniecturalibus quid debeat ſeruare, diſ. 97. n.6.

IVRAMENTVM.

In dotis confeſſione quando operetur. *Vid.* Dos confeſſata.

An & quando validet actum à lege prohibitum, diſc.143. à n. 52. cum plur. ſeq. *Vid.* Statutum.

Supplet cauſæ defectum, d.151. ſub n.9.

Non obligat vbi deficeret conſenſus, diſc. 33. n.3.

Vt liget quid ſit neceſſarium, d.33. n.16.

Nil operatur in donatione cauſa mortis de ſui natura irreuocabili, d.33. n.16.

Quando ſubſtineat donationem inter coniuges, d.154. n.36. d.126. n.12.

An ſuppleat duplicem defectum alicuius contractus, d.143. n.66.

An tolli poſſit per legem municipalem. *Vid.* Statutum.

Quando ſubſtineat alienationem fundi dotalis, *Vid.* Alienatio.

Contentum in chirografo non obligat ſubſcribentem ignarum illius, d.33. n.3.

IVRISDICTIO

Caſtri dotalis eſt in fructu, d.160. num.16. & num.32.

Declara, vt num.18. eod.

IVS CONGRVI

Seu prælationis datur in re data in ſolutum pro dote, d.88. n.6.

IVS ELIGENDI

Et dandi votum dicitur eſſe in fructu, diſc. 160. n.16.

IVS OFFERENDI

Non datur aduerſus mulierem poſſidẽtem bona viri ex cauſa aſſecurationis, diſc. 77. n.5., d.88. n.2.

Competit tamen ius petendi bona exequi, ac ſubhaſtari ad effectum vt ex pretio ipſi mulieri, & creditoribus ſatisfiat, diſc. 77. n.6.

Intellige, vt interim mulier non debeat amoueri à poſſeſſione, diſcurſ.77. num.7.

An competat fideicommiſſario in bonis alienatis ex cauſa dotis, diſcur.145. numer.99.

Datur contra mulierem creditoribus poſterioribus in bonis datis in dotem æſtimatis, diſc.77. num. 2.

Amplia, etiam quod eſſemus in caſu ſubſidij *l. in rebus C. de iure dotium*, ibid. num. 77.

IVS PATRONATVS

Competens ex gratia, & priuilegio ſubiacet reſeruationibus, diſc. 166. num.71.

Ius præſentandi, vel nominandi, reſultans ex patronatu annexo rei dotali, dicitur eſſe in fructu, diſc. 160. nu.32.

IVS PRÆLATIONIS

Dos anterior, àn præferatur creditori ex cauſa funerum, vel vltimæ infirmitatis, negatiuè, diſc.166. num.46. & 47.

Creditores defuncti quamuis in ſola perſonali, vincunt creditores hæredis quamuis hypothecarios anteriores, diſc.166. num. 14., diſc.145. num.106.

In concurſu duarum dotiũ attenditur prioritas temporis, diſc.166.n.29.

Idemque in concurſu cum Fiſco, diſc. 166.num.30. & 66.

Fallit in cauſa primipilari, num. 66. ibidem.

Mutuantes ad rem emendam, vel reficiendam, an præferãtur doti anteriori, diſc. 166. num.55. & ſeq.

Traditur cautela, vt præferãtur, num. 62. ibidem.

De potioritate mulieris in bonis donatis contemplatione matrimonij, num. 88. ibidem.

Prælatio competens creditori cenſuario, quando intret, diſc.88. num.3.

IVS REDIMENDI

Eſt pretio æſtimabile, diſc.144. num. 23.

IVS SEDENDI

In Parlamentis dicitur eſſe in fructu, diſc. 160.num.32.

L

LAPIDES, LAPIDICINA

Hviuſmodi mineralia in fundo dotali reperta, quando dicantur in fructu, ita vt ad virum, vel mulierẽ pertineant, diſc.160.num.29.

LAV-

LAVDEMIVM

An debeatur in donatione Emphyteuſis, diſc.147. num.2.

Debetur, vbi hæc bona dentur in dotem æſtimata, num.3. ibid.

Declara, num.6. ibid.

LAVDVM

Editum in vim compromiſſi habẽtis pacta exequutiua, eſt executiuum, diſcur.53. num. 2.

LEGATVM

Dotis factum ad fauorem puellarum nubẽdarum, an debeatur ingredientibus monaſteria, diſc.12.num.2. & ſeq., diſ.167. num.17. & ſeq. vbi plenè.

Et quid ſi teſtator expreſsè ſenſerit de maritandis in ſæculo, diſc.12.num.2. & ſeq.,diſc.167. num.20. & ſeq.

Vbi haberet locum in ingrediẽte monaſterium intelligitur, quatenus legatũ cedat fauore monaſterij, non autem alterius ceſſionarij, vel renunciatarij, diſc. 12.num.8.

Declara, vt num.9. ibid.

Si pro carnali matrimonio relicta ſint mille,pro ſpiritualibus verò centum, adhùc integra mille debentur, num. 3. ibid.

Dotis factum ſecundæ filiæ alicuius, quæ maritabitur, an intelligatur de ſecunda in ordine ad natiuitatem, vel in ordine ad maritationem, diſc.6. nu.2.,diſc.142. num. 99.

Factum filio de omni, & toto eo, an capiat creditum dotis maternæ, diſc.34.nu.11.

Dotis ſuccedẽtis loco legitimæ dicitur purum, & debetur etiam ſi nuptiæ non ſequantur, diſc.14.num.3.

Secus vbi dos non ſuccedat loco legitimæ, cum tunc dicatur conditionale, diſc.14. n.6. diſc.127.num.3.

An autem dicatur purum ad limites ipſius legitimæ,vel etiam in exceſſu,diſc. 14.num.3.4.vbi diſtinguitur.

De coniecturis regulam limitantibus, diſc.14. num.7.

Vbi diſpoſitio fiat per vltimam volũtatem, quomodocumque verbum *Dotis* adijciatur, ſemper facit conditionem, quidquid ſit in contractibus, diſcur.14. num.8.

In extraneis ex legato dotium nõ infertur ad alimenta, diſc.14. num. 12.

Dotis factum à patre filiæ ſcutorum 100.,ſi à patruo collocetur in matrimonio cum maiori dote, an vir vel Monaſterium poſſit petere illa centum, diſc.30. nu.13.

Factum ex falſa cauſa, ſeù falſa credulitate, an ſubſtineatur, diſc.75.num.3.

Dotis facto vxori per virum, non cenſentur remiſſæ actiones contra dotantem, diſc.70. num.5.

An cenſus,vel onera ſuper re legata,ſpectẽt ad legatarium, vel hæredem legantis, diſc.89. num.7., diſc.157.num.17.

Factum per virum vxori,non cenſetur animo compenſandi cum debito dotis reſtituendæ,diſc.99. nu 2.

Annui redditus in quantitate,an contineat tot bona,cuius fructus tantùm redditum importent, diſc.52.num.5. in fine.

Factum per debitorem creditori ex cauſa voluntaria, non cenſetur animo compẽſandi, diſc.120. num.4.

Fallit accedentibus coniecturis, ibid.

Vſusfructùs, vel alimentorum factum per virum vxori, cenſetur animo compenſandi cum vſuris dotalibus, diſc.120.ſub num.3. & 4.

Quantitatis compenſatur cum legitima debita in corporibus, diſc.153.num.5.

Relictum puellis de familia, quibus conueniat, diſc.100. num.2.

Factum pro monacanda puella, an compræhendat alimenta præſtanda in anno probationis, diſc.127.

Dotis factum ſub conditione nuptiarum,an debeatur ob nuptias putatiuas,& iſtis deletis, repetatur,diſc.122. num.6.

Feudi valet,& debetur æſtimatio, diſc.143. num.25.

Illius fructus debentur, ſi interim pecunia fuit fructifera, diſc.121.num.12.

Liberationis debiti, eſt merè arbitrarium, diſc.99. num.4.

Liberationis factum per tutorem pupillo, vel per adminiſtratorem, intelligitur de reliquatu,diſc.99. num.7.

Illius fructus debentur, vbi teſtator mandauit illud inueſtiri in effectus fructiferos, diſc.14. nu. 2.

Quid vbi teſtator mandat fructus deberi, diſc.161. num.71.

LEGITIMA

Detrahi non debet de bonis fideicommiſſi particularis, niſi in ſubſidium, diſc. 44. num.10, diſc.145. num.9.

Non recipit onus, diſ.90.num. 16.

Subſtinetur tamen in exceſſu, diſc.90. n.17. in fine.

An ſub fideicõmiſſo reciproco compræ-

præhendi poſſit, diſc.106.num.12.

An filius poſſit illam acceptare cum vinculo in præiudicium creditorum, diſc.44. num.5.

Amplia, vt etiam ſtatuto mandante quod filia debeat acquieſcere paterno iudicio ſuper dote, adhùc non derogat *l. quoniam in prioribus*, diſc.155.num.15.

Non dicitur renunciata, niſi de illa ſpecialis mentio fiat, diſc. 33.num.12.

In hac eſt attendendum augmentum, vel diminutio bonorum paternorum, de tempore mortis, diſc.2. num.1.

Ad effectum illam calculãdi, bona donata, ſeù aliàs titulo lucratiuo diſtracta habẽtur pro extantibus, diſc.103. numer.8., diſc.166.num.4., diſc.130.num.23.

Amplia, etiam in bonis datis filiabus cauſa dotis, diſc.166.num. 4., diſc.130. num.24.

Licèt ius illam petẽdi tranſmittatur ad hæredes, nõ tamen tranſmittitur ius reijciendi onus ab illa, diſc. 155. num. 25.

An debeatur ſolùm de liquidis, ac pro illiquidis expectari debeat exitus cauſæ, vel ſufficiat dare cautionem, diſc.144.n.22.

De cõſuetudine Martini filij dicuntur obtinere dotem maternã ab Auo, in cuius legitimam imputatur, diſc.34. num.12., diſc.154. num.57.

An in iſtam imputentur data per patrem filio ad ſacros ordines ſe promouenti, diſc.52. nu.8. remiſſiuè.

Dos data correſpectiuè ad rem propriam dotatæ, non imputatur, diſc.98. num.2.

Dos data per matrem, an imputetur, diſc. 98. nu. 4. & ſeq.

Data per Auum nepti, an imputetur in legitimam filij, qui eſt dotatæ pater, diſc.30. num.5., diſc.154.num.66.

Filius, an imputet dotem à matre acquiſitam in bonis Aui, diſc.34. n.12.

Dos quando dicatur ſuccedere loco legitimæ, diſc.13. num.4. & ſeq., vbi de diſtinctione *Caſtr.*, diſc. 91. num. 6.

Vid. Statutum.

Prius detrahitur tanquã præcipua, & quod ſupereſt diuiditur iuxtà normam *l. hac Aedictali*, diſc.131.nu.7., diſc.132.nu.3., diſc.130. num.20.

Dos ſuccedit loco legitimæ quamuis aliàs per Statutum non ſuccederet, ſi pater filiæ reliquerit honorabili titulo inſtitutionis, diſc.155.n.16., verſ. Vidi autem.

Declara, ibid.

Vbi ſuccedit loco legitimæ peti poteſt etiã per illam, quæ vitam cælibem in domo velit ducere, diſc.13. num.2.

Et ante matrimonium, d.166.n.18.

In Regno dos ſuccedit loco legitimæ, diſc. 105. num. 9., diſc. 113. num. 6.

Dos vbi debetur filijs ſuccedit loco legitimæ, diſc.105.num.5.

In dubio præſumitur ſuccedere loco legitimæ, diſc.13. num. 8.

LEGITIMATIO

Facta ad ſolam honorificentiam, quid operetur, diſc.144. num.27.

LEGITIMATVS

Cum clauſula *ſine præiudicio venientium ab inteſtato* habetur pro puro extraneo, diſc. 145.nu.27.

De conſenſu patris quoad eum habetur prò legitimo, diſc.39. num.7.

LÆSIO

Tunc mulier dicitur læſa, vbi medietas dotis non remanet, diſc. 95. num.3. & 10. vbi declaratur, diſc.20. nu.3.

Ad effectum illam regulandi, attendendus eſt ſtatus bonorum viri, vel alterius pro quo mulier ſe obliget, diſc 95.num.6.

Nec attenditur ſumma pro qua facta ſit obligatio, ſed effectus, diſc.95.n.6.7.

Si vna obligatio, vel plures excedãt medietatem dotis, an vitientur in totum vel ſolus exceſſus, diſc. 95. num.5.

Minor quando dicatur *læſus in dotis con*ſtitutione, diſc. 65. num.5.

Qualis læſio attendatur in dote, & quando eius conſtitutio dicatur læſiua, diſc. 65. n.6., diſc. 156. num.13.

Quid vbi mulier eſt ſenex, & non ſperatur amplius nuptura, diſc.20. num.7., & 10.

Quale tempus in illa ſit attendendum, an obligationis vel executionis, diſcur. 95. num.12.

Vid. Obligatio.

LEX

Hiſpanica eſt attendenda pro interpætatione iuris communis, diſc.166. n.38.

Moſaica ſeruanda eſt inter Iudæos, quãdo Chriſtianus nõ eſt in cauſa, nec ius commune aliter diſponit inter eoſdẽ Iudæos, diſc.132. num. 6.

An autem ſit attendenda, vtpotè euacuata per Aduentum Chriſti, numer. 7. ibidem.

Noua de ſui natura reſpiciens futura, capit etiam præterita expectantia perfectionẽ de futuro, diſc.143. num.13.

Do-

Dotium moderatoria, an fauorabilis, vel odioſa, & de materia, *vid.* Dos quoad Exceſſum.

Galliæ puniens filiam ſine paterno conſenſu nubentem, an ſit valida, diſc.2.n.5.6.

Quomodo legum ciuilium vſum habeamus. diſc.84. num. 5.

Fœmina C. de 2. Nup. ſuper peculiari ſucceſſione filiorum primi matrimonij in bonis obuentis à primo viro, non eſt correcta per conſuetudines Neapolis, diſc.103. num. 17.

Si filij primi matrimonij ſint hæredes matris, an eis ſuffragetur diſpoſitio *d.l.*, num.18. ibid.

An procedat in bonis ſponſæ donatis à conſanguineis viri, num. 19. ibidem, d. 140. num.7., vbi de acquiſitis ex cauſa onerosa.

1. & 2. C. ne fideiuſſ. Dot., an ſint in vſu, diſc.54. n. 6. cum ſeq., diſc.162.n.1.& 2. *Vid.* Fideiuſſor.

In rebus C. de iur. Dot., quibus rationibus innitatur, diſc.166. num.41. & 87.

Cui incumbat onus probandi deficiētiam bonorum, num.74.ibid.

Et de illius priuilegio, diſc.166.num. 73. cum ſeq., diſc.77.

An illa ſuffragetur circa fructus dotales, diſc. 111. num. 10.

Quale dominium inducat, diſc. 77. num.4. & 8.

An illius priuilegium competat hæredibus mulieris, diſc.77. num. 11.

Vid. Dos quoad Concurſum.

Hac Aedictali C. de 2. Nup., an poſſit derogari per Statutum, *vid.* Statutum.

Eſt etiam attendenda in lucro ſtatutario, diſc.130. nu.12. & 20., diſc.131. num.6., diſc.108. num.8.

Prius detrahitur legitima, & quod ſupereſt diuiditur ad normam dictæ legis, diſc.130.num.20., diſc.131. num.7.

An prohibeat matrem, vel patrem binubum plus relinquere filijs ſecundi matrimonij quàm primi, diſc.108.num. 6.

Dos à Patre C. de iur. Dot. procedit, vbi matrimonium diſſoluitur per mortem viri, diſc.31. num. 2.

Non procedit vbi illud ſit diſſolutum per mulieris obitum ſuperſtitibus viro & filijs, diſc.31. num. 3.

Si extraneus, quando procedat, & de illius materia, *vid.* Dos quoad Exactionem, *vid.* diſc.71.

Vbi adeſt expreſſa legis diſpoſitio, quamuis rigoroſa, ab ea recedendum non eſt ex non ſcripta æquitate, diſc. 142. n.63.

LIBERATIO

An legata cenſeatur debitori remittitur arbitrio iudicis, diſc.99. num.4.

Pater an illam conſequatur reſtituendo dotem filio, conſtante matrimonio, *vid.* Pater.

Dotans per viri acceptilationem liberatur, diſc.29. nu.8.

Liberè ſoluens dotem, quæ erat inueſtienda, an liberetur, diſc.4. num.2., diſc. 54. num.5., diſc.163. num.14.

LOCA MONTIVM

An cenſeantur data in dotem tāquam ſpecies, vel pro quantitate, & an debeant eſſe libera, non autem vinculata, diſc. 60. num.2. & 3.

LOCATIO

Rei Eccleſiæ nō poteſt fieri vltra trienniū, diſc.160. num.42.

Fallit in Caſalibus Eccleſiarum Vrbis quæ licitè locantur ad nouennium, num. 42. ibid. vbi de ratione.

LVCRVM

Mercaturæ exercitæ cum pecunia, vel bonis mulieris, ad quem pertineat, diſcur. 168. num. 35.

An dicatur eſſe in fructu, & qualis dicatur, ibid.

Ceſſans, & damnum emergens, *vid.* Intereſſe.

Dotis in Vrbe defertur filijs tanquam hæredibus patris, diſc.50.num.3., diſc.128. num.5., diſc. 130. ſub numer. 1. & 14., diſc. 139. num.2.

In Vrbe ſtātibus filijs mulier lucratur quartum in ſolo vſufructu reſeruata proprietate filijs, diſc. 50. num. 3.

Amplia, vt ſi filij ſuperſtites matri prædecedant, non per hoc illa proprietatem aſſequatur, diſc.50. num.3., diſc. 130.num.17., diſc.139. num.4.

In Vrbe debetur etiam de dote promiſſa, & non ſoluta, diſc.128. nu.7., diſc.129. ſub num. 3.

In Regno debetur ſolùm de dote exacta, non de promiſſa, diſc.128. num.6.

Limita, vt de promiſſa non debeatur, ſi ab initio dotis ſubſtātia deficeret, puta ſi mulier conſtituiſſet dotem in ſumma quam non haberet, diſc.128. num.7.

Vel ſi dos eſſet exceſſiua vltra ſummā à *Sixtina* taxatam, nu. 12. ibid.

Vel aliàs illegitimè conſtituta, diſc. 141. num. 2., diſc. 136. num. 2.

Quid ſi dos conſtituta fuerit per minorem ſine ſolemnitatibus, diſc. 136.

Declara, vt licèt debeatur de promiſſa, non tamen exigi poteſt pendente dilatione, diſc. 129. num. 6.

Si dos cōſiſtat in bonis liberis, & fideicommiſſarijs, an lucrum debeatur ſolùm de bonis liberis, diſc. 137. num. 3. & ſeq., diſc. 138. numer. 2. cum ſeq., diſc. 141. num. 11., diſc. 129. numer. 7., diſc. 131. num. 8. circa finem.

Dicitur portio quotitatiua dotis, detrahēda de ſingulis bonorum ſpeciebus, diſc. 131. num. 8.

Ex primo matrimonio reſultans, an veniat ſub dote ſecundi matrimonij, diſc. 150. num. 24. cum ſeq., diſc. 141. num. 8.

Coniux habens facultatem diſponendi de lucro, an illam expreſsè debeat exercere, diſc. 140. num. 10.

Non fit locus lucro nō ſequuta matrimonij cōſumatione, diſc. 135. num. fin.

Defertur potius ex cauſa oneroſa, quàm lucratiua, diſc. 130. num. 25.

Datur in premium primi oſculi, vel amiſſæ virginitatis, diſc. 135. num. 5. & 10.

Statuto auferēte lucrum viro, an idem procedat in muliere, diſc. 135. num. 6.

Per mulierem obtentum non à viro, ſed à ſocero, ad iſtius, non viri hæreditatem, mortua muliere reuertitur, diſc. 133.

Ad huius effectum ſpectanda ſunt ſtatuta, vel conſuetudines patriæ viri, diſc 128. num. 10.

Cōuentionale debetur, ac licita eſt iſtius cōuentio, præſertim vbi ſit reciproca, diſc. 68. num. 2., diſc. 132. num. 2.

Quæ iam cauſa excuſet à fructibus, & vſuris lucri, diſc. 128. num. 11.

An pactum de lucro dotis ſit regulādum ad normam *l. hac Aedictali*, diſcur. 132. num. 3. cum ſeq.

Quid differant leges Vrbis, & illæ Regni Neapolis ſuper lucro dotali, diſc. 128. num. 9.

An debeatur ex illa parte quæ promiſſa eſt ſub certa cōditione caducata, diſc. 129.

Prius detrahitur legitima, & quod ſupereſt diuiditur iuxtà normam *l. hac Aedictali*, diſc. 130. num. 20., diſc. 131. num. 7.

Si mulier æs alienum cōtraxerit, an ſit detrahēdum prius quàm lucrum, diſc. 130. num. 21. cum ſeq.

Mulier nihil facere poteſt, per quod præiudicetur viro in lucro ſtatutario, vel cōuentionali, diſc. 130. num. 26.

Vnde hoc lucrum ſumpſerit originem, diſc. 135. ſub num. 3.

De iure Longobardorum ſolius mulieris, nō autem viri eſt lucrum, quod vocant *Morgincap.*, diſc. 135. num. 4.

Quid in Regno Neapolis, & in Hiſpania, num. 4. ibid.

Ad effectum lucri, ſolemnitates ſunt neceſſariæ, diſc. 136. num. 4.

An lucrum debeatur de dote cōſtituta in vſufructu, diſc. 137. num. 5.

De iure cōmuni lucrum acquiritur filijs, vti filijs nō vti hæredibus patris vel matris, diſc. 139. num. 3.

Secus in Vrbe & Regno Neapolitano, num. 2. ibid., & dictum eſt ſupra.

Ex pacto an debeatur integrum ex rata dotis exactæ, vel ſolùm pro rata, diſc. 140. num. 2.

Non dicitur, quod obtinetur ex pacto reciproco, nec cadit ſub pœnis *l. fœminæ*, diſc. 140. num. 6. 7.

Expenduntur agentes de lucro filijs deferendo, diſc. 140. num. 9.

Illius fructus non debentur, vbi accederet iuſta credulitas, quod lucrum non deberetur ad formam Statuti Vrbis, ſed iuxtà aliud, diſc. 115. num. 4.

Mulier conſentiens viro dotem alienanti, præiudicat ſibi in lucro, diſc. 33. nu. 13.

Vid. Statutum.

M

MALA FIDES

Transfunditur in primum hæredem, diſc. 115. num. 13, diſc. 161. num. 51.

Impedit præſcriptionem, diſc. 115. nu. 15., diſc. 161. num. 51.

Intellige, vt debeat eſſe vera & poſitiua nō autem præſumpta, ibid.

Vid. Præſcriptio.

MANDATVM

Exceſſiuum ſubſtinetur pro ſumma debita, vbi non ſit exequutum, diſc. 29. nu. 14.

Vid. Sententia.

Etiam quod ſit in totum nullum vel malè relaxatum, virtus clauſulæ, *ſi quid exequendum* operatur, vt iudex appellationis nouum mandatum ex integro relaxet, num. 14. ibid., diſc. 57. num. 2.

Præ-

Præſumptum quomodò probetur in viro ob adminiſtrationem extradotalium, diſc.168. num.8.

MARITVS

Ducens vxorem indotatam tenetur illam alere de ſuo, diſc.3. num.8.

Declara, diſc.150. num.35.

Quando teneatur ad dotem inexactam, *vid.* Dos quoad exactionem.

Dicitur legalis adminiſtrator dotis, & de qua culpa teneatur, diſc.71. num.5., diſc. 158. num.26.

An poſſit cogere mulierem diuitem quam indotatam duxit, ad ſe dotandum, diſc. 150. num.34. vbi negatiuè.

Poſſent tamen per virum denegari alimenta, num.35. ibid.

In dote tanquam fouens cauſam oneroſam, eſt magis priuilegiatus, quàm mulier, diſc. 61. num.9.

Si de dote acceptilationem dotanti fecerit cogi poteſt ad reſtitutionem, & fit eius debitor, diſc.87. num.14.

Pro rata lucri dotalis tenetur ad expenſas funerum, & vltimæ infirmitatis, diſc. 68. ſub num.3.

An actionem habeat conſequendi dotem legatam vel promiſſam ipſi mulieri, diſc.151. num. 9.

An aliquod intereſſe habere dicatur ſuper libertate, vel vinculo fundi, dum vinculum non minuit fructus, diſc.60. nu.6.

Mandans vxorem non moleſtari in eo quo erat creditor, intelligitur de reliquatu factis calculis, diſc.99. num.6.

Promittens vxorem renunciaturam, quãdo liberetur factis diligentijs, diſc. 62. num. 7.

MATER

Patre inope dotans, an repetat ab eo effecto idoneo, diſc.154. num. 69.

An poſſit plus relinquere filijs ſecundi matrimonij, quàm primi, diſc.108. num.6.

Prohibere poteſt ne patri in eius bonis quęratur vſusfructus etiam pro rata legitimæ filio debitæ, diſc.140. num.3.

Dotem vna cum patre cõſtituens cenſetur fideiuſſorio nomine ſe obligaſſe, diſc.29. num.4., diſc.154. nu.24., diſc.142. n.29.

Illius obligatio in dotanda filia eſt ſubſidiaria, diſc.142. num.52. & ſeq.

Dotem conſtituens filiæ ſub eius cura exiſtenti, præſumitur id egiſſe nomine adminiſtratorio, diſc.19. num.2.

Quid ſi filiæ dederit vltra id quod illa poſſideret, num.3. ibid.

Vid. Dos quoad conſtitutionem.

An in dote quæ debetur filijs vti filijs, poſſit inter eoſdem filios ordinare fideicõmiſſum, diſc.106. num.2. & ſeq.

Stante Statuto, vt dos debeatur filijs non poteſt inter illos inæqualiter diſponere, diſc.106. num.10.

Dos per illam data an imputetur in legitimam, diſc.98. num.4. affirmatiuè.

Declara, num. 5. ibid.

Dos per illam conſtituta ſemper dicitur aduentitia, etiam quod vrgeat neceſſitas dotandi, diſc.98. ſub num.6.

Vbi dotat, an cenſeatur dotaſſe de proprio, vel animo repetendi à viro & alijs, diſc. 154. num.26.

Binuba, & ad materiã *l. fœminæ C. de 2. Nup.* *vid.* Lex. *vid.* Filius.

MATRIMONIVM

Ob defectum paterni conſenſus eſt inualidum, diſc.1. num.5. & 15.

Contrarium num.7. ibid.

Datur ſine dote, cum non ſit ad illius eſſentiam, d.1. n.9., d.143. n.1.

De illius origine, an de iure naturali, vel gentium, diſc.143. n.1.

Spirituale non datur ſine formali profeſſione, diſc.167. num.9.

Leges, et Conſtitutiones dotium moderatoriæ, an aduerſentur illius libertati, diſc.22. num.14., diſc.23. nu.2., diſc.27. num.11., diſc. 143. num. 4. & num.31. in fine.

De diuerſis conſuetudinibus, ſeù modis, cũ quibus in Ciuitate & Regno Neapolis contrahitur, d.128. num.14.

Præſumptum eſt abolitum, et donec cõtrahatur coram Parocho & teſtibus dicuntur ſponſalia de futuro, d.160. n.9.

Etiam ſenes non apti ad procreationem filiorum poſſunt illud contrahere, diſc. 20. num.9.

In Hiſpania, alijſque partibus liberat à patria poteſtate, d.162. n.24.

Quando illius libertas lædi dicatur per hominis, vel legis præceptum, diſcur. 2. num.6.

Mulier illi conſentiens, an cenſeatur quoque conſentiſſe capitulis, diſc.90. ſub n.5. & ſeq. d.155. nu.23.

METVS

Illatus à tertio, an dotem annullet in præiudicium mulieris, cui dos eſt ita conſtituta, diſc.156. n.33.

MINERALIA
Vid. Lapides.
MINOR
Non poſſunt illius bona dari in dotem æſtimata ſine ſolemnitatibus, diſcur.21. n.2., d.136. n.3.
Amplia, vt id procedat etiam in cenſibus, n.3. diſc.21.
Declara num.9. ibid.
Quando dicatur læſus in dotis conſtitutione, diſc.65. num.5.
MODERATIO DOTIS.
Vid. Dos quoad exceſſum.
MOLESTIAE
Vid. Præceptum.
MONASTERIVM
Non poteſt remittere vel diminuere dotem ſibi debitam, diſc.11.num.3., diſc. 167.num. 3. & 35.
An illi competat hypotheca legalis contra depoſitarium dotis puellarum, diſc.167. num. 33.
Non poteſt acceptare tertiam ſororem, niſi cum dote duplicata & ſine voce, ac de licentia Sac.Congregationis, diſcur. 167. num.36.
Dotem non acquirit non ſequuta profeſſione, diſc.167.num.30. *Vid.* Dos quoad moniales.
MONIALIS
Turris ſpeculorum in Vrbe non eſt vera monialis, diſc.5.num.2.
Si tranſeat ad aliud monaſterium, an dos à primo monaſterio reſtituatur, d.167. num.28. & ſeq.
Non admittitur ad habitum monaſticum niſi præuio integræ dotis depoſito, diſc. 11.num.7., diſc.167.num.37.& ſeq.
Poteſt retinere annuum, vel menſtruum redditum pro extraordinarijs occurrentijs, diſc.167. num.11.& 12.
De illius facultate illum alienandi ad ſuam diſpoſitionem, d.167.n.15.
Vid. Dos quoad moniales.
MORA
Plus debito petens non conſtituit debitorem in mora, d.128.n.3.
Declara num.4. ibid.
Oblatio ſolutionis quando conſtituat creditorem in mora & debitorem excuſet à curſu vſurarum, diſc.160. num.30. & 31., d.112.n.1.& 2.
Non committitur vbi implementum eſt incertum, et remiſſum arbitrio tertij, diſc. 161.num.16.
MORIBVNDVS
Inter mortuos potius quàm inter viuos numerandus eſt, d.27. n.3.
MVLIER
An cogi poſſit per creditores, vt agat ad bona fideicommiſſaria, relictis bonis liberis, d.145.n.80., d.87.n.4.
Quando gaudeat necne beneficio *Auth. res quæ*, *Vid.* Dos quoad fideicommiſſum.
An ſine ceſſione directè agat contra dotantes pro dote ſoli viro promiſſa, diſc.62. n.2.& ſeq., d.70.n.4.
Sequitur conditionem viri, tam circa patriam, quàm circa qualitatem &c., d.2. num.9.
Cum viro cohabitans, cenſetur de qualitate dotis informata, d.60. n.5.
Cogi non poteſt ad agendum contra tertios poſſeſſores pro dotis reſtitutione, diſc.145. num.55.
Quæ primas nuptias contraxit more Nobilium *Capuan.& Nidi* an ſecundas poſſit contrahere more magnatum, d.103. n.11., d.102. n.8., d.152.n.22.
De conſuetudine Neapolis prohibetur de dote diſponere niſi in decima parte,alijs nouem filijs reſeruatis, d.103. n.2.
Declara, vt hoc caſu verbum *diſponere* importet actum per vltimam voluntatem non inter viuos,diſc.103.num.2., diſc.102. num.5.
Limita vbi actus inter viuos eſſet factus in fraudem prohibitæ diſpoſitionis, n. 5.diſc.103., & d.102. n.7.
Declara, vt ex quatuor cauſis licitè de dote diſponat in præiudicium filiorum, diſc.103.num.10. vbi enumerantur, et d.102. ſub num.7.
Amplia, vt hæc conſuetudo procedat etiam in muliere vidua,num.12.,d.103., et d 102.num.9.& ſeq.
An procedat vbi diſpoſitio fieret ad fauorem Clericorum,n.13. ibid.
An procedat in bonis ſitis extra territorium, d.102. n.6. & 11.
Et an pacto derogari poſſit dictæ cõſuetudini, d.102. ſub n.7.
An & quando teneatur pro debito contracto ex cauſa alimentorum, d.166. n.52. & ſeq.
Nupta extra patriam (iudicialibus exceptis) retinet in reliquis ſibi fauorabilibus patriæ ciuilitatem, d.149.n.4.
Fit etiam de foro, et domicilio viri,

illum-

illumque retinet etiam vidua, n.5. ibid.
Non præſumitur habere alia bona præter dotem, d.161.n.73., d.164.n.2.
Filijs non extantibus, an de dote aduentitia poſſit diſponere per contractum, d.154.n.60. cum ſeq.
Quod æquior ſit negatiua licèt contraria ſit magis communis, n.60. ibid. verſ.contrarium.
An de eadem poſſit diſponere per donationem cauſa mortis abſque alio patris conſenſu, n.61.ibid., d.32. nu.8.14. & ſeq.
Stuprata habens patrem, non poteſt remittere ſtupratori ius petendi dotem, diſc. 142. num.75.
Maſculiata quoad vnam ſucceſſionem, vel effectum cenſetur maſculiata quoad omnes, diſc.144. n.40.
Nupta viro qui illam indotatam acceperit, poteſt petere dotis conſtitutionem, etiam conſtante matrimonio, diſc. 69. num. 11.
Simpliciter nubens, an cenſeatur dediſſe in dotem omnia bona, diſc.142.num.83. remiſſ. d.150. n.30.
Conſentiens alienationi factæ per virum de aliqua eius re quid operetur, diſc.85. n.2.& ſeq., d.33. nu.13.
Simpliciter nubente an dos in eius bonis conſtituta cenſeatur, diſc.150. num. 8. & 30.
Secundo nubente an cenſeatur conſtituta eadem dos matrimonij præcedentis, ibid. num.8.& ſeq., d.141.n.3. vbi quid de augmento.
Non diſponendo de dote in pacto permiſſa, cui ſumma reſeruata debeatur, d.155. num.34. remiſſ.
Obligans ſe vnà cum viro ad dotem reſtituendam cum ſuppoſito, quod dos ſibi etiam eſſet ſoluenda, non tenetur de ſoluta ſoli viro, d.86.n.3.
An imputet fructus perceptos ex bonis viri ſoluto matrimonio, d.50.n.5.
Non poteſt diſponere etiam de proprijs bonis per vltimam voluntatem, nec per donationem cauſa mortis ſine conſenſu patris, d.33. n.2.

MVTVATOR

Ad rem reficiendam, vel emendam quando præferatur doti anteriori, diſc. 166. num.55. & ſeq.
Traditur cautela vt præferatur, num. 62. ibid.

N

NEGLIGENTIA

Viri in exigendo dotem quid operetur, *Vid.* Dos quoad exactionem.

NEPOS

An amitam, vel neptem dotare teneatur, diſc.142. num.62.

NIX

An ſit in fructu & an ad mulierem vel virũ pertineat, d.160.n.30.

NOBILITAS

Per doctoratum acquiritur, d.1. n.25.
Acquiritur per mulierem viro nobili copulatam, d.2.n.9.d.49.n.4.

NOMEN

Debitoris in dotem ceſſi, ſi non exigatur cuius periculo cedat, d.163. n.7.
De exigibilitate nominis dati in dotem, d.157. num.25.
Fauore dotis præſtari debet verum tam de iure, quàm de facto, ſub num.26.ibid.
Amplia & declara num.ſeq. ibidem.
Vid. Dos quoad euictionem.

NOMINATIO

Puellarum ad dotem morte præuentarum, vel aliàs impotentium non tollit facultatem aliàs nominandi, diſc.10. num.5.
Fallit ſi nominanti eſſet cognita puella, quæ vitam inhoneſtam duceret, diſc. 10.num.6.
Habens facultatem nominandi puellas ad dotale ſubſidium, an poſſit nominare nõ adhuc nubiles, diſc.142. num.104.
Vid. Subſidia.

NOTARIVS

De diuerſis Notariorum ſpeciebus in Regno Neapolis, diſc.85. num.8.

NOVATIO

An cenſeatur inducta vbi vir fatendo dotem recepiſſe, deinde ſub nomine mutui, vel alio titulo nouam obligationem à dotante recipiat, diſc.159.numer.22., plures caſus diſtinguuntur, diſc.28.n.11. diſc.161.num.40.

NVLLITAS

Contractus, quando poſſit allegari à tertio, diſc.85. num.13.
Obligationis mulieris per ipſam viuentem non oppoſita, an opponi poſſit per illius hæredes, diſc.96.
Alienationis, an poſſit ab alio allegari quam à Domino, diſc.147.num.16.
Vid. Obligatio.

NV-

NVPTIAE

Si primo fuerint contractę more nobilium *Capuan. & Nidi*, an poſſint deinde contrahi, more magnatum, diſc.102.nu.8., diſc.103.num.11., diſc.152.num.22.

Quænam dicantur indignæ, diſc.1.num.24. diſc.142.num.21. & ſeq.

Etiam non indignæ ſine paterno conſenſu dicuntur parum honeſtæ, et peccaminoſæ, diſc.1. num.19.

Datur tertia ſpecies inter dignas, et indignas, diſc.1. num.23.

O

OBLATIO

Solutionis facta per debitorem, quando conſtituat creditorem in mora, diſc.112.num.1. & 2., diſc.160.num.30. & 31.

OBLIGATIO

Patris, ac aliorum in dotando, *Vid.* Dos quoad conſtitutionem, et obligationem.

Mulieris dicentis ſe indotatam, quando valida, vel inualida reputetur, diſc.95. per tot.

Vbi remanet indotata, nec iuramentum, nec alia iuſta cauſa illam conualidant, num.2. ibid., diſc.20.num.3. & 5.

Dicitur remanere indotata vbi obligatio excederet medietatem dotis, diſc. 93.num.3., diſc.20.num.3., diſc.96.n.4. vbi de ratione.

Declara niſi dos eſſet modica quod eius medietas non ſufficeret ad alimenta, quia hoc caſu quacumque parte diſtracta, dicitur indotata, num.10., diſc. 95., diſc.20.num.4.

Vbi vnica eſt in eodem contractu ita exceſſiuè contenta, vt dotem abſorbeat, tunc vitiatur in totum, diſc.95. num.5.

Secùs vbi ſint plures factæ diuerſis tẽporibus, et ex diuerſis cauſis, quarum aliquæ ſint intra dimidiam, aliæ vero ſuperadditæ cauſent exceſſum, nam ſolum in exceſſu vitiantur, num.5. ibid.

Declara, vt licèt ſit vnica obligatio, adhuc Signatura ſoleat reſcribere *Salua medietate*, ibid.

Quid vbi mulier eſſet ſenex, itaut nouæ nuptiæ ſperari non poſſent, num.11. ibid., diſc.20.num.7.& 9., diſc.96.nu.3. in fine.

Quod Signatura tã in iuuenibus, quã ſenibus reſcribat, *Salua medietate*, diſc. 20.numer.9. in fine.

Præſumitur diuiſa, et illa in ſolidum non præſumitur neque inducitur ex obligatione Camerali, diſc.86.num.4.

Facta ſimul cum viro ad dotem reſtituendam, cum ſuppoſito quod ſibi etiam dos eſſet ſoluenda, non tenetur de ſoluta ſoli viro, diſc.86. numer.3.

In ſolidum reſultat ex dictione *quilibet*, diſc.29. num.2.

Cauſa virum excarcerandi, vel eum à carceratione præſeruandi dicitur iuſta pro mulieris obligatione, diſc.95. num.8.

Quid vbi non eſt pro excarcerando, ſed pro habilitatione ad carcerem laxiorem, diſc.95. num.9.

Carcerati quando ſubſiſtat, diſc.59.num.3.

Indemnitatis viri vel ſoceri ad fauorem dotantis, intelligitur durante matrimonio, diſc.24.numer.29.

Si nullitas obligationis non fuerit oppoſita per ipſam mulierem viuentem, an poſſit opponi ab hæredibus, *Vid.* Nullitas.

OBREPTIO

Conſiſtit in non expreſſione illius quod ſi eſſet expoſitum, Papa, vel denegaſſet vel difficilius conceſſiſſet, diſc.8.num.2.

In derogatione Sixtinæ non attenditur vitium ſubreptionis, diſc.23.num.4, diſc. 143. num.11.

Quomodo hæc materia ſit regulanda, diſc. 23.num.8.

OBSERVANTIA

De differentia inter interpratatiuam, et præſcriptiuam, diſc.134. num.7.

Eſt omnium actuum interpres, diſc.134. num.6., d.127. num.4. in fine.

Longæua ſoluendi fructus facit præſumere conuentionem, diſc.121.num.11.

Debet eſſe vera non præſumpta & continuata per totum tempus, d.143. n.18.

OCCISOR

Vid. Dos quoad conſtitutionem.

OFFICIALIS

Quando locus pius teneatur de illius culpa, diſc.8.num.7.

OFFICIVM

Vid. Dos quoad feuda.

ONVS

Vid. Dos quoad onera.

P

PACTVM

Reuerſiuum, et alia onera quando in dote adijci poſſint, *vid.* Dos quoad onera &c.
Quod coniuges in aliqua Ciuitate, vel loco perpetuò habitare teneantur, aliàs minor dos conſtituta cenſeatur, valet, diſc.155. ſub num.38.
Declara, vt ſi iuſta cauſa intercedat, ob quam vnus ex coniugibus cogatur mutare domicilium, vt eſſet aeris inſalubritas, tunc excuſatur, ſub numer.38. ibid.
Adiectum à dotante Eccleſiam vel Cappellam, vt ſi contingat in eius collatione apponi manus per Sedem Apoſtolicam, vel Ordinarium, dos ab eo data cenſeatur ſuſpenſa eſt licitum, ſub numer.38. ibid.
Vt vir teneatur habitare in domo ſoceri attentis inimicitijs, an teneat, ſub num. 38. ibid.
Executiuum ad formam ritus *M.C.V.* an afficiat clericos, diſc.59. num.6. 8.
Quando dicatur adiectum in continenti, vel ex interuallo, diſc.90.num.14.& ſeq. diſc.155.num.11.
Vt vir dotis fructus conſequatur & vxor vel dotans ferat onera matrimonij, vel ecõuerſo, an valeat, diſc.160.num.21.& 22.
Initum à muliere in prima dotis conſtitutione, cenſetur repetitum in ſecunda, diſc.150.num.14.
An in ſecũda dotē apponi poſſit diuerſum, vel alteratiuum ſtatus primæ dotis, diſc. 152. num.21.
Nudum fauore dotis parit actionem, diſc. 151. num.1.
Super hæreditate viuentis affirmatiuum, vel negatiuum initum in capitulis matrimonialibus tanquam pars dotis an valeat, diſc.155. num.2.
Contentum in capitulo matrimoniali, an cẽſeatur approbatum per mulierem matrimonio conſentientem, diſc.155.n.23. diſc.92. num.4. & 5.

PAPA

Ex illius conſuetudine voluntas illius deſumitur, diſc.22. num.9.
Eius auctoritas non extenditur ad reddendas licitas vſuras de iure diuino damnatas, diſc,124.num.6.
In Statu Eccleſiaſtico duplicem gerit perſonam, vnam Summi Pontificis, et Epiſcopi Eccleſiæ Vniuerſalis, et alteram Regis, ſeù Principis ſæcularis, diſc.22. num.6.
Deferendum eſt illius declarationi, diſc.81. num.6., diſc.166. num 50.
In dubio non cenſetur velle tertio præiudicare, diſc.8. numer.3.

PARAGIVM

Quid ſit, et de huius termini Ethimologia, diſc.144.num.2.
Quæ actio competat fœminis pro illo detrahendo ex feudo, diſcur.146.num.51.
Pro eo non competit hypothecaria, vel alia actio realis, diſc.146.num.52. cum ſeq., vbi de materia Paragij & *Vid.* Dos quoad exceſſum.

PARAPHERNALIA

Vid. Bona & *Vid.* Fructus.

PATER

Quoad illius obligationem dotandi filias, *Vid.* Dos quoad conſtitutionem.
Hodie non tenetur filio nubenti, ſeù eius vxori facere donationem propter nuptias, diſc.52.num.7., d.162. n.9.
Tenetur facere patrimonium filio volenti ſe promouere ad ſacros ordines, diſc.52. num.8., diſc.162 num.10.
Tenetur ſe obligare pro reſtitutione dotis filio conſtitutæ, diſc.52.numer.9., diſc. 162. num.11.
Intellige quoad filium in poteſtate, ſecùs quoad emancipatum, diſc.52.num. 10., vbi tamen id declaratur, diſc.162. num.12.
Intellige, vt hęc obligatio ſit ſubſidiaria, diſc.52.num.11., diſc.162.num.13. & ſeq.
Ceſſat d. obligatio vbi offerat facere donationem, dummodo in ſtabilibus, et iuribus tutis non autem in pecunia, diſc.52. num.13., d.162. num.16. cum ſeq., vbi aliæ limit.
An teneatur ad reſtitutionem dotis, quæ ſoli filio de illius conſenſu nubenti ſoluta fuit, diſc.52.num.15, diſc.162.n.22. vbi plures caſus diſtinguuntur.
Tenetur vbi illius præſentia & conſenſus interuenit in ſolutione dotis facta filio; Secùs vbi ſolum interuenit in matrimonio, diſc.52. ſub num.15., vbi de ratione, diſc.162.num.14 & ſub num.22. verſ. Primus caſus.
Procedit in dote verè ſoluta non in confeſ-

confeſſata, vel de pompa, aut in donatione ſuſpecta, d.162. ſub num.14.
Quid vbi patri, et filio ſolutio facta ſit, d.162. ex num.25.
Ad quem dos perueniſſe præſumatur, ibid.
Si filius eſſet emancipatus ad eum perueniſſe præſumitur ſecus ſi in poteſtate, ibid.
An hoc caſu teneatur in ſolidum, vel pro virili, num.26. ibid.
Quid vbi dos ſoli patri fuerit ſoluta, an filius remaneat obligatus, et an ille dicatur dotem accipere nomine proprio, vel vt filij adminiſtrator, num.20.ibid.
Quod filius non remaneat obligatus ſit opinio verior, ibid.
Ampliatur etiam quod filius fuerit præſens, et non contradixerit, ibid.
Quid ſi pater declarauerit ſe non vti patrem, ſed vti adminiſtratorem, dotem recepiſſe, ibid.
Soluta viro & vxori præſumitur deueniſſe ad manus viri, diſc.164.n.14.
Reſtituendo dotem filio, vel etiam nurui, quando remaneat liberatus, d.93., & d.162.n.28., d.76. n 4.
Aut reſtitutionem facit coactus à Iudice, vel à lege, et liberatur, d.93.nu.2., d.162.num 28.
Aut id egit voluntariè; Et tunc ſi reſtituit ſoli filio non liberatur; Quid autem ſi etiam de conſenſu nurus, d.93., n.3. diſc.76.num.4.
Dicitur iuſta cauſa reſtitutionis, vbi exorta ſint iurgia inter patrem, eiuſque vxorem cum filio & nuru, d 93. n.5.
Liberatur in reſtitutione gemmarũ, et iocalium, cum iſta ſoleant conſeruari penes mulierem, d.93. ſub n.5.
Quando cogi poſſit à filio vt ſibi dos reſtituatur, diſc.162.n.27 diſtinguitur inter emancipatum, et exiſtentem ſub poteſtate, et quando viuat ſeorſim.
Dotando filiam cenſetur dotaſſe de bonis proprijs, non maternis etiam quod horum eſſet adminiſtrator, diſc.34. num.4. *Vid.* Dos quoad Conſtitutionem.
Non tenetur alere filium niſi in ſubſidium, d.1. n.22.
Poteſt inæqualiter filias dotare, d.26. n.3.
Dotando filiam, cenſetur de bonis proprijs dotaſſe, non de maternis, quamuis iſta penes ipſum exiſterent, d.34. n. 4. diſc. 154.n.1. & ſeq.
Amplia, etiam quod filia ſit diues, & aliundè prouiſa, d.34. n.4.
Amplia, vt non ſuffragetur patris declaratio facta ex interuallo, diſc.34. ſub n.4. d.154. n.7.
Eſt præſumptio elidibilis alijs præſũptionibus, d.34.n.6. cũ ſeq. vbi de coniecturis.
Stipulans pro ſe, & filijs, an iſti veniant vti filij, vel vti hæredes. *Vid.* Stipulatio.
An illi dotem repetenti competant priuilegia dotalia, d.166. n.97.
Aſſignãs aliqua bona filijs an iure dominij, & donationis vel potius iure peculij data cenſeantur, d.154. n.43.
Conſentiens filio alienanti bona aduentitia in quo ſibi præiudicet. *Vid.* Conſenſus, & *vid.* Vſusfructus.
Facit fructus ſuos bonorum dotalium, ſi ipſe & non filius ſubſtineat onera matrimonij, d.160. n.20.

PATRIA POTESTAS.

In Hiſpania, alijſque locis ſoluitur per matrimonium, d.162. n.24.

PATRIMONIVM.

Pater tenetur cõſtituere filios ad ſacros ordines ſe promouenti, diſc. 162. nu. 10. d.52. n.8.
In metienda illius quantitate quænam bona ſint attendenda. *Vid.* Dos quoad exceſſum.
De illius duplicitate quæ poſſit diſponere de aliqua parte dotis, d.103. n. 15.

PATRVVS

An neptem dotare teneatur, d. 142.n.62.
Dos per illum data, an cenſeatur contemplatione patris, d.30. n.8. 12. & ſeq.

PECVNIA

Illius alteratio an cedat damno debitoris, vel creditoris, diſc. 57. nu.5. remiſſiuè, d.163. n.13.
Tanquã ſterilis non parit fructus, d.90.n.3.
Limita, vbi eſſet inueſtienda in effectus fructiferos, tunc enim debentur vſuræ tanquam damna, & intereſſe, diſc. 125. num.7.

PENSIO

Facta ceſſione illius commoditatis, adhuc ob militiam, matrimonium, vel delictũ penſionarij extinguitur, d.148. n.11.
Declara, vt hoc caſu ceſſionarius agat contra cedentem de euictione, num.12. ibidem.
An caſſari, vel extingui poſſit in beneficiũ titularis, vbi illius commoditas alteri

ceſſa fuit, ſub n.14. verſ. Et ex his, ibid.
Reſeruata ſuper beneficijs Hiſpaniarum ad commodum illius qui dicitur *Teſta di ferro* non vacat per iſtius mortem, vel mutationem ſtatus, n.14. in fine ibid.
Reſeruata ſuper beneficio curato ad fauorẽ reſignantis, ſequuta fructuum diminutione, ita vt ad congruam non ſufficiat, cedit damno penſionarij, d.118. n.5.

PERICVLVM

Nominis ceſſi quando ſit cedentis, vel ceſſionarij, d.61. n.8, d.157 n.25., diſc. 163. n.22.
Rei dotalis æſtimatæ tranſit in virum, diſc. 158. n.21.

PERMVTATIO

Duarum dotium eodem tempore conſtitutarum, *Vid.* Compenſatio.
Dotis de ſpecie ad quantitatem an fieri poſſit, d.88. n.8., d.50.n.4., d. 57.n.8., diſc. 158. n.34.

PISTOR.

De illius potioritate pro pane vendito, & an procedat contra dotem, d. 81. nu.5. d.166. n.39.

PONTIFEX. *Vid.* Papa.

POSSESSIO

Rerum corporalium non transfertur ſine actuali appræhenſione, ſecus in incorporalibus, d. 160.n.18. d.158.n.36.
Ad ceſſionarium transfertur ipſo iure poſſeſſio rerum incorporalium abſque traditione, d.160. n.18.
Poteſt eſſe penes duos diuerſis reſpectibus, d.158. n.36.
Factum iudicis quando illam auferat; & quando transferatur ex actu nullo, diſc. 59. n.2. & 3.

POSSESSOR.

Malæ fidei detrahit expenſas quas dominus eſſet facturus, d.122. n.8. circa med.
Bonæ fidei, ac etiam mediæ excuſatur à fructibus perceptis, & conſumptis, diſc. 122. n.4.

POTIORITAS.

Pro dote quando competat filiæ in bonis paternis aduerſus creditores fratris, diſc. 5. n.9.
Habetur ſuper re vendita ſtante reſeruatione dominij, d.158.n.23., d.166.n.39.
Non competit mulieri pro adminiſtratione extradotalium, d.120. n.2.
Conceſſa mutuanti ad refectionem, competit etiam mutuanti ex cauſa ſeminis, diſc.81. n.1. & 2.
An ſuffragetur contra dotem, diſc. 81. n.2. & 4.
In bonis poſtea quæſitis quando competat mulieri aduerſus anteriores, diſc. 83. n. 2. & per tot. d.166. n.84.
Vide. Dos quoad concurſum, & *Vid.* Ius prælationis.

PRAGMATICA

Prima ad Velleianum Regni Neapolitani ſuper obligatione mulierum, non alterat diſpoſitionem iuris communis, diſc.85. num.14.
Procedit in actibus iuratis ratione metus, vel doli præſumpti, nu.11. ibid. & d 143. n.61.
Spoleti circa dotium moderationes, diſc. 23. n.7.

PRAECEPTVM

De non inferendis moleſtijs, de quibus intelligatur, d.104. n.3.
Fideicomittentis de fœminis dotandis intelligitur in ſubſidium, d.35. n.2. d.43. n 2. d.37 n.6. d.145.n.66. cum ſeq.
Teſtatoris de non alienandis bonis in ſorte pro dote conſtituenda, quando ſperni poſſit, d.38 n.3. d.145.n.94.
Vt donec dos reſtituatur ſoluatur vxori quid annuum, an valeat, d.161.n.71.
Vt donec legatum præſtetur, currant vſuræ an valeat, ibid.

PRAELATIO

Vid. Potioritas, *vid.* Ius prælationis, *vid.* Dos quoad concurſum.

PRAESCRIPTIO

Actio de dote quanto tempore præſcribatur, d. 164. n.7. & ferè per tot.
Dotis non datur in præiudicium mulieris conſtante matrimonio, d. 29. n.7. diſc. 56. n.2. d.164. n.8. 9.
Intellige, vbi dos conſiſteret in fundo dotali, ſecus in quantitate, d.29. nu.7. d.56.n.2. d.164. n.9.
Quadragenaria exigit debitum iuratum, d.115. n.3. & 10.
Tot requiruntur in fructibus cenſus, quot ſunt anni, d.115. n.11.
In vſuris dotalibus requiritur illa 30. *vel 40. annorum*, d.115.n.14. d.161. n.51.
An requirant tot præſcriptiones, quot ſunt anni, d.115. nu.14. *In* fine, d. 161. num.51.
Statutaria quando intret in dote, diſc.29. nu.9. d 56.n.1. d.164.n.5. d.102.n.2.
Non currit durante vita debitoris ob malam fidem, quæ tranſit etiam in primũ

hæredem, d.29.n.10. d.161. n.51. diſc. 164. ſub n.5.

Declara, vt non ſufficiat mala fides præſumpta, vt in hærede qui licèt habeat notitiam legatorum in teſtamento, tamen illa præſcribit, d.115. n.16. diſc. 161.n. 51. d.164. n.12.

Declara, quod Statutum Vrbis circa preſcriptionem prodeſt etiam principali debitori, d.164. n.5

Ab illo excipitur creditum dotale, num.5. ibid.

PRAESENTATIO.

Facta à viro, & vxore qualis præferatur, d.146. n.16. circa medium.

Dicitur eſſe in fructu, d.160. n.32.

PRAESVMPTIO

Non intrat in claris, d.154. n.24. diſc.38. n.8. d.39.n.11.

Non datur illarum multiplicatio, d. 143. num.15.

PRETIVM

In particularibus non ſuccedit loco rei, diſ. 83. n.3.

Quando ſuccedat loco rei fauore dotis, diſ. 83.n.4. & ſeq. d.166. nu.83. & DD. de materia n.82.

Succedit loco rei in venditione bonorum facta de mandato iudicis, d.83. n.8.

Declara prout num.9. ibid.

Iniuſtum arguit dotem non eſſe datam æſtimatam, d.97. n.8.

Ex illius quantitate colligitur quid in contractum deductum ſit, diſc. 158. nu.30. d.157. n.16.

Feudi dicitur eſſe in hæreditate allodiali communicabile omnibus filijs, d. 144. num.18.

In quocumque cõtractu præſumitur totum deueniſſe ad manus viri, diſc.164.n.14. in fine.

Quæſita ex pretio bonorum quæ data ſunt æſtimata ſunt in dominio viri, diſc.166. num.79.

PRINCEPS.

In dubio non cenſetur velle tertio præiudicare, d.8. n.3.

Laicus ſuper exequijs & funeralibus non poteſt ſtatuere, d.22. n.9.

Declara, vt poſſit ſtatuere ſuper concernentibus merum luxum, & pompam ſæcularem, d.22. ſub n.9.

Dicitur Reipub. maritus, ideò non poteſt lacerare, vel diminuere dotem, d. 146. num.9.

PRINCIPATVS.

Diſtinguuntur plures illorum ſpecies, diſc. 146. num.2.

Alius dicitur electiuus, alius iure ſanguinis, num.3. ibid.

An in dotem dari poſſit, *Vid.* Dos quoad feuda.

PRINCIPISSA

Iure Regio ſimpliciter nubens nõ cenſetur in dotem dediſſe Principatum ſine expreſſa conſtitutione, d.146. n.12.

PRIVILEGIVM

Dotis, *Vid.* Dos quoad Priuilegia.

Deducto nè egeat an competat fratri dotanti, d.59. n.15.

Inter æquè priuilegiatos conquaſſatur, & attenditur regula qui prior &c. diſc. 81. n.2. & d.82. n.2.

Quid in dotis priuilegio, diſc.129. num.10.

De illorum tranſmiſſione, *Vid.* Dos quoad priuilegia, & *vid.* Tranſmiſſio.

PROBATIO.

Cui incumbat onus probandi non adeſſe alia bona, vt intret priuilegium *l.in rebus* fauore dotis, d.166. n.74.

Et an adſint bona libera ad effectum excludendi beneficium *Auth. res quæ*, *Vid.* Dos quoad fideicommiſſum.

PROCVRATOR

Exigens à debitore ſui *principalis fructus*, tenetur etiam *vna cum ſorte reſtituere* illorum fructuum vſuras, d.121. n.3.

Exigens executiuè à debitore mandantis, executiuè conuenitur, d.58. n.3.

PROMISSIO

Dotis, *Vid.* Dos quoad promiſſionem.

De donando, an & quando ſit donatio, d.151. n.4. remiſſiuè.

Facti alieni, an dicatur adimpleta factis diligentijs, d.62. n.7.

PROTHOCOLLVM

An dicatur eſſe in fructu qui potius ad virum quàm vxorem pertineat, diſc.160. num.31.

PVPILLVS.

In bonis actoris doloſi præfertur doti habenti hypothecam legalem anteriorem, 166. n.69.

R

RAPTOR.

Tenetur dotare raptam ſiue illam ducat in vxorem, ſiue non, diſc. 142. nu.80. *Vid.* Stuprator.

RATIFICATIO

Actus inualidi requirit ſcientiam tam facti, quam iuris, d.21.n.7., d.155. n.26.

Declara, d.21. ſub n.7.

Ex eo quod ſit contractum matrimonium, an cenſeantur ratificata capitula matrimonialia, diſc.21.n.8. *Vid.* Dos quoad onera.

Actus inualidi operatur ex nunc, non autem ex tunc, d.21. nu.7. d.24. n.9. diſc. 78. n.9.

Declara, vbi actus eſſet omninò nullus, ad quem ratificandum nullatenus agens compelli valeat; Secùs vbi haberet implicitum ſtatum validitatis, diſc.143. num.22.

Sponſalia contracta per parentes nomine filiorum abſentium, non cenſentur ratificata per ſolam illorum ſcientiam, diſc. 78. num.7.

REDDITIO RATIONIS

Adminiſtratæ tutelæ, quãdo impediat mulieri repetitionem, d.94. n.1. & 2.

REGINA

Iure Regio ſimpliciter nubens non cenſetur dediſſe Regnum in dotem ſine expreſſa conſtitutione, d 146. n.12.

Quomodo in Regni adminiſtratione cum viro ſe gerat, n.16. ibid.

REGNVM.

Plures illorum ſpecies diſtinguuntur, diſc. 146. n.2.

An poſſit dari in dotem, *Vid.* Dos quoad feuda.

Neapolitanum, dicendum eſſet Regnum Apuliæ, & de ratione, d.146. n.15.

RELIGIOSVS

Per ingreſſum religionis purgatur macula ingratitudinis, d.142. n.35.

An poſſit alienare bona ad ſuam diſpoſitionem, vel annuos redditus, d.167.n.15.

RENVNCIATIO

Facta per filiam patri dotanti de bonis, & hæreditatibus maternis, & fraternis cõpræhendit etiam ea quæ veniunt ex diſpoſitione *l. fœminæ C. de ſecund. nupt.*, d.34. ſub n.7. & 8.

Generaliter tamen iſta bona nõ compræhenduntur, ibid.

Non exigit ſolemnitates, n.3. ibid.

Maſculus poteſt renunciare ſtatuto excluſiuo fœminarum, & ſororem ad æqualẽ ſucceſſionem admittere, d.142. n.48.

Poteſt fieri in præiudicium creditorum, de hæreditate, legatis &c. d.145. n.74.

Facta à filia patri de bonis maternis, paternis &c. dicitur dotata de bonis proprijs, d. 90. n.9. & 10. d.101. n.3. d.155. n.5. d.98. n.2. in quibus declaratur.

REPETITIO

Ex quibus circumſtantijs excludatur, diſc. 9. n.8. & 9.

REPETITIO DOTIS.

Vid. Dos quoad ſucceſſionem.

RESTITVTIO IN INTEGRVM.

Datur minori aduerſus dotis conſtitutę exceſſiuitatem, d.26. n.6.

Datur puellæ, malè nuptæ per patrem, aduerſus damnum paſſum, vel lucrum amiſſum, d.39. n.14.

Ex clauſula *Si qua mihi &c.* datur ex capite abſentiæ, vel ignorantiæ, d.115. n.14.

RETROTRACTIO

An aſſenſus retrotrahatur in contractibus ſuper feudis, vel officijs, d. 24. n.13.

Non intrat in ijs quæ à voluntate debitoris dependent, d.143. n.27.

Non datur in præiudicium tertij, cui medio tempore ſit ius quæſitum, d.24. n.15.

Intrat in cõditionibus caſualibus, vel mixtis, d.143. n.21. d.24. n.10.

In derogatione Sixtinæ an detur, d.143. n. 20. & ſeq. d.24. à n.9.

In conditionibus voluntarijs, & poteſtatiuis non datur, d.79. n.4. d. 143. nu.21. d.24. n.10.

REX.

Non ſolet denegare aſſenſum in alienatione feudi, d.24. n, 12.

An pro dote Reginæ poſſit obligare Regnum electiuum in toto vel in parte, diſ. 146. n.6. *Vid.* Dos quoad feuda.

ROTA ROMANA

Profitetur attendere potius rationes, quam authoritates, d. 106. n.6.

Commendatur illius excellentia, & integritas circa iuſtitiam, & veritatem, diſc. 145. n.10. d.159. n.9.

De differẽtia inter illius deciſiones, & aliorum Tribunalium, d.145. n.11.

Cur Exteri admirari non debeant, quod aliquando recedat à deciſis, n.10. ibid.

De illius ſtylo in deciſionibus extendendis, num.11. eodem.
*Dec.*547.*Merlini* in quo caſu loquatur, diſ. 1. ſub n.17. d.3. ſub n.9. & 10.
*Deciſ.*245.*par.*8. *rec.* aliàs *deciſ.*117.*n.*26. *apud Royas*, declaratur, d.2. n.12.
*Deciſ.*228. *par.*9. *rec.* declaratur, diſc.112. num. 1.
Deciſ. attendi debet in eo quod principaliter decidit, non in dictis incidenter, d.37. n.5.
*Deciſ.*373.*par.*9. *rec.* declaratur, diſc.115. ſub n.10. & 11.
*Deciſ.*46. *par.* 6. *rec.* in quibus terminis loquatur, d.77. n.9.
Attendi debet in eo quod principaliter decidit, non in dictis incidenter, d.37.n.5.

RVBRICA.

Declarat quid lex contineat, d.22. n.8.
Satis confert ad intelligentiam legis, ſeù Statuti, d.108. n.9.

S

SCIENTIA

VBi requiritur pro fundamento, non ſufficit præſumpta, ſed debet eſſe vera, d.145. ſub n.27.

SCRIPTVRA

Non requiritur in dotis cōſtitutione, diſc. 7. n.7. d.150. n.1.
Ob antidatæ ſuſpicionem nullius eſt operationis, d.74. n.3.
Priuata eſt minus ſuſpecta antidatæ inter ruſticos & pauperes, & de ratione, diſc. 74. n.3. in fine.
Quando attendatur ſuper reciproca conuentione, & correſpectiua cum ſola ſubſcriptione vnius, d.128. n.8.

SENEX.

Etiam non aptus ad procreationem filiorum poteſt contrahere matrimonium, d.20. n.9.

SENTENTIA

Exceſſiua eſt appellabilis etiam pro parte executiua, d.58. n.6.
Vel decretum recipit interpretationem à iure communi, d.29. n.13.
Subſtinetur pro ſumma debita, etiam poſt executionem non conſumatam, diſc.58. nu.7. & ſeq.

SYLVA

Quando dicatur cædua, itaut fructus illius ad virum, vel mulierem pertineant, diſcur.160. numer.28.

SIMONIA

Committitur vbi detur res temporalis pro ſpirituali, vel econtrà, diſc. 167. nu.7. d.11. n.4.
Committitur ſi detur aliquid Prælato, vel Superiori monaſterij pro admiſſione ad ipſam Religionem, d.11. n.4.
An cadat in dote quæ ſoluitur per Moniales, diſc.11. nu.2. diſc.167. nu.1. & ſeq. diſc.1. n.10.

SIMVLATIO

In dubio non præſumitur, & eſt probanda ab allegante, d.24. n.6. d.159. n.23.
Vbi concurrit cauſa ſimulandi faciliores coniecturæ admittuntur ad illius probationem, d.25. n.2. *Vid.* Dos quoad ſimulationem.

SIXTINA.

Vid. Dos quoad exceſſum.

SOCIVS.

Concurrere debet in conſtituenda dote filiarum ſocij, d.142. n.81.
An remaneat obligatus pro reſtitutione dotis habitæ à conſocio, d.162. n.8.

SOLEMNITAS

Bona minoris non poſſunt dari in dotem ſine ſolemnitatibus, ſi dentur æſtimata, diſc.21.num.2., diſc.136.num.3.
Amplia, etiam in cenſibus, qui loco ſtabilium habentur, diſc.21. num.3.
Declara, quod vbi ſemel validè dos eſt conſtituta, tunc poteſt denuo ſine illis conſtitui, diſc.21. numer.11., diſc. 150. num.12.
Requiritur vbi minor voluntariè dotet extraneam, diſc.21. num.9., diſc.65.n.5.
Secus vbi actus dotationis eſt neceſſarius, diſc.21.num.10., diſc.65.num.5.
Requiritur indiſtinctè ad effectum lucri conuentionalis, diſc.136. num.4.
Actus ſine ſolemnitatibus, etſi nō ſint obligatorij, ſunt tamen probatorij, diſc.16. num.2., diſc.25.num.3.
Vbi mulier naturali ſtimulo ad aliquid agēdum compellitur non eſt neceſſaria ſolemnitas, diſc.16. num.4., vbi de obligatione matris ad debitum contractum per filium promotum ad Epiſcopatum pro expeditione Bullarum, & diſc. 96. num. 6.
Non requiritur in muliere maiori obligāte ſe ex cauſa dotis, diſc.16. num.5., diſc.17. num.1., diſc.18.num.2., diſc.150.n.7.
Limita in augmento voluntario facto con-

conſtante matrimonio, diſc.16.ſub n.5., diſc.17.num.4., diſc.18.num.3.
Amplia, etiam quod agatur de muliere extranea dotante ex mera voluntate, diſc.16. num.6., diſc. 17. num.1., diſc.19. num.5.
Declara, vt procedat, quando cauſa dotis eſt vnica, ſecùs ſi plures aliæ exprimantur, diſc.17.num.2.
Contrar., num.7. & per tot. ibid. vbi plures declarationes.
Differentia inter conſtitutionem dotis neceſſariæ, & illam voluntariæ procedit in minoribus, non in maioribus, quæ indiſtinctè pro dote validè obligãtur ſine ſolemnit., diſc.19. num.8., diſc. 16. ſub num.6.
Statutum præſcribens ſolemnitates in aliquo contractu non comprætendit cauſam dotis, diſc.150. num.7.
Non requiritur in diſpoſitione ad piam cauſam, diſc.17. num.13.
De opinione aliquorum volentium, quod ex cauſa dotis, ſolus defectus inſinuationis non attendatur, ſecus aliarum ſolemnitatum, diſc.16. numer. 6., diſc. 17. ſub num.5.
Reprobantur, diſc.17.num.5.in fine.
Non requiritur in donatione oneroſa, & correſpectiua, diſc.18. num.4.
Dos non eſt priuilegiata quoad minores, & pupillos circa defectũ ſolemnitatum, cum priuilegium procedat reſpectu mulierum, diſc.65. num.5.
Declara, hoc procedere in conſtitutione dotis voluntaria, ſecùs in neceſſaria, diſc.65.num.5.
Diſpoſitio facta pro erectione primogenituræ dicitur fauorabilis, & non ſubiacet ſolemnitatibus, diſc.96. num.6.
Præſumitur ex lapſu 30.annorum, diſc.21. num. 5.
Ex contractu nullo ob defectum ſolemnitatum, neque naturalis obligatio reſultat, nec conſcientiam afficit, diſc.22.nu.22., diſc.32.num.16. & 17.
Vid. Statutum.

SOLVTIO

Probatur per coniecturas, & præſumptiones, diſc. 68. ſub num. 4., diſcur. 115. ſub num.13.
Facta à tertio ſi eſt acceptata liberat, diſc. 70. num.2.
Hæres ſoluens creditoribus tenetur ab eis exigere cautionem de reſtituendo prioribus, diſc.72. num.23.
Soluens bona fide creditori putatiuo, liberatur, diſc.21. num.6.
De præſumpta ſolutione fructuum dotaliũ, diſc. 115. num.13.
Indebitè ſolutum, quando repeti poſſit, diſc.156. num. 41. remiſſiuè.
An in dote intret condictio indebiti, diſc.156. num.40.
Dotis quãdo præſumatur. *vid.* Dos quoad probationem ſolutionis.
Debitor benè ſoluit creditori, licèt ſit debitis inuolutus, diſc.85. num.6.
Dos ſoluta viro, & vxori, præſumitur deueniſſe ad manus viri, diſc.164.num.14.

SOROR

An pro dote excludat creditores fratris, vel actionem habeat contra tertios poſſeſſores, diſc.4. num.11. & 12.
An teneatur dotare aliam ſororem, diſcur. 142.num.61.
Grauati concurrente pro dote conſtituenda, & vxore pro reſtituenda, potior eſt cauſa ſororis, diſc.145. num.106.
Excluſa an poſſit cogere fratrem volentem illam admittere in ſucceſſione, ad ſibi dotem conſtituendam, diſcur. 142. numer.48.

SPONSA

An acquirat donatiua ſibi facta à conſanguineis viri, diſc.103. num.19.

SPONSALIA

Contracta per parentes nomine filiorum abſentium, non obligant etiam in ratione honeſtatis, diſc:78. num.6. & 8.
Quando cenſeantur ratificata, *vid.* Ratificatio.
Dicuntur valida, vbi ſit ſequuta illorum ratificatio expreſsè, vel tacitè, diſc. 78. num.11.
Et an pater tali caſu teneatur ad diligentias, vt dicta ratificatio ſequatur, num. 12. ibid.
De futuro, vbi quis contraxerit, àn & quãdo præcisè cogi poſſit ad matrimonium contrahendum, diſc.79. ſub n.7. & 8.
Vt aliquãdo etiam per cenſuras compelli poſſit, num.8. ibid.
Eccleſia ſolet abſtinere ab iſta præciſa coactione, & de ratione, ſub num.8. ibidem.
Contracta inter prohibitos contrahere nõ ſunt obligatoria, num.9. ibid.
Amplia, etiam quod ſit obtenta diſpẽſatio Apoſtolica, & ſublatũ impedimentum,

tum, niſi poſtea nouus conſenſus interueniat, ibid.

Amplia, vt idem procedat ad effectũ retrotractionis hypothecæ, ibid.

In iſtis ius commune remanet incorrectũ per S.C.T., & ſufficit conſenſus præſumptus, num. 10. ibid.

Quando iſte præſtitus cenſeatur, numer. 9. ibid.

SPVRIA

Dotanda eſt vigore *Auth. res quæ* de bonis fideicommiſſi, vbi deſcendat à teſtatore, diſc.39. num. 2., diſc.145. num.24.

An à patre, vel matre dotanda ſit, diſcur. 142.num.33.

De ordine inter illos ſeruando, num. 54. ibid.

Statuæ, *Vid.* Lapides.

STATVTVM

In materia dotis, & lucrorum illud viri, nõ mulieris attendi debet, diſc.2. num. 9., diſc.128. n.10.

Inductum fauore ciuium, non eſt contra illos retorquendum ad fauorem extraneorum, diſc.3. num.1.

Non verborum formula, ſed ſubſtantia voluntatis ſtatuentium ſpectanda eſt, diſc. 13. num.6.7., diſc.101.num.6., diſc.109. ſub num.4.

Ita eſt interpretandum, vt minus recedatur à iure communi, diſc. 13. numer.8., diſc.104. n.4.

Excluſiuum fœminarum, quando iſtas extraneas, vel ſuas reputet, diſc.13. num.9., diſc.91. num.6.

Vbi non ſimpliciter, ſed temporaliter illas excludit, datur illis reintegratio, diſc.13. ſub num.9.

Quæ diſponit fauore maſculorum, nõ tranſmittuntur ad illorum fœminas antequã veniat dies ſucceſſionis, diſc.139. num. 6.

Procedit ab inteſtato, ſecus condito teſtamento, diſc.155. ſub num.16. verſ. Vidi autem.

Vbi incipit à dotatione, & poſtea excludit, dos ſuccedit loco legitimæ; ſecùs vbi incipiat ab excluſione, & poſtea mandet dotari, diſc. 13. numer. 4., diſc.91. num.6.

Requirit ſubiectionem perſonarum, & bonorum, diſc.143.num.39.

Particulare præualet generali, vt Ægidianæ, diſc.34. num.2.

Declara, vbi vnum ſit cum altero incompatibile; ſecus data compatibilitate, num.2. ibid.

Non poteſt illud condere Ciuitas, vel populus ſine beneplacito Apoſtolico, diſc. 22. ſub num. 8.

In dubio non præſumitur derogare, *l. hac Aedictali*, ſed compatibiliter cum illa eſt intelligendum, diſc.130. num. 11. & 12., diſc.132. n.4.

Auferens lucrum dotale viro, an idem procedat in muliere, diſc.135. num.6.

De legibus Longobardorum Regni Neapolitani, & Hiſpaniarum ſuper dicto lucro inæquali, diſc. 135. num.4.

Lucrum dotale deferens, per contrarium vſum decennalem ceſſat, diſcur. 134. num. 8.

Quandò validè diſponat circa vſuras dotales, *Vid.* *Vſuræ*.

Prohibens alienationem bonorum in foreñſes, an compræhendatur datio in dotem, diſc.149. num.3.

Non compræhendit dotem datam inæſtimatam, num.3. & ſeq. ibid.

An hoc caſu permittatur pactum de lucro dotis in toto, vel in parte, num.6. ibidem.

Compræhendit, vbi detur æſtimata, num.7. ibid.

An iſto caſu ſit locus pœnis, & dotis conſtitutio vitietur, num.8. ibid.

An valeat, vbi expreſsè prohibeat dari in dotem bona forenſibus, numer. 9. ibidem.

Quid vbi prohibeat matrimonia cum forenſibus, n.2. ibid. remiſſiuè.

Laicale an & quando compræhendat actus iuratos, latè, diſc.143.ex num.51., diſc. 85. num.10. cum ſeq.

Vbi lex prohibens actũ reſpicit primario bonum publicum, & ſecundariò priuatum, & tunc illos compræhendit, diſc.143. num.52.

Vbi reſpicit primariò priuatam vtilitatem, & tunc ſi non facit mentionem de iuramento, iſtud validat actum, num. 55. ibid.

Amplia, etiam ſi ageretur de ſtatuto Papali, cum adhuc non veniret caſus iuratus, num.56. ibid.

Vbi verò facit mentionem de iuramẽto, ſi diſpoſitio circa iſtud eſt indirecta tollendo fidem ſcripturæ, & tunc etiam actus iuratos compræhendit n.59. ibid. diſc.85. num.10. in fine.

Amplia, vt illos compræhendat, vbi præſumit contractum, vel iuramentum dolo, vel metu extortum, num.60. ibid.

Tollit etiam directè vim iuramenti pro intereſſe tertij, firmo manente iuramenti vinculo quoad iùrantem, nu. 63. ibid.

Quando tollat iùramentum futurum, itaût prohibeat illud præſtari, num.65. ibidem.

Præferens venditorem in re propria cæteris creditoribus, an compræhendat dotem, diſc.166. num.63. & 64.

Diſponens mulierem ſimpliciter nubentem cenſeri dediſſe omnia bona in dotem, non intrat, vbi prima dos non fuit de omnibus bonis, diſc.150. num.16., diſc. 141. num. 9.

Requirens ſolemnitates, quando procedat in dote, *vid.* Solemnitas.

Inhabilitans perſonam ad contrahendum, àn compræhendat actus geſtos extra territorium, diſc. 143. num.42.

Vbi illam ſimpliciter inhabilitat, tunc compræhendit actus extra territorium, ibid. & num. 33.

Aut non ſimpliciter, ſed cauſatiuè inhabilitat, nempè ſub certa forma, & ſolemnitate, & tunc illos non compræhēdit, num.43. ibid.

Declara, niſi affectatè, & in fraudem ſtatuti; id geſtum ſit, ibid.

Declara, vt locus extra territorium, non ſolum dicatur extra limites ſtatuentis, ſed etiam extra iuriſdictionem, vt ſi actus geratur in loco exempto, vt Eccleſia, vel Monaſterio, num.44. ibid.

Confirmatum per Papam in forma communi, quid operetur, diſc.143. nu.50.

Iſta confirmatio dicitur habere in vētre clauſulam, *dummodo leges ſint honeſtæ & iuri non contrariæ*, ibid.

Confirmatio præſumpta æquipollet formæ communi, num.51. ibid.

Declara, niſi deducatur ex immemorabili, quia tūc poteſt dici in forma ſpecifica confirmatum, num.51. ibid.

Odioſum non extenditur de caſu ad caſum, diſc.109. num.3., diſc.108. num.7.

Limita, vbi habet expreſſam rationē, cum tunc detur extenſio, tanquam ſpecies compræhenſionis, ſub n.4. d.109.

Concedens dilationem hæredibus viri ad reſtituendam dotem, an ſuffragetur ipſi viro, de quo non loquitur, diſc. 109. num.3.

Vbi vtitur verbo *lucrentur*, & non verbo *ſuccedant* dicitur vocare filios ex propria perſona, diſc. 108. num.4., diſc.101. num.6., diſc.105. num.3.

Quid vbi vtatur verbo *reuertatur*, diſ. 101. ſub num.6.

Quid de verbo *aſſignare*, d.105. n.3.

Prohibens mulieri teſtamenti factionem abſque certis ſolemnitatibus an valeat, diſc.106. num.7.

Loquens de filijs, an habeat locum in nepotibus, & deſcendentibus, diſcur.106. num. 3.

Ciuitatis inferioris, ab illo Ciuitatis dominantis, ſeù metropolis, interprætationē recipit, diſc. 105. num.12.

Prohibens mulieri ne poſſit de dote diſponere procedit, tàm viuo, quàm mortuo viro, diſc.105. nu.8.

Sicut prohibens diſponere mulieri intelligitur tàm de vxorata quàm vidua, diſc.102. num.10.

Laicale non compræhendit Clericos, & Eccleſiaſticos, diſc.22. num.2.

Amplia, licèt habeat confirmationem Apoſtolicam, niſi conſtet de implicita, vel explicita Papæ voluntate illos compræhendendi, num. 2. ibid. & nu.10.

Declara, vt clerici poſſint eo vti in fauorabilibus in ratione priuilegiatiua, num.16. ibid., & de ratione num.17.

Subdeclara hoc procedere vbi clericus, vel aliàs exemptus declarauerit initio contractus velle vti Statuto laicali, ſecus non facta declaratione, num. 19. ibidem.

Intellige, dictam ſubdeclarationem, num.20. ibid.

Aſculi, & aliorum locorum circa vſuras Dotales, *Vid.* Vſuræ.

Auenionen. concedit venditori potioritatem in ipſamet re vendita etiam aduerſus dotem, diſc.81. nu.6., diſc.166. nu.63.

Bononiæ diſponit, vt mulier poſſit de bonis dotalibus teſtari, ſeù aliàs diſponere, non obſtante quod habeat filios, diſc.108. ſub num.7.

Vnde filij in dote ſuccedunt tāquam hæredes matris, ibid.

Bononiæ fori mercatorum vocat ad æqualem concurſum poſteriores cum anterioribus in bonis decocti, diſc.143. num.64.

Compræhendit etiam debita iurata, ibidem.

Bononiæ diſponit, vt dos ſoluto matrimonio

nio ſit de pleno dominio mulieris, diſc. 154. num.62.

Bononiæ ſuper reſtitutione dotium & lucro per virum faciendo, diſcur. 108. num.2. & per totum.

Vocat filios ex propria perſona, cum vtatur verbo *lucrentur*, num.4. ibid.

Bononiæ decernit viduæ vſuras aduerſus viri hæredes, diſc. 111. num.9.

Quod requirit interpellationem, & inopiam, ibid.

Camerini non facit fœminam extraneam, & dos ſuccedit loco legitimæ, diſc. 91. num. 5.

Quæ diſponit fauore maſculorum nõ tranſmittuntur ad illorum fœminas, antequam dies ſucceſſionis adueniat, diſc. 139. num.6.

Comenſe quomodo deferat lucrum dotale, diſc. 139. num.5.

Eugubinum excluſiuum fœminarum, an faciat ſuccedere dotem loco legitimæ, diſc. 13. num.9., & per tot. vbi expenditur.

Fulginaten. exigens ſolemnitates in donatione non procedit in illa quæ ſit ex cauſa dotis, diſc. 18. num. 1. & 2.

Secus vbi ageretur de illius augmẽto voluntario, num.3. ibid.

Ianuen. inhabilitans mulieres ad contrahẽdam abſque certis ſolemnitatibus non procedit ex cauſa dotis, diſc. 16.

Ianuen. diſponit, vt debitor non poſſit nõ agnoſcere hæreditates, diſc. 44. nu. 3.

An compræhendat caſum quò legitima acceptetur cum onere, num.4. ibid.

Ianuen. lib. 5. rubr. 2., vt fœminæ morientes, dote adhuc eis non relicta vel conſtituta nihil ad hæredes tranſmittant; Vbi verò conſtituta ſit pro matrimonio, poſſit de illa diſponere, diſc. 101. num.9.

Quid vbi ſequutum matrimonium eſſet inualidum, ibid. & num. ſeq.

Maceraten. ſuper modo reſtituendi dotem, diſc. 109.

Cõcedens hæredibus viri dilationem ad reſtituendam dotem, an ſuffragetur ipſi viro, num. 3. & ſeq. ibid.

Mantuanum diſponens, vt ſub generali obligatione non veniant emphyteutica, fallit fauore dotis, diſc. 147. num. 20.

Prælationem dans, an intret in dote, diſc. 166. num.64.

Nepeſinum circa lucrum dotale quomodo procedat, diſc. 135. num.2.

Piſauren. ſuper eodem lucro, diſc. 136.

Spoleti ſuper dotibus, diſc. 23. num 7.

Turritanum circa ſucceſſionem in dote, diſc. 107. num.4.

Vrbeuetanum diſponit, vt mulier, nec in uita, nec in morte poſſit de bonis diſponere, niſi inter filios, diſc. 106. num.2.

Non poteſt mater illius vigore fideicommiſſum inter eoſdem filios inſtituere, n.2. ibid.

Declara, num.5.

Bona prædicta dicuntur ſpectare ad filios condictione ex Statuto, ac aliàs quàm ex iudicio materno, ſub num. 2. ibidem.

Loquens de filijs, àn habeat locum in nepotibus, num. 3. ibid., vbi affirmatiuè.

Quod de illius validitate dubitari probabiliter poſſet, ſub num. 3. 4. & 6. ibidem.

Quid differat ab alijs cõſimilibus ſtatutis, num.4. ibid.

De ratione, in qua fundetur illius diſpoſitio, num.8. ibid.

Nõ poteſt mater inter filios inæqualiter diſponere, num. 10. ibid.

Vrbis circa dotium moderationes, & de Sixtina, diſc. 143. num.7. & ſeq.

An compræhendat dotem conſtitutam pro matrimonio ſpirituali, nu. 46. ibidem.

An procedat in muliere ſe ipſam dotante, diſc. 143. num.47.

Quid in mulieribus patiẽtibus deformitatem aliquam corporis vel animi, an pro defectus compenſatione poſſit excedi taxa ſtatutaria, num.48. ibid.

Quid in dote danda per ſtupratorem, ſub num.48. ibid.

Reliqua, *Vide* in verbo Dos quoad Exceſſum.

Vrbis quomodo diſponat circa lucrum dotale, diſc. 131. num.3,, diſc. 130. num.4.

Illud defert, tàm in dote data, quàm in promiſſa, diſc. 128. num.7.

Non intrat, vbi coniux præmoriens habeat filios primi matrimonij, nullos autem ex ſecũdo vel illos habeat ex vtroque, cum ſit caſus mixtus, diſc. 130. n.5., diſc. 131. num.4.

Declara, & diſtingue, diſc. 130. nu. 6. & ſeq., & diſc. 131. num. 5.

Seruandum eſt in toto diſtrictu, diſc. 134. num.2.

Fallit

Fallit vbi adſit Statutum, vel conſuetudo particularis, diſc.134.num.3.

Vid. Lucrum.

Vrbis 180. de duobus conformibus compræhendit etiam Eccleſiaſticos, diſc.22. num. 10.

Vrbis 141. mandans filiam debere acquieſcere paterno iudicio ſuper dote data, non tollit priuilegium *l.quoniam in prioribus*, diſc.155. num.15.

Vrbis tribuens doti viam executiuam, procedit in omnibus Tribunalibus, diſc.57. num. 16.

Procedit etiam in ſcripturis priuatis, diſc.57.num.17.

Amplia, vt procedat in forenſibus habẽtibus incolatum in Vrbe, n.18.ibid.

Declaratur, diſc.58. num.2.

Quando procedat contra tertium bonorum poſſeſſorem, diſc.42.num.9., diſc.58.num.2. & per tot.

Concedit executionem pro inſtrumẽto, & credito in eo contento, non pro ijs quæ ſunt extra illud, diſc.42.nu.9.

Vrbis 149., vt donatio ſubſcribi debeat per duos teſtes, & donatorem, procedit etiã in donationibus inter patrem & filium, diſc.19. num.2.

Quid vbi illa fiat ex cauſa dotis, num. 9. ibid.

Vrbis 151. quoad mulierum ſolemnitates, non procedit in obligationibus ex cauſa dotis, diſc.19. num. 5.

Vrbis 122. *lib.1.*, vt non obſtante prohibitione bona emphyteutica obligari poſſint pro dote ſine Domini aſſenſu, quãdo locum non habeat, diſc.147.num.24. & ſeq.

Vrbis tanquam laicale, non compræhendit Eccleſiaſticos, niſi vbi explicita vel virtualis mentio fiat, diſc.22. num.2., diſc. 143. num.36., diſc.147.num.26.

Vrbis 130. de dote per fratrem data, vt ad eumdem reuerti debeat, diſc.101.n.1.

An procedat, vbi mulier decedit cõdito teſtamento, num.4.ibid. & ſeq.

Procedit vbi mulier decedit ante virum, ſecus autem in ſtatu viduitatis, nu. 7. ibid.

Vrbis diſponit mulierem non poſſe diſponere de dote, niſi de decima parte, & quomodo intelligatur, diſc.116.num.3.

Vrbis Sanctiſſimæ Annunciatæ dicens *quelle Zitelle che hãno ò haueranno 400. ſcudi*, intelligi debet cum effectu, diſc. 7. numer. 3.

Denegat dotale ſubſidium ex leuioribus culpis, & mendacijs, diſc.7.n. 12.

Vrbis inducens præſcriptionem per lapſum 16. annorum, compræhendit etiam fructus & vſuras dotales, diſc.161.num.51. circa finem.

Vrbis 137. concedit viduæ vſuras dotales aduerſus dotantem, diſc.161. num. 64. & num.60. verſ. Verum, & num.75. vbi de validitate illius.

STIPVLATIO

Facta per patrem acquirentem pro ſe & filijs, an iſti veniant vti filij, vel vti hæredes, diſc.154. num. 50. & 56.

Redditi filiæ, vel cui de iure, & ſimiles quid operetur, *Vid.* Dos Aduentitia, & Dos Profectitia.

STVPRATOR

Puellam defloratam dotare vel in matrimonium ducere tenetur, diſc.142. n.71. & ſeq.

An teneatur illam conſtituere etiam vltra taxam ſtatutariam, diſc.143. num. 48. & diſc.142.num.74.

Amplia, vt teneatur illam dotare licèt aliundè prouiſam, diſc.142. numer.74., diſc.144. num.50.

Filius familias non habens aliunde dotare, an eius pater cogi valeat ad dotem prædictam in computum legitimæ filij, nu. 78., diſc.142.

Quid vbi filios haberet, ibid.

Eſt in illius electione ducere in vxorem, vel dotare; Et econtra ipſo volente ducere in vxorem, poteſt mulier illum recuſare, & petere dotem, num.72. ibid.

Declara, vt mulier ſtuprata non poſſit remittere ſtupratori hoc ius petendi dotem, vbi iſta patrem habeat, num.75. ibidem.

An iſta mulier poſſit dotem petere ante nuptias, num. 76. ibid.

Licèt reſpectu exactionis ſit expectãdum tempus matrimonij, nõ eſt tamen expectandum reſpectu conſtitutionis, & depoſiti, ad quod ſtatim ille cogi poteſt, num. 76. ibid., diſc.166. num.7.

Amplia, quod licèt parentes illam collocent, ac dotent, non per hoc ille liberatur ab obligatione, diſc.142. n 77.

Declara, vt hæc omnia procedant in virgine honeſta & ſeducta, non autem in voluntariè ſe proſtituente numer.79. ibidem.

Subdeclara, vt honeſtas, virginitas, & ſeductio in dubio præſumantur, ibid.

De Taxa nutus dotis, diſc.144.numer.50., diſc.142. num.73.

Si debeat dotare plures puellas, & illius bona non ſufficiant, àn inter eas ſit attendenda temporis prioritas in ſtupro, diſc. 142. num. 105.

STVPRVM

Quomodo probetur, diſc.142.num.71. remiſſiuè.

Subreptio, *Vid.* Obreptio.

SVBSCRIPTIO

Quando arguat ſcientiam contentorum in ſcriptura ſubſcripta, diſc.33. num.6.

Scriptura ſuper reciproca conuentione, & correſpectiua, quando attendatur cum ſola vnius ſubſcriptione, diſc.128.n.8.

Requiſita per ſtatutum *Vrbis* 149. in donationibus, procedit etiam inter patrem, & filium, diſc. 19.num.2.

Fallit fauore dotis, num.9. ibid.

SVBSIDIA DOTALIA

Sanctiſſimæ Annunciatæ Vrbis quomodo diſtribuantur, & de materia, diſc.7. & 8.

De fraude quæ tali caſu committitur, conficiendi inſtrumenta dotalia coram diuerſis Notarijs, diſc.7. in principio.

Vbi hæc fraus innoteſcit illa non ſoluta denegantur, vel ſoluta repeti ſolent, ibidem.

Quis teneatur probare negatiuam, vel affirmatiuam exiſtentiæ aliorum bonorum, n.2. cum ſeq. ibid.

Regulantur iure alimentorum, diſc.8.n.4., diſc. 142. n.103.

Regula *c. qui prior* procedit inter plures puellas ad illa concurrentes, diſc.6. n. 2. & 3., diſc.142. n.100.

Declara, vt ſi prior vocata patiatur, vt effectus pro ſubſidio deſtinati diſſipentur, ſibi præiudicat, diſc.6.num.4., diſc. 142. num.102., diſc.145. num.42.

Diſtribuenda ſunt puellis ad electionem, & arbitrium eius, cui onus eſt iniunctum, diſc. 9. num.5.

Facultas nominandi puellas ad ſubſidia non conſumitur per nominationẽ ineffectuatam, diſc.10. n. 5.

Fallit vbi poſtea detegeretur inhoneſtas puellæ, n. 6. ibid.

An viduæ nominari, vel eligi poſſint, nu. 7. ibid.

De differentia, vbi loca pia diſtribuunt ex præcepto teſtatorum perſonis incertis, vel certis, n.3. ibid., diſc.142. n.103.

Relicta pauperibus in genere, dantur cum aliquo cumulo illis de ſanguine teſtatoris, diſc.100. num.5.

Relicta puellis de familia, quibus cõueniãt, num.2. ibid., d.167. num.10.

Quid vbi non adſint puellæ nubiles de familia, diſc.100. numer.4., diſc.142. num.104

Alimenta an veniant ſub illorum legato præſtanda in anno probationis, diſc.127 num.4. & per tot.

Non dantur puellis quæ dotes aliunde ex propria negligentia non exigunt, diſc.7. num.12.

Amplia etiam quod dos data in alijs bonis chaſmate, vel alio modo perierint, cum ſufficiat de tempore matrimonij puellam fuiſſe prouiſam, ibid.

SVBSTITVTIO

Habens ius, vel ſpem ſubſtitutionis in re data in dotem, an cenſeatur ſpem remittere, diſc.63.num.2.3.

SVCCESSIO

Fratri ab inteſtato morienti ſuccedunt fratres vtrinque coniuncti, et illorum filij ex iure repræſentationis, non illi ex vno latere, diſc.103. num.16.

Fallit in Regno ex Conſtitutione, *Si quis, vel ſi quà*, vbi æqualis eſt ſucceſſio cum beneficio repræſentationis etiam vltra gradus à iure *præſcriptos, ibid.*

Vid. Dos quoad ſucceſſionem.

T

TAXA

Vid. Dos quoad exceſſum.

TEMPVS

Quale ſit attendendum an ad ſint bona libera, an matrimonij, vel dotis conſtitutæ, diſc.145. num.71.

Nuptiarum attenditur pro dotis congruitate, diſc.144. num.14.

An illud mortis patris, vel dotationis attendi debeat in dotis inofficioſitate, diſcur.156. num.7.

TESTAMENTVM

Factum ad formam Statuti alicuius loci, quando capiat bona extra territorium, diſc.102. ſub num.11. remiſſiuè.

Ad formam *cap.cum eſſes*, an ſubſtineatur in Vrbe, diſc. 116.n.2.

Inter

Inter liberos etiam de iure ciuili ſubſtinetur cum duobus teſtibus, n.2.ibid.

TESTATOR

Illius fideicommittentis præceptum de fœminis dotandis intelligitur in ſubſidium, diſc.35.num.2., diſc.37.num.6., diſc.43. num.2.

Licèt diſponere poſſit de bonis hæredis, id tamen in dubio non præſumitur, diſcur. 104. n.2. in fine.

Præcipiens non inferri moleſtias de quibus intelligatur, diſc. 104. n.3.

Mandans, vt donec dos reſtituatur ſoluatur vxori quid annuum, an hoc præceptum ſubſtineatur, d.161. n.71.

Sicuti mandans vſuras de legatis præſtari, num.eod. ibid.

Forma per illum præſcripta eſt ſeruanda, diſc.9.num.4.

Illius voluntas quomodo ſit regulanda, *Vid.* Voluntas.

TESTIS

Mediator vbi nullum habeat intereſſe probat pluſquam ſemiplenè, diſc.16. nu.3., diſc.27. n.21., d.114.n 9.

Declara, diſc.27. num.22.

Conſanguineus admittitur ad probandum ea quæ fiunt inter domeſticos parietes, diſc.69. num.3.

Vtrique parti coniunctus admittitur, diſc.114. num.8.

Singularis probat vbi ſingularitas eſt adminiculatiua, non obſtatiua, diſc. 114. num.9.

THESAVRVS

Inuentus in fundo dotali an ad virum, vel vxorem pertineat, d. 160. n.29.

TRADITIO

Præſumitur vbi vir poſſideat, et conſtat actus poſſeſſorios feciſſe, d.160. n.17.

Eſt neceſſaria pro fructuum acquiſitione, cum ſola onerum ſupportatio non ſufficiat, num.16.ibid.

Pro ea, ipſamet ceſſio deſeruit, n.18. ibid.

Vbi conſtat illam fuiſſe factam, quo tempore facta præſumatur, n.19.ibid.

TRANSACTIO

Bona fide inita per grauatum, feudatarium, et ſimiles, afficit ſucceſſores ex propria perſona venientes, diſcur. 145. num.77.

Dicitur bona fide inita, vbi lis eſt probabiliter dubia, ibid.

TRANSMISSIO

Priuilegiorum dotalium, *Vid.* Dos quoad priuilegia.

Dos materna per filios non agnita quando tranſmittatur, d.154.n.59.

Non tranſmittitur ius reijciendi onus à legitima, diſc.155. n.25.

Actio petendi dotem an tranſmittatur ad hæredes mulieris, diſc.4. num.9., diſc.13. num. 3.

Exceptio dotis non numeratæ, an ad hæredes tranſmittatur, d.159. n.33.

Ius dicendi de nullitate obligationis mulieris an tranſmittatur, d.96.

Ius dotem aſſecurandi conſtante matrimonio non tranſit ad filios, d.87. n.11.

Defectus Natalium patris influit in filios & deſcendentes, d.39. n.6.

Ius mulieris percipiendi alimenta ab hæredibus viri non tranſit ad filios, diſc.161. num.62. verſ. vbi verò.

Si mulier viuens non implorauit beneficium *Auth res quæ*, an illud competat hæredibus, diſc.47. numer.4., diſc.145. num.102.

Dotis augmentum tranſmittitur per mulierem ad hæredes, etiam viro ſuperſtite, diſcur.141.num.5.

Vbi dos ſuccedit loco legitimæ tranſmittitur per filiam innuptam, d.13. n.3.

TVTELA

Exceptio adminiſtratæ tutelæ quando impediat mulierem agentem pro reſtitutione dotis, diſc.94.n 1.& ſeq.

TVTOR

Soluens liberè creditoribus hæreditarijs ſine idonea cautione de reſtituendo prioribus &c. tenetur de proprio, diſc.4. num.3.

Siue alter adminiſtrator conſtituendo dotem, an proprio vel adminiſtratorio nomine conſtituere cenſeatur, diſcur.30. num.2., diſcur.154 num.33.& ſeq.

Si faciat legatum liberationis pupillo, intelligitur de reliquatu, diſc.99 num.7.

An pupillam dotare teneatur, diſcur.142. num.82.

Contra iſtum ſolemnia non adimplentem, vel aliàs illegitimum competit hypotheca legalis, diſc.168. num.17.

V

VALOR

IN metienda patrimonij quantitate, an ſit attendendus in ſorte, vel in fructu, diſc.144. num.20.

Attenditur de tempore ſolutionis vbi bona ſunt in facultate ſoluendi, diſcur.57. num.12.

Vid. Dos quoad Æſtimationem.

VASALLVS

Non dicitur dotare Dominam, vel illius filiam, ſed tantùm contribuere, d.142. num. 81.

VENDITIO

Rei pro incerta pretij quantitate in tertiũ collata an valeat, d.151.n.13., diſc.158. num.20., *Vid.* Dos quoad Aeſtimationem.

VENDITOR

Habita fide de pretio, ſi dominium reſeruauerit præfertur omnibus anterioribus ac etiam doti, diſc.166.n.39., d.158. num.23.

Specificare debet vincula & onera rei venditæ, nec ſufficit aſſertio generalis & obſcura, diſc.63. num.4.

Reſeruando ſibi dominium, iſtud non dicitur in illo continuare, ſed quoad bonorum augmentum, et alios effectus dicitur in emptorem translatum, diſc.166. ſub num.39.

VERBA

Non illorum cortex, et formula, ſed ſubſtantia voluntatis eſt attendenda, diſc. 27. num.18.

Enunciatiua, vel præſuppoſitiua, ſeù aliàs generalia & dubitatiua, an producant dotis conſtitutionem, diſc.151. num.7. & ſeq.

Et per quæ verba dotis conſtitutio inducatur, diſc.150.n.33. remiſſiuè.

VERBVM

Aſſignare ſexdecim ſignificationes habet, d.105.num.14. remiſſiuè.

Domini translationem importat, diſc. 52. ſub num.4., d.105. nu.3.

Declara, num.14. ibid.

Diſponere importat actum per vltimam voluntatem non autem inter viuos, diſc. 103.num.2.

Hares quando dicatur ſtare qualificatiuè, diſc.91.num.3.

Offert, tradit, donat &c. non important traditionem abſque rei præſentia, diſc.157. num.10.

Fallit vbi addita ſit clauſula conſtituti, num.12. ibid.

Succedant, reuertatur in Statutis qualitatem hæreditariam important; *Secus lucrentur*, diſcur.101.num.6., diſc.105.num.3., diſcur.108. numer.4.

Quid de verbo *Aſſignare*, diſc. 105. num.3.

VIA EXEQVVTIVA

Vid. Exequutio.

VIDVA

Huic maior dos, quam virgini eſt conſtituenda, diſc. 144. num. 24., diſc.145. num.45., d.144. n.24.

An nominari poſſit ad dotalia ſubſidia piorum locorum, d.10. num.7.

VIR

Vid. Maritus.

VOLVNTAS

Teſtatoris deſumenda non eſt ex cortice, et formula verborum, ſed ſpectanda eſt illius ſubſtantia & veriſimilitudo, diſc.9. num.6.

Quod etiam procedit in alijs, diſc.27. num.18., d.89. num.11.

Papæ deſumitur ex conſuetudine, diſcur. 22. num.9.

Teſtatoris vbi eſt expreſſa non intrant quæſtiones, et argumenta, d.37.n.6. in fine, d.158. n.22. in fine.

Quamuis vaga, et incerta fauore dotis ſubſtinetur, d.69. n.7., d.151. n.12.

Contrahentium regulari debet iuxta opinionem, quæ tunc vigebat, diſcur. 22. num.23.

VRBS

Illius appellatione venit diſtrictus per 40. milliaria, diſc.143.num.6.

VSVRAE DOTALES

Debentur viro conſtante matrimonio pro dote debita non ſoluta abſque alia interpellatione, diſc.161. num.7.

Amplia etiam quod dos ab ipſamet muliere conſtituta eſſet, num.8. ibid.

Et ſi vir partem dotis recepit poteſt eueniente caſu reſtitutionis opponere compenſationem cum vſuris reſidui non ſoluti, diſc.161. num.53.

Declara, ibid.

Amplia licèt dos ab extraneo fuerit conſtituta, num.9. ibid., vbi de tenentibus contrarium, diſc.118.num.7.

Amplia ad dotem promiſſam Monaſterio, num.10. ibid., diſc.125.n.4.

Amplia etiamſi dotans eſſet minor, diſ. 161. num.11.

Intellige de dote neceſſariò ab illo cõſtituenda, ibid.

Amplia in dotis augmento, num.12. ibid.

Amplia in mobilibus, et iocalibus ſui natura in.

ra infructiferis, num. 13. ibid. vbi reprobatur diſtinctio *Leotardi*.

Declara, vt non procedat in corredo, et mobilibus, matrimonij oneribus non neceſſarijs, num. 14. ibid.

Quid vbi dos conſiſtat in Vino, Oleo, Tritico &c. num. 15. ibid.

Amplia etiam quod dictum ſit *ad omne viri beneplacitum*, num. 161. ibid., diſcur. 114. num. 10. & 5.

Quod magis procederet, vbi dicta conuentio facta eſſet poſtquam vſuræ cœpiſſent currere, ibid. verſ. clarius.

Amplia, vbi dotis debitum eſſet illiquidũ, vel ſoluendi modus eſſet collatus in arbitrium tertij, numer. 17. ibidem, diſcur. 115. numer. 6., diſcur. 117. numer. 7. & ſequen.

Declara hanc ampliationem de illiquiditate dotis, diſc. 161. num. 18.

Amplia licèt dotans non ſoluerit ex culpa, et facto viri non adimplentis promiſſa, numer. 19. ibidem, diſcurſ. 115. numer. 7.

Diſtingue & declara, ibid. verſ. vetum.

Quid vbi vſuræ dotales onerum ſupportatorum metam excedant; Datur diſtinctio, numer. 20. ibidem, diſcur. 115. numer. 25.

Quid ſi ſint minores, ita vt vſuris debitæ quantitatis non æquiualeant, an ſupplementum à dotante conſequatur, nu. 21. ibidem. diſ. 161.

Declara, vt principalis concluſio procedat conſtante matrimonio, ſecus eo ſoluto, num. 22. ibid.

Declara, vt illæ debeantur pro tempore, quo vir onera matrimonij ſubſtinuit, nu. 23. ibid.

Subdeclara quatenus loco viri ipſemet dotans ferat onera; ſecùs ſi id agat ipſa mulier, num. 24. ibid.

Quid ſi vir non ferat onera, quia ad ea ferenda ipſemet dotans ſe obligauerit, num. 25. ibidem.

Quid vbi matrimonium contractum ſit inter prohibitos, an pendente diſpenſatione debeantur, numer. 29. ibidem.

Limita, vbi dilatio data eſſet ſine illarum conuentione, num. 30. ibid. diſcur. 114. num. 3.

Limita, vbi vir dotem neglexerit exigere, facta per dotantem oblatione, num. 31. diſc. 161., diſc. 112. num. 1. & ſeq., vbi declaratur.

Limita in lucro dotali, & parapherno quæ moram exigunt regularem, diſcurſ. 161. num. 32.

Limita in dote conſtituta per iudicem filiæ nubenti inſcio, vel inuito patre, cum illæ non veniant niſi à die quo legitimè ſit conſtituta, num. 33. ibid.

An debeantur per tertium debitorem ceſſum, & datum in dotem viro per dotantem, num. 34. ibid.

Vbi tertius ad illas non teneatur, an illæ debeantur per dotantem qui ceſſit tertium debitorem, num. 36. ibidem.

An currant fauore ceſſionarij, & quando cedi poſſint, num. 37. ibid. diſcur. 123. num. 10. & ſeq.

In Ciuitate *Ianuæ* non debentur, niſi ſint conuentæ, num. 38. ibid.

Limita vbi vir eſſet debitor dotantis, quia hoc caſu fit compenſatio ipſo iure ad impediendum illarum curſum, num. 39. ibidem.

Declara, ibidem verſ. Intelligitur & numer. ſeqq.

Limita ſi creditum dotale in mutuum, vel alium actum nouatiuum tranſeat, num. 40. ibidem.

An ex pacto ab initio paciſci poſſint cum expreſſa dilatione, num. 41. ibidem, negatiuè.

Valent Statuta taxantia huiuſmodi vſuras, num. 42. ibid.

Et illis eſt deferendum, diſcurſ. 115. num. 29.

Quando autem taxa Statutaria, vel conuentionalis dicatur congrua, diſc. 161. num. 43.

Alicubi ſubſtinetur vſque ad decem pro centenario, num. 43. ibidem, diſc. 3. num. 2.

Anconæ taxantur ad octo, diſcur. 161. ſub num. 43., diſcur. 113. num. 9. diſc. 3. num. 2.

Aſculi ad ſeptem cum dimidio, ibid.

Peruſij ad ſeptem, vel octo, diſcur. 3. num. 2. diſc. 120. num. 3.

Rauennæ ad ſeptem, diſc. 3. numer. 2. diſc. 161 ſub num. 43.

In Regno Neapolis ad ſeptem & octo, diſc. 113. num. 9. diſc. 161. ſub num. 43. diſc. 115. n. 30.

In

In Regno Siciliæ ad ſeptem, diſcur.161. ſub num.43.
In Vrbe ad ſeptem cum dimidio, ibid.
Vbi taxa eſſet exceſſiua, non vitiatur in totum, ſed in ſumma valida ſubſtinetur, diſc.161. n.44.
In concurſu taxa ſtatutariæ, & conuentionalis, ſecunda quatenus ſit minor præualet primæ & eſt attendenda, ſub num. 44. ibidem.
Vbi taxatio conuentionalis ſit ad certum tempus, eo finito non illa conuentionalis, ſed ſtatutaria eſt attendenda, num.46. ibid. diſc.119. num.2.
Si conuentio percutiat certam partẽ dotis, in reliquo ſeruatur taxa ſtatutaria, diſc.161.n.46.
Dotis conſiſtentis in ſpecie taxandæ ſunt ad menſuram fructuum ex ipſa re percipiendorum, n. 45. ibid. diſc. 116. num. 12. diſc.119. num.3.
Si adeſt poſſibilitas maioris fructus intrat taxa ſtatutaria, diſc.119. n.6.
Dictæ taxę non attenduntur vbi conſtet de maiori damno vel intereſſe viri, n.47.ib.
Per receptionem ſortis, an cenſeantur à viro remiſſæ, num.49. ibid. diſcur.115. num.26. 27. diſc.116. n.4. & ſeq.
Vbi debentur iure actionis, quia ſint conuentæ, vel à ſtatuto demandatæ, ſortis receptio non præiudicat, diſc. 161. num.49. diſc.116. num.6.
Declara vt debeãtur iure actionis vbi deficiente conuentione, inſtrumentum continet clauſulã *Pro quibus omnibus* &c. diſc.161. n.50. d.115. n.28. d.116. n.7. vbi de clauſula *Alias* &c.
Vbi debentur ex ſola iuris diſpoſitione, & officio iudicis, tunc illa receptio præiudicat, diſc.161. num.50. verſ. Vbi verò, diſc.116. num.4.
Amplia, etiam quod accedat viri proteſtatio, diſc. 161. ſub num. 50. diſcurſ. 116. num.5.
Declara, & quænam opinio ſit verior & amplectenda, diſc. 161. ſub num. 50. diſc.116. num.8.
Non præſcribuntur niſi ſpatio 30. vel 40. annorum, diſc.161. num.51. diſc.115. num.14.
Declara, quod vbi ſint conuentæ nunquam à dotante præſcribũtur ob malam fidem, diſc.161. ſub num.51.
Subdeclara, vt non ſufficiat mala fides præſumpta cum conuentio vſurarum debeat eſſe expreſſa, cum non ſufficiat illa deducta ex clauſula *Pro quibus omnibus* &c. ibid. d.115. n.15. & 16.
Et ceſſante conuẽtione procedit præſcriptio ad fauorem ipſius debitoris, ibidem, verſ. Conuentione.
Declara, vt tot requirantur præſcriptiones, quot annualitates, ibidem, verſ. Obſeruandum.
An remiſſæ & condonatæ cenſeantur poſt lapſum decem annorum, ſub nu.51. ibid. verſ. Quoad ſecundam, diſc. 115. num. 17. & 24.
Quid vbi matrimonium ſoluatur muliere ſuperſtite, vel econtrà ità vt contentio ſit inter hæredes, diſcur.161. numer.52.
Statutum *Vrbis* inducens præſcriptionem per 16. annos compræhendit has vſuras licèt creditum dotale excipiat, diſc.161. num.51. circa finem.
Quando præſumantur ſolutæ, ibid. remiſſ. diſc.115. num.13.
Soluto matrimonio non debentur, licèt ex eo filij ſuperſint, d.161. n.60. vbi de tenentibus contrarium, diſc.111. num.5. diſc.113. num.3.
Quid de Statuto *Vrbis* 137. diſponẽte vt ſoluto matrimonio cum filijs, vir fructus pignoris faciat, diſc.161. ſub nu. 60. verſ. Verum.
Declara, non procedere vbi dotans promiſiſſet inueſtire pecunias dotales in effectus fructiferos, d.161. n.61.
Subdeclara, ibid. verſ. Aduertendo, & diſc. 125. num.3.
Amplia, vt neque viduæ ſoluto matrimonio debeantur, diſc.161. n.62.66. d.111. n.2. vbi DD. de materia, & num. 6. & 8. diſc.121. num.4.
Et ſoluti computantur in ſortem, diſc.121. n.7. d.125. n.8. vbi limitatur.
Limita patre mortuo, cum hæredes teneantur ad illas loco alimentorũm, vel fructus legitimæ in qua dos ſucceſſerit, diſc.161. num.62. verſ. Patre, diſc.113. num.5.
Declara, quod vbi dos non ſuccedit loco legitimæ, hoc ius alimentorum eſt perſonale mulieris non tranſiens ad hæredes etiam filios, diſc.161. num.62. verſ. Vbi verò.
Declara, vt non procedat fauore mulieris

liceris diuitis, ibid. verſ. Et ſecundo.

Limita, vbi probaretur intereſſe lucri ceſſantis, vel damni emergentis, num. 66. ibidem, verſ. Aut enim, diſc. 121. num.8.

An currant lapſo tempore dato ad reſtituẽdam dotem, numer.66. diſc. 161. negatiuè.

Declara multipliciter, ibid.

Veniunt vbi mulier ſit inops, & fecit diligentias pro dote conſequenda, num. 72. ibid. d.121. n.5.

Declara, vt ſola inopia ſufficiat; & quid requiratur ad moram inducẽdam, diſc.161. n.72. verſ. Cæterum.

Declara, vt ſolæ diligentiæ ſufficiant ſine alijs requiſitis ad probandum hoc intereſſe damni emergentis, diſcur.161. num. 72. verſ. Cæterum, & verſ. Iſtud enim.

An mulier teneatur probare inopiã, vel ſufficiat iuris præſumptio, diſc. 161. num.73. vbi quod iſta ſufficiat.

Amplia, vt nõ ſufficiat hæredem probaſſe poſſidere alia bona, niſi probet eſſe fructifera, num.73. ibid.

Fallit concluſio vbi Statutum diſponeret viduæ ſoluto matrimonio illas deberi, num.75.ibid. vbi de Statuto *Vrbis* 137. diſc.111. n.8. d.113. n.10.

Vt ſit locus huic ſtatuto requiritur interpellatio pro forma, diſc. 161. numer.76.

Declara, vt interpellatio adimpleri poſſit per æquipollens, ibid. diſcur.123. num.7.

Si longo tempore ſoluerunt vſuras, præſumitur interpellatio, d. 161. n. 76. verſ. Atque, d.111. num.11.

Et præſumuntur conuentæ, diſc.121. num.11.

Mulieri conſtante matrimonio, ſed facto caſu reſtitutionis vel ob diuortium, vel dote aſſecurata, debentur vſuræ per virum, n.77. d.161., d.117. n.2;

Ceſſant vbi facto mulieris reſtitutio dotis non ſequitur, num.79. ibid.

Ceſſant vbi mulier fuit tutrix hæredum viri, vel illorum bona adminiſtrauit, num. 80. ibid. diſc. 111. num. fin.

Hæredes mulieris defunctæ quando à viro, vel eius hæredibus petant vſuras ob dotem non reſtitutam, diſc. 161. num.81.

Petuntur eadem actione de dote, & veniũt in ſententia quamuis de eis non fiat mẽtio, num.82. ibid.

An valeat conuentio inter viduam, & hæredes viri ſuper vſuris dotis reſtituendę, d.113.n.4., d.124. n.2. & per tot.

Iuſta cauſa, ſeu credulitas excuſat à curſu vſurarum dotis, vel lucri, diſc.115. num. 4. diſc.3. n.9.

Non debentur ob litem cauſatam ab exceſſiua petitione, ibid.

Non debentur, vbi accederet iuſta credulitas, quod lucrum deberetur non ad formã Statuti Vrbis, ſed iuxtà aliud, ibidem,

Valent Statuta decernentia viduæ vſuras contra hæredes viri, vbi ſe contineant intra ſummam honeſtam, diſc.115. nu. 29. d.123. n.4.

Taxa ſtatutaria fructuum dotis reſtituẽdæ, attendenda eſt in alimentis debitis in primis ſex menſibus, diſc. 117. numer.3. diſc.128. num.2.

Statutum *Peruſinum* decernens vſuras viduæ poſt annum luctus ad ſeptem pro centenario requirit interpellationem, diſc.120. num.3.

Legatum vſusfructus, vel alimentorum factum per virum vxori cenſetur animo compenſandi cum vſuris. d.120. n.4.

Statutum *Viterbienſe* decernit viduæ vſuras ad ſeptem cum dimidio, abſque alia interpellatione, diſc.123. num.3.

Quod illud & ſimilia ſint valida, diſc. 124. num.6.

Taxa ſtatutaria *Vrbis* ſuper vſuris an locũ habeat in matrimonio extra Vrbem, diſc. 3. num. 1.

Pro illis conſequendis tria copulatiuè requiruntur, matrimonium, ſupportatio onerum, & dotis promiſſio, vel conſtitutio, diſc.3.num.4.

Dote ex interuallo filiæ conſtituta an vſuræ debeantur ab initio matrimonij, vel à die petitionis, diſc.3. n.3. & ſeq.

VSVSFRVCTVS.

Pater illum an habeat in bonis quæ donauit filijs, d.32. n.7. d.154. n.41.

Conſenſus præſtitus per patrem in alienatione bonorum filij non ſibi præiudicat in vſufructu, d.33. n.12.

Quomodo ſit computandus, d.98. n.3.

In dotem dari poteſt non tanquam ius, ſed tanquam commoditas, d.146. n.26.

Et actus reſoluitur in fructuum perceptio-

ceptio-

ceptionem, & commoditatem, num.32. ibidem.

Formalis an cedi, vendi, vel in alium trãſferri poſſit, diſc.148. num.2.

Vera datur diſtinctio, vt ipſum ius cedi non poſſit, ſed tantùm illius commoditas, num.3. ibid.

Expirat morte cedentis, non ceſſionarij, facta ceſſione ſine conſenſu proprietarij, num.4. ibid.

Et etiam vbi ſola commoditas ceſſa fuit, num.9. ibid.

In dubio illius commoditas ceſſa cenſetur, num.5. ibid.

An cenſeantur data in dotem ipſa bona fideicommiſſaria, vel ſolum ius eis fruendi in vita, diſc.137. num.4.

VXOR.

An teneatur pro debito contracto ex cauſa alimentorum, d.166. n.52. & ſeq.

Negligens in petendo aſſecurationem dotis in bonis viri, vel conſentiens eidem diſſipanti, an gaudeat diſpoſitione *Auth. res quæ*, *Vide*. Dos quoad fideicommiſſum.

De ipſius potioritate in bonis donatis contemplatione matrimonij, diſc.166. numer.88.

Vid. Mulier. *Vid.* Dos quoad concurſum.

Sequitur conditionem viri tam circa patriam, quàm circa qualitatem, & alia, diſc.2. num.9.

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google